KER. JOG. SEMINAR.
LELTÁRI SZ. 3927-j

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

M. KÖZGAZD. EGYETEM
Szakleltár sz. 5/a 36585/17

Tanszéki lelt. sz.
P
1586/17

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

Szakleltár 0057

Szakleltár

1890

HUSZONÖTÖDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ
Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ
Dr FAYER LÁSZLÓ

KIADÓ-TULAJDONOS
FRANKLIN-TÁRSULAT

JELTÁRI
H 2102/K

M. Kir. József Nádor Kereskedelmi jogi Szemináriuma Egyetem

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1890.

MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
KÖNYVTÁRA

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1890. évfolyamához.

(A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található; a zárjelben levő számok a dolgozat folytatását jelzik. — m = Melléklet.)

Arany Sándor, váczi kir. albiró. 219 (252).
Dr. Baumgarten Izidor, budapesti kir. alügyész m. 77.
Dr. Beck Hugó, budapesti ügyvéd, m. 38.
Dr. Berczeli Antal, budapesti ügyvéd. 4.
Dr. Berényi Sándor, 326.
Bilitz Béla, 38.
Biró Vilmos, mármaros-szigeti kir. törvényszéki biró. 37, 54, 93, 142, 261, 398.
Dr. Bleuer Samu, budapesti ügyvéd. 188, 404.
Bodor László, kolozsvári kir. törvényszéki biró. 9, 65.
Bolgár Emil, kir. táblai biró. 45, 53, 69.
Dr. Bonts Gyula, aradi ügyvéd. 353.
Dr. Bozóky Alajos, n.-váradi jogakadémiai igazgató. 163, 171, 178, 227 (234, 276), 249, 294, 300 (308).
Dr. Charmant Oszkár, kir. közjegyzői helyettes. 213, 278.
Csizsinszky Ágost, nyitrai kir. alügyész. 83, 230, 286.
Dalmady Győző, pestmegyei árvaszéki elnök. 361, (378).
Dr. Emmer Kornél, kir curiai biró. Külön melléklet a 38. számhoz.
Enyedi Lajos, balásfalvai kir. járásbiró. 62, 227.
Fabiny Gusztáv, győri törvényszéki biró. 321.
Farkas Lajos, komáromi kir. törvényszéki biró. 90, 113, 153, 243, 266, 301, 382.
Dr. Fayer László, egyetemi rk. tanár. 25, 63 (69, 78), 89, 225, 257, 265.
Dr. Fenyvessy Ferencz, orsz. képviselő, m. 7.
Dr. Fischer Jakab, budapesti gyakorló orvos. 251.
Dr. Fischer Lajos, kolozsvári ügyvéd. 102, 157.
Dr. Fittler Bálint, nyitrai kir. alügyé sz. 6.
Dr. Fodor Ármin, budapesti kir. albiró. 41, 194, 297, 379, m. 110.
Dr. Földes Béla, budapesti egyetemi tanár. 346.
Fövenyessy Lajos, nagykátai kir. járásbiró. 236 (253, 261).
Dr. Fraenkel Sándor, budapesti ügyvéd. 29.
Dr. Friedmann Bernát, budapesti ügyvéd. 124, 379.
Dr. Friedmann Ottó. 334.
Gál Lajos, devecseri kir. járásbiró. 251, 285.
Galamb István, zirczi kir. járásbiró. 135.
Dr. Glücklich Emil, budapesti ügyvéd. 177.
Dr. Gold Simon, budapesti ügyvéd. 7 (22, 38, 86, 327), 46, 309.
Dr. Gopcsa László. miniszteri fogalmazó. 206.
Dr. Gruber Lajos, budapesti ügyvéd. 13, 54, 105, 117 (142), 293 (332), 305, 348, 392, 417.
Dr. Günther Antal, budapesti ügyvéd. 129.
Dr. Heil Fausztin, fiumei kir. ügyész. 74, 148, 164, 195, 210, 235, 270.
Helmbacher Nándor, ipolysági törvényszéki elnök. 1.
Dr. Herczegh Mihály, budapesti egyetemi tanár. 107.
Dr. Herz Bertalan, budapesti ügyvéd. 110 (127, 159, 198), 165.
Dr. Hexner Gyula, liptó-szent-miklósi ügyvéd. 94, 151.
Dr. Hoffmann Pál budapesti egyetemi tanár. 121.
Hollán Sándor. 358.
Dr. Hollerung Alfréd, kir. táblai biró 57.
Dr. Hornyay Ödön, kassai kir. albiró. 172.
Huf József, soproni ügyvéd. 196, 211, 310 (319).
Dr. Jellinek Arthúr, budapesti ügyvéd, orsz. képviselő. Külön melléklet az 5. számhoz.
Dr. Illés Károly, nyug. kir. ügyész, budapesti ügyvéd. 228, 337, 401 (411).
Dr. Imling Konrád, kir. táblai biró. 414.
Dr. Imrik Péter, b.-gyarmati törvényszéki biró. 22, 61, 260, 284.
Dr. Kecskeméti Lajos, kecskeméti ügyvéd. 199.
Dr. Kelemen Gyula, budapesti ügyvéd. 324.
Dr. Kenedi Géza, budapesti ügyvéd. 49, 233.
Dr. Kéri Miklós, szabadkai kir. alügyész. 37, 145, 398.
Dr. Kleckner Alajos, kassai kir. jogakadémiai igazgató. 35.
Dr. Kováts Gyula, budapesti egyetemi tanár. 97, 373 (380), 418.
Kőváry Mihály, kolozsvári ügyvéd. 2 (11, 26, 44, 50).
Dr. Lefèvre Dezső, egri ügyvéd. 341.
Dr. Markó Sándor, rozsnyói kir. közjegyző. 18 (34, 268, 277).
Murányi Ernő. 235, 334.
Dr. Nagy Dezső, budapesti ügyvéd. 10 (42), 346.
K. Nagy Sándor, n.-váradi törvényszéki biró. 222, 353.
Dr. Nekula Gyula, b.-csabai közjegyzői helyettes. 220, 245.
Németh Antal, n.-kikindai kir. törvényszéki biró. 180, 275.
Dr. Nyeviczkey Antal, kir. táblai fogalmazó. 12.
Dr. Nyisztor Adorján, b.-gyulai törvényszéki aljegyző. 118.
Dr. Pártos Béla, budapesti ügyvéd. m. 6.
Dr. Pozsoni Gábor. 365.
Pulszky Ferencz. 369.
Dr. Reichard Zsigmond, budapesti ügyvéd. 59 (81, 100, 108, 116, 132), 139, 201, 294, 356.
Dr. Reiner János, budapesti ügyvéd. 19, 147, 205.
Dr. Reiner Ignácz, miniszteri fogalmazó. 291 (298 314, 323).
Dr. Rónai János, győri kir. közjegyző-helyettes. 13, 27, 77, 109.
Rose Gyula, váczi kir. albiró. 369.
Dr. Róth Ferencz, nagy-károlyi kir. albiró. 174, 325.
Dr. Róth Pál, budapesti ügyvéd. 357, 405.
Dr. Sántha Elemér, kir. táblai joggyakornok. 30, 174, 366.
Dr. Sármai József, budapesti ügyvéd. 364.
Schedius Lajos, curiai biró. 385.
Dr. Schwarz Gusztáv, budapesti ügyvéd, egyetemi m.-tanár, 66, 169, 217, 416.
Dr. Staud Lajos, dunaszerdahelyi kir. járásbiró. 202, 308 (318), 388, 405.
Dr. Szokolay István. 33 (52, 84), 137, 190, 259, 329.
Sztehlo Kornél, budapesti ügyvéd. 133 (140, 146, 159, 171), 194, 212, 410.
Vargha Ferencz, budapesti kir. alügyész. 131, 178.
Dr. Visontai Soma, budapesti ügyvéd. 190.
Wildenauer János, sz.-fehérvári kir. törvényszéki biró. 6, 20, 73, 94, 110.
Dr. Wittmann Mór, budapesti ügyvéd. 374.
Dr. Wlassics Gyula, budapesti egyetemi tanár. 289, 409.
Zádor Gyula, min. tanácsos, m. 183.
Dr. Zergényi Jenő. 162, 281, 330 (362).
Dr. Zolnay Jenő, pestmegyei főügyész. 149.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1890. évfolyamához.

Magánjog.

	Lap
A kamatok elévülési kérdéséhez. — Biró Vilmos m.-szigeti kir. törvényszéki birótól	37
A specificatio. — Dr. Hoffmann Pál egyetemi tanártól	121
Jog és döntvényjog. — Dr. Schwarz Gusztáv ügyvéd, egyetemi magántanártól	169
Befejezése	217
A megitélt szolgáltatás teljesitési helyének tanához. — Dr. Staud Lajos duna-szerdahelyi kir. járásbirótól	202
A telekkönyvi feljegyzésekről. — Huf József soproni ügyvédtől	211
A hagyatéki ingatlanok átiratásának kérdéséhez	213
A nyugtázási kötelem. — Dr. Charmant Oszkár közjegyzői helyettestől	278
Az állam kártérítési felelőssége birósági kötelességszegés esetében	292
Polgári házasság. — Sztehlo Kornél budapesti ügyvédtől	410
A telekkönyvek revisiója. — Dr. Imling Konrád kir. táblai birótól	414

Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése.

	Lap
XVII. Fizetésmegszüntetés; kedvezmény; károsító szándék. — Dr. Schwarz Gusztáv budapesti ügyvéd, egyet. m.-tanártól	66
XVIII. A birtokosi akarat kérdéséhez. — Dr. Schwarz Gusztáv budapesti ügyvéd, egyet. m.-tanártól	416

Polgári törvénykezési rendtartás.

	Lap
Az unitárius házassági jogról. — Kőváry Mihály kolozsvári ügyvédtől	2
Folytatása	11
Folytatása	26
Folytatása	44
Befejezése	50
A polgári szóbeli eljárás legujabb tervezete. — Dr. Nagy Dezső budapesti ügyvédtől	10
Befejezése	42
Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslathoz. — Dr. Markó Sándor rozsnyói kir. közjegyzőtől	18
Folytatása	34
Folytatása	268
Folytatása	277
A hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat. — Dr. Jellinek Arthur budapesti ügyvéd, orsz. képviselőtől. (Külön melléklet az 5. számhoz)	
Zálogos jogviszony elismerése rendes perben, habár az az ősiségi nyiltparancs ideje után keletkezett. — Biró Vilmos m.-szigeti kir. törvényszéki birótól	54
A telekk. rendt. 57. §-ának értelmezéséhez. — Dr. Hollerung Alfréd kir. táblai birótól	57
Néhány észrevétel «a felebbezésről a sommás eljárásban» cz. törvényjavaslat előadói tervezetére. — Enyedy Lajos balázsfalvai kir. járásbirótól	62
Az 1868 : LIV. tcz. 590. §-ához. — Biró Vilmos m.-szigeti kir. törvényszéki birótól	93
Vélemény a polgári törvénykezési rend reformjáról. — Dr. Kováts Gyula budapesti egyet. tanártól	97
A járásbiróságok itéletei ellen használt felebbezések összegének kimutatása	101
A felebbezésről való előzetes lemondás. — Dr. Fischer Lajos kolozsvári ügyvédtől	102
A járásbirósági hatáskör kiterjesztése. — Dr. Herczegh Mihály budapesti egyetemi tanártól	107
Az intési eljáráshoz. — Dr. Rónai János győri kir. közjegyzői helyettestől	109
Néhány szó az 1877 : XX. tcz. 254. §-ához. — Dr. Nyisztor Adorján békés-gyulai törvényszéki aljegyzőtől	118
Ellennézetek az 1868 : LIV. tcz. 590. §-ának alkalmazásáról. — Galamb István zirczi kir. járásbirótól	135

Minden dolgozat, bár több rovat alá sorolható, csak egyszer fordul elő a tartalommutatóban.

Lap

Az italmérési jog kártalanitása iránti eljárásról. — Biró Vilmos m.-szigeti kir. törvényszéki birótól 142
Az 1877 : XX. tcz. 254. §-ához. — Dr. Zolnay Jenő Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegye főügyészétől 149
Telekkönyvi zürzavar. — Dr. Hexner Gyula liptó-szent-miklósi ügyvédtől 151
Ugyanarról. — Németh Antal n.-kikindai kir. törvényszéki birótól 180
A végrendeletek őrzésbe vétele körüli birói eljárás. — Dr. Hornyay Ödön kassai kir. járásbirótól 172
A telekkönyvi feljegyzésekről. — Huf József soproni ügyvédtől 196
A hagyatéki ingatlanok átirásának kérdéséhez. — Dr. Charmant Oszkár kir. közjegyzői helyettestől 213
A birósági végrehajtók. — Arany Sándor váczi kir. albirótól 219
Befejezése 252
Elkeresztelés és executio. — Dr. Nekula Gyula b.-csabai közjegyzői helyettestől 220
Ugyanarról. — Dr. Illés Károly budapesti ügyvéd, nyug. kir. ügyésztől 228
Válasz. — Dr. Nekula Gyula b.-csabai közjegyzői helyettestől 245
Néhány észrevétel a «Felebbezés a sommás eljárásban» cz. törvényjavaslatra. — Enyedy Lajos balázsfalvai kir. járásbirótól 227
A pervezetés. — Fövenyessy Lajos n.-kátai kir. járásbirótól 236
Folytatása 253
Befejezése 261
Az igényperekben való eljárás módositásáról. — Gál Lajos devecseri kir. járásbirótól 251
Az italmérési kártalanitási eljáráshoz. — Biró Vilmos m.-szigeti törvényszéki birótól 261
Törvénykezésünk visszásságai 269
Ugyanarról. — Gál Lajos devecseri kir. járásbirótól 285
A bizonyitékok a sommás eljárásról szóló uj törvényjavaslatban. — Dr. Fodor Ármin budapesti kir. albirótól 297
Vélemény a «Felebbvitel a sommás eljárásban» cz. törvényjavaslat felett. — Emmer Kornél curiai birótól. (Külön melléklet a 38. számhoz).
Törvényjavaslat a sommás eljárásról. — Staud Lajos dunaszerdahelyi kir. járásbirótól 308
Befejezése 318
Észrevételek a Plósz-féle sommás eljárási javaslatra. — N. B.-től 316
Ügyvéd részére saját fele ellen megállapitott költség végrehajthatósága. Dr. Friedmann Ottó-tól 334
A sommás eljárást tárgyazó törvényjavaslathoz. — Dr. Lefévre Dezső egri ügyvédtől 341
A perrendtartás III. §-ához. — B. A.-tól 348
Törvényjavaslat a sommás eljárásról. — Dr. Bonts Gyula aradi ügyvédtől 353
Kártéritési igény később foglaltatóval szemben. — Dr. Hollán Sándor-tól 358
Az árvaszéki reform. — Dalmady Győző pestmegyei árvaszéki elnöktől 361
Befejezése 378
A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás módositása. — Dr. Fodor Ármin budapesti kir. albirótól 379
Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. — —r— 386
Folytatása 396
A mi sommás eljárásunk. — S. Á.-tól 390
A jogszolgáltatás köréből. — N. B.-től 391
A peres és a végrehajtási eljárások reformjához. — Dr. Staud Lajos duna-szerdahelyi kir. járásbirótól 405
Iparhatóság-e, vagy bíróság? — Dr. Róth Pál budapesti ügyvédtől 405

Keresk., váltó-, csőd- és bányajog.

A váltói szigor enyhitése. — Dr. Rónai János győri kir. közjegyzői helyettestől 13
Észrevételek a csődtörvény egyes részeire. — Wildenauer János sz.-fehérvári kir. törvényszéki birótól 20
Egy czégjegyzési kérdés. — Dr. Rónai János győri kir. közjegyzői helyettestől 77
A kereskedelmi törvény 198. és 243. §§-hoz. — Wildenauer János sz.-fehérvári kir. tszéki birótól 94
Váltójogi gyakorlatomból. VII. A telepes mint váltóbirtokos. — Dr. Hexner Gyula liptószt.-miklósi ügyvédtől 94
Felsőbirósági határozatok. — Dr. Gold Simon budapesti ügyvédtől 309
Magyarországi részvénytársaság tarthatja-e közgyülését külföldön? — Dr. Kelemen Gyula budapesti ügyvédtől 324
A rendelkezésre bocsátás tanához. — Dr. Berényi Sándor-tól 326
A czégvezető jogköre. — Dr. Róth Pál budapesti ügyvédtől 357
A szerzői jog és a csődtörvény. — Biró Vilmos n.-szigeti törvényszéki birótól 398

Büntetőjog és eljárás.

Észrevételek a magyar bűnvádi eljárási törvényjavaslatra. — Helmbacher Nándor ipolysági kir. törvényszéki elnöktől 1
Az ügyészi jogkör kérdéséhez. — Dr. Fittler Bálint sz.-fehérvári kir. ügyésztől 6
Rabmunka és élelem. — Bodor László kolozsvári kir. törvényszéki birótól 9
A fegyenczek földmunkákkali foglalkoztatása. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől 13
A lopás büntetése az osztrák büntető-törvény javaslatában. — Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól 25
Jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaság vétsége melyik elsőfoku bíróság hatáskörébe tartozik. — Dr. Sánta Elemér kir. táblai joggyakornoktól 30
A Btk. 232. §-a és a 12 éven aluli életkor. — Dr. Kéri Miklós szolnoki kir. alügyésztől 37
A Btk. 359. §-ának értelmezése. — Bolgár Emil kir. táblai birótól 45
A Btk. 359. §-ának értelmezése. — Ugyanattól 53
A börtönügy. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől 54
A biró büntetésenyhitési joga. — Dr. Reichard Zsigmond budapesti ügyvédtől 59
Folytatása 81
Folytatása 100
Folytatása 108
Folytatása 116
Befejezése 132
Ismét a Btk. módositásáról. — Dr. Fayer László egyet. rk. tanártól 63
Folytatása 69
Befejezése 78
Törvénytervezet a Btk. módosításáról. — Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól 89
A halálbüntetés állása a törvényhozásokban és a gyakorlatban. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől 105
Bűnvádi eljárásunk eltéréseiről. — Farkas Lajos komáromi kir. törvényszéki birótól 113
A temesvári tárgyalásról. — Dr. Friedmann Bernát budapesti ügyvédtől 124
Kihirdetendő-e a vizsgálati fogságot rendelő határozat indokolása a terhelt előtt? — Vargha Ferencz budapesti kir. alügyésztől 131
Emberölések statisztikája. — Dr. Reichard Zsigmond budapesti ügyvédtől 139
Néhány szó az ügyészségről. — Dr. Kéri Miklós szolnoki kir. alügyésztől 145
A védelem tévedéseiről. — Farkas Lajos komáromi kir. törvényszéki birótól 153
A bűnvizsgálatokról. — Dr. Roth Ferencz n.-károlyi kir. aljárásbirótól 174
Adalék a Btk. 104. §. 2. pontjához. — Dr. Sánta Elemér kir. táblai joggyakornoktól 174
A fénykép mint «nyomtatvány». — Dr. Visontai Soma budapesti ügyvédtől 190
Feloldott itéletek. — Dr. Kecskeméti Lajos kecskeméti ügyvédtől 199
Hivatalos hatalommali visszaélés és testi sértés. — K. Nagy Sándor n.-váradi törvényszéki birótól 222
Törvénytervezet a büntetés feltételes elengedéséről. — Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól 225
A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának felfüggesztése. — Csizsinszky Ágost nyitrai kir. alügyésztől 230
Kihirdetendő-e a vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő határozat indokolása a terhelt előtt? — Farkas Lajos komáromi törvényszéki birótól 243
Vizsgálati fogság a csekélyebb sulyi törvényszéki bünügyekben. — Dr. Fayer László egyetemi rk. tanár 257
Belga törvény a vizsgálati fogságról. — Dr. Fayer László egyetemi rk. tanár 265
A büntetőtörvénykönyv jubileuma 281
Magánvádlói jogok megszüneséről. Csizsinszky Ágost nyitrai kir. alügyésztől 286
A büntetés feltételes elengedéséről szóló Fayer-féle tervezet. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől 293
Befejezése 332
A terhelt szuronyos kisérete. — Farkas Lajos komáromi törvényszéki birótól 301
A rövidtartamu szabadságbüntetés Angliában. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől 305
Néhány szó a Btk. 359. §-áról. — Huf József soproni ügyvédtől 310
Befejezése 319
A katonai büntetőtörvénykönyv és eljárás revisiójához. — Fabiny Gusztáv győri törvényszéki birótól 321
Folytatása 394
Befejezése 402
A járásbiróság mint bünügyi vizsgáló biró. — Dr. Róth Ferencz n.-károlyi kir. albirótól 325
Az itélet feloldatván, póttárgyalás, vagy uj tárgyalás tartandó-e? — Murányi Ernő-től 334
A szabadságbüntetés reformja, különös tekintettel a feltételes itéletekre. — Dr. Illés Károly budapesti ügyvéd, nyug. kir. ügyésztől 337
A halálra itéltek életviszonyairól. — Dr. Földes Béla budapesti egyetemi tanártól 346
Az administrativ uton történő kitiltás Budapesten. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől 348
A feltételes itéletekről. — Dr. Reichard Zsigmond budapesti ügyvédtől 356
A Btk. 338. §-ához. — Dr. Pozsoni Gábor-tól 365
Adalék a sértett fél felebbezési jogához. — Dr. Sánta Elemér kir. táblai joggyakornoktól 366
Visszaemlékezések a büntető-törvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottság munkálataira 1843-ben. — Pulszky Ferencz-től 360
Folytatása 394
A büntetőtörvényt módositó javaslat. — Dr. Friedmann Bernát budapesti ügyvédtől 379
Ugyanarról. — Schedius Lajos curiai birótól 385
A Btk. 335. §-a és annak tervbe vett módositásához. — Dr. Kéri Miklós szolnoki kir. alügyésztől 398
Az önbiráskodás. — Dr. Illés Károly budapesti ügyvéd, nyug. kir. ügyesztől 401
Befejezése 411
Javitó-intézeteink javitó hatásáról. — Dr. Gruber Lajos bndapesti ügyvédtől 417
Védbeszéd Pollák János bünügyében. — Dr. Visontai Soma budapesti ügyvédtől. (Külön melléklet a 39. számhoz)
Védbeszéd Telkessy Nándorné bünügyében. — Dr. Friedmann Bernát budapesti ügyvédtől. (Külön melléklet a 48. számhoz)

Bűnügyi itéletek kritikai fejtegetése.

Dr. Heil Fausztin fiumei kir. ügyésztől

VIII. Rablás vagy zsarolás? — Zsarolás és laksértés. — Eszmei halmazat 74
IX. Præmeditatio 148
X. A 278., 279. és 281 §-okhoz 164
XI. A kisérlet egy különös esete 195
XII. A lopás bevégzése 210
XIII. Ki a meglopott? 235
XIV. Adalékok a bünhalmazat kérdéséhez 270

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.

A testületi szellem, mint az igazságszolgáltatás garantiája 4
A birói ügyviteli szabályok 145. §-ához. — Wildenauer János sz.-fehérvári kir. törvényszéki birótól 6
Ugyanarról. — Dr. Nyeviczkey Antal kir. táblai fogalmazótól 12
A kir. ügyészi administratio egyszerüsitése tárgyában tartott szaktanácskozmány megállapodásai 17
Birói szervezeti kérdések. — Dr. Imrik Péter b.-gyarmati kir. törvényszéki birótól 22
A törvényszéki elnökök 28
A pénzügyi közigazg. biróság 1889-ben. — Dr. Fraenkel Sándor budapesti ügyvédtől 29

Lap

Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889-ik évben. — Dr. Szokolay István-tól — 33
Folytatása — 52
Befejezése — 84
A fővárosi törvényszékek. — Dr. Gold Simon budapesti ügyvédtől — 46
A kir. járásbíróságok megvizsgálásáról.—Dr. Imrik Péter b.-gyarmati kir. törvényszéki birótól — 61
A kir. itélő tábla döntvényei. — Bolgár Emil kir. táblai birótól — 69
A törvényszéki elnökök. — Wildenauer János sz.-fehérvári kir. törvényszéki birótól — 73
Az ügyviteli szabályok módositásához. — Csizsinszky Ágost nyitrai kir. alügyésztől — 83
A felsőbb bíróságok kiadványainak aláirásáról. — X.-től — 85
A birói egyenruha kérdéséhez. — Farkas Lajos komáromi kir. törvényszéki birótól — 90
A biró panasza. — Wildenauer János sz.-fehérvári törvényszéki birótól — 110
A jogegység kérdéséhez. — J.-tól — 113
A másodbíróságok decentralisatiója. — Dr. Günther Antal budapesti ügyvédtől — 129
Albirák beosztása. — r—r-től — 137
A kir. táblák szervezésének kérdéséhez. — Dr. Szokolay István-tól — 138
A szétosztandó kir. táblák helyiségeiről. — Dr. Fischer Lajos kolozsvári ügyvédtől — 157
Néhány szó az informátióról. — Dr. B. S.-től 166
A felebbviteli jogszolgáltatás gyorsitásának kérdéséhez. — Dr. Szokolay István-tól — 190
A birák kizárása a képviselőházból. — Dr. Gopcsa László miniszteri fogalmazótól — 206
A legszerényebb kivánság — 209
A birósági végrehajtók. — Arany Sándor váczi kir. albirótól — 219
Befejezése — 252
Az uj házban. — Dr. Kenedi Géza budapesti ügyvédtől — 233
Egy pár eszme a birósági szervezéshez. — Dr. Szokolay István-tól — 259
A sarkantyu. (A szervezeti javaslathoz). — Dr. Imrik Péter b.-gyarmati törvényszéki birótól 260
A törvényszéki elnökök. — Farkas Lajos komáromi törvényszéki birótól — 266
Néhány észrevétel a birói s ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezethez. — F. B.-től — 273
Igazságügyi reformkérdések. — Németh Antal n.-kikindai kir. törvényszéki birótól — 275
A birói kiképzéshez. — Dr. Imrik Péter b.-gyarmati törvényszéki birótól — 284
A birói s ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezet. — Dr. Wlassics Gyula budapesti egyetemi tanártól — 289
A birói és ügyészi szervezet módositása. — Dr. Reiner Ignácz miniszteri fogalmazótól — 291
Folytatása — 298
Folytatása — 314
Befejezése — 323
Az állam kártérítési felelőssége birósági kötelességszegés esetén — 295
A birói szervezet kérdéséhez. F. B.-től — 313
A kir. ügyészi hatáskör purifikatiója. — Dr. Szokolay István-tól — 329
A budapesti kir. ügyészség előterjesztése a birói és ügyészi szervezetről szóló törvénytervezetről — 349
A törvényszéki könyvtárak kiegészitéséről. — K. Nagy Sándor n.-váradi törvényszéki birótól — 353
Javaslat az e. f. kir. bíróságok fogalmazói személyzete járandóságainak rendezése tárgyában. — Rose Gyula váczi kir. albirótól — 369
A birói függetlenség határai. — Dr. Wittmann Mór budapesti ügyvédtől — 374
A budapesti kir. ügyészség memoranduma. — Farkas Lajos komáromi törvényszéki birótól 382
A sátoralja-ujhelyi járásbiróság. — N. B.-től 406
Birói szervezeti kérdések. — Dr. Wlassics Gyula budapesti egyetemi tanártól — 409

Államtudományok.

«Jogállam és közigazgatás» — 153
Adalékok a közjog rendszerének átalakulásához — Dr. Zergényi Jenő-től — 162
Elkeresztelés és executio. — Dr. Nekula Gyula b.-gyulai közjegyzői helyettestől — 220
Az elkeresztelés. — Dr. Illés Károly budapesti ügyvédtől — 228
Elkeresztelés és jogerő. — Dr. Nekula Gyula b.-gyulai közjegyzői helyettestől — 245
A quota kérdéséhez közjogi szempontból. — Dr. Zergényi Jenő-től — 281
A közigazgatási bíróságokról. — Dr. Zergényi Jenő-től — 330
Befejezése — 362
Az elkeresztelések ügye. — Dr. Kováts Gyula egyetemi tanártól — 373
Befejezése — 380

Vegyes tárgyu czikkek.

A regeneratio. — Dr. Kenedi Géza budapesti ügyvédtől — 49
A «jury d'honneur». — Bodor László kolozsvári kir. törvényszéki birótól — 65
Az igazságügyi reformok. — Egy birótól — 126
Rabsegélyző egyletek. — x. y.-tól — 193
Az uj házban. — Dr. Kenedi Géza budapesti ügyvédtől — 233
Nem harmadik, hanem három uj egyetem. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakademiai igazgatótól — 249
Megemlékezés. (A 25. éves pályafutás befejezése alkalmából). — Dr. Kováts Gyula budapesti egyetemi tanártól — 418

Jogirodalom.

A tőzsdejáték jelentősége a magyar büntető törvényben. Irta dr. Gruber Lajos. — Dr. Berczeli Antal budapesti ügyvédtől — 4
Szemle az egyházjogi irodalom köréből. — Dr. Reiner János budapesti ügyvédtől — 19
A büntetőjog alapja. Irta Loening Rikárd. — Dr. Rónai János győri kir. közjegyzői helyettestől — 27
A városi kegyuraság Magyarországon. Irta dr. Timon Ákos. — Dr. Kleckner Alajos kassai jogakademiai igazgatótól — 35
Die Lehre vom Klagegrunde, den Einreden u. der Beweislast. Von Reinhold. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakademiai igazgatótól — 92
A magyar házassági vagyonjog. Irta dr. Jancsó György. — Sztehlo Kornél bpesti ügyvédtől 133
Folytatása — 140
Folytatása — 146
Folytatása — 156
Befejezése — 171
A házassági elválás joga Magyarországon és az ország erdélyi részeiben. Irta Sztehlo Kornél. — Dr. Reiner János budapesti ügyvédtől — 147
Válasz erre — Sztehlo Kornél-tól — 194
Viszonválasz. — Dr. Reiner János-tól — 205
Végszó ugyane tárgyban. — Sztehlo Kornél budapesti ügyvédtől — 212
Stintzing: Besitz. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakademiai igazgatótól — 163
Lachau et Daguin: De l'exécution de jugements etrangers, stb. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakademiai igazgatótól — 171
Crouzel: Étude historique, économique et juridique, sur les Coalitions et les Grèves dans l'industrie. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakademiai igazgatótól — 178
Aschrott: Ersatz kurzzeitiger Freiheitsstrafen. — Vargha Ferencz budapesti kir. alügyésztől 178
Voltaire und die französische Strafrechtspflege im XVIII. Jahrhundert. Von Eduard Hertz. — Dr. Bleuer Samu budapesti ügyvédtől — 188
A végrehajtási igényperek. Irta Keresztszeghy Lajos. — Dr. Fodor Ármin budapesti ügyvédtől 194
Die Parteien im Strafprocess. Von dr. Hugo Mayer. — Murányi Ernő-től — 235
Az elmekórtan tankönyve. Irta: dr. Salgó Jakab. — Dr. Fischer Jakab budapesti gyakorló orvostól — 251
Guerin Lucien: Az angol bünvádi eljárásról. — Dr. Reichard Zsigmond budapesti ügyvédtől 294
Ortloff H.: Die gerichtliche Redekunst. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakadémiai igazgatótól — 300
Befejezése — 308
A müvelt világ törvényhozásai 1888-ban. — Dr. Nagy Dezső budapesti ügyvédtől — 346
A vétel rendszere a kereskedelmi jogban. Irta: dr. Róth Pál. — Dr. Sármai József budapesti ügyvédtől — 364
Magánjogi fejtegetések felsőbirósági határozatok kapcsán. Irta: dr. Schwarz Gusztáv. — Dr. Staud Lajos duna-szerdahelyi kir. járásbirótól 388
Schvarcz Gyula. Kritik der Staatsformen des Aristoteles — 389
Psychopathia sexualis. — Von dr. R. v. Kraft-Ebing. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől — 392
Fitting: Der Reichs-Civilprozess. — Dr. Bleuer Samu budapesti ügyvédtől — 404

Külföldi jogélet.

Külföldi judikatura. — Közli dr. Gold Simon budapesti ügyvéd — 7
Folytatása — 22
Folytatása — 38
Folytatása — 86
Folytatása — 327
Folytatása — 418
A Wach-féle büntetőjogi szemináriumban. — Bilitz Béla-tól — 38
A német tervezet a végrehajtási eljárásról az ingatlanokra. — Dr. Fodor Ármin budapesti kir. aljárásbirótól — 41
Külföldi judikatura. — Közli dr. Herz Bertalan budapesti ügyvéd — 110
Folytatása — 127
Folytatása — 159
Folytatása — 198
A feltételes elitélés eredményei Amerikában és Angliában. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől — 117
Befejezése — 142
A német birodalmi törvényszékről. — Dr. Herz Bertalan budapesti ügyvédtől — 165
Franczia esküdtek, franczia bíróságok által megbirálva. — Dr. Glücklich Emil budapesti ügyvédtől — 177
Az uj olasz közbiztonsági törvény. — Dr. Reichard Zsigmond budapesti ügyédtől — 201
Szemle a külföldi jogi oktatás terén. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakadémiai igazgatótól — 227
Folytatása — 234
Befejezése — 276
A rövid tartamu szabadságbüntetés Angliában. — Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől — 305
A müvelt világ törvényhozása 1888-ban. — Dr. Nagy Dezső budapesti ügyvédtől — 348

A melléklapban megjelent 544 curiai és egyéb felsőbb birósági határozat. Ezen kivül:

Lap

A jogi szakoktatás reformja fölötti vita a jogászegyletben — 6
A perrendtartási javaslat indokolása 14, 22, 30, 45, 54, 62, 70, 86, 95.
Törvényhozási reformok a biztositásügy terén. Dr. Beck Hugó jogászegyleti előadása — 38
Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság. Dr. Baumgarten Izidor jogászegyleti előadása 77
A Magyar Jogászegylet évi közgyülése — 94
Dr. Fodor Ármin beszéde az ügyvédi kamara közgyülésén a Plósz-féle javaslatról — 110
Dr. Friedmann védbeszéde a temesvári lottóperben — 124
Zádor Gyula beszéde a kőbányai menedékházban — 183
Előadói tervezet a birói és ügyészi szervezet módositásáról — 228
Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok körének alapszabályai — 245
Törvényjavaslat a sommás eljárásról 277, 285, 293, 302.
Törvényjavaslat a kir. bíróságok előtt felmerült bünügyi költségek behajtásáról és elszámolásáról — 319
Törvényjavaslat a kisebb polg. peres ügyekben való eljárástól szóló 1877. XXII. t. cz. módositásáról 351, 358, 366, 374, 382.
Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról — 365
Kolozsvár város felirata a kir. tábla dcentralisatiója tárgyában. (Külön melléklet a 12. számához.)

Huszonötödik évfolyam. 1. SZ. Budapest, 1890. január 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Észrevételek a magyar bünvádi eljárási törvényjavaslatra. HELMBACHER NÁNDOR kir. törvényszéki elnöktől. — Az unitarius házassági jogról. (Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.) KŐVÁRY MIHÁLY kolozsvári ügyvédtől. — Jogirodalom. A tőzsdejáték jelentősége a magyar büntető törvénykönyvben. Irta dr. Gruber Lajos budapesti ügyvéd *B—i.* — *Törvénykezési Szemle:* A testületi szellem mint az igazságszolgáltatás garantiája. *—y—* — A birói ügyviteli szabályok 145. § ához. WILDENAU JÁNOS sz.-fehérvári kir. törvényszéki birótól. — Az ügyészi jogkör kérdéséhez. Dr. FITTLER BÁLINT sz.-fehérvári kir. ügyésztől. — Külföldi judikatura. Közli: GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A jogi szakoktatás reformja. (A Jogászegylet tárgyalásai.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a magyar bünvádi eljárási törvényjavaslatra.

I.

Jogászkörökben is többször hallottam fölemliteni, hogy a mai korban a törvények szerkesztése nehézségekbe nem ütközik, nem azért, mert — ugy érvelnek — a mai korszakban, minden jogviszonyt szabályozó kimeritő és terjedelmes tételes törvények állnak rendelkezésünkre, és ha az elmélet és judikatura által elfogadott és megállapitott elvek figyelemmel kisértetnek és alkalmaztatnak, kész az uj törvény.

Hogy a törvényhozónak a bünvádi eljárási törvény szerkesztésénél, a tudomány által megállapitott alapelvekre és a külföldi törvényhozások által elfogadott perrendtartási irányokra és rendszerekre figyelemmel lennie kell, nem vitatott kérdés, de nem az alapelvekben jelentkeznek a törvényszerkesztési legnagyobb nehézségek, hanem az elfogadott alapelveken belül a törvény részletes intézkedéseiben.

A nép szokásai, társadalmi és mivelődési viszonyai, de kiváltkép jogi szokásai és meggyőződései képezik azon sarkpontokat, a melyekre a törvényhozó tartozik kiváló figyelemmel lenni, s oly módon intézkedni, hogy a közczélok elérését megvalósitsa, a nélkül, hogy a polgárok jogain csorbát ejtsen, vagy szabad cselekedeteiket korlátozza. Helyesen mondja a törvényjavaslatnak indokolása: «csak a szerves kapcsolat a nép életével és jogi meggyőződéseivel adja meg a törvénynek igazi életerejét és üdvös hatásának biztositékait...»

Volt már alkalmunk tapasztalni, hogy a nép sajátos viszonyaihoz nem alkalmazkodó törvény mily káros befolyást gyakorolt az igazságszolgáltatás menetére.

Az uj bünvádi törvényjavaslat figyelemmel van népünk életére és jogi meggyőződéseire, jobb mint az 1882. és az 1886. évi bünvádi törvényjavaslat és jobb a hason külföldi törvényeknél, a melyek a törvényszéki eljárást szabályozzák és ha a törvényes gyakorlaton alapuló jelenlegi zür-zavaros, napról napra bonyolodottabbá váló bünvádi eljárásunk szabályozásának szükségességét el kell ismernünk és ha a bíróságainknál a bünvádi eljárás terén mutatkozó kapkodásoknak és bizonytalanságoknak megszüntetését elodázhatlannak tartjuk, ugy az esküdtszéki intézménynek barátjai is — kik közé jelen sorok irója is tartozik — hajlandók lesznek az uj törvényjavaslat elfogadásához hozzá járulni, hozzá járulhatnak, mert az uj javaslat törvénynyé válván, átmeneteli korszakot képezend és igazolandja, hogy esküdtszéki intézmény nélkül a bünvádi eljárás nem szabályozható.

Azok, a kiknek alkalmuk van bünvádi eljárásunk hiányairól naponta meggyőződést szerezni és szabályozásának szükségességéről áthatva vannak, bizonyos aggodalommal viseltetnek a megjelenő uj bünvádi eljárási javaslatok iránt, nem beltartalmuk értékére való tekintettel, hanem az átdolgoztatásuknak ismételt elrendelése miatt. A jelenlegi tényleges helyzet indokolttá teszi a biró azon óhajának kifejezését: «*csak legyen törvény — ha rosz is*».

Az uj bünvádi eljárási törvényjavaslat irányát, alapelveit és rendszerét elfogadom; részletes intézkedései helyesek és kimeritők; a nagy alapossággal és mély tudománynyal irt törvényjavaslati indokok a kellő tájékoztatást nyujtják.

Egyedül gyakorlati szempontból kivánok a bünvádi javaslat egyes szakaszaira megjegyzéseket tenni.

A javaslat 247. §-a szerint a terhelő kifogásolhatja a vádirat minden pontját, a vádtanács által a kifogások tárgyalása alkalmával hozott végzés a 251. §. szerint a meg nem jelent káros és sértett féllel (a tárgyalásról a káros fél a 249. §. intézkedése szerint nem nyer értesitést) 3 nap alatt közlendő.

A 314. §. 5. pontja szerint a főtárgyalás elnapolandó, ha azt a vádló elállása folytán a 46. §-ban meghatározott eljárás szükségessé teszi.

A 46. §. 3-ik kikezdése pedig oly módon intézkedik, hogy ha a kir. ügyészség a vádirat ellen tett kifogások fölötti tárgyalás alkalmával áll el a vádtól és a magánvádra jogosult a tárgyalásnál jelen nincsen, ugy a vádtanács (a tárgyalásnak elnapolása mellett) őt a vád föntartása vagy elejtése tárgyában nyolcz nap alatt teendő nyilatkozatadásra felhivja,

ugyanezt az eljárást rendeli követni a 46. §. 4. kikezdése, ha a közvádló a *főtárgyalás* folyamán áll el a vádtól.

A törvényjavaslat fönt hivatkozott szakaszok intézkedéseihez képest a bíróság, ha a vádirat ellen tett kifogások tárgyalása alkalmával a vádló (kir. ügyész) a vádtól eláll, a vádra jogositottakat (káros-sértett felet) fel fogja szólitani, hogy a vád föntartása vagy elejtése iránt 8 nap alatt nyilatkozzanak és ha a jogositott felek kellő időben a vád föntartása iránt nyilatkoztak, ugy a bíróság a vádirat elleni kifogások fölötti tárgyalásra egy uj határnapot fog kitüzni, s arról a kir. ügyészséget, a vádra jogositottakat és a vádlottat értesiteni.

A tárgyalás alkalmával az előadó ujra fogja az ügyet előadni és a felek ismételve fogják szóbeli előterjesztéseiket megtenni és ezen ismétlések minden egyes esetben fognak előfordulni, mert a közvádló nem a tárgyalás elején, hanem annak befejezte után fog a vádtól való elállása iránt nyilatkozni.

Sokkal visszásabb lesz a helyzet, ha a vádló a főtárgyalás alkalmával áll el a vádtól és a vádra jogositott a vád föntartása mellett kellő időben nyilatkozik:

ez esetben a főtárgyalás vezetésére kijelölt elnöknek kötelessége leend mind azt ismételni, a mit az első főtárgyalás kitüzése alkalmával megtett: kitüzi a határnapot, megidézi a közvádlót, a magánvádra jogositott felet, a vád-

lottat és védőjét, a tanuk és szakértőket és esetleg (272. §.) a vádlott kérése folytán a bizonyitékok kiegészitése és ujabb bizonyitékok beszerzése iránt intézkedni, a főtárgyalás alkalmával pedig az egész bizonyitási eljárás ujból veendő fel, vádlott, tanuk és szakértők ugyanazon ténykörülmények iránt lesznek kihallgatandók, a melyek iránt már az első tárgyalás alkalmával voltak kihallgatva (a 313. §. ily esetekben nem fog alkalmazást találhatni, mert egy hónapon belül a tárgyalás viszonyainkra való tekintettel nem lesz kitüzhető).

Azonban a visszás állapot nem csak a vádirat elleni kifogások fölötti tárgyalás és a főtárgyalásnak ismétlésében jelentkezik, hanem kiváltképen abban, hogy a bíróság a tárgyalásoknak ismétlését még az esetben is köteles leend elrendelni, ha a tárgyalás alkalmával arról szerez meggyőződést, hogy büntetendő cselekmény nem forog fön, hogy a bizonyitékok a bünösség megállapitására nem elegendők, de sőt még az esetben is, ha a bünvádi eljárást kizáró ok forogna fön.

A törvényjavaslatnak indokolása a 46. §-ra vonatkozólag (oldal 104) ugyanazt mondja, hogy a bíróság a 46. §-ban meghatározott eljárásra nincs kötelezve, ha az eljáró vádló megszüntetési, illetve felmentési inditványt tesz, vagy a vád elejtését oly körülményekkel indokolja, melyek az eljárás megszüntetésének alapjául szolgálhatnak. Mindez esetekben — mondják az indokok — a bíróság az ügy állásához képest megszüntető végzést vagy felmentő itéletet hozhat és a felszólitás tárgyában (46. §.) csak akkor intézkedik, *ha megszüntetésre vagy felmentésre alapot nem lát.* Nem volna helyes — mondják továbbá az indokok — ha a bíróságot pótmagánvádló keresésére és az eljárás folytatására kötelezni kellene, midőn eljárásra egyáltalán nem lát alapot.

A törvényjavaslati indokolásnak imént jelzett kijelentése a törvényjavaslat intézkedéseinek meg nem felelő.

A 46. §-nak ezen kommentálása a bíróságok részéről való elfogadásra nem számithat.

Az emlitett kijelentés indokolásául a javaslati indokok a 124., 244., 254., 296. és 305. §§-ra hivatkoznak.

Azonban a hivatkozott szakaszok által a tett kijelentés igazolást nem nyer, a 124., 244. és 296. §§. által egyáltalán nem, a 254. és 305. §§-ok, eltekintve azok 6. és illetve 5. pontjában foglalt intézkedésétől, mely egyenesen a vádra jogositottaknak meghallgatását kötelezővé teszi, utasitást tartalmaznak ugyan az iránt, hogy mikor szüntetendő meg a bünvádi eljárás és illetőleg, hogy mikor hozandó felmentő itélet, de a bíróságnak ezen szakaszok alapján tett intézkedése feltételezi a vádlónak a vádtól való elállása esetében, a pótmagánvádló előleges meghallgatását, a vádló vagy pótmagánvádló meghallgatása nélkül az eljárást meg nem szüntetheti, vádlottat fel nem mentheti.

A védelv egyik sarkalatos tétele, hogy vádlónak (kir. ügyészség vagy magánvádló) a bünügy minden stadiumában annak érdemleges elintézéséig lenni kell, inditványához a bíróság nincsen kötve, de meghallgatására s illetve nyilatkozatadásra felhivni kötelezve van.

A pótmagánvád jogosultságát a vádrendszerben leli, az ügyészség által elkövetett visszaélések ellensulyozása hivatásának egy részét, de nem egyedüli czélját képezi; fő czélja az, hogy ha a vádló (kir. ügyész) a vád képviseletét — *bár mily indokból* — megtagadná, a bünügynek vádlói jogosultsággal biró képviselője legyen. A pótmagánvádlói intézménynek elengedhetlen követelménye tehát, hogy a vád képviseleti joga őt attól a percztől fogva megillesse, a mikor a kir. ügyészség a vád képviseletét megtagadta, elismeri ezt a hivatkozott 46. §. is, midőn azt rendeli, hogy a tárgyalásnál jelen levő magánvádra jogosult nyilatkozatadásra felszólitandó.

Ha az imént jelzett jog a pótmagánvádlót megilleti, ugy a vádirat ellen tett kifogások tárgyalása vagy a főtárgyalás alkalmával a kir. ügyészségnek a vádtól való elállása esetében a bíróságok a pótmagánvádlót meghallgatni kötelesek, az esetben is, ha a tárgyaláskor meggyőződést szereztek volna az iránt, hogy büntetendő cselekmény tényállása fön nem forog, vagy hogy a bünvádi eljárást kizáró ok forog fön.

A törvényjavaslat nem tartalmaz intézkedést az iránt, hogy a pótmagánvádló csak akkor hallgattassék meg, ha a bíróság *a bünvádi eljárás megszüntetésére vagy a vádlott felmentésére alapot nem lát,* és helyesen, mert ily eljárás mellett a bíróság álláspontját már előre jelezné, a mi a bíróságnak a vádrendszerben elfoglalt állásával bizonyosan megegyeztethető nem volna.

A 46. §. világosan és határozottan intézkedik, a törvényjavaslat mindazon szakaszokban, melyek a magánvád érdekét érintik, ugy nemkülönben az ezekre vonatkozó indokolás is mindenütt a 46. §-ra utal, kivételt nem állapit meg és nem engedi azt a következtetést vonni, hogy a pótmagánvádló csak azon esetekben hallgattassak meg, midőn a bíróság megszüntetésre vagy felmentésre alapot nem lát.

A fentiek szerint a bíróság minden körülmények közt köteles lesz a pótmagánvádlót meghallgatni, ha a kir. ügyészség a vádtól eláll.

Hogy a vádirat ellen tett kifogások fölötti tárgyalásnak vagy pedig a főtárgyalásnak a bizonyitási eljárás befejezte után, a vádlónak a vádtól való elállása folytán a pótmagánvádlónak meghallgatása czéljából, leendő elnapolása, és pedig még az esetekben is, ha büntetendő cselekmény tényállása fön nem forog, vagy ha nincsen bizonyitva, hogy a vádlott követte el a terhére rótt büntetendő cselekményt, sőt ha bünvádi eljárást kizáró ok fönforog, türhetetlen állapotot létesit, — kétségbe nem vonható, a bíróságok az ily eljárás mellett felesleges munkával megterheltetnének, az eljárás költséges volna, a felek alapos ok nélkül ismételt megjelenésre kényszerittetnének és vádlott szükség nélkül hosszabb időn át vizsgálat vagy vád alatt állna.

De megengedve, hogy a bíróságok a törvényjavaslati indokolásnak fönt hivatkozott álláspontjára helyezkednek és a vizsgálatot megszüntetni vagy a vádlottat fel fogják menteni a pótmagánvádló meghallgatása nélkül is, ugy még is előáll azon kérdés, vajon czélszerünek mutatkoznék-e a bizonyitási eljárás egész anyagának ismétlése, ha a vádló a vádtól a főtárgyalás alkalmával eláll, és a bíróság a megszüntetésre vagy felmentésre alapot nem lát? a mondottaknál fogva azt hiszem, hogy nem.

Kell tehát, hogy a törvény oly módon intézkedjék, hogy a védelv sarkalatos tételének és a pótmagánvád-intézmény követelményeinek megóvása mellett, a bíróságnak lehetővé tegye, hogy az a tárgyalás elnapolása nélkül az ügy érdemében határozatot hozhasson, ez pedig lehetővé tétetnék az által, ha a vádirat ellen tett kifogásokra kitüzött tárgyalásra, valamint a főtárgyalásra a pótmagánvádló azon figyelmeztetéssel megidéztetnék, hogy meg nem jelelenése, — a vádlónak a vádtól való elállása esetében, — ugy fog tekintetni, hogy vádját föntartani nem kivánja.

HELMBACHER NÁNDOR,
kir. törvényszéki elnök.

Az unitárius házassági jogról.

(Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.)

Sztehlo Kornél ur az unitárius házassági jogról szóló egyházi törvényre oly kritikai megjegyzéseket tesz, hogy én, ki e törvény összeállitásában tevékeny részt vettem, azokat észrevétel nélkül nem hagyhatom.

Az unitáriusok belátván, hogy az 1868-ik év óta vált-

zott viszonyok között a házasságügyi biráskodást alaposan és egyöntetüen ugy lehet gyakorolni, ha a vonatkozó anyagi és alaki törvények összegyüjtve szem előtt feküsznek: megalkották a házassági jogról szóló törvényt.

A ki kodifikatióval foglalkozott, tudhatja, hogy e törvény elkészitése nem volt könnyü munka; a háromszáz év alatt keletkezett törvényeket összeszedni, rendszeres egészszé alkotni s az állami sarkalatos törvényekkel összhangzásba hozni: sok időbe és fáradságba került.

Megengedjük, hogy e törvény mint emberi munka, nem tökéletes s abban hibákat lehet találni; de azt hittük, hogy ha a mü maga nem is, de legalább az annak készitésében nyilvánuló jószándéku törekvés elismeréssel fog találkozni s nem voltunk elkészülve oly birálatra, a minő a czikkiró uré, mely e törvényt általában elitéli.

Az unitariusok állami alaptörvények által biztositott autonomiájuk s törvényhozási joguknál fogva tetszés szerint alkothatnak hitelveiknek megfelelő házassági törvényt; e törvény állami törvény hatályával bir s ennélfogva azt általános elvi tekintetekből megtámadni s kritikai bonczkés alá venni legalább is meddő dolog.

Egyetlen szempontból lehetne e törvény ellen eredményesen felszólalni, ha az az állami sarkalatos törvényekkel összeütköző lenne. Mert én is elismerem, hogy a vallásfelekezetek törvényhozásukban az állami törvények által megvont határvonalakon tul nem léphetnek s a különböző vallásfelekezeteknek állami törvény által megállapitott egymásközti viszonyait respectálni tartoznak.

Sztehlo ur az előtte fekvő törvényben állami sarkalatos törvénybe ütköző rendelkezést nem mutat ki, mi mindenesetre megnyugtatásunkra szolgál, hogy törvényünkben lényeges hibák nincsenek, mert ha lennének benne ilyenek, azokat oly elismert szaktudós, minő Sztehlo Kornél ur, bizonyára észrevette s megemlitette volna.

A mit a törvény ellen felhoz, az többnyire nem egyéb, mint az ő privát felfogása és nézete; ezt pedig nincs joga az unitárusokra ráerőszakolni s az unitáriusok nem tartoznak tekintetbe venni.

Megjegyzései nagyobbára olyanok, melyek («A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben» czimü könyvében, a «Jogtudományi Közlöny» 1886. évi folyamában, és a «Keresztény magvető» 1886. évi 4. füzetében) immár pro és contra megvitatás tárgyát képezték s ezuttal is annak kimutatására irányulnak, hogy az unitárius házassági jog intentiója egyenesen az, hogy a házassági kötelék mentől könnyebben és mentől gyorsabban felbontassék.

Mi indithatja czikkiró urat ilyen megjegyzések tételére? Hiszen tudtom szerint ő is protestans, — de nem hasonló autonomiával biró egyház tagja, — s a házasság felbonthatóságának szintén hive. Nem akarom hinni, hogy czikkei irásában felekezeti tekintet vezette. Azt kell tehát feltennem, hogy az unitarius házassági törvény megtámadásával csak is azt igyekszik kimutatni, hogy az állami általános házassági jog megalkotása mennyire égető szükséggé vált.

De midőn czikkiró ur e végből támadása czéltáblájának épen az unitariusokat állitja oda, nem választott helyesen s czélszerübb lett volna valamely más felekezet ellen fordulni.

Ott vannak például a katholikusok, kiknek eljárása az anomaliáknak egész legióját tünteti fel.

Elésoroljam-e, hogy a kath. egyházi bíróságok miket követnek el? Azt hiszem, ezek Sztehlo Kornél ur előtt eléggé ismeretesek.

Az 1868: 48. tcz. előszabja, hogy vegyesházassági válóperekben a kereset az alperes bíróságánál teendő folyamatba s ha a per ennél jogerejüen befejeztetett, az ügyiratok átteendők az alperes illetékes bíróságához.

És mi történik?

Ha a protestans felperes katholikus házastársa mint alperes ellen, keresetét a katholikus szentszék előtt megindítja s ebben — a világi törvényszékek elve szerint — kötelék-feloldást kér, keresete a limine tárgyalás nélkül visszautasittatik.

Az érdemleges tárgyalás nélkül való visszautasitásnak sokféle alakja, van, de mindenikben kifejezést nyer az a törekvés, hogy az 1868: 48. tcz. rendelkezése ne érvényesüljön.

A protestans fél által katkolikus házastársa ellen a házasság végleges felbontása iránt inditott keresetet egyik szentszék, mint hitelveibe ütköző petitummal birót tárgyalás nélkül egyszerüen visszautasitja, másik szentszék kiigazitás végett adja vissza s ha ez megtagadtatott, akkor utasitja el; a harmadik az ily keresetre nézve lelkészi békéltetést kiván, s az elutasitást ennek benyujtása után mondja ki.

Megtörténik, hogy a szentszék a keresetnek ily módon lett visszautasitása után aperesnek — kivel a kereset közölve s ki megidézve sem volt — utólagos előterjesztésére az általa megszüntetett per felvételét és tárgyalását később elrendeli .... Az is megesik, hogy a szentszék a nála folyt per iratait a nem katholikus fél illetékes bíróságához a törvény rendelkezése ellenére nem teszi át.

Sokkal sikeresebb munkát végzett volna Sztehlo Kornél ur, ha az ilyen szabálytalanságokat és visszaéléseket teszi vala megrovás tárgyává.

Czikkét azzal kezdi, hogy a házassági biráskodással felruházott felekezetek egymásután sietnek házassági jogokat kodifikálni.

Ez nem felel meg a valóságnak. Az erd. ref. és ágost. evangelikusok e téren kodifikatiónak mondható munkát nem végeztek.

Tudtunkra egyik felekezetnek sincs anyagi és alaki házassági jogot felölelő rendszeres törvénye, csak az unitáriusoknak.

Abban igaza van Sztehlo Kornél urnak, hogy az unitárius házassági jog a legérdekesebb, de csak mint legelső rendszeres egész s nem azért, mivel — a mint állitja — 14 (?) nap alatt minden magyar honpolgár unitarius lehet s az unitárius házassági jog a válni akaró feleknek rendkivüli (?) kedvezményeket nyujtván, e jog nehány évtized alatt kizárólagos uralomra fog vergődni.

Az eddigi unitárius válóperek statisztikája Sztehlo Kornél ur e félszét merőben alaptalanná teszi.

A 11. §-ra vonatkozó megjegyzés erőszakolt és nem helyén való. Czikkiró ur erre a §-ra azt a megjegyzést teszi, hogy e szerint nem köthetnek házasságot: nem keresztények, mig keresztény vallásra át nem tértek; tehát a zsidók közötti házasság nem is lenne érvényes. Lehet azonban, hogy csak a szövegezés rosz és hogy a törvény csak a keresztény és nem keresztény között akarja a házasságot megakadályozni. Ez utóbbi feltevés igaz, de nincs igaz abban, hogy a szövegezés rosz.

Az 1. §-ban ki van mondva, hogy a törvény unitáriusokra vonatkozik. A II. fejezet — melyben a megtámadott 11. §. előfordul — a házassági akadályokat: a személyes képesség hiányát, a képesség korlátoltságát emliti fel.

Minthogy az 1. §. értelmében a házassági akadályok csak akkor jöhetnek szóba s képezhetik birálás tárgyát, midőn unitárius fél akar valakivel házassági szövetségre lépni, felesleges volt e fejezetben minduntalan unitárius félre hivatkozni s a 7., 8., 9., 10., 11. §-ban ismételve kifejezni, hogy unitárius fél nem léphet házasságra az ott emlitett személyekkel. Különösen nem kellett a 11. §-ban is kimondani, hogy unitárius nem köthet nem kereszténynyel házasságot, mert ez a 62. §. 2. pontjából is kitünik.

Már Montesquieu megmondotta, hogy a törvénynek rövidnek, tehát pleonasmustól mentnek kell lennie.

A 60. §. rendelkezését Sztehlo Kornél ur általában helyesli, de kifogást emel az idő ellen; azt rövidnek tartja. Lássuk, melyek azok az esetek, melyekben a sértett félnek

*

hat hét alatt — feltételesen — pert kell inditania. Ezek a házastárs élete ellen való törés, a házasságtörés s a hütlen elhagyás. Vajon az ekép okozott sérelem megtudásától hat hét alatt nincs-e elég ideje a sértett félnek adatokat összeszedni, a békéltetést megejteni s válópert inditani, vagy bünvádi feljelentést tenni? Köztudomásu, hogy a sértett fél megtorlási vágyból is sietni szokott vétkes házastársa ellen mielébb pert inditani. A ki in flagranti vagy legfelebb 6 hét alatt pert nem indit, az ezt később még kevésbé teszi; mert vére csillapulván, még inkább elnézi a sérelmet s nem gondol megtorlásra. Az elnézés már 6 hét alatt bekövetkezhetik, erre évek nem kellenek. Az elnéző házastárs pedig jogsérelmet nem szenved, ha a vétkes fél ellene más czimen válópert indit; de nem szenvedhet azért sem, mert az ellene folyamatba tett perben keresettől eltérő jogczimet érvényesithet (149. §.) s az azzal járó következmény kimondását kivánhatja. Aztán itt nincs kimondva, hogy a sértett fél perinditási jogát elveszíti, ha azt 6 hét alatt nem érvényesiti. Érvényesitheti ezt a jogát azután is bármikor. E §. a 6 heti, illetve 30 napi idő alatti perinditásra a sértett felet csak annyiban kötelezi, hogy a vétkes félnek ne legyen joga engesztelhetetlen gyülölség vagy házassági tartozás megtagadása czimén megelőzőleg pert inditani.

A 62. §. 2. pontja, mely unitárius és nem-keresztény között létrejött házasság érvénytelenségéről szól, czikkiró ur szerint nem szabatos, mert más (nem unitárius) kereszténynek nem-kereszténynyel kötött házasságát mellőzi. Fennebb már volt alkalmam megemliteni, hogy e törvény hatálya unitáriusokra terjed ki s a szerint tulajdonképen az unitárius fél által kötött házasság érvényességével foglalkozhatik. Más felekezetüek között létrejött házasság érvényessége az unitárius bíróság előtt csak ugy jöhet szóba, ha egyik fél később unitárius lesz; erre nézve pedig a törvény elég intézkedést tartalmaz (5., 6., 57., 58. stb. §.). Hová vezetett volna, ha a czikkiró ur által felhozotthoz hasonló minden esetre ki akart volna terjeszkedni? Hányféle nem-unitárius házassági jog rendelkezéseit kellett volna felvennie? Hogy mit szólna az unitárius bíróság az oly házasságra, melyet katholikus nem-kereszténynyel külföldön kötött s melyet aztán a később unitarius vallásra tért fél eléje vinne, e kérdésre nem vagyok hivatva felelni, de igy feltéve, határozott feleletet adni nem is lehetne; mert némely mellékkörülményt is tudni kellene, pl. a felek magyar honosak voltak-e, a házasság Ausztriában vagy máshol köttetett-e? stb. Annyit azonban mégis megjegyzek, hogy az ily házasságot az unitárius bíróság aligha érvényesnek tekintené.

Az unitárius házassági törvényből nem olvasható ki, hogy az a házasság, mely nem lelkész előtt köttetett, bármely feltétel alatt érvényes lehetne. Unitárius törvény szerint nem képzelhető oly házasság, mely nem a pap előtt jött létre. E tekintetben a törvény eléggé világos.

Utalunk a törvény 3., 29., 34., 42., 61. §-ára.

A 3. §. szerint csak oly házasság érvényes, mely az egyház ténykedése mellett jött létre.

A 29., 34., 42. §. meghatározza, hogy az egybekötésre a lelkész illetékes s azt a fenálló egyházi szertartás szerint a lelkész végzi.

A 62. §. 1. pontja értelmében feltétlenül érvénytelen az a házasság, melynek megkötésénél a felek megesketése (melyre csak a lelkész illetékes) mellőztetett.

A 67. §. *b)* pontja szerint a házasság a házasfél megtámadása esetén akkor érvénytelen, ha a felek házasságba való beleegyezése nem történt a 40., 41. §-okban előszabott *módon*, vagyis ha a felek az *illetékes lelkész előtt* két tanu jelenlétében személyesen ki nem jelentették, hogy egymással házassági szövetségre akarnak lépni s beleegyezésök nem volt kölcsönös szabad akaratból folyó, komoly, határozott és érthető; ha szükség esetre tolmács nem hivatott meg (40. §.), a siketek, némák és siketnémák beleegyezésöket jelbeszéddel ki nem fejezték (41. §.).

A beleegyezés e módjáról levén szó, nincs alap arra a feltevésre, hogy a házasság lelkész nélkül is megköthető lenne, midőn itt legfelebb a lelkész netáni mulasztása forogh kérdésben.

(Folyt. köv.) KŐVÁRY MIHÁLY.

Jogirodalom.

A tőzsdejáték jelentősége a magyar büntetőtörvénykönyvben. Irta dr. Gruber Lajos budapesti ügyvéd. Különlenyomat «A Jog»-ból.

Szerző azon látszólagos következetlenségre utalva, mely abban rejlik, hogy a differentialis ügyleten alapuló magánjogi igény — a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak kivételével — a polgári bíróságok előtt nálunk nem érvényesithető, holott a tőzsdejáték által fizetésképtelenségre jutottakat a törvény mégis gonosztevőknek bélyegzi és fogházba veti, azon kérdés megoldását tüzi ki feladatául, vajon egyáltalában kárhoztatja-e a törvény a tőzsdejátékot, avagy csak bizonyos feltevések és feltételek mellett történik-e az? Szokott alaposságával és lelkiismeretességével megismertetvén bennünket az összes külföldi törvényhozások és a bíróságok e kérdésre vonatkozó felfogásával, azon eredményre jut, hogy a magyar büntetőtörvény előnyösen különbözik valamennyi többi európai törvénytől és eddig el nem ért, utánzásra méltó liberalismust tanusit, a mennyiben az csakis azon kérdés vizsgálatával foglalkozik, vajon a tőzsdejáték a vagyonbukott rendes üzletköréhez tartozik-e vagy sem, mig a külföldi törvények mindig s mindenütt csak azon adósokat akarják érni, kik tulságos, erejöket messzire tulhaladó mérvben bocsátkoztak szinlelt szállitási szerződésekbe; kiknél merész vállalatok vagy könnyelmü speculatiók idézték elő a vagyoni tönköt; kiknek bukását meggondolatlan és merész üzletek okozták; vagy pedig kik fictiv tőzsdeoperatiók vagy különbözeti kereskedelem következtében tulságos összegekkel tartoznak. Hazai birói gyakorlatunkból vett példákkal kimutatja szerző, hogy nemcsak a magyar törvény, de joggyakorlatunk is a legszabadabb elvü e kérdésben. Vizsgálódásai eredményét a következőkben adhatuk: A tőzsdejáték lényegesen különbözik az u. n. merész üzletektől, a mennyiben mindkét kategoria teljesen különnemü fogalmak megjelölésére szolgál. A kereskedők közül csakis azok jogositvák különbözeti kereskedelmet üzni, kik nagyban folytatják a kereskedelmet. Ugy a tőzsdejáték, valamint a merész üzletek is bukás esetében nem absolute, hanem csak relative büntethetők, azaz csakis akkor, a midőn azok nem tartoznak a vagyonbukott rendes üzletköréhez. Ezen ismertetésből látható, hogy szerzőnknek teljesen sikerült a felvetett kérdést kellő világitásba helyezni. *B—i.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A testületi szellem, mint az igazságszolgáltatás garantiája.

— Birói körökből. —

A társas-birósági intézmény a jogszolgáltatás integritásának és jóságának fokozott biztositása; ez intézmény szükségképi feltétele tehát, hogy a társas-biróságok tagjait müködésükben: *egységes akarat, egységes czél, egységes törekvés vezérelje;* (s ez utóbbi szempont alól a kir. járásbiróságok tagjait sem veszszük ki) ez egységes müködés azonban csak az esetben jut teljes mérvben kifejezésre, *ha annak alapfeltétele: a testületi szellem a társas-* (s megfelelően a kir. járás-) *biróságok kebelében megteremtetik, fejlesztetik és fentartatik.*

A testületi szellem tehát, mely a bíróságok müködésének eredményével különben is szoros kapcsolatban áll: *ma már követelménynyé vált és a létező törvénykezési állapotok számbavétele mellett:*

1. a birói függetlenség nagy intézménye szeplőtlen megóvásának;

2. az alapos, egyöntetü és gyors igazságszolgáltatásnak és

3. a birák szorosan vett személyi érdekei és aspiratiói érvényesülhetésének:

első rangu garantiájaként jelentkezik.

A nemzet, midőn a birói függetlenség nagy intézményét törvénybe iktatta: czélja az volt, hogy a társadalom részére a jog uralmát egyszersmindenkorra biztositsa; a biráknak tehát, mint a birói hatalom depositáriusainak nem lehet más feladata, mint védekezni minden oly áramlat és befolyás ellen mely a birói függetlenség intézményén, a nemzet e közkincsén, e közkincs szüzieségén bármely tekintetben is foltot üthetne, és összes tehetségük, összes erejét oda koncentrálni, hogy a jog és a pártatlan igazság, minden viszonyok és körülmények közt uralomra illetve érvényre emeltessék. Ámde a védekezés és szent czél csak az esetben érvényesülhet egész valóságában, ha a birák, különösen pedig azoknak gyengébb *és a nyomorult javadalmazás következtében már az anyagi tönk utolsó fokán álló* s ez okból a befolyás és servilismusnak könnyen meghódoló tagjai: *a testületi szellem, a kollegiális érzület közös kutforrásából erőt és erkölcsi bátorságot merithetnek.*

Nagy igazsággal ad ennek kifejezést Montesquieu, midőn azt mondja:

Mentsen meg az Isten minden államot birói köntösbe bujtatott szolgáktól, kiknek a törvényen és birói lelkiismeretük szaván kivül még létezik hatalom, akarat, befolyás vagy parancs, mely előtt meghajolni képesek.

A ki ismeri jogéletünket; ismeri az igazságszolgáltatás tág mezejét és annak számos ágazatait; a ki ismeri az igazságügyi törvényalkotás terén ez ideig uralkodott politikát: a részleges kodifikatio átkos rendszerét és eme átkos rendszer produktumát, a halomra alkotott, roszabbnál roszabb törvényeket és ezek tartozékát: a százával kibocsátott igazságügyi rendeleteket, a melyek közül az esetleg szükséges törvények és rendeletek ma már csak tárgymutató segélyével kutathatók fel és ha e tömkelegből nagy nehezen már felkutattuk, még mindig nem vagyunk tisztában avval, hogy az egy későbbi törvény vagy rendelet által hatályon kivül nem helyeztetett és arra egész biztossággal hivatkozhatunk;

a ki ismeri a birói kar vállaira nehezedő és testet-lelket ölő irásbeli munka ólom-sulyát, a mely az önképzés, a jogfejlődéssel való lépéstartás lehetőségét majdnem kizárja;

a ki tisztában van avval, hogy a jogszolgáltatás egy ágában való teljes kiképézésre egy, folytonos munkában eltöltött emberöltő szükséges;

a ki tudja azt, hogy a nálunk uralkodó munkarend, jobban mondva rendszertelenség megköveteli, hogy a biró a jogszolgáltatás minden ágában, ugy elméletileg, mint gyakorlatilag teljesen képzett legyen — mi emberileg lehetetlen, — mert nagyon könnyen megeshetik bármelyiken is, hogy ma mint egész életén át telekkönyvi előadó fekszik le s holnap mint polgári referens vagy megforditva ébred fel;

a ki ismeri és tudja a társadalomnak a birói karral szemben felállitott magas igényeit és végül figyelembe veszi az 1869: IV. tcz. 19. §-ának azon rendelkezését: hogy a biró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek és törvényerejü szokás szerint tartozik eljárni és itélni:

az, ha csak nem elfogult, kénytelen beismerni és meghajolni ama kétségtelen igazság előtt, hogy a magyar biró feladata létező igazságügyi állapotaink közepette, igen sulyos, és hogy e sulyos feladatnak ugy, a mint ezt az igazságszolgáltatás magas érdekei megkövetelik, megfeleljen: utalva van arra, hogy jogszolgáltatásunk e tövises pályáján vállvetve, egymást kölcsönösen támogatva müködjék; mert csak az egyesitett akarattal és egyesitett erővel teljesitett munkának lehet meg az a gyümölcse, mely a társadalom igényeit kielégiti, a komoly kritikát kiállja; a nagy társadalomban a birói kar iránt feltétlen bizalmat és tiszteletet ébreszt és a birói kar tekintélyét a szükséges niveaura emeli.

Ámde a birói tevékenységnek ily eredménye szintén csak ott és az esetben remélhető és érhető el, a hol és a mely esetben a birákat a testületi szellemből kifolyó egységes akarat, egységes czél és egységes törekvés láncza füzi össze.

A birói kinevezések és előléptetések szabályozva nincsenek, a birák jelene és jövője tehát, ha egészben nem is, de nagy részben, az igazságügyi kormányzat referensei: a bírósági elnökök kezében van letéve; feladatuk e részben nagyon fontos, mert egy rég nélkülözött intézményt, a «szolgálati pragmatikát» vannak hivatva pótolni; kell, hogy erre vonatkozó jelentéseik tárgyilagosak, alaposak és biztosak legyenek; követeli ezt egyrészt a birák szorosan vett személyi érdeke, mert jogos aspiratióik a biró tekintélyét mélyen lealázó protektiókkal szemben csak igy érvényesülhetnek; követeli ezt másrészt a köz- és igazságszolgáltatás érdeke, hogy a felfelé alkalmazkodó «jogosulatlan ambitiók» ne juthassanak oda, a hova nekik a köztapasztalás szerint a protektio szárnyain oly könnyen felemelkedniök sikerül.

Ámde az elnököknek, a birák conduitjét magában foglaló ez irányu jelentéseik az emlitett kettős érdeket csak az esetben elégithetik ki és lehetnek az igazságügyi kormányra meggyőzők és elhatározására döntők, *ha ezek nem a bureaukratismus büzhödt, hanem a testületi szellem egészséges légkörében szerzett közvetlen tapasztalatoknak képezik hü tükrét.*

Teremtsük tehát meg a testületi szellemet legalább az elsőfolyamodásu bíróságoknál.

A testületi szellem:

feloldja a sötét bureaukratismus lelket nyügző békóit; a birák és a főnök közti érintkezést fesztelenné, bensővé, bizalmassá és ez okból sürübbé teszi; minek természetszerü folyománya, hogy az élet számtalan alakban jelentkező jogesetei gyakran képezik köztük megbeszélés és eszmecsere tárgyát és hogy ez további fokozatában oda fejlődik, mikép a birák az itélkezés alá kerülő fontosabb kérdések megvitatását már nem tartják fen kizárólag a chablonszerü ülések rendjére, hanem azokat egymással már az ülés, illetve feldolgozás előtt közlik, azok felett élénk eszmecserét folytatnak, azokat minden oldalról megvilágitva, megvitatják és a kérdések mélyére hatolni törekszenek és ha egyes esetekben mégis kételyek maradnának fen, melyeknek eloszlatása bővebb kutatásokat és tanulmányozást tenne szükségessé: a megállapodás a több oldalról teljesitett kutatások és tanulmányok eredményének összevetése alapján történik;

a birák eme egységes és czéltudatos müködése valóságos rendszerré fejlődik s mig egyrészt megismerteti a birákkal elfoglalt állásuk nagy fontosságát, másrészt erkölcsi nyomása megtöri a haladás iránti közönyt, életre serkenti a szunnyadó tehetségeket és felkölti a birói hivatás betöltéséhez szükséges ismeretek megszerzésére való buzgó törekvést;

kifejleszti a felelősség tudatát és a valódi, hamisitatlan birói önérzetet, a mely edzett őre a jog uralmának és a mely már nem elégszik meg az ügyek kötelességszerü elintézésével, hanem az elintézésnek tartalmat és abban a positiv törvénynek és a törvényhozó intentiójának kifejezést és életet adni is törekszik;

tehát a Justitia ama kultusát teremti meg, mely következményeiben a birák erkölcsi és értelmi magaslatának fokozatos emelésére vezet és ez által a birákat, illetve a társas-bíróságokat mint olyanokat ezen intézmény természetéből és a törvény különös rendlekezéséből folyó kettős feladataik megoldására képesekké teszi;

a bíróságok főnökei illetve elnökeinek mediumul szolgál arra, hogy a tagokat szinről-szinre megismerhessék; azok képessége, képzettsége, szorgalma, ügybuzgósága, jelleme, élete, egy szóval mindazon jó vagy rosz tulajdonairól közvetlen tapasztalás alapján meggyőződést szerezhessenek, a melyek a birót fontos állására méltóvá vagy méltatlanná és egyes esetekben előléptetésre érdemessé teszik és csakis eme közvetlen behatás alatt szerzett tapasztalatokon nyugvó «*minősitvény*» lehet alapos és igazságos és konkret esetekben meggyőző; általánosságban pedig a létező anyag qualitásának megitélésére nézve biztos hévmérő; mi a küszöbön álló igazságügyi reformok alkalmából is fontossággal bir.

Ezek a momentumok szerény nézetünk szerint azok, a melyek az első és annak idején a kisebb corpust képező másodbíróságoknál a testületi szellem megteremtését és fejlesztését szükségessé teszik, a mely: a birói kar niveaujának emelésére vezető *czéltudatos birósági szervezeti politika hiányában a jogszolgáltatás integritásának és emelésének első rangu garantiájaként jelentkezik.*

E szellem megteremtése és fejlesztésére az igazságszolgáltatásnak, az első bíróságoknál különben is irányt adni hivatott törvényszéki elnökök vannak hivatva és örömmel konstatálhatjuk is, hogy ezek közt vannak számosabban, a kik feladatuk magaslatára emelkednek, s nem az irodaigazgatói teendőt képező anyagszerek mikénti kiosztása és elhasználására irányuló ellenőrzésben és az ezekre vonatkozó kimutatások szerkesztésében keresik és találják hivatásuk sulypontját, hanem igaz hivei a «Justitia» kultusának; megteremtik a testületi szellemet s ez által lelket és életet adnak a nem egy esetben a bureaukratismus nyomasztó légkörében már összeaszott corpusnak; az eként életre keltett testület élére állnak, és a rendelkezésükre álló erőknek helyes tömöritése és ezen erőknek egységes közremüködésével, összes tehetségeik egész erejével a jogszolgáltatás emelésén munkálnak és fáradoznak:

«*Erélyes és igazságos elnökök és pártatlan birák ott, a hol kell; igaz barátok ott, a hol lehet.*»

Vannak azonban törvényszéki elnökök, a kik az igazságszolgáltatás magasabb érdekeinek mellőzésével még mindig görcsösen ragaszkodnak a bureaukratismus elavult traditióihoz; hivatásuk sulypontját az irodaigazgatói teendők pontos teljesitésében és a számok mechanikus elintéztetésében találják, állásuk tekintélyének biztositását pedig a birákkal szemben való érintkezés ridegségében és kimértségében és *nem saját énjükben keresik;* barátjai a titkos informátióknak s ezek hatása alatt állanak; és a felfelé alkalmazkodás előttük első rendü «minősitvény».

Hogy az ily szellemben kormányzott testület tagjai közt a zavartalan egyetértés, az egységes akarat, egységes törekvés és egységes czél lehetősége, mely az itélkezésnek tartalmat biztosit — ki van zárva és hogy az ily testület, bármily erőteljes szervezettel is birjon: *csakhamar elsatnyul és elhal:* bővebben bizonyitgatnunk felesleges.

Igazságügyi reform hol késel az éji homályban!

—*y*—

A birói ügyviteli szabályok 145. §-ához.

Egy idő óta szokásba jött több bíróságnál, hogy oly esetben, midőn a szavazó biró az előadó véleményéhez hozzájárul, a határozatot «egyhangulag» hozottnak tartják.

Mig a birói ügyviteli szabályok jelen szövegükben fenállanak és mig az «egyhangulag» kifejezésnek az az értelme lesz, a mit annak hallására vagy olvasására minden laikusnak is érteni kell, addig ha a jogászvilágban egészen egyedül maradnék is, nem adnám fel ama nézetemet, hogy egy három vagy több tagból álló tanácsban akkor, midőn az elnök (előlülő) véleménye az előadó és szavazó véleményétől eltér, a határozat nem egyhangulag, hanem szótöbbséggel hozatik, mert

a 145. §. csak azt rendeli, hogy az elnök saját véleményét csak a szavazás végeztével nyilvánit*hatja*, tehát nem köteles véleményt nyilvánitani oly esetben, midőn az előadó véleményéhez a szavazó hozzájárul, mert ily esetben a többség már megvan; de ha akarja és nyilvánitja véleményét s az eltér a többség véleményétől, ily esetben erőltetett dolog azt állitani, hogy a határozat «egyhangulag» hozatott, hiszen ez valótlanság, ez a ténynek meg nem felel, mert a határozathozatal egyik factora t. i. az elnök nem járult hozzá a határozathoz, szavazata eltér a többitől, azzal nem hangzik egybe, tehát nem egyhangulag hozatott a határozat.

A mostani ügyviteli szabályok szerint kétféle módon lehet eset a határozatok «szótöbbséggel» hozására, t. i. a 145. §. szerint, midőn az előadó véleményéhez a szavazó hozzájárul, de az elnök véleményt nem nyilvánit, ilyenkor a tanácsjegyzőkönyvbe bele jön «szavazó biró az előadó véleményéhez hozzájárulván, elnök — saját véleményének nyilvánitása nélkül — a határozatot szótöbbséggel hozottnak jelenti ki», vagy a másik eset: midőn a 148. §. szerint történik a szavazás, t. i. midőn a szavazó az előadó véleményétől eltérő véleményt nyilvánit és az elnök egyik vagy másik véleményhez járul.

Ez az a két eset, midőn hármas tanácsban szótöbbséggel hozatnak a birói határozatok.

Egyhangulag akkor hozatnak, ha vagy az előadó véleménye a birói szavazattal biró jelenlevő összes tagok által elfogadtatik, vagy a 146. §. esetében, t. i. ha az előadó véleményétől eltérő véleményt minden jelenlevő szavazattal biró tag, tehát az előadó is elfogadja; vagyis mikor a határozat hozatalánál jelenlevő összes factorok egyforma véleményt hangoztatnak; mert másként miként hangzanék az «egyhangulag», ha hármas tanácsban az elnöklő biró külön szavazatot ad és a határozat mégis *egyhangulag* hozottnak mondatik? Ez csak erőltetés! Miért is ismételem, hogy véleményemet ez irányban bárkivel szemben is fentartom és pedig annál is inkább, mert a birói ügyviteli szabályok egyáltalában nem tartalmaznak oly intézkedést, hogy az elnöknek szavazata nincs és hogy neki szavazni nem szabadna, csak akkor, midőn dönteni kell, mert az elnök szavazhat akkor is, midőn az előadó véleményét a szavazó elfogadja, de nem köteles szavazni; ez pedig nagy különbség.

WILDENAUER JÁNOS.

Az ügyészi jogkör kérdéséhez.

A következő sorokat vettük:

Becses lapja a mult évi deczember 20-ikán megjelent 51-ik számához mellékletként csatolt curiai határozatok közül, a Különfélék rovatában felhivja az olvasó közönség figyelmét a kir. Curiának 1889. évi november 14-én 3085 szám alatt hozott nagyfontosságu hátározatára, melyben a budapesti kir. itélő tábla felfogásával határozott ellentétben ki van mondva, hogy egyedül a sértett fél inditványára üldözendő büncselekmények esetén sértett félnek az itéletben megnyugvása daczára a kir. ügyész önálló felebbezési joggal bir.

A kir. Curiának nemcsak ezen legutóbbi, de már 1882. év február 3-án 10313/81 szám, majd 1889. évi márczius 5-én 9734/88, márczius 20-án 1851, és május 15-én 813. számok alatt (lásd Büntető jog tára, IV. kötet 77. és XVIII. kötet 16. ugy 239. lapjain) hozott előző határozataiban kifejezésre juttatott felfogás érvényesithetését azonban, a kir. járásbiróságoktól felebbvitt hasonló ügyekre nézve meghiusitja a budapesti kir. itélő táblának 1888. évben hozott 2. számu teljes-ülési döntvénye, mely szerint a kir. járásbiróságoktól a kir. törvényszékek másodfoku elbirálása alá tartozó s kizá-

rólag sértett fél inditványára üldözendő vétségek és kihágások esetében, a kir. ügyésznek *egyáltalában nincs felebbezési joga.*

Mig tehát a kérdéses kir. itélő táblai döntvény érvényben marad, és ahhoz nemcsak a tábla, de a kir. törvényszékek is szivósan ragaszkodva a kir. ügyészek idevonatkozó felebbezéseit következetesen visszautasitják, addig a kir. törvényszékek által első fokban elbirált hasonló bünügyek kivételével, a kir. ügyészség részére törvény (1871: XXXIII. tcz.) által biztositott beavatkozási és ellenőrzési jog flagrans megsértése nem orvosolható, mert a járásbirósságoktól a kir. Curiához felvihető vétségi és kihágási ügyekben, a kir. ügyész felebbezési jogának megtagadása miatt érvényesiteni czélzott felebbezéseket, *az 1883: VI. tczikk 7. §-ának korlátai között* a különben ellenkező felfogásu kir. Curia sem veheti figyelembe.

Mindezeket azért vagyok bátor Szerkesztő urnak s általában a jogászközönségnek nagybecsü figyelmébe ajánlani, hogy felsőbirósságainknak ezen ugyancsak elvi kérdésben tanusitott teljesen ellenkező s *egymást kizáró felfogásának* megszüntetése czéljából helyén lenne, ha a budapesti kir. itélő tábla idevonatkozó eddigi téves álláspontját feladva, egy ujabban hozandó teljes-ülési döntvényével mielőbb magáévá tenné a kir. Curiának törvényen s a vádrendszer elvein nyugvó felfogását.

Dr. FITTLER BÁLINT,
kir. ügyész.

Külföldi judikatura.

161. Ama tény, hogy valaki másnak tartozását kifizette, egymagában nem ad az adós ellen követelési jogot. E jog függ azon jogviszonytól, melynek alapján a fizetés történt és az ebből a fizetőre nézve folyó jogalaptól. A ki kötelezettség nélkül más helyett fizet, azt csak a negotiorum gestor jogai illetik meg. *(Bécsi legfőbb törvényszék,* ellenkezően mindkét alsóbirósággal.)

162. A midőn a kereskedő moratoriumot kér hitelezőitől, fizetéseit megszüntetettnek tekintendő az esetben is, ha a csőd csak hetekkel utóbb rendeltetik el, és ha utóbb egyes fizetéseket teljesitett is. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

163. Valamely jogviszony tekintetében azon jognak kell alkalmazást nyernie, a melynek a törvénynél vagy általános jogi fogalmaknál fogva alá van vetve, és nem alkalmazható a hazai jog pusztán azért, mert mindkét fél abból indult ki; kivétel csak az esetben tehető, ha az idegen jog nem ismeretes, vagy feltehető, hogy az a hazaival megegyezik, valamint ha a felek magukat kifejezetten vagy concludenter a hazai jognak alávetették. *(Német birodalmi törvényszék.)*

164. Ha a csőd megnyilta előtt zálogjogot szerzett hitelező teljes követelése a zálogtárgyakból ki nem került, fenmaradó követelésével a kényszer-egyezség alá esik, ha ilyen létesült, mert a csődhitelező, a kinek külön kielégitési joga csak a lefoglalt dolgokra vonatkozik. *(Német birodalmi törvényszék.)* Közli: Dr. GOLD SIMON.

Különfélék.

— **A versegi tanuk.** A napi lapokban részletesen le volt irva a versegi tanuk históriája. Mi csak azon megjegyzést füzzük ezen törvényszéki tárgyaláshoz, hogy bármily mulatságosan volt is az a lapokban előadva, csak furcsa consequentiákat lehet abból levonni. Daczára ugyanis annak, hogy világosan kitünt a bizonyitási eljárásból, hogy a tanuk legtöbbje hamis tanuvallomást tett és bár maga a tárgyalást vezető elnök is több izben ugy nyilatkozott a tanukkal szemben, hogy «nem hiszek már én a versegi tanunak»: mégis a pestvidéki törvényszék a tanukat *egynek* kivételével mind esküre bocsátotta. Igy most nemcsak az bizonyos, hogy a törvényszék marasztaló itéletete részben hamis tanuvallomásokon alapszik, de az is, hogy a törvényszék vagy husz embernek alkalmat adott a hamis eskü büncselekményének elkövetésére, hogy azután majd a kir. ügyészség később ezek ellen vádat emelhessen. S ha már ezen tény maga sem igen képes a biróság tekintélyét s az eljárás komolyságát a közvélemény előtt emelni, még kevésbé lehetnek erre alkalmasak a tárgyalást vezető elnök válogatott kifejezései s élczelődései. A tanukkal szemben használt olyan «diszitő» jelző, mint: «akasztófáravaló», az olyasféle kijelentések, hogy: «ne mondja, ugy sem hiszem, mert maga is versegi», vagy: «ember kend vagy állat!» — kételyt ébresztenek az olvasóban az iránt, hogy talán nem is törvényszéki tárgyaláson mondattak ezek.

— **Birói létszám a törvényszékeknél.** A munkában levő szervezeti átalakitás alkalmából érdekelni fogja olvasóinkat, hogy egy-egy törvényszéknél hány biró van jelenleg. A legujabb kimutatás, melyet egyik munkatársunk teljesen megbizható adatok alapján összeállitott, a következő: Arad 12, A.-Maróth 6, Balassagyarmat 6, Békés-Gyula 7 Beregszász 11, Besztercze 5, Beszterczebánya 6, Brassó 7, Budapest 31, Csikszereda 5, Debreczen 11, Deés 8, Déva 7, Eger 9, Eperjes 8, Erzsébetváros 7, Fehértemplom 8, Fiume 4, Győr 8, Gyulafehérvár 7, Ipolyság 5 Kalocsa 5, Kaposvár 9, Karánsebes 4, Kassa 10, Kecskemét 9, Kézdivásárhely 5, Kolozsvár 10, Komárom 9, Lőcse 6, Lugos 7, Máramarossziget 8, Marosvásárhely 9, Miskolcz 9, Nagybecskerek 7, Nagykanizsa 7, Nagykikinda 10, Nagyszeben 8, Nagyvárad 13, Nyiregyháza 9, Nyitra 14, Pancsova 6, Pestvidék 16, Pécs 11, Pozsony 11, Rimaszombat 6, Rózsahegy 5, S.-A.-Ujhely 9, Sopron 8, Szabadka 12, Szatmár 13, Szeged 15, Szegszárd 7, Székelyudvarhely 5, Székesfehérvár 10, Szolnok 10, Szombathely 8, Temesvár 12, Torda 4, Trencsén 8, Ujvidék 8, Veszprém 9, Zalaegerszeg 6, Zilah 6, Zombor 8. (Az elnökökön kivül.)

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat:

A napokban az V. ker. kir. járásbiróságnál egy vagyonbukottat képviseltem, ki ellen a csődeljárás jelenleg is folyamatban van. Kértem felperes feltétlen elutasitását, hivatkozással a csődtörvény 8. §-ára, miután véleményem szerint mig a csőd meg nem szünt, a közadós személyesen perbe nem vonható, hanem csakis a tömeggondnok. Megjegyzem, hogy illetőségről az egész tárgyalás során szó sem tétetett. Mily nagy volt tehát meglepetésem, midőn az eljáró biró kihirdet egy végzést, mely szerint «a biróság illetősége megállapittatik.» Illetőségi határozat hozatott tehát oly ügyben, a melyben az illetőség ellen nem is történt kifogás.

— **Lassu kézbesités.** A budapesti VII. ker. járásbirósághoz végrehajtási kérvényt adtam be; a végrehajtás foganatositása felette sürgős lett volna. Az elintézés, illetve a kézbesités azonban oly lassu tempóban történt, hogy a budapesti V. ker. kir. járásbiróság kiküldő végzését 4 nappal előbb megkaptam, mint magát az elrendelő végzést. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Csendbiztosok önkénykedései.** A debreczeni törvényszék a hivatali visszaélés s más kihágások miatt bepanaszolt P. Albert volt megyei csendbiztos s R. Imre pandur ellen folyamatba tett bünvádi eljárást tényálladék meg nem állapithatása miatt, illetve bizonyiték hiányából megszüntette.

A kir. tábla ezt 1889. nov. 13. 14972. sz. végzéssel megváltoztatván, P. Albertet az Sz. József panaszos sérelmére elkövetett személyes szabadság elleni büntett, továbbá a házijog megsértésének s a hiv. hatalommali visszaélés vétségei és Ny. J. panaszos sérelmére elkövetett személyes szabadság elleni s hivatali hatalommal való visszaélés vétsége miatt; R. Imre pandurt pedig a hiv. hatalommali visszaélés vétsége miatt vád alá helyezte köv. indokokból:

«Sz. József kesecsényi lakos 1882. julius 17-én panaszolta, hogy P. Albert csendbiztos 1881. deczember 27-én Kesecsényben megjelenvén, házába ment, azt felkutatta, lóleveleit magához vette s panaszost 2 lovával Földesre hurczolta s csakis 25 napi jogtalan fogvatartás után, lovai nélkül bocsátotta szabadon. A vizsgálat során P. Albert — kinek közhivatali minősége igazolva van — elismeri, hogy 1881. deczember 28-án Kesecsényben megjelent azon okból, mert egy általa nyomozott bonyolult lólopási ügyben több ott kiállitott, hamisnak látszó lólevél került kezeibe; a községházához megérkezve, a lóleveleket csakugyan hamisaknak találta; s miután a gyanus s rovott előéletü egyének után tudakozódott és Sz. József is ilyennek jelentetett, tehát

bement házába s ott motozás utján gyanus lóleveleket s 2 olyan lovat találván, melyekre a járlatok nem illettek, Sz.-t elfogta s 2 lovával együtt Földesre vitte, irásban kihallgatta; s miután a megkezdett ügyben sok utja volt, csakis 25 nap mulva bocsátotta szabadon. Ezen beismert cselekményével igazolva van, hogy hatáskörén tulterjeszkedett, jogtalanul puszta gyanura Sz. házát felkutatta, őt magát letartóztatta s törvényes kihallgatás nélkül 25 napig fogva tartotta s a tőle elvett 160 frt értékü 2 lovát bizonyságba helyezte, s őt ennek türésére kényszeritette, a lovakat értéken alul el is adatta s panaszos a vételárát maig sem kapta meg.»

«Ny. J. továbbá panaszolja, miként P. csendbiztos őt gazdája meglopása miatt 1882. január elején elfogatta, 3 hétig — daczára hogy gazdájával kiegyezett — fogva tartotta, dolgoztatta s R. pandurral meg is kinoztatta, guzsba köttette s talpát verette. Vádlott a letartóztatást beismeri, s nem tagadja, hogy panaszos 3 hétig fogva volt, de ez feledékenységből történt (194. §), mivel más ügyekben utazgatott; tagadja azonban, hogy panaszost kinoztatta vagy megverette volna.»

«R. Imre pandur szintén tagadásba veszi a terhére rótt büncselekmény elkövetését; minthogy azonban panaszosnak kinoztatása s megveretése Sz. Menyhért és Sz. József vallomása által kellőleg beigazoltnak mutatkozik; minthogy továbbá az elővizsgálati iratok, a fentiek figyelembe vételével a jogos vádlásra elegendő alapot nyujtanak: ez okból a kir. tábla nevezettek vád alá helyezését elrendelte.»

P. Albert csendbiztos ellen a vizsgálat folyamán még következő visszaélések gyanuja merült fel; nevezetesen, hogy Sz. házkutatásánál 135 frtot s 3 huszast elvett tőle s vissza nem adta; hogy a postán érkezett 45 frt pénzéből 25 frtot magának megtartott; hogy Sz. Imre panaszostól szabadon bocsátásért 20 frtot követelt és két darab aranyat fia P. Gyula utján el is fogadott; hogy R. Lajos által is P. Albert csendbiztos 15 frt fizettetett magának.

— **A Nemzetgazdasági Szemle** előfizetési felhivását vettük. A folyóirat, mely a jövő évvel 14-ik évfolyamába lép, tudvalevőkép hézagot pótol közgazdasági irodalmunkban s már az uj szerkesztő vezetése alatt megjelent idei első évfolyamában is aktuális hazai gazdasági kérdéseink gyors felkarolása és beható tárgyalása által tünt ki: a jövő évben pedig tetemesen kibővitve fog megjelenni. A szoros összefüggésnél fogva, mely a közgazdaság és a jog közt létezik, jogászvilágunk sem zárkózhatik el a hazai gazdasági kérdések elől, s a Nemzetgazdasági Szemle utolsó évfolyamának tartalma elég biztositékot nyujt az iránt, hogy benne a jogi szempont a gazdasági kérdések körében kellő figyelemre talál. A jogászainkat legközelebbről érdeklő czikkek közül itt csak a vizszabályozási és talajjavitási hitel törvényhozási rendezéséről, a mezőgazdasági törvényjavaslatról, a jogi vizsgálatok reformjáról, az öröklési jog társadalmi és gazdasági méltatásáról, ujabb pénzügyi törvényeinkről, reálhitelünk fejlesztéséről, a közutak- és vámokról szóló törvényjavaslatról, a tizedik magyar jogászgyülés tárgyalásairól, az italmérési jövedékről és bünügyi statisztikánk eredményeiről szóló fejtegetésekre utalunk, nem is emlitve a külföldi törvényhozással is foglalkozó irodalmi szemle rovatát.

— **Mayer** volt bécsi tanár az *Unsere Zeit* folyóiratban hosszabb értekezést közöl Magyarország jogéletéről. Az értekezés czime: *Der gegenwärtige Rechtszustand in Ungarn.* Szerző fejtegetései mint mindig, ugy ezuttal is igen rokonszenvesek Magyarországra nézve.

Nemzetközi szemle.

— **A büntettesek számának apadását** észlelik Ausztriában évről-évre és ezzel karöltve jár a fegyenczek számának csökkenése is; majdnem valamennyi fegyintézetekben üresedések állottak be és némely helyütt egész épület-szárnynak nem akad lakója.

— **Tettes mint tanu.** Az osztrák semmitőszék kimondotta f. év julius 1-én 5479. sz. a., hogy nincs megengedve a büntető uton elitéltet az általa elkövetett büntetendő cselekmény tekintetében tanuként a polgári eljárásban kihallgatni s hogy ez nincs alávetve a Btk. 199. §-nak *a)* pontjában megállapitott felelősségnek. (Ez a bíróság előtt hamis esküvel elkövetett csalás büntetésére vonatkozik.)

— **Az osztrák parlamentnek** a büntető-kodex tárgyalására alakitott bizottsága a napokban tárgyalta és elfogadta az ártatlanul elitéltek kárpótlását tárgyazó törvényjavaslatot. Németországban folyton tart a mozgalom az intézmény behozatalára. Ugyanaz mondható Holland, Dánország, Svéd- és Norvégországokról. A bajor kamara a mult évben tetemes összeget ajánlott meg e czélra. Sőt a svéd és norvég törvények az alaptalanul elrendelt vizsgálati fogságért is megállapitják a kártéritési jogot.

— **Tréfa vagy csalás?** Bécsben valaki meghatározott időre állomás helyére rendelt egy kocsist, hogy őt onnét a vasuti indóházhoz kivigye. A kocsis a megállapitott időben pontosan meg is jelent állomáshelyén, hol egy más kocsis elmondta neki, hogy az utas, a ki őt odarendelte volt, előbb ott is járt, mivel azonban a kocsist ott nem találta, más kocsiba szállott és ezzel ment ki a vasuti indóházhoz. Ennek hallatára az előbb felfogadott kocsis ismét távozott helyéről; valamivel később tényleg megjelent az utas, ki — midőn az általa odarendelt kocsist nem találta — most már más kocsit bérelt és azzal elhajtatott. Később kitudódott a valódi tényállás. A pórul járt kocsis azonban nem hagyta abban a dolgot és a fenyitő bíróságnál feljelentést tett, hogy amaz őt 1 frt 30 krnyi összeg erejéig megkárositotta; ennyi járt volna tudni illik vitelbér fejében. Vádlott tréfára fogta az egész dolgot és a tanukként kihallgatott többi kocsisok is mind odanyilatkoztak, hogy ez a tréfa bécsi kocsis-körökben egyáltalában széltében divik és hogy ez inkább az általánosan elfogadott gondüző megtréfálás («Gspasetl»), melylyel különösen rossz üzletmenet alkalmával élni szokásos. A bécsi bíróság azonban nem osztotta a bécsi kocsisok eme nézetét, a mennyiben a megtréfáló kocsist a csalás kihágásában mondta ki vétkesnek és e miatt 48 órai elzárásra itélte; egyszersmind arra is kötelezvén utóbbit, hogy a csalás által okozott 1 frt 30 krnyi kárösszeget panaszosnak megtéritse.

G. L.

— **A részvénytársasági közgyülés** hivatásáról és müködéséről bocsátott ki egy kisebb munkát *Hergenhahn* törvényszéki biró. A dolgozat az 1884. évi német részvénytársasági törvényen alapul.

— **A marburgi (most hallei) büntetőjogi szeminárium** értekezései külön kiadásban is megjelennek; most a negyedik füzet adatott ki, melynek tartalma: «Die Bindingsche Schuldlehre von dr. Hugo Heinemann.»

— **A lissaboni jogászgyülésen,** melyről mult számunkban megemlékeztünk, többek közt azon kérdést is tárgyalták, vajon fel legyen-e jogositva sui juris egyén, hogy, előre látva a saját elmebetegségét, önmaga és vagyona számára gondnokot rendeljen. Az előadó volt *Dr. Esterao Jose Lopes de Silveira e Castro.* A kérdésre a gyülés igennel felelt. Másik kérdés volt az ártatlanul elitéltek kárpótlása. Harmadik kérdés, hogy a felmenő rokon által a lemenőn és vice versa elkövetett lopás büntetendő e.

— **A «Reformatory»** eszméje mindinkább tért foglal az Egyesült-Államokban; igy legutóbb Pennsylvania államban Huntingtonban létesittettek egyet, melybe azon ifjukori bünösöket szállitják, kik valamely vétség miatt lettek elitélve és kik 15—25 évesek. (Elmirában a korhatár 16—30; Concordban 40 év.) Itt is a biró csak arra szoritkozik, hogy az elitéltet ezen intézetbe utasitja itéletileg és az itt töltendő *idő tartamát az intézeti felügyelőség állapitja azután meg.* Leginkább a fiatalokat szállitják ide, valamint azokat is, kik javulásra képesek. Rosz viselet esetében ezek a közönséges fogházakba szállittathatnak. A felügyelő-bizottság ipariskolákat is létesithet a Reformatory lakói számára. A felügyelők a szabadon bocsátást inditványozhatják. Erről a kormányzót értesitik és *a szabadon bocsátás birói határozatban mondatik ki,* és pedig oly biró által, ki ugyanazon bíróságnál müködik, mely az ifjukori egyént a Reformatoryba utasitotta. Megelőzőleg az intézeti vezérigazgató, az orvos és a felügyelők véleménye hallgatandó meg; ezek által a szükséges okmányok terjesztendők be és a szabadon bocsátásról a kerületi attorney is értesittetik.

G. L.

A mely előfizetőink a Plósz-féle perrendtartási javaslatot esetleg nem kapták volna meg, sziveskedjenek azt a kiadóhivatalnál reklamálni.

A mellékleten közöljük a jogászegyleti vita folytatását.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 2. SZ. Budapest, 1890. január 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Rabmunka és élelem. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. törvényszéki birótól. — A polgári szóbeli eljárás legujabb tervezete. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Az unitárius házassági jogról. (Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.) KŐVÁRY MIHÁLY kolozsvári ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A birói ügyviteli szabályok 145. § ához. Dr. NYEVICZKEY ANTAL kir. táblai fogalmazótól. — A váltói szigor enyhitése. Dr. RÓNAI JÁNOS győri közjegyzői helyettestől. — A fegyenczeknek földmunkákkal foglalkoztatása. Dr. *G. L.* budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Rabmunka és élelem.

A letartóztatási intézetekben koronkint előforduló lázadások okai rendszerint a büntetések végrehajtásának *rendezetlenségében* keresendők.

A pestvidéki törvényszéki fogházban csak most előfordult merényletnek sem voltak más okai.

Ezelőtt néhány évvel, midőn a magyarországi börtönügyi viszonyok tanulmányozása czéljából többek között a pestvidéki törvényszéki fogházat is megtekintettem: feltünt nekem különösen, hogy az elitéltek egész létszáma *szabómunkával foglalkozott.* Egyenruhákat zsinoroztak és gomblyukakat varrtak. Nemcsak az elitélteket, hanem olyan vizsgálat alatti foglyokat is beosztottak a munkások közé, kiknek az ügye fölebbezés alatt állott.

Magában az, hogy elitéltek foglalkoztatásánál nem vétetik tekintetbe a munkás *megelőző* foglalkozása s hogy kiszabadulása után minő keresetre lesz utalva: ellenkezik a rabmunka egyik főczéljával. Azt pedig épen veszélyesnek tartom, ha a kiszabadulás után nehéz vagy durva munkára hivatott egyén a testi erőket lazitó munkára kényszerittetik. Kedv nélkül kezdi meg az elitélt a munkát, mely iránt nincs semmi hajlama s nem egyezik hivatásával. Tudja, hogy kiszabadulása után annak nem fogja hasznát venni s már a *kezdeténél* békétlenkedik.

Magában e körülmény azonban még nem rejtene a külső rendet fenyegető veszélyt, ha különben más tekintetekben a *munka* rendszere a *javitás* rendszerével párhuzamban állana. Mert az a fogoly, a ki megfelelő ideig *magánelzárásban* volt, a kit megtört a magány, kinek egyetlen vágya az emberek társasága, örömmel lép be a munkaterembe s habár kedv nélkül is folytatja a munkát, tartózkodni fog a rendzavarástól.

De nagy baj az, hogy a fogházak legnagyobb részénél a rabmunkát nem tekintik a *javitórendszer* eszközének; az elitélteket csak munkaerő számon veszik s azok felhasználásánál majdnem kizárólag az *anyagi kérdések* vétetnek tekintetbe, még ott is, a hol szakitottak a kárhozatos *bérleti rendszerrel.*

Több fegyház és fogház a házilag kezelt rabmunkaerőt *vállalatokban* értékesiti. A kincstár, testületek vagy intézetek részére nagyobb megrendelések fogadtatnak el és foganatositttatnak, akárhány esetben *szerződésileg* biztositva. A szerződő ügyész, fogházfelügyelő vagy fegyintézeti igazgató első sorban az *üzleti érdekeket* tartja szem előtt, hogy a szerződési kötelezettségnek megfelelhessen. Ebből következik az a szabálytalanság, hogy az elitéltet az itélet jogerőre jutása után *azonnal*, de néha még *előbb* is, még mint vizsgálati foglyot a munkaterembe vezetik. Ott kezdik meg és ott fejezik be a szabadságvesztés-büntetést. Még azokon a helyeken sem tesznek kivételt, a hol ha nem is épen elegendő, de mégis egynehány magánzárka rendelkezés alatt áll.

A fogoly tehát már a munka megkezdése alkalmával két dolog felől van tisztában, t. i. hogy nem neki való, chablonszerü munkát teljesit, és hogy azért dolgozik, mert az ő munkájára *szükség van.*

A rabmunka kérdésében minden olyan intézkedés, mely a fogolyban ezt a tudatot érleli meg: veszedelmes. Nemcsak ellentétben áll a javitás eszméjével, de veszélyeztetheti a *külső rendet* is, mert a rab tudva, hogy munkája nélkülözhetetlen, hogy ő eszköz a szerződési kötelezettség teljesithetésére, fokozatosan követelő lesz és meglazul a disciplina.

A rabmunkának a javitórendszer keretébe illő áldásos következményét csak ott fogjuk tapasztalni, a hol *kedvezmény* gyanánt adjuk azt a fogolynak, a megelőzőleg *már tanusitott*, javulásra való jó viseletért; a hol a munkaosztályzatban a lejebbités és a munkának *megvonása* a szigorubb fegyelmi *büntetések* közé sorolhatók; a hol a munkateremben nyujtandó kedvezmények kizárólag az erkölcsi osztályzat minőségétől feltételezvék; a hol *másodlagos kérdés*, hogy mit keres egy fogoly napi munkája után, és első, hogy a fogoly *megfelelő* elfoglaltatásban részesüljön, melylyel nemesen szórakoztassuk, öntsük bele a munkaszeretetet, fejleszszük ügyességét, ne hagyjuk elsatnyulni erejét, hogy hasznát vegye kiszabadulása után.

A hol ezek a szempontok irányadók, ott nem fordulhatnak elő oly sajnos esetek, mint legutóbb a pestvidéki törvényszéki fogházban.

A *kenyér* volt a czime a véres lázadásnak. Az, a mi már több helyt idézett elő zavarokat és az ország valamennyi fogházában panaszra ad okot. Először azért, mert a fogházakra nézve megállapitott étadag egyáltalában *nem elég* a test táplálására; másodszor, mert az *előirt* étadagok élelmezési *bérlők* által szolgáltattatnak ki, a kik ha választhatnak a maguk és a foglyok érdeke között, természetesen az *előbbi* felé hajlanak s bármennyire vigyáz is az ellenőrző közeg, csaknem lehetetlen ellenőrizni, ha vajon a kiszolgáltatott étadagok *tápérték* tekintetében megfelelnek-e a szerződésnek?

Dr. *Bartha* János Kolozsvár városi főorvos és vegyész, fölkérésemre vegyvizsgálat alá vette az étrendben előirt étadagokat. E vizsgálat eredménye szerint a fogoly naponta *átlag* 892·65 gr. étadagot vesz be. Ennek tartalma 92·76 gr. fehérnye; 408·49 gr. szénvizegy; 27·24 gr. zsir; 1·94 gr. légeny; 161·77 gr. szén.

Ugy a nevezett, mint több más elismert orvosi tekintély határozottan oda nyilatkozott, hogy a fenebbi étadag *tápértéke* nem felel meg egy kifejlett test szükségleteinek. Tehát az a fogoly, ki pusztán a fogházi táplálékra van utalva, *magát emészti;* a mi egy éven tul néha helyrehozhatlan bajokat eredményezhet. A bérleti rendszer mellett pedig még bizonyosabb, hogy az egészségi hátrányok nem maradnak el.

Midőn a fogházakban életbeléptetjük a *munkakényszert,*

számolni kell avval is, hogy a munka mellett több erőpótlásra van szükség, s az elégtelen étadag nagyobb hátrányára lehet az egészségnek, mint azon egyéneknél, kik semmittevésben töltik büntetési idejöket.

A táplálék elégtelenségét bizonyitó adatok elég nyomatékosak arra, hogy az étadagok megnagyobbittassanak. A mennyiben ezt nem engedik a pénzügyi viszonyok, szükségesnek tartanám, hogy a foglyok élelmezése *házilag* kezeltessék. Ez esetben a vállalkozó nyeresége az adagok javitására volna forditható. Az igaz, hogy házi kezelés mellett a csekély létszámu járásbirósági fogházaknál többe kerülne az élelmezés valamivel, mint most, de azt hiszem, hogy ott, a hol egy horderejében annyira fontos intézkedésről van szó, eme jelentéktelen kiadási többlet nem lehet döntő az elhatározásban. De még a bérleti rendszer eltörlése mellett is kivánatos volna, hogy az egy évnél hosszabb időre elitéltek haladék nélkül szállittassanak el kerületi börtönbe vagy fegyházba.

A fogházkezelési rendtartásnak a fogoly keresményére vonatkozó része módositandó volna. Véleményem szerint a keresménynek a jobb élelemre fordiását illetőleg a megszoritások a mai viszonyok között, az egészség és a munkakedv hárányára vannak. Szükséges volna a kedvezmény fokozatos *kiterjesztése* a szerint, a mint a fogoly erkölcsi magaviselete és szorgalma által arra érdemessé lesz.

BODOR LÁSZLÓ.

A polgári szóbeli eljárás legujabb tervezete.[1]

(Felebbvitel a sommás eljárásban.)

A javaslat exposéja.

E lapok olvasói a tervezet főbb intézkedéseit már ismerik s midőn mi annak exposéját teszszük kritika tárgyává, tartózkodni akarunk a javaslat kivonatát adni, hanem foglalkozunk annak czéljával, azon intentióval, mely az igazságügyi kormányt és a szerzőt ezen *részleges* perrendtartási kodex megalkotásánál vezette.

A tervezet mindazt felöleli, a mi egy polgári szóbeli eljárásnak, mily ilyennek különös sajátságát képezi, érintetlenül ugyszólván csak azon intézményeket hagyja, a melyek bármely más rendszeren alapuló törvénykezési rendtartással közösek.

Felforgatja a mai felebbviteli rendszert, ugy hogy e tekintetben kő kövön nem marad; átalakitja a bizonyitási eljárást, megszünteti a legális bizonyitást és megengedi a birónak a bizonyitékok szabad mérlegelését, az olvasó, a biró és ügyvéd előtt egy uj, eddigelé ismeretlen világot nyit meg. A kir. táblák terhét körülbelől a felére redukálja és azt részben a kir. törvényszékekre, részben a kir. Curiára helyezi át. S mindezt keresztül viszi az ügyek 90 százalékára, mig azoknak 10 százalékára nézve meghagyja a mostani eljárást a maga teljességében, ezen ügyeket s azoknak alanyait egy modern eljárás minden jótéteményéből kizárja. Párhuzamosan futna tehát egymás mellett egy a modern technika vivmányainak megfelelő gépezet s ez az ügyek nagyobbik részére; a másik parallel uton ismét botorkálna egy régi rosz szerkezetü jármü, az ügyek fontosabb részére.

Ez lenne azon kép, a melyet polgári törvénykezésünk a javaslat törvénynyé válta esetén feltüntetne. Az eljárás duplicitása, nem a mai értelemben, a hol azok csak abban térnek el, hogy az egyik birónál jegyzőkönyvelnek, a másiknál pedig periratok formájában kész jegyzőkönyveket nyujtanak be, mig minden egyéb téren a két eljárás közös találkozási pontokban fut össze; hanem két oly külön eljárás, melyek érintkezési ponttal (a szororosabb értelemben vett eljárás terén) nem birnak, szóval két önálló eljárási kodex merőben különböző intézményekkel. Egy siró és egy nevető arcz, ha ugy tetszik, egy Janus szobor. Eszményinek sehogy sem eszményi, nem az, a mire egy idealis reformer tör, ki akadályokat nem ismer, inkább egy circumpectus opportunista alakja válik ki előttünk, a ki részben hódol az uj korszak hóditó eszméinek, ellentállási képességgel nem bir, de a multat sem meri megsérteni, nyujt ennek is, amannak is valamit, kielégiteni egyiket sem tudja, de azért mindegyik felé barátságos arczát kivánja forditani. Szóval maga az eszme és az eszmény másodrendü dolog, a fő a képzelt opportunitás.

Ez a rideg opportunismus lengi át azt az általános indokolást, melyet szerző exposé gyanánt nyujtott a javaslathoz. Beismeri maga, «hogy a szóbeliség magában véve nem képezi a jó igazságszolgáltatásnak egyedüli garantiáját és hogy a javaslat, mely részben fentartja az eddigi eljárási szabályokat, *nem nyujthatja mindazokat az előnyöket, a melyeket egy a perjogot minden izében helyesen szabályozó törvény nyujthat*»; tehát, beismeri, hogy fél munka, a tiz lépés közül kilenczet már megtett, de ez utolsónál haboz, azt meglépni nincsen bátorsága.

Ez a habozás és tépelődés az, a mely az indokolás egyéb részeiben is visszatükröződik. Elmondja, hogy «egy végleges perlekedési rendszer megalkotása és életbeléptetése... tetemes munkát kiván és huzamosabb időt fog igénybe venni», hogy a «végleges perrendtartás még csak az *előkészület* stadiumában van s «ily körülmények közt az a kérdés merül fel, hogy nem volna-e czélszerü *addig is*, mig a végleges reform munkája folyik, törvénykezésünk állapotán a *lehetőség szerint segiteni* s egyszersmind az *átmenetet* a végleges reformra megteremteni.»

Ideiglenes átmeneti állapot, pillanatnyi orvosszer akar lenni, addig is, mig a gyökeres kura ideje elérkezik. Ez a javaslat eszméjének kiindulási pontja, vezéreszméje, ezt a kijelentést helyezi szerző általános indokolása élére.

S most mit mond szerző az általános indokolás végső bekezdésében? «A javaslat *nem akar* — ugy mond — ideiglenes vagy . . . átmeneti törvény lenni. A mit a javaslat szabályoz, azt, persze a mennyire lehetséges, mindjárt ugy szabályozza, hogy az illető intézményt a szövegezéssel együtt a teljes perrendbe át lehessen vinni.» Itt tehát már hirtelen átfordul az eszmemenet, nem többé ideiglenes állapot akar ez lenni, hanem egy töredéke a leendő szerves kodexnek.

Melyik tehát most már a kettő közül? Sem egyik, sem másik; látszik, hogy szerző maga sincsen tisztában magával. Kiindulásul az ideiglenest, az átmeneti állapotot veszi s végkonklusiójában már a véglegességre, mint az egésznek fragmentumára tér eszméje. Azt hiszi, hogy ez az «átmeneti» munka egy oly fiók lesz, a melyet majd a végleges mübe annak idején szépen betol és kész lesz a remek mü. Már most kimondhatjuk azonban, hogy ennek a fióknak megfelelő nyilás az egész müben nem lesz; nem, mert ez a mostani részleges alkotás a neki megvont kereten tulterjeszkedik, sokkal nagyobbra, legalább tizszer akkorára nőtt, mint az a hely, a melyre a teljes alkotásnál neki szánva van. A javaslat a felebbvitelt a sommás eljárásban kivánná szabályozni és ezt 159 szakaszban eszközli, holott a teljes müben nem fog neki több 15 szakasznál jutni. Hogy gondolja tehát ezt a munkálatot véglegesithetni és mint ilyent a teljes kodexbe beilleszthetni? Hiszen ha ennek megfelelő arányokat öltene a perrendtartási kodex egyéb része, akkor egy valóságos csudatörvénykönyvvel lenne dolgunk; vagy pedig ha a kodex egyéb részei megmaradnának oly terjedelemben, a mint az a szabályozandó anyaghoz illik, akkor ismét csak egy szörnyszülött állana előttünk, a melynek az egyik lába legalább is oly hosszu, mint maga az egész test. Bajosan hinnők,

[1] Az előbbi közl. l. az 1889. évi 52. számban.

hogy ilyennek képzelné szerző az általa megalkotandó teljes törvénykezési kodexet; de akkor azután hagyjon is fel azzal az önáltatással, hogy ez «a reform egy részének életbe léptetése lenne, hogy az ujitás maradandó lesz, és pedig ugy lényegében, mint *kivitelében*». Ez merő képtelenség.

Tehát a végleges reformnak még csak egy fragmentumával sem állunk szemben. De átmeneti dolognak sem tekinthető ezen tervezet. Az átmeneti jelleg sulypontját abba helyezi szerző, hogy «a birák és ügyvédek számára legjobb előiskolául szolgál». Tudtunkkal az előiskola előkészitő szokott lenni egy nagyobb dologra, előtornácz, a melyen keresztül belépünk a nagy palotába. S itt épen megforditva van; behozzuk a szóbeliséget az ügyek 90 százalékára, hogy ez előiskola legyen a 10 százalékra. Ekkor azután már sokkal inkább megfordithattuk volna a dolgot, kezdtük volna a 10%-on, hogy könnyebben megbirkózhassanak ugy a birák, mint az ügyvédek az ügyek kevesebb számánál a kezdet nehézségeivel. Sokkal rationabilisabb lett volna ezt az előiskolát a rendes pereken megkezdeni; mert ha már egyszer a javaslat szerzője és hivei annyira félnek a szóbeli eljárásnak az egész vonalon való keresztülvitelétől, ugy e tekintetben a törvényszékek mint első folyamodásu bíróságok és a kir. táblák mint utolsó forumok, bizonyára sokkal több garantiát nyujtottak volna az előiskolázással járó tévedések ellen, mint a járásbíróságok és a revisióba bele nem iskolázott utolsó felebbviteli forumok gyanánt szereplendő kir. törvényszékek. Ugyanez áll az illető bíróságok székhelyein müködő ügyvédekre; a kir. táblák és törvényszékek mellett levő ügyvédek szintén kevesebb veszedelemnek vannak kitéve az előiskolában, mint a rendesen alacsonyabb szinvonalon álló járásbíróságiak.

De a visszásságoknak még ezzel nincsen végük; mentől jobban akarja indokolni szerző a javaslat mint átmeneti törvény előnyeit, annál jobban belebonyolódik a következetlenségekbe; azt mondja ugyanis: «a törvényszékek különösen már most megkapják végleges hatáskörüknek egy részét, s *csak midőn már ebbe bele vannak gyakorolva*, kapják meg további, azonban lényegileg már nem idegen hatáskörüket.»

S hol kezdik ezek a törvényszékek a gyakorlatot? Kezdik a *felebbezési biráskodáson*, ott a hol a javaslat szerint utolsó forumban itélnek, tekintet nélkül az ügy és jogviszony minőségére, tehát a hol a további orvoslásnak nincsen is helye; mert a Curia revisionalis joga csak a jogkérdésre terjed ki. Kezdik a tanulást ott, a hol azt végezni kellene, az emeleti ablakon mászunk be, hogy a földszintre juthassunk és ez lesz előiskola az uj lépcsőn való járásra, arra, hogy a törvényszékek megtanuljanak az eljárással az első forumban bánni, első fokulag itélkezni! A javaslat az ügyek 90 százalékát előiskolai áldozatul dobja oda, hogy a törvényszékek megtanuljanak a 10 százalékban itélni. Tanuljanak a szegény emberek ügyén utolsó forumban, hogy azután majd jól itélhessenek a gazdagoknak első fokulag. Furcsa «átmenet» a mai demokratikus világban.

Ez a javaslat tehát sem átmenetnek, sem az egész mü egyik kész fragmentumának nem jó.

Reánk a tervezet azt a benyomást teszi, mint egy fejlődésében erőszakosan megakadályozott lény, a mely a körülötte mesterségesen vont szük keret miatt kifejlődni nem birt. Ez a mesterséges ráma a javaslat czime, mely csupán «a felebbvitelről a sommás eljárásban» szól, de voltaképen az egész szóbeli eljárást, ugy a sommás, mint a rendes eljárást (a mely lényegileg egy) oda bevonta. A szorosabb értelemben vett eljárásnak, mely a polgári törvénykezésnek a törzse, minden intézményét beerőszakolta e szük szoritóba. Ezekből az intézményekből mindből feltalálható valami kevés a javaslatban, de kifejlesztve egy sincs; látjuk a végtagok csiráit, jelezve vannak, de a rendeltetésszerü müködésre mégis alkalmatlanok.

Tegyük félre e mesterségesen teremtett szük keretet s akkor e szervek elemi erővel fognak rendeltetésüknek megfelelőleg kifejlődni. Ha az illetékesség, birói hatáskör, ügyvédi képviselet s a perrendtartásnak a szorosabb értelemben vett eljáráshoz nem tartozó egyéb részeit már nem akarják bolygatni, ugy terjeszszék ki a javaslatot a rendes perekre. is. Ez sem lesz ugyan tökéletes munka, de mégis hasznosabb lesz és közelebb vezet a czélhoz, mint az előttünk fekvő, kényszerzubbonyba szoritott javaslat, a mely inkább arra alkalmatos, hogy a kishitüeket, kik nálunk nagy számmal vannak, a végleges czél felé töréstől visszariaszsza.

Dr. NAGY DEZSŐ.

Az unitárius házassági jogról.[1]

(Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.)

A 71. §-ra tett megjegyzés sem állhat meg.

A kérdéses §. czime «szeretet hiánya»; ki van fejezve benne, hogy ugy érvénytelen a házasság, «ha nem szeretetből, hanem más érdekből köttetik». Sztehlo Kornél ur helyesen idézi a törvényhelyet, mégis azt kérdi, hogy mi értendő az alatt, hogy vagyoni vagy más érdekből. Hiszen — szerinte — a ki egy leányt azért vesz el, mert szereti, az is más érdekből veszi el a leányt. Igaz, a szeretet is érdek. Azonban nem szabad feledni, hogy a két első sorban a szeretet érdeke e szavakkal «*ha egyik fél nem szeretetből*» már kizáratott; tehát a következő sorokba a szeretet érdeke be nem illeszthető s vagyoni érdeken kivül más érdek is létezik.

Az unitáriusoknál az elválás könnyen megy, mondja Sztehlo Kornél ur, mert náluk az engesztelhetetlen gyülölség is válóok; holott ezt sem Socinus tana, sem Bod Péter «Synopsis»-a nem ismeri s csak II. József császár nyilt parancsa következtében recipiálták.

Ugyanezen megokolás szerint az elválásnak a többi protestansoknál is könnyen kellene mennie; mert hiszen az engesztelhetetlen gyülölség nemcsak az unitáriusoknál, hanem az erdélyi és királyhágón tuli evangelikusokná is válóokot képezi.

Ugyde Sztehlo Kornél ur czikke élét csak az unitáriusok ellen forditja. Az engesztelhetetlen gyülölségnek válóokul elfogadásáért tehát a többi felekezetek nem, csak az unitáriusok hibásak.

A mit Sztehlo Kornél ur ezzel kapcsolatosan előad, hogy t. i. az engesztelhetetlen gyülölség utat nyit arra, hogy valaki háromszor-négyszer elválhasson s uj házasságot köthessen, tulhajtott dolog s ellenkezik azzal az eddig elfoglalt álláspontjával, mely szerint a házasságot ő is feloldhatónak tartja.

Sztehlo Kornél ur az engesztelhetetlen gyülölség valószinüvé tételére elősorolt körülményeket is kifogás alá veszi.

Azt mondja különösen, hogy a házastársak közötti viszálkodás erre nem lehet ok. De hát ugyan mi állapithatja meg inkább az engesztelhetetlen gyülölséget, mint a viszálkodás. Avagy azok között a házastársak közt, kik viszálkodnak, nincs-e gyülölség. A válóperinditás nem épen azonos a viszálkodással, mert a törvény perinditás előtti viszálkodást ért. Egyébiránt a perinditás és perfolytatás ténye is præsumtiót nyujthat a gyülölségre, mert egymást nem gyülölő házastársak nem inditanak és folytatnak válópert.

A 86. §. példaképen sorolja elé a gyülölséget valószinüvé tevő körülményeket. Lehetnek tehát az ott emlitetteken kivül mások is. Az emlitett §. bevezetésében a gyülölség valószinüvé tételére «körülmények»-et, tehát nem egy, hanem több körülményt kivánván, nem lehet való, hogy unitárius házassági jog szerint a lelkészi vagy birói idézésre való meg nem jelenés egymagában az engesztelhetetlen gyülölölség létezését megállapitaná. Csodálkozom, hogy czikkiró ur az engesztel-

[1] Az előbbi közl. l. az 1. számban.

hetetlen gyülölséget mind válóokot s az azt igazoló körülményeket szóba hozta még azért is, mivel értesülésem szerint a budapesti kir. itélőtábla elnöksége megbizásából a világi törvényszékek előtti válóperek tekintetében szabályzati terv készült, ezt épen ő szerkesztette s ebben a tudtomra még el nem fogadott szabályzatban e részben sokkal messzebb menő rendelkezések vannak.

Például a 13. §-ban ki van mondva, hogy felbontandó a házasság, ha a felbontást engesztelhetetlen gyülölség alapján mindkét fél kivánja. Ily esetben az engesztelhetetlen gyülölség okait előadni és bizonyitani nem szükséges. (Sztehlo Kornél ur e tekintetben számos curiai döntvényre hivatkozik.)

Az unitárius egyház ez elvet nem fogadta el, mert azt tartja, hogy a házasság istentől ered, s az puszta szerződésnek nem levén tekinthető, a házastársak egyszerü beleegyező nyilatkozata alapján fel nem bontható.

Ugyanezen szabályzat 14. §-ában az áll, hogy engesztelhetetlen gyülölség alapján felbontható a házasság egyik fél kivánatára is, ha oly tények bizonyittatnak, melyekből alaposan vélelmezhető, hogy az engesztelhetetlen gyülölség az ellenző fél részéről is fenforog (ezt szintén curiai döntvényekkel igazolja). Ily tényekül tekintendők: ismételt szóbeli, vagy sértő bántalmazások (tehát viszálkodás), a gonosz elhagyás, a férj rangjához mért tartás makacs megtagadása stb., továbbá (a 15. §. szerint) alperesnek erkölcstelen kicsapongó életmódja, büntett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt való elitélés, a vétkes fél önhibája által okozott ragályos, vagy undort gerjesztő betegségek és a házasság megkötése után támadt gyógyithatatlan nősztehetetlenség.

A 86. §-ban lényegileg épen ezek az okok hozatnak fel az engesztelhetetlen gyülölség igazolására.

A 122. §. szerint a lelkészi békéltetésre első idézésre meg nem jelent alperes másodszor is megidézendő s ha erre sem jelennék meg, ugy tekintetik, mintha a kiengesztelődést megtagadta volna. Nem áll tehát, hogy az ellenfél csak egyszer idéztetik meg minden sanctio nélkül. Hisz a sanctio a törvényben van.

Igaz, hogy *más okok mellett* az is az engesztelhetetlen gyülölség valószinüvé tételére szolgál, ha a fél a lelkészi vagy birói idézésre meg nem jelenik, vagy a békéltetés sikertelen marad, ámde ennek az idézett szabály is ilyen sőt nagyobb hatályt tulajdonit, mert a meg nem jelent felet a válásba beleegyezettnek tekinti. (66. 76. §.)

Czikkiró ur nem barátja a ligába vetésnek s még sem hagyhatja szó nélkül az az alól való felmentést.

E részben az unitárius törvényhozást mindig az vezette, hogy a vadházasságoknak lehetőleg eleje vétessék.

Azt, hogy a liga alól való felmentés csakis pénzfizetéstől függene, a 92. §. *a) b)* pontja megczáfolja.

A 93. §. a liga alól való felmentést megtiltja, midőn ez a házasság czélja elérésének lehetetlensége vagy bebizonyitott büncselekmény esetében kivántatnék.

Sztehlo Kornél ur, miután két czikkben foglalkozott a házassági jog anyagi részével, áttér az alaki részre.

Erre vonatkozó czikkét is azzal kezdi, hogy az unitárius házassági perrendtartás vezérelve az, hogy minden ügy simán és gyorsan menjen.

Sajnos, hogy én mint ügyvéd némely esetben ennek épen ellenkezőjét tapasztaltam.

Az unitáriusok sok megtámadásnak voltak és vannak kitéve, de nem ennek nyomása alatt kodifikáltak. Összegyüjtötték s rendszeres egészbe foglalták törvényeiket önkényt, külső befolyás nélkül, egyedül a szükségesség érzete által ösztönöztetve.

Jól tudjuk, hogy az alaptalan megtámadásokat ezzel meg nem szüntetik. Hisz most közelebbről történt meg, hogy a párisi «Figaro» felemlitett egy válópert, mely egyik magyarországi *ev. ref. egyház* előtt folyt le; a «Pesti Napló» a közleményt átvette, de jónak vélte ev. ref. egyház helyett unitárius egyházat emliteni, hogy az odium erre háruljon. Igy van ez a legtöbb esetben. Az ugynevezett erdélyi házasságokat s az azzal kapcsolatos állitólagos visszaéléseket a sajtó rendszeresen az unitáriusokkal hozza kapcsolatba, nem vevén figyelembe, hogy az erdélyi részekben az unitáriuson kivül más vallásfelekezetek is vannak, melyek házassági válópereket lejártatni szintén jogosultak s válópereket tényleg le is jártatnak.

Fennebb már volt alkalmam megjegyezni, hogy az unitáriusok az engesztelhetetlen gyülölség tekintetében skrupulosusabbak a világi törvényszékeknél, melyek előtt kölcsönös gyülölség esetén a gyülölség okait előadni és bizonyitani nem kell. E válóok fenforgása esetén a Sztehlo Kornél ur által szerkesztett tervezet szerint is *felbontandó* a házasság s mégis diffikultálja az unitárius törvény hasonló imperativ kifejezését. De a válópernek az unitáriusoknál ily czimen való könnyü keresztülvihetősége igazolása végett csakis erre az imperativ kifejezésre, illetve a 86. §-ra fektet sulyt s mellőzi a 73. §-t, mely a házasság felbonthatóságáról általában szól s mely igy hangzik: «Felbontandó a házassági kötelék, ha a házasság tartama alatt annak fogalmával és lényegével ellenkező oly körülmények fordulnak elő, melyek miatt a férj és feleség közötti életközösség fentartása lehetetlenné vagy czéltalanná válik» s figyelmen kivül hagyja a 85. §-t, melyben ez áll: «Ha a házastársak között a kölcsönös vagy egyoldalu gyülölség oly mérvben nyilvánul, hogy a kibékülés és a házasélet folytatása nem remélhető: a házassági kötelék felbontandó.» Ezek szerint nem ugy van, mint a hogy czikkiró ur állitja, miszerint a gyülölség létezésének megállapitására elegendő, ha a felek a lelkésznél ki nem békültek; mert nem egy, hanem több körülménynyel emelendő birói meggyőződésre az, hogy a házasság fentartása lehetetlenné és czéltalanná vált, illetőleg a kibékülésre és a házasélet folytatására többé nincs remény.

(Folyt. köv.) KŐVÁRY MIHÁLY.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A birói ügyviteli szabályok 145. §-ához.

Wildenauer János törvényszéki biró ur e lapok 1. számában megjelent hasonló czimü czikkében foglalkozik a birósági itélő tanácsok elnökeinek szavazási jogával.

Czikkiró ur jelezvén a mutatkozó eltéréseket, tévesnek mondja azt a szokást, hogy némely biróságoknál ujabban «egyhangulag» hozottnak tartják a birói határozatokat akkor is, midőn a szavazó biró elfogadja ugyan az előadó nézetét, de az itélő tanács elnöklője nem osztja azt.

Elismerés érdemli czikkiró urat, hogy felvetette e kérdést, mert a szaklapokban való rámutatás közrehathat az eltéréseknek megszüntetéséhez.

Az eltérés pedig tényleg megvan. Egyik bíróság «egyhangulag», másik pedig «szótöbbséggel» hozottnak tekinti az emlitett módon létesült határozatokat.

És ez eltérés nem csupán a kifejezés kérdése, hanem azzal eltérés mutatkozik az elnök szavazási jogának értelmezésében is.

Czikkiró ur a birói ügyviteli szabályoknak 145. §-át ugy fogja föl, hogy az az itélő tanács elnökének jogot ad a szavazásra, ha nem is kell döntenie, mert — véleménye szerint — e szakasz azt engedi meg az elnöknek, hogy nyilatkozhassék a szavazás végeztével is, ha azt előbb nem akarja tenni. Czikkiró ur ebből indul ki s igy arra a következtetésre jut, hogy az elnöklő nem zárható el attól, hogy a meggyőződése ellen keletkező határozat ellen szavazhasson.

Mihelyt pedig szavaz, a határozat nem lehet többé egyhangu: az szótöbbséggel keletkezik.

Ha az ügyviteli szabályok igy intézkednének: czikkiró urnak tökéletesen igazsága volna.

Nézetem szerint azonban ez nem igy van.

Az emlitett szabályok szerint az elnök csak akkor szavazhat, ha döntenie kell. És igy, ha a szavazó biró, vagy birák egyetértenek az előadóval: szavaztak azok, a kiknek joguk volt ahhoz; azok egy értelemben szavaztak: a határozat tehát «egyhangulag» keletkezett.

Az emlitett szabályoknak 145. §-a ugyanis, a tanácskozásról és a szavazásról szólva, ezt mondja: «az elnök nem szakithatja félbe az előadót vagy szavazót veleményeik előadásában s nem korlátozhatja a vélemény szabadságát; *saját véleményét pedig csak a szavazás végeztével nyilvánithatja.*»

Azt hiszem, hogy itt a szókötés, a «pedig csak» szócskák e rendelkezésnek nem engedhetnek más magyarázatot, mint hogy az elnöknek — szemben az előadó és a szavazó jogával — nincs joga véleményét a szavazás közben nyilvánitani. A mit czikkiró ur az emlitett rendelkezéssel vagylagosan megengedettnek talál, azt én azzal, benfoglaltan ugyan, de félremagyarázhatatlanul kizártnak látom.

És ennek a rendelkezésnek czélzatát abban találom, nehogy az elnök «a vélemény szabadságát ezzel is korlátozhassa», mire különben kétségtelenül volna alkalma, mert a 146. §. szerint a «más meggyőződésre jött szavazónak jogában áll előbbi véleményétől eltérőleg szavazni, mig az elnök a határozatot véglegesen ki nem jelentette».

Megengedem, hogy laikus felvetheti erre a kérdést: ha az ilyen határozatot «egyhangulag» hozottnak kell tekinteni s a jegyzőkönyvbe azt ilyenül fölvenni, nyilik-e alkalma az elnöknek ugyanitt kifejezni azt, miképen nem vállal közösséget a birói meggyőződése ellenére hozott határozatért?

Nézetem szerint: arra épen a 145. §. többször emlitett rendelkezése szolgáltat módot.

Ez alapon az eljárás a következő:

Az elnök kimondja az «egyhangulag» hozott határozatot, mihelyt a szavazó biró az előadó inditványára szavazott, azután külön véleményeképen megjegyzi, hogy maga részéről a már megtörtént szavazás eredményével szemben a kérdést másképen és hogyan döntötte volna el. Ha pedig nézete (ez természetesen csak ötös vagy hetes tanácsban történhetnék) a kisebbségben maradott véleménynyel, vagy ezzel sem egyeznék: kimondja a «többséggel» hozott határozatot és ezután megjegyzi, hogy ha szavazni alkalma nyilik vala — a kisebbség nézetéhez —, esetleg ehhez sem csatlakozott volna, hanem — utóbbi esetben — külön véleményeképen a kérdést másképen és miképen tartja megoldandónak.

Dr. NYEVICZKEY ANTAL,
kir. it. tábl. fogalmazó.

A váltói szigor enyhitése.

Ezen kérdés gyakran fölvettetett a szenvedő váltóképesség megszoritásának czime alatt.

A meghasonlás oka e tárgyban a társadalom különböző rétegeinek eltérő szükségleteiben gyökerezik. A kereskedői osztály és a külföldi hitel érdeke a szenvedő váltóképesség mostani tág körének és a váltói teljes szigornak fentartását látszik követelni; ellenben a társadalom sokkal tágabb rétegei a váltóintézmény minden szigoru folyományait gazdasági és mivelődési okokból elviselni képtelenek. E két csoport közötti határvonalon vannak számosan, kiknek jogi állása, szükségletei és bajai a kettőnek ellentétes természete egyes elemeit magokban egyesitik.

A kérdés jogpolitikai és közgazdasági lévén, nem vélem tanácsosnak, *gyökeres* orvoslást ajánlani az anyagi váltójog terén. Hanem némi enyhitést nyujthatna az alaki jog könnyebben eszközölhető módositása oly módon, hogy az eljárás terén a társadalom különböző csoportjai és a külföldi hitel szükségletei közötti különbségnek kifejezést adva, mindkettőt a maga módján kielégiteni iparkodnánk.

Maga a váltó mai hatályában fentartandó és a sommás végzés bármely jogos váltóbirtokos (felperes) javára bármely váltóadós ellen a mai jog szerint kibocsátandó és a biztositó végrehajtás is elrendelendő volna. Csak a váltóadós által tehető *kifogások*, felhozandó *bizonyitékok* és a bizonyitás *módjai* tekintetében kellene a *nem*-kereskedőnek kedvezményt nyujtani.

Ugyanis legyen szabad a *nem*-kereskedő adósnak a *materiális* causa debendi hiányát kifogásképen érvényesitenie és a *polgári* perrend szerint compensáló, habár nem is váltón alapuló ellenkövetelésnek beszámitását kérnie; de a bizonyitás is *őt terhelje.*

Továbbá legyen szabad a *nem*-kereskedő alperesnek minden a *polgári* perrendben divó bizonyitó eszközzel és bizonyitási móddal élni és mindenek felett *ne* legyen kénytelen tanuit maga a törvényszék elé állitani, mert hisz égbekiáltó igazságtalanság, hogy a bizonyitó fél hatalmában *nem* álló egyének (tanuk) időközbeni lakváltozása, szeszélyei, tudatlansága vagy rosz akarata az ő igazsága felett döntsenek!

E kedvezmények a hitel és forgalom iránti tekintetből megvonassanak a váltóadóstól akkor, ha nyilvános számadásra kötelezett intézet vagy külföldi egyén a felperes; de megadassék belföldi intézet ellenében is a kedvezmény akkor, ha alperes a névaláirását ezen toldattal «nem-kereskedő» látta el. Ezt a laikus fél jobban megértené, mint a különben is más jelentőségü «nem-rendeletre» szakszerü kifejezést.

Azon kérdést, hogy a váltóper során az alperes *nem*-kereskedői minősége miképen igazoltassék, a következőleg vélem megoldhatni. A kifogásban — az idő rövidségénél fogva — elég, ha alperes csak állitja, hogy ő *sem* bejegyzett, *sem* bejegyzésre kötelezett kereskedő; a kifogásra kitüzött tárgyalási napon a tárgyalás kezdetén legyen köteles ezen állitását iparhatósági bizonyitvánnyal bizonyitani.

Ezzel kapcsolatosan lehetne a váltótörvény egy hiányát is orvosolni, t. i. megadni a kibocsátónak és minden forgatónak azon jogot, hogy a váltó lejártakor, valamint a törvény által meghatározott biztositási esetekben saját előzői ellen akkor is intézhessen biztositó, illetve kielégitési végrehajtást, ha ő maga a váltóbirtokosnak fedezetet *nem* adott és az eredeti váltót vagy eredeti óvást át nem vette volna is. E czélból, ha az óvásról értesitést nem nyert volna, neki költségére az óvás vagy váltó másolata az óvatoló közeg, illetve ha óvás még föl nem vétetett, a váltó másolata a váltóbirtokos részéről ennek bélyegtelen láttamozásával kiadandó. A kibocsátó és forgatónak adandó ezen kedvezmény a váltóforgalomnak *nem* hátrányára, hanem előnyére szolgálna és sok visszaélést elháritana.

A jelen czikk két javaslata az anyagi jogot is érinti ugyan, de mégsem oly természetü, hogy a váltóintézmény lényegét csorbitaná, sőt ellenkezőleg a hitelforgalmat óvatosabbá és solidabbá tenné.

Dr. RÓNAI JÁNOS,
győri közjegyzői helyettes.

A fegyenczek földmunkákkal foglalkoztatását

négy év óta kiséreli az osztrák igazságügyminiszterium *Pichs* min. tanácsos kezdeményezése folytán és ezen kisérletet — a mint *Marcovich* Antal, a laibachi cs. k. férfi-fegyház igazgatója, jelentésében mondja — fényes siker koronázta. Hogy lehetőleg kerüljék Ausztriában a kártékony versenyt a szabad munkával, beszüntették a fegyintézeti munkagyárakban magánosok részére a munkát és most már *csakis kincstári szükségletek kielégitésére szolgáló czikkek készittetnek azokban.* Az igy rendelkezésre álló munkaerőket az osztr. miniszterium 1886

óta kezdte földmunkáknál is alkalmazni. Ezzel a fegyenczek egészségi állapota is jelentékenyen javult. Karinthiában a gyönyörü Gail völgyben, távol a törzsintézettől, először használtak 65 fegyenczet az ottani patak szabályozására; ezek a monarchia más tartományából valók és katonai fegyelmük, szorgalmuk és a munkánál tanusitott kitartásuk által a mérnökök csodálkozását, valamint a szabad lakosság élénk érdeklődését keltik fel. Nem csak fegyenczek, hanem szabad munkások — olaszok — is dolgoznak az emlitett szabályozásnál. Ha azonban a fegyenczek munkáját a szabad munkásokéval összehasonlitják, akkor ez ép oly különböző, mint maga az észlelhető haladás a munkánál. A fegyenczek egy utász-szakaszhoz hasonlitanak, melyet a melléjük rendelt 8 őr mintegy altisztekként vezet és ellenőriz. Két sorban, mint a katonák felszerelve állanak a munkások az árokban, jobbra és balra repül a kiemelt anyag, ugy hogy a gát láthatólag eléri az előirt magasságot. A munka nagyon megfeszitő és fárasztó. Mindennek daczára egy munkás naponkint egy 4 m³-nyi mennyiséget emelhet ki; ez oly mennyiség, hogy erre a mérnökök az előirányzat keszitésénél nem is számitottak. Másként áll a dolog a szabad munkásoknál. Fegyelemről ezeknél nem lehet szó és a mi a munkát illeti, ezek aránylag *1/3-dal kevesebbet dolgoznak*, mint a munkánál alkalmazott krajnai fegyenczek. A naponkinti munkaidő eltart reggeli 5 órától déli 12 óráig és d. u. 2 órától esti 1/2 8 óráig. A fegyenczek az épitészeti vezetőség részéről fejenként és naponkint 65 krnyi napszámban részesülnek, a mi igen olcsó munkaerőnek mondható. Már 1886 május vége óta tartózkodik a fegyencz-detachement Kötchachban (Tirol és Olaszország tőszomszédságában) csakis egy főőr vezénylete alatt, ki mellé 8 őr van rendelve és még egy jelentékenyebb kihágás sem fordult elő a fegyelem ellen. Az egészségügyi viszonyok kitünők, mert sulyos megbetegedések épen nem fordulnak elő és kezdetben csupán fáradtság miatt panaszkodtak az emberek. De az egészséges levegő, a jó ivóviz és az egészséges élelmezés nem sokára ezen bajt is elenyésztették. Kötschachban a fegyenczek egy várszerü házban vannak elhelyezve, a hol a konyha is létezik. A rabok élelmezése saját regieben történik itt. A fegyenczek szilárd fegyelmét a következő eset illustrálja. F. év augusztus 14 dikén a fegyenczek lakházával határos postaépületben tüz ütött ki. A fegyenczek ekkor már 1/4 órai távolságban fekvő munkahelyen voltak. Az első vészjelzés hallatára saját elhatározásukból kérték, hogy a mentés munkájánál résztvehessenek és ebbeli kérelmük teljesitve is lett. Az őrök vezénylete alatt a tüz szinhelyére siettek. A detachement egy része a legnagyobb veszélyben forgó herczeg Porzia-féle palotába dirigáltatott, mely a fegyenczek elhelyezésére szolgál. Itt minden, a házban levő ingóságot megmentettek. Egy más részük szakaszokra osztva a tüzoltóparancsnok rendelkezésére lett bocsátva és a tüzi fecskendőkhöz beosztva, mig a többiek az oltással és más tárgyak elhordásával voltak elfoglalva. A fegyenczek és az őrök magaviselete hősies volt. A lakosság a legnagyobb hálával van eltelve iránt ok és bizonyitja, hogy ha a fegyenczek nem lettek volna jelen, akkor egész Kötschach a lángok martalékává lett volna. A tüzoltóság minden felhivásának legottan engedelmeskedtek és kivált a katonai fegyelem volt itt mérvadó. A járásbiró a detachement szolgálatait a legáldásosabbnak jelentette ki és különösen kiemeli bátor és félelem nélküli magatartásukat, mert a Kötschachban alkalmazott 200 szabad munkásnak segélye elégtelen és fegyelem nélküli volt, mert már délután 5 órakor elszéledtek és nem lehetett többé ezeket teljes számban és egységesen müködésbe hozni. A fegyenczek azonban bátran kitartottak. A hol a szabad munkások elhagyták helyeiket, ott erélyesen hozzáláttak a munkához és versenyeztek a tüzoltósággal. A várt, a templomot, a paplakot és a klastromot egyedül ők mentették meg. A lakosság rendkivül dicséri a fegyencz-osztályt annál is inkább, mert a szabályozási munkának általuk létesitett eredményeit is kitünőknek tartják. A tüz elfojtása után a fegyenczek szabályszerüen sorakoztak és *létszámuk teljes volt.* Az ottani helyi lapok is dicsérve emlékeztek meg a fegyenczek vitéz viseletéről. Egy tudósitás a következőket mondta: «. . . . Diese «Verlorenen» retteten die Ortschaft vor gänzlichem Ruine.» Továbbá kiemeli e lap a fegyenczek nagy szorgalmát, ezek kitartását és példaszerü viseletét a vizszabályozásnál. Ugyanezen tulajdonságokat mutatták ezek a nagy tüzvésznél is és e lap megjegyzi, hogy a fegyenczek nélkül, kik egész éjen át teljes kimerülésig dolgoztak, a plébánia temploma és a helység másik fele kétségtelenül elveszett volna; mindez *mindennemü szökési kisérlet nélkül történt*, a mi a rettenetes zavarnál könnyen lehetséges lett volna; mindebből kitünik, hogy az eszme, mely szerint a fegyenczeket földmunkával foglalkoztatják, kitünőnek mondható.

Ezen tevékenység elismerése fejében az uralkodó a kötschachi fegyencz-detachement főőrének az ezüst koronás érdemkeresztet adományozta; valamennyi fegyencznek elengedte a bőjtnek itéletileg kiszabott büntetés-szigoritását az egész büntetési idő tartamára nézve és 16 fegyencznek jelentékenyen leszállitotta itéletileg kiszabott büntetését. Mult év szept. 26-án a grácz i főügyész ünnepélyesen és lélekemelő módon hirdette ki az uralkodó kegyelem eme tényét. Az ünnepély segédlet melletti misével kezdődött az ünnepiesen feldiszitett és kivilágitott plébánia templomában.

Innét az ünnepi vendégek egy e czélra átengedett gyümölcsösbe vonultak, hol egy réten az uralkodó képével diszitett szónoki állvány volt elhelyezve. Miután af egyenczeket felállitották és az ünnepi vendégek, valamint a helybeli lelkészek megjelentek az ünnepély szinhelyén, melyen nagyszámu közönség is jelen volt (a környékből számos dalárda, más egyletek és egy zenekar is megjelent), akkor a főügyész foglalta el a szónoki emelvényt és gyujtó beszédben ecsetelte az ünnepély nagy jelentőségét, melyben különösen arra utalt, hogy a fegyenczek mintaszerü magaviselete a munkaidő alatt és feláldozó önkénytes tevékenységük a tüzvésznél azt bizonyitják, hogy az osztrák fegyintézeteknek humán és a fegyenczek nevelésére és javitására irányuló intézményei teljesen beválnak és hogy az első kisérlet fegyenczekkel földmivelési munkáknál teljesen sikerültnek mondható. Ez után következett a kir. kegyelmi ténynek kihirdetése német és szlovén nyelven. Ennek a fegyenczek előtti kihirdetését egy szlovén beszéd előzte meg, mely hatalmas benyomást gyakorolt a fegyenczekre. Nem egy fegyencz szemében voltak láthatók a meghatottság könyüi és megható látvány volt, midőn a 16 fegyencz, kiknél a büntetés egy részét elengedték, egyenkint előlépett és mély megindulásról tanuskodó hangon köszönetet mondott. Egy fegyencz valamennyi megkegyelmezett nevében egyszerü szavakban kifejezte köszönetét és kérte, hogy ezt a király tudomására juttassák. Végül az őrségnek szóló miniszteri dicsérő dekretumok kiosztása után szónok megköszönte az ünnepi vendégeknek az ünnepélyen való megjelenését és köszönetet mondott mindazoknak, kik hozzájárultak az ottani fegyencz-telep missiójának sikeréhez és beszédét az uralkodó éltetésével végezte, mihez valamennyi jelenlevő lelkesülten hozzájárult. Ezen ünnepély tulnyomólag azok számára lett rendezve, kiket az emberi társadalom kebeléből kitaszitott.

A munkát 1886 november 30-án befejezték Kötschachban és akkor a fegyencz-telep ismét bevonult az anyaintézetbe. A fegyenczek 7262 napig dolgoztak naponkinti 65 krajczárért és összesen bevételeztek 4719 frt 80 krt. Ebből a fegyenczekre eső jutalék kitett 726 frt 17 1/2 krt és az államra eső 3993 frt 62 1/2 krt. Ezzel szemben különböző kiadások merültek fel u. m.: a fegyenczek szállitásának dija, fuvar-

költségek, az őrök pótlékai, a fegyenczek *bor-pótlékai*, lakbér, orvosi tiszteletdij stb. összesen 3182 frt 53½ krnyi magasságban ugy, hogy *az állam tiszta jövedelme 811 frt 9 krt tett ki*. Ez naponkint és fejenkint számitva 11·3 krnyi tiszta jövedelmet tüntet fel, mely összeg kicsinynek mondandó ugyan, ez azonban a mindennapi élelmezési költségek felénél valamivel többet mégis fedez. A jövő campagne-nál — mondja a laibachi fegyházi igazgató — 80 krnyi napszám is lenne követelhető, mert a szabad munkások naponkint 1 frt 40 krtól 2 frtig terjedő napszámot kapnak. És ezen fölemelendő napszám még mindig mérsékeltnek mondható szemben azon megbizható, állandó és erős munkaerővel, melyet a fegyintézet szolgáltatott. Az osztrák képviselők ismételten ismerték el az osztrák kormánynak a fegyenczek földmivelési foglalkoztatására irányuló tevékenységével elért sikereket. Az idén ismét elkezdték a fegyenczeket a szabadban foglalkoztatni és e czélra jelenleg már két fegyencz-detachementja a laibachi fegyintézetnek — mely mintegy kisérleti állomást képez — van müködésben Karinthiában záporpatak-szabályozásoknál. Az egyik ismét Kötschachban, a másik azonban Kleblach-Lindben, mely hely 2400 lábbal magasabban fekszik mint Kötschach, t. i. az 5436 lábnyi magas Stifflitz-alp-on. Az utóbbi detachement ott fent külön lakást (barrakk) létesitett és itt mindennemü nehézségekkel kell megküzdeni. A teher- és élelmiszer-szállitás csakis teherhordó állatok segélyével lehetséges és a felérkezés 3½ óráig tart. A barrakk körül, mely közvetlenül a munkahely mellett van, vadon uralkodik. Mindennek daczára csak 3 őr esik 30 fegyenczre, kiknél vasfegyelem uralkodik. A laibachi fegyintézeti igazgatóság azon elvből indul ki, hogy a fegyintézet mindenekelőtt javitó-intézet kell hogy legyen és ugyanazért különös figyelmet fordit a fegyenczek nevelésére és ennél a fegyenczekkel való megfelelő bánásmód jó eredményeket is szül. *Dr. G. L.*

Különfélék.

— **A kir. Curiához** deczember hóban beérkezett 1680, ez évben összesen 24101 ügy s igy a tavalyi hátralékkal együtt elintézendő volt 31500. A tavalyihoz képest 590-el *kevesebb polgári* s 580-al *több büntető ügy* érkezett be ez évben. Elintéztetett 24039, tehát 884-el több ügy mint az előző évben. Hátralék maradt 7461, több 62-vel mint tavaly.

— **A budapesti ügyvédi kamarának** 1889 deczember 31-én volt 782 helybeli és 88 vidéki, összesen 870 tagja. A mult évi létszámhoz képest a szaporulat a helybelieknél 38-at, a vidékieknél pedig kettőt, s igy összesen 40-et tesz ki. Az előző években a tagok aránya a következő volt: 1885-ben 767; 1886-ban 790; 1887-ben 809; 1888-ban 830.

— **A Plósz-féle tervezetről** lapunk egyik barátjától hosszabb levelet vettünk, melyből kiemeljük a következőket:

A Plósz-féle peres eljárási reformtervezet jó oldalai között nem legkisebb az, hogy annak törvénynyé válta esetén mai állapotunk egyik legeslegnagyobb baján volna segitve. A Plósz-féle tervezet az által, hogy a járásbirósági ügyek felebbviteli hatóságává a törvényszéket teszi, egy csapással megszabaditja a kir. táblákat mai óriási tömegü hátralékaiktól, melyektől különben egyéb módon szabadulni alig is lehetne. Peres eljárásunk e baján pedig segiteni kell, mert a nélkül jó perrendtartást nem remélhetünk. Ha tehát a Plósz-féle tervezetnek egyéb előnye nem is volna, mint az, hogy e bajon gyökeresen segit, ez maga is elég volna arra, hogy azt örömmel üdvözöljük.

— **A rabélelmezésről** emlékezett meg Trencsénmegye legutóbbi közgyülésén *Marsovszky* Jenő alispán, ki jelentésében a járási főszolgabirói hivatalok fogházait és a foglyok élelmezését kifogásolja és ezt oly ügynek jelzi, mely *sürgős rendezést* igényel. A fogházak bérletére és a foglyok élelmezésére nincs meg a kellő fedezet s a főszolgabirák a felmerülő kiadásokat — ugymond — vagy sajátjukból fizetik, vagy pedig az illető községek terhére utalják.

— **A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék ügykimutatása.** 1889 deczember havában érkezett 6007, mult havi hátralék 826, volt elintézendő 6833; elintéztetett 6126; maradt hátralék 707 ügydarab.

— **Törvényszék kitanitása a kir. Curia részéről.** *A m. kir. Curia:* Tekintve, hogy azon döntő körülmény: vajon tudta-e vádlott, hogy az általa elvitt fákat nem a V.-féle erdő részből, — mely 1/11 részben nejének tulajdona volt — hanem másoknak nevezetesen a kárositott felek erdejéből vágja ki? — a vizsgálat terén kideritve nem lett: mindkét alsóbb biróság itélete feloldatik s a kir. törvényszék utasittatik: hogy tekintettel a Btk. 82. §-ának rendelkezésére, a kárositott feleket, továbbá V. Ferencz és V. János vádlott sógorait és más rokonait, valamint Cs. János és P. Vendel csőszöket az iránt: hogy látták-e a vádlottat a cselekmény elkövetése előtt az erdőben, nevezetesen annak a V.-féle részében is: továbbá hogy ismerte-e vádlott azt az erdőt, illetőleg a helyet, a melyen az feküdt avagy forognak-e fenn körülmények, melyek alapján a tanuk állithatják, hogy vádlottnak tudnia kellett, hogy az erdőrész, a melyben a fákat kivágta, nem neje tulajdonát képezi? — részletesen hallgassa ki. Atalában figyelmeztettetik a törvényszék, hogy a bünösséget megállapitó eszmei körülményeknek is bebizonyitva kelletvén lenniök: vádlottnak a fenforgó viszonyok között — bünösségét kizáró azon állitása ellenében, hogy a résztulajdonát képező erdő szomszédságában lévő azon erdőt, melyből a fákat kivágta, tulajdonának tekintette — az ellenkező tényállást csak az esetben lehet megállapitottnak elfogadni és vádlottat a lopásban bünösnek itélni, ha azon körülmény, hogy vádlott a fáknak elvitelénél azok idegen voltát tudta, hogy tehát tévedésének állitása alaptalan: elegendő vagyis meggyőző bizonyitékkal erősittetik. Tekintettel továbbá arra, hogy az elsőfoku biróság itéletének indokaiban felhozott ama körülmények, hogy vádlott a kivágott fákat istállójában lerakta és elrejtette, a periratokban nincs nyoma: felhivatik a kir. törvényszék, hogy az itélet indokai között ezen eltérés okát vizsgálja és állapitsa meg, s a mennyiben a kérdéses ténykörülmény való volna, az erre vonatkozó bizonyitékokat is a kézirathoz csatolva, mindezek teljesitése után a kifejlendőkhöz képest hozzon uj megfelelő határozatot. (1889. okt. 24. 432. sz.)

— **Az alkoholismus törvényszéki jelentőségéről** — ez czime egy kis füzetnek, mely dr. Salgó Jakabtól a lipótmezei tébolyda főorvosától megjelent. A munka külön lenyomat a «Magyar Igazságügy» egyik utóbbi füzetéből.

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák polgári perrendtartás módositásáról** szóló javaslat sokkal szükebb körü, mint a magyar. Az osztrák képviselőház jogügyi bizottságának jelentése szerint ugyanis, mely ép most küldetett szét, az uj eljárás csakis a törvényszékek székhelyein levő járásbiróságoknál foglalna helyet, de a javaslat azon hozzátételt tartalmazza, hogy az igazságügyminiszter felhatalmaztatik rendeleti uton az uj eljárást más járásbiróságokra is kiterjeszteni. A bizottság kisebbsége ellenben azt inditványozza, hogy az uj eljárás már most minden járásbiróságra kiterjesztessék. Ezenkivül a kisebbség szerint a revisio nem a főtörvényszékekhez (Oberlandesgericht), hanem a legfőbb törvényszékhez menne. A kisebbség ezzel a kormányjavaslat határozmányának helyreállitását czélozza.

— **Két votum az osztrák büntető-törvénykönyv javaslatáról.** *Lammasch* a bécsi egyetem ujonnan kinevezett tanára a *Neue Freie Presse* január 3-iki számában czikket közöl az osztrák büntető-törvénykönyv javaslatáról, melyet a képviselőház most készül tárgyalás alá venni. Lammasch nem lelkesedik a javaslatért; azt elavultnak mondja, mivel alaptételeiben még a mult évtized jogtudományi nézeteinek felel meg s csak kivételesen veszi fel magába a tudomány és a gyakorlat által legujabban megállapitott intézményeket: a feltételes itéletet, kényszermunkára való itélést, pénzbüntetés reformját, stb. Szerinte a præventio csak ugy fogja magát hatályosan éreztetni, ha az uj intézmények szervesen áthatják az egész büntetési rendszert. A jelen javaslat tehát félreteendő volna s a régi kodex büntetési tételei no-

velláris uton leszállittatván, egészen uj javaslat készittetnék. — Ezzel szemben a *Juristische Blätter* legujabb számában *Wahlberg* a bécsi egyetem volt tanára a novelláris javitás ellen nyilatkozik. Kimondatni kivánja azonban törvény utján, hogy a büntető-törvénykönyv tiz évről tiz évre revideáltatni fog; már Zeiller, Pratobevera és Kitka kifejezést adtak ily gondolatnak, mely Wahlberg szerint annál inkább figyelemre méltó, mivel a büntető-törvénykönyvek gyorsabban öregednek («rascher altern»).

— **Bécsben** a mult év folyamán összesen 149 esküdtszéki tárgyalás tartatott, s ezek közt foglaltatik 6 becsületsértési ügy. Az esküdtek 28 esetben felmentést mondottak ki. A középsulyosságu cselekményekre rendelt négyes szaktanács előtt 2682 tárgyalás tartatott; a felebbezési tanács előtt 1740; a kivételes bíróság előtt 1. A bukási esetek száma a bécsi bíróságnál folytonosan kevesbedik; mig a régibb években az átlag 200 volt, most körülbelül 130.

— **A Seuffert-féle polgári perrendtartási kommentárból** eddig *négy* kiadás jelent meg. Az utóbbi kiadás már figyelembe veszi azon megállapitásokat, melyeket a perrendtartás tudománya *Wach* és *Planck* ujabb munkái által nyert.

— **Egy gyáros** megbizott egy bádogost, hogy készitsen neki 6000 bádogszelenczét egy bizonyos határidőre. A bádogos megbetegedett és a kitüzött napra csak 3000 szelencze készült el. A gyáros megtagadta az átvételt és perre kerülvén a dolog, a bíróság kimondotta, hogy köteles átvenni és csak kártéritési joga van a bádogos ellen.

— **Munkel** berlini ügyvéd a napokban egy vádlottat védett, ki a vizsgálati fogság elkerülhetése végett 40,000 márka kautiót tett le; a tárgyalás felmentéssel végződött. Védő kérte a kautió kiadását, az ügyész ellenezte, miután a felmentő itélet ellen a felsőbb bírósághoz jogorvoslattal élt. A törvényszék elfogadta az ügyészi inditványt. Erre felállt a védő és kérte a kautio kiadását és védencze ellen a vizsgálati fogság elrendelését. A védő ezen ujabb inditványa nagy zavarba hozta a bíróságot; vizsgálati fogságot el nem rendelhetett egy vádlott ellen, a kit ép most deklarált ártatlannak, másrészt meg nem tagadhatta meg a kautio kiadását, ha letartóztatásra ok fen nem forgott. Hosszas beható tanácskozás után végre kiadta a kautiót.

— **Az aacheni szinház igazgatója** megtiltotta egy hirlapirónak, hogy szinházát látogassa, és őt a belépésben megátolta. A hirlapiró keresetet inditott annak kimondására, hogy a szinházjegy árának kifizetésével szemben az igazgató türni tartozzék az ő látogatását. A bíróság a keresetnek nem adott helyet, mert a kereset tulajdonkép annak megállapitására irányul, hogy a szinházigazgató köteles felperessel a szinház látogatására vonatkozóan szerződésre lépni, ily kötelezettség pedig nem létezik. Az előadások közzététele, a jegyárak közlése, a látogatásra való meghivások csupán az igazgatót nem kötő felhivások a közönséghez arra nézve, hogy neki a közönség ajánlatot tegyen és vele a látogatás tekintetében szerződési viszonyba lépjen. Ugy a köz- mint a magánérdek szempontjából szabadságában áll a szinházigazgatónak, hogy egyeseknek a belépést megtagadja és hogy mily messze mehet ebben az igazgató, azt az ő belátásának kell átengedni. Sőt még akkor sem köteles neki az igazgató a belépést megengednie, ha mástól szerzett jegyet mutat fel — ellenkezően Ihering Jahrbücher für Dogmatik XXIII. kötet 326. lap, — mert a hirlapiró tudja, hogy az igazgató neki nem akarja a belépést megengedni, és a jegyek kiadásakor hallgatólag nyilvánul, hogy azok ezen hirlapiróra nézve érvénytelenek. *(Kölni felső bíróság.)*

— **A dohány élvezetét** Poroszországban megengedik mind azon büntető intézetekben, melyek az igazságügyminiszter alá vannak rendelve, ellenben a belügyminiszter resortja alá tartozó intézetekben megtiltották annak használatát egy 1888. április 14 dikén kelt rendelettel.

— **Londonban** a «Court of the Chamberlain of London» valamennyi ottani tanoncz felett ellenőrző hatalommal van felruházva. Ez egy sajátszerü, évszázadok óta létező speciális bíróság, mely gyorsan, olcsón müködik azon büntetendő cselekmények tekintetében, melyek hatáskörébe tartoznak — azok kivételével, melyek sulyosabb természetüek. Ezen intézményt a polgárok igen nagy becsben tartják. Ha valamely munkaadónak oka van panaszra tanoncza tekintetében, akkor számára egy shillingért idézést eszközöl ki a «Chamberlain»-hez, ki nyugodtan és részrehajlás nélkül megvizsgálja az esetet és oly tanácsot vagy intést ad az érdekelt feleknek, legyen az akár munkaadó, akár tanoncz, mely gyakran elégséges arra, hogy további bajt megelőzzön. Ha azonban az ifjukoru egyén rossz magaviselete vagy nyakassága oly természetü, mely nagyobb szigort szükségel, akkor körülbelül 14 napra egy magán-büntető intézetbe küldik, mely a város tulajdonát képezi és mely kizárólag ezen fiatal emberek letartóztatására van rendelve. Rendszerint nehány napi nyugodt megfontolás elegendő a kivánt czél elérésére és ha a tanoncz sajnálatát fejezi ki, vagy menti magát a multra nézve és javulást igér a jövőre nézve, akkor legtöbb esetben a Chamberlain által szabadon bocsáttatik minden további büntetés nélkül. Az eljárás ezen módja nem igényel nyilvános tárgyalást, erről nem jelennek meg tudósitások a napi lapokban, nincs összekötve a bünösökkel való demoralisáló érintkezéssel és becses *pótszerét képezi a közönséges fogháznak.* De közvetve a tanonczokon is segit szükség esetére, a menynyiben a kellő tekintélylyel felruházott hatóság befolyását érvényesiti azon munkaadókkal szemben, kik tanácsra szorulnak, vagy kik feddésre érdemesek a gondjukra bizottakkal szemben tanusitott bánásmódjuk miatt. A munkaadókat nem tartóztathatja le a City Chamberlain, de gyakran üdvös személyes befolyást gyakorolhat ezekre, különösen rábeszélése által azon esetben, midőn ezek kötelességüket elhanyagolják tanonczaikkal szemben. Ezen kiváltság egyike azoknak, melyek a legüdvösebbeknek tekintendők és ezt érzik is a londoni munkadók és az a körülbelül 3000 tanoncz, kikre ezen bíróság illetékessége kiterjed. Midőn 1882-ben a parliament és más ellenzői a City kiváltságainak megkisérelték ezen ősi «Custom» (szokásjog) eltörlését, igen tekintélyes polgárok emlékiratot adtak be a belügyminiszteriumhoz, melyben azt kérték, hogy őket és tanonczaikat ne foszszák meg a multnak eme üdvös és kegyeletet érdemlő örökétől. Az általunk a fentebbiekben ismertetett intézmény, mely «The City Custom of Apprentices» név alatt ismeretes, igen becses adalékot képez arra nézve: miként kelljen az ifjukoru bünösökkel sikeresen bánni a közönséges fogház büntetés alkalmazása nélkül? *G. L.*

— **Délamerikai magánjogi szerződések.** Most, midőn Dél-Amerikában oly nagy politikai rendszerváltozás állt elő, s közeli jövőben uj állam alakulásokra is lehet kilátás: figyelmet igényelhetnek Európában is azon *állami szerződések*, melyek a magánjog, törvénykezés s büntetőjog terén a *délamerikai államok közt* 1888—1889 években létesitettek, a mindennapi élet összes jogviszonyainak szabályozásául s mindazon kérdéseknek lényegükben való megoldására, melyek körül egyes államok közt jogi kételyek s nehézségek fordulhatnak elő. Az igy a magánjog terén szövetkezett államok: *Bolivia, Brasilia, Chili, Argentina* köztársaság, *Paraguay, Peru, Uruguay.* Az egyes szerződések tárgyai: a magánjog s kereskedelmi jog, büntetőjog, polgári perrend, irói s müvészi tulajdon, gyári s kereskedelmi védjegyek, találmányi szabadalmak. Mindezekre nézve, alapvonalakban, világos s határozott megállapodások történtek. Az illetőség s hatáskör tekintetében szentesittettek az általánosan elfogadott jogalapok; a lakhely, jószág fekvése, szerződések keletkezésének helye stb. tekintet nélkül a felek nemzetiségére. A jogorvoslatok a szerződő államok polgárainak megengedtetnek azonképen, a mint azon állam törvényei szabályozzák, a melyben a jogcselekmény létesült. Kimondatott azonban a kültörvények alkalmazására nézve, hogy azok sohasem ellenkezhetnek a közrenddel s jó szokásokkal. Kérdés, hogy ezen államszerződési viszony — a magánjogi téren — nem fog-e később politikai térre is átmenni, s az unifikátióra vezetni? (Rev. Gen. du Droit 1889. szept. okt.)

Megjelent:

A szerzői jog (1884: XVI. tcz.) magyarázata. Irta Knorr Alajos. Ifj. Nagel Ottó kiadása. Ára 2 frt 50 kr.

A mellékleten közöljük a perrendtarsási javaslat indokolásának általános részét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 3. sz. Budapest, 1890. január 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kir. ügyészi administratio egyszerüsitése tárgyában tartott szaktanácskozmány megállapodásai. — Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslathoz. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — *Jogirodalom:* Szemle az egyházjogi irodalom köréből. Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Észrevételek a csődtörvény egyes részeire. WILDENAUER JÁNOS sz. fehérvári kir. törvényszéki birótól. — Birói szervezeti kérdések. Dr. IMRIK PÉTER kir. törvényszéki birótól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. ügyészi administratió egyszerüsitése tárgyában tartott szaktanácskozmány megállapodásai.

A kir. ügyészségi enquête öt napi tanácskozás után, az ügyészi administratió egyszerüsitését czélozó tárgyalásait befejezte s megállapodásait az igazságügyi miniszter jóvá is hagyta; s azokra vonatkozó, s rövid idő alatt megjelenő rendeletek, ugy a szükségessé válandott törvény tervezetének elkészitésével *Czorda Bódog* államtitkárt, mint a szaktanácskozmány volt elnökét bizta meg. Azon szabályzatok, melyek az illető rendelet kibocsáthatására hosszabb időt igénylő adatgyüjtést nem fognak igényelni, nemsokára elkészülnek, s életbeléptetésük *már márczius hó 1-jén* várható. Ez mindenesetre sürgős feladatul tekintetik az igazságügyi miniszteriumban, mert az administratió egyszerüsitését lényegesen eszközlendő reformoktól sokat várnak arra nézve, hogy az ügyészség jövőre minden idejét s erejét valódi hivatásának szentelhesse s igy annak tökéletesebben meg is felelhessen. És az erre szolgáló reformok legnagyobbrészt rendeleti uton fognak foganatositttatni. Csak kis töredékükre nézve fog a törvényhozás intézkedése igénybe vétetni. Nevezetesen azon, az ügyészség szebb jövőjének előállitására nagy horderejü reform tekintetében, mely a rabtartási, átalában a bünügyi költség-téritmények behajtását jövőre leveszi a kir. ügyészség vállairól s az eddigi megállapodások szerint azt a pénzügyi miniszterium körébe sorolja, — a behajtás közadók módjára a pénzügyi közegek, adóhivatalok által levén eszközlendő. Ennek megoldása tárcza- s budgetkérdést involválván, kell hogy ahhoz a parlament hozzájáruljon. Hasonlóan a behajthatlanság illetve vagyontalanság megállapitására nézve is, minek kimondása a bíróságok körébe utaltatott. Törvényi intézkedés kell a vagyontalanságból, vagy más okból be nem hajtott költség-téritmények elévülésének szabályozására, ugy a sokszor el nem kerülhető biztositási s kielégitési végrehajtás szervezésére is, nevezetesen azon kérdésre nézve, hogy a költség-téritmények irányában kiváltságos behajtási intézkedések nem szükségeltetnek-e? Mindezek egy várhatólag rövid törvényben fognak megoldatni; mi a jelen kilátások szerint még a f. év első felében a jelen ülésszak alatt fog megtörténni.

—

A kir. *ügyészségi administratió egyszerüsitése* tárgyában az igazságügyi miniszter által alakitott szaktanácskozmány megállapodásai, az elébe állitott kérdések felett következőkben összepontosulnak:[1]

[1] Magukat a feltett kérdéseket az 1889. évi 49. számban közöltük.

Az 1-ső kérdésre: hogy a bünvádi eljárási, rabtartási s fegyelmi eljárási átalány, mint bünügyi költségek egyesittessenek-e? kimondatott, hogy miután ezen átalányok lényegileg összetartoznak, másutt is együtt számoltatnak el, s ez a munkát tetemesen könnyiti: *az egyesités czélszerünek* találtatik. Az 1890. évi budgetben a rabtartási s bünvádi eljárási költségek közt az átruházási jogról már gondoskodva is lett.

A 2-ik s ezzel kapcsolatos 3-ik kérdés: hogy a birósági kiküldöttek és szakértők napi dijaik s fuvarköltségeikről kiállitott *uti számlák* érvényesités végett előlegesen felterjesztendők-, vagy a kir. ügyész láttamozása s az átalány kezelőjének helyesbitése után rögtön kifizetendők-e? akkép oldatott meg: hogy ezen uti számláknak, az egyesitendő átalányokból, a kiküldetés befejezte után azonnali teljes kifizetése eszközlendő; s ez alkalmazandó a letartóztatottak szállitásánál felmerülő napi dijakról, élelmezési s fuvarköltségekről kiállitott csendőrségi s fogházőri számlákra nézve is. Indokul szolgált az, mikép a felszámitott összeg $^1/_3$-dának visszatartása s csak $^2/_3$-dának azonnali kifizetése — mi eddig szabályul szolgált — az eljáró közegekre sulyos s igazolatlan terhet rótt; mig másrészt az uti számla oly egyszerü tételekből áll, melyeknek ellenőrzése semmi fáradságba sem kerülhet a kifizető közeg részéről.

A 4-ik kérdést illetőleg: hogy a halálos itélet végrehajtója számlájának kifizethetésére elegendő-e a kir. ügyész láttamozása s a számadást vezető helyesbitése, — abban történt megállapodás, hogy a jelenlegi eljárás továbbra is követendő.

Az 5. s 6-ik kérdés, hogy a központi fogház tüzifaszükségletének ellátására vonatkozó árlejtési szerződés 3 évnél rövidebb időre a kir. főügyész, a járásbirósági fogházaknál pedig a kir. ügyész jóváhagyása alá tartozzék-e s ez követendő-e a világitási anyagok szállitásánál is? a szaktanácskozmány által a 18. s 19 ik kérdés megoldásánál lett tisztázva.

A 7-ik kérdés, mely az oly bonyolódott, terjedelmes, sok munkát okozó *élelmezési naplók* mellőzhetésére vonatkozott, akkép oldatott meg: hogy ezen naplók s a kapcsolatos be- s kiutaló bárczák s utalványok mellőzendők; s ezek helyett naponkint egy utalvány állitandó ki, s ennek adatai havonként egy fél iven összesitendők; mi a számadás tökélyére elégséges leend; az eddigi adatgyüjtő kimutatások pedig feleslegesek.

A 8-ik kérdés tekintetében, hogy elegendő lenne-e a teljes szövegü *fogházi leltárnak* minden 5 évbeni csatolása a számadáshoz? az lett a megállapodás: hogy ezen leltárnak évenkinti teljes szövege szerinti lemásolása fölösleges; elegendő lesz, ha az csak 5 évenkint eszközöltetik, a többi években pedig csak pótleltár készittetik s mutattatik be.

A 9—12. §§-ok, melyekkel a 13—14. szakaszok is összefüggnek, a megvitatás legfontosabb, legbehatóbb tárgyául szolgáltak. Ezekben a *bünvádi költségtéritmények* nyilvántartásba vételéről, a behajthatlanság mértékéről, ennek illetve a vagyontalanságnak kimondásáról, s a behajtás módjáról van szó.

A szaktanácskozmány abban állapodott meg: hogy ezen tartozások a bünvádi eljárási költségjegyzék s a fog-

ház-tartási számla alapján felszámitandók s nyilvántartásba csak akkor veendők fel, ha behajthatóknak mutatkoznak; továbbá, hogy a téritmény-kötelesek nyilvántartásának ellenőrizhetésére kimutatásokat a törvényszékek is vezessenek, továbbá hogy behajthatatlannak legyen tekintendő ily tartozás, mihelyt annak lerovása által az elitéltnek önmagának s családjának életfentartása, s a büncselekményből eredő kártéritési kötelezettségének teljesithetése veszélyeztetnék; hogy egyes esetekben a behajthatatlanságnak előleges kimondása az eljáró bíróság hatáskörébe tartozzék; végre hogy ezen bünvádi téritmények *behajtása, a közadók módjára, a pénzügyi közegek által eszközöltessék*, természetesen a pénzügyi tárcza javára.

E szabályzat s rendszer által — a szakértők véleménye szerint — a kir. ügyészek vállairól a legnagyobb teher vétetnék le; s azért az ügyészségi administratió egyszerüsitésének s könnyitésének legfőbb eszközévé válhatna.

Ezen ügy tüzetes szabályozása azután a 13. és 14-ik kérdésben foglalt *elévülés* és *foglalás* kérdéseire nézve is foghat intézkedéseket tartalmazni.

A pénzbüntetések nyilvántartására s behajtására nézve — mire vonatkoznak a 15., 16. számu kérdések — a szaktanácskozmány az eddigi eljárást tartja fentartandónak; de az 1880. évi 2106. sz. igazs. rendelet 10. §-nak akképi módositásával, hogy a visszatartható összegen felül maradt rész havonkint egyszer legyen szállitandó az adóhivatalba; nehogy az apróbb összegek gyakori beszolgáltatása által az adóhivatalok s igazságügyi miniszteriumi számvevőség szükségtelenül terheltessenek.

A vizsgálati foglyok s az elitéltek törzskönyvének egyesitése (17. kérdés) munkakiméletből czélszerünek találtatott.

A 18. s 19. kérdést illetőleg, melyek az *irodai átalány pausalizálását* tárgyazzák, abban történt megállapodás, hogy az a butorzat s a nyomtatványok kivételével czélszerü leend — és pedig következő megoldási módozatokkal. Minden ügyészség évi átalányának maximuma több év számadatai s a viszonyok figyelembe vételével megállapitandó s negyedévi részletekben kiutalványozandó az ügyész kezéhez. Az irószerek s irodai anyagkellékekre egyénenkint átalányösszeg állapittatik meg, havi részletekben leendő kiosztással. Az átalány egyes csoportjai közt átruházásnak van helye. Az átalányról számadás vezetendő, de felülvizsgálati felterjesztés nélkül. A 20%-ot felül nem haladó évi átalány-maradék visszatartható; de ha 50%-ot eléri, már az adóhivatalnak átadandó lesz. A számadás végösszegei minden év végén a kir. főügyészekkel közlendők.

A 18. s 19. kérdés tárgyalása s megoldásánál a szaktanácskozmány *az 5. s 6-ik kérdésre* nézve a következő választ adta: A központi fogház tüzifáját s világitási anyagát ezentul árlejtésen a kir. ügyész szerezze be, a szerződésnek a főügyész által leendő helybenhagyásával.

A járásbirósági fogházakban azok beszerzése iránt a kir. ügyész árlejtés nélkül is belátása szerint intézkedhetik.

A törvényszéki iroda tüzifájának szállitása együttesen a fogház fájával biztositandó a kir. ügyész által.

A 20. kérdésre nézve, mely a fogházakban házilag kezelt *iparágakról* vezetett számadások mellett *hitelkönyv* vezetésének s *népszerü mérleg* készitésének czélszerüségét vetette fel, a tanácskozmány abban állapodott meg, hogy egy hitelkönyvvel s népszerü mérleggel való kiegészités czélszerü leend; de nem helyeselte, hogy az anyagbeszerzési árak a kész áruk mellett kitüntessenek.

A 21. kérdésben foglalt iparüzleti forgó tőke magasságának megállapitására nézve a jelenlegi állapot találtatott fentartandónak.

A 22. kérdésre vonatkozólag, a rabmunkák bérleténél, az elszámolás czéljából az fogadtatott el, hogy a jelenlegi rovatos kimutatások helyett szelvénykönyvek alkalmaztassanak.

A 23. kérdésnél a munkakereseményeknek a rabtartási átalányszámadáson való keresztülvezetése mellőzendőnek találtatott.

Azon kérdés (24.), hogy a *letartóztatottak pénze s kereseményrészük mikép kezeltessék?* akkép oldatott meg, hogy azoknak *posta-takarékpénztári* kezelése kivihetetlennek találtatott.

A 25-ik kérdésre nézve, t. i. hogy a kir. ügyészek uti számlái esetről esetre felülvizsgálat nélkül nem lennének-e azonnal kifizetendők — mire külön pénzalappal lennének az illető hivatalok ellátandók — abban történt megállapodás: hogy azon számlák, melyek nem egyes bünügyekben tett utazásokra vonatkoznak, összhangzólag a 2—3. kérdések megoldásával szintén egészen azonnal kifizetendők s csak félévenkint terjesztessenek fel. És ezen költségek fedezésére a központban kezelt *utazási alap* nagy része az ügyészségek közt felosztandó, természetesen elszámolás kötelezettsége mellett.

A helyettesitéseknél felmerülő költségek kifizetésére nézve (26. kérd.) a szaktanácskozmány megállapodása az, hogy miután előre nem tudhatni, azok hol s mikor merülnek fel s meddig tartanak: e czélra a kir. ügyészek külön pénzalapot nem kaphatnak, tehát az utazási alap visszatartandó részéből a jelenlegi módon kiutalványozandók.

Végre azon, a jelen ügyben legfontosabb kérdésre nézve (27.), hogy *a kir. ügyészek nem lennének-e a számviteli munkától s felelősségtől felmentendők?* a szaktanácskozmány egyhangulag ezda nyilatkozott: hogy azoknak (mint a törvényszéki elnököknek is) a számadási teendőkkel való megbizatását sulyos szervezeti hibának tekinti s annak orvoslásául azt ajánlja, hogy minden törvényszék mellett egy önálló fizetőhivatal létesittessék, a törvényszéki elnök s kir. ügyész számviteli teendőinek elvégzésére. Ennek létesitéséig pedig ez némi jutalomdij mellett az irodaigazgatóra vagy valamelyik ügyesb irodatisztre lenne bizható saját felelőssége alatt; a kir. ügyészt csak az ellenőrzés elmulasztásából eredő felelősség terhelvén.

Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslathoz.[1]

Áttérek most az örökösi nyilatkozatra.

Az öröklési javaslat 374. §-a szerint ez irásban, élő szóval vagy hallgatag fejezhető ki. Az utolsóról nem szólok, mert az által, hogy az ingatlanokra nézve a kötelező hagyatéki eljárás lett elrendelve, tekintve azt, hogy különösen a vidéken elenyészőleg csekély azon örökösödési esetek száma, melyekben csak ingóság képezné a hagyatékot (a fővárosban természetesen erre nézve is mások a viszonyok), a hallgatag kifejezett örökösi nyilatkozat leginkább csak az elméletben lesz ismeretes.

A Weinmann-féle javaslat a magánokiratba (kérvénybe) foglalt irásbeli örökösi nyilatkozatokat rendkivül nagy előnyben részesiti, — mert eltekintve attól — hogy ha ingatlanok nem képezik a hagyatékot, s kiskoruak nem érdekelvék és ellentétes igények nincsenek, *még a felek kérelmére sem engedi meg a hagyatéki tárgyalást* (holott az eddigi ipso jure öröklés mellett is, ha az érdekeltek bármelyike kérte, a perrendtartás 560. §. *c)* pontja alapján a tárgyalás elrendelendő volt); ingatlanok esetében is csak ha az örökösök oly *ügyetlenek* és *hanyagok*, hogy nem tudnak 3 hó alatt megállapodásra jutni arra nézve, hogy a javaslatban *ritka bőkezüséggel* rendelkezésökre bocsátott több rendbeli kérvényezési forma közül melyiket válaszszák, akkor fogja őket a hagyatéki bíróság azon kellemetlen s a javaslat szerint minden áron elkerülni óhajtott helyzetbe hozni, hogy a kir. közjegyző mint

[1] Az előbbi közl. l. az 1889. évi 40. és 50. számban.

hagyatéki biztos előtt, ha ugyan az ő meghivására megjelenni méltóztatnak, élő szóval fejezzék ki nyilatkozatukat.

Röviden szólva, ott a hol csupán nagykoruak vagy csupán kiskoruak vannak érdekelve s megegyeztek, hagyatéki tárgyalás nem lesz, s ez csupán a perlekedők vagy hanyagok részére mint «ultima ratio,» vagy mint «Mumus» lett fentartva, s ezenkivül ott, a hol nagykoruak véletlenül kiskoruakkal együtt örökösödnek, vagy a hol a zugirászok által készitett végrendelet valami formahibában szenved, lett a tárgyalás megengedve.

Valóban csodálatra méltó dolog, hogy napjainkban, a hol mindenki a törvénykezés terén a szóbeliség és közvetlenség elveiért rajong, s abban keresi az igazságszolgáltatás minden ágában a gyors és helyes eljárásnak legtöbb biztositékát, napvilágot láthat egy javaslat, mely az irásbeli eljárás eszközeihez folyamodik, s a szóbeli közvetlen eljárást csak kivételesen s végső eszközként alkalmazza. S ha valahol, ugy leginkább a hagyatéki eljárás terén érvényesülhetnek a szóbeli eljárásnak előnyei, a hol a felekkel való közvetlen érintkezés, s egy elfogulatlan hivatalos közeg által nyert felvilágositás arra nézve, mihez van a feleknek a fenálló törvény értelmében joguk s mihez nincs, a legrövidebb uton lehetővé teszi az ügynek minden irányban kielégitő békés megoldását, elejét veszi a birósághoz a tervezet értelmében *minden oldalról beözönlő*, sokszor alapos, de sokszor alaptalan *kérvényeknek*, s a mi fő, elejét veszi a perlekedésnek.

Igaz, hogy a per megkezdése előtt tárgyalás lesz a tervezet szerint is tartandó; csakhogy ezzel a kivánt siker — az ügynek egyezség utjáni elintézése — ritkán lesz elérhető; mert a hol a felek az előleges irásbeli eljárás mellett, egymással nem érintkezve s külön-külön jogsegélylyel élve, ellentétes igényeikbe már mintegy beleélték magukat, sőt a per keresztülvitelére már talán kötelezettséget is vállaltak, ott a hagyatéki biztos ténykedése semmi eredményt nem fog felmutatni, s teendője csak arra fog szoritkozni, hogy a makacs ellentéteket constatálja s jegyzőkönyvbe foglalja. Oltsuk el a tüzet akkor, mikor az még jelentéktelen kis szikra; de ha már felszitva erősen lángol, hasztalan küzdünk ellene.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

(Folyt. köv.)

Jogirodalom.

Szemle az egyházjogi irodalom köréből.

Orvendetes jelenségként jelezhetem, hogy a külföld egyházjogi irodalma mindenütt mutatja a jog belső tartalmára irányzott fejlesztő törekvést. Az egyes müvekben többékevésbé, de benne van a jogászi gondolkozás, azon magasabb álláspont, melyről az egyes kérdéseket nemcsak mint a kánonjog, hanem általában mint a jogtudomány részét tekinthetjük és megvan a törekvés a feldolgozott tárgyat és kérdést a gyakorlati élet részére kifejteni és értékesiteni.

Die Kultus-Baulast mit besonderer Berücksichtigung der Particularrechte in Franken etc. Dr. Paul Gabr. Schmitt. Regensburg. 1888.

Az egyházépitkezésre kötelezett jogalanyokkal és azok sorrendjével részletesen a II. rész foglalkozik. Az elsődleges (primär) kötelezettség kizárja a másodlagost; ezen utóbbi csoport egyes osztályai viszont kizárják egymást. Első sorban kötelezett a templom saját vagyona, illetőleg annak felhasználható jövedelme. Ezen alapelv ősrégi szokáson alapszik. A legrégibb idő óta négy, egyes helyeken három részre voltak osztva ezen jövedelmek, melyek egyike (quarta fabricæ) a templom javára kezeltetett. A templomi javak és fő jövedelmi forrásaik első jelentkezésükben magánjogi természetü földbér voltak, fizetve az egyház bérbe adott saját birtokai után. Más természetü jövedelem a dézsma, tized (decima), mely viszont idegen birtokból lett szolgáltatva, kezdetben mint önkénytes oblatio; a frank királyok emelik törvényes kötelezettséggé. Nagy Károly személyes tartozásnak tekintette. Minden dézsma, tized mellett azon vélelem áll fen, hogy a lelkésznek, illetőleg templomnak arra alapitott joga (jus fundatum) van. Az egyházi dézsma, tized viseli is az épitési terhet, mivel az belső természete szerint dologi teher (Real-Last), mely jogilag és észszerüleg minden egyházi jövedelmen nyugszik; az 1624-iki normal évben (Németországban) a protestánsok kezére jutott egyházi javak továbbra is viselik azt mint annexumot. — A templomi vagyon jövedelmeiből csak a közönséges vallási szükségletek fedezése után fenmaradó felesleg illeti az épitési kötelezettséget. Nem tartoznak ide azon jövedelmek, melyek az alapitó által más czélra lettek rendelve. Külön épitési alap sem egészben, sem részben el nem idegenithető épitési czélra; az általános templomi vagyon azonban szükség esetén részben elidegenithető, vagy terhelhető. Nem a templomvagyon és jövedelmei vise'ik e terhet, hol különös jogczimen (szerződés, elévülés stb.) más jogalanyt illet meg az. Törvényen alapuló kivételek: a bibornokok tartoznak gondoskodni czimük templomaiért; a székesegyházak javitása külön épitési alap hiányában és salva congrua a püspök és káptalan kötelessége. A subsidiarie kötelezettek első osztályába tartoznak a haszonélvező kegyura (patroni fructuarii), kik különös jogczimen (fentartás stb.) bármely jövedelmet élveznek a kegyuri templomból; ez alól a kegyuri jogról való lemondás által sem szabadulnak. A közönséges kegyur (pl. simplex, mere talis) csak az ujra épités megtagadása esetén s annyiban jön szóba, hogy jogát esetleg az ujra épitőnek átengedni, vagy azzal megosztani tartoznék. Itt interpretáltatik a tridenti zsinat 21. ülésében hozott 7. reformhatározat (omnes patronos etc, qui fructus aliquos percipiunt). Ezen osztályba tartoznak a congruájuk fedezésén tuli részszel azon javadalmasok, a kik a templom jövedelmeiből huznak jövedelmet. A subsidiarie kötelezettek második osztálya: az egyházközség hivei (parochiani). Ide tartoznak azok, a kik formálisan az egyházközséghez tartoznak és itt birnak, bár máshol laknak is; azonban nem épitésre kötelezettek a forenses, a kik más egyházközséghez tartoznak, habár itt birtokaik vannak is. A templomot közösen használó felekezetek (simultaneum) mindenike viseli ezen terhet, ellenben zsidók pl. *birtoklásuk alapján* nem vonhatók concurrálásra, mivel sem az egyházközség kötelékében, sem a sacra élvezetében nem állanak. A fiók-egyházak épitési szükségleteit maguk a filiale hivei tartoznak fedezni; a plébánia-lak épitéséhez mindig, de a plébánia-templomhoz csak akkor tartoznak járulni, ha rendszeres isteni tisztelettel szolgáló templomuk nincs. Az incorporatio megállapitja a kolostorok, az államkincstár stb. részére a primär épitési kötelezettséget. A könyv részletesen foglalkozik a bajor, mainzi s főleg würzburgi joggal és judikaturával.

Das Ausschliessungs-Recht (jus exclusive) der katholischen Staaten Oesterreich, Frankreich und Spanien bei den Papstwahlen. Dr. Ludwig Wahrmund. Wien 1888.

A pápaválasztás kánonjogi szabályozásai a szabad kánoni választás elvét juttatják érvényre. II. Miklós választási decretaleja In nomine Dominitől kezdve (1059), III. Sándor Licet de vitanda (1179), X. Gergely Ubi periculum (1274), V. Kelemen Ne Romani (1310), VI. Kelemen Licet in constitutione (1351), XI. Gergely Periculis et detrimentis (1378), II. Gyula Cum tam divino (1506), IV. Pál Cum secundum Apostolum (1558), IV. Pius In eligendis (1562), XV. Gergely Aeterni patris filius (1621) és Decet. Romanum Pontificem (1622), VIII. Orbán Ad romani pontificis (1626), XIII. Kelemen Apostolatus officium (1732) választási decretale-jáig többé-kevésbé részletes tárgyalásban részesülnek. VI. Pius 1795., 1797. és 1798. évi brevék, illetőleg bullák által a politikai viszonyok által

*

kényszeritve az előbbi választási törvényeket felfüggesztette a viszonyok javulásáig. A kérdés irodalmi tárgyalása tulajdonképen Adarzo de Santander 1655-ben irt munkájával kezdődik, melyben elméleti alapon igazolja az exclusivát, mint az egyház érdekében álló gyakorlatot. A XVIII. században Estor György a római császárnak, mint Advocatus Ecclesiæ Romanæ-nak kizárási jogát valóságos jognak tekinti. Löven C. C. szerint az exclusiva minden jogalapot nélkülöz. Ley J. G. valóságos jognak tekinti, mely a természet és nemzetközi jogban gyökerezik. Később hiányzik a kérdés önálló tárgyalása. Az exclusiva formális és szavazatkizárás. Előbbi vetojog, utóbbi abban áll, hogy valamely pártnak, vagy fejedelemnek sikerül lehetetlenné tenni valamely jelöltnek a $^2/_3$ szavazat megszerzését. Jellemző pártok: az elhalt pápa által creált és vele közelebbi viszonyban álló bibornokok, a terenitmények, creaturák pártja, kik rendszerint az elhalt pápa valamely rokona vezetése alatt müködnek; a koronák pártja, melyet a születés vagy érzelem és érdekek alapján nemzetiségek szerint csoportosuló bibornokok képeznek; független pártokként szerepelnek Squadrone volante, Zelanti, Independenti. A könyv legnagyobb részét a conclavék története tölti be. Az első formalis exclusio 1721-ben történt, midőn Althann német bibornok Ausztria nevében Paolucci bibornokot kizártnak jelenti ki. Exclusiót gyakorol 1821-ben Ausztria Severoli ellen; 1831-ben Spanyolország Giustiniani ellen. Exclusiót egy választás alkalmával csak egyszer gyakorolhat egy állam; ereje a nem gyakorlásban áll, mivel egyszeri gyakorlás után az esetleg kellemetlen fog választathatni. Megilleti az exclusiva Ausztria császárját, Franczia- és Spanyolországot; nincs szabályozva tételes jogszabályok által, hanem szokásjogon alapul. Itt megvan a cselekvők szabad jogi meggyőződésén alapuló gyakorlat; physikai kényszerre nincs eset, erkölcsi kényszerről is csak annyiban lehet legfölebb szó, a mennyiben az egyház érdeke kényszeritheti a factorokat az exclusiva figyelembe vételére. Nem forog fen puszta eltürés esete, mert nincs arra példa, hogy kifejezett kizárás nem vétetett volna figyelembe, a mi mellett csak egyszeri kizárás respektáltatik. Tévedés sem forog fen, mert a bibornokok tudják, hogy e jog nincs törvény által szabályozva. Ezen szokás azonban consuetudo contra legem, mert a választást szabályozó törvények szelleme szerint a választásnak minden világi befolyástól teljesen szabadnak kell lennie. Az exclusivæ jus azonban, mint minden szokásjog, a pápa által bármikor megszüntethető.

Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchenrechts. Dritte vermehrte und verbesserte Auflage. Dr. Emil Friedberg. Leipzig. 1889.

Szorosan követi a második (1884. évi) módszerét. A tankönyv helyes módszerében tanitását röviden kifejezett, határozott elvekben közli; azonban a forrásokat, az elvek alapját terjedelmesen idézi. A legujabb irodalmat és gyakorlatot feldolgozza. Sajnos, hogy Magyarországgal nehány rövid megjegyzésben végez. Dr. REINER JÁNOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Észrevételek a csődtörvény egyes részeire.

Kétségtelen tény az, hogy hiteltörvényeink a sikerültebbek közé sorozhatók; jóllehet az 1868. év óta alkotott összes törvényeinkről általánosságban elmondhatjuk: hogy azok inkább tudósok, mint gyakorlati jogászok alkotásai.

Mindenesetre felette nagy hiba, hogy a törvényjavaslatok szerkesztéséhez, vagyis inkább enquête-szerü megvitatásához nem hivatnak meg a gyakorlati jogéletben ismeretes jogászok közül a járatosabbak.

Midőn valamely ujabb törvény létesitése czélba vétetik és az szaktanácskozmányok tárgyát képezi, nincs elég gond forditva arra, hogy a hozandó törvény egyes rendelkezései nem ütköznek-e valamely régebbi törvénynek *még* fenálló egyes részeibe, nincsenek-e már hasonló irányban alkotott ujabb törvénynyel ellentmondásban? Nincs kellő tekintet arra, hogy a létesitendő törvény megfelel-e a mi hazai specialis jogviszonyainknak, nem ütközik-e nemzetgazdasági érdekeinkbe? nincs épen semmi suly fektetve arra, hogy az a kellő jogi átmenet határain belül alkottassék, hanem ugyszólván: rohammal alkottatnak jogéletünkben teljesen uj törvények. Ezen eljárásnak káros következménye aztán csakhamar érezhetővé válik; a hozott törvényt novellálni kell, minthogy pedig a novella szerkesztésénél szintén nem tartatnak szem előtt a felsorolt momentumok, igen gyakran megesik, hogy a «megnovellált» törvényhez még egy jó hosszu rendeletet is kell kibocsátani és ekként kész a zavar. Uj csődtörvényünk az 1840: XXII. tcz. után nagyon is uj. Czimén kivül alig valamiben hasonló az előbbi csődtörvényhez.

Tagadhatlanul jobb, gyorsabb, mindenesetre modernebb az előbbeni csődtörvénynél, de azért még sem ment némely oly hibáktól, melyek részint a jogkereső közönség érdekeinek képviselőit, részint a bíróságokat is különféle felfogásra vezetik. Ily hibák egyike a 27. §. 2. pontja, mely szerint «megtámadhatók a közadósnak a csődnyitási kérvény beadásai, illetőleg a fizetések megszüntetése után keletkezett azon jogcselekvényei, melyek által a másik fél kielégitést vagy biztositást nyer, feltéve, hogy ennek a kielégités vagy a biztositás elfogadásakor a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomása volt.»

Ezen hivatolt § alapján szokták és lehet megtámadni a közadós ellen a csődnyitás előtt foganatositott kielégitési vagy biztositási végrehajtásokat.

Ámde mivel a törvénynek fentebb hivatolt szavaiban a «*közadósnak jogcselekvényeiről*» van szó, sok biróságnál kétely támadt az iránt, hogy a végrehajtások a hivatolt §. alapján megtámadhatók-e?

A felsőbiróságok nem egyöntetüleg fogták fel a kérdéses § értelmét, mert a budapesti kir. itélő tábla sok esetben kimondta, hogy a végrehajtások nem a közadós jogcselekményei lévén, mint ilyenek a 27. §. 2. pontja alapján meg nem támadhatók; mig a kir. Curia következetesen azon állásponton maradt, hogy a végrehajtások igen is a 27. §. 2. p. alapján megtámadhatók.

Bizonyitja ezen különféle birósági felfogás is, hogy a 27. §. 2. pontja hiányos szerkezetü.

Mert miből áll az a cselekedet, a mit valamely végrehajtás foganatositásánál a később közadóssá lett adós cselekszik és a mely cselekedete károssá válik a hitelezőkre? Abból, hogy az ellene teljesitett végrehajtást eltürí, és nem siet önmaga ellen a csődöt megkérni, hogy a végrehajtás hatályát veszitse és hitelezői együttes s arányos kielégitésben részesüljenek; tehát az adós cselekedete a türésből áll.

Azon jogcselekvény, melynek alapján a végrehajtási jog megnyeretik, alapjában szintén az adóstól ered, mert az adós tartozásáról okiratot állit ki, melynek alapján pereltetik és később a végrehajtás ellene kieszközöltetik, vagy ha okirat nem állittatik ki, az adós cselekedete állhat abból is, hogy beperlés esetében beismeri a követelést; mert per nélkül, vagyis egyedül az adós jogcselekvénye alapján csak akkor nyerhető végrehajtás, ha a követelés közjegyzői okiraton alapszik, mely esetben a 27. §. 2. pontja szintén alkalmazható. Czélszerü volna tehát ezen többször hivatolt szakaszt akként kibőviteni: «hogy nemkülönben megtámadhatók a közadós ellen eszközölt oly végrehajtások, melyek foganatositásakor, illetve melyeknél már a kereset inditásakor a másik fél a csődnyitási kérvény beadásáról illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomással birt.»

A beszámitásról rendelkező negyedik fejezet hézagos,

mert a 39. §. rendelkezik azon esetekről, melyekben beszámitásnak a csődeljárásban helye nincs, az ezen szakaszt megelőző 38. §. pedig csak általánosságban mondja: hogy «a mennyiben a *fenálló* törvények szerint beszámitással élni lehet».

A csődtörvény hiteltörvény; magánjogi törvényünk nincs, tehát a 38. §-ban tüzetesen meg kellett volna határozni, sőt *taxative* fel kellett volna sorolni mindazon eseteket, melyekben beszámitással élni lehet és pedig annál is inkább, mert hiteltörvényeink jóságától vagy roszaságától is nagyban függ a külföld előtti hitelünk.

A külföldiek (sőt a Lajtán tuliak is) nem ismerik a mi *chaoticus* magánjogunkat, nem tudják, milyenek azok a «fenálló» törvények, melyek alapján csődeljárásban beszámitással élni lehet, sőt ezeket a «fenálló» törvényeket sok hazai jogászunk sem ismeri.

Az 1840: XXII. tcz. 53. §. rendelkezett azon esetben: midőn a hitelezők a csődválasztmány választására kitüzött határidőben meg nem jelentek és csődválasztmányt nem választottak.

Az uj csődtörvény 106. §-a intézkedik az iránt, hogy a csődválasztmány miként választassék, de semmi intézkedést nem tesz arra az esetre, ha a hitelezők csődválasztmányt nem választanak.

Igaz ugyan, hogy a 96. §. szerint a csődbiróság akár hivatalból akár a hitelezők kérelmére ideiglenes választmányt rendelhet, de mivel az ideiglenes választmány hatásköre nagyon is korlátolt, égető szükség lenne póttörvényben kimondani, hogy ha a hitelezők a kitüzött napon meg nem jelennek vagy csődválasztmányt nem választanak, a csődbiróság által esetleg már kirendelt, vagy később kirendelendő ideiglenes csődválasztmány ugyanazon hatáskörrel fog birni, mint a hitelezők által választott.

Ennek törvényben kimondása előtt alig lehet a felszámolási tárgyalás után ideiglenes választmányt összeállitani, mert oly korlátolt hatáskörrel, minő a 96. §-ban megállapitva van, a felszámolási tárgyalás után, már ritkán vállalkozik bárki is a választmányi tagságra.

Igen sokféle eljárásra és értelmezésre ad okot a 152. §, mert annak szövege valóban nehezen érthető. Nincs sem abban, sem az utána következő §-ban megmondva (megvilágitva), «hogy azok, kiket visszakövetelési, vagy külön kielégitési jog illet», igényeiket mily uton-módon érvényesithetik *csődön kivül.*

Visszakövetelési igényt (igénypert) csődön kivül — a csőd elleni hatálylyal — alig is lehet érvényesiteni. Hiszen ha nem a közadós, hanem egy harmadik tulajdona vétetik fel a csődleltárba, azt csak a tömeggondnok elleni igényperrel lehet sikeresen visszakövetelni. Mily értelme van tehát ilyen esetben a 152. §. azon kifejezésének «igényeiket: *ugy*, mint *csődön kivül* érvényesithetik»?

Hasonlóképen zavaros a 152. §. további szövege: «kötelesek azonban törvényes lépéseiket a tömeggondnok ellen intézni. Az eljárás *rendszerint* a csődbiróság előtt inditandó meg.»

Ez a «rendszerint» kifejezés hiteltörvénybe nem való, mert lehetnek esetek, hogy külföldiek valamely hazai kereskedőnek csak bizományba, vagy elárusitás végett adnának értékes ingóságokat, de félnek ily vállalatba bocsátkozni, mivel a magyar csődtörvényből egész bizonyosan nem tudhatják, hogy csőd esetében visszakövetelési igényeiket miként és mely biróságnál érvényesithetik.

Ezen 152. §. tehát mielőbb szabatosan és félremagyarázhatlanul volna ujból szerkesztendő.

A 158. §-ban részemről a tulajdon szentségét és kizárólagosságát látom megsértve, mert ezen §. akként rendelkezik, hogy a mi a csődleltárba felvétetett, legyen az bárki tulajdona, annak értékesitését (eladását) a visszakövetelési igény nem gátolja!

Ez merészség. Mert sok számtalan esetben pótolhatlan lehet valakinek valamely tárgy és legkevésbé sincs kárpótolva azzal, hogy midőn visszakövetelési igényét megnyeri, a visszakövetelt tárgy helyett a vételárat kapja meg.

Ez ellenkezik a tulajdon fogalmával. Sürgősen szükséges volna tehát a 158. szakaszt akként módositani, hogy a csődleltárba felvett oly ingóságok, melyeket egy harmadik tulajdonának lenni állit, ha állitását közokirat'al vagy teljes hitelt érdemlő magánokirattal igazolja, az igényper eldőltéig el nem árverezhetők. Hogy pedig az ily igény a csőd befejezését ne késleltesse, a visszakövetelési igény érvényesitését a leltározás befejezése után bizonyos záros határidőhöz kellene kötni.

Felette hézagos a nyolczadik fejezet is, mert a 161—164. §§-ok rendelkeznek arról, hogy a tömeggondnok számadását hol tartozik beadni, hogy a csődbiztos a számadást megvizsgálás végett a csődválasztmánynak adja ki, hogy egyuttal a számadás feletti tárgyalásra határidőt tüz; végre, hogy a számadás békés uton rendezhető, vagy ha ez nem sikerül, akkor az a csődbiróságnak bemutatandó, mely a kifogásolókat s a számadót meghallgatva, itélet által határoz.

Ez mind igen szép és tiszta abban az esetben, midőn a választmány a neki csődbiztosilag megvizsgálás végett kiadott számadást tényleg megvizsgálja és a kitüzött tárgyalási határnapon azt a csődbiztoshoz vissza is viszi. De mi történik oly esetben, midőn a választmány a csődbiztos által neki kiadott számadást nem vizsgálja meg és a csődbiztos elibe kitüzött tárgyalásra meg nem jelenik? És mi a teendő akkor, ha a választmány a számadást megvizsgálja ugyan, de sem vizsgálatának eredményét nem közli a csődbiztossal, sem meg nem jelenik a tárgyalásra? A csődtörvény 110. §-a rendeli ugyan, hogy minden csődválasztmányi ülés jegyzőkönyve 8 nap alatt a csődbiztosnak átadandó; tehát ha a választmány a számadást ülésben vizsgálta és üléséről a jegyzőkönyv a csődbiztosnak átadatik, ez esetben az a számadás megvizsgálásának eredményéről tudomást nyer, de ha a választmányi jegyzőkönyv nem adatik át a csődbiztosnak, mi a további teendő ez esetben? A mi csődtörvényünkben nincs intézkedés arra nézve, hogy a csődválasztmány mi módon szorithatá kötelessége teljesitésére? Nincs meghatározva, hogy mi következménye van annak, ha a csődválasztmány ülési jegyzőkönyvét épen nem, vagy csak 8 nap után adja át a csődbiztosnak.

Némely törvény pl. a porosz csődtörvény 218. §., a bajor perrendtartás 1284. cz. szerint: a csődválasztmány üléseiben a csődbiztos elnököl, sőt a szavazatok egyenlősége esetében az ő szavazata dönt. A franczia csődtörvény 519., 529., 536., az olasz kereskedelmi törvény 630., 642., 649. czikkei igen czélszerü intézkedéseket tartalmaznak a számadások iránt.

A mi csődtörvényünk abba a hibába esett, hogy egyik külföldi jó csődtörvényt sem vette át tisztán, hanem lett belőle valami vegyitmény, a minek aztán káros következménye az, hogy sok olyasmi kimaradt belőle, a mi nélkül a benne levő czélszerü intézkedések némelyike alig foganatositható.

Sürgős szükség van tehát arra, hogy ugy a 110. §., mint szintén a 161—164. §§-ok kibővittessenek és a kifejtett irányban való mulasztás, illetve meg nem jelenés jogi következményei is meghatároztassanak.

A 181. §. második bekezdésében foglalt következő rendelkezésnek u. m.: «a csődbiróság e részbeni határozata ellen jogorvoslatnak helye nincs» eleibe volna teendő: «ha pedig a tömeggondnok a csődbiztos ez iránti határozatába meg nem nyugszik, a csődbiróság határoz»; mert e nélkül alig érthető, hogy miként jön e §-ba bele egyszerre a «csődbiróság», holott abban előzőleg mindenütt a «csődbiztosról» van szó.

A 185. §. zavaros, mert nincs benne érthetően kifejezve, hogy a beadandó észrevételek feletti tárgyalásra mindjárt *előlegesen* vagyis a felosztási terv elintézésekor, avagy csak akkor tüzessék határnap, ha az észrevételek tényleg be is adattak. Lehetne még több észrevételt felhozni, egyelőre azonban csak azokat az eseteket hoztam fel, melyek gyakoriak és különféle birói eljárásra adnak alkalmat.

Kivánatos volna, hogy a felhozottakhoz mások is hozzá szólanának, sőt a netalán még más irányban is tapasztalt azon hiányokat, melyeknek orvoslása *sürgősebb*, — feltárnák.

WILDENAUER JÁNOS,
kir. tszéki biró.

Birói szervezeti kérdések.

A birói szervezet további kiépitésében beállott s csaknem két évtized óta tartó stagnatiónak, valamint azon várakozásnak és magasra fokozódott érdeklődésnek, melylyel a jogászvilág az igazságügyi kormánynak czélba vett reform-alkotásai elé néz, okszerü következménye az a czikk, melyet Wlassics Gyula ur e lapok mult évi 51-ik számában az emlitett czim alatt gyakorlati érzékre valló tájékozottsággal és érveléssel megirt.

Nem elemezni, csak nehány szerény észrevétellel kiegésziteni kivánom azt.

Teljes bizonyossággal levonhatónak tartom ama czikk tartalmából amaz alaptételt, hogy az igazságügyi kormánynak, ha a győzelmet, melynek kivivására magát reform-alkotásaival felfegyverzi, biztositani akarja, első sorban katonákról kell gondoskodnia, s a kiképzést a törvénykezés rekrutáinál: a joggyakornoknál kell megkezdenie s a többi segédszemélyzetnél fokozatosan folytatnia; mert ha annak idején kétkedés szállta meg a szakköröket ama kérdéssel szemben, lehet-e a törvénykezésnek másod-forumon való ellátására a rendelkezésre állott anyagból 190 alkalmas erőt összeválogatni, még indokoltabb a kétkedés, tekintettel az első forumon alkalmazandók sokkal nagyobb számára, ha csak — a birói szervezet teljes kiépitése végett szükséges egyéb reformokról nem is szólva — a Plósz-féle javaslatban contemplált teendőket veszszük figyelembe, melyeknek kielégitő ellátására nem kevésbé kipróbált erőket kellend alkalmazni.

Nem szándékozom kiterjeszkedni itt a mult év folyamában szaklapokban és egyesületekben pro és contra megbeszélt azon kérdésre: a jog- és államtudományi szakoktatásnak manapság nálunk alkalmazott rendszere, vagy annak gyakorlati és elméleti osztályra való kettéválasztása elégitheti-e ki inkább az egyetemi tanfolyamot végzett egyénnek az élet- s a társadalomnak és államnak az oklevelet szerzett egyén iránt támasztott igényeit; azon nagy jelentőségü kérdésről sem kivánok szólni, mily okozati összefüggésben álland a törvénykezés czélba vett reformja a jogi szakoktatás reformjának szükségességével; e kérdésekkel kapcsolatban azt kivánom csak megjegyezni — s hiszem e tapasztalatot nem egyedül magam szereztem — hogy az egyetemről kikerült jogászok között felette csekély azok száma, kik birósági, vagy ügyvédi joggyakorlaton a jogosan támasztható követelményeknek megfelelni képesek, s nem nagy azoké sem, kik már oklevelet szereztek.

Az oklevelet legtöbben nem tekintik egyébnek, mint a minek az utas a jegyet; meg kell szereznie, hogy tovább utazhassék; az oklevél csak symboluma, de nem egyszersmind bizonyitéka a képességnek.

Az az iskola azután, melyben a birósági joggyakornoknak bizonyos számu évet kell eltöltenie a végett, hogy aljegyző, jegyző, vagy biró lehessen, teljesen alkalmas arra, hogy abban az illető az egyetemről hozott fogyatékos homályos elméleti ismereteit elfeledje, a nélkül, hogy másfelől gyakor ati ismeretei gyarapodnának.

Mert mire alkalmazzák őket? tanácsülési és végtárgyalási jegyzőkönyvek vezetésére; abban előismeretei hiányosságánál fogva legtöbbje semmit, ebben igen keveset tanulhat, mit fölösleges indokolnom; s csak midőn albiróvá kineveztetik, kezdi felismerni a jogrendszereket és jogintézményeket s csak akkor kezd fejlődni érzéke és itélő képessége azok alkalmazhatósága iránt, de fájdalom! tanulásának árát igen sok esetben a jogkereső közönség fizeti meg, nem is emlitve, hogy a tanulásnak mily nagy akadálya az, hogy az illetőnek ekkor a tanulásra már nem igen van ideje. Alkalmazzák őket még mint aljegyzőket s jegyzőket, a hajlamot, gyakorlottságot és specialis egyéni képességeket feltételező vizsgáló birói teendőkre is, mert a törvényszékek s járásbiróságok biráinak redukált száma ezt a kényszerhelyzetet szülte, de e minőségben egyébbel nem foglalkozhatván, egyoldaluakká, nehézkesekké lesznek, hozzá szokva ahhoz, hogy az igazság kideritését a tanukra bizzák, sőt visszaesnek, mert a tanácsülési jegyzőkönyvek vezetésénél s a végtárgyalási jegyzőkönyvek letisztázásánál és — mert a birói létszám korlátolt volta e tekintetben is kényszerhelyzetet teremtett — a bünügyi itéletek fogalmazásánál szerzett ismereteiket is elfelejtik.

És amaz eredmény, vagy inkább eredménytelenség nem az alkalmazottaknak, nem is a birói testületek tagjainak, vagy az elnököknek, hanem egyedül a gyakorlatban lévő kiképzési rendszernek — ha ugyan e rendszerrel ama czél egyáltalában összköthető — rovására irható fel; mert a segédszemélyzet létszáma, különösen a vidéki biróságoknál oly csekély, a bünügyi vizsgálatok és végtárgyalások száma pedig oly nagy, hogy a segédszemélyzetnek az emlitett functiókon kivül egyéb teendőkre való alkalmazása physikai lehetetlenség, sőt az emlitett teendőknek köztük való arányos megosztása is elég gondot okoz az elnöknek.

Hogy a segédszemélyzet nagyobb száma mily üdvös eredményre vezet, bizonyság rá a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék, mely addig — gondolom 1885-ig — mig segédszemélyzetének létszáma nem redukáltatott s igy abban a helyzetben volt, hogy nem csupán blanquetták kitöltésére, de érdemleges munka teljesitésére, sőt perek előkészitésére is alkalmaztathatott, annyi kiváló kész birót szolgáltatott a budapesti járásbiróságokhoz.

A segédszemélyzet létszámát tehát a birói szervezet teljes kiépitése alkalmával annyira kell felemelni, hogy váltakozva a törvénykezés minden ágában alkalmaztathassék, mert csak ez esetben válik az biztositékává ama céloknak, melyek a jelzett reformok által eléretni szándékoltatnak, és mert az igazságszolgáltatás tökéletességének nem csak az a kriteriuma, hogy gyors, hanem az is, hogy jó legyen.

Szerény nézetem szerint egyik biztositékát képezné e czélnak az is, ha a gyorsirászat az egyetemre előkészitő középiskolákban a kötelező tantárgyak közé soroztatnék; nem képzelek embert, ki oly pályán keresi kenyerét, melyen az emlékező tehetség nagy szerepet játszik, hogy a gyorsirói ismereteknek hasznát ne venné, legnagyobb hasznát látná pedig az a jogásznemzedék — s ennek utján az igazságszolgáltatás — mely a czélba vett igazságügyi reformokat az életbe átültetni lesz hivatva.

Dr. IMRIK PÉTER,
kir. tszéki biró.

Külföldi judikatura.

165. A csődtömeggondnok, minthogy nem saját nevében folytat pereket, nem kötelezhető arra, hogy egy harmadik személy — a közadós — tényei tekintetében esküt tegyen. *(Bécsi legfőbb törvényszék;* ellenkezően a bécsi felső biróság.)

166. Ha a belföldön pazárlás miatt gondnokság alá helyezett egyén kivándorol, a gondnokság megszüntetése már nem tartozik a belföldi biróságok, hanem ama bíróság elé, mely a kivándorlás folytán személyes birósága lett. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

167. Ha a vevő kifogást nem emel a számla azon kitétele ellen «fizetendő Linczben», a vételár iránt a linczi bíróság előtt megperelhető még akkor is, ha utóbb oly megállapodás történt, hogy a vevő postai megbizás beváltása utján fog fizetni. (*Bécsi legfőbb törvényszék*, egyezően a bécsi felső bírósággal.)

168. A ki követelést foglal, az a kiutaló végzéssel jogot szerez a követelésre vonatkozó okmányoknak adósától való kikövetelésére, és minthogy az okmány a követelésnek tartozékát képezi, e jog a hitelezőt harmadik személylyel szemben is megilleti, ha az okmányt ilyen birlalja. A követelés letilásának az a jogi hatása, hogy az adós attól fogva hitelezőjének kárára a követeléssel már nem rendelkezhetik, a kiutalással pedig a hitelező jogot nyer arra, hogy mint adósának törvényes képviselője behajtsa a maga részére a követelést, de a követelés tulajdonává nem válik, az továbbra is adósáé marad, a ki vele szabadon rendelkezhetik, csakhogy ezen rendelkezése nem válhatik a hitelező kárára. A kiutalás folytán perlő hitelezővel szemben az adós csak ama kifogásokkal élhet e szerint, a melyek őt a foglalás napján eredeti hitelezőjével szemben illették, de — mert a letiltás után a hitelezőt megkárositó intézkedés nem történhetett — nem érvényesithetők azon kifogások, melyek az eredeti hitelezőnek a letiltás utáni tényeiből erednek. (*Német birodalmi törvényszék*, egyezően a kölni felső bírósággal.)

Közli: Dr. GOLD SIMON.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszteriumból**. Az igazságügyminiszternek ez idő szerint legsürgősb feladatát a kir. táblák decentralisatiójának keresztülvitele képezi. Ezzel áll kapcsolatban az egyes-bíróságok felebbezési reformrendszerének siettetése is, — a végett tudniillik, hogy az uj kir. táblák a jelenlegi sulyos hátralék-teher nélkül kezdhessék meg müködésüket. A miniszter arra számit, hogy a nagy horderejü szervezeti tervet még ez évben létesitheti. A napokban már elküldetett a főispánokhoz a miniszteri megkeresés, hogy azon városokkal, melyek a feltörvényszéki épület és felszerelés iránt ajánlatokat tettek, magokat érintkezésbe tevén, az ajánlatok biztositása iránt kellően intézkedjenek, mire a képviselőtestületek, a közgyülés elhatározása okvetlenül megkivántatik. A törvényjavaslat a decentralisatióról már nemsokára várható. Ebben kijelölve lesznek a helyek, a hol feltörvényszékek fognak felállittatni. A szervezés ezen nagy munkáját a miniszter az elnöki állásokra alkalmas, képzett birák kiszemelésével, az elnökök kinevezésével szándékozik megkezdeni, hogy azután az egyes kir. táblák szervezése az illető elnökök közremüködésével legyen keresztülvihető.

— **Miniszteri felhivás a Plósz féle tervezet feletti véleményezésre**. Az igazságügyminiszter a napokban több szakférfiut levélileg felhivott véleményadásra azon törvényjavaslat mint előadói tervezet felett, melyet Plósz Sándor egyetemi tanár a sommás eljárásbani felebbvitelről készitett. Ezen körlevél érdekes enunciatiókat tartalmaz, melyeket tanulságosaknak találunk a közlésre. Bekezdésében határozottan kimondja, hogy «az igazságügyi *reformok sorában, a melyeknek egységes terv szerint való előkészitését* és fokozatos életbeléptetését *tüztem ki feladatomul, kiváló helyet foglal el* a polgári eljárás reformja, a *szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló perjog megalkotása*. És a reformalkotások sorozatában az elsők közé iktattam azt, hogy a sommás perekben a szóbeliség és közvetlenség mihamarabb teljesen életbe lépjen, a teljes szóbeli polgári eljárás megalkotásának minden elodázása nélkül».

Ezután a miniszter felkérvén az illetőt, hogy szakvéleményét s észrevételeit február hó végéig beküldeni sziveskedjék: kifejezi, hogy «a javaslatnak a gyakorlati alkalmazás szempontjából való birálat alá vételét különösen óhajtja; e szempontból különösen arra is kéri a véleményezés kiterjesztését», hogy a járásbiróságok hatáskörének a 147. §-ban tervezett kiterjesztése (a birtokbirósági, örökösödési s telekkönyvi perekre átalában) czélszerünek mutatkozik-e? «Továbbá hogy sommás perekben az első birói eljárás a tervezet 149. és 151. §§-ban foglaltakon felül még más irányban kiegészitést vagy módositást nem igényelne-e? hogy a tervezett reform a kereskedelmi sommás perekre ki lenne-e terjeszthető? és hogy a végrehajtási ügyekben, a járásbiróságok végzései elleni felfolyamodásokra nézve, megnyugtatólag lehetne-e a törvényszékeket másodbirósági hatáskörrel felruházni, avagy pedig ezen ügyekben nem mutatkoznék-e czélszerünek a másodbirói hatáskört a kir. tábláknál meghagyni?

Ezeken kivül a miniszter a véleményadást kiterjesztetni óhajtja még a következőkre: «A felülvizsgálati kérelemnek a javaslat 117. és 118. §§-ban tervezett korlátozása a szerzett tapasztalatok szerint nem mutatkozik-e aggályosnak? Különösen a 200 forintos érték-határ nincs-e magasra szabva? Az előzetes végrehajthatóságnak, különösen a tervezet 14. §. 2. s 6-ik pontjában foglalt esetei megnyugvással elfogadhatók-e?

Végre a sommás visszahelyezési és mesgye-igazitási perekben hozott itéletek előzetes végrehajthatósága tárgyában kifejtendő véleménynél a miniszter figyelembe veendőknek tartja azon tapasztalatokat is, melyek a kisebb polgári peres ügyekben eddig szereztettek.

— **Bosznia** igazságszolgáltatási viszonyairól érdekes kötet jelent meg a napokban. Czime: *Das Justizwesen Bosniens und der Herzegovina*. Szerzője *Eichler Ede* kormánytanácsos Szerajevoban, ki e könyvet a bosnyák kormány megbizásából irta. Lesz alkalmunk tüzetesen foglalkozni az érdekes müvel; ezuttal csak azt a tényt kivánjuk kiemelni belőle, hogy Boszniában behozzák a polgári elem részvételét a bünügyi igazságszolgáltatásba. Boszniában 1881. év óta rendszeres bünvádi eljárás van érvényben, mely az esküdtszék fejezetének kihagyásával csaknem szóról-szóra megegyez az 1873-iki osztrák eljárással. A tapasztalatok ugy látszik még Boszniában is a mellett szóltak, hogy a polgári elem részvétele a bünvádi eljárásban mellőzhetetlen, s a kormány ép most készíti elő az eljárás ily irányu átalakitását. Eichler a következőket irja a kérdésről:

«Was die angeregte Frage der Heranziehung des Laienelementes zur Rechtsprechung in Strafsachen anbelangt, haben sowohl das Obergericht als auch die Landesregierung sich unter Voraussetzung, dass für dieses Amt nur durch ihr Ansehen und das Vertrauen der Bevölkerung dazu geeignete Personen berufen werden, für die Institution der Gerichtsschöffen ausgesprochen, welche mit den Fachrichtern in ein Collegium vereint über die Schuld- und Straffrage Recht zu sprechen haben. Hiefür massgebend war einerseits die im Wesen der Strafgerichtspflege begründete Erwägung, dass die Fachrichter noch auf Jahre hinaus nach ihrer Abstammung, ihrem Erziehungs- und Bildungsgange den besonderen Landesverhältnissen, den Lebensgewohnheiten, der Sinn- und Denkungsweise der Bevölkerung viel fremder entgegenstehen, als dies anderwärts der Fall ist; dass demnach auch eine schärfere Pointirung des Individualisirungsmomentes bei der Rechtsfindung, welches der concret urtheilende Laie dem mehr minder abstract urtheilenden Fachrichter gegenüber vertritt, durch Heranziehung von Laien als Mitrichter gerechtfertigt erscheine; anderseits aber die Ueberzeu ung dass durch diese Institution das Vertrauen in die Rechtspflege sich heben, das Ansehen des Richterstandes gewinnen, dessen Schulung in Bezug auf die Erkenntniss der besonderen Verhältnisse des Landes und der Bevölkerung rascher vorwärts schreiten, zugleich aber auch das Rechtsbewusstsein im Volke sich stärken würde. Schliesslich wurde es als wünschenswerth erkannt, dass die Bevölkerung nach Möglichkeit allmälich zur thätigen Mitwirkung auf den verschiedenen Verwaltungsgebieten herangezogen werde und es stellt sich die Rechtssprechung in Strafsachen als jenes Gebiet dar, auf welchem hiemit in erster Linie der Anfang gemacht werden könnte.»

— **A budapesti V. kerületi kir. járásbiróság ügyforgalma.** Ezen óriási ügyforgalmu bíróságnál 124,446 *ügyszám* volt; elintézést nyert 124,356. *Elnökségi ügy* volt 1252, mind elin-

téztetett. *Sommás per* összesen 15,928 volt, elintéztetett 7154 itélettel, 4894 végzéssel, 1754 egyezséggel, folyamatban maradt 2126. *Folyó ügy* volt 3048, elintéztetett 3033. *Felebbvitel* volt a kir. táblához 1340, a Curiához 193. Leérkezett a kir. tábláról 46 a felfolyamodásnak helyt adó, 101 azt el- vagy visszautasitó, 963 helybenhagyó, 254 megmásitó s 100 feloldó; a Curiáról 5 a felfolyamodásnak helytadó, 15 azt elvagy visszautasitó, 108 helybenhagyó, 55 megmásitó és 7 feloldó határozat. *Végrehajtói kiküldetés* 26,071 volt, foganatosittatott 11,253. *Árverés* kitüzetett 5339, megtartatott csupán 764. — A nagy munkahalmaz kellő feldolgozása körül a bíróság fáradhatatlan vezetőjének nagy az érdeme.

— **Az önkormányzatról** érdekes füzet jelent meg a napokban Vázsonyi Vilmostól. A szellemesen s élénken irt röpirat az önkormányzati rendszer előnyeit fejtegeti, szemben az állami administratióval. Kiemeljük, hogy az esküdtszékszéknek is lelkes szószólója szerző, főleg azon szempontból, mivel az alkotmányosság elve megkivánja, hogy a nemzet részt vegyen a főhatalom minden ágának gyakorlásában.

— **Birói körökből** vettük a következő sorokat:

Ezelőtt néhány évvel *Dr. Szentpéteri* János tordai orvos bemutatta az igazságügy miniszternek egy saját találmányu, hordozható *bonczasztalát*, melyet arra a czélra készitett, hogy a birósági kiküldöttek, emberölési esetekben vigyék magukkal a helyszinére. A miniszterium akkor megrendelt nehány darabot a Szentpéteri találmányából s megküldte a törvényszékeknek kipróbálás végett s egyszersmind a tud. egyetemek orvosi karától is véleményt kért e tárgyban. Ugy a birságok, mint a szakértők véleménye az volt, hogy a Szentpéteriféle bonczasztal szerkezetében kevés kifogásolni való van ugyan, de nemcsak hogy nélkülözhető drága szerszám (darabja 25 frt), hanem annak ide s tova szállitása akkora alkalmatlansággal jár, hogy beszerzése egyáltalában nem indokolható. Ha nem is tekintjük, hogy e bonczasztal, különben leleményes összeállitása mellett is jelentékeny helyet foglal el fuvarozás alkalmával, igen nyomós oka volt a bíróságoknak az ellen nyilatkozni annálfogva is, hogy ez eszköz folytonos tisztogat sa nemcsak kellemetlen, hanem valóban undoritó foglalkozás: különösen rothadt hullák bonczolása után s midőn például hideg időben a szabadban történt bonczolások után a fagyás is akadályozza annak pontos tisztogatását, s azt a birósági kiküldöttnek vagy törvényszéki orvosnak *otthon* kell eszközöltetnie, s bármennyire pontosan legyen végezve az, elvégre impregnálódnak a farészek s e miatt, főként utazásoknál, *türhetetlenné* válik. E bonczasztal beszerzése ellen szól még az a körülmény is, hogy a tapasztalat szerint, eddig, mondhatni minden esetben sikerült a kiküldött bizottságnak a *helyszinén* megfelelő bonczasztalt előállitani s már csak ennélfogva is felesleges az államháztartást ujabb kiadással terhelni. Különösen akkor szerezni be ez alkalmatlan fényüzési czikket, midőn a takarékosságban annyira mentünk, hogy a bíróságoknál nincs elegendő napdijas s a birói kiküldöttek *egész napi* kiküldetés után csak *fél* napi illetményt számithatnak fel. — Most legujabban ismét felmerült a bonczasztal kérdése, a mennyiben nevezett orvos a *községek* részére akarja beszereztetni azokat s ajánlatott tett a feltaláló, hogy 100,000 forintért (!) 4000 darab bonczasztalt fog előállitani. Reméljük azonban, hogy ugy az állam, mint a vármegyék tartózkodni fognak eme *felesleges* kiadástól.

Nemzetközi szemle.

— **A bécsi legfőbb törvényszék** legutóbb egy váltóügyben kimondta, hogy Magyarországot Ausztriával szemben külföldnek tekinti, mert mások a magyarországi igazságügyi törvények, és még az 1850-ben Magyarország számára kibocsátott váltótörvény is az előbbi váltótörvénynyel (1840: XV. tcz.) helyettesittetett. Lajtán tul tehát igen kevéssé látszanak az ujabb magyar törvényeket ismerni.

— **Az osztrák büntetőtörvénykönyv javaslata** a parlamenti bizottság szövegezése szerint nyomtatásban megjelent. A bizottság m. é. május 27-én kezdte meg tárgyalásait és 34 ülésben kétszer letárgyalta a javaslatot. A képviselőház plenuma számára az eladói tiszttel többen vannak megbizva. Mindenik előadó egy bizonyos rész képviseletét vállalta magára.

— **Német javaslat a telekkönyvi rendtartásról és az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárásról.** Már a polgári perrendtartás behozatalánál 1877 ben sürgették Németországban, hogy a telekkönyvi rendtartás és különösen az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárás az egész birodalomra kiterjedő egységes törvénynyel szabályoztassék. Az igazságügyi kormány a perrendtartás indokolásában az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárás mellőzését arra alapitotta, hogy az csak egységes dologi jog alapján szabályozható és igy a magánjogi törvénykönyv kidolgozását be kell várni. Miután a magánjogi törvény tervezete már elkészült, a birodalmi tanács 1888. junius 14 én kelt határozatával utasitotta a magánjogi törvénykönyv tervezetének kidolgozására kirendelt bizottságot, hogy most már a telekkönyvi rendtartásnak és az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárásnak tervezetét készitse el. Mindkét tervezet szorosan ragaszkodik a magánjogi törvénykönyv tervezetében foglalt anyagi telekkönyvi joghoz és a német polgári perrendtartáshoz, melyek e két tervezetben kiegészitésöket találják.

— **Aschrott** berlini járásbiró, kinek az angol és az amerikai börtönrendszerről irt munkái Németországban a büntetőjogi reform-mozgalomra az első lökést adták, ujabban ismét füzetet adott ki e czim alatt: *Der Ersatz der kurzzeitigen Freiheitsstrafen.* A rövid tartamu szabadságvesztés büntetések pótlásául ajánlja a pénzbüntetés reformját, a pénzbiztositékot (Friedensbürgschaft) és a feltételes elitélést. Ezen büntetési reformkövetelmény — mondja szerző — nem a sentimentalismus kifolyása, hanem azon meggyőződésen alapul, hogy a rövidtartamu szabadságvesztés-büntetés haszontalan, sőt káros; a szabadságvesztés-büntetés sohasem lesz nélkülözhető; végrehajtásának még szigoritását is kell követelni; de a csekélyebb sulyu törvénysértések nagy tömege számára a szabadságvesztés-büntetés nem alkalmas, és mellőzése a közérdekben fekszik. — A feltételes itélet Aschrott szerint csak *egy* hónapig terjedhető szabadságvesztés-büntetést pótolhatna. Az angol törvény két évet, a belga törvény és az osztrák javaslat hat hónapot, a franczia javaslat három hónapot állapit meg mint maximumot. — Figyelemre méltó az is, hogy Aschrott a feltételes itéletet csak pénzbiztositékkal kapcsolatban véli kimondandónak.

— **Mire fordit ják a rabok a munkajutalmat?** A rabok a porosz büntető intézetekben az 1884—1885-diki években munkajutalmukból 236,438 márkát adtak élelmi czikkekre és 20,999 márkát forditottak hozzátartozóik segélyezésére; Franciaországban 744,194 márkát költöttek a rabok élelmi czikkekre és 77,643 márkát hozzátartozóik segélyezésére. *G. L.*

— **A rabok vagyona.** Poroszországban a legutolsó statisztikai kimutatások szerint 10,864 fegyencz közül *52-nek volt 300 márkánál nagyobb összegü munkajutalma*, 279-nek takaritmánya 150—300 márka között váltakozott és 4773-an 30—150 márkával birtak. *G. L.*

— **Holtzendorff** emlékét ünnepli *Stoerk* egy füzetben, mely a Virchow-féle előadás-gyüjteményben jelent meg (Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftlicher Vorträge.) Nem annyira külső életrajzot nyujt, mint inkább vázolja Holtzendorffnak alkotási hivatottságát. Itt-ott kritikai megjegyzéseket is tesz; nevezetesen állitja, hogy Holtzendorff irataiban némely helyen hiányzik a szoros logikai következetesség és a jogi constructió.

— **Traité de droit commercial** czim alatt *Lyon-Caen* és *Renault* párisi tanárok a kereskedelmi jog nagyszabásu kézikönyvét adják ki. A munka körülbelül nyolcz kötetet fog tenni s négy évre van teljes megjelenése tervezve. Eddig az első kötet jelent meg. — Szerzőknek *Précis de droit commercial* czimü munkája az *Institut* diját nyerte meg.

— **A «Société de législation comparée»** tagjainak száma a legujabb kimutatás szerint 1345. A tagok csaknem harmadrészben külföldiek, s képviselve van a föld kerekségének ugyszólván minden állama. Csak is ily nagy részvétel és támogatás mellett válik lehetségessé, hogy az egylet kiadja az *Annuaire de législation étrangère* czimü nagybecsü évkönyvet, mely évenkint minden állam törvényhozási munkálatait tartalmazza.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 4. sz. Budapest, 1890. január 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A lopás büntetése az osztrák büntető-törvény javaslatában. (A magyar és német btk.-ekhez viszonyitva.) Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Az unitárius házassági jogról. (Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.) KŐVÁRY MIHÁLY kolozsvári ügyvédtől. — *Jogirodalom:* A büntetőjog alapja. Dr. RÓNAI JÁNOS győri közjegyzői helyettestől. — *Törvénykezési Szemle:* A törvényszéki elnökök. Dr. PÁLFFY DOMOKOS-tól, Kolozsvártt. — A pénzügyi közigazgatási bíróság 1889-ben. (Ügyforgalmi kimutatás.) Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — Jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaság vétsége melyik elsőfoku bíróság hatásköréhez tartozik? Dr. SÁNTA ELEMÉR budapesti kir. itélő táblai joggyakornoktól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A lopás büntetése az osztrák büntető-törvény javaslatában.

— A magyar és a német btk.-ekhez viszonyitva. —

Az osztrák büntető-törvénykönyv javaslatának a parlamenti bizottság által megállapitott szövege a napokban megjelent.

Nem kivánok itt valamennyi ujitással foglalkozni, melyeket a bizottság a javaslatba iktatott;[1] csakis a lopás fejezetét veszem egyelőre szemügyre, mivel kiválólag ezen fejezetben látom visszatükrözve azon ujabban az egész kontinensen érvényesülő s a mi szakköreink által még mindig nem méltányolt felfogást, hogy a szabadságvesztés-büntetések tartama tetemesen alábbszállitandó s az igen rövid szabadságvesztésbüntetések helyett lehetőleg egyéb büntetési pótszerek létesitendők.

Látni fogjuk az osztrák javaslat határozmányai fonalán azt is, — mire egyébiránt már igen gyakran volt alkalmam utalni[2] és a mire nézve egyhangu a vélemény a gyakorlat köreiben is — hogy a magyar Btk. a kisebb lopásoknál excessiv szigort tanusit.

A lopási határozmányok külső szerkezete tekintetében a javaslat megtartja a német büntető-törvénykönyv által felállitott rendszert, ugy a mint az 1874-ben *Glaser*, 1881-ben *Prazak* és 1889-ben *gróf Schönborn* javaslata által lényegileg azonos irányban módosittatott.

A javaslat ide vonatkozó tételei a következőkben vonhatók össze.

A lopás vétsége hat hónapig terjedhető fogházzal büntettetik. A magyar törvénykönyvben egy évig terjedhető fogházzal.

A lopás vétsége és büntette közti határvonal nem 50 frt, mint a magyar törvényben, hanem 100 frt. Az 50—100 frtos egyszerü lopások tehát az osztrák javaslatban hat hónapig terjedhető fogházzal, a magyar törvényben öt évig terjedhető börtönnel büntettetnek.

A minősitett lopásoknál az osztrák javaslat nem ismer minimumot; a büntetés ugyanis öt évig terjedhető fegyház *vagy egy naptól öt évig terjedhető fogház.* A magyar törvény szerint a legtöbb minősitett lopási esetben a végső minimum hat havi börtön. A német törvényben három havi fogház.

Az osztrák javaslat csak azon esetben állapitja meg a minimumot három havi fogházban, ha bizonyos megjelölt minősitési esetek közül kettő találkozik össze *és e mellett* a lopott tárgy értéke meghaladja a *100 frtot.* (A maximum ez esetben, valamint az 1000 frtot meghaladó lopásoknál is, tiz évi fegyház.)

Betörés, bemászás és feltörés, továbbá éjjeli lopás esetében csak akkor alkalmaztatik a minősitett lopás büntetése, ha a lopott dolog értéke a 25 frtot meghaladja. A 25 frtig terjedhető értéknél egyáltalán nincs minősitett betöréses, bemászásos, feltöréses és éjjeli lopás, s ennek folytán ezeknél a büntetés hat hónapig terjedhető fogház. A mily tartamu a magyar törvényben a végső minimum, oly tartamu az osztrák javaslatban a maximum.

Figyelemre méltó az is, hogy mig a magyar törvény a betöréses, bemászásos és feltöréses lopást a minősitett lopások két osztályának sulyosabbikába helyezi, addig az osztrák javaslat ezen lopásokat az által, hogy itt a 25 frtnyi minimumot követeli meg, a minősitett lopások közt enyhébb jellegüeknek tünteti fel. Ugyanis a templomban elkövetett lopás, a fegyveres lopás, a szövetségben elkövetett lopás, a tüzvész vagy vizáradás alkalmával elkövetett lopás, az emberek életének vagy egészségének veszélyeztetésével elkövetett lopás a javaslatban minősitettnek tekintetik, habár az érték 25 frt alatti marad.

A család körében elkövetett lopás, u. n. házi lopás, nemcsak hogy nem eo ipso minősitett lopás, mint azt a magyar büntető-törvény 336. §-ának 8. pontja némi részben eltérő körülirással rendeli, hanem még azon esetekben is egyszerü lopásként kizárólag fogházzal büntettetik, ha minősitve követtetett el. (267. §. 2.) Itt is tehát azon körülmény, mely magyar büntető-törvényben sulyositónak vétetik, az osztrák javaslatban enyhitő.

A pénzbüntetés kiszabásánál mindig figyelemmel tartozik lenni a bíróság az elitéltnek vagyoni, kereseti és jövedelmi viszonyaira (24. §.), s ez a lopásoknál és sikkasztásoknál különösen a miatt bir kiváló jelentőséggel, mivel befejezett lopásért vagy sikkasztásért kiszabott minden büntetéssel a javaslat szerint összekapcsolható a pénzbüntetés, mely a lopott vagy sikkasztott tárgy értékének kétszereséig emelkedhetik.

A hivatalvesztésnek vagy a politikai jogok felfüggesztésének kimondása fogház mellett csak ugy van megengedve, «wenn die That von Unredlichkeit oder Schamlosigkeit Zeugnis gibt.» A magyar törvényben hat hónapig terjedhető fogház esetére e mellékbüntetések kiszabása minden korlátozás nélkül fakultativ, sőt kiszabhatók ezek ott is, a hol a pénzbüntetés a 92. §. alapján mint főbüntetés szabadságvesztésbüntetés nélkül állapittatik meg.

A visszaesést illetőleg a javaslat megállapitja, hogy az előbbi büncselekmény hatálya öt évig tart, a büntetés pedig legfölebb kétannyi lehet, mint különben volna. A

[1] Megemlithetem már e helyütt, hogy a hosszabb tartamu szabadságvesztésbüntetéseknek a kormányjavaslatban foglalt szigoritásai némi részben enyhültek, de eredeti jellegüket megtartották.

[2] V. ö. Büntetési rendszerünk reformja. Adalék a Btk. módositásához. 37. és köv. l.

magyar törvény szerint az előbbi büncselekmény hatálya tiz évig tart s a visszaesési cselekmény büntetése bizonyos esetekben, különösen a lopásoknál, az előbbinek ötvenszerese, sőt még ennél is több, habár az előbbi büncselekménynél tárgyilag épen nem sulyosabb.

A javaslat a régi osztrák traditióknak megfelelőleg kimondja, hogy a lopás (s ezen kivül a sikkasztás, a csalás, a hütlen kezelés, más vagyonának megrongálása és a nem üzletszerü orgazdaság) nem büntethető, ha a tettes, mielőtt a bíróság, az államügyészség vagy a rendőrség előtt a büntetendő cselekményben gyanusnak ismertetett fel, önkényt teljes kártérítést nyujtott, vagy ha más valaki által pótoltatta a kárt. A magyar törvény ily határozmányt a vagyon elleni büncselekményeknél nem ismer.

Némi kihatása lehet annak is — természetesen kiválólag a sulyosabb lopásoknál — hogy a javaslat a feltételes szabad lábra helyezést nem köti a büntetés háromnegyedrészének kiállásához, mint a magyar és a német törvény: hanem az ilynemü szabadlábra helyezésnek már két harmad kiállásával helyt ad.

Hozzájárul mindehhez, hogy a javaslat a hat hónapig terjedhető fogházbüntetés tekintetében *a feltételes elitélést* is megengedi és igy valamennyi egyszerü lopásnál és a minősitett lopások egy részénél azon esetre, ha az illető egyén büntettet vagy vétséget még nem követett el, feltételesen mondható ki az itélet.

Végül nem hagyható figyelmen kivül, hogy a csekélyebb sulyosságu lopásoknak még elévülési ideje is rövidebb mint a német és a magyar büntető-törvényben. A német törvényben a három hónapnál sulyosabb maximális büntetéssel sujtott (bedroht) vétségek öt év alatt, a többiek három év alatt évülnek el. A magyar törvény szerint valamennyi vétségre három év az elévülési idő s ide tartoznak az 59. sz. teljes-ülési döntvény alapján azok is, melyek a correctionalisatió utján büntettekből váltak volna vétségekké. Az osztrák javaslat tüzetesen distingvál. Öt év alatt évülnek el azon vétségek, melyek egy évnél hosszabb szabadságvesztés-büntetéssel, két év alatt a melyek hat hónapnál hosszabb maximális szabadságvesztés-büntetéssel vannak sujtva, s egy év alatt a többi vétségek. Az egyszerü lopás tehát, ha a lopott tárgy értéke a 100 frtot meg nem haladja, mindannyi *egy év* alatt évül el. Itt is mutatkozik a kodifikatornak azon törekvése, mely a legujabb keletü büntető-törvényeket egyáltalán jellemzi, hogy a csekély sulyu büncselekmény, főleg az u. n. petite criminalité, mint a mely leggyakoribb az életben, külön önálló szabályt nyerjen s ne szorittassék, mint eddig történt, ugyanazon keretbe a sulyosabb böncselekményekkel.

Mindezen pontokban azonos irányuak az osztrák javaslat reformjai.

Ugyanazon törvényhozási eszme kifejezését találjuk az ide vágó részekben mindenütt.

El kell azonban ismernem, hogy a javaslat *egy* pont tekintetében felette nagy szigort mutat, a mennyiben az a lopás, sikkasztás és rablásra való sikertelen felbujtást büntetéssel sujtja. Folyománya ez ugy látszik a német büntetőtörvénykönyv hirhedt Duchesne-paragrafusában jelentkező felfogásnak, mely nyomás alól a magyar törvény, legalább a vagyoni büntetteknél, kivonta magát.

De ha ezen Duchesne-határozmánytól, mely elvégre nagy gyakorlati jelentőséggel ép a vagyoni büncselekményeknél nem bir, eltekintünk: kétségtelenné válik, hogy a legujabb osztrák bizottsági javaslat a lopások büntetését ugy a magyar, mint a német törvényhez, valamint az annak idején igen enyhének tartott *Glaser*-féle, nemkülönben a *Prazak* és a *gróf Schönborn*-féle javaslathoz képest az egész vonalon hasonlithatlanul alacsonyabbra — egy-két ponton talán nagyon is alacsonyra — állapitja meg.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Az unitárius házassági jogról.[1]

(Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.)

Hogy az unitárius perrendtartás annak a kelléknek, hogy az igazságszolgáltatás legyen gyors, nagy mértékben megfelel, Sztehlo Kornél ur is elismerri. De azt már kétségbe vonja, hogy az alaposság is meglenne; erre — szerinte — az anyagi törvény nagy elasticitasa mellett szükség nincs, mert itt voltaképen nem igazságszolgáltatásról, hanem formaszerüségekről van szó. Azt azonban, hogy miben van az a nagy elasticitás, melyből ily sulyos következtetéseket von le, elhallgatja.

Ujból előveszem tehát az anyagi részre vonatkozó czikkeit s ugy találom, hogy azokban figyelemre méltó concrét támadás csak a 71. és 86. §. ellen van intézve; az elasticitást tehát csak e §-ok állapithatnák meg. Ugyde ezzel szemben kimutattam, hogy a szeretetlenség czimének megtámadása csakis a törvény egész szövegének figyelmen kivül hagyásából származott; engesztelhetetlen gyülölség tekintetében pedig az unitárius birósógok a törvény által szigorubban vannak megkötve, mint a világi birósógok.

Az anyagi törvény elasticitasa tehát alappal nem bir s igy ebből az igazságszolgáltatás alapossógának hiányát sem lehet következtetni.

Ámbár ahoz sem férhet szó, hogy az unitáriusoknak kikből és miként tetszik egyházi birósógaikat összeállitani, még is megjegyzem, hogy habár egyházi biróság jellegénél fogva annak tagjai mind belső emberek is lehetnének, mégis vannak ezek közt világiak és pedig birói qualificatióval biró valósógos szakemberek is jelentékeny számban. Sőt a papi birákról sem lehet azt mondani, hogy házassági ügyekben nem szakavatottak. A theologiai seminariumban a házasságjog a tantárgyak között helyet foglal s rendszeresen tanittatik. A belső emberek — kik esetleg birák lesznek — ebből a seminárium ból kerülnek ki s házassági ügyekkel hivatásukból folyólag az életben is per eminentiam foglalkoznak. Hát a többi vallásfelekezeteknél, különösen a római katholikusoknál nem szintén egyházi férfiak-e a birák? Ilyenszerü támadást intézni annál kevésbé lehet, mert köztudomásu, hogy az egyházi birósógok mindig hasonló módon voltak szervezve. Ezt a törvényhozás is tekintetbe vette s ha az egyházi birósógokat hatáskörükben functiójuk gyakorlásában meghagyta, ezt hirlapi czikkel megváltoztatni nem lehet.

Sztehlo Kornél ur az ülési dijakat is megemliti. Pedig tudja, hogy a birák, mint ilyenek, nem kapnak rendes fizetést. Azt nem lehet mondani, hogy a dijak önkénytesen felemelhetők, mert az egyházi főtanács által vannak megállapitva s a meghatározottnál magasabb dij nem vehető. Igaz, hogy a dijak előre fizetendők, de hát az állam sem szolgáltatja az igazságot ingyen s a bélyegek bizony itt is előre felragasztandók.

A dijfizetés gátolja a válóperek inditását; a dijfizetést tehát már e tekintetből is helyeselnie kellene.

A birói illetőség megállapitására magában nem elég az, hogy a fél valamely unitárius egyházközségnek a tagja legyen. Az illetőnek magyar honpolgárnak is kell lennie, különben válópert nem indithat. Az való lehet tehát, hogy a félnek a végre, hogy unitárius lehessen, nem kell Kolozsvárra jönnie s itt házat vennie — mert azt az 1868: 53. tcz. nem kivánja — de azért az unitárius biróság külföldi unitáriusra nézve nem épen olyan könnyen hozzáférhető.

A pert megelőző békéltetésre a felek személyesen idéztetnek meg s a béke a felekkel személyesen próbáltatik el az unitáriusoknál is (121. §.). Az megtörténhetik, hogy per-

[1] Az előbbi közl. l. az 1. és 2. számban.

folyam alatt a felek, ha személyesen meg nem jelennek, megjelent képviselőik utján intetnek a kibékülésre.

Az unitárius egyház autonomiájánál, illetve ama jogánál fogva, hogy saját hatáskörében házassági ügyekben biráskodhatik, e végre törvényeket alkothat s a biráskodás gyakorolhatására közegeket (birákat, házasságvédet) állithat fel: egyházi ügyvédeket, gondnokokat és szegényjogi képviselőket is rendelhet ki. Tette ezeket eddig is, s ezzel senkinek jogkörét nem sérti. E részben panasz egyetlen érdekelt fél részéről sem merült fel. A vagyontalanok képviseletét az e végre felkért világi ügyvédek szivesen elvállalták, holott azt hiszem, az ilyen ingyenszolgálat ellen jogosan egyedül a megterhelt ügyvéd szólalhat fel. Az ügyvédi rendtartás 39. §-a jelen esetben nem alkalmazható, mert itt ügyvédi functióra egyházi törvény által jogositott egyénről van szó, ki csak meghatározott ügyekben és körben ügyvédkedhetik; ilyen egyházi ügyvédek egyébiránt csak a vidéken, oly helyeken, hol világi ügyvédek nincsenek, fungálnak, hogy a szegényebb felek képviselet hiányában ne szenvedjenek; ha a bíróság szék- vagy üléshelyén ügyvédek laknak, a 109. §. értelmében első sorban ilyenek bizandók meg, de a felek személyesen is vihetik perüket s világi ügyvédeket vallhatnak. Az ügyvédi rendtartás 27. §-a nem rendeli, hogy az egyházi bíróságok az ügyvédi kamarákat pártfogó ügyvéd kirendelése végett megkeresni tartoznak; e §-ban az van kimondva, hogy a választmány a pártfogó ügyvédet, ha ez iránt megkerestetik, kirendeli.

Erre nézve még megjegyzem, hogy az ügyvédi kamara oly ügyekben, melyekben magát a fél személyesen képviselheti, például sommás ügyekben birósági megkeresésre sem köteles pártfogó ügyvédet kinevezni csak azért, mert a fél vagyontalan. Ez okból is szükséges, hogy legyenek egyházi ügyvédek, kik az ily dijnélküli képviseletet az egyházi bíróság rendeletére teljesitsék; mi, azt hiszem, a szegény feleknek is érdekét mozditja elő.

Helytelennek mondja Sztehlo Kornél ur, hogy a 114. §. *a)* esetében ügygondnok rendelendő, ha a kézbesitési ivből alperes tartózkodási helyének ismeretlen volta kitünik; ez szerinte a helyhatósági bizonyitványt nem pótolhatja, mert kézbesitők egyházfiak és harangozók is lehetnek, kiknél a jó borravaló nem megvetendő dolog. A kézbesitő iv alapján a kir. bíróságok is neveznek ki ügygondnokot, pedig bizony a törvényszéki kézbesitők sem igen különbek az alaptalanul gyanusitott egyházfinál és harangozónál. Felperes azonban a borravalóval nem sokra menne, mert a fenforgó esetben a 246. §. szerint alperes hirdetményileg is idézendő s ekép a tárgyalásra megjelenhet.

Azzal a megjegyzéssel szemben, hogy a szóbeliségből vajmi kevés van az eljárásban s a nyilvánosság is hiányzik benne, mert a felek nem értesülnek arról, hogy mikor kerülnek a perek előadásra és a per előadásánál nem lehetnek jelen, a czáfolatot magában foglalja a 132. §., mely szerint a házassági perek az első bíróságnál csak akkor tárgyaltathatnak, ha az érdekelt peres felek, illetőleg képviselőik jelen vannak; csak a tanácskozás és határozathozatal történik zárt ülésben; a zárt ülés befejezése után a végzés vagy az itélet felek előtt nyomban nyilvánosan kihirdettetik.

Az unitárius perrendtartás szerint válópert csak magyarhonos unitárius tehet folyamatba, ennélfogva, a kiről az vélelmezhető, hogy nem magyar állampolgár, attól a magyar állampolgárság bizonyitása megkivántatik.

Czikkiró ur elismeri, hogy e kellék a külföldieknek az unitárius bíróság igénybevételét megneheziti s azt mondja, hogy a honosság kimutatása azért követeltetik, hogy a külföldiek s különösen az osztrákok ne szabadittassanak fel az unitárius bíróság által oly házasságkötésre, mely az ő törvényeik szerint érvénytelen.

Az hittük, legalább ez intézkedés méltánylásban részesül. Sztehlo Kornél ur ebben osztrákok iránti előzékenységet lát. Szerinte erre az unitárius házassági jog szempontjából nincs szükség; nem tartja helyesnek, hogy az unitárius fél, ki már valamely magyarországi unitárius egyházközség tagja, az egyházi bíróság igénybevételétől el legyen zárva honossága vagy származása miatt; az unitárius bíróságnak nem kellene azzal törődni, hogy az egyháztag melyik állam polgára s azzal sem, hogy mily hatálylyal fog birni az ő itélete az ország határain kivül.

Általános elvi tekintetből ezekben igaza lehet. S ha mi a törvénybe felvettük ezt a megszoritó rendelkezést — holott ezt szerinte is mellőzhettük volna, sőt mellőznünk kellett volna — megvoltak rá különös okaink. Tettük ezt legfőképen azért, hogy ne láttassunk olyanoknak, mint a kik az egész világ válni akaró feleit ide akarjuk vonzani s hogy ne tegyük ki feleinket a házasság érvénytelennek nyilvánitásával járó kellemetlenségeknek és káros következményeknek.

E tekintetben az unitáriusok mindig következetesen jártak el, mert nem tudok esetet arra, hogy az unitárius bíróság nemmagyar állampolgárt elválasztott s uj házasságkötésre feljogositott volna. Vajon Sztehlo Kornél ur is következetes maradt-e?

Emlékezzék vissza «A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben» czimü könyvére s hirlapi czikkeire. Ezekben azzal is vádolta az unitáriusokat, hogy széles Magyarországon, sőt a föld kerekségén nincs oly házasság, mely az unitáriusok erdélyi házassági bíróságai által nem volna felbontható. S ime most az a rendelkezés, mely e feltevést lehetetlenné teszi, helyeslésével nem találkozik.

Szerinte az eljárás lehetőségig egyszerü, a meg nem jelent alperessel röviden bánnak el, ügygondnokot rendelnek s azzal tárgyalnak. Hát mit mondana akkor, ha a meg nem jelent alperest per contumaciam itélnék el, mint a világi bíróságok teszik s mit szintén jogosan megtehetnének. Igazolásnak helye nincs; igenis nincs, sőt perujitásnak sincs helye, a miről azonban alább még lesz szó.

A periratok jegyzőkönyvbe iktattatnak . . . De nem mindig. Jegyzőkönyvi eljárásnak kötelezőleg csak kivételes eljárásban van helye (131. §.), rendes eljárásban a felek jogosultak periratait külön beadni (130., 148. §.). Erre nézve nincs 45 napi kötött határidő; ezt a bíróság a per körül ményei szerint határozza meg (153. §.).

(Folyt. köv.) KŐVÁRY MIHÁLY.

Jogirodalom.

A büntetőjog alapja.

Szerény alkalomból és szüken kimért időben, a Jénában f. év junius 22-én megejtett akadémiai jutalom-kiosztáskor mondott beszédben, de magvasan és szellemesen tárgyalja Lœning Rikhárd jogtanár a büntetőjog főbb alapelveit, a büntetés jogosultságát, jellegét és czélját. (Megjelent: «Ueber die Begründung des Strafrechts» czimü 32 oldalnyi füzetben, Fischer Gusztáv kiadásában.)

Kutatva a büntetés lényegét, az ugynevezett *relativ* elméleteket szerző határozottan kárhoztatja, mint olyanokat, melyek csak külsőségeken tapadnak és az elkövetett *büntett* és folyományát képező *büntetés közötti vonatkozást* mellékes dolognak veszik és az *arányosság* elvének megfejtésére képtelenek.

E viszonyos elméletek elleni visszahatásképen keletkeztek az *absolut* büntetési elméletek, melyek első sorban a természetes jogérzetre támaszkodnak. Utóbbiak azonban az okozatiság tulhajtásából a büntetés kiszolgáltatását nemcsak jognak, hanem metaphysikai kötelességnek állitván fel, szintén ellenkezésbe jutnak a tételes joggal.

Az eddig megkisérlett megoldás meghiusultát szerző nem

csupán a kérdés nehézségében, hanem a módszer hiányosságában is véli keresendőnek. Szerinte a büntetőjogi elméletnek feladata: *nem* tetszésszerinti büntetőjog összeállitása, *hanem a tényleg fenállónak megokolása;* intézkedéseinek általános tételekre való visszavezetése. Közülök legfőbbek ezek: 1. minden büntetés jogi keletkezéséhez egy elkövetett büntett, *jogellenes* cselekmény szükséges; 2. ezen jogellenesség büntetési *igényt* szül, azaz jogositványt a tettes megbüntetésére, az utóbbinál pedig kötelezettséget a büntetés eltürésére.

E jogositvány a történelmi fejlődés kezdetén *magánjog* volt. A mai büntető jognak közjogi természetét tehát *nem* az állam fogalmából, *hanem* a történeti inductio utján kell megmagyarázni.

Minthogy a jogellenes tett nemcsak a külvilágban idéz elő változást, mely visszaigazitást igényel, hanem a bünös az által a maga jogköre határait beletolván más személynek a jogkörébe és ez a személyiség alkatrészét képezvén, ebbeli eljárása egész személyisége kifolyásának tekintendő.

A sértettben a jogtalanság gyülöletet és haragot szül. De *nem ebben* gyökerezik a megtorlás jogosultsága, hanem a jog természetében, vagyis abban, hogy a jog önmagát érvényesiteni és fentartani törekszik és melynél fogva a sértett fél cselekvési szabadságát azzal állitja helyre, hogy a bünösnek saját jogköre határait ép oly messzire visszalöki.

Minthogy továbbá a büntetés nem egyes jognak, *hanem* valamely személy *egész jogkörének* megbontását czélozza *orvosolni*, ennél fogva *nem* mulhatlan szükséges az egynemü megtorlás (talio), hanem alkalmas arra bárminemü jogelvonás, *ha* a megfelelő intensitással és sulylyal bir.

A fejlődés ezen stádiumában az állam magatartása a büntetéssel szemben passiv és részvétlen. De már korán kezd szabályozólag beleavatkozni, egyfelől a boszumegvál tás mérséklése, másfelől a büntetés végrehajtásának biztositása által a netalán gyengébb sértett fél javára. Azonban csak akkor ölt közjogi jelleget, midőn a *büntetés feletti rendelkezés*, az *akarati uralom*, a jogok e második alkateleme a sértettnek kezéből az államéba megy át.

Lassanként földereng annak tudata, hogy a büntett által nemcsak két személynek jogköre közötti határok sértetnek meg, hanem a társadalom többi tagjaié is. Ekkor már a büntevők «nocivi terræ»-nek ismertetnek fel. Hozzájárul a félelem és aggodalom érzete a társadalomban a büntevők irányában, melynél fogva megakadályozni törekszik azt, hogy a büntetés végrehajtása felett a sértett egyén rendelkezzék kizárólag önös érdekes utmutatása szerint.

Hogy a versengés el ne fajuljon általános lynch-rendszerré, az állam mindinkább el- és magához vonja a sértett féltől a büntetés feletti rendelkezést. Mindenek előtt a büntetés megváltása, esetleg elengedése az állami bíróság jóváhagyásától tétetik függővé. Második lépés a bünvádi eljárás megindításának és keresztülvitelének a sértett féltől való függetlenitése, még pedig Némethonban nem actio popularis utján, mint a régi Rómában és ujabban Angliában, hanem tiszti keresettel. Ezzel karöltve a vádrendszer is átváltozik nyomozó rendszerré.

A magán rendelkezés utolsó elemét, a büntetés elengedését is magához ragadván az állam, azt részint birói enyhités, részint az államfő kegyelmezési joga által gyakorolja.

Az által azonban, hogy a büntetés joga állami felségjoggá lett, *nem vesztette el alapját, előfeltételeit és tartalmát.* Más most már *csak* a jogalany.

De tágabbá lesz a büntető jogszolgáltatás védelme alá eső közérdekek köre.

A rendelkezésünkre álló tér szüke nem engedi a nevezett füzet bővebb ismertetését, melynek érdekes *átmeneteit* csak közvetlen elolvasása által élvezhetni.

Dr. RÓNAI JÁNOS,
győri közjegyzői helyettes.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A törvényszéki elnökök.[1]

A kilátásba helyezett igazságügyi reformok között egyike a legfontosabbaknak az, melynek feladata, a törvényszéki elnöki állást arra a niveaura emelni, hova a közvélemény óhajtja s mely ezt a fontos hivatali állást megilleti.

Naponta érezzük, hogy mennyire szükséges e kérdésben a gyökeres reform. A napi sajtó is csak a közvéleménynek adott kifejezést, midőn nemrég, napirendre vevén e tárgyat: sürgette a reformok életbeléptetését s egyszersmind elismeréssel adózott az igazságügyi miniszternek, hogy e fontos kérdést reformtörekvéseinek gazdag tárgysorozatába fölvette.

A mostani rendszer egyik hibája, hogy a kiváló tehetségü és hivatásuknak élő elnökök nem részesülhetnek *megfelelő* előléptetésben. Az elnöki állással ugy szólva bevégzettnek tekintetett a pálya. Azon esetekben pedig, midőn egyes, kiváló szakember előléptetésben részesült: nyomában oly ürt hagyott, mely az igazságszolgáltatásnak rendkivül nagy hátrányára volt. Méltányos tehát, hogy a kötelességének pontosan megfelelő elnök, huzamosb szolgálat után, ha ugyanazon állásban is marad, rangban és fizetésben léphessen elő, egészen az első osztályu curiai birói állásig. Ez intézkedés eredményében annál üdvösebb lesz, mert azok a tehetségek se fognak a törvényszéki elnöki állásból elkivánkozni, kik előtt különben az előre lépés utja nyitva van. Igy megérjük azt a várva-várt időt, midőn *minden törvényszék élén hivatásának megfelelő szakember fog állani.*

Hogy ezt elérhessük, első sorban ki kell mondani a törvényszéki elnökök *elmozdithatóságát.* Mert ez az egyetlen mód a czél biztositására, az igazságszolgáltatás hátránya nélkül. Véleményünk szerint az elnökök elmozdithatósága a szervezkedés után is fentartandó volna. A legnagyobb ovatosság mellett is tévedhet a miniszter a kinevezés körül. Az esetleges tévedés legalább némileg helyrehozható, az áthelyezés vagy a felsőbirósághoz leendő beosztás által.

Hogy a törvényszéki elnökök ez epuratio után is elmozdithatók legyenek, a szolgálat érdeke követeli. Részben ugyanazok az okok, melyek a kir. ügyészségeknél az elmozdithatóságot indokolják, kiterjeszthetők a törvényszéki elnökökre is. Az elnök nemcsak az igazságszolgáltatás közegének tekinthető. Egyszersmind bizalmi állás is az. A fegyelmi eseteken kivül is meginghat az elnök iránti bizalom vagy az igazságügyi politika más okokból kivánatossá teheti, hogy ha az elnöktől nem is vonatik meg a megbizatás: egy annak megfelelőbb telepre rendeltessék. Az elmozdithatósággal járó bizonytalanság az *illetmény emelésével* ellensulyozandó.

Mindig nagy hasznára volt az igazságszolgáltatásnak és diszére a törvényszékeknek, ha azok élén olyan egyén állott, ki minden tekintetben méltó volt az *első* névre A szóbeliség behozatalával *nem is lehet* másként. A tárgyalások vezetésére valódi szakember kell, ki a mellett kitartó szivós munkás. Azok az elnökök, kik eddig kimutatták tevékenységöket az administratióval, a rendes polgári és bünügyi ülések vezetésével s ezeken kivül nem volt más gondjuk, mint hogy az elnöki igtató számát a «*tevékenységi*» kimutatásra való tekintetekből valamiképen szaporitsák, — a küszöbön levő igazságügyi reformok életbeléptetése után többé nem fognak illeni abba a keretbe s ott maradásuk az igazságszolgáltatás érdeke ellen — való volna.

De nemcsak a képesség, hanem más tekintetek is azt követelik, hogy a törvényszéki elnökök elmozdithatók, vagy a felebbviteli bírósághoz megfelelő rangban beoszthatók le-

[1] A jelen czikk azon tételével, hogy az elnökök elmozdithatók legyenek, egyet nem értünk. Közöljük a czikket, mivel abban egyéb helyes megjegyzések foglaltatnak. *Szerk.*

gyenek. Ezek a *subjektiv* szempontok, melyek sok esetben irányadók kell hogy legyenek ez állásban maradhatás kérdésének eldöntésénél.

Tartózkodunk a személyek megnevezésétől. De tudunk esetet, midőn a törvényszéki elnök tapintatlansága és egyéb fogyatékossága miatt, tekintélyes, elsőrendü törvényszéknél annak igen számos birói tagjával feszült viszonyban él s társadalmi viselkedésében nyilvánuló félszegségei miatt a *közvélemény előtt* sem közeliti meg azt a helyet, hova egy tekintélyes kerület első emberének kellene emelkedni.

Az ilyen esetekben, még ha a mérleg másik serpenyőjében tehetség állana is: az igazságszolgáltatás érdeke s a testület tekintélye megköveteli a *személycserét*. Mert az elnök hivatása és kötelessége a hivatalos számokon kivül is terjed. A *testületi szellem* ápolása egyik rugója a testület *emelkedésének* s annak elnyomása *sülyedést* eredményez.

Az elnöki állások ujjászervezésével egyszersmind revisio alá veendő az *ügyviteli utasitás*. Annak számos tárgya tüzetes átdolgozást igényelne s különösen eljött már az ideje, hogy a Királyhágón inneni, mint az azon tuli hazai bíróságok ugyanegy szabályzat szerint járjanak el s a *patensek korszakából* átvett szabályok helyeztessenek valahára hatályon kivül. De a mennyiben az e tekintetben kivánatos gyökeres reform keresztülvitele még akadályokba ütköznék, addig is, mig ez bekövetkezhetnék: az elnökre vonatkozó intézkedés kibővitendő és módositandó.

Azok a fontos okok, melyeknél fogva szükséges, hogy a törvényszékek élén kiváló szakemberek álljanak: egyszersmind szükségessé teszik azt is, hogy az ügyvédek az igazságszolgáltatás érdekében *érvényesitsék is tehetségöket*. Eddig is volt terök arra. De a szóbeliség életbeléptetésével terhes kötelesség vár az elnökökre. Vége kell hogy szakadjon annak az időszaknak, midőn az elnökök a *populatur artes cura* elvével adminisztrátoroskodtak egy egész életen át, a nyilvános tárgyalások vezetését a birákra bizván. Szükséges, hogy az ügyviteli szabályzat az elnöki hatáskört és *kötelességeket megszabja*. Kötelezőleg lenne kimondandó, hogy a nyilvános tárgyalásokon, valamint a zárt üléseken is elnököljenek. A mennyiben, nagyobb forgalmu törvényszékeknél, mindazokra nem jutna ki az elnökök idejéből: *alelnöki* állomások rendszeresitendők s ezek végezzék az elnöki teendők egy részét, esetleg pedig még a birói kar hivatottabb tagjai.

Az ügyviteli szabályzat módositandó az elnöki jogkörnek a *munkabeosztást* illető részében is. A mintegy odavetve, általánosságban szóló, ama utasitás, hogy az elnök köteles a munka terhét *aránylagosan megosztani a birák között*, hogy az egyik ne legyen tulterhelve a másik felett, — igen egyoldalu. Mert nem elegendő, hogy az elnökök a munka kiosztásánál csupán a terheket arányositsák a birák között. Ennél sokkal fontosabb kérdés a munka helyes, *szakszerü kiosztása*, mire nézve az ügyviteli utasitásban semmi rendelkezésre sem találunk. Ennek tulajdonitható, hogy némely törvényszéknél egyáltalában semmi tekintet sincs arra, hogy ugy a polgári, mint bünügyi a tanácsok mindenesetre a birói kar azon tagjaiból alakittassanak, kik abban a szakmában müködnek, melyhez az eldöntendő kérdés tartozik. Innen van a sok controversia az analog kérdésekben. Innen van, hogy keletkezhetnek például oly határozatok is, mint közelebbről egyik nagyobb törvényszéknél, hol, a napi lapok közlése szerint, a vizsgálóbiró által kétszeri kimaradás miatt pénzbüntetéssel büntetett tanut a törvényszék azzal az indokolással mentett föl, hogy a szatócsüzlettel biró tanu *hetivásár* napján délután sem volt köteles a vizsgálóbiró előtt megjelenni, valamint a hónap első napja délutánján sem, mert akkor a szatócsnak *sok dolga van (!)*. Csak igy történhetik meg az is, hogy például becsületsértés vétségi ügyben fogház helyett *államfogház*-büntetés szabatott, vétkes helyett *bünösnek* itéltetett a vádlott s olyan jogi kérdésekben, melyekben a törvény rendelkezése határozott, világos, attól eltérő birói kijelentések látnak napvilágot, mint azt naponta tapasztaljuk. Ha bünügyekben a felsőbb bíróságok *feloldó itéleteit* vizsgáljuk, valóban megdöbbentő, hogy az első birói itéletek mily számos esetben oldatnak fel a miatt, mert a végtárgyalás nem volt *szakszerüen* vezetve. A törvényszéki elnökök általában csak *kivételesen* vezetnek végtárgyalást. Inkább csak azon fontosabb esetekben, melyek iránt a *közvélemény* is nagyobb mértékben érdeklődik. Ugy a végtárgyalást vezető személyek, mint a bünügyi tanács tagjai folytonosan váltakoznak. A ritkább esetek közé tartozik, midőn véletlenségből elnök és birák gyakorlott kriminalisták.

Az is megtörtént, hogy az a biró, kinek husz éves bünügyi gyakorlata volt, a huszonegyedik évben *polgári* ügyekkel lett megbizva.

Az ilyen munkabeosztás mellett nem emelkedik, hanem okvetetlen sülyednie kell az igazságszolgáltatás és a bíróságok tekintélyének.

A tudomány és ipar minden ágában és mindenütt a nagyobb eredményt csak a helyes munkamegosztással érték el. A jogszolgáltatás terén sem lehet másként. Az universalisták s az ugynevezett ezermesterek nem sokat lenditenek annak haladásán. Specialistákat kell képeznünk ezen a téren is. A jogtudományok tömkelegében egyetlen szakma *kimerítő tanulmányozására* egy egész élet igen rövid idő. Hogyan kivánhatjuk, hogy az a biró, ki ma végtárgyalást vezet, holnap mint váltóügyi előadó, azután mint kereskedelmi, telekkönyvi, csődbiró stb., stb. mindannyi szakmában feladata magaslatán álljon?

A helyes munkamegosztás elve kellene hogy egyetlen iránytü legyen minden törvényszék elnökénél. De sajnos, igen sok példa az ellenkezőt bizonyitja s az ügyviteli utasitás számos hiányai mellett e fontos kérdést is teljesen mellőzvén, az elnökök tévedése, esetleg elfogultsága miatt az igazságszolgáltatásra nehezedő és már fennebb jelzett bajok nem hárithatók el. Reméljük azonban, hogy a miniszter mély belátása annak idejében e fontos kérdést sem fogja figyelmen kivül hagyni.

Dr. PÁLFFY DOMOKOS.
Kolozsvárt.

A pénzügyi közigazgatási bíróság 1889-ben.

(Ügyforgalmi kimutatás.)

Nincs hátralék! Ez a helyzet jellemző signaturája. S erről a helyzetről, valamint a bíróság müködéséről csak az őszinte elismerés kifejezésével beszélhetni.

Igaz ugyan, hogy 1889-ben 2513-mal kisebb volt a beérkezett ügydarabok száma, mint 1888-ban, s az is igaz, hogy 1889-ben 1475 darabbal kevesebb lett elintézve, mint az előző esztendőben, de végre is 294 ügydarab hátralék, a mely egy napi beérkezésnek is alig felel meg, oly csekély, hogy ezzel szemben a birálat is majd elnémul.

Távol van tőlünk az a gondolat, miszerint a bíróság müködése csakis számokban nyerhet kifejezést, mert hiszen a bíróság elvi határozatainak gyüjteménye annyi tudományt, beható tanulmányt és birói lelkiismeretességet tanusit, hogy szinte csodálkoznunk kell a felett, hogy még mindig nem gondolnak a középfoku pénzügyi bíróságok létesitésére, a melyekért a pénzügyi közigazg. bíróság nagyérdemü kitünő elnöke oly dicsőséges lelkesedéssel küzd.

Ezen középfoku pénzügyi bíróságokra pedig napról-napra égetőbb szükség van. A legfőbb bíróság döntéseinek és kijelentéseinek még mindig nincsen meg az a nevelő hatása, melylyel kell hogy legyenek az alsóbb foku hatóságokra, mert különben nem kellett volna 1889-ben ismét majd 24%-át az ügyeknek rendelvényileg visszaküldeni s nem volna az itéleteknek csak 67·4%-a és a végzéseknek csupán 25·4%-a helybenhagyó.

Ezért sajnálattal látjuk, hogy a bíróság munkája kelleténél nagyobb részben kárba vesz, ámbár az elvi határozatok gyüjteménye valóságos tárházát képezi a pénzügyi jog legkényesebb kérdéseiben — a helyes és módszeres megoldásnak. Nem hiszszük ugyan, hogy a jogbiztonság valamely lehetőleg kimeritő minta által fejeztetik ki, a mely akár elvi határozatok, akár elméleti fejtegetések formájában jelentkezik, de ha a tudománynak többek között hivatása az embereket helyes gondolkozásra, felfogásra és helyes itélkezésre tanitani, mennyivel inkább kellene, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróságnak komoly tudományos szellem által áthatott határozatai és indokolásai épen azokat inditsák a pénzügyi jog mélyebb átértésére, a kiket az állam határozási hatalommal ruházott fel?!

A fentebb felhozott arányszámok azt mutatják, hogy az óhajtott hatás még mindig nem állott be. Nekünk — s azt hiszszük, minden gondolkodónak — az a meggyőződése, hogy a középfoku pénzügyi bíróságok felállitása egyedül alkalmas mód a pénzügyi jog szinvonalának belterjes emelésére.

Hogy ehhez nemcsak ilyen szervezeti kérdések sürgős megoldása, hanem az anyagi és alaki jog reformálása is szükséges, azt ezen lapok már sokszor hirdették — hiába. Készen vannak Madarassy nagy érdekü reformjavaslatai, ki is vannak nyomatva, a lapok többé-kevésbé alaposan ismertették már, de hogy az ige testté váljék, arra még mindig nagy — a reményünk.

A bíróság egyébként 1889-ben keveset foglalkozott a három évi kivetés alapján szabályozott adónemekkel, ellenben tulnyomólag jogilletékekkel (47·7%) és bélyegilletékekkel (40·8%). Az eredmény is a szokásos volt, t. i. majd háromszázezer forintnyi «kevesbedés».

Egyébiránt a folyó esztendőben indul meg az uj három évi cyklus az adókivetésben s kiváncsian várjuk az ez ügybeli felebbezések tömegének számarányát és terheit. Meg vagyunk győződve, hogy azokkal is meg fog lenni a bíróság jól és alaposan. Dr. FRAENKEL SÁNDOR.

Jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaság vétsége melyik elsőfoku bíróság hatásköréhez tartozik?

Az eset röviden ez: az x-i kir. járásbíróság előtt A. B. és C. lopás vétségével, D. E. és F. pedig orgazdaság vétségével vádoltattak; a vád tárgyát képező cselekmény miatt A. B. és C. a Btk. 365. §-a alapján jogtalan elsajátitás vétségében bünösöknek kimondattak és fogházra, stb. itéltettek; D. pedig a Btk. 370. §-a alapján ugyanazon cselekményből kifolyólag az orgazdaság vétségében mondatott ki bünösnek és fogházra, stb. itéltetett; E. és F. fölmentettek.

A kir. itélő tábla az első bíróság itéletét indokainál fogva helyben hagyta.

Kérdés már most az, hogy a fent vázolt jogtalan elsajátitásnak minősitett cselekményre vonatkozó esetben orgazdaság vétsége fölött itélni: tartozott-e a kir. járásbíróság hatásköréhez?

E kérdés a hatáskör és büntető perjog szempontjából érdekes, bár első pillanatra vitásnak nem is látszik.

Általánosságban megemlitve, hogy a kir. járásbíróságok hatáskörét bünügyekben az 1880: XXXVII. tcz. 40. §-a körvonalozza, ide vonatkozólag kiemelem, hogy az orgazdaság vétsége az idézett szakasz szerint két esetben tartozik a kir. járásbíróságok hatásköréhez, és pedig: ha az orgazdaság vagy a Btk. 339. §. szerint büntetendő lopás vétségével (Btk. 333., 334. §§.), vagy a Btk. 359. §-beli sikkasztás vétségével kapcsolatos; mindenesetre azonban csak annyiban, a mennyiben 6 hónapot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete fen nem forog. (1880: XXXVII. tcz. 40. §. 4. pontja.)

Ennélfogva tehát az orgazdaság vétsége figyelemmel az 1880: XXXVII. tcz. szellemére s arra, miszerint ebben taxative vannak fölsorolva, hogy mely bünügyek tartoznak a kir. törvényszékek és melyek a kir. járásbíróságok hatásköréhez (id. törv. 39., 40. §§.), továbbá figyelemmel arra, hogy az idézett törvénynek 40. §-a 4-ik pontjában kifejezetten meg van jelölve, hogy mely orgazdaság vétsége tartozik a járásbíróságok hatásköréhez és igy az ott meg nem emlitett orgazdaság vétsége az idézett törvénynek 39. §. 2-ik pontja szerint a kir. törvényszékek hatásköréhez tartozik: kétségtelennek látszik tehát, hogy az elől emlitett jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaság vétsége esetében az orgazdasággal vádoltak irányában az illetékes kir. törvényszék volt volna hivatva eljárni.

És e szerint amaz orgazdaság vétsége, melynél a dolog jogtalan elsajátitás vétsége következtében jutott birtokosa vagy birlalója — az orgazda — kezéhez, a kir. törvényszékeknek hatásköréhez tartozik és igy, a mennyiben az eljárt kir. járásbíróság a jelen esetben az orgazdaság vétsége fölött határozott, — első tekintetre ugy tünik föl, mintha — itéletének eme része megsemmisitendő s az ügy e részben további eljárás végett az illetékes kir. törvényszékhez volna átteendő.

Ennek ellenében a következő véleményt táplálom:

Tekintve, hogy a lopás vétsége — ha 6 hónapi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete fön nem forog — a kir. járásbíróságok hatásköréhez tartozik; (1880. évi XXXVII. tcz. 40. §-a 4. pontja);

tekintve, hogy a kir. járásbíróságokhoz tartozik ugyan e föltétel alatt a Btk. 359. §-a alá eső sikkasztás vétsége is;

tekintve, hogy lopás esetében a Btk. 341. §-a szerint, a 359. §. alá sikkasztásnak tekintendő vétség esetében pedig az ugyan eme szakasz szerint meghatározott mellékbüntetés alkalmazásának van helye;

tekintve, hogy az 1880. évi XXXVII. tcz. 40. §-a 1-ső pontjában a jogtalan elsajátitás vétségét szintén a kir. járásbíróságok hatásköréhez utalja (l. Btkv. 365. s köv. §§-ait) és itt megjegyzem, hogy e vétségnél a Btk. 54. §-ában meghatározott mellékbüntetések alkalmazásának nincs helye;

tekintve már most, hogy az 1880. évi XXXVII. tcz. a jogtalan elsajátitás vétségénél sulyosabb büncselekményeket is a kir. járásbíróságok hatásköréhez tartozónak határoz meg (lopás, sikkasztás) és

tekintve, hogy e sulyosabb vétségekkel kapcsolatos orgazdaság vétségét is (Btk. 370. §.) bizonyos föltételek közt a kir. járásbíróságokhoz utasitja az 1880. évi XXXVII. tcz. 40. §-a, annak 4-ik pontja értelmében;

tekintve, hogy a jogtalan elsajátitás vétsége kevésbé sulyos delictum, mint a lopás vagy sikkasztás vétsége, kevésbé megbélyegző s talán nem is oly lealjasitó a vádlottra nézve; ezeken kivül

tekintve, hogy maga a jogtalan elsajátitás vétsége — tehát az ezzel kapcsolatos orgazdaság vétségének lét-okát képező főcselekmény[1] — a föntebb már többször idézett törvényszakasz szerint a kir. járásbíróságok hatásköréhez tartozik, s különösen

tekintve még azt is, hogy a jogtalan elsajátitás vétsége s az ezzel kapcsolatos orgazdaság vétsége fölött, ha a tettesek tudva vannak, a dolog természeténél fogva együttesen kell eljárni s itéletet hozni:

ezek szerint nincs ok, hogy miért ne tartozhatnék a jogtalan elsajátitás vétségével kapcsolatos orgazdaság vétsége is az 1880. évi XXXVII. tcz. 40. §-a 4-ik pontjabeli korlátozások között a kir. járásbíróságok, hatásköréhez? annál is inkább,

[1] A szövegben nézetem szerint helyesen használtam az «lét-ok» kifejezést, mert a jogtalan elsajátitás vétségének fönforgása nélkül az ebből eredhetett orgazdaság vétsége nem is képzelhető.

mert illusorius az, hogy a jogtalan elsajátitás vétsége — mint fődelictumot képező cselekmény — fölött a kir. járásbiróság itéljen, ellenben az abból kifolyó orgazdaság vétsége pedig a kir. törvényszék hatásköréhez tartozzék.

Ezekből folyólag tehát arra kell jutni, hogy a törvényhozó akkor, a midőn az 1880: XXXVII. tcz. 40. §. 1. pontjában a Btk. 365—368. §§-ban meghatározott jogtalan elsajátitás vétségei fölötti eljárást a kir. járásbiróságok hatásköréhez utalta, elmulasztotta figyelmét kiterjeszteni arra, hogy a jogtalan elsajátitás vétségéből eredő orgazdaság vétségét is a kir. járásbiróságok hatásköréhez tartozó vétségek közé sorozza; ez annál is inkább pusztán elnézésből származhatott, mert az 1880: XXXVII. tcz. 40. §-a 4. pontjában a jogtalan elsajátitás vétségénél sulyosabb beszámitás alá eső — jelesen lopás vétségéből és sikkasztásnak tekintendő vétségből eredő — orgazdaság vétségét is a kir. járásbiróságok hatásköréhez utalta.

A fönt vázolt esetben tehát annál kevésbé volt volna helye — szerintem — a kir. járásbiróság itéletének az orgazdaság felől intézkedő részében való megsemmisitésének, mert ezzel a járásbiróság által már elbirált főcselekményből — a jogtalan elsajátitás vétségéből — kifolyó orgazdaság vétsége fölött egy második hosszabb tartamu s költségesebb törvényszéki eljárás provokáltatott volna[1] s mert ez nézetem szerint illusorius ragaszkodás volna a törvény betüjéhez, minthogy e szerint a jogtalan elsajátitás vétségének (tehát az oknak) birája a kir. járásbiróság, az ebből folyó orgazdaság vétségének (tehát az okozatnak) pedig a kir. törvényszék volna illetékes foruma.

Én a törvényben kimondandónak tartottam volna, hogy a jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaság vétsége mindig a kir. járásbiróságok hatásköréhez tartozik.[2]

Mindez azonban egyéni véleményemet képezi, a birói gyakorlatban pedig ilyen döntő nem lehet; ott csak a törvényhozónak vagy a felső birósságoknak magyarázata — a birói magyarázat — szolgálhat irányadóul. Processualis szempontból kivánatosnak mutatkozik tehát, hogy a fölvetett kérdés iránt a kir. Curia irányadólag határozzon,[3] a melyre csak az 1883: VI. tcz. 7. §. 2. pontja nyujt alkalmat, mert a kérdés az, hogy nem minősittetett-e a kir. törvényszékek hatásköréhez tartozó vétség a járásbiróságok hatásköréhez utalt vétséggé?

Dr. SÁNTA ELEMÉR.

Különfélék.

— **A fővárosi járásbiróságok centralisatiója.** Ma, midőn a szervezésben, a kir. táblák decentralisatiójának munkájában benne vagyunk és jogászköreinket az ide vonatkozó hirek alarmirozó hatása alatt valóságos izgatottság fogta el, talán helyes lesz egy kisebb arányu, de épen ellentétes irányu szervezés szükségességét feleleveniteni, a mely meg épen a centralisatióban nyilvánul. A fővárosi járásbiróságok összpontositását értjük. Lapunk volt az, mely ezen eszmét évekkel ezelőtt megpenditette és propagálta. Az eszme népszerüvé vált; mert a gyakorlati szükség és a munkamegosztás elve diktálja. Ezen összpontositással elesnék a külön segédhivatalok szükségessége, mi által már csak ezen a téren is a munkaerő és költség legalább egy harmadának megtakaritása válnék lehetségessé, mig magában a biróságban meghonosodhatnék a különböző szakkamarák rendszere, mi által az itélkezés qualitative is nagyon emelkednék, eltekintve attól, hogy a munka helyes beosztása a munkakimélés tekintetében itt is jelentékeny előnyökkel járna. A polgári járásbiróságok mai szétdarabolásának valóban semmi észszerü alapja nincsen; legfőbb érv mellette még az, hogy a jogkereső közönség közelebb találja magához a biróságot; erről azonban a főváros mai közlekedési viszonyai mellett mint komoly indokról szólani sem lehet, de sőt ha meggondoljuk, hogy a büntető járásbiróság, a hova a felek személyes megjelenése elengedhetetlen, centralizálva és egyik külváros végére van kihelyezve, hogy az ó-budaiak nem fordulhatnak a székhelyét ott biró pestvidéki kir. járásbirósághoz, hanem egy órát kell kocsizniok és a hegyre felmászniok, hogy a maguk biróságát megtalálják, hogy végre a kispestieknek a birósága nem a VIII. k. kir. járásbiróság, a mely hozzájuk legközelebb esik, hanem a város legtulsó szélén fekvő ó-budai: akkor az eldarabolás mellett felhozható egyedüli ok a nevetségesség szinét ölti magára. Ha mindennek daczára a fővárosi járásbiróságok évek hosszu során át megmaradtak a mai észszerütlenül szétdarabolt állapotukban, ugy ezt egyedül elmult igazságügyi kormányaink tehetetlenségének tulajdonitjuk. Szilágyi Dezső azonban bizonyára ezen bár kisebb jelentőségü, de azért nagyfontosságu szervezeti kérdést sem fogja elhanyagolni; legalább az eddigiek jogos következtetést engednek erre vonni, főleg most, midőn a járásbiróságok előtt való eljárás teljes átalakitása terveztetik.

— **A sommás eljárás reformja.** Alig jelent meg a *Plósz*-féle tervezet a felebbvitelről a sommás eljárásban, már is a legtágabb körökben feltámadt az érdeklődés a polgári perrendtartás reformja iránt. A napi sajtó is szükségesnek tartotta, hogy e kérdéshez hozzászóljon. Az *Egyetértés* czikkirója az alapon támadta meg a javaslatot, hogy az a csonka szóbeliséget kivánja behozni; szerinte az egész perrendtartást egyszerre és nem darabonként kell reformálni. Ezzel szemben a *Pester Lloyd* e hó 15-iki számában a részleges reform mellett emelt szót s kimutatja, hogy egy oly perrendtartási reform, mely a birósági szervezetnek gyökeres átalakitását előfeltételéül birja, sokkal czélszerübben darabonként készithető el és léptethető életbe. Semmiféle nagyobb európai államban egy ily nagyszabásu reform nem lett egyszerre keresztülvive, kivéve Németországot, a hol az politikai okok hatása alatt történt.

Miután több lapban azon hirrel találkozunk, hogy az igazságügyminiszter a kir. táblák decentralisatiójáról szóló törvényjavaslatot a budgetvita befejezte után elő fogja terjeszteni, nem mulaszthatjuk el, hogy ezen reform és a sommás eljárásban való felebbvitel közti viszonyra ujolag rá ne mutassunk. A sommás eljárásban való felebbvitelről szóló törvény életbeléptetésének minden esetre meg kell előznie a kir. táblák decentralisatiójat. Az uj kir. táblákhoz járásbirósági polgári pernek nem volna szabad kerülnie. És a helyzetet nagyon egyszerüsitené, ha hátralékaikat a járásbirósági ügyekben a jelenlegi kir. táblák dolgoznák fel és a decentralisált kir. tábláknak nem kellene e kinos munkával megkezdeni müködésöket. Ez pedig csak ugy lehetséges, ha a decentralisatio keresztülvitele előtt jóval a törvényszékek átveszik a másodfoku biráskodást a járásbirósági ügyekben. Ez által az ügyek áramlata a kir. táblákhoz azonnal megszünnék, és azok képesek volnának a hátralékokat kényelmesen feldolgozni, ugy hogy a decentralisatiónál tisztult helyzettel állanánk szemközt.

— **A nagy titok.** Ugyvédi körökből vettük a következő sorokat:

A budapesti büntető törvényszéknél még mindig a régi kerékvágásban haladnak; a védőügyvédet még mindig a

[1] A kir. itélő táblának az eljárt kir. járásbiróság hatáskörének elbirálásánál elfoglalt álláspontja az általam kifejtetteknél fogva tehát helyes és igy a jelen ügyben a kir. járásbiróság itéletének az orgazdaság vétsége felől rendelkező részét helyesen vizsgálta meg érdemileg.

[2] Mert ha a törvény magát a jogtalan elsajátitás vétségét általában, megszoritás nélkül, a kir. járásbiróságok hatásköréhez tartozónak jelöli ki (1880. évi XXXVII. tcz. 40. §. 1. pontja), mi indokolná azt, hogy az e vétséggel kapcsolatos orgazdaság vétsége a kir. törvényszékek hatásköréhez tartozzék?

[3] A másodbiróság gyakorlata — értesülésem szerint — nem egyöntetü.

vizsgálat meghiusitásának egyik fő-tényezőjeként tekintik és a titkolódzás tekintetében a nevetségességig mennek. Igy oly esetekben midőn a felső biróságok a hozott itélet megsemmisitésével pótvizsgálatot rendelnek el, a budapesti büntető-törvényszék az ily határozatokat sohasem közli a védővel, nagy titkot csinál belőle, mindenféle szóbeli felvilágositást is megtagadnak és az ily titkolódzó vizsgálóbiró urak nem képesek kiolvasni a felvilágositást kérő ravasz mosolyu védőügyvéd arczából azt a nagy tanulságot, hogy «ugyan mit titkolódzol nagy uram, mikor a te titkodat palam et publice hirdette ki referálás alkalmával a Curia». Mert tudvalevő dolog, hogy a felsőbb biróságok sokkal liberalisabbak, pótvizsgálati határozataikat is nyilvánosan hirdetik ki az érdeklődő hallgatók előtt. A mi még szerencse, mert a Fortunában egyeseknél még mindig vannak hajlandóságok a titkos inquisitio eszméi iránt.

— **A tolonczszabályzat** 8. §-ának azon intézkedése ellen, hogy eltolonczozási határozat esetén mindenek előtt az illetőség állapitandó meg s hogy az illetőségi tárgyalások befejeztéig a toloncz letartóztatandó, — mind sürübben érkeznek a módositást követelő panaszok. *A tárgyalás néha egész évig eredmény nélkül marad és a toloncz ezen egész idő alatt meg van fosztva szabadságától.*

— **Telekkönyv birtokrendezés, telekkönyvi átalakitás, betétszerkesztés.** Ezen czim alatt Káplány Géza kir. táblai biró nagyszabásu munkát inditott meg, melynek a *telekkönyvről* szóló első kötete a napokban jelent meg. A mü felöleli az összes e szakba vágó törvényeket, rendeleteket s utasitásokat, a telekkönyvi rendtartás egyes §-ainál csoportositva; továbbá a vonatkozó helyszinelési valamint bélyeg- és jogilleték szabályokat, a vasutakra, határőrvidéki házközösségre, kisajátitásra vonatkozó törvényeket s rendeleteket. Közli a végrehajtási törvényt egész terjedelmében, a birói ügyviteli szabályoknak és polgári törvénykezési rendtartásnak pedig szükséges részeit. Ezenkivül kommentárt. Nagy előnyére fog kétségkivül válni a munka elterjedésének igen alacsonyra szabott ára (5 frt, 81 sürün nyomott iv, 1284 lap).

— **A veszprémi kir. törvényszékhez** 1889-ben érkezett 29,026, elintéztetett 28,960 beadvány, hátralék maradt 66. A kir. törvényszéktől felebbezett ügyekből a felsőbb biróságok által helybenhagyatott 87%. A bünvizsgálatokból folyamatban maradt 25. A veszprémi kir. ügyészségnél volt a mult évben 6574 beadvány, melyek mind elintéztettek. A veszprémi törvényszék területéhez tartozó 6 járásbiróság közül háromban épen semmi, a másik háromban pedig igen jelentéktelen hátralék maradt.

— **Vojatsek Teréziáról** olvassuk a lapokban, hogy az orvosi szakértők szerint beszámithatlan állapotban ölte meg gazdájának gyermekét. Nem kivánunk ezuttal nyilatkozni a kérdésről, mivel nem ismerjük a szakértői vélemény indokolását. Megemliteni kivánjuk csak, hogy analog esetet beszél el *Cullerre* franczia tudós. Egy előkelő házban a dajka kérte gazdasszonyát, hogy engedné elhagynia a szolgálatot. Azon kérdésre, hogy miért kiván távozni, felelé, hogy valahányszor a gondjaira bizott gyermeket levetkezteti és látja fehér bőrét, csaknem ellenállhatlan vágyat érez, hogy a gyermeknek felvágja a hasát. Fél, hogy egyszer enged a vágynak és inkább el akarja hagyni szolgálatát. — Ugyanezen könyvben találjuk azt az esetet, hogy egy nő megölte négy gyermekét csak azért, hogy őket az égbe küldje és hogy meg legyenek óva azon veszélyektől, melyek őket fenyegetik.

— **Szabad foglalkozást képez-e a táncz tanitása?** Egy lakatossegédet, ki iparigazolvány nélkül táncztanitással foglalkozott, az iparhatóságok iparkihágás miatt pénzbüntetéssel büntettek. Felebbezés folytán a kereskedelemügyi miniszter 31,887/89. sz. határozatával vádlottat felmentette, «mert *a táncz tanitása szabad foglalkozást képez* s az ipartörvény rendelkezései alá semmi tekintetben sem tartozik; a vádlott tehát azon cselekménye miatt, hogy tánczleczkék adásával üzletszerüen foglalkozott — — ipari kihágás czimén felelősségre nem vonható.»

— **Hibás mérték használata** által — oly esetben midőn az iparos (egy mészáros) az árszabályhoz hatósági meghagyás és nem szerződés által van kötve, — nemcsak a KBT. 138. §-ba ütköző kihágás, hanem az ipartörvény 156. §-ának *b)* pontjába ütköző iparkihágás is lett elkövetve. (3554/1889. kih. sz. belügym. rendl.)

— **A végrehajtói intézmény** reformja iránt 1887-ben meginditott mozgalom az általános igazságügyi reformmozgalmakkal ujból megindult. Ezen reformirányzatnak irodalmi képviselőjeként a végrehajtók önálló organumot is tartanak fen, a Radnóti Adolf és Goldglanz W. Ignácz szerkesztésében megjelenő *Birósági végrehajtók közlönyét.*

— **A legujabb kor története** czim alatt Marczali Henrik kiváló történetirónk a világtörténetet 1525-től 1880-ig felölelő, tehát egészen a jelenkorba belenyuló történelmi munkát ád ki. A mü háromheti időközökben megjelenő 5 ives 20—25 füzetben jelenik meg. Egy füzet ára 30 kr.

Nemzetközi szemle.

— **Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara** tagjainak száma ez idő szerint 836; ebből Bécsre esik 685, a vidékre 151. A többlet a mult évhez képest 13.

— **Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara** folyamodványt intézett a bécsi legfőbb törvényszékhez, hogy azon esetekben, midőn e biróság felment oly egyént, ki vizsgálati fogságban van, rövid uton, lehetőleg sürgönynyel értesitse az illető biróságot, hogy a vizsgálati fogság azonnal megszüntethető legyen. (Nálunk ez az eljárás némely esetben már követtetett. Kivánatos volna minden ily esetre való kiterjesztése.)

— **Érdekes esküdtszéki tárgyalás** volt minap Bécsben. A jury előtt egy tizenegy éves tanoncz állott, ki a miatti boszuságában, hogy gazdája őt hazudozása miatt megverte, utóbbinak áruraktárát felgyujtotta. A tüzet idejekorán észre vették; maga a vádlott is, ki utóbb tettét megbánta, buzgón közremüködött az oltáson és bünbánólag bevallotta tettét. Védője arra utalt, hogy az uj osztrák büntető-törvényjavaslat szerint ily korban levő fiut egyáltalában nem lehet büntetni. Az elnök resuméjében kiemelte, hogy az uj büntetőtörvényjavaslat nincs érvényben és következőképen végzé beszédét: «Még egyet akarok megjegyezni. A mai eset szomoru. A törvényszék figyelemre fogja a különös körülményeket méltatni, ha alkalmat nyujtanak neki a büntetés kiszabására. *De önök nem birnak a kegyelem jogával. A kegyelem a császár előjogát képezi. Önök belenyulnak a felségjogba, ha kegyelmet gyakorolnak, a helyett, hogy jogot szolgáltassanak.*» A jury egyhangulag vétkesnek mondá vádlottat azon hozzáadással, hogy az nem fontolhatta meg cselekményének horderejét. A törvényszék három évi sulyos börtönre itélte vádlottat, mi ellen a védő semmisegi panaszszal élt.

— **A berlini rabsegélyző egylet** a mult évben 2608 egyénnek szerzett foglalkozást. Különösen a fiatalkoru egyének ellátására helyezte a sulyt. Az egylet legnagyobbrészt nem Berlinben helyezi el a kérvényezőket, hanem a vidéken. S igy Berlin megszabadul jórészt azon elemektől, a melyek a nagy városokban a kisértéseknek nem igen tudnak ellentállani. A vidéken ezen egyének korrekte viselik magukat s az egylet e tekintetben igen kedvező tapasztalatokat tett.

— **A franczia igazságügyminiszter** legközelebb fogadta az államtanácsot és ez alkalommal kijelenté, hogy a kormánynak szándéka ezen testület közremüködését az eddiginél fokozottabban igénybe venni a törvényhozási munkáknál. A miniszter mondá, hogy a törvényjavaslatok előkészitésénél és szerkesztésénél szükséges lesz alkalmazásba venni azon rendszert, melynek traditióit az államtanács őrzi; a törvényhozási munka, mely naponkint nagyobb mérveket ölt, akkor gyümölcsözőbb lesz és a parlamenti viták is nyerni fognak præcisitásban és világosságban. — A *Journal des Débats* azt a megjegyzést füzi a miniszteri kijelentéshez, hogy a törvények szerkezete valóban mind több kivánni valót hagy. Örömmel üdvözli, hogy ezentul a törvényeket előzetes véleményezés végett az államtanácshoz fogják áttenni.

A Magyar Jogászegyletben folyó hó 25-én (szombaton) dr. Beck Hugó a következő czimü előadást tartja: Törvényhozási reformok a biztositásügy terén.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 5. sz. Budapest, 1890. január 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... ... 6 frt, negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889. évben. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslathoz. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — *Jogirodalom:* A városi kegyuraság Magyarországon. Jogtörténeti tanulmány. Oklevéltári nyomozások alapján irta dr. Timon Ákos jogakadémiai tanár. Dr. KLECKNER ALAJOS kassai jogakadémiai igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* A kamatok elévülési kérdéséhez. BIRÓ VILMOS máramarosszigeti kir. törvényszéki birótól. — A Btk. 232. §-a és a 12 éven aluli életkor. Dr. KÉRI MIKLÓS szabadkai kir. alügyésztől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — A Wach-féle büntetőjogi szeminarium Lipcsében. BILLITZ BÉLÁ-tól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Törvényhozási reformok a biztositásügy terén. (Dr. Beck Hugó budapesti ügyvéd jogászegyleti előadásából.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Rendkivüli Melléklet: A hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat. Véleményes jelentés az ügyvédi kamarához. Irta Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd, országgyülési képviselő.

Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889. évben.

(I.) Felebbviteli bíróságaink[1] lefolyt évi ügyforgalmának áttekintése s vizsgálata teljességgel nem nyujthat nagy vigasztalást, s nem igen lehet megnyugtató jogszolgáltatásunk s a jogérvényesités tökéletesbülésére nézve, a mi után oly nagyon s oly régóta sovárgunk.

Ha itt-ott némi javulás mutatkozik is, az se nem lényeges, a jogéletbe mélyebben beható, se nem állandó s biztos, azon nagy változékonyság mellett, a mi felsőbb bíróságaink ügyforgalmában évtizedek óta jelentkezik.

Tekinthetjük-e valódi javulásnak felsőbb igazságszolgáltatásunkban azt, hogy a Curián a lefolyt évben az ügybejövetel 84-el csökkent,[2] hogy az elintézendők összege is 300-al fogyott vagy hogy 884 ügydarabbal több intéztetett el? és hogy a kir. táblán 1889. évben 8 ezerrel több intéztetett el s igy a hátralék is 5 ezerrel kevesbedett? Szemben azzal, miszerint a curiai ügyhátralék, mely a nyolczadfél ezer roppant összeget már nagyon megközelitette, még mindig emelkedőben van s a lefolyt évben, habár nem sokkal, de mégis tényleg növekedett; és akkor, a midőn a kir. táblán az ügybejövetel néhány százzal ismét szaporodott és az elintézendők sulyos terhe 3 ezerrel növekedett.

Mert felebbviteli jogszolgáltatásunk baja, mondhatjuk felsőbb bíróságaink sulyos betegsége, egyedül abban rejlik, hogy tulságos nagy a felebbezések tömege, s igy felette nagy az évi elintézendők s elintézett ügyek száma is, mi a jogszolgáltatás alaposságának veszélyeztetésével jár.

És az a kis javulás, mi legfelsőbb forumunkon észlelhető, nem-e a kir. tábla rovására történik? mig az a kir. táblánál a tulfeszitett munkásságnak s a nagy személyszaporitásnak tulajdonitandó, miknek egyike sem terjedhet a végtelenig, vagy tarthat sokáig. És akkor, mint már annyiszor tapasztaltuk, ismét előáll a roszabbulás állapotja.

[1] A *marosvásárhelyi* kir. tábla kihagyásával, melynek ügykimutatása nincsen kezeink közt.

[2] Nem tudjuk, hogy a hivatalos kimutatásnak ezen adata nem hibás-e? Mert az 1888. évi kimutatás alapján szerintünk e különbözet meghaladja az ezret. Az 1888. évi hivatalos ügykimutatásban ugyanis uj bejövetelül 25,431 van kitüntetve, 1889-ben pedig: 24,101. E szerint a bejöveteli különbözet: 1330.

Ezen viszás helyzetből, abnormis felebbezési rendszerünk mellett, nem is lehet kibontakoznunk, daczára minden palliativ segélyeszközöknek. Ha a kir. tábla a munkaerő korlátoltsága, a birói személyzet elégtelensége miatt kevesebbet végez, akkor a tábla terhei sulyosodnak, s helyzete, a biráskodás késedelmei miatt, majdnem elviselhetlenné válik. Ha pedig — mint a Curia jeles s nagyérdemü elnöke január 4-iki megnyitó beszédében megjegyezte — a kir. tábla, a birói szám szaporitásával nagyobb ügyhalmazt dolgoz fel, akkor ismét a Curia helyzete lesz terhesebb, mert az befolyással leend ügybejövetele szaporodására, s akkor még fokozottabb munkaerőt kellend kifejtenie. Ha a tábla többet fog dolgozni, hátraléka kevesbülend, mi már a lefolyt évben is bekövetkezett, de ekkor annak leszünk kitéve, hogy a Curia hátraléka fog jövőre növekedni.

Ez nem valódi *circulus vitiosus?* És hogyan fogunk ezen viszás helyzetből kibontakozni, hogyan rendes állapotot teremteni a felsőbb forumon?

Lehetséges-e ez addig, mig jogrendszerünket gyökeresen át nem alakitjuk, mig elavult jogintézményeinkről le nem mondunk s különösen addig, mig az irásbeliséget, a tökéletesb jogszolgáltatásnak meg nem felelő birósági szervezetünket a felebbezési jog korlátlanságát, az administratio és juridicum halmozottságát és az ügyvédség alárendeltségét, anyagi háttérbe szorittatását — fentartjuk?

Mert a mi a jelen jogrendszerben, a birák részéről, munkásságban, kitartásban lehetséges, azt ezen két forum birái csakugyan megtették, talán többet is, mint a mennyi a felsőbb jogszolgáltatás érdekeivel szorosan összeegyeztethető. Mindkettőnek elnökei buzgóságban, képzettségben, önfeláldozó munkásságban — mely a forum vezetésén felül folyvást s rendesen a tanácsokbani elnökösködésre is kiterjed — valóban ritkitják párjokat. Hasonlóan a tanácselnökök s a birák is — utóbbiakra nehezedvén természetesen a nagy teher oroszlánrésze — mindent megtesznek, mi tőlük kitelik.

Csakis igy volt elérhető azon nagy munkaeredmény, melyet a lefolyt évben is ezen két felsőbb bíróságunk előmutathat.

Nem csekélység ugyanis, hogy a *Curiára* 1889-ben 24101 ügy érkezett fel, — mihez az előbbi év: 7399 hátraléka járulván — az évi összes elintézendők száma nem kevesebb, mint 31,500 lett. És ebből a birák 24039 ügyszámot intéztek el kétségtelenül igen nagy munkásság következtében. A hátralék mégis 7461 volt.

A budapesti kir. táblára pedig feljött: 124,914, mihez 1888. évből: 33967 hátralék jövén az elintézendők tömege, 158,881 re emelkedett. Ebből nem kevesebb mint 130,245 ügydarab intéztetett el, fenmaradván hátralékul: 28636.

A felebbezések tehát mindkét forumra oly tömegesen érkeztek, mikép a birák legnagyobb erőfeszitésére volt szükség, hogy azoknak nagyobb része: a Curián 24 s a táblán 130 ezer elintéztethessék.

Ezen erőfeszités kitüntetésére felelemlitjük, hogy a Curián 42 biró 300—400-nál többet referált, többen pedig 500-at. Három év előtt ily munkásságra még nem volt szükség. 1887. évben ugyanis 3—400 darabnál többet csak 28-an referáltak.

A *kir. táblán* természetesen még fokozottabb munkásság szükségeltetett. Itt a lefolyt évben 72 biró 500—600 darabot intézett el; 43 pedig 300—400-at és számosan 700—800-at végeztek.

Kérdjük, van-e állam, melyben a felsőbb birróságok tagjai csak megközelitőleg is ennyit referálni kénytelenittetnének; sőt megengedhető lenne is a jobb, alaposabb judicatura érdekében, hogy ily nagy ügyszámot intézzenek el? De hol is lenne oly állam, hol a felső törvényszékek ügybejövete a 100 ezret meghaladná, mint a mi kir. táblánkon; vagy oly legfelsőbb itélőszék, melynek ügybejövetele a 24 ezret meghaladja?

Francziaországban az utolsó években a 26 feltörvényszék polgárjogi[1] s bünvádi ügybejövetele összesen csak 22—23 ezer volt, tehát még annyi sem, mint a kir. táblánknak mult évi hátraléka (28 ezer). Ámbár való, mikép a felebbezések s elintézések itten is szaporodnak az ujabb időkben; az utolsó öt év alatt az elintézések a feltörvényszékeken 8 ezerről 12 ezerig emelkedtek, ugy hogy az igazságügyi miniszter évi jelentésében kényszeritve érezte magát a következő nyilatkozattételre: «Mais l'accroissement du nombre des procès nouveaux portés devant les jurisdictions civiles a été tellement considérable, que malgré le zèle des magistrats le chiffre des affaires laissées en souffrance à la fin de chaque année a toujours été en augmentant. *Après avoir constaté les excellents resultats des dernières années, il ne peut entrer dans ma pensée de rendre les cours et tribunaux responsables de cette progression de l'arrière.*»[2]

Utóbbi szavakat méltán s jogosan elmondhatná a mi miniszterünk is kir. táblánk biráiról.

Ama szomoru állapoton azonban, melyet a felebbezések tömeges özönlése teremt, s a mi a hátralékok tulságában s a gyorsaság hanyatlásában leli kifejezését, *magában a szóbeliség meghonositása nem fog segithetni.* A felebbezési jogorvoslat használhatásának gyökeres korlátozása szükségeltetik; és elkerülhetlen lesz ez még a közvetlenség rendszerének sikeres behozatalára is.

Ezen nézet vizsgálatánál ismét azon kérdés merül fel: hogy jogszolgáltatásunk baját egyedül s főleg a felebbezések nagy tömegében, és annak kifolyásául a felsőbb birák tulhalmozottságában, tulfeszitett munkásságában kell-e keresnünk, a mivel a judikatura alapossága össze nem férhet.

Mindenki könnyen rájöhet, miszerint a baj forrásai mélyebben rejlenek. És ezek különösen: a kimeritő jogszabályok hiánya, másrészt törvényeink tökéletlensége, hibás szerkezete; továbbá első foku bíróságaink gyöngesége, mivel összefüggésben áll a birói tekintély nélkülözése s a birságok iránti bizalom s itéleteikben való megnyugvás hiánya. Angliában az egyes-birák nagyobb tekintélynek s bizalomnak örvendenek, mint a mi curiai biráink. Ezért oly csekély az itéleteik elleni felebbezések száma; s még kevesebb a juryre való hivatkozás az elébök utalt polgárjogi ügyekben.

Azonfelül, részben az emlitett hiányok kifolyásául s a bajok forrásául szolgál: társadalmi viszonyaink rendkivüli ingadozása; minden jogbiztosság hiánya a jogviszonyok alakulásánál, az üzleti megállapodásoknál s az ügyletek kötésénél. Ez annyira terjed, mikép nálunk még a közjegyzői müveletek s az okmányok sem nyujtanak teljes biztosságot. Ne csodáljuk tehát, hogy oly sok hazánkban a per s oly tömegesek a felebbezések

Felsőbb birróságaink ügyforgalmának részleteit a következő czikkben fogjuk megismertetni.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

[1] Itt a váltó-kereskedelmi ügyek is a polgárjogiak közt vétetnek fel, mig hazai kimutatásainkban elkülönittetnek; miért a polgárjogi ügyek számában nem foglalvák.

[2] *Bulletin officiel.* Rapport sur l'administration de la Justice criminelle et civile en France. 1888. 50. 51. Livr.

Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslathoz.[1]

Mindazon esetekben, melyekben a hagyatéki eljárás nem kötelező, talán még helyeselni lehetne azt, ha a felek tetszésére bizatik az, hogy ki által s mily formában akarják a hagyaték elintézése iránti lépéseiket megtétetni, ámbár ez esetben sem volna szabad a feleket elzárni attól, hogy ők irásbeli kérvény helyett élő szóval — tárgyalási jegyzőkönyv felvétele mellett — fejezzék ki az arra kirendelt hivatalos közeg előtt örökösi nyilatkozatukat; a közvetlen szóbeli előterjesztés meg van engedve a peres eljárás terén is, nagy jogsérelem tehát, ha ettől a felek a perenkivüli hagyatéki eljárás terén eltiltatnak.

Azonban, mint már megjegyzém, a fakultativ hagyatéki eljárás esetei, hol csak ingóság van, igen kivételesek, s ha a nehézkes és ellenőrizhetlenül költséges irásbeli kérvényezési eljárás csupán ezen kivételes esetekre szorittatnék, az esetben — tekintettel a javaslatnak netáni egyéb előnyeire — ezen — bár helytelen — kivételes eljárástól más okok miatt talán eltekinthetnénk.

De a midőn a javaslat az örökösödési esetek tulnyomó többségében kötelező hagyatéki eljárást rendel, s annál mindenekelőtt rendszerint zugirászok által készitett leltári kérvények alapján, s ha a fél oly szerencsés, hogy a zugirászok körmei közül valamely ügyvédi vagy közjegyzői irodába menekült, az ott készült magán jellegü kérvények alapján, kivánja az öröködési bizonylatot kiállittatni, és csak ha mindezt három hó alatt elmulasztja, akkor volna csak tárgyalás tartható, ily eljárást szó nélkül hagyni nem lehet.

Ha szükségesnek látja a törvényhozás azt, hogy ingatlanokra nézve, a telekkönyvi nyilvántartás szempontjából, a kötelező hagyatéki eljárást behozza, egyszersmind kötelessége megválasztani a legrövidebb, legczélszerübb és legolcsóbb eljárási módot.

Az ország lakosainak igen csekély része bir azon értelmiséggel, hogy a jogi ügyeinek elintézésénél a törvényhozás által felesleges szabadelvüséggel rendelkezésére bocsátott több rendbeli közegek közül a legalkalmasabbat, s a több rendbeli eljárási forma közül mindig a leghelyesebbet tudná megválasztani. Ne tekintsünk minden intézkedésnél csak a fővárosra, hol lépten-nyomon elegendő jogi tanácsadó áll rendelkezésünkre, hanem igyekezzünk inkább a müveltség alsó fokán álló vidéki nép érdekeit védeni.

A javaslatban tervezett irásbeli eljárásnak következménye az lesz, hogy az együgyü fél első sorban a községi előljáróság (zugirászok) által fogja az örökösödési bizonylat iránti kérvényét benyujtani, s mikor ez czélra nem vezet, más által fog kérvényt iratni, s ha ez sem lesz megfelelő vagy ha ez alatt letelik a 3 hónap, elvégre még is a hagyatéki biztos által tárgyalás utján lesz ügye csak elintézhető. Mennyi hiába való költség és fáradság lett volna elkerülhető, ha az ügy azonnal a leltározás után a hagyatéki biztoshoz utasittatott volna tárgyalás végett.

A javaslatnak 57. és 107. §§-ai, melyek a községi előljáróságnak «zugirászati» hatáskörét szentesiteni vannak hivatva, képezik annak leggyengébb és legveszedelmesebb részét.

Mindenekelőtt nem vagyok tisztában arra nézve, mit akart a Weinmann-féle tervezet szerzője azzal, hogy megengedte, miszerint nagy és kis községben az örökösök (a testvérekig bezárólag) a leltározás alkalmával a leltárba vétethetik fel örökösi nyilatkozatukat, s különösen nem vagyok képes felfogni:

miért adja e jogot csupán a kis és nagy községek érdemes előljáróságának, s miért fosztja meg attól a rendezett tanácsu s törvényhatósági városokat és a fővárosi kerületi

[1] Az előbbi közl. l. az 1889. évi 40., 50. és az 1890. évi 3. számban.

előljáróságokat? melyekre e teendő képzettségök és megbizhatóságuk miatt sokkal nagyobb megnyugvással volna bizható, mint a falusi előljáróságokra; s akkor azon czélját, hogy az ügyvédi és közjegyzői közbenjárás a mennyire csak lehetséges elkerültessék, inkább elérhette volna;

azt sem értem, hogy miért van e kiváltságos zugirászati jog a leltározástól függővé téve; hiszen a leltározás a javaslat szerint nem kötelező, ha tehát leltár nem vétetik fel, akkor a «falusi» örökösi nyilatkozat sem bir érvénynyel, s miért rejlik épen a leltározásban oly valami titkos erő, mely az érdemes biró és kisbiró uraimékat egyszerre baccalaureusokká avatja fel, s ha ez még is igy volna és a szentlélek csupán a leltározási ténykedés alatt szállna a falu házára, miért nem teszi a javaslat a leltározást már csak ez okból is minden esetben kötelezővé?

s végül azt sem vagyok képes megérteni s helyeselni, hogy örökösi nyilatkozatok bárki által csak ugy per tangentem a leltárba annak végébe mintegy megjegyzésként felvehetők legyenek.

Az örökösi nyilatkozat még az eddigi ipso jure örökösödési rendszernél sem tekintetett oly lényegtelen kijelentésnek, hogy az a leltár végére lett volna oda vethető; jövőben pedig az aditionalis rendszernél az még sokkal nagyobb horderővel fog birni — mit még inkább alább fogok méltatni; — s a törvénykezés komolyságával nem egyeztethető össze, hogy az egész örökösödési eljárás oly nyilatkozatokra, leltárszerü kérvényekre vagy kérvényszerü leltárakra épittessék, melyeket irni épen nem vagy alig tudó falusi közegek az általuk felvett primitiv vagyonösszeirások végére illesztenek.

Én ugy magyarázom magamnak e dolgot, hogy a Weinmann-féle javaslat szerzője voltaképen meg volt arról győződve, hogy a mi viszonyaink közt legczélszerübb volna a kötelező tárgyalást behozni, miután azonban ettől őt a képviselőház igazságügyi bizottságának kategorikus kijelentése eltiltotta, talán e két ellentétes álláspont közvetitéseül létesitette az 57. és 107. §§-okban kigondolt, leltári kérvények alakjába foglalt quasi-tárgyalásokat, melyeknek fontossága még az által növeltetik, hogy ezen eljárás alá fog esni az örökösödési esetek 50 százaléka, s a bíróságok igen sok esetben ily surrogált kérvényforma tárgyalások alapján lesznek kénytelenek határozataikat meghozni.

Igaz, hogy a községi előljáróságnak ily hatáskörrel való felruházására van már præcedensünk a gyámügyi törvény 246. §-ában, csakhogy e præcedens épen nem nagyon biztató arra nézve, hogy e hatáskör fentartassék s még jobban kiterjesztessék.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy rendkivül kevés azon esetek száma, melyekben a községi előljáróságok hagyatéki tárgyalással megbizattak volna; a gyámügyi törvény életbe léptének első idejében a gyámhatóságok gyakrabban tettek ugyan e tekintetben kisérletet különösen a nagy községek előljáróságaival szemben; azonban csakhamar azon meggyőződésre jutottak, hogy czélt nem érhetnek, s a gyámügyi törvény 246. §-a irott malaszt maradt; a törvényhozás pedig az 1886: VII. t.-cz. által beismerte azt, hogy a hagyatéki tárgyalások nem csak a községi előljáróság, de még az annál sokkal nagyobb értelmiséggel és megbizhatósággal biró szolgabirák által sem vezethetők czélszerüen.

És ime a Weinmann-féle javaslat a gyámügyi törvénynek halva születetett s immár el is temetett 246. §-át akarja roszabb kiadásban felélesztení, ismétlem, hogy: «roszabb» kiadásban, még pedig két okból:

először azért, mert a gyámügyi törvény 246. §-a szerint a községi előljáróság csak ott tárgyalhatott, a hol «csak annyi vagyon maradt, melynek jövedelme nem több, mint a mennyi a kiskoruak eltartására okvetlenül szükséges»; ezen megszoritást a Weinmann-féle javaslat nem ismeri;

s másodszor azért, mert — és ez igen fontos — a gyámügyi törvény 246. §-a szerint a *gyámhatóság belátásától* volt függővé téve az, hogy melyik községi előljáróságot mely esetben bizza meg a tárgyalással; s hogy mennyire szükséges volt ezen ovatosság a törvényhozás részéről, azt azon körülmény bizonyitja, hogy a legtöbb gyámhatóság egyáltalában nem, s némelyik csak egyes kivételes esetekben adott ily megbizást a községi előljáróságoknak.

S még ha adott is ily megbizást, abban sem rejlett oly veszély, mint a Weinmann-féle javaslat 57. és 107. §§-aiban, mert akármint végezte az előljáróság a tárgyalást, mielőtt arra nézve a hagyatéki bíróság határozatot hozott volna, első sorban a gyámhatóság birálta azt meg, s ha az eljárást nem találta helyesnek, intézkedett annak kiegészitése iránt.

Hogy lesz azonban a javaslat szerint? Minden kis- és nagyközségi előljáróság *saját hatáskörénél* fogva feljogositva fogja magát érezni az 57. és 107. §§-ok esetében az örökösödési ügyek elintézésére, s fogja e jogát gyakorolni minden ellenőrzés s felülbirálás nélkül; s maga a bíróság, melynek hatásköre a perenkivüli hagyatéki eljárás körén belül, rendszerint csak arra terjed, hogy a felek megállapodásait lemásolja s végzés alakjában kiadja, sem lesz azon helyzetben, hogy a községi előljáróság által elkövetett tényeken s visszavonhatlanul kivett nyilatkozatokon, bármennyire helytelenek legyenek azok, bármit is változtasson.

A bíróság részére a 103. és 105. §§. eseteiben fentartott azon jog, hogy az eljárásnak a hagyatéki biztos előtti tárgyalás általi kiegészitését elrendelheti, a dolgon mit sem segithet, mert a községi előljáróság által helytelenül felvett egyezségek, melyek rendszerint azonnali birtokba vétellel szoktak foganatositttatni, oly bevégzett tényeket képeznek, melyek magukban hordják a viszály s egy hosszadalmas örökösödési per magvát.

Én a mi községi előljáróságainkat a javaslat 57. és 107. §§-aiban reájok ruházott fontos teendők teljesitésére *képtelenéknek* tartom.

Ez oly kétségbevonhatlan állitás, a melynek minden további indokolásától felmentve érzem magamat. S csak azt jegyzem még meg erre nézve, hogy a mily károsaknak tartom e szakaszokat közvetlen hatásukban, ép oly veszedelmesek lesznek azok közvetve is, t. i. a zugirászat elterjedésére nézve.

Folyton hangoztatnak panaszok a zugirászat ellen, s általános az a meggyőződés, hogy az 1874. évi ügyvédi rendtartás ez irányban intézkedése ki nem elégitő. És ime most megjelenik egy javaslat, a mely az egész örökösödési perenkivüli eljárási praxist a zugirászok kezébe kiszolgáltatja; a minek következménye az lesz, hogy a zugirászat egyik lábát a hagyatéki eljárási törvény alapjára támasztva, annál bátrabban s nyiltabban fogja más téren is üzelmeit folytatni.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

(Folyt. köv.)

Jogirodalom.

A városi kegyuraság Magyarországon. Jogtörténeti tanulmány. Oklevéltári nyomozások alapján irta dr. Timon Ákos jogakadémiai tanár.

Jelen müben nagyon érdekes, mert történeti tények nagy mértékben való átalakitó képességét és befolyását feltüntető és a mai, mindent nivellálni törekvő s anyagi jólétre tulságos sulyt fektető korban, ezt a nivellálást, következményeiben már a priori kirekesztő és természeténél fogva bizonyos önmegadást sürgető s igy annál jelentékenyebb jogintézménynyel van dolgunk.

A szerző önmaga, müvét «tanulmány» szerény czimével látta el.

Kezünkbe véve s alaposan átforgatva, tüzetesen átvizsgálva s áttanulva azon meggyőződéshez jutottunk, hogy e

«jogtörténeti tanulmány» a városi kegyuraság monographiájának is bizony méltán beválik, daczára annak, hogy a szerző önmaga kifogást emelni látszik müvének e szempontból való felfogása ellen müvének mindjárt elején olvasható kijelentésében.

Áll ez a mü rövid bevezető sorok után négy részből és függelékből.

A bevezető sorokban utal a szerző arra, hogy a városi kegyuraságban «*oly jogintézmény áll előttünk, melynek hasonmását a külföldi jogfejlődésben hiába keressük*». Továbbá egyenest kimondja, vagy legalább megjelöli a czélt, melynek e müvével való elérése szemei előtt lebeghetett.

Szerintünk e czél az: hogy a városi kegyuraság körül felmerülhető visszaéléseket, a történet világával, lehetőleg háttérbe szoritani, megelőzni — a már meglevőket az egyéni sérelmek forrására és mibenlétökre való alapos és gondos figyelmeztetéssel, orvosolni segitsen.

Eléri-e a szerző e czélját?

A müvére nézve általunk tett kutatás, annak figyelmes és beható olvasgatása nyomán, meggyőződésünkhöz képest, merjük állitani, hogy eléri.

Álláspontunknak a müvel szemben való kijelölése igazolásául, annak helyes voltára nézve, engedtessék meg a szerzővel együtt állitanunk, hogy igenis «*szükséges a jogtörténeti alapok kinyomozása s ezen alapokon a régibb intézmények valódi lényegének megállapitása.*»

Igaza van. Hisz maiglan változhatatlanul érvényben van s fog maradni a jövőre is a jelentékeny igazság: «Cœca est jurisprudentia sine historia!»

A szerzőnek kiváló érdeme, hogy nézeteit történeti alapokra fekteti s a lehetőleg lépésről-lépésre követett fejlődés alapján vonja le a dolog természetének megfelelő, igazságosakul tekintendő jogelveit, igazolván egyuttal az azokra nézve gyakorlatilag tett rendelkezések és szabályok folytonosságával, azok erejét és hatályát a modern jogi életben.

A munka egyes részeinek czimei: I. *A városi kegyuraság eredete.* II. *A kegyuraság gyakorlása a hitfelekezetiség szempontjából.* III. *A városok kegyuri terhei és a hitfelekezetek községi segélyezése.* IV. *A városi kegyuraság viszonya az alapitványokhoz.*

Az első részben: «*A városi kegyuraság eredete*», a szerző történeti adatokra hivatkozva s történeti alapokra támaszkodva mutatja ki s igazolja, hogy a kegyuraság a magyar apostoli királyt megillető «*ius patronatus universale*» nyomán, egyszersmind «*ius spirituali annexum*». Mint ilyen, e jogosultság nem világi jogozat, hanem egyházi-közjogi jogositvány. E jogositvány hazánkban, a nálunk az apostoli királyokra ruházott egyházügyi befolyásnál fogva, hazánk közjogi fejlődésével kapcsolatosan, királyi adományozás tárgyát képezvén, a városok részéről is csak különös kiváltság czimén volt megszerezhető.

Végeredményképp határozottan azt kellett volna a szerzőnek állitania, hogy a városi kegyuraságnak, mint történel mileg kifejlődött positiv jogintézménynek megszüntetése vagy reformálása (nem mint a szerző teszi vagylagosan: *külön törvényhozási vagy legfőbb kegyuri*, hanem) *kizárólag királyi intézkedést követel s türhet meg.*[1]

Müvének már ezen részében utal szerző arra, a mit később még határozottabban hangsulyoz, hogy a király az ő általános kegyurasági hatalmánál fogva, a kegyuraság adományozása által, a városok egyházi önállóságát és függetlenségét biztositja.

Ez állitás helyességét elismervén, kénytelenek vagyunk másrészt kifejezni aggodalmunkat az iránt, mintha a felhozottak magukban talán már elegendő alap lehetnének annak határozott s nyilt igazságul való kimondására, mikép «a városi kegyuraságot létrehozó *uralkodó gondolat* a városok szabadságának és függetlenségének (politikai tekintetben), biztositása lett volna.»

Annak igazolása, mikép a kegyuraság a városok szabadságának és függetlenségének csakugyan uralkodó gondolata lett volna, meggyőződésünkhöz képest, csak akkor lesz teljesen eszközölhetőnek tekinthető, ha majd meg lesz irva a szabad királyi városok politikai szervezetének, a szerző által reá való utalással, emlitett fejlődési története.

A második részben, melynek felirata: «A kegyuraság gyakorlása a hitfelekezetiség szempontjából», a szerző a kegyuraságnak azon belső lényegéből, melynél fogva az, történetét és álladékát tekintve, az egyház részéről adott kedvezmény, egyházi-közjogi természetü egyéni jog, mely az egyház körén belül érvényesül, származtatja le azon mindenesetre egyedül helyes szabályt, mint jogelvet, hogy az államhatalom nem jogosult magával ez intézmény lényegével ellenkező szabályokat alkotni és hogy ezen kedvezményben, illetve annak, mint jogosultságnak tényleges gyakorlatában, érvényesitésében csak a katholikus egyház hivei vehetnek, jogos alapra támaszkodólag, részt.

A mint a fennebbi jogelvet, ép ugy mindenütt történeti adatokra hivatkozva, fejtegeti és fejti ki a szerző azon további, tagadhatatlanul szintén igaz s a jogelvből folyó követelményt, hogy annak meghatározása, ezen jogozat alanya mennyiben képes, vagy nem, az abból folyó cselekvények végrehajtására, kell, hogy mindig az egyházi jog elvei szerint s ezek értelmében ismertessék el eszközölhetőnek; valamint azon követelményt is, hogy a kegyurasági jogozat gyakorlata független az azzal egybekapcsolt terhek viselésétől, általában a kegyurakra megszabott kötelezettségek betöltésétől és teljesitésétől.

A történeti adatok és igazolványok, melyekre a szerző müve e második részében utal, igen tanulságosak.

Az ezekkel az adatokkal karöltve s azoknak nyomán, a városi kegyuraságra nézve, ennek gyakorlása körül, a szerző által levezetett részletes meghatározások, mint jogszabályok, egytől egyiglen mind helytállók, mert valamennyi mind magából a kegyuraság lényegéből származik.

Következik a harmadik rész: «A városok kegyuri terhei és a hitfelekezetek községi segélyezése.»

Ez a rész a kegyuraságot terheire nézve, az ujabb törvényeknek a hitfelekezetek közti viszonosság elvéből folyó intézkedésével, nevezetesen a hitfelekezetek községi segélyezése fogalmával s az ily segélyezésből előálló összegeknek a hitfelekezeti iskolák közt igazságos arányban való megosztásával szemben világitja meg.

Nagy mértékben megfigyelendő, mert tanulságos, mit a szerző erre nézve mond.

Azért mondjuk megfigyelendőnek kiváltképen azt, mert a fejtegetések nyomán, ugyanazon nyiltsággal s következetességgel, melylyel a kegyuraságra vonatkozó elveket az előbbi részekben levezette és megállapitotta, hasonlóképen kijelenthette volna, hogy, mennyiben a kegyuri terhek egyáltalán véve magán a városi összes közvagyonon s a kir. kiváltságok utján szerzett városi közjövedelmeken nyugszanak, az iskola-fentartási kötelezettség s az 1868: LIII. tcz. 23. §-ában szabályozott községi segélyezés határozottan nem vonatkozhatik a szabad királyi városok kegyuri jogával összefüggő terhekre; nem ugyanazositható a kegyurasági iskola-fentartási kötelezettséggel.

A tudománynak kötelessége és feladata a tételes törvényes intézkedésekkel szemban is nyiltan kimondani az igazság követelményét, kiváltképen az azok tekintélyén kifejlődött téves gyakorlattal szemközt.

Láthatni itt, mily veszedelmes háttérbe szorittatni, még inkább elavulni hagyni a tulajdonképi elveket.

[1] Kétséget egyébiránt nem szenvedhet, hogy a király, mint legfőbb kegyur, ez intézkedéseknél természetesen igénybe veheti és használhatja a törvényhozás közvetitését.

Nagyon alaposan igazolja a szerző, hogy a kegyurasággal járó terhek egyáltalában véve nem esnek, nem eshetnek a hitfelekezetek segélyezésének fogalma körébe és sajátságos, — mégis megelégedett csak annak megemlitésével, hogy az ujabbi törvényes intézkedéseknek a gyakorlati életben való érvényesülésökhöz csak *kétség* férhet?!

Gyakorlati nagy jelentőségü az, mit e részben a szerző a kegyuraságggal járó terhek viselése dolgában a peculium-féle elméletnek belevonásával felhoz.

Szerintünk, épen e terhek és természetök mivoltának nagyobb feltüntetésére nagyon helyén lett volna, épen ily monographikus természetü értekezésben, mely nemcsak a szakértők, hanem mindenkinek tanulságára készült, ezt a peculium-féle tant tüzetesebben, vagy legalább a peculium fogalmát, rövid elméletét megállapitva, kifejteni, előterjeszteni.

A negyedik rész végül: «A városi kegyuraság viszonya az alapitványokhoz», valóban szintén igen tanulságos képét tárja elénk annak, hogy mennyire kell őrködni egyesek- és közönségeknek s ezekben kivált az érdekletteknek a fölött, nehogy jogkörük, jogositványaik præcedensek, ezekre épitett gyakorlat folytán, megszorittassanak, eredeti tartalmukból kivetkőztessenek.

Készséggel aláirjuk szerzőnk azon nézetét, hogy «a szabad kir. városok kegyuri vagyon-kezelése, a kath. alapitványokat illetőleg, szintén a történelmi jogban gyökeredző intézmény, melynek rendezése csak a városi kegyuraság reformálása által eszközölhető. Addig is azonban az ide vonatkozó érvényes törvények épen tartására felügyelni a legfőbb kegyuri jogot gyakorló vallásügyi miniszterium feladata.»

Ennyit a munka irányáról, beltartalmáról, az az által reánk gyakorolt benyomás, a bennünk támasztott meggyőződés alapján, melynél fogva valóban lehetetlen azt minél melegebben nem ajánlanunk s nyiltan ki nem mondanunk, mikép kivánatos, vajha e mü ismerete minden hitfelekezet körében a lehető legnagyobb mértékben elterjedjen!

A mü kiváló becse az, hogy a történeti kutatások eredményét, az elméletet, kapcsolatba hozza a gyakorlati élettel, itt is igazolván a történet által a jogtudománynak tehető nagy és mellőzhetetlen szolgálatokat.

Azok is tanulhatnak e müből, kik hazánkban még oly ügyekre nézve is, melyek tisztán vagyon-kezelési természetüek, tartanak a kath. egyházi autonomia megállapitása s a hiveknek, a laikusoknak az egyházi kormányzati szervezetbe való közvetlen bevonásától. Dr. KLECKNER ALAJOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kamatok elévülési kérdéséhez.

A *Jogtudományi Közlöny* legutóbbi számában a Curiának 1889. évi 5517. számu határozata közöltetik, mely szerint egy 1869. évben megitélt, 1871. évben végrehajtási végzéssel ellátott készpénzbeli követelésnél az 1887. évben ismét folyamatba vett végrehajtási eljárás folyamán, a kamatokat csak a végrehajtási kérvény beadása, vagyis 1887. év október hó 15-től visszamenőleg 3 évről, vagyis 1884 október 15-től terjedő időre rendelte számittatni.

Ha ez intézkedés összevettetik az 1883: XXV. tczikk 19. §. második pontjával, lehetetlen, hogy kétely ne merüljön fel az olvasóban a törvény helyes alkalmazása tekintetében.

Az idézett törvény 1. pontja rendeli ugyanis, hogy a kamatok elévülnek, ha a hitelező azokat 3 éven át nem követeli. Ez elévülési idő számit attól az időponttól, a midőn a kamatok jogilag követelhetőkké váltak. Ha tehát csak ez a pont volna figyelembe veendő, ugy az 1869. évben megitélt, tehát jogilag követelhetővé vált kamatok mindenesetre az 1887. évben beadott folytatólagos végrehajtási kérelem szerint, illetve ettől visszamenőleg 3 évről érvényesithetők. Ugyde a következő pont rendelkezése hódol annak az elvnek, hogy a törvénynek visszaható ereje nincs, rendelvén, hogy «a jelen törvény hatályba lépte előtt lejárt kamatokra az elévülési idő azon év végétől számitható, melyben a jelen törvény hatályba lép.»

Minthogy pedig az 1883: XXV. tcz. 1883 julius 1-én lépett életbe, tehát az 1869. évben jogilag követelhetővé vált kamatok 3 évi elévülési ideje 1883. évi deczember hó 31-től számitandó, mint a fent idézett törvény 19. §. 2. pontja ezt rendeli, vagyis, ha a felperes a szóban forgó kamatokat 1889-ben követelhette volna, az esetben érintetlen maradván — a törvény visszaható ereje hiányában — a törvény életbe lépte előtt lejárt kamatok követelhetési joga, elévültnek csak 1884., 1885., 1886. évekről volna tekinthető a kamat, mert 1883 deczember 31-ig semmiféle törvény annak elévülését nem rendelte; az adott esetben tehát, melyben ugyanis a folytatólagos végrehajtás 1887. év október 17-én kéretett, nézetem szerint kamat-elévülés fen nem forog, mert 1883. évi julius 1 én lépvén a törvény életbe, az ezt megelőzőlegt lejár kamatok elévülési ideje csak 1886. évi deczember hó 31-én kezdődött, akkor telvén le a 3 év, mig ellenben a Curiának fen idézett határozata a törvény 19. §-ának csak első pontját véve figyelembe, az 1869. évtől 1884 október 15-ig folyó kamatokat elévülteknek mondotta ki.

Látszólag ugyan az adott eset és jelen érvelés közt némi ellentmondás van, mert az 1887. évben folyamatba tett végrehajtás alkalmával már eltelt a törvény életbe lépte óta 3 esztendő; azonban ez csak látszat, mert a törvény 19. §. 2. pontja világosan kivételt tesz a törvény életbelépte előtt lejárt kamatokra nézve, tehát azokat nem érinti.

BIRÓ VILMOS
kir. tszéki biró.

A Btk. 232. §-a és a 12 éven aluli életkor.

A budapesti kir. itélő tábla által 1888. évi 29,070. sz. a. hozott itélet indokaiban (l. *Büntető Jog Tára* XIX. k. 16. sz.) a következő passust olvasom: «vádlott tette, mint 12 éven alóli nőszemélyen elkövetett, *tehát erőszakkal véghezvitt*, a Btk. 232. §-ának 2. pontja szerint minősül.»

A kir. Curia ezen itéletet 1889. évi 2276. szám alatt *indokolásánál fogva* helybenhagyta.

Minthogy épen nem tekintem axiomának azt, hogy 12 éven aluli nőszemélylyel való nemi közösülés *minden körülmények közt már ezen életkornál fogva* erőszakos nemi közösülést képez, a fenti kijelentés *határozottságával* szemben annak *igazságát* kutatni nem tartom feleslegesnek.

Judikaturánk azon relatiót, melyet a 12 éven aluli életkor és az erőszakos nemi közösülés (esetleg szemérem elleni erőszak) közt megállapit, eddig azzal indokolta, hogy a 12 éven alóli gyermeknek akarata a törvény értelmében nincsen» (Curia 5893/80. sz. a. *Büntető Jog Tára* I. k. 133. l.), «a 12 évet még tul nem haladott gyermek egyáltalán akaratnyilvánitásra képtelen állapotban levőnek ismertetik a Btk. által» (Curia 270/81. sz. a. l. *Büntető Jog Tára* I. k. 371. l. s ugyanott a Curia büntető tanácsainak 1881. évi 8509. sz. teljes-ülési határozata), «a 12 éven alóli korban lévő egyének akaratuk nyilvánitására képességgel nem birnak» (Marosvásárhelyi kir. itélő tábla 1967/83. sz. a. *Büntető Jog Tára* VII., k.), «tekintve, hogy vádlott merényletét egy 12 éven alóli, a törvény értelmében akaratnyilvánitásra nem képesitett nőszemélyen vitte véghez» (Curia 1889 január hó 5-én 9413/88. sz. a. *Büntető Jog Tára* XVIII. k. 309. l.).

Mig tehát eddig az akarat hiánya és az akaratnyilvánitás képtelensége vétetett a minősités alapjául, most már azon

kijelentéssel is találkozunk, hogy a 12 éven alóli nőszemélyen véghezvitt cselekmény egyenlő egy *erőszakkal* véghezvitt cselekménynyel.

A felsoroltakkal szemben megállapitandó: hogy a 12 éven alóli nőszemélynek a «törvény értelmében» és de facto, csakugyan nincs-e akarata, hogy tehát akaratnyilvánitásra csakugyan képtelen-e, s hogy a rajta *erőszak nélkül* elkövetett cselekmény csakugyan *erőszakos* cselekmény-e?

Mielőtt e kérdésekre a választ megadnám, előre bocsátom, hogy az «akarat» fogalma független a «cselekvési képesség» magánjogi és a «beszámithatóság» büntetőjogi fogalmától. Az, hogy a jog füz-e hozzá jogi következményeket vagy sem, teljesen közömbös lételére nézve, a mint viszont a jog sem kutatja, fenforog-e az akarat vagy sem, midőn a «cselekvési képesség» és a beszámitás fogalmait megállapitja.

Midőn tehát a jog bizonyos egyének cselekményeitől megvonja a «jogkövetkezményeket», ezt nem azért teszi, mivel azon egyén a megvont jogkövetkezményeket *akarni* nem lenne képes, valamint az, hogy valakinek cselekménye neki be nem számittatik, még nem jelenti azt, hogy az illető a cselekményt nem akarta és nem is akarhatta. Ennek okszerü következménye pedig az, hogy semmiféle törvény nem deklarálta és deklarálja azt, hogy a 12 éven aluli gyermeknek «akarata nincsen», különösen pedig a magyar büntető törvényből ily deklaratiót kiolvasni nem lehet.

A Btk. 83. §-ára hivatkoznak. E szakasz kizárja a bünvádi eljárást azokra nézve, kik a büntett vagy vétség elkövetésekor 12-ik évüket meg nem haladták. Kizárja pedig azért, mert az ily koru egyéneknél nem tételezhető fel az, hogy cselekményeik *büntethetőségét* felismerni képesek lennének. A német birodalmi büntető-törvénykönyv 55. §-a (Wer bei Begehung einer Handlung das zwölfte Lebensjahr nicht vollendet hat, kann wegen derselben nicht strafrechtlicht verfolgt werden) azzal indokoltatik, hogy «der Mensch ermangelt bis zu einem gewissen Lebensalter einer *strafrechtlichen* Zurechnungsfähigkeit überhaupt», mert hiányzik «die zur Erkenntniss der *Strafbarkeit der Handlung* erforderliche Einsicht».

Tehát nem az «akarat hiányával», hanem a *büntethetőség felismerésének hiányával* indokoltatik a törvény idézett szakasza, s csak igy értelmezhető a magyar Btk. 83. §-ának intézkedése is.

Hogy azután a 12 éven aluli vagy 12 éven felüli gyermekben a szabad akarat elhatározási képessége megvan-e vagy sem, az mindenkor a gyermek-individuumtól függ. Az egyikben megvan korábban, a másikban később. Igy tehát a Btk. 83. §-ában megállapitott korhatár nem valamely anthropologiai sarktételen alapul, hanem megállapittatott, mert — a törvény indokolása szerint — teljesen összhangzásban van viszonyainkkal.

Azaz: tekintve, hogy nálunk a gyermekek tulnyomó többségénél (tehát nem mindnyájánál) az értelem magasabb foka, a plenus intellectus körülbelül a 12 éves életkorban fejlődik ki, a törvényhozó *generalisálva* ezen életkorban állapodott meg.

De vajon szabad-e generalisálni, midőn egy harmadik személy cselekményének büntetőjogi minősitéséről van szó? Vagy más szóval, lehet-e bünügyekben *ténykérdéseket praesumptiók segélyével* megállapitani? Én azt hiszem, hogy nem.

S hogy ez uton haladva, lejtőre jutunk, mutatja azon példa, mely jelen soraim megirására késztetett: «A büncselekmény 12 éven alóli nőszemélyen követtetett el, *tehát erőszakkal véghezvitt.*» Nem kételkedem benne, hogy a passus fogalmazásánál az «erkölcsi erőszak» lebegett a felső bíróság szemei előtt, vagyis az akaratnélkülinek supponált egyénen physikai kényszer nélkül gyakorolt «douce violence», mit az is igazol, hogy az *erőszak* daczára a kérdéses cselekményt nem a 232. §. 1., hanem 2. pontja szerint minősitette.

Ámde mily könnyü most már annak, ki a felső birságok utmutatásait kritika nélkül követi, átlépni a 232. §. 2. pontjáról annak 1. pontjára! Végre is — igy fog gondolkozni — ha már erőszakról van szó, keressük fel ott, a hol meg van láthatóan, kiirva, mint épen a 232. §. 1. pontjában! Vagy pl. a 344. §-ban, stb.

Ime a lejtő, melyre olykép jutottunk, hogy nem a kellő helyről indultunk ki. Hagyjuk el a lejtőt mielőbb. Ne kössük meg kezeinket ott, hol a törvény szabad kezet enged nekünk. Vizsgáljuk meg tehát *esetről-esetre* — miként ez kötelességünk — vajon fenforognak-e a 232. §. 1. vagy 2. pontjában jelzett körülmények, akár 12 éves és egy napos, akár egy nap hiján 12 éves nőszemélyről van szó, s ne érjük be a születési bizonylat megtekintésével, ha ez talán kényelmesebb lenne is. Az pedig, hogy egy «teljes-ülési határozat» és hasonértelmü itéletek egy egész sora által már mintegy lekötve vagyunk, ne feszélyezzen bennünket. Már Ulpianus azt tartotta: Non omnis optime judicavit, qui ultimus sententiam tulit.

Dr. KÉRI MIKLÓS,
kir. alügyész.

Külföldi judikatura.

169. Az üzleti könyvek felmutatása csak azon esetben rendelhető el, ha az ellenfél azok tartalma tekintetében határozott tényeket, nem pedig csupán levont eredményeket állit. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

170. Kereskedelmi csőd csak bejegyzett kereskedő ellen rendelhető el, mert a csődtörvény 253. §-a értelmében a czégjegyzékbe is bevezetendő, a mi be nem jegyzett kereskedőnél meg nem történhetik. *(Bécsi legfőbb törvényszék;* egyez ezzel a mi gyakorlatunk is.)

171. A kereskedő könyveit birói meghagyás folytán csak a maga illetékes kereskedelmi birósága előtt tartozik felmutatni, nem pedig a perbiróság előtt is. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

172. Minthogy a kereskedelmi törvény 29. §-a a másolati könyvről külön szól, nem az egyéb üzleti könyvekről együtt, a 34. §. szerint pedig a biróság csak az üzleti könyvek felmutatását rendelheti el, a kereskedő másolati könyvének felmutatása — nem lévén tulajdonképeni üzleti, hanem csak segédkönyv — önállóan el nem rendelhető, hanem csak olyankor, a midőn az üzleti könyvekbe való betekintést vagy azok tartalmának magyarázatát megkönnyitik. *(Bécsi legfőbb törvényszék)*

173. A tejárusitó köteles mint kereskedő czégét bejegyeztetni. *(Bécsi legfőbb törvényszék)*

174. A kereskedelmi biróság ügybiróság lévén, szorosan adva kell lennie azon előfeltételnek, mely valamely ügynek az általános illetőség alóli elvonásával a maga külön hatáskörének megállapitásához szükséges. Ez okból nem elegendő, hogy a k. t. 260. §-ára alapitott kereskedelmi biróság elé vitt perben alperes a peresitett ügylet megkötésekor kereskedő volt, hanem kell, hogy a kereset megindításakor is kereskedő legyen. *(Bécsi legfőbb törvényszék)*

175. Ha az esküt tevő fél a biróság ama kérdésére, hogy a neki megitélt és felolvasott esküt leteszi-e, nem válaszol és eltávozik, utóbb azonban az eskü letétele végett jelentkezik s azt állitja, hogy ő az esküt nem jól értette, az ellenfél pedig nem tett még inditványt az iránt, hogy az esküt le nem tettnek kimondassék, ténykérdést képez, hogy a válasz megtagadása az eskületét megtagadásának tekintendő-e. *(Német birodalmi törvényszék.)*

A Wach-féle büntetőjogi szeminarium Lipcsében.

Midőn a Wach-féle szeminarium berendezését e sorokban vázolom, teszem azt a szemináriumi tárgyalások alkalmából szerzett tapasztalatok alapján.

Wach a szeminarium tartásával kettős czélt akar elérni: 1. a hallgatósággal el akarja sajátittatni a törvények tartalmát és szellemét s azok interpretatiója s az egyes esetekre való alkalmaztatása körüli eljárást; 2. az egyes eseteknek a különböző tételes jogok szerinti eldöntése által bevezeti a hallgatóságot az összehasonlitó büntető-jogtudományba és megismerteti velük a különböző népek büntetőjogát.

A mi a szeminarium tárgyalási menetét illeti, az a következő. A szeminarium heti két egymásutáni órában tartatik meg félbeszakitás nélkül. Az óra előtt a famulus kioszt egy litografált esetet, melyet a hallgatók közül azok, kik akarják — e tekintetben kényszer nem létezik — otthon kidolgoznak és a következő órában a dolgozatokat a famulus révén átadják a tanárnak. A tanár ezen dolgozatokat lakásán átveszi és mindegyikre megteszi irásbeli megjegyzéseit, mint széljegyzeteket. A következő órában az egyes véleményeket azonosságuk szerint csoportositja, kritizálja és czáfolgatja; még azon vélemény ellen is felhoz minden lehető ellenérvet, melyet ő maga is helyesel, a melyet azonban a tárgyalás e stadiumában még titokban tart. Ezután megkezdődik a vita. Wach sarkastikus megjegyzéseivel, metsző gunyjával kirántja a természeténél fogva már apathikus német deákot lethargiájából; mindannyian neki esnek a mesternek, hévvel és erővel, ugyszólván elkeseredéssel folyik a harcz. De a mester a vihart nemcsak felidézni, hanem lecsillapitani is tudja. A hallgatók kifogyván az érvekből, lesujtva az ellenérvek által: Wach reflectál a hallottakra, megdönti mindazt, a mit a hallgatóság és esetleg ő maga saját véleménye ellen felhozott és a tisztázatlan eszmék chaoszából kiemelkedik egy kidomborodott vélemény, mely meggyőz átlátszó tisztaságával és vakit érveinek ragyogásával.

Wach az esetek kitüzésénél eltér a német esetgyüjtemények esetfelsorolási módjától, a mennyiben nem követi a kodex sorrendjét, hanem az esetek a a kodexnek majd ezen, majd azon részére vonatkoznak.

Az esetek legnagyobb része a vagyon ellen elkövetett büntényeknek qualifikálhatók, lopási, csalási és hamisitási bünt ények. Legtöbbnyire birói itélet tárgyát képezett esetek tüzetnek ki és ez által az esetek és maga a szeminarium sokkal közelebb állanak az élethez, mint a kathedrához, illetőleg a kathedrán előadottakhoz, a mi, tekintve azt, hogy a német egyetemeken a büntetőjogi előadások tisztán doktrinális jellegüek és az élettel majdnem semmi összefüggésben sincsenek, nagyon üdvös; mert az által, hogy gyakorlati esetek tárgyaltatnak, a szeminarium a büntetőjogi előadásokat közelebb hozza az élethez.

A hallgatók által készitendő dolgozatokat illetőleg a következő eljárás divik. Mindenekelőtt a ténykérdésben akár szóbeli, akár irásbeli vitának nincs helye. Egyszer megtette Wach azt a tréfát, hogy szándékosan nem emlitett meg egy fontos tényálladéki elemet és csak miután a vita teljesen meddő maradt, emlitette föl a kihagyott tényálladéki elemet. A dolgozatokban első helyen megállapitandó a tényálladék létrehozásában résztvevők viszonya magához a tényálladékhoz, azután a deliktum szerzőinek viszonya egymáshoz, végül pedig kellő indokolással qualifikáltatik a büntény. Az indokolásnak tisztán a törvénykönyv §-ain kell felépülnie a doktrinalis tételeknek teljes mellőzésével.

BILLITZ BÉLA.

Különfélék.

— **A kir. Curián** polgári teljes-ülés lesz február 28-án. Vitás elvi kérdés: «Közös tulajdont képező egy telekkönyvi jószágtestnek egyik tulajdonostárs jutalékára bekebelezett zálogjog hatálya kiterjed-e a másik tulajdonostársnak jutalékára is, hol ezen jutalékot a zálogjoggal terhelt birtok tulajdonosa a zálogjog bekebelezése után tulajdonosul megszerezte és ezen utóbb szerzett jutalék még zálogjoggal terhelve nem volt?»

Előadók: Puky Gyula és Süteő Rudolf curiai birák.

— **A kir. Curia** által a mult évben elintézett 25336 ügy közül a kir. táblai itéletét helybenhagyólag intéztetett el 11,990, visszautasitólag 5119, megváltoztatólag 4879, feloldólag 428, megsemmisitőleg 170, rendelvényileg 516, egyéb intézkedés utján 2234. Ülésben (tartatott 1944 nyilvános ülés) intéztetett el 23,831, ülésen kivül 1505 ügy. Összülés volt 11, teljes (szakosztályi) ülés 8, és pedig 6 polgári, két büntető. Birságolási eset 20 fordult elő; a kirótt birságok összege 885 frt.

— **A kir. Curia** 1889-ben négy esetben mondott halálitéletet. Kivégzés azon évben *egy* volt.

— **Az igazságügyminiszter** megküldte a Plósz-féle perrendtartási javaslatot véleményezés végett a budapesti egyetem jogi karának. A javaslat kiadatott Dr. *Herczegh* Mihály és Dr. *Kováts* Gyula tanároknak.

— **Itélet-e vagy végzés?** Birói körökből vettük a következő sorokat:

Midőn a felső birőság az itéletet feloldja vagy megsemmisiti, természetesen végzés alakjában határoz.

Miért? Mert az ügyet érdemlegesen nem dönti el.

Rendszerint feloldja, illetőleg megsemmisiti ily esetekben az itéletet egész terjedelmében, habár annak egy részére a felebbezés ki nem terjedt is. De vannak esetek, a mikor az itélet felebbezetlen részét *érintetlenül* kell hagynia, mig a felebbvitt részt feloldja vagy megsemmisiti.

A birák némelyike az ily határozatot itéletnek czimezi, sőt olykor a tanács aként alakul, hogy az ily határozatot itélet alakjában mondja ki a felső birőság. Ez készt a felszólalásra.

Ennek nincs értelme.

Hiszen érintetlenül hagyni valamely határozatot, annyi mint azt felül nem vizsgálni. Az érintetlenül hagyott rész épen csak olybá tekintendő, mint az oly alsó birósági itélet, mely nem is került a felső birósághoz. Csak a felülvizsgált rész kiemelése érdekében kell rámutatni arra a részre, melyhez a felső birőság hozzá nem szólt.

A felsőbirósági határozat tehát csak a felülvizsgált részre vonatkozván, csakis ennek természete lehet szabályozó arra nézve, vajon a felső birósági határozat itélet-e vagy végzés.

Itélet akkor, a mikor a felső birőság legalább egy részben érdemlegesen helybenhagyja vagy megváltoztatja az alsó birőság itéletét, ellenben midőn a felső birőság feloldó vagy megsemmisitő határozatot hoz és *az érdembe egyáltalában nem bocsátkozik*, határozata mindig végzés, tekintet nélkül arra, hogy az itéletnek egy részét ugyanakkor érintetlenül hagyta-e vagy sem.

Kivánatos volna, hogy a birói gyakorlat egyöntetüleg ehez alkalmazkodjék. *B. E.*

— **A Magyar Jogászegylet igazgató választmánya** február 1-én ülést tart, melyen a rendes évi közgyülés iránti előkészületek fognak megtétetni, s a börtönügyi bizottságnak, halmozott hivatalos teendői miatt visszalépett jegyzője helyett uj jegyző fog választatni.

— **Nevezetesebb bünesetek** czimü vállalatnak, melyet Kossutány Géza törvényszéki biró szerkeszt, második kötete jelenik meg rövid idő mulva. Tartalmazza a *belgrádi fejedelemgyilkosság* világhirü esetét.

— **A Pribil-ügy** a napokban felérkezett a kir. Curiához. Előadója Sélley Sándor curiai biró, az első bünügyi tanács tagja. Az elnökséget ezen tanácsban Daruváry Alajos a kir. Curia másodelnöke viszi. Jogászkörökben feszült érdeklődéssel várják a legfelső fok itéletét.

— **Dr. Szentpétery János** tordai orvos ur hosszabb választ küldött be hozzánk a lapunk 3. számában a bonczasztalokat tárgyazó közleményre. Közöljük belőle a következő *tárgyi* részletet:

Azon kifogás, hogy alkalmatlan a bonczasztal szállitása és ennek folytonos tisztogatása, valamint az impregnálódás, csak *egy* biróságnál lőn felemlitve; de ennek ellenében szolgáljon tudomásul, hogy ezen birőság kivételével egy sem tartotta érdemesnek ily nem létező s különben kicsinyes dolgokat megemliteni, hanem igen is nagyon előnyösen nyilatkoztak sokoldalu hasznavehetőségéről. E mellett azt is szem előtt kell tartani, hogy a czél nem az volt, hogy a birósági kiküldöttek ezen asztalt mindig és minduntalan magukkal vigyék, hanem az, hogy czélszerünek bizonyulván be, oly számban leend az a vidéken szórványosan beosztva, hogy a kiküldöttség mindig készen kapja. Különben a magas kormány, azt hiszem, igen jól tudta, mit cselekszik, midőn nagyon sok tekintetből országszerte melegen ajánlta. A hol szükségét látják fenforogni, be is fogják szerezni. Azon állitás pedig, hogy téli időben a szabadban bonczolás történik: egyszerü absurdum. S igy elesik ama feltevés, hogy a hullarészek az asztalra fagyhatnának. Végül visszautasitja, mintha bárhol ajánlatot tett volna, miszerint 100,000 frtért 4000 darabot előállit.

— **A kolozsvári ügyvédi kamara** évi jelentése az ügyvédrendtartásról következőket irja:

«Tizenöt éve immár, hogy az 1874: XXXIV. tcz. érvényben van; de az ügyvédség fejlesztésére jótékonyan nem hatott. E törvény főleg állami érdeknek szolgál, a mennyiben az ügyvédek és üdvédjelöltek nyilvántartásának ellenőrzésének

terhe levétetett a bíróságról s az ügyvédekre helyeztetett át. A jogkereső közönség érdekei megóvásáról gondoskodik, de nem az ügyvédekéről a közönséggel szemben. Az ügyvédekre nézve kötelességeket s kötelességszegés esetén megtorlást tartalmaz, de nincs oly §-a, mely az ügyvéd jogait a megbizó közönség ellen biztositaná és oltalmazná. Egyetlen év sem mult el, hogy ennek az áldástalan törvénynek revisiója ne sürgettetett volna. Miniszterek mennek, miniszterek jönnek, de ez a gyülöletes törvény folyvást marad.»

— **Az elmekórtan tankönyve** jelent meg dr. Salgó Jakabtól, a lipótmezei tébolyda elsődorvosától. Szerző részletesen foglalkozik az elmebetegségek tüneteivel, azok okaival és egyes formáival. Különös érdekkel bir a jogászokra nézve is a bevezetés, melyben helyes érzékkel jelöli ki szerző az orvos feladatát a törvényszéki szakértői vélemények tekintetében s vonja meg a biró s az orvosszakértő hatáskörének határát.

— **Dr. Jellinek Arthurnak** a hagyatéki eljárás tervezetéről a budapesti ügyvédi kamarai választmány megbizása folytán szerkesztett véleményét jelen számunk rendkivüli mellékletén közöljük. A választmány legközelebbi ülésében veszi tárgyalás alá a dolgozatot

Nemzetközi szemle.

— **Az elővizsgálat hiányos szabályozásáról az osztrák büntető eljárásban** értekezett *Madejski* tanár és osztrák képviselő a lembergi tartományi gyülésen. Szerinte az egész vizsgálati ügy ugy van berendezve, hogy belőle azon vezéreszme világlik ki, hogy csak vázlatát képezi egy képnek, melyet a tárgyalás van hivatva nyujtani, csak előkészület, csak ideiglenes valami, mi senkinek határozottan nem árthat, mert a tárgyalás mindent jóvá tehet. Ebből fontos következmények származnak, melyek a következőkben foglalhatók össze. Addig mig valaki a tárgyalásnál kieszközölte annak kimondását, hogy nem vétkes, addig személyes szabadsága nem őt illeti, hanem a közvádlót és a vizsgálóbirót. Angliában ellenben, — hol az állami institutiók ismert óvatossággal meg szokták őrizni a polgári jogokat, — azt tartják, hogy addig, mig valakinek vétkességét megállapitó itéletet nem hoznak, addig annak személyes szabadsága kizárólag őt és csakis őt illeti. Az osztrák büntető perrendtartás hamis vezéreszméjének következményei általában azon könnyüségben nyilvánulnak, melylyel bizonyos személyek ellen bizonyos büntett miatt vizsgálatokat inditanak, és a mi még többet jelent, *azon könnyüségben, melylyel a vizsgálati fogságot kimondják.* 1884-ben egész Ausztriában átlag 36%-ot tett ki azon vádlottak száma, kiket nem találtak vétkeseknek. (Mozgás.) 1874-ben egész Ausztriában átlag 48%-ot tett ki a letartóztatottak száma, 1884-ben 68%-ot és 1880-ban már 74%-ot. (Mozgás.) Ha 68% vádlottat letartóztattak, és ha csak 64%-ot itéltek el, akkor a vádlottak közül 4%-*kal több volt vizsgálati fogságban, mint a mennyit egyáltalában elitéltek.* Pedig a bíróságok viszonylag még többet itélnek el azok közül, kik szabad lábon vannak. Igen gyakran rendelnek el vizsgálati fogságot valamely büntett felőli puszta feljelentés folytán a nélkül, hogy utóbbinak hihetősége kellőleg constatáltatnék. Ha a rendőrség vagy a csendőrség feljelentéseket tesz a közvádlónál, akkor nem is szabad csodálkozni, hogy ezen hatóságok nem elégszenek meg pusztán a büntett tiszta tényével, hanem egyszersmind hivatalos buzgóságuknak positiv eredményét is akarják felmutatni a közvádló előtt. És meddig terjed ezen buzgóság némelykor, különösen a csendőrségnél, az amugy is nyilt titkot képez. Az utolsó husz esztendő alatt magában Lembergben 14 gyilkosságot követtek el, melyek közül a rendőrség egyetlen tettest sem deritett ki. A Madejski által felemlitett példák igen élénken illustrálják azon könnyüséget, melylyel az embereket személyes szabadságuktól megfosztják és az ez által ejtett sebek helyrehozhatatlanságát. Egy ártatlanul letartóztatott népiskolai igazgató, ki 3 napot volt kénytelen kitanult gazemberek társaságában tölteni, odanyilatkozott, hogy örömest áldozott volna életéből tiz évet, ha csak azon 3 napi vizsgálati fogságot kikerülhette volna.

— **A rabtartási költségek** ez idei megállapitása tekintetében a cseh bíróságoknál nagy eltérések mutatkoznak; igy pl. azok a prágai országos törvényszéknél naponkint és fejenkint 42·5 kr. tesznek ki, holott a chrudiminél csak 31·5 krt; a cseh járásbirósági fogházak közül felemlitjük mint legdrágábbat a brüxit 38 krral, és mint legolcsóbbat a leitmeritzit 29 krral. *G. L.*

— **Szerencsétlenségnek tekinthető-e kereskedőnél a verseny?** Ezen kérdéssel foglalkozott legutóbb az osztrák semmitőszék. Egy kereskedőt t. i. vétkes bukással vádoltak. Vádlott azzal védekezett, hogy a verseny folytán ment üzlete tönkre, ez tehát oly szerencsétségnek tekintendő, mely miatt képtelenné vált hitelezőit teljesen kielégiteni. A leobeni törvényszék azonban hat heti elzárásra itélte vádlottat. Az osztrák semmitőszék elvetette az ezen itélet ellen vádlott által beadott semmiségi panaszt, mint alaptalant, mert *a verseny közbenjötte nem tekinthető a kereskedőnél szerencsétlenségnek*, mert mindig az üzleti ember ügyességének képezi feladatát oly irányban müködni, hogy a versenyt legyőzze.

— **Lombroso** alapvető munkájának második kötete is megjelent német forditásban. Czime ugyanaz, mint az első köteté: *Der Verbrecher in anthropologischer, ärztlicher und juristischer Beziehung.*

— **A John-féle bünvádi eljárási kommentár** harmadik kötetének első fele megjelent. John halála folytán a kommentárt Lilienthal marburgi tanár folytatja. Eddig a törvénynek körülbelül fele van feldolgozva s igy előreláthatólag hat kötet lesz a kommentár.

— **A német ügyvédek**, mint annak idején emlitettük, a polgári törvénykönyv javaslatának megbirálására füzetes vállalatot alapitottak. Ezen vállalatnak most utolsó füzete jelent meg. Az ügyvédek sokkal kedvezőbb véleménynyel vannak a javaslatról, mint a tanárok és a birák. Az ügyvédek kritikája leginkább a részleteket tárgyalta.

— **A müncheni egyetem** jogi karánál az idei nyári félévre hirdetett előadások közül felemlitjük *Kleinfeller* egyetemi magántanárét, ki «a nemzetközi börtönügyi kongressusok tevékenységéről» szóló kollegiumot hirdetett. *G. L.*

— **A nemzetközi büntetőügyi egyesület** a f. évben *Bernben* fogja ülését tartani és azon, felkérés folytán, a schweizi szövetségi tanácsnak ez idei elnöke Ruchonnet fog elnökölni.

— **A franczia semmitőszékhez** 1887-ben mindössze 862 semmiségi panasz érkezett polgári ügyből folyólag. Teljesülés elé négy ügy került.

— **A lissaboni jogászgyülés tárgyalásait,** melyekről mint kiváló érdekességüekről megemlékeztünk egyik utóbbi számunkban, egész terjedelmökben közli a *Revue de droit international* utóbbi száma. (1889: 3. és 4. füzet.)

— **Ártatlanul halálra itéltek.** Egy birákból álló külön bizottság Angliában minap egy Travis nevü embert ártatlannak nyilvánitott, kit 1886-ban a chesteri esküdtszék téves desből, egy általa állitólag elkövetett gyilkosság miatt halálra itélt. Midőn azonban komoly aggályok merültek fel bünössége tekintetében, átváltoztoztatták büntetését életfogytiglani kényszerszolgasággá. Büntetésének végrehajtása közben az eset további nyomozása az elitélt ártatlanságát deritette ki, s ez utóbb a kormánytól kártalanitást kapott. A halálbüntetés eme szörnyü hátrányát egy más hasonló eset is bizonyitja, mely legutóbb Viscousinban (Egyesült-Államok) előfordult. Ezen állam Sparta nevü városában nemrég meggyilkoltak valakit, azonban a gyilkos megszökött. Két hóval utóbb egy belmonti (Viscousinban) kereskedő érkezett meg Spartában, kit tettesként rögtön elfogtak. Több tanu megesküdött egész határozottan arra, hogy látták őt, midőn a tettet elkövette. A bizonyitás oly teljes volt, hogy az illetőt gyilkosság miatt elitélték. Szerencséjére Viscousinban már rég eltörölték a halálbüntetést; igy hosszu tartamu fogházbüntetésre itélték az illetőt. Ez alkalmat nyujtott neki, hogy végül alibijét bebizonyithassa. Mert a gyilkosság éjjelén részt vett egy tánczmulatságon Belmontban, a hol őt *100-nál többen látták.* Ártatlansága kiderült és kiszabadult. Időközben azonban a valódi tettest fedezték fel és tartóztatták le, ki a tett elkövetését be is vallotta. Ekkor tényleg látták, hogy az ártatlanul elitélt és a valódi bünös oly annyira *feltünően hasonlitanak egymáshoz*, ugy az arczvonások, valamint egész megjelenésük tekintetében, hogy alig lehetett őket egymástól megkülönböztetni. *G. L.*

A rendes mellékleten közöljük Dr. Beck Hugó jogászegyleti előadásának egy részét.

A mellékleten közölt bünügyi döntvényre olvasóink figyelmét különösen felhivjuk.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 6. SZ. Budapest, 1890. február 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... ... 6 frt, negyedévre ... 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német tervezet a végrehajtási eljárásról az ingatlanokra. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti ügyvédtől. — A polgári szóbeli eljárás legujabb tervezete. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Az unitárius házassági jogról. (Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.) KŐVÁRY MIHÁLY kolozsvári ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A Btk. 359. §-nak értelmezése. *B. E.* kir. táblai birótól. — A fővárosi törvényszékek. *G. S.*-tól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a *Jogt. Közl.* 1889. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A német tervezet a végrehajtási eljárásról az ingatlanokra.

A türelmetlenül várt német tervezet, melynek tárgya a végrehajtási eljárás az ingatlanokra, végre e napokban megjelent. Az agrar-politikai áramlat magáévá tette e kérdést, ezzel kiragadta azt ama szük keretből, melyben a törvénykezési eljárás sok kérdése mozog és általános, ugy közgazdasági, mint politikai jelentőséggel ruházta azt fel. A mi törvényhozásunk termeiben is többször szóba került ily módon e tárgy, javaslatok tétettek a mai végrehajtási szigornak enyhitésére a földbirtokos osztály érdekében. Mindeddig azonban e kérdés a megvitatás stadiumában maradt és a végrehajtási törvény szándékolt reformjának elejtésével egyelőre e tervek is háttérbe szorultak. Ujabban ugyan azt halljuk, hogy az igazságügyminiszterium a legkiválóbb szaktekintélyt ez irányban, Imling Konrád kir. táblai birót, megbizta a revisio tervezetének elkészitésével; de azt hiszszük, a mennyiben a végrehajtási eljárás revisiója tényleg napirendre tüzetnék, az egyelőre csak nehány pontra, például a jogorvoslati rendszerre és más a mai törvényt lényegében nem érintő eljárási szabályokra fog kiterjedni, az eljárás alapelvein azonban nem fog változtatni. A végrehajtási eljárás alapelveinek átdolgozásához csak akkor foghatunk, miután egyrészről a perrendtartási reformot befejeztük, másrészről pedig a dologi jogot kodifikáltuk. Ekkor az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárásnak reformja is kikerülhetlen lesz, addig azonban időelőtti.

Ezen okból a német javaslat ránk nézve nemcsak általános tudományos érdekkel, de különös gyakorlati jelentőséggel is bir, mert a végrehajtási eljárásnak egykor nálunk is keresztülviendő reformjában bizonyára ez lesz hivatva mintául szolgálni.

Az alapelv, melyen az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárás tervezete épül, ellentéte amaz elvnek, melyet a mi végrehajtási eljárásunk fogadott el. A mi eljárásunk ugyanis azon elvet viszi mereven keresztül, hogy a hitelező jogositva van az ingatlannak árverés utjáni leütését a legtöbbet igérőre követelni, bármily csekély is a felajánlott vételár. Ezzel szemben a német tervezet a *fedezet elvét* (Deckungsprincip) fogadja el, a mely szerint az ingatlan végrehajtásilag csak ugy adható el, ha az eredményezett vételár a végrehajtató hitelező követelését megelőző jelzálogi követeléseknek és az eljárás költségeinek fedezésére elegendő. Ezen összeg, melyet a bíróság előzetesen megállapit, képezi a kikiáltási árt és ezen alul szállani nem lehet.

A tervezet ezzel elhagyja a közönséges német jognak nálunk is elfogadott álláspontját és visszatér a római jog álláspontjára, melyet különben több német particularis jog mindig követett, mely az irodalomban és a 12 német jogászgyülésen általában pártolásra talált és melyet az uj 1883. évi porosz, 1884. évi szász és 1886. évi bajor törvények az ingatlanokra vonatkozó végrehajtásról is elfogadtak.

A római jog szerint ugyanis a záloghitelező az ingatlant csak cum suo onere, azaz az ő zálogjoga előtt keletkezett jogok sérelme nélkül adhatta el. A romanisták ez elvet a dologi jog lényegéből folyónak tekintik. Az ingatlanra gyakorolt dologi jog nem szenvedhet csorbát sem a tulajdonosnak utólagos rendelkezései által, sem pedig az által, hogy mások utóbb szerzett jogaikat a tulajdonos ellen érvényesitik. Az előző jelzálogi hitelező nem köteles türni, hogy egy következő jelzálogi hitelező oly módon árvereztesse el az ingatlant, hogy az ő, az előző követelése kielégités nélkül maradjon és mégis zálogjogát az ingatlanra elveszitse.

A következetesség és jogosság ez állásponttól nem tagadtatott meg soha. Gyakorlati kivitele azonban sok nehézséggel járt oly korban, midőn a telekkönyvi intézmény még tökéletlen volt, 's az előző jelzálogos hitelezők megállapitása soha sem volt megbizható. Az ingatlannak a záloghitelező általi eladatását, a mint azt a romai jog előirta, felváltotta a birói árverés, a birói tekintély pedig megkövetelte, hogy az ő cselekménye megbizható legyen. A vevő, a ki birói árverésen tehermentesen, vagy csak bizonyos terhekkel megvett egy ingatlant, joggal méltatlankodhatott, ha utólag fellépett egy addig ismeretlen jelzálogos hitelező azzal, hogy vagy az ő jogainak figyelembe vétele nélkül történt árverés érvénytelen, vagy az ő zálogjoga most is épségben áll fen és az árverés által nem csonkult. Kimondták tehát, hogy a birói árverés bármely hitelező kérelmére tekintet nélkül bármely más jelzálogos hitelező követelésére megtartható, hogy az mindig tehermentes tulajdonjogot ad a vevőnek s a jelzálogos hitelezőket az árverés után csak a vételárra illeti jog. E felfogás azonban nem könnyen tört magának utat, és midőn a közönséges német jog már elfogadta, Németország nagy része tovább is fentartotta a római elvet.

Ma, midőn a telekkönyvi intézmény tökéletesülésével elesett az ok, mely miatt a római u. n. *fedezeti* elvtől eltértek: a visszatérés ehhez valószinüleg mindenütt véghez fog menni. Nemcsak jogi, de gazdasági okok is követelik ezt.

Nézzük meg közelebbről ezen okokat, ugy a mint azokat a német polgári törvénykönyv indokolása (Motive eines B. G. III. kötet. Sachenrecht 143.—149. l.) elénk állitja.

Ezen okok részben jogiak, részben gazdaságiak.

A fedezeti elv jogi megalapitása a dologi jog lényegéből és a végrehajtás czéljából indul ki. Egyrészről valamely ingatlannak dologi joggal való megterhelése a tágabb értelemben vett elidegenités fogalma alá esik. A tulajdonos tehát csak ezen jog sérelme nélkül gyakorolhatja tulajdonjogát, nem adhat tehát ingatlanára oly zálogjogot, a mely által a hitelező feljogositthatnék, hogy az előzőleg keletkezett dologi jogok megsértésével az ingatlant eladhassa, mert hiszen ő maga a tulajdonos sem bir e joggal. Valamely ingatlannak eladása a jelzálogos hitelező kérelmére tehát

csak ugy engedhető meg, ha ez által az előző hitelezők kárt nem szenvednek, vagyis, ha a befolyt vételár követeléseiket fedezi. Másrészről az eladás joga a tulajdonjog egyik eleme, az tulajdonkép csak a tulajdonost illeti és midőn a végrehajtási eljárás e jogot a jelzálogos hitelezőre kiterjeszti, ezt csak bizonyos czél kedveért teszi. E czél: a hitelező kielégitése. E czél azonban meghiusul akkor, ha a vevő ajánlata még a végrehajtatót megelőző követeléseket sem fedezi. Ha tehát a törvény megengedné, hogy az ingatlan árverésen ily ajánlat folytán leüttetnék, ez által ugy a tulajdonosnak, mint az előző hitelezőknek jogait sértené.

Ezeknél is fontosabbak azon gazdasági okok, melyek a fedezeti elv mellett szólnak. Üdvös hatást gyakorol az a jelzálogi hitelre, a mennyiben ugy a tulajdonosnak, mint a jelzálogos hitelezőknek jogos érdekeit védi.

A *tulajdonos* jogos igénye az, hogy őt a végrehajtási eljárás czéltalanul tönkre ne tegye. A meddig a czél, a hitelező kielégitése, megy, addig ő az eljárás szigora fölött nem panaszkodhatik. Mihelyt azonban a végrehajtási eljárás szigora ezen tulmegy, midőn a tulajdonost megkárositja a nélkül, hogy a hitelező kielégitésére vezetne: az gazdasági szempontból is káros. Megfosztja a tulajdonost azon lehetőségtől, hogy hitelezőit, kiknek ő személyesen is szavatol, az ingatlan jövedelmeiből vagy egy szabad kézből eszközölt eladás által elérhető magasabb vételárból kielégitse.

A *hitelezők* közül első sorban azoknak érdekeit kell megóvni, kiknek *rangsorozati elsőbbségök* van. Ezeknek természetesen érdekökben áll, hogy az ingatlan oly áron adassék el, mely követelésöket fedezi. Ha a törvény megengedi, hogy az ingatlan alacsonyabb áron adassék el, akkor e hitelezők vagy kénytelenek követelésöket fedező ajánlatot tenni és az ingatlant megvenni, vagy pedig követelésöket egészen vagy részben elvesztik. Mindkettő bizonyára nem valami biztató kilátás a hitelezőre nézve és épenséggel nem alkalmas arra, hogy a jelzálogi hitelt emelje. E részben Poroszországban a régi törvény uralma alatt igen szomoru tapasztalatokat tettek. Évenként átlag 7000 ingatlan árverés tartatott meg; 750 esetben kénytelenek voltak a jelzálogos hitelezők az ingatlant megvenni, több mint 1000 esetben pedig követelésöket részben vagy egészben elvesztették.

A *végrehajtató hitelező* a fedezeti elv által nem szenved kárt. Abból, hogy az ingatlant nem adathatja el oly áron, melyből rá semmi sem jut, reá nézve hátrány nem származik.

Mindez indokok arra birták a német magánjogi törvénykönyv tervezetének alkotóit, hogy a fedezeti elvet mint az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárás alapelvét fogadják el. Természetesen, a magánjogi törvénykönyv tervezete csak az alapelvet állapithatta meg, és még az anyagi végrehajtási jogot sem szabályozhatta. A dologi jog tervezetének indokai (Motive III. köt. 141—143. l.) behatóan foglalkoznak azon kérdéssel, hogy a végrehajtási jog anyagi része a magánjogi törvénykönyvbe felveendő-e, vagy az alaki végrehajtási joggal együtt egy külön törvényben szabályoztassék. Az előbbi mellett szólna az, hogy a magánjogi törvénykönyv a teljes anyagi jogot tartalmazza és csak az eljárási szabályokat zárja ki köréből; az utóbbi mellett szól az anyagi és alaki végrehajtási jog közötti szoros kapcsolat, elveik kölcsönhatása, mely a kettőnek különválasztását nemcsak az átnézhetőség és gyakorlati kezelés miatt, hanem a kettő közti egyöntetüség szigoru keresztülvitele szempontjából is tiltja. Az előbbire példa nincs az európai törvényhozásokban, a code civil tartalmaz ugyan egy fejezetet «de l'expropriation forcée et des ordres entre les créanciers», de ez is csak nagyon hézagosan szabályozza az anyagi végrehajtási jogot és az árverési vételár felosztására vonatkozólag épenséggel az eljárási törvényre utal. A német magánjogi törvénykönyv szintén nem kivánja sem az anyagi, sem az alaki végrehajtási jogot szabályozni, hanem csak az elvet állitja fel és az ingatlanokra vonatkozó anyagi és alaki végrehajtási jognak egy egységes törvényben való szabályozását helyezi kilátásba.

Ezen törvény tervezetét teszi most közzé a telekkönyvi rendtartás tervezetével együtt a német igazságügyi kormány. A fedezeti elv alapján szabályozza e tervezet a végrehajtási eljárás két nemét: a kényszereladást és a kényszerkezelést (Zwangsversteigerung und Zwangsverwaltung). Bármelyik hitelező, kinek végrehajtható határozata van, e két végrehajtási mód bármelyikét alkalmazhatja. A zálogjognak előzetes bekebelezése, a mint az Szászországban és egyes más német országokban követeltetik és a mi a mi végrehajtási eljárásunknak is alapját képezi, nem képezi az árverési kérelem előfeltételét. A végrehajtási zálogjog bekebelezése vagy feljegyzése mint az eljárás külön része és az árverési kérelem előfeltétele semmiféle czélnak nem szolgál, drágitja és meghosszabbitja az eljárást. Egyes törvényhozások a hitelező ama jogát, hogy a két végrehajtási mód a kényszereladás és kényszerkezelés közül választhasson, korlátozták; igy Poroszországban előbb a kényszereladás csak akkor volt kérhető, ha a hitelező kimutatta, hogy az ingatlan egy évi haszonvételeivel követelése nem elégithető ki, mig viszont Bajorországban a kényszerkezelés csak akkor kérhető, ha a kényszereladás akadályokba ütközik. Az uj tervezet minde korlátozásokat elveti, a hitelező szabadon választhat a között, hogy kényszereladás vagy kényszerkezelés utján akarja-e követelését behajtani.

Nem szándékozom az eljárás egyes részleteit ismertetni. Bizonyos tekintetből sok közülük nagyobb érdekkel is bir; ha azonban az eljárás alapelve tekintetében tisztában vagyunk, az egyes részletek vitára nem igen adnak alkalmat. Az alapelv maga, a fedezet elve megfontolásra szorul, sok vitára fog alkalmat adni Németországban, és — ha majd a végrehajtási eljárás reformja sorra kerül — nálunk is. Ezért tartottam szükségesnek jogászközönségünk figyelmét már előre is ez elvre, mely a német processualisták legnagyobb részét megnyerte magának, és az uj német tervezetre, mely ez elvnek részletes kivitelét tartalmazza, irányitani.

Dr. FODOR ÁRMIN.

A polgári szóbeli eljárás legujabb tervezete.[1]

(Felebbvitel a sommás eljárásban.)

A bizonyitás.

A bizonyitási eljárás minden öntudatosan szerkesztett törvénykezési rendnek a magja, mely a jogot, az anyagi igazságot életre keltő csirát tartalmazza; a perrend többi részei csak a burkot képezik, melyek e csira életét fentartják s azt a káros külső behatásoktól megoltalmazzák. A bizonyitási eljárás az, mely a helyes perrend czéljának, az anyagi igazság kideritésének közvetlen eszköze, mig az eljárás egyéb részei csak közvetett eszközök gyanánt szerepelnek, másodrendü tényezők, s rendeltetésük az, hogy a bizonyitási eljárás minél teljesebb mértékben való érvényesülését elősegitsék. Igy vagyunk az eljárás szóbeliségével és közvetlenségével is, egyik sem czél, hanem eszköz, s ez is csak másodrendü; mert nem azért jó valamely eljárás, hogy szóbeli és közvetlen, hanem azért és akkor, ha az a bizonyitékok szabad fejlesztésére minél alkalmasabb. Az igaz, hogy a szóbeliség és közvetlenség, ha helyesen alkalmaztatnak, e czélra a legalkalmatosabb eszközök. A bizonyitékok szabad használata és szabad mérlegelése, azoknak minden konventionális természetellenes formaságoktól való feloldása csakis a szóbeliség mellett lehetséges. A népek kezdetleges törvénykezése a szóbeliség mellett a bizonyitékok teljes szabad használatát és mérlegelését ismerte a maga nyers formájában, az irás-

[1] Az előbbi közl. l. az 1889. évi 52. és az 1890. évi 2. számban.

beli per megszületésével egyidejüleg csontosodtak meg a bizonyitási eljárás különböző, az istenitéletekre emlékeztető középkori alakzatai.

Némely processualisták azonban figyelmen kivül hagyták a történet ezen kétségtelen tényeit. Ez áll különösen az e század elején müködött egy-némely német perjogászra, kik megfigyelésük első pillanatában a Code de Proc. civ.-nek a külsőségekre vonatkozó intézkedéseit vették észre, az eljárás külső formáiból indultak ki és megalkották a szóbeliség, nyilvánosság és közvetlenség jelszavait, erre a hármas igére esküdtek, mig a legfőbbet, a kérdés magvát: a szabad bizonyitást és a bizonyitékok szabad mérlegelését egészen figyelmen kivül hagyták. Köteteket irtak össze, éveket tanácskoztak azon, hogy minek legyen az eljárásban több hatálya, a szónak-e, vagy az irásnak (mintha nem mindkettő a féltől származnék), azaz hogy mit követel meg a szóbeliség princzipiuma, azonban eszükbe sem jutott arról az igazi oldalról ragadni meg a dolgot, hogy melyik az az eljárási forma, melyet a szabad bizonyitás érvényesülhetése megkiván. Az eszközt tették czéllá.

Midőn tehát az előttünk fekvő javaslat részletes birálatába bocsájtkozunk, első sorban annak azon részével kell foglalkoznunk, mely a «bizonyitás»-t tartalmazza: ebből itélhetjük meg, hogy tüzött-e ki szerző maga elé egy öntudatos czélt, vagy csak olyan czifra zsinórozott, avagy roccoco kabáttal van dolgunk, mely a kirakatba való, de sem hideg, sem eső ellen nem véd.

A «bizonyitás»-sal a tervezet negyedik fejezete foglalkozik (73—87. szakaszig) s itt legfontosabb a 85-ik szakasz, mely az indokolás szerint «a bizonyitékok szabad mérlegelésének elvét jelenti ki». Ezen kijelentés abból áll, hogy szerző a német perrend hason tartalmu 259. §-át leforditotta. E szerint a biró valamely tény valódiságát, vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyitási eljárás együttes tartalma szerint itéli meg. Ennyiben egyezik szerző a német szöveggel; de eltér két tekintetben és itt már eredeti. A német szöveg szerint ugyanis valamely tény valódisága, vagy valótlanságának megitélése a birói «*szabad meggyőződés szerint*» (nach freier Überzeugung) történik, ezen van a sulypont; mert itt van felállitva az antithesis a multtal és ennek kötött bizonyitási rendszerével szemben. Szerző azonban épen ezt, a lényeget, bizonyára csak feledékenységből s nem az eredeti hajhászása kedvéért kihagyta. De viszont szerző a magáéból megtoldotta e szakaszt, midőn a régi legalis bizonyitási rendszerrel szemben, nem a birói szabad meggyőződést, hanem «a józan gondolkozás és tapasztalat szabályait» állitotta oda, a mely szerint a birónak a tények valótlanságát vagy valóságát meg kell itélnie. Tehát ez az antithesis a multtal szemben, a mi sajátságos világot vet multunkra: első törvénykönyv, s itt a maga nemében specialitás, mely a «józan észt» és az «élet tapasztalatait» kodifikálja. A franczia forradalom alatt ugyan a józan észt tették meg istennek, de egy perrendben a józan észt elvileg proklamálni, talán egy kissé még is tulhajtott eredetiség. Nem az volt a baja eddigi törvénykezésünknek, hogy belőle a józan ész és tapasztalat hiányzott volna, hanem az, hogy a biró kezei kötve voltak. A bizonyitékok szabad mérlegelését proklamálni voltaképen szükségtelen is, csak el kell távolitani a fölösleges kötelékeket; de ha már egyszer a multra való tekintettel szükségesnek találjuk a birónak e feloldás mellett még azt is a fülébe kiáltani, hogy szabad vagy, akkor *ezt* mondjuk meg neki, mint a németek tették, s ne azt, hogy józan esze legyen neki, a melyet egy törvényhozási proklamatio senkibe bele nem önt. Ebben a tekintetben szerző mint egyetemi tanár sokkal többet produkálhat a jövő nemzedék nevelésénél, de a professzorságot a kodifikátorsággal nem szabad összezavarni.

A 85-ik szakasz első bekezdésének szerkezetét tehát elhibázottnak kell tartanunk; mert a német szöveg e szakasz jelentőségének félreismerésével, jobban mondva, fel nem ismerésével helytelenül lett megváltoztatva.

Ezen első bekezdés nem helyesen proklamálja a bizonyitékok szabad mérlegelésének tanát, nem beszél világosan s legfeljebb csak arra jó, hogy a birót zavarba ejtse. Felteszszük, hogy annak szerkesztésénél szerzőt a lehető legjobb intentio vezette; de ha ez a «jó szándék» e módon kifejezve vajmi keveset ér, végképen megsemmisiti azt a 2-dik bekezdés, mely azt a kis jót is elveszi, a melyet az első bekezdés látszik nyujtani.

E második bekezdés ugyanis következőképen szól:

«törvényes bizonyitási szabályok által a bizóság meggyőződésének alkotásában *csak a törvényekben* kijelölt esetekben van korlátozva.»

Tehát proklamáltatik egy elv s mindjárt utána rendelkezik a törvény, hogy a biró bizony mégis csak kötve van a bizonyitási szabályok által, és pedig «a törvények által kijelölt esetekben».

Hogy ezen bekezdést kellőleg bonczolhassuk, ismét csak vissza kell mennünk a német birodalmi perrend 259. §-ára, a mely ekképen szól:

«An gesetzliche Beweisregeln ist das Gericht nur in den durch *dieses Gesetz* bezeichneten Fällen gebunden.»

E két idézetből látszik, hogy itt is forditással van dolgunk, lényeges eltérés a két szöveg közt abban van csak, hogy mig a német perrend magára a törvénykezési kodexre hivatkozik és itt szabályozza azon kivételes bizonyitási módokat, melyekhez a biró és fél az eljárás folyamán formailag kötve van és minden egyéb tekintetben a szabad bizonyitás természetéhez képest szabad kezet enged a birónak; addig Plósz a helyett, hogy ezen kivételes eseteket a javaslatban felsorolná, egész általánosságban hivatkozik a «törvények»-re.

No most már keressük a törvényeket. A legtöbb bizonyitási szabályt az 1868: LIV. tcz. tartalmazza, azután jön az 1881: LIX. tcz. s végre egynémely anyagi jogi törvényeink. Az 1868-adiki perrendtartás pedig tartalmazza a legszorosabb értelemben vett legalis bizonyitási rendszert, a mely a javaslat szerint maradni fog és pedig a maga *teljességében*. Szóval a biró és fél ép ugy lesz kötve, mint mostan. A 85. §. első bekezdése proklamál egy elvet és a második bekezdés megtiltja annak alkalmazását. A törvény oda kiáltja a birónak, hogy szabad a kezed, ez megörül, fel akarja emelni s már az első mozdulatnál meglepetve látja, hogy a törvény nem mond igazat, hanem csak csalfa játékot üz vele.

Hogy e szakaszból igy törvény nem lehet, a felett nincsen kétségünk.

S most áttérünk e szakasz harmadik bekezdésére, a melyre szerző a most mondottakkal szemben bizonyára fog hivatkozni.

Ezen harmadik bekezdés szerint ugyanis az 1868. évi LIV. tcz. 190. §-ának a tanubizonyitás kellékeire vonatkozó szabályai hatályon kivül helyeztetnek. Ime az én szabad bizonyitásom, kiált fel szerző, ezt a koncessiót teszem, ez az én átmeneti állapotom, nehogy a magyar jogszolgáltatás megterhelje magát a szabad bizonyitás nagy adagokban való bevételénél. Vizsgáljuk meg most már komolyan, hogy mit nyujt a 190. §-nak ezen hatályon kivül helyezése?

Ezen szakasz szerint «két tanu egybehangzó vallomása oly tény iránt, melynél együtt jelen voltak, teljes bizonyitó erővel bir». Ezen kellékeket a javaslat hatályon kivül helyezné, nem kell *két* tanu, nem kell *egybehangzó* vallomás és nem kivántatik az *együttes* jelenlét. A pprts 190. §-ának ezen első pontját tehát ugy tekinthetjük, mint a mely nem létezik, annak helyén egy ür támad. Ebből az következnék a józan logika szerint, hogy a biró, ha ugy tetszik, egy tanunak is hitelt adhat, hogy tehát most már nem létezik *fél-*

*

bizonyiték, elesnének a legalis bizonyitás mathematikai formulái. De korántsincsen igy, ha az *egész* bizonyiték elesik is, marad a *fél;* mert hiszen a pprts 230. §-a nincsen hatályon kivül helyezve és e szerint a félbizonyiték mellé itéltetik a póteskü. No mostan már, ha az egész fogalmát eltörültük, hogyan itéljük meg, mi az a «fél»; mert hiszen a régi legalis bizonyitási rendszer ezen szörnyszülöttje nincsen hatályon kivül helyezve, de sőt a tervezet 2-ik bekezdése azt kifejezetten fentartja hatályában. E szerint tehát, miután a *fél*-bizonyiték intézménye marad, egy tanu még sem fog teljes bizonyitékot képezhetni a fél esküje nélkül; a teljes bizonyiték csak *két* tanu lesz, tehát ott vagyunk, a hol voltunk, mert a javaslat által előirt «józan ész és élettapasztalat» a tanubizonyitéktól törvény nélkül is okvetetlenül megkivánja azt a további kelléket, hogy a bizonyitandó ténynél jelen lettek légyen, miután a hallomási tanuknak, közönséges pletykálkodásnak egyetlen «józan eszü, tapasztalt» jogász sem fog bizonyitó erőt tulajdonitani.

Végre a javaslat arról is gondoskodik, hogy a tanubizonyitás minden egyéb tekintetben a régiben maradjon, midőn 85-ödik szakaszának harmadik bekezdésében kimondja, hogy a pprts «191. és 192. §§-ainak a tanuságtételre nem bocsátható tanukra vonatkozó szabályai azonban érintetlenül maradnak». Ez más szóval annyit jelent, hogy szerző a tanubizonyitásra vonatkozó kötött bizonyitási szabályokat kifejezetten épen ott tartja fen, a hol az a középkor processualistáinak kötött gondolkozás módjánál fogva leginkább ad absurdum vitetett. Embereket, kik véletlenül a peres felek valamelyikével valamelyes viszonyban vannak, a bizonyitási eljárásból kizárni, őket a tanuskodásra képteleneknek nyilvánitani, itt kulminált a legalis bizonyitási rendszer és ez érvényben marad! Hiszen a modern perjogi tudomány egyik legnagyobb vivmánya épen abban áll, hogy megengedi még magának a félnek is tanuképen leendő kihallgatását, s szerző mégis ismer tanukizárási okokat! Hogyan fér ez össze a szabad bizonyitással és a bizonyitékok szabad mérlegelésével? Szerző szerint nem az a lényeges, hogy ki mit tud, mit észlelt, hanem az, hogy ki milyen külső viszonyban van a féllel. Mit ér akkor az *elvileg* engedélyezett szabad mérlegelés, ha még azt sem engedi meg a birónak, hogy a tanuk bizonyos kategoriáját kihallgathassa, a kik, mint az «élettapasztalat» mutatja, sok esetben egyedül birhatnak bizonyos, pl. családi viszonyokról tudomással.

Ez a dolog lényegét illetőleg s még egy megjegyzésünk van ezen 85-ödik szakasz szerkesztői technikája ellen. E szakasz második bekezdése ugyanis fentartja az összes legalis bizonyitási szabályokat, a melyek expressis verbis hatályon kivül helyezve nincsenek; azonban a 191. és 192. §-okat még kifejezetten külön is fentartja hatályukban. Mi értelme van ennek, ezt a szokásos törvénymagyarázat szabályai szerint felfogni képesek nem vagyunk; talán csak nem az, hogy ezen 191. és 192. §§-okat a biró jobban tartozik respektálni, mint a pprts VI. czimének egyéb rendelkezéseit? Hogy a gyakorlatban hova fogna ez vezetni, azt egyelőre még csak megmondani is bajos.

A tervezet szerint tehát a bizonyitás marad a régiben, a lényeg elesik s lesz csupán a külső máz: ezért kár megbolygatni a mai törvénykezést. A törvénykezés nem iskola, hogy az ügyvédek tanuljanak meg plaidirozni, ezt tanulják az illetők az egyetemen; vagy ugy, mint a francziák a conference-okon.

Nekünk szóbeliség szabad bizonyitás nélkül még a sommás felebbviteli eljárásban sem kell. Nem külső diszt akarunk mi, hanem belső tartalmat.

Tant de bruit pour une omelette, mondja a franczia, jelen javaslatra azonban nem is ez, hanem az a shakespeari mondás illik: sok zaj (szóbeliség) a semmiért!

Dr. NAGY DEZSŐ.

Az unitárius házassági jogról.[1]

(Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.)

Sztehlo Kornél ur szerint a kivételes eljárás az, mely miatt az unitárius bíróságok a legtöbb megtámadásnak voltak kitéve és pedig szerinte is alaptalanul, a mennyiben ő is elismeri, hogy vegyesházassági ügyekben az iratok az 1868: 48. t.-cz. 1. §-a ertelmében felperes felett való *itélethozás* végett tétetnek át a felperes illetékes bíróságához s az idézett törvény ujabb tárgyalást nem rendel.

Megbotránkozást azonban nem kelthetett az, hogy az unitárius bíróságok a nem unitárius felet meg nem idézték s meg nem hallgatták s ekép az nem tudhatta, hogy az unitárius bíróságnál ellene per foly; mert az 1868: 48. tcz. tartalmából *jól tudhatta*, törvény szerint tudnia kellett, hogy a per a felperesre nézve illetékes bírósághoz tétetik át, az jogosult saját hive felett itéletet hozni, sőt az ő egyházi törvényei szerint ujabb házasságkötésre feljogositani.

Általános jogelvi tekintetből tehát nem voltak s lennének kötelesek az unitárius bíróságok a tárgyalást ujból bevezetni, arra a nem unitárius felet megidézni s ha ezt most mégis törvénybe iktatták, csak czélszerüségi és méltányossági tekintetekből tették.

Az a rendelkezés is csak ily tekintetekből származott, hogy a szentszék által tárgyalásra el nem fogadott kereset tárgyalására a nem unitárius fél megidéztetik.

Az idézés vétele s a megjelenés közti 15 napi határidőt — a birósági eljárásnak is szem előtt tartásával — keveselni nem lehet. Alperesnek ez idő elég, hogy védelmi eszközeit beszerezze és pedig annál is inkább, mert az ily alperes — kit házastársa rendszerint előzetesen azzal a kijelentéssel hagy el, hogy tőle el fog válni — számithat arra, hogy ellene válóper fog folyamatba tétetni s igy módja és alkalma van védelméről gondoskodni. Különben is a válóperek természete szerint felperesnek van nehezebb feladata s szüksége több időre, mert neki kell a sok fáradságot és időt igénylő okiratokat beszerezni. Alperes feladata legfelebb a negativ s az ellenbizonyitékbeszerzés.

Aztán nem kell feledni, hogy az ily ügyekben alperest első sorban az ő birósságának kellett volna megidézni s nem a felperes birósságának, mely őt csak méltányosságból hallgatja ki.

Nem helyesli a birálat, hogy az egyoldalu eljárás (melyben az ellenfél megidézése mellőztetik) nincs kiküszöbölve; hogy fenmaradt két esetben: ha

a) az egyik félre nézve a házassági kötelék már végleg fel van bontva;

b) az ágy- és asztaltól való elválasztás kath. felek között már jogerejüleg kimondatott.

Az *a)* alatti esetben, midőn a katholikus és protestans között folyt perben utóbbira már végleg elválasztó itélet hozatott s azután a katholikus fél unitárius vallásra térvén át, magát a házassági kötelékből szintén kioldatni kéri, a a másik fél behivása s a vele való tárgyalás absurdumra vezetne. A végleg elválasztott fél időközben uj házasságra léphetett. Hogyan kelljen és lehessen ezt tárgyalásra idézni, sőt kibékülésre inteni. Megtörténhetik ugyan, hogy az ellenfél megidézését mereven gyakorló világi törvényszékek az ily elvált s uj házasságra lépett felet is tárgyalásra idézik s volt házastársával való kibékülésre hivják fel, de ezt az unitárius bíróságok nem hajlandók megtenni.

A *b)* alatti esetben alperes megidézése és az uj tárgyalás megtartása szintén czéltalan és hiábavaló.

E tekintetben az unitárius házassági birói eljárás már sokszor megtámadtatott s nekem volt alkalmam ezen támadás alaptalanságát, illetve az ez iránti eljárás helyességét (a

[1] Az előbbi közl. l. az 1., 2. és 4. számban.

Jogt. Közl. 1886. évi 39. számában, Keresztény Magvető 1886. évi 4. füzetében) kimutatni.

Ismétlés kikerülése végett röviden csak ezeket emlitem meg.

Ilyen — per viam instantiæ — eljárás az unitárius bíróságok előtt csak akkor inditható, ha valamely kath. vallásu félre az illetékes bíróság *megelőző peres eljárás* folytán elválasztó itéletet hozott.

Ha az ily fél utóbb unitárius vallásra tér és magára nézve végleg elválasztó itéletet kér, nincs ok arra és nem szükséges, hogy a másik fél megidézésével uj tárgyalás vezettessék be.

Mert az 1868: 48. tcz. nem rendeli, hogy ugyanabban a válóperben mindkét fél birósága előtt mindkét fél meghallgatásával tárgyalás tartassék s mert a feleknek kétszeri meghallgatása már azért is felesleges, mivel a másik házas fél — ki tán megidézendő lenne — érveit az elválasztás ellen a már lejárt perben előadta vagy előadhatta s ujabb érveket az unitárius bíróság előtt sem hozhatna fel, mely rá nézve amugy sem mondhatna kötelező itéletet.

Ugyde az a másik fél, ki a másik bíróságnál a válásba beleegyezett, Sztehlo Kornél ur szerint abban a feltevésben volt, hogy csak ágy- és asztaltól elválasztó itélet fog hozatni s nem gondolt arra, hogy ebből házastársára nézve végelválás is lehet. Erre azt jegyzem meg, hogy ki az ágy- és asztaltól elválasztásba beleegyezik, annak motivumai olyanok, hogy rá nézve a végelválás is közönyös. Ha pedig a másik fél az elválasztást ellenezte, bizonyára minden lehető érvét és kifogását előadta.

De az a kereset, melynek alapján az ágy- és asztaltól elválasztás kimondatott, csakis ily elválasztásra s nem a házassági kötelék felbontására volt irányozva s az ily petitumu kereset illetve alperes ily kérése tekintetbe nem vehető. Ezzel szemben figyelembe ajánlom, hogy a kath. felek kötelék végleges felbontása iránti kérést hiába is intéznének a szentszékhez, mert ez mint kath. hitelvekbe ütköző egyszerüen mellőztetnék. Ám a kath. vallásból utólag kitért fél jogosult illetékessé vált bíróságához uj hitvallása által megengedett vagyis kötelékfelbontásra irányuló kérést intézni. (Erre curiai döntvényt is idézhetek.) A kath. szentszék előtt uj pert inditani felesleges; s ha indittatik, a következés az lesz, — a mint már megtörtént akárhányszor — hogy a kath. bíróság a keresetet mint hitelveibe ütköző zárkéréssel ellátottat vagy mint már előbbi itéletével elintézettet a limine elutasitja.

Ilyen eljárás mellett az is megeshetik — mondja Sztehlo Kornél ur, — hogy az egyszer már elválasztott, de azóta megint kibékült házassársak egyike egy szép reggelen a napi ujdonságokból értesül arról, hogy a vele együtt reggeliző hitestárs tőle unitárius módon elvált és mással jár jegyben.

No hát ez nehezen történhetik meg, mert a házastársával kibékült s vele ujból együtt élő félről nem lehet feltenni, hogy a válópert a kibékülés daczára folytassa s mert az unitárius bíróság által hozott itélet a másik félnek is kézbesittetvén, a házasság felbontásáról értesitést nyer.

Aztán a felek a házassági kötelék felbontása után is kibékülhetnek, sőt ismét egybekelhetnek (4. §).

Az unitárius egyházi bíróság az ügyet saját egyházi törvényei szerint birálja el s a házasságot saját hivére nézve csak akkor bontja fel, ha előbb meggyőződött, hogy erre nézve az ő törvényei szerint elegendő ok forog fen. A bemutatott ágy- és asztaltól elválasztó itélet tehát erre magában nem elég. Az ügy természetéhez képest az is megkivántatik, hogy az utólagos különélés is bizonyittassék.

Igenis az az eljárás, a melynek következménye szokott lenni az ugynevezett «erdélyi házasság», ma is érvényben van, de ez ellen a lajthántuliaknak lehet legkevésbé szavuk, mert külföldiekre nézve az ily eljárást — épen Sztehlo Kornél ur nézete ellenére — maguk az unitáriusok majdnem teljesen lehetetlenné tették.

Mindamellett a könnyü válásért, a könnyü házasságkötésért az unitáriusokat lehet és kell hibáztatni, az erdélyi ev. reformatusokat nem, holott a per viam instantiæ eljárás náluk is megvan (1882. évi utasitás 73., 74. §.) a magyarországi ágostai hitvallásu evangelikusokat még kevésbé, noha papjaik éveken keresztül számos esetben végleg elváltnak tekintették s *megeskették* az oly felet, ki elébb mint katholikus illetékes kath. szentszéke által ágy- és asztalra nézve elválasztatott s aztán evangelikus lett; de mint ilyen separatiót divortiummá változtató itéletet nem nyert.

Való, hogy a bizonyitási eljárás, ha nem is szó szerint — mert a dolog természete sok változtatást igényelt, — a polg. perrendtartásból van átvéve. Ez ellen azonban már azért sem lehetne szót emelni, mert hiszen válóügyekben a polg. bíróságok is a szerint járnak el.

A jogorvoslati rendszert lehet a legegyszerübbnek mondani, ha ugyan egyszerü az, hogy *minden* első birósági itélet hivatalból (tehát a felek felebbezése nélkül is) fölülbirálás alá terjesztetik a másodbirósághoz, mely szintén itéletet hoz s ha ez nem helybenhagyó, az ügy a harmadbirósághoz vihető fel. A perujitás törültetett; de ennek a kötelék kérdésében a Sztehlo Kornél ur által szerkesztett házassági jogszabályzat 95. §-a szerint sincs helye.

(Bef. köv.) KŐVÁRY MIHÁLY.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A Btk. 359. §-ának értelmezése.

Az ingóságok birói árverezését a végrehajtó megkezdte, de mert az összeirási jegyzőkönyvben az első két tétel alatt lefoglalt tárgyak hiányzottak, a végrehajtató fél az árverés beszüntetését, és az ügynek a Btk. 359. §-a alapján a bünügyi utra áttételét inditványozta. A végrehajtó ehez képest járt el, a nélkül, hogy a 3-ik és következő tételek alatt lefoglalva volt — (a követelés összegét magokban véve is felülhaladó becsértékü) — tárgyak eladása, és azok árából a követelés kielégitése megkiséreltetett volna.

A bünügyi eljárás folyamán bebizonyult, hogy a végrehajtást szenvedett az 1., 2. tétel alatt lefoglalva volt tárgyakat az árverés előtt másnak eladta. A bíróság ezért őt a sikkasztás vétségében vétkesnek mondta ki.

Azt tartom, hogy a Btk. 359. §-át ily mereven és egyoldaluan alkalmazni helytelen, mert midőn a büntetőtörvény rendelkezése valamely más, szintén hatályban álló törvény rendelkezésével függ össze, a kettő egymással szembe nem állitható, hanem kapcsolatosan értelmezendő.

Az 1881: LX. tcz. 106. §. értelmében a végrehajtást szenvedőnek jogában áll kijelölni azon sorrendet, melyben az árverés történjék, sőt az összeirt tárgyakat másokkal is helyettesitheti, és az összes összeirt tárgyakat előállitani csak az esetben köteles, ha egyébként a követelés és járulékai ki nem kerülnének; ellenben ha az árverésen eladott tárgyak egy részéből a követelés és járulékai teljes kifizetésére elégséges összeg folyt már be, az árverés folytatásának nincs helye.

Ebből következik, hogy szoros értelemben véve nem az egyes összeirt tárgyak egyenként külön-külön képezik, hanem az azok által képviselt egyetemes érték mint fedezet képezi a zár alá vett dolgot.

Ezek szerint mindjárt egynémely lefoglalt tárgy hiányzása miatt, tekintet nélkül arra, vajon a meglevő tárgyakból a követelés fedezhető-e vagy nem? az árverés felfüggesztésével a végrehajtást szenvedettnek bünügyi uton feleletre vonása a végrehajtást szenvedett részére törvényileg (1881:

LX. tcz. 106. §.) biztositott jogkör érzékeny megsértését foglalja magában, miért is a Btk. 359. §. ily esetekben nem, hanem csak akkor alkalmazható, ha az árverésen előállitott tárgyak vételárából a követelés teljes fedezetet nem nyert, és a végrehajtást szenvedő a lefoglalt tárgyak egynémelyikét előállitani nem tudta.

Még világosabban kitünik ez, ha meggondoljuk, hogy a különben is tulajdonát képező tárgyak egynémelyikének más czélra felhasználása miatt senkinek sem jutna eszébe elitélni a végrehajtást szenvedőt, midőn az árverésen a követelés teljes fedezetet nyert. Miért legyen tehát a végrehajtató félnek joga ahoz, hogy fölfüggesztvén az árverést, az összeirási jegyzőkönyvben felsoroltak közül egy-két tárgynak hiányzása miatt az adóst büntető uton zaklattassa?

Nyilvánvaló ebből, hogy a Btk. 359. §., mely szerint sikkasztásnak tekintetik, ha a hatóságilag zár alá vett dolog tulajdonosa, eme nála hagyott dolgot elidegenitette, nem értelmezhető aként, hogy az összeirt és zár alá vett tárgyak közül csak egynek is elidegenitése feltétlenül sikkasztást képez, hanem csak akkor alkalmazható e §., ha a fedezetül egyetemlegesen szolgáló lefoglalt tárgyak közül az árverés-kor meglevők árából a követelés ki nem telt.

B. E.

A fővárosi törvényszékek.

I.

A budapesti kir. törvényszék polgári, telekkönyvi, büntető, fegyelmi osztályaihoz és egyik járásbirósághoz befolyt 1889-ben 403,562 *beadvány*, elintéztetett 403,124, hátralékban maradt tehát összesen 438 beadvány, vagyis annyi tán, a mennyi az év utolsó napjának délutánján érkezett be. A törvényszék területén létező 6 polgári járásbirósághoz 44,953 *sommás per* folyt be, közöttük 36,906 nyert elintézést és folyamatban maradt 8047. Ugyane biróságokhoz befolyt 14,881 *kisebb polgári peres ügy*, elintéztetett 13,905 s folyamatban maradt 976. Magának a törvényszéknek az ügyforgalmát a következő statisztikai adatok tüntetik fel. *Elnöki ügydarab* 4831 érkezett be, mind elintézést nyert. *Beadvány* 103,928 érkezett, a mult évről hátralékban maradt 369, hátralék 319. *Közpolgári per* folyamatban volt 434, érkezett 1006, folyamatban maradt 435. *Csődügy* maradt a mult évről 44, lett ez évben 19, folyamatban maradt 35, s igy kevesbedett a hátralék ez ügyekben, a melyekben a gyors lebonyolitás annyira kivánatos. *Örökösödési ügy* folyamatban volt 307, érkezett 751, folyamatban maradt 227, itt is tehát tetemesen apadt a hátralék. *Hitbizományi ügy* egy érkezett be, folyamatban van. *Polgári folyó ügy* volt összesen 11,583, 75 maradt elintézetlen. *Telekkönyvi folyó ügy* 7666 volt, 24 nem nyert elintézést. *Bünügyi vizsgálat* folyamatban maradt a mult évről 609, érkezett 3214, lett összesen 3823, folyamatban maradt 490, a hátralék e szerint 119-el kevesbedett, a mit nagy örömmel ödvözlünk; ha a javulást tartósnak remélhetjük, mert az ezelőtt divó hosszu bünvizsgálatok korszaka már rég lejárt. *Bünvádi per* maradt a mult évről 403, érkezett 6286, lett összesen 6689, folyamatban maradt 301, vagyis a hátralék itt is 102-vel apadt. *Sajtóper* összesen 32 volt, elintézetlen maradt 6. *Pénzügyi kihágási ügy* 103 volt, elintézetlen 3. *Bünvádi folyó ügy* 1610 volt, elintézetlen 2. *Fegyelmi ügy* 7 volt, elintézetlen 1. *Fegyelmi folyó ügy* 4 volt, mind elintéztetett. *Közjegyzői fegyelmi ügy* volt 2, elintézetlenek. *Másodfoku elbirálás alá eső vétség és kihágási ügy* 306 volt, hátralékban maradt 29. *Másodfoku elbirálás alá eső kisebb polgári peres ügy* 115 érkezett be, mind elintéztetett. Válóperekben *békéltetési tárgyalás* 120 volt. *Csődügyben* biró által vezetett tárgyalás 535 volt, kiadványozott csődbiztosi ügydabrab 466. *Gondnokság alá helyezési ügyben* biró által vezetett tárgyalás 315 volt.

A felsőbiróságokhoz felterjesztetett polgári ügyekben 187 *felfolyamodás* és 627 *felebbezés*, ezek közül a kir. tábláról leérkezett 430 helybenhagyó, 81 megmásitó, 55 feloldó, a Curiától 214 helybenhagyó, 27 megmásitó és 5 feloldó határozattal. *Telekkönyvi* ügyekben felterjesztetett felebbvitel folytán 73 ügy, leérkezett a másodbiróságtól 58 helybenhagyó, 7 megmásitó, 2 feloldó, a Curiától 3 helybenhagyó határozat. *Bünügyekben* 1849 ügy terjesztetett fel, leérkezett 1452 helybenhagyó, 211 megmásitó és 83 feloldó határozattal.

A segédhivatalokban az ügykezelés gyors és pontos. Felette örvendetesen javultak az állapotok a törvényszék alatt álló járásbiróságoknál, a hol az annak előtte gyakorlatban volt 3—4 havi határnapok csak elvétve fordulnak elő.

Hogy az óriási munkahalmaz daczára a hátralékok alig számbavehetők és folyton apadók, azt a törvényszék erélyes elnökének Bogisich Lajosnak tudjuk be érdemül, mert az ő vezetése óta látunk lüktető életet, és a viszonyokhoz mérten lehetséges alapossággal karöltve járó gyorsaságot ott, a hol előzőleg a viszonyok tespedőknek látszottak.

II.

A budapesti kir. kereskedelmi es váltótörvényszékhez 70394 beadvány érkezett, a mult évről maradt 451, elintézést nyert 70138, hátralékban maradt 707. *Váltóper* maradt 1888 ból 153, szaporodott 1889-ben 14274, összesen volt 14427. A benyujtott 13550 váltókeresetből 969 állami hivatalnokok, törvényhatósági s társulati tisztviselők, 82 katonák, 6378 kereskedők, 2572 földbirtokosok, 2319 iparosok ellen, a többi 1230 egyéb polgári állásu alperesek ellen indittatott. A mit már évek óta tapasztalunk, a földbirtokosok még mindig tulnagy számban szerepelnek, valamint az iparosok is a kereskedőkhez képest. Minthogy azonban az iparos és a kereskedő közti határvonal nagyon elmosódó és biztos vezérfonalt e tekintetben a törvényszéki jelentés sem mutat, következtetéseinket e tényből le nem vonhatjuk. Váltóper elintéztetett hivatalból visszautasitó végzéssel 105, sommás végzéssel 12870, megszüntetési végzéssel 236, makacssági itélettel 277, egyezséggel 35, ügydöntő végzéssel 25, érdemleges itélettel 777, összesen elintéztetett 14325, folyamatban maradt 102. *Váltójogi eljárás alá tartozó egyéb per és peren kivüli váltóügy* érkezett 320, a mult évi hátralékkal együtt lett 334, elintézést nyert 324, folyamatban maradt 10. *Kereskedelmi per* érkezett 1673, hátralék maradt a mult évről 305, lett összesen 1978. Folyamatban maradt 527, elintézést nyert 1451, még pedig: illetékességi kifogás folytán elutasitással 2, megs üntető végzéssel 504, makacssági itélettel 351, egyezséggel 25, érdemleges itélettel 569. *Perenkivüli kereskedelmi ügy* 37 volt, mind elintézést nyert. *Csőd* maradt a mult évről 84, érkezett 26, lett összesen 110, ezek közül folyamatban maradt 68, befeje ést nyert 42, és pedig vagyonfelosztással 26, egyezség által 10, vagyonhiány miatt 6. *Czégbejegyzési ügy* 587 volt, bejegyeztetett 204 egyéni és 168 társas czég, pótbejegyzés 215 történt. Töröltetett 92 egyéni, 58 társas czég, pót-törlés 39 eszközöltetett. *Hitelpapirok megsemmisitése* 146 volt, a m. *földhitelintézetnek* 256 ügye nyert elintézést. *Felebbezés* 1243 terjesztetett fel, leérkezett helybenhagyó határozattal 770, megváltoztatóval 216, feloldóval pedig 68.

Noha a legutóbbi évek a törvényszéket sok jeles erőtől fosztották meg előléptetés folytán, a kiket a helyükbe jöttek kellően még alig pótolhatnak, mégis csak teljes méltánylással emlékezhetünk meg a gyors és alapos ügymenetről, és Blaskovich István elnök lankadatlanul ügybuzgó vezetéséről, a mely a bíróságot az ország első törvényszéke magaslatán megtartotta.

G. S.

Különfélék.

— **A képviselőház igazságügyi vitájáról** legközelebb tüzetesen szólunk.

— **A kir. Curiához** január hóban beérkezett 1938, elintéztetett 1816 ügy. Hátralék maradt a mult évről 7461, jelenleg van 7583. A mult év ezen hónapjához képest kevesebb ügy érkezett be 124 el, kevesebb intéztetetett el 273-al, nagyobb a hátralék 211-el.

— **Halálbüntetési statisztika 1880—1889.** A kir. Curia a büntetőtörvény életbeléptetése óta 78 halálbüntetést mondott ki, melyek közül 28 hajtatott végre. Az egyes években a kivégzések száma a következő volt. A halálbüntetés végrehajtatott 1880. évben 0, 1881-ben 3, 1882-ben 3, 1883-ban 6, 1884-ben 7, 1885-ben 6, 1886-ban 1, 1887-ben 0, 1888-ban 1 s 1889-ben 1 esetben. (Az 1890. év roszul kezdődik; már eddig három kivégzés volt ez évben, s ha a jelek nem csalnak, lesz még több is).

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** az évi jelentés azon részének elkészitésével, mely a jogszolgáltatás és ügyvédség terén felmerült jelenségekkel foglalkozik, egy *dr. Friedmann Bernát*, *dr. Králik Lajos* és *Sztehlo Kornél* választmányi tagokból álló bizottságot küldött ki. A többi részt ez idén is *dr. Siegmund Vilmos* szerkeszti.

— **A budapesti ügyvédi kamara** választmánya a következő határozatot hozta: «Mindazon esetekben, melyekben a fegyelmi eljárás elrendelése vizsgálat mellőzésével inditványoztatik, ezzel egyidejüleg a panaszlott ügyvédnek vád alá helyezése iránt is inditvány teendő, a fegyelmi bíróság pedig ha a fegyelmi eljárást elrendelendőnek s a vizsgálatot mellőzendőnek találja, a fegyelmi eljárás elrendelésével egyidejüleg a vádaláhelyezést is mondja ki.»

— **A bagatellbíróságot** Boszniában és Herczegovinában is behozták 50 frtig s ott a járási hivataloknál biráskodnak ezek felett hármas kollegiumban, mely a bióból mint elnökből és a lakosságból vett két ülnökből áll, kiknek szavazati joguk van. A bagatellbiráskodás alá azonban nem tartoznak sem felperesi, sem alperesi minőségben: az országos kincstár, az országos közigazgatás aktiv hivatalnokai, az elismert vallásfelekezetek lelkészei és tanitói, valamint az imént emlitett személyek házastársai és kiskoru gyermekei, kik azokkal közös háztartásban élnek. Ha felperes kivánja, akkor az idézésnek alperes számára rendelt példánya átadandó neki a kézbesités eszközlése végett. A bagatellbiróságok itéletei ellen csak semmiségi okokból lehet felebbezni. A mi a bagatellbiróságoknál az ülnökök választását és behivását illeti, minden kerületben — lakossága számának megfelelőleg — választanak meghatározott számu ülnököket, és pedig a négy vallásfelekezet hiveinek arányához képest megosztva. Mint választók a községi előljárók (muktarok, knezek) müködnek, kiknek mindegyike annyi ülnököt tartozik megjelölni, a mennyi kerületében választandó lesz. Azon intézkedés, melynek értelmében minden választó köteles az ülnököket valamennyi vallásfelekezet közül választani, nem annyira a vallásos ellentétek kiengesztelését czélzó lépés, mint inkább annak tényleges felismeréséből származott, hogy — a mennyiben csak minden egyes vallásfelekezet hiveinek valóságos számarányának megfelelnek — nem kell félni vallásos ellentétektől a közigazgatás terén előforduló választásoknál; oly felismerés, mely nem csak az itt fenforgó külön esetben bizonyult be helyesnek. A bagatellpereknél 1888-ban a hátralék kitett 3,632-őt; ezen évben 176,385 lett folyamatba téve, melyek közül 5,205 maradt elintézetlen; a perek közül csakis 8·13%-ban hoztak kontradiktorius tárgyalás után érdemleges itéletet; 38·19%-ben makacssági itélet lett hozva; beismerés volt 1·75%-ben és egyezség utján 17·10% lett elintézve. A végrehajtási eljárás késedelmesnek mutatkozik, a miért is az beható vizsgálatoknak képezi tárgyát. Ezen bajnak lényeges oka abban rejlik, hogy községi közegek alkalmaztatnak végrehajtási közegekként, a mi a végrehajtási költségek csökkenése és részint a birósági közegeknek a teendők apasztása végett kisebb mértékben való igénybevétele miatt történik.

— **A budapesti IV.—X. ker. kir. büntető járásbiróság 1889. évi ügyforgalmi kimutatásából** vesszük a következő adatokat: Elitéltetett a járásbiróság hatáskörébe tartozó vétségekért összesen 1225 egyén és pedig: A BTK. 249. §-ába ütköző szemérem elleni vétségért 6, a BTK. 301. §-ába ütköző sulyos és könnyü testi sértés vétségért 104, a BTK. 258., 261. §-ába ütköző rágalmazás és becsületsértésért 379, a BTK. 323. §-ába ütköző személyes szabadság megsértéseért 1, a BTK. 334. §-ába ütköző lopás vétségeért 579, a BTK. 359. §-ába ütköző sikkasztás vétségeért 30, a BTK. 365—8. §-ába ütköző jogtalan elsajátitás vétségeért 62, a BTK. 370. §-ába ütköző orgazdaság vétségeért 52, a BTK. 421. §-ába ütköző vagyonrongálás vétségeért 1, a BTK. 440. §-ába ütköző vagyonrongálás vétségeért 1. Ezuttal csak a járásbiróság büntetési gyakorlatát véve szemügyre, ennek jellemzésére legalkalmasabbnak mutatkozik a lopás vétségére szabott büntetések főbüntetése, miután a lopási esetek az elbirálás alá került és szabadságvesztésbüntetéssel sujtott vétségek legnagyobb contingensét teszik ki. A kiszabott büntetési tételek egybevetése a járásbiróság gyakorlatát az országos gyakorlattal szemben igen kedvezőnek tünteti föl azok szemében, kik a kisebb jelentőségü vétségek rövidebb szabadságvesztés büntetését sürgetik. Ugyanis mig: *a)* az 1—6 hóig terjedő fogházzal sujtottak országos arányszáma 14—15%, ezen járásbiróságnál csak 12·26%, *b)* a 14 naptól 1 hóig terjedő fogházzal sujtottak országos arányszáma 26—28%, itt 19·15%; *c)* 1—14 napi fogházra itéltek országos arányszáma 57—58%, itt 65·63%. *d)* a Btk. 92. §. alkalmazásával pénzbüntetésre elitéltek általános arányszáma 0·64% e biróságnál 2·93%. Az 1—6 hóig terjedő fogházra elitéltek nagyobb, bár az országos aránynál jóval alacsonyabb száma magyarázatot nyer, ha figyelembe vesszük, hogy ezek legnagyobb részét a veszélyes zsebtolvajok teszik ki. Különben kivánatos volna, ha az 1—6 hóig terjedő büntetések rovata két részre osztatnék.

— **Az oraviczai járásbiróság** egyike az ország legnagyobb ügyforgalmi járásbiróságainak és személyzetének létszáma épen nem áll arányban az elintézésre váró perek mennyiségével. 1889-ben beérkezett 24192, 1888-ból elintézetlenül maradt 768 ügy, elintéztetett 24038; hátralék 922. Ezek közt 13,630 érdemleges ügy volt. S ezen nagy mennyiség ellátására alkalmazva van a biróságnál a járásbiró, 2 albiró, 1 aljegyző, 1 joggyakornok, 1 telekkönyvvezető, 1 segédtelekkönyvvezető, 4 irnok és 6 dijnok. Más kisebb ügyforgalmu járásbiróságok személyzet tekintetében sokkal előnyösebb helyzetben vannak, mint az oraviczai.

— **A katonai büntető igazságszolgáltatás más államokban.** Pap Kálmán m. kir. honvéd őrnagy hadbiró ily czimü munkára hirdet előfizetést. A könyv kiterjed Európa és Amerika nagyobb államai büntető jogszolgáltatásának ismertetésére.

— **A Magyar Jogászegylet** f. hó 8-án ülést tart. Tárgya: dr. Beck Hugó felolvasásának megvitatása. A felolvasás kinyomtatva a tagoknak már szétküldetett.

— **A tilalmi időszakra** vonatkozólag a belügyminiszter (1889. évi 7033/kih. szám a. rendeletében) kimondotta, hogy vadnak tiltott időben való vásárlása miatt csak az büntethető, kinél a szóban forgó vad *találtatott*.

— **Helyreigazitás.** A mult számban a felsőbb biróságok 1889-iki ügyforgalmáról közölt czikkben előforduló második jegyzetre vonatkozólag a kir. Curián azon felvilágositást nyertük, hogy a látszólagos ellenmondás onnan ered, mert az összehasonlitás alapjául vett 1888 iki *évi* ügykimutatásban az elnöki és alapitványi ügyek is és pedig 1246 darabbal szerepelnek, mig a czikk alapjául vett 1889. évi deczember *havi* kimutatás csak a nyilvános iktatókönyv bejövetelére vonatkozik.

Nemzetközi szemle.

— **Nem illik! ügyvédek részére.** Az ügyvédi kar becsületének és méltóságának megóvása érdekében a bécsi ügyvédi kamara elnöke körlevelet intézett a bécsi ügyvédekhez, melyből a következők emlitésre méltók: Az ügyvédeknek szivökre kötik, hogy ne tartsanak segédeket, kiket nem foglalkoztathatnak és kik ennélfogva egész más mellékfoglalkozásokat, gyakran más hivatást üznek; továbbá ne tartsanak fizetésnélküli segédeket, u. n. volontäreket, eltekintve a megfelelő próbaidőtől; szegény-védelem esetében csakis akkor számitsanak fel költségeket, ha az illető pernyertes fél vagyoni viszonyai épen a per megnyerése folytán javultak láthatólag. A költségek tekintetében egyáltalában a felekkel szemben mellőzendők azon kikötések, melyek azoknak a jogorvoslatoktól való lemondására vonatkoznak. Az ügyvédek továbbá arra figyelmeztettetnek, hogy nincsen jogukban az ügyiratoknak és az okiratoknak kiszolgáltatását a fél kezei-

hez azért megtagadni, mert utóbbi nem fizette költségeit. *Nem méltó az ügyvédhez oly irányban agitálni, hogy csődtömeggondnokságot kieszközöljön* vagy hogy más, már kirendelt tömeggondnok elmozdittassék. Az emlitett elnöki körirat végül azt ajánlja a bécsi ügyvédeknek, hogy az egymás között fenforgó vitákat és becsületbeli kérdéseket ne a bíróságok, hanem az ügyvédi kamara által intéztessék el.

— **Rendkivül ritka eset** fordult elő minap az osztrák semmitőszéki eljárásban. Az első bíróság t. i. egy kocsist az élet biztonsága elleni vétség miatt egy heti sulyos elzárásra itélt, mert egy öreg beteges nőt, ki a kocsi közeledését különben látta, elgázolt, ugy, hogy a nő öt bordája eltört, és hogy az 24 órán belül tüdőgyulladásban meghalt. Az elitélés azzal lett indokolva, hogy a kocsis köteles lett volna a nőben felismerni azt, hogy beteges személy, a miért is kötelességében állott volna a nőt kiáltás utján figyelmeztetni és amugy is csekély hajtási gyorsaságát lassitani. Az osztrák semmitőszéki tárgyalásnál a védő felhozta, hogy a kocsis csak akkor köteles figyelmeztetően kiáltani, ha veszélyes helyzetet lát maga előtt. A kocsi-uton a gyaloglók kötelesek a kocsinak kitérni, és nem megforditva. *A főügyészség képviselője kijelentette, hogy ezen fejtegetéshez hozzájárul és vádlott felmentését kéri.* Mindennek daczára a semmitőszék helybenhagyta a megtámadott itéletet, mert a kocsis részéről közöny és meggondolatlanság forog fen és az első bíróság feltevése nem tekinthető jogi tévedésnek.

— **Német udvariasság.** Egy polgári perben az elnök kihirdeti a tárgyalás elnapolását s hozzáteszi: «A további tárgyalás kitüzetik 1890 május 15-én déli 12 órára.» «Nem kaphatnánk korábbi terminust?» kérdi a felperesi ügyvéd. «Örömest», feleli az elnök. «Az uj tárgyalási terminus lesz junius 16-án reggeli 9 órakor. Az ülést bezárom.»

— **A magántanári czim** tárgyában a porosz közoktatásügyi miniszter egy, valamennyi egyetemi gondnokhoz intézett rendeletben arra figyelmeztetett, hogy a magántanároknak nincs megengedve nyilvános hirdetésekben vagy könyvczimeken, látogatójegyeken és több effélén, a mint ez az utóbbi időben több oldalról feltünt, magukat a következő czimmel megjelölni: «*Docent an der Universität*»; csakis a «*Privatdocent*» czime áll összhangban a fenálló szabályokkal.

— **Külön esküdtszék becsületsértésekre.** Igazságügyi kormányzatunk egyik ujabb reform-tervéül az jeleztetik, hogy a sajtóügyi esküdtszék hatásköre ujra szabályoztassék, illetőleg korlátoltassék. A korlátozás különösen abban állana, hogy a magán becsületsértési, rágalmazási esetek abból elvonattassanak, s a rendes bíróságok elébe utasittassanak. Érdekesnek találjuk tehát felemliteni, miszerint Franciaországban legujabban épen az ellenkező irányban indult meg erős szellemi mozgalom. Ez ugyanis azt tüzte ki czéljául, hogy az összes, nemcsak a sajtó utján elkövetett becsületsértések a correctionális birói hatóság köréből elvétetvén, mind a magánosok, mind a hivatalnokok tekintetében *jury* elébe vitessenek, és pedig nem a rendes, hanem egy külön specialis esküdtszék elébe, melynek neve lenne: «*Le jury d'honneur.*» Ennek szervezete s alakitása következő lenne. Egy külön bíróság bizatnék meg az esküdtek kiválasztásával, melynek tagjai a bíróság, a hadsereg, a journalistika s irodalom és az államkormányzat egy-egy képviselőjéből állanának. Különösen a hadsereg s az irodalom képviselete azért kivánatos, mert az elsőben a becsület különleges kultusnak a tárgya; utóbbi pedig azért, mivel a legtöbb becsületbeli megtámadás sajtó utján követtetik el. Ily bizottság létezznék minden megyében s az készitené el a «becsületbeli» esküdtek listáját, mely áttétetnék a feltörvényszék melletti főállamügyészhez, melyhez nyujtandó be a panasz minden — magán s közállásu — egyén részéről, ki magát becsületében sértve érezné. Tárgyalás napján a listából 6 esküdt neve kihuzatnék. Az esküdtszéki szakbiróságot nem tartják szükségesnek; helyette az államügyészség jelenlétét kivánják, ki a felek előadásai után véleményével meghallgattatnék, egyszersmind a felmerült jogi kérdések iránt felvilágositásokat adhatna s a büntetések — fogság s pénzbirság — végrehajtásáról gondoskodnék. A feleknek, kik képviseletet is használhatnak, kivétel nélkül megengedendő a tények bizonyitása. Az esküdtek mondanák ki a büntetést is; a birságot s fogságot a törvény által meghatározandó maximum s minimum korlátai közt — a kárpótlást azonban szabadon ily korlátok nélkül — és pedig tekintet nélkül a sértett fél kérelmére — hivatalból rendelnék el.

— **Lucas** kiváló franczia kriminalista, az *Institut* tagja, a napokban 86 éves korában elhunyt. Lucas 1826-ban kezdte jogirodalmi müködését s azóta egész munkásságát a javitó elemnek a büntetési rendszerben való érvényre emelése, a büntetések enyhitése és a halálbüntetés eltörlése iránti küzdelemben összpontositotta. Számos nagyszabásu müvében kizárólag eme kérdésekkel foglalkozott. Lucas több javitó intézetnek volt megalapitója.

— **Házassági igéret megszegése miatt kártérités.** Egy már nem fiatal kisasszony, Miss Davies, beperelte a londoni biróság előtt egy agglegény örököseit, mivel az örökhagyó neki 1881-ben házassági igéretet tett, azonban a nélkül, hogy ezt teljesitette volna, 1887-ben meghalt. Kára abban áll, hogy nevelőnői állását jegyeséért elhagyta. A tárgyaló biró utasitotta a végrendelet végrehajtóját, hogy a nőnek megfelelő kártéritési összeget fizessen.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Febr. 16-tól febr. 23-ig.) **Hirschler** Albert e. a szombathelyi tsz. febr. 17. (298). — **Bauer** Bernát e. a bpesti keresk. és vtsz. febr. 18. (293). — **Stern** Adolf e. a b.-gyulai tsz. febr. 18. (5). — **Weisz** Dávid e. a pécsi tsz. febr. 19. (9). — **Weisz** Lázár e. a nyiregyházai tsz. febr. 20. (4). — **Reif** Czeczilia e. a beszterczebányai tsz. febr. 20. (17). — **Bauer** Lajos e. a kecskeméti tsz. febr. 21. (300). — **Bauer** Mór e. a bpesti keresk. és vtsz. febr. 21. (299). — **Weisz** Vilmos e. a budapesti tsz. febr. 22. (7).

Csődök: Alper és **Goldberger** kassai keresk. e. e tsz.; csb. Teleki László, t. dr. Róth Jakab, ht. Hudák Lajos; bh. márcz. 6., felsz. t. márcz. 13., csődv. vál. márcz. 17. (22). — **Fischer** Gusztáv adai keresk. e. a szabadkai tsz.; csb. dr. Bányai Miksa, t. dr. Stein Adolf, ht. dr. Geréb Mihály; bh. márcz. 3., felsz. t. márcz. 10., csődv. vál. márcz. 12. (22). — **Halbrohr** Sámuel solti keresk. e. a kalocsai tsz.; csb. Bencsik Ferencz, t. Basch Lajos, ht. dr. Szántó Lajos; bh. márcz. 10., felsz. t. ápr. 1., csődv. vál. ápr. 4. (24). — **Simko** György valcsai keresk. e. a beszterczebányai tsz.; csb. Zelenka Károly, t. dr. Vanovics János, ht. Chovan János; bh. febr. 28., felsz. t. márcz. 6., csődv. vál. márcz. 7. (24). — **Rosenthal** Miksa e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. dr. Karay Lajos, t. dr. Reichenfeld Mihály, ht. dr. Vlaka János; bh. márcz. 3., felsz. t. márcz. 27., csődv. vál. márcz. 31. (25). — **Zozuk** Mita moholi keresk. e. a szabadkai tsz.; csb. dr. Bányai Miksa, t. Hadik János, ht. dr. Biró Károly; bh. márcz. 10., felsz. t. márcz. 14., csődv. vál. márcz. 17. (25). — **Stummer** Alajos ujvidéki keresk. e. e tsz.; csb. dr. Devick László, t. dr. Davidovacz Milan, ht. Fekete István; bh. márcz. 28., felsz. t. ápr. 9., csődv. vál. ápr. 12. (25). — **Rosenfeld** Miksa füzesgyarmati lakos e. a b.-gyulai tsz.; csb. Miskovics Száva, t. Sárréti János, ht. Hoffman Mihály; bh. márcz. 10., felsz. t. márcz. 29., csődv. vál. ápr. 2. (25). — **Luvakovics** Pál mitroviczai keresk. e. e tsz.; bh. márcz. 30., csődv. vál. ápr. 16. (25). — **Gerstl** Sámuel n.-kikindai keresk. e. e tsz.; csb. Seehorsch Ferencz, t. dr. Weisz Ignácz, ht. dr. Türk Marczell; bh. márcz. 3., felsz. t. márcz. 24., csődv. vál. márcz. 27. (26). — **Weinblum** Ignácz f.-gyarmati keresk. e. a b.-gyulai tsz.; csb. Miskovics Száva, t. Csánky Béla, ht. dr. Follmann János; bh márcz. 10., felsz. t. márcz. 29., csődv. vál. ápr. 2. (27). — **Scheiber** Ármin e. a bpesti tsz.; csb. Hajdu Imre, t. dr. Szohner Lajos, ht. Keresztessy József; bh. márcz. 16., felsz. t. ápr. 16., csődv. vál. ápr. 19. (27). — **Neumark** Jakab keszthelyi keresk. e. a n.-kanizsai tsz.; csb. Erdődy Lajos, t. Hoffmann Soma, ht. dr. Fried Ödön; bh. márcz. 8., felsz. t. márcz. 19. (27). — **Bridl** Adolf igali keresk. e. a kaposvári tsz.; csb. Selcz József, t. Beksits Gyula, ht. dr. Weisz Mór; bh. márcz. 28., felsz. t. ápr. 11., csődv. vál. ápr. 14. (27). — **Lechner** József e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Wattay Dezső, t. Rhorer Viktor, ht. dr. Darányi Gyula; bh. ápr. 10., felsz. t. ápr. 26., csődv. vál. ápr. 29. (28). — Ifj. **Csáthy** Károly debreczeni keresk. e. e tsz.; csb. Balogh Imre, t. Molcsányi János, ht. dr. Nagy Kálmán; bh. márcz. 15., felsz. t. ápr. 10., csődv. vál. ápr. 12. (28). — **Blum** Mór jászapátii keresk. e. a szolnoki tsz.; csb. Haraszti Emil, t. Kubinyi Imre, ht. Kerekes Géza; bh. márcz. 8., felsz. t. márcz. 26., csődv. vál. márcz. 29. (29). — **Günsberger** Sándor szombathelyi keresk. e. e tsz.; csb. Tura József, t. dr. Kölesvölgyi József, ht. dr. Stirling József; bh. febr. 22., felsz. t. márcz. 21., csődv. vál. márcz. 26. (29).

Pályázatok: A szegedi tsznél **joggyakornok**; bh. febr. 15. e tsz. elnökéhez (24). — A s.-a.-ujhelyi tsznél **joggyakornok**; bh. febr. 16. e tsz. elnökéhez (25). — A mező-csáthi jbságnál **albiró**; bh. febr. 16. a miskolczi tsz. elnökéhez (25). — A pancsovai jbságnál **joggyakornok**; bh. márcz. 5. e tsz. elnökéhez (27). — A pécsi tsznél **aljegyző**; bh. febr. 20. e tsz. elnökéhez (28). — A szegzárdi tsznél és a paksi jbságnál **joggyakornok**; bh. márcz. 7. a szegzárdi tsz. elnökéhez (29). — A margittai jbságnál **III. oszt. telekkönyvvezető**; bh. febr. 21. a nagyváradi tsz. elnökéhez (29). — A budapesti keresk. és vtsznél **joggyakornok**; bh. febr. 21. e tsz. elnökéhez (29).

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 7. sz. Budapest, 1890. február 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A regeneratio. Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől. — Az unitárius házassági jogról. (Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.) KŐVÁRY MIHÁLY kolozsvári ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889. évben. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A Btk. 359. §-ának értelmezése. *B. E.* kir. táblai birótól. — Zálogos jogviszony elismerése rendes perben, habár az az ősiségi ny. p. ideje után keletkezett. BIRÓ VILMOS mármarosszigeti kir. törvényszéki birótól. — A börtönügy. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A regeneratio.

A napi hangulat zavaró hatásától megszabadulva sem veszitenek jelentékenységükből Szilágyi Dezső budget-előterjesztései, a melyek február 3-án, 5-én és 6-án elmondva, az objektivebb jogászvilág körében csak most dominálnak igazán a szellemek fölött.

A parlamenti helyzet fölött már az első pillanatban domináltak. Igaz, hogy ez egymagában nem képezheti egy akkora terjedelmü és fontosságu igazságügyi politikai programm jóságának ismertető jelét; igaz az is, hogy a szüntelenül változó parlamenti hangulat még a különben helyesnek, sőt nagyszerünek felismert programmok végrehajthatósága tekintetében sem nyujt csak némileg is megbizható garantiát, mert hiszen a parlamenti pártokat sem lehet besózni: mindazáltal a hidegebb itéletü jogászvilágra s annak reményeire nem lehet közömbös annak felismerése, hogy Szilágyi Dezső parlamenti helyzetét épen ezen messzemenő előterjesztései szilárditották meg véglegesen, talán épen azért, mivel azokban nemcsak egy merészebb és hatalmasabb elme önálló actióképessége nyilatkozott meg, de egy *őszintébb* temperamentum varázsa is; a férfiak pedig mindig barátjai a bátorságnak és őszinteségnek, még akkor is, ha képviselői padokon ülnek s a pártpolitika schemái szerint szoktak átalában véve gondolkozni.

A jogászokra nézve, a kik a magyar igazságügyek *regenerálását* nem lelkesedésből s nem is pártjelszavak és formulák szerint, de nem is ötletszerüleg, hanem egész élethivatásuk komoly meggyőződésével, gyakorlatilag, régtől fogva és állandóan akarják s a kik arra vannak hivatva, hogy a nagy regeneratio papiros-szabályait egy ország: a haza egész területén s a nemzet minden életviszonyaiban valósággá változtassák, — ezekre nézve nemcsak hogy nem közömbös, de legnagyobb mértékben örvendetes és bizalomkeltő, mikor a törekvéseiket képviselő erőteljes, bátor és őszinte államférfiui alak, kezében a cselekvés hatalmi eszközeivel, az illetékes államjogi tényezők egyetemes támogatását, sőt — a mennyire még lelkesedésről beszélhetni, — lelkesedésük nem közönséges mértékét birja megszerezni. S valóban kétségtelen, hogy 1872 óta, a mikor tudniillik az 1848. évi reformelvek félreszorultak, egyetlen időpont s egyetlen politikai helyzet sem fordult elő, mely ennyire kedvező lett volna az ujkori Magyarország jogi organisatiójának befejezésére, — leszámitva a pénzt, mely mindig kevés volt és most is kevés.

Sokan mindenesetre hibául rótták föl a parlamentben ülő kitünő jogászoknak, hogy a budgetvitában nagy tudásukkal és tapasztalataikkal voltaképen nem vettek részt. Mindazáltal ebben a ténykörülményben hibát csak keresni lehet, de találni nem. S egészen érthető, sőt természetes, hogy akkor, mikor magában a miniszterben van annyi bátorság, hogy az igazságügyi állapotok chronikus sebhelyeiről — mint többek közt a börtönügynél is tette, — szabad őszinteséggel, sőt bátor kiméletlenséggel rángatta le a kuruzsló balzsamokkal vastagon megkent régi kötelékeket s nyomban rá elementáris erővel foglalta össze mindazon gyógy-javaslatokat, a melyeket közöttünk a legfényesebb elmék és legnemesebb szivek régtől fogva ajánlottak; hogy akkor ugyanazt, talán kevésbé positiv módon ismételni, a mit maga a miniszter a kormányférfiu tekintélyével elmondott, a gyermekesség bizonyos neme lett volna. A jogi regeneratio elvi alapjai tekintetében bizonyára minden számottevő nézet és meggyőződés megegyezik a miniszter programmjával. A mi pedig a tudomány kritikáját és a részletek tökéletességének ezernyi kérdését illeti, ennek az ideje csak a törvényjavaslatok publikálásának pillanatában fog elérkezni.

A regeneratio terve, vagy mint a miniszter mondotta: a magyar jog anyagi és alaki rekonstruálásának terve azonban mendenesetre elég világosan fekszik a kritika asztalán. Vannak ugyan egyes részei, a melyek a változhatatlanság jellegét épen nem viselik magukon (mint például az esküdtszékek partialis életbeléptetésének ügye), s ismét vannak olyanok, a melyek nagy politikai és pénzügyi nehézségekbe ütközve (pl. a polgári házasság és börtönügy) csak általános vonalakban s nem minden aggodalom nélkül, csaknem «szoktató» gyanánt vannak kirajzolva, de a struktura arányai elég tiszták s az épület összetartó, fundamentalis alkatrészei nagyobb nehézség nélkül körösztül láthatók.

A mi azonban a munka *sorrendjét* illeti, mint minden hatalmas és drága épitkezésnél, csak átlagokat látunk magunk előtt. Sokban az időjárás alkalmassága, sokban a pénz bősége, sokban az ország politikai életének esélyei fognak határozni. S ha itt a miniszter általános jelzései után indulva vetjük rövid képét a rekonstruktiónak, az bizonyára csak hozzávetőleges sorrendje lesz az évekre terjedő bonyolódott munkának s inkább is magának a tervnek, hogysem a kivitel logikai rendjének megértésére fog szolgálni.

Az *első* mindenesetre a kir. táblák tizfelé osztása lesz. Ebben a dologban már sok tinta fogyott el, de mivel a hátralékok nem fogytak el, a kormány egyszerüen a hátralékokat is decentralizálja a táblákkal együtt, a mi egymagában csakugyan nem fog nagyobb nehézséget okozni, mint a mennyit az iratok szétosztogatása, bepakolása és elszállitása vesz igénybe. A decentralizáló törvényjavaslat már márczius hóban letétetik a képviselőház asztalára, s mivel a táblák székhelyei a polgári szivekben mély érzelmeket ébresztenek, a lokálpatriotizmus és a képviselői mandátum-érdek fog fölöttük mulatságos harczba keveredni. A kormány, alapos hirek szerint, a következő 10 várost fogja proponálni, minden kabinetkérdés kizárásával: *Budapest, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Szeged, Temesvár, Kassa, Pozsony, Szombathely és Pécs.* Debreczen azonban erősen pályázik, s meglehet nem minden kilátás nélkül a sikerre.

Igy vagy ugy, a jul.—aug. havi szünidő alatt már meg fog történni, legalább a személyi dolgokban, a «világ szétosztása» s 1891 jan. 1-ével tiz kir. tábla fog müködni az ország területén.

Ezzel párhuzamosan megy végbe két törvény megalkotása. Az egyik, a mit már ismerünk, a sommás eljárásban a fölebbezés szabályozása. A másik, mely ezt nyomban követni fogja, a *birói szervezeten* fog változtatásokat tenni s ugy látszik, az eddigi tarthatatlan sőt rettenetes, vizsgálóbirói gazdálkodásnak is határokat fog szabni.

Ezzel az 1890. év reform-munkája be is lesz fejezve. A mi a további éveket illeti, a jelen országgyülésből még hátramaradó másfél év, ha jól veszszük ki, két fontos, az államjogokba közvetlenül és mélyebben bevágó reform-müveletre van szánva.

Az egyik a *bünvádi eljárás* megalkotása, melyet a miniszteriumban ujból revisio alá vettek. A miniszter a ténykérdés fölebbezhetőségét hozza be az eljárásba, a gyakorlati garantiák egyik neme gyanánt. Hogyan fogja megoldani ezzel a legnehezebb kérdések egyikét, azt még nem tudni; de világosan kifejezte, hogy ebben a theoriát félre kellett tennie s az ország állapotaival kellett számolnia, A bünvádi eljárásba azonfelül bele fog illesztetni a sajtóeljárás végleges rendszere az esküdtszék rendszerével együtt.

Az *esküdtszék* általános behozatalát a miniszter egy mélyen járó politikai indoklással lehetetlennek jelentette ki. Nem akarja a nemzetiségi vidékeken a feudalismusnak egy uj nemét megteremteni, a hol a magyarul tudó kisebbség mint esküdt itéljen az idegen nyelven beszélő többség fölött. A miniszter azonban barátja az esküdtbiróságnak s mint szavaiból kitetszik, az ország egy részére (hir szerint a magyar Dunántulra s a Duna-Tisza közére) be akarja azt hozni, föltéve, — a miben ismét nagy lesz a nézeteltérés, — hogy a törvényhozás is helyesnek fogja látni.

A második s még inkább államjogi természetü reform lesz a jelen országgyülés végén a *választási ügyekben* való biráskodás rendezése, talán a választási törvény részleges revisiója is. A miniszter, a ki eredetileg a parlamenti biráskodás hive volt, viszonyaink között a kir. Curia biráskodását tervezi, még pedig nem rideg mandatum-bíróság alakjában, de olyképen, hogy a Curia hatáskörébe utaltatnak a szavazásnál elkövetett s a választás érvénytelenségét előidézett deliktumok, beleértve minden párterőszakot és bünös hatósági beavatkozást. Mig a kisebb választási deliktumok a büntetőtörvény szigorubb végrehajtásával (revisióról a miniszter egyáltalán nem beszélt) s egy etetési-itatási novellával fognak megfékeztetni.

Ez a föladat vár a mostani országgyülésre s ezek állanak ma előtérben.

A regeneratio legnagyobb müvét azonban a *magánjogi kodex* fogja képezni, melyek sorrendjén nagy változás történt. A miniszter tudvalevőleg az eddigi fél-terveket félretette, a családjogot az öröklési joggal együtt és összhangban akarja életbe léptetni s utánuk fokozatosan a kodex több részeit, záradékul egy összefoglaló életbeléptetési törvénynyel. Ez lesz Szilágyi Dezső legnagyobb müve, ha végrehajthatja. S ez lesz legnagyobb küzdelme is.

A *házassági jog*, mint minden beavatott forrás tudja, a fakultativ polgári házasságra lesz épitve, a jogegység messzemenő garantiái mellett. Alapjában egész egyszerü kodifikationális müvelet; de a törvényerőre emelésben mingen reactióval való megütközés. A legnehezebb és legszebb harczok egyike a jövőben, a mit hazánkban a jogi felvilágosultság a feudalizmus uj sarjadékaival fog kiküzdeni.

A regeneratio hátterében, bizonytalanabb körvonalak közt még a következő reformok állanak:

A börtönügy teljes átalakitása, esetleg uj és kivihetőbb büntetési rendszerrel. A végrehajtási eljárás reformja. Az ügyvédrendtartás reformja a gyakorlati szükség szerint bifurkatio és numerus klausus nélkül. A birói fegyelmi és áthelyezési rendszer reformja, birói garantiák mellett. Törvény a jövedéki kihágásokról. S végül a végleges polgári törvénykezés megalkotása.

Bizonyára nem fogja senki azt kivánni, hogy a hatalmas perspektiva ezen távoleső s alig felismerhető objektumaival a dolgok mai állása mellett behatóbban foglalkozzunk. A minthogy ez nem közönséges naivság lenne. De az általános tények megállapitására szükség van.

Kétségtelen, hogy Magyarország mostani igazságügyi minisztere egy erősen progressiv és liberalis jogászi felfogás hive. S kétségtelen, hogy az ország igazságügyeit ezen felfogásnak már másutt bőven kipróbált sarkalatos igazságai szerint akarja regenerálni. De nem kevésbé kétségtelen, hogy Szilágyi Dezső hatalmas és egészséges szelleme távol van minden theoria és philosophema bálványozásától. Benne nemcsak a jogász-lélek szigoru logikája, de a magyar nemzeti lélek józan politikai ereje is dolgozik. Sokkal inkább jogász, hogysem meg tudna hajolni azon többé-kevésbé rejtett hatalmi érdekeknek, a melyeket most a magyar nemzeti politika vignettjével szokás ellátni, hogy kelendők legyenek; de sokkal inkább magyar, hogysem ügyet vetne azon egyetemes kosmopolitismusra, mely különösen irodalmunkat annyira ellepte. Ezek a jellemvonások látszanak reformtervein is. S a magyar jogászvilágnak, — mely annyi ideig volt kénytelen keserü harczot vagy rideg passivitást folytatni a kormányhatalom igazságügyi politikája ellen, — most ennek Szilágyi aktiójával szemben nem lehet hivatása többé a doktrinák maró választóvizének untalan alkalmazása, hanem igenis az aggodalom nélkül való, becsületes és kitartó támogatás.

A miniszter pedig kétségkivül föl fogja ismerni azt, — a mit elődjei csak néha s akkor is homályosan sejtettek, — hogy mennyire becses egy sokat, nagyot és jót akaró kormányférfiura nézve a jogászvilág állandó támogatása; holottan bizonytalan, mulékony és szeszélyes az, mely a parlamenti életben épen a legnagyobb alakok osztályrésze.

Dr. KENEDI GÉZA.

Az unitárius házassági jogról.[1]

(Válasz Sztehlo Kornél ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* 40. és köv. számaiban megjelent czikkeire.)

Megemliti Sztehlo ur azt is, hogy az unitárius bíróságoknál hátralékok nincsenek s általában az ügyeket gyorsan intézik el. Abból a kifejezéséből azonban, hogy bár igy lenne ez a világi bíróságoknál is, azt következtetem, hogy ezt tán sérelemnek nem tartja.

Arra a feltevésre, hogy az unitáriusoknál a válóperek könnyen mennek keresztül, nem anyagi vagy alaki törvényeik hiányossága, hanem épen az szolgálhatott okul, hogy bíróságaik kötelességüket pontosan teljesitik.

A mi egyházi törvényeink királyi megerősitését illeti, erre azt jegyzem meg, hogy mi unitáriusok, valamint a többi erdélyi bevett vallásfelekezetek, kir. jóváhagyás nélkül is hatályos törvényt alkothatunk s azt életbe léptethetjük. Több mint 300 év telt el azóta, mióta vallásunk a recepta religiók közé beczikkelyeztetett. E hosszas idő alatt törvényeket alkothattunk a nélkül, hogy azokat az erdélyi fejedelem vagy a magyar király által meg kellett volna erősittetnünk. E jogunktól nem csak meg nem fosztattunk, hanem azt az 1868: XLIII. tcz. világosan fentartotta. A mit Szt. K. ur a historiából felhoz, a magyarországi protestansokra vonatkozik. Erre tehát nekem, unitáriusnak reflektálnom fölösleges.

Szt. Kornél ur, mint már emlitém, azt törekszik kimutatni, hogy az unitárius házassági törvény az elválást a legkönnyebbé teszi.

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. az 1., 2., 4. és 5. számban.

A polg. bíróságok elé tartozó válóperekre vonatkozó s fennebb emlitett házasságjogi szabályzatot Szt. K. ur a vonatkozó törvények és kifejlett birói gyakorlat alapján, különösen a felső bíróságok döntvényeinek is tekintetbe vételével készitette. E szabályzatnak tehát olyannak kellene lennie, melyet — Szt. ur szempontjából — gáncsolni nem lehet.

Hasonlitsuk össze ugy futólag e szabályzatot az unitárius házassági joggal, s lássuk melyik tartalmaz helyesebb rendelkezéseket s melyik nyujt több alkalmat e könnyüszerü elválásra.

Az 1. §. szerint a jogszabályok a budapesti kir. itélő tábla területén lakó evangelikusok házassági válóperében alkalmazandók, tekintet nélkül arra, hogy a felek magyar honosok vagy nem.

E §-nál fogva tehát a világ bármely részébe tartozó külföldiek magyar állampolgárság megszerzése nélkül is elválasztatnak és szerencsésebb házasságra felszabadittatnak, ha Magyarországra jönnek, itt lakást bérelnek; egyedüli feltétel az, hogy ne unitárius, hanem evangelikus vallásra térjenek át, mert ha nem igy tesznek, szaporitani fogják az ügyeket az erdélyi házasságok megtámadására.

Az unitárius házassági jog a nem magyar honosokat az elválasztás és szerencsésebb házasságra felszabaditás jótéteményében nem részesiti.

A szabályzatnak már ez az 1. §-a igazolja, mennyire helyes a birói illetőségmegállapitást nem a lakóhelyhez, hanem az egyházközséghez tartozáshoz kötni; mert igy nem állhat elő az az anomalia, miszerint a polg. bíróság illetékes lenne a budapesti kir. itélő tábla területén, tehát pl. a Szilágyságban lakó ev. reformátusra nézve, ki pedig az erdélyi ev. ref. egyházkerületbeli egyházközség tagja s igy a házassági válóperben világi bíróság elé nem tartozhatik.

Az 5. §. szerint érvénytelen és igy felbontás tárgyát sem képezheti oly külföldön kötött házasság, melynek oly bontó akadály áll utjában, mely alól a hazai törvények szerint felmentésnek helye nincs.

A szabályzat szerint tehát az érvénytelen házasság érvénytelenségét birói itélettel kimondani nem kell; e részben elegendő a házas felek s az ujból házasságra lépni akaró feleket összeesketö lelkész nézete. Ezt kell feltennem, mert a házassági szabályzat az érvénytelen, illetve semmis házasságról anyagi vagy alaki tekintetben tüzetes rendelkezéseket nem tartalmaz.

Az unitárius házassági törvény az érvénytelen (semmis) házassággal részletesen foglalkozik (I. R. II. fejezet 62. stb. §.)

Ha az egyik házastárs a másikat, ennek beleegyezése nélkül más nővel, illetve férfival házasságtörés gyanuját megállapitó módon hagyja el, az elhagyó fél az unitárius h. törvény értelmében ligába vettetik. Erről a házasságjogi szabályzatban gondoskodva nincs.

A házasságjogi szabályzat 13. §-a szerint az engesztelhetetlen gyülölség okait előadni és bizonyitani nem kell, ha a felbontást e czimen mindkét fél kivánja. Az unitárius házassági jog az okok előadását és bizonyitását ily esetben is megkivánja (85. §. 86. §.)

A 22. §. szerint érvényesnek tekinti a polg. bíróság azt a házasságot, melyet az elválasztott fél oly harmadik személylyel köt, a kinek egyházjoga szerint az uj házasság a fenálló házassági kötelék vagy *papirend* akadályánál fogva érvénytelen. Az unitárius házassági törvény megalkotásában ugyan a szabadelvüség is irányadó volt, e törvény még sem nyit utat arra, hogy az el- vagy elnemválasztott unitárius fél nem unitárius vallásu s papirendhez tartozó róm. kath. egyénnel házasságot köthessen.

Az unitárius házassági jog szerint csak az unitárius vallás levő fél házasságkötési képessége itélendő meg unitárius egyh. törvények szerint, a nem unitárius vallásu fél házasságkötési személyes képessége a rája vonatkozó egyházi és állami törvény szerint birálandó el.

Vagyis előfordulhat az az eset, hogy unitárius fél egy előbb róm. kath. valláson volt, aztán törvényesen protestans vallásra tért s később szintén törvényesen végleg elválasztott féllel kiván házasságra lépni; ez a házasság unitárius törvények szerint megköthető és érvényesnek tekintendő, mivel — habár a róm. kath. vallást követett és elválasztott fél róm. kath. hitelvek értelmében uj házasságkötési képességgel nem is bir, — megvan a képessége az állami törvények szerint.

Más az eset azonban papirendhez tartozó róm. kath. egyéneknél. Ezek az ő egyházi törvényeik szerint házasságkötési képességgel nem birnak, ezt az unitárius bíróságok respektálni tartoznak s az ő törvényük 5. §-a szerint respektálni is kivánják; mert a papirenden levő róm. kath. vallásu feleket az állami törvények nem ruházzák fel házasságkötési személyes képességgel, az ilyenekre nem levén alkalmazható az 1868: LIII. tcz. 8. §-a, minthogy vallásukat nem változtatták meg, cselekményüket tehát uj vallásuk hitelvei nem igazolják.

A házassági jogszabályzat szerint az elvált fél — s eo ipso az el nem vált fél is — róm. kath. papirendhez tartozó féllel érvényes házasságra léphet, mert hát az ily házasságot a világi bíróság érvényesnek tekintené.

Nos hát az oly igen ócsárolt unitárius házassági törvény szerint unitárius lelkész az ilyen házasságot nem köthetné meg.

A 35. §. elősorolja azokat a vallásfelekezeteket, melyekre ha valamelyik fél áttért, a polg. bíróság hatásköre megszünik. E vallásfelekezetek között nincs megemlitve az erdélyi ev. ref. és lutheránus vallásfelekezet, holott ha a fél ezek tagja lesz, a világi törvényszék fölötte nem hozhat itéletet.

A 36. §. szerint, ha az ágy- és asztaltól szentszékileg elválasztott és utólag protestans vallásra áttért fél saját személyére nézve a házasság felbontását óhajtja, ez iránti keresetét előbb alperes bíróságánál tartozik beadni s csak miután ez *elutasitólag* határozott, tehető folyamatba az eljárás a polgári bíróság előtt. Vagyis a házasságjogi szabályzat perhorreskálja az annyira gyülölt per viam instantiæ eljárást.

De hátha a szentszék előtt pert folytatott felek egyike protestans volt, vagy utólag protestans vallásra tért, s az ő illetékes birósága által a házassági kötelékből már kioldatott, vajon a kötelékben maradt s utóbb szintén protestanssá lett fél, ki a separatiót magára nézve is divortiummá akarja változtattatni, köteles-e volt házastársa bíróságánál házasságfelbontás iránti keresetet inditani s a keresetet *elutasitó* határozatot bevárni. Hol van ekkor az alperes; hisz ez valószinüleg már mással van házassági szövetségben s mi lenne tárgya az alperesre nézve hozandó itéletnek, mikor ez korábbi itélettel már végleg elválasztatott.

Aztán hátha az alperes birósága nem hozna *elutasitó* határozatot; persze ekkor az ő birósága rá vonatkozólag az eljárást folyamatba sem tehetné. Osszeegyeztethető lenne-e ez az 1868: XLVIII. t.-czikkel; feltétlenül tüzte-e ki e tcz. a további eljárásra nézve azt, hogy alperes birósága elutasitó határozatot hozzon?

Mindkét szempontból tehát az unitárius házassági törvény intézkedése helyes, mely a másik félre nézve az előző peres eljárást befejezettnek tekinti s a hozzá folyamodó fél ügyében a másik fél megidézése nélkül határoz.

A szabályzat 38., 39. §-ainál is kimutathatnám, mennyire helyesebben rendelkezik az unitárius házassági törvény, mely az illetőséget nem a lakóhelytől, hanem az egyházközséghez tartozástól feltételezi. Csak egy esetet akarok megemliteni. A házastársak utoljára Erdélyben laktak; a pert az unitárius felperes megkezdte a róm. kath. vallásu alperesre nézve illetékes szentszéknél; de mielőtt itélet hozatott volna, alperes a szoros értelemben vett Magyarországon evangelikus vallásra tért át; a róm. kath. szentszék ennélfogva a pert megszüntette; ekkor felperes az alperes lakóhelye szerinti magyarországi világi bírósághoz fordult, de ez a pert nem vette fel,

mert a házastársak utoljára nem az ő területén laktak; most tehát az erdélyi kir. törvényszékhez folyamodott, melynek területén a felek utolsó együttlakása volt, ez pedig a keresetet szintén visszautasitotta azzal a megokolással, hogy Erdélyben a törvényszékek protestans felek válóperének elintézésére nem kompetensek. A felfolyamodásoknak nem volt sikere. Vajon hol kellett volna ezt a pert meginditani? . . . .

A házasságjogi szabályzat 42. §-a értelmében vegyes házasságbeli feleknél a békéltetés mind a felperes, mind az alperes lelkészénél megkisérlendő (de hogy a felekkel magokkal-e, arról nincs emlités [64. §.]). Ha alperes a *perben* az elválást ellenzi s kibékülési szándékét kifejezi, az alperes lelkésze előtti békéltetés elmaradhat; elmaradhat ez akkor is, ha alperes ismeretlen tartózkodásu. Ez esetben tehát, valamint a 44. §. értelmében, ha a megidézett alperes meg nem jelent, a békéltetés egyedül felperessel kisérlendő meg.

Ez tehát lényegileg azonos volna az unitárius házassági jog 121., 122. §-ában szabályozott békéltetési eljárással, azzal a különbséggel, hogy e szerint a békéltetés az alperes lelkészénél próbálandó el, annak egyszeri megkisérlése is elegendő s alperes csak kétszeri sikertelen megidézés után tekintetik ugy, mintha kibékülni nem akarna.

Máskép van ez a birói békéltetésnél.

A szabályzat 66. §-a szerint a békéltetési tárgyalásra kétszer megidézett és meg nem jelent alperes ugy tekintendő, *mintha az elválásba beleegyezett volna.*

A szabályzat 47. és köv. §-ai a házastársak keresztlevelének a keresethez csatolását nem kivánja; az unitárius házassági törvény szerint befektetendők, mert csak ezek szolgáltatnak kellő alapot annak elbirálására, hogy peres felek mily vallásuak. Az esketési és áttérési bizonyitvány a felek vallására nézve sokszor nem nyujtanak tiszta képet, eltérő adatokat tartalmazván. Való, hogy alperes keresztlevelének beszerzése gyakran nehézségekkel jár, de hát az unitárius egyházi törvény ezzel is akadályozza a válóper folyamatba tételét, valamint azzal, hogy az ügyvédek részére hitelesitett meghatalmazást követel (110. §.). A per tárgyalása a házassági kötelék kérdésében a szabályzat 72. §-a szerint jkvileg történik; az unitárius házassági törvény értelmében külön periratoknak is helye van.

Ha alperes a tárgyalásra az idéző végzés vétele daczára nem jelenik meg, az a vélelem, hogy alperes az engesztelhetlen gyülölséget osztja; illetve a házasság felbontásába beleegyezik. Ez esetben alperes részére ügygondnok nem rendelendő ki s a tárgyalás felperessel egyoldalulag tartatik meg (szabályzat 76., 77. §.). Az unitárius törvény alperes meg nem jelenéséhez ily hátrányt nem köt, a meg nem jelent alperest per contumaciam elmaraszaltatni nem engedi; hanem uj határnap kitüzését s alperes részére ügygondnok kinevezését rendeli (140. §.).

A szabályzat 80. §-a értelmében ágy- és asztaltól való előzetes különvetésnek csak engesztelhetetlen gyülölség czimén inditott perben van helye s a különvetési idő 3 hónap. Az unitárius házassági törvény a különvetést nemcsak ebben az egy esetben kivánja meg (232. §.) s a különvetési időt hat hétről hat hónapra teszi.

Ezzel válaszomat befejezem. A következtetéseket levonni feleslegesnek tartom. KŐVÁRY MIHÁLY.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889. évben.[1]

II. Áttértünk felsőbb bíróságaink müködési mozzanatainak részleteire.

Ezek legjobban igazolhatják azon állitást, miszerint felsőbb jogszolgáltatásunk eredményeiben kevés megnyugtatót s vigasztalót találhatunk, a jogélet tökéletesb követelményeinek kielégitése tekintetében.

Ezen adatok kitüntetik, mikép itt a gyorsaság nagyon távol marad a valósulástól; daczára annak, hogy a judikatura alakitására bámulatosan kevés idő fordittatik.

A legsajnosabb az, hogy ezen hiány nagy mérvben a bünvádi téren is nyilvánul, hol a személyi szabadság legszentebb igényei érintetnek, a melyek a vizsgálati fogságnak rendszere s a szabad láboni védelem korlátoltsága által a legbrutálisabb módon sértetnek. Ennek rendkivül dus tápanyagot nyujtanak felsőbb bünvádi törvénykezésünk késedelmei is.

Ezen baj világos kifejezését találja a *bünügyi hátralékokban*, a melyek ugy a Curián, mint a táblán ugyszólván folyvást szaporodnak, s igen nagy összegre emelkedtek.

Ezek a *Curián* az 1884. évi 1117 ügyszámról 1888. évben 3683-ra, tehát háromszoros összegre növekedtek; mi 1889-ben hatszázzal kevesbedett, de még mindig jelentékeny összeget képez: 2985 elintézetlenül maradt ügyszámban, mi az 1884-iki hátraléknak $2^1/_2$-*szeres* összege.

A *kir. tábla* ezen hátraléka természetesen ügyforgalmához képest sokkal nagyobb. Ez itt 1884-től 1888-ig még egyszer annyi lett: 3566—7632, de ez 1889-ben 5747-re apadt, mi majd két ezer kevesbülést jelent; de az öt év előttinél mégis több mint két ezerrel nagyobb.

Ezt azonban nem csodálhatjuk és fel nem róhatjuk sem a Curián sem a táblán, akár a forum vezényletének, akár biráik munkásságának, miután a bünvádi ügyek felebbezései roppantul megszaporodtak s folyvást emelkedőben vannak mindenütt.

A *Curián* a *bünvádi ügybejövetel* 1889-ben volt: 11980, tehát három ezerrel több, mint az 1884-ki 8980 ügyszám; meghaladta még az 1888. évi 11400 bejövetelt is 500-al. Az a Curia összbeérkezésének (24 ezernek) majdnem felét tette ki. Ezen uj bejövetelhez az 1888-ki 3683 hátralékot hozzáadván az *elintézendő bünügyek* száma 1889-ben nem kevesebb volt mint: 15663; mi az 1888. évit (14840) majd ezerrel multa felül. És ebből *elintéztetett* az év végeig: 12,678 ügy, *698 darabbal több*, mint a mennyi felebbezett bünügy érkezett a Curiára. Ezen munkásság, melyet jóformán tulságosnak is mondhatnánk, az utóbbi évekkel olyvást emelkedőben volt. 1885. évben az elintézések száma még csak 7 ezerben volt, 1886-ban 8 ezerben, 1887-ben 9 ezerben, 1888-ban 11 és 1889-ben már 12 ezerben. Ezen munkában *36 biró vett részt*, kik közül Dózsa 1889 szept. 25-én s Suhaj nov. 30-án elhalálozott; Matyasovszky julius hó 31-én nyugdijaztatott; mint ujabban beosztott kir. táblabiró Nedeczky megkezdette müködését nov. 7-én, Párvy szept. 17-én és Schédius az igazs. miniszteriumba volt beosztva. Igy a Curia bünvádi osztályában folytonosan csak 30 biró müködött; de ezen munkaerő is tetemesen csökkent az által, hogy többen és pedig hosszasabban is betegeskedtek.

A *kir. tábla* bünvádi ügybejövetele 1889-ben: 52666 volt, mi az 1888-kit (50919) majd 2 ezerrel (1747) haladta tul. A négy év előtti, 1886-iki bejövetelt (42 ezer) tiz ezerrel multa felül. Ehhez az 1888. évi hátralék hozzáadatván, 1889-ben az *elintézendő bünügyek összege 60,282* volt, 1692-vel több az 1888. évinél. *Elintéztetett* az *év végeig 54,535*; két ezerrel több az évi beérkezésnél, $3^1/_2$ ezerrel több az 1888-iki elintézéseknél, és 12 ezerrel több az 1886. évi (42,916) elintézett összegnél. Ezen rendkivüli erőfeszités tényezője: *64 biró volt*, a kik azonban állandóul mind nem müködhettek; Mendelényi évközben meghalt, Neuberger curiai biró lett, Nedeczky, Párvy a Curiához osztatott be, Lányi a polgári osztályba helyeztetett át, dr. Pap László pedig időközben jött a büntető tanácsba, Kállay Adolf rendesen tanácsvezető volt, Ormay Károly már ezen évben is hosszasan beteg volt.

[1] Az előbbi közl. l. az 5. számban.

A mi a *polgárjogi ügyforgalmat* illeti, kiemelendő, mikép ez az egyedüli a főbb ügyosztályok között, hol 1889-ben az ügybejövetelnél némi csökkenés mutatkozott mind a Curián, mind a kir. táblánál.

A *Curián:* 9900 volt a felebbezési ügybejövetel, s mivel 1888-ban: 10490 volt, 590 kevesbülés állt elő.

A *kir. táblán* 1889-ben a *polgári* ügybejövetel: 62,335-t tett, 1888-évben pedig: 63833 levén, fogyott: 1498 darabbal. Itt a polgári összbejövetelnek felét képezte, mig a Curián 10: 24 arányban állt.

A *Curia* polg. bejöveteléhez 3410 hátralék járulván, az *elintézendők* összege: 13320 lett, mi az évi bejövetelt több mint 3 ezerrel haladta meg. *Elintéztetett* pedig: 9448 s *hátralékul* 3872 maradt. Az elintézések összege polgári ügyekben a Curián is folyvást emelkedőben van, s az évi hátralékok mégis szintén szaporodnak; mi természetesen a felebbezések nagy számának tulajdonitandó. Öt év előtt 1884-ben 8448 polg. ügy intéztetett el — 1888-ban pedig 9834 — tehát majd másfél ezerrel több. A hátralék pedig 1884-ben 2282 volt s 5 év alatt 3872-re nőtt fel, mi szintén másfél ezer emelkedést képez.

A *kir. táblán* az évi polgári bejövetelhez 1889-ben az előbbi év 23157 polgári hátraléka járulván, *elintézendő* lett 85492, az előbbi évinél 1139-el több, a három év előttinél (1884-ben 77 ezernél) pedig 8 ezerrel nagyobb. *Elintéztetett* a polgári ügyekből 65472 s *fenmaradt:* 19997. Az elintézések összege tehát itten is felülmulta, és pedig 3 ezerrel a polgári bejövetelt; és ezen elintézési munkásság is ugyszólván évről-évre nagyobbodott. 1886 évben 52 ezer volt a polgári elintézés, 1887-ben 56 ezer, 1888-ban 61 és 1889-ben már 65 ezer, tehát négy év alatt *13 ezer elintézési szaporodás.*

Az *elintézések évenkinti nagyobbodása tehát felülmulja a polgári évi bejövetel emelkedését;* mert az 1886-ki polgári bejövetel (56 ezer) 1889-ben 62 ezerig emelkedett, tehát csak 6 ezerrel magasabbra.

A polgári *hátralékok* emelkedése sem áll a kir. táblán hason fokon az elintézések nagyobbodásával; mig ezek fentiek szerint négy év alatt 13 ezerrel emelkedtek: addig a hátralékok ez idő alatt (1886 évi 17 ezerről 1889-ben 19997-re szaporodván), nem egészen 3 ezer növekedést tüntettek fel s ily emelkedés volt a közbeeső években is; 1887-ben a hátralék 20 s 1888-ban 33 ezer levén.

A *Curia polgári* osztályában, ideértve a váltó-kereskedelmi tanácsot is, 42 biró referált, kik közül azonban Czorda Bódog államtitkárrá kineveztetése folytán julius 28-án kilépett; Süteő Rudolf az igazságügügyi miniszteriumban volt alkalmazva s azután betegeskedett; Bosits Gábor mint curiai biró szeptember 5-én foglalta el állását, Puky Gyula pedig szeptember 6-án, és Ádám András, Bernáth Elemér, Kiszely Tiborcz, Nagy Ödön, Szabó László beosztott birák csak november 7-én kezdették meg müködésüket; megjegyezvén még azt is, hogy a II. tanács tanácselnöki széke még mindig nem levén betöltve, ott állandóul Balásy Antal elnökösködik, ki egyszermind referál is és pedig a legnehezebb, pl. a hitbizományi perekben.

A *kir. tábla* tiz polgári, urbéri s váltó-tanácsában az 1889. év folyamán 145 előadó biró müködött; 1888 végén 8 polgári tanács volt 99 előadó biróval. Az 1889-ki birák müködése azonban egész éven át nem volt folytonos; ketten curiai birák lettek; 6 a Curiához beosztatott kisegitőül; egy az igazságügyi miniszteriumba hivatott; egy törvényszéki elnöknek neveztetett ki; egy biró panasz folytán megszünt müködni; egy pedig meghalt; két polgári biró időközben a büntető osztályba helyeztetett át. Igy a polgári osztály 14 birája volt müködésében meggátolva; azonfelül többen mint tanácsvezetők elnökösködtek is.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

A Btk. 395. §-ának értelmezése.

Mult heti czikkemben bátor voltam fejtegetni, hogy a Btk. 359. § ába ütköző cselekmény meg nem állapitható akkor, ha az árverés egynémely tárgy hiányzása folytán, a többi még meglevő tárgy elárverezésének megkisérlése nélkül beszüntettetett.

Az ott felhozottakkal rokon érvek alapján legyen szabad e §. értelmezéséhez hozzá szólnom még egy külön, vagyis ama szempontból, hogy a Btk. 359. §-ába ütköző cselekmény mennyiben minősitendő a 356. §-hoz képest büntettnek?

A vélemények birói körökben is eltérők arra nézve, vajon az oly esetekben, midőn a lefoglaltak közül az árveréskor hiányzó tárgyak becsértéke felülhaladja azt az összeget, mely a követelésből az árveréskor befolyt vételár által nem fedeztetett, az *«elsikkasztott vagyon»* (Btk. 356. §.) értékéül a hiányzó tárgyak teljes értéke, vagy a követelésből kifizetetlenül maradt összeg veendő-e?

Véleményem szerint egyedül az utóbbi értelmezés okszerü; és pedig nem csupán azon általános elvnél fogva, hogy a hol a büntető-törvény valamely rendelkezése különfélekép magyarázható, mindenkor a vádlottra nézve kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.

A Btk. 359. §-a szerint sikkasztásnak tekintetik, ha a hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa azt, midőn nála hagyatott, elidegenitette. A 356. §. szerint pedig a sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet száz frtnál: vétséget, azon felül pedig büntettet képez.

Ha az «elsikkasztott vagyon» értékét feltétlenül a hiányzó tárgyak becsértéke képezi, tekintet nélkül arra, hogy a követelésből ennél több vagy kevesebb összeg áll-e fen? akkor a végrehajtást szenvedett feltétlenül büntetendő lenne a zár alá vett tárgyak egy részének az árveréskor hiányzása esetén, habár a követelés azok nélkül teljesen törlesztetett is.

Ellenben ha áll az, a mint kétségtelenül áll, hogy a követelés megszüntével a hitelezőnek az ingókra birt zálogjoga tárgytalanná vált: önként következik, hogy a hatóságnak semmi köze többé ahoz, vajon a zár alá vett tárgyak megvannak e vagy nincsenek?

Már abból, hogy a törvény szerint nem hatóság elleni, de tulajdon elleni büntett vagy vétség az, ha a hatóság tényét a zár alá vett tárgyak tulajdonosa eme tárgyak elidegenitésével lerontotta: világos, hogy ez esetben a törvény oltalmának tárgyát nem közvetlenül a záralávétel mint hatósági tény, hanem a hitelező részére eme hatósági tény által való fedezetbiztositás képezi.

Ha ez igy van, akkor a végrehajtást szenvedett az által, hogy a zár alá vett dolgot elidegenitette, csak addig és annyiban követett el sikkasztást, a meddig és a mennyiben a követelés fenáll. Mert a zárlat is csak addig terjedt, vagyis csak a követelés erejéig.

A követelés erejéig való zálognyujtás levén e szerint a záralávétel lényege, ha a követelésből nem áll fen az árverés befejeztével semmi, akkor nincs büntetendő cselekmény. Következéskép száz forintnál több ha nem áll fen a követelésből, sikkasztás büntette egyáltalában nem foroghat fen. Hiszen a foglalást szenvedett nem önmaga ellenében, hanem a foglaltató ellenében követte el a Btk. 359. §. szerinti sikkasztást. A Btk. 356. §-a szerinti «elsikkasztott vagyon» mibenléte tehát okszerüleg nem *a tulajdonost illető értékhez*, hanem a *foglaltatótól elvont értékhez* viszonyitva állapitandó meg. Vagyis a hiányzó tárgy becsértékének a foglaltató követelésén felüli része nem képez elsikkasztott vagyont, mert a foglalás *a követelés teljes erejéig* korlátozza ugyan, de csak korlátozza és nem ronthatja le a végrehajtást szenvedettnek a tulajdonjogból folyó rendelkezési jogát.

Mindezekből következik, hogy a zár alá vett dolog alatt a Btk. 359. §. alkalmazásánál a foglaláskor nyert egyetemes fedezeti értéket csak a követelés erejéig lehet és kell érte-

nünk; tehát a 356. §. szerinti «elsikkasztott vagyonnak» a lefoglalt tárgyak közül az árveréskor hiányzóknak becsértéke csak annyiban tekintendő, a mennyiben a követelésből fedezetlenül maradt értéket felül nem haladja. *B. E.*

Zálogos jogviszony elismerése rendes perben, habár az az ősiségi ny. p. ideje után keletkezett.

Felperes a nyilvánkönyvi tulajdonjog alapján megpereli alperest az ingatlan birtoka s elvont hasznai iránt.

Alperes azzal védekezik, hogy a per tárgyát az ő atyja, a felperesek atyjától megvette, továbbá elbirtoklásra hivatkozik, s végül állitja azt is, hogy szülei, illetve atyja zálogba vette a felperes szüleitől az ingatlant; ez alapon tehát viszonkeresetet támaszt, *vétel*, *elbirtoklás* és *zálog* czimén az ingatlan tulajdona iránt.

Az első bíróság alperest feltétlenül marasztalta az ingatlan átadásában, mert nem igazoltatott be a *vétel*, mert az *elbirtoklás* feltételei hiányzanak (28 éves birtoklás igazoltatott) és mert a *zálogsági jogviszony keletkezése ideje* nem mutattatott ki, a birtoklás tartamából következtetve pedig a kereset megindításáig oly idő jön ki, a midőn ingatlannak zálogba adása törvény által már tiltva volt.

A II. bíróság (budapesti kir. itélő tábla 55950/887. sz. itélete, 1888 november 9-én) csak arra az esetre kötelezte alperest az ingatlan átadására, ha felperes neki 110 frt zálogösszeget lefizet; az első bírói itéletnek azt a részét, melylyel alperesnek a tulajdonjog iránti viszonkeresete elutasittatott, helybenhagyta.

Indoka ez itéletnek lényegében következő: alperes nem bizonyitotta, hogy a per tárgyát az ő atyja felperes atyjától megvette; nem bizonyitotta az elbirtoklás fenforgását sem;

beismerte azonban, hogy az ingatlant birtokolja s birtoklását arra alapitja, hogy az ő atyja zálogba vette az ingatlant felperes atyjától, s ezt a körülményt igazolja is a pert megelőzőleg lefolytatott azon hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyv tartalmával, a midőn a felperes atyjának hagyatéka tárgyaltatott s midőn felperes elismerte a birtok zálogban lételét, sőt alperest 110 frttal megkinálta a birtok kiváltásáért; minthogy tehát az örökösök örökhagyó kötelezettségeiért az örökség erejéig felelni tartoznak, s minthogy alperes nem mutatta ki, hogy a zálogösszeg 110 frtnál több volna: e körülmények által igazoltnak veendő, hogy a kérdéses ingatlant alperes a felperes atyja tényéből kifolyólag zálogban birja, hogy a zálogösszeg 110 frt; hogy a zálogösszeg lefizetéséig a kérdéses ingatlannak birtoka és haszna az alperest megilleti, és hogy felperes az ingatlan birtokát csak akkor követelheti, ha a 110 frt zálogösszeget lefizeti, ugyanennek az ingatlannak elvont hasznához pedig felperesnek joga nincs. Alperes a kérdéses ingatlannak birtokában van, ennek folytán az alperesnek joga van ahhoz, hogy a zálogösszeget felvegye.

E II. bírói itélet a Curia 1209/889. sz. itéletével helybenhagyatott, indokain kivül még azért is, «mert alperesnek a felperesi részről nem is tagadott azon állitása, hogy a kérdéses földet alperes atyja felperes atyjától vette birtokba, a kihallgatott tanuk vallomásával is bizonyitva van, valamint azon körülmény is, hogy alperes illetve jogelődének békés birtoklása a 28 évet meghaladja, továbbá, mert az alperesi viszonkereset, mely az ingatlan tulajdona iránt támasztatott, annak zálogösszegére is kiterjed.» Kérdés tehát most: hogyha felperes nem fizeti ki a 110 frtot alperesnek, alperes nemde egy 1853 év május 1-je után kelt zálogszerződés alapján tovább is birtokban maradhat? s miután e zálogjogviszony nyilvánkönyvileg nincs kitüntetve s felperes korlátlan telekkönyvi tulajdonos, mit ér az ő nyilvánkönyvi joga, vagy mi lesz akkor, ha 3-ik személyre ruháztatik át a tulajdonjog s az lép fel keresőleg? BIRÓ VILMOS.

A börtönügy.

Szilágyi Dezső a börtönügy tervszerü javitására vonatkozó jelentésnek legközelebb leendő előterjesztését helyezte kilátásba az igazságügyi tárcza költségvetésének legutóbbi tárgyalása alkalmával. Szilágyi Dezső már a m. é. május 29-iki nagy beszédében leplezetlenül kitárta a valódi helyzetet; a valódi állapotok megismertetésénél férfias nyiltsággal bevallotta azon bajt, hogy a börtönügy az igazságszolgáltatási intézményeknek legsötétebb oldalát képezi. Minapi beszédében az igazságügyi miniszter meg azon nagyjelentőségü megjegyzést tette, hogy a fogházakban vegyesen vannak a (fogházra, börtönre, fegyházra) elitéltek a vizsgálati foglyokkal, hogy «ezen magában véve, *nem is akarom megjelölni minő hiány*, mégis sokkal sötétebb vonással van sulyositva és ez abban áll, hogy fiatal bünösökkel visszaesők és esetleg megrögzött, javithatlan gonosztevők vannak együtt». E tekintetben tehát nem változtak a körülmények legkevésbé sem 48 év óta, és a jelen viszonyok között is még mindig áll az, a mit *Szemere* Bertalan 1842-ben a börtönkapuk legillőbb felirata tekintetében mondott, t. i.: «az ember mint hibás hozatik be, s mint gonosztevő eresztetik szabadon.» A fentebb emlitett körülményre nézve Szilágyi egyszersmind azt is megjegyezte, hogy «ez a *multból örökölt* nagy és ki nem irtott baj». M. é. beszédében is arra utalt, hogy a magyar törvényhozás *sokszor megfeledkezett arról*, hogy mennyi költséget és minő intézményeket kiván a büntetési rendszernek csak főbb vonásokban való végrehajtása. A költség kérdésével különben már a negyvenes években is foglalkoztak nálunk, és akkor *Eötvös* József 1843. évi november 4 én a fő RR.-nél tartott beszédében azt mondta erre vonatkozólag: «... én alig hiszem, hogy *tizenöt millió volna szükséges arra*, hogy Magyarországon jó és rendes büntetőrendszer hozassék be stb.». A megelőző napon gr. *Barkóczy* János által t. i. a költségek emlittettek és ez Eötvös felfogása szerint egy kissé magasra vitte számitását. Hogy 1843 és 1890 között a börtönügy tervszerü alakitása tekintetében semminemü különbség sem létezik, erről meggyőződhetünk, ha Szilágyi minapi beszédét összehasonlitjuk Eötvös azon beszédével, melyet e tárgyban 1843. évi november 3-án a fő RR.-nél tartott. Szilágyi nem is akarja megjelölni, hogy minő a hiány, Eötvös ugyanazon sötét képet ecsetelte, midőn azt mondja: «hogy a *börtönök mostani állapotja iszonyu*, hogy az az emberiség és civilisatio kivánatával világosan ellentétben áll; hogy a törvényhozásnak talán első, legfőbb kötelessége segiteni azon bajon, mely valósággal a müveltség kifejlését hazánkban nem kevéssé gátolja; mert ott, hol a status — ha büntet — inkább kegyetlen, mint igazságos: a *civilisátio*, mely nem terjedhet semmi által annyira, mint a kormánynak és törvényhozásnak példái által, *előmenetelt nem tehet.*» Szilágyinak azonban abban is teljesen igaza van, hogy ezt a nagy bajt a multból örököltük. A bajt elődeink is felismerték ugyan már, de megfeledkeztek az alkotásról. Mert már az 1843/4-iki országgyülés e tárgyu feliratában a következőképen jellemzi az akkori börtönügyet: «Különösen *siralmas és közaggodalmat okozó a tömlöczök állapota* hazánkban, mert bennök sem a büntetés jogszerü czéljaira nem fordittatik figyelem, sem elkülönzés vagy gondos osztályozás által nem kiméltetnek s nem őriztetnek az elzártak jó érzeményei, se nincsenek jelen azon feltételek, melyek mind a testi egészség, mind az erkölcsi tisztaság megőrzésére vagy visszaszerzésére okvetlenül megkivántatnak.» Ez a siralmas állapot azonban megmaradt a felismerés daczára továbbra is, mert egy negyed század mulva, 1868-ban az országgyülési pénzügyi bizottság jelentésében még mindig arról panaszkodik, hogy: «a börtön és fegyházak *állapota hazánkban oly szomoritó* és más müvelt nemzetek irányábani hátramaradásunkat annyira tanusitja, miként ereink egész megfeszitésével, sőt rendkivüli áldoza-

tokkal is arra kell törekednünk, hogy e téren a mulasztásokat pótoljuk.»

Ismét felismerték a bajt és ujból constatálták az örökségképen átvett állapot szomoritó voltát. Közel egy ujabb negyed század mult el ismét azóta, és mind ennek daczára a börtönügyi állapotok tervszerü alakitása helyett megmaradt változatlanul továbbra is a chronikussá vált «siralmas» és «szomoritó» állapot. A törvényhozást tehát méltán illeti a vád, hogy a börtönügyről megfeledkezett. Ily körülmények között őszinte örömmel tölt el, hogy Szilágyi azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a börtönügy tervszerü alakitását lehetőnek tartja, s hogy e tekintetben nemsokára már előterjesztést is fog a törvényhozásnak benyujtani.

Dr. GRUBER LAJOS.

Különfélék.

— **Ügyvédi körökből** a kamara legközelebbi közgyülésére vonatkozólag, mely a perrendtartási javaslattal fog foglalkozni, hosszabb levelet vettünk. Közöljük abból a következőket:

«Ohajtandó, hogy a kamara véleményében a perrendtartási javaslatot általánosságban a reform alapjául fogadja el és sürgős keresztülvitelét ajánlja. Érthetetlen volna, ha épen az ügyvédi kar, mely minden alkalommal a szóbeliség behozatalát sürgette és mely állásának emelését csakis ettől várhatja, ellenzéki állást foglalna el ezen javaslattal szemben, mely a legtisztább szóbeliséget hozza be a sommás eljárásban minden fokon és mely az ügyvédi kar müködésének körét oly nagy mértékben tágitja.»

— **Dr. Weinmann Fülöp** kir. közjegyzőtől a következő sorokat vettük:

Legyen szabad a budapesti kir. tábla határozatai egyöntetüségének illustratiójára nézve a következő adattal szolgálni. A tényállás a szőnyegen fekvő két esetben teljesen ugyanaz. A végrendelet és leszármazó nélkül elhalálozott örökhagyó özvegyének kérelmére a törvénykezési rendtartás 580. §-a alapján kitüzött hirdetményi határidő alatt oldalrokonok igényt jelentenek be; a bíróság az idézett szakasz végpontjának betü szerinti értelme alapján az előzetes meghallgatás mellőzésével az igénylőket keresetöknek záros határidő alatt való beadására utasitja. Közbetett felfolyamodás folytán a királyi tábla *a)* az egyik esetben 1889 november 26. napján 31787. számu végzésével a hirdetményi eljárást megszünteti és a hagyatéki tárgyalás megtartását rendeli el, *b)* ellenben a második esetben 1890 január 7-én 53933/1889. szám alatt hozott végzéssel az első bíróság határozatát helybenhagyja. Nem megnyugtató auspicium-e az alkotandó 10 tábla határozatainak egyöntetüségére nézve, ha az egységes tábla ugyanazon egy tanácsa ily egyszerü kérdésben rövid két hónap alatt két egymástól eltérő határozatot hoz?

— **A kir. tábla birái köréből** panaszok merültek fel a miatt, hogy az itéleti fogalmazványoknak és a kiadmányoknak összeolvasására őket kötelezik. Nem értjük, hogy akkor, midőn a kir. tábla birái különben is annyira tul vannak terhelve érdemleges munkával, miért terhelik őket még ezen alárendelt technikai, állásukhoz sem méltó munkával, melyet akármelyik segédhivatalnok is jól elvégezne és melyet az első foku bíróságoknál tényleg a másoló munkára rendelt segédhivatalnokok végeznek.

— **Végrehajtás foganatositása a pestvidéki járásbíróságnál.** A pestvidéki kir. járásbíróságnál a végrehajtás foganatositása aránytalanul nagy költségekbe kerül. Jóllehet a főváros környékén fekvő összes községek vasuttal vannak a fővárossal összekötve, a járásbíróság következetesen kocsibért állapit meg a végrehajtónak. Mi ez eljárás következménye? Az, hogy kisebb ügyekben lehetetlen a főváros környékén végrehajtást foganatositani, mert hisz az óriási fuvarbér folytán a költségek legalább 20—25 frtot tesznek ki s a végrehajtató vagy nem akar koczkáztatni ekkora összeget, vagy pedig méltányosságból nem akarja ellenfelét ily óriási költségekbe verni. Pedig, ha a végrehajtó vasuton menne pl. Kis-Pestre, Budafokra, Torbágyra stb., akkor az összes fuvarköltség 40—50 krajczárt tenne, mig igy 15—16 frt. Igaz, hogy ez nem lenne sem oly jövedelmező, sem oly kényelmes a végrehajtó urra, de hát elvégre ha ő megkapja eljárási diján kivül napidiját is, akkor tessék őt a biróságnak kényszeriteni, hogy vasuton utazzék, ha a vasut esetleg a kora reggeli órákban indulna és este jönne is vissza. Annak a gavalléros bőkezüségnek, melylyel a végrehajtó kocsidijai megállapittatnak, a szegény végrehajtást szenvedett iszsza meg a levét. Ép ily visszaélést képez az is, hogy ha a végrehajtó két teljesen egymás mellett fekvő községben foganatosit végrehajtást, mint pl. Bián és Torbágyon, részére kettős napidij állapittatik meg. E viszásságok ellen egyszer már felszólaltunk lapunkban, de fájdalom, eredménytelenül. A pestvidéki törvényszék érdemes elnökéhez fordulunk ezuttal orvoslásért s bizton hiszszük, hogy hamarosan véget vet a jelenlegi botrányos állapotnak.

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** a börtönügyi bizottság jegyzőjévé dr. Balogh Jenő visszalépése folytán dr. Lévay József igazságügyminiszteri segédfogalmazót választotta meg.

— **A pozsonyi jogakadémián** a jelen félév alatt a következő speciál kollegimok tartatnak: Helyettesitések és hitbizományok *Eckmayer Ágost;* a nyomozási és bizonyitási eljárás a büntető perben *Scheffer Vilmos;* római örökösödési jog *Rentmeister Antal;* a politikai irodalom története *Kuncz Ignácz;* államigazgatási tanulmányok *ugyanaz;* gyámság és gondnokság *Révfy László;* az őstermelés, müipar és kereskedés nemzetgazdasági elmélete *Virozsil Tivadar.*

— **Az egri érseki joglyceumban** a folyó félévben a következő speciál kollegiumok és praktikumok tartatnak: Tőke és tőkekamat *Kerekes Arvéd;* a büntető itéletek végrehajtása *Martinovich József;* a bünkisérlet tana *ugyanaz;* házassági jog Magyarországon *Udvardy László;* alkotmányi és kormányzati statisztika *Szolcsányi Hugo;* római magánjogi praktikum *Fekete Ferencz;* észjogi repetitorium *Martinovich J.*

— **A büntetésleszállitásra** nézve kihágási ügyekben a belügyminiszter kijelentette, hogy a kihágási ügyben másodfokulag határozó hatóság az elsőfokulag megállapitott büntetést *minden indokolás nélkül* leszállitani jogositva nincs. (6202/1889. kih. sz.)

— **Ügyvédi kényszer** nem létezik a boszniai polgári eljárásban; a numerus clausus intézménye azonban mégis illő existentiát biztosit az egyes ügyvédeknek, kiknek számát a szükséghez képest szaporitják. Ezek kinevezésénél a «megbizhatóság» képezi a legfontosabb előfeltételt. Legközelebb Mostarban fognak egy harmadik ügyvédi állást kreálni és Brcskában szándékoltatik egy állás rendszeresitése, mely valószinüleg áthelyezés utján fog betöltetni.

Nemzetközi szemle.

— **A bécsi jogászegyletben** minden héten egy estén a büntető-törvénykönyv javaslatát tárgyalják. Eddig Kopp, Zucker, Jaques és Ofner nyilatkoztak. A felszólalók a javaslatról nagy elismeréssel szólnak. Jaques képviselő közölte az egylettel, miszerint kilátás van arra, hogy a javaslat tárgyalása a birodalmi tanácsban még husvét előtt megkezdődik.

— **A magzatelhajtás** tárgyában az osztrák legfelsőbb közegészségügyi tanács felhivta az osztrák kormány figyelmét azon feltünő jelenségre, hogy a magzatelhajtás miatti elitélések száma felette csekély, évenkint egész Ausztriában csak tizenöt, holott köztudomásu, hogy ezen büntettet igen gyakran elkövetik. Mivel ezen jelenség oka abban rejlik, hogy azon nőket is büntetik, a kiken ezen büntettet elkövették és a kik e miatt ezt eltitkolni segitik, ugyanazért a legfelsőbb közegészségügyi tanács azt ajánlja, hogy bizonyos esetekben büntetlenség lenne kimondandó az uj törvényben a teherben levő nők részére. Ezen ajánlatot azonban nem fogadták el illetékes helyen.

— **A kevésbé sulyos becsületsértések** tárgyában törvényjavaslat készül az osztrák igazságügyi miniszteriumban, mely-

nek értelmében a községi hatóságok illetékessége állapittatnék meg az emlitett ügyek részére.

— **A gyermek vallása.** A bécsi legfelsőbb törvényszék egy konkret esetben kimondotta, hogy az evangelikus anyától törvénytelenül született, ámbár mint katholikus keresztelt, de az evangelikus vallásban nevelt és bérmált gyermek az evangelikus és nem a katholikus valláshoz tartozik.

— **Ujévi üdvözlet utján elkövetett csalás.** Bécsben a következő bünügy került minap tárgyalásra. Két csatornatisztitót csalás miatt vádoltak, mert oly kerületben, melyben jogosultsággal nem birtak, az uj év alkalmából gratuláltak az embereknek. A csatornatisztitóknak t. i. csak azon kerületekben szabad gratulálniok, a melyekben a csatornahelyiségeket tisztitják, a mi különben magától értetődik is, mert csakis ezen kerületekben mutathatnak fel «szolgáltatást». A szóban levő csatornatisztitók már deczember 24-én kezdtek el gratulálni, és ezt oly utczában is tették, hol nem volt joguk minden jót «kivánni» az embereknek. A rendőrség ezen cselekményben a csalás tényálladékát látta fenforogni, mert a csatornatisztitók minden esetre pénzbeli ajándékot reméltek a meggratulált személyektől, a mihez azonban nem volt joguk, mert ezen rayonban semmit sem tisztitottak volt. A biró a tárgyalásnál konstatálta, hogy az ujévi gratulánsok egy krajczárt sem kaptak; ugy látszik, hogy kivánataik az illető felekre épen semminemü benyomást sem gyakoroltak. Azon házmester, ki a gratulánsokat feljelentette, mintegy szakértőként felvilágositást adott a biróságnak a csatornatisztitók ujévi pénzviszonyai felől. Szokásos, hogy a csatornában dolgozó tisztitó a házi urtól, és azon csatornatisztitók, kik a házakban dolgoznak, a lakóktól ujévi ajándékot kapnak; ezek természetesen nincsenek erre kötelezve, mert a csatornatisztitás után járó dij már a házbérben foglaltatik. A biró felmentette a vádlottakat, mert habár a vádlottak más rayonban «kivántak» is, mint a melyben arra jogositva voltak, ezzel még sem okoztak kárt, mert a közönség szabad tetszésétől függ a gratulánsokat ujévi ajándékban részesiteni vagy sem. A bécsi közönség megszokta, hogy ujévi üdvözlet utján ilyen gratulánsoknak kisebb pénzbeli ajándékokat ad, csakhogy ezek zaklatásától szabaduljon; mivel azonban erre irányuló *kötelezettség* semmiképen nem áll fen, nem is lehet szó a fenforgó esetben arról, hogy a gratulánsok csalást követtek volna el.

— **Köteles-e a házasságtörő nő bünét a bíróság előtt bevallani?** E kérdéssel foglalkozott minap a bécsi fenyitő bíróság a következő bünügy tárgyalása alkalmából. Egy férj, kinek alapos oka volt nejére gyanakodni, épen abban a pillanatban lepte meg utóbbit, midőn az házi barátjával együtt egy bérkocsiba akart beszállni. A férj ekkor megbotozta a seladont és házasságtörőnek nevezte őt. Ez azonban bíróság elé vitte a dolgot, hol a férj ellen fenyitő panaszt emelt testi sértés, cziménés a miatt, mert őt egy büntetendő cselekmény elkövetésével, házasságtöréssel, vádolta. A férj ezen perben nejére, mint tanura hivatkozott. E nő eskü alatt azt valotta, hogy viszonya ártatlan természetü volt mindig, mert az összejövetelek alkalmával állandóan jelen volt huga és szakácsnője. A bíróság a házasságtörés miatt emelt vád alól felmentette a férjet, mert állitása valószinünek látszott és a testi sértés miatt kisebb pénzbüntetést szabott reá. A férj ekkor váló pert inditott neje ellen és ennek folyamában a házi barát lett ismét tanuként hit alatt kihallgatva. Ez épen ugy vallott, mint a nő a megelőző fenyitő perben. A házas felek később barátságos uton elváltak, és ekkor a közvádló csalás miatt emelt vádat a nő és házi barátja ellen (ausztriai büntető törvény 199. §.), mert ezek a bíróság előtt hamis tanuzást követtek el. A bíróság a házasságtörést nem látta bebizonyitottnak, és e miatt vádlottakat fel is mentette, azonban mégis bünösnek találta őket a vád értelmében azért, mert mind ketten megesküdtek volt arra, hogy viszonyuk nem volt több mint ártatlan természetü. A vádlottak mindegyikét 3—3 heti börtönre itélték, mely büntetéskiszabás ellen azonban a közvádló, annak csekélysége miatt felebbezést jelentett be.

— **Az ügyészi szemüveg.** Jogászkörökben Ausztriában azt beszélik egy a pessimismus szélsőségére jutott közvádlóról, hogy közvádlói extasisának valamely rohamában azt mondta: «Minden ember tulajdonképen a kriminálisba való, és ha valaki még szabad lábon van, akkor ez csak tiszta véletlen.»

— **A berlini másodbíróság (Kammergericht) területén** mint egy német szaklap a porosz hivatalos statisztika adatai nyomán irja, évről-évre apad a fogházak lakóinak száma.

1881/82-ben	a foglyok	száma	volt	80,084
1882/83-ban	«	«	«	80,040
1883/84-ben	«	«	«	72,408
1884/85-ben	«	«	«	59,883
1885/86-ban	«	«	«	55,475
1886/87-ben	«	«	«	56,774
1887/88-ban	«	«	«	51,909
1888/89-ben	«	«	«	46,073

Hét év alatt a kevesbedés 34,011, vagyis **42·5%**.

Ezen adatok is világosan mutatják azt, a mire oly sokszor volt alkalmunk utalni, hogy a külföldön a szabadságvesztésbüntetések már a gyakorlat terén is mind szükebb és szükebb térre szorittatnak. Oly rohamos apadásra azonban, milyen a fenebbi számokban mutatkozik, még a legvérmesebb reményü reformerek sem voltak elkészülve.

— **A német szabadelvü párt** minap Berlinben egy Virchow által is aláirt választási felhivást tett közzé, melyben a felsorolt követelmények közül felemlitjük azt, mely a büntető per javitására, részrehajlatlan bünvádi eljárás biztositékaira és az ártatlanul elitéltek kártalanitására vonatkozik.

— **Francziaországban** a kormány törvényjavaslatot nyujtott be a törvényhozáshoz a birósági szervezet módositásáról.

— **Franczia törvényhozás.** Francziaországban 1889. év első felében az államtanács meghallgatásával s az 1887. évi nov. 15-én, 1884 április 5 én kelt törvény, ugy az 1806 május 18-án s az első köztársaság XII. év prairial 22-én hozott rendeletek alapján kimeritő uj szabályrendelet hozatott *a temetkezés különböző módjairól;* nevezetesen a ragályban s ragályos betegségben való elhalálozások eseteiben; hulla balzsamozásáról, halott-kamarák használatáról; a sirba-tétel körüli eljárásról. Különös gond fordittatott a *hullaelhamvasztás* szabályozására. Az csak következő feltételek alatt engedtetik meg: szükséges mindenekelőtt a család tagjainak ez iránti irásbeli engedélye, melyben a hullaégetés helye kijelölendő; továbbá az elhunytat kezelt orvos bizonyitványa a halálnak természetes okbóli származásáról; és egy másik felesketett hivatalos orvos jelentése, az elhalálozás okainak kimutatásáról. Kezelő orvos hiányában a hivatalbeli orvos által eszközlendő szakvizsgálat szükségeltetik, melynek eredményéről jelentés teendő. Különben az elhamvasztás végrehajtására nemcsak engedély kivántatik, hanem annak a municipium felügyelete alatt is kell eszközöltetni. A hamvak még ideiglenesen sem helyeztethetnek el másutt, mint a rendes temetkezési helyen és el nem szállithatók máshová külön hatósági engedély nélkül. Minden ebbeli kihágás az 1887. évi nov. 15-iki törvény szigora alá esik.

— **Oroszország nyugati tartományaiban** uj birósági szervezet lépett életbe.

Irtások.

124.

A tabi kir. járásbirósághoz mult év november hó 26-án küldetett be egy sürgős természetü kereset. Két havi türelmes várakozás után az ügyvéd sürgető kérvényt nyujtott be. Mind hiába. Harmadfél hónap telt el, és még az első tárgyalást kitüző végzés mindig várat magára.

Dr. K. M.

A jogi kar tanárai minden szombaton társas vacsorára gyülnek össze a Vadászkürt külön termében. Meghivók ezentul nem fognak kibocsáttatni.

A mellékleten közöljük a Plósz-féle javaslat indokolásának folytatását.

Megjelent:

Az iparosok adó-, bélyeg- és illetékügyeinek kézikönyve jelent meg Horváth János budapesti ügyvéd s iparhatósági biztostól. Szerző e müvet az országos iparegyesület megbizásából szerkesztette. A kötet felöleli a pénzügyi közigazgatás szervezetét, az iparosok egyenes-, ugy főmint mellékadóit, közvetett adóit, bélyeg-, illeték- és dijügyeit és az adóvégrehajtási eljárást. Ára 2 frt 50 kr.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 8. sz. Budapest, 1890. február 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A telekk. rendt. 57. §-ának értelmezéséhez. Dr. HOLLERUNG ALFRÉD kir. táblai birótól. — A biró büntetés-enyhitési joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A kir. járásbiróságok megvizsgálásáról. Dr. IMRIK PÉTER balassagyarmati kir. törvényszéki birótól. — Néhány észrevétel «a felebbezésről a sommás eljárásban» czimü törvényjavaslat tervezetére. ENYEDY LAJOS balázsfalvai kir. járásbirótól. — Ismét a Btk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A telekk. rendt. 57. §-ának értelmezéséhez.

Telekkönyvi jószágtestnek egyes hányadára bekeblezett zálogjog kiterjed-e a terhelt hányad tulajdonosa által később szerzett hányadra törvény szerint, tehát minden ujabb kérelmezés nélkül?

Ha valamely ingatlanra több tulajdonostárs közül csak egynek adóssága miatt intéztetett végrehajtás, árverés alá azonban a végrehajtási törvény 156. és 157. §§-ai értelmében az egész ingatlan bocsáttatott, akkor a 158. §. harmadik bekezdésének rendelkezéséhez képest abban az esetben, ha a közös ingatlant végrehajtás alatt nem álló tulajdonostárs vette meg, a vevő a vételár ama hányadát, mely az ő tulajdon hányadának megfelel, megfizetni nem köteles. A megfizetett vételár felosztása és a terhek kitörlése ez esetben azon a módon eszközlendő, mintha csak a végrehajtás alatt álló tulajdonostárs jutaléka bocsáttatott volna árverés alá.

E rendelkezésnek értelmezéseül mondja Imling: *A végrehajtási törvény magyarázata* cz. müvében (291. l.): «Ily esetben az egyedül a többi tulajdonostársak hányadaira bejegyzett zálogjogok, a vételár megfelelő hányadának befizetése után töröltetnek (182. §.), a vevő birtokjutalékára bejegyezve volt zálogjogok pedig érvényben maradnak és a tulajdonjognak a vevő nevére való bekebelezése után az egész ingatlant fogják terhelni (telekk. rendt. 57. §.)», mig eltérően e tanitásától e lapok 1888. évi 9. számában «A jelzálog növedéke» czim alatt közzétett kifejtéseiben (81. old.) az a véleménye, «hogy ha a telekkönyvi jószágtest jelzálogilag terhelt hányadának tulajdonosa más tulajdonosnak tehermentes hányadát, jutalékát is megszerzi, vagy megforditva, ha tehermentes jutalék tulajdonosa zálogjogilag terhelt jutaléknak is lesz tulajdonosává: a jelzálogjogok egyedül a tulajdonjog bejegyzésénél fogva nem fognak az eddig tehermentes jutalékra is kiterjedni; vagyis én a tehermentes jutalékot a zálogjogok tekintetében a megterhelt jutalék törvény szerinti növedékének nem tekintem», s ebben az értelemben nyilatkozik Imling az «Ugyvédek Lapja» 1888. évi 40. számában «Adalék a telekk. rendt. 120. §-a *d)* pontjához» czim alatt közölt czikkben is.

Imlingnek ez utóbbi véleményével megint ellenkezik a m. kir. Curiának 1886. évi márczius hó 17-ik napján 18. sz. alatt kielégitési sorrendi ügyben hozott végzése, melynek indokolása szerint «*az ugyanazon személy ellen bejegyzett zálogjog törvény szerint, tehát minden ujabb kérelmezés nélkül nyer kiterjesztést az adós által később szerzett jutalékokra, mint a jelzálog növedékére;* és csak a különböző előbbi tulajdonosok különböző jutalékaira előbb nyert zálogjogi bejegyzések által van a bejegyzés idejébeni kiterjedésre, illetőleg arányra szoritva; de azon jelzálogos hitelezők, kik csak az összes jutalékok megszerzése után nyertek a szerző ellen zálogjogi bejegyzéseket, az előbb nyert zálogjognak a jelzálog eredeti arányára való szoritását jogosan nem követelhetik». (Közölve a *Büntető Jog Tára* XII. köt. 7. sz. Melléklapj. 50. old.)

A kir. Curia végzésének indokolása szerint tehát kiterjednek a tulajdoni jutalékra bekeblezett zálogjogok *minden ujabb kérelmezés nélkül* a telekkönyvi jószágtestnek a terhelt jutalék tulajdonosa által később szerzett további hányadára, illetve az egész telekkönyvi jószágtestre.

Én Imlingnek «A jelzálog növedéke» czimü czikkben előadott véleményét tartom helyesnek.

A német közönséges magánjog szerint kétségtelen, hogy a tulajdonos ingatlanát például egyik osztatlan fele részben is elzálogosithatja. Quod emptionem venditionemque recipit, etiam pignorationem recipere potest (l. 9. §. 1 D. de pignoribus 20. 1.). Ha eladhatom házam osztatlan egy ötöd részét, kell, hogy elzálogosithassam is házam osztatlan egy ötöd részét. Testi dolgok elzálogositása történhetik, tanitja Dernburg (Pandekten I. 657. old.), puszta eszmei rész tekintetében, még pedig nemcsak tulajdonostárs által, hanem, mi ritkán fog ugyan történni, a dolognak egyedüli tulajdonosa által is. Ingatlannak teljtulajdonosa, mondja Exner (*Kritik des Pfandrechtsbegriffes nach römischem Recht* 63. old.), elzálogosithatja annak csak eszmei részét is, ha érdekével megegyezőnek találja.

Miért tartalmaz eme szabálytól eltérő rendelkezést a német közönséges magánjog szabályain alapuló osztr. p. tk. rendelkezéseivel szerves összeköttetésben álló telekk. rendtartásunk 57. § a, mely szerint «a zálogjog .... közös jószágoknál .... mindenik tulajdonostárs jutalékára is, de .... valamely közös tulajdoni jutalék egy részére nem *szereztethetik*»?[1]

E kérdésünkre megadja a választ Exner (id. h. 130. jegyz. *a)*: «Partikularrechtlich wird die Eintragung von Hypotheken auf intellektuelle Theile allerdings nur unter bestimmten Voraussetzungen zugelassen .... Der Grund der Beschränkung liegt dort in der Rücksicht auf die Oekonomie des öffentlichen Bücherwesens», továbbá az osztrák telekk. törvénynek a mi 57. §-unkkal megegyező 13. §-a értelmezéseül (*Das östr. Hypothekenrecht* I. 52. old.): «Der praktische Grund dieser Beschränkung liegt in der Sorge für Erhaltung der Einfachheit und Übersichtlichkeit der Tabularstände; sie bildet zugleich eine Kautel gegen allzu schwere Verwicklungen im hypothekarischen Befriedigungsverfahren.»

Halmosy (*A telekkönyvi rendszer alapelvei* 36. §.) az 57. §. rendelkezésének czélját abban látja, nehogy «zavart jogviszonyok keletkezzenek, mi a telekkönyv főelveivel ellenkezik».

Imling szerint (*A jelzálog növedéke* id. h. 81. old.): «(az 57. §-ban foglalt) ez a megszoritás koránt sem a jószág-

[1] Megegyez a mi 57. §-unk fen idézett részével az «Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich» 1063. §-a: «Ein Bruchtheil des nicht im Miteigenthume stehenden Grundstückes sowie ein Bruchtheil des Antheiles eines Miteigenthümers kann nicht mit einer Hypothek belastet werden.»

test természetében, hanem egyedül az arról való gondoskodásban gyökerezik, hogy a nyilvánkönyvi állapot ne bonyolult, hanem világos és könnyen áttekinthető legyen, és hogy a végrehajtási eljárásban a jelzálogos hitelezők követeléseinek sorozása s kielégitése felette nagy nehézségekbe ne ütközzék.»[2]

E szerint különleges rendelkezést tartalmazván az 57. §., az, mint kivétel, szorosan értelmezendő. Ha tehát e szakasz csak a zálogjog *megszerzéséről* szól, ki nem terjeszthető a benne foglalt szabály oly változásokra, melyek beállanak akkor, ha a jószágtestnek különböző tulajdonostársakat illető és külön zálogjogokkal terhelt hányadai egyik tulajdonostárs tulajdonává lesznek. Valamint «bármi közös jószág puszta felosztása egy harmadiknak kárára nem szolgálhat; minden őt illető zálog-, ... jogok, az osztály után szintugy lesznek, mint annak előtte, gyakorlandók» (osztr. polg. tk. 847. §-a), épen ugy nem szolgálhat a jelzálogos hitelezőknek sem kárára, sem előnyére a telekkönyvi tulajdon osztottságának megszünése. Ha ehhez képest a zálogjogokkal terhelt jutalék mint eszmei rész megszünik az által, hogy az arra vonatkozó tulajdon a többi jutalékok tulajdonával telekkönyvileg egy személyben egyesül, akkor az egyesülés folytán az egyes jutalékokra bekeblezett zálogjogok semmi tekintetben sem érintetnek. A jutaléki zálogjogok továbbra is fenállanak és külön érvényesithetők is, ámbár a tulajdonnak telekkönyvi osztottsága már megszünt. «Die einmal dagewesene Eigenthumsgetheiltheit wirkt fort, so lange bücherliche Rechte bestehen, die aus einem der ehemaligen Eigenthums-Theilrechte abgeleitet sind.» (Exner, *Das östr. Hypothekenrecht* II. 622. old.). Exnerrel megegyezően mondja Randa *(Das Eigenthumsrecht nach österr. Recht* 215. old. 11. jegyz. *a)*: «Dass die Portion sammt ihren Lasten accrescirt, ist wohl richtig .....; indess folgt daraus doch noch nicht, dass auch das auf der Portion haftende Pfandrecht sich auf die Gesammtsache erstreckt». És Kuffler *(Die sächliche Haftung für Staatsgebühren* ..... Österr. Centralblatt für die juristische Praxis III. 721. old.) az osztrák jogtudomány és birói gyakorlat által elismertnek találja azt a tételt, mely szerint a telekkönyvi jószágtest eszmei részeire bekeblezett zálogjogok több ily rész tulajdonának egy személyben való egyesülése által érintetlenül maradnak. Ennek oka, szerinte, abban fekszik, hogy minden egyes tulajdoni jutalék mint önálló zálogtárgy tekintetik, mely eme minőségét már létező zálogjogok tekintetében még akkor sem veszti, ha más jutalékokkal való egyesülése bekövetkezik.

A mi 57. §-unknak csak ilyen értelmezése egyeztethető össze a telekk. rendt. 62. §-ának rendelkezésével. A kir. Curia végzésének indokolásában fellelhető ellenkező felfogás egyenes ellentétben áll telekkönyvi intézményünk egyik alapelvével, a telekk. rendt. 62. §-ának ama rendelkezésével, mely szerint «bekeblezettnek vagy előjegyzettnek csak az tekintethetik, a mi a telekkönyvbe világosan bekeblezett- vagy előjegyzettkép jegyeztetett be». E szabály egyenesen lehetetlenné teszi azt a feltevést, mintha valamely jutalékra bekeblezett zálogjog minden ujabb kérelmezés nélkül nyerhetne kiterjesztést az adós tulajdonostárs által később szerzett jutalékra.

Ámbár «törvény szerint» kiterjedőnek mondja a kir. Curia a zálogjogot az adós tulajdonostárs által szerzett további jutalékra, mégis kétségben hagy az iránt, vajon a magyar telekkönyvi jognak mely szabálya alkalmazandó a kérdéses jogeset elbirálásánál, minthogy azt a törvényhelyet, melyre utal, nem idézi. Azonban a jelzálog növedékének mondván a később szerzett jutalékot, legfőbb törvényszékünk talán az osztr. polg. tk.-nek az ideigl. trvk. szab. I. 21. §-a által a telekkönyvezett ingatlanokra nézve hatályában fentartott 457. §-ában foglalt szabályra gondolt.

E szakasz szerint «a zálogjog az elzálogitó szabad tulajdonához tartozó minden részekre, a zálog *növedékére* és tartozékára ..... kiterjed», a 404. §. szerint pedig a növedék «mindaz, mi valamely dologból származik, vagy ahhoz ujonnan járul, a nélkül, hogy azt a tulajdonosnak valaki más adta volna által». De eme rendelkezések csak magára a dologra mint egészre, a jogi tekintetben egésznek tekintendő (telekk. rendt. 55. § a) telekkönyvi jószágtestre,[3] nem pedig a tulajdoni jutalékokra mint olyanokra vonatkoztathatók. Növedék alatt azok a *testi* dolgok értetvén, «melyek egy más dologgal oly physikai összeköttetésbe jutnak, hogy ez által annak alkatrészeivé lesznek és önállóságukat teljesen elveszitik» (Zlinszky [Schwarz], *A magyar magánjog mai érvényében* 3. kiadás 96. old.), a zálogjogokkal terhelt tulajdoni jutaléknak mint olyannak a törvény szerinti növedéke nem lehet, mert eszmei rész, melynek csak gondolt létele van. «Die Antheile der einzelnen Genossen an der Rechtsgemeinschaft sind nicht Theile des Grundstückes; sie sind selbstständige, gedachte, von dem Grundstücke dem Wesen nach verschiedene Rechtsobjecte» (David, *Studien zum österr. Hypothekenrecht* I. Ueber die Hypothek an Grundstücken im Miteigenthum. Allg. österr. Gerichtszeitung XXVIII. évf. 49. sz. 193. old.). Hogyan lehetne ily eszmei résznek a törvény szerinti növedéke más eszmei rész? Létesithető-e itt physikai összeköttetés? Önállóságukat pedig a külön terhelt tulajdoni jutalékok a tulajdonjognak egy személyben való egyesülése folytán épen nem vesztik. Mert az egyes tulajdoni jutalékok mint a telekkönyvi jószágtesttől lényegesen különböző jogtárgyak a külön terheltetés által külön-külön kerülnek forgalomba, és külön-külön maradnak forgalomban mindaddig, mig külön jogtárgyi minőségük a terhek kitörlésével meg nem szünik, jóllehet a tulajdonnak osztott volta már megszünt.

A fentiekből következik, hogy ama felfogás, mintha a tulajdonostársnak hányadára bekeblezett zálogjogok a tulajdonjognak az általa megszerzett további hányadra az ő javára való bekebelezése után e hányadot is terhelnék, arra *törvény szerint* kiterjednének, téves.

Dr. HOLLERUNG ALFRÉD.

[2] A «Motive zu dem Entwurfe eines bürg. Gesetzbuches für das Deutsche Reich» az 1063. §-ban javaslatba hozott rendelkezést (III. köt. 639. és 640. old.) eképen indokolják: «Stellt man sich lediglich auf den Standpunkt der Rechtskonsequenz, so kann die Hypothekfähigkeit eines Bruchtheiles des Grundstückes (des Alleineigenthümers) kaum verneint werden.» Azonban «ein praktisches Bedürfniss von einigem Belange (ist) für solche Hypotheken nicht anzuerkennen, während es dringend geboten erscheint, die Schwierigkeiten, welche die Hypothek auf den Antheil eines Miteigenthümers der Buchführung und der Zwangsversteigerung bereiten kann, nicht ohne Noth zu vermehren».

[3] A zálogjognak a zálog növedékére való kiterjedéséről ebben az értelemben szól az 1881: LXI. tcz. 3. §-ának utolsó bekezdése: «A vállalat központi telekjegyzőkönyvének (helyesen telekkönyvének) teherlapjára (?) bekeblezett terhek joghatálylyal birnak azon ingatlanokra is, melyeket a vállalat a teher (helyesen terhek) bekeblezése után szerzett és melyek a telekkönyvi jószágtesthez utólag jegyeztettek hozzá.» Továbbá a telekkönyvi betétek szerkesztéséről intézkedő 1886: XXIX. tcz. végrehajtása tárgyában kibocsátott 9178/1888. sz. utasitás 15. §-a második bekezdése: «A természetes iszapolások és a mederben támadt szigetek az 1885: XXIII. tcz. 5. §-a értelmében a parti birtok tulajdonát (helyesen növedékét) képezvén, ha azon személynek tényleges birtokában van, ki a telekjegyzőkönyv szerint a parti birtoknak nyilvánkönyvi tulajdonosa, akkor az az uj terület a parti birtokot tartalmazó telekkönyvi betét *A)* lapjára, ezzel egy jószágtestté egyesitve, vezetendő be, mely esetben az uj területre vonatkozólag a *C)* teherlapon külön bejegyzés sem szükséges, mert *a fővagyonra szerzett zálogjogok ezen csak most telekkönyvezett növedékre is* kiterjednek.» Csakhogy az a rendelkezés, hogy az uj területre nézve a teherlapon külön bejegyzés nem szükséges, nem minden esetre talál, mert ha a parti birtok + jelzővel volt ellátva, és a növedék a fővagyonhoz külön sor és helyrajzi szám alatt hozzájegyeztetik, a most már két birtokrészletből álló jószágtest római számu jelzővel látandó el, a telekkönyvi jószágtestek jelzésében bekövetkezett változás pedig a teherlapon, természetesen ha terhek vannak, mindig kitüntetendő.

A biró büntetésenyhitési joga.

I.

A büntetőjog haladásának egyik legfontosabb jelensége az, hogy a törvényhozó a büntetések *individualizálására*, azaz arra törekszik, hogy a kiszabott büntetés sulya a büncselekvény sulyával minden egyes esetben arányban álljon. Ezen haladás először abban mutatkozik, hogy az absolut büntetéseket egy oly rendszer váltja fel, melyben a biró a büntetést az egyes esetben a törvényben kiszabott maximum és minimum *között* az eset körülményeihez képest állapitja meg, és ugy foly tovább, hogy a maximum és minimum közti távolság, és evvel együtt a birónak a büntetés individualizálására való képessége mindig nagyobb és nagyobb lesz.

A mi büntető-törvénykönyvünkben e haladást szintén nyilvánulni látjuk, mert benne a minimumok és maximumok közti távolságok nagyobbak, mint a legtöbb előző büntető-törvénykönyvben. A mi törvényünk 92. §-a szerint ugyanis a büncselekvények legnagyobb része, t. i. mindazok tekintetében, melyeknek maximuma államfogház, börtön, fogház vagy pénzbüntetés, a concret esetben kiszabható minimumot az egynapi szabadságvesztés vagy 1 frtnyi pénzbüntetés képezi. Ezen minimumok gyakorlati hatásukban egyenlők avval, mintha a törvény a birót a kiszabható concret minimum tekintetében egyáltalán nem korlátolná, mert 1 forint pénz- vagy 1 napi fogházbüntetés a tettesnek okozott szenvedés vagy javitó hatás tekintetében a büntetés teljes elengedésével egyenlő.[1]

Az 1843-iki magyar büntető-törvényjavaslat az enyhitési jogot korlátlanul és minden büncselekvény tekintetében meg akarta adni a birónak. Mai törvényünk ez elvet, mint alapelvet egyáltalán el nem fogadta, azonban mint láttuk, a büncselekvények legnagyobb része tekintetében tényleg mégis keresztülvitte. Ellentétbe helyezkedett azonban törvényünk ezen elvvel mindazon büncselekvények tekintetében, melyeknek maximalis büntetése halál vagy fegyház. Ily büncselekvények esetén ugyancsak a 92. §. értelmében a biró joga csak addig terjed, hogy 15 vagy 10 évi fegyházig, illetve félévi börtönig enyhitheti a büntetést.

Nem szándékozunk most annak vizsgálatába bocsátkozni, hogy büntető törvénykönyvek alkotásánál *általában* helyesebb-e a minimumok törvényes fixirozásának vagy a minimumok teljes mellőzésének elvét követni. Az anthropologiai büntetőjog iskolája a legujabb időben oly büntetési alapelveket tár fel, a melyek szempontjából alig valami nyerhet alkalmazást azokból, a melyeket eddigi büntetőjogi tételeinkről, vagy eddigi büntető törvényeinkről elmondhatunk.

Csak azt akarjuk vizsgálni, hogy a ma uralkodó büntetési rendszerek alapján állva, a két elv közül melyik a helyesebb, illetve azt kivánjuk bebizonyitani, hogy a ma uralkodó büntetési rendszerekben *a minimumok mellőzésének elve az összes büncselekvények tekintetében elfogadandó.*

A mai büntetési rendszerek közül fejtegetéseink alapját egyedül a mi büntető törvényünk fogja képezni. A mi törvényünk, mint a mely egy nagy törvényhozási munkálat minden jó tulajdonságával bir, és mint a mely a büncselekmények egy részénél következetesen az egyik, más részénél a másik elvet alkalmazza, kiválóan alkalmas arra, hogy benne e két elv egymáshoz való viszonyát tanulmányozzuk.

A minimum mellőzésének elvét igen gyakran mint a törvény szerkesztésében elkövethető hibák correctivumát fogják fel. Szerintünk ez kicsinyes felfogása a kérdésnek. Mikor a mi törvényünket veszszük fejtegetéseink alapjául, teszszük ezt azon szempontból is, mert azt szerkesztési hibáktól annyira mentnek hiszszük, a mennyire csak egy törvény azoktól ment lehet, és igy annak intézkedéseit mint elvek következetes folyományait tárgyalhatjuk. Ha tehát a mi törvényünkkel szemben a minimumok mellőzésének helyességét bebizonyitanunk sikerül, azt hiszszük, hogy ezen elv helyessége a mai büntető rendszerek szempontjából általánosságban is be van bizonyitva.

Büntető törvényünk az egyes büncselekvények construálásánál általában *nem* azon alkatelemeket sorolja fel, melyek a cselekményben a büntetendő elemeket képezik. A cselekvő gonoszsága, a cselekvény által előidézett kár, a társadalmat fenyegető veszély, — ezek képezik a büncselekvény azon fő elemeit, melyek miatt az büntetéssel sujtatik, illetve melyeknek magasabb foka a büntetés sulyosbulását maga után vonja. És ezek nem képzelt vagy csak általunk helyesnek tartott elemeit képezik a büncselekvénynek, hanem a törvénynek mind indokolásában kijelentvék, mind pedig intézkedéseiben fellelhetők.

Képzelhetnők azt, hogy a törvény a büntetési rendszert azon elvek præcis kijelentésével alkotja meg, a melyek előtte irányadók voltak. Ily törvényszerkesztési mód mellett a törvény legelső elve olyanforma lehetne, hogy «gonosz, káros és veszélyes cselekmények büntetéssel sujtatnak», és aztán specialis intézkedések következnének olyformán, hogy «azon gyilkosság, mely a gonoszság, veszélyesség és károsság legnagyobb fokát egyesiti, halállal, és a mely ezeknek valamivel kisebb fokával jár, fegyházzal büntettetik».

A törvényhozó azonban az ilyenfajta kijelentéseket elvileg kerüli, és ezen eljárás helyett egy másikat választ a büncselekmények construálásánál. Kikeres ugyanis a törvényhozó az életben előfordulni szokott cselekvények közül oly csoportokat, melyekben a tényállás olyan, hogy abban a büntetendőség alkatelmei rendszerint bizonyos fokban megvannak, és aztán ezen igy megállapitott tényálladékot jelenti ki büntetendőnek.

Ilyen tényálladékok nyerése igen fontos törvényhozói feladatnak tekintetik, mert mentől világosabbak és könnyebben felismerhetők a büntetendő cselekvény alkatelmei, annál határozottabb a törvény és annál biztosabb annak alkalmazása. Képzelhetnők például, hogy a törvény a lopás és minősitett lopás büntetéseit ilyenformán állapitaná meg: «Idegen dolognak oly jogtalalan eltulajdonitása, mely az elkövető gonoszságából ered, egy évi fogházzal büntettetik, ha pedig az eltulajdonitás ugy történik, hogy annak elköve tési módja a cselekmény veszélyességét fokozza, a büntetés három évi fegyház lesz.» A törvény azonban ilyen fogalmazás helyett azt mondja, hogy «idegen ingó birtokba vétele jogtalan eltulajdonitási szándékkal egy évi fogházzal büntettetik, és ha e cselekmény betörés stb. stb. utján követtetik el, a büntetés három évi fegyház lesz.» Hogy ez utóbbbi meghatározás az előbbinél határozottabb és in concreto felismerhetőbb, az kétségtelen. De más részről az is bizonyos, hogy a törvény ilyen meghatározások folytonos keresése folytán oda jutott, hogy nem azon alkatelmeket sorolja fel büntetendőkként, a melyeket büntetni akar, hanem azokat, a melyekből emezek fenforgására következtet. Törvényünkben a büntetendőség valódi fő alkatelemei, — a gonoszság, veszélyesség és károsság, — általában még csak felemlitve sincsenek, és e specialis esetekben is többnyire eliminálva vannak. A büncselekvények ugy, a hogy törvényünkben meghatározvák, a valóban büntetendő elemek fenforgásának csak *jelei*, melyeket a törvényhozó könnyü felismerhetőségük miatt a birói eljárás utmutatóivá tett.

Mikor azt mondjuk, hogy a törvény nem azon alkatelemeket mondja ki büntetendőknek, a melyeket büntetni

[1] Nem akarjuk evvel azt mondani, hogy ilyen csekély büntetéseknek egyáltalán nincs hatásuk, és igy soha sem alkalmazandók. De bizonyosnak látszik előttünk az, hogy egynapi fogház kiszabását oly büncselekvényre, melynek rendszerinti büntetése néhány évi börtön, mind a tettes, mind a társadalom a büntetés teljes elengedésének tekinti.

akar, akkor, mint már emlitettük, nem a büncselekvény valamely észjogi vagy tudományos fogalmára gondolunk, hanem a törvényhozónak ténylegesen felismerhető akaratára a törvényben nyilvánuló meghatározásokkal szemben. Világos, hogy a törvényhozó gyilkossági kisérlet esetén nem egy puska elsütésének tényét bünteti, hanem az avval járó gonoszságot és veszélyt. Ép oly világos, hogy rablás esetén nem a jogtalan eltulajdonitás és a használt erőszak büntettetik, — mert hiszen e két cselekvény együttes fenforgása esetén a büntetés rablás büntetésénél sokkal kisebb, — hanem ismét az ily cselekménynyel járó gonoszság és veszély.

Megállapithatjuk tehát, hogy a törvény a büntetendő cselekvény construálásánál egészen tudatosan és határozottan követi azt a szabályt, hogy a birónak ne a büntetendő elemek direct megjelölését, hanem az ezeknél in concreto felismerhetőbb indirect ismérveket adja utasitásul. A törvényhozó nem arra ügyel, hogy a büntetendő alkatelemek összességét kijelentse, hanem arra, hogy biztos és szilárd ismérveket jelöljön meg, a melyekre a biró a büntetési tételeket alkalmazza. Azaz nem azon elvek alkalmazását hagyja meg a birónak, a melyek neki irányadókul szolgáltak, hanem egyéb ismérveket állit fel, melyeket a biró alkalmazni tartozik.

Ezen eljárásnak folyományait aztán a törvény le is vonja. Minthogy egész tudatosan más elemekből construált cselekvényeket mond büntetendőknek, mint a melyeket büntetendőknek tart, tudatában van egyszersmind annak is, hogy az igy construált meghatározás alá oly cselekvények is fognak tartozni, melyek az általa büntetendőknek tartott elemeket nem mind, vagy nem elég magas fokban tartalmazzák. Ennélfogva a törvény ugyanakkor, mikor a büntetés maximumát meghatározza, kijelenti egyszersmind azt is, hogy ez a büntetés oly esetben, midőn a valóban büntetendő elemek egész teljességökben fel nem lelhetők, nem alkalmazandó, illetve lényegesen kisebbitendő. A büntetés kisebbitésére való jogot a törvény a 92. §-ban *enyhitő körülmények* neve alatt adja meg a birónak.

Ha most már azon kérdést vetjük fel, hogy mily mérvben adandó meg a birónak ezen enyhitési jog, azt nem oldhatjuk meg máskép, mint a fenti elvek alapul vételével. Ha a törvényhozó meg tudná állapitani, hogy milyen elemek fenforgása, illetve ezek milyen foku fenforgása esetén milyen büntetést akar alkalmazni, akkor a kérdés csak az volna, hogy a biró helyesen subsumálja-e az esetet a törvény intézkedése alá, és akkor, — legalább e szempontból, — enyhitési jogra szükség nem volna. De a törvény ezt nemcsak hogy *nem tudja*, de *nem is akarja* megállapitani, és egész tudatosan más, és pedig lényegesen más elemeket mond büntetendőknek, mint a melyek neki irányadókul szolgáltak. Mihelyt pedig más ismérveit állapitjuk meg a büntetendő cselekvénynek, mint a melyeket büntetni akarunk, el lehetünk készülve arra, hogy a meghatározás alá eső cselekvények egy része a valóban büntetendő elemeket az átlagosnál kisebb mérvben fogja tartalmazni, egy más része ismét azokat tartalmazni egyáltalán nem fogja. Ha kihagyjuk a rablás meghatározásából, hogy az közveszélyes jellegü és elvetemültségre való cselekvény legyen, és azt csupán, mint erőszak alkalmazása melletti jogtalan eltulajdonitást határozzuk meg, akkor el kell arra készülve lennünk, hogy elő fog fordulni olyan eltulajdonitás, mely jogtalan is, erőszakos is, a nélkül, hogy az elvetemültségnek vagy veszélyességnek jeleivel birna.

A törvény pedig nemcsak a rablásnál hagyja ki a meghatározásból a valóban büntetendő elemeket hanem általános szerkesztési elvéből folyólag valamennyi büncselekménynél. Sőt, mint láttuk, még általános tételként sem állitja fel azon elvet, hogy büncselekvény csak akkor forog fen, ha a cselekvény veszélyes, gonosz vagy káros volta folytán büntetést érdemel. Ennélfogva el kell készülve lennünk arra, hogy az emberi cselekvények végtelen tömegében olyanok is fognak előfordulni, melyek a törvény bármelyik constructiójának jeleivel egészben véve ugyan birnak, de a büntető elemeket a rendszerintinél mégis sokkal kisebb mérvben tartalmazzák, vagy esetleg egyáltalában nem tartalmazzák.

Ha ezen érv figyelembevételével akarjuk megállapitani az enyhitési jog mérvét, akkor szükségkép azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy az enyhitési jog a birónak végtelen kiterjedésben és egész általánosságban megadandó, és hogy az 1843-iki törvényjavaslat álláspontja, t. i. a minimumok teljes mellőzésének elve az egyedüli helyes.

Mai törvényünk, mint már láttuk, ezt mint elvet egyáltalán nem fogadja el, gyakorlatilag azonban a büncselekvények nagyobb részénél mégis alkalmazásba veszi. Ismételjük itt, hogy a mi törvényünk azon minimumait, melyek egynapi szabadságvesztésben vagy egy frt pénzbirságban állanak, a minimum mellőzésének fogjuk tekinteni, bár fenti elveinkből következőleg azon álláspontón állunk, hogy a birói enyhitési jog a büntetés teljes elengedéseig terjedjen.

Törvényünket tehát azon szempontból tekintve, hogy az a cselekvények egy részénél a minimum mellőzésének elvét, más részénél a minimum törvényi fixirozásának elvét fogadja el, lássuk, mi vezette a törvényhozót ezen két különböző büntetési elv elfogadásában.

A törvény indokolása a minimum mellőzésének elve ellen általában három érvet hoz fel, 1. azt, hogy ily intézkedés a büntetés elrettentő hatását csökkentené, 2. azt. hogy a büntett objectiv ismérve egymagában is szolgálhat alapul a büntetés kimérésére és 3. azt, hogy a minimumkizárás felfogadása a birói önkény szülő okává lehet.

Mi a fentiek alapján e három okot sem külön, sem együtt döntőknek nem tartjuk. De fogadjuk el őket az érvelés kedvéért döntőkül, azaz olyanokul, melyekből a minimum kizárásának elve valóban következnék, ha egyéb körülmények fen nem forognának. Ilyen «egyéb körülmények» azonban tényleg fenforognak és pedig annyira szembeszökőleg, hogy ezek következtében ugyanazon indokolás, mely a minimumkizárást az általános bevezetésben elvetette, kénytelen később a 92. §-nál a birónak a büncselekvények nagyobb részénél oly jogot adni, mely gyakorlatban a minimumkizárással egyenlő.

Lássuk tehát, milyenek azon körülmények, melyek a fenti indokok daczára a büntetésenyhitési jog megadását eredményezik, melyekkel szemben tehát a fenti három indokot a törvényhozó maga is másodrendünek tekinti.

«Nincs oly törvényhozó,» — mondja e tekintetben a 92. §. indokolása, — «a ki képes volna mindazon individualis viszonyoknak megfelelő büntetési tételeket megállapitani, a melyek között a büntetendő cselekvények az életben előfordulnak. Kell tehát gondoskodni arról, hogy rendkivüli viszonyok esetében is a megfelelő igazságos büntetés legyen kimérhető. Ennek mellőzése az erkölcsiségtől fosztaná meg az igazságszolgáltatást s lehetetlenné tenné a birónak, hogy ő mérje meg az eset büntető sulyát s a szerint állapitsa meg a büntetést.

De itt is óvakodni kell az extremumoktól, nehogy az igazság utáni törekvésben annak ellentéte éressék el, s nehogy a közönséges esetekre nézve is szabály nélkül maradván a biró, a subjectivitás korlátlan uralma az önkény birodalmává tegye a büntető törvénykezést.»

Az indokolás ezen érvelésének első részéhez nincs mit hozzáadnunk, hacsak azt nem, hogy *ezen érvelés az összes büncselekvények tekintetében egyképen érvényes*, és hogy e szerint a korlátlan enyhitési jog az összes büncselekvények tekintetében egyképen megadandó. Mi tehát az indoka annak, hogy a törvényben a büncselekvények egy része ezen elvek hatályossága alól mégis kivétetik? Ennek okául az indokolás csak azt hozza fel, hogy «óvakodni kell az extremumoktól», és hogy «a korlátlan enyhitési jog a birói önkény kutforrása». Megengedjük, hogy a birói önkénytől való félelem érvül szolgál a minimumkizárás ellen. Ezen érvet azonban, mint

már láttuk, az indokolás figyelembe vette akkor, mikor a minimumkizárás elleni általános okokat hozta fel. És, ha a törvény ezen indok daczára elismeri, hogy a büntetés individualizálásának czéljából a birónak az enyhitési jog megadandó, evvel elismerte azt is, *hogy ezen második érv az elsőnél nagyobb sulylyal bir.* Ha igaz az, a mit az indokolás mond, hogy «nincs törvényhozó, ki az individualis viszonyoknak megfelelő büntetési tételeket kimérni képes», akkor igaz ez minden büncselekvényre nézve. Sőt a nagyobbakra nézve ez még talán igazabb, mint a kisebbekre azért, mert a nagyobbaknál előforduló individualis viszonyok az átlagostól még eltérőbbek, mint a kisebbeknél előfordulók. És ha a büntetés individualizálásának czélja a kisebb büncselekvényeknél igazolja azt, hogy a birói önkény visszaéléseitől se riadjunk vissza, akkor igazolja ez azt a sulyosabb büncselekvényeknél is, mert nagyobb büntetések esetén a tettessel még nagyobb igazságtalanság történhetik, mint kisebb büntetések esetén. A büntetés individualizálásának kérdése nem egyéb, mint a büntetés igazságosságának és czélszerüségének kérdése, azaz a büntetési rendszer legfőbb czélja, a mely végett, ha az máskép el nem érhető, a birói önkénynek is ki kell tennünk magunkat. A mikor tehát a törvény indokolása constatálta azt, hogy «nincs törvényhozó, ki az individualis viszonyoknak megfelelő büntetési tételeket megállapitani képes», — evvel egyszersmind kijelentette azt is, hogy a birói önkénytől való félelem nem elegendő érv az enyhitési jog megtagadására. Hogy pedig az indokolásnak azon kijelentése, hogy «óvakodni kell az extremumoktól», ezen érv sulyának növelésére egyáltalán nem alkalmas, azt felesleges bizonyitani.

(Folyt köv.) Dr. REICHARD ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kir. járásbiróságok megvizsgálásáról.

Mai szervezetében ezen intézmény is egyike ama béklyóknak, melyek a formalismusból táplálkozó bürokratismus a törvénykezés és igazságügyi igazgatás lábaira rakott; mert a mit a törvényszéki elnökök által évenkint teljesitett vizsgálatok eredményeül positiv előny gyanánt a törvénykezés és igazgatás javára lehet irni, elenyészően csekély ama hátrányokhoz viszonyitva, melyeket az elnöknek, ki azonfelül még hat hétig szabadságon is van, évenként 4—6 hétig tartó távolléte a törvénykezési ügymenetnek s az által a jogkereső feleknek okoz.

Minden intézménynek okozati összefüggésben kell állania a czéllal, melyért alkottatott s oly rendszerrel kell birnia, mely a czél elérését biztositja.

A törvényszéki elnökök által teljesitendő vizsgálatoknak indokolt czélja csak az lehet, hogy

a) a törvénykezési ügymenetet gyorsabbitsa;

b) az igazságszolgáltató birákban s a törvénykezési ügymenet ellátására kirendelt egyéb személyekben a kötelességérzetet növelje;

c) a birák és szegédszemélyzet képességéről a kinevezéseknél elkerülhetlenül szükséges és irányadónak egyedül tekinthető informatióhoz alapul vehető adatokat összegyüjtse.

Eme hármas czél azonban, különösen pedig azok harmadikra és legfontosabbja, az elnökök által teljesitendő vizsgálat mai rendszerével nem csak hogy egybekötve nincs, de elérése kizártnak tekinthető; még pedig — hogy ezuttal egyéb okot ne is emlitsek — azért, mert az elnök a jelenleg érvényben lévő birói szervezet keretében a törvényszéknek és a területén levő járásbiróságoknak nem annyira jogszolgáltatási, mint inkább administrativ feje, kitől az az ugynevezett «Utasitás» inkább megköveteli azt, hogy tudja: a törvénykezés különböző ágaihoz tartozó ügydarabokat minő irattári jegygyel kell ellátni, mint azt, hogy az elméleti és gyakorlati ismeretnek benne feltételezendő nagyobb quantumát az egységes jogszolgáltatás érdekében értékesitse.

A vizsgálatnak azt a hatását valahogy még csak ki lehetne mutatni, hogy — mert a vizsgálat megkezdésének ideje a törvényszék területéhez tartozó járásbiróságoknál előre ismeretes — az ügymenet momentán meggyorsabbodik de az «Utasitás» szerint szemügyre veendő számos kezelési és administrativ ügyek vizsgálata mellett lehetséges-e az elnöknek meggyőződést szereznie arról is, hogy az ügymenet az előző évben teljesitett vizsgálat befejezésétől a következő évi vizsgálat megkezdéseig lefolyt időtartam alatt is — ha panaszok az elnökhöz nem érkeztek — ép oly gyors volt-e?

Bizonyára nem, mert hiszen nincs is az «Utasitás» szerint teljesitendő vizsgálatnak egyéb czélja, mint hogy az — következetességben a bürokratismus elveivel — foganatositassék, a foganatositás jegyzőkönyvileg megállapittassék, a jegyzőkönyv az igazságügyminiszteriumhoz felterjesztessék s abban a sorsban részesüljön, mint az évenkénti ügyforgalmi kimutatás eddig legalább részesült — hogy eltemettessék.

Még kevésbé lehet ama vizsgálati rendszert a másik két czél: a kötelességérzet növelése és a képességekről való meggyőződés elérésére alkotottnak és alkalmasnak tekinteni.

Nem azt a kötelességérzetet értem, mely alakszerüségekben nyilatkozik s melynek bizonyitékát az képezi, hogy a törvénykezési tisztviselő a hivatalos órákat akár van dolga, akár nincs, betartja; nem is azt, melyet egyedül az a czél sarkal, hogy az ügydarabtól minél előbb megszabaduljon, annak számát az előadói könyvből kivezethesse; szóval nem azt, mely a joggyakornokban principalisa, a bióban elnöke, az elnökben pedig a miniszter irányában áll fen,

hanem a magyar fajban, fájdalom! az állami és társadalmi életünk átalakulása következtében támasztott igények daczára is oly nehezen meggyökereztethető azt a kötelességérzetet, mely teljesen tisztában van azzal, hogy nem az elnöknek vagy a miniszternek, de sőt nem is a királyi táblának vagy a Curiának, hanem a jogkereső feleknek dolgozik, ezek érdekeinek ellátására van kirendelve, mert állampolgári kötelességeik teljesitése által ezek szolgáltatnak eszközt a törvénykezési testület igényeinek elláthatásához;

azt a kötelességérzetet, melynek nem az acta elintézése, hanem az ügy megoldása képezvén ambitióját, mely nemcsak dolgozik, de tanul s folyton fejlődik s a mely ennélfogva talál akkora megnyugvást abban, ha intézkedéseit a felek jogorvoslattal meg nem támadják, mint abban, ha valamely határozatát a felebbviteli bióság helybenhagyja; szóval azt a kötelességérzetet, mely tudatában van annak, hogy mint a mérnöktől, épitésztől, vagy iparostól æquivalensként tőle is a társadalom követel tökéletes munkát; a mely kötelességérzet nemcsak hogy ki nem zárja, sőt előmozditja a biró által támasztható igények valósulását.

Eme kötelességérzet kifejlesztésének eszközét a vizsgálatoknak tulajdonképeni czélja: a törvénykezés ellátására alkalmazottak képességéről való meggyőződés képezhetné, melynek megállapitására alapul szolgálhatna az az eljárás, mely szerint a befejezett ügyek annak megállapitása végett, miként oldattak meg az abban felmerült perjogi és anyagi jogi kérdések, átvizsgáltatnának; mert bár a képesség felismerésének számba vehető segédeszközét képezhetné az a jegyzék is, melyet a kir. tábla tanácselnökei az első birósági határozatoknak miként eszközölt felülbirálásáról vezethetnek, teljesen tájékoztató alapul e jegyzék nem szolgálhatna, mert a kir. tábla nem csalhatatlan és mert alig birna az nagyobb sulylyal, mint a törvényszékek által a megváltoztatott és helybenhagyott határozatok számszerü mennyiségéről az igazságügyminiszteriumhoz évenként felterjesztett kimutatás; nem pedig azért, mert a birói intézkedéseknek alig 20%-át

támadják meg a felek jogorvoslattal s legtöbbször oly esetben, midőn a kérdés megoldatlan vagy controvers s a fél az ingadozó judicatura esélyeire számitva, szerencsére speculál, mig a birói határozatoknak azon felette nagyobb számából, melyben a felek megnyugodtak s melyeknek helyességét már maga ezen körülmény is demonstrálja, a képességről alaposabb meggyőződés volna szerezhető.

Az áttekintendő ügykör kisebb terjedelménél és a megvizsgálandók csekélyebb számánál fogva a képességek felismerhetésének sokkal megbizhatóbb eszközét fogja képezhetni a Plósz-féle tervezetben contemplált felebbviteli eljárás adatairól vezetendő jegyzék, de oly megbizható eszközét ez sem fogja képezhetni, mint a bíróságok megvizsgálásánál követendőként panaszolt s fentebb ismertetett rendszer.

Protectio mindig volt, van és lesz a világon, mig vérségi kötelék és rokonszenv létezik; ezek pedig, mig emberek lesznek, megszünni nem fognak; a protectiónak érvényesülését azonban nagy mérvben korlátozná a képesség felismerése végett az utóbb emlitett kiegészitéssel alkalmazandó ismertetett módszer, sőt korlátozná a protectio igénybevételére irányuló hajlamok kifejlődését, melynek erkölcsi értékét azon hatásnál fogva, melyet a birói testületnek az állami és társadalmi életre kiható müködésére és gondolkozására gyakorolna, nem szabad kicsinyleni. Fontos administrativ kérdés azonban, ki bizassék meg ama módszer végrehajtásával?

Nézetem szerint a törvényszéki elnököket kellene az informatióra legilletékesebb egyéneknek tekinteni; nem csak azért, mert a mostani irásbeli, de még inkább a tervezett szóbeli eljárás mellett birtokában vannak, illetve lesznek azon adatoknak, melyekre a kir. tábla tanácselnökei informatiójukat alapithatják s melyek szám szerint az igazságügyminiszteriumhoz felterjesztetnek, illetve felterjesztetni fognak, hanem azért is, mert felelősségük és érdekük közvetlenebb s a szóbeli eljárásnál még fokozódni fog; mert a tervezett felebbviteli eljárás mellett, mely szerint a kir. tábla által jelenleg megoldandó ügyek legnagyobb részét a kir. törvényszékek fogják ellátni, az a kérdés, alkalmas-e az albiró törvényszéki birónak, nagyobb jelentőségüvé lesz, mint jelenleg az, ajánlható-e a törvényszéki biró a kir. táblához előadónak?

Minthogy azonban a törvényszéki elnök jelenleg a hatáskör és az «Utasitás» szerint átvizsgálandó kezelési és ellátandó administrativ teendők nagy száma miatt, a Plósz-féle felebbviteli eljárás életbeléptetése esetén pedig az eme javaslat szerint állásának és hivatásának megfelelő törvénykezési teendők sokasága miatt, de meg a miatt is, mert a kezelési és administrativ teendőktől való felmentetése mellett a tervbe vett reformok szerint hivatva lesz az egységes jogszolgáltatás őrévé lenni, a felismerés ismertetett módszerének foganatositásával meg nem bizható.

Ez okból az elnököt a vizsgálattól felmenteni s annak foganatositásával kiváló birákat kellene megbizni, kik az igazságügyminiszteriumhoz beosztva, a vizsgálatot az esetről-esetre mutatkozó szükség szerint teljesitenék s a kik nemcsak az elnöknek jelenleg gyüjtött s a felebbviteli eljárás életbeléptetése esetén gyüjtendő adatait egészithetnék ki vizsgálataik eredményével, hanem az igazságügyi igazgatáshoz is anyagot gyüjtenének s azt gyakorlati érzékkel dolgoznák fel.

A járásbiróságok vizsgálata a kincstárnak évenként 15—18 ezer frtba, a jogkereső feleknek pedig — mert az elnök távolléte alatt az őt helyettesitő biró jogot nem szolgáltat — sokkal többe kerül.

Figyelembe véve, hogy valamennyi járásbiróságot nem kell évenként megvizsgálni, de néhány olyan járásbiróság mindig lesz, melylyel szemben a vizsgálat mindenkor indokolt, amaz összeg elegendő volna a vizsgálat teljesitésével rendszeresen megbizandó birák fizetésének fedezésére.

Dr. IMRIK PÉTER.

Néhány észrevétel «a felebbezésről a sommás eljárásban» czimü törvényjavaslat előadói tervezetére.

A fenti czim alatt a *Jogtudományi Közlöny* mult évi 52-ik számához mellékelt előadói tervezet, bár ép e minőségében még végleges szövegezésünek nem tekinthető, alkalmat nyujtván gyakorlati szempontból némi általa keltett észrevételek megtételére: azokat esetleges megvitatás s figyelembevétel végett közölni találtam szükségeseknek a nélkül, hogy valamely egyéb igénynyel lépnének föl, mint az egyszerü megjegyzésekével.

I. Mindenek előtt kijelentem, hogy mint ép a sommás ügyekben müködő biró, a sommás eljárás reformját a tervezett keretben általában szükségesnek és a jelen törvénykezési eljárás keretébe illesztve czélszerüen ki is vihetőnek tartom.

Az előadói tervezet szerint azonban az ez irányban szerkesztendő törvényjavaslatot a majdan törvényt jelen rendszerében s szerkezetében meg nem felelőnek s hibásnak találom. Mert a tervezet sulypontja a IV-ik czimre (vegyes és átmeneti intézkedések) esvén, midőn ottan nem csak a birói hatáskör, eljárás, bizonyitási tan, hanem még a végrehajtási eljárást szabályozó 1881: évi LX. törvényczikk is többirányu módositást szenvednének: már a tervezet választott czime is szüknek s a tartalomhoz nem illőnek mutatkozik.

Igaz ugyan, hogy a szóbeliség alapelve nagy vonásaiban az 1868: LIV. tcz. 117. §-ban is elég tisztán volt lefektetve s csak a felebbezési eljárás jelen rendszere s a jegyzőkönyvezés előirt módja miatt fajult el a gyakorlatban; azonban a tervezet szerint nem csak a felebbezés tekintetében, hanem az első bíróság előtti eljárásban is gyökeres változtatások lévén czélba véve: a rendszeresség rovására esőnek tekintem, hogy ne az első birósági eljárás szabályoztassék a czélba vett változásoknak megfelelően s azután ehhez alkalmaztassé a felebbezési eljárás szabályozása; hanem megforditva, ez utóbbi szabályoztatván, az egyes §§. rendelkezéseinek *megfelelő* alkalmazása az elsőbirósági eljárásban a vegyes intézkedések során rendeztessék.

Azt hiszem, hogy akár a törvénykezési rendtartás vonatkozó czimeinek módositásával, akár a sommás eljárás s az abban használható perorvoslatok külön szakitásával s teljes rendszeres felölelésével csak akkor lesz czélszerüen reformálható eljárásunk, ha az a per kezdetétől kiindulva rendszeresen fog szabályoztatni.

Mert csakis egy rendszeresen kidolgozott törvény képes a gyakorlatot kellően irányozni.

Azt hiszem, hogy felesleges is bizonyitgatnom; minő előnyei vannak egy minden izében következetesen keresztül vitt, rendszeres törvénynek a gyakorlatban is.

II. Ezen általános megjegyzések előre bocsátása után a tervezet egyes részleteire a következő észrevételeim vannak:

1. Az 1881: LIX. törvényczikk 31. §-ának a perorvoslatokról való lemondást tárgyazó, a tervezet 3. §-ához hasonló rendelkezése mellett a törvényben inkább a felől intézkedném, hogy az itélethirdetés alkalmával esetleg kijelentett megnyugvás a törvényes felebbezési határidő alatt visszavonható-e s a felebbezés érvényesen benyujtható-e? Nem tartanám egyébként e tekintetben a jelenlegi eljárást megváltoztatandónak s a feleket kötelezendőknek, hogy megnyugvásukat vagy felebbezési szándékukat az itélethirdetéskor azonnal kijelentsék; a mi különben a tervezet 10. §-nak rendelkezésével össze sem férne. Ep ezért az itélethirdetéskor felek csak felebbviteli jogukra s annak érvényesitési módjára lennének figyelmeztetendők s azonnal való megnyugvási (mert felebbviteli nem is lehet) nyilatkozat sem volna elfogadandó.

2. Általános megjegyzéseinkből kifolyólag rendszertelenségnek tekintem, hogy a tervezet 6. § a utal azon sommás

eljárásra, mely ép a tervezet következtében a 147. s köv. §§-ok rendelkezései szerint gyökeresen át fog alakulni.

3. A tervezet 8. §-ának rendelkezése nem eléggé világos mert hogy az eljárás nyelve a magyar, az helyes és természetes, de a jelen szövegezés mellett az is kimagyaráztathatnék, hogy ha a birák értik és birják is a más anyanyelvü felek nyelvét s egymást kölcsönösen meg tudják is érteni, még is tolmács volna a tárgyalásnál alkalmazandó, mert a felek az eljárás nyelvében (a magyar) nem járatosak.

4. A 10-ik §. azon rendelkezése, hogy a felebbezés a felebbezési bíróságnál nyujtandó be, több irányban igényel megfontolást; nem csak a kellő idejüség kérdésének eldönthetése végett (mert talán csak nem fog a törvényszék a felebbező egyszerü állitásával megelégedni) s a felebbezésnek az 1. pontban érintett megnyugvási nyilatkozat ellenére beadatása esetére, hanem az elsőbirósági itélet jogerőre emelkedése kérdésének elbirálhatása (13. §.), az igazolás kérdésének egyidejü függővé válta (56. §.), a bekövetelt periratok beküldése körüli esetleges akadályok fenforgása (18. §.) szempontjából; a melyekre való tekintettel talán megmaradhatnánk a megszokott jelen eljárás mellett, mely szerint a felebbezések az eljáró első bíróságnál nyujtandók be, mely azt megszabott határidő alatt a felebbezési forum elé terjeszteni köteles, mi esetleg rendbirság kiszabhatása által is biztositható lenne. Nem okozna legalább zavart a kérdés, hogy valamelyik jogorvoslat hol nyujtandó be, mint a felfolyamodást illetőleg kérdéses marad.

5. Ép ez előbb érintettek vettetik fel a kérdést a 13. §-t illetőleg, hogy a jogerőre emelkedés kérdése s az esetleges felebbezés halasztó hatálya minő alapon biráltassanak el? Mert a felebbezés a törvényszéknél nyujtatván be, ez ugyan köteles a 18. §. szerint az iratokat az első bíróságtól bekérni; azonban ebben — habár előre nem látható postaközlekedési akadályok miatt — késedelem is állhat be, s igy a 30 napi felebbezési határidő utolsó napján beérkező felebbezés esetén, a 17. §. szerint ünnepnap is eshetvén közbe, mig az elnök a tárgyalás napját s óráját kitüzi s a 18. §. szerint az iratokat bekivánja, s az ez iránybani felszólitást az eljáró első bíróság megkapja, több nap is telhetvén le a felebbezési határidő után: minő alapon leend ez időközben a jogérvényesség s az itélet végrehajthatóságának kérdése elbirálandó, ha felperes türelmetlenkedik s végrehajtást kiván vezetni! meddig intendő esetleges várakozásra?

6. A 14. §. egyes pontjai megegyezvén az 1881: LIX. tcz. 37. §-nak rendelkezésével, azon helyen, hová beillesztve áll, annál kevésbé hagyható meg, bővitett tartalmával is, mert bár a §. rendelkezik az iránt, hogy a végrehajthatóság a marasztaló itélet rendelkező részében kimondandó, de precise meg nem jelölvén, hogy az első bíróság marasztaló itéletét érti s a §. elhelyezéséből sem lévén ez mulhatlanul következtethető; tekintettel az 57. §. rendelkezésére, mennyiben az átmeneti intézkedések között levő 151. §. sem hivatkozik reá, mint a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazandóra, esetleg még felesleges s meddő vitára nyujthat alkalmat.

A §. érdemi rendelkezései ellen különben észrevételem nincsen.

7. A 15. §-t illetőleg csak azon egyszerü kérdésem van, hogy a 10. és 17. §§-ok rendelkezései mellett miként fogja az elnök megitélni, hogy vannak még nem felebbező pertársak is, kikre nézve az ügy egységesen döntendő el, s igy azok is megidézendők a tárgyalásra, midőn még csak a felebbezvény van kezében s az iratok még csak a tárgyalás kitüzésével egyidejüleg fognak általa az első bíróságtól bekivántatni.

8. A 17. §-ban megszabott 24 órai idő már az előbbi pontban felvetett kérdés tanulmányozására is elégtelen leend. Általában meg kell jegyeznem, hogy ily tulrövid határidők az eljárás gyorsitása helyett halasztások szükségét idézhetik elő s igy nagyobb késedelmet okozhatnak.

Osszevetve e §-t az 55. §. rendelkezésével, hiánynak tekintem, hogy az elnök, legyen bár a felebbezés alakilag visszautasitandó, elkésett, avagy törvényileg kizárt ezen kérdések vizsgálatába való bocsátkozhatás nélkül a felebbezést 24 óra alatt tárgyalás kitüzésével köteleztessék elintézni s e kérdéseket csak az itélő tanácsnak fenhagyni, mely talán contradictorius eljárás nélkül is határozhatna előzetesen felettök.

(Bet. köv.)

ENYEDY LAJOS,
kir. járásbiró.

Ismét a Btk. módositásáról.

Dr. Balogh Jenő ur a *Jogi Szemlé*ben visszatér arra a termékeny thémára, hogy a magyar Btk. a mai körülmények közt tulszigoru-e vagy nem, s ez alkalomból heves támadást intéz e kérdésben kifejtett irodalmi működésem ellen.

Czikkének *tárgyi* tartalma a következő tételekben foglalható össze:

1. Ismétli azt, a mit tavaly dr. Illés Károly felhozott ellenem, hogy t. i. a magyar Btk. a különösen szóban forgó lopási büncselekmények tekintetében nem szab ki szigorubb büntetéseket, mint a külföldi törvények.

2. A külföldön annyira szaporodik a kriminalitás, hogy tartózkodnunk kell a szabadságvesztésbüntetések tartamának leszállitásától.

3. A külföldön sem érvényesül azon általam imputált irány, mely szerint a szabadságvesztésbüntetések tartama rövidebbé válnék.

A mi az elsőt illeti, kimutattam már a mult évben dr. Illés Károlylyal szemben tüzetesen, hogy nincs Európában kodex, mely a minősitett lopás minimumaként csak megközelitőleg is oly magas büntetést állitana fel, mint a magyar, t. i. hat havi börtönt.[1] Kimutattam ezt többek közt különösen a német büntető-törvényre vonatkozóan, mely törvényre akkori ellenfelem a sulypontot helyezte. Minthogy most dr. Balogh Jenö ur a legujabb olasz kodexet is harczélbe állitja, kénytelen vagyok ezuttal e kodex idevágó határozmányainak elemzésébe bocsátkozni.

Dr. Balogh Jenő ur azt hiszi, hogy az olasz kodex a minősitett lopást harmincz hónaptól öt évig terjedhető fogházzal bünteti.

Ebben alaposan téved.

Harmincz hónap a minimum igenis a Zanardelli-féle javaslatban, mely 1887-ben jelent meg. Tagadhatlan, hogy ez volt az utolsó közzétett olasz kodifikationális munkálat egész a mult év derekáig. Magam is ezt használtam a félévvel ezelőtt megjelent dolgozatomban. De azóta az olasz büntetőjogi törvényhozást illetőleg a helyzet megváltozott, a mennyiben egy bizottság a javaslatot átdolgozta. Ezt dr. Balogh Jenő ur ugy látszik nem tudja, s innen ered tévedése.

A javaslatnak a lopásra vonatkozó büntetési tételei a következők voltak:

Egyszerü lopás (furto semplice): 3 naptól 30 hónapig.
Sulyositott lopás (furto aggravato): 3 hónaptól 30 hónapig.
Minősitett lopás (furto qualificato): 30 hónaptól 5 évig.

A bizottság, mely meg volt bizva a revisióval, némi részben emelte a maximumokat és nagyon lényegesen leszállitotta a minimumokat. A f. é. január elsején életbe lépett törvényben most a büntetési tételek a következők:

Egyszerü lopás: három naptól három évig.
Sulyositott lopás: három hónaptól négy évig.
Minősitett lopás: egy évtől hat évig.

A minősitett lopások minimuma tehát leszállittatott harmincz hónapról egy évre.

[1] L. *Jogtudományi Közlöny* 1889. 22. és 25. sz. — V. ö. *Büntetési rendszerünk reformja* czimü dolgozatomat 37. és köv. ll.

S megjegyzendő, hogy ez épen nem a végső minimum. Az olasz kodexben áthághatlan minimum oly értelemben, a milyen a hat havi minimum a magyar törvényben, egyátalán nem létezik.

Ha a lopott tárgy értéke csekély (lieve), a 431. §. szerint lemehet a biró a büntetés felére; s ha a lopott tárgy értéke nagyon csekély (lievissimo), lemehet egy harmadára, vagyis a minősitett lopásnál négy hónapra[1]. És ha ezen kivül visszalépés forog fen és a tettes a kárt önkényt megtéritette, még ezen büntetés is redukálható egy harmaddal.

Hozzájárulnak az általános rész azon határozmányai, hogy a törvényben fel nem emlitett enyhitő körülmények fenforgása mellett leszállitható a büntetés ujra egy hatoddal; a korlátolt beszámitás esetében szintén felével. És nem különben hozzájárul még, hogy az u. n. önbiráskodás külön büncselekménynyé van alakitva és igen csekély büntetéssel sujtva.

Láthatja mindezekből dr. Balogh Jenő ur, hogy az olasz törvény vetekedik az osztrák javaslattal az enyhitésekben. A különbség a kettő között lényegileg csak az, hogy az olasz törvény az enyhités okait és az egyik-másik enyhitési okra eshető enyhitési mennyiséget is pontosan megállapitja, az osztrák javaslat pedig az ily részletezéstől tartózkodik és az egész munkát szabadon a biróra bizza, ép ugy mint ezt, korlátoltabb területen, a német törvény is teszi.

Legközelebb megvizsgálni szándékozom, vajon a kriminalitás növekedésére vonatkozó adatai nem-e ugyanoly ingadozó alapon nyugodnak, mint az olasz kodexre vonatkozók.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Különfélék.

— **A kir. tábla** decentralisatiójáról szóló törvényjavaslat elkészült s pár szakembernek véleményezés végett megküldetett.

— **A budapesti ügyvédi kamara** e hó 16-án rendkivüli közgyülést tartott a felebbvitelről a sommás eljárásban szóló javaslat fölött adandó vélemény tárgyában. A kamara választmánya a vélemény elkészitésével dr. Nagy Dezsőt bizta meg, ki véleményét be is nyujtotta. Miután a választmány e véleményt az idő rövidsége miatt birálat tárgyává nem tette, az egy kilencz tagu bizottságnak lett kiadva tárgyalás és végleges megállapitás végett, a mely egy márczius 2-án tartandó közgyülésen fog mükődéséről jelentést tenni. A közgyülésen azon inditvány is tétetett, hogy a közgyülés örömét fejezze ki, hogy a polgári perrendtartás reformja e tervezettel megindult, továbbá a tervezet mielőbbi életbeléptetése kivánatosnak mondassék ki. Ezen inditvány ellen érdemileg felszólalás nem történt, sőt egyes felszólalók, a kik az előleges elvi enuntiátiót idő előttinek tartották, kijelentették, hogy érdemben csatlakoznak hozzá. Miután azonban ez inditvány nyolcz nappal a közgyülés előtt benyujtva nem volt, az határozat tárgyát nem képezhette.

— **A budapesti ügyvédi kamara** közgyülése által alakitott perrendtartási bizottság f. hó 19-én tartotta első ülését. Az érdemleges tárgyalást a bizottság f. hó 24-ikén kezdi meg.

— **A bélyeg és illetékek átnézeti táblájának** Gálffy Ferencz pénzügyi fogalmazó második, teljesen átdolgozott kiadását adta ki. Az irodai használatra szánt mü betürendben sorolja fel a gyakorlatban előforduló tételeket. Ára 1 frt.

— **Furcsa minősités.** Egy községi jegyző megidézett egy földmivelőt oly czélból, hogy ez a számára érkezett adófelügyelői értesitést átvegye. Ez azonban nem tett eleget a meghivásnak és a községi előljáróság felé sem nézett. E miatt az utóbbi által a főszolgabirónál a makacs földmivelő ellen a *hatóság elleni kihágás* miatt panasz lett emelve. Ezen panasz alól ugy a főszolgabiró, valamint az alispán által panaszlott felmentetett. A méltóságában érzékenyen megsértett községi jegyző azonban ekkor sem nyugodott meg az itéletben, hanem a belügyminiszterhez is felebbezett, hol természetesen helybenhagyták az alsóbbfoku itéleteket azon kitanitással, hogy a félnek valamely értesités átvétele végetti megidézése nem tekinthető hivatalos eljárásnak, mivel azon irat panaszlottnak kézbesitési iv mellett lett volna megküldendő. (Belügymin. rend. 4862/1890. kih. sz. a.)

— **A Magyar Jogászegylet** f. hó 22-én (szombaton) teljes-ülést tart. Tárgy *dr. Baumgarten Izidor* felolvasása *az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogságról.*

— **Az ügyvéd jogkörére** vonatkozólag emlitést érdemel a trencsénmegyei közigazgatási bizottságnak ama elvi jelentőségü határozata, melyet az utolsó rendes február havi ülésben hozott és melyben a közigazgatási bizottság kijelenti, hogy *gyakorló ügyvédek* a közgyámi teendők sokaságára és az ügyvédi és közgyámi állás közt gyakran lehető érdekösszeütközésre való tekintetből, *közgyámok nem lehetnek.*

— **A vizsgálati fogság** elrendelésének okai között a boszniai büntető perrendtartás azt is felemliti, midőn a büntetendő cselekmény nagy nyilvános botrányt okozott.

— **A magyar törvényt követendő példaként** emlitették minap az osztrák képviselőházban. *Neuber* képviselő és társai t. i a következő interpellátiót intézték az osztrák igazságügyi miniszterhez: «Az illetékességi vita kereskedelmi pereknél sok száz esetben állandó kifogás tárgyát képezi; ez által szükség ellenére sok időt, fáradságot és költséget okoznak és a bíróságokat ezen, gyakran alaptalanul érvényesitett, illetékességi kifogások felette nagy mérvben munkával tulterhelik. A kereskedők számláiban ugyan legtöbbnyire a kibocsátó lakhelye van fizetési hely gyanánt megemlitve, de még ezen esetben is illetékességi vitára kerül a dolog, a mennyiben gyakran tagadják a számlák kézhez vételét. *Magyarország e tekintetben minden vitát elkerül a magyar kereskedelmi törvény egyszerü és világos rendelkezése által, melynek értelmében a keresetet mindig ott lehet beadni, a hol felperes a könyveit viszi.* Ép ugy a számlákon előforduló azon megjegyzés, hogy per esetére mindkét fél aláveti magát a bagatell-bíróságnak, Magyarországon teljes mértékben tekintetbe vétetik, holott nálunk utóbbi időben, ellentétben az eddigi állandó birói gyakorlattal, a bécsi felsőb bíróság elrendelte, hogy a számlákon előforduló ezen megjegyzés ne vétessék tekintetbe. *Az osztrák kereskedő ez által* mindkét irányban *hátrányban van magyarországi kollegáival szemben* és a hosszadalmas és költséges perek hosszu sora inauguráltatik ezzel. Az alólirottak ennek következtében azon kérdést intézik az igazságügyi miniszter urhoz: «Bir-e ő exellentiája ezen hiányokról tudomással és igenlő esetben, hajlandó-e ő exellentiája azokat elháritani?»

— **Az ügyvédi kar tultömöttségét** Ausztriában is észlelik, a hol különösen a legtöbb városban tulnépesedés észlelhető e tekintetben. A mig néhol az ügyvédek igen nehéz viszonyok között küzdenek a létért, addig másrészről még igen sok, felette népes vidéki hely létezik, melyekben nincs egyetlen egy ügyvéd sem. E tekintetben az osztrák igazságügyi miniszterium évenkint kimutatást készittet, melyben tartományok szerint elkülönitve vannak az egyes helyek felsorolva, melyben eddigelé ügyvéd még nem székel. Ezen eljárás utánzást érdemel nálunk is, mert ez alapon nyer támpontot a pályája elején álló és hihetetlen nehézségekkel küzdő ügyvéd, ki igy sikerre való kilátással választhat magának oly helyet, hol biztositott existentia mellett telepedhetik le.

Megjelentek:

Budapesti czim- és lakjegyzék. A lakjegyzéket a bejelentési hivatal hiteles adatai alapján szerkesztette *Potocky Pál* rendőrségi fogalmazó. A többi részeket a fővárosi mérnöki, kereskedelmi czégjegyzéki és főpóstahivatal adatai, valamint más források nyomán szerkesztette *Janszky Adolf*. Hatodik évfolyam 1890. Kiadja a Franklin-Társulat. Ára 5 frt.

Magyarország tiszti czim- és névtára 1890. A kereskedelemügyi miniszter megbizásából szerkeszti és kiadja az országos statisztikai hivatal. IX. évfolyam. Ára 5 frt.

A mellékleten közöljük a Plósz-féle javaslat indokolásának folytatását.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

[1] Ellenben ha a kár igen nagy, a büntetés felemelhető felével.

Huszonötödik évfolyam. 9. SZ. Budapest, 1890. február 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A «jury d'honneur». BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése. XVI. Fizetésmegszüntetés; kedvezmény; károsító szándék. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi m.-tanártól. — A királyi itélő tábla döntvényei. *B. É.* kir. táblai birótól. — Ismét a Btk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A «jury d'honneur».

Nem csak a müvelt államok törvényhozása, de maga a társadalom is, rég óta foglalkozik avval a kérdéssel, hogy a magánbecsület megsértése esetében mi volna a jogvedelem leghelyesebb módja?

Sem az esküdtszéki intézmény, a mai formájában, sem a rendes birósági eljárás, nem nyujtanak elegendő biztosságot arra, hogy a becsületében megsértett polgár, minden esetben megfelelő elégtételt fog nyerni. Leginkább e körülménynek tulajdonitandó, hogy a törvény tiltó rendelkezései daczára, az ököljog uralmát mindez ideig nem lehetett megszüntetni, nemcsak, hanem az államok törvényhozása is (Angliát és Schweizot kivéve) kénytelen volt azt kivételes, enyhébb intézkedés által elismerni.

Erős meggyőződésünk, hogy a mai kor realismusa nem azért épit védbástyát az ököljog uralmának s a becsületében sértett fél nem azért bizza a saját, esetleg hozzátartozói sorsát is a csapásra fölemelt fegyver bizonytalan élére, mert helyesnek találja azt, hanem azért, mert az egyén és család becsületét érdeklő, igen számos esetben az emberi szenvedélyek konfliktusából nem talál más kivezető utat.

Az anyagi jog nem rendelkezik mindazon esetekről, melyek sértik a polgári becsületet. De nem is mehet annyira a törvényhozás a kasuistikában, hogy a tiltó határ megjelölésénél felölelje mindazt, a mi sérti a polgári becsületet, csökkenti a jó hirnevet és a polgártársak becsülését.

A becsületet érintő sérelmek minőségének birói mérlegelésénél nem dönthetnek mindig abstrakt elvek. A birósági tárgyaláson megnyilik tehát az ügyvédi allegatio tere, melylyel csökken egyszersmind a bizonyosság is az iránt, ha vajon elégtételt fog-e nyerni a sértett fél? Számitva még a birói felfogás egyoldaluságának eshetőségeire, s ezeken kivül tekintve a szervezeti akadályokat, melyek miatt némely becsületbeli ügy végleges megoldása botrányosan hosszu időre nyulik: mindezek erős indokul szolgálnak arra, hogy a rágalmazás és becsületsértés számos eseteiben, a sértett fél, a törvény mellőzésével, az elégtételszerzés ama neméhez folyamodik, mely eredményében nemcsak következetlen, de legtöbb esetben igazságtalan (néha helyrehozhatlanul) s a társadalmi rend ellen való.

Az esküdtszéki intézmény, ugy a mint jelenleg érvényben van nálunk és más államokban, szintén nem alkalmas arra, hogy kiszoritsa az önbiráskodást. Igen nyomatékos okok szolgálnak ama következtetés alapjául, hogy ha valamennyi rágalmazás és becsületsértési eset a mai esküdtszék hatáskörébe utaltatnék, — vajmi kevesen vennék azt igénybe.

Midőn a franczia társadalomban közelebbről megindult a mozgalom az iránt, hogy rágalmazás és becsületsértési ügyek elintézésére megfelelő bíróság szerveztessék: ugyanazon nyomás hatása alatt történt, melyet rég óta érez a mi társadalmunk is. Ott is ép ugy tapasztalják, mint minálunk és mindenütt a kontinensen, hogy az állam a jogvédelem iránti gondoskodásában sok hézagot hagyott a becsület védelme körül.

Részünkről helyesnek tartjuk azt az irányt, melyet ebben a kérdésben a Francziaországban megindult mozgalom követ. Ott esküdtekből összeállitott, külön bíróság szervezésének eszméje lőn megbeszélés tárgya a sajtóban, mely «Le jury d'honneur» nevet viselne. Tagjait a bíróság, a hadsereg, journalistika, irodalom és államkormányzat képviselői választanák meg. Tárgyalás napján a listából 6 esküdt neve kihuzatnék s ezek volnának hivatva, szakbiróság mellőzésével, a felek előadásai meghallgatása után itélni. A büntetés: fogság és pénzbirság lenne.

A mi ez általános körvonalakból kimagaslik s a mi feltétlenül elfogadható, az, hogy a becsületbiróság oly egyénekből legyen összeállitva, kikhez bizalommal forduljon minden polgár, hogy tisztelettel hajolhasson meg azok kijelentése előtt. Erre nézve pedig elegendő biztositékot nyujt az, ha már a jury tagjait is közbecsülésben álló és becsületbeli ügyekben eminens egyének választják meg. És épen azért, mert a jury tagjai alapos megbirálás után lesznek kijelölve: elegendő a hatban megállapitott létszám. Az esküdtek nagyobb száma fokozná a nyilvánosságot, a mi a közbizalmat s igy az intézmény népszerüségét is csökkentené.

Helyesnek tartjuk azt is, hogy a jury a szakbiróság mellőzésével mondja ki a verdiktet s állapitsa meg egyszersmind a büntetést is, legjobb meggyőződése szerint. Teljesen elégséges, ha a jury tagjai a tárgyalás alkalmával figyelmeztetve lesznek a büntetések nemeire, melyek közül a cselekmény minősége és a beszámithatóság fokozata szerint választhatnak. A szakbiróság más befolyás alatt áll, mint a jury, melyet lelkismeretén kivül semmi egyéb nem köt az itélet kimondásánál.

A tapasztalat bizonyitja, hogy a jury mellett müködő szakbiróság a büntetés mértékének megállapitásánál nem találja el mindig a helyes mértéket. A birák, a megszokás okán, ridegebben birálnak. Az esküdt lelkébe véső dik a tények minden lényegesebb physikai mozzanata s annak benyomása alatt jut megállapodásra. Ez erősebb biztositéka az igazság és méltányos itéletnek, mint az objektiv tudás, mire a biró támaszkodik, ki a büntetés mértékét a sulyositó és enyhitő körülmények mathematikai alapjáról indokolja. Egyoldalu és hátrányos volna tehát az államhatalom gyakorlását ugy osztani meg a jury-ben összepontositott polgárokkal, hogy azok a kérdésnek csak egyik felét döntsék el. Ezt még indokolni lehetne az igazságügyi politika szempontjából, nem magán-vádra üldözendő cselekményeknél De nem indokolható ott, a hol a magánvádló folyamodik az esküdtekhez.

Nem tartanók azonban szükségesnek eme becsületbiróság hatáskörét odáig kiterjeszteni, hogy minden rágalmazás

és becsületsértési ügy annak hatáskörébe utaltassék. A rendes bíróságok illetékessége e tekintetben nemcsak érintetlenül hagyandó, hanem kiterjesztendő volna a sajtó utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés eseteire is.

Nem szükség, hogy minden rágalmazás és becsületsértési eset különleges bíróság által biráltassék el. Nem is tekintve a nagyobb számu különleges bíróság szervezése körüli nehézségeket: már annálfogva sem szükséges, mert az esetek legnagyobb része annyira egyszerü és világos, hogy megnyugvással bizhatók a rendes bíróság elbirálására.

És ha érintetlen hagyatik a rendes bíróságok jogköre a nem nyomtatvány utján elkövett becsületsértések elbirálására: semmi indok sincs arra, hogy a nyomtatvány utján elkövetetett sértések, a magánvádló kivánsága ellenére is, csak esküdtszék által biráltassanak el. Mert nem szükséges az államhatalom gyakorlását olyan esetekben is megosztani a polgárokkal, midőn csak a magánfelek érdeke forog szóban, mihez az államnak semmi köze s annak beavatkozását maga a vádló fél se kivánja.

A «jury d'honneur» mint választott bíróság járna el, s csakis magánvádra üldözendő cselekmények elbirálására lenne illetékes. Minden vármegyében több ily esküdtszék szervezendő, hogy annál könnyebben hozzáférhető legyen. Az eljárásra az az esküdtszék lenne illetékes, melynek székhelye a magánvádló lakhelyén, vagy ahhoz legközelebb van. Magánvádlónak megadandó a jog, hogy panaszát akár a rendes, akár eme különleges bírósághoz adhassa be. De a mely ügyben a jury biráskodása lett kikérve: az végérvényesen dönt a nélkül, hogy bármi czim alatt rendes bíróság illetőségéhez volna utalható. A panasz beadása után, lehető legrövidebb időre kitüzendő tárgyaláson megjelenhetnek az érdekelt felek személyesen vagy képviseletileg. Az esküdtszék ugy alakitandó, hogy a 12 nevet tartalmazó listából kihuzandó 6 esküdt legyen jelen. Ezek megválasztják az elnököt, ki a tárgyalást vezeti.

Az összes esküdtek élén egy, évről-évre az esküdtek által választandó igazgató állana; ehhez benyujtandó, a panasz, ki a panaszlottat a másolat közlésével értesiti a tárgyalás határidejéről, értesiti a kir. ügyészséget s szétküldi a meghivókat a tagoknak.

A franczia tervezet szerint a tárgyaláson az álladalmi ügyészség képviselőjének is jelen kell lennie, hogy inditványt tegyen a büntetés iránt. Véleményünk szerint ez is mellőzendő. Semmivel sincs indokolva, hogy pusztán magánvádra üldözendő cselekvények elbirálása körül a közvádló beavatkozása megengedtessék. A vád és védelem joga kizárólag a felekre vagy azok képviselőire bizandó. A közvádló csak annyiban foglalhatna helyet a tárgyaláson, a mennyiben szükséges az állam ellenőrzése, hogy a tárgyalás folyamán az eljárási szabályok megtartatnak.

A jury tárgyalása nemcsak a nyilvánosság kizárásával lenne megtartandó, hanem annak tagjai esküvel kötelezendők titoktartásra.

A tárgyalást vizsgálat nem előzné meg. A felek a bizonylatokat kötelesek magukkal hozni s a tárgyalás folyamán érvényesiteni mindazt, a mi szükséges a vád és védelem czéljából. De esetről-esetre a jury határozna a felett, ha megengedhető-e az állitott tény, illetőleg a sértő kifejezés bizonyitása vagy nem? Mire nézve, természetesen, a sértett félnek van első sorban inditványozási joga.

A franczia tervezet szerint a bizonyitás minden esetben megengedhető. Felesleges azonban bővebben fejtegetnünk azokat az okokat, melyek a mellett szólnak, hogy bizonyos esetekben a bizonyitás megengedhetősége kizárandó.

A tárgyalás félbe nem szakitható, és a tanácskozás az álladalmi ügyész, valamint a felek kizárásával történik.

Igen fontos az a kérdés, ha vajon a «jury d'honneur» hatásköre a büntetéseket illetőleg, a rendes bíróságok fölött kiszélesittessék-e vagy az anyagi jog rendelkezései szigoru betartására legyen utalva?

Véleményünk szerint, tekintettel a becsületet érintő sértések számtalan nemeire, a sérelmek beszámitási fokozataira, melyhez néha a becsületében sértett egyén vagy ártatlan családjának legfontosabb érdeke füződik; tekintve, hogy az anyagi jog büntetési tétele számos esetben tul enyhének bizonyult: — a jury jogköre a büntetések megállapitásánál a rendes birósági eljárás fölött kiszélesbitendő volna, olyképen, hogy becsületsértés eseteiben is, feddés, pénzbüntetés és szabadságvesztés büntetés nemei közül alkalmazhassa azt, a melyet a sértés arányához képest megfelelőbbnek tart.

Büntető-törvénykönyveinkben a becsületsértés vétségére megállapitott 500 frt maximalis pénzbüntetés nem elég érzékeny a vagyonos osztályhoz tartozó egyénnel szemben; tehát nincs is elegendő repressiv hatása. E szerint: épen abban a társadalmi osztályban nem fékezhető kellőképen a becsületsértés iránti hajlam, mely müveltségi fokánál fogva is leginkább hivatva van polgártársai becsületének tiszteletben tartására. Egyrészt ez a körülmény is befolyásolja, hogy a becsületsértések oly számos eseteiben a sértett fél mellőzi a törvényes elégtételvételt, és az önbiráskodás meg nem engedett eszközeihez folyamodik.

Meg vagyok győződve arról, hogy a «jury d'honneur» megfelelő szervezése által egy nagy és régi társadalmi bajon volna segitve. A becsületökben sértett egyének, kik eddig, akár a társadalomban mély gyökeret vert előitélet okán, akár azért, mert a törvényes elégtételnyujtás nem minden esetben kielégitő, — a fegyveres elégtétel valamelyik neméhez folyamodtak, — megnyugvással járulnának a társadalom szine-javából, lovagias ügyek elintézésére teljesen qualifikált, közbecsülésben álló egyénekből összeállitott jury elé s bizalommal várnák annak itéletét, mely minden esetben igazságos és méltányos volna, kiterjesztvén figyelmét mindazon érdekekre, melyek a sértés tényeivel kapcsolatban állanak. E mellett, a jogorvoslat kizárása, vagy megfelelő megszoritásával, kilátásban volna a gyors elintézés is, a mi a hasonló természetü ügyekben egyike a legfontosabb kellékeknek. A nyilvánosság mellőzése kizárja a sértett s magának a vádlottnak is szükség feletti pellengérezését; mig másfelől az elmarasztalás tényének közzétételével járó büntetéssulyosbitás tetemesen fokozná a büntetés visszaretentő hatását.

Ez az intézmény volna hivatva arra, hogy a legmélyrehatóbb és oly sérelmek eseteiben, melyek ma fegyveres elégtételvételre késztetik a sértettet s melyek következményeikben igazságtalanok és brutalisak, — teljes elégtételt nyujtson a sértettnek a nélkül, hogy a társaság megrovását, vagy hibáztatását vonná maga után; de meg vagyunk másfelől győződve arról is, hogy hamar eljönne az idő, midőn a «jury d'honneur» magas tekintélye elüzné a horizonról azon apró óriásokat is, kik par force hajhászszák a «lovagias» ügyeket, folyton és folyton tápot adva annak a molochnak, melynek elpusztitásán oly rég óta és mégis oly kevés eredménynyel küzd a társadalom.

BODOR LÁSZLÓ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése.

XVI.

Fizetésmegszüntetés; kedvezmény; károsító szándék.

Tényállás. Alperes, kinek a közadós ellen lejárt váltókövetelése volt, utóbbitól bekeblezési engedélyt eszközölt ki, melynek alapján a zálogjogot bekebleztette. Tömeggondnok a jelzálog engedélyezési ügyletet és az annak alapján bekeblezett zálogjogot megtámadja

a csődt. 27. §. 2. és 3. pontjai és 29. §. alapján. A két felsőbiróság elutasitja, mert sem a fizetésmegszüntetés (27. §. 2.) sem a kedvezmény (27. §. 3.) sem károsító szándék(29. §.) tényálladékát igazolva nem találja. (Döntvénytár uj foly. XX. 137 s. k. ll.)

A csődtörvény a megtámadás előfeltételeit a 27—29. §-okban kasuistice irja körül. Az értelmezésnek itt tág tere nyilik és tényleg a német és osztrák megtámadási törvények idevágó szakaszai épen a tényalapok tekintetében bőséges kontroversiák tárgyai. Kivánatos, hogy e kontroversiáknak minálunk egy czélirányos, egységes judikatura elejét vegye. Ez annál szükségesebb, mert a fenti törvényszakaszok egészen uj fogalmakat hoztak jogéletünkbe, és azért kell, hogy e fogalmak honositását a bíróságok következetes és egyöntetü értelmezése megkönnyitse. Ily fogalmak a 27. §. 2. pontjában (és egyebütt) a «fizetésmegszüntetés», a 27. §. 3. pontjában a «kedvezmény», a 29. §-ban a «károsító szándék». A fenti itélet mindhárom fogalommal szemben foglal állást.

A «fizetésmegszüntetés» terminusát nem a csődtörvény teremtette. Ismeri e fogalmat már a keresk. törvény 309. §-a is,[1] de kiválóan gyakorlativá mégis csak a csődtörvény tette. A fizetésmegszüntetés és a vagyoni insufficientia közti különbségen alapszik csődtörvényünk szerint a közönséges és a kereskedelmi csőd közti különbség (csődt. 84. és 248. §§.); a fizetésmegszüntetés továbbá a kereskedelmi csődben a megtámadásnak egyik előfeltétele.[2] E fogalom fontossága tehát magyarázatra nem szorul; a fogalom tartalma mindazonáltal nem egészen kétségtelen.

Szenvedő vagyon, fizetésképtelenség, fizetésmegszüntetés: három különböző dolgot jelentenek.[3] Szenvedő vagyoni állásról beszélünk, ha a tartozások összege az aktivákat meghaladja. Fizetésképtelenség forog fen, ha az adós a maga esedékes tartozásait kifizetni nem képes. Fizetésmegszüntetés forog fen, ha az adós a maga esedékes tartozásait — állitólagos vagy valódi — fizetésképtelenség okából tényleg ki nem fizeti. Lehet tehát valaki vagyonán felül eladósodva, de mindaddig, mig a fizetési határnap be nem áll, nem fizetésképtelen. Viszont lehet fizetésképtelen teljes aktiv vagyonállás mellett is, ha pl. vagyonát ingatlanokba ölte, és a fizetési határnapon kellő készpénzről nem rendelkezik. És ismét: beszüntetheti fizetéseit, bár nem fizetésképtelen, ha például magát tévedésből fizetésképtelennek tartja. Lehet végül fizetésképtelen, a nélkül hogy fizetésmegszüntetésre kerülne a dolog, ha pl. előbb csőd nyittatnék vagy ha oly kevés vagy nem fix határnaphoz kötött, szóval oly kevéssé üzleti természetü adósságai vannak, hogy a «fizetések megszüntetésére» alkalom nem nyilhatik. A fizetésképtelenség tehát rendes, de nem szükséges előzménye a fizetésmegszüntetésnek, ez utóbbi gyakori, de nem rendes, annál kevésbé szükségszerü folyománya az előbbinek.

A csődtörvény már most a 27. §-beli cselekmények megtámadhatóságát a kereskedelmi csőd esetében (a csődkérvény beadása vagy) a «fizetésmegszüntetés» időpontjától teszi függővé. Tehát nem a vagyoni insufficientia vagy a fizetésképtelenség időpontjától, és ez igen érthető. Mert a vagyoni szenvedőlegesség vagy a fizetésképtelenség az adósnak *benső vagyoni állapotai*, melyek nem nyilvánulnak szükségképen azonnal *kifelé* is. Lehet valaki hónapokon, éveken át vagyonán felül eladósodva, lehet készpénz hián fizetésképtelen: hitelmiveletek utján titokban tarthatja állapotát sokszor oly szerencsével, hogy később mindenki megkapja a magáét és ideig-óráig tartott bajának a hitelezők nevét se vették. A jogrend a maga functióit az ilyen alattomos, benső természetü állapotokhoz nem füzheti. Neki lehetőleg plastikus, érzékbe eső *tények* kellenek, hogy a maga parancsait, tilalmait hozzájuk csatolhassa. A megtámadhatóságot tehát nem a vagyoni passivitas vagy fizetésképtelenség benső *állapotaihoz*, hanem a csődtörvény beadása vagy a fizetésmegszüntetés külső *tényeihez* köti. Csakhogy e két tény plasticitása nem egyenlő. Mikor adatott be a csődkérvény? — ez mindenkor nap, óra s percz szerint meghatározható. De mikor szüntette be a kereskedő a maga fizetéseit? — ez akárhányszor igen bajos kérdés és a gyakorlatnak nálunk is egyebütt is elég vesződsége van vele. Nem minden fizetésmegtagadás egymagában már fizetésmegszüntetés, hanem csak az, mely fizetésképtelenség okából történik. Ha a kereskedő a tartozást el nem ismeri, ha chicane-ból nem fizet stb., ez nem állapitja meg a fizetésmegszüntetést. Még a fizetésképtelenség puszta kijelentése vagy halasztáskérés (moratorium) sem elegendő a fizetésmegszüntetéshez; hanem kell, hogy az adós e kijelentéshez hiven fizetéseit *tényleg* is beállitsa. A fizetésmegszüntetés tényállása a csődtörvényben szorosan körülirva nincsen, csakugy nincsen mint pl. a «veszély» fogalma a végrehajtási törvényben. A tényállás felismerése mindkét esetben a biró belátására van bizva. Kivánatos, hogy bíróságaink a szabad kognitio e jogával az egyes eset körülményeinek megfelelőleg élni tudjanak is, és a törvény által szánt szándékkal körül nem irt fogalmat bizonyos külsőleges chablon gépies alkalmazása által a maga igaz természetéből ki ne vetkőztessék. A «veszély» fogalmával igy tettünk: egy idő óta mintha a «fizetésmegszüntetés» fogalma is e sorsra jutna, oly gépiesen vetik azt össze a «végrehajtás» aktusával. Pedig szükségtelen kimutatni, hogy be lehet szüntetni a fizetéseket végrehajtás nélkül is, viszont képzelhető végrehajtás fizetésmegszüntetés nélkül is. Itt minden eset megkivánja a maga külön kognitióját. Mindenesetre azonban helyes és irányadó marad a Curiának a fenti esetben tett kijelentése, hogy «a fizetések megszüntetése, mint megtámadási alap nem a közadós *belső viszonyából*, hanem csak oly *külső jelekből* állapitható meg, melyek a fizetések megszüntetésének tényét általában mindenki előtt fel-

[1] A váltótörvény javaslata is felvette — a német vtszab. példájára — a «fizetésmegszüntetés»-t a biztositási viszkereset és a megtartási jog tényalapjai közé. A jogügyi bizottság azonban törölte, és pedig a bizottsági előadó kijelentése szerint azért, mert a fizetésbeszüntetés nálunk mint jogintézmény nincs elismerve, és mert e kitétel a keresk. törv. 309. §-ába csak «tévedésből csuszott be» (!). *Plósz* váltój. 123. l. 8. jegyzet.

[2] Hogy a 27. §. 1., 2., 3. pontjában foglalt ezen kitétel «illetőleg a fizetések megszüntetése» csak a *kereskedelmi* csődbeli megtámadásra vonatkozik, ez a szövegben zárjelbe foglalt «(244. §.)», valamint az «illetőleg» szó által, nem nagyon világosan ugyan, de mégis ki van fejezve. E magyarázatra különben a törvény előtörténete is kényszerit. Midőn csődtörvényünk készült, szemben találtuk magunkat az 1877. évi német birodalmi és az 1868-iki osztrák csődtörvénynyel. Az osztrák csődtörvény — az 1855-iki porosz csődtörvény mintájára — különbséget tett kereskedelmi és közönséges csőd között: amazt a kereskedő fizetésmegszüntetésére, emezt az adós vagyoni elégtelenségére alapitotta (osztr. csődt. 62—64., 198. §§.). A német birodalmi csődtörvény e megkülönböztetéssel szakitott és a fizetésmegszüntetést *általános* csődalapul állitotta fel (94. §.). Az «anyagi csőd» tehát, mely a formális csődnyitás előfeltétele, az osztrák és német birodalmi csődtörvényben más-másképen van konstruálva. A mi magyar törvényünk e tekintetben az osztrák mintát követte. Nem tehette tehát magáévá a német birodalmi csődtörvény intézkedését, mely szerint (23. §.) *minden* közadósnak a fizetésmegszüntetés utáni fizetései stb. megtámadhatók, hanem a fizetésmegszüntetést a megtámadási jogban is csakis a *kereskedő* anyagi csődállapota jeléül állithatta fel. Ezért nem a «közadósnak a csődnyitási kérvény beadása *vagy* a fizetések megszüntetése utáni fizetéseket» stb. engedi megtámadtatni (mint a német birodalmi törvény 23. §.: «Anfechtbar sind die nach der Zahlungseinstellung *oder* dem Antrage auf Eröffnung des Verfahrens von dem Gemeinschuldner eingegangenen Rechtsgeschäfte»), hanem «a közadósnak a csődnyitási kérvény, *illetőleg* a fizetések megszüntetése után kötött azon ügyleteit», értsd helyesebben: «a közadósnak a csődnyitási kérvény, illetőleg a *kereskedő* közadósnak a fizetések megszüntetése után kötött azon ügyleteit». Világosabban fejezi ki ugyanezt az osztrák megtámadási törvény (5., 6., 9. §§.) «Alle nach der Zahlungseinstellung eines Gemeinschuldners, *dessen Firma im Handelsregister eingetragen* . . . vorgenommenen Rechtshandlungen», csakhogy a kereskedőnek a *bejegyzett* kereskedőre való megszoritása itt is indokolatlan.

[3] E megkülönböztetést először *Dernburg* Preuss. Privatr. II. köt. 113. §. állitotta fel.

ismerhetővé teszik. A közadós romlott anyagi viszonya tehát, hacsak ez egyszersmind külső jelek által felismerhetővé nem lesz, a fizetések megszüntetésének tényét meg nem állapitja.[1]

Nem helyeselhetem azonban a «kedvezmény» fogalmának azon értelmezését, melyet mindhárom bíróság a fenti itéletben követ. A hitelezőnek lejárt váltókövetelése volt, az adós bekeblezési engedélyt adott neki. Ez mindhárom bíróság itélete szerint nem kedvezmény, mert a hitelező a lejárt váltó alapján amugy is telekkönyvi előjegyzést kérhetett volna, tehát «nem lehet mondani, hogy neki a telekkönyvi záloghoz joga nem volt».

Ily sommásan, azt tartom, nem lehet ezzel a kérdéssel végezni. Állást kellett volna foglalnia ez alkalommal a bíróságnak a csődt. 27. §. 3. pontjának két ismeretes szerkesztési hibájával szemben. A német birodalmi csődtörv. 23. §. 2. pontja értelmében megtámadhatók azon jogcselekmények, melyek által a hitelező oly kielégitést vagy biztositást nyer, «die er nicht, oder *nicht in der Art*, oder nicht in der Zeit zu *beanspruchen* hatte.» A magyar törvényből a «nicht in der Art» kifejezésnek megfelelő kitétel kimaradt, a «beanspruchen» meg ugy van visszaadva «melyhez joga nem volt». Mindkét eltérésnek megvan a maga baja. A «beanspruchen» szükebb valami mint «a mihez *joga* nincs». Az «Anspruch» nem a jogot, hanem a bizonyos magánszemély ellen forduló perelhető «igényt» jelenti. A német törvény tehát csak az olyan biztositást vagy kielégitést veszi ki a megtámadás alól, a melyet a hitelező az adóstól *igényelhetett*, azaz a melynek adására — ha az önkényt nem történik — birói itélet utján kényszerithette volna. A nem magánjogi, hanem közjogi (birói adjudicatio, végrehajtás, zárlat stb.) uton nyert kielégitéshez vagy biztositáshoz a hitelezőnek «joga» van ugyan, de nincs szükségképen (magánjogi, azaz az adós ellen irányuló) «igénye». Még fontosabb az eltérés, mely a «nicht in der Art» szavak kihagyása által előállott. A datio in solutum a szó legtágabb értelmében ki van ez által véve magyar törvény szerint a megtámadás alól. A hitelezőre, kit adósa nem készpénzben, mint meg volt beszélve, hanem áruban elégit ki, arra nem lehet mondani, hogy e kielégitésre «egyáltalában joga nem volt»; csak «ily alaku» kielégitésre nem volt joga. Ezért a kir. Curia több előfordult esetben a datio in solutum esetét nem is vonta a 27. §. 3. pontja alá. Ezzel pedig a hitelezői kedvezmények egyik legveszélyesebb faja ki volna játszva a törvény keze alól. Ez volt-e a törvényhozó szándéka? Nem hiszem, hogy az volt és törvényünk előtörténetéből ezt ki is lehet mutatni. A törvény javaslatának indokaiból és a tárgyalásokból világosan kitüntethető, hogy a magyar törvény alakitói a fenti két eltéréssel csakis stylaris, nem pedig érdemi módositást akartak tenni a német eredetin, és hogy főleg a «nicht in der Art» kitételt csakis azért hagyták ki, mert azt hitték, hogy e fogalom az «egyáltalán nem» szavakkal már fedve volt.[2] A kötelestől eltérő *alaku* kielégités vagy biztositás tehát szintén esik a magyar csődt. 27. §. 3. pontja alá.

Ily világitásban tekintve a dolgot, nem állhat meg a fenti itélet. Mert igaz ugyan, hogy a hitelezőnek, kinek lejárt váltója van, «joga» van arra, hogy a zálogjog előjegyzését kérelmezze. De e joga először is nem az adós, hanem a telekkönyvi közhatóság ellenében áll fen, nem magán-, hanem közjogi természetü, nem az adós van *kötelezve* e zálogjog engedélyezésére (mint pl. az osztr. ptk. 343., 688., 692., 812., 834., 1365., 1428. stb. §§-ai esetében), hanem a közhatóság van kötelezve a hitelező egyoldalu kérvényére az ő követelését a feltételes zálogjog bejegyzése által biztositani. A hitelezőnek e feltételes zálogjogra tehát (a mi törvényünk szerint) «joga» van ugyan, de nincs meg a német törvény szerinti «Anspruch»-ja. Másodszor és főleg: a kinek joga van egyoldalu előjegyzésre, annak nincs még joga bekeblezésre; és a kinek joga van egyoldalu előjegyzésre, annak nincs még joga az adós bekeblezési nyilatkozatára. Az adós tehát, ki hitelezőjének, bár lejárt váltó van kezében, bekeblezési engedélyt ad, *kedvezményben* részesiti hitelezőjét: oly biztositást ad neki, melyhez (pontosabban: melyhez *ily alakban*) joga (pontosabban: *igénye*) nincsen.

Legérdekesebb kérdés a fenti esetben a fent érintett 27. §. 2. és 3. pontjának viszonya a 29. §-hoz. A kérdés az: mennyiben eshetik a tartozó (27. §. 2.) vagy nem tartozó (27. §. 3.) biztositékadás a 29. §. tényállása alá?

Az eljáró elsőbiróság azt mondja — a felsőbiróságok helyeslése mellett — indokolásában: ha «alperesnek való és lejárt követelése volt, ugy annak uj okmányban való elismerésével (és bekeblezési engedély adásával) a közadós még nem kárositotta meg hitelezőit s igy e részben a kárositási szándék már alapjában ki van zárva.»

Ez indokolás helyes eredményre vezet, de hamis uton. Mert a bekeblezési engedély adása nem esik ugyan szerintem sem a csődt. 29. §-a alá, de nem azért, mert a hitelezők ez által nem károsodnak, hanem más okból. A biztositékadás mindig bizonyos fedezetet von el az összhitelezők elől, és az által «kárositja» őket; és mennyiben az adós e cselekményt tudatosan és szándékosan tette, a «kárositó szándék» sem tagadható el tőle. Csakhogy ezen «kárositás» és ezen «kárositó szándék» *minden* az anyagi csőd esetében adott (tartozó vagy nem tartozó) kielégités vagy biztositás esetében fenforoghat és — a mennyiben az adós a maga vagyoni helyzetét ismeri — többnyire fen is forog. Kérdés: az anyagi csőd állapotában adott kielégités vagy biztositás mindez esetekben a csődt. 29. §-a alá is volna vonható?

E kérdéssel egy érdekes kontroversiára nyitunk, melyet e helyütt kimeritenem nem lehet, csak főpontjaiban érintem és eredményét vonom le.

Megtámadható-e az actio Paulianá-val azon hitelező, kit a fizetésképtelen közadós kielégitett vagy biztositott? e kérdés ismeretes kontroversiája a római jognak. A régebben divott u. n. gratifikationalis elmélet igennel felelt e kérdésre, az ujabb forráskritika e régi elméletet halomra döntötte.[2] Ez ujabb elmélet — itt is, mint oly sokszor a római jog tudományában — tudományos szempontból helyesebb, de gyakorlati szempontból impraktikusabb volt a réginél. Kétségtelen: az adós, ki hitelezőjét kielégiti, nem jár el «csalárdul», még kevésbé a hitelező, ki igaz követelése kifizetését elfogadja.[2] De kétségtelen az is, hogy az összhitelezők épen az ilyen kedvezményezések ellen szorulnak leginkább védelemre. E védelmet megadta nekik — bár kellő forrásbeli alap nélkül — a gratifikationalis elmélet; és e védelmet meg nem tagadhatta tőlük az uj törvényhozás sem.

Igy jöttek létre a német csődt. 23. §. 1. és 2. pontjai, és ennek mintájára a mi csődtörvényünk 27. §. 2. és 3. pontjai, melyek szerint az u. n. anyagi csőd állapotában (pontosabban: a fizetésmegszüntetés, illetve csődtörvény beadása után)

[1] A csődt. 234. §-a azt határozza, hogy ha a közadós a kényszeregyezség megkötése után csalárd bukás miatt jogérvényesen elitéltetik, az egyezség után kötött ügyletek megtámadására nézve «*a fizetések megszüntetése időpontjául azon nap tekintetik*, melyen az első vagy felsőbb bíróság a csalárd bukást kimondotta». Kifejtésre nem szorul, hogy ezen §. valóságos fictióval operál; «fizetések megszüntetésének» *neveztetik* itt valami, a mi nem az.

[2] L. *Gold* Simon czikkeit a *Jogt. Közl.* 1885. foly. 182. l. és 1888. foly. 401. l.

[1] A gratifikationális elmélet a tizenhetedik század végétől e század második feléig uralkodó volt a közönséges jogban. Megdöntésének érdeme *Franckeé*: Archiv f. civ. Prax. 16. köt. Az irodalmat l. *Windscheid* Pand. 463. §. 31. jegyzet.

[2] L. 6. §. 7. D. h. t. 42, 8: Ulpianus: Sciendum Julianum scribere, eoque jure nos uti, ut, qui debitam pecuniam recepit ante quam bona debitoris possideantur, quamvis sciens prudensque solvendo non esse recipiat, non timere hoc edictum: sibi enim vigilavit.

tett gratificatiók, tekintet nélkül az adós vagy a hitelező «szándékára», megtámadhatók.

E 27. §. 2. 3. pontban pedig azon cselekményeknek megtámadhatósága, melyeket a közönséges jogi elmélet a «gratificatio» neve alatt összefoglalt, nézetem szerint *kimerítő* szabályozást nyert. Azaz: egyes hitelezők kielégitése vagy biztositása *csakis* a 27. §. 2. 3. pontjában körülirt esetekben és *csakis* ezen törvényhelyek alapján támadható meg: tehát a 29. §. alapján meg *nem* támadható.

A *fizetések* tekintetében a fenti tétel az irodalomban mindjobban hóditott, ugy hogy — ellentétben a' német és osztrák megtámadási törvények hivatalos indokaihoz — ma már majdnem uralkodó véleménynek mondható. Nem a római jurista indokából, «sibi enim vigilavit». Mert a mai megtámadási jog kiinduló pontja nem többé a római, t. i. az adós és a hitelező «fraus»-a. A csődt. 29. §-a nem kiván «csalárdságot», hanem csak — habár nem csalárd — «károsító szándékot» az adós részén; e károsító szándék pedig megvan minden adós részén, ki egyik hitelezőjét kielégiti, daczára annak, hogy tudja, hogy ezzel többi hitelezőit megröviditi. Az igaz oka, miért nem támadható meg a 29. §. alapján a lejárt s valódi követelés kifizetése, inkább az, hogy a fizetések megtámadása *külön* van szabályozva a 27. §. 2. pontjában.

És ugyanez áll nézetem szerint a kedvezményezések tekintetében is. Mert bármi szőrszálhasogató megkülönböztetéseket állitottak is fel egyes irók a «károsító» és «kedvezményező» szándék között:[1] a ki egyik hitelezőjét kedvezményben részesiti, a midőn tudja, hogy ez által többi hitelezőit megröviditi, attól nem lehet a «károsító szándékot» elvitatni. De *egy* hitelezőnek a többiek károsításával való kedvezményezése a 27. §. 3. pontban kizárólagos szabályozást nyert és ezért az ezen pont alá eső cselekmények sohasem támadhatók meg a 29. §. szerint.[1] A kedvezmények főfajai pedig: a nem esedékes követelések kifizetése, a datio in solutum és a zálogengedély. A fenti esetben megtámadott zálogengedély tehát csakugyan nem esik a csődt. 29. §. alá, de a 27. §. 3. pontja alapján helyt kellett volna adni a keresetnek.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
ügyvéd, egyetem m.-tanár.

[1] A német és a magyar csődt. idevágó szakaszai a szándék körülirásában is különböznek. Amott kivántatik: «eine Absicht des Gemeinschuldners, ihn (a hitelezőt) vor den übrigen Gläubigern zu *begünstigen*», emitt «a hitelezőket károsító szándék».

[1] Igy *Cosack* 82., 115—117. l. és lényegében — bár némi fentartásokkal — Menzel 156. l.

A királyi itélő tábla döntvényei.

Tudva van, hogy a kir. itélő tábla büntető osztálya teljes-ülésében kimondta volt, hogy a csupán magáninditvány folytán üldözhető cselekmények tárgyában a kir. ügyész nem bir felebbviteli joggal.

Azonban a kir. táblának e döntvény értelmében keletkezett határozatait a kir. Curia következetesen megsemmisiti és a kir. táblát az ügynek a kir. ügyész felebbezése folytán érdemileg elbirálására utasitja azzal az indokolással, hogy a Btk. 110. §. csak a bünvádi eljárás folyamatba tételének inditványozása tekintetében, — a 116. §. pedig csak a magániditványnak az itélethozatal előtt visszavonása esetében korlátozza, s ezen kivül semmi ujabb törvény nincs, mely korlátozná a kir. ügyésznek az 1871: XXXIII. tcz.-ben körülirt hatáskörét, nevezetesen eme tczikk 17. §. *e)* pontjának rendelkezését, melynél fogva a kir. ügyész általában minden folyamatba tett bünügyben felebbviteli joggal bir.

Az igazságszolgáltatás érdekeivel természetesen nem fér össze az, hogy a két felsőbiróság e merőben ellentétes álláspontón megmaradjon. Ennek belátása arra a következtetésre vezet, hogy ama döntvényhez a kir. itélő tábla, mely azt az igazságszolgáltatás érdekében eljárása egyöntetüsége czéljából tartotta szükségesnek megalkotni, most ugyancsak az igazságszolgáltatás érdekében többé nem ragaszkodhatik.

Mert miben áll a döntvények rendeltetése? S meddig birhat valamely döntvény létjoggal?

Minden megállapodás keletkezésének, melyet valamely társas biróság az egyöntetü eljárás érdekében maga elé szab, tehát a felsőbiróságok döntvényeinek is az képezi létokát, hogy valamely a gyakorlatban nem ritkán előforduló jogesetre nézve hiányt pótoljanak addig, a mig arra nézve az illető testület nézete szerint sem a törvény, sem valamely törvényes rendelet, sem a szokásjog világos szabályt nem nyujt. A dolog természetéből következik, hogy ily törvénypótló szabályt, mely a jogélet terén általánosan irányadóul elfogadtassék, egyedül az ország legfőbb birósága állithat fel, vagy olyképen, hogy az eleve is tőle ered, vagy az alsóbb bíróságoknál keletkezett szabály alkalmazásának csak helybenhagyása által; — és valamint nem volna jogos alapja annak, hogy egy elsőfolyamodásu társasbiróság megállapodásától ne tágitson akkor sem, ha a felsőbb bíróságok állandóan máskép határoznak, — ugy valamely kir. táblai döntvény is csak addig tartható fen, mig az az által szabályzott kérdést a Curia állandó gyakorlata másként nem dönti el; mert mihelyt a Curia mint felsőbb biróság állandóan és rendszeresen ama kir. táblai döntvénnyel ellentétes értelemben határoz: az elsőfolyamodásu bíróságok és ügyészek, ugy az egész jogkereső közönség, szükségképen a legfőbb itélőszék tekintélyét fogadják el irányadónak, s ezzel eo ipso megszünt a jogélet terén a táblai döntvény szabályozó lenni, — nem bir többé létjogosultsággal. *B. E.*

Ismét a Btk. módositásáról.[1]

Dr. Balogh Jenő ur szerint a kriminalitás a külföldön erősen szaporodik. Támogatja ezen állitást a következő adatokkal:

«Monarchiánk másik államában a legujabban közzétett hivatalos adatok szerint 11 év alatt — 1875-től 1885-ig — ugy a büntettek miatt, mint különösen a vétségek és kihágások miatt elitéltek arányszáma a népesség létszámának növekedéséhez (8·4%) viszonyitva, *óriásilag*: 77·4%-kal *emelkedett*. Maga a hivatalos statisztika is elismeri, hogy e körülmény előidézésére a népesség erkölcsiségének hanyatlása okvetlenül közre hatott.»

«A német birodalomban az 1882—1887. évekre terjedő lustrum alatt az elitéltek számának évenkénti növekedése — feltéve, hogy a lakosság száma változatlan maradna — 0·75%-ot tenne ki.»

«Francziaországban a «tribunaux correctionels» előtti elitélések száma 1871-től 1886-ig 20%-kal növekedett. Ugyanitt a visszaesők arányszáma, a mely 1871—1875-ig 47%, 1876—1880-ig 48% volt, az 1881—1885-ig terjedő öt év alatt 52%-ra emelkedett és 1886-ban elérte az 56%-ot.»

Dr. Balogh Jenő ur lehetőleg általános számokat vesz alapul, melyek magukban foglalják a büntetteken és vétségeken kivül a kihágásokat is, és elnevezi e konglomeratumot: *kriminalitásnak*. Az olvasó az ügyes összefoglalás folytán azt a benyomást nyeri, hogy ezek mindannyi sötét bünök.

Kétségtelen ugyan, hogy jelenleg a bünügy terén a *számok* tendentiája az emelkedés felé irányul. A rendőrségnek évről-évre az egész kontinensen mutatkozó fejlődése és a bíróságoknak is mindinkább fokozódó gondossága elkerülhetlenül nagyobb ügyforgalmat idéz elő. Hozzájárulnak ehhez bizonyos törvényhozási intézkedések. A védkötelezettség általánossá tételével jár a katonás önérzet fejlődése; s a következmény minden országban az, hogy a verekedések, továbbá a reális és verbális becsületsértések elharapóznak. Ezenkivül a gyári élet az iparos államokban igen sok embert kis térre

[1] Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

szoritván össze, a munkások közt gyakori az oly összeütközés, mely véresen végződik. És végül nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy ujabban a kihágási törvények a forgalmi, ipari és kereskedelmi viszonyok rohamos fejlődése folytán minden államban nagyon szaporodnak.

Mindez azonban nem az a valódi kriminalitás, melynek térfoglalása folytán az államnak, mint Balogh Jenő ur pathossal mondja, a «saját fenállása érdekében» fel kell vennie «az elkerülhetlen harczot.»

Ép azon büncselekményeknél, melyek a kriminalitás keretébe első sorban tartoznak, t. i. a vagyon elleni büncselekményeknél, csaknem *mindenütt kevesbedés tapasztalható.*

A statisztika ugy a növekedés okai mint a csökkenés tekintetében egész határozottan mellettem szól.

Az *osztrák* 1885. évi hivatalos statisztika bevezetésében, ugyanazon oldalon, melyet dr. Balogh Jenő ur idézett, ezeket olvasom:

> Die Totalziffer der verurtheilten Personen hat seit dem Jahre 1875 um 77·4% zugenommen. Als Ursachen dieser für den Zeitraum von eilf Jahren ganz abnormen Zunahme der Verurtheilungen und zwar *grösstentheils wegen Übertretungen* sind im Allgemeinen folgende zu bezeichnen:
>
> *a)* die seit 1875 stattgefundene *Zunahme der Bevölkerung* um nahezu um 8·4%;
>
> *b)* die seit 1875 eingetretene *Erweiterung des Kreises der strafbaren Handlungen* durch neue Gesetze, und zwar durch
>
> 1. das Gesetz betreffend *Abhilfe wider unredliche Vorgänge bei Creditgeschäften;*
> 2. das Gesetz, womit Bestimmungen zur *Hintanhaltung der Trunkenheit* getroffen werden;
> 3. das Gesetz betreffend die Abwehr und Tilgung ansteckender *Thierkrankheiten;*
> 4. das Gesetz betreffend die Abwehr und Tilgung der *Rinderpest;*
> 5. das Gesetz, womit strafrechtliche Bestimmungen gegen die Vereitelung von *Zwangsvollstreckungen* erlassen wurden;
> 6. das Gesetz, womit strafrechtliche Bestimmungen in Betreff der Zulässigkeit der Anhaltung in *Zwangsarbeits- oder Besserungsanstalten* getroffen wurden;
> 7. das Gesetz betreffend den gemeingefährlichen Gebrauch von *Sprengstoffen;*
>
> *c)* die schärfere Handhabung des Gesetzes wider *Arbeitsscheue und Vagabunden*, infolge dessen die Zahl der auf Grund dieses Gesetzes verurtheilten Personen von 38,445 im Jahre 1875 allmählig bis auf 69,413 im Jahre 1884 stieg;
>
> *d)* die Verbesserung der *polizeilichen Einrichtungen*, insbesondere auf dem Lande, dann die Erweiterung des *Telegrafenverkehres*, wodurch die leichtere Entdeckung strafbarer Handlungen und die leichtere Verfolgung der Ubelthäter ermöglicht wird;
>
> *e)* die Vermehrung der Gerichte, insoferne es *Privatklägern* dadurch leichter wird, die richterliche Hilfe in Anspruch zu nehmen, endlich
>
> *f)* die unläugbar im grossen ganzen *lässiger gewordene Moral* der Bevölkerung, infolge deren insbesondere die Verurtheilungen wegen *Übertretungen* gegen die Gesundheit, das Leben, die körperliche Sicherheit und die Ehre zugenommen haben.

Körülbelül ugyanazon indokokra vezeti vissza a változásokat, melyeket fenebb vázoltam. (Természetes, hogy a «kriminalitás»-nak 77%-nyi emelkedése, ezen részletező magyarázat nélkül, borzongatást idézett elő a *Jogi Szemle* olvasóinál.)

Maguk a számok Ausztriában a következő képet tüntetik fel:

	1881	1882	1883	1884	1885
Lopás büntette	20,074	17,819	17,034	16,601	16,415
Lopás kihágása	126,626	120,962	127,143	121,432	129,017
Rablás	174	157	155	173	160
Sulyos testi sértés	4,183	4,595	4,332	4,467	4,732
Testi sértés kihágása (kiválólag verekedésnél)	66,714	75,237	80,509	86,945	91,046
Becsületsértés	77,287	87,201	86,778	83,359	86,630
Állati betegségek és marhajárványok körüli kihágások		8,973	16,218	19, 801	20,974

A lopás büntette tehát aránylag erős csökkenést mutat; a lopás kihágása némi emelkedést; a rablás csekély kevesbedést; a sulyos testi sértés némi emelkedést; a testi sértés kihágása erős emelkedést; nem különben a becsületsértések; igen nagy emelkedést a marhavészre (!) vonatkozó kihágások.

Mindebben semmi különösen nyugtalanitó nincs, s az osztrák törvényhozás a helyzetet helyesen fogja fel, midőn a tulszigoru büntető-törvénykönyv helyébe a mai javult viszonyoknak megfelelő uj törvényt készül életbe léptetni s e törvényben azon büncselekményeknél viszi véghez a meszszebb menő enyhitést, melyek a régi kodex alatt is évről évre kevesbednek.

Németországban dr. Balogh Jenő ur szerint is csak 0·75%, tehát nem egész egy % az emelkedés. Tulajdonkép azonban a szoros értelemben vett kriminalitás erős csökkenést mutat. A statisztika hivatalos kommentára ezt irja a lopásról:

> In den Jahren 1882 bis 1887 ist beim einfachen Diebstahl die Zahl der Verurtheilten durch Abnahme von Jahr zu Jahr *gefallen* um 14 934 (16·4%), bei der gefährlichen Körperverletzung durch stetige Zunahme gestiegen um 17·530 (45·8%), und bei der Beleidigung um 5113 (13·1%). . . . . Zur Abwehr einer allzu pessimistischen Auffassung dieser Erscheinung . . . . . sei daran erinnert, dass es sich hier nicht um Körperverletzungen mit wirklich gefährlichem *Erfolge* bezw. wirklich schweren Folgen handelt, denn diese fallen unter §§ 224—226, bei denen nur eine geringe Zahl und *keine Zunahme* zu verzeichnen ist, ferner dass auf die sogenannten «Messeraffairen» nur etwa ein Zehntel aller Fälle kommt. Ob etwa auch, wie von mancher Seite behauptet wird, die emsigere Strafverfolgung dieser Handlungen noch immer etwas zur Steigerung der Zahlen beiträgt, muss dahingestellt bleiben. Es ist das ein Faktor, dessen Einwirkung hier, wie anderwärts, die Statistik nicht zur Ziffer bringen kann. . . . Die einfache Körperverletzung ist bei weitem nicht so stark in ihren Zahlen gestiegen, wie die vorhin besprochene «gefährliche» Körperverletzung. . . . Bemerkenswerth ist es, dass die dritte Art der Körperverletzung, die sogenannte «schwere», schon in den beiden letzten Jahren mit abnehmenden Zahlen auftritt, diejenige von 1887 ist sogar niedriger wie diejenige von 1882.

A német bünügyi statisztika eredményeiről legujabban a következőket irja *Mischler*,[1] kinek egyik régibb dolgozatára dr. Balogh Jenő ur is hivatkozik:

> Die Hauptgruppen der Delikte, insbesondere jene gegen Personen und gegen Sachen, d. h. aus Gewinnsucht, bewegen sich ganz in derselben Weise wie in anderen Staaten: *die Personendelicte nehmen zu, die Gewinnsuchtsdelicte ab;* dies gilt gleichfalls für den ganzen Zeitraum 1882.—1887., sowie in Frankreich beobachtetermassen seit mehr als 40 Jahren . . . . . Die *kriminellste Klasse sind die industriellen Arbeiter*, deren Betheiligung in steter Zunahme begriffen ist. Ihre hauptsächlichsten Delikte sind wie überall und insbesondere auch in den deutschen Provinzen Oesterreichs, in erster Linie Gewaltsamkeiten gegen öffentliche Personen, dann Unzucht und gefährliche Körperverletzung, bei welchen diese Klasse mehr als dreimal stärker vertreten ist, als in der Bevölkerung. Man sucht somit vergebens Delikte aus Gewinnsucht, die doch gerade hier am stärksten erwartet werden sollten . . . . . Was die Schwere der Delikte anbelangt, so lässt sich mittels der Untersuchung der Strafen erkennen, dass im deutschen Reiche dieselbe Tendenz vorherrscht wie in andern Staaten, z. B. in Frankreich, *es nehmen die schweren Delikte ab und die leichteren zu.*

Ide igtatom a lopások statisztikáját szintazon hivatalos forrás alapján, melyet t. ellenfelem idézett.

	1882	1883	1884	1885	1886	1887
Egyszerü lopás	79,116	76,929	74,293	69,241	68,479	65,297
Egyszerü lopás ismételt visszaesésben	12,016	12,191	11,865	11,275	11,306	10,901
Minősitett lopás	8,972	7,841	7,803	7,207	6,658	6,885
Minősitett lopás ismételt visszaesésben	14,577	14,568	14,630	14,432	14,731	14,504

[1] *Archiv f. sociale Gesetzgebung u. Statistik.* 1889. 1. f. 192. skll.

Mutatják ezek, hogy Németországban ugyanazok a jelenségek mint Ausztriában. Ugy az egyszerü mint a minősitett lopások száma évről-évre tetemesen kisebbedik; a visszaesésben elkövetett minősitett lopásoknál visszamenetel ugyan nincs, de emelkedés sincs.

A *franczia* igazságügyminiszternek legutolsó (1886-iki) jelentésében ezeket olvasom:

> Si le nombre des accusations déférées au jury a diminueé de 15% depuis 1871, celui des affaires portées devant les tribunaux correctionnels a, au contraire augmenté de 20%... Il est inutile de revenir sur les causes de cette progression qui ont été exposés dans le rapport qui précédait le compte général de 1885 (incriminations nouvelles, crise industrielle, etc.). En 1886 on constate une légère réduction.

Itt is a sulyos esetek kevesbedése mellett a csekélyebb sulyu esetek szaporodása mutatkozik. (Dr. Balogh Jenő ur csak az utóbbit emliti; az előbbiről mélyen hallgat.) Közrehatott ugyan az esküdtszéki esetek csökkenéséhez a correctionalisatio, de ez magában, mint a franczia irók is elismerik, nem lett volna képes ily erős befolyást gyakorolni.

A lopásokat illetőleg az alábbi számok, melyek a hivatalos franczia statisztikából vannak véve, szintén azt mutatják, a mit Ausztriára és Németországra vonatkozólag észleltünk.

	1882	1883	1884	1885	1886
Vols domestiques et abus de confiance	318	277	255	201	241
Autres vols qualifiés	974	823	772	786	890
Vols simples			44,813	44,554	44,320

Magyarország bünügyi statisztikájáról dr. Balogh Jenő ur egy szóval sem emlékezett meg. Holott, midőn a Btk. módositásáról van szó, a magyar statisztika talán szintén tarthat némi igényt a megkérdeztetésre.

S a statisztika teljesen megnyugtató választ ad. A vagyon elleni büncselekmények nálunk is fokozatosan kevesbednek. A személyellenieknél itt is némi emelkedés mutatkozik.

Vagyon elleni büntettek és vétségek:	1881 büntett	1881 vétség	1882 büntett	1882 vétség	1883 büntett	1883 vétség
a) lopás	6531	14142	5909	14217	5309	12468
b) rablás és zsarolás	286	71	345	96	233	118
c) sikkasztás, zártörés és hütlen kezelés	490	2255	256	2058	229	1850
d) jogtalan elsajátitás	14	1464	4	1593	6	1687
e) orgazdaság és bünpártolás	451	1160	484	1230	481	1084
f) csalás	272	273	163	181	113	167

	1884 büntett	1884 vétség	1885 büntett	1885 vétség	1886 büntett	1886 vétség
a) lopás	5077	12965	5047	13051	4678	12747
b) rablás és zsarolás	217	110	215	78	285	86
c) sikkasztás, zártörés és hütlen kezelés	188	1871	206	1890	247	1867
d) jogtalan elsajátitás	1	1743	21	2003	11	1932
e) orgazdaság és bünpártolás	407	1299	482	1350	356	1309
f) csalás	91	194	118	120	99	87

Félremagyarázás kikerülése végett meg kell itt jegyeznem, hogy felszólalásaimben mindig a vagyon elleni büncselekményekre helyeztem a sulyt. Az élet és a testi épség elleni büncselekményeknél találtam ugyan egyenetlenségeket és egy-egy tul-magas minimumot vagy tul-alacsony maximumot a magyar törvényben, de oly égető bajokat, mint a vagyon elleni deliktumoknál, nem.[1] A testi épség elleni csekélyebb sulyu deliktumoknál főleg a feltételes itélet és a pénzbüntetési rendszer kiépitése jöhet mint reformeszköz figyelembe.

A mi a *visszaesést* illeti, a külföldi irók sokat foglalkoznak jelenleg a bünügynek e legnehezebb kérdésével, s dr. Balogh Jenő ur is elpanaszolja ellenem ez aggodalmakat. A megoldás azonban nem annyira a szabadságvesztésbüntetések nyujtásában keresendő, hanem főleg a büntetés végrehajtásában. Sehol sem léptették még életbe komolyan az illető kodexben czélba vett büntetési rendszert — legkevésbé minálunk. Volt alkalmam egyik-másik intézetünket megtekinteni, s meg kellett győződnöm, hogy a Btk. büntetési rendszerének egyetlen egy része sincs létesitve. Van patriarchális könnyü munka, itt-ott henyélés, kölcsönös megrontás, a büntetési idő kiállása után pedig a világba kidobás minden további ügyelet nélkül. Ily körülmények közt ne csodálkozzunk, ha a visszaesés problemája meg nem oldódik.

Erős meggyőződésem, hogy a visszaesések tetemesen kevesbithetők lesznek, ha a kodexben foglalt progressiv büntetési rendszert, mely még ma is büszkesége lehet Magyarországnak, őszintén és minden következményeiben végrehajtjuk.[1]

A megoldás részletei tekintetében hivatkozom arra, a mit erről mult évi dolgozatomban irtam:[2]

> «Mindenekelőtt a contagium továbbterjedésének megakadályozása a feladat. A visszaesőknek a többi elzártaktól külön tartása feltétlenül szükséges. S a mi a büntetés nemet illeti, mely náluk alkalmazandó, annak olyannak kell lennie, hogy őket egyrészt rendes és kitartó munkára szoktassa, másrészt erkölcsi akaraterejöket és különösen a rendetlen életmód kellemei iránti ellenállási képességöket fokozza. Bizonyos, hogy ezen emberek közül sokan a börtönben fel is teszik magukban, hogy nem fognak többé lopni — mert rendszerint lopásról van ezeknél szó — de ha megjön a kiszabadulás és vele az alkalom, vagy ha a régi könnyüvérü társaságba jutnak, nem képesek ellentállani a csábitásnak. Ugy a munkához való szoktatásra valamint a jellem alakitására kiváló elemeket tartalmaz a progressiv büntetési rendszer, melyet törvényünk felállit. E rendszert a visszaesők számára részleteiben tüzetesen kidolgozni és *intensive*, különösen erős munkáltatással és egyébbel is, szigoritani volna szükséges. Az, a mit ez iránt a fővárosi fogházaknál tapasztaltam, czélra egyáltalában nem vezethet. A budapesti és a pestvidéki törvényszék fogházaiban körülbelül hatszázan vannak elzárva és mindezek akár alkalmi büntettesek, akár visszaesők, vagy szoros értelemben vett u. n. javithatlanok, akár néhány heti elzárásra, akár fogházra, börtönre, időleges vagy életfogytig tartó fegyházra vannak elitélve, sőt még a felebbezés alatti vizsgálati foglyok is mindannyian egy vállalkozó számára honvédegyenruhát varrnak. Ez a foglalkozás talán egyikre vagy másikra kényelmetlen, de komoly munka számba nem jöhet».

Egyébiránt a visszaesés kérdése hazánkban nem is áll oly kedvezőtlenül, mint a külföldön.

Mutatja ezt a következő kimutatás, melyet Földes Bélának *A bünügy statisztikája* czimü munkájából vettem s mely feltünteti, hogy a visszaesők száma évről évre csökken.

Az első folyamodásu törvényszékek által büntett vagy vétség miatt elitéltettek:

	Összesen	Visszaeső	Százalék
1881	21,688	5698	26·2
1882	20,491	5232	25·5
1883	18,385	4491	24·4
1884	19,216	4628	24·1
1885	19,459	4403	22·6

Földes azt a megjegyzést füzi ezen adatokhoz, hogy nem az összes elitéltekre, hanem csak a fegyházakban és börtönökben levő büntettesekre vonatkoznak. — —

Kimutattam ezekben, hogy: ha különválasztjuk a kihágásokat a többi büncselekményektől, másrészt a személy elleni büncselekményeket a vagyon elleniektől, s az alkalmi büntetteseket a visszaesőktől, vagyis ha lokalizáljuk a kérdést és kerüljük a t. ellenfelem és némely elvtársai által annyira

[1] Sajátszerü, hogy a ki máson oly testi sértést követ el, hogy az elveszti szemevilágát, öt évig terjedhető börtönt kap; a ki pedig egy minimális értéket bemászás utján lop, az öt évig terjedhető fegyház büntetési tétele alá esik. És nem kevésbé sajátszerü, hogy ennek a lopási cselekménynek a minimuma ép oly magas, mint a szándékos emberölés büntettének minimális büntetése.

[1] Megtehető ez minden nagyobb pénzügyi áldozat nélkül, mivel a progressiv rendszer zárkája hasonlithatlanul olcsóbb mint a magánrendszer zárkája s a közvetitő intézetek és a fiatalkoruak számára berendezett javitó intézetek szintén sokkal kevesebbe kerülnek, mint a fegyházak.

[2] Büntetési rendszerünk reformja. 48. l.

kedvelt általánosságokat: a helyzet képe épen nem oly kétségbeejtő, mint ők feltüntetni szeretik, sőt a javulás jelei itt-ott egész határozottan előtérbe lépnek.

—

Felelhetek ez uttal még dr. Balogh Jenő ur azon vádjára, hogy engem a humanismusból elfajult sentimentalismus vezet és hogy tulzásaimmal veszélyeztetem az igazi humanismust és az igazi szabadelvüséget.

Engem ezen kérdésekben sem a humanismus sem a liberalismus nem vezérel. E szavakat soha irodalmi dolgozataimban nem is használtam. Vezérel egyedül az igazság és a józan igazságügyi politika parancs-szava. Hogy mikor ennek hódolok, ártalmára volnék a szabadelvüségnek, alig hiszem. Egyébiránt ha kételyem volna is, vajon nem mentem-e követeléseimben a kellő határon tul, megnyugtat az, hogy lényegileg ugyanoly reformot, *sőt többet* követel számos kiváló hazai szakember, kiket senki sem fog beteges sentimentalismus rabjának mondani Lényegileg ugyanazt, a mit én e lapokban és munkámban képviselek, hangoztatja *Heil Fausztin* a Magyar Igazságügyben; mellettem szólalt fel a Jogászegyletben *Szekács Ferencz*; legujabban a reform mellett nyilatkozott a Budapesti Szemlében és a Magyar Igazságügyben *Wlassics Gyula*; az országgyülésen felhozta a kérdést *Neumann Ármin*; a szaklapokban ugyanezen irányt képviselik *Bodor László*, *Gruber Lajos* és *Reichard Zsigmond*.[1]

A tulzott «humanismus» és «sentimentalismus» vádjának hangoztatása lehet tehát jó arra, hogy a közvélemény a reform eszméjétől elidegenittessék, de alapot ezen vádra nem szolgáltattam.

Legközelebb foglalkoznom kell még dr. Balogh Jenő ur harmadik — és utolsó — tételével.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Különfélék.

— **Vajkay jubileuma.** Nemcsak egyesek, hanem a nemzetek életében is negyven év nagy időtartamot képez a mai korban, melyet a politikai meglepetések gyorsasága s a tudomány szüleményeinek halmozott rendkivülisége annyira jellemez s fölébe emel minden eddigi korszaknak.

E mozgalmas időkben s rohamos fejlődésben negyven év különösen hazánkban nagy jelentőségü. Uj alakulásaink ezen időszak alatt a mily gyorsak s nagy mérvüek, ép oly meglepők mind az állami, mind a nép-életben.

A jogi szervezkedés változatai hazánkban ezen időszak alatt mindenek felett nagy mérveket öltöttek.

Ezen korszakot, egymást sürüen felváltott jogi alakulásaival, élte át a jogi pályán a kir. tábla nagy érdemü elnöke *Vajkay Károly*, kinek 40 évi közszolgálati — és mint ő szerényen megjegyzé, a jogi téren 32 éves — jubileumát e napokban — február 8-án — ünnepelte a budapesti kir. tábla, melyhez mi jogászok mindnyájan, távolban is, a leghőbb érzelmekkel s tisztelettel csatlakoztunk.

A jogi szervezések nagy változékonysága, a jogi alkotások tömegessége s gyorsasága, mi a judikatura nagy veszélyeit rejti magában, sohasem renditette meg sem munkaerejét, sem birói judiciumát. Mindig a legmunkásabb birák közt foglalt helyet, a legbonyolultabb ügyekben dolgozott s oldotta meg a nehéz jogi kérdéseket; és jogi nézetei, véleményei közelismerésben részesültek.

És jelleme, melyet tiszteletre méltó puritán erkölcsei edzettek, fényesen tündökölt a birói pályán. A részrehajlatlanság, függetlenség elismert tulajdonságai; nincsenek a birói téren sem ellenségei, sem barátai; közöttük nem tesz semmi különbséget, midőn az igazságot kell kiszolgáltatni és a hatalmasok csábjainak sem engedett sohasem.

Szilárd, független jelleme valóságra emelte benne a hires *Royer-Collardnak* a biró-jelölthöz intézett következő szavait: «*Organe de la loi, soyez impassible comme elle! Toutes les passions frémiront autour de vous, qu'elles ne troublent jamais votre âme! Quand vous monterez au tribunal, qu'au fond de votre coeur il ne reste ni une crainte, ni une esperance. Soyez impassible comme la loi!*

Nemcsak mint biró, hanem mint elnök is — a tanács s a kir. tábla elnöki székén — a fényes, de nehéz hivatásnak mindig lelkiismeretesen, elfogultság s részrehajlás nélkül felelt meg.

Ily fényes tulajdonok mellett nagyon is természetes azon nemes rokonszenv s mély ragaszkodás kapcsolatosan a valódi, őszinte tisztelettel, melyet a kir. tábla összegyült összes tagjai a jubileum alkalmával az ünnepelt elnökük irányában nyilvánitottak.

És a szónok, a táblának szintén nagy érdemü alelnöke, méltán s jogosan emelte ki *Vajkaynak* ezen kir. tábla iránti *hervadhatlan érdemeit.*

Valódi válságos időben foglalta el a tábla elnöki székét — oly helyzetben, midőn a kir. táblai biráskodás gépezete már majdnem felbomlással fenyegetett. Az a rendkivüli nagy felebbezési ügyhalmaz, mely hibás jogrendszerünk folytán a táblát elárasztotta, a felsőbb biráskodás rendes menete s lefolyása elébe legyőzhetlen akadályt görditett; a hátralékok tömegre növekedtek, a jogszolgáltatás gyorsasága meghiusittatott s a szervezet közel állt a fennakadáshoz. És a midőn ennek ellenében külsegély érkezett a birák számának emelésében — ekkor ismét az oly példátlan nagy számra emelkedett birói személyzetnek vezetése, ily nagy testületnek a kellő határok közt s a munkateherhez aránylag való irányzása ujabb nagy nehézségü feladattal boritotta el az elnöki széket. E szirteken leendő hajótöréstől a táblát csak *Vajkaynak* ritka lelkiismeretessége, melylyel a munkában önmaga is — az önfeláldozásig — részt vett, és csüggedetlen buzgósága menthette meg. *Sz.*

— **A győri ügyvédi kamara** az igazságügyminiszterhez felterjesztést intézett azon kérelemmel, hogy a Dunántul északi részén felállitandó kir. tábla székhelyéül Győrt jelölje ki, melynek területéhez a győri, komáromi, veszprémi, soproni és szombathelyi törvényszékek területei tartoznának.

— **Az enyingi takarékpénztár** a következő sorok közlésére kért fel:

Schmideg Ferencz és társa ellen javunkra 1500—1500 frt tőkék és járulékaik erejéig végrehajtást elrendelő 3490. és 3491/1888. P. sz. végzések a tabi kir. telekkönyvi hatósághoz 1888 deczember 28-án átküldettek, azonban a végrehajtási jogot feljegyző végzések jogi megbizottunknak maig sem kézbesittettek.

— **Drága végrehajtások.** E lapok 7. számában felszólalás történt a pestvidéki járásbiróság azon gyakorlata ellen, hogy a végrehajtónak dupla napidij és a vasuti tarifa helyett kocsibér állapittatik meg. Az adonyi járásbiróság még ennél is czifrább gyakorlatot követ. A mult napokban ugyanis Érden volt végrehajtásom, s ugyanaz napra a végrehajtó egy másik fél részére árverést is tüzött ki. Ugy a végrehajtás, mint az árverés meg lett tartva, a járásbiróság nemcsak dupla napidijat, hanem dupla kocsibért is állapitott meg a végrehajtó részére, s igy mig a vasutjegy 20 krba került volna, meg lett állapitva a végrehajtónak tisztán fuvar fejében 20 mondd husz forint. *(Ügyvédi körökből.)*

Dr. Baumgarten Izidor jogászegyleti előadásának a vizsgálati fogság kérdésével foglalkozó részét közelebb fogjuk közölni.

[1] Dr. Reichard Zsigmond ügyvéd ur, kinek tollából lapunk már több dolgozatot közölt, az olasz büntetőjogi irodalom kiváló ismerője. Ő figyelmeztette e sorok iróját mult őszön először azon mélyreható eltérésekre, melyek az olasz kodex és a Zanardelli-javaslat között mutatkoznak. *F.*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Huszonötödik évfolyam. 10. sz. Budapest, 1890. márczius 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A törvényszéki elnökök. WILDENAUER JÁNOS sz.-fehérvári kir. törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Egy czégjegyzési kérdés. Dr. RÓNAI JÁNOS győri közjegyzői helyettestől. — Ismét a Btk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A törvényszéki elnökök.

Dr. Pálffy Domokos urtól e lapok f. é. 4. számában megjelent czikkében sok oly eszme van, mely valóban érdemes arra, hogy a jogi szakirodalom nyilvános mezejére vitessék.

A törvényszéki elnöki állás ma is oly «niveaun» áll, hogy annak más «niveaura» emelése alig szükséges. Más kérdés az, hogy a törvényszéki elnöki állást elfoglaló egyének állnak-e mind hivatásuk magaslatán? Mert a hol nem igy volna, ott nem reform, hanem személyi kérdést képez a baj orvoslása.

Az elnöki állás reformálásának kérdéséhez tartozhatnak: az elnöki administratio egyszerüsitése, a most divatozó nagy részben felesleges kimutatások eltörlése és csak olyanok életbeléptetése, melyek mulhatlanul szükségesek arra, hogy az igazságügyi kormányzat felügyeleti és ellenőrzési jogát kellőképen gyakorolhassa és az országos statisztikai adatok is összeállittathassanak.

Hogy azok, kik az igazságügy szolgálatában nem állanak, csak némi tájékozást szerezzenek arról, mi minden ily administrativ teendője van ma egy törvényszéki elnöknek, felsorolom azokat rövid vázlatban.

Minden év január havának első napjaiban 7 különféle jelentés, kimutatás és értesités készitendő és küldendő az igazságügyi kormányhoz, ügyvédi kamarához és illetékszabással megbizott hivatalhoz.

Január 15-éig hat különféle jelentés, nyilvántartási jegyzék és számadások, ezek között az irodaátalány-, irodai anyagszer- és nyomtatvány-számadások.

Január végével 5 különféle nemü kimutatás, ezek között a jelenlegi temérdek ügykimutatás, betegségek, szabadságokról vezetett jegyzékek, letétnapló és nyilvántartás.

Február és márczius hóban 2—2 kimutatás, april hóban 3, májusban 4, junius és juliusban 5—5, augusztus és szeptember hóban 2—2, október és novemberben 4—4, deczember hóban 8 kimutatás, nyilvántartási jegyzék és jelentés készitendő és küldendő a meghatározott helyekre.

A ki eme zárt határidőkhöz kötött kimutatások, jegyzékek, számadások és jelentések elkészitésének módozatait ismeri és ezekhez hozzáképzeli még a személyi ügyeket, t. i. a törvényszékeknél és járásbiróságoknál alkalmazottaknak mindennemü kérvényeit, üresedésbe jövő állások betöltése körüli teendőket, törvényszéki ügydaraboknak a birák közötti kiosztását, hirdetési dijak és egyéb elnöki letétek kezelését, törvényszéki határozatok nagy mennyiségbeni aláirását, segédhivatalok feletti felügyeletet, kir. járásbiróságok ügykezelésének éventei megvizsgálását, ügyvédek elleni és netaláni más panaszok felvételét, birói letétek havontai összehasonlitását, a birósági végrehajtók könyveinek évnegyedenkénti megvizsgálását, a jelentkező felek meghallgatását stb. stb. — az megdöbbenve fogja kérdezni, hogy az elnökök mikor mehetnek az ülésekbe és mikor végezhetik legszebb és legfontosabb hivatásukat, t. i. hogy felügyelhessenek, közremüködhessenek arra nézve, miszerint a vezetésük alatti törvényszéknél a jogszolgáltatás egyöntetüleg történjék!?

Erre a legfontosabb hivatásra a mostani elnöki teendők mellett a legkevesebb idő marad, még pedig nem azért, hogy az elnökök nem akarnának erre időt forditani, de ha a jelzett és nagy részben felesleges administrativ teendőket el akarják végezni, sokszor a lehetetlenséggel határos tulajdonképeni hatáskörüket gyakorolniok, mert ha valamely kimutatás vagy jelentés nincsen készen a kitüzött időre, akkor jön ám a sürgetés és feleletre vonás! Igen természetes tehát, hogy igy az elnökök inkább azt végzik, a minek el nem végzése kellemetlenségeket okozhat; mig a jogszolgáltatás egyöntetüsége a mai időben *csak másod- vagy még alsóbbrendü* kérdés lévén, avval az elnökök kevesebbet törődhetnek.

Ez a leplezetlen valóság.

Nem czélom nekem, hogy kimutassam, miként kellene egyszerüsiteni az elnöki teendőket, mert hiszen ha kimutatnám is, nagy kérdés maradna még, ha vajon elérne-e az én csekélységem véleménye oda a *magasba*, a hol az ily kérdésben döntenek?

Minden törvényszéknél van irodaigazgató. Igen sokat elvégeztetnek az elnökök a jelzett teendőkből az irodaigazgatóval, de azért a felelősség mindig az elnököt terheli, a miért is minden — az irodaigazgató által készitett — számadást, kimutatást vagy jegyzéket kénytelen az elnök tüzetesen átnézni és felülvizsgálni, pedig azokból igen sokat lehetne az irodaigazgatónak saját felelőssége alatt végeznie, ha ugyan igy volna megirva az ügyviteli szabályokban.

Nem osztom a czikkiró ur ama nézetét, hogy a mai rendszer mellett a törvényszéki elnökök megfelelő előléptetésben nem részesülnének, mert igen is kétféle előléptetésben részesülnek, t. i. ha megmaradnak elnökök, 10 évi szolgálat után van 10%, minden további 5 év után pedig 5% fizetésemelkedésök, ezen felül pedig előléptettetnek gyakran a felsőbiróságokhoz. Elég-e a 10% és 5% fizetésemelkedés? Ezen kérdést e helyen nem fejtegetem.

Nem osztom czikkiró urnak ama nézetét sem, hogy a törvényszéki elnökök *elmozdithatása* egyetlen mód lenne az igazságszolgáltatás hátrányainak eloszlatására, mert ellenkezőleg az elnökök *elmozdithatása* igen is mód lenne arra, hogy elnöki állásra nagyon kevés «arra való» férfiu vállalkoznék, mert az elnök is biró, a birói függetlenségnek pedig egyik legfőbb garantiája épen az *elmozdithatlanság*.

Hiszen ha az elnök *elmozditható* volna, megtörténhetnék, hogy egy állásának magaslatán álló, hivatását jól felfogó elnök valami felett birótársaival ellentétbe jönne és mert a biró áthelyezhetlen, a közszolgálat érdekéből mindig az elnököt kellene áthelyezni! Vagy — mitől isten mentsen — jöhetne olyan kormány, melynek valamely kivánatát az elnök

esetleg nem teljesithetné, ekkor az elnököt egyik helyről a másikra helyeznék át mindaddig, a mig beleunna!

Hogy milyen birói függetlenséget szülne ez és kik vállalkoznának igy az elnöki állásokra? El lehet képzelni.

Az elmozdithatást nézetem szerint a jobb fizetés nem ellensulyozná, mert az ember életének egyik legnemesebb czélja a családalapitás lévén, melyik képzett jogász vállalkoznék törvényszéki elnöki állásra akkor, midőn ki volna téve annak, hogy szedheti sátorfáját és mehet akarata ellenére családostól más és talán olyan helyre, hol gyermekeit nem neveltetheti, hová mint ember nem vágyódott és hová elkeseredve megy!

Abban sem értek teljesen egyet czikkiró urral, hogy az elnöki állás bizalmi állás. Hát a birói állás nem az? Hiszen ha a biró okot ad arra, hogy a bizalom benne meginogjon, azt rögtön el kell távolitani. Hát a ki élet, vagyon, becsület, családi név és szabadság felett itél, az iránt nem kell bizalom és az iránt, ki mai napság legtöbbször csak kimutatásokat kénytelen gyártani, annak állásához, illetve személyéhez (az elnökhez) bizalom kell!?

Az elnöki és más birói állás egyike sem politikai állás. Ezek betöltésénél politikai értelemben vett «*bizalomnak*» nem szabad szerepelni. Legyen az elnök vagy a biró függetlenül bármely politikai nézeten, ne érhesse öt ezért sem felülről, sem alulról semmi nyilt vagy *titkos* üldözés. Kinek jelleme tiszta, jó hazafi, képzettsége és képessége megvan és személyes megbizhatóságához kétség nem férhet, az ha birói állásra alkalmaztatott és administrativ tehetsége is van, alkalmazható elnöki állásra is, mert más «bizalmi qualifikatiót» az elnöki álláshoz — alkotmányos országban — kötni nem szabad. Az sértené az önérzetes magyar birói kart.

Igaza van czikkiró urnak abban, hogy az igazságszolgáltatásnak és a törvényszékeknek diszére válik, ha azok élén oly férfiu áll, ki méltó az első névre. De mig e földön emberek lesznek, addig a tökély csak kivánat lesz és az emberek egyformák soha nem lesznek. Azért az igazságügyi kormányzat gondoskodik, hogy a létező erők közül feltalálhassa a jobbakat, kiket élére állit a törvényszékek vezetésének. Magától értetődik, hogy a kiválóbb jogi képzettségek közül is csak azokat kell az elnöki állásokra alkalmazni, a kik administrativ tehetséggel is birnak, éles látásuknál és élénk érdeklődésüknél fogva irányt képesek adni vagyis mintegy fényt árasztanak birótársaikra.

Hogy ha aztán mégis netalán egyes törvényszéki elnökök a birói tagokkal *önhibájokból* feszült viszonyba jönnek és a társadalmi életben félszeg viseletet tanusitanak, ily esetekben nem kellene az illető elnök nyilvános megnevezésétől tartózkodni, hanem magyar emberhez illő nyiltsággal és bátorsággal fel kellene tárni a valóságot, mit ha a megjtendő vizsgálat is igazolna, nem személycserének, hanem az illető elnök elbucsuztatásának volna helye, mert ki mint elnök az egyik törvényszéknél összeférhetlen volt, az a másiknál is az leend. Van erre egy magyar példabeszéd is.

A testületi szellem emelése igen is kivánatos a törvényszékeknél és nem is hiszem, hogy oly elnök, ki állását helyesen fogja fel, nem iparkodnék a testületi szellem emelésére minden tőle telhetőt elkövetni.

Az ügyviteli szabályok revisiója már csak azon okból is szükséges, mert azokban van az elől jelzett sok oly teendő, mely az elnököket tulajdonképeni hivatásuktól elvonja, továbbá mert a tanács elnökének szavazati jogára és az «egyhangulag» vagy «szótöbbséggel» történt határozathozatalra vonatkozó része többféle magyarázatra ad alkalmat, végre mert a szóbeliség behozatala által az irásbeliségre alapitott jelenlegi ügyviteli szabályokat mulhatlanul átalakitani kell.

A munka-beosztás czélszerü elrendezhetésére befolyással birnak az egyes birói tagok tehetségei, hajlamai, sokszor egészségi és családi állapotai. Mindezt egy tapintatos elnök rövid idő alatt kipuhatolja és törekszik is arra, hogy azok és a munkakedv szem előtt tartása mellett történjék a munka felosztása.

A szakmunka nézetem szerint czélszerü. Az illető biró ugyan, a ki a törvényszéknél szaktanácsban dolgozik, hosszabb idő után egyoldaluvá válik, de erősebb lesz szakmájában és ez által a jogkereső felek előtt bizalmat gerjesztővé teszi munkáját.

A birónak ma már csak specialistának kell lenni, mert a nagy törvényhalmazban ugy is csak encyclopædista lehetne, azonban az elnöki teendők egyszerüsitése után, az elnökök lehetnek majd több szakban alaposan képzett jogászok, mert több idejök lesz az önképzésre és e szerint a kilátásban levő igazságügyi reformok között az elnöki teendők egyszerüsitésének kérdése nagyon az első helyen kell hogy álljon.

WILDENAUER JÁNOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

VII.

Rablás vagy zsarolás? — Zsarolás és laksértés. — Eszmei halmazat

A megállapitott tényállás szerint vádlott 1886. évi márczius 4-én vasvillákkal ellátott nyolcz egyén kiséretében B. házának udvarába tiltakozása ellenére behatolva, az időközben eltávozott házigazda nejének ujabbi szóbeli tiltakozása daczára az udvarban létezett két ól közül az egyiket társai segélyével szétbontotta s házához elszállitotta.

1886. évi november hó 24-én vádlott ezuttal három ember segélyével a másik ólat is szétbontotta és elvitte.

A m. kir. Curia 1889. évi deczember hó 4-én 4207. sz. a. itéletével (l. 4. szám mellékletét:) a cselekményt a zsarolás vétségével eszmei halmazatban levő magánlaksértés büntettének minősitette.

Az itélet méltó helyet foglal el legfőbb itélőszékünk azon kimagasló itéletei között, a melyek nemcsak a tételes törvény valamely kontrovers kérdését irányadó módon döntik el, hanem a büntetőjogelmélet szempontjából is általános s állandó tudományos értékkel és érdekkel birnak. A ki ezentul a magyar irodalomban a zsarolás nehéz kérdésével foglalkozni kiván, az fejtegetéseinél ezen itéletet nem mellőzheti, figyelmen kivül nem hagyhatja.

Az itéletnek ezen kiváló tudományos becsét kiemelni kétszeres kötelességem nekem, a ki az itéletnek sem indokaival, sem eredményével, — mely természetesen azoknak szükségszerü konklusióját képezi — egyet nem értek.

Hogy az itélet bármennyire nagyszerü tudományos apparatussal védett álláspontját magamévá nem teszem, arra már azon, szerény nézetem szerint visszás eredmény indit, melyre az itéletben elfogadott álláspont szükségszerüen vezet. Mert nem lehet visszásnak nem mondani azon eredményt, a mely mellett s a mely szerint sulyosabb jogsértés enyhébben, enyhébb jogsértés sulyosabban minősitendő. Az itélet álláspontja pedig egyenesen s szükségszerüen erre vezet.

Képzeljük ugyanis azt, hogy vádlott társaival éjjeli időben ment volna be károsnak udvarába, s csöndben, s senki által észre nem véve szedte volna szét s vitte volna el az ólt, ez esetben, az ól értékét 50 frtnál nagyobbra véve fel, cselekménye kétségkivül a Btkv. 333., 334. és 341. §-ai alapján öt évig terjedhető börtönnel büntetendő lopás büntettének lett volna minősitendő. Sőt a fegyveres lopásnak némelyek által adott kiterjesztés szerint vádlott ezen cselekménye az értékre való tekintet nélkül is büntettnek minősitendő lopást képezne a Btkv. 337. §-a alapján.

Minthogy azonban vádlott nemcsak ezt tette; nemcsak egyszerüen idegen ingó dolgot vett el másnak birtokából azon czélból, hogy azt eltulajdonitsa, hanem ezen czél érdekében a tulajdonos ellenkező akaratának érvényesitésére, illetőleg ezen ellenkező akaratérvényesités megakadályozására kényszeritőleg is hatott, a tulajdonos akaratára jogellenes kényszert gyakorolt: ime ezen kétségkivül büntetőjogi sulylyal biró momentum, ezen ujabb kriminalitás, a melynek az egyenes észjárás szerint a beszámitás sulyosbitására kellene vezetnie, azon varázserővel bir, hogy a sulyos büntettet aránylag csekély vétséggé enyhiti, degradálja!

A büntető tudománynak alapvető tétele, hogy a büntett mint jogsértés sulya «egyenes viszonyban» áll a jogsértés sulyával. Minél nagyobb, minél sulyosabb a jogsértés, annál nagyobb, annál sulyosabb, — ezen szempontból — a büntett. A jogsértés nagyobb sulya a büntett sulyára csak emelőleg hathat, soha sem enyhitőleg. Oly elméletet, mely az ellenkező eredményre vezet; mely a büntett s a jogsértés közti természetszerüen egyenes viszonyt megforditja, s mely mellett azon eset áll elő, hogy a büntett azért enyhébb, mert sulyosabb jogsértés követtetett el, — oly elméletet elfogadni nem lehet. A büntetőjogot a czélgondolat uralja. Minden elméletnek próbaköve azért — az eredmény. Ha az eredmény ki nem elégitő, s a czélgondolatnak meg nem felel, az elmélet okvetlenül téves. A legragyogóbb érvek az elmélet tévedését csak eltakarhatják, de meg nem szüntethetik.

A szóban forgó esetet én igy fogom fel:

Az alapul elfogadandó tényállás szerint vádlott a reá nézve idegen ólt, mely tulajdonosa udvarában s birtokában volt, társai segélyével szétszedte s házához szállittatta. Vádlott ehhez képest idegen ingó dolgot másnak birtokából vett el. Tette ezt az elfogadott tényállás szerint azért, hogy az ólt jogtalanul eltulajdonitsa. S tette ezt végül a birtokos beleegyezése nélkül. Nem hiszem, hogy csalódom, midőn azt mondom, hogy ha az ól elvételénél az itéletben körülirt erőszak közbe nem jő, vagy ha ezen erőszakban a m. k. Curia a rablás jellemző ismérvét megvalósitva látta volna, a m. k. Curia sem nevezte volna el vádlott cselekedetét másnak, mint: «elvételnek», s hogy ehhez képest a cselekményt az egyik esetben lopásnak, a másik esetben rablásnak minősitette volna. De ha igaz, s az egyszerü igazság mindig csak az, hogy vádlott az ólt «elvette», hogy lehet az, hogy az elvételt kisérő bizonyos erőszak miatt az elvétel többé nem elvétel, hanem «türésre kényszerités»? Ez a', a mit a nagybecsü itélet meg nem magyarázott s meg nem fejtett s meg sem fejthetett, mert az egyszerüen lehetetlen.

Hiszen igaz, hogy az elvétel bizonyos körülmények között a türésre kényszerités — legalább látszólag — fogalma alá is, mint tágabb fogalom alá, vonható, de azért az elvétel nem szünik meg elvétel lenni, az elvétel azért elvétel marad. De ha a törvény az elvételről különösen rendelkezik, akkor elvétel esetében a törvénynek erre megállapitott különös rendelkezései lehetnek egyedül irányadók, s nem lehet azokat mellőzni pusztán azért, mert bizonyos esetben az elvétel, a nélkül, hogy ezen minőségét elvesztené, a törvény más helyén kontemplált fogalom alá is vonhatónak mutatkozik. A törvénymagyarázat nem ismer oly szabályt, mely ezt megengedné.

A ki méregbeadás által másnak betegséget okoz, az kétségtelenül sértette a megmérgezettnek egészségét, de azért mérgezés esetében nem a Btk. 301. §-át fogjuk alkalmazni, hanem a 309. §-t, mert a 301. §-ban általában kontemplált egészségsértés a 309. §-ban különösen provideált méregbeadásban valósittatott meg.

Itt várhatom az ellenvetést, hogy ezen példa nem találó azért, mert ebben oly törvényekről van szó, melyek lex generalis és lex specialis viszonyában állanak egymáshoz, a mit a lopás és rablásra egyrészt, s a zsarolásra másrészt vonatkozó törvényekről állitani nem lehet. A példa azonban nézetem szerint ezáltal még találóbb. Mert a méregbeadás mindig egészségsértés, az elvétel és a türésre kényszerités pedig mindig különböző önálló fogalmak, habár néha emez amarra alkalmazhatónak látszanék is.

Igy fogva fel a dolgot, minthogy a törvény az idegen ingó dolog másnak birtokából elvételéről külön intézkedik, elvétel esetében a törvénynek csakis az elvételre vonatkozó §-ai birhatnak érvénynyel. Ezen elvétel a Btk. 333. §-ában meghatározott feltételek fenforgása mellett lopást, a 344. §-ban meghatározott ismérv hozzájárulása mellett rablást állapitván meg, vádlottnak cselekménye csak ezen két büntetendő cselekmény egyikét képezheti, és pedig rablást, ha az elvételnél közbenjött erőszak kimeriti a 344. §-ban meghatározott ismérvet, melynek fenforgása esetében a lopás rablássá fajul; ellenkező esetben a cselekmény lopást képez, mert ez utóbbi esetben vádlott idegen ingó dolgot jogtalan eltulajdonitási czélból vett el másnak birtokából ennek beleegyezése nélkül, s a nélkül, hogy az elvétel módja a rablás ismérvét kimeritené. Minden más minősités a priori ki van zárva.

Idegen ingó dolog elvétele azon czélból, hogy az jogtalanul eltulajdonittassék, mindig vagy lopás vagy rablás, a szerint a mint ez utóbbinak specialis ismérve fenforog, vagy sem. Tertium non datur.

Már a konkret eseten kimutattam, mily visszás eredményekre vezet a m. k. Curia által ezen itéletben felkarolt azon vélemény, mely szerint zsarolást képez az ingó dolognak másnak birtokából elvétele oly fenyegetés vagy erőszak mellett, mely a rablás tényálladékának megállapitására nem elegendő. Nem lesz felesleges a visszás alakulatokat további példával illustrálni:

a) a ki idegen ingó dolgot másnak birtokából minden fenyegetés vagy erőszak nélkül elvesz: lopást követ el;

b) ha ezt oly fenyegetés vagy erőszak mellett teszi, mely a rablás tényálladékának megállapitására nem elegendő: zsarolást követ el.

Ehhez képest a magyar Btk. büntetési tételeinek alapul vétele mellett a tettes:

Ha az elvett dolog értéke 50 frtot meg nem halad: az *a)* alatti esetben lopás vétsége miatt egy évig terjedhető fogházzal, s ha a lopás tárgyánál fogva a Kbtk. 126. §-a alkalmazandó, legfölebb nyolcz napig terjedhető elzárással, a *b)* alatti esetben ellenben zsarolás miatt három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Ez nem látszik visszás eredménynek, a tettes nyerészkedési vágyból, habár rendszerint csak csekély fenyegetést vagy erőszakot használt (a fenyegetés vagy erőszak nagyobb intensivitása mellett a cselekmény rendszerint rablássá fog fajulni), a sulyosabb büntetés azért igazolva van.

De viszont:

Ha a lopott dolog értéke 50 frtot meghalad, a tettes az *a)* esetben öt évig terjedhető börtönnel, a *b)* alatti esetben ellenben ismét csak 3 évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Egy és ugyanazon körülmény — a fenyegetés vagy erőszak tehát — majd sulyosbitó, majd enyhitő körülmény, és annál nagyobb mérvben sulyositóbb, minél kisebb, s annál nagyobb mérvben enyhitőbb, minél sulyosabb a czélba vett jogsértés.

Ehhez nem kell kommentár.

És ne mondja senki, hogy ez a büntetési tételek megállapitása körül elkövetett törvényhozási hiba. Nem hiba az. A hiba nagyon feltünő volna, s olyan, mely ellen a büntetőtörvénykönyv egész bölcs œkonomiája tiltakozik. Minden viszszásság eltünik, ha azon természetes, mert lénytani igazságot nem homályositjuk el mesterségesen, hogy a ki maga vesz, az vagy lop, vagy rabol, de nem zsarol.

A mi most azon kérdést illeti, hogy a konkret eset lopást képez-e, vagy rablást:

Tekintve, hogy a magyar Btk. a 350. §-ban s más helyeken csak általában s minden közelebbi meghatározás nélkül használt «erőszak» kifejezése helyett, a 344. §-ban «személy ellen alkalmazott erőszakot» követel, s ez által a rablás tényálladékának megállapitására alkalmas erőszakot egyrészt közelebbről meghatározza, másrészt az erőszak általános fogalmának megfelelőknél szükebb határok közé szoritja;

tekintve, hogy az «erőszak» és a «személy elleni erőszak» ekként egymással szembe állitása nem birhat más értelemmel, mint hogy ez utóbbi alatt csak azon erőszak érthető, mely közvetlenül irányul a személy ellen, vagyis az, mely közvetlenül a megtámadott személyen, a megtámadott személy testén alkalmaztatik és fejeztetik ki, mig ott, a hol az erőszak minden közelebbi meghatározás s jelesül a személy elleni irányulatra való megszoritás nélkül használtatik, ez alatt azon erőszak is értendő, mely csak közvetve irányul az illető személy ellen, de közvetlenül más nem jelenlevő személyen, vagy pedig valamely dolgon alkalmaztatik. Vagyis mig amott «vis in homine» szükséges, emitt a «vis in hominem» is elegendő;

tekintve, hogy a konkret esetben az ól tulajdonosa vagy más jelenlevő személyen erőszak nem alkalmaztatott, s a vádlottak eljárásában észlelhető erőszak a rabláshoz megkivánt erőszakot meg nem állapitja;

tekintve azonban továbbá, hogy a rablás nemcsak erőszak, hanem a 347. §-ban meghatározott fenyegetés használásával is elkövethető;

tekintve, hogy a fenyegetés nem szoritkozik pusztán a tartalmát képező rosznak élőszóvali kijelentésére s kilátásba helyezésére, s hogy az élőszón kivül egyebek közt az arckifejezés, a taglejtés s jelesül a konkludens cselekedetek és a fenyegetésnek mind megannyi nem kevésbé alkalmas, sőt gyakran az élőszónál is hatályosabb eszközét képezik;

a fegyveres megjelenés, a romboló munkának a tulajdonos jelenlétében megkezdése s tiltakozás daczára folytatása in abstrakto nagyon is alkalmas eszköz a rabláshoz megkivánt fenyegetés megállapitására. Vajon ezen ismérv in konkreto fenforgónak vétethetik-e, arra a tényállásnak részletesebb ismerete volna szükséges.

A mi már most a birált itéletben foglalt egyéb elvi jelentőségü kijelentéseket illeti; azok közül különösen három bir gyakorlati fontossággal. Az egyik a rablás és a zsarolás közti határvonal megvonása; a másik a zsaroláshoz megkivánt jogtalanság értelmezése, a harmadik a fenyegetés és erőszak közti különbség jellemzése. Az elsőt illetőleg teljesen osztjuk az itélet azon kijelentését, hogy a rablás és zsarolás közti különbség nem kereshető az elvételben, illetőleg az átadásban. Azon értelemben t. i., hogy már azon körülmény, hogy a tettes nem maga vette el — a szó szoros materiális értelmében — a dolgot, hanem a birtokost annak átadására kényszeritette, egymaga elegendő a rablás tényálladékának kizárására. A német Btk. ellenkező felfogása az absurd büntetőjogi eredményt a zsarolás különös minősitett, a büntetésre nézve a rablással parifikált esetének felállitása által kerülte ki. Az ujabb német irodalomban azonban mindinkább azon felfogás érvényesül hogy az u. n. räuberische Erpressung nem zsarolás, hanem rablás. Teljesen osztom azt is, hogy a rabláshoz megkivánt erőszaknak egyenesen a megtámadott személynek teste ellen kell alkalmaztatnia, vagyis az erőszak «vis in homine» kell hogy legyen; de az itélet azon felfogását, mely a rablás és zsarolás közti demarkationalis vonalat az erőszak különböző minőségében találja, magamévá nem tehetem. Először azért nem, mert puszta «vis in hominem» esetében sem mondható a rablás absolute kizártnak, valahányszor t. i. a nem személy elleni erőszak a 347. §-ban meghatározott fenyegetés megállapitására alkalmas, a mi egyáltalán nem tartozik a lehetetlenségek közé, mert nem képezheti vita tárgyát, hogy erőszak alkalmazásával is lehet fenyegetni.

De másodszor s még inkább azért nem, mert valóságos rablási erőszak daczára is csak zsarolás s nem rablás fog fenforogni, valahányszor az erőszak s a kényszeritett átadás időben össze nem esnek, hanem a személy elleni erőszak jövőben eszközlendő átadás kikényszeritése czéljából alkalmaztatik.

Részemről ott, a hol a rablás és zsarolás határai összefolynak, az olasz elmélet nyomán a demarkationalis vonalat az erőszak vagy fenyegetés és az átadás, illetőleg a locupletatio egyidejüségében találom. «Add ide a pénzt vagy nyomban megöllek» ez rablás; «add ide — nyomban — a pénzt vagy ez éjjel felgyujtani fogom a házadat» vagy pedig: «ha 48 óra alatt pénzt nem küldesz, meg foglak ölni», ez zsarolás. E megkülönböztető ismérvnek helyessége abban van, hogy tisztán büntetőjogi szempontból indul ki, a büntetőjogban pedig első sorban ezen szempontok irányadók. Legalább ugy kellene hogy legyen. A közvetlen veszélylyel és roszszal szemben a magánvédelem lehetősége sokkal csekélyebb, mint a csak jövő veszélylyel vagy roszszal szemben. Teljes joggal alkalmaztatik azért az első esetben a sulyosabb, a második esetben az enyhébb minősités. (Ugyan igy külömben a m. k. Curia is jelesül 885. évi május 12-kén 1708. sz. a. itéletében. Bünt. Jog Tára. 10. k. 365 l.)

Nem osztom ellenben az itélet azon felfogását, hogy a törvény 350. §-ában foglalt «jogtalanul» kifejezés nem a vagyoni haszon, hanem a szerzési mód jogtalanságára vonatkozik. Az itélet nem is hoz fel erre más indokot, mint azt, hogy a javaslat jogtalan vagyoni haszonról szólott, s a «jogtalan» szót a kiüb. jogtalan»-ra változtatta. Nézetem szerint ez nem elegendő indok, annál kevésbé, ha ezen módositásnak, mely szinte a nem szerencsés módositások közé tartozik, történetére reflektálunk. A javaslat «jogtalan hasznot» emlitett. A kiüb. jelentésében ezeket mondja: «a zsarolás vagyoni jogok ellen irányzott büntetendő cselekmény, természeténél fogva tehát megkivántatik»; hogy a czél, mely miatt használtatott, «jogtalan vagyoni haszon» szerzése (sic!) legyen. Ezért tétetett «a haszon» elébe a szó «vagyoni».

Ez indokolása azon módositásnak, a melyből kitünik, hogy a szakasz leirásánál csak tévedésből iratott «jogtalanul» «jogtalan» helyett; vagy pedig hogy a kiüb. a két kifejezés között különbséget nem talált. Annyi mindenesetre kétségtelen, hogy a törvényt mindkét értelemben lehet magyarázni, s ekkor a hermeneutika szabályai szerint azon magyarázat fogadandó el, «quæ vitio caret». Az elmélet pedig egyetért abban, hogy a zsarolásnál a czélba vett vagyoni haszonnak jogtalannak kell lennie, s hogy e nélkül zsarolásról szó nem lehet. A m. k. Curia is ismételten ezen magyarázatot fogadta el. (V. ö. 1884. évi deczember 11-iki 5354. sz. itéletét. Magyar Igazságügy Cur. Döntv. I. k. 177. l.)

A harmadik elvi jelentőségü kijelentés szerint: «a physikai, habár személy elleni erőszak csekélyebb foka fenyegetést, a physikai erőszak sulyosabb foka erőszakot képez.» A tulajdonképeni gondolat, a czél, mely ezen kijelentésnek hátterét képezi, kézen fekszik. A czél az, hogy a csekélyebb foku személy elleni erőszak esetei, az u. n. enyhébb esetek a rablás alól kivétessenek, s az enyhébb beszámitás alá eső zsarolássá minősittessenek. Hogy vajon a rablásra megállapitott büntetési tétel minimuma nem nagyon magas-e, azt itt fejtegetni nem kivánom, s gyakorlati jelentőségét a kérdés legalább nagy részben veszti az által, hogy a 92. §. elegendő korrektivumot képez. De a büntetési tétel esetleges aránytalansága a lénytani igazságra befolyással nem lehet. A rablás rablás marad s nem válhatik zsarolássá, habár az eset objektive is oly enyhe, hogy a legenyhébb büntetés is tulszigorunak látszik. A m. k. Curia gyakorlata

ezen kérdésben ingadozó. Ime két eset, melyekről különben olvasható döntvénykritikám e szaklap m. évi 51. számában.

Az egyik esetben, melyben vádlottak egyike károst mellénél megfogta s falhoz szoritva tartotta, mi alatt a másik vádlott káros zsebéből a pénzt kivette, a m. kir. Curia ellentétben az alsóbiróságokkal, zsarolást állapitott meg, a személy elleni erőszak daczára, és pedig az erőszak enyhébb foka miatt. A másik esetben, melyben vádlott károst földhöz vágta, reátérdelt s zsebéből a pénzt elvette, s melyben a kir. tábla (marosvásárhelyi) épen az erőszak csekélyebb mérve alapján zsarolást állapitott meg, a m. kir. Curia vádlottat rablás miatt itélte el, kimondván, hogy az erőszak kisebb vagy nagyobb mérve a rablás fogalmának megállapitására befolyással nincs. A jelen itélet mélyebbre ható indokolással az előbbi álláspontra tér vissza. Én az uj indokolás után is megmaradok e szaklap mult évi 51. számában kifejtett ellenkező álláspontom mellett. Egyszerüen azért, mert a tételes törvény szerint: személy elleni erőszak mellett történt elvétel rablást állapit meg s a törvény a személy elleni erőszak csekélyebb vagy nagyobb foka közt különbséget nem tevén, ily különbség lehetősége a törvény által kifejezetten kizárva van, ilyennek felállitása azért nem törvénymagyarázat többé, hanem törvénymódositás. Reflektálva különösen a jelen itélet e részbeni indokaira, mindenesetre igaz az, hogy a fenyegetés a physikai erő alkalmazását nem zárja ki, csak néhány sorral fönnebb magam is azt mondtam, hogy: «erőszak által is lehet fenyegetni.» De ezen tételből azután nem lehet azt következtetni, hogy a fenyegetést is magában tartalmazó erőszak nem erőszak, hanem tisztán s kizárólag fenyegetés. Az erőszak nem szünhetik meg erőszak lenni azért, mert egyuttal fenyegetést is képez. A mit ezen tételből nézetem szerint következtetni lehet s a mit már e sorokban megérintettem, az ez:

Az erőszak, mely nem irányul közvetlenül a személy ellen, vagyis az. u. n. vis in hominem nem állapit meg rablást. De ennek daczára ily erőszak esetében is rablást képezhet a cselekmény, ha a használt erőszak, — mely mint ilyen rablást nem állapithatna meg — a Btk. 347. §-ában meghatározott fenyegetést is magában foglal. Az erőszak ez által természetesen nem szünik meg erőszak lenni. Személy elleni erőszak esetében viszont ezen erőszak szintén képezhet ugyan fenyegetést is, de ez a cselekmény minősitése szempontjából közömbös; mert az, hogy az erőszak személy ellen irányult, már önmagában megállapitja a rablást, melyet tehát meg nem szüntethet az, hogy ezen erőszak egyuttal oly fenyegetés fogalma alá vonható, mely a 347. §-nak meg nem felel. Valamint az első esetben a cselekmény rablást képez, nem az erőszak, hanem a benne rejlő fenyegetés alapján, ugy a második esetben a cselekmény rablást képez nem a fenyegetés, hanem a fenforgó személy elleni erőszak alapján. Hogy pedig ezen személy elleni erőszak aránylag csekély, az a rablás tényálladékát meg nem szüntetheti, mert, mint már ismételve hangoztatva lőn, a törvény a rablás tényálladékát a személy elleni erőszaktól, s nem annak bizonyos nagyobb mérvétől teszi függővé. Az erőszak csekély volta eredményezheti s eredményezni is fogja azt, hogy a cselekmény a rablásnak aránylag enyhe esetét fogja képezni, de nem fogja megváltoztatni a cselekmény minőségét, lényét, mely az erőszak mérvétől független.

Ha a gyakorlati élet azt mutatja, hogy ezen enyhe esetekre azon legkisebb büntetés is tulszigoru, melyet a 92. §. igénybevételével alkalmazni lehet, akkor szükség lesz a büntetési tételt megfelelően módositani. A törvényhozó természetesen azon másik utat is követheti, hogy a rablás fogalmát módositja, szoritván azt a személy elleni erőszak sulyosabb eseteire. De addig, a meddig a 344. §. változatlanul törvényt képez, addig ezen, a lénytani igazsággal különben ellentétben álló megszoritásról a tételes törvénynyel szemben szó nem lehet. Mert a törvény megkülönbözteti ugyan a személy elleni erőszakot azon erőszaktól, mely nem irányul közvetlenül a személy ellen, de amannak körén belől további, jelesül annak fokából vagy sulyából merithető különbséget nem tesz.

A halmazatot illetőleg rövid megjegyzésre szoritkozhatom. A zsarolás mellett a laksértés fenforgása kétségtelen. De nézetem szerint ép oly bizonyos, hogy anyagi halmazat forog fen. Eszmei halmazat megállapitása alig egyeztethető össze azon elmélettel, mely hatóság elleni erőszak és testi sértés közt anyagi halmazatot állapit meg akkor is, ha a két reatum tényálladéka egységes aktussal létesittetett. Igaz, hogy a m. kir. Curia által e kérdésben követett elmélet szerint nem az aktus egysége a döntő, hanem az oszthatóság vagy oszthatlanság. De a konkret oszthatlanság nem lehet elegendő arra, hogy a realis deliktum többség kizárassék. Az ellenkező felfogás szükségszerüeg azon tétel felállitására vezet, hogy az anyagi bünhalmazat ki van zárva, ha a két deliktum czél és eszköz viszonyában áll egymáshoz. Oly tétel, melyet a m. kir. Curia maga tévesnek nyilvánitott.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

Egy czégjegyzési kérdés.

A kereskedelmi törvény 11. §-a a forgalom biztonsága szempontjából megtiltotta a kereskedőknek a czéghez oly toldást csatolni, mely társas viszonyra mutatna. Ez alól a 12. §. siet kivételt statuálni a bizonyos hirnévre vergődött czégek érdemének jutalmazására forgalmi jelentőségük elismerése által, midőn megengedi, hogy a létező kereskedelmi üzletet szerződés vagy örökösödés utján megszerző fél az addigi czéget — ha társas is — tovább folytathassa.

A törvény ezen kedvezményét az xy-i törvényszék egy esetben minden kellék megléte és igazolása daczára megtagadta. Az eset a következő:

Pap Gyula és Molnár Gyula kereskedők (a nevek költöttek) az 1885. évben az illetékes iparhatósághoz kérvényt adtak be, mely szerint iparengedélyt kértek «Pap és Molnár» czég alatt nyitandó közös kereskedelmi üzlet folytatására. Az engedély a két folyamodónak megadatott, de a röviditve «Pap és Molnár»-nak tervezett czégelnevezés az engedélyben kitéve nem volt. Az üzlet tényleg megnyittatott és jó hirnévnek örvendett. Czégtáblául és az üzleti levelezésben a rövid «Pap és Molnár» czég használtatott. De a czég a törvényszéknél a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem jegyeztetett.

Több mint 4 év mulva Molnár Gyula társtag az üzletből kilép, külön üzletet nyit és abba Pap Gyulát beltagul fogadván, üzletét «Molnár Gyula és társa» czég alatt a törvényszéknél *bejegyezteti.*

E mellett a régi «Pap és Molnár» czég *is tovább* virágzik és annak *egyedül* maradt tulajdonosa Pap Gyula most már a «Pap és Molnár» czéget törvényszékileg bejegyeztetni akarja, természetesen a kilépett társtag beleegyezésével, mit ez közjegyzői okiratban kijelentett.

De a kir. törvényszék e kérelmet elutasitja azon indokolással, hogy a «Pap és Molnár» czég, *minthogy bejegyezve nem volt*, «már létező» czégnek nem mondható.

Nézetem szerint ezen megtagadás ellenkezik nemcsak a törvény világos rendelkezésével, de a forgalom rátiójával is.

A főkérdés tehát az: Létezik-e *jogi értelemben* a czég már a bejegyzés *előtt* és bejegyzés nélkül is vagy *nem?* Előzetes kérdések pedig először is az, hogy képzelhető-e czég nélküli kereskedő? másodszor az, vajon a kereskedői minőséget csak a bejegyeztetése pillanatában nyeri-e el az illető egyén?

Megfelel rá a törvény. Ugyanis a kereskedelmi törvény 3. §-a szerint «kereskedőnek tekintendő, ki saját nevében

kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik». A törvény *nem* tartotta szükségesnek hozzátenni az ilyen kitételt «és a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezettetett».

A már fent nevezett kereskedők évekig saját nevökben kereskedelmi ügyletekkel *tényleg* iparszerüen foglalkoztak és «lege non distinguente» nec tribunalium est distinguere.

Továbbá a 10. §. szerint «a czég azon *név*, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja s melyet aláirásául használ». E definitióban *nem* foglaltatik az, hogy *csak bejegyzett* név lehetne czégnek tekintendő. Most kérdem, létezik-e üzletember, a ki *névtelenül* folytatná üzletét? a ki *névtelenül* szerezne jogokat vagy névtelenül vállalna kötelezettségeket? a ki a levelezéseit saját neve vagy álnév aláirásával el *ne* látná? Avagy talán a törvény a be nem jegyzett üzletemberek jogügyleteit érvényeseknek el *nem* ismeri?

Ha mind ennek ellenkezője igaz, akkor el kell ismerni azt is, hogy a «kereskedő» meg a «czég» jogi fogalmainak a bejegyeztetés *nem* képezi a kriteriumát. A bejegyzés hiánya tehát — hasonlattal élve — nem *bontó* akadály, de *alig tiltó* is, hanem csak a törvényben megszabott hátrányokkal sujtatik. Ámde ez korántsem teljes capitis deminutio, mely a jogalanyiságtól megfosztaná.

Megerősiti ezt a kereskedelmi törvény 31. §-a is, mely a «*bejegyzett* kereskedők» könyveit előnyben részesiti E törvényszakasz különbséget tesz *bejegyzett* és be *nem* jegyzett kereskedők között *az által*, hogy mig *más* szakaszokban a «kereskedő» egyszerü kitételével beéri, itt a «bejegyzett» jelzőt alkalmazza. Ide sorozandó a 16. §. is, mely a czégbejegyzést «*minden* kereskedő» kötelezettség vé teszi. «*Minden* kereskedő» alatt e helyütt *épen a be nem* jegyzett kereskedők értendők.

Mindez a 4. §. szerint a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandó. A 64. §. szerint pedig közkereseti társaság *ipso facto* keletkezik, mihelyt két vagy több személy kereskedelmi üzletet közös czég alatt korlátlan és egyetemleges kötelezettséget folytat.

Végre legcsattanósabban cáfolja meg a föntjelzett törvényszéki álláspontot a kereskedelmi törvény 15. §-a, mely ugyanazon egy mondatban *czég* és *üzlet* között világos különbséget téve, az «eredeti czég» használatát akkor is megengedi, ha a fenálló kereskedelmi *üzletbe* uj tag belép vagy egy másik régi tag abból kilép.

Az eset további fejtegetésétől tartózkodom, még csak azt jegyzem meg, hogy az iparhatóságnak kötelességévé kellene tenni (könnyen is teljesithetné), hogy az iparengedély kiadásánál egyidejüleg erről *ne csak* a törvényszéket értesitse, hanem *első sorban magát folyamodó felet* ennek czégjegyzési kötelességére és az ezzel kapcsolatos teendőkre figyelmeztesse.

Dr. RÓNAI JÁNOS,
győri közjegyzői helyettes.

Ismét a Btk. módositásáról.[1]

Dr. Balogh Jenő ur azon állitásomat sem fogadja el, miszerint a kontinens törvényhozásaiban a szabadságvesztésbüntetés tartamának tetemes leszállitására irányul a törekvés. Lényegileg ugyanazon ellenvetést hozta fel ellenem dr. Baumgarten Izidor ur is a Jogászegyletben tartott legutóbbi előadása folyamán.

Alapitottam ezen állitásomat az európai államok törvényhozási munkálataiban tett következő észleleteimre:

Francziaországban 1885-ben kimondatott, hogy a kik büntetésük *felét* kiállották, feltételesen szabad lábra helyezhetők. A visszaesőkre nézve ugyan kiszabhatja a biróság bizonyos esetekben a gyarmatokba való szállitást is; de másrészt megadatott a miniszternek a jog, hogy a visszaesőket büntetésük *két harmadának* kiállása után feltételesen szabadlábra helyezhesse s a miniszter a gyarmatba küldésre itélten ezen büntetést sem köteles végrehajtani, ha az bizonyos ideig deliktumot el nem követ. Francziaországban tehát még a visszaesőkre nézve is a jogállapot az, hogy az államhatalom a visszaesővel bánhatik a körülményekhez képest szigoruan vagy nagyon enyhén. — Megjegyzendő, hogy az állam az 1885-iki törvény szerint a feltételesen szabadlábra helyezett egyént valamely jótékony patronage-egylethez utalja és az egyletnek a felügyeletért és gondozásért naponként 50 centime-t fizet rendszerint mindaddig, mig az illető egyén büntetési ideje le nem jár.

Belgiumban kimondatott 1888-ban, hogy a kik büntetésük *egy harmadát* kiállották, feltételesen szabadlábra helyezendők; a visszaesők *két harmad* kiállása után.

Mult évben kimondatott Olaszországban, hogy a kik büntetésük *felét* kiállották, közvetitő intézetbe vagy magánmunkára adhatók; a negyedik negyedre pedig feltételesen elbocsáthatók.

Ugyancsak 1889-ben kimondatott az osztrák büntető törvénykönyvi javaslatban, hogy a kik büntetésük *két harmadát* kiállották, feltételesen szabadlábra helyeztethetnek.

Mindezekben a szabadságvesztésbüntetés *tényleges* tartamának erős röviditése jelentkezik. Nem az ugyanis a főkérdés, hogy mennyit állapit meg a biróság az itéletben, (melynek egy része rendszerint azon feltételhez van kötve, hogy az elitélt *ezután is* inkorrekt magaviseletet tanusit), hanem az, hogy mennyi büntetést áll ki tényleg az elitélt; ez pedig ma jóval kevesebb mint előbb volt, és ismét kevesebb lesz, mihelyt a munkában levő franczia és egyéb kodexek is elkészülnek.

Ha hozzáveszem azon még radikálisabb intézkedést, hogy rendszeresitették a feltételes itéleteket Angliában, Belgiumban, bizonyos eltéréssel Olaszországban, s hogy ezen intézmény törvényhozási munka alatt van Ausztriában és Francziaországban: ugy hiszem, teljesen elegendő adatot szolgáltattam azon állitásom igazolására, hogy a szabadságvesztésbüntetés ugy a tartam, mint az általa eddig gyakorolt egyeduralom tekintetében máris lényegesen megszorittatott.

Németországban maga a törvényhozás ugyan még nem foglalkozik a kérdéssel, de az irodalom terén ugyanazon nézetek az uralkodók, mint a többi kulturállamokban.

Először is felemlithetem, hogy *Liszt* a nemzetközi büntetőjogi egyesület programmjának szellemében törvénykönyvi tervezetet készitett s az egyszerü és minősitett lopást és a sikkasztást összevonva, a következő büntetési tételt állitja fel:

> «Wer eine fremde bewegliche Sache sich (rechtswidrig) aneignet, wird mit Gefängniss von sechs Wochen bis zu zwei Jahren bestraft.»

(Ezen javaslat azt mutatja, hogy a röviditési törekvésekben a reformerek egynémelyike nagyon is messzire megy. Liszt javaslata igenis már tulzónak volna mondható. Holott hogy miben állanak az én tulzásaim és melyek azok az általam ajánlott «téves, helytelen és veszélyes eszközök,» egy szóval sem jelezte dr. Balogh Jenő ur közelebbről; s ugyancsak Baumgarten Izidor ur is óvatosan kerülte e tekintetben a részletezést.)

Krohne a berlin-moabiti fegyház igazgatója, ki épen nem áll azon hirben, hogy a sentimentalismus vezérli őt szakbeli kérdések tárgyalásánál, ezeket irja börtönügyi tankönyvében (Lehrbuch der Gefängniskunde. 1889.):

> «Für den in geordneten Verhältnissen Lebenden, für den zum erstenmal mit dem Strafgesetz in Konflikt Gerathenen ist auch die kürzeste Freiheitsstrafe, mag sie Gefängnis oder Haft heissen, eine schwere wirtschaftliche und gesellschaftliche Schädigung, die ihm fast zeitlebens anhaftet. Eine richtige Strafökonomie sollte mit der Verhängung dieser gerade für den Unbescholtenen besonders *harten* Strafe, welche ihn rücksichtlos in

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 8. és 9. számban.

die Gemeinschaft der schweren und gewohnheitsmässigen Rechtsverletzer weist, welche ihn durch sein ganzes Leben, beim Eintritt ins Militär, beim Verhör vor Gericht unerbittlich verfolgt, *vorsichtiger* sein, als es unser Strafgesetzbuch ist, und dieselbe, wenn irgend möglich, durch andere Strafen ersetzen. Man hätte *dem Verweise*, welcher die sittliche Missbilligung, *der Geldstrafe*, welche den staatlichen Zwang zur Entschädigung zum Ausdruck bringt, gerade bei Personen, welche zum erstenmal vor den Strafrichter kommen, eine viel weitere Ausdehnung geben sollen . . . . . Der erste Grundsatz einer weisen Strafrechtspflege sollte sein, die Leute lieber möglichst lange vom Gefängnis *fern zu halten*, als sie für die allertrivialsten Rechtsverletzungen hineinzubringen».

Ha Krohne más helyen a felett panaszkodik, hogy a kiszabott büntetések nem elég szigoruak, ez abban leli magyarázatát, hogy a német biróságok, mint ezt e lapokban is volt alkalmam többször feltüntetni, a lopás büntetésének kiszabásánál a visszaesést ugyszólván nem veszik figyelembe. Nálunk e felett nem panaszkodhatni. Ha a bíróság a visszaesés tudomására jön, erősen érezteti a vádlottal.

Az orthodox büntetőjogi iskolához tartozó *Merkel* legujabban megjelent tankönyvében ezt olvasom (Lehrbuch des deutschen Strafrechts. 1889.):

Am wenigsten befriedigend sind bisher die Ergebnisse der kurzzeitigen Freiheitsstrafen geblieben. In zweifacher Richtung sind hier Reformen anzustreben. Erstlich werde ihre Anwendug zu Gunsten anderer Strafen zu *beschränken sein.* Hiebei käme eine umfassende und rationellere Anwendnng *der Geldstrafen* in Betracht. Daneben wohl die Verurtheilung zu *Gemeinde- und Forstarbeiten, die Verstrickung, der Ausschluss von bestimmten Orten, die Friedensbürgschaft*, u. a.

S vajon a nemzetközi büntetőjogi egyesület, mely egylet törekvéseinek magyarországi interperatora van hivatva lenni dr. Baumgarten Izidor ur, nem tesz-e különböztetést az alkalmi és az u. n. szokásos büntettesek közt? Vajon nem-e az az egyik főczélja ezen egyesületnek, hogy az alkalmi büntettesekre nézve, kik t. i. először követnek el büncselekményt, messzemenő enyhitéseket létesitsen? Vajon a pénzbüntetés alkalmazásának ezen egyesület által ajánlott kiterjesztése nem-e a szabadságvesztés-büntetés területének rovására történik? S vajon a házi fogság, a megintés, a kiutasitás, mely büntetésnemeknek ott szintén igen sok hive van, nem enyhités a jelenlegi állapothoz képest? Azt hiszem, ezek nem szorulnak további bizonyitásra.

Minthogy pedig dr. Baumgarten Izidor ur felveti a kérdést, hogyan egyeztethetem össze az én merev röviditési tendentiáimat a nemzetközi büntetőjogi egyesületben egy-két oldalról, s Liszt javaslatában is, kifejezésre jutott azon nézettel, hogy a fogházbüntetés minimuma emeltessék, erre válaszul szolgáljon a következő:

Szerintem az igen rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések kiszabása, mivel azok a kontagium terjesztése által többet árthatnak, mint a mennyi repressiv erejök van, lehetőleg szük térre szoritandó s helyökbe a pénzbüntetés vagy az elzárás nélküli munkáltatás vagy a házi fogság vagy a feltételes itélet, stb. alkalmazása lépne; fogház vagy elzárás ily esetben csak ott szabatnék ki, a hol az mással épen nem pótolható. Ezen igy elzárt egyének azonban lehetőleg különkülön vagy legalább megfelelő csoportokban lennének tartandók, nehogy egymásra rontó hatást gyakoroljanak. Én tehát a minimumot nem emelném, de iparkodnám ezen büntetések káros hatásait a ritkitás által paralysálni.

Zárom soraimat.

T. ellenfeleim leginkább azzal érveltek, hogy ellentétbe jöttem a jelenleg egész Európában uralkodó iránynyal. Bár nem ezt tartom a kérdés forduló pontjának, tüzetesen kimutattam, hogy azon szigoritást, a melyet ők általánosnak tartanak, a nyugoti államokban csak a többszörös visszaesőkkel szemben követik némileg, s hogy az alkalmi büntettesekre nézve épen ellenkezőjét teszik annak, a mit t. ellenfeleim vitatnak. Ha tehát álláspontjukat valóban összhangban akarják tartani a nyugat-európai törekvésekkel, kénytelenek lesznek feladni azt a bizonyos rigorismust, — melyet hogy nem követnek, hasztalan állitják, a mig annyira irtóznak a legcsekélyebb substratummal biró vagyoni «*büntettek*»-nél is a két évi fegy ház-illetőleg hat havi börtön-minimum leszállitásától.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Különfélék.

— **A fegyelmi tárgyalás,** mely a napokban egyik budapesti aljárásbiró ellen a kir. tábla előtt lejátszódott, nem egy irányban szomoru világot vet igazságügyi viszonyainkra. E tárgyalásnak nem az képezte legsötétebb pontját, hogy akadt egy aljárásbiró, a ki — mint egy napilap magát kifejezte — «sorra pumpolja» az ügyvédeket, mert elvégre minden osztálynak van salakja, de igenis felette szomoru jelenségnek tartjuk azt, hogy a vádlott aljárásbiró ezen manipulatióit az ügyvédek támogatásával és felebbvalója elnézésével gyakorolhatta. Évek során közbeszéd tárgyát képezte az aljárásbiró urnak keresetforrása s mégis csak most akadtak ügyvédek, a kik feljelentették. S elég különös, hogy még most is nem azon ügyvédeket itéli el a közvélemény, a kik kölcsönadtak, hanem azokat, a kik feljelentették, s a kiket most a «denuncziáns» nem épen hizelgő kifejezésével tisztelnek meg.

— **A budapesti ügyvédi kamara** a felebbvitelről a sommás eljárásban szóló törvényjavaslat tárgyában e hó 2-án közgyülést tartott. Miután a vélemény elkészitésére kiküldött bizottság által belterjesztett munkálat az idő rövidsége miatt nem nyomatott ki és nem küldetett szét: ennélfogva a közgyülés e hó 30-dikára halasztatott el.

A bizottság két véleményt terjesztett be. A bizottság többsége csekély változtatásokkal elfogadta *Nagy Dezső* dolgozatát. A bizottság véleményének főpontjai a következők. Örömének ad kifejezést, hogy az igazságügyminiszter a közvetlenség és szóbeliség elveire alapitott polgári eljárás mielőbbi életbeléptetését elhatározta, de nem helyesli, hogy a reform első sorban csak a sommás eljárásra terjed ki. Ez a gyakorlati alkalmazásban sok visszásságra fog vezetni és azért czélszerübb volna, hogy a szóbeliség és közvetlenség már ezuttal a rendes perekben is, tehát az eljárás egész vonalán behozassék. Ezt egy szakaszszal meg lehetne tenni, és a kivitelt semmi sem akadályozza. A mennyiben azonban az igazságügyminiszter ragaszkodnék ahhoz, hogy a reform egyelőre csak a sommás eljárásra szoritkozzék, ezt is jobbnak találja a mai állapot fentartásánál. Kifogásolja a tervezet szerkezetét, mert az a felebbezési eljárásból indul ki, holott a felebbvitel az elsőbirósági eljárásból kiindulva szabályozandó; ennélfogva az elsőbirósági eljárást szintén külön egészében rendezni kell. Helyesli a járásbiróságok hatáskörének kiterjesztését, szükségesnek tartja azonban, hogy az értékhatár megállapitása végett határozott értékmérő állittassék fel. Az eljárást a kereskedelmi ügyekre is kiterjesztendőnek véli. Nem helyesli, hogy a végrehajtási ügyekben a járásbiróságok végzései elleni felfolyamodások a kir. törvényszékekhez utasittassanak és megnyugtatóbbnak tartja ezeket a kir. tábláknál hagyni. Kivánatosnak tartja, hogy a kir. törvényszékek itéletei ellen minden ügyben felülvizsgálati kérelemnek legyen helye a kir. Curiához és a 200 frtnyi értékkorlát elejtessék. Helyesli az előzetes végrehajtásnak a tervezet 14. §-ában foglalt kiterjesztését, de nem találja indokoltnak a ma érvényben levő és a tervezetbe átvett amaz intézkedést, hogy azon itéletek, melyeknél a marasztalás összege 100 frtot meg nem halad, előzetesen végrehajthatók legyenek. Helyesli a bizonyitékok szabad mérlegelésének meghonositását, de azt szélesebb alapokra kivánná helyezni, mint a javaslat teszi. Végül kifogásolja a javaslat nyelvezetét.

E véleménynyel szemben a bizottság három tagja kisebbségi különvéleményt terjesztett be. Ez helyesli, hogy ama nehézségek folytán, melyek a szóbeliségnek gyors behozatalát a perrendtartás egész vonalán akadályozzák, a reform a sommás ügyeknél veszi kezdetét. Ez akadályok különösen: a birósági szervezet átalakitásának szüksége és a szóbeliségen

alapuló eljárás ismeretének hiánya nálunk. Bizik azonban az igazságügyminiszter azon igéretében, hogy e részleges reform a végleges egész perrendtartás elkészitését nem fogja elodázni. Szükségesnek tartja, hogy e javaslat még a kir. táblák decentralisatiója előtt menjen végbe. A javaslat külső szerkezetét átalakitandónak véli annyiban, hogy az elsőbirósági eljárásra kiterjeszkedő intézkedések a javaslat elején külön fejezetben csoportositassanak, a nélkül azonban, hogy a reform kerete kibővittessék. Cáfolja azon kifogásokat, melyek az uj eljárás költséges voltából indulnak ki és nem helyeselné, ha e miatt akár a felebbezési jog korlátoztatnék, akár a felebbezési előkészitő iratok és az ügyvédi kényszer megnyirbáltatnék. Mindez a felebbezési eljárást roszabbá tenné. Azon aggály ellenében, hogy a felebbezési biráskodást nem lehet megnyugvással a kir. törvényszékekre ruházni, kifejti, hogy ez kikerülhetlen, mert a kir táblákat a felebbezési biráskodással sommás ügyekben megterhelni nem lehet. A javaslat ellen a gyakorlati alkalmazás szempontjából emelt aggályokat alaptalanoknak, és a javaslat mielőbbi keresztülvitelét s életbeléptetését üdvösnek tartja. A miniszter ama kérdésére, hogy igényelne-e a sommás perekben való első birói eljárás a tervezet 149. és 151. §-aiban foglaltakon kivül más irányban kiegészitést vagy módositást? a kisebbségi vélemény kiemeli, hogy a részleges reform álláspontjáról mellőzendőnek tartja e tervezetben amaz eljárási és anyagi perjogi szabályoknak felvételét, melyek vagy a mai eljárást lényegében nem javitanák, vagy melyeknek szüksége és általában elfogadhatósága vitára adhatna alkalmat. Az ily rendelkezések felvétele ellenkeznék e javaslat czéljával és akadályozná gyors kivitelét és azért helyesli a javaslat álláspontját, mely a szóbeliség s közvetlenség elvével és az uj jogorvoslati rendszerrel szorosan össze nem függő perjogi szabályokat érintetlenül hagyja. Mindazonáltal a javaslat keretének kibővitése nélkül felvehető volna abba a békéltetés, mint a pert megelőző eljárás, megváltoztatható volna az 1868. évi LIV. tcz. 112. §-a, kiterjeszthető volna a bizonyitékok szabad mérlegelésének elve az 1868. évi LIV. tcz. 193. §-ára és behozható volna a fél esküje helyett a félnek tanukénti hihallgatása. Ennyiben, de legfölebb ennyiben volna még kiegészithető a tervezet. Az igazságügyminiszter leiratában foglalt specialis kérdésekre adandó válaszok tekintetében a kisebbség elfogadja a bizottság véleményét, annak befejező részét azonban mellőzni kivánja. A közgyülés elhatározta, hogy mindkét vélemény kinyomassék és szétküldessék.

— **A kir. táblák szervezése** tárgyában egybehivott miniszteri szakbizottság márczius 5-én tartotta első ülését, 7-én folytatja s egy pár ülésben befejezi a tanácskozást. Feladatát csak a fő elvi kiindulási pontok megállapitása s a szervezeti határok kijelölése képezi. A miniszter különösen magának tartotta fen ugy a *táblák számának*, — mi lehet 9, lehet 11 is — mint *azok székhelyeinek* meghatározását. A táblák hatásköre ugyanaz leend, a melyet jelenlegi törvényeink állitottak fel. Mindenik tábla elnökből, tanácselnökökből, birákból megfelelő számban, melyet később fog a miniszter meghatározni; segédszemélyzetből és számvevőségből álland. *Főügyész* és ügyészi helyettes leend mindeniknél. Különben a mint contempláltatott, két *fizetési fokozat* fog behozatni, egy kivételes Budapestre és a másik a vidékre, melynek összes tábláinál a birák egyenlő fizetésben részesülendnek; továbbá, hogy a birói szám a jelenlegit meg nem haladhatja. A táblák kikerekitésére, a törvényszékek beosztására az előmunkálatok már megkezdettek. A szervezési javaslat hihetőleg még márciusban be fog terjesztetni.

Nemzetközi szemle.

— **Felmentés gyilkossági kisérlet esetében.** Bécsben egy tizenöt éves leányt csábitott el atyjának barátja, ki külön lakást is fogadott a leány számára. M. é. november 13-án a leány tizenkilenczéves testvére, egy bérkocsis, eltávozott atyja lakásáról és megelőzőleg ennek forgó pisztolyát megtöltötte és ezt magához vette; egyszersmind atyja számára levelet hagyott hátra, melyben ezt arról értesiti, hogy nővérét, *azért, mert ez szégyent hoz a családra*, meg akarja gyilkolni. Ezután nővéréhez ment, ki épen egy barátnőjével ebédnél ült. Midőn nővére szobájába lépett, azt kérdezte ettől, vajon meg akar-e könyörülni atyján és akarja-e életmódját megváltozni; a leány vállat vont és közömbösen azt azt felelte, hogy atyja sem könyörül meg rajta. Ekkor a fiatal ember kivette a pisztolyt a zsebéből és nővére felé irányozta azt. E pillanatban lélekszakadva berohan a szobába az atya, ki fia levelét elolvasta és sietve megérkezett a cselekményt meggátolandó. Fiának kezét lefelé nyomta, midőn az már elsütötte volt pisztolyát, vagy a midőn azt épen tenni akarta. A lövés eldördült és a golyó az asztalba furódott. A fiatal ember bevallotta, hogy szándékában állott nővérét meggyilkolni. Minap a bécsi esküdtszék előtt tárgyalták ezen bünügyet. A védő azt érvényesitette, hogy vádlott gyermekkorában egyszer a lépcsőről és ezenkivül még többször a lóról leesett, és hogy azóta igen izgékony természetü. Egy tanu azt vallotta, hogy egy alkalommal épen akkor találkozott vádlottal az utczán, midőn ennek nővére «barátjával» egy vendéglőbe belépett volt. Erre vádlott megkérdezte tanutól, vajon ez magánál hordja-e forgópisztolyát, mert a canaillet le akarja lőnni, ne hogy az atya kénytelen legyen továbbra is mérgelődni. Vádlott ekkor megjegyezte: «Mielőtt atyánk a kriminalisba jő, inkább én megyek be abba!» A védő azon álláspontra helyezkedett, hogy vádlott öntudatlansági állapotban cselekedett, melybe nővérének életmódja feletti elkeseredése és sajnálatérzete atyja iránt juttatták. A jury *felmentette* vádlottat (3 szavazat vétkes) 9 nem vétkes, mely verdiktet a hallgatóság élénk tetszéssel fogadott.

— **A porosz bünügyi statisztikából** közöltünk a 7. számban egy német szaklap nyomán adatokat, melyek mutatták, hogy a berlini másodbiróság területén rohamosan fogy a letartóztatottak száma. Azóta megszereztük Poroszországra vonatkozólag valamennyi adatokat és ezekből látjuk, hogy körülbelül ugyanaz az arány mutatkozik az egész országban. A porosz igazságügyminiszterium hivatalos közlönyében *(Justiz-Ministerialblatt für die Preussische Gesetzgebung und Rechtspflege)* Starke miniszteri tanácsos, ki tudvalevőleg a bünügyi statisztikáról alapvető munkát irt, a következő magyarázatát adja ezen jelenségnek:

Bereits bei den im Jahre 1886 gegebenen Erläuterungen zu den damals veröffentlichten Resultaten der Jahrestabellen der Justizverwaltung konnte der Verfasser darauf hinweisen, dass bis zum Jahre 1881/82 die Belegung der Gefängnisse ständig zugenommen hatte, die Zahl der zu Gefängnisstrafen verurtheilten Personen also gewachsen war; dass aber nach Ablauf des Jahres 1881/82 eine Periode der Abnahme gefolgt sei. Es wurde schon damals darauf hingewiesen, dass der Zeitpunkt, in welchem dieser Wechsel sich vollzog, mit dem seit 1881/82 eingetretenen Umschwung in den Nahrungsverhältnissen des Volkes zusammenfalle, denn notorisch ist auf eine bis 1881/82 heranreichende Reihe von Nothjahren, in denen sich gleichzeitig Nachwirkungen der vorangegangenen wirthschaftlichen Krisis auf das Empfindlichste in einer Stockung aller gewerblichen Arbeiten geltend machten, eine andere Reihe von Jahren mit besseren, zum Theil sogar sehr reichlichen Erndten gefolgt, in denen die gewerbliche Thätigkeit sich wieder erholte und glänzend entfaltete. Auch in den letzten drei Jahren 1886/87, 1887/88 und 1888/89 hat eine Fortdauer dieser besseren, für den Nahrungsstand des Volkes günstigen Verhältnisse stattgefunden, und auf den Stand der Gefängnissbelegung sich nicht minder günstig, als in den vorangegangenen Jahren, geäussert. Auch bei den Zuchthausgefangenen ist vom Jahre 1880/81 bis zum Jahre 1882/83 eine Zunahme, demnächst aber bis zum Jahre 1887/88 eine ununterbrochene Abnahme eingetreten.

— **A neufschatteli büntetőtörvénykönyv javaslata** jelent meg legujabban. A halálbüntetést nem ismeri; a büntetésnemek a következők: 1. La réclusion, 2. l'emprisonnement, 3. l'internement dans une maison de travail et de correction, 4. la prison civile, 5. l'amende, 6. la privation des droit civiques, 7. la privation des droits de la puissance paternelle, 8. la destitution ou la suspension d'une fonction on d'un office public; 9. l'interdiction d'une profession, d'une industrie on d'un négoce déterminé, 10. la confiscation d'objets déterminés, 11. la surveillance administrative, 12. exclusion des établissements publics, 13. la publication du jugement, 14. la réprimende en séance publique du tribunal.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 11. sz. Budapest, 1890. márczius 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A biró büntetésenyhitési joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az ügyviteli szabályok módositásához. CSIZSINSZKY AGOST nyitrai kir. alügyésztől. — Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889. évben. Dr. SZOKOLAY ISTVAN-tól. — A felsőbb bíróságok kiadványainak aláirásáról. *x.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság. (Dr. Baumgarten Izidor jogászegyleti előadásából.) — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A biró büntetésenyhitési joga.[1]

Még egy érve van a törvényjavaslat indokolásának a minimumkizárás elve ellen és ez az, hogy, — mint a javaslat szerkesztője a képviselőházban kijelentette —, «az egész világon nincs egyetlen egy számbavehető jogtudós és nincs egyetlen egy törvényhozás, mely a minimum eltörlése mellett szólana». Ugyanezen érvet az akkori igazságügyminiszter, mint a minimumok fixirozása melletti «legmeggyőzőbb» érvet emlitette fel a főrendiházban tartott beszédében.

Eszünkbe se jut egy ilyenfajta érvnek sulyát, midőn gyakorlati törvényhozás kérdéseiről van szó, tagadásba venni. Jelen esetben azonban az indokolásnak ezen tény constatálásával együtt azt is figyelembe kellett volna vennie, hogy bár az enyhitési jog korlátlansága sehol elfogadva nincs, de egyszersmind általában nyilvánul a törekvés a felé közeledni. A büntetőjog fejlődésének már hosszabb idő óta egyik főiránya volt az, hogy a biró enyhitési joga mindinkább kiterjesztessék. Ez a fejlődés az európai törvényhozásokban épen ugy észrevehető volt, mint az, hogy e jog korlátlansága még sehol nem birt keresztülhatolni, sőt mi több, e fejlődésnek egyik jelensége megvan magában a magyar büntetőtörvénykönyvben is, melynek 92. § a a birói enyhitési jogot az előbbi törvényhozásokhoz képest lényegesen tágitotta.

A mi törvényünk megalkotása óta pedig ez a haladás még tovább folyt. Ma már az uj olasz büntetőtörvénykönyv fekszik előttünk, mely a minimumkizárás elvéhez, — legalább részben, — ismét lényegesen közelebb áll, mint a mi törvényünk, és az uj hollandi büntetőtörvénykönyv, mely ezen elvet feltétlenül és általánosságban elfogadta.[2] A mi törvényünk életbe lépte óta kezdett tért hóditani a feltételes elitélés, a pénzbüntetésnek közmunkával való helyettesitése, a birói megintés, — megannyi eszme, melyek a birói enyhitési jog kiterjesztését is magukban foglalják. És támadt egyszersmind azóta egy uj büntetőjogi iskola, az anthropologiai büntetőjog iskolája, mely nem csak a «számbavehetőségre», hanem ennél sokkal többre tart igényt, és melynek czéljai közt az, a mit a törvényünkbe beiktatandó korlátlan büntetésenyhitési jog elérne, még csak nem is a legradikalisabbak közé tartozik. Ma tehát már egészen elvesztette sulyát azon érv, melyet a volt igazságügyi miniszter a minimumkizárás elleni érvek «legmeggyőzőbbikének» állitott, hogy t. i. nincs törvényhozás vagy számbavehető jogtudós, ki a minimumok mellőzésének elve mellett volna.

Nem akarjuk azt állitani, hogy a mi törvényünk szerkesztése óta keletkezett büntetőjogi irányok csupán a büntetések enyhitését tüzték volna ki czélukul. De a birói enyhitési jog kiterjesztése nem is függ össze a büntetések átlagos enyheségével vagy sulyosságával. Azon ujabb büntetőjogi irány, melyre nézetünk támogatásául hivatkoztunk, egyszerre és egymással párhuzamosan hozza felszinre némely büntetések sulyosbitásának és más büntetések enyhitésének eszméjét. Az ujabb büntetőjogi irányok jellemző vonása véleményünk szerint nem az, hogy a réginél enyhébb vagy sulyosabb büntetéseket akar kiszabni, hanem az, hogy a büncselekményt nem abból a *formalistikus* szempontból tekintik, mint a régibb tanok. A régibb tanok a törvényekben előforduló formalis meghatározások fenforgását, — a mit a mi törvényünk indokolása a büncselekvény «objectiv ismérvének» nevez, — tekintették a büncselekvény lényeges elemeinek, a melyek fenforgása esetén csak mintegy concessióként és lépésről-lépésre adták meg a birónak az enyhitési jogot. Az ujabb irányok evvel szemben abból indulnak ki, hogy a büncselekvények formalisticus meghatározásai mind oly cselekvényeket magukban foglalnak, melyek a mainál sulyosabb, mind olyanokat, melyek a mainál enyhébb büntetést érdemelnek, és a büntetések kiszabásánál nem az «objectiv ismérvek» fenforgását, hanem a tettes kisebb-nagyobb bünösségét tekintik első sorban mérvadóknak. A biró korlátlan enyhitési joga tehát nem oly büntetőjogi irány következménye, mely a mai büntetéseknél *minden esetben* enyhébbeket akar kiszabni, hanem oly irányé, mely *más esetekben* akar sulyosabb, és *más esetekben* enyhébb büntetéseket kiszabni, mint a mai büntetőtörvények.

A fentebbiekben *a priori* tekintettük a minimumkizárás kérdését és ez uton jutottunk azon eredményre, hogy ezen elvnek törvényünkbe való beiktatása szükséges. Fejtegetésünk további folyamán ezen elvnek *a posteriori* való bebizonyitását kiséreljük meg, azaz megkiséreljük kimutatni, hogy ezen elv nem követése a törvényben következetlenségre és a gyakorlatban visszásságokra vezetett.

Konstatáljuk e végre mindenekelőtt azt, hogy a törvény a birói enyhitési jogot korlátlanná teszi az enyhe és középsulyosságu büncselekvények eseteiben, de a legsulyosabb büncselekvények eseteiben[1] azt lényegesen korlátolja. És itt

[1] Az előbbi közl. l. a 8. számban.

[2] Az uj olasz büntetőtörvény az enyhitési jog tekintetében a mi törvényünktől alakilag egészen eltérő álláspontón áll, mi a kettő közti összehasonlitást megnehezíti. Az olasz törvény ugyan az által, hogy enyhitő körülmények esetén a rendes büntetést csak egy hatoddal engedi csökkenteni, a mienknél szigorubbnak látszik, de másrészről enyhébb a mienknél az által, hogy igen sok minősitő körülményt vesz fel intézkedései közé, melyek fenforgása esetén a rendes büntetés lényegesen kisebbedik. Ilyenek: a félbeszámithatóság, a jogos felindulás, az önbiráskodásnak a törvénybe való felvétele, vagyon elleni büncselekvényeknél a kár önkénytes megtéritése stb. stb. Ezek következtében azt mondhatjuk, hogy az olasz törvény ott, hol a mi törvényünk 92. §-a szerint az enyhitési jog korlátlannak tekinthető, a mienknél szigorubb, ellenben ott, hol a mi törvényünkben az enyhitési jog csak félévi börtön, illetve 10—15 évi fegyház kiszabhatásáig terjed, a mienknél lényegesen enyhébb. Az 1881. évi uj hollandi büntetőtörvény pedig minden, még a legsulyosabb büncselekvényeknél is, a büntetésnek csak felső határát szabja meg, alsó határát nem.

[1] Legsulyosabb büncselekvények alatt itt nem pontosan a leghosszabb tartamu büntetések értendők, mert az öt évi börtön és a bármely tartamu államfogház a korlátlanul enyhithető büntetések közé tartoznak,

konstatálhatjuk mindjárt azt is, hogy a cselekvényeknek e szempontból való ketté osztása már magában véve is következetlenség.

A büncselekvény sulyosabb vagy kevésbé sulyos volta semmi szükségképi összefüggésben nem áll avval, hogy a minimum annak tekintetében kizárassék-e vagy nem. A büncselekvény sulyossága azon alapul, hogy az illető törvényes meghatározás oly ismérveket tartalmaz, melyek a legtöbb büntetendő elem fenforgására utalnak. A minimumkizárás szükségessége pedig a mi véleményünk szerint azon alapul, hogy a törvény a büncselekvények konstruktiójánál a birónak *nem* a valóban büntetendő elemeket, hanem azoknak rendszerinti ismérveit adja utasitásul. Ezen két körülmény pedig egymást ki nem zárván, mindkettő együttes fenforgása is képzelhető. Ennélfogva a törvénynek azon álláspontja, hogy a büncselekvény legsulyosabb volta *eo ipso* oly körülmény, mely a minimumkizárás elvének alkalmazását feleslegessé teszi, már önmagában véve is következetlenség.

Nem kevésbé következetlen a törvény álláspontja, ha a birói enyhitési jogot nem a mi elvünkből, hanem azon elvből vezetjük le, a melyikből a javaslat, hogy t. i. «nincs törvényhozó, ki az individualis körülményeknek megfelelő büntetéseket megállapitani tudná». E tétel tartalma már maga is arra utal, hogy érvénye általános és igy a legsulyosabb büncselekvényekre is kiterjedő. Ennélfogva a törvénynek ezen alapon kiindulva, a legsulyosabb büncselekvényeknél épen ugy meg kellett volna adni az enyhitési jogot, mint a többinél.

Ezek előrebocsátása után vizsgáljuk meg a törvény specialis intézkedéseit a birói büntetésenyhitési jog szempontjából. E vizsgálatnál leghelyesebbnek tartjuk a törvény egyes intézkedéseit nem annyira elvi szempontból birálni, mint inkább egymással összehasonlitani. Nem akarjuk a törvény intézkedéseit oly büntetőjogi elvek alapul vételével birálni, melyeket a törvény követni nem szándékozott, mert természetes, hogy ily elvekből kiindulva a törvény intézkedéseit helyeseknek találni nem fogjuk. Bizonyitásunk arra fog irányulni, hogy a törvény intézkedései nemcsak valamely idegen büntetőjogi iskola elveivel, hanem *egymással* sem egyeztethetők össze és egymással szemben is visszásak. Ugyanezen vizsgálat egyszersmind annak bizonyitékául is fog szolgálni, hogy e visszásságokat épen a büntetésenyhitési jog korlátolása okozza, és hogy igy törvényünk egyéb alapelvei a büntetésenyhitési jog korlátlanságát teszik szükségessé.

A törvény igen gyakran *csak* a miatt sorol valamely büncselekvényt a legsulyosabbak, tehát azok közé, melyeknél a büntetésenyhitési jog lényegesen korlátolva van, mert az okozott kár bizonyos összeget felülhalad. Azaz igen sok oly büncselekvény van a törvényben minősitve, mely, ha a kár bizonyos összeget meg nem halad, fogházzal vagy börtönnel, ha pedig a kár azon összeget meghaladja, fegyházzal büntettetik. Igy a hamis pénz csalárd használatát (323. §.) csak akkor bünteti a törvény fegyházzal, ha a kiadott hamis pénz 500 frtnál nagyobb értéket képvisel, a csalást (383. §.) csak akkor, ha az okozott kár a 2000 frtot, a magánokirathamisitást (403. §.) csak akkor, ha az a 2000 frtot, és a hivatali sikkasztást (462. §.) csak akkor, ha az az 1000 frtot meghaladja. Helyezkedjünk most már egészen a törvény álláspontjára abban, hogy az okozott kár foka oly eleme a büncselekvénynek, mely a büntetés lényeges felemelését indokolja. Fogadjuk el továbbá a törvényben nyilvánuló azon elvet is, hogy a kárt ilyen esetben valamiféle összeg szerint fixirozni kellvén, a törvény helyesen járt el, mikor épen a fenti összegeket tekintette határokként. De kérdezzük most már, hogy *mi köze az ily módon meghatározott kár-összegnek ahoz, hogy a birónak a büncselekvény rendkivül enyhe eseteiben milyen enyhitési jog adassék?* Törvényünk szerint ugy áll a dolog, hogy a fenti összegeket meg nem haladó kár esetében a rendes büntetés néhány évi börtön, *a legenyhébb pedig egy napi szabadságvesztés*, mig, ha a kár ezeknél csak egy forinttal nagyobb, akkor a rendes büntetés néhány évi fegyház, *a legenyhébb pedig félévi börtön.* Azaz, törvényünk azon álláspontón áll, hogy lehetnek esetek, a melyekben egy frtnyi különbség a kárban *ceteris paribus* félévig terjedhető szabadságvesztés-különbséget okoz. Hogy pedig két ilyen büntetés közül mindegyik igazságos nem lehet, azt felesleges bizonyitani.

Egészen hasonló fajta visszásságot okoz a birói enyhitési jog korlátolása a törvény 195. és 323. §-ai esetében. Ezek szerint ugyanis *a személyes szabadság megsértése* csak akkor soroztatik a legsulyosabb, azaz a fegyházzal sujtott büncselekvények közé, ha a letartóztatás egy hónapnál, illetve három hónapnál tovább tartott. Különben e büncselekvény fogházzal, illetve börtönnel sujtatik, tehát oly büntetésekkel, melyek a 92. §. alkalmazásával egy frt pénz- vagy egy napi fogházbüntetésig enyhithetők. Itt azt látjuk, hogy a letartóztatás idejének egy napi növekedése, a mi pedig ekkora tartamu letartóztatás esetén csak alig valamivel fokozza a cselekvény büntetendőségét, az enyhe esetekben fél évig terjedhető büntetés-különbséget von maga után. Még egy szempontból láthatjuk ez esetben, hogy a törvény az enyhitési jog korlátolása által a saját elveivel is mennyire ellenkezésbe jön. A személyes szabadság megsértése esetén a törvény kategoriákat állit fel ugy, hogy mennél hosszabb tartamu a letartóztatás, annál nagyobb legyen a büntetés. Igy a 195. §. szerint, ha a letartóztatás 7—15 napig tart, a büntetés (a 92. §-t is számba véve) 1 frt pénzbüntetés — 2 évi fogház. Ha a letartóztatás 15—30 nap, a büntetés 1 napi fogház — 3 évi börtön, azaz mig a maximum lényegesen, addig a minimum alig valamivel növekedett. Ha azonban a letartóztatás 30—90 napig tart, akkor a büntetés fél évi börtön — öt évi fegyház, azaz nemcsak a maximum, hanem a minimum is lényegesen növekedett. Már pedig ha a második esetben helyes volt a maximumot lényegesen emelni, ugy hogy a minimum alig valamivel emelkedett, akkor ugyanazon büntető rendszerben nem szabad a harmadik kategoriánál a maximum emelkedésével a minimumnak ily nagy emelkedését összekötni.

Még talán ennél is feltünőbb a visszásság a törvény 430. §-ában, mely a *vizáradás okozását*, ha az az által okozott kár 200 frton alul maradt, börtönnel, ez összegen felüli kár esetén pedig fegyházzal bünteti. E cselekvénynél első tekintetre szembeötlő az, hogy az okozott kárnak 200 frton aluli vagy felüli volta a büncselekvény sulyosságán alig egy szemernyit változtat. Az okirathamisitó vagy a csalárd pénz használója tudja, hogy milyen összeget ir az okiratba, vagy milyen összegü hamis pénzt ad ki, és igy a mi törvényünk szempontjából legalább elmondhatjuk róla azt, hogy bünös akarata épen azon összegre irányult, a melynél a legsulyosabb büncselekvény kezdődik. De a vizáradásokozás büntetténél a törvénynek még csak ezen mentsége sincs, mert ennek tettese az általa okozandó kárnak 200 frton felüli vagy aluli voltát nemcsak hogy nem akarja, de előre sem láthatja. A büntetés kimérésénél aztán 1—2 frt különbség abban a károsszegben, a melyet a szakértők ép oly nagy nehézséggel, mint kevés pontossággal megállapitanak, azt vonhatja maga után, hogy a kiszabott büntetés fél évi börtön lesz a helyett, hogy 1—2 napi fogház volna. És itt ujolag megjegyezzük, hogy ebből nem akarjuk azt következtetni, hogy a 200 frtos értékhatár fixirozása hibás. Tudjuk jól, hogy egy kis lakatlan völgy elárasztása sokkal kisebb büncselekvény, mint egy virágzó vidék viz alá meritése, és

mig a három évi fegyház a legjobb esetben sem enyhithető fél évi börtönön alul. «Legsulyosabb büncselekvények» alatt e szempontból azokat értjük, a melyek normalis büntetése fegyház vagy halál, a melyekkel szemben a többit a középsulyosságu és enyhe büncselekvények közé sorozzuk.

hogy bármiféle értékhatár konstituálása ugyanoly nemü ellenvetéseknek lehet kitéve, mint a milyeneket a 200 frtos értékhatár ellen felhozunk. De annál inkább akarjuk ezekből azt következtetni, hogy bármennyire függ is a büncselekvény rendszerinti sulyossága az okozott kártól, ennek az enyhitési jog korlátolásához semmi köze sincs. Ha el tudja a törvény a vizáradás okozásának oly esetét képzelni, mikor a tettes, ki 190 frt kárt okozott, egy napnál több büntetést nem érdemel, akkor ugyanazon törvénynek el kell képzelnie azt az esetet is, melyben 210 frtos kár okozása sem érdemel ennél nagyobb büntetést.

Térjünk át most a legsulyosabb büncselekvények másfaju konstruktióira. A törvény 213., illetve 215. §-a értelmében a *hamis eskü* fegyházzal büntettetik akkor, ha bünvádi ügyben, és börtönnel akkor, ha polgári ügyben követtetett el. Itt a visszásság nem oly szembeötlő, mint az előbbi esetekben. De az enyhitési jog korlátozása folytán előálló helyzet itt is ferde. A törvény ugyanis elismeri, hogy lehetnek oly körülmények, melyekben egy polgári ügyben tett hamis eskü egy napnál nagyobb szabadságvesztés-büntetést nem érdemel és ugyanakkor kijelenti, hogy a hamis eskü a legkisebb vétségi ügyben, bár ha ugyanazon mentő körülmények forognak is fen, mint az előbbi esetben, legalább fél évi börtönnel büntetendő. Kihágási vagy fegyelmi ügyben tett hamis eskü már ismét olyan cselekvényt képez, melynek büntetése korlátlanul enyhithető, bár az ily ügyekben tett hamis eskü büntetendősége alig csekélyebb, mint olyané, mely valamely apró vétségi ügyben követtetik el. Ezen rendelkezések a gyakorlatban oda visznek, hogy egy hamis eskünél fél évvel hosszabb büntetés lehet következménye azon körülménynek, hogy a lopási ügy, melyben az eskü kivétetett, nem lopás kihágásának, hanem lopás vétségének bizonyult. Igaz, hogy ilyen eset csak curiosum, azonban curiosumok elő szoktak fordulni és a rendkivüli enyhitési jog épen rendkivüli esetekre van a birónak megadva. És mindenesetre bizonyitja ezen eset azt, hogy azok a körülmények, a melyekből a törvény az eset átlagos sulyosságát következteti, az enyhitési jog korlátolását maguk után nem vonják.

Ugyanezt, illetve az enyhitési jog korlátolásából eredő inkongruentiákat bizonyitja a törvény néhány egyéb meghatározása. *A magánokirathamisitás* (402. §.) büntetése korlátlanul enyhithető, ha egy 50 frtos kötelezvény lett hamisitva és a bizonyitás teljessége végett két tanu aláirásával ellátva. Ellenben korlátolva van az enyhitési jog akkor, ha a hamis aláirás egy ugyanoly összegü váltóra vezettetett. (403. §.)

A *közokirathamisitás* büntetése, ha azt a közhivatalnok hamis másolat kiadása által követi el (395. §.) egy napi fegykázig enyhithető, de a büntetés legalább fél évi börtön, ha a közhivatalnok ugyanezen büncselekvényt hamis okirat felvétele által követi el. (394. §.) És minthogy hamis kivonat kiállitása a törvény világos kijelentése szerint a hamis eredeti felvételével azonos cselekvény, ennélfogva a gyakorlatban félévi büntetés-különbséget okozhat azon körülmény, hogy a közokirathamisitás nem hiteles *másolat*, hanem hiteles *kivonat* kiállitása által követtetett el.

Nem kevésbé visszás az, hogy *zsarolás* esetében a büntetés, ha a tettes erőszakot alkalmazott (350. §.), korlátlanul enyhithető, ha ellenben a tettes ugyanazon czélt gyujtogatással való fenyegetés utján érte el (353. §.), a büntetés legkisebb mérve fél évi börtön.

Mindezen esetekből nem akarjuk azt a tanulságot levonni, hogy a törvény a legsulyosabb cselekvényeket nem jól konstruálja. Ha a törvény hivatkozott szakaszait átvizsgáljuk, mindegyikben meg fogjuk találni azon indokot, mely a törvényhozót akkor vezette, midőn ezen rokon jellegü cselekvények egyikét a másiknál a rendszerinti esetben sulyosabbnak minősitette. De csak annál erősebben kell ennek folytán azon következtetésünket hangsulyoznunk, hogy a büncselekvény átlagos sulyosságából az enyhitési jog korlátolására semmiféle következtetést vonni nem lehet. Az enyhitési jognak a legsulyosabb büncselekvények esetében való korlátoltsága csak akkor volna igazolt, ha azok törvényes meghatározása a többiektől eltérő elvek szerint volna megalkotva. Ugy kellene megalkotva lenni e meghatározásoknak, hogy azok ismérveinek fenforgása esetén a büntetendő elemek csökkenése nem következnék be annyira, mint a kevésbé sulyos cselekvényeknél. De a fenti példákból eléggé kitetszik, hogy a legsulyosabb büncselekvények meghatározásai épugy ráillenek a kevés büntetendő elemmel biró cselekvényekre, mint a kisebb sulyosságu büncselekvények meghatározásai. Látjuk ugyanezen példákból, hogy a legsulyosabb büncselekvények rendkivüli enyhe esetei a többiektől a büntetendőség fokára nézve alig különböznek, és hogy nem lehet köztük olyan határt felállitani, mely félévi büntetéskülönbséget indokolna. És látjuk végre, hogy a törvényjavaslat azon kijelentése, hogy «nincs törvényhozó, ki képes volna az individualis esetnek mindig megfelelő büntetési tételeket megállapitani» a legsulyosabb büncselekvényekre nézve épen ugy érvényes, mint a többire, és hogy ennélfogva a többire nézve megadott enyhitési jog ezekre nézve is megadandó.

(Folyt köv.) Dr. REICHARD ZSIGMOND

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ügyviteli szabályok módositásához.

A szaklapokban több izben történt már felszólalás az ügyvit. szab. 241., illetve 291. §-a ellenében, s miután tudomásom szerint a kir. itélő táblák decentralisatiójáról szóló törvényjavaslat már elkészült, talán nem volna felesleges, sőt időszerü, hogy a törvény életbeléptetésével szükséglendő közigazgatási teendőkben történendő változtatások alkalmával eme kérdés is figyelembe vétetnék.

Jelenleg a harmad birósági elbirálást igénylő ügyek felterjesztése oly módon történik, hogy az elsőbiróság a felterjesztést a másodbirósághoz intézi és küldi. Itt az ügy iktatva lesz és kiosztatik még pedig a törvényszéknél mint másodbiróságnál, birónak, a kir. táblánál pedig tanácsonként mint ülésen kivüliek, a tanácsnak. A törvényszéki előadó ujabb felterjesztő jelentést, ugynevezett kisérő levelet szerkeszt a harmadbirósághoz, s elrendeli, hogy az elsőbiróság által készitett másodbirósági határozat hiteles másolatára a tanácsjegyzőkönyvi kivonat reá vezettessék s az előző iratok csatoltassanak, az ügyet ekként ülésen kivül előadja, az a kiadóba jut, hol a jelentés lemásoltatik, azt az elnök és tanácsjegyző aláirja, a tanácsjegyzőkönyvi kivonat reá vezettetik a határozat másolatára, s miután a kiadókönyvben is kivezettetett, a harmadbirósághoz lesz elküldve. A kir. táblánál a felterjesztéseket a tanácsjegyzők intézik el, s miután a tanácselnök átvizsgálta, ülésen kivül kiadóba megy s hason elbánásban részesül, mint a törvényszéknél.

A harmadbiróságtól pedig az elsőbirósághoz érkező ügyek következően láttatnak el.

A harmadbiróság kiadványa az iratokkal a másodbirósághoz jön, itt iktatva lesz és a fenti módon kiosztva, s az előadó ülésen kivül elrendeli az elsőbirósághoz leendő expediálást s a harmadbirósági határozatnak lemásolását, igy jut a kiadóba, s onnét indul az elsőbirósághoz.

Igen sok felesleges munkaerő lesz igénybe véve, a gyorsaság is szenved, s az administratio is nehézkesebb, mert sok kezelési könyv szükség nélkül adatokkal terheltetik.

Szerintem a decentralisatio alkalmával ugy is szüksé-

gessé válandó egyszerüsitésnél eme kezelési kérdésről is lehetne intézkedni. Nézetem szerint az egyszerüsités következően volna foganatositható.

Az elsőbiróság a felterjesztést közvetlenül a harmadbirósághoz intézi, s az iratokat a jelenlegi szabályok szerint a kisérő levél kapcsán a II. birósághoz küldi, hol már a felterjesztés cziméből meggyőződést szerezvén az iktató, hogy az ügy elbirálás alá nem a II. bir. hatáskörébe tartozik, a nélkül, hogy iktatná, rövid uton a kiadóval felszerelteti, illetve a tanácsjegyzőkönyvi kivonattal elláttatja, s postakönyvvel, minden kisérőlevél nélkül a III. birósághoz továbbitja.

Eme eljárással megkiméltetik a II. bíróságnál az iktatás, kiosztás, ülésen kivüli előadás, másolás s a kezelési könyvek kivezetése a nélkül, hogy bármi tekintetben is veszélyességnek tétetnék ki az ügy, sőt valószinübb, hogy kevesebb kézen fordulván meg az ügy, annál biztosabban érkezik rendeltetési helyére.

A harmadbiróságtól leérkező határozatok közvetlenül az elsőbirósághoz volnának küldendők oly módon, hogy az előadó utasitást adna a kiadónak, hogy a II. bíróság által csatolt iratok közvetlenül visszaküldendők a II. birósághoz, a mi nehézségbe nem ütközik, mert azok ugyis elkülönitvék. Az elsőbiróság megkapván a harmadbirósági határozatot, azt ugyis többszörösiti, hogy a feleknek kézbesitse, s minden esetben egy ily másolatot elküldene a II. birósághoz, hol az, miután a III. bíróság határozatának rendelkező részében ugyis a II. bíróság határozatának száma ki van tüntetve, ad numerum vétetnék és rövid uton az előadónak kiosztatnék, hogy az tájékozást szerezhessen ügyének felsőbb elintézéséről, s az előadó ülésen kivül tudomásul véve a határozatot, irattárba tétetné, s ez alkalommal a kezelő hivatal a statisztikai adatokat is feljegyezhetné.

Emez eljárásnál eltekintve a gyorsaságtól, a mi tulajdonképen a legfőbb, megkiméltetik a II. bíróság az iktatástól, az ülésen kivüli előadástól s a III. birósági határozatnak lemásolásától, mert ez utóbbit az elsőbiróságok ugyis a felek részére sokszorositttatván, mindegy, vajon egy példánynyal több vagy kevesebb készittetik, és megjegyzem, hogy az előadott eljárás ugy a polgári, mint a bünügyekben alkalmazható, mert a polgári ügyekben ugyis minden felsőbb birósági határozat a felekkel másolatban lesz közölve, s bár a bünügyekben a határozatok kihirdetés utján közöltetnek a felekkel, a törvényszék ama felsőbb birósági határozatokat, melyekben elsőfokban eljárt, másolatban a kir. ügyészséggel mindig, a többi érdekeltekkel mint káros, sértett s védővel pedig legtöbb esetben közli, s igy csupán a járásbiróságoknak kellene a II-od bíróság részére a III-ad birósági határozatot lemásoltatni, a mit a II. bíróságok jelenleg önmaguk teljesitenek, avagy végül a III-ad bíróság rendelné el kiadványának lemásolását s közvetlenül küldené a többi II. birósági iratok kapcsán a II-od birósághoz.

Bár a kezelésben történendő eme változás igen csekély jelentőségünek is mutatkoznék, a gyorsaság és egyszerüség által minden esetre előnyösebbé válik a jelenleginél s hogy költségkimélés tekintetében is mennyire előnyösebb tájékozásul szolgáljon ama a kir. itélő tábla statistikai kimutatásában is kitüntetett irathalmaz, melynek továbbitására tetemes munkaerő vétetik igénybe.

CSIZSINSZKY ÁGOST,
kir. alügyész.

Felsőbb bíróságaink ügyforgalma az 1889. évben.[1]

A bünvádi és a szorosan vett polgárjogi ügyeken kivül különös figyelmet igényelnek a *kereskedelmi ügyek* mozzanatai. Főkép azon tekintetben, hogy folyvást szaporodnak a felebbezési forumon, mind a Curián, mind a kir. táblán.

[1] Az előbbi közl. l. a 7. számban.

A *Curiára* feljött 1884-ben 1131 váltó-kereskedelmi ügy, 1888-ban 1364, és 1889-ben még majd kétszázzal több, t. i. 1530. A *kir. táblára* pedig felebbeztetett 1886. évben 8281 és 1889-ben 9521, mi 4 év alatt 1240 emelkedést tesz.

Ennek folytán az elintézési munkásságnak e téren is fokozódni kellett, mi nem gátolhatta, hogy a hátralékok is ne szaporodjanak.

A *Curián* az *elintézések* 1884-ben 1131 számot képviseltek, 1889-ben pedig 1530-at, mi az 1888. évit (1364) 166-al multa felül. A *hátralékok* folyvást emelkednek; 1884-ben 326 maradt fen, 1889-ben 521, mi több mint még egyszer annyi, mint az 1888. évi 243 hátralék.

A *kir. táblán* elintéztetett 1886-ban 7156, és 1889-ben 9799, tehát harmadfél ezerrel több; és mégis folyvást nagyobbodik a hátralék is. 1886-ban tett 1938-at, 1889-ben pedig 2861-et, mi azonban az 1888—1887. éviekhez (3140 és 3041) képest több száznyi csökkenést képez.

A lefolyt évben a *Curián* az *urbéri ügyek* is megszaporodtak, a melyek különben évről évre fogyatékban vannak. 1888. évben a bejövetel 150 volt, 1889-ben pedig 185, miből elintéztetett 181.

A *kir. táblán* most kevesbedtek az *urbéri* felebbezések, a hiv. kimutatás szerint 41-el. Az 1889 iki beérkezés volt 392; elintéztetett 439.

A *fegyelmi ügyek* birák, ügyvédek stb. ellen tetemesen kevesbednek egy idő óta. 1886. évben 760 felebbeztetett a Curiára; 1887-ben 695; 1888-ban 620 és 1889-ben 460. Elintéztetett 432, s fenmaradt 65. Az elintézések közül a birák s ügyészekre esett 52; közjegyzőkre 16 s az ügyvédekre 364.

A képviselőválasztói jogosultságra vonatkozó *felszólamlási* ügyekre a lefolyt évben kevés alkalom nyilván, ily felebbezés csak 48 érkezett a Curiára, mig 1888 évben 161. Természetesen mind elintéztetett haladék nélkül.

Érdekes adatokat szolgáltathat jogszolgáltatásunk tényezőire nézve, a felsőbb birósági *elintézések módja* is. Ezen adatok némi világitásba helyezik alsófoku biráink qualifikatióját s az eljárás gyöngeségeit, hogy ne mondjuk, visszaéléseit. Kitüntetik azt is, hogy mily nagy *visszaélések üzetnek a felebbezési jogosultsággal.*

Utóbbi tekintetben meglepő, hogy a Curiának 1889-ben nem kevesebb mint *5119 felebbezési beadványt vissza kellett utasitani.* Ez azon felebbezéseknek, melyekre helybenhagyó vagy megváltoztató, feloldó stb. határozat hozatott, melyek tehát elfogadtattak és $17^1/_2$ ezret tesznek ki, majdnem harmadrészét képezi. Az összes elintézések — 25 ezer, — ötödrészében használtatott helytelenül, jogtalanul ezen perorvoslat. A menynyi a helyben nem hagyott határozatra vonatkozott felebbezés: 5993, majd annyi a visszautasitott felebbezések tömege. És ezen kóranyag ugylátszik folyvást terjedőben van. 1885. évben 3485 utasittatott vissza, 1886-ban 3526, 1887 ben 4150, 1888-ban 4600 és 1889. évben már felül 5 ezeren; tehát 5 év alatt majd 2 ezer emelkedés

Az érdemleges elintézések minőségét illetőleg az itéletek *helybenhagyásai* a Curián — többnyire indokaikból — szaporodtak az ujabb években. 1884-ben 9098 helybenhagyó itélet hozatott, 1886—1887-ben 9300, 1888-ban 10938 és 1889-ben 11990. Ez a judikatura tökéletesbülésére lenne visszavezethető; de lehetséges az is, hogy nem ennek, hanem az erőltetett gyors s elnéző elintézési eljárásnak tulajdonitandó.

A *megváltoztató* itéletek száma tényleg növekedett. 1885-ben volt 4197, 1886-ban 4571, 1887-ben 4277 s 1889. évben 4879; azonban előbbi évben 5 ezeren felül.

A hibás eljárást jelző elintézések, u. m. a *feloldás, megsemmisités s kiegészités* folyvást nagy összeget képviselnek, 1886-ban 1248, 1887-ben 1163, 1888-ban 1156, s 1889-ben 1114 ily elintézés történt. Ezek közt a kiegészitési rendeletek többségben vannak; 1886-ban, 1888-ban, 1889-ben mindig felülhaladták az 500-at. Ezeket megközelitik a feloldá-

sok évenkint 400-on tul, 1889-ben 428, 1888-ban 403, 1887-ben 430.

E szerint az alsóbb birósági itéletek helytelenségét s az eljárás hibásságát feltüntető curiai intézkedések igen nagy számot állitanak elő. A megváltoztató itéletek együtt az eljárás hibásságát megállapitó határozatokkal 5993-at tettek ki. És ez az érdemleges elintézéseknek nem kevesebb mint harmadrészét képezi; mert a nem érdemlegeseket, 7 ezret, a 25 ezer elintézési összegből levonván, marad 18 ezer, minek fenti összeg egy harmada.

A *megváltoztatások* és szabálytalanságok nagyobb mérvben fordulnak elő a bünvádi, mint a polgári ügyekben. 1889-ben 1705 polgári itéletet változtatott meg a Curia, büntetőjogit pedig 2856-ot, 1888. évben is 2322 polgári s 2669 bünvádit, 1887-ben 1585 polg. és 2347 bünvádit. Igy a helybenhagyás is több a polgári következő arányban: 1889-ben, 5659: 5223, 1888-ban 5439: 4358, 1887-ben 4733: 3361. Megsemmisittetett 1889-ben 52 polg. s 108 bünvádi, 1888-ban 84 polg. és 116 bünv., 1887-ben 66 polg. és 135 bünv. Kiegészités rendeltetett 1889-ben 203 polgári és 241 büntető ügyben.

A *kir. táblán polgári* ügyekben helybenhagyó itélet 13413 s végzés 8835 hozatott, megváltoztató 7900 és 6574, feloldatott 4684, rendelvényileg visszaküldetett 6255. *Bünvádi* téren helybenhagyó itélet 11001 s végzés 4983 hozatott, megváltoztató 9559 és 1961, feloldó 1641 s rendelvényileg 2331. *Urbéri* helybenhagyás volt 69, megmásitás 100, feloldás 51, rendelvény 45. *Váltó* kereskedelmi helybenhagyó itélet 2185 s végzés 1029, megmásitó 1549 és 885. *Fegyelmi* felmentő itélet 3 s vétkességi 14 hozatott, végzés hhagyó 10, megváltoztató 17 s rendelvény 316. E szerint a kir. tábla 1889-ben 41525 helybenhagyó itéletet s végzést hozott; megváltoztatót 28545-öt, feloldót s visszaküldési rendelvényt 17964-et. A megváltoztató s feloldó határozatok 46509 összege tehát 1889-ben felülmulta a 41525 összegü helybenhagyásokat.[1]

A *Curiához felterjesztett* 19695 felebbvitelből 14601 helybenhagyatott, megmásittatott 4547, feloldatott 311.

Vizsgálati ügy, és pedig gyakorlati birói 103 érkezett a táblára s telekkönyvi 64, ezek mind elintéztettek.

A kir. tábla 1889. évben 41803 *ülésen kivüli* intézkedést tett.

Nyilvános *ülés* a Curián tanácsonként 1945 tartatott a lefolyt évben, melyekben 23831 ügy intéztetett el; 1505 pedig ülésen kivül. 1888-ban 1861, 1887-ben 1828, utóbbi években 22740 ülési, 1661 ülésen kivüli, és 19561 ülési s 1637 azonkivüli elintézés történt. Ezeken kivül plenáris ülések is tartattak: 1889-ben 19, 1888-ban 23, 1887-ben 17.

A curiai *beérkezések s elintézések* idejére nézve felemlithető, mikép amazok tulnyomólag az év első hónapjaira esnek s rendesen juliusra esik a legnagyobb beérkezési szám, 1889-ben 2739, mig szeptember s köv. hónapokban csak 1700—1500, az első hónapok mindenikében kétezeren felül. Elintézés legtöbb május 2621, junius 2586, október 2937, és november hóban 2624, a többi hónapokban 2300-ig.

Birságolást a Curia 1889-ben nagyobb mérvben alkalmazott. Attól a szigortól ugyan most már messze vagyunk, a mely a 70-es években és egészen 1883-ig gyakoroltatott, a midőn 6 száznál több esetben alkalmaztatott 15 ezer frt erejéig (1875. évben), vagy közel 200 és százat meghaladó esetekben 5500 és 3000 frtig (1879 s 1880. évben); 1884 óta csak 10—20 birságolási eset fordul elő 1884-ben 965 s 1885. évben 725 frttal. 1888. évben 12 eset fordult elő 690 frt birsággal, mi 1889-ben: 885 frtra emelkedett 20 esetben alkalmazva. A birságolás leginkább s legnagyobb mérvben a polgárjogi perlekedésre alkalmaztatik; más ügyeknél ritkán fordul elő. 1883. év óta csak 1887-ben történt birságolás bünvádi perben is és pedig 3 esetben 250 frt erejéig. Legujabban 1889-ben 2 váltó-kereskedelmi ügyben alkalmaztatott 55 frtig és a többi 18 eset 830 frttal a szorosan vett polgári perre jutott.

A *kir. táblán* 105 esetben alkalmaztatott birságolás.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

[1] Megjegyzendő, mikép a táblai ügykimutatásban a «*Megsemmisitések*» a «*Megváltoztatások*», «Megmásitások» rovatába foglaltattak, állitólag, mivel a jegyzőkönyvben azok számára külön rovat nem létezik. Már pedig ez czélszerü lenne az igazságügyi politika érdekében is, miután a köztük fenforgó különbségnél fogva mindenikök más jelentőséggel bir az első birságok müveleteinek elbirálásánál s a jogszolgáltatási következtetések levonásánál.

A felsőbb birságok kiadványainak aláirásáról.

A *Jogt. Közl.* f. évi 7. számában megjelent kisebb közlemény a budapesti kir. tábla birái köréből azt panaszolja, hogy ezeket a határozatok összeolvasásával is terhelik, holott ugy is nagyon sok dolguk van, és utal a törvényszékeknél honoló gyakorlatra, a hol a határozatokat a segédhivatal olvassa össze.

Az elviházhatatlan tény, hogy a budapesti kir. tábla birái nagyon sokat dolgoznak. Azt hiszszük: többet, mint bármely más felsőbb birság birái és időhöz kötötten, tehát a munkaerőt sokkal inkább igénybevevő módon, mint a hazai törvényszékeknek birái.

Az is igaz, hogy a kiadványokat a törvényszéknél a segédhivatal olvassa össze. De, a táblánál is ez teszi azt.

Az emlitett közleménynek azonban a különbségnek felidézésénél is némileg igaza van.

Nem ugyan «a tisztázatoknak összeolvasása», mert ezt — tudtunkkal — senki sem kivánja a biráktól, hanem az alsóbirságokhoz leküldendő határozatoknak aláirása tényleg feladata nemcsak a táblai, de valamennyi felsőbb birósági birónak. Nem habozunk kijelenteni, hogy ez bizony elég kellemetlen pótléka teendőiknek.

Mert kétségtelen, hogy az aláiráskor mégis csak át kell a birónak nézni, hogy mit ir alá, hogy egyezik-e a leirt szöveg a fogalmazottal? És különösen nem mellőzheti ez utóbbit a táblai biró, kinek az alábbiak szerint a segédhivatal részéről eszközölt összeolvasásban nem lehet megbiznia.

De az aláirást és azzal magától értetődően összeforrott eme teendőt korántsem az rovja a táblai birákra, a kinek az emlitett közlés azt tulajdonitani és a kitől ez irányban orvoslást várni látszik.

A birói ügyviteli szabályok intézkedésén és az alább vázolandó körülményeken alapszik az.

Az ügyviteli szabályok eltérően intézkednek az első és a fölebbviteli birságokra nézve. Azoknak 164. §-a szerint az elsőfoku törvényszékek kiadmányait az elnök és a tanácsjegyző, némelyikét ezeknek csak a tanácsjegyző és csakis a felterjesztő jelentéseket irják az elnök és az előadó alá. Viszont 286. §-a az emlitett szabályoknak azt rendeli, hogy a felebbvitel utján hozott határozatokat az elnök és az előadó irja alá.

Miért nem tartották e szabályok szükségesnek, hogy az első foku törvényszékek itéleteit és végzéseit az illető előadó irja alá és miért kivánják, hogy a felebbvitel utján hozottakat az előadó lássa el aláirásával, nem tudjuk? Talán módot kivánt nyujtani ez intézkedés a felebbbviteli birónak az ellenőrzésre, vajon az átvizsgálásnak esetleges módositásai nem ellenkeznek-e a tanács határozatával? De ha ez ellenőrzés szükséges a felebbvitelnél; miért mellőzhető az az első fokban? Vagy az eltérést csak az indokolja, hogy az első birság végzéseit és itéleteit több példányban adja ki, a felebbviteli birság pedig majdnem kivétel nélkül egyetlen példányban? Ez sem lehet elég ok, mert hiszen a többszörözés az aláiráirással együtt eszközölhető.

Elég az ahhoz, hogy mig az elsőfolyamodásu törvényszékeknél az előadónak az itéletek és végzéseknek aláirásával nincs gondja, addig azt a fölebbviteli biró maga teszi. Evvel pedig nem ugyan az a teendő, a mit «a határozatok összeolvasása» alatt lehet érteni, hanem az aláirandó kiadvány átnézése a bíróra hárul.

Magát az összeolvasást, az ugynevezett «konferálást» ugy a Curiánál, mint a táblánál — mint már emlitettük — a segédhivatal teljesiti. Miért nem lehet mégis, különösen a táblánál, az összeegyeztetett kiadmányokat átnézés nélkül aláirni?

A Curiánál a személyzeti létszámhoz képest aránytalanul kisebb ügyforgalomnál felelősségre vonható tisztviselők teljesitik ez összeolvasást. Igy volt azelőtt a budapesti kir. táblánál is. De itt, hol különösen az utóbbi években a birói létszám annyira, hogy ugy mondjuk: rohamosan emelkedett, a segédhivatalok személyzeti létszáma pedig a régi maradt, hol tehát az itt alkalmazott tisztviselők a felhalmozódott kezelési teendőket különben is alig győzik, nem lehet az évenként 130 ezerre rugó kiadványnak összeolvasására szükséges tisztviselőket a különben is távolról sem elegendő létszámból, a kezeléstől elvonni. Itt tehát — az adott viszonyok között — nem marad más hátra, mint a tisztázásra alkalmazott dijnokokkal teljesittetni az összeolvasást is. Természetesen kevesebb pontossággal történik ez, semhogy a segédhivatalok részéről igy összeolvasott kiadványokat átnézés nélkül lehetne aláirni.

Történik ez mégis e nélkül is. Gyakran hézagos, hibásan leirt, nem ritkán érthetetlen kiadmányok látnak napvilágot. És ha az összes kiadmányokat aláiró elnök észreveszi és észreveheti az ilyen hibákat, talán még sem annyira felemlitésre, panaszra méltó az az eljárás, ha a segédhivatalok illető közegeinek lehetően felelősségre vonásával, egyszersmind figyelmezteti az illető birót, hogy azt a 20—25 kiadmányt, mit hetenként aláir, nézze is át, a mit ez — saját munkájáról levén szó — másoknál sokkal könnyebben tehet.

Ha pedig a különben is fölötte nagy elfoglaltságot ezzel is könnyiteni akarnák: az csak az ügyviteli szabályok emlitett részének módositásával volna eszközölhető, hogy ugyanis a felebbvitel utján hozott határozatokat se a birák irják alá, vagy pedig azzal, hogy a segédhivatal személyzetének kellő arányban megállapitásával, megbizható közegekkel teljesittessék az összeegyeztetést.

Kétségtelenül: leghelyesebb volna, ha minden fokon ment volna a biró bárminő csekély, de olyan teendőtől, mi inkább a kezelés körébe vág.

Tudtunkkal a külföld felső bíróságainál a segédhivatal adja ki a birói határozatokat és a leirásnak helyességét a kiadóhivatal főnöke aláirásával és a segédhivatal pecsétjével igazolja.

Azzal nincs gondja többé sem az elnöknek, sem a birónak.

Miért nem lehetne ez nálunk is igy? Hiszen ez a mód még a birói állás méltóságának is inkább megfelel. Merjük állitani, hogy ez a csekély jelentőségünek látszó körülmény befolyással lehet a birói pártatlanságra is. Minek kitenni a birót annak, hogy esetleg tünődjék a fölött; vajon ki fogja olvasni a határozat alatt az ő nevét? Minek kitenni a birót annak, hogy birói, egyéni meggyőződését az illető elégedetlen fél a biró nevének gyakran nem a tisztelet kifejezéseivel emlegetésével birálgathassa? És végül mit szóljunk ama helyzet ferdeségéről, mit e rendszer akkor teremt, ha a birónak az egyéni meggyőződésével homlokegyenest ellenkező többségi határozat szerint kell a határozatot szövegeznie s annak kiadmányát aláirásával ellátnia, holott meg van győződve arról, hogy az aláirt határozat minden mást fog nevére, személyére háritani, — csak dicséretet nem?

x.

Külföldi judikatura.

176. A kereskedelmi meghatalmazott a reá eladás végett bizott áruk hitelezésére csak külön felhatalmazás alapján van jogositva. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

177. Ha a korcsmáros bort vásárol oly czélból, hogy azt korcsmájában értékesitse, a vétel reá nézve kereskedelmi ügyletet nem képez. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

178. Alperes a felperes üzleti könyveinek felmutatását azon esetben is kérelmezheti, ha a kereset alapjául szolgáló ügylet csak felperesre nézve képez kereskedelmi ügyletet. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

179. Kezességnek kereskedő által való elvállalása kereskedelmi ügyletet csak akkor képez, ha azt üzlete folytatása körében vállalta el. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

180. Asztalosárunak a vasutépitési vállalkozó részére való szállitása kereskedelmi ügyletet képez, és az ebből eredő kereset a kereskedelmi bíróság elé tartozik annak daczára, hogy az áru ingatlanba épittetett bele, mert az áru felhasználtatásáig ingó volt és ebbeli tulajdonságának utólagos megváltozása az előző jogviszonyra befolyással nem birhat. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

181. Valamely czégnek bejegyeztetése a czég használatát képezi már, és ha más ezzel lényegileg megegyező czég létezik már, ennek tulajdonosa annak törlését követelheti. *(Német birodalmi törvényszék.)*

182. A vevő követelhet árleszállitást az eladótól akkor is, ha az árut rendelkezésére nem bocsátotta és használni megkezdte. *(Német birodalmi törvényszék.)*

183. Ha az eladó májusban októberre szállitandólag pálinkát ad el, és időközben uj adót hoznak be a pálinkára, az eladó szállitani csak akkor tartozik, ha a vevő az adót megfizeti, ellen esetben az ügylettől elállhat. *(Német birodalmi törvényszék.)*

184. Az áru rendelkezésre való bocsátása hatályosan történhetik azon ügynöknél, a ki a vételügyletet közvetitette, mert az ügynök kereskedelmi meghatalmazott, a ki jogositva van az ügyletet lebonyolitani, és mindama cselekedetet végezni, a mely közvetitett ügylettel közvetlen kapcsolatban áll. Az áru rendelkezésre való bocsátása és annak tudomásul vétele nem szokatlan valami, erre a kereskedelmi meghatalmazott jogköre kiterjed. *(Bécsi legfőbb törvényszék;* ellenkezik ezzel a mi gyakorlatunk.)

Közli: Dr. GOLD SIMON.

Különfélék.

— **A budapesti kir. törvényszék** egy a napokban hozott itéletének indokolásában azon kijelentés foglaltatik, hogy a bíróság vádlottat felmentette volna, ha kezeit a törvény meg nem kötné; a mi annyit jelent, hogy az elitélt az anyagi igazság ellenére, tehát igazságtalanul itéltetett el. Ha a bíróság a büntetést tul-sulyosnak tartotta ez esetben, találhatott volna módot, ha másként nem, ugy, hogy legkisebb mértékét szabja ki a büntetésnek, t. i. *egy napi* fogházat. Azonban a bíróság *egy havi fogházat* állapitott meg s igy egyenes ellentétbe jött önmagával, mert a szerinte teljesen ártatlan embert igazságtalanul sujtotta ezen meglehetős sulyos büntetéssel. De helytelennek tartjuk általában azt, hogy a bíróság itéleteiben ily kijelentéseket szerepeltessen, mert ez felháboritja a közérzületet és kompromitálja igazságszolgáltatásunkat. Végül ez alkalommal is hangsulyozzuk, hogy a *feltételes elitélés* intézményének mielőbbi szervezése az ily «vérző szivvel» hozott itéleteknek legjobb orvossága.

— **A bünvádi eljárás kodifikatiójának sürgősségéről** a budapesti ügyvédi kamara évi jelentése a következőket irja: «Nem mulaszthatjuk el ez alkalmat sem, hogy a bünvádi a eljárás reformjának különös sürgősségét ki ne emeljük. A mi jogállam egyik alapfeltétele, az egyéni szabadság garantiái, nálunk még csak papiroson sem léteznek; a vizsgálat meghiusithatásának definiálhatlan fogalma még mindig bő és megtorolhatlan módot nyujt a birói önkényre. Esetek, hogy a fogva és beismerésben levő vádlott ügye 2—3 évig «vizsgáltatik», hogy komplikáltabb ügyben 10 évig is eltart «az előnyomozat», hogy a fogva levő, de tagadó vádlottnak «szabadlábra helyezés» helyeztetik kilátásba, ha beismerő vallomást tesz, különösen a vidéki bíróságok némelyikénél, még mindig nem tartozik a lehetetlenségek közé. Hozzájárul

ehhez, hogy mig az elsőbirósságoknál legalább a közvetlen szóbeli főtárgyalás nyujt némi garantiákat az érdemleges itéletek keletkezésére nézve, addig az itéletek felülvizsgálata ugy a kir. táblán, mint a kir. Curián ezen garantiát is nélkülözi. A birói kar legkitünőbbjei hiába alkalmaztatnak a főtörvényszékeknél, hogy felülbirálják az elsőfolyamodásu birósságok itéleteit. Azok hiába törik magukat testet-lelket emésztő munkában. Sem a tudomány, sem a lelkiismeretesség, sem a szorgalom erre nem elegendők. Meg kell adva lenni a módnak, hogy a biró a peranyaggal megbizható adatok alapján ismerkedhessék meg s meg kell adva lenni az elegendő időnek, hogy kétes kérdések alapos és nyugodt megfontolás tárgyává tétethessenek. Ez pedig mindkettő hiányzik. Az előadó teljesen megbizhatlan adatokból alkotja meg véleményét, jobbára inkább a kimeritő vizsgálati iratokból, mint a rendszerint rövid, hiányos, sőt néha téves tárgyalási jegyzőkönyvekből. A tanács többi tagjai már a hiányos anyagot is csak közvetve s ennélfogva csonkitva ismerik meg. Az előadmány alapos megvitatására sincs idő; a tanács siet, hogy elvégezze mielőbb pensumát, a restantiák folyton nőnek, szabadulni iparkodnak lidércznyomásuk alul. Annál inkább csodálkozunk azon, hogy daczára ennek, nem ritka eset, hogy a kir. Curia némely tanácsában egybehangzó két felmentő itélettel szemben is keletkeznek marasztaló itéletek, valamint hogy az alsóbb birósságilag kiszabott büntetés 2—3, sőt 8-szorosan is felemeltetik. Szükségtelen azt ismételnünk Nagyméltóságod előtt, hogy igazságügy politikai szempontból mennyire károsan hatnak az ilyen esetek.»

— **A kir. Curiához** február hóban beérkezett 2036, ez évben mindössze 3984 ügy, 92-vel kevesebb mint a mult év megfelelő szakában. Elintézendő volt a mult évi hátralékkal együtt 11,435, elintéztetett 4007 ügy s igy a hátralék 7428. Az elintézés kevesebb volt 180-al, a hátralék nőtt 150-el a mult év első két hónapjához viszonyitva.

— **Az ügyvédi szólásszabadság kérdéséhez.** *A budapesti ügyvédi kamara:* — — ügyvéd elleni bünügyben itélt: — — ügyvéd az ellene az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-a alapján panaszolt fegyelmi vétség terhe alól felmentetik; ellenben kisebb kötelességszegés miatt az 1874: XXXIV. tcz. 75. §-a értelmében megintetik és rendre utasittatik. *Indokok:* A politikai mozgalmakból kifolyó bünperben vádlott ügyvéd által védencze érdekében, az ezt érzékenyen hosszu szabadságvesztéssel sujtott elsőbirósági itélet ellen közbevetett felebbezésben nemcsak jogosan felhozhatta, de kötelességszerüen fel is kellett hoznia mindazt, mi nézete és meggyőződése szerint az általa tulszigorunak talált itélet hozatalánál befolyással birhatott, vagy befolyással látszott birni és igy nem hagyhatta tekinteten kivül az akkori közhangulatot sem, melynek nyomását vélte az általa sérelmesnek talált itéletben is feltalálhatni. Midőn tehát vádlott ügyvéd a felebbezésben maga részéről — a nélkül, hogy kifejezéseiben az eljáró birósságot sérteni kivánta volna — a minthogy a fegyelmi tárgyalás során többszörösen nyilván tanuságát adta annak, hogy sértő szándék egyáltalán nem vezérelte, csupán azon nézetének akart kifejezést adni, hogy a bünper maga politikai irányzatunak tünik fel és hogy ezen irányzat látszik visszatükröződni az általa neheztelt itéletben, vádlott ellenében ez alapon a fegyelmi vétség tényálladéka meg nem állapitható és ő ennek terhe alól felmentendő volt. Miután azonban vádlott jogosult érvelése közben, a használt kifejezések tekintetében tullépett azon korlátokon, melyeket a védelem terén is az ügyvéd minden körülmények között betartani köteles, ennélfogva őt a tényleg fenforgó kisebb kötelességszegés miatt meginteni és rendre utasitani kellett. *Kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi birósságának itélete megváltoztatik, nevezett ügyvéd az 1887: XXXIV. tcz. 70. §. 1. pontja értelmében irásbeli feddésre itéltetik. *Indokok:* Kétségtelen, hogy az ügyvéd nemcsak jogositva, de egyenesen kötelezve van védencze érdekében a birósságokhoz benyujtott beadványában a törvény korlátain belül mindazt érvényesiteni, mit meggyőződése szerint védencze érdekében előadni szükségesnek vél; e kötelességének teljesitése körül azonban a törvény korlátait nyilván átlépi akkor, midőn az itélő birót sérti az által, hogy az itélet hozatalánál oly indoknak fenforgását állitja, melynek fenforgása a biró részéről kötelességének legsulyosabb megszegését képezné. Tekintve, hogy — — ügyvéd által a budapesti kir. törvényszékhez 1889 márczius 6-án 8423. sz. a. védencze részéről benyujtott felebbezésnek azon kitétele: «*vagy a tekintetes törvényszék az egész eljárásnál különösen elitéltetésünkkel a kormánynak hizelegni akart*», nyilván azt tartalmazza, hogy a bünügyben eljárt biróság, mely minden tekintetet félretéve egyedül a törvény és meggyőződése szerint tartozik itélni, ezen kötelességének ellenére mellék- és kárhoztatandó indokokból hozta itéletét: e cselekménye nevezett ügyvédnek az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-ába ütköző fegyelmi vétség tényálladékát megállapitja, ugyanazért őt a megjelölt vétségben vétkesnek kimondani és annálfogva, hogy fegyelmi eljárás eddiglen ellene fen nem forgott, a fenti büntetésre itélni kellett. (1890. évi márczius 1. 469/f. 89.)

— **A Kinsky-Vigyázó-féle házassági perben** már a m. kir. Curia is itélt mint harmadik foku biróság. Olvasóink még emlékezni fognak, hogy lapunk hasábjain *dr. Kováts Gyula* az egyházi jognak a budapesti egyetemen nyilv. rend. tanára felkérésünkre s neki felelve *dr. Sztehlo Kornél* budapesti ügyvéd ur a felől értekeztek, hogy vegyesházassági perben van-e viszonkeresetnek helye. Kováts tanár ur abbeli meggyőződésének adott indokoltan kifejezést, hogy a vegyesházassági perben a viszonkeresetre a per oeconomiája szempontjából is szükség van, mert különben, épen az alperes jutna abba a helyzetbe, hogy hitelveinek megfelelő s a házassági pert rá nézve véglegesen elbiráló itéletre nem is tehetne szert. Hogy a viszonkereset elbirálása következtében nem támad eltérés a rendes birói illetékességtől ezt Kováts azzal indokolta, hogy a viszonkereset elbirálása esetében is csak ugy áll a dolog, hogy ugyanazok a birósságok itélnek, melyek különben is itélkeznének, tehát az 1868: LIV. tcz. 53. §-a tilalma, mely szerint házassági ügyekben a rendes birói illetékességtől eltérésnek nincsen helye, a viszonkereset elbirálása következtében nem érintetik. A mi épen az 1868: XLVIII. tczikket illeti, nevezett tanár ur abban a nézetben volt, hogy ez nem szabályoz egyebet, mint azt, hogy előbb az alperes, utóbb a felperes birósága van hivatva az itélet meghozatalára, a mi nem az illetékesség, de az itélkezési sorrend kérdése. Ha ez meg van tartva, a viszonkereset elbirálhatósága sem képezheti kérdés tárgyát. Kováts tanár véleményét Sztehlo ügyvéd támadta meg lapunk hasábjain. Azt ugyan elismerte, hogy vegyesházassági perben a viszonkereseti illetékesség nincs kizárva, de hangsulyozta, hogy viszonkereset csak akkor támasztható, ha a viszonkereset jogalapja ugyanaz, mint a kereset jogalapja, tehát ha a kereset érvénytelenség czimén indokolt, ezzel szemközt olyan viszonkereset, mely a házasság felbontását tárgyazza, nem érvényesithető. Ez az érvelés Kováts által akként refutáltatott, hogy a jogalap ugyanazonosságát csak a jogviszony ugyanazonosságában kell keresni. A m. kir. Curia egybehangzólag az alsó birósági itéletekkel a Sztehlo Kornél által képviselt gróf Kinsky Ernőnek, Darányi Ignácz által védett Vigyázó Josefin elleni vegyesházassági válóperében kimondotta, hogy a viszonkereset érvényesithetőségének, még ha ez a kereset a házasság felbontására is van irányozva, nem akadálya az, hogy a felperesi kereset csak a házasság érvénytelenségét állitotta előtérbe. A Curia döntésére nemcsak azért figyelmeztetünk, mert az eldöntött kérdés lapunk hasábjain meg lett beszélve, de azért is, mert vegyesházassági perek nálunk napirenden vannak. Legközelebb lapunk mellékletén közöljük a Curiának s az alsóbirósságoknak elvi jelentőségü határozatait.

— **A pécsi ügyvédi kamara** a felebbvitelről a sommás eljárásban szóló törvényjavaslat feletti vélemény elkészitésével ügyészét *dr. Daempf Sándort* bizta meg. A terjedelmes előadói vélemény, mely nyomtatásban is megjelent és hozzánk beküldetett, kifogásolja a reform részlegességét és annak számos szakaszát megváltoztatni kivánja A vélemény szerint a javaslat gyökeresen átdolgozandó, mielőtt szó lehetne arról, hogy belőle törvény váljék; és miután a gyökeres átdolgozás felér egy végleges és teljes perrendtartás munkájával: a javasolt részleges törvényalkotás helyett egy, a véglegesen megállapitandó birói szervezetre támaszkodó teljes perrendtartási javaslat elkészitését óhajtja.

— **A pécsi kir. törvényszékhez,** melynél 10 biró van alkalmazva, 1889-ben beérkezett az elnöki beadványokkal együtt 48,876 beadvány, 1888-ról maradt hátralék 877, lett tehát összesen 49,481 darab, melyből elintéztetett 49,281, maradt hátralék 272. Érdemileg befejezést nyert 504 közpolgári per, 12 csőd, 372 örökösödési ügy, 111 váltó- és kereskedelmi per, 53 czégbejegyzés, 17 czégtörlés, 12 urbéri és rokon ügy, sommás végzéssel 1126 váltóügy, 316 egyéb folyó ügy, 17,055 telekkönyvi önálló folyó ügy, 311 bünvizsgálat; elintéztetett továbbá bünper, még pedig: itélettel 302, megszüntető határozattal 848, sajtóper 5, pénzügyi kihágási ügy, még pedig: itélettel 499, megszüntetéssel 6; folyó ügy 142;

másodfokon elbiráltatott 335 vétségi és kihágási ügy, semmiségi panasz következtében 84 kisebb polgári peres ügy; elintéztetett 13 fegyelmi ügy s ezek között 3 közjegyzői fegyelmi. A folyamatban maradt polgári és bünperek száma viszonyitva az 1888. évhez jelentékenyen apadt; az 1889. év végén bünvizsgálat 21 maradt folyamatban. Az ügyforgalom folyton emelkedőben van; az utolsó két év (1888. és 1889.) alatt a beadványok száma 7142-vel szaporodott.

A pécsi kir. járásbirósághoz 1889-ben beérkezett az elnökiekkel együtt 22,797 beadvány, 1888-ból maradt hátralék 85, lett tehát összesen 22,882, ebből elintézést nyert 22,856, maradt hátralék 26.

A pécsi kir. törvényszékhez és a területén levő hét kir. járásbirósághoz az 1889. év folyamán beérkezett 143,715 beadvány, 1888-ról maradt hátralék 4168, s igy lett összesen 147,883, ebből elintézést nyert 146,479, maradt az év végén hátralék 1404, tehát kevesebb mint 1%; ezekhez a bíróságokhoz az 1887. év folyamán 119,646 beadvány érkezett, az utolsó két évben (1888. és 1889.) a szaporulat tehát 24,069 darabot tesz ki.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék ügykimutatása.** 1889 február havában. Elintéztetett: Ülésben (ülés tartatott 35) 4314, ülésen kivül 985, összesen 5299, maradt hátralék 904.

— **A nagyváradi jogakadémián** a jelen félévben a következő specialkollegiumok és praktikumok tartatnak: *Római örökjog* Bozóky Alajos; *kereskedelmi jogi praktikum* Sipos Árpád; *bányajog* ugyanaz; *a rendőri igazgatás* Személyi Kálmán; *statisztikai gyakorlatok* ugyanaz; *fogyasztási adók* Molnár Imre; *jogtörténeti forrástanulmány* Persz Adolf; *egyházi kormányzat* ugyanaz; *házassági jog a kánonjog szerint* ugyanaz; *az európai alkotmányok összehasonlitása* Nagy Ernő; *a XIX. század története* ugyanaz; *büntetőjogi gyakorlatok* Hoványi Gyula; *jogbölcsészeti conversatorium* ugyanaz; *jogbölcsészet története* ugyanaz; *ethika* Nemes Imre; *közegészségtan* Hoványi Ferencz.

Nemzetközi szemle.

— **Nagy resensust** kelt a bécsi ügyvédi körökben az osztrák legfőbb törvényszék azon legujabb eljárása, mely szerint ez elrendeli, hogy polgári pereknél a konok perlekedőre kiszabott pénzbüntetésről az illető ügyvéd ügyfele külön értesittessék.

— **Felmentés** esetében bünügyeknél a bécsi legfelsőbb törvényszék elnöksége a bécsi ügyvédi kamara ismeretes beadványa folytán elrendelte, hogy a felmentésről szóló értesités az elsőfoku birósággal a leggyorsabban közöltessék, és pedig a bécsi bírósággal sürgöny utján, hogy igy lehetségessé váljék a vádlottnak azonnali szabadlábra helyezése. Ezen intézkedés utánzását nálunk is melegen ajánljuk illetékes helyen. A bécsi fenyitő-törvényszék ugyanis alig ezer lépésnyi távolságban van az igazságügyi palotától és mégis a következő eset fordulhatott ott elő. Sulkowski herczeg szökési esetében a részességgel vádlott Vecseghy Lujzát köröztették. 1889. évi november 9-én a bécsi semmitőszék felmentette vádlottakat. November 26-án, tizenhét nappal később azonban még mindig nem érkezett le az itélet a bécsi fenyitőtörvényszékhez és ugyanazért védőjének minden igyekezete daczára ekkor még nem volt a Vecseghy Lujza ellen kibocsátott nyomozó levél visszavonva.

— **Gyermekek tanubizonysága.** A párisi esküdtszék előtt egy *Laminette* nevü munkás állt azon vád alatt, hogy egy öreg asszonyt meggyilkolt és kirabolt. Az objectiv tényálladék egészen világos volt, és ahoz, hogy a gyilkosság és rablás valóban elkövettetett, kétség nem fért. Annál kétesebb volt azonban a subjectiv tényálladék. Vádlott ellen csupán indirect és egymással össze nem függő távoli gyanuokok forogtak fen. Direct bizonyiték ellene csak egy volt, t. i. egy gyermek tanusága, ki a vizsgálat alatt egész határozottan vallotta, hogy vádlottban felismeri azon embert, ki a kritikus időben az áldozat lakásába bement. Az esküdtszéki tárgyaláson azonban e gyermek egyszerüen visszavonta vallomását kijelentvén, hogy a vizsgálati vallomását tévesen tette. Az esküdtszék a vádlottat rövid tanácskozás után felmentette.

— **Orosz kegyetlenségekről Szibériában** ad legujabban hirt George *Kennan*, egy részrehajlatlan amerikai utazó, ki Szibériában tett észleleteit a New-Yorkban megjelenő «Century» czimü folyóiratban tette közzé és kinek utleirása az utolsó napokban német forditásban is megjelent. Kennan kimutatja, hogy igen sok ártatlan embert, ugy a legmagasb rangu férfiakat valamint nőket is, számüztek az orosz hatóságok és azokat több esetben tényleg arra kényszeritették mintegy, hogy öngyilkosságot kövessenek el. Kennan arra utal, hogy a calcuttai «fekete pokol» iszonyatosságait Oroszország még mindig utánozza, a mennyiben ezrivel elnyomja a legnyomoruságosabb állapotban levő férfiakat, nőket és gyermekeket a szibériai fegyházaknak büdös és hagymáztól megfertőzött kamaráiban, különösen pedig Tomskban. Az emlitett iró bebizonyitja, hogy az utolsó tizenöt esztendőben *«több mint 25 százaléka az összes fegyházi lakosságnak (Tomskban) állandóan beteg volt és hogy több mint 10 százaléka a betegeknek meghalt»*. A szegény asszonyok és gyermekek legtöbbje pedig teljesen ártatlan minden bünben. — — — A Londonban megjelenő «Daily News» odessai levelezője szintén az orosz börtönügygyel foglalkozott, mely a tudositó szerint olyan állapotban van, hogy a czár közvetlen közbenjárását szükségelné. Kimutatták ugyanis, hogy a fegyenczeket vasketreczben tartják; hajókban, nehéz lánczokkal terhelve, és hogy a fegyelem elleni kihágás esetében azokat a gép gőzével leforrázzák! Továbbá némelyek közülök vasházakban tartatnak és midőn rendeltetési helyeikre megérkeznek, az életfogytig tartó rabszolgaságon kivül, alávetik őket a kinzó kancsukázásnak, mely eszközzel 50—125 ütést mérnek reájuk. Egy tapasztalt szemlélő megjegyezte ezen fegyenczek egyikéről, hogy az kinzásait alig lesz képes 1—2 hónapig tulélni. Az idézett angol lap felkiált: «This in Christian Russia!» («Ilyes valami a keresztyén Oroszországban történik!») A «Howard-Association» Londonban e tárgyban azonnal e vérlázitó hirek megjelenése után érintkezésbe lépett az orosz és egyéb európai hatóságokkal és komolyan remélik, hogy ezen óvások némi hivatalos figyelembevételben fognak részesülni. Oroszország bevallotta, hogy eltörölte ugy a kancsukát, valamint általában a halálbüntetést is. Holott az tünik ki, hogy még mindig kinoznak amazzal is, hogy az utóbbit is alkalmazzák még közvetve, a mennyiben lassankint ölik meg az embereket. Mikor a börtönügyi congressus Sz.-Pétervárott ülésezik — ugy mond a «Howard-Association» «report»-jában — szükséges lesz Oroszország becsületére nézve, hogy a maga részéről egy illendőbb jelentéssel szolgálhasson a világnak. És mind addig az idézett «report» nézete szerint ezen kegyetlenségek tényleg hivatalos bátoritást képeznek a lázadások és orgyilkosságok szörnyüségeinek elkövetésére azon nyomorult lények részéről, kiket ilyeténképen a kétségbeesés karjaiba üznek.

— **A rabmunka utáni bevétel az Egyesült-Államokban.** 1886-ban itt a rabmunka 28.753,999 dollárt eredményezett, a mi körülbelül a 0·54%-át teszi ki az állam egész termelésének; a fogházak fő-iparága, a czipészet 7609 foglyot foglalkoztatott és bevételként 10.100,279 dollárt eredményezett. Valamennyi rabmunkás száma 45,277-re rugott, ezek különböző iparágaknál voltak összesen elfoglalva, és azt hiszik, hogy 35,534 szabadmunkás elegendő lett volna ugyanazon munka mennyiségének előállitásához. A szabad munka után az állam valamennyi iparága után dij fejében 947.953,793 dollár lett kifizetve, azaz 5·66 dollár értékü termelés után 1 dollár lett munkabér fejében fizetve; holott a rabmunka vállalkozói által az ezen államoknak és county-knak kifizetett összeg 3.512,970 dollárt tett ki, azaz 8·19 dollár értékü termelés után ezek szintén csak 1 dollárnyi munkabért fizettek. Mivel ezen veszélyes versenyét a rabmunkának a szabad iparral észlelték, törvényhozási uton (1887. évi február 23. [213. chap.]) megtiltották a büntető intézetek igazgatóinak azon rabok munkájának bérbeadását, (kik a szövetség törvényei ellen vétkeztek, 1—3 évig terjedhető fogház és 500—1000 dollárig terjedhető pénzbüntetés terhe alatt.

Irtások.

125.

Egy sommás polgári perben a folytatólagos tárgyalás f. évi febr. hó 15-ére tüzetett ki. *Fel- és alperes közös kérvényben* kérik azonban az eljárt *adonyi* járásbiróságot, hogy a tárgyalást későbbi időre elhalasztani sziveskedjék. Erre a következő végzés hozatott: 402/I. 1890. Végzés: «Jelen, mivel sem indokolt kérvény elutasittatott.» Miről stb., stb. Kelt Adonyban, stb., stb.

A mellékleten közlünk Dr. Baumgarten Izidornak a vizsgálati fogság kérdésében tartott előadásából egy részletet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 12. sz. Budapest, 1890. márczius 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvénytervezet a Btk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egy. rk. tanártól. — A birói egyenruha kérdéséhez. FARKAS LAJOS komáromi törvényszéki birótól. — Jogirodalom: Reinhold: Die Lehre vom Klagegrunde, den Einreden u. der Beweislast. Dr. BÓZÓKY ALAJOS n.-váradi jogakad. igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az 1868: LIV. tcz. 590. §-ához. BIRÓ VILMOS mármaros-szigeti kir. törvényszéki birótól. — A kereskedelmi törvény 198. és 243. §§. WILDENAUER JÁNOS székesfehérvári kir. törvényszéki birótól. — Váltójogi gyakorlatomból. Dr. HEXNER GYULA liptó-szt.-miklósi ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvénytervezet a Btk. módositásáról.

Megkisérlem a következőkben a Btk. szövegéhez idomitva jelezni némely módositásokat, melyek álláspontomból folyólag a Btk.-ben keresztülviendők volnának. Indokolást ezuttal felesleges adnom; mult évben megjelent munkámban tüzetesen kifejtettem mindezen kérdések részleteit s az alábbi §.-ok nem egyebek, mint azon munkámból levont konklusiók. Megjegyzem azonban, hogy nem terjeszkedem ki mindazon módositásokra, melyek kivánatosak és indokoltak; csak azokra, melyeknek keresztülvitele, különösen az esetek *tömegességénél* fogva *égető* szükséget képez. Ha ezen, rövid idő alatt keresztülvihető módositások és pótlások létrejönnek, nyugodtan hozzáláthatunk a bünvádi eljárás kodifikatiójához, mely az ország kriminalistáit előreláthatólag éveken át le fogja kötni.

Hogy a büntető kodex tiz évi fenállás után aránylag csak kevés pontban szorul sürgős módositásra, biztató jel arra, hogy Magyarország a bünvádi eljárás kodifikatiója terén is maradandó alkotást fog létesithetni.

A törvény szövege:	**A javasolt szöveg:**[1]
48. §.	48. §.
A közvetitő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jóviseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősitették, saját kérelmükre a felügyelő-bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra itéltek pedig legalább tizenöt évet kitöltöttek.	A közvetitő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jóviseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősitették, saját kérelmükre a felügyelő-bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra itéltek pedig legalább tizenöt évet kitöltöttek.
Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő-bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb fegyházra, vagy egy évet fölülhaladó börtönre, vagy másnemü szabadságvesztés-büntetésre itéltettek, ha büntetésük háromnegyedrészét kiállották, és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak.	Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő-bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb **szabadságvesztés-büntetésre** [ ] itéltettek, ha büntetésükből **két harmadrészt, legalább három hónapot,** kiállottak és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak. **Azok, kik közvetitő intézetben tér hiánya miatt nem helyezhetők el, büntetésük kétharmadának kiállása után hatósági közegek felügyelete alatti köz- vagy magánmunkára, vagy feltételesen szabad lábra bocsáthatók, ha szorgalmuk valamint jóviseletük által a javulásra alapos reményt nyujtottak.**
	85. *a.* §. **A ki akkor, midőn a büntettet vagy vétséget elkövette, életkorának 16-ik évét már tulhaladta, de 18-ik évét be nem töltötte, a következő szabályok szerint büntetendő:** **1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő büntett miatt: két évtől tiz évig terjedhető börtönnel;** **2. öt évtől tizenöt évig tartó fegyházzal vagy államfogházzal büntetendő büntett miatt: öt évig terjedhető börtönnel, illetőleg hasonló tartamu államfogházzal;** **3. más büntett miatt: három évig terjedhető fogházzal;** **4. vétség miatt: kihágási büntetéssel. (Kbtk. 32. §.)**
94. §.	94. §.
A vizsgálati fogságnak vádlott hibáján kivüli hosszu tartama, — a szabadságvesztés-büntetés - vagy pénzbüntetésbe, beszámitandó; s az itéletben mindenkor kiteendő: hogy az által a büntetésből mennyi vétetett kitöltöttnek. Annak meghatározásánál azonban a szabadságvesztés-büntetéseknél, a vizsgálati fogság a büntetésnek legfölebb egyenlő tartamu idejét pótolhatja.	A vizsgálati fogság [ ] a szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe beszámitandó. [ ]

[1] A zárjelek [ ] azt jelzik, hogy a törvény szövegéből kihagyás történt; a **vastag** betükkel az uj szöveg van nyomatva.

338. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt büntetve.

Nem alkalmazandó azonban ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tiz év már eltelt.

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel, a 336. §§. 3. 4. 5. 6. pontjaiban meghatározott esetekben azonban, valamint a 338. §. esetében öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

348 §.

A rablás öt évtől tiz évig, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntettetik.

338. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt büntetve.

Nem alkalmazandó azonban ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tiz év, — **ha pedig az előző büncselekmények mindenike vétségnek minősittetett, öt év** már eltelt.

(Ugyanez a sikkasztásnál).

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel **büntetendő.**

A 336 §. 3. 4. 5. 6. pontjaiban meghatározott esetekben, valamint a 338. §. esetében **a lopás** öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, **ha a lopott tárgy értéke az 50 forintot meghaladja.**

348. §.

A rablás [ ] tiz évig, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntettetik.

(A büntetési tételnek ugyanily kibővitése volna ajánlatos több helyen, hol a sulyos esetek közt gyakran nemcsak egyéni, de *tárgyi* szempontból is igen csekély sulyu esetek fordulnak elő.)

(Folyt. köv.) Dr. FAYER LÁSZLÓ.

A birói egyenruha kérdéséhez.

Igazságügyünk tervbe vett alkotásai közül még távolról sem bontakoztunk ki, s a jogszolgáltatás belső lényege helyett már is annak külső cziczomáival kell foglalkoznunk.

Oda jutottunk, hogy a szaksajtó terén bő termésben produkált, csodás váltakozásban, mondhatnám tarka egyvelegben felmerülő s megvitatásra váró sok különféle jog eszme közül már szinte alig lehetséges választanunk.

Annyira él bennünk a sok kisérletezési s ujitásra váró szellemanyag, hogy ezen eszmegazdagságban leledző korunk szerteágazó törekvései között nem egy életrevaló s különben tán tökélyesbülést nyujtani hivatott reformeszme, a gastrologia analog processusához alkalmazkodva, megemészthetés hiányában elsenyved.

Viszont nem csoda, ha a jogintézményeink kiépitését czélzó azon szellemharczban az iménti sorsra nem jutó eszmék legtöbbje az ellapulást el nem kerülheti, s csak azok legkevesebbjének sikerül némileg az aktualitás polczára vergődni fel.

Némikép, de inkább az iró egyéniségére visszavezethető okokból ily utóbbi jelentőségre tarthat igényt az «Ügyvédek Lapja» mult évi 51-ik számában Székács Ferencz a budapesti kir. törvényszék alelnöke által a birák egyenruházata kérdése tárgyában meginditott eszmecsere.

Mihez hozzá nem szólni, egyértelmü lenne: a hallgatólagos beleegyezés ismert példaszó elméletével. Hozzászólani pedig annál jogositottabbak vagyunk, mert czikkiró ur erre maga hatalmaz fel abbeli nyilatkozatával, midőn a hozzászólásra nyilt felhivást tesz közzé, s mert a kérdés saját énünk érdekeit vajmi közelről érinti.

A kérdés ugy vettetett fel, vajon karddal vagy talárral ékesitsük-e fel a birót, hogy azon szempontoknak eleget tegyünk, miket czikkiró ur a következőkben sorol fel:

1. «A biró hivatalos ruházata által minden tettében, szavában és intézkedésében befolyásoltatni fog oly irányban, hogy hivatásának komolyságát és méltóságát saját indulatai ellen is megóvja.

2. A nép, mely birája elé járul, ennek a mindennapiságtól elütő megjelenése által befolyásoltatik az igazság kideritésére kedvező irányban.»

Először is kétségbe kell vonnom, mintha az 1. pont alatti szempont minden részében s egyaránt mindenkivel szemben helytálló szempontként lenne elfogadható.

A birói karnak vajmi jelentéktelen számát teheti ki azok száma, kiket csupán a hivatalos ruházat jellege birhat akként befolyásolni, hogy általa a biró hivatása komolyságának tudatára legyen vezérelhető s saját indulatainak nyilvánulásai ellen csak ez által megzabolázható.

Az ily biró, ha ugyan akad ilyen a birói kórban, ki kell egyenesen mondanom, nem érett meg azon állásra, melynek betöltésére vállalkozott.

Nélkülözi azon tulajdonokat, sőt mondhatnám, birói erényeket, miknek megfelelő ápolása- és fejlesztéséről törvényhozásunk az ugynevezett *lelkiismereti* törvényekben oly tulovatossági szempontokkal gondoskodott. S mely tulajdonoknak minél lelkiismeretesebb megóvása a birónak nyujtott csekély javadalmazással szemben épen napjainkban nevezhető *birói erényeknek*. Sőt azoknak a messze jövőbe benyuló s követelt gyakorlása innen-onnan bizonyos herostratesi qualifikatiót is füz a birótól megkivánt tulajdonokhoz.

A birák hivatali egyenruházata ép manap birna legkevesebb jogi ratióval, midőn a mai birói hatáskörben gyökerező jogok bizonyos tekintetben konfiskáltatni czéloztatnak. Értem ez alatt az esküdtszéki biráskodásnak és a laikus elemnek a bünvádi itélkezésbe behozni ajánlott tervezetnek esetleges megvalósulását.

Ha törvényhozásunk több perjogi garantiát lát az esküdtek és a laikus elemnek mellérendelt itélkezésében, mint lát a függetlenségnek minden attributumaival birni hivatott szakbiróságában, ugy ennek inartikulálásával a szakbiróság, legalább a közvélemény itélőszéke előtt, a mainál nagyobb tekintélyben, eljárása a bizalom magasabb foku nyilvánulásban részesülni aligha fog. Sőt akkor ugyanezt a birákra adandó bármily *mez* se lesz többé képes elérhetővé varázsolni; a mennyiben a néptudat az egyenruházatlan esküdtek- és laikusokban a szakbirákkal egyenrangba helyezett faktorokat fog keresni és találni.

Iméntiek részben a czikkiró ur által 2-ik pont alatt felhozott szempont ellenbizonyitására is vonatkoztathatók.

A birósággal érintkező népre, már t. i. a nép azon osztályára, melyet czikkiró ur is ért, az egyenruházott biró

szerintem semmivel se fog nagyobb befolyásal birni, a mi az igazság kedvezőbb kideritésének felállitott tételét illeti, mint az egyenruházatlan biró.

Hazánkban a nép már századok óta akként van szoktatva biráihoz, hogy azokat mindenkor a polgári, vagyis hogy a történeti hüség elvének egész teljében hódoljunk, tehát a nemesi társadalom viselkedésének megfelelő ruházatban látta törvényt ülni.

A maitól eltérő azon előbbi kiváltság, mely szerint különösen az ugynevezett táblabirói korszakban a biráskodás az oldalkard viselésével gyakoroltatott, még egymagában távolról sem azonositható a mai értelemben vett egyenruházat jellegével. S miután nem birunk az irányban bármily adatokkal, vajon az utóbbi s általában a birák öltözködésében beálló változás a jogszolgáltatás menetére átalában mennyiben van kedvezőbb befolyással, természetes, hogy itt csak a mindennapi tapasztalás és ellentapasztalás érveit lehet egymással szembe állitanunk.

Tény, a mint ezt a már hivatkozott lapok f. é. 1. számában megjelent polemikus czikkben olvassuk, hogy az egyenruha, a katonatiszti egyenruhának kivételével, nem tekintetik a külső tekintély emelésének. S hogy alsóbb néposztályunk a talárba öltöztetett bíróra élczelődés és gunyolódásra hamar kész kedvében czifrábbnál-czifrább elnevezéseket találna fel.

Ehhez hozzáteszem, hogy a talár akarva nem akarva bizonyára az inquisitionalis emlékeket ébreszti fel mindnyájunkban. S az a más államokban divatos vendéghaj nélkül nem adja meg az ehhez kötött jelleget sem.

Teljesen osztható czikkiró urnak a katonai egyenruházat elejtésére vonatkozó azon megokolása, mely szerint az az osztrák absolutismusra vissza emlékeztető, tehát visszataszitó hatással is birna.

De ismét hozzáteszem, hogy ezenfelül az állig begombolt ugynevezett pléhgalléros egyenruha az azt viselőt oly feszes és kimért magatartásra is prædestinálná, mely szemben nemzeti jellemünk patriarchalis természetével, erőtetett voltánál fogva az illetőt még többnyire komikus szinezetben is tüntetné fel.

S igy vagyunk minden külföldi intézménynyel, mely a nemzet érzülete, szokásai és jellemével ellentétben képezi ujitás tárgyát. Ily importált s jogéletünk kivánalmát nem képező ujitási czikknek lenne tekintendő a birói egyenruházatnak megvalósitása is.

Mit különben czikkiró ur maga sem sürget, mint valamely elodázhatlan expedienst. S ha a sorok között olvasni lehet, ugy az általa felvetett egyenruházati eszme foganatositásának létoka, a fővárosban ujonan épült törvényházának hazánkban eddig szokatlan s egyedül álló fényes keretü berendezésével áll inkább összefüggésben.

Legalább ide czéloz czikkének azon kijelentésével, midőn az uj törvényházának fényéről irva hozzáteszi: «hogyha a fényes keretbe bíróságainkat ugy illesztjük bele, a miként az a Fortunában megjelenni szokott, a kontrast elkerülhetetlen lesz».

E sorok éle egészen más irányba tereli a kérdést. Mert leginkább a fővárost ellepő külföldi idegenek előtt a magyar jogszolgáltatásnak fenségét, eljárásának magasztosságát kivánja megóvni és dokumentálni.

Ugyde ez inkább a jogszolgáltatási tényezők mikénti öltözködésének, vagyis jobban mondva mikénti nem öltözködésének a kérdését érinti. Ezt óhajtja czikkiró ur is szabályozva látni.

Az ez irányban nyilvánuló aggodalmainak részünkről is teljesen igazat adunk, midőn a biró, ügyész és ügyvédnek egymástól eltérő, mondhatnánk fantasztikus, néha harlequin, néha meg pepitába átjátszó, a turfon és bizonyos salonokban talán izléses, de a birósági szentélyben méltán visszataszitó ruházkodásától justitiánk tekintélyének sülyedését akarja megkimélni.

Magunk is azt tartjuk, hogy ily exotikus öltözködési módnak kiküszöbölésére hova-előbb meg kell tenni a kezdeményező lépéseket.

Ha átalános rendeleti uton mindjárt nem is lenne keresztülvihető ily intézkedés, de addig is a bíróságok elnökei részéről kifejezett ily irányu ildomos figyelmeztetésnek vagy óhajnak, hiszszük, szintén meg lenne a kivánt foganatja.

Az elérendett czél érdekében még óhajtandóbb lenne, ha a bíróságok termeiben a fekete, ugynezett salonöltözet, vagyis fekete hosszu kabát és ugyanily szinü nadrágnak viselése emelkedne gyakorlattá.

Csakhogy ezen kivánalomhoz jogos igényt akkor támaszthatunk, s ugyanaz átalános érvényre csak akkor tarthat számot, ha a birói javadalmazásnak sürgetett s immár elodázhatlan emelése életbe lép.

Ily megfelelő emelés nélkül vajmi nehéz lenne a kizárólag birói fizetésére utalt s még hozzá több gyermekkel is megáldott birót arra akarni szoritani, hogy a hivatali állás fenségének megóvása érdekében egy külön, csupán a hivatalos élet használatára szolgáló diszes salonöltözettel is lássa el magát. Miből, hogy a használt jelző ne csak uj korában, hanem mindenkor megillesse, évente több öltözet kivántatnék.

Másként van az ugynevezett beruházkodás kérdése rendezve a hadsereg tiszti karánál. Hol a tiszti kinevezett egyszersmind bizonyos beruházkodási átalányban részesül.

Mely kedvezmény ha fokozatos arányban a bíróságoknál is behozatnék, ugy legalább azon szembetünő hiányon is segitve lenne, hogy a birói jogszolgáltatás élén álló elnökeink mindazon repræsentationalis fogadtatásoknál, hol mint diszküldöttségi tagok a törvényszéket, mint testületet csakis diszmagyar öltözetben képviselhetik, nem lennének kénytelenek távollétükkel tündökölni. S ez által a megyei rendszerből kivált, önálló szervezeti alappal biró s a jog fenségét képviselni hivatott igazságszolgáltatásunk szemben a megyei társhatósággal nem lenne háttérbe szoritható.

De e mellett a jogéletünkben gyakran hangoztatni hallott birói palást kérdése a kivánt megfelelő megoldást lelné. Nem ugyan a szó szoros értelmében, s a czikkiró ur által ajánlott s azzal rokon papi talár alakjában, hanem a birói tisztesség szabályainak rovására semmikép sem eshető fekete salonöltözet formájában.

Hogy pedig népünknél a bíróságok iránti tisztelet növelésére jobban közrehassunk, tudjuk mi ennek más módját is, a nélkül hogy biráinkat papi talárba öltöztessük.

Épitsünk ne csak a fővárosban, hanem a vidéken mindenütt megfelelő törvényházát.

Azokért a nagy bérösszegekért, miket az állam privát embereknek a mostani szétszórt s a hivatalok czéljainak legkevésbé megfelelő helyiségekért fizet, akár tőkésitve évi törlesztéssel, akár a mostani évi bérösszegeknek bizonyos számu évekhez kötött bevétele reményében az állam minden nagyobb megterheltetése nélkül könnyen akad épitési vállalkozó.

Rendezzük azután az uj törvényházát be, a megvárható hivatali kényelem igényeihez.

Ugy hogy az a jogkereső fél, ha a bírósággal érintkezésbe jön, ne lásson maga előtt a birósági bérházak különféle lokalitásaiból birák szobáivá avanciroztatott, a közéletben azonban lyukaknak csufolt helyiségeket, hol néha két biró ugyszólván egymás hátán kénytelen a jogszolgáltatás mérlegét egyensulyban tartani. Hol a legtöbb felet befogadni hivatott vizsgálóbirói szoba oly szük méretekkel bir, miként vizsgálóbirói szembesitéseket egy és ugyanazon időben csak legfeljebb két egyén között lehessen eszközölni; mig a többiek addig az időjárás elemeinek kitéve az utczán kénytelenek várakozni. Miket a jogkereső fél látva és tapasztalva,

*

kénytelen az otthoni faluházában tapasztalható kényelem emlékeinek nem ritkán előnyt adni.

E visszásságok megszüntetésével a bíróságok tekintélye mindenütt egyaránt fog emelkedni. S a leginkább ezen czél elérésének hódoló eszme, a birák egyenruházati kérdése pedig végkép le kell hogy szoruljon a napirendről. A mi annál kivánatosb, mert népünket a bíróság iránti tisztelet megadásában nem az előtte teljesen ismeretlen fogalmat képező birói egyenruházat kérdése szabályozza.

A már előadottakon kivül össze van az kötve a már elcsépelésig hangoztatott birói javadalmazás kérdésével. Az a jogkereső fél, ha tudatával bir, hogy itélő birái jólétnek örvendenek, azok iránt mindenesetre nagyobb tisztelettel fog adózni, mintha azokról tudja, hogy el vannak adósodva.

S mindezek daczára, vagyis *birói egyenruha*, *birói jólét* és *hivatali kényelem* hiányában is jól esik tapasztalnunk, hogy népünknél ugy a mint ő maga nevezi, a törvény urai iránti tisztelet még ma sincs oly fogyatkozásban, miként az ajánlott birói egyenruházat kivételes rendszabályához kellene folyamodnunk.

Különösen falusi népünknél találkozunk még ma is a bíróság iránti tisztelet legkézzelfoghatóbb jeleivel. Kik közül egyik-másik, a mint a törvényházának küszöbét átlépte, már ennek puszta tudatában oly messze menő tiszteletnyilvánitásokra ragadtatja magát, miként a törvény urai iránt adózó ezen becsülettudásában a folyosókon álló hivatalszolgákat ugyanazoknak nézve, szintén emberséges megsüvegeléssel tünteti ki.

E helytelenség megszüntetése volna az egyetlen ok, mi a birák egyenruházatának behozatalát javalhatná. Tudniillik az igazságügyi hivatalnokok rangfokozatának felismerése, az ebből származható különféle félreértéseknek elháritása volna ez eszmét támogató oknak tekinthető.

De népünk emlitett tévedésének is van módunk elejét venni, a nélkül hogy a birói egyenruházat eszméjével meg kellene barátkoznunk. A hivatalszolgai személyzettől egyrészről az egyenruházat hordása feltétlenül megkövetelendő, másrészről ugyanaz oly könnyen felismerhető alakban lenne szabályozandó, miként a felhozott s mindenesetre különféle helytelen félreértésekre, sőt törvénytelenségekre alkalmat szolgáltatható hasonló eseteknek egyszer s mindenkorra vége vettessék. Mi nem csak a megtévesztett s utóbb a való megtudása folytán megrestelkedő nép érdekében vár intézkedést, hanem ugyanazt az itt részletezni nem kivánt justitialis okok is sürgetően követelik.

Ellenben nem követeli semmiféle más nyomósabb ok a birák megegyenruháztatását. Nem különösen, hogy annak megvalósitását mi magunk hozzuk ajánlatba. Ha kormányunk annak szükségét sürgető okokról szerezne meggyőződést, a birói egyenruházat kényszere alul ugy sem fogunk kitérhetni.

Addig pedig ha választani kell a meghányt módok közül, nyiltan azt feleljük, hogy se kard, se talár ez idő szerint nem kell nekünk.

FARKAS LAJOS,
kir. törvényszéki biró.

Jogirodalom.

Reinhold *Die Lehre vom Klagegrunde, den Einreden u. der Beweislast.* Berlin 148 l.

A perjogi irodalom a legujabb időben örvendetes módon gyarapodik. Alig van perjogi kérdés, melyet az irodalom beható figyelmére ne méltatna. Perjogi szempontból kétségen kivül legfontosabbak azok, melyeket a fentebbi mü tárgyal: a kereset alapja, a kifogások és a bizonyitás terhe. Ezekre nézve egyáltalában nem lehet azt állitani, hogy az akták le va nak zárva, s hogy a tudomány s a tapasztalás ujabbat e téren már nem produkálhat. Sőt ellenkezőleg ép itt van legalkalmasabb tere a fejlődő jogászjognak. Annak előtte p. csak elvétve lehetett akadni a most már uralkodónak tekinthető, tehát most már perjogi alapelvet képező amaz elméletre mely szerint felperes nem köteles az általa érvényesittetni óhajtott igény *valamennyi jogi* feltételezéseit, hanem csakis azokat a tényeket állitani és bebizonyitani, melyek magokban véve az érvényesitendő jog létrehozására alkalmasak, tehát sem a joggátló, sem a jogsemmisitő, sem a jog érvényesitésének ideigóráig, vagy mindenkor ellentálló ténykörülményeket. A bizonyitás ekkénti megosztásának jogalapja az eljárás azon szabályában gyökerezik, mely szerint az ügy eldöntéséhez szükséges anyagnak előteremtése a perlekedő feleket s nem a birót terheli. A magánjogviszonyok természete követeli, hogy a felek korlátlan intézkedési hatalma tények és bizonyitékok tekintetében is elismertessék, a miből következik, hogy az anyagi igazság elve a polgári perben nem alkalmazható. Ehhez képest mindegyik fél köteles azokat a tényeket, melyeket mint reá nézve kedvezőket figyelembe vétetni óhajt, igényének megalapitása végett kifejteni és bebizonyitani. A mulasztás, s következéskép a figyelembe nem-vétel hátránya mindig azt a félt sujtja, a melyiknek javára ama bizonyos tény értékesithető lett volna, a mi nemcsak azokról a tényekről áll, melyek mint keresetek, kifogások stb. alapja *önálló* fontossággal birnak, hanem azokról a tényekről is, melyek csak mint bizonyitási okok ama tények mellett vagy ellen figyelembe jönnek, akár mivel «vélelemként» a tulajdonkép bebizonyitandó tényre következtetést engednek, akár mivel az ellenfél tényleges állitásainak megczáfolására szolgálnak. Önálló jogi tények nemcsak a jogalapitók (a hová a jogbővitők is számitandók), hanem a joggátlók és a jogsemmisitők (hová viszont a jogkorlátozók is tartoznak); a joggátlókkal azonos tekintet alá esnek azok a tények, melyek valamely jognak keletkezését mindjárt csirájában elfojtják (p. végrendelet visszavonása). Mig azonban azok a tények, melyek valamely jognak megszüntetését eredményezik, az anyagi magánjogból folynak, addig a határvonal megállapitása a jogalapitó és a joggátló tények között nem csekély nehézséggel jár. Az előbbiek alatt szerző (egybehangzólag a német polgári törvénykönyv tervezetével) a szőnyegen forgó jogviszonynak specifikus, lényeges föltételezéseit érti, akár a törvényen, akár a felek kölcsönös megegyezésén alapuljanak; ellenben bármily jogügyletnek általános kellékei, melyeknek fenforgása nem tartozik az egyes jogügylet fogalmához, hanem jogi szabályként tekintendő (p. a személyek jogi cselekvési, a dolognak forgalmi képessége, az akaratnak egybehangzása a nyilatkozattal), sem különös tényleges megalapitásra, sem bizonyitásra nem szorulnak; netaláni hiányokat mint a szabály alóli kivételt az ellenfél, kinek ebből haszna van, tartozik állitani és bebizonyitani. Részletesen kimutatja azt szerző a hiányos birtok, a senatus consultum Macedonianum, Velleianum, az öröklési, a végrendelkezési képesség hiánya, a lex Falcidia és Anasthasiana tekintetében. Nem különben az indokban való tévedés, a csalás és jogtalan fenyegetés is joggátló tények, holott anyagi kényszer esetében maga a jogalapitó ténykörülmény hiányozván, a kereset alapjának tagadása forog fön.

Azon elvből hogy fenálló jogviszony arra, hogy továbbra is fönmaradjon, ujabb tények közbejövetelére nem szorul, hanem mindaddig fönmarad, mig valamely jogsemmisitő tény nem következik be, továbbá azon tételből, hogy a teljesités a kötelemnek legtermészetesebb megszüntetése, hogy tehát az adós tartozik a megtörtént teljesitést bebizonyitani, azt következteti szerző, hogy positiv teljesitésre irányuló kötelmeknél (ellentétben a dologi keresetekkel és a negativ teljesitésre irányuló személyes keresetekkel, melyeknél annak állitása, hogy jogsértés történt, a perjogi kereset alapjához mulhatatlanul megkivántatik) a lejárattal támad a kereseti jog (actio nascitur), a nélkül, hogy azonfölül különös jogsérelem, az adós vonakodása, vagy a hitelező hasztalan megintése is kivántatnék a kereseti jog megalapitásához. A jog-

sérelem itt már magában a nem-teljesitésben rejlik, mely azonban nem szorul bebizonyitásra, mert a jogviszonynak (habár jogellenes) további fenmaradásával összeesik.

A non adimpleti contractus-féle kifogásnál felperesnek a történt teljesitést mint jogsemmisitő tényt kell alperes megtartási kifogásával (exceptio retentionis) szemben, tehát replikaként, nem pedig kereseti alapként bebizonyitania. Ugyanez áll mennyiségileg vagy minőségileg hiányos teljesitéseknél, kivévén ha alperes a minőségileg hiányos teljesitést elfogadta.

A késedelem rendes következményeinek megalapitására elegendő, ha felperes azt, hogy az adóst megintette, vagy hogy fizetési határidő lőn megállapitva, bebizonyitja, mig azt, hogy a teljesités nem történt, nem tartozik bebizonyitani. Ugyanez áll a visszavonási jogra néhol dolog kibérlésénél s örökbérletnél, a mennyiben t. i. tisztán az idő lefolyására alapittatik. A hol, miként a birságnál, a megsemmisitési záradéknál (clausula cassatoria) és a lex commissoriánál a nem teljesités különös következményei előre meg vannak határozva, ott a főkövetelés sorsa a mellékkövetelésre nézve is irányadó, a positiv teljesitésre irányuló kötelemnél tehát a birságra vonatkozó igény megalapitására elegendő a mellékszerződés bizonyitása, mig a nem-teljesités bizonyitása nem szükséges.

Az u. n. minősitett beismerésre nézve szerző szerint különbséget kell tenni: ha a beismerés főhatározmányra, t. i. a jogviszony természetére, a szerződő felek személyére, a tárgyra vonatkozik, mindannyiszor a kereseti alap közvetett tagadása forog fön, mig ha az eltérés valamely mellékhatározmányban áll, kifogással van dolgunk. A ki azt állitja, hogy a szerződés felfüggesztő föltétel alatt köttetett, evvel egyszersmind az ügyletnek hatályra emelkedését, tehát a kereset alapját vitatja, ellenben felbontó föltétel, kezdő vagy végső határidő (dies a quo, ad quem) hozzáfüggesztése korlátoló mellékhatározmány, tehát kifogásként hat (mig a német törvényjavaslat ezeket az eseteket a felfüggesztő feltétel hatásával teljesen azonosaknak mondja).

A kifogások tekintetében hibáztatja a szerző az anyagi kifogás fogalmát a törvényjavaslatban, mert — ugymond — vajmi ritkán történik, hogy felperes maga szolgáltassa saját előadásával alperesnek az anyagot a kifogásra, minélfogva ama körülmény, hogy a biró a joggátló vagy jogsemmisitő tényeket, eltérőleg a kifogásoktól, akkor is köteles figyelembe venni, ha felperes által jutnak a perbe, nem jöhet figyelembe.

Ezen monografiát, mely a bizonyitás terhének tanát a legujabb jog szerint kimeritően és világosan tárgyalja, bátran ajánlhatjuk tehát minden jogász figyelmébe, főleg azoknak, kik arra vannak hivatva, hogy magyar törvénykezési eljárás kodifikatiójára többé-kevésbé befolyást gyakoroljanak.

Dr. Bozóky Alajos,
n.-váradi k. jogakad. igazgató.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1868: LIV. tcz. 590. §-ához.

A hagyatéki ügyben felmerült ellentétes örökségi igények felett a kir. törvényszék meghozván a perre utasitó végzést, az 589. §. értelmében kitüzött 30 napi záros határidő alatt a kereset vagy beadatik vagy be nem adatik.

Ha beadatik, a perben hozandó itélet helyettesiti az átadási határozatot, minthogy az ily perekben minden örökjogi kérdésnek meg kell oldatnia. Ez esetben tehát tulajdonképen bevégződött a perenkivüli eljárás.

A kereset beadásának elmulasztása esetére a perrendtartás 590. §-a azt rendeli, hogy az illető bíróság «*bármely érdekelt fél kérelmére a perre utasitott igényre tekintet nélkül hozza meg az átadási határozatot*». E szakasz alkalmazása körül merülnek fel nehézségek, melyek nézetem szerint a nem eléggé világos rendelkezésnek kifolyásai.

Perre utasittatik például a bíróság által a perrendtartás 587. §. alapján a szóbeli vagy irásbeli végrendeletre hivatkozó féllel szemben a törvényes örökösödésre hivatkozó örökös. A szóbeli végrendelet irásba foglalva nem lett, hanem az azt hallott tanuk a hagyatéki eljárás során kihallgattattak s vallomásukat esküvel erősitik meg. Az irásbeli végrendelet pedig törvény által rendelt kellékeket nélkülöz. A perre utasitott törvényes örökös azonban keresetét be nem adta, sem a 30 nap elteltével a végrendeletre hivatkozó fél az átadást nem kérte. Egyelőre tehát a bíróság, — kiskoruak sem levén érdekelve s ezek nevében az illetékes gyámhatóság sem szorgalmazván az átadást — várakozó állásban van. Évek telnek el, s egyszer csak az a fél, ki perre utasittatott, de keresetét be nem adta, az 590. §-ra hivatkozással kéri az átadás eszközlését.

A törvényszék a jelzett §. abbeli rendelkezésénél fogva, hogy «bármely érdekelt fél kérheti az átadást», meghozza az átadó végzést. Az a kérdés merül fel ily esetben, mit tegyen a bíróság, ha az átadó végzés meghozatalakor tünik fel előtte, hogy a szóbeli végrendelet vagy az irásbeli végrendelet nélkülözi a törvény által kivánt kellékeket? Lehet-e a törvényszéknek a hagyatéki eljárás keretén belül per nélkül kimondania az előtte fekvő végrendeletre, hogy ez semmis, vagy külkellékek tekintetéből érvénytelen? avagy alapithatja-e hozandó átadási határozatát az előtte nyiltan szabálytalanul fekvő végrendeletre?

Ha átadja a hagyatékot a végrendelet alapján, az esetben a perrendtartás 590. §. ellenére cselekszik, mert nem a végrendeleti örökös kérte az átadást, hanem épen az, ki a végrendelettel szemben perre utasittatott s ő mint «érdekelt fél» az 590. §. alapján jogosult volt a hagyaték átadását kérelmezni; kétségkivüli dolog azonban, hogy ily esetben az átadást kérő kérvényében azt fogja előadni, hogy tekintettel arra, miszerint a végrendeleti örökös nem kért átadást, ennélfogva kéri ő, még pedig a szabálytalan végrendelet félretételével, illetve mellőzésével.

Ha pedig a törvényszék a végrendeleteket mellőzi, azok hiányosságát veszi alapul és azokra tekintet nélkül hozza meg a törvényes örökösödés szabályai szerint a határozatot, az esetben mint hagyatéki bíróság lépte tul hatáskörét, mert perenkivüli eljárásban okirat érvényessége felett határozott volna.

A fenthivatolt szakasz, midőn azt a kifejezést használja, hogy a kereset be nem adása esetén a «*perre utasitott igényre tekintet nélkül*» kell az átadást eszközölni, csak látszólag hárithatja el a kételyt a fentebb felvetett kérdésekre nézve, mert ebből világosan az következik, hogy a ki igényét peruton nem érvényesitette, annak igénye a hagyatéki eljárás 590. §-a által jelzett stádiumában már figyelembe sem vehető, ámde ez nézetem szerint a felvetett kérdésekre nem elég, mert a perrendtartás 590. §-a esetében a perre utasitott igényekkel szemben szabályszerü végrendelet létezése feltételeztetik, a mely a birói átadás alapját képezendi.

A törvény megállapitotta ez esetekre az eljárást, ha per indittatik s ha nem indittatik, de nem állapitotta s nem is állapithatta meg, — mert a törvénynek minden előforduló esetre intézkedést tartalmaznia nem lehet — azt, hogy ily esetekben mi a teendő. Hogy pedig ily eset gyakran előfordul, tény, s arra vezethető vissza oka, hogy az illetők kellően fel nem világosittatnak a következményekről, melyekkel a perinditás elmulasztása jár. A hasonló eseteknek meggátlásául szolgálhatna talán ez az eljárás, ha a hagyatéki biró már a perre utasitás kérdése alkalmával jobban szemügyre venné a végintézkedést bel- és külkellékek tekintetében s ahoz képest hozná meg a perre utasitást s perre

utasitaná esetleg a végrendeleti örököst is, ha végrendelete nem felelne meg a törvény kivánalmainak; ez valószinüleg inkább eredményezné a per megindítását, de miután a perrendtartás 587. §-a csak azt rendeli, hogy a *végrendeleti* örökössel szemben a *törvényes örökös* utasitandó perre, ez a rendelkezés megengedi azt is, hogy bárminemü végrendeletnek állitott irat vagy kétes tanuvallomások által bizonyitani kisérlett szóbeli végrendelettel szemben is perre kell utasittatniok a törvényes örökösödésre hivatkozóknak.

Ebből végül az egyesek hátrányától eltekintve, magára az állam pénzügyi követelésére nézve is kár háramlik. Köztudomásu ugyanis, hogy a perre utasitások nagyon könnyelmüen gyakoroltattak nem régiben s gyakoroltatnak ma is; az eljáró biróságok sokszor egyezség hiányában, habár az csak a megosztás nehézségei miatt nem létesül, *ellentétes örökjogi igényeket* látnak fenforogni, perre utasitják a feleket, a mi aztán egyre megy a hagyaték teljes megfeneklésével, miután hivatalból átadásnak csak fentartott esetekben van helye.

BIRÓ VILMOS,
törvényszéki biró.

A kereskedelmi törvény 198. és 243. §§.

Némely részvénytársaságnál lábra kezd kapni azon szokás, hogy a mérleget és a felügyelő bizottságnak a mérleg felett a közgyülés elé terjesztendő jelentését a közgyülést 8 nappal megelőzőleg közzé tenni elmulasztják.

Mások a közgyülési meghivót a mérleggel egyidejüleg közzé teszik ugyan, de a felügyelő bizottságnak a közgyülés elé terjesztendő jelentését nem, és elégnek tartják, hogy a felügyelő bizottság által a mérlegre vezetett záradék közöltessék.

A kereskedelmi törvény 198. §-a homályos ugyan arra nézve, hogy melyik jelentés teendő közzé a mérleggel együtt; az igazgatóságé-e, vagy a felügyelő-bizottságé? De ha a 195. §. rendelkezéseit veszszük birálat alá, kétségtelenné válik, hogy a 198. §-ban érintett jelentés alatt a felügyelő-bizottság jelentése értetik.

Ezen jelentés egész terjedelmében közzé teendő, mert e nélkül a közgyülés a nyereség felosztása iránt érvényesen nem határozhat; vagyis, ha a felügyelő bizottság jelentése közzétéve nem lett, a közgyülés a mérleg felett érvényesen megtartottnak sem tekinthető, a mi annál is inkább kétségtelen, mert a közgyülés olyan nyereségfelosztást, melyet a felügyelő-bizottság *jelentésében* nem inditványoz, érvényesen el nem rendelhet (lásd Apáthy keresked. jog 268. lap).

Hogy a felügyelő-bizottság által a közgyüléshez terjesztendő *jelentésnek* közzé kell tétetnie, igazolja a kereskedelmi törvény 221. §. 1. pontja is, mely akként rendelkezik, hogy az igazgatóság tagjai ezer forintig terjedhető pénzbirsággal sujtandók: ha a 198. §. ellenére a mérleget és *jelentést* közzé tenni elmulasztják.

A jelentést a mérlegre vezetett felügyelő-bizottsági záradék nem pótolja és nem is pótolhatja, mert a 195. §. szerint az érintett jelentés nélkül a közgyülés a nyereség felosztása iránt érvényesen nem határozhat.

Szükséges a felügyelő-bizottság jelentésének közzététele még azért is, hogy minden egyes részvényes a közgyülés megtartása előtt ismerje a részvénytársaság pénzbeli állapotát és hogy a keresked. törv. 174. §-ában biztositott jogát gyakorolhassa; mit sokszor gyakorolna is, de mivel a felügyelő-bizottság jelentése nincs közzétéve, a közzétett mérlegből pedig semmi bajt nem sejt, nem megy el a közgyülésre, nem értesül az ott hozott — esetleg sérelmes — határozatról, holott ha a felügyelő-bizottság jelentése közzé tétetik, minden részvényes látja: mit javasol a felügyelő-bizottság mint nyereményt felosztani, honnan ered ezen nyeremény, mennyi a veszteség stb. Tehát siet a közgyülésre mintegy magában mondván «igy állunk!? itt tenni kell valamit!»

Vegre szükséges a jelentés közzététele a részvénytársaság hitele és jó hirneve, sőt a bizalom érdekéből is.

A szövetkezeteknél a törvénynek a mérleg közzétételére vonatkozó intézkedése eltér a részvénytársaságokétól, mert a 243. §. csak a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleget rendeli a közgyülést 8 nappal megelőzőleg közzé tenni oly módon, hogy a közzétételben különösen a zárszámadás idejekor létező szövetkezeti tagok száma, továbbá az illető üzleti év folyamában be- és kilépett tagok, nem különben a betett, felmondott és visszafizetett üzleti részek száma kiteendő! Tehát a szövetkezetek mérlegeinek közzététele alkalmával egyidejüleg közzé teendők a 243. §. második bekezdésében foglalt fentebb elősorolt adatok is, mert azon adatokat minden tagnak ismernie kell, azoknak ismerete nélkül a mérleg helyessége meg sem birálható és igy ha azon adatok közzé nem tétetnek, a közgyülés a mérleg felett érvényesen nem is határozhat.

Pedig igen sok szövetkezeti mérleg közzétételét olvassuk a lapokban, a mely közzétételeknél a fentebb jelzett s a törvényben kötelezőleg megkivánt adatok közzététele hiányzik.

Szükséges volna tehát nézetem szerint — már csak egyöntetüség végett is — intézkedni, hogy az oly mérlegek, melyeknél a kereskedelmi törvény 198. és 243. §§-ainak rendelkezései meg nem tartattak, a kir. törvényszékek által el ne fogadtassanak, hanem szabályszerü közzététel mellett uj közgyülés rendeltessék el.

WILDENAUER JÁNOS.

Váltójogi gyakorlatomból.

VII.

A telepes mint váltóbirtokos.

A telepes mint felperes a tárgyalás folyamán beismeri, hogy a kereset alapjául szolgáló saját rendeletre szóló váltó kibocsátója és forgatója, azt a lejáratkor óvás nélkül kifizette, *és annak utána csak, de az óvási határidőn belül magára a telepesre forgatta*, olykép, hogy a későbbi kitöltött forgatmányokat kitörölte és az első forgatmányát, mely üres maradt volt, felhasználta.

Alperes elfogadó már ezen beismerése alapján kérte felperest elutasitani, azt vitatván, hogy a váltótörvény 44. §-ának utolsó bekezdése értelmében az elfogadó elleni váltókereset fentartására a telepes és egyszersmind váltóbirtokosnak az óvás felvétele csak akkor nem szükséges, *ha a váltó a lejárat előtt kerül birtokába*, nem pedig, mint a fenforgó esetben, a lejárat után.

Felperes a törvény ilyképeni magyarázatát tévesnek vitatja.

A törvényszék: «alperesnek a váltói keresetjog ellen a fizetés hiánya miatti óvás elmulasztásából a váltótörvény 43. §-ára fektetett védekezést tekintve, ez csak annyiban lenne elfogadható, ha alperesek bebizonyitották volna, *hogy felperes az óvás felvételére rendelt időn belül a peres váltó birtokában nem volt.* Ennek bizonyitása az elfogadót, illetve jelen esetben a perben álló alpereseket mint az elfogadó örököseit terhelvén, minthogy azon egyedüli körülmény, hogy a váltóra bélyeglenyomattal vezetett «pour accquit» elegendő bizonyitékot nem képezhet arra, hogy a pénzintézetek által csak lejáratkor teljesitett fizetések alkalmával szokott a váltóra nyugta vezettetni *és kizárva nincsen, hogy a fizetés hiánya miatti óvás kivételére rendelt időn belül S..... J..... kibocsátó és forgató és váltókötelezett a peres váltót beváltván felperesnél, értékesitette*, miáltal a váltóbirtokosi és telepesi minőség egy személyben egyesülvén, a váltótörvény 44. §-a értelmében az elfogadó elleni váltókereseti jog fentartása végett, az óvás kitétele nem szükséges.»

A kir. itélő tábla: «hogy a kereseti váltó *a fizetés hiánya miatti óvás kivételére rendelt időn belül* nem volt felperesnek, ki egyszersmind telepes is, birtokában, mint kifogást alperesek tartoztak bebizonyitani, a mit azonban nem tettek.» (6972/V. 1888. sz.)

A kir. Curia: «A másodbiróság itélete az abban felhozott és az elsőbiróság itéletéből átvett indokoknál fogva helybenhagyatik.» (1342/P. 1889.)

Judikaturánk szerint tehát, ha a telepes a lejárat után, de az óvási határidőn belül a váltó birtokába kerül, óvás felvétele nélkül is megszerzi a kereseti jogot az elfogadó ellen.

Ámde a tudomány szempontjából ez aligha aláirandó.

De nem szükséges az óvás — tanit bennünket Apáthy (Anyagi váltójog 1877—173. lapon) — a kereset fentartására akkor sem, *ha a váltó a lejárat előtt* a telepes birtokába kerül. Ezt avval magyarázván, hogy ha a telepes a váltó birtokosává lesz *s a lejáratig* az marad, a viszony, mely közte és az elfogadó közt létezett, önmagától megszünik, és a telepes már többé nem mint idegen, hanem mint az elfogadó hitelezője jelentkezik, *ki jogai megóvása végett következetesen nem szorittathatik arra, a mire egy külön álló harmadik személy szoritható lett volna.*

Plósz (Magyar váltójog 1889—219. lapján) helyteleniti ugyan a magyar váltótörvény 44. §-ának rendelkezéseit, de *lege lata* a kérdést közelebbről nem érinti.

A fenforgó eset legjobb demonstratiója annak, mily könnyen kijátszható a váltótörvény 44. §-a és mily veszély rejlik a telepes nevezésénél.

Dr. HEXNER GYULA,
liptó-szt.-miklósi ügyvéd.

Különfélék.

— **A budapesti bíróságokról** a kamara jelentésében a következőket olvassuk: «A Budapesten müködő törvényszékek és kir. járásbiróságok ellen az elmult évben nem volt okunk panaszkodni, valamint a pestvidéki kir. törvényszék ellen sem, mely ez idő szerint a telekkönyvi átalakitás terén a kezdeményezés nehéz munkájával foglalkozván, e téren dicséretes eredményeket mutathat fel. Annál siralmasabbak azonban a helyiségek. a melyekben ezen törvényszék két külön épületben elhelyezve van, különösen a telekkönyvi értesitő hivatal és a törvényszéki birák hivatalos szobái. Miután a telekkönyvi sorrendi tárgyalások az előadó birák szobáiban tartatnak, gyakran megtörténik, hogy a megidézett felek a kis szobácskában el nem férnek és az érdekeltek egy része a folyósóra szorul ki. A budapesti IV—X. ker. kir. fenyitő járásbiróság gyakorlatából sérelmesnek és célirányatalannak jelezzük azon eljárást, hogy a tárgyalásra kitüzött panaszokat az előbb jelentkező védő nem tekintheti meg. Ezen intézkedés sem az eljárási szabályokban, sem pedig a czélszerüségben nem leli indokát s eredményezi aztán azt, hogy az ügyek egy nagy része, mely egy tárgyalással be lett volna fejezhető, két tárgyalást tesz szükségessé. A védő ugyanis, ha betekinthet néhány nappal a tárgyalás előtt a panaszlevélbe, informálhatja magát az ügyállás iránt, folyamatba teheti a tárgyalásokat a felek kibékitésére, gondoskodhatik eleve a mentő tanuk megjelenéséről, szóval, közrehathat arra, a mi a jól felfogott igazságszolgáltatásnak is érdeke, hogy az első tárgyalás vagy a felek kibékitésével, vagy érdemleges itélettel nyerjen befejezést s ne huzódjék az ügy hosszadalmasan. A fentebb nehezményezett és mivel sem indokolható intézkedés által a tárgyalások egy nagy része azért napolandó el, mert az első tárgyaláskor a vádlott és védője is a mentő tanuk lakásának bejelenthetése végett a tárgyalás elnapolását kérni kénytelen.

— **A rendkivüli elintézést igénylő ügyek a kir. táblán** annyira szaporodtak, hogy az előadók egészen ezekkel el lévén foglalva, a rendes ügyek elintézésére alig kerül a sor. A budapesti ügyvédi kamara jelentése szerint ezen a bajon némileg az által lehetne segiteni, hogy a soronkivüli elintézést igénylő ügyek már az ügyek kiosztásánál elválasztatnának a többiektől és a rendes és rendkivüli ügyek lehetőleg más-más biráknak osztatnának ki. Különösen feltünő, hogy épen a gyors elintézést igénylő váltó-, csőd- és kereskedelmi ügyek azok, a melyek elintézésére leghosszabb ideig kell várni, a miből, tekintettel arra, kogy az illető kir. táblai tanács valóban gőzerővel dolgozik, azt kell következtetni, hogy az ezen ügyek elintézésével megbizott birák száma megközelitőleg sem elegendő.

— **Az ügyvédi segélyügy** tárgyában a budapesti ügyvédi kamara választmánya ez idő szerint a tőkegyüjtéssel foglalkozik, a minek eredményeként örömmel constatálhatjuk, hogy a budapesti ügyvédi egylettől alapitványképen átvett 15163 frt 82 kr. tőke ma már közel 64,000 frtra szaporodott fel, mely összegnek kamataiból, — habár a segélyre szorultak számához arányositva egyes tételeiben még korántsem kielégitő mérvben, — most már nagyobb számban segélyezhetők elaggott, munkaképtelen, vagy betegség által sujtott ügyvédek, azok özvegyei és árvái, és nem áll a választmány többé azon kényszer alatt, hogy egyes folyamodókat rendelkezési alap hiányából kellene segély iránti kérelmükkel elutasutani.

— **Az ügyvédi kamara könyvtár-állományának** örvendetes gyarapodásáról a legujabban kiadott könyvtárlajstrom tesz tanuságot, melynek közrebocsátása után is ezen állomány a rendes beszerzéseken felül dr. Friedmann Bernát, László Zsigmond és Sztéhló Kornélnak könyvadományai által tekintélyesen növekedett.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** a tömeggondnokok kinevezése körül a csődkönyv alapján szerzett tapasztalatait évi jelentéseiben mindenkor elő fogja terjeszteni, különösen sulyt fektetve arra, vajon a tömeggondnokságok kiosztásánál a jogegyenlőség elvének mennyiben feleltek meg a bíróságok és birálva azt, vajon a viszonyok e tekintetben javultak-e vagy sem.

— **A lopott gabna árán vett borból való ivás megállapitja-e az orgazdaságot?** *Kir. Curia:* Tekintve, hogy orgazdaság tárgyát csak olyan dolgok képezik, melyek a Btk. 370. §-ban fölsorolt büntetendő cselekményekből közvetlenül eredtek, olyan dolgokra tehát, melyek — mint jelen esetben — lopott dolgok árán szereztettek meg és melyeknél e szerint az oki összefüggés a lopás és megszerzés között meg van szakitva, a Btk. 370. §-a rendelkezései ki nem terjeszthetők. Ezen okból V. B. vádlott azon cselekményében, hogy ő abból a borból ivott, melyet B. L. vádlott lopott gabona árából vett, az orgazdaság vétségének tényálladéka nem foglaltatik, miért is nevezett vádlott — mindkét alsó birósági itélet megváltoztatásával — az orgazdaság vétségének vádja és következményei alól fölmentetik» stb. (1890. márczius 6. 1601. sz. a.)

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** legközelebb azzal a kérdéssel fog foglalkozni, nem volna-e ajánlatos valamely tudományos vagy kodifikationalis kérdésre az egylet kebelében pályadijat kitüzni. Az egyletnek a mult évi bevételekből 300 frt feleslege van s nem volna nehéz ezen összeget 100 aranyra kiegésziteni.

— **A jogászegyleti értekezések** 49. és 50. füzete megküldetett a tagoknak. Az utóbbi füzethez csatolva van az V. kötet tartalommutatója és a jogászegyleti tagok névsora. Az évi rendes közgyülésről szóló tudósitás közlését térszüke miatt a jövő heti számra vagyunk kénytelenek halasztani.

— **A Magyar Jogászegylet** f. hó 22-én délután 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. szám) teljes-ülést tart. Tárgy: *dr. Reichard Zsigmond felolvasása az uj olasz büntetőtörvénykönyvről.*

— **Kolozsvár városának a kir. tábla ügyében szerkesztett felterjesztését** lapunk mellékleteként közöljük. Az abban kifejtett indokok annyira meggyőzők, hogy nem hiszszük, miszerint Kolozsvár városa a kir. táblák decentralisátiójánál mellőztethessék.

Nemzetközi szemle.

— **A nemzetközi börtönügyi kongressus** ujabban ismét egy vastag kötetet bocsátott közre, mely a legközelebbi szentpétervári gyülés számára az előadmányokat tartalmazza.

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI EGYETEM KÖNYVTÁRA

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület kiadványainak második évfolyamából** megjelent az első füzet. A tagok száma 330. Országok szerint következőleg oszlanak meg:

Angolország	4	**Magyarország**	49
Argentina	3	Németország	107
Ausztria	32	Norvégia	7
Belgium	11	Olaszország	18
Bulgária	6	Oroszország	16
Chili	2	Portugal	6
Dánország	3	Svédország	3
Egyesült-Államok	2	Schweiz	16
Finnország	9	Szerbia	5
Francziaország	9	Spanyolország	9
Holland	21		

Legujabban ismét számosan léptek az egyletbe. A legközelebbi gyülés f. é. augusztus 12—14. napján lesz *Bernben.* A napirend tárgyai a következők:

1. Mikép állapitandó meg a javithatlan büntettesek fogalommeghatározása és mily intézkedések lesznek életbeléptetendők ellenök?

2. Mely korban kezdődjék a fiatalkoru büntettesek büntetőjogi üldözése?

3. A sértett fél kártéritése tekintetében mily intézkedések ajánlatosak?

4. Alkalmas-e a bezárás nélküli kényszermunka a rövidtartamu szabadságvesztés-büntetés pótlására?

— **A hirlapirónak és irónak könyvtára.** Röviddel ezelőtt egy osztrák irónál, ki a hirlapirodalom terén is tevékeny, egyéb tárgyakon kivül könyveket is foglaltak: a végrehajtást szenvedettnek képviselője erre azt követelte, hogy a könyvek lefoglalása hatálytalannak nyilvánittassék, és a biróság tényleg helyet is adott ezen kérelemnek. Ezen határozatnak a következők voltak indokai: A meginditott nyomozat által megállapittatott, hogy a végrehajtást szenvedett foglalkozására nézve iró és hirlapiró, hogy ezen hivatásának gyakorlása képezi keresetét és hogy ez által ugy magát, valamint családját is fentartja. A törvény világos szövegezése értelmében azonban *hirlapirók* és *irók* azon személyekhez tartoznak, kik az 1887 jun. 10-én kelt törvény 2-dik § ának 4. pontja szerint *tudományos hivatást folytatnak* és kiknél az ezen hivatás gyakorlására szükséges tárgyak fel vannak mentve a foglalás alól. Az utóbbiak közé könyvek is tartoznak a concret eset körülményeihez képest, és pedig nemcsak klassikusok, hanem egyéb nyomtatványok is, legyenek azok bár szépirodalmi, irodalomtörténeti vagy közönséges üzleti tartalmuak. A mi az ugynevezett klassikusokat illeti, nem képezheti kétség tárgyát, hogy *ezeknek állandó elolvasása és alapos ismeretük*, a tartalom és az alak miatt, minden hirlapiróra és iróra nézve *szükséget képez*, a miért is ezek olyanoknak tekintendők, melyek «*szükségesek*» a hivatás betöltéséhez. Ugyanez áll, eltekintve a megbeszélés végett a szerkesztőséghez beküldött könyvektől, melyeknek a végrehajtás alól való mentessége kétséget nem képez, a többi fentebb megjelölt müvekről is, a mennyiben ezeknek tartalma azon területet érinti, a melyen az illető tevékeny. Ezen feltevés bekövetkezésénél t. i. a szóban forgó munkákat oly tárgyakként kell megjelölni, melyeknek ismerete és birtoka az iróra nézve hivatásának betöltése végett — melyet meghatárolni nem lehet és melynek érvényesitése a képzelet, a tudás és a mindennapi élet eseményei által idéztetik elő — szükséges. Ennek következtében azon kifogást, hogy a végrehajtást szenvedett az illető müveket valamely nyilvános könyvtárban vagy a szerkesztőségben betekintheti, vissza kellett utasitani.

— **Az ártatlanul elitéltek kártalanitásáról szóló törvényjavaslatot** fogadták el minap az osztrák képviselőházban. Ez alkalommal azt irja egy bécsi lap, hogy egykor talán el fogják ismerni, hogy a civiljury egy téren sem lenne hasznosabb és czélirányosabb, mint épen ezen. Az eszme talán merésznek tetszik, azonban oly időben, a melyben Boszniában arra határozták el magukat, hogy a lakosságot belevonják a jogszolgáltatásban való részvételbe, még sem felette nagy merészség arra gondolni, hogy ilyesmit Ausztriában meg lehetne kisérelni. *Elvégre meg kell oldani az ártatlanul szenvedett, rendőri letartóztatás és vizsgálati fogság után való kártalanitásnak kérdését is.* Oly kérdés ez, mely kiválóan komoly és gyakorlati; mert oly esetek, hogy a rendőrség által letartóztatott és a bíróságnak átadott személyek, az utóbbi által büntethető tényálladék hiánya miatt elbocsáttatnak, majdnem naponkint ismétlődnek, s ha ezen eseteknek főokát abban kell látni, hogy *oly hivatalnokokra bizzák a rendőri fogalmazói személyzet teendőit, kiknél a jogi képzettség hiányzik,* akkor el kell ismerni, hogy ezen kérdés megoldásánál a culpa mozzanatai tekintetében az állami közigazgatás részén alig foroghat fen kétely. Abban téved azonban a bécsi lap, mintha Ausztria az ártatlanul elitéltek kártalanitása kérdésében kezdeményezőleg lépett volna fel. Mert e tekintetben a skandináv és a schweizi államok némelyike már megelőzték ebbeli törvényhozási alkotásaik által a többi államokat. Különben minden kultur-állam igazságügyi kormánya vagy törvényhozása foglalkozott már ezen kérdéssel. Eddigelé csakis Magyarország az, melyet e tekintetben is más államok előznek meg. Reméljük, hogy a jelenlegi igazságügyér *ezen fontos kérdésre is* kiterjesztendi majd figyelmét.

— «**Juristisches Litteraturblatt**» czim alatt a mult év óta Berlinben a Heymann czég kiadásában havi folyóirat jelenik meg, melynek feladata: «ein Archiv und Quellenwerk der zeitgenössischen, den Juristen interessirenden Litteratur zu schaffen.» Kiválólag megbeszéléseket közöl. Szerkesztő nincs megnevezve.

— **Jeanvrot** Viktor jeles kriminalista, a franczia igazságügyi miniszterium kimutatásai alapján, az 1826—1886. időszakra vonatkozólag igen érdekes vázlatot közöl a francziaországi kriminalitás mozzanatairól. *(La criminalité en France. Reforme Judiciaire 1889 No 2.)* És a bünvádi adatokból azon kedvező eredményt vezeti le, miszerint a sulyos büntettek, ugy a közerkölcsök elleni vétségek száma folyvást és igen erős arányokban kevesbednek: «En résumé, l'examen de la statistique, loin de justifier les conclusions pessimistes de certains criminalistes, aboutit au contraire à la constatation consolante d'un progrès continu dans l'adoucissement des mœurs et le développement de la moralité publique.» Azt elismeri, hogy a visszaesések szaporodnak; de ezt annak tulajdonitja Jeanvrot, miszerint a kriminalitás Francziaországban mindinkább egy bizonyos osztály egyéneinek monopoliumává kezd válni és a népesség többi részéről visszavonulni.

— **A rabmunka értékesitése** tekintetében az Egyesült-Államokban következőképen oszlik meg a szám. A 45,277 letartóztatottnál: 14,827 rab a public account-rendszer (házi kezelés) szerint foglalkoztatik; 15,670 a contract-rendszer szerint (vállalkozó utján); 5676 a piece price-rendszer szerint (ennél a vállalkozó a nyers anyagot, gyakran a gépeket is szállitja és előre megállapitott ár mellett köteles a rabok által elkészitett iparczikkeket átvenni); végül 9104 a lease-rendszer szerint dolgozik (ennél a vállalkozó «kibérli» a rabokat, élelmezi és szállást ad nekik és ezért szabadon rendelkezik azok munkaereje felett).

Több oldalról jött kérdezősködés folytán tudatjuk, hogy a Magyar Jogászegylet kiadványai füzetenkint Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésében (Szervita-tér) kaphatók.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn szíveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál szíveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 13. sz. Budapest, 1890. márczius 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* · Megjelen minden pénteken. · KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Vélemény a polgári törvénykezési rend reformjáról. KOVÁTS GYULA egyetemi tanártól. — A biró büntetésenyhitési joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A járásbirósági itéletek ellen használt felebbezések összegének kimutatása. — A felebbezésről való előzetes lemondás. Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — A Magyar Jogászegylet évi rendes közgyülése. (1890 márczius 16-án.) — A perrendtartási javaslat indokolása. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Vélemény a polgári törvénykezési rend reformjáról.

Lapunk olvasói tudják, hogy az igazságügyminiszter *A felebbvitelről a sommás eljárásban* czimü törvényjavaslatot véleményadásra a budapesti m. kir. tudományegyetem jogi és államtudományi karának is megküldötte, minek következtében a kar — mint azt annak idején közöltük — véleményadásra *dr. Herczegh Mihályt* a polgári törvénykezés nyilv. rendes tanárát és *dr. Kováts Gyulát* az egyházi jog nyilv. rendes tanárát kérte fel. Nevezett tanár urak véleményeikkel elkészülvén, a kar legutóbb tartott ülésében azt határozta. hogy mindakét véleményt közölni fogja az igazságügyminiszterrel. Abban a helyzetben vagyunk, hogy *Kováts* tanár véleményét egész terjedelmében közölhetjük, a mely a következő.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

A felebbvitelről a sommás eljárásban czimen készült javaslat előadói tervezetét Excellentiád a budapesti m. kir. egyetem jogi és államtudományi karának azzal a felhivással volt szives megküldeni, hogy a kar a tervezet felől véleményét és észrevételeit terjesztené elő.

A kar megbizásából van szerencsém a felhivásnak megfelelően véleményemet átalánosságban elmondani s az Excellentiád által a tervezet dolgában külön tett kérdésekre is felelni.

Mindenekelőtt a felett érzett örömömnek adok kifejezést, hogy Excellentiád a megvalósitandó reformok során a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló perrendet nem hagyta figyelmen kivül.

Kérdés tárgyát csak az képezhette Excellentiád előtt, valjon a perrendi reform egészében létesittessék-e avagy nem lenne-e megfelelőbb, ha a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló perrend ugy hozatnék be, hogy az uj eljárás az ügyeknek csak bizonyos nemére szólna.

Nem habozom abbeli meggyőződésemet nyilvánitani, hogy Excellentiád épen akkor jár a helyes uton, midőn a perrendi reformot kisebb keretben akarja jogintézményeink közé illeszteni.

Az okot erre nézve nem abban keresem, mintha Excellentiádnak a perrendi reformnak egészben való megvalósitása iránt elvileg aggályai volnának, de abban, hogy a reform létesitése körül hazánk igazságszolgáltatási viszonyaival kell elszámolni.

A ki hazánk igazságszolgáltatási viszonyait elfogulatlanul szemléli, annak a bajok legközelebbi okát nem annyira törvényhozói alkotások hiányában, mint inkább abban kell keresni, hogy az itélkezés a jogi életben nem hat közre olyan sulylyal, minővel birnia kellene s mondjuk ki nyiltan nem hat közre oly sulylyal, a minővel törvényeink jelen rendszerében is birnia lehetne. Midőn ennek a jelenségnek okait kutatom, engedje meg Excellentiád, hogy teljesen őszintén szóljak.

Excellentiád a biróságok müködését illető statisztikai adatokból időről időre meggyőződhet a felől, hogy bíróságaink mennyiségileg minő sok munkával terhelvék. A bíróságok különösen a felsőbíróságok teendői már a munka halmazát tekintve oly nagyok, hogy ezt egy perrendi reform megalkotása küszöben szinte lehetetlen nem első sorban venni figyelembe.

Hogy az anyagi jogba vágó nagy reformok nem segithetnének hamarjában, bővebb indokolást sem kiván. Tegyük fel, hogy a törvény rendjének nagyobb és rendszeresebb uralma hatná át a jogi életet: ez magában véve azon, hogy bíróságaink, különösen felsőbíróságaink felette nagy munkával terhelvék, nem igen segitene, sőt az átmenet idejében, ami legalább is egy emberöltőre számitható, a munka talán még gyarapodnék.

Az előadottakból következik, hogy a perrend reformálásának első sorban ugy kell hatni, hogy az óriási munkaterhet, mely nélkül életképes itélkezés nem képzelhető, jelentékenyen apaszsza.

És ebben a tekintetben épen a felsőbíróságokra kell tekintettel lenni, kiknek kezébe van letéve az elvileges, az alsóbíróságokra nézve irányadó itélkezésnek ügye.

Hogy ez az itélkezés teljes hatályában érvényesülhessen, mást alig lehet tenni, mint azt, hogy a jogorvoslatok igénybevétele szorittassék meg.

E szempont elutasithatlanul a szóbeliség behozatalára utal, mely mellett a jogorvoslatok, épen az uj eljárásban érvényesülő nagyobb biztositékoknál fogva, könnyebben szorithatók meg, mitsem az irásbeli eljárásban.

Hogy aztán a szóbeliség és közvetlenség részleges behozatalával be kell érnünk, erre nézve szintén meg vannak az okaim.

Excellentiád jól tudja, hogy szóbeliségen és közvetlenségen alapuló perrendben a jogorvoslatok kérdése az, mi a törvényhozóra nézve a legtöbb nehézséget okozza. Bármenynyire tökéletesitse is a mondott alapon álló perrend a peres eljárást, tagadhatatlan az, hogy az a felebbvitelt sokkal inkább kell hogy megszoritsa, mint az irásbeli eljárás. A létesitendő reform mérve tehát attól függ, hogy jelenleg a mi jogéletünk mily mértékben birja el a felebbvitel megszoritását.

Igaz, hogy a szóbeliség és közvetlenség nagyobb biztositékai a felebbvitel megszoritását kevésbé teszik érezhetővé, csakhogy azok a biztositékok képesek lesznek-e a felebbvitel megszoritásáért a fenforgó körülmények között a jogi életet minden ügyre, még a sulyosabb fajtáju ügyekre nézve is kárpótolni: ez az, a mire határozottan nem mernék igennel felelni s ez az, ami miatt nem merem azt mondani, hogy Excellentiád ne átallja a szóbeliség és közvetlenség egész rendszerének behozatalát.

Nézetem szerint az itélkezésnek különösen az alsó fokokon sokkal fejlettebbnek kellene lenni, hogy a jogi élet egész vonalán elbirja azt a megterheltetést, a mit a felebb-

vitel nagyobb mérvü korlátozása okozna. Ha előbb majd sikerül az itélkezésbe több erőt és ezzel kapcsolatban több egyöntetüséget lehelni, ez fogja csak az országot a szóbeliség és közvetlenség teljes egészében élvezetére képesiteni.

Addig is, mig ez eléretik, a részleges perrendi reform az, ami mellett nézetem szerint meg kellene állapodni s annyival inkább, mert részleges reform során még talán a legjobban érhető el az, hogy a felsőbb bíróságoknál a munka megapadjon, ami nélkül — ismételten mondom — egészséges itélkezés nem képzelhető. Hogy a szóbeliség és közvetlenség elvén alapuló perrendnek az eljárás mindegyik nemére kiható megalkotása egészen más birói szervezetet feltételez, mint a minő a jelenlegi, ezt a szintén megfontolandó körülményt nem tartom szükségesnek Excellentiád előtt indokolni.

Részleges reformot tartván szem előtt, a sommás eljárás az, melynek alapul vételével tartom a szóbeli és közvetlen eljárást megvalósitandónak. Örömömre szolgál tehát annak kijelentése, hogy a törvénytervezet kiindulási pontját csak helyeselhetem s ezzel a tervezet méltatására térek át.

A tervezet czime is mutatja, hogy a felebbvitel kérdése áll az előtérben akkor, midőn arról van szó, hogy a sommás eljárás a szóbeliség és közvetlenség követelményeinek megfelelőleg átdolgoztassék. Valójában a tervezet legfontosabb határozatai a felebbvitel dolgát kell hogy illessék s igy arra való tekintettel, hogy a p. t. rendtartásnak a sommás eljárást illető szakaszai képezik a meglevő és megmaradó alapot, az is megfelelő, hogy előbb a felebbvitel szabályai adassanak elő s csak később azok a szakaszok, amelyek a felebbvitelt illető szakaszok következtében a fenálló szabályokon változtatást tesznek. A törvénykészités e módjára nézve nem szabad figyelmen kivül hagyni azt, hogy a p. t. rendtartásnak nem egy, de számos, a sommás eljárásban is irányadó szabálya volt mint fenmaradó számba veendő s nemcsak a sommás eljárásra nézve külön kimondott szabályok. Minde szabályoknak a felebbviteli szakaszokat megelőző recapitulatiója már annál a viszonynál fogva sem lett volna megfelelő, melyben a sommás eljárás a polgári törvénykezési rendtartáshoz áll. A törvénytervezet anyagának beosztására nézve nemcsak azt mondhatom, hogy az a novelláris törvényalkotásnak megfelelő, de azt is, hogy a beosztás oly módon sikerült, hogy arra nézve egészében jobbat Excellentiádnak nem is javasolhatnék. Hogy novelláris törvényalkotásban nem alkalmazható oly beosztás, mint amilyen rendszeres egészet képező törvénynél, magától értetődik. Ami nehézség a törvények szakaszai egymásutánjának hiányából ered, azon az élet ugyis segit azzal, hogy oly törvénykiadások is létesülnek, melyek a szakaszokat bizonyos egymásutánt szem előtt tartó sorrendbe illesztik. Ilyesmire a törvényhozás már annálfogva se vállalkozhatik, mert a törvénynek lehetőleg rövidnek kell lenni s a törvényhozó nem teheti azt, hogy azokat a szabályokat, melyek ugyis fenmaradnak, ujra elmondja. Különben, ha Excellentiád a törvénytervezet alkalmából történő felszólalások illetőleg véleményezésekből azt látná, hogy a majdani törvényt alkalmazó közegeknél az szül megütközést, hogy a törvényt majd nem forgathatják előző törvényekre való tekintettel azzal a kényelemmel, amint óhajtanák, tegyen nekik törvényhozási felhatalmazás alapján eleget azzal, hogy nem is a törvény rideg szólama szerint, de a könnyü megérthetés igénye szerint készülő utasitást dolgoztasson ki, mi az eligazodást könnyebbé tegye. Ilyenre nem egyszer van példa a törvényhozások történetében.

Ezek után áttérek azokra az egyes kérdésekre, mikre nézve Excellentiád véleményt kér.

1. A járásbirósági hatáskörnek a törvénytervezet 147. §-ában javasolt kiterjesztésére nézve aggályaim nincsenek.

Hogy az 500 frtos értékhatáron belől az örökösödési perekben való biráskodás és a dologi biráskodás tiszte is a járásbiráságokra hárulna: egyike azoknak a javaslatoknak, mikre nézve csak helyeslőleg nyilatkozhatok. Hisz még az apróbb ingatlanokra vonatkozó pereknek költségei is oly magasra rugnak, hogy azok a per tárgyával arányba a legjobb akarat mellett sem hozhatók.

A telekkönyvi pereket illetőleg meg kell vallanom, hogy jó volna, ha a törvénytervezetben foglaltaknál már most is messzebb lehetne menni.

Az Excellentiád előtt tudva levő dolog, hogy az 1881. évi LIX. tczikk. 6. §-ának abbeli intézkedése, hogy a telekkönyvi törlési perek a telekkönyvi hatóság hatásköréből elvonattak, minő jó hatással volt a gyakorlati életre. Azelőtt ugy állott a dolog, hogy törlési perben, habár a törlés kérdése a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló jogviszony felülbirálásával kapcsolatos, a perben eljárni hivatva volt telekkönyvi hatóság csak arra szoritkozhatott, hogy az általa hozott itélet rendelkezésében a bekeblezés fenállása vagy fen nem állása kérdését birálta felül. Még ha kérte is a fél a telekkönyvi bejegyzés törlésével kapcsolatban azt, hogy részére az ingatlan birtokba megitéltessék, erre a kérelemre a telekkönyvi hatóság nem bocsátkozhatott be a jogviszony olyatén elbirálásába, hogy ne csak a telekkönyvi bejegyzés érvényes voltának a felülbirálását nyujtsa. Kénytelen volt a felperest egyébként fenálló jogainak érvényesitése szempontjából külön perre utasitani, a mi egy második pert szült. Ezen a jogi állapoton az idézett törvényczikk 6. §-a helyes uton módon segitett azzal, hogy a törlési pereket a telekkönyvi hatóság elől elvonva, a dologi bíróság elé utalta s igy lehetővé tette azt, hogy a törlési igénynyel kapcsolatban az annak alapul szolgáló jogviszony teljes hatálya szerint érvényesittessék.

Ennek most már a törvénytervezet is igen jó hasznát veheti, midőn megállapitja azt, hogy 500 frtnyi értékhatáron alól a törlési perek a járásbiróságok elé kerülnek, mint dologi bíróságok elé. Ezen alapon a törlés kerdésével kapcsolatban majd nemcsak afelől itélhetnek, hogy a jogviszony telekkönyvileg fenálljon-e, de különben is.

Fájó, hogy hasonló eredmény a telekkönyvi kiigazitási pereknél nem érhető el, s egyszerüen annálfogva nem, mert az idézett törvényczikk 6. §-a elmulasztotta világosan kimondani azt, hogy a kiigazitási perekre nézve birói hatáskör szempontjából ugyanaz áll, ami a törlési perekre nézve, amely alapon aztán a m. kir. Curia polgári osztálya teljes ülésében kimondotta azt, hogy kiigazitási perekben mindig csak a telekkönyvi hatóság hatásköre áll fenn.

Immár az, hogy az a hatóság itéljen esetleg a birtokbaadás felett is, mely a kiigazitás felett itél, lehetetlenné vált annak daczára, hogy a kiigazitás kérdésében azt kell tisztába hozni, hogy ki volt az ingatlanságnak már a helyszineléskor tulajdonosa.

A dolognak ebben az állásában, ha a tulajdoni igény telekkönyvi kiigazitással kapcsolatos, egy per helyett két pert kell folytatni, mi adat arra nézve, hogy a mit egy füst alatt el lehetne végezni, azt két külön per kérdésévé kell tenni, s a mi ellen aztán bajos azzal védekezni, mintha a kiigazitási pernek egészen más jogi természete volna, mint a törlési pernek. Hisz a kiigazitási per, ha nem is bir ugyanazzal a jogi természettel, mint a törlési per, kétségtelen, hogy hasontermészetü s igy a birói hatáskör szempontjából a törlési perrel ugyanazon elbánás alá eshetett volna. Hatásköri szempontból az ugyanazonos elbánásnak nem állhatta volna utját az. hogy a kiigazitási per adatai a telekkönyvi hatóság adatai. Nem különben van ez a törlési pernél, melynek adatai ép ugy nyulnak vissza a telekkönyvi irattárba, mint a kiigazitási per adatai.

Az előadottakhoz képest bajos volt arra a törvénytervezetnek módot találni, hogy amint ez a törlési perekre nézve fenforog, a kiigazitási perekre nézve is 500 frtnyi értékhatáron belől a biráskodási hatáskört megteremtse anél-

kül hogy az átalánosan fenálló elvet sértse. Szinte nehezemre esik, hogy a szóban forgó reform alkalmából nem kérhettem azt, hogy miután az 500 frtnyi értékhatáron belől az ingatlanokra vonatkozó biráskodás a járásbíróságokra megy át, ezen belöl a járásbíróságoknak hatásköre a kiigazitási perekre nézve is megállhasson. Ez csak ugy volna lehetséges, ha elismert elv volna, hogy a kiigazitási perek a dologi biráskodás ügykörébe esnek, aminek azonban a m. kir. Curia elvi jelentőségü határozata állja utját. Meg fog történni, hogy 500 frtnyi értékhatáron felül is a járásbiró mint telekkönyvi hatóság fog a kiigazitási perben eljárni, s ennek daczára kiigazitási perekre nézve még 500 frtnyi értékhatáron belöl sem fog a szóbeli- és közvetlen eljárás alkalmazást lelni.

Ami a telekkönyvi pereket illeti, még más tekintetben is van megjegyezni valóm.

Ez a megjegyzés az előjegyzés igazolása iránti perekre vonatkozik, mikre nézve a törvénytervezet szerint csak akkor fog előállani a járásbiróság hatásköre, ha 500 frtnyi értékhatáron belől az előjegyzés igazolásával, az igazolás alapjául szolgáló igény egyébként is, teszem a követelés behajtása utján érvényesittetik. Sajnos, hogy az 1881. évi LIX. törvényczikk nem módositotta a p. t. r. 44. §-át s nem tért vissza az 1855. évi telekkönyvi rendeletnek arra a helyes álláspontjára, mely szerint az előjegyzés igazolása iránti per magában véve is mindig a különben illetékes biróság elé tartozik. Megtörténhet majd, hogy tisztán az előjegyzés igazolására irányuló per a járásbiróság mint telekkönyvi hatóság előtt fog folyni a majdani törvény keretén kivül még 500 frtnyi értékhatáron belöl is, habár eddig az értékhatárig mindig, még pusztán az előjegyzés igazolása iránt folyó perekben is a majdani uj eljárásnak kellene érvényesülni.

Mind oly törvénybeli fogyatkozások, melyek nem róhatók fel majd a szóbeli és közvetlen eljárást szabályozó törvény terhére. Ne csodálja tehát Excellentiád, ha telekkönyvi perekre nézve nem kérhetem a törvénytervezetben foglaltak kiszélesitését. De talán nem hiában elmélkedtem, ha majd Excellentiád alkalom adtán majd figyelembe fogja venni azt, mit a telekkönyvi perekre nézve elmondottam, ami aztán a szóban levő reformnak is javára fog válni.

A járásbirósági hatáskör kiterjesztésére nézve általában azt mondhatom, hogy az a részleges reform hatályosabbá tétele szempontjából okvetlenül szükséges s csak azt jegyezem meg, hogy a sommás eljárásban épen a hatáskör bövülésénél fogva a közös okirat és a felfedező eskü iránti kereseti igényeknek (p. t. r. 188. és 238. §.) is helyet kell szoritani, melyek tudvalevőleg különösen örökösödési perek okából elkerülhetlenek. Hogy a törvénytervezet e tekintetben érezhető hiányát nem óhajtom azzal pótolni, hogy a peres felek tanukként való kihallgatásának intézménye hozassék be, ezt Excellentiád ne tulajdonitsa másnak, mint főkép annak a tekintetnek, hogy a részleges reform behozatalánál a sommás eljárást nem akarnám a rendes eljárással egészen kirivó ellentétbe hozatni. Ezenfelül, ami ép a közös okiratot illeti, azt kell számba venni, hogy okirati bizonyitásról van szó, amit nem lehetne egészen azzal pótolni, ha a peres felek lennének tanukként kihallgathatók. Ez az intézmény tudvalevőleg a szabad bizonyitás rendszerének keretében mozog, mely rendszer keretében az okirati bizonyitásra nézve a tételes bizonyitás szabályainak bizonyos mértékig jó helyt adni.

2. Ami a tervezet 149. és 151. §-aiban az elsőbirósági eljárásra nézve foglaltatik, azt csak annyiban tartom kiegészitendőnek, hogy a közös okirat és a felfedező eskü iránti kereseti igények tekintetében tétessék intézkedés. Egyéb kiegészitést nem tartok szükségesnek. Ugy tekintem a tervezetet, mint amely kiegészitését a p. t. r.-ban leli s a melybe uj intézkedésekként csak olyak veendők fel, melyek elkerülhetlenül szükségesek.

3. Arra a kérdésre, valjon kiterjesztessék-e a tervezett reform a kereskedelmi eljárás alá tartozó ügyekre, határozattra igennel kell felelnem. Természetes, hogy ez a külön kereskedelmi birói hatáskörnek kifejezett fentartását igényeli, mire nézve a tervezet kiegészitést igényel.

4. Hogy végrehajtási ügyekben a járásbiróságok végzései ellen a felfolyamodásokra nézve nem volna-e czélszerübb a másodbirói hatáskört a kir. itélő tábláknál meghagyni, erre a kérdésre ellentétben a tervezettel, a jelenlegi állapot fentartását javasolom. Ezt a végrehajtási eljárásnak egysége s az a körülmény, hogy a kir. itélő tábla a végrehajtás legtöbb kérdésében véglegesen határoz, teszi szükségessé.

5. A felülvizsgálati kérelemnek a tervezet 117. és 118. § ában foglalt korlátolása nem okoz aggályt. Kétségtelen ugyanis előttem az, hogy a felülvizsgálatot nem kell általában megengedni. Hogy 200 frt értéken alól ne lehessen a másodbirósági itéletre nézve felülvizsgálatot kérni, oly értékhatár, melyet el lehet fogadni. Ha ezenkivül — amint terveztetik — a határjárási, megyeigazitás és sommás visszahelyezési perekben is kizáratik a felülvizsgálat, ugy azt hiszem, hogy a felülvizsgálat megszoritására nézve a kellő intézkedések megtétettek. A mi különösen az utóbbi pereket illeti, az első kettőben a biróság ugyis csak præventiv intézkedés megtételére van hivatva, a sommás visszahelyezési per pedig — ha nem is osztozik az első kettőnek jogi természetében, annyiban mégis egyezik velök, hogy sommás visszahelyezés dolgában sem intézkedik a biró véglegesen, hanem a jog kérdése iránti pert fentartja.

6. Az utolsó kérdés az előzetes végrehajthatóságot illeti. Hogy az okiratos perben közokirat vagy teljes hitelt érdemlő magánokirat alapján hozott itélet a felebbezésre való tekintet nélkül előzetesen végrehajtható legyen, nem volna feltétlenül mellőzendő. Hiszem ugyanis, hogy az előzetes végrehajthatóságnak nálunk már fenálló intézménye jó eredményeket mutat fel. E feltétel alatt, mire nézve statisztikai adatok volnának beszerzendők, mondom azt, hogy az okiratos perben hozott itélet előzetes végrehajtását meg kellene engedni. Hogy a határjárási, mesgyeigazitási és sommás visszahelyezési perekben hozott itéletekre szintén megadható az előzetes végrehajtás, ezt e pereknek már fentebb emlitett mivolta indokolja. Legfeljebb valamely épitkezés miatt előbbi állapotba visszahelyezést rendelő itélet volna az előzetes végrehajthatóság alól kiveendő. Az 1881. évi LIX. tcz. 13. §-a *a)* pontjában érintett perekre nézve, melyek elszállásolási s ellátási viszonyokból fogadosok, szállásadók és utasok között merülnek, oly természetü ügyek, melyek felette sürgős természetüknél fogva kivánják az elsőbirósági itélet alapján megadandó előzetes végrehajthatóságot.

Még csak az előkészitő iratokra van megjegyezni valóm.

Habár helyeselem azt, hogy a tárgyalás előkészitésére nézve a felsőbiróságnál az irásbeliség kellő módon érvényesüljön, mindazáltal a tervezet 20. § ának azt az intézkedését, hogy a felebbező fél ellenfelének mindenkor, tehát még akkor is kell előkészitő iratot adni, midőn ez egyebet sem kiván, mint csak azt, hogy a felebbezett itélet fentartassék, mellőzendőnek tartom. Tökéletesen elégséges volna annál maradni, amit a tervezet 21. §-a átalánosságban mond, mely szerint előkészitő perirat adandó akkor midőn valamelyik fél oly további tényállásokat, bizonyitékokat vagy kérelmeket akar a tárgyaláson előterjeszteni, melyekre az ellenfél előreláthatólag csak akkor nyilatkozhatik, ha előbb azok iránt felvilágositást nyert.

Ezzel Excellentiád a tervezet felől véleményemet elmondottam. Amit épen annálfogva. mert vélemény gyakorlati irányban kéretett, még mondani akarok, az nem egyéb mint az, hogy a tervezetnek mint majdan törvénynek életrevalósága csak azon fordul meg, hogy a törvényszékek mint felebbviteli bíróságok miként állittatnak egybe. Ha ez Excel-

lentiádnak ugy sikerül, mint a mint a tervezet nagyjában és egészében sikerült: semmi aggodásom sincs a felől, hogy a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló perrend életképesen lett a magyar jogi életbe beleoltva.

Fogadja Excellentiád tiszteletem kifejezését

KOVÁTS GYULA,
egyetemi tanár.

A biró büntetésenyhitési joga.[1]

Térjünk át most már a törvény azon intézkedéseinek vizsgálatára, melyek a gyakorlatban a legtöbb visszásságot szülték, és a törvény módositására irányuló törekvések legfőbb okát képezték. Ezek a *rablás* és a különösen *minősitett lopások* esetei. Ezen büncselekvényeket a törvény a legsulyosabbak közé sorolja, és a rendes esetekben fegyházzal, a legenyhébb esetben pedig fél évi börtönnel bünteti. (340. §. és 348. §.) Ebből következőleg mig egy marok almának ellopása nem minősitett esetben 50 kr. pénzbüntetéssel és pár órai elzárással büntethető; addig, ha ezt a cselekvényt a tettes ugy követi el, hogy bemászik egy kertbe és onnan lopja el az almákat, akkor, ha még annyi enyhitő körülmény játszik is közre, az ő cselekvénye bemászás által elkövetett lopást képez, és fél évi börtönnel büntetendő. Ugyanily feltünő igazságtalanság fordul elő a rablás büntette esetén. A ki valamely nyilvános kertben nehány rózsát letép, a legenyhébb büntetéssel szabadul. De, ha ugyan ezen rózsákat a kertész kezéből kicsavarja, és ugy viszi el, akkor cselekvénye, mint «erőszakkal elkövetett jogtalan eltulajdonitás», a rablás minősitése alá esik, és az összes képzelhető enyhitő körülmények fenforgása esetén fél évi börtönbüntetést von maga után.

Nem akarjuk e példákat szaporitani, — a mit a gyakorlatban felmerült esetek felsorolásával igen könnyen tehetnénk, — mert azok mindenki előtt ismeretesek. Csak arra akarunk itt utalni, hogy ily esetek felmerülése nem véletlenség, hanem szükségképi következménye a törvény szerkezetének, mely a lopást fegyházzal bünteti, mihelyt az betörés vagy bemászás utján vagy visszaesésben követtetett el. Pedig a betörés, bemászás és visszaesés csak az átlagos esetben teszi oly sulyossá a lopás büncselekvényét, hogy az fegyházat érdemeljen, a rendkivüli enyhe esetekben nem. A mint egyfelől igaz az, hogy egy banda által tervszerüen organizált és betörés vagy bemászás utján elkövetett lopás a közönséges lopásnál sokkal sulyosabb büncselekvény, és öt évi fegyházat bőven megérdemel, ugy igaz az másfelől, hogy élelmi szernek éhség miatt elkövetett ellopása akkor sem érdemli meg a félévi börtönt, ha a tettes annak elkövetése végett egy keritésen átmászik, vagy egy ablaktáblát betör. Törvényünk az enyhitő körülményeknek az egyszerü lopás vétsége és büntette esetén azon hatályt tulajdonitja, hogy azok fenforgása esetén a biró az egy évi fogházról és öt évi börtönről egész az egy forint pénzbüntetés és egy napi fogház kiszabásáig szállhat le. Ugyanazon enyhitő körülmények azonban, melyek az egyszerü lopást oly enyhévé teszik, a minősitett lopások esetén is megvannak, mert egy kerités átmászása vagy egy ablaktábla betörése nem eshetik akkora büntetőjogi beszámitás alá, hogy minden egyéb enyhitő okot paralizáljon. Ha a közönséges és minősitett lopások képzelhető konkret eseteit egymással összehasonlitjuk, igen könnyen beláthatjuk, hogy az egyszerü és minősitett lopási cselekvények egymás közt oly sorozatot képeznek, melyek a büncselekvény sulya tekintetében egymástól alig valamivel különböznek, és a betörés vagy bemászás nem oly körülmény, mely e fokozatosságban nagy ugrást okozna. Ebből pedig az következik, hogy a büntetéseknek is ugy kell kiszabva lenniök, hogy esetleg egyik a másiktól csak alig valamivel különbözzék, azaz, hogy a birói enyhitési jognak a minősitett esetekben épen ugy ki kell terjedni, mint az egyszerü lopások eseteiben.

De a törvény maga sem tartotta a betörés vagy bemászás tényét olyannak, hogy abból a legenyhébb esetben is félévi büntetéskülönbség következzék. Ezt mutatja azon már fentebb emlitett tény is, hogy a magánlaksértés és a lopás együttes fenforgása esetén a büntetés valóban teljesen enyhithető. Annak, hogy a törvény ily enyhe esetekre félévi börtönt szab ki, véleményünk szerint *egyedüli oka az, hogy a törvény szerkezete a fegyházbüntetés tekintetében a birói enyhitési jogot korlátolja.* A kodex védői nem is arra az álláspontra helyezkednek, hogy oly esetekre, melyek mint tulszigoruak példákul felhozatnak, félévi börtönbüntetést kiszabni igazságos, hanem arra, hogy a minősitett lopás általában a fegyházbüntetést megérdemli. A kodex támadói azt mondják, hogy ne büntessük a keritésen átmászó almatolvajt, ki csak éhség miatt lopott, félévi börtönnel. Erre a kodex védői azt felelik, hogy a «minősitett lopások sulyos volta és a büncselekvények általános elszaporodása a hatályos büntető repressiót megköveteli». Hát ez teljesen igaz állitás, de a felvetett kérdést megoldani egyáltalán nem alkalmas. Az almatolvaj fent leirt cselekvénye nem követel «hatályos büntető repressiót» sem akkor, ha az átlagos esetek sulyosak, sem akkor, ha a büncselekvények akármennyire elszaporodtak. Nem az a kérdés a kodex megtámadásánál, hogy minő sulyosak és minő büntetést érdemelnek az *átlagos esetek*, hanem az, hogy minőt érdemelnek *az enyhe esetek.* Ennélfogva a kodex ellen felhozott érveket semmiféle oly érv nem képes megczáfolni, mely az enyhe esetek *kikerülésével* az átlagos eseteket veszi kiinduló pontul.

A kodex támadóinak most leirt álláspontjában legjobb bizonyitékát véljük látni annak, hogy az enyhitési jog korlátoltsága képezi a kodex hiányát.

A kodex 92. §-a szerinti enyhitési jognak mostani szervezete mellett ugyanis csak oly módok kinálkoznak a minősitett lopások félévi minimumának enyhitésére, melyek ellen alapos aggályok merülhetnek fel. Egyik ily mód volna pl. a minősitett lopások szorosabban körülirt és inkább kasuisticus meghatározása, a miért törvényünk tiszta és átlátszó meghatározásait valóban kár volna feláldozni. Másik mód volna a büntetési maximumok enyhitése, a mi ellen a kérdéses büncselekvények átlagos nagy sulya tiltakozik. Harmadik mód lehetne alternativ büntetések kimondása e cselekvényekre, a mi a törvény egész szerkezetével ellentétben álló intézkedés, és voltaképen nem volna egyéb, mint a korlátlan enyhitési jognak a kérdéses büncselekvények tekintetében való kimondása. Maradna tehát a kodex hiányának pótlására azon leglogikusabb eszköz, hogy a birói enyhitési jog korlátlanná tétessék, tehát azon intézkedés, melyet a fentiekben, mint a törvénynek egyéb tekintetben való javitási módját is láttunk.

Eddigi érvelésünkkel szemben, azt vethetné valaki ellen, hogy az enyhitési jog korlátlanságát mi a legeslegsulyosabb büncselekvények eseteiben, melyek pedig a fix minimumok legjobb bizonyitékaiként szerepelnek, igazolni meg nem kiséreltük. Lássuk tehát a kérdést ezek szempontjából is.

A szándékos emberölés büntetése a törvény értelmében fél évi börtönig enyhithető. Ha azonban a szándék a megölt személy bántó magaviselete folytán keletkezett és indulatban azonnal végrehajtatott, a büntetés a 281. §. II. bekezdése szerint börtön és igy a 92. §. esetén esetleg egy napi fogház lesz. A törvény ezen intézkedése maga a legjobb utalás arra, hogy a legsulyosabb büncselekvény is véghez vihető enyhe körülmények közt. De, ha elemezzük azon meghatározást, a melyet a törvény ezen enyhébb minősités tekintetében ad, láthatjuk, hogy az nem meriti ki mindazon eseteket, melyek a tettesnek hasonló elnézést biztositani alkalmasak. A törvény

[1] Az előbbi közl. l. a 8. és 11. számban.

ugyanis azt mondja, hogy az emberölés ide tartozónak minősittetik, ha a megölt egyén «a tettest vagy *hozzátartozóit*» sulyosan bántalmazta. Ennélfogva, ha a sulyos bántalmazás pl. a tettes jótevőjén, jegyesének szülein vagy második unokatestvérén történt, a büncselekvény nem veheti igénybe a 281. §. II. bekezdésének kedvezményét és a büntetés a legenyhébb esetben is csak félévi börtönig enyhithető. Ez pedig ismét ellenkezik az igazságossággal. Megengedjük, hogy a szándékos emberölést rendszerint inkább enyhiti azon körülmény, hogy a tettes hozzátartozója bántalmaztatott, mint az, ha a bántalmazás máson történt. De eltekintve még attól is, hogy lehetnek rendkivüli esetek, melyekben ez nem áll, bizonyos az, hogy azon körülmény, hogy a bántalmazott a tettes jegyese volt-e, vagy jegyesének atyja, nem indokolhatja azt a nagy különbséget, mely és egy napi és félévi szabadságvesztés kiszabása közt fenforog.

A 281. §. II. bekezdésének kedvezménye továbbá csak akkor alkalmazható, ha a tett «sulyos bántalmazás» folytán és «rögtön» végrehajtatott, a mit szintén nem helytelen, hanem helyes intézkedésnek kell tartanunk. De «*rögtön*» és «*később*» közt és épugy «*sulyos*» és «*kevésbbé sulyos*» bántalmazás közt az átmenet csak fokozatos, a miből ismét az következik, hogy a rögtön és valamivel később végrehajtott, és a «sulyos» és «kevésbbé sulyos» bántalmazás folytán végrehajtott ily cselekvények büntetései szintén fokozatosak legyenek. Az a félévi ugrás, mely törvényünkben az enyhitési jog korlátolásából folyólag ily esetek közt van, e fokozatosságot és igy az igazságos büntetéskiszabást lehetetlenné teszi.

A szándékos emberölésnél ezek szerint a korlátlan enyhitési jogot megadandónak találtuk.

(Folyt. köv.) Dr. REICHARD ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A járásbirósági itéletek ellen használt felebbezések összegének kimutatása.

Legközelebbi időben, az igazságügyi miniszter megbizásából törvényjavaslat készittetett: a járásbiróságok *sommás eljárásában használandó felebbvitel* reform-szabályozásáról.

Lényege ezen reformnak abban összpontosul, hogy ezen felebbezések a kir. táblák helyett a törvényszékek hatáskörébe utasittatván a jövőre — az azok előtti felebbviteli eljárás a közvetlenség elvei és szabályai alapján lenne eszközlendő.

Annak kideritésére, hogy ezen terv kivitele helyes s alapos kombinatión fekszik-e, szükségesnek mutatkozik, a járásbirósági eljárásban eddigelé használt felebbezések terjedelmének tüzetes ismerete.

E czélra az igazságügyi miniszter mult évben intézkedett, hogy mind a budapesti, mind a marosvásárhelyi kir. táblánál kimutatás készittessék a járásbiróságok előtti sommás perekben használt felebbezések számáról. Csak ily módon lesz megállapitható, hogy mily mérvü személyszaporitás fog szükségesnek mutatkozni a törvényszékeknél.

Ezen megbizásnak mind a két tábla pontosan megfelelt. És ebbeli kimutatásaikat részint az utolsó két év — 1888 és 1889 — felebbezési adataiból szerkesztették, részint azt az 1887. év ebbeli forgalmára is kiterjesztették.

A marosvásárhelyi kir. tábla ugyanis nemcsak az 1888—1889. évek mozzanataira szoritkozott, hanem kiterjeszkedett 1887-re is; mig a budapesti tábla csak az 1888. és 1889. év adatait állitotta össze.

A kimutatás a törvényszékek területei szerint készittetett s állittatott össze; minden törvényszéknél előadatván felebbezési adatai mind azon járásbiróságoknak, melyek azon törvényszék kerületébe tartoznak.

Ez szükséges volt a kérdés tisztázására, miután arról van szó, hogy a felebbezések jövőre a törvényszékhez intéztessenek, tehát minden járásbiróságtól azon törvényszékhez, melynek hatáskörébe esnek.

Ezen adatokat megszereztük s nem késünk azokat szakközönségünkkel megismertetni. Azt hiszszük, hogy azok a szakférfiaknak s mindazoknak, kiket a kodifikatió ügye érdekel, nemcsak egy tekintetben tanuságosak leendnek.

Előbb a budapesti s azután a marosvásárhelyi tábla kimutatási adatait közöljük.

—

Az *aradi* törvényszék területén létező járásbiróságok határozatai ellen felebbezés érkezett be 1888-ban 543 és 1889-ben 464.

Aranyos-maróthi törvényszék 1888-ban 155 s 1889-ben 102.
Balassa-gyarmati törvényszék 1888-ban 254 s 1889-ben 235.
Beregszászi törvényszék 1888-ban 499 és 1889-ben 463.
Beszterczebányai törvényszék 1888-ban 185 és 1889-ben 153.
Békés-gyulai törvényszék 1888-ban 235 és 1889-ben 224.
Budapesti törvényszék 1888-ban 1501 és 1889-ben 1365.
Debreczeni törvényszék 1888-ban 483 és 1889-ben 363.
Egri törvényszék 1888-ban 286 és 1889-ben 320.
Eperjesi törvényszék 1888-ban 139 s 1889-ben 148.
Fehértemplomi törvényszék 1888. évben 218 és 1889-ben 464.
Fiuméből 1888-ban 40 és 1889-ben 29.
Győri törvényszék ellen 1888-ban 210 és 1889 ben 185.
Ipolysági törvényszék 1888-ban 187 és 1889-ben 176.
Kalocsai törvényszék 1888-ban 153 és 1889-ben 133.
Kaposvári törvényszék 1888-ban 388 és 1889-ben 376.
Karánsebesi törvényszék 1888-ban 123 és 1889-ben 108.
Kassai törvényszék 1888. évben 193 és 1889-ben 192.
Kecskeméti törvényszék 1888. évben 286 és 1889-ben 320.
Komáromi törvényszék 1888-ban 305 és 1889-ben 204.
Lőcsei törvényszék 1888-ban 247 és 1889-ben 183.
Lugosi törvényszék 1888-ban 251 és 1889-ben 235.
M.-szigeti törvényszék 1888-ban 390 és 1889-ben 357.
Miskolczi törvényszék 1888-ban 250 és 1889-ben 220.
Nagybecskereki törvényszék 1888-ban 287 és 1889-ben 307.
Nagy-kanizsai törvényszék 1888-ban 259 és 1889-ben 244.
Nagykikindai törvényszék 1888-ban 375 és 1889-ben 323.
Nagyváradi törvényszéki 1888-ban 553 és 1889-ben 527.
Nyiregyházi törvényszék 1888-ban 279 és 18889-ben 252.
Nyitrai törvényszék 1888. évben 658 és 1889-ben 644.
Pancsovai törvényszék 1888-ban 216 és 1889-ben 182.
Pestvidéki törvényszék 1888-ban 357 és 1889-ben 299.
Pécsi törvényszék 1888-ban 533 és 1889-ben 616.
Pozsonyi törvényszék 1888. évben 293 és 1889-ben 281.
Rimaszombati törvényszék 1888-ban 110 és 1889-ben 88.
Rózsahegyi törvényszék 1888-ban 274 és 1889-ben 189.
S.-a.-ujhelyi törvényszék 1888-ban 312 és 1889-ben 287.
Soproni törvényszék 1888-ban 278 és 1889-ben 265.
Szabadkai törvényszék 1888-ban 743 és 1889-ben 746.
Szatmárnémeti törvényszék 1888-ban 554 és 1889-ben 456.
Szegedi törvényszék 1888-ban 747 és 1889-ben 621.
Szegszárdi törvényszék 1888-ban 335 és 1889-ben 344.
Székesfehérvári törvényszék 1888. évben 293 s 1889. évben 249.
Szolnoki törvényszék 1888-ban 357 és 1889-ben 364.
Szombathelyi törvényszék 1888-ban 577 és 1889-ben 557.
Temesvári törvényszék 1888-ban 646 és 1889-ben 517.
Trencséni törvényszék 1888-ban 235 és 1889-ben 183.
Ujvidéki törvényszék 1888-ban 328 és 1889-ben 258.
Veszprémi törvényszék 1888-ban 300 és 1889-ben 236.
Zala-egerszegi törvényszék 1888-ban 263 és 1889-ben 269.
Zilahi törvényszék 1888-ban 213és 1889-ben 174.
A *zombori* törvényszék 1888-ban 326 és 1889-ben 266.

—

A *marosvásárhelyi* kir. tábla hatáskörébe eső járásbíróságok itéletei ellen használt felebbezések száma kedvező volt a lefolyt három évben.

Beszterczei törvényszék 1887—1888. években összesen 258 érkezett a táblára; 1889. évben pedig 143.

Brassói törvényszék 1887—1888-ban 677 és 1889-ben 266.

Csikszeredai törvényszék 1887—1888-ban 394 és 1889-ben 138.

Deési törvényszék 1887—1888-ban 510 és 1889-ben 154.

Dévai törvényszék 1887—1888-ban 476 és 1889-ben 203.

Erzsébetvárosi törvényszék 1887—1888-ban 616 és 1889-ben 162.

Gyulafehérvári törvényszék 1887—1888-ban 756 és 1889-ben 222.

Kézdi-vásárhelyeli törvényszék 1887—1888-ban 510 és 1889-ben 214.

Kolozsvári törvényszék 1887—1888-ban 907 s 1889-ben 264.

Marosvásárhelyi törvényszék 1887—1888-ban 618 és 1889-ben 277.

Nagyszebeni törvényszék 1887—1888-ban 468 és 1889. évben 125.

Székelyudvarhelyi törvényszék 1887—1888-ban 245 és 1889-ben 84.

Tordai törvényszék 1887—1888-ban 243 és 1889-ben 82.

—

Ezen adatokból vonandók le a konsequentiák azon munkakörre nézve, mely a kérdéses reform folytán várhatand a törvényszékekre.

A különbségek az egyes vidékek felebbezési mozzanatai között igen nagyok. Különösen az erdélyi részek s a budapesti tábla kerületének járásbirósági közt feltünőek.

Erdélyben a felebbezések legnagyobb fokon alig haladják meg a harmadfél százat, és a 3 százat nem is érik el; ugy hogy a legnagyobb számot a marosvásárhelyi törvényszék képviseli, melynek járásbíróságaitól 277 felebbezés érkezett fel. Ellenben a budapesti területen a 600—700-at is tulhaladják, mint: Szabadkán, Nyitrán, Pécsett; és csak ritkább kivételt képeznek azon törvényszéki területek, melyekről jött felebbezések a két százat el nem érték volna. Itt egy száz körül csak a rimaszombati, aranyosmaróthi és karánsebesi törvényszék körében fordultak elő.

A szorosan vett magyarországi részen, a dél-keleti alsó vidéki járásbíróságoktól jött felebbezések feltünően nagyobb számban mutatkoznak. Valamennyi törvényszék területéről legnagyob számot mutat fel a szabadkai 746 felebbezéssel, továbbá a szegedi 621, pécsi 616, temesvári 517, fehértemplomi 464, nagyváradi 527-el és a nagy-kikindai s becskerekiek is haladják a 300-at; mig a lőcsei, eperjesi, aranyosmaróthi, beszterczebányai, ipolysági, rózsahegyi, trencséni, kassai törvényszékek körébe eső felebbezések a két százat sem érték el, és Rimaszombatról csak 88-ig emelkedett.

Az adatok ezen különbözőségéből némileg következtetést lehetne levonni az alsó birószágok szervezetének és qualifikatiójának minőségére nézve is. Ámbár természetes, hogy e tekintetben is a törvényszékek területének terjedelme, a kisebb-nagyobb népesség, forgalom s kifejlődöttebb vagyoni viszonyok nagy befolyást gyakorolnak. Ennek tulajdonitandó, hogy az észak-nyugoti vidéken a nyitrai törvényszék — kivételesen — egyik legnagyobb felebbezési számmal 644-el, a szombathelyi 557 felebbezéssel jelent meg a lefolyt évben.

A mi az egyes járásbíróságokat illeti — természetesen ezek közt is a felebbezések mennyiségére nézve — különböző okokból nem csekélyek az eltérések. Rend szerint a törvényszéknek székhelyén létező járásbíróságtól érkeznek a legszámosabb felebbezések.

Igy az aradi törvényszéknél az ottani járásbiróság ellen 280 felebbezés adatott be, mig a többinél 50-ig sem emelkedtek; Buttyinban csak 15, Pécskán, Halmágyon 23—29 jött elő.

Az ar.-maróthi járásbiróságnál 66-ig szaporodtak fel a felebbezések, mig Ujbányán csak 8 adatott be, s Léván sem ment többre 42-nél.

Lugoson 196 s Facséten 26, Bogsánban 29 adatott be. Kecskeméten 143, N.-Kőrösön pedig csak 50 és Kun-Szent-Miklóson 16. Egerben 129 s a pétervásárinál csak 10, hevesinél 16, Szegeden 294, Csongrádon pedig 30, és Szentesen 100, Vásárhelyen 105. A temesvári járásbiróságtól 290 jött fel, Rékásról 32, Buziásról 23. A szolnokitól 105 és a jászapátitól 8. A szabadkai törvényszék körébe eső járásbíróságok versenyeznek egymással, helyben 259, Baján 166, Zentán 170, még Topolyán is 106 felebbezés történt.

Csak kivételesen történik, hogy a székhely kisebbségben legyen; mint Rózsahegyen 19 felebbezéssel, mig Liptó-Szt.-Miklóson 101 jött elő; vagy Trencsénben, hol csak 27, Bittsén pedig 81 fordult elő, Ujvidéken 63 és Ó-Becsén 133. A fehértemplomi törvényszék helyén csak 46 és Verseczen 137, még Oraviczán is 58 felebbezés adatott be; B.-Gyulán 28 és Szarvason 76, Beregszászon a székhelyen 70, Munkácson pedig 131 és Nagy-Bereznán 8.

A felebbezésről való előzetes lemondás.

Soha sem tudtam megbarátkozni az 1868: LIV. t.-cz. 284. §-ának az 1881: LIX. t.-cz. 31. §-ába átvett azon intézkedésével, hogy a perorvoslatokról átalában vagy a felebbvitelről különösen történt előzetes lemondás hatálylyal nem bir, és a törvény által a perorvoslatok tekintetében nyujtott igénybevételét nem akadályozza, mert nem voltam képes belátni annak létjogosultságát, szükségességét vagy csak czélszerüségét is.

Azt hittem: ha jönni fog az a régen várt üdvös áramlat, mely el fogja sodorni azokat az elavult és fonák elveket, melyekre jelenlegi perrendtartásunk épitve van és azokkal együtt az azokra alapitott intézkedéseket is: az idézett szabály is a megérdemelt enyészetnek fog átadatni.

Ugy látszik, hogy az epedve várt áramlat ærája megnyilt, a minek tán nem csalóka jeléül szolgálnak a jelenlegi igazságügyminiszternek illetékes helyen elmondott nagy reményeket keltett programmbeszédei és azok nyomán nem rég közzétett, az igazságügyminiszter megbizásából készitett előadói tervezet: «a felebbbvitelről a sommás eljárásban», melynek bevallott czélja, a többek között, az is, hogy a törvénykezés egész területén meginditandó, a szóbeliségre alapitott reform első lépéséül szolgáljon!

A jelzett áramlat tehát bekövetkezett volna, de a fentidézett intézkedésre vonatkozólag ahhoz füzött reményem nem valósult, mert a hivatolt törvényjavaslat azt 3. §-ában szóról-szóra átvette.

Azokban a véleményekben, melyek eddig a szaklapokban az emlitett tervezet fölött megjelentek, nem akadtam megjegyzésre, mely azon §. második bekezdését kifogásolta volna.

Már pedig, hogy az a kritikát provokálja, a következőkkel vélem igazolhatónak.

Az emlitett törvényjavaslat nagyérdemü és tudós szerzője bizonyosan nem tart igényt arra, hogy müvét teljesen eredetinek tartsuk, mert ki sem tudja jobban nálánál, hogy a teljesen szóbeli polg. törvénykezés szabályozása tekintetében csak epigonjai lehetünk a franciáknak és a németeknek s nem lenne nehéz kimutatni, hogy javaslatának a német birodalmi perrendtartás szolgált mintául, a mivel különben érdeméből semmit sem akarunk levonni.

A mi a franczia perrendtartást illeti, annak 7-ik czikke kifejezetten megengedi a feleknek, hogy a béke-bíróság előtt eleve lemondjanak a felebbvitelről és a kereskedelmi törvény (code de commerce) 639. czikke ugyanazt a rendelkezést tartalmazza a keresk. perekre nézve.

A béke-bíróságoktól felebbezett ügyekben részben mint felebbviteli, bizonyos ügyek ténykérdésében pedig részben mint első- és utolsó foku bíróság itélő törvényszékek előtt folyamatba tett perekre nézve az idézett perrendtartás hallgat, e tekintetben semmi intézkedést nem tartalmazván. Ugyde az elmélet és a gyakorlat tisztában vannak az iránt, hogy az a hallgatás nem tilalmat jelent, mert a feleknek meg van engedve, hogy a törvényszékek hatásköréhez tartozó ügyekben is előzetesen lemondhassanak felebbviteli jogukról. Ennek igazolásául hivatkozom Boitard-ra, a franczia perrendtartás hirneves és nagy tekintélyü commentátorára, a ki «Leçons de procédure civile» czimü müvében a fenforgó kérdésre nézve következőleg nyilatkozik: «a mondottakat összefoglalva, nem tartom a kérdést kétségesnek és biztosra vehető, hogy a felebbvitelről való lemondással a felek a per kezdetétől fogva az egész eljárás folyamában élhetnek és az ép oly teljes és érvényes lesz, mintha az itélethozatal után érvényesitnék», mely nyilatkozatának támogatásául jogtudósokat és felsőbb-birósági döntvényeket idéz.

A franczia perrendtartásban tehát nincs nyoma a hivatolt törvényjavaslatban foglalt tilalomnak.

Lássuk már most a német birodalmi perrendtartást. Ennek 475. § a igy szól: «az itélethozatal után a felebbezési jogra nézve kijelentett lemondás hatálya nem függ attól, hogy azt az ellenfél elfogadta légyen», mely intézkedésre vonatkozólag a törvényjavaslat indokai azt hozzák fel, hogy az itélethozatal előtti lemondásnak hason hatást tulajdonitni, hiányzik az alkalom, ép oly kevéssé zárandó ki vagy korlátozandó a perorvoslatról való lemondás az itélethozatal előtt, Az erre vonatkozó *szerződés* érvénye egyáltalában a magánjog szerint birálandó el. Az ily szerződés analog az egyezséggel; továbbá: önként értetődik, hogy a már hozott itélet elleni felebbezésről való lemondás a felek által *szerződéssel* kizárható.

Ennélfogva a német perrendtartás sem szolgálhatott a fejtegetés tárgyát képező tilalom mintájául.

Vajon a régi magyar perjogban kell-e keresnünk annak gyökérszálait?

Eltekintve attól, hogy azon jog hagyományaival alaposan szakitottunk az 1868: LIV. tcz. életbeléptetésével, mert azzal az osztrák perjog intézményeit és szabályait honositottuk meg nálunk, bár hiányosan: nem emlékszünk a magyar perjog oly intézkedésére vagy gyakorlatára, mely a kérdéses tilalmat tárgyazná, és annak könyvekben sem akadhatunk nyomára.

De akár legyen valahol nyoma, akár nem, határozottan minden észszerüség küzd ellene. Mert a polgári törvénykezés területén magánjogok érvényesitéséről van szó. Akár jogositott, akár kötelezett legyen valaki, ha önjogu, vagyona felett szabadon rendelkezhetik. Ha tetszik a jogositottnak, jogát érvényesiti, ha nem tetszik neki, nem érvényesiti, vagy a per minden stádiumában attól elállhat. Viszont a kötelezett illetőleg valamely igénynyel megtámadott is, az ellene támasztott követelést, ha jogosnak nem tartaná is, elismerheti és a per kezdete előtt s annak folyamában bármikor kiegyenlitheti.

A midőn a törvény olyan feltétlen rendelkezési jogot enged a feleknek magánjogaik érvényesitésére nézve, minő ratio igazolhatja megtiltani nekik, hogy valamely jogviszony létesitése alkalmával vagy az ebből folyó per folyamában ne mondhassanak le felebbezési jogukról?

Hiszen a törvény megengedi nekik, hogy valamely kötelmi viszony megállapitásánál még a perelhetési jogról is érvényesen lemondhassanak. Tudjuk, hogy közjegyzői okiratokban a kötelezett fél egyenesen végrehajtás terhe alatt kötelezheti magát felvállalt kötelezettsége teljesitésére, a mit a jogositott fél esetleg foganatba is vétethet.

Feltéve, de meg nem engedve, hogy a felebbezési jog gyakorlása közérdek szempontja alá esnék: vajon a perelhetési jog nem fontosabb közérdeket érint-e? És ha szabad erről bizonyos formalitások között lemondani, miért legyen az itélethozatal előtt a felebbezési jogról való lemondás feltétlen kizárva.

De azért is észszerütlen, sőt fonák az emlitett kizárás, mert ugyanaz a törvény, mely azt kimondja, megengedi, hogy a felek jogviszonyaik létesitésénél szerződéssel kikössék, hogy az abból keletkezhető vitás eseteket választott bíróság döntse el, mely az ügy érdemére nézve felebbezhetlen itéletet hoz; mert továbbá a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabnacsarnokok külön bíróságai bizonyos esetekben de lege vannak jurisdictióval felruházva, más esetekben pedig a felek magukat nekik alávethetik s ha illetékességük körében itélnek, itéleteik ellen a felebbezés ki van zárva.

És kikből állanak a választott, a tőzsde- s más, urisdictio jogával felruházott testületek bíróságainak tagjai? Rendesen oly polgárokból, a kik még nem is jogászok.

Vajon nem kiáltó ellenmondás, sőt képtelenség rejlik-e abban: megtiltani a feleknek, hogy peres ügyeikben előzetesen joghatálylyal belényugvásukat jelenthessék ki, illetőleg állapitsák meg azoknak a bíróságoknak itéleteiben, melyek jogismeretéről, szakavatottságáról és elfogulatlanságáról, egy szóval, a megbizható itélkezés minden lehető biztositékáról törvény gondoskodik: másfelől tetszésére bizni ugyanazoknak a feleknek, esetleg kötelezni őket, hogy nem jogász elemekből összeverődött, az emlitett garantiák legnagyobb részét nélkülöző, hozandó itéleteikbe előzetesen és bármikor belényugodhassanak, illetőleg belényugodjanak? Nem azt fejezi-e ki a törvény ezzel, hogy alapos és megnyugtató cognitio tekintetében nagyobb bizalmat helyez azokba, a kik nem birák, mint azokba, a kik azok? Mert tiltó rendszabálylyal megakadályozza, hogy ezeknek itéleteikben, ab invisis, bele lehessen nyugodni, mig amazokéival szemben az ebbeli óvatosságot nemcsak szükségesnek nem tartja, hanem esetleg ki is zárja.

Ezekhez járul, hogy a fejtegetett tilalom a törvény azon tételes alakban kifejezett intentiójával és czéljával is ellentétben áll, hogy a felebbezési jog gyakorlását a felsőbb bíróságok tehermentesitése végett korlátozza, sőt kizárja, a mit bizonyitnak az 1877: XXII. tcz., az 1881: LIX. tcz. számos szakaszai s más törvényintézkedések.

Értse meg, a ki tudja, a törvénynek azt a logikáját, mely kényszeriti a peres feleket, hogy fatalis resignatióval megadják magukat, qualifikatio tekintetében igen kétséges értékü közigazgatási közegek vagy qualifikált járásbíróságok itéleteinek és mely feltétlenül kizár két egybehangzó itélet ellen intézendő felebbvitelt, és a hol megengedi, az avval élő fél feje felébe akasztja a birság Damokles-kardját: másfelől azonban megtiltja, hogy ugyanazon járás- vagy társasbíróságok által hozandó itéletek ellen intézhető felebbezési jogról lemondás történhessék.

És miért nem érte el a törvény jelzett czélját? Miért görnyednek az idézett intézkedések mellett felsőbb bíróságaink még most is a felebbezett ügyek nagy tömegének nyomasztó terhe alatt? Meggyőződésem szerint azért *is*, mert saját elveivel ellentétben megkötötte a felek kezét, hogy ők is gondoskodhassanak azon czél létesitésében, más szóval, mert kizárja a felek azon jogát, hogy előzetesen lemondhassanak a felebbezési jogról.

Az az ellenvetés, hogy senki sem kényszeriti őket, hogy a hozott első birósági itéletek ellen felebbezzenek: semmi nyomatékkal nem bir s a felfejtett érvek alaposságából mit sem von le: mert a ki a perbe, ugy szólva, belémelegedett vagy belélovagolta magát, akár igazi jóhiszemben, akár időnyerésből, akár makacsságból, az, ha nem zárta el előzetesen maga előtt az utat a per folytatására illetőleg elhurczo-

lására: száz eset közül kilenczvenben felebbezni fog, ha a hozott itélet érdekének nem felel meg.

Tekintve azokat az érveket, melyek a kérdéses tilalom ellen harczolnak, nem tehetem, hogy meglepetésemet ne fejezzem ki az iránt, hogy a fent idézett törvényjavaslat azt egyszerüen átvette annak megfontolása nélkül, hogy a mellett alig szól valami, de ellene majd csaknem minden; továbbá, mivel a szóbeliségre fektetett felebbezési eljárás sokkal költségesebb lesz mint az eddigi, ennélfogva ha a törvény, helyesen, nem zárja el a feleket, hogy avval élhessenek, de ne állja utját annak, hogy előzetesen arról lemondhassanak; mert az az argumentum, hogy a felebbviteli jogról való előzetes lemondás erkölcsi kényszer hatása alatt szokott megtörténni s attól a felek megóvandók: nem fogadható el, mivel a kötelezettségek legnagyobb része pressio alatt jön létre, az müködik, mikor a fél közjegyzői okiratban végrehajtás terhe alatt kötelezi magát valaminek teljesitésére, mikor nem kereskedő a tőzsdebiróság hatóságának aláveti magát, stb., s mivel mindezt nem akarja a törvény megakadályozni, ne akadályozza meg a felebbezésről való előzetes lemondást sem, mely a felek autonom jogaihoz tartozik és a mely más üdvös czélját a törvénynek előmozditja.

Dr. FISCHER LAJOS.

Különfélék.

— **A budapesti rabsegélyző-egylet** 1889. évi müködéséről számol be imént kiadott évkönyvében. Van az egyletnek 160 alapitó és 520 rendes tagja. Az 5000 frtnyi évi állami segély ez évben is kiutalványoztatott. Bevétele volt az egyletnek összesen 12009 frt, kiadása 10659 frt. Az 1750 frtnyi maradék az alaptőkéhez csatoltatik. A kiadások fontosabb tételei: A menedékház költségeire 4300 frt, pénzbeli segélyekre 1047 frt, titkár tiszteletdija 600 frt, stb. Örömmel konstatáljuk, hogy mult évi felszólalásunkban (L. 26. sz.) hangsulyozott azon kivánalom, hogy a pénzbeli segélyek aránytalanul kis összege (tavaly 600 frt volt) emeltessék, már némiképen figyelembe vétetett. De ujból sajnálkozásunknak kell kifejezést adnunk a miatt, hogy az egylet egy körülbelül 40,000 frt tőkét képviselő menedékházat tart fen, melyben a napi létszám átlag *17*. Azt alig hihetjük, hogy a szabadságvesztési büntetési intézetekből évenként elbocsátott százaknak csak ily csekély kontigense volna érdemes és szorulna rá az egylet jótékonyságára. E menedékház 100 emberre van épitve. Miért nem fordittatik tehát az egyletnek 1700 frtot tevő évi pénztár készlete valóban a jótékonyságra? A menedékházból a kimutatás szerint bevétel volt 1783 frt. De hogy ezen számitás milyen, mutatja azon körülmény, hogy a mult évi 371 frtnyi bevétellel szemközt a többlet onnan ered, hogy az évek óta a raktárakban felhalmozott szalmatokokat most az egylet — igen helyesen — eladta. De nem tarthatjuk czélszerünek a menedékházban tartózkodók munkáltatásának módját sem. Szalmatokkészitès és kerti munka igen könnyü és elpuhulásra vivő munkanemek. A menedékháznak czélja pedig nem ez. Feladata, hogy olyan mesterségre tanitsa és szoktassa a kiszabadultakat, melyekből magukat fentarthatják. Ezt pedig ilyen uton elérni nem lehet.

— **A budapesti kir. törvényszék** a napokban egy fiatal suhanczot, ki *hét hónapig* ült vizsgálati fogságban, teljesen felmentett, mivel kiderült, hogy ő nem vett részt a vádbeli cselekmény elkövetésében. És a budapesti kir. ügyészség köréből fennen hirdetik ugyanakkor, hogy az vizsgálati fogság «gyakorlati» szempontból szabályozandó. Az a suhancz odabenn azalatt ugyancsak jól kitanulhatta a betörés mesterségét a czégéres gonosztevőktől.

— **Dr. Schein József** trsztenai magyar ügyvédnek «Unsere Rechtsphilosophie und Jurisprudenz» czimü német munkáját, melyet lapunk mult évi folyamában bőven ismertettünk *dr. Giulio Bonola* olasz nyelvre forditja. A munka, mint mult évi ismertetésünkből kitünik, nem kevesebb radicalismust képvisel a magánjog terén, mint a milyent az Olaszországban felszinre jutott anthropologikus iskola a büntetőjogban initiált, és igy megfelel azon radikalis iránynak, mely ma az olasz jogtudomány egy részének jellegét megadja. Érdekes különben az is, hogy a mi tudományos irodalmi viszonyaink olyanok, hogy egy magyar szerző munkája még olaszul is könnyebben talál kiadót, mint magyarul.

— **Az uj olasz büntetőtörvényről** tartott előadást dr. Reichard Zsigmond a Magyar Jogászegylet szombati ülésén. Főleg a törvény büntetési rendszerét ismertette. Az olasz törvény a miénknél sulyosabb büntetési nemeket ismer, de az itéletben megállapitott büntetés a végrehajtásban nagy mérvben enyhithető, mert a végrehajtó hatóság a legtöbb esetben megengedheti a büntetés második felének köz- vagy magánmunkában való eltöltését. A törvényben fölsorolt általános sulyositó vagy enyhitő körülmények mindegyikének megfelelőleg a rendes büntetés egy-egy hányaddal szaporitható, illetőleg leszállitható; ily minősitő körülmények halmozódása esetében a mindegyiknek megfelelő hányad külön vétetik számitásba, vagyis a rendes büntetés ismételten megtoldatik, illetőleg leszállittatik. Ekként a rendkivül sulyos esetek igen szigoruan büntethetők, de másrészt az enyhe esetek legtöbbjében a minimum csekélyebb mint nálunk. Az előadás végén az anthropologiai iskola tanainak a törvényre gyakorolt befolyását ismertette a fölolvasó. Az előadás ez utóbbi részét közelebb közöljük.

— **Furcsa leletezések** divnak Bécsben és az ezek alapjául szolgáló különös észjárás bennünket is érdekel. A bécsi cs. kir. központi dijhivatal ugyanis a következő átiratot intézte az alsó-ausztriai ügyvédi kamarához. A havonkint több százra rugó hivatalos bélyegleletekből arról győződtek meg, hogy a bécsi ügyvédi irodákban nyugták, kötelezők stb. kiállitásánál majdnem kivétel nélkül azon szokás áll fen, hogy ezeknek kezdő szavait *egyelőre csak irónnal* fixirozzák és hogy azután, ha helyesen leirták az okiratot, az irónnal irt szavak fölé ragasztják a szükségelt bélyegeket és a felül ragasztott iratrészeket a bélyegeken téntával utána huzzák, illetőleg átirják. A bélyegek okiratokon való felhasználásának ezen módja *törvényellenes*, mert az illetéktörvény értelmében minden bélyegköteles iratnak mindjárt a kiállitáskor oly papiron kell kiállittatnia, mely a törvényszerü bélyeggel már el van látva és ezen bélyeget kell az alsó mezőben a szöveg egy sorával átirni. Ezen kivül a bélyeget már előbb kell a papirra ragasztani, még mielőtt a bélyegköteles okirat aláiratnék, minden, egyébként és utólag alkalmazott bélyeg nem létezőnek lévén tekintendő, mely leletezést von maga után és erről kéri az emlitett hivatal az összes bécsi ügyvédeket értesittetni. — Az ügyvédi kamara választmánya erre válaszolt és átiratában kifejti ezen leletezések *indokolatlan voltát*, mert, egyéb okoktól eltekintve, nem lehet még oly okiratot elkészitettnek tekinteni, melynek szövege annak ideiglenességének jellemzése végett részben irónnal lett irva, a miért is a bécsi ügyvédi kamara kéri az *ilynemü leletezések* abbanhagyását. Ugyanily tárgyu beadványt intézett a kamarai választmány az osztrák pénzügyminiszteriumhoz is.

— **Az iparbiróságok** felállitására vonatkozó törvényjavaslat fekszik most a német szövetségi tanács előtt. A törvényjavaslat öt fejezetre oszlik, melyek az iparbiróságok felállitására és szervezetére, az eljárásra, ezek tevékenységére mint egyeztető hivatalokéra, a községi előljárók előtti eljárásra és a zárintézkedésekre vonatkoznak.

A Magyar Jogászegylet azon tagjai, kik ujabban lakásukat változtatták, felkéretnek, sziveskedjenek erről a titkári hivatalt (Zöldfa-utcza 31. sz. a.) értesiteni.

A jogászegylet közgyüléséről szóló tudósitást és a Plósz-féle perrendtartási javaslat indokolásának befejezését a jelen szám mellékletén közöljük.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam 14. sz. Budapest, 1890. április 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A halálbüntetés állása a törvényhozásokban és a gyakorlatban. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — A járásbirósági hatáskör kiterjesztése. Dr. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi jogtanártól. — A biró büntetésenyhitési joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az intési eljáráshoz. Dr. RÓNAI JÁNOS győri közjegyzői helyettestől. — A biró panasza. WILDENAUER JÁNOS székesfehérvári törvényszéki birótól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A halálbüntetés állása a törvényhozásokban és a gyakorlatban.

A halálbüntetés és ennek eltörlése tárgyában a londoni Howard-Association évek óta gyüjt adatokat ugy Európa, valamint Amerika több fő államában. Az ez uton elért tapasztalatok mutatják azon rendkivüli bizonytalanságot, mely elkerülhetetlenül jellemzi a halálbüntetés alkalmazását és mely ugyanazért nagyban gyengiti, vagy megsemmisiti annak állitólag elrettentő irányát. Épen most tette közzé a Howard-társaság erre vonatkozó igen érdekes jelentését, melyet a következőkben ismertetek. (Lásd «Official Statistics And Reports (1890) on Capital Punishment.») [Issued by the Howard Association, London, 1890.]

Angliában és Walesben 1879—1888 bezárólag 672 személyt tartóztattak le gyilkosság elkövetésének terhe miatt. Ezek közül 299-et bünösnek találtak és halálra itéltek, 231-et felmentettek és 142-őt beszámithatlannak nyilvánitottak. A 299 halálra itélt közül majdnem a fele, vagy 145-nek büntetését átváltoztatták, mig 154 esetben végrehajtották a halálos itéletet. A 299 halálra itélt közül 50 nő volt, kik közül 9-et akasztottak fel. Ezen tiz évi időközben az *összes* bünügyeknél a terheltek 79%-át találták megközelitőleg bünösnek; holott ez megközelitőleg 77%-ot tett ki azon bünügyeknél, a melyeknél jury itélt a vád jogosságának kérdésében; mig ellenben főbenjáró eseteknél az elitélés csak megközelitőleg 45%-ra rugott és a halálbüntetésnek tényleges kiszabása csakis 23%-ot tett ki. Ugy hogy a gyilkossággal terheltek sokkal nagyobb kilátásuk van arra, hogy elkerülik az elitélést, mint a bünösök bármely más osztályának.

Az emlitett tiz évben tehát összesen 672 személy ellen folytattak fenyitő vizsgálatot Angliában és Walesben gyilkosság büntette miatt, holott a «coroner» (halottkém) által összehitt és vezetett jury-bíróság 1766, a gyilkosság vádjának megállapitására vonatkozó verdiktet hozott ugyanezen idő alatt. (E bíróság hivatása, hogy vizsgálatot tartson oly esetekben, a midőn a coroner értesülése szerint hire jár annak, hogy valaki gyanus körülmények közt meghalt.) Tehát nem sokkal többet, mint a gyilkosok egy harmadát sikerült letartóztatni és ellenük a fenyitő vizsgálatot megindítani. 1879-ben 60-at helyeztek vizsgálat alá gyilkosság miatt, ezek közül 34-et elitéltek és 16-ot felakasztottak. 1888-ban, a tiz évi időköz utolsó évében, 90-et tartóztattak le e miatt, kik közül 36-ot itéltek el és 22-őt akasztottak fel.

Francziaországban 1887-ben 683 személyt terheltek főbenjáró büntettek gyanujával. Ezek közül 61% vagy 413-at felmentettek, mig ellenben 270-et vagy 39%-ot bünösnek találtak. Ezek közül 240-nél a verdikt enyhitő körülmények alkalmazásával lett hozva; 28-at itéltek halálra, de ezek közül *csak hatnál hajtották végre a halálbüntetést.*

Oroszországban egy évszázadnál több idő óta törölték el a halálbüntetést gyilkosságnál, és csak a felségsértés és a kormány elleni erőszaknál alkalmazzák azt még. Az orosz börtönügy vezetője, Galkine Wraskoy, azt irja a Howard-társaságnak: «Nem látok semmi okot fenforogni arra, hogy azon állapothoz visszatérjünk, mely Erzsébet császárnő törvénye előtt létezett, ki a halálbüntetést közönséges gyilkosság esetében eltörölte. Jelenleg azon intézkedések, melyek Szibériában és Saghalien szigetén a fárasztó rabmunkának észszerü elveken leendő szabályozása végett történnek, elegendő alapot nyujtanak nekem azon reményhez, hogy büntető repressiónk elég szigoru lesz a nélkül, hogy uj kodexünkbe a halálbüntetést behoznók.» Erre azt jegyzi meg a Howard-társaság jelentése, hogy igen sok esetben mind ennek daczára ezen orosz pótszer a halál gyorsitásának egy módját létesitette. Pl. mult év november 6-án egy urhölgy, egy politikai számüzött, Karaban 100 ütéssel halálát érte; mig ellenben ugyanazon időben számos más számüzöttet ugyanott arra kényszeritettek, hogy azok az öngyilkosságban keressenek menekülést.

Finnországból azt jelenti de Olivekrona, a svéd legfőbb törvényszék birája, hogy ott 1826 óta nem hajtottak végre halálbüntetést. Mind ennek daczára nem szaporodtak a gyilkosságok ezen 64 esztendő alatt.

Németországban és *Ausztriában* szintén igen csekély a kivégzések aránya a gyilkosság miatt letartóztatottak és elitéltek számához viszonyitva. Ausztriában körülbelül a bünösnek talált gyilkosok 4%-át végezték ki. Poroszországban 231 halálos itélet közül az utolsó négy esztendőben csak 16-ot vagy 8%-nál kevesebbet hajtottak végre.

Magyarországra vonatkozólag eddigelé még nem lettek Angliában adatok gyüjtve. Jövőre remélhetőleg már rólunk is fognak az ezen tul megjelenő jelentések megemlékezni. Teljesség okáért felemlitem, hogy *Székely Ferencz* legujabb adatai értelmében nálunk 1880—1888-ig bezárólag 74 esetben hoztak halálos itéletet, melyek közül *27-et*, tehát *valamivel többet mint egy harmadot, végrehajtottak*, u. m. 1880-ban —, 1881-ben 3, 1882-ben 3, 1883-ban 6, 1884-ben 7, 1885-ben 6, 1886-ban 1, 1887-ben —, 1888-ban 1; életfogytiglani fegyházra 34 halálos itélet lett változtatva, 15 évi fegyházra 12, 10 évi fegyházra 1.

(L. Dr. *Székely Ferencz:* «A magyar büntető-törvénykönyv büntetési és börtönrendszerének jelenlegi végrehajtása és ennek eddigi eredményei». Budapest, 1889. Magyar Jogászegyleti értekezések. XLIV. V. kötet, 3. füzet 11. s köv. l.).

Svédországban, *Norvégiában* és *Dániában* körülbelül minden husz halálos itélet közül egyet hajtanak végre.

A *svájczi kantonok* némelyikében fél század óta nem fordult elő kivégzés. 1874-ben az egész Svájczban eltörölték a halálbüntetést. 1879-ben a szövetségi alkotmány felhatalmazta a kantonokat azt ismét behozni. A szövetség kanczellárja arról értesiti a Howard-társaságot, hogy a Svájczban

1879 óta nem fordult elő kivégzés, jóllehet névleg a halálbüntetést ismét behozták.

Indiában a halálbüntetés veszélyei és külön akadályai szintén felötlők.

Hollandiában a gyakorlatban 1860 óta törölték el a halálbüntetést és törvény alapján 1870 óta; azonban itt a gyilkosságok körül tett tapasztalatok legalább is oly kedvezők, mint azon országokéi, melyek a vérpadot fentartják, mig ellenben Hollandia büntető eljárása jelenleg elkerüli ama sulyos hátrányokat, melyek ama extrem büntetéssel egybekötvék. A hollandi igazságügyér Van Beerenbroek a következőkről értesiti a társaságot: «A statisztika mutatja, hogy a gyilkosságok, a lakosság számához viszonyitva, kevesbednek. 1849—1869-ig a gyilkosságok átlaga 11½ volt évenkint, vagy 325,000 lakosra egy gyilkos esett. 1869—1888-ig az átlag 13-at tett ki, azonban — a lakosság növekedése folytán — a gyilkosság aránya volt 346,000 után 1.» (1878-ban 14 gyilkos volt Hollandiában; 1888-ban meg 12.)

Belgiumban 1800—1804-ig, öt év alatt, 235 kivégzés volt. 1830—1834-ig, öt év alatt, egyetlen egy kivégzés sem fordult elő. Azután 1835 után alkalmilag kivégeztek bűnösöket. Azonban *1863—1890-ig nem fordult elő kivégzés, jóllehet a halálbüntetést de jure soha nem törölték el Belgiumban.* Azonban ugy látszik, hogy *kivégzések nélkül nagyobb biztonság létezik*, mintha azok szaporán fordulnának elő. A belga igazságügyér Le Jeune megküldte a társaságnak az utolsó statisztikai kimutatásokat, melyekből az tünik ki, hogy 1846—1855-ig 143 halálos itélet és 36 kivégzés fordult elő; ez azt mutatja, hogy az utóbbi évtizedben a gyilkosságok száma tetemesen apadt.

Olaszországban különböző okokbol gyilkosságok mindig igen nagy számmal fordultak elő. Ezen országban tényleg 1876-ban törölték el a halálbüntetést és de jure az uj kodexben 1889-ben. Hanem Olaszországban sok egyéb módositásra van szükség a büntető és társadalmi feltételek tekintetében, hogy a büntettek száma hatékonyan csökkenjen. A halálbüntetés majdnem teljesen megszünt körülbelül egy századdal megelőzőleg Toscánában, hol a gyilkosságok csak egy tizedét teszik azon aránynak, melyben azok Szicziliában előfordulnak. 1888 végén az olasz büntető intézetekben *5538 életfogytiglani szabadságvesztésbüntetésre itélt bünös volt letartóztatva*, kik közül 327 (320 férfi és 7 nő) már kiállottak 25 évi letartóztatást és még ennél is hosszabbat. 1890-ben két gyilkos (brigand) lett szabadon bocsátva, *kik mindegyike 40 esztendőnél tovább volt letartóztatva!* Ezek jó egészségi állapotnak örvendtek.

Portugaliában a halálbüntetés kiszabása de facto megszünt 1843 óta és de jure 1867 óta. Ennek helyébe lépett gyilkosság esetében 20 évi letartóztatás (nem magánelzárásban). Ez fentartja az elitéltben a remény egy bizonyos nemét, hogy végül mégis elbocsátják és igy könnyiti ezek fegyelmét a letartóztatás ideje alatt; ezen kivül ugyancsak az elzárás — hatása tekintetében — az esetek többségében életkérdést képez. Hivatalosan konstatálták, hogy ezen rendszer alatt az élet elleni büntettek száma lényegesen apadt. Az eltörlés előtti időben azok száma évenkint nem volt soha 140-nél kevesebb és 220 at is kitett. 1880-ban az előbbeni számnak épen felét érték el t. i. 110-et

Amerika Egyesült-Államaiban, különösen délen és nyugaton, általában *a gyilkosságoknak száma rettenetesen nagy.* Ez nagy mértékben arra vezetendő vissza, hogy ezen regiókban sok polgárnak szokását képezi a pisztoly és a bicsak («bowie-knife») hordása. Az amerikai fogházakban meghonositott corrumpáló munkáltatási rendszer, az élelmezés és az Egyesült-Államok fogházainak egyéb vonásai együttesen a kriminalitas növekedését eredményezik. Indiánában legutóbb egy hosszu tartamu szabadságvesztésbüntetésre elitélt bünösnek meg lett engedve, hogy *bódét tartson a fegyházban és hogy a látogatóknak árukat adjon el.* Midőn ennek bevételei körülbelül már 2000 dollárra rugtak, akkor ez egy, az intézeti igazgatóval barátságos viszonyban levő *fiatal hölgygyel megszökött.*

A demokratikus szabadságot — ugy mond a jelentés — oly szélsőségig viszik, hogy letartóztatott gyilkosok, felebbezések és egyéb törvényes halasztások segélyével, rendszerint egytől két évig terjedő időtartamot biztositanak maguknak letartóztatásuktól ügyük végleges elintézéseig! Az eredmény az, hogy sokan közülök szöknek az elitélés elől és 25 vagy 30 közül csakis egyet, még a bünösöknek találtak közül is, végeznek ki törvényesen. Szóval az Egyesült Államokban a tisztességes polgár az ugynevezett «törvény» és a fogházi renyheség áldozatát képezi. Ennek eredményei ijesztők, a mint ezt a következő számok mutatják, melyeket a chicagói «Tribune» gyüjtött:

Az Egyesült-Államok gyilkosainak száma kitett hat év alatt (1884—1889 bezárólag):

	gyilkos	törvényes kivégzés	lynch-elés
1884	3,377	103	219
1885	1,808	108	181
1886	1,499	83	133
1887	2,335	79	123
1888	2,184	87	144
1889	3,567	98	175
Osszesen hat év alatt	14,770	558	**975**

Tehát hat év alatt majdnem 15.000 tudomásra jutott gyilkos közül 4%-nál kevesebb lett kivégezve. Továbbá számos öngyilkos is volt és valószinüleg igen sok fel nem jelentett gyilkos. Illetékes tekintélyek állitják, hogy azon négy államban, a hol a halálbüntetést eltörölték, a feltételek kevésbé kedvezőtlenek, mint másutt. A lynchelés majdnem mindenütt oly államokban történik, a melyek az akasztófát fentartották.

Maine eltörölte a halálbüntetést 1876-ban, ismét behozata 1883-ban és ismét eltörölte 1887-ben. Az ottani fegyházi igazgató azt irja: «Én azt hiszem, hogy mindenki érzi, miszerint soha nincsenek a gyilkosok nagyobb számban, mint épen akkor, a midőn a halálbüntetés létezik.» A rhode islandi fegyház igazgatója meg azt irja a Howard-társaságnak az idén: «Nem hiszem, hogy valaha ujból behoznák nálunk a halálbüntetést, vagy hogy a gyilkosság bűntettének száma növekedett volna ezen változás következtében.»

Tallack[1] szerint azon országokban fordul elő a legtöbb gyilkosság, hol a lakosok szokásszerüen fegyvereket viselnek, hol az iszákosság különösen el van terjedve, hol a büntetés viszonylag bizonytalan, vagy hol könnyen lehet egyházi bünoldásban részesülni. Ily országok Corsica, Spanyolország, Olaszország, a Levante és Amerikának déli államai, hol magánosok rendszerint fegyvereket viselnek.

A halálbüntetés kérdésének szempontjából végül még arra akarok utalni, hogy William *Guy*, az angol statisztikai társaság alelnöke, közzétette megfigyeléseinek terjedelmes sorozatát, melyeket több mint három évtized alatt gyüjtött, és abban bebizonyitja ama conclusióját, hogy «az elmeháborodottság kiváló szerepet játszik az emberölés rettenetes drámájában». Kimutatja, hogy Angliában és Walesben az elmebeteg személyek aránya olyan, hogy az egész lakosság közül kettőnél kevesebb elmebeteg esik ezerre, holott ezer bünös közül 57 őrült és hogy a gyilkosság miatt letartóztatott bünösök külön osztályában már 1000 gyilkossággal vádolt egyén közül 145 találtatott elmebetegnek, vagyis *a gyilkosoknak 14½ százaléka őrült.*

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

[1] Lásd ennek épen most megjelent és szintén a Howard-társaság által kiadott czikkét: «Some general observations on the penalty of death.»

A járásbirósági hatáskör kiterjesztése.[1]

A javaslat alkalmazása szempontjából az igazságügyminiszter részéről első helyen következő kérdés állittatik fel:

A járásbiróságok hatáskörének a 147. §-ban tervezett kiterjesztése czélszerünek mutatkoznék-e?

A 147. §. a járásbiróság elé utasitja a birtokpereket, örökösödési pereket, az előjegyzés igazolása — továbbá az előjegyzés által biztositott tulajdoni és szolgalmi, valamint egyáltalán az ingatlanokat tárgyazó minden *személyi és dologi* kereseteket — a mennyiben a per tárgyának értéke járulékok nélkül 500 frtot meg nem halad.

I. Ezen kiterjesztés azzal indokoltatik, hogy ezt a közvélemény is helyesli. A mi azonban nem egészen ugy áll. Mert ha ez megvalósittatnék, akkor a *tulsuly* az egyes bíróságokra helyeztetnék át; a testületi biráskodás pedig kivételes, ugy szólván fölösleges lenne.

Ezen irány felé akarta terelni az igazságszolgáltatást már a *hetvenes* években az elsőfoku bíróságok szervezésére kiküldött *országgyülési 25-ös bizottság* is. A *fősulyt* ez is az egyes birákra akarta fektetni, a testületi biráskodást pedig csak *kivételessé* kivánta tenni. Azt inditványozta, hogy az egyes birák hatásköre 5000 frtig és világos adóssági keresetekben határozatlan összeg erejéig, *ingatlanokra* pedig 50 holdig kiterjesztessék.

De a közvélemény, a mint erről értesült azonnal fölemelte tiltakozó szavát ugy a politikai, mint a szaklapok hasábjain. Az egyes birák hatóságainak rendszerré emelését az *egész sajtó* egyhangulag elitélte. Hasonlóan kárhoztató kijelentéssel nyilatkoztak a *felsőbb bíróságok* is az igazságügyminiszternek ez ügyben hozzájuk intézett kérdéseire. Mindannyian kijelentették, hogy jelen viszonyaink között az *uj birósági szervezet csakis a társas birósági rendszerre alapitható.*

II. Eltekintve — ugymond a *semmitőszék* — a két rendszer előnyeitől és hátrányaitól, az egyes birói rendszer kizárólagos, avagy csak *nagyobb mérvü behozatala is* a legfontosabb érdekek veszélyeztetése nélkül csak oly államokban kisérelhető meg, hol a birónak a kifejlett és állandó törvénykezési gyakorlat, vagy a szabatos és kimeritő törvények biztos vezérfonalat nyujtanak. Azonban másként áll ez hazánkban, hol 1848 óta a törvénykezési rendszer folyton változik és a különböző időszakokból származó jogügyek eldönthetése sokoldalu ismereteket, gyakorlati tapasztalást és szakavatottságot igényel s hol épen ezért *behatóbb megvitatás s eszmecsere nélkül* helyes és alapos igazságszolgáltatás alig képzelhető. E viszonyokon a jogszolgáltatás különböző ágaiban czélba vett *reformok* előreláthatólag nem fognak könnyiteni; sőt azok, a mennyiben ujabb *tanulmányozást* igényelnek, egyelőre még inkább nehezitik a biró állását, kinek a *megelőző* időszakokból eredő jogügyletek megbirálásánál még hosszabb időn át kell alkalmazni a jövőre hatályon kivül helyezett törvényeket. Minél nagyobbak tehát az igények, melyek a létező viszonyokhoz képest a birói állásshoz kötvék: annál kevésbé remélhető, hogy az állam rendelkezésére elégséges számban legyenek találhatók teljesen képesitett s gyakorlatilag is kellő jártassággal biró olyan egyének, kik az egyes biró feladatának, *főleg ha hatásköre szerfölött tágittatnék*, minden irányban megfelelhessenek.

A *legfőbb itélőszék* pedig következőkép nyilatkozott. Nem véli a *sulypontot* az egyes birákra helyezni azért, mert azon kellékek, melyek itt a gyors és lelkiismeretes igazságszolgáltatásnak feltételeit képezik, a mi egyes biráinknál igen gyakran hiányzanak. S habár a társas bíróságoknál sem alkalmaztathatnak kivétel nélkül kitünően hivatott egyének: itt azonban a mutatkozó fogyatkozások a tagok támogatása s mintegy kiegészitése által pótoltatnak, sőt idővel egészen elenyésztetnek. Az egyes biráknál eddigelé tapasztalt *gyakorlatlanságot és ennek hátrányait* csak fokozottabban fogná hatáskörük kiterjesztése feltüntetni azért, mert ekként törvénykezésünk legfőbb teendője az egyes bíróságokra fogna átszállani. Ugy, hogy a nagyobb számu ügyeket a legügyesebb és legszorgalmasabb egyes biró sem volna képes *személyesen* elintézni; hanem az elintézést kevesebb jártassággal, képzettséggel és gyakorlattal biró segédszemélyzetre volna kénytelen bizni, a nélkül, hogy az egyes birósági intézmény rendszerénél fogva ezen segédszemélyzet munkásságát ellenőrizhetné; mert ezen feladatát időhiány miatt sem teljesithetné. Ha tehát már most az egyes birák a részükre megállapitott *szükebb hatáskörben* sem képesek a maguk feladatának megfelelni; semmi esetre sem tételezhető fel, hogy a *tágabb* hatáskörrel felruházandó járásbirák a mostaninál sokkal terhesebb és nagyobb munkának eleget tegyenek. A legfőbb itélőszék saját tapasztalásából tudja, *mily hátra vannak az egyes bíróságok a törvénykezés terén;* mire eléggé utal azon körülmény is, *hogy az egyes bíróságok határozatai részint alakszerüség hiánya, részint a törvény helytelen alkalmazása folytán, felebbvitel utján legtöbbnyire megváltoztattatnak vagy megsemmisittetnek.* Az egyes birák hatáskörének kelletén tul való kiterjesztése még azon hátrányt is eredményezné, hogy *elvonná az egyes birákat a népet közvetlenül érintő kisebb polgári peres ügyek elintézésétől*, vagy szellemi és physikai erők hiánya miatt felszaporitaná a fontosabb, különösen pedig a *telekkönyvi* ügyek elintézetlen halmazát. Nem tartja végre az egyes birák hatáskörének kiterjesztését ez idő szerint czélszerünek még azért sem, mert *homlokegyenest ellenkezik az életbe léptetni szándékolt közvetlen szóbeli eljárás alapelveivel*, melyek az egyes birói hatáskörnek inkább *megszoritását* mint kitágitását követelik.

Hasonló értelemben nyilatkozott mindkét *kir. itélő tábla* s egy külön jelentésben a budapesti *kir. tábla elnöke* is. (Bizotts. jegyzőkönyv.)

III. A tudomány fejtegetései, *különös tekintettel a közvetlen szóbeliségre*, ez idő szerint a birósági szervezetre nézve három irányelvet állitanak fel: *a)* hogy társasbiróságok létezzenek minden fokon; *b)* hogy társasbiróságok mellett az *első fokon* egyes bíróságok is müködjenek; *c)* hogy az egyes birák *száma* sokkal nagyobb legyen és hatáskörük csak a könnyen tisztába hozható és csekélyebb értéket tárgyazó *személyes* keresetekre szorittassék. Innen van, hogy *az európai ujabb törvényhozások teren*, Angolországon, Dánián, Svéd- és Norvégországokon kivül, mindinkább látják megerősbülni azon irányt, hogy társas bíróságok állittassanak föl nemcsak a fölebbviteli, hanem az *első fokon* is. Azonban *nem* kizárólag, hanem oly megszoritással, hogy *ezek mellett szükségképen egyes bíróságok is szerveztessenek* az egyszerübb, csekélyebb értékü és oly ügyek számára, melyek gyors elintézést igényelnek s melyeknek társas birósági ellátása az aránytalan költségek miatt nem volna összeegyeztethető a felek érdekeivel.

Megjegyzendő, hogy nemzetünknek *sohasem volt bizalma az egyes birákhoz.* A király, mint legfőbb biró, már a legrégibb korban az ország főméltóságaival tanácskozott; a megyei *biráskodó* közgyülésen részt vett az egész nemesség; a községekben a biró nem egymaga itélt, hanem két előljáró közbenjöttével; a *szolgabiró* mellett is ott volt az esküdttárs; az *alispán mellett* pedig a szolgabiró és esküdt alkalmaztatott.

Én az egyes birák hatáskörét nem terjeszteném ki. Még a jelenlegit is tágabbnak tartom, semmint az a közvetlen szóbeli eljárás természetével összeegyeztethető volna. De a *jelenlegit most már mégis meghagynám;* mert azok legtöbbnyire sürgős természetü pörök, melyek gyors s lehetőleg egyszerü elintézést kivánnak; *főleg pedig mert járásbiráink azoknak már ugyis gyakorlatában vannak.* Csak az ilyen köny-

[1] Szerzőnek az igazságügyminiszterhez felterjesztett véleményéből. *Szerk.*

nyebb ügyeket lehet a *feleknek* előiratok nélkül és egyszerü szóbeli előadás által kimeriteni, a *birónak* pedig egyszeri hallás után is helyesen és jól felfogni. Midőn azonban a peres kérdés több és pedig talán egymással ellenkezésben lenni látszó tényeken alapul és még az ilyen tények is csak kifogás alá eshető okmányok vagy tanuk által igazolhatók s ezen okoknál, vagy talán a peres feleknek nagyobb számánál fogva a peres ügy bonyolódottabb: ily esetekben a *örvényszék* eljárása sokkal czélszerübb. Mert itt az ügyfeleknek inkább 'eend idejük és alkalmuk az előiratok utján is a vitás kérdéseket megállapitani, a köztük fenforgó jogviszonyt meghatározni, állitásaikat és kifogásaikat kellőleg igazolni, mint az elő sem készitett és legtöbbször csak rögtönzött szóbeli előadásoknál.

Nem terjeszteném ki különösen az egyes birák hatáskörét a *birtok-* és *örökösödési* perekre, mint a melyek a fenforgó ténykörülmények, illetve bizonyitékok nagy mennyisége és szövevényessége miatt épen nem alkalmasak arra, hogy a sommás eljárás szabályai szerint gyorsan megvitatva, *ügyvédi közbenjárás nélkül* is kielégitőleg elintéztethetnének. Avagy ha már a birtok- és öröklési perek is az egyes birák elé utasittatnak: ugy alig létezik ok arra, hogy a peres ügyek, *legalább tekintettel az értékre*, az egyes és társas bíróságok közt megosztassanak; nincs elég ok arra, hogy azon ügyek, melyeknek értéke az 500 frtot meghaladja, csupán ezen többlet miatt a társas bíróságokhoz utasittassanak.

A járásbíróságok feladata minden körülmények közt és lehetőleg egyszerü elintézése a sürgősebb ügyeknek. Ha tehát a *birtokperek* és *örökösödési* keresetek a törvényszékektől elvonatván, a járásbíróságokhoz utasittatnának: ez által épen azon sürgősebb ügyek elintézése fogna hátrányt szenvedni, melyeknek ellátására az egyes bíróságok kizárólag hivatva vannak.

És ettől eltekintve, milyen lesz az az igazságszolgáltatás a *birtok-* és *örökösödési* perekben a hol *ügyvédi kényszer hiányában* a felek személyesen maguk tárgyalhatnak; a kik még birói kitanitás mellett is alig képesek az eljárás formaságait megérteni és megtartani!

Dr. HERCZEGH MIHÁLY.

A biró büntetésenyhitési joga.[1]

Nézzük most már a legnagyobb büncselekményt, a *gyilkosságot*. Ennél a törvény az enyhitési jogot annyira korlátozza, hogy a biró mindössze csak három büntetés, a halál, az életfogytiglani fegyház és a 15 évi fegyház közt választhat. Az a kriterium pedig, mely megkülönbözheti a gyilkosságot a szándékos emberöléstől, egyedül csak az *előre megfontolás*. Joggal kérdezhetjük evvel szemben, hogy az «előre megfontolás» és a «szándék» közt lehet-e oly mélyremenő különbséget találni, mely a különben egyformán enyhe esetekben a büntetéskiszabás *tizennégy és fél évi* különbségét indokolná. Annál inkább kérdezhetjük ezt, mert a gyilkosság büncselekvényére a törvény még csak az áldozat jogtalan magaviseletéből eredt jogos felindulás kedvezményét sem terjeszti ki, mely esetben pedig a szándékos emberölés büntetését egy napi fogházig enyhiti. A gyilkosság büncselekvényénél ma ugy állunk, hogy a tettes lélekállapotának, tehát a büncselekvény egyik legfontosabb elemének különböző fajai a büntetés kiszabásánál alig vehetők figyelembe. Akkor, midőn a lélekállapotok azon egész skálájának, melyek a gyilkosság indokai lehetnek, a törvény szerint mindössze csak három büntetés felel meg, joggal mondhatjuk, hogy ez a tettes lélekállapotának teljes figyelmen kivül hagyásával egyértelmü.

A törvény ezen felfogásával szemben a mi nézetünk az, hogy a szándékos emberölés és az előre megfontolt emberölés büntetendő elemei egymástól csak fokozatosan különböznek és a határ az egyik vagy másik minősités alá eső cselekmények között elmosódó. Ennélfogva a gyilkosság büntetésének, bár annak felső határa a szándékos emberölés büntetését meghaladja, az enyhébb esetekben a szándékos emberölés büntetéséhez közeledni kell. Ugyanazon körülmények, melyek a szándékos emberölés büntetendő elemeit annyira csökkentik, hogy a törvény annak büntetését fél évi, vagy egy napi szabadságvesztésbüntetéssé enyhiti, fenforoghatnak az előre megfontolás esetén is. És minthogy a szándék az előre megfontolástól nem különbözik annyira, hogy ezen egy körülmény fenforgása 14—15 évi büntetéskülönbséget indokolhatna, sőt minthogy képzelhetők oly esetek is, midőn a szándék és előre megfontolás közti különbség a concret esetben igen csekély, és igy a büntetendő elemek sulyát is csak valamivel növeli, ennélfogva a *gyilkosság büntetésének alsó határát szorosan a szándékos emberölés büntetés alsó határa mellett kell megszabnunk.*[1]

A tétel ily fogalmazása ellen még csak azon érvet sem lehet felhozni, mely a törvényjavaslat indokolásában a korlátlan enyhitési jog ellen nézetünk szerint a legerősebb érvet képezi, hogy t. i. a büntetett objektiv ismérve képezi a bünösség elhatározó momentumát, melyhez a többi körülmények csak mellékesen járulnak. De halljuk az indokolást magát:

«A büntett qualitativ bünösségét, — mondja az indokolás — felismeri a törvényhozó azon objektum szerint, mely ellen az elkövettetik; például az állam, az élet, a testi épség, vagy a becsület elleni büntett; továbbá a veszély azon foka szerint, a mely ily cselekmény által rendszerint okoztatik, vagy a kár nagysága szerint, mely abból következett. Ehhez képest képesitve van a törvényhozó az igazságos retributio által kijelölt arányos büntetést meghatározni. Az objektiv minőségnek és ismérvnek kell lenni az elhatározónak és a rendszerint megállapitónak.»

A javaslat ezen elvei épen nem akadályozzák azt, hogy a gyilkosság büntetésének alsó határa a szándékos emberölés büntetésének alsó határával összeessék. A gyilkosság ugyanazon objektumot támadja meg és ugyanazon kárt okozza, mint a szándékos emberölés. Igaz, hogy a gyilkosság veszélyessége a szándékos emberölés veszélyességénél rendszerint nagyobb, mert a társadalomnak jobban kell félni oly egyéntől, ki az emberölési szándékot hideg megfontolás után hajtja végre, mint attól, ki ezt csak indulatos állapotban követi el, de ezen körülmény csak a gyilkosság *rendszerinti* büntetésének nagyobb voltát indokolja, nem pedig a legenyhébb esetek nagyobb büntethetőségét. A gyilkosság rendkivüli enyhe eseteiben a tettes gonoszsága épen ugy a

[1] Az előbbi közl. l. a 8., 11. és 13. számban.

[1] Utalhatnánk nézetünk támogatása végett azon körülményre is, hogy vannak, kik a gyilkosság előre megfontolt voltát nemcsak hogy sulyositó tényezőnek nem tekintik, hanem még azt is állitják, hogy az *in concreto* esetleg enyhitő körülmény lehet. De ez érvtől eltekintünk, mert, mint már fentebb megjegyeztük, a büntetésenyhitési jogot nem oly elvek alapján akarjuk indokolni, melyeket a törvény el nem ismer. A törvény a gyilkosság és emberölés fogalmainak egymással való szembeállitása által kijelentette, hogy az életnek előre megfontolt megtámadását sulyositó tényezőnek tekinti, és igy mi csak azt akartuk bebizonyitani, hogy ezen körülményt sulyositóként elismerve sem következik az, hogy ennek fenforgása esetén a büntetés *minden esetre* 14½—15 évi tartammal sulyosbodjék.

De egy más körülményre, azt hiszszük joggal utalhatunk, t. i. arra, hogy a konkret esetekben igen gyakran előfordul az, hogy a három forum közül kettő előre megfontolt emberölést lát ott, hol a harmadik csak szándékosat és viszont. Ha tehát a bíróságok, melyek pedig e kérdést mindig a legszorosabb megfontolás tárgyává teszik, a törvény 20 évi alkalmazása után *nem képesek* in concreto megkülönböztetni azt, hogy a törvény mikor akart szándékosságot és mikor előre megfontolást megállapitani, akkor joggal mondhatjuk, — nem azt, hogy ily megkülönböztetés a törvényben nem teendő, de igenis azt, hogy *ily megkülönböztetéshez 14—15 évi büntetéskülönbség helyesen nem köthető*. A gyilkosság és szándékos emberölés közt a határon álló esetek tekintetében hozott itéletek gyakran oly hatással vannak az olvasóra, mintha a bíróság *előbb* állapitotta volna meg azt, hogy a tettes a 278. §. vagy a 279. §. által kiszabott büntetést érdemli-e meg, és csak *ezután* és ennek alapján fogott volna annak indokolásához, hogy a cselekvény «előre megfontolt» volt-e vagy «szándékos».

minimumig szállhat le, mint a szándékos emberölésnél, és igy a tettes veszélyessége, mely a tett veszélyességének egyedüli oka, a két büncselekvény rendkivüli enyhe eseteiben egymástól alig különbözik.

A törvény életbelépte óta a gyilkosság tekintetében kifejlett gyakorlat a mi álláspontunk helyességét látszik igazolni. Az élet megmutatta, hogy az előre megfontolt emberölés enyhe eseteiben a 15 évi minimum sok, és a birói gyakorlat a törvény magyarázata utján vette igénybe azt az enyhitési jogot, a melyet a törvény szavai neki direkte meg nem adtak. A törvényjavaslat indokolása (l. Löw. anyaggyüjt. I. köt. 72. l.) a gyilkosság legenyhébb esetének példájaként azt hozza fel, hogy «egy fiu anyjának meggyalázóját s a család végtelen szerencsétlenségének, sőt az atyja halálának okozóját, «előre megfontolt szándékkal» megölte». És ámbár a törvény 278. §-ából, ha a szavaknak a közönséges értelmet tulajdonitjuk, csakugyan azt kell következtetnünk, hogy az ily cselekvény gyilkosságnak minősitendő, a gyakorlat ma az ily fajta eseteket mégis szándékos emberölésnek minősiti. Csak legujabban fordult elő oly eset, midőn valaki a javaslat példájához egészen hasonlóan, leánya meggyalázóját ölte meg, a kin törvényes uton valami törvényes formaság elmulasztása miatt nem tudott elégtételt venni. A Curia ezen esetben nem gyilkosságot, hanem szándékos emberölést állapitott meg, és az itélet indokolásában a következőket mondta ki:

«Előre megfontolt szándék csak akkor állapitható meg, ha az ölési szándék megfogamzása és a tett elkövetése között annyi idő folyt le, hogy a tettes az ész teljes uralmát visszanyerni, *cselekményét minden indulatos felgerjedéstől ment, nyugodt* lelki állapotában mérlegelni, annak elkövetésére magát elhatározni és azt a megállapitott tervhez képest hideg kiszámitással véghez is vinni képes lett légyen» (l. Dt. u. f. XXII. 120. lap).[1]

És ha valaki a javaslatból idézett példa daczára azt állitaná, hogy a törvény az ilyen fajta szándékosságot nem a gyilkosság, hanem a szándékos emberölés fogalma alá akarta sorozni, annak csak azt felelhetjük, hogy az ingerültségben keletkezett és az ingerültségtől ment megfontolás közt még elmosódottabb a határ, mint a szándék és előre megfontolás közt, és hogy a gyilkosság minősitésének ily felfogása az enyhitési jognak a két esetben leendő azonositását szintén javasolja.

(Folyt. köv.) Dr. REICHARD ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az intési eljáráshoz.

Az intési eljárás, helyesebben a fizetési meghagyás intézménye már régebben hozatott javaslatba; a Plósz féle 1885. évi perrendtartási tervezet nyolczadik czimében formulázást is nyert, de égető aktuálitását csak egy év óta érte el.

A harcz még befejezve nem lévén, apró részletekbe bocsátkozni nem indokolt. Az *elvi* kérdések közül *is csak egy* látszik egyhangulag eldöntöttnek, az, hogy a fizetési meghagyások intézménye valóban szükséget képez; minden egyéb még elvi szempontból is ingadozó.

Nézetem szerint az uj intézményt nagy óvatossággal szabad csak létesiteni, *kisebb számu* esetekre alkalmazhatóan, de mind a jogérzetet megnyugtatva, mind a forgalom igényeit kielégitve. Ezen álláspontal homlokegyenest ellenkezik az eddig formulázott javaslatok nagyobb része, mind a hitelező, mind az adós jogi helyzete tekintetében. A «gyorsaság» lidérczfényét követve, a puszta véletlennek ne áldozzuk fel az érdemi igazságot! Kerüljük az uj intézményben *épen azt*, a mi *puszta intés!* legyen a felek és a bíróság *minden* egyes lépése *komoly következményü*, de azt meg is érdemlő. E szempontból kárhoztatandó egyfelől az, hogy a hitelező *puszta állitására* bocsáttassék ki a fizetési meghagyás, másfelől pedig az, hogy az adós *egyszerü* ellentmondása a legindokoltabb fizetési meghagyást hatályából kivetkőztetni, és üres bohózattá alacsonyitaná képes legyen!

A hitelező puszta állitására a fizetési meghagyást kibocsátani annyi volna, mint a legszélesebb néprétegek jogérdekeit ha nem is ravasz hitelezők szédelgésének, de minden esetre a puszta véletlen játékának és ezernyi veszélyének kitenni.

Viszont az adós puszta ellenmondásával a birói parancsot hatálytalanitani engedni, annyi, mint a nép szemében az igazságszolgáltatást üres nyilatkozatok harczának feltüntetni, melyben a biró jobb meggyőződése ellenére az *élelmesebb* félnek nyujtja a babért, saját birói előző ténykedését is desavouálva.

Mind erre való tekintetből *egyelőre* csak egy *már létező* és majd minden laikus által ismert intézményt (nem ratione legis, hanem per analogiam juris) kellene más térre alkalmazni, t. i. a teljes bizonyitó erejü okiratot, de csak a teljes hatályut, a megfelelő módositásokkal a *váltóhoz* némileg *hasonló* hatálylyal ellátni. Igaz, hogy ezen javaslat az intési eljárás és az okiratos per közti *határvonalat* megzavarná; de hol van az megirva, hogy társadalmunk igaz érdekeit bármily elméleti rendszernek feláldozni kellene vagy szabad volna? Az eredetiben csatolandó teljes bizonyitó erejü okirat alapján a fizetésmeghagyás ki volna bocsátandó azon figyelmeztetéssel, hogy ha alperes 15 nap alatt *sem* «kifogással» (nem ellentmondással) nem él, *sem* fizetést nem teljesit, ellene a *kielégitési* végrehajtás el fog rendeltetni, *továbbá* azon figyelmeztetéssel, hogy ha a kifogás okiratokkal bizonyitva nem lesz, *biztositó* végrehajtás fog elrendeltetni.

Még egy lépéssel tovább is kellene menni a jog- és irástudatlan felek érdekében, t. i. a kielégitési végrehajtás *foganatositásától* számitott *ujabb* 15 nap alatt is megengedni a kifogás beadását, de *ekkor már csak* birtokon *kivüli* joghatálylyal.

A kifogás mint a váltóperben, ellenbeszéd (kifogás) hatályával birjon, ugy hogy a felette kitüzendő tárgyaláson az ügy gyorsan legyen itélettel eldönthető.

E fizetési meghagyási intézmény *nemcsak* a sommás, *hanem* a rendes eljárás alá tartozó ügyekben *is volna* létesitendő, az utóbbiakban jegyzőkönyvi tárgyalással a kereskedelmi eljárás módjára.

A fizetési meghagyás alá tartozó, meg az attól elzárandó ügyek kategoriáját tehát *egyedül csak a teljes hitelü okiratok felmutatása* vagy fel *nem* mutatása által kellene meghatározni. A kereskedelmi könyvkivonatokra, ha más okiratokkal nem támogattatnak, a szóban forgó intézményben veszély igazolása nélkül is, legalább a biztositó végrehajtás el volna rendelendő. A kézbesitő közegnek *nem* békéltető, hanem igenis felvilágositó szerep adandó.

Az itt előadottak fentartásával teljesen osztom Tóth Gáspár urnak a «*Jogt. Közl.*» mult évi számaiban e tárgyra nézve kifejtett nézeteit.

Később, midőn az intézmény a köztudatban életerős gyökeret vert és a jogviszonyok nagyobbrészt okiratok által fognak megalapittatni, lehet majd a fizetési meghagyást kevésbé szigoru előfeltételek mellett is megadni. De a «kifogás» akkor is komoly ellenbeszéd maradjon.

Dr. RÓNAI JÁNOS.

[1] Nyilván ugyanezen indokból konstatált a Curia szándékos emberölést és nem gyilkosságot egy oly esetben, midőn egy lány születendő törvénytelen gyermekének megölését előre elhatározván, az ölést a születés után azonnal végrehajtani megkisérlette, de ebben akkor megakadályoztatván, azt 10 óra mulva végrehajtotta. (L. Jogi Szemle 1889. 11. sz.) Itt látjuk egyszersmind az átmenetet az emberölés és a gyermekölés büncselekvényei közt, melyek egyike korlátlanul enyhitető büntetésü cselekvény, másikánál pedig az enyhitési jog lényegesen korlátolva van.

A biró panasza.

Talán nem leend érdektelen a jogász közönség előtt, ha röviden ismertetem a biró panaszát.

Csodálatos, hogy az országgyülésen annyi szakember között nem akad, a ki valahára megragadná a kezdeményezést és bepillantva a biró életébe: a már tarthatlan állapot megváltoztatását sürgetné.

A biró átesett a vizsgákon, de csak azért, hogy a birói pályára lépve egész élete vizsgákból álljon, mert a tudományos pályának minden más szakában vizsgáival egyszer mindenkorra végez az illető a nagyobb szellemi megerőltetést igénylő tanulással, de a biró egész életében: hétről-hétre lelket, testet kimeritő módon tanulja a neki kiosztott ügyeket, hogy azokat feldolgozhassa. Ez még nem elég, hanem midőn már több ügyet feldolgozott, azokat ujból és ujból át kell tanulnia, hogy az ülésben szabatosan előadhassa. Tanulja az ujabb törvények és rendeletek halmazát. És ez igy megy szolgálatának egész tartama alatt.

Évközben kap 6 heti szabadságot, de midőn az letelik, várja őt óriás munkahalmaz. Teljes nyugdijat pedig csak 40 évi szolgálat után kap.

Sokszor megtörténik, hogy midőn a biró ügydarabjait feldolgozta és betanulta, annyira kimerül, oly ideges lesz — a folytonos szellemi megerőltetéstől — hogy alig képes lakására vánszorogni.

A társadalom megkivánja a birótól, hogy tisztességesen ruházkodjék, állásának megfelelő lakása legyen. A természet megkivánná tőle, hogy jól táplálkozzék, egészségének fentartása céljából szabad idejét szórakozással töltse el. Ámde a biró fizetése 20 év előtt állapittatott meg, s akkor sem valami busás összegben. Husz év alatt sok mindennek az ára emelkedett. De a biró fizetése maradt a régi. Pedig a birónak nem volt szabad megállni képzettség tekintetében ott, a hol 20 év előtt volt, mert 20 év előtti tudományával kevés biró élhetne meg ma, sőt az állam sem érné be a biró 20 év előtti tudományával. Tanulnia kellett tehát a birónak és másképen kell élnie is, mint 20 év előtt, azonban sem tanulása, sem a kor követelményei — ugy látszik, — nem vétetnek észre.

Már magában az, hogy a törvényhozás ezeket észre venni nem akarta, szomoru állapot, de hogy akkor, midőn a birói kar *országszerte* feljajdult, a törvényhozás figyelmét bajai orvoslására *több izben* felkérte, még sem nyert orvoslást, az teljesen érthetetlen.

Érthetetlen azért, mert azon indok, hogy az állam pénzügyi viszonyai nem engedik a jobb javadalmazást, a bir̀óra nézve egyátalában fel nem hozható. A biró az államnak egy fillérjébe sem kerül, sőt müködésével 5.379,718 frt évi tiszta jövedelmet teremt az ország pénztárába; mely állitásomat azonnal be is bizonyitom, u. i.:

Az 1889. évi XXI. tcz. szerint az igazságügyminiszterium évi rendes kiadása 12.095,282 frtra, évi rendkivüli kiadása 125,000 frtra, összesen 12.220,282 frtra van előirányozva.

Ugyanazon törvény szerint a jogilletékek bevétele 17 mill. 600,000 frt, marad tehát tiszta haszon 5.379,718 frt. A jogilletékekből származó bevétel ugyan a pénzügyminiszterium bevételei között mutattatik ki, pedig annak nem ott a helye, mert a jogilletékek *legnagyobb része* a biró müködése által jön létre és folyik be az állampénztárba. Ez oly igazság, mit elvitatni nem lehet és pedig annál kevésbé, mert a jogilletékeken kivül még bélyegből 9,594,000 frt jövedelem van a törvényben felvéve, pedig ennek is nagy része a birói müködés által folyik be.

Ezenfelül az igazságügyminiszterium bevételei 704,833 frtot tesznek ki, s igy az állam igazságszolgáltatási uton 6.084,551 frt tiszta jövedelmet kap akkor, mikor az igazságot kiszolgáltató állami közegek csaknem éheznek, gondokkal küzdenek, gyermekeiket nem nevelhetik, stb.

A birói segélyt igénybe vevő felek ezen segélyért az államnak tisztességes illetéket fizetnek. Az állam ezen illetékekből milliókkal többet vesz be, mint a mibe neki az összes igazságügyi administratio, börtön, fegyház, birák fizetése stb. kerül és még is az hozatik fel a birói fizetés emelése ellen, hogy az állam pénzügyi helyzete nem engedi a fizetésemelést.

Ez tarthatlan érv. De minthogy a biró állapota is tarthatlan, azt orvosolni kell.

Czélszerü volna, hogy országos értekezleten mutasson reá a birói kar az általam röviden vázolt *igazságra*, és ismertesse meg helyzetét a törvényhozással.

WILDENAUER JÁNOS.

Külföldi judikatura.

185. Szövetkezet csődtömeggondnoka nincs jogositva törzsbetétek kifizetését követelni, mivel a szövetkezet nincs azon helyzetben, hogy kölcsön adása által ellenszolgáltatást nyujtson. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

186. Osztrák bejegyzett kereskedő könyvkivonata alapján perelhet magyarországi lakost a könyvek vitelének helye szerint illetékes bíróság előtt, mert magyarországi bejegyzett kereskedő osztrák lakossal szemben ugyanoly joggal bir s igy e rendelkezést a viszonosság indokolja. *(Bécsi legfőbb törvényszék.* Tudvalevő, hogy az osztrák perrendtartás a könyvek vitelének helye szerinti illetékességet nem ismeri, ugy hogy pl. bécsi bej. kereskedő prágai adósát nem perelheti Bécsben, budapesti adósát azonban a fenti határozat szerint igen.)

187. Ha az eladó árut a rendeltnél nagyobb mennyiségben küld, a vevő a megrendelt mennyiséget még az esetre sem köteles a szállitótól átvenni, ha az eladó utólag arról értesiti, miszerint a küldött árukból a rendelt mennyiséget válaszsza ki; mert a vevő nem kötelezhető a kiválasztással járó esetleg fárasztó munkálat megejtésére. *(Német birod. törvényszék.)*

188. Egyezség és itélet a határozat végrehajthatóságát tekintve egyforma hatálylyal bir; azonban az ügy lényegét tekintve, az egyezség szerződés, felek megállapodásának jellegét viseli s azért az egyezség által a magát lekötelező fél csakis lekötelezést vállal el, a nélkül azonban, hogy a bíróság a másik félnek jogát elismerné, habár az egyezség bíróilag jóváhagyatnék is. *(Lipcsei birod. törvényszék.)*

189. Ha a fél az ügyvéd által felvett informátióban egy eskü letételére késznek jelentkezett s később megőrült, a bíróság a fél felgyógyulásáig az esküt letettnek tekinti. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

190. A választott bíróság előtti egyezség is végrehajtható, bár a törvény csak ezen bíróság itéleteiről intézkedik. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

191. Ügyvédjelöltek a végrehajtási törvény által jelzett állandó alkalmazásban levőknek (lsd. végrehajtási törvény 61. §-át) tekintendők. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

192. A vétel az áru átvétele által befejeztetik, miért is az eskü szövegébe az átvétel, mint döntő körülmény, de nem a megrendelés veendő fel. *(Német birod. törvényszék.)*

193. A nem telepitett váltó birtokosa sincs jogositva kamatot és költséget követelni, ha a váltót fizetés végett be nem mutatta; a váltó bemutatóra szóló papir s annak bemutatása nélkül az adós nem köteles fizetni, mert a váltótörvény értelmében csak a nyugtatványozott váltó ellenében tartozik fizetni. Adósnak csak joga, de nem kötelessége, hogy a váltóösszeget birói kézhez leteheti. *(Bécsi legfőbb trvszék.)*

194. Nagykorunak megitélhető főeskü oly körülményre, mely kiskorusága idején történt.

195. Tiz évnél régibb időről származó kereskedelmi könyvek felmutatása az őrzési kötelezettség megszünése okából nem követelhető. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

196. Ha a férj felesége ellen beigazolt házasságtörés alapján válópert indit, melynek folyamán kiderül, hogy a férj is követett el házasságtörést, az elválás házasságtörés alapján kompensatio okából ki nem mondható. *(Lipcsei birodalmi főtörvényszék.)*

197. A közkereseti társaság bármely czégtagja személyében megitélt eskü letételére a czégjegyző nem bocsátható. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

198. Nem a szövetkezetnek, hanem csak a szövetkezet hitelezőinek áll jogában igényelni, hogy a hiányösszeg a

tagok utánfizetései által fedeztessék. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

199. Külföldi kereskedő is kötelezhető könyveinek, de csak saját személyes birósága előtti felmutatására. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

200. A festő, ki festéket vesz, nem köt kereskedelmi ügyletet. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

201. A kicsomózási költségek a perköltségek természetét viselik és a pervesztes fél által viselendők; a pervesztes fél akkor is köteles a kicsomózási költségek megtérítésére, ha az ellenfél csak a meghatalmazványt kéri, mert a meghatalmazvány is eredeti okirat, melynek becsatolására a pervesztes fél okot adott. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

202. Bosznia és Herczegovina bíróságainál folytatott joggyakorlat osztrák ügyvédjelöltnek nem számitható be, mert azon államjogi viszony, melybe ezen tartományok a berlini szerződés folytán az osztrák-magyar birdalomhoz léptek, különbözik az osztrák birodalmi tanácsban képviselt országok viszonyaitól. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

203 A részvényes fel van jogositva részvényeit oly módon elzálogositani, hogy a részvény jövedelmét (osztalékot, quotát, kamatot, nyereményt) az elzálogositás alól kizárja; a záloghitelező ez esetben nincs jogositva a részvényes ellen a szelvényutalvány (talon) mint a részvény járulékának kiadatása iránt keresetet inditani. *(Német birod. törvényszék.)*

204. A bíróilag kirendelt szakértő nem köteles birói idézés folytán tárgyalásra megjelenni, sőt nem kötelezhető annak bejelentésére sem, miszerint a szakértői tisztet nem akarja teljesiteni. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Közli: Dr. HERZ BERTALAN.

Különfélék.

— **A temesvári lottóper** tárgyalása alkalmával oly incidens merült fel, mely — ha szabad magunkat igy kifejezni — az itélkezés illemszabályaiba ütközik. S ez az, hogy a biró urak *az itélet iránti tanácskozás folyama alatt* a védőkkel bankettiroztak a tárgyalás befejezésének örömére. Hogy a temesvári védői kar a budapesti védői kar kitünőségei tiszteletére bankettet rendez: abban nem látunk semmi kifogásolni valót. Nem látunk kifogásolni valót abban sem, hogy az ügyvédi és birói kar társadalmi érintkezése annyira barátságos, hogy a törvényszék s ügyészség tagjai megjelennek a védők tiszteletére rendezett ünnepélyen. De tiltakoznunk kell az *alkalom* ellen, melyet erre ezuttal kiválasztottak. Méltán felkelti a gyanut, vajon a bíróság tagjai hivatásukat átérzik-e: ha a tárgyalás legkritikusabb — legalább a vádlottakra legkritikusabb — pontján összeülnek az ezen perben szerepelt összes hivatalos személyek s vig pohárcsengéssel fejezik be a törvényszék előtt lefolyt csatát. Elfelejteni látszanak a biró urak, hogy 4—5 ember szabadságáról, összesen 20—25 évi szabadságbüntetés kiszabásáról volt szó s talán nem egészen illő, hogy az ilyen tárgyalások befejezése olykép ünnepeltessék, minha csak puszta szónoklati tornajáték lett volna az egész.

— **Drága végrehajtások.** Több izben felszólaltunk már azon visszásságok miatt, melyeket a végrehajtók költségeinek megállapitásában a bíróságok gyakran előidéznek. Hogy oly helyre is megállapitanak részükre a bíróságok kocsibért, hova vasut visz, hogy gyakran kettős napdijat is élveznek stb. stb., épen nem ritka dolog. S csak elismerőleg méltányolni tudjuk a kir. tábla azon következetes álláspontját, hogy a végrehajtónak az árverési hirdetmény kibocsátásáért dijat nem állapit meg. Azonban ez elvi kijelentés a gyakorlatban igen csekély hatással bir. Ugyanis járásbíróságaink ennek ellenére is megállapitják a dijakat, az ügyvédek közül pedig csak igen ritkán találkozik, a ki a végrehajtó urakkal kikötve, az ilyen határozatot felvinné a táblára. Igy esik azután, hogy 2—5 frtos ügyben árverési hirdetmény kibocsátásáért magáért 3 frt 60 krt, sőt többet is kell fizetni, (erősen felszámitva minden példányt). Itt az ügyvédi kar erélyes testületi fellépése segithet csak. Mire is való a kamara és az ügyvédi kör, ha tagjainak ily markans sérelmeit sem volnának képesek orvosolni? E visszáságokat a budapesti törvényszék erélyes elnökének figyelmébe ajánljuk — addigra is, mig e kérdést igazságügyminiszteri rendelet szabályozná (minek mielőbb megtörténte igen kivánatos volna). — Az alsóbíróságok a helyett, hogy az általános panaszt, mely a drága végrehajtások miatt szakkörökben és a jogkereső közönségnél is élénken nyilvánul, megszüntessék, e tekintetben nemcsak teljes indolentiát tanusitanak, de ezt még tetézik is ujabb intézkedéseikkel. Az V. ker. járásbiró — az u. n. végrehajtó-bíróság feje — ujabban elrendelte, hogy a végrehajtók csak szabályszerü meghatalmazással igazolt ügyvédjelölteknek adhatnak bárminemü felvilágositást, csak ezek kérelmére tüzhetnek ki határidőt végrehajtás vagy árverés foganatositására stb. Tehát egy apró pár frtos ügyben *ujabb* meghatalmazást kell becsatolni.

— **A kir. Curiához** márczius hóban érkezett 2527, ez évben összesen 6501 ügydarab; az elintézendők összege volt tehát a mult évi hátralékkal együtt 13962. Elintéztetett márciusban 2573, ez évben mindössze 6580. A beérkezés a mult év hason időszakához képest 236, az elintézés 157, a hátralék 79 többletet mutat. Hátralék van 7382.

— **A budapesti ügyvédi kamara** folyó évi márcz. 30-án rendkivüli közgyülést tartott a Plósz-féle tervezet fölött adandó vélemény tárgyában. A közgyülés a vélemény előkészitésére bizottságot küldött ki, mely egy bizottsági és egy kisebbségi tervezetet terjesztett a közgyülés elé. Mindkettőnek tartalmát annak idején kivonatosan közöltük. A többségi vélemény előadója, *Nagy Dezső* kifejtette, hogy a javaslat tágabb körökben érdeklődést keltett. Ő teljes munkát kiván, elég volt már 22 éve a toldásból és foldásból. Miután annyi tespedés után egy tetterős, emelkedett szellemü igazságügyminiszterünk van, bátoritani kell azt, hogy egész alkotást nyujtson. A bizottság többsége semmi akadályt nem lát, a mely az egész perrendtartás reformjának utját állná. A kisebbség sem tud okot adni arról, miért legyen a reform csak részleges, s igy csak babonás félelem vezérli. Személyi okok nem léteznek erre, mert nincs ember, a ki ne óhajtaná a teljes szóbeliség behozatalát. Reális ok pedig szintén nincs erre, miután a kir. táblák decentralisatiója már közel van. A javaslat egyik legnevesebb védője Kováts Gyula is beismeri, hogy e javaslat a gyakorlatban számtalan zavarokra fog okot adni. Mig azonban a kisebbség itt konservativ, egyszerre a legvakmerőbb radikalismusba sodortatja magát, midőn a félnek tanukénti kihallgatását óhajtja. Másrészt megtagadva a következetességet, még a tervezet nyelve ellen sem mer szót emelni, annyira esküszik a mester szavára. Ajánlja a többség véleményét. A kisebbségi vélemény előadója *Fodor Ármin* a kisebbség véleményét ajánlja elfogadásra. Beszédét a legközelebbi számban egész terjedelemben közöljük. *Melha Kálmán* a többség véleménye mellett foglal állást. Helyteleniti az ügyvédi kényszert és a felebbezési előkészitő iratokat. *Schreyer Jakab* szintén a többség véleményét pártolja s birálja a kisebbségi véleményt. *Pártos Béla* a végrehajtási ügyekre nézve az egyöntetüség szempontjából a javaslat álláspontját helyesli és a véleménynek erre vonatkozó részét nem fogadja el, mig *Gyöngyösi* Pártos inditványát ellenzi, mert a kir. táblák itélkezésében több garantiát lát. A bizottság véleménye minden pontjában változatlanul elfogadtatott.

— **A budapesti ügyvédi kamarának** folyó évi márczius 23-án tartott tisztujitó közgyülése alkalmával a szavazatok az 1874: XXXIV. tcz. 23. §-a szerint megkivántató számban be nem adatván, uj választás szüksége állt be, melynek megejtése czéljából 1890. évi május hó 4-én uj közgyülés tartatik.

— **A kereskedelmi jog tanszékére folyamodtak:** *Gerlóczy Gyula* müegyetemi tanár, *Herich Károly* egyetemi magántanár, *Klupati Antal* pozsonyi jogakadémiai tanár, *Mutschenbacher Viktor* pécsi jogakadémiai tanár, *Nagy Ferencz* kolozsvári egyetemi tanár, *Neumann Armin* egyetemi rendkivüli tanár, *Révfy László* pozsonyi jogakadémiai tanár.

— **A belügyminiszterium judikaturájából.** Holttest eltemetésének a lelkész részéről való megtagadása az 1876. évi XIV. tczikkben foglalt és a KBTK. 123. §-a szerint büntetendő intézkedésekbe ütköző (közegészség elleni) kihágást képez. (Belügym. 2430/1889 kih. sz.) — Királyi jogakadémiai igazgatók és tanárok szorosan véve nem államtisztviselők ugyan, hanem azokkal teljesen egyenlő jelleggel és jogokkal biró közalapitványi hivatalnokok, mint ilyenek tehát a közigazgatási bizottság tagjaivá meg nem választhatók. (Belügym. 19,376/1887 sz. rend.) — A belügyminiszternek 1885 február 28-án 2466. sz. a. kiadott azon rendelete, hogy a közigazgatási felsőbb hatóság a hozzá intézett beadványokban használt sértő kifejezéseket, a mennyiben ezen kifejezések nem a KBTK. 46. §-ának (hatóság elleni kihágás) sulyosabb beszámitása alá esnek, saját hatáskörében torolhatja meg, az iparügyi hatóságok által is követendő. (Földm., ipar- és keresk. min. 60,498/1888 sz. a.) — Kinek neje bormérési üzletet gyakorol, az nem lehet községi biró. (Belügym. 47,320/1889. sz. a.) — A község, mint erkölcsi testületnek tulajdonát képező közlegelők után községi pótadónak kivetése — miután ezt a község maga magának fizetné — mellőzendő. (Belügym. 76,794/1889 sz. a. rend,) «*M. K.*»

— **Dr. Vécsey Tamás** inditványára a Magyar Jogászegylet elhatározta, hogy a jogakadémiák könyvtárainak meg fogja küldeni kiadványait.

— **Halálbüntetés végrehajtása.** Lapunk első czikkével kapcsolatban megemlitjük, hogy a jelen év első három hónapjában Magyarországban négy kivégzés volt. És pedig Szegszárdon kivégeztetett: Molnár István, Molnár János és Drubina Pál, Szegeden Gyömbér Pál.

Nemzetközi szemle.

— **Az igazságügyi költségvetésnek** tárgyalásakor az osztrák képviselőházban *Magg* képviselő azt inditványozta, hogy az igazságügyér a büntető törvényjavaslatnak tárgyalásáig még rendelkezésre álló időt szakértői vélemények beszerzésére forditsa és ezek adására egyes kiváló kriminalistákat, a legfelsőbb törvényszéket és a főügyészt kellene felkérni azzal, hogy nyilatkozzanak arra nézve, miként lennének legjobban eltávolithatók a büntető-törvényjavaslatban kétségtelenül létező *ellenmondások* ugy, hogy a kisebb vétségek mindig kisebb mértékben is büntettessenek; továbbá behatóan megvizsgálandók lennének a büntetendő cselekmények tényálladékai, melyek oly annyira *eltérően* lettek megállapitva az eddigi osztrák törvénytől és végül a legilletékesebb igazságügyi organumok által megvizsgálandók lennének ama meglehetősen nagy számmal levő, teljesen *uj* büntetendő cselekmények, melyek eddigelé Ausztriában nem voltak büntethetők. Az igazságügyér erre azt felelte, hogy a javaslat már nem képezi többé a kormánynak, hanem a bizottságnak tulajdonát, mely annak megvitatásával meg volt bizva és mely votumát már meg is adta. Szakértői véleményeket — melyeknek becse kétségtelen — a miniszter csakis akkor szerezhetne be, ha a bizottság tagjai egy erre irányuló határozatot provokálnának a képviselőházban, és ha erre vonatkozólag felhivás intéztetnék a kormányhoz. Mert a kormány nem tekinthető arra feljogositottnak, hogy oly törvényjavaslatot, melyet a képviselőháznak egy bizottsága már tanácskozás tárgyává tett, ujból felülvizsgáltasson. Ily határozatot — ugy mond a miniszter — természetesen csakis *maga a parliament* hozhatna.

— **Az ártatlanul elitéltek kártalanitására** vonatkozó osztrák törvényjavaslatnak törvényerőre emelkedését Ausztriában ez idő szerint nem remélik, daczára annak, hogy a képviselőházban már másod izben fogadtak el ilyen javaslatot, és pedig azért nem remélik ezt, mert félnek az urak házának ellentállásától. Fájdalom, ezen testületnek igazságügyi bizottsága oly kedvezőtlen összeállitással bir, hogy veszélyt képez minden uj törvényhozási müre nézve.

— **Ellenállhatatlan kényszer?** Egy tartalékos hadnagy Ausztriában párbaj vétségével volt vádolva. Védője a görzi törvényszék előtt azt érvényesitette, hogy védencze ellenállhatatlan kényszer befolyása alatt kénytelenült párbajozni, hacsak a katonaságnál viselt rangját nem akarta elveszteni. A törvényszék azonban bünösnek mondta a párbajozó feleket, mely itélet ellen az egyik vádlott semmiségi panasszal élt. A bécsi semmitőszék elvetette a semmiségi panaszt a következő indokokból. Meg kell ugyan engedni, hogy a kihivás elmulasztása a tartalékos hadnagyra nézve kellemetlen következményeket, esetleg a rang elvesztését vonhatná maga után; másrészről ez azonban tudta, hogy a párbajra való kihivás által a büntetőjogi következmények beállanak. Tehát azon alternativa előtt látta magát: hogy vagy a társadalmi, vegy a büntetőjogi következményeknek veti magát alá; mivel pedig ezen két eset közül választhatott, nem lehetett szó ellenállhatatlan kényszer fenforgásáról, mert a hol szabad választás létezik, ott ellenállhatatlan kényszer nem áll fen.

— **Az alsó-ausztriai helytartó** azon tervvel foglalkozik, hogy a községi hivatalnokok jelentőségét ugy személyi, valamint szakbeli tekintetben *emelje;* ezt olyaténképen véli elérhetni, hogy ezeknek bizonyos, a jogi életre vonatkozó feladatok teljesitését megengedné. Ezen terv nagy aggodalmat idéz elő az osztrák jogászi körökben.

— **A fegyenczeknek földmunkákra való alkalmazása** tárgyában érdekes adatokat találunk az osztrák igazságügyi miniszteriumnak legutóbb közzétett jelentésében. Ebből kitünik, hogy a fegyenczeknek ilynemü munkákra való alkalmazása — mi kezdetben nagy bizalmatlansággal találkozott — *a legteljesebb mértékben bevált.* Mig az első évben csak 65 fegyenczet alkalmaztak ezen munkákhoz, addig ezek száma 1889-ben már 526-ra rugott és kétségtelen, hogy ezen szám mindinkább még növekedni fog. Ily módon a fegyenczekkel való bánásmód tekintetében Ausztriában lassankint gyökeres reform fog életbe lépni, melynek kifejlődését és jelentőségét ma még nem lehet áttekinteni.

— **A jogi oktatás reformját** czélzó javaslat immár elkészült Ausztriában. Az osztrák közoktatásügyi miniszter kijelentése értelmében az uj tanulmányi terv szerint a tanulók egy teljes félévet nyernének.

— **Az egész illetékügyi törvényhozás** radikális reformját czélozza az osztrák pénzügyi kormány.

— **Az osztrák vasutakra** vonatkozó minden törvényeket, rendeleteket, engedélyokmányokat és egyéb materiálét adják ki *Schuster von Bonnet* és *Weeber.* Eddig az első füzet jelent meg.

— **A büntetőjogi reformmozgalom Németországban és Ausztriában.** A Gerichtssaal legujabb száma két dolgozatot hoz a feltételes elitélésekről; egyik *Hippel*-től, ki pártolja az intézményt, másik *Kirchenheim*-tól, ki ellenzi. *Schütze* külön füzetben ir a reformról — egészben véve kedvezően. *Liszt* a Deutsches Wochenblatt egyik ujabb számában védekezik a «tulzott humanismus» vádjával szemben, melyet a napi sajtó némely organumai emeltek ellene. Ugyancsak Liszt a napokban előadást tartott a reform kérdésekről a bécsi jogászegyletben. Liszt javaslatait erősen birálta ugyanazon egyletben *Wach* lipcsei tanár. *Appelius* füzetet hirdet, melyben ugy látszik kritikai álláspontot foglal el a reformmozgalom ellenében. A német napilapok folyton foglalkoznak a kérdéssel. A feltételes itéletek mellett foglaltak állást: a Nationalzeitung, Berliner Börzenzeitung, Magdeburger Zeitung, és különösen a Post; ellene a Leipziger Tageblatt, Westdeutsche Zeitung, leghevesebben a Frankfurter Journal. A Nordeutsche Allgemeine Zeitung ingadozik.

— **A német polgári törvénykönyv javaslatához** ujabban birálatot irtak *Fuld* (Reichs- und Landrecht), *Gierke* (Personengemeinschaft und Vermögensinbegriffe), *Kindel* (Das Recht an der Sache), *Saleilles* (Essai d'une theorie général de l'obligation d'après le projet de code civil allemand. Páris, Pichon.). Hogy a franczia jogászok mily nagy figyelmet forditanak a német kodifikátióra, mutatja az is, hogy a Société de legislation comparée füzeteinek utóbbi évfolyamában nem kevesebb mint öt beható tanulmány foglaltatik a német polgári törvénykönyv javaslatáról.

— **Serafini** az actio Paulianáról adott ki egy érdekes kötetet. A könyv czime a következő: Della revoca degli atti fraudolenti compiuti dal debitore secundo il diritto romano. Vol. II. Dell azione Pauliana. Pisa.

— **Allart** franczia iró a találmányi patensekről adott ki nagyobb terjedelmü munkát. (Traité des Brevets d'invention). A fenálló jogot tárgyalja és lehetőleg röviden feltünteti, a birálatott kerülve.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 15. sz. Budapest, 1890. április 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogegység kérdéséhez. *y.* — Bünvádi eljárásunk eltéréseiről. FARKAS LAJOS komáromi törvényszéki birótól. — A biró büntetésenyhitési joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Néhány szó az 1877: XX. tcz. 54. §-ához. NYISZTOR ADORJÁN békési kir. járásbirósági aljegyzőtől. — A feltételes elitélés eredményei Amerikában. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Dr. Fodor Ármin beszéde az ügyvédi kamara közgyülésén a Plósz-féle javaslatról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

A jogegység kérdéséhez.

Azon javaslatban, mely a kir. táblák decentralisatiójáról egy szaklapban közöltetett, (mely ugyan általánosságban nem hitelesnek lett jelezve), azon intézkedés foglaltatik, hogy eltérő elvü határozatok esetén a Curia fogja a vitás kérdést eldönteni. Alig kell felsorolni azon aggodalmakat, melyek egy ily intézkedés ellen felmerülhetnek. Elvi kérdéseket az alapul fekvő eset nélkül elbirálni, — ez mindenesetre oly birói functio, melyet tanácsos a legszükebb körre szoritani. Megfontolandó továbbá az, hogy helyes-e a Curiának adni a döntést végrehajtási elvi kérdésekben, mikor a végrehajtási ügyeket magukat soha el nem dönti. Meg lehetne fontolni talán azt is, hogy nem kellene-e a felső bíróságoknál *polgári államügyészséget* szervezni, — mint ez másutt fenáll, — és nem lehetne-e a jogegység fentartására való felügyelést ezen közeg gondjára bizni.

Ezek persze mind csak azon esetben vehetők figyelembe, ha a kir. táblák megtartják mai hatáskörüket és megmaradnak némely ügyek végérvényes forumának. Mi azonban részünkről ezt nem találjuk szükségesnek. *Oly fontos kérdések elbirálását, mint a minők a végrehajtási eljárás körében felmerülhetnek, nem tartjuk tiz kir. tábla eldöntése alá bizhatónak.* Gondoljunk csak a biztositási végrehajtás és a zárlat fontos kérdéseire, melyek gyakran életbevágóbbak egy-egy nagy pernél, és melyeket oly kir. táblákon kell végérvényesen elintézni, a hol még csak szaktanácsok sem fognak létezni. Az ezen állapotban előállható bajokon alig fognak a Curia halvány és *post festa* érkező elvi kijelentései segiteni. Mi nem tartanók semmi bajjal járó intézkedésnek azt, hogy a végrehajtási ügyekben minden a *végrehajtást vagy zárlatot elrendelő vagy elutasitó* végzés ellen a Curiához lehessen felfolyamodni. Ez ugyan szaporitaná a felebbvitelek számát, de ez nem döntő körülmény, ha arról van szó, hogy ily elsőrangu fontosságu jogi kérdések végeldöntése ne bizassék a tiz kir. táblára. Ezen intézkedés egyszersmind talán lehetővé tenné azt is, hogy az az aggályos curiai elvi itélkezés, melyet a javaslat valószinüleg tartalmaz, elkerültessék. Azon *perek* tekintetében ugyanis, melyekben a tábla a pertárgy kicsinysége miatt képezi az utolsó forumot, inkább lehet nélkülözni a Curia elvi döntéseit, mint a végrehajtási kérdésekben, mert az ott felmerülő kérdések felől a Curiának az előtte fekvő perekben nyilik alkalma nyilatkozni.

De nem akarunk ezen irányban érvelni. Az, a mit a fentiekben előadtunk, nem konkret javaslat, hanem csak kimutatása annak, hogy mennyi gyakorlatilag fontos kérdés merül fel a decentralisatio kérdésének kapcsán. Nem azt kivánjuk, hogy a javaslat ezek értelmében alakittassék át, *csak azt, hogy a jogászközönségnek alkalom nyujtassék ezen és egyéb felmerülő kérdésekkel akkor foglalkozni, mikor még nem késő.* *y.*

Bünvádi eljárásunk eltéréseiről.[1]

Igazságügyi politikánk aktualis követelményei között akarva se foglalkozhatnánk égetőbb jogkérdéssel, mint ha bünvádi eljárásunk tervezett megalkotásának elodázhatlan szükségességét hangoztatjuk. S szakköreinknek ezen vehemens kivánalma eddig talán még soha se lépett érezhetőbben előtérbe, mint épen az imént lefolyt lottobünper főtárgyalásának tapasztalatai után.

Csodálható-e, ha sajtónk és vele a közvélemény az ily monstruosus bünper tárgyalásának felszines észleletei nyomán a türelem- és reményvesztettségnek egy nemével tekintenek az uj bünvádi eljárásnak már annyiszor kilátásba helyezett életbeléptetése elé.

Birói karunk kell hogy e kérdésben támogassa az ez irányban időnként meg-megnyilatkozó szükségérzetnek reformsürgető parancsszavát. Ha csak justitiánknak megostromolt tekintélyét a védelemnek azon tulkapásai s féktelenségei ellen megóvni nem óhajtja, a melynek csak imént volt szinhelye a temesvári törvényterem.

Nem azon szándék által vezéreltetve ragadunk tollat, mintha kizárólag az ez ügyben eljárt bíróság védelmére vállalkoznánk, a mire azon bíróság egyébként sem szolgált rá. Vagy hogy az ott kifejtett védelemnek minden tényét eo ipso kárhoztatandónak fogadnánk el. Hanem hogy rámutassunk azon törvényen kivüli állapotra, melybe kriminalistikánk rendszeres büntető perrend hiányában tényleg jutott.

Mert vajon leginkább minek tulajdonitható a védelemnek azon szándékosan választott s már-már taktikai rendszerré fejlődő csatározása, mely legkivált a birósági tekintély aláásásában kereste a védelemnek soha és sehol meg nem engedett eszközeit, ha első sorban is nem az egységes büntető perrendtartás hiányának.

Az ezen tárgyalás első napján nem az szolgált e a védelemnek első és pedig kedvező alkalmi okul a támadásra, hogy a törvényszék az I. r. vádlottnak kihallgatását a többi vádlottnak kihallgatását csak amannak eltávolitásával engedte meg?

A törvényszék eljárása kell, hogy megfelelt legyen az ott követett gyakorlatnak. Mert különben mi indithatta

[1] Megjegyezzük, hogy a temesvári lottoperről mondottak czikkiró ur egyéni véleményét képezik. *Szerk.*

...őt, hogy a védelem és nyilvánosságnak azon ellen...zése alatt attól eltérő eljárást ususba vegyen, s viszont a védelem bizonyára az ország más törvényszékeinél tapasztalt gyakorlatra hivatkozva támadta meg a törvényszéknek azon előtte szokatlan eljárását, mire nézve szabatos intézkedést a gyakorlat alapjául elfogadott id. bünv. elj. szabályainkban nem találunk.

S habár ez irányban az ország más törvényszékeinél eltérő gyakorlat érvényre emelkedését kell is koncedálnunk s tapasztalatszerüleg konstatálnunk, mind ennek daczára tekintettel az ott tárgyalt bünper szövevényeire, a követett eljárás módja kötelező jogszabály hiányában jogszerüleg meg sem támadható.

A bíróság és a védelem közötti dissonantiára alkalmat nyujtó jogkérdéseknek egész sorozatát lehetne kimutatnunk, melyek leginkább a törvényszékek egymástól eltérő gyakorlatában találják létokukat.

S a ki a bíróságok beléletének közvetlen észleletével bir, az kell, hogy igazat adjon azon állitásomnak, miként az ország egyes törvényszékeinél manap követett bünvádi gyakorlatunk nem egy fontos jogkérdésben ingadozó s bizonyos tekintetben megbizhatlanná alakult át.

Hogy az egyes gyakorlati módok birói beiktatása iránt néha mily véletlenek hatnak közre, s mily tényezők játszák a főszerepet, miktől viszont nem egy esetben a már megizmosult gyakorlat szabványainak módosulása függővé téve lesz, arról csak az szerezhet biztos meggyőződést, ki összehasonlitva azon öszszerü esetben követett gyakorlatot az előbbi gyakorlattal: ezen eltérés valódi okának felderitését is czélba veszi.

Ekként nem egy jogesetben válik megállapithatóvá, miként az eltérő ujabbi törvényszéki gyakorlat megfészkélése incidentaliter egy más törvényszék területéről kinevezett tanácselnök vagy épen kir. ügyész személyének tudandó be, s hogy mai eljárásunknak nem egy gyakorlati szabványa ugyanazon igazságügyi közegeinknek akár elnézése, akár novatiója folytán nyert állandósulást.

Hivatkozunk e részben oly konkret esetekre, melyek a főtárgyalási eljárás némely kérdéseiben az állitott tény valódiságát támogatják.

Ily eltérő törvényszéki gyakorlat honosult meg azon előbbi s csak alig néhány év előtt kiküszöbölt gyakorlat helyett, midőn a kir. ügyész a most már főtárgyalásnak nevezett végtárgyalás kezdetén évek során át követett gyakorlatában per longum et latum előterjesztett vádbeszédében kivétel nélkül, tehát még a lényegtelenebb bünesetekben is a vád tárgyául szolgáló cselekmény tényállásának ismertetésére vállalkozott.

Ezen eljárása alkalmas volt ugyan, hogy az itélő tanács tagjait s az esetleg jelen volt hallgatóságot a szőnyegen forgó bünper minden legcsekélyebb mozzanata iránt már eleve tájékoztassa s a vád álláspontjának mintegy meg is nyerje, de viszont a közvádlónak ezen eljárása egyszersmind az ügymenetnek jelentékeny feltartóztatását vonta maga után. Ma már ezen gyakorlat törvényszékeinknél aligha talál követésre.

Továbbá eltérő gyakorlat honosult meg a tekintetben, hogy mig a kir. ügyész vádlotthoz vagy a tanukhoz közvetlenül s ülve intézhette kérdéseit, addig a védelem ugyanezen jogkörét mindenkor csak felállva s csak az elnök utján gyakorolhatta.

Hiszszük, hogy manap már ez irányban is átalánossá vált a közvádlónak és védőnek egyaránt ugyanazon jogkört biztositó gyakorlat.

Hogy a már egy izben felemlitett esetet ne mellőzzük, szint ily eltérő gyakorlat állt fen több vádlott-társnak jelenlétében ezek mikénti kihallgatása iránt.

Törvényszékeinknél még a Btk. életbelépte utáni időszakban is csaknem átalánosan követett azon gyakorlat tartotta magát, hogy az I. r. vádlott-társnak kihallgatása után következő vádlott-társnak kihallgatása csak az I. r. vádlott-társnak távollétében, s a III. r. vádlott-társnak kihallgatása az I. és II. r. vádlottak távollétében volt eszközölhető. És igy tovább.

S mindennek daczára a törvényszékek ügykezelésének vizsgálatára történetesen megjelent miniszteri biztosnak egyszerü figyelmeztetése is elégségesnek találtatott, hogy az iménti gyakorlatot végkép leszoritva, ennek helyébe a törvényszékeink által már jobbára elfogadott azon gyakorlatnak engedjen tért, hogy az egyszer már kihallgatott vádlott-társnak jelenlétében történjék a többi vádlott-társnak kihallgatása is.

Folytathatnánk ezen sorozatot még több s nem csupán az eljárás külső formáira vonatkozó öszszerü eseteknek felemlitésével, miknek nagy részénél az eltérést részint felsőbb bíróságainknak egyes analog intézkedései, részint ettől teljesen független körülmények szabták elő.

De minek folytassuk?!

Szabadjon hinnünk, hogy az elénk tüzött czélt ekként is sikerült elérhetővé tennünk.

Tudniillik azon czélt, melylyel az egyes törvényszékeinknél fenálló különböző gyakorlat szabványainak összeegyeztethetlenségében jogéletünknek azon kóros kinövését akartuk demonstrálni, minek gyökeres orvoslására csak egy rendszeresen alkotott s az észlelt hiányokra mindenben kiterjeszkedő büntető perrendtartás lehet hivatva segiteni.

Hova inkább késünk annak megalkotásával, annál ingatagabb s bizonytalanabb lesz törvényszéki gyakorlatunk.

S ha elébb a szabályozatlan jogelvek megizmosulása mellett büntető jogszolgáltatásunk többé-kevésbé bizonyos látszatos egyöntetüségben, habár itt-ott döczögve haladt, de legalább fenmaradt azon megnyugtató tu latunk, hogy a büntető eljárás jogelvei az ugynevezett essentiális kérdésekben azonos elbánásban, tehát egységes alkalmazásban részesülnek.

Minél több idő választ el az uj büntető eljárás megalkotásától, bíróságainknál annál nagyobb lesz a tájékozatlanság, a mit más szóval a gyakorlati jogelvek chaosának is lehetne keresztelnünk.

Az által, hogy bíróságaink a mai bünügyi gyakorlat szabványai mellett az uj tervezeti eljárás megfelelő intézkedéseinek is tért nyitnak határozataikban, egyszersmind lehetetlenné teszik, hogy a gyakorlatnak magukat már részben kiforrott jogelvei egységes alkalmazást találhassanak.

Immár oda jutunk, hogy mig egyrészről az eddigi gyakorlat szabályait érvényükből teljesen kiforgatjuk, addig az ezek helyébe ültetni czélzott javaslat eszméit az előbbi gyakorlat érvényével fel nem ruházhatjuk.

Maguk a bíróságok se fognak világos tudatával birni, vajon a fenforgó jogesetben mi van joghatályban, mi nincs; mi érvényes, mi nem.

Intézkedéseik pusztán az esetlegességnek bélyegét fogják magukon viselni. A mivel csak a birósági határozatok és intézkedések megtámadhatóságát, szóval a felebbezéseket szaporitjuk ok nélkül.

Bíróságaink, mint imént emlitők, még inkább növelik ezen bajt, ha intézkedéseikben, ellentétben eddigi gyakorlatunk szabványaival, a még ujabb revideálás alá is vont eljárási javaslat eszméihez alkalmazkodnak.

Helyén valónak látom öszszerü esetként ismertetni a törvényszéknek azon eljárását, midőn a vizsgálóbirónak vizsgálatot és vizsgálati fogságot elrendelő határozata ellen felebbező védő ügyvédnek kivánatára a törvényszék a vizsgáló birónak utasitásul adta, hogy a vizsgálóbirói határozatot terheltnek és védőjének azon *irásbeli határozat indokaival* egyetemben hirdesse ki.

Ily intézkedésről eddigi gyakorlatunk mit se tudott.

A gyakorlat alapjául elfogadott id. bünv. eljárási szabályok 47. §-a e tekintetben csak akként rendelkezik, hogy a vizsgálati fogság elrendelése, valamint annak megszüntetése iránti határozat a kir. ügyészszel rövid uton közlendő s vádlottnak *szóval* kihirdetendő.

Eddigi eljárásunk nem ismerte a legujabb eljárási javaslat 215. §-ában kifejezésre jutott azon jogelvnek alkalmazását, hogy a letartóztatást kimondó hatóság terheltnek letartóztatását irásba foglalt indokolt határozatban köteles elrendelni és *ezt* a letartóztatottnak azonnal kézbesiteni.

A Sárgakönyv imént hivatkozott 47. §-a tehát a vizsgálati fogság elrendelése iránti határozatnak *szóval* leendő kihirdetése alatt expressis verbis lényegében nem érthet egyebet, s eddigi gyakorlatunk is igy fogadta el irányadóul, mint azt, hogy a terhelt előtt félreérthetetlenül legyen megmagyarázva, hogy ellene a vizsgálati fogság mely büntett gyanuja miatt rendeltetik el.

S ha a vizsgálóbiró terheltnek ezenfelül még azon kötelességszerü magyarázatot is adja, hogy ezen határozata ellen, a mennyiben azt magára sérelmesnek tartja, felebbezéssel élhet s ha *szóval* a vizsgálati fogság elrendelésének lényegesebb okait terheltnek ki is hirdeti, ugy a vizsgálóbiró teljesen eleget tett az eddigi gyakorlat követelményeinek.

De ezen *szóval* való kihirdetés alatt legkevésbé érthető, hogy terhelt és védője előtt a vizsgálóbiró *irott* határozata és ennek *megokolása* egész terjedelmében felolvastassék.

Ha a Sárgakönyvnek a letartóztatásról rendelkező 27. §-át veszszük közelebbi szemügyre, ugy itt is csak azon rendelkezésre bukkanunk, hogy a vizsgálóbiró terheltnek letartóztatását a kihallgatást követő 24 óra alatt köteles határozatilag kimondani s határozatának lényeges tartalmát a letartóztatottnak haladéktalanul kihirdetni. Arról, hogy a határozat irásba foglalandó s annak fogalmazványa a vizsgálati iratokhoz csatolandó, csak ezután tétetik rendelkezés. S igy ebből is látnunk kell, hogy terhelt előtt csak a határozatnak *lényeges* tartalma hirdetendő ki, a mi nem azonositható a vizsgálóbiró által csak ezen kihirdetés után irásba foglalandó határozat kihirdetésével.

A határozatnak szóval való kihirdetése alatt jogszerüleg csupán a birósági határozat rendelkező részének kihirdetését lehet értelmeznünk.

Elkerülendő minden félreértést, legujabb eljárási javaslatunkban ép azért volt szükséges kijelenteni, hogy a letartóztatás irásba foglalt indokolt határozatban rendeltessék el, s ez a letartóztatottnak kézbesittessék.

Fentebbi magyarázatunk támogatására szolgál még azon körülmény, hogy vizsgálóbiráink egy része tapasztalatszerüleg nem érzi magát de lege kötelezve, miként határozatait az alakiságnak bizonyos egyöntetü szabályaihoz alkalmazza.

Némely vizsgálóbirónak letartóztatási, illetve vizsgálati fogságot rendelő határozata alig mond többet, mint a terhelő büncselekménynek és legfölebb annak megjelölését, hogy a letartóztatás terhelt csavargó volta, vagy a vizsgálat megh usithatása szempontjából rendeltetik el.

S a határozatnak mindössze 5—6 sornyi rendelkező részében foglaltatik annak szükszavu megokolása is.

Ezt tudva, ha eddigi gyakorlatunk vizsgálóbiráinkat határozataik meghozatalánál az alakiság semmiféle határozott szabályának megtartására nem kötelezi, kérdeni lehet, hogy ugyancsak eddigi gyakorlatunk szabványaira való tekintettel a vizsgáló birót miként kötelezhetni, hogy irásbeli határozatát és annak indokait terhelt előtt hirdesse ki.

Hogy ily eljárásnak néha mily messzemenő következ ményei vannak, azt a következőkben kiséreljük kimutatni.

A vizsgálóbirónak, ki vizsgálati fogságot elrendelő határozatát nem az ismertetett felületességgel, hanem a terhelő gyanuokok minden árnyalatára kiterjedő gondossággal szerkeszti meg, ebbeli feladatának teljesitésénél eddigi gyakorlatunk azon vezérelvéből kell kiindulnia, miként határozatának irásbeli indokai csupán a bíróság és a kir. ügyészség tájékozására szolgálandnak, s azon indokok terheltnek és védőjének csak a terheltet érdeklő lényegesebb részeikben kerülnek kihirdetés alá.

A vizsgálóbiró ezen tudatban minden tartózkodás nélkül bizonyára akként fogja határozatának megokolását fogalmazni, hogy abban a büntett begyőzéséhez szükséglendő és általa czélba veendő minden vizsgálóbirói cselekmény leplezetlen kifejezést nyerjen.

Leplezetlenül fogja tehát feltárni a folyamatba tett büntpert minden szövevényeiben.

S ha a törvényszék a vizsgálóbirónak ezen feltevésével szemben már az uj elj. javaslat 215. §-ában foglalt rendelkezéséhez tartja magát, vajon a kérdésnek ily ellentétes elintézése, mely az eddigi gyakorlat alapján eljáró vizsgálóbiró és az uj elj. javaslathoz alkalmazkodó törvényszék eltérő s a vizsgálatnak minden szálát a terhelt és védőjének mintegy kiszolgáltató határozatban gyökeredzik meg, nem válik-e eo ipso elhatározóvá a vizsgálatnak további menetére?!

Még lényegesebb horderővel bir az uj elj. javaslat hivatkozott §-ának alkalmazása oly esetekben, midőn a vizsgálati fogság például gyujtogatás büntett vádja esetén épen az összebeszélés megakadályozása, tehát a vizsgálat eredményének meghiusithatása szempontjából lesz kifejezetten elrendelve. Midőn az eddigi gyakorlat szabványaihoz alkalmazkodó vizsgálóbiró határozatának megokolásában abbeli meggyőződésének ád kifejezést, miként az indkolásban megnevezett tanuk kihallgatása mely ténykörülmények beigazolására válik szükségessé.

Ha határozatának megokolásában felöleli egyuttal azon kijelentést, hogy a vizsgálati fogságba helyezett terhelt pénztárkönyveinek megvizsgálása s a czélba vett házkutatás foganatositásától várható eredmény biztositása szempontjából is szükséges a terheltnek fogvatartása.

Kérdeni lehet, vajon megfelel-e eddigi gyakorlatunknak, hogy a vizsgálóbirónak azon ügyben elfoglalt álláspontja, a foganatba veendőnek jelzett vizsgálóbirói cselekmények, terheltnek és védőjének eleve tudomására jussanak?! Midőn a törvényszék felebbezés esetén a fogva levő terheltet még szabadlábra is helyezheti; mely esetben a vizsgálattól várható eredményt már előre is meghiusitottnak jelezhetjük.

Az előadottak után véleményem oda konkludál, hogy midőn a törvényszék a fenti álláspontra helyezkedve a vizsgálóbiró irásbeli határozata indokainak a kihirdetését is rendelkezési körébe vonta, ugyanakkor egyenesen a legujabb elj. javaslat 215. § ában kifejezésre jutott jogelvnek hódolt.

Mely ellentétes eljárás, a mint kimutatni igyekeztem, nem illeszthető be mai eljárásunk keretébe.

Helyesen csak ugy lesz beilleszthető, ha ezen kérdés iránt legfőbb bíróságunk elvi jelentőségü határozata nyujtana félreérthetlen utmutatást; ha mindjárt abban az irányban, a mint ezen kérdés megoldását legujabb elj. javaslatunk kontemplálta.

Ez esetben vizsgálóbiráink tájékozással birván már eleve arról, hogy irásbeli határozatuk és annak megokolása egész terjedelmében kihirdetendő, irásbeli határozatukat is erre való tekintettel szerkeszthetnék.

Terünk nem engedi, hogy a törvényszéki gyakorlatban fenforgó eltéréseket sorra ismertessük.

S miután jelen közleményünkkel a már bevallott czélon kivül más czélunk nem lehetett, mint a törvényszéki gyakorlatunkból jogéletünkre háramló ferdeségekre irányozni a közfigyelmet, az uj bünvádi eljárás mielőbbi életbeléptetéséhez intézendő s itt helyén levő azon óhajtással zárjuk sorainkat: jöjjön el, de mielőbb a te országod. FARKAS LAJOS.

*

A biró büntetésenyhitési joga.[1]

Az eddigiekben egyes büncselekvényeket vizsgáltunk azon szempontból, hogy náluk a korlátlan enyhitési jog megadása indokolt-e vagy nem. Bár e példákat a büncselekvények többféle fajtájából vettük, de mégsem hoztunk fel oly körülményeket, a melyek az összes büncselekvényekre vonatkoznak. Tekintsük tehát törvényünket most ezen szempontból.

A törvény 84. és 85. §-a szerint azon tettes, a ki 16-ik évét még be nem töltötte, vagy egészen büntetlen marad, vagy egy minden esetben korlátlanul enyhithető büntetéssel büntettetik. Azon tettesre nézve ellenben, ki a 16 évet bármily kevéssel meghaladta, az ő fiatalsága vagy a rendesnél csekélyebb belátási képessége minősitő körülményül nem szolgál, és csupán egyhitő körülménynek tekintetik. Ezen intézkedés nem okoz visszásságot azon büncselekvények tekintetében, melyeknél az enyhitési jog korlátlan, mert ezeknél a biró, ki az épen 16 éves tettest felmenti, a 16 éves és egy napos tettest ugyanazon körülmények közt 1 frt pénzbüntetésre itélheti. De igen szembeötlő igazságtalanságokat szül ezen intézkedés ott, hol a biró enyhitési joga korlátolva van. Ilyen büncselekvényeknél egy napi különbség a tettes kora tekintetében, daczára annak, hogy ezen egy napi korkülönbség a tettes belátását, vagy a cselekvény egyéb büntetendő elemeinek sulyát nem emeli, félévi börtön vagy 10—15 évi fegyház kimondását fogja a biró kötelességévé tenni. Készséggel elismerjük, hogy büntetőtörvényünkből a korra vonatkozó ilyféle rendelkezés nem hiányozhatik, és hogy bármiféle korhatár felállitása ellen ugyanilyen ellenvetéseket lehetne tenni. A törvény, ha a 16 évet mint korhatárt felállitotta, nem tehetett egyebet, mint hogy az azt egy nappal meghaladó kort teljes beszámitásunak jelentse ki. De másrészről bizonyos az is, hogy a törvény ugyanazon indokok alapján, a melyek alapján a 16 évet minősitő korhatárnak tekinti, az ahoz való közelséget *ceteris paribus* enyhitő körülménynek kénytelen tekinteni. Már pedig, ha a korhatárhoz való közelség az enyhitő körülmények közt vétetik számitásba, és ha bizonyos az, hogy a korhatárnak egy-két napi tulhaladása a cselekvény büntető elemeit *ceteris paribus* alig, ha valamivel növeli, ebből az következik, hogy az ily enyhitő körülmény fenforgása esetén az enyhitési jog a büntetés kiszabásában szorosan azon határig leszállhasson, mint a korhatáron egy pár nappal aluli tettes büntetésénél. Ez pedig nem egyéb, mint az enyhitési jognak korlátlan megadása.

Ha a törvénynek a beszámitás kizárására vonatkozó egyéb intézkedéseit tekintjük, azoknál is látni fogjuk, hogy ugyanazon körülmények, melyek bizonyos fokban mint *minősitő körülmények* elégségesek a beszámitás kizárására, annál csak valamivel kisebb fokon már *enyhitő körülmény számba mennek*, és igy az enyhitési jog korlátlanságát szintén indokolják.

Beszámithatlan a cselekvény a törvény 179. §-a szerint a jogos védelem esetén. E körülmény törvényes körülirása olyan, mely lehetőleg igyekszik e kizárási okot a valóban büntetendő elemek szempontjából meghatározni. És mégis ben van a meghatározásban, hogy a jogos védelem csak az, a mi a «*közvetlen*» támadás elháritására szükséges. Már pedig a támadás közvetlen vagy kevésbé közvetlen volta, mely a rendszerinti esetekben lényeges körülmény szokott lenni, rendkivüli esetekben nem mindig olyan, mely az annak folytán elkövetett cselekvény büntetendő elemeit lényegesen emelné. Gondoljunk pl. arra, hogy valaki erőszakkal letartóztatja, és személyes szabadságától megfosztja azt, ki töltött puskával neki indul a határnak a végett, hogy ott valakit lelőjjön. Ezen esetben jogos védelmet nem konstatálhatunk azért, mert a készülő támadás nem volt «közvetlen». De bizonyos az, hogy annak cselekvénye, ki a másikat akkor személyes szabadságától megfosztotta, ugyanazon okokból tarthat a büntetés enyhitésére igényt, mint a «közvetlen» támadás elleni jogos védelem a felmentésre.

Ugyanigy vagyunk a támadás jogtalanságának kérdésében. A «jogos» és «jogtalan» támadás közt a határvonal nem oly biztos, mint első tekintetre látszik. Vannak támadások, melyek a jogosság és jogtalanság határán vannak. Ilyen például valamely rendőri közeg eljárása, a ki azon eljárásra materialiter vagy tán csak formaliter nincs feljogositva, vagy nincs azon mérben vagy módon feljogositva, a mint eljár. Ha ilyen támadások elleni védelemben követtetik el valamely büncselekvény, akkor ez határán áll a jogos védelemnek. Ha ilyféle büncselekvényeket, vagy ilyeneknek bizonyos fajait a beszámithatlanságból kizárjuk, ez a büntetőjog alapelvei által indokolt eljárás, mivel a jogos védelmet valamiképen körül kell határolnunk, és elvégre nem lehet mindenféle támadás elleni mindenféle mérvü ellentámadást jogos védelemnek minősitenünk. De ha a büntetendő elemek azon csekély növekedése esetén, mely a jogos védelemmel határos esetekben fenforog, már nem minősitő, hanem csak enyhitő körülményt találunk, akkor meg kell adni a birónak a jogot, hogy az ily enyhitő körülmények esetén a büntetést a jogos védelem büntetésének határáig, azaz az absolut minimumig csökkenthesse.

A törvény 77. és 80. §§-aiban a beszámithatlanság akkor adatik meg, ha a büncselekvény *fenyegetés hatása alatt* vagy *végszükségben* követtetett el. Ezen körülmények meghatározása szintén olyan, hogy igen könnyü oly határeseteket elképzelni, melyeknek büntetendő elemei nem nagyobbak azon esetekénél, melyek a törvény meghatározása folytán minden büntetés alól mentesek. Nem akarjuk a meghatározásokat e tekintetben elemezni, mert elemzésünk csak ugyanazon körülményekre vonatkozhatnék, mint a jogos védelemnél már adottak. Csak azt akarjuk még ehhez hozzátenni, hogy a 77. és 80. §-okban a büntetlenség lényeges alkatelemét képezi azon körülmény is, hogy a veszélyben forgó egyén maga a tettes, vagy hozzátartozója lett légyen. A meghatározás ilyen körülirása folytán a legsulyosabb büncselekvények esetén megtörténhetik, hogy egyik vádlott teljesen felmentetik, mig a másik minden egyéb körülmény hasonlósága daczára félévi börtönre vagy tiz évi fegyházra itéltetik *csupán csak azért*, mert a veszélyben forgó egyén neki egy fokkal közelebb rokona nem volt. Sőt miután a házastárs testvére hozzátartozónak tekintetik, a jegyes testvére pedig nem, kaphat valaki fél évi börtönt házassága előtti napon elkövetett oly cselekvényért, a melyért őt, ha azt egy nappal később követi el, büntetés egyáltalán nem érte volna.

Senki se fogja állitani, hogy ezen utóbbi példában a házasság bekövetkezte volt azon körülmény, mely az elkövetett cselekvény büntetendőségét megszüntette, vagy hogy a házasságnak még be nem következett volta képezné a cselekvény büntetendő elemét. A büntetendő elemek fenforgása vagy fen nem forgása a törvényhozó akarata szerint is egészen más körülményekben keresendő. Mi tehát mégis az oka annak, hogy ugy ezen, mint már fent felsorolt számtalan példákban olyan konkret esetek esnek a törvény meghatározásai alá, melyek a törvényhozó akarata szerint, büntetendő elemeket egyáltalán nem, vagy a kimért büntetéshez arányitva nem eléggé tartalmaznak?

Ennek oka azon körülményben keresendő, melyet értekezésünk elején már *a priori* konstatáltunk, hogy t. i. a törvény meghatározásaival nem is czélozza azt, hogy a *cselekvénynek valóban büntetendő elemeit* irja körül. A törvényes meghatározások, mint már szintén konstatáltuk, nem a bün-

[1] Az előbbi közl. l. a 8., 11., 13. és 14. számban.

tetendőség direkt ismérveit tartalmazzák, hanem olyan, ezeknél könnyebben felismerhető ismérveket, melyek a rendszerinti esetekben amazokkal együtt járnak. Épen a törvény ezen szerkesztési módja az, a mi szükségessé teszi az enyhitési jog instituálását, a mi nem egyéb, mint annak kijelentése, hogy ha a törvényes meghatározás ismérvei a valóban büntetendő ismérvekkel nem járnak együtt, akkor a rendes büntetés nem alkalmazandó.

A törvény ezen enyhitési jogot a 92. §-ban nagy mérvben meg is adja, a kérdés csak az, hogy e mérv, mely azt a legsulyosabb büncselekvényeknél kizárja, elegendő-e. Ha a törvény meghatározásai a legsulyosabb büncselekvények tekintetében olyanok volnának, hogy csak a valóban büntetendő alkatelemeket tartalmaznák, vagy legalább ismérveik csak ezek fenforgása esetén volnának konstatálhatók, akkor a törvény álláspontját helyesnek kellene tartanunk. De, hogy ez nincs igy, azt a büntetőtörvényből vett számtalan példával eléggé bebizonyitottuk. Senki sem fogja állitani; hogy a csalásnál, a kárnak 1 frttal való növekedése, minősitett lopásnál az, hogy a tolvaj egy keritésen átugrott, továbbá az összes büncselekvényeknél az, hogy a tettes a 16 évet egy nappal felülhaladta, vagy hogy a végszükségből nem testvérét, hanem testvére jegyesét mentette meg, képezik azon elemeket, melyeket a törvényhozó büntetendőknek tart. Annak, hogy a törvényes meghatározások ezen és hasonló körülményeket mégis lényeges elemekként jelentenek ki, oka abban keresendő, hogy ezek a valóban büntetendő elemekkel rendszerint együtt járnak, és hogy a törvénynek valamely határozott körülirásra szüksége volt. Épen ebből következtetünk azonban mi akkor, midőn az enyhitési jog korlátlanságát tartjuk szükségesnek. A biró olyan körülményeket, a melyek a büntetendőséget a törvényhozó akarata szerint is lényegesen kisebbithetik, sőt egészen meg is szüntethetik, a törvény szerkezete folytán nem tekinthet *minősitő*, csak *enyhitő* körülményeknek. Ennélfogva kell, hogy enyhitő körülmények esetén a birónak joga legyen a büntetést általában és korlátlanul kisebbiteni.

(Bef. köv.) Dr. REICHARD ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Nehány szó az 1877: XX. tcz. 254. §-ához.

Törvénynyel még csak sporadice rendezett, tehát merőben zilált hagyatéki eljárásunknak köszönhetjük, hogy a hagyatéki bíróság akárhány oly esetben, midőn a kiskoruakat érdeklő s gyámhatóságilag le is tárgyalt hagyatéki ügyre vonatkozó iratok az árvaszék által hozzá «az 1877: XX. tcz. 254. §-a értelmében leendő további eljárás végett» áttétetnek, tájékozatlanul áll azon kérdéssel szemben, hogy: «quid faciendi?»

Értem ugyanis a következő, gyakran előforduló konkrét esetet.

A gyámhatóság által a hagyatéki birósághoz áttett hagyatéki iratokból s illetve az örökhagyó utáni törvényes örökösödésre hivatott egyéneknek a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvbe adott nyilatkozataiból kiderül, hogy a hagyatéki leltárba hagyatékul egyedül felvett s telekkönyvileg még mindig örökhagyó nevén álló ingatlan még ez utóbbi által szóbeli szerződés mellett eladatván, sőt annak vételára is még örökhagyó által felvétetvén s elköltetvén, az még örökhagyó életében megszünt annak tulajdonát képezni, s igy ámbár telekkönyvileg még mindig örökhagyó nevén áll is, nem képez többé hagyatékot. Az öröklésre hivatott egyének ilyképen örökség tárgyát képezhető hagyaték hiányában nem is tekintik, — de nem is tekinthetik, — magukat a mondott ingatlant illetőleg örökösökül s egyedüli kérelmük oda irányul, hogy a részükről ekként még örökhagyó által eladottnak elismert ingatlan tulajdonjogának saját nevére leendő telekkönyvi átiratására vevő feljogositassék, mely kérelemhez a tárgyaláson jelenlevő vevő is csatlakozik.

Ez röviden a tényállás. Most már mit tegyen ily esetben a bíróság?

Ahhoz, hogy az 1877: XX. tcz. 254. §-a értelmébeni eljárásnak ez esetben helye nem lehet, kétség sem férhet, minthogy ezen törvényszakasz harmadik s negyedik bekezdésében intézkedvén a hagyatéki bíróság teendőiről, harmadik bekezdésében csak az örökhagyó nevén álló vagy bár nevén nem álló, de reá alkalmas okirattal vagy jegyzőkönyvi nyilatkozattal igazoltan háramlott ingatlannak vagy telekkönyvi jognak az örökös vagy hagyományos nevére leendő telekkönyvi átiratása iránti intézkedést irja elő imperative a hagyatéki bíróság számára; negyedik bekezdésében pedig ilyen alkalmas okmányok nem közlése esetében az örökhagyóra háramlott, de nevére még át nem irt ingatlan (s illetve a hibás törvényszövegezés folytán emlitetlenül hagyott telekkönyvi jog) kire történt átszállásának enunciatióját szabja a hagyatéki bíróság teendőjévé. Csak ezen taxative felsorolt s nem más intézkedések hozatalára jogositja fel ezen törvényszakasz s illetve az egész gyámügyi törvény az árvaszék által letárgyalt hagyatéki ügyekben a hagyatéki bíróságot.

E törvényt szigoruan alkalmazva nyilvánvaló, hogy a gyámhatóság a most érintett esetben helytelenül járt el, midőn a hagyatéki iratokat a gyámügyi törvény 254. § ára utalással a hagyatéki birósághoz áttette, minthogy az ilyen áttételnek a hivatkozott törvényszakasz második bekezdésében megállapitott feltételei hiányoznak. Ugyanis az áttétel feltételei levén, hogy az örökség tárgyát ingatlanok vagy telekkönyvileg bejegyzett jogok is képezzék, a jelen esetben ezen feltételek fen nem forognak, mivel nemcsak hogy az örökség tárgyát ilyenek nem képezik, de itt örökség egyátalában nem is létezik.

Ebből kifolyólag ugyan teljesen törvényszerü a hagyatéki bíróság eljárása, ha az ilyen áttett hagyatéki ügyben utalással arra, hogy a hivatkozott törvényszakasz második bekezdésében emlitett feltételek fenforgása hiányában magát érdemi intézkedésre illetékesnek nem tekinti, a gyámhatóság ilyet czélzó megkereső végzése postulatumának teljesitését megtagadja. Et nunc venio ad . . . . . Ez volna a legegyszerübb és törvényes alapon álló teendője a hagyatéki bíróságnak s hogy ennek daczára a birósági gyakorlat más utat követ, ennek oka, mivel előbb körvonalozott irányu esetleges intézkedésének horderejét s következményeit előrelátva, megszólal a bíróban a méltányossági érzület szava.

Mi fog történni ugyanis, ha a hagyatéki bíróság szigoruan a törvény betüihez ragaszkodva, az ilyen hagyatéki ügyben a további eljárást megtagadja? . . . . Nem egyéb, mint az a csekélység, — a mi azután anomaliának is beválik —, hogy a telekkönyvileg még mindig örökhagyó nevén álló ingatlan vevője, bárha e vétel tényét az örökhagyó utáni öröklésre hivatott jogutódok is elismerik s igy az ingatlan tulajdona iránt közte s az utóbbiak között jogvita fen nem forog: törvényeink hiányossága és meglevő házagos törvényeinket is eltérőleg magyarázó bíróságaink divergáló felfogásai miatt az ingatlan tulajdonjogának nevérei telekkönyveztethetése czéljából formális rendes perre van kényszeritve örökhagyó jogutódaival szemben, melynek költségeit is természetesen ő viseli, minthogy a perrel megtámadott jogutódok, kik felperes tulajdonjogát soha kétségbe nem vonták, az általa megvett ingatlanhoz jogot nem formálnak s igy a perre okot semmi esetre sem szolgáltattak, de kik örökhagyótól mit sem is örököltek — a per költségeivel ép ezen okokból folyólag még kevésbé terhelhetők.

A gyámhatóságok látják a vevő kinos helyzetét és épen az ő érdekein akarnak segiteni, midőn a jelenlegihez hasonló

esetekben a hagyatéki iratokat a gyámügyi törvény 254. §-ára utalással a hagyatéki birósághoz átteszik.

A hagyatéki bíróság pedig mit cselekszik? .... A méltányosságnak hódolva szemet huny a törvény intézkedéseivel szemben s bárha illetéktelenül, törvényes alap nélkül, de a vevő iránti méltányosságból felhatalmazza őt, hogy az ezennel igazolt jogutódok által a hagyatéki tárgyalás rendjén tett nyilatkozatok alapján a megvett ingatlan nevére telekkönyvi átirását eszközöltethesse, a mi azután ezen felhatalmazó végzés s az ennek alapjául szolgált nyilatkozatokat tartalmazó hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvi másolat alapján vevő kérelmére a telekkönyvi hatóság által a telekkönyvi rendtartás 73. §-a értelmében el is rendeltetik.

Scylla és Charybdis közt áll a biró tehát, midőn a most megvitatott esetben az árvaszék megkereső végzése folytán az áttett hagyatéki ügyben határozathozatalhoz fog. Jó sokáig habozand, hogy vajon a törvényt kövesse-e, mire őt birói esküje kötelezi, vagy attól eltekintve a méltányossági érzület sugalmaira hallgasson-e, midőn is a jog legfőbb őre legalább is illetéktelenül jár el; végre is a két alternativa közül azt választja, a melylyel a legkevesebb rosz van összekapcsolva a felekre nézve. De vajon nem a legnagyobb jogsérelem-e a polgárokra nézve, vajon nem vezet-e a törvény tekintélyének lealacsonyitására s vajon nem ingatja e meg az abban vetett bizalmat azon körülmény, hogy a biró, hogy az ő jogsegélyére utalt magánosokon a méltányosság szerint segithessen, a szentesitett törvény szavától eltekinteni kénytelen.

S mi az oka ennek a kényszerhelyzetnek, a mibe a hagyatéki bíróság ilyképen sodortatik s ily szabálytalan gyakorlat követésére nolens-volens mintegy reáerőszakoltatik? Vajon egyedül a hiányos törvény? Szerény véleményem szerint nemcsak ez, hanem egyuttal a telekkönyvi hatóságok helytelen gyakorlata is, melyek az ingatlan tulajdonjogának a vevő nevére leendő telekkönyvi átirása elrendelhetéséhez a most fejtegetett esetekben mindig a hagyatéki bíróságok végzéseit kivánják meg.

Pedig a jelen esetben megszünne minden bonyodalom, ha a gyámhatóság a hagyatéki iratoknak a hagyatéki birósághozi áttétele helyett, maga intézkednék a hagyatéki ügyben érdemileg: ugyanis az általa a kiskoru örökösök érdekében meginditott hagyatéki eljárást vagyon hiányában megszüntetné, s egyuttal ugyanezen végzésben annak enunciatiója mellett, hogy az örökhagyó utáni örökösödés joga kiket illet meg, — az eképen örökösödésre hivatott egyének által tett nyilatkozatok folytán vevőt az általa megvett ingatlan telekkönyvi átiratására ő maga jogositaná fel. A telekkönyvi hatóság pedig, — mely előtt a gyámhatóság ily tárgyu végzésével ugy a telekkönyvi tulajdonos elhalálozása, mint azon körülmény is igazolvák, hogy az örökhagyó nevén álló ingatlan tulajdonjogának átiratása iránt épen örökhagyónak gyámhatóságilag elismert jogutódai, tehát az örökhagyó személyiségének jogi értelmében vett «alter egói» nyilatkoztak, már pedig a jelen esetben a telekkönyvi átirás elrendelhetéséhez épen ezen momentumok igazolása szükséges —, eszközölné azt a gyámhatóság végzése alapján, a mit a mostani s a törvényből legkevésbé indokolható gyakorlat mellett csak a hagyatéki bíróság végzésére hajlandó teljesiteni: azaz adna helyet vevőnek a tulajdonjog nevérei átiratása iránti kérelmének. Hiszen a jelen esetben nem arról volna szó, hogy a gyámhatóságok örökség tárgyát képező ingatlanok vagy telekkönyvileg bejegyzett jogok telekkönyvi átiratása iránt intézkedjenek — mire a gyámügyi törvény 254. §-a értelmében kétségtelenül csak a hagyatéki bíróság illetékes — s hogy a telekkönyvi hatóságok ily tárgyu gyámhatósági végzéseket foganatositsanak, hanem csupán arról, hogy a gyámhatóság mint ilyen enunciálhasson közhitelességgel egyes, az általa lefolytatott hagyatéki tárgyalás rendjén konstatált tényeket, a melyek a kérdéses ingatlannak a vevő nevérei telekkönyvi átiratásához kétségtelenül igazolandók s hogy a gyámhatóság ilyen enunciatiója alapján a telekkönyvi hatóság az átirás elrendelhetéséhez szükséges tényeket beigazoltaknak vegye s azt a vevő kérelmére ne tagadja meg. A telekkönyvi rendtartás 73. §-ában, melynek alapján hason esetekben vevő nevére a tulajdonjog bekeblezése közvetlenül az örökhagyó után történik, ugy sincs emlitve «hagyatéki bíróság», mint mely előtt az eladás ténye konstatáltassék, hanem csupán «hagyatékot tárgyaló hatóság», a mi jelen esetben pedig az árvaszék, melynek mint közhatóságnak végzései az azok által konstatált tényeket illetőleg is kellene hogy birjanak annyi hitelességgel a telekkönyvi hatóság előtt, mint a mennyi a hagyatéki bíróságokéinak tulajdonitható.

Óhajtandó volna tehát, hogy telekkönyvi hatóságaink a törvények szellemének megfelelő helyes gyakorlatot kivétel nélkül követve, a gyámhatóságok végzéseivel konstatált tényeknek ép oly hitelességet tulajdonitanának, mint a hagyatéki bíróságiakkal enunciáltaknak s ehhez képest a jelenlegihez hasonló esetben a vevő átirás iránti kérelmének helyet adva, a gyámhatóságoknak és a hagyatéki bíróságoknak a mostani szerves gyakorlatot szülő kényszerhelyzetükbőli kibontakozásukra alkalmat nyujtanának.

Dr. NYISZTOR ADORJÁN,
békési kir. járásbirósági aljegyző.

A feltételes elitélés eredményei Amerikában és Angliában.

Az észak-amerikai Egyesült-Államok közül a kis Massachusetts állam bölcs büntetési rendszere azt eredményezte, hogy az ifjukori bünösök majdnem egészen eltüntek ezen állam büntető intézeteiből. A feltételes elitélés intézménye, melyet ezen állam 1878-ban életbe léptetett, egyikét képezi a jelenkor legkiválóbb pœnitentiarius intézkedéseinek, mely rohamosan hódit mindenfelé. Az ennek alapjául szolgáló elv abból áll, hogy tekintettel kell lenni a büntett alanyi oldalára és a tettes közveszélyes voltára és ha a fenforgó körülmények azt indokolttá teszik, akkor nem kell azokat, kik a jogi rendbe ütköző, de kisebb beszámitás alá eső cselekményeket követtek el, büntetni, hanem e helyett ezeknek inkább alkalmat nyujtani arra, hogy büntetés nélkül javuljanak. A «próbahivatalnok» e czélból személyesen érintkezik minden vizsgálati fogolylyal, behatóan tanulmányozza ennek természetét, szándékait, egész alkatát és gondolkodik a felett, vajon minden egyesnél fenforog-e a javulás és a javithatás valószinüsége? Ha ennek helyét látja, akkor kisérletet tesz és ajánlja a bíróságnak, hogy próbaképen bizonyos ideig — 3, 6, 9, 12 vagy 15 hónapig — engedje büntetés nélkül szabadulni vádlottat; ha a bíróság magáévá teszi az ajánlatot, akkor szabadon bocsátja vádlottat, és ha ez beválik, akkor az végképen szabadult és felemelt fővel járhat polgártársai között mint büntetlen előéletü ember. Ha a «próbahivatalnok» valakit feltételes szabadulásra ajánl, akkor kezdődik csak annak felelőssége, a mennyiben a szabadulás feltételeinek betartására kell ügyelnie, segiteni kell pártfogoltját és számára hasznos foglalkozást kell keresnie,[1] azt lakásán meglátogatni,[2] attól bizonyos ideig rendes időközi jelentéstételt követelni és sem időt, sem fáradságot nem szabad kimélnie, hogy a próbára tett egyént buzditsa és segitségére legyen, hogy ezentul józan, munkás és tisztességes életet folytasson.

Massachusetts példáját legelőször Uj-Seeland követte, hol az erre vonatkozó törvény 1886-ben lépett hatályba. Itt megjegyzem, hogy ezen angol gyarmat körülbelül egy évvel előzte meg e tekintetben az anyaországot, mert Ang-

[1] Tiz év alatt Bostonban 424-en nyertek ilyen módon alkalmazást.
[2] Tiz év alatt a bostoni próbahivatalnok (probation officer) 7,799 ilyen látogatást tett.

liában csak 1887-ben hozták a «Probation of first Offenders Act»-ot. Az 1886/87-diki hivatalos jelentés szerint Uj-Seelandban ezen két év alatt 121 vádlott szabadult az elitéléstől próbaképen, a kik közül 58 teljesen szabadult a felügyelet alól, 53 még felügyelet alatt állott, 9 nem tett eleget a szabadulás feltételeinek és 1 megszökött. Ezen rendszernek költsége körülbelül $^1/_{10}$-ét teszi annak, a mibe a különben kiszabandott fogházbüntetés végrehajtása a gyarmatnak valószinüleg került volna. 1886/87-ben a költség ugyanis 7000 font sterlingre ^{1} rugott volna; 1888-ban a megtakaritást 3000 fontnak mondják. Az arány feltüntetése végett megemlitem, hogy Uj-Seelandnak lakossága körülbelül 533,000-re rug.

Ujabban Ausztráliában hódit nagyban a feltételes elitélés intézménye, mert ott most már Queensland is fogadott el hasonló törvényt és New-South Wales és Victoria ugyanezen irányt látszanak követni. Az utóbb emlitett kormányoknál *Howard* Vincent, az angol e tárgyu törvény alkotója hozta be ezen intézményt. Bennünket nagyobb mértékben érdekel azon hir, hogy a svéd király is nagyon buzgólkodik ezen törvénynek országában leendő behozatala mellett. Az angol törvény életbe lépése óta (1887) London városában több mint 300-an szabadultak próbaképen, és ezek közül — a mennyire ezt megállapitani lehet — 70% vált be. Angliában a vidéken is meglehetősen alkalmazták ezen törvényt, azonban mind ez ideig e tekintetben még hiányoznak a pontos statisztikai adatok.

Dr. GRUBER LAJOS.

Különfélék.

— **A csendőrök vallatásai.** Birói körökből felujul ismét a panasz, hogy a csendőrök az általuk letartóztatott terheltek kényszereszközök alkalmazásával iparkodnak vallomástételre birni. A csendőrségi intézmény szervezésének első korszakában, az 1882. és 1885. évek körüli időben oly mérveket öltöttek e visszaélések s a judikaturára annyira zavarólag hatottak, hogy a magyar királyi Curia 1885-ben késztetve érezte magát *átiratot* intézni az igazságügyminiszterhez, melyben felpanaszolta, hogy «mind gyakoribbá válnak az esetek, hol a vádlottak a végtárgyaláson visszavonják a csendőrök előtt tett beismerést és hivatkoznak arra, hogy a csendőrök részéről erőszak alkalmaztatott; ily körülmények közt igen meg van nehezitve a biróságra nézve a valóság megállapitása, mivel sem az egyik, sem a másik vallomás elfogadására nincs elegendő támpont». Felkérte tehát a kir. Curia elnöke az igazságügyminisztert, hasson oda, nehogy a csendőrök a letartóztatás alkalmával a vádlottakat kényszereszközök alkalmazásával birják vallomástételre. A kir. Curia eme felszólalását a közvélemény általános helyesléssel üdvözölte. Ezen impulsus folytán bocsátott ki 1886-ban az igazságügyminiszterium egy körrendeletet, melyben elrendeli, hogy minden egyes esetben, midőn a csendőrség részéről valaki a fogházba bekisértetik, tekintet nélkül, hogy emelt-e panaszt vagy nem, erre nézve kikérdeztessék és ha bántalmaztatását panaszolná, a fogház-orvos által azonnal és tüzetesen megvizsgáltassék. Ugy látszik azonban, hogy ezen rendelet épen nem elegendő. Kivánatos volna az illetők megbüntetése iránt *erélyes* intézkedéseket tenni.

— **Ténybeli tévedések helyreigazitása az itéletben.** *Kir. tábla* : . . . . . A királyi törvényszék tévesen állitja azt, hogy az I. rendü vádlott ellen J. Bálint sérelmére elkövetett lopás miatt folyamatba tett eljárást a felsőbb bíróság szüntette meg, mert a csatolt iratok szerint ezt az eljárást a kir. törvényszék 1886. évi május hó 9-én 3801. sz. alatt maga szüntette meg; téves továbbá az a kijelentés is, hogy V. Bálint II. r. vádlott verekedésért 1884-ben volt előzően elitélve 9 napi fogházra, mert a napló 5. sz. a. csatolt kivonat szerint ez a vádlott 1885 deczember 4-én volt a verekedésért 9 napi fogházzal büntetve. (1889 decz. 11. 45,672.)

Egy £=10 frt $5^2/_{10}$ kr. o. é.

— **A nagyváradi és biharmegyei rabsegélyző-egylet** évi jelentését vettük. Az egylet elnöke *Beliczay Ferencz* nyug. törvényszéki elnök, titkára *K. Nagy Sándor* törvényszéki biró. Az igazságügyminiszterium a lefolyt évben 1600 frttal támogatta az egyletet; a tagok dijaiból és adakozásokból befolyt 250 frt. Pénzsegélyképen kiosztott az egylet 863 frtot; tanitó fizetése 300 frt. A többit nagyrészt a tőkéhez csatolták, mely most már 11,350 frtot tesz. Sajnálatos, hogy a mi rabsegélyző egyleteink annyira kultiválják a tőkegyüjtést. Azt hiszszük, elég a segélyezni való, s érthetetlen ez a szükmarkuság, mely az egyletekben csaknem mindenütt mutatkozik.

— **Puskáriu János** curiai biró beadta nyugdijazás iránti kérvényét.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék ügykimutatása.** 1890. évi márczius havában érkezett 6358, mult havi hátralék 904, volt elintézendő 7262, elintéztetett ülésben (ülés tartatott 35) 5474, ülésen kivül 1179, összesen 6653, maradt hátralék 609.

— **A szombathelyi közjegyzői kamara** a hagyatéki eljárás javaslata tárgyában beterjesztette jelentését az igazságügyminiszterhez.

— **A Magyar Jogászegylet** f. hó 12-én (szombaton) délután 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart. Tárgy: dr. Kern Tivadar felolvasása: Az örökös felelőssége a hagyatéki terhekért, tekintettel a magyar öröklési jog javaslatára.

— **Irodalom.** Az uj hagyatéki eljárás tervezetéről dr. *Blum Béla* pécsi kir. közjegyző nagyobb tanulmányt tett közzé a *Jog*ban, mely most külön lenyomatban jelent meg. Szerző gyökeres reformot sürget s a hagyatéki eljárás reformját szoros összefüggésben látja a közigazgatás államositásával. — A szerzői jog rendszeresen előadva, irta *dr. Mutschenbacher Viktor* jogtanár. A mü felöleli a szerzői jog anyagi és alaki részét, ez utóbbiban szól ugy a peres mint a végrehajtási és perenkivüli eljárásról. Ára a kötetnek 1 frt 50 kr. — A katonai büntető-igazságszolgáltatás más államokban. Összeállitotta *Pap Kálmán* m. kir. honvédőrnagy hadbiró. E munka kiegészitő része szerző egy régebbi müvének, mely a katonai igazságszolgáltatást hazánkban tárgyazza. E kötet felöleli az összes európai államoknak, valamint az északamerikai Egyesült-Államoknak katonai büntető igazságszolgáltatását s tartalmazza az egyes államokban érvényben lévő fontosabb intézményeknek összehasonlitó átnézetét is. Ára 1 frt 50 kr. — *Tóth Lőrincz* emlékbeszéde Ökröss Bálint, a m. tud. akadémia levelező tagja felett, az akadémia füzetes vállalatában megjelent. Ára 20 kr.

— **A belügyminiszterium judikaturájából.** A községben való lövöldözés azon esetben nem képez a KBTK. 115. §-a szerint büntetendő kihágást, ha ide vonatkozólag hatósági szabályrendelet nem létezik. (659/1890. kih. sz.) — Hatósági közeg iránt tiszteletlen magaviselet tanusitása azon esetben, ha sértő kifejezések nem használtattak, a KBTK. 46. §-ában megjelölt kihágás tényét egymagában még meg nem állapitja. (660/1890. kih. sz.)

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák bünügyi igazságszolgáltatás 1886. évi statisztikája** jelent meg legujabban. Ebben is megerősitve látjuk azon, többször kifejtett véleményünket, hogy Ausztriában a kriminalitás évről-évre csökken. A hivatalos statisztika konstatálja, hogy az 1886. évben is a büntettek és a vétségek száma csökkent; csakis a kihágások száma emelkedett némileg, ezen cselekmények számának emelkedéséből pedig még a legélénkebb képzelő tehetség sem lesz képes az állami rendet fenyegető veszélyre következtetni.

A mi különösen a minősitett lopásokat illeti, ezek száma szintén még mindig apadóban van Ausztria területén épugy mint minden más államban. A jelen évtized első hat esztendejében a minősitett lopások száma Ausztriában következőleg alakult:

1881	1882	1883	1884	1885	1886
20,074	17,819	17,034	16,601	16,415	15,054

Hat év alatt a csökkenés 5000, vagyis 25%.

— **A sommás polgári eljárás reformja.** A bécsi jogászegyletben *dr. Kronfeld Ignácz* bécsi ügyvéd e napokban felolvasást tartott az osztrák képviselőház igazságügyi bizottsága által beterjesztett javaslatról a sommás eljárás tárgyában. Az előadó szigoru birálatot gyakorolt a javaslat egyes intézkedései felett és azon nézeten van, hogy az eredeti, az igazságügyminiszter által benyujtott javaslat sok tekintetben helyesebb volt. Ez alkalommal emlitésre méltónak tartjuk, hogy Ausztriában egy hang sem emelkedett az ellen, hogy a perrendtartás csak részlegesen reformáltatik, sőt miután ama hir merült fel, hogy a sommás eljárás reformjáról szóló javaslat nem fog ez ülésszak alatt tárgyalás alá vétetni, a «Juristische Blätter» a következőket irja: «A ki, mint mi ügyvédek, mindennap az irásbeli eljárás terhe alatt nyög, a ki a szóbeliség és nyilvánosság után sohajtozik és ezen javaslat beterjesztését mint egy szebb jövő *örvendetes előkészitését*, mint a birák és ügyvédek részére *kivánatos gyakorlati iskolát*, és mint a szóbeli perrendtartás mielőbbi behozatalának *biztositékát* tekintette, az előtt egyáltalában megfoghatatlan, miért halasztatnék el a részleges reform politikai tekintetekből.» Mennyire csodálkozott volna *Glaser*, kitől a részleges reform eszméje eredt, mennyire csodálkoznának az osztrák jogászok, ha ama támadásokat olvasnák, melyek csakis a részlegesség miatt emeltetnek sok oldalról a Plósz-féle javaslat ellen! És ne mondják nekünk azt, hogy ismét nem tudunk egyebet, mint Ausztriát követni; sokkal nagyobb szégyen az, hogy még Ausztria mögött is elmaradunk.

— **A bécsi jogászegyletben,** mint mult számunkban emlitettük, Liszt tartott a napokban előadást a büntetőjogi reformkérdésről. Ily élesen és ily stylistikai erővel, mint Liszt teszi, a dogmatikus irányt Németországban még senki sem támadta meg. Bemutatunk pár passust előadásából. «Die rechtsdogmatische Richtung kennt kein Anderes Recht als welches gilt. Ihre Methode ist ausschliesslich die logisch formale. Sie strebt nach der Gewinnung juristischer Constructionen, rechnet mit Begriffen. Was sich nicht construiren lässt, was nicht logisch ist, hält sie nicht für Recht. Was sind die Resultate dieser Richtung? Das Ausland geht mit stummer Verachtung an dieser Schule vorüber, der deutsche Richter verfolgt kopfschüttelnd ihre Wege. . . . Je nach der grösseren oder geringeren Reformbedürftigkeit des geltenden Rechts wechselt die rechtspolitische mit der rechtsdogmatischen Richtung ab. Ihren höchsten Triumph feierte die rechtsdogmatische Richtung auf dem Gebiete des Strafrechtes in *Carpzow*. Mit dem Auftreten *Montesquieu's* versanken die Dogmatiker wie Bühnengespenster in einer Versenkung. . . . Rechtssystematik und Rechtspolitik zusammen machen erst die Rechtswissenschaft aus.»

— **A visszaeső büntettesek** részére az osztrák kormány büntető gyarmat létesitésének eszméjével foglalkozik és e tekintetben most tárgyalásokat folytat Veglia szigetére nézve. A triesti helytartóságot megkeresték jelentéstételre, vajon alkalmas lenne-e az emlitett sziget visszaesők telepitésére, azonban eddigelé még nem érkezett meg e tekintetben a kivánt válasz.

— **Az ifjukori büntettesek** számára az osztrák kormány Marburgban és Prágában külön osztályokat létesitett. Ha e tekintetben a szükséges tapasztalatok megtétettek, akkor valamennyi osztrák büntető intézetnél külön szakaszok fognak létesittetni ifjukori bünösök számára.

— **A hitelesitési kényszer.** Az osztrák képviselőház a mult hóban egy törvényjavaslatot tárgyalt a hitelesitési kényszer tárgyában telekkönyvi ügyekben. Hogy mennyire ragaszkodnak az osztrák jogászok a hitelesitési kényszerhez, igazolja az, hogy az igazságügyi bizottság ellentétbe helyezte magát az igazságügyminiszter által benyujtott javaslattal, mely csekélyebb ügyekben a hitelesitési kényszert elejteni és a telekkönyvi bejegyzést magánokirat alapján is megengedni óhajtotta. A bizottság azt ajánlotta a háznak, hogy napi rendre térjen a javaslat felett. Érdekesek azon érvek, melyekkel az igazságügyminiszter a vita folyamán a javaslat elfogadását ajánlotta. Elismerését fejezte ki a fölött, hogy a bizottság oly gonddal őrködik a nyilvánkönyvek publica fides-e fölött, — de mind ennek daczára nem lehet hallgatással mellőzni ama sok oldalról felhangzó véleményeket, hogy a hitelesitési kényszert a közönség érdekében enyhiteni kell. Amaz elvi aggályok ellenében, melyek valamely értékhatár felállitása ellen felhozatnak, arra hivatkozik, hogy ámbár ily határ felállitása a logikával ellenkezni látszik, az mégis a bagatell- és büntetőtörvényben fenáll. A javaslatot végre sok korlátozással elfogadták. — A mi tapasztalataink szerint nálunk a hitelesitési kényszer hiánya panaszokra nem adott okot. A 2. magyar jogászgyülés kimondta, hogy a közjegyzői kényszer azon értelemben, hogy attól dologi jog szerzése tétessék függővé, mellőzendő. Ha már a publica fidest védeni akarnók, akkor nem a hitelesitési kényszert, de az ügyvédi kényszert választanók a telekkönyvi beadványoknál, a mi által az annyira elterjedt zugirászat is elvesztené a talajt.

— **Az osztrák lakosok külföldön kötött házassága** tárgyában az osztrák legfelsőbb törvényszék 1889 nov. 27-én 9383. sz. a. a következő határozatot hozta: Oly házasság érvénye feletti döntésre, — mely Ausztriában letelepedett házasfelek között köttetett, — az osztrák biróságok illetékesek akkor is, ha a házasságot külföldön kötötték, a házas felek külföldiek és az osztrák biró esetleg köteles lesz a külföldi anyagi jogot alkalmazni. Ha az első házasság köteléke nincs feloldva, akkor a második házasság érvénytelen, habár ezen házasságot külföldön és két külföldi között kötötték is. (Lásd az osztr. ált. polg. törv. 62. és 111. §§-ait.)

— **A német büntető törvénykönyv módositása.** A «Deutscher Reichsanzeiger» márczius 21-iki száma azon nagyfontosságu hirt hozta, hogy határozathozatal végett a német szövetségi tanács elé terjesztetett egy indokolt törvényjavaslat, mely a német büntető-törvénykönyv változtatását czélozza.

— **A német polgári törvénykönyv** előkészitési munkálatainak állása tárgyában Olzem képviselő kérdést intézett a porosz képviselőházban Schelling igazságügyi miniszterhez, ki erre a következő választ adta: A jelen pillanatban a munkálatok állása ezen münél az, hogy az egyes kormányoknak állást kell foglalni a bizottság által szövegezett javaslathoz. A birodalmi kanczellár már most válaszadás végett az egyes kormányok elé terjesztett egy egész sor, gyakorlati tekintetben fontos kérdést, melyek legnagyobb részt német jogászok nyilvános megbeszélései által lettek megpenditve. *A javaslatnak általános része immár el van intézve.* Remélem, hogy az egésznek megvitatása egy éven belül be lesz fejezve. Mily módon szándékozik a birodalmi kormány legközelebb továbbra eljárni a nyilatkozatoknak az egyes kormányok részéről leendő beérkezése után, erre vonatkozólag még nem vagyok azon helyzetben, hogy nyilatkozhassam. Minden esetre *még sok évi fáradságos munkára* lesz szükség, hogy magukkal a szövetséges kormányokkal és hogy a birodalmi tanácscsal megegyzés létesüljon.

— **A porosz képviselőházban** legutóbb tartott igazságügyi költségvetési vita alkalmával Biesenbach képviselő felemlitette a fizetés nélküli assessorok számának aggasztó növekedését, mely máris 1800-ig növekszik. Szónok azt követelte, hogy a kormány több fizetéses állást rendszeresitsen. Eichholz a kormány képviseletében az utóbbi körülménynek szükségességét határozottan tagadta. Poroszországban évenkint 600 referendárt neveznek ki, holott csak 120-an találhatnak alkalmazást. Segélyt ez ellen csak a szülők nyujthatnak, ha fiaikat visszatartják a jogtudományi pályától.

— **A porosz költségtörvényről** igen tüzetes munka jelent meg *Wollenzien*-től. (Das preussische Gerichtskostengesetz.)

— **A perköltség kérdéséhez.** Hogy Franciaországban nem ok nélkül sürgetik a soknemü igazságügyi sportula megszüntetését, annak igazolására a *National* felhozza a következő esetet: Valaki egy kávésnak 7 frt 50 cm. mal adósa volt. A huissier megbizatván ez összeg behajtásával, 100 frc 40 cm. költséget számitott fel, melyet alperes kénytelen volt megfizetni. Ily viszonyok közt nem csoda, hogy az igazságszolgáltatás ingyenessége, a franczia radikalisok e jelszava, oly tág körben talál barátokra. A reform e ponton igazán sürgős, mint egy franczia lap megjegyzi, maguknak a végrehajtóknak érdekében is.

A mellékleten közöljük dr. Fodor Ármin kamarai beszédét a Plósz-féle javaslatról.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 16. SZ. Budapest, 1890. április 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A specifikatióról. Dr. HOFFMANN PÁL budapesti egyetemi tanártól. — A temesvári végtárgyalásról. Dr. FRIEDMANN BERNÁT budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az igazságügyi reformok. *Egy birótól.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A specifikatio.

Dr. Hoffmann Pál, a budapesti egyetem nagyhirü tanára, az akadémiában előadást tartott a specifikatióról. Bevezetésileg vázolta a kérdésnek római-jogi állását, majd áttért a modern jogokra és itt tüzetesen foglalkozott különösen a magyar joggal. A magyar irók mindegyikének véleményét külön méltatá. A harmadik fejezetben saját álláspontját fejtette ki. A negyedikben a német polgári törvénykönyv javaslatának a specifikatióra vonatkozó határozmányait vette birálat alá.

A következőkben közöljük bő kivonatban az előadás azon részét, hol szerző a maga álláspontját fejti ki:

Mit értekezésem ezen szakaszában előterjesztendő vagyok, vonatkozik a mai jogtudománynak immár emlitett azon tételére, hogy specifikatiónak tekintendő felmunkálás fen- vagy fen nem forgásáról nem elvont szabály, hanem a forgalmi élet esetenkénti felfogása határoz és hogy ennélfogva ugy a jogtudomány, mint a jogot alkotó közhatalom arra nézve ismervi kijelentéstől tartózkodjék.

Én ezen tételt helyesnek nem tartom, eltérő egyéni véleményemet pedig következő megfontolásra alapitom.

Mai napság általánosan el van ismerve, hogy minden jogtétel valamely emberi életviszonynak társadalmilag kiegyenlitett érdekekhez és felfogásokhoz képest alakult szabálya, és hogy ugy a jogtudomány, mint a jogalkotó hatalmak hivatása, voltakép csak abból áll, a fenforgó jogi életviszonyok alakulatainak és az ezekhez kötött emberi érdekeknek az uralkodó társadalmi felfogáshoz képest megfelelőket szabályokul lehozni és érvényre juttatni.

Következik ebből, hogy ugy a jogtudománynak valamely tan-, mint a törvényhozásnak valamely jog-tétele csak annyiban helyes, a mennyiben annak az életviszonyi alakulatnak, a melyre vonatkozik, az ahhoz kötött társadalmi érdekekhez és felfogáshoz képest csakugyan megfelelőt fejez ki.

Nem különben el van ismerve mai napság az is, hogy a jogi szabályozás alá tartozó életviszonyok összeségének, vagyis a jogi életnek minden részleteit igazán kimeritő mértékben felfogni és illetőleg szabályozni sem a szaktudomány, sem a törvényhozás nem képes, s hogy tehát mindenkor és mindenütt vannak oly jogéleti részletek, melyek iránt ugy a tudomány, mint az okszerü törvényhozás a tan- és jogtétellé meg nem alakult, mondhatnám: nyers társadalmi felfogásra utal, kénytelen utalni. Sőt voltak és vannak, még pedig jog dolgában kiváló nemzetek, melyeknek ugy törvényhozása, mint jogtudománya a társadalmi felfogás jogi tartalmának tan- és jogtétellé alakitásánál majdnem félénkségig menő óvatossággal járt el, nem mintha azon felfogás elhatározó voltában kételkedett volna, hanem mivel attól tartott, hogy ezt eléggé hiven nem fogná kifejezni.

Csakis a most mondottak értelmében ismerem el a mai jogtudomány kérdéses tanának alaposságát, t. i. csak azt, hogy mint minden tan- és jogtétel, ugy az is, mely a specifikatióul minősithető felmunkálás fen- avagy fen nem forgásának ismervét tárgyazza, a társadalmi életben, illetőleg ennek közvetlenül érdekelt részében, a forgalmiban gyökerező felfogásra alapitandó, a mint hogy a felmunkálás által lett uj dolog tulajdonáról határozó tan- és jogtétel is azon alapul. Valójában: e két határozás csak abban különbözik egymástól, hogy amaz a jogi okot, emez pedig a jogi okozatot tárgyazza, és hogy az okozatot vagyis a specifikatiói tulajdonszerzést tárgyazó társadalmi felfogás tartalma megfelelő tan- és jogtételben immár szabatosan meg van állapitva, mig az okot tárgyazó felfogását ilyképen még nem lényegitettük, mivel t. i. ennek egyes felmunkálási alakulatokra vonatkozó nyilatkozványaiból az ismervi tan- és jogtétellé alakitható vezéreszmét még le nem hoztuk.

És ez utóbbi tényből mire következtessünk? Talán csak nem arra, hogy a forgalmi életben divó felfogásnak abbeli nyilatkozmányai egységes vezéreszmétől nincsenek áthatva, hanem észszerü alapnak teljes hiányában esetről-esetre szeszélyhez hasonlitó önkényből származnak? Ha volna, ki a társadalmi életben gyökerező felfogást ily természetünek vélné, az ilykép vélekedő ennek semmiféle tekintélyt sem tulajdonithatna, legkevésbé a felette kényes magánjogi viszonyok szabályzása körül.

Ha pedig bizonyos, hogy a társadalmi, illetőleg a forgalmi élet irányadó felfogása, valamint minden egyebek, ugy a specifikatiónak tekinthető felmunkálás fen- avagy fen nem forgása iránt is valamely vezérlő indokon alapul: ugy ezen, immár számos és sokféle esetekről nyilvánult felfogás indoka megismerésünknek nem kevésbé illő tárgya, mint az esetileg nyilvánult felfogás, mely azon alapul. Azt tartani és vitatni, hogy dolgot fogalmilag elenyésztető és egyszersmind alkotó hatás fen- avagy fen nem forgásáról a forgalmi élet felfogása határoz, az e döntő felfogás alakulására vezető alapeszme kutatásától és kifejtésétől pedig elvileg tartózkodni: a feladatnak a jogtudomány részéről még csak félig sem megoldása, kevésbé tudás, mint sem inkább erről letevő önkorlátozás.

Ugy vagyok tehát meggyőződve, hogy a midőn a jogtudomány a specifikatiónak tekinthető felmunkálás fen- avagy fen nem forgása iránt ez idő szerint azonkép nyilatkozik, nem mond végszót, hanem — mivel annak elvi ismervét még le nem hozá — utal azon tényezőre, melynek egyelőre kizárólag irányadó egyes nyilatkozványaiból előbb-utóbb azt is le fogja hozni. És ugyanazért, ki jogász létére az utóbbi feladattal foglalkozik, nem tesz sem tárgyilag illetéktelen, sem czélzatilag lehetetlenségbe ütköző kisérletet. Lehet, hogy még korait: hogy forgalmi életünk felfogásának a tárgyban észlelhető egyes nyilvánulatai, kivált az ipari gyártás napról-napra ujdonságokkal meglepő termékenységével szemben, még nem elegendők arra, hogy azokból a még fejlődésben levő felfogás vezéreszméjét bizonysággal lehozhassuk; de azért ennek megkisértése nem szükségkép hiu és haszontalan vállalkozás.

Ilykép vélekedvén, hogy t. i. a szóban forgó kérdés nem tartozik a merő ténykérdések közé, nem tartózkodom

a specifikatióul minősithető és nem minősithető fel- és megmunkálások számos alakulatain gyüjtött észlelésem eredményét ezen legnagyobb tekintélyü hazai tudományos körben is, még pedig a specifikatió egész jogi lényegét elvileg kimeritő szerkesztménykép előterjeszteni.

Áttér azután szerző az indokolásra:

Ki egy vagy több, akár saját, akár idegen ingó dologból uj ingó dolgot készit avagy készittet, a készitmény tulajdonát szerzi. Uj dolog készitésének tekintendő: ha a készitmény a maga saját rendeltetése szerint oly használatra szolgál, melyre a felmunkált dolog a magáé szerint fordítható nem volt, vagy habár mindkettő azonos rendeltetésü, a készitmény oly érdeket elégit ki, melynek a felmunkálthoz hasonló ép dolog megközelitőleg sem felel meg, és ha ugy amaz, mint emez esetben a készitmény a felmunkált dolognál értékesebb.

Ezen szerkesztmény első tétele azok után, a mik értekezésem második szakában előterjesztvék, indokolásra nem szorul. Kifejezi az: a «schola Proculianorum» mai napság elfogadott döntő jogelvét, meg azt, hogy ugy saját, mint idegen, hanem csak ingó dolog lehet specifikatiói felmunkálás tárgya; hogy ennek eredménye szinte ingó dolog, ne pedig ingatlannak növedéke legyen; hogy a miket nem uj dolog előállitására akarva irányzott emberi munkálkodás, hanem véletlen esemény dolgokon előidéz, a specifikatió szempontja alá nem esnek, és hogy azt a specifikatiói felmunkálást, mely által tulajdont szerzünk, nemcsak magunk teljesithetjük, hanem számunkra más is véghez viheti.

Hanem a szerkesztményem második, harmadik és negyedik tételében foglaltak, minthogy merőben egyéni felfogásomat fejezik ki, indokolásra nagyon is szorulnak.

Mindjárt ezen három tételem elsejeinél a specifikatio mindeddig félve került velejével kell foglalkoznom, melyről a római jogászok tudtunkra elméletileg csak e néhány szóval («novam speciem facere») nyilatkoztak, a jelenkori jogtudomány meg épen megközelithetlenségi ágazatot hirdet. Csakhogy az utóbbi egyuttal ezen tana ellen tör, a midőn — igaz, hogy inkább magyarázatul, mintsem jogtétellé alakitható tantételképen — ezeket állitja:

A specifikatió azon fordul meg, hogy a dolog emberi felmunkálás által elenyészik és abból uj dolog támad.

Ugy ez az elenyészés, mint ez a keletkezés — mivel hogy az ember anyagot sem megsemmisiteni, sem teremteni nem bir — csupán fogalmi esemény, fogalmi átmásitás, mely jobbára a nyelvszokásból, a dolgok nevezeteiből is észrevehető;

a dolgok, mint jogtárgyak, általános és különös fogalmait emberi felfogás alkotja, még pedig nem egyszerüleg azok természeti minőségeihez, hanem tőlünk vett gazdasági és jogi rendeltetéseikhez képest.

A specifikatió fogalmát — szerintem — kiegészitő három tételem elseje azon hármas jogtani magyarázatnak mellőzhetetlen logikai következménye. Mert ha igaz és kimondható, hogy forgalmi életünk felfogása szerint specifikatió az esetben forog fen, ha a dolognak fogalma (emberi felmunkálásnál fogva) mássá alakul, ugy ezen igaz, hanem feladatát szembeszökőleg be nem fejező kijelentés kiegészitése végett kérdeznünk kell, hogy mi okozza ama fogalomátalakulást? Mivel pedig ez iránt ugy a jogtan, mint a józan ész csakis a fogalom tárgyának nem ugyan minden, hanem egy bizonyos átalakulására utalhat, és mivel immár elismert igazság az is, hogy dolognak fogalma gazdasági és jogi életünkre szóló használati rendeltetéséhez képest alakul; tehát dolog fogalmának átalakulása is szükségkép addigi rendeltetésétől különböző rendeltetésre hivatottságán fordul meg, vagyis ugyanzon, a mire az ez érvelésemmel indokolandó tételem világosabban utal, hogy t. i. «a készitmény a maga saját rendeltetése szerint oly használatra szolgál, melyre a felmunkált dolog, a magáé szerint fordítható nem volt».

Hogy ezen megfejtés a szaktudományban immár meggyökerezett tételekből van meritve, sőt ezeknek nagyon közel fekvő származéka: e tény amannak hitelét tetemesen emeli, ellenben saját hozzátevésem becsét parányiságig alászállitja. Hanem ugyanazért megfejtésem elhibázottnak csak ugy mondható, hogy avval együtt ama tételek is elvetvék.

Lehetséges azonban, hogy ezen megfejtő tételemet az idéztem három hiteles tantétel igaz származékának elismerendik ugyan, de nem azt, hogy avval a kérdés, melyre felel, befejezést nyert, okul vetvén, hogy tételem is hagy fen kétséget és további kérdést, t. i. azt, hogy vajon miből állanak azok a felmunkálás adta tulajdonságok, a melyeknél fogva a felmunkálás eredménye, a készitmény oly használatra szolgálhat, melyre a felmunkált anyag fordítható nem volt? Ámde ez a kérdés immár merő ténykérdés, azaz nem jog- és tantétel, hanem összerü jogesetek birói eldöntésével fejtendő meg.

Ennek bebizonyitása végett, hogy t. i. tételem a szóban forgó kérdésre — a mennyiben tan- és jogtétel megfejteni egyátalában hivatva van — csakugyan befejező megfejtésül szolgálható feleletet ád, rövidség kedvéért egybevető érveléssel élek. A birtokba jutás és birtokban létel álladéka iránt elismerten elégséges és kimeritő tan- és jogtételi minősités az, hogy személy és dolog közt tényleg fenforgó oly viszony az, melynél fogva amaz emevvel tetszése szerint rendelkezni képes; ellenben azon sokféle alakulatok, melyek által sokféle viszony személy és dolog közt létesülhet és fenforoghat, közelebbül jog- és tantételekben nem fejeztetnek ki, hanem olyféle alakulatnak fen- avagy fen nem forgásáról, mint immár ténykérdésről, az ama tan- és jogtétel szerint összerüleg minősitő biró nyilatkozik. A specifikatiónak tekintendő felmunkálások közt kétségkivül sokkal, de sokkal nagyobb különbség forog fen, mintsem a birtokba jutás és birtoklás álladékai közt; mindazáltal mondható e, hogy amazokat tárgyazó tételem — akár egymagában véve, azaz két társától egyelőre eltekintve — kevésbé jellemző, mintsem a birtoklási álladékot elismerten eléggé jellemző tan- és jogtétel?

Mindazáltal szerkesztményem ezen ilykép indokolt tételéről csak azt merem állitani, hogy mindazon készitmények, melyek az abban kifejezett kelléknek megfelelnek, kivétel nélkül a jelenkor fogalmi életében divatozó felfogás szerint csakugyan (specifikatió tulajdonszerzés alá eső) uj dolgok, nem pedig azt is, hogy ezen felfogás szerint ama készitményeken kivül egyebek afféle uj dolgoknak nem tekinthetők. Sőt ennek ellenkezőjéről oly annyira meg vagyok győződve, hogy azon már indokolt tételt az utána következővel a tekintetből kiegészitendőnek vélem. De nem csak ama tételem, hanem az uralkodó tané is szorul kiegészitésre, mely utóbbi állitásomat a német birodalom számára készült polgári törvénykönyv tervezetének értekezésem 4. szakaszában megbirált 894. §-a tettleg igazolja.

Az ebben foglalt kiegészitéstől lényegileg különböző hasonczélu másod tételem szerint uj dolog készitésének az is tekintendő: ha a készitmény s a felmunkált dolog hasonrendeltetésüek ugyan, de amaz oly érdeket elégit ki, melynek a felmunkálthoz hasonló ép dolog megközelitőleg sem felel meg.

Tételemet elméletileg és gyakorlatilag indokolom.

Tény az, hogy korunk forgalmi és jogi felfogása, miként több egyébben, ugy a specifikatióul minősithető felmunkálások dolgában is a római és jogászok által vont határokon messze tulterjeszkedik, még pedig igazán kénytető okból, t. i. mivel müszaki és ipari gyártásunk tömérdek oly szerkezetü készitményeket hoz létre, minőkről a római világ még csak nem is álmodott. Ezen készitményeink közt olyak is bőven találtatnak, melyek sem a legutóbb indokolt tételemmel implikált uj dolgok, sem a csupán csak javitó és diszitőeg mmunkálások közé nem sorozhatók, mivel t. i.

egyfelül a köztök és anyagaik előbbi álladékai közt fenforgó rendeltetési és használati azonosság szempontjából ezen megmunkálások közé tartoznának, másfelül meg az anyagaik hatékonyságát, mondhatni: hogy másitólag fokozó mivoltjok a dolognak rendeltetési azonosságán változható igen sok felmunkálás hatásbeli jelentőségén is tultesz. Ugy látom, hogy dolog *hatékonyságát* olykép megmásitó megmunkálást ugyanazon gazdasági és jogi méltatás illeti, a melyben dolog *rendeltetésén* változtató felmunkálás részesül.

A tételt gyakorlati példákkal támogatja szerző:

Ki puskát uj sárkánynyal vagy uj agygyal lát el, csak javitó munkát végez, hanem a ki elültöltőt hátultöltővé alakit, szerkesztményem másod tétele és bizonyára a forgalmi életünkben divatozó felfogás szerint is uj dolgot készit, noha a hátultöltő puska az elültöltőtől rendeltetésileg nem különbözik. Szintigy: gőzhajónak uj gőzmozdonynyal ellátása csak javitás, hanem vitorlás hajónak gőzössé alakitása uj dolgot eredményez. Hátha amaz esetben a kicserélt mozdony immár hasznavehetetlen volt? A kicserélés mégis csak javitás és e minősitést tételem az «ép» melléknévvel fejezi ki. De ha az uj mozdony a kicseréltnél nagyobb erejü? Ez az álladék különböztetést tesz szükségessé: ha az erőbeli különbözet oly nagy, hogy a miatt a kicserélt mozdonyhoz hasonló uj mozdonynyal dolgozó afféle gőzösök a nagyobb erejü mozdonynyal ellátott hajó rendeltetésére nem fordithatók, mig az utóbbi uj készitménynek tekintendő; különben az ily változás is csak javitás.

A kérdéses tétel indokolását avval fejezi be szerző, hogy amaz szerint specifikatiókul minősitő munkálatok nyers anyagokat alig tárgyazhatnak, mivel t. i. ezeknek olyféle megmunkálásai az előző tételben kifejezett nagyobb igényü szempontból tekintendők specifikatióknak.

Majd igy folytatja:

Szerkesztményem idáig indokolt két minősitő tétele vagylagos természetü ahhoz, hogy valamely készitmény specifikatiói tulajdonszerzés alá eső uj dolognak tekinthető legyen, elégséges, ha a készitmény akár csak az egyik, akár csak a másik tétel követelményének megfelel; ellenben a mit szerkesztményem 3-ik tétele tartalmaz, hogy t. i. a felmunkálás által lett uj dolog a felmunkáltnál értékesb legyen, ez a követelmény, nézetem szerint, a specifikatiói felmunkálás valamennyi alakulataira szól.

Ezen tételemet indokolni annyiban könnyebb feladat, a mennyiben uralkodó tantételbe nem ütközik, hanem csak némely jelenkori jogtudósok ellenkező véleményébe és a mennyiben a többiek e tárgyban oly semlegességre szoritkoznak, mely inkább tételem, mintsem az evvel homlokegyenest ellenkező vélemény felé hajlik.

Az utóbbi, vagyis az ellen, hogy a dolog értékét nem öregbitő, sőt csökkentő felmunkálás is esetleg specifikatiónak tekinthető, elégséges czáfolat, ha arra utalunk, hogy a specifikatio is kétségkivül produktio, ennek gazdászati veleje pedig elismerten, uj értéknek létrehozása, minélfogva improduktiv specifikatiónak eszméje nem kevésbé képtelenség, mintsem improduktiv produktióé. Továbbá: hogy e szerint ugy az értéktelen, mint az értékcsökkentő felmunkálásban a speficikatio tulajdonszerző hatását indokoló elem teljesen hiányzik; mert ki dologra forditott munkájával azt olykép megmásitá, hogy az csak annyit vagy még kevesebbet ér, mintsem annakelőtte, az a kérdésünkre nézve döntő gazdászati felfogás szerint eredménytelen, illetőleg rontó munkát vitt véghez, mely — akár saját, akár idegen dologra forditatott — tiszta pazarlás, illetőleg kárositás. Ezen gazdasági tény ellenében lehet ugyan arra hivatkozni, hogy más kérdés az, vajon forog-e fen specifikatio, meg más kérdés az, vajon kit illet a specifikatio eredményezte uj dolognak tulajdona? Megengedem. Ámde ez a két kérdés — legalább mennyiben a specifikatio itt szóban forgó eszméjéhez és munkaelvi jog-hatásához képest vétetik szemügyre — *ok- és okozatkép* összefügg és minthogy az «uj dolog, uj tulajdon» jeligét viselő okozat az uralkodó munkaelvnél fogva *produktiói vivmány*, tehát az ok csakis *produktio* lehet.

Ezt néhány kisérleti példával bizonyitja szerző:

Ki forint értékü vászonra forint értékü festékek elhasználásával oly annyira silányan festett, hogy készitményét a forgalomban még csak a vászon és festékek árára sem méltatják, az a vásznat és a festéket elhasználta és gazdaságilag mitsem hozott létre, még az esetben sem, ha értéktelen mázolását drága keretbe foglalja és lakásában disz gyanánt tartogatja. Igaz, hogy ezen példaeset specifikatióul nemcsak azért nem minősithető, mivel abban az értéknövekedés kelléke hiányzik, hanem azért sem, mivel az abban emlitett munkálkodás uj dolgot nem eredményezett, t. i. festménynek nevezhetőt. Képzeljük tehát azon példát kissé módosultan.

Tegyük fel, hogy a forintos vászonnak forint értékü festékekkel megmunkálása a képirók és a némi müizlésnek örvendő közönség itélete szerint merő vászon- és festékpazarlás, tehát mitsem érő sületlenséget eredményezett, melyet azonban számos hasonló kontármü során számos ember — exempla sunt odiosa, sed multa — kettőnél több forintért megvenni hajlandó: ez a kontármü, melyet a jó izlésüek egyhangu itélete az előbbi példában emlitettel együtt a festészeti eszközök eredménytelen elhasználásai közé soroz, mivelhogy a forgalomban — igaz, hogy jobbára a méterrel mért, hanem annál könnyebben kapható és az ahhoz felhasznált anyagok áránál valamivel nagyobb értékkel bir, a forgalmi élet felfogása szerint nem vászont és festéket pazarló pusztitás, hanem — a legnagyobb festők remekmüveiként — készitmény, azaz specifikatio által lett uj dolog felette silány festmény, de hát mégis festmény. És miben különböznek az afféle kontármüvek a forgalomban sehogy sem értékesithető mázolásoktól? Nem vitatom, hogy egyes-egyedül abban, hogy amazokat még valahogy veszik, emezeket pedig sehogy sem; mert belátom, hogy-hogy határtalanul rászedhető egyes vevőnek latba nem eső butaságától eltekintve — azon embersokaság, mely amolyan kontármüveket vásárol, ezek, és az általuk is mire sem becsült mázolások között valami különbséget talál, és hogy ennek némi-nemü alapja is van: de ezt a különbséget sokszor elannyira kétes tulajdonságok alkotják, hogy az osztályozó forgalmi felfogás, mely némely mázolásokat a festmények, másokat meg a mázolólag elrontott vásznak közé soroz, ez itéleteit nem annyira tárgyainak minőségi különbségeire, mintsem inkább az olcsó képeket vásárló közönség izlésbeli szerénységének minimál vételárak alakjában tapasztalt mértékére alapitja. És az is igaz, hogy az emberek vásárlási hajlandósága egyáltalában valamennyi dolog értékének megállapitásánál, sőt alakulásánál főtényezőkép hat; mert hiszen a mit dolgok értékének nevezünk, az végvonalban nem maguknak a dolgoknak természeti tulajdonsága, hanem az emberek azok iránt érdeklődésének a kifejezése: ámde ez érdeklődést többnyire a dolgok határozottan mutatkozó bizonyos tulajdonságai gerjesztik, mig a mi példánkban és ehhez hasonló számos esetekben a dolgok érdeklődést gerjesztő tulajdonságai közvetlenül alig észlelhetők, hanem az amazokért kapható értékből következtetendők, — mint p. o. némely mázolások értékesithetősége azok festményi miségére következtni késztet.

És szemléljünk még két egészen más alakulatu és mind a mellett hasonlólag minősitendő példát. Tegyük, hogy 50 frtot érő bársonyból és hozzávalókból többé-kevésbé elkontározott kabát készült: quid iuris? Ha mindazonáltal viselhető és azon összeget meghaladó értékü, ugy specifikatiói mükészités forog fen; ha ellenben a készitmény oly annyira idomtalan, hogy értéke a szétfejtés után maradó bársonydarabok- és hozzávalókhoz képest alakul, ugy értékfogyasztó rontás a munka neve, habár a kabát szét nem fejtetik, hanem ilyen

*

gyanánt kel el és használtatik. És: ki italul nehezen kelendő borból oly eczetet gyártott, mely amannál értékesebb, az kétségkivül specifikatiónak elismerendő munkát végzett; ellenben ki ötven forint értékü borból husz forintot érő eczetet készittet, lehet, hogy ezzel inyének hizelg, hanem tette szintoly kevéssé specifikatió, mintha az a bor magamagától megeczetesedett, azaz elromlott volna. Ezen esetnek minősitése az értéknövekvésen és illetőleg ennek hiányán fordul meg.

Tehát szerkesztményem utolsó tételét is igazoltnak látom, még pedig két irányban, t. i. ugy azon szaktudósok ellenében, a kik értéktelen, sőt értékcsökkentő specifikatióról álmadoznak, mint azon tulságos óvatos véleménynyel szemben, hogy az értéknövekvést — noha a specifikatió természetében fekszik — ennek fogalmába felvenni netalán veszélyes. Hogy érveim az utóbbi aggodalomra egyenest és különleg nem vonatkoznak, csakis annak megközelithetetlensége okozta, hogy, noha oly igazi specifikatiói esetet, mely az értéknövekvési kellék hiányában volna, idáig még sem nem tapasztaltunk, sem nem képzeltünk — ily eset valamikor előfordul. Az ebből meritett kifogás ellen érvelni nemcsak lehetetlen, hanem egyelőre fölösleges is.

Talán nem fölösleges megjegyeznem, hogy valamint a szerkesztményem első és másodtételében vagylagosan követelt két kellék egyike vagy akár mindketteje a harmadikban követelt értéköregbités hiányában specifikatiói minősitésre nem elegendő, azonként dolognak értékét emelő megmunkálás is csak ama két kellék legalább egyikének fenforgása mellett tekinthető specifikatiónak. Amaz állitásomat a legutóbb felhozott három példával immár megvilágositám, emerre a következő vet világot: Ki felette piszkos és rongyos kabátnak nagy foltozási ügyességgel és tisztitási fáradsággal ujhoz hasonló szint szerzett, az munkájával a kabátnak értékét jelentékenyen emelte, hanem uj dolgot szerkesztményemnek sem első, sem második tétele értelmében nem hozott létre és e hiány miatt mivelete nem is specifikatio.

Értekezésének ezen szakaszát a specifikatio egészére vonatkozó figyelmeztetéssel végzi:

Az ingó dolgok szokásos felhasználásának tömérdek sok módja és alakulata közül a jogtudomány és joggyakorlat idáig még csak aránylag kevesek hovátartozását fejezte ki esetismeileg, mig azok nagy többsége hasonlatos minősitésnek hiányával van. Igy p. o. a szokásos vegyészeti müködésnek hol egyesitőleg, hol különitőleg előidézett eredményei közül csak igen kevés lőn mindeddig olykép minősitve. Az esetismeileg még nem minősitett készitmények, megmunkálások, elválasztások és egyesitések tömegét az egyre növekvő és fejlődő müvészeti, müszaki és ipari munkálkodásnak uj meg uj mívei öregbitik. Mindezek kellő jogtani méltatásához és osztályozásához sokféle egyéb szakavatottságnak támogatása szükséges, és ha ezen meglehetősen elhanyagolt feladat valamikor nagyobb mérvü megoldást nyerend, uj külön kis irodalom leszen annak alapja.

A temesvári tárgyalásról.

A *Jogtudományi Közl.* utolsó számában Farkas Lajos ur bünvádi eljárásunk eltéréseiről értekezve, azt mondja többek között, hogy «a védelemnek azon *tulkapásai* és *féktelenségei*, a melyeknek csak imént volt szinhelye a temesvári törvényterem, s a melyek már-már taktikai rendszerré fejlődtek», mutatják leginkább a bünvádi eljárás megalkotásának sürgősségét. A czikk többi részeivel nem kivánok foglalkozni.

De «a védelem tulkapásai», azok már szót érdemelnek. Egészen elfogulatlan tudok lenni e tekintetben, mert nekem «tulkapást» nem rótt terhemre még soha senki sem.

Hanem mielőtt ezekről mondanék valamit, legyen szabad e tárgyalás során felmerült nehány *oly* alaki sérelmet megismertetnem, melyek bizonyára jobban indokolják a büntető eljárás megalkotásának sürgősségét, mint az, ha a védők valamelyike, akár mert nem épen udvarias bánásmódban részesült, akár mert egy törvénybe ütköző szabálytalanság folytán — melyet még szépiteni is akartak — elragadta a felháborodás, a szokottnál erélyesebben hangoztatta, hogy a törvény formái nem arra valók, hogy ne alkalmaztassanak.

Maga a czikkiró ur is felhoz a sok közül egyet, azt t. i., hogy a vádlottak jelen lehetnek-e vádlott társaik kihallgatásánál. Elismeri, hogy arra nézve, vajon a *már kihallgatott* vádlott bentmaradhat-e a tárgyaló teremben a többi vádlottak kihallgatásánál, nincsen tiltó szabály, de a legtöbb törvényszéknél az a gyakorlat, hogy a vádlott csak addig különithető el, mig ki nincsen hallgatva, de ha ez már megtörtént, akkor bentmarad a tárgyaló teremben. Menti azonban czikkiró ur a temesvári törvényszék eljárását azzal, hogy «az bizonyára az ott követett gyakorlatnak» felelt meg. Hogy mily gyarló ez a mentség, szükségtelen mondanom. Egyetlen egy törvényszék sincs jogositva *saját magának gyakorlatot csinálni*, még a temesvári sem. S ha csinál is, az csak addig birhat érvénynyel, mig az ellen, az ország többi bióságainál divó gyakorlatra való hivatkozással, nem tiltakozik valaki. Itt pedig tiltakozott. A mi annál inkább figyelembe veendő lett volna, mert tényleg az sem áll, a mit czikkiró ur supponál, hogy a temesvári törvényszéknél ez lett volna «a gyakorlat». Ellenkezőleg, ott is az volt *eddig* a gyakorlat, hogy a vádlottak, ha többen voltak, egyenként hallgattattak ki ugyan, de ha már kihallgattattak, bent hagyattak a tárgyalási teremben. Nincs is értelme a vádlott kiküldésének, ha egyszer körülményesen ki van már hallgatva. Az ugynevezett Sárgakönyv, igaz, seholsem rendeli azt, hogy kihallgatása után *bentmaradhat* a vádlott a teremben. Azonban nem mondja azt sem, hogy kihallgattatása után is *eltávolitható*. Nem mondja azt sem azonban sehol, hogy «a tanuk kihallgatása pedig csak a vádlott jelenlétében eszközölhető». Ilyen érveléssel tehát olyan gyakorlat is keletkezhetnék némely törvényszéknél, hogy a vádlott a tanukihallgatások alatt sincs jelen. S ha megesnék, hogy «ily gyakorlat» ellen tiltakozni merészkedne a védő, az némelyek szemében «tulkapás és féktelenkedés lenne», — mert aláássa a magyar királyi tekintélyt! Azonban térjünk csak vissza a vádlott jelenlétének kérdéséhez. Én ugy tartom helyesnek és e tekintetben igazat ád felfogásomnak az általános gyakorlat, hogy *ha több vádlott van, azok egyenként hallgatandók ugyan ki, de a mely vádlott már kihallgattatott, bentmarad a tárgyaló teremben.* Nemcsak azért, mert ő már nyilatkozván körülményesen, nem accomodálhatja vallomását a többi vádlottak vallomásához, hanem főleg azért, mert a vádlott csak annyiban vethető valamely korlátozás alá, a mennyiben ezt a törvény vagy gyakorlat világosan rendeli, kétely esetében a kétely csak a vádlott előnyére értelmezhető, s mert utóvégre, ha a vádlott-társak vallomásából a birónak bizonyitási anyagot szabad levonni a másik vádlott terhére, kell hogy közvetlen tudomása legyen az illetőnek a vallomások egész tartalmáról és minden részleteiről ép ugy, mint a tanuk vallomásáról. Temesvárt pedig az történt, hogy *két álló napig a vádlottak hallgattattak ki, el volt távolitva a tárgyaló teremből mind végig azon vádlott is, a ki a legapróbb részletekig is ki volt már hallgatva*, s midőn a harmadik napon folytatva lett a tárgyalás, *egyetlenegy vádlott sem tudta, hogy két napon át ellenében mi terhelő vagy mentő körülmény merült fel.* Még csak azt sem tette a védelem e szokatlan eljárással szemben, hogy követelje az eddig történteknek a vádlottakkal való részletes közlését. Nem tette azért, mert ez ismét egy napot vett volna igénybe. Ennyire mentek «tulkapásai és féktelenségei».

De fordultak ezen tárgyalás során még ennél lényegesebb alaku sérelmek is elő, melyeket azzal, «hogy Temesvárt tán ez a gyakorlat» menteni bizonyára nem lehet.

Ilyen p. o. *Farkas Menyhértnek csalásban való elmarasztaltatása.* A vádhatóság ilyen vádat nem emelt. A vádhatározatban sincs szó róla. Magánpanaszló sem tett ily irányu előterjesztést. A temesvári törvényszék mégis Farkas Menyhértnek azon factumát minősiti csalásnak, hogy Bécsben a nyereményt felvette. Az itélet e tekintetben ugy érvel, hogy miután Farkas Menyhért tudta, hogy a huzásnál visszaélés történt, hogy tehát a nyeremenyhez joga nincs, s mégis ravasz fondorlattal megerősitette a cs. k. osztrák lottokincstárt azon tévedésében, hogy a huzás rendesen folyt le, s a nyereményt felvette, a BTK. 379. §-a szerinti csalás büntettét követte el. A dolog érdeméről nem szólok. Alaki tekintetben érdekes azonban azon kérdés, hogy tett-e az osztrák lottokincstár törvényeinknek megfelelő feljelentést s ha nem, volt-e helye e cselekményben való hivatalbóli marasztalásnak?

A tények következők:

Az osztrák pénzügyminiszter megkeresést intézett a magyar pénzügyminiszterhez még m. é. julius havában, hogy a fenforogni látszó visszaélés miatt tegye meg a szükséges lépéseket. A magyar kir. pénzügyminiszter utasitotta a birói lépések megtételére a m. kir. jogügyek igazgatóságát. Ez beadványilag fordult a temesvári kir. törvényszékhez s kérte a kár megitélését és biztositását.

Ha a m. kir. kincstár lenne a káros, akkor a dolog egyszerü lenne. Ámde nem ez, hanem az osztrák lotto-kincstár a károsként jelentkező fél. Miután pedig a m. kir. pénzügyminiszter az osztrák lotto-kincstárnak sem képviselője, sem meghatalmazottja, s miután a m. kir. jogügyek igazgatósága sem magánfeleknek, sem az osztrák lotto-kincstárnak nem közege, kérdéses, hogy a sértett fél tett-e törvényes feljelentést s a tárgyaláson törvényesen képviselve volt-e?

A cs. kir. lotto-kincstár itt Magyarországon nem hatóság, hanem ép oly magánfél, mint p. o. akármelyik steierországi vashámor. Ha pöre van Magyarországon, itteni bíróság előtt csak személyesen vagy valamely ügyvédi kamarában bejegyzett ügyvéd által képviseltetheti magát, kit törvényszabta meghatalmazással tartozik ellátni.

Ez nem történt meg.

Miután pedig a BTK. 390. §-ához képest a nem külön minősitett csalás miatt csak a sértett fél inditványára inditható meg az eljárás, a BTK. 112. §-a szerint pedig az ily inditvány *három hó* alatt terjesztendő elő, egy oly alaki hiba látszik fenforogni, mely most már nem is pótolható.

Egy másik érdekes alaki kérdés a kis *Telkessy Margit kihallgatása.* A gyerek, bár akkor még a 11 évet sem töltötte még be, kihallgattatott a vizsgálóbiró által. Arról persze, hogy kitanittatott volna a gyerek, hogy édesanyja elleni ügyben vallani nem tartozik, a kihallgatási jegyzőkönyvben semmi nyom. Ez azzal mentetik, hogy ezen kihallgatáskor még nem levén a gyerek kora *hitelesen* megállapitva, még kétséges volt, tanu vagy vádlott minőségében fog-e szerepelni ez ügyben?

Hogy a gyerek, ha nem is formailag, de tényleg le is volt tartóztatva, vagyis a fogházfelügyelő gondozása alá adva, nem tartozik a tárgyalás adataihoz. Erről tehát nem szólok. Hanem csak a kihallgatásról. Vádinditványában a kir. ügyész a gyerek ellen vádat persze nem emelt, de tanuként való beidéztetését sem kivánta. A bíróság abból a nézetből indulva ki, hogy a gyerek anyját terhelő körülményről nem tartozik ugyan vallani, de a mi esetleg a többbi vádlottat terhelné, azt vallani tartozik, az ügyészi inditvány ellenére megidézte a gyermeket tanuképen a tárgyalásra.

Tárgyaláskor a védelem (részint mert már ismerte a gyerek vallomását, melyet az a vizsgálat során tett s a melyben semmi terhelő adat nem volt, részint mert a tiltakozásból keletkezhető gyanut — mely ugyis nagy szerepet játszott a bizonyitási anyagban — nem akarta ezzel is szaporitani) nem ellenezte a kihallgatást. Az elnök ugy akarta a gyermeket kitanitani azon jogáról, hogy vallani nem tartozik, miszerint azt mondta neki, hogy «a mi anyádat terhelné, arra feleletet adni nem tartozol». A védelem ellenezte a kitanitás ezen módját, mint törvénytelent s követelte, hogy a gyerek egyátaljan vagy ki ne tanittassék e jogára melyet koránál fogva jelentőségében ugy sem tud felfogni, vagy pedig, ha kitanittatik, az egyszerüen ugy történjék, mint törvényes koru tanuknál, t. i. ha nem akar vallani, nem tartozik, de ha e jogával nem él, akkor az igazat tartozik megmondani. Hosszas vita után a bíróság mégis az utóbbi módon való kitanitást fogadta el. De azért ez is «tulkapás» volt a védelem részéről.

Ezen tényállásból egy egész özöne az érdekes alaki kérdéseknek merül fel.

Lehet-e egyátalán akár kiskoru, akár nagykoru tanut, ha valamely hozzátartozója ügyében kihallgattatik, ugy kitanitani, mint a hogy az ugy látszik Temesvárt «gyakorlat», hogy csak azon kérdésre van joga a feleletet megtagadni, melyek direkte hozzátartozójára vonatkoznak. Kétségkivül nem. Ezt a psychologiai képtelenséget sem a mi eljárási gyakorlatunk, sem más valamely európai pereljárás nem ismeri. A tanunak az az egy választása van, hogy akar-e vallomást tenni ily ügyben vagy sem? Ha nem, akkor semminemü további faggatásnak kitenni nem szabad, ha pedig vallani akar, akkor nem lehet ő reá bizni, hogy melyik kérdésre akar felelni, melyikre nem, melyik kérdést tart ő az ő hozzátartozójára vonatkoztathatónak, melyiket nem. Még szörnyübb a kérdést egy 11 éves gyereknek igy tenni fel. Ez valóságos lélektani képtelenség lenne. A 11 éves gyerek itélje azt meg, hogy melyik kérdés vonatkozik édesanyjára és melyik nem? S ha már a kérdésnél meg tudná tenni a megkülönböztetést, hogy lehet kivánni, hogy a feleletnek horderejét, édesanyja esetleges bünrészességére való vonatkoztathatását itélje meg? Hiszen tudjuk, hogy a kérdés egészen más vádlott ellen intézettnek tünhetik fel, de a felelet egész váratlanul mást terhelhet. Helyesnek fogja tehát mindenki ismerni azt, hogy ily törvénykezési csapda felállitása ellen tiltakozott a védelem s ugy állitotta fel a kérdést, hogy vagy valljon a gyerek minden korlátozás nélkül, vagy egyátalán ne valljon.

Egy másik kérdés az, hogy egy ilyen koru gyermek ily közeli hozzátartozójának ügyében egyátalán kihallgatható-e vagy sem? Hogy maga nem tehet semminemü *törvényes erővel biró* nyilatkozatot arra nézve, hogy akar-e vallani vagy sem, az világos. Ha a vád nem szülői ellen van intézve, e nyilatkozatot tán megtehetnék helyette szülői. De ki tegye a gyerek helyett a nyilatkozatot meg, ha épen a szülők ellen van a vád intézve? Magok a szülők az önmagok ellen forgó ügyben? Lehet-e, szabad-e a vádlottat ily lelki torturának kitenni. Ha beléegyezik gyermeke kihallgatásába, maga tépi ki a gyermek szivéből a legszentebb érzelmeket; ha ellenzi, sulyos gyanut kelt maga ellen, mely, ha nem is hivatkozik a biró ily gyanuokra, nagy befolyást gyakorolhat mégis annak meggyőződésére, mi a bizonyitékok szabad méltánylásának tág voltánál fogva döntő lehet. Aztán azt hiszem, hogy ez oly személyes joga az egyénnek, melyet átruházni nem is lehet, még a szülőkre sem. Ily korban levő gyermektől nem vehető ki az eskü. A gyerek tehát, hacsak kissé értelmes, nagyon ki van téve azon csábnak, hogy hazudozzék szülői érdekében. S igy erkölcsi érzete itt a törvény templomában kapja az első csorbát. Ily törvénykezési problemát helyesen megoldani tehát csak egy módon lehet. Ha ily gyerek egyátalán tanuságtételre nem bocsáttatik szülői vagy testvérei ellen fenforgó ügyben.

Nem érdeknélküli azon incidens sem, hogy *a tárgyalás folyama alatt, a védelem tudta nélkül, pótvizsgálat volt folyamatban.* E tekintetben az a tényállás, hogy márczius hó 15-én az ügy volt vizsgálóbirája egy névtelen levelet kapott,

melyben arra figyelmeztette őt «valaki», hogy a Püspöki Józsefre a nagy nyereményből esett osztályrész, mintegy 10,000 frt, Püspöki Józsefné lánykori neve, Bobek Teréz és sógornéja Jávorka Paula neve alatt van a takarékpénztárban elhelyezve. E levelet, bár mint vizsgálóbiró az iratok beterjesztésével, megszünt ez ügyben minden további hivatalos functiója, közli a volt vizsgálóbiró a tárgyaló bíróság elnökével és a kir. ügyészszel. Ezek megbizzák szóval a volt vizsgálóbirót, hogy tegyen nyomozásokat a megjelölt takarékpénztárakban. Midőn ez arról győződik meg, hogy csakugyan léteznek ilyen név alatti betétek, hivatalos jelentést tesz már a törvényszéknek, s ez — még mindig a védelem háta megett — elrendeli Püspökiné ellen a forma szerinti vizsgálatot és házmotozást. Ennek megtörténte után értesül a dologról a védelem s szóba hozza nyilt ülésben. Ez persze «*féktelenség és tulkapás*» azok szemében, a kik azt hiszik, hogy a törvény formái távolról sem oly fontosak, mint a «tekintély». A vége a dolognak az lett, hogy miután semmi adat nem merült arra nézve fel, hogy e pénz az 1889. évi julius 6-iki nyereményből eredett, mert két év óta van már betéve, a vizsgálatot beszüntették Püspökiné ellen.

Alaki jog szempontjából azonban nem szünt meg a kérdés érdekessége. Megengedhető-e, hogy ugyanazon időben két bíróság járjon el egy és ugyanazon ügyben? megengedhető-e hogy a tárgyalás folyama alatt vizsgálati cselekmények történjenek? A kérdés nem oly könnyü, mint a minőnek lenni látszik. Nem lehet reá sem igent, sem nemet mondani. Csak abban nem lehet kétség, hogy a temesvári bíróság eljárása e kérdésben sem volt correct.

Az előttem is tisztán áll, hogyha felmerül a tárgyalás folyama alatt valamely oly uj adat, mely nyomatékkal birhat a vádlott bünösségének beigazolására, a bíróság azt csak azért, mert már folyamatban van a főtárgyalás, egyszerüen félre nem teheti. De másrészről az is világos előttem, hogy a vizsgálóbiró functiója a vád alá helyezés megtörténtével megszünt s hogy az ujabbi megbizatás nélkül sem nyomozatot, sem vizsgálatot többé az ügyben nem teljesithet, sem az ügyésztől inditványt, sem az elnöktől kiküldetést többé el nem fogadhat; mert a *tárgyalás megkezdésével annak egyedül illetékes hatósága már csak a tárgyaló bíróság lehet.* Az első hiba tehát ott történt, midőn a volt vizsgálóbiró a vizsgálat sikerei iránti tulbuzgalmában a hozzá érkezett névtelen levél alapján a kir. ügyészszel és a *bíróság elnökével* konferentiákba bocsátkozott. A második hibát a bíróság elnöke követte el, midőn önhatalmulag, szabályos törvényszéki ülés tartása nélkül, a volt vizsgálóbirónak azon utasitást adta, hogy az előzetes nyomozatokat a kérdésben forgó takarékpénztáraknál ejtse meg. Az elnök ezáltal, ha nem is közvetlenül, de közvetve *vizsgálati cselekménynek vált részesévé*, mint ilyen nem tekinthető többé elfogulatlannak s igy az ügy érdemleges elbirálásába sem szabadott volna többé befolynia.

Mint emlitém, világos előttem is, hogy ha felmerül ily incidens, azt egyszerüen félre tenni nem lehet, mert ez annyit tenne esetleg, mint a formának feláldozni a lényeget. De erre nincs is szükség. Est modus in rebus. El lehet ily incidenst ugy intézni, hogy sem a törvény formái meg nem sértetnek, sem a bíróság vagy annak elnöke vizsgálati cselekmények által elfogulttá nem tétetik, sem pedig a vizsgálat sikere e felmerült incidens tekintetében meghiusitásnak ki nem tétetik.

Ha már megindult a főtárgyalás, csak a kir. ügyész feladatához tartozhatik a bünösség igazolására szolgáló adatok előterjesztése. Ezek már a vizsgálat során összegyüjtött, de uj adatok is lehetnek. A bíróság elnöke és birái csak a felett vannak hivatva itélni, hogy a bünösség bebizonyitása a vádhatóságnak sikerült-e vagy sem. De épen elfogulatlanságuk megőrzése végett sem vádlók, sem vizsgálóbirák egyszersmind nem lehetnek.

Ha megteszik ezen különben igen egyszerü megkülönböztetést, akkor mindjárt kéznél lett volna a megoldás is. A tárgyalásban résztvevő királyi ügyész lett volna — igénytelen nézetem szerint — egyedül azon kompetens közeg, kinek a névtelen levelet átadni kellett volna. Ennek módjában lett volna akár személyesen, akár a rendőrség utján tudomást szerezni magának arról, igaz-e, hogy ily betétek léteznek, a megjelölt takarékpénztáraknál vagy sem, s ha léteznek mely időből valók azok, összeköttetésbe hozhatók-e a tárgyalás alatt levő ügygyel vagy sem? Ezen nyomozat eredményéhez képest aztán vagy egyszerüen félre teszi a a sikert nem igérő adatot, vagy ha azt látja, hogy ez uj nyomós bizonyitékot van hivatva szolgáltatni, melynek alapján még más valakire is kiterjesztendő lehet a büntető eljárás, előterjeszti adatait nyilt ülésben s kér pótvizsgálatot. A törvényszék ez esetben egészen elfogulatlanul határozhatott volna az inditvány felett; mellőzi azt, ha az ügy kimenetelére nem látszik nyomatékkal birni, vagy helyt ád a kérelemnek, ha alaposnak találja, de akkor fel is függeszti a főtárgyalás folytatását, mert egymással párhuzamosan e kettő nem mehet.

Kontroversiákra szolgáltatott okul a védelem azon állitása is, hogy a nálunk elfogadott közvetlen szóbeliséggel meg nem egyezik az, hogy élő, — a megjelenésben nem akadályozott, — de vallomásuk lényegtelensége folytán a tárgyalásra meg sem hivott tanuk vizsgálati vallomásai felolvastassanak. Hiába érvelt azzal a védők egyike, hogy e vallomások vagy lényegesek, s akkor igy ki nem játszható a védelem kérdezési joga, vagy jelentőség nélküliek s akkor csak elvonják a figyelmet a lényeges adatoktól s azért fel nem olvasandók. Az elnök azt felelte ezen tárgyilagosan előterjesztett érvekre, hogy a védő ezt bizonyára az afghanistáni perrendtartásból meritette, «Temesvárt nem ez a gyakorlat», a döntésre felkért bíróság pedig figyelembe nem veendőnek tartotta a tiltakozást s derüre-borura felolvastatott, a mi csak kezeügyébe jutott.

Lehetne még több furcsaságot felhozni, melyekből igazán okulhatna az igazságügyi kormány, hogy mennyire szükséges a bünvádi eljárás mielőbbi megalkotása, s a melyekből meg érthetővé válnék az is, miért volt a tárgyalás folyama alatt oly ingerült néha a védelem, — de ezek már az érdemet is érintenék, pedig ez «noli me tangere,» egyelőre még nem a szaksajtó, hanem a felsőbb bíróságok elé tartozik.

Ezeket is csak azért mondtam el, mert ezek miatt, — hogy az ügy ujolagos tárgyalása által védenczeik rabságát meg ne hosszabbitsák — nem élt semmiségi panaszszal a védelem, s igy *ezen ügyben* már befejezett tényekül tekintendők.

Dr. FRIEDMANN BERNÁT.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az igazságügyi reformok.

A budapesti kir. tábla köréből vettük a következő sorokat:

Némelyek csodálkoznak, hogy a szóbeliségnek apránkénti életbeléptetése épen a gyakorlati jogászok körében nem talál visszhangra.

Gyakorlati szempontból bizonyára meg kell előznie a szóbeliség életbeléptetését a kir. tábla decentralisatiójának.

De mert a szóbeliség teljesen nem egyhamar valósitható meg, a kir. tábla decentralisatiója egyelőre csak annyiban teremne üdvös eredményeket, a mennyiben egyidejüleg az első folyamodásu bíróságoknak és azok müködése mikéntjének közvetlenül a kir. táblák felügyelete alá helyezése is megtörténnék. Mert az első birósági itélkezés szinvonalának emelése, alaposságának és gondosságának fokozása az, a mi első sorban kivánatos. Ámde már rég érzett

hiány a szolgálati pragmatika hiánya. A kir. táblák uj szervezése e hiányt még élesebben tünteti fel.

Ezekből az következik, hogy az igazságügyi reformok kezdetét a kir. itélő tábla decentralisatiója kell hogy képezze, egyidejüleg az elsőbiróságoknak a kir. táblák felügyelete alá helyezésével és a szolgálati pragmatika megalkotásával; de magában a decentralisatiótól semmi gyakorlati hasznot nem várhatunk.

Még igy is csak bevezetése lesz az a reformoknak.

Ha végig tekintünk igazságügyi állapotainkon, azt találjuk, hogy a bünvádi eljárás terén állnak fen a legzilálltabb viszonyok. Meggyőződhetik erről mindenki, a ki különösen a szegedi, szabadkai, nagybecskereki, nagykikindai, ujvidéki, aradi, temesvári és fehértemplomi törvényszékek előtt tárgyalás alá kerülő és nem kerülő bünpereket tekinti. Tiz-tizenöt és több éven belül felmerült bünesetek összevissza kuszált halmazaiból nőnek oly monstre-perek, melyekben a legszorgalmasabb biró és ügyész is alig bir eligazodni a vizsgálatoknak épen e tömegesség folytán elhanyagolt, zürzavaros állapota miatt. Valóban tömeges esetekben marad a büntetendő cselekmény megtorlatlan, és meg kell szüntetni az eljárást vagy felmenteni a vádlottat, mert kétségtelen ugyan a büntetendő cselekmény fenforgása, de oly roszul vezettetett a vizsgálat, hogy évek multán most már nem remélhető a bizonyitékok beszerezhetése, a megtorlás sem felelne meg czéljának, és az egyesitett számtalan bünesetből szőtt bünper befejezhetésének érdeke sürgősen követeli némely hiányok elnézését. A gyakorlati jogász szempontjából tehát a bünvádi eljárásnak kell minden egyéb perrendtartási reformot megelőznie; kapcsolatban az 1880: XXXVII. tcz. és az 1883: VI. tczikknek a hatásköröket szabályozó, sokban hibás intézkedései módositásával.

Azonban a bünvádi eljárás törvényi szabályozásától — sajnos de ki kell mondanunk — a közigazgatás reformja, illetve államositása előtt csak igen kevés jót várhatunk. A bünvádi eljárás és általában a bünügyi igazságszolgáltatás üdvös eredményeket csak jó és szigoruan ellenőrzött megyei és községi administratio és jó rendőrség mellett hozhat létre.

Mindazonáltal, habár a bünvádi eljárásnak a közigazgatás államositásával egyidejü reformja égetőbb szükséget képez, — a polgári eljárás szabályozása sem késhetik soká.

Egyszerre mindent követelni képtelenség. De a szóbeliségnek a polgári eljárásban részleg életbe léptetése okvetlenül azt fogja eredményezni, hogy — mivel a közvélemény a szóbeliségnek minden vonalon életbeléptetését sürgeti, a részletes reformmal csak megbolygatjuk a helyzetet, hogy mielőtt belé szoknánk, ujra felforgassuk. Ezért nem kivánatos a polgári eljárásban a részletes szóbeliség és közvetlenség életbelépte, mielőtt a meghonositandó rendszer egészével tisztába jönnénk.

A szóbeliség életbeléptetését a polgári eljárásban azonnal nem követelhetjük, tehát sem részben, sem egészben, hanem csak azt, hogy annak tervezetével minden irányban tisztába jőjjünk, és az majdan egyszerre egészben valósuljon meg, — a birói hatáskör és a felebbezési rendszer uj szabályozásával együtt. *Egy biró.*

Külföldi judikatura.

205. Külföldi bíróság itéletei Olaszországban akkor is végrehajthatók, ha viszonossági szerződés az illető országgal nincs; végrehajtató csak azt köteles igazolni, hogy alperes az illetéket bíróság elé kellőleg meg lett idézve s hogy az itélet oly intézkedést nem tartalmaz, mely a nyilvános renddel ellentétben van. *(Római semmitőszék.)*

206. Külföldi bíróság itéletei Franciaországban, ha viszonossági szerződés nincs, csak akkor válnak végrehajthatókká, ha végrehajtató az illetékes franczia első bíróságnál az itélet végrehajthatóságát kereset utján kieszközli. *(Párisi semmitőszék.)*

207. Természetes gyermekek az atya által már méhmagzat korukban törvényes származásuaknak elismerhetők, mert ha még nem született gyermekek jog- és szerzésképesek, joggal feltehető hogy az atya a még nem született gyermeket is elismerheti. *(Carlsruhei felebb. bíróság.)*

208. Nem csak a természeti erő, hanem emberi cselekmények folytán beállott esemény is képezhet elháritlan eseményt (vis major); ha vasuti indóházban a tolakodás oly mérveket ölt, hogy a vasuti kocsikban levő utasok megsérülnek, a vasuttársaság a kárért vis major fenforgása miatt nem felel. *(Német birodalmi törvényszék.)*

209. A biztositott az elévülési határidő eltelte után is van jogositva a társaság ellen keresetet inditani, ha a társaság a biztositottat az elévülési határidő lefolyta előtt nem értesiti, miszerint a társaság felügyelője s a biztositott közt megbeszélt egyezséget nem fogadja el. *(Német birod. törvényszék.)*

210. Azon hitelező, ki a csődnyitásról azon okból nem értesittetik, mivel sem neve sem követelése a közadós által vezetett adóslajstromban elő nem fordul, jogositva van a létrejött jogerős kényszeregyezség daczára be nem jelentett követelésének teljes kielégitését követelni. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

211. A törvénytelen gyermeknek a bekövetkezett házasság által történt törvényesitése csak vélelmet állapit meg a törvényesség mellett; a törvényesitő férj örököseinek azonban jogukban áll bebizonyitani, hogy a házasságot megkötő férfi nem a gyermek atyja, s ez esetben a már bekövetkezett törvényesités hatályát veszti. *(Német birodalmi törvényszék.)*

212. A polgári törvénykönyv azon rendelkezése, mely szerint telektulajdon mindent magában foglal, mi a telek felett és alatt van, csak vélelem, miért is annak igazolása, hogy csak a telek tulajdontulajdonjoga ruháztatott át, a föld gyomra pedig továbbra is az eladó tulajdonát képezi, meg van engedve. *(Parisi semmitőszék.)*

213. A kamatozó követelés haszonélvezője jogositva van magát a tőkekövetelést is végrehajtási uton behajtani. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Közli: Dr. HERZ BERTALAN.

Különfélék.

— **Börtönreform-enquête.** Szilágyi Dezső igazságügyminiszter elnöklete alatt az igazságügyminiszteriumban e napokban a börtön-reform tárgyában szakértekezlet volt, melyen résztvettek: Teleszki István, Czorda Bódog államtitkárok, Kozma Sándor kir. főügyész, László Zsigmond miniszteri tanácsos, Schedius Lajos, Székely Ferencz kir. curiai birák, Wlassics Gyula, Cserna Vincze helyettes főügyészek, Fayer László egyetemi rk. tanár. A jegyzőkönyvet Balog Jenő fogalmazó vezette. Az általános tárgyalás, melyben minden tag résztvett, befejeztetett. A részletes tárgyalás egyelőre elnapoltatott, de rövid idő mulva konkret kérdések fognak a szaktanácskozmány elé terjesztetni.

— **A mentelmi jog**, irta dr. Jellinek Arthur. Közjogi irodalmunk végtelen meddősége felett nem egy alkalommal panaszok merültek fel lapunkban; annál nagyobb örömmel vettük ennélfogva Jellinek Arthur kiváló jogtudósunk fenti czimü könyvét. A mentelmi jogról törvényeink nagyon hézagosan rendelkeznek, a gyakorlat nem volt eléggé egyöntetü, a szakirodalom pedig e fontos közjogi kérdéssel alig foglalkozott. Jellinek könyve mind e hiányokat nagyrészt pótolni fogja. A kérdést történetileg tárgyalja, visszamegy a jog kutforrására, a salvus conductusra, majd a nagy szorgalommal összegyüjtött kasuistikát közli s ebből levezeti a szabályokat s ugyszólván megalkotja a magyar mentelmi jog dogmatikáját, másrészről pedig kodifikálja azt. A könyvre legközelebb visszatérünk. — A könyv, mely 450 oldalra terjed, Kilián Frigyes bizományában jelent meg.

— **A Magyar Jogászegyletben** Dr. *Kern Tivadar* felolvasást tartott «az örökös felelőssége a hagyatéki terhekért, tekintettel a magyar öröklési jog javaslatára» czim alatt.

A felolvasás rövid áttekintést adván a külföldi törvényhozásokról, áttér 1848 előtti és mostani jogunk előadására, s azután az öröklési jog tervezetét birálja, melynek kapcsán a felolvasó saját javaslatait fejtegeti. Helyesli, hogy a javaslat az örökös felelősségét a hagyatéki érték erejéig korlátozza; de ellentétben a javaslattal kötelező leltárt kiván, mert leltár nélkül mindazon esetekben, midőn a hagyaték elégtelen a terhek kiegyenlitésére, az öröklött vagyonnak és értékének kimutatása végett per támadna, s ez a perek számát fölösleges módon végtelenül szaporitaná. Leltárt az örökös, hivatalos közegek közbenjövetele nélkül vehet fel (magánleltár); tartozik azonban azt bármelyik érdekelt fél kivánságára esküvel megerősiteni. A leltár hiányos volta esetén, az pótleltárral kiegészitendő, esetleg a hatóság által ujra felveendő. A leltározás elmulasztásának sanctiója az érdekeltek azon joga, hogy veszély kimutatása nélkül az örökölt vagyon elkülönzését, s ezzel zár alá vételét kérhetik. Mig a javaslat a hitelezők, a köteles részre jogositottak, s a hagyományosok követeléseit sorrendbe osztja, s ennek megtartására az örököst kötelezi, addig felolvasó a sorrend nek s az örököst feszélyező szabályoknak mellőzését kivánja, abból indulván ki, hogy valamint élők közti jogügyleteknél «szemesé a világ», ugy itt is az érdekek szabad versenye azok érvényesülését legjobban biztositja. Egyátalán ellenzi a hatóság közbenlépését ott, a hol kivételes körülmény (gyámság, gondnokság esete stb.) nem forog fen, s a hagyaték rendezését tisztán az érdekeltek magánügyének tekinti, melybe az állam csak akkor avatkozzék, ha valamelyik fél arra felhivja. A ki nem elégitett hitelezőnek visszkereseti jogot kiván adni az egészen, vagy részben kielégitett hagyományosok és hitelezők ellen. Végül a vagyonelkülönzésre vonatkozó intézkedéseket tárgyalja, s azokhoz nagyban és egészben hozzájárulván, egyes részletek módositását tartja szükségesnek.

— **A Magyar Jogászegylet** folyó hó 19-én (szombaton) délután 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében teljes-ülést tart. Tárgy: dr. Schwarz Gusztáv felolvasása: Az örökös és a hagyatéki terhek.

— **A temesvári lotto-perben** az ottani törvényszék minap elutasitotta a védőknek a felebbezési határidő meghosszabbitására irányuló kérelmét azon indokból, hogy ilynemü kérelem a bünügyi gyakorlat értelmében nem teljesithető. Hogy a bünügyi gyakorlat szempontjából azonban ily kérelem *méltányossági okokból* tényleg teljesittetett, az kitünik a budapesti kir. törvényszék bünügyi osztályának a P.... által folyamatba tett bünügyben 1888 junius 25-én 23861. szám alatt hozott következő végzéséből, melynek tartalmát egy fővárosi ügyvéd közölte szerkesztőségünkkel és mely következőképen hangzik: «Dr. G. L. ügyvéd urnak, mint P. M. védőjének előterjesztett kérelme folytán, részére, a felebbezési indokok beadására, a jelen végzés kézbesitésétől számitandó *14 napi halasztás ezennel engedélyeztetik.*»

— **A nagy titok.** Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: A mult napokban segédemet elküldtem a VI. ker. kapitánysághoz megtudakolni, vajon egy cselédügyben megtörtént-e már az elrendelt tanukihallgatás vagy sem. Segédemtől meghatalmazást követeltek, az előmutatta kamarai igazolványát, de ugy a fogalmazó mint a kapitány ur speciális meghatalmazást kivántak, mert addig el nem árulhatják a nagy titkot. Ha ez a titkolódzás bünügyben történik, még van ratió a dologban, de egyenesen nevetséges polgári ügyben, pláne mikor nem is a tanuvallomás tartalmáról van szó, hanem egyedül arról, megtörtént-e már a kihallgatás vagy sem.

— **A bünvádi feljelentés elutasitását tartalmazó birósági határozat közlendő-e a feljelentett féllel?** *A m. kir. Curia:* Annak előrebocsátása után, hogy a kir. törvényszéknek a bünvádi eljárásra nem alkalmasnak talált bünfeljelentés félretételét elrendelő határozata a feljelentett felet egyátalán nem érinti; a feljelentésnek netalán polgári vagy fegyelmi eljárás czéljából más birósághoz vagy hatósághoz való áttétele pedig, ez utóbbi hatóságnak intézkedéséig, mint csupán a különböző államhatóságok között fenálló viszonyból kifolyó, a felek befolyásától független belkezelési intézkedést képez; tekintve, hogy a bünfeljelentés félretételét vagy annak más birósághoz való áttételét elrendelő határozatoknak közlése a feljelentett féllel, a fenálló törvénykezési gyakorlat szerint nem kivántatik; de ezen közlésnek törvénykezés szempontjából czélja sem lehet; tekintve, hogy a közlés mellőzése, a feljelentés félretételét, tehát az eljárás mellőzését elrendelő végzésnek, a feljelentett, de eljáráson kivül helyezett fél által felebbezhetését kizárja; az iratoknak más hatósághoz való áttétele ellen pedig, addig, mig azon hatóság netalán sérelmes intézkedést tenne vagy sérelmesen határozna, az egyszerü áttétel által nem érintett felet sem felszólalás, annál kevésbé felebbezés nem illeti; tekintve, hogy ezeknél fogva a K. Gábor által tett, de az elsőfoku bíróság által a bünvádi eljárásra nem alkalmasnak talált bünfeljelentésnek félretételét, illetve annak a polgári törvényszékhez leendő áttételét elrendelő és dr. B. Miklóssal, mint feljelentett féllel hibásan közlött végzés a másodfoku bíróság érdemleges felülbirálása tárgyát nem képezhette: a kir. itélő tábla végzésének megsemmisitésével dr. B. Miklósnak helyt nem fogható felebbezése visszautasittatik. (1890 márczius 19. 8961/89.)

Nemzetközi szemle.

— **A háboruhoz való jogról** irt *Rettich* nagyobb dolgozatot. (Zur Theorie und Geschichte des Rechts zum Kriege.) E jogot következőleg irja körül egész könnyedén: «Die Ueberzeugung eines Staates, einen für sein Wohl nöthigen Zweck nur auf kriegerischem Wege erreichen zu können, ist der stetsfort gültige Rechtstitel zur Erklärung des Krieges.»

— **Belgiumban** minap egy gyilkossági bünügyben, mely nagy sensatiót keltett, a bíróság a vádlottat felmentette. Ez körülbelül tiz hónapig volt vizsgálati fogságban, mely idő alatt neje évek hosszu során át összekuporgatott takaritmányait elfogyasztotta, hogy férjét élelmezhesse és hogy családja többi tagjait fentarthassa, kik a kenyérkereső letartóztatása folytán különben éhen vesztek volna. De mivel mindez nem volt elegendő a kiadások fedezésére, vádlott neje még adósságokat is volt kénytelen csinálni. Ezen eset alkalmából a közvélemény Belgiumban erősen küzd a mellett, hogy törvény alkottassék az ártatlanul elitéltek kártalanitására vonatkozólag.

— **Japánnak** már 1881 óta van európai irányelvekre fektetett bünvádi perrendje, miután belátták, hogy a szintén életbeléptetett büntető kodexnek ez az éltető eleme. Ezekhez járulnak a bankokról, börzéről, részvény- s biztositó-társulatokról s vasutakról hozott törvények és a bányajog s közjegyzőség kodifikatiója. Továbbá a magánjogi kodex már legnagyobb részt készen van s nemsokára egészen életbe fog léptetni; valamint egy uj alkotmányszervezet is, mely a törvénykezési jogot is felkarolja. A magánjogi törvénykezés reformjáról nem feledkeztek meg. Már 1887-ben készen volt a perrend s azzal szükségképi kapcsolatban álló birósági szervezet kodifikatiója. A birósági szervezetet békebirák, törvényszékek, feltörvényszékek képezik, egy legfelsőbb birósággal a revisióra. A békebirák hatásköre nem nagy, mintegy 150 forint értékig terjed; és a tőlük való felebbezés is korlátolva van körülbelül 20 forintig. Tőlük szintén a törvényszékekre történend felebbezés. Az államügyészségnek nagy befolyás adatik a magánjogi törvénykezésben is, és pedig a békebiróságoknál is. Ügyvédi kényszert a japániak nem akarnak behozni. Az eljárás elvei a német-franczia rendszeren alapulnak. Itten is a szóbeli tárgyalás iratok váltása által fog előkészittetni, melyeknek mind tartalma, mind formája a hitelesség és biztosság érdekében szigoru szabályok alá vettetik.

Megjelent:

Telekkönyv, birtokrendezés, telekkönyvi átalakitás, betétszerkesztés. Irta Káplány Géza budapesti kir. itélő táblai biró. Első kötet (Telekkönyv). Ára 5 frt. Kapható Budapesten szerzőnél Sándor-utcza 36.

E 81 sürün nyomott ivre, 1284. oldalra terjedő nagy munkában találjuk meg nem csak a vasutakra, határőrvidéki házközösségre és kisajátitásra vonatkozó törvényeket és rendeleteket, hanem a polgári törvénykezési rendtartást és birói ügyviteli szabályokat a szükséges terjedelemben, továbbá a magyar földhitelintézetre, az osztrák-magyar bankra vonatkozókat is, sőt az egész végrehajtási törvényt, az egyes §-ok alatt csoportositva egész a legujabb időig terjedő felsőbirósági határozatokat.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 17. SZ. Budapest, 1890. április 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A másodbiróságok decentralisatiója. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — Kihirdetendő-e a vizsgálati fogságot rendelő határozat indokolása a terhelt előtt? VARGHA FERENCZ budapesti kir. alügyésztől. — A biró büntetésenyhitési joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: A magyar házassági vagyonjog. Irta dr. Jancsó György pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott kiadás. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Ellennézetek az 1868 évi LIV. törvényczikk 590. §-ának alkalmazásáról. GALAMB ISTVÁN zirczi kir. járásbirótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Dr. Friedmann Bernát védbeszéde a temesvári lotto-perben. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A másodbiróságok decentralisatiója.

Állami életünknek majd minden ágában az egészséges fejlődés egyik legveszedelmesebb ellensége vált uralkodóvá az ujabb alkotmányos æra eddigi folyama alatt. De legszomorubb alakban és legkártékonyabban az igazságügy terén éreztette hatalmát.

A nemzeti élet felpezsdülésének mélyreható forrongása, melynek a hatvanas évek vége felé tanui voltunk, megalkotta a birói szervezetnek magas konceptiókra valló külső kereteit. De e keretekbe nem költözött be az élet. A formák további kiépitése elmaradt. Az, a mi azok belső tartalmát megadhatta volna, hiányzott a törvényhozás munkájában s elsenyvedt a birói szervezetnek testületi életében. Az intézményekben fenmaradt hézagokat nem volt képes az életre nem keltett, sőt legkényesebb erkölcsi érzéseiben ismételve megháboritott magistratualis öntudat kitölteni. A hézagok mind tágabbra nyiltak, s évek óta látjuk e processusnak szükségszerü folyamatát, mely minden organismusban beáll ily körülmények között: a szervezetnek fokozatos szétesését, miután annak megbomlása az összetartó kapcsok majdnem teljes hiányában és a létezőknek is elpusztulásában bekövetkezett.

Tisztán formális élet volt az, mely a magyar birói testületben, annak egész szervezetét véve, kifejlődött. A munka, melyet végzett, ha ugyan volt kezdetben némi fellendülés, egészen gépiessé változott az idők folyamában. A forumok körében, kivált a két felsőbbikben, szervezeti alaktalanságuk és ugy a korporativ, mint a szorosan vett itélőtanácsok között minden összeköttetés hiánya folytán, az együvétartozásnak tudata és gyakorlati átérzése ki nem fejlődhetett. A három forum között pedig igazi magistratualis kapocs, és ettől feltételezett kölcsönhatás egyáltalán nem létezett.

A törvényhozásnak az a megbocsáthatlan gondatlansága, mely mit sem törődött az erkölcsi faktorokkal, hanem megelégedett a puszta birói mechanismus megalkotásával s annak időközi foltozgatásával, megtermette szomoru gyümölcseit.

Megtermette nemesak magában a judikaturában, hanem a közfelfogásban is. Szinte beleélte magát mindenki, még a szorosan vett szakkörök is, abba a nézetbe, hogy a mechanismus bajain pusztán mechanikus eszközökkel lehet és kell segiteni. A birói szervezetnek, mint magasabb állami czélok betöltésére hivatott önálló organismusnak szükségeivel és feladataival nemcsak nem törődött senki sem, hanem még az érzék is kiveszni indult az iránt, hogy a már türhetetlenekké vált bajokon pusztán ily irányu palliativ medicatio nem segit.

Közszájra keltek a felfogás alacsony niveaujának méltó korollariumaiként a divatos szólamok, melyeket mindenki hangoztatott. Az anyagi kodexek megalkotása s a magánjogi és bünvádi perjogi reform.

Észre sem vették, hogy e kivánalmaknak ily hangoztatásában ugyanaz a lelket ölő formalismus nyilatkozik, mely tönkre tette a magyar judikaturának egész legujabbkori fejlődését. Sejteni sem látszottak, hogy az anyagi és alaki jog kodifikatiója tulajdonképeni erejének és hatásának az igazságszolgáltatás terén van egy mellőzhetlen előfeltétele: erős birói szervezet, melynek önálló erkölcsi élete van; mely sokat nyerhet ugyan e kodifikatorius reformoktól, de nemcsak többet adhat nekik a maga erejéből, mint a mennyit tőlük kapott, hanem e reformoknak egész hatása és ereje szervezeti előfeltételek nélkül nem is létezhetik.

Az a közfelfogás, melyet ekként jellemeztünk, s mely mindent az anyagi és alaki jogalkotástól vár, de annál kevesebb tekintettel van magára a birói szervezetre s életképes müködésének természetszerü feltételeire, a kettő közötti összhangot, és e kettő szükséges együtthatásának hogy ugy mondjuk phyisologiai titkait pedig egyáltalában figyelmére sem méltatja: ez a legveszedelmesebb ellensége hazánk egész jogélete ujabbkori fejlődésének.

A királyi táblák decentralisatiója kérdésében elég hangosan nyilatkozott e felfogás. Mindenki szinte öntudatlanul utána mondta, a mit uton-utfélen hallott: előbb magánjogi materialis kodifikatio, vagy legalább magánjogi és bünvádi eljárás modern alapokon s azután decentralisatio. Midőn pedig szervezeti szempontból, a mely a judikatura tulajdonképeni életelemét képezi, a fenforgó viszonyok között ennek épen az ellenkezője igaz.

Abban az állapotban, melyben a magyar judikatura ma van, a szervezet kereteinek megfelelő átalakitása nélkül semmiféle igazságszolgáltatási reform nem képzelhető. Nem képzelhető azért, mert e reformokat a mai igazságügyi szervezet magába felvenni képtelen.

Pedig ha van valami, a mit a judikaturának önmagában előbb felmunkálnia s azt mint az egész szervezet vérébe ekként átment potentiát kell az alkalmazásban érvényesitenie, az anyagi és alaki kodifikált jogszabály.

A budapesti kir. tábla, épugy, mint a marosvásárhelyi, mai alakjában sem az elsőbiróságokkal, sem a legfőbb forummal szervezeti összeköttetésben nem áll. A mellőzhetlenül szükséges kölcsönhatás ebben a kötelékben épen ennélfogva nem is képzelhető. Idomtalan hypertrophia mindkét testület a birói szervezet organismusában, mely minden receptióra felülről és minden hatásra lefelé alkalmatlanná vált.

Még ha készen volna is a magánjogi törvénykönyv, vagy annak bármely része; ha meg is volna alkotva akármelyik eljárási törvény: a legnagyobb bün volna ebben a szervezetben azok életbeléptetését most megkoczkáztatni. Mert ez a szervezet ferde irányba vinné a legjobb alaki, vagy anyagi reformokat; vagy a legjobb esetben jó időre lehetetlenné tenné azok alapján az egységes és összhangzó birói müködést, a mely ha egyszer helytelen és a szervezet által

feltételezett divergáló irányokban indul meg, egy egész generatio szokta azt, a biráskodásnak traditiók és sokszor épen semmi jelentőséggel nem biró, sőt elfogadhatlan præcedensek felé hajló nisusa folytán megsinyleni.

Nem kevésbé szerencsétlen gondolat volna ezt a kisérletet ama szervezeti amputatióval egy időben megcselekedni, mely a másodbiróságok testén ma már, annyi halogatás s az ennek folytán beállott nagy szervezeti bajok után, elodázhatatlanná lett. Mert bármily alaktalan legyen ez a test, annak specifikus élete van; ha az, a physiologusok terminusa szerint csak tengélet alakjában is nyilatkozik. Ez a test a maga idegeiben összerándul a törvényhozás metsző kése alatt s mig az uj szervezetbe be tud illeszkedni, mig megtalálja izmaiban és idegeiben az összeköttetést, melyet az organismusok természeti törvényének feltétlen és öntudatlan kényszere alatt önkénytelen keres, addig az más munkára, mint a melyet a szervezeti assimilatio nagy és mélyreható processusa igényel, más természetü veszélyek nélkül egyáltalában fel nem használható.

A kik nem igy gondolkoznak, azok a birói szervezetet nem életteljes organismusnak, hanem egyszerü gépnek tekintik; de melytől azután nincsenek is jogositva ama hivatás teljesitését követelni, melyet a judikaturának, mint államalkotó és fentartó élő faktornak épen a mi viszonyaink között be kell töltenie.

Nincs tehát más észszerü és szervezeti átalakitások esetében elfogadható eljárási mód, mint megalkotni előbb a müködésre képes, az ellenőrzést és szemmel tartást állandó pontokra irányzottan lehetővé tevő organikus kereteket; ennek nyomában megteremteni az egész judikaturát átható testületi életnek biztositékait; szervezeti intézmények által létrehozni minden irányban azt az erkölcsi disciplinát, mely csak a forumok szervezeti kapcsolatának erejében kelhet életre, de melyet más uton kierőszakolni hiu és áldástalan fáradság; és ha ezek a szükségszerü előfeltételek megvannak, a mi helyes szervezeti keretek mellett nagyon rövid idő kérdése, mert az élő organismusok ily előfeltételek léte mellett a fejlődés törvényének imperativ hatása alatt állanak, mely az erkölcsi erők rohamos duzzadásában nyilatkozik: akkor, de akkor azután feltétlenül és el nem késve átadni e szervezetnek az eljárási kodexeket s oda nyujtani neki a kiépitett anyagi jogot, ez alkotások tervszerü egymásutánjában, — ez az a procedura, melyet észszerüen és meggondoltan egyedül követni lehet, ha ugyan a magistraturát mint élő organismust tartjuk szem előtt.

Ezt az eljárást akarja követni, mint a kir. táblák decentralisatiójáról szóló törvényjavaslat indokolásából látjuk, az igazságügyminiszter s a magas konceptio, mely ebben nyilatkozik, teljes méltánylást érdemel.

Nem akarok tüzetesen kitérni külföldi példák terére. De lehetetlen elhallgatnom azt a frappans analogiát, melyet e tekintetben Anglia birói szervezetének és perjogának alakulása a legutóbbi időben feltüntet.

A londoni főtörvényszékek mai szerkezetének alapját az angol törvényhozás 1873-ban vetette meg. Ezt megelőzőleg több mint tizenöt évvel lépett életbe a Common Law Procedure Act-ek közül a legutolsó s az 1873-ig lefolyt e hosszu idő alatt az angol közvélemény egyaránt sürgette a mélyreható szervezeti és perjogi reformokat A processualis jog terén Anglia meg akart szabadulni a merev kategoriáktól, melyek akkor elég kellemetlenül éreztették még hatásukat; bár alig volt rég idő óta állam, mely a judikatura terén ennek daczára is az anyagi igazságot annyira realisálni lett volna képes, mint a szigetország. De nem jutott eszükbe ott a perjogi reformot a szervezeti nagy reformmal, mely a főtörvényszékek egészen uj alakját léptette életbe, egybekapcsoltan honositani meg. Épugy, mint Francziaország 1883-ban szervezeti intézkedések által oldotta meg jó részét azoknak a feladatoknak, melyeket másutt perjogi alkotások nélkül képzelhetőknek sem tartottak volna; az angol törvényhozás az 1873—75-iki törvények által a birói szervezet kereteinek messze menő és a processualis reformot megelőző módositása által tudta orvosolni a jelentkezett bajoknak jó tömegét s biztositotta az addiginál is nagyobb mérvben azt, hogy, mint egy erre vonatkozólag csak a napokban megjelent áttekintésben olvasom: «there could not fail to be many testimonies as to the good work done by the legislation of 1873; no one can be blind to the fact that justice is now administered with an eye tu substance and a disregard of forms, as it never was before in England, or perhaps in any other country». Majdnem tizenhét évi birói müködés appreciatióját tartalmazzák e sorok s ezt a méltányló elismerést első sorban nem a szervezeti átalakitás után különben is jóval később életbeléptetett perjogi reform, mint az 1873-ban megkezdett s a következő években keresztülvitt uj birói szervezet kitünő müködése s a kettőnek ez által lehetővé lett összehatása érdemelte ki, mert az előbb megalkotott uj birói szervezet nélkül az 1883-iki Ruleok hatása egyenlő lett volna a semmivel.

Nálunk természetesen a szervezeti reform és a perjogi reform egymásutánjának sokkal gyorsabban kell következnie. De nem tehettem, hogy a most idézett példában ne utaljak arra a jelentőségre, melyet a birói szervezet helyes megalkotása magának méltán követel.

Hiszen széltében tapasztaljuk, hogy még kiválóbb jogászok is a perjogi követelmények hangoztatásában egészen megfeledkeznek arról, hogy ehhez előbb szervezett organismus kell, mely azt értékesiteni képes legyen; sőt valóban meglepetve láthatjuk, hogy még a mi jogászi közfelfogásunkban is *tisztán perjogi technikus vonatkozásában* hangoztatják a táblák decentralisatiójával kapcsolatban a szóbeliség és közvetlenség elvét, melynek pedig első sorban nem is perjogi, hanem sokkal nagyobb mértékben eminenter szervezeti értéke és hatása van azok előtt, kik a kérdésnek ebbe az oldalába is belelátni képesek.

Annyira beleéltük magunkat a jelszavakba és az orvoslás formalis nisusába, hogy szinte aggódva nyul az ember annak a lepelnek egyik sarkához, hogy azt fellebbentse, melylyel kizárólag a perjog keretébe belekényszeritett ezen elvnek tulajdonképeni horderejét a nagy buzgalom hevében teljesen eltakarták.

Vajon csakugyan nem áll egyébből a szóbeliség és közvetlenség elve, mint abból, hogy a való tényállás felismerése a perben s ennek alapján a megfelelő itélethozatal a biróra nézve lehetővé tétessék?

Ez egyike a legjellemzőbb tévedéseknek, melyeket széltében, a sajtó és a szaktanácskozások terén napról napra hallunk és olvasunk s melyek érthetővé teszik nagy részben azt a fogalomzavart, melyet a decentralisatio kérdésének tárgyalásánál folyton tapasztalunk.

A legnagyobb baj kerüli el a legtöbbeknek figyelmét, kik e kérdésről szólanak. Azt a szerencsétlen állapotot, hogy e nemzet társadalma idegenül áll szemben a judikaturával, melynek müködése nem hangzik vissza lelkiismeretében, csak elvétve halljuk s ekkor sem a maga tulajdonképeni vonatkozásában panaszolni. Pedig itt fekszik a szóbeliség és közvetlenség sokak által tisztán perjogi jellegüvé devalvált elvének tulajdonképeni jelentősége, mely csak a táblák decentralisatiója s az uj szervezetbe már beleilleszkedett bíróságok életébe bevitt anyagi és alaki reformok utján érvényesülhet egész nagyságában. Látjuk, hogy a judikatura a birákkal együtt kényszerülten visszavonult a nemzeti élet közvetlen hatása köréből s a magyar társadalom is ép annyira távolittatott el az itélő biróságnak közvetlen közeléből. A judikatura kezdte nem érteni ezt a társadalmat, melyből biráival együtt kidobatott; a társadalom pedig még kevésbé értette

meg ezt a judikaturát, melylyel nem is érintkezhetett. És mi volt a következés? A jogi subsumptióknak professionális különösségei, melyekkel az élettől és a felektől elzárt birák a zöld asztalnál zárt falak között egymást iparkodtak egész ambitióval felülmulni; ezek nyomában pedig a jogérzet teljes eltompulása és megzavarása kün az életben s a perek egyre szaporodó árja, mint természetes következmény.

A tisztán perjogi szerepnél sokkal nagyobb az az átalakitó hatás, melyet a társadalommal a forumok egész során keresztül szemtől-szembe állitott biráskodásra és a bíróságra mint szerves organismusra a szóbeliség és közvetlenség helyes alkalmazása ebben az irányban gyakorolni hivatva van.

De hogy ezt a specialis hatást, melyre a magyar judikatura érdekében mindenekelőtt és mindenekfelett szükség van, tényleg gyakorolhassa is, ahhoz jól szervezett, testületi öntudatra ébresztett, organikus életében nyugalomra jutott s az ezen állapotában beléje öntött perjogi és anyagi reformokat átérezni képes bíróságra van szükség, melyet pedig ama kezdő lépés nélkül, melyet az igazságügyminiszter most akar megtenni, s azon fokozatos és tervszerü egymásután mellőzésével, melyet tőle kijelöltetni hallottunk, megteremteni nem lehet.

A ki tisztán egyoldalu *perjogi* tekinteteket tart szeme előtt, az követelheti a decentralisatióval együttesen a perjogi reformot is; de a ki a kérdések egész *szervezeti* jelentőségét képes átérteni, az ebben a felfogásban nem osztozhatik.

Sajnálom, hogy a kir. táblák decentralisatiójával kapcsolatban felmerülő egyéb szempontokra e különben is tulhosszura nyult czikknek keretében többé nem reflektálhatok. Nem épen a székhelyeket értem, melyek megválasztásában nemcsak nálunk, de a világon mindenütt a viszonyok természete szerint nem kizárólag igazságszolgáltatási tekintetek dominálnak. Vannak egyéb organisatorius tekintetek, melyekre azonban a decentralisatio kérdésével összefüggésben kiterjeszkednem talán még alkalmam lesz.

Az én szemeimben az egészséges szervezeti átalakitás legelső lépését tartalmazza a törvényjavaslat. Ha megalkottatnak annak korollariumai, melyek az ily szervezéstől elválhatlanok, a reformált magyar birói szervezet e nemzet állami és társadalmi sulyának egyik leghatalmasabb tényezője lesz.

GÜNTHER ANTAL.

Kihirdetendő-e a vizsgálati fogságot rendelő határozat indokolása a terhelt előtt?

Farkas Lajos komáromi törvényszéki biró ur a *Jogt. Közl.* f. é. április 11 én megjelent számában néhány praktikus kérdéssel foglalkozik a bünvádi eljárás köréből, s azon következtetésre jut, hogy ideje volna már a büntető eljárást végre valahára kodifikálni. Ezen konklusiója kétségtelenül helyes; hiszen már hosszu-hosszu évek sora óta óhaja az nemcsak a juristának, de még a laikus közönségnek is.

Nem is ez az oka annak, hogy nehány megjegyzést teszek czikkiró ur fejtegetéseire; hanem az, hogy czikkében a többek közt egy oly részletet találok, mely a perjogi elvekkel ellenkezik.

Ez ama kijelentés, hogy a vizsgálóbiró a vizsgálati fogságot rendelő határozat indokait ne hirdesse ki a vizsgálati fogságba helyezett terhelt s védője előtt; mert a kihirdetéssel a bünvádi eljárás sikere tétetik ki a legnagyobb veszélynek.

Ezen nézetét főkép azzal indokolja, hogy a Sárgakönyv az ilyen határozatot *szóval* kihirdetendőnek mondja; miből azon következtetést vonja le, hogy csak a rendelkező rész közlendő a terhelttel.

Nem akarom a Sárgakönyv rendelkezéseit interpretálni; mert hiszen az nem törvény; sőt nem is oly jogszabályok foglalata, melyre törvényesen hivatkozni lehetne. S ez az oka annak, hogy a Curia már számtalanszor korrigálta ezen hivatkozást, s oda helyesbitette az alsóbb forumok indokolását, hogy a «joggyakorlat» alapján történt a konkrét birói intézkedés.

De ha belemegyünk a *nem kötelező* jogszabálynak, t. i. a Sárgakönyv rendelkezéseinek magyarázatába, ismét csak azon eredményre jutunk, hogy Farkas Lajos ur a szóval való kihirdetést tévesen értelmezi. Ez egy hajszállal sem jelent többet, mint azt, hogy a *kihirdetés* nem *irásbeli közlés* utján, — mint pl. a vádhatározat, megszüntető végzés stb. — történik; hanem *szóbelileg, de egész terjedelemben.* Ép ugy mint az itélet vagy bármily appellabilis határozat, mely irásban nem kézbesittetik. S ennek oka nyilvánvaló.

A szakbiró — nem ugy mint a jury — minden határozatát indokolni tartozik; ezen indokolás képezi a birói határozatoknak ama *lényeges* részét, mely garantiát nyujt arra nézve, hogy a biró a törvényt alkalmazza (1869. évi IV. tcz.); s nem önkényt gyakorol és nem zsarnokoskodik. Ez az indokolás értelme a bíróra vonatkozólag. A perfeleket illetőleg pedig arra szolgál, hogy meggyőzze azokat eljárásának *törvényes*, tehát *igazságos* voltáról. Ha az indokolást elhallgatjuk, néha alá rejtettük a világosságot; lehetetlenné tettük annak felismerését, hogy a biró törvényesen járt-e el vagy nem; továbbá kizártuk annak lehetőségét is, hogy a fél, kinek ügyét elbiráltuk, meggyőződést szerezhessen a határozat helyes vagy helytelen voltáról. Mert tulajdonképen appellábilis határozatoknál a felebbezés elmaradása perjogilag annyit jelent, hogy a határozat *nemcsak törvényes és igazságos in abstracto, minden állampolgárral szemben, hanem egyszersmind in concreto meg is győződtek arról az érdekelt felek.*

Szó nem fér tehát hozzá, hogy a vizsgálati fogságot rendelő határozat egész terjedelmében hirdetendő ki mindazok előtt, a kikre az vonatkozik.

A mi már most a szóval való publikálás létokát illeti, az is nagyon könnyen megmagyarázható.

A főtárgyaláson *szóval* hirdetik ki az itéletet, mert a bíróságnak *nincs ideje* azt irásba foglalni. A vizsgálati fogságot rendelő határozatot pedig azért nem közlik *irásban*, s azért hirdetik *szóval*, mert nincs idő arra, hogy az irásbeli közlés az irodai kezelés rettentő lassu retortáján keresztül foganatosittassék.

Kitünik ezekből, hogy a határozat egész terjedelemben kihirdetendő; s kitünik az is, hogy ez miért van igy s miért nincs és nem is lehet ugy, a mint azt Farkas ur kontemplálni hajlandó lenne.

Kétségtelen tehát, hogy ha akadt Magyarországon olyan vizsgálóbiró, a ki akként járt el, a mint azt czikkiró ur állitja, akkor az nagyon helytelenül járt el. S ha ezt a helytelen intézkedést a törvényszék megsemmisitette, az a törvényszék kötelességszerüen is járt el.

De lássuk az érvelés másik részét, melylyel Farkas ur megkisérli elfogadhatóvá tenni álláspontját.

Érvelése abban összpontosul, hogy az indokolás azért nem hirdethető ki, mert az a vizsgálatnak már addig elért eredményét rekapitulálja, s igy ha ezt megtudja a *védő* és a *vizsgálati fogságban lévő vádlott*, a vizsgálat eredménye könynyen meghiusitható lenne.

Ha ezen tulzott félelem a védőkre vonatkozik, akkor azt hazánk tiszteletre méltó ügyvédi karának érdekében vissza kell utasitani minden elfogulatlanul gondolkodónak. Senki nincs jogositva arra, hogy a társadalomnak ezen osztályáról ekként nyilatkozzék.

Ha a supponált visszaélés előfordulhat ott, ennek oka az, hogy ott is, mint mindenütt, emberek, gyarlósággal saturált lények vannak. De a szórványos esetet általánositani, s ekként abból egy lényegileg helytelen perjogi szabályt konstruálni, kissé tul merész eljárás.

Ha pedig attól félünk, hogy a terhelttől indul ki a

*

kollusió oka, akkor azt demonstráljuk, hogy a terheltet *nem tudjuk* a külvilágtól kellőleg elzárni. Ezt pedig saját gyengeségünk kijelentése nélkül nem tehetjük.

Következik ebből az, hogy czikkiró feltevése még akkor sem állana meg, ha a vizsgálati fogságot rendelő határozat akként lenne indokolandó, mint azt czikkiró ur konstruálja.

Szerinte a vizsgálati fogság elrendelésének indokolása rövid kivonatát képezné a vizsgálat anyagának. Ez nem áll. Azon körülmény, hogy a büntett elkövetése plausibilissé van-e téve vagy nincs: a *vizsgálati fogsággal* semmi összefüggésbe sem hozható.

Ez a *vizsgálatot rendelő* határozat megokolásának keretébe tartozik. Itt kell a vizsgálóbirónak felsorolni azon tényeket, melyek valószinüvé teszik, hogy a vizsgálat tárgyát képező cselekményt a terhelt követte el.

Azonban nem kell aggódni attól, hogy ezen tények publikálása alkalmat ad a vizsgálat meghiusitására. Azok a mozzanatok, melyekre a vizsgálóbiró itt hivatkozik, már a nyomozat, esetleg a bíróság által teljesitett aktusok utján tisztázva vannak, tehát *nem a jövő*, hanem a *mult keretébe* tartoznak. A vizsgálóbiró nem azt mondja, hogy elrendelem a vizsgálatot, mert X. Y. tanut majd ki fogom hallgatni, s valószinü, hogy az terhelőleg fog vallani, hanem azt mondja, hogy elrendelem a vizsgálatot, mert N. N. tényből plausibilis az, hogy X. büntettet a terhelt követte el. *A már fixirozott bizonyiték vagy gyanujel pedig meg nem semmisithető.*

De áttérve a vizsgálati fogságot rendelő határozat indokolására, kétségtelen, hogy ott *az bizonyitandó*, hogy a vizsgálati fogságnak azon alapja, melyre a határozat bazirozva van: fenforog. Ha személyi megbizhatlanság esete forog fen, ezt; ha kollusio, akkor ezt kell valószinüvé tenni. Jól mondja *Székács Ferencz* ide vonatkozólag jeles kézikönyvében: «*Ne téveszsze a vizsgálóbiró szem elől, hogy e két ok, t. i. a vizsgálat meghiusitásának s a szökésnek veszélye csak jogczim a vizsgálati fogság elrendelésére, mely külön indokolandó. Nem elég kimondanunk, hogy meghiusitástól vagy szökéstől félünk, de azt is ki kell fejtenünk, hogy mi okból keletkezett ezen félelem.*» (Id. m. 31. lap.)

Ha tehát a vizsgálóbiró *e helyett* összefoglalja a vizsgálat anyagát, s ugy szólván *érdemleges határozat* indokolását készíti elő, præokkupál ennek, s igy helytelenül jár el.

Elismerem, hogy nincs nehezebb dolog, mint a kollusio veszélyét valószinüvé tenni. De ha lemondunk ennek valószinüsitéséről, mint szükséges garantiáról, akkor a vizsgálóbiró önkényének nyitunk tág kaput.

Igaza van *Glasernek*, midőn ezen titulusról ekkép nyilatkozik:

«Der viel bedenklichere, viel leichter zu missbrauchende und daher in den legislativen Berathungen mit grossem Misstrauen behandelte Haftgrund der Collusionsgefahr ist in Folge dieser Umstände, einigermassen willkürlich, auf die Fälle beschränkt worden, wo Thatsachen vorliegen, aus denen zu schliessen ist, dass der Beschuldigte Spuren der That vernichten oder dass er Zeugen oder Mitschuldige zu falschen Aussagen oder erstere zur Nichterfüllung ihrer Zeugnisspflicht verleiten werde.»

Tény az, hogy a terheltnek ezen czélzatára a priori nehéz következtetést vonni, a posteriori pedig már præventiv intézkedés lehetetlenné van téve. Ezeken a bajokon azonban nem ugy kell segiteni, hogy a vizsgálati fogságot rendelő határozat indokait eltitkoljuk, *hanem gyors intézkedéssel*; legnagyobb veszély fenyegeti az objektiv bizonyitékokat, ezek lehetőleg lefoglalandók már a nyomozat folyamán. A mi pedig a tanukkal való összejátszást illeti, ez a legritkább esetben fordul elő; s ha előfordul, kellő biztositékot nyujt ellene a Btk.-nek XII. fejezete, mely a hamis tanuzást szigoruan bünteti, továbbá azon körülmény, hogy a legtöbb esetben föllép a perben a magánjogaiban sértett fél, ki a legéberebben s a tényállás *legalaposab ismeretével őrködik a felett, hogy hamis bizonyitékok az eljárás keretébe be ne csempésztessenek.*

Nincs hát komoly veszély, mely azon perjogi tétel követését sürgetné, hogy a határozatnak csak érdemleges része hirdetendő ki; a veszély inkább a vizsgálatok elposványodásában keresendő.

Ne az ilyen elvek követésében, hanem inkább abban találja ambitióját minden vizsgálóbiró, hogy tőle telhetőleg lehetővé tegye azon principium megvalósitását, hogy: *a büntettet nyomban kövesse a büntetés.*

VARGHA FERENCZ,
budapesti kir. alügyész.

A biró büntetésenyhitési joga.[1]

Tekintsük még az enyhitési jogot az *általános beszámithatóság* szempontjából is.

A törvény 76. §-a szerint csak az mentesül a beszámitás alól, ki a tettet öntudatlan állapotban vagy oly zavart elmetehetség mellett követte el, hogy szabad akaratelhatározással nem birt. A kinek lélekállapota ezen határokon kivül esik, annak tette teljesen beszámittatik. Törvényünkből hiányzik az uj olasz büntető törvénynek azon intézkedése, mely szerint, ha a tettes lélekállapota olyan volt, hogy a beszámithatóságot nagyban csökkentette, a nélkül, hogy azt kizárta volna, a cselekvény egy külön minősités alá esik.[2] De, hogy ily lélekállapotok létezését a mi törvényünk is elismeri, az világos, csakhogy ezek nálunk nem minősitő, hanem enyhitő körülményekként jönnek számitásba. Ha most már a kérdést ugy teszszük fel, hogy ezen enyhitő körülménynek, az összes többiektől eltekintve, mily mérvü enyhitési jog feleljen meg, a mi törvényünk szempontjából csakis az enyhitési jog korlátlanságára juthatunk. A *priori* is azon következtetésre juthatnánk, hogy a lélekállapotok végtelenül változatosak, egymásba átmenők, és hogy ugyanazon büncselekvény ezernyi egymástól alig valamivel különböző lélekállapotnak lehet következménye.

Ezen *a priori* következtetést megerősiti a törvény egyes intézkedéseinek vizsgálata. A törvény szerkesztési módja a gonosz szándék felemlitését a büncselekvényeknél elvileg kizárja, sőt gyakran még valamely jogtalan czélzat fenforgását sem követeli a cselekvény minősitéséhez. (Lásd pl. a közokirathamisitás eseteit, melyeknek büntetése pedig a legsulyosabbak közül való.) Ennélfogva könnyen elképzelhetők olyan esetek, melyekben az ily cselekvények minden gonosz szándék és minden jogtalan czélzat nélkül, vagy csak ezek minimumának fenforgása mellett követtetnek el. Ebből pedig ismét az következik, a mire már utaltunk, hogy t. i. számos elkövetett cselekvény a törvény által meghatározott alkatelemekkel birni fog, a nélkül, hogy a gonoszság a törvény által feltett mérvben, vagy esetleg egyátalán fenforogna, azaz, hogy *elkövethetők a törvény büncselekvényei oly lélekállapotban, mely a büntetendő gonoszságnak semmiféle jelével nem bir, és igy a büntetőjogi beszámithatlanság határán áll.*

Ilyen eseteknek csak két nagyobb csoportját akarjuk felemliteni. Egyik az, ha valamely büncselekvény indokát az *önhatalmu elégtételvevés* képezi, azaz, ha a cselekvény önbiráskodást képez. Világos, hogy az önbiráskodás fenforgása a legsulyosabb büncselekvények büntetendő elemeit is korlátlanul enyhitheti. Megtörténhetik, hogy a cselekvény egészen jogos czélra irányult és csak jogos czélt ért el. Megtörtént például, hogy valaki jogos követeléséhez erőszakos eltulajdonitás utján jutott a nélkül, hogy valakinek valami kárt okozott volna (l. a Dtr. XXII. köt. u. f. 94. sz. alatt

[1] Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 8., 11., 13., 14. és 15. számban.
[2] Nuovo Codice Penale, art. 47. «Quando lo stato di mente era tale da scemare grandamente la imputabilità, senza escluderla.»

közölt esetet). Megtörtént továbbá, hogy valaki a saját birtoka megmentése végett egy szabálytalanul épitett gátat átmetszett, és igy vizáradást okozott. E cselekvények a rablás, illetve a vizáradás okozás büntetteit képezik, de azt hiszszük, nem kell érvelnünk a mellett, hogy ily cselekvényekre félévi börtönt kiszabni nem igazságos.[1] Az uj olasz büntető-törvény az önbiráskodást mint minősitő körülményt veszi tekintetbe, és az önbiráskodásból külön, elég enyhe büntetésü büncselekvényt alakit. (Nuovo Cod. Pen. 235. §.) A mi törvényünk szempontjából az önbiráskodás csak enyhitő körülmény, a miből az következik, hogy ezen enyhitő körülmény fenforgása esetén az enyhitési jog korlátlan legyen.

Az esetek másik csoportja, melyre utalni akarunk, az, hogy a büncselekvények egy része *jogos felindulásban* követtetik el, sőt gyakran annak jogtalan eljárásban találja indokát, a ki a cselekvény által sértve van. E körülményeket a törvény minősitőkként elismeri a legsulyosabb büncselekvények, a szándékos emberölés és sulyos testi sértés eseteiben. (281. és 307. §.). Világos azonban, hogy nemcsak ezen, hanem számtalan egyéb büncselekvény is elkövethető ilyen vagy egyéb faju jogos felindulásban, és világos az is, hogy ilyeneknél a jogos felindulás törvényünk értelmében az enyhitő körülmények közt veendő számba. Ha tehát a törvény a szándékos emberölésnél az ilyen jogos felindulást oly körülménynyé tette, melynek folytán a büntetés korlátlanul enyhithetővé vált, akkor más büncselekvényeknél, hol a biró ezt csak az enyhitő körülmények közt veheti számitásba, az enyhitési jogot kellett volna korlátlanná tennie. (Az uj olasz büntető-törvény 51. §-a szerint a jogos felindulás általános minősitő körülményt képez, melynek fenforgása esetén a büntetés lényegesen enyhül.)

Nem akartuk ezen felsorolásokkal azon esetek számát kimeriteni, melyekben a korlátlan enyhitési jog szükséges. Casuisticával ezen eseteket kimeriteni nem lehet. A felsoroltak csak példákként akartak szolgálni az értekezés elején tett a priori következtetés igazolására. És azt hisszük, hogy e példák igazoltak is azt, hogy a büntető-törvény bármely intézkedéséből indulunk ki, a korlátlan enyhitési jog szükségességéhez fogunk eljutni. Ezen bizonyitás pedig annál fontosabb, mert az elvek, melyeket alkalmaztunk, nem esnek a törvényhozó által követett elveken kivül, és a czélok, melyek elérése végett az enyhitési jog korlátlanságát óhajtjuk, ugyanazok, melyeket a törvényhozó tényleg követ. Bizonyitásunk eredménye tehát nem az, hogy a korlátlan enyhitési jog egy a törvényhozó czéljaitól idegen iskola szempontjából helyes, hanem az, hogy törvényünk az enyhitési jog korlátlansága nélkül a saját czéljai szempontjából is hiányos és visszás.

A törvényjavaslat indokolása a birónak adott enyhitési jogot, ott is, a hol azt korlátlanul megadta, nem azon alapon következtette, mint mi. A javaslat minden büncselekvényben ugy, a hogy a törvényben körülirva van, valamely objektiv bünösségi fokot lát megtestesülve, melyet esetleg individualis viszonyok többé-kevésbé megbocsáthatóvá tesznek. Ezen felfogás a normalis büntetések rendszerét látszik főfontosságunak tekinteni egy büntető-törvény rendszerében, melyhez az enyhitő körülmények büntetési rendszere csak mint mellékes intézmény, mint rendkivüli eseteknek adott koncessio járul. A javaslat ugyan nem fejezi ki világosan ezen alapgondolatot, de csak ebből tudjuk kimagyarázni azt, hogy a törvény az enyhitési jogot általában majdnem korlátlanul megadja, de a legsulyosabb büncselekvények tekintetében mégis korlátolja. Ugyanezen formalistikus felfogásra mutat az, hogy a javaslat, mikor az enyhitési jogot avval indokolta, hogy a törvény az individualis viszonyokat tekintetbe venni nem képes, ezen elvnek egészben való érvényesülése ellen csak azt hozza fel, hogy «óvakodni kell az extremumoktól és a birói önkénytől». A mi felfogásunk evvel szemben az enyhitési jogot nem egy mellékes, hanem a törvény többi intézményeivel egyenrangu intézménynek tekinti. Az enyhitési jog a mi felfogásunk szerint teljességében keresztülviendő, a nélkül, hogy «itt extremumoktól óvakodni» kellene, mint valamely radikális politikai elv alkalmazásánál.

Annak, a ki a korlátlan enyhitési jog szükségességét el nem fogadja, két álláspont közül kell választania. Vagy azt kell mondania, hogy igazságos, hogy egy forintnyi kárkülönbség, egy napi korkülönbség vagy a fent emlitett egyéb mellékes körülményekben való különbség *ceteris paribus* félévi büntetéskülönbséget okozzon. Vagy, ha ezt nem, akkor azt kell állitania, hogy a büntető-törvény azon intézkedései, melyekből az ilyen büntetéskimérések következnek, hibásan vannak szerkesztve. Ezen második feltevést mi részünkről nem fogadhatjuk el. Büntető-törvényünk szerkesztés tekintetében első rangu törvényhozási mü, melyet nem kell ok nélkül szerkesztési hibákkal gyanusitanunk. De különben is az intézkedéseknek oly következetesen keresztülvitt tömege, mint a milyeneket a fentiekben elemeztünk, a dolog természetéből folyólag szerkesztési hiba következményének nem tekinthető, hanem, ha valahol hiba van, az a rendszer alapgondolatában keresendő.

E hibát mi az enyhitési jog korlátolásában véltük megtalálni, és nézetünk szerint a törvény egyéb intézkedéseinek összege és a törvény egész konceptiója a korlátlan enyhitési jog szükségességét vonja maga után ugy, hogy annak kihagyása a törvényből szükségkép olyan visszásságokkal jár, mint a milyenekre a fentiekben rámutattunk.

Annak számára tehát, ki az enyhitési jog korlátlanságát el nem fogadja, nem marad egyéb az első feltevés elfogadásánál, t. i. annál, hogy a fentiekben elemzett büntetéskiméréseket és azok közti arányokat igazságosaknak tartsa. Ezen felfogás ellenében pedig feleslegesnek tartjuk az érvelést.

Oly kérdések eldöntésénél, a milyennel jelen értekezés foglalkozik, kiinduló pontul kell azt vennünk, hogy a büntetések igazságossága tekintetében, legalább nagyjában, véleményeltérés nincs, és ennélfogva el kell készülve lennünk arra, hogy azt, a ki egy forintnyi kárkülönbség fenforgása esetén félévvel nagyobb büntetés kiszabását *ceteris paribus* igazságosnak tartja, vagy azt, ki az éhség miatt a lopásra vetemedő almatolvajt *csak* azért, mert egy keritésen átmászott, félévi börtönnel akarja büntetni, érvelésünkkel meggyőzni nem fogjuk.

Dr. REICHARD ZSIGMOND.

[1] E két eset elsőjében a bíróság rablást konstatált és marasztaló itéletet hozott. A második esetben felmentés mondatott ki.

Jogirodalom.

A magyar házassági vagyonjog. Irta *dr. Jancsó György* pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott és bővitett kiadás. Budapest 1890. Kiadja Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedése. (286 lap.)

Ritka sikert ért el Jancsó Györgynek munkája a magyar házassági vagyonjogról. Hogy egy jogtudományi monografia, melyet nem egyetemi tanár irt, alig két év alatt második kiadást ért, arra alig van példa a magyar jogirodalomban. Kedvezőbb kritikát nem várhat a szerző, mint a mi abban nyilvánul, hogy a szakközönség ily rövid alatt az első kiadást elfogyasztotta.

Jancsó munkájának szerintünk legnagyobb érdeme az, hogy ő egy jogi materiában, melyben nagy fogalomzavar uralkodik, jól *distingvál*. A distinctióban oly erős, hogy kimutatja, miszerint ott, a hol csak zavart és rendszertelenséget láttunk, befejezett és tökéletes rendszer van, és megállapitja a házassági jogban az u. n. magyar (vegyes) rendszert.

Törvényhozási szempontból, és erre szerző az előszóban sulyt fektet, szerző ezen álláspontja, hogy ne mondjuk «felfedezése», felette figyelemreméltó, mert ha élő jogunkban a házassági vagyonjognak oly tökéletes rendszere létezik, a mely szerző fejtegetései szerint az európai rendszerek között a legtökéletesebb, akkor vétek volna házassági vagyonjogunkat idegen minta szerint kodifikálni és az lenne főkötelességünk a meglévő jogot tételes törvénybe foglalni.

Szerző a különböző házasssági vagyonjogi rendszereket az általános részben ismerteti, kimutatja a római dotalis és a germán vagyonközösségi rendszer egyoldaluságait és hátrányait és a franczia ingóközösségi rendszer veszélyeit és végre meggyőz bennünket arról, hogy a magyar vegyes rendszer mindezen rendszerek előnyeit szerencsésen egyesiti és a hátrányokat kikerüli, hogy a magyar rendszerben van megvédve legjobban a házasfelek *egyenjoguságа*, és e mellett az *életközösség* által szült igények is kellő méltatásban részesülnek a közszerzemény intézményében, végre ez a rendszer nem engedi a hitel és forgalom igényeinek tulterjesztését a házassági jogviszony szülte egyéb jogos igények sérelmére és ez a rendszer biztositja leginkább a családot a pazarló családapa rendelkezéseivel szemben.

Sajnálattal kijelentjük, hogy a mi azt a magyar rendszert, a mint azt dr. Jancsó György mintegy eszmény gyanánt felállitja, sem a gyakorlatban megvalósitva nem látjuk, sem annak czélszerüségéről és keresztülvihetőségéről nem vagyunk meggyőződve. A rendszer egyik alapfeltétele a vagyon elkülönitése még csak megvan, de hogy állunk a *szerzeményi közösséggel?* Miután a nemeseknél és honoratioroknál, tehát a népességnek társadalmi és vagyoni szempontból leginkább számbaveendő részénél a közszerzeményi intézmény nincs meg, nem is mondhatjuk, hogy ez a rendszer a gyakorlatban egészben megvalósitva van, ha pedig de lege ferenda beszélünk, nem tartanók sem igazságosnak, sem czélszerünek a közszerzeményi intézményt azokra a néposztályokra is kiterjeszteni, a hol a férj szellemi munkája által szerez.

A II. részben szerző az egyes vagyonjogi intézményeket tárgyalja, névszerint a külön vagyont, hozományt, közszerzeményt és hitbért és végre második részlet gyanánt a szerződési házassági vagyonjogot. Ezen beosztás ellen az a kifogásunk van, hogy a *nőtartási kötelezettséget* a különös részben mint önálló intézményt nem tárgyalja, holott ez a házassági vagyonjognak egy nevezetes önálló része, mely a vagyonjogi intézmények fent elősorolt kategoriáinak egyikébe sem tartozik. A nőtartással rokon *özvegyi jog* és a nő *nyugdijigénye* sem talál Jancsó munkájában helyet, holott ezen kérdések kétségtelenül a házassági vagyonjogba tartoznak.

A nőtartási kötelezettségről ugyan megemlékezik Jancsó az általános részben, ott, hol a rendszert ismertetvén, a házastársak vagyoni jogviszonyáról egymás irányában szól. Ugyde itt a kérdést csak felületesen érinti és nem öleli fel annak minden részleteit, a mint ez az e téren igen gazdag judikatura révén lehetséges. (V. ö. Sztehlo, a házassági elválás joga II. kiadás 114. l.) Szerző különben e helyütt (52. l. 5. jegyz.) velem polemizál, azt vitatván, hogy a házassági kapocs végleges felbontása esetén csak akkor jár tartásdij, ha a nő *munkaképtelenné* vált. Ez a tétel sem a gyakorlattal, sem az igazságossággal meg nem egyezik. Hogy a gyakorlat a végleges tartásdijt nemcsak a nő munkaképtelensége esetében, hanem rendszerint megitéli a nőnek, ha az elválásra kizárólag a férj vétkes magaviselete szolgáltatott okot, arra idéztem több felsőbb bióság határozatot könyvemben. De nem is lenne igazságos a női tartás megitélését a munkaképtelenség tág értelmü fogalmához kötni. Ha azt értjük a munkaképtelenség alatt, hogy a nő kezeit és lábait ne használhassa, akkor a főrangu nő részére sem lesz megitélhető tartás, hacsak ép kezeit és lábait napszámosmunkára használhatja. Már most kérdem, ha X. grófnak tetszik ártatlan nejét elkergetni és magát engesztelhetlen gyülölség alapján egy harmadik nővel szerencsésebb házasságra felszabadittatni, a grófné ne kapjon tartásdijat, mert ép kezei vannak, melyekkel mosogathat, vagy mert zongorából vagy franczia nyelvből leczkéket adhat.

És igy nem munkaképtelen? Nálunk, hol az elválás oly igen könnyü, hogy az ugyszólván csak a felek tetszésére van bizva, és a hol a házasság *egyoldalu* felbontása is járja, kétszeresen meg kell gondolni ily tételek felállitását. Azután meg, ha a azt tanitjuk, hogy a házasság megszüntével elesik a nőtartási kötelezettség jogalapja, akkor mindazon esetekben, midőn a házasság egyoldalulag csak a férjre nézve bontatik fel, következetesen a nő részére mindig meg kellene itélni a végleges tartásdijt, mert hiszen ő reá nézve a férj birósságának itélete nem lévén kötelező, reá vonatkozólag a házasság sem szünik meg. Nyilvánvaló, hogy a nőtartási kötelezettség jogalapját nem a házasság fenállásában, hanem annak *megkötésében* kell keresnünk. A házasságkötés kétségtelenül szerződés is. A ki ezen szerződést ok nélkül megszegi vagy épen felbontja, az viselni tartozik ezen szerződésszegés vagyonjogi következményeit is. Sokkal kevesebb lenne hazánkban a könnyelmü és lelkiismeretben elválás, ha a birósságok a női tartásdij megitélésénél ezen szempontból indulnának ki. Nincs is indokolva, hogy akkor, midőn egy közönséges szerződés felbontásánál az «omne quod interest» megitéltetik, a kényelmes existentiájától jogellenesen megfosztott nő fukar nyugdijjal kénytelen beérni, sőt néha, ugy a mint Jancsó tanitja, még ezt sem kapja meg, mert ép kezei és lábai vannak.

Áttérve a munka különös részére, mindenekelőtt el kell ismernünk, hogy a *női külön vagyonnak* a hozománytól való éles megkülönböztetése szerző főérdeme és hogy szerző fejtegetései azon fogalomzavar elháritására, mely nálunk e téren nem csak a gyakorlatban, hanem az elméletben is uralkodott, nagy mértékben alkalmasak. A külön vagyon fogalmának szövegezésében azonban szerző nem volt szerencsés, mert midőn azt mondja, hogy külön vagyon alatt a házastársak bármelyikének kizárólagos tulajdona értetik, az állitmányban tulajdonképen csak a fogalmat ismétli, és ennek az egy tételnek kár volt egy külön szakaszt szentelni. Jóvá teszi azonban szerző hibáját a jegyzetben, melyben definiálás nélkül, de igen helyesen kifejti a külön vagyon jogintézményét. Egyáltalában mondhatjuk, hogy Jancsó munkájának sulypontja a jegyzetekben van, ő ezeket nem csak indokolásra, hanem elvek felállitására és ilyeneknek levezetésére is felhasználja, erről különben még később fogunk szólani.

A 13. §-ban szerző a külön vagyon alkatelemeit felsorolja. Nélkülözzük ezek között a nemes vagy honoratior férj szerzeményét. Tudjuk, hogy ez hazai jogunk szerint nem közszerzemény, tehát okvetlenül kell hogy a férj külön vagyonát képezze.

Szerző azon tételét, hogy a számoltatás joga, valamint a külön vagyon jövedelme, ha azt a férj kezeli, csak fentartás esetén illeti meg a nőt (13. §. 8. l.) azzal egészitenők ki, hogy a férj a külön vagyon még el nem fogyasztott jövedelmeit, mihelyt azok a nő által visszakövetelteinek, valamint a per tartama alatt befolyó jövedelmet mindig kiadni tartozik. Ennek megfelelőleg nézetünk szerint a 85. lapon foglalt azon állitás, hogy a férj a *házasság tartama* alatt szedett haszonról sem számot adni, sem azt megtériteni nem köteles, szintén csak a fenti korlátozás mellett lenne elfogadandó.

A kiházasitási tárgyakra vonatkozólag szerző, ellentétben a különben ingadozó gyakorlattal, azon nézetben van, hogy ezek nem képezik a nő szerzeményét, hanem ági vagyont. Mi a magyar jog szellemével egyezőnek tartjuk szerző nézetét.

(Folyt. köv.)

STEHLO KORNÉL.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ellennézetek az 1868: LIV. t.-czikk 590. §-ának alkalmazásáról.

A «*Jogt. Közl.*» f. é. 12. számában az 1868: LIV. t.-czikk 590. §-ának alkalmazásáról nyilvánult téves nézetnek helyreigazitásait szükségesnek tartom, s különösen azon tekintetből, mert épen a hagyatéki eljárás reformja forogván szőnyegen, az aggodalmakat keltő e tárgyu törvénytervezettel szemben is hatályban levő eljárásunk alapelvének életrevalóságára s következetes alkalmazhatóságára rámutatni nem felesleges.

A hivatkozott közleményben felhozott *azon abnormis esetben*, midőn a perre utasitott fél a helyett, hogy a záros határidő alatt a pert meginditaná, ezen határidő leteltével az örökség átadását vagy az osztály megtételét az 590. §. alapján kérelmezi, — véleményem szerint — *a bíróság határozata nem lehet más, mint egyszerüen elutasitó.*

A hagyatéki bíróság a perreutasitás által a perre utasitott féllel szemben már határozott, s igy erre nézve a hagyatéki eljárás befejezettnek tekintendő; de nem is lenne értelme annak, hogy a bíróság perreutasitó határozatát a záros határidő letelte után épen a perreutasitott mulasztása indokából semmisnek tekintse, s ennek kérelmére a hagyatéki eljárást ujból felvegye s előbbi határozatával ellenkezőleg határozzon.

A perreutasitás a perre utasitott fél igényeire nézve nem épen a 30 napi záros határidőre, hanem az elévülési időn belül 32 évre bir hatálylyal. A 30 napi záros határidő kitüzése inkább az ellenigényü örökösök érdekében, és a perreutasitottnak azon kifejezett hátrányára történik, hogy annak eredménytelen leteltével «a perreutasitott igényre való tekintet nélkül» fog az örökség átadása vagy az osztály eszközöltetni.

A záros határidő tüzésének czélja nem más, mint hogy a perre utasitott fél a per meginditására szoritassék, és pedig az ellentétes igény azon érdekéből, hogy ennek fenyegetett helyzete mielőbb tisztáztassék és a teljes tulajdonjog megszerzésére az elévülési időn belül is mód nyujtassék.

És valóban nem vagyunk-e hatása alatt annak, hogy a perre utalt igény a záros határidő elteltével sokat veszt erejéből, az ellentétes igényé pedig azon arányban növekszik?

A perreutasitás ezen jogi természetének felismerése után az 590. §-ban a «bármelyik érdekelt fél» kifejezése alatt csakis a perre nem utasitott s a perinditás elmusztásának következtében rájuk hárult előnyt igénybevehető feleket lehet és kell értenünk.

De mi is következnék be azon előfordulható esetben, ha a perinditásnak a záros határidő alatti elmulasztása után ugy a perre utasitott, mint az ellenérdekü örökös is kérelmezné az 590 §. szerinti átadást? Alig feltehető, hogy a hagyatéki bíróság ismét mérlegelés tárgyává tegye, vajon melyik kérelmező félnek adja át az örökséget s melyiket utasitsa ismét perutra; hanem okszerüleg a már perreutasitott felet az előző jogerejü határozatra hivatkozással egyszerüen elutasitja; a mint hogy a fentebbiek szerint perre utasitott egyedüli kérvényezése esetében is elutasitandó.

Ezen vitatott eset alkalmából felhozott azon kivánalmat, hogy «a hagyatéki biró már a perreutasitás kérdése alkalmával jobban szemügyre venné a végintézkedést bel- és külkellék tekintetében, s ahoz képest hozná meg a perreutasitást s perre utasitaná esetleg a végrendeleti örököst is, ha végrendelete nem felelne meg a törvény kivánalmainak», *jogalkalmazási szempontból egyenesen törvénybe ütközőnek tartom;* miután az e részben teendőkre nézve az 1868. LIV. t.-czikk 587. §-ának világos rendelkezése semmi kétséget sem hagy fen s a most jelzett eljárási módot kizárja.

De törvényalkotási szempontból is szerencsésnek tartom hatályban lévő hagyatéki eljárásunk álláspontját, mely *a felek öntevékenységének szabad tért enged magánügyeik intézése körül, s ebből a hivatlan hatósági beavatkozást lehetőleg kizárja.*

Midőn az örökös törvényileg megengedett jogánál fogva az örökségnek önhatalmulag birtokába lép, első sorban maga fontolja meg lépésének következményeit s maga birálja meg öröklési jogának hatályosságát, alapuljon az akár törvényen, szerződésen vagy végrendeleten. És a tapasztalat nem mutat arra, hogy e jognál fogva az erőszakos foglalások és jogbitorlások gyakoriak lennének.

És ha mégis az önhatalmu birtokbavétellel szemben ellentétes igények merülnek fel: a birói segély csakis az egyezség megkisérlésére s ennek sikertelensége esetén a perreutasitásra s esetleg a birtokban levővel szembeni biztositásra szoritkozik. S különösen a biztositás czéljából zárlat alkalmazásának eljárásunk tágabb tért enged, a mit némelyek ugyan tulszigorunak tartanak, de — nézetem szerint — *e rendelkezés szükségképeni ellensulyozását képezi az önhatalmu birtokbavétel tulkapásainak.*

A hagyatéki bíróság — igen helyesen — nem bocsátkozik az örökjogok felületes és előleges birálatába, miután ez irányban egyelőre maguk a felek a törvény engedélyénél fogva a birtokba lépés alkalmából határoztak; alapos és végleges határozat pedig csak a peres eljárásnak lehet feladata. A hagyatéki eljárásnak főczélja a hagyatékban gyors bár ideiglenes birtokállapot létesitése levén, ha ez a felek magántevékenysége utján már létesült, a főczélra nézve a hagyatéki hatósági eljárás fölöslegessé vált.

Eljárási szabályaink e birtokbavételi elvnél fogva következetesen tartózkodnak attól, a mi a gyakorlatban az ellentétes elvü osztrák törvény hatása alatt folyton kisértőleg lép fel — a hagyaték birói átadásától, mely szintén csak a peres eljárásnak lehet természetes következménye; a hagyatéki eljárás folyamán ellenben a megtörtént birtokbavétel jogszerüségénél fogva csak azon esetben bir értelemmel, midőn — például a letétek közül — egyik fél sincsen birtokban, vagy az egyiránt birtokban levőknek bíróilag megállapitott örökrészeik átadandók.

Hagyatéki eljárásunk azon stadiumban sem bir a birói átadás természetével, midőn az érdekeltek akár magánuton akár hivatalos közbenjárással kiegyeztek, vagy midőn a perreutasitott fél a pert a záros határidő alatt meg nem inditotta. E részbeni intézkedés a törvény rendelkezése s a dolog természeténél fogva csak az ingatlanságbeli örökség tulajdonjogának bekebelezésére terjed és nem feltételezi az örökség birói átadását.

Még az osztály megtétele különösen az, mely a birói segély igénybevétele esetén hagyatéki eljárásunknak egyik lényeges feladata, és pedig a törvény indokolásában hangoztatott azon nemes czélnál fogva, hogy «az osztályos vérek közötti gyülölködések eltávolitása» eszközöltessék.

E czél szem elől tévesztésének tulajdonitom a gyakorlat azon ujabbi helytelen alakulását, mely szerint azon esetekben, midőn az örököstársak örökösi minőségüket kölcsönösen elismerték, de osztályrészeik iránt ki nem egyezhettek: a hagyatéki eljárás befejezettnek tekintetik s a hagyatéknak ugynevezett átadása, helyesebben a hagyatéki ingatlanság tulajdonjogának határozatlan arányban bekeblezése elrendeltetik. Pedig hagyatéki eljárásunk a mint az 1868. évi LIV. t.-czikk 583. §-ának eseteiben a sommás osztály megtételét, ugy egyéb esetekben, melyek közé az 584. §. szerinti kivételek is tartoznak, a 587. §. értelmében a perreutasitást megrendeli.

A törvény e részbeni rendelkezésével visszás irányban fejlődött gyakorlat az osztály fölötti vita esetén perutra ugyan nem utasit senkit, de csakis a perutat hagyja fen, midőn a hagyatéki eljárást befejezi. Ennek következtében e

gyakorlat feleslegesnek tekinti az osztályos vérek közötti gyülölködések elháritása végett az osztályrészekre nézve az egyezségnek az 585. §. szerinti ismételt megkisérlését, ugy az osztály fölötti vita lebonyolitásának a perutra utasitás általi siettetését; s egyáltalán az örököstársakat elzárja attól, hogy az osztály megtétele iránt az 578. §. szerint formálható igényeiket hagyatéki eljárás utján érvényesithessék.

E gyakorlatot kell tehát, nem hogy helyeselnünk, de könnyelmünek neveznünk. Legnagyobb könnyelmüség azonban az lenne, ha az igazságügyi reformok utjára lépett törvényhozás, a bárcsak 35. §-ból álló, de alapelvénél fogva helyes irányban fejleszthető jelenlegi eljárásunkat — mely a helyett, hogy hivatlan beavatkozással a birósági munkaterhet sulyositaná, a magánügyekben a cselekvési szabadságot biztositja — téves nézetek és kétséges kisérletek kedvéért feláldozná.

GALAMB ISTVÁN,
kir. járásbiró.

Különfélék.

— **A budapesti kir. tábla hátraléka** a mult hó végén 24,703 volt. Mostanában a hátralék havonkint 1200—1500 darabbal szokott fogyni, s igy ha csak rendkivüli beérkezés még nem változtat a mérlegen, a hó végén 23,000 körül lesz a hátralék. A szünetig tehát csökkenhet 19—20,000-re. A szünet után valószinüleg 8—10,000 darabbal ismét felszökhetik; de minthogy tavaly augusztus végén még 39,000 körül volt a hátralék, még ha a legrosszabb esetben 30,000-re teszszük is az idén a szünet végére, akkor is 9000 a javulás a tavalyihoz képest.

— **Drága végrehajtások.** Megelégedéssel konstatáljuk, hogy e czim alatt közölt panasz-cyklusunk nem volt teljesen eredmény nélküli. A budapesti V. ker. kir. járásbiróság vezetője ugyanis legutóbb — mint értesülünk — az eddigi dijak felére redukálta az árverési hirdetmények dijainak felszámitását, ugy hogy a végrehajtók ezentul — április 15-étől kezdődőleg — minden egyes hirdetési lap után *20* krajczárnál többet nem számithatnak fel; azonban az eddigi 10 frt a maximális határvonalat, a meddig ezen dijak felszámithatók voltak, eltörölte. Azt hiszszük azonban, hogy a járásbiró ur emez intézkedése által — bármennyire méltányoljuk is a már eddig tett koncessiókat — e kérdés véglegesen megoldottnak még nem mondható. Egyrészt azért, mert még ezen tarifa is aránytalan költséget okoz sok esetben az ügyvédekre, illetőleg jogkereső közönségre, különösen mert néha igen sok hirdetményt kell kibocsátani s értékhatár nem lévén megállapitva, korlátlanul emelkedhetik ez összeg: másrészt pedig mivel a végrehajtó fog sok esetben károsodni, mivel a vidékre térti vevénnyel való küldés többe kerül neki (25 krba), mint a mennyi dij azon árverési hirdetményért megilleti. Az V. kerületi járásbiróság vezetője már ezen intézkedése által is a helyzet a javulását előmozditotta. Tudomásunk szerint ugyanő e kérdésnek az egész országra kiterjedőleg rendeleti uton való rendezése végett az igazságügyminiszteriumhoz már előbb is több izben felterjesztést intézett. Ujabban a fővárosi ügyvédi karból az ügyvédi kamarához előterjesztés tétetett, mely a kamarától kér ez ügyben felterjesztést.

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** legközelebb tárgyalás alá fogja venni azon inditványt, mely szerint a választmány vidéki tagokból is kiegészittessék. Előreláthatólag az inditvány el fog fogadtatni és egyszersmind ki fog mondatni, hogy a fővárosi választmányi tagok száma is emeltessék.

— **Dr. Schwarz Gusztáv** egyetemi magántanár ur mult szombaton a Magyar Jogászegyletben szabad előadást tartott e czim alatt «az örökös és a hagyatéki terhek». Kiindul abból, hogy lagislativ feladatoknál nem a formai következetesség, hanem a gyakorlati czélszerüség a főtekintet. A formai következetesség azt kivánná, hogy ha az örökös csakis a hagyaték erejéig felel a hagyatéki terhekért, akkor a hagyaték minden esetben mint külön vagyon kezeltessék, mi következetesen minden esetben szükségképen a vagyonelkülönzésre vagy a csődre vezetne. Ezt igy is kivánják Németország egyes jeles irói, mint Momsen, Bähr, Hofmann, Probst. De ez eljárásnak vannak erős gyakorlati bajai, miket előadó részletesen kifejt: költséges, lassu, nehézkes eljárás ez, mely ahol csak lehet, kerülendő. Általában a hivatalból való hatósági beavatkozást ellenzi és azt csak ott és annyiban engedi, a hol és a mennyiben az érdekelt felek azt kivánják. Ezen az érdekelt magánfelektől függő hatósági vezetést előadó a «dispositiv officiositás» elvének nevezi. Ez álláspontot követi a leltár kérdésében is. Nem elégszik meg az örökjogi javaslat közleltárával, melynek költségei a kérelmező által előlegezendők, és mely épen ezért igen gyakran el fog maradni. De nem kivánja másrészt a minden esetben kötelező, azaz hivatalból bekövetelendő magánleltárt sem. Hanem kivánja, hogy a magánleltár készitése valamely érdekelt hitelező folyamodványától tétessék függővé; az örökös, ki az ezen folyamodványra hozandó birói meghagyás daczára a leltárt be nem terjeszti, a perben azon törvényes præsumptio alatt fog állani, hogy a hagyaték aktiv volt. A javaslat 410. §-ának, mely szerint az örökös a köteles részre jogositottaknak is csak az örökség értéke erejéig felelős, előadó szerint értelme nincsen; mert hiszen a köteles rész csak a *tiszta* hagyaték szerint számittatik ki. Azon vitakérdésben, vajon az örökös csak a hagyatéki tárgyakkal vagy a hagyaték értéke erejéig saját vagyonával is (pro viribus hereditariis) felel, reámutat a végreh. törv. 14., 15., 17. §-aira, melyekben e kérdés az utóbbi értelemben megoldatott; kimutatja azonban ezen rendezés visszásságát, mely szerint lehető, hogy az örökös, bár saját vagyonából már az örökség erejéig fizetéseket eszközölt, mégis türni kénytelen, hogy utóbb a hagyatéki tárgyakat is lefoglalják. Addig, mig vagyonelkülönzés vagy csőd nem rendeltetik, megengedi, hogy a jóhiszemü örökös, azaz ki a hagyaték passiv voltát nem ismeri, a hitelezőket oly sorban fizesse ki, a mint jelentkeznek; azonban azon örökös, ki magánleltár készitésére felszólittatott, és e felszólitásnak meg nem felelt, nem tekinthető jóhiszemü örökösnek. Mihelyt a hagyaték passiv volta kitünik, csőd kérendő. A vagyonelkülönzési eljárás nem a csőd, hanem a kereskedelmi felszámolás módjára rendezendő. — A tartalmas előadás köztetszéssel fogadtatott.

— **Az ügyvédek száma Magyarországon.** A bejegyzett ügyvédek száma 1875 óta a statisztikai és nemzetgazdasági évkönyv szerint a következő hullámzást mutatja:

1875	végén	4245	1882	végén	4574
1876	«	4436	1883	«	4505
1877	«	4602	1884	«	4447
1878	«	4618	1885	«	4385
1879	«	4628	1886	«	4358
1880	«	4619	1887	«	4377
1881	«	4604	1888	«	4395

Az 1879. évig állandó volt az emelkedés; azóta évről-évre némi csökkenés mutatkozik. Ausztriában az ügyvédek száma 2910, Németországban 5123, Franciaországban 4284.

— **Az ügyvédjelöltek száma.** Az ügyvédi kamaráknál bejegyzett ügyvédjelöltek száma 1875 óta a következő volt:

1875	1603	1882	1697
1876	1758	1883	1720
1877	1772	1884	1668
1878	1755	1885	1590
1879	1733	1886	1534
1880	1760	1887	1527
1881	1728		

— **Az ügyvédi vizsgákon** az utóbbi években sokkal kisebb arányszámban történnek visszautasitások, mint a hetvenes években:

1875	22·1%	1882	10·5%
1876	28·8 «	1883	5·2 «
1877	32·4 «	1884	9·5 «
1878	15·8 «	1885	4·8 «
1879	21·2 «	1886	7·3 «
1880	15·4 «	1887	5·8 «
1881	10·3 «	1888	7·7 «

A nemzetgazdasági és statisztikai évkönyv a következő megjegyzést füzi ezen adatokhoz: «Végtelén alacsonynak kell lenni az ügyvédi vizsgánál alkalmazott mértéknek, ha azt az első izben vizsgára jelentkezőknek csak 5—7%-a nem üti meg. A mérték ily lejebbszállitását a régivel szemben, azt hiszszük, mivel sem lehet indokolni».

A mellékleten Friedmann Bernát védbeszéde a lotto-perben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 18. sz. Budapest, 1890. május 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Albirák beosztása. —*r*— —*r*— — A kir. táblák szervezésének kérdéséhez. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Emberölések statisztikája. *r. z.* — Jogirodalom: A magyar házassági vagyonjog. Irta dr. Jancsó György pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott kiadás. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az italmérési jog kártalanitása iránti eljárásról. BIRÓ VILMOS m.-szigeti kir. törvényszéki birótól. — A feltételes elitélés eredményei Amerikában és Angliában. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Albirák beosztása.

Birói körökből vettük a következő sorokat:

A birói kar sarjadékának gyakorlati kiképzésén nagyot lendit a kir. táblák ujjászervezését tárgyazó törvényjavaslat azon intézkedése, mely azt tartalmazza, hogy az igazságügyminiszter tehetségesb albirákat kérelmökre egy királyi táblához tanácsjegyzői teendők végzésére, legfeljebb két évi tartamra, beoszthat.

Nem lehet kétes, hogy a felsőbirósági felülvizsgálati tárgyaláson való jelenlét mellett szerzett tapasztalatok; az ott folytatott vita meghallgatása; a nyomósb érvek kijegeczedése és határozatba menetele: sokkal közvetlenebben és maradandóbb benyomással hat a tehetségesb fiatal albiróra, mint ha a perek felsőbirósági elintézési módjáról csak hivatalos közlés vagy a döntvénytári gyüjtemények tanulmányozása utján értesül.

A «*viva vox docet*» tapasztalati elv rendithetlen valósággal érvényesülend a fiatalabb birói kar üdvére, főleg ha ezen emlitett intézkedés jótéteményében a valóban hivatott s ennek megfelelően kiszemelt ifju erők fognak részesülni.

Kritikai mérlegeléssel vizsgálva azonban a felsőbb bironevelés ezen módját, nem fogja figyelmünket elkerülni azon mozzanat, hogy a «*perfektionálandó*» albiró a királyi táblánál való alkalmaztatása alatt csak receptiv megfigyelésre, emlézésre, passivitásra van utalva, s nem részesülhet a gyakorlat azon igazi malasztjában, hogy az ismeretek alkalmazása által megszilárdithassa birói érzékét, vénáját, megedződve azon öntudatosságban, melyet saját önálló müködése eredményes voltából merit.

A birói gyakorlati iskolázásnak eredményesb módja ajánlkozik az albirákra, mint az igazságszolgáltatás leendő támaszaira, akkor, a midőn a törvényhozás az elsőfolyamodásu biróságok területi beosztásával fog foglalkozni; jelesül, ha ennek révén a birósági ujjászervezés egyes oly részleteit már az alkalommal valósitja, melyek a teljes ujjászervezés eszközlését megelőzhetik.

E gyakorlati mód, mely mellett az albirónak fensőbb látkörre szert tenni («*pour monter le ton*») alkalma nyilik, abban kinálkozik, hogy a tehetségesb és érdemesb albirák bizonyos számig az igazságügyminiszter által az első folyamodásu törvényszékekhez szavazó és előadó kisegitőbirákként osztathassanak be, a midőn az ügyek koronkénti feltorlódása azt kivánatossá teszi.

Másodsorban tekintetbe jövő kérdés e mellett az, hogy ott csak elsőfolyamodási vagy felebbviteli ügyekkel is foglalkozhassanak.

Nem vagyunk kedvelői a felsőbiróságoknál ez idő szerint divó, s nemsokára megszünő kisegitő-intézmény állandósitásának; mert ez ott igazában nem időleges felhalmozódas, hanem állandóan emelkedő ügyforgalom okozta szaporodás feldolgozását czélozza. Ezen pedig rendezett normális viszonyok közt csakis a rendszeresitett birói állások szaporitása s betöltése utján kell segiteni.

Az elsőfolyamodásu törvényszékeknél ez nincsen igy. Ezeknél sokféle indokból csak hullámzik, s egyenetlenül hullámzik az ügyforgalom folyama, és pedig részint a közönségből, részint az igazságügyi igazgatás s az ez által indikált némely törvényhozási változtatásokból eredő okokból.

Területek átkapcsolása más törvényszékhez, a telekkönyvi átalakitás összetömörülése, bünügyek bizonyos nemeinek időközi szaporodása, némely jogszolgáltatási ágak szervezeti változtatása azt okozzák, hogy az ügyek száma — kevésbé hatva át a felsőbiróságok ügysorára — koronkint tágabb körig terjeng, s hogy ennek következtében az elsőfoku birói személyzet rendszeresitett létszáma e változásokkal rendes lépést nem tarthat, hanem hol időközi öregbitést, hol ismét ennek csökkentését igényli, mert különben vagy a birák tevékenységének tulfeszitése, vagy ismét hosszabb ideig tartó elkényelmesedése, minden rossz következményeivel beállana.

A birák munkaképességének s alapos munkálkodásuk egységes menete czéljából igen alkalmas korrektivumként ajánlkozik a tehetségeb albiráknak a törvényszékekhez való beosztása. És pedig ugy a jogszolgáltatás jóságára, mint a törvényszéki birák munkásságára, az albirák előmenetele üdvös voltára, nemkülönben fiskális érdekekre szolgáló tekintetekből.

A jogszolgáltatás ugy alapósságban mint gyorsaságban nyerend, ha a birák munkaerejök bizonyos közepes mértékén tul nem terheltetnek, mert a birák munkássága egyöntetüségében és alapósságában, higgadtságában jóval eredményesb marad, és ment a «*heccz-munka*» minden selejtességétől. Az albirák gyakorlati uton tanulhatnak, és folyton érvényesithetik is — erejöket ébren tartva — megfigyeléseiket; s e mellett azon érdemesb albirák, kiket csak a birói létszámban ritkábban beálló üresedések hiánya akadályoz előmenetelükben, albirói állásukban is hozzásimulnak jövendő állásuk szerepköréhez vagy legalább annak több neméhez. A kincstári érdeket pedig az képviseli, hogy ilyen albirákat, bár törvényszéki birói ügyek körül alkalmazvák, a biráknál csekélyebb illetményekben részesiti. E mellett a birói elmozditathatlanság elvének épségben tartásával az önkéntes birói mobilizálhatás egy nemével segithetni a birósági ügyforgalom aránytalanságain, a nélkül, hogy mellette a biráknak nehezebben apasztható létszámát megtoldani kellene.

Természetes, hogy egy albiró ilyetén beosztása folytán azon állás, melyet beosztásáig betöltött, más albiró alkalmazása által leszen betöltendő.

Ebből okszerüen következik, hogy ily esetben is, miként a királyi táblák ujjászervezését tárgyazó törvényjavaslatban előrelátott hason esetben is, a beosztott albiró nem tarthat számot arra, hogy mihelyt berendelése megszünik, nyomban ahhoz a járásbirósághoz helyeztessék vissza, melytől a tör-

vényszékhez (illetőleg a királyi táblához) való beosztásakor elvonatott; hanem be kell érnie azzal, hogy egyelőre azon kir. tábla területén lévő bármely más járásbirósághoz osztassék be, mely tábla területén (akár magához a táblához, akár annak egy törvényszékéhez) beosztva volt; vagy pedig azon tábla területén levő bármely járásbirósághoz, melyen aljárásbirói alkalmazásának járásbirósága fekszik.

De nem lenne szükséges azért ily albirót volt alkalmaztatása helyéről, melyen beosztása előtt müködött, s melyhez őt nemzetiségi, müvelődési, családi, egyéni okok és érdekek füzik, előléptetés hiján állandóan elvonni.

Ugy ez esetben, de a kir. táblai törvényjavaslat keretén belül is azon elv lenne könnyü szerrel érvényre emelhető, melyet a kir. ügyészekről szóló törvény analog módon ir elő: hogy ily albiró beosztása megszüntével az előbbi járásbirósági állása helyett más járásbirósági albirói állásra áthelyezhető legyen ugyan, de hogy annakutána joga legyen, mihelyt azon járásbiróságnál, melynél beosztatása előtt albiróként szolgált, egy albirói állás megüresedik, ezen albirói állásra leendő áthelyeztetésre, helyesebben visszahelyeztetésére.

Nem tartható ennek ellenébe azon álláspont, hogy az albiró, ki beosztása után nem lépett elő törvényszéki biróvá, különös méltánylást ugy sem látszik érdemelni. Nem volna alapos e nézet azért, mert hisz, mint mondók, távolról sem üresedik meg mindig épen annyi birói állás, a mennyi az érdemesb albirák előléptetésére szükséges lenne.

Nem tudjuk, hogy mi nehézséggel járna e visszahelyezési kedvezménynek a kir. táblai törvényjavaslatba való fölvétele. De ha nyomós nehézség gátolná: ne gátolja e kisebb előny elérhetlensége a nagyobb előnynek valósitását: *albiráknak a törvényszékekhez* — elsőfolyamodási avagy első- és másodfolyamodási birói ügyek előadása s ilyenekben szavazás czéljából, bizonyos létszám erejéig — *kisegitőkép való berendelhetését.*

—r— —r—

A kir. táblák szervezésének kérdéséhez.

Nemcsak meglepő, de sajnálatraméltó is, hogy azon törvényjavaslatban, mely a «kir. itélő táblák s főügyészségek» ujabb szervezéséről szól, a decentralisatio egyszerü szabályozásával oly nagyfontosságu s komplikált kérdés megoldása hozatott kapcsolatba, mint a «*jogegység*», a «*törvénykezési joggyakorlat egyöntetüségének*» intézménye.

Hogy a «jogegység» vagy inkább a jogszolgáltatás egyöntetüségének kérdése mily rendkivül nehéz megoldásu, tudjuk Francziaország jogtörténetéből. Ebből látjuk, hogy mennyi küzdelembe került s a megoldás mennyi változásokon ment keresztül, mig oly megállapodásra juthattak, mely a birói függetlenség s a törvényhozó hatalom jogkörének biztositása mellett alkalmas intézményt teremtsen a «jogegység» előállitására. És tökéletesb sikert még a megállapodásnak positiv intézményei sem vivhattak ki.

A nagy forradalom előtt a feltörvényszékek sérelmes határozatainak felülvizsgálatát követő döntvények a király törvényhozói hatalmának kifolyásai voltak, gyakorolva az államtanács segélyével. Ennek helyébe az Assemblée constituante a semmitőszéket állitotta, melynek döntvényei csak a magasb birói tekintély jellegével birtak, ugy, hogy ha a megkeresett törvényszékek harmadszor is hason szellemben határoztak, a törvényhozó testülettől a kételyes törvény felvilágositását kellett kikérnie, mit ez a «décret déclaratoire de la loi» által teljesitett, minek természetesen kötelező ereje volt. Később a szervezési törvény szerint, ha az először megsemmisitett itélet után egy másik törvényszék hasonlóan itélt, a kérdés a semmitőszék össztanácsainak ülésébe vitetett. De az iránt, mi történjék, ha a döntvényhez a harmadik törvényszék sem alkalmazkodnék — nem volt intézkedés. E hiányt az 1807-ki törvény akkép pótolta, hogy az államtanácsot utasitotta ily esetekben a törvény megmagyarázására. Ez természetesen a törvényhozói hatalom sérelmével járt; s azért is az az 1814-ki alkotmány szellemében eltöröltetett; de helyébe egy nem kevésbé sérelmes s abnormis reform állittatott. Az rendeltetett ugyanis (1828 jul. 30. törv.), hogy a második cassatio után az ügy eldöntésére egyik feltörvényszék jelöltessék ki, mely azt teljes tanács-ülésében intézze el. Ezen szokatlan hatalma a feltörvényszéknek — a legfelsőbb forum elvét támadván meg s annak tekintélyét aláásván — sokáig fen nem tartathatott s 1837-ban visszaállittatott a semmitőszék döntő hatalma és pedig akkép, hogy a harmadik törvényszék már köteles döntvényéhez alkalmazkodni a törvényhozás közbenjövetelének teljes kizárásával. De ennyi reformtörekvések s változások után sem állt elő Francziaországban a jogérdekek teljes megnyugvása. Az eljárás igen hosszadalmasnak tartatik; és a nagy időveszteség s roppant költségesség miatt általánosak a panaszok.

Azonban ezen adatok, melyek azonosak Olaszország, Belgium s más kifejlődöttebb jogállamok ebbeli alakulásaival, igen tanulságos következtetésekre vezetnek bennünket.

Látjuk ugyanis, hogy a jogegység, jogszolgáltatási egyöntetüség előállitásának közegéül mindenütt a legfelsőbb forum — a semmitőszék — szolgál.

A jogegység eszközlése abban áll, hogy az itélkezésben a törvény megsértése s a lényeges eljárási szabálytalanságok elhárittassanak.

E czélra az illető legfelsőbb forum nem hoz általános érvényü döntvényeket; ilyenek hozatalára nem tart teljes tanácsi összejöveteleket s tanácskozásokat; hanem csak egyes konkrét esetekre szóló decisiókat hoz, melyek azokon kivül eső ügyekben nem kötelezők; az alsóbb biróságok e körön kivül eső itélkezésére nem irányadók, annál kevésbé kötelezők.

Továbbá a törvényhozás ily esetekben, a jogegység érdekében nem vétetik igénybe. Megkiséreltetett Francziaországban, de czélszerütlennek találtatván, mellőztetett. Annál inkább mellőztetik minden más idegen elemnek befolyása, ez akár a birósági hatáskörön kivül essék, akár a jurisdiktió szervezetét alterálja.

És ezek a független jogszolgáltatás szigoru következményei.

Utóvégre a mai tudomány által megállapitott jogfejlődési irányzatul jelenik meg az, hogy a jogegységet a jogszolgáltatásban dekretálni nem lehet, hanem annak a tudomány világitó fáklyája mellett, és a tökéletesb törvény-szerkezet talaján, a kellő birói szakképzettség s tapasztaltság utján kell kifejlődni, minél nagy tényező kétségtelenül az ügyvédség modern irányu emelkedettsége is.

És ezen egyedül helyes irányzattal szemben mi történik nálunk? s különösen erre nézve mit találunk a kérdéses javaslatban?

Mindenek felett azt, hogy törvénykezésünkben a jogegység előállitásáról ábrándozunk, a nélkül, hogy annak megfelelő jogintézményekkel birnánk. Különösen a nélkül, hogy a jogegység centrumával, valódi forrásával, a mai kodifikatio szellemében alakitott semmitőszékkel dicsekedhetnénk, a mely központ nélkül a jogegység kifejlődése alig képzelhető; és a nélkül, hogy meglenne nálunk annak talaja, a jól, alaposan szerkesztett rendszeres törvények.

Találjuk továbbá azt, hogy itt a sulypont az eltérő birói nézetek s megállapodások elháritására, s nem a törvény sérelmeinek orvoslására fektettetik.

Ápoljuk azt, hogy a jogegység a kir. táblák müködésének egyöntetüsége által eszközlendő; tehát a jogegység alapjai, létfeltételei nem a legfelsőbb forumon, hanem a kir. táblák körében léteznek.

E czélra fentartatik, hogy a kir. táblák elvi jelentőségü döntvényeket alkothassanak, habár ez csak a legfőbb forumot

illethetné; a mely döntvény-alkotási rendszer a jogegység előállitására, egy előhaladottabb államban sem találtatott szükségesnek, nincsen is használatban. Nem főleg oly döntvényeké, melyek nemcsak a konkrét esetekre szólnának, hanem a bíróságoknak általában irányadóul szolgálnának; a mint ez a javaslatban terveztetik nálunk. Ez a jogállamokban nem honosulhatott meg, mert az a birói meggyőződés függetlenségének, szabadságának kétségtelenül befolyásolása, megtámadása.

Olasz-, Franciaországban s egyebütt az elsőfoku törvényszékek is, bizonyos és pedig nem csekély értékig véglegesen itélnek, s még sem jutott senkinek sem eszébe ott, hogy azok irányadó döntvények hozatalára szolgáljanak s a jogegység érdekében, egymástól eltérő megállapodásaik összhangzásba szorittassék.

Nem lehet e tárgynál, habár a tüzetesség rovására is, tovább időznünk; s még csak kételyünket fejezzük ki az iránt, mintha az állitólagos bajon másként ez idő szerint segiteni nem lehetne. Rögtönözve — az igaz — nem lehetne, de a rögtönzés a kodifikatióban nem is üdvös dolog.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

Emberölések statisztikája.

Dr. Augusto Bosco a «Nemzetközi Statisztikai Intézet» idei első Bulletin-jében «Gli Omicidii in Alcuni Stati d'Europa» czim alatt hosszabb tanulmányt közöl az európai államok legnagyobb részében előforduló emberölésekről.

Mindenekelőtt konstatálja, hogy az összehasonlitó statisztikának nagy akadálya az, hogy a büntető per stádiumai az egyes országokban egymástól különbözők és hogy az egyes országok adatai e szerint nem ugyanazon alapokon nyugszanak.

Hátránya továbbá az összehasonlitásnak az is, hogy több ország csak az itéletek összegét veszi fel statisztikájába, és kihagyja onnan azon eseteket, a melyekben az eljárás az előző stádiumok valamelyikében megszüntettetett. Már pedig, ha az emberölès büncselekvényének lehető hü képét akarjuk nyerni, akkor nem az itélet, hanem a vizsgálat alá kerülő emberölések számát kell tekintetbe vennünk, mert a vizsgálatok megindítása mutatja meg azt, hogy tényleg *hány* emberölés fordult elő. Azon országok statisztikája, melyek a vizsgálatok adatait is közlik, élénken feltünteti, hogy mily különböző azon kép, melyet az emberölésekről az egyik vagy másik adat tekintetbevétele mellett nyerünk. Angolországban az 1882—1886. években az emberölés miatt vizsgálat alá került egyéneknek csak 72·63%-a, Franciaországban pedig ugyanezen években elkövetett ilyen büncseleményeknek csak 48·24%-a került itélet alá. (A Franciaországban előforduló ezen kis arányszámot *Bosco* avval magyarázza, hogy ott aránytalanul sok a gyermekölés, és épen ezek eseteiben fordul elő igen gyakran az ügynek a vizsgálati stádiumban való megszüntetése.)

Neheziti az összehasonlitást az is, hogy az államok az ember élete elleni egyes büncselekvényeket különbözően minősitik, és egyik több, illetve más fajokat különböztet meg, mint a másik. Neheziti továbbá a hü kép nyerhetését az, hogy nem minden, az emberi életet veszélyeztető büncselekvényt számitanak az emberölések közé. Pl. az olasz és franczia statisztika szerint az emberölések közé számittatik az erőszakos lopás mellett elkövetett emberölés, mig a mi statisztikánk szerint nem, az oly emberöléseket pedig, melyek gyujtogatás közben okoztatnak, egyik sem számitja az emberölések adatai közé.

Szerző ezen és még más nehézségeken avval igyekezett segiteni, hogy a különböző országok adatait ugy állitotta össze, hogy a rokon adatok csoportositása és oda nem tartozók kizárása által a tények lehető hü képét nyerje. E kép különösen abban a tekintetben érdekes, hogy azon viszonyt, mely az egyenes államok közt a szándékos emberölések delinquentiája tekintetében fenforog, igen világosan feltünteti.

Szerző több ily táblázatot állit össze, melyek közül mi azt közöljük, mely a szándékos emberölés összes nemeit magában foglalja, kizárván onnan az egyéb büncselekvények mellett elkövetett emberöléseket és a halált okozó testi sértéseket. [1]

Szándékos emberölések:

	10 éven felüli népesség száma	azon évek, melyekre az adatok vonatkoznak	itélet alá került büncselekvények száma évi közép-szám	itélet alá került büncselekvények száma minden 100,000 lakosra esik	terhelt egyének száma itélet alá került egyének száma évi közép-szám	terhelt egyének száma itélet alá került egyének száma minden 100,000 lakosra esik	elitélt egyének száma évi közép-szám	elitélt egyének száma minden 100,000 lakosra esik
Olaszország	23408277	1887	1906	8·14	2496	10·66	1865	7·97
Magyarország	10821558	1882—86	—	—	—	—	625	5·78
Ausztria	17199237	1883—86	—	—	395	2·30	260	1·56
Franciaország	31041370	1882—86	603	1·94	713	2·30	504	1·62
Belgium	4377813	1881—85	—	—	87	1·99	61	1·39
Németország	35278742	1882—86	577	1·64	567	1·61	476	1·35
Holland	3172464	1882—86	—	—	35	1·10	28	0·88

Egy másik táblázatban Bosco összeállitja azon arányokat is, melyekben a szándékos emberölések az egyes minősülések szerint megoszlanak. Ezen adatokat, bár Magyarország közülök hiányzik, érdekességök miatt szintén ide iktatjuk.

A szándékos emberölés miatt *itélet alá kerülő* egyének számát véve alapul, minden 100 esetben előfordult:

	gyermek-ölés	minősitett [2] szándékos	egyszerü emberölés	emberölés emberölési szándék nélkül [3]
Spanyolországban (1883—86)	2·35	14·47	83·18	
Olaszországban (1887)	2·66	24·79	45·15	27·40
Ausztriában (1883—86)	20·86	36·49		42·65
Franciaországban (1882—86)	22·22	35·67	26·20	15·91
Belgiumban (1881—85)	13·16	29·80	24·05	32·99

Szerző továbbá összeállitja az adatokat azon szempontból is, hogy az egyes országok *egyes vidékein* mily arányokban fordul elő a szándékos emberölés. Ezen összeállitás eredménye még nagyobb különbségeket mutat fel ugyanazon ország egyes vidékei közt a delinquentia tekintetében, mint a milyen az egyes országok közt fenforog. Igy pl. Olaszországban mig Lombardiában minden 100,000 lakosra 3·86, addig Piemontban 7·64, Umbriában 14·03, Calabriában és Siciliában pedig 33·47, illetve 33·20 szándékos emberölés esik. [4]

Hasonlókép látjuk Ausztriában is, hogy Alsó-Ausztria idevágó arányszáma ugy aránylik Krajnáéhoz, mint 1·54 a 8·10-hez. Kevesebb különbség van Anglia egyes vidékei közt, mert ott a legkisebb arányszám 100,000 lakosra 0·87, a legnagyobb pedig 1·56.

Szerző érinti azon kérdést is, hogy az idők folyamán a szándékos emberölés delinquentiája növekszik-e vagy fogy. A felelet azonban erre nem lehet kielégitő, mert csak aránylag rövid idő óta állanak adatok rendelkezésünkre, és azon idő alatt az esetek száma körülbelül stationär maradt.

Egy adatot hoz fel szerző a régebb időből, mely azonban inkább csak kuriosumként érdekes, t. i. azt, hogy Angliában York grófság jegyzőkönyvei a 14. századból épségben fenmaradván, azokból az akkori delinquentiát ki lehet számitani. E számitás *Pike* szerint ugy üt ki, hogy ha ma Anglia mai lakosságát számitásba véve, a delinquentia ugyanaz maradt volna, mint a milyen a 14. században volt York grófságban, akkor Anglia delinquentiája ma a ténylegesnél legalább *tizennyolczszorta* nagyobb volna. *r. z.*

[1] Szerző megjegyzi, hogy az e táblázatban előforduló magyarországi szám a gyermekkitételek eseteit is magába foglalja, a melyeket a gyermekölésektől elválasztani nem tudott, a mely azonban a kép hüségét lényegesen nem alterálja.

[2] Ez alatt értendő: gyilkosság, felmenők ellen elkövetett vagy rablással elkövetett emberölés, stb.

[3] Halált okozó testi sértés.

[4] Itt az egész lakosság száma alapul van véve, és a szándékos emberölés esetei közé a halált okozó testi sértés és rablással párosult emberölés is beleszámitva.

Jogirodalom.[1]

A magyar házassági vagyonjog. Irta *dr. Jancsó György* pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott és bővitett kiadás. Budapest 1890. Kiadja Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedése. (286 lap.)

A jegyajándék fogalomhatározásánál (93. l.) nem értünk egyet a szerzővel, hogy ő az ajándékozás időpontjára fekteti a fősulyt és csak az eljegyzés vagy házasságkötés *idején* kapott ajándékot ismeri el jegyajándéknak. Mi az *alkalomra* fektetnők a sulyt, és az eljegyzés vagy házasságkötés *alkalmából* adott ajándékot tekintjük jegyajándéknak. Hiszen az ajándékozás czélja határozza meg a jegyajándék természetét és nem látjuk be, miért nem volna a házasságkötés alkalmából néhány nappal a házasság megkötése után, de tekintettel a házasság megkötésére adott ajándék egyenlő jogi természetü azzal, a mely a házasságkötés előtt vagy a házasságkötés napján adatott át?

Szerzőnek a *hozományról* adott fogalomhatározását aláirjuk, Szerinte a hozomány az a vagyon, melyet a feleség, vagy nevében bárki más, a házassággal járó kiadások könnyebb fedezése czéljából, a férjnek haszonélvezetre átad.

A 16. §. 1. jegyzetében azt állitja szerző, hogy a hozományt kétségen kivül joggyakorlatunk honositotta meg és a planum tabulare képezi a sokkal későbbi törvényekkel egyetemben kutfejét.

Azt is mondja, hogy ezen jogintézmény átvétele nálunk is a római jogból történt. Igen, de joggyakorlatunk, a mint ezt Jancsó is elismeri, a dosnak római jogi tiszta fogalmához hü nem maradt és gyakran, sőt legtöbb esetben összezavarta a hozományt a nő által férje házához hozott különvagyonnal. A nép jogi felfogása sem ébredt a római jogi dos fogalmának tiszta tudatára, és a mint ezt Jancsó is mondja, nálunk a hozományadás mai nap sem igen szokásos. (99. l. 1. jegyz.)

Annyi bizonyos, hogy sem Verbőczy, sem a törvényhozás valamely positiv tétele nem különbözteti meg a hozományt oly élesen a női különvagyontól, a mint ezt Jancsó teszi. Ezen megkülönböztetés azonban a jogintézmény teémészetéből és czéljából folyik és igy keveset von le értékéből azon körülmény, hogy az voltaképen csak a jog tudományos müvelésének eredménye, a jogászi jognak gyümölcse.

Nem értünk egyet szerzőnek azon tanitásával, hogy a hozományadás nem egyéb, mint ajándékozás (18. §. 23., §.). Ellentétben áll ezen állitás szerzőnek a 108. lapon foglalt azon állitásával, hogy «a hozománykapás a férjre nézve nem merőben ingyenes, hanem ellenkezőleg: viszterhes jogügylet»; mert hiszen egy és ugyanazon jogügylet nem lehet az egyik félre nézve ajándékozás és a másik félre visszterhes jogügylet. Ha a nő azért, hogy hozományt ad, viszonszolgáltatást kap, akkor már nem ajándékoz; abban pedig lényegesen különbözik a hozomány az ajándékozástól, hogy az előbbit vissza kell adni, az utóbbit pedig nem. De nincs is semmi szükség arra, hogy a hozományt par force az ajándékozás fogalmának keretébe beleszoritsuk. Ha valaki végrendelet alapján hagyományra tesz szert, az is ingyenesen kapja meg azt, még sem nevezzük a hagyományt ajándéknak. A hozományadás egy jogügylet sui generis, melyet ethikai és gazdasági czélja és a jogügyletben résztvevő személyek gazdasági *érdekközössége* eléggé megkülönböztet az ajándékozástól.

Nincs is tehát szükség az alkalmi ajándékozás esetét segitségül venni annak megindokolására, miért adhat kiskoru leány gyámhatósági jóváhagyás nélkül hozományt. (105. l. 4. jegyzet.)

Nem értünk egyet szerzőnek azon tanitásával sem, hogy az esetben, ha a hozományt harmadik személy, nem pedig maga a nő adja, és ez a harmadik a hozományi vagyont a nő kezeihez szolgáltatta ki: a férj követelheti nejétől, hogy a hozományt neki adja át. A férjnek ugyanis kereseti joga a hozomány kiadására csak akkor van, ha az *neki* igértetett, vagy *neki* adatott. Ha azonban valaki a nőnek vagyont átad azzal a rendeltetéssel, hogy ezt a nő maga tartsa meg, akkor, bár nevezte azt légyen hozománynak, az még sem lesz az, és a téves elnevezés még nem ad a férjnek jogot ama vagyon követelésére. Másként áll a dolog, ha a harmadik személy az átadáskor ugy rendelkezik, hogy a nő a vagyont a férjnek adja át, ily esetben a nő az átvételt illetőleg csak mint a férj megbizottja szerepel és ily esetben a férjnek puszta hozományigérés esetén direkt kereseti joga van a hozományt igérővel szemben.

Abban egyetértünk szerzővel, hogy a hozományadási jogügylet megvalósitásához a hozományadási szándék világos kifejezése szükséges, de miután a hozomány fogalmát az átadás czélja és nem a különben is ingadozó megnevezés határozza meg, egyrészt abban, hogy valami hozományul, de nem kifejezetten a nő nevében a házassági terhek könnyitésére adatik, még nem látjuk a hozományadást létrejöttnek, másrészt létrejöttnek tartjuk azt akkor is, ha a «hozomány» kifejezés az átadó vagy igérő részéről nem használtatik, hanem a használt kifejezésekből a hozományadási szándék nyilvánvaló. (V. ö. Jancsó 116. 117. l.)

A hozományi jog nyilvánkönyvi biztositását illetőleg egyetértünk dr. Katona Mórral (22. §. 7. jegyz.), ki szerzővel ellenkezőleg az ily biztositást hozományi jogczimen telekkönyvi rendeletünk szerint telekkönyvileg foganatositható-nak nem tartja.

Nem osztjuk azon nézetet, hogy nem a házasság egész idejére, hanem csak bizonyos időtartamra hozományt adni nem lehet. Jancsó sem törvénynyel, sem rendelettel, de még felsőbirósági határozattal sem indokolja ezen tételt. A jogintézmény természetéből sem következik szükségszerüleg, hogy az, a mi tiszta liberalitásból adatik, ne legyen az átadó által bizonyos feltételekhez vagy bizonyos időtartamhoz köthető. Gazdasági okok indokolhatják a hozományrendelést bizonyos időtartamra; midőn például arra az időre, mig a hivatalnok férj nagyobb fizetés élvezetébe nem jut, vagy a férjnek egyáltalában addig, mig kiskoru gyermekei neveltetéséről kell gondoskodni, hozomány biztosittatik. Nézetünk szerint tehát a hozomány, ha az az átadáskor bizonyos időre nem adatott, a házasság tartama alatt vissza nem követelhető, de az átadó a korábbi visszaszolgáltatást is kikötheti. Következik ez különben szerző azon tanitásából is, hogy a házassági szerződés a házasságnak csak egy *bizonyos tartamára* is köthető. (280. lap.)

Arról, hogy lehet-e a hozományadást felfüggesztő vagy feloldó feltételhez kötni, Jancsó nem szól, szerintünk lehet, és ekkor is előállhat az eset, hogy a férj a feloldó feltétel alatt kapott hozományt a házasság tartama alatt is köteles visszaadni.

Nem osztjuk szerző azon tanitását sem, hogy a hozományt a férj a házasság megszüntével *feltétlenül* és *minden körülmények közt* köteles visszaadni. Kétségtelen ugyanis, hogy az esetben, ha a hozomány nem helyettesithető dologból áll és a dolog a férj hibáján kivül megsemmisül, a férj a hozományt nem tartozik visszaadni. Igy pl., ha a hozományul átadott ház tüzvész által megsemmisül, a férj csak a puszta telket köteles visszaadni és nem a házat, ha pedig a házat sajátjából felépitette, az épület értékének megtérit-ését követelheti. De a helyettesithető dolgoknál sem áll az a feltétlen visszatérítési kötelezettség oly mértékben, a mint ezt Jancsó tanitja. Előfordulhat az az eset, hogy a hozomány állaga épen a nő különös kivánsága folytán, kizárólag a nő czéljaira és olyan költekezésekre fordittatott, a melyek a férjet terhelő közönséges háztartási vagy életfentartási kiadásokul nem tekinthetők. Hányszor fordul az elő, hogy a hozományi készpénzből a nő kivánságára zongora

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

vagy más kéjelmi czikkek vásároltatnak, és az ezekre forditott készpénzt a férj a házasság megszüntével megtéritse? Szerintünk, miután a házastársak közös megegyezéssel a házasság tartama alatt a hozomány állaga felett is rendelkezhetnek, az vélelmezendő, hogy ily esetben a nő beleegyezésével vagy épen határozott rendelkezése folytán egyszerüen a hozományi vagyon ebbeli minősége szenved változást, vagyis a hozomány a nő érdekében tett kiadások által ennek részben vagy egészben visszaadottnak tekintendő. Általában véve elvül lehet kimondani, hogy mindazon esetekben, midőn a nő cselekvésében és rendelkezésében rejlik oka annak, hogy a hozomány állaga megtámadtatott, igazságos, hogy a hiányt a nő szenvedje. (Lásd Sztehlo i. m. II. k. 104. lap.)

A férj feltétlen nőtartási kötelezettségére való hivatkozás ezen nézetet nem czáfolja meg, mert ez nem is annyira feltétlen, hogy a férj a nőnek olyan szükségleteit is tartozik fedezni, a melyeknek fedezésére a férj jövedelmei elégtelenek.

Igaz, hogy a férj az ily kiadások megtételét megtagadhatja, de ha a jó béke kedvéért, vagy talán a nő egészségének fentartása vagy a nő más fontos érdekére való tekintettel a nő beleegyezésével a hozomány állagához nyul, igazságtalannak tartjuk, hogy a férj az ekkép elfogyasztott hozományt megtériteni tartozzék. Maga Jancsó is (135. l. 4. j.) megengedi, hogy azon esetben, ha az ápolási költségek a férj vagyonából ki nem kerülnek, végszükségkép lehet a hozomány állagához nyulni.

(Folyt. köv.) SZTEHLO KORNÉL.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az italmérési jog kártalanitása iránti eljárásról.

A birói letétbe helyezett italmérési kártalanitási összegek feletti magánjogi igények eldöntése s eldöntésök után azok kiutalása tárgyában kiadott 45,896/89. sz. I. M. R. egy egész kis perrendtartást képez, nemcsak azért, mert a 35 lapra terjedő s január 1-én életbelépett rendelet már terjedelménél fogva a rendeletek nagyobb fajtájához tartozik, hanem főképen tartalma tekintetében, a mennyiben az ily igények tárgyalása s eldöntése, majd a hozott határozatok elleni jogorvoslatokra nézve egész uj intézkedéseket találunk benne.

A rendelet az 1888: XXXVI. tcz.-ben nyert felhatalmazás alapján jelent meg, s rendelkezéseket tartalmaz az ezen törvény 21., 28. §. alapján bejelentett igények elbirálására nézve. Ott tehát, a hol a jogosultak kártalanitási összegei egyezség alapján, vagy a közigazgatási bíróságok albizottsága s illetve miniszterium által határozatilag megállapittattak, de *tulajdoni igények*, *részesedési viták*, *örökségi* kérdések, végül *jelzáloggal*, vagy *zárlat és végrehajtással terhelt* kérdések forognak fen, az egyezség vagy határozat az illetékes kir. törvényszékhez tétetik át, s a felsorolt kérdésekben a bíróság dönt a rendelet szerint előszabott eljárás után.

A rendelet 9—38. §-ai azok, a melyek az eljárásra vonatkoznak, ezekben tüzetesen meghatároztatik a mód, a mely szerint az ügyek tárgyalandók s elintézendők s a hozott határozatok elleni jogorvoslatok is itt iratnak körül.

Ott, a hol a birtokviszonyok rendezettek, kevés teendőt, nem nagy terhet ró ez az eljárás a kir. törvényszékekre; de a hol, mint a m.-szigeti kir. törvényszék területén, a legtöbb községben nincs megállapitva a közbirtokosok között a részesedési arány a regaléból eddig élvezett jövedelmekre, hanem azt közbirtokosságilag kezelve közös czélokra forditották, igen nehéz s hosszadalmas eljárásnak nézünk elébe, melyet alig ellensulyozhat a rendelet abbeli intézkedése, mely szerint az idéző végzés hozatalától az utolsó lépésig minden birói intézkedés soron kivül tétessék meg.

A közbirtokosságok ugyanis eddig a közbirtokosságokra fenálló szokás és szabályok szerint gyülésekben határoztak fejenként vagy hozzávetőleges birtokarány szerint a jövedelmek hováforditása felett, s nagyon gyakran nem érvényesithette a kisebbség azt a jogot, a mi birtoka arányában megillette. Jó, vagy jónak vélt, vagy közös érdekünek tekintett czélokat, igen sok esetben iskolák és templomok fentartását segitették elő a közjövedelmekből, bármint ellenkezett is azzal a kisebbség. Most ez az állapot megszünik.

Ha egy közbirtokos, bármily csekély jogon is saját részét a kártalanitási összegből fel akarja venni, ezt joggal kivánja és kivánhatja, mert most nem annak jövedelme, hanem a közös tőke is kártalanittatik. Nyilvánvaló tehát, hogy ott, a hol az urbéri rendelkezésekkel együtt a közjövedelmekből való részesedési arány meg nem lett állapitva, most a kártalanitási eljárás indokából *mindmegannyi vagyonközösségmegszüntetési per keletkezik*, a hány helyen csak nincs megállapitott aránykulcs.

A M. R. 7. §. szerint még akkor is, ha a kitüzendő első tárgyalási határnapig, tehát a folyó évben tétetik folyamatba az arányositási per, a felek kivánságára a rendelet 9—38. §-ában körvonalozott eljárás alá vonható a kártalanitási összegre vonatkozó aránykulcsok megállapitása, valamint azokban az arányperekben is ugyanez tehető, melyek már régebben folyamatba tétettek, de még elsőbiróilag el nem döntettek, esetleg felső biróilag feloldattak.

A 10., 17. §. szól a közbirtokosságokról, s ez fogja, illetve már képezi is a legtöbb nehézséget. Aránykulcs hiányában, egyezség megkötéséről alig lehet ott szó, a hol minden érdekelt tudja, hogy pénz forog kérdésben, s ekkor áll elő a törvényszéknek, illetve tárgyaló birónak a legtöbb s legnehezebb dolga, a mennyiben a rendelet 17. §-a szerint «hivatalból nyomozó eljárás utján köteles minden segédadatot és bizonyitékot beszerezni, a melyek a fenálló törvény és szabály értelmében az aránykulcsnak, a részesedésre jogositott közbirtokos tagoknak s az egyéni részesedés mértékének megállapitására szükségesek; megjegyezvén, hogy ott, a hol törvény szerint állapitandó meg az aránykulcs, ott a birtokterület a létező hiteles felmérés, esetleg földadókataszter térmértéke szerint számitandó».

Ez az eljárás az, melyet vagyonközösség megszüntetése iránti pernek jeleztem fentebb, mert kétségtelen, hogy azt helyettesiti; az ily perek természetüknél fogva igen sok teendőt igényelnek, s jelen esetben, a hol a közbirtokosságok a megszünt regále-jövedelmeket többé nem élvezik, letétbe helyezett kártalanitási összegüknek kamatjait sem fogják megkapni, mig az ügyek el nem intéztetnek, előre látható, hogy az ily természetü dolgok sürgetése, szorgalmazása napi renden lesz.

A M. R. tárgyaló birót és ennek helyettesét emliti, ki ezekkel foglalkozik; a m.-szigeti kir. törvényszéknél f. évi márczius hó 17-től mai napig 43 ügy lett beiktatva, melyből 2—3 esetben van aránykulcs megállapitva, a többi 40-ben nincs és ez mind közbirtokosság, ilyen lesz kevés kivétellel a még hátralevő több mint 100 ügy. Ezekben az ügyekben a rendelet szerint kivánt 30 napos határidők alig tüzhetők ki már a folyó évben mind, mert a közbeeső ünnepnapok, szabadságidő, valamint az a körülmény, hogy a dolog természeténél fogva az első tárgyalás nem egy, hanem 2—3 napra teendő, absorbeálják az időt. Az a törvényszéki biró pedig, ki ezzel foglalkozik, nincs felmentve egyéb teendői alól, de nem is menthető fel, mert helyette nincs ki végezze szakmája mindennapos teendőit. Ha ily arányban áll más törvényszékeknél is a bíróságoknak fentartott e nemü teendő, mi különösen az erdélyi részekben nagyon valószinü, ugy mindazoknál a kir. törvényszékeknél az ez évi munka, de valószinüen a jövő évi is tetemesen megérzi a kártalanitási eljárás hatását, a mennyiben lehetetlen, hogy egy-két előadó munkamennyisége hátra ne maradjon.

Van még e dolognak más nehézsége is. Az ügyvédi képviselet nem levén kötelező, százával jön be a közönség a törvényszék elé, melynek egyetlen tárgyaló terme hetenként 5 napon bünügyek számára tartatik fen, s igy hely sincs azok befogadására, az illető községbe pedig a tárgyalás nem tüzhető; holott valamint a kártalanitási összegeknek közigazgatásilag lett megállapitása a helyszinén történt, ugy a bíróság előtti első tárgyalás is az illetékes község területén volna eszközölhető; egy-két tagból álló küldöttség könnyebben teheti azt, mint az összes érdekeltek, kik *saját kezükhöz* kézbesitett idéző végzésekkel hosszu utasitásban figyelmeztettetnek elmaradásuk következményei felől.

BIRÓ VILMOS,
kir. tsz. biró.

A feltételes elitélés eredményei Amerikában és Angliában.[1]

Igen nagy érdekkel bir reánk nézve egy legutóbb Bostonban megjelent hivatalos jelentés, melyből Massachusettsre vonatkozólag tudhatjuk meg az e tárgyu statisztikai adatokat tiz évre vonatkozólag, t. i. 1879—1888.[2] (A törvény életbe lépésének évére, az 1878-ra vonatkozó adatok, melyek csak két hónapra és tiz napra terjednek, az 1879-diki évhez lettek abban számitva.) Massachusetts államban mi csak Suffolk county iránt érdeklődünk, melyben Boston főváros is van; és pedig azért, mert Bostonban lépett először kisérletképen életbe a feltételes elitélés intézménye és midőn itt bevált, akkor 1880-ban az egész államra lett az kiterjesztve. Suffolk county lakossága 387,626-ot tesz ki és ez a grófság a probation-hivatalnokok tekintetében három probation-kerületre lett felosztva, t. i. a központi kerületre, mely az egész grófságra kiterjed, Dél-Boston és Roxbury kivételével; a dél-bostoni kerületre és a roxbury-i probation-kerületre.

Boston városának központi kerületében (1879-től 1888-ig) tiz év alatt összesen 1716 évi fogházat szabtak volna ki azokra, kik az elitéléstől szabadultak. 1879-ben 322-en menekültek a fogházbüntetéstől, 1888-ban 880-an és 1889-ben 994-en. Hogy mily pontosak az adatok, erre nézve példaképen részletezni fogom az 1888-ra vonatkozókat. Ez évben 880-an menekültek próbaképen. Miként volt ez kiszámitható? A következőképen: Ezen 880 közül a «House of Industry»-ba[3] elhelyeztek volna 1 hóra 621 személyt, 3 hóra 80 személyt, 6 hóra 49 személyt, 12 hóra 1 személyt, összesen 751 személyt; a «House of Correction»-ba[4] elhelyeztek volna 3 hóra 12 személyt, 6 hóra 45 személyt, 9 hóra 1 személyt, 12 hóra 10 személyt, összesen 68 személyt; a «Sherborn Prison»-ba[5] elhelyeztek volna 12 hóra 46 személyt; a «Concord Prison»-ba[6] 12 hóra 15 személyt; tehát összesen 880 személyt.

Tiz év alatt a bostoni központi probation-kerületben összesen 5697 személy lett megmentve a fogházbüntetéstől. A pénzbüntetéstől 662-en menekültek. A különben elzárandottak tartási költsége körüli megtakaritás következő eredményt tünteti fel: 1879-ben 6675 dollárt,[7] 1888-ban 22,978 dollárt, 1889-ben 31,342 dollárt, 10 év alatt 210,886 dollárt takaritottak meg.

[1] Az előbbi közl. l. a 15. számban.

[2] Lsd. City of Boston. Probation Work for the County of Suffolk. The tenth annual report for the Central Probation District, also a brief synopsis and review of the work on the same district for ten years ending Dec. 31, 1888, City Document Nr. 5. Boston, 1889.

[3] Ez egy intézet, melynek az a rendeltetése, hogy a koldusokat a csavargókat és az iszákosokat befogadja.

[4] Fogház.

[5] Fegyház nők számára, hol a büntetés legrövidebb tartama egy év.

[6] Ez egy Reformatory 40 évnél nem idősebb javithatók számára, kik legfölebb két, illet. öt évig zárhatók el. (Lsd. még a «Jogtud. Közl.» 1889. évf. 26. s köv. szám. «a büntetési és börtönrendszer az északamerikai Egyesült-Államokban» czimü czikkeimet.

[7] Egy $=100 cents vagy 2 frt 27 $^{5}/_{10}$ kr. o. é.

Az 1888-ban előállott 22,978 dollárnyi költség-megtakaritás a következőképen lett kiszámitva:

A House of Industryban egy személy havi tartása 8 dollár 16 centsbe kerül, 751-é 9522 dollárba; a House of Correctionban egy személyé 7 dollár 09 centsbe, 68-é 3084 dollárba; a Sherborn Prisonban egy személyé 15 dollár 53 centsbe, 46-é 8572 dollárba; a Concord Prisonban egy személyé 10 dollárba, 15-é 1800 dollárba; összesen tehát 800 személy tartása 22,978 dollárba került volna.

Tiz év alatt a bostoni probation officer összesen 27,052 vizsgálati fogoly bünügyeit vizsgálta meg; ezek közül 7,251-nél lett a próbára bocsátás alkalmazva és utóbbiak közül 580-an mutatkoztak arra érdemetleneknek. A bostoni pr. off., *Savage*, kiszámitotta, hogy a vádlottak közül 25% került volna fogházba, 10% pénzbüntetésre lett volna itélve és 65% fogházba került volna a pénzbüntetés behajthatlansága miatt. Pénzbüntetést azért szabtak volna ki oly nagy számban, mert az esetek tulnyomó nagy száma kisebb és első izben elkövetett törvényszegésekre vonatkozik. Szabályt képez, hogy a szabadulók az általuk az államnak okozott költséget kötelesek megtériteni, ezt azonban vagyontalanság esetében igen sokszor elengedik azoknak. Tiz év alatt 759 nőt küldtek rendetlen életmódot folytató nők számára rendelt intézetekbe, kik közül sokan hajlék nélküliek és elhagyatottak voltak. Ott ezekről gondoskodtak, munkára tanitották őket és ha lehetséges volt, bérfizetéssel járó alkalmazást biztositottak számukra. Sok vidéki, alig serdült, legtöbbnyire jó házból való leánykát haza küldtek családjaikhoz. Azok éjjel csavarogtak vagy fajtalankodtak. Többnyire rövid idő óta tartózkodtak ezek Bostonban, a hol tapasztalatlanságuk folytán nemsokára kisértés aldozatául estek. Ezek számára vasuton vagy hajón szabad jegyet szereztek, vagy pedig egy külön e czélra szolgáló városi alapból fedezték ezeknek uti költségeit. Tiz év alatt 3732 férfi és 3207 nő, összesen 6939-en lettek a bostoni városi kerületben próbára téve; ezek közül 473 arra érdemetlennek bizonyult és ezek utólag el lettek itélve, 107 szökött az elitélés elől, összesen 580 vagyis 8% nem javult, 6359 vagyis *92% javult*, 312 a tizedik év végén még további felügyelet alatt állott, összesen tehát 7251 esetben alkalmazták a próbára tételt.

1889-re vonatkozólag a következő adatokat találom a legujabban közzétett hivatalos jelentésben:[1]

Bostonban feltételesen próbára lett téve 1125, bevált 1065 (94%), nem vált be 60 (6%); Dél-Bostonban feltételesen próbára lett téve 287, bevált 267 (93%-nál több); nem vált be 20 (7%-nál kevesebb); Roxburyban feltételesen próbára lett téve 422, bevált 372, nem vált be 50.

Most még csak az van hátra, hogy felsoroljam azon büntetendő cselekményeket, a melyeket a próbára tett egyénnek az emlitett tiz év alatt a bostoni központi probation-kerületben leginkább elkövettek; azok a következők voltak: részegség[2] (először) 3161 esetben, lopás 958-szor, prostituáltak éjjeli csavargása 764-szer, testi sértés 470-szer, rendetlen és korhely életmód 274-szer, magánlak (többnyire boltok) megsértése 240-szer, szokásos részegeskedés 222-szer, részegség (harmadszor) 211-szer sikkasztás 82-szer, városi szabályrendelet megsértése 77-szer, fajtalankodás 48 szor, más vagyonának megrongálása 35-ször, orgazdaság 35-ször, csavargás 31-szer, szentségtelenités 28-szor, csalás 27-szer, a lotto-törvények elleni kihágások 27-szer stb. stb. A próba-hivatalnokok rendkivül meg vannak elégedve a feltételes elitélés áldásdus eredményeivel. Igy Savage, a bostoni központi probation-

[1] Lsd Probation work in the county of Suffolk, for the year ending Dec. 31, 1889. Boston, 1889. City Document No. 6.

[2] Az iszákosságot szigoruan üldözik Massachusettsben. Ismételt büntetés esetében a részegség delictuma miatt a concordi Reformatoryba való utalásnak is van helye. — Lásd Aschrott: «Aus dem Strafen- und Gefängnisswesen Nordamerikas.» 35. skl.

kerület officerje, azt mondja, hogy «a feltételes szabadulás számos esetben előkészitette a valódi javulás utját és sok ártatlan személyt és elhagyott családot nagyobb szenvedéstől mentett meg, mint a minőt a bünös kénytelen lett volna eltürni». Parker, a dél-bostoni prob.-kerület officerje, kijelenti, hogy a próbára tett egyének közül számosan családjuk áldásává váltak és hogy ez az intézmény a szülőket javitotta és a gyermekeket megmentette; Reed, a roxbury-i prob.-kerület officerje, hasonlóképen konstatálja hivatalos jelentésében, hogy az illetők közül sokan a szégyentől és a tönkrejutástól menekültek és mindenkorra hátat forditottak a bünösök osztályának.

Legutóbb Németországban is kezdték elismerni[1] az amerikai-angol feltételes elitélési rendszernek határozott előnyét a belga rendszer felett, mely utóbbi érdekében Liszt és követői hatékony propagandát fejtenek ki ez idő szerint irodalmi és társadalmi téren.

Végül az amerikai intézmény jellemzése végett még a következő esetet emlitem fel. Egy «State agent»[2] egyszer kemény leczkét kapott egy befolyásos és gazdag bostoni polgártól, ki nagyon kikelt az államnak azon helytelen elnézése iránt, melyet az a próbára tett egyénekkel szemben tanusit és kijelentette, hogy ő mindenkit a törvény legszélsőbb szigorával sujtana. Nemsokára ezután ugyanaz az ember nagyon szomoruan jött el az illető hivatalnokhoz, hogy ennek oltalmát kikérje saját tizennyolcz éves fia számára, ki főnökének pénzét elsikkasztotta. A nyomozat kideritette a fiu előbbi jó jellemét és hogy az nagy kisértésnek volt kitéve. A prob.-off. ajánlotta a bíróságnak az illetőnek próbára való tételét és az egy évre próbaképen szabadult is. Utóbb viszszatért előbbi főnökéhez, ki később társul fogadta. Atyja, midőn az utczán találkozott a hivatalnokkal, azzal kezet szoritott és megindulással azt mondta neki: «Fiam meg lett mentve; elismerem, hogy tévedtem!»[3]

Dr. GRUBER LAJOS.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszteriumban,** mint több megbizható oldalról értesitenek bennünket, az esküdtszéki alapon nyugvó bünvádi eljárás behozatala iránt az előkészületek már nagyon előrehaladott stádiumban vannak. Alapul vétetik a munkálathoz a Fabinyi-féle javaslat; ezen javaslaton bizonyos módositások eszközöltetnek és egy uj fejezet illesztetik hozzá az esküdtszéki eljárásról.

— **A kolozsvári ügyvédi kamara** választmánya felterjesztette véleményét a Plósz-féle javaslatról. A vélemény, — melyet a kamara egyik jeles tagja, *dr. Deák Albert* ügyvéd készitett — melegen pártolja a reformtervezetet. A tervezet fénypontjának tartja, hogy a szóbeliség és közvetlenség friss szellemet teremtő elveinek utját épen ott találta meg, a hol az majdnem önként kinálkozott, a hol az ujitás aránylag a legkevesebb akadályra talál és a legüdvösebb gyümölcsöket teremheti: a sommás eljárás felebbvitelénél. Midőn azonban a kezdet nehézségei folytán a reform részlegessége mellett foglal állást, hangsulyozza a miniszter ama kijelentésének fontosságát is, hogy a részleges reform a teljes szóbeli eljárás megalkotásának minden elodázása nélkül fog életbe lépni. A tervezet általános alapelveit teljes mértékben helyesli. A szerkezet tekintetében azonban czélszerünek találná, ha a tervezet az elsőbirósági eljárásból indulna ki és annak tisztán szabályozott egyszerü formáján épittetnék fel a komplikáltabb felebbezési eljárás. Ez egyszerüen átszerkesztési munka és a felebbezési tervezet lényegét nem érinti. Feltétlenül helyesli a vélemény a beneficium novorum meghonositását és az előkészitő iratok kontemplált rendszerét, valamint az ügyvédi kényszer behozatalát a felebbezési eljárásban, kifogásolja azonban a bizonyitás szabályozását, mely nem juttatja teljesen érvényre a szabad bizonyitás elvét. Sokalja a felebbezési határidőnek 30 napra való kiterjesztését; helyesli a járásbirósági hatáskör kiterjesztését és a tervezet alkalmazását kereskedelmi ügyekre is. A végrehajtási ügyekben a felfolyamodás elintézését a kir. táblákra kivánja bizni. Nem helyesli a felülvizsgálat jogorvoslatának 200 frtos értékhatárhoz való kötését és az előzetes végrehajthatóság fentartását a 100 frton aluli ügyekben; helyesli az előzetes végrehajhatóságra vonatkozó egyéb pontokat. Végül a javaslatot nyelvezete szempontjából átdolgozandónak mondja, mivel a szóbeliség és közvetlenség a laikus nép közvetlen szereplését is igényli a bíróság előtt.

— **Az igazságszolgáltatás költségei.** Az alábbiakban a közgazdasági és statisztikai évkönyv szerint össze vannak állitva hazánk, Ausztria, Poroszország és Franciaország legujabb költségvetései alapján azon összegek, a melyekbe a birói funktio az államoknak kerül. Volt ugyanis *ezer* forintokban:

	Magyarország 1889	Ausztria 1889	Poroszország 1888/89	Franciaország 1890
Az igazságügyminiszterium összes rendes kiadásai	12027	20037	43788	14980
Ebből a birságok összes költsége	8014	17576	34628	19953
A III. foku birságok tagjainak járandóságai	319	311	630	424
A II. foku birságok tagjainak járandóságai	637	741	936	1734
Az I. foku birságok tagjainak járandóságai	2785	5079	8201	5007

— **Az ügyvédek részvétele a törvényhatósági bizottságokban.** A közgazdasági és statisztikai évkönyv kimutatása szerint az ügyvédek a megyei bizottságoknak 6·03%-át teszik; Budapesten a százalékos arány 14·25%, a többi városokban 10·73. Számszerint a megyei bizottságokban van összesen 1389 ügyvéd, Budapesten 57, a többi 24 th. városban 315; összesen 1761. E szerint az összes magyar ügyvédeknek körülbelül 40%-a van a törvényhatósági bizottságokban. Megjegyzendő, hogy 1020 ügyvéd mint virilista vesz részt a bizottságban, 741 mint választott tag.

— **A közjegyzőséget** illetőleg ugyanazon évkönyv nyomán kiemeljük, hogy 1887-ben a 220 közjegyző 16832 oly szerződést vett fel, melyeknek érvényét a törvény közjegyző köremüködésétől teszi függővé, ellenben 38650 oly szerződést foglalt okiratba, hol a közjegyző bevonása a felek tetszésétől függött. Ezenkivül 4303 végrendelet készült közjegyzők előtt és 530 tétetett le náluk. Tanusitványt 126,422-t állitottak ki, melyek között 45,711 váltóóvás foglaltatik, ezek közül legtöbb a debreczeni kamara területére esik — 7903, utána áll a budapesti kamara 7799 óvással, mig a legkisebb számot a szombathelyi kerület mutatja fel 1619 óvással.

— **A folytatólagos végtárgyalás biráinak azonosságára** az első fokon itt-ott még mindig nem helyeznek kellő sulyt. Innen van, hogy a Curia kénytelen az ily ügyeket megsemmisiteni, mint az alábbi esetben is történt.

Kir. Curia: rágalmazás és becsületsértés vétségeivel vádlott P. Márton ellen a nyitrai kir. törvényszék előtt folyamatba tett bünügyben végzett: Tekintve, hogy e bünvádi ügyben két végtárgyalás tartatott s az elsőn az összes tanuk kihallgattattak, s az a bizonyitási eljárás befejezése után elnapoltatott, s a második ugyanazon évi augusztus hó 6-án, mely csak a panaszló s vádlott ujabb kihallgatására, s a korábbi végtárgyalásról felvett jegyzőkönyv felolvasására szoritkozott a nélkül, hogy az egész bizonyitási eljárás ujból

[1] *Hippel:* «Die Vorschläge zur Einführung der bedingten Verurtheilung in Deutschland» czimü értekezésében a «Gerichtssaal»-ban (XLIII. köt. 1. és 2. füzet 104. l.) azt irja ezen rendszerről: «*Theoretisch erscheint mir das Verfahren in Amerika als das richtigste.* Volle Freiheit des Richters von jeder Beschränkung und damit die Möglichkeit, die besondere Lage des Falles in umfassendster Weise zu berücksichtigen. Praktisch jedoch halte ich diese Lösung unseren deutschen Verhältnissen gegenüber für bedenklich. Eine Individualisirung, wie sie innerhalb des Stadtbezirkes von Boston erreicht zu sein scheint, wird sich bei Uebertragung auf grosse Verhältnisse in diesem Masse kaum durchführen lassen. Zudem tritt das Institut als ein völlig neues in unser Rechtsleben ein. Sofern sich daher allgemeine, in der überwiegenden Mehrzahl der Fälle zutreffende Grundsätze für seine Anwendung geben lassen, *wird deren gesetzliche Annahme auch wünschenswerth sein.*»

[2] Lásd ezen hivatalnokra vonatkozólag bővebbet *Fayer:* «Büntetési rendszerünk reformja» czimü müvének 33. s köv. l. és *Aschrott* id. m. 39. s köv. l.

[3] Lásd *Tallack:* Penological and preventive principles 307. l.

ismételtetett volna; tekintve, hogy az utóbbi végtárgyaláson az első végtárgyaláson részt vett Pr. István és Sz. István birák helyett szavazó birákként más, névszerint M. Antal és V. Ignácz birák müködtek, s e szerint az itélet oly bíróság által hozatott, melynek két tagja nem volt azon helyzetben, hogy meggyőződését a bizonyitási anyag lényeges részét szolgáltató mindannyi élőszóval tett nyilatkozataiból teljes hüséggel és közvetlenül merithette volna, a mi pedig a szóbeliségen s közvetlenségen alapuló végtárgyalásnak bünvádi gyakorlatunk szerint elengedhetetlen kelléke; tekintve, hogy semmiséget megállapitó lényeges alaki szabálytalanságot képez; ugyanazért és tekintettel a kérdéses végtárgyalások óta lefolyt időközre mindkét alsóbb foku bíróság itélete megsemmisittetik, s az első fokban eljárt bíróság utasittatik, hogy a feleket és összes tanukat ujra megidézvén, a bizonyitási eljárás teljes és törvényes ismétlése mellett, uj végtárgyalást tartson, s a kifejlendőkhöz képest ujabb itéletet hozzon. (1890. február 25. 8155.)

— **Nevezetesebb bünesetek** czimen Kossutány Géza budapesti kir. törvényszéki biró nemrég vállalatot inditott meg, mely irodalmunkban valóban hézagpótló. A most megjelent második kötet Mihály szerb fejedelem meggyilkoltatását adja elő részletesen a budapesti törvényszék levéltárában levő iratok nyomán. A kötet ára 1 frt.

— **Az elzárás büntetésének «részletekben» való végrehajtása.** A *Magyar Közigazgatás* utolsó számában egy *főszolgabiró* utal azon anomaliákra, melyek abból származnak, hogy a rendőri biráskodással foglalkozó közigazgatási tisztviselők nem birnak az elzárás büntetésének végrehajtásához nélkülözhetlen rendelkezési alappal, ugy miként a kir. ügyészségek. A kihágások büntetése első sorban többnyire pénzbüntetés. A ki a pénzbüntetést nem képes lefizetni, az rendesen oly szegény ember már, hogy 48 óránál hosszabb időn át nem képes magát önerejéből élelmezni, mert még honmaradt családja is többnyire a legnagyobb szükségnek van kitéve a kenyérkereső családfő elzáratása által. Mi bevalljuk őszintén, — ugy mond az emlitett czikket aláirt főszolgabiró — ugy segitünk magunkon, hogy midőn a fogoly már önmagát tovább élelmezni nem képes, mi rendesen harmad-negyed napra be szokott következni, azt *egyszerüen haza küldjük s a hátralevő elzárási napok kiállása végett egy más alkalommal ujból beidézzük.* E körülmény eléggé bizonyitja, hogy menynyire szükséges ugy a közigazgatási foglyok élelmezésének, valamint az erre szükségelt költségek fedezésének módját rendszeres szabályozás alá venni.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat: «Egy 120,000 frtos kártéritési perben, tehát egy nagyobb szabásu s hozzá még kártéritési jogczimen nyugvó perben, hol köztudomás szerint minden tétel ugyszólván külön pert képez, az ujvidéki törvényszék nekem a válaszirat beadására és nagy tömeget képező bizonyitékok beszerzésére kért 4 havi halasztást nemcsak feltétlenül megtagadta, hanem egyenesen nyolcz napra szoritotta s végzését a határidő letelte előtt 4 nappal kézbesitette».

Nemzetközi szemle.

— **Dr. Pfersche**, gráczi egyetemi tanár a bécsi «Juristische Gesellschaft»-ban érdekes felolvasást tartott az akaratról a jogban. *Savigny* megállapitotta a jogtudomány amaz irányát, mely a római jog egyes tételeiből jogfogalmakat konstruált, hogy azokból deduktio utján eddig nem ismert jogszabályokat és döntvényeket vezessünk le, a legfontosabb következtetéseket valamely jogügylet érvényessége vagy érvénytelensége tekintetében. *Scheling* int ugyan e jogfogalmak tulbecsülésétől és az uj iskola a forgalom követelményeiből kiindulva sok régi tételt megdöntött ugyan, de az akarat tana a maga egészében ma is még fenáll. Ma is egyik alaptétel az, hogy az akarat és a jogügylet érvényessége, a lélektani és jogi jelenségek közt okozatos összefüggés van. A magánjogban ez különösen a tévedés tanában, a büntetőjogban a beszámitás tanában érvényesül. Az előadó az akarat bevonását a jogba egyáltalában helytelennek tartja. Lélektani szempontból nélkülözi ezen fogalom a határozottságot, — jogi szempontból pedig ki lehet mutatni, hogy felesleges, mert a szükséges tételeket az akarat fogalmának mellőzésével is lehet konstruálni. Szerző ezt a magánjogban az osztrák polgári törvénykönyvvel és a német tervezettel kimutatja és tételét a büntető jogtudomány elvein is kipróbálja. Az érdekes felolvasás nagy tetszést aratott.

— **A hajóvontatás büntetéséről II. József alatt** — e czimmel jelent meg a napokban egy érdekes munka *Maasburg* udvari titkár tollából. Szerző a mult századbeli börtönállapotokra is kiterjeszkedik és sok érdekes adatot ment meg az utókor számára.

— **A Zeitschrift f. Notariat** czimü folyóirat érdekes évnegyedi szemlét közöl a magyar közjegyzőségről.

— **Jogos védelem.** Egy czipészsegéd pajkos módon boszantott egy czipészt. Ebből verekedés keletkezett, mely azzal végződött, hogy a czipészsegéd az egyik szemén oly sérülést szenvedett, hogy azon megvakult. Nemsokára ezután másik szemén is majdnem egészen megvakult. A czipész minap állott a bécsi esküdtszék előtt a minősitett sulyos testi sértés vádja miatt. Vádlott azzal védekezett, hogy nála a jogos védelem esete forgott fen, mely körülményt a sérült tagadásba vett. Az esküdtszék elé tett kérdések közé a védő kérelmére felvettek egy eventualis kérdést a jogos védelem tekintetében és egy pótkérdést, mely ennek tullépésére vonatkozott. Az esküdtek nyolcz szavazattal négy ellenében igennel válaszoltak a főkérdésre, azonban egyhangu igennel feleltek a jogos védelem kérdésére és egyhangu nemmel az ennek tullépésére vonatkozó kérdésre. Vádlottat ennek következtében azonnal szabadlábra helyezték. Megjegyzendő, hogy maga a sérült fél provokálta volt a verekedést.

— **A bécsi legfelsőbb törvényszék** kimondotta, hogy Ausztriában tulságos kamatokat végrehajtási uton még a magyar bíróságok kérelme folytán sem lehet behajtani. (1889 augusztus 16-án 8748. sz. a.)

— **Az öngyilkossági kisérlet hiresztelése valakiről becsületsértést képez.** Bécsben egy kávéháztulajdonos becsületsértés miatt vádat emelt egy ügynök ellen azért, mert utóbbi valamely üzletbarátjának azt beszélte el, hogy amaz rossz üzletmenete miatt egyszer öngyilkossági kisérletet követett el. Az ügy a járásbiróság elé került, hol a hirmondót vétkesnek találták a becsületsértésben, mert az itélet indokolása értelmében az öngyilkossági kisérlet *erkölcstelen cselekményt* képez, a miért is az ennek elkövetése miatt történő szemrehányást olyannak kell tekinteni, melylyel valakit valamely *becstelen cselekmény* elkövetésével vádolnak, a mi azonban mindenesetre büntetendő.

— **Franczia birósági reformok.** A franczia törvényhozásban folyvást élénk törekvések nyilvánulnak a birósági szervezet reformjára, kétségtelenül jeléül annak, hogy a törvénykezési gyakorlat abban ottan is többrendbeli hiányokat tárt fel. Nevezetesen az igazságügyminiszter törvényjavaslatot terjesztett be az 1883-ki birósági szervezet módositásáról; némely helyen a birói szám fogyasztását, máshol pedig szaporitását javasolván. Fontos reform leend különösen az, hogy a feltörvényszékeknél határozathozatalra 5 biró jelenléte szükségeltetvén, ezen határozmány oda módosittatik, hogy ezentul a vádtanácsokban az elnökkel együtt csak 3 fog igényeltetni. A pótbiráknál 25 helyett 22 évi életkor fog kivántatni.

— **A belga igazságügyminiszter,** Lejeune, a ki a feltételes itéleteket létesitette Belgiumban, most behozni készül az ártatlanul vizsgálati fogságba helyezettek és ártatlanul elitéltek kárpótlását. A miniszter részvétele mellett Brüsselben gyülést tartottak a belga ügyvédek és a következő elveket állapitották meg: A kártérités jogi alapon nyujtandó. A kártérités összegének megállapitásánál figyelembe veendő ugy az erkölcsi mint az anyagi károsodás. A kérdésben a bíróságok döntenek.

Megjelentek:

A nemzetgazdaság rendszere. A magyar tudományos akadémia Marczibányi-dijjal jutalmazott dolgozat. Irta *Kautz Gyula*. Ötödik ujólag átnézett és javitott kiadás. Első kötet: Általános rész. Ára 2 frt. (Franklin-társulat.)

Valutánk rendezéséről. Irta *Tisza István*. Ára 50 kr. (Franklin-társulat.)

A honvédségről szóló 1890. évi V. törvényczikk a végrehajtási rendelettel és magyarázatokkal. Ára 20 kr. (Wodianer F. és fiai.)

A mellékleten közöljük a Pribil-esetet tárgyazó összes birósági itéleteket.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 19. SZ. Budapest, 1890. május 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Néhány szó az ügyészségről. Dr. KÉRI MIKLÓS szabadkai kir. alügyésztől. — Jogirodalom: A magyar házassági vagyonjog. Irta dr. Jancsó György pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott kiadás. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — A házassági elválás Magyarországon és az ország erdélyi részeiben. Gyakorlati használatra irta Sztehlo Kornél. Második lényegesen átdolgozott kiadás. Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése. VIII. Præmeditatio. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Az 1877: XX. tcz. 254. §-ához. Dr. ZOLNAY JENŐ budapesti ügyvédtől. — Telekkönyvi zürzavar. Dr. HEXNER GYULA liptó-szt.-miklósi ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Néhány szó az ügyészségről.

Az ügyészségnek mint igazságügyi intézménynek hatásköre nem szoritkozik a jogéletnek csupán azon részére, melyet a büntető igazságszolgáltatás felölel. Hatásköre tényleg nagyobb, feladatai többoldaluak.

Az ügyészség hatáskörének kijelölésénél vissza kell menni ez intézmény gyökeréig, vagyis az államélet nagy szervezetében megállapitandó azon funktio, melyet az ügyészség mint egyik szerv végezni hivatva van.

Az igazságügyminiszter sokoldalu tevékenységi körében segédkező közegekre szorul. Kormányzati tevékenységének azon részét, mely törvények előkészitésére, a birói szervezet épségben tartására, az ezzel járó személyi és dologi kiadások fedezésére, etc. etc. vonatkozik, azon személyzet segélyével végzi, mely mint *kar* a «miniszteriumot» képezi.

Ellenben kormányzati feladatának azon részét, mely arra irányul, hogy a birói hatalomnak a törvények értelmében gyakorlása biztositassék, egy *hivatásszerü jogászi karra*, az ügyészségre ruházza át.

E szerint az ügyészség hivatása az igazságügyminiszternek azon jogait (és kötelességeit) gyakorolni (és teljesiteni), melyeknek czélja az, hogy a törvényadta eszközökkel kieszközöltessék, illetve ellenőriztessék a törvényeknek a bíróságok általi törvényszerü alkalmazása.

Ezt szem előtt tartva, az ügyészség hatáskörének megvonása nehézségekbe nem ütközik, s azt hiszem, nem tévedek, ha az ügyészség feladatát akkép állapitom meg, hogy hivatva van az *igazságszolgáltatás egész terén* az állam közérdekeit oly irányban érvényesiteni, hogy a birói hatalom gyakorlatánál az állam törvényei alkalmaztassanak, és a birói határozatok az állam törvényein alapuljanak.

Az, hogy az államnak az igazságszolgáltatás minden ágában vannak megóvandó közérdekei, kétségtelen. Mert ha az állam nincs is hivatva polgárainak a közérdekkel összefüggésben nem lévő magánügyeibe, s ezekből folyó jogaiba és kötelezettségeibe avatkozni, s azt «quod ad utilitatem singulorum pertinet» respektálni kész, még sem mellőzheti közbelépését ott, hol a magánérdek érvényesülése visszahatással lehet a közállomány érdekeire. Ilyenkor az állam felügyeleti ellenőrzési jogának csak ugy kell érvényesülnie, mint a büntető vagy fegyelmi jog terén, s itt ismét az ügyészség hivatása lenne a közérdek megóvása, természetesen az e czélra még megalkotandó törvények korlátain belül.

Legyen szabad egy-két példával illustrálni azt, a mit az előbbiekben kifejteni akarok.

A kiskoruság meghosszabbitása, az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése, továbbá a gondnokság alá helyezés és a gondnokság megszüntetése oly jogcselekmények, melyek, mint az állampolgárok személyjogait tárgyazók, a közérdek szempontjából is ellenőrzést igényelnek.

Mi sem természetesebb, mint hogy az itt szóban forgó közérdek az igazságügyi kormányzat *felelős* közegének, az ügyészségnek hatáskörébe tartoznék; hogy funktióit nálunk az árvaszéki ügyész, egy az igazságügyi kormánynak alá nem rendelt és ennek nem felelős municipalis hivatalnok teljesiti, ez egyike azon rendszertelenségeknek, melyekben jogéletünk, sajnos, oly gazdag.

De nem zárható ki a kormány ellenőrzési, s igy a kir. ügyészség képviseleti joga az u. n. polgári peres ügyek teréről sem. Igaz, hogy polgári ügyekben a dominus litis az érdekelt fél, illetve érdekelt felek; s igy in konkreto az inditványozási és ellenőrzési jogot az ügyfelek gyakorolják. Ámde az államhatalom ellenőrzési joga ezen ügyekben is csorbitatlanul fenáll.

Mert az állam nem engedheti meg azt, hogy törvényei, melyeknek absolut hatályt kiván tulajdonitani, a konkret ügyben érdekelt felek által e hatályukból kivetkőztessenek.

Ha a polgári biró a törvényt ott, hol az a jus cogens jellegével bir, nem alkalmazza, vagy helytelenül alkalmazza, ily intézkedése a feleknek kölcsönös megnyugvása által törvényessé még nem válik. A feleket igenis kötelezi *konsensusuknál* fogva, a mint kötelezte volna őket akkor is, ha nem birájukhoz fordulnak, hanem egymás közt állapodnak meg; de maga a törvénybe ütköző intézkedés a közérdek megóvása szempontjából mindenesetre orvoslást igényel, s ennek kieszközlése ismét az ügyészség intézményszerü feladata lenne. Szolgáljon például a több közül a következő eset.

Vannak járásbiróságok, melyek kisebb polgári peres ügyekben az 1877: XXII. tcz. 36. §-ának tilalma daczára az ellenfél terhére ügyvédi költségeket állapitanak meg. Peres felek vagy tudatlanságból, vagy mert az őket képviselő ügyvédek a bíróságot ezen «szokásában» megzavarni nem akarják, de többnyire, mert az egyedül rendelkezésre

álló jogorvoslat meddőségét már kipróbálták,[1] a bíróság ezen intézkedésében resignatióval megnyugosznak, s igy a törvény azon intentiója, hogy ily ügyekben a felek — közgazdasági tekintetekből — a perköltségektől megóvassanak, foganatba nem megy.

Ilyen és hasonló más esetekben, melyek, bár elvétve, előfordulnak vagy előfordulhatnak, a törvénynek tévedésből vagy járatlanságból történt helytelen alkalmazása a közérdekbe ütközik. A bíróság a törvényt kivetkőztette absolut hatályából, és a törvényhozás intentióját megbénitotta. Pedig a bíróság eljárt tagjára fegyelmi vétséget vagy vagyoni felelősséget ráolvasni alig lehet. Itéleteiért fegyelmi uton felelni nem tartozik, damnum emergens senkire sem hárult.

Nézetem szerint ily esetekben a törvénybe ütköző intézkedésnek megsemmisitését a közérdek megóvása céljából az ügyészség lenne hivatva kieszközölni; hatásköre egy erről intézkedő törvényben erre is kiterjesztendő lenne. Az ügyészségi intézményről szóló tételes törvényünk,az 1871 : XXXIII. tcz. 1. §-a szerint «az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeit a *jelen törvény által meghatározott ügyekben* a kir. ügyészség képviseli». E törvény azonban e képviseletet csak bünvádi és fegyelmi ügyekre szoritja. A fentiekben megkisérlettem, hacsak vázlatosan is, indokolni azon nézetemet, hogy az ügyészség hatáskörének a törvényben konstituált eme megállapitása nem öleli fel az ügyészség intézményszerü feladatait. Azt hiszem, hogy a kir. ügyészségre intézményeink szerves kiépitésekor az eddiginél nagyobb ügykör vár; viszont fel fog mentetni oly funktiók alul, melyeket csakis a kormányzati és birói hatalmak terv nélküli összezavarása róhatott reá.

Dr. KÉRI MIKLÓS.

Jogirodalom.[2]

A magyar házassági vagyonjog. Irta *dr. Jancsó György* pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott és bővitett kiadás. Budapest 1890. Kiadja Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedése. (286 lap.)

Azt is mondja továbbá dr. Jancsó György, ha a férj a hozományt nejének visszaadja és ezáltal feleségét abba a helyzetbe juttatja, hogy azt elköltheti: egyszerüen hozományról lemondás forog fen. Ilyen esetben tehát lemond a férj a hozományról, de viszont a nő is lemond a visszakövetelési jogról. Az pedig, akár a nőnek adja vissza a férj a hozományt, akár azt a nő kivánságára elkölti, a visszatéritési kötelezettséget egyaránt megszünteti.

Nem felel meg telekkönyvi jogunknak Jancsó azon tanitása, hogy a zálogjog telekkönyvi bekebelezésének *törvényi* czimét a hozomány átadásának ténye képezi. A Jancsó által idézett curiai határozatból az olvasható ki, hogy abban az esetben azért adtak helyet a zálogjog előjegyzésének, mert az okiratban a hozomány biztositása volt felajánlva. (T. K. R. 88. §. *a)* p.) De még a telekkönyvi rendt. 88. §. *d)* pontja, illetve az osztr. p. törvénykönyv 1245. §-a szerint is csak akkor van helye a hozomány biztositásának, ha ez az átadáskor kiköttetik, vagy ha utóbb veszedelem áll be. Miután azonban a telekkönyvi rendt. a polg. perrendtartás 387. stb. §§-aira hivatkozik, nyilvánvaló, hogy ezen biztositás nem a telekkönyvi hatóságnál, hanem az 1881 : LX. tcz.-nek a biztositási végrehajtásról szóló intézkedéseihez képest a rendes bíróságnál eszközölhető ki csupán.

Az azonban, a mit Jancsó tanit, hogy a hozomány önmagában biztositási engedély nélkül törvényi czimet ad a zálogjog bekeblezésére és hogy ezt a feleség egyoldalulag a férj beleegyezése nélkül is kérheti, határozottan téves állitás.

Feltünő szerző azon tanitása, hogy csőd esetében a nő csak a bejegyzett hozományt van jogositva visszakövetelni, *a be nem jegyzett* hozomány haszonélvezete pedig a közadós férj vagyonának jogutódára: a *csődtömegre száll* és azt a csődtömegtől visszakövetelni mindaddig nem lehet, a mig a csőd, vagy a házasság meg nem szünik. (148. l. 6. jegyzet.) Ezen nézetét szerző a csődtörvény 1. §-ával és a végrehajtási törvénynyel akarja indokolni. Szerintünk ezen nézet téves és a szerző által nem helyeseknek nyilvánitott itéletek helyesek, mert a hozomány czéljával és rendeltetésével ellenkezik az, hogy az más czélra fordittassék, mint a mire adatott, t. i. a házassággal járó terhek könnyitésére. A hozomány létezése a hozománytadó liberalitásában birván jogi alapját, nem szabad azt oly czélokra elkobozni, melyek a hozománytadónak önmagától értetődő szándékával és a hozomány czéljával ellenkeznek. Szerintünk tehát a hozomány haszonélvezete, miután az előre meghatározott rendeltetéssel bir, a férj hitelezői által le nem foglalható és csőd esetében az a hozománynyal együtt a nőre visszaszáll. Ha nincs is ez igy törvényileg egyenesen kimondva, a gyakorlat igy tartja, szerintünk helyesen, mert ez felel meg a hozomány rendeltetésének és a józan igazságnak. Az ellenkező tétel oda vezetne, hogy a nő, kinek hozományát férje csődtömege részére elkobozták, kénytelen lenne férjétől bíróilag elválni, hogy hozománya haszonélvezetét, melyből magát és családját fentartja, visszakaphassa.

A hozomány bizonyitását illetőleg helyesen tanitja szerző, hogy annak átadása esetleg főesküvel is bizonyitható.

A *közszerzeményre* vonatkozólag Jancsó Zlinszkyvel ellenkezőleg azt tanitja, hogy mindaz közszerzemény, a mit a házastársak egyike vagy másika a házasság tartama alatt viszterhes módon szerez és ebből a külön vagyon csak annyiban vonható le, a mennyiben igazoltatik, hogy a szerzeménybe beruháztatott. Ez az u. n. *középelmélet.* Zlinszky szerint pedig a közszerzeményt nem az egyes szerzési tényekben, hanem a házastársaknak a házasság egész tartama alatti gazdálkodása végeredményében kell keresni, ugy hogy szerinte csak azon érték közszerzemény, mely a házastársaknak a házasság megkötésekor megvolt vagyonát meghaladja. Ezen utóbbi tan szerint, mely vagyonértékelméletnek neveztetik, mindenekelőtt a házastársaknak a házasság megkötésekor megvolt vagyona, továbbá a házasság tartama alatt *ingyenes* módon, pld. öröklés, ajándékozás utján szerzett vagyon a szerzeményből restituálandó és csak a megmaradó érték képezi a közszerzeményt. Szerző szerint ezen utóbbi elmélet igazságtalanságra vezet, mert az esetben, ha az egyik házastársnak a házasság megkötésekor megvolt vagyona elpazaroltatik, a másik házastárs károsul, midőn az elpazarlás után közösen szerzett vagyon ezen elpazarolt vagyon pótlására fordittatik, a helyett hogy az együttesen szerző házastársak között felosztatnék. Ámde szerző és a középelmélet hivei szem előtt tévesztik azt, hogy a szerzeményi közösség eszméje nemcsak a *szerzés közösségét*, hanem a *fogyasztás közösségét* is magában foglalja, hogy tehát s szerzeményi közösségnél az egyoldalu pazarlás ki van zárva. Épugy a mint a szerzésnél nem kérdjük, hogy a vagyont a házastársak melyike szerezte, a pazarlásnál se tehetünk különbséget arra nézve, hogy a házastársak melyike pazarolt. Gyakorlati eredményében különben is egyre megy, akár a különvagyon pazaroltatik el, akár a szerzemény. Ha a különvagyon nem lett volna meg, akkor a szerzemény pazaroltatott volna el, vagyis különvagyon elpazarlása nélkül nem keletkezett volna szerzemény. Ha pedig ezt vetné

[1] A z—i kir. törvényszék mint k. p. p. ügyekben felebbviteli bíróság a z—i ügyvédi kamara felperesnek K. Lajos ügyvéd alperes elleni k. p. p. ügyében alperes részéről beadott semmiségi panasz folytán 4264/889. sz. a. határozott: « . . . nem képez semmiségi okot az eljáró bíróság azon itéleti rendelkezése sem, hogy alperest költségek fizetésére is kötelezte, mert jóllehet az 1877 : XXII. tcz. 36. §-a szerint a szóban forgó esetben költség megitélése helyt nem foghat, mivel azonban a panaszlott itélet ezen rendelkezése az ügy érdeméhez tartozik, ily rendelkezés felülvizsgálata pedig a most idézett törvény 57. §-ában felsorolt esetek szerint a kir. törvényszék mint felebbviteli bíróság hatásköréhez nem tartozik . . . . . semmiségi panaszt elvetni kellett.»

[2] Az előbbi közl. l. a 17. és 18. számban.

valaki ellen, hogy azt a házasság elején nem lehetett elpazarolni, mert ez csak később szereztetett, erre csak azt mondjuk, hogy egyenlő gazdálkodás mellett a külön vagyon nélkül adósságcsinálással kezdődött volna meg a házastársak gazdálkodása és ez is csak a közszerzeményt terhelné.

Kétségtelen tehát, hogy csak a vagyonérték-elmélet, mely a házastársaknak az egész házassági együttélés tartama alatti gazdálkodását veszi alapul, a helyes, és különösen, ha nem de lege ferenda beszélünk, hanem azt kérdjük, hogy a magyar magánjog szerint quid juris? azt kell felelnünk, hogy a magyar jog szellemének, mely előbb az ősi, majd az országbirói értekezlet óta az ági vagyont a szerzeményivel szemben mindig védte, csakis a vagyonértékelmélet felel meg, a mit az is bizonyit, hogy a judikatura leginkább ezt követi, sőt a Curiának alább ismertetett teljes-ülési döntvénye is azt fogadta el.

(Bef. köv.) SZTEHLO KORNÉL.

A házassági elválás joga Magyarországban és az ország erdélyi részeiben. Gyakorlati használatra irta Sztehlo Kornél. Második lényegesen átdolgozott kiadás. Budapest, Franklin-társulat 1890. (304 lap.)

Az első kiadással tett összehasonlitás alapján irom ismertetésemet. Ezen körülményre sulyt helyezek, mert csak ezen összehasonlitás alapján jelezhetem, hogy az uj kiadás az elsőnek *tényleg* lényeges átdolgozása. Szerző az első kiadás megjelenése óta sokat figyelt meg, sokat tanult és sokban győzette meg magát előbbi álláspontjával szemben a jobb által. Könyve mindezek által sokat nyert. Az ujabb fejlemények nem hagyták érintetlenül, de érintetlenül maradott a könyv rendszere. Ez a könyv főhibája. Nem gyakorlati munka az oly értelemben, mint azt tárgya és a munka kerete megérdemelné. Sok kérdés megoldási kisérleténél érezni azon — föltétlenül szükséges — theoretikus alapelvek hiányát, a melyek magukban hordják a velök kapcsolatos kérdések egész kasuistikájának megoldási kulcsát s a helytelen határozatok s indokolatlan gyakorlat birálatának legbiztosabb eszközét. Azt hiszem, nem kell közelebbről részleteznem, hogy mit értek ez alatt. Ugyanazon tárgyról irt könyvet emlitek példaképen: ott van Rittner Oesterreichisches Eherecht czimü munkája, mely gyakorlati, daczára annak — és épen azért —, hogy szerzője tudományos alapelvekkel operál. Vagy példaképen emlithetem dr. Plósz Sándor «Magyar Váltójog kézikönyvét», mely ugyan más tárgyról, de hasonlóképen a birósági gyakorlatra való tekintettel van megirva; ez a könyv igazán gyakorlati elvekre van fektetve, ezek döntik el a fölmerülő kérdéseket, itt látom az u. n. jogász-jogot, mely lehet jogforrás s irányt és alapot ad a gyakorlatnak. Sztehlo könyve ellenben inkább a gyakorlatból abstrahálja tanitásait, minden esetre — már elterjedésénél fogva is — hozzájárul, hogy egyik-másik kérdésben megszilárditsa a gyakorlatot, de sok kérdésben nem a helyes irányban.

Másik megjegyzésem a használt forrásokat érinti. Már előre bocsátottam, hogy a könyv uj kiadásában szerzője sokban győzette meg magát előbbi álláspontjával szemben a jobb által. Különösen ily hatása volt a könyvre azon birálatnak, a melyet Dr. Kováts Gyula az első kiadásról a Magyar Igazságügy 1885-ik évi juniusi füzetében irt. Azonban daczára annak, hogy az ezen birálatban foglalt helyreigazitásoknak s megjegyzéseknek legnagyobb része értékesitve lett ezen könyvben, s daczára annak, hogy ezen birálat alapján igen jelentékeny és fontos javitásokat tett a szerző munkáján, alig találok hivatkozást arra. Példaképen kiemelem azon tételt (50. l.), hogy a házasságtörés fogalma alá lennének sorolhatók még a bestialitas, pæderastia és sodomia is. Ezen tétel hiányzik az első kiadásban.

Csak a könyv tartalmát érintem, a midőn a szerző mulasztását pótolva rámutatok nehány helyre, mely az emlitett birálatból lett átvéve, vagy annak alapján javitva. Igy győződött meg szerző arról, hogy Arndtsnak, vagy Schillingnek a házasságról irt definitiójában a Verbindung szó nem házasságkötést, hanem a házassági életközösségre mutató kapcsolatot jelez; az ebben foglalt felvilágositás folytán ejti el azon állitást, mintha Olaszországban a házasságok egyik neme felbontható volna. Ki van javitva azon állitás, hogy Kálmán király egyik törvénye — II. 8. — a házasság felbonthatósága mellett szólana. Az ebben foglalt figyelmeztetés folytán találkozunk ma már a protestans egyház válóokainak jellemzésében Beza és Carpzow nézetével. «A házassági elválás jogtörténeti fejlődése a hazai protestensoknál» czimü szakasz lényeges és nyomatékos adatokat vett át a birálatból — a mire ezen helyen utal is. — Szerző ezen birálat alapján változtatta meg azon nézetét is, hogy a házasság felbontandó hütlen elhagyás czimén még akkor is, ha alperes az itélethozatal előtt, de a hirdetmény közzététele után jelentkezik és a felbontást ellenzi. Még az ágostai evang. hitvallásu szászoknál ismert válóokokat tartalmazó 1870. évi márczius 7-én elfogadott házassági szabályzat eredeti német szövege helyett is, — a melyet a birálat csak a tudományos feldolgozás hiányának jelzése végett érintett, — a válóokok önálló magyar nyelven felsorolásával találkozunk az uj kiadásban. Megváltozott szerző azon nézete is, hogy ipso jure semmisek az erdélyi reformatus, illetőleg unitárius papi székek által hozott azon itéletek, a melyek által per nélkül, az ő egyházuk kebelébe áttért fél egyoldalu folyamodására az átlépett házastárs elhagyott egyházának hitelvei szerint megelőző peres eljárás folytán hozott ágy és asztaltóli ideiglenes vagy végképen különvető itélet alapján — felbontják a vegyes házasságot. Megváltoztatta szerző nézetét azon fontos kérdés tekintetében is: vajon érvényes-e azon házasság, a melyet elválasztott protestans személy katholikus személylyel, az elválasztott fél előbbi hitvestársának életében köt? Előbb az érvénytelenséget vitatta, jelenleg annak érvényességét fogadta el. — —

A munkának főérdeme, hogy még mindig az egyedüli magyar könyv, mely a házassági elválás jogát egész terjedelmében tárgyalja. Az eredeti felosztás meg lett tartva. Az első — az anyagi — rész a házasság felbontásának és a házassági elválásnak anyagi feltételeit, a válóokokat adja elő s tárgyalja a felbontás és válás következményeit. A második — az alaki — részben a válóperekben követendő eljárás van előadva. Minden ponton az összes bevett és elismert vallásfelekezetekre tekintettel van a munka. A függelékben a II. József házassági patenséhez, az izraeliták házassági ügyeit szabályozó 1863. évi kir. udvari rendelethez és némely házasság-jogtörténeti adathoz járul a budapesti kir. itélőtáblának a házassági válóperekben követett gyakorlatát tartalmazó szabályzata. Egészben véve a munka — mint már érintettem — sok helyen javitva lett, szerzője sok fejezetet szélesebb alapra fektetett; a házasság felbontásának és a válásnak vagyonjogi következményeiről és a nemzetközi jelentőségü kérdésekről első sorban áll ez; s ugy az ujabb jogszabályok, mint az ujabb judikatura föl vannak véve az uj kiadásban. A könyvben összegyüjtött anyag nagy, sok benne a használható, de — ismétlem — hiányzik a tulajdonképeni tudományos alap, s a judikatura átható tudományos kritikája, a példákon megpróbált tanitás.

Nem birálatot irok, s azért csak nehány megjegyzést teszek még a könyv felett.

Szerző a munka bevezetésében a házasságok felbonthatósága mellett foglal állást, szerinte a házasságok lényegében fekszik azok felbonthatósága; szembeállitja a kath. egyház dogmáját, s a dogmának alapul fekvő társadalmi, erkölcsi, vallási okokat egy Indexre tett könyvnek — Dumas La Question du divorce-ának — a szerencsétlen házasságokból vett vonásokból összeállitott rajzával. Az egyház dogmájának indo-

*

kolását XIII. Leo pápának 1880 febr. 10-én kelt — s itt is idézett — encyklikájában is megtalálhatni, a melyet teljes terjedelmében közöl az Archiv f. kath. Kirchenrecht 44-ik köt. A nélkül, hogy ezen kérdést itt vitatni akarnám, — az itt felhozott indokolással szemben — az encyklikával fölteszem azon egyetlenegy kérdést: mi lesz a felbonthatóság mellett a gyermekek oltalmával és neveltetésével? s mi lesz különösen akkor, ha a felbontás ismétlődni fog ugyanazon egy személynél? A házasság felbontatik, a gyermekek az atyánál maradnak, ki uj házasságra lép, a mely házasságból szintén származnak gyermekek, a kik ujólagos felbontás esetén szintén az atyánál maradnak, a kinek esetleg harmadik neje lehet, vagy megforditva: vajon a társadalmi érdekek fognak-e ily esetekben nyerni, a gyermekek érdekeire a harmadik anya (?) ugy fog-e tekintettel lenni, mint a tulajdonképeni szülő? Vagy a *gyarló embertől követelt természetellenes megtartóztatás* oly fontos társadalmi, közerkölcsiségi érdek, mely legyőz minden más tekintetet? A görög katholikusok házasságára nézve azon nézetet látom kifejezve, hogy az házasságtörés miatt náluk is felbontható. Ezzel szemben utalok a görög katholikusoknak 1882 ben Gyulafehérvárt és Fogarason tartott tartományi zsinatára, a mely kimondja, hogy a házasság föltétlenül felbonthatlan. Az ide vonatkozó 22. pont szerint Pariter veneros et suscipio Sacramenti Matrimonii vinculum indissolubile esse: et quamvis propter *adulterium*, hæresim, aut alias causas possit inter conjuges thori et cohabitationis separatio fieri, non tamen illis aliud matrimonium contrahere fas est. — A zsidó házasságok felbontása tekintetében föl van emlitve azon expediens, hogy a válólevél - itéletileg elrendelt — átvételének megtagadása esetén a végitélet szolgál a házasság felbontásának igazolásául. Azonban a válólevél átvétele szertartásának elmaradása esetén a rabbi nem engedi más házasságra lépni azon házasfelet, a kinek házassága a válólevél szertartásszerü átadása által felbontva nincs. Mi ezen esetben az ellentét kiegyenlitésének utja, azt sehol sem látom érintve. Szerző szerint — mint látni fogjuk — a kath. egyházra nézve törvényt szab a polgári bíróság által eszközölt felbontás, a rabbira nézve azonban nem. Pedig az 1863. évi kancelláriai rendeletnek s az annak alapján kifejlődött birói gyakorlatnak kötelező ereje van a rabbira nézve; a birósági eljárást ezen rendelet ugyan nem szabályozza kötelezőleg, mert azt az igazságügyminiszter nem tette magáévá — trrts. 22. §. —, de kötelezi a rabbit, mivel azt a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1878 szeptember 27. 17619. és 1885 november 13. 1924. sz. rendeletei által fentartotta. A válólevél átadásának eszközlésére nézve is volna található felsőbb közigazgatási hatósági segély és kényszer, — ha ezt nem tette volna fölöslegessé a birói gyakorlat által talált expediens —, s még inkább meg kell lennie ezen kényszernek ott, a hol a rabbi megtagadja az esketést oly féltől, a kinek házassága jogérvényes birói itélet által fel lett bontva és a kire nézve semmi akadály nem áll fen. — Egészen másként áll a birói itélet hatásának kérdése azon esetben, a melyet a 22. §. tárgyal. Az itt tárgyalt kérdés jellemzéséül előadott esetben a kath. házasfél első nejétől ágy- és asztaltól a szentszék által elválasztatván unitáriussá lett, házasságát felbontotta és mint unitárius protestans nőt vett el. Ezen házasság megkötése után visszatér az elhagyott kath. hitre. Ezen esetben szerző szerint a házasság föltétlenül érvényes. Itt distinquálni kivánok. A házasság érvényes az unitárius egyház szempontjából, a gyermekek törvényesek a világi jog és annak következményei szempontjából, de érvénytelen a házasság a kath. egyház álláspontjából, mert érvényességének a fenálló házassági kötelléknek közjogi akadálya áll utjában. A szentszék nem alkalmaz unitárius jogot plane itt, a hol quasi in fraudem legis átés visszatérésekkel áll szemben. A kihágási törvény 60. §-ának alkalmazása tekintetében megjegyzi szerző, hogy legjobban tesz azon pap, a ki a szerinte nem törvényes, de az állam törvényei szerint törvényes gyermeket «állami jog szerint törvényes»-nek jegyzi be; ezen megjegyzést azzal egészitem ki, hogy ezen a törvényből is kiolvasható eljárást a magyar püspöki kar követendőnek rendelte el. — A gyermekek törvénytelenségének kimondása végetti perben az anyának beismerése nem bizonyitja a törvénytelen születést; ha azonban a születés törvénytelensége valószinüsittetik — szerző szerint — az anyának póteskü itélhető; s ezen tétel kapcsolatba van hozva egy esettel, a melyben az anya beismerése is méltatva lett a bizonyitékok között. Azonban a beismerő félt a beismerés tárgyára nézve esküre bocsátani nem lehet, mert ő azon tényt már beismerte, ha pedig a születés törvénytelenségét felperes — mindig a törvényes férj — valószinüsitette, ezen valószinüsités mellett minden körülmények között neki itélendő meg a kiegészitő bizonyiték, a póteskü. — A házasságvédői intézményről az van mondva, hogy az a kánonjogi köteléki perből átvett szokásjogon alapszik, meg hogy nehány — különben elősorolt — mult századbeli s jelen század elején kelt kir. rendeletben van intézkedés a házasságvédő kirendelése tekintetében. Ezen körülmény azon téves nézetre adott okot a Jogi Szemle f. é. 11. sz. közölt «A házasságvédő» czimü czikk irójának, hogy ezen intézményről törvény sohasem vett tudomást. Azért rá kellett volna mutatni arra, hogy a polg. törv. rendtartásnak a holttányilvánitásról rendelkező 524. §-a kimondja, miszerint azon esetben, a midőn a holtányilvánitás a házassági kötelék feloldása végett kéretik, az ügygondnokon kivül külön házasságvédő is rendelendő, vagyis, hogy ezen intézmény törvény által van recipiálva.

Ehhez hasonló hiányok vannak ezen ujabb kiadásban is; ezek daczára azonban a könyv igen használható.

Dr. REINER JÁNOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi esetek kritikai fejtegetése.

VIII.

Praemeditatio.

I. Mult évi november hó 19-én 9965. sz. a. kelt itéletében (l. e folyóirat 1. sz. mell.) a m. kir. Curia az előre megfontolt szándék ismérveit állapitja meg s lényegét abban találja hogy:

a) «a gondolat megfogamzása és a tett véghezvitelének megkezdése közt annyi idő telt légyen el, a mennyi az érlelődés, az akarat megerősitésére szükséges,» s hogy

b) «a tettes ezen idő alatt indulatos felgerjedéstől ment, nyugodt lelki állapotban mérlegelte s határozta el, s a megállapitott tervhez képest hidegvérü számitással vitte véghez a cselekedetet.»

Tudva van, hogy a præmeditatio ugy fogalmi meghatározásának, mint konkret fenforgása megállapitásának rendkivüli, a feladat megoldhatlanságával határos nehézségei, jelentékeny tudósok által képviselt azon áramlatot szülték, mely a præmeditált emberölésnek mint önálló büntetőjogi alakzatnak jogosultságát egyenesen tagadja, s annak a büntető törvényekből kiküszöbölését javasolja. A büntető jogtudomány mivelői között bizonyára nincs senki, a ki Holtzendorffnak «Der Mord und die Todesstrafe» czimü remek munkáját nem ismerné.

És valóban méltán lehet kérdezni, hogy miért képezi az emberölés (alig számbavehető csekély kivételekkel) azon egyetlen büntettet, melynél a præmeditatio mint minősitő körülmény szerepel, holott kétségkivül sok más büntettet lehet ép ugy előre megfontolva, előre megfontolás nélkül vagy ép felindulásban elkövetni. S a kik a præmeditatio kérdését

a halálbüntetés kérdésével hozzák kapcsolatba, alig lesznek képesek kielégitő választ adni azon ellenvetésre, hogy a præmeditatio kétségkivül ingatag fogalma legkevésbé tehető épen a legsulyosabb büntettek kriteriumává.

Mindamellett még is tény, hogy a mivelt törvényhozások a præmeditatiót mint az emberölés minősitő körülményét el nem ejtették. A halálbüntetést nem ismerő olasz büntetőtörvénykönyvben is a præmeditált emberölés szerepel mint a szándékos emberölésnek egyik qualifikált s a törvény által elfogadott legsulyosabb büntetéssel sujtott esete.

De mellőzve az ide nem tartozó törvényhozási kérdést, teljesen hozzá lehet járulni a præmeditatio fenebbi meghatározásához, mely különben egészen támaszkodik Carmignani (elementa §. 903.) meghatározására «occidendi propositum frigido paratoque animo susceptum et moram habens», sőt mint az idézvényből látható, annak egyenes reproduktióját képezi.

Ezen meghatározás kapcsán, nem lehetvén itt feladatom a præmeditatio elméletének teljes kifejtése, a következő három gyakorlati szempontnak kiemelésére szoritkozom.

1. Az «időt» illetőleg ez egészen konkret ismérv. «Az időt nem számitani, hanem inkább mérlegelni kell» = Deve piuttosto pesarsi che contarsi = mondja helyesen Carrara. A gyakorlatban különben ezen ismérv az, mely aránylag a legcsekélyebb nehézséggel jár.

2. A «lelki állapotot» illetőleg a præmeditatio kizárására nem szükséges azon «erős felindulás» létezése, melyről a 281. §-ban van szó. A «frigidus pacatusque animus», a mely higgadt megfontolásra, mérlegelésre alkalmas, és az «erős felindulás» nem határos fogalmak. A «zona intermedia» területe a præmeditatio határain kivül esik. Ezen tételre kiváló sulyt helyezek. Az eszme hordereje a mondat rövidségével megforditott viszonyban áll. A tétel itt bővebben ki nem fejthető. De rövid utalással azon kétségtelen igazságra, hogy «az embert indokok vezérlik», azon befolyásra, melyet azért az «indokok» az embere s igy az ember lelki állapotára szükségszerüen gyakorolnak, s utalással végül az indokoknak büntetőjogi szempontból társadalmi jelentőségére, a tétel végeredménye az, hogy: a præmeditatio absolute ki van zárva, ha az indokok nem esnek az «erkölcsi aljasság» s az abban foglalt «általános társadalmi veszélyesség» fogalma alá.

3. A «szándékot» illetőleg fontos kérdés vajjon elegendő-e egyszerüen a szándék, mely az eredményre vonatkozólag az eredmény tudatában, előrelátásában áll (Vorsatz), vagy szükséges-e a «czélzat» (Absicht); a régi terminologiával kifejezve a kérdés az, elegendő-e a præmeditatióhoz a dolus indeterminatus vagy ellenkezőleg szükséges-e a dolus directus determinatus? Minthogy a törvény előre megfontolt szándékról beszél, ugy látszik, mintha e tekintetben a gyilkosság s az egyszerü szándékos emberölés közt különbségtételnek nem volna helye. A præmeditatio lényege azonban az ellenkező eredményre vezet. Az áldozat életének kioltása a gyilkos czélját kell hogy képezze. A végczél természetesen közömbös. Helyesen mondja Decamps: «dans le fait purement volontaire il y a simple intention; dans le fait prémedité il y a dessein, c'est à dire intention avec plan on rèflexion sur les moyens d'exécution.» S lehetőleg még határozottabban Carmignani a fenebbi fogalommeghatározás ekkénti folytatásában: « . . . atque occasionem quærens, ut crimen veluti exoptatum finem perficiat».

II. A megbeszélés tárgyát képező itélet azonban továbbá a præmeditatiót kizártnak tekinti az esetben is, «ha a tettes nem egyenesen a megölést határozza el, hanem azt akaratában és elhatározásában függővé teszi valamely tőle független körülmény bekövetkezésétől vagy be nem következésétől.» Tehát az u. n. dolus conditionatus esetében.

Ezen elméletnek ily föltétlen alakban feleleventésén annál inkább lehet csodálkozni, minthogy a magyar kir. Curia látván az elmélet visszás eredményeit, attól már maga is eltért. Mert azon módositás, melylyel a Majláth-féle itéletben elméletét kiegészitette, s melynek lényege abban van, hogy feltételes szándékról nem lehet szó, ha a tettesnek e körülményt, a melytől elhatározását függővé tette, előrelátnia kellett, érdemleg nem más, mint az egész elmélettől való eltérés.

Egy esetben azonban igazolt ezen elmélet, akkor t. i., ha a körülmény, a melytől az elhatározás függővé tétetik, a megöltnek jogtalan cselekménye, a mely esetben nem csak a præmeditatio ki van zárva, hanem a körülményekhez képest a 281. §-nak is helye lehet.

Egy ily esetet saját gyakorlatából közöl Carrara. Egy férj esetét, a ki házasságtörésen kapott nejét megölte, s a ki ellen gyilkosság vádja emeltetett azért, mert hosszabb idő óta fenyegette nejét avval, hogy ha hütlenségéről meggyőződik, meg fogja ölni.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

Az 1877: XX. tcz. 254. §-ához.

E lapok f. évi 15-ik számában dr. Nyisztor Adorján ur az 1877: XX. tcz. 254. §-ával kapcsolatosan azon, — gyakran előforduló — eset fejtegetésébe bocsátkozott, midőn valamely hagyaték csakis oly ingatlanból áll, mely az örökhagyó nevére van ugyan telekkönyvileg felvéve, hanem az tényleg nem képez hagyatékot, minthogy azt az örökhagyó eladta, a vételárt felvette, irásbeli szerződés pedig közte s a vevő közt nem létesült, a telekkönyvi tulajdonos örökösei azonban az adás-vételi jogügylet fenállását elismerik s az eladott ingatlan tulajdonjogának a vevő nevére való bekebelezésébe a gyámhatóság által elrendelt hagyatéki tárgyalás alkalmával beleegyeznek, s e nyilatkozatukhoz a vevő is hozzájárul, az eljáró árvaszék végül az iratokat az 1877: XX. tcz. 254. §-a értelmében leendő eljárás (vagyis az ingatlan átirása végett) a hagyatéki birósághoz teszi át.

Előadja a czikkiró ur azon bajokat, melyek ily esetekben az 1877: XX. tcz. 254. §-ának különböző értelmezése miatt keletkezhetnek s arra a következtetésre jut, hogy legczélszerübb volna, ha a telekkönyvi hatóság, mellőzve az eddigi gyakorlatot, ily esetekben ne kivánná meg a hagyatéki bíróság végzését, hanem a tárgyaltató gyámhatóságnak az örökjogot megállapitó és a vevőt a bekeblezésre feljogositó határozata alapján a bekeblezést közvetlen eszközölné.

Szerény véleményem szerint ezen gyakorlat nem volna ugyan czélszerütlen s az ügymenet és az ügyfelek érdekei szempontjából is helyes volna, de az jelenlegi törvényeinken és a már megcsontosodott birói gyakorlatunkon nagyobb rést ütne, mint a minő, inkább látszólagos eltérést a törvénytől követnek el a hagyatéki biróságok akkor, midőn a törvény betüin, az 1877: XX. tcz. 254. §-ának szószerinti jelentésén tulmenve, ily esetben a gyámhatóság megkeresése értelmében járnak el s a vevőnek engedélyt adnak arra, hogy az ingatlant nevére átirassa, esetleg erre nézve magok intézkednek.

Ugyanis az örökösödési jog megállapitását az esetben, midőn annak hatósági megállapitására van szükség, a telekkönyvek behozatala óta törvényeink mindig birói functiónak tekintették s egyedül a birót ruházták fel azzal a joggal, hogy az örökösöknek ebbeli minőségét igazolja. Ez tehát szabály ma is (L.: Sipőcz «A gyámsági törvény» magyarázattal 1882. évi kiadás 327. l. — Trux Hugó «A magyar örökösödési eljárás» 1885. évi kiadás XI. lap stb.)

Az 1877: XX. tcz. tágitott ugyan némileg ezen a szabályon, midőn az örökösödési jog megállapitásával kapcsolatosan a hagyatéknak u. n. «átadását» gyámhatósági eljárás alá tartozó ingó hagyatékoknál, midőn osztályegyezség létesült

s az ingó hagyaték az árvaszék rendelkezése alatt van, az illetékes árvaszékre, vagyis közigazgatási hatóságra ruházta át, — ingatlanoknál azonban a szabályt teljesen fentartotta.

A jelenleg érvényes telekkönyvi rendelet ezen intézkedést kivánja meg, mert annak 84. §. *c)* pontja az 1854 aug. 9-iki nyilt parancs 177. és 178. §-ában kijelölt, vagyis az akkori hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozó u. n. «átadási» végzését követeli a bekeblezés alapjául, melyet jelenleg az 1868: 54. tcz. VII. fejezetében (az 581., 583., 588. §-okban) emlitett átadó végzés s az 1877: XX. tcz. 254. §-a 3-ik bekezdésében emlitett hagyatékbirósági örökösödési (átiratást rendelő) végzés helyettesit.

Ezekből folyólag tehát addig, mig csak törvényeink ez irányban meg nem változnak, ezen elvtől a hagyatéki bíróságok s a telekkönyvi hatóságok eltérni nem fognak. Ebből az okból tehát kivihetetlennek tartom ma azt a megoldási módot, melyet a czikkiró ur ajánl, hogy t. i. az örökösök ebbeli jogát a gyámhatóság absolut hatálylyal megállapitsa és ma a szabály és gyakorlat erős falán rést törni annál kevésbé tarthatnám helyesnek, mert ugyis küszöbén állunk a közigazgatási ügyek s hatóságok ujjá szervezésének s az uj örökösödési törvénynek és eljárásnak, mely uj törvények az ily kétségkivül meglévő hézagokat bizonyára kellőleg kitöltendik.

De lássuk az érem másik oldalát, t. i. hogy van-e egyátalán a czikkiró ur által javasolt gyakorlatra szükség, s hogy van-e oka és joga megtagadni a hagyatéki bíróságnak a gyámhatóság az irányu megkeresésének teljesitését, hogy a kérdéses eladott ingatlan az 1877: XX. tcz. 254. §-a alapján a vevő nevére irassék át?

Szerintem nincs és nem is lehet.

Mert első sorban tény az, hogy a fenforgó eset a hivatkozott törvényszakasz keretében mozog, minthogy az eladott «ingatlan (vagy telekkönyvi jog) az örökhagyó nevén áll» (1877: XX. tcz. 254. §. 3-ik bekezdés) s igy nem tehet különbséget az eljárásra nézve az, hogy véletlenül az ingatlan vagy telekkönyvi jog eladatott-e vagy sem? hanem ezen főmozzanat fenforogván, az ingatlan átiratása iránti funktio (per esetét természetesen kivéve) okvetlen hagyatéki uton hagyatéki bíróság által az örökösök igazolásával mint telekkönyvi szempontból szükséges intézkedéssel kapcsolatban teljesitendő.

A bíróság tehát ezen ügyállás mellett nem tagadhatja meg az örökösöknek azt a kérését, hogy a tényleg ugyan örökséget nem képező, de jogilag mégis az örökhagyó nevén álló ingatlan tulajdonjogának átiratása az örökösök helyett a vevő nevére történjék meg. Véleményem szerint ily megtagadó határozat csak a törvény helyes értelmezésének félreértésével keletkezhetnék.

Nem lehet ugyan elvitatni, hogy ugy a perrendtartásnak az örökösödési eljárást tartalmazó része, mint az 1877: XX. tcz.-nek ezen §-a a gyakorlatban több tekintetben házagos; ezért kiterjesztő magyarázatnak vettetett alá s kellett is az egyes jogszabályoknak kiterjesztő értelmet adni, mert a gyakorlati jogélet gyakran megköveteli az utólag mereveknek vagy szükeknek felismert egyes intézkedések tágitását, s mivel a törvényeket naponkint változtatni nem lehet, a jogélet pedig mint pezsgő, előrehaladó folyam folyton hullámzik, a birói gyakorlat van hivatva a felismert hézagokat kitölteni, mi mindaddig indokolt és helyes, mig a kiterjesztő magyarázat *a törvény szellemében* történik.

Ily eset a sok közül pl. az 1868: LIV. tcz. 560. §-a *c)* pontját érintve az, midőn *csak egy* örökös van, de a hagyatékot oly ingó vagyon képezi, mely hatósági kezelés alatt áll, s a hagyatéki bíróság az eljárást ennek kérelmére a hivatkozott §. betüi ellenére mégis meginditja stb.

Ily a törvény szellemével nem ellenkező kiterjesztő magyarázatot lehet tehát adni az 1877: XX. tcz. 254. §-ának a czikkiró ur által felhozott esetben is.

Hiszen módjukban áll az örökösöknek maguknak, kik az örökség megnyiltával ebbeli joguk fölött azonnal szabadon rendelkeznek, akár valamely tényleg örökölt ingatlant eladni, vagy akár összes örökösödési igényeiket engedmény utján idegenre ruházni át, vagy pl. az ingatlanokat részben vagy egészben az örökhagyó tulélő házastársának közszerzemény czimén vagy az adósságok kifizetésének feltétele alatt átadni, a midőn szintén az az eset fordul elő, hogy a hagyatéki bíróság, ha az emlitett törvényszakaszt merev szóbeli értelemben veszi, a hagyatéki ingatlant csakis, és kizárólag az örökösöknek (vagy hagyományosoknak) nevére irathatná át, holott (legalább a legelterjedtebb birói gyakorlat szerint) a jelzett és más hasonló esetekben a hagyatéki bíróság azt rendeli el, illetőleg azt engedi meg, hogy a hagyatéki ingatlanok nem örökösök vagy hagyományosok, hanem ezeknek előtte az örökösök által kijelentett s in optima forma igazolt jogutódjai nevére kebeleztessenek be.

S ezen megoldási mód felel meg a törvény szellemének s ratiójának is, mert az örökös mint ilyen átalában véve s ezen szempontból teljesen független és örökösödési jogai érvényesitése tekintetéből csak annyiban szorul valamely bíróság közbenjárására, a mennyiben ezt különös körülmények (pl. ha köztük gyámhatóság alá tartozók vannak, ha ki nem egyeznek vagy egyéb ok, pl. a hagyatéki pénzeknek hatósági kezelés alatt létele stb.) nem igénylik vagy ha ingatlanok vannak a hagyatékban.

Igy tehát az az eset sem képezhet eltérést e szabály alól, a melyet czikkiró ur felhoz, mert az örökösök, a kiknek okvetlen megvan ama joguk, hogy az örökhagyó által megkötött szóbeli eladási szerződést elismerjék vagy pedig azt kifogásolják, — egyenesen megkivánhatják s megkövetelhetik a hagyatéki bíróságtól, hogy az ingatlant kinek nevére irassa át, az övékére vagy az örökhagyónak általuk elismert közvetlen jogutódjai nevére, — s a hagyatéki bíróság, mely az 1877: XX. tcz. 254. §-a értelmében az ügy lényegére nézve csak azt vizsgálhatja meg, hogy a kérdéses ingatlan az örökhagyó nevén áll-e vagy sem (s természetesen, hogy az örökösödési jog kellőleg igazolva van-e, a hagyatéki okmányok kellőleg kiállitvák és felszerelvék-e stb.), az örökösök abbeli kérelmét, hogy örökösi minőségök megállapittassék, e mellett azonban a kérdéses ingatlan vagy telekkönyvi jog ne az ő, de egy általuk elismert, más törvényes czimmel biró tulajdonos nevére irassék át, nézetem szerint meg nem tagadhatja.

Igy tehát az előadottak alapján én azt tartom ily esetben a jelenlegi viszonyok között a leghelyesebb birói gyakorlatnak, ha a hagyatéki bíróság a nála a hagyatéki iratok közt bemutatott s az örökösök és a vevő közt utólag megkötött adás-vevési szerződés, esetleg az ezt pótló, s a tulajdonjog bekeblezésre alkalmas formában szerkesztett hagyaték-tárgyalási jegyzőkönyv alapján örökösödési végzésében az örökösödési jogot a kérdéses ingatlanra vagy telekönyvi jogra megállapitja, de egyidejüleg az adás-vételi szerződés (vagy ezt pótló jegyzőkönyvi nyilatkozat) alapján a tulajdonjognak a vevő nevére leendő bekeblezését rendeli el, vagy pedig (a mi a bekeblezést amugy is sürgető vevő érdekeinek még inkább megfelel s megóvja őt attól a veszélytől, hogy az ingatlanra esetleg az örökhagyó adósságai miatt zálogjog kebeleztessék be) a hagyatéki bíróság, ha szerződés köttetett utólag az örökösök s vevő közt, ezt, ha pedig nem köttetett, az ezt pótló tárgyalási jegyzőkönyvet jóváhagyja s az ekként záradékkal ellátott szerződést, vagy pedig ezen hagyaték-tárgyalási jegyzőkönyvnek másolatával s felzetvégzéssel ellátott hivatalos kiadványát a vevőnek jogai érvényesitése végett kiadja.

Dr. ZOLNAY JENŐ,
ügyvéd,
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegye tiszti ügyésze.

Telekkönyvi zürzavar.

Az ingatlanokra keletkezhető jogok körüli viszonyaink és institutióink egy idő óta ismét levétettek a napirendről. E lapok e szakmabeli jeles munkatársai mintha a küzdelembe belefáradtak volna. Pedig az ingatlanokkal való jogi forgalom jelenlegi állapota némely telekkönyvi hatóság területén sokkal bizonytalanabb, mint a telekkönyvek behozatala előtt.

A telekkönyvi rendtartás 71. §-a értelmében bekebelezésnek vagy előjegyzésnek csak azon esetben van helye, ha az, a ki ellen valamely jog szerzése, átváltoztatása vagy megszüntetése kieszközlendő, a kérvény benyujtása idejekor, mint a jószág tulajdonosa vagy mint hitelező bekebelezve vagy előjegyezve van, vagy legalább egyidejüleg bekebeleztetik vagy előjegyeztetik.

Ez kétségkivül igen világos rendelkezés és hajlandók is volnánk neki absolut hatályt is tulajdonitani.

Ámde 1869. évi április hó 8-án megjelent a telekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakitásánál követendő eljárás tárgyában, egy miniszteri rendelet, mely a telekkönyvi rendtartás idézett §-ába rést ütve — 6. §-ának *b)* pontjában megengedi, hogy: «ha a tagositás folyama alatt, vagy általában a telekkönyv átalakitása előtt valamely uj birtokrészletre nézve a tulajdonos személyében időközben változás történt, az uj tulajdonos neve a telekkönyv átalakitásakor és az átalakitott telekjegyzőkönyvbe közvetlenül bevezetendő, ha az uj tulajdonos az átalakitás előtt a telekkönyvi hatóságnál a változást igazoló okiratoknak és a felosztási földkönyv hiteles kivonatának felmutatása mellett, *szerzett jogának a tulajdonlapra leendő feljegyzését kérelmezte.*»

«*E bevezetés azonban a telekkönyvi hatóság által mindig oly záradékkal rendelendő el: hogy a végleges bejegyzés csak a telekkönyv átalakitásakor fog eszközöltetni.*»

Már most, hogy alkalmazzák telekkönyvi hatóságaink e §-t? Gyakorlatomból mondhatom, hogy kétféleképen.

Vannak ugyanis telekkönyvi hatóságok, melyek az uj tagositási földkönyvben foglalt birtokrészletre vonatkozólag bemutatott adásvevési szerződés alaki és anyagi kellékeit megvizsgálva, a mennyiben az a telekkönyvi rendtartás szerint a bekebelezés különös kellékeivel nem bir, a tulajdonjog feljegyzése iránt imént jelzett kérvényt feltétlenül elutasitják, helytadása esetére pedig csak oly végzést hoznak, mely szerint az akkor és akkor kelt okirat alapján a bemutatott földkönyvi kivonat szerint x dülőben y térképi szám alatt az eladó javára kihasitott részletre *a tulajdonjog vevő javára feljegyeztetik.* És ez nézetem szerint a helyes intézkedés.

De vannak ismét telekkönyvi hatóságok, melyek a jogügyletet tartalmazó okirat körül nem annyira skrupulózusak, azt mondván, hogy a *pusztán az előjegyzés kellékeivel ellátott okmány alapján* a tulajdonjog is feljegyzendő, minek folytán oly végzést hoznak, *hogy a tulajdonjog feljegyzésének* $\frac{\text{bekebelezése}}{\text{előjegyzése}}$ *rendeltetik el.*

Ez nézetem szerint a nem helyes intézkedés.

De ez még nem volna a legnagyobb baj, ha evvel véget érne a dolog.

Ámde a tagositás alkalmával kiosztott földrészletet, melyre a rendelet szerint a tulajdonjog feljegyzendő, *amazon telekkönyvi hatóság további jogi forgalom tárgyának nem tekinti*, ugy érvelvén, hogy az nem a telekkönyvi rendtartás 51. §-ának megfelelő «*telekkönyvi jószágtest*», és hogy tulajdonosa sem «bekebelezett», sem «előjegyzettnek» nem tekinthető.

Mondom — ezen telekkönyvi hatóság előtt a tagositás alkalmával kiosztott részletre további tulajdoni zálog- vagy más dologbeli jognak bekebelezését vagy előjegyzését hiába kérelmeznők.

Sokkal engedékenyebb a másik telekkönyvi hatóság; ez megenged ily részletekre a telekkönyvi rendtartás és a végrehajtási törvény szerinti minden jogot, sőt még a végrehajtási árverést és birtokba helyezést.

Igaz ugyan, hogy az 1881: LX. tcz. 161. §. rendelkezései szerint: «ha az elárverezendő ingatlanra még jogerejüleg el nem döntött tulajdonjog-igény van telekkönyvileg feljegyezve, s a végrehajtató követelés a tulajdonjog-igény feljegyzése után van telekkönyvileg bekebelezve: az igény jogerejü eldöntéséig, az árverés el nem rendelhető.»

Ámde e rendelkezést nem találják a fenforgó esetre alkalmazhatónak.

Ezek a mi telekkönyvi állapotaink. Hozzá véve még azt, hogy a tagositás alkalmával kihasitott birtok évtizedeken át birtokoltatik, mig a telekkönyvi átalakitás foganatosittatik, képzelhetők a fent vázolt telekkönyvi hatóságok területén létező egyenesen divergáló jogállapotok — a perlekedésnek — mily melegágyai.

De nem képzelhető rationális ok, hogy az igazságügyi kormány miért nem magyarázza meg jobban a jelzett miniszteri rendelet 6. §-ának *b)* pontját.

Dr. HEXNER GYULA,
liptó-szt.-miklósi ügyvéd.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** április hóban beérkezett 2465, ez évben összesen 8966 ügy; a mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 16427. Elintéztetett 8739, hátralék 7648. A mult év megfelelő szakához képest a beérkezés 358, a hátralék 421 többletet mutat.

— **A budapesti ügyvédi kamara** uj tiszti karára és választmányára történt szavazás eredményét tegnap hirdették ki az ügyvédi kamara helyiségében. A választás eredménye a következő: Az összes beadott szavazatok száma kitesz 618-at. Meg lettek választva: *Hodossy* Imre elnökké 604 szavazattal, dr. *Szedenics* János elnök-helyettessé 318 szavazattal, dr. *Siegmund* Vilmos titkárrá 332 szavazattal, dr. *Liedemann* Károly ügyészszé 608 szavazattal, *Novák* Sándor pénztárnokká 411 szavazattal; rendes választmányi tagokká: dr *Králik* Lajos 582 szavazattal, dr. *Győry* Elek 570 szavazattal, dr. *Jellinek* Arthur 540 szavazattal, dr. *Schreyer* Jakab 526 szavazattal, *Unger* Alajos 381 szavazattal, dr. *Friedmann* Bernát 365 szavazattal, dr. *Darányi* Ignácz 352 szavazattal, *Sztehlo* Kornél 323 szavazattal, *Konkoly Thege* József 308 szavazattal, *Bernáth* Béla 301 szavazattal, dr. *Morzsányi* Károly 293 szavazattal, *Bainitner* Imre 284 szavazattal; választmányi póttagokká: Dr. *Vetsey* István 343 szavazattal, dr. *Kern* Tivadar 301 szavazattal, dr. *Gruber* Lajos 294 szavazattal, dr. *Robitsek* József 288 szavazattal, dr. *Végh* Arthur 285 szavazattal; *Rhorer* Viktor és *Matuska* István egyaránt 254 szavazatot kaptak, a miért is közöttük sorsolás utján fog a választás megejtetni. — Végül megjegyezzük, hogy a budapesti ügyvédi kamara tagjainak legutóbb kiadott névsorában összesen *869* igazolt tag foglaltatik, kik közül 781-en budapesti és 88-an vidéki tagok. Azon 618 ügyvéd, ki ez alkalommal szavazati jogát gyakorolta, tehát majdnem közel 75%-át képezi a budapesti ügyvédi kamara összes tagjainak. — Az ügyvédi kamara intézményének létezése óta még sohasem történt meg, hogy a választás oly általános érdeklődést keltett és oly nagyterjedelmü mozgalmat idézett volna elő a fővárosi ügyvédi karnál, mint a mostani. Ép ugy a szavazók nagy száma is ritkitja párját eddigelé a fővárosi barreau választásainak évkönyveiben.

— **A marosvásárhelyi kir. tábla területén érvényes osztrák büntető perrendtartás** jó idő óta nem kapható sem magyar, sem német nyelven. Helyesen tette tehát *Bodor László* kolozsvári kir. törvényszéki biró, hogy ezen eljárást ujra kiadta, hogy addig is, mig a magyar bünvádi eljárás elkészül és törvénynyé lesz, az ottani birák és ügyvédek ujabb nemzedéke megszerezhesse az érvényben levő szabályzatot. Egyébként is ezen perrendtartásra már annyi foltot raktak törvényekből és rendeletekből, hogy alig több mint fele maradt érintetlenül s ennek tulajdonitható, hogy még a felső birróságok is sok esetben ellentétesen döntöttek csupán a miatt, mert megtévedtek a módositó és a módositásokat

módositó törvények és rendeletek labirinthusában. Az uj kiadás illető §-aihoz vannak csatolva az 1853—1858. évi és az azon innen keletkezett miniszteri rendeletek; továbbá az erdélyi részekben érvényes sajtórendtartás és esküdtszéki eljárás; a kir. járásbiróságok hatáskörébe utalt vétségek és kihágásokra vonatkozó eljárási utasitás; a fölebbviteli biróságok szabályozását tárgyazó törvény és rendelet; végül a halálbüntetés és államfogházbüntetés foganatositására vonatkozó és más törvények és rendeletek. — A könyv Horacsik Jánosnál jelent meg Kolozsvártt. Ára 2 frt 50 kr.

— **A végrehajtási igényperek** tekintettel a bizonyitékok és jogügyletek harmadik személyek irányábani joghatályára, Keresztszeghy Lajos curiai biró ily czimü monographiája második kiadásban jelent meg. E kiadás bővitve van az ezen kérdésre vonatkozó curiai judikaturával. Ára a könyvnek 1 frt 60 kr.

— **A «Magyar Közigazgatás»** utolsó számában figyelemre méltó czikkben utalás történik arra, hogy a KBTK. 104. §-a, mely a közegészség elleni kihágás esetében egy hónapig terjedhető elzárást *és száz forint pénzbüntetést* szab ki, az egyetlen és teljesen egyedül álló egész büntetőtörvénykönyvünkben, mely fix büntetést («száz forint» pénzbüntetést, nem pedig «száz forintig terjedhető» pénzbüntetést) állapit meg. A czikkiró ezen indokolatlan és hibás határozmánynak indokai tekintetében megnyugtató megoldásra nem juthat és a megszabott fix tételt tulajdonképen csak *sajtóhibának* kénytelen tekinteni. Daczára annak, hogy a kihágási büntetőtörvény 12. §-a alapján a büntetőtörvény 92. §-ának segélyével a praxis enyhithetett volna ugyan eddigelé is ezen kihágás absolut sulyos voltán, mind ennek daczára a mi kikágási büntető praxisunk az emlitett fix büntetést azonban mindeddig változhatlan tételnek tekintette és elég hibásan — e szakaszt szószerint magyarázva — a büntető rendszer általános elveinek ide behatolást nem engedett. Ilyen körülmények között megelégedéssel kell konstatálni, hogy a belügyminiszterium ujabban ugy ez irányban, valamint a «reformatio in pejus» kérdése tekintetében is, a helyes jogi alapra helyezkedett. A belügyminiszterium kihágási tanácsa ugyanis legközelebb több konkret eset alkalmával *leszállitotta a KBTK. 104. §-ában megszabott fix büntetést.* Hasonlóképen több izben leszállitotta a másodfoku hatóságoknak olynemü itéletét, melylyel pusztán az elmarasztalt által megfelebbezett elsőfoku hatósági itéletben foglalt büntetés — felebbező hátrányára — sulyosbitva lett; azzal a rendszerrel pedig teljesen szakitott, mely még az egyoldalulag megmegfelebbezett másodfoku itéletnek felebbező hátrányára sulyosbitásától sem idegenkedett. Teljesen osztjuk a névtelen czikkirónak azon megjegyzését, hogy a közigazgatási kihágási eljárás praxisa nálunk nem ment a hibáktól, hogy az nem egységes s hogy néha nem vág össze az érvényben álló bünvádi eljárásnak általános alapelveivel. Reméljük, hogy az általános bünvádi eljárás kodifikatiója alkalmával nem fogja az illetékes tényezők figyelmét kikerülni az ez idő szerinti kihágási bünvádi eljárásunk primitiv állapota sem, mely az itt szóban forgó fontos jogok és nagy érdekek miatt nagyon szükségli, hogy e téren is megvalósittassanak nálunk valahára a személyes szabadság biztositékai és a jogállam követelményei.

— **A Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht** legujabb füzetében dr. *Nagy Ferencz* kolozsvári egyetemi tanár ismerteti a magyar kereskedelmi törvényhozást 1885-től 1888 ig, s ezen kivül a magyar kereskedelmi és váltójogi irodalom ujabb termékeit.

— **A szentpétervári börtönügyi kongressus** nyomtatványai közt megjelentek mint külön füzetek: *Aczél Béla* fegyházi igazgató véleménye a fegyházi munka mikénti szervezéséről, és *Krajcsik Soma* tanár véleménye a javitandó gyermekek mikénti elhelyezéséről.

Nemzetközi szemle.

— **A Bulletin de la Commission pénitentiaire international** folyóiratnak ujabb füzete jelent meg. Számos igen becses dolgozatot tartalmaz, melyek mindannyian a büntetőjogi reform és a börtönügy kérdéseivel foglalkoznak.

— **Veteránok zenéje egy öngyilkos temetésénél.** 1888 augusztus 14-én H.-ban (Ausztriában) S. Ádám katholikus vallásu nyerges-segéd főbelőtte magát. Az öngyilkosság nem lett beszámithatlan állapotban elkövetve. Az öngyilkos az ottani katonai veterán-egyletnek tagja volt. Mert ezen egylet tagjainak temetését zenével szokta kisérni, a h.-i lelkész megkereste a községi előljáróságot, hogy oly irányban hasson a veterán-egyletre, hogy ez alkalommal elmaradjon a zene a temetésnél. A községi előljáró erre figyelmeztette is az egyletet, ez azonban alapszabályaira hivatkozott és 1888 aug. 17-én a második elnök M. János vezénylete alatt kivonult az egyleti zenekarral S. Ádám temetéséhez. Ennek következtében a lelkész, ki a halottat a házban beszentelte volt, akkor, midőn az egyleti zenekar el kezdett játszani, elhagyta a gyászmenetet, nem eszközölte már többé a beszentelést a temetőben és M. Jánost, a katonai veterán-egylet elnökét bepanaszolta a járási kapitányságnál, az 1850 január 17-iki cs. pátens XVI. czikkének áthágásával elkövetett kihágás miatt (R.-G.-Bl. Nr. 24 betreffend das Vorgehen bei Beerdigung von Selbstmördern). Az előljáró a végtárgyalás alkalmával a helytartóság által jóváhagyott egyleti alapszabályok 4. §-ára hivatkozott, mely azt rendeli, hogy egyleti tagok temetésénél dijtalanul engedik át az egyleti zenét és az egylet tagjai kötelesek minden temetésnél teljes számban kivonulni. Továbbá előadta, hogy annyiban tekintettel volt a lelkész kivánságára, hogy az egyleti zenekar nem, a mint ez rendesen szokásos, a koporsó előtt, hanem távolabb haladt, továbbá hogy csak utközben játszottak, azonban nem a temetőben. A járási kapitányság vétkesnek találta M. Jánost az emlitett kihágásban és e miatt 5 frtnyi pénzbüntetésre itélte azon megokolással, hogy M. intézkedése folytán játszott a h.-i veterán-egylet zenekara S. Ádám öngyilkos temetésénél gyászmenet közben indulókat, jóllehet M.-et a lelkészi hivatal az ottani községi előljáróság utján figyelmeztette az idézett cs. patens emlitett intézkedésére. M. János ezen határozat ellen a helytartósághoz felebbezett és hivatkozással az egyleti alapszabályokra kimutatta, hogy ő mint a katonai veterán-egylet elnöke csakis ennek alapszabályaihoz tartotta magát. Ezért azonban nem lehet neki szemrehányásokat tenni. A helytartóság fölmentette vádlottat, mert a cs. patens magában véve nem ró harmadik személyekre kötelességeket, hanem csakis a politikai hatóság számára tartalmaz intézkedést arra nézve, hogy az szükség esetére minő intézkedéseket tegyen öngyilkosok temetése alkalmával. Ezen határozat ellen már most a lelkész felebbezett az osztrák belügyminiszteriumhoz, a hol azonban a felebbezést visszautasitották, mert a lelkészt nem tekintették jogositottnak a helytartóság felmentő határozata ellen jogorvoslattal élni.

— **Németországi judikatura.** I. Felbonthatja-e a bérszerződést a lakás bérbeadója azon okból, mivel a bérlő nőről beköltözésekor megtudja, hogy gyanus viselkedése miatt a rendőrség szigoruan felügyel rá, és hogy kerités miatt ismételten büntetve volt? A bérbeadó ily alapon azt hozta fel, hogy a bérlő nő személye iránt lényeges tévedésben volt, a mennyiben tisztességesnek tartotta őt. A berlini Amtsgericht elutasitotta felperest azzal az indokolással, hogy a szerződés csak az esetben volna felbontható, ha a körülményekből kiderülne, hogy ezen tévedés nélkül felperes a szerződést nem kötötte volna meg. Felperesnek meg kellett volna kérdezni a bérlő nőt a szóban forgó körülmények iránt és csak akkor léphetne fel keresettel, ha alperesnő e részben valótlanságot mondott volna neki.

II. Élelmi szer hamisitása e a sörnek vizezése? Németországban a birói gyakorlat e részben eltéréseket mutat. Münchenben egy pinczérnőt, a ki egy sörházban a sör kimérését saját számlájára vette át, három heti fogházra itéltek el, mert több izben vizet töltött a sört tartalmazó hordókba. — Passauban egy vendéglősnő ellen bebizonyult, hogy két év alatt évenkint legalább tizennégyszer 3—3 liter kutvizet töltött a 40—60 liter sört tartalmazó hordókba, s ezért 150 márka pénzbüntetésre itélte őt a bíróság és elrendelte az itéletnek nyilvános közlését. A szakértők ugyanis azt mondták, hogy a viz a sört erjedésbe hozza és vegyi alkatrészeire feloldja, mi által az ital részegitőbb hatásu. — Sensburgban ellenben hasonló esetben felmentették a vádlottat.

— **Az Eger-féle** nagy munkából, mely a vasuti szállitmányozási jogot tárgyazza, megjelent második kiadásban az ötödik kötet.

— **A «Revue des Grands Procès»** czimü gyüjtemény legujabb füzetében a következő pereket találjuk: Mackay-Camondo, le drama de la houssaie, le testament d'Auguste-Comte.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 20. sz. Budapest, 1890. május 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Jogállam és közigazgatás. — A védelem tévedéseiről. FARKAS LAJOS komáromi kir. törvényszéki birótól. — Jogirodalom: A magyar házassági vagyonjog. Irta dr. Jancsó György pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott kiadás. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A szétosztandó kir. táblák helyiségeiről. Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

«Jogállam és közigazgatás.»

E czim alatt a Magyar Közigazgatás utolsó száma egy elég keserü hangon tartott támadást intéz a kir. Curia ellen. A támadás oka a kir. Curia két, az utóbbi időben kelt és lapunkban közölt határozata, melyek mindketteje a személyes szabadságnak közigazgatási hatóság által elkövetett megsértését mondta ki büntetendőnek. A Magyar Közigazgatás ezen határozatokban «a közigazgatási hatóságoknak az őket létfeltételekként megillető jogositványoktól való czélzatos megfosztását látja» és ezek ellen a jogállam eszménye nevében tiltakozik. Nem akarunk itt részletes polemiába bocsátkozni a Magyar Közigazgatás érvelésével, mely a kir. curiai határozatok helytelenségét in concreto igyekszik kimutatni, mert hiszen e végre nem tehetnénk egyebet, mint hogy az illető határozatoknak valóban mesteri indokolását ide iktassuk. De másrészről mi viszont nem hallgathatjuk el tiltakozásunkat a Magyar Közigazgatás álláspontjával szemben.

Alig fog ember akadni, a ki a mi viszonyaink helyes ecsetelésének fogja találni azt a képet, melyet a Magyar Közigazgatás ad, midőn azt mondja, «hogy a birók «tulkapásai» miatt «*rendőrhatóságaink feje felett egy hajszálon függ a Damokleskard* s a ki nem akarja hivatali állását, polgári becsületét, személyes szabadságát könnyelmüen koczkára tenni: rokonának jogtalan támadás ellen törvényszerüen megvédelmezésétől, a vádlott elővezetésének valaha elrendelésétől, rendelkezéseiben még csak sajtóhiba elkövetésétől is a leggondosabban óvakodjék.»

Annyira megszoktuk azt, hogy közigazgatási hatóságaink a személyes szabadságot semmibe se veszik, hogy talán kibékülnénk avval is, ha egyszer ezek ellen valóban elrendeltetnék olyan állapot, a milyent a Magyar Közigazgatás fest. Hisz alig olvasunk egyebet az illető hirlapi rovatokban, mint csendőri kinzásokat.

A Magyar Közigazgatás a czikkben azon reményének ad kifejezést, hogy a rendőri eljárás törvényi szabályozására minél előbb rákerül a sor. A kivánsághoz mi is csatlakozunk, de a reményben, sajnos, nem osztozunk. Ha csak félannyi esetben fordul elő a közigazgatási hivatalnokok megbüntetése, mint a hányszor ők megsértik a személyes szabadságot, akkor mi is remélnők, hogy hamar létrejönne egy törvény az eljárás rendezéséről, mert a jogállamnak az a felfogása, a mi Magyar Közigazgatás czikkén átvonul, épen abban különbözik a jogállam igazi fogalmától, hogy a törvényeket a hivatalnokok, nem pedig a polgárok igényeihez képest alkotja meg. Minthogy azonban a hivatalnokok helyzete nálunk távolról sem oly setét, mint a Magyar Közigazgatás festi, nem merjük egyhamar reménni annak a szükséges törvénynek létrejövetelét. Ha azonban mégis létrejönne az a törvény, akkor egész biztosan merjük hinni, hogy az nem a hivatalnokoknak *mai* eljárási módját fogja törvénybe iktatni, mint ezt a Magyar Közigazgatás óhajtani látszik.

A Magyar Közigazgatás a jogállam alapján állónak hiszi magát, mikor a curiai határozatokat megtámadja. Ezen felfogással szemben érvelni alig lehetséges. Bizonyos az, hogy a jogállamban nem csak a magánegyént, hanem a hivatalnokot sem szabad ok nélkül börtönbe vetni, és igy, ha a kir. Curia az itt szóban forgó esetekben valóban igazságtalanul itélt volna, sérelmet követett volna el ezen értelemben a jogállam eszméje ellen is. De a jogállam eszméje egyebet jelent esetleges egyes igazságtalanságok elleni küzdelemnél. A jogállam eszméje az intézmények egy egész rendszerét jelenti, melyekért azonban a jelen esetben nem a Magyar Közigazgatás küzd, hanem a kir. Curia. Felesleges itt elsorolnunk, hogy mik azon intézmények, melyekért azoknak, kik nálunk a jogállamot akarják, küzdeniök kell, de ha a Magyar Közigazgatás azt hiszi, hogy ezek közt a *rendőrségi hivatalnokok* személyes szabadságának hatályos védelme az *első sorban* áll, akkor oly fogalmáért harczol a jogállamnak, mely előttünk teljesen idegen, és melylyel mi, a kik szintén a jogállam létesitésére vélünk törekedni, semmi közösségben nem állunk.

A kir. Curia a kérdéses két határozatban, mint ez különben már számos fontos esetben történt, valóban a jogállam eszméjét igyekszik megvalósitani, és hogy ily határozatokra mily nagy szükség van, azt mi sem bizonyitja jobban, mint az, hogy e kérdést illetőleg a Magyar Közigazgatásban ily meglepő nézetek tudtak utat találni.

A védelem tévedéseiről.

E lapok f. é. 15. számában bünvádi eljárásunk eltéréseiről irt észrevételeim dr. Friedmann Bernát urnak kinálkozó alkalmul szolgáltak, hogy a temesvári lotto-per védelméről mellékesen használt megjegyzéseim ellen ugyanezen lapok 16. számában az ottani védelem álláspontjának igazolására vállalkozzék.

Eltekintve attól, hogy a védelem *tulkapásai* és *féktelenségei* czimén használt jelzőket legkevésbé állhatott szándékomban dr. Friedmann Bernát urnak védelmi eljárására vonatkoztatni, vitázó czikkének hatása alatt éreznem kellett azon kényszerüséget, a mi kötelességemmé teszi, hogy ezuttal a gáncsolt kifejezéseknek bővebb magyarázatába bocsátkozzam.

Hogy mit értettem a védelem tulkapásai és féktelenségei alatt, a tekintetben még a sorok között olvasni akaró se képes egyebet kibetüzni, mint a védelemnek olyan irányu alakulatát, mely azon mederben tovább fejlesztve, ha a megfelelő birói korlátozásban nem részesül, ugy fellépésével annak látszatát igyekszik nyujtani, mintha csak az aláásni czélzott birósági tekintély romjain akarná szerepét betöltve látni.

A védelemnek fellépési modora volt az, a min mint biró és jogász egyaránt megütköztem. S a mit nem tesz meg-

engedhetővé a védelem által vitatott alaki igazság szabványainak bármily flagrans megsértése.

Visszatetszést szült bennem a szereplésnek azon félreismerhetlen jelensége, melynek a politikai élet ádáz harczaiban megillető uralmát a bíróság termeiből kiküszöbölve óhajtanám látni.

Nincs ok miért tagadnom, hogy a védelem ily alakulatától a birósági tekintély megalázását és sülyedését féltem első sorban. S nem azon *magyar királyi tekintély* megóvása lebeg szemeim előtt, a mit czikkiró ur a gunyolódásnak kétélü pallosával jónak látott kihegyezni.

A «magyar királyi tekintély» és a bíróság tekintélye két különböző jogfogalom.

Az előbbi, ha czikkiró ur és vele mások előtt komikus szinben tünik is fel, ezt talán még érthetőnek találhatom.

Jellemzi közviszonyainknak azon felcsigázott fogalmi körét, mely a birói kar szerény javadalmazását szemben a reá ruházott hatalmi körrel, a gunynak hasonló fegyverével szereti ócsárolni.

De az utóbbi, vagyis a bíróság tekintélyének megóvása alatt valami egyebet is kell értelmeznünk.

Értenünk kell a védelmet vezérlő azon motivumoknak összfoglalatját, mely a bíróságok tekintélyének piedestáljára helyezkedve, szivvel és lélekkel meggyőzően hirdethesse, hogy bíróságaink eljárásában kivétel nélkül csakis az igazságszolgáltatás magasztosságába vetett hitnek éltető eleme él és nyilatkozik.

S mert a védelemnek hivatását csakis ily alakban képzelhetem, egyuttal megragadom ez alkalmat, hogy a jogéletünknek felszinén imbolygó árnyképek közül a védelemnek azon sajátságos irányzatával foglalkozzam, mely a vizsgáló birót mint a védelem támadásainak *alkalmas czéltábláját* állitva előtérbe, *jónak és helyesnek* fogad el minden eszközt, a mit minden legalis ok hiányában a védelmi czél érdekeinek szolgálatában állónak hisz.

Hogy judikaturánkban tényleg ily irányzat vált uralkodóvá, kétségbe nem vonható, ha a közelmult napokban megejtett bünügyi főtárgyalások tapasztalatait idézzük emlékünkbe. Láttuk ezt különösen a hirhedt lotto-bünper főtárgyalásánál is.

Hol a vizsgáló biró személye ellen szórt vádak özöne, miket a védelem mint applikábilis támadási módszert aknázott ki, részben hálás talajra talált.

A közönségnek egy nagy részét, azon részét tudniillik, mely kizárólag az elhangzott szavak hatása alatt áll, a védelemnek sikerült jóformán meggyőznie, hogy azon bünper vizsgálatánál a vizsgáló biró mennyi mindenféle horrendum törvénytelenséget követett el.

Nem lehet czélunk az ott elhangzott vádak természetével foglalkozni, azokat elemezve, védelemben részesiteni.

Csak konstatáljuk, hogy legujabban a védelem hasonló chikanirozó eljárásának nem csupán a fővárosi, hanem a vidéki bíróságoknál is mindinkább szaporodó jelenségeit találjuk fel.

Ez eljárás első sorban czéljául tüzi ki, hogy a bünvádi per előkészitő közege által nagy gonddal és fáradsággal összegyüjtött vizsgálat egész anyagát halomra döntse, mert történetesen azon vizsgáló biró a védelem szempontjából sérelmesnek vett bármily lényegtelen alaki szabálytalanságot talált elkövetni.

S a védelem e módszert leggyakortább nem azon meggyőződésből követi, mintha vádaskodó érveit akár a vizsgáló biró személyének, akár az általa összegyüjtött anyagnak megbizhatlanságából merithetné. Hanem, mint imént emlitettük, mert ez a leghálásabban kinálkozó alkalom, hogy a vizsgáló biró eljárása iránti bizalom ekként már alapjában megrendittetvén, ezzel egyszersmind a vivsgálatnak egybegyüjtött egész anyaga is felforgatható legyen.

Valóban sajnálkoznunk kell jogéletünknek azon kinövésén, mely védelmi bázisul első sorban a vizsgáló biró müködését választva s véve bonczkés alá, kizárólag abból igyekszik erőt meriteni, hogy ebbeli eljárásával a terhelő adatok halmazát bármily parányi részben megbizhatlanná tennie czélba vegye.

Szánnunk kell azon mindinkább burjánozó áramlatot, mely védelmi tehetetlenségében nem a védelemnek azon magasztos irányelvét tüzi czélul maga elé, hogy a büntető anyagi igazságszolgáltatás érdekei semmiként csorbát ne szenvedjenek, s hogy a bünös elvegye megérdemelt büntetését, az ártatlan pedig meneküljön, hanem e helyett minden áron és minden körülmények között védenczének ártatlanságát hánytorgatva, minden arra szolgáló jogos ok nélkül az eljárt vizsgáló közeg erkölcsi tekintélyét igyekszik lerántani.

Ott támadni a vizsgáló birót, a hol magát és eljárását nem védheti, az ily eljárás magában véve nem valami distinguált vállalkozás.

Mai eljárásunk nagyon is megengedhetővé teszi, hogy a főtárgyaláson elhangzó védelem a vizsgáló biró eljárását minden képzelhető módon s büntetlenül denunciálhassa.

Az már nem is valami feltünő dolog, ha a vizsgáló birót azon megszokott oldalról vádoljuk be, hogy a vizsgáló biró a vizsgálati jegyzőkönyvet terhelt előtt, mielőtt ez azt aláirta, fel nem olvasta.

A védelemnek szintily mindennapivá vált erőködését képezi annak bizonyitása, miként a vizsgáló biró nem az igazsághoz hiven vette fel a jegyzőkönyveket. Hogy terhelt önvallomását akár ennek lelki elhatározására gyakorolt erkölcsi kényszer, akár más valami meg nem engedett módon csikarta ki.

Szóval a vizsgáló birót büntetlenül vádolható büncselekmények között a közokiratthamisitás s a hivatali hatalommal való visszaélési büntettek csaknem minden faja szerepeltethető.

Ennek tudatában a kötelességét egész odaadással szolgáló vizsgáló biró előtt a főtárgyalási jegyzőkönyvet vezető törvényszéki jegyző nem irigylendő személyként jelenik-e meg, kinek jegyzőkönyve hitelessége ellen a védelem alig bátorkodik nyiltan sikra szállani, hacsak a hatóság előtti rágalmazás vagy a hamis vád büncselekmények vádját nem vonja egyuttal maga ellen.

Igaz, hogy a törvényszéki jegyző főtárgyalási jegyzőkönyvének hitelessége részben az azon ügyben eljárt itélő tanács fedezete alatt is áll.

Ugyde a ki a ezen főtárgyalási jegyzőkönyvekről annak tudatával bir, hogy a legtöbb törvényszéknél ezen jegyzőkönyvek semmiféle hitelesitési eljárásnak nem lesznek alávetve, az a vizsgáló biró által felvett jegyzőkönyveket, hol megkivántatik, hogy rendszerint egy felesketett jegyzőkönyvvezető is legyen jelen, bizonyára nem fogja a megbizhatóságnak alantasabb mértékével mérlegelni.

Ugyancsak a vizsgáló birót minden ok nélkül üldöző irányzatnak látszik hódolni legujabb eljárási javaslatunk, midőn eltekintve a 120. és 146. §-ok rendelkezéseitől, a 110. §. és 116. §-okban nyilván a vizsgáló biró eljárása ellen intézhető *panaszra* jogosit fel.

A «panasz» szónak törvénybe leendő iktatása, a mi a német «Klage», «Beschwerde» szónak felel meg, nem mondható szerencsésen megválasztottnak, ha ennek megitélésénél jogéletünk kárhoztatott irányzatából indulunk ki.

Joggal következtethető, hogy a vizsgáló biró személye ellen intézhető panaszok egész legióját fogják szolgáltatni az oly természetü panaszoknak, melyek az illető ügyben eljárt vizsgáló birót alaptalanul és büntetlenül fogják a vádtanács előtt meghurczolhatni, a nélkül, hogy a kötelességszerüleg eljárt vizsgáló biró bármiféle elégtételszerzés iránt nyerne egyuttal biztositást.

Ha a *panasz* szót népünk felfogásában meggyökerezett jogi természetében veszszük bonczkés alá, ugy azon szó alatt a vádaskodás fogalmához jutunk.

Panaszkodni annyit tesz, mint valaki ellen vagy valamely tény ellen vádaskodni, vádat emelni, szóval az illetőt feljelenteni. Az ezen jogi világitásban megjelenő vádaskodási jog pedig azzal egyértelmü, hogy a vizsgáló biró eljárásának minden korrekt ténye ellen bármi okból felmerülhető vagy alkalmazni kivánt észrevételeinket eo ipso a formuláris vád mezébe öltöztetni kényszerülünk. Mintegy felhatalmazást nyujtva, miként akár a terhelt és védelme, akár a vádló a vizsgáló bíróval szemben folytonos hadilábon állva s a vádaskodás álláspontjára helyezkedve, keresve-keressék azon panasz- vagy vádpontokat, miket nem ritkán önző érdekből a vizsgáló biró személye vagy eljárása ellen a vádtanács előtt kivánnak felhasználni. Ily vádaskodási rendszernek akaratlan meghonositását léptetjük életbe, ha a javaslatnak szövegezésében a panasz szó meghagyatik.

Eddigi eljárásunk a panaszkodásnak ezen nemét nem ismervén vagy legalább is követvén, tudtommal nem fordult elő eset, hogy a vizsgáló biró eljárása *ily alakban* támadtatott volna meg.

Elkerülendő tehát az iménti vádaskodási rendszert, kivánatos lenne, ha az uj eljárás megjelölt helyein annak kimondása helyett, hogy a vizsgáló biró ellen panasz tehető a vádtanácsnál, ez azon szabatosabb kifejezéssel váltatnék fel, hogy terhelt, ha a vizsgáló biró eljárása által magát sértve érzi, vagy ellene észrevételei vannak, ez ellenében a vádtanácshoz folyamodhat. Ekként szintén elérhető lesz a törvényben kifejezésre jutó azon jogelv, mely a vizsgáló biró netáni sérelmes eljárása ellen a vádtanácsnál kereshető jogorvoslási módhoz nyujt garanciát; a nélkül, hogy a törvény már maga panasznak minősitené a terhelt és védőjének abbeli eljárását, a midőn lényegében a vádtanácshoz intézett folyamodás a törvény szerinti és a szó közönséges értelmében panasznak nem is lesz tekinthető.

Ha azon belső okok vizsgálatába bocsátkozunk, melyek a biróságok mai hierarchikus szervezetében helyet foglaló vizsgáló birót arra indithatják, hogy befolyást gyakorolva terhelt lelki elhatározására akár erkölcsi, akár physikai kényszer utján, azt minden áron önvallomásra birni igyekezzék, ugy hasztalan keressük a vizsgáló birót vezethető ezen okok létezését, mert ily okokat minden arra szánt törekvés mellett se találhatunk.

S ha már a vizsgáló biró eljárása ellen a védelem által gyakorlatba vett ezen védelmi módszerre plausibilis alapot képezhető belső okok létezését se találjuk fel, ugy miként képzelhető, hogy az esetek mindazon számában, midőn a védelem a vizsgáló biró eljárását támadja meg, a valóságban maguk azon diskreditált esetek fen is forogjanak.

Részemről nem tudok képzelni vizsgáló birót, ki tudatosan a védelem által habár többnyire elburkolt alakban hangoztatott azon vizsgálati eljárást követni merészelje, melyre a törvénytelenség bélyege már a priori rásüthető, s mire esetleg a Btk. 473. 475. és 477. §-ok megtorló intézkedései alkalmat találjanak.

Nem tudok képzelni oly vizsgáló birót sem, kit az arra irányuló tudatosság hiányában ily törvénytelen cselekményekre pusztán a hatásköri tulbuzgóságnak pillanatnyi heve ragadjon el. Kérdem, mivel lenne okadatolható, hogy a vizsgáló biró ily eljárásra ragadtassa magát.

A vizsgáló biró érdemesnek találhatja-e, hogy állásával együtt egész existentiáját koczkára tegye, miként terheltet meg nem engedett eszközökkel birhassa vallomásra.

Számithat-e azon lelkes müködéséért, melylyel a büntett szálainak kinyomozásán a törvény megengedett korlátai között fáradozik, valami felsőbb, akár anyagi, akár erkölcsi elismerésre?

Hisz minden egyébtől eltekintve tudnunk kell, hogy még ma is érvényben áll a 2781/1886. sz. alatti szabályrendelet, mely az életviszonyok megitélését nem praktikus oldaláról mérlegelve, az előbbi s helyes gyakorlati elveken nyugvó rendelkezést hatályon kivül helyezte s a vizsgáló birói kiküldetéseknél egy egész napi utonlét után csak a fél napra való napidijhoz való igényt állapitja meg; mely intézkedés által a polgári osztályban foglalkoztatott birák mellett a vizsgáló biró méltán degradált minőségben tünik fel.

Tapasztalhattuk, hogy nem egy hirhedt és nagyszabásu bünpernek ügybuzgó vizsgáló birája, az őt egyébként megillető jogos előmeneteli igényétől is elütve lett.

A sajtó és vele a közvélemény, valahányszor csak egy sensatiós bünpernek a vizsgálatáról vagy főtárgyalásáról van szó, nem annak látszatát igyekszenek-e nyujtani, hogy azon ügy vizsgáló birája ne valami megkedveltető szinben állittassék előtérbe?

Sajnálatos jelenség mindez, már csak a büntető anyagi igazságszolgáltatás követelményeinek szempontjából is.

Midőn látjuk, hogy a védelemnek egy bizonyos irányzata rendszerint a vizsgáló birót állitva fel mint bünbakot, annak minél vehemensebb meghurczolásában keresi a védelem eszközeit. Midőn ugyanezen irányzat a titkosnak nevezett mai vizsgálati rendszerből levonni jónak talált érveket minden vizsgáló bíróval szemben általánositva, a társadalmi jogrend védelmi szolgálatát teljesitő vizsgálati birót teszi minden körülmények között alaptalan s egyuttal méltatlan üldözése tárgyává.

Sajnálatos jelenség, hogy az anyagi érdekeknek szolgálatát kisebb-nagyobb mérvben teljesitő védelem által hirdetett eszmék, sajtóban és közvéleményben egyaránt mint megczáfolhatlan igazság tanai kerülnek hirdetés alá. Midőn a bizonyitékok sulyának elégtelensége miatt el nem itélhető vádlottak évek során át mint ártatlanul üldözöttek jelennek meg a lapok hasábjain.

Minek illustrálására elégségesnek tartom, ha a Gazdag Mihályné ismeretes bünperére hivatkozom. Ki, ha nem csalódom, a vizsgaló biró előtti vallomásában szintén magára vállalta a vádbeli büntettnek elkövetését. S mert a végtárgyaláson vizsgálati vallomását visszavonta, egyéb elégséges mellékbizonyitékok pedig az itélő biróságnak rendelkezésére nem állottak, s őt felmenteni kellett, mindennek daczára még évek multán is neve a lapokban mint az ártatlanságnak áldozatja lesz meghordozva.

Korunk ezen irányzatáról dr. Baumgarten Izidor nagyon is találóan nyilatkozik, midőn igy ir: «Azon áramlatra gondolok itt első sorban, mely a társadalom és az ellene vétő egyén közötti harczban *feltétlenül* az utóbbinak a pártját fogja; nem a sértett féllel, hanem a tettessel rokonszenvez, és a bünösben nem mult és jövendőbeli bajok kutforrását, nem családok existentiájának aláásóját, nem a személyi bátorlétet, a testi épséget, az emberi életet folyton fenyegető veszélyt látja, hanem a szánakozás, a könyörület, az elnézés dédelgetett tárgyát. Ugyanazon irányt értem, mely megtámadja kodexünket szigorusága, biráinkat kérlelhetlenségük miatt, minden felmentő itéletben az igazság egy diadalát ünnepli és a büntető eljárást is oly módon szeretné szervezni, mely ámbár még sem képes az ártatlanságot az üldözés esélyeitől teljesen megóvni, sok esetben lehetetlenné teszi a bünös kézrekeritését. . . . . Ezen irány humanusnak szereti magát nevezni, holott . . . . a sentimentalismus jellemzi felfogását.»[1]

Mihez a magunk részéről hozzáteszszük, hogy a humanismus mai felpezsdült szellemének nem az képezheti hivatását, hogy a büntevők egy bizonyos részét a büntető igazságszolgáltatás megérdemelt sujtó karja elől minden áron elvonnia sikerüljön, hanem hogy azokat érdem szerinti bün-

[1] L. dr. Baumgarten Izidor: Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogságról irt értekezését 9. lap.

*

tetésben részesitve, a társadalomnak ismét mint *megjavult* egyéneket adja vissza.

Téved a védelem, ha azon hitben van, hogy vizsgáló biráink eljárását, a mi a vizsgálatok jogszerü vezetésének kérdését érinti, minden előforduló esetben támadásának céltáblájává sikeres védelmi eszközül választhatja. Téved, ha azon feltevésből indul ki, hogy a vizsgáló biró müködése ellen intézendő minél hevesebb *rohammal* célt érhet s a vizsgálat egész anyagát nullifikálhatja.

A vizsgáló biró eljárásának birálatára hivatott itélő tanács s ugyszintén a felsőbb bíróságaink nagyon is tisztában vannak a védelemnek ily mesterkélt irányzatával, s helyes judiciummal vonnak határt a védelemnek elfogadható ténybeli állitásai s a védelemnek ugynevezett mókázásai között.

Ma nap a bíróságok belélete nem burkolódzik a titokszerüségnek semmiféle homályába.

Ha mai eljárásunk nem teszi is megengedhetővé, hogy a vizsgálati kihallgatásoknál az ügyfél képviselve legyen, a vizsgáló birói müködésre kiválasztott egyénekben kell birni a garantiát, hogy eljárásuk a hozzájuk kötött várakozásnak mindenben megfelelő legyen.

A valóságban nagyon ártatlan s pacatus egyének azok a mi meghurczolt vizsgáló biráink. Nem áll nekik semmiféle vallomást kicsikaró eszköz rendelkezésükre. Felesketett jegyzőkönyv-vezető és a letartóztatottat kisérő őr jelenlétében eszközlik a kihallgatást; gépiesen irva jegyzőkönyvbe azt, a mit terhelt mond.

Kivánatos, hogy szakitson a védelem az utóbbi időkben nagyon is szembetünővé vált védelmi irányzattal. Védelmi hivatását mindenkor a bölcs mérséklet szelleme vezérelje. Tereltessék a védelem azon rendes mederbe, melyben védelmi hivatásának szivvel, lélekkel szolgálni nem kákán is csomót kereső jogászi elmeél czéltalan és eredménytelen harczában, hanem a meggyőző igazság diadalának lélekemelő érveléseiben gyönyörködhessünk.

Ez a védelem dicsteljes mérkőzésének a feladata.

S igy a helyett, hogy a vizsgáló biró személyét állitsuk mint társadalmi bünbakot minduntalalan előtérbe, mi által a semmiféle elismerésre nem számitható vizsgáló birónál a csodák csodájára még fenmaradt ügybuzgóságnak megbénitását is eszközöljük, szerintem mielőbb gondoskodni kell azon törvényes biztositékok életbeléptetéséről, miknek jelenlétében a vizsgáló biró eljárása mentesithető lesz mindazon vádak eszményitése alól, miket terhelt és védelme ép a mai titkosnak nevezett vizsgálati rendszer alapján ususba vett s immár taktikai rendszerré fejleszteni jónak látott. Ez pedig a legujabb bünvádi eljárásban kontemplált rendszer által lesz csak elérhető. Ha tudni illik meg fog kivántatni, hogy terheltnek vizsgáló birói kihallgattatásánál egyszersmind két érdektelen tanu is jelen legyen.

Habár jól tudom, hogy az előadottakkal a felvetett kérdésnek kényes oldalát is érintettem, mindazáltal kötelességemnek tartottam, hogy a védelemnek egy része által követett mai téves irányzatára rámutassak s egyszersmind azon nézetemnek adjak kifejezést, miként a minden részről zaklatott s kötelességét buzgón szolgáló vizsgáló birótól ha már erkölcsi elismerésünk adóját is készek vagyunk megtagadni, legalább ne igyekezzünk őt az inquisitio rémuralmi idejébe beválhatott hirnévvel azonositani.

FARKAS LAJOS

Jogirodalom.[1]

A magyar házassági vagyonjog. Irta *dr. Jancsó György* pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott és bővitett kiadás. Budapest 1890. Kiadja Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedése. (286 lap.)

Szerző az általa elfogadott elmélethez következetesen a közszerzemény jogi természetéről azt tanitja, hogy az *eszményi tulajdonközösséget* alapit meg a szerzett dolgon. A dolog tulajdona közös, de azért a teljes rendelkezési, használati és elidegenitési jog mégis csak kizárólag azt a házastársat illeti meg, a melyik a dolgot szerezte. A másik házastárs tulajdonjoga tehát puszta várományossággá törpül, mely akkor lesz érvényesithető, ha a házasság felbomlik. Már magának ennek az eszményi tulajdonközösségnek a jogi konstruktiója mutatja, hogy mily képtelenségekre vezet a középelmélet. Tulajdonjog, a mely a tulajdonjog minden alkatelemeit nélkülözi! A vagyonértékelméletnek ezen jogi konstruktióra nincs szüksége, mert szerinte a közszerzeményi jognak tárgyát nem egyes dolgok, hanem a gazdálkodás végeredménye, a vagyonérték többlete képezi. Ezen elmélet tehát a közszerzeményi jognak telekkönyvi biztositását a házasság tartama alatt szerzett ingatlanokon meg nem engedi (egyező ezzel a Curia 41. számu teljes-ülési döntvénye), mig szerző, habár a közszerzeményi jognak biztositását az ingó vagyonnál a forgalom igényeivel megegyeztethetőnek nem találja, ingatlanokon a közszerzeményi jog telekkönyvi biztositását törvényszerünek és kivánatosnak tartja. Ha de lege ferenda szólanánk a kérdéshez, talán indokoltnak találnók valami módozatot keresni a közszerzemény biztositására, de a tényleges jogot tárgyalva még akkor sem látunk elég alapot a közszerzeményi jog telekkönyvi bekebelezésére, ha az eszményi tulajdonközösség fictiv fogalmát elfogadjuk, mert telekkönyvi rendeletünk ily eszményi tulajdonközösség telekkönyvi bejegyzését nem ismeri és az a körülmény magában véve, hogy valamely virtualis jog létezik, még nem ad czimet a telekkönyvi bejegyzéshez.

A dolog tehát nem áll másként «*elvileg*», a mint szerző mondja, hanem másként áll szerző nézete szerint. De miután a kérdésben már a Curia teljes-ülése is állást foglalt, még pedig a szerző nézetével ellentétes irányban, akkor talán hálátlan feladat szerző nézetét elvi szempontból fentartani akarni és talán hasznosabb lett volna a szövegben mint tételt felállitani, a mit a Curia a közszerzemény biztositásáról ugyanazon határozatban mondott, miszerint: «magától értetődik, hogy ezen határozat ki nem terjed azon esetre, *midőn a házasfelek egymástól már tényleg elváltak és közöttük a válóper, melyben a közszerzemény megosztása is követelhető, már folyamatban van. Ily esetben mindazon biztositási intézkedéseknek helye lehet, a melyek törvény szerint valamely peres követelés biztositására nézve helyt foghatnak.*»

Szerző a Curia ezen fontos kijelentését szó nélkül hagyja, mert az neki kevés. Az meg épen nem érthető meg, hogy szerző, a ki a közszerzeményben veszély igazolása nélkül is jogczimet lát a telekkönyvi bekebelezéshez, a zárlatot a hozomány és a közszerzemény biztositására semmi körülmények között nem tartja megengedhetőnek (237 l. 20. jegyzet). Ezt azzal indokolja, hogy a házasság tartama alatt a feleségnek nincs joga hozományát és közszerzeményi részét az ennek haszonélvezetére jogositott férjtől elvonni. De hát a közszerzeményi jog telekkönyvi bekebelezése által kevésbé vonatik el a közös dolog feletti rendelkezés, mint a ingatlanra közszerzeményi jog biztositása czéljából feljegyzett zárlat által? A zárlatnak nem is kell okvetetlenül a haszonélvezetre kiterjednie és igy a szerző által felhozott érv csak arra jogositaná fel őt, hogy a zárlatnak a haszonélvezetre való elrendelését ellenezze, de nem annak az állagra való elrendelését is. Sőt az ingókra elrendelt zárlat is képzelhető a haszonélvezet sérelme nélkül.

Szerző tehát saját szempontjából is ok nélkül ellenzi a zárlat elrendelését ugy a hozományra, valamint a közszerzeményre vonatkozólag.

Mi a végrehajtási törvény értelmében foganatositható zárlatot a hozományt illetőleg kiterjeszthetőnek véljük a haszonélvezetekre is, ha a válóper megindítása igazoltatik. Szerintünk az esetben, ha a zárlat egyéb feltételei megvannak, a per függősége elég ok arra, hogy a veszélyeztetett hozomány biztositása teljes mértékben megengedtessék. Hiszen

[1] Az előbbi közl. l. a 17., 18. és 19. számban.

a hozomány haszonélvezete arra szolgál, hogy a házassági kiadások a férj által könnyebben elviselhetők legyenek, ezek azonban megszünnek, mihelyt a házasfelek különválnak és a válóper megindul, semmivel sincs tehát indokolva, hogy a férj ily esetben a hozomány haszonélvezetében zárlat által ne legyen korlátolható.

A közszerzeményre vonatkozólag is alkalmazhatónak tartjuk a végrehajtási törvényben szabályozott zárlatot. A vagyonérték-elmélet szerint ugyan a közszerzeményt nem egyes dolgok, hanem azon értéktöbblet képezi, melylyel a házastársak vagyona viszterhes szerzés utján a házasság tartama alatt szaporodott, és igy szorosan véve nem az egyes dolgokra elrendelendő zárlat, hanem az értéktöbblet erejéig elrendelendő biztositási végrehajtás által lenne a közszerzeményi igény biztositandó, de miután ezen értéktöbblet kontradiktorius eljárás nélkül előre a legtöbb esetben meg nem állapitható, és miután a közszerzeményi értéktöbblet a házasság tartama alatt szerzett egyes dolgokban van meg, elrendelendőnek tartjuk a zárlatot mint ideiglenes biztositási intézkedést a házasság tartama alatt viszterhes módon szerzett egyes dolgokra annál inkább, mert ily szerzési tények igazolása esetén az ellenkező kimutatásáig az vélelmezendő, hogy a házastársak vagyona ezen dolgok értékével szaporodott és igy ezen dolgok repræsentálják a közszerzeményt. A mi már most a haszonélvezetet illeti, különbséget kell tenni a között, melyik házastárs milyen dologra kéri közszerzemény alapján a zárlatot. Ha a zárlatot kérő kimutatja, hogy az illető dolgot ő szerezte, akkor feltétlenül el kell rendelni a zárlatot a haszonélvezetre is, mert ez utóbbi megilleti a szerzőt a házasság tartama alatt is, ha azonban az illető dolgot nem a zárlatot kérő szerezte, akkor csak az állagra rendelhető el a zárlat, mert a haszonélvezet ily esetben a házasság megszüntéig a másik házastársat illeti meg. Ez a tétel következik szerző azon helyes fejtegetéseiből is, melyeket munkája 35. §-ában elmond.

A végrehajtási törvény 237. §. *d)* pontja szerint alkalmazható zárlatot szerző hallgatással mellőzi, pedig ez a házastársak összes vagyoni igényei biztositásánál nagy szerepet játszik. Ezen pont igy szól: «*Zárlatnak van helye, ha valamely ingó dolognak vagy jognak birtoka vitássá válik s nem állapitható meg, hogy ki van a jogszerü birtokban vagy kinek van joga birói oltalomra.*» Ezen pont alapján a zárlat ugy a különvagyont vagy közszerzeményt képező ingóságokra és jogokra az igény veszélyeztetésének kimutatása nélkül is elrendelhető. Azt ugyanis, hogy melyike a házastársaknak van jogszerü birtokban, miután a különválásig a birtoklás közös volt, a legtöbb esetben nem lehet előzetesen megállapitani, és igy a zárlatot el kell rendelni. (V. ö. Sztehlo i. m. II. kiadás 47. §).

E helyütt emlitjük meg, hogy szerző azt a kérdést, van-e helye a házassági jogviszonyból kifolyó vagyoni jogokba *sommás visszahelyezésnek*, és ha van, mikor van és mily hatálylyal, müvében nem tárgyalja.

(Bef. köv.) SZTEHLO KORNÉL.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A szétosztandó kir. táblák helyiségeiről.

A kir. táblák szétosztásáról szóló törvényjavaslat végleges megállapitása előtt, az illető városok ajánlata folytán, az igazságügyminiszter ur felhivást intézett azoknak a városoknak törvényhatóságaihoz, a melyeket a szétosztandó kir. táblák székhelyeiül kiszemelt, hogy kötelezőleg nyilatkozzanak: mennyiben hajlandók és készek a területeiken felállitandó másodbiróságok elhelyezésének és az e czélra felajánlott épületek hivatali felszerelésének költségeit viselni, s ha jól vagyunk értesülve, azoktól a városoktól, melyek ajánlatokat tettek, megkivánta, hogy ha egyelőre bérházakat bocsáthatnak rendelkezésre, ezeknek vázrajzait terjeszszék fel, és a bérösszegek fizetésére feltétlenül kötelezzék magukat. Ezen az államkincstár érdekét dicséretes gondossággal és buzgalommal szem előtt tartó és megóvó kivánságnak az illető városok siettek eleget tenni s mivel rövid idő alatt az emlitett törvényjavaslat a törvényhozás retortáin keresztülmenvén, törvénynyé fog válni, s ebből folyólag az organisatio müve az egész vonalon meg fog indulni, s az elhelyezés kérdése is meg fog oldatni: az igazságügyminiszter urtól függ a felajánlott épületek között, tetszése szerint, kiválasztani azokat, melyeket a fenforgó igényeknek és a kitüzött czélnak a legmegfelelőbbeknek tart.

Ha a multak tapasztalataiból kiindulva, elgondoljuk, minő csekély figyelmet forditott az igazságügyi kormány a biróságok elhelyezésénél, illetőleg ennek czéljául szolgáló épületek és helyiségek megválasztásánál latba eső és szem elől nem tévesztendő tekintetekre, t. i. a biróságok, mint az állam legmagasztosabb feladatának: az igazságszolgáltatásnak gyakorlására hivatott közegek méltóságának architektoniai tekintetben is megfelelő külsőségekre, a birák és birósági hivatalnokoknak, a felek és képviselőiknek a hivatali helyiségek minemüsége befolyása alatt álló egészségükre és kedélyállapotukra, polgári kényelem és külső csin iránti igényükre s ha elgondoljuk, minő befolyások és tényezők müködtek gyakran közre, hogy az alkalmasabb épületek és helyiségek rovására az alkalmatlanabbak választattak azok boszuságára és vesződésére, a kik használására kárhoztatva voltak és vannak még mostanság is: aggodalmat kellene táplálni, vajon a felajánlott épületek, illetőleg helyiségek közül azokra fog a választás esni, melyek a fentmegjelölt s általában méltán támasztható követelményeknek, tekintettel az életbeléptetendő polgári és bünvádi szóbeli eljárásra, eleget tesznek, vagy ha azon igényeknek teljesen megfelelő épületek egyik vagy másik város által nem bocsáthatók rendelkezésre, intézkedés fog-e tétetni, hogy a felajánlott pénzből a megfelelő épületek előállittassanak, illetőleg emeltessenek.

Ugy hiszszük azonban, hogy arra az aggodalomra mostanság nem forog fen ok, mert az a reformátori szellem, mely igazságügyi kormányunk csarnokaiba bevonult és ott honol és melynek nemes jele alatt keletkezett az az epochalis programm, a mely szerint igazságügyi állapotaink átalakitandók lesznek, és melynek beváltása zálogául szolgál az aránylag rövid idő alatt beterjesztett, a kir. táblák szervezéséről szóló s legközelebb törvénynyé válandó kormányjavaslat is és a mely felváltotta és kiszoritotta az addig igazságügyünk kárára és romlására müködött, a türhetlenségig és elviselhetlenségig fokozódott tétlen, sorvasztó és tespedt szellemet, a kérdéses ügyet is a táplált kivánalmak kielégitésével fogja avatott és erélyes kézzel megoldani.

Ha mindazonáltal e tekintetben egyre-másra reflektálunk, teszszük ezt azért, mert tágas látkör és a legjobb akarat mellett is néha a figyelmet minutiosusnak látszó, de viszonylag még is fontossággal biró körülmények kikerülhetik, melyek ha fontolóra vétettek volna, kielégitőbb eredményre vezetnek vala.

Mi azt véljük ugyanis, hogy a kir. táblák elhelyezésére szolgáló épületek helyiségei számának meghatározásánál, illetőleg megállapitásánál tekintettel kellene lenni arra, hogy *minden táblai birónak egy-egy irodai helyiségül szolgáló szobája legyen rendelkezésére.*

Soha sem tudtunk felsőbb biróságaink azon szokásával és gyakorlatával megbarátkozni, melynél fogva az illető birák az általuk előadandó ügydarabokat lakásaikon dolgozták fel. Sok tekintetben aggodalom és kifogás fér ahhoz.

Első sorban oly terhet ró az rájuk, mely sem nem jogos,

sem nem méltányos. Mert abba a kényszerhelyzetbe hozza őket, hogy oly lakásokat tartsanak, melyeknek legalább egy alkalmas helyisége kizárólag dolgozó szobául, illetőleg irodául szolgáljon, a hol csendesen és nyugodtan dolgozhassanak. Ugy de a felsőbb birónak is törvényszerint biztositott lakbére voltaképen nem arra való tekintettel van megszabva, hogy nem csak szorosan véve maga és családja lakása, hanem még ugy szólva hivatali helyisége bérköltségére forditsa. Az a bér még a fenemlitett törvényjavaslat és ebből válandó törvény szerint is oly csekély lesz, hogy abból a vidéki nagyobb városokban sem fog lehetni polgári szerény igényeknek megfelelő lakást tartani. Már pedig ha a fentartása tekintetében fizetésére utalt felsőbb biró egy szobával kevesebbet kell hogy bérbe vegyen, az nem épen jelentéktelen kiadási megtakaritást vonna maga után, a mi egy családos embernél némileg számot tesz és anyagi megkönnyitést szerez. Ehhez járul, hogy a kérdéses szokás figyelemre méltó biztonság tekintetében veszélyt is rejt magában, mely a felekre végzetessé válhatik.

Megeshetik ugyanis, hogy a mikor a felsőbb bíróságok épületeiből az irományok az illető birák lakására és innen visszatétetnek, a percsomók egyike vagy másika elvész vagy egyébként azokat valamely baj éri. És a szüken megszabott lakbér miatt szállásban nem igen válogathatván, és ennélfogva a biztonság tekinteteinek kellőleg érvényt nem szerezhetvén: könnyen megtörténhetik, hogy az illető házban támadt tüzvész alkalmával az irományok a lángok martalékává válnak, vagy bünös betörés garázdálkodásának esnek áldozatául stb.

Figyelembe veendő még az is, hogy mivel a dolgozó szoba rendesen közvetlen összeköttetésben van a családlakta helyiségekkel, a gyermekek lármája, perpatvar a birót munkájában zavarja.

Ezek és még más elősorolható okok javallják tehát, hogy a felsőbb bíróságok épületeiben minden birónak iroda, illetőleg dolgozó szoba álljon rendelkezésére, a hol nyugodtan szentelheti magát felelősségteljes munkájának, a hol, ha a tudomány férfiaitól kell tanácsot kérnie valamely nehéz jogi kérdés megoldásánál, a felsőbb birósági könyvtárban találja azok véleményét és utbaigazitó tanait és a hol esetleg a közelében levő egyik vagy másik kartársával értekezhetvén, az eldöntendő esetre vonatkozó nézetét tisztázhatja.

Ha ezek szerint kivánatosnak tartjuk, hogy minden birónak a felsőbb birósági épületben külön iroda-helyiség álljon rendelkezésére, evvel korántsem akarjuk azt a következményt egybekötni, hogy ügyrendileg kötelezve legyen azt igénybe venni és miként az elsőbiróságok tagjai, a nap bizonyos óráit felelősség terhe alatt ott eltöltenie. Az iroda-helyiség használása fakultativ volna. A kinek tetszik, dolgozhatik otthon; de az iratok el- és visszavitelét ugy szólva az ő veszélyére eszközölhetné.

Javaslatunk elfogadása, illetőleg foganatositása a kincstárnak semmi néven nevezendő költséget nem okozna. Mert a kir. táblák elhelyezésére szolgáló épületeket és ezekben annyi és olyan helyiségeket, a mennyit és a milyeneket az igazságügyi kormány megállapit, az illető városok levén kötelesek előállitani, illetőleg rendelkezésre bocsátani: komoly nehézségekbe nem fog ütközni mindenütt a táblai birák iroda-helyiségei számára 20—25 szobával többet kapni. Kolozsvár törvényhatósága például, a hol a lakási viszonyok nem kedvezők, mert a lakosok szaporodásával az épitkezések nem tartanak megfelelő lépést, az igazságügyi kormánynak oly megfelelő épületet ajánlott fel, a mely 60 esetleg 80 helyiséget foglal magában és melynek évi bére nem haladná tul azon összeget, melyet a város e czimen ajánlott. Ha javaslatunk ellen az a kifogás emeltetnék, hogy a táblai birák az irásbeli eljárás uralma alatt vannak abban a helyzetben, miszerint hivatali teendőjük legnagyobb részét irásbeli munkára forditsák és e végre dolgozó szobát használjanak, mivel azonban biztos kilátás van reá, hogy nehány év mulva a főtörvényszékeknél is a teljes szóbeli eljárás lesz életbeléptetve, ha ez bekövetkezvén, a táblai birák müködésének nagy része az ülésekben fog érvényesülni, ennélfogva nem volna igazolható a városokat ez idő szerint több helyiség beszerzésével megterhelni: ezen ellenvetés ellen az a megjegyzésünk, hogy mi sem kételkedünk ugyan abban, hogy előbb-utóbb a teljes szóbeli eljárás fogja az irásbelit felváltani, de beletelik abba még két vagy három év, addig pedig a kérdéses kedvezmény számot tesz; a mihez még az is járul, hogy a szóbeliség rendszere alatt is ugy a polgári, mint bünügyekben a kir. táblai birák irodai, illetőleg irásbeli munkát is fognak végezni, melyeknek természete azt fogja magával hozni, hogy épen a hivatali helyiségekben intéztessenek el.

A midőn a felfejtettekkel igazoltnak véljük véleményünket és annak tekintetbevételét, még egy körülményt ajánlunk igazságügyi kormányunk nagybecsü figyelmébe. Noha azok a városok, melyek az elosztandó kir. táblák székhelyei lesznek az illető vidékeken nagyobb városok számába mennek, viszonylag mégis lassan fejlődvén, a meglévő és csekély mérvben szaporodó lakosságuk számához képest vanak laképületekkel ellátva. Ha egyszerre harmincz vagy negyven család fog azokban letelepedni és elhelyezkedni, kétségtelenül szállásszükség és ebből folyólag szállásdrágaság fog előállani, a mi azt a sajnos következményt fogja maga után vonni, hogy a táblai birák és hivatalnokok többet lesznek kénytelenek lakbérre költeni, mint a mennyit arra előirányoztak és fizetésükből telik és ez helyzetüket meg fogja nehéziteni.

Ha ezt a bajt mindjárt nem is lehet elháritni, de aránylag rövid idő alatt azon ugy lehetne némileg enyhitni, ha egyfelől az a pénz, melyet az illető városok kir. táblai épületek emelésére felajánlottak, a lehető legrövidebb idő alatt arra a czélra fordittatnék, másfelől, a hol meg a kir. táblák székhelyein az elsőbiróságok elhelyezésére alkalmas épületek nincsenek, ott azok előállitandók lennének.

Minthogy a főtörvényszéki székhelyek megállapitása nem ideiglenesen van czélba véve és mivel nem tehető fel, hogy a belátható jövőben azokon oly változás eszközöltessék, melynél fogva az egyik vagy másik megszünnék: minden észszerü ok és tekintet a mellett szól, hogy az állandó bíróságoknak állandó és czéljuknak teljesen megfelelő hivatali helyiségeik legyenek.

És ezekkel egyidejüleg és kapcsolatosan, ott a hol szükséges, az elsőbiróságok palotái épitéséről annál is inkább gondoskodni ellene, mert az igazságszolgáltatás jól felfogott érdekével ellenkezik, hogy azok időnként egyik bérházból a másikba költözködjenek, mert továbbá némely helyt, pl. Kolozsvártt, a vidéki járásbiróság minden fogalmat meghaladó silány módon, a telekkönyvi hatóság pedig nagy részben sötét és egészségtelelen szobákban van elhelyezve, és mivel ott, a hol több biróság az illető város különböző részében van szétosztva, a feleknek és képviselőiknek oktalan fáradságot és alkalmatlanságot okoz a tárgyalásokra tüzött időben valamennyinél megjelenni s dolgukat elvégezni; a mihez még az is járul, hogy némely helyt az elsőbiróságok házhelyiségeiért fizetett évi összeg elég lenne az épitésre felveendő törlesztési tőke évi hányadának és kamatainak fedezésére s ha ezt valamivel meghaladná is, busásan kárpótolva volna a kincstár azzal, hogy 30—50 év mulva sem bért, sem törlesztési quotát sem kamatot fizetnie nem kellene.

Hogy pedig a felfejlettek szerint igen kivánatosnak mutatkozó épitkezések mentől előbb eszközlésbe vehetők legyenek, bölcsen tenné igazságügyi kormányunk, hn a szervezendő kir. táblák számára szolgáló épületeket mentől rövidebb időre bérelné ki.

Dr. FISCHER LAJOS.

Külföldi judikatura.

214. Csak több önálló tartozás fenállása esetére van jogositva az adós követelni, hogy a fizetés legterhesebb tartozására fordittassék; de ha nem több tartozásról, hanem egy alaptartozás több részleteiről van szó, nem az adóst illeti a választás s a hitelező jogositva van a fizetést követelésének azon részére forditani, mely zálog által nem biztositttatott. *(Carlsruhei felebb. bíróság.)*

215. Vizvezetéki szolgalomnál a szolgáló telek tulajdonosa, daczára annak, hogy a törvény a «servitus in faciendo consistere nequit» elvét követi, mégis köteles a vizvezetéki csatornát a salaktól kitisztitani. *(Lyoni felebb. bíróság.)*

216. Ha az atya pénzkölcsönöket nyujt, az adósleveleket azonban nem a saját, hanem gyermekei nevére állittatja ki, a gyermekeknek nem áll jogukban a pénzt követelni, hanem kötelesek az adósleveleket atyjuknak kiadni, ha csak nem igazolják, hogy a pénz az ő tulajdonukat képezte s hogy az atya mint a gyermekek megbizottja járt el. *(Német birodalmi törvényszék.)*

217. A kincstár ellen vezetett igényperben jogositva van igénylő azon körülményt, hogy az igényelt ingóságok adóárverésen eladattak, az illető állami közegek személyében leteendő esküvel bizonyitani. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

218. Ha a kir. rendőr-igazgatóság a ház felépitését csak is oly feltétel alatt engedi meg, hogy a telek tulajdonosa bizonyos területet járdának engedjen át, a telek tulajdonosa nincs jogositva a kir. fiscustól az átengedett területért kártalanitást követelni; mert a járda nem része az országutnak, hanem csak a helyi közlekedés könnyitésére szolgál, a helyi közlekedés könnyitése előmozditása, pedig a város lakosainak áll érdekében. *(Német birodalmi törvényszék.)*

219. Ha a kocsis gyors hajtás által kárt okozott, gazdája nem felelős a kárért; mert a lónak mint a kocsis kezében lévő eszköznek kártokozásaért ugyan a kocsis, a kocsis cselekményeért azonban ennek gazdája nem felel. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Közli: Dr. HERZ BERTALAN.

Különfélék.

— **Az akadémiai választások.** Az akadémia e hét folyamán valasztotta meg uj tagjait. A tisztelt akadémikus urak ezuttal sem tagadták meg a jogtudomány iránti ellenszenvöket. Egyetlen egy jogtudós választatott meg rendes taggá; karunk számos kitünősége megbukott. Nem akarunk hiába való rekriminatiókba bocsátkozni. Nem egyszer szólaltunk már fel lapunk hasábjain azon méltatlan elnyomás ellen, a melyben ép a jog- és államtudományok a többi, különösen a természettani szakokkal szemben az akadémián részesülnek. Már az uj elnökválasztásnál konstatáltuk, hogy ez egy ujabbi veresége a jog- és államtudományi szaknak. Fájdalom nem csalatkoztunk. A nagy-gyülés elnöki megnyitója, mely a «jobb időkben» esemény számba ment, ez alkalommal az elektromosság történetéről(!) szólt.

— **A bünvádi eljárás javaslatának előadójává,** mint a M. I. értesül, Chorin Ferencz van kiszemelve.

— **A Magyar Jogászegylet igazgató választmánya** f. h. 10-én ülést tartott, melyen határozatba ment, hogy a közelebb tartandó rendkivüli közgyülésen inditványoztatni fog az igazgató választmány kibővitése. A javaslat szerint a választmányba 18 uj tag lesz választandó, kik közül 9 fővárosi és 9 vidéki lesz.

— **A budapesti egyetem jog- és államtudományi kara** a következő pályadijakat tüzte ki:

I. Fejtessék ki a pápai jurisdictio jogi természete.

II. A birtoklástan állása a rómaiaknál és fejlődése a jelenkorig, Donellus, Savigny, Bruns és Ihering hatásának birálati méltatásával.

III. Mutattassék ki, vajon gyakorolt-e, és ha igen, menyinyiben gyakorolt befolyást az ugynevezett sociologia a politika elméletének tökélyesbitésére.

IV. Adassék elő a magyar házassági vagyonjog rendszere és története, tekintettel a hasontárgyu európai rendszerekre.

V. A bünhalmazatra vonatkozó ujabb elméletek ismertetése és birálata.

VI. A születések nemi arányának alakulása 10 évi összehasonlitó adatok alapján, tekintettel az erre vonatkozólag ujabban felmerült elméletekre.

— **Vécsey Tamás** a tudományos akadémiában felolvasást tartott «Adalék a jogi oktatás történetéhez» czimmel. Előrebocsátotta, hogy dolgozatát, minthogy nagyobb terjedelmü, csak kivonatosan adja elő. Most, mikor a jogi oktatás reformjához fognak, a tanügy multjának ismertetése aktuális. Vécsey a Justinianus «Omnem reipublicæ» kezdetü hires, de eddig tudományosan nem analysált rendeletét, a középkori jogtanitásnak ezen aranybulláját vette kritikai méltatás alá. A keleti népek és a görögök jogi oktatásánál kezdődik a szemle, ugy tér át Rómára, hol a jog korán nyer önálló uralmat a vallás mellett, hol a Scævoláktól a Severusok letüntéig a jogot azok tanitották, a kik a rideg szigort a méltányossággal, a helyi és törzsi jogot a népek jogával kibékitették s tudományosan feldolgozták. Constantinus és II. Theodosius intézkedései előkészitették a jogi oktatás államositását, melyet kizárólagossá tett Justinianus; széles birodalmában csak három jogtanintézet maradt meg, a többit eltörülte, de a tanárok rangja, mely II. Theodosius óta, husz évi érdemes szolgálat után, első osztályu comes méltóság, olyan mint a dioecesis kormányzójának és katonai főparancsnokának rangja, nem kisebbedett. Érdekes Vécsey dolgozatában a tantervről, főleg az oktatás czéljáról és módszeréről szóló rész, melyben a multról való referálás mellett uj eszméket füz a régiekhez és a jelen feladatára is figyel, főleg a szaktudományok sorsa érdekli a külföldön ugy, mint a hazában, s hangoztatja, hogy a római jog ép ugy el van terjedve a földön, mint a biblia.

— **Hajnik Imre** budapesti egyetemi rektornak az egyetem ünnepélyes diszülésén tartott beszédéből közöljük a befejező részt:

Jogtanitásunk történeti irányának erősbülése élénkitőleg hatott a politikai tudományok tanitására is, mely jogtanitásunk ujabb korszakában egyébként is nagy átalakuláson ment keresztül. Nemcsak hogy a szakokra való szétágázás e téren mondható a multhoz képest a legnagyobbnak, hanem azok tanitása egészen uj irányt is vett. Mig a mult korszakban a politikai tudományokat tulnyomólag, sőt csaknem kizárólag, az államhatalom és ennek haszna szempontjából tárgyalták, az ujabb korban azok tanitásánál ép oly figyelmet forditanak az állampolgárok érdekeire is, a politikai ugy mint a polgári s társadalmi szabadság követelményeire. Sőt a mennyiben a legujabb kor vivmányai az embert az álladalmon kivül még egy nagy, az egész civilisált világot mind erősebb kötelékekkel összefüző társadalom tagjává is avatják, a politikai tudományok mivelésében az álladalmi szempont mellett mindinkább a társadalmi is érvényesül, mi különösen a közgazdasági tanulmányoknak jelentőségét emelte. De bármennyire hatottak is ezen uj irányok és szempontok jogtanitásunkra termékenyitőleg és fejlesztőleg, ez azon jelentékeny felvirágzást, melyet a multhoz képest korunkban elért, mégis leginkább a tanitási szabadság érvényre emelésének köszöni. Megszabaditva az előirt tankönyvek nyügétől, a jogtanitás azóta szabadon alkalmazkodhatik ugy a jog- és államtudományok folytonos haladásához, mint az alkotmányi és jogélet koronkénti változásaihoz, mi által oly stagnátio, mely jogtanitásunkban e század első felében bekövetkezett, a jövőre lehetlenné vált. És különösen a tanár tudományos egyénisége, mely az elmult korszakban magát a tankönyvnek alárendelni kénytelenült, a tanszéken ezóta szabadon érvényesülhet, mi által a tanitás élénkebbé és vonzóbbá vált, tanár és hallgatók szellemi érintkezése pedig közvetlenebbé és ezzel hatásosabbá. Az egyes tudományok tanitása ilykép napjainkban egészen a tanáron nyugodván, annak iránya, módszere és az azokban nyilvánuló felfogás a tanárral együtt természetszerüleg változnak, miért is modern jogtanitásunkban az egyes tanszakok kisebb-nagyobb virágzása leginkább az azokat koronként előadó tanároktól függ.

— **Ügyvédjelöltek és joggyakornokok** egylete van ismét alakulóban Budapesten. Az életrevaló, helyes eszmének, melyet lapunk már több izben hangoztatott — állandosulása különösen a szervezettől függ, melyet az alapitók az egyletnek adnak.

— **Ügyvédi körökből** irják nekünk, hogy a budapesti VIII—X. kerületi kir. járásbiróságnál, noha a müködő birák emberfölötti megerőltetésük ellenére sem képesek az óriási munkahalmazt leküzdeni, hónapok óta nincs betöltve az egyik albirói állás.

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák igazságügyminiszterium képviselője** a birodalmi gyülésben kijeletette, hogy a kormány javithatlan büntettesek elhelyezése czéljából tengeren tuli gyarmat megszerzésén fáradozik.

— **A letéthivatalban őrzött értékek tárgyában** Neuber osztrák képviselő arra utalt, hogy azoknak névértéke Ausztriában 645 milliónál többre megy, minek tetemes részét nem gyümölcsöző készpénz képezi. A készpénz nagysága tekintetében eddig — ugy mond — még nem ismerünk hivatalosan konstatált összeget, azonban ezen holtan heverő pénzek összege hallomás szerint szintén több milliót tesz ki. Ezen a forgalomból kivont összegeket, valamint a több millióra tehető befektetési papirokat a letéthivatalokban csak *őrzik*, *de nem kezelik* és ebből a kiskoruak és az árvák nagy mértékben károsittatnak. A letéthivatali apparatus nehézkessége okozza, hogy sok esetben késedelem áll be szelvénybeváltásoknál, konvertálásoknál stb., mi által a jogositottak nagy anyagi károsodást szenvednek. Ezen tapasztalatok eredményezték azt, hogy már évtizedek óta létesitettek a német birodalomban és Franciaországban oly intézményeket, melyek nem csak a letétbe helyezett tárgyak őrzését, hanem ezeknek kezelését is tárgyazzák. Ennek következtében Neuber és társai azt inditványozták, hogy a képviselőház hivja fel az osztrák kormányt arra, hogy oly törvényjavaslatot terjeszszen az osztrák képviselőház elé, mely Ausztriában is hasonló intézményt teremt, és mely készpénz számára esetleg a pósta-takarékpénztárak igénybevételét is tervezhetné.

— **Az osztrák igazságügyi etat** tárgyalása alkalmával a költségvetési bizottságban Madeyski képviselő azon inditványt tette: «A kormány felszólittatik olynemü intézkedések tételére, hogy az első folyamodásu törvényszékeknél rendszerint ezeknek oly tagjai legyenek vizsgálóbirákként kirendelhetők, kik már rangosztályuk vagy szolgálati koruknál fogva biztositékot nyujtanak arra nézve, hogy az ügyészség inditványaival szemben fentartják a büntető perrendtartásban feltételezett önállóságot.» Schönborn igazságügyi miniszter némely tekintetben elismerte Madeyski előadásának helyességét és oda nyilatkozott, hogy az emlitett visszásságok egy része a fenálló rang- és szolgálati viszonyokban és a létező gyakorlatban leli okát. Tapasztalatszerüleg igen alkalmasnak bizonyul be az ügyészi hivatásra leendő előkészület czéljából a vizsgálóbiróként történő alkalmazás és e miatt a rang- és szolgálati viszonyokban rejlik annak oka, hogy a vizsgálóbirák sok, sőt a legtöbb esetben rang, szolgálati idő és tapasztalat dolgában a közvádló mögött állanak. Megengedi, hogy ez bizonyos hátrányokkal kapcsolatos, ámbár másrészről nem megvetendő előnyökkel jár. Ez után elfogadták a Madeyski által benyujtott resolutiót.

— **A női fegyenczek orvosi megvizsgálását** rendelte el legutóbb az osztrák igazságügyminiszter, mely vizsgálatnak a fegyenczeknek a büntető intézetbe való szállitását meg kell előzni, mert előfordult, hogy női fegyenczeket, kik terhes állapotban voltak, vagy kik ragályos nemi betegségben sinlettek, büntetésük elszenvedése végett valamely női fegyházba szállitottak, a honnét ezeket azután eltávolitani vagy valamely nyilvános gyógyintézetbe szállitani kellett. Ugyanazért a fogházi orvosok és a bábák kötelesek minden ily női fegyenczet elszállitása előtt az emlitett körülmények esetleges fenforgása tekintetében behatóan megvizsgálni. Terhesség esetében ezen állapot megszüntéig és bujakóros betegség esetében a felgyógyulásig elhalasztandó a beszállitás.

— **Az osztrák polgári törvénykönyvnek** Stubenrauch-féle kommentárja megjelent *hatodik* kiadásban.

— **Krafft-Ebing** bécsi egyetemi tanárnak Psychopathia sexualis czimü müve bővitve és részben átdolgozva *negyedik* kiadásban jelent már meg. Az első kiadás 110 lapot tartalmazott, a jelenleginek terjedelme már 226 lapra rug.

— **A közjegyző** irodájában gyakorlaton levő közjegyzőjelöltek ki vannak zárva attól, hogy ezen irodában ügyleti tanukként müködjenek. (Bécsi legfőbb törvényszék határozata 1889. évi junius 6-dikáról 4061. szám alatt.)

— **A ki maga emel vádat önmaga ellen.** A bécsi járásbiróság előtt minap a «Vaterland» felelős szerkesztője állott, ki ellen a sajtótörvénybe ütköző kihágás vádját emelték, mert lapjában ugyan szó szerint közzétette a bécsi polgármesternek, dr. Prixnek helyreigazitását, ezt azonban szerkesztői megjegyzésekkel látta el. Mivel a polgármester mint hivatalos személy *hivatalos* helyreigazitást küldött volt be és ilyent az osztrák sajtótörvény 22-dik §-a értelmében hozzáadás nélkül kell kinyomatni, maga a közvádló emelt vádat a szerkesztő ellen. Vádlott a tárgyalásnál azzal védekezett, hogy ő dr. Prixet azon időben, midőn a helyreigazitó közleményt beküldte, nem hivatalos személynek, hanem csak dr. Prixnek tekintette, a mért is nem tarthatta a helyreigazitást *hivatalosnak*. Biró: A helyreigazitás igy van aláirva: «Dr. Prix polgármester». Ebből ön láthatta volna, hogy dr. Prix nem ügyvédi minőségében mint dr. Prix, hanem polgármesteri minőségében mint dr. Prix küldte be a helyreigazitó közleményt. — Vádlott: Én dr. Prix urat e pillanatban nem tarthattam hivatalos személynek. — Biró: Azon nézet, hogy a polgármester nem hivatalos személy, egészen uj valami. Én ezen nézetet birói gyakorlatomban még senkitől nem hallottam. Vádlott továbbá azzal is védekezett, hogy lapjának más számában szintén kinyomatott egy dr. Prix polgármestertől eredő helyreigazitást megjegyzésekkel együtt a nélkül, hogy e miatt a hatósággal meggyült volna a baja. Biró: Akkor ez kikerülte a hatóság figyelmét, de ön ezen védekezésével semmi egyebet nem riskiroz, mint azt, hogy ezen a hatóság által akkor észre nem vett tény miatt is fognak ön ellen vádat emelni. A közvádló tényleg maga a vádlott által személyesen feljelentett eme faktum miatt is vádat emelt és a biró a szerkesztőt *mindkét faktum miatt* ötven forint pénzbüntetésre, esetleg tiz napi elzárásra itélte el.

— **A Liszt-féle büntetőjogi szeminárium kiadványainak** második kötete indult meg. Az első füzet czime a következő: *Der strafrechtliche Schutz des Rechtsguts der Pietät.* Irta dr. *Crusen*, a szeminárium tagja. Tárgyalja a hullákon elkövetett deliktumokat és a temetők szentségtelenitését. A dolgozat sulypontja a dogmatikai tárgyalásban van; ezen kivül azonban szól de lege ferenda is. A magyar Btk.-et kiváló figyelemben részesiti.

— **Wach** lipcsei tanárnak a bécsi jogász-egyletben minap «a szabadságvesztés büntetés reformjáról» tartott és általunk multkor emlitett előadásában azon alapelvből indult ki, hogy a bünös osztály ellen nem egyedül az államnak kell küzdeni, hanem ezen küzdelemben a társadalomnak is részt kell venni. Wach a különböző szabadságvesztés-büntetési rendszereket kritikai fejtegetés tárgyává tette és különösen a Liszt által tett javaslatok ellen fordult, melyeket nem igen kedvezően birált meg. Wach — ugy látszik — nem hive a feltételes elitélésnek. Ép ugy küzdött azon terv ellen, hogy a büntetés kiszabása a büntetést végrehajtó közegek hatáskörébe tétessék át. Wach csak kritikát gyakorolt annélkül, hogy positiv javaslatokat tett volna és közvetve megerősitette azt, a mit ugyan kifejezetten nem mondott, t. i. hogy a szabadságvesztés büntetés legjobb rendszerének kérdése ép oly kevéssé van megoldva, mint ama másik kérdés sem: vajon a szabadságtól való megfosztás mint ilyen különböző fokokban egyáltalában tekinthető-e a büntett elleni küzdelemben a legalkalmasabb és legjobb büntetési eszköznek?

— **A «Petite Encyclopédie juridique»** czimü vállalat, melynek feladata a jogtudomány különböző ágait gyakorlatilag és concis irálylyal feldolgozni, már több mint *ötven* kötetre nőtt. Az ujabbak közül kiemeljük: Code de comptes courants civils et commerciaux, par *M. A. Levé*, Code pratique des liquidations et faillites, par *Robert Frémont et Paul Camberlin*, Code des Parquets, par *Georges Leloir*.

Irtások.

126.

A budapesti kir. itélő tábla 1890 május 8-án 15133. sz. alatt *hiánypótlás végett ujból* kénytelen volt a sulyos testi sértés büntettével vádolt A. E. és társai elleni bünügyiratokat a beregszászi kir. törvényszékhez rendelvényileg visszaküldeni s ezt *tekintve, hogy az ügy 1884. év óta van folyamatban, és még most is csak a vád kérdésének elintézéséig jutott*, 48 óra alatt leendő jelentéstételre utasitani.

Megjelent:

A biró büntetés-enyhitési joga. Irta dr. Reichard Zsigmond. Különlenyomat a *Jogtudományi Közlöny*-ből.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 21. SZ. Budapest, 1890. május 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... ... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bünvádi eljárás egy uj tervezete. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — Adalékok a közjog rendszerének átalakulásához. Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től. — Jogirodalom: Stintzing, d. Besitz, eine rechtswiss. Abhandlung. I. Sach-Besitz. 1. Buch, Wesen desselben. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. IX. A 278., 279. és 281. §-okhoz. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — A német birodalmi törvényszékről. Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől. — Néhány szó az informatióról. Dr. B. S. kir. táblai joggyakornoktól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bünvádi eljárás egy uj tervezete.

Garofalo és *Carelli*, kik közől az előbbi az anthropologikus büntetőjogi iskola egyik leghiresebb képviselője, és mindkettő nápolyi feltörvényszéki biró, együtt készitettek egy uj bünvádi eljárási tervezetet Olaszország számára. A munkálat Zanardelli igazságügyminiszternek azon kérelemmel van ajánlva, hogy azt az uj bünvádi eljárási kodex megalkotásánál figyelembe vegye.

A tervezet egészen gyakorlati irányu, és a mai bünvádi eljárásoktól csak részletekben, nem pedig egész általánosságban különbözik. Az abban foglalt főbb intézkedések a következők: Az itélő hatóságok az egyes biróságok *(pretore)*, a társasbirságok *(tribunale)* és az esküdtszékek *(corte di assise)*. Ezeken kivül, mint kivételes forum müködik a főtörvényszékké alakuló felsőház a legnagyobb politikai büncselekmények esetében. Ezen biróságok hatásköre a maitól nem igen különbözik.

A védők tekintetében uj intézkedés, hogy a vádlott jogi védőn kivül *szakértő védőt* is választhat. Ezen intézmény czélja az, hogy a felek által választott és azokkal rokonszenvező szakértő azon ferde helyzetbe való jutástól, melybe esküje által jut, megmentessék. Uj intézkedés továbbá, hogy a védőnek tilos a tanuval az idézés vétele és a tanuzás megtörténte közti időben beszélni.

A magánvádra üldözendő büncselekvények vizsgálata alatt a bíróság köteles egyeztetési kisérleteket tenni, a mik ha sikerülnek, az eljárás megszüntetendő.

Sajtóvétségek esetén az ügyésznek joga van a vádlottat a maga igazolására és helyreigazitó nyilatkozat kinyomatására birni, és az eljárást ennek folytán megszüntetni.

Vizsgálati fogságnak helye van az elkövetett büncselekvény sulyos volta vagy a szökés vagy a bizonyitékok megsemmisitésének gyanuja esetén, vagy ha ez a vizsgálat érdekében szükséges; sőt helye van azon esetben is, ha a büncselekvény különös körülmények vagy hasonló cselekvények gyakori előfordulása folytán nagy megbotránkozást vagy közrémületet *(grave scandalo o pubblico allarme)* okozott.

A mint látjuk, a vizsgálati fogság esetei a legbővebb mértékben vannak megszabva. Ezt a szerzők avval indokolják, hogy a vizsgálat czélja ugyanaz, mint az itéleté, azaz a bünös megbüntetése, és hogy igy minden intézkedést, mely e czél elérésére szükséges, meg kell tennünk. «Tévedés azt hinni — mondják a szerzők — a vizsgálati fogságról szóló intézkedések indokolásánál, hogy a terhelt a végleges itélet kimondásáig ártatlannak vélelmezendő. Az igazság az, hogy a terheltet nem kell sem bünösnek, sem ártatlannak vélelmezni, hanem annak, a mi, *terheltnek*, azaz olyannak, a kit valamely büncselekvény elkövetésének gyanuja terhel.»

A vizsgálati fogság bizonyos esetekben megszüntethető az által, hogy a vádlott kautiót ad, és magát bizonyos helyen való kényszertartózkodásnak *(confino)* és hatósági felügyeletnek aláveti.

A tettes lelki beszámithatlanságának konstatálása esetére részletes szabályok vannak előirva, többek közt az is, hogy a tettes bizonyos esetekben valamely gyógyintézetbe küldendő megvizsgálás végett. A szakértői vizsgálatnak — és ezen intézkedésen határozottan meglátszik az anthropologikus büntetőjogi elvek befolyása a tervezetre, — arra is ki kell terjedni, hogy *várható-e, hogy a tettes ujabb büncselekvényeket fog elkövetni.*

A vizsgálat lehet *sommás* vagy *formális*. Ez utóbbinak helye van az esküdtszék elé tartozó és a társasbiróság elé tartozó nagyobb fontosságu ügyek vizsgálatánál, az ügyész vagy a vádlott indokolt kérelme alapján. A formális vizsgálat a megindításkor *titkos*, és ez tart addig, mig a vizsgáló biró a per anyagát eléggé összegyüjtve nem látja. Ekkor a vizsgálat *kontradiktoriussá* válik és pedig ugy, hogy a felek az aktákba betekintenek, a terhelt a védő jelenlétében egy e végre kitüzendő határnapon ujra kihallgattatik és a feleknek ekkor joguk van uj tanuk kihallgatása, sőt esetleg a régi tanuk uj megidézése iránt is inditványokat tenni. A további vizsgálati lépéseknél a felek jelen vannak. Megjegyzendő azonban, hogy a titkos vizsgálat közben megtartott birói szemlék alkalmával, vagy oly tanu kihallgatásakor, kinél bármely okból félni lehet, hogy később nem fog megjelenhetni, a felek és védőik jelen vannak.

A vizsgálatnak e ketté osztása mindenesetre figyelemre méltó eszme. Bizonyos az, hogy vannak vizsgálati cselekvények, melyeket a felek számára nyilvánossá tenni lehetetlen, és bizonyos másrészről az is, hogy egy teljesen titkos vizsgálat a modern büntető perben fen nem tartható intézmény. Minden inditvány tehát, mely az eljárás titkosságát és nyilvánosságát valamiképen egyesiteni igyekszik, alapgondolatával a helyes reform utján halad. A titkosságnak és a nyilvánosságnak azon összeegyeztetési kisérletét, mely a jelen tervezetben foglaltatik, a szerzők ugy indokolják, hogy a vizsgálat első része összegyüjti azon bizonyitékokat, melyek egy polgár vád alá helyezésére szükségesek, második része pedig ellenőrzi azt, hogy az összegyüjtött bizonyitékok nyomatéka és ereje valóban olyan-e, mint a milyennek azt a titkos vizsgálat feltünteti.

A vizsgálat befejezése után az ügyész irásban adja be inditványát a vizsgáló bíróhoz, melyre a vádlott irásban felel. Erre a vizsgáló biró végzést hoz, melyben az ügyet nyilvános tárgyalásra utalja vagy az eljárást megszünteti. Ezen határozat ellen előterjesztésnek van helye a vádtanácshoz *(camera delle opposizioni)*, mely az iratok alapján határoz. A vádtanácsnak joga van a határozat hozatala előtt a vádlott védőjének és az ügyésznek szóbeli előterjesztését is meghallgatni.

A vádtanács határozata ellen a semmitőszékhez van felebbezés, de csak azon esetben, ha határozata a vizsgáló

biróét megváltoztatta és alaki hibák vagy a törvény helytelen alkalmazása miatt.

A vádhatározat hozatala után következő eljárás a tervezetben kidolgozva még nincs.

Dr. REICHARD ZSIGMOND.

Adalékok a közjog rendszerének átalakulásához.

Az államtudomány majd megelőzi a nagy politikai eseményeket, mintegy megvetvén azok alapját, majd pedig nyomukban haladva, az általános jogelveket állapitja meg, melyek a politikai mozgalmakból induktive levonhatók voltak. Tudjuk, hogy Montesquieu s Rousseau voltak előhirnökei az ujkor legnagyobb történeti eseményének, a franczia forradalomnak s egyszersmind őket tekinthetjük az állam modern szevezetének főszerzőiként.

Jelen században e tünemény forditottját szemlélhetjük. Megalakulnak a nagy, összetett államszervezetek, a nélkül, hogy az alapul szolgáló elvek a tudományban megelőzőleg alaposabb kifejtést nyertek volna.

Sem az ókorban, sem a középkorban az összetett államalakulatok nagyobb szerepre nem voltak hivatva, igazi jelentőségre alig egy század óta emelkedtek és majd mint souverän államok állandó szövetsége, majd mint egy a szövetséges államok felé emelkedő s állami létet megállapitó egység tünnek elénk. Ezen államkapcsolatok közjoga természetszerüleg elüt a teljesen egységes államokétól. Ezen bonyolult szervezetekben ugyanis a jogok összeütközése sokkal könynyebben fordulhat elő, miért is a közjog az eddigieknél finomabb distinctiókra s félremagyarázást egyáltalán nem türő meghatározásokra törekszik.

A gyakran érthetetlen metaphysikai fogalommeghatározások helyébe a jog tiszta definitiói lépnek; a történeti tények felesleges halmazát jogi konstruktiók pótolják. Nem azt jelenti e változás, hogy a jogtörténet s jogbölcsészet számtalanszor nélkülözhetlen segélyét ezentul igénybe ne vegyük, hanem csak azt, hogy legyen az államjog azzá, a mire természete s fogalma prædestinálja: az állami szervezet jogi értelmezője.

Németországban, hol a bölcsészet, a politika s a történet a jogi érzéket az államjogi tudomány müvelői közt leginkább elnyomta volt, éreztette magát a visszahatás legjobban.

A német birodalom megalakulása létrehozta az uj német közjogi tudományt is.

A német bölcsészek iskolái, élükön Kant s Hegel a jogtudomány által uralt elvekkel behatóan foglalkoztak. A tiszta ész állama s intézményei számos közjogász irataiban tükröződnek vissza.

Hegel bölcsészete, mely az államot, mint az erkölcsi eszme valóságát állitja elibénk, egy egész közjogi iskola jelszava lett.

Hozzájárult még ama, különben nagyon egészséges eszme, melynek eredete még Plátóra vezethető vissza: az államnak, mint szerves lénynek felfogása. Minden magában véve helyes gondolatot azonban ad absurdum lehet vinni. Ezen folyamatot szemlélhetjük ezuttal is. Ezen egész iskola hivei szem elől tévesztették az áthidalhatatlan különbséget az állam s a többi szervezetek között s gyakran a nevetségességig ragadtatták el magukat természet-philosophiai spekulátióik által. Kiváló tudósok, mint Krause, Ahrcus, Bluntschli s Stein a leglehetetlenebb hasonlatokban tetszelegtek. Csak Bluntschli hirhedt munkájára «Studien über Staat und Kirche» kell utalnom annak bebizonyitására, hogy jeles jogászokat is hova ragadott eme tulzó irány. Az egészséges alapeszme daczára mégis komikusan hat a következetesen keresztülvitt párhuzam, melylyel Bluntschli az államot a férfihoz, az egyházat a nőhez hasonlitja. Hasonló benyomást gyakorolnak a tudomány mai álláspontján a Buntschli s Rohmer által közösen vallott s még nálunk is gyakorta idézett pártok elméletének egyes részletei.

Többen, mint Trendelenburg s Mohl elismerték ugyan az állam jogi személyiségét, de ezt is oly képletes alakban, hogy a tiszta igazság nem igen vergődhetett felszinre.

Gerberé az érdem, hogy bátran szembeszállt az uralkodó iránynyal a «Grundzüge des deutschen Staatsrechts» czimü értekezésével. Reámutat ugyanis azon fonákságokra, melyeket az eddigi rendszer szült s követeli, hogy a közjog mindama szükségtelen történeti s bölcsészeti spekulátióktól, melyek csak fejlődését akadályozzák, megtisztuljon. Valóságos forradalom követte fellépését, mig végre a kiváló férfiak egész sora, mely táborába szegődött, diadalra juttatta az uj irányt. Tagadhatatlan, hogy ezen az elleneitől gyakran civilistikusnak nevezett iskola egyes tulbuzgó követői által némileg diskreditáltatott. Igy Seidl Miksa egy ifjukori iratában «Grundzüge einer allgemeinen Staatslehre», a közjogot, a mint maga mondja, realistice akarja tárgyalni. Ezen törekvésében azonban annyira megy, hogy az állam személyiségét is kétségbe vonja, a mennyiben egy egészen kezdetleges szerződési theoria alapján az állam létének tagadására jut. A legszélsőbb atomismus képezi eredményét Seidel sivár államphilosophiájának. Későbbi tudományos müködése, habár csak hallgatag is, ifjukori tulzásként tüntetik fel a jelzett tévedéseket.

A «civilistikus iskola» tulajdonképi feje Laband Pál, a strassburgi egyetem kitünő tanára, a ki nagy közjogi munkájában a jogi irodalom elsőrendü termékét szolgáltatta. A jogelvek rendszeres előadása, az átlátszóságig tiszta jogi distinktiók, s fogalommeghatározások majd teljesen nélkülözhetővé teszik a történeti s bölcsészeti anyag tendentiosus elhagyását.

Jelenleg már az egész német közjogi tudomány Gerber s Laband álláspontján áll. Rosin, Hacuel, Gierke, Böhlau, Brie s követőik a jogi iskola nézeteit vallják.

Hosszasabban foglalkoztam a német közjogi tudomány rendszerének átalakulásával, mert, mint már fentebb érintém, ép Némethonban volt a tudomány helyzete legtürhetetlenebb s igy a reaktió is legerélyesebb. A nagy tudományos forradalom érezteti is hatását mindenfelé.

Svájcz ujabb közjogi irodalma teljesen a jogi rendszert követi, igy Borel «La souverainetè» czimü munkájában Gerber s Laband követőjének vallja magát. Ausztriában Jellinek az államkapcsolatokról irt klassikus müvében, szintugy Ulbrich s Furaschek is határozottan ezen iskolához sorolhatók. Az amerikai Egyesült-Államok közjogának ujabbi tárgyalásánál a jogi rendszer az irányadó; igy Cooley müvében: The general principles of constitutional law in the united states of America.

A mi hazánk közjogi tudományát illeti, az épugy, mint az angol, egész külön elbirálás alá esik. A történet egy oly állam közjogi tudományában, mely állam alkotmánya a történeti fejlődés természetes eredményeként jelentkezik, sokkal nagyobb jelentőséggel bir. Teljesen félreismerné a magyar közjog természetét az, ki a történetet közjogunk tárgyalásánál épugy ki akarná küszöbölni, mint ez a német tudományban történt. Mindamellett nem megyek annyira, mint sok, különösen törvényhozó testületeinkben hangoztatott nézet vallja, mely alkotmányunk történeti jellegét az angoléval állitja egy niveaura. Közjogunk a századokon keresztül folytatott küzdelmekben a kor szellemével haladni nem birt s igy előállt az 1848-iki átalakulás szüksége, mely alkotmányunkat egy forradalom tisztitó tüzén vitte keresztül. A reformok hosszu lánczolata jogilag egész korrekt módon ment ugyan végbe s forradalminak csakis azért mondom ezen ujjáalakulást, mert az érintett okoknál fogva ez nem történhetett egy természetes történeti folyamat alakjában, hanem külföldi, különösen franczia s belga és csak tévesen angolnak vélt közjogok befolyása alatt.

Különben vélekedjünk bármikép az 1848/49-iki nagy történeti események birálatánál, azoknak elkerülhetetlen voltát közjogunk evolutionális törekvése minden kétségen kivül helyezi.

Ezen rövid kitérés után még a bölcsészet s politika befolyását akarom közjogunk tudományos fejlődésében röviden jelezni. A ki ismeri közjogi irodalmunkat, az előtt elég ismeretes tény, hogy azt bölcsészeti spekulatiók nem igen zavarták soha, ellenben a politika elég gyakran jelentkezett s jelentkezik még most is a tiszta jogi rendszer félelmes ellenfeleként. Pedig ép a magyar közjogi irodalom, melyet alig mondhatunk az állam fejlődésével arányosnak, oly müvel dicsekszik, mely politikai tendentiája daczára, közjogi irodalmunk ritka, s annál drágább kincse. Deák Ferencznek «Adalékok a magyar közjoghoz» czimü munkáját értem. Politikai szükség volt megirásának indoka, politikai a czél, mely általa elérendő volt s mégis a müben jelentkező fenkölt jogi gondolkozási mód, a tiszta logikai következtetések, az egyes intézmények csoportositása igaz jogelvek alapján, a legékesebben tanuskodnak a jogi rendszer mellett

Ezen rendszer egyes elemei találhatók fel Cziráky «Conspectus juris publici» czimü jeles munkájában is, legujabb irodalmunkban pedig Lechner Ágost s Nagy Ernő, az előbbi néhány kisebb értekezésében, az utóbbi közjogi tankönyvében jelentkezik a jogi iskola hiveként.

Tagadhatatlan ugyan, hogy a jogi rendszer tulságos szigorral alkalmaztatott, de ezen csodálkozni alig lehet, ha tekintetbe veszszük azt, hogy a közjog mennyi ideig állott a bölcsészet s történet zsarnok uralma alatt. Hisz korunk különben is a paradox irányokban tetszeleg; a formalismus követte a tudományban a rendszertelenséget. Az előbb uralkodott közjogi müvekben az adatok valóságos chaosával álltunk szemben, ellenben most kifogástalan rendszerbe szedett, de gyakran üres tételekre akadunk.

A közjog menekül ugyan a bölcsészet s történet igája alól, de felveszi rögtön a magánjogét. A sokkal érettebb, ezredéves fejlődésnek örvendő testvértudomány a fogalmak s konstruktiók oly nagy számával rendelkezik, hogy a közjog, midőn jogi jellegéhez hiven, jogi rendszerre törekszik, a magánjogtól veszi át a szükséges formákat. Hisz némileg érthető is ezen tünemény, de egyszersmind veszélyes is, mert az átvett aprioristikus kategoriák elölik a közjog életerős intézményeit. Ennek ellenében Laband mégis azt állitja, «hogy egy oly jogintézmény alakulása, mely egy létező magasabb s általános jogi fogalom alá ne volna sorolható, ép oly lehetetlen, mint egy uj logikai kategoria vagy egy uj természeterő létrehozása.»

Hogy hasonló megjegyzések joggal neveztetnek a bölcsészeti s történeti iskolák hivei által formalistikusoknak, kétségtelen. De hiszen nem is ez a jogi rendszer főczélja, hanem csak az, hogy jogi konstruktiók adják meg a szilárd várat, mely nélkül közjogi tudomány egyáltalán nem képzelhető.

Dr. ZERGÉNYI JENŐ.

Jogirodalom.

Stintzing, d. Besitz, eine rechtswiss. Abhandlung I. Sach-Besitz. 1. Buch, Wesen desselben. München 1889. 150. l.

A mindennapi életben szüntelenül szemünkbe ötlő jelenségek leginkább igénylik, hogy behatóan megvizsgáljuk s az azok szabályozására szolgáló elveket tudományosan construáljuk. Ime ilyen gyakori jelenség a *birtok*, mely még jó sokáig kimerithetetlen anyagot fog nyujtani a tudományos vizsgálódásnak. Igazán meglepő, hogy minden ujabb konstruktionális kisérletnél ujra és ujra bebizonyodik, mily reálisan gondolkoztak a birtok felől a klassikus római jogászok, kiknek ide vonatkozó döntő nyilatkozatai még mai nap is annyira találók, hogy valóban nem ok nélkül fürkészszük azt az egységes szempontot, a melyből ők kiindultak. Nem a klassikus római jogászok iratainak töredékeiből kiböngészhető elvek hiányosak, hanem a byzanti jogászok által előkészitett s az ujabbi közönséges magánjogi gyakorlat által fejlesztett birtokelmélet. Savigny elmélete, mely oly sokáig megdönthetetlennek tartatott, nem egy félreértésre szolgáltatott alkalmat, mert olyan fogalmakkal kezdtek a theoretikusok és praktikusok operálni, a melyeket jórészt fel sem fogtak. Szerző megkisérli, nem lehetne-e az eredeti római birtokelméletet rekonstruálni, s e czélból a birtokot belső ismérveihez képest kivánja meghatározni, és kifürkészni törekszik azt az alapelvet, mely élesen megvonná a határvonalat az olyan forgalmi jelenségek között, a melyekben birtok forog fen és olyanok között, melyekben nem lehet szó birtokról. Nagyobb szabásu müve első részének I. könyvében a birtoknak tárgyi és alanyi elemet fejtegeti. Okoskodásának eredménye röviden arra megy, hogy a kettőt nem szabad valami positivumban keresni: a birtok tényében nyilvánuló hatalom nem vonatkozik a dologra, hanem az embertársakra és negativ tartalmu, nem egyéb az kizárólagossági állapotnál az embertársakkal szemben, a birtokakarat tartalma pedig szintén nem egyéb negatiónál, mert alapja a kizárólagosság előidézésében áll. Szerző maga kissé nehézkesen igy formulázta a fogalmat: «a birtok egy negativ dologbeli igénynek czélzatos kielégitése». Ennek megértéséhez szükséges, hogy levezetését kissé közelebbről megvizsgáljuk.

A birtoknak tárgyi elemét, t. i. az alanyon kivül fekvő állapotot, a melyben a birtok létesül, szerző a D. 41 2, 3. §. 13. és az ebben előforduló következő két fogalom «sub custodia esse» és «naturalis possessio» alapján magyarázza meg.

«Nerva filius res mobiles excepto homine, quatenus sub custodia nostra sint, hactenus possideri, id est quatenus, si velimus, naturalem possessionem nancisci possimus. Nam pecus simul atque aberraverit aut vas ita exciderit, ut non inveniatur, protinus desinere a nobis possideri, licet a nullo possideatur: dissimiliter atque si sub custodia mea sit, nec inveniatur, quia præsentia eius sit et tantum cessat interim diligens inquisitio.»

Ez az állapot a custodia (őrizet által előidézett és fentartott hatás, a custodia maga pedig oly intézkedések megtételében áll, melyek valamely tárgynak hatalomban tartását és megtartását eszközlik. Ennek a tevékenységnek czélja nem a dolog fölötti közvetlen hatalom, hanem egy tisztán nemleges hatás, t. i. elháritása minden, a dolog állagát fenyegető eseményeknek és a mennyiben emberek ellen van irányozva, egy nemleges tartalmu hatalom megtartására, arra kényszeritvén az embereket, hogy valamit ne tegyenek. A naturalis possessio sem áll a dolog fölötti positiv hatalomban, hanem az embertársakkal szemben gyakorlandó kizárólagosságban: naturalis possessor az, ki embertársait a dolog tekintetében való nem tevésre köteleseknek tartja, a kinek beleegyezése nélkül a dologgal való önkényes bánásmód az ő személyének vagy a dolgán való birtokának megtámadása nélkül nem is képzelhető, habár talán az ilyeténkép létező kizárólagossági állapot az alany akarata és hozzájárulása nélkül idéztetett is elő. A birtok lényegileg már a tagadásnál fogva áll fön, a nélkül, hogy ahhoz tevőleges hatalomnak kellene hozzájárulnia (a negativ állapotnak megfelelő positiv elem a birtoktól teljesen független «in possessione esse»); másoknak hatalmaskodása ki van zárva, kizárja pedig egy bizonyos személy és azért ez a személy a birtokos. A kizárásnak eme határai nem esnek össze a custodiával, az utóbbi pillanatnyilag hiányozhatik a nélkül, hogy azért a birtok elveszett volna, mert a tagadás még folyvást fenáll, nem ugyan a személy által tett intézkedéseknél fogva, hanem azért, mert a kizárólagosság állapota czélzatos. A Savigny fejtegetésein alapuló elméletekkel, miszerint a birtok a személynek vonat-

kozása a dologhoz, szerző a következő tételt állitja szembe: a személy, még mielőtt bármely gazdászati viszonyba lépett volna a dologhoz, esetleg már minden versenytársaival kiegyezkedhetett és ez által a dolognak birtokát megszerezte, ha csak a megegyezés nem kötelem, hanem szolgalom volt (alább tényleges non faciendi servitusról beszél a szerző); minden attól függ, hogy miként van másoknak a dolog tekintetében való magoktartása meghatározva: használat és hatalombantartás létezhetik birtok nélkül, és viszont birtok is létezhetik használat és hatalombantartás nélkül. Ezt a «formai» megalapitást szerző a következő anyagi okokkal törekszik támogatni. Minden jognak egy positiv és egy negativ oldala van; az utóbbi abban áll, hogy a jogtárgy körül eszményi törvény képződik, mely az embereket az önhatalmaskodó beavatkozástól visszatartóztatja; ha már most az ezen negativ okokból eredő igényt testi dolgoknál tényleg megvalósitva látjuk, hát épen ez egy olyan tárgynak állapota, a mely birtokban van. Ez az állapot létezhetik a nélkül, hogy a birtokos személye idézi elő azt, de jogi nyomatéka csak az által nyer, hogy olyannak tünik föl, mint a melyet épen az a személy, a melynek javán létezik, akarta és czélozta. A negativ funktióra irányzott igény kielégitése: «possidere», a positiv funktióra irányzott igény kielégitése: «in possessione esse.»

A birtoknak alanyi eleme, a birtoklási akarat sem keresendő valami positivumban. Nem ψυχὴ δεσπόζοντος az, mint a hogy a byzantiak tanitották, hanem egyszerüen κατέχειν-re van irányozva, tehát affectio tenendi: a ki ezen akaratot bármely harmadikkal szemben érvényesiti és nem másnak a nevében kivánja a dolgot hatalmában tartani, abban van meg a birtoklási akarat: a birtokot követelő csak arra hivatkozik, hogy ellenfelét eddigelé sikerült reávenni, hogy a dologgal szemben szenvedőlegesen viselkedjék; a kizárólagosság megalapitja a birtoklási akaratot, akár jár vele használati vagy elsajátitási czélzat, akár nem. Ezt az eszmét azután a kézi záloghitelező, a sequester, a találó és a negatiorum gestor akaratát illetőleg, részletesen fejtegeti.

Dr. BOZÓKY ALAJOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

IX.

A 278., 279. és 281. §-okhoz.

I. Mult évi november 28-án 10761. sz. a. kelt itéletében (l. f. évi 1. sz. mell.) a m. k. Curia elvi tételként kimondja, hogy:

«a szándékos emberölés, ellentétben a gyilkossággal, mindig affektusban, ingerültségben határoztatik el».

Ezen kijelentéshez hozzájárulni nem lehet.

A præmeditatio két elemnek együttes létezésén fordul meg. Ezen elemek: a «tempus» és az «animus». Tempus = oly időköz az elhatározás és elkövetés közt, mely a tett s következményeinek átgondolására, az érlelődésre szükséges. Animus = minden felindulástól ment nyugodt lelki állapot, ugy az elhatározás, mint a véghezvitel, mint a kettő közt fekvő időköz alatt.

A m. k. Curia ezt ismételten, s legujabban e szaklap ugyanazon számában megjelent itéletében (m. évi nov. 19. 9965. sz.) is elismerte.

De ha ez igaz, akkor bizonyos, hogy a 278. §. kizárásával a 279. §-ban meghatározott szándékos emberölés nemcsak akkor forog fen, ha a tettes cselekményét affektusban határozta el, vagy hajtotta végre (a mennyiben ez nem a 281. §. alkalmazását állapitja meg), hanem szándékos emberölés s nem gyilkosság állapitandó meg akkor is, ha az ölés nyugodt kedély, lelki állapotban határoztatott ugyan el, de az elhatározás után rögtön végre is hajtatott. A mint az első esetben az «animus» hiánya, ugy a második esetben az animus fenforgása daczára a «tempus» hiánya zárja ki a præmeditatiót, s következőleg a gyilkosságot, a melyhez a két elemnek együttes fenforgása szükséges, s azért egymagában, s a másiknak egyidejü fenforgása nélkül egyikök sem elegendő.

A kifogásolt tétel hátterét talán azon nézet képezheti, hogy egészen nyugodt lelki állapot mellett az elhatározás s a végrehajtás oly gyors, villámszerü egymásra következése nem képzelhető, s hogy tehát már azon körülmény, hogy a végrehajtás rögtön követi az elhatározást, a nyugodt lelki állapotnak hiányát s azt bizonyitja, hogy az elhatározás affektusban történt. Ez psychologiai kérdés, melynek érdemébe — habár a nézetet nem osztom — nem akarok bocsájtkozni. A positiv törvény semmi esetre sem áll ezen állásponton, a mit már a gyilkossághoz megkivánt intentionalis elem elnevezése: præmeditatio, előre megfontolás is kétségtelenül bizonyit. A tételes törvényben azért ezen psychologiai tétel, habár igaz volna is, nem alkalmazható.

II. A fenforgó esetben vádlottnő leányának ujdonszülött házasságon kivüli gyermekét ölte meg. Az első biróság a Btk. 281. §. 3. pontját alkalmazta vádlottnő javára, vagyis helyt adott az erős felindulásnak, mely a gyermek láttára, a leánya terhességéről addig állitólag mit sem tudott vádlottnőben keletkezett. A felső biróságok azonban szigorubb álláspontra helyezkedtek, s a 279. §-t alkalmazták. De a kir. tábla más indokból mint a m. k. Curia. A felső birósági indokok egyikét sem tehetem magamévá.

Nem osztom a kir. tábla azon felfogását, hogy az eset megitélésénél közömbös az, vajon vádlottnő birt vagy nem birt-e leánya házasságon kivüli terhességéről előzetes tudomással. Sőt nézetem szerint ez a döntő, s az enyhébb büntés csak az esetben van kizárva, ha vádlottnő ily előzetes tudomással birt, s leánya ballépése élő bizonyitékának megölését előre elhatározta. A 281. §. 3. pontja, habár szövegezése talán nem oly határozott, a minő lehetne, mégis nézetem szerint más értelmezést nem enged, mint azt, hogy alkalmazásához az ugyanazon §. 1-ső bekezdésének tartalma is irányadó.

Az 1-ső és a harmadik bekezdésben csak a cselekvő s szenvedő alany tekintetében van külömbség. A cselekmény egyéb föltételei azonosak. A 3-dik bekezdésben ép ugy, mint az 1-ső bekezdésben szükséges: *a)* a szándéknak erős felindulásban keletkezése és *b)* a rögtönös végrehajtás. Ezen *b)* alatti kellék hiánya miatt nem alkalmazható a 281. §., ha vádlottnő leánya ballépéséről előzetes tudomással birt, s az ölést már előbb határozta el. De ha vádlottnő csak a tett elkövetésekor határozta el magát a cselekményre, a mi különösen akkor bizonyos, ha bizonyitottnak elfogadjuk azt, hogy a végzetes pillanatig vádlottnő leánya erkölcsi botlását nem tudta (s ez ténykérdés, melyről nem nyilatkozhatom), akkor a kir. tábla azon indokolását, hogy «a lélektan törvényei kizárják az erős felindulást», épen lélektanilag nem tartom helyesnek. S ezt feleslegesnek tartom indokolni is.

A m. kir. Curia itéletében felsorolt azon esetek, melyekben a m. k. Curia a 281. §-t kizártnak tekinti, kétségtelenül olyanok melyekben a 281. §. nem alkalmazható, s teljesen osztjuk azon felfogást is, hogy a 281. §. alá tartozó felindulásnak rendszerint külső körülményekből kell származnia. De ezen tétel és azon mindjárt reá következő tétel között, «hogy ily ingerültség felköltésére a kisded egyáltalában képtelen», végtelen a különbség. A mily helyes felfogása a 281. §-nak mutatkozik az első tételben, ép oly téves felfogásáról tanuskodik a második. Hogy a kisded ily ingerültség felköltésére képtelen, az bizonyos, de nem arról van szó, hanem arról, hogy a leánya erkölcsi botlásáról való értesülés alkalmas-e az

anyát erős felindulásba hozni vagy sem. Ha igy teszszük fel a kérdést, a felelet azt hiszem nem lesz kétséges. A 281. §-nak csak második bekezdésében követeli a törvény, hogy az erős felindulást a megölt (közelebbről meghatározott) jogtalan eljárása okozta legyen. Csak ez esetben keresendő tehát a lelki állapot kausalitása a megölt személyében. Az 1-ső és 2-ik bekezdés alkalmazandó akkor is, ha az erős felindulás kausalitása az áldozat személyén kivül eső külső körülményben van, feltéve, hogy ezen körülmény általában erős felindulás előidézésére alkalmas.

A konkret eset szempontjából különösen megjegyzem, hogy a nagyon is érthető erős felindulásnak a 281. §. kedvezményéből való elvi kizárása annál kevésbé indokolt, minthogy az elmélet, és p. o. az uj olasz Btk. is, a törvénytelen anyjának nyujtott kedvezményt a privilegium psychologiai motivumainak kellő méltatásában az anya hozzátartozóira is kiterjeszti.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

A német birodalmi törvényszékről.

A királyi táblák decentralisatiójáról szóló törvény igen rövid idő mulva életbe fog lépni s ez által a peres eljárás ujjáalkotása feltétlenül szükségessé válik. A peres eljárás előreláthatólag a németországi perrendtartás nyomán fog szabályoztatni, mely jogászaink nagy része előtt eléggé ismerős; kevésbé ismertek azon eljárási és tárgyalási formaságok, melyeket a németországi főtörvényszékeknél pár héttel ezelőtt gyakorlatban láttam, miért is e helyütt ez eljárási és tárgyalási formaságokról akarok egyet-mást elmondani, mindenekelőtt pedig a német birodalmi törvényszékről, mert itt a szóbeli eljárásnak legtökéletesebb alakját volt alkalmam tapasztalni.

A német birodalmi törvényszék tagjai: az elnök, 9 tanácselnök, 69 birodalmi tanácsos, a birodalmi főügyész, 4 birodalmi ügyész, a birodalmi törvényszékhez beosztott 20 ügyvéd és a kezelő személyzet, köztük két könyvtárnok is.

Feltünő lehet a magyar jogászra nézve, hogy a birodalmi törvényszék tagjai közt 20 ügyvédről is említést tettem, — már pedig ez ugy van. A birodalmi törvényszék ugyanis akképen van szervezve, hogy az összes tényezők közt, kik a perben részt vesznek, bizonyos állandó benső kapcsolat létezik, sőt hogy mindezeknek hatásköre csakis a birodalmi törvényszék előtti eljárásra van szoritva; — hogy mily jótékony hatással bir ezen intézkedés a törvénykezésre nézve, felesleges volna bővebben fejtegetnem. A birodalmi törvényszékhez beosztott ezen 20 tagu ügyvédi testület Németország legkitünőbb jogászai, s legkitünőbb szónokaiból áll; több «Justizrath» van köztük. Ha valamely ügyvéd Németországban ezen birodalmi törvényszékhez beosztott ügyvédi testületbe fel akar vétetni, — mi csak akkor lehetséges, ha üresedés van, — először is a lipcsei ügyvédi kamarához kell folyamodnia. A kamarai tanács nemcsak a folyamodvány mellékleteit vizsgálja meg, hanem a folyamodó előélete iránt hivatalból is szerez be adatokat. A felvételt maga a birodalmi törvényszék határozza el véglegesen zárt ülésben; természetesen csak azok jöhetvén szóba, kiket a kamarai tanács pártolólag terjeszt fel.

A birodalmi törvényszék 6 polgári és 4 büntető tanácsra van osztva; mindegyik tanácsnak, beleszámitva az elnököt is, legalább 7 állandó tagja van, mindegyik tanács a reá jutott feladatokat önállóan dolgozza fel. Az egyesitett polgári tanácsok gyakorolják a fegyelmi hatóságot, választott birósági ügyekben is csak az egyesitett polgári tanács itél. A törvényszék teljes-ülése elé tartoznak főleg az egyes törvényhozási kérdésekre adandó véleményadások. Ezen jogi vélemények oly nagy tekintélyben részesülnek, miszerint a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, hogy valaki azok ellen, még a képviselő-testületekben is, kikeljen; gyakran egy rendelkezés, mely 15—20 szóval fejeztetik ki, egy vaskos kötet által van indokolva s rendszerint a szóban forgó tárgy minden oldalról oly alaposan és kimeritően le van tárgyalva, hogy a legképzettebb jogásznak is nehezére válik a tárgyhoz valami ujat hozzáfüzni.

A birodalmi törvényszék előtt folytatott tárgyalások rendkivül érdekesek. A birodalmi törvényszék ideiglenesen Lipcse városának egyik a drezdai pályaudvar szomszédságában lévő bérházában van elhelyezve. A város másik végén, a világhirü hangversenyház és a pompás egyetemi könyvtár szomszédságában a birodalmi törvényszék uj palotája épül, s habár az épitési munkálatok megkezdése óta már több év elmult, mégis még 6 évig fog tartani, mig teljesen elkészül. Hatalmas egy épület!

Legfelsőbb államhatóságainknak külső ismertető jelét a bundás portást nagy szakálával, vagy «tekintélyes» külsejével az eddigi helyiségben hiába keressük. Az öreg invalidus, ki a kapubejáratban ül, készséggel vállalkozik egy hirneves törvényszéki tanácsoshoz intézett ajánló levelem átadására. A tárgyalások pontban délelőtti 9 órakor veszik kezdetüket s addig szakadatlanul folytatódnak, mig a napirendre tüzött összes jogi tárgyak el nem intéztettek. Ottlétem alkalmával az V. polgári tanácsban a tárgyalások délelőtti 9 órától kezdve délután 5 óráig tartottak. A birák talárba vannak öltözve; a talárnak sötétvörös szine van, melynek széles biborveres gallérja alól fehér nyakkendő tünik elő. A tanács titkára fekete szinü tógába van öltözve. A birodalmi törvényszékhez beosztott ügyvédeknek is tógában kellett volna megjelenniök; minthogy azonban az ügyvédek részére nem a birák, hanem a tanács titkára részére megállapitott tóga volt előirva, az ügyvédek e miatt méltatlankodva, a birodalmi törvényszék elnökétől arra kértek engedélyt, hogy a tárgyalásoknál frakkban jelenhessenek meg. E kérelmüknek hely is adatott. A birák emelvényen ülnek, kellő távolságban tőlük a tanácstitkár, kinek a gyorsirászatban tökéletes jártassággal kell birnia. Az emelvény másik oldalán az ügyvédek részére két iróasztal és két nagyobb állvány van felállitva. A hallgatóságnak nagyobb tér van rendelkezésére bocsátva, ott is vannak asztalok, mert a hallgatóság is jegyez. A tárgyalások nyilvánosak, mindenki bejelentés nélkül beléphet. A tanácselnök pont 9 órakor megnyitja az ülést s a napirenden levő tárgyalásokat az ügyvédekre való tekintettel oly sorrendben tüzi ki, hogy minden ügyvéd, kinek ugyanazon napon több tanácsban van tárgyalása, a tárgyalások mindegyikét maga elláthassa. A tanácstermek közelében az ügyvédek részére nagyobb terem van rezerválva.

A tárgyalás minden formalitás nélkül azzal kezdődik, hogy a revisiót kérő fél ügyvédje inditványát előterjeszti Pár szóval mondja, miszerint az alsóbirósági itélet hatályon kivül helyezését s az előadandó intézkedés megtételét kéri Erre a másik ügyvéd felkel s a revisió elutasittatását kéri. Az inditványozó ügyvéd erre röviden előadja, hogy akkor és akkor az ott- és ottani egyik biróság hozta a megtámadott itéletet, előadja, hogy mikor lett az kézbesitve, minélfogva a revisió kellő időben lett beadva. A másik ügyvéd ennek helyességét természetesen rendszerint elismeri — azaz közbeszól «richtig» — ugy hogy a biróság rendszerint nem is jut azon helyzetbe, hogy e kérdéssel foglalkozzék. Ezen procedura alig egy perczet vesz igénybe, mire a sértett fél a tényállást előadja, s erre az ellenfél vagy elismeri az előadás helyességét — azaz megint közbeveti «richtig» — vagy pedig megteszi megjegyzéseit, ha t. i. valamely körülmény meg nem emlittetett; én vagy 20 tárgyalásnál jelen voltam s egyetlenegyszer sem volt ilyen helyesbitésre szükség. Ezután tartatnak a beszédek, a sértett fél igyekszik a revisió jogosultságát beigazolni, mire az ellenfél rendszerint röviden a megtámadott itélet kimeritő indokolására való tekintettel a revisio elutasittatását kérelmezi. Az eljárás tehát oly egyszerü, hogy annak czélszerüsége szembeötlő

Csodálatra méltó, mily rövidek azon beszédek, melyekkel az ügyvédek felük érdekeit védik. Itt felesleges szót nem hallani, semmi bevezetés, semmi szónoki phrasis, és mégis nagy hatásuak ezen szónoklatok. Az ügyvédeknek szigoru kötelességük arra ügyelni, hogy az idő ne pazaroltassék s hogy a birák felesleges körülmények megemlitésével, ismételgetésekkel, szónoki phrasisokkal; különösen pedig a nálunk annyira divatos oktatásokkal ne fárasztassanak; az ügyvéd nem is merészelne jogi tekintetben a tanácsnak oktatást adni, ismeri a birákat és tudja, hogy azok nem szorultak semmiféle tanitgatásra. A tanács mindegyik tagja magával hozza a tárgyról előzetesen készitett jegyzeteit; a birák a tárgyalások folyama alatt is szorgalmasan jegyeznek és feszült figyelemmel kisérik az ügyvédek fejtegetéseit. Az unalomnak nyoma sincs, magántársalgásokat sem venni észre, mindenki jegyez. Az ügyvédek, kik már befejezték szónoklatukat még egy pillanatig várnak, vajon az elnök, vagy valamely biró nem intéz-e kiegészitési kérdést; — ha ez nem történik, összeszedik irataikat és szobájukba mennek. Lassan és zajtalanul követi őket a hallgatóság; — a birodalmi törvényszék tárgyalásainál ugyanis mindig nagy közönség van jelen. E közönséget nagyrészt a lipcsei egyetemi hallgatók és a jogászvilág fiatalabb tagjai képezik, ezenkivül felek és idegenek. Az idegen, ki Lipcsét meglátogatja, nem igen szokta elmulasztani, hogy a birod. törvényszék tárgyalásait meghallgassa. A tanácskozásnál jegyzőkönyv-vezető nincs jelen; egyes tagok szavazatait sem jegyzik fel; azonban jogában áll minden tagnak a hozott itélettől eltérő nézetét rövid indokolás kiséretében az iratokhoz mellékelni.

Az itéleteket «a birodalom nevében» hozzák s rendes záradék: «Von Rechts Wegen». A határozatok *megokolása* tekintetében a birodalmi törvényszék ügyviteli szabályzata azon intézkedést tartalmazza, hogy az velős rövidséggel történjék; az idegen szavak, valamint a nem általánosan használt kifejezések kerülendők, a mennyire csak lehet. Ha a határozat indokai az ügy elintézésével egyidejüleg birói határozat által nem állapittattak meg, az elnök megbizza a tanács egyik tagját az indokok szerkesztésével. Az illető a javaslatot az elnök elé terjeszti, ki azt személyesen is megvizsgálja, valamint egy másik tanácstag által is megvizsgáltatja. Ha ezen javaslat iránt a tanács bármely tagjának aggályai támadnának és az indokolási javaslat szerkesztője javaslatát át nem dolgozza, a határozati indokok megállapitása birói határozathozatal tárgyát képezi.

A tanácskozás megejtését azonnal az itélethirdetés követi. Az ügyvédek erre távoznak, uj ügyvédek és felek jönnek és uj tárgyalás következik.

Bünügyekben a tanács elnöke az iratok beérkezése után azonnal előadót rendel ki; polgári ügyekben is jogában áll az elnöknek előadót kirendelni. Az előadó köteles legkésőbb 8 nappal a tárgyalási határnap előtt az ügy előkészitő irásbeli kidolgozását az iratok kapcsán az elnökhöz átszármaztatni. Az elnök az előadó beterjesztését a tárgyalási határnap előtt megvizsgálja s jogában áll az ügyet még egy másik előadónak is kiosztani, mi igen gyakran történik.

A birodalmi törvényszék néha mint választott bíróság is jár el, ha tudnillik a birodalmi kanczellár a szövetségi tanács határozata folytán a törvényszéket határozathozatal iránt megkeresi, feltéve, hogy a birodalmi törvényszék e megkeresésnek eleget tenni óhajt, mire nem kötelezhető. Az elnök ily megkeresés beérkezte után a polgári tanácsnokhoz kérdést intéz az iránt, vajon a birodalmi törvényszék birái mint választott birák kivánnak-e a fenforgó esetben eljárni. Ha a polgári tanácsok többsége igenlőleg válaszol, az összes polgári tanácsok birái, mint egyesült polgári tanács s választott bíróság megalakul, mire az elnök egy vagy két előadót rendel ki; a szóbeli tárgyalás alkalmával az első előadó, kimeritően előadja a tényállást, mire a felek kihallgattatnak. Magánszemélyek magánjogi viszonyai, választott birósági eljárás tárgyául semmi körülmények közt sem fogadhatók el.

A birodalmi törvényszék által hozott fontosabb határozatok a minden tanács által külön vezetett ugynevezett præjudicialis könyvbe bevezetendők, az ügyviteli szabályok értelmében az összes tanácsok præjudicialis könyveinek hasonló kérdésekben egybehangzó intézkedéseket kell tartalmazniok. E czélból minden tanács az összes többi tanácsnak minden ülés végén a præjudicialis határozat szövegét a könyvekbe való bevezetés czéljából átküldi. A præjudicialis könyvek tartalma hivatalos uton nyilvánosságra hozatik.

A birodalmi törvényszék birái naponként összejönnek az ily összejövetelekre szánt helyiségekben, ép ugy a birod. törvényszékekhez beosztott ügyvédek, kiknek kényelméről a bíróság elismerésre méltó módon gondoskodik. Igy az irattárban az ügyvédek részére is kezeltetnek egy nagy szekrényben az ügyiratok, a kézbesitések is ugy történnek, hogy az iratok egyszerüen az illető ügyvéd részére fentartott fiókba tétetnek.

A birodalmi törvényszék határozatainak tekintélyéről felesleges szólni, jellemzésül felemlitem, hogy Veit lipcsei czég a birodalmi törvényszék döntvénygyüjteményének kiadója gyakran a kötet megjelenését követő második héten már ujabb kiadást kénytelen rendezni.

Dr. HERZ BERTALAN.

Néhány szó az informátióról.

Pár hét óta a szaklapok az informatiót tették szóvá, s több vagy kevesebb éleséggel mindannyian elitélik. Naturam si expellas furca, tamen recurrit....: *megrögzött szokást* nehezebb megdönteni mint egy törvényes intézményt.

Az informatio nálunk *megrögzött szokás*, valaha a protektiót és a pártos elfogultságot vitte be a judikaturába, s ma, a mikor a tárgyalási elv minden más tekintetben olyan tulságos minutiositással érvényesül, annak daczára sem sikerült kiirtani, hogy a nagy közönség beléje helyezett bizalma — igen természetesen — megrendült. Megmaradt költséges a felekre nézve, a birákra nézve terhes és kellemetlen, egyáltalán pedig *felesleges és visszás szokásnak*. La Bruyère azt mondja róla, hogy a bíróra nézve legkevésbé sem megtisztelő; mert vagy az ő belátásában és igazságos voltában való kételkedésnek tekintheti, vagy pedig olyan törekvésnek, a mely őt egyoldalu vagy igazságtalan eljárásra akarja birni. (Caractères 14. Chap.)

Az informatio nem is magyar szokás, mert nem egyedül nálunk szolgáltattak vagy nem szolgáltattak igazságot hajdanta a rendes bíróságokon kivül olyanféle intézmények is, mint a *neoacquisitoria commissio*.[1]

Ilyen volt a franczia királyok *justice retenue-je* abban a korszakban, mikor Francziaországot jórészt lettre de cachet kel kormányozták. Ilyen korban a birói szervezet sem lehet tiszta, s nem lehetett ment, más anomal intézmények mellett, az informatiótól még olyan erkölcsileg és anyagilag független biró-testület sem, a minők a franczia parlamentek voltak.

S mig függetlenségüket a parlamentek az absolut királyi hatalommal szemben mindig meg tudták őrizni, pártoskodásuk és elfogultságuk gyakran olyan eljárásra ragadták őket, mely fölött mint például a Calas-k, Sirven, Lally és D'Étallonde pöre fölött, egy évszázadon keresztül áthangzik a megsértett humanitás panasza.

Az informatio ennek a kornak a gyermeke.

Talán nem lesz érdektelen, ha ideiktatom, a mit *Hertz* e

[1] E bizottságot azért emlitem, mert némelyek szerint ez hozta be judikaturánkba az informatiót; nézetem szerint ez nem valószinü, de azt, hogy az informatio sehol oly jelentékeny perdöntő faktor nem volt, mint ennél a bizottságnál, azt szivesen elhiszem.

korszak egyike joghistorikusa az informatióról mond (Voltaire und die französische Strafrechtspflege. Stuttgart. 1887.):

«Minő eszközök juttatták odáig a parlamenteket, hogy pártszempontból szolgáltattak igazságot, a nélkül, hogy tekintélyük, a mely Franciaországban kétségen kivül állt, szenvedett volna elfogultságuk miatt? Legelsőbben az a körülmény, hogy akkor tájtegy bíróság sem tartozott itéletét indokolni, hanem a XVIII. század gyakorlatának megfelelő formula szerint: pour les cas résultants du procès elitélhettek valakit a nélkül, hogy megmondták volna: miért. Ez a körülmény fosztotta meg a bíróságokat minden ellenőrzéstől, még önmaguk ellenőrzésétől is, és ez a körülmény gyöngitette meg ellenállási képességüket a politikai pártszenvedélyek áramlataival szemben.»

«Ebből keletkezett aztán a XVIII. században már törvényesnek tekintett *sollicitálás szokása*, ugy hogy már akkor nem vártak valami elfogulatlan eljárást a bíróságoktól, — sőt valósággal oda szoritották őket, hogy igazságszolgáltatás helyett önkényt gyakoroljanak. A feleknek és hozzátartozóiknak nemcsak szabad volt, a mig perük eldöntésre várt, a birák házánál látogatást tenni, de sőt a biró az ilyen látogatás elmulasztását a köteles tisztelet megsértésének tekintette volna. Az Ordonnance-ok persze megtiltották, hogy a látogató a per kedvező eldöntésére kérje a birót és a látogatásnak a köteles tisztelet nyilvánitásán felül csak a *még esetleg szükséges felvilágositásokra* kellett szoritkoznia, de az ilyen rendelkezések a *systematikus korruptióknak*, a minek a sollicitálás a birót kitette, nem tudtak gátot vetni. Az a szokás, hogy a fél a bíróság termén kivül, birájával négyszemközt beszélhetett, szintén egyik jellemző nyilvánulása annak a felfogásnak, a mely a régi Franciaországban a bíróságok iránt uralkodott. Senki sem hitte, hogy az, miszerint a törvény és az igazság a részén van, perének kedvező eldőlését biztositja; sőt mindenki arra számitott, hogy mihelyt magának a bíróságnak érdekében álland valamely fél javára dönteni: az a fél győz; — máskülönben pedig *az*, a melynek nagyobb a befolyása és nagyobb a hatalma. Fontos perek eldöntésénél, midőn nagy érdekek forognak koczkán, az érdekelt felek . . . minden módon befolyásolni igyekeznek a bíróságot, és felismerhetőleg hatalmi kérdéssé teszik az ügyet, alig óvják meg annak látszatát, hogy a *törvényt* elismerik, s hogy *jognak* alapján akarnak győzni. . . . . .»

Nem hiszszük, hogy Hertz ezen vázlata a régi magyar biráskodást távolról is jellemezhetné. De akármennyivel tisztább és elfogulatlanabb volt is a magyar biró, bizonyos, hogy a mi igazságszolgáltatásunknak is megvolt a maga kőkorszaka, és bizonyos, hogy egy évszázad megszámlálhatlan reformintézménye volt csak képes a magyar judikaturát az ő mai szinvonalára emelni. Annak a kőkorszaknak, ha nem is egyetlen, talán ártatlan, de igen szembeötlő maradványa az informatio. A XIX. században valóságos anachronismus.

Dr. B. S.

Különfélék.

— **A rákospalotai leányjavitó-intézet** teljesen elkészült s benépesitése megkezdődött. Eddig *egy* leány javittatik benne. Előrelátható, hogy a bíróságok, ha tudják, hogy van ily intézetünk, gyakrabban fogják a leánygyermekekre nézve a javitó-intézetet megállapitani. Ismételve felhivjuk a bíróságok és az ügyészségek figyelmét arra, hogy a birói itélet és az intézetbe való beszállitás közti idő alatt ne a fogházban tartsák az illető gyermekeket, mert itt alaposan elromlanak és az utólagos javitási munka kárba vész; hanem helyezzék el azon időre valamely családnál. Az igazságügyminiszterium részéről pedig ezen időköznek lehető röviditése volna czélba veendő. Azt hiszszük, 3—4 nap alatt a határozat a miniszteriumból megjöhet, holott most hetekig nyulik.

— **Novák Jenő** aljárásbiró ügyében, a kit botrányos kölcsön kéregetései folytán a kir. tábla hivatalvesztésre itélt, a kir. Curia itélete következőleg hangzik:

Az elsőfoku fegyelmi bíróság itélete a vétkességre vonatkozó részében indokolása alapján, a büntetésre vonatkozó részében pedig helybenhagyatik azért, mert a vádlott részéről éveken át tanusitott magaviselet által okozta botrány nagyságánál, s ebből folyólag a terhére rótt fegyelmi vétség tulnyomó sulyos voltánál fogva a kir. Curia fegyelmi tanácsa azt találja, hogy habár vádlott még fegyelmileg büntetve nem volt, ő azok sorában, kik az állam birói hatalmának gyakorlatára hivatvák, többé helyet nem foglalhat.

— **A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék ügykimutatása** 1890. évi aprilis havában. Érkezett 5730, m. havi hátralék 609, volt elintézendő 6339. Elintéztetett ülésben 4467, ülésen kivül 988, összesen 5455. Maradt hátralék 884. Felsőbb bíróságoktól érkezett 98 drb. Ezek közt volt helybenhagyó 54, megváltoztató 13, feloldó 5, rendelvény és elállás 7, curiai határozat 19.

— **A budapesti kir. törvényszék** a napokban egy visszaeső fiut nyolcz havi börtönre itélt és ez meghallva az itéletet, sirva könyörgött birái előtt, hogy a javitó-intézetbe való elhelyezésre itéljék oly czélból, *hogy ott valami mesterséget tanulhasson meg.* A bíróság elnöke azonban megmagyarázta neki, hogy kérelmét nem teljesitheti. Vádlott szomoruan nyugodott meg akkor az itéletbe és egykedvüen ment el a fogházba, a honnét nyolcz hónap mulva bizonyára mint tanult zsebtolvaj fog kikerülni.

— **A feltételes elitélés** nálunk leendő behozatalának szükségességét legélénkebben illustrálja a következő eset, mely minap a budapesti fenyitő-törvényszéknél előfordult. A bíróság előtt állott egy kézmüves, kinek arczán a nagy nyomor véste barázdák voltak láthatók. Vádlott bünét az képezte, hogy a munkaadója által átvett bőrt, melyből czipőt kellett volna készitenі, eladta és ez által munkaadójának két frtnyi kárt okozott. Vádlott tettét a nagy szükséggel mentette, melybe az által jutott, hogy felesége a mondott időben ikreket szült, kik közül az egyik meghalt, a másik meg betegeskedett és neje lebetegedése is kikerülhetetlen kiadásokat okozott vádlottnak. A panaszos fellépése ily körülmények között rokonszenves benyomást gyakorolt a hallgatóságra és meglátszott a törvényszék tagjain, hogy az előttük álló vádlott sorsa mélyen meginditja őket. Ezen meghatottság kifejezést is nyert az itéletben, melyben vádlottra *egy napi fogházat* szabtak, mely büntetés legottan jogerejüvé is vált. Vádlott büntetésének megkezdésére halasztást kért, az egyik jószivü biró azonban őt arra figyelmeztette, hogy — délre járván az idő — jobb lesz a büntetést mindjárt kiállania, mert akkor másnap reggel már elhagyhatja a fogházat. Vádlott megköszönte ezen tanácsot és rögtön a fogházba ment. A jelenlegi büntetési rendszer alapján ezen vádlottnál még a legnagyobb mérvü birói enyhitési jog gyakorlása, az *egy* frtnyi pénzbüntetésnek kiszabása sem igen használt volna, mert ennél a pénzbüntetést, ennek előrelátható behajthatlansága miatt, bizonyosan fogházzá kellett volna átváltoztatni. A végtárgyalásnál jelenlevők azon impressiót nyerték, hogy a birák kizárólag csakis ezen szempontból mellőzték a pénzbüntetésnek ez esetben való alkalmazását, holott ha ez tényleg megtörtént volna, akkor a jelenlevők közül akárhányan igen szivesen kifizették volna legottan azon pénzbüntetést, melyet a bíróság a valóban szánandó vádlottra esetleg kiszabott volna.

G. L.

— **A mentelmi jogról** ujabban ismét jelent meg egy tanulmány, irta *Daruváry Géza*. A munka — mely különben tudori értekezés — fejtegeti a felelőtlenség és sérthetetlenségnek elveit, megvilágitja a kérdés történelmi fejtegetését is.

— **A közvetlenség elvének sérelmei.** A nagykikindai kir. törvényszék a sulyos testi sértés vétségével s büntettének kisérletével vádolt Cz. Milánnak bünügyében hozott itéletét,

melyben vádlott bünösnek kimondatott s 3 havi fogházra s 10 frt pénzbüntetésre itéltetett, vádlott s kir. ügyész felebbezése folytán a periratokkal együtt felterjesztvén, a kir. tábla az ügy felülvizsgálatánál kimondotta: hogy nem tarthatta helyesnek s a bünvádi eljárásunkban irányadó közvetlenség elvével összeegyeztethetőnek a törvényszék részéről követett azt az eljárást, hogy a vádlott bünösségét megállapitó itéletét G. Jóva tanunak a védő részéről kifogásolt vallomásán kivül P. Mihajlov és Cz. Krisztina tanuknak a vizsgálat folyamán tett, de a végtárgyalásnál nem ismételt s esküvel meg nem erősitett vallomásaira fektette. (1890. évi márczius 21. 12,783. sz. a.)

Nemzetközi szemle.

— **A mentelmi jog** kérdését tárgyazza az osztrák birodalmi törvényszéknek egy legutóbb hozott határozata, mely mindenfelé méltó feltünést kelt, mert az osztrák alkotmány szelleme és értelme ellen irányul. Az eset a következő. A kerületi kapitányság megidézte Ozarkiewicz osztrák képviselőt terheltként és mivel meg nem jelent, elitélték őt. Az ügy a birodalmi törvényszék elé került, a hol a felebbező a birodalmi képviseletről szóló állami alaptörvény 16-dik czikkére hivatkozott. A felebbezést elvetették azonban a következő okokból: mert «ezen pont rendelkezése értelmében ugyan a birodalmi tanács tagját az ülésszak tartama alatt nem szabad valamely büntetendő cselekmény miatt letartóztatni vagy bíróilag üldözni, a szóban levő esetben sem letartóztatásról, sem birói üldözésről nincs szó, hanem csakis rendőri megidézésről és rendőri büntető biráskodásról, mire az idézett állami alaptörvény immunitási oltalma ki nem terjed. A 16-dik czikknek analog alkalmazása a politikai hatóságoknak rendőri büntető ügyekben való biráskodására ki van zárva ezen intézkedések kivételes jellege által». Az osztrák napilapok és a jogi szaklapok igen éles kritika tárgyává teszik a birodalmi törvényszék itéletének logikáját és azt irják, hogy az itélet utolsó mondatának minden egyes szava bünt képez a jog szelleme ellen. Az osztrák parliament gondoskodott különben ez esetből kifolyólag remeduráról.

— **A rabélelmezést** nemsokára mindenütt házilag fogják előállitani Ausztriában és nemcsak a fegyházakban, hanem a törvényszéki fogházakban is felhagynak a bérleti rendszerrel, mert ott is annak felismerésére jutottak, hogy ezen rendszer lényege tulajdonképen abban áll, hogy az a meggazdagodó bérlőt hizlalja és az államot kopasztja a letartóztatott egészségének lassu, de biztos megölélésével. A subeni fegyház kivételével, hol a régibb szerződés folytán a házi kezelés csak jövő év elején léphet életbe, most már valamennyi ausztriai fegyházban és eddigelé ötven törvényszéki fogházban felhagytak a bérleti rendszerrel. A fegyházakban a bérleti rendszer megszüntetése folytán bekövetkezett megtakaritás a mult évben 175,259 frtot tett ki, és ugyanakkor a fogházaknál a magtakaritás 96,712 frtra rugott. Ezen összegből a bécsi törvényszéki fogházban előállott megtakaritás egymaga 20,628 frtot tesz ki. Az elért összes megtakaritás a mult évben tehát *271,971* frtra teendő. Csakis Tarnopolban vezetett a házi kezelés rosz eredményre. Hogy a pénzügyi eredmény nem nagyobb, ennek oka abban rejlik, hogy a fegyházakban a letartóztatottak létszáma jelentékeny mérvben apadt és részben abban is, hogy egyes országokban rosz termés következett be, mely körülmény ismét a cereáliák árának emelkedését idézte elő.

— **A berlini rendőrökről régóta hirlett,** hogy ütik-verik az embereket, kik kezeik közé kerülnek. Számosan panaszkodtak ez iránt és többnyire rágalmazás czimén elitélték az illetőket. Legujabban azonban egy rendőr tanuk előtt vert és kötözött meg egy fiatal embert a rendőr-szobában és vád emeltetvén a rendőr ellen, a bíróság őt *tiz havi* fogházra itélte.

— **A telek feletti légür tulajdonjoga.** A hamburgi bíróság előtt ujabban a következő per folyt. Több ház tulajdonosai keresettel léptek fel egy szomszédos gyár tulajdonosa ellen a miatt, hogy ez utóbbi a villamos-világitás előállitását üző gyárából telkeik tetői felett egy villamos vezetéknek két sodronyát alkalmazta s a gyár tulajdonosát kötelezni kérték a sodronyok eltávolitására. A Landgericht ezt itéletileg ki is mondta. Alperes erre felebbezésében felhozta, hogy a sodronyok két méterrel vannak a tető legmagasabb pontja felett elhelyezve; hogy felpereseket nem akarja a magasabbra épitésben gátolni és kész az esetben, ha felperesek magasabbra akarnának épiteni, a sodronyokat mindenkor eltávolitani. Esetleg kéri a bíróságtól annak megállapitását, hogy mily magasan alkalmazhatók a sodronyok. Az Oberlandesgericht helybenhagyta az elsőfoku itéletet. Az indokolás szerint maga alperes elismeri, hogy a sodronyok, ugy a mint most el vannak helyezve, felpereseket gátolnák a magasabbra épitésben. Az iránt, hogy mily magasan helyezhetők el a sodronyok, a bíróság nem határozhat, egyrészt mert felperesek ezt nem kérték, másrészt mert a bíróság erre nem is volna jogositva. Azt a kifogást is elvetette a bíróság, hogy felperesek részéről érdek nem forog fen. Abba pedig, hogy a birtokháboritás felperesek előzetes tudta nélkül vagy kifejezett tiltakozásuk ellenére történt-e, a bíróság nem bocsátkozott; alperes minden körülmények közt tartozik a sodronyokat eltávolitani.

— **Németországban,** főleg Berlinben gyakori eset, hogy háztulajdonosokat elitélnek *keritès (Kuppelei)* miatt. A német Btk. 180. §-a szerint ugyanis keritès miatt fogházzal büntetetik az, a ki a fajtalanságot szokásszerüleg vagy haszonlesésből, közvetités által vagy alkalomnyujtás által előmozditja. A birói gyakorlat haszonlesésből való alkalomszerzést lát abban, ha a háztulajdonos kéjnőknek lakást ad ki bérbe, vagy megtüri őket házában, miután megtudta életmódjukat. A bíróságok elég szigoruan járnak el, nem hiszik el egykönnyen, hogy a háztulajdonosnak nem volt tudomása a lakónő életmódjáról, és nem ritkák az esetek, hogy «tekintélyes» polgár fogházbüntetésre is elitéltetik.

— **A franczia akadémiában** Franqueville igen érdekes előadást tartott a nők politikai jogairól. A kérdés mindinkább több tért hódit. Stuart Mill 1867-ben inditotta meg Angolországban a mozgalmat. Az alsóház az inditványt elvetette. A nők ligát alakitottak az eszme terjesztésére. Már 1875-ben sokkal több szavazatot nyert az inditvány; az ellene szavazók többsége 25 volt. Azóta többször tétetett kisérlet s az 1888. évi törvény már megadja a nőknek az aktiv választási jogot a municipális választásokban.

— **Sumner Maine** emlékének a napokban emlékkövet állitottak Londonban. Pollock, ki Maine-nak utódja az összehasonlitó jogtudomány tanszékén, a következő feliratot szerkesztette az emlék számára:

Veterum prudentiam indagavit,
Indis leges novas condidit,
Suis antiqui juris fontes reclusit.

— **A házi szentély sérthetetlenségét Angliában** semmi sem jellemezheti jobban, mint a következő kis bünügy. Egy londoni ügynök a klubjában egy opulens vacsora után lerészegedett és minden keze ügyébe eső tárgyat összetört. Mivel a lárma és a kár mindinkább nagyobbodott, a pinczérek kidobták az ügynököt azon klub kelyiségéből, melynek ő rendes tagja volt. Erre az ügynök betörte az ablakot, bemászott ezen át a helyiségbe, a honnét azonban ujból kitették a szürét. Utóbb az utczán a rendőrséggel is meggyült a baja, ugy hogy a rendőri biró elé került az ügy. A biró a tárgyalás alkalmával az egylet alapszabályainak megtekintése után konstatálta, hogy azokban a záróra tekintetében nincs intézkedés; ennek következtében — ugy mond a biró — a pinczérek jogtalanul jártak el, midőn vádlottat klubjából — saját házából — kitiltották, a hol neki joga volt addig tartózkodni, a mig neki csak tetszik. Mindenesetre jogukban állott volna ugyan gondoskodni módról, hogy vádlott ne garázdálkodjék, őt ártalmatlanná tehették és utóbb civiliter felelősségre is vonhatták volna az ittasságában okozott károkért, azonban angol embert klubjából, saját házából, kidobni, a mit két izben is tettek vádlottal: az Angliában nem járja. A biró ünnepélyesen kijelentette ekkor, hogy vádlottnak a klubban mivelt dolgaiban ő nem lát semminemü büntetendő cselekményt fenforogni és az enyhitési jog alkalmazásával vádlottat csakis a detektivek bántalmazása miatt itélte el hét font sterlingre, mit ez rögtön a legnagyobb örömmel ki is fizetett.

— **Az észak-amerikai Egyesült-Államok** volt elnöke, Cleveland, a legfőbb törvényszék melletti ügyvédségre nyert jogot.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 22. sz. Budapest, 1890. május 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Jog és döntvényjog. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi m.-tanártól. — Jogirodalom: Lachau et Daguin, De l'exécution des jugements étrangers d'après la Jurisprudence française avec le texte des principaux arrèts et jugements. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — A magyar házassági vagyonjog. Irta dr. Jancsó György pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott kiadás. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A végrendeletek őrzésbe vétele körüli birósági eljárás. Dr. H. kir. aljárásbirótól. — A bünvizsgálatokról. Dr. RÓTH FERENCZ nagykárolyi kir. aljárásbirótól. — Adalék a Btk. 104. §. 2. pontjához. Dr. SÁNTA ELEMÉR kir. itélő táblai joggyakornoktól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jog és döntvényjog,

Minden itélet czélja a perdöntés; de hatása tovább terjed. Az ügyfél jogában, melyet az itélet elismer, benne van maga az elvont «jog» is; minden itéletben benne van nemcsak a konkret birói parancs, de az abstrakt szabály is. És ezért minden itélet, elszármazva a pertől, a mely szülte, az élő jogrend hirdetése.

Sőt élő jog nemcsak a voltaképi «döntvényjog», a folyton ismételt és ez által birói szokássá vált jogmondás; hanem élő jog minden egyes, magában bármi helytelen itélet is. Mert a helytelen itélet is itélet, és mihelyt jogerős, megtámadhatlan: res judicata pro veritate accipitur. És ez ereje az itéletnek nem azon «fiktio» alapján van — mint Savigny tanitotta —, hogy a helytelen itéletet helyesnek «képzeljük» (mert a fiktio, mint sehol egyebütt, ugy itt se magyaráz semmit), hanem onnan van, hogy az állam a maga kényszereszközeit csak valamely *konkret* parancshoz füzheti, az pedig, hogy a parancs helyes-e vagy helytelen, örök vita tárgyává nem tehető. A tévedő, a törvénytszegő biró itélete ezért csak ugy itélet, mint a bölcs és törvényszerüé; minden itélet jogparancs, azaz concret jog. Ily világitásban más a biró és az itélet állása a jogrendben, mint a milyet az elmélet el szokott ismerni. Bármi kivánatos, hogy a biró csak szája legyen az igazságnak, ő bizony akárhányszor feje is. Bármi ohajtani való, hogy a biró csak alkalmazza a jogot, ő egyre-másra teremti is. Teszi ezt minden emberi dolgok tökéletlenségénél, a törvényhozó és a saját maga gyarlóságánál fogva. A törvényhozó gyarlósága: mert minden törvény szükségképen hézagos; és a biróé: mert minden értelmezés magában rejti a félreértés veszélyét. Ilyenképen pedig, hol szükségből, hol félreértésből oly jogot «alkalmaz» a biró, a milyenről a törvényhozó mitsem tudott. Ezért mondjuk a birói itéletet, ha többé meg nem támadható, «jogerősnek»: oly ereje van, mint bármely jognak. És a birói itéletnek ezen jogereje nem azon *anyagi* kriteriumtól függ, vajon megfelel-e az itélet az elvont szabálynak, melyet alkalmaz, hanem csakis azon alaki kriteriumtól, vajon hivatott biró hozta-e? Eszmében jog az, mit a birónak mondania kellene, gyakorlatban jog az, mit a biró mond.

Igy fogva fel a dolgot, nem lehet kétség az iránt, hol találjuk meg igazábban egy nemzet élő jogát: a törvénykönyvben vagy a birói irattárban? Ha gondolatban összefoglaljuk az összes birói határozatokat, melyek egy bizonyos időszak alatt egy országban hozattak, akkor együtt van a nevezett időszak *tényleges* jogrendje. A törvényes jog csak követeli az alkalmazást, a birói jog az, mely alkalmaztatik. És ezért csak ki egy nemzet jogalkalmazását ismeri, ismeri e nemzet jogát.

A birói jog e hangsulyozásától nálunk még idegenkednek. Jogelméletünk még tulságosan a német történeti iskola befolyása alatt áll, mely a jogteremtést kizárólag a törvényhozóra és a szokásra vezeti vissza, és a biró müködésében csakis egy logikai miveletet lát, melynek a jogalkotáshoz köze nincsen. De a biró soha sem érte be ennyivel. A jogszolgáltatás remek népei, a rómaiak, a francziák, angolok, amerikaiak mindig többet láttak biráikban. A római jus æquum a birói jogfejlesztés eredménye, az angol equity-jog és az amerikai court-ok joga a birói jogalkotás modern remekei, a Sirey, Dalloz, Pataille stb. gyüjteményeiben a franczia birójog teremtéseit bámuljuk, és mit alkot szünetlenül a belga, a svajczi judicatura az ipari, vasuti, szabadalmi s a többi modern jogkérdések terén, ismeretes minden mivelt jogász előtt. A német biró állása szerényebb. Mig Angliában minden egyes birói itéletnek majdnem törvényszerü ereje van, és az angol ügyvéd egyes præjudiciumokra oly hatással hivatkozik, mint kontinentalis kartársa egy-egy törvényszakaszra: addig Németországban a biró feladata, hatalma, hatása minden oldalról körül van nyesve. A német biró az irásbeli per szüleménye. Eltávolodva az élettől, melynek hullámcsapása csak messziről elhaló morajjal érte aktaszobáját, irott lim-lom között elidegenedve emberektől és élő viszonyoktól: értelem nélkül állt szemben a mindennap ügyével-bajával, és bizalom nélkül a felekkel. A bizalmatlanság és féltékenység az irásbeli per kisérője. Ez időbe jól illett bele a birói tehetetlenségről szóló dogma. A biró — igy szólt e tan — csak ismétli azt, a mi a törvényben benne van. Ő összehasonlitja a per tényállását a törvényben feltételezett tényállással, és kimondja, hogy azonos. Az ő müvelete tisztán logikai; nem az akarat, hanem az értelem eredménye; nem parancs, hanem syllogismus. A biró, ki többet tesz, e tan szerint összetéveszti a maga hatáskörét a törvényhozóéval: a biró nem jogforrás. Ezen merev formalistikus irány máshol sem maradt szószóló nélkül. De mig a Bentham és mások ez irányu szavalásai Franciaországban gyakorlati hatás nélkül maradtak, addig Németországban tudomány és gyakorlat szövetkezett, hogy a birói impotentiát az államélet alaptételévé emeljék. És bár az élet kényszeritő ereje nagyobb a tudósok kieszelt rendszereinél; bár a német biró is száz meg száz esetben állást foglalt, mert kellett, ott is, a hol a törvény cserbe hagyta, de hol az élet szüksége megoldást követelt; bár a kiterjesztő magyarázat, a hasonszerüség és a birói szokásjog segédeszközeihez nyult ő is olyankor, a mikor a törvény a felek kérdésére csak «non liquet»-tel felelt: a német judicatura a legujabb időig megsinli a soká megtürt békót, és sem termékenységben, sem önállóságban nem emelkedett nyugati szomszédai magasságához.

E német felfogás szivárgott át közvetlenül is, osztrák szomszédaink révén is, hazánkba. Hazai jogszolgáltatásunknak azon évszázados folytonossága, bíróságainknak azon tekintélye, biráinknak azon személyes állása nem volt soha, a melyek

az angol vagy franczia törvénykezés sulyát magyarázzák. Egy középkori per és a legujabb időig oly birák, kiknek a biráskodás sem életük hivatása, sem tudományos tanulmány tárgya nem volt: ily tényezők nem kedveztek a judikatura tekintélyének. Hazánk régibb jogszolgáltatásának önkényével és fegyelmezetlenségével szemben megbecsülhetetlen haladást jelentett tehát a birói hatalom azon korlátozása, melyet egyfelől az osztrák idők alatt behozott perrend, másfelől bíróságaink közjogi állásának a német-osztrák mintához való átidomitása jelentett. Ez átidomitás folytán a biró a rajta kivül álló jognak formai ismérvek által kötött puszta alkalmazójává lett; ama perrend pedig az összes pervezetést a tárgyalási elvre fektette és ez által a biró kezéből a felek kezébe adta át, ezenfelül a formai bizonyitás elmélete által a birót az előadott tényanyag megbirálásától is megfosztotta. A pernek ugy jogi mint ténykérdése ezzel el volt zárva a birói szabad méltatás elől; a fél joga mindenfelől elsánczoltatott a birói hatalom ellenében; a joganyagot a törvény adta, a tényanyagot a fél, a biró csak «subsummált». E biró nem volt többé a «régi Magyarország» birája, de nem volt az angol, franczia biró sem. A vezető állás, melyet az angol, franczia jogéletben a bíróságok — természetesen első sorban a főbíróságok — elfoglalnak, e mindkét felől kötött bíróságtól meg volt tagadva. Az angol és franczia «jurisprudence» első sorban a főbirósági itélkezésen alapult — hiszen jellemző, hogy «jurisprudence» alatt a francziák nem is értenek mást, mint a birói jogot —: ezek vezették a jogi életet, ezek a jogi tudományt is. Csak az ilyen széles hatalmu, az élet és tudomány munkáját önállóan végző bíróság mellett érthető, hogy az angol nép a mai napig el lehet átölelő kodifikatio, sőt teljességre törekedő jogi törvényhozás nélkül; csak a franczia Cour de cassation-nak a jog minden részére kiható erélyes, öntudatos és következetes munkája mellett érthető a mai Franciaország jogállapota, mely csak csontvázát köszöni a lángeszü császár code-jának, egész izom- és idegrendszerét azonban a birói «jurisprudence»-ból veszi, melyről Laurent egy alkalommal kijelenti, hogy: «elle est plus solidement assise que la loi.»

E vezérlő állása nem volt soha a német bíróságnak, nincs a magyarnak sem. A vezető szerep, melynek amott a judikatura örvend, Németországban régtől fogva a *tudománynak* jutott, és a törvénykezés ezért mindenkor örömest a tudománynyal szövetkezett, hogy hathasson. A német itéletek nem ok nélkül hemzsegnek a tudományos idézettől. Mig az angol itéletek a præjudiciumokból, a francziák a gyakorlati ész érveiből meritik indokolásaikat, addig a német főbirósági itéletek valóságos irodalmi repertoriumok, melyekben az egyes kérdésekről felmerült irodalmi nézetek felett kimeritő szemle tartatik, az irók, könyvek és lapszámok pontos kitételével, oly tudományos apparatussal, mintha nem egy gyakorlati itélet indokolásáról, hanem egy tudori értekezésről volna szó. A tudomány tekintélye ez a biróival szemben, és valóban, Németországban egy-egy időszak judikaturája az azon korbeli tudomány gyakorlati visszhangja.

E külföldi példákkal szemben sajátságos a magyar törvénykezés állása. Bíróságainknak nincsen a franczia angol birók autoritativ állása, de nincs a német birónak tudománya sem: ama közvetlen és ez utóbbi származékos erő hián pedig judikaturánk tengő életet folytat a mai napig. Csak döntvénygyüjteményeink egy-egy kötetét kell kézbe vennünk, hogy erről meggyőződjünk. Főbirósági itéleteink tulnyomó része, hogy ugy mondjam, ad hoc - itéletek: czéljuk az, hogy véget vessenek a konkret pernek, és ez határolja meg többnyire tartalmukat is. Az eszme, mely a főbirósági itéletnek magasabb nymbusát adja, hogy minden ilyen itéletben a fél jogán kivül benne van egy darab magából «a jogból» is; hogy minden itéletben a konkret döntésen kivül benne van az általános elv is, melyet a jó itélet a köztudatban szilárdit és győzelemre visz, a rosz itélet pedig megingat és erejétől foszt; hogy a legfelsőbb foku bíróság nemcsak az alsóbb hatóságok munkáját ismétli, mely a két perlekedő fél szertemenő érdekeiben találja határát, hanem hogy első sorban a veszekedő felek által a perben megnyütt, és az alsóbíróságoknál talán megsérült *jogszabály* épségben visszaállitása a harmadik itélet igaz feladata; hogy ez okból nemcsak döntenie kell, de meg is győznie, és dönteni és megokolni ugy, hogy egy jelen esettel száz lehető jövőnek vegye elejét: mindennek vajmi kevés főbirósági itéletben van nyoma. Pedig bármi legyen is helyes elméleti felfogása a judikatura jogrendszerbeli állásának; nevezzük is tulkapásnak a franczia-angol biró szerepét és tagadjuk bár az elméletben minden elvi kihatását a konkret perdöntésnek: hogy gyakorlatban jobb biró az, kit amaz előbbi felfogás lelkesit; hogy az a biró, ki a maga minden szavában a jogrend maradandó és messzekiható alkotását látja, komolyabban, alaposabban és óvatosabban fogja munkáját végezni, mint az, ki egy-egy itéletben csakis a czivakodó két fél pár forintját látja koczkán — ez oly igazság, mely csak az előtt szorul bizonyitásra, ki az emberi cselekményekben az indok és az eredmény közti viszonyt nem ismeri. A birónak nem szabad magát a törvény puszta másolójának tartania; mentől souveränebbnek érzi magát, annál nagyobb a benső felelősség érzete is, a melylyel hatalmát gyakorolja. A magyar birótól a köztudat e souveränitast megtagadja; ezért pedig, valamint itélkezésünknek nincsen benső ereje, ugy nincsen kihatása sem. Főbíróságunk itéletei sem elméletben sem gyakorlatban nem hatnak azon erővel, melyet a mivelt külföld a döntvényjognak tulajdonit.

A mi mindenekelőtt döntvényjogunk elméleti kihatását illeti, — a magánjogi judikaturáról szólok itt, mint mindenütt e fejtegetésben — az egyenesen szégyenletes. Az angol jogelmélet alig más, mint a döntvényjog rendszeresitése; a ki a Code Napoléon gazdag kommentar-irodalmát ismeri, tudja, hogy a Code-nak alig van szakasza, melynek mai jelentését az a körül fejlett birói gyakorlat ismerete nélkül meg lehetne érteni. És minálunk? Irodalmunk alig vesz tudomást főbíróságunk gyakorlatáról. A szaklapok mellékletei nyers lenyomatban hozzák a Curiánál elintézett perek itéleteit és fölibéjük bigyesztenek egy pár szóból álló «fejet», mely jól-roszul markirozza az anyagot, a melyről szólanak: ebben áll nagyjában döntvényjogunk irodalmi feldolgozása. E «fejek» még a legjobb esetekben is legalább tökéletlenek, a mi természetes: egy-egy itéletben tizféle jogkérdés is metszi egymást, és a «fej» csak egyet-kettőt kaphat ki belőle. Ha több ily évfolyam megjelent, akkor készül (és ezen háladatra méltó munka is eddigelé csak a «Jogtudományi Közlöny» döntvénygyüjteménye számára készül) a több kötetre terjedő «tárgymutató», mely azonban ismét csak ama «fejek» összefoglalása. Ha e gyüjteményekkel összevetjük az osztrák judikatura számos gyüjteményeit, első sorban a Glaser-Unger-Walter-félét, vagy a németbirodalmi Reichsgericht hivatalos gyüjteménykiadását, szembeötlik a különbség a között: mi van, és minek kellene lenni. A munka, mely a Glaser-Unger-féle «Sammlung von civilrechtlichen Entscheidungen»-ben minden egyes kötetre nézve kölön-külön végeztetik: a benne foglalt anyag *rendszeres* és kimeritő tartalommutatóban való összegyüjtése, nálunk csak a Dárday-féle döntvénytárban kiséreltetett meg. Oly registereknek, melyeket a Glaser-Unger-féle gyüjteményben *Schey* egyetemi tanár, az «Entscheidungen des Reichsgerichtes in Civilsachen» számára *Fels* és *Specht* készitettek, nálunk még hirét sem hallották.

Igy állunk a nyers anyag közlésével. Hát még a tudományos feldolgozással! Oly országban, melyben magánjogi törvénykönyv nincsen, kettős fontossága van a birói gyakorlatnak. A birói határozatok gyüjtése, rendszeres csoportositása, a bennök rejlő jogelvek rostálása és leszürése — ez volna tehát a *mai* magyar magánjogi elmélet első

feladata. Olyan munkára volna itt első sorban szükség, mint a milyet a bünvádi eljárás terén dr. *Fayer* László a «Magyar bünvádi eljárás mai érvényében» czimü könyvében végzett: a létező joganyagnak a «birói szokásjogból», tehát első sorban a gyüjteményekben közölt döntvényanyagból való rendszeres lefejtése. Mig e munka el nincs végezve, addig a mai magyar magánjog elmélete meg nem irható. A mai magyar magánjog egyetlen számbavehető kézikönyve, *Zlinszkyé*, csak egynehány legsikerültebb fejezetében áll ezen helyes alapon, és ezen részekben is gyorsabban és felületesebben készült e munka, semhogy a feladat megoldása teljesen csak meg is kiséreltetett volna, későbbi kiadásaiban pedig e hiány távolról sem pótoltatott. *Jellinek* Arthur derék kisérlete (A magyar magánjog mai érvényében, törvények, rendeletek és *szokásjogi forrásokból*, 1886.) eddigelé töredék maradt, a közzétett anyag a magánjognak igen csekély részére terjed ki. És ha még *Sztehlo* Kornél és *Jancsó* Györgynek a házassági jogba vágó könyveit említjük, mint a melyek a tárgyukba vágó judikaturát nálunk szokatlan teljességgel felkarolták — körülbelől mindent mondtunk, mit magánjogi döntvényjogunk elméleti feldolgozásáról mondanunk lehet.

(Bef. köv.)

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
ügyvéd, egyetemi m.-tanár.

Jogirodalom.

Lachau et Daguin, De l'exécution des jugements étrangers d'après la Jurisprudence française avec le texte des principaux arrêts et jugements. Paris 1889. 240 lap.

A nemzetközi magánjog napról-napra nyer fontosságában. Voltaképen egy még csak fejlődő tudomány ez, mely csak ezután fog megállapodásra jutni. De elemei már is oly számosak, hogy minden jogásznak élénk figyelemmel kell azokat kisérnie részint azért, hogy — mint szokás mondani — a világtól el ne maradjon, részint azért, hogy a fentebb jelzett végmegállapodás minél hamarább és a közérdeknek minél megfelelőbb módon létrejöjjön. Bizonyos tekintetben az a jogi meggyőződés is olyan, mint a társadalomban nyilvánuló közvélemény: részben szerves fejlődésnek az eredménye, de részben mesterségesen is készül; hogy pedig a csinált közvéleménynyel is számolni kell, a mindennapi tapasztalás bizonyitja.

A fentebbi mü a szerzők saját kijelentése szerint nem kiván elméleti fejtegetésekkel foglalkozni, hanem csak alkalmat adni az üzletembereknek arra, hogy minél számosabb birói döntvény fölsorolása által abba a helyzetbe juttassa őket, hogy magukat gyorsan és biztosan tájékozhassák. A mü tehát a megfigyelő, az anyaggyüjtő szerepét játsza, melynek azonban a fentebb érintett oknál fogva a jogfejlődés processusában részt venni hivatott jogászok is hasznát veszik.

A bevezetésben a szerzők azokat az okokat vizsgálják, melyeknél fogva egy a külföldön hozott itélet a belföldön is végrehajtható és micsoda feltételek és körülmények között. Egyetlen törvényhozás sem engedi meg feltétlenül a külföldi itéleteknek a belföldiekéhez képest való egyszerü végrehajtását, azonban másfelől egyetlen törvényhozás sem tiltja meg egyenesen a külföldi itéletek végrehajtását, hanem közönségesen avval érik be, hogy bizonyos garantiákat és feltételeket szabjanak meg és hogy bizonyos nemü fölülvizsgálást tartsanak fön maguknak. Hogy meddig mehessenek ezek, és hogy vajon kiterjeszkedhetnek-e a végrehajtandó külföldi itéletnek anyagi tartalmára is, a mi magának az itéletnek fölülvizsgálásával volna egyértelmü, az mai napig vitás és eldöntetlen kérdés. Szint oly vitás az a kérdés is, vajon szabad-e valamelyik félnek egy külföldi itéletre támaszkodva kifogásképen a res iudicata-ra hivatkoznia. Egyfelől Fœlix és Vareilles-Sommières azt állitják, hogy az itélkezés az államfenség kifolyása, minélfogva az itélet csak azon állam területén lehet érvényes, a hol hozatott, következőleg külföldön végre nem hajtható; az itélet által befejezett ügy autoritása szerintök nem a nemzetközi jogon, hanem az egyes államok polgári magánjogain alapszik. Mások ellenben, mint Massé, a feleknek megjelenését a biró előtt quasi-contractusnak tekintik, mely őket arra kötelezi, hogy az itéletnek engedelmeskedjenek, következőleg a győztes félnek olyan jogczimet ad, melyre ez bár hol hivatkozhatik. A franczia jogtudomány ma csaknem kizárólag még az előbbi álláspontot foglalja el, ellenben a mindennapi szükséglet valamivel szabadabb álláspontot igényel s főkép a jogtudomány ilyent élénken sürget is.

A tulajdonképi munka két szakaszra oszlik, melyek közül az első az általános alapelveket fejtegeti, melyek szerint a franczia jogtudomány a res iudicata kérdését tekintettel egy külföldi itéletre megbirálja, a másik szakaszban pedig azok az általános alapelvek fejtegettetnek, melyek az állami szerződésekben jutnak érvényre. Evvel kapcsolatosan elemeztetnek azután azok a szerződések, melyeket Franczia-ország más államokkal kötött.

Egy korrendi táblázat tartalmazza a franczia bíróságok mind azon döntvényeit, melyek külföldi itéletek végrehajtására vagy elismerésére vonatkoznak, utalással a megfelelő lapra, a hol azok idézvék. Egy másik táblázat tartalmazza a perlekedő felek neveit, végül egy kimeritő tárgymutató zárja be az egész müvet, melyből mindenki az őt közvetlenül érdeklő kérdésben legott fölvilágositást merithet.

Dr. BOZÓKY ALAJOS.

A magyar házassági vagyonjog. Irta *dr. Jancsó György* pestvidéki kir. törvényszéki biró. Második javitott és bővitett kiadás. Budapest 1890. Kiadja Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedése.[1]

A mi a közszerzemény megosztásának módját illeti, nem áll feltétlenül az, hogy az természetben, nem pedig értékben történik. Természetben csak ott történhetik, a hol külön vagyon egyáltalában nincs, vagy a hol a közszerzemény a külön vagyonnal összekeverve nincs. A hol a közszerzemény a külön vagyonnal össze van keverve vagy épen a külön vagyonba van beruházva, ott észszerübb a közszerzeményt mint értéktöbbletet készpénzben meghatározni és készpénzben megitélni. Csak akkor, ha a közszerzeményi érték a fő és az ezzel összekevert külön vagyon értéke aránylag csekély lesz, czélszerübb a természetbeni felosztás a külön vagyon készpénzben való megtéritésével. A birót e tekintetben semmi szabály nem köti, az egyes esetben tehát a méltányosság és czélszerüség kivánalmait fogja szem előtt tartani.

Helyeseljük, hogy szerző a szerzés időpontjául ingatlanoknál nem a telekkönyvi bekeblezés (átiratás) időpontját tekinti, de nem áll feltétlenül az, hogy a szerzés időpontjául a szerzési jogügylet létrejötte tekintendő. Megtörténhetik ugyanis, hogy a szerzés pénz nélkül, hitelre történik és a vételár a szerződés megkötésekor még a házastársak vagyonában nincs is meg, hanem csak később, a *házasság felbontása után* szereztetik. Ime itt is kitünik a vagyonértékelmélet helyessége, melynél a szerzett, de ki nem fizetett dolog mint aktivum, a vételár pedig mint passivum fog szerepelni. A középelmélet szerint a szerzett dologból csak az abba beruházott külön vagyon lévén levonható, *ilyennek pedig a le nem fizetett vételár nem lévén tekinthető*, az lesz a gyakorlati eredmény, hogy a közösen szerzett vagyon két egyenlő részre osztandó, *a vételárt pedig fizetheti a szerző házastárs egyedül.*

A *hitbérre* vonatkozólag megjegyezzük, hogy miután a *házassági hüség* ennek egyik alapföltétele, mi helyeseljük azt, hogy ennek az alapföltételnek a fogalom meghatározásában kifejezés adassék, habár Verbőczy a hitbért ugy határozza

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 17., 18., 19. és 20. számban.

meg, hogy az a *házastársi kötelesség teljesitéseért* (ob debitum matrimonii) adott jutalom.

Nem osztjuk szerző azon tanitását, hogy a nő a hitbért, ugy a törvényest valamint az irottat, csak *házasságtörés* miatt veszti el. Szerintünk mindazon esetekben, midőn a házasság kizárólag a nő hibájából vagy a nő egyoldalu kérelmére, például engesztelhetlen gyülölség okából felbontatik, a nő sem törvényes, sem irott hitbért nem követelhet. (A Curia 1884: 902. sz. a. a férjét elhagyó nőnek nem itélt hitbért.) Nem ingat meg ezen nézetünkben azon körülmény, hogy Verbőczy I. 105. csak a házasságtörést emliti. Verbőczy korában ugyanis a házasság még egyáltalában nem volt felbontható, a mai állapotokról pedig a jó Verbőczy még nem is álmodhatott, az ő tanitását tehát a kérdés megoldásánál egyedül mérvadónak nem tekinthetjük. Az igazsággal és méltányossággal megegyező, hogy a házassági hüség fogalmát a legtágabb értelemben vegyük és mindazon esetekre kiterjeszszük, midőn a nő meg nem érdemli, hogy hüségi jutalmat kapjon. Avagy nem-e sértené jogérzetünket, ha egy könnyelmü asszonynak, kire, mert talán nagyon ovatosan járt el, házasságtörést épen bizonyitani nem lehet, nehány ezer forintnyi hitbért itélnénk meg. És jól tudjuk nem csak az unitáriusoknál, hanem a kir. Curián is kimondják a házasság felbontását az egyoldalu engesztelhetlen gyülölség alapján. Mennyi visszaélésre adhatna az alkalmat, ha ilyen esetben a házasság felbontását ok nélkül követelő nőnek irott hitbér megitéltetnék! Hiszen az ilyen nőcskéknek egész kereseti és gazdagodási forrás nyilnék abban, hogy gazdag és fülig szerelmes völegények által jó zsiros hitbérösszegeket móringoltatnának maguknak, a melyeket aztán zsebre raknának, mihelyt kimondja reájuk a bíróság, hogy szerencsésebb házasságra felszabadittatnak.

Az élő jognak az életviszonyokhoz kell alkalmazkodnia. Ha azok változnak, a jognak is változnia kell, és nem szabad a más viszonyokra vonatkozással alkotott tételeket a változott viszonyokra ridegen alkalmazni. És itt egy kérdéssel találkozunk, mely a házassági jogviszonyoknak 22 év előtti nagy változása folytán beállott, és a magyar házassági vagyonjogi viszonyokba is mélyen belevág, azzal a kérdéssel, mily hatálya van a házasság *egyoldalu felbontásának* a házastársak vagyonjogi viszonyaira?

Sajnos, hogy ezzel a kérdéssel Jancsó munkájában nem foglalkozik.

Az 1868: XLVIII. törvényczikk, melynek következtében a házasság egyoldalu felbontása lehetséges, azt az elvet állitja fel, miszerint *mindenik félre nézve csak saját biróságának itélete kötelező.* Áll-e ez feltétlenül a házassági vagyoni viszonyokra is, és ha áll, miféle joghatálya van a házasság felbontásának annak a félnek a jogaira nézve, a kire vonatkozólag a házasság épségben maradt?

Messze vezetne, ha ezen kérdések tüzetes tárgyalását ezen amugyis már hosszura nyult birálat keretébe szoritani akarnók, talán ha időnk megengedi, alkalmunk lesz ezen kérdéseket egy külön dolgozatban vizsgálat tárgyává tenni.

Mielőtt birálatunkat befejeznők, csak még egy, talán jelentéktelennek látszó, de a munka hasznavehetőségét, hogy ugy mondjuk hozzáférhetőségét illetőleg fontos szerkezeti hibára bátorkodunk szerzőt figyelmeztetni. Szerző abban, hogy a szövegbe csak a minden reflexiótól és érveléstől destillált száraz tételeket állitja oda, a tulzásig megy, nem csak az indokolást szoritja egészen a jegyzet rovatba, de a hol kontrovers tételeket megvilágit, az egész deduktiót, sőt az ilykép levont jogelveket is. Szerző egész tudománya, szép kritikai tehetségének minden értékes gyümölcse a jegyzetekben van, és a ki csupán a szövegből akarna tanulni, az nagyon csalódnék. Ezen módszernek eredménye azután természetesen az, hogy egy-egy lapra két-három sor szöveg kerül, a többi jegyzet és az olvasmányt még inkább megzavarja azon körülmény, hogy a jegyzetek nem a szakasz végén jönnek egymás után, hanem a két-három soros szöveggel párhuzamban haladnak, ugy hogy a munka tanulmányozásánál minduntalan előre-hátra kell lapozgatni, ha a szöveggel együtt a jegyzeteket akarjuk figyelemmel kisérni.

Ámde ez csak formai hiba, mely a munka belső értékéből mitsem von le. Ez utóbbit, daczára annak, hogy szerző sok tételével nem értünk egyet, fentartás nélkül elismerjük, sőt hizelgés nélkül bizonyithatjuk, hogy a magyar magánjogi irodalomban nem ismerünk munkát, mely annyi éleseszü kritikai erőről tanuskodnék, és mely gyakorlati szempontból oly hasznos lenne, mint Jancsóé. Nélkülözzük ugyan benne az egyes intézmények jogtörténelmi kifejtését és a «levéltári nyomozásokat», de ez szerintünk a munka hasznavehetőségét nem csorbitja.

Sztehlo Kornél.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrendeletek őrzésbe vétele körüli birósági eljárás.

Ezen közlemény czimét nem azért használom, mintha a bíróságoknak a végrendeletek őrzésbe vétele körüli eljárását akarnám ismertetni, mivel egyöntetü eljárást nem, legfeljebb különböző szokásokat ismertethetnék.

A különböző szokásokról való értesülés birhatta rá az igazságügyminiszteriumot, hogy e hó folyamán 4952/890. I. M. szám alatt egy körrendeletet bocsásson közre, a mely körrendelet a következő kérdésekre vár jelentést:

1. hatáskörébe tartozónak tekinti-e a bíróság az 1874: XXXV. és 1876: XVI. törvényczikkek hatályba lépte után is a magánvégrendeletek őrizetbe vételét?

2. minden esetben vagy csak ha a bíróság székhelyén közjegyző nincs avagy ez akadályozva van?

A 3. és 4-ik kérdés az őrzésbe vétel módozatáról tudakozódik; a mennyiben pedig csak a két előbbi kérdés lényeges, az utóbbi kettőnek közlését mellőzöm.

A feltett kérdésekre a bíróságok megállapodott eljárással válaszolhatni nem fognak, mivel az őrzésbe vétel körül különböző szokások keletkeztek az egyes bíróságoknál, sőt még az egyes bíróságok előadói is egymástól egészen elütő eljárást követnek.

Az eltérő intézkedések oka abban rejlik, hogy az ügyviteli szabályok és a közjegyzői törvény e tárgyu rendelkezései ellentétesek.

Az ügyviteli szabályok 88. §-a ugyanis ekként szól: «Megőrzés végett leteendő végrendeletet csak folyamodvány mellett fogadhat el és vezethet be az iktató. Felnyitás és kihirdetés végett benyujtott végrendelet az elnöknek adatik át s csak kihirdetés után lesz az iktató hivatalba adandó.»

Ugyancsak az ügyviteli szabályok 190. §-a a végrendeletek és más fontos eredeti okiratok őrzésének módjáról intézkedik.

Ellenben az 1874: XXXV. tcz. 106. §-a az okiratok őrizetbe vételét a közjegyzőkre bizza; az 1876: XVI. tczikk 22. §-a pedig a közjegyzők által őrizetbe veendő végrendeletekről intézkedik; végül az 1874: XXXV. tcz. módositása, kiegészitéséről szóló 1886: VII. tcz. 9. §-a világosan meghagyja, hogy még az esetre is, ha a bíróság székhelyén közjegyző nem volna, avagy a közjegyző akadályoztatnék: a járásbíróság vezetője teljesiti a közjegyző hatáskörébe tartozó teendőket, kivéve *a fordításokat, azok hitelesitését s az okiratok és értéknemüek őrizetbe vételét.*

Minthogy az 1886: VII. tcz. 9. §-a az ügyviteli szabályok 88. és 190. §-át kifejezetten nem helyezte hatályon kivül: vannak bíróságok, melyek közjegyző nem léte vagy

annak akadályoztatása esetén az okiratok s igy a végrendeletek őrizetbevételét is elfogadják.

Más járásbiróságok, illetve ezek vezetői pedig azon nézetben vannak, hogy az 1886: VII. tcz. 9. §-a, mivel az ügyviteli szabályoknál későbbi keletü, s mivel világosan kiveszi a járásbiróság hatásköre alól az okiratok — s ekként a végrendeletek — őrizetbe vételét: hallgatag hatályon kivül helyezi az ügyviteli szabályok 88. és 190. § ait, s ennélfogva a végrendeleteket őrzésbe nem veszik.

Mindenesetre az utóbbi nézet s eljárás látszik jogosultnak lenni, mert egy későbbi törvénynek egy korábbival való ellentétes rendelkezése a korábbi hatályosságát megszünteti. De meg az 1874: XXXV. tcz. az okiratok megőrzését közjegyzői funktiónak deklarálván: az őrzésbe vételt nem lehet birói hatáskörbe tartozónak tekinteni.

Igy áll ez a törvénymagyarázat szempontjából; hogy más szempontból lehetne-e a kérdéshez hozzászólni, az megint más lapra tartozik.

Mindenesetre nagyon helyes lesz, hogy a félreértések s különböző eljárás megszüntetése végett rendelet kibocsátása lett szándékba véve.

Egyidejüleg alkalmas helyen hiszem megemliteni azt is, hogy nem csak az őrizetbe letenni szándékolt magánvégrendeletek őrzése tekintetében szükséges az eljárást szabályozni, hanem a kihirdetés végett bemutatott végrendeletek körüli eljárást is, mivel itt is különbözőleg járnak el egyes biróságok, sőt ugyanazon biróságok egyes előadói is.

Egyik biróság ugyanis minden kihirdetés végett bemutatott végrendeletet a hirdetés után hivatalból őrzésbe veszi, más biróság ellenben nem tartja magát az őrzésbe vételre hivatottnak s a kihirdetés után a végrendeletet a bemutatónak visszaadja. Sőt, hogy a chaos teljes legyen, az is megtörténik, hogy az előadó a kihirdetett végrendeletet őrzésbe venni rendeli, a biróság vezetője pedig ezt magára kötelezőnek nem tartván: az előadó intézkedését mellőzi, illetve a birói határozat ellenére a végrendeletet minden bemutatónak visszaadja.

Annak elbirálása végett, hogy melyik a helyes eljárás, törvényre vagy rendeletre nem hivatkozhatunk, mert ilyen nincs.

A törvénykezési rendtartás 564. §-ában csupán azon rendelkezést tartalmazza, *hogy minden végrendelet bemutatandó s kihirdetendő*, de az őrzésbe vételről egyáltalán nem szól.

Rónaszéki Trux Hugó *A magyar örökösödési eljárás biróságok előtt* czimü munkája 15. lapján ezt találjuk «*a kihirdetett végrendeletek ezek boritékaival és netáni mellékleteivel . . . a jegyzőkönyvhöz csatolandók*», — ennek kiegészitéseül pedig a 17. lapon a következőleg folytatja: «*a végrendelet-kihirdetési jegyzőkönyvet elintéző végzésben a biróság intézkedik a kellő őriztetés iránt.*»

Minthogy e munkában csak az eljárás ismertetése foglaltatik: nem a szerző nézetét idézzük, hanem azért hivatkozunk e munkára, mert az eljárást átalánosságban taglalja. A kérdés elbirálásánál különben a jogi nézeteknek vajmi kevés szerepe van, inkább a czélszerüségi szempontok az irányadók.

A kik az őrzésbe vétel ellenesei, azt mondhatják, mi szükség van az őrzésbe vételre? minek az állami gyámkodást ennyire kiterjeszteni? mily jogon vehetné el a biróság az én tulajdonomat képező okiratot, hogy foszthatna meg annak birtokától? nem-e nagyobb gondot forditok én az okirat megőrzésére, mint a kinek azon alapulnak jogai, esetleg egész jövője, mint a biróság?

Ezen ellenvetésekkel szemben, nézetem szerint, elfogadhatólag argumentál, ki az őrizetbe vétel gyakorlatát helyesli.

Mert a végrendelet rendszerint nemcsak azé, a ki azt bemutatta, ahhoz másnak is lehet köze, ki esetleg távol van s kinek nagyon is érdekében állhat, hogy a végrendelet ne maradjon annak kezei közt, a ki azt bemutatta s kinek ez irányban nyilatkozni nem áll módjában.

Világért sem tulságos gyámkodás ez, mert általa semmi jogokat csorbitva, semmi szabadságot megnyirbálva nem találunk. — Hisz a végrendelet egy okirat csupán, mely magában nem érték s azzá csak akkor válik, midőn jogaink vitássá váltak s mikor a biróság segélyét kell keresnünk s a mikor a féltékenyen őrzött végrendeletet mégis csak be kell mutatni, a biróság rendeletére. Azután, hogy a magánfélnél nagyobb biztonságban volna a végrendelet, mint a birósánál, ez legalább is kétséges, sőt annyira az, hogy az ellenkezőjét vitatni sem szükséges, de épen a magánfélnél való bizonytalanság indokolja leginkább a közhelyen való őrizetet.

Különben. a mint fentebb jeleztem, itt csakis a czélszerüségi szempont a fő s akármily intézkedés tétessék, az a legkivánatosabb, hogy az mielőbb vessen véget a különböző, tájékozatlan eljárásnak. Dr. H.

A bünvizsgálatokról.

Többször reámutattam e lapokban a vizsgálatok hiányaira. Legyen szabad pár adattal visszatérnem a kérdésre.

A bünvádi feljelentés, — kivéve ott, hol törvényszéki székhely van — rendszerint a járásbiróságoknál terjesztetik elő, de igen gyakran megtétetik a panasz a közigazgatásrendőri és csendőri hivataloknál is, mely utóbbi esetben az eljárás megindítása még több időt igényel.

A járásbiróság, ha sürgősség esete fen nem forog s igy előnyomozást nem teljesit — pedig ez a legtöbb eset — a feljelentést a 2265/1880. I. M. számu igazságügyminiszteri rendelet 16. §-a értelmében az illetékes kir. törvényszékhez teszi át vagy pedig az ut röviditése czéljából az 1871: XXXIII. tcz. 18. §-a, illetve a birói ügyviteli szabályok 9. §-a értelmében a feljelentést közli a kir. ügyészséggel, ki azt inditványával ellátva, átteszi a törvényszékhez, honnan az ügy rendszerint és nemcsak kivételesen visszaküldetik a járásbirósághoz az előnyomozás, illetve a vizsgálat teljesitése végett.

Miután pedig a most jelzett hivatalok birói és kezelői személyzete a szükséghez képest nagyon is kimért, nem habozom kimondani, hogy mig a feljelentés az általam jelzett utat megteszi, legalább is egy hónapi idő szükséges, vagyis ennyi kivántatik az első idéző végzés kibocsátására, a másik hónap pedig eltelik a kihallgatási határnapig.

Ezen idő alatt a terhelt mindent tehet; összejátszhatik a tanukkal, a büncselelekmény nyomait, jelenségeit és adatait eltávolithatja és megváltoztathatja, vagyonát elrejtheti vagy átruházhatja s ezáltal a sértett kárigényeit illusoriussá teheti, sőt saját személyét is elvonhatja a büntető jogszolgáltatás hatalma alól.

De továbbmenve, miből áll jelenleg a bünvizsgálat a járásbiróságoknál? Egyszerüen a káros, tanuk, és vádlottnak chablonszerü kihallgatásából. Szemlét — kivéve a bonczolásokat — vagy egyéb fontos aktust, ritkán foganatosit, mert bünvádi átalánya alig van s a kezelés szövevényes volta miatt ezen kevés átalányt is ritkán veszi igénybe, mert fél, hogy a kiutalványozott összeget vissza kell tériteni, sőt ez okból nem fizeti ki a tanuk járandóságait sem, kik ezen körülménynél fogva néha, hogy a további fáradságtól és tényleges kiadásoktól meneküljenek, nemleges vallomást tesznek s a mennyiben azt esküvel a vizsgálat során rendszerint meg nem erősitik, vallomásaikért büntetőjogi felelősségre sem vonhatók. Van olyan járásbiróság, hol 100—120 bünvizsgálat vezettetik évenként s igy átlag 300—400 tanu kihallgattatik, kik közül egész éven át egyetlen egy tanu sem kap egy fillért sem tanudijban, de sőt a kifizetés eszközlése nem is lehető, mert arra a kir. ügyészség által 30—50 frtos részletekben s rendszerint a takarékosságot ajánlva küldött 150—200 frt, melyből a bünvádi átalányra utalt minden kiadást fedezni kell, egyáltalában nem is elegendő.

Igy történik az, hogy kriminális policiánk hiánya folytán

a most jelzett nehány kihallgatási jegyzőkönyv képezi a bünvizsgálat anyagát, melyeket a járásbiróság inditványtétel végett a kir. ügyészséghez áttesz s itt kezdődik megint a levelezés, mely tekintettel arra, hogy a kir. ügyészség nem helyben székel, ismét huzamos időt igényel. Ha most már a kir. ügyészség és járásbiróság közt semmi ellentét fen nem forog, az iratok a törvényszékhez mennek s a törvényszékre vár az ily módon összegyüjtött anyag feletti határozat meghozatala.

Mennyire megszünnék az akták ide-oda vándorlása s ezáltal mennyire megvalósittathatnék a bünügyi eljárásban a gyorsaság, sőt az alaposság követelménye is, ha idevonatkozó érvényes jogszabályaink megtartatnának?

Az igazságügyminiszterium 1872. évi 22666. és 1880. évi 2460. I. M. számu rendeleteivel ismételten felhivta a törvényszékek figyelmét arra, hogy *a járásbiróságok csakis kivételesen bizhatók meg a vizsgálat teljesitésével.* És mégis mit tapasztalunk? Azt, hogy nemcsak a vizsgálatok nagyobb részét jelenleg a járásbiróságok teljesitik, hanem azokhoz küldetnek az iratok akkor is, ha a törvényszék vagy felsőbiróság a félbeszakitott vizsgálati naplót továbbvezetni, a szükséges anyakönyvi kivonatot vagy erkölcsi bizonylatot avagy a szükségelt polgári periratokat beszerezni, valakinek lakhelyét kipuhatolni, országszerte köröztetni, elfogatni, néha nem is a járásbiróság területén lakó egyént kihallgatni avagy általában pótvizsgálatot teljesittetni stb. rendel, holott mindezeket a törvényszék közvetlenül teljesithetné. Ily uton lenne kivihető az is, hogy a járásbiróság több időt fordithatna a saját illetékességi körébe utalt ügyekre, a bünvizsgálatok sikeresebben keresztülvihetők s megszüntethető lenne azon aránytalanság, hogy mig a központi (törvényszéki) vizsgálóbiró elintéz 100—120 vizsgálatot évenként, addig a járásbirósági vizsgálóbiró még *azonfelül* 4000—5000 szám elintézésével is terheltetik. Ily eszmék által vezéreltettek a Csemegi és a Fabiny-féle javaslatok is, midőn világosan azt rendelik, hogy a vádtanács az elővizsgálatot a székhelyen kivül levő járásbiróságra csak fontos okból bizhatja.

Dr. ROTH FERENCZ,
nagykárolyi kir. aljárásbiró.

Adalék a Btk. 104. §. 2-ik pontjához.

A mellékleten a 229. sorszám alatt közölt kir. itélő táblai végzésben foglalt tényállás kiegészitéseül szolgáljanak az ügy előadásából meritett következő adatok:

Vádlott az 1887 febr. 21-én elkövetett sulyos testi sértés büntetteért a kir. Curia jogerős itéletével 9 havi börtönre itéltetett, mely büntetést 1889 julius 4-én megkezdvén, azt 1890 április 4-én töltötte ki; e közben, egy 1889 február 7-én elkövetett sulyos testi sértés büntette miatt e vádlott elsőbiróságilag 8 havi börtönre itéltetett, az elsőbiróság daczára ennek és a Btk. 104. §. 2-ik pontja világos rendelkezésének összbüntetést nem szabott (megjegyzendőnek tartom először azt, hogy az e. b. itélet igy kezdődik: «letartóztatva levő» stb; másodszor pedig, hogy a kir. ügyészség összbüntetést nem inditványozott és a végtárgyaláson emelt vádjában egyedül a Btk. 301. §-ra hivatkozott).

A Btk. 104. §. 2. pontja föltételezi, hogy valaki nemcsak jogérvényesen elitélve van, hanem hogy szabadságvesztésbüntetését már megkezdette; hogy még ennek kiállása előtt ujra elitéltessék és pedig határozott ideig tartó szabadságvesztésbüntetésre, de csak oly büneset miatt, melyet az illető még előbbi jogérvényes elitéltetése előtt követett el; ebből következik, hogy sem azon büneset, mely az előbbi itélet jogérvénye után lőn elkövetve, sem az, mely ugyan ez előtt lőn elkövetve, de elbirálás alá csak az előbbi elitélés folytáni szabadságvesztésbüntetés után kerül, sem végre az, mely miatt az illető más büntetésre, mint időleges szabadságvesztésbüntetésre itéltetik, nem tartozik ide. (Werner: A magyar büntetőjog ált. elvei 369. §.)

Az idézettek szerint és a közölt tényállásból nyilvánvaló, hogy a kérdés alatti esetben az elsőbiróság tartozott volna a kir. Curia jogerős itéletének a büntetésre vonatkozó részében hatályon kivül helyezésével az ujabbi büncselekményre szabandó büntetésnek figyelembe vételével vádlottra összbüntetést szabni. A elsőbiróság nyilvánvalólag hibázott tehát, a midőn a törvény rendelkezését figyelmen kivül hagyta.

A jelen esetben a kérdést érdekessé az teszi, hogy vádlott a megelőzőleg kiszabott büntetését (a kir. Curia itélete folytán) már kiállotta akkor, a midőn az ügy másodbirósági megvizsgálás tárgyát képezte. Kérdés már most az, vajon egyáltalán van-e összbüntetésnek helye, miután vádlott az első büntetést tényleg kitöltötte?

Nézetem szerint igen; mert a második elitéltetés még a közben történt, midőn még vádlott az első izben kiszabott büntetését ülte; mert ezt a körülményt az eljáró kir. törvényszék is tudta, minthogy a végtárgyalásra a vádlott a börtönből elővezettetett; de ezenfölül vádlott elő is adta, hogy büntetést áll; mert e szerint nem volna a méltányossággal összeegyeztethető az, hogy a vádlott saját hibáján kivül sulyosabb büntetést szenvedjen, mint melyet a Btk. 104. §. 2-ik pontjabeli konkret esetben a törvény kiszabhatni előir; annál kevésbé volna pedig ez igazságos, mert a Btk. 1. §-ának második bekezdéséből is vonható okszerü következtetés sem engedi meg, hogy vádlottat a törvény biztositotta jogától, — t. i. hogy reá összbüntetést szabjanak ki, — megfoszszuk; ezeknél fogva tartom helyesnek a kir. itélő tábla végzésének abbeli rendelkezését, hogy az ismertetett esetben az összbüntetést alkalmazandónak mondja ki. Pusztán tehát a méltányosság és a törvény rendelkezésének megfelelően az anyagi igazságosság elvéből folyólag tekintem lehetőnek immár az összbüntetés alkalmazását, mert szorosan formailag annak többé azért nem volna helye, mivel a Btk. 104. §. 2-ik pontjának esete azon tényleges állapotot föltételezi, hogy a vádlott még büntetését állja akkor, a mikor az ujabb elitéltetés vár reá; jelenleg azonban a vádlott az első alkalommal kiszabott szabadságvesztésbüntetését már kiállotta, midőn ujabban elbirálás alá került ügyében az a tényleges helyzet állott elő, hogy a kir, törvényszék a Btk. 104. §. 2-ik pontjabeli rendelkezését mellőzte, az ügy pedig jogerős itélettel ellátva nincs.

A föntiek szerint kifejtetteknél fogva megállapittatván, hogy a jelen esetben összbüntetés alkalmazandó, az a további kérdés merül föl, hogy szükséges volt-e az összbüntetés mellőzése miatt a kir. törvényszéknek itéletét megsemmisiteni s a biróságot az összbüntetés alkalmazása végett uj itélet hozatalára utasitani?

Strikte tekintve a kérdést, kétségtelenül oly szabályellenesség forog fen, a mely megsemmisitésnek okát képezhetné; azonban figyelemmel egyrészt a Btk. 104. §. 2. pontjában szabályozott esetre, másrészt arra, hogy az ügy végbefejezésének késleltetése az igazságszolgáltatás érdeke szempontjából mindig hátrányos, azt vélem, hogy a konkret esetben a másodbiróság a Btk. 104. §. 2. pontja alapján a már kifejtett méltányossági indokoknál fogva az összbüntetést általa hozandott saját itéletében alkalmazhatta volna s abból vádlottnak az első izben (a kir. Curia által) kiszabott és már ki is töltött 9 havi börtönbüntetést beszámitván, már most kimondhatta volna, hogy a vádlott összbüntetésül ennyi és ennyi tartamu börtönre itéltetik, a melyből 9 hónap kitöltöttnek vétetik és ennélfogva vádlotton az itélet foganatbavételétől (minthogy 1890 április 4. óta szabadlábon van) számitva még ennyi és ennyi tartamu börtönbüntetés lesz végrehajtandó; egyuttal a kir. törvényszék az elkövetett hibára figyelmeztetendő lett volna.

Annyival inkább tartottam volna ezt czélszerünek, mert

a végeredmény ugy is az leend, a mit már most elérhetőnek kimutattam és mert a fölmerült kényszerhelyzetben e mód alkalmazásával volt volna elérhető az, hogy az összbüntetés sajátlagosan természetszerü rendeltetésének lehetőleg elég tétessék és kriminalistikai szempontból kiválóan fontos jellege lehetőleg megőriztessék. Bár ily alaku rendelkezés (itélet) mellett az összbüntetés iránt nem maradt volna meg a rendes fokozatu fölebbvitel lehetősége, ámde ettől annál könnyebben el lehetett volna tekinteni, mivel az összbüntetés, tekintve, hogy az összbüntetésnek és ide tartozóan a Btk. 104. §-nak intentiója az, hogy a vádlott a külön kiszabott szabadságvesztésbüntetéseket ne egymáshoz adva, vagy egymás után külön-külön töltse ki, hanem ellenkezőleg az id. §-nak czélja az, hogy a vádlott a külön megállapitott szabadságvesztésbüntetéseket összesitve, illetve egységesitve egy összbüntetésben szenvedje: e szerint ezen összbüntetés mindig kisebb mértékü lesz, mint a külön kiszabott szabadságvesztésbüntetések együttvéve, tehát a vádlottra egyáltalán nem hátrányos, a vádhatóság pedig a lehető keretben sulyosbitás végett annál kevésbé fölebbezett volna, mert a végtárgyaláson annak idején elmulasztotta a Btk. 104. §-ának alkalmazását inditványozni; a megsemmisités ellen szól az is, hogy egy más alkalommal hozott kir. curiai itélet szerint (Dtár VII. köt. 140. sz.) azon körülmény, hogy az elsőfoku biróság bünhalmazat esetében az együttes eljárást és itélethozatalt mellőzte, semmiségi okot nem képez; ez elvet tovább kifejtve pedig arra a konklusióra jöhetünk, a melyet én opportunitási szempontból követhetőkép levezettem; ezt támogatja a kir. Curia 1883. évi 15935. sz. határozata is (Dtár V. köt. 117. II. sz.), kimondta a kir. Curia azt is, hogy a felsőbiróság akkor is hoz határozatot az összbüntetés tekintetében, ha az alsóbb biróságok nem határoztak e kérdésben, de az egyik itélet már jogerőre emelkedett, a másik pedig felülvizsgálat végett a felsőbiróság előtt fekszik (Dtár V. 199. lapján 1883. évi 2347. sz.). A föntebbi levezetésben kifejtett nézetemmel némileg ugyan ellenkező álláspont nyilvánul a kir. Curia 1886. évi 1462. szám alatti itéletében (Bjtára XII. köt. 301. lapon), a mely szerint összbüntetés csak akkor szabható ki, ha az egyes külön ügyek befejezve és jogerős itélettel ellátva vannak, ez azonban a konkret esetben elfoglalt álláspontot nem gyöngiti meg, mert az utóbb id. kir. curiai határozat tulajdonképen inkább vonatkozhatik a Btk. 104. §-ának 1-sö pontjára, mint ugyanezen szakasznak 2-ik pontjabeli esetére, a minő eset a jelenlegi ügyben forgott szőnyegen. A Btk. 104. §-ához tartozóan rendelkezik a kir. Curia büntetőjogi 33. számu teljes-ülési döntvénye is, ez azonban a fölvetett kérdéstől eltérő más szempontokat tárgyaz.

Dr. SÁNTA ELEMÉR,
kir. itélő táblai joggyakornok.

Különfélék.

— **A sommás eljárás reformjának** ideje most valóban megérkezett, miután alapos hir szerint a királyi táblák szétosztása csak jövő évi májusban fog megtörténni. Annál sürgősebb, hogy a javaslat még az őszszel kerüljön a törvényhozás elé, mert eltekintve attól, hogy a polgári perrendtartás reformjának megkezdése különben is legsürgősebb igazságügyi feladataink közé tartozik, ez által lehetővé válik az, hogy a kir. táblák szétosztása hátralékok nélkül menjen végbe. Ha e javaslat még őszszel kerül a törvényhozás elé, akkor az a jövő év elején életbeléptethető volna és a kir. táblák egyszere szabadulnának a sommás ügyek áramlatától és feldolgozhatnák a hátralékokat. Ha ellenben a szétosztott kir. táblák nemcsak átveszik a hátralékokat, hanem azok a szétosztást megelőző szüneten át felszaporodó ügyekkel még inkább felhalmozódnak, hossszu ideig nem fognak tudni a kir. táblák a rájuk nehezedő teher alól szabadulni.

— **Az aszódi javitó-intézetben** a növendékek a legtöbb esetben bentartatnak egész huszadik életévök betöltéseig, a meddig csak a törvény a javitó-intézetben tartást megengedi. Ugyanis, bár bíróságaink — a pécsi törvényszék kivételével — mind határozott időtartamban állapitják meg a javitóintézetben tartást, az intézet igazgatósága esetről-esetre a szülőknél odahat, hogy a gyermek tovább is az intézetben maradjon. A mennyire kivánatosnak tartjuk azt, hogy a bíróságok ne előre meghatározott időtartamban állapitsák meg az intézetben való tartást — hiszen, hogy mennyi idő szükséges, azt *előirni* ugy sem lehet — ép ugy azon szempontot is figyelembe veendőnek tartjuk, hogy a fiatalkoru gyermekek *tul-sokáig* ne tartassanak bent, mert a tulhosszu fogvatartás alatt az intézeti fegyelem folytán teljesen elveszitik a növendékek önállóságukat, melyre pedig épen ifju korukban, midőn kilépnek az életbe, a 6—8 évig már megszokott vezetés hiányában, oly nagy szükségük van.

— **A hivatalos órák** egyfolytában való tartása csakis azon fővárosi bíróságoknál fog behozatni, melyek az uj törvényházban helyeztetnek el. A budapesti kir. törvényszék többi bíróságainál egyelőre megmarad a régi beosztás. Az ügyviteli szabályok módositásával a fővárosra nézve előreláthatólag általánositani fog az uj beosztás.

— **Az uj törvénykezési palotát** ez év julius 15-én adják át rendeltetésének. Ugyanekkor költöztetik oda a vizsgálati foglyokat, s esetleg az elitélteket is. Nem lesz érdektelen, ha az illetékes körök figyelmét azon körülményre hivjuk föl, hogy a soproni országos fegyházban a beköltözés első idejében a fegyenczek halálozási arányszáma valóban aggasztóan nagy %-ot ért el. Nem lehetetlen, hogy az *ujonnan épült falazat nedvessége* okozta az elitéltek betegedését és a halálozások tulmagas percentuatióját. Érdemes volna szakértő orvosok által megfigyeltetni az ujonnan épült fővárosi törvénykezési palota börtönhelyiségeit. *B. S.*

— **A pénzügyminiszter ur figyelmébe** ajánljuk a következőket. Ügyvédi körökből mind sürübben érkeznek hozzánk panaszok a miatt, hogy a fővárosi m. kir. pénzügyigazgatóság a pénzügyi közigazgatási bíróság határozatait postai uton ajánlott levélben közli, és hogy a czimzett a közlés ezen módjáért még porto-fizetésre is köteles, mert az átvétel megtagadása esetében a kényszer-kézbesités alkalmazandó. A közlés ezen módja ellen semmi kifogásunk nincs, azt azonban semmiképen nem helyeselhetjük, hogy a közlés ezen módja által az ügyvédeknek még ujabb költségek is okoztatnak, melyeknek jogosságát el nem ismerhetjük. Reméljük, hogy a pénzügyminiszteriumban minél előbb meg fogják szüntetni ezen számtalan panaszra okot szolgáltató méltánytalan intézkedést.

— **A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság** 994/1890. sz. itéletében kimondta, hogy «tényleges bélyegrövidités esetében a felemelt illeték alkalmazásánál *méltányossági szempont* ez által a bíróság által *figyelembe nem vehető.*»

— **A temesvári kir. közjegyzői kamara** a napokban terjesztette fel az igazságügyminiszteriumhoz a hagyatéki eljárás tervezetéről szóló véleményes jelentését.

— **A nemzetközi börtönügyi kongressushoz** beterjesztett vélemények közt külön füzetben megjelent *Gaál M. Pál* javitó intézeti igazgató dolgozata azon kérdésről, vajon a fiatalkoruak kényszernevelése czélszerübben rendezhető-e be a javitó-intézetben vagy pedig a családban.

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák börtönügyről** nagyszabásu munka jelent meg *Leitmaier* főügyész tollából. Az első rész a börtönügy alaptanait tartalmazza, a második rész arról szól, hogy ezen elvek miként vannak létesitve a különböző államokban, a harmadik rész az osztrák börtönügyet tárgyalja tüzetesen. Rendeltetése a könyvnek első sorban az, hogy a fegyházi hivatalnokok vizsgája számára vezérfonalul szolgáljon. Czime: Oesterreichische Gefängnisskunde, mit Berücksichtigung des ausländischen Gefängnisswesens. A munka 900 oldalra terjed.

— **A szabad ügyvédség** hátrányainak elháritását tárgyalja egy kis füzet, mely a napokban megjelent. Czime: Die freie Anwaltschaft in Preussen, ein Vorschlag zur Beschränkung der Niederlassungsfreiheit, von *F. Werner*. Panaszolja, hogy a porosz ügyvédség, a mióta felszabadittatott, teljesen «elvadult.» Különösen azt ostorozza, hogy az ügyvéd a vizsga letétele után azonnal önálló gyakorlatra bocsáttatik. Szükséges volna két-három évig még váratni, és ekkor is előbb a járásbiróságra szoritani gyakorlatát, mivel jelenleg számos oly járásbiróság van, melynek székhelyén egy ügyvéd sem telepedett le s ez tetemesen megdrágitja a törvénykezést.

— **A berlini egyetem** tanárainak száma 323, megközelitőleg annyi, a mennyi hallgatójuk van a kisebb egyetemeknek. A hittani karon 16, a jogi karon 25, az orvosin 112, a bölcsészetin 164 tanár van. Mindössze a tanári testület 80 rendes, 8 tiszteletbeli rendes tanárból, a tudományos akadémiának egy tagjából, 85 rendkivüli tanárból és 143 magántanárból áll.

— **A Jhering-féle Jahrbücher für Dogmatik** legujabb füzete a következő dolgozatokat hozza: *Pfizer* Physiologie des Irrthums, *Sprenger* Berathung bäuerl. Nachlassschulden nach d. Entw. e. Einf. Ges. z. b. Gesetzbuch, *Baron* Zur Lehre v. Besitzwillen.

— **A Marquardsen-féle közjogi gyüjteményes kézikönyv** keretében legujabban a következő dolgozatok jelentek meg: Dánország közjoga *Goos*-tól, Spanyolország közjoga *Manuel Torros Campos*-tól, Luxemburg közjoga *Eischen*-tól, Oroszország közjoga *Engelmann*-tól, Finnland közjoga *Mechelin*-től. Különösen érdekes az Oroszország közjogát tartalmazó füzet, mely terjedelemre nézve is messze meghaladja a többi füzetet.

— **Németországi judikatura.** Egy lakás bérlője szerződésileg kötelezte magát a bérösszegnek minden hónap elsején előzetes lefizetésére, azzal, hogy nem fizetés esetén tartozik a lakásból rögtön kiköltözködni. Már a második hónapban elmulasztotta a bérlő a fizetést. A bérbeadó keresetileg követelte a lakás kiüritését; mire alperes azt hozta fel, hogy a lakás annyira nedves, hogy összes butorai megromlottak, s azért a szerződés felbontását kérte. A biróság helyt adott felperes követelésének; minthogy alperes a szerződés megkötésekor tudta, hogy olyan uj házban bérelt lakást, mely épen akkor készült el, melynek falai tehát egyideig még nedvesek, s igy sokkal nagyobb mértékben kellett volna fütenie és szellőztetni, mint egy régi házban. Általánosan tudva is van, hogy az ilyen uj házakban a lakásokat, tekintettel ilynemü hátrányaikra, sokkal olcsóbb áron adják bérbe.

— **Grober Unfug.** Berlinben egy jókedvü társaság a hazafelé ballagott éjféltájban. Egyik ifju a szemben jövő rendőr elé állott és komikus pathossal ezen szavakat intézte hozzá: «Schutzmann, schützen Sie mich vor diesen Herren.» A biróság 5 márka pénzbüntetésre itélte grober Unfug czimén.

— **A «Centralblatt für Nervenheilkunde und Psychiatrie»** czimü nemzetközi folyóirat folyó évi áprilisi számában *Lombroso* czikksorozatot kezd meg, melyben az anthropologikus büntetőjog legujabb fejlődését tekinti át. Legujabb haladása az iskolának az, hogy a született bünösség és az epilepsia tüneteinek egymáshoz való kapcsoltsága mindinkább nyilvánvalóvá válik. A két állapot jellembeli hasonlóságain kivül, melyeket Lombroso maga már régebben konstatált, most *Agostini* konstatálta, hogy az érzékenység külső behatások iránt az epileptikusoknál a közönségestől hasonló eltéréseket mutat fel, mint a született bünösöknél és az erkölcsi érzék nélkülieknél. Konstatálja továbbá Lombroso, hogy *Féré* és *Sergi* tanulmányai is ujabb adatokat szolgáltatnak azon tétel bizonyitására, hogy a delinquentia nem egyéb kóros állapotnál, és hogy ujabb kutatások már az ezen kóros állapotnak megfelelő testi anomaliákat is kezdik összegyüjteni.

— **A szabadságvesztésbüntetés reformjáról** ismét egy dolgozat jelent meg. Szerzője *Wach* lipcsei tanár, ki ellene nyilatkozik ugyan az ujabban felmerült némely reformeszméknek, de lényegileg ő is tarthatlannak véli a jelenlegi állapotot. Szerinte az amerikai eszmék a belga törvényben csak chablonszerüleg vannak utánozva; a valóságos tartalom — a feltételesen elitéltnek társadalmi gondozása — hiányzik. E nélkül pedig az intézmény nem válhatik be. A munka czime: Die Reform der Freiheitstrafe. Ein Beitrag zur Kritik der bedingten und der unbestimmten Verurtheilung. (Duncker és Humblot kiadása.) Ideigtatjuk konklusióit:

«Der Staat soll strafend das Schwert der Gerechtigkeit führen, die Gesellschaft, der Mutterschoss der Verbrechen, soll bessern, den Gefallenen aufrichten und retten. Wie kläglich ist es noch immer damit bei uns bestellt. Welch kümmerliches und fruchtloses Dasein führen — von anderem abgesehen — in vielen Teilen Deutschlands die Vereine zum Schutz der entlassenen Sträflinge. Die Erfolge, welche in den anglikanischen Länder im Kampf gegen das Verbrechertum erzielt worden sind, gehen zum grossen Theil nicht von der Staatsmaschinerie, sondern von der Gesellschaft aus. Mit schablonenhaften Projecten moderner Experimental-Pönologie ist uns nicht gedient. Die Übel, welche die Strafe schafft, verschwinden gegen die Quellen des Verbrechens, welche im socialen Leben fliessen. Wir wollen unser fehlerhaftes Strafensystem, unseren schlecht entwickelten Strafvollzug nach Kräften verbessern und jeden als Freund und Wohlthäter auf das wärmste begrüssen, der dazu hülfreiche Hand bietet. Aber all unsere Arbeit, den Verbrecher zu bessern, ist wurzellos und eitel, solange die Gesellschaft ihn als das corpus vile behandelt, an welchem zu experimentieren freisteht, solange sie den der Haft Entlassenen als Paria zurückstösst und dem Elend preisgiebt».

— **A párisi «Société général des prisons»** folyóiratának utolsó havi füzete a következő tartalommal jelent meg: 1. Az áprilisi ülés tárgyalásainak szószerinti szövege. (Ezen tárgyalás hosszabb idő óta folyik az egyletben *a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések veszélyeiről a 16 évnél alacsonyabb koru egyénekre nézve.*) 2. Az elzüllött gyermekek megoltalmazásáról szóló uj törvény szövege. 3. Jelentés a magánelzárás hatásairól a párisi Mazas-fogházban. 4. Tudósitások a *patronageról* és a megelőzési intézetekről. 5. Nemzetközi szemle.

— **Bibliografia del suicidio** czim alatt jelent meg egy füzet, melyben össze van állitva valamennyi, az öngyilkossággal foglalkozó munka czime. Szerzője: *Emilio Motta.* Megjelent a füzet Bellinzonában, Salvioni-nál.

— **A szibériai kegyetlenségek** tárgyában a *Century* áprilisi füzetében *Kennan* — kinek szibériai utleirása eddig már hat kiadást ért — a márczius hóban Yakutskban előfordult massacret, a legutolsó szibériai tragœdiát, egész uj világitásban adja elő és határozottan tagadja a tényállásnak a szt.-pétervári hivatalos lapok által történt előadását, mely feleletet képezett a Times czikkére, és ott Kennan a következőket mondja: Az egész hivatalos czáfolat az ügyetlen hirköltés bélyegét viseli magán, melynek az a rendeltetése, hogy a valóban megtörtént tényeknek hatalmát megtörje és hogy azon olvasókat ámitsa, kik nem ismerik a számüzött életének feltételeit. A yakutski lázadást nem az eredményezte, hogy valamely titkos nihilista nyomdát felfedeztek; sem az, hogy kétségbeesett és veszélyes emberek talán merényletet követtek volna el felügyelőik ellen. Hanem az *a hivatalos butaságnak és brutalitásnak* közvetlen eredménye volt és közvetett eredménye egy kegyetlen és szükségtelen intézkedésnek, melyet Ostashkin tábornok, Yakutsk tartománynak vezérlő kormányzója, tett. Ezen hivatalnok azt inditványozta, hogy husz vagy harmincz közigazgatási uton számüzött egyén kellő ruházat nélkül az északi régiókba küldessék és pedig oly messze vidékre, hogy azok utközben majdnem kikerülhetetlenül éhen vesztek volna el az élelmi czikkek beszerzésének lehetetlensége következtében. A számüzöttek közül hatan legottan megölettek, kik között egy fiatal asszony is volt, kit szuronyokkal addig szurtak, mig halálát érte; kilencz sulyos sérüléseket szenvedett, és valamennyi többit brutális módon ütötték és kinozták. — Azon számüzötteket, kik a küzdelmet tulélték és a kiket fel nem akasztottak, különböző nemü kényszermunkára itélték Szibériának legtávolibb részeiben, a mint erről bővebbet a *Daily News*-ban olvashatunk; négyen határozatlan időtartamu kényszermunkára itéltettek; ötvenen *harmincz évi* kényszermunkára; két nő, t. i. Bernstein Sára és Perli Paulina, tizenkét évi kényszermunkára; öt kiskoru közül ketten tiz évi és ketten, kik között egy tizennyolcz éves leány is volt, hat évi kényszermunkára itéltettek. A többiek közül némelyek arra itéltettek, hogy Szibériának legtávolibb részeibe szállitották, a többiek három vagy több évi fogházbüntetést kaptak. Egy férfit, a szegény Bernsteint, ágyastól vittek a vérpadra és azután visszahuzták az ágyat alóla. Ketten nem engedték, hogy a hóhér őket érintse: maguk helyezték a kötelet a nyakuk köré. A Kennan által közölt részletek mindenütt élénk érdeklődést keltenek. («Pall Mall Gazette.»)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 23. SZ. Budapest, 1890. junius 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Franczia esküdtek, a franczia bíróságok által megbirálva. Dr. *G. É.* budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: Crouzel A., Etude historique, économique et juridique sur les Coalitions et les Grèves dans l'industrie. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — A rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések pótszerei. VARGHA FERENCZ budapesti kir. alügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Telekkönyvi zürzavar. NÉMETH ANTAL n.-kikindai kir. törvényszéki bírótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Franczia esküdtek, a franczia bíróságok által megbirálva.

A franczia esküdtszékek elnökei, és az azok mellett müködő főügyészek minden ülésszak végén az annak folyamán tapasztaltakról jelentést tesznek az igazságügyminiszteriumnak. A miniszterium az 1860-ig terjedő jelentésekbe betekintést engedett *Henry Jolynak*, a ki azokból a Nouvelle Revue-ben igen érdekes szemelvényeket közöl.

A czikk tartalmát az alábbiakban ismertetjük; ma, midőn az esküdtszék partialis behozatala állitólag küszöbön áll, nálunk is figyelmet érdemelnek ezek az észleletek.

A jury összealkotásának módja többször változott, 1827-ig a préfet minden ülésszakra külön lajstromot állitott össze. 1827-től fogva állandó lajstrom volt. Az 1848-iki törvény a jury szervezetét is a suffrage universelhez idomitotta: a lajstrom alapját a választók névsora képezte, csak a cselédek és az irni olvasni nem tudók voltak elvileg kizárva.

Sok biró megrémült az igy összealkotott jurytől; féltik tőle a társadalmi rendet. De alig telik bele egy év és a legtöbben *igen kedvezően* kezdenek róla nyilatkozni, fölébe helyezik a vagyonos bourgeoisie-ból, «a tekintélyekből és censusos polgárokból» álló esküdtszéknek.

Az uj esküdtek komolyabban veszik feladatukat, mint a régiek. «A mesteremberek, földmivesek — irja a haute-loire-i esküdtszék elnöke — át vannak hatva az esküdt feladatának fontosságától; pontosak, figyelmesek, buzgók; élénk óhajuk igazságot szolgáltatni. Ritkán hibáznak ott, a hol az egyszerü józan ész elegendő.»

Az 1850-iki törvény gyökeres ujitásokat hoz: az általános, állandó lajstrom helyébe évenkénti lajstrom lép, mely minden cantonban a préfet vezetése alatt állittatik össze.

Kiválogatják a ki nekik tetszik; — de politikai tekintetből iparkodnak a társadalom minden osztályát belevonni.

Az elnökök gondosan megfigyelik *az egyes osztálybeliek sajátságait.* Fájlalják, hogy a törvény kirekeszti a hivatalnokokat, tiszteket, békebirákat stb., szóval «les éléments d'ordre, de justice et de force».

Legjobban szeretik az elnökök a nyugalmazott hivatalnokokat és tiszteket, ezek után legtöbb dicséretet kapnak a kisfalusi birtokosok: «a hatóság által kevésbé védve, mint a városi polgárok», mondja a rouen-i törvényszék főügyésze, «jobban érzik a repressio szükségét és kevésbé hajlandók hamis sentimentalismusra.»

Számos elnök nincs megelégedve azzal, hogy az esküdtszékekbe annyi bourgeois elemet vesznek be. «Valahányszor érthetetlen fölmentésről hallunk, irja a besançoni elnök, biztosra vehetjük, hogy a müvelt, értelmes bourgeois elem tulsulyban volt. A 48-iki törvény alatt az egyszerü falusi emberekkel hatályosabb volt a repressio.»

A «skeptikus vitára és kételyre mindig hajlandó» orvosokat sem szeretik az elnökök, *de mindenek fölött irtóznak a notairektől.* «Rendszerint laza erkölcsi értékük van; hozzá vannak szokva, hogy minduntalan szolgálatokat és szivességeket tegyenek, és igy könnyen hallgatnak a vádlottak barátjainak kérelmére is.»

Az elnökök szemében hiba az, ha az esküdtszék, mely csak «a tényállás birája», *verdiktje következményeivel* is törődik. Sokáig féltékenyen őrködtek a fölött, hogy a védők ne világositsák föl a juryt arról, hogy a «vétkes» kimondása esetén mily büntetés érheti a vádlottat. De 1860 körül már kezdik észrevenni, hogy a titkolódzás több bajt okoz: «Nem tudva, mi lesz verdiktjük következménye, irja 1860-ban az aude-i elnök, félnek a szigortól, és majdnem mindig megállapitják «az enyhitő körülmények» fenforgását.»

A biró csak a törvényt látja maga előtt, az esküdt főleg az embert és az életet nézi; kérdi, mily eredménye lesz verdiktjének, vagy nincs-e már elérve a kivánt eredmény. «Az esküdtek — igy ir egy esetben a dordogne-i elnök — abból az inkább humanus mint igazságos nézetből indultak ki, hogy a midőn férj és feleség mint vádlott áll előttük, az egyiket fölmenthetik, nehogy a gyermekek segély nélkül maradjanak.

Azt is nagyon nézik az esküdtek, hogy az inkriminált cselekmény *mekkora bajt okozott?* A Code pénal nem tesz különbséget a vádlott terhére és a vádlott javára tett hamis tanuvallomás közt, a jurynál az utóbbi igen könnyen kegyelmet talál.

A boszuálló hitves 1860-ban még nem oly gyakori mint ma. Mégis megesett a mondott évben, hogy a rendszerint szigoru deux sèvres-i jury fölmentett egy férjet, a ki felesége kedvesét megölte.

Általános a panasz, hogy a jury nem elég szigoru a szemérem elleni büntettekkel szemben. A Vendée-ban az esküdtek nem hiszik el, hogy a leány nem tudja erényét megvédeni, ha akarja.

A biró mindent a törvény betüje alá akar hajtani, és ugy találja, hogy az előzmények és következmények oly nagy mérvü figyelembevétele rendszerint visszaélés. De akad, a ki rájön, hogy a jury épen erre való.

Ez az ellentét a bíróság és esküdtszék hajlamai közt nem mindenütt egyforma: *élesen különválik az Észak a Déltől. Délen sokkal elnézőbbek*, ott a jury nagyon is «*bon enfant*». 1860-ban irják Aix-ból, hogy ha a vádlott mögött feleség és gyermekek állanak, biztosra veheti, hogy fölmentik. De nemcsak a könyörület hatása alatt állanak a délvidéki esküdtek; a legkülönbözőbb érzelmek vezetik őket.

Külső befolyás és protektió is nagyon hat rájuk. «Az efféle veszedelem, irja a montpellier-i törvényszéknek egy tanácsosa, sokkal nagyobb oly vidéken, a hol a *tájszólások* szorosabb irányt, közös gondolkozásmódot létesitenek azok közt, kik azt a nyelvet beszélik.»

De viszont szigoru, hajthatatlan esküdtszékek is vannak. Különösen két vidék esküdtjeit állandóan dicsérik az elnökök:

némely északkeleti megye esküdtjeit (la Meuse, les Ardennes, l'Aisne, Pas-de-Calais) a kik nagyon gondolnak a társadalom szükségleteivel, azután Rennes és Poitiers vidékének esküdtjeit, kikben inkább az erkölcsi, vallási rugók müködnek.

Az aisne-i juryt állandóan dicsérettel halmozzák el az elnökök 1850-ben, mikor még a souffrage universel alapján alakult, «bámulatosan megfelelt feladatának».

Az ujabb törvény hatálya alatt «mintaszerüen müködött, a legerélyesebben gyakorolja a repressiót valamennyi esküdtszék közt; alig 6%-ot ment föl». 1860-ban hasonló dicséretek.

Pas-de-Calais és Nord megyékben szövevényesebb a társadalmi szervezet, a számításnak és előrelátásnak nagyobb szerep jut: itt aztán az *utilitaris szempont* nagy szerepet játszik, de hatása nem kifogástalan. Nord megyében a főügyész «a lelkiismerettel való megalkuvásokat» tapasztal, melyeket nem tud megérteni; itt igen elnézők az erkölcs elleni merényletekkel szemben. A Pas-de-Calais esküdtszékei szigorubbak ezekkel szemben, Nord megyében azonban «a nagy anyagi érdekkel való elfoglaltság lanyhává teszi a közerkölcsiség feletti őrködést».

Nyugaton, a rennes-i törvényszéknél, birák és esküdtek nyakas bretonok; néha összevesznek, de többnyire mindketten iparkodnak szigoru igazságot szolgáltatni. «Itt a bíróságnak, igy irja az elnök, csak akkor van befolyása az esküdtek határozatára, ha szavának őszintesége és utasításainak lelkiismeretes pontossága által teljes bizalmukat megnyeri.» 1850-től 1860-ig minden ülésszak ujabb dicséretet hoz Rennes vidéke esküdtszékeinek: «áhitatos figyelem, áthatva magas feladata tudatától, értelmesség, erély, helyes itélet, jellemszilárdság, nincs egyetlen verdikt, melyet ócsárolni lehetne»: ezek a kifejezések váltakoznak 1850-től 1860-ig.

Hasonló dicséretben részesülnek Poitiers vidékének esküdtszékei is folytonosan.

De az egyes vidékek esküdtszékeinek viselkedése nem egyenletes; a «jó» vidékeken mindig vannak egyes esküdtszékek, melyek állandóan makacskodnak («rebelles à la conviction»), és viszont találunk egyes jó esküdtszékeket «rosz» vidékeken. *G. E.*

Jogirodalom.

Crouzel A., Étude historique, économique et juridique sur les Coalitions et les Grèves dans l'Industrie. Koszoruzott pályamü.

A fentebbi mü kivált a mostani sztrájkos világban kiváló napi érdekkel bir. Szerző roppant anyagot halmozott benne össze, hogy következtetéseihez biztos alapot nyerjen.

Az első részben szerző hosszabb történeti áttekintését adja a munkabeszüntetéseknek és munkás-szövetkezeteknek a Kr. sz. előtti 5. századtól a Kr. sz. utáni 18. századig. Az ó-korra vonatkozólag felhoz adatokat, melyek az árak vagy a munkabérek felemelését vagy lejebbszállitását czélzó összebeszélésekre vonatkoznak. Az 5—12. századokban oly szövetkezetekkel találkozunk, melyek déli Franciaországban testületeknek, északi Franciaországban czéheknek neveztettek, mely utóbbi nevezet Angliában és Németországban is szokásossá lett. A 14. század közepe táján már valóságos munkabeszüntetésekre akadunk Franciaország, Anglia és Németország szövőgyáraiban és a következő századokban csaknem valamennyi egyéb iparágakban is. A 16. és 17. században Franciaországban már hathatósan beleavatkozik az államhatalom, de a nélkül, hogy képes lett volna a munkabeszüntetések szaporodását megakadályozni, mire nézve szerző érdekes példákat hoz fel. Végül foglalkozik az 1789-től a jelenkorig előfordult munkabeszüntetésekkel. Ebbe a korszakba esik a munka szabadsága elvének kiképeztetése, az ipar terén beállott nagy átalakulások a gépek behozatala vagy tökéletesbitése következtében, a socialismus kifejlődése, az «Internationale» alapitása 1862-ben, az iparos szövetkezetek és Trade-Uniók megalakulása, melyekről szerző rendkivüli élénk és szingazdag képet nyujt.

A második rész nemzetgazdasági tanulmány. A szerző rendre megvitatja a munkabeszüntetések okait, a munkanap, a munkabér felemelésének, egy minimum megállapitásának, a nők és gyermekek munkájának, a darabszám munka eltörlésének kérdéseit, a gépek jelentőségét, a tanonczok számának korlátozását. Ezen inkább csak bevezető fejtegetések után megvizsgálja szerző azt a kérdést, vajon sikerök van-e a munkabeszüntetéseknek és megjavitják-e a munkások helyzetét? Az első kérdésre adandó feleletét egy nagy szorgalommal gyüjtött és igen gazdag statisztikai anyag előzi meg, melyből a munkabeszüntetések száma, okai és tartama, az általuk érintett országok és iparágak, valamint a végleges eredmények, névszerint bekövetkezett veszteségek is kiviláglanak. Azután szerző a következő eredményekre jut: nem áll az a föltevés, mintha a munkabeszüntetések 10 eset közül csak egyszer vezetnének a munkásokra nézve kedvező befejezéshez, sőt azoknak 40%-a szokott kedvező kimenetelü lenni; jobban sikerülnek azok Franciaországban, mint Amerikában és Angliában, és Amerikában jobban mint Angliában. Az utóbbinak okát a Trade-Unióknak és szilárdabb szervezetöknek tulajdonitja, a mennyiben rendesen a sztrájk kitörését megakadályozzák, és a munkaadókat még ideje korán engedékenységre és a méltányos követelések teljesitésére birják, a nélkül, hogy birkózásra kerülne a dolog.

A második kérdésre, vajon a munkabeszüntetések a munkások sorsát javitják-e vagy sem, szerző igenlőleg felel. Azt mondja, hogy általuk minden kihágás daczára a munkások sorsa megjavult, mert a munkaadókat arra kényszeritették, hogy a munkások indokolt követeléseit teljesitsék, gyakran már a puszta lehetősége vagy kilátása a tömeges munkabeszüntetésnek elégséges volt kielégitő eredmény elérésére. Szerző nyiltan elismeri a munkások abbeli jogát, hogy jogos óhajtásaikat ezen az uton érvényre juttatni megkisértsék, valamint azt a tényt, hogy ez nekik sikerült is. De más felől nem ismeri félre ennek az eszköznek veszélyességét sem, mely a megtakaritott összegeket fölemészti, éhséget és inséget okoz. Ugyanis csak is végső szükség esetében helyeselhető az, ha már semmiféle más ut és mód nincs. Nem maga a munkabeszüntetés használ a munkásoknak, hanem a lehetőség, hogy az bármely perczben előidéztessék.

A harmadik rész tárgyalja a törvényhozást és az összebeszélések és munkabeszüntetések jogi birálatát. Szerző itt is előre bocsátja a franczia törvényhozásnak történeti áttekintését, mire az emlitett támadó és védő eszközöket az ész, a szabadság és a czélszerüség szempontjából veszi birálat alá. Végül megbirálja őket a köz- és büntetőjog szempontjából egy részről, és a magánjog szempontjából más részről, az utóbbinál különösen tekintettel a szerződés megkötésére és megszegésére, valamint a kötelezettség alóli feloldásra.

A pályakérdést, melynek a fentebbi mü volt a gyümölcse, a toulousei akadémia tüzte ki.

Dr. Bozóky Alajos.

A rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések pótszerei.

A Brüsselben 1889 aug. havában megtartott nemzetközi büntető egyesületi kongressus egyhangulag kimondotta, hogy a föltételes itéletek behozatala kivétel nélkül minden állam törvényhozásának ajánlandó; azonban ezen intézmény realisálásánál figyelembe veendők a helyi viszonyok s a nép kulturális fejlődöttsége. Ezen institutióval foglalkozik *Aschrott*[1] egyik legujabb müvében s érdekesen taglalja a rövid tartamu szabadságbüntetések hátrányait s egyszersmind ismerteti ama pótszereket, melyekkel az ilyen büntetések helyettesithetők

[1] «Ersatz kurzzeitiger Freiheitsstrafen» 1889. Hamburg.

volnának. Általánosan elismert dolog, hogy a rövid tartamu szabadságbüntetések több kárt tesznek az elitélt erkölcsi egyéniségében, mint hasznot és elrettentő hatásuk épen nincsen; ebből folyólag a törvény iránti tiszteletet nem is emelik. Ehhez járul, hogy a büntető-intézetek a gonosztevők iskoláiként szolgálnak. — *Liszt* kimutatta, hogy Németországban a büntetések 64%-a egy hónapon alóli fogházban szabatik ki; ha ehhez veszszük, hogy a pénzbüntetések nagy része szabadságbüntetésben hajtatik végre, el kell fogadni *Liszt*-nek azon kijelentését, hogy a büntetési rendszer a rövid tartamu szabadság-büntetéseken alapszik. Ennek oka az, hogy a biró a legcsekélyebb reatum miatt szabadságbüntetésre kénytelen a vádlottat itélni, mert más büntetési nem rendelkezésére nem áll.

Itt volna ugyan a pénzbüntetés, ez azonban a gazdagot nem érinti, a szegényt ellenben családjával együtt méltatlanul sujtja. Ahhoz, hogy a pénzbüntetési mint más büntetési nem surrogatuma alkalmazható legyen, azt kellőleg kellene rendezni; főkép a behajthatlan pénzbüntetések mikénti organisálása képezi az alapot. Czélszerünek mutatkozik itt a pénzbüntetésnek megfelelő munka szolgáltatása, mely Oroszországban az erdei lopásokra már be van hozva (1878. évi apr. 15-iki törv.). A pénzbüntetésnek ekkénti végrehajtása mellett ezen büntetési nem eredeti jellegét megtartja, mert a munka szolgáltatása ugy a közület, mint a vádlott részén is bizonyos vagyoni értéket representál, mig az ezt helyettesitő szabadság-büntetés ilyen nemzetgazdasági értékkel nem bir.

A rövid tartamu pénzbüntetéseknek jó pótszere a pénzbiztositék és a föltételes elitélés. Ennek szülőföldje Anglia. Lényege abban áll, hogy a vádlott és kezes a király adósává nyilvánitják magukat az esetre, ha vádlott bizonyos időn belől törvényszegést követ el. Ebből fejlődött ki a feltételes elitélés. Az 1887-iki törvény kimondja, hogy két évnél nem hosszabb tartamu fogházzal büntetendő cselekvénynél a biró a büntetés *megállapitását* feltételesen elhalaszthatja az esetre, ha vádlott bizonyos időn át kifogástalanul viseli magát. Feltételes itélet hozható akkor, ha vádlott még büntetve nem volt; ha a vád tárgya oly cselekmény, mely két évnél nem hosszabb tartamu fogházzal büntettetik; s végül, ha különös okok szólanak a büntetés felfüggesztése mellett. Mindehhez még megkivántatik a pénzbiztositék, mely jellegére nézve azonos a kautióval.

Ezen institutio Észak-Amerikában, Massaschusetsben szintén a pénzbiztositékból fejlődött ki, s alkalmazást eminenter fiatal bünösöknél talál; mig Bostonban — 1878 óta — felnőtt egyénekre is kiterjesztetik. Az angol feltételes itéletektől az amerikai ilynemü itéletek következőkben térnek el: 1. már büntetett egyének elvileg nincsenek kizárva ezen kedvezmény alól; 2. a föltételes elitélés nincs ugyan kisebb büncselekményekre szoritva, tényleg azonban itt nyer alkalmazást; 3. a föltételes elitélés czélja ugy Amerikában, mint Angliában: a javitás; azonban a pénzbiztositékkal nem elégszenek meg, mint Angliában, hanem rendőri felügyelet alá helyezik az elitéltet. A felügyeletet a *Probation officer* teljesiti, ki a vádlott előéletére s magánviseletére vonatkozó puhatolózás után, a főtárgyaláson inditványt tesz a föltételes itélet hozatalára nézve.

Bostonban — tiz évi statisztikai adatok szerint — föltételesen lett elitélve *7251* egyén; ebből 1888 decz. 31-én 312 még felügyelet alatt állott. *A fenmaradó 6939 közül elitéltetett 473; 107 megszökött; 6359 pedig a feltételnek megfelelt s igy a büntetéstől szabadult.*

A feltételes elitélés szükségszerü volta felismertetett a kontinensen is; igy Franciaországban *Bérenger* javaslatot terjesztett be első elitélés esetén az itélet végrehajtásának öt évre leendő felfüggesztése iránt. Belgiumban már az eszme testté vált. A fáradhatlan *Prins* 1880-ban vetette fel a kérdést s nyolcz évi vajudás után 1888 májusban törvényben kifejezésre jutva, diadalt is aratott.

Megfelelőleg a franczia javaslatnak, ezen törvény szerint — eltérőleg az angol-amerikai kodifikatiótól — nem a büntetés kiszabása, hanem annak végrehajtása halasztatik el.

Eme privilegizált elitélés föltétele az, hogy az illető büntett vagy vétség miatt büntetve még ne lett legyen. A próbaidő maximuma öt év. Azon kérdésre nézve, hogy a föltételes itélethozatalnál az *in thesi* vagy az *in concreto* meghatározott büntetés fogadtassék-e el mérvadónak, Aschrott ezen utóbbi tétel helyességét fogadja el azon indokból, mert igy a büntetés jobban individualizálható.

Ausztriában a törvényhozás előtt *Bareuther* javaslata fekszik, mely szerint föltételes itélet csak akkor hozható, ha a büntetés hat hónapot meg nem halad. A próbaidő minimuma egy, maximuma három év.

Németországban két javaslat fekszik a szakkörök előtt. *Wirth* propositiója szerint föltételes itélet csak különösen méltánylandó okokból s főkép fiatal bünözők irányában hozható akkor, ha a vádlott jó előéletü s a büntetés egy hónapnál nem több. A próbaidő minimuma két év, maximuma három év. A biró a föltételes itéletet még pénzbiztositékhoz is kötheti, mely ujabb bünözés esetén az államkincstárt illeti.

A második javaslat *Liszté*, ki azt proponálja, hogy az esetre, ha fogházbüntetés állapittatott meg, korrektionalisatio nélkül feltételes itélet hozható, melyet a biró pénzbiztositék nyujtásával kombinative állapithat meg. Az itélet három év után hatályát veszti.

Kérdés már most, a legislativ intézkedések ismertetése után, hogy a rövid tartamu büntetéseknek kizárólag helyes surrogatuma, t. i. a *pénzbiztositék* és *feltételes elitélés* mikép volna leghelyesebben a gyakorlatba átültetendő. A mi a pénzbiztositékot illeti, semmi esetre sem lehetne Anglia mintájára egyszerü kezességi nyilatkozattal megelégedni, egyszerüen azért, mert ez nem realisálható; tehát szükségkép a kautio rendszerét kell elfogadni. A pénzbiztositék a szabadságbüntetés mellett helyettesiti a rendőri felügyeletet; de pótszeréül szolgálhat a rövid tartamu szabadságbüntetéseknek is, főkép az egyén durvaságára visszavezetendő enyhébb deliktumoknál. Alkalmazható ezen pótszer oly esetekben is, midőn a biró a cselekményt különös, méltánylást érdemlő okokból büntetlenül szeretné hagyni, ezt azonban de lege lata nem teheti. A pénzbiztositék előnye abban nyilvánul, hogy a deponált pénz, mint vagyoni érdek, hathatós kényszer a javulás mellett; s ha az elitélt a feltételeknek megfelelt, a kautio ismét birtokába megy vissza. Látható ezekből, hogy ily konstruálás mellett, a pénzbiztositék a föltételes elitéléssel lényegében egyező.

A pénzbiztositék, mint önálló büntetés ellen felhozható, hogy vagyontalanság esetén alkalmazást nem nyerhet; ha azonban figyelembe veszszük, hogy a pénzbiztositék egész a minimumig lefokozható, s ha még az esetben sem tudja a deponált összeget vádlott lefizetni, helyébe lép a substituált büntetés: ezen érv is megdől, főkép akkor, ha a pénzbiztositéknak megfelelő közmunkaszolgáltatást figyelembe veszszük. Azután a humanismus áldásai előtt sem hunyhatunk szemet. Anglia s Amerika e czélból alakult philanthrop egyesületei teszik lehetővé, előlegek nyujtásával, hogy még a legszegényebb vádlott is, ha egyébként egyénisége a jótéteményt megérdemli: részesülhet a feltételes elitélés kedvezményében.

Elvileg a feltételes itéletek mellett szól valamennyi számot tevő szakember; *Liszt*, *Lamasch*, *Prins*, *Jagemann* stb., a dolog lényege azonban a rendszer praktikus keresztülvitelében fekszik. *Lamasch* azon nézeten van, hogy ezen kedvezményben csak fiatal koru bünösök s a nők részesithetők; ellenben felnőtt férfiaknál a föltételes itélet hozatala a biró bölcs belátására bizandó. Jóllehet tapasztalati igazság

az, hogy a börtön mételyező levegője legtöbb moralis kárt tesz a nőkben és gyermekekben; ezen indok azonban nem elég ahhoz, hogy a bünösök egy nagy csoportját a priori kizárjuk a kedvezmény alól; s igy megfoszszuk a javulás lehetőségétől. A bünösöknek csak egy osztálya nem tarthat számot a föltételes elitélés jótéteményére, az t. i., melyik a bünbe, a legtágabb értelemben véve, ismét visszaesett.

Vajon a föltételes itélet csak bizonyos deliktumokra korlátozandó-e, vagy csak az in concreto meghatározott büntetés legyen mérvadó. A «*Probation of First offenders act*» a feltételes elitélést csak azon cselekményekre engedi meg, melyek két évnél nem hosszabb tartamu fogházzal büntetendők.

Lamasch e kedvezményt felnőtt férfiaknál különös esetekben is csak akkor tartja alkalmazhatónak, ha a vádbeli cselekmény vétség vagy kihágás. Evvel szemben a *belga* törvény, az *osztrák* javaslat, s *Wirth* szerint a feltételes elitélésnek egyedüli alapja az in concreto meghatározott büntetés. *Aschrott* szintén ezen utóbbi tétel helyessége mellett harczol; s azt állitja, hogy ha a föltételes elitélést sulyosabb esetekre is kiterjesztenők: akkor a nép bizalma az igazságszolgáltatás komolysága iránt megcsökkenne. A mi pedig a privilegizált eseteket illeti, itt csakis az in concreto meghatározott büntetés lehet a mérvadó, mert a büncselekmény sulyosságának egyedüli hévmérője: az öszszerü büntetés.

A föltételes itélet, a dolgok rendjének megfelelőleg, végrehajtandó akkor, ha az elitélt a próbaidő alatt nem felelt meg a föltételeknek. Hogy ez mikor forog fen, *Aschrott* javaslata szerint: a biró állapitja meg, és pedig figyelembe véve az ujonnan elkövetett cselekmény összes mellékkörülményeit. Itt nem az a mérvadó, hogy vádlott mikor itéltetett el az ujonnan elkövetett cselekmény miatt, hanem az, hogy ezen deliktumot a próbaidő alatt követte-e el vagy sem. Ezen időnek azonban a büntetés végrehajtását kizáró elévülésnél minden esetben rövidebbnek kell lenni; s csakis a maximum határozandó meg. Ezenfelül mellőzhetlen, garantia végett, a pénzbiztositék is. Ha ezt vádlott teszi le, akkor saját anyagi érdeke tartja vissza az ujabbi bünözéstől; ha pedig egy harmadik, akkor ennek ellenőrző tevékenysége lesz legbiztosabb kontrol arra nézve, hogy az elitélt a becsület utján megmarad.

Tekintettel büntetési rendszerünkre, az Aschrott által melegen felkarolt eszme nálunk egészen uj; s igy azon problema előtt állunk, hogy ezen institutio nálunk alkalmas talajra találna-e vagy sem. Ha a dolog lényegét tekintjük, eme kérdést csak igennel oldhatjuk meg. Nem specifikus, nemzeti sajátosság ezen intézmény létalapja; hanem az általános, örök emberi természet. A rosz, a bün ragadós, mint az epidémia; a visszaesés legnagyobb kontingensének motivuma nem az első bünözésben, hanen az azt megelőző, kisérő s követő körülményekben keresendő. Ezen utóbbi csoportba tartozik a büntetés végrehajtása, mely bármily tökéletes legyen, nem szünik meg egy hatásában, t. i. abban nyilvánulni, hogy sok esetben a közös érintkezés folytán a roszat roszabbá teszi. Legtöbbször az első bünözés spontán nyilvánulása az emberi léleknek, mely a jogállam társadalmában minden következmény, minden elfajulás nélkül elenyészik. De ha azt, a ki erkölcsileg még degenerálva nincs, a társadalom kötelékéből, a legcsekélyebb törvényszegés miatt kiragadjuk, s a bünök büne közé, a börtönbe küldjük: a rosz fellobbanása állandó, emésztő tüzzé válik, mely az erkölcsi embert megöli, s kiképzi a szokásos bünözőt.

Ezen és számtalan, e helyütt ezuttal most elő nem sorolható okokból, a rövid tartamu szabadságbüntetések lehetőleges kiküszöbölését büntető rendszerünk egyik legégetőbb reformkérdésének tartom.

VARGHA FERENCZ,
budapesti kir. alügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

«Telekkönyvi zürzavar.»

Ezen czim alatt dr. Hexner Gyula liptó-szentmiklósi ügyvéd urnak e lap f. évi 19. számában megjelent czikkére én is elmondom nézetemet.

A kérdés megérdemli, hogy megoldásával a legrészletesebben foglalkozzunk.

Arról van szó, hogy a telekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakitásánál követendő eljárás tárgyában kibocsátott 1869. évi ápril 3-án kelt igazságügyminiszteri rendelet 7. §-nak *b)* pontjában foglalt rendelkezés miként alkalmaztassék a gyakorlatban?

Az érintett redelkezés igy hangzik: «Ha a tagositás folyama alatt, vagy általában a telekkönyv átalakitása előtt valamely uj birtokrészletre nézve a tulajdonos személyében időközben változás történt, az uj tulajdonos neve a telekkönyv átalakitásakor és az átalakitott telekjegyzőkönyvbe közvetlenül bevezetendő, ha az uj tulajdonos az átalakitás előtt a telekkönyvi hatóságnál a változást igazoló okiratoknak és a felosztási földkönyv hiteles kivonatának felmutatása mellett szerzett jogának a tulajdonlapra leendő feljegyzését kérelmezte. E bevezetés azonban a telekkönyvi hatóság által mindig oly záradékkal rendelendő el, hogy a végleges bejegyzés csak a telekkönyv átalakitásakor fog eszközöltetni.»

Czikkirónak saját gyakorlatából meritett tudomása szerint a telekkönyvi hatóságok különbözően alkalmazzák fenti rendeletet.

I. Vannak ugyanis telekkönyvi hatóságok — mondja czikkiró — melyek az uj tagositási földkönyvben foglalt birtokrészletre vonatkozólag bemutatott adásvevési szerződés alaki és anyagi kellékeit megvizsgálva, a mennyiben az a telekkönyvi rendtartás szerint a bekeblezés különös kellékeivel nem bir, a tulajdonjog feljegyzése iránti kérvényt feltétlenül elutasitják; helytadó elintézés esetére pedig azok oly végzést hoznak, mely szerint az ekkor és ekkor kelt okirat alapján a bemutatott földkönyvi kivonat szerint X dülőben Y térképi szám alatt az eladó javára kihasitott részletre a tulajdonjog vevő javára feljegyeztetik.

II. De vannak — folytatja czikkiró — ismét telekkönyvi hatóságok, melyek a jogügyletet tartalmazó okirat körül nem annyira skrupulozusok, azt mondván, hogy pusztán az előjegyzés kellékeivel ellátott okmány alapján is a tulajdonjog feljegyzendő, minek folytán oly végzést hoznak, hogy a tulajdonjog feljegyzésének $\frac{\text{bekebelezése}}{\text{előjegyzése}}$ rendeltetik el.

És czikkiró nézete szerint az I. alatti eljárás a helyes.

Lássuk még, miként vélekednek a kérdés felől a telekkönyvi rendeletek magyarázói.

III. Van ezek között olyan vélemény is, mely azon felfogásnak hódol, hogy az ilyen átiratási kérvény, a «telekkönyvek tagositási átalakitásának befejeztéig» egyszerüen «feljegyzendő». (Virágh telekkönyvi mintatár czimü pályanyertes müve 270. lap, 7/a. alatti bevezetés.)

IV. Dr. Peregriny János — «Magyar- és erdélyországi telekkönyvi törvények és rendeletek gyüjteménye» czimü müvében a 407. lapon — egyenesen kimondja, hogy ezen feljegyzésekre nézve változásoknak, átruházás-, vagy elzálogositásnak hely nem adatik s csak kitörlés alá jöhet.

Megjegyzem még, hogy az előttem ismeretes telekkönyvi irók: Mészáros, Rényi, Fiedler, Herczeg, Zlinszky és Káplány müveikben tüzetesen ezen kérdéssel nem foglalkoznak.

Én a fentiek közül egyik nézetet sem osztom, a III. alattit pedig egyenesen tévesnek, szabálytalannak tartom.

A telekkönyv nem egyéb, mint az ingatlanokra vonatkozó jogoknak nyilvántartása. És ez a nyilvántartás bejegyzés által eszközöltetik, és pedig az 1855 deczember 15-iki

telekkönyvi rendelet szerint háromféle módon: bekebelezés, előjegyzés és feljegyzés által. A bekebelezés feltétlen jogot ad, mig az előjegyzéssel csakis olyan jogot nyerünk, mely az igazolásnak feltételétől függ. Milyen a feljegyzés, mit foglal magában voltaképen, a telekkönyvi rendeletek értelmében lássuk közelebbről:

A telekkönyvi feljegyzések tárgyát oly viszonyok és tények képezik, melyek

a) csupán azon személyek érdekében tétetnek közzé, kik nyilvánkönyvi jogokra vonatkozólag jogügyletet akarnak kötni, a nélkül, hogy a feljegyzés elmulasztásával bárminemü jogi következmény lenne egybekapcsolva; vagy

b) melyek a perrendtartás és a telekkönyvi rendelet határozatai szerint egy bizonyos azzal egybekapcsolt joghatály végett jegyeztetnek fel.

A *b)* alattiakhoz tartoznak a zárlat, a végrehajtás fokozatainak, valamint a rangsorozat feljegyzése felveendő kölcsöntőke és engedményre nézve, s végül az elidegenitési és terhelési tilalom-elutasitó végzésnek és a per folyamatba tételének feljegyzése.

A jelzálogok dologi egyetemlegességét nézetem szerint sokkal helyesebben nevezhetjük egyszerüen «kitüntetés»-nek, mit az osztrákok «Ersichtlichmachung» név alatt szintén ismernek. (Randa Das Eigenthumsrecht czimü müve.)

A fenti feljegyzéseken kivül a jogi élet igen sok másféle feljegyzést is hozott már felszinre, melyek közül itt a kisajátitási eljárás, valamint a hitbizományi váromanyos jogának telekkönyvi feljegyzését emlitem meg.

De van már törvénynyel elismert olyan jog is, mely nyilvánkönyv tárgyává feljegyzés által válik. Ilyen a többek közt az erdélyi telekkönyvi rendelet 51/a. pontja szerint a gyökösitett iparjog, mely valamely fekvőséggel oly válhatatlanul van összekapcsolva, hogy átruházása más személyre, vagy elzálogositása rendszerint csak az ingatlannal történhetik. Ennek bejegyzése akkép történik, hogy a gyökösitett iparjog az illető telekkönyv birtoklapján *feljegyeztetik* (nem bekebeleztetik, vagy előjegyeztetik) s azon végzés, melylyel a feljegyzés megengedtetett, a tulajdonlapon bevezettetik.

Ebből láthatjuk, hogy telekkönyvi feljegyzéseink bizony sokfélék, és különböző természetüek. Ugy annyira, hogy teljesen el kell ismernünk Randának idézett munkája 435. lapján tett kijelentését — midőn a feljegyzések özönét felsorolni megkisérlette — mondván: «Im allgemeinen sollen diese Anmerkungen die Sicherheit des redlichen Immobiliar-Verkehrs fördern. Aber Zweck und Rechtswirkungen der einzelnen Arten von Anmerkungen sind verschieden.»

A többek közt egy specialis kategoriája a feljegyzéseknek, a fejtegetésünk tárgyát képező feljegyzés, melyet az 1869. évi ápril 8-án kelt igazságügyminiszteri rendelet 7. §-nak *b)* pontja — a jogélet szükségletéhez képest — igen helyesen megalkotott, mely nyilvánkönyvi bejegyzés folytán szerény nézetem szerint *valóságos tulajdonjogot rejt magában.*

A közhitel érdekének megfelelőleg azt czélozza a hivatkozott átalakitási rendelet, hogy a telekkönyv a tényleges birtoklási viszonyokat mindenkor hüen tüntesse elő. És ebből kifolyólag az átalakitás lényege abban áll, hogy a birtokszabályozás folytán a régi birtok helyébe az uj birtok bevezettessék, s ez által a közforgalomnak átadassék, és pedig annak tulajdonául, a kinek nevén a régi birtok állott. Már az 1853. évi ápril 18-iki és az 1859. nov. 11-iki rendelet 28. §-a akként intézkednek, hogy a felosztási munkálatok azon telekkönyvi hatósággal közlendők, melynél a közbirtokosságról ujdon szerkesztett telekkönyv vezettetik és pedig oly czélból, hogy a birtokállási lap megigazittassék. A telekkönyvi bíróság tehát köteles volt nemcsak az uj birtoknak bejegyzését, hanem a telekkönyvnek az uj felosztási munkálatok alapjáni megigazitását is eszközölni, és különösen azon lenni, hogy a telekkönyv a valódi birtokállás szerint kiigazittassék. Ott tehát, a hol birtokszabályozás folytán a tulajdonos változott, ha az uj tulajdonos a szerzési okmányt előmutatja, és a birtok ugyanazonossága iránt kétség nem támad, az átiratási kérvényt jegyzőkönyvileg felveendi. (Lásd Halmossynak Telekkönyvi rendszer czimü müvét 165. l.)

De miként intézkedik mindezekkel szemben a telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886: XXIV. és az 1889: XXXVIII. tcz.

Tudjuk, és nem lesz tán felesleges előrebocsátani, hogy ezen törvénynek egyik főczélja — miként azt maga ezen ügyeknek kodifikátora, Süteő Rudolf curiai biró ur, e tárgyban kiadott müvének 170. lapján kifejezi — az, hogy oly telekkönyvek alkottassanak, a melyek a tényleges jogi viszonyoknak megfeleljenek, *vagyis a telekkönyvi betétekbe tulajdonosoknak azok a személyek jegyeztessenek be, kik a szerkesztés idejében a tulajdont joggal igényelhetik.*

Ezen czél elérésére a törvény 6. §-ában már kijelenti, hogy abban a községben, a melyben a tagositás vagy urbéri rendezés befejeztetett, de a telekkönyv a betétek szerkesztéséig még át nem alakittatott (1869 ápril 8-i rend.), ezen munkálat a betétek szerkesztésével együttesen teljesitendő és az *A.* lapra a régi helyébe az uj birtok jegyzendő be.

A 13. §. pedig azt rendeli, hogy a *B.* lapon, a menynyiben a 12., 15—18. §-ok eltérő intézkedést nem tartalmaznak, csak az jegyeztetik be tulajdonosnak, ki az illető telekkönyv szerint nyilvánkönyvi tulajdonosnak tekintendő.

A 12, 15.—18. §-ok azon viszonyokat tárgyazzák, midőn a tulajdonjog a tényleges birtokos nevére jegyzendő be — és pedig bizonyos feltételek mellett — akkor is, ha semmiféle okmánya nincs a tényleges birtokosnak.

És hogy ki az a tényleges birtokos, erre nézve az Utasitás 23. §-a határozottan kijelenti, hogy ilyennek csak az tekintethetik, a ki az illető ingatlant élők közötti jogügylettel (ajándék, adás-vevés, csere stb.), vagy öröklés folytán megszerezte és azt mint sajátját tartja birtokában, *de tulajdonjoga telekkönyvileg még nincs bejegyezve.*

Milyen jól esnék most, ha a törvény a 13. §-hoz tüzetesen azt is kijelentette volna, hogy kik tekintendők «*nyilvánkönyvi tulajdonosoknak*», *vagy ezen hiányt az 1889: XXXVIII. tcz. pótolta volna.*

De ha nincs is egyenesen kimondva, azért a fenti szakaszok egybevetéséből és különösen a 4. §. rendelkezéséből mindenesetre kétségtelennek tartom, hogy a betét-szerkesztési törvény az 1869 ápril 8-iki rendelet 7. §. *b)* pontjához képest telekkönyvileg kitüntetett jogosultat — hallgatag — olyanul tekinti, ki mint tulajdonos lesz a betét *B.* lapján kitüntetendő. Annál is inkább, mert ezen feljegyzés tulajdoni igénybejelentésnek egyátalán nem vehető, mivel az esetben a rendelet nem «*szerzett jognak az uj tulajdonos általi igazolására*», hanem igényének bizonyos idő alatti bejelentésére és érvényesitésére hivta volna fel az érdekelteket. És elég lett volna ez esetben azon eljárás, a mely a III. pont alatti — ez értelemben vett korrekt — felfogással kifejezésre jut.

Az átalakitási rendelet a hitelesitő bizottságot kötelezi a birtokváltozásokra vonatkozó kérelmeket a jogczimre vonatkozó mellékletekkel együtt jegyzőkönyvileg felvenni, melyek alapján az átiratások ex offo megtörténnek és a jelentkező minden költekezés nélkül a telekkönyvbe jut.

Ha most már a rendelet a költséges folyamodás utján megengedi, hogy valaki (az uj tulajdonos) szerzett jogát, a mennyiben azt kétségtelenné tudja tenni, már az átalakitás előtt telekkönyvileg kitüntethesse, ugy azt hiszem, ez csak a rendelet megalkotójának helyes jogi érzékéről tanuskodik. Mert e szerint gondoskodva van arról is, hogy a földhitel a közindok szempontjából addig se szenvedjen csorbát, mig az elkülönités és birtokszabályozás folytán szükségessé vált átalakitás telekkönyvileg keresztülvihető lesz.

Ily körülmények között talán nem tévedek, ha a telekkönyvi rendelet 62. §-ával szemben kijelentem, hogy a telekkönyvi átalakitás folyamata alatt nyert ilynemü feljegyzésnek azon absolut hatálya van, mint akár magának a bekebelezésnek. Tulajdonjogát a vevő kellőleg igazolta és joga a nyilvánkönyvbe is bejegyeztetett. Csak a végleges bevezetés és csupán technikai nehézségek folytán halasztatott el azon időre, midőn az egész uj birtok be fog vezettetni. És ezzel mondhatnánk az ingatlan in optima forma át van adva a nyilvánosságnak és közforgalomnak. Sőt olyan hatályt tulajdonitok ilyen feljegyzésnek, mely e tekintetben az előbbi tulajdonossal szemben minden további telekkönyvi forgalmat, bejegyzést kizár, természetes azonban csak akkor, ha az eladott birtokrészlet a korábbi tulajdonosnak ezen telekkönyvben foglalt összes birtokát kimeritette.

Ha a jogi irodalomnak rég elfogadott elve szerint a nyilvánosság a jelzáloghitelnek főoszlopa, ugy áll az is, hogy a publicitás elve kutforrása az ingatlanok közforgalmának, mely nélkül ennek nincsen életereje.

Alaki tekintetben mit kiván a nyilvánosság elve? azt, hogy a betekintés a közönségnek a telekkönyvben lehetővé tétessék; anyagi jog tekintetében pedig feltétlen követelménye ezen elvnek, hogy a jogügylet, melyet a telekkönyv feltüntet, érvényes és megtámadhatatlan, tartalma pedig való legyen, hogy abban megbizhassunk.

«Nicht darin liegt das Neue und Bedeutende des modernen Rechtsinstituts — mondja Exner Das Publicitätsprincip czimü müvében 4. lap —, dass Jedermann zu einem gewissen Buche Zutritt hat, in welchem allerlei Angaben über dingliche Rechtsverhältnisse eines bestimmten Grundstückes enthalten sind, sondern darin, dass der Inhalt des Buches von Rechtswegen wahr und seinem Bereiche erschöpfend sei.»

Ezen követelményeknek mind megfelelt az, a ki kitett záradékos bejegyzést megnyerte az illető telekkönyvi hatóságtól. És hogy ezzel nyilvánkönyvi jogot is szerzett, hivatkozom még az osztrák polgári törvénykönyvnek 441. §-ára, mely szerint «*mihelyt a tulajdonjogról szóló okirat a nyilvánkönyvbe beiktattatott, az uj tulajdonos lép a jogszerü birtokba*».

Ha valaki ezen érvelésemre azt jegyezné meg, hogy az o. p. tkv. fenti szakasza olyan bejegyzést feltételez, melylyel a tulajdonjog a telekkönyvi pátens 62. §-a nyomán lett a tulajdonos javára bekebelezve: ugy erre röviden azt felelhetném, hogy az élet szükségleteinek megfelelőleg létesitett ezen jogi intézmény kivételes intézkedést foglal magában és mint a a szabályrendelet bevezető részében kijelenti, a hatályban lévő telekkönyvi és helyszinelési rendeletek azon esetben jönnek alkalmazásba és tartandók meg, ha azon szabályrendelet kivételes intézkedést nem tartalmaz. Tehát visszaható ereje is van a rendeletnek és igy a korábban kelt telekkönyvi patens rendelkezései egy cseppet sem genirozhatnak bennünket.

Ennek folytán, ha valaki formailag és anyagilag érvényes jogot szerzett, ugy a nyilvánosságnak fenebb felállitott elvénél fogva, azt jogaiban meg is kell védenünk, jogait nem összezsugoritani, hanem a lehetőségig kiterjeszteni kell.

Azért én azon nézetben vagyok, hogy a szabályozás alá került birtokrészletek, mihelyt azok a rendelet által kontemplált törvényes formában nyilvánkönyvileg kitüntetvék, azok, a telekkönyvi közforgalom *tárgyát képezik és mint ilyenek tovább is átruházhatók és terhelhetők*.

Az előadottakból kétségtelennek látszik előttem, hogy a törvény olyan kül- és belkellékekkel ellátott okiratot kiván, melynek alapján a telekkönyvi rendelet 67. §-a szerint bekebelezésnek van helye. De miután a több magában foglalja a kevesebbet, (a mint ezt már a bejegyzésekre nézve a kir. Curia 295/885. sz. határozatban kimondta), ugy szerény vélekedésem szerint, ha az okmány nem felel is meg teljesen a bekebelezés feltételeinek, a kérvény nem utasitandó el, hanem a feljegyzés azon záradékkal rendelendő el, hogy a tulajdonjogi előjegyzés az átalakitáskor hivatalból fog eszközöltetni. És természetes, hogy az előjegyzés 15 nap alatt igazolandó lesz. Elutasitásnak pedig csakis akkor volna helye, ha még az előjegyzés kellékei sincsenek meg.

Nézetem szerint ez felelne meg a telekkönyvi eljárás szellemének és csakis ez lehetett czélja a szabályrendelet megalkotójának.

Ha most már ezekhez képest valaki tulajdonjogot szerzett, nem látok semmi elfogadható indokot arra, hogy miért ne ruházhassa tovább jogát és miért ne terhelhesse azt? Hisz a törvénynek nem az a czélja, hogy a szerzett jognak telekkönyvbe vitele által a birtok forgalmon kivül helyeztessék, hanem ellenkezőleg, hogy attól el ne vonassék.

A további átruházás véleményem szerint igy fejeztetnék ki:

«Itt és itt, ekkor és ekkor kelt adás-vevési szerződés alapján, tekintettel a földkönyvi kivonatra, a tulajdonjog az N. N. által... frtért eladott.... térképszámu birtokrészletre a..... i. telekjkvben vevő N. N. javára feljegyeztetik; azzal, hogy a végleges bekebelezés a tagositási munkálatoknak telekkönyvi átalakitása alkalmából hivatalból fog eszközöltetni.

Épen ezen klausulával volna akár az egyszerü, akár a végrehajtási zálogjog feljegyzése elrendelendő.

Ennél tovább azonban én sem mernék menni, mert az árverés elrendelésében mulhatatlanul megkivánandó az, hogy a jelzálogos hitelező feltétlen végrehajtási joggal birjon. Ilyenül azonban ezt még sem lehet tekinteni, mindaddig, mig a végleges bekebelezés ideje be nem következett.

E tekintetben a V. T. 137. §-ának hasonszerüségére is sikerrel hivatkozhatni vélünk

Én kilencz éven át müködtem több telekkönyvi hatóságnál birói minőségben, de sehol e kérdést illetőleg nézeteltérések nem merültek fel, a jogkereső közönség meg volt elégedve az elintézés módjával. Igaz, meg kell vallanom, hogy a szerzett jognak feljegyzésén tul sohasem mentünk, mert átruházás, vagy terhelés nem kérelmeztetett. Pedig a forduló pont itt van, a hol a bonyodalom is kezdődik.

Egyébként pedig teljesen egyetértek czikkiró urral abban, hogy az ilyen bizonytalan állapotok türhetetlenek és hogy a helytelen felfogások zürzavarokra adnak alkalmat, melyek aztán csakugyan termékeny melegágyaivá lesznek a keletkező pereknek.

Mihelyt divergáló nézetek merülnek fel valamely kérdést illetőleg — és ezt még egy későbbi törvény, mint jelen esetben az organikus összefüggésben lévő betétszerkesztési törvény és utmutatás sem volt képes kiegyenliteni megvilágitani, — ugy szerény nézetem szerint is, a kételyt pótrendelettel eloszlatni és az eljárást lehetőleg egyöntetüvé, biztossá tenni az igazságügyi kormány feladatai közé tartozik.

NÉMETH ANTAL,
n.-kikindai kir. tszéki biró.

Különfélék.

— **Egy védő panasza.** A fővárosi ügyvédi kar egyik tagjától a következő sorokat vettük: «Én ugyancsak megjártam, a miért oly nagy buzgalommal olvasom a *Jogtudományi Közlönyt* és szentirásnak veszem a mit hirdet. E lap az oka, hogy ma egy végtárgyalás során védői kötelességemet egyenesen megszegtem. Történt pedig ez olyatén képen, hogy egy szerencsétlen embert kellett védenem, a ki sikkasztás vádja miatt állott a törvényszék előtt. Már a tárgyalás elején izgatott volt a hangulat, és a vádlottnak türnie kellett az általános kérdéseknél az elnöklő biró ur szemrehányásait, miért nem tud magyarul; egyik ülnök ur is izgatott volt, mert kibővitvén az általános kérdéseket még azzal is, nem volt-e vádlott legalább vizsgálat alatt valami

miatt életében, ha már elkövette azt a csunya dolgot, hogy még nem volt büntetve, kisült hogy vizsgálat alatt sem volt, — mondom, már a tárgyalás elején érezhető volt valami a levegőben, de a bomba csak a vége felé robbant szét. Ugyanis miután tárgyaltunk és én, kijelentvén, hogy különben sem látva mást mint polgári uton elbirálandó jogügyletet, azt az előterjesztést tettem, hogy tekintve, miszerint a vádlottnak ugy sem hiszi el egyetlen egy szavát sem a bíróság, szereztessenek be bizonyos okiratok a védelem támogatására. És innen datálódik az én hütlenségem védői tisztem iránt, a mint az alábbiakból kitünik.

Védő: (Pótvizsgálatot kér.)

Ügyész: Megnyugtatom a védő urat; remélem, hogy eláll kérelmétől, ha már előre kijelentem, hogy büntetendő cselekmény fenforgását nem látom és a vádat elejtendem.

Védő: Ilyen körülmények között elállok inditványomtól.

Elnök: A tanuk meghiteltetésére tegyen az ügyész ur inditványt.

Ügyész: Nem kivánom a tanuk meghiteltetését.

Védő: Én sem.

Elnök: Jól van; hát tessék az ügyész urnak érdemleges inditványt tenni.

Ügyész: Nem látok büntetendő cselekményt, nem forognak fen sikkasztás ismérvei, *kérem a vádlott felmentését.*

Károsult: Nem kivánja a vádlott megbüntetését.

A törvényszék visszavonul; mulik az idő és a bíróság még mindig tanácskozik; a publikumban a laikusok izgatottak, de a jelenlevő szakférfiak önérzetes mosolylyal magyarázgatják, hogy az itélet nem lehet elitélő, mert nincsen vád. Én magam is megnyugtatom védenczemet és családját, és hivatkozom a vádrendszerre, a birói gyakorlatra stb.

A törvényszék visszajön:

Elnök: A bíróság — bár senki sem kérte — utólagosan — meggondolván a dolgot — meghitelteti a tanukat, ezután pedig:

«A törvényszék vádlottat 42 frt sikkasztása miatt 8 havi börtönre itélte.»

Védő, ügyész ámulnak, de a törvényszék megtette a mit tett — én pedig a *Jogt. Közl.*-nek áldozatul estem, mert azt kérdem: ki felelős azért, hogy én, azt hivén, hogy a vádrendszer uralkodik, elálltam pótvizsgálati inditványomtól, nem tartottam védbeszédet és vádlott védelem nélkül maradt? Önök, tisztelt irodalmi urak. De hát mit is tegyen a szegény védő mesterember ezentul? Ha tartok védbeszédet elejtett vád után, akkor azt mondják: hiu vagyok; ha nem tartok, akkor elitélik emberemet. *V. S.*»

A felső bíróság ezen tárgyalást kétségkivül meg fogja semmisiteni, vagy felmenti a vádlottat. *Szerk.*

— **A kétes elmeállapot megitélése** czéljából sok esetben az orvosi szakvélemény alapjául veendő adatok beszerzése a büntető eljárás gyorsaságának rovására pótvizsgálat utján eszközlendő. Ennek elkerülése végett a budapesti kir. törvényszék bünügyi osztályának érdemes vezetője felkérte a kebelbeli törvényszéki orvosokat, hogy állitsák össze azon iránypontokat, melyek a szükséges adatgyüjtésnél mérvadók, hogy ezt közölve a vizsgálóbiró urakkal, kétes elmeállapotu egyének ügyében ezek már a vizsgálat folyamán figyelembe vétethessenek. A felhivásnak az orvosok megfelelvén, ez iránti előterjesztésüket az elnök a birákkal és a segédszemélyzettel kellő méltatás végett közölte.

A pontozatok igy hangzanak:

Tekintettel azon körülményre, hogy orvos-szakértőknek az elmebeli állapot megvizsgálásánál legtöbbször csak magokkal a vádlottakkal van alkalmuk érintkezni, s igy azok bemondásának megitélésénél nagyrészt a vizsgálati iratok adataira kell támaszkodniok; a dolog érdeme és az ügy gyorsabb menete kivánatossá teszi, hogy a birói vizsgálat már kezdetben kiterjeszkedjék egyes főbb mozzanatokra, melyek hivatva lennének a szakértők számára kellő tájékoztatást nyujtani. Oly esetekben tehát, melyekben a vádlott elmebeli épsége iránt kétség merül fel, első sorban a tanuvallomások, másodsorban a nyert adatok szerint s a körülményeknek megfelelőleg egyes hivatalos okmányok, értesitések (községi, erkölcsi, halotti, kórházi, tébolydai, esetleg a kezelő orvostól származó bizonyitvány) alapján főleg a következők lennének kideritendők, a nélkül, hogy a vádlott figyelme ezekre különösen felhivatnék:

1. Fordult-e elő vádlott családjában elme- vagy idegbaj (elmezavar, butaság, hülyeség, süketnémaság, nehézkór [epilepsia, nehéznyavalya, szivgörcs, szivszoritás], gutaütés, gerinczvelő-sorvadás, idegesség), tüdősorvadás, scrophulás baj, öngyilkosság, iszákosság? Milyenek voltak a szülők életkörülményei, családi életök? Milyen természetüeknek ismerték őket (indulatosság, különczködés, házsártosság, kicsapongás, brutalitásra való hajlam)?

2. Szenvedett-e vádlott valami nagyobb testi és szellemi betegségben (sulyos typhus, agyvelőgyuladás, nehézkór, hysteria, görcsök, elmebántalom, szédülés, ájulás)? Volt-e ilyen betegség miatt kórházban vagy tébolydában?

3. Szenvedett-e el vádlott koponyasértést (pl. leesés, fejbeütés következtében)? s ha igen, elvesztette-e akkor eszméletét? meddig tartott az eszméletlenség? Saját lábán távozott-e el, vagy vitték s sokáig feküdt-e utána? Nem változott-e meg jelleme, magaviselete a sértés után?

4. Élvezte-e a szeszes italokat? Milyen mértékben, milyeneket és mennyi idő óta? Milyen magaviseletet tanusitott ittas állapotban? (erőszakos, tettlegességre hajlandó, rakonczátlan). Könnyen megittasodott-e? Sokszor volt-e részeg? Nem változott-e meg a szeszes italok iránt való ellenálló képessége valamely körülmény folytán? (Pl. elszenvedett esés, koponyasértés után a szeszes italok könnyebben megártottak-e neki?)

5. Nem volt-e tulterhelve szellemi munkával? Hány órát dolgozott naponta?

6. Milyen természetünek ismerték őt a vele érintkezők? Nem volt-e garázda, kicsapongó, erkölcsileg romlott, indulatos, ingerlékeny, házsártos, különcz, hóbortos, magába zárkózó?

7. Milyen viszonyok között nevelkedett fel? Milyen tanulmányokat végzett? Milyen felfogást tanusitott?

8. Különös suly fektetendő a bünvádi cselekmény előtt, alatt és után tanusitott magaviseletére, életmódjára, az esetleg elfogyasztott szeszes italok minőségére és mennyiségére, a netalán jelen volt nehézkóros rohamokra, szédülésekre, ájulásra, álmatlanságra, éjjelezésre, excedálásra, forcirozott szellemi vagy testi munkára, kiállott sulyos testi vagy szellemi betegségre.

9. Nehézkór (nehéznyavalya, szivgörcs, epilepsia) gyanujának fenforgásakor a tanuk irják le, milyennek látták a rohamot, mit csinált vádlott a roham előtt, alatt és után? (Szédült-e, kiáltott-e a roham előtt? Rángatódzott-e teste, habzott-e a szája a roham alatt? Kábult volt-e a roham után, vagy mindjárt dolga után látott?)

— **A kir. Curiához** május hóban beérkezett 2623, ez évben összesen 11589 ügy. A mult évi hátralékkal elintézendő volt 19080. Elintéztetett 11522, hátralék van 7528. Ez évben 619-el több érkezett be, 251-el több intéztetett el s a hátralék 430-al nagyobb mint a mult év megfelelő szakában.

— **A budapesti ügyvédi kamara** választmánya bizottságot küldött ki a végrehajtók dijainak szabályozása tárgyában, mely már meg is kezdte a tárgyalásokat.

— **A közigazgatási bizottságról** szóló 1876: VI. tcz.-et félreértve, a fővárosi — és valószinüleg a vidéki — közigazgatási bizottságoknál azon gyakorlat fejlődött ki, hogy a felebbezés folytán a bizottság elbirálása alá kerülő ügyekben ugyanazon közeg a referens, ki amaz ügyben elsőfokulag itélt. Sőt Budapesten az is gyakorlat, hogy a közigazgatási bizottságban egy és ugyanazon *tollnok* müködik mint referens, a ki az árvaszéknél az ügyet referálta. Pedig az 1876: VI. tcz. 8. § a szerint csupán a tanácsnokok (megyében a jegyzők) rendelhetők

be szakelőadókul és ezek berendelésénél is természetszerüleg tekintettel kell lenni arra, hogy az illető már egy izben nem itélt-e a felebbezés tárgyát képező ügyben.

— **A végtárgyalási jegyzőkönyv megbizhatlansága.** M. Tódor s társa a . . . . . *kir. törvényszéknél* hamis tanuzás büntette miatt feljelentettek. Az első bíróság felmentette. A kir. tábla a felterjesztett végtárgyalási jegyzőkönyvet az ügy elbirálására megnyugvással alapul elfogadhatónak nem találta s azért ujabb tárgyalást rendelt. *Indokok:* M. Tódor vádlott a polgári per folyamán, mint tanu eskü alatt azt bizonyitotta, mikép tudja, hogy J. Nicola akkori alperes 84 frtnyi tartozását Zs. felperesnek kifizette. A bünvizsgálat folyamán M. Tódor a polgári perben tett tanuvallomásával megegyező vallomást tett, sőt azzal bővitette, hogy a pénznemet is felsorolta. Ettől eltérőleg a végtárgyalási jegyzőkönyv szerint M. Tódor a végtárgyaláskor azt vallotta volna be, hogy a 84 frt kifizetését nem látta, mert a fizetéskor épen kint volt a szükségét végezni. Tekintettel azonban arra, hogy ugyanazon jegyzőkönyv szerint M. Tódor nyomban arra lett figyelmeztetve, mikép vizsgálati vallomásában nem azt mondotta, hogy szükségét volt végezni, mikor a 84 frt kifizettetett, hanem hogy akkor részeg volt és e miatt nem emlékszik arra, hogy történt-e fizetés» — pedig ezt vádlott idézett vizsgálati vallomásában nem mondotta: kétely támadt tehát az iránt, vajon a végtárgyalási jegyzőkönyv az erre vonatkozó részében a történteket s mondottakat helyesen tünteti-e fel? mely kétely azért is indokolt, mert a végtárgyalási jegyzőkönyvben M. Tódor helyett más két helyen M. Juon van megnevezve; ez a jegyzőkönyv tehát nyilván nem a köteles alapossággal van szerkesztve. (1890 márczius 11. 47625. sz. a.)

— **A magyar kath. alsópapság** végrendelkezési jogát tárgyazó müre hirdet előfizetést Kollányi Ferencz. A mü fel fogja ölelni a kérdés történetét, jelenlegi állását és a hagyatékok körüli eljárást. Előfizetési ár 1 frt 60 kr.

— **A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága** üdvözlő iratot küld a szentpétervári börtönügyi kongressusnak.

— **Fegyelmi vétség?** Sz. N. pécsi ügyvéd egy váltókereset öt példányát olyan felbélyegzéssel nyujtotta be a pécsi kir. törvényszékhez, hogy a beadványok bélyegilletéke csupa 1 kros bélyegekkel volt leróva. Az egyes jegyeket olyan leleményesen ragasztotta fel, hogy az iktatónak minden bélyegjegyet külön kellett felülbélyegezni. A pécsi kir. törvényszék az ügy összes iratait (annak elbirálása után) az ügyvédi kamarához határozta áttenni, hogy az mint az ügyvéd felettes hatósága birálja el Sz. N. urnak eljárását. Ezen határozatot tartalmazó végzés ellen Sz. N. ur felfolyamodással élt; előadta, hogy ő a pécsi kir. törvényszék iktatójának zaklatásait akarta megtorolni; (?) az iktató-hivatal vezetője ugyanis mindenképen boszantja az ügyvédeket, stb. A kir. tábla a felfolyamodást visszautasitotta.

— **A kir. tábla** kimondotta, hogy az elsőbiróságnak — bár felebbezett — marasztaló itélete, a követelés, illetve tartozásának olyan igazolását képezi, a melynek alapján a csődnyitás kimondható.

Nemzetközi szemle.

— **A krakói fenyitő törvényszék** eljárására vet világot a következő eset. Egy földbirtokos erőszakoskodott egy foglalás alkalmával, a mennyiben az ennél közbenjárt községi előljárót összeszidta, ezt nyakon verte és botjával traktálta ugy, hogy a foglalásnak és abban kellett maradnia. Ezért a chrzanowi járásbiróság az illetőt hatósági személy tettleges megsértése miatt egy havi fogházra itélte, mi ellen az felebbezett. A krakói törvényszék előtt lefolyt felebbviteli tárgyalásnál a közvádló az elsőbirósági itéletnek helybenhagyását inditványozta, a védő azonban annak megsemmisitését, mert a tanuk a járásbiróságnál nem lettek meghiteltetve. A felebbviteli biróság megsemmisitette az itéletet és ujabb tárgyalás megtartására utasitotta a járásbiróságot. A járásbiróság azonban nem tett eleget ezen meghagyásnak, hanem ugy találta most már, hogy büntett látszik fenforogni, és közvetlenül a krakói vádhatósághoz tette át az iratokat, mely utóbbi tényleg terhelt ellen hatósági közeg elleni erőszak büntettére irányuló vádat is emelt. Ezen ügyben végtárgyalást tüzött ki a krakói fenyitő törvényszék. Ennek megkezdése előtt a védő terheltnek azonnal leendő felmentését inditványozta és azt állitotta, hogy oly körülmények bizonyultak be, melyek már elejétől fogva kizárják a vád jogosultságát. A törvényszék helyet adott ezen inditványnak és *a tárgyalás megtartása nélkül azonnal kihirdette terhelt felmentését.* A felmentést azzal indokolta a törvényszék, hogy a vád nem volt jogosult, mert a korábbi felebbviteli tárgyalásnál közbenjárt közvádló akkor csak a járásbirósági itéletnek helybenhagyását kérte és mert a törvényszék a járásbiróságnak meghagyta volt, hogy ujabb tárgyalást tartson; a járásbiróság azonban ezen meghagyáshoz kötve volt. Ezen határozat ellen a vádhatóság semmiségi panaszszal élt és a bécsi semmitőszék előtt legutóbb megtartott erre vonatkozó tárgyalásnál a vádhatóság képviselője a felmentő itélet megsemmisitését kérte, mert a felebbviteli biróság tárgyalása után egyátalában nem létezett többé itélet és a járásbiróság ennek folytán nem volt ahhoz kötve, hogy minden körülmények között ujabb tárgyalást tüzzön ki, ellenkezőleg ez teljes joggal birt ahhoz, hogy az iratokat a vádhatósághoz további inditványtétel végett áttette. A semmitőszék megsemmisitette a krakói törvényszék itéletét mint törvénytelent és a törvényszéket ujabb tárgyalás megtartására utasitotta. Az itélet indokai a következők: Mivel a krakói törvényszék előtt egy jogerős vádhatározat feküdt, az köteles lett volna a végtárgyalást megtartani és csak azután itéletet hozni; a járásbiróság nem volt köteles ujabb tárgyalást kitüzni; ha a vádhatóság beszüntette volna a vizsgálatot, csak akkor lett volna a járásbiróság a felebbviteli törvényszék utasitásához kötve. (1890 márczius 10-iki tárgyalás.)

— **Az ujévi remuneratio,** ha a fizetés mellett ki lett kötve, még akkor is a felemelt fizetés mellett követelhető, ha később a fizetés fölemelése következett be. (Osztr. lfb. trsz. 1889 deczember 11-én 11217. sz. a. hozott határozata.)

— **A gráczi felebbviteli törvényszék** fegyelmi tanácsa felfüggesztette a sz.-leonhardi járásbirót hivatalától politikai fondorlatok miatt, mert az illető alsó Stiriában a szlovén párt agitátorai közé tartozott.

— **Egy berlini bank** egy tőkepénzesnek ismételten ajánlotta augsburgi lóvasuti részvények vásárlását tőkeelhelyezésre, mire a tőkepénzes 6000 márka értékben vett is ilyen részvényeket. Minthogy azután osztalék nem volt, az árfolyam pedig rohamosan leszállt és a részvények végre értékesithetők sem voltak, a tőkepénzes keresetileg visszakövetelte pénzét a banktól. Az első bíróság megitélte a követelést azzal az indokolással, hogy a bank figyelmét különféle körülmények fölkelthették, a melyekből a társulat insoliditására lehetett következtetni; midőn daczára a fenforgó körülményeknek ezen papirokat tőkebefektetésül ajánlotta, eljárása nélkülözte a becsületes kereskedő gondosságát és kártéritéssel tartozik. A másodbiróság a felebbezést elvetette.

— **Érdekes kártéritési perben** hozott itéletet a berlini biróság. Három évvel ezelőtt egy ügyvéd megbizást kapott felétől arra, hogy egy ingatlanra vonatkozólag állapitsa meg, milyen megelőzőleg bejegyzett jelzálogok után kerülne bejegyzésre a tulajdonos által kért 90,000 frtnyi kölcsön. Az ügyvéd válasza az előző bejegyzések iránt kedvező volt, mire fele megadta a kölcsönt, telekkönyvi bejegyzés mellett. Azonban mindjárt a kölcsön bejegyzése után kitünt, hogy a 90,000 frt előtt egy másik nagyobb jelzálog volt bevezetve, mely az ügyvéd figyelmét elkerülte. Az ingatlant azután elárverezték és a befolyt vételárból a 90,000 frt teljesen fedezetlen maradt. A hitelező az ügyvédet beperelte és mivel bebizonyitotta, hogy a kölcsönt megtagadta volna, ha tudomása van az ügyvéd által észre nem vett bejegyzésről, a biróság kötelezte alperest a kár megtéritésére.

— **A franczia senatus** a napokban tárgyalta a feltételes itéletekről szóló javaslatot.

— **A párisi kereskedelmi törvényszék** kimondotta, hogy a könyvek felmutatásának nincs helye azon esetben, ha az a végből kivántatik, hogy esetleg egy másik per elemeit szolgáltassa.

— **Buccelati** nagyhirü olasz jogtudós meghalt. Főmunkája: Istitutioni di diritto e procedura penale.

— **Az angol részvénytársasági jogról** *Thring* munkája jelent meg ötödik kiadásban a következő czim alatt: The Law and Practice of Joint stock and other companies, including the companies acts 1862 to 1886. with notes. Az első rész az angol jognak a részvénytársaságok iránti elveit tárgyazza, a második rész magukat az idevágó törvényeket foglalja magában.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 24. SZ. Budapest, 1890. junius 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Követendő példa. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — Jogirodalom: Voltaire und die französische Strafrechtspflege im XVIII. Jahrhundert von Eduard Herz. Dr. BLEUER SAMU kir. táblai joggyakornoktól. — *Törvénykezési Szemle:* A felebbviteli jogszolgáltatás gyorsitásának kérdéséhez. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A fénykép mint «nyomtatvány». Dr. VISONTAI SOMA budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Zádor Gyula miniszteri tanácsos beszéde a kőbányai menedékházban. (Pauler Tivadar arczképének leleplezése alkalmából.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Követendő példa.

A poroszországi nemzetgazdasági testület a gazdasági egyesületek képviseletében m. évi nov. 11—20. napjain tüzetes tárgyalás alá vette az általános német polgári törvénykönyvi javaslatot s megállapitotta ama módositványokat, melyeket a javaslaton gazdasági szempontból óhajtandóknak tart. Ámbár ezek a javaslatok bennünket közvetlenül nem érintenek, annál inkább éredekelhetnek bennünket közvetve, mert a magyar polgári törvénykönyvi javaslatnak egyes részeit sem ártana nemzetgazdasági szempontból birálat alá vennünk és még idejekorán rámutatni egyik-másik fogyatkozásaira, melyeket jobb volna inkább előre elháritani, mint sem a gyakorlati tapasztalás utján tüntetni fel károsaknak és elhibázottaknak.

Ugyanazért szolgálatot vélünk tenni a hazai közérdeknek is a fentebb érintett megállapodások közlésével.

I.

A gazdasággal foglalkozó lakosságnak jogos óhajtása, vajha a javaslat további átdolgozásánál valamivel nagyobb suly fektettetnék a használandó kifejezések és az alkalmazandó módszer könnyebb megérthetőségére és népszerüségére, mint a hogy eddig történt. [1]

Általános rész.

II.

A szokásjog végképi megszüntetése nincsen indokolva, legalább a törvényt pótló szokásjog hatálya fentartandó.

III.

Az ált. polg. tkvbe alkalmas helyen fölveendő a következő intézkedés: érintetlenek maradnak az országos törvényeknek az általános polg. tkv. életbeléptetése alkalmával fenálló reálközségek és egyéb az állam felügyelete alatt álló gazdasági és erdészeti egyesületekre vonatkozó intézkedései, habár azok testületek nem volnának is.

IV.

A javaslat 91. §-ában szabályként foglalt amaz elv, hogy a jogügyletek bármely alakban köthetők, helyeslendő, valamint az ezen alapelv alól a 351. §-ban oly szerződésre vonatkozólag tett kivétel is, mely által valaki magát egy ingatlan tulajdonának átruházására kötelezi. Oly szerződésekre nézve, melyeknek tárgyát telki szolgalom megrendelése képezi, ugy nem különben a hosszabb tartamu bérlési és haszonbéri szerződésekre nézve az irásba foglalás kötelezőnek mondandó ki.

V.

Kivánatos, hogy a javaslatba intézkedések vétessenek föl a jogokkal való visszaélésre (beleértve a tulajdont is) és különösen mások boszantására szolgáló joggyakorlásra vonatkozólag a LR. I. R. 6. cz. 37. §. és I. R. 8. cz. 27. és 28. §§-ainak mintájára.

MÁSODIK KÖNYV.

VI.

Fentartva ama kérdés eldöntését, vajon és mennyiben lenne az uzsora magában a polg. tkvben szabályozandó, vagy hogy nem lenne-e czélszerübb erről külön törvényben intézkedni, a testület kijelenti: 1. hogy a szerződési szabadság ama korlátolásai, melyek a javaslatban foglaltatnak, nem elégségesek az uzsorás módon való kizsákmányolásnak hathatós megelőzésére; 2. hogy a törvényes fölmondási jognak kizárása magas szerződési kamatoknál indokolatlan; 3. hogy kivánatos, miszerint a biró bármely birságot mérsékelhessen; 4. hogy az uzsoratörvény határozmányai alkalmas módon általánositandók, hogy ez által az adósnak kizsákmányolatása nemcsak kölcsönöknél és halasztást nyert pénzköveteléseknél, hanem törlesztéseknél, ingók kölcsönvételénél, marhák kibérlésénél stb. is megakadályoztassék; 5. hogy megfontolandó, nem kellene-e a 358. §. 2. kikezdésének intézkedése alól a takarékpénztárakat, hitel- és hasonló intézetek kivenni.

VII.

1. Ajánlatos lenne a marhakereskedésnél az általános szavatolást az elidegenitett dolog hiányaiért (381. 382. §§.) a keresetjog megfelelő megröviditése mellett (elévülési határidő elvi korlátolás nélkül) megengedni. 2. Czélszerü amaz intézkedés, hogy a marhakereskedésnél a szerző az elidegenitett állat veszélyét csak az átadás időpontjától fogva köteles viselni. 3. A törvényes elévülési (keresetelévülési) határidő a szavatolásra nézve az átadástól számitandó hat hétben állapitandó meg. 4. Ha több hasonnemü állat egy és ugyanazon jogügylet által idegenittetett el vagy ugyanazon gazdaságból ered, vagy végre az elidegenitőnél a fertőzés veszélyének volt kitéve, a szerző abban az esetben, hahogy az elévülési időn belöl ezen állatok valamelyikénél ragályos, könnyen átvihető betegséget állapit meg szavatossági hiányképen, ugyanezen idő alatt valamennyi állatra nézve a szerződés felbontását vagy a vételár aránylagos leszállitását követelhesse. 5. A vevőt, valamint az eladót a 402. és 303. §§. értelmében megillető azon jog, melynél fogva a hiányt a szavatossági határidőn belől bizonyitás által megállapithassák, az elévülési időnek a római jog szerinti elfogadása esetén megtartandó. 6. A vevő csak a szerződés felbontását, nem pedig a vételár aránylagos leszállitását is követelheti. De a 429. és 430. §§. eseteiben nem a szerződés felbontását, hanem csak a vételár leszállitását. 7. A vevő az észlelt hiányról az eladót minél előbb értesiteni tartozik és az eladónak az értesités elmulasztásából eredő kárért felelős. 8. A 405., 406., 408. §§-ok határozmányai fentartandók.

[1] Legem brevem esse oportet, ut etiam ab imperitis teneatur.

VIII.

A haszonbérlést és bérlést illetőleg az 538. §-nak más intézkedéssel való pótlása ajánltatik, valamint a következő alapelv fölvétele: A bérlőnek (haszonbérlőnek) a bérbeadó (haszonbérbeadó) beleegyezése nélkül a kibérelt vagy haszonbérelt tárgy szerződésszerü használatát, különösen a bérlési vagy haszonbérlési jog átruházása vagy alkibérlés vagy alhaszonbérlés által másnak átengedni nem szabad. Azonban ez az elv bizonyos, a bérlő és haszonbérlő iránti méltányosság, valamint a bérlő és haszonbérlő hitelezőinek érdekeire való tekintet parancsolta módositásokat igényel, melyeket a törvényhozó az elvnek részletes kifejtése alkalmával van hivatva megállapitani.

IX.

1. Nincs semmi ok, a miért az 521. §. 4. kikezdése esetében a kezesek általi biztositás ki legyen zárva. 2. Feltéve, hogy az e helyen az 516. és 532. §§-okhoz ajánlott javaslat értelmében a bérlőnek (haszonbérlőnek) nem lesz megengedve, hogy bérlési jogát alkibérlés vagy alhaszonbérbeadás által kihasználja, nem szükséges, hogy a bérbeadónak (haszonbérbeadónak) az alkibérlő (alhaszonbérlő) által a bérleti tárgyra hozott dolgokon törvényes zálogjog tulajdonittassék.

X.

A bérlőtől (haszonbérlőtől) megtagadandó ama jog, melynél fogva a kibérelt (haszonbérelt) tárgyat a bérlési (haszonbérleti) viszony megszüntével a javaslat 233. §-ában emlitett ellenkövetelései czimén visszatarthassa. A haszonbérlőnek legyen elsőbbségi joga a haszonbérbeadó vagyonbukása esetében a haszonbérleti jószág javára tett s ennek értékét emelő beruházásokból eredő igényei miatt a csődrendtartás 41. §. No. 7. analogiája szerint, mindazonáltal a haszonbérleti jószág betáblázott hitelezőit illető jogok sérelme nélkül.

XI.

1. A javaslat által elfogadott azon elv, «hogy az adás-vevés felbontja a bérletet», avval az ellenkező elvvel volna helyettesitendő, «hogy az adás-vevés nem bontja fel a bérlést». 2. A bérlési és haszonbérlési szerződésnek a telekkönyvbe való bekebelezése megengedendő. 3. Ajánlatos volna a kényszerü árverés (végrehajtás) esetében a bérlési és haszonbérlési jogot egyéb reáljogoknál szokásos elbánásban részesiteni, csakhogy avval a módositással, hogy a be nem kebelezett bérlési vagy haszonbérlési jogot minden bekebelezett jog, főleg jelzálog, földadósság és dologi teher megelőzi.

XII.

1. Nem szükséges, hogy a közönséges polgári forgalom számára az általános váltóképesség mellett még más ilyen formális kötelmek egyszerü irásba foglalással és tetszés szerinti tartalommal teremtessenek, mint a hogy a javaslat az elvont lekötelezési igéret és az utalvány-elfogadmány elvont lekötelezési erejének közelismerése által kontemplálja (683. §. 4. 607. §.). 2. Ezen lekötelezési formáknak a javaslat által ajánlott terjedelemben való elismerése nem csekély veszedelmet rejt a földmüvelőkre nézve.

XIII.

A 704. és köv. és 722. §§. intézkedései a kártérités terjedelmére vonatkozólag igen messzire menők és alkalmazásuk igen káros lenne a földmüvelő gazdaságra nézve.

HARMADIK KÖNYV.

XIV.

A 841. §. megengedett változás a dologbeli sorrendben a közbeneső hitelezőknek mulhatatlanul szükséges belevonása miatt nem felel meg a hitelforgalom igényeinek. De keresztül sem vihető, hacsak egyuttal az 1872 május 5. kelt törvény 35. §-a értelmében az előjog átengedése is meg nem engedtetik, a mihez persze megint a földtulajdonos beleegyezése kivántatik meg.

XV.

Az egyes országok törvényhozása számára fentartandó ama lehetőség, hogy ismét járadékjavakat és örökhaszonbérszerü viszonyokat teremthessenek.

XVI.

A telki szolgalmak megrendelését és megszüntetését nem kell a telekkönyvbe való bekebelezés és onnan való kitörléstől függővé tenni. Ellenben létező telki szolgalmaknak bekebelezését az eddigi porosz jognak megfelelőleg az érdekeltek tetszésére kell bizni. Telki szolgalmaknak elbirtoklása és be nem kebelezett telki szolgalmaknak haszonélvezés (tán nem-használás?) általi elenyészte elismerendő. A be nem kebelezett telki szolgalmak birtokháboritások ellen védelemben részesitendők.

XVII.

A 41. §. 1. részében foglalt fentartás (életbeléptetési törvény) kiterjesztendő az országos törvényeknek amaz intézkedéseire, melyek létező szolgalmak és reálterhek korlátolására vonatkoznak.

XVIII.

Az 1014. §. 2. kikezdésében és az 1049. §-ban a jogi személyeket illető haszonélvezés és korlátolt személyes szolgalmak tekintetében foglalt időbeli kortátozás elejtendő.

XIX.

A zárt kört képező dologbeli jogok rendszere annyiban aggályos, a mennyiben a forgalom igényeinek hosszabb időre bajosan lesz képes megfelelni. Névszerint a dologbeli használati jogositványoknak telki és személyes szolgalmakra és reálterhekre szoritása annál aggályosabb, mert már most is igen számos más természetü dologbeli használati jogositvány létezik.

XX.

A földteher intézménye, ugy a hogy a javaslatban foglaltatik, czélszerü.

XXI.

A telekkönyv közhitelességére való hivatkozás megtagadandó attól, a ki tulajdont vagy egyéb nemü jogot a tulajdonostól vagy valamely jelzálogi követelést a hitelezőtől visszteher nélkül szerzett. Ilyen jóhiszemü szerző az ingatlant csak minden a jogi függőség beállta előtt arra tett beruházásának megtéritése mellett köteles kiadni; de a beruházások megtéritésére csak annyiban van igénye, a mennyiben a részére megmaradt hasznok által nem gazdagodott.

XXII.

1. A határon álló fák eltávolitására való igény elejtendő arra az esetre, ha azok a kizárólagos határjeleket képezik. 2. Valamely fának tulajdonosát a szomszédtelek tulajdonosa ne kényszerithesse arra, hogy az átnyuló gyökereket levágja, hanem csak annak eltürésére, hogy ezt a szomszédtelek tulajdonosa maga tehesse meg. 3. Azon készülékek közé, melyek a 864. §. értelmében nem létesithetők vagy fen nem tarthatók, mert használatba vételök egy szomszéd telekbe való illetéktelen beavatkozással járhatna, a sorompók nem sorolhatók.

XXIII.

A 863. §-ban a szükség-ut megengedésére vonatkozólag foglalt korlátozások tulságosak, a mennyiben 1. a szükség-ut az eddigi rendes használatra engedtetett; 2. a közuttal való összeköttetés nem azonositható egy vizi ut- vagy vasuttal való összeköttetéssel; s végre 3. a szükség-ut megtagadható abban az esetben, ha a szükséget a jogelőd szándékosan vagy gondatlanságból okozta.

XXIV.

A 867. §. esetében a dolog tulajdonosa előleges biztositékadásra nem kötelezendő.

XXV.

Az elbirtoklásnak, mint az ingatlanok egyik szerzésmódjának elejtése az épen nem, vagy pedig többszörösen telekkönyvezett, vagy a telekkönyvi kényszer alól kivett ingatlanok tekintetében nem indokolható.

XXVI.

Tekintettel arra, hogy ugy a városi, mint a mezei ingatlanok megterheltetése egész Németországban eddigelé a tőkejelzálog alakjában ment végbe, és tekintettel arra, hogy a megterheltetésnek ezen alakja legalább a városi ingatlanokra nézve minden körülmények között a jövőben is általános szokásban fog maradni, mindenekelőtt oda kell hatni, hogy az ingatlanok megterheltetése a tőkeadósság alakjában törvényesen szabályoztassék.

XXVII.

Kivánatos, hogy a jelzálogi és földterheknek bekebelezése-, átiratása- és kitörlésére vonatkozólag a telekkönyvi rendtartásban ne hozassanak be szigorubb formák, mint a minők ez idő szerint Poroszországban érvényben vannak.

XXVIII.

A reálhitelezőt a tartozékon illető zálogjognak megszünése nem ahhoz az egyszerü tényhez kötendő, hogy a tartozékok az ingatlantól eltávolittattak, hanem ahhoz, hogy eltávolitásuk a rendes gazdasági üzemhez képest történt. Az 1883 julius 13-án kelt törvény 206. §. 2. kikezdése értelmében a reálhitelezőt ez idő szerint megillető azon jog, mely szerint az ingatlanok tartozékainak személyes hitelezők általi lefoglalását ellenezhetik, továbbra is fentartandó (10 szóval 9 ellen).

XXIX.

A méhészetre vonatkozó határozmányok helyeslendők.

XXX.

Ajánlatos volna, hogy egy állitólag elenyészett jelzálogi követelés törlése iránti eljárás megindítása ne tétessék egy tiz évnél hosszabb határidő leteltétől függővé.

XXXI.

Ha elidegenitési szerződésnél abban történt megállapodás, hogy a szerző adósságot vállaljon magára, melyre nézve az elidegenitendő tárgyon jelzálog fekszik, az a vélelem áll, hogy ebbe a hitelező beleegyezett, hacsak az elidegenitőtől kapott értesitéstől számitandó 6 hónap alatt ez utóbbi előtt ki nem jelenti, hogy bele nem egyezik. A hitelező beleegyezésének az a hatása, hogy az eddigi adós megszünik adósnak lenni, s hogy helyébe ama harmadik lép. Ha a hitelező a beleegyezést megtagadja, a szerző az elidegenitőnek csak az iránt felel, hogy a hitelező nem fogja őt igénybe venni.

XXXII.

A gyümölcsök tekintetében való leszámolásnál ne követtessék a római jog állag-elmélete, hanem a német jogi termelési elv (wer säet, der mähet», «a ki vet, az arat») nyerjen egy a porosz jognak megfelelő alakban kifejezést.

XXXIII.

Valamely jelzálog a telekkönyvbe a perrendtartás 779. §-ának esetét és a fiskus valamint egyéb nyilvános hatóságok érdekében megengedett biztositási végrehajtások eseteit kivéve csak az adós, illetőleg tulajdonos beleegyezése alapján kebelezhető be, mihez képest a kényszer és zárlati jelzálog (Arresthypothek) intézménye a javaslatban korlátozandó, illetőleg elejtendő.

XXXIV.

Vizi-jog.

1. A vizi-jog szabályozása érdekében óhajtandó, hogy minél előbb egy jogászokból és a szövetséges államok érdekelt gazdasági köreinek képviselőiből alakitandó birodalmi bizottság hivassék össze. 2. Ezen bizottságnak feladata lenne: *a)* a nyilván-vizi-jog legfontosabb pontjait illetőleg a szövetséges államok között megegyezést előkésziteni, *b)* javaslatot dolgozni ki a vizi-jog magánjogi részének birodalmi törvényhozási szabályozása iránt. 2. Kivánatos lenne, ha a birodalmi bizottság a vizi-jog magánjogi részével a *b)* ponthoz képest oly időben készülne el, hogy azt az általános polgári törvénykönyvbe fölvenni lehetne. Ha azonban ez a nagy törvényhozási alkotás jelentékeny késleltetése nélkül kivihető nem volna, akkor az életbeléptetési törvényjavaslat 39. §-a törlendő és a létező jogállapotnak a vizi-jog birodalmi szabályozása idejéig leendő további fentartása iránt az átmeneti intézkedésekben kell gondoskodni.

NEGYEDIK KÖNYV.

XXXV.

A törvényes vagyonállagnak (gesetzlicher Güterstand) szerződésszerü pótlása a törvényben szabályozott vagyon-állagok valamelyike által nemcsak birói vagy közjegyzői szerződés, hanem a házasság megkötése alkalmával a közigazgatási anyakönyv-vezető tisztviselő előtt lett nyilatkozat utján is megengedendő. Egyebekben a javaslatnak a házasságvagyoni jogra vonatkozó intézkedései helyeseltettek.

ÖTÖDIK KÖNYV.

XXXVI.

A törvényes öröklésnek a halál esetére tett intézkedéseket meg kell előznie.

XXXVII.

A javaslat törvényes öröklési joga kapcsolatban az életbeléptetési törvény 83—87. §§-ainak intézkedéseivel nem gondoskodik kellőleg a földmüvelő lakosság érdekeiről és a mezőgazdaság kivánalmairól. Szükséges, hogy az osztatlan parasztbirtokban való örökösödés (Anerbenrecht) magában a törvénykönyben a közönséges törvényes örökösödési jog egy különös neme gyanánt el legyen ismerve. Ezen különös örökösödésnek helye volna 1. a birodalmi törvényhozás intézkedéseihez képest azokban a parasztbirtokokban, melyek magában a törvénykönyvben megállapitandó feltételezések alapján egy udvartelek-jegyzőkönyvbe (Höferolle) vannak beiktatva; 2. az országos törvényhozás intézkedéseihez képest azokban a parasztbirtokokban, melyekben valamely országos törvény ezt a különös öröklést (Anerbenrecht) törvényes öröklés gyanánt elrendeli. Az országos törvényhozásra bizandó, hogy a parasztbirtokban való ezen öröklésnek részleteit a polgári törvénykönyvben megállapitandó határok között meghatározza, mire nézve a helyi viszonyok által követelt eltérések számára a közönséges jog szabályaitól elegendő szabad tér hagyandó.

XXXVIII.

A törvényes elővásárlási jog a földbirtoknak a család számára való fentartása érdekében az uj polg. törvénykönyvbe fölveendő.

—

Ime ezek a poroszországi nemzetgazdasági testület óhajtásai a készülő polgári törvénykönyvvel szemben. Nem idéztük, mert terünk nem engedi, a javaslatnak ebben az emlékiratban hivatkozott §§-ait; a kit ezek tüzetesen érdekelnek, megnézheti a közkönyvtárainkban bizonyára meglevő eredeti javaslatban. De alkalomszerünek tartjuk, hogy ezt az eljárást példaképen ajánljuk saját hazai érdekelt köreinknek. A magyar általános polgári törvénykönyv javaslatának egyes részei

a családi jogon kivül már megjelentek. Gazdasági egyleteink nyilatkozhatnának tehát már s különösen becses tapasztalatokat szolgáltathatnának erdélyi polgártársaink az ausztriai polgári tkv. egyes intézkedéseinek hatásairól, hasznos megjegyzéseket tehetnének erdészeink az erdő-birtok, mérnökeink a szomszéd és határjog, kereskedelmi és iparkamaráink az általános kötelmi viszonyok szabályozása tekintetében fölveendő határozmányokat illetőleg, végre ugyancsak az illető szakközegek meghallgatása mellett már most kellene arról is gondoskodni, hogy az időközben megalkotott s több tekintetben a magánjog körébe vágó fontosabb organikus törvényeink (p. az ipar-, cseléd-, telefon-, erdő-, vizi-, közegészségügyi-, állategészségügyi stb. törvényeink) határozmányai a megalkotandó polgári törvénykönyvvel összhangba hozassanak. Egy polgári törvénykönyvnek a polgári élet összes jelenségeire kell tekintettel lennie, azt nem lehet az életre rákényszeriteni, oktalan kivánság lenne azt követelni, hogy az élet alkalmazkodjék a törvényhez, épen megforditva áll: a törvény kell, hogy vissztükre legyen az életnek. Tehát igen sok tapasztalatot kell itt fölhasználni, a törvény megalkotására első sorban hivatott jogászok majd megteszik a magukét, de hogy megfelelőt alkothassanak és alkossanak, ahhoz mulhatatlanul szükséges, hogy *minden oldalról* ismerjék az élet igényeit, követelményeit, s ha magok nem képesek *mindenre* ügyelni, hát figyelmeztessék őket egyik-másik intézkedés szükségére a laikusok, kik azokhoz a kérdésekhez már életmódjuk és hivatásuknál fogva közelebb állanak, mint a jogászok. Igy aztán remélhető, hogy mintául szolgálható polgári törvénykönyvet fogunk nyerni, melyet a szó legszorosabb értelmében magunkénak fogunk mondhatni, mert magunk, magunkért s a magunk közvetlen tapasztalásai alapján alkottuk, és igy bizonyos tekintetben az eredetiség zománczával is fog az birni.

Dr. Bozóky Alajos,
n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

Jogirodalom.

(Voltaire und die französische Strafrechtspflege im XVIII. Jahrhundert von Eduard Hertz. Stuttgart.)

Az a könyv, a melyre e lap olvasóinak figyelmét e sorokkal felhivni ohajtom, nem tarthat arra számot, hogy uj rendszernek vagy uj felfogásnak képezze kiindulási pontját. Ujat nem tartalmaz, még adatai is régóta ismeretesek; mindazonáltal szerzője kiváló szolgálatot tett mindannyiunknak, a kik az eszmék fejlődése és visszafejlődése iránt érdeklődünk, midőn tanulmányai alapján visszavezet bennünket a XVIII. század jogi és philosophiai eszméi közé abba az országba, a mely ez eszmék átalakitásának megvetette az alapját.

Hertz, némethez illő szorgalommal és alapossággal tanulmányozta a franczia jurisdiktio mult századbeli állapotát, e korszak iróinak — *Laverdy*-nek, *Gousse*-nak, *Muyart de Vauglans*-nak, *Pastoret*, *Linquet*-nak és másoknak müveit, az Archives Nationales és a Bibliothèque nationale iratait, s ezen kutfők alapján összefüggő, világos és hü képét nyujtja a mult századbeli franczia igazságszolgáltatási és politikai viszonyoknak.

A könyv maga nem annyira a jogász müve, mint a historikusé. Hertz, a ki olyan élénken, mondhatnám szingazdagon festi a mult idők viszonyait, s hiven vázolja felfogását, ezen felfogások birálatában egyáltalán nem fejt ki éles kritikai tehetséget. Igaz, ritkán kritizál *jogi* szempontból, historiograf és moralista igyekszik maradni. De imitt-amott mintha elkalandozna, a jogphilosophia szempontjából akarja birálni a mult század egyes intézményeit és szokásait — s ezen *birálgatásai* épen nem válnak könyvének előnyére. Igy azt mondja, hogy különböző évszázadokban, midőn az élet javainak értéke különböző: az élet értéke is különböző — tehát a halálbüntetésnek is mint ilyennek más-más sulya van.

Mindettől eltekintve Hertz könyve igen érdekes és igen tanulságos olvasmány. Megismerteti a régi intézmények mellett és ellen folytatott küzdelemben használt érveket és fegyvereket. *Muyart de Vauglans*, a régi franczia büntetőjog megirója, az ordonnance-jog tudósa, tartotta fen számunkra ezeket az eszméket. A régi bizonyitó eljárás, szerinte, két részre oszlott, az accusatorius és a defensiv eljárásra. Előbb a vádlott bünössége volt bizonyitandó, és csak ha ez nem sikerült: akkor volt helye a mentő tanuk kihallgatásának. Ez tette érthetővé, hogy Sirven bebizonyithatta volna alibijét, de a bizonyitási rendszer ezt meg nem engedte. És Muyart de Vauglans még egész természetesnek találja, hogy a vádlottat nem szembesitik a tanuval, és hogy a vádlott kérdéseket nem intézhet hozzá. A beismerés a legnyomósabb bizonyiték, még ha tortura által csikarták is ki. A noblesse és a roture megkülönböztetése a büntetőjogba is átmegy; a király justice retenueje (droit d'évocation) folytán pedig a lettre de cachet-k által azt tehette a kormány ártalmatlanná a kit akart.

A régi franczia büntetőjog tehát nem sokban különbözött más nemzetek büntetőjogától. A királyi hatalom lassanként váltotta magához a nemesség biráskodási jogát. A parlamentek revisionalis joga azonban a királyi bíróságok jurisdiktiójára is kiterjedt.

Hertz részletesen ismerteti a formalis és materialis büntetőjogot. Visszásságának és a régi inquisitorius rendszernek illustratiójául ismerteti a Calas, Sirven, La Barre, Lally, Beaumarchais, Morangiés-féle pereket, több más ismert perekkel együtt. Elvezet a gályákra, a börtönökbe, a Grève-piaczára, a hol naponta égett a máglya, müködött a kerék, s állott a vérpad meg az akasztófa, a levegőnek pedig vérszaga volt. Calast a legtávolesőbb indiciumok alapján kerékbetörték, családját számüzték; aztán Voltaire fellépése folytán az hôtel des requets a pert ujra fölvévén, a kivégzettet ártatlannak nyilvánitotta, családját restituálta. A Sirven esete hasonló, azon különbséggel, hogy ez az ember külföldre menekült, jóllehet alibijét bebizonyitotta volt, és csak in effigie végezhették ki. A kontumacionalis eljárás nagyban divatozott, s a makacsság okából való elitéléshez még kevesebb bizonyiték kellett, mert a távollét maga is hatalmas gyanuok volt. Jellemző jelensége ennek az eljárásnak a *monitorium*, az egyház beavatkozási joga a bünperbe, terhelő tanuk toborzása az oltár mellől. A parlamentek a királyi hatalomtól független politikai és igazságszolgáltatási testületek voltak. Jóllehet elvben egységes testületnek mondták magukat, tényleg nem voltak azok. Az igazságszolgáltatás irott jogát előttük is a királyi rendeletek (ordonnance-ok és edictek) képezték, melyeket a királyi kormány bocsátott ki, de a melyeket a parlamentek belátásuk szerint elvethettek, illetve beczikkelyezésüket megtagadhatták. E jogukkal gyakorta éltek is. A jezsuiták és a jansenisták küzdelme a jansenista parlamentek győzelmével s a jezsuiták kiüzésével végződött. De a jansenismus, mely különben épen oly elfogult és illiberalis volt, mint a jezsuiták, nem soká örülhetett diadalának. Maupeou kanczellár tanácsára XV. Lajos király 1770 november havában a parlamenteket feloszlatta, tagjait szétkergette, s a parlamenteket a királyi hatalom organumaiul ujjászervezte. Ezen államcsiny idejére esik *Voltaire* fellépése, a büntető eljárás reformja terén.

Voltaireről már könyvtárakat irtak, s talán még mindig nem teljes a Voltaire-irodalom. Hertz, Voltaire jellemzése tekintetében *Carlyle* után halad. Voltaire fejedelmek előtt hizelgett, — hogy előttük a nemzetek érdekeit védje; a parlamentek előtt meghunyászkodott — s egész energiájával, melylyel még a Maupeou-féle államcsinyt is védte, kikél elfogult és részrehajló biráskodásuk ellen; a szélsőségig fukar — és összehalmozott vagyonát bőkezüen szórja a szegények és szerencsétlenek közé; poltron, a ki a kimondott szó következményeitől való féltében megtagadja saját szavát, — és a hős, a

kit minden kudarcz uj harczra bátorit. Abba a küzdelembe, a melyet az encyklopædisták a barbar a büntetőjogi viszonyok ellen folytatnak, magával ragadja az encyklopædisták egész táborát, *Diderot-t, D'Alembert-t, Montesquieut, Rousseaut;* hatalmas szövetségest szerez egy ügyvéd és egy parlamenti biró személyében. Az előbbi *Élie de Beaumont*, az utóbbi *Servan*. Része van *Beccaria* sikereiben, a kit személyesen bátorit fellépésre, és a kinek müvét francziára fordittatja. Pártot toborz az udvarok körében, és a közvéleményt percz alatt meghóditja. Soha a közvéleménynek annyi sulya nem volt a biráskodás mérlegében mint akkor. Beaumarchais, vagyonától, társadalmi állásától, hivatalától és polgári és nemesi jogaitól megfosztva — a közvélemény hatalma által szerezte vissza mindenét.

Voltaire első fellépése az igazságszolgáltatás reformja érdekében még 1763-ra esik. Meghallotta Jean Calas kivégzésének és családja számüzetésének hirét, s miután az elitélt ártatlanságáról meggyőződött, egész lángelméjével, befolyásával, vagyonával és humanismusával kelt védelmére az ártatlan áldozatnak. Hatalmas barátai, Damilaville és a nagytehetségü, de kissé hanyag ügyvéd Élie de Beaumont az ő utasitásai és folytonos biztatásai szerint öt esztendeig küzdöttek a közvélemény, az udvar és a parlamentek előtt, mig az hôtel des requets Calas ártatlanságát itéletileg kimondta.

Calas rehabilitatiója hatalmas reaktióre késztette a parlamenteket. Akkortájt a birói auktoritás iránt olyanféle volt a felfogás, hogy «fontosabb érdeket sért egy birói itéletet desavouálni, mint egy ártatlanul kivégzettet rehabilitálni» és a parlamenteket a Voltaire iránti gyülölet a szélsőségekig ragadta. Voltaire nem mehetett Toulouse-ba, mert az ottani parlamentnek, a mely Calast kerékbetörette, elfogatási parancsától kellett félnie. A párisi parlament pedig máglyán égette el Voltaire Dictionnaire philosophique-ját és lefejeztette La Barre lovagot, mert Voltaire iratai által korrumpálva állitólag bemocskolt egy feszületet. Voltaire maga Ferney-be ment, félt a parlament boszujától, melyet uj meg uj röpiratok által provokált, s féltében egyszer még a Dictionnaire szerzőségét is megtagadta, és saját müvének immoralitása ellen kikelt.

A parlamentek jurisdiktiójának nem egyedül Calas és La Barre estek áldozatul. Egy parasztot kerékbe törtek rablás gyanuja folytán, s kevéssel a kivégzés után önként jelentkezett az igazi tettes. Lallyt kivégezték politikai pártoskodásból, D'Etallonde-ot halálra itélték in contumaciam Voltaire iránti gyülölködésből. Midőn egész Francziaországban a legkönnyelmübb és legigazságtalanabb biráskodás uralkodott, akkor Voltairében minden üldözött védőt és pártfogót talált.[1] Számtalan röpirat- és számtalan nyilvánosságra szánt levélben ostorozza a «taláros gyilkosokat». Voltaire küzdelmének egyik eredménye a Maupeou államcsinye volt.

Voltaire ezt sokkal többre becsülte, mint a mennyit megért. Maupeou államcsinye a politikai szabadság utolsó bástyáit vette el Francziaországtól; s azok a parlamentek, a melyeket a régiek helyére állitott, semmivel sem bizonyultak jobbaknak a régieknél. A várt igazságügyi reformokat ezek a parlamentek ha akarták volna sem tudták volna létesiteni. És midőn XVI. Lajos Maupeou egészen diskreditált biráinak helyébe a régi parlamenteket ujból összehivta, a közvélemény azt hitte, hogy diadalmaskodott.

Másik eredménye Voltaire küzdelmének az, hogy az ő iskolája. *(Beccaria)* megvetette a *mai* büntetőjog és bünvádi eljárás alapját. *Dupaty* pedig diskreditálta a régit. Tiz esztendővel a franczia forradalom kitörése előtt már Francziaországban szertehangzottak azok a jelszavak, a melyeket mi annyira szeretnénk *most* megvalósulva látni. Voltaire azt mondja: A büntetés végső eszköz, melylyel a társadalom a büntett ellen védekezik.[1] A becsületérzés különb moralista mint a hóhér. (Prix de la vertu et de l'humanité.) Dupaty fellépése folytán pedig a châlons- sur-marnei akadémia pályadijat tüzött ki 1781-ben arra a kérdésre, kártalanitandók-e az ártatlanul elitéltek? A pályadijat Brissot de Warville nyerte el. Természetesen igennel felel.

Voltaire müködését a nagy forradalom koronázta meg. Azok a törvények, melyekkel a constituante és a konvent az igazságszolgáltatást szabályozták, mint minden hevenyészett kodifikatió, nagyon is hirtelen készültek el, számtalan pótlásra és kiegészitésre szorultak, de azok az intézmények, a melyeket a forradalom alkotott, a társadalom és az egyén szabadságának minden lehető biztositékát magukban foglalják.

Hertz könyvét csak nagyjából és felületesen ismertethettem. A szerző, midőn a jogeszmék átalakulásának folyamatát olyan élesen megfigyelte egy korszakban, nem vette észre, hogy ezen eszméket nem azok alakitják át, a kik alkalmazásukra hivatva vannak. Tegyük hát hozzá, hogy más korszakban és más emberek között érvényesült itt a társadalmi átalakulás örökké való törvénye. A milyen hatásuk a stoikusoknak volt a római klassikus civiljognak remekjoggá való átalakulására, ugy Francziaországban sem a jogászok és a törvényhozók, hanem az encyklopædisták vetették meg a jogszolgáltatás uj rendszerének alapját. Szövetségeseiket nem a birák és az ügyvédek körében találták, szövetségesük a közvélemény volt. A birák és ügyvédek, két hatalmas testület, ezer kötelékkel hozzá voltak a rendszerhez füzve, ha volt is jóakaratuk javitani ezen a rendszeren, átalakitásához nem járultak hozzá, sőt elkeseredett harczot folytattak az átalakulás ellen. Azokat az érveket pedig, a melylyel azt a rendszert védték, a mely nekik életet adott, s a mely őket a társadalomban osztálylyá tömöritette, — azokat az érveket halljuk most is, valahányszor csak a régmult idők valamely korhadt intézménye össze akar omolni.

Dr. BLEUER SAMU.

[1] Jellemzi azt a jurisdiktiót, hogy midőn Dupaty 1780 körül egy elfeledett kancellariai rendeletet tett közzé, a melyet valamelyik parlament aktái között talált, a mely rendeletben az volt kimondva, hogy a házi tolvajlás nem büntetendő *szükségképen* halállal, a parlamentek elkobozták azon nyomtatványokat és lapokat, melyek e rendeletet közzétették. A parlamentek akkor *minden* házi tolvajlást *szükségképen* halállal büntettek.

[1] Az olasz anthropologiai iskola egészen hasonló elveket hangoztat.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felebbviteli jogszolgáltatás gyorsitásának kérdéséhez.

Azon igazságügyi érdekek közt, melyeket igazságügyi kormányzatunk által legujabban kilátásba helyezett reformok által valósittatni óhajtunk, a judikatura tökéletesbitése mellett kétségtelenül legelső helyen áll: a jogszolgáltatás gyorsasága. Nem mondjuk: a jobb, tökéletesb gyorsaság, — mert őszintén megvallva, gyorsaságról akár polgári, akár bünvádi törvénykezésünkben teljességgel szó sem lehet, és pedig sem az alsó, sem a felső forumon.

A felebbviteli szervezkedés s azt szükségkép nyomon követendő közvetlenség rendszere magában véve még távolról sem fogja előidézhetni a jogérvényesités óhajtott gyorsaságát.

Nézetünk szerint erre jótékony befolyással leend maga a felebbviteli törvényszékek többszörösitése is — különösen a helyesb munkabeosztás, az ülések alkalmasb tartása, az ügymenetnek tisztább átnézete, a nagyobb felügyelet s ellenőrzés gyakorolhatása s általában az elnöki befolyásnak kielégitőbb érvényesithetése következtében. Mindez a budapesti kir. táblához hasonló birói testülettől, melynek birói statusa és kezelő személyzete a 200-at meghaladja, legkevésbé sem várható; a kezelő személyzetnek is jelentékeny befolyása levén a jogkiszolgáltatás gyorsitására.

A nagyobb gyorsaság előállithatása azonban annál kevésbé várható, minthogy azon kellemes kilátásról, hogy az uj feltörvényszékek müködésüket tehermentsen, vagy is csak az ügyfolyam havi terhével kezdhessék meg, már egészen le kell mondanunk. Ez igen szép, életrevaló eszme volt, de a leggyőzhetetlen viszonyok logikája kérlelhetetlen volt ellenében. De a mi még sajnosabb, arra sem lehet okszerüen számitanunk, hogy a jelen organismusban s jogi tényezők mellett, az uj táblák ügymenetének folyamában is megszünhessen ezen sulyos törvénykezési teher, ezen szerencsétlen *dette flottante*, a mint a francziák a biráskodási hátralékokat szellemdusan elnevezték.

Azért is minden eszközét a biráskodási müveletnek s ügykezelésnek elő kell keresnünk s felhasználnunk arra, hogy a birák ügyterhein könnyittessék, a hátralékok tulsága megszüntettessék, s igy a jogszolgáltatás gyorsasága valósággá emeltessék.

Egy ily segélyeszközre kivánjuk most a közfigyelmet felhivni, a mely eszköz nem ugyan valamely organikus reformmüvelet, de a keresett czélok elérésére mégis alkalmasnak mutatkozik.

Azon késedelemnek, mely a felebbviteli forumon az ügyek érdemleges elintézésében nagy mérvben nyilvánul, egyik főoka abban rejlik, miszerint azon hiányok a periratokban s alsóbirósági ügykezelésben, melyek a felebbvitt ügy érdemleges elintézésének lehetőségét kizárják, tehát azt felfüggesztik a hiányok helyrehozásáig, — későn, hosszasb idő mulva fedeztetnek fel; s igy az ideiglenes intézkedések is a pótlások iránt csak hosszabb idő elteltével eszközöltetnek, mely idő alatt az ügynek már érdemleges elismerést kellett volna nyernie.

Az ügyviteli szabályok értelmében minden ügynek, kivévén a soron kivüli természetüeket, a táblára való felérkezés ideje, tehát a beiktatás sorszáma szerint kell bejelentetni s előadatni. Itt azonban a minden biróra eső nagy ügytömeg meghiusitja a legjobb szándékot is. Ez okozza, hogy a biró az ügydarabot csak akkor veszi kezébe s kezdi vizsgálni tartalmát, a mikor előadására rákerül a sor. És igy csak most jöhet annak észleletére, hogy az iratcsomóban oly hiányok fordulnak elő, melyek ez ügy érdemi elbirálását meg nem engedik; hiányzik abból p. o. a szerződés, melyre a kereset alapittatik, a telekkönyvi kivonat, melylyel alperes védekezik, stb. s igen sok esetben a képviseleti meghatalmazás, mit a tábla oly szigoruan vesz, mikép nélküle nem tartja megengedhetőnek az ügy birói eldöntését. Felfedeztetvén a hiány, s az ügy előadásra bejelentetvén, itt rendelvényileg a kiegészités végetti visszaküldés elhatároztatik.

Ezen rendelvényi elintézés nehány hónapba, rendesen fél évnél hosszabb időbe kerül. Tehát ennyi idő megy veszendőbe, mig csak a fenforgó hiány fedeztetik s pótlása elrendeltethetik. Más államokban, rendezett jogszolgáltatás és szervezet mellett, ennyi idő még az érdemleges elbirálás előállitására sem szükségeltetik.

Azonban sokszor ezzel még nem fejeztetik be a rendelvényezési eljárás s nem szüntetetik meg a késedelem; nem ritkán van annak második kiadása is.

Történik ugyanis nem igen ritkán, hogy a per, természetesen hónapok mulva, az elsőbiróság által kiegészitve visszaküldetvén s a táblán uj számmal elláttatván, midőn ezen számra kerül az előadhatási sor, akkor veszi azt ismét elő a biró, s csak ekkor fedezi fel, hogy még más okirat is hiányzik, a mit első alkalommal nem vett észre. Nem tehet egyebet, mint ujolag rendelvényi uton eszközlendő kiegészitést inditványoz, mi természetesen elfogadtatik.

Igy másfél esztendőbe, néha többe is kerül, mig valamely ügy érdemleges elbirálást nyerhet, feltéve, hogy akkor ismét fel nem oldatik, tanuzási, szakértői és más hiányok amitt, mi nagyon is gyakran történik.

E szerint nem áll az, mintha a táblákon a nagy ügyhalmaz idézné elő egyedül az évi hátralékok roppant tömegét; csak az okozná az elintézések feltünő késedelmét, s hiusitaná meg a felebbviteli jogszolgáltatás gyorsaságát. Erre nagy befolyással van a fentiekben jelzett, de szintén a birák rendkivüli elhalmozottságából származó ügykezelés is.

És ezen, ha nem is a mostani kir. táblánál, hanem a szervezendő felebbviteli törvényszékeknél, lehetőségig segiteni kell.

A segélyt mi abban véljük feltalálhatni, hogy a percsomók felérkeztük után azonnal irat-vizsgálat alá vétessenek a pótlandó hiányok kideritésére; és abban, hogy a nem szorosan biráskodási aktusok a birák előadásai köréből elvonattassanak.

Például, vagy legalább kiindulási pontul vehetnők a külállamok, nevezetesen Francziaország joggyakorlatát. Utóbbiban mint tudjuk, a törvényszékek elnökei egyénileg, önállóan jelentékeny részt vesznek a törvénykezés kezelésében, és pedig mind a nem peres ügyeknél, mind a peres s különösen a biztositási ügyekben az *ordonnances du président* által. Ezen elnöki hatáskör elismerten nagy befolyással van Francziaországban a jogszolgáltatás gyorsitására.

Ezzel hozandó kapcsolatba azon *reform*, melyet igazságügyminiszterünk a táblák *tanácsjegyzői szervezetében* fog létesiteni, melynek czélja a kir. táblák szervezésére vonatkozó indokolás szerint az: hogy a felsőbb birósági jegyzői állás, helyes szervezet mellett, elsőrendü magasabb gyakorlati biróképzői intézménynyé alakittassék; minek két szigoru feltétele van. Egyik, hogy a ki a felsőbb biróságoknál jegyzőnek alkalmaztatik, már az alsóbb biróságoknál kellő birói gyakorlatot szerezzen; s ekkor ugy tudományos, mint gyakorlati kiképeztetését jelentékenyen fogja emelni a felsőbb birák eljárásának megfigyelése. Másik az, hogy itt jegyzőkül csak azok alkalmaztassanak, a kikről bizvást feltehető, hogy gyakorlati ismereteiket rövid idő alatt a felsőbb gyakorlat megismerésével kiegészitve, megnyugvással nevezhetők ki törvényszéki birákul.»

Ezen két intézmény kombinatiójából vonjuk le azon javaslatot, hogy a felebbezési periratoknak a netaláni hiányok felfedezése végetti előzetes vizsgálata a táblai elnökök hatáskörébe utasittassék, mit azok a tanácsjegyzők által végeztessenek.

Az igazságügyi miniszter terve szerint alakitandó tanácsjegyzőség arra való képzettsége iránt semmi kétség sem foroghat fen; ugy az iránt sem, hogy ezen reform által a birák terhén némileg könnyitve lenne, a nép érdeke pedig a jogszolgáltatás gyorsabbá tétele által mindenesetre előmozdittatnék. Még a birói hatalom jogköre is sértetlen maradna, miután a kérdéses irat-vizsgálat teljességgel nem involvál biráskodást. Dr SZOKOLAY ISTVÁN.

A fénykép mint «nyomtatvány».

— A Btk. 248. §-a. —

A megoldandó sajtójogi kérdések egy egész halmaza merült fel egy bünpör alkalmából, melyet röviddel ezelőtt a büntető járásbiróság tárgyalt.

Az eset sajtójogi szempontból annál érdekesebb, mert ugy a büntető-törvény, valamint az életbeléptető törvény több homályosnak látszó intézkedését és szakaszát a birói arbitrium gyakorlati alkalmazása elé vitte és módot ad arra, hogy a szaksajtó is foglalkozzék vele.

A felmerült kérdések megvilágitását kisértem meg én jelen czikkemmel.

Kénytelen vagyok azonban mindenekelőtt magát az esetet minden személyi vonatkozás nélkül — tisztán a tárgyi momentumokat kiemelve — röviden elmondani.

A budapesti m. kir. államrendőrség ez évi márczius hó

egyik napján, a mint az iratokból kitünik, a lipcsei rendőrség, vagy talán államügyészség megkeresése folytán megjelent egy helybeli lakos mükereskedőnél, a ki több év óta Budapesten lakik s a bünügyi iratokhoz csatolt árjegyzék szerint müvészi célokra szolgáló képek készitésével, *sokszorositásával* foglalkozik és ugy lakásában, valamint üzleti irodájában a kiküldött rendőrkapitány egyéni impressiója, izlése és nézete szerint a feltalált képek közül több ezer darabot lefoglalt, lefoglalt ezzel együtt egyéb nyomtatványokat és árjegyzékeket is és mindezt a további eljárás szempontjából magával vitte.

Már a rendőri előnyomozás folytán, mint a bünügyi iratoknál fekvő rendőrségi jelentésekből kitünik, a következők állapittattak meg:

a) Hogy a panaszlott az ő tulajdonaként lefoglalt és a rendőrség által böröndben elkülönitett képeket, mint a tárgyalás során csatolt iparigazolvánnyal is *igazolt fényképész maga készitette, illetve az üvegmatriczok alapján sokszorositotta.*

b) Hogy panaszlott a képeket németországi mükereskedőkhöz szállitotta, és ily módon *terjesztette.*

A rendőrség megvizsgálván a képeket, azokban «fajtalanságot» vagyis a Btk. 248. §-ának tényállását vélte feltalálhatni, a miért ez ügyet elbirálás végett a büntető járásbirósághoz tette át, mely az ügyet — a vádhatóság egy képviselőjének közbenjöttével tényleg elbirálta és *bár a btk. 248. §-a második bekezdésének esete forogott fenn, de mert a kir. ügyész csak az első bekezdésére alapitotta a vádat* — vádlottat ebben vétkesnek mondta ki és fogházra itélte.

Az eljárás szempontjából a következő kérdések merültek fel:

1. Törvényesen járt-e el a rendőrség, midőn az előnyomozást vezette és a fényképeket lefoglalta és nem tartozott-e volna ez intézkedés a sajtóvizsgálóbiró hatásköre elé.

2. Törvényes hatáskörében járt-e el a büntető járásbiróság, midőn az ügyet elbirálta és nem tartozik-e ez az esküdtszék elé és a sajtóbiróság hatáskörébe.

3. Összeegyeztethető-e a büntetőjogi elvekkel és a törvénynyel, hogy a Btk. 248. §-ában meghatározott vétség első és második bekezdésének külcselekményei szétválasztassanak, és hogy ha a Btk. 248. §-a *második* bekezdésének esete forog fen, a vádhatóság jogositottnak érezze magát, hogy a *kisebb* büntetést megállapitó első bekezdés szerint emeljen vádat.

4. Kötheti-e biróságot a vádnak álláspontja a birósági illetékesség és hatáskör szempontjából?

5. A fénykép a nyomtatvány fogalma alá subsumálható-e?

Eme kérdésekre vonatkozólag nézetem a következő:

A mi a rendőrségi eljárást illeti, ugy ezt törvénytelennek kell tartanom. Szerintem a rendőrség nincsen feljogositva — bármily megkeresésre is — nyomtatványokat lefoglalni, zár alá venni, vagy ez irányban — a sajtóvizsgálóbiró közbenjötte és csak a kir. főügyésznek fentartott *sajtóvád* emelése nélkül — nyomozást folytatni.

Tény ugyanis, hogy a rendőrség által lefoglalt tárgyak, mint egyenkint számos példányban többszörösitett fényképek a Btk. 63. §-a értelmében (mely az 1848: tcz. 2. §-át pótolja) a «nyomtatvány» fogalma alá esnek, nyomtatvány alatt valamely iratnak vagy ábrázolatnak nyomda, metszet, minta, gép vagy más mesterséges készület vagy *vegyészet által* eszközlött *többszörösitése* lévén értendő. (Vagyis a «nyomtatvány» sajtójogilag maga a többszörösités.) A fénykép, illetve az üvegmatricznak többszörösitése a törvény szerint feltétlenül nyomtatványnak tekintendő.

Minden kétségen felül áll továbbá, hogy a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények fenforgása esetében az 1848: XVIII. tcz. 22. §-a értelmében csakis a sajtóvizsgálóbiró veheti zár alá vagy foglalhatja le a bevádolt nyomtatványokat és ő is a törvény szavai szerint «a vád feladása után» — a vádemelés joga az esetben kizárólag a kir. főügyésznek képezvén hatáskörét. A rendőrség eljárása tehát határozottan a sajtószabadság biztositékait képező sajtótörvény intézkedésébe ütközik.

Minden kétségen felül áll továbbá az is, hogy a nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekmények, illetve büntettek és vétségek elbirálása az 1880: XXXVII. tczikk 39. §-a által feltétlenül a sajtóbiróságok és esküdtszékek hatáskörének tartatott fen («a nyomtatvány utján» (Btk. 63. §.) elkövetett büntettek és vétségekre nézve a sajtóbiróságok és esküdtszékek hatásköre érintetlenül hagyatik). E szakaszban tehát a törvény világosan kimondja, hogy a nyomtatvány utján — melynek egyik főkriteriuma a Btk. 63. §-a által előirt módokon való többszörösités — elkövetett büntetteket vagy vétségeket csak a törvényszék, mint sajtóbiróság, illetve az esküdtszék van hivatva elbirálni.

Semmiféle más biróság erre nézve nem bir és nem birhat sem hatáskörrel, sem illetékességgel.

Ugy az életbelépt. törvény 39., valamint 75. §-ával a törvényhozás, a szabadságjogaink egyik biztositékát képező sajtótörvény és esküdtszéki biráskodást kivánta a hatásköréhez tartozó cselekedetekre és egyénekre feltétlenül biztositani. Ezek alapján a 248. §-ba ütköző vétség is, a mennyiben nyomtatvány utján követtetik el, vagyis a mennyiben konstatálható, hogy a Btk. 63. §-a szerinti kriteriumok fenforognak, illetve a mennyiben iratnak vagy ábrázoltatnak, nyomda, metszet, minta, gép vagy más mesterséges készület, vagy vegyészek általi többszörösitése megállapitható, feltétlenül az esküdtszéki sajtóbiróság hatásköre és illetékessége alá tartozik.

E tekintetben *nem tesz különbséget, vajon a 248. §. első vagy második bekezdésében körülirt büncselekménynyel jár-e kapcsolatban;* nyomtatványtól lévén szó, illetve a döntő cselekmény, a többszörösités konstatáltatván, a sajtóbiróság illetékessége is világos, mert az életbelépt. törv. 39. §-a feltétlenül és kivétel nélkül intézkedik.

Applikálva tehát az idézett 39. §-t a vádbeli cselekményre, tekintettel arra, hogy panaszlott cselekményében és az elkövetési módban a nyomtatvány utján való véghezvitel, a fényképeknek készitése, illetve többszörösitése fenforog, ennek elbirálása a sajtóbirósági esküdtszék hatáskörébe tartozik.

Igaz, hogy a 248. §-ra nézve az életbelépt. törv. 40. §-a külön intézkedést is tartalmaz, a mennyiben a 248. §. első bekezdését a járásbiróság hatásköréhez utalta; ez azonban csak arra az esetre szólhat, ha amaz elsőbekezdésbeli külcselekményekkel nem jár a nyomtatvány utján való elkövetési mód, vagyis ha pld. valaki egy fajtalanságot tartalmazó levelet, tehát iratot, vagy arczképet, vagy egy festvényt, de mely pld. csak egy példányban léteznék, mely tehát a Btk. 63. §-ába eső nyomtatvány fogalma alá nem esik, nyilvánosan kiállit, árul vagy terjeszt.

De ha abstrahálunk az életb. lépt. törv. 39. és Btk. 63. §-ától, és ha az életb. lépt. törv. 40. §-át veszszük mérvadóul a hatáskör és illetékesség megállapitására nézve, még ebben az esetben is törvénybe ütköző eljárás volt, hogy panaszlott járásbiróság elé állittatott, mert az ő cselekménye a Btk. 248. §-ának nem első, hanem második bekezdése alá subsummálandó, mert hisz a fényképeknek ő a készitője, illetve többszörözője, már pedig eme második bekezdés nem lévén már a járásbiróság hatásköréhez utalva, ennek elbirálása nem is tartozhatik oda.

Midőn tehát a biróság daczára annak, hogy panaszlott cselekedeteiben a 248. §. második bekezdésének ismérvei forogtak fen, mégis az illetékességet megállapitotta, ezzel törvényellenes eljárást követett.

Nagy tévedést és a büntetőjogi elvek és eszmék körüli helytelen fogalmakat látok abban, mintha a 248. §. első és

második bekezdésében jelzett külcselekmények, vagyis — a mi a téves vádemelés alapjául is szolgált, — mintha az egységes elhatározásból eredő és szoros okozati összefüggésben levő cselekmények, melyeknél fogva valaki a fényképeket elárusitás céljából készitette és többszörösitette és azután a megrendelések esetére eladta, szétválaszthatók volnának és *igy a készités, azután pedig az eladás illetve terjesztés külön biróság által külön volna elbirálható*, vagyis, hogy a törvény azt megengedné, miszerint a járásbiróság birálja el a fényképeknek eladását, a törvényszék, illetve sajtóbiróság pedig birálja el a készitést.

Ez beleütközik először is a büncselekmény egységének fogalmába; beleütközik az anyagi törvénybe a btk. 95. §-a alapján, a mennyiben anyagi bünhalmazatot látna a biróság és a 96. §-ba, a mennyiben eszmei bünhalmazat forogna fen, mert mindkét §. esete szerint az esetet csak a sajtóbiroság volna hivatva elbirálni; beleütközik a járásbirósági eljárást szabályozó 2265. sz. igazságügyminiszteri rendelet 10., 45. és 84. §-aiba, melyek szerint a hatáskör és illetékesség hivatalból vizsgálandó, törvényszék és járásbirósági vétségek halmazata esetében az ügy a törvényszékhez beterjesztendő, illetve, ha a tárgyalás folyama alatt a törvényszék elé utalt vétség jelenségei merülnek fel, az iratok az ügyészséghez teendők át, illetve a járásbiróság az ügyet tovább nem birálhatja el.

Ha tehát ugy állana is a dolog, hogy a Btk. 248. §-a ketté választható két vétségről intézkednék és ha az egységes cselekvény szétdarabolható volna is, még az esetben is csak a sajtóbiróság járhatott volna el ez ügyben. E ketté választás azonban non sens, ezt jog és törvény szerint tenni nem lehet és nem szabad.

És még egyet erre vonatkozólag.

A biróság nem támaszkodhatik arra sem, hogy a tárgyaláson megjelent kir. alügyész a 248. §. első bekezdésére alapitotta vádját, mert az ügyészség, mint a vádlottal egyenrangu perben álló fél, a törvényben gyökerező birói hatáskörön és illetékességen esetleg téves vádjával mit sem változtathat, mert különben az is törvényszerü volna azután, *ha pld. az ügyészség gyilkosság esetében a járásbiróság előtt emelne vádat, mondván, hogy vádját csakis a gyilkosság büntettében foglalt könnyü testi sértés büntette ellen irányitja.* Remélem, ily felfogásnak a biróság nem óhajtott hódolni.

Nem szabadott volna azonban, különösen a jelen esetben a vádbeli cselekményt a járásbiróságnak elbirálni, mert arra egy kivételes biróság: a sajtóbiróság és esküdtszék vannak hivatva, a vádlottnak pedig joga van bár *sulyosabban büntetendő büncselekmények beismerésével*, allegálásával és beigazolásával is azt követelni, hogy ő azon biróság elé állittassék, melyet részére a törvény biztosit és melytől ő ügyének alapos és igazságos elbirálását reméli.

A jogállam egyik kardinalis elve az, hogy senki illetékes birája elől el ne vonassék; és ha ez bármi oknál fogva megkisértetik, ha azért, pl. mint a jelen esetben feltenni lehetne, hogy a vádhatóság kerülő uton akar megtorlást, és nem szeretne az esküdtszék elé menni, ez sulyos megtámadása a fenálló jogrendnek, ezt menteni nem lehet, ez proklamálása volna annak: «Macht geht vor Recht.»

Az előadottakból azt hiszem, sikerült bebizonyitanom, hogy a járásbiróság azzal, hogy hatáskörét és illetékességét megállapitotta, jogsérelmet okozott, törvénybe ütközőleg járt el.

Felmerült még a jelen esetben a sajtójogi felelősségre vonatkozó egy érdekes kérdés is.

Ugyanis az 1880: XXXVII. tcz. 7. §-a a felelősséget illetőleg ezt rendeli: «nyomtatvány utján elkövetett büntettek és vétségek eseteiben az *1848: XVIII. tcz. 13. és 33. §§-ai alapján felelősségre vonandó* személyekre nézve a btk.-nek a felelősségre vonatkozó intézkedései . . . nem alkalmazandók.»

Tehát csakis az esetben, ha a sajtótörvény 13. és 33. §§-aiban körülirt felelősségi alakról vagyis szorosabb értelemben vett irodalmi termékről van szó és «szerzővel», «kiadóval», nyomdászszal stb. állunk szemben vagy pedig *hirlap* utján elkövetett sajtóvétség üldöztetik és a sajtótörvény 33. §-a szerint: «bejelentett személyek, szerkesztő, kiadó» stb. vonhatók felelősségre: csak az esetben tartatott fen a *fokozatos felelősség elve* — más esetekben, igy pl. fényképek által elkövetett vétségeknél — melyek az életbelépt. törvény 39. §-ánál fogva mégis az esküdtszék és sajtóbiróság elé tartoznak, csak a közönséges büntető-törvényi felelősségi elvek (Btk. V. fejezete) alkalmazhatók. Ez az életbelépt. törvény 7. és 39. §§-ainak összehasonlitásából világosan kitünik.

És igy az az érv, hogy a fénykép többszörösitése által elkövethető vétség azért nem tartozhatnék a sajtóbiróság hatásköréhez, mert a fokozatos felelősség elve nem alkalmazható, az előadottakkal meg van cáfolva.

Dr. VISONTAI SOMA.

Különfélék.

— **Az igazságügyi miniszteriumban** junius hó 7-én több óráig tartó ülés volt, melyben kimondatott, hogy az uj *táblai szervezés* a jövő év tavaszán fog életbeléptetni — döntőleg azon okból, mivel a székhelyeken a hivatalhelyiségek még nem készek, s ez évre idejekorán nem is készülhetnek el. Tegnapelőtt junius 10-én megint egy más értekezlet tartatott a *bünvádi eljárás* tárgyában. A miniszter ezen reformot is a lehehető legrövidebb idő alatt létesiteni óhajtja a Fabiny-féle javaslat alapján, mely a modern jogfejlődés szellemében gyökeresen átalakittatik, és pedig ugy, hogy az esküdtszéki intézmény befogadására is alkalmas legyen. Ezen reformált bünvádi eljárás a sajtó-esküdtszéki eljárást is felkarolja.

— **A Plósz-féle javaslat** jelenleg az igazságügyminiszteriumban tárgyaltatik. Előrelátható, hogy e munkálat ki fog egészittetni oly irányban, hogy belefoglaltassék részben az elsőbirósági eljárás szabályozása is.

— **A kir. ügyészségi administratióra** vonatkozó tervezet, melyet hónapok előtt ismertettünk, rövid idő mulva foganatositattik. A bünvádi eljárás költségeinek behajtására vonatkozó törvényjavaslat már készen van és a jövő őszi ülésszak elején be fog terjesztetni.

— **A kir. Curia** f. h. 17-én teljes-ülést tart, melyen a következő vitás elvi kérdés kerül megvitatás alá: «Felülvizsgálhatja-e a kir. Curia a kir. itélő táblának oly végzését, mely külföldi bíróságnak elmarasztaló határozatára alapitott végrehajtási kérelem felett hozatott, melynek tárgyát tehát a viszonosság fen- vagy fen nem forgása kérdésének eldöntése is képezi? *Előadó: Lassel Ágoston*, a kir. Curia birája.

— **A csendőri kinzások krónikájához.** A kir. Curia legujabban ismét felmentő itéletet hozott egy esetben, hol a csendőrök kinzásai bebizonyosodtak. A curiai határozat igy hangzik: Gyilkosság büntette miatt vádolt T. Vinkó ellen a pécsi kir. törvényszék előtt folyamatba tett bünügyben itélt: T. Vinkó vádlott ellenében az elsőfoku biróság itéletében felhozott gyanuokok, a kir. itélő táblának a vizsgálat és végtárgyalás eredményére alapitott tüzetes kifejtése szerint, miután vádlottnak a kinyomozott tényekkel nem is egyező és kicsikartnak mutatkozó vallomásának visszavonása indokoltnak bizonyul, az elitélésre egyáltalán bizonyitékot nem képeznek, a másodbiróság felmentő itélete indokainál fogva helyben hagyatik. Egyuttal elrendeli a magyar kir. Curia, hogy miután ezen bünügyből kivehetőleg az eljáró kir. csendőrség hatáskörét tullépve, bünvizsgálatot teljesitett, a vádlottnak azon előadása, hogy beismerése a csendőrök által kicsikartatott, valószinünek mutatkozik, a mennyiben a csendőrök által elzáratván, s azok elől megszökvén, azonnal jelentkezett a mohácsi kir. járásbiróságnál, hol bántalmazását orvosi látlelettel is bizonyitotta, a bünügyi iratok, a csendőrök elleni továbbá eljáras végett, a magyar kir. csendőri parancsnoksághoz áttétessenek. (1890 május 13. 514.)

A mellékleten közöljük Zádor Gyula miniszteri tanácsos beszédét, melyet a kőbányai mendékházban Pauler Tivadar arczképének leleplezése alkalmából tartott.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 25. SZ. Budapest, 1890. junius 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Rabsegélyző egyletek. — Jogirodalom: A végrehajtási igényperek. Irta Keresztszeghy Lajos. *F. A.*-tól. — Válasz dr. Reiner János czikkére a házassági elválás jogáról irt munkám tárgyában. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. X. A kisérlet egy különös esete. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. alügyésztől. — A telekkönyvi feljegyzésről. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvéd. — Feloldott itéletek. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Rabsegélyző egyletek.

A budapesti rabsegélyző egylet kebelében imént lefolyt ünnepélylyel kapcsolatban alkalomszerü az ily czélu egyleteknek, — melyek nagyszámu jótékony egyesületeink közt a társadalomnak aránylag igen csekély támogatásában részesülnek, — rendkivül fontos társadalmi missiójáról megemlékezni.

Ha elgondoljuk, hogy minő óriási szolgálatot képes ezen institutio tenni ugy az államnak, mint a társadalomnak, — természetesen ha kellő erőt fejthet ki —, valóban különösnek tünik fel ama közöny, melylyel a rabsegélyezés eszméje eddig Magyarországon találkozott.

Angol-, Franczia- és Németországban ez egyleteket a társadalom óriási mérvben felkarolta s egészséges szilárd szervezetüknél fogva folytonos és szoros kontaktust tartottak fen az állammal is, mely nem vonta meg tőlük anyagi és erkölcsi támogatását.

Ez országok társadalma belátta már rég, hogy büntetéssel a büntetteket kiirtani nem lehet; de, hogy a börtönből elbocsátott egyén, ha megélhetésének feltételei hiányoznak, ha a társadalom teljesen kitaszitja magából (sok esetben igen csekély horderejü tévedésért) és megtagadja tőle még az élethez való jogot is: életfentartási ösztönét követve, azon módhoz fog folyamodni, mely leggyorsabban vezet a sikerhez, s a csak imént elbocsátott rab ujra a börtönbe kerül.

A visszaeséssel szemben nem követhetünk más politikát, mint a præventióét. Ennek pedig kétségtelenül leghatályosabb eszközei a jól szervezett rabsegélyző egyletek.

Ezen egyletek czélja azonban nem lehet csupán ideiglenesen anyagilag segélyezni a szabadságvesztési intézetekből elbocsátottakat, hanem müködésüknek szélesebb alapot adva, kell, hogy azoknak a polgári életbe való visszatérését és a jog terén való megtartását is irányelvül tekintsék.

És mi történt nálunk eddig a rabsegélyezés nemes eszméjének felkarolására?

Társadalmunk, mely pedig annyiféle jótékonyságot gyakorol, a rabsegélyző egyleteket, — talán mert a többi egyleteknél sokkal szerényebben, zajtalanabbul müködnek, talán mert előitélettel viseltetik irántuk — nem karolja fel ugy, a mint azt a *saját* jól felfogott érdeke is kivánná. Azon *nyolcz* rabsegélyző egylet, mely hazánkban müködik, elenyészőleg csekély a szükséglethez képest:[1] sem tagjaik száma, sem anyagi eszközeik nem állnak arányban müködési terükkel. Szervezetük sem egyez meg a követelményekkel. Mindig a jövőre tekintenek, annak számára gyüjtik tőkéiket, a jelennek alig jut valami s igy nem is fejtenek ki valami nagy aktiót a rabsegélyezés körül.

De az állam is többet tehetne emez egyletek felvirágoztatása és egészséges irányban való hatályos müködésük tekintetében.

Büntetőtörvénykönyvünk 27. §-a egészséges alapot teremtett arra, hogy a rabsegélyzés minél fokozottabb mérvben kifejtessék; de a birságpénzekből tiz év óta begyülő 200—250,000 frtnyi összeget a kormány nem használta fel évről-évre, hanem összegyüjtötte azt, mig 1887 óta a közel két millióra rugó összegből a törvényhozás egy milliót mint «országos rabsegélyző és javitó-intézeti alapot» különválasztott. Ez alapnak évi bevétele a kamatokkal és a befolyó birságpénzek $^1/_4$-ed részével együtt 120,000 frt. Már maga az nagy anomalia, hogy ily nagy alap kezeltetik, a nélkül hogy tulajdonképeni rendeltetésére fordittatnék, a mikor pedig arra oly nagy szükség volna. A pénznek kamatoztatása még nem gyümölcsöztetés.

Eme 120,000 frtnyi évi bevételből 76,000 frt javitó-intézetek fentartására fordittatik; az 1890. évi költségvetés rabsegélyzésre előirányzott 31,000 frtot.

Azon 31,000 frtnak egy részét a kormány a rabsegélyző egyletek közt osztja fel. És a rabsegélyző egyletek talán rendeltetésének megfelőleg használják fel a nekik nyujtott államsegélyt? Ők is a nyert összeg nagy részét az alaptőkéhez csatolva kamatoztatják; tehát ebből ismét csak a kamatok fordittatnak tulajdonképen segélyezésre.

De mint fentebb emlitettük, nem csak az ideiglenes segélyezésben látjuk az egyletek feladatát; hanem a pártfogás alá vett egyénnek folytonos, későbbi szemmel kisérése, bajban segitése, buzditása, számára megfelelő foglalkozás keresése is az egyletek munkakörébe tartoznék. És ha csak ez utóbbi sikerül, ha az egylet képes magának s általa pártfogoltjainak azon bizalmat megnyerni, hogy a kik hozzája fordulnak munkáért, azokat egyes nagyobb czégek, vállalatok — az egylet jótállása mellett — munkásokként elfogadják: igen fontos szolgálatokat tett a társadalom biztonsága tekintetében.

A «patronage»-nak ezen szellemben felfogott intézménye azonban az állami közegek hathatós támogatása nélkül sikeresen nem müködhetik. A kir. ügyészség, a bíróság és a felügyelő-bizottságok tagjai tehetnek ez irányban legtöbbet. Ők különböztethetik leginkább meg a közvetlen érintkezés folytán az elitéltek között az alkalmi büntettest a megrögzött és megbizhatatlan bünöstől. Hivatalos tekintélyüknél fogva ők legalkalmasabbak a patronusnak figyelő és támogató szerepére, társadalmi állásuknál fogva pedig ők csinálhatnak leginkább propagandát az egyletnek.

E tekintetben még különösen az ügyvédek azok, kik szintén igen sokat segithetnének.

A védői funktio nem fejeződik be azzal, hogy az ügyvéd elmondja beszédét, megszerkeszti felebbezését. S az ügyvédi kar hathatós részvételére már e funktiójából kifolyólag is méltán számot tarthat a rabsegélyezés munkájánál a társadalom.

x. y.

[1] Minden törvényszék területén szükség volna egy ilyen egyletre.

Jogirodalom.

A végrehajtási igényperek. Irta Keresztszeghy Lajos, kir. curiai biró. Második bővitett kiadás.

Kevés jogi szakmunka részesül nálunk oly kedvező fogadtatásban, hogy második kiadást érjen. Hogy ez a jelen munkánál megtörtént, bizonyitja tárgyának kiváló gyakorlati jelentőségét.

Szerzője első sorban gyakorlati célokat tüzött maga elé a munka megirásánál. Utmutatót akart szolgáltatni (mint maga mondja első kiadásának bevezetésében), a melyből az igényperekben követett judikaturánk megismerhető legyen. Gyakorlati célnak szolgál a munka első része is, mely ugyan *elméleti rész*nek van elnevezve és röviden összefoglalja amaz általános jogelveket, melyek az igénypereknél alkalmazásba jönnek. Szivesen vettük volna ezen elméleti részben a tárgyalt jogelvek és intézmények behatóbb analysisét, a munka kifejezett gyakorlati jellegénél fogva azonban ezen hiányt nem róhatjuk fel hibájául.

Ezen első elméleti rész után szerző a második, gyakorlati részben az egyes ügyletek- és jogviszonyokból eredő igénypereket tárgyalja. Végre egy harmadik részben az első kiadás megjelenése óta hozott elvi jelentőségü felsőbirósági határozatokat közli kivonatosan és tárgy szerint csoportositva. A szövegben szerző ezen ujabb birósági határozatokat nem dolgozta fel, hanem fentartotta az első kiadás szövegét. Ezen eljárást azzal indokolja, hogy ez által kikerülte annak szükségét, miszerint egyes kérdésekről hosszabb fejtegetésekbe bocsátkozzék, másrészről pedig az első kiadásban előadottak és az ujabb határozatok összehasonlitása mindenkinek világos tájékozást fog nyujtani e kérdésekben. Nézetünk szerint a munka használhatóságát emelte volna, ha ezen ujabb határozatok szintén feldolgoztattak volna a szövegben, ámbár szerző igy is hasznos szolgálatot tett, midőn azokat összegyüjtve és rendszeresen csoportositva csatolta munkájához.

Szerző azonban nem áll meg a judikatura ismertetésénél, hanem annak kritikáját is adja több irányban. Különösen egy ponton támadja meg azt, azon ponton, a hol a hitel érdekében a hitelezőt kijátszások elleni védeni igyekszik. Szerző judikaturánk ez irányát tulszigorunak tartja és azon nézeten van, hogy birósságaink itt jogpolitikai okokból tulteszik magukat a törvényen, összetévesztik a jogesetnek törvény- és jogszerinti elintézését törvényhozói tekintetekkel, a mi semmi körülmények közt nem helyeselhető.

A vád, melyet itt szerző judikaturánk ellen emel, nézetünk szerint alaptalan; a szigor, melyet birósságaink az igénylők ellen gyakorolnak, csak jogosult, és semmiféle törvény annak utjában nem áll.

Felső birósságaink két irányban érvényesitik ezen szigort az igénylővel szemben.

Az első a constitutum possessorium utján való tulajdonszerzés és a pactum reservati dominii ellen irányul. A constitutum elleni küzdelem kifolyása amaz elvnek, hogy a tulajdonjog csak átadás által szereztetik és igy törvényellenesnek épen nem mondható. Nézetünk szerint azonban még a traditio tanának elvetése sem emelné ki a constitutumot a hozzá joggal tapadó gyanu köréből. A franczia és angol jog sem adja meg a puszta szerződés utján szerzett tulajdonjognak a hatályt harmadik személyekkel szemben.

Több kétség férhet felsőbb birósságaink ama felfogásához, mely a pactum reservati dominii hatályát nem ismeri el. Akármint vélekednek azonban e kérdésben birósságaink, egy dolog mindenesetre kivánatos volna, s az: elvégre állapodjék már meg gyakorlatunk a kérdésben. Szerző munkája függelékében két uj jogesetet hoz fel, melyekben a kir. tábla a pactum joghatályát nem ismeri el, mig a kir. Curia annak érvényt szerez és az eladó igénykeresete folytán a tárgyakat zár alól feloldja. Ezzel szemben azonban idézi a szerző a kir. Curiának három oly itéletét is, melyek a tulajdonjog fentartását az el- és átadás mellett figyelembe nem veszik. Ugy látszik, a Curia ujabban többnyire a pactum mellett foglal állást, mig a budapesti kir. tábla ragaszkodik a pactum elleni álláspontjához. Ily körülmények közt talán indokolt volna, ha a kir. Curia e kérdést teljes-ülésben döntené el.

Felsőbirósságaink szigora a második irányban a végrehajtást szenvedettnek házastársával és rokonaival kötött ügyleteit sujtja. Szerző nem talál elég erős szavakat, hogy judikaturánk ez irányát elitélje, nézetünk szerint itt is alaptalanul. Ez ügyletek mindig gyanusak, valahányszor a végrehajtási alapot el akarják vonni a végrehajtó elől. Törvénybe ütközőnek, mint szerző tekinti, judikaturánk ez iránya egyáltalában nem mondható, mert nincs törvény, a mely azt tiltaná. Sőt, ha analogiák után indulni lehet, csődtörvényünk 28. §-a is ez irányt érvényre juttatja. Igaz ugyan, hogy az Apáthy-féle kötelmi jogi tervezet ama fejezetében, melyben a hitelezők megröviditéséről szól (Különös rész IX. fejezet), a csődtörvény ezen felfogását nem terjeszti ki az általános magánjogra, de ez ezen fejezetnek egyik legnagyobb hibája is. Reméljük, hogy az egykor alkotandó törvény nem fogja e tekintetben ezen tervezet álláspontját követni, hanem követni fogja ama helyes irányt, melyet judikaturánk ma is kijelölt már.

A tér szüke nem engedi meg, hogy mindama kérdéseket, melyeket szerző munkájában felvet, behatóbban megbeszéljük. E kérdések az előttünk fekvő munkában oly nagy számuak és annyi érdekkel birnak, hogy minden jogász haszonnal fogja végig olvasni és talán nem lesz az hatás nélkül birósági gyakorlatunkra sem, mely sok esetben oly ingadozó, hogy csakis hasznára válhatik, ha ily módon tükröt tartunk eléje, melyben önmagát megismerheti. Dr. F. A.

Válasz dr. Reiner János czikkére a házassági elválás jogáról irt munkám tárgyában.

A *Jogt. Közl.* 19. számában dr. Reiner János urtól egy czikk jelent meg, melyről szerző maga mondja, hogy ez nem akar a házassági elválás jogáról irt munkám birálata lenni, de mely mégis munkámmal némileg tendentiosus módon foglalkozván, azt szó nélkül nem hagyhatom, bár nagy elfoglaltságom miatt kissé elkéstem válaszommal.

Reiner ur ugy látszik két dolgot akar felszólalásában kisütni, az egyik az, hogy az én könyvemben hiányzik a tulajdonképeni tudományos alap, és a másik, hogy én dr. Kováts Gyulának a Magyar Igazságügy 1885-iki füzetében irt birálatát könyvem második kiadásában nagy mértékben értékesitettem, ezen birálat alapján igen jelentékeny és fontos javitásokat tettem, a nélkül hogy ezen birálatra hivatkoztam volna.

Reiner urnak azt a megjegyzését, hogy ő érzi az én munkámban a theoretikus alapelvek hiányát, hogy a könyvben «hiányzik a tulajdonképeni tudományos alap s a judikatura átható tudományos kritikája», hogy a könyv főhibája «a könyv *rendszerében* van»(?), hallgatással mellőzhetem, mert hiszen ezeket az állitásokat Reiner urnak lett volna kötelessége bizonyitani; azt a megjegyzést pedig, hogy ő «*azt hiszi, hogy nem kell neki részletezni, hogy mit ért ez alatt*», bizonyitékul el nem fogadhatom.

Lássuk azonban másik megjegyzését, hogy én dr. Kováts Gyula birálata alapján a második kiadásban igen jelentékeny és fontos javitásokat tettem és alig talál Reiner ur hivatkozást a Kovács-féle birálatra.

Lássuk hát ezeket a fontos javitásokat:

1. Dr. Kováts Gyula birálatában azt mondotta, hogy «a házasságtörés fogalma alá lennének sorolandók még a bestialitás, pæderastia és sodomia is». Bünbánólag beismerem, hogy ezen «igen fontos és jelentékeny javitást» a második kiadásba felvettem és dr. Kováts Gyulát e helyütt nem idéztem. De hát dr. Kováts Gyula sem a maga fejéből találta

ki ezt a tételt és ő sem idézte azokat a forrásokat, a melyek szerint ezen bünök a házasságtöréssel egyértelmüek. Én annál kevésbé éreztem magamat kötelezve ezen tétel felfedezőjéül dr. Kováts Gyulát bemutatni, mert már munkám első kiadásában (I. kiad. 23. l.) Hadschits nyomán én is felhoztam ezen váló-okokat. A «tudomány» különben és könyvem is keveset nyert azzal, hogy dr. Kováts Gyula ezen nagyfontosságu megjegyzése munkám második kiadásában értékesitve lett.

2. Nagyfontosságu javitás lenne Reiner ur szerint az is, hogy én dr. Kováts Gyula birálata alapján győződtem meg arról, hogy Arndtsnak vagy Schillingnek a házasságról irt definitiójában a Verbindung szó nem házasságkötést, hanem a házassági életközösségre mutató kapcsolatot jelez, s hogy elejtettem azt az állitást, mintha Olaszországban a házasságok egyik neme felbontható. No hát én korántsem azért hagytam ki a második kiadásból a «Verbindung» szóra vonatkozó megjegyzésemet, mert dr. Kováts Gyula azzal foglalkozott, hanem mert a második kiadást sok ilyen meddő megjegyzéstől megtisztitottam, belátván azt, hogy munkám czéljára nézve felette közömbös, mit ért Arndts vagy Schilling a «Verbindung» szó alatt. A mi pedig az olasz törvényre való téves hivatkozást illeti, az Dumas könyve alapján történt; a második kiadásban ez irányban azonban nemcsak az a fontos javitás eszközöltetett, hogy az olasz törvényre való téves hivatkozás kiigazittatott, hanem a házasság felbonthatóságának kérdése valamennyi európai államban rövid vázlatban ismertetve lett. Ez történt pedig nem *dr. Kováts Gyula* kritikája alapján, hanem — a mint idéztem — *Glasson* ismert könyve nyomán.

3. Dr. Reiner szerint ki van javitva azon állitás, hogy Kálmán király egyik törvénye — II. 8. — a házasság felbonthatósága mellett szólana. Ha Reiner ur azt a fáradtságot vette magának dr. Kováts Gyula öt év előtt megjelent kritikáját munkám második kiadásával összehasonlitani, kötelessége lett volna könyvem első kiadásába is belepillantani, és ott a 20. lapon azt találta volna, hogy dr. Kováts Gyula ok nélkül gáncsoskodott Kálmán király törvénye miatt, a mint ezt ő különben később a válaszomra adott feleletében maga is beismerte, mert én már könyvem első kiadásában annak az ellenkezőjét állitottam, a mit dr. Kováts megrótt.

4. Nagyfontosságu javitásnak tartja Reiner ur azt is, hogy én a második kiadásban Kováts megjegyzése folytán *Beza* és *Carpzowra* is hivatkoztam, mint egyházjogi irókra. Nemcsak ezekre, hanem még *Böhmerre* is hivatkoztam a második kiadásban, erre pedig dr. Kováts nem figyelmeztetett és azt is elmondtam röviden, mit tanitanak ezek, erről pedig dr. Kováts Gyula kritikája nem szólt, tehát valószinüleg másutt is kellett olvasnom ezen irókról. Az meg mégis furcsa lenne, ha egy jogi irót idézve, még azt is kellene idéznünk, hogy hol olvastuk mindenütt ezen iró nevét.

5. Egyenesen nem igaz Reiner ur azon állitása, hogy én a második kiadásban dr. Kováts Gyula azon nézetét fogadtam volna el, hogy a házasság hütlen elhagyás alapján felbontandó akkor is, ha alperes az itélethozatal előtt jelentkezik. Én a második kiadásban (53. lap) épen az ellenkező nézetnek adtam kifejezést, és igy nem tanultam e részben dr. Kováts Gyulától semmit és ki sem javitottam ez irányban könyvemet.

6. A szászok váló-okait nem azért forditottam le magyar nyelvre, mert dr. Kováts Gyula csak ugy odavetőleg megjegyezte, hogy azok az eredeti német szövegben közöltettek, hanem mert ezt igy helyesebbnek találtam. Persze Reiner ur azt várta volna, hogy e helyütt egy jegyzetben megemlitsem, hogy ez a javitás dr. Kováts Gyula érdeme.

7. Az unitárius házassági biróságok szabálytalanul hozott itéleteinek érvényességét illetőleg nem nézetemet változtattam meg dr. Kováts Gyula kitanitásai folytán, hanem egyszerüen konstatáltam, miszerint a hazai gyakorlat az ily itéleteket érvényeseknek tartja. Meg lehet győződve Reiner ur, hogy ezt a gyakorlatot nekem van alkalmam ismerni és e részben nem szorulok senkinek kitanitására.

8. Az elválasztott protestans személynek katholikus személylyel kötött házasságának érvényessége kérdésében igaz megváltoztattam nézetemet, de nem a dr. Kováts Gyula által felhozott homályos érvelés alapján, hanem azon tudtom szerint általam legelőször kifejezett elvi álláspont alapján, hogy a kérdés a *nem létező* állami házassági jog alapján el sem birálható, és hogy ezen kérdésben ellentétes felekezeti jogszabályok összeütközése forog fen, melyet az állami birónak a humanitás és méltányosság elvei szerint kell megoldani.

Ime ezzel ki vannak meritve azon «jelentékeny és fontos javitások», a melyeket állitólag dr. Kováts Gyulának köszönhetek, a nélkül hogy erről könyvemben megemlékeztem volna. Pedig hát van még két helyen javitás dr. Kováts Gyula nyomán és birálatára való hivatkozással az 53. lapon és 191. lapon. Nem panaszkodhatik tehát Reiner ur, hogy Kováts Gyulát szándékosan nem idéztem, mert a hol tőle tanultam, ott őt idéztem is.

Reiner ur egyéb megjegyzései nem oly fontosak, hogy ezek czáfolgatásával itt hosszabban érdemes volna foglalkozni, elvégre ő is megengedi nagy kegyesen, hogy könyvem daczára annak, hogy hiányzik benne a tudományos alap, igen *használható*.

SZTEHLO KORNÉL.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

X.

A kisérlet egy különös esete.

Vádlott ellen bebizonyitottnak vétetett, hogy mint a 7. honvédhuszárezred kenyér- és zabszállitója, illetve a tulajdonképi meghatalmazottja a zabszállitásnál hamis mázsát és sulyokat használt, s ez által 1887. évi január 1-től, midőn a szállitás kezdetét vette, márczius 20-ig terjedő időközben, a midőn a csalárd eljárás felfedeztetett, a kir. kincstárt 20 frt 40 kr. erejéig megkárositotta.

Az első biróság a Btk. 379. és 380. §-ai alapján vádlottat csalás vétségében itélte el. A kir. tábla tekintetbe véve azt, hogy vádlott mint szállitási ügynök tartós viszonyban állott a kir. kincstárral, hogy azért czélja nemcsak arra irányult, hogy a kir. kincstárt csak a tényleg okozott 20 frt 40 kr. erejéig megkárositsa, ellenkezőleg czélja e viszonynak hason módon további kizsákmányolására, a szállitás körüli csalás további folytatására is, s igy 50 frtot meghaladó kár okozására irányult, vádlott cselekményében a csalás büntettének kisérletét látta. A m. kir. Curia az elsőfoku itéletet hagyta helyben, kimondván, hogy: «a csalásnak netalán szándékolt folytatása, az annak megkezdését képező külcselekedet hiányában a kisérlet fogalma alá még akkor sem eshetik, ha a bevégzett csalásokon felül a további csalásokat czélzó szándék fenállása bebizonyitva lenne» (1889. évi november 8. l. e szaklap 1889. évi 50. sz. mell.)

Vajon konkret esetben ezen, a bevégzett csalásokon tulterjedő, a csalásnak további folytatását czélzó szándék fenforog-e vagy sem, ez ténykérdés, melynek eldöntésére hivatva nem vagyok, de e szándék fenforgásának alapul vétele mellett nem a m. k. Curia, hanem a kir. tábla itéletét tartom helyesnek, s nem fogadhatom el a m. kir. Curia itéletének azon tételét, hogy a csalásnak netalán szándékolt folytatása, az annak megkezdését képező külcselekedet hiányában a kisérlet fogalma alá még akkor sem eshetik, ha a folytatásra irányzott szándék bebizonyitva lenne is.

*

Ezen kérdés teljesen azonos a lopás tárgyában felmerült azon kérdéssel, vajon:

ha a tolvajt akkor érik tetten, midőn az 1000 frtot tartalmazó pénzszekrényből 500 frtot kivett, s ez által a többi 500 frtnak szándékolt elvételében megakadályoztatik, a lopás minősitésénél a tényleg elvett 500 frt, vagy pedig az elvenni szándékolt egész 1000 frt veendő-e alapul?

A mely kérdést a leghelyesebben Carrara döntötte el a «tulsuly» elmélete alapján.

Minthogy ugyanis kétségtelen, hogy a tolvaj az 500 frtnak a pénzszekrény kiemelése által, a pénzszekrényben levő s ellopni szándékolt egész összegnek elvételelét megkezdette, azért a cselekmény minősitésénél kizárólag a már elvett összeg alapul vétele esetében a tolvaj meg nem érdemelt privilegiumban részesülne, mindannyiszor, valahányszor a nagyobb lopás kisérlete a bevégzett kisebb lopásnál sulyosabb büntetési tétel alá esnék. A tolvaj, a ki 1000 frtot akart lopni, de csak 500 frtot lopott, és többet azért s csakis azért nem lophatott, mert megcsipték, nem volna sulyosabban büntethető, mint azon tolvaj, a ki az ellopott 500 frtnál többet nem is akart lopni, habár lophatott volna. A gonoszabb szándék tehát büntetlenül hagyatnék daczára annak, hogy megvalósitása meg is kezdetett. Az eredmény visszás volta szembeszökő. A tolvaj 1000 frtot akart lopni, ezen lopást meg is kezdte, helyén van tehát, hogy megbüntetésénél az 1000 frtnak megkisérlett ellopása vétessék alapul s nyilvánvaló, hogy ezen nagyobb bünösségét nem enyésztetheti el azon körülmény, hogy a tolvaj már 500 frtot tényleg ellopott, s igy cselekménye enyhébb beszámitás alá eső bevégzett lopást is képez.

Azon elv tehát, hogy ily esetben a minősitésnél egyedül a tényleg elvett érték irányadó, kézzelfoghatóan téves, mert lehetleniti a fenforgó s esetleg sulyosabban büntetendő nagyobb lopási kisérlet megbüntetését.

De azért ép oly tévedés volna most már ellenkezőleg azt mondani, hogy a minősités alapját kizárólag az ellopni szándékolt nagyobb érték képezheti. Ezen tétel csak addig marad igaz, a meddig a nagyobb érték megkisérlett ellopása sulyosabb büntetendő cselekményt képez, sulyosabb büntetési tétel alá esik, mint a kisebb értéken elkövetett bevégzett lopás. Máskülönben ellenkező irányban hasonló absurdumra vezet, mert azt eredményezi, hogy a tolvaj csak azért büntetendő enyhébben, mert többet akart lopni.

Az egyedül helyes elmélet tehát a tulsuly elmélete, a melynek értelmében a feltett esetben a tolvaj vagy az 500 frton elkövetett bevégzett lopás, vagy pedig az 1000 frtnak megkisérlett ellopása miatt büntetendő, a szerint a mint amaz vagy emez sulyosabb büntetési tétel alá esik.

Hazai Btkvünk büntetési tételei szempontjából alig szükséges különösen kiemelni, hogy ezen elvhez képest, a feltett esetben bevégzett lopás büntette, lopás büntettének kisérlete ellenben akkor állapitandó meg ha a tényleg elvett érték 50 frtot meg nem halad. Azon esetben pedig, ha a pénzszekrényben levő egész összeg nem nagyobb 50 frtnál, bármennyit vett is légyen el a tolvaj, a midőn tetten éretett, feltétlenül bevégzett lopás vétsége állapitandó meg; mert nem lehet pusztán a vétség kisérlete miatt büntetni a tolvajt, a ki az egész 50 frtot ellopni akarta, de csak 30 frtot lophahatott, midőn kétségtelen, hogy bevégzett lopási vétségért felelne az esetben, ha a tényleg lopott 30 frtnál többet nem akart volna lopni.

A m. k. Curia különben itéletében oly ellenmondásba is esett, a melyet azt hiszem nem nehéz kimutatni.

Az itélet szerint ugyan is kétségtelen, hogy vádlott a január 1-től márczius 20-káig terjedő időközben nem «egyszer», hanem «többször» szállitott zabot, s mindannyiszor ugyanazon hamis mázsát és sulyokat használta a szállitásnál. Már most az egyes csalárd szállitások vagy állanak egymással azon szoros viszonyban, a mely azoknak folytatott ugyan, de «egységes» deliktummá alakitását indokolhatja, vagy nem állanak. Ha nem állanak, akkor minden egyes szálllitásnál elkövetett csalás önálló csalást képez, s vádlott ellen anyagi halmazatban annyi csalási vétség lett volna megállapitandó, a hányszor hamis sulyok használata mellett zabot szállitott. Vagy az egyes szállitások állanak ilyen viszonyban, és én tekintve a megsértett törvény egységét, a kárositott egységét és a szándék egységét, azt hiszem, hogy igen is állanak, de akkor teljesen indokolatlan az, hogy ezen viszony csak a tényleg eszközölt szállitások közt, s nem egyuttal ezen, és a bizonyos határközökben ismétlendő további szállitások közt vétessék tekintetbe. De ha ezen viszony ily értelemben vétetik tekintetbe, s hogy csakugyan ily értelemben veendő is tekintetbe az legjobban kitünik onnan, hogy ha vádlott fel nem fedeztetvén csalárd eljárását tovább folytatja, akkor is ellenében csak «egy» csalás, és pedig ha a kár már 50 frtot meghaladt volna, büntettnek minősülő csalás lett volna megállapitható, — akkor nemcsak mi nehézség sincs abban, de a következetesség is azt kivánja, hogy a tényleg eszközölt szállitásokkal elkövetett csalás, a nagyobb terjedelemben szándékolt csalás véghezvitele megkezdésének tekintessék. A véghezvitel megkezdése tehát nem hiányzik.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

A telekkönyvi feljegyzésekről.

A jog terén létesülendő változások rendszerint jogügyletek alapján idéztetnek elő. Jogügylet alapján azonban csak akkor idézhető elő változás, ha annak tárgya a közforgalomból kivonva nincs, a jogügyletet kötő személyek cselekvési képességel birnak és a szerződés megkötésére irányzott akarat általuk öntudatosan, szabadon és kellő alakban nyilvánittatott.

A jogügylet érvényességére megkivántató kellékek közül kiemelendő a cselekvési képesség, mivel csak az áll összefüggésben a jelen értekezés tárgyával.

Cselekvési képesség alatt jogi tekintetben azon tulajdonság értendő, melynél fogva valaki jogi hatálylyal biró cselekvényeket saját személyében véghezvihet.

Cselekvési képességgel azonban csak oly személy bir, mely akaratának öntudatos kinyilatkoztatására a kellő szellemi tehetség birtokában van és cselekvényeinek következményeit előre látni képes.

Ezen tehetség hiányzik törvényeink szerint a 12 éven alóli gyermekeknél, valamint a dolog természete szerint az őrjöngőknél és eszelősöknél.

Vannak azonban személyek, kik korlátolt cselekvési képességgel birnak, azaz kik csak hátrányukra nem köthetnek jogügyleteket, vagy az 1877: XX. tcz. szavaival élve: kik magukat le nem kötelezhetik, jogokról le nem mondhatnak, de visszteherrel nem járó jogügyletek által jogokat szerezhetnek és kötelezettségektől menekülhetnek.

Ezen személyek közé sorolja az idézett tcz. 1. a kiskoruakat [1] és azokat, kikre nézve az atyai hatalomnak gyakorlása meghosszabbittatott; 2. kik elmebetegségben szenvednek; 3. a siketnémákat, kik magukat jelekkel megértetni nem tudják; 4. oly gyenge elméjüeket és a magukat jelekkel megértetni tudó siketnémákat, kik ezen bajok egyike vagy másika miatt vagyonuk kezelésére képtelenek és 5. a tékozlókat.

Végre nem birnak cselekvési képességgel azok, kik csőd alatt állanak, azon vagyonra nézve, mely a csődtömeghez tartozik; mert a csődtörvény 3. §-a szerint elveszti a közadós

[1] Kivételt állapit meg az 1877: XX. tcz. azon kiskoruakra nézve, kik éltük 14. évét betöltötték; azok arról, a mit saját tevékenységük által szereznek, szabadon rendelkezhetnek, ha fentartásukról maguk gondoskodnak.

kezelési és rendelkezési jogát a csődtörvényhez tartozó vagyon felett; tehát nem köthet jogügyletet e vagyon felett a csődtömeg hátrányára.

A ki cselekvésképtelen személylyel jogügyletet köt, érvénytelen jogügyletet kötött; érvénytelen jogügyletből pedig jogigényt nem lehet érvényesiteni, és ha a jogügylet olyan jogra vonatkozik, mely telekkönyvileg bejegyeztethető, igény a jogügyletből folyó jogra következetesen nem érvényesithető akkor sem, ha ez utóbbi bejegyeztetett, és a másik szerződő fél cselekvési képtelenségének kitüntetése elmaradt volna is.

Ezen jogelvnek szem előtt tartása mellett könnyebben érthető a telekkönyvi rendeletnek azon intézkedése, mely szerint a *telekkönyvi feljegyzések tárgyait oly* — cselekvési képtelenséget eredményező — *viszonyok képezik*, melyek telekkönyvileg csak azért tüntetendők ki, hogy azok által harmadik személyek, kik a fekvőségek vagy jelzálogos követelések iránt jogügyletet szándékoznak kötni, figyelmeztessenek, miként a másik félnek cselekvési képtelensége miatt érvényes jogügyletet nem köthetnek.

Mivel a cselekvési képtelenségnek hatálya akkor is fenáll, ha az telekkönyvileg kitüntetve nem lett, azért helyesen rendelkezik a telekkönyi rendelet, midőn előirja, hogy a jogügyletből folyó jog, noha az az igénylő fél javára telekkönyvileg bejegyeztetett, a másik szerződő félnek cselekvési képtelensége azonban kitüntetve nem lett vagy a törvény szavaival élve: noha a kiskoruság, az atyai hatalom gyakorlatának meghosszabbitása, a gazdaság és a csőd telekkönyvileg feljegyezve nem lett, nem érvényesithető, illetve hogy az megtámadható.

A törvénynek azon rendelkezéséből, melynél fogva cselekvésképtelen személylyel kötött jogügylet és annak alapián szerzett jog érvénytelen akkor is, ha a cselekvési képtelenség telekkönyvileg feljegyezve nincs vagy később jegyeztetett fel, kitünik, hogy általa kivétel lett megállapitva azon általános szabály alól, mely szerint a telekkönyvi bejegyezvények hatályossága azon időponttól fogva kezdődik, melyben az azok teljesitéseérti szabályszerüleg felszerelt kérvények a telekkönyvi hatóság iktató hivatalába beérkeztek, és mely szerint a bejegyezvények közötti nyilvánkönyvi rangsorozatot az e részbeni telekkönyvi kérvények iktatókönyvi számainak sorrendje határozza meg.

A cselekvési képtelenségnek hatálya kezdetét veszi: 1. a kiskoruakra nézve [1] azoknak születésével; 2. a gondnokság alá helyezettekre nézve [2] a gondnokságot elrendelő birói határozatnak jogerőre emelkedése után a gondnokság alá helyezést tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való beigtatását követő nappal; [3] 3. a csőd alá kerültekre nézve a csődnyitás hatályának kezdetével, azaz avval a nappal, a melyen a csődnyitást elrendelő határozat a csődbiróságnál kifüggesztetett.[4]

A milyen helyes és czélszerü a csődtörvénynek e részbeni intézkedése, ép oly helytelen és czélszerütlen a gyámsági törvény 33. §-ában, valamint az igazságügyminiszter által az 1881. évi november 1-én 3263. szám alatt, a kiskoruságnak meghosszabbitása, az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése és a gondnokság alá helyezés kérdésében követendő eljárás tárgyában kibocsátott rendeletnek 16., illetve 38. §-ában foglalt azon rendelkezése, melynél fogva a gondnokság alá helyezést kimondó birói határozat csak annak jogerőre emelkedése után a hivatalos lapban egyszer közzéteendő, és ha a gondnokság alá helyezett személy ingatlannal is bir, telekkönyvi feljegyzése hivatalból eszközlendő; mert felebbezés esetében a birói határozat rendszerint csak hosszabb idő mulva válik jogerőssé, időközben pedig elharácsolhatja különösen a tékozlónak nyilvánitott személy összes vagyonát és az elmebeteg megfosztathatik attól.

Azért nagyon is szükséges volt az 1885: VI. tcz. alkotása, melynek intézkedései értelmében a bíróság nem csak azon esetben, midőn a gondnokság alá helyezést kimondó határozat ellen felebbezés adatott be, feltétlenül; hanem már a gondnokság alá helyezés iránt inditott per folyamában is, ha hitelt érdemlőleg olyan körülmények igazoltatnak, a melyekből a gondnokság alá helyezés esetének fenforgása valószinüséggel következtethető, és hogy a késedelem veszélylyel jár, az érdekeltek kérelmére illetve hivatalból a zárlatnak telekkönyvi feljegyzését elrendelheti.

Hogy azon jogügyletek, melyek a cselekvési képtelenséget kimondó birói határozatnak jogerőre emelkedése után, illetve ezen határozatot tartalmazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való beiktatását követő napon és később köttetnek, érvénytelenek, annál kevésbé jöhet kérdésbe, a mint nem szenvedhet kétséget az sem, hogy elmebetegek által a birói határozatnak jogerőre emelkedése előtt kötött jogügyletek is érvényteleneknek nyilvánithatók, ha beigazoltatik, hogy az illető szerződő fél a jogügylet kötésekor elmebetegségben szenvedett, és e miatt akaratának öntudatos kinyilvánitására a törvény által megkivánt szellemi tehetséggel nem birt.

Azon esetben azonban, midőn a jogügylet a gondnokság alá helyezettel még a gondnokság alá helyezést kimondó birói határozatnak a hivatalos lapban történt közzététele előtt vagy a közzétételi napon köttetett, az olyan jogügylet folytán keletkezett jognak a gondnokság feljegyzése előtt elrendelt bejegyzése érvényes, feltéve, hogy az más oknál fogva nem támadható meg. A gondnokságnak feljegyzése után az ilyen jognak telekkönyvi bejegyzése csak per utján eszközlendő.

A mi pedig azon telekkönyvi beadványokat illeti, melyeket a cselekvési képtelenséget kimondó birói határozatok, illetve a kiskoruságot tanusitó közokiratok feljegyzése iránti megkeresések vagy kérvények megelőztek, azok hivatalból utasitandók el, mivel a telekkönyvi ügyek a telekkönyv állása szerint intézendők el. Azon esetben, midőn valamely bejegyzés iránti kérvény a gondnokság alá helyezést kimondó birói határozat [1] feljegyzését szorgalmazó megkereséssel egyidejüleg érkezett a telekkönyvi hatóság iktató hivatalába, a bejegyzés iránti kérelemnek ép ugy hely adandó, mint a gondnokság feljegyzése iránti megkeresésnek.

Midőn a gondnokság feljegyzése iránti megkeresés és valamely jog bejegyeztetését kérelmező beadvány még a gondnokságot kimondó birói határozatnak a hivatalos lapban való közzététele napján érkezett a telekkönyvi hatóság iktató hivatalába, a bejegyzés meg nem támadható azon alapon, mert a gondnokság feljegyzése ugyanakkor szorgalmaztatott, mivel a gondnokságnak hatályossága csak a hirdetménynek a hivatalos lapban történt első beiktatását követő nappal veszi kezdetét. Ha pedig ily tartalmu megkeresés és beadvány a gondnokság elrendelését közzétevő hirdetménynek a hivatalos lapban történt beiktatását követő napon érkezett a telekkönyvi hatóság iktató hivatalába, azon szabály alkalmazandó, mely szerint cselekvésképtelen személy ellen jog nem szerez-

[1] Ugyanazon szempont alá esnek azok is, kikre nézve az atyai hatalomnak gyakorlata meghosszabbittatott.

[2] Gondnokság alá helyezendők azon joghatálylyal, hogy csak korlátolt cselekvési képességgel birnak, a fentebb 2—4 alatt felsorolt személyek.

[3] V. ö. a gyámsági törvény 33. §-át és az 1881. évi november 1-én 3263. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendeletnek 16. és 38. §§-ait.

[4] V. ö. a csődtörvény 3., 86. és 92. §§-ait.

[1] Sem a kiskoruság, sem a csőd feljegyzésénél a jogigények összeütközése nem állhat elő; mivel a kiskoruság feljegyzés nélkül is kihat a szerződő fél cselekvési képességére, másrészt pedig annak feljegyzése nem korlátolja a szerződő fél rendelkezési jogosultságát, ha oly vagyonról van szó, melyre nézve az illető a gyámsági törvény 3. §. szerint szabadon rendelkezhetik; — a csőd feljegyzésénél ezen eset azért nem fordulhat elő, mivel a közadósnak cselekvési képtelensége már a csődnyitást elrendelő végzésnek a bíróságnál történt kifüggesztésével veszi kezdetét.

hető. A felsorolt esetekben a szerzett telekkönyvi jog, ha megtámadható, csak törlési kereset utján támadható meg.[1]

Zlinszky a kiskoruakra nézve kivételt vél ugyan megállapithatni, mert szerinte az azok ellen szerzett jog egyszerü kérvény folytán az ellenfél meghallgatása nélkül kitörölhető; ebbeli véleményét azzal indokolja, hogy a kiskoruak nem lehetnek oly helyzetben, miként érvényes jogügyletet köthessenek.

Ezen nézet el nem fogadható, mivel a mai gazdasági viszonyok között nem tartozik a lehetetlenségek közé, hogy egy 20—23 éves kiskoru saját tevékenysége által ne szerezhessen ingatlant vagy jelzálogi követelést, mely fölött a gyámsági törvény 3. §-a szerint szabadon rendelkezhetik.

Ha igaz is, hogy a telekkönyvi rendeletnek azon intézkedése, mely szerint a jogositottaknál előforduló bizonyos viszonyok hatálylyal birnak a telekkönyvi jogok megszerzése, átváltoztatása és megszüntére a nélkül, hogy telekkönyvileg kitüntetve volnának, nem alkalmatos a telekkönyvi intézmény által nyujtandó jogbiztonság emelésére, mégis tekintettel az általa megóvandó közérdekre czélszerü és helyes ezen intézkedés annyival inkább, mivel azon viszonyok rendszerint vagy a viszony természeténél fogva, vagy pedig annak közhirré tétele miatt könnyen felismerhetők.

(Bef. köv.) HUF JÓZSEF.

Külföldi judikatura.

220. Ha valamely részvénytársaság alapitói közt az egyik alapitó tag pénzbetét fejében bizonyos értékben elfogadott ingóságokat adott át a társaság tulajdonába, később pedig kitünt, hogy ezen ingók nem az illető alapitó tag tulajdonát képezték, és birói zár alá is vétettek, a hitelező jogositva van a végrehajtási eljárást a részvénytársaság ellen folytatni, a tulajdonos pedig a társaságtól az ingók kiadatását igényelni, tekintet nélkül arra, hogy ezen ingók a kereskedelmi törvény értelmében immár a társaság tulajdonába mentek át, s hogy azok kiadatása által a részvénytársaság hitelezői tetemes kárt szenvednek. *(Német birod. törvényszék.)*

221. Nem képez birtokháboritást azon körülmény, hogy I. Vilmos, német császár temetése alkalmával Berlinben a párisi piaczon egy vállalkozó által emelvény épittetett, mely lehetetlenné tette, hogy egy nagy lakás ablakaiból a temetési menetet látni lehessen; s bár felperes beigazolta, hogy ablakainak bérbeadása által ez alkalommal 1625 márkát kaphatott volna, mégis keresetével el volt utasitandó, mert sem a házhoz való hozzáférhetés, sem levegő és világosság tekintetében semmiféle birtokháboritásnak kitéve nem volt. *(Berlini Kammergericht.)*

222. Valamely telek tulajdonjogához kötött azon jog, mely szerint a mindenkori tulajdonos és családja jogositva van a hitközségi templom első padját kizárólag használni, nem szünik meg az által, hogy a templom tüzvész által teljesen megsemmisül, mert a telektulajdonos jogával nem a templom, hanem a hitközség van megterhelve, mely többé templomának első padja felett szabadon nem rendelkezhetik. *(Német birod. törvényszék.)*

223. A háziurnak fél évi házbér erejéig fenálló elsőbbségi joga nem jogositja fel a háziurat, hogy tüzvész esetére elsőbbségi igényét a lakásban volt s elégett ingók után valamely biztositó-társaság által fizetendő kártalanitási összegre érvényesitse, mert a biztositó-társaság által fizetendő összeg nem az elégett ingók értékét, hanem a biztositott által fizetett dij ellenszolgáltatását képezi. *(Bécsi legfőbb bíróság.)*

224. Ha osztrák bíróság által osztrák czég ellen csőd nyittatik s csődnyitás után a közadós czég Németországban levő ingóságaira birói zálogjog szereztetik, megtámadási per folytán a német bíróság a foglalás hatályon kivül helyezését köteles kimondani. *(Német birod. törvényszék.)*

225. A részvénytársaság ellen felvett váltóóvás érvényessége ellen eredménynyel azon kifogás nem támasztható, hogy a váltó fizetés végett nem az igazgatónak, hanem a társaság képviseletére nem jogositott pénztárnoknak lett bemutatva. *(Lyoni felebb. bíróság.)*

[1] A törlési perekkel alább bővebben fogunk foglalkozni.

226. Ha a czégjegyzékben is kitüntetett társasági megállapodásból az tünik ki, hogy a társasági tagok csak együttes — kollektiv — czégjegyzésre vannak jogositva, ugy ezen intézkedés azon hatálylyal is bir, hogy a czéget lekötelező jogcselekvények érvényességéhez az illető tagok együttes eljárása szükséges; minélfogva a czég egyik tagja által kötött jogügylet a társaság ellen mi hatálylyal sem bir, mert az együttes czégjegyzés együttes képviseletet is involvál. Ezen intézkedés azonban nem zárja ki, hogy a társaság egyik tagja bizonyos teendőkre pld. pénzküldemények átvételére, vagy téritvények aláirására fel ne hatalmaztassék, bár a kereskedelmi törvény erről emlitést nem tesz. *(Német birod. törvényszék.)*

227. Az eskü letételére kitüzött határidő elhalasztása, ha az ellenfél azt ellenzi, helyt nem foghat, mert az itélet rendelkező részében azon kitétel foglaltatik, hogy tartozik alperes a kitüzött határnapon az esküt letenni, s igy a bíróság méltányosság okából sem változtathatja meg az itélet intézkedését. *(Bécsi legfőbb bíróság.)*

228. Törvénytelen gyermek atyjának tartási kötelezettsége az atya halálával megszünik, s igy az örökösök ellen akkor sem érvényesithető, ha elegendő örökség maradt s a tartási kötelezettség biróilag megállapittatott, mert a tartási jogviszony, mint legszemélyesebb jog és kötelesség akár a jogositott, akár a kötelezett halálával hatályát veszti. *(Német birod. törvényszék.)*

229. Magyarországi közjegyző által kiállitott okirat alapján osztrák bíróság által a végrehajtás akkor sem rendelhető el, ha az okirat máskülönben az osztrák törvény által előszabott kellékekkel el van látva. *(Bécsi legfőbb bíróság.)*

230. Az illetéktelen bíróság előtt meginditott kereset is félbeszakitja az elévülést. *(Német birodalmi törvényszék.)*

231. Az osztrák hatóságok az u. n. erdélyi házassági ügyekben a házasság érvényességét hivatalból kötelesek vizsgálni. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

Közli: Dr. HERZ BERTALAN.

Feloldott itéletek.

A kir. tábla ujabb időben több nagy érdeklődést keltett bünügyben az elsőbirósági itéletet feloldotta s az első fokot pótvizsgálatra és ujabb végtárgyalás tartására utasitotta.

Erély, körültekintés s az ügynek lelkiismeretes elbirálása jellemzi a kir. tábla ezen feloldó végzéseit. De jellemzi különösen a törekvés: az első fokon meghonositani az alapos itélkezést. S habár tagadhatlan, hogy az egyes esetekben a vádlottak sinlik meg leginkább ezen feloldásokat, mert hisz a vizsgálati fogság hibájukon kivül a végtelenig huzódik, de másrészt lehetetlen ezen feloldásoknak általános elvi jelentőségét s az elsőfoku törvénykezésre való üdvös kihatását el nem ösmerni.

Mert mi a feloldás? Kritika a megelőző eljárás felett.

Fájdalom, a bünvádi eljárás legelemibb szabályai sértetnek meg némely elsőfoku bíróságok által. Még az ország első törvényszékénél, a budapestinél is előfordul — l. lapunk 23. számát — hogy a bíróság daczára annak, hogy a magánvádló a vádlott megbüntetését nem kivánta, a kir. ügyész pedig a vádat elejtette s a védő a vádlottat ennek következtében nem védte, a vádlottat mégis elitéli. Ugyancsak lapunk 23. számában közöltünk egy másik esetet, mely viszont élénken illusztrálja azon fenebbi állitásukat, hogy némely bíróság eljárása nem csak a perrend, de az alaposság rovására is történik. Felületességgel és hanyagsággal vádol a kir. tábla egy törvényszéket, mivel «kétely támadt a kir. táblában, vajon a tárgyalási jegyzőkönyv a történeteket és mondottakat helyesen tünteti-e fel, ... ez a jegyzőkönyv tehát a köteles alapossággal van-e szerkesztve.»

Az ily feloldó végzések folytán azonban nem csak a perjogi szabályoknak szoros betartása éretik el, hanem az anyagi jog alkalmazására is nagyobb gondot fog az elsőfok forditani s különösen óvakodni fog attól chablonszerü eljárástól, mely kerüli az individualisatiót s az eseteket mindenkép meg akarja fosztani sajátszerüségöktől.

Hozzá voltunk szokva, hogy az eljárási szabályok felett eddig inkább a Curia őrködött s a kir. táblák ritkán vették

igénybe törvényadta jogukat a feloldásra. Ennek meg volt a maga nagy hátránya. Ha az itélet az utolsó forumon oldatott fel, igen sok idő és munka pazaroltatott el s a per és vele a vizsgálati fogság a végtelenig nyult. Ha jövőben a kir. táblák fogják a Curia ezen eddigi szerepét magukra venni, ez valóságos vivmány lesz. *K.*

Különfélék.

— **Ügyvéd-birák.** A mult heti hivatalos lap meglepte a hazai jogászságot két gyakorló ügyvédnek birákká való kinevezésével. Mindenki, ki jogszolgáltatásunk érdekeit szivén hordja, csak igaz örömmel üdvözölheti az irányt, melyet e két kinevezés érvényre hoz. Ki törvénykezési viszonyainkat ismeri, az tudja, hogy jogszolgáltatásunk reformja csak a birói elem felfrissitése utján képzelhető. E felfrissités pedig nem lehetséges mindaddig, mig a törvénykezés sorából kizárjuk azt az elemet, mely, bármi mondassék is ezen kar egyes kinövései ellen, ugy a közértelmiség, mint különösen a jogászi képzettség egyik legkiválóbb képviselője: a hazai ügyvédséget. Nem zárkózunk el — a mint nincs hozzáértő, ki e kivánalom előtt szemet hunyhatna — azon kivánalom jogossága elől, hogy a birói, mint minden hivatali hierarchiában, az anciennitás is tiszteletben tartassék. Méltányos, hogy a hosszabb időn át tartó törekvés, az alulról kezdő és a czélra való tekintettel sok önmegtagadással és nélkülözéssel megbirkózott hivatalnok ügybuzgalma a maga jogos várakozásaiban meg ne csalassék. Ezért ott, a hol egyenlő a képesség, a törekvés, az érdem, ott — ha birói tisztviselő és «idegen» közt van a választás — mindig az előbbié maradjon az elsőbbség. Ezen tétel azonban nálunk nem szorul külön hangoztatásra. Mert a hiba eddig nem az volt, hogy ez igazságot elhanyagolták volna, hanem inkább az, hogy az anciennitás relativ követelményét *absolutnak* és kizárólag mértékadónak nézték a döntő körökben. Voltak idők, a mikor nem ismertek a birói kinevezések tekintetében más érdemet, mint az *időt;* a mikor az éltes tehetetlenség præmiumot kapott a fiatal tehetség előtt; és a mikor arra, hogy valaki a Felség nevében oszthassa az igazságot, nem tekintettek más minősitést, mint azt, hogy a «kaszthoz» tartozzék az illető. Szivből örvendünk, hogy az igazságügyi kormány e baj gyógyitásához is fogott, melyet mi, és velünk mindenki, ki birósági szervezésünk kérdését az *ügybarát* objektiv szemével nézi, egy jobb jövő igérő kezdetének tekintünk. A kinevezett uj birák egyike, dr. *Fodor* Ármin, lapunk munkatársa, fiatalabb jogásznemzedékünk egyik legtehetségesebb tagja, kit midőn az uj tisztséghez üdvözlünk, üdvözöljük a birói kart is, mely ily derék, fiatal erőt nyert.

— **Az esküdtszék alakitása** a budapesti kir. törvényszéknél nem felel meg a törvényes szabályoknak. Bár az 1867-iki sajtóeljárási szabályzat 30. §-a azt rendeli, hogy a tárgyalásra behivott, de meg nem jelent esküdtek helyett a megjelentek «egészitik ki magukat» az esküdti képességgel biró egyének közül «szabad választás utján»: a budapesti kir. törvényszéknél az esküdtszékbe beveendő polgárok lajstromát már készen teszik az esküdtek elé, nekik ahhoz csak hozzá kell járulniok, a nélkül hogy «szabad választásról» szó lenne vagy arra az esküdteket bárki is figyelmeztetné. És e lisztába nem a közönség közt jelenlévő esküdtképes polgárokat veszik be, hanem a törvényszéki jegyzőket s aljegyzőket, a kikre nézve, a mellett, hogy nem is mindig birnak esküdti képességgel, inkompatibilitási ok is forog fen, mivel az elj. szab. 8. §-a kizárja a «birákat» az esküdtek közül. E kifejezés alatt nemcsak a tulajdonképeni birákat kell érteni, hanem az magában foglalja mindazokat, kik birói funktiót végeznek; s mivel a Fortunában a jegyzők, sőt az aljegyzők is végeznek *vizsgálóbirói* funktiókat, ők is e szakasz rendelkezése alá esnek.

— **Törvényalkotási rendszerünk reformja:** ez a czime jogirodalmunk Nestora, dr. Szokolay István legujabb munkájának. A ki egyrészt látja, hogy jogi kodifikatiónk mily nehezen halad előre, másrészt pedig figyelembe veszi, hogy eddig alkotott törvényeink mily hézagosak és tökéletlenek: az nem kételkedhetik azon, hogy a hiba törvényalkotási rendszerünkben rejlik. Ennek reformja tehát egyik legsürgősebb teendőnk. A hiányt szerző abban találja, hogy nincsen állandó és önálló kodifikationális közegünk, és e hiányt egy államtanács alkotása által véli betölteni. A tanulmány érdekesen fejtegeti a különböző törvényalkotási módokat, a receptiót és kinövéseit, a hibás törvényalkotások okait, mostani törvényalkotási közegeinknek, az enquêteknek, jogügyi bizottságnak és képviselőháznak ki nem elégitő voltát, és végül megvilágitja az államtanács szervezetét és helyzetét az alkotmányos államrendszerben. Mély tanulmány, hosszu tapasztalatok tükröződnek vissza mindezen érdekes fejtegetésekből. Kivánjuk, hogy azok minél nagyobb mértékben befolyásolnák ezentul követendő törvényalkotási eljárásunkat és hatásuk ne az elmélet terén maradjon, mert csak igy fogjuk elérni elvégre, hogy jó kodifikált jogunk legyen. (Franklin-társulat. Ára 80 kr.)

— **Jogállam és közigazgatás.** A *Budapesti Hirlap* viszszatér azon polemiára, mely köztünk és a *Magyar Közigazgatás* közt folyt. Átveszszük czikkéből a következőket:

«Az állam nem áll két egymástól kölönböző s egymással ellentétes világból, melyek egyikét az administrátio, másikát a törvénykezés képezi. Ép az absolutismus helyezi a törvény fölé az administratiót, oly hatalmat tulajdonitván annak, a mely végelemzésében nem más, mint a korlátlanul uralkodó államfő hatalma, a mely tehát az állam minden más funktióját és igy az igazságszolgáltatást is elnyeli. Ámde az ilyen államban nincs állampolgár, hanem csak alattvalók vannak s az ily államban az egyén a közhatalommal szemben teljesen jogtalan. Ha sérelmet szenved a közhivatalnok visszaélése által: nincs biróság, a mely ezt orvosolja. Ellentéte ennek az oly állam, melynek legfőbb czélja lehető legnagyobb tökélyre juttatni az individuális fejlődést s a melynek minden intézménye eme czél, az egyéni jog és szabadság megvalósitása, szolgálatában áll. Az utóbbi a jogállam. Ebben nincs versengés birói és közigazgatási hatalom között, mert az államtól nyert törvényes hatalmát egyik sem önczél gyanánt, vagy bizonyos osztályok érdekében, hanem mindegyik a magasabb államczél javára gyakorolja. Ha pedig eme jog gyakorlatában, akár a közigazgatási, akár a birósági hivatalnok tulmegy a törvényszabta határokon, ha visszaélve hatalmával, öntudatosan megsérti az állampolgár legsarkalatosabb alkotmányos jogait, személyes szabadságát vagy házi szentélyét: ebben, egy valódi jogállamban, kell lenni biróságnak, a mely az ily visszaélést megtorolja. De ez a megtorlás, melynek alapja szintén a törvény, nem versengés a közigazgatási hatalommal, nem lerontása a közigazgatás tekintélyének, hanem csak érvényre juttatása ama legfőbb elvnek, hogy a jogállamban büntetlenül senki sem sértheti meg az egyén alkotmányos jogait, tehát az államhatalom képviselői sem.»

— **Curiai megsemmisités az elsőfoku tárgyalás és a végtárgyalási jegyzőkönyv hiányossága folytán.**

I. *Kir. Curia:* Lopás büntettével vádolt B. Sándor elleni a . . . . i kir. törvényszék előtt folyamatba tett bünügyben végzett: Tekintve, hogy N. Márton káros fél és neje az eljárás folyamában és a végtárgyalás alatt, a ténykörülmények iránt, melyek közt a vádbeli cselekmény elkövettetett, különösen N. Mártonné még ki sem hallgattatott, pedig az ablakbezárás körülményeit ő bizonyithatná leginkább; tekintve, hogy a szenvedett kárt és ennek körülményeit illetőleg sértettek meg nem eskettettek, a nélkül, hogy ezen mellőzésre vonatkozólag bármely indok a törvényszék által felhozatott volna; tekintve, hogy ezen hiányok mellett a vádbeli cselekmény tényálladékát törvényszerüen megállapitottnak tekinteni s ez ügyben alapos itéletet hozni nem lehet: mindkét alsóbb biróság itélete megsemmisittetik s uj végtárgyalás tartása elrendeltetik, melyen a szabályszerü bizonyitási eljárás mellett károsnó részletesen kihallgatandó, szembesitendő s a mennyiben megeskettetését alapos okok nem akadályozzák, megeskettetendő lészen. A bizonyitási eljárás s a joggyakorlatban meghatározott azt követő eljárás, a vád esetleg védelem befejeztével uj határozatot hozzon. (216. máj. 20.)

II. *Kir. Curia:* Uzsora vétsége miatt vádolt Cz. Mihály ellen a . . . . i kir. törvényszék előtt folyamatba tett bünügyben végzett: Tekintve, hogy a kir. itélő tábla felebbezett végzésében a vizsgálat kiegészitését, tehát vizsgálati cselekmény foganatositását rendelte el; tekintve, hogy az ÉLT. 45. §-a szerint vizsgálatot rendelő végzés ellen felebbvitelnek helye nincs: Cz. Mihály vádlottnak felebbezése visszautasittatik. Minthogy azonban az ügyiratok átvizsgálása alkalmával a kir. Curia betekintést nyert az elsőfoku bíróságnak ezen ügyben eddig követett egész eljárásába s figyelmét az 1889. évi január 9-én megtartott tárgyalásról, helyesen «végtárgyalásról» felvett 9181/1888. jegyzőkönyv sem kerülte ki; és minthogy ezen jegyzőkönyvből meggyőződött a kir. Curia arról is, hogy a kir. törvényszék 1887. évi szeptember 30-án 7716. sz. a. hozott itéletének a kir. tábla által 1888 április 25-én 39931/1887. sz. alatti itélettel kimondott feloldása után, a további eljárásnak akként vélt megfelelni, hogy a fentebb megjelölt állitólagos végtárgyalásra csupán a feleket idézte meg, s azon a végtárgyaláson — a mint a kérdéses végtárgyalási jkönyv bevezetésében mondatik — «a végtárgyalási jkönyvek és a többi végzés» felolvastattak, anélkül, hogy az előbbeni végtárgyaláson kihallgatott tanuk meg is idéztettek, tehát a nélkül, hogy azok az ujabb végtárgyaláson, *a szóbeliség és közvetlenség* követelményeinek megfelelőleg, ismételten kihallgattattak, szembesittettek és ugy a biráknak, valamint a feleknek, különösen tekintettel a kir. tábla határozata folytán kihallgatott uj tanu B. Pál vallomására, a netalán szükségessé válhatott kérdések tételére alkalom adatott volna: az ily szabálytalanságból szükségszerüleg bekövetkezendő ujabbi megsemmisitésnek kikerülése és ezen aránylag csekély fontosságu, azonban már a bünvádi uton is **1883.** év óta, tehát majdnem hét éven át huzódó ügynek végleges befejezhetése szempontjából kényszeritettnek látja magát a kir. Curia *figyelmeztetni* az elsőfoku kir. törvényszéket: hogy bünvádi ügyben csakis a végtárgyalás megtartásával lévén a törvényszék által itélet hozható, ha a hozott itélet a felsőbbfoku bíróság által feloldatik avagy megsemmisittetik s ennek következtében ujabb itélet hozatalának esete áll elő: ezen ujabb itélet is csak egy teljes, mindenben szabályos, s a mennyire a törvényben vagy a joggyakorlatban előrelátott kivételes esetek valamelyike (például valamelyik tanu halála) fen nem forog, szóbeliség és közvetlenség minden követelményeinek megfelelő végtárgyaláson és az ott felmerültek alapján hozható épen ugy, mintha az előbbi végtárgyalás nem is tartatott volna, és mintha a felsőbbfoku bíróságok által a feloldás mellett kiegészitések és pótlások az első végtárgyalásnak képeznék alkatelemét. Figyelmeztetik tehát az elsőfoku kir. törvényszék, hogy oly eljárás, milyent a kérdéses ügyben 1889 jan. 9-én követett s a melyről 9181. sz. alatt felvett «tárgyalási jegyzőkönyv»-e tesz tanuságot: a végtárgyalás lényeges és mellőzhetlen kellékeivel és biztositékaival nem birván, végtárgyalásnak egyáltalán nem tekinthető. (9486. jun. 6.)

— **A fegyenczmunka versenye.** Az ország iparos köreinek igen gyakran hallott panasza az, hogy a fegyenczmunka illetéktelen versenyt okoz a legitim iparnak. Hogy az állitás igy általánosságban nem áll, azt bizonyitja a soproni kereskedelmi és iparkamara, mely legujabb jelentésében e tárgyról szólva, azt mondja, hogy: «a fegyenczmunka káros befolyása inkább helyi természetü lehet, miután pl. Sopronban, hol pedig az ország legnagyobb fegyháza van s folyton közel 700 fegyencz áll munkában, e tekintetben egy panaszszót sem hallottunk.»

— **Érdekes körirat** érkezett a napokban egy budapesti ügyvédhez. Szövege igy hangzik:

Belgrad . . . . .

E. W.

Nachdem mir die Leitung des kgl. serb. Justizministeriums anvertraut wurde, bin ich bemüssigt meine Advokatur-spraxis aufzugeben.

Indem ich Sie hievon in Kenntniss setze, beehre ich mich Ihnen mitzuteilen, dass ich Ihre mir anvertrauten Rechtssachen dem Advokaten Herrn — — — — übergeben habe, welcher auch meine Kanzlei übernimmt.

Demnach wollen Sie sich künftighin an den obgenannten Herrn mit Ihren w. Aufträgen wenden und von ihm Berichte über Ihre Angelegenheiten verlangen.

Für das bisherige Vertrauen höflichst dankend, zeichne

Hochachtungsvoll,

M. Kr. GEORGÉVITS,
königl. serbischer Justizminister.

Nemzetközi szemle.

— **Törvényhozási bizottság.** Az osztrák igazságügyi költségvetés tárgyalásánál az előadó *dr. Madeyski*, tekintettel az alkotandó számos igazságügyi törvényre, kodifikationalis bizottság felállitását ajánlotta, mely az igazságügyi törvényeket a kormány részére előkészitené. — A helyzet nálunk is ugyanaz, mint Ausztriában, sőt nálunk az igazságügyi törvények hiánya még sokkal érezhetőbb: csakis egyik szárnya a jogrendszernek, az anyagi büntetőjog van kiépitve, a magánjog, polgári és büntető eljárás azonban még kiépitésre szorul. Szükségesnek tartanók tehát, hogy nálunk a kodificationalis bizottság megalkottassék, melyet ugyan már többször tervbe vettek, de soha komolyan keresztülvinni nem próbáltak. (L. fentebb Szokolay ugyanily irányu munkájáról.)

— **Fitting** hallei jogtanár kézikönyve «Der Reichscivilprocess» hetedik kiadásban jelent meg. A munka nagy elterjedtségét bizonyitja az, hogy alig jelent meg 1878 október havában az első kiadás, máris néhány hét mulva még 1878-ban második kiadást kellett rendezni, és 1879-ben szintén két átdolgozott kiadás, jelent meg belőle. Az 5. és 6-dik kiadás 1880 és 1884-ben jelent meg, ezóta azonban ugy a judikatura megállapodása, mint a perrendtartási irodalom fejlődése a munka teljes átdolgozását tették szükségessé.

— **Egy berlini czég** vidéki megrendelésre egy tuczat selyemköténytt küldött. A megrendelő nem találta az árut megfelelőnek és haladéktalanul az eladónak rendelkezésére bocsátotta azzal, hogy ha három nap alatt választ nem kap, az árut az eladó költségére egy szállitmányozónál fogja elhelyezni. Az eladó táviratilag a rögtöni egyenes visszaküldést kérte, minthogy raktárdijt nem akar fizetni. A megrendelő ezután más üzletből fedezte szükségletét, és midőn néhány hét mulva az előbbi czég ismét küldött neki köténeyket, az átvételt megtagadta. A bíróság elutasitotta az eladó felperest, mert azzal, hogy az eladó az első alkalommal küldött árunak visszaküldését kivánta, beleegyezett az ügylet felbontásába; különben azt kellett volna válaszolnia, hogy az áru rendelkezésre bocsátását nem ismeri el, a visszaküldést azonban a raktárdij megtakaritása czéljából kivánja.

— **A feltételes itéletek behozatala ellen** Németországban a hivatalos körök részéről erős oppositio támadt. A mult hónapban az észak-német börtönegylet nyilatkozott ellene nagy többséggel; legujabban pedig a másodfoku bíróságok elnökei a miniszter által ez iránt hozzájuk intézett kérdésre az a választ adták, hogy az uj intézmény behozatala mellőzendő s mindenesetre az egyéb államok tapasztalatai bevárandók. Némileg kedvezőbbek e vélemények azon kérdés tekintetében, vajon behozandók-e a feltételes itéletek a fiatalkoru egyének csekélyebb sulyu *első* büncselekményeire nézve.

— **A totalisateur** ellen irányul a franczia belügyminiszternek f. hó 2-dikán kelt rendelete, mely mindenütt nagy feltünést keltett. A rendelet megszünteti és betiltja a Párisban nagy számban levő fogadási irodákat. E rendelkezést a miniszter azzal indokolja, hogy ez irodák nem szolgáltatják be a fogadási tételeket a feljogositott futtatási társaságok pénztárába és ez által a szegényügyre forditott adót megröviditik, hogy továbbá a fogadási összegekre előirt minimumokat nem tartják be és ez által a fogadásokat közveszélyes módon terjesztik. A «Journal des Débats» megtámadja e rendelet törvényességét, mert a miniszter azt a lottóra vonatkozó rendelkezési joga alapján bocsátotta ki, melynek fogalmát kiterjesztette a versenyfogadásokra az által, hogy elnevezte azokat «loterie dite pari mutuel simple»-nek. Vagy szerencsejátékot képeznek e fogadások és akkor a törvény azokat tiltja s nem lehetnek rendelet tárgyai; vagy pedig egyszerü fogadások azok és akkor nem tilthatók el rendeletileg a Code intézkedései ellenére. A lap tehát azt tartja, hogy e kérdést csak törvény utján lehet eldönteni. Mennyire el vannak terjedve e versenyfogadások Franczia országban, mutatja az, hogy évi forgalmukat 150 millió francra becsülik. A mult évben $1^1/_2$ millió franc folyt be utánuk adó fejében a szegények pénztárába.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 26. SZ. Budapest, 1890. junius 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az uj olasz közbiztonsági törvény. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A megitélt szolgáltatás teljesitési helyének tanához. Dr. STAUD LAJOS dunaszerdahelyi járásbirótól. — A «Házassági elválás joga Magyarországon» szerzőjének válaszára. Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvédtől. — A birák kizárása a képviselőházból. Dr. GOPCSA LÁSZLÓ-tól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási biróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uj olasz közbiztonsági törvény.

Olaszország gyakran állt élén a büntetőjog fejlődésének. *Beccaria, Carrara, Lombroso* és az anthropologikus büntetőjog nehány egyéb müvelői mind a büntetőjogi tudomány egy-egy magasabb fokának elérését jelentik. A mi pedig a büntetőjog gyakorlati részét, t. i. a büntető törvényhozást illeti, Olaszország intézményei nem kevésbé méltók a tanulmányozásra, mint tudósai. E sorok irójának f. é. márczius 22-én a Magyar Jogászegyletben tartott előadásában volt alkalma rámutatni az uj olasz büntetőtörvényben előforduló számos reformintézményre és arra, hogy az az anthropologikus büntetőjogi tanokhoz lényegesen közelebb áll, mint a többi európai büntetőtörvények. Ugyanezen szempontokból érdemli meg a figyelmet az uj olasz közbiztonsági törvény *(Legge di pubblica sicurezza)* is, mely az uj büntetőtörvénynyel egyidejüleg keletkezett.

E törvény III. részének czime: «A társadalomra nézve veszélyes osztályokra vonatkozó intézkedések». E rész 3—5. fejezetei azok, melyek ez ismertetés tárgyát képezik.

A 3. fejezet szól a birói intelemről *(ammonizione)*. Ez intézmény alapgondolata az, hogy némely veszélyeseknek tartott egyének birói meghagyással és büntető sanctio mellett kötelezhetők arra, hogy felhagyjanak azon életmóddal, mely veszedelmekkel jár a társadalomra nézve.

A veszélyes egyének közé sorolja a törvény 94. §-a a szokásszerü *csavargókat* és *henyéket*, a kik vagyontalanok és a munkára képesek volnának, továbbá a *rosszhirüeket (diffamati)*. A 95. és 96. §-ok meghatározzák, hogy «rosszhirünek» tekintetik az, kit a közvélemény *(pubblica voce)* személy vagy vagyon elleni büncselekvények elkövetésével vádol, ha az illető ily cselekvényekért már el volt itélve, vagy a bünvádi eljárás ellene, *bárha eredménytelenül is*, meginditva volt.

Az *ammonizione* kibocsátásánál követendő eljárás igen egyszerü. A kérelmet a helyi rendőri hatóság feje terjeszti elő a törvényszéki elnöknél, a ki, mint egyes biró tanuknak és a terheltnek meghallgatása és egyéb, de mindig sommás uton és rövid határidőkben felveendő bizonyitékok felvétele után az intelmet kibocsátja, vagy annak kibocsátását megtagadja.

A törvényszéki elnök határozata ellen folyamodásnak van helye, melyet egy a feltörvényszéki elnök által megbizott feltörvényszéki biró intéz el. Ennek határozata nem vihető felebb.

A kibocsátott *ammonizione* tartalma kétféle, a szerint, hogy ki ellen van kibocsátva. A henyének vagy csavargónak meghagyatik, hogy «bizonyos idő alatt munkához fogjon, állandó lakást szerezzen, ezt a rendőri hatóságnak bejelentse, és innen előzetes bejelentés nélkül ne távozzék». (103. §.) A rosszhirünek pedig meghagyatik, hogy «becsületesen éljen más személyét és vagyonát tiszteletben tartsa, gyanura okot ne szolgáltasson, és lakását előzetes bejelentés nélkül el ne hagyja». (104. §.) Ezeken kivül mindkét esetben meghagyatik a megintettnek, hogy «ne csatlakozzék gyanus személyek társaságához, este egy bizonyos órában haza menjen, és reggel bizonyos óra előtt hazulról ne távozzék, fegyvert ne viseljen és ne tartózkodjék szokásszerüleg csapszékekben korcsmákban és bordélyházakban». (105. §.)

A kibocsájtott meghagyás sanctiója az, hogy az annak parancsai ellen vétő kihágás miatt egy, visszaesés esetén két évig terjedhető elzárásra és rendőri felügyelet alá való helyezésre *(vigilanza speciale dell' autorità di pubblica sicurezza)* itéltetik.

A rendőri felügyelet alá helyezett egyén illetékes hatósága parancsainak engedelmeskedni tartozik. A korlátozások, melyeknek az erre elitélt a rendőri hatóság által alávethető, részben körülbelül ugyanazok, mint a melyeket a törvényszéki elnök az *ammonizione*-ban kimond. Ezekhez azonban járul még az is, hogy a rendőri felügyelet alatt levő a rendőri hatóságnál oly időközökben, a mint azt a hatóság meghagyja, jelentkezni tartozik, lakhelyét csak a hatóság engedelmével változtathatja, és házkutatásnak és személymotozásnak minden időben alá van vetve. A rendőri hatóság azonban ugy köteles a felügyeletet gyakorolni, hogy az elitéltet a tisztességes munkálkodásban lehető kevéssé akadályozza. (117—122. §-ok.)

A rendőri felügyelet szabályainak áthágása a büntetőtörvény értelmében büntettetik. (120. §.) A rendőri felügyelet alá való helyezés ugyanis a büntető törvénykönyvben is szerepel, mint mellékbüntetés, és ugyanott meg van határozva az is, hogy a hatósági felügyelet szabályainak áthágása büncselekvényt képez, és 1 hótól 1 évig terjedhető börtönnel *(reclusione)* büntettetik.

A kibocsátott *ammonizione* hatálya két évre terjed. Megszüntethető azonban a törvényszéki elnök által előbb is azon esetben, ha a kibocsátás okai megszüntek. Ha az *ammonizione* hatálya alatt a megintett a meghagyás elleni vétség miatt elitéltetik, a két év az e miatt kiszabott büntetés kiállásától számittatik. (108. §.)

Van a törvénynek az *ammonizione*-t és a rendőri felügyelet alá való helyezést sulyosságára nézve még meghaladó egy intézménye is a veszélyes egyének ellen. Ez az u. n. *domicilio coatto*, lakhelykényszer. (123. és köv. §§.) Ez nem egyéb, mint a rendőri felügyelet alá való helyezésnek egy oly sulyosbitott alakja, hogy az elitélt egy meghatározott községben, *vagy egy ily czélokra berendezett gyarmatban* köteles tartózkodni. Ez esetben a gyarmat igazgatója gyakorolja az elitélt felett azon jogokat, melyeket a rendőri felügyelet alá való helyezésnél a rendőrség gyakorol. (131. §.)

Az elitélt *(coatto)* fentartásáról a rendőri hatóságok gondoskodnak, ugy hogy kötelesek részére mind a községeknél, mind egyeseknél munkát keresni. Munka hiányában a *coatto*-t hatóságilag látják el a legszükségesebb élelmezéssel.

A *domicilio coatto* az esetben mondható ki azokra, kik

ammonizione és rendőri felügyelet hatálya alatt állnak, ha közveszélyesek és kétszer elitéltettek kötelességeik áthágása vagy vagyon vagy személyek elleni büncselekvények miatt. Kimondja ezt a helyi közigazgatási hatóság főnökének *(prefetto)* elnöklete alatt összeállitandó bizottság, melynek tagjai a törvényszéki elnök, kir. ügyész a helyi rendőrség főnöke és a *carabiniere*-k egy tisztje. E bizottság határozata ellen a felebbezés egy a belügyi államtitkár elnöklete alatt álló bizottsághoz megy, melynek tagjai két parlamenti tag, és a fentemlitettekhez hasonló magasabb rangu elemek.

A *domicilio coatto* tartama 1—5 év. (124. §.)

A törvénynek ezen most ismertetett szükszavu rendelkezéseiből nehéz fogalmat alkotnunk a *domicilio coatto* gyakorlati végrehajtásáról. De jó szolgálatot tesz ezen intézmény functionálásának megismerésére *Alongi*-nak e tárgyról irt és tavaly megjelent értekezése. *Alongi*, a *favignana*-i gyarmat igazgatója, és igy e kérdésben a legközvetlenebb észlelő. Megjegyzendő még, hogy Alongi a fent ismertetett uj közbiztonsági törvény hatályba lépése előtt irta értekezését, és igy az alább közlött adatok még a *domicilio coatto*-nak a régi törvény szerinti végrehajtási módjára vonatkoznak.

Favignana, a gyarmat helye, egy kis sziget Sicilia közelében. Lakosainak száma 5000. A lakosság halászattal, földmiveléssel és kőtöréssel foglalkozik. A lakosság a *coattó*-kkal kényszerül ugyan érintkezésben lenni, de az érintkezés nem válik bensővé.

A gyarmatban levő *coatto*-k száma 320, a kik felett a felügyeletet összesen csak 10 ember gyakorolja (mely szám különben *Alongi* szerint tulságos kicsiny).

A *coatto* nappal szabadon jár a szigeten, bár az igazgató olykor határokat jelöl ki, melyeken tul a *coatto* nem mehet. Napi keresménye 50—70 cent., a szorgalmasoké 1 frank is. A szorgalmasok mindig képesek munkát találni, és keresményükből kielégitőleg megélhetnek. Vannak azonban köztük olyan is, kik egy souért napjában kenyeret vesznek, keresményök többi részét pedig elisszák. Sok van köztük olyan, ki a nappali szabadságot csak lopás és egyéb büntettek elkövetésére használja fel.

Este a *coatto* k nagy hálótermekbe záratnak. Egy teremben körülbelül 30-an feküsznek. A jobb magaviseletüek, — az összeseknek körülbelül fele, — engedélyt kapnak arra, hogy külön lakásokban töltsék az éjjeleket.

Fegyelmi eszközök a magánzárka és a szigoritott magánzárka.

A 320 *cattao* közül, kik a gyarmatban vannak, 50 földmiveléssel, 25 különféle mesterségekkel foglalkozik, 16 szolgálatban van, 60 a kőbányákban van alkalmazva, 40 hordár és 6 szellemi munkálkodással foglalkozik. A többi 123 dologtalan; ha nem részegek, mondja *Alongi*, akkor magánzárkában vannak.

A *coatto*-k általános erkölcsi szinvonala *Alongi* észleletei szerint igen alacsony. Romlottak, lusták, részegeskedők és teljesen erély nélküliek. Ha nagy számban vannak, erőszakoskodók, különben gyávák. Erélyt vagy számitást igénylő bünök elkövetésére nem képesek, de kisebb bünök elkövetésére mindig készek. Lopnak mindent, a mit csak lehet, és «készek volnának egy nap 100 késszurást ejteni». A *coatto*, mint Alongi mondja, nem aristokratiája, hanem plebse a bünösöknek. Olyan elemek, a kiket a társadalomból kirekeszteni kötelessége az államnak. De, — igy végzi *Alongi* értekezését, — az ily elemek elleni hatályos müködhetés végett kell, hogy ezek kényszermunkára legyenek szorithatók, és ez az a reform, mely a *domicilio coatto* intézménye tekintetében leginkább szükséges.

Mind az *Alongi* értekezésén, mind a fentebb ismertetett törvényen azon gondolat vonul át, hogy a büntető-törvények legfő czélja a társadalom hatályos védelme a bünös hajlamu egyének ellen, mely czélt akkor is követni kell, ha elérése a legnagyobb szigort teszi szükségessé. Ez a czél az, melyet a törvény követ, egész tudatosan feláldozván ennek kedveért a személyes szabadság számos biztositékát és azon elvet, hogy büncselekvény elkövetése nélkül, vagy büncselekvénye sulyánál erősebben büntetni senkit nem lehet.

Jelen sorok czélja ezen iránynak csak feltüntetése volt, nem pedig megvitatása vagy fejtegetése. Discussio tárgyává tenni ezen, a büntetőjog legmélyebb kérdéseibe nyuló tételeket egy czikk keretében lehetetlen. De azok figyelmét, a kiknek talán nagyon is idegenszerüeknek tetszenének a fent ismertetett intézkedések, magyarázatként azon tényre hivjuk fel, hogy ezen intézkedések azon országban vannak érvényben, hol az élet elleni büncselekvények száma általában, és különösen némely vidékeken sokkalta felülhaladja az egyéb európai államok arányszámát,[1] és hol a *Mafia* és a *Camorra* és ezekhez hasonló elterjedt bünszövetségek álltak és részben még állnak fen.

Dr. REICHARD ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A megitélt szolgáltatás teljesitési helyének tanához.

Felötlő jelenség a jogérvényesités terén, hogy a teljesités iránt inditott perekben a teljesités helyét a legtöbb esetben sem megvitatni a felek, sem az itéletben megállapitani a birósógok nem szokták. Legyen bár ennek oka a mindenünnét, de főkép a pervitelből kiküszöbölendő felületesség vagy pedig az, hogy a legtöbb esetben (?) a hitelezőre nézve irrelevans az, hogy hol (tehát akár az adósnál, akár a hitelezőnél, akár a biróság helyén vagy másutt) teljesitsen részére az adós, bizonyos, — hogy e jelenséggel nemcsak oly esetekben találkozunk, midőn a teljesités helyét a törvény, vagy a perviszonyban álló felek azon jogviszonyukban, melyre a per vonatkozik, megállapitották, de oly esetben is, midőn e helyet sem egyik, sem másik kétségtelenné nem tette. E jelenség annál feltünőbb, mert positiv törvény, mely a teljesités helyét az esetre meghatározná, midőn arra az itélet ki nem terjed, nem létezik. Már pedig a teljesités helye sem az adósra, sem a hitelezőre nézve irrelevans nem lehet s az ezen helyhez kötött érdek fontossága az által, hogy a jogviszony a belőle támadt perből kifolyólag itélettel lett eldöntve, sem anyagilag nem szállott alá, sem perjogilag nem vált jelentéktelenebbé, mert hiszen az itélet végrehajtásának nem csupán akkor van helye, ha az adós egyátalán nem, de akkor is, ha ez ott nem teljesit, a hol teljesiteni köteles, s viszont nem lehet a végrehajtást elrendelni s illetve ezt hatályában s következményeiben fentartani akkor, midőn az adós kellő időben teljesit, de a hitelező azt elfogadni nem akarja, azért, mert nézete szerint a teljesités más helyen, mint azt az adós teszi, eszközlendő. A teljesités helyéhez kötött érdekből az itélet után uj, a teljesitési hely megállapitására vonatkozó per keletkezhetnék, miért is ezen érdek megóvásának szempontjából fölötte tanácsos, hogy a kereset, annak petituma s marasztalás esetén az itélet a teljesités helyére is kiterjeszkedjék.

E kivánalom szükségességgé válik, midőn a teljesités helyét, a perben vitatott jogviszonyt nem az itélet, hanem az eredeti kötelezettség szempontjából nézve, sem a törvény, sem a felek — akár kifejezetten, akár vélelmezhető akarattal vagy czélzattal — meg nem határozzák. Ily esetben a teljesités helyét illetőleg minden tájékozódás hiányzik s ha azt az itélet nem pótolja, minthogy a perbeli felek álláspontja egyenlő, a leg-

[1] L. erre vonatkozólag a *Jogt. Közl.* ez évi 18. számában közölt «Emberölések statisztikáját».

több esetben a hitelező épugy elvárhatja, hogy az adós hozzá jőve, nála (a hitelezőnél) teljesitsen s illetve a küldés veszélyét viselje, mint az adós azt, hogy a hitelező hozzá (az adóshoz) jőjjön s a teljesités az adósnál eszközöltessék s az esetleges késedelem veszélyét (pl. ha az átadandó dolog a teljesitésre következő napon vétlenül elpusztul, elenyész, a hitelező viselje. Nyilvánvaló, hogy ily esetben bajos eldönteni, vajon — a késedelem hol létének bizonytalansága miatt — van-e helye a végrehajtásnak vagy sem.

Feltéve azonban, hogy a teljesitési hely az elbirált jogviszonyból, akár a törvény, akár a felek intézkedésénél fogva megállapitható, ez esetben is fontos, hogy a teljesités helyét az itélet is megállapitsa, mert az itéletnek a keresetet s illetve a keresetnek alapul szolgáló jogviszonyt consumáló ereje és hatása a mai doktrina szempontjából kétségtelenül eldöntve nincsen, s igy már a jogdogmatika ebbeli kétségénél fogva is kivánatos, hogy az itélet a teljesités helyét a feleknek nyitva ne hagyja.

Ha — akár egyik, akár másik esetben — mégis nyitva hagyja, mi tekintessék teljesitési helyül?

E kérdés megoldásánál másból, mint az itéletnek a keresetet s illetve a kereset közvetitésével a peres jogviszonyt consumáló hatásából kiindulni nem lehet. A jogdogmatika szempontjából (ha a jogot nem fogalmi tannak, hanem a mindenképen nyilvánuló élet által teremtett viszonyok megfelelő szabályozásának tanaképen tekintjük) sem lehet, meddő[1] azon vita, mely a fölött folyik, vajon a jogerős határozatnak abban nyilványul-e a hatása, hogy az eredeti jogigény, jogviszony (kötelem) helyébe vagy csak annak melléje léptet a jogerős határozat (itélet) alakjában uj, önálló igényt, azaz ujitás (novatio) hatásával bir-e az itélet, vagy pedig csak abban nyilványul ennek hatása, hogy az eredeti, az elbirált jogviszony állagában anyagilag ugyanaz marad, mint a mi volt s csak annyiban szenved változást, hogy az most már változhatlanul s megtámadhatlanul van megállapitva, mert hogy meddő-e a vita, leginkább a gyakorlati következmények mutatják. Már pedig a gyakorlatban nem lehet irrelevans az, hogy itélet folytán megszünjék-e vagy nem a perben még el nem birált kezesség, zálog,[2] késedelem, az előnyös kielégités joga, holott ha az itélet a novatio hatásával birna, azaz az eredeti jogviszony helyébe lépettnek tekintetnék, a jogdogmatikában joggal helyt foglaló novatio fogalmánál fogva mindezen részben járulékos jogok, részben pedig jogi következmények, megszünteknek volnának tekintendők. Igaz, hogy novatio felvétele esetén, ezen elenyészést kellő módokon lehetne megelőzni, ámde ezen felvétel a gyakorlati élet igényeivel s a jog czélzatával állana ellentétben s igy azt önkényesnek kell venni. Másrészről az itélet következtében az érvényesen elbirált jogviszonyhoz oly következmények járulnak, melyek itélet nélkül az elbirált, eredeti jogviszonyt egyáltalában meg nem illették (ilyen pl., hogy a jogérvényesen megitélt jogigény öröklékenynyé válik oly esetben is, midőn az eredeti, elbirált igényben különben örökölni nem lehetett volna; itélet folytán az elévülési idő uj kezdetet vesz stb.). Ezek folytán a mai jogállás szerint mindjobban érvényesül az a tendentia, a mely — az arany középuton haladva — abban összpontosul, hogy a marasztaló itélet következtében egy uj kötelem: az «obligatio iudicatum solvi» jő ugyan létre, de ez az előbbi kötelmet nem consumálja teljesen, s a novatio teljes hatásával nem bir, hanem az előbbihez, az elbirálthoz — mint obligatio accessoria — hozzájárul ugy, hogy az adós nem csupán az eredeti kötelem, hanem most már s egyuttal az itélet alapján is tartozik teljesiteni, mi mellett a kétrendü kötelem anyagilag ugyanazon tartalommal bir,[1] vagy a mint azt Windscheid, nézetem szerint találóbban negativ alakban olykép kifejezi, hogy az itélet által megállapitott igény anyagilag nem más, mint az, a mely a keresetben érvényesitve lett.[2] Minthogy azonban az itélettel szemközt az illető fél nem tartozik többé türni oly kifogásokat, vagy ellenvetéseket, melyek az eredeti, a már elbirált jogviszonyból származnak, az itélet által és az itéletben létesült fenti uj kötelem: az obligatio iudicatum solvi önmagában is, tehát önállóan s a nélkül létezik,[3] hogy rá nézve az alapul szolgáló, elbirált, eredeti kötelem irányadó, határozó volna, a miért is a rá vonatkozó tekinteteknél, kérdéseknél az eredeti, elbirált alapkötelemre nem szükséges, sőt a mig az itélet fenáll nem is szabad visszatérni, s ebbeli önállóságának természetes s egyuttal jogi folyománya az, hogy azon kérdést is, vajon az obligatio iudicatum solvi teljesitési helye hol van, magából az itéletből s illetve ebből kifolyólag és nem az alapul szolgáló eredeti és elbirált kötelem szerint kell megoldani,[4] még akkor is, ha az itélet a teljesités helyét meg nem jelöli, meg nem határozza és pedig nem csupán az esetben, ha az eredeti, elbirált jogviszony, alapkötelemben a teljesités helye sem a felek intézkedésénél sem a törvénynél fogva meg nem volt határozva, sem abból kifolyólag meghatározható nem volt, hanem azon esetben is, a midőn ilyen meghatározás hiányában az elbirált jogviszony nem szenvedett.

II.

Gyakori az eset, melyet kérdésünknél figyelmen kivül hagyni nem szabad, hogy a marasztaló itéletben a szolgáltatás (a teljesités tárgya) olykép van megállapitva, miszerint a teljesités helye, ezen hely külön megnevezése nélkül is, teljesen és kimeritőleg van meghatározva, a mi főkép az olyan itéletileg kötelezett munkánál és olyan teljesitésnél fordul elő, melyek jogi érdekkel csak ugy birnak, ha azok bizonyos, a perben rendszerint megnevezett és megvitatott helyen teljesitendők olykép, hogy ugyanazon teljesités más helyen teljesitve, teljesitésnek egyáltalában nem tekinthető, igy például felperes valamely házának lebontására, valamely gyár kazánjának beállitása, valamely ingatlannak felszántása, terménynek cséplése, malomban való őrlés stb. Ez esetben, valamint midőn a kötelezés ingatlannak átadására[5] vonatkozik, a teljesités helyének bizonytalansága fen nem forog s a teljesités helye ilyenkor az intézkedésben benrejlőleg van megállapitva. Más az, midőn pénzszolgáltatás, ingó dolognak átadása vagy oly munka és egyéb teljesités képezi az itéletileg kötelezett szolgáltatás tárgyát, melyhez a fenti érdek kötve

[1] Ellenkezőleg: Motive zu dem Entwurfe eines bürg. Gesetzbuches I. 369.

[2] Ezt Windscheid (Pandekten 129. §. 4. jegyzet) ide nem tartozónak tekinti, s továbblételét a suas conditiones habet hypothecaria actio elvéből magyarázza ki.

[1] Unger: System d. öst. Pr. R. 2. köt. 676. l.

[2] Pandekten: 129. §. 1. Meg kell jegyeznem, hogy Windscheid azon tanitása, hogy az itélet által a már kezdettől létező igény csak végleges alakulatát (definitive Gestaltung) nyeri, nem talál minden, jelesül azon esetre, a midőn az itélet helytelen, s nem födi az elbirált esetet, mert ekkor az itélet létezőnek mondja, a mi tulajdonkép nem is létezik s viszont. Ez esetben a marasztaló itélet minden tekintetben uj kötelmet teremt, mely soha sem létezett, miért is ily esetben az itélet csak a keresetben érvényesitett (keresetben lehet állitani oly igényt is, mely nem létezik, de ezt nem szabad megitélni) igény végleges szabályozását tartalmazza.

[3] Windscheid i. h. 129. §. 1.

[4] Hasenöhrl: Oest. Obligationenrecht I. 290. l.

[5] Ennél, hogy a végrehajtás sikerrel legyen elrendelhető, a hitelező tartozik jelentkezni az ingatlan szinhelyén, még pedig a teljesitésre kitüzött időn belül — legbiztosabban ezen időnek utolsó napján — az ingatlan átvétele végett, s minthogy ezen átadás rendszerint csak jelképi átadás, az adós megszabadul a végrehajtás alul s illetve a teljesitésnek megfelel, ha a teljesitési időn belül az ingatlan birtoklását, s illetve, mert az itélet után már csak birlalás lehet, ezt megszünteti, s egyuttal bejelenti az itélő bíróságnál, hogy az ingatlant a hitelező részére elhagyta. A midőn az itélet dologi jog átruházására kötelezi az adóst, ez a végrehajtás elül megmenekül, ha a bekeblezésre alkalmas okmányt az itélő bírósághoz beterjeszti, vagy pedig ugyanott ő maga kéri a dologi jog bekebelezésének a hitelező részére vonatkozó elrendelését.

nincs s mely ennélfogva másutt is teljesithető. Ha már most az ilyen szolgáltatás kötelezésére vonatkozó itéletben az, hogy hol teljesittessék a kötelem, megállapitva nincsen, a teljesités helyéül a következő helyek kinálkoznak: 1. a hitelező, 2. az adós lakhelye, 3. azon hely, hol az ingó dolog itélethozatalkor fekszik, s végre az uj (itéletbeli) kötelem keletkezési helye, mely a legtöbb esetben a bíróság székhelye, de sokszor (midőn a helyszini eljárást a törvény, rendelet, vagy a czélszerüségi okok involválják) ettől különböző hely is lehet.

Ha már most ezen helyekre vonatkozólag kell alkalmazni a fentebb (I.) megállapitott azon elvet, mely szerint a iudicatum solvi obligationál, ennek az alapkötelemtől, az elbirált jogviszonytól való alaki függetlenségénél, önállóságánál fogva, a teljesités helyét az itélet szerint kell megállapitani, nem nehéz belátni, hogy a teljesités helyéül sem az adós, sem a hitelező lakhelyeit tekinteni nem lehet. Ez nem csupán abból folyik, hogy a felek perbeli állása egyforma s az adós csak ugy követelhetné egyébként, hogy az ő lakhelye legyen a teljesitési hely, mint a hitelező, de abból is, hogy miután a felek ezen teljesitési helyet ilyenül megállapitani a perben nem kérték, a teljesités ezen (saját lakásuk) helyét kikötni nem czélozták s azt magukra s a szolgáltatás érdekére nézve irrelevansnak tartották. E szerint, ha az adós saját lakhelyén — a kitüzött időn belül akarna — ha ebbeli akaratát a valóságos, tényleges felajánlás, a real oblatioval is támogatná, minthogy a hitelező más helyen, mint melyre az adós kötelezve van, a teljesitést elfogadni nem köteles s az adós mulasztásba esik, nem csupán ha egyáltalán nem, hanem ha más helyen teljesit, az adós késedelembe esik s a hitelező, ha ilyenkor a teljesitést elfogadni nem akarná (mi sokszor érdekében állhat), jogosan kérhetné a végrehajtást. Ugyanez áll, ha az adós a hitelező lakhelyén kivánna teljesiteni, s a hitelező a teljesitést (akár chicaneriából, akár mert — mi gyakran meglehet — érdeke a valódi teljesitési helyhez van kötve) itt sem akarná elfogadni.

A harmadik eshetőség, hogy t. i. az legyen a teljesitési hely, hol az illető ingó dolog fekszik az itélet hozatalakor, komoly figyelembe alig jöhet, nem csupán azért, mert igen sok esetben nem tudni, hogy hol van ezen hely, s nem csupán, mert chicanérozásnak bő alkalma lehetne, de főkép azért, mert az ilyes rendelkezést elvi jelentőségre felvinni, elvi alapra fektetni, már csak a pénzbeli szolgáltatásokra való, de más tekinteteknél fogva sem lehet. Marad tehát a negyedik eshetőség, hogy t. i. a iudicatum solvi obligationál teljesitési helyül, ha az az itéletben külön megállapitva nincsen, az itélethozatal helye tekintessék. Ez lehet az egyedül helyes, elméletileg s gyakorlatilag igazolható alapelv, mely szerint a kérdéses esetben az a teljesitési hely, hol az uj kötelem, az obligatio iudicatum solvi létesült, tehát a hol az itélet meghozatott.[1] Ez elv helyessége nem csak abból folyik, hogy a fentiek szerint más igazolható lehetőség nincsen, de mert legtermészetesebb, hogy midőn a felekre nézve irrelevans (hiszen egyébként a teljesités helyét megvitatták volna), hogy hol teljesitsen az adós, — felvenni, hogy a teljesités a bíróság helyén eszközöltessék, hogy alkalmas helyzet teremtessék annak ellenőrzésénél, vajon a teljesités eszközöltetik-e vagy sem, s a teljesités körül van-e késedelem vagy sem, s ez kinek hibájából állott be.

Ezen elv szerint az adós késedelembe esik, ha ily esetben nem az itélethozatal helyén teljesit s viszont ezen kivül ő másutt teljesiteni nem köteles; s viszont a hitelező esik késedelembe, ha teljesitést ezen helyen elfogadni nem akarván, azt másutt követelné.

A fentebb kifejtett felfogás szerint egyrészről a teljesités helyét mindig az itélet szerint kell megállapitottnak venni, de másrészről, ép ezen elvből kifolyólag azt sem lehet megengedni, hogy oly esetben, midőn az elbirált jogviszony szerint az eredeti kötelemből biztosan megállapitható a teljesitési hely s a szolgáltatás természete teljesitési helyül más helyet — az itélkezés helyét — is megtüri, de az itélet a teljesitési helyről hallgat: az adós vagylagosan vagy az itélkezés helyén vagy az alapkötelemben megállapitott helyen teljesithessen. Ennek ellentáll nem csupán az obligatio iudicatum solvi fentebb kifejtett abbeli önállósága, mely szerint, ha az itéletbeli kötelem mellett, az eredeti kötelem, az elbirált jogviszony anyagi vonatkozásban meg és tovább áll is fen, mégis alaki tekintetben minden kérdés, mely a teljesités mikéntjére, módjára, terjedelmére vonatkozik, tisztán és kizárólag az itélet alapján birálandó el, hanem a gyakorlati szempont is, melylyel ellenkeznék, ha az itéleti kötelem a teljesitési hely tekintetében egységes tekintet alá nem esnék s ha a hitelező a helyek vagylagossága következtében két, gyakran távol álló helyen volna kénytelen a teljesités megtörténtét ellenőrizni. Habár a teljesités helyéül ezek szerint a bíróság helyét kell tekintenünk, ez nem jelenti azt, hogy a teljesités a perbiróság közbenjöttével eszközöltessék, miért is a végr. törvény 41. §. helyes álláspontot foglal el, midőn a marasztalási összegnek a perbiróság közbenjöttével való kifizetését nem kötelességévé, hanem csak jogává teszi a marasztalt félnek azon okból, hogy mikép azt az igazságügyi bizottság indokolta, «ez által a marasztalt fél a végrehajtási jog hosszu tartama alatt kellően fedezve legyen arra nézve, hogy a már egyszer kielégitett követelés, rajta végrehajtás utján ismételve behajtatni nem fog; és hogy esetleges visszvégrehajtási igényeinek érvényesitésére biztos támpontot nyerjen».

Ezen álláspontnak következménye azután, hogy a törvény szerint a perbiróság közbenjöttével történt fizetésből kifolyólag a nyertes félnek vagy képviselőjének megjelenése által, a bíróságnál való megjelenése által okozott költségeket a marasztalt fél köteles fizetni. Ezen költségbeli fizetési kötelesség nem forog fen azon költségekre, melyek abból merülnek fel, hogy a teljesités elfogadása végett a bíróság helyén a hitelező megjelenik, mert ezen megjelenés a teljesités lehetségesitése végett neki kötelessége.

Igaz, hogy miután a marasztalt fél a teljesitésre kitüzött határidőn belül bármikor is teljesithet, s e végből a bíróság helyén bármikor megjelenhetik, s ezzel szemközt nem áll a hitelező kötelességében, hogy a teljesitési időn belül mindig a bíróság helyén tartózkodjék, olyankor, midőn a hitelező vagy képviselőjének lakhelye nem a birósági hely, a teljesités, mely a hitelező közremüködését is igényli, lehetetlenné válik azon okból, mert a hitelező ép akkor, midőn az adós teljesiteni akar, vagy pedig a teljesitési idő utolsó napján nincs jelen a teljesités (bíróság) helyén; ámde ezen akadály elháritására szolgál egyrészt a hitelezőnek az adós általi értesitése, melyben az adós a teljesités napját — törvényes korláton belül — a hitelezővel közli, másrészt a teljesités surrogatuma: a letét. És ezzel elértem eszmemenetem utolsó láncszeméhez. Kellő időben eszközölt letét u. i. a teljesités hatályával bir, s miután ez csak a bíróságnál vagy ennek utján eszközölhető, s foganatositása másutt, mint a bíróság helyén végbe nem mehet, ez maga is elég bizonyitékul szolgál, hogy midőn az itélet más helyet teljesitési helyül ki nem jelöl, az adós kellően teljesit, ha azt a bíróság helyén eszközli.

Végül megjegyzem, hogy a pandekta jog szerint[1] is, az adós ott tartozik fizetni, a hol marasztalása kérhető, és az valósággal kimondatott. E szerint tehát alperes birói illetékessége és a teljesitési hely összeesnek, mi akkor, midőn alperesnek több illetékességi helye van, hátránynyal járhat az adósra, mert a hitelező alternative bárhol perelhet, de ez nem oly hátrány, mit a rendes és pontos adós a beperlés előtti teljesitéssel meg nem előzhetne.

Dr. STAUD LAJOS,
dunaszerdahelyi kir. járásbiró.

[1] Hasenöhrl i. h. és Mommsen: Beitr. III. 226. l.

[1] L. Windscheid: Pandektenr. 282. §. 5. s az ott jelzett forrásokat

A «Házassági elválás joga Magyarországon» szerzőjének válaszára.[1]

Sztehlo ur válasza védelemnek igen gyönge, támadásnak teljesen indokolatlan. Ezen válasz által sem ő, sem könyve, sem az elválás tana, sem pedig én nem nyertem semmit. Csak azt tanultam meg belőle, hogy nem volt igazam, a mikor magasabb mértéket alkalmaztam könyvére, azon mértéket, a melyet a tárgy megérdemel. Ha alacsonyabb mértéket alkalmazok s ehhez viszonyitva nem teszek semmi észrevételt a könyv ellen: nem állok ma szemben az irodalmi frivolság vádjával, mert hisz körülbelül ezzel vádol Sztehlo ur, de azért a könyv nem lesz több, mint egy egyszerüen használható, nem tudományos s a szó nemesebb értelémben nem is gyakorlati munka.

Sztehlo ur ellentétet vél látni abban, hogy könyvét használhatónak mondom s ezzel szemben azt állitom, hogy az nem tudományos s nem gyakorlati. Az ellentét csak látszólagos. A házassági elválás jogának nincs törvényczikke a magyar törvénytárban, nem mindenkinek van alkalma s módja előforduló alkalommal a Raucher Instruktióját, az unitarius egyházi törvényt a házassági jogról, majd a házassági patenst, aztán a Schaguna könyvét, meg a házassági elválásra vonatkozó többi szabályzatokat, jogforrásokat s judikaturát megkeresni és végig tanulni. S ezt fölöslegessé is teszi a Sztehlo ur könyve s talán valamivel még többet is nyujt. De hogy megismertetne az egyes váló-okok, vagy a válási eljárás belső lényegével, azoknak minden oldalát, belső természetét feltáró fogalmával, hogy megmondaná, melyek azon elvi alapok, a melyeken az egyes institutiók s az egyes jogfogalmak felépülnek, arra csak ritka esetek vannak könyvében. Pedig a jogász csak ezekből tud konstruálni s nincs oly nehéz eset, a mit egy jó s indokolt fogalommeghatározás alapján megoldani ne lehetne. A jó példa a legjobb tanitás: nézze meg Sztehlo ur az általam ismertetésemben emlitett könyveket s megtalálja a szó nemesebb értelmében gyakorlati és tudományos tárgyalás mintáit. Ezzel szemben pedig ezen helyen egyenesen lehetetlen azt részleteznem, hogy Sztehlo ur könyvében, hol hiányzik ez a jogászilag magasabb valami: nehány helyet kivéve az egész könyvre kellene rámutatnom. Csak példaként emlitem az ágy- és asztaltóli elválasztás a római kath. egyházban, vagy a házassági elválás a gör. keleti egyházban czimü szakaszokat. Ezek a tan legfontosabb részeit tárgyalják, s mégis alig van bennök egyéb, mint a váló-okok puszta felsorolása; erre pedig nem kell egyéb, mint a Raucher Instruktiójának leirása, — maga a Weber munkája «Die kanonische Ehehindernisse stb.», a melyet szerző idéz és meglehetősen föl is használ, többet és alaposabbat tartalmaz —, és nem kell egyéb, mint a Hadschits müvében fölsorolt válási okok egyszerü megnevezése, mint ezt Sztehlo ur teszi. De ebből nem tanulja meg senki az egyes váló-okok fogalmát. Pl. mi a házasságtörés? mi az adulterium perfektum? Weber szerint az adulterium perfektumnál a copula akár természetes, akár természetellenes (copula sodomitica vel bestialis) lehet, s ha ez igaz, akkor ezen fogalommeghatározás alapján megvan állapitva azon consequentia is, hogy a bestialitas, prædestria, sodomia is a házasságtörés fogalmának keretébe tartozik s nem kell ezekben valami speciális váló-okokat keresni, mint ezt Sztehlo ur teszi, a midőn arra hivatkozik, hogy ezen váló-okokat Hadschits nyomán már az első kiadásban felhozta, ott pedig tényleg a házasságtöréstől elkülönitett pont s a halál fogalma alatt emliti fel.

A válasz tulajdonképi sulypontja a körül forog: értékesitette-e Sztehlo ur könyvének uj kiadásában azon birálatot, a melyet dr. Kováts Gyula az első kiadás felett a Magyar Jogászügy 1885 juniusi füzetében irt, s ha igen, tartozott volna e arra többször, vagy legalább más alakban utalni, a mint tette?

A kérdés első része ténykérdés, itt nem lehet okoskodni. A kérdés második részére válaszom — a melyet előre bocsátok — ez: vita fölött áll azon tétel, hogy a forrás-idézés irodalmi kötelesség, a melylyel a tudományos, a szellemi értékek használhatásáért tartozunk. Jelen esetben természetesen nem kivánja senki, miszerint Sztehlo ur megjegyezze, hogy ő dr. Kováts Gyula figyelmeztetése folytán idézi az uj kiadásban Mandics-nak «De causis connubium discindentibus etc.» munkáját, vagy azt, hogy a szászok házassági szabályzatának eredeti német szövege helyett a kérdéses birálat megjegyzése folytán ad magyar szöveget: de ott, a hol szerző megemlékezik azokról, a kiknek könyve körül valamivel tartozik, érinthette volna, hogy a kérdéses birálatnak is termékenyitő hatása volt könyvére, hiszen az még oly minutiosus dologban is utbaigazitással szolgált Sztehlo urnak, hogy minő könyveket, vagy szerzőket használjon; példa a Mandics fent érintett munkája, vagy Beza, Carpzow.

Az itt tárgyalt kérdés első részére nézve:

Ad 1. Azon kérdés, hogy minő cselekmények tekinthetők a házasságtörés fogalma alá tartozóknak, nem oly jelentéktelen, mint azt Sztehlo ur feltünteti, miután épen a házasságtörés azon váló-ok, a melynek alapján a kath. egyház örökös válást enged. Hogy Hadschits után nem mint a házasságtörés keretébe esőket sorolta föl szerző a szóban levő cselekményeket, már érintettem; különben is nem a keleti egyház váló-okai alapján kell és lehet a kath. egyház váló-okait megismertetni.

Ad 2. Hogy Sztehlo ur az Arndts vagy Schilling definitiójához füzött megjegyzéseit csupán takarékossági szempontból hagyta volna el, az nem igen érthető akkor, a midőn ma ezen definitiókat épen az ellentétes fogalommeghatározás támogatására használja, a mikor pedig nézeténck fentartása mellett egyszerüen mellőzhette volna azokat. Az olasz törvényre vonatkozó javitást illetőleg tény az, hogy dr. Kováts Gyula figyelmeztette szerzőt a téves adatra.

Ad 3. Tévedtem, a tények különben is elégtételt adnak ezen ponton Sztehlo urnak.

Ad 4. El nem tagadható tény az, hogy szerző dr. Kováts Gyula figyelmeztetése folytán érinti Beza és Carpzow nézetét az elválási okokról. Különben ezen, valamint a 6. pontra nézve már fentebb nyilatkoztam.

Ad 5. A birálat szavai szerint: Minden a hirdetményi határidő alatt való meg-, vagy nem jelenésen fordulna meg. Innét van, hogy szerző (t. i. Sztehlo ur) szerint a hűtlen elhagyó hiába jelentkezik az itélet meghozatala előtt, ha a hirdetményi határidő már letelt. Ilyenkor, ha jelentkezik is az elhagyó, s bármennyire ellenzi is a felbontást, a házasság felbontandó, «mert a hűtlen elhagyás ténye be van fejezve, és a házasság felbontása a hirdetményben foglalt sanctio következményekép jelentkezik». Ezen nézetet helyteleniti a birálat: «Mintha bizony, ha a hirdetményi határidő eredménytelenül telt el, a bíróságnak ennek daczára nem volna joga a válni akaró felperest keresetével, itéletet mondva elutasitani». Sztehlo ur ma ugyanazt tanitja — a mit dr. Kováts Gyula —, hogy a házasság nem bontandó fel, ha az elhagyó az itélethozatal előtt, de a hirdetmény közzététele után jelentkezik s az elválást ellenzi. S ennek az elmondása Sztehlo ur szerint az egyenesen nem igaz.

Ad 7. Tény az, hogy ezen tételt Dr. Kováts Gyula szerző ellenében vitatta, hogy ezzel szemben Sztehlo ur mire alapitja a birálattal egyező uj álláspontját, azt nem kontrolirozhatom

Ad 8. Azon fontos kérdés tekintetében, hogy az elválasztott protestans személynek katholikus személylyel kötött házassága érvényes-e, vagy nem? Dr. Kováts Gyula azon elvet

[1] L. *Jogt. Közl.* mult heti száma.

állitja föl, hogy a vegyes házasságot nem a kanoni jog uralja, hanem a vallásilag különböző házassági jogok rendszere; ezen rendszernek az a sajátos természete, hogy egy és ugyanazon házasságban ellentétek állhatnak elő. Sztehlo ur pedig ma — szerinte legelőször, azon nézetnek ad kifejezést, hogy ezen kérdésben ellentétes felekezeti jogszabályok összeütközése forog fen. Nehezen tudom felfogni, hogy minő különbség van a között, ha a birálat a kérdés eldöntésénél azt tartja szem előtt, hogy itt vallásilag különböző házassági jogok rendszere szerepel, a mely mellett ugyanazon házasságban ellentétek állhatnak elő és a között, ha Sztehlo ur azt mondja, hogy a kérdésben ellentétes felekezeti jogszabályok összeütközése forog fen? Pedig csak ez a distinctio az irányadó és annak megértése, hogy mindenik félre nézve a saját joga a határozó; s ez van a birálatban, s ez van ma Sztehlo urnál is.

Sztehlo ur válaszát azzal zárja, hogy az ismertetésben tett többi megjegyzéseim nem fontosak. Miután azonban nemcsak Sztehlo ur tudja s nemcsak én sejtem az elválás tanának mysteriumait, aligha nem fogják sokan nagyon is fontosnak találni azt, hogy a házasság felbonthatósága ellen tényleg léteznek társadalmi s jogi aggályok; hogy a görög katholikusok házasságai nálunk tényleg felbonthatók-e, vagy sem, hogy a jogérvényes birói itélettel felbontott házasság daczára tényleg a rabbi kegyétől függ-e azon kérdés, hogy uj házasságot köthet-e a felszabaditott zsidófél, vagy sem, hogy tényleg érvényesnek köteles-e tekinteni a kath. egyház az unitarius papi szék által ujabb házasságra felszabaditott unitariussá lett kath. félnek házasságát egy protestans nővel, ha az illető fél visszatér a kath. egyházba? s jogi szempontból az sem lesz közömbös sokakra nézve, hogy egyszerü szokáson, vagy pedig törvényen, rendeleten alapszik-e a házasságvédői institutio, vagy a gyermekeknek «az állam törvényei szerint törvényes»-ként bejegyzése, s a bizonyitási tanban szerepet játszhatik azon kérdés, hogy a gyermek törvénytelenségének kimondása végetti perben az anyának beismerése mellett póteskü itélhető-e?

Sztehlo ur azon gunyos megjegyzésére, hogy én nagy kegyesen megengedem, hogy könyve igen használható, csak azt viszonzom, hogy irodalmi kérdésekben én nem ismerek sem kegyet, sem ellenszenvet s hogy a rosszul alkalmazott guny gyakran azt teszi nevetségessé, a ki gunyolodik.

Dr. REINER JÁNOS

A birák kizárása a képviselőházból.

Dr. Szokolay István ur, «*Törvényalkotási rendszerünk reformja*» czimü legujabban megjelent munkájában a biráknak a képviselőházból való kizárását a leghelytelenebb intézkedésnek nyilvánitja s egyuttal «az ellenmondás vagy megczáfoltatás veszélye nélkül» azt állitja, hogy törvényalkotásunk gyengeségei, félszegségei nagyrészt onnan származnak, mivel ezen törvényhozási müveletekben biráink részt nem vesznek.

Vizsgálva a törvényalkotási müködést, elismerjük, hogy e müködés keretén belül a figyelmes észlelő itt-ott hézagokat fedezhet fel, ámde ezen hézagok meggyőződésünk szerint épen nem onnan keletkeznek, hogy a törvényhozás a képviselők sorából nélkülözi a birákat, hanem inkább onnan, hogy nálunk gyárszerü a törvényhozói müködés.

Ugyde ezen gyárszerü müködést is lehet indokolni. Főleg hazánk az az ország, mely folyton fejlődő viszonyainak alakulásai által fokozottabb mértékben, mint valaha, kell hogy ma igénybe vegye a törvényhozói müködést.

A kérdés az, hogy *rejlik-e veszély abban, ha a birák nem tagjai a képviselőháznak* és továbbá az, hogy *esetleges felvételükkel ki lennének-e töltve épen azon hézagok*, melyeket Szokolay ur támaszt annak következtében, hogy törvényhozásunk a birákat kebeléből kizárta?

A mi az első kérdést illeti, arra nézve merjük kimondani azt, hogy helyes az az álláspont, mely szerint a birák hazánkban — mi is, mint Szokolay ur, csak a felső forumok biráiról szólunk — ne legyenek képviselőkké választhatók. Miért? Azért, mert eltekintve attól, hogy a birói tekintély ősi földjére, Angliára, (hol éjjel tartatnak a parlamenti ülések és hol a felette gazdagon javadalmazott birák a legkiválóbb ügyvédek soraiból kerülnek ki) vagy a legszigorubb fegyelem hazájára Németországra és más nyugoteurópai államokra való hivatkozási példáknak felhozása az ezektől elütő és más szervezeti szabályokon nyugvó hazai birói intézményünkre nem szerencsés: maga Szokolay ur is örvend azon, hogy épen a felsőbb forum (Curia és kir. tábla) elnökei állásuknál fogva tagjai a főrendiháznak s igy nézete szerint is meg van adva az alkalom arra nézve, hogy azon fényes tulajdonok, melyeket Szokolay ur a felsőbb bíróság tagjainál felfedez, érvényre jussanak a törvényhozási alkotásoknál. Avagy talán a főrendiház nem képezi kiegészitő részét a törvényhozásnak? Hisz itt is jogosult a felszólalás és itt is lehet üdvösen közremüködni a «dus tapasztalatokkal, bölcseséggel és megérett jogi nézetekkel...»

Hogy a birák nálunk nem tagjai a képviselőháznak, az nem birói függetlenség elvének ürügyéből magyarázható ki, hanem meggyőződésünk szerint abból, hogy épen a fennebb jelzett gyárszerü törvényhozói tevékenységnél fogva a *hivatásának csakugyan megfelelni akaró képviselőnek* — a szüneteket kivéve, mikor a felsőbb bíróságoknál is tudvalevőleg szünet van — egész idejét igénybe veszik nemcsak a sokszor naponta 6 órát tartó rendes ülések, hanem főleg ezek mellett azon gyakori bizottsági, párt, majd delegationális ülésezések is, s igy vagy a gyakran ugyanazon időben tartandó táblai illetve curiai üléseken nem jelenhetne meg, vagy a képviselőházi ülésekről elmaradna.

Mi azt hiszszük, hogy a felsőbb birói szervezetek főleg azért állittattak fel és létesittetnek, hogy ott a biró «dus tapasztalatainak, bölcseségének, a megérett jogi nézeteknek» felhasználásával megreperálja azon hiányokat, melyek az alsóbb bíróságoknál mutatkoznak. Ez aligha lesz czélszerüen eszközölhető akkor, ha a biró az *ügyeinek referálására szánt idejét* még a parlamenti és más bizottsági ülések látogatására is fogja forditani. Nyilvánvaló tehát hogy czikkiró felvetett rendszerének keresztülvitele, vagy a mi felsőbb bíróságainknál még mindig nagy számmal levő restanciák számát növelné, vagy a kedvezőbb esetben az ügyek gyorsabb referálása mellett annak tenné ki a birót, hogy rábizott ügyeinek elvégzésénél «fényes tulajdonainak» csak azon részével folyjon be, melyet a parlamenti és más bizottsági tárgyalások folyama alatt még el nem pazarolt.

De azt is hiszszük továbbá, hogy ha az a felsőbb biró, birói teendőinek elvégzése után még fenmaradó idejéből annyit fordithat vagy fordit is a törvényhozói müködésre, mint a mennyit maga Szokolay ur is elismer, midőn megengedi, hogy «nehezebb jogi kérdések megoldásánál, jogi kételyek eloszlatásánál, vagy a létező jogszabályok megváltoztatásánál, megigazitásuk hiányosságának szőnyegre kerülésénél közremüködjék», akkor ugy véljük, befolyt az a felsőbb biró annyira a törvényhozói müködésbe, mint a mennyit tőle e téren várni lehet.

És ha még mindezekhez hozzáveszszük továbbá a Szokolay ur által is elismert azon szerepét felsőbb biráinknak, hogy ők a különböző testületek és egyletek tanácskozásaiban részt vehetnek, hogy a városok képviselő-testületeinek tagjaiként szerepelhetnek, majd egyházi tanácsok élére állhatnak, akkor azt hiszszük eléggé leszámoltunk a kérdés első részével.

És ebből, mintegy önkényt nyerjük felállitott kérdésünk második ágának elbirálásához a támpontot, vagyis azon nézetünkből kifolyó elvnek tisztázását is, hogy a törvényalkotásnál mutatkozó hézagokat a képviselőházból kizárt

birák nélkül is ki lehet tölteni főleg azon, jelentékeny szerepet játszó parlamenti tagok által, kik hivatásuknál fogva, mintegy testvérei a biráknak. Értem a több idővel és szabadabb helyzettel rendelkező azon nagy számu ügyvéd, majd egyetemi jogi tanári képviselőket, kik nem egyszer már sikeresen folytak be a törvényhozói müködésbe.

Dr. GOPCSA LÁSZLÓ.

Különfélék.

— **A Magyar Jogászgyülés** állandó bizottsága a napokban ülést tartott, és három szakosztály számára kitüzte a kérdéseket. A II. szakosztály kérdései iránt eddig az illető albizottság nem referált, és igy ezen kérdések kitüzése az őszre halasztatott. Kitüzettek:

A magánjogból.

I. A szerződéskötési vétkességből eredő felelősség miként szabályoztassék a magánjogi törvénykönyvben?

Előadó: dr. Sághy Gyula egyetemi tanár. *Véleményezők:* dr. Katona Mór jogakadémiai tanár, Kiszely Tibor kir. táblai biró, dr. Králik Lajos ügyvéd, dr. Sipos Árpád jogakadémiai tanár, Wavrik Antal kir. táblai biró, dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyző, dr. Ziskay Antal országgy. képviselő.

II. Visszakövetelhesse-e a tulajdonos dolgát minden körülmények közt birtokosától, vagy korlátoltassék-e visszakövetelési joga?

Előadó: dr. Hoffmann Pál egyetemi tanár. *Véleményezők:* dr. Győry Elek ügyvéd, dr. Imling Konrád kir. táblai biró, dr. Jellinek Arthur ügyvéd, dr. Kováts Gyula egyetemi tanár, dr. Timon Ákos jogakadémiai tanár, dr. Zsögöd Benő egyetemi tanár.

A büntetőjogból.

I. Ha a főtárgyalás bizonyitási eljárása alatt a vádbeli tényállás megváltozott, mely esetben szünt meg a vádbeli cselekmény azonossága azzal, a mely miatt vád emeltetett, illetőleg vádlottnak vád alá helyezése kimondatott. (A mult jogászgyülés napirendjéről áttétetett).

Előadó: dr. Szeghő Ignácz kir. táblai biró. *Véleményezők:* dr. Heil Fausztin kir. ügyész, dr. Kautz Gusztáv jogakadémiai igazgató, dr. Kéri Miklós kir. alügyész, dr. Werner Rezső egyetemi tanár.

II. Létesitendő-e hazánkban az u. n. feltételes elitélés intézménye? Ha igen, mily terjedelemben és mily módozatok mellett?

Előadó: dr. Fayer László egyetemi rk. tanár. *Véleményezők:* Bodor László kir. törvényszéki biró, dr. Friedmann Bernát ügyvéd, dr. Székely Ferencz kir. curiai biró, Vargha Ferencz kir. alügyész.

III. A Btk. gyakorlati alkalmazása körül szerzett tapasztalatokra tekintettel, szükségesnek látszik-e a sértett fél inditványára üldözendő büntetendő cselekmények körének, illetve az inditvány visszavonása jogának megszoritása, s ha igen, mennyiben?

Előadó: dr. Baumgarten Izidor kir. alügyész. *Véleményezők:* dr. Balogh Jenő egyetemi magántanár, dr. Darvai Fülöp ügyvéd, dr. Székács Ferencz törvényszéki alelnök, dr. Wlassics Gyula főügyészi helyettes.

A polgári eljárásból.

I. Tekintettel a szóbeli törvénykezési rendtartásra, miként volna az eskü általi bizonyitás szabályozandó, és kivánatos volna-e azt a felek eskü alatti kihallgatásával pótolni.

Előadó: dr. Králik Lajos ügyvéd. *Véleményezők:* dr. Emmer Kornél kir. táblai biró, dr. Fodor Ármin kir. albiró, dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár, dr. Plósz Sándor egy. tanár.

II. Tekintettel az alkotandó szóbeli törvénykezési rendtartásra, a legfőbb bíróság jogkérdésben való felülvizsgálati hatásköre és ezen ügyekben való eljárása miként szabályoztassék?

Előadó: dr. Nagy Dezső ügyvéd. *Véleményezők:* dr. Garay Dezső törvényszéki biró, dr. Herczegh Mihály egyetemi tanár, dr. Márkus Dezső, dr. Schreyer Jakab, Tóth Gáspár ügyvédek.

A vélemények beadására f. é. *deczember 31-ike* tüzetett ki.

Az állandó bizottság a véleményezésre felhivott szakférfiakon kivül más szakférfiaktól is készségesen elfogad véleményes dolgozatokat.

— **A budapesti sajtóesküdtszék** által használt szavazási urnáról ismételve halljuk a panaszt, hogy az szerkezeténél fogva annyira hibás, miszerint a szavazás titkos jellegét teljesen meghiusitja. A szavazás a marokba szoritott kéz benyujtásával s a golyónak az alul közbeeső láthatlan válaszfalon innen vagy tulnan való beleejtésével történik, mint az alábbi vázrajz is mutatja.

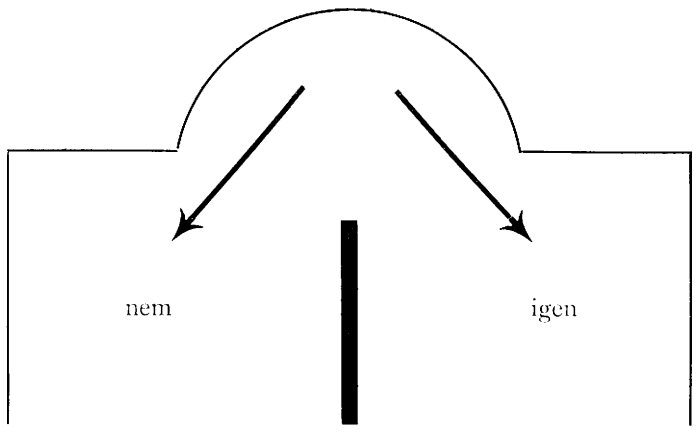

A benyujtott ököl jobbra vagy balra forditását minden jelenlevő tisztán kiveheti s ebből megtudhatja, hogy a szavazó «igen»-nel vagy «nem»-mel szavazott-e, eltekintve attól, hogy a golyó esése által okozott zaj is elárulja a titkot; a teremben pedig spanyol fal vagy valamely más elfedő készülék nincs. De az urna szerkezeténél fogva maga a szavazó sem lehet biztos, hogy helyesen, saját szándéka szerint adta-e be szavazatát, hacsak előbb nem «trainirozta» magát a szavazásban. És hogy tényleg történik tévedés, azt mutatja azon körülmény is, hogy gyakran kénytelenek az esküdtek uj szavazást rendezni, a melynél azután néha bizony az első szavazással ellenkező eredmény tünik ki. Talán ezen körülményből is magyarázhatók meg azok a «képtelen» esküdszéki verdiktek.

— **Egy járásbirósági itélet.** Ide iktatjuk egyik vidéki kir. járásbiróságnak egy rágalmazási ügyben hozott itéletét:

«2109/890. büntető sz. Ő Felsége a király nevében a .... i kir. járásbiróság m. é. 7027. sz. alatt ideérkezett följelentés folytán O. A. elleni bünügyben következőleg itélt: O. A. —i születésü, — éves, kath. vallásu, férjezett, 2 gyermek anyja, — neje, büntetlen, a Btk. 260. §-ában minősitett *rágalmazás vagyis becsületsértés* vétségének vádja alól felmentetik. Indok: *Mert a törvény oly és hasonló esetekben vádlottat fölmenti, illetve nem bünteti*» (itt aztán következik a kihirdetési záradék, kelet és aláirás).

A büntetőtörvények és a járásbirósági rendelet hatálybanléte tizedik évének végén, a midőn már 18 év óta kir. biróságok müködnek, még mindig megesik, hogy akad oly elsőbirósági itélet, mely a korrektségnek, sőt a formának kellékeiben hiányt szenved és az itélő biró képzettsége s gondossága iránt kételyt támaszt.

A közölt itélet elárulja, hogy az itéletet hozó biró nem tudja, hogy miben áll az itélet technikája, hogy nem tudja azt, miszerint az itéletnek három része van, u. m. bevezető, rendelkező s indokolási része; miután e kijelentés, hogy a «törvény oly és hasonló esetekben vádlottat fölmenti, illetve nem bünteti», nem indokolás, még akkor sem, ha elébe iratik is e szó: «*Indok*».

A kir. itélő tábla az e. b. itéletet a panaszos fél fölebbezése folytán vizsgálat alá vevén, következően végzett:

A kir. járásbiróság itéletét *megsemmisiti*, s a kir. járásbiróságot az elj. szab. rend. 81. 82. §§-ai értelmében eljárásszerüen *indokolandó uj itélet hozatalára utasitja* abból az okból, mert az indoknak czimzett amaz állitás, hogy «*a törvény oly és hasonló esetekben vádlottat fölmenti illetve nem bünteti*», a tényállás előadásának teljes hiányában érthetetlen, az ügyet ki nem meriti, s mint ilyen eljárásszerü indoknak el nem fogadható. (1890 jun. 9. 17815. sz.) Dr. S. E.

— **Marasztaló itélet a fizetési összeg kifejezése nélkül.** Egy járásbiróság marasztaló itéletet hozott, de számszerint nem tette ki azon tőkeösszeget, melynek fizetésére alperest kötelezte, csak azt mondván itéletében: «hogy alperes köteles egy waggon szén értékét s 23 frt 75 kr. perköltséget felperesnek megfizetni.» Ez okból a kir. tábla 1890 április 22. 40,977. sz. a. az itéletet megsemmisitette; mert a marasztalási összeg számszerü ki nem tétele miatt az itélet érthetetlen s igy alaposan nem is felülvizsgálható.

— **A törvény a közigazgatásban.** Nálunk nemcsak hogy a községjegyzői irodák, de még a vármegyei tiszti bureauk sincsenek a törvények és rendeletek tárával mindenütt felszerelve. Tudunk oly esetet — mondja a *Magyar Közigazgatás*, melyből e sorokat átveszszük —, hogy az elsőfoku cselédhatóságként müködő tisztviselő *cselédkönyvet használt* a törvénytár 1876. évi folyamának hiányában.

Nemzetközi szemle.

— **A szentpétervári nemzetközi börtönügyi kongressus** teljes-ülése a *részegségre* vonatkozólag a következő határozatot hozta:

I. A részegség magában véve nem büncselekmény; megtorlásnak csak akkor van helye, ha nyilvánosan, a közbiztonságra veszélyes körülmények közt vagy oly cselekményekben nyilvánul, melyek botrányt idézhetnek elő vagy a közrendet megháborithatják.

II. Helyesek azon törvényhozási intézkedések, melyek kényszerrendszabályokat, pl. kórházba vagy dologházba való elzárást alkalmaznak az oly szokásszerü részegeskedőkkel szemben, a kik a közjótékonyságnak terhére esnek vagy a kik koldulnak, vagy a kik önmagukra vagy másokra nézve veszélyesekké válnak.

III. Sürgősen szükséges, hogy a szeszes italok kiméről büntetőjogilag felelőssé tétessenek, ha nyilvánvalóan részeg embernek erős italokat adnak.

IV. *Részeg állapotban elkövetett büncselekményekre nézve:* 1. a nem-teljes részegség nem zárhatja ki a felelősséget; nem lehet törvénynyel meghatározni, hogy ez az állapot a büntetés kimérésénél mint sulyositó vagy mint enyhitő körülmény vétessék-e figyelembe, hanem az egyes eset körülményeitől függ ebbeli befolyása, 2. a teljes részegség kizárja a felelősséget, kivéve *a)* midőn a részegség már magában büncselekményt képez, *b)* az *actiones liberae in causa* esetében, midőn a bünös lerészegedett, tudva azt, hogy részeg állapotban büncselekményt *el fog követni* vagy *elkövethet;* előbbi esetben szándékos, utóbbiban gondatlanságból elkövetett büncselekmény fog fenforogni.

Ezenkivül az eddigi teljes-ülések a *kiadatási szerződések szerkezetével*, a *patronage-egyesületek* közt létesitendő nemzetközi összeköttetéssel, a patronage-egyesületek müködésének a *letartóztatottak családjaira* való kiterjesztésével, a *rabmunka* kérdésével és a *feltételes itéletekkel* foglalkoztak.

A kongressus egyik alelnökéül megválasztotta *László Zsigmond* min. tanácsos — a magyar kormány küldöttjét.

— **A járásbiróságoknál** alkalmazott birák helyzete Ausztriában sok panaszra ad alkalmat. A közvélemény azt tartja, hogy ugy a rangfokozat, mint a fizetés tekintetében helyzetüket javitani kell, mert ma ez állásokat csak átmenetieknek tartják, és ha valamelyik biró kénytelen hoszabb ideig a járásbiróságnál maradni, elégedetlenné válik, a minek hatása azután müködésére is kiterjed. *Kokoschinegg* képviselő ennélfogva azon inditványt terjesztette be a képviselőházhoz, hogy a járásbirák (Ausztriában ugyanis aljárásbirák nincsenek és a járásbirák rangja kisebb, mint a törvényszéki biráké), a járásbiróságoknál is törvényszéki birákká legyenek előléptethetők. Az Ausztriában szerzett tapasztalatok tehát szintén megerősitik azon nálunk czélba vett reform czélszerüségét, hogy aljárásbiráink az ügykör és birósági beosztás változtatása nélkül járásbirákká legyenek előléptethetők, hogy igy a járásbirósági teendők elvégzésére is jobb erők álljanak rendelkezésre.

— **Binding** nagyhirü könyvének, *Die Normen und ihre Uebertretungen*, a napokban megjelent második átdolgozott kiadása. Az első kiadást 1872-ben bocsátotta közre szerző s azóta, mint az előszóban nyiltan elismeri, nézeteit alaposan módositotta. Leginkább azért örül a második kiadásának, mivel a könyv és a szerző közti ellentétet megszünteti. Binding leszámol e kiadásban birálóival is; itt-ott élesen vagdalódzik, mint ez német könyvekben nem igen szokás. (Megjegyzendő, hogy a második kiadásból egyelőre csak az első kötet jelent meg.

— **A német ügyvédgyülést** szeptember 12. és 13-án tartják Hamburgban. Tárgyalásra a következő kérdések vannak kitüzve: 1. A védelem joga bünügyekben, 2 Az ügyvéd részére a polgári törvénykönyben meghatározandó viszony megbizójával szemben. — A német jogászgyülést ez évben nem tartják meg.

— **Grober Unfug.** Egy német hirlap hirdetései közt nem rég egy szállodatulajdonos a hirdetésbe ezt a bibliai mondást vette fel: «Kommet her zu mir alle, die ihr mühselig und beladen seid, ich will euch erquicken». A biróság elvetvén az istenkáromlásra irányuló vádat, a hirlap hirdetési szerkesztőjét, valamint a szállodatulajdonost «Grober Unfug» czimén 4—4 heti fogságra itélte. A Reichsgericht az itéletet helybenhagyta.

— **A berlini egyetemen** a mostani nyári félévre be van irva összesen 4781 hallgató; 65-tel több, mint a mult évben.

— **A részegedés elháritásáról** igen érdekes füzet jelent meg *Baer* berlini fegyházi orvostól. A kérdést sokoldalulag egész tüzetességgel tárgyalja. A mü czime: Die Trunksucht und ihre Abwehr. Ein Beitrag zum derzeitigen Stand der Alkoholfrage.

— **Magánjog és kereskedelmi jog.** A neuburgi ipar- és kereskedelmi kamarának e hó 19-én tartott ülésében a német polgári törvénykönyv tárgyalásánál szóba került azon érdekes kérdés is, vajon az egységes magánjogi törvénykönyv mellett fentartandó-e még a külön kereskedelmi törvény. *Hartmann* előadó behatóbban nyilatkozott e kérdésről. Szerinte a kereskedelmi törvény annak köszöni népszerüségét, hogy az első egységes birodalmi törvény volt. A magánjog különfélesége és ziláltsága okozta, hogy sok magánjogi elvet be kellett venni a kereskedelmi törvénybe. Az egységes mugánjogi törvénykönyv megalkotása után mindez intézkedések kiesnek a kereskedelmi jog köréből és ez által annak alig marad fen nehány külön intézkedés. A két külön jog fenállása egymás mellett sok zavart okozhat. Hiába hivatkoznak e tekintetben Francziaország példájára, hol a két törvénykönyv egymás mellett áll fen. Akkor még a kereskedelmi külön felfogás szükségessé tette azt. Ha Francziaország ma átalakitaná jogát, a kereskedelmi jogot bizonyára beolvasztaná a magánjogba. Mindazonáltal alig hiszi, hogy a kereskedelmi jog beolvasztása a közönséges magánjogba már most keresztülvihető lesz, mert a közvélemény ellene van ez ujitásnak és régi előitéletekhez tapad.

— **A sajtótörvényre** vonatkozó törvényjavaslatot, melynek értelmében Francziaországban hatályon kivül helyezték volna az esküdtszéki eljárást a sajtó utján elkövetett vétségeknél, és melyet a senatus már megszavazott, minap tárgyalta a franczia képviselőház is elvetette ezen törvényjavaslatot.

—

— **Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok köre** f. évi julius hó 2-án esti 6½ órakor az ügyvédi kör helyiségében alakuló gyülését tartja.

Irtások.

127.

Évenként megujul a panasz, hogy a fővárosi járásbiróságoknál a 2—3 hónapos terminus a legközönségesebbek s leggyakoribbak közé tartozik. Furcsa világot vet jogszolgáltatásunk gyorsaságára (?), hogy juniusban októberi terminust tüznek ki. *(Ügyvédi körökből.)*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 27. sz. Budapest, 1890. julius 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A legszerényebb kivánság. — *Törvénykezési Szemle:* Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. XI. A lopás bevégzése. — Társtettes és segéd. — A szolgálati viszony oszthatósága. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — A telekkönyvi feljegyzésekről. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Végszó a házassági elválás jogának megtámadása tárgyában. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — A hagyatéki ingatlanok átiratásának kérdéséhez. Dr. CHARMANT OSZKÁR közjegyzői helyettestől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A legszerényebb kivánság.

A legszerényebb kivánság, a melynek teljesitését a bünvádi jogszolgáltatás érdekében igényelhetjük, az, hogy *vizsgálóbirákul jegyzők és joggyakornokok ne alkalmaztassanak.*

Mikor a bünvádi eljárási törvények a vizsgálat vezetését nem merik a rendőri közegekre bizni, a kiknek pedig ez legtermészetesebb hatáskörét képezné, és mikor még az ügyészséget, mely pedig a bíróságnak sem szellemi képzettség, sem erkölcsi emelkedettség tekintetében mögötte nem áll, nem tartják elég megbizhatónak arra, hogy vizsgálati fogságot vagy házkutatást elrendelhessen, akkor mindig azon elvből indulnak ki, hogy a birói *állás*, az ő felfelé és lefelé való függetlenségével az egyedüli, melyre a személyes szabadságba való belenyulást bizni lehet.

Ezek az elvek minálunk is el vannak ismerve. A felsőbiróságok, a hányszor nyilatkoztak e kérdésben, mindig kimondták, hogy a vizsgálat vezetését csak biróra lehet bizni, és arról, hogy valamikor az ellenkezőt is kimondták volna, nekünk tudomásunk nincs. Törvényeink mindenütt vizsgálóbiróról beszélnek, és még mindig nem akadt oly igazságügyminiszter, a ki egy oly törvénytervezettel lépett volna elő, melyben a «*vizsgáló-jegyző*» vagy a «*vizsgáló-joggyakornok*» szó előfordult.

Elvileg tehát eléggé tisztában volnánk a kérdéssel. De hát a gyakorlatban? Azt a nagyon, igen nagyon fontos hatáskört, a mit a *törvény* aggodalmasan a birói álláshoz köt, megadják az ezen állással nem biró egyéneknek — *a törvényszéki elnökök és járásbirák*, s a törvényhozás és a kormány megnyugodva abban, hogy a gyakorlat visszaéléseinek nem ők az okai, a teljesitett kötelesség érzetével szemlélik a dolgok ilyen folyását. Pedig törvényeink szelleméből nehéz volna kiolvasni azt, hogy a birói függetlenség garantiái épen annál a birónál nélkülözhetők, a ki a vizsgálatok vezetésével és a vizsgálati fogságok elrendelésével van megbizva. Az 1869: IV. tcz. világosan intézkedik arról, hogy ki «*viselhet birói hivatalt,*» és az ott szabott kellékeknek az aljegyzők és joggyakornokok távolról sem felelnek meg. Vagy talán azt fogja valaki állitani, hogy a vizsgáló-biró nem visel «birói hivatalt,» és igy ő reá nem terjednek ki azok a kellékek, melyeket az 1869: IV. tcz. a birói hivatalt viselőktől megkiván?

De e kérdésben a legalitási szempont nem a fontosabb, mert a szokás e törvénytelen állapotot ma már annyira szentesitette, hogy azért *egyénileg* senki sem felelős. Fontosabb e szempontnál az, hogy vajon helyes-e tovább türni ezen állapotot.

Ma, a mi kezdetleges bünvádi eljárásunk szerint, a vizsgálóbiró hatalma nagyobb, ügyköre fontosabb és hibái sulyosabb következményüek, mint a fejlettebb európai bünvádi eljárásokban.

A mi vizsgálóbiránk nemcsak a terheltek szabadságának ura, hanem irányitója a bünper egész menetének is. Az ügyész beavatkozása a vizsgálat egész menetébe csak névleges, a sértett félé és vádlotté meg épen semmi. Addig, mig a vizsgálatot be nem fejezte, — és ez akkor történik, a mikor ő akarja, — a vizsgálóbiró azon irányt követi, a melyet jónak lát, és oly bizonyitékokat szerez be és mellőz, a milyeneket akar. Az ő általa felvett iratok alapján, tehát kénytelen-kelletlen az ő értelmében teszi az ügyész a vádinditványt és hozza a törvényszék a vádhatározatot. A bünvádi eljárás menete a bünper ezen stadiumáig olyan, hogy az ügyész és a törvényszék ellenőrizhetik a vizsgálóbiró esetleges *jogi* tévedéseit, de nem képesek ellenőrizni azt, ha a tényállást fogta fel hibásan, vagy a vizsgálatot vezette helytelen irányban.

És itt még nem ér véget a vizsgálóbiró irányitó befolyása a per menetére. A tanács, mely a végtárgyaláson itél, a vizsgálóbiró iratai alapján hozott saját vádhatározata álta van præoccupálva, és a végtárgyalást a vizsgálati iratok alapul vételével viszi keresztül. A felsőbiróságok a tényállást a végtárgyalási jegyzőkönyvből teljesen meg nem ismerhetik, és azért kénytelenek informatiójukat — még inkább mint az első fok teszi — a vizsgálati jegyzőkönyvekből venni.

A kinek alkalma nyilt a birói tévedéseket megismerni, melyek bünperekben elkövettettek, a ki tudja, hogy mik a felsőbirósági számos feloldó határozat okai, az tudja azt is, hogy a hiba ezen esetek legeslegnagyobb részében első sorban a vizsgálóbirót terheli. Épen most halljuk, hogy az aradi törvényszéknél, hol most az aradi kereskedelmi és iparbank válsága képezi vizsgálat tárgyát, a vizsgálat vezetésével egy aljegyző volt megbizva. Az egész ország tudja, hogy ez esetben egy éveken keresztül folytatott bünös vagy vétkes üzletvezetésről lehet szó, melynek nyomait fellelni, azokat a könyvekből konstatálni és a vezetőkre eső felelősséget egyénenkint felosztani, nemcsak nagy kutató képességet, hanem nagy élettapasztalatot és emberismeretet is igényel, tehát oly tulajdonságokat, a melyeket a birák közül is csak a tapasztaltabbaktól lehet elvárni.

A vizsgálóbiró szerepe a per első szakában oly döntő, és annak későbbi stadiumaiban is oly nagy, hogy a vizsgálatot követő eljárásoknak gyakran semmi egyéb feladat nincs, mint a vizsgálóbiró által elkövetett hibákat korrigálni. Szerencse még aztán, ha a korrigálás lehetséges. Tudunk oly esetet, midőn a vizsgáló-jegyző vagy aljegyző egy nagy pénzintézet bukását vizsgálva, egy teljes félévig nem foglalta le az üzleti könyveket, és engedte azokat a terheltek birtokában maradni. Hogy aztán azokon a terheltek a vizsgálat fordulataihoz mérten milyen változtatásokat tettek, esetleg milyen iratokat tüntettek el, — vajh ki tudná megmondani!

És most még csak egy kérdést, t. i. azt, hogy szükséges-e ezen állapot javitásával várnunk addig, mig az egész bünvádi eljárást reformáljuk. Mi nem vagyunk képesek ennek elfogadható indokát megtalálni. Ezen az állapoton egyetlen miniszteri rendelet egy hónap alatt segithet. Természetesen itt jön közbe a nagy kérdés, a pénz, a mibe a birói létszámsza-

poritás kerülne. Erre két megjegyzésünk van. Egyik az, hogy jobb vizsgálóbirák kinevezése a vizsgálati foglyok számát apasztaná, mert természetes, hogy egy tapasztalatlan fiatal ember a vizsgálati fogságot a kelleténél bővebb mértékben osztogatja, és igy azt, a mit vesztünk a birói fizetésekben, talán megtakaritjuk a vizsgálatok költségeiben. Másik megjegyzésünk meg az, hogy ugyanez a költségkérdés elő fog állni a bünvádi eljárás reformjánál is. A költség tehát kikerülhetlenné lesz közel jövőben különben is és igy ez nem ok a késedelemre. *z.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XI.

A lopás bevégzése. — Társtettes és segéd. — A szolgálati viszony oszthatósága.

A m. k. Curiának 1890. évi január 22-én 6272. sz. a. kelt itélete *(Jogt. Közl.* f. évi 7. sz. mell.) rövid indokolása daczára különös figyelmet érdemel, mert előnyös ellentétben áll az eddigi állandó gyakorlattal.

A tényállás ez:

Vr. István szolgálatadójától lisztet lopott, s a ház udvarában a mühely ajtaja mellé letette, a honnan előzetes egyetértés mellett Vr. Pál elvitte.

A m. k. Curia Vr. Pál cselekményét — ellentétben az alsóbiróságokkal — társtettességnek minősitette.

A 336. §. 7-ik pontja szerinti minősitést a saját személyére nézve szolgálati viszonyban nem álló Vr. Pálra mind három bíróság alkalmazta.

I. Társtettesség. A m. k. Curia a lopás befejezésének kérdésénél az apprehensionalis elmélet hive. A lopás e szerint be van végezve, mihelyt a tolvaj a dolgot helyéből elmozditotta. Ezen elmélet nézetem szerint a magyar btkvben támpontot nem talál. Mert a Btkv. 333. §-a a lopást a birtokból való elvételbe helyezvén, ha a lopás befejezéséhez nem is lehet kivánni azt, hogy a tolvaj a dolgot elvitte (ablationalis elmélet), magát a dolog biztositott birtokába helyezte légyen, a lopás befejezéséről mégis nem lehet szó mindaddig, mig az eddigi birtokos a birtokból ki nem helyeztetett, s birtoka megszüntetve nem lett. Mig az eddigi birtokos birtoka megszüntetve nincs, mig ő birtokban lenni meg nem szünt, addig nem lehet azt mondani, hogy a dolog tőle elvétetett.

A törvény formulázása a befejezéshez az addigi birtoknak habár csak pillanatnyi megszüntetését követeli.

De eltekintve ezen itt bővebben nem tárgyalható kérdéstől, az apprehensionalis elmélet helytelen értelmezése a társtettesség kérdésében kézzelfoghatólag téves eredményekre vezetett. Hogy a m. k. Curia nem társtettesnek, hanem csak segédnek minősitette mindeddig azt, a ki az ablak alatt állva, átveszi tolvaj-társától az ablakon át neki kiadott tárgyakat, az közismeretü dolog, s a következetességnek netovábbját képezi azon itélet, a melyet azon esetben, a melyben két tolvajnő lopási szándékkal egy boltba bement, s az egyik a kézbe vett vászondarabot a másiknak kezébe csusztatta, a ki evvel eltávozott, ez utóbbit csak segédnek minősitte (!). Ezen eredmények, melyek kézzelfogható visszásságuknál fogva az objektiv elmélet hiveinek számát bizony nem szaporitották (s a kik a tettes és segédről nehány év előtt lefolytatott éles vitára visszaemlékeznek, tudni fogják, hogy arra leginkább a lopás esetei adtak alkalmat), ismétlem, nem az apprehensionalis elmélet, hanem ezen elmélet helytelen értelmezésének következményei. Az apprehensionalis elmélet elfogadása esetében a lopás befejezésének criteriuma nem objektiv hanem subjektiv. Az apprehensionalis elmélet a lopás bevégzéséhez az eddigi birtokos birtokának megszüntetését nem követelvén, s a lopás ellenkezőleg az elmozditással bevégzettnek levén tekintendő, daczára annak, hogy az eddigi birtokos még a birtokot tényleg el nem vesztette, nagyon természetes, hogy a bevégzett deliktumot megállapitó sértés daczára még fenálló birtok, továbbra is ugyanazon módon sérthető marad. Midőn p. o. az apprehensionalis elmélet bevégzett lopást állapit meg, mihelyt a tolvaj a szekrényből a tárgyakat kiszedte s az ablak párkányra elhelyezte, evvel nem azt mondja, hogy a tulajdonos ez által a birtokból teljesen kihelyeztetett, a dolog birtokától megfosztatott s ezt nem is mondhatja, mert ez egyszerüen nem igaz, hanem igenis azt mondja, hogy daczára annak, hogy a tulajdonos birtoka meg nem szünt, a lopás bevégzett lopást képez. Hiszen az apprehensionalis elmélet épen azon az eszmén alapszik, hogy a lopás bevégzéséhez a birtokosnak birtoktól megfosztása nem szükséges. De ha ekként a tulajdonos birtoka meg nem szünt, akkor a másik tolvaj is, a ki az előbbivel egyetértve kivülről az ablakon át veszi a tárgyakat, azokat szintén a tulajdonos birtokából veszi el, s igy a maga részéről is elkövetési cselekedetet végez, s azért nem segéd, hanem tettes. Az eddigi judikaturának azon érvelése, hogy miután A. már bevégezte a lopást, a bevégzés után közremüködő B. elkövetési cselekedetet többé nem végezhet, s igy nem lehet tettes, mint látjuk az apprehensionalis elmélet teljes félreértésén s annak figyelmen kivül hagyásán alapszik, hogy ezen elmélet szerint bevégzett lopás fenforoghat a nélkül, hogy, s mielőtt a dolog «objektive» s tényleg ellopatott, vagyis a birtokos a birtoktól megfosztatott volna. De mi sem természetesebb, mint az, hogy a meddig a birtokos birtokban van, addig az birtokából elvehető, tehát tőle ellopható.

A megbeszélés tárgyát képező itélet helyesen ezen felfogást tette magáévá.

II. A szolgálati viszony is — oszthatósága tekintetében — judikaturánkban eltérő felfogásra adott alkalmat. Azon alapjában téves felfogástól, mely szerint, ha a tettes nem cseléd, és csak a segéd cseléd, a 336. §. ptja a segéd cselédre sem alkalmazható, mert a cselekmény miségét a tettes cselekvősége határozza meg, a 47. sz. döntvény után, mely ezen tévedésnek véget vetett, bizvást eltekinthetünk. De a szolgálati viszony oszthatóságának kérdését ezen döntvény sem oldotta meg. A judikatura még mindig ingadozó. A szolgálati viszony majd a Btkv. 74. §-ában meghatározott s a részeseknek be nem számitható személyes körülménynek tekintetik, majd oszthatónak jelentetik ki. A 336. §. 7. pontbeli minősitésnek jogi alapja, ez utóbbi felfogás helyességét bizonyitja. A szolgálati viszony a lopás elkövetését lehetővé teszi, vagy könnyiti, s igy elkövetési eszköz jelentőségével bir, épugy mint a betörés, vagy bemászás, vagy hamis kulcs. Teljesen igazolt tehát a sulyosabb beszámitás mindazok ellen, a kik ez eszközt tudva felhasználták.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

A telekkönyvi feljegyzésekről.[1]

A telekkönyvi feljegyzések másik nemét képezik azok, melyek bizonyos joghatálylyal birnak. Hogy minő joghatálylyal birnak a most szóban lévő feljegyzések, azt meghatározza részint különböző törvény és rendelet, részint meg lehet állapitani az ide vonatkozó jogszabályokból levont következtetés utján.

Hatályuk minősége szerint három csoportra oszthatók. Az első csoporthoz tartozik: 1. egy felveendő kölcsönre, 2. egy létesülendő engedmény és elidegenitésre nézve a rangsorozatnak; 3. a jelzálog egyetemlegességének és 4. az elutasitó végzéseknek feljegyzése.

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 25. számban.

A felveendő kölcsönre, valamint a létesülendő engedményre és elidegenitésre nézve biztositandó rangsorozatnak feljegyzése alapul az 1859. évi augusztus 1-én kelt igazságügyminiszteri rendeleten, mely a telekkönyvi rendeletnek kiegészitő részét képezi.

Ezen rendelet annyiban hézagos, a mennyiben nem tartalmaz intézkedést azon esetre, midőn a jelzálog tulajdonosa, illetve a jelzálogos hitelező a rangsorozat feljegyzése után csőd alá kerül.

Az osztrák telekkönyvi törvény szerint[1] ily esetben a rangsorozat feljegyzése csak akkor érvényes, ha a kölcsön, illetve engedmény vagy elidegenitési ügyletről szóló okirat, a csődnyitási nap előtt állittatott ki, és a kiállitásnak napja birói vagy közjegyzői hitelesités által igazolva van.

A jelzálog egyetemlegességének intézménye a telekkönyv által nyujtandó hitelnek megszilárditása czéljából behozatván, ezen intézmény hiányában minden tehertételt, ha több telekjegyzőkönyvben bejegyzendő, mindenikben egész terjedelmében kellene bejegyezni, a változásokat és alterheltetéseket lehetne hol az egyik, hol a másik telekjegyzőkönyben foganatositani; ez által pedig oly zürzavar keletkeznék, hogy a telekkönyvi állás áttekintése ha nem is válnék lehetetlenné, de szerfelett megnehezittetnék.

Ezekből folyik, hogy a jelzálog egyetemlegességéről csak akkor lehet szó, midőn a zálogjog ugyanazon követelés miatt több telekjegyzőkönyben bejegyzendő.

Ha a jelzálog ugyanazon követelés miatt csak egy telekkönyvi hatóságnak több telekjegyzőkönyvében jegyzendő be, a jelzálog egyetemlegessége ugy alapitandó, hogy az egyik telekkönyvben bejegyzett birtok mint fő, a többiben bejegyzett birtok pedig mint mellékjelzálog tüntettetik ki.

Némely telekkönyvi hatóság a jelzálog egyetemlegességének ily módon való kitüntetését akkor is elrendeli, midőn a zálogjog ugyancsak egy telekjegyzőkönyvben, de az abban felvett több önálló telekkönyvi testre jegyzendő be.

Ezen eljárásnak nincs értelme; mert magából a bejegyezvény tartalmából kitünik, hogy a birtoklapon felvett ingatlanokból vagy önálló telekkönyvi testekből mi és mennyi szavatol a követelésért, és mert minden változás vagy alterheltetés ugyanazon telekjegyzőkönyvben foganatosittatván, az átnézet sem alteráltatik az egyetemlegesség kitüntetésének mellőzése folytán.

A felhozottakból következik, hogy a jelzálog egyetemlegességének feljegyzése csak akkor rendelendő el, midőn a zálogjog ugyanazon követelés miatt több telekkönyvi hatóság telekkönyveiben bejegyzendő. Kitünik ezen nézet helyessége abból is, hogy a telekkönyvi rendelet csak ezen esetre tartalmaz intézkedést arra nézve, hogy mikép kell eljárni a jelzálog egyetemlegességének feljegyzésénél.

Az ezen csoporthoz tartozó feljegyzéseknek azon hatályuk van, hogy minden a feljegyzés után, vagy világosabban mondva minden a feljegyzést szorgalmazó megkeresésnek vagy kérvénynek a teljekkönyvi hatóság iktató hivatalába történt megérkezése után benyujtott, valamely bejegyzést szorgalmazó megkeresés vagy kérvény alapján engedélyezett bejegyzés csak a feljegyzés utáni rangsorozatot nyeri, p. o. ha valamely bejegyzésérti kérelem a telekkönyvi hatóság által elutasittatik és az elutasitó végzés — a mint azt a telekkönyvi rendelet előirja — feljegyeztetik, ezen feljegyzés után harmadik személy javára elrendelt bejegyzés csak az elutasitó végzés feljegyzése utáni rangsorozatot nyeri, — felfolyamodás folytán a felsőbb bíróság által netalán megengedett bejegyzés pedig a feljegyzés által biztositott rangsorozatot megtartja.

A második csoporthoz tartozik: 1. a jelzálogi követelés felmondásának, és 2. beperelésének, valamint 3. a végrehajtási foglalásnak feljegyzése.

[1] V. ö. osztrák telekkönyvi törvény 56. §-át.

A végrehajtási foglalásra nézve megjegyzendő, hogy a végrehajtás a jelenleg érvényben lévő végrehajtási törvény értelmében két hivatalos cselekményből áll, t. i. a foglalásból és az árverésből. Azért helyesen csak ezen két hivatalos cselekmény jegyzendő fel.

Elhibázott tehát a végrehajtási törvénynek azon intézkedése, mely szerint az árverésnek elrendelése is feljegyzendő.

Ezen nézetet alább fogjuk indokolni.

Mind a három feljegyzésnek azon joghatálya van, hogy a feljegyzés az ellen is kihat, ki a feljegyzés után a jelzálogra jogot nyert, vagy más szóval, hogy a hitelező által követelésének kielégitése czéljából inditandó birósági eljárást nem akasztja meg azon körülmény, hogy a tulajdonos személyében a feljegyzés után változás állott be; igy p. o. lehet a jelzálogjogilag biztositott követelés felmondásának feljegyzése után bejegyzett uj tulajdonos ellen a fizetési[1] pert inditani; a kereset megindításának feljegyzése után bejegyzett uj tulajdonos ellen a végrehajtás elrendelését kérni, és a végrehajtási jognak[2] feljegyzése után bejegyzett uj tulajdonos ellen az árverést elrendelni.

A harmadik csoporthoz tartozik: 1. a zárlatnak, 2. az árverés foganatositásának, 3. a birtok elidegenitését és terheltetését tartalmazó tilalomnak, 4. a törlési pernek és 5. a kisajátitási jognak feljegyzése.

A zárlat feljegyzésének azon joghatálya van, hogy azon időponttól kezdve, a melyben a zárlat feljegyzése iránti megkeresés vagy kérvény a telekkönyvi hatóság iktató hivatalába érkezett, harmadik személyek a zárlat tárgyára jogokat nem szerezhetnek a zárt kérő kárával (végreh. törv. 241. §-a). Megengedhetők tehát ugyan a zárlat feljegyzése után is bejegyzések, de csak azon megszoritással, hogy azok a zárlatot kérő hátrányára nem szolgálhatnak.

Az árverés feljegyzésének azon joghatálya van, hogy az árverésnek jogerőre emelkedése, illetve az utóajánlat beadására a törvény által megállapitott 15 napi határidő letelte előtt bejegyzések megengedhetők ugyan, még pedig a teherlapon feltétlenül, a tulajdonlapon azonban csak azon megszoritással, hogy érvényességük az árverés megsemmisitésétől, illetve hatályon kivül helyezésétől függ.

Ha azután az árverés valóban megsemmisittetik vagy hatályon kivül helyeztetik, ujabbi árverés az ily megszoritás mellett bejegyzett tulajdonos ellen is elrendelhető a végrehajtási zálogjog bejegyzése, illetve a végrehajtási jog feljegyzése alapján.

Minthogy a végrehajtási árverés alatt semmi más nem értendő, mint a bíróság közbenjárása mellett létesült vételügylet, melynél fogva a végrehajtást szenvedő mint eladó és a legtöbbet igérő mint vevő egymással kötelmi viszonyba léptek, a végrehajtást szenvedett tulajdonos az árverés foganatositásának feljegyzése és jogerőre emelkedése után tágabb értelemben hitelezőképen[3] jelentkezik a vevő ellenében, miért is ép ugy mint akármely jelzálogos hitelező ujabbi árverést kérhet ellene, ha az árverési feltételeknek eleget nem tett.

Az árverésnek jogerőre emelkedése, illetve az utóajánlat beadására megállapitott 15 napi határidőnek lejárta után további bejegyzések meg nem engedhetők, mert ezen időponttól kezdve a jelzálogtulajdonos az ingatlan fölött többé nem rendelkezhetik vagy más szóval, mert a tulajdonos az

[1] Joggyakorlatunk szerint ily esetben csak dologi kereset inditható a jelzálog tulajdonosa ellen oly értelemben, hogy bíróilag köteleztessék annak türésére, miként a jelzálogjogilag biztositott követelés a jelzálog értékéből kielégittessék.

[2] Ugyanazon joghatálya van a végrehajtási zálogjog bejegyzésének a végrehajtási törvény 142. §-ának értelmében. Ezen intézkedés annál inkább helyeslendő, mivel a végrehajtási zálogjognak bejegyzése ép ugy helyettesiti a végrehajtási foglalást, a mint azt teszi a végrehajtási jognak feljegyzése.

[3] Tágabb értelemben hitelezőnek tekintendő mindenki, a kinek más irányában vagyonjogi igénye van.

elárverezett ingatlanra nézve cselekvési képességét elvesztette, cselekvésképtelen jogalany ellen pedig jog nem szerezhető.

A mondottakból következik, hogy az emlitett időpont után végrehajtást szenvedett jelzálogtulajdonos ellen csak a vételárra rendelhető el a végrehajtás.

A végrehajtási törvény életbe léptetése óta telekkönyvi hatóságok nem az árverés foganatositását, hanem annak csak elrendelését jegyezik fel az idézett törvény 147. §-ában foglalt intézkedés folytán, mely szerint az árverési hirdetmény kibocsátásával egyidejüleg az árverésnek elrendelése is a telekkönyvben feljegyzendő.

Ezen intézkedés nem csak felesleges, hanem elhibázott is. Felesleges azért, mivel semmi joghatálylyal nem bir; mert a végrehajtási törvény 176. § ában nyujtott kedvezmény nem az árverés elrendelésének feljegyzésétől, hanem az abban meghatározott időnek le nem jártától tétetik függővé; és felesleges még azért is, mivel a végrehajtási zálogjognak bejegyzése, illetve a végrehajtási jognak feljegyzése folytán minden későbbi tulajdonosnak amugy is türnie kell az ingatlannak elárvereztetését.

Elhibázott a hivatkozott intézkedés pedig azért, mivel a telekkönyvi hatóságok annak folytán az árverés foganatositását többé nem jegyezik fel. Az árverés foganatositásának fel nem jegyzése azonban a legnagyobb zürzavart idézheti elő; mert ezen feljegyzésnek elmulasztása miatt a végrehajtást szenvedő jelzálogtulajdonos az árverés után is az ingatlant elidegenitheti, és a tulajdonjog az uj szerző javára bekebeleztethetik; mivel sem a végrehajtási zálogjognak bejegyzése, illetve a végrehajtási jognak feljegyzése, sem az árverés elrendelésének feljegyzése nem fosztja meg a tulajdonost azon jogától, hogy tulajdona felett szabadon rendelkezhessék.

Azon szempontból kiindulva, hogy a törvényhozónak a végrehajtási törvény 147. §-ának alkotása alkalmával a felhozott okoknál fogva intentiójában nem lehetett az által implicite a telekkönyvi rendeletnek 104. §-át hatályon kivül helyezni, és tekintettel arra, hogy az árverés hivatalból jegyzendő fel, azon nézet látszik helyesnek, hogy mindazon esetben, midőn az árverés feljegyzésének elmulasztása miatt a tulajdonjog az elárverezett ingatlanra harmadik személy javára való bejegyeztetése a telekkönyvi hatóság által megengedtetik, ezen hibás eljárás kiigazitására a telekkönyvi rendeletnek 168. §-ában foglalt intézkedés alkalmazandó annyival inkább, mert az árverés foganatositása hivatalból jegyzendő fel, és a telekkönyvi ügyek iktatószámainak sorrendje szerint intézendők el.

Az ingatlan elidegenitése és terheltetése tilalmának feljegyzése a törvény által előirva nincs. Nem is szükséges ily intézkedés, mivel a tulajdonjog azon megszoritással is jegyezhető be, hogy a tulajdonos az ingatlan elidegenitésére vagy terheltetésére jogositva ne legyen. Birói gyakorlatnak azonban azt feljegyeztethetőnek tartja.

Hatálya abban áll, hogy a tulajdonos az ingatlannal élők közti jogügylet által nem rendelkezhetik; halál esetére pedig csak akkor rendelkezhetik vele, ha az elidegenitési vagy terheltetési tilalomból ki nem tünik, hogy az tulajdonképen hitbizományi helyettesitést tartalmaz, azaz hogy az elidegenitési és terheltetési tilalom harmadik személy javára állapittatott meg.

A mi a törlési kereset feljegyzését illeti, megjegyzendő, hogy csak oly kereset jegyezhető fel, mely valamely jog kitörlését eredeti érvénytelenség vagy elévülés miatt czélozza.

A törlési kereset feljegyzésének hatályára való tekintettel két eset különböztetendő meg, t. i. vagy az csak azon személyre hat ki, kinek javára a törlendő jog bekebeleztetett, vagy kihat az oly harmadik személyekre is, kik a kitörlendő jogra időközben nyilvánkönyvi jogot szereztek.

Az első szerző ellen a törlési keresetet a rendes elévülési idő alatt indithatja az, ki magát valamely bekebelezés[1] által nyilvánkönyvi jogaiban[2] sértve véli. Az idéző végzéssel ellátott keresetbeli felzet alapján kérhető a kereset feljegyzése. Ezen beadványnak a telekkönyvi hatóság iktatóhivatalába való megérkezése után a feljegyzést kérőnek kárára sem a telekkönyvileg jogositott nem rendelkezhetik a megtámadott jogra nézve, sem harmadik személyek nem nyerhetnek arra valamely további jogot.

A törlési keresetet harmadik személyek ellen, azaz oly személyek ellen, kik a töröltetni kért jogra időközben telekkönyvi jogot nyertek, megindithatja az, ki magát valamely jognak bekebelezése által nyilvánkönyvi jogaiban sértve véli és pedig csak a megtámadott bekebelezést elrendelő végzés kézbesitésétől számitott 6 hónap alatt; de ezen határidő alatt is csak azon feltétel mellett, ha ebbeli szándékát a bekebelezést elrendelő végzésnek saját kezéhez vagy képviselőjének kezéhez való kézbesitésétől számitott 60 nap alatt feljegyzés végett a telekkönyvi hatóságnak irásban bejelenti.[3]

Ugy a perinditási szándék bejelentésének, valmint a törlési kereset megindításának a kitett idő alatti elmulasztása azt a következményt vonja maga után, hogy a törlési kereset harmadik személyek által nyert jogra csak akkor inditható meg sikerrel, ha ezek jogaik szerzése körül rosszhiszemüleg jártak el.

Ha pedig a megtámadott bekebelezést elrendelő végzés a telekkönyvileg jogositottnak, illetőleg törvényes képviselőjének nem lett kézbesitve, a törlési kereset azon kérvény benyujtásának időpontjától, melynek folytán a kitörlendő bekebelezés rendeltetett el, számitandó 3 év alatt inditható meg azon hatálylyal, hogy harmadik személyek ellen is foganattal birjon, feltételeztetik azonban, hogy jóhiszemben szerezték jogukat, mert különben az elévülési idő alatt bármikor megtámadhatók.

A tulajdonjog az állandóság jellegével birván, kitörlésének helye nincs. Ugyanazért jogositva van az, ki ugy véli, hogy a tulajdonjogot elbirtoklás utján szerezte, annak elismerése végett a telekkönyvi tulajdonos ellen inditott keresetet épen ugy, mint a törlési keresetet, feljegyeztetni. A feljegyzés hatálya ugyanaz, mint a törlési kereset feljegyzéseé.

A kisajátitási jognak feljegyzése azon hatálylyal bir, hogy a feljegyzés után nyilvánkönyvi jogot szerző felek a kisajátitási és kártalanitási eljárást azon állapotban veszik át, a melyben azt találják; és a telekkönyvi érdekeltek személyében bekövetkezett változásoknál a jogelődök cselekvényei és mulasztásai a jogutódokra is kötelezők.[4]

HUF JÓZSEF.

Végszó a házassági elválás jogának megtámadása tárgyában.

A dr. Reiner ur czikkében foglalt személyeskedésekre nem felelek, és csakis azon bizonyiték megvilágositására szoritkozom, melyet Reiner ur felhivásom folytán annak igazolásául felhoz, hogy munkámban «*nehány helyet kivéve*» hiányzik az «*a jogászilag magasabb valami*».

Reiner ur azt mondja, hogy *nehány helyet kivéve*, az egész könyvre kellene rámutatnia. Csak példaként emliti tehát az ágy- és asztaltóli elválasztás a róm. kath. egyházban, vagy a házassági elválás a görög-keleti egyházban czimü

[1] Ha a jog csak előjegyezve van, nincs helye törlési keresetnek, hanem annak törlése egyszerü kérvény utján szorgalmazandó.

[2] Az 1886: XXIX. törvényczikknek azon intézkedése folytán, mely szerint csak az indithat törlési keresetet, ki magát nyilvánkönyvi jogaiban sértve véli, véget ért a kir. Curiának azon ingadozó gyakorlata, melynél fogva hol csak annak adta meg a kereshetési jogosultságot, ki magát telekkönyvi jogaiban sértve vélte, hol megint annak is, kinek csak személyes joga volt és abban magát sértve vélte.

[3] V. ö. az 1886: XXIX. tczikknek 76. §-át.

[4] Lásd 1881: XLI. tcz. 42. §-át.

szakaszokat és ezekből különösen azt, hogy ezekben az egyes válóokok fogalma nincs adva és péld. mi a házasságtörés? és mi az adulterium perfectum? ott nincs megmondva.

Ha valaki polemiában példakép bizonyitékokra hivatkozik, fel kell tételeznünk, hogy legerősebb bizonyitékát hozta fel és az ellenfelet a leggyöngébb ponton támadta meg.

Ám lássuk, mikép áll a dolog?

A ki könyvemet csak némileg ismeri, az tudni fogja, hogy az a hazánkban létező valamennyi felekezet válási jogát tárgyalja, a fősulyt azonban a protestansok válási jogára fekteti. Miután azok a válóokok, a melyek a róm. katholikusoknál és a görög nem egyesülteknél ismeretesek, a protestansok jogában is lényegileg mind előfordulnak, könyvemben a válóokok jogtörténelmi megvilágitását, azok fogalmának kifejtését, szóval azok tudományos feldolgozását, vagyis mint Reiner ur mondja, azt a «jogászilag magasabb valamit» a protestans válási okokra vonatkozó részekben (1., 3., 4., 25—41., 42., 44—64. lap) adom. Ugyanezen kategoriába sorozandó a házassági elválás következményeinek (92—125.), a nemzetközi magánjognak (125—146. l.), a világi törvényszékek előtti eljárásnak (150—191. l.) tárgyalása. Ha ezt a tudományos feldolgozást minden egyes felekezet válási jogának ismertetésénél ismételném, valóban türhetetlenül unalmassá válnék a munka, mert hiszen az egyes válóokok, például a házasságtörés, lényegileg ugyanazok maradnak, akár a katholikus, akár a görög, akár a protestans, akár a zsidó, akár az unitárius jog szempontjából tekintjük azokat. Az eltérések és azok jogi jelentősége és következményei pedig minden egyes felekezetre vonatkozólag röviden ki vannak emelve s az elegendő.

Megjegyzem még, hogy arra a kérdésre, mi az adulterium perfectum, Reiner ur a megtámadott katholikus részben is (17. lap) feleletet talál.

Ha tehát Reiner urnak ez volt a legerősebb bizonyitéka arra vonatkozólag, hogy könyvem nem tudományos munka, akkor kudarczot vallott, és ha jóakaratulag birál, nem szabad elhallgatnia, hogy az a «*néhány hely*» melyen szerinte is az a magasabb jogászi valami feltalálható, munkám legfontosabb része, a hazai protestansok válási jogának jogtörténeti, dogmatikai és kritikai tárgyalása és a házassági vagyonjognak a házassági elválással kapcsolatos ismertetése.

Azt pedig ne restellje Reiner ur, hogy a könyvre magasabb mértéket alkalmazott, midőn azt ismertetésre méltónak találta. Ugy sem a könyv kedveért tette; s aztán az olyan magyar jogi munka, a mely a külföldön is figyelmet ébresztett (Lásd a «Juristische Blätter» f. é. 23. számában hozott igen kimeritő és Reiner urénál sokkal tárgyilagosabb ismertetését), talán méltó arra is, hogy a hazai jogászok is foglalkozzanak vele.

SZTEHLO KORNÉL.

A hagyatéki ingatlanok átiratásának kérdéséhez.

Az öröklési törvényjavaslat ötödik czime a képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezésében annyi változást szenvedett, hogy első pillanatban merőben idegenszerü benyomást kelt. Persze közelebbről vevén szemügyre, meggyőződünk róla, hogy csak a ruha uj, s alatta régi ismerősünk, a kormányjavaslat rejtőzik. Az uj öltözet azonban, ha nem tévedünk, szemre valóbb, sőt egyes részletekben talán czélszerübb is. Mindenütt mégis szerény nézetünk szerint nem illik. Az, hogy az örökjogtól való præclusio (389., 390. k. j.) a beavatkozástólvaló præclusio által helyettesittessék (385. §. i. ü. b. j.), az igazságügyi bizottság jelentésében felhozott indokon kivül, belső érvekkel is támogatható. Az, hogy az örökös mint hitelező a hagyatékkal szemben ne legyen jobb helyzetben mint a többi hitelezők (418. §. k. j., 419. §. i. ü. j.), csak helyeselhető.

E módositások kétségkivül javitások. Azonban pl. egy az eljárásra vonatkozók közül, mely összes következményeiben aligha lett végig gondolva. E módositás, illetve kiegészités, az örökölt ingatlanok átiratására vonatkozik (388. §. i. ü. b. j.), és a 400-ik §-ban (i. ü. b. j.) a hagyományozott ingatlanok tekintetében ismétlődik.

Az igazságügyi bizottság jelentésében (37. oldal) e kiegészitést «gyakorlatilag fontos»-nak nevezi. Azonban inkább azt hiszszük, hogy, ha ugyan ilyennek marad, a gyakorlatban károsnak bizonyul. Számos esetben nem is lesz foganatositható. Ugy, a mint ez intézkedés áll, az eddigi gyakorlatnak egyik legczélszerübb vivmányát alkalmas semmivé tenni. Látszólag nem hoz be ujitást. Mert az, hogy a hagyatéki ingatlanok átiratása végett a hagyatéki biróság hivatalból keresse meg a telekkönyvi hatóságot, az 1868: LIV. t.-cz. 581. és 586., valamint az 1877: XX. t.-cz. 254-ik §§-ai alapján, eddig is szabály volt.

Csakhogy e törvényes szabályt a mai gyakorlat bizonyos irányban tulhaladta. Oly esetekre, melyekre a törvény tapasztalás szerint alkalmazható nem volt, a telekkönyvi rendtartás LXXIII. szakaszának igénybevételével oly átiratási módot talált, mely a javaslat által figyelembe nem vétetvén, ezentul hallgatólag kizártnak lenne tekintendő. S ez az épen, a mire a figyelmet felhivni akarjuk. A hagyatéki ingatlanoknak hivatalból való átiratása lehet ezentul is szabály, de obligatnak és kizárólagosnak nem szabad lennie, a minthogy eddig sem volt.

Az egyszerübb esetekben, midőn pl. csak egy örökös van, ki az ingatlanokat meg is tartja, vagy bár több van, de ezek sommás osztályt tesznek, tényleg legczélszerübben történik az átiratás oly módon, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvben igazoltatván az igénylők örökjoga s az ingatlanoknak a hagyatékhoz tartozása, e két döntő mozzanat megvizsgálása után, az idevágó kérelemnek megfelelve, a hagyatéki biróság az «átadó»-nak vagy «beszavatoló»-nak nevezett végzésben (mely sem ez, sem az) a telekkönyvi hatóságot az örökhagyó nevére keblezett telekkönyvi jognak, az örökös nevére leendő átkeblezése iránt megkeresse. A telekkönyvi hatóságnál az ily megkeresés (bár formailag a rendtartás LXVII. szakaszára támaszkodik), lényeg szerint az ugynevezett általános és különös kellékek kimutatását pótolta, s hacsak egyéb telekkönyvi szempontok ellen nem állottak, teljesitendő volt.

Komplikáltabb esetekben azonban az átiratás e módja nem alkalmazható. Például a következőt: X. és Y. házastársak egész vagyonuk tekintetében, mely egyebek közt számos ingatlanból áll, közösségben vannak. Több gyermek származott a házasságból. X. a férj, az egész vagyon kezelője és intézője meghal. A vagyonközösség előbb-utóbb ugyis meg levén szüntetendő, elhatározza Y. az özvegy, ki koros s a gazdaság vezetéséhez nem ért, hogy az egész vagyonnak tulajdonát képező felét, együtt az elhunyt férj tulajdonában volt, most ennek hagyatékát, s a gyermekek örökségét képező felével osztály alá bocsátja ezek között. Tényleg osztályegyezség is lesz kötve akként, hogy egyesek, osztályrészkövetelésük kielégitésére, a vagyonközösség alatt volt ingatlanok közül meghatározottakat kizárólagos tulajdonukba vesznek át. Egyebek közt A. és B. átveszik az egy telekkönyvi birtoktestet képező háztelket, melyen tényleg természetben két külön épület áll, és e birtoktestet feldarabolják oly módon, hogy A-é kizárólag az egyik épület, B-é a másik legyen. B. férjnél levén, miután az általa átvett ház értéke osztályrészét felülmulja, s a felülséget készpénzben volna köteles kifizetni, melyet férje saját vagyonából ad kezére, azt kivánja, hogy az ingatlan eldarabolt fele reá és férjére közösen irassék. Az özvegy anya kikötményül a ház egy bizonyos lakosztályát tartja fen magának. Ugy néki életjáradék fejében, mint E-nek, ki ingatlan osztályrészt nem kapott, atyai és anyai osztályrésze fejében, készpénz köve-

telése marad az osztályos testvérek ellen, mely ezek ingatlanain telekkönyvileg biztositandó lesz stb.

Ezen osztályegyezség hagyatéktárgyalási jegyzőkönyvbe nem foglalható. Legalább a mennyiben nem a hagyatékhoz tartozó javak tekintetében történik benne megállapodás, telekkönyvileg nem érvényesithető. Mert a hagyatéki bíróság csakis a hagyatékhoz tartozó javak és jogok tekintetében levén intézkedésre hivatva, még a felek megkeresése folytán sem rendelheti el az átadónak nevezett végzésben más ingatlanra vonatkozó jogok átiratását, mint melyek örökhagyót illették volt.

Az, hogy a hagyatéki biró az egyezségnek csak azon részei tekintetében tegye meg az átiratási intézkedést, mely részek a hagyatéki javakra vonatkoznak, és ezen esetben az érdekeltek a többi részek tekintetében maguk járjanak el a telekkönyvi hatóságnál; vagy hogy épen ezen, nem a hagyatékhoz tartozó vagyon tekintetében külön okmányba is foglalják az egyezséget, ugy, hogy a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv csak a hagyatéki javakra terjedő egyezség részt foglalja magában. E módozat ugyancsak kivihetetlen. Mert eltekintve attól, hogy a felek csak egyezséget kötöttek, és a jogszolgáltatás feladata a jogélet ilyen kétségkivül egészséges és észszerü ténye számára megfelelő érvényesülési alakot megtalálni: e szétosztása az egyezségnek merőben lehetetlen is. Ezt ugy hiszszük nem kell bővebben bizonyitanunk. Hogyan osztassanak, meg a meg nem osztható szolgáltatások, pl. a lakáskikötmény? És a megoszthatóknak a pusztán esetleges hagyatéki, illetve nem hagyatéki minőségen alapuló semmi belső megosztási elvnek meg nem felelő, teljesen külszerü megosztása nem jogi lehetetlenség-e?

Egyéb mód hiján csak azon kibuvó volna hátra, hogy a tényleg létesitett egyezség érvényesithetése végett, a hagyaték először sommásan az örökösökre irassék; azaz az örökösök kisegitő czéljából formailag oly hagyatéki egyezséget kössenek, mely az általuk tényleg kötöttnek épen ellenkezője, és azután, ha a hagyatéki ingatlanok ily módon sommásan az örökösök nevén állanak, köztük és anyjuk közt, a már most minden részben élők nevén álló ingatlanok tekintetében megkötttessék azon egyezség, mely oly módon fogja szétosztani a sommás birtokban levő javakat, mint az az érdekeltek által eredetileg szándékolva volt.

Hogy az eljárási formák hiányossága folytán a felekre kényszeritett ez a kerülő költséges, időrabló, a bíróságoknak czélszerütlen terhelése, és arra vezet, hogy a felek a birói intézkedésekkel manœvrirozzanak, s igy ez intézkedések tekintélyének hátrányára van, ez mindenki előtt világos.

Az eddigi gyakorlat tehát ily esetekben a következő eljárást követte:

Az egyezkedő felek tekintet nélkül arra, hogy a javak egy része hagyatéki, bíróságon kivül okiratba foglalták azt az egyezséget, mely az egész, tehát ugy hagyatékot képező, mint örökhagyó özvegyének nevén álló vagyon általuk szándékolt megosztásának teljesen megfelel.

Azon czélból pedig, hogy az egyezség azon részének, mely az örökhagyó nevén álló ingatlanokat és ingatlanra vonatkozó jogokat tárgyazza, telekkönyvi érvényesitése, illetve az ingatlanok e részeinek is átirathatása végett a telekkönyvi igényeknek elég tétessék: a felek örökhagyó hagyatékában a birói beavatkozást kérték; a tárgyalás vezetésére rendelt kiküldött előtt igazolták örökjogukat, továbbá az egyezségbe foglalt ingatlanoknak a hagyatékhoz tartozását, és a hagyatéki osztályegyezség kötése helyett, egyszerüen becsatolták azon okiratot, melyet ugy a hagyatéki, mint az örökhagyó özvegye nevén álló ingatlanok szétosztása tárgyában kötöttek, azon kérelmet terjesztvén elő, hogy a hagyatéki bíróság ezen egyezséget jóváhagyási záradékkal lássa el, és kezeikhez kiadja.

Az ily módon záradékolt szerződéssel azután az összes ingatlanoknak egyezségszerü átiratását a telekkönyvi hatóságnál magán uton kérelmezték.

Eltekintve attól, hogy e módozat a fentihez hasonló számos esetben, mint mutattuk, egyedül alkalmazható, előnyei szembeszökők.

Nem utolsó köztük az, hogy a bíróság egy hosszadalmas végzés szerkesztésétől és foganatositásának ellenőrzésétől menekül. Nem az sem, hogy a mennyiben az egyezség közjegyzői okiratba lesz foglalva, azon osztályos testvérek, kiknek osztályrészük készpénzben határoztatott meg, követelésük behajtására azonnal végrehajtható okmányt kapnak kezeikhez stb.

Törvényszerüsége eddigi eljárásunk szempontjából kétségbe nem vonható. Jelenleg érvényes jogunk szerint a mint az örökös elhatározásától függ (a kivételektől eltekintve) az, hogy az eljárást egyátalán meginditja-e vagy nem, ugy jogában áll az eljárást az egész hagyatékra kiterjeszteni, vagy annak csak egy részére; jogában áll az eljárást egész terjedelmében keresztül vitetni, vagy annak csak egyes mozzanatai tekintetében kivánni a beavatkozást; azaz pl. csak a leltározást, vagy csak az örökjog megállapitását; vagy mint a fenti esetben, mindkettőt együtt kérni, az átiratási intézkedések mellőzésével. Ebbeli jogosultsága kétségtelen folyománya azon elvnek, hogy a bíróság csak az érdekelt fél kérelmére avatkozhatik a hagyaték rendezésébe. És mindjárt megjegyezzük, hogy miután ezen elvet alapjában az uj eljárási tervezet is adoptálja, az előadott módozat ellen elvi kifogás ezen alapon az uj eljárás szempontjából sem tehető.

Theoretikus szempontból e módozatot meg épen a hagyatéki eljárás egészen idealis magaslatán állónak kell mondanunk. Legalább több külföldi eljáráshoz mérve, melyek az aggodalmas kautélák sokaságával azon vivóhoz hasonlitanak, ki még akkor is védelmi állásban marad, midőn nincs a ki támadja: a legnagyobb elismerésre méltó, hogy a magyar jogszokás törvényes utbaigazitás nélkül oly eljárási alakot tudott találni, mely egyszerüségével és biztosságával az öntudatos törvényhozónak sokszor tapogatózását és bonyolult præscriptióit messze felül mulja. Mert e módozat a birói közremüködést hagyatéki ügyekben a leglényegesebb és rendes körülmények közt egyedül szükséges mértékére szoritja. T. i. azon jognak declaratiójára, mely létesülésének körülményeinél fogva nem bir kezdetben a jogrend szempontjából szükséges külső határozottsággal és felismerhetőséggel.

E mellett a többi hagyatéki igényeket sem hozza roszszabb helyzetbe, mint természetüknek megfelel; s igy hacsak valaki azt nem állitja fel az eljárás elvéül, hogy a hagyaték elleni igények az örökös rovására kiváltságos védelemben részesitendők, hagyományosok szempontjából sem kifogásolható. Jura vigilantibus scripta. Különben szemmel látható, hogy az e módozat szerint is elkerülhetlen hagyatéki tárgyalás elég alkalmat nyujt ezen igények érvényesülésére; és az igazolás kimondása végre is a birótól függ, mi végrendeleti öröklés esetében is minden aggályt kizár.

Hanem felmenti e módozat a birót azon birói hatáskörébe épen nem tartozó, semmi módon nem igazolható fölösleges fáradságtól, hogy az örökös érdekében e helyett a telekkönyvi jogok átiratását is eszközölje.

Nem zárkozunk el ugyan azon megfontolás elől, hogy specialis viszonyaink között, jelesen a köznép nagy részének tudatlansága miatt, a telekkönyvi jogok hivatalból való átiratása a telekkönyvi intézmény czéljából ajánlatos.

És ezen ok miatt nem is mernők javasolni azt, hogy az örökségi igazolvány kiadásánál a biró mindig csak az örökjog declaratiójára szoritkozzék, s a telekkönyvi jogok átiratásának elrendelése elvileg elmaradjon.

Miután azonban bizonyos esetekben az átiratás e módja épen nem alkalmazható, és hogy más esetekben a felek szabad tevékenységének és az egészséges jogfejlésnek utja el ne legyen zárva: oly értelemben tartjuk módositandónak

a 388. és 400. szakaszokat, *hogy a telekkönyvi jogok átiratása az örökösi vagy hagyományi igazolványban hivatalból elrendeltessék, ha az érdekelt fél ennek ellenkezőjét nem kérte.*

Nem lehetetlen, hogy valaki az átiratásnak az örökös kezére adását, ha egyéb okból nem, azért tartandja aggályosnak, mert az átiratás szándékos késleltetése által az örökös hitelezői érdekét veszélyeztethetné. Hanem az örökös hitelezői, eltekintve a telekkönyvi rendt. 72. és 74. és az 1881: LX. tczikk 138-ik szakaszaitól, bőven óva vannak a javaslat reájuk vonatkozó intézkedései által. Czélszerü eljárás szempontjából ezeket is inkább sokalni lehet. Mi sem állja különben utját a javasolt módositás oly kiegészitésének, hogy a biró az előterjesztett kérelem daczára is hivatalból rendelheti el az átiratást, vagy akár ennek a fél által leendő eszközlésére határidőt szabhat, ha ez iránt más oldalról megkeresve lett, s ezt veszélyeztetett jogok védelmére csakugyan szükségesnek látja.

Befejezésül csak azt kivánjuk még megjegyezni, hogy az előadott eset nem kivételes, nem is egyetlen a maga nemében. Ide vágnak mindazon esetek, midőn az örökös az eljárás folyamán öröklött ingatlanát eladta, s a vevő a hagyatékbirósági lag jóváhagyott szerződéssel azt örökhagyó nevéről egyenesen saját nevére iratta.

Valjon ezentul ez a lehetőség is ki legyen zárva? Az örökös ne hárithassa el magáról az általa nem óhajtott birtokváltozást és annak pl. a fővárosban $2^3/_{10}$—$2^9/_{10}$%-ig terjedő költségeit?

Vagy az öröklési igazolványban történend az átiratás elrendelése az idegen vevő javára is?

Alig hiszszük. Hanem a javaslat ez idő szerinti szövege ezt a kérdést is nyitva hagyja.

Dr. CHARMANT OSZKÁR.

Különfélék.

— **Igazságpalotai «Fen az ernyő nincsen kas».** Biztos értesülésünk szerint uj lesz a palotában minden, a mi «ingatlan», de a mi ingó-bingó segédszere van a Themis szekerének, az azon ütött-kopott sanyaru állapotban vándorol az uj épületbe, a mint a jogkereső közönség megbotránkozására a régi helyiségekben volt. Olvasóink egy része ismeri az V. ker. járásbiróság birói «székeit»; ismeri a ronda tárgyalási asztalokat; ismeri a tárgyaló szobák berendezését, melyről ha csak a falra szegezett «leltár» nem igazolná hivatalosan az ellenkezőt, jó társaságban megfordult ember soha igaz butor rendeltetésére reá nem ismerne. Csak a minap fordult elő, hogy az V. ker. járásbiróság előtt egyik igényperben egy tanut hallgattak ki. Lefoglalt butorok azonosságáról volt szó, és a tanu felhivatott, hogy a kérdéses holmikat irja le. «Kérem alázatossággal» felelt a tanu, «haszontalan, ócska, ronda butor volt, olyan — folytatta zavartan körültekintve — mint a tekintetes uré itt ni». És ezt a megszégyenitő állapotot akarják az uj palotában megörökiteni? Hiszen az uj épülettel nem csak kifelé, az utczán járó-kelőkkel szemben akarunk tüntetni, hanem emelni akarjuk a törvénykezés méltóságát befelé is, azok szemében, kik mint birák, ügyvédek, felek vagy tanuk az igazságosztás munkájában részt vesznek! Elkerülhetlenül szükséges, hogy az uj palota belül is megtartsa, a mit kivül igért: e czélra kell, hogy ne csak mint kilátásban van, egy-két biró szobáját hozzák immel-ámmal rendbe, hanem hogy *az összes termek* és birói szobák, ha nem is palotaszerü, de legalább oly tiszta uj butorral szereltessenek fel, mely Magyarország első törvényházához méltó legyen.

— **A kir. Curiához** junius hóban beérkezett 2637, ez év első felében összesen 14,216 ügy. A tavalyi hátralékkal együtt elintézendő volt 21,587. Elintéztetett 14,137, hátralék maradt 7452. Ez év első felében igy 1020-al több érkezett be, 377-el több intéztetett el, 705-el nagyobb hátralék maradt, mint a mult év megfelelő szakában.

— **Lapunk mellékletén** 288. sz. a. ismét közlünk egy esetet, melyben az ügyvédi kamara megtagadta a névsorba való felvételét egy volt birónak, ki egy ellene lefolytatott bünügy miatt kénytelen volt birói állásától megválni: s a Curia a felvételt elrendelte. A Curiának ezen az ügyvédi állást lealázó gyakorlata valóban alkalmas arra, hogy az ügyvédi kar testületi tiltakozással éljen ellene minden alkalommal.

— **A perrend 111. §-nak alkalmazása, midőn a májusban kelt idéző végzésben a megjelenési határidő ugyanazon év január hó 5-re volt kitüzve.** Egy járásbiróság I. r. alperest a keresetben elmarasztalta a perr. 111. §. alapján. A kir. tábla az első birósági itéletet hivatalból teljesen megsemmisitette; mert a felebbezéshez csatolt s I. rendü alperes dr. — — — —nak kézbesitett kereseti példányra vezetett 1350. sz. 1889 május 11-én kelt végzés szerint alperes 1889 január hó 5-ik napjára, tehát az idéző végzés kelete és kézbesitése előtti időre intéztetett; mert továbbá felperesi kereset — — — — budapesti czég ellen is intéztetett: ez utóbbi pedig a tárgyalásra egyáltalában megidézve nem lett. (1890 április 16. 42314. sz. a.)

— **A jogbiztonságot felette veszélyeztető jelleg** mint sulyositó körülmény. Ily értelmü kijelentés foglaltatik a m. kir. Curiának 10197. B. 1889. számu itéletében, melyben hamis tanuzás büntettével, ezen büntettre való felbujtással stb. stb. vádolt K. F. és társai elleni bünügyben a Curia felemelte vádlottak szabadságvesztés-büntetésének tartamát a következő indokból: «K. F. és társai börtönbüntetésének felemelésére az őket terhelő cselekmények a jogbiztonságot felette veszélyeztető jellegén alapszik».

— **A temesvári kir. törvényszék** figyelmébe ajánljuk a budapesti büntető törvényszéknek legutóbb 14875/1890. B. sz. alatt hozott végzését, melyben «vádlott azon kérelmének, hogy felebbezésének bejelentésére 30 napi halasztás engedélyeztessék: felhozott indokai alapján elég tétetik, annak folytán megengedtetik kérvényező vádlottnak, hogy a m. é. 30232. számu végzés ellen felebbezését jelen végzés vétele napjától számitott *30 nap* alatt beadhatja».

— **A magyar állampolgárságról szóló törvény** (1879: L. t.-cz., 31. §-nak harmadik bekezdésében arról intézkedik, hogy a távollét folytonossága megszakittatik az által, ha az eltávozott állampolgárságának fentartását bejelenti, vagy ujabb utlevelet szerez, vagy valamely osztrák-magyar consuli hivatal-tól tartózkodási jegyet nyer, avagy valamely osztrák-magyar consuli község anyakönyvébe beiratik. Ezen törvényes intézkedésnek kiterjesztő magyarázatát tartalmazza a belügyminiszter azon legutóbbi kijelentése, melynek értelmében azon körülmény, hogy egy község előljárósága valamely egyén részére *illetőségi bizonyitványt kiállit*, utóbbi távolléte folytonosságának megszakitására nézve, mint magyar honosságának fentartására irányuló szándék, az 1879: L. t.-cz. 31. §-nak harmadik bekezdésében előirt kellékekkel egyenlő hatályunak tekintendő s igy az illető egyén *magyar állampolgárságát távollét által el nem vesztette*, és részére külön honpolgársági bizonyitvány kiállitása felesleges. (30,465/1890. belügymin. rendelet). «*M. K.*»

— **A törvény hézagának analogia utján való pótlását** tartalmazza a budapesti fenyitő törvényszéknek f. hó 8-án 15283/1890. sz. alatt hozott végzése, melynek erre vonatkozó része szószerint következőképen hangzik:

« . . . . ékszerészek ügyében az adásvételi ügylet hasonlólag szinleges volt. Ezen esetben . . . . . testvérek magok vették zálogba az általuk állitólag eladott ékszereket.»

. . . . testvérek megtartották az árut és . . . . (a feljelentő) kapta a pénzt. Ha ezen tényállás mellett terheltek vád alá helyezése indokoltnak nem mutatkozik, ez a pótvizsgálat során megállapitott azon ténykörülménynek tulajdonitandó, hogy terheltek még 1886 január hó 16-án . . . . ügyvédjük utján . . . . (a feljelentő) előtt késznek nyilatkoztak az 1500 frtos váltó visszaadására, ha ez viszont a tényleg kapott 1000 frtot nekik visszaszolgáltatja.

Igaz ugyan, hogy az uzsora-törvény, 14. §-a az ugynevezett tevékeny bünbánatnak büntetést kizáró hatályt csak akkor tulajdonit, ha a tettes az adósnak vagy jogutódának a már megkapott uzsorás vagyoni előnyöket, a megkapás napjától számitott 6% kamatokkal együtt visszatériti, mely visszatérités jelen esetben már azon oknál fogva sem történhetett, mert terheltek uzsorás előnyt nem is élveztek.

Miután azonban tényleg . . . . . testvérek jelen esetben

kevesebb kárt okoztak, mint olyan uzsorás, ki ellenszolgáltatást kamat czimen már fel is vett, és ugyanolyan jóakaratot tanusitottak, milyent a 14. §. a büntetlenséghez megkiván;

Tekintve, hogy a feljelentés ellenük, ... és érdektársai által (a napló 26. sz. a. szerint) csak 1886. évi január 18-án tétetett meg, a törvény hézagának pótlása analogia utján a törvényhozó szándékával megegyezőnek mutatkozik.»

— **Rovott előéletü egyénnél,** ha verekedés által kihágást követnek el, a Kbtk. 75-dik §-ban megszabott legnagyobb büntetések alkalmazandók. (Belügym. rend. 5530. 1888. sz. a.)

— **Az igazságügyi miniszteriumban** az egyesbiróságok előtti eljárás enquête-jében most folynak a tanácskozások azon fontos kérdés felett, hogy a másodfokon az *ügyvédségi kényszernek* hely adandó-e vagy sem? Mindkét nézet képviselve van s mindkét nézet mellett nyomós érvek hozatnak fel. Azon tekintet azonban, hogy a szegényebb sorsuak érdekét szem előtt téveszteni nem szabad, valószinüleg azon megállapodásra vezetend, hogy az ügyvédi képviselet *fakultiv* legyen; a mivel természetesen azon szabály leend összekötve, hogy a használt ügyvédi segélyért az illő dij minden ügyben megitélendő.

— **A kir. táblai** uj szervezet életbelépésének ideje — mint közöltetett — *1891 május 1-jére* tüzetett ki. Az természetes, hogy *moratorium* nélkül ily nagymérvü átalakulás és szervezkedés keresztül nem vihető; de az a meggyőződés, hogy az egy hónapnál hosszabb időt nem igényelend. E szerint a régi budapesti kir. tábla jövő évi márczius végén zárná be müködését.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák büntetőtörvényjavaslatra** vonatkozólag gróf Schönborn, osztrák igazságügyi miniszter, bővebben nyilatkozott az osztrák képviselőházban az igazságügyi költségvetésnek legutóbb tartott általános vitájánál. A miniszter azon nézetnek adott kifejezést, hogy kizárólag az idő ökonomiájára és a még fenmaradt ülésszak részletének rövidségére való tekintetnek tulajdonitandó, hogy a képviselőház nem tárgyalta legottan a büntetőtörvényjavaslatot. Bareuther képviselő azt kivánta, hogy azon esetben, ha a törvényjavaslat nem kerülne tárgyalásra, akkor a föltételes elitélés, a föltételes szabadságra bocsátás és egy novella a bünvádi eljáráshoz lennének behozandók. Én kész vagyok ezen esetben — ugymond a miniszter — ilyen intézkedéseket megtenni, azonban meg kell jegyeznem, hogy az emlitett intézmények kétes természetüek, ugy hogy a jogászok tényleg a felett vitatkoznak, vajon azok az anyagi büntetőjogba avagy a büntetőperbe tartoznak-e. Nézetem szerint azonban az erre irányuló törvényhozási munkálatok foganatba veendők, ha a büntetőtörvény esetleg nem lenne már letárgyalható. *Az uj büntetőtörvényjavaslat* ellen azon kifogást emelik, hogy az *felette enyhe* és hogy abban a biróra nagy latitude-t ruházunk. Azonban már a mostani törvény is nyujt ily hatáskört a birónak, t. i. a rendkivüli enyhitési jognak nagyfoku igénybevétele által. Világos, hogy a törvényhozó nem akarta, hogy a «rendkivüli enyhitési jog» állandóan alkalmaztassék és mégis arról biztositha-tom az urakat, hogy az épen a deliktumok legsulyosabb kategoriájánál, t. i. a büntetteknél, majdnem a szabályt képezi. A büntett minimális büntetési tétele hat hónapra terjed mostani törvényünkben. Az igazságügyi miniszterium statisztikai osztályának feljegyzései mutatják azonban, hogy több évi átlag szerint valamennyi büntettnél körülbelül ezek 46 százaléka három hónál kisebb büntetéssel büntettetik, a mi már meglehetősen megközeliti az esetek felét. Most ugy áll a dolog, hogy a biró mintegy állandóan kényszeritve van olyas valamit alkalmazni, a minek ritka kivételnek kellene lennie.

Azt mondják, hogy a pénzbüntetések kelleténél nagyobb szerepet játszanak az uj büntetőtörvényben. Azonban tévedne, a ki azt hinné, hogy mostani törvényünk oly rendkivül takarékoskodik a pénzbüntetések alkalmazásánál. Számos esetben a büntetés átváltoztatása utján diktálják a birósá-gok a pénzbüntetést. Igy történt ez pl. becsületsértéseknél egyetlen egy évben 19,000 esetben. Ez ismét hatalmas egy szám! A mostani törvény 53 esetben alkalmazza kizárólag a pénzbüntetést, pénzbüntetést vagy fogházat 11-szer, pénzbüntetést és fogházat 7-szer, egyszerü fogházat az átváltoztatás jogával 81 esetben; a büntetőtörvényjavaslatban ellenben büntetteknél és vétségeknél kizárólag a pénzbüntetést csak 3 esetben alkalmazzák, pénzbüntetést vagy szabadságvesztésbüntetést 290-szer, pénzbüntetést szabadságvesztésbüntetéssel 31-szer, kihágásoknál pénzbüntetést kizárólag 40 esetben, pénzbüntetést vagy elzárást 76 esetben. 1886-ban pénzbüntetésre el lett itélve: vétség miatt 2923 személy, kihágás miatt 92,100 személy és az utóbbiak között azok, kiket lopás és abban való részesség miatt itéltek el, nem voltak kevesebben, mint 1602-en, csalás miatt 255-en és bizonyos szemérem elleni vétségek miatt szintén nehányan, habár csak kevesen is. Ebből láthatjuk uraim, hogy mily gyakran alkalmazzák a pénzbüntetést a most érvényes jogban. Azt mondják továbbá, hogy *a büntetőtörvényjavaslat kapitalistikus irányu*, hogy a gazdagoknak szemben a szegényekkel kedvez. Ezt vissza kell utasitanom, mert a tervezett ujabb pénzbüntetések esetleg sokkal nagyobbak, mint azok, melyeket jelenleg alkalmaznak. Most azonban már meglehetősen ritkák azon esetek, a melyekben 100 frtnál nagyobb pénzbüntetéseket alkalmaznak. Azonban mi tekintendő kapitalistikusabbnak, uraim: egy törvény vagy egy büntető gyakorlat, mely mint a jelenlegi, legtöbbnyire csekély pénzbüntetéseket diktál, tehát oly pénzbüntetéseket, melyeket a gazdag ember fel sem vesz, melyeket azonban a szegény nagyon is érez — avagy pedig egy oly javaslat, mely a pénzbüntetéseket igen jelentékeny magasságig felemeli, mely ezeket szabadságvesztésbüntetéseknél mint szigoritást megengedi és mely ezeket különösen ott akarja alkalmazni, a hol a haszonlesés képezte a büntett vagy vétség indokát, rugóját. Azt hiszem uraim, hogy nem nagyon nehéz erre megtalálni a választ.

— **Stein Lőrincz** tudorságának 50-dik évfordulója alkalmából, melyet Bécs tudományos körei folyó évi május 20-án ünnepeltek meg, *Inama-Sternegg* érdekes beszédet tartott a közgazdasági társulatban a hires tanár müködésének irányáról és jelentőségéről a közgazdaságtanban. Egyik legnagyobb érdeme Steinnak, hogy kimutatta azon egységes elemet, mely a különböző nemzetek életét és fejlődését a részleges különbségek daczára összeköti. A másik nagy alapgondolata Steinnak, hogy csak a közigazgatás szervezete adja meg az alkotmánynak becsét. Az előadó egyes részletekben, pl. a rendőrségről szóló tanban eltér ugyan az ünnepelttől, de azt hiszi, hogy Steinnak még tévedései is hasznára váltak a tudománynak, és a közigazgatásról szóló munkája korunk legnagyobb alkotásának egyike.

— **Mit idézhet a védő-ügyvéd?** A bécsi büntetőtörvényszéknél történt egy szöktetési bünügy tárgyalása alkalmával, midőn a védő egy hasonló nemü esetre akarta a birószágot emlékeztetni, mely eset ugyanazon törvényszéknél vádlott felmentésével végződött. Az elnöklő biró azonban a következő szavakkal szakitotta félbe a védőt: «Kérem, ezt meg nem engedhetem. Szokásos a legfelsőbb törvényszék itéleteit idézni; az elsőfoku birószág itéletei csakis azon törvényszékre nézve kötelezők, mely azokat hozza. Én ily idézésben a törvényszék befolyásának kisérletét látom». A védő erre azt jegyezte meg, hogy nem volt képes ily idézésben veszélyt látni jogtudós birákra nézve, azonban enged a kifejezett óhajnak. Hogy az osztrák szaksajtó ezen felfogást határozottan helyteleniti, az magától értetődik.

— **Berlinben** egy volt tanitónő, ki már többször volt büntetve, kölcsönkönyvtárt rendezett be magának, melynek értéke igen csekély volt, de jó áron tudta értékesiteni. Ujsághirdetés utján ajánlotta üzletét mint jó keresetforrást magukra utalt nőknek. Egy leány azután rajta is vesztett; tudakozódására az üzletet tulajdonosnője szép jövedelmet hajtónak tüntette fel, üzleti könyveket mutatott neki, melyekből ugyanez tünt ki és meghivta, hogy egy vasárnap jöjjön el és nézze meg az üzleti forgalmat. Midőn a leány az előre meghatározott vasárnap az üzletbe ment, csakugyan élénk volt a forgalom. Az üzletet erre 900 márkáért meg is vette. De csakhamar kiderült, hogy rászedték, a könyvkészlet majdnem teljesen értéktelen volt, a bevétel nem tett többet naponkint 20 pfennignél; kétségtelennek látszott, hogy a nagyszámu vevők előre meg voltak rendelve. A nő ellen az államügyészség csalás czimén vádat emelt.

— **A szentpétervári nemzetközi börtönügyi kongressus** szakosztálya a feltételes itéletek intézményét elfogadta; a teljes-ülés az e kérdés feletti határozathozatalt a jövő kongressusra halasztotta.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 28. SZ. Budapest, 1890. julius 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Jog és döntvényjog. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV, ügyvéd, egyetemi m.-tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A birósági végrehajtók. ARANY SÁNDOR kir. albirótól. — Elkeresztelés és executio. Dr. NEKULA GYULA b.-csabai kir. közjegyzői helyettestől. — Hivatalos hatalommal való visszaélés és testi sértés. K. NAGY SÁNDOR nagyváradi kir. törvényszéki birótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1890. évi első feléhez.

Jog és döntvényjog.

II.[1]

Judikaturánknak, valamint nincs elméleti, ugy gyakorlati kihatása sincsen. Nemcsak a közönség, de magok a bíróságok sem vesznek róla tudomást. Egységes irány, hagyomány és folytonosság hián a mai itélet feldönti azt, a mit a tegnapi mondott, hogy a holnapi esetleg ismét felforditsa a mait — a birói gyakorlat *nem bir saját magának öntudatával.* Minden kérdésben mindenfélekép döntenek; sem emlékezés, sem czéltudat. Az ilyen gyakorlatnak természetesen jogfentartó, jogfejlesztő ereje nem lehet. Pedig valamint az emberi cselekvés terén általában a jellem fontosabb az értelemnél, ugy az itélkezésben is a következetesség fontosabb a konkret helyességnél. Bármi kivánatos, hogy az itélkezés hü tolmácsa legyen a törvényhozói akaratnak, és hogy az egyes itélet magában is megállja a birálatot: a gyakorlati jogéletben még ennél is szükségesebb, hogy az itélkezés egésze *saját magával* álljon összhangban, hogy necsak a törvényt, de a saját törvénymagyarázatát is tartsa tiszteletben, hogy ott, a hol a törvény kétféle értelmezést nyer, ne ma ezt, holnap amazt válaszsza, és a törvény bizonytalanságát ne tetőzze a magáéval. A leggondosabb törvény is értelmezésre szorul, és a leggondosabb értelmezés is kétes lehet: ily esetben a gyakorlati életre kevésbé fontos az, hogy e kétségnek *mily értelemben* vet véget a bíróság, mint az, hogy *végkép* vessen neki véget: a közönségnek egyszóval tudnia kell, hogy mihez tartsa magát. Ezért jó törvénykezés erős gyakorlati hagyomány nélkül nem képzelhető. E hagyománynak pedig a birói tekintély ugy oka, mint okozata, még pedig nem csak azon tekintély, melyet a közönség, hanem első sorban az, melyet maga a bíróság tulajdonit a maga itéletének. Ha a biró maga nem lát elvi sulyt a maga határozatában; ha maga koczkának nézi az igazságot, melyet ma egyik, holnap másik oldalra vethet; ha maga nem vesz tudomást a jogalkalmazás nyilvánulásairól, és «függetlennek» tartja magát nemcsak a felsőbíróság, nemcsak a szomszéd tanács, hanem a saját maga tegnapi, mai itélete irányában: akkor sem birói hagyomány, sem birói tekintély nem fejlődhetik. Az angol jogállapotok egyik legalaposabb ismerője «monstruosus»-nak jelöli az angol birák emlékező tehetségét, kiket megannyi «præjudiciumok tárházának» nevez; de épen ezért: a mely elvet angol biró valaha White v. Stubbins esetben kimondott, azzal minden angol biró számol, mielőtt Black v. Sidney esetben tőle eltérne. És hasonlóan járt el évszázadokon keresztül a római imperium teljes birtokosa, a prætor is, ki, bár a törvény teljes függetlenséget biztositott neki, lelkiismeretében kötöttnek érezte magát ahoz, mit egyszer edictumában kimondott, és még az iskolapadról cseng fülünkbe Cicero heves támadása Verres ellen, ki e jogi hagyománytól «sine ulla religione» el mert térni: «Alias revocabat eos, inter quos jam decreverat, decretumque mutabat, alias inter alios contrarium sine ulla religione decernabat, ac proximis paullo ante decreverat» (in Verrem act. lib I. 120. §.). Ez a «religio», a hagyomány iránti kegyelet, éltető gyökere minden biró szokásjognak.

Csak birói jogunk ezen erőtlensége magyarázza a vak áhitatot, melylyel jogászközönségünk minden bajunk orvoslását a *törvényhozástól* várja. Érthető, hogy a közvélemény a folyton ingadozó, megbizhatlan birói jogmondás ellenében az irott törvény szirtjénél keres menedéket. A birói jog — ugy érzi — méltányosabb lehet, de a törvény biztosabb; a birói jog igazábban simulhat a konkret eset egyediségéhez, de a törvény, bár ridegen általánosit, legalább véd a birói szeszély és önkény ellen. Csak ha a törvény e reményeket teljesithetné is! A törvény holt betü, mely csak a biró szavában nyer életet, még pedig azon alakban, melyet a biró agyában öltött. A törvény ezért nem teszi a birót feleslegessé, és a legjobb törvény nem nyujt oltalmat a rosz biró ellen. Tul vagyunk a porosz Frigyes korának azon naiv képzelődésén, mely minden gondolható peresetre az itéletet előre vélte a törvénykönyvbe iktathatni. A porosz kodex több mint 19000 szakasza a régi zavar helyett, melyet eloszlatni kivánt, csak ujat teremtett. Ezért nem véletlen dolog, hogy a századunk kezdete körül keletkezett három nagy törvénykönyvre, mely mindhárom a törvényhozói mindenhatóság hiedelmének köszönte létét, mintegy válaszul a Savigny quietistikus elmélete állott elő. A Savigny szelleme ellenhatás volt a porosz Frigyes, Mária Terézia és Nagy Napoleon szelleme ellen. Ama «felvilágosodott despoták» a törvényhozó személyes akaratában látták minden jog kezdetét és végét; ezért ők nemcsak hogy a törvénykönyv lehetőségében soha sem kételkedtek, de sőt a törvénykönyv kizárólagosságában is hittek. Innen az ellenséges állás, melyet mindhárom törvénykönyv nemcsak a szokásjog, de a tudományos magyarázat ellenében is elfoglal: a törvényhozói magyarázat, a Cabinetsordre és a császár által hitelesitett avis du conseil d'état voltak e törvénykönyvek szellemében. Ezen világ rendjében minden dió mellett ott termett a hivatalos diótörő. Nem szükségszerü ellenhatás volt-e ez egyoldalu, korlátolt törvényhozói joggyártással szemben a Savignyé, ki a törvényhozó mindenhatósága ellenében a törvényhozó tehetetlenségét tanitotta, és a trónra, melyről a bitorló önkényt taszitotta, a népszellemet és szokásjogot ültette? Ama törvényhozói absolutisták tulzására csak a Savigny tulzásával lehetett felelni, hogy a jogfejlődés a rendes mederbe térjen. Ma mindkét szélsőségen tul vagyunk. Ismerjük a törvény előnyeit az alaktalan szokásjoggal szemben; de ismerjük határát is. Ama három kodex alkotása óta századunk a törvényhozási technikában rendkivüli tapasztalatokat tett, és e technika egész tudománynyá kezd tömörülni. E tudomány, igaz, még csak kezdetén van; de azon kevés igazság között, melyeket e fiatal tudomány máris mint megdönthetetlen alaptételeket rakott le, ott van az is, hogy

[1] Az előbbi közl. l. a 22. számban.

mindent nem lehet kodifikálni. A végső bölcseség itt is: a lemondás. A német birodalmi törvénykönyv javaslata felett irt birálatát ezért Németország egyik legjelesebb juristája, *Hartmann* Gusztáv, e tételben foglalja össze: Mindenütt, a hol az életviszonyok igazságos rendezése csakis beható casuistica által lehetséges, ott legjobban cselekszik a törvényhozó, ha hallgat és az elvnek egyedisitését az alkalmazó biróra bizza. És semmi kétség: valamint a perjogban korunk haladása abban állott, hogy a birót a legalis bizonyitás kényszernyüge alól felszabaditotta, és a törvény helyébe a biró «szabad mérlegelését» ismerte el, ugy az anyagi törvény is fel fog hagyni a casuisticus törvényrendezés sikertelen erőlködéseivel, és szükségképen nagyobb tért fog ujból engedni a birói szabad méltánylásnak, az arbitrium boni viri-nek. Nehogy félreértessem: én nem prætorokat *kivánok* a mai biró helyett, de azt állitom, hogy bármi biró bármely időben nem is *lehetséges* bizonyos — be- vagy be nem vallott — szabad arbitrium nélkül. Hogy ezen birói szabadságnak törvénybilincsbe verése hova vezet, azt — hogy egy legközelebb fekvő példával éljek — a kártéritési pereknek Németországon, Ausztriában és minálunk divó szomoru képe mutatja, szemben azon bámulatos fejlődéssel, melyet a kártéritési judikatura Franciaországban a Code-nak egész általánosságban szóló és merőben a birói arbitriumra utaló 1392. §-a alapján a mai napig felmutat. A franczia Code-nak egyik legnagyobb előnye épen az, hogy többnyire csak az elv kimondására szoritkozik, az elvek casuistikus kiépitését pedig a jogalkalmazásra bizza. Ez jól illett igy azon fényes magistratura és barreau tekintélyéhez, melyek következetes együttmüködéséből vette a franczia jogfejlődés évszázadok óta a maga legjobb erejét; és hogy a Code joga három emberöltő óta el nem évült, hogy lépést tartott és tarthatott a legelőrehaladtabb nemzet életével oly században, mely a politikai forradalmat minden téren a társadalmival és gazdaságival tetézte: e ruganyosságát a Code ismét csak ama bölcs önmérsékletnek és azon szabadságnak köszöni, melylyel a jogalkalmazás tényezőit a törvényhozás helyébe léptette. Kodifikatio vagy nem kodifikatio? — e kérdésre más-más körülmények között más-máskép hangozhatik a válasz. Midőn egynehány esztendővel ezelőtt New-York államában a Field-féle polgári törvénykönyvi javaslatot törvényerőre emelni akarták, tekintélyes hangok szólaltak fel elvi szempontból a kodifikatio eszméje ellen, és csak ujabban egyik legismertebb amerikai jogi iró, Prentiss *Bishop* tollából «Common Law and codification» czim alatt egy hadi irat jelent meg minden törvénykönyv készitése ellen. És ugyanazon kereskedői szellem, mely a világ két legnagyobb kereskedő nemzetét, az angolt és amerikait, minden irott törvény rideg formalismusa ellen kelti ki, hasonló eredményben nyilvánul Svajczban is, hol egy Basel számára évek előtt készült sok tekintetben igen jeles polgári törvénykönyvi javaslat hosszu tanácskozás után elvettetett, — egy ottani kiváló jogász itélete szerint, csakis azon okból, mert a jogi köztudat elvileg nem tudott megbarátkozni a kodifikatio eszméjével. De bárhogy álljon a mérleg a kodifikatio előnyei és rövidségei között: annyi kétségtelen, hogy a törvénykönyv sohasem teszi a jogteremtés egyéb tényezőit fölöslegessé, és hogy különösen a birói jog támogatása nélkül a legjobb törvénykönyv béna és tehetetlen marad.

Tévednek ezért azok, kik magánjogi judikaturánk bajait a törvénykönyv hiányára vezetik vissza. Nem a törvénykönyv hiánya teremtette e bajokat és nem a törvénykönyv alkotása fogja azokat megszüntetni. Az angol, amerikai, a legujabb időig a svajczi judikatura törvénykönyv nélkül ritka tökélyre fejlődött; a franczia jurisprudentia már egy d'Aguesseau, egy Basnage idejében virágzott, midőn a joganyagot átölelő kodifikatio nélkül, csak egyes királyi ordonnance-ok rendezték; és Németországban a pandektajogi területen (például Hannover, Hessen, Meklenburg) müködő felsőbiróságok judikaturája nagyobb tekintélyben áll, mint a tulajdonképi poroszországiaké. Jaj annak a joggyakorlatnak, melynek gyökerei mélyebbre nem hatolnak a törvénykönyvnél. Csak erős magistratura kezében áldás a törvénykönyv, gyöngében veszedelem.

A mit a törvénykönyv tulbecsüléséről mondottam, az áll, sőt még nagyobb mértékben áll a tulságos *döntvénykultusról* is. Gyakorlatunk különbséget tesz a konkret perekben létrejött curiai itéletek és a voltaképi «döntvények» között és e megkülönböztetést az 1881: LIX. tcz. 4. §-a törvénybe is iktatta. Csak ez utóbbiak «elvi» megállapodások. És az előbbiek? Szerintem ezen 4. §. csak hozzájárult ahhoz, hogy a birói jogról való helyes felfogást megzavarja. E szakasz a gyakorlatban egyfelől megfosztja a főbirósági rendes itélkezést a maga szükséges nyomatékától, másfelől oly kiváltsággal látja el a főbiróság egyes határozatait, mely a törvény hivatásával kollidál. Amazt: mert a mióta «elvi jelentőségü» döntvényeink vannak, azóta elszoktunk «elvi» jelentőséget keresni és találni a nem-privilegiált határozatokban is. Minden méltóság teremtése értékvesztéssel jár a nem méltóságolt tömegre. Másrészt: az «elvi» megállapodás, azaz kétes jogkérdéseknek *egyszeri* határozathozatal által egyszersmindenkorra vagy legalább hosszabb időre való elütése, a mily nehéz, oly veszedelmes dolog. Nehéz, mert a döntvényekben tárgyalt kérdések egyes konkret perekben merülnek fel, a jogi kérdések pedig a perben többnyire nem a maguk elvi izoláltságában, hanem más kérdésekkel keresztezve fordulnak elő, két teljesen azonos tényállás pedig vajmi ritkaság. Ilyenkor már magának a kérdésnek elvont helyes formulázása is felette nehéz, a határozat pedig többnyire vagy oly casuisticus lesz, hogy más esetre való alkalmazása nehézségbe ütközik, vagy oly általános, hogy elvi hordereje messzebbre visz, mint a mennyire a határozat szerzői gondolták. És ebben rejlik ez elvi megállapodások veszedelmessége is: az alsóbiróságok nem ismerik az esetet, melynek létét köszöni, csak az egypár szóba foglalható «elvhez» tartják magukat, és azzal azután nyakrafőre operálnak. Mily veszedelmesek az ilyen, az alapul fekvő tényállástól elszármaztatott, jogi «Schlagwort»-ok, azt megérti, a ki tudja, mily szerepet játszanak itéleteinkben az ilyen helytelen általánositások, mint pl. «irásbeli szerződéssel egyidejüleg létrejött szóbeli megállapodások tekintetbe nem vehetők», «senki a más kárán nem gazdagodhatik», «mindenki csak saját hibájáért felelős» stb. Ha az 1881 óta létesült polgárjogi döntvényeink számosabbak volnának, nem kétkedem, hogy azoknak gyakorlati visszásságát már tapasztaltuk volna. Valóságban e döntvények majd tiz esztendő óta oly elenyésző számmal keltek és oly csekély részben elvi fontosságuak, hogy gyakorlati hatásuk eddig jóban-roszban mondhatni semmi volt.

De hát nem is ezen «döntvények» szaporaságától várható törvénykezésünk javulása. Nem a törvény- és nem a döntvénygyártás, általában nem a *külső eszközök* szaporitása teremti a judikatura értékét, hanem a biróságok egész *szellemének* emelése szükséges, hogy hazai jogunkat életben tartsa, köztudatra hozza és fejleszsze. A Zlinszky szava, melylyel magyar magánjogában birói jogunk állását jellemzi, ma csak ugy talál, mint a mikor iratott: «Ha a felsőbb birói itéletek a kellő tekintélyben nem részesülnek, ennek oka csak magokban a felsőbiróságokban lehet, kik vagy nem járnak el hason esetekben egyöntetüen és ennélfogva az ingadozó gyakorlatnak irányadóul nem szolgálhatnak, vagy nem oly elveknek adnak itéleteikben kifejezést, mely a közvélemény jogi meggyőződésének kifejezője lenne vagy érvei által annak alakulására hatni képes lenne.» Ez «egyöntetü eljárás» és e «meggyőző érvelés» adják meg a külföldi főbiróságok határozatainak azon erőt, melyből változhatatlan és tiszteletben álló hagyomány a birói jogot képezi, és ezért ki itélkezésünk gyüjtésén, rostálásán, az iránta való figyelem ébresztésén

és szellemének emelésén dolgozik, szükséges és hasznos munkát végez. Mert ne felejtsük, midőn a birói jog jelentőségét vizsgáljuk, hogy benne él csak igazán a nemzet joga: hogy az irott jog csak szó, a birói jog a tett; hogy a törvény csak jogot *igér*, a biró az, ki jogot *ad*.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
ügyvéd, egyetemi m.-tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A birósági végrehajtók.

A birósági végrehajtók intézménye 18 évi gyakorlat után sem birt nálunk gyökeret verni. Ezt az intézményt számtalan kinövéseivel még ma is mindenki a törvénykezés beteg tagozatának tekinti, a mely tehát gyökeres reformot igényel.

A leglényegesebb bajt ez intézmény azzal okozza, hogy drágitja a végrehajtásokat, hogy a bíróság s különösen a kir. járásbirák idejét az ellenőrzés tulságos mértékben veszi igénybe, és hogy mindezek daczára a végrehajtó eljárása nélkülözi azt a szakszerüséget, a mely elérni czéloztatott s a mely egyedül lenne képes az intézményt indokolni, annak hátrányait paralysálni.

Kivéve azt az egy-két ügyvédet, jogászt, nyugalmazott birákat, a kik nagyobb városokban vannak alkalmazva, általában nem birnak a végrehajtók egyéb képzettséggel, mint hogy a végrehajtási és a végrehajtói törvényből vizsgát tettek.

Az 1883. évi I. t.-cz. sem kivánt a végrehajtóktól nagyobb képzettséget, mint az 1871. évi LI. t.-czikk; ellenben az irnoktól legalább négy gymnasiumot, a segédkönyvvezetőtől középiskolát kiván, holott nem szenved kétséget, hogy a végrehajtókat — a mi végrehajtó törvényünk — olyan hatáskörrel ruházta fel, a mely kétségtelenül legalább annyi képzettséget tételez föl, mint a kezelési szak legtöbb tisztviselőjénél szükséges; sőt részben sokkal fontosabbak a végrehajtó cselekményei, és a mennyiben a végrehajtó exponált állással bir, a foglalásoknál annak megbirálása, hogy a lefoglaltakat kinek birtokában találja, rendszerint az ő felvételén dől el, a jegyzőkönyvek, hirdetmények, rendelvények, ügygondnoki kinevezések, értesitések fogalmazása — ha rendszerint nyomtatványt használnak is — mégis sok esetben a jogügy áttekintését, szabatos megjelölését követelik, a melyekhez nagyobb qualifikatiót tartok szükségesnek.

Nem akarok példákat felhozni, de tudom, hogy a statistika igen kedvezőtlen ama végrehajtási cselekményekben, a melyeket a végrehajtók hivatalból vagy akként foganatositanak, hogy a végrehajtó ügyvédje a jegyzőkönyv felvételénél nem ügyel fel jogaira.

Csak az eljárás nagy szabatossága, a szakszerüség elérése lehetne egyedüli indoka a mostani végrehajtói intézmény fentartásának.

Bizonyos szakban való kizárólagos hatáskör, e szaknak állandó müvelése kétségtelenül feljogosit arra, hogy exact eljárást várjunk; de vajon hány végrehajtó van az országban, a ki 10—15 évi müködés után is megfelel e jogos várakozásnak? Bizonyára igen kevés. Ez a körülmény kétségtelenné teszi a javitás szükségességét.

A javitás egyik módja — a mai rendszer keretén belül — a magasabb képzettség előirása; a másik az intézmény eltörlése. S nézetem szerint az utóbbi mód lenne alkalmazandó, mert magasabb qualifikatio követelése esetében attól lehet tartani, hogy vidékre a végrehajtói állásokért senki sem fog pályázni s mert jogrendszerünkkel a mostani végrehajtói intézmény ellenkezik.

Már most is van olyan bíróság, a hol a végrehajtónak nincs 800 frt jövedelme, holott az irnoknak 600 frtja s lakbére és nyugdija van, sőt még Budapesten is, a hol némelyik végrehajtónak ezrekre megy jövedelme, keveslik a törvényben megállapitott dijakat és azt állitják, hogy ha a törvényben megállapitott dijakon felül az igényfelhivásokért, rendelvényekért stb. nem dijaztatnak, nem tudnak megélni; már pedig, ha a végrehajtók dijai a lehetőségig emeltetnek is, a mit egyáltalában nem tartok kizártnak, sőt a sürgős rendezést tartom fölöttebb kivánatosnak, a vidéken nem lesz lényeges javulás a jövedelemben, Budapesten pedig, az esetleg emelendő dijtételek mellett is, egyáltalán nem fogja megütni azt a jövedelmet, a melyet a végrehajtók a mai — törvényen kivülinek mondható — állapot mellett élveznek; már pedig nézetem szerint a végrehajtók dijai olyan mértékben, hogy azok a ma Budapesten s az ország némely vidékén szokásos dijtételekkel megegyezők legyenek, egyáltalában nem emelhetők. A legszigorubb törvény és a mostani dijtételek emelése mellett is kétségtelenül megmaradnak és érvényesülni igyekeznek ama motivumok, a melyek a mai végrehajtásokat törvény ellenére drágitják, komplikálják, huzzák-vonják, a nélkül, hogy a végrehajtások szakszerübbekké válnának.

Azonban nem csak a dijszabás kérdése az, a mely miatt a reformra szükség volna, hanem, mint nálunk mindenki tudja, az intézmény magában véve képtelen az igazságszolgáltatás kivánalmainak megfelelni. A gyökeres javitás szerintem csak ugy érhető el, ha a végrehajtási kiküldetésekre állami fizetésekkel dotált tisztviselők, vagy a bíróságok kezelő és fogalmazó személyzete lesznek alkalmazva.

A végrehajtási dijaknak bélyegekben való fizetése már nem uj eszme, és minthogy a dijakra a törvénykezési költségek fedezése végett szükség van, mindenki szivesebben rójja le a végrehajtási illetéket bélyegben, mint hogy ki legyen téve a gyakorlatban folyton előforduló bizonytalanságoknak és vexaturáknak. A kiküldendő jegyző, joggyakornok, irnok vagy rendszeresitendő állami kir. végrehajtó rendszerint nagyobb qualifikatióval kétségtelenül hivatottabbak a végrehajtási cselekmények foganatositására; biztositott existentiájuk, állásuk, reputatiójuk, előmenetelük kérdése olyan megnyugvás a felekre, a melyet most sok végrehajtónál hiába keresünk.

Lényegesen terhelné ugyan ez a rendszer — ha külön állami végrehajtók nem alkalmaztatnának — a bíróság személyzetét, — azután az ellenőrzés sem válik teljesen nélkülözhetővé, — azonban egyrészt ellenszolgáltatást nyujtanak a felek bélyegben, másrészt a végrehajtók elleni panaszok tulnyomó részben el fognak esni, és az ellenőrzést minden egyes esetben a kiküldő biró (referens) teljesitheti annálinkább, mert nem is lenne oly éles és éber ellenőrzésre szükség mint ezelőtt.

A birósági kezelő vagy birósági segédszemélyzetnek a kiküldetésekre való alkalmazása vidéken aligha ütközik bármi nehézségbe, Budapesten azonban a helyesen egy bírósághoz beosztott végrehajtások nagy halmazára tekintettel, kivételes intézkedésre lenne szükség.

A végrehajtói intézménynek azt a hátrányát, hogy drága, fokozza a dijak felcsigázására irányuló mindennapos törekvés, a mely már annyira ment, hogy még az e. f. bíróságokat is arra birta, hogy a világos törvényen is tultegyék magukat.

Nem is emlitem azt az elvetendő huza-vonát, a melyet a nagyobb végrehajtásoknál, leltározásoknál a végrehajtók rendszerint elkövetnek.

E ritkább példáktól azonban a rendesekhez fordulok. Bátran merem állitani, hogy például Budapesten, de legtöbb helyen a vidéken is, nincs egyetlen végrehajtási cselekmény, a melynél a végrehajtó ne számitana fel többet, mint a mennyi dija törvény szerint jár.

A végrehajtó rendszerint azonnal felveszi diját, de még aligha volt rá eset, hogy, ha a bíróság kevesebbet állapitott meg, a végrehajtó a többletet szépen visszaadta volna.

*

Azonban a legtöbb bíróság s Budapesten az V. kerületi járásbíróság, ha vizsgálja is a dijfelszámitást, nem azt nézi, hogy megfelel-e az a törvénynek, hanem megfelel-e az ő gyakorlatának.

A budapesti ügyvédi kamara egy bizottságot küldött ki e kérdésben, hogy tegyen javaslatot az anomáliák megszüntetésére.

Szerintem igen rövid lehet a bizottság az ő javaslatával. Ha a végrehajtói intézményre ki nem terjeszkedik, csak a budapesti kir. itélő táblának a dijakra nézve kimondott elvi megállapodásai alkalmazását kell szorgalmaznia, addig is, mig a törvényhozás szükségesnek tartja a változtatást.

Megengedem, hogy ama megállapodások nem méltányosabbak a végrehajtásokra, de egy érdemök van s ez az, hogy törvényesek; megengedem azt is, hogy a végrehajtói dijszabás revisiót igényel, hogy a dijtételek 2—3 szoros emelést is eltürnek, ámde a budapesti itélő tábla azt az egyet nem tartotta a birói hivatással megegyeztethetőnek, hogy a világos törvény ellenére állapittassanak meg a dijak. A sok panasz következtében még 1888. évi deczember 28. 43192. sz. alatt kérdést intézett a magyar kir. igazságügyminiszter a budapesti kir. itélő tábla elnökéhez a végrehajtók dijai tárgyában a másodbiróságnál követett gyakorlat iránt; miután azonban e kérdésben a budapesti kir. itélő táblán nem volt egyöntetü gyakorlat, a magyar kir. igazságügyminiszter 1889. évi márcz. hó 22-én 46718. sz. alatt kötelességévé tette a budapesti kir. itélő tábla elnökének, hogy állandó egyöntetü gyakorlat érdekében tegyen intézkedést.

Az intézkedés megtörtént; a budapesti kir. itélő táblának végrehajtási ügyekkel foglalkozó tanácsainak elnökei, illetőleg vezetői értekezletet tartottak. Az értekezlet négy kérdést tartott megoldandónak s megállapodásai annakidején a lapokban, sőt több fővárosi napilapban is teljes szövegükben voltak közölve.

E szerint az 1871: LI. tcz. 24. és 25., az 1875: IX. tcz. 5. §-ában meghatározott dijak és költségeken felül, tekintettel az 1878 okt. 26 án 25152. sz. kelt igazságügymin. rendeletre, a budapesti itélő tábla — a végrehajtónak egyéb dijat meg nem állapit; tehát semmit sem állapit meg árverési hirdetmény, foglalási rendelvény szerkesztése, kiadmányozása, kézbesitéseért stb. stb. czimen; továbbá az 1875: IX. tcz. 4. §-ából kifolyólag ugyanazon kiküldetés alapján, habár több marasztalt ellen és több jegyzőkönyv felvétele mellett, ugyanazon helyen teljesitett végrehajtásért csak eljárási dijat állapit meg a budapesti itélő tábla s csak a mennyiben (ugyanazon ügyben) több községben teljesittetik a végrehajtási cselekmény, tarthat igényt a végrehajtó több eljárási dijra.

Eme megállapodásoknak állandóan való követelése iránt a budapesti itélő tábla elnöke 1890 április hó 30-án — a 3274/81. sz. rendelettel a budapesti kir. itélő táblára is kitetjesztett 2214/881. sz. I. M. E. rendelet 33. §-a értelmében (ellentétes határozat felfüggesztése, teljes-ülés elé terjesztése) — megtette intézkedését és az erről szóló jelentést a m. kir. igazságügyminiszter 1889 május 12-én 18565. sz. a. helyeslőleg tudomásul vette.

Azóta a budapesti itélő tábla az emlitett kérdésekben teljes-ülést nem tartott; a miből következik, hogy a közlött megállapodásokkal ellentétes határozat nem hozatott.

Azonban ebből egyáltalán nem következik, hogy az általános gyakorlat a végrehajtói dijak tárgyában egyöntetü volna; mert a közlött megállapodások csak a kir. itélő táblára nézve irányadók és pedig mig teljes ülése az idézett 33. §. szerint másként nem határoz, ellenben az elsőfolyamodásu bíróságok az általuk eddig követett gyakorlatot ezután is ép ugy követhetik, a mint követték eddig is, daczára az 1871: LI. és az 1875: IX. tczikkek és a 25152/878. sz. igazságügyminiszteri rendeletnek, — ha csak magukat annak kitenni nem akarják, hogy felebbvitel esetében a nagyobb dijakat megállapitó határozatukat a felsőbb bíróság megváltoztatja. Ez az indok azonban a gyakorlatban vajmi ritkán érvényesülhet, mert az elsőbiróságnak a költséget megállapitó végzéseinek igen kis része lesz felfolyamodással megtámadva, ugy hogy a megváltoztató határozatok erkölcsi befolyása a gyakorlat egyöntetüségére semmi hatálylyal sem lehet.

De daczára annak, hogy a költséget nagyobb mértékkel megállapitó végzéseknek csak csekély száma lesz felfolyamodással megtámadva, ebből nem következik, hogy ama megállapitást az érdekeltek nem is tartják sérelmesnek.

A felfolyamodások csekély száma a jelen esetben semmit sem bizonyit, mert, ha fizetésre képtelen az adós, ez esetben közömbös reá a költségkérdés, vagy — ha még fizethet — lefoglalt ingói transferálásától való félelmében halasztást eszközöl ki a hitelezőtől s fizeti a költséget. Az ingatlanokra vezetett végrehajtásoknál a dijak kérdése alig lehet vitás.

A végrehajtató hitelező pedig ezer esetben csak egyszer él felfolyamodással a költségek miatt, különösen mert a főügy folytatásához szükséges iratokat is mindig felterjeszti a bíróság és ezzel az ügy befejezését hónapokkal, sőt évekkel is késleltetné.

Áttérve már most az eljáró elsőbiróságok emlitett gyakorlatára, megemlitem, hogy azt azzal indokolják, hogy a végrehajtói dijakat az 1871: LI. és 1875: IX. tcz. az akkor hatályban volt végrehajtási eljárási szabályokra (1868. évi LIV. tcz.) tekintettel állapitotta meg, ellenben az azóta életbe lépett 1882: LX. tcz. olyan cselekményeket utalt a végrehajtó hatáskörébe, a melyek azelőtt kontemplálva nem voltak. Erről legközelebb.

(Folyt. köv.)

ARANY SÁNDOR,
kir. albiró.

Elkeresztelés és executio.

A napilapok csak nem régen tettek emlitést egy elkeresztelési ügyben másodbiróságilag helybenhagyott itéletről, mely szerint a különben pénzbirsággal büntetett katholikus lelkész által vezetett anyakönyv végrehajtás utján kiigazittatni és a keresztelés tényéről az illetékes lelkész értesittetni rendeltetett, mely itélet ezen tartalma jogerőre emelkedés után a kiküldött birósági végrehajtó által a marasztalt lelkész ellen foganatositva is lett, és ha jól vagyok értesülve, oly módon, hogy a birósági végrehajtó az itélet tartalma szerinti kiigazitást az anyakönyv jegyzet rovatába bevezette, és az ebből készitett kivonatot az illetékes lelkészszel közölte.

Előre bocsátom, hogy a közlött esetnek csak azon részével szándékozom foglalkozni, mely szerint az 1879: XL. t.-cz. 53. §-a alapján pénzbirságra itélt lelkész végrehajtás terhe alatt köteleztetett az általa vezetett anyakönyvet kiigazitani, az illetékes lelkészt értesiteni, és ellene ezen itélet birósági végrehajtó által foganatosittatott.

Szerény véleményem szerint elkeresztelési ügyben hozott itéletnek a fönebbiekben feltett ilyen rendelkezése, és ennek birósági végrehajtó általi foganatosittatása fenálló törvényeink szerint a birói hatalom körén kivül fekszik, s azért az ily itéletet és eljárást törvényesnek tekinteni nem lehet.

Sem az 1868: LIII. tcz. 12. §-a, sem az 1879: XL. tcz. 53. §-a erre alapot nem nyujt. Az előbbi a törvénynyel ellenkező cselekvényt érvénytelennek nyilvánitja, az utóbbi pedig a büntetés megállapitásán tul hallgat és olyféle sanctiót, mely szerint a kihágási törvény 53. §-a alapján elitélt lelkész az anyakönyv kiigazitására és az illetékes lelkész értesitésére végrehajtás utján lenne szoritandó, nem ismer.

A legközelebbi kérdés tehát, ha a törvény hallgat, az volna, jogositva van-e a biró a törvény ezen hiányát pótolni.

Hogy e kérdésre felelhessünk, tisztába kell jönnünk az ügy természetével, s ha ezt fontolóra veszszük, akkor nem lehet kétséges, hogy anyakönyvvezetés és ebből kifolyó min-

den cselekvény csak administrativ természetü, hogy a lelkész akkor, a mikor az 1827: XXV. tczikkel rábizott anyakönyvvezetést teljesiti, átvitt hatáskörben közigazgatási teendőt végez, a mely körül elkövetett mulasztásaiért csak felettes hatósága által vonható felelősségre, mely felelősségre vonás, még ha nem lelkészre átruházott közigazgatási teendőről is van szó, csak fegyelmi eljárás utján vagy az által történhetik, hogy a mulasztó felettes hatósága utján pénzbirság terhe alatt szorittatik kötelességének teljesitésére; történhetik ugy is, hogy a kötelességét megszegő költségére a felettes hatóság más által végezteti a nem teljesitett teendőt. Sőt megengedem és erről épen kihágási törvényünk is tanuskodik, hogy a kötelességét megszegő közigazgatási közeg oly sulyosan sérti ez által a jogrendet, hogy ennek helyreállitása csak büntetés alkalmazásától várható, de nem ismerek sem törvényeink-, sem szokásjogunkban oly szabályt, mely rendelné vagy megengedné, hogy a kötelességét megszegő közigazgatási közeg, a jelen esetben tehát a renitens lelkész, büntetőbiróság által elrendelt és foganatositott végrehajtás utján volna kötelességének teljesitésére, tehát az anyakönyv kiigazitására és az illetékes lelkésznek a keresztelés tényéről való értesitésre kötelezhető. A büntetőbiróság nem igazgat, csak büntet, és ezzel feladata végét éri. Ha ily eljárás a biró hatáskörébe tartoznék, akkor a sikkasztó közpénztárnokot az elitélésén kivül még az általa netán meghamisitott hivatalos könyvek kiigazitására kellene végrehajtás terhe alatt kötelezni, és ezen itéletet birósági végrehajtó által foganatosittatni

Még az 1879: XL. tcz. 60. §-a is, mely családi állás elleni kihágásnak nyilvánitja, ha az anyakönyvvezető p. o. az anyakönyvbe törvényes születésünek bejegyzett gyermekre vonatkozólag, melyet a biróság jogerejü itélettel törvénytelen születésünek nyilvánitott, az itéletnek ezen tartalmát a *felhivás* ellenére az anyakönyvbe be nem jegyzi, tehát az elkeresztelésből kifolyó anyakönyvi kiigazitással teljesen analog esetben egy szóval sem mondja, hogy a szükségessé vált anyakönyv kiigazitása végrehajtás utján eszközlendő, sőt ellenkezőleg a kihágási törvény ezen szakasza kétségtelenné teszi, hogy az anyakönyvvezető a büntetőbiró által a kiigazitásra csak fölhivandó.

Igaz, az 1879: XL. tcz. 53. §-a ily rendelkezést nem tartalmaz, s igy az anyakönyv kiigazitása végett történt felhivás nem teljesitése büntetéssel nem sujtatván, irott malaszt marad, de ez nézetem szerint korán sem jogositja föl a birót, hogy az anyakönyv kiigazitását végrehajtás terhe alatt rendelje el ott, a hol teljesen analog esetben a törvényhozó ennek helyét nem találta, pedig fel kell tenni, hogy ha 7 szakaszszal tovább szükségét látta az anyakönyv ki nem igazitását kihágásnak nyilvánitani, a felhivás foganatositása iránti végrehajtást sem felejtette volna el, ha ily eljárást alkalmazhatónak tartott volna.

Nyilvánvaló, hogy az a biró, a ki az anyakönyv kiigazitását és az illetékes lelkész értesitését végrehajtás terhe alatt elrendelte, és e végrehajtást foganatosittatta, annak az 1881: LX. tcz.-ben szabályozott végrehajtási eljárásunk 222. §-a lebeghetett szemei előtt, mely szakasz a végrehajtás azon esetéről intézkedik a mikor valamely munka teljesitése képezi ennek tárgyát. Eltekintve azonban attól, hogy ezen szakasz szerint is a munka teljesitésére kötelezett csak pénzbüntetés terhe alatt szoritható erre, vagy csak a munka készpénzbeli egyenértékének behajtása végett rendelhető el a végrehajtás, és soha sem ugy, hogy a végzendő munka az itéletileg szabott határidő sikertelen lejárta esetén a végrehajtó által teljesitendő, a mi végeredményében képtelenségre vezetne p. o. ha elgondoljuk, hogy egy kályha vagy zongora elkészitéséről volna a szó, — elitélendő az ezen szakaszból vont analogia azon szempontból, hogy elkeresztelés esetén nem magánjogi viszonyról, nem a vagyonjog körébe eső munkáról, hanem közigazgatási teendőről van szó.

Még polgári ügyekben is ott, hol személyes tevékenységről, p. o. egy adás-vételi szerződés, vagy válólevél kiállitásáról van szó, birói gyakorlatunk szerint az itélet ugy szól, hogy ha a marasztalt fél a szerződést vagy váló-levelet a kitüzött határidő alatt ki nem állitja, ezek helyét az itélet fogja pótolni, de soha ezek kiállitását végrehajtás terhe alatt el nem rendeli.Igen ám, de ha a biró az anyakönyv kiigazitását és az illetékes lelkésznek a keresztelés megtörténtéről való értesitését végrehajtás terhe alatt el nem rendelheti, akkor az egész birói itéletnek s vele a törvénynek foganatja nem lesz, a törvény pedig nem azért létezik, hogy ne legyen foganatositva. E tételt magam is aláirom, de csak azon fentartással, hogy a foganatositásnak sohasem szabad az egyes hatalmi körök összezavarására vezetni, tehát a foganatositás kedvéért a biró nem avatkozhatik oly ügybe, mely közigazgatási természetü lévén, a bióság hatáskörén tul esik. És mert ha az anyakönyvvezető ebbeli teendőin belül nem teljesiti mindazt, a mit teljesiteni kötelességében állana, az még nem ronthatja le az 1869: IV. tcz.-ben foglalt azon sarkalatos törvényünket, mely a biráskodást a közigazgatástól elválasztotta, nem utalhatja a büntetőtörvények sulya alá nem eső közigazgatási ügykörön belül eső mulasztás helyrehozatalát, tehát elkeresztelésből eredt anyakkönyvvezetés kiigazitása iránti kényszeritést a büntető biró hatáskörébe. Ily végrehajtásra a birónak még azon meggyőződése sem szolgálhatna alapul, hogy az anyakönyvvezető felettes hatóságánál orvoslás nem remélhető, mert ez esetben is e kérdés megoldása nem lehet birói feladat. De ki legyen hát a róm. kath. lelkésznek, mert ilyenről van szó a kérdéses itéletben, felettes hatósága az anyakönyvvezetést illető teendői körül. Erre megadja a választ az 1825 május 24-én 13162. sz. a. kelt kir. rendelet, mely szerint az anyakönyvvezetés a megyés püspöknek felügyelete alatt áll, és hozzátehetjük, hogy ezen jog a vallás- és közokt. miniszternek főfelügyeleti jogánál fogva kétségtelenül szintén megilleti.

Ezen álláspontot foglalja el a kultuszminiszter 22065/1880. számu rendeletében is, melyben figyelmezteti a közönséget: «hogy mindazon felmerülő esetekben, midőn az anyakönyvek kiigazitásának, vagy azok kezelésére vonatkozó bármely más intézkedésnek szüksége álland elő, ez iránt közvetlenül az anyakönyvvezető közegek egyházmegyei hatóságához forduljon, a mennyiben pedig ezen megkeresés kellő figyelembe nem vétetnék, a további intézkedések megtétele végett ide tegyen jelentést, s oly esetekben, melyek az 1879: XL. tcz. értelmében kihágást képeznek, az idézett törvény rendelményéhez alkalmazkodjék».

Az előadottak alapján azon eredményhez jutok, hogy miután a kih. törv. 53. §-a büntetésen kivül mást nem rendel, és a LX. szakasz is csak a kiigazitás iránti felhivásról és nem végrehajtásról szól; miután az anyakönyvvezetés administrativ teendő, melynek kiigazitásáért, ha ezt az anyakönyvvezető nem teljesiti és az ily mulasztására a törvény büntetést nem szab, csak felettes hatósága által vonható a lelkész felelősségre, annálfogva ha a büntetőbiró nem osztja azon felfogást, mely szerint a keresztelés által a megkeresztelt csak a kereszténység, de nem valamely egyházfelekezet kebelébe vétetik föl, és az anyakönyvvezető róm. kath. lelkészt az 1879: XL. tcz. 53. §-a alapján elitéli, akkor itéletében a büntetést megállapitja, az 1868: LIII. tcz. 12. §-a alapján az ennek ellenére az anyakönyvbe történt bejegyzést érvénytelennek kimondja, az elkeresztelő lelkészt az itélet közlése mellett az anyakönyv kiigazitására, az illetékes lelkészt az itélet közlése mellett a keresztelés tényének az anyakönyvbe való bevezetésére felhivja és a felügyeleti jog gyakorolhatása végett ugyanezen itéletet az illetékes megyei püspök, valamint a vallás- és közoktatási miniszteriumhoz fölterjeszti, esetleg a sértett felet a nem foganatositott kiigazitás iránti panaszával ezekhez utasitja.

Dr. NEKULA GYULA,
b.-csabai kir. közj. helyettes.

Hivatalos hatalommal való visszaélés és testi sértés.

(A Btk. 473. és 302. §-a.)

A törvény homályosságát, vagy szük-szavuságát a gyakorlat csak hosszabb idő után helyezi kellő világitásba, az ugyanazon bíróságnál követett különböző eljárás csak lassanként válik egyöntetüvé. Ugyanazon kérdésben hazánk legfőbb bírósága is sokszor ellenkező határozatokat hoz s ez által még nagyobb zavarba hozza az alsóbb s iránta különös tisztelettel viseltető bíróságokat, a mely eljárás nem valami alkalmas eszköz a legfőbb bíróság tekintélyének gyarapitására.

Ha egy tanács müködnék a Curiánál, kétségtelenül nem fordulnának elő ellenkező határozatok, de ha már előfordulnak, a legelső alkalom felhasználandó volna az ily visszásságok megszüntetésére. A *teljes tanácsülésnek* módjában volna, hogy két ellenkező határozatnál több ne hozassék ugyanazon kérdésben, hanem a törvény által megengedett s egyöntetü eljárást megállapitó *döntvény* vessen véget a mindenkor hátrányos bizonytalanságnak.

Ilyen *döntvényre van szükség* a BTK. 473. §-ába ütköző hivatalos hatalommal való visszaélés vétségének a 302. §-al együtt előjövése esetében is.

A Btk. 473. §-a szerint: «azon közhivatalnok, a ki hivatala gyakorlatában valakit *tettleg bántalmaz*, vagy bántalmaztat, *a mennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik:* a hivatali hatalommal való visszaélés vétségét követi el és 6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.»

A hivatolt 473. §-ának ezen kifejezése: «a mennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik», ellenkező magyarázatokra és határozatokra adott és ad alkalmat, annyival inkább, mert a büntetőtörvénykönyv indokolása sem ad e tekintetben utbaigazitó felvilágositást.

Némelyek azt vitatják, hogy a *tettleges bántalmazás* és *testi sértés* egy és ugyanazon fogalom, tehát a BTK. 473. §-ába ütköző vétség *testi sértés* nélkül el sem követhető, ugyanazért a hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége esetében a testi sértés nem külön büntetendő cselekményt képez, hanem összeolvad a 473. §-al s azon szakasz alapján mérendő ki a büntetés, a mely szakasz sulyosabb büntetést állapit meg, vagyis a BTK. 95. §-át alkalmazzák, *eszmei bünhalmazatot* látnak fenforogni.

Mások épen ellenkezőleg azt állitják, hogy a *tettleges bántalmazás* és *testi sértés* között van különbség, mert bántalmazni lehet valakit, a nélkül, hogy az által testi sértés okoztatnék, vagy legalább olyan testi sértés, mely orvosi látlelettel volna megállapitható. És igy, midőn a BTK. 473. §-a és testi sértés jön elő: *anyagi bünhalmazatot* állapitanak meg s a büntetés kimérésénél a BTK. 96. §-át alkalmazzák.

A kir. Curia *gyakorlata* nem alkalmas a helyes irány megtalálására, mert ha az eddig megjelent határozatokat átnézzük, azt tapasztaljuk, hogy *ugyanannyi curiai határozat* ad igazat az egyik, mint a másik félnek.

Ugyanis a kir. Curia 8647/86. sz. itéletében azt mondja ki, hogy a hivatalos hatalommal való visszaélés vétségével a testi sértés *eszmei halmazatban* áll és a 302. §. szerint büntetendő, sőt a 9464/86. számu itéletével még a bántalmazás folytán bekövetkezett *sulyos sértés* esetében is csak az *eszmei halmazatot* állapitja meg; mig ugyanezen legfőbb itélőszék 9496/81. és 7601/86. sz. itéleteiben a bántalmazásból létrejött testi sértés esetében az *anyagi bünhalmazatot* mondta ki. (Cserna: Bünt. törv. könyv 87. l.)

Tehát két itélet szól az egyik, kettő a másik nézet mellett!

Melyikhez alkalmazkodjanak most az alsó bíróságok, hogy a kir. Curia helyeslésével találkozzanak?

Elég különös állapot, melyet csak a törvény revisiója, vagy *döntvény* szüntethet meg.

Legyen szabad saját nézetemet is megkoczkáztatni.

Előre kijelentem, hogy én a hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége és testi sértés esetében az *anyagi bünhalmazat* hivei közé sorakozom és pedig meggyőződésből.

Tettleges bántalmazást el lehet követni testi sértés nélkül is. Világosan megmagyarázza ezt a BTK. 261. §-a, mely a *tettleg meggyalázó cselekmény által elkövetett* becsületsértést csak akkor vonja a 261. §-a alá, *ha az sérülést és betegséget nem okoz*, a mint ez ki van mondva a kir. Curia 6230/80. számu itéletében is (Cserna: Bünt. törv. 87. l.), mig «ha a cselekmény *testi sértést* képez: az arról rendelkező törvény lesz alkalmazandó».

Hogy különbség van a *tettleges bántalmazás* és *testi sértés* között, az kitünik a kir. Curia 7411/82. számu itéletéből is, mely kimondja, hogy a «*tettleges bántalmazás* megállapitja a hatóság elleni erőszak büntettét, *ha külső nyomokat nem hagyott is hátra*». (Cserna: Bünt. törv. 52. lap.)

A *tettleges bántalmazás* csak addig marad az, mig sérülést és betegséget nem okoz, mig orvosi látlelettel meg nem állapitható, vagy meg nem állapittatik, de mihelyt ezen határt átlépi, már *testi sértéssé* válik, épen ugy, mint a *meggyalázó cselekmény*, ha az konstatálható nyomokat hagy maga után.

Igy a *tettleg bántalmazás* a *testi sertés* nélkül is elkövethető lévén, külön-külön önálló büncselekményt képeznek s egymással *anyagi bünhalmazatban* állanak.

A Btk. 350. §-ába ütköző *zsarolás* egyik alkateleme az *erőszak* s mégis, ha az erőszak által *testi sértés* is okoztatik: *anyagi bünhalmazat* forog fen a kir. Curia 56/87. számu itélete szerint. (Cserna: Bünt. törv. 32. l.) A *rablás* egyik alkateleme az *erőszak*, de azért a kir. Curia 368/83. számu itéletében *anyagi bünhalmazatot* állapitott meg, midőn rablás közben *könnyü testi sértés* is okoztatott. (Bünt. jogtár VI. 21.) A BTK. 165. §. alá eső hatóság elleni erőszak büntettének egyik alkateleme a *tettleg bántalmazás* s mégis a 28. számu *döntvény* kimondja, hogy ha a hatóság elleni erőszaknál a *tettleg bántalmazás testi sértéssé fajul: anyagi bünhalmazat állapitandó meg.*

Ha tehát a szintén alkatelemet, feltételt képező tettleg bántalmazás, vagy erőszak alkalmazása alkalmával a testi sértés a zsarolásnál, rablásnál és hatóság elleni erőszaknál külön, önálló büntetendő cselekményt képez: azt képez az a BTK. 473. §-nál is, vagyis ha azokban az *anyagi halmazat* állapittatik meg: ugyanily megállapitásnak van helye a 473. §. esetében is.

Szerény véleményem szerint a 473. §. ezen kifejezése: «*a mennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik*», *nem a tettleg bántalmazásra, hanem a hivatali visszaélés sulyosabb beszámitás alá jövő esetére vonatkozik*, még pedig vonatkozik a BTK. 477. §-ára.

A BTK. 473. §-ának főalkateleme a «*tettleg bántalmazás*», a 477. §-é a «*kényszer-eszköz alkalmazása*». Hogy a *tettleg bántalmazás egyik módja a kényszer-eszköz alkalmazásának*, azt nem fogja tagadni senki, de ha kétségbe vonná, meggyőzheti őt a kir. Curia 1272/87. számu itélete. (Cserna: Bünt. törv. 185. l.) *Lényegében* tehát *ugyanaz* a 473. és 477. §. *főalkateleme*, t. i. az érzéki rosz okozása, csupán az *indokában van a különbség*. Mig a 473. §-nál nem jő figyelembe a tettleg bántalmazás indoka: addig a 477. §-nál épen a kényszer alkalmazásának indoka teszi a büntetést sokkal sulyosabbá. Mig a hivatalos eljárásban minden *indok nélkül* elkövetett tettleg bántalmazás *vétséget* képez és 6 hónapig terjedhető *fogházzal* büntetendő: addig ugyanezen cselekménynek *vallomás*, vagy *nyilatkozat kicsikarása miatti* elkövetése már *büntettet* képez és 5 évig terjedhető *börtönnel* büntetendő.

A hivatali visszaélésnek tehát, mely a 473. §-ban meghatároztatik, sulyosabb beszámitás alá jövő esete az, mely a 477. §-ban foglaltatik s igy a 473. §-nak ez a kifejezése «a

mennyiben cselekménye *sulyosabb beszámitás alá nem esik*», más szóval azt tenné, hogy *a mennyiben a 477. §-a nem forog fen.*

Ha tehát a hivatali visszaélés vétségének elkövetése alkalmával *testi sértés* is követtetik el: mindkét cselekmény önálló, külön büntetendő: vagyis a *BTK. 473. és 302. §-a egymással anyagi bünhalmazatban áll.*

Szabad legyen megjegyeznem, hogy az *eszmei bünhalmazat* a *sulyositó körülmények* között foglal helyet a felső birói gyakorlat nagyobb részében: igy a hivatalos eljárás alkalmával ejtett testi sértés egy tekintet alá vétetnék a büntetés kimérésénél a másféle testi sértéssel, annak daczára, hogy az a büntetőtörvény több rendeletét sérti.

Végül szabad legyen még felemlitenem, hogy a BTK. 54. §-a mellékbüntetéseket állapit meg, melyek rendszerint *kötelezők a biróra.* Ilyen mellékbüntetés van kiszabva a BTK. 484. §-ában is, melyben ez van mondva: «A jelen (t. i. a hivatali és ügyvédi büntettek- és vétségekről szóló XLII.) fejezetben meghatározott büntettek miatt a megállapitott büntetésen felül a hivatalvesztés s a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is, a *vétségek miatt pedig a viselt hivatal vagy állás*, illetőleg az ügyvédség *elvesztése kimondandó.*»

Ez a 484. §. tehát parancsolólag, *kötelezőleg* mondja ki a XLII. fejezetben foglalt *vétségekre* s igy a 473. §-ban meghatározott vétségekre is a *viselt hivatal elvesztését*, tehát *a 473. §. esetében a viselt hivatal elvesztését mindenkor ki kell mondani* s e tekintetben nem jöhet tekintetke a BTK. 54. §-ának második bekezdése sem.

Már most az eszmei bünhalmazatot meghatározó 95. §. szerint: «ha valamely cselekmény a büntetőtörvény több rendeletét sérti: *ezek közül az lesz alkalmazandó, mely a legsulyosabb büntetést*, illetőleg *büntetési nemet állapitja meg*», tehát a büntetés csak a *legsulyosabb szakasz alapján* szabható ki s igy *mellékbüntetés csak azon esetben mondható ki, ha a legsulyosabb szakasz azt megállapitja*, vagyis *nem szabad* a *legsulyosabb szakasz* szerint mérni ki *főbüntetést* s alkalmazni a *beolvadó*, eszmei bünhalmazatban álló *enyhébb szakasz mellékbüntetését.*

Vonatkozással a BTK. 473. §-ában előjövő azon esetre, midőn *testi sértés* követtetik el: az *eszmei halmazat* megállapitása esetében csak a BTK. 302. §-a alapján mérhető ki a büntetés (t. i. ha 8 napon tul tartó sérelmezés forog fen), a BTK. *302. §-a mellékbüntetést nem állapitván meg, ez még akkor sem mondható ki, ha a 473. §-al van eszmei halmazatban;* már pedig a *473. §. esetére a 484. §. kötelezőleg határozza meg a viselt hivatal elvesztését.* Hogy lehet tehát a törvény parancsszavát teljesiteni, ha hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége esetében *sulyos testi sértés* fordul elő? Hogy lehet a BTK. 484. §-ának megfelelni, ha a BTK. 473. és 302. §-a *eszmei halmazatban* állanak? . . .

Csak *döntvény* menthet ki e zürzavarból addig is, mig a törvény revideáltatik s ez a *döntvény, hitem szerint, az anyagi bünhalmazat javára dönti el a kérdést.*

K. NAGY SÁNDOR,
n.-váradi kir. tszéki biró.

Különfélék.

— **Lapunk mellékletén** 298. sz. alatt közölt esetre vonatkozólag a következőkre kell olvasóink figyelmét felhivnunk:

1. Az aradi törvényszék *14 napra* itélt egy egyént hatósági közeg elleni erőszak *büntette* miatt.

2. Intézkedik a törvényszék a politikai jogok felfüggesztésének mellőzése iránt, holott az illető cselekményre a politikai jogok felfüggesztése a törvény szerint egyáltalán nem volna kimondható.

3. A törvényszék vizsgáló birája *félévnél* tovább hevertette az iratokat, és e miatt a kir. Curia, minthogy csak kihágást látott fenforogni, elévülést volt kénytelen kimondani.

4. A per, melynek substratuma egy arczulütéssel való fenyegetés volt, 1886 deczember 7-től 1890 junius 19-éig, vagyis három és félévig volt folyamatban.

Meg kell azonban jegyeznünk az aradi törvényszék vigaszául, hogy ezen ominosus perben a kir. tábla sem tudta kikerülni a tévedést. A kir. tábla ugyanis az elsőfokon tévesen megállapitott büntettet *vétségre* változtatta át, de a hivatalvesztést, mely a 169. §. szerint csak *büntett* mellett mondható ki, nem ezen §. alapján, hanem az ide nem tartozó 54. §. alapján mellőzi. A kir. Curia pedig, mely a kir. táblai indokolásokat oly élesen szokta bonczolni, e pontról mélyen hallgat.

— **Rendelvényileg vissza.** A — — — —-féle 400 frtos sommás perben, felperes annak bizonyitása végett, hogy alperes a vételárt meg nem fizette, két tanura hivatkozott; alperes pedig mentségeül a vételár tárgyát képezett ingatlan végrehajtási elárverezésének perirataira tett hivatkozást, melyeket a folyó perhez csatoltatni kér. Az ipolysági jbiróság azonban felperesi tanukat ki nem hallgatta, azokat egyszerüen mellőzte; az alperesileg hivatkozott periratokat pedig nem csatolta a perhez. Ennélfogva, nem csekély időveszteséggel, a kir. táblának kellett (1890 ápr. 23. 14078. sz. a.) elrendelni, hogy a nevezett jbiróság a kiemelt hiányokat orvosolja.

— **A pozsonyi kir. akadémián** a most lefolyt 1889/90-iki tanévben 86 joghallgató volt beirva, és pedig az I. évi jogi tanfolyamban 25, a II. évi jogi tanfolyamban 29, a jogtudományi (III.) tanfolyaban 27, az államtudományi (IV.) tanfolyamban 5. Vallás szerint: róm. kath. 63, görög kath. 1, görög keleti 1, ágostai vall. 15, helvét vall. 3, unitárius 1, izraelita 2. Nemzetiség szerint volt: magyar 80, német 3, tót 2, szerb 1. Osztöndijt élvezett 10 hallgató, 2171 frtnyi összegben. Az igazgatón kivül az emlitett kir. akadémián müködött az 1889/80-iki tanévben 11 rendes tanár, 2 magántanár, s az akadémiai könyvtárnok. A nevezett tanév első felében 30 tantárgy adatott elő, hetenkénti 117 órában, a második félévben pedig 32 tantárgy, hetenkénti 105 órában. Az emlitett tanévben megtartatott 32 első alapvizsgálat, 28 második alapvizsgálat, 10 jogtudományi és 12 államtudományi államvizsgálat. Az akadémiai könyvtár könyvállománya a tanév végén 13600 kötetből állott. Az akadémián fenálló jogász-segélyző-egylet alaptőkéje a mondott tanév végén 19100 frtnyi értéket képviselt magyarországi földtehermentesitési kötvényekben s egy darab pozsonyi II-od kerületi takarékpénztári részvényben.

— **A budapesti kir. törvényszék elnöke** a következő értesitést bocsátja közre:

A vezetésem alatt álló budapesti kir. törvényszék polgári és büntető osztálya, valamint a budapesti V. és IV—X. ker. kir. járásbiróságok az V. kerületben fekvő alkotmány, Koháry, Markó és Solyom-utczák által övedzett törvénykezési épületbe folyó évi julius 15-én átköltözködnek s ott az emlitett biróságok iktató hivatalai f. év julius 16-án délelőtti 9 órától kezdve müködésüket megkezdeni fogják.

— **Gyermekölés büntettével** vádolt P. J. elleni bünügyben a budapesti fenyitő törvényszék vádlottat kilencz havi börtönre itélte, mely büntetés a vizsgálati fogság által teljesen kitöltöttnek vétetett. Az itélet (19647/1889. szám) indokai közül felemlitjük a következőket: «A büntetés kimérésénél tekintetbe kellett venni, hogy vádlott *vagyontalan* cseléd, kinek gyermektartáshoz szükséges jövedelme nem volt, továbbá figyelembe véve azon, az emberi természetben fekvő mozzanatot, hogy *szégyenét titkolni akarta*, ezeken kivül enyhitő körülmények közé számitva még azt is, hogy vádlott büntetlen előéletü, stb.» A budapesti kir. itélő tábla 35545/B. 1889. sz. itéletében felemelte a büntetés tartamát az itélet folyamatba vételétől számitandó egy és félévre, és a vizsgálati fogság által öt hónapot vesz kitöltöttnek, mert: «a Btk. 284-dik §-a a bünösség fokát enyhitő oly rendkivüli s legtöbb esetben kivételes lelki állapotot tételez fel, mely a cselekményt enyhébb beszámitás alá eső különnemü büntetté (delictum sui generis) minősiti, a miből kifolyóan a vádlott mellett az elsőbirósági itélet indokaiban felhozott és enyhitőül mérlegelt azt a körülményt, hogy vádlott szégyenét titkolni akarta, a büntetés kimérésénél figyelembe venni nem lehet. A vádlottnak vagyontalansága és büntetlen előélete pedig a fenforgó esetben nem annyira tulnyomó enyhitő körülmények, hogy a cselekményre megállapitott büntetés legkisebb mértékének megközelitését indokoltnak elfogadni lehetne, a miért

is a kir. itélő tábla a kir. törvényszéknek itéletét a büntetésre nézve részben megváltoztatta stb.»

— **A sértett fél jogkörére** vonatkozólag a budapesti kir. itélő táblának 15776/1889. B. számu itélete a következőket tartalmazza: «A kir. itélő tábla dr. J. A. sértett félnek felebbezését visszautasitja, mert a kir. törvényszéknek 1889 február hó 12-én 4941. sz. a. kelt jelentéséből kitünt, hogy dr. J. A. a végtárgyalás befejeztekor nem volt jelen az itélet kihirdetésénél, hanem az kézbesités utján közöltetett vele. Ehez képest a most nevezett sértett fél kellő időben beérkezett felebbezésének elfogadásával alaki sérelem el nem követtetett. Azonban a kir. Curia 9. számu döntvényéből kifolyóan csak az a sértett fél bir felebbezési joggal, a ki magánjogi igényét a büntető eljárás folyamában érvényesitette, illetőleg bejelentette és azt vissza nem vonta, minthogy pedig dr. J. A. magánjogi igényét sem a N. 65. számu feljelentésében, sem a végtárgyaláson fel nem számitotta, mert a polgári per még végérvényesen el nem intéztetett: a kir. itélő tábla a dr. J. A. felebbezési jogosultságát el nem ismerhette és a kir. törvényszék felterjesztő végzésének megváltoztatásával a felebbezést visszautasitotta.» Ugyanezen tárgyra vonatkozik a m. kir. Curiának 10197/1889. B. számu itéletének következő része: «St. Vincze felebbezése visszautasittatik, mert a panaszt eredetileg amugy is a felesége terjesztvén elő, a másodbiróság által e panasz tekintetében helybenhagyott elsőbirósági itéletben ugy St. Vincze, mint felesége is megnyugodott.»

Nemzetközi Szemle.

— **Az elmebetegekre vonatkozó törvény** hiányát emlitette fel legutóbb Roser képviselő az osztrák képviselőházban és azon határozati javaslatot nyujtotta be a háznak, hogy a kormány szólittassék fel, miszerint siettesse ily törvény alkotmányszerü alkotását. Ezen resolutiót a költségvetési bizottsághoz utasitották.

— **Osztrák jogeset.** Két szomszédos házban korcsmák állottak fen, s a két házat összekötő folyosót mindkét korcsma látogatói használták. Az egyik korcsmáros ajtóval elzárta a folyosót, melyet azután a másik korcsmáros eltávolitott. Ennek alapján az előbbi birtokháboritás miatt perelte őt, de a legfőbb törvényszék elutasitotta a panaszost, mert alperes is használta a folyosót, és vendégei ezen az juton jutottak az ő korcsmahelyiségeihez. Felperesnek nem volt joga ezt a folyosót önhatalmulag elzárni, és minthogy ismételt felszólitásokra sem nyitotta meg az átjárást, alperes jogosan járt el, midőn az előbbi állapotot helyreállitotta, mert üzletének érdeke gyors orvoslást követelt.

— **Az angol békebirói** intézmény Ausztriában való behozatalának eszméjét penditette meg legutóbb az osztrák képviselőházban dr. Menger Miksa képviselő.

— **A kereskedelmi utazó** lakhelyének azon kereskedő lakhelye tekintendő, kinél amaz alkalmazva van. (Osztrák legfőbb törvényszék.)

— **A férj** köteles tőle el nem vált nejének tartási költséget adni, daczára annak, hogy ez birói engedély nélkül és férje akarata ellen külön háztartásban él. (Osztrák legfőbb törvényszék.)

— **Zárt levélből történő lopás.** Oly értékmellékletnek lopás czéljából történő elidegenitése, mely gummi ragasztó szerrel elzárt levélből lett kivéve, oly lopást képez, melynek czéljából a zár feltöretett. (Osztrák semmitőszék.)

— **A közjegyzők** elleni fegyelmi biráskodásról Csehországban tett említést legutóbb Jaques képviselő az osztrák képviselőházban és felhozta, hogy fegyelmileg pénzbüntetéssel büntettek egy közjegyzőt azért, mert egy nem teljes koru, 22 éves személylyel történt okirat felvételénél ettől csak azt kérdezte, vajon nagykoru-e, a mi tulajdonképen teljesen elegendő is volt, és nem azt, minő koru; mert továbbá okiratot vett fel egy nagykoruvá nyilvánitott személylyel ugyanazon napon, a melyen ez megtörtént, mivel megtudta a biróságtól, hogy a nagykoruvá nyilvánitás már megtörtént, azonban az erről szóló okirat még nem volt kézbesitve. Ez elegendő volt arra, hogy a közjegyzőt büntetésre méltónak itéljék. És a harmadik mozzanat az volt, hogy a birósagnál valakiről, a kiről tudták, hogy zugirászattal foglalkozik, kissé nyersen odanyilatkozott, miszerint gazság, hogy ily zugirászatot ipar- és szakszerüen állandóan gyakorolnak. E miatt fegyelmi büntetést szabtak ki. Ezt beteszik a minősitési táblázatba és ha az ily közjegyző áthelyezése iránt folyamodik, akkor rendszerint azon ellenvetéssel jönnek neki, hogy csak az helyezhető át, a ki feddhetetlen és büntetve még nem volt. Ennek következtében felszólaló azt kivánta, hogy három évi kifogástalan müködés esetében ezen rendbüntetés töröltessek a minősitési táblázatból és ez által adassék vissza az illetőnek annak teljes feddhetetlensége.

— **A büntetőjogi reform** tárgyában Berner, a német kriminalisták Nestora, a következő levelet intézte az uj reformegylet elnökségéhez:

Ich begrüsse mit Freude die Bewegung, die sich im Strafsystem vollzieht. Lange Jahre habe ich auf diesem Boden unter den Professoren eine ziemlich einsame Stellung eingenommen, hauptsächlich unterstützt durch meinen ehemaligen Schüler und spätern innig geliebten und verehrten treuen Freund Holtzendorff.

Die Bewegung darf aber den Fond bereits vorhandener festerworbener Wissenschaft nicht antasten, sie würde sonst ins Abenteuerliche geraten. Sie darf auch nicht zurückgreifen auf die unzweckmässigen und barbarischen Strafmittel der alten Zeit, besonders nicht auf die Prügelstrafe.

Nach zweierlei Richtungen muss sie Wandel schaffen. Sie muss 1. die kleinen Freiheitsstrafen für winzige Delikte durch geeignete Mittel, z. B. Friedensbürgschaft, Geldstrafen, Handarbeit im Hause, Hausarrest, zu ersetzen suchen, auch den Verweis in solchen Fällen auf Erwachsene ausdehnen, sie muss 2. dem ganz ungenügenden System unseres Gesetzbuches über den Rückfall zu Leibe gehen, das Schärfungsrecht wegen Rückfalls verallgemeinern und für die Gewohnheitsverbrecher auf besondere Massregeln denken, ohne der Vermuthung einer *absoluten* Unverbesserlichkeit (einer Vermuthung, welche kein Gesetzgeber annehmen kann) Raum zu geben. In dieser Hinsicht muss man sich besonders durch Spiegelfechtereien der Statistik nicht ins Bockshorn treiben und zu übertriebenen Vorschlägen verleiten lassen.

— **A «Revue général du Droit, de la Legislation et de la Jurisprudence en France et a l'Étranger»** legujabb füzetében (márcz.—április 1890) Dickel biró a *montenegrói* kodexre s a *német birodalom* magánjogi kodex-tervezetére vonatkozólag, igen érdekes megjegyzéseket tesz a kodifikatio müveletének irányzatára nézve.

A montenegrói 1886-ban életbelépett polgári kodex szerkesztője *Bogisic* (jogtudor, odessai jogtanár, orosz államtanácsos) azon eszméből indult ki: hogy ezen kodifikatiónál legteljesebb összhangzás hozandó létre a nemzeti jogszokások s a törvénykönyv között, mulhatlanul elkerülendő lévén minden dualismus a tételes jogban, és könnyitendő a fusio az uj s a régi jogelemek közt. Azért — bár mennyire könnyitette volna is munkáját — nem akarta követni Románia, Olaszország, Belgium s más államok példáját a franczia Code recipiálásával. Mert ez azon kellemetlen helyzetbe hozná a törvényhozást, «*de créer une législation sur le papier, législation qui ne répond pas aux besoins du peuple et que celui-ci ne respecte pas.*» És mivel ily kodexeknek egy nagy hiányuk is van: le legislateur a mis tous ses soins à être logique, à éviter les contradictions; mais il n'est pas arrivé à mettre les institutions et les règles du droit d'accord avec les usages et la pratique; il a établi ainsi une opposition fâcheuse, un antagonisme des plus regrettables entre la loi écrite et le droit vivant.»

Ugyanezen kifogást — kérdi a czikk irója — nem lehet-e a német kodex-terv ellen is emelni? «On a dit — mondja — que les auteurs de cette œuvre avaient édifié un droit savant (Juristenrecht) au-dessus du droit populaire (Volksrecht). On a déclaré, que ce projet avait le tort d'être antigermanique; il met de côté systématiquement les règles du droit allemand pour leur substituer les règles du droit romain. Ce qui fait qu'il est plus romain que les lois romaines elles mêmes. Qu'on y prenne garde! En établissant ainsi des règles que le peuple ne comprend pas, on creuse l'abîme qu'il y a entre le droit et les mœurs; on va contre toutes les tendances démocratiques de notre temps. Et cela n'est pas sans danger.»

Lapunk jelen számához csatoljuk a főlap félévi ideiglenes tartalommutatóját. A végleges tartalommutatót az év végén adjuk. A melléklap félévi tartalommutatója közelebb jelen meg.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 29. sz. Budapest, 1890. julius 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden penteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvénytervezet a büntetés feltételes elengedéséről. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Szemle a külföldi jogi oktatás terén. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — Néhány észrevétel «a felebbezésről a sommás eljárásban» czimü törvényjavaslat előadói tervezetére. ENYEDY LAJOS balázsfalvi kir. járásbirótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az elkeresztelés. Dr. ILLÉS KÁROLY ügyvéd, ny. kir. ügyésztől. — A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának felfüggesztése. CSIZSINSZKY AGOST nyitrai kir. alügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. itélő tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvénytervezet a büntetés feltételes elengedéséről.

E lapok f. évi 12. számában törvénytervezetet közöltem a Btk. módositásáról. Ennek kapcsán ideigtatom most az ugynevezett feltételes elitélésről, vagy igazabban mondva: a büntetés feltételes elengedéséről szóló törvénytervezetet, mely a 12. számban közölt kodex-módositásokra támaszkodik és azokkal egy egészet képez.

Meg kell itt emlitenem, hogy elkerülhetlenül szükségesnek tartom, miszerint e mellett az igazságügyminiszterium rendeletileg *tüzetesen* szabályozza a pénzbüntetéseknek részletekben való törlesztését. A kir. ügyészségek megengedik ugyan itt-ott a résztörlesztést, de a járásbiróságok — minthogy a kezelést és a számadástételt elaprózza — igen nagy nehézségeket görditenek eléje.

A pénzbüntetésnek *munkával* való törlesztését, törvénybeli felhatalmazás utján, szintén miniszteri rendelettel vélem szabályozandónak.

A büntetés feltételes elengedéséről szóló törvénytervezet igy hangzik:

(Btk. 51. *a* §.)

Különös méltánylást érdemlő esetekben itéletileg kimondható a fogház vagy elzárás feltételes elengedése, ha a vádlott szabadságvesztésbüntetésre itélve még nem volt és a fogház vagy elzárás, mely kiszabatik, nem haladja meg a három hónapot.

A mennyiben az elitélt az elsőfoku itélet kimondásától számitott három év alatt szabadságvesztésbüntetésre nem itéltetik, a büntetés kiállottnak tekintendő.

Ellenkező esetben a kiszabott büntetés törvényszéki ügyekben az eljárt törvényszék elnökének, járásbirósági ügyekben a járásbirónak, a közigazgatási közegek által tárgyalt ügyekben a rendőrség főnökének, illetőleg a főszolgabirónak intézkedése alapján végrehajtatik.

(Btk. 51. *b* §.)

A büntetés feltételes elengedése biztositékhoz kötendő mindazon esetekben, midőn ez a vádlott vagyoni viszonyainál fogva lehetséges.

A biztositék összegét és a biztositás nyujtásának módozatát a biróság határozza meg. Ha a biróság által megállapitott határidőig biztositék nem adatott, a büntetés végre hajtatik.

A büntetés végrehajtása esetében a biztositék az államra száll és az 1887. évi VIII. t.-cz.-ben foglalt czélokra forditandó.

A büntetés feltételes elengedése a kártéritési kötelezettséget nem érinti.

(Btk. 53. *a* §.)

Különös méltánylást érdemlő esetekben a pénzbüntetés feltételesen elengedhető. A feltételek ugyanazok mint a szabadságvesztésbüntetésnél. (Btk. 51. *a és b* §.)

Legyen szabad indokoláskép nehány megjegyzéssel kisérnem a tervezetet.[1]

A mi először is az elnevezést illeti, három versió van leginkább forgalomban: feltételes itélet, feltételes elitélés, a büntetés feltételes végrehajtása. Véleményem szerint mindezeknél jobban megfelel a fentebbi elnevezés, mivel sem az itélet, sem az elitélés, sem a végrehajtás, hanem egyes-egyedül az elengedés az, mely feltételhez van kötve. Az intézmény igy egyrészt vonatkozásba hozatik a feltételes szabad lábra helyezéssel, a mennyiben egyiknél részleges, másiknál teljes elengedés forog fen körülbelül azonos feltételek alatt. Másrészt ezen elnevezés által megvilágittatik az uj intézmény viszonya a királyi kegyelemhez is. A királyi kegyelem feltétlenül elengedi a büntetést; az elengedés tényén nem változtat az sem, ha a kegyelem megadása után azonnal bármily sulyos ujabb büncselekményt követ el az illető. A birói elengedés azonban feltételes; tehát a királyi kegyelem jogkörébe ép oly kevéssé nyul mint a feltételes szabad lábra helyezés — bármennyire iparkodnak is némely ultra-konservativ körök az uj intézményt olyannak tüntetni fel, mint a mely a királyi kegyelem jogával jön összeütközésbe.

«*Különös méltánylást érdemlő esetekben*». Ezen szavakkal csak azt kivánja a tervezet jelezni, hogy a büntetés feltételes elengedésének intézménye nem rendes használatra való. Különösen azon eseteket vélem az alkalmazásnál szem előtt tartandónak, midőn a biró czélszerünek véli kisérletet tenni, vajon az elitélt egyén megmenthető-e még a rendes polgári életmódnak és ezzel a társadalomnak. Jelenleg számos ily esetben feltétlen elitélés mondatik ki s az állam maga rontja meg saját polgárát azzal, hogy a gonosztevők mételyező társaságába zárja őt. Másrészt az is megtörténik, hogy a Btk. VI. fejezete valamelyik §-ának többé-kevésbé erőltetett magyarázata alapján feltétlen felmentés mondatik ki, midőn talán ugy az igazság, mint az illető egyén, valamint a társadalom érdeke is mást követelt volna.

Magától értetik, hogy a tervezet felöleli azon kihágásokat is, a melyek feletti biráskodás a *közigazgatási közegek* feladata. Aggályok támadtak ugyan, vajon ezen közegek ily messzemenő jogosultsággal felruházhatók-e. Azonban minthogy ezen közegeknek már jelenleg is hatalmukban áll a büntetést feltétlenül mellőzni vagyis a vádlottat felmenteni, alig hihető, hogy az ujonnan nyert jogosultság folytán visszaélések honosulnának meg.

S ha meg is van a lehetőség, hogy egyik-másik közeg tul sok esetben fogja feltételesen kiszabni a büntetést, ebből nagyobb zavarok nem támadhatnak. Mert ha az illető egyén még egyszer elkövet büncselekményt, végrehajtják rajta a teljes régi büntetést is; ha pedig nem követ el többé semmit, akkor igazolva van a biráskodó közeg felfogása.

[1] A büntetés feltételes elengedéséről és az azzal rokon intézményekről érdemlegesen szóltam «*Büntetési rendszerünk reformja*» czimü munkámban. 69. és köv. l.

Felesleges mondanom, hogy az intézmény igazságos kezelése és különösen a vagyonos és nem-vagyonos társadalmi osztályokra való egyenletes alkalmazása biztositandó lesz a felső forumok gondos felügyelete utján. Elkerülhetlennek látszik, hogy évről-évre — eleintén még rövidebb időközökben is — külön statisztikai kimutatások állittassanak össze a feltételes elengedések számáról, az esetek minemüségéről, az ezen kedvezményben részesitett egyének személyi és vagyoni viszonyairól, stb. Belgiumban törvény rendeli el a feltételes elengedésekről szóló évi jelentések szerkesztését s meghagyja ugyanazon törvény a miniszternek, hogy az intézmény mikénti fejlődéséről a parlamentnek évről-évre tüzetes jelentést tegyen.

«*Ha a vádlott szabadságvesztésre itélve még nem volt.*» Pénzbüntetésre elitéltetés nem akadály; a szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatott pénzbüntetés szintén nem. Az utóbbit méltányosnak tartom, különösen mivel a vádlott rendszerint nem tehet arról, hogy nem fizethette le a pénzbüntetést, mely őt mentesitené; nem büncselekménye okozta, hogy szabadságvesztésbüntetést kellett kiállania, hanem szegénysége, a melynél fogva nem fizethette le a pénzbüntetést. E miatt pedig őt a vagyonos emberrel szemben hátrányba hozni nem szabad.

«*Nem haladja meg a három havi fogházat vagy elzárást*». E sorok irója már a mult évben hangsulyozta, hogy első lépés gyanánt czélszerübb volna a három hónapot venni kiindulásul, mint a belga törvény és az osztrák javaslat nyomán a hat hónapot. Megnyugtatásául szolgál, hogy ujabban a franczia javaslat, továbbá a nemzetközi büntetőjogi egyesület német osztálya szintén a három hónap mellett foglalt állást, és lényegileg ugyanazt czélozza a szentpétervári börtönügyi kongressus szakosztályi határozata is, midőn a kihágásokra (contraventions) véli a feltételes itéletet szoritani.

Hogy a büntetés *halmazati büntetés*, nem képezhet akadályt. Erről felesleges külön intézkedni, minthogy a szövegből következik.

«*Az elsőfoku itélet kimondásától számitott három év alatt*». A három évet az elsőfoku itélettől vélem számitandónak, mivel az első és utolsó foku itélet közti idő-spatiumban elkövetett cselekmény kellő tanuságot tett arról, hogy ezen egyén, daczára a biróság kiméletes elnézésének, nem bir kellő ellentállási erővel. Ha a jogerejüségtől számittatnék a három év, — mint ezt többek közt a *Liszt*-féle törvénytervezetben találjuk — akkor az illető a közbeeső időben elkövethetne deliktumot a nélkül, hogy biztosan elvesztené a megadott feltételes elengedést.

«*A büntetés kiállottnak tekintendő.*» Nemcsak a főbüntetés, de elengedtetik a mellekbüntetés is. Ezt külön kifejezni feleslegesnek tartom, mivel a mellékbüntetés — pénzbüntetés, hivatalvesztés, politikai jogok felfüggesztése, stb. — a főbüntetés járuléka s ennek sorsát követi. A Btk.-ben körülirt visszaesésnél ellenben a kiállottnak tekintett büntetés mint előző büntetés beszámitandó. Ezen pontban elvileg eltér a tervezet a belga törvénytől, mely a büntetés kiszabását meg nem történtnek («non avenue») tekinti.

Az államfogház feltételes elengedhetését a jelen tervezet mellőzi. Egyrészt nem tehető fel, hogy az államfogház kiállása pusztitólag hat az illetők erkölcsi beléletére. Másrészt az államfogház teljesen külön áll büntetési rendszerünkben s a rövid tartamu államfogházbüntetésben oly csekély eleme van a büntetésnek, hogy ezt feltételhez kötés által kevesbiteni teljesen felesleges.

«*A büntetés feltételes elengedése biztositékhoz kötendő mindazon esetekben, midőn ez a vádlott vagyoni viszonyainál fogva lehetséges*». Ezen tételből egyenesen következik, hogy ha nincs vagyona az elitéltnek, a feltételes elengedés igy is megadandó; ha vagyoni viszonyai megengedik, a biztositék mint külön garantia járul a többihez. Részemről igen jó hatást várok a pénzbiztositéktól különösen verekedések elháritására. Ha egy félig-meddig jómódu paraszt akár sajátjából akár rokonai pénzéből letett pl. 100 frtot annak biztositására, hogy «többé nem fog verekedni», ez a 100 frt hatályosabb visszatartó erőt képes reá gyakorolni, mint a várható bármily szigoru büntetés. Rokonai is a legnagyobb gonddal fognak ügyelni, hogy távol tartsák őt a verekedési alkalmaktól; ez pedig a fődolog. Egyéb büncselekményeknél szintén jó hatásu lehet a pénzbiztositék — feltéve mindig, hogy az itélet hozatalára hivatott közegek észszerüen fogják alkalmazni.

A pénzbüntetésnél (Btk. 53. *a* §.) kiváló jogosultsága lesz a feltételhez kötésnek először is, mivel ilykép kevesbithető azon esetek száma, hol a cselekmény csekély sulya daczára a büntetést a vádlott vagyontalansága folytán át kell változtatni szabadságvesztésbüntetéssé. A mi pedig a hatályosság kérdését illeti: a már kiszabott, de feltételesen elengedett pénzbüntetés kétség kivül több visszatartó erővel bir, mint a mennyi elrettentő ereje van a lefizetett pénzbüntetésnek. Hozzájárul, hogy az állam a pénzbüntetés kérlelhetlen behajtásával különösen a kis vagyonu parasztoknak gyakran egész existentiáját tönkre teszi s igy maga szaporitja a proletariatust.

A pénzbüntetés feltételes elengedhetését, már azon oknál fogva sem véltem mellőzhetőnek, mivel azon esetben, ha csak a szabadságvesztésbüntetésre szorittatnék az uj intézmény, olykor a vádlottra nézve kedvezőbb volna a szabadságvesztésre itéltetés mint a pénzbüntetés. A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásától ugyanis bizonyos feltételek alatt szabadulhatna, a pénzbüntetéstől soha.

El kell ismernem, hogy ezen pont tekintetében egyenes ellentétben van tervezetem az illető külföldi törvényekkel és javaslatokkal. De meggyőződésem szerint csakis ily kibővités mellett remélhető, hogy a feltételes elengedés intézménye a fenálló büntetési rendszer szerves kiegészitő részévé válik s hogy nem fog abban ellenmondásokat szülni. Épugy mint a feltételes szabad lábra helyezés bizonyos mérvben megzavarja jelenleg a büntetési tételek közti egyensulyt, mivel a minimális tartam, melynél alkalmazható, egy évre van megállapitva: a feltételes elengedésnél ugyanily jelenségek még erősebben mutatkoznának, ha a legcsekélyebb sulyu büntetések ki volnának alóla véve.

Végül még egy szót a *sértett fél* iránti tekintetről. Elismerem, hogy a sértett fél jogi állása kiméletet igényel. De a büntetés *mérvét* a sértett fél, minthogy őt rendszerint a visszatorlás szomja és a boszuérzet vezeti, nem állapithatja meg. Már pedig a feltételhez kötött büntetés is büntetés. Benne van minden körülmények közt az államhatalom roszalása, a mi minden büntetésnek egyik fő-alkatelemét képezi. Benne van másodszor az, hogy a visszaesésnél sulyosit, és végül, hogy három évig az elitéltnek feje fölött lebeg a Damokleskard. Ha tehát az mondatik, hogy a sértett fél ily itélettel nem kap elégtételt, ez hamis állitás, mert az állam igen is büntetéssel sujtotta az illetőt.

Az állam sok engedményt tesz a büntetőjog terén a sértett félnek. Számos esetben lemond büntetési jogáról, mivel kiméln akarja sértett felet. A legtöbb inditványi büncselekménynél ez a vezéreszméje az államnak. Gondoljunk csak a szemérem elleni büntettekre, a családi és a házi lopásra és sikkasztásra, stb. Ha itt az állam a sértett fél kedvéért igen sulyos büncselekmények büntetését teljesen elengedi: joggal meg fogja követelhetni, hogy az igen csekély sulyu büncselekményeknél a sértett fél bizonyos kivételes esetekben, magasabb állami tekinteteknél fogva, nyugodjék bele oly büntetésbe, mely a testet és a vagyont ugyan közvetlenül nem érinti, de kellő mérvü erkölcsi ereje kétségkivül megvan.

Ezeket kivántam indokolásul lehetőleg röviden felhozni. Egyebekben utalok fentebb idézett munkámra, hol az idevágó kérdésekkel — különösen a mi azok elvi oldalát illeti — bővebben foglalkoztam.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Szemle a külföldi jogi oktatás terén.

I.

Francziaországnak nincsenek tulajdonképi egyetemei, hanem csak különálló, még pedig igen jeles főtanódái; az u. n. université és académies csak felsőbb fokát képezik az oktatásnak, de egymással nincsenek összekapcsolva. A magasabb tudományt az Institut de France és a Collége de France repræsentálják, miért is a legkitünőbb tudósok ezekben müködnek. Egész a 17. század végéig nem Párisban, hanem Toulouse-, Orléans- és Bourgesban voltak a leghiresebb franczia jogiskolák, melyekben a kánoni és római jogot tanitották. Csak a mult század óta kezdték a hazai jogot is müvelni. Ma számos jeles civilistája van Francziaországnak (Poullier, Proudhon, Ran, Aubry, Demolombe, Valette, Bertauld, Labbé, Laboulaye, Pardessus, Bravard-Veyrières, Molinier, Desjardins, Lyon-Caen, Renault, Cresp, Laurin, kikhez még Arnty és Laurent belga tanárok, valamint a genfiek közül Bellot, Odier és Brocher sorakoznak).

A gyakorlati pályára lépés az akadémiai licentiatus elnyeréséhez van kötve; ehhez pedig 3 évi jogtanulmány kivántatik. Az oktatás szabályrendeletileg megállapitott diktatumokból áll, szabad magyarázattal és a tulajdonképi jogi szakokra szoritkozik (1864 óta legalább Párisban a nemzetgazdaságtant is tanitják). A tanév a szünidőt is beleértve nem semesterekre, hanem 4 trimestre-re oszlik. Első év: franczia magánjog, római jog, jogtörténet, büntetőjog. Második év: franczia magánjog, római jog, perjog, egy collegium az államtudományokról. Harmadik év: franczia magánjog, állam- és közigazgatási jog, kereskedelmi jog, nemzetközi magánjog. A ki a tudori fokot akarja megszerezni, még egy negyedik évet köteles hallgatni, melyben római jog (válogatott pandektahelyek magyarázata), jogtörténet, közigazgatási jog, iparjog (droit industriel), pénzügytan adatnak elő. A tanterv a mi fogalmaink szerint igen hézagos, névszerint a tételes jog anticipálása (a római jog alaptanai mellett) nagyon különösnek látszik. A fentjelzett kursusok mind kötelezők, a leczkelátogatás katalogus-olvasással konstatáltatik, többszöri indokolatlan elmaradás esetén a szorgalmi bizonyitvány megtagadtatik. Az oktatás szorosan a törvényszövegekhez csatlakozik, azért nem is öleli fel mindig az egész disciplinát, ugy, hogy p. a tengeri jogból az egész éven át csak egynehány rész végezhető, miután egy-egy előadás hetenkint csak 3, vagy 2 órán át tartatik. Az előmenetelt évi vizsgák utján állapitják meg; ezekre a vizsgálatokra való előkészület szempontjából a fakultás tagjai konversatoriumokat és ismétlő kursusokat (conférences) tartanak, szabad gyakorlatok és seminariumok ismeretlenek. A két első vizsgálat sikeres letétele által a jelölt «bachelier» lesz. A harmadik évben 2 vizsgálat tartatik, az utolsó (licencié de droit) valamely «thète» vitatása mellett, valamennyi vizsgálat állami inspektorok (inspecteurs des écoles de droit) felügyelete alatt tartatik, a kik magok is vizsgálhatnak. A doktoratushoz további két vizsgálat és a dissertatio kivántatik. Minthogy a tudori fok feltételezi a licentiatusit, ez viszont a baccalaureatusit, az alapos és fokozatos kiképeztetésről eléggé van gondoskodva; az előző vizsgálatok letétele nélkül senki sem bocsáttatik a felsőbb kursusokra. Egyszerre legfeljebb 8 jelölt vizsgáltatik meg legalább 5 órán át; minden egyesnek vizsgálata rendesen 1 óráig szokott tartani. Tudományos dolgozatok számára a 3-ik és 4-ik évben pályadijakat osztanak ki. A tanitási költségek meg vannak állapitva, a tandijjal együtt fizetni kell az első évben 245, a másodikban 540, a harmadik és a negyedik évben 560 frankot, a «conférences»-ért azon felül még 60 frankot. A jogtanulói pályára az 1820. évi julius 5-én kelt ordonn. szerint csak az bocsáttatott, a ki érettségi vizsgálatot tett, az 1858. évi augusztus 23. kelt rendelet értelmében az már csak azoktól kivántatik meg, kik a tudori fokot akarják megszerezni. A tanulók rendesen már a betöltött 16. évvel kezdik meg a jogtanulmányt.

Az állami jogi fakultások mellett vannak még szabad fakultások (facultés libres de droit), melyeknek szintén lehet az ifjakat előkésziteni, de a vizsgálatok vagy valamely állami fakultás, vagy egy külön vizsgáló-bizottság előtt teendők (1875. évi jul. 12. kelt törvény).

Mig a békebiró, az iparhatóság tagja (conseil des prud'-hommes) s a kereskedelmi birótól arra való képesités kimutatása nem kivántatik, biró, államügyész vagy ügyvéd csak licentiatus lehet. A licentiatusnak mindenek előtt (mint hites «avocat stagiaire»-nek) egy gyakorlati előkészitő kursust (stage) kell végeznie valamely ügyvédnél, melynek leteltével minden további vizsgálat nélkül az óhajtott pályára léphet. A «stage» két évig tart, de az ügyvédi kamaránál való bejegyzés (inscription au tableau), melyhez az önálló plaidirozás joga van kötve, csak 3 évi «stage» után történhetik meg. A stage-ra való bocsátás, és ennek föltételei fölött az ügyvédi kar kebeléből alakitott becsület-biróság határoz, mely a gyakornokot két év leforgása után, s ha már a 22 évet betöltötte, még előbb is a plaidirozásra és iromány készitésre bocsáthatja, de másrészről az előkészület tartamát meg is hosszabbithatja.

Csekélyebb kellékek kivántatnak a «féltudós» ügyvédtől (avoué); ki, ha nem lenne még licencié en droit, egy évi kursus után, sajátszerüleg szabályozott tanulmány alapján képesitési bizonyitványt (certificat de capacité) köteles szerezni és 5 évig (licencié csak 3 évig) valamely avoué mellett gyakornokoskodni; csak ha 10 évig önállóan gyakorolta az ügyvédséget, nevezhető ki birónak. Az ügyvédségre való átlépés csak a «stage» mellett lehetséges.

A jegyző-jelöltnek bizonyos számu éveken át (3—6 évig) valamely jegyző mellett kell dolgoznia, és az illető kerület jegyzői kamarája előtt a megfelelő képesitési bizonyitványt megszereznie. Sem az egyetem látogatása, sem vizsgálat nem kivántatik.

A magasabb közigazgatási szolgálat számára nem létezik egységes előkészület, de számos magasabb közigazgatási állás elnyerhetésére a licentiatus, másokra egy államjogi és államtudományi vizsgálat van előirva, bizonyos politikai állásokra (p. préfet, redacteur az igazságyi miniszteriumban, auditeur a főszámvevőszéknél) semmiféle képesités kimutatása sem kivántatik. Az állami fakultásokkal sikeresen versenyez a Boutmy által 1871. évben alapitott párisi école libre des sciences politiques.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

Néhány észrevétel «a felebbezésről a sommás eljárásban» czimü törvényjavaslat előadói tervezetére.[1]

9. A 22. §-ban előirt ügyvédi hitelesitést megnyugtatónak nem tartom; minthogy az ügyvédet e körül legfelebb csak erkölcsi kötelezettség terhelendi eljárásában s kevésbé lelkiismeretes ügyvéddel megtörténhetik, hogy az okiratok másolata, habár az irodai személyzet elnézéséből, más értelmet nyujtó hibás alakban állittatik ki.

10. A 23. §-ban hiányzik azon határidő meghatározása, mely alatt az eredeti okiratok a tárgyalást megelőzőleg leteendők; ha csak a második bekezdésben a megtekintésre nyitva hagyott 3 nap nem lenne az; de ez az értesitéstől számittatik. A határidő megszabását inkább a letétet illetőleg, mint a megtekinthetés tekintetéből tartanám megszabandónak, az okirat megtekintése a letétel megtörténte után a tárgyalásig bármikor meg volna engedhető.

11. A 34. §. második bekezdésének rendelkezésével nem menteném fel a peres feleket az általuk használni kivánt

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 8. számban.

okiratok beszerzésének s felmutatásának kötelessége alól, s csak a bíróságok vagy más közhatóságok őrizete alatt található eredetiek tekintetében, melyeket a fél meg nem szerezhet, s csak másolatait mutathatja fel, engednék az 1868: LIV. tcz. 187. §-a értelmében kivételt, mert ily hivatalból való beszerzés elrendelése mindig a tárgyalás elhalasztásával jár.

12. A 62. §. szövegezését elég világosnak nem tartom, a mennyiben talán az ujabban kitüzött határnapon a mulasztó fél — ha azon megjelent — még is csak meghallgatható, s ez által sok esetben talán külön igazolási vagy érdemi tárgyalás megelőzhető lenne.

13. A bizonyitási eljárás iránt intézkedő rendelkezéseket illetőleg a 74. §-t illetőleg, a mennyiben az elsőbiróság előtt már felvett bizonyitás ujolagos felvételét a felebbezési bíróság a 77. §. értelmében a szóbeli tárgyalás folyamán ismétlendőleg rendeli el, elvileg semmi megjegyzésem; de ezen esetre talán rendezendő volna azon kérdés is, hogy az ujolag kihallgatandó tanuk ujból megesketendők-e letett vallomásaikra? Azonban kivéve az elsőbiróságilag kivett tanuvallomásokban mutatkozó hézagok kiegészitését, az ebbeli bizonyitásnak akár az elsőbiróság, akár kiküldött közeg vagy megkeresett bíróság által keresztül viendő ismétlését sem szükségesnek, sem czélszerünek nem találom. Hogy a megkeresések utján keresztülvitt birói cselekmények mily hézagosak, ha más okból nem, a tényállás teljes ismeretének hiánya miatt, azt mindnyájan jól tudjuk. Ennélfogva a bizonyitás szükségessé válható ismétlését illetőleg csak annak a szóbeli tárgyaláson keresztül vihetése mellett szavazhatok.

A 75. §. abbeli rendelkezésének — ha jól értem a §-t, — hogy a felebbezési biróság az általa helyben hagyott feltételes elsőbirósági itélettel megitélt perbeli esküt is kiveheti, szükségét be nem látom, miután az esküre való jelentkezés helye s ideje sincsen a jelen perrendtől eltérően szabályozva.

Egyébként a szabad bizonyitás elvének a 85. §-ban felállitása mellett talán ráférne a reform a perbeli esküre is.

14. A határozathozatalt illetőleg a 89. §. 3., 5., 6. pontjai esetében talán nem volna szükség a kontradiktorius eljárásra a felebbezési bíróságnál? Hogy a 6-ik pont esetében az eljárt első biró a lefolyt tárgyalás költségeiben marasztassék: azt értem; de ép a kontradiktorius szóbeli tárgyalás feleslegessége miatt a felebbezési eljárás költségeiben is marasztani nézetem szerint tulszigoru intézkedés.

Mert lehetséges, hogy a jegyzőkönyvvezető alkalmazása esetleg csak személyzet hiánya vagy rendkivüli munkafelszaporodás miatt, s igy igazságügyi administrativ okokból mellőztetett.

A költségekben való elmarasztást ezért csak azon esetre szoritanám, ha az elsőbiróság a törvényszék ismételt figyelmeztetéseire sem tartaná meg a jegyzőkönyvezésre előirt szabályokat s mintegy rendszerré válna azok mellőzése.

A tényállás jegyzőkönyvezését az elsőbiróság előtti eljárásban, melyről a tervezet 149. §-a nagyon röviden intézkedik, magában az eljárási törvényben tartanám kimeritően szabályozandónak, s nem hagynám fen azt az ügyviteli szabályokra; mert az 1868: LIV. tcz.-ben szabályozott sommás eljárásban a szóbeliség elfajulását ép a jegyzőkönyvezésnek az ügyviteli szabályok által, s hiányos szabályozásában találom. Könnyithetne a jegyzőkönyvezésen a 106. §-nak az elsőbiróságnál alkalmazása is abbeli rendelkezésében, hogy a kideritett tényállás az itéletbe foglaltassék.

15. A tervezet 151. §-a a járásbiróság előtti eljárásban megfelelően alkalmazandóul csak a 113. §-t idézvén: kérdés támad, hogy a 112. §. szerint az itéletek jegyzékének (109. §.) kifüggesztésétől számitott 8 nap alatt, kérhető itéletkigazitás az első biróság előtti eljárásban mennyi s honnan számitandó idő alatt kérhető? mert sok esetben ez uton könnyen elenyésztethető hiány lehet oka a felebbezésnek is.

16. A felülvizsgálatot illetőleg a tervezet 117. §-ában 200 frtban megszabott értékhatárt egyelőre, mig az élet tapasztalatai azt megszorithatónak nem mutatnák, az itéletek végrehajthatóságára nézve a 14. §-ban megszabott határhoz képest 100 frtra szállitanám le.

Az 1881: LIX. tcz. 13. §-nak *l)* pontja esetében azonban bátran kizárható, s a 119. §. megszoritását is pártolom. A 126. és 128. §§-kat illetőleg a 4-ik pontban tett megjegyzéseimre hivatkozom. A 140. §. utolsó bekezdését czélszerü volna a 89. §-nak a 6-ik ponthoz füzött rendelkezéséhez hasonló rendelkezéssel kiegésziteni; a törvényszék, mint felebbezési biróság eljárásában ép ugy előfordulhat világos szabálytalanság, mint az elsőbiróságéban, s a rendbirság ovatosabbá teendi a törvényszéket nem csak a saját eljárásában, hanem az elsőbiró könnyüszerü költségben való marasztalásában is; mi ellen jogorvoslat sem adatott.

17. A felfolyamodásról intézkedő 143. §. szerint a járásbiróságok végzései ellen intézett felfolyamodások felett a törvényszék határoz; de meg nem határoztatott, hogy a felfolyamodás hol nyujtandó be? Mert a 145. §. csak a törvényszék, mint felebbezési biróság végzései ellen intézett felfolyamodásokról intézkedik, melyeket a kir. törvényszéknél rendel benyujtani.

18. A 147. §-nak a hatáskör és sommás eljárás kiterjesztése iránti intézkedését illetőleg az 1881: LIX. tczikk 6. §-ában körülirt telekkönyvi törlési pereket és az 1868: LIV. tcz. 44. §-ában a telekkönyvi hatósághoz utasitott, előjegyzés igazolását tárgyazó pereket sommás eljárásra csak annyiban utasitanám, mennyiben a járásbiróság telekkönyvi hatósággal is felruházva lenne; mert a telekkönyvek távollétében az eljárás különben nemcsak nehézkes, hanem költséges is lenne.

Lehetne még több kisebb részletre is megjegyzéseimmel kiterjeszkednem; azonban talán már is az aprólékosságokig tévedt gáncsoskodásom. Czélom volt különösen az elsőbirósági eljárásban a jegyzőkönyvezés kimeritő s czélszerü szabályozásának szükségére felhivni az illetékes tényezők figyelmét, mert különben vagy sántitni fog az eljárás, vagy a tiszta szóbeliség ismét elfajul, avagy tán nem is bir érvényesülni.

A jogtudományt elméletileg mivelő tudós tervezőnek a szóbeliség s közvetlenség alapelveire vonatkozó tervezetét e szempontból is birálat alá venni magamat hivatottnak nem tekinthetvén: szerény megjegyzéseimet azon ohajtással zárom be, vajha sikerülne a tervezetet rendszeresebb szerkezetbe átalakitva a közohajként nyilvánuló, bár részleges reformot mielőbb életbe léptetni.

ENYEDY LAJOS,
kir. járásbiró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elkeresztelés.

Mennyi bajt okozhat egy elhibázott törvény: mutatja az a zürzavar, mely a kh. Btk. 53. §-a nyomában támadt.

E §. szerint elzárással büntetendő, a ki életkorának 18. évét még be nem töltött kiskoru egyént az 1868: 53. tcz. rendelkezése ellenére «más vallásfelekezetbe felvesz». A hivatkozott vallásügyi törvény 12. §-a pedig azt rendeli, hogy keresztények között létrejött vegyes házasság esetében a fiuk atyjoknak, a leányok anyjuknak vallását követik.

Eme két törvény egybevetéséből már most a következő controversia keletkezett. Ha a vegyes házasságból származó gyermeket, ki a törvény értelmében protestans volna, a szülők a római katholikus lelkésznél kereszteltetik meg, s ha az utóbbi a saját hitelvei szerint megkeresztelt gyermeket anya-

könyvébe is bevezeti, a nélkül, hogy erről a protestans lelkészt értesitené: elköveti-e ezáltal az illető katholikus lelkész a kh. Btk. 53. §-ában meghatározott kihágást? A válasz attól függ, hogy minő jelentőséget tulajdonit a katholikus egyház a keresztségnek, s nevezetesen: vajon megtörténik-e ez által a «felvétel» a kath. egyházba?

E kérdés már ismételve képezte birói megoldás tárgyát; s habár e részben a régibb keletü itéletek közismeretüek: a legujabb fejlemény megvilágitása czéljából mégis vissza kell azokra röviden pillantanunk.

Országos feltünést először a soproni eset keltett, midőn a soproni kir. járásbiróság 1880 decz. 4-én a kh. Btk. 53. §-a alapján elitélte a soproni apátplébánost és segédlelkészét, kik egy evangelikus vallásu atya figyermekét megkeresztelték s anyakönyvükbe bevezették. A kir. tábla azonban ez esetben felmenté vádlottakat, arra alapitván itéletét, hogy a keresztelés s az anyakönyvbe való bevezetés nem egyértelmü a keresztelő lelkész vallásfelekezetébe való felvétellel.

Ezután következett 1881-ben a tatai eset, melynek alkalmából a járásbiróság fölmentő itéletet hozott. De most meg a kir. tábla itélte el a tatai apátplébánost a sopronihoz hasonló elkeresztelés miatt. A megdöbbenés tehát még nagyobb lett, mint volt a soproni esetben, s a kedélyeket csak az nyugtatta meg ismét, hogy ezuttal a kir. Curia mondá ki felmentő itéletében ugyanazt, a mit a kir. tábla a korábbi eset alkalmából enunciált.

Tehát a két legfeltünőbb esetben volt már két felsőbirósági itélet, a melyek mindegyike helytelenül magyarázta és alkalmazta a törvényt, csakhogy az ez által teremtett kellemetlen situatiót némileg enyhitse. A törvény ilyetén alkalmazását pedig nagy mértékben előmozditotta egyfelől az, hogy maga Teleszky István, ki az 53. §. eredeti szövege helyébe a törvénybe átment szöveget javaslatba hozta, nyilvános felszólalásaiban ugy értelmezte azt, mint az emlitett felsőbirósági itéletek, másfelől az, hogy maga a kath. papság is, különösen az érdekelt felek, azzal védekeztek a vád ellen, hogy a megkeresztelés még nem egyértelmü a katholikus egyházba való felvétellel.

Ez a védekezés s a Curia tekintélye a legujabb időig meg is óvták a katholikus papságot az 53. §. veszélyétől. Közbejött azonban a Csáky-féle rendelet, mely (akaratlanul bár) nagyot forditott a dolgon.

A kh. Btk. 53. §-a csak megtiltotta bizonyos cselekmény elkövetését, t. i. a vegyes házasságból származó kiskoru egyén fölvételét más vallásfelekezetbe, s ha valaki ezt «elkeresztelés» által mégis megtette: ennek jelentőségét lehetett csürni-csavarni s ez alapon menekülni lehetett a büntetéstől. A Csáky-féle rendelet azonban nem tiltó, hanem parancsoló intézkedést tartalmaz, büntetés terhe alatt meghagyván a keresztelő lelkésznek, hogy az anyakönyvi kivonatot 8 nap alatt tegye át a megkereszteltre nézve illetékes lelkészhez. E rendelet tehát positiv cselekvésre kötelezte a lelkészeket, és pedig oly cselekvésre, mely a kath. vallás dogmáiba és igy a kath. pap hivatásába ütközik.

A mig tehát az 53. §-al szemben passiv állást foglalt el a kath. papság, s védekezésül szükség esetén megtagadta saját dogmáit is: addig a Csáky-féle rendelet positiv fellépésre, nyilt demonstratióra és határozott szinvallásra kényszerité. Ezt meg is tette ugy a püspöki kar, mint az alsópapság. Kijelentették és nyiltan hirdetik, mit a beavatottak különben is tudnak, hogy a katholikus pap nem keresztel a «hæresis»-nek, s hogy kath. szempontból «animæ periclitatio» volna abban, ha a kath. pap az általa megkeresztelt egyént kiszolgáltatná más vallásfelekezetü lelkésznek.

Ezért szegültek ellene a Csáky-féle rendelet teljesitésének, de ezzel egyszersmind maguk beismerték, hogy a kath. lelkész által történt megkeresztelés egyértelmü a kath. egyházba való felvétellel, hogy tehát az a kath. pap, ki a vegyes házasságból származó gyermeket az 1868: LIII. tcz. 12. §-a ellenére megkereszteli és anyakönyvébe iktatja, épen azt követi el, a mit a kh. Btk. 53. §-a büntetés alatt tilalmaz. E §. ellen tehát most már nem védekezhetnek az eddigi alapon, s másfelől a biróság sem lehet kétségben az iránt, hogy alkalmazza-e azt az u. n. elkeresztelés eseteiben.

Az eszmék ilyetén tisztulásával teljesen összhangzásban áll a kir. Curia egyik legujabb itélete, melylyel folyó évi márczius 7-én a gyomai kath. lelkész ügyében hozott alsóbirósági itéleteket helybenhagyta.[1] A csabai kir. járásbiróság a nevezett lelkészt, ki egy vegyes házasságból származó reformatus gyermeket megkeresztelt s később róm. kath. szertartás szerint eltemetett, hivatkozással az 1884. évi 24727. sz. a. kelt kultuszminiszteri rendeletre s a kh. Btk. 53. §-ára, tiz napi elzárásra és 50 frt pénzbüntetésre itélte el. A kir. tábla, mellőzve a hivatkozott miniszteri rendeletet, csupán a kh. Btk. 53. §-a alapján állapitotta meg vádlott bünösségét, s az ebben meghatározott kihágás miatt, tekintve, hogy azt «hivatali teendőiből kifolyólag» követte el, 20 frt fő- és 10 frt mellékbüntetésre itélte, a kir. Curia pedig ezt az itéletet érintetlenül hagyta.

Tehát végre egy eset, melyben a kir. Curia is helyesen alkalmazta a magában véve helytelen s a törvényhozó intentóinak épen nem megfelelő, mert csak téves szövegezésből származó törvényt. De legyen e törvény bármily hibás, és bármennyire kell is óhajtanunk, hogy azt a törvényhozás mielőbb megváltoztassa, a javaslat eredeti szövegét állitván helyébe: ez nem korlátozhatja a bíróságot abban, hogy a mig fenáll, szigoruan és következetesen alkalmazza. Sőt minél inkább megteszi ezt a biróság, s minél fájóbbak lesznek a sebek, melyeket ezáltal netalán a társadalom belbékéjén üt: annál inkább fog sietni a törvényhozás, hogy az elkövetett hibát jóvátegye.

Ez az egyik jelenség, mely a gyomai eset birói elintézése alkalmából a közfigyelmet megérdemli. A másik körülmény pedig, mely a büntető biráskodás terén méltán feltünik, a kérdéses ügyben hozott itélet végrehajtásának az a módja, melyet a csabai kir. járásbiróság elrendelt és foganatositott.

A járásbiróság, miként emlitém, első sorban egy 1884. évi miniszteri rendeletre alapitotta vádlott bünösségét, noha ez a rendelet büntetési sanktiót nem tartalmaz, hanem csak közigazgatási uton intézkedik az iránt, hogy a keresztelő pap a más vallásfelekezetü gyermek anyakönyvi kivonatát az illetékes lelkészhez tegye át. Hogy jutott a kir. járásbiróság ahhoz, hogy eme rendelet alapján mondja ki, miszerint vádlott kihágásban bünös: ezt nehéz megérteni; de következetlenséggel legalább nem vádolhatjuk e bíróságot a miatt, mert az általa alapul vett rendelet kifolyásaként azt is kimondá itéletében, hogy vádlott «köteleztetik 15 nap alatt, különbeni végrehajtás terhe mellett a gyomai reform. lelkész részére néha Sz. József és B. Zsuzsánna házasfeleknek leánygyermekére vonatkozó keresztelési és halálozási bizonylatot anyakönyvezés végett kiszolgáltatni».

A kir. tábla a bünösség megállapitásánál helyesen mellőzte a járásbiróság által hivatkozott rendeletet, — de minthogy ettől és a büntetés mértékétől eltekintve, az elsőfoku biróság itéletét helybenhagyta: ez által ama következetlenségbe esett, hogy a rendelet kifolyásaként az elsőbiróság itéletében előforduló fenidézett részt érvényben hagyta, s ez által oly rendelkezést hagyott meg itéletében, melynek alapját maga elvetette. A kir. Curia pedig rányomta a pecsétet e hibára, midőn a tábla itéletét érintetlenül visszaküldte.

Ez alapon most már bekövetkezett az itélet emlitett részének végrehajtása, melyet e lapok legközelebbi számában *dr. Nekula Gyula* szakavatott fejtegetés tárgyává tett. E czikk lényegében eltalálja a valót, mert kétségtelen, hogy nem tar-

[1] L. lapunk mellékletén 307. sz. határozat.

tozik a büntetőbiróság körébe olynemü végrehajtást eszközölni, minőt a csabai kir. járásbiróság az elitélt róm. kath. lelkész ellen foganatositttatott.

A hiba azonban nézetem szerint nem ott van, hogy a járásbiróság ily módon hajtotta végre az itéletet, hanem abban keresendő, hogy a biróság büntető itéletben olyasminek teljesitésére kötelezte, és pedig végrehajtás terhe mellett, vádlottat, a mi egyáltalában nem tartozik a büntetőbiróság által itéletileg megrendelendő és végrehajtható dolgok közé. Ezt a hibát pedig levette a járásbiróság vállairól első sorban a kir. tábla, azután a kir. Curia, midőn itéletét e részben érintetlenül hagyta, s ezáltal ugyszólván arra kötelezte, hogy annak emlitett hibás részét szükség esetén végrehajtás utján is foganatositsa.

Maga a végrehajtás tehát csak szükségképi következménye volt az itéletnek, mely a hibás intézkedést jogerőre emelte. Igaza van czikkiró urnak, hogy a büntetőbiró feladata csak a bünösség megállapitása s a büntetés kiszabása és végrehajtása. Hogy ezáltal orvosolatlan marad valamely törvénytelen állapot, mely miatt a büntetést kiszabta, mint pl. a fenforgó esetben a helytelen anyakönyvelés: ehhez a bíróságnak semmi köze. Ez iránt sem végrehajtást elrendelni, sem valamely hatósághoz jelentést tenni nem feladata a bíróságnak. Ha az illető hatóság tudomást akar szerezni az ő felügyelete alá tartozó lelkésznek efféle kihágásairól: intézkedjék ez iránt közigazgatási uton, s névszerint forduljon az igazságügyminiszterhez, ki azután utasithatja a biróságot, hogy esetről-esetre terjeszsze fel a jogerős itéleteket, melyekkel valamely lelkész törvényellenes keresztelés és ebből kifolyó helytelen anyakönyvelés miatt elitéltetik.

Ez volna a kérdés elintézésének egyedül helyes módja, de ez, mint látjuk, egyáltalában nem lehet tárgya birói itéletnek.

Dr. ILLÉS KÁROLY,
ügyvéd, ny. kir. ügyész.

A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának felfüggesztése ujra felvétel esetén.

Az 1885. évi márczius 23-án 12054. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 12. §-a szerint az ujra felvétel alkalmából kérelmezett halasztás iránt a büntető eljárási gyakorlat értelmében a kir. ügyész meghallgatása után a biróság határoz-

A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának ujra felvétel eseténi felfüggesztésénél a biróságok igen változatos gyakorlatot követnek s minthogy eme változatos gyakorlatból kifolyólag, a bünperek véglegesitése az érvényesitett perorvoslatok folytán elodáztatik, s a szabadságvesztésbüntetések végrehajtása hosszu időre kiterjesztetik, az eljárásra vonatkozó észrevételeimet a következőkben bátorkodom előterjeszteni.

Elv gyanánt ki van mondva, hogy ujra felvétel iránti inditvány, vagyis kérelem az itélet végrehajtását rendszerint nem akadályozza és nem szakitja félbe; emez általános elv kifejezést nyert ujabban a Fabiny-féle javaslat 580. §-ában is, de kivételként megengedi egyuttal ugyane szakasz második bekezdése, hogy méltányossági okokból jogositva van a biróság az itélet végrehajtását felfüggeszteni.

Bíróságaink igen gyakran eme méltányossági indokot akként fogják fel és alkalmazzák, hogy midőn a III-ad birói itélet kihirdettetik, s elitélt vagy nyomban ujra felvételi inditványt terjeszt elő, avagy hivatkozik, már az itélethirdetést megelőzőleg benyujtott ujrafelvételi inditványra, a szabadságvesztés-büntetés végrehajtását, minden további körülmény méltatását figyelmen kivül hagyva, felfüggesztik.

Az osztrák és német büntető-perrendtartás, valamint a Fabiny-féle javaslat 580. §-ának második bekezdése is, a végrehajtás felfüggesztésének előfeltételéül tüzi ki ama birói kognitiót, hogy az ujrafelvétel folytán a marasztaló itélet hatályon kivüli helyezése alaposan várható legyen, mert néha már az ujrafelvételi inditványnyal oly meggyőző bizonyitékok mutattatik be az elitélt ártatlanságáról vagy kisebb foku bünösségéről, hogy az itélettel megállapitott büntetés végrehajtása, illetve végrehajtásának folytatása a legnagyobb méltatlanság volna.

Nyilvánvaló ezekből, hogy nem az ujrafelvételi inditvány, vagyis a kérelem előterjesztésének ténye képezi a végrehajtás felfüggesztésének méltányossági indokát, hanem a méltányosság fen- vagy fen nem forgása az ujrafelvételi inditványban felhozott ténykörülményekből meritendő, s ezeknek párhuzamba állitása az alapper bizonyitási anyagával, szüli ama kognitiót, mely a végrehajtás felfüggesztése tárgyában hivatva van nyilatkozni.

Hogy az ujrafelvételi eljárás mely stádiuma legyen az, melyben a birói kognitio már jogosan nyilatkozhatik, ezt előzetesen megállapitani nem lehet, s habár teljesen magamévá teszem Székács Ferencz kézikönyvének ama elvi kijelentését, hogy «legbiztosabban jár el a biró, ha az itélet végrehajtását azon perczben fogja felfüggeszteni, melyben az első itélet tévessége iránt alapos kétely fog benne felkeltetni», mindazonáltal figyelembe véve az ujra felvétel folytáni perrendszerü eljárást, abban két időpontot lehet megkülönböztetni, mely a végrehajtás felfüggesztésére kiválóan alkalmas, ugyanis felfüggeszthető a végrehajtás már az ujra felvételi inditvány előterjesztése alkalmával és felfüggeszthető az ujra felvétel rendelésekor, mert ezen alkalmakkor rendelkezik az ujra felvétel fölött határozni illetékes biróság a felfüggesztést indokoló adatokkal.

A két időpontra nézve a felfüggesztés módozatait illetőleg oly külömbséget vélek tenni, hogy az első esetben, a mennyiben a III. birói itéletet kihirdetése alkalmával, az elitélt nyomban előterjeszti ujrafelvétel iránti inditványát, ugyanez alkalommal döntendő el a végrehajtás felfüggesztésének kérdése, még pedig oly módon, hogy ha az ujrafelvételi inditvány elutasitására ok fen nem forogna, az ujrafelvételi inditványban felhozott uj bizonyitékokat az alapperbeli bizonyitékokhoz mérve, a végrehajtás felfüggesztése tárgyában ahhoz képest lenne határozat hozandó, a mint az előterjesztett ujabb bizonyitékok már most is kétségtelenné teszik az elitélt ártatlanságát avagy a büntetés tulságos szigorát, s csak ez esetben volna a végrehajtás ez időpontban felfüggeszthető, és pedig jelen esetben az ujrafelvételi inditvány egyidejü elbirálásával; mig ha ily döntő bizonyitékok fel nem hozattak, avagy netán az ujrafelvételi inditványnak visszautasitására forog fen ok, a végrehajtás elrendelendő, s az előbbi esetben egyuttal az ujrafelvételi inditvány soron kivüli elintézés végett a közvádlónak lenne kiadandó.

Tény az, hogy ez esetben az ujra felvételi inditvány elbirálására szánt idő igen csekély, s a végrehajtás felfüggesztése szerfelett korlátolt, s igy ama vád terheli emez eljárást, hogy a döntés az alaposság rovására történik, s az ujrafelvétel czélja elérésében megnehezittetik; de tekintve, hogy a felfüggesztésnek csak eklatans esetekben volna hely adható, mig a többi esetben a felfüggesztés az alább jelzett eljárás eredményétől volna feltételezendő, s hogy az 1 éven alóli tartamu szabadságvesztés-büntetéseknél a végrehajtás elhalasztására a kir. ügyész saját hatáskörében haladékot engedélyezhet, s hogy végül az ujrafelvételi inditvány alaki elbirálása által — mely sok időt igénybe nem vesz — a felfüggesztést involváló esetek száma csökken, az ellenvetések nagyobb része eloszlik, s a czél elérhetőnek jelentkezik.

A második esetet illetőleg az eljárás kedvezőbb.

Ez esetben ugyanis elitélt büntetését már megkezdette és ujra felvételi inditványa folytán az eljárás folyamatba is tétetett, s az eljárás eredményéhez képest, a beszerzett bizonyitékokra való hivatkozással van hivatva a biróság a kir. ügyész előzetes inditványa után az ujrafelvétel elrendelése iránt határozni, s igy a jelen esetben az ujrafelvétel elrendelésé-

nek a végrehajtás felfüggesztése már szükségszerü folyománya lehet, a mennyiben a beszerzett bizonyitékok a fenti méltányossági okokat igazolják, s igy, mig az ujrafelvételi eljárás eme stádiumában a büntetés végrehajtásának folytatása az ujrafelvételi inditvány elutasitásával egyidejüleg rendelendő el, addig az ujrafelvétel elrendelésével s a tárgyalás kitüzésével, a mennyiben a különös okok, — mint a melyek a vizsgálati fogság alkalmazását is indokolják — a végrehajtás folytatását szükségessé nem tennék, a végrehajtás folytatásának felfüggesztése vagyis szabadlábra helyezés lenne kimondandó.

Az előadottakban óhajtottam a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának felfüggesztését indokoló eljárást körvonalozni, mert nézetem szerint a bíróságok a méltányossági okok mérlegelésének mellőzésével hozott határozataikkal a 12054/85. sz. igazságügyminiszteri rendelet 4., 6., 7., illetve 8. pontjában a kir. ügyész, illetve a kir. főügyész és a kir. igazságügyminiszter részére fentartott jogokat illetéktelenül gyakorolják.

CSIZSINSZKY ÁGOST,
kir. alügyész.

Különfélék.

— **A ki az ügyvédjelöltek lajstromából való törlése daczára ügyvédi oklevéllel bir.** A budapesti ügyvédi kamaránál a legutóbbi választmányi ülésben a következő, párját ritkitó esetben hoztak határozatot. Egy ügyvéd kérvényt nyujtott be a budapesti ügyvédi kamaránál az ügyvédek lajstromába való felvétele végett. Ezen kérvény elintézésekor azon sajátságos és meglepő felfedezést tették azonban, hogy a kérvényező még mint ügyvédjelölt oly terhelő fegyelmi vétséget követett el, hogy e miatt nyolcz évvel ezelőtt a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi birósága jogerős határozattal kimondta az illetőnek az ügyvédjelöltek lajstromából való kitörlését. Ezen jogérvényes határozat akkor az ország összes ügyvédi kamaráival és az ügyvédvizsgáló bizottságokkal is közöltetett. Mind ennek daczára az itteni lajstromból kitörölt ügyvédjelölt egy vidéki ügyvédi kamaránál felvétette magát, ügyvédi vizsgára is bocsáttatott és jelenleg immár törvényszerü ügyvédi oklevéllel bir. Igen természetes, hogy a budapesti ügyvédi kamara választmánya elutasitotta a jelentkező felvételi kérvényét, és ezen határozatról az összes ügyvédi kamarákat, valamint az igazságügyi minisztert is értesiti. — Itt megemlitjük, hogy az ügyvédi rendtartás 108-dik §-a értelmében az illető az ügyvédi vizsgára sem lett volna bocsátható. Az ügyvédségtől fegyelmileg elmozditott ügyvéd és az ügyvédjelöltek lajstromából fegyelmileg törölt ügyvédjelölt között a jelenlegi törvényes állapot szerint az a hatalmas különbség áll fen, hogy amaz az 1880: XXXVII. tcz. 28. §-a értelmében legalább tiz év elteltével az ügyvédek lajstromába leendő felvétel végett jelentkezhetik, és elutasitása esetében a felvétel iránti jelentkezés ujabb öt év eltelte után megujitható, holott emennek elmozditása *életfogytig tart*, és az emlitett fenyitékkel sujtott előtt örökre bezáródnak az ország összes ügyvédi kamarái.

— **A szentpétervári börtönügyi kongressus** tagjainak névsora megjelent a kongressus által kiadott hivatalos Bulletin-ben. Ezen névsorban az osztrák és a magyar tagok vegyest vannak betürendben felsorolva s ez azt a látszatot kelti, mintha az osztrák-magyar közös kormány küldött volna képviselőket a kongressusra. A hivatalos kiadvány idevonatkozó része igy hangzik:

Autriche-Hongrie.

M. Y. Boek, conseiller à la cour d'appel à Budapest.

M. le comte Charles Chorinsky, président du tribunal à Salzbourg, délégué officiel de l'Autriche.

Mme la comtesse Chorinsky.

M. Gustave de Groisz, professeur à l'université de Koloszvar.

M. Sigismond László, conseiller ministériel du ministère de la justice à Budapest; délégué officiel de Hongrie.

M. le Dr. Leitmaier, procureur général imperial et royal à Gratz; délégué officiel de l'Autriche.

M. Joseph de Levay, secrétaire de la commission pénitentiaire à Budapest.

M. Stanislas de Natecz Korzeniowski, curé, directeur du patronage en Galicie.

Dr. Ferdinand Saria, avocat à Gratz.

M. le comte Henri Skarbek, membre du département de patronage en Galicie, curateur de l'asile des orphelins.

Kivánatos volna, hogy a magyar kormány küldöttje intézkedjék, miszerint ezentul a kongressus nyomtatványai külön sorolják fel az osztrák és külön a magyar küldötteket. Elvárható ez annál inkább, mivel a német kormányok küldöttei mindannyian külön csoportokban vannak feltüntetve.

— **Dr. Nagy Ernő** nagyváradi ny. r. tanár, a vallás- és közoktatási miniszter m. é. 48002. sz. alatt kelt engedélye mellett kisérletképen szeminariumot tartott, melyben összesen 8 joghallgató vett részt, kik közül 6-an dicséretre méltó dolgozatokat szolgáltattak, melyek részben az önképző-kör által az igazgató engedélyével és támogatásával felolvasások során be is mutattattak. A folyó évi április hó 2-án 264. sz. alatt tett felterjesztésében a nagyváradi akadémia igazgatója a tanári kar által is helyeselt azon nézetének adott kifejezést, hogy a szeminariumok csak is az akadémiáknak küszöbön lévő ujjászervezése alkalmával volnának életbeléptetendők, mert azok mulhatatlanul bizonyos költségtöbbletet igényelnek, azonfelül pedig csak olyformán illeszthetők be az akadémiák szervezetébe, hogy egy-egy ilyen szeminarium mind az illető tanárnak, mind az abban résztvevő joghallgatónak bizonyos heti óraszámban special-kollegiumként betudatik.

(Nem osztjuk a nagyváradi jogakadémia tanári karának véleményét. Sokkal csekélyebbek ezek az akadályok, semhogy e miatt a szeminarium intézményének behozatalát csak egy félévvel is elhalasztani szabad volna.)

— **A nagyváradi jogakadémián** a legközelebbi tanévben következő special-kollegiumok adatnak elő: Római perjog *(Bozóky Alajos)*, Gaius olvasása *(Ugyanaz)*, mivelődéstörténet *(Személy Kálmán)*, a népszámlálásról *(Ugyanaz)*, a politika irodalomtörténete *(Nagy Ernő)*, logikai fejtegetések *(Nemes Imre)*.

— **A sátoralja-ujhelyi törvényszéki fogházban,** melynek épülete a város közepén egy négyszögü zárt helyiséget képez kert nélkül, a fogházfelügyelő nehány tehenet és sertést tart állandóan a fogház épületében. Igy irja a «*Zemplén*».

— **Külföldön vezetett könyvek felmutatásának kötelessége.** A. budapesti czégnek B. bécsi czég elleni perében, mely utóbbi a perre alkalmul szolgáltató szerződés megkötése idejében, azaz 1885 október hó 30-án betéti társasági viszonyban állott C. Budapesten bejegyzett czéghez és mely jelenleg ezen czég birtokosa, a bécsi bíróság meghagyta alperesi czégnek, hogy 1886-ban vezetett könyveit mutassa fel, és pedig ugy azokat, melyeket Bécsben vezetett, valamint azokat is, melyeket C. czég 1886-ban Budapesten vezetett és az utóbbi által vezetett könyvek felmutatása végett megkereste a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéket. Ezen végzést a felsőbb bíróságok is helybenhagyták és az osztrák legfelsőbb törvényszék erre vonatkozó határozatának indokaiból felemlitjük azt, mely szerint azon körülmény, hogy a felmutatandó könyvek részben Magyarországban lettek vezetve, nem nyujthatja felebbezőnek azon jogot, hogy kivonja magát azon kötelesség alól, hogy ezen könyveket ama hely megkeresett bíróságánál felmutassa, a melyen ama könyvek léteznek, továbbá mivel minden támpont hiányzik annak feltevésére, hogy felperes czégnek intentiója felebbező könyveinek jogosulatlan átkutatására irányul, mert ugy az osztrák keresk. törv. 38. §-a, valamint a magyar keresk. törv. 35. §-a is elegendő oltalmat nyujtanak valamely visszaélés kisérlete ellen. (A magyar törvénynek idézett §-a t. i. arról intézkedik, hogy a könyvek egész tartalmuk szerint csak a bíróság, vagy a birói szakértők által vizsgálhatók meg és hogy az ellenfélnek egyedül a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni.)

— **Dr. Illés Károly** «A magyar büntető-törvénykönyvek magyarázata» czimü kézikönyvének egyik füzete a könyvpiaczról elfogyván s ezáltal a mü elárusitása egy időre fenakadást szenvedvén: ezen a bajon a Singer és Wolfner czég egy uj találmány felhasználása által segitett. A találmány lényege abban áll, hogy kinyomatott könyvet vegyi uton sokszorositani lehet a nélkül, hogy a szedést s az ezzel összefüggő korrekturát ismételni kellene. Megtörténhetik ez fényképezés utján is, de ez sokkal drágább, mint a közönséges nyomás s ezért nincs gyakorlati értéke. A szóban forgó uj találmány azonban, mely a közönséges nyomtatástól és fényképezéstől egyaránt különböző utánnyomási mód, a mellett, hogy az utánnyomott könyvet a csalódásig hiven többszörösiti, egyszersmind sokkal olcsóbb, mint a betüszedéssel eszközölt nyomtatás. Feltalálója egy amerikai, kinek titkát egy volt munkása elleste s jelenleg Berlinben nagy sikerrel alkalmazza. Kivülök még senki sem ismeri az uj találmány titkát; a könyvnyomtatás terén azonban az uj módszer, melyet anastatikai nyomásnak neveznek, máris jelentőségre vergődött. Különösen valamely mü hiányzó füzetének sokszorositására alkalmas az. Illés müve az anastatikai utánnnyomás folytán ismét teljessé lőn s a könyvpiaczon bárki által megszerezhető.

Nemzetközi Szemle.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** (Union international de droit pénal) augusztus 12—14. napjain tartja második évi gyülését *Bern*-ben.

— **A szentpétervári nemzetközi börtönügyi kongressus** kifejezte azon kivánalmat, hogy a különböző államok egyetemein a börtönügy számára tanszékek állittassanak fel, és hogy a börtönügyi kormányzat könnyitse ezen tanulmányok müvelését és bátoritsa alkalmazottait ezen tantárgy hallgatására.

— **A numerus klausus** behozatalát Ausztriában pendítette meg Neuner képviselő az igazságügyi költségvetésnek legutóbbi képviselőházi tárgyalása alkalmával, és ekkor többek között a következőket is felhozta: 1849-ben alkották az ideiglenes osztrák ügyvédi rendtartást, melynek értelmében az akkori igazságügyminiszter Bécsben a rendszeresitett ügyvédi állások számát 100-ban állapitotta meg. 1889-ben 685 ügyvéd volt Bécsben. Minden szempont csak a numerus klausus behozatala mellett szól; az jobban vált be, mint a korlát nélküli szabadság. Természetesen annak a vidékre is ki kell terjednie. Már *tiz évvel ezelőtt a bécsi ügyvédi kamara* egy uj polgári perrendtartás alkotása mellett *első sorban a numerus klausus behozatalát jelölte meg mint gyógyszert.* Egy uj polg. perrendtartás alkotása, mely lehetségessé tenné, hogy az ember gyorsan, biztosan és lehetőleg olcsón jusson jogához, hozzájárulna ahhoz, hogy az ügyvédek állását is emelje.

— **Bécsben** a mezőgazdasági erdészeti kiállitáson több helyen automatikus készülék van felállitva, melyek minden 10 kr. bedobásánál egy kis csomag czukrot juttatnak a fizetőnek. A csomagok boritéka kiváló fejedelmek, költők, zenészek életének rövid leirását, statisztikai adatokat a lakosság számáról, tornyok magasságáról stb. tartalmaz. A sajtóügyi hatóság az igy becsomagolt czukrocskák elárusitásában nyomtatványoknak jogtalan terjesztését látta és a készülékek tulajdonosa ellen e miatt váddal lépett fel. A járásbiróság nem fogadta el a felhozott védelmet és a tulajdonost 10 frt pénzbüntetésre itélte; a czukrocskák pedig elkoboztattak.

— **Felmondás, a midőn a bérbeadó megigéri, hogy nem mond fel a bérlőnek.** Egy bécsi háziur határozottan megigérte volt egy női kalapgyárosnak, hogy addig, a meddig az utóbbi pontosan megfizeti házbérét, nem mondja fel irodai helyiségét. A gyáros pontosan fizetett mindig, a háziur azonban mind ennek daczára felmondta neki az általa bérelt helyiségeket. A gyáros azonban nem fogadta el a felmondást, és pert inditott a háziur ellen a felmondás hatálytalansága iránt, mely keresetével a járásbiróság őt elutasitotta. Ezen itéletet felperes megfelebbezte és kifejtette, hogy a háziurnak ama igérete, hogy pontos bérfizetés esetében nem mond fel, nem ugyan örök időre, de legalább is évek során át kötelezőnek tekintendő. Mivel itt egy kereskedő bérletéről van szó, kire nézve minden hurczolkodás, alkalmas helyiségeknek ujból történő felvétele és ezek megfelelő berendezése jelentékeny kiadásokkal és nehézségekkel jár, öt évi minimális szerződési tartamnak megállapitása mutatkozik megfelelőnek. A felebbviteli biróság helyet is adott ezen felebbezésnek, feloldotta a járásbiróság itéletét és uj tárgyalást rendelt ennél oly czélból, hogy tanuk hallgattassanak ki hit alatt arra nézve, vajon való-e, hogy a háziur megigérte felperesnek, hogy mindaddig nem mondja fel neki a bérelt helyiségeket, a meddig a bért pontosan megfizeti.

— **A felebbezési határidő utolsó napján** a bíróságnál beadott felebbezés kellő időben beérkezettnek tekintendő, habár ez az igtató könyvnek már bekövetkezett lezárása folytán csak a következő napon lett abba bevezetve. (Osztrák semmitőszék.)

— **Az ügyvédi munkadijak** meghatározására vonatkozó uj dijszabás f. hó 15-én lépett Ausztriában életbe.

— **A német Reichsgericht itéleteiből.** I. Ha a városi közönség a foganatba vett vizi épitkezéseknél a szükséges biztonsági intézkedések megtételét elmulasztotta, a mulasztás által okozott károkért közvetlenül felelős, ugy mint bármely magánszemély, a nélkül, hogy a kárositottat követelésével a várost képviselő személyekhez vagy a város hivatalnokaihoz utasithatná.

II. Felperes a raktárán levő árukat tüzkár ellen biztositotta. Azon az éjszakán, midőn a raktár az árukkal együtt leégett, spiritus alkalmazásával czukrot festettek, a tüz ez által keletkezett. Felperes követelte a társulattól a biztositási összeget, de az elsőbiróság elutasitotta őt. A Reichsgericht feloldotta az itéletet, mert itt nem alkalmazható az, hogy a biztositó-társulat kötelezettsége megszünik, ha a biztositott a biztositás tartama alatt a tüzveszélyt növeli, a mint ez a biztositási kötvényben ki van mondva; minthogy a biztositottnak egyszeri cselekményében nem foglaltatik a tüzveszélyt növelő állapot; azonfelül nincs megállapitva az, hogy a biztositott a szóban lévő müveleteket csak a biztositás megtörténte után vette foganatba. Másrészt azonban kideritendő, hogy a felperest a spirituszszal való czukorfestés tekintetében nem terheli-e oly nagymérvü vétkesség, mely követelését kizárja.

III. *A tömeg felosztása per utján nem követelhető.* A német Reichsgericht egy előfordult esetben kimondotta, hogy a csődtörv. 137. §-a alapján a tömegbe befolyt pénz felosztását per utján nem követelhetik, hanem a törvénynek a tömeggondnok, illetve a csődválasztmány általi mellőzése miatt a csődbirósághoz folyamodhatnak, hogy az a csődtörv. 75. és 76. §§-ai alapján kényszeritse a tömeggondnokot a felosztásra.

— **Francziaországban** hangok emelkednek a régibb egyetemek visszaállitása érdekében. Főképen a tanárok körében mutatkozik törekvés a jelenlegi centralismus ellen, és a közoktatási miniszter hajlandónak is mutatkozik, hogy a vidéki főiskolákat reformálja és régi jogaiknak legalább egy részébe visszahelyezze.

— **A vendéglős szavatossága.** Brüssel egyik kávéházában ünnepnapon valaki egy pohár sörét ezer frankos jegygyel fizette ki a szolgáló pinczérnek, minthogy váltott pénze nem volt. A pinczér megszökött a pénzzel. A károsult a vendéglősön kereste kárát, mit ez megtagadott, minthogy a pinczért csak kisegitőnek alkalmazta. A biróság is elutasitotta keresetével a károsultat, azzal az indokolással, hogy nagyon könnyelmüen járt el, midőn oly nagy összeget bizott egy előtte egészen idegen emberre.

— **A montenegrói** kormány arról értesitette az osztrák kormányt, hogy Montenegróban az osztrák polgári birósági határozatait *nem hajtják végre.*

A melléklet félévi tartalommutatóját a legközelebbi számhoz mellékeljük.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 30. sz. Budapest, 1890. julius 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Az uj házban. K. G. budapesti ügyvédtől. — Szemle a külföldi jogi oktatás terén. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — Jogirodalom: A felek állása a bünügyben. Dr. MURÁNYI ERNŐ-től. — *Törvénykezési Szemle:* Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. X. Ki a meglopott? Adalék a 336. §. 7. pontjához. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — A pervezetés. FÖVENYESSY LAJOS nagykátai kir. aljárásbirótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1890. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Az uj házban.

Jellemző, hogy a szóhasználat nem tud tisztába jönni hamarjában, minek nevezze el azon hatalmas épületet, mely a Markó és Sólyom-utczák összeszögellésénél imponál s a fővárosi biróságok nagy részét megmentette a szégyenletes lakás-miseriák nyügétől. Mert *többtől* alig mentette meg.

Vannak, a kik «igazságügyi palotának» nevezik, vannak, a kik ezt sokalják tőle s a «törvényház» polgári titulusával illetik; de vannak sokan, a kik az «igazságügyi kaszárnya» csipős nevét kötötték rá az első pillanatban.

Kár, hogy az épületet nem két évtizeddel előbb tervezték, mikor még a jogi conceptiók eredeti tisztasága megvolt s mód lett volna rá, hogy jogászi idealismus magának érvényt szerezzen az épület strukturájában. Nagy kár, hogy később nem tervezték; akkor, mikor már lehiggadtak az inficiált gondolatok s rendszerbe verődött a logikai zavar. Mert az épületek is tudnak beszélni, mivel keletkezésüket az emberi gondolkozásnak köszönik s meg van irva a müszaki és müvészeti formákról, hogy azok a gondolat fejlődésének legigazabb és legkönnyebben érthető, gyakran pusztán az érzés által fölfogható tanuságai.

Az uj «palota» tervét egy oly korszak szülte meg, melynek csak praktikuma volt rendben, de elvei össze voltak kuszálódva. Mely háttérbe szoritotta a jogrendszer legnagyobb garantiáit. Mely megcsonkitotta a birói hatáskört a közigazgatás hatalmi rendszerével s elvesztette a központ érzékét a judikaturában. S a mi még ezeknél is könnyebben érthető: a logika törvényeinek ismeretében is hanyatlott.

Az épület megvan s kifejezi mindazt, a mi formáit és rendszerét megteremtette. Az emberek nem tudnak neki nevet adni, mint nem lehet egységes nevet adni azon jellegtelen korszaknak, a melynek méhében fogantatott. A nagy nyilvános termek, a büntető itélkezéssel egyetemben az épület-óriás *hátterébe* vannak vetve. Rengeteg előszobák mindenütt, a szükségen felül s bőség a hasznavétlen közhelyekben. Ellenben a *nyilvánosság* összeszoritva és redukálva a minimumra. S a mi legkülönösebb: modern berendezés és lehető előkelőség még azon szobákban is, a hol a sanyaru «igényperek» rablánczait csörgeti egy-egy jobb sorsra érdemes birói lény; ellenben elnyűtt régi épületek a kir. tábla és a kir. Curia számára.

Az épitőmester követi a tervező gondolatát s az asztalos nyomába lép az épitőmesternek. Az emberek ugy szokták, hogy a taposott ösvényen járnak.

Az esküdtszéki terem még nem kész, ahoz nem lehet szólani. Négy bünügyi tárgyaló teremben azonban már folyik a törvénykezés örökkévaló munkája. A négy közül kettő csak egyszerü *szoba;* egyáltalán nem alkalmas a nyilvánosság számára. Egy terem hü mása a Fortuna nagy termének, de csak fele nagyságban. A negyedik a legnagyobb s az «I. sz. terem» fölirást viseli. Széles, üres terek vannak benne s az asztalos-munka ügyetlen alkotásai. A jegyzők homályban irnak a birói podium árnyában s a tanu és vádlott egymás mellé állittatnak. A ki belép, a tanut vádlottnak nézheti. A háttérben egy kis fakeritès, melyben elfér teljes számban — 34 hallgató, mig a hallgatóság háta mögött egy rengeteg üres előszoba tátong, hiába. Vajon mily gondolkozásnak kellett megelőznie egy alkotást, mely az antichambres oly rengeteg számát és terjedelmét birta létrehozni s mely a nyilvánosság és a «nép» megbecsülésében annyira jutott, hogy a legnagyobb bünügyi tárgyaló terem hallgatóságát 34 főre birta korlátozni. S képes-e kibékiteni valakit ezzel az a hit, hogy az esküdtszékek behozatala már közel áll s akkor a bünvádi tárgyalás sulypontja az esküdtszéki terembe helyeztetik át, a hol bizonyára több lesz 34 hallgatónál.

Az egyetlen igazi vivmány, mely az uj házban kifejezést talált, a *jogvédelem* formai elismerése. Az ügyvédi kar, a korláton belül, külön padokat kapott s a vád és védelem egyenlő törvénykezési rangja az egymással szemben álló asztalok által statuálva van.

A nagy és uj házat azonban ugy kell elfogadnunk, a hogyan van. A megszokás el fogja mosni sajátszerü symbolikáját s egy jobb szellem és korszak, — mely már talán kezdetét is vette, — életet tud varázsolni ezekbe a szellemtelen s összefoglaló elv nélkül álló épületformákba is. Lesz majd egy uj perrendünk, lesz uj szóbeliségünk, lesz uj nyilvánosságunk s lesz uj igazságügyi palotánk is a felsőbiróságok számára. Ebben talán meg fogjuk találni az uj korszak judikaturájának kőbevésett és fábafaragott strukturáját, mint megtaláltuk ebben hiven megtestesülve a merev jogászi dikasteriumot.

Egyelőre az uj ház nem jelent semmi ujat a szellemben. Különösen ebben semmit. A birák szürke kabátban s indulatos megjegyzésekkel végzik magas funktióikat. A védelem a nagy, homályos mondásokkal dolgozik. Az emberek viselkedése ellentmond még mindennek, a mi modern és fölemelő van a tárgyaló termek butorzatában, berendezésében és épitési hangulatában.

A régiek vagyunk s az uj házban veszszük legjobban észre, milyen hosszas munka, az ész, szellem és sziv mekkora fejlődése kell ahhoz, hogy legalább az ujkori technikához mérve ujakká lehessünk.

K. G.

Közöljük t. munkatársunk czikkét; meg kell azonban jegyeznünk, hogy mihelyt a nagy tárgyalási terem elkészül, a nyilvánosság követelményének elég lesz téve. Ezen teremben, habár esküdtszéki teremnek nevezik, tudtunkkal *folyton* lesznek bünügyi targyalások, és pedig ép azok, melyek nagyobb közönséget vonzanak. Csak is azokon a ritka napokon, midőn esküdtszéki tárgyalás tartatik, lesznek kénytelenek a végtárgyalások a kisebb termekbe szorulni.

Szerk.

Szemle a külföldi jogi oktatás terén.

II.[1]

Belgiumban a jogtanulmány 3 évig tart 6 semesterben. A jogi fakultás kiterjeszkedik a közjogra és az államtudományokra is; vannak jog- és vannak államtudományi tudorok (tehát bifurkatio, mint nálunk). Első év: római jogtörténet és institutiók (2 vagy 3 óra), jogbölcsészet ($1^1/_2$ óra) encyklopædia (3 óra), franczia magánjog (3 óra), összesen 12—13 óra hetenkint. Második év: pandekták (3 óra), franczia magánjog (3 óra), közjog (2 óra), nemzetközi jog és konsuláris jog (2 óra), közigazgatási jog (2 óra), nemzetgazdaság (2 óra), összesen 14 óra. Harmadik év: franczia magánjog (3—4 óra), belga büntetőjog (3 óra), a kereskedelmi jog alapvonalai (2 óra), a törvényszéki szervezet és perjog alapvonalai (2 óra), összesen 14—15 óra.

Minden év végén vizsgálatot kell tenni a fakultás előtt, a vizsgálat elmulasztása a tanulmányi időnek egy-egy évvel való meghosszabbitását vonja maga után. A vizsgálat szóbeli. Az első vizsgálat letétele után a tanuló «jelölt», a harmadiknak letétele után «doktor». A tanulmány lelkiismeretes, de Rivier szerint csak a vizsgálatok kedvéért folytattatik. Tervben van a tanulmányi időnek 4 évre kiterjesztése.

A doktornak 3 évig mint avvocat stagiaire kell dolgoznia s azután néhány bizonyitvány előmutatása alapján minden további vizsgálat nélkül ügyvéd lesz belőle. Az ügyvédek közől vétetnek a birák és az államügyészek.

Németalföldön az egyetemi leczkékre s illetőleg vizsgálatokra bocsátás előföltétele az érettségi vizsgálat, melynek tárgyai között a leendő jogászra való tekintettel a római régiségtan is szerepel. Sem az egyetem látogatása, sem bizonyos előadások hallgatása nincs kötelezőleg előirva, sőt az előirt vizsgálatok az egyetem látogatása nélkül is letehetők. Tényleg mégis az átlag $4^3/_4$ évig tartó egyetemi kursus a szabály. Az oktatás, mely egyszersmind az államtudományi szakokat is felöleli, a 3 állami (Leyden, Utrecht, Groningen) és az amsterdami községi egyetem jogi fakultásán történik. A tanfolyamok egész éviek, az óraszám általában csekély, de egyes kursusok (p. a római és németalföldi jog) több évre terjednek. A leczkelátogatásért évenkint 200 frt tandij fizetendő. Az összes vizsgálatok a fakultás kebelében tartatnak. Másfél vagy két év mulva tartatik az első $1^1/_2$ órai szóbeli jelöltvizsgálat (a régi baccalarat megszerzése végett) a római jogból, az encyklopediából s a nemzetgazdaság alaptanaiból. A ki megbukik, egy teljes évig terjedhető időre utasitható vissza. További két év mulva következik a második: tudori (voltaképen csak licenciatusi) vizsgálat, egy-egy jelölt 2 órán át megvizsgáltatik a büntető jogból, kereskedelmi jogból, németalföldi magánjogból, perjogból és közjogból, két jogtudományi kérdés irásbeli kidolgozása mellett; csak azután fognak a többnyire igen szorgalmas és beható tanulmányról tanuskodó dissertatio irásához, melyhez 12 megvitatandó tételt kell csatolni, és a promotióhoz. Csak nagy ritkán kreál a fakultás államtudományi tudorokat hasonló föltételek alatt, de részben más vizsgatárgyakból; a ki mind a két tudorságot akarja megszerezni, annak csak egy dissertatiót kell benyujtani, de uj tétellel.

A doctor juris minden további gyakorlati előkészület nélkül legott képesitve és jogositva van az ügyvédségre. Az ügyvédek sorából neveztetnek ki a birák, államügyészek stb. és ámbár az albirák tekintetében semmiféle törvényes korlát nem létezik, minden jogász meg szokta a tudori fokot szerezni.

Egyszerü ügyvédek (procureurs), kik nem birnak a licentiatus vagy doktoratus fokával, vizsgálatot tartoznak letenni a testület elnöke által kijelölt két ügyvéd előtt. A jegyzőség és az indiai carriére tekintetében külön szabályok léteznek.

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Olaszországban a jogi tanfolyam 4 évig tart és 18 kötelező kollegium van előirva (ezek között a nemzetgazdaság, statisztika, közigazgatási jog és tan, pénzügyi jog és tan). Minden kötelező kollegium 2 féléven át tart, de csak $1-1^1/_2$ óráig hetenkint, négy, sőt hat félévig az olasz jog története, a római jog (pandekták), az olasz magánjog, büntetőjog és eljárás. Nem kötelezők, de részben igen látogatottak: az államszerződések és a diplomatika története, összehasonlitó jogtudomány, államszámviteltan, forrásexegesis. Minden egyetemi év végén a hallgatott összes tárgyakból, a több évre terjedőkből az illető kursusnak befejeztével, szóbeli vizsgálat tartatik a fakultás előtt (annak előtte csak a második év végén tartatott egy «esame di promozione». A jogi tanfolyam teljes elvégzése után pedig egy terjedelmes fővizsgálatnak van helye dissertatióval, ez az ugynevezett esame di laurea, tudori vizsgálat. A tanulmányi költségek az 1876. évi szabályzat szerint 860 frankra rugnak.

Jegyzők és ügyvédek számára kevésbé terjedelmes kursusok és vizsgálatok vannak szokásban.

A zárvizsgálatok letételére következik a két évi gyakorlat valamely ügyvéd oldalán, ennek leteltével pedig egy szóbeli és irásbeli, lényegileg gyakorlati vizsgálat főbirák és ügyvédek előtt. Ez adja meg a képesitést az ügyvédségre és a birói hivatalra. A ki már előre a birói pályára készül, az ügyvédnél való gyakorlat helyett 2 évig mint vicepretore a preturánál vagy mint uditore valamely járásbiróságnál ingyen dolgozhatik s aztán leteheti a gyakorlati vizsgálatot.

A többnyire jobban fizetett közigazgatási hivatali állásokra pályázat hirdettetik — a ki a specialis vizsgáló-bizottság előtt legjobban teszi le a vizsgálatot, vicesegretarionak szokott kineveztetni s aztán lassankint a magasabb hivatalokba előléptettetik.

Schweizban az 1850. évi szövetségi törvény értelmében az ügyvédség és ügyészség szabad ipar tárgyát képezik, de az 1874. évi szövetségi alkotmány 33. czikke megengedi az egyes kantonoknak, hogy az ügyvédség gyakorlását bizonyos képesités kimutatásához köthessék.

Az *ügyvédséghez* 12 kanton bizonyos képesitést követel, de nem egyformát. Waadt és Genf (franczia jog) az alsó bíróságoknál és büntető ügyekben való képviseletre minden licentiatust, vagyis 3 évi egyetemi kursus után megvizsgált jogászt bocsátanak, ha 2 évig a gyakorlaton volt és államvizsgálatot tett. Bern és Luzern egy elméleti és 1 vagy $^1/_2$ évi előkészület után teendő gyakorlati államvizsgálatot követelnek. Freiburg, Solothurn és Wallis elméleti és gyakorlati államvizsgálatot 2 s illetőleg 1 évi stage után, Aargau és Thurgau államvizsgálatot, de a stage helyett egy próbarelatiót; Tessin vizsgálatot valamely jogiskolán és egy évi staget. Neuenburg a jogi tanulmányok kimutatását és egy próbarelatiót; Uri elméleti vizsgálatot a község előtt. Tessin és Uri kivételével mindenütt érettségi vizsgálat és egyetemi tanulmányok kivántatnak.

Tizenkét kantonban az ügyvédség teljesen szabad: Zürich, Schwyz, Unterwalden, Glarus, Zug, Basel város, Basel terület, Schaffhausen, St.-Gallen, Graubünden, a két Appenzellben a bíróság előtti képviselet hivatásszerü képviselők által általában ki van zárva. U. n. jogi ügynökök számára perenkivüli képviseletre egyes kantonokban külön vizsga és óvadék, vagy legalább óvadék kivántatik.

A *jegyzőség* csak kevés kantonban (Basel, Bern, Aargau) képez szabadalmazott foglalkozást — a folyamodónak a jogi tanulmányok elvégzését és bizonyos praxist kell kimutatnia és vizsgálatot tennie. Más kantonokban hivatalként van szervezve szigoru elméleti és gyakorlati vizsgálattal, az olasz kantonokban azonkivül elméleti tanulmányok s a kellő gyakorlati előkészület kimutatása kivántatik meg (Zürich, Uri, Freiburg, Solothurn, Tessin, Waadt, Wallis, Neuenburg).

A *birói* állásokra nézve csak kevés kantonban léteznek

minősitési szabályok. Bern a főtörvényszéknél csak jogtudó férfiakat alkalmaz; a törvényszéki elnököket a nagy tanács választja; törvényszéki irnokká csak az választható, ki legalább a jegyzői vizsgálatot letette. Solothurnban a szószólói oklevél alapján az illető törvényszéki irnokká, államügyészszé, jegyzővé is választható. Basel városában a főtörvényszékhez csak az választható, ki már 4 év óta biró volt, vagy elméleti és gyakorlati vizsgálatot tett; elnök csak jogvégzett egyén lehet. Basel területen főtörvényszéki tollnokká csak jogvégzett választható. Tessinben a főtörvényszék tagja vagy járásbiró csak az lehet, ki jogiskolát végzett vagy 4 éven keresztül törvényszéki vagy közigazgatási tisztviselő volt. A törvényszéki irnoki állások többnyire szintén tanult emberekkel töltetnek be.

Zürichben 1874 óta az ügyvédek, ügynökök, államügyészek és birák tekintetében teljes «iparszabadság» uralkodik, csak a jegyzők számára van egy főtörvényszéki tagokból álló bizottság előtt leteendő vizsgálat előirva. A tudori vagy u. n. diplomavizsgálat a zürichi fakultásnál tétetik le.

Sträuli előadó azoknak, kik «ügyvédek» vagy «ügynökök» akarnak lenni, 3 évi egyetemi kursust, irásbeli vagy szóbeli vizsgálatot, legalább két évi praxist valamely bíróságnál vagy ügyvédnél s egy másik gyakorlati vizsgálatot ajánl. Az ügyvédek és ügynökök tudatlansága miatt nagy a panasz.

Bern a szószólók és jegyzők vizsgálatára vonatkozólag f. évi márczius 5-én a következő szabályrendeletet alkotta:

A szószólónak érettségi bizonyitványnyal kell birnia és a főtörvényszék által 7 tagból 4 évi időtartamra alakitott bizottság előtt két vizsgálatot letennie. Az elméleti vizsgálat tárgyai: általános jogtan, római jog, német jog, büntetőjog, állam- és nemzetközi jog, egyházi jog, ehhez járul egy irásbeli zárthelyi dolgozat ezen tárgyak valamelyikéből. A gyakorlati vizsgálat, mely csak az elméletinek letétele után tehető le, 3 évi jogi kursus s legalább egy évi gyakorlathoz van kötve és két részből u. m. szóbeli és irásbeliből áll.

A jegyzőjelöltnek középtanodai képzettséggel kell birnia, 2 éven át jogi előadásokat hallgatnia, elméleti (szó- és irásbeli) vizsgálatot tennie, azután legalább két évig valamely jegyzőnél vagy törvényszéknél gyakornokoskodnia s végül egy második (szó- és irásbeli) vizsgálatot letennie. Az 5 tagból álló vizsgálóbizottságot 4 évi tartamra a kormánytanács nevezi ki.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

Jogirodalom.

A felek állása a bünügyben.

Nagy bünvádi eljárási reformnak nézünk elébe és igy fokozott érdekkel bir dr. Meyer Hugó tübingai egyetemi tanárnak «Die Parteien im Strafprozess» czimü müve.

Dr. Meyer megtámadja a mai rendszert alapjában, röviden és velősen, de szintén téves alapon állva; támadásaiból azonban sokat tanulhatni és sok jót felhasználhatni de lege ferenda. Szerinte hibás felfogás, hogy a bünügyben az állam és az egyes állnak mint felek egymással szemben; helytelen volna ez mindenekelőtt tekintettel az állam fenségére és a vádlottnak avval szemben parányi voltára. Az, hogy ez a polgári perben néha véletlenül megesik, az enyém és tied kérdésénél lehetséges, de nem a bünperben, hol pedig szabálylyá lett. Szerinte hármas a bünügyben az *állam* szereplése és feladata: vádolni, védeni és itélni. Mindhárom tevékenységet állami közegre bizná, még pedig *birósági* közegre, kötelezővé téve a védelmet akként, hogy az ügyészt helyettesitő birósági tag és a nyilvános védelmet teljesitő szintén birósági tag mandatumai időlegesek és visszavonhatók volnának, megengedve e mellett a panaszlott subsidiárius avagy az állami védővel kumulativ védelmét. Vagyis a dolog ugy folyna a vád és védelem közt, mintha két közigazgatási ág van vitában egymással. Csak igy véli elejét vehetni a vádlás elmulasztása, elejtése vagy rosz teljesitése által előállható veszélyeknek, csak igy nem válnék illusoriussá a legalitás elve a vád tekintetében, csak igy lehetne a vádló a védelmet előmozditó bizonyitékokra is tekintettel, mert független birói közeg; csak igy adhat helyet a magánvádnak olyképen, hogy a vádinditványával az ügyész által elutasitott panaszos ez ellen a bíróságnál kereshet orvoslást akár csak most a vizsgálóbiró határozata ellen. Igy válnék lehetségessé, hogy a védelem az eljárás elejétől befolyjon abba, mint most az ügyész és pedig szintén önállóan, nem kötve a védencz meghatalmazása által.

A mai eljárás szerinte absurdumokra vezet, ha alapelve, hogy az állam és vádlott egyenrangu felek, hogyan jut egyik fél ahoz, a másikat elfogatni, bár ezt az észszerüség megköveteli, mily alapon bir az ügyész a vádlott ellenében kérdezési joggal, hogyan szorithatja vádlottat feleletre, mily alapon foly be csak a vádhatóság a vizsgálatba, a védelem nem, sőt mi több maga a vádló teljesiti az előzetes vizsgálatot, mig a védelem csak a vádhatározat után jut szerephez, mikor már jórészt késő. Ha az ügyész az egyik fél, a bíróság nincs jogositva más miatt vád alá helyezni, mint a vádinditvány kivánja, más minősitéshez nincs joga; mig dr. Meyer elve szerint ha a vádló birósági tag, akkor igen, mert akkor ez is birói funktió, sőt a bíróságnak jogot ad önállólag is vádolni, szerinte akkor a vádló a vádat el nem ejtheti birói megbizást tartalmazó birói határozat nélkül. Bizonyitékok tekintetében az ügyész ma korlátlan, a vádlott a bíróság őrizete alatt áll és meg van bénitva, ma a bíróság is szerez be bizonyitékokat, mit ha a felek egyenranguak és felek, tennie nem szabad. A büntetés végrehajtása ma az egyik fél, az ügyész, kezében van, Meyer a bíróságra ruházná.

Tagadhatlan, hogy ez okoskodásokban sok a helyes, de nem fogadható el az alap, melyből kiindulnak. Meyer leplezi az inquisitorius eljárást, melynek szebb szint ad a hivatalos védelem — bár fenti alakjában — nagyon precär értékü alakjában. Igenis az állam áll szemközt a vádlottal, csakhogy a vádlott nem objektummá sülyed, mint azt Meyer óhajtja, hanem védekezhetik, még pedig meg kell a védelmet adni eleitől fogva, a mint Meyer is elismeri, már azon időponttól is, hol a vádlott még ismeretlen. Az ügyész fellépése kell, hogy védő fellépését idézze elő reflex tényként és a vizsgálóbiró ténykedése e két egyenrangu tényezőre kell hogy oszoljék, akkor — ha az igazi vádelv nyilvánosság és közvetlenséggel fogadtatik el — kikerülhetők a mai eljárás örvényei és nem fogunk oda sülyedni, hogy a bíróságnak önszántából vádlási jogot adjunk a nélkül, hogy a vádlottat személyiségétől megfoszszuk, szóval, hogy az inquisitiót fogadjuk el.

Hogy Meyer sem fejezheti be kifejtését a nélkül, hogy az esküdtszékre egy oldalvágást ne mérjen, szinte kár felemlitenem. Leplezett inquisitoriusságában avval vádolja ez intézményt, hogy czélja az államot megfosztani attól, hogy biró (szerinte állami közeg) itéljen állam és vádlott közt. Elfelejti azonban, hogy a biró független, önálló és az ügy felett, nem a felek közt itél.

Dr. MURÁNYI ERNŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

X.

Ki a meglopott? Adalék a 336. §. 7. pontjához.

Vádlott szolgálatadójának Cs. Miklósnak kertjéből és méheséből lopta el, ennek ipja M. István tulajdonát képező méhköpüjét. A kir. tábla vádlott cselekményére a Btk. 336. §. 7. pontja szerinti minősitést alkalmazta. A m. k. Curia e

minősitést mellőzte, az indokolás szerint azért, «mert vádlott M. István káros szolgálatában nem állván szolgálati hüségét ezzel szemben meg sem szeghette.» (1890. évi márcz. 6-án 8279. sz. *Jogt. Közl.* f. évi 14. sz. mell.)

Ezen itélet alkalmul szolgál azon kérdés vizsgálatára, ki a meglopott oly esetben, midőn a dolog másé s nem azé, a kinek birtokából ellopatott?

Gyakorlatilag a kérdés két irányban bir jelentőséggel. Gyakran ugyanis ezen kérdés præjudicialis kérdést képez azon kérdések eldöntésére: *a)* fenforog-e a lopásnak bizonyos minősitett esete vagy sem? *b)* hivatalból vagy csak inditványra üldözendő-e a lopás? S ezen kérdések jelesül mindazon esetekben fognak felmerülni, a melyekben a birtokos és a tulajdonos különböző személyek levén, csak azok egyikére vonatkozólag forog fen oly viszony vagy körülmény, mely a lopást minősiti, vagy üldözését inditványtól teszi függővé.

Például: A tolvaj apja birtokában levő, de idegen tulajdont képező dolgot lop el, vagy megforditva, harmadik idegen személy birtokából lop el oly dolgot, mely atyjának tulajdona? Hivatalból vagy csak inditványra üldözhető-e a lopás?

Több év előtt élénkebb irodalmi vitára adott alkalmat egy német bíróság előtt felmerült következő eset:

Egy fiu apjától lopott el egy arany karpereczet, melyet ez utóbbi több év előtt talált s jogtalanul eltulajdonitott. Az apa nem tett inditványt. A bíróság hivatalból üldözendőnek mondotta a lopást s a fiut elitélte. A semmiségi panasz elvettetett.

A kérdés, hogy ily esetben ki tekintendő meglopottnak, a birtokos-e, vagy a tulajdonos, vitás.

Némelyek szerint a meglopott egyedül a birtokos, mert a dolog ennek birtokából vétetett el, tehát «tőle» és csakis «tőle» ellopatott, s mert a lopás lényege abban áll, hogy a dolog mástól, másnak birtokából elvétetik.

Nem szükséges bőven indokolni, hogy ezen felfogás egészen formalistikus, s nem veszi tekintetbe a tulajdonjognak megsértését, melyet a lopás szükségszerüen involvál. E mellett gyakorlati eredményei miatt elfogadhatlan, tág kaput nyilván a visszaéléseknek, s biztositván lopásoknak büntetlen elkövetését, a birtokosnak titkos s nem mindig bizonyitható egyetértése esetében.

Mások szerint meglopottnak a tulajdonos, de csakis a tulajdonos tekintendő. Mert a lopás lényegileg a tulajdonjogot sérti, a birtokból való elvétel pedig csak azon külső forma, melyben a sértés nyilvánulatra jő. A jelen sorok tárgyát képező itélet ezen felfogáson alapszik. Mely felfogás, habár nem jár a fenebbi felfogás gyakorlati veszélyeivel, de szintén, csakhogy az ellenkező irányban, egyoldalu, mert teljesen ignorálja a birtoknak kétségtelen megtámadását és megsértését, a melynek fenforgását nem szüntetheti meg az, hogy a birtok megsértése csak eszköz, s nem önczél, épugy a mint az emberölés nem szünik meg az emberi élet megsértését képezni, csak azért mert nem mint önczél, hanem más czélból, p. o. rablás vagy örökség czéljából követtetett el.

Mások ismét a tulajdonost mindig, de mellette nem mindig ugyan, hanem bizonyos esetekben s bizonyos feltételek alatt a birtokost is tekintetik meglopottnak, a nélkül, hogy ezen feltételek iránt egyetértenének. A nézetek itt is szétágaznak. Igy némelyek p. o. a birtokost csak akkor tekintik meglopottnak, ha a tulajdonosnak a dologért felelős, s neki kártéritéssel tartozik. Mások a birtokosnak meglopott minőségét a birtok, illetve birlalat jogalapjától teszik függővé. A fentemlitett esetben p. o. az apa meglopottnak azért nem volna tekinthető, mert a karperecz birtoka jogtalan volt.

A Reichsgericht egyik ujabb itéletében inditványtételre jogositottnak jelentette ki a vasutat a szállitás végett feladott tárgyakon (bor) elkövetett lopás (a Kbtk. 126. §-ának megfelelő tulajdon elleni kihágás) esetében, tekintettel arra, hogy a szállitási szerződésnél fogva a vasutnak joga volt a birtokra.

A tulajdonost a Reichsgericht mindig meglopottnak tekinti. Igy hivatalból büntetendőnek jelentette ki a fiu cselekményét, a ki atyjától oly dolgokat lopott, melyek ennél kézi zálogban voltak.

Nézetem szerint a tételes törvény legalább nem nyujt alapot arra, hogy birtok és birtok között akár a jogalap szerint, akár — s még kevésbé — a birtokos felelőssége szerint különbség tétessék. A mily bizonyos, hogy a tulajdonos mindig meglopottnak tekintendő, s jelesül akkor is, ha a birtokostól kártéritést követelhet, ép oly bizonyos, hogy ezen minőség a birtokostól s ill. birlalótól sem tagadható meg, mert a lopásban a birtok illetve birlalat megsértését nem látni lehetetlen s a jogtalan elvétel ezen minősége a birtok vagy birlalat jogalapjától független. A kérdésben forgó esetben azért én részemről:

a) fenforgónak látom a 336. §. 7. pont szerinti minősitést, mert vádlott szolgálatadója birtokából vette el a dolgot, s igy a szolgálatadó is meglopottnak tekintendő, de

b) a lopást egyuttal hivatalból üldözendőnek is tartom, mert a szolgálatadó mellett a tulajdonos is meglopottként jelenkezik, evvel szemben pedig nem forog fen oly viszony vagy körülmény, mely a bünv. eljárást inditványtól tenné függővé.

Konkret esetben a minősités fenforgását egy másik szempont is indokolja. Határozottan tévesnek tartom az itélet azon indokolását, a mely szerint a minősités azért volna kizárva, mert vádlott nem állván a meglopott tulajdonos szolgálatában, evvel szemben szolgálati hüségét meg sem szeghette. A szolgálati viszony minősitő hatása nem alapszik a szolgálati hüség megszegésén. Ez tisztán erkölcsi szempont, mely a minősités jogi alapját nem képezheti. A minősités jogi alapja: az alkalom s evvel szemben a megnehezitett magánvédelem. Konkrét esetben a tolvaj a szolgálati viszony nyujtotta alkalmat használta fel a lopás elkövetésére, annak terhére leendő beszámitása azért teljesen indokolt.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

A pervezetés.

A per, valamely jog felett a biró előtt vitatkozó felek törvénykezési cselekményeinek sorozata.

Feloszlik az előzetes, fő- és utóeljárásra.

Az előzetes eljárás a hatáskör és illetékesség megállapitása körül forog; a főeljárás a tényállitási és bizonyitási eljárást tartalmazza; az utóeljárás pedig az itélet meghozatala után, az eskü letétele körüli teendőket tartalmazza.

A per minden egyes stadiumában a per személyei közt, a perjogban meghatározott alakszerüségek betartása mellett folyik le.

Fő személyei, melyek nélkül per egyáltalán nem képzelhető: a biró, felperes és alperes.

A birói hatalom nyugvó hatalom, mely — a törvényben meghatározott különös esetek kivételével — hivatalból fel nem lép.

Az igazságszolgáltatás nagy és teljesen felszerelt gépezete nyugszik mindaddig, mig a jogsérelmet szenvedett fél azt meg nem inditja.

Ha azonban valamely jogalany jogában sérelmet szenvedett, és ha az önsegély terén orvoslást nem találhat, sérelmének orvoslása végett a birói hatalomhoz fordul.

A birói hatalom a bíróságok mint jogi személyeknél van letéve; de egyes természeti személyek: a birák által gyakoroltatik.

A jogsérelmet megvizsgálni, orvosolni, a sértett jogren-

det, ha kell karhatalommal is helyre állitani, a biró van hivatva.

A birónak, hogy a sérelem valóságát és mérvét megállapithassa, vizsgálódásra van szüksége.

A sérelemről panaszkodó fél egyoldalu előadását — minden esetben — határozatának alapjául el nem fogadhatja, hanem, hogy a sérelem valóságát és mérvét a tényeknek megfelelőleg megállapithassa, szükséges az ellenfelet: a sértőként bepanaszlottat is meghallgatnia, audiatur et altera pars. Sőt szükséges, a mikor lehetséges, magát a sértett jognak tárgyát is saját érzékei tapasztalatának körébe vonni, vagyis megvizsgálni.

A birónak ezen eljárásából a felek, sőt általában még a közönség is kizárva nincsenek.

A felek az eljárás egész folyamán a törvény korlátain belől inditványozási joggal, a közönség pedig hallgatag szemlélődési joggal bir.

A birónak azon tevékenysége, azon joga és kötelessége, melyet a jogsérelem valósága és mérvének megállapitása körül kifejt: a pervezetés.

A pervezetés a birónak egyrészt kötelezettsége, mert ugyanis a törvény által elé utalt ügyeket, a törvényben meghatározott esetek kivételével, magától el nem hárithatja.

Másrészt pedig joga; mert a per folyamán, vagyis a jogsérelem valósága és mérvének megállapitása körül, a törvény korlátain belől mind azt megteheti, a mit a ténykérdés és jogkérdés megállapitása tekintetéből szükségesnek és czélravezetőnek tart.

A pervezetés joga a birót az eljárás minden szakában és a perfelek mindenikével szemben megilleti.

Ennélfogva részint az eljárás egyes szakai, részint pedig a perfelekre való tekintettel, a pervezetés jogánál a következő alkatrészeket különböztethetjük meg:

1. Kizárási jog.
2. Az eljárás megindításának joga.
3. Idézési jog.
4. Meghatalmazás, perképesség és perviteli képesség vizsgálási jog.
5. Halasztási jog.
6. Az eljárás felfüggesztésének és megszüntetésének joga.
7. Áttételi jog.
8. Osszesitési jog.
9. Szétválasztási jog.
10. Szabályozó hatalom.
11. Kiküldés, megkeresési jog.
12. Kérdezési jog.
13. Fegyelmi jog.
14. Szembesitési jog.
15. Bizonyitékfelhasználási jog.

Most pedig kisértsük meg ezen, a birót a pervezetés körül egyenként és összesen is megillető jogokat — melyek nem csupán jogok, hanem a helyes pervezetés szempontjából kötelességek is — külön-egyenként szemügyre venni.

1. *A kizárási jog.*

A birónak ugy az egyes, mint a társas bíróságnál és ugy az első folyamodása mint a felebbviteli bíróságnál, midőn valamely ügy elintézéséhez hozzá kezd, legelső kötelessége arról meggyőződést szerezni, hogy vajon azon ügyben nincsen-e érdekelve, avagy nincsen-e elfogulva?

Érdekelve van a biró akkor, ha oly ügy kerül eléje, melyben ő maga, neje, jegyese, rokonai vagy sógorai vannak jogositva, vagy kötelezve, melyekben a biró mint képviselő, tanu, szakértő avagy alsóbirósági; továbbá kiküldött avagy megkeresett birósági tag járt el.

Elfogult avagy aggályos a biró akkor, ha valamely ügyre való tekintettel oly okok forognak fen ellene, melyek részrehajlatlansága iránt alapos kételyt támasztanak.

Az érdekelt biró a törvény erejénél fogva van kizárva, tehát el nem járhat még akkor sem, ha a felek ellene kifogást nem tettek, sőt még az esetben sem, ha a felek közremüködését esetleg maguk kérelmeznék is.

Az pedig, hogy mindkét félhez hasonló viszonyban áll, különbséget nem tesz.

Az érdekelt biró ezen körülményt mihelyt tudomására jön, azonnal köteles maga bejelenteni; de kötelesek rajta kivül a bíróság többi tagjai is. A feleknek pedig joguk van ezen körülményt felhozni és az érdekelt biró kizárását kérni.

Ha pedig a biró érdekeltségét nyilvánosságra hozni elmulasztva valamely ügyben eljárna, eljárása semmis.

Az aggályos birót a törvény ki nem zárja.

Jogában áll azonban elfogultságát bejelenteni; ugyszintén joguk van ezen körülményt a feleknek is kifogás alakjában érvényesiteni.

A kizárás tárgyában, akár hivatalból, akár a biró jelentésére, akár pedig kifogás folytán történjék az, a bíróság az érdekelt biró kizárása mellett és a felek illetve a kifogást tevő ellenfeleinek meghallgatása nélkül határoz.

A kifogásolt biró azonban a kérelem elintézéseig a halasztást nem türő cselekményeket teljesitheti.[1]

Hogy az érdekelt biró mért záratik ki, annak oka nagyon egyszerü: senki magának birája nem lehet.

Közel fekszik ehhez az aggályos biró esetleges kizárásának oka is. Az itélkezésnek főkövetelménye ugyanis, hogy azt elfogulatlan, aggálytalan biró végezze. A biró azért hogy biró, nem szünt meg ember lenni, és a társadalmi élet bonyolult viszonyaiban lehetnek esetek, midőn a birótól valamely ügyben nem lehet pártatlan, elfogulatlan határozatot várni. Az igazságszolgáltatás érdekei és jóhirnevének megóvása szempontjából tehát, sokkal helyesebb azon ügyet, melyben tárgyilagos intézkedés nem várható, más, elfogulatlan bíróra bizni.

2. *Az eljárás megindításának joga.*

A biró polgári pert hivatalból, a saját kezdeményezése folytán nem indit, ez a tárgyalási elvnek alaptétele; non procedat judex ex officio.

A polgári per megindítása teljesen a sértett, károsult, illetve követelő félre van bizva.

E tétel által is különbözik a polgári per a büntető pertől. Mert ugyanis a bünperek egy része tekintet nélkül a károsult, sértett avagy ezek hozzátartozóinak akaratára, hivatalból is megindittatik. Megindittatik még az esetben is, ha azt a sértett ellenezné.

A polgári per ellenben — kivéve némely ügyeket, mint pl. az örökösödési eljárás folyamatba tétele, ha az örökösök kiskoruak, ismeretlenek, vagy távollevők — hivatalból meg nem indittatik.

Ha pedig a fél kérelme folytán megindittatott is, az érdekeltek beleegyezése esetén beszüntethető.

Különbözik továbbá a bünpertől még abban is, hogy mig a büntető biró a büntetés kimérése tekintetében a sértett inditványához kötve nincs; addig a polgári birót a kereset köti: actio regulat judicem et partes.

És a polgári biró a követelő fél részére többet, mint a mennyi kéretett, még az esetben sem itélhet meg, ha azt netalán több illetné is, avagy az ellenfél ez ellen kifogást nem tenne is. Non eat ultra petita partium.

A per folyamatba tételénél azonban korlátot szabnak — és ugy a felet, valamint a birót is kötik, a birósági szervezeti törvények; nevezetesen pedig a hatósági hatáskör és illetékesség szabályai.

Oly ügyben ugyanis, a mely birói hatóság alá nem tartozik, az eljárás meg nem inditható, még azon esetben sem, ha a felek az iránt kölcsönösen megegyeztek volna is.[2]

[1] Plósz Sándor. A magyar polgári perrendtartás tervezete 57—67. §.
[2] Ökröss Bálint. A törvénykezés reformja 2. §.

Tehát a bíróság hatóságát hivatalból köteles figyelembe venni.

Ugyszintén hivatalból veszi figyelembe a biró nemcsak hatóságát, hanem hatáskörét is, s ha valamely ügy hatásköréhez nem tartozik, azt hivatalból visszautasitani köteles.

A birói hatáskör vagyis azon szabály, mely meghatározza, hogy az ügyek terület, minőség és eljárás tekintetében mely bírósághoz tartoznak, a birói hatóságnál már némileg tágabb, mert ugyanis ha a követelés a per folyamán leszállittatik, ez a hatáskörre befolyással nem bir, és az elutasitásra nem ok.[1]

Továbbá a mennyiben a hatáskör a peres tárgy értéké től függ, a bíróság hatáskörének hiányát alperes perbebocsátkozása után hivatalból többé figyelembe nem veheti.[2]

És a törvényszék itélete azon alapon, hogy az a járásbíróság hatásköréhez tartozik, jogorvoslattal meg nem támadható.[3]

Miből látszik, hogy a biró némely esetekben oly ügyben is eljárhat, a melyben hatáskörrel nem bir.

Az illetékesség, vagyis azon szabály, mely kijelöli, hogy valamely meghatározott ügy mely bírósághoz tartozik, még engedékenyebb; a mennyiben ugyanis a biró illetékességének hiányát hivatalból csak ott veheti figyelembe, a hol a törvény az illetékességet hivatalból megállapitja.[4]

Vagyonjogi perekben, pedig melyekben kizárólagos illetékesség nincs, a felek az illetékességet szerződésileg is megállapithatják.[5]

Ha azonban kizárólagos illetékesség törvényileg megállapitva nincs, az esetben a biró köteles az eljárást megindítani és illetékességének hiányát csakis az alperes kifogása folytán veheti figyelembe.

A hatóság tehát megszabja, hogy mily ügyek tartoznak a bíróságok elé;

a hatáskör, hogy mily ügyek mily szervezetü bíróság elé;

az illetékesség pedig kijelöli, hogy valamely meghatározott ügy több ugyanolyan szervezetü bíróság közül melyik elé tartozik.

E szabályok az 1868: LIV. tcz.-ben nem eléggé szabatosan levén szövegezve, nálunk a gyakorlatban felette sok bonyodalomra szolgáltattak alkalmat; mi kitetszik abból, hogy ha alperes hatóság, hatáskör avagy illetékesség hiányát kivánja is érvényesiteni, mindig csak az illetékességi kifogás neve alatt emel ellentmondást.

A fentiekben az eljárás megindításának azon akadályait láttuk, a melyek a bíróra avagy a bíróságra vonatkoznak.

Ezenfelül az eljárás megindításának még oly akadályai is lehetnek, a melyek magára az ügyre vonatkoznak, mint:

a) a perfüggőség,

b) a perképesség hiánya,

c) a törvényes képviselet hiánya,

d) ha a polgári pert más eljárásnak kell megelőznie.

Ha ezen esetek fenforognak, a biró a per érdemleges tárgyalását meg nem kezdheti; és pedig a *d)* pont alatti esetben hivatalból, a többi esetben azonban csak kifogás folytán köteles az érdemleges tárgyalást megtagadni.[6]

3. *Az idézési jog.*

A biró a jog szabályait csak tényekre alkalmazhatja. Hogy pedig a valódi tényállást kiderithesse, e végből vizsgálódásra van szüksége.

Vizsgálódását csak ugy eszközölheti, ha az érdekelt feleket, továbbá azokat, a kik az ügyről tudomással birnak, vagy pedig valamely irányban szakértelmüknél fogva felvilágositást adhatnak, meghallgatja.

E czélból a birónak a valódl tényállás kideritése tekintetéből joga van magukat a peres feleket személyes megjelenésre idézni.[1]

Joga van továbbá a felek által megnevezett tanukat és szakértőket is megidézni.

Az idézési jog azonban nem korlátlan, a mennyiben ugyanis személyek és idő tekintetében kivételei vannak, pl. az idézés a felette sürgős esetek kivételével csak hétköznapra; s csak a nappali hivatalos órákra szólhat, ellenben saját vallása ünnepein megjelenni senki sem köteles,[2] és a területen kivüliség jogát élvező személyek polgári bíróság elé nem idézhetők.[3]

A biró idézési jogával szemben áll a felek megjelenési kötelezettsége.

A megjelenési kötelezettség elmulasztásához joghátrány is van kötve, a mennyiben ugyanis a személyes megjelenésre idézett fél, ha a határnapról igazolatlanul elmarad, a körülményekhez mérten esetleg beismerőnek is tekintethetik.[4] Sőt pénzbirsággal is büntethetők.[5]

A megidézett és meg nem jelenő tanu ellen pedig szintén pénzbirság szabható, s ha ez sikertelen, karhatalommal is előállitható.[6]

A szakértőként meghivott és a bíróság meghagyásainak pontosan meg nem felelő személy pénzbirsággal fenyithető, s a késedelem által okozott kárért felelős.[7]

4. *A perképesség, perviteli képesség és meghatalmazás vizsgálási jog.*

Birói teendőket csak az végezhet, a ki erre képesitve és az állam által felhatalmazva van.

A biró előtt perben csak az állhat, a ki perképességgel és perbeli cselekvési képességgel bir. Személyesen eljárni azonban nem köteles, hanem jogositva van magát meghatalmazott által is képviselni.

A feleknek jogukban áll utánna nézni és meggyőződést szerezni arról, hogy vajon az, a ki őket a bíróság helyiségében avagy a helyszinén bíróként fogadja, valóban biró-e? De viszont a birónak is jogában áll — és e jog kötelessége és egyszersmind — megvizsgálni, hogy az előtte fellépő felek perképességgel és perbeli cselekvési képességgel birnak-e?[8]

Ugyszintén joga és kötelessége a birónak azt is vizsgálni, hogy az, a ki a más nevében mint meghatalmazott lép fel, valóban meghatalmazott-e?[9]

Mert ugyanis:

ha valaki birói hatalmat bitorol,

ha valaki másnak a nevében megbizás nélkül jár el,

ha valamelyik fél perképességgel, vagy perbeli képességgel nem bir, akkor az egész eljárás semmis, s a semmiség az ügynek bármily szakában hivatalból is kimondható.[10]

Ennélfogva, nehogy a perképesség — és pervételi — képességgel nem biró, avagy szabályszerüleg nem képviselt felekkel hosszas, költséges munka és időpazarló semmis per járattassék le, nagyon czélszerü, ha a biró részére megadatik azon jog és egyszersmind kötelességévé tétetik, hogy a perképességet, perviteli képességet és a képviseletet a per bármely szakában kifogás folytán és hivatalból is megvizsgálhassa, és hiányát figyelembe tartozzék venni.

(Bef. köv.) FÖVENYESSY LAJOS.

[1] Plósz Sándor. A magyar polgári perrendtartás tervezete 10. §.
[2] U. o. 13. §.
[3] U. o. 14. §.
[4] U. o. 43. §.
[5] U. o. 41. §.
[6] U. o. 274. §. Ökröss Bálint. A törvénykezés reformja. 110. §. Dr. Emmer Kornél. Törvényjavaslat a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában 85. §.

[1] 1877. évi január 30-iki német perrend. 132. §.
[2] Ökröss Bálint. A törvénykezés reformja 206. §:
[3] Dr. Nagy Ferencz. A polgári törvénykezés reformja 2. §.
[4] Dr. Emmer Kornél. Törvényjavaslat 2. 12. §.
[5] 1877: XXII. tcz. 39. §.
[6] Dr. Emmer Kornél. Törvényjavaslat 73. §.
[7] U. o. 109. §.
[8] Plósz Sándor. A magyar polgári perrendtartás tervezete. 73. §.
[9] U. o. 104. §.
[10] Ökröss Bálint. A törvénykezés reformja.

Különfélék.

— **Budapest rendőrségi** főkapitányának a közigazgatási bizottságban előterjesztett félévi jelentése igen szomoru közbiztonsági viszonyokat tár elénk. Nem hagyhatjuk szó nélkül azon társadalmi viszonyainkra igen élénk világot vető körülményt, hogy *1863* tolvaj közt volt 1630 tizenöt éven aluli, tehát gyermek. Mutatják e számok azt, hogy számos jótékony intézményeink, mint az árva-, lelencz- s menedékházak még korántsem elegendőek a társadalmi desinfektio nagy munkájára. Pedig e munkát már a gyermekeknél kellene elkezdeni. A bünnek nincs jobb ellenszere a præventiónál. Ki kell terjesztenie a társadalomnak gondoskodását arra is, nehogy e gyermekek a bün lejtőjén mind mélyebbre sülyedjenek. Ha a gyermekeket a bíróság elitéli és a felnőtt gonosztevők közé zárják őket a fogházban, börtönben, teljesen kitanulják a bün mesterségét. Már számos alkalommal utaltunk az ebből keletkező veszélyekre, hangsulyoztuk, hogy csak javító-intézetekbe való elhelyezés által lehet itt segiteni. Ha nincs elég hely a javító-intézetekben, épiteni kell ujakat.

De a társadalom is sokkal többet tehetne, mint a mennyit tényleg tesz. Áll ugyan fen Budapesten egy «gyermekmentő egyesület», melynek czélja «a nyomor miatt az elzüllés veszélyének kitett gyermekeket a társadalom hasznos tagjaivá nevelni» s e czél elérésére «huzamosb ellátás és nevelés végett a rendőrség előterjesztésére oltalmába veszi a toloncházba került gyermekeket s ideiglenesen gondoskodik oly gyermekek ellátásáról és neveléséről, a kik mint lelenczek, árvák, vagy nyomorra jutott szülők gyermekei a biztos elzüllés veszélyének vannak kitéve». De ezen egyesület meg sem kezdte még jóformán müködését. Legalább eddig nem tett semmit, a mi által életképességét bebizonyitotta volna.

— **A közoktatási miniszter** nagyváradi időzése alatt, mint a nagyváradi jogakadémia almanachjában olvassuk, a doktoratusi kényszerre vonatkozólag oda nyilatkozott, hogy az is nem sokára el fog dőlni, de ehhez a kérdéshez az igazságügyi miniszternek is van szava, azonban nincs kizárva, hogy az ügyvédi és birói vizsgálat egyidejü szigoritása mellett a kötelező doktoratus el lesz ejthető.

— **A kolozsvári egyetem jogi karán** a legközelebbi félévre a következő specialkollegiumok vannak hirdetve: A római büntetőjog alapjairól. *Farkas Lajos.* Az egyház és állam közti viszony. *Csiky Viktor.* Protestans házassági jogi szemelvények. *Kolozsváry Sándor.* Társadalomtan. *Concha Győző.* Igazságügyi statisztikánkról. *Vályi Gábor.* A nyugvó hagyaték jogi természete. *Kiss Mór.* Exegetikai gyakorlatok a római jogból. *Ugyanaz.* Az egyház kormányzata. *Salzbauer János.* Szemelvények a magyar közjog köréből. *Szabó Gyula.* A szabadságról. *Békésy Károly.* — Ezenkivül *Zsögöd Benő* hirdetett két specialkollegiumot (a kártérités tana az ausztriai magánjogban és magánjogi praktikum); a nevezett tanár azonban időközben a budapesti egyetemhez neveztetett ki. — A jogi karnak a mult félévben 208 hallgatója volt. Az összes karok hallgatósága 446-ra ment.

— **A vád egysége.** A «Budapesti Hirlap» a következőket irja a budapesti törvényszék gyakorlata köréből: «A vádhatóság egy ügyben csalás miatt kérte a végtárgyalás kitüzését. Ez meg is történt; s minthogy a csalás csak magánindítványra üldözhető: a védő kieszközölte a panaszosnál, hogy ez a vádat vonja vissza. A «napos királyi ügyész» azonban nem volt egy véleményen a vádhatóság korábbi indítványával, hanem okirathamisitást látott fenforogni, — s minthogy ez hivatalból üldözendő: panaszos visszalépése daczára is folytatni kivánta a végtárgyalást. A bíróság ezuttal az első indítványt fogadta el alapul s megszüntette az eljárást, a kir. tábla azonban megsemmisité e határozatot, azt adván okul, hogy a tárgyaló ügyész indítványa folytán az okirathamisitási vád tárgyában érdemleges itéletet kellett volna hozni. Tehát ujra kitüzték a végtárgyalást és pedig okirathamisitás miatt. De most már olyan kir. ügyész jelent meg, a ki ismét csak csalást látott az esetben. A panaszos tehát most akadálytalanul visszavonhatta vádját s a bíróság jogérvényesen megszüntethette az eljárást».

— **Hogyan ad férjhez valakit a bíróság?** Cs. Ádámné és G. Mária a losonczi jbíróság előtt könnyü testi sértés vétsége miatt vád alá helyeztettek. A jbíróság a két külön személyben jelentkező vádlottak közti különbséget mellőzvén, következőleg itélt: «Cs. Ádámné szül. G. Mária vétkesnek kimondatik, stb. stb. Ez felebbeztetvén, a losonczi törvényszék ugyanazon hibába esett s csakis egy személyről rendelkezett. További felebbezésre a kir. *tábla* 1888 október 31-én 18,766. sz. a. mindkét alsóbb bíróság itéletét s az eljárást *hivatalból megsemmisitette;* mert a panaszos Cs. Andrásné és G. Mária ellen tett feljelentést s ennek a két egyénnek megbüntetését kérte. Tárgyaláskor azonban csak Cs.-né hallgattatott ki, s nem G. Mária is, habár megidéztetett, az itéletben pedig ugy tüntettetett fel, mintha G. Mária Cs. Ádám neje lenne, mely tévedést a törvényszék is figyelmen kivül hagyta.

— **A belügyminiszterium judikaturájából.** Az 1886. évi XXII. tcz. 9. §-ának *b)* pontjában előirt azon körülmény, hogy a települni kivánó, a község terhelése nélkül magát fentartani képes, az illető község kivánságára hiteles adatokkal és okmányilag igazolandó. (17,739/88. sz. rend.) *M. K.*

Nemzetközi Szemle.

— **Az ügyvéd személyzetének betegség elleni biztositása.** Az olmützi politikai hatóság felszólitotta az ottani ügyvédeket, hogy az irodáikban alkalmazott és biztositásra kötelezett üzleti hivatalnokokat, a volonteuröket, segédeket, munkásokat és tanonczokat, bolti vagy házi szolgákat, kik betegség esetére még nincsenek biztositva, nyolcz nap alatt e czélból jelentsék be. Az ügyvédek ez ellen felebbeztek, azonban a helytartóság nem adott helyt felebbezésüknek azon indokolással, hogy habár az ügyvédeknek vállalatai ki vannak véve az ipartörvény hatálya alól, ezek mégis az egyéb iparszerüleg folytatott vállalatokhoz tartoznak, a melyekről a kötelező biztositást szabályozó törvény intézkedik, a miért is egy ilynemü vállalatnál való foglalkozás maga után vonja a betegség esetére való biztositási kötelezettséget. Az osztrák belügyminiszterium ujabbi felebbezés folytán helybenhagyta ezen határozatot, annak indokainál fogva. Az olmützi ügyvédek most a közigazgatási törvényszék elé vitték az administrativ judikaturának ezen furcsa csodabogarát.

— **Az osztrák ügyvédi dijszabás.** Az osztrák Reichsgesetzblatt jul. 9-iki száma közli az osztrák igazságügyminiszternek egy rendeletét, a mely az 1890 márcz. 26-iki törvény alapján az ügyvédek részéről teljesitett oly munkálatok dijait szabja meg, a melyek egyszerüségük és gyakran ismétlődő természetüknél fogva az átlagos dijszabást megtürik. A rendelet az ügyvéd és fele közti szabad egyezkedést nem érinti és a bíróságok részére fentartja azon jogot, hogy az esetre, ha az átlagos dijazás alkalmazhatására a törvényes előföltételek nincsenek meg, a dijszabásba fölvett munkákat is az ott megállapitottnál magasabb dijazásban részesithesse.

A dijszabás három osztályból áll. Az első kiterjed Bécsre s a bécsi rendőri kerületbe tartozó községekre. A második Prága, Brünn, Lemberg, Krakkó, Grácz és Triesztre (Dalmácziára, Tirolra és Vorarlbergre e rendelet nem terjed ki), mig a rendelet érvényességi területén fekvő többi községekben a harmadik osztály jő alkalmazásba. A dijazás mérve tekintetében az ügyvéd székhelyén érvényes osztály szolgál irányadóul; helyettesités esetében a dij a helyettes ügyvéd székhelyén érvényes osztály szerint állapitandó meg.

A egyes dijszabási tételek alkalmazásánál peres ügyekben a per főtárgya, peren kivüli ügyekben pedig ezeknek értéke szolgál irányadóul. Számszerü érték hiányában, vagy ha az érték meg nem határozható, a 200 frttól 500 frtig terjedő ügyekben érvényes dijtételek alkalmazandók. Valamely okmány szerkesztésének, ugy a tárgyalás megtartásának dija már az informatio felvételének és az iratok netáni tanulmányozásának diját is magában foglalja. Jogérvényesség, telekkönyvi adatok beszerzéseért és más közönséges utánjárásokért és szorgalmazásokért külön dij csak az esetben jár, ha ezek különállóan s nem valamely, a dijszabásban foglalt teendő rendszerint szükséges előkészitő cselekedetéül jelentkeznek, vagy ha az ily teendőknél más ügyvéd közbenjárására van szükség. A bélyeg és egyéb készkiadások külön téritendők meg.

A dijszabás egyes tételei a következők: Kereset szerkesztéseért és az intő eljárásban fizetési meghagyás iránti kérvényekért jár 50 frtig terjedő ügyekben mindhárom osztályban 1 frt 50 kr., 50 frttól 200 frtig I. 2 frt 50 kr., II. 2 frt 25 kr., III. 2 frt; 200 frttól 500 frtig 3 frt, 2 frt 75 kr., 2 frt 50 kr.; 500 frttól 1000 frtig 4 frt, 3 frt 50 kr., 3 frt; minden további 1000 frtot meghaladó összegnél minden 1000

frt után 50 kr. mindhárom osztályban, ezen dij azonban 10 frtot meg nem haladhat. Közönséges beadványokért 50 frtig 1 frt 50 kr., 1 frt 25 kr., 1 frt, minden más ügyben 2 frt, 1 frt 75 kr., 1 frt 50 kr. Végrehajtási és árverési kérvényekért 50 frtig terjedő ügyekben 1 frt 50 kr., 1 frt 25 kr., 1 frt; 50 frttól 200 frtig 2 frt, 1 frt, 75 kr., 1 frt 50 kr.; 200 frttól 500 frtig 2 frt 50 kr., 2 frt 25 kr., 2 frt; 500 frttól 1000 frtig 3 frt 50 kr., 3 frt, 2 frt 50 kr.; minden további 1000 frtot meghaladó összegnél minden 1000 frt után mindhárom osztályban 50 kr.-ral több. A maximális dij 5 frt. Ugyanezen értékek és osztályok szerinti beosztással 2 frttól 5 frtig, 1 frt 75 krtól 4 frt 50 krig és 1 frt 50 krtól 4 frtig terjedő, 10 frtot azonban meg nem haladható dij állapittatik meg a telekkönyvi bejegyzéseket tárgyazó és az ingatlanok árverése iránti kérvényekért. A felszólító levelek dija 1 frt, 75 és 50 kr. Meghivóért az ügyvéd irodájában való megjelenésre 50, 40 és 30 kr. Az ügyvédi meghatalmazás kiállitásáért mindhárom osztályban 20 kr. Hosszasabb időmulasztást nem igénylő, nem érdemben való tárgyalásokért érték szerint 1 frt 50 krtól 3 frt 50 krig, 1 frt 25 krtól 3 frtig és 1 frttól 2 frt 50 krig. Félóráig terjedő értékezésekért mindenütt 1 frt. Ide azonban a folyó ügyek felől adott értesitések nem számithatók. Oly munkálatokért, melyek az irodai alkalmazottak által az irodán kivül végezhetők, jár minden első félórára 75 kr., minden további félórára 4 óráig, mindhárom osztályban 50 kr. és ezentul minden további félórára mindhárom osztályban 25 kr. A dijszabás a felsoroltakon kivül szabályozza még az uti költségek megtéritését és a távozási dijakat.

— **A bécsi legfelsőbb törvényszék judikaturájából.** A közös hadseregnek tényleges szolgálatban álló tisztjei még akkor sem birnak Ausztriában váltóképességgel, ha azok külföldi, különösen *magyar állampolgárok*. (127/89. sz.) — Abból, hogy valamely kölcsön játék közben lett adva, nem következtethető, hogy az per utján nem lenne érvényesitő. (15,003/90. sz.)

— **Hallatlan esetet** tárgyalt az osztrák semmitőszék. Az eset a következő: G. Jakab lakó N. Kázmér házi urát Zmigrodban azért perelte be az ottani járásbirósághál, mert ez tőle felpénzt fogadott el a lakbér számára egy további év fejében és mindjárt ezután kikergette őt a lakásból. G. megesküdött erre, minek következtében N. pervesztes lett és a kár- és költségfizetésben marasztaltatott. N. rögtön feljelentette G.-t hamis eskü miatt és az ellen a przemysli kerületi törvényszék hamis eskü miatt meg is inditotta a bünügyi vizsgálatot. Ennek folyamában N. bevallotta a vizsgálóbiró előtt, hogy minden épen ugy történt, a hogy erre G. a járásbiróság előtt megesküdött, csakhogy ő ezen felpénzt «gondolataiban» nem ilyennek, hanem mint vitás bérhátralékot tekintette régi időből, a miért is «gondolataiban» a hittel megerősitett vallomást hamisnak tartotta. G. ellen *beszüntették* a vizsgálatot, azonban a közvádló vádat emelt N. ellen rágalmazás büntette miatt. A przemysli kerületi törvényszék azonban felmentette vádlottak ezen büntett vádja alól azon indokolással, hogy ennek tulajdonképen nem volt szándéka, hogy a lakást G.-nek tovább is bérbeadja, hanem az ravasz uton csakis állitólagos követeléséhez akart jutni, a mi büntetést kizáró jogi tévedésnek tekintendő. Azonban mivel ennek daczára G.-t alaptalanul büntettel vádolta, ennek következtében a becsületsértésben bünös (ausztriai Btkönyv 487. §.) és azért hat heti elzárásra itéltetik. Ezen itélet ellen a közvádló semmiségi panaszszal élt. Az osztr. semmitőszék előtti tárgyalásnál a semmiségi panasz képviselője, a főügyész helyettese, ezen itéletet egyenesen «*megfoghatatlannak*» jelentette ki. Ez — ugymond — bebizonyitottnak tekinti valamennyi kellékét a rágalmazás büntettének és mégis felmentést mond ki, mert egy állitólagos adósságnak ravasz, sőt csalárd módon történt kicsalását oly jogi tévedésnek tekinti, mely a gonosz szándékot kizárja. Ugyanegy lélegzettel azonban ismét kikerüli ezen hátsó gondolatot és kihágást constatál a 487. §. értelmében, melynél azonban «gonosz szándék»-nak szintén fen kell forognia. Inditványa arra irányult, hogy az itélet megsemmisittessék és hogy mindjárt az ügy érdemében hozassék itélet. A legf. tszék helyt adott a semmiségi panasznak, semmisnek mondta ki az itéletet és megállapitotta N. bünösségét a rágalmazás büntettében és ezt négy havi sulyos börtönre itélte. Az indokolás teljesen csatlakozott a főügyész nézetéhez, azon hozzáadással, hogy a becsületsértés miatt történt elitélés azon oknál fogva is törvénytelen volt, mert magánvád nem is lett előterjesztve és mert az elévülés már régen bekövetkezett. A tényállás alapján a gonosz szándék fenforgása tekintetében kétség sem állhat fen és mivel az alaptalan vád birói vizsgálatot eredményezett, fenforog a rágalmazás büntette.

— **Arczképeknek a bíróság által történő összehasonlitása.** Vig incidens fordult elő egy, minap a berlini bíróság előtt befejezett polgári perben, mely egy genre-festő és egy magánzónő között folyt, ki annál két évvel ezelőtt megrendelte a saját és három leányának arczképét, azonban ezeknek ára tekintetében nem történt megállapodás. Midőn a festő a képeket szállitotta és az anya képeért 1000 márkát, és a három leány képeért 500 márkát követelt, akkor a nő ezeknek átvételét megtagadta azon megjegyzéssel, hogy azok nem müvészi kivitelüek, nem hasonlitanak és hogy ennélfogva nem használhatók. Mivel azonban az általa megnevezett szakértő, Biermann tanár, a magánzónő arczképét illetőleg kedvezően nyilatkozott a festőre nézve — a többi kép tekintetében nem is lett megkérdezve — ennek következtében az elsőfoku bíróság elmaraszta a nőt 1500 márka fizetésében. Másként nyilatkozott azonban a másodfoku bíróságnál a szakértőként kihallgatott Hummel tanár, ki az anya arczképét olyannak mondotta, mely még egy vázlat jelentőségével sem bir, a rajzolást elhibázottnak, a képet helytelenül festettnek és legkevésbé sem hasonlónak mondotta és kijelentette, hogy a leányok képei ugyan megközelitőleg hasonlitanak, hogy ezek azonban legfelebb 300 márkát érnek. Ily körülmények között elhatározta a birói tanács, hogy *maga* fog összehasonlitásokat tenni és az anyát és annak leányait foruma elé idézte azon meghagyással, hogy ezek ugyanazon öltözékben jelenjenek meg a bíróság előtt, a melyben a festőnél ültek. És meg is jelentek: az anya egy nagyszabásu pompás báli öltözékben, a leányok azonban, az élet három virága a «Backfisch»-től fölfelé, nagyon begombolva. Hosszu és minden oldalról történő megszemlélés és tanácskozás után a birói tanács kihirdette határozatát, melynek értelmében Hummel tanár véleményének adandó előny és alperesnő nem kötelezhető arra, hogy a saját képét átvegye, leányainak képeért azonban csak 300 márkát köteles fizetni.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Aug. 1-től aug. 8-ig.) **Kreutz** és **Oppenheimer** e. a bpesti keresk. és vtsz. aug. 1. (123). — **Rosenzweig** Mór e. a debreczeni tsz. aug. 1. (137). — M. **Grosz** e. a b.-gyulai tsz. aug. 2. (129). — **Dürr** József e. a zágrábi tsz. aug. 2. (133). — **Gescheit** Ábrahám e. a rimaszombati tsz. aug. 4. (147). — **Waldmann** Mór e. a pozsonyi tsz. aug. 6. (142).

Csődök: Seszler Mór és fia vukovári keresk. e. e jbság; id. t. dr. Kraskovics Lajos; bh. aug. 20., csődv. vál. aug. 21. (164). — **Prstec** L. e. a varazsdi tsz.; id. t. Mathachich Nándor, ht. dr. Jurinácz Lajos; bh. jul. 26., csődv. vál. aug. 6. (164). — **Hofer** M. József kolozsvári keresk. e. e tsz.; csb. Becsek Lajos, t. Gajzágó Manó, ht. Koleszár Sándor; bh. szept. 10., felsz. t. szept. 24., csődv. vál. szept. 26. (166). — **Márton** Kálmán kolozsvári keresk. e. e tsz.; csb. Becsek Lajos, t. Kővári Mihály, ht. Wachsmann Frigyes; bh. szept. 10., felsz. t. szept. 24., csődv. vál. szept. 26. (166). — **Deutsch** Miksa szendi lakos e. a komáromi tsz.; csb. Hegymeghy László, t. dr. Dombosi Mór; bh. szept. 13., felsz. t. szept. 23., csődv. vál. szept. 26. (167). — **Feldmann** Mór n.-váradi lakos lakos e. e tsz.; csb. Jelentsik István, t. Sebő Pál, ht. dr. Friedländer Sámuel; bh. aug. 30., felsz. t. szept. 17., csődv. vál. szept. 20. (167).

Csődmegszüntetések: Kardos Ignácz e. a veszprémi tsz. a hitelezők beleegyezése folytán (163). — **Kohn** Salamon és fia e. a miskolczi tsz. a tömeg felosztása folytán (163). — **Török** Menyhértné e. a sz.-németii tsz. (163). — **Glück** J. e. az aradi tsz. a tömeg felosztása folytán (166). — **Weisz** L. Henrikné e. a debreczeni tsz. (167). — **Fuhrmann** Zsigmond e. a szegszárdi tsz. (167).

Pályázatok: A n.-kikindai tsznél **joggyakornok**; bh. aug. 16. e tsz. elnökéhez (163). — A vaáli jbságnál **aljegyző**; bh. aug. 2. a sz.-fehérvári tsz. elnökéhez (163). — Az ujvidéki jbsgnál **joggyakornok**; bh. aug. 3. e tsz. elnökéhez (164). — A rimaszombati tsznél **biró**; bh. aug. 3. e tsz. elnökéhez (164). — A rózsahegyi tsznél **biró**; bh. aug. 5. e tsz. elnökéhez (165). — A nagybányai jbságnál **joggyakornok**; bh. aug. 5. a szatmári tsz. elnökéhez (165). — Az aradi tsznél **jegyző**; bh. aug. 5. e tsz. elnökéhez (165). — A n.-váradi tsznél **joggyakornok**; bh. aug. 5. e tsz. elnökéhez (165). — A n.-becskereki tsznél **jegyző**; bh. aug. 6. e tsz. elnökéhez (166). — A brassói tsznél **aljegyző**; bh. aug. 7. e tsz. elnökéhez (167). — A halmai jbságnál **aljegyző**; bh. aug. 7. a sz.-németii tsz. elnökéhez (167).

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 31. SZ. Budapest, 1890. augusztus 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kivonatos indokolás a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezethez. — *Törvénykezési Szemle:* Kihirdetendő-e a vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő irásbeli határozat indokolása a terhelt előtt? FARKAS LAJOS komáromi kir. törvényszéki bírótól. — Elkeresztelés és jogerő? Dr. NEKULA GYULA b.-csabai kir. közjegyzői helyettestől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Előadói tervezet a birói és ügyészi szervezet módositásáról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kivonatos indokolás a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezethez.[1]

Az alkotmányos államok törvényhozásai aggódó gondoskodással igyekeznek a birói szervezet legapróbb részletkérdéseit is törvényhozási uton megoldani. Sőt több államban, a jogállam feladatául tekintették azt is, hogy *egységes törvénykönyvben* oldják meg a birói szervezetnek csaknem minden kérdését.

Bizonyára a ki a magyar igazságszolgáltatás szervezeti egységében rejlő államfentartó erő iránt érzékkel bir, szivesen hódol annak az eszmének is, hogy ez az egység egyszer külsőleg is *rendszeres birói szervezeti törvénykönyvben* jusson kifejezésre.

Oly törvénykönyvben, mely ugy a birói hatalom *alkotmányos alapjogait, mint a biróı szervezetnek a perrendekkel összefüggő részét és* a birósági személyzet *szolgálati jogviszonyait* és kötelességi körét (pragmatika) tüzetes, világos szabályokban tartalmazza.

Ma még nincs itt annak az ideje, hogy ily egységes birói szervezeti kodex alkotásához fogjon a törvényhozás.

Ennek ideje akkor fog elérkezni, ha a *birósságok külső szervezésének munkája* befejezést nyer, ha a jelenlegi perrendeket a szóbeliség és közvetlenségen alapuló bünvádi és polgári perjogi reform váltja fel, és egész jogrendszerünk a mai átmeneti és ideiglenes állapotokból kibontakozva, a tartósság jellegét ölti fel.

De addig is fokról fokra haladnunk kell birósági szervezetünk céltudatos kiépitésében. Haladnunk kell ugy, hogy egykoron az egységes birósági szervezeti kodex ne legyen egyéb, mint rendszerbe foglalása a magyar birói szervezet külön törvényekben megoldott kérdéseinek.

Törvényhozásunk eddig is a felmerülő szükséghez képest fokozatosan egyes törvényekben foglalkozott a birói szervezet kérdéseivel.

A jelen tervezet szorosan azoknak a gyakorlati igényeknek kiván megfelelni, melyeket *birói és ügyészi szervezetünk egészével szemben a kir. táblák és főügyészségek szervezéséről szóló törvény*, továbbá azok a *legközelebb megvalósitandó perjogi reformok* támasztanak, a melyeknek sikere nagy részben az első folyamodásu bíróságok megerősitésétől, szinvonaluk emelésétől van feltételezve. De igen természetes, hogy a tervezet nem zárkózhatik el *birói szervezeti alaptörvényeink ama* feltünőbb fogyatékosságai elől sem, melyeknek hátrányai már eddig is érezhetők voltak, de még sokkal élénkebben lennének érezhetők a kir. táblák és kir. főügyészségek szervezéséről szóló törvény életbelépte után.

E többszörös feladat kielégitése szabja meg tehát a jelen tervezet tartalmát, és igy a szükségesnél egyébre nem is terjeszkedik ki, mert nem kiván még törvénybe nem foglalt perjogi reformjaink és egyéb intézményeink szabad fejlődése elé esetleg czélszerünek épen nem bizonyult korlátokat állitani.

Az I. és II. fejezethez.

A felügyeleti jog szabályozása a kir. táblák szétosztásáról szóló törvénytervezetbe csak azért nem vétetett fel: mert előnyösebbnek találtatott, ha a felügyeleti jog gyakorlatának szabályozása nem elszigetelten csak a kir. táblákra tekintettel történik, hanem a felügyeleti jog a maga szerves összefüggésében és minden fokozatra kiterjedőleg nyer megoldást. Erre annál inkább szükség van, mert törvényeink rendkivül töredékesen rendelkeznek a felügyeleti jogról (1871: VIII. tcz. 5., — 1871: XXXI. tcz. 3. §.), ugy, hogy a felügyeleti jog sarkalatos tételei is vagy szabályozatlanul állanak, vagy csak rendeletben nyernek megoldást.

A tervezet oly módon igyekszik a felügyeleti jogkört szabályozni, hogy a *felebbviteli birósságok mint itélőbirósságok megkiméltessenek attól, hogy a felügyelet czimén az igazságügyi igazgatás közegeivé váljanak.*

De azért nem feledkezik meg a tervezet arról sem, hogy a felebbviteli birósságok az eddigieknél hatályosabb eszközökkel őrködhessenek az alsóbb birósságok ügyvitelén.

A felebbviteli birósságok itélőtanácsainak az *egyes esetekben gyakorlandó ellenőrzési jogkörét* épen nem azonositja a tervezet az igazságügyi igazgatás keretéhez tartozó ama *felügyeleti jogkörrel, melyet az elnökök, elnöki tanácsok stb.* hasznosabban, hatályosabb felelősséggel és erélyesebben gyakorolhatnak, mint *ha az itélkezésre hivatott birói tanácsok foglalkoznának kinevezésekkel, administrativ panaszok elintézésével és igazgatásügyi rendeletek kiadásával.*

A tervezet épen nem kivánja a felügyeleti jogból folyó valamennyi intézkedést kimeriteni. Szoritkozik csupán a főbb tételekre, melyek alapján a további intézkedések a rendeleti jogkör feladatához tartoznak, pl. a részletes utasitás az ügyviteli megvizsgálás tekintetében, a birói és egyéb állások betöltési módjának részletes szabályozása, stb.

A III. fejezethez.

A gyakorlati birói vizsga megszüntetését közérdek követeli.

Lehetetlen fentartani azt az állapotot, hogy alacsonyabb képesitettségi kellék kivántassék meg a birói pályára, mint az ügyvédire. Az ügyvédi vizsga végleges rendezéseig szükséges az ügyvédi vizsgára bocsátás előfeltételeit annyiban módositani, a mennyiben azt a jelen tervezet javasolja.

A 20. §-t egyébiránt az átmeneti intézkedésekkel (62., 63. §§.) együttesen kell figyelembe venni.

Kevesen lesznek hazánkban, kik megváltoztatni akarnák az 1869: IV. törvényczikk 3. §-át, mely szerint az itélő birákat az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett a király nevezi ki, de alig fogja valaki helyeselni, hogy curiai bírónak vagy épen a Curia elnökének az 1869: IV. törvényczikk

[1] Lapunk mellékletén közzéteszszük a birói szervezetről szóló törvény *előadói* javaslatát. Az indokolás, mely itt következik, a miniszterium igazságügyi politikájára vet világot és annyiban az uj miniszter egyik legfontosabb nyilatkozatát képezi.

szerint kinevezhető az, a ki egy nappal a kinevezés előtt tette le az ügyvédi vagy a gyakorlati birói vizsgát.

Kinevezhető ez állásokra az, a ki harmincz évvel előbb tevén le az ügyvédi vizsgát, ez idő alatt joggal sohasem foglalkozott.

A jelen fejezet biztositani kivánja, hogy *a jogászi életpályák bármelyikén tényleg kifejtett müködés* legyen előfeltétele a magasabb birói állás elnyerhetésének, és gátot kiván az ellen emelni, hogy a jogászi életpályákon nem levők a birói hivatalt magasabb birói állásokon kezdhessék meg.

A IV. fejezethez.

A helyes igazságügyi szervezeti politika követeli, hogy akkor, midőn a perjogi reformok következtében a törvényszékekre és járásbiróságokra mindig nagyobb feladatok várnak, már eleve gondoskodjék a törvényhozás az első foku biróságok megfelelő megerősitéséről. Ez erősités egyik elsőrendü eszköze az, ha lehetővé tétetik, hogy kiváló, kipróbált erők legyenek az elnöki állásokra megnyerhetők.

A 27. §. szerint ugy a curiai biró, mint az 52. és 54. §§. szerint bármely a törvényszéki elnök állásával egyenrangu állásban levők kinevezhetők törvényszéki elnököknek és megtartják járandóságukat, rangsorozatukat és a fokozatos fizetésre való igényüket.

Az első foku biróságok megerősitésének másik eszköze, hogy az első foku biróságoknál a kitünő tapasztalt birói erők megmaradhassanak s azoknak rangban és fizetésben emelkedése lehető legyen. Nem is képzelhető annál visszásabb állapot, mint ha a jó, tapasztalt erők következetesen elvonatnak a törvényszékektől és járásbiróságoktól, itt pedig kezdők foglalják el helyeiket. Ily eljárás csaknem felhivás arra, hogy a perlekedő közönség csak a felebbviteli biróságban keresse igazi megnyugvását. E rendszer még nagy erőpazarlással is jár, mert lehet, hogy az elnök, vizsgálóbiró vagy járásbiró hivatala minden részletében nagy jártasságot szerezve, a vidék bizalmát kiérdemelve, sokkal nagyobb szolgálatokat képes a közönségnek tenni, mintha mint felsőbb foku biró a kollegiumban foglal helyet és talán kedvetlenül tölti be hivatalát.

Esetleg a felebbezések korlátozására is vezethet, ha a közönség látja, mily gond fordittatik az első foku biróságok szinvonalának emelésére. E szempontok, és különösen az, hogy az eljárás és az ügyek elintézésének sulypontja abban az arányban hárul át az első foku biróságokra, a mely arányban a szóbeliség és közvetlenség megvalósul, teszik szükségessé a jelen fejezetben foglalt szervezeti reformokat.

A tervezet ugy a törvényszéknél müködő curiai birót, mint az ugyanitt és a járásbiróságnál müködő kir. táblai birót, továbbá a kir. ügyészségnél szolgálatot tevő főügyészi helyettest teljesen egy rangfokozatba és járandóságba helyezi a Curiánál, illetve kir. tábláknál müködő birákkal vagy a főügyészségnél müködő főügyészi helyettesekkel, mert csak igy van igazi jelentősége a szóban levő reformnak. Az az esetleges ellenvetés, hogy mivel a jelenlegi vidéki törvényszéki elnökök egy rangban lesznek a törvényszékhez vagy járásbirósághoz kinevezett kir. táblai birákkal és ennélfogva a hierarchiai követelmények lennének megsértve, sulylyal alig birhat. Ha ugyanis a törvény a felügyelet és vezetés szempontjából a fönhatóságot az elnök számára biztositja, már a hierarchiai követelmény lényegének eleget tesz, de egyuttal az átmeneti intézkedésekben gondoskodva van, hogy addig, mig az elnökök fizetése és rangállása általában nem lesz szabályozható, minden visszásság lehetőleg kikerültessék. (57., 58. §§.)

A szóban levő ujitás tehát azonnal keresztülvihető, a nélkül, hogy a jelenlegi törvényszéki elnökök fizetése 3000 frtra felemeltessék, mi most épen nem volna indokolt, midőn lassankint épen a 27. és az 52. §. rendelkezései szerint különben is átalakitható az egész elnöki szervezet. Arra pedig, hogy a törvényszékeknél felsőbb birák is müködhessenek a legrövidebb idő alatt, már csak azért is nélkülözhetlen szükség lesz, mert ugy a polgári, mint a bünvádi eljárási reform a járásbiróságoktól felebbvitt ügyek felebbezési biróságává a törvényszéket teszi.

A járásbirói hatáskör czélbavett kiterjesztése, az egyesbirói állás iránt elengedhetlen bizalom fokozása teszi szükségessé azt is, hogy több járásbirót lehessen egy járásbirósághoz kinevezni. Hogy az albirák először rendszerint a törvényszékhez osztassanak be, ennek czélja az, hogy a birói hivatal gyakorlása a kollegialis biróságnál vegye kezdetét és innen történjék az átmenet a sokkal nagyobb önállóságot igénylő egyesbirói müködésre.

Az V. fejezethez.

Az 1871: XXXIII. tcz. 7. §-a megengedi, «hogy a főügyésztől és koronaügyésztől is megvonhassa az igazságügyminiszter a megbizást», — de azt, hogy a főügyészek, főügyészi helyettesek hason minőségben áthelyezhetők legyenek — az 1871: XXXIII. tcz. 6. §-a kizárja.

A megbizás visszavonása esetéről is hiányosan rendelkezik a törvény (1871: XXXIII. tcz. 7. §.), mert a megbizást elvesztett ügyészt annak a *törvényszéknek* birói sorába lépteti, a mely *törvényszék* mellett mint ügyész müködött, és igy nem vonja látókörébe azt az esetet, midőn a koronaügyésztől, főügyésztől vagy főügyészi helyettestől vonják el a megbizást.

Ezek eléggé indokolják a jelen fejezet intézkedéseit, de még azért is szükség van erre, hogy az 1871: XXXIII. tcz. 7. §-ának első bekezdésében foglalt többi rendelkezés is hatályát veszitse.

A VI. fejezethez.

Az 1869: IV. tcz. az összeférhetlenség kérdését szabályozó részében is némi módositást igényel, mert valóban a birói karnak oly szertelen mérvü elszigeteltetése minden egyéb foglalkozástól, hogy annak tagjai még mint egyetemi magántanárok se müködhessenek, az inkompatibilitás különben üdvös elvének oly tulhajtása, melyből közéletünkre csak kár, de haszon nem származik. Viszont lehetővé kell tenni azt is, a mi több külföldi államban is történik, hogy az egyetemi és jogakadémiai jogtanárok is résztvehessenek a birói teendőkben.

Hiányos e területen az 1869: IV. tcz. még azért is, mert a rokonság- és sógorságról, mint az együttes alkalmazás egyik akadályáról szólva, a 16. §-ban csak törvényszéket emlit.

Mellőzi teljesen a birói segéd- és kezelő személyzetre vonatkozó összeférhetlenségi esetek szabályozását, mely a birói ügyviteli szabályokban megoldást nyer ugyan, de oly hézagosan, hogy a rokonság és sógorság összeférhetlenségi esete sem a birói hivatalnokok között, sem a bíróság tagjaival szemben még csak érintve sincs.

Az 1871: XXXIII. tcz. 10. §-a a kir. ügyészség tagjainak egymás közötti rokonsági és sógorsági viszonyáról mint az együttes alkalmazás akadályáról hallgat, és csakis a bíróság tagjaival szemben szabályozza a kérdést, és még ez is hiányos, mert törvényszékről szól és hallgatással mellőzi a felsőbb biróságokat.

A VII. fejezethez.

A rangfokozatról, elszigetelten a többi állami tisztviselőktől, a jelen tervezet nem intézkedhetik. Az összlétszámba foglalásról (concretalstatus) azonban, melyhez a tervezet kettős czélt t. i. *a fizetési fokozatokba való előlépés biztositását és a rangsor nyilvántartását* füzi, a rangfokozat megállapitása nélkül is rendelkezhet. A részletes intézkedések e tárgyban nem törvénybe valók, de határozottan a törvényhozás feladata kijelölni az alaptételeket, melyekhez az összlétszámba foglalásra jogositottak kötve vannak. A tervezet az összlétszámba foglalás irányadó elveinek megállapitásával különös

figyelemmel volt arra, hogy az összlétszámbafoglalás ne fajuljon minden haszon nélküli puszta bureaukratikus beosztássá, hanem ott érvényesüljön ez, a hol a rendszerből ugy a közszolgálat általános, mint a tisztviselők egyéni érdekei hasznot merithetnek. Ezért tartózkodik a tervezet merev szabályok felállitásától, de a kijelölt alaptételekkel mégis kellő határokat von a végrehajtó hatalom jogkörének.

Kötelező (obligatorius) és az ország egész területére kiterjedő összlétszámbafoglalást csak oly állásra nézve ismer a tervezet, a mely állásban több fizetési fokozat van. De megengedi, hogy más állások is összlétszámba legyenek foglalhatók, — a mennyiben ez czélszerüségi és méltányossági tekintetben szükséges. Megengedi a tervezet, hogy az 32. §. egyazon csoportjában foglalt állásuak egy és ugyanazon összlétszámba legyenek összefoglalhatók. Semmi sem zárja ki, hogy például: a kir. táblai tanácselnökök a curiai birákkal stb. összlétszámot képezzenek, vagy ha czélszerübb, ugy a kir. táblai tanácselnökökre, a törvényszéki elnökökre, főügyészekre stb. külön-külön concretalstatust is lehet alkotni.

Ma nem volna helyes részletes csoportositásokkal korlátokat szabni, mert valóban a bíróságok külső szervezetének befejezése előtt ez nem nyugodnék kellő tapasztalati alapon.

De különben is a fizetések általános összefüggő rendezése előtt nem is lehet az összlétszám csoportokat fixirozni.

Mindazáltal a vezérelveket, melyek e téren is irányadók, a tervezet kijelöli.

Gyakorlati szempontból a legnagyobb horderővel bir az, hogy a szerzett rangsor és fizetési fokozat arra az esetre is biztositassék, ha valaki eddigi állását uj, de hasonrangu állással cseréli fel.

E czél szolgálatában áll az 52. §. Egyuttal a tervezet azzal a rendelkezéssel, hogy az eddig élvezett nagyobb fizetés az egyazon csoportban foglalt állásokra való kinevezés esetében érintetlenül fenmarad: szerfölött nagy praktikus előnyt biztosit. Ugyanis a nélkül, hogy a fizetések szabályozásának elébe vágna: a tervezet biztositja azt, hogy az egycsoportban foglalt állásban levők nagyobb fizetésüket megtarthatják áthelyezés esetén is.

Azonnal lehetővé válik, hogy vidéki törvényszéki elnöki állásokra I. osztályu kir. táblai birák, a budapesti törvényszéki elnöki állásra I. oszt. curiai birák, kir. táblai tanácselnökök, fizetésük megtartásával és rangsoruk biztositásával átléphetnek. Minden, még a legjobb törvények sikere is az embereken fordul meg, és e rendszer a nélkül, hogy az egyazon csoportban foglalt állások föltétlenül egyenlő javadalmazással láttassanak el, a mi pénzügyi helyzetünkben egyelőre alig keresztül vihető, lehetővé teszi, hogy valóban kipróbált, tekintélyes erők kellő helyen alkalmazhatók.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kihirdetendő-e a vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő irásbeli határozat indokolása a terhelt előtt?

E lapok f. é. 15. számában a törvényszékeinknél követett bünvádi gyakorlat némely divergens szabványára mutattam rá. Ez által jogéletünknek azon kóros kinövését óhajtottam feltüntetni, minek gyökeres orvoslására csak egy rendszeresen alkotott s az észlelt hiányokra mindenben kiterjeszkedő büntetőperrendtartás lehet hivatva segiteni.

Összerü esetként felvetettem azon kérdést, vajon a vizsgálóbirónak vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő irásbeli határozatának indokai terhelt előtt kihirdetendők-e vagy sem? s oda konkludáltam, hogy azon törvényszékeknél, hol a vizsgálat anyaga a vizsgálóbirónak vizsgálatot és vizsgálati fogságot együttesen rendelő határozatában mintegy rekapitulálva van, azon törvényszékek bevett gyakorlatának szabványai szerint a kérdésnek igenlő eldöntése helyt nem foghat. A törvényszék tehát, midőn vizsgálóbirájának utasitásul adta, hogy a megjelölt *irásbeli* vizsgálóbirói határozatot terhelt és védője előtt hirdesse ki, ugyanakkor a legujabb eljárási javaslat 215. §-ában kifejezésre jutott jogelvnek hódolt.

Vargha Ferencz budapesti kir. alügyész ur vállalkozott, hogy az általam megvitatás alá bocsátott ezen kérdést a modern perjog elveinek megvilágitásában elemezze, de egyszersmind az abból levont következtetésemet helyreigazitsa.

Lássuk, mennyiben van igaza Vargha urnak s mennyiben nincs.

Miután ugyanő konklusiómmal szemben ellentétes álláspontra helyezkedik, ebből következtetem, hogy ő a más törvényszékeknél fenálló eltérő gyakorlatról bir tudomással, a mi mindazonáltal nem dönti meg az általam vitatott állitás helyességét.

Vargha ur már magát a czimkérdést se ugy állitja fel, a mint én azt fejtegetés tárgyául választottam.

A kérdés nem ugy lett általam felvetve, a mint azt Vargha ur felállitani jónak látta: tudniillik, hogy kihirdetendő-e a *vizsgálati fogságot rendelő* határozat indokolása a terhelt előtt? Hanem a kérdést én ugy állitottam oda, hogy *kihirdetendő-e a vizsgálatot és vizsgálati fogságot együttesen elrendelő irásbeli határozat és ennek megokolása egész terjedelmében a terhelt előtt?*

A kérdés ezen utóbbi alakjában egészen más szempontok birálatát hivja ki maga ellen.

Ez utóbbi kérdésre bátorkodtam akként nyilatkozni: hogy az nem hirdetendő ki, s ezen nézetemben tisztán a törvényszéknek *bevett* gyakorlatára támaszkodtam.

Törvényszéki gyakorlat ismertetéséről lévén szó, eleve is kijelentem, hogy az csak azon keretben birálható meg, a melyben a gyakorlatnak illető szabványa kifejlődött.

Ha a gyakorlatnak bármely szabványát megbolygatjuk, s proprio motu annak helyébe ellentétes szabványt alkalmazunk, ugy hasonlóan a gazdag szincsoportozatot nyujtó mozaikhoz, nem csupán azon szabványban lefektetett jogelv dől meg, hanem megdől egyszersmind az azzal egybefüggő kérdéseknek egész lánczolata.

Igy vagyunk az általam felvetett kérdéssel is.

Azon törvényszékeknél, hol a gyakorlatnak oly módja talált kifejlődni, miként a vizsgálóbiró a vizsgálatot és vizsgálati fogságot elrendelő együttes határozatába a vizsgálatnak már meglevő és még a jövőben beszerzendő anyagát is belevonja, ugyanott szükségkép az eljárásnak azon módja fészkelte meg magát, hogy a vizsgálóbiró vizsgálatot és vizsgálati fogságot együttesen rendelő határozatának irásbeli megokolása terhelt és védelme előtt *felolvasás* által nem szokott kihirdettetni.

Hogy helyes vagy helytelen irányban fejlődött-e ezen gyakorlat, azt e helyütt vitatni nem tartom feladatomnak.

Tény, hogy nem egy vidéki törvényszéknél az általam imént jelzett gyakorlat követtetik, s közel 14 éves fenyitő praxisomban egyetlenegy esetre se emlékezem, mely a kérdést az általam vitatott iránynyal ellenkező megoldáshoz vezette volna.

Tény, hogy a védők ezen folytonos egyöntetü gyakorlat tudatában nem is zaklatták az illető vizsgálóbirót, hogy hozott határozatának irásbeli indokolását előttük hirdesse ki.

Annyira bele voltak nyugodva ezen intézkedés jogszerüségébe, s az ellenőrzésre hivatott kir. ügyészség is oly féltékenyen őrizte ezen rendszerét a vizsgálati eljárásnak, hogy ez irányban a vizsgálóbiró s a terhelt és védelme között soha összeütközésre nem került a sor.

A vizsgálóbirónak vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő *irásbeli* határozata és megokolása csak puszta vizsgálati ügydarabnak tekintetett, mely a kir. ügyészség s esetleg

a törvényszék vagy a felsőbb bíróság informatiójául által szolgált.

Szintén felesleges felvetnem a kérdést, hogy a mely törvényszéknél az eljárásnak imént ismertetett módja talált kifejlődni, ezen módszer a törvényszék jogszerüen bevett gyakorlatának tekintendő-e vagy sem.

Hogy a törvényszéki gyakorlat kodifikált törvény s egyéb kötelező irott jogszabály hiányában mai bünvádi eljárásunknak egyedüli jogszerü forrásául szolgál, az kétségbe nem vonható.

Ám fogadjuk el czikkiró urnak interpretatióját, a mely szerint a Sárgakönyvet a jogszabályok oly foglalatjának deklarálja, melyre még törvényesen se lehet hivatkozni, miután a Curia az ezen szabályokra való hivatkozást már számtalanszor oda korrigálta, hogy a «joggyakorlat» alapján tartotta megfelelően elintézettnek az illető konkrét birói intézkedést.

Hisz ez esetben Vargha urral szemben még kedvezőbb az álláspontunk, miután erre való tekintettel egyedüli mérvadó szabályul csak az illető törvényszéknek bevett gyakorlatát fogadhatjuk el. A mely törvényszéki gyakorlatról Pauler Tivadar a «Büntető jogtanában» az anyagi jog tekintetében akként nyilatkozik, hogy az a hazai büntető jognak leggazdagabb forrását képviselte, s az ideiglenes törvénykezési szabályok 9. §-a a hazai gyakorlatot törvényes gyakorlatnak deklarálta.

Hogy e gyakorlat a jogszerüségnek minden irányu kellékével bir, mi sem bizonyitja inkább, mint az, hogy ez irányban felsőbb birói gyakorlatunknak, de főleg Curiánknak minden kutatás daczára se akadhattunk oly enuntiatiójára, mely a kérdést ellentétes elvi alapon döntené meg.

Az általam vitatott törvényszéki gyakorlat szerint a vizsgálat és vizsgálati fogságnak elrendelése rendszerint ugyanazon egy vizsgálóbirói határozatban leli megoldását.

Nem érthető tehát czikkirónak azon állitása, hogy «azon körülmény, vajon a büntett elkövetése plausibilissé van-e téve, vagy nincs: a vizsgálati fogsággal semmi összefüggésbe nem hozható. Ez a vizsgálatot rendelő határozat megokolásának keretébe tartozik. Itt kell a vizsgálóbirónak felsorolni azon tényeket, melyek valószinüvé teszik, hogy a vizsgálat tárgyát képező cselekményt a terhelt követte el.»

Czikkirónak ezen konklusiójából vagy azt kell következtetnem, a minek ezen dolgozatom bevezető részében már kifejezést is adtam, miként az általa megtámadott nézeteimből helytelenül vonta le következtetéseit, s eszméit csupán csak a vizsgálati fogságot elrendelő vizsgálóbirói határozat indokainak kihirdetésére alapitotta, vagy pedig, hogy vizsgálóbiráink egész müködési rendszerét a valóságtól eltérőleg állitja fel, a vizsgálóbirónak ezen irányu tényked̄sét oly alakban találva képzelhetőnek, hogy az minden esetben egy teljesen külön irásbeli határozatban rendelkezik a vizsgálat elrendelése s ismét egy külön irásbeli határozatban a vizsgálati fogság elrendelése iránt.

Ha törvényszékeinknél ily gyakorlat állana fen, akkor alig lenne ok, mely a vizsgálati fogságot elrendelő vizsgálóbirói határozat irásbeli megokolását terhelt elől elvonni czélozhatná.

De az esetek óriási többségében nem az imént ismertetett vizsgálati módszer követtetik.

A vizsgálóbiró az eléje került terheltre nézve a vizsgálat és vizsgálati fogság elrendelése iránt ugyanegy határozatban intézkedik, s ekként ennek a vizsgálatot elrendelő részének okfejtésébe, ha terhelt tagadásban van, a bevett gyakorlat rendszere szerint a vizsgálatnak nemcsak addigi, hanem a még felderitésre váró anyagát is kénytelen kimeriteni, sőt az általa fenállóknak tekintett indiciumokat annak keretébe beleilleszteni; ha t. i. el akarja érni, hogy ezen határozata, melyben egyuttal a vizsgálati fogság elrendelése iránti határozat és ennek okai is kifejezésre jutnak, felebbezés esetén minden tekintetben *megálló* határozatnak legyen tekinthető.

Vargha ur számitáson kivül hagyja, hogy vizsgálóbiráink mai bünvádi eljárásunk keretében a legtöbb esetben egyuttal *előnyomozási közegek* is.

Hogy az illető bünvádi feljelentés, a nélkül, hogy abban bármely előnyomozási cselekmény nyert volna teljesitést, közvetlen vizsgálóbirói eljárás alá utaltatik, s ily esetben a vizsgálóbiró lesz kénytelen a vádbeli büncselekmény tényálladékának mindazon mozzanatait megállapitani, miknek fixirozása egyébként s másutt a rendőri közegek, illetve a kir. ügyészség hatásköréhez tartozónak ismertetik.

Kevésbé szerencsés czikkiró ur azon eljárásával, midőn az 1869. évi IV. törvényczikknek alapvető intézkedéseire hivatkozik. Mert ezen idézett törvényczikk azon bizonyitani kivánt ténykörülményre, hogy a biró a határozatait miként indokolja és hirdesse ki, semmi utmutató intézkedést nem tartalmaz, sőt ennek 19. §-a épen a mi álláspontunkat támogatja midőn akként rendelkezik, hogy «a biró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a *törvényerejü szokás* szerint tartozik eljárni s itélni».

Ha el kellene fogadnunk czikkiró urnak abbeli kijelentését, hogy a vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő határozatok, tekintet nélkül az egyes törvényszékeknél bevett gyakorlat szabványaira, oly értelmü indokolással látandók el, «mely garantiát nyujt arra nézve, hogy a biró a törvényt alkalmazza s nem zsarnokoskodik», s ennek oly hatálya volna, «hogy a perfeleket a biró eljárásának törvényes, tehát igazságos voltáról győzze meg», ugy kérdem, miért van mégis érvényre emelve azon szabály, hogy ezen határozatok terhelttel és védőjével irásban nem közöltetnek.

Gyenge indok az, a mit czikkiró ur hoz fel, miként a vizsgálati fogságot rendelő határozatot a perfelekkel azért nem közlik irásban, s azért hirdetik ki csak szóval, mert nincs idő arra, hogy az irásbeli közlés az irodai kezelés rettentő lassu retortáján keresztül foganatositassék.

Ha csupán ez lenne a valódi indok, ugy a határozatnak szóbeli hirdetése után szintugy ki lehetne adni azt irásban, mint a főtárgyalás itéleteit. Itt még a felebbezési indokok irásbeli beadására fenálló 8 napi határidő elmulasztásának következményeit se kellene terheltnek elviselni, a mennyiben terhelt szabadlábra helyeztetéséért a vizsgálat bármely szakában folyamodhatik s élhet ellene jogorvoslattal is.

Ha a határozatok a perfelekkel irásban nem közöltetnek, ennek egyéb, a vizsgálat érdekeit is érintő indokának kell lenni.

S nem fogadható el czikkiró urnak azon kijelentése sem, hogy «ha az indokolást elhallgatjuk, ugy véka alá rejtettük a világosságot, lehetetlenné tettük annak felismerését, hogy a biró törvényesen járt-e el vagy nem, továbbá kizártuk annak lehetőségét is, hogy a fél, kinek ügyét elbiráltuk, meggyőződést szerezhessen a határozat helyes vagy helytelen voltáról».

Hát minderre azt kell egyszerüen mondanom, hogy phrásis, semmi egyéb.

Czikkiró ur, mint a mai törvényes gyakorlatnak egyik hivatott őre, a modern elméletek légkörében restelli bevallani, hogy mai vizsgálati rendszerünk elvitathatlan tendentiája mellett csakugyan véka alá rejtjük a *világosságot;* miután azon eljárás által, hogy a vizsgálati iratokba a perfeleknek betekintést nem engedünk, s ekként elzárjuk a lehetőségét, miként a fél, kinek ügyét elbiráltuk, a határozat helyes vagy helytelen voltáról meggyőződést szerezhessen, vizsgálati rendszerünk tényleg csakugyan nem a czikkiró ur által kivánt világosság elvének hódol.

A határozat helyes vagy helytelen voltáról hogy szerezzen az a perfél meggyőződést, ha a vizsgálati iratokba neki semmi szin alatt betekintést nem engedünk?

S igy az előadottak alapján végső következtetésül ujból a következő meggyőződésnek adok kifejezést:

Miután bevett gyakorlatunk szerint a vizsgálóbiró a legtöbb esetben *előnyomozási* cselekmények teendőinek teljesitését kénytelen átvállalni; miután bevett gyakorlatunk a vizsgálóbiró vizsgálatot és vizsgálati fogságot rendelő határozatának irásbeli kiadását nem rendeli el; miután bevett gyakorlatunk a vizsgálat stadiumában terheltnek és védőjének a vizsgálat irataiba nem enged betekintést, miként azon vizsgálóbirói határozat megokolásában felhozottak valódiságát ugyanők ellenőrizhessék; miután továbbá a gyakorlat alapjául elfogadott Id. Bünv. Elj. Szabályaink 27., 37. és 38. §-aiban kifejezésre jutott jogelvek is kétségtelenné teszik, hogy mai vizsgálati rendszerünk a magán perfél jogkörét a kir. ügyész jogkörétől éles határvonallal választva el, eljárásának elsőrendü alapelvéül a vizsgálat titkos intézkedéseinek megóvását fogadja el: mindezekből következik, hogy a vizsgálóbiró *irott* határozatának egész terjedelemben kivánt kihirdetése nem követelhető ott, a hol a bevett gyakorlat a határozatban egyszersmind a vizsgálat egész anyagát kimeritendőnek fogadta el.

Ellenben a mely törvényszéknél bármily okból a gyakorlatnak oly neme fejlődött ki, hogy a vizsgálóbiró irott határozata felolvasás által egész terjedelemben kerül kihirdetés alá, ott ezen gyakorlatnak jogszerüségét nem lehet ugyan kétségbe vonnunk, de ez esetben viszont a vizsgálóbiróról kell annyi tapintatot feltételeznünk, hogy határozatában a vizsgálat eredményét veszélyeztethető közléseknek felvételétől tartózkodni fog.

S itt akár befejezhetném mondandóimat, ha nem lenne jogos okom Vargha urnak még egy állitására reflektálni.

Vargha ur látszatos méltatlankodással vesz tudomást azon nézetemről, melyben az irásbeli vizsgálóbirói határozat kihirdetése által a vizsgálattól várható eredményt meghiusithatónak állitottam, ha a törvényszék felebbezés esetén terheltnek szabadlábra helyeztetését találná elrendelni.

E véleményem Vargha urat a következő eruptióra ragadta el: «ha ezen tulzott félelem a védőkre vonatkozik, akkor azt hazánk tiszteletreméltó ügyvédi karának érdekében vissza kell utasitani minden elfogulatlanul gondolkodónak. Senki nincs jogositva arra, hogy a társadalomnak ezen osztályáról ekként nyilatkozzék.»

Az elfogulatlan olvasóra bizom én is, itélje meg, vajon a fenti kifejezésem vonatkoztatható-e egyáltalában az ügyvédi karnak általam is megóvandónak tartott reputatiójára? Hisz csak terheltnek szabadlábra helyeztetése esetén supponáltam a vizsgálat meghiusithatásának bekövetkezését.

A védői kar álláspontjára elhelyezkedett Vargha Ferencz közvádló urat megnyugtathatom: nincs semmi szükség az ő visszautasitására.

Visszautasitom az ily feltevést magamtól is ugyanazon *tiszteletre méltó* ügyvédi karra való tekintettel.

De engedje meg Vargha ur, ha egyuttal azon kijelentést teszem, hogy mindaddig, mig szükségesnek fog találtatni, hogy a miniszterek és a birák felelőssége iránt irott törvényekkel rendelkezzünk, az általam is igen tisztelt védői kar se fogja rosz néven vehetni, ha bevett gyakorlatunk a a törvényes biztositékok megtartását vele szemben is érvényesitendő szabályként alkalmazza.

S felhivjuk Vargha Ferencz közvádló urat, ha ugyanő a védői kar iránt a bizalomnak ily feltétlen előlegezését a maga részéről annyira megköveteli, ugy léptessen mielőbb életbe egy oly uj szabályzatot, miként a letartóztatott terheltnek védője védenczével már a vizsgálati eljárás folyama alatt tanuk jelenléte nélkül szabadon értekezhessen.

Ez is, az is, pusztán csak a bizalom dolga. S látjuk mégis, hogy az állami büntető hatalom szükségszerü kivánalomnak találta, miként tekintet nélkül a *megbizhatóságnak individualis mértékére*, ez irányban feltétlenül korlátozó szabályt állitson fel.

Nem lehet czélom Vargha urral a felvetett kérdés tekintetében további diskussiókba bocsátkozni.

Jól tudom, hogy a mi a mai vizsgálati rendszer átalakitására vonatkozó irányeszméket illeti, Vargha urral szemben én külön táborban foglalok helyet.

Őt ugyszólván csak egy hajszál választja el attól, hogy a forumon megjelenő népnyilvánossággal kivánná a birói elővizsgálatok vezetését eszközölni. Mig én beérem azon szerény vivmánynyal, minek elérhetését legujabb eljárási javaslatunk helyezi kilátásba. Ily körülmények között bármily gazdag jogérvekkel harczolnék is: a fenforgó ellentétek köztem és ő közötte el nem oszlathatók. Kár lenne azért minden több szóért, a mit e kérdésben vesztegetnék.

FARKAS LAJOS,
kir. tszéki biró.

Elkeresztelés és jogerő.

E lapok 29-ik számában «Elkeresztelés» czimü czikkében dr. Illés Károly a nála megszokott alapossággal szintén megbeszélés tárgyává teszi a gyomai elkeresztelési ügyben hozott birói itéleteket, és ez alkalommal reflektál az általam e lapok 28-ik számában ugyanezen esetre vonatkozó czikkemre.

Dr. Illés Károly fejtegetéseit, habár megvallom, őt hivatottabbnak tartom e kérdéshez hozzá szólani, mégis mindenben magamévá nem tehetem, s azért talán nem lesz kárba veszett dolog, ha az esetnek egyes még nem teljes világitásba helyezett pontjaira vonatkozólag az eszmecserét folytatom annak daczára, hogy ily irányban részben már a «Békésmegyei Közlöny»-ben is nyilatkoztam, a hol Grimm (Gyomai) Zsigmond neve alatt egy hasonló tartalmu czikk jelent meg.

Miután dr. Illés Károly ur megismertette az elkeresztelés kérdésében keletkezett judikatura történetét, mindenekelőtt a birói felelősség szempontjából fejtegeti az esetet. E kérdés taglalásába nem bocsájtkozom, és itt a magam álláspontjának előleges jelzése végett csak ismétlem a már emlitett, más helyen tett azon észrevételemet, hogy az ily itélet, mely helytelen és téves azért, mert a birói hatalom körén kivül fekszik, az az marad és de jure létező nem lehet még akkor sem, ha a birót az 1871: VIII. tcz. értelmében felelősség nem is terheli.

Midőn dr. Illés azon nézetének ad kifejezést, hogy szerinte nem ott van a hiba, hogy az itélet mily módon hajtatott végre, hanem abban, hogy a büntetőbiró itéletében olyasminek teljesitésére kötelezte vádlottat végrehajtás terhe alatt, a mi végrehajtató dolgok közé nem tartozik, akkor nékem azon nézetet látszik imputálni, mintha én csak az itélet végrehajtását helytelenitettem volna és nem magát az itéletet is, a mennyiben ez az anyakönyv kiigazitását és a protestans lelkész értesitését végrehajtás terhe alatt elrendelte.

Mindjárt czikkem elején, miután előre bocsájtottam volna, hogy a büntető biró végrehajtás terhe alatt kötelezte a lelkészt az anyakönyv kiigazitása és a protestans lelkész értesitésére, azt mondom: hogy *ily rendelkezés* és ennek kir. végrehajtó általi foganatositása fenálló törvényeink szerint a birói hatalom körén kivül fekszik, s azért *az ily itéletet* és eljárást törvényesnek tekinteni nem lehet.

Nemcsak a végrehajtást, hanem magát az ennek alapjául szolgált itéletet is hibásnak nyilvánitottam tehát, és ha van köztem és dr. Illés Károly között eltérés, ez csak abban áll, hogy ő inkább csak az itéletet, én ellenben ezt és a végrehajtást hibáztatom, s megvallom ez utóbbiban én részemről nagyobb jogsérelmet is látok, mert az itélet csak általa nyert ugyszólván életet.

Dr. Illés Károlylyal szemben is fentartom azon nézetemet, hogy elkeresztelési, vagy más az anyakönyvvezetést érdeklő határozatokat a bíróság hivatalból közölje az anya-

könyvvezető felettes hatóságával; mert ha az állam egy organismus, melynek egyes szemei a hatóságok, ezek funktiója annál tökéletesebb lesz, minél kevésbé nehezitjük meg közöttük a szükséges közlekedést. Ha a biró a közigazgatási hatóságok ügyeibe nem is avatkozhatik és viszont, azért még rendelkezési jogán sérelmet nem ejtünk, ha azokat arra kötelezzük, hogy feladataik megoldásában egymásnak segédkezet nyujtsanak. Számos törvényünk vallja ez elvet, egyebek közt csak adó és illeték törvényeinkre, a csődtörvényre utalok, mint olyanokra, melyek a bíróság kötelességévé teszik egyes határozatait az illető hatósággal közölni.

Ezen, különben csak mellékes differentiák után, áttérek már most dr. Illés czikkének azon részére, mely szerint a végrehajtás szükségképeni következménye volt az itéletnek, mert az jogerőre emelkedett, és mert a Curia, midőn az alsóbb bíróságok itéletét érintetlenül hagyta, ez által ugyszólván arra kötelezte a járásbirót, hogy annak hibás részeit végrehajtás utján is foganatositsa.

A dolog igy oda állitva, könnyen azon félreértésre szolgáltathatna alkalmat, hogy a kérdéses itéletnek hibás része és az ennek alapján foganatositott végrehajtás már most valami mindenkire kötelező, örökké érvényes aktus, és bármily sajnos is a tévedés a bekövetkezett jogerő folytán, az anyakönyv végrehajtás előtti állapotának visszaállitása többé nem lehetséges.

Meglehet, tévedek, miért is a helyreigazitást szivesen veendem, de szerintem az itéletnek azon része, melylyel az anyakönyv kiigazitását és a protestans pap értesitését *végrehajtás terhe alatt* elrendeli azon értelemben, hogy itt egy mindenkire kötelező, örökké érvényes rendelkezés forog fen, és hogy a végrehajtás foganatositása egy változhatlan állapotot teremtett, még ma sem emelkedett jogerőre, és ezután sem fog a mondott értelemben jogerőre emelkedni. Ezzel eljutottam azon ponthoz, a melyet a mai czikkemben megbeszélés tárgyává tenni megkisérlek.

Hogy a felvetett kérdéssel tisztába jöhessünk, első sorban különbséget kell tennünk az itélet formális és anyagi jogereje között, s azért ha a kérdéses itéletet valaki jogerősnek tartja oly értelemben, hogy ez a bíróság előtt perorvoslattal többé meg nem támadható, akkor elfogadom azon nézetet, hogy a mi itéletünk hibás része is jogerőre emelkedett.

De ha a jogerőnek azt az értelmet akarná valaki tulajdonitani, hogy a gyomai elkeresztelési esetben hozott itélet azon része, melyben az anyakönyv kiigazitása és a protestans lelkész értesitése végrehajtás terhe alatt elrendeltetik, téves volta daczára, miután az itélet alakilag jogerőre emelkedett, végleges vita tárgyává többé nem tehető, örökké érvényes tehát, hogy az anyagilag is jogerőre emelkedett — res judicata pro veritate accipitur — akkor én ezen nézetet magamévá nem tehetem, mert véleményem szerint az itélet emlitett hibás része csak de facto és nem de jure is létezik.

Véglegesen az itélet által csak az állapitható meg, a minek megállapitására a biró hivatva van. Polgári biró itéletében tehát csak a jog vagy jogviszony, büntetőbiró itéletében pedig a büntény minősitése és nem a condemnatio, a büntetés kiszabása, s igy az anyagi jogerő szempontjából nem állitható, hogy az itéletnek hibáztatott rendelkező része de jure kétségbevonhatlan létellel birna. A birói megállapitás azon ereje, hogy az, a mire a megállapitás vonatkozik, végleges, és ujabb meg ujabb vita tárgyát nem képezheti, ez lényeges attributuma a birói hatalomnak, mely nélkül az nem képzelhető, mely nélkül az képtelenség volna. De nézetem szerint éppen oly kétségbevonhatlan igazság az, hogy a mi a birói hatalom körén kivül fekszik, a hová hatalom el nem terjed, ott semmit véglegesen megdönthetlenül meg nem állapithat, el nem rendelhet. Annak tehát, hogy a biró egy végleges állapotot teremthessen, mellőzhetlen előfeltétele, hogy az, a mi felett rendelkezik, hatalma körébe is tartozzék, mert ha ezen tul megy, nincs többé birói hatalom, tehát itélete de jure létezőnek nem vehető.

Igaz, kivételesen a téves itélet is, miután a vitát egyszer végleg eldönteni kell, a tévedés daczára anyagi jogerőre emelkedik, de e tétel csak akkor jogosult, ha a biró hatalmi körében járt el, tehát oly jogszabályt alkalmazott tévesen, mely hatalmi körébe eső ügyet szabályoz, de oly tévedés, mely szerint birói hatalmi körén tullépve közigazgatási hatóság hatalmi körébe avatkozik, ez soha formai jogerő által jogi lételt nem nyerhet.

A mi esetünkben a biró akkor, a mikor az anyakönyv kiigazitását, a protestans lelkész értesitését végrehajtás terhe alatt rendelte el, közigazgatási hatóság elé tartozó ügybe avatkozott, miért is nem abban látom a tévedést, mintha a hatáskör, vagyis birói hatalom körén belül az egyes bíróságok között a tárgy szerint megállapitott illetőségi körök, hanem hogy az egyes államhatalmi körök zavartattak össze, s azért nézetem szerint a mi itéletünk ezen hibás része formai jogereje mellett és minden ebből eredő következményeivel együtt csak de facto létezik.

Azon felfogás, hogy itéletünk hibáztatott része, habár ez által a biró közigazgatási hatóság ügykörébe avatkozik, mégis jogilag is fenállónak tekintendő, azért mert alakilag jogerőssé vált, homlokegyenest ellenkezik az 1869: IV. tcz.-ben foglalt alaptörvényünkkel is. Ennek 1. §-a ugyanis rendeli: «*Sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.*» A törvényhozó e szakaszban egy absolut tiltó jogszabályt állit fel, tehát oly természetüt, melynek ellenére történt minden aktus eo ipso semmis, a nélkül, hogy ezt a törvénynek még kifejezetten ki kellene mondani, a nélkül, hogy ezen semmiséget meg kellene állapitani: «die Folge, welche die Uebertretung des zwingenden Gesetzes nach sich zieht, besteht somit darin, dass dasjenige, was und insoweit es gegen das absolute Gesetz geschieht, rechtlich wirkungslos, d. h. nichtig ist, und es bedarf zum Eintritt dieser Folge nicht erst noch einer besonderen Erklärung des Gesetzes, dass die zuwiderlaufende Handlung ungiltig sein solle.» (Unger, System I. 55. l.)

És valóban mi értelme lenne ezen törvényszakasznak, ha a biró közigazgatási ügyekbe és viszont a közigazgatási hatóságok birói ügyekbe avatkozhatnának, és a törvény absolut tilalma daczára történtek érvényeseknek, jogilag létezőknek tekintetnének. Nem volna ez egyéb, mint játék ezen sarkalatos törvényünkkel. Akkor adott esetben, mert a pervagy jogorvoslatok ki vannak meritve, tehát az alaki jogerő beállott, a szolgabiró itélete atyasági perben, a polgári biró itélete, teszem katonafölmentési vagy nősülési ügyben mindenkire kötelező megállapitást tartalmazna, pedig kétségtelen, hogy mindezen határozatok konkret esetben, ha ezekből valaki igényt akarna formálni, joggal olybá fognak tekintetni, mintha nem is léteznének. Hiszen még a bíróságok hatalmi körén belül is bizonyos ügyeket illetőleg a hatáskörtől eltérésnek helye nincs (1868. 54. tcz. 53. §-a), a mint, azt hiszem senki sem respektálná a szentszék itéletét protestans, a polgári biró itéletét kath. házastársak válóperében, de utóbb házassági válóperben még a börze-bíróság határozata is érvényessé válhatnék, ha csak ez formailag jogerőssé lenne. Ily itéleteket azt hiszem senki sem fog jogilag létezőnek tekinteni, még inkább kell tehát állani ama tételnek, hogy ha a biró vagy a közigatási hatóság egyik a másik ügyébe avatkozik, hogy ezen beavatkozásaik eo ipso semmisek, mert itt nemcsak különböző hatáskörrel, hanem többről, különböző államhatalmi ágakról van szó.

Azon felfogásnak, hogy a birói itéletnek, mely közigazgatási ügybe avatkozik, meg kell állania, ha alakilag jogerőre emelkedett, ellentmond az 1869: IV. tcz. 25. §-a, mely szerint a bíróság és közigazgatási hatóság közötti összeütközés elintézésére a miniszterium van hivatva. Az államhatalmi

körök itt megállapitott egyensulya pedig megzavartatnék' és a köztük fontos okoknál fogva felállitott válaszfal csakhamar ledöntetnék, ha akár a biró, akár a közigazgatási hatóság kifejezetten vagy hallgatag a maga illetőségét deklarálhatná. Akkor az illetőségi konfliktust nem a törvény szerint felhatalmazott forum, a miniszterium, hanem a bíróság vagy közigazgatósági hatóság, szóval a præventio döntené el; miért is a törvényhozó akaratának másként itt érvény nem szerezhető, mint az által, hogy a törvény ellenére történt beavatkozás de jure létezőnek, joghatálylyal birónak el nem ismertetik.

Ámde ha az itélet hibás, és pedig hibás a miatt, mert közig. hatóság jogkörébe avatkozott, akkor miután itélet és végrehajtás között ugyanazon összefüggés létezik mint ok és okozat, alaptétel és következtetés között, a végrehajtási aktus is csak de facto létezhetik, épen ugy mint maga az itélet, és az ez által teremtett tényleges állapot, a kiküldött végrehajtó által az anyakönyvbe történt bevezetés, mint bármi féle más hibás bevezetés az anyakönyv helyreigazitása által megszüntetendő.

Ez álláspontra helyezkedve, ugy vélem, megtalálhatjuk az utat is, mely a kérdéses itélet és végrehajtás által okozott sérelem orvoslására vezet.

Ha a bíróság az által, hogy az anyakönyv kiigazitását, a protestans lelkész értesitését végrehajtás terhe alatt elrendelte, és ezen végrehajtást foganatositotta, közigazgatási hatóság ügykörébe avatkozott, akkor a bíróság és e teendők elvégzésére átvitt hatáskörben hivatott egyházi hatóságok között illetőségi összeütközés forog fen, mely az 1869: IV. tcz. 25. § a alapján elintézendő, s ha ennek eredményeként az eljárt bíróságok illetéktelensége megállapittatnék, és a mi itéletünk alapján az anyakönyv kiigazitása és a protestans lelkész értesitésének kikényszeritése az egyházi felettes hatóság és az illető szakminiszter hatáskörébe tartozónak kimondatnék, ez esetben a felettes hatóságok részéről még annyi intézkedés volna teendő, mely egyrészt a beavatkozás tényleges következményeit megszünteti, tehát az anyakönyv végrehajtás előtti állapotját helyreállitja, másrészt a kath. lelkészt az itéletből folyó kötelességének teljesitésére szoritja.

Dr. NEKULA GYULA,
b.-csabai kir. közj. helyettes.

Különfélék.

— **Hoffmann Pál és Vécsey Tamás** egyetemi tanároktól majdnem egy időben két római jogi értekezés jelent meg a tudományos akadémia kiadásában. Hoffmann Pál *A specificatio* czimü értekezése önálló dogmatikai dolgozatokban annyira szegény irodalmunkban kétszeresen örvendetes jelenség és elolvasván, kétszeresen fájlalja az olvasó, hogy a budapesti egyetem e tudós tanára, ki egész gondolkodásánál és a tanszéken, valamint az irodalomban kimutatott irányánál fogva igazi, hivatott dogmatikus, ily irányu dolgozatokkal gyakrabban nem lép fel. Az értekezés tárgya szerencsésen van választva. Korunkban, mely a tőke jogával szemben a munka jogát hangsulyozza, mely az ipar terén egész törvényhozási forradalmat létesitett, különös fontossággal bir a specificatio, mely nem egyéb, mint a munka jogán álló tulajdonszerzés. De bár az elv, hogy a munka is tulajdonszerzési czim, a specificatio elvi elmezése óta mindenütt el van fogadva, a specificatio fogalmának dogmatikai meghatározása és körülhatárolása a mai napig se sikerült egészen és szerző ezen fogalom tartalmi meghatározását kivánja adni. Előbb több szakaszban ismerteti a fogalom ókori és későbbi fejlődését, hogy e történeti bevezetés után a harmadik fejezetben saját fogalmi levezetését és megokolását adja; a negyedik fejezetben pedig a német birodalmi magánjogi törvénytervezet idevágó részét birálja. Az értekezés sulypontja természetesen ez utóbbi két fejezetre esik. A mit szerző a közkézen forgó definitiók ellen mond, legnagyobb részt csak helyesléssel fogadhatjuk, és habár saját definitiója, melyet amazok helyébe állit fel, több részben szokatlan és alakilag tekintve terjedelmes, másfelől nem szabad felejtenünk, hogy szerző az egész fogalmat, lehetőleg kimeritően akarja definitiójába foglalni és ennélfogva oly árnyalatokat is kénytelen volt bele venni, a melyeket a közkézen forgó tankönyvek elhanyagolnak. Az értekezés, mint értesülünk, nemsokára német nyelven is meg fog jelenni. — Mig Hoffmann értekezése kiválóan dogmatikai alapokon nyugszik, addig Vécsey Tamás ily czimü értekezése: «*Justinianus «Omnem reipublicae» kezdetü rendelete a jogi oktatás tárgyában*» inkább történeti terrenumon mozog. Most, midőn a jogi oktatásnak reformja napirenden van, bizonyos aktualitással bir e tárgy, a melyet a szerző az összes rendelkezésre álló anyag felhasználásával dolgozott ki. Külön fejezetben előadja a római jogi oktatás fejlődését a kezdetleges időtől fogva Justinianusig. Oly rendszeresen, behatóan és átlátszóan, mint a jogtanitás a császári korban, ez értekezésben leirva van, nem találjuk meg egyik külföldi munkában sem és ezért az értekezés ezen része nemcsak aktuális tartalmánál fogva érdekes, hanem igen becses tudományos adalék a jogtörténet tanulmányához. Bár az értekezés czime és voltaképeni tárgya szerint csak Justinianus ismeretes constitutiójának magyarázatát tüzte ki feladatául, valóságban e tárgyon messze tulterjed: történeti és kritikai tanulmány az a római jog tanitásának történetéről, fejlődéséről; de a szerző ismeretes aktuális érzéke még ennyivel sem érte be, hanem mindenütt oldalpillantásokat vet a római jog, valamint a jog tani- tásának általában mai állapotára s idevágó fejtegetéseiben is lépten nyomon meglátszik a tapasztalt tanférfiu.

— **A birósági végrehajtók országos értekezletöket** f. hó 26-án és 27-én tartották az uj városháza közgyülési termében. Az értekezlet egy memorandum kidolgozását határozta el, melyet annak idején az igazságügyminiszternek fognak átnyujtani. E memorandum alapjául szolgál az a határozati javaslat, melyet az értekezlet megállapitott, s melynek főbb pontjai a következők: *államositás* és ennek elejtése esetén *uj dijszabályzat, a hatáskör kibővitése, magasabb qualifikatio, óvadék letétele* és a *munkaidő praecis meghatározása.* Ezenkivül uj czimet (*«királyi birósági biztos»*) javasolnak és kérik, hogy addig is, mig a törvényhozás intézkedhetik, a miniszter *rendeletileg* segitsen bajaikon. Az értekezlet *Wekerle Sándor* pénzügyminiszterhez és *Czorda Bódog* államtitkárhoz bizottságot küldött ki kebeléből. *Czorda* kijelentette, hogy a végrehajtók kivánalmait jogosaknak tartja és azokat tolmácsolni fogja a miniszter előtt. Ezenkivül küldöttségek jártak még az ügyvédi kamara és a törvényszékek elnökeinél és a szaklapok szerkesztőinél.

— **A ki mint tanu a vallomást megtagadhatja, köteles-e mint sértett fél fölmenő ágbeli rokona ellen terhelőleg vallani?** A budapesti fenyitő törvényszék minap tárgyalt egy bünügyet, melyben vádlottat erőszakos nemi közösülés kisérlete miatt vonták felelőségre. A vádbeli cselekményt egy 16 éves leányon követték el és ennél a leány anyja mint bünsegéd a cselekmény elkövetésénél segélyt nyujtott a tettesnek annyiban, a mennyiben a leánya lábait tartotta és igy ennek lehetetlenné tette az erőszak elleni hatékony védekezést. A végtárgyaláskor a leány a védő kérdésére kijelentette, hogy mint tanu nem kiván anyja ellen vallani. A közvádló azonban kijelentette, hogy vádlottnő leánya nem mint tanu, hanem *mint sértett fél* hallgatandó ki, és utóbbi minőségében nem tagadhatja meg a vallomástételt. A védő tiltakozott ezen megkülönböztetés ellen, mert a sulypont a terhelő *vallomáson* fekszik, erre pedig a gyermeket anyjával szemben csak nem lehet kényszeriteni. A törvényszék a közvádló álláspontját tette magáévá, és a tárgyalás az anya elitélésével végződött; felebbezés folytán a felsőbb bíróságnak is lesz alkalma ezen érdekes kérdéssel foglalkozni.

— **Érdekes ujitásként** felemlitendő, hogy a budapesti fenyitő törvényszéknél a fentebb emlitett, zárt ajtók mellett

megtartott végtárgyalásnál az ügyész inditványa folytán a *nyilvánosság megszüntetése nem terjedt ki a jogászokra* és a hirlapirókra.

— **Erkölcsiség** szempontjából nálunk tudvalevőleg a főtárgyalás nyilvánossága megszüntethető. Minap történt a budapesti fenyitő törvényszéknél, hogy a hirlapok a nyilvánosság kizárásával történt tárgyalásról másnap kimeritő tudositást közöltek, melyben *a sértett fél is meg volt nevezve. Ezen eljárást határozottan rosszaljuk*, mert e mellett szó sem lehet a nyilvánosság megszüntetéséről. Ugyanazon okok, melyek a szemérem elleni büntetendő cselekményeknél az eljárást a sértett fél inditványától teszik függővé és melyek azok egy részénél házasság létre jötte esetében a tettes büntetlenségét eredményezik, parancsolólag követelik, hogy a legbrutálisabb buja támadások áldozatainak nevei ne hurczoltassanak meg a nyilvánosság előtt, és hogy azok megoltalmaztassanak a nyilvános megbélyegzés ellen. *Mai bünvádi eljárásunknál a nyilvánosság kizárásának nincs sanctioja.* A mig e tekintetben törvényes szabálylyal nem birunk, szükségesnek tartanók, hogy az elnök a jelenlevő hirlapirókat az iránt szólitsa fel, hogy a zárt főtárgyalásokról hozandó tudositásaikban tartózkodjanak a sértett félnek bárminemü megnevezésétől. Ha mindennek daczára ezen felszólitás sikertelennek bizonyulna be, akkor administrativ uton szigoru intézkedések lennének teendők, hogy a nyilvánosság megszüntetése mellett megtartandó főtárgyalásokról a jelenlevőktől kötelező igéret veendő, hogy a tárgyalásnál történteket senkivel nem közlik.

— **Idegen levél felbontása.** L. Zsigmond könyvkötőnél a kárászóvi egyház könyvei bekötés végett letétettek s egy napon több kárászóvi paraszt nála megjelenvén, a könyvek iránt tudakozódtak; mire L. kérdezé őket, hogy van-e irásuk s azok igenlőleg válaszolván, egy levelet adtak át, melyet L. felbontván, látta hogy az nem hozzá, hanem bizonyos Zinger Adolfhoz van intézve, s azért azt azonnal vissza adta. Ebben a n.-szőlősi jbiróság a levéltitok megsértésének vétségét látta fenforogni s vádlottat pénzbüntetésre itélte. A kir. *tábla* f. é. május 8-án 9171. sz. a. felmentette; mert a fent kiemelt körülmények közt vádlott könnyen lehetett azon meggyőződésben, hogy a levél hozzá intéztetett, annál fogva tekintve, hogy a levelet azonnal visszaadta, nem tekinthetett bebizonyitottnak, hogy vádlott a kérdéses levelet tudva jogtalanul bontotta fel.

— **A tanuzásra meg nem jelent cselédnek a pénzbüntetés alóli felmentése.** St. Gy. mint községi birónak A. Antal ellen folytatott 500 frt iránti perében, M. Juon cseléd mint tanu megidéztetett, de meg nem jelenvén az eljáró nagybuttyoni járásbiróság által 10 frt pénzbüntetésben marasztaltatott. A kir. *tábla* ezt megváltoztatván, nevezettet a pénzbüntetés terhe alól felmentette; mert a nevezett tanu cseléd levén, a felfolyamodásában az elmaradásának mentségeül felhozott körülmények valószinüeknek mutatkoznak. (1889 április 29. 37059. sz. a.)

— **Az itélet érthetetlensége, mint semmiségi ok.** Dr. Kiss Emil által képviselt P. Imréné, — Farkas Lajos ügyvéd képviselte N. János s társai ellen örökösödési pert lefolytatván, az eljáró pécsi törvényszék alperesnek részint fő- részint pótesküt itélt, minek letétele esetén felperest keresetével elutasitotta. A kir. *tábla* az itéletet hivatalból megsemmisitette (1881: LIX. tcz. 39. §. *n)* p.) Indokok: A kereseti kérelem arra van irányozva, hogy 1886 ápr. 28-án végrendelet nélkül elhalt N. János hagyatékához tartozó 38 frt 50 kr. értékü leltározott ingóság s a szintén hagyatékot képező s elsőrendü alperest terhelő 326 frt kötvénybeli követelés vagy azok egyenértékéül 364 frt 50 kr. felperesnek megitéltessék. A felebbezett itélettel pedig, mig egyrészről az ingóságokra nézve rendelkezés nem tétetett, másrészt a per tárgyát tevő követelésből 236 frt összeg látszik a hagyatékhoz tartozónak megállapitva. Ennek daczára azonban a másodrendü alperes javára megállapitottnak tetsző 130 frt s az örökhagyónak visszafizetett 60 frt összegen tul elsőrendü alperes a póteskü letétele esetén 136 frt tőkének a pót- s főeskü le nem tételével pedig — noha másodrendü alperes részére szintén 130 frt levonásba vétetik, — 196 frt tőkének s kamatnak megfizetésére kötelezte az elsőbiróság; a másodrendü alperessel szemben pedig a keresetet el sem birálta. «Minthogy ily alakban az itélet rendelkező része annyira érthetetlen, hogy alaposan felül nem vizsgálható, azt hivatalból megsemmisiteni kellett.» (1890 április 24. 12881. sz. a.)

— **Feltétlenül marasztaló itélet ellenében** alperes felebbez, kérvén, hogy az itélet a megitélt összegnek csak *felé részéig* tartassék fen. A budapesti kir. tábla felperest keresetével *teljesen* elutasitja és a perköltségekben marasztalja.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat:

A különféle biróságok most ugyan egy palotában vannak egyesitve, de az ajtók, melyek az egyik bióság helyiségeitől a másikhoz vezetnek, következetesen el vannak zárva, ugy hogy ha az ember pl. a telekkönyvi hivataltól az V. ker. járásbirósági hivatalba át akar menni, kénytelen az utczán át kerülni.

Nemzetközi Szemle.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** legujabb füzete a legközelebb tárgyalandó kérdésekről szóló véleményeket tartalmazza. Az egylet tagjainak száma az uj névsor szerint 487. Az ujonnan belépett tagok közt különösen sok az angol és az amerikai. Magyar egy sincs az ujabbak közt.

— **Német Reichsgericht**: A ki valamely hirdetésen alkalmazott képet utánzás ellen meg akar védeni, tartozik azt a mustrákon és mintákon való szerzői jogról szóló törvény értelmében bejelenteni.

— **A feltételes elitélés** iránti szokatlan nagy érdeklődést legjobban bizonyitja azon körülmény, hogy Appeliusnak «Die bedingte Verurtheilung» czimü müve, mely csak nem rég jelent meg a könyvpiaczon, eddigelé három kiadást ért.

— **Pribil-eset Berlinben.** A napokban Berlinben egy leány két hónapos gyermekével együtt a Spreebe ugrott; az anyát még élve kifogták, a gyermek pedig a vizbe fult. Annak idején tudatjuk a birósági eljárás eredményét.

— **A testi fenyiték** némely államban még most is használatban van fegyelmi büntetéseknél a büntető intézetekben. Ezt ugy hajtják végre, hogy a megfenyitendőt kézzel és lábbal egy padhoz csatolják, ugy hogy az alféle szorosan oda van szoritva; akkor bottal, bikacsökkel, bőrkorbácscsal vagy vesszővel kiszolgáltatják a meztelen alfélre az ütések kiszabott számát, melyeknek legmagasabb száma különböző módon van kimérve 25—60-ig. Mecklenburg és Oldenburgban 25, Szászországban 30, Poroszországban 60. (A porosz javitó intézetekben legfeljebb 10 pálczaütést lehet fegyelmi uton a renitens ifjukor bünösre kiszabni.) «Wird mit dem Stock oder der Peitsche ordonnanzmässig von einem kräftigen Manne zugeschlagen, so muss beim fünften Hiebe die angespannte Haut platzen — mondja egy szakértő — und jeder folgende Hieb klatscht in die blutige Masse, bis je nach der Zahl der Hiebe der ganze Hintere *zu Brei geschlagen ist.*» Ha egy gyenge ember üt, vagy csak fél vagy negyed erővel üt, és ha bot helyett vesszőt használnak, akkor a bünös néhány veszély nélküli sebhelylyel szabadul. Minden hatalmas ütés ily korbácscsal egy fenyő deszkán rovácsot hagy maga után és az első ütések után szétzuz egy fél hüvelyknyi fenyődeszkát. Ennek következtében felteendő, hogy azon ütés, mely véletlenül a hát-csigolyát éri az alfél helyett, azt, ha nem is szétzuzni, de mégis lényegesen megsérteni képes. Az sincsen mindenütt elhatározva, vajon a meztelen alfélre kell-e ütni, vagy a felruházottra; Szászországban az alfélnek meztelen kell lennie, Poroszországban és Oldenburgban a kérdés nem lett megoldva.

— **Haj-tolvaj.** A párisi orvosi egyletben nem rég élénk megbeszélés tárgya volt a következő eset. Egy 40 év körüli férfi, ki jó családból származott és már fiatal korában 300,000 franknyi vagyont szerzett magának, szerencsétlen spekulatio következtében egész vagyonát elvesztette, minek folytán sulyos betegségbe esett. Midőn már felgyógyult, valami szellemi gyengeség volt rajta észrevehető, de különben nyugodtan, visszavonultan élt. Szerelmes volt egy leányba, de nem merte ezt vele közölni és nem is házasodott meg. A mult évben Párisnak egy élénk helyén elfogták, minthogy egy lánynak hajfonatát levágta. Midőn lakását átkutatták, habozás nélkül 60 szép hajfonatot mutatott fel, melyeket mind ugyanazon helyen és módon vágott le. A beteg azt állitja, hogy eleinte csak érintette a hajfonatokat, de később ellenállhatatlan vágyat érzett minden hajfonat után, melyet valamely lányon látott. Mindannyiszor, midőn zsákmányával haza tért, fogadkozott, hogy soha többé nem követi el ezt a tettet. Az orvosok egyhangulag elmebetegnek nyilvánitották őt, mire egy gyógyintézetben helyezték el.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 32. sz. Budapest, 1890. augusztus 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Nem harmadik, hanem három uj egyetem. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — Jogirodalom: Az elmekórtan tankönyve, orvosok, birák és ügyvédek számára irta dr. Salgó Jakab a lipótmezei orsz. tébolyda elsődorvosa. Dr. FISCHER JAKAB budapesti orvostól. — *Törvénykezési Szemle:* Az igényperekben való eljárás módositásáról. GÁL LAJOS kir. járásbirótól. — A birósági végrehajtók ARANY SÁNDOR váczi kir. aljárásbirótól. — A pervezetés. FÖVENYESSY LAJOS nagykátai kir. aljárásbirótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Nem harmadik, hanem három uj egyetem.

A ki a politikai eseményeket figyelemmel kiséri, az bizonyára nem fog azon csodálkozni, hogy évről-évre emelkedő budgetünk millióiból édes kevés jut kulturális czélokra, nemzeti intézményeink fejlesztésére, kibővitésére, megszilárditására, mert a fegyveres béke követelményei kiszámithatlanok s a mi a dologban legszomorubb, elutasithatlanok és elodázhatlanok.

Ide s tova épen másfél évtized mult el azóta, hogy Trefort Ágoston a *harmadik egyetem* eszméjét szőnyegre hozta és ez eszme, bármennyire propagálták is a sajtóban, a parlamentben, a közoktatási miniszterium kebelében, egy szemernyit sem haladt a megvalósulás stádiuma felé, s meggyőződésem szerint ma sokkal távolabban állunk megvalósulásától, mint akkor, a midőn a pozsonyi főispánhoz intézett miniszteri levélben legelőször jutott kifejezésre.

Ennek pedig egy igen egyszerü oka van, melyet ebbe a rövid, de találó magyar közmondásba lehet összefoglalni: «a ki sokat markol, keveset fog.»

A második magyar egyetem alig nyilt volt meg Kolozsvártt, és már is a harmadik magyar egyetem jelszavát kezdtük hangoztatni. Igaz, a mai kor gőzerővel halad és akar haladni, de hát azt a hajtó gőzerőt — a pénzt — nem találjuk ám az utczán, hanem az adózó polgárok keservesen szerzett filléreiből kell előteremteni, az adózó polgárok adóképessége pedig nem fokozható tetszésünk, kedvünk, kényünk szerint, sőt félő, hogy már is a megfeszités végső határához érkeztünk legalább is egy pár évtizedre, s hogy bármily szükséges, bármily hasznos, bármily kedvencz ujabb intézményt óhajtsunk is létesiteni, a kényszerü szükség bilincsbe veri magas röptü szellemünket, melyekből nem vagyunk képesek kibontakozni, miért is jobban teszszük, ha számolva a körülményekkel lassabban bár, de annál biztosabban iparkodunk haladni, mintsem hogy utolérhetetlen utópiákkal ámitsuk önmagunkat és a folytonos, de hiu várakozás közepett egyszerre csak teljesen megállanánk. Nem az a jó hegymászó, a ki nagy lármával s fékezhetetlen vágygyal neki rohan, mert csakhamar kifárad és a végczél elérésének reményéről teljesen lemondva a féluton visszatér, hanem az, a ki szép lassan, szenvedély nélkül, kimért léptekkel és kitartóan igyekszik a magas csucsot elérni.

Nos mi is a felsőbb, főkép jogi oktatásunkat egyetemi niveaura akarjuk emelni. Egy végzetes tévedés azt hitette vagy legalább akarta elhitetni az irányadó körökkel és a közreműködésre hivatott közvéleménynyel, hogy ennek az üdvös törekvésnek az akadémiák állják az utját, hogy tehát ezeket az utból el kell távolitani s romjaikon a harmadik egyetemet fölállitani, mert akkor három egyetem lesz, melyek mellett sem az állam, sem a felekezetek nem fogják többé szükségét látni annak, hogy azokat a silány (!) zugiskolákat továbbra is fentartsák.

Végzetes tévedésnek mondtuk ezt a törekvést; a legszelidebb kifejezés, melylyel illethetjük. Mert az a lesujtó itélet, melyet az akadémiák ellen világgá bocsátottak, az akadémiák legkisebb meghallgatása nélkül hozatott, tehát nyilván elfogultak által sugalmaztatott. Nyilván igy okoskodtak az illetők: nekünk harmadik egyetem kell, akadémiák pedig nem kellenek nekünk, el kell tehát törülni az akadémiákat és fel kell állitani a harmadik egyetemet; sic volo, sic jubeo, stet pro ratione voluntas!

Mégis tegyünk egy koncessiót: az egyetemi rendszer teljesebb és tökéletesebb az akadémiai rendszernél, ne is kutassuk és ne is mérlegeljük az ezen koncessióban foglalt tétel mellett és ellen fölhozható érveket! De még akkor sem követelte a logika a harmadik egyetemnek az akadémiák eltörlése árán való fölállitását (attól egészen eltekintve, hogy nincs is pénzünk reá), hanem az akadémiáknak egyetemekké való fokozatos továbbfejlesztését. Szerencse még, a hogy fentebb emlitett végzetes tévedés nem volt képes erősebben müködni, mert akkor most sem harmadik egyetemünk, sem akadémiáink nem volnának; leromboltuk volna tiszteséges kort ért, de azért még mindig lakályos régi házainkat, és csak akkor vettük volna észre: nini nincs is pénzünk az azok helyébe tervezett uj tornyos palotának fölépitéséhez.

Pedig a kolozsvári egyetem megalkotása körül szerzett tapasztalatok megtanithattak volna bennünket arra, hogy ezt a költséges experimentumot nem kell ismételnünk. Külföldön az egyetemek *több százados fejlődés utján* jöttek létre, mi pedig *egy év alatt* akartunk egyetemet a semmiből teremteni, mi szegény magyarok, kiknek annyifelé kell a pénz, hogy azt sem tudjuk, mihez is fogjunk legelőször. Miután annak a kolozsvári egyetemnek saját alapjai nincsenek, nemcsak első berendezése, hanem évenkinti fentartása és fokozatos fejlesztése is kizárólag az állami budget terhére esik. Köztudomásu dolog, hogy első berendezés czimén immár több mint tiz év óta több millió forint ment reá a kolozsvári egyetemre, melynek épületei, u. m. vegytani laboratoriuma, boncztani intézete, kórháza stb. egy egész városrészt foglalnak el, s melyeknek kedvéért nagyrészben országos költségen városi vizvezeték is létesittetett Kolozsvártt; és még most is beláthatatlanok azok a követelmények, melyeket ezen nagyszabásu egyetem további fejlesztése igényel, és melyeknek teljesitése a magyar nemzeti becsület megóvása szempontjából el nem ejthető, meg nem tagadható, mert ha már egyszer hozzáfogtunk, el is kell mennünk odáig, hogy evvel az egyetemmel szégyent ne valljunk. Azonfölül már most ezen egyetemnek évi fentartása kerek számban kétszázezer forintba kerül, mely összeg minden bizonynyal szintén emelkedni fog.

Azt hiszem, ezek a tapasztalatok eléggé meggyőzhetnek minden a hazai felsőbb tanügy érdekét szivén viselő embert arról, *hogy a harmadik magyar egyetem felállitását hiába sürgetjük*, ha ezt a sokat hangoztatott harmadik egyetemet is ugy kontempláljuk, mint a második magyar egyetemet, széles alapon, négy tudománykarral, bőkezü felszereléssel és olyan

dotatióval, mely mellett a felállitandó egyetem abba a helyzetbe juttattatik, hogy a többi egyetemekkel sikeresen versenyezhessen.

De hát szálljunk egy kissé magunkba, és vizsgáljuk meg komolyan azt a kérdést, vajon csakugyan olyan égető szükségünk van-e erre a harmadik egyetemre (már t. i. az ezen elnevezés alatt nálunk értetni szokott főiskolára), és azt a további kérdést, vajon, ha — a mit a jelen körülmények között kizártnak tartok — azt a sürgetve sürgetett harmadik egyetemet föl is tudnók állitani, képes volna-e a három egyetem az országnak az egyetemi oktatás által feltételezendő szükségletét kielégiteni?

Mind a két kérdésre szerintem tagadólag kell válaszolni.

Ez a harmadik egyetem, ugy a hogy kontemplálták és kontemplálják, *nem képez égető szükséget*, mert vannak nekünk sokkal égetőbb egyéb szükségeink a kulturális haladás terén és mert az egyetemi oktatást eléggé jól pótolják, s ha a döntő körök jóakarata feléjök fordul, még jobban fogják pótolni a vidéki jogakadémiák, egészen eltekintve attól, hogy valóságos bünös könnyelmüségnek tartom, a kolozsvárihoz hasonló szabásu uj egyetem létesitéséhez hozzáfogni, mielőtt még a kolozsvári egyetem kellőkép föl volna szerelve, valamint eltekintve attól, hogy egy ilyen teljes egyetem létesitése óriási anyagi és szellemi nehézségekkel van összekapcsolva. Más alkalommal kimutattam már, hogy Magyarország még nagyon távol áll attól az időponttól, hogy nálunk is (miként pl. Franciaországban és Angliában) a tudományt magáért a tudomány kedvéért, tehát merőben ideális czélból sajátitsák el a mi ifjaink, és bármit mondjanak idealistáink, bármint háborodjanak is fel ennek a szónak a hallatára, talán egyetlen egyet sem fog tudni senki megnevezni, a ki ne kenyérszerzés, vagy ha erre szerencsés vagyoni viszonyainál fogva szüksége nincsen (de hát milyen kevés van ilyen), ne a könnyebb boldogulhatás, öröklött vagyonának megtarthatása és gyarapithatása czéljából, tehát akár igy, akár amugy, de mégis gyakorlati czélból, iparkodnék magának tudományos ismereteket szerezni. Papi, birói, hivatalnoki, tanári, orvosi pályára készit elő az egyetem; a ki tehát ezen pályák valamelyikére lépni óhajt, az felkeresi, mert kénytelen vele, az egyetemet. Ámde egyedül az orvosi fakultás az, mely e tekintetben versenytárs nélkül áll az országban, mert a papi pályára előkészületül a püspöki szemináriumok, a reformatus konfessio kebelében a kollegiumok, a birói, hivatalnoki pályára pedig a vidéki jogakadémiák is eléggé alkalmasak. Tehát csak az orvosoknak, no meg a tanároknak, mulhatatlanul kell egyetemre menniök. Hogy az orvosi kar a fővároson kivül mily nehézségekkel kénytelen megküzdeni, mutatja a kolozsvári egyetem példája, mely kellő emberanyag hiányában a biharmegyei közkórházból kénytelen a tanitási czélokra szükséges hullákat hozatni. Egy orvosi kar csakis a fővárosba való, kivüle elég, ha még egy van az országban, de ez sem fog soha a fővárosival sikeresen versenyezhetni. Ez a két orvosi kar bőven képes ellátni az ország szükségletét orvosokban, csak találjon minden fiatal orvos olyan vagyonos községet, mely őt szolgálatába fogadhassa és müködéséhez mért illő jutalomban részesithesse (a vidéki körorvosok ebben a tekintetben igen szomoru felvilágositással szolgálhatnának). Több orvosi fakultás nem szükséges, de óriási áldozatok nélkül nem is létesithető, miért is külföldön már régen tisztában vannak magukkal az emberek az iránt, hogy az orvosi fakultás nem mulhatatlan kelléke az egyetemeknek, hanem hogy az olyan főiskolát is méltán és jogosan illetheti meg az egyetem czime és jellege, mely mellett akár azért, mert fölösleges, akár azért, mert nem létesithető, orvosi fakultás nincs.

De még ha olyan szükséges volna is az a nagyszabásu harmadik egyetem, mint a mindennapi kenyér, és ha legrövidebb idő alatt föl is tudnók állitani, tökéletlen munkát végeznénk, mert a tapasztalás csakhamar beigazolná, hogy a három egyetem nem képes az országnak az egyetemi oktatás által feltételezett szükségletét kielégiteni, hanem hogy a három egyetemen kivül még több vidéki centrumban kell az egyetemi (legfőképen jogi) oktatás berendezéséről gondoskodnunk, mert nem férne össze az igazsággal, hogy csak azok a vidékek részesüljenek ebben a jótéteményben, melyeknek eme három egyetem középpontját képezi.

Ugyanazért szem előtt tartva a mi speciális hazai viszonyainkat, valamint azt az általánosan elismert nemzetgazdasági elvet, hogy *aránylag kevés költséggel minél nagyobb eredmény elérésére kell törekednünk*, hazai felsőbb oktatásunk végleges szervezése és megszilárditása czéljából a jelen czikkem élére igtatott szavakat ajánlom a közel jövőben megvalósitandó jelszavak gyanánt, ennél többet, mint a mi ezekkben a szavakban foglaltatik, ne követeljünk az államtól, mert meg vagyok arról győződve, hogy ha ekként formulázzuk követelményeinket, az ilyen kereten belül rövid idő alatt Debreczenben, Sárospatakon és Egerben, vagy Pécsett is fognak felekezeti jellegü egyetemek támadni, s akkor lesz 2 teljes és 3 kisebb állami, azonfölül 3 felekezeti jellegü, összesen tehát 8 egyetemünk az ország különböző pontjain, s akkor lezárván ezen fontos ügyben az aktákat, minden törekvésünket ezen nyolcz egyetem fentartására és fejlesztésére fordithatjuk.

Miután azonban egyik öröklött hibánk, hogy első sorban soha sem azt nézzük, hogy mi felel meg saját hazai szükségletünknek, hanem hogy miféle állapotokat mutat a külföld, még egész röviden rá akarunk utalni arra, hogy abbeli javaslatom keresztülvitele, melynél fogva a kassai, nagyváradi és pozsonyi kir. jogakadémiák fejlesztessenek ily kisebb egyetemekké (orvosi fakultás nélkül), se nem abnormis, se nem absurd, mert a külföldön is találhatók ilyen főiskolák, nevezetesen:

1. Ausztriában a lembergi és a czernoviczi egyetemek nélkülözik az orvosi fakultást.

2. Németországban a braunsbergi és münsteri akadémiák (ezek csak theologiai és bölcsészeti karból állanak).

3. Franciaországban a számos különálló jogtanodák.

4. Schweizban a lausannei és neuchateli egyetemi ranggal biró akadémiák.

Tehát nincs mit szégyellenünk a külföld előtt sem, ha három kir. jogakadémiánkat, melyek a papi szemináriumoknak mint theologiai karoknak hozzácsatolásával még a legszükségesebb szakokat képviselő bölcsészeti karokkal volnának kiegészitendők, egyetemi rangra emelnők és egy e tárgyban hozandó törvényben elismernők, hogy az ilyen keretben szervezendő felekezeti főiskolákat is egyetemi jelleggel bíróknak fogjuk tekinteni.

De forceirozni ezt sem kellene, mert egyelőre 210,000 frt évi kiadás elég volna a már meglévő és külön fedezettel biró kir. jogakadémiák és püspöki szemináriumoknak a bölcsészeti karral való kiegészitésére, ugy hogy *ez az uj három egyetem együttvéve nem fogna többe kerülni, mint a mibe az egyetlen nagyszabásu harmadik magyar egyetem került volna;* azok a nagy summák pedig, melyek dologi kiadások czimén az egyetemi budgeteket terhelik, itt csupán a könyvtárak tisztességes dotatiójára szoritkoznának, mert a bölcsészeti kar előadásai ugyanabban az épületben folyhatnak, a melyben a jogi előadások tartatnak.

Ellenben megforditva, *az összes jogakadémiák eltörlése árán sem lehetne egy harmadik egyetemet föláliitani.*

Nem hiszem, hogy csak egyetlen állitást koczkáztattam volna, mely a tényleges viszonyokban rejlő igazsággal ellenkeznék. Ha sulyos terhek, melyek az adózó polgárok vállain nehezednek, nem engedik meg a kulturális téren hozandó nagyobb áldozatokat, másfelől azonban stagnatióra még sem szabad a mi szellemi haladásunkat kárhoztatni, akkor tegyük

meg legalább azt, a mit körülményeink között megtehetünk és ne odázzuk el az elérhetetlen miatt az elérhetőt.

Végül csak azt kivánom még megjegyezni, hogy az általam kontemplált három uj magyar egyetem is felruházandó lesz a jogi, theologiai és bölcsészeti tudorrá-avatás jogával. Azonban a kötelező jogtudorságról intézkedő 1874: XXXV. tcz. oda módositandó, hogy a doktoratus nem képezi többé az ügyvédi czenzurára bocsátás előföltételét. Igy azután a doktorátus szétfoszlott nimbusa ismét helyre lesz állitva, mert csak az igazi tudományszomjas egyének fogják azt appretiálni, a vidéki kisebb egyetemek pedig bizonyára a legnagyobb szigorral és körültekintéssel fogják a tudori fokot osztogatni, hogy Alma Materuket homályba ne boritsák.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

Jogirodalom.

Az elmekórtan tankönyve, orvosok, birák és ügyvédek számára irta dr. Salgó Jakab a lipótmezei orsz. tébolyda elsődorvosa.

Hazai nyelven irt eredeti tudományos szakmunka még akkor is élénk figyelmet, érdeklődést érdemel, ha nem oly hézagpótló munka is, mint a minő szerzőnek eme müve, mely az elmekórtan terén az első nagyobb szabásu eredeti mü.

És bár Salgó munkáját nemcsak az orvosok, de birák és ügyvédek számára is irta, daczára azon nehézségnek, mely már magában az orvosi szaktudománynak népszerüsitésében rejlik, szerző feladatát fényesen oldotta meg, a keresetlen irály, a világos előadás, a könnyen érthető magyaros nyelvezet, a «természetrajzi hü leirás», melyet az egyes kórformáknál nyujt, mindvégig lebilincselhetik még a nem szakértő olvasó figyelmét is, és a könyv olyanok előtt is érthetővé válik, kik a kellő orvosi előismeretekkel nem birnak.

Mert azt nem szabad szem elől tévesztenünk soha, hogy az elmekórtan mint tudomány nem lehet önálló, az szerves összefüggésben van az orvosi tudomány többi ágaival ép ugy, mint az agy, bár a többi szervek müködésének góczpontját is képezi, nem önálló szerv, hanem egybefügg a többiekkel, és ugy mint például ő befolyásolja a szivnek müködését, viszont a sziv müködésének befolyása van az agy fejlődési, táplálkozási és müködési viszonyaira.

Hogy Salgó könyvét a nem szakértők előtt is érthetővé tette, annak egyrészt az az oka, hogy kerülte könyvében az elmekórtan kórboncztani és kórszövettani részének tárgyalását és ezt tehette joggal azért, mivel ezen része az elmekórtannak különben sincs még tisztázva, és mivel az agyban esetleg talált kóros elváltozások és az elmebetegségek között az oki összefüggést ugy sem voltunk még képesek ez ideig kétségen felüli módon kideriteni, ezeknek tárgyalása pedig már behatóbb agy- physiologiai és agyboncztani tanulmányozásokat tételez fel.

És épen az is egyik előnye Salgó könyvének, hogy ő csak tényeket sorol fel, minden theoretikus értékü és eddig még nem eléggé tisztázott kérdést figyelmen kivül hagy, szorosan közvetlen észlelései és megfigyelései alapján áll, ezekből vonja le a következtetéseket, és ezért a közvetlenséggel is hat, melylyel észlelései eredményét az olvasó elé tárja.

Jogi köröket természesen kiválóan érdeklik a münek azon részei, a melyek az elmebetegségek törvényszéki oldalát világitják meg. És ha a tekintetben például összehasonlitást teszünk Salgó könyve és a nálunk eddig divó Krafft-Ebingnek törvényszéki elmekórtana között, ugy a kettő között sok eltérést fogunk találni, nemcsak a mi az egyes kóralakok beosztását, de mi azok felfogását is illeti.

Mig Krafft-Ebing sokat foglalkozik a beszámithatóság kérdésével, addigSalgó azt mondja: A véleményező orvos kizárólagosan csak arról adhat véleményt, hogy egy bizonyos egyén beteg-e vagy sem. Hogy orvosilag megállapitott elmebetegség esetén beszámithatónak, büntetendőnek vagy rendelkezésre képesnek tartja-e az egyént, az egyedül a jogi hatóságra tartozhatik.»

Salgó könyve két részre oszlik. Az általános részben az elmekórtan tüneteiről beszél részletesen. Egyes fejezetei: Az öntudat kóros megzavartatása. A téveszmék és káprázatok. Az elmegyöngeség. A kóros hangulatelváltozás. A szorongás. A tompaság. Az abstinálás. A zavartság. Az érzési és mozgási csoportok. Az elmebetegség okai.

Ezen különböző tünetek különböző csoportosulásai és megjelenésük különböző módjai képezik azután az egyes kórformákat, melyek a könyvnek második «különös részében» vannak leirva, még pedig a következő sorrendben. A terjedő hüdéses elmezavar. A nehézkór. Az alkoholismus. A tébolyodottság. A heveny hallucinatorikus zavartság. A butaság. A mánia. A buskomorság. A cyklikus elmezavar. A hysteria.

Az egyes kórformák leirása különösen igen sikerült és azoknak törvényszéki méltatása sem hagy semmi kivánni valót hátra, csak az volna kifogásolható, hogy egyes még el nem döntött kérdésekben szerző már határozott egyéni véleményt nyilvánit. (Epilepsia, hysteria.)

A mü különben melegen ajánlható mindenkinek, ki az elmekórtannal behatóbban akar foglalkozni.

A mü olcsóságra nézve, (ára 2 frt), felülmulja a hasonirányu külföldi szakmunkákat is. Dr. FISCHER JAKAB.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az igényperekben való eljárás módositásáról.

A kir. járásbiróságoknál 1888. év folyamán jogerősen elintézett igényperekről az igazságügyminiszterium jelentést kivánván, azok természetére és lefolytatására nézve összeállitott adatok a devecseri járásbiróságnál következő eredményre vezettek:

a) mig átlagos számitás szerint az igényperek elsőfoku ellátására négy birói cselekménynyel és itélethozatallal együtt négy hónap volt szükséges, addig a másodbirósági itélet nyolcz hónap alatt hozatott meg; tehát a másodbirósághoz felebbezett igényperek befejezése egy évnél tovább tartott;

b) az összes igényperek 92 százaléka házastársak és közeli rokonok által indittatott.

A mennyiben ez egy évre terjedő, és egy járásbiróság ügyforgalmára vonatkozó adatokból következtetni lehet: az igényperek lefolytatása nem történik oly gyorsasággal, mint a minőt a modern törvénykezés és fejlett hitelviszonyok megkivánnak. Eltekintve a másodbirósági elintézés késedelmes voltától, az elsőbirósági ügymenetet különösen hátráltatják:

a keresetlevél hiányos szerkesztése és felszerelése,
a tárgyalási és tanukihallgatási határnapok hosszusága,
indokolatlan halasztások,
az azonosság kérdésének czéltalan vitatása,
nem létező, vagy elhalt tanukra hivatkozás,
ezek helyett uj tanuk megnevezése, stb. Csak igy érthető: hogy a bizonyitási eljárás már az elsőfoku átlag négy birói cselekménynyel ér véget.

E szabálytalanságok megszüntetését és az elsőfoku eljárás gyorsitását következő rendelkezések törvénybe vételével vélem elérhetőnek, ugymint:

1. *Igénylő tartozik keresetében az általa igényelt ingókat egyenként elsorolni, igényének jogalapját előadni, bizonyitékait mellékelni s egyszersmind tanuit megnevezni. E kellékeket nélkülöző kereset a végrehajtás további folyamára halasztó hatállyal nem bir.*

2. *A biróság legfelebb 15 napra tárgyalást, és ezzel egyidőre tanukihallgatást rendel; melyre a feleket a prts III. §-ának*

jogkövetkezményeire való figyelmeztetéssel, a tanukat pedig azzal az utasitással idézi, hogy a lefoglalt és igényelt ingókat a helyszinén előzetesen és egyenként szemléljék meg.

3. *Az első határnapon meg nem jelent tanuk kihallgatásának egy ujabban, legfelebb 15 napra és a szükséghez képest a helyszinére kitüzendő határnapon csak akkor van helye: ha igénylő az első határnapot követő 3 nap alatt községi vagy orvosi bizonyitványnyal igazolja, hogy az első határnapnak a tanuk által történt elmulasztása vétlen volt. További tanuhallgatásnak vagy uj tanukra hivatkozásnak helye nincs.*

4. *Annak bizonyitása körül felmerült költségek, hogy az igényelt ingók a lefoglaltakkal azonosak, az azonosságnak az összes igényelt ingókra nézve történt megállapitása esetén, az azonosságot tagadó felet terhelik.*

A 4. pont alatti rendelkezés felvételét az az általánosan gyakorlatba vett védekezési mód teszi indokolttá, mely szerint az alperesként perbevont végrehajtató a tulajdonigény tagadásán felül, az azonosságot is tagadja, — holott egész birói gyakorlatom alatt egyetlen eset sem fordult elő, melyben az azonosság meg nem állapittatott volna. Szükséges tehát intézkedni: hogy e czéltalan és az ügymenetet hátráltató védekezés az eljárásból kiküszöböltessék, vagy legalább kellő korlátok közé szorittassék.

Másik feltünő adat: hogy az összes igényperek 92 százaléka házastársak és közeli rokonok által indittatott. Utalással a családtagok közt kötött jogügyletek érvényességét megszoritó s gyakran az igényperekben is alkalmazott törvényekre és curiai döntvényekre, a jogérvényesités elvének veszélyeztetése nélkül kimondható, hogy:

5. *A végrehajtást szenvedőnek házastársa, és fel- vagy lemenő ági rokona által való bizonyitásnak helye nincs.*

Igényperekben a tény- és jogkérdés egyszerü voltából következik, hogy a felebbezett elsőbirósági itéletek 90 százaléka helybenhagyatik. Ebből, és ama tapasztalatból kiindulva, hogy gyakran csak a végrehajtási eljárás megakasztása végett használtatik felebbezés, legalább a csekélyebb jelentőségü igényperekre nézve oly rendelkezés lenne szükséges, mely szerint

6. *Az elsőbiróság itélete ellen használt felebbezésnek a zár alatt hagyott és 100 forintnál többre nem becsült ingók elárverezésére nézve halasztó hatálya nincs.* (Az összes igényperek fele ily értékhatár között mozog.)

Az árverésen befolyt vételár az itélet jogerőre emelkedéséig birói letétben marad.

Nem ritkán történik alaptalan előterjesztés a birói kiküldött eljárása ellen; s pedig oly időben, midőn már a felett az árverezési határnapot megelőzőleg intézkedni nem lehet. Ekként az árverezés foganatositása az 1605/I. M. 1888. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri körrendelet intentiója ellenére gyakran meghiusittatik. Ennek megakadályozása végett törvénybe veendő lenne, hogy:

7. *Azok, a kik a birói kiküldött eljárása, végzései és intézkedései ellen nyilván alaptalan előterjesztéssel élnek: az okozott költségekben való marasztaláson felül 100 forintig terjedhető pénzbirsággal büntettetnek.*

Végül az igényperek számának csökkentése végett szükséges, hogy az 1881: LX. tcz. 47. és 99. §§-aiban foglalt rendelkezéseket a birói kiküldöttek szorosan betartsák, illetőleg a bíróságok alkalmazzák.

GÁL LAJOS,
kir. járásbiró.

A birósági végrehajtók.[1]

Itt azt szándékozom először is kimutatni, hogy mi különbség van ama hatáskörök között, a melyeket az 1868. évi LIV. és 1881. évi LX. tczikkek a végrehajtóra nézve megállapitanak.

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 28. számban.

Szembe állitom egymással a két törvény vonatkozó §-ait, különösen azokra a munkálatokra fektetve a sulyt, a melyeket az 1868: LIV. tcz. állitólag nem ismert s a melyek mint ilyenek a bir. végrehajtók és törvényellenes gyakorlatot követő biróságok részéről eljárásuk indokolásaul felhozatnak, illetve a melyeket csak az 1881: LX. tcz. utalt a végrehajtók hatáskörébe.

I.

1881: LX. tcz. szerint.	*1868: LIV. tcz. szerint.*
21. §. Ügygondnok nevezendő ki, ha a végrehajtást szenvedő honn nem találtatott.	400. §. Ügygondnok volt kinevezendő s reá bizandó a távollevő végrehajtást szenvedő lefoglalt vagyonának őrizete.

II.

75. §. Zárgondnok nevezendő ki, ha szoros zár kéretett, vagy keresk. áruczikk foglaltatott le.	401. §. Zárgondnok alkalmazása esetében a kiküldött intézkedik. (328. §. szerint kinevezi a zárgondnokot, 329. § szerint átadja annak az összeirt tárgyakat.)

III.

72. §. A bérbe- vagy haszonbérbeadó a foglalásról ajánlott levéllel értesitendő.	362. §. A bérbeadó mindig eleve értesitendő.

IV.

79. §. Ha követelés foglaltatott le, az adós (l. 83. §. központár és felettes hatósága), — ha árukért fizetendő utánvételi összeg: a feladási állomás főnöke rendelvényileg értesittetik; zálogjogilag bekebelezett követelés lefoglalása esetében, a végrehajtási jegyzőkönyv *hiteles kiadványa* a telekkönyvi hatóságoknak megküldendő.	388. §. Az adós, — 368. §. a központár és felett. hatóság a követelés lefoglalásáról a végrehajtó által rendelvényileg értesittetik. 390. §. a kiküldött hivatalból kebelezteti be az alzálogjogot (jkv nélkül.) 391. §. *harmadik kezénél levő kötelezvényt is ő veszi át.*

V.

89. és 90. §§. Igényfelhivás bocsájtandó ki: *a)* hird. tábla; *b)* község előlj.; *c)* esetleg árvaszék részére (a kincstár részére).	464. §. Határidőt az igények beadására kiküldött tüzi ki végzésileg és hirdetményileg.

VI.

102. §. Az árverést hirdetményileg a kiküldött tüzi ki.	402., 403. §§. Kiküldött végzésileg tüzte ki s hirdetményileg közhirré tétette az árverést s kézbesitette a vonatkozó végzéseket.

VII.

114. §. Vételár és értéktárgyaknak külön jelentés mellett bemutatása birói letétbe helyezés végett.	343., 400. és 410. §§. Lefoglalt vagy befolyt készpénz és értéktárgyak letétbe helyezése iránt kiküldött hivatalból intézkedik stb.

VIII.

111. §. Elsőbbségi bejelentvényekről külön jegyzőkönyvek veendők fel.	467. §. Igénykeresetek a kiküldötthöz adandók be s általa 24 óra alatt a sommás bírósághoz beadandók.

IX.

76. §. Átszállitása a lefoglalt ingóknak a *biróság külön intézkedése folytán.*	401. §. Zárgondnok alkalmazása esetében az áthelyezés iránt a kiküldött azonnal intézkedik.

Ez az összeállitás ugyszólván fölöslegessé tesz minden kommentárt. Én nem vagyok képes a törvényszerü dijazástól való eltérést a két törvénybeli különböző hatáskörrel indokolni; de igenis szükségesnek tartom, hogy ez az ügy már csak azért is mielőbb végérvényesen rendeztessék, mert a vidéki bíróságok, a fővárosiak után indulva, immár általánosan követik a kir. itélő tábla által elitélt gyakorlatot; ez tehát nem szórványosan, hanem országosan bevett törvényellenes gyakorlat, a melyet az igazságszolgáltatás hirnevére

való tekintettel fentartani nem lehet, — különösen, mert az 1875: IX. tcz. 6. §-a a magasabb dijfelszámitást birság és hivatalvesztés terhe alatt tiltja, s igy igen könnyen előfordulhat az az eset, hogy vagy a birói gyakorlat fog alkalmat szolgáltatni a büntetés alkalmazására, vagy a törvény egyenes rendelkezése daczára kénytelen lesz a fegyelmi bíróság felmentést kimondani.

A fentebb foglalt összeállitás szerint a két törvény szó szerint ugyan nem felel meg egymásnak, de ha az egész összeállitást egybevetjük, különbséget nem találunk. Az 1868: LIV. tcz. tartalmaz különben olyan intézkedéseket, a melyeket az 1881: LX. tcz. nem tartalmaz, s ezek figyelembe vételével elmondható, hogy a végrehajtó mai megterheltetése nem nagyobb, mint az ezelőtti.

Egyáltalán tarthatatlan tehát az az álláspont, a mely a törvényből kivánja indokolni az eltérő gyakorlatot, különösen a mely az 1875: IX. tcz. abbeli rendelkezésében is támaszt vél találni, hogy a felek kivánságára teljesitett kézbesitésekért 50 kr. jár a végrehajtónak. Itt ismét az 1868: LIV.-re hivatkozom, a mely szerint a kiküldött volt köteles az értesitéseket és kézbesitéseket eszközölni, s ha ettől 1881 előtt némely bíróságnál eltérő volt is a gyakorlat, az nem volt törvényszerü és nem is volt általános.

Nézetem szerint tehát a törvényhozás, az 1881: LX. tcz. alkotásánál nem elnézésből nem rendelkezett a végrehajtói dijak szabályozásáról, hanem azért, mert azok egy évtized előtt már szabályoztattak, s mert 1878-ban is (l. 25152/878. sz. I. M. rend.) abban a nézetben volt igazságügyi kormányunk, a már akkor is számtalanszor felmerült, tehát nem az 1881: LX. tczikken alapuló tendentiával szemben, hogy *semmi szin* alatt sem állapithatók meg más dijak, mint a melyeket a törvény előir.

Más kérdés azonban, hogy a törvény igényel-e változtatást e tekintetben? Megfelelők-e a törvényszabta dijak vagy sem?

Én is szükségesnek tartom a revisiót akár rendszerváltoztatással, akár a nélkül, különös tekintettel arra, hogy némely végrehajtási ügyek igen sok irásbeli munkát adnak, van némelyikben 100—300, sőt 1000 rendelvény is, — akad évenkint néhány olyan is, melyben 10—30 felülfoglaltató van érdekelve, ezeket mindig kell értesiteni a kitüzött árverésről, aztán az árverést néha nem is tartják meg.

Ebből azonban még nem következik, hogy olyan végrehajtási ügyben is, a melyben, bár százakra megy a rendelvények száma, rendszerint 20—70—100 frt állapittassék meg egy végrehajtásért, holott, ha a rendelvények kinyomtattatnak, a végrehajtást egy nap alatt be lehet fejezni. Ama gyakorlat szerint pedig sokszor megesik, hogy igen nagyra rugnak a végrehajtói dijak, s ez egyik természetes konsequentiája a törvénytől való eltérésnek. Természetes, hogy mihelyt a törvénytől eltérünk, könnyen tul lövünk azon a czélon, a melyet kitüzünk, t. i. a végrehajtók iránti méltányosságon, és leszünk végre méltánytalanok a végrehajtatók iránt, és birói kognitióval a végrehajtók existentiájának rágalmazott harczosai. Egyik biró 10 krt., a második 20, sőt 40 és 50 krt. is állapit meg egy blanquett rendelvényért, a melyet 100 drbonkint 40 kr.-ért kapunk, — a másik kimondja, hogy a mellékdijak 10 frtnál nagyobb összegre nem rughatnak (persze a fődij maximuma 3 frt), — végre megunja egyikmásik biró addig követett gyakorlatát is, s kimondja, hogy a 10 frt maximum eltörlendő, s igy kell aztán 30 — 70 frtot — már a rendelvények számához képest — megállapitani.

Az igaz, hogy ha szorosan követjük a törvényt, akkor, midőn a 10—20 árverési hirdetmény kibocsájtásával kitüzött árverés nem tartatik meg, a végrehajtó semmi dijat sem számithatna fel. Ez csakugyan hiánya a törvénynek, mely nem kontemplált ilyen eshetőséget; de ebből okszerüen nem következik, hogy a törvényes dijakon tultegyük magunkat; hanem következik az, hogy pótoljuk *ezt* s az ehhez hasonló hiányokat hivatásszerüen.

Czélomul a gyakorlat törvénytelenségének kimutatását tüztem ki, nem szándékozom tehát arra is bővebben kiterjeszkedni, hogy a gyakorlatban levő dijtételek ama indokok szempontjából is, a melyeken alapulnak, mennyiben igazságosak. Ez a kérdés majd akkor válik alkalomszerüvé, ha el lesz döntve, hogy reformálandó-e a dijszabás, vagy az intézmény, hogy egységes dijszabás állittassék-e fel, vagy mellékdijas?

A dijak czime és mérve csak statisztikai adatok alapján állapitható meg, mert összefügg a végrehajtók existentiájával, és igy azzal is, hogy az alkalmas, megbizható végrehajtók állásukban maradásra birhatók legyenek, s illetőleg alkalmas egyének a végrehajtói állástól — ha ugyan fentartatik — el ne zárassanak; azonban annyit már most is megjegyezhetőnek tartok, hogy — tekintettel az 1871. évi LI. tcz. által kontempált intézményhez alkalmazni szánt egyének képzettségére és társadalmi állására, — a gyakorlatban levő mellékdijak — még ha indokainak fenforgását konstatáljuk is — nagyon kérdéses, vajon tételeiben nem méltánytalanabbak-e a peres felekre, mint a mennyire méltányosak kivánnak lenni a végrehajtók — elismerem, hogy sokszor figyelembe veendő — existentiális érdekeire.

ARANY SÁNDOR,
kir. albiró.

A pervezetés.[1]

5. *Halasztási jog.*

A törvénykezési cselekmények vagy határidőhöz, vagy határnaphoz vannak kötve. A határidő lehet törvényi vagy birói, mig ellenben a határnapokat rendszerint a biró tüzi ki.

Ugy a határidőnek, mint a határnapnak nem lehet más czélja, mint a per végczélja, vagyis az ügyet az itélethozatalra előkésziteni, birónak, feleknek, tanuk és szakértőknek kellő időt és kellő alkalmat engedni, hogy teendőiket elvégezhessék, hogy a per itélethozatalra megérjen, s hogy az itélet ekként mint az érett gyümölcs hulljon le fájáról.

Azonban, ha a késedelem veszélylyel jár, akkor az eredményt a rövidebb határidő inkább biztosithatja, mert mit ér az elméletileg alapos itélet, ha gyakorlatilag már meg nem valósitható?

E czélok elérésének szempontjából a felek a tárgyalást vagy annak folytatását kölcsönös beleegyezéssel elhalasztják.[2]

De elnapolhatja a határnapot és elhalaszthatja a tárgyalást a biró hivatalból is.[3]

Ha pedig a felek valamely határnapra megidéztettek, és ha az egyik fél meg nem jelent, a megjelenő fél pedig mulasztási itélet hozatalát inditványozza, a biró — feltéve hahogy a perbe bocsátkozási idő nagyon rövid volt, vagy ha a fél a megjelenésben természeti események vagy más elhárithatlan akadályok miatt gátoltatott, avagy ha a kézbesitési vevény még be nem érkezett — a tárgyalást hivatalból is elhalaszthatja.[4]

A tárgyalást a biró az esetleges előkérdések elintézéseig hivatalból szintén elhalaszthatja.[5]

Fontos esetekben a biró az itélethozatalt is elhalaszthatja.[6]

Ha pedig a biró arról győződik meg, hogy az ügy annak természeténél s a felek jóhiszemüségénél fogva egyezségre

[1] Az előbbi közl. l. a 30. számban.

[2] Plósz Sándor. A magyar polgári perrendtartás tervezete 196. §.

[3] Dr. Emmer Kornél. Törvényjavaslat a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában 27. §.

[4] 1887 január 30-iki német perrend 302. §. és Dr. Emmer Kornél törvényjavaslata 74. §.

[5] Ökröss Bálint a törvénykezés reformja. 130. §.

[6] U. o. 145. §.

alkalmas: egyezségi kisérleteket tehet, vagy a tárgyalás felfüggesztése mellett a feleket egyezségi kisérlet czéljából kiküldött, vagy megkeresett biró elé utasithatja.[1]

A tárgyalás a bizonyitékok felvétele végett szintén elhalasztható.[2]

És elhalasztható a megkezdett tárgyalás a felek és a birák szükséges pihenése czéljából is.[3]

6. *Az eljárás felfüggesztésének és megszüntetésének joga.*

Az eljárás felfüggesztendő:

a) ha abban mindkét fél megegyezik,

b) ha valamely határnapon egy fél nem jelent meg,[4]

c) ha valamelyik fél meghalt,[5]

d) ha valamelyik fél perbeli cselekvési képességét elvesztette, valamint ha valamelyik fél törvényes képviselője meghalt, vagy képviseleti joga megszünt,[6]

e) ha valamely fél ellen csőd nyittatott a csődtörvény szerint nem folytatható perekben,[7]

f) képviseleti perben, ha valamelyik fél ügyvéde elhalt, vagy ügyvédkedési képességét elvesztette,[8]

g) ha a a bíróság müködése háboru vagy más esemény folytán megszünik,[9]

h) ha valamelyik fél háboru esetén katonai szolgálatot teljesit, vagy oly helyen tartózkodik, a honnan a bírósághoz közlekedni nem lehet,[10]

i) ha a per eldöntése más per eldöntésétől, vagy más hatóság intézkedésétől függ,[11]

k) ha a perben oly büntetendő cselekmény gyanuja merül fel, melynek megállapitása a per eldöntésére lényeges befolyást gyakorol.[12]

Az eljárás megszüntetendő:

Ha kifogás folytán avagy hivatalból észlelendő pergátló kifogások forognak fen.[13]

A pert a felek akarata ellenére, a felek vagy a bíróság akadályoztatása esetén avagy præjudicialis kérdések eldöntése előtt folytatni nem lehet, helyes tehát, ha ezen akadályok elenyészéseig a per szünetel.

Ha pedig a per érdemleges tárgyalásának pergátló akadályok állanak utjában, az esetben az eljárást a birónak a körülményekhez mérten hivatalból, vagy kifogás folytán be kell szüntetni.

7. *Áttételi jog.*

A biró csak oly ügyekben járhat el, melyek hatósága, hatásköre és illetékessége alá tartoznak.

Kérdés, hogy oly esetben, midőn pl. társasbíróság előtt a kereset oly összegre szállittatik le, a mely az egyesbíróság elé tartozik, avagy az egyesbiró előtt a kereset azon összegnél, a meddig az egyesbiró hatásköre terjed, magasabbra emeltetik, ha továbbá az alperes oly viszonkeresettel él, a mely a társasbíróság hatáskörét el nem éri, vagy az egyesbíróság hatáskörét meghaladja: mily eljárás követendő?

Nevezetesen a biró letárgyalja-e az ügyet?

Elutasitsa-e a követelő felet? Avagy áttegye azt azon bírósághoz, a hová tartozik?

Általában véve — tekintet nélkül a hatóság, hatáskör és illetékességre — a biró az elébe nem tartozó ügyet, akár hivatalból, akár kifogás folytán mondja is ki ezt, le nem tárgyalhatja. De más bírósághoz sem teheti át; mert azt, hogy valamely ügyben eljárhat-e vagy nem? minden bíróság maga állapitja meg.

Köteles tehát a biró, ha valamely ügyben azt, hogy elébe nem tartozik, kimondotta: ezen ügyet elutasitani. S ezen esetben a feleknek áll érdekükben kikeresni azon bíróságot, a mely az ügyben eljárni hivatva lesz.

Ha azonban valamely bíróság hatáskörének hiánya jogerejüleg kimondatott, az utóbb eljáró bíróságok oly ok miatt, mely a korábbi határozat alapjával ellenkezik, az ügyet hatáskörükből el nem utasithatják.[1]

Ezen szabály alól kivételt képez az 1881: LIX. tcz. 5. §-a, mely kimondja, hogy: «a periratok további eljárás végett az illetékes bírósághoz tétetnek át.»

E törvényszakasz azonban már felette sok ellentétes birói határozatnak volt okozója. Azon körülmény pedig, ha a követelés a per folyamában felemeltetik, a hatáskör fenállására befolyással bir, a követelés leszállitása ellenben tekintetbe nem vétetik.[2]

Áttételnek tehát csak ott lehet helye, a hol oly büntetendő cselekménynek jelenségei merülnek fel, a melyek miatt a per be nem fejezhető.[3] Ugyde tulajdonkép ez sem áttétel, hanem az eljárás felfüggesztése a büntetőper jogérvényes befejezéseig, a melyről már fentebb volt szó.

8. *Összesitési jog.* — 9. *Szétválasztási jog.*

Gyakran előfordul, hogy ugyanazon vagy különböző peresfelek ügyei egymással szoros összefüggésben állanak.

Az összefüggés lehet ténybeli vagy jogi.

Előfordul az is, hogy egy keresetben több oly igény czéloztatik érvényesittetni, melyek egymással sem ténybeli, sem jogi összefüggésben nem állanak; avagy a megtámadott fél oly viszonkeresetet támaszt a mely a kereseti követelésel sem ténybeli, sem jogi összefüggésben nem áll.

Továbbá nem is ritka azon eset, hogy egy ügyben több oly vitapont van, a melyek együttesen meg nem vitathatók, vagy pedig melyek közül egyiknek eldöntése a másikat feltételezi. Végül előjön, hogy az egybekapcsolt ügyek közül egyiknél ugy a támadási, mint a védelmi eszközök teljesen felsoroltattak, s az ügy a döntésre teljesen megérett; mig ellenben a másik befejezése csak később várható.

A helyes pervezetés szempontjából és pedig különösen a szóbeli eljárásban a birónak fel kell ruházva lenni azon hatalommal, hogy különféle ügyeket összesithessen; s az összesitetteket szétválaszthassa.

Birnia kell azon joggal, hogy egyes vitapontokat elkülönitve vehessen tárgyalás alá; s egyes vitapontokat részitélettel elkülönitve dönthessen el.

Az irásbeli eljárásban a biró ezen hatalmának hiánya nem tünik annyira fel; mert az irásbeli perrendekben az esetlegességi elv szigorubban van keresztül vive, mint a szóbeli eljárásban.

A szóbeli eljárásban nem levén az esetlegességi elv szigoruan keresztül vive, nehogy a felek ujabb és ujabb követelésekkel, avagy vitapontok felhozása által az ügyeket a végtelenbe kinyujtsák, szükséges a birót az elkülönités és a részeldöntés jogával feléuházni.

És nehogy ugyanazon tény- és jogalapból folyó különféle perekben ellentétes határozatok keletkezzenek, hasonlólag szükséges a birót az összesités jogával is felruházni.[4]

(Bef. köv.) FÖVENYESSY LAJOS.

[1] Dr. Emmer Kornél fent id. müve. 109. §.
[2] U. o. 15. §.
[3] U. o. 114. §.
[4] 1877. évi német perjog. 228. §.
[5] Plósz Sándor f. i. müve. 216. §.
[6] U. o. 217. §.
[7] U. o. 218. §.
[8] U. o. 219. §.
[9] 1877-iki német perjog. 222. §.
[10] U. o. 220. §.
[11] Plósz Sándor f. i. m. 311. §.
[12] U. o. 312. §.
[13] U. o. 277. §.

[1] Plósz Sándor. A magyar polgári perrendtartás tervezete. 15. §.
[2] U. o. 10. §.
[3] Dr. Emmer Kornél fent id. m. 67., 101. §.
[4] 1877. évi német perjog. 138., 141., 136., 137., 273., 274., 275., 276. §§.

Különfélék.

— **A felebbvitel korlátozásáról** szóló legujabb belügyminiszteri rendelet, mely a közig. hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követetendő eljárás szabályozását módositja, épen nem elégiti ki a jogászköröket. És pedig tekintet nélkül a szóban forgó substratum csekélységére, helytelennek tartjuk a felebbvitel korlátozását a személyes szabadság biztositékainak szempontjából mindaddig, mig a jogkereső közönség teljesen megnyugodhatik azon hatóságok itéletében, kiket a biráskodási jog ez idő szerint első fokban illet. Hogy a jelenleg nálunk Magyarországon divó rendőri *biráskodás* azonban épen nem méltó a jogállam szempontjából ezen elnevezésre, azt mindenki tudja. Élénk emlékezetben van még egy budapesti kerületi kapitánynak azon tanuvallomása, mely a kivándorlási szédelgők m. é. bünpörében előfordult. Ezen tanu ugyanis nyilvánosan kijelentette, hogy a budapesti kerületi kapitányságok mindegyikénél 4—5 előadó van, kik a feleket kihallgatják és velük jegyzőkönyveket vesznek fel, a melyek azután a kerületi kapitány elé kerülnek, ez azután *kimondja az itéletet a nélkül, hogy a felekkel közvetlenül érintkeznék.* A tanu szerint physikai okok nem engedik, hogy másképen menjen az ügykezelés. Ez flagrans törvénysértés, mert az 1880: XXXVII. tcz. 42-dik §-nak 3. pontja értelmében a biráskodási jog Budapest mindenik kerületében első fokban *magát az illető kerületi kapitányt*, nem pedig az előadót illeti. Ha igy alakul Budapesten a gyakorlatban a tárgyalásnál a törvény által előirt szóbeliség, akkor elképzelhetjük, hogy egyebütt mennyit vétkeznek e tekintetben. *Az igazságügyminiszter urtól elvárjuk, hogy egyéb reformjai között kijő a rendőri biráskodás reformjának a sorja is*, és pedig ennek olyaténképen történendő reformja, mely az igazi jogállam és a személyes szabadság biztositékai követelményének is képes lesz majd megfelelni. (Nagy kérdés különben az is, vajon jogositva volt-e a belügyminiszter módositani a fenálló rendeletet.)

— **A magyar örökjogi javaslatról** hosszabb dolgozat jelent meg a *Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft* legujabb füzetében *Hachenburg*-tól. Mielőtt szerző átmenne a részletes intézkedések megbeszélésére, a következő általános jellemzést bocsátja előre: «Der Entwurf ist das Resultat der heutigen Rechtsentwickelung, er lehnt an die neueren europäischen Gesetze an, sie abändernd, verbessernd, aber gleichzeitig hiedurch an ihren juristischen Fragen Antheil nehmend, die universellen Gedanken acceptirend. Es liegt also kein national ungarisches, im scharfen Gegensatz zu den Systemen der anderen europäischen Staaten stehendes Recht vor, sondern ein Gesetzgebungsakt, der sich der grossen Kette der auf der gemeinsamen Basis aufgebauten Kodifikationen einreiht.»

— **Az Annuaire legislation Étrangère** tizennyolczadik évfolyama megjelent. A jelen kötet, mely több mint 1100 oldalra terjed, magában foglalja az 1888. év minden törvényét, mely a föld kerekségén hozatott. Minden állam törvényhozási munkálkodásáról hosszabb resumé ad számot s a fontosabb törvények egész terjedelemben közöltetnek franczia forditásban. A kötet tartalmára lesz alkalmunk visszatérni; ez uttal csak annyit emlitünk meg, hogy a magyar törvényhozásról szóló szemlét, mint több előző évfolyamban is, dr. *Nagy Dezső* budapesti ügyvéd irta. A szemle után következik szószerinti forditása a halászati törvénynek, melyet *Dareste Péter* semmitőszéki ügyvéd forditott magyarból francziára. Dareste Péter ur évekkel ezelőtt megtanult magyarul és több izben hosszabb időt töltött hazánkban, hogy a magyar nyelvet teljesen elsajátitsa; az Annuaire minden évfolyamában találunk hazánk ezen lelkes barátjától egy-egy törvényforditást vagy ismertetést.

— **Törvénykezésünk visszásságai.** Birói körökből vettük a következő sorokat:

Ily czim alatt nemrég e lapokban ügyvédi körökből közöltetett, hogy: «*sommás eljárásunkban alperes végtelenig elhuzhatja a pert* az által, hogy előadásait folyton változtatja és pótolja, uj tanukra hivatkozik, vagy uj beszámitási kifogást tesz, stb. Ez eljárás ellen felperesnek nincs segitsége, mert alperes a *tárgyalás berekesztéséig* mindig uj előadásokkal állhat elő; és a bíróságnak kötelessége az egész tényállást tisztába hozni.»

Kétségtelen, hogy a tárgyalás berekesztéséig alperes ily módon védekezhetik, de védekezésével a pert végtelenig el nem huzhatja. *Mert a mint a tényállás tisztába van hozva, a tárgyalást is berekesztettnek kell tekinteni;* mivel pedig a tényállás *a tárgyalás folyama alatt* hozandó tisztába: ujabb tárgyalás csak akkor rendelhető, midőn a tényállást az első tárgyaláson kinyomozni nem lehetett. Ekként a tényállás kinyomozása még a bonyolultabb jogesetekben is a második határnapon rendszerint megtörténvén, alperes a tárgyalás berekesztését továbbra meg nem akadályozhatja.

Határozottan téves, és a törvény szellemével ellenkező az a szintén felhozott gyakorlat: mely szerint a biró a *tárgyalás berekesztése után*, de itélethozatal előtt külön beadványban bemutatott bizonyitékot is figyelembe veszi, s ez alapon *ujabb tárgyalást rendel.* Mert valamint a rendes eljárásban csak a meghatározott számu periratokban foglalt ténykörülmények és bizonyitékok vehetők itéleti alapul: ugy a sommás eljárásban *a tárgyalás berekesztését kell annak a határvonalnak tekinteni*, melyen tul nem csupán a biró egyoldalu felfogásához mérten megállapitott, hanem a törv. rdts 117. §-a értelmében a felek észrevételeihez képest is kijavitott tényállást kiegésziteni vagy módositani és erre vonatkozó ujabb bizonyitékokat előterjeszteni annál kevésbé lehet, mert ezzel az eljárással a bizonyitékok kivételén is keresztülvezetett per egy korábbi stádiumba, a tárgyalás stádiumába vitetnék vissza; már pedig *oly mulasztás*, mely szerint a döntő ténykörülmények *kellő helyen* felhozva, vagy tagadva és a rendelkezésre álló bizonyitékok előadva nem lettek, nem az alapperbeli eljárás törvényellenes kiterjesztésével, hanem az 1881. évi LIX. tczikk 69. §-ának 1. pontja szerint, *csak perujitással orvosolható.*

Ezekben körvonalazott felfogás érvényesült a felsőbiróságnál is egy, a devecseri kir. járásbiróság előtt inditott igényperben. Felperes a tanuhallgatás foganatositása után külön beadványban ujabb tárgyalás elrendelését kérte. A kérelem teljesitését a biróság 1889. évi 2862. számu végzésében azzal a megokolással tagadta meg, hogy a tényállást az addig felhozottak által kellőleg tisztába hozottnak tekinti. Felperes e körülményt a felebbezésben semmiségi okul hozta fel, de azt, az 1890. évi 50377. számu alatt érdemben határozó budapesti kir. itélő tábla figyelmen kivül hagyta.

Végül még egy megjegyzést. Gyakorlati jogász előtt nem szenved kétséget, hogy habár a bizonyitás és védekezés a feleknek rendszerint a tárgyalás berekesztéséig engedtetik is meg: fordulhatnak elő kivételes esetek, melyekben a tárgyalás berekesztése után ujabb tárgyalás válik szükségessé. De legalább az ne a felek egyszerü kérelmére, szándékos vagy vétlen mulasztásaik okából, hanem csak akkor legyen elrendelhető: midőn a tárgyalás berekesztéséig felhozott, és az eljárás folyamán kivett bizonyitékokból a tényállás téves megállapitására alaposan lehet következtetni.

— **A kir. Curiához** julius hóban beérkezett 2800, ez évben összesen 16926 ügydarab. A tavalyi hátralékkal együtt elintézendő volt 24387, elintéztetett ez évben 14729, hátralékban maradt 9658 ügy. A mult év megfelelő időszakához képest több érkezett be 1177-el, több intéztetett 249-el, a hátralék szaporodott 990-el.

— **A kir. Curián** rövid idő mulva öt curiai biró állása fog betöltetni. Ezek Lassel Ágoston, Herczeg Sándor, Baló Mihály, Horváth László, Ferencz Károly állásai. A nevezett kir. curiai birák ugyanis nyugdijazás iránti kérvényüket benyujtották.

— **Köteles-e az ügyvéd az általa behajtott, de ki nem szolgáltatott pénz után kamatokat fizetni?** E kérdésben a kir. Curia a következő határozatot hozta: «Tekintve, hogy az ügyvéd a megbizója részére behajtott pénzt csupán megőrizni, nem pedig gyümölcsöztetni is tartozik, az alsóbiróságoknak határozatai a kamatok tekintetében megváltoztattatnak és *panaszlott kamatfizetésre nem köteleztetik*» stb. Az elsőbiróság a pénz felvétele napjától számitva kamatfizetésre kötelezte panaszlott ügyvédet, a budapesti kir. itélő tábla a kamatokat szintén megitélte volt, de azokat csak a panasz

beadásától számitotta, «mert panaszlott ez ideig letéteményesnek tekintendő.»

— **Megfertőztetett kiskoru csavargó.** A budapesti törvényszék minap elitélt két szabót, kik egy, a városligetben ivóviz-elárusitással foglalkozó tizenkét éves lánykán kisérlették meg a megfertőztetés büntettének elkövetését. A bünösök lakolnak tettükért és a kis sérült fél, egy a legszélsőbb mérvig kifejlett asfalt-kaczér, visszatér a városligeti erdő sürüjébe, hol előadása szerint a Btk. XIV. fejezetébe ütköző müködését kifejti. A leány teljes részletességgel és kétségbeejtő nyiltsággal mondta el az őt megvizsgáló törvényszéki orvosoknak, hogy a városligetben 15, 20 és 30 krnyi dij fejében öregekkel és ifjakkal «mulatni» szokott. Okvetlenül feltolakodik ilyek hallatára a kérdés: vajon helyesen történik-e ez ugy, hogy a hatóságok a legnagyobb mérvü közönyt tanusitják az ilyen gyermekek erkölcsi pusztulása láttára. Valóban nem értjük, hogy miképen lehet annál megállapodni, hogy ily dolgok hivatalosan konstatáltassanak, és hogy ebből azután a kellő administrativ következtetések ne vonassanak le.

Nemzetközi Szemle.

— **Uj fegyelmi vétségek.** Az alsó-ausztriai ügyvédi kamarában inditvány tétetett az iránt, hogy az uj ausztriai ügyvédi tarifa következtében fegyelmi vétségnek tekintessék az oly eset, melyben valamely ügyvéd a tarifában megállapitott tételeken alól dolgozik, valamint azon kikötés is, melynek értelmében az ügyvéd eredménytelen perlés esetében nem követel ügyfelétől költségfizetést.

— **Őrült mint javithatatlan visszaeső.** A bécsi bíróság előtt állott minap egy vádlott, ki már hétszer lett büntetve. A tárgyalás folyamán vádlott anyja bebizonyitotta, hogy fia gyógyithatatlan elmebeteg és a szakértők szintén constatálták, hogy a rendkivül izgékony vádlottnál teljesen hiányzik a képesség az enyém és tied között különbséget tenni. Ennek következtében perujitás folytán felmentették vádlottat valamennyi már megelőzőleg általa elkövetett büntetendő cselekmény vádja alól, a melyek után ez ugyan a büntetést már kiszenvedte volt és a rendőrségnek adták át a rehabilitált embert oly czélból, hogy ezt valamely intézetben elhelyezzék.

— **A ki minden áron büntetés után áhitozik.** Bécsben minap egy kis fiut vontak felelősségre a fenyitő bíróság előtt. Vádlott már több izben kihágások miatt büntetve volt. Büntetésének oka abban rejlett, hogy a megelőző tárgyalások mindegyikénél valótlanul 15 évesnek mondotta magát és igy vádbeli cselekményeiért büntetés alá volt vehető. Ausztriában t. i. azon büntetendő cselekmények, melyeket gyermekek a betöltött tizedik évig követnek el, csak a házi fenyitéknek engedendők át, azonban ezen koron tul a tizennegyedik év betöltéseig azon cselekmények, melyek csakis a tettes serdületlensége miatt nem számittatnak be büntettekként, mint kihágások büntetettnek. Vádlottnak a tárgyalás folyamán hivatalosan beszerzett születési bizonyitványából kiderült ennek valódi kora, a miért is a közvádló rögtön inditványozta, hogy perujitás utján vádlott a megelőző elitélések tekintetében rehabilitáltassék. Ez rögtön meg is történt és vádlottat a korábbi vádak tekintetében ennek következtében felmentették.

— **A rabélelmezésre vonatkozólag ujabb kisérletekről** értesitenek Krohne és Leppmann egy közös czikkben, mely a Berliner Klinische Wochenschrift XXVII. évfolyamának 30. számában (688. s k. l.) legutóbb megjelent. Mindkét iró a moabiti büntető intézetben (Berlin mellett) gyakorlatilag tevékeny, amaz mint igazgató, utóbbi mint orvos. A czikkből felemlitjük, hogy a táplálkozásnál szükségelt fehérjének olcsóbb fedezhetése végett 1888 óta némely német büntető intézetben kisérletképen hetenkint egyszer *halat* adtak a foglyoknak. Ezen ételt a foglyok nagyon kedvelik és az ezen étellel elért eredmények minden tekintetben kitünőknek mondhatók. A halnak az étkezésnél való felhasználása következtében 8 grammal több állati fehérjét nyujtanak a foglyoknak, mint a hogy ez egyébként még a legkedvezőbb összeállitásnál is lehetséges lett volna. Ehez járul, hogy ezt oly könnyen emészthető és izléses formában adják, a minőben eddigelé még megközelitőleg sem lett elérve. Egy kilogramm hal ára 24 fillért tett ki. A hetenkint egyszer adatni szokott haladag 250 klgr. sulyu. A halak közül gadóczot vagy tőkegadóczot adnak (Schellfisch oder Kabeljau). Tudvalevőleg a büntető intézetekben a foglyok a zsirszükséglet fedezése végett igen nagy előszeretettel iszszák a csukamájolajat. Ezen ital fogyasztásánál is az 1887. évi október 1 én a porosz büntető intézetekben hatályba lépett uj étrend következtében nevezetes észleleteket tettek. A mig azelőtt ugyanis a moabiti büntető intézetben 1882/83-ban átlag 450 fogolynál 107·5 klgramm csukamájolajat fogyasztottak évenkint, addig 1889/90-ben 530 fogolynál már csak 13·14 klgrammra rugott az évenkinti szükséglet ez italnál. Ezen kivül *kókusdió-vajjal* is tettek kisérletet a foglyok zsirszükségletének olcsóbb fedezhetése végett. Ezen kisérletek azonban kedvezőtlen eredményhez vezettek, mert az ezen vajjal elkészitett ételek undort keltettek a foglyoknál azon szappaniz miatt, melylyel azok birtak. Mivel a kókusdió-vajjal elkészitett ételeket a foglyok nem fogyasztották el, nem folytatták a kisérletezést e téren.

— **Bulgáriában** az 1879-ki január 29-én kelt ideiglenes fogházi rendtartás több érdekes intézkedést tartalmaz, melyek közül a következőket emeljük ki: Önkénytes adományok a rabélelmezés javitása czéljából meg vannak engedve. E czélra szolgálnak a templomoknál, vásártereken és bazárokon alkalmazott gyüjtőszekrényecskék, melyek a városi tanácsnokok és a rendőri præfactusok felügyelete alatt állanak. Letartóztatott nők, kik csecsemőjüket maguknál tartják, ételilletményükön kivül még egy adagot kapnak. *Kiskoru gyermekek, kik a börtönben szülőiknél, illetve atyjuk- vagy anyjuknál tartózkodnak*, a nagykoruak módjára asztalpénzt kapnak. Az asztalpénzeket a városi tanácsnokok kezelik és ezek szolgáltatják ki az ételeket a letartóztatottaknak üstökből, melyek a kerületi orvos és a fogházi felügyelő felügyelete alatt állanak.

— **Münchenben** egy ház lakóinak panasza folytán a ház tulajdonosa felszólitotta egyik bérlőjét, ki mindig napestig zongorázott, hogy ez hagyjon fel a játékával, különben a házi ur felmondás nélkül is megszüntnek tekintené a bérletet és a bérlő rögtöni kikiköltözését követelné. A bérlő azonban nem tágitott és az ügy a bíróság elé került, mely a bérbeadó javára intézte el ezen vitás kérdést.

— **Zürichben** azon polgárokat, kik a katonakötelezettségi pótlékot nem képesek lefizetni, behivják a kaszárnyába és ott az esedékes összeget ledolgoztatják. A pénzügyi eredmények ugyan igen csekélyek, de mint fizetési kényszereszköz az intézmény jó szolgálatot tesz. (A pénzbirságnál ugyanily rendszert készülnek most behozni.)

— **Tüzijáték a fegyházban.** Nieuwenhuys, groningeni egyetemi tanár, «De Gevangenisstraf» czimü értekezésében azt mondja, hogy Hoornban (Hollandban) a letartóztatottak felkeléskor meleg és hideg vizet kapnak, sőt társalgó termük is van, melyben dominót játszhatnak; ehhez járul még, hogy a király születésnapja alkalmával számukra még külön tüzi játékot is rendeznek.

— **Buenos Ayres városa** számára uj bünvádi eljárás lépett életbe, melynek hivatása az, hogy az Argentini köztársaság egész területére kiterjesztessék. Visszatérünk ezen érdekes törvénymü tartalmára, itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a törvény egyik határozmánya az, miszerint *minden bünvádi per két év alatt okvetlenül befejezendő.*

— **Japánban** minap megjelent az uj kereskedelmi törvény, valamint a polgári törvénykönyvnek egy része. A kereskedelmi törvény, mely 1891-ben lép érvénybe, három könyvre oszlik (a kereskedelemről általában, tengeri kereskedelem, bukás) 1064 czikkel. A polgári törvénykönyvből azon 572 paragraphust tették közzé, melyek a tulajdonjogra vonatkoznak, valamint a polgári törvénykezési rendtartást, mely 805 paragrafusból áll.

—

— **Határidő- és sürgetési napló.** Somlyói V. Ignácz, maros-ludasi végrehajtó, a «Birósági Végrehajtók Közlönyé»-nek szerkesztője, előfizetési felhivást bocsátott ki oly segédkönyvre, mely a bíróságoknak van szánva. Eddig ugyanis gyakran fordultak elő esetek, hogy feleket ünnepnapra idéztek be, ez által hasztalan pénz- és időveszteséget okozván nekik. E bajon kiván a napló segiteni az ünnepnapok kitüntetése által. A napló praktikus berendezését különben egy igazságügyminiszteri rendelet is elösmeri és annak megrendelését ajánlja, ugyszintén ajánlják azt a törvényszékek elnökei is. Ez elismerések által buzditva, Somlyói az idén javitva adja a *határidő naplót* és *sürgetési naplóval* bőviti azt ki. Lesz egy kiadás sürgetési napló nélkül is, ennek előfizetési ára 1 frt és 60 kr. A teljes munka előfizetési ára 2 frt 50 kr. és aug. 15-éig szerző nevére küldendő Maros-Ludasra.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 33. sz. Budapest, 1890. augusztus 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden penteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési díj: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Vizsgálati fogság a csekélyebb sulyu törvényszéki bünügyekben. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Egy pár eszme a birósági szervezéshez. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — *Törvénykezési Szemle:* A sarkantyu. Dr. IMRIK PÉTER balassa-gyarmati kir. törvényszéki birótól. — Az italmérési kártalanitási eljáráshoz BIRÓ VILMOS m.-szigeti kir. törvényszéki birótól. — A pervezetés. FÖVENYESSY LAJOS nagykátai kir. aljárásbirótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok körének alapszabályai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Vizsgálati fogság a csekélyebb sulyu törvényszéki bünügyekben.

A vizsgálati fogság kérdése nálunk külön van szabályozva a törvényszéki, és külön a járásbirósági eljárásban. Az utóbbi szabályzat a szoros értelemben vett vizsgálati fogságot kiküszöböli s az előzetes letartóztatást a szökés megkisérlésének esetére szoritja. Ugyanezen rendszert fogadják el a bünvádi eljárás 1882., 1886. és 1888-iki törvényjavaslatai is.

Nem kivánok kifogást tenni a ketté osztás ellen. De indokolatlannak tartom, hogy a szigorubb szabályzat álljon fen a törvényszéki eljáráshoz tartozó cselekményekre még akkor is, ha a büntetés, melylyel a cselekmény sujtva van vagy mely előreláthatólag ki fog szabatni, ugyanoly csekély mint a járásbiróságoknál honos büntetések.

Az, hogy a vizsgálati fogság elrendelése tekintetében szigorubb felfogás legyen irányadó, csakis a várható büntetés sulyosságára alapittathatik. Ha a büncselekmény csekély, az állam vonakodik a vizsgálati fogságban rejlő előzetes büntetést kiszabni, mivel a jogrend csak kis mérvben sértetett meg s az állam ily körülmények közt tartózkodik kitenni magát annak, hogy netalán ártatlan embert büntessen. Ezen tekintet fenáll nem csak a járásbirósági ügyekben, de oly cselekvényeknél is, melyek habár csekély sulyuak, mégis azon oknál fogva, mert a jogkérdés rendszerint nehezebb, vagy egyéb körülmények miatt, a törvényszékhez vannak utalva.

Ebből következik, hogy azon esetek számára, melyek a törvényszék által tárgyaltatnak, de a melyekre a járásbiróságoknál honos büntetési mennyiségek szabatnak ki, a vizsgálati fogság tekintetében természetszerüleg a járásbirósági szabályzatnak kellene irányadónak lennie; vagyis a szoros értelemben vett vizsgálati fogság teljes mellőzésével, az előzetes letartóztatás csakis bizonyos szökési esetekben volna elrendelendő, s nem egyszersmind az összejátszás veszélyének czimén is. Más szóval: *a törvényszéki eljárásban külön kategoria felállitása szükséges azon cselekmények számára, melyek legfölebb pár havi szabadságvesztésbüntetést vonnak maguk után.*

A mai rendszer igazságtalansága annyira megy, hogy a terheltnek a vizsgálati fogság kérdésénél egyenesen hátrányára válik az, a mit a törvény nagyobb garantia gyanánt akart neki nyujtani, hogy t. i. habár cselekménye csekély sulyu, abban mégis a törvényszék mint leggondosabban itélkező s leginkább megbizható forum itél. Ha azon cselekmény a járásbiróság elé tartoznék, a terhelt szabad lábon védekezhetnék; a törvényszéknek pedig rendszerint első dolga, hogy a terheltet lezáratja.

Nem egyéb ezen itt javasolt reform, mint átvitele az anyagi büntetőjog terén az egész kontinensen folyamatban levő átalakitásnak a bünvádi eljárás azon fejezetére, mely lényegileg az anyagi büntetőjog kiegészitő része.[1] Az anyagi jog tekintetében már utat tört magának azon tudat, hogy az eddigi kodifikatiók nem forditottak kellő figyelmet a csekély sulyu büncselekményekre. Azt hitték még pár évtizeddel ezelőtt, hogy a külön szabályozás felesleges, minthogy a büntetési minimumok alacsonyak és a büntetési nem átváltoztatása is megvan engedve itt-ott. Most belátják már, hogy mindez kevés értékkel bir, mivel egyrészt a biró nem eléggé egyéniesit, másrészt ezen cselekmények közt teljesen eltérő minőségüek vannak, melyek külön elbánást és külön büntetésnemeket is igényelnek.

A vizsgálaii fogságnál ugyanaz a jelenség. Az általános szabály, mely a legsulyosabb cselekményekre is kiterjed s melynek szerkesztésénél kiválólag ezeket tartották szemelőtt, a csekély sulyuakra nézve a rendes chablonszerü kezelésnél tulszüknek és szükkeblünek mutatkozik.

Vajon mily terjedelmü a felvetett kérdés gyakorlati jelentősége?

A Btk.-ben igen nagy a száma azon csekély sulyu büncselekményeknek, melyek felett a törvényszék itél. Egy-egy cselekmény ugyan nem oly gyakori, mint a járásbiróságiak, de összeségükben nagy számot tesznek ki.

A Magyar Statisztikai Évkönyv utolsó füzete szerint a törvényszékeknél 1887-ben tartott bünvádi tárgyalások alkalmával

1—6 hónapig[1] tartó büntetés mondatott ki	5031	esetben
14 naptól 1 hónapig tartó büntetés	1835	«
1—14 napig tartó büntetés	2232	«
pénzbüntetés mint főbüntetés	595	«
Összesen	9693	esetben

A törvényszékek által megállapitott összes büntettek száma volt ez évben 11984, a törvényszékek által megállapitott vétségek száma 10121. Vagyis hat hónap alatti büntetés mondatik ki a törvényszékeknél tárgyalt összes bünesetek 44%-ában, és a törvényszékeknél tárgyalt vétségek **95%-ában.**

A kérdés tehát nagyon is gyakorlati. A törvényszékekhez utalt büncselekmények csaknem felerészben olyanok, hogy nem igen vonnak maguk után sulyosabb büntetéseket, mint a járásbiróságiak; a vétségek csaknem mindannyian.

A mi fiatal alügyészeink és még fiatalabb vizsgálóbiráink pedig csak a Bünv. Elj. Szab. 45. §-ának merev pontozatait tartják szemelőtt. Ha e §. pontjainak egyike vagy másika valamikép odavág, a vádlott bezáratása biztosra vehető. Sőt a fővárosi rendőrség legujabban ugyancsak a 45. §. továbbfejlesztéseként megtoldotta a «rabos» ügyek számát az «egyéni megbizhatlanság» esetével, s itt ismét az a jelenség mutatkozik, hogy mihelyt ezen egyéni tulajdonságot a rendőrség az ira-

[1] A vizsgálati fogság kérdésének egyik ága, a büntetésbe való betudás, tényleg az anyagi jogban van szabályozva — Btk. 94. §. — s nem lehetetlen, hogy idővel a viszgálati fogság egyéb határozmányai is átmennek amoda.

[2] Kivánatos volna ugyan megtudni, hogy 1—2 hónapig, 2—3, és 3—6 hónapig terjedő büntetések miként oszlanak meg; ez iránt azonban az Évkönyv nem nyujt tájékozást.

tokba iktatja, alig van eset, hogy a vádlott a bíróság által kibocsáttassék. Csak midőn hónapok mulva az itélet pár napra vagy hétre szól, tünik ki, mily hiba volt vizsgálati fogságba helyezni az illetőt. Közel fekszik gyakran azon gyanu is, hogy a bünösség kimondása és a büntetésnek a vizsgálati fogság által kitöltöttnek vétele nem egyéb mint «kollegialis» gyengéd takaró a vizsgáló biró által alaptalanul elrendelt vizsgálati fogságra.

A felvetett eszme formulázására kétféle módozat kinálkozik.

Kimondható volna az uj szabály azon cselekményekre, melyek például hat hónapig terjedhető fogházzal, ugyanennyi államfogházzal, elzárással vagy pénzbüntetéssel vannak a törvényben sujtva. Ilykép azonban kiesnének az ennél sulyosabb büntetéssel megfenyegetett, de a konkret esetben enyhén büntetett cselekmények, — a mi igazságtalanságra vezet.

Másik módszer az, hogy a várható konkret büntetés legyen irányadó. Ez kevésbé könnyen kezelhető szabály ugyan, mert már az eljárás előkészitő szakában tüzetes egyéniesitést igényel; de igazságosabb.

Részemről az utóbbit ajánlanám. Ha életbe lép a napokban közzétett szervezeti törvényjavaslat azon határozmánya, hogy ezentul vizsgáló biró csak törvényszéki biró lehessen, hogy a vizsgáló birót a törvényszéki birák sorából az igazságügyminiszter nevezi ki s külön fizetesi pótlékkal látja el: ugy a döntés teljes megnyugvással lesz bizható a vizsgáló bíróra. A javaslat szerint a csekélyebb fontosságu esetekben kivételesen albiró is fogja ugyan a vizsgálatot vihetni, s épen ezen könnyebb esetek azok, hol, mint látuk, a vizsgálati fogság kérdése a legkényesebb; de lehetséges lesz talán azon kivételt, (mely veszedelmesen hasonlit az 1871: XXXI. tcz. 6. §-ának hirhedt klausulájához), kiküszöbölni a javaslatból. Egyébiránt ha a kisebb ügyek vizsgálata ezentul is kisebb képzettségü vizsgáló birákra bizatnék, még inkább szükségesnek mutatkozik ezen ügyekben a vizsgálati fogság kérdésének pontos szabályozása, nehogy a törvényszéki előkészitő eljárás a maga egész nehézkességével tartósan reá sulyosodjék ezen ügyekre.

A törvényszékhez tartozó büncselekmények két csoportja közti választó vonalul azonban a törvényben nem a hat, hanem a *két* hónapot vélem felveendőnek. S ezen megszoritást arra alapitanám, hogy a járásbiróságok tényleg ritkán mondanak ki két hónapnál sulyosabb büntetést s a két forumhoz tartozó cselekmények tárgyalása közti aránylagosság igy jobban eléretik, mintha a hat hónap szolgálna a szétválasztás alapjául.

A járásbiróságok ugyanis a Statisztikai Évkönyv szerint 1887-ben a következő büntetéseket állapitották meg:

1—6 hónapig terjedő fogházat	3,340	esetben
14 naptól 1 hónapig terjedő fogházat	8,330	«
1—14 napig terjedő fogházat	26,274	«
pénzbüntetést mint főbüntetést	25,266	«

Százalékokban kifejezve ezen számok a következő képet nyujtják:

1—6 hónapig terjedő fogház	5·28%
14 naptól 1 hónapig	13·17 «
1—14 napig	41·52 «
pénzbüntetés mint főbüntetés	39·93 «

Az egy havi tartamot csak *öt* százalék haladja meg s ezen öt százaléknak nagyobb része is kétségkivül kevesebb mint két hónap. A járásbiróságilag kiszabott büntetések rendes maximuma gyanánt tehát a két hónap vehető fel s igy az egyöntetüség szempontjából a törvényszéki ügyek számára is legalkalmasabb a két hónap megállapitása.

A mi a külföldi törvényhozásokat illeti, e tekintetben rövid lehetek. Az osztrák és a német büntetőtörvények a régi alapon állanak. A franczia törvény hasonlag. Messzemenő ujitás van azonban a belga 1874-iki novellában, mely a vizsgálati fogságról szól. (Loi relative a la détention préventive.) Ha az előrelátható büntetés a három hónapot meg nem haladja, semminemü előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság nem rendelhető el. (Après l'interrogatoire le juge d'instruction pourra décerner un mandat d'arrêt lorsque le fait est de nature a entrainer un emprisonnement correctionnel de trois mois ou une peine plus grave.) Ha pedig három hónapot meghaladó büntetés várható és a terhelt belföldi, az előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság még akkor is csak sulyos körülmények közt és kivételesen rendelhető el, ha t. i. ezen intézkedést a közbiztonság érdeke követeli; s a vizsgálóbiró köteles részletesen felsorolni azon sulyos és kivételes körülményeket, melyek a letartóztatást indokolják. (Si l'inculpé a sa residence en Belgique, le juge ne pourra décerner ce mandat que dans des circonstances graves et exceptionnelles, lorsque cette mesure est réclamé par l'intéret de la sécurité publique. Le mandat d'arret... spécifiera les circonstances graves et exceptionnelles, intéressant la sécurité publique sur lesquelles l'arrestation est motivée.) A belga törvény tehát sokkal messzebbre megy mint javaslatom; s megjegyzendő, hogy a legujabb belga bünvádi eljárási javaslatok fentartják az 1874-iki törvény ebbeli álláspontját, — a miből biztosra következtethető, hogy sem a kormány, sem a szakkörök nem észleltek a bünvádi per sikeres keresztülvihetése tekintetében oly jelenségeket, melyek miatt e pontban visszamenés volna ajánlatos.

A belga törvény mellett kiváló érdekességüek az 1843-iki és 1844-iki magyar javaslatok. Az elzárási parancsot a *törvényszék* adja ki, midőn már a vádlott a vizsgáló birák által kihallgattatott és ezeknek az elzárás szüksége feletti jelentésére a közvádló véleményt adott. A törvényszék a bekövetkező büntetés nagyságát, nemkülönben a vádlottak családi, vagyoni és egyéb viszonyait, ugy eddigi magaviseletét is tekintetbe venni tartozik. Ha a kiviláglott körülmények arra mutatnak, hogy a vádlottat *egy évi* rabságnál kisebb büntetés érendi, az elzárás, ide tudva a letartóztatási időt is, semmi esetre *tiz napnál* tovább nem tarthat. Ezen javaslatoknál már világosan mutatkozik a törekvés, hogy a csekélyebb sulyu cselekmények számára külön szabály állittassék fel. S becses reám nézve az 1888-iki magyar kormányjavaslat indokolásának azon kijelentése, hogy «a negyvenharmadiki javaslat ugy az egyéni szabadság, mint a társadalom védelmének érdekeit kellő figyelembe véve, távol minden radikalismustól, iparkodott megoldani e nagy problemát».

Még csak két megjegyzést.

Aggály merülhetne fel, hogy javaslatom a vizsgálóbirónak oly jogkört ad, mely talán az itéletet is befolyásolhatná a vádlott javára. Ez azonban csak látszólagos.

Ha a vizsgáló biró azt hiszi, hogy a cselekmény legfölebb két hónapot von maga után és e szerint intézkedik az előzetes letartóztatás kérdésében, ugy a kir. ügyészség képviselőjének, ha a cselekményt sulyosabb jellegünek tartja, még mindig módja van a kérdést a törvényszék elé vinni. Ha pedig a törvényszék vádtanácsa, daczára az ügyészség felebbezésének, a vizsgáló biró felfogásához csatlakozik, akkor nem a vizsgáló biró befolyásolja az itéletet, hanem maga a törvényszék. A külföldi eljárásokban számos helyen találunk oly intézkedést, melynek alapján, különösen az illetőség — a processuális correctionalisatio — szempontjából, az előkészitő birói tanács jelzi, hogy a büntetés előreláthatólag bizonyos maximumon tul nem fog menni, s ebben azon államok épen nem látnak oly befolyásolást, mely veszélyeztetné a biráskodás szabadságát.

Ha pedig valamely oldalról felvettetnék azon kérdés, vajon a vizsgálati fogság hazánkban valósággal aggasztó arányt mutat-e a törvényszéki elitélésekkel szemben, erre már előre a statisztikával felelhetek. A Statisztikai Évkönyv szerint 1887. folyamán a törvényszékeknél 16,215 esetben rendeltetett el a

vizsgálati fogság; az összes törvényszéki elitélések száma pedig 22,105 volt. Ezen két adat, azt hiszem, eleget bizonyit. S hozzátehetem ugyanazon hivatalos forrás nyomán, hogy 1886-ról 1887-re a helyzet annyiban sulyosodott, hogy a vizsgálati fogság ugy az esetek száma mint az átlagos tartam tekintetében a gyarapodásra mutat hajlamot. Az 1886. évben ugyanis a vizsgálati foglyok által fogságban töltött összes napok száma 944,603 volt, az átlag 57 nap; az 1887. évben a vizsgálati foglyok által fogságban töltött összes napok száma 994,974; az átlag 61 nap. A növekedés tehát napokban kifejezve 50,371, átlagban 4 nap.

A kifejtettek alapján a bünvádi eljárás kormányjavaslatának illető fejezetébe a következő uj pont volna igtatandó:

«Ha a törvényszék hatásköréhez tartozó büncselekményre előreláthatólag pénzbüntetés vagy két hónapnál nem hosszabb szabadságvesztésbüntetés fog kimondatni, az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság tekintetében a járásbirósági eljárás szabályai irányadók.»

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Egy pár eszme a birósági szervezéshez.

Ugy látszik, hogy parliamentünkben az őszi idény alatt a birósági szervezet megállapitása szőnyegre fog kerülni. Hogy mily terjedelemben, — nem tudjuk, de kivánatos, hogy a rendszer egész összeségében felkaroltassék s a reform az organismus minden alkatrészeire kiterjesztessék.

Az összhangzat az egyes szervek közt s azok müködésében csak igy várható. Ez pedig teljességgel nem volt elérhető az eddig divatban volt szervezési eljárás mellett, a midőn majd a birói hatáskör, majd a felebbviteli jog s biráskodás külön lett szabályozva, és elkülönitve, hol a felebbviteli forum, hol az alsóbiróságok vétettek reform alá.

Nehezen csalódunk, azt mondván, hogy jogszolgáltatásunk visszásságai, gyöngeségei nagy részt ezen szervezeti disharmoniából keletkeztek.

A reform tehát terjesztessék ki minden birósági szervre, s azok összes müködési elemére — ugyanazon elvek szerint, mely elvek előlegesen nagy gonddal és szakértelemmel megállapitandók.

Igy kell, hogy majd szőnyegre kerüljön az egyes birósági rendszer kérdésének végleges megoldása is.

El kell már egyszer határozottan döntetni: *hogy törvénykezésünkben a tulsulyt az egyes biróságok vagy a törvényszékek szellemi erejére s müködésére fektetjük-e?* Oly tökéleteseknek találjuk-e járásbiráinkat, mikép a peres ügyek nagy s fontos részét inkább reájuk bizhatjuk, mint a törvényszékekre? A több birónál összpontosult tudományt s tapasztaltságot elhomályositja-e az egyes birák bölcsesége s ez jobb, kifogástalanabb igazságszolgáltatást eredményez-e?

Ujabb szervezési kisérleteink utóbbi feltevés valóságára vagy valószinüségére mutatnak, az egyes biróságok hatáskörének kiterjesztése folyvást nagyobb mérveket öltvén, s még tovább is emeltetni szándokoltatván. Habár maga azon eltagadhatlan tény, miszerint azok határozatainak nagy része, majd minden harmadika a felsőbb biróságok által feloldatik, részben megsemmisittetik — az ellenkező nézetre vezethetne.

Mi nem is vonakodhatunk ismét azon meggyőződésnek adni kifejezést, miszerint az egyes biróságok hatásköri tulterjeszkedésében nagy veszélyt látunk a jogszolgáltatás tökéletesb kezelésére, valamint a jogérvényesités biztosságára nézve.

Legujabban — két év előtt — a franczia parliamentnek egy tagja — *Boysett* lépett fel ellenkező irányban. Inditványa azonban inkább nevetség, mint komoly kritika tárgyául szolgált. Azt inditványozta ugyanis, hogy *mindenik forumon egyes birák müködjenek;* tehát nemcsak az alsó fokozaton, hanem a felső törvényszékeken, sőt a semmisitőszéken is.

Az igaz, a miből főérvét meritette, hogy a jó, képzett biró kis számban található fel — elismerten Francziaországban is, hol e hiány miatt a társas biróságok betöltésénél sok a panasz. De ebből épen nem következik, hogy a biráskodás egészen egyes birákra bizattassék, vagy csak tulnyomóságra is emeltessék azok hatásköre. Mert ha általában nagy a hiány a tökéletesb birákban, akkor kevés a képzett biró az egyesek között is — annál inkább, mivel az egyes birák a fiatalabb generatióhoz tartoznak, kevésbé érett judiciummal s korlátoltabb tapasztaltsággal rendelkeznek mint a társasbiróságok tagjai.

A birói képesség hanyatlásából csak az következtethető, hogy az államban kevesebb törvényszék létesittessék.

Boysett fentebbi inditványát a birói felelősség tökéletesb érvényesithetésével is indokolta, — azt vitatván, hogy az, a ki társasbiróságoknál itél, — nem a biró, hanem a *tribunal;* a tribunal pedig csak egy *anonym lény*, mivel a tanácskozás titkos volta elfed minden tudatlanságot s gyöngeséget. De azért kevesb a gyöngeség s tévedés az egyes biráknál? A felsőbb forum cassatiói, visszautasitásai, megváltoztatásai épen az ellenkezőt tanusitják.

Azon törekvéssel, mely az egyes biráknak, ha nem is mindenhatóságára, de legalább tulnyomóságának előidézésére irányul — az ujabbkori kodifikatio nincsen is összhangzásban.

Mindenfelé azt látjuk, hogy az egyes birák hatásköre mérsékelt fokra korlátoztatik, — oly ügyekre, melyek az alsóbb osztályu nép állásához mérten — nagyobb értéket nem képviselnek. És természetesen oly ügyekre, melyek a fiatal kezelő birák jogi s tapasztalati képzettségével kellő arányban állanak.

Igy a német birodalmi uj birósági szervezetben az egyes birák illetősége csak 300 márkáig terjed; Hollandiában 200 frtig; Belgiumban 300 fc, Olaszországban 1500 liráig stb.

Ezen korlátozásnak természetes következménye az, hogy ezen biróságok sem nagyobb fontosságu ügyek elbirálásával nem bizatván meg, sem nagy ügyhalmazzal nem árasztatván el, birói hivatásuknak tökéletesebben megfelelhetnek. A tulságos ügyhalmaz kétségtelenül főoka annak, hogy egyes biráink eljárása jelenleg oly nagy mérvben hemzseg a hibáktól, szabálytalanságoktól; mig másrészt nem kevéssé szenved a késedelmességben is.

Ezzel továbbá összekapcsolandó lenne az egyesbiróságok szaporitása is, mi a nép valódi törvénykezési érdekeit sokkal jobban kielégitené, mint ügyei nagy tömegének ottani összpontositása.

Ez ismét az egyesbirósági szervezet tökéletesb alakitására is vezethetne; különösen az által, hogy megszüntettetnék azon visszásság, miszerint e körben biróul a járásbiró van kijelölve, s mégis mellette albirák is gyakorolják az itélethozatalt.

Azt hiszszük, a tökéletesb jogszolgáltatás érdekében el kell itten a polgárjogi törvénykezést választani a bünvádiról — és utóbbit, esküdtek hiányában, a *Schöffenek* közremüködésével eszközöltetni.

De ezen hatásköri korlátoltság — nézetünk szerint — nagyon feltételeztetik azon gyökeres reform, azon rendszerváltoztatás által is, mely a polgárjogi törvénykezésünkben most terveztetik.

Értjük a szóbeliség, a közvetlenség behozatalát.

Ha ezt komolyan keresztülvinni akarjuk, nem szabad nagy számu jelentékenyebb értékü s nagyobb összegü ügyhalmazt a közvetlenség jótéteményeiből kizárnunk.

A közvetlenség intézményét a nagy vagyon s tőke kiváltságos közegévé alakitani, mint az esküdtszéket a nagy büncselekmények számára, ez nem lehet megengedve.

Már pedig az egyes birák nagy hatásköre által a jelentékenyebb ügyeknek egész tömege megfosztatnék azon üdvös

jogi biztositékoktól, melyek a közvetlenség rendszerében rejlenek.

Mert legyünk tisztában az iránt, miszerint az egyes birák előtti törvénykezési eljárás épen nem a közvetlenség rendszerének kifolyása; nem a közvetlenség elvének megvalósitása.

Az, a mi egyes birák előtt a vitás ügyek kideritésénél s tárgyalásánál alkalmazásban van, csak *sommás szóbeli eljárás*, de nem a *közvetlenségre* fektetett eljárás, nem a közvetlenség rendszerének érvényesitése.

A *közvetlenség* rendszere az egyesbirósági eljárásban nem lehet megvalósitható; mert itt fel nem találhatók azon biztositékok, azon tökéletesb jogintézmények, melyek a közvetlenség rendszerének lényeges elemeit képezik; ezek csak a törvényszékek előtti eljárásban létezhetnek és nyerhetnek alkalmazást.

Nem felejthetjük el azt, a mit e kérdés felett az ujabbkori kodifikatio tudományának megállapitója — *Mittermaier* mondott következőkben: «Wie ein gewisser Grundsatz, die Mündlichkeit durchgeführt werden soll, hängt wesentlich davon ab, wie die Gerichte organisirt werden; z. B. ob man Kollegialgerichte in erster Instanz einrichten, oder Einzelnrichtern die Rechtspflege zu übertragen ist. Die Wirksamkeit processualischer Einrichtungen, die Mündlichkeit, Oeffentlichkeit sind wesentlich bedingt, durch die Art, wie die Gerichte organisirt sind. Wer kann im Ernste von einem mündlichen öffentlichen Verfahren vor Einzelnrichtern in dem Sinne sprechen, wie vor Kollegialgerichten dies Verfahren sich bewährt?»[1]

A közvetlenségre fektetett reform tehát össze nem egyeztethető az egyesbirósági hatáskör tulterjesztésével.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A sarkantyú.

Metaphorice ezzel az elnevezéssel lehet illetni — várható eredményét tekintve — azt az előadói tervezetet, mely e lapok 31-ik számában *«a birói és ügyészi szervezet módositásáról»* megjelent.

Mert annak a tervezetnek az az intézkedése, mely szerint albirói álláshoz végleges székhelylyel csak az jut, ki előbb a törvényszéknél arra alkalmasnak bizonyult, s a törvényszéki biró a nélkül nyerhet el magasabb rangfokozatot, hogy székhelyéről távoznia kellene, vagy a birói müködés megszabott időtartamára való tekintet nélkül illő javadalmazás mellett tanácsvezetéssel és vizsgálóbirói teendőkkel is megbizható; és amaz intézkedése, mely szerint a kijelölési jogot magasabb állások betöltésénél a kir. táblák gyakorolják s a törvényszékeket és járásbiróságokat a kir. táblák elnökei személyesen vagy megbizott utján nemcsak megvizsgálni, de egyszersmind a birósági alkalmazottak képességéről is meggyőződést szerezni lesznek hivatva; és végre az az intézkedése, mely a kir. táblákat rendbirságolási joggal ruházza fel, — sarkantyu lesz az ambitióra, a sella curulis méltóságánál fogva joggal követelt tisztességes, kifogástalan birói és társadalmi viselkedésre, a rend és pontosság iránt való érzéknek és szorgalomra való hajlamnak fejlesztésére s mindenek felett önképzésre.

A tervezet megannyi hasznos s ennél az oknál fogva szükséges intézkedést tartalmaz, azokat csak a hypochondrista vagy pessimista, meg az, kinek a tervezet intézkedései következtében magát össze kell szednie, ha boldogulni akar, gáncsolhatja; kételyek csak sikere iránt támadhatnak, de az egy év óta nyilvánosságra került igazságügyi javaslatokból és reformtervezetekből joggal lehet bizalmat meriteni az iránt, hogy az az egészséges észjárás és gyakorlati érzékre mutató felfogás, mely Fabiny ösvényén az igazságügyi miniszteriumba bevonult, meg fogja találni a végrehajtásnak azokat az alakzatait, melyek a különféle rangfokozatban együtt müködő birák között ugy törvénykezési mint társadalmi téren a harmoniát biztositják s a különben szükséges rivalitást elfojtani alkalmasak.

Mert a kir. táblák szétosztásával egybekötöttnek tekintendő ama célnak, mely szerint a kir. táblák a vidék értelmiségének emporiumaivá váljanak, az arányosság törvényei szerint a megerősitendő törvényszéki székhelyekre is ki kell terjednie, melyek egynémelyikének, s ezzel a nemzeti közélet és értelmiség harmoniájának rovására a főváros igen is gyorsan nőtt; ama célnak pedig egyik biztositékát a végrehajtás alakzatainak helyessége képezendi.

Az elérhető tökéletesség megszerzése végett okvetlenül kifejlődő versenynek egyik rugóját képezendi a tervezetnek az az intézkedése is, mely szerint az ügyvédi testületnek arra alkalmas tagjai előtt nyitva áll az ut a birói állásra s mely szerint a birói képesités előfeltétele az ügyvédi vizsga lesz.

Az utóbbi rendelkezésnek — bár szintén szükséges — haszna azonban csakis a végrehajtás alakzatától függ s ezzel kapcsolatban nem csak a jelenlegi ügyvédi vizsga, de az egyetemi tanulmányi rendszer is reformra szorul; mert addig, mig valaki albiróvá lesz, egyetemi tanrendszerünknél s birósági szervezetünknél fogva alig részesülhet gyakorlati kiképzésben, noha addig az illetők közül egyik-másik nem az annyira kifogásolt birói vizsgát tette le, de ügyvédi oklevelet szerzett; vagyis az igazságot nehezen megszivlelő közönségünk érzékenységére tekintettel röviden szólva, az a mérték mely a képesitettség kimondására alapul vétetik — nem elég.

Ezekkel a jelenségekkel összefüggésben a tervezet hézagául kell tekinteni, hogy a fogalmazó segédszemélyzet kiképzésére vonatkozó intézkedést nem tartalmaz, bár az a szabály, mely szerint a fa ápolásra kiválóan csemete korában szorul, az emberi szerves alkotásoknál is érvényesül.

Az albiró — pedig ennek kiképzése képezi a tervezet sarkpontját — a törvénykezés némely ágaiból semmi, egyes ágaiból csak hézagos ismerettel jön a törvényszék ülésébe s abban a keretben, melyet a kiképzésre a tervezet kiszabott, az alatt az egy, esetleg két év alatt, mig a törvényszék tanácsaiban szavaz, alig gyarapithatja ismeretkörét annyival, mennyi ahhoz szükséges, hogy mint véglegesitett, tanácsadó és korrektor nélkül sikerrel müködhessék.

Ez annyira kétségen kivül áll, hogy e lapok olvasói előtt, kik azt a módot, mely szerint a kollegialis biróságoknál az ügyek referáltatnak s amaz ügyeknek minőségét, melyek ott előadásra kerülnek, ismerik — felesleges fejtegetnem, vagy demonstrálnom.

Meg kellett volna ennélfogva a tervezetben azokat a módokat is állapitani, — mert ez is a birói szervezet keretébe tartozik, — melyek a fogalmazó segédszemélyzetnek kiképzését biztositják s ennek a czélnak biztositékait képező intézkedésekkel szerves összefüggésbe hozni az egyetemi tanrendszer szükségessé vált reformját.

Mert bár a tervezet intézkedéseinek — ha azok törvénynyé válnak, — kivált pedig amaz alapeszmének, hogy a jövőben nem az aktákban, de az emberben keresik az érdemet, — bizonyos következménye lesz, hogy birósági joggyakornokul a jövőben tehetségesebb egyének is jelentkezni fognak, azonban mint ilyenek, de épen ugy mint aljegyzők, vagy jegyzők is, az egyetemről hozott elméleti ismereteiket gyakorlati esetekre nem alkalmazhatván, annál a szabálynál fogva, mely szerint a korral nő ugyan a tapasztalat, de a teremtő erő rovására, kiképzésük albiróvá való kineveztetésökig csaknem teljesen szünetel.

[1] *Archiv f. Civil. Praxis* B. 45, pag. 224.

A törvényben lefektetett elvek sikere nem annyira azok helyességétől, mint inkább attól függ, kik és miként hajtják végre a törvényt; s minthogy azokat a nagyszabásu igazságügyi reformtervezeteket, melyekre az igazságügyi kormány kijelentései alapján a jogászvilág bizodalommal vár, törvénybe iktatás esetében — mire indokoltan még éveket kell előlegezni — legnagyobb részben azok az egyének lesznek hivatva végrehajtani, s az eszméket testtel felruházva, az életbe vinni, kik ma még csak az élet tengerén való utazásra feljogositó jegynek: az oklevélnek, megszerzésében fáradoznak, sőt azok, kik ma még az egyetemet valóban csak «hallgatják» — a tervezett reformok sikerének legállandóbb biztositékát a mostani és a jövőben képződő fogalmazó segédszemélyzet kiképzésére alkalmas tényezők és intézmények szervezése képezhetné.

Mik legyenek e tényezők és intézmények, a mostani kiképzési rendszer — ha ugyan annak nevezhető — megvizsgálása mellett, könnyü meghatározni.

Elég a segédszemélyzet csekély számára s abból a körülményből folyó arra a következményre rámutatni, hogy a mig a gyakornokból albiró lesz, a tanácsülési s a gyorsirászatban való jártasság hiánya miatt hézagos végtárgyalási jegyzőkönyvek vezetésén kivül — sokszor főnökeinek irányában való közömbössége következtében is — gépiesen nehány blanquettát tölt ki, a nélkül, hogy a jog alkalmazásában gyakorlatot szerezhetne. Dr. IMRIK PÉTER.

Az italmérési kártalanitási eljáráshoz.

Az ország összes birtokosait élénken érdeklő regálekártalanitás ma-holnap befejezést nyer; a lapok közlései szerint több mint 10 ezer községben meg vannak állapitva az összegek, a melyeket váltságjogosultak nyernek, s ott, a hol nehézségek nincsenek, ki is fizettetnek, részben ki is fizettettek eddig.

A legutóbb életbelépett 1890: XXXVIII. tcz. rendelkezésének megfelelőleg a napokban megjelent pénzügyminiszteri rendelet azt a méltányos intézkedést tartalmazza, hogy oly községek, melyek az 1888: XXXVI. tcz., ill. 1889: V. tcz. által megszabott véghatáridők vagyis 1889 márcz. 31., illetve ugyanez év ápr. 30-ig a kir. adófelügyelőknél be nem jelentetik igényüket, de mégis valamely hatóságnál 1889. decz. 31-ig irásban tettek erre nézve bejelentést, azok *most f. évi szept. 30-ig* utólag kérhetik a kártalanitási eljárás folyamatba tételét. Erre a méltányosságot tanusitó eljárásra indokul bizonynyal az a körülmény szolgált, hogy tényleg léteztek községek, melyeknek előljárósága a lehető legszélesebb körü közhirré tétel daczára be nem jelentette igényét s igy az 1888: XXXVI. tcz. szigora szerint elestek kártalanitási joguktól, s igy egyes előljárók hibája miatt a község egyenesen kárt vallott.

Kilátás van tehát arra, hogy a fentidézett törvények által létrehozott regálekártalanitás, mint ilyen, valószinüleg már ez évben befejezést nyer s az urbériség ezen egyik maradványa a történelemé lesz.

Van azonban a dolognak egy másik része, t. i. a bíróságok előtti eljárás, mely nem engedi, hogy ily könnyü szerrel átessünk rajta. Azok a közbirtokosságok ugyanis, a melyeknél nincs ez arány behozva, rendkivüli munkát adnak a bíróságoknak.

Az e tekintetben kiadott 45889/889. I. M. R. 17. §. szerinti eljárás tényleg folyamatban van s miután egy-egy közbirtokosságnak 200—600-ig, sőt 8—900-ig terjedő jogosult tagja is van, ezek pedig bíróságon kivül az aránykulcsaikat meg nem állapitják, nincs más mód, mint a fentidézett rendelet 17. §.-a értelmében a birtokterületi kulcsoknak megállapitása a földadó-kataszter alapján s ez fog rendszerint alapul vétetni.

Az e törvényszék területén levő közbirtokosságok ugyanis nagyobb részben nemesi közbirtokosságok, a községnek tehát, melyben vannak, egész területe, minden talpalatnyi földje kártalanitási igénynyel bir. Ha tehát kinek-kinek kataszteri birtokive megtekintetik, ugy látszik, készen volna az eljárás. Igen de a kataszter és telekkönyv nem azonosak; mig a kataszter a térmértéket kimutatja, nem igazolja egyszersmind annak tulajdonosságát. A betétek szerkesztése még az ország központja körül forog, annak kivánása, hogy mindenütt elkészüljön, lehetetlenség. Az arányperek folyamatban nincsenek, vagy ha voltak s vannak, az azzal járó tetemes költségek épen a *regálebérletek* jövedelméből szereztettek nagy részben, mely jövedelem a jelen évtől megszünt.

Kivánatos dolog volna, hogy intézkedés tétetnék arra nézve, hogy a bíróságok elé utalt s osztatlan közbirtokosokat illető kártalanitási összegek félévenként *esedékes kamatai addig is, mig a kártalanitás végrehajtása czéljából az aránykulcsok megállapittatnak*, a jogosultak *egyetemének* kiutaltassanak. E kivánat a dolog természetéből folyik. Az osztatlanul jogosultak ugyanis eddig oly közczélokat fedeztek ebből a regálejövedelmekből, a melyek folyó szükségletet képeznek; mint a közös vagyonok, erdők, iskolák fentartása, őrzése, biztositása, stb. Ezekre most megszünt a fedezet, s mi lesz velök. Az erdők az adóhátralék miatt exequáltatnak, a tanitó nem fizettetik, az arányperek költség hiányában szünetelnek, a járadékkötvények kamatai pedig az adóhivatalokban őriztetnek s az állampénztár azokból, ha 5%-osak, adóját bizonynyal le is vonja.

Ép ugy lehetne egy egyszerü rendelettel ezen a bajon segiteni, mint kell okvetlen segiteni a következő irányban is. Ugyanis például felosztatik kisebb összegekre a kártalanitási összeg, mint a legkisebb államkötvény, vagy például utalványoztatik 379 frt valakinek. Tényleg megtörtént, hogy az adóhivatal kellő utasitás hiányára hivatkozva megtagadta az 50 frtnál kisebb összeg fizetését, indokolván azzal, hogy az 50 frtos kötvénynek csak névértéke ennyi, a tőzsdén kevesebbet adnak érte, ő tehát a névérték és hivatalos árfolyam közötti különbözetet nem jogosult készpénzzel kiegyenliteni.

Tényleg felmerült az az eset is, hogy kiutalt 5400 frt értékü állampapir után 13 frtot meghaladó őrzési dij vétetett, a mi ha tényleg fenálló szabályzat szerint történt, minden bizonynyal visszatetsző, mert őrzési dijnak csak ott volna helye, a hol a felek kérelmére helyeztetik valamely érték letétbe, vagy birói foglalás utján.

BIRÓ VILMOS.

A pervezetés.[1]

10. *Szabályozó hatalom.*

A tárgyalási és bizonyitási eljárás folyamán a felek egymáshoz, továbbá a tanuk és szakértőkhöz a bíróság utján, esetleg pedig a körülményekhez mérten közvetlenül is kérdéseket intézhetnek.

Nehogy azonban e joggal visszaéljenek, az iránt, hogy valamely kérdés megengedhető-e vagy nem? kétség esetén a biró határoz.[2]

11. *Kiküldési és megkeresési jog.*

A per egyes szakaiban, különösen pedig a bizonyitási eljárásban jönnek elő oly cselekmények, a melyek a bíróság hivatalos helyiségében, sőt olyanok is, a melyek annak kerületében nem teljesithetők. P. o. ha a per tárgya megszemlélendő, ha a szemle tárgya más bíróság területén van, ha

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 30. 32. számban.
[2] Ökröss Bálint fent id. müve 123. §.

valamely tanu a személyes megjelenésben akadályozva van, stb. Ily esetekben az egyes cselekmények vagy akként történnek, hogy a bíróság annak foganatositása végett a saját kebeléből kiküldöttet rendel, vagy pedig, hogy azon czélból az illetékes bíróságot megkeresi.[1]

12. *Kérdezési jog.*

Lásd Fövenyessy Lajosnak a «*Jogt. Közl.*» 1889. évi 10. számában megjelent e tárgyu közleményét.

13. *Fegyelmi jog.*

A birót a ténykérdés kideritése körüli eljárásában a felek, ezek képviselői, tanuk és szakértők, de sőt a perben részt nem vevő személyek is sok esetben jelentékenyen akadályozhatják.

A perben szereplő személyek, sőt némelykor a hallgatóság is a vita hevében megfeledkezhetnek a tárgyilagosságról és egymás ellen, avagy a bíróság vagy pedig ennek egyes tagjai ellen sértéseket, sőt merényletet is követhetnek el.

Hogy mindezek lehetőleg elkerültessenek és hogy az esetleg megtörtént tények megtorlatlanul ne maradjanak, a birót fel kell ruházni azon joggal, hogy az igazság kideritése körüli eljárásában elébe gördített akadályokat maga elhárithassa, s a csekélyeb beszámitás alá eső sértéseket nyomban megtorolhassa, a jelentékenyebbek megtorlása iránt pedig a büntető birót megkereshesse.

A birónak ezen hatalma a fegyelmi hatalom.

Fegyelmi jogából folyólag a biró:

megnyitja, vezeti, bezárja a tárgyalást, adja és elvonja a szót, a tanut és szakértőt, ha kell, kényszereszközökkel is előállitja s illetve nyilatkozattételre szoritja.

A hallgatóságot pedig csendre, rendre utasitja, s ha ez nem használ, a tárgyalási teremből kiutasitja.[2]

14. *Szembesitési jog.*

A tárgyalásnak czélja a ténykérdés megállapitása; czélja az, hogy a tárgyalás befejeztével a hamisitatlan, valóban megtörtént tények álljanak a biró előtt, s hogy ekként a jog szabályai ne hamis tényállásra alkalmaztassanak.

Ha a biró előtt, midőn a jogkérdést eldönti, midőn a jog szabályait a tényekre alkalmazza, vagyis midőn itéletet mond, hamis tényállás van,

akkor helyes lehet alakilag; akkor szolgáltathat a biró alaki igazságot;

de itélete hamis lesz; mert az anyagi igazságnak meg nem felel.

A czél pedig az anyagi igazság szolgáltatása.

A polgári per természetéből folyik, hogy a biró az anyagi igazságot minden egyes esetben ki nem deritheti, de sőt azt némelykor kideriteni nem is szükséges, p. o. ha alperes a követelés valódiságát beismerte, a birónak nincs joga a beismerés igaz voltában kétkedni mindazon határig, a meddig a beismerő fél rendelkezési képessége terjed.

A valódi tényállás kideritése körül a birónak legnagyobb segitségére maguk a peres felek lehetnek, mert a történteket maguk a felek tudhatjuk legjobban.

Kell tehát, hogy a birónak joga legyen közvetlenül meriteni a forrásból, kell, hogy joga legyen magukat a feleket személyesen hallani.

A személyes megkérdeztetés azonban minden egyes esetben eredményre nem vezethet és különösen nem vezethet eredményre ott, a hol a fél személyes megkérdeztetése alkalmával ujabb fordulat áll be.

Ennélfogva nehogy a biró az ellenfél személyes meghallgatása végett a tárgyalást ismételten elhalasztani kénytelen legyen, sokkal helyesebb őt felruházni azon hatalommal, hogy mindkét felet egyszerre megidézhesse, s hogy igy az esetleges ujabb fordulatoknál az ellenfelet is megkérdezhesse, s a differentiák kiegyenlitése iránt a kellő lépéseket a tárgyalás elhalasztása nélkül nyomban megtehesse.[1]

15. *Bizonyitási jog.*

A tényállitások előterjesztése után a biró kell, hogy összegezze magában azon ténykörülményeket, melyekre vonatkozólag a felek állitásai egymástól eltérnek.

Az eltérő tényállitásokból levonja a köztudomásu tényeket; s azon tények, melyek ezen eljárás után még vitásak gyanánt fenmaradnak, képezik tárgyát a bizonyitási eljárásnak.

Azon kérdés eldöntése, hogy a bizonyitás kötelezettsége melyik felet terhelje, az anyagi jogba tartozik.[2]

Jelenben csak arról kivánunk megemlékezni, hogy vajon lehet- és legyen-e joga a birónak a törvényben megállapitott bizonyitási eszközöket hivatalból felhasználni;

avagy e czélból köteles-e a felek inditványát bevárni?

Azt, hogy a biró mily bizonyitási okra fekteti avagy fogja fektetni a legfőbb sulyt, sok esetben még a hozzá hasonló jogi szakképzettséggel biró képviselő sem tudhatja.

Annál kevésbé tudhatja vagy gondolhatja azt a személyesen védekező fél.

Ha már most megtörténik az az eset, hogy a per körülményeiből bizton lehet következtetni arra, hogy valamely bizonyitási eszköz — pl. szakértői szemle — a per alapos eldöntését nagyon megkönnyitené,

felette czélszerü, ha a biró fel van ruházva azon hatalommal, hogy ezen bizonyitási eszközt hivatalból is felhasználhatja.

Sokkal inkább megfelel az a bíróság tekintélyének, mintha a felet kitanitani kénytelen az iránt, hogy minő lépéseket kell tennie.

És sokkal nyomósabb eszköz ez az anyagi igazság kideritésére, mint a tárgyalási elv merev keresztülvitele mellett a birót az esetleg kinálkozó bizonyitási eszközök felhasználásától elzárni.

Igaz ugyan, hogy némely bizonyitékot, — mint például szemle, póteskü, — a biró jelenlegi perrendünk szerint is felhasználhat hivatalból;

de nem láthatjuk be okát annak, hogy ha már egy bizonyitási eszközt hivatalból felhasználhat, mért legyen a többitől elzárva?

Czélszerü tehát, ha a birónak megadatik azon hatalom, hogy a törvényben megállapitott bizonyitási eszközöket hivatalból is mind felhasználhatja.[3]

A fentiekben, a mennyire terünk engedte, körvonalozni kivántuk a biró pervezetési jogát, hogy e jog czélirányos szabályozásának fontosságát kiemelhessük.

A helyes, a jó itélet feltételezi a helyes pervezetést.

Kivételkép ejthető ugyan jó itélet laza pervezetés mellett is;

de okszerü pervezetés mellatt a rosz itélet kivétel.

A helyes pervezetés feltételezi:

a) a birák alapos elméleti és gyakorlati szakképzettségét,

b) a jó perrendtartást.

Ha törvénykezésünk multja e tekintetekben némileg homályos volt is talán, a remény mindenekben fényesebb jövőt igér.

FÖVENYESSY LAJOS.

[1] Plósz fent id. müve 16., 55. §.

[2] 1887. évi német perrend 127., 143., 144., 345., 355., 374., 398. és 442. §§.

[1] Ökröss Bálint. A törvénykezés reformja. 482. §.

[2] Fövenyessy Lajos. A bizonyitási teher. *Jogt. Közl.* 1889. évi 1. sz.

[3] Dr. Emmer Kornél fent id. müve 11. §.

Különfélék.

— **Budapest főváros** főkapitánya a mult számunkban megbeszélt belügyminiszteri rendelet illetőleg következő utasitást adta ki a rendőrtisztviselőknek: — — — —

1. A mellékelt 2608. eln. sz. magas rendelet a kihágási ügyekben használható jogorvoslatok közül csak a felebbezések korlátozása iránt intézkedvén, magától értetik, hogy a 896/86. és 904/86. stb. számu s az összes rendőrtisztviselőkkel 3828. tk. 86. sz. a. között belügyminiszteri rendeleteknek az «ujrafelvételre» vonatkozó intézkedései továbbra is teljes érvényben maradnak. Minélfogva e helyen különösen is figyelmeztetem a ker. kapitányságokat, hogy az ujrafelvétel iránti kérvény elutasitása iránt hozott I. foku határozat ellen akkor is van felebbezésnek helye, midőn a jogerős alapitéletben csupán 2 frt pénzbüntetést meg nem haladó büntetés állapittatott meg, miért is a mondott esetben a felebbezés mindenkor elfogadandó és az ügyiratok felülbirálás végett hozzám beterjesztendők lesznek.

2. Kihágások halmazata esetében a 2608/90. eln. sz. belügyminiszteri rendelet 1. pontjának intentiójához képest felebbezésnek az I. f. itélet ellen annyiban nincsen helye, a mennyiben az itéletben megállapitott összes kihágások miatt kiszabott büntetések összegezve a 2 forintot meg nem haladják, mig ellenben oly esetekben, midőn az I. foku itéletben megállapitott kihágások valamelyikére vagy mindenikére 2 forintot meg nem haladó pénzbüntetés szabatott ki, az összes kihágásokért kiszabott pénzbüntetés azonban a 2 forintot meghaladja, az I. foku itélet ellen felebbezésnek helye van.

3. Magánpanaszok alapján meginditott eljárás folyamán hozott elutasitó I. foku itélet ellen — ugy mint eddig — a panaszos részéről felebbezésnek van helye.

4. Az 1., 2. és 3. pontban felállitott szabályok megfelelő alkalmazást nyernek a 10 frtot meg nem haladó II. foku itéletek tekintetében is.

Minthogy a hivatkozott magas rendelet 1. pontjában megjelölt esetben az I. foku itélet ellen most már többé nincs felebbezésnek helye, a jogbiztonság, a polgárok magánérdekei megkövetelik, hogy ezen nem felebbezhető itéletek hozatala körül ezután még fokozottabb pontosság és figyelem fordittassék. Szükséges ugyanis, hogy a konkrét kihágás tényálladéka minden esetben pontosan megállapittassék, vagyis hogy a tényálladékot megalkotó összes lényeges ismérvek fen vagy fen nem forgása itélethozotal előtt kellő világlatba helyeztessék; szükséges, hogy az eljárási szabályzatnak a bizonyitási eljárásra vonatkozó szabályai a legpontosabban betartassanak, a tagadásban levő vádlottal szemben az elj. szab. 663. § nak intézkedéseire most még fokozottabb figyelem fordittassék s egyáltalán mindaz megtörténjék, ami a valódi tényállás megállapitására a konkret eset körülményeihez képest szükségesnek jelentkezik. Az itélkező ker. kapitány urakat különösen figyelmeztetem, hogy az eljárás körüli esetleges felületesség vagy szabálytalanság miatt sulyos felelősség terheli őket, miért is az itélethozatalnál akként járjanak el, hogy senkin egyáltalán jogsérelem ne történjék s az itéletet a kifejtett bizonyitékok és közvetlenség alapján hozzák meg. Ennélfogva a ker. kapitány uraknak különösen gondjuk lesz arra, hogy a nem felebbezhető itéletek csak a felek közvetlenül saját maga a ker. kapitány által történt meghallgatásával hozassanak meg.

Oly panaszok kikerülése végett, hogy a jogerős itéletekkel megállapitott pénzbüntetések a felek akarata ellenére változtatnak át szabadságvesztés büntetésre, már 1888. évi október hó 29-én 7962. eln. sz. alatt elrendeltem, hogy mind azon esetekben, midőn a pénzbüntetés a félnek az itélethirdetés alkalmával bevallott vagyontalansága folytán nyomban szabadságvesztésre átváltoztatva, mint szabadságvesztés-büntetés szándékoltatik végrehajtatni, a vonatkozó kihágási ügyiratokra a következő záradék vezettessék: « vagyontalanságom miatt a pénzbüntetést kifizetni képes nem vagyok», s e záradék a fél által irassék alá. Ezen rendeletem szigoru alkalmazkodás végett ujból kiadatni rendeltetik.

Végül még kijelentem, miszerint a ker. kapitányságoktól nem felebbezhető I. foku itéletek tekintetében is a felülvizsgálati jogot fentartom magamnak és elvárom a ker. kapitányságoktól, hogy a nem felebbezhető itélettel befejezett kihágási ügyek is akként lesznek ellátva, hogy nem lesz okom az illető tisztviselők ellen megtorló eljárást foganatba venni. Elvárom különösen a ker. kapitány uraktól, miszerint az egyes tárgyalásokon a lehetőséghez képest személyes jelenlétük és tárgyaló tisztviselőik müködésének kellő ellenőrzése által oda fognak törekedni, miszerint egyrészről a ·/. a. csatolt belügyminiszteri rendelet azon czélzata, hogy a rendőri igazságszolgáltatás gyorsabb és hatékonyabb legyen, megvalósittassék, másrészről pedig az eljárás olyan legyen, hogy a miatt alapos felszólamlásokra ok fen ne forogjon.

— **Az uj törvényházban** a budapesti törvényszék fenyitő osztályánál azt az ujitást láttuk, hogy a tárgyalási termek előtt egy felirat figyelmezteti az embert arra, hogy «a tárgyalás megkezdése után a terembe belépni *rendbüntetés terhe alatt tilos*». Ez ellen az ujitás ellen sokféle kifogást lehet tenni. Mindenekelőtt azt hihetné az ember, hogy a terembe való belépést legokosabb megakadályozni ugy, hogy az ajtót bezárják, nem pedig ugy, hogy azt a belépőt, a ki kivülről belépve *nem is tudhatja*, hogy van-e tárgyalás vagy nincs, megbirságolni. Igaz, hogy a termet bezárni a nyilvánossággal ellenkezik, de hát vajon nem épen ugy ellenkezik a nyilvánossággal az is, ha *megtiltják* a belépést a terembe? Aztán meg kérdezzük azt, hogy micsoda jogforrásból eredő jogszabály az a tilalom? A törvényszéki teljes ülés, vagy a törvényszéki elnök hozott-e egy szabályrendeletet, melyben az a tilalom előfordul? De hiszen az lehetetlen, mert a tárgyaló teremben a rendet a tárgyalást vezető biró tartja fen és azt nem lehet elnöki vagy törvényszéki rendeletekkel ezen módon utasitani. Nem tudjuk, ki adta ki azt a tilalmat, mert aláirva nincs. De akárki is, részéről mindenesetre a törvénytiszteletnek nagy hiányára mutat egy oly rendelet kiadása, mely szerint pénzbüntetéssel kell büntetni olyant, a ki egyebet nem tett, mint belépett egy a belépésre szánt ajtón, melyet bezárni azért nem volt szabad, mert a bezárást a törvény eltiltotta.

— **Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok körének** alapszabályait közöljük lapunk jelen számának mellékletén. Mondanunk sem kell, hogy ez egyesület fennállását az ügyvédjelöltek és joggyakornokok jelen helyzetében szükségesnek tartjuk. Mi évről-évre sürgettük egy ily egylet alapitását. Nálunk, ha a fiatal ember kilép az egyetem kötelékéből, tudományos továbbképzése megakad. Ügyvédeink rendszerint épenséggel nem felelnek meg az ügyvédrendtartás által előirt azon feladatuknak, hogy helyetteseiket a legszükségesebb gyakorlati utbaigazitáson kivül is tudományos szellemben és értelemben felvilágositsák, tovább képzésüket előmozditsák. És a birósági bureaukban? A legtöbb joggyakornok, aljegyző közönséges irnoki munkát végez, amilyent egy napidijas is elvégezhetne: diktátum után ir, blanquettákat töltöget ki. Ilyen körülmények közt szükség van oly tényezőre, mely áthidalja az egyetem és a gyakorlati pályák közt levő átmeneti időszakot, a fiatalság szakbeli önképzését eszközölje s a mellett tagjai egyéb érdekeiről is gondoskodjék. Erre szükséges ez egyesület. Hogy czélját elérje, óhajtandó, hogy minél több tudományos vitatkozás tartassék, a rendes törvénykezési formák szemmeltartásával. Nagyon kivánatosnak tartjuk, hogy a budapesti ügyvédjelöltek és joggyakornokokon kivül — feltételezzük, hogy ezek teljes számban tagjai lesznek az egyletnek, minden széthuzási tendeniák félretételével — az ügyvédek és birák is minél nagyobb számban lépjenek be pártoló tagokul az egyletbe, melynek hivatása az ő mulasztásaikat pótolni.

— **A budapesti kir. törvényszéknél** egy végtárgyaláson a kir. ügyészség képviselője a vizsgálati fogság fentartását kérte csak azon okból, mivel «ezen ügy tárgyalása már másodizben halasztatik el s lehet, hogy a legközelebbi tárgyaláson majd a vádlott nem jelenik meg s e miatt kell ujból elhalasztani a tárgyalást.» A törvényszék e felfogásnak — természetesen helyt nem adva, vádlott szabadlábra helyezését rendelte el.

— **A Pesti Napló** meleg hangon irt czikkben a feltételes itéletek mellett nyilatkozik s egyszersmind a belgiumi gyakorlatból közli, hogy a 2200 feltételesen elitélt közül eddig mindössze 60 került ujra biróság elé.

— **A fiumei kereskedelmi akadémia** használatára megirta a magyar váltójogot olasz nyelven azon akadémia egyik tanára, Feichtinger Elek. (Manuale di diritto cambiario.) A munka 52 oldalra terjed.

Nemzetközi Szemle.

— **A német polgári törvénykönyv javaslata** bizottsághoz fog utasittatni, mely még ezen évben hozzáfog a javaslat végleges szövegének megállapitásához. Ezen bizottságban részben közremüködnek azok is, kik a javaslatot szerkesztették. Annyi ma már bizonyosnak látszik, mint a németországi lapok irják, hogy az első javaslat elfogadtatik alapul.

— **A német ügyvédgyülés,** mely jelenleg tartatik Hamburgban, legelső sorban a védelmi jogokat fogja megvitatni a bünvádi eljárás terén. Az előadást e kérdésben *Munkel* és *Payer* ügyvédek és képviselők vállalták magukra és ezek inditványai, mint a német lapok irják, a következők lesznek: A fenálló szabályok által a vádlott védelme sem az előkészitő eljárásban, sem a főtárgyaláson nincs kellőleg biztositva. A gyakorlat terén e tekintetben mutatkozó legnagyobb visszásságok legalább részben orvosolhatók volnának, 1. ha az elővizsgálat kiterjesztetnék a törvényszékhez tartozó minden bünügyre; 2. a vizsgálóbiró állása az államügyész inditványával szemben önállóbbá teendő; 3. a vádlott bármikor tudomást szerezhessen az elővizsgálat állásáról és védő segitségét vehesse igénybe; 4. a letartóztatott vádlottnak megadandó a jog, hogy védőjével négy szem közt értekezhessék; 5. a főtárgyaláson kötelező legyen a jogi védelem azon esetekben, midőn a nyilvánosság kizáratik s a védelem minden ügyben valódi és ne csak látszólagos legyen; 6. a vádlottnak meg legyen adva a mód, hogy kellő időben és tüzetesen előkészülhessen a főtárgyalásra; 7. több ügy összekapcsolása által a védelem ne korlátoltassék; 8. a tanuzás megtagadására jogositott személyek vallomásai mellékutakon ne értékesittessenek a vádlott ellen; 9. a főtárgyalási jegyzőkönyv olykép szerkesztessék, hogy az a netaláni perujitás alapjául szolgálhasson; 10. az esküdtszéki eljárásban garantia szerzendő az iránt, hogy a jogi oktatással, melyet az elnök nyujt, visszaélés ne történjék; 11. a tanuk megesketésével járó gyakori visszaélések büntettessenek meg; 12. a további reformok a revisio jogorvoslatára vonatkoznak.

— **A német Reichsgericht itéleteiből.** I. A forgalom biztossága megköveteli, hogy az oly jelzálog, mely a bejegyzés és az arról kiállitott okmányok szerint hibátlan volt és azért érvényesnek mutatkozik, a harmadik szerző kezében is annak tekintessék, és hogy ennélfogva a jelzálognak oly hiányai, melyek fel nem ismerhetők, a harmadik szerzőre nézve hátrányt nem képezhetnek. Magától értetik, hogy ily védelemre csakis a jóhiszemü forgalom tarthat igényt. A ki a jelzálog megszerzésénél annak hiányairól tudomással bir, annak következményeit viselni tartozik, nem tekintve azt, hogy a hiányok felismerhetők-e vagy nem; mert a tényleges tudomás a felismerhetőséggel legalább is egy értékü. (1889. április 10.)

II. Nem forog fen a kereset megváltoztatása, ha a nélkül, hogy a per folyamán változás állna be, a kártéritési igénynél a számszerüleg ki nem fejezett kártérités helyett meghatározott összeg igényeltetik. (1890. január 16.)

III. Egy hét éves gyermeket a lóvasuti kocsi elgázolt, minek következtében a gyermek elvesztette egyik lábát. A sérült gyámja által a vasuttársulattól a tulajdonképeni gyógyitási költségeken és a jövőben való munkaképesség csökkenése fejében fizetendő kártéritésen kivül még azon költségek megtérítését is követelte, melyek a gyámolitásra szoruló helyzete által igényelt ápolással, jelenleg és a jövőben járnak. Ezen igényével az első és a másodbiróság elutasitotta őt. A német Reichsgericht megváltoztatta ezen itéleteket, minthogy az igényelt költségek a gyógyitási költségekhez tartoznak és felperes nem tartozik ebbeli igényének indokolásához még különösen kimutatni az általa tett vagyonbeli áldozatot; igényét megalapitja egyrészt a történt sérülés és másrészt az ennek következtében beálló szükségessége a külön ápolási költségnek. A vasuttársulat ezzel szemben nem hivatkozhatik arra, hogy felperes szülei tartási kötelezettségöknél fogva fedezni tartoznak ezen költségeket és még ha ez állna is, akkor sem szabadulna a vasuttársulat ebbeli törvényes kötelezettségétől.

— **Németországi judikatura.** I. Alperes a kereset kézbesitése előtt kielégitette felperest az által, hogy a kereseti összeget postautalványnyal megküldte neki; felperes erre csak a költségek tárgyában kért határozatot. Alperes ez ellen tiltakozott, mert szerinte nem lehet megengedve az, hogy miután felperest a kereset kézbesitése előtt kielégitette, a költségek iránt ugyanazon eljárásban hozassék határozat. A biróság nem osztotta ezt a felfogást. Az indokolás szerint mihelyt felperesnek tényleg perköltségei vannak jogának érvényesitése körül, a perköltségek megtérítésére joga van a felperesnek, és ezen joga azon időpontban támad, midőn a kereset a bíróságnál benyujtatott.

II. Egy öreg munkaképtelen házaspárnak egyetlen gyermeke vonakodott szüleit segélyezni s ezért a szülők biróilag kérték őt életük tartamára, havonkint 20 márka élelmezési dij fizetésére kötelezni. Alperes csak azt hozta fel, hogy alig van annyi keresete, hogy családját fentarthassa; később pedig késznek nyilatkozott, hogy tehetsége szerint természetbeni élelmezést adjon szüleinek. A biróság elmarasztalta alperest a kereset értelmében, minthogy annak bebizonyitása, hogy törvényes kötelezettségének teljesitésére nincs elég vagyona, nem felpereseket, hanem alperest terheli. A természetbeni élelmezés iránt tett ajánlatot a biróság nem tarthatta kielégitőnek, mert az ilyennek csak abban az esetben lenne tekinthető, ha alperes magához venné szüleit és az élelmezéssel együtt lakást is adna nekik.

— **A szavatosság kérdéséről** állatok eladásánál érdekes munkát irt *Hachenburg*. Czime: Das Recht der Gewährleistung beim Thierhandel. (Mannheim, Bensheimer.)

— **Schweiz** franczia-jogi fejlődését érdekesen tünteti fel a következő munka: *Rossel:* Manuel du droit civil de la Suisse romande (Canton de Genève, Fribourg, Neuchâtel, Tessin, Vaud, Valais et Berne).

— **Levé,** franczia biró leforditotta francziára az uj spanyol polgári törvénykönyvet s kilátásba helyezi, hogy egyéb külföldi kodexeket is le fog forditani. Másodiknak a gyüjteményben az uj olasz büntető kodexeket igéri.

— **A csődön kivüli birósági liquidatióról** hozott törvényt legujabban Franciaország. A szerencsétlenségbe jutott és jóhiszemü kereskedőnek megadatik e törvény által a módzat, hogy rendezhesse ügyeit a nélkül, hogy a csődnek kinos és megalázó proceduráján keresztülmennie kellene. Ezen törvényhez igen sikerült kommentárt irt *Lecomte*, ki a törvény egyik kezdeményezője volt. A könyv czime: *Traité theorique et pratique de la liquidation judiciaire.*

— **Az Annuaire de Législation Étrangère** közli a spanyol esküdtszéki törvény (1888) teljes szövegét. A törvény 153 §.-ból áll.

— **La recherche de la paternité.** E czim alatt jelent meg ép most Párisban *Rivet*-től egy munka. Törvénytervezetet is közöl az elcsábitott leányok és a törvénytelen gyermekek védelméül. Az előszót *Dumas* irta a könyvhöz.

— **A belga «Journal des Tribunaux»** augusztus és szeptember havára felfüggesztette megjelenését azon nagyon gyakorlati indoknál fogva, mivel ezen hónapokban tapaslaztatszerüleg ugy sem olvas senki.

— **Alimena** nagyszabásu dolgozatot irt a præmeditatióról. Figyelembe veszi a föld kerekségének minden törvényét s azokat nagyrészt szószerint idézi. Czime a könyvnek: La premeditazione in rapporto alla psicologia, al diritto, alla legislazione comparata. (Torino, Fratelli Bocca.)

— **Olaszországban és Görögországban** megszüntették a külön kereskedelmi bíróságokat és megállapitották a kereskedelmi ügyekben a rendes bíróságok itélkezését.

— **A finlandi büntető-törvénykönyv,** mely 1889 deczember havában lépett életbe, megjelent franczia forditásban. (Code pénal de Finland de 1889. Traduit par M. Ludovic Beauchet.) Jellemző vonása e kodexnek, hogy a vallás és az erkölcs elleni büncselekményeket igen szigoruan bünteti. A finlandi lutheránus egyház ereje mutatkozik itt egész sajátosságában. Az istenkáromlás szigoru büntetésnek van alávetve; a kézi munka tiltva van vasár- és ünnepnapokon; a lutheránus egyház tagjai büntetés terhe alatt kötelesek egyházuk vallási gyakorlataiban részt venni. Nem kevésbé érdekes az, hogy büntetés terhe alatt tiltva van a házasságon kivüli nemi közösülés.

Helyreigazitás. Lapunk legutóbbi számában Gál Lajos urnak «az igényperekben való eljárás módositásáról» szóló közleménye 5. pontjában értelemzavaró kihagyás történt. A helyes szövegezés ez: 5. «*A végrehajtást szenvedőnek házastársa és fel- vagy lemenő ági rokona által inditott igényperben eskü által való bizonyitásnak helye nincs.*»

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 34. SZ. Budapest, 1890. augusztus 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden penteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Belga törvény a vizsgálati fogságról. *F.* — A törvényszéki elnökök. FARKAS LAJOS komáromi kir. törvényszéki birótól. — Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat tervezetéhez. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Törvénykezésünk visszásságai. — Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. XI. Adalékok a bünhalmazat kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Belga törvény a vizsgálati fogságról.

— Loi relative a la détention préventive. —

Multheti czikkünk alkalmából több oldalról tudakozódást vettünk a belga törvény iránt, mely a vizsgálati fogságot szabályozza. Czélszerünek tartjuk ennek folytán e törvény összes határozmányait ideigtatni. Az érdeklődők ebből látni fogják, hogy azon uttörő szellem, mely a büntetés elengedéséről szóló belga törvényt jellemzi, a vizsgálati fogságról szóló törvénynek is sajátsága, s Belgium elmondhatja magáról, hogy az első állam volt Európában, mely az alaki és anyagi büntetőjognak azonos irányban való szerves reformját kezdeményezte és életbeléptette.

A törvény határozmányai ezek:

1. A kihallgatás után a vizsgáló biró kiadhatja a letartoztatási parancsot (mandat d'arrêt), ha a cselekmény oly természetü, hogy három havi correctionális fogházat vagy ennél sulyosabb büntetést von maga után.

Ha a terhelt Belgiumban lakik, a biró nem adhatja ki a letartóztatási parancsot, csak sulyos és kivételes körülményekben, midőn azon intézkedést a közbiztonság (sécurité publique) érdeke igényli.

Mindazonáltal, ha a cselekmény tizenöt évtől husz évig terjedhető kényszermunkát vagy ennél is sulyosabb büntetést vonhat maga után, a vizsgáló biró nem hagyhatja a terheltet szabad lábon, ha a kir. ügyész megegyező véleménye nem járul hozzá.

2. A letartóztatási parancs részletezni tartozik azon sulyos és kivételes körülményeket, melyek a közbiztonság érdekénél fogva a letartóztatást indokolják.

3. Közvetlenül az első kihallgatás után a terhelt szabadon közlekedhetik védőjével.

A biró azonban eltilthatja a közlekedést, a midőn az elővizsgálat követelményei ezt parancsolják (les nécessités de l'instruction le commandent). Ezen czélból indokolt határozatot hoz.

A tilalom nem terjedhet az első kihallgatástól számitott három napnál többre, s nem ujittathatik meg.

4. A letartóztatási parancs nem tartható fen, ha a kihallgatástól számitott öt nap alatt nem erősiti meg a felügyelő tanács. E határozat a vizsgáló biró előadására, a kir. ügyész és a terhelt meghallgatása alapján hozatik.

Ha a terhelt, *ki ez iránt különösen megkérdezendő*, védő támogatását kivánja, erről emlités teendő a kihallgatási jegyzőkönyvben.

A tanács elnöke 48 órával a tárgyalás előtt értesitteti a terhelt által megnevezett ügyvédet.

5. Ha a felügyelő tanács a kihallgatástól számitott egy hónap alatt nem határozott, a terhelt szabad lábra helyezendő. Kivétel ezen szabály alól csak ugy engedhető, ha a felügyelő tanács — a kir. ügyész és a vádlott vagy védőjének meghallgatása után — *egyhangulag* kimondja, hogy a közérdek a további letartóztatást követeli.

Ugyanaz, t. i. a szabad lábra helyezés kötelezettsége, áll elő hónapról-hónapra, ha az ujonnan letelt hónap végén a felügyelő tanács nem határozott.

6. A vizsgáló biró a vizsgálat folyamán, a kir. ügyészszel egyetértőleg megszüntetheti a letartóztatási parancsot azon a terheltre rótt kötelezettség mellett, hogy minden vizsgálati cselekményre, mihelyt szükséges, meg fog jelenni.

7. A szabad lábra helyezés ezen kivül az eljárás bármely szakában kérhető.

A határozathozatal minden esetben kontradiktorius tárgyalás alapján történik.

8. A vizsgáló biró az eljárás bármely szakában kiadhatja a letartóztatási parancsot, ha a terhelt az idézésre nem jelen meg. A szabad lábra helyezett terheltet is letartóztathatja, ha ujabban felmerült sulyos körülmények ezt szükségessé teszik.

Ezen letartóztatási parancs részletezni tartozik az ujonnan felmerült s a letartóztatást szükségessé tevő körülményeket. Öt nap alatt ennek is meg kell erősittetnie a felügyelő tanács részéről a 4. pontban körülirt alakiságok mellett.

9. A felügyelő tanács és a (második forum kebelében müködő) vád alá helyezési tanács az igen sulyos bünügynek főtárgyalásra utasitásakor, bizonyos flagrans esetekben fel vannak jogositva az «ordonnance de prise de corps» kiadására.

Más esetekben a vád alá helyezési tanács a letartóztatottat szabad lábra helyezheti.

10. A 4., 5., 6., 7. és 8. pontokban tárgyalt szabad lábra helyezés függővé tétethetik attól, hogy a terhelt anyagi biztositékot nyujt.

11. A biztositék vagy a terhelt által vagy más által nyujtathatik; a biztositéki összeget azon biróság állapitja meg, mely az ügygyel a kérelem idejében foglalkozik.

A biztositék a letétpénztárban helyezendő el s a kir. ügyészség a nyugta bemutatása folytán a szabad lábra helyezést végrehajtja.

12. Mielőtt a terhelt, akár biztositék nyujtása mellett, akár a nélkül szabad lábra helyeztetnék, köteles lakhelyet választani, és pedig ugyanazon helységben, hol az elővizsgálat foly.

13. A biztositék visszaadandó, ha a terhelt megjelent minden perbeli cselekményre és az itélet végrehajtására.

14. A biztositék az államra száll, mihelyt a terhelt törvényes igazolási ok nélkül (sans motif légitime d'excuse), elmulasztotta valamely perbeli cselekményre vagy az itélet végrehajtására megjelenni.

Mindazonáltal az eljárás megszüntetése vagy felmentés esetében az itélet vagy végzés elrendeli a biztositék visszaadását, — leszámitva azon rendkivüli kiadásokat, melyeket a terhelt meg nem jelenése okozott.

15. A terhelt abbeli mulasztása, miszerint valamely perbeli cselekményre nem jelent meg, az itéletben mondatik ki

és itt hozandó határozat a biztositék elvesztésének kérdésében is.

16. Az elitéltnek abbeli mulasztása, miszerint az itélet végrehajtására nem jelent meg, a kir. ügyészség megkeresése folytán azon törvényszék által mondatik ki, mely az itéletet hozta.

E határozatba foglalandó azon kijelentés is, miszerint a biztositék az államra száll.

17. Ha az ideiglenesen szabad lábra helyezett terhelt az idézésre nem jelen meg, a bíróság őt letartóztathatja.

18. A felebbezés a felügyelő tanácstól a vád alá helyezési tanácshoz megy.

19. A felebbezési határidő 48 óra, mely a kir. ügyészséggel szemben a határozat hozatalától, a terhelttel szemben a határozat közlésétől számitva foly.

A közlésnek 48 óra alatt meg kell történnie. Egyszersmind tudomására hozatik a terheltnek, hogy joga van felebbezni és hogy mennyi ideje van a felebbezésre.

A vád alá helyezési tanács ezen ügyeket, a kir. ügyészség és a terhelt vagy védőjének meghallgatása után, soron kivül intézi el.

A felebbezés elintézéséig a tényleges állapot érintetlen marad.

20. A ki a bíróság által felmentetett, haladéktalanul szabad lábra helyezendő, még ha felebbezés adatott volna is be a birósági határozat ellen; kivéve azon esetet, midőn más ügy miatt tartatik fogva azon egyén.

Ha a vádlott hat havi fogházat meghaladó büntetésre itéltetett, haladéktalan letartóztatása elrendeltethetik, mihelyt attól kellene tartani, hogy szökést kisérel.

21. A testvizsgálatot, a tettenkapás esetét kivéve, csakis a felügyelő tanács, a vád alá helyezési tanács vagy az itélet hozatalára hivatott bíróság rendelheti el.

A terhelt megkövetelheti, hogy a maga által választott orvos ezen vizsgálatnál jelen legyen; az ebből felmerülő költséget a terhelt viseli.

22. A kir ügyész jelentést tesz a főügyésznek mindazon ügyekről, melyekben a felügyelő tanács az első megkereséstől számitott hat hónap alatt nem határozott.

Egy hónapon belül a főügyész részletes előterjesztésben a vád alá helyezési tanácsnak ki fogja fejteni az okokat, a melyek az eljárás lassuságát okozzák és egyszersmind meg fogja tenni a szükségesnek mutatkozó inditványokat.

Ugyanily jelentéseket tesz minden három hónapban a kir. ügyész a főügyésznek, s ez a vád alá helyezési tanácsnak.

Ezen jelentések folytán a vád alá helyezési tanács *hivatalból is* elrendelheti, hogy a per irományai hozzá felterjesztessenek, s ez alapon megteheti a szükséges intézkedéseket.

A terhelt és védője ily esetekben meghallgatandók a vád alá helyezési tanács által.

A terhelt védője betekintést szerezhet magának minden irományba, a mennyiben az eljárás ez által nem szenved késedelmet.

A főügyész ajánlott levélben értesiti a terheltet. Ezen értesitésnek oly időben kell történnie, hogy a terheltnek nyolcz napi ideje maradjon az előadásig. *F.*

A törvényszéki elnökök.

A birói és ügyészi szervezetnek csak imént közölt tervezete főleg a törvényszéki elnöki állások *megfelelő* betöltésére helyez kiváló sulyt.

S nem ok nélkül.

Jogszolgáltatásunk tényezői között az elnöki állás az, mely hová inkább az állam justitialis érdekeinek góczpontjává növekedik fel.

Melynek funktionáriusai ha a *kellő* positiót foglalják el, ugy igazságügyünknek felpanaszolt nem egy baja enyészik el.

A tervezet a modern birói hierarchia körül csoportosuló elvek alapos tájékozottságával öleli fel mindazon reformeszmék életbeléptetését, miknek létesitése specialis hazai körülményeink között kivihetőnek mutatkozik.

Ép azért nem minden részletében meriti ki az elnöki állásnak mindennemü kivánalmát.

A mi csaknem lehetetlen is.

Ezen kivánalmak jobbára a *helyes igazságügyi politikának* irányadó sarkelvei, miknek tárgyalásával jogi szaksajtónk az utóbbi időkben eléggé sürüen foglalkozott.

Igy a «Jogi Szemle» m. évi 13-ik számában «Jó elnökök» czim alatt dr. Wlassics Gyula budapesti kir. főügyészi helyettes szakavatott nézeteivel találkozunk. Az azokban visszatükröző alapeszmék egyszersmind a jelen tervezetnek reformeszméit képviselik.

E lapok 4-ik számában dr. Pálffy értekezik az elnöki állásban gyökerező jogkör szabványairól.

Mindkét czikkben a más államok fejlettebb jogéletében megtisztult s részben a mi jogéletünkben is uralomra vágyó eszméket látjuk kibontakozni.

Nem lehet feladatom pusztán az ott elmondottak ismétlésére vállalkozni.

S habár az elnöki állásból folyó jogok gyakorlása, annak mikénti megfelelő betöltése, ugy a magasabb igazságügyi politikának ez irányban várható reformjai iránt az ott felhozottakat s e lapok 10. számában közölt polemikus észrevételeket átalánosságban magamévá teszem is, a Pálffy ur czikkében előadottakhoz néhány észrevételt füzni kötelességem.

Kövessük czikkiró urat abban az irányban, a mint a kérdést ő állitja előtérbe.

Szerinte, hogy azt a várva-várt időt megérhessük, midőn minden törvényszék élén hivatásának megfelelő szakember fog állni, első sorban a törvényszéki elnökök *elmozdithatóságát* kell kimondani. Mert ez az egyetlen mód a czél biztositására az *igazságszolgáltatás* hátránya (?) nélkül. A legnagyobb ovatosság mellett is tévedhet a miniszter a kinevezés körül. Az esetleges tévedés legalább némileg helyrehozható az áthelyezés vagy a felsőbb birósághoz leendő beosztás által.

Ki nem látja be, hogy czikkiró ur, midőn az elnöki állás ekkénti betöltésétől várható tökélyeket varázsolja elénk, tulajdonkép az organisatio legveszedelmesebb lejtőjére lépett. Az annyira féltett birói függetlenséget alapjában támadja meg.

S itt van helyén az elnöki állásnak azon fenkölt definitiójára hivatkoznom, melyet Wlassics Gyula ur idézett czikkében a következő s megkapóbb vonásokkal alig helyettesithető szavaival nyujt:

«Az elnöknek mindenek fölött a birói székben ugy be kell tudnia tölteni feladatát, hogy nemcsak *formailag*, de valóban is a gondozására bizott bíróságnak *első itélő birája* legyen. Neki kell a szellemi irányt megadni. Neki kell távol tartani a bíróságot a kicsinyes betüjogászkodástól. Neki kell a szélesebb látókört nyujtó magaslatra emelni kartársait. Tekintélyének alapját a valódi tudásban és nem az administrativ erélyeskedés külsőségében vagy épen nagyképü fontoskodásban kell keresnie és megtalálnia.»

Czikkiró ur az elnöki állást a kilátásba helyezett igazságügyi reformok megvalósitása esetére szintén akként óhajtja szervezve látni, hogy az elnökök a törvényszékek *első itélő birává* váljanak be.

Már pedig első itélő birónak lenni, s ennek feje fölé mégis az elmozdithatóság Damokles kardját függeszteni, vajon hogy egyeztethető ez össze?

Czikkiró ur szerint az elmozdithatósággal járó bizonytalanság az illetmény emelésével ellensulyozandó. A mi más szavakkal annyit tesz, hogy az elnököknek adjunk a mainál

magasabb javadalmazást, de azután cserébe mondjuk ki elmozdithatóságukat.

Hogy a várt uj birói szervezetben az elnöki mai szükkeblü javadalmazás is korrigálásra szorul, erre, midőn a küszöbön levő perrendtartási reformok a törvényszékeket ugyszólván a jogszolgáltatás egész vonalán felebbezési forumokká avanciroztatják, szót vesztegetnünk is felesleges. De hogy az elnöki magasabb dotatiót az elmozdithatósággal hozzuk egyedül összeköttetésbe, ezt mint jellemző eszmetársitást elégségesnek tartjuk egyszerüen registrálni.

Bármiként állitja is fel czikkiró ur ezen elmozdithatóságnak alkalmazását, akár, hogy saját szavaival éljek akként, hogy az elnöktől ha nem is vonatik meg a megbizatás, az egy megfelelőbb telepre rendeltessék, akár a felsőbb bírósághoz leendő beosztás által, mindezen ajánlott módozatoknak foganatositása magában ezen *tényben* az illető elmozditott elnökre bizony csak *büntetés* marad.

S miért büntessük ekként a jogszolgáltatás élére helyezett elnökeinket?

Erre a kérdésre czikkiró azon válaszszal él, mert ugyanazok az okok, melyek a királyi ügyészeknél az elmozdithatóságot indokolják, kiterjeszthetők a törvényszéki elnökökre is, miután az elnök nemcsak az igazságszolgáltatás közegének tekinthető, hanem állása egyszersmind *bizalmi állás* is. S mert a fegyelmi eseteken kivül is meginghat az elnök iránti bizalom, vagy az igazságügyi politika az elmozdithatóságot *más okokból* is kivánatossá teheti.

Hogy mik lehetnek az igazságügyi politikának ezen bizonyára fontos okai, czikkiró ur ezek elemzését meg sem kisérli.

Nem tehető fel, hogy ezen fel nem emlitett okok között az igazságügyi politikának olyatén szomoru fordulatát érthetné, midőn az elmozdithatás bizonyos rosszul teljesitett kortes szolgálatok következményeként állhatna be.

Hogy idáig jussunk, attól mentsen isten.

Vagy pedig valamely fontosabb állami érdeket érintő ügynek kedvezőtlen elintézését az állami legfőbb végrehajtó hatalom, mint neki nem tetsző körülményt, az elnöki állástól való elmozdithatással torolhassa meg.

A birói függetlenséget fenyegető hasonló veszélyek meglehet, hogy csak puszta rémképek. Csak a mindenben aggályoskodni szerető képzelemnek a szülöttei.

Ma, vagy a közel jövőnek alkotmányos viszonyai mellett azok bekövetkezhetése bizonyára képzelhetetlen. De ki állhat jót arról, vajon nem jöhetnek idők, midőn azok beteljesedhetnek. S ép azért mint rémképek is figyelembe vételt igényelnek.

Figyelembevételt igényelnek annál inkább, mert czikkiró ur a kir. ügyészek elmozdithatóságának okait, mint fentebb emlitettük, a törvényszéki elnökökre is kiterjeszthetőknek tartja.

Mielőtt valamely jogintézményünkön akarunk változtatni, előbb mindenesetre kötelességünk az azon változtatással egybefüggő és beállható bármily csekély eshetőséget számitásba venni.

Annál inkább fel kell szavunkat emelnünk az oly ujjáalkotási fogalmaknál, melyeknek hátterét egyenesen a birói függetlenség ellen intézett támadás és annak veszélyeztetésében kell keresnünk és találnunk.

A törvényszék első itélő biráját nem szolgáltathatjuk ki az igazságügyi politika semmiféle alantas érdekének. Ha ezt tennők, ugy a független igazságszolgáltatás garantiáit támadnánk meg, sőt egyenesen aláásnánk.

Igazat kell adnom czikkiró ur azon nézetének, hogy az elnöki állás *bizalmi állás*. Kisebb-nagyobb mérvben a közszolgálat minden funktionáriusa bizalmi állást tölt be. S ezek között az elnöki és a kir. ügyészi állások par excellence bizalmi jellegüek.

Csakhogy ebből egészen ellenkező következtetés vonható le, mint a minőt abból czikkiró ur levonni jónak látott.

Mert abból, hogy az elnöki állás kiválóan bizalmi állás, de csak oly értelemben, mert arra *kiváló érdemek* képesitenek, viszont azon elutasithatatlan ratio áll elő, mely az igazságügyi kormánynak az elnöki állások betöltésénél *éberebb* ellenőrzést tesz feladatává, sőt ugyanazt az elnöki állások betöltésére leghivatottabb szakerők megválasztására még sarkalja is. Hogy a legnagyobb óvatossággal gyakorolt kinevezési rendszer mellett a mérlegelt egyéni képességek tekintetében különböző okokra visszavezethető kisebb-nagyobb foku *tévedés* állhat be, épen nem vonható kétségbe, ha az elnöki hatáskörbe eső feladatnak csaknem megszámlálhatatlan tagozatát veszszük tekintetbe. De hogy ezen tévedés következményeit a mandatumot nyujtó igazságügyi kormánynak kellene elviselni, avagy azok elháritásáról ugyanannak az elmozditás által gondoskodni, ezen nézetet szintén nem oszthatjuk.

Nem oszthatjuk pedig azért s itt ismét Wlassics Gyula ur szavait idézem, «mert a ki azt követeli, hogy az elnök a jog minden ágában a szaktudós széleskörü ismereteivel rendelkezzék, az lehetetlent követel. Azt azonban meg lehet követelni, hogy a jog valamelyik főágában az elnök a szakember fogalmához kötött igényeknek megfelelni tudjon, mert különben állásának első és nélkülözhetetlen kellékével, az alapos jogismerettel nem bir. A ki a jogot csak egyik főágában miveli, de belterjesen, az sokkal tisztábban látja a jog többi ágait is, mint az, a ki belterjesen egyiket sem miveli, mindenben csak a fölszines dilettantismusig jutott».

Az igazságügyi kormányról nem tételezhető fel, hogy kinevezéseit az itt érintett főelvre irányuló gondos körültekintés nélkül eszközölje. Ebből következve természetesen mi sem birunk azon szinvonalra emelkedni, vajjon miféle «crimen læsæ majestatis» szolgálhat alkalmi okul, mi az elnök iránti bizalom csökkenésére s igy az elmozdithatóság kivánalmára irányozná a közfigyelmet. A kinevezett elnök a fentebb megjelölt irányban bizonyára birni fog állásának követelményeivel, mely esetben meg is fog felelni tudni a a reá ruházott feladatnak.

Merő illusio tehát hinni s olyatén követelményeket táplálni, miként az elnök személyében a kitünő administrativ tehetség, s a civilis jogok összfoglalatjának kiváló ismerete egyesüljön. Ezenfelül szintoly tehetségü kriminalista és perjogász legyen. Mikre rádásul a magasabb birói jellem, a szintén számitásba venni szokott érintkezési modor és a vezetés alatt álló testület méltó képviseletének kimagasló képességeivel birjon.

Az elnöki állás nem azonositható a főispáni állásokkal.

Ily kényes természetü bizalmi állás bizonyára czikkiró ur szemei előtt se lebeghetett. Annál kevésbé, mert ő is kénytelen elismerni, midőn az elnökök által gyakorlandó helyes munkafelosztás elvét hangoztatja, miként sehol s igy a jogszolgáltatás terén sem, az universalisták s az ugy nevezett ezermesterek nem sokat lenditenek az általuk képviselt ügynek haladásán. Specialistákat kell képeznünk ezen a téren is. A jogtudományok tömkelegében egyetlen szakma kimeritő tanulmányozására egy egész élet igen rövid idő.

S ha czikkiró ur is a birák foglalkoztatását és képzését ezen absolut igazság eszméjével ható elvnek hódolva óhajtja látni, ugy, miután az igazság és méltányosság törvénye szerint az elnököknek rendszerint a birák sorából kell vétetniök, ebből következtetem, hogy az elnöki állásra qualifikált universalis geniek faja czikkiró ur eszményét se képezheti. Igy annál kevésbé érthető az elnöki állás betöltésének bekövetkezhető disqualifikáló tana.

Egyetlen egy esetet hoz fel czikkiró ur, mire nézve a *személycserének* jogosságát elismerjük, s nem találunk más expedienst. De ezen esetnek eldöntése a vitatott kérdéstől isoláltan áll.

A miről itt szó van, az ugynevezett *megférhetetlen* természet. A manap annyira elharapódzó idegesség. Néha meg az egyéni képességeknek, legyenek azok akár szellemiek, akár anyagiak, tulbecsülésében található meg a valódi ok.

Ezen megférhetetlenség a kedélyállapotnak bármily elfajulását képezze, egymagában nem nevezhető ugyan veszedelmes kinövésnek, de ott, hol a testületi szellem minél gondosabb fejlesztése, az együvétartozás kapcsának minél öntudatosabbá tétele és érzetének ápolása az elnöki hivatás és ambitiónak első sorban kell hogy figyelmes tárgyát képezze: kétszeres hiba, ha állandó gyökeret verve a megtürhetetlenségig uraltatik. Ily esetben, czikkiró urnak teljesen igaza van, egyenesen a testületnek tekintélye követeli meg a személycserét.

Hogy a birói elmozdithatatlansággal szemben ennek elvét átalánosságban meg ne sértsük, az a kérdés, hogy ily esetben mily módozatok között találhatunk védekezést.

A választ igazságügyérünknek azon képviselőházi nyilatkozatában találjuk meg, melyben az ujonan alkotandó fegyelmi törvénynek szükségességét meggyőző érvekkel bizonyitja, s mely törvény hivatva lesz ily természetü bajokat orvosolni. A mennyiben mindazon esetben, midőn a közszolgálat érdeke az illető birónak áthelyezését követeli, ez fegyelmi uton lesz szorgalmazható és megejthető.

Hangsulyozta ugyanezen beszédében, miként az elnöki állások betöltését mindenkor a legkiválóbb szakerők megnyerésével fogja eszközölni.

Nincs okunk kétségeskedni, hogy igazságügyérünknek ezen enuntiatiója szerint, habár kifejezetten nem képezte felemlités tárgyát, a birákra kilátásba helyezett áthelyezhetés az elnökökre szintén ki fog terjesztetni.

S miután a megférhetetlenségi természet senkit sem száll meg hirtelenében, másrészt az életbe léptetendő uj fegyelmi törvény a czikkiró ur által panaszolt baj ellen biztos óvószerül kinálkozik: nem marad fen többé egyetlen érv sem, mi ezenkivül az elnökök elmozdithatóságát, eltekintve a fegyelmi esetektől, elfogadhatóvá tenni képes lenne.

Eltérő kérdést képez, vajon szemben a czikkiró ur által felhozott elnöki félszeg magaviselettel, viszont helyén van-e, hogy az elnöki szék a tulságos *pajtáskodási szellem* tanyájává legyen? Mely kérdésre a közszolgálat érdekében csak tagadólag felelhetünk, a mennyiben az elnök hivatásául fentebb felállitott azon tételünk, mely szerint a testületi szellem gondos ápolása az elnöki állással szorosan egybefüzött első rendü követelmény, az ugynevezett pajtáskodási szellemnek hajhászásával, még távolról se vehető azonosnak. Mert ez két különböző dolog.

S itt van helyén, hogy a tervezetnek még azon nagy horderejü reformeszméjét emeljem ki, miként az elnöki állásokra curiai birák kinevezésének ád helyet a nélkül, hogy ez által ezek rangfokozata és javadalmazása áldoztatnék fel, s viszont, hogy az állását kiválóan betöltő elnöknek lehetségessé teszi, miként a szolgálatnak ugyanazon körében maradva, curiai birói rangra léptethető elő.

Első sorban az elnöki állások szinvonalának emeléséhez fog járulni ez intézkedés, másrészt meg az arra hivatott érdemek jogos aspiratióinak kielégitésére nyujt alkalmas tért.

Azzal a megnyugvással tekintünk az uj reformkorszak elé, hogy a törvényszéki elnöki állásokban ekként tervezett elrendezés visszasugárzó fénynyel fog hatni magára a birói karra is.

FARKAS LAJOS,
kir. tszéki biró.

Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat tervezetéhez.[1]

A Weinmann-féle tervezet az örökösödési igazolvány kiadása iránti kérvénynek a községi előljáróság által felvett leltári formáján kivül még 4 rendbeli kiadását bocsátja a jogkereső közönség rendelkezésére, u. m. a perrendszerü aláirással, — az ügyvédi vagy kir. közjegyzői ellenjegyzéssel és a hitelesitett névaláirással ellátott kérvényeket.

A «perrendszerü aláirás» akkor elegendő, ha egy örökös van (8., 57., 58. §.) — de ha történetesen ketten vagy többen vannak, akkor már csak az ügyvédi vagy kir. közjegyzői ellenjegyzés vagy a hitelesitett névaláirás között válogathatnak. (107., 108. §.)

Hogy mennyire megbizhatlanok a mi törvénykezési gyakorlatunkban azok az ugynevezett «perrendszerü aláirások», arról nem szólok, mert akkor a zugirászatról elmondottakat kellene ismételnem; azt azonban megérteni nem tudom, hogy miért tesz szerző különbséget a kérvény alakjára nézve az esetben, ha *egy* vagy *több* örökös van érdekelve? Vajjon nem furcsa dolog-e az, hogy *egy* embernek «perrendszerüleg» aláirt kérvénye elfogadtatik, — s *két* embernek ugyanolyan ügyben ugyanily módon aláirt kérvénye visszautasittatik formahiány miatt. — Én azt hiszem, hogy ez csak elnézésből történt s szerző a 108. §-nak intézkedését az 57., 58. és talán a 49. §-nál elfelejtette felemliteni.

Egyébiránt akár perrendszerüleg aláirt, akár ügyvédi vagy közjegyzői ellenjegyzéssel, akár hitelesitett aláirással ellátott kérvény kivántassék az örökösödési igazolvány kiállitásához, azt, hogy bárki által s bármiképen szerkesztett irásbeli kérvény minden további eljárás, tárgyalás nélkül, teljes jogérvényü örökösi nyilatkozatul elfogadható legyen, helyeselni nem tudom.

A halál, mely az ember fizikai létének véget vet, egyuttal teljesen széttépi azon kapcsolatot, mely közte s vagyona közt fenállott; vagyoni viszonyainak egészen ujjáalakitását idézi elő, s igen fontos s meg nem másitható, vissza nem vonható változást hoz létre ugy a jogok mint a kötelezettségek tekintetében, egyszerre uj jogosultak s uj kötelezettek lépnek a régi helyébe, nem csak egyesek és jogi személyek, de az államkincstárral szemben is.

Bármennyi eltérők lehetnek a nézetek a közokiratok jogosultsága s czélszerüsége felől, s bármennyire igyekezzenek is némely törvényhozások, — mint például a mienk is, — mellékérdekek miatt azok körét a lehető legszükebbre szoritani, azonban hogyha már egy törvényhozás elhatározta magát arra, hogy a közokiratok jogintézményét magánjogának rendszerébe beilleszsze, nem ismerek elfogulatlan jogászt, a ki be ne vallaná azt, miszerint a magánjogi átalakulások egyetlen egy fázisában sem annyira szükségesek és fontosak a közokiratok, mint épen az elhalálozás által teremtett tabula rasán létesitendő uj jogviszonyok konstatálásánál.

Az államnak önmaga és saját polgárainak érdekében kötelessége gondoskodni arról, hogy az elhalálozás által előidézett vagyonjogi bizonytalanság, zavar és bonyodalom minél rövidebb idő alatt s minden kétséget kizárólag a fenálló jogrenddel megegyezőleg közhitelességgel rendeztessék.

A javaslat ezen elvnek megfelelőleg elrendeli ugyan a haláleset felvételének kötelezettségét s szabályozza az örökösödési igazolványnak a bíróság általi kiállitását, s ezzel megadja a keretet a hagyatéki eljáráshoz, azonban azt, a mi ezen keretbe egyedül helyesen volna beilleszthető, t. i. a kötelező leltározást és az örökösi nyilatkozatnak közokiratba való felvételét, vagyis a tárgyalást mellőzi, s ez által figyelmen kivül hagyja a perenkivüli hagyatéki eljárásnak legfontosabb momentumait.

Miben fekszik a hagyatéki eljárás sulypontja?

a peressé vált örökösödési eseteknél kétségkivül az *itélethozásban;*

a perenkivül végleg elintézett hagyatékoknál pedig az előkészitő eljárásban és az örökösi nyilatkozat felvételében, mert ennél a biró szerepe nem egyéb, mint az előkészitő eljárás során kinyomozott tények s nyilatkozatoknak *egyszerü tanusitása*, azokból semmit el nem vehet, sem azokhoz mit sem

[1] Az előbbi közl. l. a 3. számban.

adhat. A midőn tehát a javaslat teljesen a felek kénye s tetszésétől teszi függővé, hogy az előkészitő eljárást ki által s mily alakban, jól vagy rosszul eszközöltessék, a helyett, hogy az államnak e czélra kirendelt felelős s közhitelességgel felruházott közegeit vennék igénybe, s ez által az eljárás sulypontját a perenkivüli ügyekben is *csupán és kizárólag* a birói határozatra helyezi, oly hibába esett, mely miatt attól jogszolgáltatásunk terén üdvös eredményt várni nem lehet.

De eltekintve ezen általános jogi szempontoktól, ha nem akarjuk az örökösödési eljárás terén az eddig fenállott zavarokat továbbra is fentartani, a kötelező hagyatéki tárgyalás behozatala speciális hazai jogviszonyainknál fogva is elkerülhetetlenül szükséges.

Van nékünk két hazai (vidéki) specialitásunk, t. i. községi előljáróink tudatlansága és telekkönyveink rendezetlensége, a mely gyarlóságok az örökösödési eljárásban csakis kötelező tárgyalás utján orvosolhatók.

Alig van a vidéken hagyatéki tárgyalás, a melynél vagy a halálesetfelvételi jegyzőkönyv vagy leltár lényeges adatainak kiigazitása, vagy a telekkönyvi állapot rendezésének szüksége ne merülne fel.

Ezek olyan dolgok, a miket nem lehet a községi előljáróság vagy zugirászok által perrendszerüleg aláiratott vagy bárki által készitett irásbeli beadványok által elintézni; sokszor egy egész emberi életnek telekkönyvi mulasztásait kell helyrehozni, a mit csak alapos nyomozás, az összes érdekeltek meghallgatása, egy szóval *tárgyalás* utján lehet sikeresen elvégezni.

Az élők közti ügyletekre nézve a telekkönyvi kényszert a törvényhozás behozni vonakodik; most itt volna az alkalom, hogy legalább elhalálozásoknál intézkedjék az állam akként, hogy a telekkönyvi nyilvántartás kötelezőleg rendeztessék.

A javaslat akarja ugyan e czélt elérni, de az által, hogy a kötelező tárgyalást elejti, hogy nem intézkedik az iránt, miszerint azon ingatlanok telekkönyvi állása, melyek örökhagyó nevén nem állanak, de általa megszereztettek, tárgyalás utján rendeztessék, s végre az által, hogy ha a Weinmann-féle javaslat 105. §-a értelmében tárgyalás is fog tartatni, de a felek az idézésre meg nem jelentek, a 11. §. utolsó bekezdése értelmében az iratok a felek kérelmezéseig (más szóval ad calendas græcas) irattárba tétetni rendeltetnek, — azt fogja elérni, hogy az örökhagyó nevén álló ingatlanok is csak részben, a mások nevén állók pedig épen nem lesznek átirhatók; s ujabb, de nem javitott kiadásban maradni fog az eddigi gyönyörüséges telekkönyvi állapot.

Nem csekély figyelmet érdemel azon körülmény is, mennyire nehézkessé teendi az ügymenetet s mennyi felesleges munkaszaporitást fog előidézni a bíróságnál a tervbe vett irásbeli kérvényezési eljárás. Ha kötelező tárgyalás hozatnék be, akkor az ügy előkészitésének összes iratai, melyek pedig némely ügynél nyalábszámra érkeznek, a közjegyzőnél gyüjtetnének össze, a ki a hivatalból, minden kérvényezés nélkül megtartandó tárgyalás után az ügyet csak akkor terjesztené be a bírósághoz, ha az az örökösödési igazolvány kiadására vagy pedig az örökösödési per megkezdésére teljesen megérett. A tervezet szerint azonban minden bejelentés és kérvénynek — kivéve a vagyonelkülönzés esetét, — közvetlenül a bíróságnál kell benyujtatni, a mi azt fogja eredményezni, hogy az örökösök és állitólagos örökösök, igénylők, hitelezők, vevők, előadók, bérlők, bérbevevők és bármi czimen a hagyatéknál érdekelt, minden néven nevezendő felek ugy egyenként, mint együttesen a bírósághoz beadott kérvényeikkel a birósági irodát tömegesen elárasztván, ez által ugy a fogalmazó mint a kezelő személyzetnek oly sok munkaszaporitást fognak okozni, s a különben egyszerü és a közjegyző által egy rövid tárgyalási jegyzőkönyvbe összefoglalva könnyen áttekinthető ügynek elintézését annyira meg fogják neheziteni, hogy ha a birósági létszámnak nagymérvü szaporitása be nem következik, akkor a járásbirósági ügyforgalom sok helyen fel fog akadni.

De még tovább megyek. Miután nincs az a biró, a ki az ugyanegy ügyben beadott sok rendbeli kérvény mindegyikének teljesen eleget tenni képes lenne, ha nem adatik meg a feleknek az alkalom a közjegyző közvetitése mellett érdekeiknek egyezség utjáni kielégitésére (bár tudom, hogy a hol maga az öröklési jog tekintetében van érdekösszeütközés, ott elkésve bár, de mégis tárgyalás fog tartatni), a tervezett eljárásnak eredménye az lesz, hogy a felek ha irásbeli kérvényök *bármi csekély részben* is figyelmen kivül hagyatott a bíróság által, azonnal felfolyamodással fognak élni a törvényszékhez, s a törvényszékek a kir. táblától a felebbviteli hatáskör mellett, egyszersmind a rengeteg hátralékokat is örökölni fogják.

A mi a költségeket illeti, arra nézve megjegyzem, hogy azok hasonlithatatlanul csekélyebbek a kötelező tárgyalás esetében, mint a tervezet szerinti kérvényezési eljárásnál; s legméltánytalanabb dolog az, hogy a tervezet szerint a bíróság még ott is, a hol a tárgyalás el nem kerülhető s a feleket még ha nem is jelentkeztek, hivatalból ki kell hallgatni, be fogja előbb várni, mig a felek akár külön-külön, akár együttesen beadják igénybejelentésöket, kérvényöket, mi által nekik sok hiába való költség okoztatik.

(Bef. köv.)

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

«Törvénykezésünk visszásságai.»

E czim alatti közleményünkhöz ujabban a következő sorokat vettük birói körökből:

Igen tisztelt szerkesztő ur! B. lapjának mult számában törvénykezésünk visszásságai czim alatt közlemény jelent meg, mely ama téves feltevésből indul ki, hogy nálunk a sommás eljárásban a tárgyalás és a bizonyitás a per két elkülönitett stádiumát képezné s hogy az esetlegességi elv a sommás eljárásban is érvényesül. A jelzett közlemény t. irója ebből kiindulva azon nézeten van, hogy a bizonyitékok felvételével a per a tárgyalás stadiumán tul van, a tárgyalás be van rekesztve, uj előadások, támadó és védelmi eszközök, bizonyitékok többé elő nem adhatók, — hanem mint elmulasztottak ezentul csak perujitás utján érvényesithetők.

E nézet nálunk sok bíróságnál el van terjedve. Tudok esetet, hogy a járásbiró a tanukihallgatás befejeztével nem engedte meg, hogy alperes bizonyitékul okiratot csatoljon. Nézete szerint a tanukihallgatás után a felek többé tárgyalásba nem bocsátkozhatnak. Más járásbíróságnál szokásos, hogy az esetben, ha a tanukihallgatás iránt más bíróság kerestetik meg, a tanukihallgatási jegyzőköny visszaérkezte után a felek egyáltalában nem idéztetnek meg, hanem az itélet irásban közöltetik velük, vagy csak itélethirdetésre idéztetnek, midőn a már irásba foglalt itéletet tudomásul veszik.

Mindez ama nézetnek kifolyása, melyet a közlemény t. irója is magáénak vall, a mely azonban nézetem szerint egészen téves. A sommás eljárásban nincs külön tárgyalási és külön bizonyitási stádium, hanem a kettő összeesik. A tanuvallomás kivétele, a birói szemle, a szakértők véleménye a sommás eljárásban mind beleesik a tárgyalás stádiumába. Perrendtartásunk ennek külsőleg is kifejezést adott, midőn a 120 és 121. §§-okban azt rendeli, hogy minde cselekmények nem egy külön e czélból nyitandó jegyzőkönyvbe, hanem magába a tárgyalási jegyzőkönyvbe vétessenek fel. És a tanukihallgatás befejeztével sincs még a

tárgyalás berekesztve, a felek előállhatnak még uj tényekkel és bizonyitékokkal, csatolhatnak okiratokat, kinálhatnak vagy ajánlkozhatnak esküre, hivatkozhatnak uj tanukra. A tárgyalás csak akkor rekeszthető be, mikor a felek előadtak már mindent, kimeritették összes bizonyitékaikat, — nem ugy mint a rendes eljárásnál, a hol a periratok váltása, vagy a jegyzőköny berekesztése után a felek többé tárgyalásba nem bocsátkozhatnak.

Mindez de lege lata kétségtelen. És én abban bajt sem látok. Az eskük halmozása a per elején mindig czélszerütlen, sokkal jobb, ha azok kinálása és felajánlása a tanukihallgatás után történik. A per elhuzása itt ép ugy ki van zárva, mint az okiratokkal való bizonyitásnál. Nincs nagyobb méltánytalanság annál, ha a tanukihallgatás után az okirattal való bizonyitást nem engedjük meg, hanem perujitásra utasitjuk a felet.

A per elhuzását tehát csak uj tanukra való hivatkozás okozhatná. Azonban ezt sem lehet kizárni. Valamely ténynél jelen volt tiz ember, a fél a bíróság megkimélése végett csak hármat vagy négyet kér tanul kihallgatni. Szerencsétlenségére azonban ép ezen három vagy négy tanu csak homályosan emlékszik vissza. Megakadályozzuk-e a felet abban, hogy a többiek kihallgatását is kérje? Kényszeritsük-e őt arra, hogy már a per elején összes tanuit nevezze meg és a bíróság kénytelen legyen beidézni az egész falut?

Hogy ez néha a per elhuzására ad okot, az bizonyos. Ennek azonban nem ugy veszszük elejét, ha elvágjuk a per fonalát, nem hallgatjuk meg bizonyos ponton tul a feleket, nem vesszük fel bizonyitékaikat, a mi mindig az anyagi igazság rovására megy, hanem az orvoslás egyedüli és leghatékonyabb módja az, ha a biró gyorsan jár el. Nem okozhatja a per elhuzását az uj tanukihallgatás, ha a biró harmad negyed napra maga elé idézi a tanut, és nem fog senkinek eszébe jutni, hogy ily módon elhuzza a pert, ha tudni fogja, hogy csak nehány napot nyer ezzel. Ha azonban minden folytatólagos tárgyalás hónapokat vesz igénybe, akkor természetesen tág tér nyilik mindennemü huza-vonára és e czélból nem is szükséges uj tanukra sem hivatkozni.

Mig általánosan a szóbeli eljárás egyik legnagyobb előnyének tekintik, hogy az esetlegességi elvnek élét vette és ez által az eljárás formalismusát megtörte; mig a modern perrendtartások és a mi uj eljárási tervezeteink annyira mennek, hogy még a felebbezési eljárásban is helyt adnak uj előterjesztéseknek és bizonyitékoknak: addig ama közlemény t. szerzője az esetlegesség elvét bele akarja magyarázni szóbeli sommás eljárásunkba, a hol az nincs, és még az eljárás intentióinak félreértésével vádolja azokat, a kik annak helyességét el nem ismerik.

A mi a felhozott esetet illeti, melyben a kir. tábla a devecseri járásbiróság határozatát helybenhagyta, megvallom, hogy a tényállást nem egészen értem. Hogy a sommás eljárásban a fél irásban terjeszsze elő bizonyitékait, az mindenesetre nem engedhető meg, és az ily beadvány figyelembe nem vehető. Ha azonban a biró szabályszerüen jár el, ha az ügyet szóbelileg letárgyalja és a tárgyalás után kihirdeti az itéletet, akkor az ily beadvány szüksége elesik, mert itélethozatalig az ügy mindig szóbeli tárgyalás stádiumában van és a fél uj bizonyitékait a szóbeli tárgyaláson előadhatja. Ugy látszik, a mondott esetben a bíróság letárgyalta az ügyet, az itéletet azonban nem hirdette ki, hanem vagy kézbesiteni akarta, vagy annak kihirdetésére tüzött határidőt, a mi nyilván szabálytalan. Sommás eljárásunk szerint, ha a biró nem érzi magát hivatva, hogy az ügy valamely stádiumában itéletet mondjon, csak a tárgyalás elhalasztását rendelheti el. — Ugy látszik, az itélet kézbesitése vagy a kihirdetésére tüzött időközt használta fel a fél arra, hogy uj bizonyitékokat jelentsen be. Igy szüli egyik szabálytalanság a másikat. Ily stádiumban természetesen uj bizonyitásfelvételt elrendelni nem lehet, mert az itélethozatal aktusa már megkezdődött, — de nem azért, mert a bizonyitási stádiumból nem lehet a tárgyalás stádiumára visszamenni.

Nyitva hagyom itt ama kérdést, vajjon de lege ferenda bizonyos ügyekben, például az igényperekben nem volna-e czélszerü az esetlegességi elvet feszesebbé tenni, a mint az ma sommás eljárásunkban van. De lege lata azonban ma itt is csak a sommás eljárás szabályai irányadók, a mennyiben az 1881. évi LX. t.-cz. azokat meg nem változtatta. Az 1881. évi LX. t.-cz. 94—101. §§-ai azonban, melyek az igényperekben a sommás eljárástól való eltéréseket tartalmazzák, nem irják elő az esetlegességi elvnek szigorubb alkalmazását.

Ama számos félreértés folytán, mely sommás eljárásunkhoz füződik, ezen néhány megjegyzésemmel hozzá akartam járulni a kérdés tisztázásához.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XI.

Adalékok a bünhalmazat kérdéséhez.

I. Vádlott Kr. Alajosné kárára lopást követett el akként, hogy nevezett káros fél ládáját feltörte, s abból 26 frt értékü arany gyürüt, s ugyanaz alkalommal ugyanazon káros tulajdonát képező nyitott szekrényből egy ezüst lánczot s egyéb dolgokat lopott. A m. kir. Curia vádlott ezen cselekményében anyagi halmazatban álló két rendbeli lopást látott (!) «tekintve, hogy a feltörés által elkövetett és az egyszerü lopás szükségszerüleg két külön elhatározást, és két külön külső cselekvőséget tételezvén fel, és egyik a másikba mint annak alkatrésze foglalható nem levén: mindkét (?) cselekmény külön-külön bevégzett lopást állapit meg». (1889. évi nov. 12. 10004. sz. *Jogt. Közl.* f. évi. 3. sz.)

Nézetem szerint a tévedés kézzelfogható.

Az itélet az egyes hozzányulási aktusokat összevetéveszti a cselekménynyel. Ugyanazon helyen, ugyanazon időben, ugyanazon káros ellen elkövetett lopás csak egy lopás lehet, s soha sem lehet két vagy több lopás. A térbeli egység, az időbeli egység, a sértett törvény, a káros, a szándék egysége a többség fogalmát absolute kizárja.

Azon indokolás, melylyel az itélet anyagi halmazat megállapitására jutott, következetesen arra vezet, hogy a ki 50 frtot lop akként, hogy minden egyes egy frtos bankjegyet külön vesz ki a pénzszekrényből, ötven önálló lopási vétséget követ el, (holott csak egy lopás vétsége forog fen, ha az 50 frtot egyszerre vette ki), mert miután minden egyes bankjegy kivétele után a tettesnek szabadságában áll a bankjegyek kivételét folytatni, vagy abban hagyni, világos, hogy minden egyes bankjegynek kivételéhez külön elhatározás és külön külső cselekvőség szükséges.

Az elméletben és a judikaturában eddig vitán kivül álló tétel volt az, hogy egy helyen s egy időben elkövetett lopás csak egy lopást képezhet, és pedig akkor is, ha az ugyanazon alkalommal lopott dolgok nem egy embernek, hanem többbeknek képezik tulajdonát, mert a tulajdonosok többsége a cselekmény egységére a lopásnál befolyással nem bir.

Az, hogy az egyik szekrény zárva volt, s azért feltörése volt szükséges, a másik szekrény pedig nyitva volt, nem tesz különbséget. A mint hogy bizonyára nem lehetett volna két rendbeli betöréses lopást megállapitani, ha a másik szekrény is zárva lett s annálfogva feltöretett volna, a mint nem lehetett volna tiz külön-külön lopásról szó, ha a károsnak lakása tiz szobából állott, s a tolvajok minden szobába betöréssel vagy a nélkül hatoltak volna be.

Itt eszembe jő egy eset az én budapesti gyakorlatomból, melyről röviden megemlékezni nem lesz érdektelen.

Három tolvaj éjjeli időben bezárt pinczéből egy hordó bort lopott. A tettesek kézrekerültek s betöréses lopás miatt jogérvényesen elitéltettek. Elitéltetésök után uj feljelentés érkezett ellenök egy kézi kocsinak ellopása miatt. Kitünt, hogy ezen kézi kocsi azon pincze külső ajtajához volt támasztva, melyből a bor ellopatott, s hogy ezen másnak tulajdonát képező kocsit a tolvajok a hordó borral egyidejüleg és pedig épen azért lopták el, hogy azon a hordót elvihessék. Részemről a on nézetben voltam, hogy a hordónak s a kocsinak egy helyről, s egy időben történt ellopása csak egy lopást képez, s miután azon lopásért a tettesek már megbüntettettek, a kocsi ellopása miatt további külön eljárásnak helye nincs. A bíróság is igy határozott.

II. Vádlott K. Gábort, K. Józsefet és K. Jánost a kik valami ügy miatt nála megjelentek, arczul verte, s szobájából kilökte. Az alsó bíróságok csak egy, a m. kir. Curia (1890. évi február 28. 7288. sz. *Jogt. Közl.* f. é. 16. sz.) helyesen — három rendbeli becsületsértés vétségét állapitotta meg. Személy elleni reatumoknál a sértettek többsége mindig anyagi halmazatot állapit meg, a cselekvés egysége esetében is.

De a mennyire egyetértek a m. k. Curia itéletével a minősitést illetőleg, ép oly kevéssé érthetek egyet a büntetéssel. A m. kir. Curia helybenhagyta az alsó bíróságok által megállapitott 50 frtnyi pénzbüntetést, azon módositással, hogy «ezen büntetés mint összbüntetés a Btk. 96. §. alkalmazásával is kiszabottnak mondatik ki». Hát mióta nincs már érvényben a Btk. 102. §-a, a mely szerint a pénzbüntetés minden cselekményre külön állapitandó meg? A miből önként következik, hogy pénzbüntetés soha sem szabható ki mint összbüntetés.

III. Sajátszerü azon felfogás is, mely a m. kir. Curia következő itéletében nyilvánul. A tényállás röviden ez:

Egy szeszfőzdében kazánrobbanás történt, mely egy embernek halálát s egy másik embernek sulyos sérülését eredményezte. A robbanást a fütő gondatlansága okozta. A cselekmény minősitését illetőleg a nézetek eltérők lehetnek, de abban, azt hiszem, nem képzelhető eltérés, hogy elméletileg a minősités csak háromféle lehet. Minősithető ugyanis a cselekmény:

a) deliktum egységnek,

b) a Btk. 290. §-ába ütköző culposus emberölés és a 310. §-ba ütköző culposus sulyos testi sértés eszmei halmazatban — 95. §. — vagy

c) a most emlitett két vétség anyagi halmazata állapitandó meg. 96. §.

Egyéb eshetőség, azt hiszem, nem képzelhető.

Az első eshetőség — a deliktum-egység —a tételes törvényünk szerint ki van zárva, mert a magyar büntetőtörvény megfelelő egységes tényálladékot nem ismer. Tételes törvényünk szerint tehát csak a 290. és 310. §. közti eszmei vagy anyagi halmazatról lehet szó. Tertium non datur. Az elsőbiróság eszmei, a kir. tábla anyagi halmazatot állapitott meg.

Azon indokok fejtegetését, melyek az eszmei halmazat ellen, és az anyagi halmazat mellett szólanak, ezuttal mellőzöm. A kérdés ma judikaturánk szempontjából is eldöntöttnek tekinthető. S ma már alig kételkedik valaki azon, hogy azon törvény, mely büntetni rendeli azt «a ki gondatlanság által embernek halálát okozta» nem meriti ki annak cselekményét, a ki gondatlansága által nem egy, hanem több embernek halálát, vagy egy embernek halálán kivül másnak vagy másoknak sulyos megsértését is okozta.

A mit kiemelni kivántam, az a m. kir. Curia által elfogadott s eddig, tudtommal, előzménynyel nem biró minősités.

A m. kir. Curia elveti az anyagi halmazatot, mert csak egy gondatlanság, tehát vádlottnak a Btkvbe ütköző egyetlen magatartása forog fen, s a két személyt ért eredmény egy és ugyanazon vétkes mulasztásnak okozata.

Mely indokolás mindenesetre a 28. sz. döntvényben kimondott elveknek nyugdijba helyezését jelenti, s a tételes törvény szempontjából figyelmen kivül hagyja, hogy a 290. és 310. §-ai nem a magatartást, hanem az «okozást» büntetik, a mit azon szavak: «a ki . . . embernek halálát okozta»; «a ki . . . másnak sulyos testi sértést okozott» kétségenkivül helyezik. Büntetendő tehát az eredmény, s igy a fenforgó eredménytöbbség szükségszerüen deliktumtöbbséget von maga után.

De elveti a m. k. Curia az eszmei halmazatot is, mely szerinte csak szándékos cselekményeknél lehetséges, mely megszoritásról a Btkv. 95. §-a mit sem tud.

Deliktum-egységet a már fennemlitett oknál fogva, mert a törvény megfelelő egységes tényálladékot nem ismer, természetesen szintén meg nem állapithatott. S mindezek helyett vádlottat: «gondatlanság által X. halálát, és Y. sulyos testi sértését okozott vétségben a Btk. 290., 291. és 310. §-ai alapján» mondja ki bünösnek.

Méltán kérdezhető, hogy milyen uj büntetőjogi alakzat ez? Hogy nem halmazat, sem eszmei, sem anyagi, azt az itélet maga mondja, mert mindkét halmazat kizárását külön indokolja. Az egységes büntetésből sejteni lehetne, hogy az itélet mégis deliktum-egységet fogad el. Azonban hogy lehetséges ez, ha a törvény ilyen egységes tényálladékot nem ismer. A deliktum-egység ellen továbbá szól a 290. §. illetve 291. §. és 210. §. együttes idézése. Az itélet tehát elismeri, hogy két törvény sértetett meg, melyeknek tényálladékai különbözők. De két törvény megsértése, két büntetendő tényálladéknak létesitése nem lehet más mint halmazat, s feltétlenül maga utján kell hogy vonja a Btk. vagy 96. vagy 95. §-ának alkalmazását!

A m. kir. Curia, mint látni, a 290. és 310. §-ok tényálladékaiból, mind a kettőt magában foglaló uj, u. n. complet tényálladékot csinált, de ez a biró hatáskörén kivül esik. Büntetendő tényálladékokat csak törvény állapithat meg. S vajon miként kontemplálja a m. kir. Curia ezen uj tényálladék büntetését? Mi a maximum? a sulyosabb tényálladék — 291. §. — büntetési tétele, vagy a két egyesitett tényálladék — 291. és 310 §. — büntetési tételeinek sommázata?

Az itélet természetesen mindezt meg nem fejti, s én a megfejtésre nem vállalkozom, mert meg kell vallanom, hogy ezen uj minősitést — nem értem.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

Különfélék.

— **Szakkörökben** a találgatás legfőbb tárgyát képezi még mindig az ujonnan szervezendő *kir. táblák életbeléptetésének ideje.* Arról, hogy ezen idő 1891. évi szeptember 1-ére halasztatott volna, a legilletékesb hivatalos körben mit sem tudnak. Az igazságügyi miniszternek folyvást az a szándéka, hogy az életbeléptetés 1891. évi május hó 1-én történjék. Ennek megváltoztatásáról, egészen elutaztáig, egy szó sem fordult elő. Azért a miniszteriumban is folytonosan oly értelemben történnek az intézkedések, hogy az illető vidéki városok 1891. január 1-jéig készen legyenek az épitkezésekkel, adaptálásokkal s egyebekkel, hogy május 1-én csakugyan megkezdethessék az uj felebbviteli müködés. Valóban nagyon is kivánatos, hogy a bizonytalanságnak mielőbb vége vettessék, s a jogszolgáltatásban a rendes állapotok beálljanak.

— **A magyar örökjogi javaslatról,** mint lapunk ez évi 32. számában jeleztük, a *Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft* utolsó füzete hosszabb tanulmányt közöl *Hachenburgtól.* A tanulmány abból indul ki, hogy a javaslat az örökség megnyilásának és megszerzésének elkülönitését fogadja el alapul. Az eddigi magyar örökösödési jog szerint az örökség megnyilta összeesik annak megszerzésével. Az uj javaslat tehát a mai joggal ellentétes alapelveken nyugszik. A két rendszer közti különbség, melyek egyike a római, másika germán jogból indul ki, valamennyi ujabb törvény-

ben felismerhető. A porosz Landrecht (I. 9. 367. §. sk.), a code civil (724, 1006 szakasz) és a hollandi törvénykönyv (880 §.) az örökségnek ipso jure való átháramlását ismerik, mig az osztrák polgári törvénykönyv (897. §.) a római rendszerhez hajlik. Hogy a két rendszer közül melyik a helyesebb, az már sok vita tárgyát képezte. *Mommsennek* kitünő véleménye ellenére a 11. német jogászgyülés az örökség közvetlen megszerzése mellett foglalt állást. Kétségtelenül ezen két rendszer mindegyikének vannak hátrányai azonban, figyelembe kell venni, hogy az örökségnek törvényen alapuló közvetlen megszerzése történelmi alapját a családjogban találja. A törvényes öröklés, azaz a vagyon átháramlása a családra, a középkori jognak szabálya. Ez eszmétől, a mely a kezdetleges örökösödési jogon egyáltalában uralkodik, a rómaiak már korán szabaddá tették magukat. Ez eszme maradványaként csakis a sui heredes maradtak, kik ipso jure szerzik meg az örökséget. A végrendelkezési szabadság elismerése, a végrendeleten alapuló egyetemes jogutódlás ellentétbe helyezkedett a családjogi örökléssel. A római jogászok felfogása, mely a jogutódlás két mozzanatát elkülöniti, a legujabb magánjogi fejlődésben ismét érvényre jutott. E szerint az örökhagyó halála megteremti az alanyi öröklési jogot, a mely a római transmissió tana szerint az örökösnek utódaira is átmegy és a mely nem egyéb, mint jog az örökség megszerzésére. A megszerzést magát csak az örökség elfogadása eszközli. Ezen rendszert fogadja el a javaslat, és ezzel csatlakozik a legujabb jogi nézetekhez.

A tanulmány e szempontból veszi vizsgálat alá a javaslat főbb intézkedéseit és azok közt első sorban a vagyoneredet figyelembevételének, az ági öröklésnek elejtését, a mit a modern közgazdasági követelményeknek a középkori jog egyik maradványa feletti győzelmének tekint. Dicséri a javaslat törvényes öröklési rendjét, mely a parentel és gradualis öröklési rendnek szerencsés vegyüléke, s mint ilyen, talán következetlen, de a gyakorlat szükségeinek kitünően megfelel. Részletesen foglalkozik a köteles rész és a végrendeleti öröklés szabályozásával és a javaslat egyéb intézkedéseivel is. A tanulmány minden esetre becses adalék örökjogi javaslatunk kritikájához.

— **Dr. Pikler Gyula** egyetemi magántanártól angol nyelven jelent meg egy bölcsészeti munka Londonban William & Norgatenél. A munka czime «The Psychology of the Relief in Objective Existence». Egyetemünk jogi karát, melyet dr. Pulszky Ágostnak angolul megjelent jogbölcsészeti müve az angol szakközönség előtt már ismertté tett, e munka ismét közelebb fogja hozni a müvelt nyugathoz annál is inkább, mert annak egy része a megjelenéssel egyidejüleg egy előkelő angol folyóiratban, a *Mind*-ben is megjelent. A munka most jelen meg magyarul a Magyar Philosophiai Szemlében.

— **Tulhajtott formalismus.** A budapesti kir. törvényszék csalárd bukás büntettével vádolt E. Sándor és B. Siegried elleni bünügyben az eljárás megszüntetését határozta. A kir. tábla a végzést megváltoztatta és «E. Sándor és társa» ellenében a vád alá helyezést kimondotta. A kir. Curia erre a következő végzést hozta: Minthogy a kir. tábla végzésében nincsen megnevezve az a másik vádlott, a ki vád alá helyeztetett, s igy az felülvizsgálatra nem alkalmas, ennélfogva érintett másodbirósági végzés hivatalból megsemmisittetik, s utasittatik a kir. itélő tábla, hogy hozzon oly uj határozatot, melyben kellően megnevezve legyenek azok az egyének, kiket vétkes bukás vétsége miatt vád alá helyezett. (1890 julius 2. 5480.)

Tulhajtottnak nevezzük ezen formalismust azon alapon, mivel az első foku végzésből kitünik, hogy kiket helyezett a kir. tábla vád alá és igy ezen irási hiba miatt felesleges volt a pert legalább is egy félévvel elhuzni. Teljesen elegendő lett volna, ha a kir. Curia a maga végzésében figyelmeztette volna a kir. táblát a korrektebb megjelölésre.

Nemzetközi Szemle.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesületnek Bernben tartott közgyülésén** Prins, a belga börtönök főigazgatója, jelentést tett azon igen kedvező tapasztalatokról, melyek Belgiumban a feltételes itéletek körül mutatkoznak. A törvény 1888 junius 1-én lépett életbe. Másfél év alatt, vagyis 1889 végéig vétség és kihágásban 284,279 itélet mondatott ki; ezek közt 13,195 esetben alkalmaztatott a feltételes itélet. A 13,195 egyén közül eddig csak 246, *vagyis nem egész két százalék*, követett el ujra büncselekményt.

— **A hamburgi börtönigazgatás történetéről** jelent meg egy nagy kötet *Streng* börtönigazgatótól. Vázolja a történetet 1622-től 1872-ig. Czime: *Geschichte der Gefängnissverwaltung in Hamburg.*

— **Ismét két német munka** jelent meg a feltételes itéletekről, s mind a kettő támogatja az eszmét. Egyiket irta *Simonson* járásbiró a következő czim alatt: *Für die bedingte Verurtheilung.* Másik egy nagyszabásu dolgozat, mely felöleli a kérdést a maga egészében. Szerzője *Ernst Rosenfeld.* A munka czime: *Welche Strafmittel können an die Stelle der kurzzeitigen Freiheitsstrafe gesetzt werden?* — (Lapunk zártával egy franczia füzet küldetett be hozzánk: «*A propos de la condamnation conditionnelle.*» Szerzője *Alfred Gautier.*)

— **A schweizi szövetség** kiadta a Schweiz területén érvényes összes büntetőtörvényeket. A munka több mint 1000 oldalra terjed. Visszatérünk.

— **A franczia csődtörvény módositása.** A törvényalkotási gépezet kelleténél gyorsabb müködésének hátrányos következményei mint nálunk ugy más államokban sem maradhatnak el; a mi különösen abban nyilvánul, hogy az ujonnan hozott törvényeknek csakhamar szükségük van pótlásokra, kiegészitésre s magyarázásokra. Igy Franciaországban csak imént hozatott meg 1889-ben a márczius 4-iki csődtörvény és 1890. évben már kiegészitéséről kellett gondoskodni. Ugyanis nagy hézagot hagyott hátra hallgatag mellőzésével azon szabályoknak, melyek a liquidation eljárásra s itt az egyéni kereshetőség érvényesitésére vonatkoznak. Ennek folytán az egyes hitelezők, kik különleges biztositékkal birtak, feljogositva vélték magukat arra, hogy a liquidatió elrendelése után is folytathassák kereshetőségüket s végrehajtást eszközöltethessenek — a köztömeg præjudiciumára. Ezen hézag pótoltatott most az 1890-iki póttörvény által, melyben kimondatik, hogy az egyéni kereshetőség felfüggesztése szükségképeni következménye azon itéletnek, mely a birói liquidatiót elrendelte, — a mint ez törvényi következménye a csődeclarativ itéleteknek. A felfüggesztés a póttörvény szerint kiterjed mind az ingók, mind az ingatlanok iránti keresetekre, ugy a végrehajtás minden stadiumára. Mindezek felfüggesztetnek a liquidatió kimondása után ugy mint a csődügyekben, s folytathatásuk csak a liquidatorok és a közadós ellen engedtetik meg.

— **A községi élet** tökéletesb fejlesztése érdekében, különösen a humanitárius törekvések előmozditására, a jelen év folyamán figyelemre méltó törvény lépett életbe Franciaországban. Még 1888. évben adatott be ott törvényjavaslat az iránt, hogy több község, *községi syndikatus* czime alatt egyesülhessen, községi közérdekü vállalatok, közczélu intézményeknek közös erővel leendő előállithatása végett, nevezetesen szegény betegek gyógyitására, elaggottak, gyermekek s gyógyithatatlanok ápolására és segélyezésére. Egyesülhetnek e czélra nemcsak ugyanegy megye községei, hanem több szomszédos megyebeliek is. Minden ily syndikatus jogi személyt képez; ügyei egy bizottság által kezeltetnek, melynek tagjai titkos szavazás mellett általános szótöbbséggel választatnak, ellenőrzésül külön felügyeleti választmány szolgálván. Ügyei végrehajtásánál s a törvénykezés terén elnöke által képviseltetik. A syndikatus létrejötte akkép történik, hogy az illető községek képviselő testületeinek ebbeli összhangzó elhatározása, a megyefőnök által a belügyi miniszternek bejelentetik, s ez által az államtanács elébe terjesztetik, melytől függ annak megerősitése. Ugyanez kimondhatja a syndikatus feloszlatását is, a képviselő testületek többségének indokolt előterjesztésére, a mikor a liquidatió feltételei is megállapittatnak. Különben megszünik a szövetkezési idő elteltével, vagy a czélul kitüzött vállalat befejezésével. A syndikatus budgetje alakul az egyesült községek adójárulékából, hagyományok s ajándékozásokból, az állam s megye subventiójából, s a netaláni közös vagyon jövedelmeiből.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 35. sz. Budapest, 1890. augusztus 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden penteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre . . . . 6 frt, negyedévre . . 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Néhány észrevétel a birói s ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezethez. F. B. — Igazságügyi reformkérdések. NÉMETH ANTAL nagykikindai kir. törvényszéki birótól. — Szemle a külföldi jogi oktatás terén. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól. — Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat tervezetéhez. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói királyi közjegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* A nyugtázási kötelem. Dr. CHARMANT OSZKÁR közjegyzői helyettestől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Néhány észrevétel a birói s ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezethez.

Az igazságügyminiszter ur a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezetet közzé tette. Ezen elhatározását csak dicsérettel emlithetjük, mert ez által alkalmat adott arra, hogy az megbeszélés tárgyává tétessék.

A tervezetről megjegyzéseinket a következőkben vonjuk össze.

A felügyeleti jog eddig nélkülözött részletes szabályozását, a mint az az I. fejezetben kifejezésre jut, mindenki, ki tudja, mennyire hiányosak a jelenleg érvényben levő szabályok s mily önkényes eljárásra adnak azok okot, örömmel veszi.

Nem lehet kifogásunk a II. fejezetben foglalt azon rendelkezés ellen sem, melynél fogva a felebbviteli birósági az ügyviteli szabályoknak az alsó birósági által való megsértése esetében rendbirságok alkalmazására feljogositttatnak, mert hisz ezzel biztositva van az ügyviteli szabályok törvényszerü alkalmazása, a mit nyilván mindenki óhajt. Mind a mellett vannak e részben egyes pontok, a melyeket szó nélkül nem hagyhatunk. Nevezetesen, ha a tervezet a 16. §-ban előforduló ezen szót: «*bir. hivatalnok*» ugyanezen tervezet 56. §. 3-ik kikezdésében foglalt értelemben kivánja venni, akkor a biróságoknál alkalmazott *elnökök s itélő birák* által az ügyviteli szabályok ellen netán irányzandó sértések *megtorlás nélkül* fognának maradni. Viszont pedig, ha a «*bir. hivatalnok*» szó *tágabb* értelemben vétetik, értvén alatta a biróságnál alkalmazott *összes* személyeket, akár itélkezéssel, akár kezeléssel foglalkoznak azok, nyitva marad azon kérdés, hogy, — mert az ügyészek az itélő birákkal egy vonalba állithatók s ugy ezek, mint amazok a rendbirságolás alkalmazására okot adhatnak, — mily alapon maradtak ki az esetleges rendbirságolás alól a 17. §-ban *az ügyész s illetve alügyész?* Mert, hogy a tervezet ezeket ki akarta vonni, az kétségtelen, miután különben a rendbirságolást «*a kir. ügyészségeknél alkalmazott kezelő hivatalnokokra*» nem szoritotta volna.

Ha a tervezet a «bir. hivatalnokok» alatt csak a «*kezelő* hivatalnokokat» érti, következetes maradt ugyan önmagához azzal, hogy csupán az ügyészségeknél alkalmazott «*kezelő hivatalnokokat*» kivánja adott esetekben megrendbirságoltatni, de akkor az *itélő birák* s az *ügyészek* ellenében hiába keresünk e részben §-t, daczára annak, hogy az ügyviteli szabályok megsértése ezen személyek által kizártnak épen nem tekinthető.

A 18. §. 3-ik kikezdésében szabályozott *egyfoku* felfolyamodást az itt érintett ügyek csekély fontosságánál fogva elégségesnek tartjuk ugyan, azonban az igazság elvének szoros alkalmazása megkivánja, hogy ezen jogkedvezménytől azok meg ne fosztassanak, kikre nézve a *kir. Curia első fokon* határozott.

A birói képesitési kellékek megváltoztatása s illetve a birói tiszt betölthetésének a gyakorlati birói vizsga megszüntetése mellett az *ügyvédi oklevél* elnyerésétől való függővétele, egy rég érzett közóhajnak kiván eleget tenni.

A biró az ügyvéddel teljesen egyenrangu, ez utóbbival a jogszolgáltatásban teljesen koordinált tényező s ezért nem volt annak észszerü oka, hogy a birótól kisebb qualifikátiót kivántak, mint az ügyvédtől, különösen, ha meggondoljuk, mily fontos érdekek elbirálása van reá bizva s mily sulyos felelősséggel jár általában a birói hivatás gyakorlása, a melynél fogva nagyon indokolt, hogy a birótól legalább is annyi qualifikátiót kivánjunk, mint az ügyvédtől. Ezt czélozza az ügyvédi vizsgának s ezzel egyidejüleg a tudori fokozatnak, mint képesitési kelléknek ő reájuk is való kiterjesztése, a mely ujitást szivből üdvözlünk.

Kivántuk volna azonban, hogy a miniszter az ezzel egyidejüleg s épen a jelzett czél elérése szempontjából *ezen fejezet keretébe* más idetartozó intézkedést is vegyen fel addig is, mig az ügyvédi rdtts. tervbe vett megváltoztatása megtörténhetik.

Az 1874. XXXIV. t. cz. az ügyvédi vizsga letételét csak két izben engedi meg.

Ha akármily más pályát veszünk szemügyre, sehol sem találjuk, hogy a képesitő vizsga *csak két izben* engedtessék meg. A szigor, mely ezen rendelkezésben foglaltatik, indokolva nincsen. Az ügyvédi kamarák ez irányban egyhangulag oda nyilatkoztak, hogy e §. megváltoztatandó volna, ennek szükségessége iránt tehát kétség nem lehet. Hogy ezen rendelkezés épen a szóban forgó tervezet keretébe felvétessék, igazolását találná abban, hogy *valóban hivatott, kellően kiképzett s gyakorlott elemek* kerülnének a birói székekbe, a mely czélt a tervezet is maga elé tüzte.

Az, hogy több garantiát nyujtó elemről volna gondoskodva, kétséget alig szenved, miután a vizsga többszöri letételének megengedését *fokozottabb igényekhez* kellene kötni, a mi a kérdéses czél elérését eléggé biztositja.

Nem tehetjük magunkévá a 21. §-t, mely a magasabb birói hivatal elnyerését az ugyanezen §. 1—4. pontjaiban felemlitett hivatásoknak *számszerüleg előre meghatározott* évekig tartó gyakorlásától teszi függővé.

Nézetünk szerint az évek bizonyos számának lefolyása magában véve még nem képezhet jogczimet a magasabb birói tisztség elnyerésére, hanem ezt ki is kellene érdemelni tehetséggel s szorgalommal: *jó s sok munkával.* Ennélfogva azon birónak, ki hivatásának magaslatán áll: sokat s jól dolgozik, előny volna adandó azon biró felett, ki bár az 5, illetve 10 évet kiszolgálta, de kinek munkáján a hosszabb szolgálati idő meg nem látszik.

Hogy miként kellene a munka minőségét megbirálni, az persze már más kérdés.

Hasonló okból nem találjuk elfogadhatónak a 25. §. 1, 2. és 3. kikezdésében foglaltakat, a melyek ahhoz, hogy

az igazságügyminiszteriumban, közalapitványi ügyigazgatóságnál, vagy jogügyek igazgatóságánál alkalmazott egyének magasabb birói tisztet betölthessenek, a birói hivatalra képesitő általános kellékeken kivül megkivánják, hogy ezen hivatalokban szintén már *magasabb állást* vivtak légyen ki magoknak.

Hogy példával éljünk, mily alapja van annak, hogy a *curiai bíróvá* való kineveztetéshez legalább a min. *osztálytanácsosság* megkivántassék? Lehetetlen-e, hogy a miniszteriumban alkalmazott *titkárnak* nagyobb tehetsége legyen az *osztálytanácsosnál*, s méltó-e, ha ily fiatal emberben több tehetség van — több munkaerő s munkakedv rendszerint amugy is van — hogy ezt az osztálytanácsos javára mellőzzük?

Ezt előrebocsátva kijelentjük, hogy, habár általánosságban mi is követendőnek tartjuk azon szabályt, hogy magasabb birói hivatal elnyerése más jogászi pályákon levőknek is hozzáférhetővé tétessék, mindazonáltal azon megszoritással, hogy a más jogászpályákon szerzett rang bizonyos foka ne legyen kizárólag mérvadó, ugy, hogy azon esetben, midőn kisebb rangban levő nagyobb tehetséggel bir, az elsőbbség ennek volna biztositandó.

A tervezet 27 §.-a szól a curiai biráknak törvényszéki elnökökké való kineveztethetéséről.

Hogy mi indok szól ezen tervbe vett ujitás mellett, nem értjük.

Felhozatik ugyan az indokolásban, hogy az elsőfoku biróságok megerősitése s kipróbált erőkkel való ellátása.

Mi is óhajtjuk az első foku biróságok megerősitését s jó erőkkel való ellátását de alig hiszszük, hogy e czél a 27. §. törvénybe iktatásával el lesz érve.

Az indokolás abból látszik kiindulni, hogy *magasabb birói fokozat* már kipróbált erőt jelenti mi nem. De, ha igy állana is a dolog, a sulypontot nem az *elnökökbe* helyezzük, kik — tisztelet a kivételeknek — csak arra látszanak teremtve lenni, hogy a nevüket aláirják, hanem a *birákba*, s azért, akármennyire tekintsük is kipróbált erőknek a törvényszéki elnökökké kinevezendő curiai birákat, ezek, nem lévén *müködési terük*, a bajon sokat nem lendithetnek.

Komolyabb méltatást érdemel a 28. §., mely az első folyamodásu biróságok megerősitésének eszközét a kipróbált *birák megtartásában* látja.

Hogy a jó erők a bíróságnál megmaradjanak, az minden esetre állami érdek s azért a tervezetben kitüzött azon czélt, hogy a jó erők a bíróságnál megmaradjanak, üdvösnek tartjuk. Nem látjuk be azonban annak szükségét, hogy ezen czél elérését azzal kellene biztositani, hogy pl. *a kir. törvényszéki biró s járásbiró* eddigi szolgálati minőségében való meghagyása mellett, *kir. táblai bíróvá* kineveztessék, mert, valljuk be őszintén, *az anyagi előny* biztositása *a főkellék* s azért azt hiszszük, hogy, ha a kérdéses egyének *táblai birói fizetésben* részesittetnek, ugy is szivesen fognak maradni helyeiken. De másrészt hová fog az vezetni, ha *egy törvényszék birái* között, kik hivatásuknál fogva együttes tanácskozásra vannak utalva, ily *válaszfalak* emeltetnek?

A *törvényszéki birónak vagy járásbirónak* a szolgálati minőségben való meghagyás mellett *táblai bíróvá* leendő kinevezése képtelenséget is involvál magában, mert hiszen, ha a törvényszéki biró az eddigi szolgálatban *a törvényszéknél* meghagyatik, mily alapon lehet őt *táblai birónak* mondani?

Miután a főczélt az képezi, hogy a kipróbált erőnek felismert törvényszéki biró megmaradjon, állásában a mi a fizetésemeléssel, mondjuk táblai birói fizetés nyujtásával, amugy is lesz elérhető, nem találjuk sem szükségesnek, sem czélszerünek, hogy ezen birák *kir. táblai birák czimével* neveztessenek.

Helyesnek tartjuk a tervezet azon intézkedését, hogy a vizsgálati teendők ellátása a *kir. törvényszéki birákra* s *illetve albirákra* bizatik.

Ily természetü teendők sokkal fontosabbak, következményeikben sokkal nagyobb horderejüek, hogy sem azokat akármily kezdő, járatlan emberre lehetne nyugodt lelkiismerettel bizni. Hibáztatnunk legfeljebb azt lehetne rajta, hogy ezen vizsgáló birák kinevezését a miniszterium *önmagának* tartja fen. Nézetünk szerint a törvényszék vezetésével megbizott *elnök*, ki minduntalan érintkezik a birákkal, sokkal inkább itélheti meg azt, hogy ezek között ki bir legtöbb képességgel ezen fontos állás betöltésére, kinek van legtöbb praxisa a fenyitő ügyek ellátása terén, stb.

Ha a vizsgáló birói teendő elvégzésével *külön pótlék* nem volna egybekötve, a vizsgáló birák kirendelését bátran lehetne az elnökökre bizni, de mert e kettő nem volna egyesitendő azért, mert némelyek a vizsgáló birák kirendelését az elnökök részéről *kegyosztogatási eszköznek* tekintenék, ajánljuk a *pótlék eltörlését* s pedig annyival is inkább, mert annak amugy is semilyen *észszerü oka* nincsen s helyesebbnek tartjuk a vizsgáló birák kirendelését ezentul is a törvényszéki elnökökre átruházni.

Egy járásbirósághoz *több járásbirónak* kinevezése nem indokolt. Ezen tervbe vett intézkedés a kilátásba helyezett *bizalom-fokozásra* nem képes.

Czélszerü ujitásnak veszszük az albirákra vonatkozó azon intézkedést, hogy azok kineveztetésük után rendszerint *kir. törvényszékhez* osztatnak be s nem járásbirósághoz, hol több önállóság szükségeltetik.

Nagy hátrányára volt sokszor az igazságot kereső feleknek, hogy vagyoni viszonyaik elbirálása fiatal albirákra bizatott, kik jegyző-korukban a blanquetta kitöltésénél nehezebb munkát nem ismertek. A tervezett ujitás mellett az érdekek már jobban lesznek biztositva: az albirák már mint *az itélkezés körül is* gyakorlatot s jártasságot szerzett egyének kerülnek az önálló müködés teréhez, a járásbirósághoz.

Nem ártott a 36. §. szövegébe a «*rendszerint*» szó felvétele, mert, ha valaki tehetségének fényes tanujelét adta, azt *közvetlenül* is lehet a járásbirósághoz kinevezni.

Az ügyészek áthelyezését és a megbizás visszavonását tárgyazó V. fejezetet teljes tartalma szerint elfogadjuk, miután ezen reformmal az 1871: XXIII. tcz. hiányos intézkedéseit kellően kibővitve találjuk.

Fontos intézkedést tartalmaz a VI. fejezet, mely az *együtt alkalmazást kizáró* rokonsági és sógorsági viszonyt az eddiginél czélszerübb módon szabályozza.

Ha ezen viszony oly fontosnak találtatott, hogy az oly részletes s az elfogulatlan itélkezést biztositani kivánó módon nyert elbirálást, ugy ép ezen okból nem kellene megengedni, hogy ez alól *felmentésnek* legyen helye s azért ezen fejezetből a felmentésre vonatkozó rész törlendő volna.

A végrehajtó hatalom jogkörének nem csekély csorbitását jelentik a VII. fejezetben foglalt rendelkezések, melyek az egy állásban levők összlétszámba foglalásáról intézkednek.

A fizetési fokozathoz kötött hasonállásu egyének összlétszámba foglalandók lévén, a tervezet szerint az igazság követelményének elég tétetik azzal, hogy uj kinevezés esetében a kinevezett a legalsó fizetési fokozatba lép s a rangsorban utolsónak vétetik be. Ezzel a hivatali állásban levőkre kétségtelenül biztosittatik az, hogy őket más meg ne előzhesse s tagadhatatlan, hogy a protektio tulhajtása is megakadályoztatik.

Ezen elvet azonban, bármily üdvösnek látszassék is, *teljes merevséggel* nem ajánlanók keresztülviendőnek — *az erősebbek kedvéért*, s azt, a mi *általános* szabálynak van feltüntetve, legfeljebb mint *kivételt* kellene alkalmazni.

Nagyon helyes intézkedést tartalmaz az 52. §., mely a hasonállásuak csoportját meghatározván, az ezen csoportban levő állások egyikéből a másikba való kinevezés esetében elvként kimondja, hogy az előbbi állásban megszerzett rangsor s fizetési fokozat az uj állásban is megmarad, mert hi-

szen csak helyeselhető, hogy valaki, ki elfoglalt egyik állásból egy hasonlóba kineveztetik, illetve áthelyeztetik, a már megszerzett előnyöket ezentul is megtarthassa.

Az összlétszámba foglalás *kötelezőleg* csak azon állásokra nézve van kimondva, hol *fizetési fokozatok* vannak.

Fizetési fokozatok nélküli hivatali állásoknál az összlétszámba foglalás csak *fakultative* van előirva.

Mi azonban az összlétszámba foglalást csak a *fizetési fokozatokra* való figyelemmel látjuk szükségesnek; ennélfogva nem volt tanácsos az összlétszámba foglalást a fizetési fokozathoz nem kötött állásokra nézve, habár csak fakultative is, előirni.

Az indokolásban *czélszerüségi s méltányossági* okokat találunk e részben felhozva, de hogy mily természetüek azok, annak *részletes* felsorolását nélkülözzük.

A fentebbiekben vázlatosan, s kiválogatva a fontosabbaknak talált részeket, előadtuk nézetünket. Kivánatosnak tartanók, ha az illetékes körök ezeket figyelembe vennék.

F. B.

Igazságügyi reformkérdések.

A munka az igazságszolgáltatás átalakitása körül lázas tevékenységgel folyik. Egyik javaslat a másikat éri. A felebbviteli törvénytervezetet gyorsan követte a kir. táblák és főügyészségek decentralisatiójáról szóló törvény — és már is előttünk fekszik a birói szervezeti törvény módositására vonatkozó előadói tervezet. A büntető eljárás tervezete szintén munka alatt van.

Az eddig megjelent javaslatok arról győznek meg bennünket, hogy irányadó körökben a porosz igazságszolgáltatási szervezet lebeg szem előtt mintául.

Legyen. Minden hasznosnak, jónak a hazai viszonyokhoz mért átültetése csak az igazságszolgáltatás javára szolgálhat. De viszont a receptio a létező viszonyok figyelembe vétele nélkül, sok bajnak válhatik kutforrásává.

Hogy a reformoknak egyes részei mit fognak eredményezni, majd a gyakorlat fogja megmutatni. Azonban a reformnak azon része, mely a törvényszékeket a járásbiróságoktól felebbvitt ügyeknek érdemben másod forumává teszi, óriási eredményeket helyez kilátásba. Megszabaditja a kir. táblákat a hátralékoktól és elejét veszi ilyen állapotoknak mindenkorra. Sőt arra is van alapos kilátásunk, hogy a sommás eljárásnak jövő év elejével leendő életbeléptetése már is a tábláknak hátralékok nélküli szétosztását fogja eredményezhetni. Bizton várhatjuk, hogy igazságszolgáltatásunk évtizedek óta fenakadt szekere végtére is kigázol a hinárból és rendes utjára tér, melyen majd fenakadás nélkül haladhat tovább.

Ezen biztos kilátás sarkall bennünket arra, hogy a reform mielőbbi életbeléptetését sürgessük.

De még nagyobb sikerre volna kilátás, ha az egyesbirói hatáskör kiterjesztése mellett általában kimondatnék, hogy az egyes-biró elé utalt ügyekben a törvényszék másodfokban jár el, nemcsak érdemben, de a végrehajtási eljárás során, valamint a váltó- és kereskedelmi, ugyszinte a perenkivüli telekkönyvi ügyekben is.

Készségesen elismerjük azt, hogy a végrehajtás gyorsasága és biztonsága a hitelnek hatalmas oszlopa, mégis anomalia fog az mindig maradni, hogy az ügy végrehajtási stádiumában más magasabb foku felebbviteli bíróság határoz, mint az ügynek érdemi részében.

És nem-e kelti fel csodálkozásunkat, hogy a mig az eddig szorosan vett telekkönyvi peres ügyeket, tudniillik a kiigazitási és előjegyzés igazolása iránti pereket a sommás bíróság elé utaljuk, addig a csupán perenkivüli telekkönyvi ügyeket, melyek most már általában egyes bíróilag intéztetnek el, másodfokban továbbra is meghagyjuk a kir. táblák hatáskörében, a helyett, hogy azokat az egyes bírótól, természetszerüleg a törvényszékhez mint felebbviteli kollegiális bírósághoz utalnók!? Köztudomásu dolog az, hogy a perenkivüli bejegyzéses telekkönyvi ügyek 80%-a telekkönyvi segédszemélyzet által fogalmaztatik, intéztetik el, és többnyire a biró csak nevét adja hozzá. Holott a fenérintett telekkönyvi perek sokszor oly bonyodalmasak, hogy azoknak elintézése magának a telekkönyvi birónak legjobb szakértelmét igénybe veszi. Ha tehát ezen különös szakértelmet igénylő perek a szakbiróság hatásköréből kivétetnek, a sommás eljárás körébe utaltatnak és másodfokban a törvényszék hatáskörébe vitetnek, ugy nem találok elfogadható indokot arra, hogy a perenkivüli telekkönyvi ügyek is miért nem vitetnek másodfoku elintézés alá a törvényszékhez.

A statisztikai adatok segitségével pontosan megállapitható, hogy mindezen ügyeknek másodfoku elintézésére a törvényszékek felebbviteli tanácsai hány taggal volnának megerősitendők.

És ha ezek táblabirói ranggal és fizetéssel láttatnának is el, az igazságszolgáltatás semmivel sem drágulna, mert ennyivel kevesebb erő fogna a kir. táblához kivántatni. De mindenesetre a felebbviteli tanácsoknak ilyképeni alakitása folytán a bizalom a jogkereső közönségben emelkednék, a törvényszékek ez által valóban megerősitést nyernének, azok szellemi niveauja tényleg és tetemesen emeltetnék, és ez által a javaslat 28. §-ban érintett czél, hogy t. i. az elsőfoku bíróságoknál a kitünő tapasztalt birói erők megmaradhassanak, valósulást nyerne.

De az előadói tervezetben kontemplált módon a törvényszékek felebbviteli tanácsainak szervezését sem méltányosnak, sem a helyes igazságügyi politika követelményeivel összeegyeztethetőnek nem ismerjük el. E szerint megtörténhetik ugyanis, hogy lesz törvényszék, melynél egy biró sem részesül azon szerencsében, hogy táblai birává kineveztessék, hanem egyik-másik törvényszék birói testületének be kell érnie azzal, hogy egy tanácsvezető fog kirendeltetni kiválóbb tagjainak sorából, a miért ez évi 500 frt pótlékban részesül. A fölebbviteli tanácsnak többi tagjai, a kik az itélkezésre és az itéletnek irásba foglalására, a szóbeli és közvetlen birói eljárás átültetésére, meghonositására, az uj birói szervezetnek kipróbálására hivatva lesznek, és a kik a jogkereső közönségnek legvitálisabb érdekei felett másodfokulag biráskodni fognak, semmiféle elismerésben nem részesülnek, de érezni fogják a vállaikra rakott ujabb terheknek, az erkölcsi és anyagi felelősségnek sulyát.

Poroszországban a Landrichter és Amtsrichter-ek együttes létszámának egy harmada részesül magasabb rangfokozati előléptetésben. Ezen kivül pedig a porosz Landgericht birája és az Amtsrichter sokkal jobban van dotálva, mint a mi törvényszéki és járásbiráink.

A kir. táblák és kir. főügyészségek szétosztására vonatkozó törvény valóban igazságosan intézkedett az iránt, hogy a vidéki táblákon a birói fizetések ép oly magasak legyenek mint a fővárosban. Igazságos és méltányos volna ezen mértéknek alkalmazása az első foku bíróságokkal szemben is ezeknek szervezése alkalmával, mert nagy injuria rejlik abban, hogy az államnak alkalmazottja ugyanazon funktióért nagyobb fizetést huzzon egyik helyen mint a másikon. Ezen visszás helyzetnek orvoslását az első folyamodásu birák annál jogosabban várhatják, mert ha nem csalódom, a várakozásra jogositó ily értelmü nyilatkozat a másodfok szervezésére vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása alkalmával az igazságügyi kormány részéről tétetett is.

Örömmel kell üdvözölnünk a tervezet azon ujitását, mely megengedi, hogy curiai biró rangfokozatának, rangsorának, járandóságának és a fokozatos fizetésre való igényének teljes épségben tartása mellett — beleegyezésével — kir. törvény-

széki elnökké kinevezhető. És viszont, hogy a vidéki kir. törvényszék elnöke a szolgálati minőségben való meghagyás mellett kir. curiai biróvá kineveztethessék. Vidéken, ha a bíróságok élén egy nagyobb fizetéssel biró elnök áll, a törvényszékek külső tekintélyét mindenesetre emeli és a nagy közönséggel szemben annyira szükséges repræsentatiót lehetővé teszi. A hivatali állás tekintélye és a hivatás méltósága arányban álló fizetés nélkül frázis.

De üdvös ezen ujitás már azért is, mert azon törvényszéki elnökök, kik a kir. táblához beosztatni, kineveztetni nem kivánnak, előléptethetők lesznek a nélkül, hogy eddigi állásukat elhagyni kénytelenittetnének és ez által sok tapasztalt kitünő erő tartatik meg a törvényszékeknél.

Azon intézkedés azonban, hogy az aljárásbirák a törvényszékekhez osztatnak be, épen nem alkalmas arra, hogy a törvényszékek szinvonalát emelje, ha először is kimondjuk, hogy ők még nem eléggé érettek az önálló birói funktióra, hanem előbb tanulniok és praktizálniok kell.

Nálunk az aljárásbirák épen olyan önálló itélő birói jogkörrel vannak felruházva, mint akár a törvényszéki és járásbirák. Nem a porosz referendariusok és assessorok, sem az osztrák adjunktusoknak megfelelő állások ezek, hanem kész önálló birák, kik szabályszerü elméleti és gyakorlati képesitettség után Ő Felsége a király által a birói tiszt gyakorlatára — ott a hova kineveztetnek — ép ugy jogositvák, mint akármely más biró. Fizetésük, az igaz, kisebb mint az osztrák adjunktus-é, de azt hiszem, ennek oka nem az ő hiányos ismereteikre vezethető vissza, hanem az állam financiális viszonyaiban keresendő.

Ha szükséges volna a birák értelmi szinvonalát emelni, ugy szerény véleményem szerint erre legjobb alkalom nyilik a joggyakorlati, aljegyzői és jegyzői állásokban töltött időnek akkénti beosztása által, hogy ezen időben a biró-jelölt a törvénykezés minden ágában bizonyos meghatározott időt tölteni köteleztessék.

Nagyon helyesnek tartom, hogy Poroszországban, a ki birói pályára akar lépni, az egyetemi fok elérése után egy vizsgát tartozik tenni az «Oberlandesgericht» előtt, s ha irásbeli mint szóbeli vizsgája elfogadtatik, a jelölt referendarius nevet kap, és már a birói hierarchiához tartozik és tetszése szerint mehet valamely birósághoz gyakorlatra és bizonyos idő után a biró felügyelete alatt megbizható panaszok felvételével, sőt másfélévi próbaidő után vizsgálatot is teljesithet. Két év és kilencz hó után az ügyészséghez helyeztetik át. Ezután az elnök egy évre kiküldi ügyvédhez, hol az ügyvéd felelőssége mellett bünügyi védelmeket is vihet. Végre beosztatik a felső birósághoz, és itt, ha letelt 4 évi próbaideje, mely meg is hosszabbitható, a második vizsgát teszi le, mely ismét irásbeli és szóbeli, és ha a referendarius ezen utolsó ugynevezett «Hauptprüfung»-ot Berlinben az igazságügyi vizsgáló bizottság (Justiz Prüfungskommission) előtt leteszi, assessornak lesz kinevezve és birósághoz lesz beosztva, hol bizonyos ügyekben esetről-esetre szavazati joggal ruháztathatik fel az igazságügyminiszter által és mint kisegitő biró lesz alkalmazva. De kisegitő minőségben az ügyészséghez is beosztható. (Lásd Rintelennek «Gerichtsverfassungsrecht» czimü müvét.)

A nálunk eddig divó gyakorlatot, mely szerint az aljegyző, a ki a járásbiróságnál esetleg egyebet sem tett, mint hogy jegyzőkönyvet vezetett, egyszerre albiróvá, alügyészszé, innen pedig törvényszéki vagy járásbiróvá neveztetik ki, a bíróképzés helyes módjának nem tartom. De mindazonáltal, ha vannak is ily kivételes esetek, melyek kifogásolhatók, mégis általában albiráinkat az önálló itélkezésre teljesen képesnek tartom. Ugy annyira, hogy a mennyiben az volna tán a czél, miszerint a porosz «Amtsgericht»-ek mintájára, a mi járásbiróságaink is, a laikus elem bevonásával, a csekélyebb fontosságu bünügyek elsőfoku elintézésével felruháztassanak, szerény vélekedésem szerint a mi aljárásbiráink épugy præsideálhatnak a «Schöffengericht»-eknek, mint akár maga a porosz «Amtsrichter». Azok a bünügyek, melyek az első fokban a «Schöffengericht»-ek, másod fokban pedig a «Landesgericht»-ek hatáskörébe utalvák, véleményem szerint nem igénylik azt, hogy az aljárásbirák a törvényszékekhez beosztassanak és helyettük a járásbiróságoknál csakis «járásbirák» gyakorolhassák a birói hatalmat. De ugy vélekedem, hogy a birói hatáskörnek kiterjesztése sem igényli ezt az első fokban.

Egyébként a birói qualifikatio terén őszinte örömmel kell üdvözölnünk a tervezetnek azon intézkedését, mely szerint az eddigi gyakorlati birói vizsgát megszünteti és helyette az ügyvédi vizsga sikeres letételének igazolását kivánja meg, mert — az indokolás szavaival élve — valóban lehetetlen fentartani azt az állapotot, hogy alacsonyabb képesitettségi kellék kivántassék meg a birói pályára, mint az ügyvédire.

Végül — ha a tervezet 52. §. szerint a hivatali állásoknak csoportokba való beosztása a szerzett rangsor biztositása tekintetéből — azt jelentené, hogy az 1. pont szerint a kir. alügyész a kir. albirót, a 2. pont szerint a kir. ügyész a járásbirót és törvényszéki birót, a járásbiró pedig a törvényszéki birót rangsorban megelőzi, ugy ezen intézkedés a törvényszéki birákkal szemben nagyon deprimáló hatást gyakorolna, mert minden indokolás nélkül lenne ez által az eddigi törvényen alapuló rangsor azon birák hátrányára megváltoztatva, a kik épen a szervezés nagy feladatát megoldani és annak nagy terheit viselni hivatva lesznek.

Nem hagyhatjuk érintetlenül még a birákra nézve igen nagy horderejü áthelyezés kérdését sem. Ennek az a része, mely a birói függetlenséget van hivatva megóvni (hogy t. i. a biró akarata ellenére áthelyezhető ne legyen), már törvényileg meg van oldva. Azon része azonban, mely azt érinti, hogy a birónak mely esetben van joga családi viszonyaihoz képest más helyre való áthelyezését kérelmezni, teljesen szabályozatlan. Pedig ezen kérdésnek a családos birák érdekében való helyes és igazságos megoldása fölér egy kis fizetésemeléssel.

Ha ugy van az, «hogy az alkotmányos államok törvényhozásai aggódó gondoskodással igyekeznek a birói szervezet legapróbb részletkérdéseit is törvényhozási uton megoldani, sőt annak egységes törvénykönyvben való megoldását sürgetik», ugy el kell ismernünk, hogy az áthelyezés kérdése, mely a nagy családu birónak anyagi viszonyait imminens módon érinti, mielőbb szabályozandó. Száz meg száz birónak érdeke sürgeti ezt.

Ezen, valamint egyéb a szervezetre vonátkozó fontos kérdésnek a birói karra előnyös megoldását az igazságügyi kormány bölcs igazságszeretetétől és méltányosságától teljes bizalommal várjuk.

NÉMETH ANTAL,
n.-kikindai kir. tszéki biró.

Szemle a külföldi jogi oktatás terén.

III.[1]

Nagybritannia. Az angol egyetemek közül csak Oxford és Cambridge jöhetnek tekintetbe, mert Durham csak theologusokat képez ki, az uj londoni egyetem, valamint a Viktoria-egyetem (Manchester) pedig csak vizsgáló hatóságok, melyek akadémiai fokokat osztogatnak, a legifjabb Colleges legalább elvből nem foglalkoznak a jogtudományokkal. Az ama két régi hires egyetemen szerezhető jog- és államtudományi kiképeztetés nagyon tökéletlen. A három évi, 12 termsre osztott, igen drága s azért csak a gazdagok vagy ösztöndijasok előtt hozzáférhető tanfolyam szorosan előirt

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 29. és 30. számban.

schemáival, tankönyveivel s a «tutors»-okra bizott folytonos ismétléseivel csak a «gentleman»-nek általános szellemi és politikai, Oxfordban inkább bölcsészet-nyelvészeti, Cambridgeben tulnyomólag mathematikai-természettudományi nevelését tekinti főczéljául, szaktanulmányokra nem igen nyujt alkalmat. A tanárok előadásai, kik hetenként legfeljebb 3 órát prælegálnak, Mohl Róbert megjegyzése szerint, annyi mint semmi; a legtöbb «tanár» nem is tart, mások legfeljebb 4, 6, 10 órán át tartanak előadást, de egy sem többet 30—40 óránál egy esztendőben, részben csak látszatra, üres padok előtt, ugy hogy nem is csoda, ha alig akad egy tuczat hallgató. Az angol egyetemek tudományos tevékenységének ily körülmények között a minimumra kellett leszállnia. Gunyolódva mondták, hogy ama feladat, miszerint a lehető legnagyobb eszközökkel a lehető legkisebb eredményt elérjük, itt szérencsésen megoldották. Renan pedig azt a meggyőződését fejezte ki, hogy bármely kis német egyetem a maga szögletes tanáraival és éhező magántanáraival többet tesz a tudományért, mint Oxfordnak összes csillogó gazdagsága.

Mindazonáltal legujabb időben, névszerint az 1877. évi amedment act 40. és 41. Vict. c. 48 óta lényeges javulás állott be. A 3 vizsgálat közül, melyet a tanulónak le kell tennie (fölvételi vizsgálat, — valamivel kevesebb a mi érettségi vizsgálatunknál; — közbeneső vizsgálat — passmen és honourmen, — és utolsó vizsgálat, bachelor of arts) csak a harmadik tekinthető jogtudományi előkészitő stádiumnak. A követelmények igen mérsékeltek: egy kevés római jog, jogbölcsészet, a common law története és alapelvei, nemzetközi jog. A fődolog a magántanulás s az intézeti «tutor» vagy «lecturer» utmutatása melletti ismétlés. A tutorság többnyire igen jó állás. Számos tetemes pályadij ösztönzi a tanulókat a tanulásra. Az egyetemen való tartózkodás költségei évenkint 150—250 ft. sterlingre rugnak.

Azonkivül jogtanitással foglalkoznak a czéhbeli jogiskolák — inns of court — t. i. az ügyvédi czéhek tagjai (baristers), Londonban névszerint a Lincoln's Inn, Inner Temple, Middle Temple, Gray's Innben, még pedig eredetileg vitatatkozó, de ma rendszeres modorban is. Az ujabb reformok szerint a jelöltnek — ha nem frequentál valamely egyetemet — fölvételi vizsgálatot kell letennie és három éven belől mint az Inn tagja (erre elégséges, hogy évenkint 6, vagy legalább 3 ebéden részt vegyen) egy igen könnyü vizsgálatot a római jogból kiállania, aztán még egy másik vizsgálatot az angol jogból. Az utóbbihoz többnyire egy félévi cursus elégséges. «Azért a fiatal jogászok már az egyetemi cursus alatt szoktak valamely innbe belépni, s minden termre 3 napra Londonba jönni, hogy az ebéden részt vegyenek; az inn tanárainak előadásait alig látogatják.» (Gneist.) Tényleg a fiatal jogász vagy két évig igen nagy honorárium (félévenkint 525 forint) fejében valamely barrister mellett szokta magát begyakorolni. A barrister ugy a felsőbb ügyvédség önálló gyakorlására, mint a felsőbb birói állásokra van qualifikálva. Sok évi praxis után a közönséges jog tudorává (sergeant-at-law, senior legis) lehet és evvel a sergeants testületébe lép, melyhez a felsőbb birói személyzet is tartozik. Tekintélyes barristereknek a lordkanczellár a kir. igazságügyi tanácsosi czimet (Queen's counsel) adományozza. Ellenben a procuratorok (attornies, solicitors) 5 évig (az egyetemen graduáltak csak 3 évig) készülnek életpályájukra valamely procuratornál és egy külön vizsgáló-bizottság által vizsgáltatnak meg; a vizsgálati szabályzat ujabban (1877.) szigoritatott.

Az angol jogászok szakszerü kiképeztetése mig mindig lényegileg gyakorlati s ebben rejlenek mind fény, mind árnyoldalai. Ujabban alapos elméleti tanitás szükségességét hangoztatják.

Hasonló állapotok vannak az Észak-Amerikai Egyesült-Államokban.

Eltérő azonban a skót jogászok kiképeztetése. A skót egyetemek, melyeken számos kitünő tanár müködik, jóval közelebb állanak a német, vagy legalább is a franczia jogiskolákhoz.

Az edinburgi egyetemen rendes téli és nyári félévekre osztatik a tanitás. Az 1884/5. évi university calendar szerint előadattak: civil law (római jog), scotch law s a kereskedelmi jog legfontosabb részei, conveyasing (telekkönyvi jog), public law (a jogbölcsészettel és nemzetközi joggal), constitutional law, legal history (brit alkotmány és jogtörténet), medical jurisprudence, és a faculty of arts-ban political economy és mercantil law. Az alapul vett text-books angol és német munkák. A fölvett szakok s a heti óraszám ott sem üti meg a német egyetemek mértékét. De a fakultás által tartatni szokott szó- és irásbeli vizsgálat igen szigoru és beható. A brit jogtudósok nagy része hosszabb időt német egyetemeken szokott tölteni.

Oroszországban az egyetemi kursus 4 évig tart. Kötelező kollegiumok nem léteznek ugyan, de a tanuló hetenkint legalább 18 órát köteles hallgatni és az általa választott leczkék jegyzékét jóváhagyás végett a dékánnak bemutatni, azonfölül minden félév végén szorgalmi bizonyitványokat kell előterjesztenie, különben a félév a tanidőbe be nem számittatik. Szorgalmát a tanuló a hallgatott előadások áttekintésének kidolgozása, tudományos dolgozatok és gyakorlatokban való részvétele, irásbeli dolgozatok beadása, colloquiumok által igazolja. Ajánlva van: a római jognak 36, az orosz jog történetének 16, az orosz magánjognak, kereskedelmi jognak, polgári és büntető pereljárásnak 22, az orosz büntető jognak 12, az orosz államegyház, rendőri, pénzügyi jognak és a nemzetgazdászatnak 8—8, a nemzetközi jognak 6, a statisztikának, encyclopædiának s a jogbölcsészet történetének 4—4 órát szentelni hetenkint. A római jog tehát előkelő helyet foglal el, az államjog és az államtudományok is kellő figyelemben részesülnek. Azonkivül még a logika, római történet és régiségek, orosz és ujabb európai történet, törvényszéki orvostan s legalább egy ujabb nyelvnek hallgatása ajánltatik.

A vizsgálatok részint a népfölvilágositás minisztere által évenkint kinevezett bizottságok, részint a fakultások előtt folynak le. Az utóbbi vizsgálatok csak tudományos fokok (a magisteri és tudori fok) és ösztöndijak megszerzése végett tartatnak. A vizsgálat 10 főtárgyra terjed ki; kettőből, melyeket a jelölt választhat, speciálisabb ismeretek kivántatnak meg. Azonkivül bizonyos jogforrások és jogi munkák tanulmányozása van előirva.

A vizsgálat letétele után a jelöltnek a törvényszék s az ügyészségnél legalább 3 évig kell gyakornokoskodnia, mely idő alatt a vizsgáló birókat és védőket is helyettesithetik, de ujabb vizsgálatra, hogy pl. biróvá kinevezhető legyen, nincsen szüksége. A ki ügyvédségre készül, annak 5 évig kell a törvényszéknél, vagy ügyvéd oldalán mint segédnek dolgoznia. A hol ügyvédi kamarák léteznek, a gyakorlatra bocsátást egy a kamara által tartott vizsgálat előzi meg. A birói hivatalra való átlépés csak tiz évi ügyvédkedés után van megengedve.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

Észrevételek a hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat tervezetéhez.[1]

Nézzük a javaslatot gyámügyi szempontból. Midőn a törvényhozás az 1877: XX. t. czikket megalkotta, azon hibát követte el, hogy a kiskoruak kedveért kiterjesztette a gyámhatóságok hatósági körét a nagykoruakra is oly esetben, a midőn ezek kiskoruakkal együttesen örökösödnek, vagyis az örökösödési ügyeket tisztán és kizárólag a kiskoruak érdekében szabalyozta. Ezen hibát igyekezett a birói magyarázat

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 3. és 34. számban

csakhamar némi csekély részben helyre hozni s kisebbiteni az által, hogy kimondatott, miszerint a beszavatolási végzés meghozatala minden egyes esetben a bíróság jogköréhez tartozik.

A javaslat most épen az ellenkező tulságba esik; a kiskoruak örökösödési ügyeit a nagykoruakéval teljesen egy kalap alá veszi, s mellőzi azon igen fontos érdekeket, melyek kiskoruak örökösödési ügyeinél gyámhatósági szempontból fenforognak.

Már maga azon körülmény, hogy rövid 9 szakaszban intézkedik a gyámhatósági összes jogkörről, s nem mondja meg határozottan azt, hogy az eddigi gyámügyi törvénynek mely része marad érvényben s mely része lesz hatályon kivül helyezve, a legnagyobb zavart fogna előidézni; mert oly szerves kodexszerü törvénynyel szemben, minő az 1877: XX. t. cz., nem elegendő az uj törvényben azon általános kifejezéssel élni, hogy: «minden ezzel ellenkező törvény és rendelet hatályát veszti» (182. §.), hanem egész pontossággal ki kell jelölni azon szavakat, a melyek érvénye megszüntetve lesz; — ennek hiányában ha a javaslatnak rövid 9 szakaszát összehasonlitjuk a most fenálló gyámhatósági eljárással, még csak megközelitő képet sem alkothatunk magunknak arra nézve, hogy miképen volna a javaslatnak gyámügyi része a netán érvényben meghagyandó gyámügyi törvények keretébe beilleszthető.

Csupán egy dolog az, a mire nézve a javaslat határozott felvilágositást nyujt, t. i. az, hogy a kötelező hagyatéki tárgyalást még a gyámhatóság alá tartozó örökösödési esetekben is ki akarja küszöbölni, s a gyámhatóságokat is az azok tekintélyét sértő kérvényezési eljárásra akarja szoritani.

Ha szükséges a tárgyalás az örökösödési kérdések tisztába hozatalára nézve általában, ugy még szükségesebb oly esetekben, hol az öröklési jog mellett egyszersmind a kiskoruak személyi és vagyoni érdekeinek védelme s megőrzése kivántatik. A kiskoruak személyi s vagyoni viszonyainak rendezése, aktiv és passiv állapotának tisztába hozatala, a vagyonkezelés, a pénz és pénzértékek, értékpapirok megőrzése iránti intézkedés mind olyan kérdések, melyek az örökösödési eljárással kapcsolatban oldhatók meg legczélszerübben. A midőn tehát a javaslat kizárólag az örökösödési jog elintézését tartja szem előtt, s az összes gyámhatósági érdekeket teljesen mellőzi, vagy azt fogja elérni, hogy ezek a kiskoruak kárára sok esetben csakugyan figyelmen kivül fognak hagyatni, vagy pedig azt, hogy minden egyes örökösödési esetben kétféle eljárás lesz szükséges, az egyik a hagyatéki, s a másik a gyámhatósági eljárás; ugyanazon egy ügyben különböző közegek, különböző időben, különböző okokból fogják a feleket zaklatni, és sok felesleges alkalmatlanságot és költséget okozni, és sok esetben meg nem felelő sőt talán egymásnak ellentmondó intézkedéseket tenni. Mindez csak ugy kerülhető el, ha a kötelező tárgyalás a kiskoruakat érdeklő örökösödési ügyekben is megtartatik, s annak vezetése a közjegyző kezében meghagyatik, a ki ugy a bíróságnak mint a gyámhatóságnak szakértő közege, az örökösödési ügyek elintézését minden irányban legczélszerübben eszközölheti.

Ha végre a javaslatot állami, pénzügyi szempontból tekintjük, erre nézve egyáltalában semmiféle intézkedést nem találunk a javaslatban. Rideg jogászi szempontból azt lehet mondani, hogy a financia és a jog két különböző fogalom, melyek egymással összefüggésben nincsenek. Csakhogy a dolog nem igy áll egészen.

Mi képezi a törvénykezési illetékek szedésének jogosultságát? — az, hogy ha az állam polgárait jogaik védelmében részesiti, ezért méltán némi viszonyszolgálmányt követelhet a polgároktól. Ebből az következik, hogy az állampolgárok illetékfizetési kötelezettsége akkor áll be, a midőn már az államhatalom részéről is biztositva vannak arra nézve, hogy az a joguk, melyért fizettek, kellő védelemben részesittetik; s igy például az itéleti illeték igen helyesen akkor követeltetik, midőn az itélet meghozatik, a zálogjog bekebelezési illeték akkor, midőn a bekebelezési kérvény benyujtatván, rangsorozati elsőbbséget nyert.

Az örökösödési eseteknél azonban bekövetteltetik az illeték akkor, a midőn még nem is tudatik ki, mennyit fog örökölni; sőt, hogy miből áll a hagyaték, közhitelességgel megállapitva sincs még.

Ezen eljárás, a mint az államhatalom részéről immorálisnak mondható, ugy másrészről igen czélszerütlen s némely esetben az államkincstárra nézve, más esetben pedig a felekre nézve hátrányos és káros. A javaslat szerint az örökösödési és illetékügyi eljárás közt semmi kapcsolat nem létesittetvén, a pénzügyi hatóságok egészen függetlenül, a községi közegek igénybevételével fogják az örökösödési illetéket kiszabni. Már pedig illetékfizetésére mindenki csak annyiban kötelezhető, a mennyiben a hagyatéki bíróság őt örökösnek elismerte s az örökséget néki átadta, s nem egyeztethető össze egy jogállam tekintélyével az, hogy mig minden kétséget kizárólag megállapitva nincs, hogy kit és mily arányban terhel az illetékfizetési kötelezettség, be nem várva az illető hatóságok intézkedését s határozatát, kivessen s végrehajtás utján beszedjen illetéket olyanoktól, kiket a községi előljáróság korlátolt esze szerint örökösnek elismer.

S nem tévedek, ha azt állitom, hogy azon jogosult panaszok, melyek az illetékügyi eljárás ellen felhangzanak, alapjokat nagy részben az örökösödési illetékek helytelen kivetésében találják, s el fognak enyészni, ha az illetékügyi eljárás az örökösödési birói eljárással szerves kapcsolatba hozatik.

Mindezt ugy lehetne elérni, ha az egész hagyatéki eljárás a kir. közjegyző kezében összpontosittatnék, s az általa felvett hagyatéki iratok szolgálnának alapul ugy az örökösödési birói határozat hozatalára, mint a gyámhatóság intézkedéseire s az illetékügyi kötelezettség megállapitására nézve is, s csak oly hagyatéki eljárás, mely az örökösödési ügyeknél fenforgó ezen három érdeknek czélszerü összpontositását s gyors s megfelelő kielégitését eszközölni képes, fog igazságszolgáltatásunk ezen ágával üdvös eredményt előidézni.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A nyugtázási kötelem.

A consvetudo contra jus, miután azt Savigny rehabilitálta, a kodifikatorok anathemájával sujtott eretnekből, elismert tekintélyü jogforrássá, sőt a legközvetlenebb, legvalódibb *forrássá* vált. Jus alatt e kitételben az épen érvényben levő, uralgó jog értendő, melyet a lex ki nem merit; bár a lex talán közelebb jár az eszme szabatos kifejezéséhez, mert a jus tág értelme általában nemcsak a positiv, hanem az abstrakt jogot is átöleli. A consv. c. jus, a jus positiv értelmét véve, az a jogszokás, mely a jog legeredetibb forrásának tekinthető; ez első érvényesülési alakja a folyton ujjászülető, fejlődő, eleven jogtudatnak; tehát egészséges, legkevésbé sem aggasztó tünet. Mindennek ellenkezője a c. c. jus, ha ennek abstrakt értelmét veszszük. Létezésén kétkednünk kellene, ha szemeinkkel nem látnók, hogyan merül fel néha, akár egy kóros folyamat tünete, melyen az egészséges szervezet reaktiójának végre is diadalmaskodnia kell.

Ilyennek példája a nyugtázási kötelem és a nyugtaköltség kényszere, mint az nálunk jelenleg gyakorlatban van.

Ha egy betáblázott követelésemet (tegyük 8ooo frt) birói uton behajtottam, ha egy ingatlanomat 8ooo frtban kisajáti-

tás utján eladtam, tényleg csak 7975 frtot kapok; 25 frtot kell bélyegekben a nyugtára költenem, mely nélkül a közpénztár követelésemet ki nem egyenliti. Huszonöt forinttal, s a mennyiben a nyugta szerkesztéséhez nem értek, esetleg ennek költségeivel is meg kell azt fizetnem, hogy adósom a teljesitett fizetésről oly bizonyságot nyerjen, mely őt megóvja attól, hogy követelésemet ellene másodszor is érvényesitsem.

Mert a nyugta nem más, mint a fizető érdekében felállitott bizonyitó eszköz a teljesitett fizetésről. A fizetés követelésére jogositottnak semmi érdeke a nyugta kiállitásában.

Már a nem jogász elme is megütközik ezen. Ha a nyugta a fizető előnyére szolgál, minek viselje akkor a fizetést vevő annak költségeit? De jogi szempontból a dolog még furcsább.

Ugyanis ha létezik oly kötelezettség, mely szerint a fizetést vevőnek nyugtatni kell, akkor e kötelezettségnek s a vele korrespondeáló jognak kell hogy valami keletkezési oka legyen. E nélkül nincs jog és kötelem. De mikor keletkezett e nyugtázási kötelem és mi által?

A fizetést vevőnek ténye által nem. Ő jó maga soha nem igérte a nyugtázást. A keletkezési ok tehát nem kontraktus, a kötelmek e rendes forrása. Bizonyos indirekt ténykedés, olyan quasi kontraktus forma, hogy t. i. a fiztés alapját képező kötelemnek a jogosult részére keletkezése alkalmával egyuttal keletkezett volna ennek terhére azon kötelezettség, hogy jövendőben, a solutió alkalmával közremüködjék a fizetőnek tisztára mosásán. E magyarázat sokkal mesterkéltebb, sem hogy igaz lehetne. Tényleg mivel sem bizonyitható.

Miután tehát a keletkezési ok nem fekszik az állitólag kötelezett akaratában, nem fekhetnék másutt, mint egy jogszabályban.

Nálunk ilyen nem létezik tételes alakban. Az osztrák polgári törvénykönyv azonban ez irányban a következő intézkedést tartalmazza 1426. §-ában.

«A fizető minden esetben jogositva van a kielégitettől nyugtatványt, tudniillik a kötelezettség teljesitéséről irott bizonyitványt kivánni. A nyugtatványban az adós és a hitelező neve, valamint az adósság lefizetésének helye, ideje és tárgya kiteendő és az a hitelező vagy annak meghatalmazottja által aláirandó.»

Feltéve, hogy a gyakorlat nálunk e szakaszt teljesen adoptálta: mindenekelőtt az volna kétségtelen, hogy van egy jogszabályunk, törvényt pótló szokás alakjában, mely a nyugtázási kötelmet, a fizetést vevő terhére megállapitja, a nélkül mégis, hogy egyuttal a nyugta költsége tekintetében is irányt szabna.

Lássuk azonban e jogszabály kritikáját.

Egy jogszabály, mint kötelem keletkezési oka mindig kivételes jelleggel kell hogy birjon. Ha ily jogszabályt indokolni nem lehet, akkor rossz. Ebben különbözik főképen az egyéni akarattól mint kontraktus szülőtől. Az egyéni akarat nem szorul indokolásra, mert alapja a szabadság. Valaki kötelezi magát, mert akarja; akarja mert szabad. Miért szabad? e kérdést ép oly kevéssé lehet feltenni, mint azt, hogy mért kisebb a rész az egésznél. A egyik oly alapvető elve a jognak, mint a másik a mathematikának. S épen mert a szabadság elvének ellentmond a jogszabály mint kötelem szülőok, ezért szorul külön indokolásra. Ez indok pedig mindig a czél kell hogy legyen, melyre a jogszabály szolgál. Ha az általános jogrendre nézve az egyéni akarat bizonyos megkötése kivánatos, és pedig oly módon, hogy az előny, mely e megkötésből származik nagyobb mint a hátrány, mely a megkötésben fekszik, akkor a jogszabály eléggé indokolt.

És e szempontból az a jogszabály, hogy a fizetést vevő nyugtázni köteles, indokolt. Mert általános érdek az, hogy a kötelmek megszünte oly módon legyen igazolva, hogy azok ujból ne kisérthessenek. Ennek legegyszerübb és leghatásosabb módja a fizetést vevő saját nyilatkozata. Minden más bizonyitási eszköz gyöngébb volna. Saját tényét legkevésbé fogja a fizetést vevő megtámadhatni.

Eddig tehát a szabály indokolt. De mint minden kivételnek, ennek is csak lépésről-lépésre lehet tért engedni. Már az a további követelmény, hogy a fizetést vevő a nyugtát maga állitsa ki, nem indokolható; miután a nyugta ha azt a fizető készíti elő, és a fizetést vevő a fizető által meghivott két tanu előtt egyszerüen aláirja, elegendő módon biztositja azt a czélt, mely egyedül indokolja a különben indokolatlan kényszert, hogy a fizetést vevő feltétlen jó jogához csak feltételesen juthat. Még kevésbé indokolható mindenféle kényszer, mely a nyugta formájára és szerkesztési módjára vonatkozik. Ezek a fizetést vevőre nézve jogi tanácsot vagy jogismeretet tesznek szükségessé; oly dolgok, melyek pénzbe kerülnek. Pedig nem lehet követelni, hogy a fizetést vevő pénzt adjon ki azért, hogy pénzéhez jusson.

A nyugta-kényszer oly értelemben, hogy fizetést vevő köteles a nyugtát kiállitani, azon következményt vonja maga után, hogy a fizetést vevő a nyugta helyességéért felelős marad; szabályszerütlen nyugta esetében, szabályszerübb kiállitása végett évek mulva is zaklatható; a nyugta hiányaiból fizetőre netán háramolt kár megtéritésére köteles, stb.

Egy szóval a nyugta ily módon a helyett hogy egyszerüen megszüntetné a régi kötelmi viszonyt, egy ujabbat teremt, megforditott szerepekkel, mely a maga részéről meg nem szünik, hanem befejezetlen akkordjával a fizetést vevő jogviszonyaiba vég nélkül belehangzik.

Tehát az osztrák törvény és utána a magyar szokás, már avval tullépik a megengedett határt, már annyiban jogellenes (in abstracto) szabályt, illetve gyakorlatot állapitanak meg, a mennyiben nem elégszenek meg avval, hogy a nyugta kiállitását és az e körüli felelősséget a fizetőre háritván, a fizetést vevőt nem csak a puszta aláirásra kötelezik.

Azonban a gyakorlat nálunk még messzebb megy, midőn még a nyugta bélyegköltségeit is fizetést vevőre háritja s evvel még igazabban a jogellenes szokás terére lép. E követelés abstrus. Illetékkiszabási szempontból érthető. Miután minden okmánynál az a szabály, hogy az állam bélyegkövetelését az okmány kiállitóján érvényesiti, a nyugtánál nem tehet kivételt.

Már azért sem, mert a nyugtánál rendesen mást nem is ösmer, mint a kiállitót. Épen az ilynemü okmányok tekintetéből lehetett az a szabály felállitva. Nem tudjuk már most, vajon ezen államfinanciális szabály tette-e le alapját annak az absususnak, hogy jogilag is a kiállitó tekintessék bélyegkötelesnek; annyi azonban bizonyos, hogy ily administrativ rendszabály magánjogokat nem alkothat és nem módosithat. Abból, hogy az állam saját czéljai szempontjából kin követeli a törvényes bélyegadót, csak az következik, hogy kicsoda felelős az állammal szemben, de nem, hogy ki a terhelt. Ez magánjogi kérdés.

Magánjogilag pedig nem oldható meg a kérdés másképen, mint a fizető terhére. Miután a fizetés reá nézve absolut kötelem, tartozik is viselni mindazt, mi a fizetéssel, akár a dolog természete szerint, akár specialis jogszabályok, akár a véletlen esélyei folytán, természetszerüleg vagy kenyszerüleg együtt jár. Ő tartozik az adóst felkeresni, ő felel a postára adott pénzért addig mig kéznél nincs, ő viseli a postaköltséget stb. És miután általános szempontokból, az eszközölt fizetésről nyugta általi bizonyitás tartatik legczélszerübbnek, annyira, hogy még a fizetést vevő is kötelezve lesz a nyugta kiállitásánál közremüködni: fizetőt terheli azon következmény, hogy az állam az ily nyugták, mint egyéb okmányok után is maga számára illetékeket követel, annál is inkább, mert e nyugtának előnyei kizárólag a fizető javára szolgálnak.

Magán felek közt ezen egyedül helyes felfogás számos esetben érvényesül is. Mégis adóleveleknél a hitelező szüksé-

gesnek szokja tartani a nyugtabélyeg fizetésének kötelmét kifejezetten felemlittetni, mi nem mutat arra, hogy e kötelem tekintetében a helyes nézet volna általában uralkodó.

A mi azonban a közpénztárakat illeti, tudtunkkal nincs eset, hogy ne a fizetést vevőre rónák ezen igazságtalan terhet. S ez a gyakorlat oly általánossá vált, hogy a fizetést vevő a legfatalisztikusabb megnyugvással fizeti a pénztár helyett az illetéktelen bélyegterhet, mintegy örülve, hogy legalább a többit megkapja.

És e szótlan beletörődés alapján e gyakorlat terjed, rátartó lesz és nagyszavu, mint az igazi eredeti jog, mint a született igazság, melynek pedig ép ellenkezője.

A birói végzés, mely a végrehajtató hitelezőnek saját pénzét, az ügyvédnek megállapitott munkadiját utalványozza ki, bélyeges nyugtát szab föltételül. Ellenvetés nélkül rója le bélyegét a hivatalnok, természetesnek találván, hogy fizetéséről a kereseti adó mellett ez a töredék is lehámlik; lerója a vállalkozó, kinek persze módjában áll az állam ezen önzéseért magát előre kárpótolni. Sőt lerója a kereskedő, az iparos is, hanem csak a kis tételek embere, ki fél, hogy pénzét még a nyugtabélyeg árán sem kapja meg; a nagy üzletek ezt az adót is kikerülik, mint a többit.

És igy, ki tudja, nem lát-e még egyszer napvilágot oly paragrafus, mely ezen jogellenes szokást sanktionálja és törvény erejére emeli?

Dr. CHARMANT OSZKÁR,
közjegyzői helyettes.

Különfélék.

— **Figyelemre méltó jelenségként** emeljük ki a budapesti kir. törvényszéknek lapunk mult heti száma mellékletén közölt s egy római katholikus és izraelita fél közötti házasság érvénytelenségét kimondó itéletét. Ezen itélet ritka és dicséretes kivételként a tulajdonképi jogforrásra, a — közkézen épen nem forgó — Corpus juris canonici-ra kivánja alapitani rendelkezését s a Gratian Decretumára hivatkozik. A németországi bíróságok itéleteiben ily természetü hivatkozások és indokolások igen gyakoriak. A bíróságoknak követniök kell majd ezen példát, azonban tudniok is kell mérlegelni az egyes helyek jogforrási jelentőségét, mert jelen esetben a C. 1. Caus. 28 (s nem 27) qu. 2. és a C. 15. eod. qu. 1. épen nem bir törvény erejével, azokban Gratian (Szt. Ambrust etc. idézve) csak saját nézetét fejezi ki. A cultus disparitas bontó akadálya a katholikus egyházban törvény erejével biró szokásjogon alapszik, a melynek fenállását XIV. Benedek Singulari nobis 1749-ben kiadott bullájának 10. §-ában elismerte és megerősitette: Qua quidem in re omnes sentiunt, ob cultus disparitatem irrita matrimonia esse, non quidem jure sacrarum canonum, sed generali ecclesiæ more, qui pluribus abhinc sæculis viget ac vim legis obtinet. (L. Richter-Schulte Tridentinum 552. l.) *R.*

— **Ügygondnok kirendelése bünügyben.** A budapesti törvényszéknél egy bünügyi tárgyaláson a kir. ügyész a másodfoku itélet hirdetésére idézett, de fel nem talált vádlott részére ügygondnok kirendelését inditványozta, a kinek kezéhez a másodbirósági itélet kézbesitendő lesz. A kir. törvényszék végzésileg elrendelte vádlott lakóhelyének kipuhatolását, s kimondta, hogy azon esetben, ha őt az ujabb határidőre előállitani nem lehet, az itélet kézbesitését ügygondnok kezeihez fogja eszközöltetni. Az «ügygondnok» szerepeltetését bünügyben épen nem tartjuk helyén valónak. A vádlottnak mindenesetre megvan a maga felebbezési joga még ha *védő* van is mellette, a ki az itéletben megnyugszik. S az ügygondnok nyilatkozata a vádlott felebbezési jogát semmikép sem alterálhatja, mert feltéve, hogy az ügyet alig vagy épen nem ismerő ügygondnok a törvényes határidőben nem felebbezi is meg a táblai itéletet, az a vádlottra, ki mégis legjobb őre a saját érdekeinek, nem lehet jogfosztó hatással; s ha később a vádlott is tudomást nyer a másodbirói itélet tartalmáról, még mindig jogában álland felebbeznie.

— **Zsögöd Benő,** a budapesi egyetemhez ujonnan kinevezett rendes tanár a magyar magánjog általános részéből már hirdet előadást. Zsögöd kineveztetése a jogi karra igen nagy nyereség; a magyar magánjog oly alapos müvelője mint Zsögöd, kevés van az országban.

— **Dr. Ráth Zoltán** a «Nemzetgazdasági Szemle» legujabb füzetében érdekes tanulmányt közöl fővárosunk bünügyi statisztikájáról 1885—1889-ről. Azon eredményre jut, hogy a személy elleni büncselekmények itt kisebb százalékkal szerepelnek, mint a vidéken; a vagyon elleni büncselekmények tekintetében pedig ép ellenkezőleg állunk: ezek a fővárosban aránytalanul gyakoriabbak mint a vidéken.

— **A német ügyvédek segélyalapjának** hatodik esztendejében, mely f. é. junius 30-án záródott, 3407 volt a tagok száma, a mult évi 3347-tel szemben. Az alaptőke 173,732 márkáról 207,651 márkára emelkedett. Segélyezési célokra 30,461 márka áll rendelkezésre, miből 11,836 márka már ki van szolgáltatva. A mult évben engedélyeztetett 35,556 m. segély. A német ügyvédi kamarák részéről mint támogatás 25,000 m. lett a segélypénztárnak juttatva. Az ajándékozások és hagyományok összege 6928 márka.

— **Összeférhetetlenségi eset?** Egy biró az itélethirdetésnél részt vett a tanács-ülésben; a tárgyalásban azonban nem. Ugyanezen biró később a másodfokon részt vett a tárgyaláson. Ez ellen revisionalis panasz nyujtatott be. A német Reichsgericht elutasitotta, mivel az elsőfoku itélet meghallgatása nem tekinthető az itélet hozatalában való részvételnek.

— **Berlinben** egy bizonyos lopási ügyben a gyanu egy munkás ellen irányult. A főtárgyalásnál kitünt a gyanu alaptalansága s az államügyész elejtette a vádat. A védő erre azon inditványt tette, hogy a vádlott szükséges védelmi költségeit az állam téritse meg. A bíróság elfogadta az inditványt és megtérité a felmerült költségeket.

— **Egy berlini órás** 120 márkáért eladott egy aranyórát. A vevő kötelezte magát havonkinti 10 márkás részletekben lefizetni a vételárt; ha pedig egy részlettel hátralékban maradna, az órásnak joga van az egész hátralékos összeget egyszerre, vagy pedig az óra kiszolgáltatását követelni, s ez utóbbi esetben az addig fizetett részletek bérleti dijnak tekintetnének. A vevő 50 márkát fizetett, de ekkor a további részleteket megtagadta, mivel szerinte megcsalatott. Az órás 70 m. fizetése vagy az óra kiszolgáltatása iránt perelte a vevőt. A vevő erre felhozta, hogy a szerződés, habár bérleti szerződésnek mondatik, mégis adás-vevésnek tekintendő; az óra pedig legfeljebb egy harmadát éri meg a vételárnak, tehát joga van a felén tuli sérelem miatt a szerződéstől visszalépni. Kérte felperes elmarasztalását 50 m. visszafizetésére, az óra kiszolgáltatása fejében. A bíróság elmarasztalta alperest, minthogy az ügylet adásvételnek tekintendő; a felén tuli sérelem kifogása pedig nem érvényesithető, mert a szóban levő adás-vevés kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (Bir. törvény 286., 277., 273. §§.)

— **Érdekes két büntetési nemet** foglal magában a schweizi Unterwalden 1870-iki büntető-törvénykönyve. A 4. §. ugyanis felsorolja a szabadságvesztés-büntetések közt: . . .

5. *Nächtlicher Hausarrest.* Dieser besteht in dem zeitigen Verbot — nachweisbare, ernsthafte Not vorbehalten — seine Wohnung während der Winterszeit (von Anfang November bis Mitte März) von 6 Uhr Abends bis 6 Uhr Morgens, und während der übrigen Jahreszeit von 8 Uhr Abends bis 5 Uhr Morgens zu verlassen.

6. *Trinkverbot.* Dieses besteht nicht nur in dem zeitig bestimmten oder unbestimmten Verbot des Wirtshausbesuches, sondern hat überdem zur Folge, dass der damit Belastete, auch wenn er anderweiter Trinkgelage oder überhaupt überflüssigen oder wiederholten Konsums geistiger Getränke überwiesen wird, mit einer Gefängnisstrafe von 5 Tagen bis zu 6 Wochen, ausnahmsweise mit einer Geldstrafe von 5 bis 30 Franken, und derjenige, der ihm dazu behilflich war, mit obgenannter Geldbusse und bei besonderer Beschaffenheit des Falles mit obgemeldeter Gefängnisstrafe zu belegen ist.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 36. sz. Budapest, 1890. szeptember 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden penteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntetőtörvénykönyv jubileuma. — A quota kérdéséhez közjogi szempontból. Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től. — A birói kiképzéshez. Dr. IMRIK PÉTER balassa-gyarmati kir. törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Törvénykezésünk visszásságai. GÁL LAJOS devecseri kir. járásbirótól. — Magánvádlói jogok megszüneséről. CSIZSINSZKY ÁGOST nyitrai kir. alügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának tanrende. (Az 1890/1. tanév első felére.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntetőtörvénykönyv jubileuma.

Büntető-törvénykönyvünk most üli tiz éves jubileumát. Tiz év elég hosszu idő arra, hogy egy törvény jó és rosz tulajdonságait a gyakorlati alkalmazásban is megitélhessük.

A büntető kodex e próbát dicsőséggel állta ki. Megoldotta azt a nehéz feladatot, hogy büntető igazságszolgáltatásunkat egy arbitrárius állapotból átvitte, legalább az anyagi jog tekintetében, egy teljesen modern jogrendszerbe. Szerkezetének átlátszósága, részeinek szerves egybehangzósága és a következetesség az alapgondolatok kivitelében tették lehetővé, hogy a gyakorlat azt alkalmazni tudta és hogy azon modern büntetőjogi rendszer, melyet képvisel, és melytől tiz év előtt bíróságaink még egészen idegenek voltak, ma már teljesen átment bíróságaink és közönségünk jogfelfogásába.

Elmondhatjuk e kodexről nemcsak azt, hogy hazánk általa egy modern büntető-törvényt nyert, hanem azt is, hogy a fenálló büntető-törvénykönyvek közt elsőrangu helyet foglal el. Az a széles látkör, valódi tudományos pontosság és harmonia, mely a kodexen átvonul, azt kiváló törvényhozási munkává teszi. Felesleges ezt jobban hangsulyoznunkmár azért is, mert az ujabban alkotott külföldi kodexek szerkesztői ezt nemcsak hogy elismerik, hanem arra mint egyik mintára állandóan hivatkoznak is.

Azon idő, mely a kodex elkészülése óta lefolyt, fontos volt a büntetőjogi eszmék fejlődése tekintetében. Nem mondhatjuk ugyan, hogy az életviszonyok szenvedtek lényeges változást, de a régóta forrongó eszmék mindinkább szilárd alakot öltenek, és az igények, melyekkel ma a bünügyi törvényhozás elé lépünk, és a feladatok, melyeknek megoldását tőle várjuk, sok tekintetben tovább fejlődtek azoknál, melyek a kodex készitésekor szerepeltek.

Ez azonban nem gáncs a büntető-törvénykönyvvel szemben. Minden törvény eleget tett feladatának, ha kora eszméit helyesen kodifikálta. És a mi büntető-törvényünknek ennél még nagyobb érdemei vannak, mert a benne foglalt eszmék tekintetében korát sokban megelőzte. A feltételes szabadonbocsátás, a közvetitő intézetek, a gyermekjavitó intézetek, a biró enyhitési joga, a jogkövetkezményeknek a főbüntetéstől való függetlenitése, a beszámitás kizárásának uj alapon való konstruktiója: oly eszmék voltak, melyeknek felvétele a törvény elkészitésekor még nagy merészséget képezett, és melyek csak legutóbbi időben váltak általánosan elfogadottakká. Sőt a későbbi fejlődés alapjai annyira le vannak rakva a törvényben, hogy az azóta felmerült messzebbmenő reformok is csak egyik-másik intézkedésnek, nem pedig az egész szerkezetnek megváltoztatását követelhetik.

Az eszmék fejlődése a régi irányelveket tovább vitte és ujakat hozott felszinre; a gyakorlati élet megmutatta, hogy a törvény némely intézkedése szigorubb, a másik enyhébb, mint kellene; hogy belőle egynémely intézkedés vagy egynémely qualifikatio hiányzik. De kitünt az is, hogy a törvény egésze változtatásra nem szorul, és abba a kivánatosnak tetsző változtatások a rendszer minden átalakitása nélkül illeszthetők belé.

Ez pedig egy törvénykönyv életképességének legjobb jele. A franczia kodexeket, a jelenkori kodex-alkotások e mintaképeit, majdnem évtizedről évtizedre módositják, s alkotójok nagyságának nem legkisebb bizonyitéka az, hogy eddig e módositásokat mind megtürték, a nélkül hogy rendszerük veszélyeztetve volna.

Még egy szempontból érdemes tekinteni a tiz éves jubileumot. Mikor most tiz év előtt a büntető-törvény életbeléptét üdvözöltük, nem hittük, hogy azt tiz év alatt egyetlen nagy kodex sem fogja követni. És igy történt. Azóta sem a kodex alkotójának, sem másnak nem sikerült egy ujabb kodex törvénybe igtatását kivivni. Most, az első kodex jubileumának idején, ismét határozottan komoly mozgalmat kezdünk észlelni a rendszeres kodifikatio terén. Bünvádi és polgári eljárás, birói szervezet és magánjogi törvénykönyv, mindezek munkában vannak és sokkal több jel mutat arra, hogy a tervek a megvalósuláshoz közelednek, mint eddig.

Reméljük, hogy e jelek nem csalnak s a büntetőtörvénykönyv második jubileumára Magyarország jogrendszere ki lesz épitve.

A quota kérdéséhez közjogi szempontból.

Midőn Ő Felsége 1867 junius hó 12-én a hosszas tanácskozások után létrejött s törvénybe iktatott kiegyezést szentesitette, a nagy feladat, mely a két szövetséges állam kölcsönös jogainak s kötelezettségeinek méltányos megállapitásából állott, még távolról sem volt megoldva.

A törvényileg megteremtett közös ügyek költségeinek miként fedezése iránt még határozott megállapodás nem történt. A magyar állam törvényhozásának függetlenségét s döntő befolyását a közös ügyekre fen kellett tartani s ezért a közös pénzügyek önállósitásának lehetőségét teljesen ki kellett zárni.

Az 1867: XII. t.-cz. 18. §-a már ki is mondta, hogy kölcsönös alku utján határozandó meg az arány, mely szerint a magyar korona országai a sanctio pragmatica folytán közöseknek elismert ügyek terheit s költségeit viselendik. Ugyancsak e törvény jelöli meg a módozatot is, mely szerint ez egyezkedésnek történnie kell. Egyrészről a magyar korona országainak gyülése, Ő Felsége többi országainak gyülése másrészről, egy hasonló számu küldöttséget választ. Ezen két küldöttség az illető felelős miniszteriumok befolyásával az emlitett arányra nézve kidolgozza javaslatát, mely azután az illető törvényhozás elé terjesztetik. Az országgyüléseken lefolyt rendszeres tárgyalás után a létrejött megállapodás törvény alakjában Ő Felsége elé kerül szentesités végett.

Ezen rendelkezéshez képest a magyar országgyülés 1867 junius hó 28-án a küldöttséget a maga részéről megválasztotta, még pedig a megelőzőleg kötött egyezség értelmében a képviselőház tagjai sorából 10, s a főrendiházból 5 tagot.

Hasonlag járt el az örökös tartományok törvényhozása

is, ugy hogy augusztus hó 7-én mindkét küldöttség meg is alakult.

A tanácskozási rendre nézve a delegátiók intézményében találtak alkalmas mintára s igy a küldöttségek egész szervezete a delegatiókét tükrözteti vissza. Az arányt megállapitó deputatiók szintén külön tanácskoznak s nuntiumok utján érintkeznek egymással. Bizonyos tekintetben a küldöttségek elválasztása egymástól még élesebb, mint a milyen a delegatióknál tapasztalható. A delegatiók ugyanis, ha a jegyzékváltás három izben sikertelen maradt, szavazás czéljából közös ülést tarthatnak; a küldöttségekre nézve ezen inkább csak politikailag, mint jogilag helyeselhető intézmény nem terjesztetett ki. Tagadhatatlan, hogy az eljárás igy nagyon nehézkes, de közjogilag legalább kifogás alá nem vehető.

Az arány megállapitásánál alapul mindenik állam adóereje szolgál. A látszólag ily világos intézkedés óriási nehézségeket rejt magában. A két állam gazdasági élete olyannyira különbözik egymástól, hogy az illető adórendszer is szükségkép egészen divergáló elveket ural.

Magyarország gazdaságának sulypontját az őstermelés képezi, ellenben Ausztriában a megadóztatás főalapjául a magas fejlettségi fokon álló ipar szolgál.

Kétségtelen az is, hogy a tárgyalások nem viselik mindig magukon a közjogi viszony követelte barátságos jelleget, hisz mindkét állam lakossága lázas érdeklődéssel követi a tárgyalások menetét. Az arány bármily csekély változása milliókra rugó terhet róhat az engedékeny félre. Eme visszás helyzetben a küldöttségeknek teljes nyugalmukat kell megőrizniök, nehogy a kiküldő állam érdeke mellett a méltányosságot téveszszék szem elől. Mert soha sem szabad elfelednünk, hogy a deputatiók nem csak a kiküldő állam érdekeinek képviseletére, hanem a mindkét részről rendelkezésre bocsátott adatok alapján az arány igazságos megállapitására hivatvák. Ezen feladatuk teljesitésében birósághoz hasonló szerepet visznek s nem volna szabad, hogy müködésükben a tényekre alapitott számadatoknál más szempontok is döntsenek. Az arány megállapitásának kérdése azonban oly életbevágó, hogy nem lehet azon csodálkoznunk, miszerint a fenti elv a küldöttségek tárgyalásai folyamán nem egyszer szorul háttérbe.

Mindezen hátrányok kikerülésére az osztrák államférfiak már régen az arány objektiv meghatározását ajánlották s habár a magyar nemzet jogérzéke e javaslatot eleve elvetette, az mégis ugy a gyakorlati politika, mint a tudomány terén is majd nyiltan, majd leplezett alakban gyakorta visszatér. Csak Mengernek a Hugo Schanz-féle «Finanz-Archiv» 1887. évfolyamában megjelent czikkére kell utalnom, melyben a fentebb érintett érvek élesen kidomborulnak. Csakhogy ugy Menger, mint előző elvtársai érveléseikben szem elől tévesztik a törvény világos szavait; hisz az 1867: XII. t.-cz. 22. §-a határozottan kimondja, hogy az arányra nézve kötendő egyezkedés csak határozott időre terjedhet, annak elteltével ismét ugyanazon módon uj egyezkedésnek leend helye. Tehát az arány mindig szabad alku tárgyát képezi, annak szabadságát bármily alakban korlátozni tiltatik. A két állam közt fenálló viszony jogi természete sem engedné meg az aránymegállapitás szabadságának megkötését. Hisz a pénzügyi függetlenség legerősb támasza a jogi függetlenségnek s az egyiknek gyengitése a másikra is kihat.

Ha a két küldöttség a javaslatra nézve nem tudna egymással megegyezni, mind a két félnek véleménye az országgyülések elé terjesztetik. Ha pedig a két országgyülés nem tudna egymással kiegyezni, akkor a kérdést az előterjesztett adatok alapján Ő Felsége fogja eldönteni. Az idézett magyar törvénynek megfelelő osztrák törvény még meghatározza azt is, hogy az uralkodó ezen intézkedése csak egy évre szólhat. Ha ezen megszoritást a magyar törvény nem is foglalja magában, ez tényleg a magyar államban is érvénynyel bir, mert ha Ő Felsége az osztrák örökös tartományok arányát csak egy évre határozhatja meg, a Magyarországot terhelő arányt ugyis hiába állapitaná meg hosszabb időre.

El kell különben ismernünk, hogy az osztrák törvény által felállitott korlát sokkal inkább megfelel az alkotmányosság elveinek, mint a magyar törvény határozatlan intézkedése, s nem volna talán oly felesleges, mint sokan felületesen állitják, a magyar törvény e hiányának utólagos pótlása.

Az uralkodó e joga azonban még ily korlátolt alakban is aggályos szinezettel bir és pedig első sorban a parlamentarismus szempontjából. A két állam különben teljesen korlátlan budgetjoga látszólag némi csorbát szenved. Mérsékli azonban absolut jellegét azon törvényadta lehetőség, hogy Ő Felsége interventiója a két országgyülés által könnyen kikerülhető, a mennyiben motu proprio az eddig fenállott arányt ideiglenesen fentartják. A tapasztalat, nevezetesen az 1877-ben felmerült eset is mutatja, hogy mindkét állam országgyülése hasonlólag gondolkozik s igy az uralkodó eme jogát alkalom hiányában mindeddig nem gyakorolta.

De ha a törvény eme sokat támadott intézménye nem is felel meg a szigoru parlamentarismus minden követelményének, mint szükség által parancsolt, alig küszöbölhető ki, annál kevésbé, miután a közös háztartást mindennemü fenakadástól már törvényileg is meg kellett óvni.

Fenti intézkedést azonban félremagyarázták még más oldalról is. Dantscher Ausztria s Magyarország közjogi viszonyának tárgyalásakor e jogot mint az osztrák-magyar császárét tünteti fel. Oly jogtudós, a ki a szövetségben, a mely a két állam közt fenáll, uj állam alakulatát észleli s hallucinátióiban egy a két nemzetközi uton szerződött fél felett «lebegő osztrák-magyar császári koronát» vél látni, annak fejtegetéseit czáfolni felesleges dolog. Hisz jogászok közt ily centralistikus álmok már Ausztriában sem találnak hivekre.

A közjogi magyarázat különben is egészen egyszerü. Az osztrák örökös tartományok részére az osztrák császár, Szt. István birodalmában a magyar király, kiknek kettős személyisége azonban jogilag egy uralkodóban egyesül, dönti el a két állam közt felmerült vitás pénzügyi kérdést.

Az államok megzavart organismusában olykor előforduló rendellenes tünetek különben sem engedik meg az ily messzemenő jogi konsequentiák vonását.

Az első kiegyezéskor még gyakorta emlegetett érvet, hogy tudniillik az időnként megujuló alku visszásságai mindkét állam hitelét meg fogják támadni, a tapasztalat teljesen meghazudtolta. Ugy Magyarország, mint Ausztria hitelére a kiegyezés következtében uj lendületet vett gazdasági fejlődés csakis előnyösen hatott.

Az 1867-ben az arány megállapitása körül lefolyt izgalmas tárgyalásokra ezuttal nem reflektálok, habár azok a fent kifejtett elvi határozatokra éles fényt vetnek. Csak azt kivánom felemliteni, hogy az 1867: XIV. t.-cz. 1. §-a az arányt a közös államügyek költségeinek fedezésére a magyar államra nézve 30, Ő Felsége többi országaira nézve 70 százalékban állapitja meg.

Ezen hozzájárulási arány 10 évig marad érvényben és pedig 1868. évi január 1-től 1877. évi deczember 31-éig. A meghatározott határidő azonban, melynek lefolytáig az arány érvényben marad, a következő kiegyezésre semmikép sem kötelező. Az arányt megállapitó uj kiegyezés érvénye tehát ugy rövidebb, mint hosszabb időre is szabható, de mindenesetre szem előtt tartandó azon körülmény, hogy egyrészről a minden kiegyezéskor megujuló s mindkét államban az egész adófizető polgárságra ugyis elég izgalmasan ható tárgyalások felette gyakoriak ne legyenek, másrészről a határidő tulságos megnyujtása esetén az országgyülések budgetjoga illusoriussá ne tétessék.

A quota beszolgáltatására vonatkozólag a törvény a következő eljárást irja elő: «Ugy a magyar korona országai,

mint az osztrák örökös tartományok kötelesek a közös kiadások fedezésére havi bevételeiknek egy oly részét beszolgáltatni, mely ezen költségekhez ugyanazon arányban, mint összes járulékuk az illető évre előirányzott kiadásaiknak főösszegéhez áll.»

E rendelkezés mindkét állam kényelmére szolgál, mert az illető államok egész adórendszeréhez helyesen alkalmazkodik s mindig csak a befolyó jövedelemhez képest történik a quota fizetése.

Ha a havi részletek összege a járulék összegét el nem érné, mindkét állam kötelezi magát a különbözetet bevételeikre való tekintet nélkül, teljesen beszolgáltatni, és pedig oly időközökben, hogy a közös pénzügyi háztartás fen ne akadjon.

A magyar korona országaihoz tartozó határőrvidék 1867-ben még a közös hadügyminiszter igazgatása alatt maradt, mihez képest az e tartományokból folyó jövedelmek is a közös hadügyminiszterium pénztárába kerültek. Egész természetes volt tehát az osztrák részről hangoztatott kívánság, hogy ezen részeknek a magyar állam területéhez kapcsolásával a fentjelzett arány is változást szenvedjen. Midőn az 1871. év folyamán a jelzett vidékek egy része, nevezetesen a két varasdi határőrezred, továbbá Zengg s Sziszek községek polgári kormányzat alá kerültek, az osztrák s a magyar miniszteriumok között a határőrvidék után vállalandó közös költségek hozzájárulási arányáról egyezmény jött létre, melyet országgyülési letárgyalása után Ő Felsége mint 1872: IV. t.-czikket szentesitett.

E szerint «a magyar állam oly módon járul a fentjelzett vidékek után a közöseknek elismert államügyek terheihez, hogy az évenként megállapitandó közös költségek $^4/_{10}$ százaléka vétetik a magyar állam terhére számitásba s az ezen levonás után fenmaradó összeg kerül még csak az időnként megállapitott járuléki arány szerint felosztás alá. Ha a határőrvidék többi részei is polgári kormányzat alá helyeztetnek, a magyar kincstár a közöseknek ismert államügyek terheihez további $1^6/_{10}$ százalékkal járuland ugyan oly módon, mint fentebb megállapittatott, akkép t. i., hogy a közös költségek évenként megállapitandó összegéből előbb a 2% járulék a magyar állam terhére számitásba vétetik, és az ennek levonása után fenmaradandó összeg fog a magyar korona országai s Ő Felsége többi országai közt az időnként törvényesen megállapitott járuléki arány szerint felosztatni.»

Magyarország ezen előre megterhelését vagyis az ugynevezett præcipuumot mindkét részről kétségtelenül csak mint ideiglenes intézményt tekintették s igy a további kiegyezések valóságos büne volt, hogy azt ki nem küszöbölték. Magyarország nem csak pénzügyileg károsodik, midőn kevés adóerővel biró vidékek után oly magas quota terheli, de egyszersmind valóságos államjogi nonsens, hogy egységes állam integráló része más államokkal (jelen esetben Ausztriával) kötendő szerződésekben pénzügyileg különleges állást foglal el.

Az 1867-ben kötött pénzügyi egyezség 1877. évi decz. 31-én volt lejárandó, gondoskodni kellett arról, hogy az arány iránt jöjjön uj alku létre. 1877 május 24-én meg is alakultak a deputatiók s ez alkalommal mindkét kormány már kész javaslattal lépett elő. Ezen körülmény alkalmas ürügyül szolgált az osztrák küldöttségnek arra, hogy az érdemleges tárgyalást megelőzőleg illetőségi kifogást emeljen s a miniszteriumok ebbeli jogosultságát kétségbe vonja. Az 1867. évi XII. tcz. pedig elég világosan kiemeli a miniszteriumok azon jogát, hogy a deputatiók tárgyalásaiba befolyjanak. A kormányjavaslat különben sem érinthette a deputatiók jogkörét, hisz tőlük függött azt elfogadniok vagy sem. Tulajdonkép nem is az alak, hanem a tartalom ellen szólt a kifogás. Nem terjeszkedem közelebbi tárgyalására annak, hogy az osztrák deputatio miért foglalt el oly éles állást a kormányjavaslattal szemben, az egyes nuntiumok érdemét sem taglalom, mert az egész vita nem a quota, hanem az adórestitutiók kérdése körül forgott.

Miután a deputatiók albizottságai is hiába érintkeztek egymással, a magyar küldöttség junius 6-án kijelentette, hogy a tárgyalásokat a maga részéről beszünteti, miután az országgyülés ez évi ülésszaka szintén bezárult. Ezalatt a vita Ausztriában annyira elmérgesedett, hogy az Auersperg-miniszteriumot válság fenyegette, ugy hogy a pénzügyi egyezmény megkötéséről szó sem lehetett.

Hogy azonban a közös háztartás a régi egyezmény lejárta folytán fenakadást ne szenvedjen, az 1867-ki pénzügyi kiegyezés hatályát három izben meg kellett hosszabbitani, és pedig az 1877: XXX. tcz. által 1878 márczius 31-éig, azután az 1878: III. tcz. által május 31-éig, végre az 1878: XIV. tcz. által junius 30-áig. Az ennyi nehézséggel lefolyt tárgyalások végre azon eredményre vezettek, hogy a quotára nézve fenmaradt a præcipuum által változást szenvedett 1867-ki arány, mely az 1878: XIX. tcz. alapján 1878 julius hó 1-től 1887 deczember hó 31-éig volt érvényben.

Az 1887-ki quota-tárgyalások közjogi szempontból kiváló érdekkel birnak, habár sikerről e kiegyezés folytán sem lehet szó. 1887 február 21-én a magyar küldöttség egy erélyes hangon irt nuntiumban meginditotta a vitát. A præcipuum képezte ezuttal a leghevesebb támadások tárgyát. Ugy pénzügyi, mint közjogi tekintetek javalták annak kiküszöbölését. Nem terjeszkedem ki arra, hogy a volt katonai határőrvidék adóereje alapján nem 2%, hanem 0·8% volna fizetendő, s csak azon visszásságokra utalok, melyek az administratiónak természetszerü nehézkessége folytán álltak elő. Közigazgatásilag majdnem lehetetlen a beolvasztott vidékek pénzügyeinek önálló kezelése, a mi pedig a præcipuum helyes megállapithatása szempontjából feltétlenül szükségesnek mutatkoznék. Komplikálja e viszonyt még azon körülmény is, hogy a katonai határőrvidék nagy részt Horvátország területéhez kapcsoltatott, e tartományokkal pedig a magyar kincstár ugyis elég bonyolult pénzügyi elszámolásban áll.

Kiemeli a nuntium azon lehetőséget is, hogy Magyarország kétszeresen károsul, a mennyiben egyrészről a tulságos præcipuumot fizeti, másrészről pedig a jelzett vidékek jövedelmei a törzs-quota meghatározásánál is számitásba vétetnek.

A legdöntőbb érv végre az, hogy a præcipuum államjogi tekintetekből egész Magyarországra nézve sértő intézmény, a mennyiben ép ennek folytán az egységes állam kiegészitő részei pénzügyileg önálló szerepet visznek.

A nuntium egyéb része a quota leszállitása mellett érvel, de csakis gazdasági adatok alapján, miért is ezen részével tüzetesebben nem foglalkozom.

Az osztrák küldöttség mindenekelőtt ürügyet keresett a kérdésnek elodázására. Mindenesetre kényelmes, habár nem is ildomos eljárás. A nuntiumban ugyanis azt állitják, hogy nem a deputatiók feladata e kérdésben dönteni, miután a præcipuumot annak idején nem mint időleges, hanem mint állandó intézményt alkották meg.

A magyar törvény azt mondja, hogy «a præcipuum levonása után fenmaradó összeg az időnként megállapitott járuléki arány szerint fog felosztatni»; a megfelelő osztrák törvény pedig az ép «akkor fenálló (jeweilig) járuléki arányról» szól. Ebből a deputatio előadója Herbst azt következteti, hogy csak a járuléki arány változik, ellenben a præcipuum mindig ugyanaz marad.

Az administrationalis nehézségeket, melyek a præcipuum következtében előállanak a nuntium alig érinti; az államjogi érvekre pedig komolyan egyáltalában nem reflektál. Hogy a præcipuum a volt határőrvidők adóerejével semmi arányban nem áll, a deputatio, habár csak hallgatag is, elismeri ugyan, ez ellenében azonban azon körülményt hozza fel,

hogy az ottani államjavak s erdőségek, melyeket a magyar kormány vasutépitésre igen előnyösen felhasználhatott, kiegyenlitik a magyar kincstárnak a præcipuum okozta károsodását. Végre különösen kiemelik még, hogy a præcipuum csakis Ausztria beleegyezésével szüntethető meg.

A magyar küldöttség április hó 14-én felelt az osztrák kifogásokra. Mindenekelőtt elismerte Ausztria jogát, hogy a præcipuum kérdése csak az ő beleegyezésével dönthető el s igy semmi szükség sem forgott fen az osztrák deputatiónak ebbeli heves érveléseire. Az illetékességi kifogás, mint késleltetési ürügy figyelmét nem érdemelt s tüzetesebb méltatásra nem is talált, hisz későbbi nuntiumaiban az osztrák küldöttség sem tartotta érdemesnek ezen üres kifogásra hivatkozni.

Miután a kérdés közigazgatási s államjogi oldalát az osztrák deputatió, érvek hiányában, nem támadta meg, a további bizonyitgatás felesleges lett volna. Hogy végre a magyar államkincstár a határőrvidéken fekvő államjavakat tulajdonába vette: ez által csak régi joga érvényesült s igy az arány megállapitásánál e körülmény figyelembe nem jöhet.

Daczára annak, hogy az osztrák deputatio az érvek igazsága elől teljesen el nem zárkózhatott, mégis az április hó folyamán kiküldött albizottságok közös tanácskozása sem vezetett eredményre. Végre a magyar küldöttség késznek nyilatkozott az eddigi 31·4% arányt továbbra is fentartani, de csak azon feltétel alatt, hogy a præcipuum, mint olyan kiküszöböltessék. Ekkor az osztrák deputatio garantiát kivánt az iránt, hogy a jövőben kötendő egyezményeknél se lehessen kárára a præcipuum elesése. Ezen közjogunkkal homlokegyenest ellenkező inditvány természetesen még vita alá sem volt fogható, hisz a quota megkötése a magyar állam önrendelkezési jogát sértette volna.

E körülmény szomoru világot vet a pénzügyi tárgyalásokra. A kölcsönös bizalmatlanság annyira megy, hogy egyik fél biztositás czimén ugy a közös alku utján kötött szerződéseket, mint a másik fél alkotmányát is kész megsérteni.

Végre a küldöttségek abban egyeztek meg, hogy minden részletes számitástól eltekintenek s a quotára nézve az 1878: XIX. t.-cz. érvényét további tiz évre, vagyis 1888. é. január hó 1-től 1897 deczember hó 30-ig meghosszabbitják.

E meddő eredmény, mely a küldöttségek müködését ez irányban nem igen tünteti fel előnyös szinben, az 1887: XXIII. t.-czikkbe foglaltatott s igy a sok reményre jogositó quotatárgyalás közjogi szempontból ezuttal is minden eredmény nélkül lelt véget. Dr. ZERGÉNYI JENŐ.

A birói kiképzéshez.

Igazságügyi szervezetünkben — Fabiny által kezdeményezve — csak néhány év óta érvényesül amaz elv, hogy az alkalmas erők felkeresését is a jó igazságszolgáltatás biztositékai közé kell sorozni; «a birói és ügyészi szervezet modositásáról» szóló előadói tervezetben pedig már azok az eszközök is ki vannak jelölve, melyek az alkalmas erők felfedezését lesznek hivatva elősegiteni.

Ily eszközökül lehet és kell tekinteni — a tervezet intentiói szerint — curiai és táblai biráknak törvényszéki elnökökké való kinevezését; kinevezett albiráknak a kir. törvényszékekhez szavazókul, törvényszéki biráknak a kir. Curiához tanácsjegyzőkül való beosztását; kir. táblák elnökei által a felügyeletökre bizott tábla területéhez tartozó bíróságoknak és birósági alkalmazottak képességének megvizsgálását és a kir. táblák kijelölési jogát.

Kétségtelen, hogy a tervezetbe felvett emez intézkedések által az igazságügyminiszter attól a nagymérvü felelősségtől s erejét és idejét lekötő attól a tehertől szabadul részben, mely az alkalmas erők felkeresésében — erre a czélra konstituált intézmények hiánya miatt — vállaira nehezedett; mert nem lehet képzelni oly minisztert, ki az aspirans birósági alkalmazottak képességét tapasztalat alapján ismerhetné fel; s minthogy a társas együttélés számtalan érdekei által befolyásolt bizalmas informatiótól, ha azt különben törvényben kimondott, vagy, mert ennek határait megállapitani nem lehet, törvényből folyó erkölcsi felelősség nem korlátozza — minden esetben teljes objektivitást várni és követelni naivság volna: a miniszternek a keresett alkalmas erőt extrátóként kellene sok esetben kihuznia.

Az emberi természetben rejlő és teljesen sehol meg nem szüntethető okoknál fogva a subjektiv informatio ellen nem biztositanak ugyan teljesen azok az eszközök sem, melyeket a tervezet intentiójánál fogva ilyen czélra kijelölteknek is kell tekinteni, azonban, kivált a teljesen önerejére utalt egyénre megnyugtatóbb, ha az ő sorsa felett a miniszter a törvényes korlátok közt keletkezett illetékes vélemény alapján határoz, az állami és társadalmi élet csaknem minden ágában tervezett reformoktól pedig reményleni lehet, hogy a társadalomnak önérzetességben és igazságosságban kissé megfogyatkozott gondolkodásmódját átalakitván, közvetve a tervezetbe felvett amaz eszközök erejét is fokozandják.

Bár az előadói tervezet, mint arra e lapok f. évi 33-ik számában is rámutattam, épen annak az anyagnak kiképzésére nézve, melyből az igazságszolgáltatás katonáit a jövőben toborzani kell, az albiráknak törvényszékhez való beosztását kivéve, imperativ intézkedést nem tartalmaz, a tervezet intentiójánál, de az ügykörnél fogva is, az alkalmas erők felkeresésére kijelölt eszközök némelyike egyszersmind a kiképzés eszközéül is fog szolgálni.

Két, e czélra kiválóan alkalmas eszköz van különösen a tervezetben kijelölve; a kir. törvényszéki elnöki állások betöltése és törvényszéki biráknak a Curiához tanácsjegyzőkül beosztása.

Reményleni kell, s a reményt azokból a magasabb konceptióra mutató, részben a már behozott, részben tervezett igazságügyi reformokból van okunk meriteni, melyeknek a kötelességérzet és önérzetesség fejlesztésére s a tökéletesség után való törekvésre kiható ereje már a közel jövőben érezhető lesz, — hogy az izetlenkedésnek amaz okai, melyekből itt-ott az elnöki szék tövisei fakadnak, napról-napra szórványosabban fognak előfordulni s ez alapon reményleni lehet azt is, hogy a tervezetbe felvett amaz óhajtás, felsőbb birósági tagokat megnyerhetni elnökökül, valósággá lesz.

Minthogy azonban ez idő szerint nem lehet még kizártnak tekinteni, hogy az a magasabb foku jogi képzettség, melyet a felsőbb biróság tagja az elnöki székbe magával hoz, a rang és czim és az ezekből folyó társadalmi helyzet különbözősége miatt, valamint a miatt, mert sok helyen lesz olyan, ki az elnökségre — meggyőződése szerint joggal — aspirált, ki koránál fogva nézeteihez makacsul ragaszkodik, ki előbb mint egyes biró a különvéleményhez hozzá nem szokott és olyan, ki az elnöki véleményt nem a tudásból, de az állásból származtatottnak, sőt a hatalom ellene való alkalmazásának minősiti, szóval a miatt, mert az együttmüködés sikeréhez szükséges harmonia megzavarodhatik, — kiképző hatással, kivált kisebb központokon nem érvényesülhet.

Ezt az aggodalmat nagyban alkalmas ugyan gyengiteni az az intézkedés, mely szerint törvényszéki birák — ha nem elnökségre való kinevezés czéljából — azért, hogy tanácsvezetésel legyenek megbizhatók, a Curiához tanácsjegyzőkül, az albirák pedig, mielőtt véglegesittetnének, feltevésem szerint nemcsak kiképzés végett, de azért is, hogy félreeső helyeken el ne parlagiasodjanak, a kir. törvényszékekhez szavazókul, majd a táblák szétosztásáról alkotott törvény szerint a kir. táblákhoz tanácsjegyzőkül oszthatók be, de ez intézkedésnek hatása természetszerüleg csak egy, vagy meglehet csak két évtized mulva lesz érezhető.

Szerény nézetem szerint azért a jogilag és társadalmilag müvelt birói kar alakulásának, mely ismét a tervezett refor-

mok sikerének egyedül képezheti biztositékát, nem eléggé méltatott egyik feltétele: a fogalmazó segédszemélyzet kiképzése.

Ennek a személyzetnek kiképzése végett:

1. a joggyakornokok és jegyzők létszámát ki kellene egésziteni a törvényszéki birói létszám erejéig és a vidéki kir. járásbiróságok ügyforgalmának megfelelően;

ki kellene mondani

2. hogy a joggyakornoki fizetés 600 frtra felemeltetik, a dijtalan joggyakornoki és aljegyzői állások s a jegyzői állás (I. II. oszt.) közötti különbség megszüntettetnek;

3. a törvénykezésnek négy csoportra: *a)* büntető, *b)* váltó, kereskedelmi és csőd, *c)* telekkönyvi és *d)* polgári (magánjog és hagyaték) eljárásra osztása mellett jegyzővé kinevezni csak azt a joggyakornokot lehet, ki a törvénykezés emlitett mindegyik ágában legalább egy-egy évet sikerrel eltöltött, albiróvá pedig csak azt a jegyzőt, ki a tervezetbe már felvett ügyvédi oklevélen kivül, legalább két évig mint jegyző sikerrel müködött; a nélkül azonban, hogy a tervezetnek a biróságon kivül álló egyénekre vonatkozó kivételes intézkedései ez által erintetnének;

4. azok a joggyakornokok és illetve jegyzők, kik járásbiróságokhoz neveztettek ki, mielőtt albiróvá kineveztethetnének, a mennyiben megszakitás nélkül kir. járásbiróságoknál müködtek, legalább két évet a kir. törvényszéknél kötelesek tölteni;

5. végtárgyalási jegyzőkönyvek vezetésével, és a mig a a tervezett büntető eljárás életbe lép, büntető ügyekben hozott itéletek fogalmazásával megbizni csak jegyzőt lehet;

6. jegyzők az előadó által áttanulmányozott s előzetesen irásba foglalt előadói véleménynyel ellátott perek és nagyobb jelentőségü folyó ügyek előadásával — az előadó mellett — megbizhatók;

7. a budapesti és pestvidéki kir. törvényszéknél alkalmazott fogalmazó segédszemélyzet tagjai legalább egy évre a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszékhez, ennek fogalmazó segédszemélyzete pedig egy-egy évre a telekkönyvi és büntető-osztályhoz osztandók be;

8. a gyorsirászat — egyetértőleg a közoktatásügyi miniszterrel — ennek a szóbeli eljárásnál elvitázhatlan hasznára és szükséges voltára tekintettel, a gymnasium kötelező tantárgyai közé sorozandó.

Főbb vonásaiban közölt eme tervezetnek indokai egyszerüek és köztudomásuak; azok közül elég csak néhányat felsorolnom; ezek a következők:

a joggyakornoki — az elnevezés nem lényeges — fizetés felemelésével meg lehetne nyerni a törvénykezés számára azokat a szegény, de törekvő egyéneket, kik megélhetés végett ügyvédi irodába kénytelenek beállani, vagy erejüket és idejüket más, pályájukhoz nem tartozó foglalkozással lekötni, s a kik közül sokan sem szerencsével — összeköttetéssel —, sem vagyonnal nem rendelkezvén, a kiképzés eszközeinek és a gyakorlatnak hiánya miatt az ügyvédi kar tengődő kontingensét szaporitják;

a fizetés és létszám-felemelés költségeit az aljegyzői állás megszüntetése és csupán a II. oszt. jegyzői fizetés fentartása által megtakaritott összegből nagyrészben fedezni lehet;

köztudomásu dolog, hogy sok birósági alkalmazott törvényszéki birává lesz, mielőtt telekkönyvi, váltó-, kereskedelmi, csőd- és czégügyekben, a kereskedelmi és váltótörvényszéki jegyző pedig albiróvá, esetleg törvényszéki biróvá, mielőtt büntető-, telekkönyvi és más polgári ügyekben egyátalán gyakorlatot szerezhetett volna; s mig e hiányt albiráknak — a tervezet szerint — előbb szavazókul a törvényszékhez beosztása pótolni nem alkalmas, mert az ilyen albiró előismeret nélkül kénytelen véleményt mondani, addig a fogalmazó segédszemélyzetnek emlitett módon való kiképzése az albirák kiképzésére nézve a tervezetbe felvett intézkedések sikerét biztositaná.

Dr. IMRIK PÉTER.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

«Törvénykezésünk visszásságai.»

E czim alatt megjelent közleményre a legutóbbi számban tett megjegyzésekkel szemben nézetemet továbbra is fentartom.

Mellőzve azt, hogy de lege ferenda mi lenne czélszerü, röviden arra szoritkozom, hogy de lege lata minő eljárást vélek követendőnek akkor, mikor perjogunk az eljárás mindkét nemét átvette; s rendelkezéseiben a perjogi alapelvek mindegyike többé-kevésbé érvényesült. Mert kétségtelen: hogy a perrendszerüen bizonyitottakhoz kötöttség és a felek kérelmén tul nem terjeszkedhetés a *tárgyalási*, — a tényállásnak hivatalból nyomozása s egyes bizonyitékoknak (szakértői szemlének) hivatalból alkalmazása *a vizsgálati*, — a nem tagadott tény valónak tekintése (hallgatag beismerés) *az esetlegességi elvből* vett jogszabályok és rendelkezések.

De az esetlegességi elv különös alkalmazást nyert az 532—542. §-okban szabályozott *előleges bizonyitásnál*; a hol a bizonyitékok kivétele iránt a bíróság az ellenfél meghallgatása nélkül határoz és annak megidézése feltétlenül nem szükséges. Mivel pedig mindez az eljárás mindkét nemét érinti, nyilvánvaló: *hogy az esetlegességi elvet a sommás eljárásba belemagyarázni azért felesleges, mert az a vonatkozó rendelkezésekben amugy is benfoglaltatik.*

Hogy «a tárgyalás csak akkor rekeszthető be, mikor a felek összes bizonyitékaikat kimeritették», vita tárgyát nem képezi; nézeteltérés csak a körül forog: vajon a tárgyalási és bizonyitási stádiumok összeesnek-e, vagy pedig különválaszthatók; s ebből folyólag a bizonyitás az eljárás egész folyamán az itélethozatalig mindenkor és feltétlenül, vagy pedig rendszerint a bizonyitási eljárás megkezdéseig, s ezentul csak kivételesen engedtessék-e meg?

Konstatálom, hogy az előbbi nézet feltétlen helyessége világos perjogi rendelkezésekkel támogatva nem lett; miután a 120. és 121. §§-ok idézett tartalma csak kezelési utasitást képez, melytől a gyakorlat rég eltért és a melyet más biróságok által teljesitendő jogcselekményeknél megtartani sem lehet.

Ellenben a 117. §-nak annál a rendelkezésénél fogva miszerint a tényállás tisztába hozatalának, valamint a bizonyitékok előterjesztésének s e végből a bizonyitás módjai és alkalmazása iránt való kitanitásnak már a tárgyalás folyama alatt meg kell történni: ismétlem, hogy a törvény intentióival összeegyeztethetőnek, de gyakorlati szempontból is helyesebbnek tartom, ha a felek összes bizonyitékaiknak a tárgyalás folyama alatt való előterjesztésére figyelmeztetve s felhiva lesznek. Igaz ugyan, hogy midőn az aláirás valódisága már a tanuk vallomása által be van bizonyitva, az esetleg felajánlott szemle, vagy eskü által való bizonyitás szüksége elesik, de legalább a tárgyalás minden eshetőségre befejezést nyert; mig ellenben a tanuvallomás eredménytelensége esetén a többi bizonyitási módok felajánlása végett, az ügymenet gyorsaságának rovására, ujabb tárgyalások válnak szükségesekké.

Előnyt látok abban is, mikor a biró nem csupán a tényállás, hanem a felhozható összes bizonyitékok felett mindjárt a per kezdetén tiszta áttekintést nyer; mert csak igy képes a tényállást a bizonyitékok jogi természetéhez mérten minden irányban megállapitani és a bizonyitékok kivétele iránt a perjogban megszabott sorrend szerint, fenakadás nélkül intézkedni.

Az uj tanukra való hivatkozásra felhozott példát distinktió nélkül nem hagyhatom. Midőn a fél már a tárgyalás folyamán mind a tiz tanuját megnevezi, azonban csak négyet kér megidézni: kétséget nem szenved, hogy szükség esetén

további tanuhallgatás rendelendő. Ámbár ebben az esetben is czélszerübb valamennyi tanut egyszerre megidézni azért, mert ha a teljes bizonyiték helyreállitása végett mind a tiz tanu vallomására szükség volt, az együttes idézés által csak az eljárás gyorsittatott; ha pedig nem volt szükség, a feleslegessé vált tanuk kihallgatásától a felek ugyis elállhatnak. Itt mellékesen megjegyzem, hogy hasonló esetekben a tanuhallgatás mellőzését nem csupán a felek inditványától tenném függővé, hanem e joggal a bíróságot is kifejezetten felruháznám.

Egészen más szempont alá esik, midőn a fél a tárgyaláson csak négy tanut nevez meg, a többit pedig a per elhuzása czéljából szándékosan elhallgatja; s e czélját valóban el is éri, ha a biróság a név- és lakhelykutatás ürügye alatt igénybe vett halasztásokból származó hosszu időközökben és homœpathikus adagokban bejelentett többi tanu kihallgatása iránti kérelmeknek sine fine helyt ád. Hasonló eljárás már a tényállás elpalástolására és a per visszavonására irányzott roszhiszemüséget jelent és a védelmi jog köréhez nem tartozhatik. Épen ezért a később bejelentett tanuk kihallgatását csak akkor vélem elrendelhetőnek, mikor a fél hitelt érdemlőleg igazolja, hogy azok létezéséről utólag szerzett tudomást.

A létező viszonyok ignorálásából származhatik csupán annak feltételezése, hogy egy-egy birói aktus három-négy napi időközben teljesithető legyen. A gyors eljárásnak ez a netovábbja mindaddig pium desiderium marad, mig a fogalmazó és segédszemélyzet létszáma a járásbíróságok ügyforgalmának megfelelően fel nem emeltetik; mig az ügyvitel nem egyszerüsittetik és a mig a tarthatlannak bizonyult kézbesitői rendszer gyökeresen át nem alakittatik.

A devecseri járásbiróságnál felmerült esetből következtetett szabálytalanság czáfolatául és a tényállás kiegészitéseül megjegyzem, hogy a tanuhallgatásra szabályszerüen idézett, de meg nem jelent felperes a tanuhallgatással egy napon, postán küldötte be ujabb tárgyalás elrendelése iránti kérvényét. Tehát a biróság abban a helyzetben volt, hogy a kérelem felett a tanuhallgatás foganatositása után s itélethozatal előtt határozhatott; és miután a tényállást tisztába hozottnak tekintette: az alperesnek nyomban kihirdetett itéletet, valamint az egyidőben meghozott elutasitó végzést a meg nem jelent felperessel irásban közölte.

GÁL LAJOS,
kir. járásbiró.

Magánvádlói jogok megszüneséről.

Büntető-törvényünk megkülönbözteti a hivatalból és a sértett fél inditványára üldözendő büntetendő cselekményeket, s ez utóbbiakra nézve ugyan csak a Btk. rendelkezéséhez képest megkülönböztetjük a tulajdonképeni értelemben vett sértett fél inditványára üldözendő cselekményeket, az ugynevezett inditványi deliktumokat, s a magánvádra üldözendő cselekményeket.

Az inditványi deliktumoknál kizárólag a sértett fél és hozzátartozói iránti kimélet vezeti az államot arra, hogy a sértett félnek az eljárás folyamatba tételének megakadályozására jogot ád, illetve, hogy azoknál nagyobb a sértett félnek érdeke, a bünvádi üldözés abbanhagyása, mint az államé, annak keresztül vitele iránt [1] mig a magánvádnál az egyesnek (sértett félnek) tulnyomó érdekével szemben, a tettesnek megbüntetésére az állam érdeke egészen eltörpül.[2]

Ezeket előre bocsátva, előadom az elbirálás tárgyát képező jogesetet.

Z. körhinta-tulajdonostól Sz. szolgája 496 frt készpénzt és egyéb értéknemüt bezárt tartályból, a zár feltörése mellett elidegenitett s megszökött. Z. káros feljelentést tett, Sz. elfogatott, cselekményét beismervén s az ellopott értékek is nála találtatván, mint külföldi illetőségü vizsgálati fogságba helyeztetett. Z. káros szolgájának megbüntetését kérte, s igy az ügyészség Sz. ellen a 333. §-ba ütköző s a 334. 336. §. 3. és 7. pontjai szerint is minősülő lopás büntette miatt emelt vádat, s Sz. vád alá is helyeztetett, a vádhatározat jogerőre emelkedvén, a végtárgyalás kitüzetett.

A végtárgyalásra Z. káros meg nem jelent, mert az idézés nem volt kézbesithető, s igy uj határnap tüzetett, s Z. káros a vizsgálat folyamán bemondott lakhelyéről lett idézve, s miután a beérkezett jelentés szerint ott is teljesen ismeretlen, a kir. törvényszék elhalasztási végzést hozott. A kir. ügyészség sérelmesnek tartván a határozatot, megfelebbezte, s a kir. tábla a kir. törvényszék határozatát megváltoztatva, a végtárgyalás megtartását rendelte el.

A végtárgyalás megtartatván, a kir. törvényszék bünösségi itéletet hozott, s azt a felsőbb bíróságok is helybenhagyták.

Nem szándékom a jelen esetben érvelni, vajon az ily cselekmény megtorlása teljesen a sértett félre bizandó-e, mert e tárgygyal Dr. Balogh Jenő «A sértett fél jogköre a büntetőjogban» cz. müvének 505 stb. lapjain behatóan foglalkozik s a kifejtett elvek a Fabiny-féle javaslat 45. §-ának indokolásában is kifejezésre jutnak, és nem is azért jeleztem értekezésem elején a sértett fél inditványára üldözendő cselekmények fogalmának czélzatát, hogy a fenti jogeset tekintetében a magánvád jogosultságát vagy jogosulatlanságát bizonyitsam, hanem csupán azért, hogy ama kérdés megfejtésénél, vajon Z. sértett félnek meg nem jelenése maga után vonhatja-e a magánvádlói jogok megszüntét, s ha nem, ugy ki lehet jogositva a vád folytatólagos képviseletére — a törvényhozó czélzatának feltüntetésével s az állam és a magánszemély érdekeinek szembe állitásával a jogeset kellő világlatba helyeztessék.

Ez idő szerint fenti jogeset kétségtelenül magánvád tárgyát képezi s igy a vádnak visszavonása föltétlenül az eljárás megszünését vonja maga után; elbirálás alá kell tehát venni, hogy magánvádlói jogok mily körülmények között szünnek meg. A Fabiny féle javaslat 55. §-a szerint a magánvádlói jogok megszünnek magánvádlónak halálával és lemondás által; azonban magánvádló elhalálozása föltétlenül nem vonja maga után a magánvádlói jogok megszüntét, hanem eltérőleg a német birodalmi perrendtartástól, a vád fentartására az örökösnek is megadta a jogosultságot, ha — az elhalt magánvádlónak halálától számitandó 6 hét alatt a magánvád elvállalására jelentkeznek, s eme kivétel abban leli indokát, hogy a magánvád intézményét kevésbé a sértett fél vagy kárositott megtorlási kivánságának kielégitése végett, mint vádrendszere mellett, az eljárás folytatására szükséges vádlónak biztositása czéljából fogadta el, s e szempontból nem igazolható, hogy a vád, melyet magánszemély, de az állam érdekében képvisel, s melynek érvényesitése az igazságszolgáltatás czéljait előmozditja, azért bukjék meg, és a bünös azért ne szenvedjen büntetést, mert a vádnak képviselője meghalt; az állam érdeke csak azt kivánja, hogy az ügyészség irányában korrektivum szereztessék, és minden igazságos vád képviselőre számithasson. Hogy ki legyen a képviselő, az tulajdonképen az államra nézve közönyös, és a jogaiban sértett csak czélszerüségi okokból bizatott meg e tiszttel. Ha más valaki találkozik, kinél hasonló buzgóság és a vádbeli esetnek hasonló ismerete tételezhető fel, az a vádnak képviseletére csak ugy alkalmas, mint maga a jogaiban sértett.[1]

A lemondásra vonatkozólag a javaslat megkülönbözteti a (positiv) nyilatkozattali lemondást, és a hallgatag történőt, mely utóbbi magánvádlónak a tárgyalásróli elmaradásában

[1] Dr. Baumgarten Izidornak a IX. m. jogászgyülésen a magánvádróli értekezése.

[2] Dr. Balogh Jenő a sértett fél jogköre a büntetőjogban.

[1] A Fabiny-féle javaslat indokolásának 112. l.

és az eljárás megszüntetésének terhe mellett kitüzött határidő elmulasztásában áll, de csak oly esetben, midőn magánvádló a megjelenésre felhiva lett, s a felhivást kellő időben meg is kapta, mert csak ez esetben jogosult ama következtetés, hogy magánvádló e minőségében nem kiván többé eljárni. Hasonlókép magyarázza a hallgatag lemondást, illetve visszalépést dr. Ullmann «Lehrbuch des österreichischen Strafprozessrechts» czimü müvében. A folsorolt adatok kétségtelenné teszik, hogy magánvádlónak positiv tudomással kell birnia, hogy jogainak gyakorlására határnap tüzetett, s hogy a mennyiben e határnapon jogainak gyakorlása végett meg nem jelennék, engedetlensége olybá vétetik, mintha jogait többé érvényesiteni nem kivánná. Az előadott esetben eme præsumptiónak alapja hiányzik, — s igy a magánvádlói jogoknak megszüntté való kimondása szabálytalan — és még csak arról lehet szó, hogy a vád folytatására ki lehet jogositva. Magánvádlói jogkörrel senki sem helyettesitheti, mert magánvádló személye létezik, csak is jogainak gyakorolhatásában állott be akadály. A büntető perben nincs oly természetes személy, kinek jogköre sértve lenne, s igy a magánvád eszméjének czélzata, melylyel a vádat magánszemélynek szolgáltatta ki, elenyészett; feléled azonban az állam érdeke, mert tény, hogy az állami jogrend meg lett sértve, s minthogy a megtorlásnál a nagyobb érdek nem müködhetik, a vádnak képviseletét ellenben a közérdek követeli, nyilvánvaló, hogy a kisebb érdek van hivatva gyakorolni jogait, a mely körülményt a magánvádlói jogoknak halál következtében történt megszünésénél felhozott érvek is teljesen indokolnak; minthogy az államnak közérdekét az igazságszolgáltatás körül a kir. ügyészség képviseli, a jelen esetben a vád folytatására más mint a közvádló jogositva nem lehet, annál is inkább, mert az állam közérdeke, a jogrend, káros érdekeivel szemben tulsulyban is van megsértve, de az osztó igazság elve is tiltakozik a jelen esetben az ellen, hogy betörő tolvaj káros fel nem találhatása miatt büntetlenül maradjon. Magánvádlónak a büntető per folyamán való joga mindig positiv jellegü s a feljelentés megtételénél s a vád visszavonásánál nyilvánul, s az elmaradásnál eme positiv jelleg, következtetés utján érvényesül, hol van azonban az alap a fenti jogesetnél a miből Z.-nek positiv ténykedése levonható lenne?

Nem czélom, hogy általánosságban a magánvádlói jogok megszünéséről, azoknak folytatása esetén a jogositottakról értekezzem, csupán a mai judikatura egy esetét közöltem oly czélból, hogy kimutassam, miszerint a döntvények indokolásának egyes kijelentéseit különállóan alkalmazni, a nélkül, hogy a döntvény czélzata vétetnék figyelembe, mily veszélyes alap, — s mily szembeötlő igazságtalanságokra ád alkalmat.

CSIZSINSZKY ÁGOST,
kir. alügyész.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** augusztus hóban beérkezett 2013, ez évben összesen 18,939 ügy; a mult évi hátralékkal elintézendő volt 26,400. Elintéztetett 14,989, hátralék 11,411. Ez évben 979 darabbal több érkezett be, 122-vel több intéztetett el, 919-el nagyobb a hátralék, mint a mult év hason szakában.

— **A budapesti egyetem jogi karának tanrendét** lapunk mellékletén közöljük. Mint örvendetes jelenség kiemelhető, hogy a seminariumok és specialkollegiumok tartása a budapesti egyetemen mindinkább terjed.

— **Lapunk egyik munkatársától** vettük a következő sorokat:

Hogy mily csekély vigyázattal készittetnek nálunk a törvények, legyen szabad a következő, törvénytárunkban lelhető lapsusra figyelmeztetnem: Az 1889. évi XVIII. tcz. 2. §-a értelmében a közmunka- és közlekedési miniszter *ezentul* kereskedelemügyi miniszternek fog neveztetni, — ennek daczára ugyanazon törvényhozó a későbbi törvényben (1889: XXXIV.) ismét csak közmunka- és közlekedési miniszterről tesz említést, sőt azt annak végrehajtásával bizza meg. Törvénytárunknak további hibája az, hogy oly törvény hatályának kezdőpontja, melynek életbe lépése időpontja a miniszterium által állapitandó meg, csak hosszadalmas kutatás utján állapitható meg. A törvények kiadásával megbizott belügyminiszteriumnak kellene tekintettel lennie a közönségre és legalább az évi törvények gyüjteménye utolsó füzetéhez csatolhatna egy jegyzéket azon törvényekről, melyek azon évben életbeléptek.

— **A budapesti központi dij- és illetékszabási hivatal** és a budapesti pénzügyigazgatóság végzései folyton az ügy, illetőleg az ügyfelek megnevezése nélkül bocsáttatnak ki s csupán a kezelési számra történik rajtuk hivatkozás. Igy a felek soha sem lehetnek tájékozva az iránt, hogy mely ügyükre vonatkozhatik a végzés és a legjobb akarat mellett is csak a legritkábban süthetik ki, ha csak személyesen nem zarándokolnak el a vámházhoz s ezzel legalább fél délelőttöt el nem töltenek. Az udvariasság, de az ügyleti præcisio is megkivánja e visszaélés megszüntetését.

— **A vizsgálati fogság.** A budapesti törvényszék előtt a napokban egy *15 éves* suhancz állott, ki egy 5 frt értékü óra ellopásával volt vádolva. A vádlott, bár a rendőrségnél bevallotta a lopást s bár a végtárgyalás közvetlen idézés utján tartatott meg, *több mint hét hétig* volt vizsgálati fogságban. A törvényszék vádlottat 6 heti fogházra itélte s büntetését a vizsgálati fogság által kiállottnak tekintette.

— **A magánpanaszos** megkérdeztetvén az iránt, hogy kivánja-e vádlott megbüntetését, gyakran azt feleli, hogy azon esetben nem kivánja, ha az eljárási és vizsgálati fogsági költségeket nem lesz kénytelen ő viselni. A biróság azonban előre kijelenti, hogy a panaszos fog ezen költségekben marasztaltatni, s azután polgári uton behajthatja a vádlotton. Ez szerintünk épen nem helyes, mivel nem lehet pár forintnak az államkincstár részére való megtéritésétől függővé tenni egy embernek szabadságát, melytől talán hónapokra vagy évekre fosztatik meg.

— **A községi törvény** 34. §-ának *a)* pontja értelmében az, «a ki nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt jogerejüleg *elitélve volt*», a választás alá nem eső községi képviselők (t. i. a legtöbb egyenes államadót fizető községi lakosok) névjegyzékébe nem vétethetik fel. A belügyminiszter erre vonatkozólag rendeletben kijelentette, hogy az emlitett intézkedés a községi képviselő-testületnek *csak a legtöbb adót fizető tagjaira vonatkozik;* oly egyén tehát, ki nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt jogerejüleg elitélve volt, a községi törvény 40. §-a értelmében *a választott képviselő-testületi tagok sorából ki nem zárható.* (A képviselő-testület azon felerészéből t. i., mely a választó közönség választottaiból áll.)

Nemzetközi Szemle.

— **Büntetendő e az üldözöttnek elrejtése?** Zsarolás és csalás miatt üldöztek valakit Ausztriában, ki egy K. nevü suczawai lakos házába menekült és ezt arra kérte, hogy neki szállást adjon és hogy őt az üldöző rendőrség előtt eltagadja. K., ki jól tudta, hogy az illetőt az emlitett két büntett miatt üldözik, befogadta őt mégis magánál és egy szobát bocsátott neki rendelkezésére. Midőn már most rövid idő mulva tényleg csendőrök jöttek K. házába és ettől megkérdezték, vajon ide menekült-e az üldözött, K. erre tagadólag válaszolt; később azonban a csendőrök mindennek daczára megtalálták az üldözöttet, kit letartóztattak. Ennek következtében a közvádló K. ellen az ausztriai büntetőtörvény 214. §-a alapján vádat emelt (Verbrechen der «Verbergung eines *Verbrechers* vor der nachforschenden Obrigkeit»), mely bünügyet a suczawai kerületi törvényszék tárgyalta. A tárgyalásnál konstatálták, hogy az üldözöttet a letartóztatása után nemsokára megtartott végtárgyalásnál *felmentették* a zsarolás és a csalás vádja alól és hogy őt szabad lábra helyezték. K. védője tekintettel ezen körülményre, védenczének felmentését kérte, mert a törvény értelmében csakis a bünös («Verbrecher») elrejtése büntethető; mivel azonban az üldözöttet teljesen felmentették, ennek következtében ez nem tekinthető bünösnek és K. ennek következtében nem is rejtett el magánál bünöst, hanem oly embert, kinek ártatlanságát biróilag kideritették. A törvényszék azonban nem osztotta ezen nézetet és vádlottat hat heti, bőjttel szigoritott börtönre itélte, mert az

itéleti indokok szerint már egy bíróilag *üldözött* egyénnek elrejtése magában véve büntetendő és mert K. az üldözöttnek elrejtése által, habár ezt utólag fel is mentették, a büntető igazságszolgáltatásba belenyult. Semmiségi panasz folytán ezen ügy a bécsi semmitőszék elé került, hol helyet adtak a semmiségi panasznak, a megtámadott itéletet, mint semmist, feloldották és vádlottat teljesen felmentették; a főügyész ama inditványának, hogy vádlottat a vád alól ugyan mentsék fel, hogy azonban egy hivatalos cselekménybe való beavatkozás miatt elitéljék, nem adtak helyet, mert az üldözött felmentésének tekintetbe vételével in objecto nem is létezik «büntett», a miért nem is lehet szó a «bünös»-nek elrejtése által elkövetett bünpártolásról; teljesen közömbös, hogy az üldözés idejében még nem tudták, vajon bünös-e az vagy nem; csak azon tény mérvadó, hogy az illető fel lett mentve és hogy ennek következtében nem lehetett őt bünösnek tekinteni. Egy hivatalos cselekménybe való beavatkozás miatti elitélésre irányuló inditványt azért nem lehetett elfogadni, mert e tekintetben nem léteznek az első fokon eljárt törvényszéknek ténybeli megállapitásai.

— **A dallam.** A bécsi semmitőszék minap egy elvi jelentőségü érdekes ügyet tárgyalt és ugyanezért — habár inditványra üldözendő cselekmény forgott fen — a főügyészség is képviselte ezen ügyet a törvény megóvása végett. Egy bécsi zeneszerző ugyanis krakói kiadója által közzétetett egy zenemüvekből álló gyüjteményt, melyben egy «Krolewna Gawot» («trónörökösnő-gavotte») nevü zenemü is foglaltatott. Utóbbi azonban nem volt más, mint a Czibulka Alphons karmester által szerzett «Stefánia-gavotte» átdolgozása, a miért is utóbbinak kiadója ugy a zeneszerző, valamint ennek kiadója ellen az ausztriai Btk. 467-dik §-a alapján vádat emelt a szellemi tulajdon elleni vétség miatt. A krakói tárgyalásnál kihallgatott szakértők oda nyilatkoztak, hogy vádlott zenemüve egy és ugyanazon dallamot foglalja magában, mint a «Stefánia-gavotte», hogy azonban a két zenemü között az ütem, rhythmus stb. tekintetében lényeges különbségek állanak fen, ugy hogy vádlott zenemüvét a másik mü nem sikerült átdolgozásának kell tekinteni. A krakói törvényszék mindkét vádlottat felmentette, mert csak a zenemüvek *utánnyomása* büntetendő, holott a szakértők véleménye szerint a két mü oly lényeges különbségeket mutat fel, melyek ezek összetévesztését lehetetlenné teszik. Ennek következtében vádlott zenemüve *önálló zenei produktumnak* tekintendő. Az ezen itélet ellen beadott semmiségi panaszban a magánvádló felhozta, hogy a megtámadott itélet önmagának ellentmond és homályos, mert ez az «utánnyomás» és «átdolgozás» fogalmait ellentéteseknek tekinti, a mi azonban helytelen; mert létezhetnek t. i. oly átdolgozások is, melyek az utánnyomás fogalma alá esnek. Oly zenemü, mely más zenemü feldolgozásaként jelentkezik, mindig *utánnyomást* képez, a mennyiben azt önálló szellemi produktumnak tekinteni nem lehet. Az inkriminált zenemü azonban épen nem képez önálló zenemüvet, mivel utóbbi és Czibulka kompositiója között csak lényegtelen különbségek vannak; mert hogy a két zenemünek egymással való összetévesztése lehetetlen, az nem döntő; az összetévesztés már a czimek különféleségénél fogva ki van zárva. A főügyészség képviselője előadta, hogy valamely potpourri, quodlibetnél stb. meg vannak engedve az «átdolgozások» és ezek nem büntettetnek, mert hiszen a potpourri, a quodlibetnek stb. összeállitása a zeneszerző önálló szellemi produktumát képezi, mi azonban a fenforgó esetben nem következett be. A védő ezzel szemben az elsőfoku bíróság itélet-indokainak helyessége mellett érvelt. A bécsi semmitőszék azonban helyet adott a semmiségi panasznak, feloldotta a megtámadott itéletet és utasitotta az elsőfoku törvényszéket, hogy ezen ügyet ujból tárgyalja, mert azon felfogás helytelen, mintha a szellemi tulajdon elleni vétség tényálladékához a zenemü változatlan utánnyomása szükségeltetnék; *a dallam képezi a zeneszerző szellemi tulajdonát*, mely oltalmazandó; csakis magára a dallamra lehet a szerzői jogot alapitani. Ennek következtében az itéletet, mint jogi tévedésen alapulót, feloldani és az ügynek ujabbi tárgyalását elrendelni kellett.

— **A német Nordbahn** igazgatóságát beperelték egy «special waggon» utasai, kikre a miatt, hogy a 75 utas valamelyike a kondoktor lámpáját az ablakon kiejtette, Schönholz állomáson az ajtót rázárták és arra kényszeritették, hogy a stettini pályaudvarba megtegyék az utat, és azután bérkocsikon voltak kénytelenek a külvárosi pályaudvarokba visszamenni. Az utasok a bérkocsiköltség megtérítését követelik; a kondoktor ellen pedig személyes szabadság megsértése miatt tettek feljelentést.

— **Az angol börtönügy** a belügyminiszteriumnak, Home Office, van alárendelve, a hol ennek számára egy külön osztály, a Prison Department létezik; ez ismét két sektióra oszlik: 1. a Convict Prison *Board*, a fegyházbüntetés végrehajtására szolgáló központi hatóság, 2. a Prison Commission, a fogházbüntetés végrehajtására szolgáló központi hatóság. A Board egy elnökből (Chairman) és 2—3 fegyházigazgatóból (Directors of Convict Prisons) áll. A Prison Commission legfeljebb öt Commissioners-ból áll, kik közül az egyik Chairman-nak kinevezendő. A Commissioners mellé 7 Inspectors van adva, kik időközönkint beutazzák a részükre kijelölt kerületeket és kiknek az a hivatásuk, hogy a Commissioners «szemei és fülei» legyenek (eyes and ears). Jelenleg a Board elnöke 1869 óta Colonel Sir Edmund *Du Cane*, ki — ugy mint elődei — előbb a mérnöki karhoz tartozott; ő egyszersmind a fogházi osztály elnöke is, *fizetése 20,000 frt*, titkára 5350 frtnyi fizetést huz. A fegyházi osztály 3 előadóinak mindegyike 8000—10,000 frtot kap; a titkár 5000 frtot. A fogházi osztály 3 előadóinak mindegyike 10,000 frtot kap; a hét Inspector mindegyike 7000—8000 frtot és az osztály titkára 6000 frtot. Ezen kivül egy külön épitészeti müszaki előadó is van a börtönügyi épitészeti ügy számára, Surveyor of Prisons, kinek fizetése 8000 frtot tesz ki, és ugyanennyit kap a börtönügyi egészségügyi előadó, Medical Inspector of Prisons is. Magától értetődik, hogy az egész börtönügy élén a belügyi államtitkár, Home Secretary áll. A börtönügyi hivatalnokok alkalmazásánál *kizárólag a személyes képesség* mérvadó. Az alsóbb hivatalnokok *fizetése évenkint emelkedik* határozottan előirt arány szerint. A fegyházi igazgatók, Governors, fizetése 3000—7520 frt között váltakozik; a fogházi igazgatóké, Gasler, 2000—7500 frt között, a helyetteseké, Deputy Governors amott 3000—4000 frt, emitt 2000—2500 frt között. A fegyházi lelkész (Chaplain) fizetése 1500—4500 frt között váltakozik; a segédje, illetőleg a Roman Catholic Priest vagy a Jewish Minister 1500—2500 forintot kap. A fegyházi Medical Officer a nagyobb intézeteknél magában az intézetben lakik és akkor el van tiltva a magángyakorlat folytatásától; évi fizetése 2000—5000 frt között váltakozik; helyettesének, Assistant Surgeon, fizetése 2000—3000 frt. A börtönőr pályáját mint *Assistant* Warder, segédőr, kezdi évi 600 frttal, mely fizetés évenkint 10 frttal emelkedik 650 frtig; a Warder (őr) fizetése 700 frttal kezdődik, mely fizetés évenkint 10 frttal emelkedik 750 frtig; a nőknél a segédőrök 450—500 frtot és az őrök 550—700 frtig kapnak. A felügyelő őrök és a főfelügyelő őr évi fizetése: a Chief Warderé 1000—1500, a Principal Warderé 850—900 frt. A Clerk, ki a fegyházi könyv- és számvitelt ellátja, 800—1900 frt között kap, a Storekeeper 2000—3000 frtot; ennek teendőjét képezi az élelmi szerek vásárlása és a felügyelet az összes fegyintézeti készletek felett. A Steward 2250—3250 frtot kap, és ez a főfelügyeletet gyakorolja a fegyházi élelmezésre és a raktárakra nézve.

—

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék az uj törvénykezési épületbe (Alkotmány-utcza 22. sz.) költözködését f. é. szeptember hó 4-én kezdi meg és folyó évi szeptember 7-én végzi be oly formán: hogy az igtató-hivatal müködését szeptember 8-án ott kezdi meg és a törvényszék első tanács-ülését szeptember 9-én már ugyanott tartja meg.

Irtások.

128.

A budapesti V. kerületi járásbiróság irattárában uralkodó állapotokra felhivjuk a járásbiróság vezetőjének figyelmét. Ugyanis eltekintve attól, hogy az irattárnak a jogkereső közönség rendelkezésére álló része még az előbbinél is kisebb, részben homályos *pinczehelyiség*, panaszunk az, hogy egy ujabban kiadott rendelet értelmében nem tekinthető át az egész iratcsomó, csak az irattáros felügyelete alatt. Miután pedig az irattáros legfelebb 3—4 emberre ügyelhet fel, a többi kénytelen addig várni, mig a «leülés sora» reá kerül, vagy pedig egyenként venni ki az iratcsomó minden egyes darabját. Képzelhetni azt a zsivajt, amit a várakozók csinálnak, háborgatva a többieket s azt a rendetlenséget, mely ezen komplikált kezelési mód előidéz. *(Ügyvédi körökből.)*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 37. sz. Budapest, 1890. szeptember 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden penteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezet. Dr. WLASSICS GYULA főügyészi helyettestől. — A birói és ügyészi szervezet módositása. Dr. REINER IGNÁCZ igazságügyminiszteri fogalmazótól. — A büntetés feltételes elengedéséről szóló Fayer-féle tervezet. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: Guérin Lucien az angol bünvádi eljárásról. — *Törvénykezési Szemle:* Az állam kártérítési felelőssége birósági kötelességszegés esetében. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A törvényjavaslat a sommás eljárásról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói és ügyészi szervezet modositásáról szóló előadói tervezet.

Örvendetesnek tartom azt az élénk érdeklődést, a melyet ugy szaklapjaink, mint a politikai lapok a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló előadói tervezet iránt tanusitanak. Igy van helyesen. Jóravaló törvényeket csak ugy hozhat a törvényhozás, ha a tervezeteket a szakkörök előzőleg minden oldalról megvitatják, ha az egyes reform-intézmények vagy rendelkezések szükségességéről vagy fölöleges-ségéről, helyességéről vagy fogyatékosságáról egymást tárgyilagos érvekkel meggyőzzük. Ezért is teszi közzé az igazságügyminiszter ur az előadói tervezeteket és bizonyára még azért is, hogy egyes, még tág körökben el nem terjedt reformeszmék a társadalom minden rétegén keresztül utat törjenek, mert a nemzet életében csak oly törvény bir gyökeret verni, mely törvényt, mint általánosan érzett közszükségletet, maga a nemzeti közvélemény karol fel.

Ebben a tekintetben komoly erkölcsi kötelesség hárul minden szakemberre, mert az ő vállaikon kell emelkedniök az általuk helyeseknek felismert reformeszméknek. Nekik kell megnyerni az igazságügyi érdekektől távolabb álló köröket is. És sohasem szabad szem elől téveszteni, hogy minden reformnak megvannak a maguk természetes ellenségeik. A rosz indulatuakról, azokról a sajnálatraméltó sötét lelkekről, a kik nem türhetik, hogy valami közvetlen közremüködésök nélkül történjék ebben az országban, kik elvesztve objektivitásukat, a mások törekvéseiben a jót soha meg nem látják, nem kell a jelen tervezettel szemben beszélnünk, mert ilyenek — mint az eddigi teljesen tárgyilagos nyilatkozatok igazolják — nincsenek. De vannak minden reformnak jó indulatu természetes ellenségei. Ezek vérmérsékletüknél és gondolkozásuknál fogva konservativ természetek. Ezek irtóznak minden ujitástól, mely eddig vallott dogmáikkal, megszokott eszmekörükkel összeütközésbe jő. Ezeket kell nekünk tárgyilagos érvekkel meggyőznünk és azt a társadalmi elemet kell lefegyvereznünk, a mely elem az igazságügyi intézményekben vonakodik felismerni állami erőnk biztos emeltyüjét. Legtávolabb állok én azoktól, a kik minden ujitásért márcsak az ujitás kedvéért lángolnak. Az ujitás nekem csak akkor kell, ha nemzetünk közkincse ezzel nyer. De nem követem sohasem azokat, a kik a megszokott és gyakran az idő haladása által tulszárnyalt dogmák sánczai mögé vonulva — kényelmesen lövöldöznek minden ujitásra. Mindez csak azért került tollam alá, hogy kérjem igen tisztelt pályatársaimat, hogy, ha az igazságügyminiszter által közzétett tervezet reformeszméivel, alapgondolataival — a részletekben eltérhetünk, el is kell térnünk — egyetértenek: ugy teljes erélylyel szálljunk sikra és küzdjünk azok diadaláért. Viszont a kik az alapelveket, a kitüzött czélt elhibázottnak tartják, mondják ki nyiltan, leplezetlenül véleményeiket. Talán sikerülni fog nekik a mi táborunkat meggyőzni álláspontjuk helyességéről, vagy — a mire teljes ügybuzgalommal törekszünk — sikerülni fog nekünk aggályaikat eloszlatni.

Mi, kik a reformeszmék hivei vagyunk, bizonyos örömmel tekinthetünk végig a már csaknem harminczra menő nyilatkozaton, melyekkel a sajtó a szóban levő tervezetet fogadta, mert csaknem kizárólag egyetértenek azokkal az alapelvekkel, a melyeken a tervezet felépült. Legkevésbé akarom én ebben a kérdésben elfoglalni a szaklapok becses terét. Szerény észrevételeimmel — ha egyáltalában ez szükséges lenne — várni fogok addig, mig azok, a kik nyilatkozni kivánnak, becses munkájukat elvégezték. Ha kivételesen ez alkalommal a «Jogtudományi Közlöny» 35. számában megjelent F. B. jegyü czikkre mégis igy időközben válaszolok, teszem azért, mert néhány félreértést talán sikerül eloszlatnom, a melynek tárgya esetleg a további diskussiónak köréből más kérdések előnyére elmaradhat.

1. Czikkiró ur helyeselvén az I. és II. fejezetnek tartalmát, az utóbbira vonatkozólag kétségben van, hogy a felsőbb biróságok rendbirságolási joga a tervezet szerint kiterjed-e az itélő birákra (elnökökre)? Kétség ahhoz, hogy e jog csak a birósági hivatalnokokra terjed ki, az 56. §-nak a «birói hivatalnok» kifejezést értelmező szavai szerint nem férhet. A birákra épen függetlenségük érdekében nem látszik tanácsosnak a rendbirságolás jogát kiterjeszteni. Ragaszkodjunk ahhoz az elvhez, hogy a biró csak fegyelmi eljárás utján legyen felelősségre vonható. A gyakorlati szükség is inkább a birósági hivatalnokokkal szemben követeli a rendbirságolás jogát és főleg szóbeliség és közvetlenség mellett az irodán fog nyugodni az egész felszerelési, stb. eljárás. Ha biró sérti meg az ügyvitelből folyó kötelességeit: a fegyelmi megtorlásnak van helye.

2. Az ügyvédi vizsgára vonatkozólag azt kérdezi czikkiró ur, miért nem reformáltatik a javaslatban az ügyvédi vizsga? Egyszerüen azért, mert ez az ügyvédi rendtartás reformja számára tartatott fen és talán igazat ad abban a czikkiró ur, hogy a birói és ügyészi szervezet körén kivül esik az ügyvédi vizsga részletes reformja. Javaslatait egyébiránt helyeseknek tartom. Ezek a kamaráknak és ügyvédvizsgálóbizottságoknak csaknem egyhangu véleményei.

3. Eddig a III. fejezet elvi kifogás alá nem esett. Czikkiró ur tudtommal az első, a ki azokat a — nézetem szerint — mélyreható garantiákat, a melyek a kinevezési jogkörrel, tehát a kormányhatalommal szemben, felállittattak, (21—25. §§.) a maguk teljes erejében nem méltányolja. E szakaszok biztositják a magasabb birói állásokat a *jogászi életpályák* számára. Triviálisan beszélek. Lottoigazgatót, bukott alispánt vagy főjegyzőt, földmivelési miniszteri titkárt, főispánt vagy tanfelügyelőt csak azért, mert egyszer ugy 20 év előtt ügyvédi vizsgát tett, nem lehet elhelyezni a kir. táblán vagy a Curián. Ez az egyik garantia. A másik, hogy bizonyos kor elérése előtt senki nem juthat a magasabb birói állásokba. Ez a másik garantia. Továbbá meg van kötve a kormánynak a keze, hogy fogalmazókat egyszerre kir. táblai

birákká vagy járásbirót egyszerre curiai birává nevezhessen ki. Ma ezt törvény nem tiltja. Mindez a czikkiró ur által kifogásolt 21—25. §§-okban van kimondva.

Ámde czikkiró ur épen azt kifogásolja, hogy a tehetségesebb ember, ha nem tudja az öt, illetve tiz évi gyakorlati időt kimutatni, hátrányban részesül azzal a kevésbé tehetségessel szemben, a ki pedig már kiszolgálta a kivánt időt. Gyakorlati értékkel ez az észrevétel nem bir, mert kétségen kivül a kivánt szolgálati idő oly minimum, mely igen ritka esetben juttat valakit a magasabb polczra. Mindenkinek tovább kell szolgálni; a legritkább eset, hogy valaki 29—30 éves korában kir. táblai birává (ezzel egyenrangu állásra) vagy 36 éves korában kir. curiai birává (ezzel egyenrangu állásra) neveztessék ki. Az pedig megczáfolhatlan dolog, hogy senki sem panaszkodhatik azért, bármely «jó dolgot» végezzen, a miért 30 éves korában még nem kir. táblai biró vagy 36 éves korában nem curiai biró. Legyen valaki bármily eget verő genie és hangyaszorgalmu, a most emlitett korok elérése előtt nincs helye a kir. tábla vagy Curia itélőszékeiben, mert hiányzik az első felső-birói kellék — a hosszabb tapasztalat által megérlelt itélő tehetség. Azután hol van az kimondva, hogy a javaslatban felsorolt feltételek jogot is adnak az előléptetésre? Ezek a feltételek — ismétlem — és ezt az előléptetési statisztika igazolja — az életben csakis a minimum természetével birnak.

Azt a kivánságot pedig épenséggel nem értem, hogy miért akarja a czikkiró ur azt, hogy a «tehetséges» titkárból ne *kir. táblai biró*, hanem *egyszerre curiai biró* is lehessen. A hivatali rangfokozaton lépcsőfokokat nem lehet átugrani. Ha a titkár tehetségesebb mint az osztálytanácsos — mert erre helyezi czikkiró ur a sulypontot — és a titkár birói pályára akar átlépni, gondolom, nagyon szép, hogy kir. táblai biró lehet. Az pedig — ugy hiszem — nincs a javaslatban, hogy a «nem tehetséges» osztálytanácsost ki kell nevezni curiai birónak. Én a magam részéről sulyt helyezek arra, hogy a kormánynak oly nagy hatalmi köre ne legyen, mely szerint a rangfokozat teljes félretételével fogalmazókat kir. táblai birákká, titkárokat curiai birákká nevezhessen ki. Mit szólna czikkiró ur, ha az albirót a kir. Curiához egyszerre birává neveznék ki? Igy fogva fel e szakaszok horderejét, talán czikkiró ur is szives lesz véleményén változtatni, mert az legnagyobb részében ellenkezik a szolgálati pragmatika általánosan elfogadott alapelveivel.

4. A czikkiró ur azt mondja, hogy azt épen nem érti, mi haszna van annak, ha curiai birót törvényszéki elnökké lehet kinevezni, és csodálatos, nem abból a közelebb fekvő okból nem lát benne hasznot, hogy talán nehéz lesz oly curiai birót találni, ki vállalkozik elnökségre — nem, — hanem azért, mert az ő szemében az elnök csaknem semmi, mert a nevét irja alá és hatásköre nincs. Az én szememben természetesen nem ilyen az elnöki állás. Én azt hiszem, nem tulzok, ha azt állitom, hogy az «*igazán jó elnök*» = *csaknem fél jó törvényszék*. Természetesen az én fogalmam a jó elnökről az, hogy nemcsak *formailag*, de *lényegileg* is vezetője legyen a biróságnak, a mely gondjaira bizatott. Feltétlenül megkivánhatjuk a jó elnöktől, hogy legalább a jog egyik főágában igazán szakember legyen. Higyje el nekem a t. czikkiró ur, hogy ha ilyen az elnök, akkor igen nagy hatásköre van. És mindig nagyobb lesz, minél inkább kibontakozunk az irásbeliség békóiból. Nagyobb baj az, hogy kevés curiai biró fog törvényszéki elnöki állásra vállalkozni. De mindenesetre szivesen vállalkoznak Budapesten és ez is haszon lesz. És fognak vállalkozni a kir. táblai birák vidékre, mert ha arról van szó, hogy vidéken legyen-e valaki kir. táblabiró vagy törvényszéki elnök, sok fog kedvet érezni a diszes elnöki állásra, ha ebben a kir. tábla-biró minden előnyét élvezheti. A legnagyobb horderejünek tekintem az egész javaslatban épen az elnöki reformot és igen örvendek, hogy ez csaknem köztetszéssel találkozik. Ez végkövetkezményében a radikális reform jelentőségével bir, mert lassankint átalakitja az egész elnöki intézményt. Ha a biró keresztülment a felsőbb judikatura finomabb tisztitó szövetén: ugy ennek nagy hasznát veszi mint törvényszéki elnök. A végrehajtástól, a tervszerü személyzeti politikától függ, hogy igy legyen.

5. Elvileg egyetért a czikkiró ur a tervezetnek azzal a másik sarkalatos reformjával, hogy első fokon a biró a nélkül, hogy felsőbb birósághál tegyen szolgálatot, előremehet. Csak azt jegyzi meg, mire jó a czim és rang, hisz elég a fizetés? Bocsánatot kérek — de ez az észrevétel aligha helyes. Vagy akarják a felkarolt előléptetési elvet a maga egész jelentőségében, vagy nem. A «czim és rang» nélküli fizetés nem tekinthető oly előléptetésnek, mint ha valakit törvényszéki bíróból a kir. táblához visznek birává. Következőleg az elv követeli, hogy ugy formailag mint tartalmilag lehetőleg azt adhassuk előléptetésül a törvényszéknél, (járásbirósághál, kir. ügyészségnél) a mit ad a kir. táblához való birói kinevezés. Igy megnyugvást kelt a rendszer, mert kielégit, és a mi fő, biztositja a rangsort a kir. táblai birák között, tehát jogot szerez arra, hogy ha a sor reá kerül, a Curiához is feljuthat. Egyébiránt erre a demokratikus szinbe öltöztetett inditványra van még egy megjegyzésem. Vagy helyesli valaki, hogy az állam czimekkel és ranggal is fizet, de ekkor *nem szabad kiszakitani az állami szolgálat egyik ágát* és az ezekhez tartozókat a czimektől és rangtól megfosztani, mert igy érdekeik határozott sérelmet szenvednek. Vagy nem helyesli valaki, ha az állam czimeket és rangot ad hivatalnokainak, *de ekkor az egész vonalon demokratának* kell lenni és követelni kell minden czim eltörlését. Ezt értem. Azt azonban, hogy csak a biró elégedjék meg a pénzzel, és társadalmilag a mi uralkodó fogalmaink szerint háttérbe szoruljon más szolgálati ág mögött, a gyakorlati élet követelményeivel én legalább összeegyeztetni nem tudom. Ez a leghatározottabb igazságtalanság és aránytalanság.

Czikkiró ur kissé erőteljes kifejezésével *képtelennek* mondja azt, hogy a javaslat szerint előléptetett törvényszéki biró vagy járásbiró «kir. táblai birónak» neveztessék. Ezt a képtelenséget már sok ország elkövette. A szomszéd Ausztriában minden Landesgerichtnél talál a czikkiró ur egy «Oberlandesgerichtsrath»-ot, sőt még eklatansabb az, hogy pl. a jelenlegi bécsi első császári ügyész is «Oberlandesgerichtsrath» czimet élvez. De hát erre azt mondja a czikkiró ur, ez is képtelenség. Megmondom az okát ennek a nagy képtelenségnek. Ha a tervezett előléptetési rendszert az elsőfoku bíróságoknál a maga egész jelentőségében akarjuk keresztülvinni: — ismétlem — nem tarthatjuk közönyösnek, hogy ugy *formailag mint tartalmilag* azt az állást nyujtsuk, a melybe a biró ez ujitás nélkül különben jutott volna. Uj nevet faragjunk? Nevezzük talán törvényszéki főbirónak? Miért, mi szükség van erre? Megszokott traditionális «kir. táblai biró» elnevezésünkhöz van nálunk a törvényszéki biró fölött álló birói tiszt fogalma kötve, miért ezen változtatni? Praktikus előnye is van, mert egyszerüsiti a további rendelkezéseket, az összlétszámba foglalás kevesebb akadálylyal jár, és a mi a fő, nem ékelünk hierarchiai szervezetünkbe oly fokot, a melyet azután még se tartanának épen az érdekeltek, kiket kielégiteni akarunk, oly előléptetésnek, mint ha a kir. táblához neveztettek volna ki. Olyan szörnyü képtelenség talán még sem ez a «kir. táblai birói» elnevezés. Tessék csak megnézni, hány «miniszteri tanácsos»-t találni a vasutigazgatóságnál, osztálytanácsost a jószágfelügyelőségnél. Talál a czikkiró ur «osztálytanácsost» a kir. Curiánál mint elnöki titkárt, stb. A traditionális elnevezéseket ne bántsuk, sőt a mennyire lehet az ujitásoknál is alkalmazzuk.

6. Egy járásbirósághoz több járásbirónak kinevezését czikkiró ur nem helyesli. «A kilátásba helyezett bizalom-

fokozásra ez nem képes» mondja czikkiró ur. Ezzel az egyszerüen állitott, de semmivel nem indokolt kijelentéssel szemben csak arra utalok, hogy a magasabb birói állást és a jobb fizetést rendszerint oly egyén nyeri el, a ki arra már érdemekkel bir. Az albirói állás pedig a birói pálya kezdete. Mi helyesebb tehát: az e, ha *a teljesen önálló egyesbirói hatáskör* gyakorlásában szertelen elterjedést nyer az albirói állás — vagy ha a mennyire lehet — a járásbirói állásoknak is nagyobb tért nyitunk? Előttem nem kétes a válasz.

7. A rokonság- és sógorságról, mint az együtt-alkalmazás akadályairól szóló rendelkezéseket helyesli czikkiró ur. De fölöslegesnek tartja azt, hogy bizonyos akadályok alól felmentés legyen adható. A merev szabályok — nézetem szerint — ilyen esetekben nagy igazságtalanságra vezethetnek és a közügy is szenvedhet. Kellő korlátok mellett annál is inkább szükséges a felmentés megadása, mert nagyon szigoruak a szabályok. Szigoruabbak, mint bárhol — de azt hiszem — hazai viszonyaink között indokolva van e szigoruság, de indokolva van a felmentés biztositása.

8. Ha valamely állásban, pl. kir. táblabirói állásban több fizetési fokozat van: ugy a szabály csak az lehet — és ez az egész világon elfogadott szolgálati pragmatikai elv — hogy a kinevezés a legalsóbb fizetési fokozatba történhetik. A kivételekről a 49. §. intézkedik és tessék figyelemre méltatni az 52. §. utolsó bekezdését. Nagyobb szervezeti változás, mint pl. a kir. táblai reform, továbbá a már hason állásban szerzett rangsor, megkövetelhetik a szabálytól való eltérést. Azt azonban, hogy a törvényszéki biró I. osztályu táblabirónak neveztessék ki, semmiféle «erősség» nem igazolja. Legalább száz II. osztályu táblabiró panaszkodhatnék, és méltán, jogsérelemről.

Azt is kérdezi czikkiró ur, miért lehet szükség a fizetési fokozathoz nem kötött állásokban az összlétszámba foglalásra. Az okot a kivonatos indokolás is jelzi, midőn kimondja, hogy kettős czélja van az összlétszámba foglalásnak, t. i. a *fizetési fokozatokba való előlépés* biztositása és a *rangsor nyilvántartása*. Nagy haszna van, sőt egyenesen a rend követeli, hogy a fizetési fokozattal nem járó állások is, pl. a törvényszéki birák, járásbirák és kir. ügyészek konkretal statusba foglaltassanak. Ez nem azt jelenti, hogy a miniszter a kinevezéseknél, az elnöki tanács a kandidatiónál a sorrendhez kössék magukat, de igenis jelenti, hogy tájékozást szerezhessenek a sorrendről és a pályázók között — ha nincs ok — ne mellőzzék a régebbieket. Nagy gyakorlati eredménye van tehát a konkretal statusnak ott is, a hol nincs fizetési fokozat. Nincs is rendezett állam, hol erre sulyt ne helyeznének. Nagy szolgálat ez a birói függetlenség erősitésére. Miért — talán fölösleges kifejtenem.

Ezeket kivántam — remélem, illő tárgyilagossággal — megjegyezni. Ismétlem, csak abból az okból határoztam el magamat e sorok irására, hogy talán a további tárgyalások tisztázásához járul, ha néhány kérdésre tudomásom szerint válaszolok. Ha nem maradtam szorosan a feltett kérdésekre adott válaszolás keretében, hanem egyik-másik intézkedést — czikkiró ur álláspontjával szemben — védelmeztem is: ezzel annak a tiszteletnek akartam kifejezést adni, a melylyel a czikkiró ur teljesen tárgyilagos észrevételeinek tartozom.

Dr. WLASSICS GYULA.

A birói és ügyészi szervezet módositása.

A legerősebb igazság az, hogy magasabb életre csak egészséges, kifejlett organismus képesit.

Tény, hogy hiányos szervezet mellett is képzelhető müködés, azonban ezen élet szabály szerint nem emelkedhetik magasabbra, s müködése nélkülözi a garantiákat.

S ezen igazság legteljesebb mértékben érvényesül a bíróságok szervezetének kérdése körül.

Az ellentétek, melyek itt szemben állanak, egészséges szervezés nélkül egyenlően veszélyesek.

Azon omnipotentia, mely a jogszolgáltató hatalomban rejlik, emberek kezébe van letéve, a kikkel szemben garantiákat kell találni ezen hatalommal való visszaélés ellen.

Azonban biztositékot is kell nyujtani, hogy e hatalom minden befolyástól menten, függetlenül érvényesülhessen.

Ezen ellentét kiegyenlitése a legnagyobb államférfiui feladat.

Nekünk eddig nincs egyebünk, mint a legszükségesebb minimum, azok az alapok, a melyek nélkül jogszolgáltatásról szólani sem lehetne; de hiányzik azon szervezet, a melyből a jog tudományos kezelése, az igazságszolgáltatás idealismusa, a bíróságoknak maguk által megteremtett imponáló tekintélye fejlik ki szükségszerüleg.

Az alapok lerakása csak az első lépés volt; mai álláspontunkról kevés, akkor óriási.

Mert tényleg mélyreható változást idézett elő hazánk jogi életében az alkotmányos korszak kezdetének egyik legfontosabb alkotása, a birói hatalom gyakorlásáról szóló 1869: IV. t.-cz., midőn kimondotta azon, az európai államok legnagyobb részében már régen keresztül vitt elvet, hogy az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönittetik, s hogy sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.

Ezen törvény, mely biráinknak oly függetlenséget biztosit, mint a milyennel a kontinens egy államának birái sem birnak, volt azon védbástya, melynek oltalma képessé tette a magyar birákat nem épen kedvező körülmények között feladatuknak legalább oly módon megfelelni, melytől a hazánk jogszolgáltatásának javitására irányzott törekvést eltagadni nem lehet.

Azon igazságok, melyek ott lefektettettek, most is állanak, azon biztositékok, melyeket a magyar birói kar fejlődése abban bir, ma is nagy nyomatékuak.

A birói függetlenség ezen «magna chartája» után — melynek létrejövetele legnagyobb jogtudósunk hervadhatlan érdeme — egy további korszakalkotó lépés történt, a királyi bíróságok szervezése által. A szervezetről szóló 1871: XXXI. t.-cz. alkotmányunk helyreállitásának első idejében hozatván, magán hordja azon lázas tevékenységnek bélyegét, mely akkor minden téren nyilvánult. Hisz feladatunk volt rövid egy-két év alatt mindent ujonnan megteremteni s nagyrészben azért nem is oly tökéletes azon alkotás. Ugy ezen, mint a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvény nem szabályozták a bennök kimondott nagy elveknek megfelelőleg egész részletességgel azon viszonyokat, sőt egyes fontos kérdések épen nincsenek szabályozva. A birósági szervezet ezen hiányai az igazságügyi igazgatásban már huzamosabb idő óta érezhetők, ugy hogy az igazságügyminiszterek már több izben dolgoztak ki e hiányok pótlására, javaslatokat.

Igy a felügyeletre vonatkozó nagyon is hiányos intézkedések kiegészitésére már a birák és birósági hivatalnokok felelősségéről szóló azon törvényjavaslat is tartalmaz intézkedéseket, melyet még Fabiny volt igazságügyminiszter terjesztett a törvényhozás elé.

De ezek mind részleges szabályozásai lettek volna csak a birói szervezetnek. Sokkal messzebb menő intézkedéseket tartalmaz s ennélfogva mélyrehatóbb változást fog előidézni azon javaslat, mely Szilágyi Dezső mostani igazságügyminiszterünk megbizása folytán készült.

Azon nagy szervezeti reformmunkálatoknak — melyeket igazságügyminiszterünk, mindjárt a tárcza elfogadása után igért, mindenesetre kiválóan fontos része ezen javaslat, melyet kiváló jogtudósunk dr. Wlassics Gyula helyettes főügyész készitett.

Kiinduláspontomnak megfelelőleg kifogásom a javaslat ellen, hogy nem öleli fel a szervezeti kérdéseket, nem ad

lezárt szervezeti törvényt. Ezen kifogásommal szemben azonban elismerem azon opportunitási érvek sulyát, a melyek által a tervezet indokolása épen ezen kifogással szemben igazolja jelen alakját, s épen ezért szükségtelennek is tartom ezen kifogást részletesen indokolni, s tekintem a tervezetet ugy, a hogy van.

A javaslat lényeges intézkedései:

A felügyeletnek és felügyeleti jogkörnek részletes szabályozása, felügyeleti hatóságok kijelölése s a birósági ügyvitelnek ellenőrzése a felebbviteli bíróságok által. A birói vizsga megszüntetése és a birói képesités kellékeül az ügyvédi vizsga kijelölése. Törvényszéki elnököknek, törvényszéki biráknak és járásbiráknak felsőbb birói, ügyészeknek főügyészi helyettesi ranggal való felruházása. Tanácsvezetők és vizsgálóbirák kinevezése a törvényszékekhez. Ugyanazon járásbiróságnál több járásbirónak alkalmazása és az albiráknak a törvényszékhez való beosztása. Összlétszám megállapitása, rangsor felállitása. Ezenkivül tartalmaz a tervezet intézkedéseket az ügyészek áthelyezése és a megbizás visszavonásáról, továbbá kiegészitő intézkedéseket az összeférhetlenség tárgyában stb.

A *felügyelet* a bíróságokkal szemben a legnehezebben gyakorolható jog, mert a bíróságok törvénykezési ügyekben, az itélethozatalban teljesen függetlenek lévén, az administrativ hatóságnak minden beavatkozása könnyen annak sérelmével járhat. De leginkább megneheziti ezen jog gyakorlását az, hogy igen nehéz meghatározni a határvonalat, hol véget ér a felsőbb bíróság birói tevékenysége, és a hol az administrativ hatóság beavatkozási köre kezdődik.

Annál nehezebb volt ez, mert az 1871: VIII. tcz. 5. §-a, mely egyedül tartalmaz a bíróságok feletti felügyeletre nézve intézkedést, csak általánosságban rendelkezik a felügyeletről, kimondván, hogy Ő Felségét illető legfőbb felügyeleti jog a felelős igazságügyminiszter által gyakoroltatik, ki a bíróságok pontos és szabályszerü ügykezelése fölött őrködik, az e részben tapasztalt hiányok orvoslásáról gondoskodik, az igazságügy általános érdekében, vagy egyes panaszok esetében a szükséges adatok felterjesztését elrendeli s a visszaélések megtorlása és megvizsgálása iránt intézkedik.

Nem rendelkezik e törvényszakasz, hogy az igazságügyminiszter a felügyeleti jogot miként gyakorolja, nem arról, hogy azt mily közegek által gyakorolja, csakis az 1871: XXXI. tcz. 3. §-a bizza meg a törvényszéki elnököket a járásbíróságok feletti felügyelettel. Egészen a miniszterre bizatott, hogy a felügyeleti jogot, mily módon és miként gyakorolja, és tényleg erre nézve későbbi törvények sem tartalmaznak intézkedést. Csakis a birói ügyviteli szabályok 66. §-ban mondatott ki, hogy a miniszter a felügyeletet személyesen, vagy külön e czélra kirendelt megbizottjai által fogja gyakorolni.

Az emlitett törvényszakasz különben igen szük magyarázatot engedett s a praxis oda fejlődött, hogy a miniszter panaszokat fogadott el, azokat megvizsgálta, s esetleg arra vonatkozólag jelentést kivánt a birósági elnök, ügyész vagy járásbirótól. Ha a jelentés a kételyeket el nem oszlatta, felkivántattak a vonatkozó peres vagy bünügyi iratok, s ha azok megtekintése után a miniszter meggyőződött a panaszban foglaltak alaposságáról, az ügyet az illetékes ügyész vagy főügyészhez tette át a szükséges fegyelmi intézkedések megtétele, esetleg az 1871: VIII. tcz. 28. §-a szerinti megintés végett, ha pedig a panasz alaptalan volt, azt elutasitotta.

Még arra sem volt a miniszternek joga, hogy ott, hol csekélyebb szabálytalanságok fenforogtak, a biró vagy a bíróság eljárását rosszalta volna. Ez már a fegyelmi bíróság hatáskörébe tartozván, a miniszter ezt nem tehette, s legfeljebb figyelmeztette a bíróság vezetőjét, hogy őrködjék, nehogy hason szabálytalanságok jövőre előforduljanak. És 20 év óta e korlátok között müködhetett csak a miniszter.

Az emlitett törvényszakasz alapján azután tovább ment a miniszter és a bíróságok ügyvitelét biztosai által megvizsgáltatta (bir. ügyv. szab. 66. §.), kiknek jogköre azonban, a dolog természetéből folyólag, még csekélyebb volt, mint a miniszteré.

A felsőbb bíróságoknak, azok elnökeinek pedig administrativ ügyekben az alsóbb bíróságokra épenséggel semmi befolyása sem volt. Igaz ugyan, hogy a bir. ügyv. szab. 68. §-a alapján a felsőbb bíróságoknak jogukban állott törvénykezési ügyekben az alsóbbaknál az ügyviteli szabályok pontos megtartására ügyelni s az egyes esetekben a tapasztaltakhoz képest intézkedni. De ezen intézkedési jog ugy sem állhatván egyébből, mint a bíróságok figyelmeztetésében és esetleg az észlelteknek a felügyeleti hatósághoz feljelentésében, ez utóbbit ritkán tették, legfeljebb végzésileg figyelmeztették az illető bíróságot, hogy szabálytalanul járt el.

Rendeletileg elrendelni, hogy a felsőbb bíróságok a tapasztalt szabálytalanságokat minden esetben jelentsék, miután ez tulajdonképen administrativ teendő, nem látszott czélszerünek, miután erre törvény egyenesen ugy sem hatalmazta fel a minisztert, de másrészről a felügyelet még e segély mellett gyakorolva is igen nehézkes és hosszadalmas lett volna.

Igy a miniszter csakis azon szabálytalanságról értesült, melynek panasz utján jutott tudomására, vagy a melyről biztosai szereztek tudomást. Bármily szakavatott egyének lettek is légyen ezek, csak nehezen fedezhették fel a szabálytalanságokat, már csak azon idő rövidségénél fogva is, mely rendelkezésükre állott. Ezek pedig csak nagyon elenyésző százalékát képezték az eseteknek s orvoslásuk is, miután minden a központból történt, lassu volt.

Pedig ezen csekély hatáskört kiszabó 1871: VIII. tcz. 5. §-a is nagy nehezen volt az országgyülésen keresztülvihető. Tekintélyes hangok emelkedtek a miniszter által gyakorlandó felügyeleti jog ellen, s azt a bíróságok függetlenségébe ütközőnek, azt veszélyeztetőnek mondták. A felügyeletet csakis a felsőbb bíróságok által kivánták gyakoroltatni.

Deák Ferencz tekintélye és felszólalása kellett ahhoz, hogy ezen szakasz elfogadtassék. Szerinte a bíróságok feletti felügyelet kell, hogy az igazságügyminisztert illesse meg. Ez egyenes kifolyása egyik alaptörvényünknek, az 1848. évi III. tczikknek. Kétségtelen, hogy törvényeink értelmében, mint minden jogot, az egész végrehajtó hatalmat a törvény értelmében Ő Felsége a magyar miniszterium által gyakorolja, tehát az igazságszolgáltatás feletti felügyeletet is. Egyik alapelve az alkotmányosságnak az, hogy minden cselekvés mely a kormány végrehajtási körében történik, felelősség alatt történjék, hogy az országgyülés tudja, kitől kérhessen számot? Ha már az igazságszolgáltatásra a felügyeleti jog a bíróságra bizatik, akkor vagy azt kell kimondani, hogy a bíróság felelős azért, vagy pedig nem lesz felelősség, mert a bíróság in principio azért, mit határoz, nem felelős.

Deák ezen érvelésétől eltekintve maga a bíróság függetlensége sem engedi, hogy a bíróság felügyelet nélkül legyen. A parlamentaris államban ugyanis mindenért kell valakinek felelősnek lenni. Ha a bíróság rosszul müködik, a felügyelő hatóságot okolják ezért, ha pedig ez nem volna, akkor magát a bíróságot támadnák meg, ezzel pedig annak függetlensége van veszélyeztetve.

Miután igy kétségtelen, hogy a bíróságok feletti, Ő Felségét megillető felügyeleti jog a miniszterium utján és annak leghivatottabb közege, az igazságügyminiszter utján gyakorlandó, az a kérdés merül fel, hogy a miniszter kik által gyakorolja ezt. A már előadottakból látható, hogy az eddigi módon gyakorlott felügyelet czéljának meg nem felel, hogy nehézkessége mellett teljesen hatálytalan. Csak természetes, hogy a választás e tekintetben a felettes bíróságok főnökeire kellett, hogy essék, kik leghivatottabbak a felügyelet gyakor-

lására, mert ezek a specialis viszonyok ismeretével rendelkeznek, s itt meg van a közvetlenebb érintkezés, a minden oldalra egyaránt fontos gyors intézkedés lehetősége s a hyerarchikus kapcsolatnál fogva meg van a legszorosabb összeköttetés a legfőbb felügyeleti jogot gyakorló miniszterrel.

Érezték ezt már régen s ez birta rá a volt igazságügyminisztert, Fabinyt, hogy a birák és birósági hivatalnokok felelősségéről az országgyülés elé terjesztett törvényjavaslatban ezen felügyeletről is intézkedés tétetett.

Ezen javaslat 5. és 6. §§-ai szerint: A biró és birósági hivatalnok felett a felügyelet első sorban annak a hatóságnak közvetlen főnökét illeti, a melyiknél az alkalmazva van. A járásbirósánál alkalmazottak felett a felügyelet közvetve a törvényszék elnökét illeti meg. A felügyeletet másodsorban a felebbviteli biróságok, illetve a főügyész gyakorolják.

A külföldi törvényhozások hasonló álláspontot foglalnak el.

Ezen felügyeleti jog a jelen tervezet 1. és 2. §§-aiban van szabályozva.

Az 1. §-ban kimondatik, hogy az igazságügyminiszter az egész birói és ügyészi szervezetre kiható felügyeletet gyakorol. Ezen joga a miniszternek a felügyeletről fennebb mondottakból folyik.

A 2. §. szerint minden biróság és ügyészség főnökének közvetlen felügyeleti hatósága alatt áll, mi természetes folyománya azon hyerarchikus szervezetnek, mely a birósági és ügyészi szervezetben fenáll, s lényegileg megfelel az ügyviteli szabályoknak és az 1871: XXXI. és XXXIII. tczikk intézkedéseinek.

Teljesen uj és következményeiben igen fontossá váló intézkedést tartalmaz azonban a 2. §., midőn kimondja: hogy 1. a kir. itélő tábla elnökének felügyeleti joga a vezetése alatt álló itélő tábla területén lévő kir. törvényszékekre és kir. járásbiróságokra és 2. a kir. törvényszék elnökének felügyeleti joga a vezetése alatt álló kir. törvényszék kerületéhez tartozó járásbiróságokra és békebirákra kiterjed.

Ezen intézkedések, kapcsolatban a tervezet 6. §-ának intézkedésével, megszüntetik azon visszásságokat, melyek abból keletkeztek, hogy csakis a miniszter gyakorolta jóformán a felügyeletet a biróságok fölött, minek viszont az volt igen hátrányos következménye, hogy egyes törvényszékek évek hosszu során át megvizsgálatlanul maradtak, mi az igazságszolgáltatásnak előnyére épen nem szolgált.

Most a kir. itélő táblai elnök, kinek hatásköre az 1890: XXV. tcz. folytán csak néhány törvényszék területére terjed ki, vagy maga, vagy kiküldöttje által, a tervezet 9. §-a alapján, minden két évben egyszer nehézség nélkül képes megvizsgálni egy törvényszéket, miáltal annak müködése hathatósan javulni fog.

Az ugyanezen szakaszban megállapitott felügyeleti joga a törvényszéki elnöknek a járásbiróságokra, és a főügyésznek az ügyészekre vonatkozólag, eddig is ilyképen volt meghatározva.

Hasonló rendelkezések vannak a külföldi törvényhozásokban, különösen a német államokban.

Poroszországban az 1878 ápr. 24-én hozott Ausführungsgesetz zum Deutschen Gerichtsverfassungsgesetz 78. §-a szerint: Das Recht der Aufsicht steht zu: 1. dem Justizminister hinsichtlich sämmtlicher Gerichte und Staatsanwaltschaften; 2. dem Präsidenten des Oberlandesgerichts hinsichtlich dieses Gerichts, sowie der Gerichte des Bezirks; 3. dem Präsidenten des Landesgerichts hinsichtlich dieses Gerichts, sowie der Gerichte des Bezirks; 4. dem Oberstaatsanwalt und dem Ersten Staatsanwalt, hinsichtlich der Staatsanwaltschaften ihres Bezirks; stb. — Das Recht der Aufsicht erstreckt sich auf alle bei den bezeichneten Behörden angestellten oder beschäftigten Beamten.

Ugyanigy intézkedik a bajor, szász stb. törvény.

(Bef. köv.) Dr. REINER IGNÁCZ.

A büntetés feltételes elengedésére vonatkozó Fayer-féle tervezet.

E lapok folyó évi 29. számában *Fayer* László tanár ur közölte a büntetés feltételes elengedésére vonatkozó törvénytervezetét. Ez Magyarországon az első ilynemü javaslat, melylyel irodalmi részről találkozunk. Holott Angliában és Belgiumban évek óta létezik már ily törvény; Ausztriában és Francziaországban törvényjavaslatok készültek; Francziaországban a senatus eddigelé azt már el is fogadta; a Német birodalomban különböző kormányok már foglalkoztak a kérdéssel és erre irányuló véleményt kértek közegeiktől; ezen kivül ott az irók már egész sorát készitették el a törvénytervezeteknek; tavaly a kriminalisták nemzetközi egyesületének brüsseli gyülekezetén, az idén ezen egyesület német fiókjának hallei gyülekezetén, valamint az idei szt.-pétervári IV. nemzetközi büntető- és börtönügyi kongressuson is mindenütt a fentebb emlitett kérdéssel foglalkoztak. Ezen kivül a németek a politikai napi lapokban, jogi folyóiratokban és aggasztó mérveket öltő sürü egymásutánban megjelenő monographiákban oly beható módon foglalkoznak ezen kérdéssel, hogy hovatovább nehézzé fog válni ezen irodalmi áradattal megküzdeni. Nálunk eddigelé annyi történt még csak, hogy 1889. évi deczember hó 5-én mi is megalakitottuk a kriminalisták nemzetközi egyesületének magyarországi csoportját. Ennyit különben a szerbek is tettek már. Ily körülmények között dr. *Fayer* László ur kezdeményező fellépése az érdeklődők elismerésére számithat.

Az idevágó kérdések elvi oldalával most nem foglalkozom bővebben; czélom csak az lévén, hogy az emlitett törvénytervezetet kritika tárgyává tegyem.

A tervezet szükségesnek tartja, hogy a pénzbüntetéseknek részletekben való törlesztése rendeletileg az igazságügyminiszterium által az eddiginél tüzetesebben szabályoztassék.

Mi e tekintetben megelőztük a müvelt külföldet, mert a mit ott még csak ki akarnak vivni, az nálunk már tiz esztendő óta van alkalmazásban; értem a pénzbüntetésnek részletekben való törlesztését. Az 1880 augusztus 9-én kiadott igazságügyminiszteri «utasitás a pénzbüntetések behajtása és kezelése körül követendő eljárásról»[1] 6-dik pontjában ugyanis a következőképen intézkedik; «A *részletfizetések* csak oly összegben számithatók a pénzbüntetés törlesztésére, a mennyi azokból az okozott végrehajtási költségek fedezése után fönmarad.»

Ebből azonban világos, hogy nálunk az elitélt fel van jogositva pénzbüntetését részletekben fizetni, lett legyen az már most a birósági itéletben akár mint önálló, akár pedig mint mellékbüntetés megállapitva. (U. o. 1. pont.)

A járásbiróságok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában kiadott igazságügyminiszteri rendelet[2] 98-dik §-a kiegésziti a fentebb mondottakat következő intézkedésével: «Ha a pénzbüntetés az itélet jogerőre emelkedésétől számitott tizenöt nap alatt le nem fizettetik, az a fenálló rendeletek értelmében (2106. 1880. számu igazságügyminiszteri rendelet) behajtandó». Tehát itt egyenes utalás foglaltatik az előbb idézett miniszteri utasitásra, mely a részletfizetések beszámitásáról intézkedik.

A mi pedig a kihágási ügyekben birói hatalmat gyakorló közigazgatási tisztviselőket illeti, ugy az általuk megállapitandó pénzbüntetések behajtása és kezelése tárgyában kiadott 1880. évi belügyminiszteri utasitás[3] 6-dik pontja szóról szóra azonos az igazságügyminiszter ugyane tárgyu fentebb idézett utasitásának 6-dik pontjával. Erre vonatkozólag a részletfizetések megengedhetősége tekintetében fentebb mondottak álla-

[1] Melléklet az 1880. évi 2106. I. M. E. számhoz.

[2] 1880. augusztus 15-ről 2265. I. M. E. szám alatt.

[3] Melléklet az 1880-diki 38,547. számu belügyminiszteri körrendelethez.

nak tehát azon esetben is, midőn a pénzbüntetést, akár önálló, akár mellékbüntetésképen, kihágási ügyre vonatkozó ítélet állapitotta meg.

Ezzel be van bizonyitva, hogy ugy a kir. ügyészségek, valamint a járásbirák és a birói hatalmat gyakorló közigazgatási tisztviselők megengedhetik nálunk már régen a részletörlesztést.

Ha azonban a gyakorlatban — mint a tervezet szerzője mondja — nehézségeket görditenek a hatóságok a részletörlesztés megengedése elé, akkor én is szükségesnek tartanám, hogy ugy a belügyi, valamint az igazságügyi miniszter rendeletileg tüzetesen szabályozza ezen intézményt.

Azért időztem talán kelleténél tovább ezen nem nagy fontosságunak látszó kérdésnél, mert be akartam bizonyitani, hogy mi épen nem szorultunk arra, hogy minden eszmét, melylyel külföldön mint valami uj felfedezéssel nagyra vannak, onnét importáljunk. Ellenkezőleg, ezen intézményt, melyet a rövid tartamu szabadságbüntetés pótszerei között is emlitenek, most utánozni akarják.

Csak hogy külföldön eddigelé még nem tudnak erről semmit, ép ugy, mint arról sincs tudomásuk, hogy nálunk a birói dorgálást már az 1843-diki magyar javaslat is ismerte és hogy az nálunk tényleg már az 1880. év előtt honos volt.[1] Pedig ezt is szokás az előbb emlitett «pótszerek» között felemliteni. A Német birodalomban az 1871-iki Btk. hozta be ezen intézményt.[2] Olaszországban szintén csak a f. é. január hó 1-én érvénybe lépett uj kodex létesitette azt.[3]

Dr. *Fayer* László ur a tervezet közlése előtt még bevezetésképen azt is hangsulyozta, hogy *a pénzbüntetésnek munkával való törlesztését* — törvénybeli felhatalmazás utján — szintén miniszteri rendelettel véli szabályozandónak.

Ezen «pótszer» mellett nem lelkesedhetem, mert gyakorlati kivihetősége egyenesen lehetetlen. Leginkább azonban azért ellenzik annak behozatalát, mert az a pellengérre állitást ismét létesitené. Mert ilyennek veendő az, ha a munkára kényszeritett a közönség szeme láttára munkálkodni kénytelen. Ez valami rendkivül megszégyenitő ugy az elitéltre, valamint hozzátartozóira nézve is. Továbbá a kényszermunkások ezen gyülemlésénél fenáll az erkölcsi kontagium veszélye, és mert a nehézség, mely abban áll, hogy a munkaerő egyéniségének megfelelőleg osztassék ki a munka, áthághatlan. Holott ennek figyelmen kivül hagyása egy jelentőségü a gazdasági erők tékozlásával.[4]

De bajos is elképzelni, hogy minő munkára kényszeritenének pl. egy ügyvédet, ki oly szegény, hogy a kamarai tagdij fizetésére is képtelen.

Ezek azon okok, a miért a pénzbüntetés munkával való törlesztésének eszméje nem tudott győzedelmeskedni sem az 1872. londoni, sem az 1885. római nemzetközi büntető- és börtönügyi kongressuson. És ugyanazért a kriminalisták nemzetközi egyesületének minap megtartott berni gyülekezetén az abban résztvevők szintén nem tartották az elzárás nélküli kényszermunkát alkalmas «pótszer»-nek.[5]

(Folyt. köv.)

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

[1] Lsd *Fayer:* Büntetési rendszerünk reformja. Budapest 1889. 77. lap és u. o. * * jegyz.

[2] 57. §. 4. Ist die Handlung ein Vergehen oder eine Uebertretung, so kann in besonders leichten Fällen auf *Verweis* erkannt werden.

[3] *Turrel:* Code pénal italien, Paris, 1890. 30. l. Az olasz Btk. 36-dik czikkének második bekezdése franczia forditásban igy hangzik: «La réprimande judiciaire consiste en une admonition appropriée au cas particulier de l'inculpé et aux circonstances du fait, que le juge adresse au coupable en audience publique en faisant ressortir les préceptes de la loi violée et les conséquences de l'infraction commise». — Ezen büntetés különben már a sardiniai kodex 47. czikkében is létezett.

[4] L. *Zürcher:* Mitteilungen der Internationalen Krim.-Verein. II. évfolyam 2. füzet (1890 julius) 76. l. s köv.

[5] L. «*Jogi Szemle*» III. köt., 8. szám, 228. s köv. l.

Jogirodalom.

Guérin Lucien párizsi ügyvéd a *Bulletin de la Société de Législation Comparée* utóbbi füzetében hosszabb tanulmányt tesz közzé az angol büntető eljárásról. Az angol büntető eljárás oly zavaros, hogy felőle minden iró, a ki vele foglalkozik, más és más képet nyujt, és ennélfogva minden irónál annak ujabb és ujabb oldalával ismerkedhetünk meg. Az angol eljárás nem képez oly szerves egészet, mint a kontinentális büntető perrendek, hanem egyes történetileg kifejlett intézmények halmazából áll, melyek elméletileg egymással össze nem függnek, sőt egymással olykor össze is ütköznek. Ezen intézmények némelyikét akarjuk a fentidézett értekezés nyomán ismertetni.

A büntett elkövetésének megelőzéséül szolgál a *recognizance* intézménye. Ez annyit jelent, hogy a biró jogositva van olyan egyéntől, ki mást megöléssel, testi sértéssel vagy háza felgyujtásával fenyeget, pénzbeli biztositék adását kivánni.

E biztositék helyettesithető jóhitelü kezesek kezességlevele által. Ha az illető ilyeneket szerezni nem tud, egy évig terjedhető időtartamra letartóztatható. A *recognizance* intézménye azonban nemcsak ilyen szorosan körülirt esetben, hanem akkor is foganatba vehető, ha valaki valamely büntettet vagy vétséget elkövetett, és a biró ujabb büncselekvény elkövetésétől tart, sőt valamely egyén *roszhirü volta* is elég arra, hogy a biró tőle a biztositék adását vagy kezesek állitását megkövetelhesse, illetve ezek hiánya esetén őt egy évig letartóztathassa.

Elfogatási parancsot rendszerint csak biró adhat ki, azonban árulás vagy bármely egyéb, a kormány biztonságát fenyegető büntett esetén a *Privy Council vagy bármely miniszter is.* Elfogatási parancs nélkül elfogásokat teljesithetnek a rendőri közegeken kivül magánegyének is, még pedig nemcsak tettenkapás vagy sürgős szükség esetén, hanem azon kivül is, hacsak egy valóban elkövetett büntett tettesét fogják el. Sőt magánosok általi ilyen üldözéseket és elfogatásokat az angol törvény még elő is segit az által, hogy siker esetén a magánosoknak kiadásai megtérittetnek és fáradságuk megjutalmaztatik.

A tulajdonképi büntető eljárás megkezdődik a *Justice of Peace* előtt, a ki a vizsgálatot vezeti, vagy helyesebben mondva, a ki előtt a vizsgálat lefoly. Az egész vizsgálat, kivételes esetektől eltekintve, nyilvános. A vizsgálat vitele a vádló dolga, annak ellensulyozása a vádlotté vagy védőjéé. A biró szerepe passiv, ő csak a tárgyalások vezetésére, a szükségesnek talált pótlások felvételére és a határozatok kimondására szoritkozik. A tanuk kihallgatását a felek eszközlik, a bizonyitékok a felek által olykor a biró közbejötte nélkül vétetnek fel.

A biró ezen pártatlan állását a főtárgyaláson is megőrzi, a hol az ügyet az esküdtek előtt szintén a felek tárgyalják le. Ellenben a birónak a tárgyalás vezetésében, az esküdtek informálásában, az esküdteknek adható utasitásokban és a határozatok hozatalában sokkal nagyobb hatásköre van, mint bármely kontinentalis büntető eljárásban. E hatáskör a gyakorlatban majdnem korlátlan, épugy mint a biró jogai a főtárgyalást megelőző eljárásban. De természetesen egész más jogkör is adható oly birónak, kinek pártatlansága az egész eljárás menete által biztositva van, mint a kontinentalis birónak, kit a törvény az által, hogy a vizsgálat, illetve a főtárgyalás vezetését rábizza, kényszerit arra, hogy a vezetés tervét előre megállapitsa, és igy pártoskodóvá váljék.

Az angol eljárásban ügyészség nincs. A vádat bárki bármily esetben viheti. A vád emelésére a biró némely esetekben kényszerithet valamely magánegyént, de a legtöbb esetben nem. Minthogy pedig a biró hivatalból oly esetben sem indithatja meg az eljárást, ha vádló nem találkozik, e

rendszer némelykor igen káros következményekkel jár. E rendszer hátrányait különben a gyakorlatban az ellensulyozza, hogy társulatok léteznek, melyek a vádlással foglalkoznak, illetve a végett tisztviselőket tartanak.

Nem célunk ezen angol intézmények vizsgálatába bocsátkozni. Nem is azért emlitettük fel őket, mintha utánzásukat óhajtanók. Az intézmények oly hézagosak és elavultak, hogy az egész eljárás menete az eljáró közegek discretiójára van bizva, ugy, hogy véleményünk szerint nemcsak hogy nem az angol intézményeket kell bámulnunk, hanem azt, hogy ily intézmények mellett az angol eljárás olyan jó, mint a milyen. Nem intézményeket kell tehát az angoloktól tanulnunk, hanem elveket, melyeket ők a gyakorlatban megvalósitottak. Azt az angol szellemet kell utánozni igyekeznünk, mely majdnem minden törvény nélkül kifejlesztette a feltételes elitélést, a biró pártatlan állását és a vádlott jogainak az eljárás egész folyamán való figyelembe vételét, a nélkül hogy ez által a büntettek elleni küzdelem hatályossága csökkent volna. *r.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az állam kártéritési felelőssége birósági kötelességszegés esetében.

Ausztriában nagy feltünést kelt jogászi körökben a következő eset, mert ebben a felsőbb biróságok ritka szabadelvüséggel tárgyalják az állam kártéritési felelősségének kérdését. Az eset a következő: Egy bécsi kereskedő, M. L. árverést eszközölt ki a bécsi törvényszéknél egy landecki kereskedő, O. P. ellen 140 frt 27 kr. iránt, melynek határidejét a landecki járásbiróság 1885 márczius 7-ére, illetve 14-ére állapitotta meg. Az 1885 márcz. 7-ére a landecki járásbiróság által ezen árverés foganatositása végett kiküldött dijnok, H. elment a helyszinére az árverésnek megtartása végett. O. P. azonban az árverés megkezdése előtt kifizette M. L. egész végrehajtási követelését, minek következtében az árverés elmaradt. H. dijnok kézhez vette a pénzt, de nem helyezte azt a biróságnál letétbe, hanem 30 kr. portónak levonása után nem M. L.-nek, sem utóbbi perbeli képviselőjének, Dr. Str.-nek Bécsben, nem küldte azt, hanem Dr. Sch.-nek Bécsben, ki H. & társa bécsi czég képviseletében egyidejüleg szintén vezetett végrehajtást O. P. ellen. E mellett H. dijnok O. P. t jelölte meg ezen pénzküldemény feladójaként és egy ennek nevére szóló feladó-vevényt kapott is. A landecki járásbiróság azonban még ugyanazon napon arról értesitette a bécsi törvényszéket, hogy az árverés elmaradt, mert az adós megfizette a tőkét járulékaival együtt és mert ezt a landecki járásbiróságnál feladó vevénynyel igazolta. Mivel a bécsi törvényszék nem értesitette erről felperest, Dr. Str. csak a landecki járásbiróság utján értesült erről egy ehhez intézett beadvány következtében, 1885 junius 19-én. Dr. Str.-nek kisérlete, hogy a tévedés folytán Dr. Sch.-hez érkezett küldeményt ettől barátságos uton visszakapja, nem sikerült, és a bécsi ügyvédi kamarának arra irányuló kisérlete, hogy ezen ügy Dr. Str. és Dr. Sch. között békés uton rendeztessék, szintén eredmény nélkül maradt. A landecki járásbiróság által Dr. Sch.-hez intézett azon hivatalos meghagyás, hogy ezen tévedésből kapott pénzt szolgáltassa vissza, a felsőbb biróságok által azért lett feloldva, mert ezen vita csakis rendes birói uton intézhető el. Végül M. L.-re nézve a végrehajtásnak folytatása O. P. adós ellen is eredmény nélkül maradt, ugy hogy az tényleg mit sem hajtott be 140 frt 27. kr. s járulékai iránti követeléséből.

M. L. már most Dr. Str. bécsi ügyvédje utján kártéritési pert inditott az innsbrucki biróságnál a kincstár ellen, melyben arra hivatkozott, hogy követelésének elvesztését egy birói hivatalnok mulasztása idézte elő, mely abban állott, hogy az árverésnél egy képtelen birói biztos müködött, ki nem állott feladata magaslatán, és hogy a landecki járásbiróság, ámbár az előtte felmutatott póstai feladó-vevényből meg kellett győződnie arról, hogy az adós által megfizetett pénz harmadik személyhez lett czimezve, ezen pénzküldeményt nem vonta vissza kellő időben a póstánál, a mi lehetséges lett volna még, mivel Dr. Sch. csak két nappal később, (1885 márczius 9-én) kapta a pénzt.

Az innsbrucki felebbviteli biróság *elmarasztalta a kincstárt* a kereseti tőke valamint járulékainak és a költségek fizetésében. A kincstári ügyészség által emelt időelőttiségi kifogást a biróság elvetette, mert, ha a birói hivatalos cselekmény által megkárosult egyén a kártéritési kereset beadása előtt megelőzőleg kénytelen lenne mind ama személyeket birói uton beperelni, kik esetleg kártéritésre kötelezettek lehetnének, vagy ha, mint a fenforgó esetben, kénytelen lenne perrendtartásszerüleg bebizonyitani, hogy az első adós nem képes fizetni, akkor — ugy mint a fenforgó esetben — a kétes perek egész sorát kellene meginditania, esetleg ezeknél többet költekezni, mint a mennyit a beperesitett követelés kitesz, és mind a mellett még olyan veszélynek lenne kitéve, hogy az állam elleni követelési joga időközben elévül. Ez által azonban az államnak a «Syndicatsgesetz»-ben, illetve az állami alaptörvényben biztositott kártéritési kötelessége számos esetben teljesen illusoriussá válnék, valamennyiben azonban oly későn következnek be, hogy kisebb összegek miatt soha sem lenne tanácsos az állam kártéritési kötelességét igénybe venni, és épen *a lakosság szegényebb részének nem lenne része ezen törvény jótéteményéből.* Mivel a perrendtartás értelmében vidéken az árverések legalább egy birósági személy és egy irnok jelenlétében foganatositandók, azért a törvénytelenség egy dijnoknak mint biztosnak és irnoknak egy személyben történő kirendelésében rejlik. Ezen kirendelés azonban a landecki járásbiróság egy birói hivatalnoka által következett be és ugyanazért a biróság felelős is oly biztosért, ki nem áll feladata magaslatán. A kiküldő birói hivatalnok mulasztásának sulypontja azonban abban rejlik, hogy a bécsi törvényszékhez oly tartalmu átiratot intézett, melynek értelmében azért nem tartották meg az árverést, mert az alperes postai feladó-vevénynyel igazolta a tőke és járulékainak fizetését, mely Dr. Sch.-hez és nem Dr. Str.-hez volt intézve. Azon birói hivatalnok, ki az emlitett átiratot szerkesztette, tehát nyilván vagy egyáltalában épen nem, vagy legalább is nem a kellő figyelemmel olvasta ezen feladó-vevényt, mert különben fel kellett volna tünnie, hogy a pénz nem lett azon helyes czim alatt feladva, a melynek számára rendelve volt. Akkor azonban még idejekorán visszatarthatta volna a pénzt vagy ujból kitüzethette volna az árverést. A kellő figyelem ezen hiányában a feladó vevény megtekintésénél és ama intézkedés abbanhagyásában, mely által a már terhelt pénznek Dr. Sch. kezeihez leendő kiadatása megakadályozható és a kár M. L.-től elháritható lett volna, valamint az árverésnek abbanhagyásában és ennek be nem következett ujból való felvételében kell azonban a főtényezők egyikét felismerni, a melyből eme kár származott. *Az állam a jogszolgáltatás fenségjogának gyakorlásánál köteles gondoskodni arról, hogy a biróságok alkalmas és elegendő szervekkel kellőleg legyenek ellátva* és köteles továbbá megakadályozni azt, hogy oly hivatalos cselekmények, melyeket törvény szerint csakis birósági hivatalnokok láthatnak el, ne napidijasok által foganatosittassanak azért, mert a biróságoknál amazok helyei nincsenek elegendőképen betöltve.

Ha azonban az állam még eme kötelességét sem teljesitené, akkor kevéssé lenne méltóságával összeegyeztethető, hogy egyrészről elháritsa magától a felelősséget a napidijasok hivatalos cselekményeiért, másrészről azonban a biróságokat és a birósági vezetőket alkalmas személyzet hiánya miatt azon kényszerhelyzetbe juttassa, miszerint ezek oly hivatalos cselekményeknél, a melyeknél csak birósági hivatalnokok lennének alkalmazandók, napidijasokat használjanak. Ez az állam pénzügyi érdekének sem felelne meg, mert esetleg viszkereseti jogait az illető birósági vezetők ellen, kik kényszerhelyzetben vannak, maga tenné kérdésessé.

A legfőbb törvényszék *helybenhagyta* ezen itéletet.

Különfélék.

— **A sommás eljárásról szóló törvényjavaslatot** a mellékleten közöljük. A mint lapunk olvasói tudják, a Plósz-féle «törvényjavaslat a felebbvitelről a sommás eljárásban» a nyári szünet előtt a miniszteriumban szaktanácskozmány tárgyát képezte, a melynek eredménye ezen átdolgozott javaslat.

Az uj tervezet, mint czime is mutatja, tágabb keretben mozog, mint az előbbi; felöleli az egész sommás eljárást és

az első birósági eljárást is beható szabályozás tárgyává teszi. Ezen első birósági eljárás az uj tervezetnek több mint felét teszi ki (106. §-t.) Az első czim, mely a kir. járásbiróságok előtti eljárást tárgyazza, 5 fejezetre oszlik. Az első fejezet az általános határozatokat foglalja magában, a második fejezet a keresetés idézésről, a harmadik a szóbeli tárgyalásról, a negyedik a bizonyitásról és az ötödik a birói határozatokról szól. Az ezután következő második czim három fejezetben (107—184. §§.) a felebbvitel három nemét: a felebbezést, felülvizsgálatot és felfolyamodást szabályozza. Végre a harmadik czim kilencz szakaszban (185—193. §§.) a vegyes és átmeneti intézkedésekről szól.

A javaslat főbb eltérései az előbbi tervezettől a következők. Az eljárás kiterjesztetik a kereskedelmi ügyekre is, a mennyiben azok a járásbiróságok hatásköréhez tartoznak. A bizonyitás minden sarkpontja módosul, a beismerés, okirat-, tanu- és szakértői bizonyiték lényeges átalakuláson megy át. A főeskü eddigi alakjában megmarad, a pót-, becslő- és felfedező, valamint a magánokirat valódisága iránti eskü azonban a sommás eljárásból kiküszöböltetik, és helyét a a félnek eskü alatti kihallgatása foglalja el. A felebbezési eljárásban nincs ügyvédi kényszer, a felebbezés az elsőbirósági itélet kihirdetésétől vagy kézbesitésétől számitott 15 nap alatt az első biróságnál irásban vagy szóval bejelentendő. Az ellenfél csak akkor tartozik előkészitő iratot adni, ha novumokat akar a felebbezési eljárásban érvényesiteni. A budapesti és pestvidéki kir. törvényszékek kerületéhez tartozó kir. járásbiróságok felett, ha azok mint kereskedelmi biróságok jártak el, a felebbezési biráskodást a budapesti kir. kereskedelmi és váltó-törvényszék gyakorolja.

A tervezet valamely kár vagy elmaradt haszon mennyiségének megállapitására vonatkozó intézkedéseit, melyek a biró szabad mérlegelési jogát nagy mértékben kiterjesztik, a rendes eljárásban is alkalmazza.

Bizonyára osztatlan örömmel fog találkozni a javaslatnak ama vonatkozása, hogy e tervezettel együtt a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. is módosittatni fog.

A mint tehát látjuk, az eredeti tervezet lényegesen kibővült. A szervezeti alapelvek azonban ugyanazok maradtak, kivéve a kötelező ügyvédi képviseletet a felebbezési eljárásban, melyre vonatkozólag az uj tervezet eltér az előbbitől.

És a mit az első tervezetre vonatkozólag annak megjelenésekor mondtunk, azt csak ismételhetjük ezen átdolgozásával szemben: hogy kevés törvényjavaslat került még a magyar törvényhozás elé, mely vetekedhetnék ezzel az előkészités alaposságában, az alapeszmék következetes keresztülvitelében, a részletek gondos kidolgozásában. A mi pedig magukat az alapeszméket illeti: a szóbeliséget és közvetlenséget, a bizonyitás szabadságát és a bizonyitékok szabad mérlegelését, ezek benfoglaltaknak minden magyar jogász mindennapi imájában. És ezen alapeszmék valósulása kedvéért óhajtandó, hogy e javaslat az egész magyar jogászközönséget egyesitse egy táborba, hogy ha annak egyes csekélyebb jelentőségü részei ellen némelyeknek még ez átdolgozás után is maradtak talán némi aggályaik, ejtsék el azokat azon nagy reformmü létesülése kedveért, melynek e javaslat egyik alapköve lesz.

— **A budapesti kir. tábla** váltótanácsa a következő elvi határozatot hozta: Egy más csődtömeg ellen megtámadási pert folytató s még jogerőre nem emelkedett itélettel pernyertes csődtömeg *nem tekinthető* oly tömeghitelezőnek, ki az ellenfele ellen folyamatban levő csődnek az abban érdekeltek beleegyezése folytán leendő megszüntetését ellenezni jogositva lenne. (1890. 6441. sz.)

— **Dánországban** egy a mult évben hozott törvény szerint a törvénytelen gyermek atyja kötelezhető, hogy gyermeke tizennyolczadik évéig viselje a tartási költséget. Az anya követelheti, hogy a szülési költségek felét szintén az apa viselje. Ha az apa meghal, mielőtt törvénytelen gyermeke elérte tizennyolczadik évét, az ezen kor betöltéséig szükséges tartási költség esedékessé válik s az örökösök tartoznak a hagyatékból ezen összeget biztositani. Ha az apa özvegyet vagy törvényes gyermekeket is hagy hátra, a fennebbi kötelezettség csak azon törvénytelen gyermekek részére terheli a hagyatékot, kiknek fogamzása az utolsó házassága előtti időbe esik, s az összeg nem lehet nagyobb, mintha az illető törvényes gyermek volna.

— **A finnlandi uj büntető-kodex** most már teljes szövegében előttünk fekszik franczia nyelven. (Code Pénal de Finnlande du 19 décembre 1889. Traduit de l'original par *Ludovic Beauchet.*) Azon pontok, melyekről mult alkalommal megemlékeztünk, igy hangzanak:

A házas férfi, a ki férj nélküli nővel, s a férjes nő, a ki nőtlen férfival házasságtörést követ el, hat hónapig terjedhető fogházzal és legalább 100 márkával; a nem házas fél pedig legalább 50 márka pénzbüntetéssel büntettetik.

Ha a férfi is és a nő is házas, a büntetés egy évig terjedhető fogház.

A nem házas férfi és a nem házas nő közti nemi közösülés 20 márkától 40 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.

Azon gazda, a ki elcsábitja szolgálónőjét, 40 márkától 100 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Bordélyház tartásának büntetése 3 évig terjedhető börtön és becstelenség.

A gyermekölést is szigoruan bünteti a törvény és kiterjeszti a felelősséget a nő szülőire és a csábitóra.

Azon nő, a ki tiltott viszonynál fogva lett terhessé és ujonszülött gyermekét megöli, két évtől tiz évig terjedhető börtönnel büntettetik.

Azon nő, a ki nem szándékosan okozta gyermekének halálát, akár azzal, hogy elmulasztotta a gyermek gondozását, akár azzal, hogy szülése számára elhagyatott helyet választott és ilykép lehetetlenné tette a segédkezést: egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Az apa, az anya, a háztulajdonos, a ki tudja, hogy egy nála lakó nő, ki az ő felügyelete alatt áll, tiltott viszony folytán terhessé lett, s elmulasztotta e nőt azon gondozásban részesiteni, melyet állapota igényelt, és a ki ez által oka az ujonszülött gyermek halálának: 300 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy 3 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

Ugyanazon büntetés éri a csábitót is, ha tudva a nő terhességét és szegénységét, őt mégis segély nélkül hagyta, ugy hogy ennek következtében az ujonszülött gyermek meghalt vagy kitétetett.

Kiemeljük még ezuttal, hogy a kodex szerint az, hogy valamely büncselekmény vasár- vagy ünnepnapon követtetik el, sulyositó körülményt képez.

Megjelentek:

A bányászati czélokra kisajátitott területek telekkönyvezése, különös tekintettel a bányavasutakra. Irta Lányi Bertalan kir. táblai biró. Különlenyomat a «Jogi Szemlé»-ből.

A gabnahatáridő-üzletről. A tud. akadémia által a Dóra-dijjal koszoruzott pályamü. Irta *Kohn Dávid.* Ára 2 frt.

Magyar Compass. Pénzügyi évkönyv. XVIII. évfolyam. 1890—91. Szerkesztik *Dr. G. Nagy Sándor* és *Armbruster Jakab.* Ára 5 frt.

Irtások.

129.

A szarvasi kir. járásbiróság a junius 28-án beadott végrehajtási kérvényt julius 19-én intézte el és szeptember 7-én kézbesitette. Minő lehet ott a gyorsaság egyéb ügyekben, ha sürgős ügydarabra csak ilyen telik? *(Ügyvédi körökből.)*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 38. sz. Budapest, 1890. szeptember 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden penteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bizonyitékok a sommás eljárásról szóló uj törvényjavaslatban. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti kir. aljárásbirótól. — A birói és ügyészi szervezet módositása. Dr. REINER IGNÁCZ igazságügyminiszteri fogalmazótól. — Jogirodalom: Ortloff H.: Die gerichtliche Redekunst, Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* A terhelt szuronyos kisérete. FARKAS LAJOS komáromi kir. törvényszéki birótól. — Különfélék. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A törvényjavaslat a sommás eljárásról. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Rendkivüli Melléklet: Dr. Emmer Kornél véleménye a Plósz-féle javaslatról.

A bizonyitékok a sommás eljárásról szóló uj törvényjavaslatban.

Kevés igazságügyi tervezet találkozott annyi érdeklődéssel a szakkörökben, szolgáltatott okot annyi vitára, mint a Plósz-féle tervezet a felebbvitelről a sommás eljárásban. Fokozott érdeklődéssel vette tehát a jogászközönség ezen tervezetnek most megjelent átdolgozását, a sommás eljárásról szóló törvényjavaslatot.

Kétségtelen volt, hogy a mennyiben a javaslat az elsőbirósági eljárást is felöleli, az egész vonalon szakitani fog a mai perrendtartással. Az 1868. évi LIV. tcz. bizonyára nem mintaképe a kodifikationalis munkáknak. Felfogásában az osztrák eljárásra támaszkodva, kivitelében és szövegezésében a legnagyobb elhamarkodást és pongyolaságot árulva el: egyetlen szakasza sem olyan, hogy azt szószerint át lehetne vinni egy uj eljárási törvénybe. A mennyiben tehát a javaslat az első birósági eljárást is konstruálni akarta, az uj intézkedések egész sorát kellett felvennie. És tényleg az uj javaslat az előbbivel szemben az ujitások egész tömegét foglalja magában.

Legérdekesebb ezen uj részek közt a bizonyitás uj szabályozása. E ponton a reform a mai járásbirósági eljárással szemben a leggyökeresebb és legmélyebbre menő.

Az elv már az előbbi Plósz-féle tervezetben ki volt mondva, teljesen azonban csak az uj javaslat viszi ki. Ez elv: a szabad mérlegelés.

Nemcsak a bizonyitási eszközökre terjed ki a biró szabad mérlegelési joga, hanem a tárgyalás egész tartalmára. (62. §.) A biró a tárgyaláson előadottakból is megállapithatja valamely tény valódiságát vagy valótlanságát, a nélkül, hogy bizonyitási eljárás csak folyamatba is tétetnék. A birói jogkör legnagyobbmérvü kiterjesztése ez, mely azonban a modern pernek alapkövét képezi, és melyet kérdés tárgyává sem szabad tenni.

Midőn a német birodalmi perrend a szabad mérlegelésnek e nagymérvü kiterjesztését elfogadta, egyszersmind bizalmat szavazott a birói karnak. A német perrend indokolása megemlékezik arról, hogy a birói jogkör ezzel nagyon tágul, de azonnal hozzáteszi: «Diese sehr freie Stellung kann dem deutschen Richter im Vertrauen auf dessen Bildung, Integrität und unabhängige Stellung unbedenklich gewährt werden.» Bizalmi szavazat a javaslat ezen része a magyar birói karra nézve, a melyről a javaslat joggal feltételezi, hogy feladata magaslatán áll.

A szabad mérlegelés alól a javaslat csak a közokiratokat, a teljes bizonyitékot képező magánokiratokat és a főesküt veszi ki. A közokiratoknál és teljes bizonyitékot képező magánokiratoknál a forgalom biztonságának követelménye az; a főeskünél ügydöntő természetének folyománya.

Azonban nagy tévedés volna, ha azt hinnők, hogy a biró valamely tény valóságának vagy valótlanságának megitélésénél önkényüleg fog eljárhatni. Egyrészt akadályozza ezt a 62. §. azon intézkedése, hogy a biróság azon okokat, melyek meggyőződését előidézték, az itéletben tüzetesen előadni tartozik. Másrészt a gyakorlat és a perjogi tudomány kétségtelenül fel fognak állitani egyes bizonyitási szabályokat, a melyek azonban minden esetre nem lesznek oly merevek, mint ha törvényes szabályok volnának és ép ebben fog rejleni előnyük is. «A bizonyitékok alkalmazására és értékére vonatkozó szabályok» — jegyezte meg *Planck* nagyon helyesen — «tünjenek el a törvényből, és megállapitásuk tartassék fel a *jogiskolának* és a *birósági gyakorlatnak*, hogy megtarthassák azon classicus alakjukat, mely üdvös használatukra nélkülözhetlen».

Legtypikusabb alakja a szabad mérlegelésnek az, melyet a javaslat valamely kár vagy elmaradt haszon mennyiségének megállapitásánál előir. A kártéritési igények nehézségei ismeretesek. Németországban a birodalmi perrend előtt a támadások folyvást az eljárás e pontja ellen irányultak, a panaszok a kártéritési perek ellen kimerithetlenek voltak. *Zink* csak az egész jogász-világ kritikáját fejezte ki, midőn azt mondta, hogy az eljárás a kártéritési igényeket voltaképen kitörli a biróilag érvényesithető igények közül. Nálunk a baj ugyan nem oly nagy, mert bizonyitási szabályaink nem oly merevek, mint a minők a közönséges német per szabályai voltak, de a baj kisebb mértékben nálunk is meg van. Ezen kiván segiteni a javaslat 63. §-ának intézkedése. Még pedig segit rajta nem csak a sommás eljárásban, hanem a kártéritési perek tulajdonképi eljárási formájában, a rendes eljárásban is, midőn a kár megállapitására vonatkozó intézkedéseit a 188. §-ban a rendes eljárásra is kiterjeszti.

A javaslat ezután a szabad mérlegelési elv alapján átalakitja az összes bizonyitékokat: az okiratok, tanuk, szakértők és esküre vonatkozó szabályokat.

A közokiratok valamint az 1868. évi LIV. tcz. 167. és 168. §§-ai szerint kiállitott okiratokra nézve a javaslat fentartja mai perrendtartásunk intézkedéseit. Minden más okiratra, ugyszintén a kereskedelmi könyvekre, alkuszok naplóira és kötjegyeire nézve a szabad mérlegelést kimondja, és csak egy irányban negative korlátozza azt: a biróság a kölcsön leolvasását és a kötelezettség elvállalását nem tekintheti az adóslevél által teljesen bizonyitottnak, ha az nincs az 1868. évi LIV. tcz. 167. és 168. §§-ainak megfelelő módon kiállitva. A javaslat itt birói gyakorlatunk egyik kontrovers kérdését érinti és dönti el, t. i. azt, hogy az 1868. évi LIV. tcz. 167. és 168. §§-aiban előirt kellékek hiányát pótolja-e az, hogy a kiállitó aláirásának valódiságát a biróság előtt beismeri. (28. sz. teljesülési döntvény). A javaslat mai eljárásunkkal ellentétben a bíróra bizza azt is, hogy a könyvek bizonyitó erejének időtartamát itélje meg. A szabad mérlegelésnek veti továbbá alá az aláirás valódiságának kérdését is.

A javaslat 68. §-a megszünteti a perrendtartás 188. §-ának és birói gyakorlatunk azon visszásságát, hogy a közös okirat előterjesztése sommás eljárásban nem követelhető.

A tanubizonyitásnál perrendtartásunk 191. és 192. §§-ai a tanuskodásra való képtelenségnek és a tanuságtételből való kizárásnak igen sok esetét állitják fel. Törvényes bizonyitási szabályoknál ez érthető, szabad mérlegelésnél azonban mindinkább meg kell szoritani ezen személyek körét. A javaslat szerint a bizonyitó fél meghatalmazottja, felmenő vagy lemenő ágbeli rokonai, házastársa és jegyese csak ugy kihallgatható tanukép, mint az, a ki a per kimenetelétől kárt vagy hasznot várhat, a ki a bizonyitó fél ellenfelével ellenségeskedésben vagy perben áll, vagy vagy pedig a ki hamis tanuságért vagy hamis esküért már büntetve volt. Nincs is semmi indok arra, hogy e személyek miért legyenek feltétlenül kizárva a tanuságtételtől. Ezen személyek vallomása elveszti veszélyességét, ha a biró szabadon mérlegelheti azt, és kihallgatása után, ha vallomását megbizhatlannak találja, a megesketést is mellőzheti.

A szakértőkkel való bizonyitás tekintetében is tágul a bióság jogköre. A szakértők számát a bióság szabadon állapithatja meg és egy szakértő véleményével is megelégedhetik. (77. §.)

Azonban legfontosabb ujitása a javaslatnak a bizonyitás terén a félnek eskü alatti kihallgatása.

Az angol eljárás terméke az, a honnan *Glaser* átültette próbakép az osztrák bagatelltörvénybe, azon czélzattal, hogy azt a polgári per minden nemében meg fogja honositani. A próba kitünően sikerült, s Ausztriában teljesen ki van zárva a lehetőség, hogy a megalkotandó perrendtartásba a fél esküje ismét felvétessék.

Az ujitás ez irányban a javaslatban csak részleges, mert a főeskü fenmarad, s csak a pót, becslő, felfedező és az okirat aláirásának valóságára vonatkozó eskü helyébe lép a félnek eskü alatti kihallgatása. Azonban még e korlátozás mellett is nagy fontosságot tulajdonitunk a reformnak. A szóbeli eljárás és szabad bizonyitás rendszerében a főeskü ugyis csak alárendelt szerepet játszik. Örömmel üdvözöljük tehát a reformot e korlátozás mellett is. A mai esküjog számtalan kinövései és visszásságai eltünnek azzal, a szabad bizonyitás és a bizonyitékok szabad mérlegelése uj tért nyer, az egész per észszerübb alapokra lesz fektetve.

A mi pedig a fél eskü alatti kihallgatásának egyes részleteit illeti, a javaslat intézkedéseit jobbaknak és helyesebbeknek találjuk, mint az osztrák bagatell-törvény, a Glaserféle tervezet és az uj osztrák, a sommás eljárásról szóló tervezet intézkedéseit. A javaslat nem veszi körül számtalan rendszabálylyal ez uj intézményt, hanem szabad mozgást enged a birónak. Egy szakaszában, a 78. §-ban, kevés szóval többet mond, mint az osztrák tervezeteknek lapokra menő nagy fejezete. Nagy előnye a javaslat szabályozásának az osztrák javaslat intézkedéseivel szemben az is, hogy ép ugy mint a tanuknál, fentartja az utólagos assertorius esküt, és nem fogadja el az Európa szerte elfogadott előzetes præmissorius esküt.

A mint tehát látjuk, a javaslat az átdolgozás alatt bővült, uj eszméket vett fel, uj intézkedéseket vont szabályozása körébe. A reform terjedelme és hatása ezzel nagyobbodik, a mi minden esetre csak örvendetes.

Dr. FODOR ÁRMIN.

A birói és ügyészi szervezet módositása.[1]

A felügyeleti jog köre eddig nálunk az 1871: VIII. tcz. 5. §-tól eltekintve csak rendeletileg volt némiképen szabályozva. Most a tervezet 3. és 4. §§. tartalmaznak erre vonatkozólag kimeritő és igen czélszerü rendelkezéseket. Igen lényeges ujitást tartalmaz az 5. §. melynek alapján bármely felügyeleti hatóság köteles panaszt elfogadni s a felsőb hatóság vagy saját hatáskörében intézi el azt, vagy az illetékes alsóbb felügyeleti hatósághoz utasitja, melyeknek elintézése ellen a felsőbb felügyeleti hatóságnál orvoslás kereshető.

Eddig nagyobbára csak a miniszterium intézett el érdemlegesen panaszokat s azokban a már fentebb vázolt eljárást követte. Most az eddigi eljárás meg lesz változtatva s a panaszok legnagyobb része a táblák elnökeihez, vagy a főügyészhez lesznek benyujtva, vagy a miniszterium által illetékes intézkedés végett ugyanoda áttéve.

Az elintézés elleni jogorvoslat, mint az administrativ jogorvoslatok általában határidőhöz kötve nincsen, tehát azzal élni bármikor lehet.

A tervezet indokolása szerint a felügyeleti jogkör nincs a tervezetben teljesen kimeritve, csupán a főbb tételekre szoritkozik, melyek alapján a további intézkedések, a rendeleti jogkör feladatához tartoznak, a mi minden tekintetben helyes is, mert ezen jogkör részletezése, oly kasuistikus megállapitásokat tenne szükségessé, melyek törvény keretébe nem férnek. A Fabiny-féle fentebb emlitett javaslat a felügyeleti jogkör megállapitását egészen a rendeleti jog keretébe tartozónak mondta.

Az ügykezelés és ügyvitel megvizsgálásáról rendelkeznek a 6—9. §§. Ezek szerint, ugy a miniszter, mint a tábla elnöke, valamint a törvényszéki elnök, akár személyesen, akár kiküldöttjeik által megvizsgálhatják a felügyeleti hatóságuk alá tartozó bióságok, a főügyész az alája rendelt ügyészségek ügyvitelét s az alkalmazottak személyes képességéről és mükődéseiről közvetlen meggyőződést szerezhetnek. A kir. törvényszékek legalább minden két évben, a járásbióságok pedig minden évben vizsgálandók meg.

Ezen rendelkezések, kivéve a táblai elnöknek itt szabályozott felügyeleti jogát, eddig is meg voltak. Ezek nagy előnyeit már fentebb részleteztem. Ezen előnyöket azonban lényegesen csökkenteni képes azon rendelkezés, hogy a vizsgáló közeg a bióság tanácskozásánál és a szavazásnál nem lehet jelen.

A vizsgáló-biztosnak ugyanis közvetlenül kell meggyőződést szereznie az alkalmazottak személyes képességeiről és müködéséről, ezen meggyőződés pedig pusztán az iratokból nem szerezhető meg, mert pl. a hozott itéletekben esetleg a tanács befolyása érvényesül s a tanácskozási jegyzőkönyvek sem tüntetik fel egészen hiven egyes birák jogi felfogását, ezt közvetlenül csak személyes észlelet utján lehet nyerni. De különben csak egyetlen ok lehet, mely ezen rendelkezés felvételét indoholhatná, s ez az, hogy esetleg a biztos jelenléte befolyásolhatná az itélethozatalt. De ez nem állhat meg, mert a mely biró oly kevéssé független, az nem érdemli meg, hogy biráskodjék, de ezen érv még azért sem jöhet szóba, miután rendszerint oly ügyek lesznek előadva, melyek a biztosra teljesen idegenek.

A német birodalmi birósági szervezeti törvény 195. §-nak bizottsági tárgyalásánál egészen hasonló szakasz felvételét óhajtották többen, még a törvényszéki elnöknek jelenlétét is ki akarták zárni. De végre azon nézet emelkedett érvényre, hogy az elnöknek vagy vizsgáló-biztosnak jelenléte a tanácskozásnál sok esetben kivánatos, s ezért ily szakasz felvétele elejtetett.

Magától értetődik, hogy visszaélés volna, ha akár az elnök, akár a vizsgáló-biztos a tanácskozásra befolyna. Ennek megakadályozása azonban egészen a tanács elnökének hatáskörében áll, és fel kell tenni, hogy a birák birnak oly önérzettel, minden beavatkozást visszautasitani.

Azon nagy tekintélynél fogva, melylyel a kir. Curia bir, s azon nagy tapasztalatnál fogva, mely felsőbb biráink tulajdona, törvénykezési, törvényhozási és igazságügyi igazgatási kérdésekben eddig is meghallgattattak többször a miniszter által, ezenkivül az e. f. bióságok nem egy esetben kérettek fel véleményadásra s adtak is véleményt. Ez most kötelessége lesz a bióságok és ügyészségeknek (10. §.).

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Hogy az e. f. bíróságok teljes ülése adja-e meg ezen véleményeket, vagy a megfelelő szaktanács, arra a javaslatban nincs támpont. Részemről a teljes ülésnek vélem ezt a jogot fentartatni. Mindenesetre azonban legalább rendeleti uton kell ezt a kérdést megoldani.

A 10. §-hoz hasonló intézkedést tartalmaz a porosz Ausführg. Ges. z. Ger. V. Gesets 84. §-a: Die Gerichte und die Staatsanwaltschaften sind verpflichtet, auf Verlangen der Aufsichtsbehörden über Angelegenheiten der Gesetzgebung und der Justizverwaltung Gutachten abzugeben.

Szintugy a kir. itélő táblák és a kir. Curia is felhivás nélkül is kötelesek lesznek most a törvények és a birói hatóság gyakorlatában tapasztalt hiányokra nézve adatot gyüjteni s azt az igazságügyminiszterhez felterjeszteni (11. §.). Ezen rendelkezésnek hasznos voltát különösen indokolni teljesen felesleges.

Ausztriában a legfőbb itélőszéknek szintén meg van ez a joga, illetve kötelessége, az 1850 augusztus 7-iki csász. patens 10. §-a alapján.

Egy igen nagy előnye van a 11—15. §§-ban foglalt rendelkezéseknek, hogy a felügyeleti jognak nagy kiterjesztése daczára a felebbviteli bíróságok, mint itélő bíróságok megkiméltetnek attól, hogy felügyelet czimen az igazságügyi igazgatás közegeivé váljanak, s rendes hivatásuktól nem vonatnak el, mert ezen véleményeket a táblák és a Curiánál nem az itélkezésre hivatott tanácsok adják, hanem egy külön 6 tagból álló bizottság.

A javaslat ebbeli intézkedésének egyik kiváló érdeme, s ez a törekvés az egész javaslaton keresztül vonul, hogy a bíróságok mint ilyenek sehol sem terheltetnek administrativ teendőkkel. Mindenütt a bíróságok, vagy ügyészségek vezetői végzik, ezen természetszerüleg hozzájuk tartozó teendőket, vagy külön bizottságok, tanácsok alakittatnak e teendők végzésére.

A most emlitett (11. §.) ad hoc bizottságon kivül lényeges ujitást képez, a fentebb érintett elvek figyelembevételével a kir. itélő tábláknál és a kir. Curiánál alakitandó *elnöki tanács* (13. §.), melynek tagjait az elnökön kivül a tanácselnökök képezik, feladata pedig javaslattétel birói állások betöltésére nézve s véleményadás oly igazgatási kérdésben, mely vagy az elnök, vagy az igazságügyminiszter által eléje terjesztetik.

Az elnöki tanács egyik lényeges hatáskörét képezi a javaslattétel a betöltendő birói állásokra, melyekre nézve a kinevezés Ő Felségét illeti. Tehát javaslatot tesz a kir. táblai tanács, nemcsak a táblai birói állásokra nézve, hanem a kerületében lévő törvényszékeknél betöltendő törvényszéki birói, és a járásbíróságoknál betöltendő járásbirói és albirói állásokra nézve.

Tehát a törvényszéknek és a törvényszéki elnöknek a javaslattétel körül eddig gyakorolt joga lényegesen meg lesz szoritva.

Az elnöki tanács hatáskörét meghatározó ezen rendelkezés szoros összefüggésben áll azon kérdéssel, illetve elvvel, hogy a birói testületek kiegészitése a bíróság befolyásával történjék, illetve, hogy a birói állás betöltésére a bíróságnak van elhatározó befolyása. A jelen törvénytervezet igen helyesen oldja meg ezt a kérdést, midőn fentartja az eddigi gyakorlatot, hogy a bíróságot csak javaslattétel illeti meg a birói állások betöltésénél, mely a minisztert nem köti, tehát igen helyesen elkerüli azon hátrányokat, melyek abból származnának, ha az elnöki tanácsnak hatályos, vagy épen döntő befolyás adatnék a birói állások betöltésénél, s mely a bíróságok hatalmának tultengésére vezetne.

De a biró-kinevezési jogot a kormány ki sem adhatja kezéből, s nem engedhet arra döntő befolyást a bíróságnak, mert ez a parlamentaris felelősséggel ellenkeznék. Parlamentáris államban, mint már fentebb kifejtetett, minden kormánycselekvés igy a kinevezés is, a parlament ellenőrzése alatt áll s igy minden kinevezésért a kormány felelőségre is vonható és kell, hogy vonható legyen, ellenben a bíróság felelős nem lehet, mert független; kötelező birósági kijelölésnél pedig a miniszter nem vonható felelősségre, s csak a bíróság tétetnék ki támadásnak, mi viszont tekintélyének rovásával jár.

Az ügyvitel ellenőrzése. Rendbirság. Már fentebb kiemeltem, hogy a bíróságoknál az ügyviteli szabályok körül elkövetett szabálytalanságokról csakis a törvényszéki elnök az évi vizsgálatoknál, a törvényszékeknél elkövetettekről csakis az ügyvitel megvizsgálására kiküldött miniszteri biztos szerezhetett hiányos tudomást. Némely panaszok folytán felkivánt ügyiratokból pedig a miniszterium.

De az ügykezelési vizsgálatok rövid ideig tartottak, s ha csak a törvényszéki elnök vagy vizsgáló-biztos egyesek által figyelmeztetve nem lett az egyes ügyekben elkövetett szabálytalanságokra, ugy nagy ritkán jöhettek annak tudomására. Holott a felebbezési bíróságok, kik az ügyek legnagyobb részét felülvizsgálva a legközvetlenebbül észlelik az elkövetett szabálytalanságokat, azok megtorlása tekintetében, daczára a birói ügyvit. szab. 68. §-nak, jóformán semmi intézkedést sem tettek.

A javaslat 16. §-a szerint most kötelességévé van téve a felsőbb bíróságoknak a tapasztalt hiányokra a bíróságok főnökeit külön határozatban figyelmeztetni. De a javaslat még hatályosabb és nem eléggé dicsérhető eszköz használását engedi meg ott, hol a mulasztás vagy késedelem nem oly sulyos, hogy fegyelmi megtorlásnak volna helye. S ez a rendbirságolás joga a birósági és ügyészségi hivatalnokokkal szemben.

Ezen rendbirságolás egyike lesz a leghathatósabb eszközöknek, hogy az ügyvitelbe ütköző számos szabálytalanságok megszünjenek. Átlátta ezt már az előbbi igazságügyminiszter is, midőn a már többször emlitett javaslatának 29. és 30. §§-aiban hasonló rendelkezéseket vett fel.

A mostani javaslat vonatkozó rendelkezése azonban sokkal magasabban áll amaz felett, mert ez a birák függetlenségét kellően megóvja, a mennyiben rendbirságot ügyész és biró ellen nem enged megállapitani. Csakis a birósági és ügyészségi segéd és kezelő személyzet ellen alkalmazható a rendbirság. És ez teljesen helyes is, mert a birói függetlenség rovásával járna, hogy a biró más, mint a fegyelmi bíróság által büntettessék, mely tekintet azonban a birósági hivatalnokokkal szemben nem forog fen. Igy van ez szabályozva a német államok nagy részében.

A porosz Ausf. Ges. z. D. Ger. V. Ges. 80. §-a szerint: In dem Recht der Aufsicht liegt die Befugniss, gegenüber nicht richterlichen Beamten die ordnungswidrige Ausführung eines Amtsgeschäftes zu rügen, und die Erledigung eines Amtsgeschäfts durch Ordnungstrafen bis zum Gesammtbetrage von einhundert Mark zu erzwingen. Mig a birákra nézve a porosz 1879 április 9. törvény 13. §-a szerint: Richterlichen Beamten gegenüber liegt in dem Recht der Aufsicht die Befugniss, die ordnungswirdige Ausführung eines Amtsgeschäftes zu rügen, und zu dessen rechtzeitiger und fachgemässer Erledigung zu ermahnen. Poroszországban, Hannoverben és még néhány német államban a legujabb időig a birákra nézve is fenállott a birságolási jog. A határvonal, a tervezet szerint, a felügyeleti hatóság jogköréből folyó birságolási jog és a fegyelmi jog között abban áll, hogy az előbbi csakis az ügyviteli szabályok megsértése miatt alkalmazható, ellenben más szabálytalanságok megtorlása már fegyelmi utra tartozik.

A tervezet szerint a birság 1—20 frtig terjedhet s ellene egy foku felfolyamodásnak van helye a felebbviteli bírósághoz, illetve a főügyésztől az igazságügyminiszterhez. Részemről czélszerübbnek tartanám és a birságolás hatását nagyon emelné, ha 1—10 frtig terjedő birságra nézve felfolyamodás

nem engedtetnék meg. Mert a büntetés hatása a gyorsaságban rejlik, ezt pedig csökkentené, ha oly kis összegre nézve megengedtetnék a felfolyamodás. S különben is feltehető, hogy a felsőbb bíróság fontos ok nélkül alkalmazni nem fogja, s igy semmi sem szól ellene, hogy a kisebb összegre nézve a felfolyamodás kizárassék.

A felfolyamodás beadására nézve határidő nincs szabva. Pedig ezt mindenesetre határidőhöz kellene kötni.

A felügyeletre vonatkozó ezen kényes és fontos kérdéseknek kiváló tapintattal való helyes megoldása egyik nagy érdeme a tervezetnek.

(Bef. köv.)

Dr. REINER IGNÁCZ,
igazságügyminiszteri fogalmazó.

Jogirodalom.

Ortloff. H. Die gerichtliche Redekunst, Berlin und Neuwied.

Vannak bizonyos dolgok, melyekre másokat megtanitani a szó szoros értelmében lehetetlen, s melyekre ép azért másképp, mint saját tapasztalás, alapos megfigyelés és hosszas gyakorlat által szert tenni nem lehet. Ezen, a szó szoros értelmében megtanithatatlan dolgok közé tartoznak, pl. a helyes tapintat, a találékonyság, a fortély, az ügyesség, a tanitás müvészete, a jogi hermenentika, a konstruálás, a helyes itélet, a nyilvános szónoklat, a hová többek között a törvényszéki szónoklat müvészetét is kell számitanunk. A kinek nincsen ezen dolgok iránt mintegy veleszületett helyes érzéke, az hiába forgat egész könyvtárakat, soha sem fogja azt, a mire ezek közül szüksége van, elsajátitani. De azért még sem mondhatnók, hogy tehát a fentebbi tárgyakról irni is fölösleges, mert először mégis csak vannak bizonyos általánosan elismert szabályok, melyekről mint amaz elsajátitandó dolgokra vonatkozókról, előleges tudomást kell venni, és másodszor, mert gyakran az ezen tárgyakkal való foglalkozás vagy az iróban vagy az olvasóban oly eszméket ébreszt föl, melyeknek az emberiség igen tekintélyes része jó hasznát veheti.

Az előttünk fekvő müvével szerző vezérfonalat akar nyujtani a jogászközönségnek, főleg a praxissal foglalkozó jogászoknak törvényszéki szónoklatok tartására.

A münek első, vagy elméleti része azt fejtegeti, hogy mely szabályai a szónoklattannak találnak alkalmazást a törvényszéki szónoklatokra? A második vagy gyakorlati rész a törvényszék előtti védbeszédek lényegét és minemüségét tárgyalja.

Azt hiszszük, hogy helyes dolgot cselekszünk, midőn a «nyilvánosság, közvetlenség, szóbeliség» jelszavak általános hangoztatásának napjaiban, hazai jogászközönségünk figyelmét is a fentebbi müre felhivjuk, hiszen büntető-ügyekben, valamint sajtóvétségeknél az áma jelszavakban foglalt elvek már nálunk is meg vannak valósitva és csak rövid idő kérdése, mikor fognak a polgári perben is megvalósulni.

Szerző előszavában reflektál Zachariae, Malinckrodts Mittermaier, Wolff, Guyet, Schall és Boger hasontárgyu müveire, de sem Friedmann, sem Varghának valóban jeles müveit («Die Vertheidigung in Strafsachen 1879.») nem emliti.

A bevezetésben értekezik szerző a törvényszéki szónoklatok czéljáról (1. §.), mely nem más, minthogy a szónok a biró (vizsgáló birák) fölfogásához és értelméhez fordul, hogy a fenforgó ügyben teljes igazság szolgáltattassék. Azután beszél a törvényszéki szónoklatról mint olyanról (2. §.), mely nem más, mint a szónoklattan szabályainak a törvényszéki tárgyalások alkalmával tartatni szokott szónoklatokra való alkalmazásának tana. Azon már korábban fölmerült vitás kérdésre, vajon a szónoklat az államra nézve hasznos-e avagy pedig káros, szerző azt feleli, hogy itt csak a szónoklattal való visszaélésről, mely csakugyan káros, és ennek lehető eltávolitásáról lehet szó, mert egyedül a jog és igazság képezi a szónoklat tulajdonképi czélját. Következik a törvényszéki szónoklat elmélete és gyakorlata (3. §.), az előtanulmányok fejtegetése (4. §.), a törvényszéki szónoklat mintaképei és irodalma (5. §.).

Tulajdonképi thémáját szerző négy szakaszban fejtegeti. Az első szakasznak tárgyát képezik a szónok személyes tulajdonságai, u. m. a szónoklásra való képessége (6. §.), a törvényszéki szónokká való kiképeztetése (7. §.), a szabad előadás személyes kellékei (8. §.), a törvényszéki szónok állásának befolyása a saját szónoklatára (9. §.). A szónoknak testileg és szellemileg rátermettnek kell lennie. Bizonyos testi fogyatkozások, u. m. abnormis nyelvi és lélegzési szervek, a hidegvérüség s bizonyos mérvü testi erő és egészség hiánya, hol nagyobb, hol kisebb akadályul szolgálnak; szintugy bizonyos szellemi hiányok is. A szellemi képességet illetőleg kétféle, u. m. értelmi és erkölcsi tekintetben kell a törvényszéki szónoknak a maga hivatására alkalmasnak lennie. Az értelmi képesség főkép *jó emlékező tehetségben* áll, a ki emlékező tehetségét fogyni látja, a ki a tárgyalási teremben nagy fáradsággal akad csak a visszaemlékezés tárgyára, a ki nem képes lelkében a multat ujra fölelevenitení, a ki nem találja meg a kellő szót gondolatának kifejezésére, leghelyesebben cselekszik, ha inkább teljesen visszavonul a sorompóktól; továbbá a tárgyalás folyamán hallottaknak, különösen a perbeli ellenfél által fölhozottaknak *gyors és biztos fölfogásában* s végre a szükséges *lélekjelenlétben*, hogy a szónok magát tüstént föltalálhassa. Az erkölcsi képesség szempontjából a szónokban *jogi* és *erkölcsi jellemszilárdság*, *őszinteség*, *becsületesség*, szigoru és következetes *jogérzület*, szenvedélyességtől és egyoldalusságtól ment *higgadtság*, saját nézeteinek érvényesitése körül illő *szerénység*, az ellenféllel szemben kellő *tisztelet* és *kiméletesség* kivántatik meg.

Különös érdeket kelt, a mit szerző a törvényszéki szónokká való kiképeztetésről mond. Találóan utal az önképzés és öntanulmány elengedhetetlen szükségességére, melyet azonban mégis másoknak utmutatása kell, hogy megelőzzön. A müvelt család, a középiskola, az egyetem, a társas élet számos alkalmat nyujt a fiatal embernek, hogy magát a szabad előadásban gyakorolja. Az egyetemeken persze nagyobb figyelmet kellene forditani a polgári és büntetőjogi praktikumokra s mihelyt a fiatal jogász kilép az életbe, minél gyakrabban kellene a törvényszéki tárgyalásokat fölkeresnie s mindenképen arra törekednie, hogy a legjelesebb szónokokat válaszsza mintaképül. Cicero és Quinctilian müveinek s a törvényszéki szónoklat irodalmának folytonos és beható tanulmányozása nem eléggé ajánlható. Különösen Schall és Boger «Vorschule der gerichtlichen Beredsamkeit für Rechtsanwälte. 1855.» és Berryer «Leçons et modiles d'éloquence judiciaire. 1835.» munkáinak szorgalmas olvasása igen hasznos.

Az u. n. extemporizálásra vonatkozólag szerző igen figyelemre méltó, bő tapasztaláson és alapos ügyismereten nyugvó, utmutatásokkal szolgál.

Legtöbb alkalom nyilik a törvényszéki szónoklat kifejtésére és érvényesitésére a bünvádi pereljárásban, mert itt igen tág téren mozoghat. Államügyész és védő egyaránt élhetnek itt az ékesszólás minden eszközeivel a legszélesebb mértékben. Csak abban nincs tán igaza szerzőnek, midőn azt állitja, hogy a védőnek föladata könnyebb volna, mint az államügyészé (közvádlóé); a legjelesebb német, franczia, angol kriminalisták ép ellenkezőleg a védőnek szerepét, főleg szónoki tekintetben sokkal nehezebbnek itélik, mert a büntetőperben sokkal nagyobb suly fekszik az anyagi igazságon, mint a polgári perben, s igy nem áll az a tétel, mely szerint az alperes szerepe általában véve könnyebb volna, a büntető perben is.

Szerző nem terjeszkedik ki részletesen arra a kérdésre, hogy melyek legyenek az ékesszólásnak mindazon eszközei, melyeket a védő fölhasználhat. Erre nézve Varghának fentemlitett müve nyujt részletesebb felvilágositást.

Müvének második szakaszában szerző a törvényszéki szónoklatra való előkészületről, még pedig az informatióról (10. §.), a beszéd tervének elkészitéséről (11. §.), a törvényszéki szónoklat kidolgozásáról (12. §.) és annak betanulásáról (13. §.) értekezik.

Mindenekelőtt természetesen ismernie kell a szónoknak azt a jogesetet, melyről beszélni fog; ezt az ismeretet a kliensével és fölvilágositást adni képes más személyekkel való beszélgetésből, a tényeknek személyes megvizsgálásából és az akták tanulmányozásából kell meritenie. Ebben áll az informatio.

A beszéd tervének elkészitéséhez csak a kellő informatio megszerzése után lehet fogni. A feleknek perbeli viszonyából és jogaik érvényesitésére szolgáló egymásutáni szerepléséből az anyag elrendezésére bizonyos állandó alapelveket lehet levonni; másrészt azonban valamely vitás jogviszonynak vagy büntetendő cselekménynek tényálladékából is erednek bizonyos állandó vezérszempontok. A szőnyegen forgó jogsértő tény megállapitott tényálladékának összehasonlitása a törvényben meghatározott általános tényleges föltételezésekkel (jogi tényálladék-ismérvek) teszi lehetővé, hogy amazt az utóbbi alá helyezzük, hogy meglássuk, vajon a tételes és föltételes tényálladékismérvek egymással összevágnak-e vagy sem? Az eset megitélésére szolgáló ezen jogászlogikai tevékenység minden vitás jogkérdésnél ismétlődik és mind a felek, mind a bíróság részéről behatóan kifejtendő. Hogy pedig eme tevékenység helyes eredményre vezessen, minden jogilag fontos anyagot két irányban kell összeállitani és megvizsgálni, t. i. történeti előzményei s ezeknek jogi relevansága szerint. Ennek alapján a legtöbb esetben bátran lehet a beszéd tervét elkésziteni. S itt szerző ismét figyelemreméltó utmutatásokkal szolgál főkép az improvisált törvényszéki beszédek mi módon eszközlendő dispositiójára vonatkozólag.

(Bef. köv.) Dr. BOZÓKY ALAJOS,
n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A terhelt szuronyos kisérete.

Az előzetesen letartóztatott és vizsgálati fogságban levő terheltek helyzetét érintő reformtervezetek között még nem egy kérdés vár megvitatásra s egyuttal a modern judikatura szellemének megfelelő megoldásra.

Ily időszerü és eddig mellőzött kivánalomként lép előtérbe: hogy az előzetesen letartóztatott és vizsgálati fogságban levő terheltnek a vizsgálóbiró elé állittatása mily módozatok mellett nyerjen végrehajtást, a nélkül, hogy a *biztonság* és *kimélet* szempontjait feláldoznunk kellene?

Mai eljárásunk szerint az előzetesen letartóztatott és vizsgálati foglyok háta megé kivétel nélkül egy fegyveres s feltüzött szuronynyal ékeskedő fogházőrt állitunk oda őrkiséretként.

Ez az állitólagos delinquens sarkában annak minden mozdulatát szemmel tartja.

E látomány a jogban avatlanok figyelmét mindannyiszor a legteljesb mérvben lebilincseli.

S midőn a laikus jogi kiváncsiságát kielégitve tudomásul veszi, hogy arra az illető uri egyénre csupán az az egyedüli gyanu hárult, hogy egy szóra alig érdemes kis összegü váltó alá embertársának a nevét irta alá, jogérzetében megbotránkozva siet ismét dolga után; előadva ismerőseinek s övéinek, hogy azt az urat, kinek az a nagy fakereskedése van ott a Tisza mellett, ép most kisérték a törvényházra.

Csodálható-e, hogy mire az illető terheltnek kihallgatása véget ér, s terhelt a vizsgáló birónak a város legélénkebb forgalmi pontján elhelyezett hivatali helyiségétől a több utczán át vezető s távolabb eső birói fogházba visszakisérve lesz, akkorra már a kiváncsiaknak egész tömege verődik össze, kiknek egy része kárörömmel, más része ismét szánalommal látja terheltben az áldozatot, s nem egyszer ez a megütközés érzetét ébreszti fel.

Távol áll tőlem a hatásvadászat.

Senki se vádolhat, hogy pusztán pathetikus hangulatkeltési vágy vezeti tollamat, midőn a fent előadottak valóságát kissé élénkebb szinekkel ecsetelem.

Nyugodt lelkiérzettel bocsátom a kérdést hazai jogászköreink elfogulatlan birálata alá.

Vajon tulzott mérvben szineztem-e azon hatást, melyet nálunk különösen egy kis városi, tehát szük körre szoritott társadalomban ébreszt egy oly esemény, midőn puszta gyanu miatt egy eddig kifogástalan s a közép társadalmi osztály számot tevő tagja lesz letartóztatva, s az a városban szuronyos fedezet alatt ide-oda hurczoltatik.

Erkölcsileg megszégyenitőbb s következményeiben megbélyegzőbb *büntetést* nem ismerek, mint mai eljárásunknak szóban forgó s kivételt nem ismerő rendszere ok nélkül nyujt.

Ha az illető terheltnek bünössége kétségtelen bizonyitékokkal támogatható s ugyanő elitélhető lesz, ugy a kérdés érdeméhez kevésbé lenne szavunk.

De ha ártatlan, vagy ha az inditványi deliktumok eseteiben a vád elejtve lesz? Midőn sértett a tettes személyéről nem birva tudomással a rendőrség előtt emel panaszt, s a nyomozás tettesként sértettnek egy közeli rokonát jeleli meg, miről a távollevő sértett csak elkésve szerezhetvén tudomást, inditványát is csak később nyilik alkalma visszavonni: ily esetekben nem mutatkozik-e teljesen indokolatlannak, ha terhelt a nyilvánosság előtt az előadott módon kiczégéreztetik, s a szó valódi értelmében pelengérre lesz állitva.

A védelem a gyakorlatnak ezen módja ellen, valahányszor az ugynevezett középosztálynak valamely tagját éri hasonló sors, nem késik a kellő joglépéseket alkalmazni.

Vizsgálóbiráink a megmondhatói, hogy ily esetekben a védelem részéről valóságos ostromot kénytelenek kiállani. S ez ostromnak egyetlen kérelmi része a védelemnek csupán azon előterjesztéséből áll, hogy védencze a bíróság fogházából a vizsgálóbiró hivatali helyiségéig ne a szokásos fegyveres őrrel kisértessék.

S a vizsgálóbiró legtöbb esetben a kérelemmel szemben vagy tehetetlen, miután az évtizedeken át fenálló gyakorlatot kénytelen respektálni, vagy ettől eltérve kegyosztogatóvá lesz, midőn kivételes érdekek tamogatásához adja hozzájárulását. A védelem ily irányu kérelmének természetesen csak ott van valódi helye, hol a bíróság fogházépülete s a törvényszék épülete több egymást keresztező utcza által választatik el, hol e szerint terheltnek a kiváncsi népcsoportok egész sortüzét kell kiállani, ha bármi lényegtelen ügyben a vizsgálóbiró előtt kiván jelentkezni, vagy vele valamelyik hozzátartozója a vizsgálóbiró jelenlétében kiván értekezni.

Bizonyára nem egy tapasztalásszerü eset áll vizsgálóbiráink előtt, mely szerint terheltnek hozzátartozója készebb annak láthatásáról eleve inkább lemondani, mintsem őt az átkisértetés borzalmainak csak egy esetben is kitenni.

Ennek daczára a vizsgálóbiráinkat vezető méltányosság mégis talál módot, hogy terheltnek kiméleti érdekeit lehetőleg megóvhassa.

Ott, hol a birósági fogház helyiségi viszonyai megengedik, terheltet az átkisértetés kellemetlenségeitől megóvandó, terhelt kihallgattatásának vagy a vele való értekezésnek a vizsgálóbiró azon módon szerez foganatot, hogy önmaga sétál át a fogházépületbe, s itt eszközli terhelt kihallgatását vagy itt nyujt alkalmat a terhelttel értekezni akaró rokonnak vagy bárkinek is.

Ha azonban e kedvezés minden esetben alkalmazásra talál, a vizsgálóbirói müködésnek nagy mérvü megzavarását vonja maga után, a mennyiben a vizsgálóbiró hivatali helyisége és a fogházépület között fenálló távolságnál fogva, a vizsgálóbiró munkaideje sürün ismétlődő esetekben elfecséreltetik.

Ha a kérdés alatt álló gyakorlat eredetének kutatásába kivánunk bocsátkozni, ugy a törvénytárak és rendeletek tömkelegében hasztalan keresünk oly intézkedést, mely az előzetesen letartóztatott és vizsgálati foglyok *kivétel nélküli* fegyveres kiséretét minden körülmények között parancsolólag irná elő.

A gyakorlat alapjául elfogadott id. bünvádi eljárási szabályainkban a kérdést nem találjuk szabályozva. Hihetőleg abból az okból, mert ennek alkotói a kérdés iránti intézkedést inkább a fogház-rendtartás keretébe látták tartozónak s csakis a végtárgyalásról rendelkező fejezet 95. §-ában akadunk oly értelmü utbaigazitásra, hogy vádlott a végtárgyalásra kitüzött napon és órában bilincs nélkül vezetendő elő, azonban a biztonság végett szükséges intézkedések az elnök rendelete szerint alkalmazandók.

Az 1874-dik évi 696. szám alatt kibocsátott fogház-rendtartási szabályzat 181. §-a pedig e tárgyban csupán azon intézkedést tartalmazza: «hogy a letartóztatottaknak a bíróság elé vezettetése s onnan elkisértetése iránt a *bíróság* a fogházfelügyelő utján a fogházi és őrszolgálati rend kellő figyelembe vétele mellett *önállólag* intézkedhetik.

Az 1880-dik évi 2106 sz. alatt kibocsátott fogház-rendtartás a kérdést kifejezetten szintén nem veszi ujabb szabályozás alá. Ebben csakis azon kiméleti szempontoknak beczikkelyezésével találkozunk, hogy vádlott letartóztatása s elzárása kellő elővigyázattal hogy meg ne szökjék, de egyszersmind becsületének és személyének lehető kiméletben tartásával foganatosittassék.

Miután az imént hivatkozott fogház-rendtartás, az 1874-dik évi fogház-rendtartásnak csupán I. és II-ik részét vette módositás alá, a fogház-rendtartásnak fentebb hivatkozott 181. §-a pedig az érintetlenül hagyott III-ik részben foglal helyet, ebből következik, hogy a bíróságnak a 181. §-ban hivatkozott önálló intézkedhetési joga a maga csorbitatlanságában ma is teljes érvényben hagyatott meg.

Ha a szomszéd törvényhozások analog intézkedéseit veszszük kiindulási pontul, ugy a kérdés alatti eset tekintetében az 1873-dik évi osztrák bünvádi eljárás 183. §-ában csak a következő rendelkezéssel találkozunk: Die Untersuchungshaft sowie die vorläufige Verwahrung eines Beschuldigten ist mit möglichster Schonung der Person und der Ehre desselben zu vollziehen. Der Gefangene soll nur jene Beschränkungen erleiden, welche erforderlich sind um sich seiner Person zu versichern, und für die Untersuchung nachtheilige Verabredungen zu hindern.

Ehhez hasonló szempontok kijelentését találjuk a német birodalmi bünvádi eljárás 116. §-ában: Dem Verhafteten dürfen nur solche Beschränkungen auferlegt werden, welche zur Sicherung des Zweckes der Haft oder zur Aufrechthaltung der Ordnung im Gefängnisse nothwendig sind. Die nach Massgabe vorstehender Bestimmungen erforderlichen Verfügungen hat der Richter zu treffen.

Thilo: Die Strafprozessordnung für das deutsche Reich czimü müvében (l. 133-ik lap) terheltnek a tágabb értelemben vett elővezettetéséről következőleg nyilatkozik: Die Vorführung ist nicht wörtlich dahin zu verstehen, dass der Festgenommene unverzüglich *körperlich* vor den Richter gebracht werden müsse. Der Festgenommene kann, bis der Richter Verfügung getroffen hat, in polizeilichem Gewahrsam verbleiben.

S tekintsük a némely törvényhozásokat vezetett kiméleti szempontoknak oly tágkörü beczikkelyezését, hogy mint a szász bünvádi eljárás 154. §-a terheltnek kivánságára megengedhetővé tette, miként terhelt a saját lakásán vagy más magán lakáson őriztessék, a mennyiben terheltnek ekkénti őrizetét az ehhez füződő czélzat kivihetőnek fogadja el. Ugyanigy a badeni bünv. eljárás 186. §-a és a porosz bünv. eljárás 223. §-a is ily értelmü intézkedésnek engedtek helyt. Thilo idézett müvében egyszersmind annak kijelentésével találkozunk: es erscheinen jetzt diese Masregeln, wenn sie erforderlich (z. B. bei Krankheit des Angeschuldigten) und ausfürhbar sind, nicht als ausgeschlossen.

A Fabiny-féle eljárási tervezet is félreérthetlen tendentiával jelenti ki a tervezetnek 223. §-ában, hogy az előzetesen letartóztatott foglyok együttes elhelyezésénél figyelem forditandó a foglyok *müveltségi fokára*, társadalmi állására és a terhükre rótt büntetendő cselekmények minőségére. A 225. §. szerint pedig «az előzetesen letartóztatottra vagy vizsgálati fogolyra bilincs csak a vizsgálóbiró rendeletéből és csak akkor tehető, ha erőszakos vagy rakonczátlan magaviseletet tanusitott, ha öngyilkossági kisérletet tett, vagy ha szökési szándékot árult el». Arra nézve azonban, hogy az előzetesen letartóztatott vagy vizsgálati fogságban levő terhelt minden esetben mily módon kisértessék a vizsgálóbiró elé, semmiféle utbaigazitó intézkedést nem tartalmaz. S igy helyes a tervezet indokolásából meritett azon következtetés, hogy ezen kérdés megfelelő szabályozása szintén a fogház-rendtartási szabályzat körébe utaltatott.

Az előadottak egybevetéséből sem többet, sem kevesebbet nem óhajthatunk levonni akarni, mint azon felállitott tételnek általunk is hirdetett igazságát, hogy midőn a hivatkozott jogforrásokban mindenütt terhelt *egyéniségét megillető kiméleti elbánás* sarkelveivel találkozunk, ugyanezek megfelelő alkalmazását, főleg ha ebben bennünket semmiféle tiltó intézkedés meg nem gátol, a kérdés alatti, habár kevésbé lényegesnek tetsző eljárási szabványra is ki kell terjesztenünk.

Csakhogy az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság elrendelésének mind szükebb körre szoruló problemái egyuttal azon további megoldásra váró kérdést állitják előtérbe, vajjon azon okok, melyek terheltnek letartóztatására vagy vizsgálati fogságba helyezésére szolgáltak okul, azonosak-e a terheltnek személyi *megbizhatlanságára* visszavezethető és fenforogni látszó ismérvekkel?

Igenlő esetben, vagyis ha terheltnek fogvatartására egyedül a személyi megbizhatlanság adott okot, terheltnek biztonsági felügyelete mindenesetre éberebb ellenőrzési kötelességet ró nemcsak magára a fogházszemélyzetre, hanem az ezek felügyeletének szemmel tartására részben hivatott vizsgálóbiróra is.

A személyi megbizhatlanság eseteiben méltán helyt fogható intézkedésnek kell tehát tekintenünk, ha terhelt ellen a felügyeletnek hatékonyabb eszközei nyernek alkalmazást.

S igy a szóban forgó intézkedés ellen se támaszthatunk észrevételt. Sőt a személyi megbizhatlanság eseteitől eltekintve is fenforoghatnak olyan okok, mint a rakonczátlan magaviselet stb., melyek ezen hatékonyabb felügyeleti módra ösztönöznek.

Minden más esetben egyedül az illető vizsgálóbiró van hivatva és képesitve, hogy a terhelt ellen alkalmazandó óvrendszabályok jogosultságát megitélje.

Lehetőleg neki kell terheltnek lelki állapotába betekintést szerezni; annak lelki elhatározását képezhető rugók ismeretéről a megközelitő képet alkotni.

Legkevésbé férhet szó a fogház-rendtartásnak fentebb hivatkozott azon rendelkezéséhez, mely szerint a letartóztatottaknak a bíróság elé vezettetése és onnan elkisértetése iránt önállólag egyedül a bíróság intézkedhetik. Mert ezen rendelkezés a büntető igazságszolgáltatás szellemének mindenben megfelelően oldja meg a kérdést.

S ha a kérdést mégis tárgyalás alapjául választottuk,

ebben egyedül azon szempont által vezettettünk, hogy a bíróságok discretionarius jogkörének fentartott ezen intézkedési jogot vizsgálóbiráink minden előforduló esetben csak gondos körültekintéssel vegyék gyakorlatba.

S ott hol a személyi megbizhatóság hiánya és egyéb okok a vitatott intézkedésnek alkalmazását nem mulhatlanul parancsolják, sőt annak mellőzésére elfogadható jogszerü okot szolgáltatnak, vizsgálóbiráink mindazon esetben terheltnek szuronyos kisértetéséről mondjanak le.

Ezen szempontnak hódolna fogházrendtartásunk, ha abban expressis verbis nyerne kijelentést, miként a fegyveres őrkiséretnek felhasználása bizonyos méltánylást érdemlő esetekben nemcsak illusorius, hanem teljesen felesleges intézkedésnek bizonyulhat.

A megbizhatóság feltételeit szolgáltató terheltnek megrendszabályozására az oldalfegyverrel ellátott őrkiséret egymagában is elegendő felügyeleti eszközt képez.

A vitatott intézkedés főleg a női letartóztatottakkal szemben válik tulságos védelmi intézkedéssé.

Ha az eddigi gyakorlathoz ragaszkodó s ebből folyólag kivételeket tenni nem hajlandó vizsgálóbiráink a kiméleti szempontok tekintetbe vételére egyenes figyelmeztetést s mintegy felhatalmazó utasitást nyernek, ugy az uj birói szervezet keretében vizsgálóbiráinkról méltán lesz feltehető, hogy mai gyakorlatunknak ezen általánosan követett odiosus intézkedése a mai korszerü bünvádi eljárás kivánalmainak fog helyet adni s vizsgálóbiráink a letartóztatott terhelteknek manap kivétel nélkül gyakorolt fegyveres kiséretét csak a mellőzhetlen esetekben fogják alkalmazni.

FARKAS LAJOS,
kir. tszéki biró.

Különfélék.

— **Dr. Emmer Kornél** curiai biró ur az igazságügyminiszter ur felszólitására véleményt irt *A felebbvitelről a sommás eljárásban* czimü törvényjavaslat fölött, s azt február havában be is nyujtotta. E vélemény, mely az egyszerü birálat körét sok tekintetben meghaladja, a szerző perjogi ismert tanulmányainál fogva is érdekes; közlése pedig most kiválóan időszerü, minthogy a befolyt vélemények alapján átdolgozott javaslat ujra szinre kerül. Hézagot vélünk tehát pótolni, midőn a szerző szivességéből vett dolgozatot, jelen számunk külön mellékletén, egész terjedelmében közöljük.

— **A sajtóeljáráshoz.** A *Chorenián* Jakab által Dr. *Mátray* ellen inditott s az utóbbinak becsületsértés miatt jogérvényesen 14 napi fogházra és 100 frt pénzbüntetésre történt elitélésével végződött sajtópörben, figyelemre méltó mozzanatok merültek föl.

A kir. Curia ez alkalommal kimondotta, hogy a hézagos számban megjelent esküdtek magukat *a kir. törvényszék kebelében müködő jegyzőkkel* is kiegészithetik, a mennyiben ez utóbbiak az esküdtképes polgárok törzskönyvébe föl vannak véve, ha e mellett vizsgálóbirói tennivalókat nem teljesitenek.

Kimondotta továbbá, hogy az elitélt által semmiségi panaszában érvényesitett ténybeli állitások, minden további kihallgatás mellőzésével, pusztán a kir. törvényszék mint *sajtóbiróság egyoldalu jelentése alapján itélendők meg.*

Ez esetben ugyanis a semmiségi okok közt föl volt hozva, hogy a budapesti esküdtszéknél használt urna a kifogástalan titkos szavazásra alkalmatlan. Föl volt hozva az is, hogy épen ez esetben is rosszul funktionált az urna s egy esküdt kivánságára az esküdtek uj szavazást végeztek, mely *más eredményre* vezetett. (Két szavazat különbség volt.) A vádlott semmiségi panaszában az urnának a Curia elé küldését s az általa megnevezett esküdtek kihallgatását kérte.

A kir. Curia ezek mellőzésével a *törvényszéki jelentés* alapján határozott s ez alapon elutasitotta a semmiségi panaszt. Ezen eljárási aktus által egy oly elv van behozva sajtóeljárásunkba, melynek megszilárdulása nem kivánatos. A törvényszék *jelentése* ugyanis a felek szemei elől elvont, egyoldalu okirat, melynek adatai (épen mivel a bíróság szivesebben védi a statusquot) ha valót tartalmaznak is, rendesen az elitélt vádlott ellen fognak irányulni, a kinek — mint ez esetben is — nincs módjában a *jelentés* téves, vagy tévesen kiszinezett adatait a Curia előtt földeriteni. A miből az következik, hogy az ilyen birói *pöriratok* mindenkor ismeretlen tényezőt képeznek a vádban és védelemben.

Azt kell ohajtanunk, hogy ha már el nem lehet kerülni a hasonló jelentéseket, a sajtóbiróságnak *csak arra szabadna felelnie, a mi iránt a kir. Curia megkérdezi* s csak annyit felelnie, a meddig a kérdés terjed. De sohasem volna szabad — mint jelen esetben történt — egyoldalulag, quasi *harmadik perfél* gyanánt belépnie a vádba s a kir. Curia előtt önként igy vagy amugy plaidiroznia.

Az ügy közelebbi megitélése végett különben legközelebb közöljük a kir. törvényszék (sajtóbiróság) jelentését s az erre keletkezett curiai határozatot.

— **Az ügyvédek hivatalos összeirása Magyarországon 1769-ben.** Tabula Regia 39 Advocatos habet, 50 ad minus necessarii essent. Tabula Banalis habet 16. Tabula Districtualis Transdanubia 10. Tabula Districtualis Cisdanubiana, non sunt nimii.

Comitatus.

Albensis 12.
Aradiensis 5.
Arvensis 8.
Bacsiensis 18.
Baranya, Fiscales in Dominiis, et 3.
Barsiensis 15.
Békesiensis 2 (quorum unus Comitatus, alter Dominii Gyula Fiscalis).
Bereghiensis 4 (unus Comitatus, unus Dominii Munkács Fiscalis, duo privati).
Bihariensis 10.
Borsodiensis 23.
Castri Ferrei 40.
Comaromiensis 18 (omnes simul, etiam Civitatis et Dominiorum).
Crisiensis 8, sufficiunt.
Csanadiensis 2.
Csongradiensis, rari processus, Fiscales in Dominiis.
Gömöriensis 16.
Hontensis 14.
Liptoviensis 14.
Marmarosiensis 6 (unus ad examen Debrecinum inviatus).
Mosoniensis 19.
Neogradiensis —
Nitriensis 38.
Pestiensis 15 - 20 (quia plurimi ad Curiam).
Poseganus desiderat duos Comitatenses, 10 dominales Fiscales, et adhuc duos.
Posoniensis circiter 60 (inclusis Civitatibus).
Sárosiensis 16.
Simeghiensis —
Soproniensis circiter 50.
Strigoniensis 4, sufficiunt.
Syrmiensis Comitatus et Dominiorum Fiscales 5.
Szaladiensis —
Szatmariensis 13.
Thurociensis, suffiiciunt qui sunt.
Tolnensis, pauci sunt Advocati, ita ut Pestino et Alba suppleri debeant.
Tornensis, praeter dominales Fiscales vix ullus.
Trencsiniensis —
Ugocha 4, nec plures necessarii.
Unghensis 8 (duo Comitatus, 4 dominales, duo privati).
Varasdensis 9 (duo Cumitatus et 7 alii).
Verőcze 5 (duo Comitatus, tres dominales.)
Weszprimiensis 34.
Zagrabiensis 24, sufficiunt.
Zempliniensis 30 (inclusis dominalibus).
Zoliensis 12.

Civitates.

Alba Regia 5.
Bakabánya nullus.
Bartfa —
Bazinium nullus (tantum Fiscus).
Bélabánya nullus.
Breznóbánya nullus,duos petit.
Buda 8.
Capronczа, praeter Fiscalem duos desiderat.
Corpona, duos desiderat.
Cassovia 2.
Cibinium — (hic habitant 3, duo Districtualis Tabulae, unus Comitatus).
Cremnicium 1 (dimissus offiicialis Civitatensis).
Comaromium (sicut Comitatus).
Debrecinium 10 desiderat.
Sanctus Georgius nullus.
Ginsium (sicut Tabula Districtualis).
Jaurinum 17, sufficerent abunde 8.
Kézmarkium, Fiscales et unus Advocatus, unus adhuc desideratur.
Kis-Martonium nullus.
Leutsovia, praeter Fiscalem

duo sunt, qui tamen et alibi allegant.
Libetbánya, ne quidem Fiscalis cuius loco Orator fungitur.
Modra nullus.
Nagy-Bánya 3.
Neoplanta, Fiscalis et duo Advocati praeter quos Jurassor et Commissarius etiam causas promovent.
Neosolium, e 12 Advocatis Comitatus Zoliensis 3 hic habitant.
Pestinum 8 sufficerent.
Posega duos desiderat.
Posonium (causae 40—50 annuatim occurrunt).
Ruszt nullus.
Semnicium nullus.
Sopronium 10.
Szakolcza cum Fiscali 3, sufficiunt.
Szatmár praeter Fiscalem 2, sufficiunt.
Szegedinum praeter Fiscalem 2, suffiiciunt.
Trencsinium 2 (desiderat 3).
Ujbánya nullus.
Varasdinum in civitate constanter 4, temporarie 6.
Zágrabia, dum Varasdini Tabula. Banalis considet defectus, secus abundatia.
Zólyom unus, alter venit e vicinia.
Zombor 4, sufficiunt.

(Ezen érdekes kimutatást Wenzel Gusztávnak «Visszapillantás az előbbi m. k. Curiának 1724—1769-iki működésére» 'czimü munkájából veszszük).

— **A vétel rendszere a kereskedelmi jogban,** különös tekintettel a magyar kereskedelmi törvényre. Ily czimen jelent meg dr. Róth Pál ügyvédtől egy nagyobb (227 oldal) terjedelmü tanulmány. Részletes kritikát ez alkalommal nem irhatunk még a mü fölött, de annyit már ez alkalommal megjegyzünk, hogy az nagyon is az elmélet terén mozog, figyelmére alig méltatva a gyakorlatot. Pedig e tárgyban judikaturánk bőséges anyagot szolgáltatott volna szerzőnek. Az érdekes felsőbirósági elvi jelentőségü itéletek egész tömege állott rendelkezésére, s mivel ez anyagot nem használta ki, a gyakorlati élet szempontjából müve nagyon hézagos leend.

— **A Btk. 359. és 368. §-ai.** A következő sorokat vettük: A m. kir. Curia több itéletében kimondotta, hogy ha végrehajtást szenvedett a lefoglalt és felügyelet végett zárgondnoknak átadott ingóságokat a zárgondnok felügyelete alól jogtalanul elvonja és elidegeniti: a Btk. 368. §. alá tartozó jogtalan elsajátitás vétségét követi el.

Lássuk, igy van-e?

A 359. §. szerint sikkasztásnak tekintetik és egy évig terjedhető fogházzal, büntett esetében pedig öt évig terjedhető börtönnel büntettetik, ha a bíróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa a nála hagyott vagy reá bizott dolgot eltulajdonitja vagy elzálogositja. A 368. §. szerint pedig a ki a zárgondnok őrizetére bizott ingóságot attól jogtalanul *elveszi*, vétséget követ el és hat hónapig terjedhető fogházzal, valamint ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik. Ezen cselekmény «jogtalan elvétel»-nek neveztetik, és a sulypont ezen a szón van «elveszi».

Ha tehát a végrehajtást szenvedett a lefoglalt és felügyelet végett zárgondnoknak átadott dolgot a zárgondnoktól jogtalanul *elveszi*, de nem idegeniti el: jogtalan elvétel vétségét követi el, és a 368. §. szerint fog büntettetni. Ha pedig azt elidegeniti is: akkor a jogtalan elvételen felül a 359. §. sulya alá eső sikkasztást is követ el és ez utóbbi esetben már nem a 368. §. szerint, hanem a jogtalan elvétel és sikkasztás halmazata miatt lesz büntetendő.

Kitünik ez a büntetési tételekből is. Ugyanis az kétségtelen, hogy enyhébb beszámitás alá eső cselekményt követ el az, a ki a nála lefoglalt és nála hagyott dolgot idegeniti vagy zálogositja el, mint az, a ki a nála lefoglalt és zárgondnoki őrizetre bizott dolgot a zárgondnoktól elveszi és elidegeniti; minél fogva az előbbenire enyhébb, az utóbbira pedig sulyosabb büntetés szabandó.

És mégis a 368. §. enyhébb büntetést tartalmaz mint a 359. §. A törvény nem eléggé szabatos szövegén kivül ez is mutatja, hogy a 368. §-ban csak az *elvételre* szabatik ki a büntetés és nem az elidegenitésre is.

Ha tehát a terhelt az elvétel és elidegenités miatt a 368. §. szerint büntettetik: akkor ezen cselekményeknek csak egyike toroltatik meg, a másik (az elidegenités) büntetlen marad.

Az illető curiai itéletekben tehát a törvény nem helyesen alkalmaztatatott. M. E.

— **A kir. tábla egy birája** betegsége miatt már hónapok óta nem referál, de azért még is sok ügy van neki, mint referensnek kiosztva. Innen a több mint egy éves restanciák!

— **Lényeges eljárási szabálytalanságot képez, ha a perköltségek iránti rendelkezés az itéletbe fel nem vétetik.** Razsó Antal ügyvéd által képviselt Szt. Istvánnak, Boleman Lajos ügyvéd által képviselt R. Miksa ellen 125 darab zsák visszaadása iránt folytatott sommás perében a kisujszállási *járásbiróság* következő itéletet hozott: Felperes keresetével elutasittatik. Razsó Antal ügyvéd költsége s munkadija saját fele irányában 20 frtban, alperesi ügyvédé szintén saját fele irányában 15 frtban állapittatik meg. A kir. *tábla* az elsőbirósági itéletet megsemmisitette (1881: LXI. tcz. 39. §. *o)* p.) «mert az 1868: LIV. tcz. 251. §. intézkedéseihez képest az itéletben a perben felmerült költségek iránt való rendelkezés is felveendő; a költségekre vonatkozólag azonban az elsőbiróság nem rendelkezett; a mely eljárásával az idézett §. pontjaiba ütköző oly lényeges eljárási szabályt mellőzött, mely miatt az itélet alapos felülvizsgálata lehetetlenné vált. (1890 május 22. 60351. sz. a.)

— **A ki egy nő imakönyvébe szeréremsértő verset ir, mily büncselekményt követ el?** A szegedi kir. *törvényszék* — — ellen a Btk. 191. §-ába ütköző vallás elleni vétség miatt folyamatba tett bünügyben a további eljárást megszünteti. *Indokok:* — — vádlott beismeri, hogy 1889. évi márczius hó 10-én a makói református templomban — — tól elkérte özvegy — —né könyvét és abban az első lapon látható illetlen verset irta be; de minthogy egy imakönyv csak mint privát tulajdon tekinthető s nem tekinthető a szertartások végzésére rendeltnek, s tekintettel arra, habár a vers, a vallásszertartás gyakorlatára rendelt helyiségben iratott is be, de minthogy a vádlott által az senkinek sem mutattatott, közbotrányt nem okozott, ezek folytán ezen esetnél a Btk. 191. §-ának alkalmazása helyt nem nyerhet, a további eljárást megszüntetni kellett. — *Kir tábla* helybenhagyja. — *Kir. Curia:* Indokainál fogva és azért hagyatik helyben, mert a vádbeli cselekmény annál fogva, hogy vádlott özvegy — —né imakönyvébe az isteni tisztelet alatt szeréremsértő irkálást tett, azt megrongálta, a Btk. 418. §-ába ütköző más ingó vagyona megrongálásának vétségét képezi ugyan, és ebben vádlott beismerése alapján jogosan vádolható is volna, azonban mivel özv. — —, habár a rendőrségnél tett feljelentésében vádlott megbüntetését kérte, a vizsgáló bíróságnál kihallgatásakor határozottan kijelentette, hogy vádlott megbüntetését nem kivánja, a más ingó vagyona megrongálása vétsége miatt az eljárás pedig a Btk. 416. §-a értelmében csak a magánvádló inditványára inditható. (1890 junius 3. 4955. sz. a.)

— **Wach-nak** a büntetőjogi reformok ellen irányzott dolgozatára Liszt felel a *Preussische Jahrbücher* czimü folyóiratban.

— **Az iskolában «bezárt» iskolás gyermek megszöktetése fogolyszöktetést képez-e?** Bayreutban valaki kiszabaditotta hat éves fiát az iskolai áristomból s az államügyész vádat emelt ellene fogolyszöktetés czimén. Az első foku bíróság megtagadta az üldözést; az államügyészség panasza folytán azonban a müncheni másodfoku bíróság elrendelte a vád emelését, mivel az iskolai bezárás a személyes szabadságnak közérdekből elrendelt megvonását képezi, a tanuló tehát fogoly volt. Az elsőfoku bíróság ragaszkodott előbbi álláspontjához s az államügyészség revisio-jogorvoslatával élt a legfelsőbb birósághoz.

Irtások.

130.

A budapesti VI. kerületi járásbiróság helyben lakó alperes ellen szeptember 12-én beadott keresetre november 21-ére tüz első tárgyalást. Ajánlom erélyes törvényszéki elnökünk figyelmébe. *(Ügyvédi körökből.)*

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 39. sz. Budapest, 1890. szeptember 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden penteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A rövidtartamu szabadság-büntetés Angliában. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Törvényjavaslat a sommás eljárásról. Dr. STAUD LAJOS dunaszerdahelyi kir. járásbirótól. — Jogirodalom: Ortloff H.: Die gerichtliche Redekunst. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* A felsőbiróság kereskedelmi gyakorlatból. Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvédtől. — Néhány szó a büntető-törvénykönyv 359. §-áról. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A törvényjavaslat a sommás eljárásról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Rendkivüli Melléklet: Védbeszéd Pollák János bünügyében Dr. Visontai Soma budapesti ügyvédtől.

A rövidtartamú szabadságbüntetés Angliában.

— Összevetve a magyarországi viszonyokkal. —

Az angol progressiv büntetési rendszer a végrehajtás minden stadiumában szem előtt tartja azon jogi elvet, hogy a büntetés arra van rendelve, hogy «malum passionis pro malo actionis» legyen. Ugyanazért még az egy hónapi fogházat tul nem haladó büntetésnél is a foglyok munkáltatásánál csakis arra vannak tekintettel, hogy fentartsák a büntetés elrettentő hatását. Az ezen osztályhoz tartozó foglyokat *Du Cane*, az angol börtönügy jelenlegi vezetőjének, megjegyzése szerint kizárólag fárasztó, unalmas, haszontalan, érdektelen és egyhangu munkával foglalkoztatják. Mint tulajdonképeni durva munkát itt leginkább a taposó malmot, valamint a hajtóforgatást alkalmazzák. Azon foglyokat, a kiket nem itéltek el durva munkára és a kiknek egészségi állapota ezen munka alkalmazását meg nem engedi, csepütépéssel, kőtöréssel vagy egyéb ipari munkával foglalkoztatják.[1]

A «first-class misdemeanants» (első osztályu elitéltek) alatt azon foglyok értendők, kik durva munka nélküli fogházbüntetésre lettek itélve, és kiknél a biró jobb bánásmódot tart megfelelőnek, mint a minőben a közönséges foglyok részesülnek. Általában csak a biró belátásától függ, vajon akar-e valamely vádlottat első osztályu elitéltnek nyilvánitani, vagy sem.[2] A büntetésnek ezen neme megfelel a mi elzárásunknak és igen sok kiváltsággal jár; ennél ugyanis az elzártak a nekik kijelölt zárkát saját költségükön jobban ékesithetik fel, vagy ha jobban fölékesitett zárkák léteznek az intézetben, behurczolkodhatnak azokba megállapitott összeg fizetése ellenében; maguk élelmezhetik magukat és meghatározott összegek fizetése ellenében ezen elzártak felmenthetők zárkáik tisztogatása és hasonló munkák alól. Ezen elitéltek bánásmódja egészen elütő attól, melyben a durva munkával összekötött fogházbüntetésre itéltek részesülnek. Az utóbbiaknak, a mennyire a büntetési idő ezt megengedi, négyféle büntetési fokon kell keresztülmenni. A magasabb fokra való mindenkori előlépés a márkarendszer alapján történik, miután az illető büntetési fok részére megállapitott számu márka ki lett érdemelve.[3]

Az első büntetési fokon a foglyot naponkint 10 órán át durva munkával foglalkoztatják. Szigoru magánelzárásban tartják; iskolai oktatásban nem részesül és a szentiráson kivül más könyvet nem adnak neki a könyvtárból. Vasárnap az egész napon át zárkájában marad becsukva; e napon a szabadlevegőn való időzést megtiltják neki. Kemény fekhelyen fekszik matrácz nélkül («plank bed without a mattress»), 13 éven alóli gyermekek, a *60* éven tuli férfiak és valamennyi női fogoly azonban ezenkivül még szalmazsákot és vánkost is kapnak. A fogoly addig marad az első büntetési fokon, a mig 224 márkát ki nem érdemelt, tehát legalább négy hétig. *Oly foglyok, kiknek büntetési tartama nem haladja tul a négy hetet, ennek következtében az egész idő alatt az első büntetési fokon maradnak.* A meddig a fogoly az első büntetési fokon van, addig munkajutalomban nem részesül.

Ezenkivül az étrend is különbözőképen alakul a kitöltendő büntetés hosszuságához képest. Ezt szükségesnek tartották az angol kormány által a fogházi élelmezés tekintetében megkérdezett szakférfiak, hogy megőrizzék a büntetés szükséges szigorát és ezzel az elrettentő hatást. A rövidtartamu büntetéseknél a nyujtandó élelmezést a minimumra redukálják, mert nézetük szerint nem kárositják az egészséget, ha a fogolynak 7 napon át *csak a legszükségesebbet adják* és ilynemü megszoritás szükséges, hogy a fogoly rövidtartamú büntetéseknél a büntetést bajnak tekintse.[1] Ha a fogolynak annyi, vagy talán még több ételt adnának a fogházakban, mint a mennyit a szabad életben kapott, akkor a rövid büntetés — ugy mondanak a fentebb emlitett szakférfiak — sok embernél minden elrettentő hatást nélkülözne, sőt bizonyos körülmények között csak azért követnének el uj jogsértéseket, hogy kényelmes módon közköltségen élelmezéshez juthassanak.[2]

Angliában a letartóztatottak számára négy különböző, osztályról osztályra javuló étrend létezik, a melyeknek azok a következő tábla szerint alá vannak vetve:

A büntetés időtartama:	Étrend számára: az I. osztály	a II. osztály	a III. osztály	a IV. osztály
a) 7 napig:	az egész idő alatt			
b) 7 nap és 1 hó között:	7 napig	a büntetési idő hátraléka számára egy hónapig		
c) 1 és 4 hó között:			a büntetési idő hátraléka számára négy hónapig	
d) 4 hónapnál több:				a büntetési idő hátraléka számára

Ebből látszik, hogy minél rövidebb a büntetési idő, annál kevesebb a nyujtott élelem, és *valamennyi büntetésnél* — eltekintve a 7 napot tul nem haladó büntetéseket — *az élelem a büntetési idő tartama alatt lassankint javul.*[3]

Példaképen felemlitem azon angol fogoly étrendjét, ki

[1] Cf. *Aschrott:* «Strafensystem und Gefängniswesen in England», Berlin 1887. 240. lap.

[2] *Aschrott:* id. h. 184. l. s köv.

[3] *Aschrott:* id. h. 275. l. s köv.

[1] Tényleg nagy csökkenés észlelhető az angol foglyok létszámánál. Az «imprisonment» (fogház) lakóinak átlagos száma volt: 1876/7-ben 20,361, 1885/6-ban 15,375.

[2] A büntetés felételes elengedéséről szóló belga törvényhez irt «exposé des motifs» ugyanazt a gondolatot fejezi ki, midőn azt mondja «hogy némelyek szemében a fogház nem képez egyebet, mint egy jó berendezett szállodát *(une hôtellerie bien montée)*, melyben a mulékony tartózkodás, különösen tél idején, gyönyörködtet.» — L. «Bullet. de la Comm. pénitentiaire internat.» I. és II. köt.) április havi füzet) 1889.

[3] *Aschrott* id. h. 222. s köv. l. és u. o. 277. l. 1. jegyz.

14 napi fogházbüntetést kénytelen szenvedni. Ez a fenti tábla szerint egy hétig az I. osztályu következő étrend szerint fog élelmeztetni: u. m. *reggeli:* 1/2 font kenyér; *ebéd:* 6/7 liter «stirabout», egy zablisztből és tengeriből készitett étel; *vacsora:* 1/2 font kenyér. A büntetés második hetében már a II. osztályu étrend szerint történnék ennek élelmezése, mely a durva munkával elfoglalt férfi foglyoknál a következőkből áll: u. m. *reggeli:* 4/7 liter zabkása-lé és 3/8 font kenyér; *ebéd:* 3-szor hetenkint: 2/7 liter leves, 2-szer hetenkint: 1/2 font burgonya, 2-szer hetenkint: 1/2 font vesezsir-pudding. Ehhez naponkint: 3/8 font kenyér; *vacsora:* 4/7 liter zabkása lé és 3/8 font kenyér.[1]

Mind ebből az következik, hogy Angliában olyaténképen rendezték be a fogházi élelmet, hogy a letartóztatott egészségét és keresetképességét fentartják. Más részről azonban nagy mértékben tekintettel vannak arra is, nehogy a büntetés elveszitse az élelmezés neme és módja által a baj jellegét.[2]

Ugyanazért igazat fogunk *Baer*-nek, a plötzenseei büntetőintézet főorvosának adni, midőn a következő, első tekintetre paradoxnak látszó megjegyzést teszi: «Mit Recht konnte der bekannte Englische Medicinalstatistiker dr. *Guy* von den Strafanstalten in England sagen, das . . . . . *sie zu den gesündesten Aufenthaltsorten für Menschen gehören.*» [3] — —

Ezek után lássuk, hogy minők az állapotok a mi fogházainkban? Erre nézve a legilletékesebb válasz a kir. főügyészeknek jelentésében foglaltatik.[4]

«. . . . . A mostani élelem — ugy mondják Magyarország kir. főügyészei — nemcsak általában *a legrosszabb az egész müvelt világon*, hanem viszonylag is annyira elégtelen a test táplálására, hogy a letartóztatott hosszabb vizsgálati fogság vagy szabadságvesztésbüntetés után főképen a koplalás, *az agyon éheztetés tünetei között* betegszik meg, *pusztul el.*»

Ez után, bizonyára nem izgatási szándékkal, felvetik ugyancsak Magyarország kir. főügyészei azon kérdést: «vajon az állam jogositva van-e a «szabadságvesztés»-re elitélt egyénnek rossz élelmezés által egészségét megrontani, vagy épen *életét kioltani?*» Ebből azután természetesen az következik, hogy a fogházakban a leggyakoribb betegség az emésztőszervek bántalma, mely azokban a betegségek 25·50%-át teszi;[5] holott nálunk a fegyházakban az emésztőszervi betegedési esetek száma 20·18%, tehát sokkal kisebb százalékát teszi az összes betegedési eseteknek, mint a fogházakban.[6] De mivel a letartóztatottak átlag csak 59 napot töltöttek fogházban és igy a fentebbi 25·50%-ot nem egész évről, hanem csak az emlitett 59 nap után kellene számitani, ennek következtében akkor az arány *hatszorta kedvezőtlenebbé válik.*

Ebből az következik, hogy nálunk a fogházbüntetés végrehajtásánál az élelmezés tekintetében az az elv érvényesül, hogy a letartóztatott a büntetést bajként érezze is, csak hogy ebben oly messzire megyünk, hogy a tultömöttség okozta rossz levegő és a nyujtott élelmi czikkek elégtelensége szomoru eredményeket idéznek elő.

Nem tulzok. Beszéljenek helyettem még a következő számok:

Angliában 1000 szabad lakósra esik 22 halálozás, mig az angol büntető intézetekben az 5 évnél hosszabb időre elitélteknél (a fegyházakban) csak 11 és az ennél kisebb időre elitélteknél (a fogházakban) 7·5.[1]

Magyarországban az összes fegyházakban 1000 lélek után számitva esett átlag 1885-ben 70, 1886-ban 69 és 1887-ben 57 halálozás.[2]

A fogházakban, hol a letartóztatottak 15 évi középszámitással átlag csak 59 napot töltöttek, 53,628 évenkint letartóztatott közül 232 halt meg, azaz 1000-ből 4. De mivel itt is az előbb emlitett okból a fentebbi arányt nem egész évről, hanem szintén csak 59 nap után kellene számitani, ennek következtében akkor az arány a halálozásnál is hatszorta kedvezőtlenebbé válik.[3]

A váczi fegyintézetnél 1888-ban az a furcsa eset fordult elő, hogy egy hat évi fegyházra elitélt bünös, ki szabadságvesztésbüntetését a rimaszombati törvényszék fogházában állotta ki, onnét csakis azért szökött el, hogy büntetésének kiállása végett magát a váczi fegyintézetnél jelentse, a mit tényleg meg is tett. Azonban ez által czélját még sem érte el, mert az illetőt a váczi járásbiróságnak adták át, mely őt ismét Rimaszombatra visszaszállittatta.[4]

Igen helyesen jegyzi meg u. o. az igazgató, hogy «ha egy fegyencz a törvényszéki fogházak legnagyobb részéből egy országos büntetési intézetbe helyeztetik át, az reá nézve, ha annak gyenge az egészségi állapota, egy életmentő jótékonyság.» — «Man hat dort seine Ordnung», so antwortete mir Mancher, — ugy mond Mayer — den ich um den Grund seiner Sehnsucht nach dem Zuchthaus befragte».[5]

Ezen tények kellő világitásba helyezik a fogházbüntetés végrehajtásának mikéntjét nálunk. A fentebbiek igazolják, hogy egészségügyi szempontból nálunk a rövidtartamu fogházbüntetés megdöbbentő módon kártékony. De kártékony az még egyéb tekintetben is. Igy pl. a legkártékonyabb a fogházbüntetésnél az, hogy a Btk. 40-dik §-nak első bekezdése alapján az egy éven alóli fogházbüntetés *egész tartamában közös elzárásban hajtandó végre.*

Kártékony továbbá, hogy a Btk. 42. §-nak azon intézkedése is illusorius marad, hogy életük huszadik évét tul nem haladott foglyok javitása czéljából a biróság itéletileg elrendelheti, hogy hat hónapnál tovább nem terjedő büntetésüket, vagy ha az tovább terjedne, annak egy részét, mely azonban hat hónapot tul nem haladhat, *magán elzárásban állják ki.*[6] Az ifjúkoru foglyok fogházbüntetésének végrehajtására legujabban az e czélból megvett és átalakitott jászberényi régi kerületi székház szolgál, mely 360 főre van berendezve és *Székely* Ferencz 1889. évi január hó 26-án a magyar jogászegylet börtönügyi bizottságában tartott felolvasása szerint, ez minden kivánalmaknak megfelel. Kártékony az is, hogy a legrövidebb tartamu szabadságvesztésbüntetés: az elzárás végrehajtása szintén illusorius marad, mert ezt a Kbtk. 18-dik §-a értelmében «a mennyiben a körülmények megengedik» magánzárkában kellene végrehajtani. Sajátságos és feltünő az ellentmondás: a két hónapot tul nem haladó elzárásnál a törvény a magán elzárást irja elő, holott az egy évet tul nem haladó fogházbüntetés sem éjjel, sem nappal nincs a magánelzárásnak alávetve. De nálunk nem is lehet a magánelzárás alkalmazásáról szólni, midőn pl. az 1888-ik évi deczember hó elején összes fogházainkban mindössze 14,672 egyén volt letartóztatva, holott

[1] Cf. «*a rabélelmezés*»-ről a magyar jogászegylet börtönügyi bizottságának 1888. évi junius hó 1-én tartott ülésében felolvasott s legközelebb megjelenendő értekezésemet kivonatban a «*Jogtud. Közl.*» 1888. évf. 31. sz. mellékletében.

[2] *Aschrott* id. h. 228. l. s köv.

[3] Cf. *Baer* értekezését: «*Morbidität und Mortalität in den Gefängnissen*» a Holtzendorff-Jagemann-féle «Handbuch des Gefängnisswesens» czimü munka II. kötetének 463. lapján (Hamburg, 1888.)

[4] A főfelügyeletük alá tartozó fogházak állapotáról. 1872—1886. Budapest, 1887. 75. l. s köv.

[5] Főügyészi jelentés 43. l.

[6] *Atzél*: «Fegyházaink betegülési, halálozási és légürtartalmi viszonyai.« Budapest, 1888. 4. l. («Magyar jogász-egyleti értekezések.»)

[1] Cf. *Baer* id. értekezését. — Ez az arány most már érthetővé teszi dr. *Guy*-nak fentebb idézett állitását.

[2] *Atzél* id. h. 9. l. s. köv.

[3] *Főügyészi jelentés* id. h. 42. l. s. köv.

[4] Lsd. a váczi kir. orsz. fegyintézetre vonatkozó igazgatói évi jelentést az 1888-dik évre 82. s köv. l.

[5] S. *Mayer*: «die Entwicklung der Justizgesetzgebung in Ungarn während der Jahre 1875—1887». Bécs, 1888. 64. l. s. köv.

[6] Cf. *Balogh* Jenő: «Börtönügyi viszonyaink reformjához.» 39. l. — *Fayer:* «Büntetési rendszerünk reformja.» 8. és 29. l.

ezek részére csakis 1154 magánzárka létezik;[1] a most fenálló 8 fegyintézetben meg ugyanazon időben 4723-an voltak elzárva és ezek számára az összes fegyintézetekben csak 967 magánzárka van.[2] (Lásd *Szilágyi Dezső* 1889. V. 29-iki képviselőházi exposéját.)

Kártékony továbbá nálunk a rövidtartamu szabadságbüntetésnél az, hogy fogházainkban a vizsgálati foglyok, a csavargók, a veszélyes elemek és a nagy bűnösök épen nem különittetnek el; a tultömöttség okozza azt, hogy ezek a romlatlan elemekkel összevegyülnek.

Hogy minő vegyes társaság létezik fogházainkban, az kitünik a következőkből. A 14,672 főnyi, fentebb emlitett fogházi létszámból volt *Székely* Ferencz[3] adatai szerint:

3458	vizsgálati fogoly
14	javitó intézetre itélt
488	elzárásra «
3956	fogházra «
4540	börtönre «
2216	fegyházra «

A fegyházra itéltek közül 867 volt három évre és ezen felül, *8 volt életfogytig* elitélve.

Kártékony végül nálunk a rövidtartamu szabadságbüntetés még azért is, mert Magyarországon a foglyok és az elzártak *munka nélkül* töltik ki a büntetési időt.

A Btk. 18-dik §-a értelmében az elzárásra itélt munkára nem kényszerithető. Hogy mit mivelnek nálunk az elzártak a büntetési idő alatt a közigazgatási fogházakban, arról sejtelmünk sincs, mert *Balogh*[4] szerint ezen fogházak «legnagyobb része oly elhanyagolt és tisztátalan állapotban van, hogy *idegennek meg sem szokták engedni megtekintésüket*». *Székely* Ferencz többször idézett tanulmányában szintén kénytelen kijelenteni, hogy a közig. hatóságok fogházainak ide vonatkozó legujabb adatait megszerezni nem állott módjában.[5]

Remélhetőleg nálunk is fog valaha egy John *Howard* vagy egy George *Kennan* akadni, ki «a legsötétebb Magyarországot», a közigazgatási fogházak állapotát, felfedezendi. De a mig ez megtörténik, addig is egy főszolgabirónak köszönjük azon felvilágositást, hogy azon közigazgatásilag elzárt egyéneket, kik képtelenek önmagukat élelmezni — mi rendesen harmad-negyed napra szokott bekövetkezni, — egyszerüen hazaküldik és *a hátralevő elzárási napok kiállása végett más alkalommal ujból beidézik*, mert a rendőri biráskodással foglalkozó közigazgatási tisztviselők nem birnak egy, az elzárás büntetésének végrehajtásához nélkülözhetlen rendelkezési alappal.[6]

A törvény megengedi az elzárásra itéltnek, ha neki ugy tetszik és ha módjában áll, hogy önmagát élelmezheti. Az imént emlitett gyakorlat szerint azonban ezt az elzárt egyenes kötelességévé teszik. Ha erre képtelen, akkor bizony le kell neki mondania azon élvezetről, mely abban áll, hogy egy magyar közigazgatási fogház ideiglenes lakója lehet. Európában nagyban foglalkoznak a szellemek azon kérdéssel, hogy minő pótszerekkel helyettesitsék a rövidtartamu szabadságbüntetést és meg is találták a pénzbüntetés részletekben való törlesztésének eszméjét. A magyar vidéki rendőri birák azonban *az elzárás büntetésének «részletekben» való végrehajtását találták ki*, mely fontos és legujabb vivmányról Európa criminalistáinak eddigelé halavány sejtelmük sincs.

Azon véleményben vagyok azonban, hogy ezen szabadalmazott eszme nem látszik alkalmas kiviteli czikknek.

Ezek után az az egy bizonyos, hogy administrativ letartóztatási intézeteinkben az emberek nem dolgoznak.

De részben nem dolgoznak nálunk a fogházra itéltek sem, kik a Btk. 40. §-a szerint munkára már köteleztetnek és ilyeténképen természetes, hogy nálunk még a fogházakban elzárt 2216 fegyencz is részben lustálkodik.

Történik mind ez pedig azért, mert a letartóztatottak munkaereje korán sincs kellőleg kihasználva és mert a *járásbirósági fogházakban általán véve nincs is rendszeresitve a munka.*[1] Ezt a következő kimutatásból láthatjuk:

Magyarországon van 67 törvényszéki és 317 járásbirósági, összesen 384 fogház.

A letartóztatottak kellően foglalkoztatva csak 16 ügyészségi fogházban voltak, 51-ben ellenben nem; az 1886. év végével az ipari munka rendszeresitve volt 8 járásbirósági fogházban, 309-ben ellenben nem; van tehát rendszeresitett munka 24 fogházban; 360 fogházban azonban egyáltalán semmiféle rendszeresitett munka sem honositható meg. Az arány a következő: 6·25% : 93·75.[2] Ennek okai: a helyiség- és a munkahiány és a letartóztatottak csekély száma. Ha vigasz kell ezen állapotokhoz, akkor megtalálható ez talán abban, hogy egyebütt is léteznek ilyenek. Igy pl. *Koblinski* is irja, hogy Szászországban 1885/86-ban 117 fogház közül 60 ban nem dolgoztak.[3]

A munkahiányt panaszolja *Wach*[4] is, ki azt mondja; «Aber auch unser Strafvollzug ist unentwickelt, system- und haltlos und zu nicht geringem Teil gesättigt mit verderblichen Elementen. Als schweren Übelstand empfinden wir den Zustand der kleinen Gefängnisse, ... in welchen es . . . . . an Sonderung der Gefangenen, *ja vielfach an Arbeit fehlt.*» Poroszországnak is van 828 büntető intézetete, melyekben még 50 egyén sem helyezhető el.[5] Nálunk a legkisebb létszámmal biró ügyészségi fogházak átlagos napi létszáma 13—26; ugyanezen idő alatt volt járásbiróság, a hol a letartóztatottak átlagos napi létszáma csak egy volt, *vagy még egyet sem tett.*[6]

Az eddig előadottak mutatják, hogy nálunk a rövidtartamu szabadságbüntetés szintén nagy hátrányokkal van összekötve; ezek annak képezik eredményét, hogy nálunk 1. hallatlan fogházi tultömöttség, valamint «*nyomoruságos*»,[7] elégtelen és egyenesen egészségrontó, bérlők által szolgáltatott (?) fogházi élelmezés létezik; 2. hogy a magánelzárás elvét keresztül nem vitték; 3. hogy az elkülönités a vizsgálati foglyok és a különböző büntetési nemre itéltek között meg nem történt; és végül 4. hogy a foglyok és az administrativ uton elzártak munkával való foglalkoztatása majdnem teljesen hiányzik.

Nálunk tehát a rövid tartamu szabadságbüntetés egész tartalma csak a személyes szabadság megszoritásában, valamint abban is áll, hogy a letartóztatott arra van kárhoztatva, hogy rettenetesen unatkozzék.[8]

[1] *Székely* Ferencz: «A magyar büntető törvénykönyv büntetési és börtönrendszerének jelenlegi végrehajtása és ennek eddigi eredményei.» Budapest, 1889. 21. l. s köv. («Magyar jogászegyleti értekezések.»)

[2] *Székely:* id. h. 13. l.; *Balogh:* id. h. 17. l.; *főügyészi jelentés* 32. l.; *Mayer:* id. h. 67. l.; *László* Zsigmond: «Le systeme pénitentiaire progressif en Hongrie» Szt.-Pétervár és Neuchatel 1887. 3. — 37. lap («Extrait du Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale» uj folyam, 3. füzet.); *Fayer:* id. h. 10. l.

[3] Id. h. 21. l.; *Balogh* (id. h. 34. l.) is emliti, hogy egy felvidéki törvényszéki fogház zárkájában tizenhét, a legkülönbözőbb koru embert, elitéltet és vizsgálati foglyot látott munka nélkül együvé zárva és a zárka ajtaján hiányzott még az a kis nyilás is, melyen az őr ezeket feltünés nélkül figyelemmel kisérhette volna.

[4] Id. h. 38. l.

[5] Id. h. 24. l.

[6] «*Jogtudományi Közlöny*» 1890. évf. 18. sz. 144. l.

[1] *Főügyészi jelentés* 54—60. l.

[2] *Székely* Ferencz: id. h. 21. l.; *Balogh:* id. h. 36. l.; *Mayer:* id. h. 64. l.

[3] «Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft.» IX. k. 791. l.

[4] «Die Reform der Freiheitsstrafe» Lipcse. 1890 9. l.

[5] *Krohne:* «Lehrbuch der Gefängniskunde.» Stuttgart 1889. 156 l. 12. jegyzet.

[6] Főügyészi jelentés 21.

[7] A főügyészi jelentés által használt jelző 74. l.

[8] «Für die eben das Gefängniss nur ein Durchgangsstadium ist, in dem sie vorziehen, sich lieber gar nicht häuslich einzurichten, und die beständig «reisefertig» für das Zuchthaus sind. Wenn dann einmal ein «Zug» abgelassen wird, der in der That kein «Eilzug» ist, *welcher Andrang um die freiwerdenden Plätze!*» *Mayer:* id. h. 64. l.

Nálunk a rövidtartamu szabadságbüntetés végrehajtása a letartóztatott egészségét és erkölcsi épségét támadja meg, a miért is a szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának nálunk jelenleg divó módját reformálni kell.

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

Törvényjavaslat a sommás eljárásról.

I.

Mint a vidéki jogászvilág egyik tagja óhajtanék a javaslat némely intézkedéséhez hozzászólni.

Hogy a járásbiróságok hatásköre kiterjesztetik, nemcsak jónak, de szükségesnek tartom, annyira, hogy magam részéről csak akkor volnék teljesen megnyugodva, ha az egyes, a társadalomhoz lehetőleg közel álló biró minden ügyben, vagy legalább bizonyos ügyekben — értékhatár nélkül — szolgáltatna igazságot. Ennek reménye csillogott ki az igazságügyi miniszter urnak képviselőházi programmbeszédéből, és velem sokan, tán többen, mint a központban hinnék, sötét órának tartjuk, midőn ezen reményünk a ködbe veszett. E fölött azonban az akták le vannak immár zárva s nekünk nem marad más, mint a vigasztalás, mely a javaslat 18. §-ából előtünik.

A gyakorlat és a közszükséglet iránti érzék tekintetében ezen szakaszt tartom a legtöbbre az egész javaslatban. Tovább kell vele foglalkozni. Egyeztető bírósággá teszi e szakasz a járásbiróságokat minden oly ügyben, mely csupán az értékhatár miatt nem tartozhatik a járásbiróság hatáskörébe. Oly müködési tért nyit a járásbirák részére, melyben valóban és kizárólag csak a járásbirák lehetnek hivatva a közügyre áldásos tevékenységet kifejteni. Ezen, uj és szép müködési teret biztositó intézkedés a vidéki társadalom igen nagy és igen élénk szükségletének fog megfelelni, másrészről emelni fogja a járásbiráknak az által, hogy a vele különben egyenrangu, egyenképzettségü törvényszéki birák az ő ügyeikben mint másodfoku birák fognak eljárni, tagadhatlanul megcsonkitott tekintélyét. E tekintély-emelésre azonban magam nagy sulyt nem fektetek; s fő az, hogy ezen intézkedés által a társadalom közelebb van helyezve birájához. Ezen közelebbre helyezés által kifejlődhető kölcsönhatás igen jótékony lesz az igazságszolgáltatásra s módot fog nyujtani a birónak, hogy fentartsa s egész erejével ápolja a jogérzületet, mely mint a társadalmi ethika egyedüli alapja, — mint jeles tudósunk Jellinek Arthur[1] mondja, «az állami életet minden nyilvánulásában áthatja, s biztositja a nemzet létét jobban a váraknál és megerősitéseknél». S a biró, a ki e tekintetben fel nem használja minden erejét s nem él minden lehető alkalommal, az lehet jó gép, tudhat a jogelvekkel jól syllogisálni, — de nem lesz élő része az organismusnak. Azért tartom oly fontosnak ezen (18.) szakaszt, mert az egyeztetési szerepet felette alkalmatosnak tartom arra, hogy a biró hatalmas lendületet adjon a jogérzet fejlődésének. Annál fontosabb ez, minél inkább kell tapasztalni, hogy nemcsak a közjogok, de a magánjogok terén is mily rohamos pusztulásnak indul.[2] A biró van erre leginkább prædestinálva, valamint arra is, mit Wlassics Gyula ur a mily szépen, oly igazán is, a szakemberekre általában mond.[3] «Nekik kell megnyerni az igazságügyi érdekektől távolabb álló köröket is».

De nemcsak ezen magasabb politikai szempont ajánlja e §-t, de leginkább az, hogy az a gyakorlati élet tövéről van vágva. Igen sok, számtalan, a rendes törvénynapok mindenikén előforduló esetem volt és van, mint a gyakorlat terén müködő jogásznak, hogy a köznép, sőt a középosztálybeli is, hozzám járult, kérve, hogy idézzem meg ellenfelét s vége lesz a különben bekövetkezendő pernek, hogy «próbáljam meg a kiegyezést», s azt is lelkem igazából mondhatom, hogy a nép mindig a siker reményével kéri ezen megidézést, ezen egyeztetést. Megczáfolhatlan bizonyság ez a §. életképessége és népszerüsége mellett. De ép azért, hogy annyira megfelel a közszükségletnek, s mert ezen intézménynek megfelelő keresztülvitele folytán igen sok per fog elesni a törvényszékektől, nemcsak helytelennek, de fölötte károsnak, sőt igazságtalannak és szerencsétlennek tartom a jelzett §. abbeli korlátozását, mely ezen intézkedés áldásos müködését csak az esetre szoritja, ha az ellenfél a bíróság székhelyén megidézhető. Egy intézményt, mely a társadalomra oly hasznos s melyet tapasztalataimból oly népszerünek kell tartanom, nem lehet, s a nép szükségletének szemmel tartásával nem szabad ily módon megcsonkitani. A jogérzetet sérti, hogy ezen intézmény áldását valakire csak azért nem lehet kiterjeszteni, mert elég szerencsétlen, hogy a kézbesités a székhelyen nem eszközölhető. Nem ismerem ezen korlátozás indokát, de valóban döntő okot mellette képzelni nem tudok, mért is azt hiszem, hogy a javaslat 18. §-ából ezen kitételt: «Az idézést, melyben az ügy röviden megjelölendő, csak a bíróság székhelyén szabad kikézbesiteni,» ki kellene hagyni s helyét ezzel pótolni. «Az idézésben az ügy röviden megjelölendő s az egyezségi kisérletre lehetőleg rövid határnap tüzendő.»

Néhány év előtt (1887-ben) Emmer Kornél kitünő előadása nyomán[1] a Magyar Jogászegylet a référé-rendszer mellett lelkesült. Nem ok nélkül. Azt hiszem, hogy a javaslat 18. §-ának általam javaslott módositásával azon rendszer előcsarnokába lépünk.

Dr. STAUD LAJOS,
dunaszerdahelyi kir. jbiró.

[1] Észrevételek a magánjogi törvénykönyv tervezetének általános része felett. 8. l.

[2] Legyen szabad az ügy fontossága miatt a fenti müből ide irnom még a következőket: Találó Ihering szava: «Minden egyesnek egészséges és erőteljes jogérzetében az állam önálló létének ugy ki- mint befelé legbiztosabb garantiája fekszik. A jogérzület az egész fának gyökere, ha a gyökér nem ér semmit, ha elsatnyul kőben és homokban, ugy a többi mind szemfényvesztés s ha a vihar jön, a fát meg fogja törni.» A nemzeti jogérzület ápolása és fokozódása a politikai pædagogia legfontosabb feladata, annak elhanyagolása az önálló nemzeti lét feladása, melyet irott és czikkelyekbe foglalt törvényekkel pótolni, tévedés.

[3] A Jogtudományi Közlöny 37. számában.

Jogirodalom.

Ortloff. H. Die gerichtliche Redekunst, Berlin und Neuwied.[1]

A törvényszéki szónoklat kidolgozása (compositio) történhetik csupán emlékezetből egy előlegesen elkészitett tervezet segitségül vétele mellett, vagy pedig elejétől végig irásban, melyet a szónok utólag betanul. Az utóbbi módot követték főleg a régiek, névszerint Demosthenes és Cicero, és a régibb franczia szónokok u. m. Parquies, Lemaitre, Patru, Erard és mások. Csak az 1789. évi forradalom óta lett az akkori bíróságok előtti fesztelenség divatossá, minek következtében csaknem általános szokássá vált, hogy a törvényszéki szónokok irásbeli compositio nélkül tartották meg beszédeiket. Az ujabb franczia törvényszéki szónokok azonban, u. m. Thiers és Jules Favre ismét a régi módhoz, t. i. a beszédek irásbeli kidolgozásához tértek vissza.

Szerző itt fölveti ama kérdést, hogy melyik mód czélszerübb? Erre absolut feleletet adni lehetetlen. Egy beszéd irásbeli kidolgozásának csak akkor van értelme, ha az illető azt akarja, hogy beszéde nyelvészeti remekmü legyen, melyet leolvasásra szánt, midőn azonban ugy kell azt olvasnia, hogy a hallgatóság azt, hogy olvassa, észre se vegye, hanem teljesen szabad előadásnak vélje, mert különben minden illusionak vége. Ebből következik, hogy egy irásbelileg kidolgozott beszédet, miután annak leolvasása a bíróság előtt

[1] L. a Magyar Jogászegyleti Értekezések IV. köt. 2. füzetet ily czim alatt «A référé rendszer s magyar alkalmazása.»

[2] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

nincs megengedve, oly derekasan és biztosan be kell tanulni, hogy tökéletesen szabad előadásnak lássék, a mi azonban nemcsak magában véve fölötte nehéz föladat, hanem a végtárgyalásnál oly gyakran beálló váratlan fordulatok miatt alig kivihető. Azért a törvényszéki beszédek irásbeli kidolgozása csak kezdőknek és csak oly esetekben ajánlható, melyekben az elővizsgálat által előteremtett anyag a főtárgyalás alatt előreláthatólag nem fog tetemes módositásokat tapasztalni. Ezen eseteken kivül csak fontosabb törvényszéki beszédeknél tanácsos a bevezetést és a befejezést irásbelileg kidolgozni.

Szerző szerint szabályként tekinthető, hogy a jogeset minemüségéhez képest az elmondandó beszédről egy tervezet, egy vázlat készitendő, mely ugy a meditatiónál, mint az előadásnál alapul szolgáljon és kéznél legyen, hogy a szónok emlékezőtehetségét, a hol szükséges, legott támogathassa. A törvényszéki szónoklat kidolgozásának ehhez képest a választott kifejezéseknek, a mondatfüzésnek, az átmeneteknek, az ellentéteknek, az általános szónoklattani eszközöknek egyes helyeken való alkalmazásuk szerinti ismételt átgondolásában kell állania, mig csak a szónok nem csupán az anyag, hanem annak előadása fölött is teljesen és elfogulatlanul nem uralkodik, ugy hogy esetleg csak a végtárgyalás során fölmerülendő dolgokat is könnyü szerrel beszédébe utólag beleszőhessen.

A törvényszéki szónoklat betanulását illetőleg itt természetesen csak egy irásbelileg kidolgozott, vagy egy előleges dispositio alapján átgondolt és mintegy a fejben szerkesztett beszéd betanulásáról lehet szó. Van pedig gépies és mesterséges betanulási mód. Az előbbi a kész beszédnek mondatról mondatra való s folytonosan előrehaladó ismétlésében áll, de nagyon megbizhatatlan és csak rossz szokáson alapszik. Az utóbbi ellenben földolgozza magát a tárgyat vagy észfogalmak, vagy logikai gondolkodás vagy érzéki képzetek (p. a szóhangzás, az arcz, a képzelőtehetség) által s ily módon dolgokat és szavakat s a gondolatok egész sorozatát bizonyos képek által fejezi ki (*dologi* képek, ha valamely tárgyat megérzékitenek, *helyi* képek, melyek az előbbieket magokban foglalják s bizonyos pontokon látható tárgyak által szemlélhetőkké teszik, p. a tárgyalási teremnek egyes részei, egy négy tábláju ablak, melyekbe a szónok beszédének egyes részeit elosztja); de ezen betanulásmódnak értéke nagyon kétséges. Arra a kérdésre, hogy mihez tartsa tehát magát a szónok beszédének betanulásánál, nem lehet határozott feleletet adni. Kiki vizsgálja meg emlékező tehetségének jóságát s a szerint igyekezzék eljárni. A szó szerinti betanulás nem czélszerü.

Azután áttér szerző a beszédek beosztására. Mindenek előtt a szokásos beosztásokról szól (14. §.). Bevezetés, a tárgy fejtegetése (thema), a tulajdonképi vitás kérdés (quæstio) megállapitása, a kifejtés és bizonyitás (argumentatio), befejezés — a szokásos beszédrészek. Erre azután ezen beosztásoknak a törvényszéki szónoklatokra való alkalmazásáról értekezik (15. §.); a narratio, propositio, tractatio, argumentatio s illetőleg refutatio (az ellenfél állitásainak megczáfolása) egyetlen törvényszéki szónoklatból sem hiányozhatnak, ellenben a többi részeknek u. m. a bevezetés és befejezésnek alkalmazása egészen a tárgy és a jogeset természetétől függ, főbenjáró esetekben ezek sem nélkülözhetők.

A törvényszéki szónoklatnak, hogy hatást tegyen, *rövidnek* kell lennie, a törvényszéki szónok legnagyobb müvészete abban áll, hogy *kevés szóval sokat mondjon*; azért ügyeljen, hogy beszéde fecsegéssé ne fajuljon. Még sem osztjuk szerzőnek abbeli nézetét, hogy a franczia törvényszéki szónokok általában mind fecsegők. A franczióknak nagyon jól áll a causerie, még a puszta frázisokat és szóáradatokat is szellemesen tudják előadni.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
(Bef. köv.) n.-váradi kir. jogakad. igazgató.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felsőbirósági kereskedelmi gyakorlatból.

— Rendelkezésre bocsátás. Csalás. —

A jelen szám mellékletén 404. szám alatt közölt határozat igen fontos elvet mond ki, és tudtommal először. A tényállás röviden az, hogy a vevő minőségi hiba miatt rendelkezésére bocsátja az eladónak az árut, az eladó pedig azzal válaszol, hogy a rendelkezésre bocsátás alaptalan, mert a küldött áru megfelel a kikötött minőségnek. A vételár iránt inditott perben az eladó tagadja, hogy a rendelkezésre bocsátás kellő időben és kellő alappal történt, és a miután vevő a perben előadta, hogy mely napon érkezett oda az áru, vette ő át és bocsátotta rendelkezésre, felperes eladó konstatálni kérte, hogy a rendelkezésre bocsátás elkésett. Erre a kir. tábla kimondta és a Curia helybenhagyta, hogy a rendelkezésre bocsátás elkésett voltára alapitott érvelés figyelembe nem jöhet, mert a rendelkezésre bocsátást tartalmazó levélre irt válaszban az eladó a rendelkezésre bocsátás ellen elkésés indokából észrevételt nem tett. Vagyis felsőbirságainknak az a meggyőződése, hogy *ha az eladó a rendelkezésre bocsátó vevővel folytatott levelezés folyamán nem mondta a rendelkezésre bocsátást elkésettnek, hanem azt más okokból nem fogadta el, ugy az elkésésre alapitott kifogást a perben sem érvényesitheti.*

Merően tévesnek tartom ezen felfogást, mint a mely sem a kereskedelmi forgalom követelményeinek, sem pedig a perjog szabályainak meg nem felel.

Az eladó ugyanis rendes körülmények közt a levelezés folytatásakor nem is tudhatja azt, hogy kellő időben történt-e a rendelkezésre bocsátás, vagy elkésetten. Nem tudhatja pontosan, hogy az áru mikor érkezett rendeltetése helyére, mikor értesitették czimzettet az áru ottlétéről, mikor vette azt a vevő át és mikor vizsgálhatta meg. Mindezek csak a perben tett állitások és a felhozott bizonyitékok fonalán tünnek ki. Mindezen tények ismerete nélkül pedig meg nem lehet itélni, hogy rendes időben történt-e a rendelkezésre bocsátás. Ha tehát az eladó már a levelezés szakában azt állitja, hogy a rendelkezésre bocsátás elkésett, ugy rendszerint nem beszél meggyőződése szerint, hanem roszhiszemü állitást tesz, pusztán a bekövetkezhető perre való tekintettel. Roszhiszemüségre pedig a természeténél fogva hivésen és bizalmon alapuló kereskedelmi forgalmat egyenesen késztetni, nem lehet sem a törvénynek akarata, sem a józan birói gyakorlatnak feladata.

Perjogi szempontból is téves a felsőbiróságok által kimondott ezen elv, mert nem létezik perjogi támaszpont azon szabály elfogadására, hogy az eladó ezen kifogást a perben meg ne tehesse csupán azért mert a per előtt, nem hangoztatta. Csak minél kevesebb vélelmet és fiktiót a jogi életben! A vevő rendelkezésre bocsát, az eladó azonnal alaptalannak mondja. Mert nem mondja határozottan azt, hogy azon okból alaptalan, mert elkésett, azért talán oly irányu beismerését fogadhatjuk el, hogy el nem késett? Vagy tán vélelmezhető oly tartalmu akarata, hogy elejti az ezen alapon kinálkozó kifogást? Csupán erőszakos feltevés, a melynek elfogadására mi sem késztet.

Tartsuk csak meg a józan és a törvényen alapuló régi elvet, a mely azt követi szabálykép, hogy a vevő a perben a rendelkezésre bocsátás kellő időben történtét bizonyitani tartozik, hacsak az eladó a rendelkezésre bocsátást el nem fogadta.

Hogy a német gyakorlat mennyire ellenkező irányban halad a rendelkezésre bocsátás előfeltételei mérlegelésénél, mutatja a következő határozat, melyet a Reichsoberhandelsgericht 1878 január 16-án, a Reichsgericht 1881 junius 11-én hozott: «die Behauptung, dass dem Artikel 347 — megfelel a mi törvényünk 346. §-ának — genügt sei, gehört zur

Substantirung der Einrede der mangelhaften Qualität der Waare. Der Richter hat also von Amtswegen zu prüfen, ob die Vorschriften des Art. 347 erfüllt sind, auch wenn sich der Verkäufer darauf nicht beruft. (Entsch. XXIII. 171; Civilrechtliche Entsch. V. 30.)

Utal az itélet megokolása a kereskedelmi törvény 350. §-ában emlitett csalás esetére is. Nem foglalkozom ezuttal azon kérdéssel, hogy a konkret esetben fönforog-e ily csalás vagy nem, csak általánosságban akarok aggályomnak kifejezést adni a miatt, hogy felsőbiróságaink kereskedelmi tanácsai egy idő óta olyan igen gyakran alkalmazzák ezen csak nagy kivételeknek szánt törvényszakaszt. Oly gyakran, hogy a kereskedelmi törvény 346. §-ában lefektetett alapelv már félig hatálytalannak mutatkozik. Annak kimutatása, hogy ezen irány mennyire helytelen, talán egy későbbi czikknek fogja tárgyát képezni. Dr. GOLD SIMON.

Néhány szó a büntető-törvénykönyv 359. §-áról.

A büntető-törvénykönyvnek 359. §-a már több izben képezte ezen lapokban is felszólalás tárgyát; mi arra mutat egyrészt, hogy az abban büntetni rendelt cselekmény gyakran fordul elő a gyakorlatban, másrészt pedig arra, hogy intézkedésének alkalmazása a jogászközönség érzetével összhangzásban nincsen.

Ezen nem lehet csodálkoznunk, ha figyelembe veszszük, hogy a szóban lévő törvényszakasznak betüszerinti értelmezése mellett az, ki a lefoglalt tárgyakat vagy azok egy részét a végrehajtás alól elvonja, tekintet nélkül arra, vajon okozott-e cselekménye által a végrehajtatónak kárt vagy nem, sikkasztókak tekintendő és, hogy ezen szakasznak intézkedése a legkirivóbb ellentétben áll a 355. §. tartalmával, mely a sikkasztás fogalmát meghatározza.

Hogy ez igy van, kitetszik a 359. §. rendelkezéséből, mely következőleg szól: «sikkasztásnak tekintetik —: ha a bíróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa a nála hagyott vagy reá bizott ezen dologra nézve a 355. §-ban megjelölt cselekmények valamelyikét elköveti.»

Hogy ezen szakaszban büntetni rendelt cselekmény a sikkasztás alkatelemét képező kellékekkel nem bir és hogy fogalmának körébe nem foglalható, kitünik abból, hogy a sikkasztás főkriteriumát *idegen* ingó dolog képezi, mely valamely jogi alapon a tettes birtokába vagy birlalatába jutott: a 359. §-ban azonban világosan a *tettes tulajdonát* képező dologról van szó.

Az pedig merő lehetetlenség, hogy a tulajdonos tulajdonát képező dolgot magának eltulajdonitson; mert a mi amugy is az enyém, azt nem szerezhetem még egyszer tulajdonul.

Ha saját dolgát a tulajdonos el nem sikkaszthatja, akkor a büntető-törvénykönyv 359. §-ának rendelkezése fiktión alapul, a mi pedig a büntető igazságszolgáltatás alapelveivel össze nem egyeztethető.

Felhozatik ugyan a 359. §-ban foglalt intézkedés indokolására, «hogy a végrehajtást szenvedőnek a lefoglalt dolog fölötti tulajdonjoga, mivel a birói zár (foglalás) a korlátlan hatalmat és szabad rendelkezést megszünteti, nem teljes többé és ez okból ez tehát helyesen nem is nevezhető tulajdonjognak.»[1]

Ezen indokolással egyet nem érthetek; mert ha igaz is, hogy a végrehajtási foglalás a végrehajtást szenvedőnek *korlátlan* hatalmát és *szabad* rendelkezési jogosultságát a lefoglalt ingóságokra nézve megszünteti, ezen megszüntetés nem ugy értelmezendő, hogy a végrehajtást szenvedőnek hatalma és rendelkezési jogosultsága a lefoglalt tárgyakra nézve teljesen és véglegesen megszünt, hanem igenis azon értelemben veendő, hogy a végrehajtást szenvedő a lefoglalt tárgyakkal csak a végrehajtató hátrányára nem rendelkezhetik többé szabadon és tetszése szerint.

Naponta tapasztaljuk ugyanis, hogy a végrehajtást szenvedő a lefoglalt tárgyakat — a mennyiben azok szoros zár alá nem lettek véve — birtokolhatja és használhatja; mivel pedig a dolog birtoklására és használatára való jogosultság is a tulajdonjog fogalmából folyik, azért helyesen ugy fejezendő ki a végrehajtási foglalásnak hatálya, hogy az a végrehajtást szenvedőnek a lefoglalt tárgyak fölötti uralmát és rendelkezési jogosultságát korlátolja és azt is csak annyiban, a mennyiben a lefoglalt tárgyakkal a végrehajtató hátrányára nem rendelkezhetik.

Kiindulva azon, a jogtudomány által elfogadott elvből, hogy minden jog mint elvont fogalom oszthatlan és hogy tehát a tulajdonjog is oszthatlan, minden kételyt felülmul az, hogy a tulajdonjog nem veszthet semmit teljességéből, midőn a tulajdonos az abból folyó jogositványok egyikét vagy másikát nem gyakorolhatja. Ha vesztene a tulajdonjog valamit teljességéből, midőn a tulajdonos az abból folyó jogositványok egyikét vagy másikát nem gyakorolhatja, akkor következésképen az is állana, hogy a tulajdonjog egészen megszünik, midőn a tulajdonos az abból folyó jogositványok egyikét sem gyakorolhatja.

Hogy ez nem igy van és igy nem is lehet, azt leginkább igazolja azon képtelenség, mely szerint ahhoz képest, a mint a tulajdonos a tulajdonjogból folyó több vagy kevesebb jogositványt gyakorolhatna, teljesebb vagy kevésbé teljes (talán $^1/_3$, $^1/_2$, $^3/_4$ stb.) tulajdonosnak volna tekintendő, az pedig, a kitől p. o. ingó dolga ellopatott, megszünt volna tulajdonos lenni, mivel a tulajdonjogból folyó jogositványok egyikét sem gyakorolhatja.

Hogy a 359. §-ban meghatározott cselekmény büntetendő, az ép oly kevésbé nem szenved kétséget, a mint másrészről az is tagadhatatlan, hogy azt sikkasztásnak nem lehet tekinteni.

A kérdés tehát csak a körül forog, hogy melyik deliktumra vonatkozó rendelkezések felelnek meg leginkább ama cselekmény minősitésének.

Ezen kérdés megvizsgálásánál és eldöntésénél nem szabad szem elől tévesztenünk azon körülményt, hogy a törvényhozó a szóban lévő deliktumot a vagyonjogot sértő — büntetendő cselekmények között tárgyalja, a miből okszerüen azt kell következtetnünk, hogy ezen intézkedése által nem annyira a végrehajtási foglalást mint hivatalos cselekményt, hanem inkább a végrehajtatónak érdekét azaz a végrehajtási foglalás folytán szerzett zálogjogot akarta megvédeni.

Ezen védelemnek azonban nem kell tovább terjednie, mint a mennyire az a végrehajtató részéről a foglalás által szerzett jog épségben tartására szükségeltetik. Minthogy a végrehajtató a végrehajtási foglalás folytán csak zálogjogot nyer a lefoglalt tárgyakra, a zálogjog pedig azon jogot adja a záloghitelezőnek, miként követelésének a zálogjog tárgyát képező dolgok értékéből való kielégitését igényelheti, a törvényhozónak intentiójában nem lehetett büntetendő cselekményt megállapitani azon esetre is, hogy ha a végrehajtást szenvedő a lefoglalt tárgyakat a foglalás alól elvonja ugyan, de ezen cselekményéből a végrehajtatóra valamely kár nem háramlik. A 359. §-nak tartalma szerint azonban ezen megkülönböztetést tenni nem lehet, mivel az a megkárositást illetve a megkárositási szándékot nem emliti.

Azért jogosan lehet állitani, hogy a törvényhozónak akarata ezen szakaszban nem talált megfelelő kifejezést.

A szóban forgó deliktum egyáltalában négy esetben követhető el:

1. ha a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képező- és végrehajtás alá vonható ingó dolgok foglaltattak le

2. ha a végrehajtást szenvedőnek birtokában vagy birla-

[1] V. ö. Illés «A Btk. magyarázata» czimü müvét.

latában lévő — de harmadik személy dolgát képező ingó dolgok foglaltattak le;

3. ha a lefoglalt tárgyak szoros zár alá vétel folytán gondnok őrizetére bizattak; végre

4. ha a végrehajtást szenvedőnek harmadik személy elleni követelése foglaltatott le.

Hogy a végrehajtást szenvedő az első és harmadik pont alatt felhozott esetben sikkasztást nem követhet el, fenebb kimutattam; a második pont alatt felhozott esetben követhet el ugyan sikkasztást, de nem a végrehajtatóval, hanem csak a tulajdonossal szemben.

A mi a negyedik pont alatt felhozott esetet illeti, a a végrehajtást szenvedő szintén nem követhet el sikkasztást, midőn a nála lefoglalt követelést adósától felveszi.

(Bef. köv.) HUF JÓZSEF.

Különfélék.

— **A Curia ügyforgalma 1890. augusztus végén.** Nem csekély feltünést idézett elő, s mondhatni, megdöbbenést okozott a felsőbb birói és a szakkörökben a most lefolyt szünidő végén előállt *curiai ügybejövetel* eredménye. Ez azt tünteti fel, hogy a szünidő végén a Curiára felebbezésileg bejött ügyek száma tetemesen nagyobb a mult év hason időszakának bejövetelénél és az az előtti évek felebbezéseinek számát még nagyobb mérvben tulhaladja.

A most lefolyt augusztus hó végén a feljött ügyszám volt 18,939, mig 1889 augusztus végén 17,960, a növekedés tehát 979.

Még feltünőbb a különbség, összehasonlitva ezen adatot az 5 év előtti bejövetellel, midőn 1885. évben 14,744 volt ezen ügyszám.

E szerint a *curiai bejövetel szaporulat — a szünidő végén — 6 év alatt nem kevesebb mint 4403.*

Ennek felel meg azután mind az összes elintézendők tömege, mind a hátralékoknak mennyisége.

Az *elintézendők* összege 1889. évben volt 25,359, a most lefolyt augusztus hó végén pedig 26,400. *A többlet 1041 szaporodást tüntet fel.* Ellenben 1884—1885. években csak 18—19 ezerig ment, s egypár százzal felül, ugy hogy 1885. évről a folyó évi augusztus hó végeig az *elintézendők összege 8082 emelkedést mutat fel.*

A *hátralék* — mi ha tetemes, a jogszolgáltatás gyorsaságát veszélyezteti — most augusztus végén 11411 — mi szemben a mult évihez 919 emelkedést képez, — levén az 1889-ben 10,492. Hat év előtt, és pedig 1884-ben 6764 volt, 1885-ben pedig 6376, s igy a hátralék is ezen években 1890 augusztus végeig 4035 ügydarabbal növekedett.

Hogy az elintézendő ügytömegnek csak némi részbeni legyőzésére is, a nagy mérvben gyakorlott személy-szaporitás mellett *mily nagy munkásságot, mily éber ellenőrzést kellett kifejteni* — eléggé megvilágittatik az által, hogy mig az 1885—1890 augusztusi időszak alatt *az elintézendők összege több mint 8 ezer szaporulatot* állit elő: addig a *hátralék* emelkedése ugyanazon időszak alatt *csak 4 ezret tesz ki.* És ezen hátralék emelkedése 6 év alatt (4035), az uj ügybejövetel szaporodása t. i. 4403 ügyszám által nagyon is bőven ki van egyenlitve.

Ezen ügyszaporulatban most a polgárjogi ügyek nagyobb tért foglaltak el. Ezek száma 1890 augusztus végeig 9460, mig a bünügyeké 9100 volt. Előbbi évben a bünvádi bejövetel majd 500-al haladta meg a polgárit, mert ez 8582, a bünvádi beérkezés pedig 9080. Hat év előtt (1885-ben) szintén tulnyomó volt a polgári beérkezés, t. i. 7474, mig büntetőjogi 6646. Azonban ezen évek alatt a bünvádi ügyek szaporodása jóval nagyobb mint a polgáriaké. A polgáriak ugyanis 1885-ből 7474-ről 1890 augusztus végeig 9460-ra emelkedtek; tehát 2 ezer többletet állitottak elő, ellenben a bünvádiak 6646-ról 9100-ra növekedtek, mi két és fél ezer többletet tesz ki.

Az eredmény a polgárjogi szakban az *elintézett ügyek* számának emelkedésében nyilvánul; 1889-ben elintéztetett 6748, ez évi augusztus végeig pedig: 7330. Ezt még feltünőbbé teszi az, hogy 1885. évben ezen szám csak 5880 volt. A bünügyekből 1889-ben 7870 és most 7307 lett elintézve, tehát közel 5 százzal kevesebb. De az ebbeli munkásságot eléggé kitünteti az, hogy 1885-ben csak 4653 bünügy intéztetett el, 1890-ben pedig augusztus végeig 7307.

A mi az augusztus végeig menő *hátralékokat* illeti, a polgári ügyek hátraléka augusztus végeig 6541, mig 1889-ben 5513 volt, tehát ezeknél több. A bünvádiak hatraléka azonban kevesbedett, mert csak 4778 volt, 1889-ben pedig 4893. A hátralékok emelkedése feltünő, ha az 5 év előtti időszakkal összehasonlitjuk. 1885. évben a bünvádi hátralék 3110 volt, mi szemben a folyó évivel, több mint $1^1/_2$ ezer szaporodást jelez. A polgári hátralék pedig akkor 4219 volt, és most 6541 levén, ez jóval több mint két ezer növekedést tüntet fel.

Érdekes annak ismerete is, hogy a szünetelés a birói müködésben mily befolyással volt, az ügybeérkezés mozzanataira. Erre legfontosabb adatul szolgálhat az utolsó hónap bejövetele. Augusztus hó folyamán a Curiára felérkezett nem kevesebb mint 2013 ügy, (1885 évben 1749). És vannak téli hónapok, a törvénykezés rendes menetével, a melyeket megközelit ezen augusztusi bejövetel, sőt ennél némelyiké kevesebb is. Igy januárban csak 1938 jött fel, februárban pedig 2036, márczius—április ügybejövetele 400 al volt több, május—juniusé pedig 6 százzal. Az 1887. évből csak április, május, junius, julius bejövetele volt nagyobb; mig a november—deczember is sokkal alantabb állt. *Sz.*

— **Adat az ügyvitel sorrendjéhez.** Az ügyvitel rendje s kezelése, abnormis törvénykezési állapotainkban nem csekély jelentőségü — főkép felebbviteli forumainkon.

Köztudomásu, mikép az ügyhalmaz, a felebbezések tömegessége ott mint valami szörnyeteg felemészt minden más igazságügyi érdeket.

A felsőbb jogszolgáltatás gyorsaságáról természetesen szó sem lehet, midőn még ma is csak a januárban, sőt tavaly feljött ügydarabokat veszik referáda alá. De ily helyzetben a peres ügyek természete és sürgős szükségessége által igényelt megkülönböztetés, illetőleg kiválasztás sem eszközölhető. Innen van, mikép a kiegészitést, némi hiányok egyszerü pótlását igénylő ügydarabok sem intéztethetnek el, a mint kellene, előlegesen, hanem várniok kell, mig az érdemlegesen elintézendő ügyek közt a számszerü sorrend reájok kerül.

És ha valakinek oly ügye felebbeztetett, mely a szabályok értelmében sürgősen, soron kivül intézendő el — e végett külön kell az elnökséghez folyamodnia 50 kros bélyeg melléklésével.

Ezek közé tartoznak különösen a tartás s élelmezés iránti keresetek is. És ez nagyon is indokolt, mert azok a legtöbb jogkeresőkre nézve létkérdést képeznek, mi el nem odázható, napról napra végszükség előidézése nélkül nem halasztható.

De nem indokolt az, hogy ily kereseti követelések s ezek teljesitése, foganatositása közt — rendszerint — különbség tétetik az előadás sorrendjében.

A felebbviteli forumon ugyanis azon gyakorlat fejlődött ki, hogy a tartási keresetek soron kivül előadathatnak, ha t. i. ez kéretik, de a tartási kötelezettség teljesitésére irányzott végrehajtásból kifolyó keresetek már nem tekintetnek olyanoknak, melyek soron kivül lennének elfogadhatók.

És ezt mi anomaliának tartjuk. Mert a fő-czél s érdek itt épen az, hogy az illető életfentartási szükségleteinek kielégitéséhez, tehát a tartási kötelezettség teljesitéséhez mielőbb juthasson. Ez pedig még el nem éretik az által, ha a tartási kötelezettség itéletileg megállapittatik. Ennek teljesitése sok esetben megtagadtatik, vagy félbeszakittatik,

mi végrehajtás eszközöltetésére kényszerit. Tehát ennek sürgőssége, a dolog természeténél fogva ép oly nagy, mint a kereset-megállapitásé. Ha ezen végrehajtás késleltetnék, mi a felebbvitelnél a soron kivüli előadás megtagadásával is történhet: csak annyi, mintha a tartási kereset elintézése hátráltatnék.

E szerint a törvényhozás intentiójának, mely a tartási kötelezettség gyorsabb teljesitésében rejlik, tényleg s valódilag legkevésbé sem felelhet meg az, hogy ily, a kényszerüségből kifolyó végrehajtási kérdések kevesebb gyorsasággal intéztessenek el, mint magok a tartási keresetek, melyeknek bár marasztaló elintézése sok esetben végrehajtás nélkül, egészen érték nélküli.

Annál kevésbé felelhet meg, miután törvény szerint: tartás, életjáradék s élelmezés iránt inditott perekben hozott itéletek, bizonyos határig, a marasztalt fél felebbezése ellenére is végrehajthatók.

— **Dr. Nagy Ferencznek** a budapesti egyetem kereskedelmi jogi tanszékére történt kineveztetését a jogászvilág csak a legnagyobb örömmel fogadhatja. Nagy Ferencz a kereskedelmi jogi irodalomnak Magyarországon kivül is elismert egyik legkiválóbb müvelője; tudományossága, a jogászgyülésekről ismert kiváló szónoki előadása, valamint eddig kifejtett tanári müködése: méltóvá teszik őt a jövő jogásznemzedéknek egy oly kiváló fontosságu tárgyból való kiképzésére. A budapesti egyetem igen sokat nyert ugy a Nagy Ferencz mint a Zsögöd Benő kineveztetése folytán. Hogy a kolozsvári egyetem mikép lesz képes ezen két kiváló erőt pótolni, nagy kérdés.

— **Az Ügyvédi Körben** dr. Márkus Dezső inditványt tett a polg. perrendtartási javaslat azon határozmánya ellen, mely a másodfokon az ügyvédi kényszert mellőzi. A választmány az inditványt a müködő bizottsághoz tette át.

— **Megsemmisitendő az itélet, ha annak hozatalába oly biró folyt be, ki az egyik alperes képviselőjével peres viszonyban áll.** Vörös Jenő ügyvéd által képviselt — — a győri törvényszéknél folyamatba tett rendes perében, a törvényszék 1889 okt. 1. kelt itéletével III. r. alperest kötelezte a kereseti ingatlan átadására, a másik két alperes irányában pedig felperest keresetével elutasitotta. A kir. *tábla* az első bíróság itéletét megsemmisitette. *Indokok:* Az 1868: LIV. tcz. 56. §. *e)* pontja értelmében birói személynek nem szabad olyan ügyekben részt venni, melyekben a fél ügyvéde vele peres viszonyban áll; minthogy pedig az első bíróság hivatalos jelentése szerint az ügy előadója a 3-ad rendü alperes képviselőjével perben áll, és ekként az itélethozatalba érdekelt fél folyt be: az 1881: LIX. tcz. 398. *e)* pontja alapján az itéletet megsemmisiteni kellett. (1890 május 12. 52383. sz. a.)

— **Confusio az itéletekben.** Ennek egyik kirivó példájául szolgál N. Henriknek, R. István ellen a *nyitrai bíróság* előtt 152 frt 50 kr. iránt folyamatba tett sommás pere, melyben az 1889 október 12. hozott első birósági itéletet a kir. *tábla* 1890 május 21. 58753. sz. a. megsemmisitette: «tekintve, hogy az elsőbiróság itélete rendelkező részében alperest feltétlenül 55 frtban, az esetre pedig, ha felperes a főesküt leteszi, még további 97 frt 50 krban marasztalja el; tekintve továbbá, hogy ugyancsak az itélet rendelkező részében ugyanazon főeskü le nem tétele esetében felperest a kereseti követelésnek már nem 97 frt 50 kr., hanem csak 81 frt részletével utasitja el; az itéleti indokolásban pedig a feltétlen elmarasztalás 71 frt 50 krban, a főeskü le nem tétele esetére szóló feltételes elutasitás pedig már nem 81 frtban, hanem ellenkezőleg a rendelkező részszel: 97 frt 50 krban van kitéve; és tekintve, hogy ekként ugy az itélet rendelkező részében, mint az indokokban foglalt kijelentések össze nem egyeznek, s az, hogy mily összegben van alperes feltétlenül s mely összegben a főeskütől feltételezetten elmarasztalva, érthetően kifejezve nincs, ... »

— **Ügyvédi visszaélés.** N. Julia 19 éves korában férjhez menvén, legelső gondjai közé tartozott, hogy a kiskoruságában megnyilt öröksége alapján a hagyatékhoz mielőbb hozzájuthasson s e végből ügyvédet választott s bizott meg a hagyatéki ügy keresztülvitelével. A vállalkozott ügyvéd ezer forintot kötött ki magának jutalomdijul, s erről törvényes alakban dijlevél állittatott ki. Ennek alapján később N. Julia bepereltetett az ügyvéd által, s ezen ügy e napokban fordult meg a kir. Curián. Az ügy állása s története meglepő volt. Akkor, midőn az ügyvéd az ezer frtos dijlevelet magának kiállittatta, már egészen befejezve volt a hagyatéki eljárás; csak az átadás effectuátiója hiányzott. Az ügyvédnek nem kellett egy lépést sem tennie, — csakis nehány sornyi beadványt adott be, de már erre sem volt szükség, mert az átadási végzés is készen volt, nem is hivatkozott az ügyvéd beadványára. De N. Juliát tévedésbe ejtve s tudatlanságát felhasználva, kiállittatta magának a dijlevelet. A Curia őt keresetével elutasitotta s a költségekben is elmarasztalta.

Nemzetközi Szemle.

— **A Liszt-féle folyóirat** legujabb füzetében Liszt élesen polemizál a német másodfoku biróságok elnökeivel, kik, mint annak idején emlitettük, a feltételes itéletek tárgyában kedvezőtlen véleményeket adtak az igazságügyminiszternek. — E füzethez van mellékelve az olasz uj büntető törvénykönyv német forditása. Szószerint közli német szövegben az olasz közbiztonsági törvényt is, melyet f. é. 26. számunkban ismertettünk.

— **A franczia államtanács** kebelében 1888-ban a vitás közigazgatási ügyek felülbirálására külön «*Contentieux*» osztály alakittatott. Ez először egy évi tartamra szerveztetett, de 1889-ben 6 hóra meghosszabbittatott. Most befejezte hivatását, és pedig kitünő sikerrel. Megjelent a kimutatás müködésének a kijelölt idő alatti eredményéről; s abból láthatjuk, hogy a municipális választásokra vonatkozólag 570, a megyei 141 és az adóilletéki ügyekben 668 vitás ügyet intézett el. Ez az államtanácsnak nagy könnyebbségére szolgált — lehetővé tevén az elintézések gyorsabb folyamát, mi utóbbi időkben nem kevés kivánni valót hagyott. És az osztály létrehozatott ujabb személy- s költségszaporitás nélkül. Az államtanács törvényhozási osztályának elnöklete alatt ugyanis az államtanács többi tanácsosai s auditoraiból alakult ezen osztály, mely utánzásra méltó példát nyujt más államok központi kormányközegeinek is.

— **A francziák számának szaporitása, a honossági törvény utján.** Franciaországban sokat panaszkodnak, hogy a népesség természetes szaporodása — más államokhoz képest — nem kielégitő. Az állampolgárságról szóló 1889 junius 28-iki törvény e bajt részben azzal orvosolja, hogy franciává tesz igen sok olyan embert, a ki eddig e minőséggel nem volt felruházva. Franciának mondja minden Franciaországban született gyermekét az oly külföldinek, a ki maga is Franciaországban született, holott ezek az eddigi törvények szerint nagykoruságuk elértével, annak kimutatása mellett, hogy hazai törvényeiknek a védkötelezettség tekintetében eleget tettek, eredeti állampolgárságukat megtarthatták. Stember Octave szerint, a ki a törvény gyakorlati alkalmazását a *Journal de droit international privé* legutóbbi füzetében ismerteti, ez az intézkedés kiterjed a Franciaországban született *anyának* ugyanott született gyermekére is, habár atyja külföldi. Még nagyobb horderejü azon intézkedés, hogy franczia az is, a ki mint külföldinek gyermeke Franciaországban születik, és nagykoruságának elértekor ott lakik, hacsak a nagykoruság elérését követő évben a franczia polgárjogot vissza nem utasitja, s egyuttal ki nem mutatja, hogy eredeti állampolgárságát megtartotta és a védkötelezettségről szóló hazai törvényeinek eleget tesz. — Lényegesen megkönnyittetett a honositás is. A ki települési engedélyt *(admission a domicile)* kapott, az rendszerint 3 év mulva, ha érdemeket szerzett, 1 év mulva honositható; ép igy 1 év mulva elnyerheti a honosságot az is, a ki franczia nőt vett el; 10 évi, bár engedély nélküli ottlakás szintén igényt ad a honositásra. Az *admission a domicile*, mely eddig határozatlan időre adatott, és mely az idegennek a franczia polgár jogait biztositotta, a nélkül, hogy kötelezettségeket rótt volna rá, ezentul legfölebb 5 évre adható; ha az idegen ezen idő alatt nem honositotta magát, elveszti a franczia polgári jogokat.

Lapunk mellékleten közöljük dr. Visontai Soma védbeszédét Polláh János szövetkezeti vezértitkár ügyében.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 40. SZ. Budapest, 1890. október 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A birói szervezet kérdéséhez. *F. B.*-től. — A birói és ügyészi szervezet módositása. Dr. REINER IGNÁCZ igazságügyminiszteri fogalmazótól. — Észrevételek a Plósz-féle sommás eljárási javaslatra. *N. B.* ügyvédtől. — Törvényjavaslat a sommás eljárásról. Dr. STAUD LAJOS dunaszerdahelyi kir. járásbirótól. — *Törvénykezési Szemle:* Néhány szó a büntető-törvénykönyv 359. §-áról. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Különfélék. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A törvényjavaslat a sommás eljárásról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói szervezet kérdéséhez.

Dr. Wlassics Gyula ur czikkének[1] bevezető soraiban foglaltakkal teljesen egyetértek. Magam is azt tartom, hogy minden reformnak vannak az általa «sötét lelkek»-nek nevezett egyéneken kivül ugynevezett jóindulatu természetes ellenségei is, kik a már egyszer elfogadott dogmákkal szakitani nem tudnak, kik elfoglalt álláspontjuktól a legmeggyőzőbb érvek daczára el nem térnek. De nagyon téved dr. Wlassics ur, ha talán engem is az utóbbiak osztályába joggal sorozhatni vél, mert az ujitásnak én is barátja vagyok, ha nem is feltétlenül. Latba vetem a viszonyokat, s csak ha ezek a reformok életbe léptetését bizonyos irányban nem javalják, tanusitok konservativ magatartást, abból indulva ki, hogy valamely jogintézményt nem jó addig bolygatni, mig jobbat nem találtunk.

Ezen elv vezérelt engem az előadói tervezet feletti észrevételeimnél.

De ha nem is értettünk egyet minden kérdésben, utaink még sem térnek el egészen egymástól.

Az eltérésekre a következőkben válaszolok.

Teljesen osztom a czikkiró ur azon kijelentését, hogy az itélő biróra (elnökre) nézve függetlensége érdekében nem volna tanácsos a rendbirságolást magasabb fokon elvként kimondani s hogy czélszerübb az ügyviteli szabályok esetleges megsértése esetében reá nézve ezentul is a fegyelmi büntetést alkalmazni.

Előző czikkemben e részben csak azért szólaltam fel, mert a tervezetet a kérdésben levő pontra nézve olyannak tartottam, mely *többféle* magyarázatra ad okot.

Az mondatik továbbá, hogy az ügyvédi vizsgára vonatkozó határozatok módositása az ügyvédi rendtartás körébe tartozván, az a birói és ügyészi szervezet keretébe nem illeszthető.

Teljesen igaz. De csak azt kérdem, ha czikkiró ur a birói s ügyészi szervezetről szóló tervezetbe ezen szerinte idegen elemet bevonhatónak nem tartja, miért lettek abba a *rendbirság, ügyvitel, sőt az ügyvédségre* vonatkozó intézkedések stb. felvéve? Vajon azok is *szorosan* a birói szervezet körébe esnek-e? Azt hiszem nem.

Sajnálom, de kénytelen vagyok kijelenteni, hogy czikkiró ur még most sem győzött meg engem arról, hogy a 21.—25. §-ok *változatlanul* volnának elfogadandók. A tervezet idézett §§-ai, ugymond, meg akarják előzni, hogy lotto-igazgató, főjegyző, alispán, tanfelügyelő stb., kik talán 20 év előtt ügyvédi oklevelet nyertek, magasabb birói álláshoz jussanak.

Hát annyira eltér mindez utóbbiak müködési köre a biróétól, hogy a birói funktio gyakorlásától végleg el volnának tiltandók azért, mert a 21. §. 1.—4. pontjaiban körülirt hivatásban a kinevezést megelőzőleg már öt évnél régebben nem voltak?

Lehetetlenség-e feltenni, hogy például egy alispán, ki 20 évvel ezelőtt ügyvédi oklevelet nyert, öt évig ügyvédi gyakorlatot folytatott s a hátramaradó 15 év alatt folyton hivatalban van, a magasabb birói állás betöltésére képes lesz?

Meg fogja engedni t. czikkiró ur, hanem én egy alispánban — mert épen róla van szó — ha 20 évvel ezelőtt szerezte is az ügyvédi minősitést s ezt követőleg öt évi ügyvédi gyakorlattal birt, legalább is annyi garantiát találok a magasabb birói állás betöltésére, mint azon egyénben, ki 5 évig, vagy még azontul is az államtudományi szakban mint egyetemi tanár müködött s például a nemzetgazdaságtant vagy a statisztikát előadta.

A midőn előbbi czikkemben azon meggyőződésemnek adtam kifejezést, hogy a tehetség előbbre volna teendő a szolgálati idő mennyiségének, ezt azért tettem, hogy a tehetséges fiatalabb erők ambitiójának fokozásához hozzájáruljak, mi szerény nézetem szerint következményeiben sokkal fontosabb, mint a hosszabb szolgálati idő *magában véve*, mely nem mindig jár nagyobb itélő tehetséggel is. Gondoljuk csak meg, mily odaadással müködnék a fiatal erő, ha munkássága közepette azon reménynyel kecsegtethetné magát, hogy nálánál idősebbeket megelőzhet, illetve a hivatali lépcsőfokokat átugorhatja. Ellenben mily szorgalmat várhatni attól, ki tudja, hogy, ha az idő eljön, ugyis felebb emelik és ha nem is azonnal az idő bekövetkeztével, de mindenesetre előbb mint az, kinek szolgálati évei a minimumot még el nem érték.

Kétséget sem szenved, hogy a fiatalabb nemzedék ilyképi kitüntetése csak igen ritka esetekben fordulna elő, de mindenesetre előfordulhatna s azért az állam jól felfogott érdeke azt kivánná, hogy a törvény oly módon nyerjen szabályozást, mely *erre* is van tekintettel.

Egyébként általánosságban nem teszek kifogást a tervezet 21—25. §-ai ellen, mert az, a mit fentebb előadtam, igen gyéren alkalmazandó *kivétel* jellegével bir.

A törvényszéki elnök teendője majdnem kizárólag *administrativ* természetü s azért a jog egyik főágában sem kell okvetlenül szakembernek lennie ahhoz, hogy hivatását kellőleg betölthesse. Ezt előrebocsátva, magától elesik annak szükségessége, hogy a törvényszéki elnöki állás betöltése végett a *curiai birákat* kellene igénybe venni.

Mindezt természetesen csak addig tartom fen, mig az irásbeliség nyügét érezzük. Ha a rendes eljárás a szóbeliség s közvetlenség elvére fektettetik, másként áll a dolog, mert ebben az esetben szakismeretre okvetlenül lesz szüksége — feltéve, hogy a tanácsokban elnökölni fog s azokban *birói funktiót* végez.

Nem mondottam ugyan határozottan, hogy a tervezet azon reformját, mely szerint a biró a törvényszéknél való megmaradása mellett előremehessen, nem helyeslem, de tényleg nem tudok azzal teljesen megbarátkozni.

E részben az ellentét nem oly nagy, hogy ennek mellőzésére expedienst találni ne lehessen. Teszem *alkalmas kifejezést* kellene keresni az ily birák megjelölésére s *törvényileg*

[1] *Jogt. Közl.* 37. szám.

sanktionálni azoknak a *táblai birákkal fizetésben s rangban való teljes paritását.* Ezen a réven a rangsor ez utóbbiak tekintetében biztositva volna a táblai birák sorában s elérhetnék idővel a táblai birákkal hasonlóan a curiai széket is.

Nem áll azon ellenvetés sem, mintha ezen előléptetés nem vétetnék olyannak, mintha a kinevezés a kir. táblához történt volna, mert az ily birák nem állanának a táblai birák mögött, hanem azokkal egyforma tekintet alá esnének.

Igaza van t. czikkiró urnak abban, hogy találni nálunk pl. miniszteri tanácsost a vasutigazgatóságnál, osztálytanácsost a jószágfelügyelőségnél s hogy Ausztriában müködik biró Oberlandesgerichtsrath czimmel a Landesgerichtnél. De ezen elnevezések nem helyesek s nem tartom czélszerünek, hogy a külföld példáját utánozzuk ott, hol erre szükség nem késztet. Ha már a külföldet utánozni kell, elégedjünk meg azzal, a minek követése indokolva van.

Fentartom azon állitásomat, hogy *több járásbiró* kinevezése egy járásbirósághoz a bizalmat fokozni nem képes. E részben czikkiró ur azon nézetben van, hogy a magasabb birói állás s a jobb fizetés annak szokott osztályrészül jutni, ki magának *érdemeket* szerzett.

Megengedem, hogy a magasabb birói állás (járásbiróság) elnyerése *némelykor* érdemek megjutalmazása, de az érdem elismerése előléptetés formájában még nem elég arra, hogy a bizalom *fokozódjék* a közönségben.

Ha egy albiró személyi tulajdonainál fogva bizalmat nem kelthetett önmaga irányában, hiába fog ez előléptetésben részesülni, a bizalom ezzel emelkedni nem fog, mert az uralkodó felfogás mellett az előmenetel nem az érdemek megjutalmazásának fog vétetni, hanem arra fog visszavezettetni, hogy a megállapitott *szolgálati időt betöltötte.*

Ha a *magasabb* birói állás *nagyobb bizalmat* is ébreszt, a *járásbiró* iránt mindenkor nagyobb bizalommal kellene viseltetni mint az *albirák* iránt, a mely elvet az életben megvalósitva nem látjuk. Nem mondhatnám, hogy adott esetben ügyemet a járásbiró elbirálása alá *mindenkor* szivesebben bocsátanám; sőt sokszor, ha az albiró tevékenységét is figyelemmel kisérhettem s alapos munkájáról meggyőződtem, ennek fognék elsőbbséget adni s az épen nem áll, hogy ha mind a kettő ismeretlen előttem, a járásbirónak mint magasabb fokon állónak adnék elsőséget s vele szemben tanusitanék nagyobb bizalmat.

De ettől eltekintve nincs igazolva a szükkeblüség az albirák irányában, mert ezek a tervezet szerint rendszerint mint *kipróbált* elemek kerülnek a járásbirósághoz.

Az együttalkalmazást kizáró sógorsági s rokonsági akadályok alóli felmentés illusoriussá tenné az egész rendelkezést, miután előrelátható, hogy a felmentés mindannyiszor igénybe fog vétetni, valahányszor alkalmazásának esete előfordul. Ha az *minden* előforduló esetben megengedő leend, ugy az együttalkalmazást kizáró esetek szigoru voltának mi gyakorlati értéke nincsen, ha pedig *némelykor* megengedő, *máskor* meg megtagadó lenne, ugy az esetek hasonnemüségénél fogva az igazságtalanság vádja nem minden ok nélkül volna felhozható. *F. B.*

A birói és ügyészi szervezet módositása.[1]

A személyi képességekben rejlő garantiák föltételeivel foglalkoznak a javaslat többi részei. Azon külső föltételek vannak itt felállitva, a melyek alapos biztositékot nyujtanak a birói és ügyészi feladatok megfelelő megoldására szükséges theoretikus és praktikus ismeretek és képességek fenléte tekintetében; s egyszersmind a magasabb tehetségek alsóbb körökben való értékesithetésének s érvényesitésének feltételei vannak felállitva.

[1] Az előbbi közl. l. a 37. és 38. számban.

A birói vizsga megszüntetése és a birói képesitésnek kellékeül az ügyvédi oklevél elnyerésének feltétele által egy régi óhajnak tesz eleget a tervezet. A legviszásabb állapot volt, hogy a biró csekélyebb qualifikatióval birt, mint az ügyvéd, kinél fontosabb ügydöntő teendőket végzett. Évek óta irtak erről és tárgyalták e kérdést, melynek bővebb fejtegetésébe ezért nem bocsátkozom, s mely most megfelelően lett megoldva. Csak azt emelem ki, hogy ezen intézkedés által a joggyakorlaton lévők helyzetében lényeges változás fog beállani.

A birósági joggyakornok pályáját ezentul nem kezdheti meg a törvényszéknél, hanem legalább is $1^1/_2$ évet ügyvédnél kell töltenie és a jogtudorság elnyerésére törekednie, feltéve, hogy az ügyvédi vizsga jelenlegi feltételei fentartatnak; ennek elejtése esetében pedig a helyébe lépő tudományos fokot kell majd elérnie. Az által pedig, hogy nem csak birósági gyakorlata, hanem a sokkal több oldalu ügyvédi gyakorlata is lesz, kétségtelenül emelkednie kell a biróság szinvonalának is. Meg fog szünni a gyakran felállitott ellentét ügyvéd és biró között; a birói erők az ügyvéddel egy iskolából fognak kikerülni; a szóbeli eljárásban különösen szükséges sokoldaluság és önállóság fog nyerni ezáltal, mert erre nevel az ügyvédi praxisban a legkülönbözőbb természetü ügyeknek épen oly legkülönbözőbb oldalról való feldolgozása. Ha az emlitetthez rendeletileg oly intézkedés járul, hogy a joggyakorlaton lévők a jogszolgáltatás minden ágában leendő kiképzés végett egymásután minden szakban foglalkoztassanak, ugy ezen intézkedések (20. és 65. §§.) előnyös hatása kétségtelen. Természetes azonban, hogy a joggyakorlaton lévőknek oly természetü önálló intensivebb müködését kell lehetővé tenni, milyet pl. az ügyvédi gyakorlat nyit meg az ott gyakorlaton lévők részére.

E lapnak hasábjain megemlittetett, hogy a tárgyalt tervezet keretén belül az ügyvédi vizsga is reformáltathatott volna. És tényleg egy az ügyvédi vizsgának megfelelő vizsga ezen tervezet keretében szervezhető lett volna, mert pl. a Német birodalomban is az ügyvédségre a birói vizsga képesit s ez a Gerichtsverfassungsgesetz-ben van szabályozva, ez pedig a jelen tervezetben szintén kimondathatott volna. De tekintve az ügyvédségnek multját, czélszerü az ügyvédi vizsgának fentartása, ennek reformálása pedig kétségtelenül az ügyvédi rendtartás körébe tartozik.

Alig van külföldi állam, *hol a magasabb birói állásokra való kinevezés* bizonyos korlátokhoz kötve ne volna. Ezen korlátozások mindenütt a birói méltóság emelése érdekében lettek megállapitva, mert általában el van ismerve, hogy bármily alapos jogász is legyen valaki, bármennyire birja is theoriában a jogot, mégis különösen az annak alkalmazására hivatott közegektől oly nagy szakavatottság kivántatik, melyet csak hosszas gyakorlat utján szerezhetni meg. Ezért mindenütt azt látjuk, hogy a törvényhozások megállapitották ezen gyakorlati tapasztalatot némileg biztositó mértéket, bizonyos számu gyakorlati évek fölállitása által, mi által esetleg nem szakértő elemeknek tulsulyra emelése jobbára ki van zárva.

Nálunk eddig ily korlátolások nem voltak törvény által felállitva, bár a gyakorlatban tényleg érvényesültek ezen elvek, s tekintettel fiatal birói karunkra, felállithatók sem voltak, de most, miután az alapok le vannak rakva, s a birói kar pótlása szépen fejlődő jogászi karunkból minden nehézség nélkül lehetségessé vált: épen ezek biztositása érdekében kell azon czélszerü korlátokat megállapitani, melyeket a jelen tervezet 21—26. §§-ai tárgyaznak, s melyek eléggé alkalmasok arra, hogy a birói karba oda nem való elemeknek bejutása megnehezittessék. Erre elég garantiát nyujt a javaslatnak azon intézkedése, hogy csak azt szabad kinevezni, ki a kinevezést közvetlenül megelőző öt évnél nem régebben a gyakorlati jogi pályákon müködött.

Hazánkban eddig a birói elméleti képesités (birói-, vagy

ügyvédi vizsga) teljesen elég volt arra, hogy valaki egyszerre esetleg curiai tanácselnökké kineveztessék, most az elméleti képesitésen kivül, mely a kineveztethetésnek alapját képezi, a magasabb állomásokra nézve megkivántatik, hogy a kinevezendő a gyakorlati jogi pályákon 5, illetve 10 évet működött légyen.

A kinevezési jog ezen korlátozásán kivül még egyéb korlátokat állapit meg a tervezet 24. §-a, s ez az, hogy a birói és ügyészi hivatalban alkalmazottaktól még megkivántatik, hogy a fentebb emlitett kellékeken kivül, azok a bírósági hyerarchia minden fokozatán átmenjenek.

Igy törvényszéki birónak csak az nevezhető ki, ki mint albiró öt évi gyakorlattal bir. Itélő táblai birává, ki legalább öt évi összes gyakorlat mellett már törvényszéki biró, járásbiró, ügyész vagy igazságügyminiszteri titkár, curiai vagy táblai elnöki titkár volt; táblai birónál magasabb állásra pedig csak az, ki 10 évi összes gyakorlat mellett azon alsóbb foku állásokat betöltötte, melyek a 25. és 52. §§-ban vannak felsorolva.

Ily korlátok, melyeknek czélja fentebb kifejtetett, az európai törvényhozásokban majdnem mindenütt megvannak. Példa gyanánt felemlitem, hogy Belgiumban valaki kisegitő, vagy rendes biró lehessen az első fokon, kell hogy a barreauban, vagy mint egyetemi tanár legalább 2 éven át gyakorlatot folytatott legyen. Elnök vagy alelnökséghez 5 évi gyakorlat kivántatik. Semmitőszéki birónak 10 éven át jogszolgáltatási funktiót kell végezni. Franciaországban a birói ki nevezés bizonyos életkorhoz van kötve. Sőt még a kis Románia is bizonyos életkort kiván meg az egyes fokozatokban s csak az léptethető elő, ki a hyerarchiai fokozatokon keresztülment s előbbi állásában legalább három évig szolgált, stb. Megvolt ezen korlátolás a német államokban is. Poroszországban az alkotm. okmány 87. 88. §§-ai szerint a felebbviteli törvényszékhez csak az volt kinevezhető, ki legalább 4 évig mint biró, ügyész vagy ügyvéd működött, az Obertribunal birájává pedig csak az neveztethetett ki, ki legalább 4 évig előadó tanácsos volt az igazságügyminiszteriumban, ki ugyanannyi ideig tagja volt egy felebbviteli bíróságnak, vagy elnök vagy főügyész volt.

A porosz és német államokban fenállott ezen korlátozások meg lettek szüntetve a Ger. Verfars. Ges. 5. §-a által, csakis egy kivétel maradt meg, s ez az, hogy a Reichsgericht tagja 35 évnél fiatalabb nem lehet. Egyébként megemlitem, hogy a német birósági szervezeti törvény tárgyalásánál inditvány tétetett az addigi korlátozások fentartása érdekében.

Ha — eltekintve Németországtól — az annyira előrehaladt európai államokban czélszerünek bizonyultak azon korlátok, melyeket Románia is megállapitott, annál inkább szükséges ez minálunk, hol a kinevezés körül a gyakorlat majdnem minden téren ingadozó. Ha majd a tervezet intézkedéseinek üdvös befolyása alatt meggyökerezedett a gyakorlat, akkor, mint most Németországban, mi is felhagyhatunk azokkal.

Ha a most tárgyalt korlátozásai a kinevezési jognak általánosságban helyesek is, mégis a törvénytervezet némely szakaszai változtatást kivánnak, mert megfontolást igényel, hogy ha a birói és ügyészi szakban alkalmazottakra nézve, kik táblai vagy magasabb birói állásra konkurrálnak, megkivántatik, hogy 5, illetve 10 évi szolgálati időn kivül, még az előző hivatali osztályban lévő hivatalok közül valamelyiket már betöltötték légyen, vajjon nem méltányos és szükséges-e, hogy ezen csakis a gyakorlati képesség garantiája miatt megállapitott szabály az ügyvéd, közjegyző és egyetemi tanár részéről ellensulyoztassék valamivel? Mert ha az ügyvédről fel is lehet tenni, hogy folytonos jogi foglalkozása miatt nehézség nélkül beéli magát a birói teendőkbe, már a közjegyző nagyon nehezen fog az eddigi teendőitől annyira elütő munkához szokni. Az ellensulyozást legczélszerübben abban látnám, hogy gyakorló ügyvéd, közjegyző, egyetemi tanár legalább 8 évi gyakorlat után lehessen táblai birává kinevezhető, magasabb állásra pedig legalább is 14 évi és folytonos gyakorlattal birjon.

A 22. §. 2. bekezdése, mely szerint fő- és kornoaügyészi helyettessé, valamint fő- és koronaügyészszé csak az nevezhető ki, ki egyéb kellékeken kivül még három évi gyakorlatot igazol, kihagyandó volna, s helyette czélszerü volna a törvényben kimondani, hogy hivatali főnök, járásbiró, ügyész, törvényszéki elnök, főügyész táblai elnökké; ügyvéd, közjegyző, egyetemi tanár vagy egyáltalán oly állásban lévő, ki nem szolgált a bíróságnál, ügyészségnél, miniszteriumnál nem nevezhető ki.

Ezt fontos szolgálati érdekek kivánják, mert itt nemcsak jogászi észszel, hanem administrativ képességgel is kell birnia annak, ki azon állásban van, ehhez pedig hosszas hivatali gyakorlat kivántatik. A főügyészi- és koronaügyészi helyettestől több gyakorlatot kivánni pedig nem szükséges, mivel ők rendszerint nem önállólag, hanem a főügyész mellett működnek.

A tanácsjegyzői teendőket a kir. Curiánál a 26. §. szerint törvényszéki birák vagy albirák teljesitik, kik 400 frt pótlékban fognak részesülni. Miután ezen rendelkezés megfelel az 1890: XXV. tcz. intézkedésének, annak taglalásába nem bocsátkozom.

Egyike a legfontosabb ujitásoknak s az egész javaslatnak mintegy sarkpontját képezi (27., 28. §§.), hogy a *curiai biró kir. törvényszéki elnökké, kir. törvényszéki elnök pedig ebbeli szolgálatában való meghagyása mellett curiai birává kinevezhető*, hogy továbbá törvényszéki biró és járásbiró táblai birává, kir. ügyész pedig főügyészi helyettessé kinevezhető, ha legalább 5 évig ugyanazon vagy hasonrangu állásban magukat kitüntették. Ezen rendelkezések czélja a tervezet indokolása szerint az, hogy a törvényszékek és járásbíróságok megerősittessenek kipróbált erők megnyerése és ilyenek megtartása által. Mert visszás állapot volt az, hogy egyes kitünő elnököknek, kik a vezetésük alatti törvényszéket fáradhatlan tevékenységükkel megjavitották, ha előléptetéssel jutalmaztattak, addigi hatáskörükből távozniok kellett, holott ott hasznosabb szolgálatot végeztek. Épen ugy a törvényszéki és járásbirák is előléptetés esetén szintén egészen más körbe jutottak, pedig lehet valaki igen kitünő egyes biró, elnök, a nélkül, hogy a társas bíróságnál középszerü tevékenységnél többet produkálhatna.

A most emlitett intézkedések meggátolják ezen visszásságokat. Ha az elnök kiváló, meghagyatik helyén, de előléptettethetik curiai birává, annak fizetésével. Ha a járásbiró feladatán tul teljesiti teendőit, meghagyatik annak, táblai birói ranggal, ép ugy előléptethető a törvényszéki biró és az ügyész is. Csakhogy épen azon okokból, melyek ezen rendelkezést indokolják, kevésnek tartom azon 5 évet (28. §. 3. pont), melyet az elnök-, járásbirónak stb. ugyanazon vagy hason állásban el kell töltenie, hogy előléptethető legyen. Öt év kevés arra, hogy valaki — mindig középmértéket tartva szem előtt — szakmájában oly jártasságot szerezzen, mely kitüntetését indokolná. Ezért czélszerü volna az öt év helyett 10 évet felállitani. Szükségtelen kiemelni, hogy ezen intézkedés az elsőfoku bíróságok szinvonalát, tekintélyét mennyire fogja emelni, s igen helyesen jegyzi meg az indokolás: alkalmas lesz arra, hogy a felebbezések ritkábbak lesznek, mivel a bíróság iránti bizalom növekedni fog.

Ezen előléptetésben részesithetők számát azonban a tervezet a minimumra szoritja, mert az elnökök és ügyészek közül csak 7—7 léptethető elő, a törvényszéki és járásbiráknak pedig 5%-a.

Előléptethető volna e szerint 64 törvényszéki elnök közül (a budapesti elnökökkel együtt) 7, és 65 ügyész közül szintén 7, az 1890. évi költségvetésben megállapitott 623 törvényszéki biró közül 31, és a 384 járásbiró közül 19.

Czélszerü volna, ha legalább 10 elnök és ügyész lenne előléptethető, a törvényszéki és járásbirák közül pedig 10%, mely szám még mindig csekély volna ahhoz, mely például Poroszországban előléptethető, hol az 1879 augusztus hó 11. rend. 4. pontja szerint a törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek $^1/_3$-a részesülhet ily előléptetésben. Megvan az ily előléptetés Bajorországban, Badenben, sőt még Ausztriában is.

A 30. §. szerint a tanácsvezetői teendőket a törvényszéknél a táblai biró teljesiti. Ha ilyen nincs alkalmazva, a 32. §. szerint azon teendők teljesitésére a kiválóbb törvényszéki birák sorából az igazságügyminiszter *tanácsvezetőt* rendel, ki 500 frt pótlékot nyer, s megbizása vissza nem vonható.

Szintén egyike a lényeges és nem eléggé dicsérhető ujitásoknak, melyeknek nagy horderejü következményei lesznek. A törvényszéki elnök ugyanis nemcsak administrativ teendők végzésére van hivatva, hanem a törvényszék müködésének irányt is kell adnia, de egyrészt az administrativ teendők idejének nagy részét igénybe vevén, ritkán van azon helyzetben, hogy akár csak egy szakban is némileg megfeleljen ebbeli hivatásának. Az által, hogy a tanácsvezetést most a táblai birói ranggal felruházott biró teljesiti, esetleg ilyennek nem létében ezt a tanácsvezető látja el, el lesz érve az, hogy az elnök azon szaktanácsot, mely szakban leginkább jártas, magának tartván, a tanácsvezető a másik szakban adhat helyes irányt a törvényszék müködésének.

Németországban a tanácsvezetői teendőket a direktorok teljesitik, kik az elnök és a birák között a középhelyet foglalják el. A plenumban az elnök, a tanácsokban az elnök és a direktorok elnökölnek.

Azon intézkedés, hogy a tanácsvezetői megbizás vissza nem vonható, kétségtelenül helyes, mivel ez tulajdonképeni természete szerint magasabb állásnak tekinthető, a melynek elvétele degradatio jellegét viselné magán s mivel ezen megfosztás, képtelenség esetén is — a birói függetlenség itt sem érinthető elvénél fogva, a kormány birálatán kivül és felül áll, csupán a birói képtelenség megitélésére hivatott hatóság, a fegyelmi bíróság hatáskörébe tartozhatik. De ezen rendelkezés jelen szerkezetében nem állhat meg, mert akkor egy a tanácsvezetésre alkalmatlannak bizonyult egyén nem volna ezen helyről eltávolitható, mi megint az igazságszolgáltatás hátrányával járna. Az ebből származható hátrányok meggátlása végett az emlitett szakasz olyképen lenne szövegezendő, hogy: «A tanácsvezetői megbizástól a biró csakis fegyelmi uton foszthatő meg.»

A tervezet nem tartalmaz intézkedést, hogy az elnököt administrativ teendőiben ki helyettesitse. Kétségtelen, hogy ezzel is vagy a táblai biró, vagy a tanácsvezető lesz megbizandó.

(Bef. köv.) Dr. REINER IGNÁCZ.

Észrevételek a Plósz-féle sommás eljárási javaslatra.

A bíróságok előtti eljárás szabályozásának sürgős szüksége, a kir. táblák törvénybe iktatott szétosztása folytán, napról-napra jobban tolulván előtérbe, az immár javitott kiadásban megjelent Plósz-féle javaslatnak az országgyülés által leendő elfogadása iránt alig lehet kétség; ennélfogva a javaslat mint egész nemsokára törvény lesz, s az ellen elvi ellenvetések sikerrel alig tehetők. Mielőtt azonban a javaslat a törvényhozáshoz beterjesztetnék, joga van ahoz mindenkinek hozzászólani s most már legalább a részletekben a szükséges változtatásokat inditványozni, a hiányokra rámutatni. Ez alapon szabad legyen nekem, mint a jog gyakorlati alkalmazásával foglalkozónak, észrevételeimet röviden az alábbiakban előadni.

Törvényszerkesztési hibának tartom, hogy a javaslat, mindjárt az 1. §-ban az 1881: LIX. tcz. 6., 13., 1868: LIV. tcz. 44. 37., 1874: XVIII. tcz. 7. §§-aira és más forrásra utal. Miután ezen javaslat hivatva van az egész sommás eljárás szabályozására, nemcsak czélirányos, hanem szükséges, hogy mindazon rendelkezések, melyek a sommás eljárást érdeklik, világosan és egyenesen, minden más törvényre való utalás nélkül, vagy ennek legfelebb ismétlése mellett felvétessenek a javaslatba, mert ez mig egyrészről ugy a laikusnak mint a törvénynyel foglalkozónak könnyebbségére szolgál, addig más részről a törvény kerekdedségének is feltétlen kelléke s egyik hathatós módja az elmagyarázások megakadályozásának; ugyanezért az 1. §. az esetek teljes és részletes felsorolása végett ujból lenne szerkesztendő.

Pótlólag a 4. §. hoz, melyben az ingatlanok értéke meghatározásának módja foglaltatik, azon ingatlanokra nézve, melyek állandó vagy ideiglenes adómentességgel birnak, az értékmeghatározásnak valamely más módja lenne felveendő.

A javaslat 7. §-ának azon rendelkezését, mely szerint sommás eljárásban a 2 tanu által előttemezett meghatalmazással biró «meghatalmazottak» feleket képviselhetnek, a jogrend olyan megtámadásának tartom, mely törvénykezésünket hátra és nem előre viszi, s mely a legveszélyesebb képviseletet kivánja rendszeresiteni. A zugirászat eddig is rákfenéje volt törvénykezésünknek; a javaslat 9. §-a egyenesen rendszerré emeli ezek képviselhetési jogát s csupán a képviselhetés időleges felfüggesztését helyezi kilátásba. Maradjon meg e tekintetben a régi szabály, t. i. a fél személyesen, ügyvéd vagy hitelesitett meghatalmazással biró meghatalmazott által szerepeljen a sommás eljárásban.

A gyakorlati irány helyes felösmerését tanusitja a 18. §-nak az egyeztetési eljárás bevezetésére vonatkozó rendelkezése; azonban annak értékét lerontja azon szabály, hogy az idézést csak a bíróság székhelyén szabad kézbesiteni, mert ily alakban ezen jogkedvezményből a vidék ki van zárva, a mi a törvénynek nem lehet czélja.

Általánosságban helyesnek látszik, hogy az előző eljárás költségei a marasztalt fél által megtérittessenek, de részemről nem tartom méltányosnak a javaslat 24. §. 5. pontjában foglaltakat, mert igaz ugyan, hogy bosszantó és kellemetlen oly féltől zaklattatni, ki még a költségeket sem képes megfizetni, de ebből a szegény jogon perlekedő felekre azon sulyos következményt vonni le, hogy perét nem folytathatja a költségek ki nem fizetése miatt, méltányosan és azért sem lehet, mivel a legtöbb esetben összes vagyonát ily félnek a érvényesitendő jogigény képezi; s nem is czélszerü ezen rendelkezést a javaslatban kontemplált két esetre felállitani, hanem ha ezen rendelkezés a javaslatba felveendő, ugy nyerjen az alkalmazást általánosságban és mindazon esetekben, midőn a felek ugyanazon ügyből egymás iránt költségmegtéritéssel tartoznak.

A javaslat 25. §-ának első bekezdését bőviteni vélem azzal, hogy midőn a biró a pergátló kifogások felett dönt, a kifogás elfogadása esetén a pert végzésileg beszünteti, el nem fogadás esetén az érdemleges tárgyalást végzésileg elrendeli; mert ennek előzetes kifejezése nélkül az ugyanazon §-ban emlitett perszünetelő végzés származása legalább is homályos.

A 25. §. utolsó bekezdésében foglalt azon rendelkezést, mely szerint a sommás bíróság előtt helytelenül folyamatba tett pernek az illetékes bíróság előtti megindítására, felperes kérelmére 30 napi zárhatáridő tüzendő, s ezen időig a perinditás magánjogi hatásai fenmaradnak, nem vélem törvénybe iktathatónak, mert nem tudom ugyan, hogy a javaslat nagytudományu szerzője mit ért a perinditás magánjogi hatásai alatt, de ha az elévülést vagy az előleges biztositást, zárlatot érti, az esetben ezen rendelkezés, mig egyrészről tömérdek törvénytelenség kutforrása lesz, mivel a sommás bíróságnál sokkal kevesebb óvatossággal rendelnek biztositást, zár-

latot, addig másfelől anomália is, hogy a perre illetéktelen biró jogcselekményei épen a legsulyosabb perbeli következményre nézve, habár csak ideiglenesen és feltételesen is, fenmaradjanak, vagy a fél az elévülés kifogásától az illetéktelen helyen tett kereset-inditás folytán elessék.

A javaslat 28., 29. §-aiban némi ellenmondást találok. A 28. §. szerint a fél előterjesztései későn lett bemondása miatt halasztást nyerhet és a költség megfizetésével büntettetik; a 29. §. szerint pedig, ha az ellenfél ellenzi a halasztást, a biró figyelmen kivül hagyhatja az utólagos előterjesztést. Véleményem szerint a 29. §. gyakori elmagyarázásra és birói önkényre fogna alkalmat adni. Maradjon meg csupán a 28. §., teljesen elegendő a késedelmes félnek a költségekkel való terheltetése s ugyanazon körülmény kétféle elbirálásának megengedése nem lehet helyes.

Nem értek egyet a javaslat azon álláspontjával, mely szerint a tárgyalási jegyzőkönyvek csak a biró és jegyzőkönyvvezető által iratnak alá. Teljesen helyes, hogy a biró a tárgyalást vezesse, szabályozza, annak eredményét meg állapitsa, jegyzőkönyvbe vegye és minden feleslegest mellőzzön; de nem helyes és némely biró kezében veszedelmes fegyvert képez a jegyzőkönyv-szerkesztésnek a felek kizárásával leendő megengedése, mert a félnek joga van ellenőrizni, hogy előadása a jegyzőkönyvben pontosan felvétessék és ezen jogát csak az aláirás által érvényesitheti. A jegyzőkönyvnek javasolt felolvasása és a fél észrevételeinek jegyzőkönyvbe foglalása nem helyettesithetik az aláirást, mivel az erőszakos biró ismét csak annyi észrevételt fog beiratni, a mennyit akar és ugy a hogy neki tetszik.

A javaslat 60. §. második bekezdésében foglalt «lehetőség szerint» rendelkezést nem vélem felveendőnek, mivel a törvénynek kerülni kell az ilyen elmagyarázható kifejezéseket, melyeknek a jó bióra nincs ugyan zavaró hatásuk, de a rossz birónak hatalmas fegyvert adnak erőszakos vagy önkényes eljárásának indokolására, ugyanigy sérelmes, illetve helytelen az ugyanazon §. harmadik pontjában körülirt ismétlés. Vagy van joga a félnek, hogy a bizonyitás-felvételt ismételtesse, akkor feltétlenül meg kell adni ezen jogot, vagy nincs ilyen joga a félnek, akkor nem szabad ily jogok gyakorlásának engedélyezését a bióra bizni s ez által egyik felet a másik fél előnyére kiszolgáltatni.

A 61. §. utolsó bekezdése helyett egyenes kijelentés lenne felveendő a bizonyitási teher és a törvényes vélelmek iránt. Nincs veszélyesebb törvényszöveg, mint az ilyen általános rendelkezést tartalmazó szöveg, mert ebből ki lehet ugyan a törvény helyes intentióját venni, de lehet ám elmagyarázásokat is teremteni és zavarni az ügyet s a birót és bő anyagot nyerni a felebbezési jog mennél szélesebb igény bevételére. Ugyancsak egyenes rendelkezéssel lenne helyettesitendő a 64. §. s egészben utalások és általános kijelentések nélkül lennének az okirat-bizonyitás szabályai felveendők. Nem találom indokoltnak az 1868: LIV. tcz. 170. §-ának mellőzését, mert a 64. §-ból ennek fentartása ki nem tünik, már pedig ezen minden nap előfordulható eset kell, hogy a törvényben nyerjen szabályozást s ne várja a birói gyakorlat fejlődését.

A mennyiben a birói illetőség szabályozása az 1868: LIV. és az 1881: LIX. tcz. rendelkezéseinek fentartásával czéloztatik, ellenmondást találok a 65. §. és az 1868: LIV. tcz. 35. §. második bekezdésében foglaltak között. A budapesti itélőtábla birói gyakorlata az 1868: LIV. tcz. 35. §. rendelkezését a kereskedelmi törvénynyel kapcsolatban akként változtatta át, hogy a kereskedelmi könyv és számlakivonatokra alapitott követelések birói illetőségét nem a 35. §-ban irott $1^1/_2$, illetőleg 3 évre, hanem ugy ezt, mint az 1868: LIV. tcz. 175. §. rendelkezését 10, illetve 2 évben állapitotta meg. A javaslat ezen magyarázaton is tul megy s egyenesen a bióra bizza a könyvek bizonyerejére vonatkozó időtartam megállapitását. Ebből tisztában volnánk az iránt, hogy az 1868: LIV. tcz. 172. és a keresk. törvény 31. §-nak rendelkezései helyett a javasolt szabad mérlegelés lép hatályba, de nem tünik ki, valjon ugyanigy mérlegelhet-e a biró az illetőség megállapitásánál, vagy az illetőség kérdésében többé ilynemü kifogás elő nem fordulhat.

Nem értek egyet a 74. §-ban javasolt rendelkezéssel, mely szerint a kérdések megengedhetősége felett a biró határoz. A mennyiben a biró szabadon mérlegeli a bizonyitékok eredményét, felesleges a fél kérdezési jogát ez által korlátozni. Ezzel csak időrablás, czéltalan panaszkodás mozditatik elő. Kérdezzen a fél, a mennyit és a mit akar, a biró az itéletben fogja eldönteni, mit ér előtte a bizonyitás és minő előnyt nyert a fél a kérdezéssel.

Nem találom a tanuzási jegyzőkönyv kellékei között felsorolva, hogy a tanu aláirása kivántatnék. Elmellőzhetlennek tartom, hogy a tanu a jegyzőkönyvet aláirja. E nélkül a hamis tanuzás tényálladéka sem állapitható meg; de számolva a mi viszonyainkkal, nem is ajánlatos, hogy a biró csak annyit vegyen be a jegyzőkönyvbe, a mennyit akar, s ugy vegye be, a mint akarja, mert ám nálunk még ma is szokásosak ilyen bevezetések: «ugy vall mint előbbi tanu», «igen», «nem» stb.

Teljesen helyeslem a félnek eskü alatti kihallgatását, de a 83. §. második bekezdésének a mulasztás helyrehozása tárgyában tett intézkedését megváltoztatandónak vélem, mert a mulasztásnak igazolása mindenkinek és feltétlenül megengedendő, és nem szabad ezen méltánylást a birói elhatározás gyakran nem tiszta gyakorlására bizni.

Tökéletesen helyes a részitéletek intézménye. Már régen be kellett volna hozni ezen, a bagatell törvényben már 1877-től létezett szükséges intézményt.

Nem tünik ki a javaslatból, vajon az 1868: LIV. tcz.-nek a viszonkeresetre vonatkozó 76. s illetőleg az 1881. évi LIX. tcz. 8. §-a az uj sommás eljárásban nyerend-e alkalmazást. A javaslat 88. §-a «beszámitási kifogás»-ról emlékezik, s miután ez egyik neme a viszonkeresetnek, fel kell tennem, hogy a javaslat csupán ezen nemét a viszonkeresetnek türi a sommás eljárásban. Ha ez igy áll, akkor nem helyes a 88. §. tervezete, mert ha az 1881: LIX. tcz. 8. §-ban előirt kellékek a beszámitási kifogásként előadott követelésben megvannak, ugy annak a főügygyel leendő együttes elbirálását nem a biró tetszésétől, hanem feltétlenül kell elrendelni és nem adni alkalmat a félnek ujabb és ujabb perekre.

A javaslat 90. §-ának azon rendelkezését, hogy a költségek utólagos felszámitásának nincs helye a felek között, helyesnek tartom, de ezen rendelkezésből az ügyvédnek saját felével szembeni költségeit és dijait kivétetni és a törvényben kifejeztetni vélem, mivel a rosz aljárásbiró a tiltó rendeletet ezekre is alkalmazni fogja.

Nem találom indokoltnak a 94. §-ban foglalt azon rendelkezést, mely a pertársak felelősségét az eljárás költségeiért egyenlő részekben állapitja meg. Az eddigi törvénykezési gyakorlatban létezett egyetemlegesség elhagyását mi sem indokolja és nem is méltányos, hogy az egy jogon levők közül esetleg azon fél huzza a pert, tegyen legtöbb ellenvetést, a ki a költségeket megfizetni képtelen, mig ellenben az egyetemlegesség fenállása erős ellenszert képez arra, hogy a pertársak egymásra békitőleg hassanak.

Az előzetesen végrehajtható itéletek intézményét egészben kihagyandónak vélem. Kemény és indokolatlan támadás ez a szegényebb sorsu és gyakran alig a marasztalási összegnél több vagyonnal biró állampolgárokra, kik az igazságot épen ugy jogositva vannak keresni mint a vagyonosabbak, s nem is ellenszere a felebbezések csökkentésének, mert minden olyan per, melyben ily itélet hozatik, megjárja a felső forumot, tehát időt, munkát nem kimél, s mert a biztositás

és zárlat teljesen elegendő a nyertes fél jogai megóvására. Törlendőnek vélem a 103. §. azon rendelkezését, hogy az itéletben a tárgyalási jegyzőkönyvbe fel nem vett körülményekre is hivatkozás történhetik. Vagy fontos volt azon körülmény, akkor már a tárgyalásnál felveendő, vagy nem volt, akkor az itéletben sem lehet arra reflektálni. Ilyen képzeleti dolgok nem engedhetők meg, mert ezeknek megengedése esetén a birói itélet nem a tárgyalásnál felderitett tényálláson, hanem a birónak utólag kifejezendő hallomásán, képzeletén alapulna s annak ellenében eredménytelen lenne a félnek arra hivatkozása, hogy a biró roszul hallott vagy helytelenül képzelődött. *N. B.*

Törvényjavaslat a sommás eljárásról.

II.[1]

A mily helyes és az életnekmegfelelő a javaslat 18. § ában foglalt, s az első közleményben némileg módosittatni inditványozott intézkedése, époly helyesnek kell tartani az 1. §. 1. pontjának abbeli intézkedését is, a melylyel az u. n. kisebb polgári peres ügyek is a sommás eljárás alá utaltatnak. Az u. n. bagatell-törvény nálunk nem tudott népszerüségre vergődni. Habent ma fata libelli; 13 évi fenállása alatt sem a bíróság, sem a nép vérébe nem tudott hatolni; az ügyvédi kar rosz szemmel nézte. Az ügyek bagatellizálásával részben a jogérzület megrontásához járult, mit előmozditott az, hogy jobbára tapasztalatlan fiatal albirák kezelték s hogy a végrehajtás majdnem rendesen meghiusult. Igy történt, hogy ezen törvény kevés tiszteletben részesült, megunta mindenki s hangos közvélemény szállt sikra ellenében. Örülni lehet, hogy a kormány nem tért ki a közvélemény sürgető szava elől, — mindenesetre az igazságszolgáltatás sokat nyer e törvény eltörlésével. Egytől azonban alaposan lehet tartani, attól, hogy a szóbeli felebbezéssel összekötött terheket a volt kisebb polgári peres ügyek megbirni nem fogják s igy a felebbvitel kedvezménye reájuk nézve — nagy részben, irott betü marad. Baj, melyet elkerülni alig lehet; gyöngitheti azonban az elsőfoku birák lelkiismeretes eljárása, képzettsége s általán az itélkezés jósága.

Az 5. §. szükséges intézkedést tartalmaz s megszünteti a jövőben az anomaliát, mely a mai eljárás mellett sokszor előállt, midőn némely ügynek nem akadt illetékes birája.

A 7. §-sal szemközt nyilt és határozott álláspontot kell elfoglalni, mert részben káros intézkedést tartalmaz. A zugirászat mellett kaput tár a zugprókátorkodásnak. Eddig ez utóbbinak az vetett erős gátat, hogy a birósógok erélylyel ragaszkodtak a prts 553. §-ához, a mely megkivánja, hogy a meghatalmazvány, mely nem ügyvédek részére állittatik ki, mindig hitelesitendő. Ezen hitelesités mindig költséggel, időveszteséggel, bizonyos foku kényelmetlenséggel járt s ez elég képes volt a felet ettől el, s az ügyvédi képviseltetéshez terelni. A 7. §. ezen hitelesitést nem kivánja meg s igy kényelmesebbé teszi az ügyvéden kivüli egyéb képviseltetést. Ez káros és veszélyes. Az ügyvédi kényszernek leginkább az osztályérdek szolgál alapul s nem az igazságszolgáltatás belső lénye, de ha igy van is, s ha igaz is, hogy a felek abbeli szabadságát, hogy peres ügyeikben személyesen s ha tetszik, meghatalmazott által járjanak el, megkötni nem lehet, mégis oly terjedelemben elfogadni ezen szabadságot, hogy a peres eljárásban a nem hivatásos képviselet eltürve legyen, ugy az igazságügyi politika elvével, mint a minden körülmények között bizonyos határig jogosultsággal biró osztályérdekkel ellenkezik. Elvi hibát tartalmaz a javaslat, midőn a nem hivatásos képviseletet megtüri s ezt nem teszi jóvá abbeli intézkedése sem, mely szerint (9. §.) a bíróság azon meghatalmazottakat, kik a perbeli tevékenységet iparszerüleg gyakorolják, az előadástól eltilthatja. Már magában véve az, hogy ezen iparszerüségnek a kimutatása mily bajokkal jár s mily nehezen sikerül, ellene szól az egész elvnek, mely még akkor sem volna fentartható, ha a jelzett eltiltás már az esetre is beállhatna, midőn a tevékenység nem iparszerüleg ugyan, de mégis s bármily csekély értékü ellenszolgáltatás mellett gyakoroltatik.

Az ügyvéden kivüli más meghatalmazott általi képviseltetésnek a peres eljárásban nem lehet helye, de az 1881: LIX. tcz. 11. §-ának második bekezdésében jelzett intézkedést a sommás eljárásban is fenn kellene tartani s kimondani, hogy a kik ügyvédi oklevéllel birnak, továbbá a kir. birák, ügyészek, a kir. közjegyzők, a nyilvános jogtanárok és a jogtudorok édes és mostoha gyermekeiket ugy nejeiket is, mint megbizottak kivételképen képviselhetik.

Hogy az ügyvédi kényszer elvét a javaslat ennyiben meg nem védte, hibás, de hogy ezentul nem alkalmazza s a peres eljárásban ugy első mint másodfoku birósági eljárásnál meghonositani nem akarja, törvényhozási érzéket s a közérzület iránti fogékonyságot tanusit. Az ügyvédi kényszer — eltekintve hogy az egyéni szabadságot felesleges módon s az egyén vagyonát esetleg megtámadólag korlátozza — manap legalább nem felel meg sem viszonyainknak, sem az élet szükségleteinek; disharmoniát szülne a szabadság intézményeiben s akadályul szolgálna a jogérzület — igen kivánatos — fejlődésének, midőn megfosztja az egyént abbeli jogától, hogy jogát saját személyében érvényesithesse, s az ezen érvényesités processusának szellemi eredményével jogérzületét irányithassa s erősbitse. Sok esetben magának az igazságnak szolgál akadályul, mert nem birja meg sem az ügy, sem a fél, kit erkölcsileg is megtámad, mert arra kényszeriti, hogy bizalommal legyen ott, hol bizalmat — bármi oknál fogva is — tanusitani nem akar, holott az ügyvédi képviselet mindig a bizalom kérdése. Ezen kivül az ügyvédi kényszer mellett az a czél sem lesz elérve, mely az ügyvédi kar anyagi jólétének emeléséből, biztositásából áll, mert mellette csak ugy lesznek szegényebb és gazdagabb, kisebb és nagyobb agentiával biró ügyvédek, mint most vannak. Az ügyvédi kényszert mástól, mint az egyén szellemi és anyagi szükségleteitől függővé tenni, nem czélszerü és nem tanácsos; mert ha azt az élet nem követeli, mint felesleges a nagy társadalomra nézve káros, ha pedig az élet, a szükségletek kivánják lételét, önmagától is előáll.

A javaslat e szerint a nagy közönség érdekének, az egyéni szabadság nagy elvének és főkép külön viszonyainknak felel meg az ügyvédi kényszer elvének elejtésével ugy az első, mint a másodfoku birósági peres eljárásnál, mely utóbbinál lehetővé teszi, hogy az ügyek jelentékenyebb költségnövesztés nélkül a felülbirálás nagy előnyében részt vegyenek. A felülbirálás czélját nem lehet függővé tenni semmitől. Igaz, hogy e kérdés kényes érdekeket — elismerem, hogy az anyagi mellett bizonyos fokig szellemi érdekeket is — érint, de a mig egyrészről bizonyos, hogy ezen érdekek jogos s hozzá tehetni: hathatós oltalomra igényt tarthatnak, másrészről erős meggyőződésem, hogy ezen érdekek nem a peres eljárásban alkalmazott ügyvédi kényszernek eszközével lesznek sikerrel megóva és megóvhatók, s ép ezért a javaslatot csak azért sutba tenni, mert abban az ügyvédi kényszer a másodfoku peres eljárásban kimondva nincsen, a mint ezt az «Ügyvédek Lapja» kivánja, oly álláspontot jelez, mely az önérdeknél magasabban nem helyezkedik s nem számolt azon közügygyel, mely a jelzett önérdeket jogosnak ismeri el ugyan, de védelmére más utat és módot tart szükségesnek. Nem érv az, mit a nevezett lap a javaslat ellen felhoz, hogy t. i. annak szerzője ellenkezésbe jutott előbbi álláspontjával («Előadói tervezet a felebbviteli eljáráshoz»), de az sem, hogy a birósógok tehermentesitése ügyvédi kényszer nélkül elérhető nem lesz.

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

A mi a szerző álláspontjának változtatását illeti, elég megjegyezni, hogy a javaslat a miniszteriumbeli szaktanácskozmánynak a kifolyása, mely az ügyvédi kényszer ellen döntött; a mi pedig a bíróságok tehermentesitését illeti, csalódás ezt az ügyvédi kényszertől várni. Mennyivel tehermentesiti az ügyvédi kényszer jelenlegi rendes eljárásunk mellett a törvényszékeket? Vagy talán a szóbeliség rögtön — vagy csak idővel is — meg fogja változtatni a képviselet szokásait? Miért nem változtatta át azokat a sommás szóbeli eljárás? Az a sok — mindenféle forrásból származó — tagadás, a mely a bizonyitási eljárásból felmerülő terheket rója a bíróságra, ügyvédi kényszer mellett el fog maradni? — Várható, hogy jelentéktelen létszámemelés mellett a bíróságok megfelelhetnek feladatuknak ügyvédi kényszer nélkül is, ha a tehermentesités más uton s nem az ügyvédi kényszer utján fog keresztülvitetni. Jelenleg is — eltekintve a felsőbb bíróságok abnormis állapotától — nem az a baj, hogy a biró sok birói funktiót kénytelen végezni, de az, hogy igen sok nem birói funktióval van elfoglalva s hogy a birói funktiónál sok (gyakran épen az ügyvédi képviseletből származó) akadályba ütközik; de ilyen akadályt magában véve az, hogy a fél maga megjelenik és védekezik, nem okoz, mert vagy bir a fél érthető előadási képességgel, vagy nem; ha bir, ugy a tehermentesités szüksége nem áll elő, ha nem bir, ugy ügyvéd általi képviseletre szoritandó, a mint azt a javaslat 9. §-a teszi. Attól sem kell félni — mint az Ügyvédek Lapja fél — hogy ügyvédi képviselet nélkül a birák előadásokat fognak tartani a feleknek; de azt el lehet várni és pedig joggal minden birótól, hogy felvilágositást, utbaigazitást adjon a félnek, a mint azt a javaslat 33. §-a kötelességévé is teszi. Csak elfogulatlanság, a közszükséglet élénk felismerése s az igazságszolgáltatásnak fenköltebb felfogása sugallhatta ezen (33.) §-t. De ép ezen §-ból kifolyólag az ügyvéd vallásra való utasitás eseteit a 9. §-ban szükkörüeknek tartom. Lehet, hogy a fél minden utbaigazitás és figyelmeztetés daczára, s daczára hogy érthető előadási képességgel bir — az előadási képesség az értelem fokától nagy részben független lévén, — a fél még sem képes helyzetét felismerni s felhasználni a nyert figyelmeztetést és kitanitást, s ez esetre való figyelemből a 9. §. második bekezdésének következő módositását ajánlanám. «Ha ennek folytán a fél képviselet nélkül marad, ugy akkor is, ha a biróság az ügy minőségénél személyesen eljáró fél érdekében szükségesnek tartaná, a felet azonnali ügyvédállitásra utasitja s e végből a tárgyalás folytatását két órára felfüggeszti s ha ezen idő alatt a fél ügyvédje meg nem jelennék, a meg nem jelenés törvényes következményei alkalmazandók. A szükséghez képest a tárgyalás felfüggesztése helyett a tárgyalás a fél költségére ujabb határnapra is elhalasztható. A felfüggesztés ideje alatt más eljárás foganatositható».

Ezen szövegezés mellett mig egyrészről tágabb tere lesz az ügyvéd vallásra való utasitásnak, mi sok esetben a fel érdekében áll, másrészről a nem azonnali elhalasztásnak, hanem csak felfüggesztésnek alkalmazásával az ügy korábbi befejezésének, az ügyre már addig forditott munka eredménye felhasználhatásának érdeke s más ügykezelési előnyök is meg lesznek védve.

Dr. STAUD LAJOS,
dunaszerdahelyi kir. jbiró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Néhány szó a büntető-törvénykönyv 359. §-áról.[1]

Kétségtelen, hogy a végrehajtást szenvedő büntetendő cselekményt követ el, ha a nála lefoglalt követelést adósától — a végrehajtató hátrányára — felveszi, de nem követ el sikkasztást, mivel vagyonához tartozó dologról van szó.

Nem helyes azon nézet,[1] hogy követelés lefoglalása esetében tulajdonképen nem követelés, hanem harmadik személy birlalatában lévő dolog, t. i. készpénz foglaltatik le.

Ezen tévnézet onnét származik, hogy a gyakorlatban kellő méltatásban nem részesül azon, az elmélet által vallott tantétel, mely szerint a jog jelentőségének megbirálásánál annak tartalma megkülönböztetendő annak tárgyától és hogy a jog terén előforduló változásoknál a jog tartalma a mérvadó tényező, a jog tárgya pedig mellékes szerepet játszik s csak a gazdasági forgalomban bir kiváló fontossággal. Változásokat a jog terén főképen a jogi tények idéznek elő, a jog tárgyára azonban semmi befolyást nem gyakorolnak.

Ha most a kifejtett tantételből folyó következményeket levonjuk és azokat a végrehajtási foglalásra, mely mint hivatalos cselekmény szintén jogi ténynek tekintendő, alkalmazzuk, lehetetlen hogy ne jussunk azon meggyőződésre, hogy a végrehajtási foglalás a lefoglalt ingókra (a jog tárgyára) semmi befolyást nem gyakorol; mert ha a lefoglalt ingókat a foglalás után megszemléljük, azt tapasztaljuk, hogy azok ugyanazon állapotban maradtak, a melyben a foglalás előtt voltak.

Máskép áll azonban a dolog a lefoglalt tárgy és a végrehajtást szenvedő (tulajdonos) közti jogviszonyra nézve.

Ezen jogviszonyban a foglalás változást idézett elő, a mennyiben a végrehajtást szenvedő a zár alá vett tárgyakkal a foglalás után szabadon már nem rendelkezhetik, mert az ő tulajdonjogát zálogjog terheli.

A végrehajtási törvény 47. §-a ugyanis helyesen rendeli, hogy a foglalás az összeirt tárgyakra nézve zálogjogot ad.

Minthogy pedig zálogjog a dolog természete szerint csak tulajdonjogra szerezhető, tehát terheli a végrehajtató részéről a foglalás folytán szerzett zálogjog a végrehajtást szenvedőt a legfoglalt tárgyakra illető tulajdonjogot, vagy más szóval, a végrehajtást szenvedő nem rendelkezhetik a lefoglalt tárgyakkal a végrehajtató által szerzett zálogjog tekintetbe vétele nélkül, azon jogszabály értelmében, mely szerint mindenki csak ugy gyakorolhatja saját jogát, hogy másnak jogát meg nem sérti.

A mondottakból kitünik, hogy a végrehajtási foglalás folytán n m az ingók foglaltatnak le,[2] hanem a végrehajtást szenvedőnek azokra vonatkozó tulajdonjoga.

Követelés lefoglalása esetében tehát lefoglaltatik a végrehajtást szenvedőnek a követelésre való — követelhetési — jogosultsága és a foglalásnak hatálya abban áll, hogy ő azt többé szabadon nem gyakorolhatja, hanem hogy tekintettel kell lennie a végrehajtató részéről nyert zálogjogra.

A mi azon kérdést illeti, hogy mely időpontig követhető el büntetendő cselekmény a lefoglalt tárgyaknak a foglalás alóli elvonása által, vagy más szóval, hogy mely időpontban szünik meg a végrehajtási foglalásnak hatálya, arra elég világosan megfelel a végr. törv. 110. §-a, mely szerint az árverésen eladott ingóságok a vevőnek tulajdonába azonnal átmennek. Mivel pedig vevőről csak akkor lehet szó, ha a legtöbbet igérő a vételárt lefizette, és mivel csak annak lefizetése után irandó be a legtöbbet igérőnek mint vevőnek neve az árverési jegyzőkönyvbe, mely beirás — tudvalevőleg — a physikai átadást helyettesiti: azt kell mondanunk, hogy a végrehajtási foglalásnak hatálya a vevő nevének az árverési jegyzőkönyvbe való beirásakor megszünik.

Azon igen ritka esetben pedig, midőn az ingóságok részletfizetés mellett adatnak el (végr. törv. 109. §-a), megszünik a végrehajtási foglalások hatálya azon időpontban, melyben azok a vevőnek tényleg átadatnak.

Az eddig felhozottakból kitünik, hogy a szóban forgó deliktum nem nyert kellő helyen szabályozást, a mi annál jogosabban kifogásolandó, mivel a Btk. oly intézkedést tartalmaz, melybe azt czélszerübben lehetett volna beilleszteni, t. i. a 386. §-ba, mely szerint az, ki azon czélból, hogy hitelezőit megkárositsa, a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt vagyonához (helyesebben: végrehajtás alá vonható vagyonához) tartozó értéktárgyakat elidegeniti, stb. — csalást követ el.[3]

A 359. §. szerint sikkasztásnak tekintendő cselekmények mind a 386. §-ban foglalt intézkedés alá, még pedig helyesen foglalhatók.

Ezen szakasz értelmében, mely azon jogelvnek hódol,

[1] Befejező közleményt. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[1] V. ö. Illés i. m.

[2] Ugyanaz áll az ingatlanokra nézve.

[3] Ha a végrehajtást szenvedő a nála lefoglalt követelést adósától felveszi, követelhetési jogosultságának ezen érvényesitése által a kötelmet megsemmisitette.

hogy a végrehajtató hitelező nagyobb védelmet nem igényelhet, mint a mennyi követelésének kielégithetésére szükséges, — büntetendő cselekményről nem lehet szó, midőn a végrehajtató a lefoglalt tárgyaknak a foglalás alóli elvonása által hátrányt nem szenved. Elenyésztetné ez azon ellentétet is, mely a Btk. 359. §-ában és a végrehajtási törvény 106. § ában [1] foglalt rendelkezés között fenáll és a végrehajtást szenvedőnek helyzete türhetőbbé válnék azon esetben, midőn valamely bosszuvágyó hitelezője csekély követelésének fedezetére végrehajtás alá vonható összes ingóságait a végr. törvény 47. §-a által nyujtott kedvezmény alapján lefoglaltatja; mert módjában álland némely lefoglalt tárgynak szabad kézből való eladása vagy elzálogositása által nyert pénzzel a végrehajtatónak követelését kifizetni, a nélkül, hogy büntetendő cselekmény elkövetése miatt bünfenyitőleg üldöztethetnék. Végül még meg kell jegyeznem, hogy véleményem szerint legczélszerübb lenne az ezen czikkben megbeszélt cselekményt mint delictum sui generis-t szabályozni.

HUF JÓZSEF.

Különfélék.

— **Érdekes elvi kijelentés** tétetett egy minapi birósági tárgyalás alkalmából a budapesti kir. törvényszéknél. A gyermekölés vádja alapján megtartott végtárgyaláson a kir. ügyész elejtvén a vádat, a védő kijelentette, hogy a maga részéről érdemi védelmet szükségesnek nem tart. Minthogy azonban előfordult, hogy a budapesti kir. törvényszék a vád elejtése daczára egy esetben elitélt: kérdést intéz az elnökhöz, vajon a kir. törvényszék ragaszkodik-e ezen elvhez jelenleg is, és jogi kitanitást kér az iránt, vajon e szerint az érdemi védelmet szükségesnek tartja-e a bíróság. Az elnök erre kijelentette, hogy mivel nálunk a vádelv még törvényesen elfogadva nincs, a törvényszék nem tartja magát az ügyész invitványához kötöttnek s felhivta a védőt, hogy érdemleges védelmét terjeszsze elő.

— **Két egybehangzó itélet alapján** végrehajtásnak van helye. Minthogy azonban váltóügyekben ilyenkor is további felebbezés engedtetik meg, a váltó az alperes felebbezésével együtt felmegy a Curiához. Váltó nélkül pedig a biztositásilag letett pénz ki nem utalványoztatik. Mit használ tehát felperesnek a végrehajtható itélet, ha pénzéhez nem juthat. Itt erős hézag van gyakorlatunkban.

— **Gyakori baj a** következő is. Két alperes ellen beadatik a váltókereset. Elsőrendü alperes kifizeti a váltót, s a váltó neki kötelességszerüleg kiadatik. Ekkor másodrendü alperes kifogásokat ad be, melyekben tagadja az aláirás valódiságát, stb., stb., és kéri, hogy felperes a költségekben marasztaltassék. A pert felperesnek el kell veszitenie, mert a váltó már nincs nála s nem képes bizonyitani, bármily roszhiszemüek legyenek is másodrendü alperes kifogásai.

— **A Btk. 270. §-ához.** A következő sorokat vettük:

B. közhivatalnok magát hivatali kötelességeire nézve megsértve érezvén F. által, az e . . . . . i járásbiróság előtt rágalmazás és becsületsértés miatt, nem mint köztisztviselő, hanem mint magánember bünvádi feljelentést tett.

A járásbiróság megtartott tárgyalás után a feljelentést mint bünvádi eljárásra alkalmatlant elutasitotta, a bünvádi eljárást megszüntette, mert, ugymond, a Btk. 270. § a értelmében hivatalból van helye a bünvádi eljárás megindításának.

Ezen határozat ellen beadott felebbezés folytán a kir. itélő tábla 41248/889. sz. a. a járásbiróság határozatát megsemmisitette, és azt a fenforgó ügynek saját hatáskörében leendő érdemleges elintézésére utasitotta; mert, ugymond, a sértett közhivatalnok a kir. ügyésznek megbizást nem adván, az vádinditványt nem tehetett, «ehhez képest a sértett magánfél által emelt vád folytán egyedül a Btk. 258. §-ba ütköző rágalmazás, illetőleg becsületsértés vétsége állapitható meg; s minthogy az ekként minősülő rágalmazás és becsületsértés vétségének elbirálására a kir. járásbiróság van hivatva: ennélfogva a megszüntető végzés megsemmisitésével a kir. járásbiróságot az ügynek saját hatáskörében leendő érdemleges elintézésére kellett utasitani.» (Tehát a kir. itélő tába szerint a 270. §. esetében kétféle eljárásnak van helye: hivatalból, vagy a sértett közhivatalnok inditványára; már t. i. a mint az illetőnek tetszik. Holott ugyanezen törvényszakasz szerint feltétlenül hivatalból inditandó meg a bünvádi eljárás. Továbbá a kir. itélő tábla a kir. Curiának 1883 junius 13-án hozott döntvényéről sem akar tudomást szerezni, melyben az mondatik, hogy «a közhivatalnok ellen hivatali kötelességeire vonatkozólag elkövetett rágalmazás esetében *egyedül* a közvádló — de csak meghatalmazás folytán — inditványozhatja az eljárás megindítását.» Végre ezen táblai felfogás szerint a vétség nem az elkövetés módja és körülményei, hanem az eljárás mikénti megindítása szerint minősül.)

Ezen kir. táblai végzés ellen ismét vádlott F. élt felebbezéssel, s a kir. Curia 1134/890. számu végzésében ezeket mondja: «tekintve, hogy a fenforgó esetben oly büntetendő cselekményről van szó, mely miatt a Btk. 270. §-nak 2. pontja alapján hivatalból van helye a bünvádi eljárás megindításának; *tekintve, hogy a sértett fél inditványának előterjesztése a kir. ügyész meghatalmaztatását is magában foglalja;* tekintve, hogy a fenforgó ügyben az eljárás a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik: a kir. tábla végzésének megváltoztatásával az első fokban eljárt kir. járásbiróság végzése hagyatik helyben.»

(Ebben az indokolásban csak az a kijelentés felette meglepő, hogy a sértett köztisztviselő inditványának előterjesztése a kir. ügyész meghatalmaztatását is magában foglalja. Mert a köztisztviselő egyáltalán nincs jogositva inditványt terjeszteni elő, és ha mégis inditványoz, ezen beadványa alapjában semmis és visszautasitandó; az tehát nem helyettesitheti a kir. ügyésznek adandó meghatalmazást. Ugy látszik, hogy az itélet hozatalában részt vett biró urak közül egyik sem olvasta Löw Tóbiás anyaggyüjteményét, melynek II. r. 46. lapján közölt s a Btk. mint javaslathoz irt miniszteri indokokban világosan ez áll: «a 269—271. §§. eseteiben a sértett félnek *nem inditványa*, hanem felhatalmazása kivántatik a bünvádi eljárás megindításához.» Ha tehát mégis inditvány adatik be: az visszautasitandó lévén, nem szolgálhat az ügyész részére meghatalmazásul. De továbbá, ha a sértett tisztviselő inditványával, a vádhatóság teljes mellőzésével egyenesen a birósághoz fordulhat: hogyan vesz erről a kir. ügyész tudomást és hogyan jár el az ügyben hivatalból? De ellentétben áll ezen curiai indok a kir. Curiának fenhivatkozott döntvényével is, melyben ki van mondva, hogy meghatalmazás adandó a kir. ügyésznek. Azt pedig mindenki tudja, hogy a sértett köztisztviselőnek vádinditványa beadvány és nem okmány.)

Ezen curiai határozat vétele után és annak idézett indoka alapján, tehát meghatalmazás nélkül a kir. ügyész F. ellen a vizsgálatot inditványozta, a mit a törvényszék el is rendelt. Az ilyen határozat ellen pedig felebbezésnek helye nem lévén (1880: XXXVII. tcz. 45. §.), most megindult az eljárás hivatalból és a sértett fél meghatalmazása nélkül.

Az ilyen birói határozatok bátoritják föl a közönséget a felebbezések szertelen igénybevételére. *M. E.*

— **A budapesti kir. pénzügyi igazgatóság** a felebbezéseket elintéző végzésben következetesen csak a saját számaira hivatkozik, de soha az ügyben szereplő felek neveit nem emliti. Az ügyvéd e szerint sohasem tudhatja, hogy a végzés, melylyel a felebbezésnek hely adatik vagy hely nem adatik, mily ügyre vonatkozik. Ezen hanyagság sürgős orvoslását ajánljuk a pénzügyi igazgatóság figyelmébe.

— **Uj jogi folyóirat Németországban.** A nemzetközi magán- és büntetőjog müvelésére legközelebb uj folyóirat jelen meg *Böhm* nürnbergi másodfoku biró szerkesztése mellett. A folyóirat czime: *Zeitschrift für Internationales Privat- und Strafrecht, mit besonderer Berücksichtigung der Rechtshülfe.* A prospektus felsorolja a munkatársakat, kik közt találjuk a nemzetközi jognak európai és amerikai legkitünőbb müvelőit. Magyarország részéről munkatárs *dr. Alexy Albert* igazságügyminiszteri osztálytanácsos.

— **Az Olshausen-féle büntetőjogi kommentár** harmadik kiadásának utolsó füzete megjelent. Ezen kiadásban igen nagy gond van forditva a kodex kihágási részének kommentálására. Mig a kihágási rész az előbbi kiadásban csak $1^1/_2$ ivet foglalt el, az uj kiadásban már $5^1/_2$ ivre terjed.

Irtások.

131.

A budapesti V. kerületi járásbiróságnál 9, mondd kilencz hónap óta letárgyalt és itélet alá bocsátott perek feküsznek s a felek ismételt sürgetése daczára nem hozatik itélet. Ez aztán sommás eljárás.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

[1] Ezen szakasz szerint a végrehajtást szenvedő jogositva van az árverésen az összeirt ingóságok helyett másokat árverés alá bocsátani.

Huszonötödik évfolyam. 41. sz. Budapest, 1890. október 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A katonai büntető-törvénykönyv és eljárás revisiójához. FABINY GUSZTÁV győri kir. törvényszéki birótól. — A birói és ügyészi szervezet módositása. Dr. REINER IGNÁCZ igazságügyminiszteri fogalmazótól. — *Törvénykezési Szemle:* Magyarországi részvénytársaság tarthatja-e közgyüléseit külföldön? Dr. KELEMEN GYULA budapesti ügyvédtől. — A járásbiróság mint bünügyi vizsgálóbiró. Dr. RÓTH FERENCZ nagykárolyi kir. aljárásbirótól. — A rendelkezésre bocsátás tanához. Dr. BERÉNYI SÁNDOR-tól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A katonai büntető-törvénykönyv és eljárás revisiójához.

Kinos feltünést keltett ismét országszerte a fegyveres erő tiszti állományához tartozó személyek által védtelen polgári egyénen «a sértésért azonnal vett fegyveres elégtétel».

Az egri katonatiszti fellépéshez hasonló esetek, hol a becsületökben állitólag megsértett katona-tisztek nyomban maguk vesznek fegyverrel el nem látott egyénen elégtételt, az országban csaknem évről-évre fordulnak elő (kecskeméti affaire), s ugy a higgadtan gondolkozó polgári elem, valamint az irányadó katonai körök által nagy sajnálattal fogadtatnak; mert ujból rést ütnek a polgári és katonai elem között az általános védkötelezettség meghonositásával nagy nehezen és lassanként létrejött, de még mindig csekély mérvü harmonián. Az ország legtöbb vidékén, tapintatos katonai parancsnokok közremüködése folytán, a civil és katonai elem ugy a hogy, mégis csak összebarátkozott annyira, hogy ha nem is kereste, de nem is kerülte egymás társaságát.

Az általános védkötelezettség a tényleges állománybeli tisztek és polgári családok között sok érintkezési pontot létesitett; hiszen csaknem minden családnak egyik-másik tagja a véderő kötelékében áll, vagy állott; s ez alapon, ha nem is nagy örömmel, de mégis csak létrejött a megismerkedés, érintkezés, kölcsönös tiszteletbentartás és megférés, de ezen csekély eredményhez is 20 évnél hosszabb idő kellett. Ha tárgyilagosak akarunk lenni, azt hiszem, nem fogjuk kétségbe vonhatni, hogy Magyarországon a hadseregnek sajátságos, sőt kényes helyzete van a polgári elemmel szemben. A sereg a legtöbb magyarra nézve «idegen». Ez ellen hiába opponálunk, hiába szépitjük a dolgot, bensőnkben mégis érezzük azt, hogy a tisztikar zöme nem saját vérünk, s hogy oly benső viszony s rokoni érintkezés, mint más államok polgársága és hadserege között, nálunk nincs.

Ennek magyarázata igen természetes, részben *historiai*, részben *szervezeti*. Historiai, a mennyiben a reminiscentiák még mindig sajognak, szervezeti, a mennyiben a hadsereg «közös» ugyan, de a magyar elem idegenkedése folytán a tisztikarban a magyar elem elenyésző csekély. Ezt azonban csupán az osztrák-magyar tisztikar különleges helyzetének megvilágitása czéljából hozom fel, melyben különösen a nem magyar tisztek állanak a magyar közönséggel szemben. Távol áll tőlem apodiktice állitani, hogy az egrihez hasonló elégtétel más, magyar származásu közös hadseregbeli tisztek részéről absolut ki van zárva, de viszont a fentiekből következtethető, hogy a nem magyar származásu tisztek, már teljesen idegen voltuknál fogva is, sokkal jobban inklinálódnak ezen bajra.

A bajnak gyökerét azonban nem itt látom, az sokkal mélyebben fekszik, s miután mint magasabb rangu hadbiró hosszu éveket töltöttem a katonai pályán, s igy alkalmam nyilt a katonai élet belső világával is megismerkedni, az egrihez hasonló fellépések kutforrásait a következőkben látom fenforgoni.

1. A katonai btkv 114. §-ának *d)* pontjában, mely a megalkotás alkalmával indokolt lehetett, manapság azonban ahhoz szó fér. De különben is a baj legfőbb oka abban rejlik, hogy a katonai büntetőjog terén csak felületes oktatásban részesülő csapattisztek által, a katonai btkv 114. §-ának *d)* pontja egyoldalulag és helytelenül értelmeztetik, s igy azután sok szerencsétlenségnek lesz kutforrásává.

2. Hasonló eseteknek bár csekélyebb forrása továbbá a katonai büntető perrendtartás azon intézkedése, hogy a közvetlenség és nyilvánosság ki van zárva, s hogy a katonai törvényszék, a hadbirót kivéve, jogi képzettséggel nem biró, s a birói függetlenséget teljesen nélkülöző elemekből állittatik össze.

Ad. 1. A hadseregnél, valamint a m. kir. honvédségnél ez idő szerint is az 1855. évi január 15-én kibocsátott «Militär-Strafgesetz für das Kaiserthum Oesterreich» van érvényben (a honvédségre az 1868. évi XL. tcz. 54. §-a és 1889. évi VI. tcz. 62. §-a alapján).

Ezen katonai btkv. 114. §. *d)* pontja következően hangzik;

«Milderungs Umstände, welche auf die Person des Thäters Beziehung haben, sind: *d)* wenn er in einer das Bewusstsein nicht ausschliessenden Sinnen-verwirrung, welche er sich jedoch nicht in Absicht auf die Verübung der That zugezogen hat, oder in einer aus dem gewöhnlichen Menschengefühle entstandenen heftigen Gemüthsbewegung sich zur That hat hinreissen lassen.

Hieher gehört auch, wenn Offiiciere oder Officiers Charakter bekleidende Militärpersonen an ihrer Ehre in Gegenwart einer oder mehrer Anderer Personen rechtswidrig angegriffen, sich um der Fortsetzung solcher Beleidigungen ein Ziel zu setzen, auf der Stelle der ihnen zuständigen Waffen bedienen. Wenn dieser Zweck nicht auf andere Art erreicht werden konnte und in dem Gebrauche der Waffen das Mass unumgänglicher Nothwendigkeit nicht überschritten wurde, so hat die Strafbarkeit wegen einer solchen That ganz zu entfallen.»

Az ausztriai katonai btkv. az absolutismus idején keletkezett, oly időpontban, midőn különösen Lombardia és Venetia olasz tartományokban a hadsereg egyénei, különösen a tisztek, a hevesvérü olaszok által mindenféle támadásoknak voltak kitéve. Ennek ellenszeréül, hogy a katonatisztek ne legyenek védtelenül kitéve az ellenséges érzelmü polgári elem sértegetéseinek és insultusainak, lett a 114. §. *d)* pontjában foglalt rendkivüli jog a tisztek részére biztositva. Tehát ellenséges viszonyok között, ellenséges érzelmü, támadásra hajlandó népség ellen. Ma azonban másként állnak a viszonyok, s felette megfontolandó, vajon ily hatalommal a katonatisztek véreik ellenében továbbra is felruházandók-e?

A tapasztalat mutatja, hogy nem az idősebb, higgadtabb egyének, magasabb rangu tisztek, kik a 114. §. *d)* pontjában foglalt kedvezményt higgadtan mérlegelik és kellőleg fogják fel, hanem rendszerint a fiatal, alantas tisztek hagyják magukat még szóbeli sértegetések esetén is, a §. hibás felfogása és értelmezése alapján, a karddal való megtorlásra ragadtatni, mi mellett különösen szem elől tévesztik azt, hogy a büntetlenség jogos elnyerhetése czéljából fenti §. szerint oly körülményeknek kell fenforogni, hogy «*a további sértések megakadályozására más mód nem volt, s hogy a fegyver használatában az elkerülhetlen szükség határa át nem lépetett.*»

De különben is, egyéni nézetem szerint, ily fellépés a mai viszonyok között csakis azon egy esetben lehet indokolt, ha valamely tiszt alacsony müveltségü, brutális elem által insultáltatnék, miután müvelt emberrel szemben mindig megmarad a tiszt részére az annyira divó párbaj, más szavakkal: elégnek tartom a mai viszonyok között a polgári Btk. 79. §-ának kedvezményét, mely szerint kizárja a beszámitást a jogos védelem. Jogos védelem pedig az, mely akár a megtámadottnak, akár másnak személye vagy vagyona ellen intézett, vagy azt fenyegető, jogtalan és közvetlen megtámadás elháritására szükséges. A jogos védelem határainak félelem, ijedtség vagy megzavarodásból származott tulhágása nem büntettetik.

E §. elég tág hatáskört enged a jogos védelemnek, mert nem szoritja azt csupán az élet, testi épség, vagyon, szabadság elleni támadásokra, hanem implicite nincs kizárva, hogy jogos védelem forog fen a becsület elleni támadások elháritásánál is.

Csaknem teljesen hasonló szellemben intézkedik a katonai btkv 3. §-ának a jogos védelemről rendelkező *g)* pontja, miből következik, hogy a 114. §. *d)* pontja teljesen felesleges és mint sok bajt okozott s kellőleg nem értett intézkedés, hatályon kivül helyezendő, s a mennyiben ez rövid idő alatt eszközölhető nem lenne, legalább a tisztikar a katonai btkv 114. §. *d)* pontja helyes felfogására lenne kitanitandó.

Ad. 2. A katonai büntető perrendtartás (magyar forditása megjelent 1885-ben Budapesten a Légrády testvéreknél) VII. fejezete tárgyalja a végtárgyalást és itélkezést.

E szerint a véghatározat hozatalához 8 személy kivántatik meg, a hadbirót is bele értve, és pedig legénység feletti hadi-törvényszéknél: 1 közember, 1 őrvezető, 1 tizedes, 1 őrmester, 1 alantas tiszt, 1 százados, 1 törzstiszt mint elnök, és a hadbiró. Tisztek feletti hadi-törvényszék, ha a vádlott rangja századostól lefelé van, vagy az illető hivatalnok a 9. rangosztálytól lefelé, a hadi-törvényszék a hadbirón kivül 2 hadnagy, 2 főhadnagy, 2 századosból és 1 törzstisztből mint elnökből áll. Ha törzstiszt, vagy hasonló rangosztályu hivatalnok állitandó hadi-törvényszék elé, akkor mindig egy legközelebbi magasabb rendi fokozatu törzstiszt vagy egy tábornok elnököl. A vádlott rendi fokozatából két törzstiszt társbiróul belép és az alantas tisztek azon arányban maradnak el, a mint magasabb rangfokozatu tisztek által pótoltatnak.

A vádlott a hadi-törvényszék elé vezettetik, s megkérdeztetik, van-e valaki ellen kifogása? mi fölött a hadi-törvényszék nyomban határoz, a hadbiró ellen felhozott kifogás esetén azonban a katonai területi (honvéd) főparancsnokságot illeti a döntés. A hadbiró figyelmezteti az egybegyülteket törvényes itélet hozatalára, s felolvassa a birói esküt, melyet mindenki utána mond.

Vádlott előtt vallomása felolvastatik s megkérdeztetik, helyben hagyja-e azt? s ha még valamit előadni akarna, az jegyzőkönyvbe vétetik, a jegyzőkönyv vádlott által aláiratik, s vádlott *eltávolittatik.*

Vádlott eltávolitása után a hadbiró (ki a vizsgálatot is teljesitette) felolvassa az e czélra előre kidolgozott irásbeli előadását (votum informativum), valamint a leglényegesebb ügyiratokat.

Az irásbeli előadásban tartozik a hadbiró a gyüjtött adatokból egybefüggő egészet összeállitani, a bizonyitékokat, alkalmazandó törvényeket, sulyositó és enyhitő körülményeket elősorolni és indokolni, végül inditványát a bünösség vagy büntelenség tekintetében, előbbi esetben az alkalmazandó büntetés nemét, mennyiségét s a netaláni mellékbüntetéseket is, határozottan előterjeszteni.

A hadbiró inditványa senkit sem köt, azonban, midőn a tett be van bizonyitva, a tettes büntetlenségére vagy békés kiegyenlitésre szavazni nem szabad, és senki a törvényben megállapitott büntetést, vagy annak törvényes következményeit meg nem változtathatja, hanem csakis a büntetés mérvére nézve a törvény meghatározott keretén belül mozoghat. Fölmentésre azonban szavazhat, ha meggyőződése ezt hozza magával.

A szavazatok a hadbiró által a legkisebb rendfokozattól kezdve fölfelé jegyzőkönyvbe vétetnek.

Az elnök s utána a hadbiró utóljára adják be szavazatukat. A hadbiró egy, az elnök két szavazattal bir — összesen tehát 9 szavazat határoz.

Az itélet a szavazatok többsége alapján a hadbiró által szerkesztetik, s csak rendelkező részből áll, indokolás nincs.

Mint a fentiekből láthattuk, ezen eljárásnál teljesen hiányzik az igazságszolgáltatás legfőbb garantiája, a birói függetlenség, — hiányzik a világszerte egyedül helyesnek felismert közvetlenség és szóbeliség.

Mi, kik büntető-jogszolgáltatással foglalkozunk, naponként tapasztaljuk, hogy a közvetlenség és szóbeliség mellett megtartott végtárgyalás folyamán, midőn az egész esemény szinre kerül és a biróság előtt reprodukáltatik, a vádlottak, szakértők, tanuk, sértettek együttesen jelen vannak, egymás jelenlétében kihallgattatnak, szembesittetnek, a bünjelek közöltetnek, a védelem közös müködése folytán, a tényállás minden oldalról a legapróbb részletekig megvilágittatik: egészen más kép tárul elénk mint az, a mely a holt akták elolvasása után lelkünkben keletkezik.

A nagyobb ünnepélyesség, a nyilvánosság és közvetlenség jótékony behatása alatt, közvetlen érintkezés és megfigyelés utján a biróság egészen másként lesz informálva, mint az elfogult vizsgálóbiró által (mert hiszen a hadbiró egy személyben minden) irásban szerkesztett votum informativum, és néhány perirat felolvasása után.

Köztudomásu tény, hogy a tanuk a végtárgyaláson sokszor mennyire eltérnek a vizsgálat alatt tett vallomásuktól, és pedig nem azért, mintha valaki által inspiráltattak volna, hanem a közvetlenség jótékony, s az anyagi igazságot napfényre hozó hatása alatt.

Messze kellene kitüzött tárgyamtól eltérnem, ha mindazt elő akarnám sorolni, a mi a katonai büntető igazságszolgáltatás terén reformra vár; feladatom csak az volt, rámutatni azon okokra, melyek a rögtöni fegyveres elégtételvevést befolyásolják.

A katonai büntető igazságszolgáltatás helyes reformálása kemény dió, a legnehezebben megoldható kérdések egyike, különösen tekintettel a véderő czéljára, a háborura, melyre a béke csak előkészületi iskolát képez. Annak a reformnak olyannak kell lenni, hogy békében és háboruban nemcsak a modern jogi felfogásnak, hanem a hadsereg czéljainak is megfeleljen, tehát gyors, *valódi*, és minél kevésbé komplikált katonai igazságszolgáltatást kell teremteni. Az erre vonatkozó irányelveknek kifejtése azonban mai feladatomon kivül esik. Addig is azonban mig ez elérkezik, legalább a katonai btkv 114. §-ának *d)* pontja lenne — egri esetek elkerülése czéljából — felsőbb helyről, rendeleti uton reformálandó, s hiszem, hogy ez esetben az üdvös eredmény ez irányban nem fogna elmaradni.

FABINYI GUSZTÁV,
kir. törvényszéki biró.

A birói és ügyészi szervezet módositása.[1]

A vizsgálóbirót az 1871: XXXI. tcz. 6. §-a alapján a törvényszéki birák vagy jegyzők sorából a törvényszék elnöke nevezte ki. S az eredmény az volt, hogy a törvényszéki biró csak kevés vizsgálatot teljesitett, azok legnagyobb részét a kevésbé tapasztalt jegyzők vagy aljegyzők végezték, minek az volt a káros következménye, hogy sok itélet pótlást rendelő határozattal feloldatott. Ezért ha valahol, épen ezen téren van szükség a hosszas gyakorlat szerezte élettapasztalatra, mit fiatal kezdő jegyzőnél kevésbé találhatni, mint már érettebb koru birónál.

Egészen uj intézkedés, hogy a törvényszéki vizsgálóbirót a törvényszéki birák sorából az igazságügyminiszter nevezi ki két évi tartamra, mi jellemzi azon fontosságot, mely a vizsgálóbiró tevékenységének tulajdonittatik. E mellett megmarad azon joga az elnöknek, hogy albirákat is megbizhasson a vizsgálóbirói teendőkkel. Az elnök által megbizott albiró mintegy segédét képezné a törvényszéki birónak, legalább azt kell következtetni azon intézkedésből, hogy szolgálati viszonyát a törvényszék vizsgálóbirájához az ügyviteli szabályok fogják szabályozni. Ez nem volna helyes, mert a vizsgálóbirónak önállónak kell lenni minden irányban.

Németországban szintén az igazságügyi kormány nevezi ki a vizsgálóbirót egy évre.

E lapok hasábjain hangoztatva lett, hogy a vizsgálóbiró pótlékot ne kapjon, s hogy a kinevezés továbbra is az elnöknek hagyassék meg. A mi a 200 frt pótlékot illeti az épen nem kifogásolható, mert a vizsgáló biró nem csak a hivatalos órákban fog funktionálni, hanem a nap minden szakában, mi tetemes költséggel van egybekötve, s igy méltányos, hogy némi pótlékban részesüljön. A mi a másik ellenvetést illeti, kétségtelen, hogy a miniszter nagyon alapos figyelemmel fogja kiválasztani az esetleg leghasználhatóbbat s nem épen csak azt, a ki épen mással meg nem bizható, mint ez maig többször történt, s a mi az elnöki megbizás mellett megtörténhetik, pedig épen ezen a ponton a legnagyobb a felelősség a birói eljárásokért, hol az egyéni szabadság s ezzel kapcsolatos kérdések kezeltetnek.

Még megemlitem, hogy a vizsgálóbiró tagja lehet a polgári tanácsnak, s hogy a vizsgálóbirói kijelölést a törvényszéki birónak el kell fogadnia s azt még a 2 év letelte után sem utasithatja vissza.

A tervezet indokolása szerint: a járásbirói hatáskör czélba vett kiterjesztése, az egyes birói állás iránti bizalom fokozása teszi szükségessé, hogy *több járásbirót lehessen ugyanegy járásbirósághoz kinevezni*. Részemről szintén helyesnek tartom ezen intézkedést, mert számos jeles albiró van, kit, miután járásbirói állás kevesebb üresedik meg, másként mint törvényszéki birává előléptetni nem lehet, ez pedig rendszerint a járásbiróság gyöngitésével jár. Természetes, hogy az egységes vezetés érdekében, csak egyik járásbirót illetheti meg a járásbiróság vezetése. Hogy melyiket, azt minden megszoritás nélkül a miniszterre vélném bizandónak, ki azt bizná meg, ki az administratióban jártasabb, mert lehet egyik-másik járásbiró kitünő egyes biró, de az administratio kényes kérdései iránt érzéketlen. Ezért kihagyandó volna azon megszoritás, hogy a miniszter a rangidősbet bizza meg a felügyelet és vezetéssel. Ezen esetben pedig a járásbiró helyettesitésére vonatkozó eddigi szabályokon változtatni kellene. Ily megszoritás pl. Németországban sincsen meg. A Német birodalmi Ger. Verfass. Ges. 22. §-a szerint ugyanis: .... Ist ein Amtsgericht mit mehreren Richtern besetzt, so wird einem derselben von der Landesjustizverwaltung, die allgemeine Dienstaufsicht übertragen. — Ennek alapján ezután a porosz, bajor s a többi német államok megfelelő szabályokat hoztak.

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 37., 38. és 40. számban.

Ezen alkalomból nem hagyhatom megemlités nélkül, hogy az albirói állás egyáltalán meg volna szüntetendő s helyette különböző fizetési fokozatu járásbirák volnának rendszeresitendők. A járásbirósági albiró ép oly teendőket végez mint a járásbiró, ép oly önállóan itél, mint amaz, s rendesen még nehezebb ügyek bizatnak rá, mert a járásbiró csak azáltal birja ellensulyozni a reá nehezedő administrativ teendőkkel való elfoglaltságát, hogy magának könnyebb ügykört választ. Méltányos és czélszerü tehát, hogy az egyforma teendőket végző birák közötti rangbeli különbség megszüntettessék, mely intézkedés legkevésbé sem akadályozná a tervezet 36.—37. §§-aiban részletezett nagyfontosságu, s kiváló horderejü ujitás keresztülvitelét, hogy *az ujonnan kinevezett albirák* (ezek megszüntetése esetében a járásbirák) *a törvényszékhez osztassanak be.*

Ez egyike a tervezet legüdvösebb intézkedéseinek, mert hogy az aljegyzőből, jegyzőből lett albiró, ki éveken keresztül önálló tevékenységi körrel nem birt, mily alapos itéletet hozhat, azt bővebben magyarázni azt hiszem nem is szükséges. Az által pedig, hogy az albiró legalább is egy évig a törvényszékhez beosztatik s ott mintegy a tanács ellenőrzése mellett önálló müködésbe bevezettetik, kétségtelenül nyerni fog a járásbiróságok szinvonala. De nem áll, azon egyesek által hangoztatott kifogás sem, mintha a tapasztalatlan albiráknak a törvényszékhez bevonása a törvényszéki biráskodás veszteségével járna. A beosztott albirák száma ugyanis csak egy negyed részét teheti a birói létszámnak, ez pedig nem oly jelentékeny, hogy a törvényszékre lényeges befolyással birna, annál kevésbé, mert egy tanácsban egynél több albiró ugy sem lehet, ezt pedig a tanács két másik tagja kellően ellensulyozhatja. Az egy évi beosztási határidő oly minimum, melyet leszállitani nem lehet az eredmény koczkáztatása nélkül.

Concretual status az 1890: XXV. tcz. meghozataláig csakis a birósági hivatalnokokra nézve, és pedig: jegyzők, telekkönyvvezetők, irodaigazgatók, irodatisztekre nézve volt meg, tehát azon állásokban alkalmazottak foglaltattak országos összlétszámba, hol több fizetési fokozat van. Ezt rendelet szabályozta; most az összlétszámba foglalásról a törvényben lesz gondoskodva, s az összefoglalás az egész ország területére fog történni, mi határozottan előnyösebb, mintha az az e. f. bíróságokra nézve csak táblai kerületek szerint történnék, mint az Ausztriában és Poroszországban van. Megengedi azonkivül a tervezet, hogy fokozatos fizetéssel nem járó hivatali állásban lévők is összlétszámba foglaltassanak s felsorolja még azon hivatalok csoportját is, melyek egy összlétszámba foglalhatók.

Kimondja a tervezet 49. §-a, hogy a fokozatos fizetéssel járó állásra a kinevezés csak a legalsóbb fokozatba történjék, mi megfelel az 1890: XXV. tcz. intézkedésének s régi gyakorlatunknak, minek helyességét vitatni nem szükséges. — Kimondja továbbá azon igen helyes s eddigi gyakorlatunknak megfelelő s a külföldi törvényhozásokban, nemkülönben az 1890. XXV. tczikkben foglalt elvet, hogy a magasabb fizetési fokozatba való előléptetésre, üresedés esetén határozott igénye van annak, ki az alsóbb fizetési fokozatban az összlétszám sorrendje szerint az első.

Hogy az előléptetésben nem korlátozhatja a hatóságokat az összlétszám sorrendje, az természetes, mert mindig a legtehetségesebb léptetendő elő, az pedig nem mindig a rangidősb.

A rangsor (51. §.) törvényileg szintén nem volt szabályozva, most az erre vonatkozó elvek, melyek különben régi gyakorlatunknak felelnek meg, a tervezetben igen helyesen szabályoztatnak. Az 52. §. a 25. §-al kapcsolatban megjeleli azon csoportokat, a melyekbe sorozott birák, ügyészek és igazságügyminiszteri tisztviselők egymással egy rangban vannak. De fontosabb azon intézkedése a tervezetnek, hogy

a szerzett rangsor és fizetési fokozat arra az esetre is biztosittatik, ha valaki eddigi állását uj, de hasonrangu állással cseréli fel.

Végre még figyelmet érdemel a tervezet 55. §-a, mely szerint a miniszter egyes birósági hivatalnoki állásokra vonatkozólag a kinevezési és áthelyezési jogot a bíróságok elnökére, illetve az ügyészségek főnökeire ruházhatja. Ez szintén nagyon czélszerü intézkedés, mert eddig a miniszter, kivéve a joggyakornoki és szolgai állásokat, a birákon kivül az összes birósági segéd és kezelő személyzetet kinevezte, melylyel pedig a minisztert terhelni egészen felesleges. Az irnoki, végrehajtói állás betöltése sokkal természetszerübben illeti meg a táblai elnököket, kik azokról mégis közvetlenebb informatiót fognak szerezhetni, mint a miniszter. A leghelyesebb volna, ha a táblai elnökök kineveznék a kerületükben lévő bíróságokhoz az irnokokat, irodatiszteket, végrehajtókat, telekkönyvvezetőket és aljegyzőket, a táblánál pedig az irnokokat, irodatiszteket és számtiszteket — a főügyészeknek a kinevezés körüli hatásköre megmaradna — s a miniszter a birói állások betöltésén kivül kinevezné a jegyzőket az irodaigazgatókat, telekkönyvvezetőket tehát a kezelőszemélyzetnél a hivatalfőnököket.

A tervezetnek többi intézkedései oly szükségesek és a dolog természetéből folynak, hogy azokra kiterjeszkedni szükségtelennek tartom.

Észrevételeimben a javaslat keretén belül maradtam, tekintettel voltam arra, hogy a javaslat a folyamatban lévő reformmunkálatoktól teszi függővé az összes szervezeti kérdések megoldását: s épen ezért csupán azon anyag felett kivántam nyilatkozni, a melyet a javaslat szabályozni akar, s hallgattam mindarról, mire még szükségünk van.

A hazai viszonyokat vettem észrevételeimben alapul s tekintettel voltam folytonosan a külföld rokon intézményeire — még ott is, hol erről meg nem emlékeztem — s ez alapon állva mértem azon nagy törekvést, a mely a javaslatnak létet adott s ezen az alapon állva hiszem, hogy a tervezet mint törvény, már jelen alakjában is a bíróságok s ügyészségek és ezzel kapcsolatban a jogszolgáltatás emelésére hatalmas hatással lesz.

Dr. REINER IGNÁCZ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Magyarországi részvénytársaság tarthatja-e közgyüléseit külföldön?

Kereskedelmi törvényünk 157. §-a körülirja a részvénytársaságok alapszabályainak absolut szükséges tartalmát és megköveteli — többek közt — hogy azok a társaság *székhelyét*[1] és a *közgyülés megtartásának helyét*[2] megállapitsák. Ezen utóbbi, a közgyülés helyére vonatkozó intézkedés hiányzik a német kereskedelmi törvénykönyvben, illetőleg a betéti részvénytársaságok és részvénytársaságokról hozott 1884. évi julius 18-iki német birodalmi törvényben,[3] miért is Németországban vita tárgyát képezheti, vajjon *a közgyülés megtartásának helye különbözhetik-e a társaság székhelyétől?*[4]

Nálunk ezen kérdés nem merülhet fel, mert a törvény azzal, hogy külön emliti a társaság székhelyét és külön a közgyülés megtartásának helyét, kétségtelenül annak akart kifejezést adni, mikép ezen két helyet nem tartja szükségszerüen összeesőnek. Nálunk tehát a közgyülés megtartásának helye az alapszabályokban szabadon, tekintet nélkül a társaság székhelyére, megállapitható, sőt ha a társaság érdekei a közgyülés helyének megváltoztatását kivánnák, ez irányban egyszerü alapszabálymódositással könnyen lehetne segiteni.[1]

De jóllehet, hogy kereskedelmi törvényünk feltétlenül, minden megszoritás nélkül bizza az alapszabályokra a közgyülés helyének megállapitását, mégis kérdéses lehet, vajjon hazai vállalat alapszabályaiban kiköthető e, hogy a közgyülés *külföldön* tartassék meg?[2]

Mert az alapszabályok ily intézkedése ellen részint *gyakorlati*, részint *jogi* indokokkal lehetne érvelni.

Gyakorlati érvül felhozható ugyanis, hogy az esetleg tetemes uti költség folytán a magyar kis részvényes kénytelen volna a közgyüléstől távol maradni, a magyar részvényes nem fogja jogait a közgyülésen gyakorolhatni, mi a kellő ellenőrzést nagy mérvben veszélyeztetheti. Ezen indok kiindulási pontja azonban téves lévén, téves a következtetés is. Mert a mai, az egyes országok határainál meg nem álló forgalmi élet félreismerésén alapszik azon nézet, mintha a hazánkban müködő, vagy még csak alapitandó részvénytársaságok részvényesei rendszerint vagy tulnyomóan magyar honosok, vagy ez országban lakók lennének. Nemcsak képzelhetők, de tényleg léteznek már oly vállalatok hazánkban, melyeknek részvényesei legnagyobb részt külföldiek, kikre nézve a közgyülésnek kénytelen-kelletlen megtartása hazánkban, majdnem egyértelmü az ellenőrzés lehetőségének teljes kizárásával. Hozzájárul ehhez, hogy az alapszabályok oly intézkedése, mely szerint a közgyülés a külföld valamely meghatározott helyén tartandó, a belföldi részvényesre nézve *sérelemmel nem jár*, mert ő az alapszabályokból már a részvény megszerzése előtt tudta, vagy tudnia kellett volna, hogy a közgyülésen érvényesithető egyéni jogait *hol* fogja esetleg gyakorolhatni.

Ezen gyakorlati indoknál nem alaposabb azon *jogi* aggály, hogy a kereskedelmi biróság azon joga, mely szerint a közgyülési jegyzőkönyveket hivatalból ellenőrizheti, jurisdictiójának kifolyása, ez azonban a bíróságot csak a részére kijelölt területen illeti meg és nem igen gyakorolható a részére megállapitott területen kivül. Tarthatatlan pedig ezen indok azért, mert még a külföldön megtartott közgyülés határozatainak is jogilag *itt* kell érvényesülniök, itt kell hatályba lépniök és igy nem szenvedhet kétséget, hogy a bíróságnak az ellenőrzés gyakorlása jogában és hatalmában álland.[3]

Ugyancsak azért, mert a közgyülés határozatainak belföldön kell hatályba lépniök, nem kell tartanunk a hazai és a külföldi jog összeütközésétől sem, a mennyiben magyarországi részvénytársaság közgyülésének még külföldön is ugy *anyagilag*, mint *alakilag* a *hazai törvények rendeleteihez* kell alkalmazkodnia.

Mindezek alapján azon nézetünknek kell kifejezést adnunk, hogy Magyarországon székelő részvénytársaság *külföl-*

[1] K. t. 157. §. 1. p.
[2] K. t. 157. §. 8. p.
[3] L. az idézett törvény 209. §-ának második bekezdését.
[4] L. Völderndorff «Ort der Generalversammlung» czimü értekezését az «Archiv für bürgerliches Recht» IV. k. 1. füzetében.

[1] L. az Ért. Jegyz. 157. l.
[2] Tudtunkkal ezen kérdést egy izben nemlegesen oldotta meg a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék, a nélkül azonban, hogy a felsőbiróság döntésére került volna a sor.
[3] A törvényszékek a közhitel érdekeinek megóvása czéljából, panasz bevárása nélkül is jogositva vannak a hozzájuk beterjesztett közgyülési jegyzőkönyveket és azok mellékleteit hivatalból vizsgálat alá venni, és hivatalból intézkedni, *ha azokban a kereskedelmi törvény büntetőjogi határozatainak sulya alá* (I. R. X. cz. VII. fej.) *eső cselekmény vagy mulasztás nyomaira akadnak* (l. a legfőbb itélőszéknek 1877. évi 627. sz. határozatát a Dtvt. XVIII. k. 129. l.). De nem helyeselhetjük azon nézetet, mintha a bíróságok ellenőrzésének hatásköre arra is kiterjedne, vajon a közgyülés törvény — vagy alapszabályszerüen hivatott-e össze (l. a budapesti kir. it. táblának 1882. évi 1990. sz. határozatát a Dtár uj foly. II. k. 354. l.), mert ezen alakszerüségek mellőzése miatt a közgyülési határozatot a k. t. 174. §-a értelmében csak az egyes *részvényes* támadhatja meg keresettel. (Hasonló álláspontot foglal el a fentebb idézett német birodalmi törvény 222, illetőleg 190 *a)* §-ában.)

dön is tarthatja közgyülését, ha alapszabályaiban ez irányban határozott intézkedés foglaltatik.[1]

A vitás kérdés ezen eldöntése megfelel kereskedelmi törvényünknek, mely ilyen tilalmat, vagy a részvényesek szabad elhatározásának ily korlátozását nem ismeri, de előnyére válhatik a forgalmi élet azon, nálunk most észlelhető irányzatának is, mely a kereskedelmet és ipart meg akarván szabaditani az elszigeteltség békóitól, nekünk a világkereskedelemben illő helyet biztositani iparkodik.

KELEMEN GYULA,
budapesti ügyvéd.

A járásbiróság mint bünügyi vizsgálóbiró.

A napi sajtó utján értesült a szakközönség arról, hogy a büntetőperrend kodifikálása nem halasztatott el, hanem az folyvást munkában van és pedig azon tervezet alapul vétele mellett, melyet a volt igazságügyér, Fabinyi Teofil a képviselőházhoz beterjesztett.

Nem inopportunus dolog tehát, ha a tervezet intézkedései kritika tárgyául kiszemeltetnek.

Ily meggyőződéstől vezéreltetve a tervezet 108. §-ához, mely lényegileg az 1882. és 1886. évi tervezetek rendelkezéseivel megegyezik, kivánok szólni.

A most hivatkozott hely következőleg rendelkezik:

«A vádtanács fontos okból a vádló, valamint a vizsgálóbiró nyilatkozata után az elővizsgálatot a székhelyén kivül levő járásbiróságra bizhatja.

Az erre vonatkozó inditványt a vádló vagy terhelt közvetlenül a vádtanácsnál vagy az eljáró vizsgálóbiró utján is teheti.

A megbizás bármikor visszavonható.

A vádtanácsnak a jelen §. alapján hozott határozata ellen felfolyamodás nem használható.

A járásbiróságnak az elővizsgálatot vezető tagja mint vizsgálóbiró jár el.»

Hogy a járásbirói elővizsgálat általánositása a modern szervezet alakulásában sohasem képezett communis opiniót, ahhoz kétség nem fér és általán elismert tételt képez az, hogy a kérdéses perjogi rendelkezés csakis mint exceptio fogadtatik el az ujabbkori büntető-kodexekben, avagy azok által épenséggel perhorreskáltatik.

Tervezetünk az osztrák büntető eljárás 12. §-ának következő rendelkezéséhez: «Die Rathskammer kann in einzelnen Fällen nach Anhörung des Anklägers die dem Untersuchungsrichter zukommende Vornahme von Vorerhebungen oder die Voruntersuchungen wegen Verbrechen und Vergehen, und zwar ganz oder theilweise, an einem im Sprengel des Gerichtshofes gelegenen Bezirksgericht übertragen. Sie kann jedoch diese Geschäfte jederzeit wieder an sich ziehen und ist dazu verpflichtet, sobald es der Ankläger oder der Beschuldigter beantragt», hasonlóan — eltekintve a megbizás megadására és visszavonására nézve kifejezett eltéréstől — kivételként szintén elfogadta a járásbirói elővizsgálatot s ezáltal midőn egyfelől tanuságot tesz arról, hogy a járásbirói vizsgálóbirói müködésel elválaszthatatlan kapcsolatban álló hátrányokat és visszásságokat megszüntető radikális orvosszer alkalmazásától visszariad, másfelől alapot nyujt azon mindenesetre sajnálatos kritikára, hogy a tervezetnek ezen birói funktio szabályozását feltüntető része nem haladást, nem reformot jelent, hanem a tényleges állapotnak megfelelő stagnálást dokumentalja és azt ülteti kodexünkbe.

A tervezet 108. §-ában meghatározott korlátolások ugyanis, melyek a járásbirósági elővizsgálat iránt a legnagyobb óvatosságra intenek, sőt azon müködés iránt valóságos bizalmatlanságot keltenek, jelenlegi bünvádi praxisunkban is alkalmazhatók lennének, mert azok in thesi, tételes jogszabályainkban is kifejezést nyertek.

Hiszen az 1871. évi XXXI. tcz. 16. §. utolsó bekezdése szerint, a járásbiróságok a járásukon belül felmerülő azon bünügyekben, melyek a törvényszék hatásköréhez tartoznak, a vizsgálatot csak annyiban teljesitik, a mennyiben a törvényszék ezen vizsgálatok vezetését saját vizsgálóbiróira nem bizza. Hasonszellemü rendelkezést tartalmaz az id. bünv. elj. 34. §-ának utolsó pontja is.

Ezen rendelkezéseket megszoritólag magyarázzák az 1872. évi 22.666. és az 1880. évi 2460. sz. alatti igazságügyminiszteri rendeletek, melyek szerint a járásbirói elővizsgálat csak is kivételesen teljesithető.

A most jelzett érvényben levő jogszabályaink vajon in praxi miként nyernek megvalósulást?

Jelenlegi kriminális praxisunkban általánossá lett az, hogy a törvényszék székhelyén levő járásbiróságok területén kivül elkövetett büncselekmények vizsgálatát rendszerint a járásbiróságok teljesitik, vagyis az exceptio szabálylyá vált, az ezzel járó hátrányokat pedig az igazságszolgáltatás sinyli meg.

Ha azonban ezen történeti előzmény intő utmutatásul nem szolgálna is, egész természetesnek fogja tartani a gyakorlati jogász azt, hogy ugyanazon szervezeti, tulhalmozottsági illetve kényelmi okok, melyek a jelenlegi hazai kriminális eljárási procedurában a tervezet által principialiter perhorreskált járásbirói elővizsgálatot általánossá tették, hasonló eredményt fognak szülni a tervezet törvénynyé válta esetén is és csak a theoretikus értékü, ugynevezett holt paragraphusok száma szaporodnék.

Hogy a járásbirói vizsgálóbirói müködés jelenlegi praxisunkban mily hátrányokkal jár, azt e lapok f. évi 22. számában kimutatni igyekeztem. Ismétlésekbe bocsátkozni pedig nem akarok, csupán azt emelem ki, hogy mily hibás perjogi institutio az, midőn a lefolytatott bünvizsgálat felett a törvényszék által hozott megszüntető végzéssel az ügy illetékes elbirálás végett a járásbirósághoz tétetik át, az ennek folytán hozott járásbirósági itéletet s annak keretében azon elsőrangu alaki kérdést is, hogy t. i. a járásbiróság illetékes jogkörben járt-e el avagy nem, felülvizsgálat utján azon törvényszék dönti el, mely már egyszer az illetékesség kérdésében megszüntető határozatában döntött.

Nem térhetek ki azonban az elől, hogy a tervezet indokolásában felhozott és általam ezuttal pertraktált substitutiót indokoló körülményre egy rövid megjegyzést ne tegyek.

A tervezet indokolásában ugyanis csak az hozatik fel a járásbirói elővizsgálat alkalmazásának indokául, hogy annak mellőzésével a törvényszéki vizsgálóbirák számát nagy mértékben növelni kellene. Ezen argumentum azonban nem szolgálhat elegendő alapul egy elvileg nem helyeselt rendelkezésre, annyival is inkább, mert nem szabad az ügy mérlegelése közben figyelmen kivül hagyni azon tényleges állapotot, mely szerint a járásbiróságoknál a bünvizsgálatokat az aljegyzők teljesitik s ha a birói szervezetről szóló törvény szerint, melylyel a perrendi kodex is összhangzásba hozandó, a bünvizsgálatokat csupán birák végezhetik, akkor, mert a járásbiró némely esetekben az ügyészségi megbizott és a vizsgálóbiró közt felmerült véleményeltérés esetén döntő forumot képez s igy bünvizsgálatokkal alig foglalkozhatik — az albirák számát kellene szaporitani, mitől azonban az ujabb felfogás eltérni látszik; — az albirák számának szaporitása pedig ugyanazon következményekkel jár, mint a törvényszéki vizs-

[1] Az intézkedésnek határozottnak kell lennie. Nem fogadható el ennélfogva a közgyülési helynek vagylagos megállapitása, mint pl. «a közgyülés évente vagy Budapesten, vagy Bécsben, vagy Berlinben megtartatik». Mert ezzel a közgyülés helyének megállapitása tulajdonképen az igazgatóság szabad akaratára bizatik, ezt azonban a törvény esetleges visszaélések meggátlása czéljából a 157. §. 8. pontjának hozatalával el akarta kerülni (l. az Ért. Jegyz. 157. l.). Határozott intézkedésnek tekintendő azonban a közgyülési helynek vagylagos megállapitása határozott sorrendben, mint pl. «a közgyülés évenkint *felváltva* Bpesten, Bécsben és Berlinben tartandó meg».

gálóbirák számának szaporitása, a nélkül, hogy a törvényszéknél folyamatban levő bünvizsgálatokra nézve a tervezetben biztositott processualis garantiák és szervezeti előnyök elérhetők lennének.

Ha már most ezek után a konklusiót levonni akarjuk, egyedül helyes és praktikus rendelkezés csak az lehet, hogy a bünvizsgálatok teljesitésével csupán törvényszéki vizsgálóbirák bizathatnak meg, fentartatván a tervezet 107. §-ában foglalt azon intézkedés, mely szerint a vizsgálóbiró jogositva van a székhelyén levő járásbiróság területén kivül eszközlendő egyes vizsgálati cselekmények teljesitése végett a foganatositási hely járásbiróságát is megkeresni.

A praktikus reform tehát csak az lehet, ha a járásbiróságok vizsgálatokkal meg nem bizatnak.

Dr. RÓTH FERENCZ,
n.-károlyi kir. aljárásbiró.

A rendelkezésre bocsátás tanához.

— Megjegyzések egy czikkre. —

A *Jogtudományi Közlöny* szeptember 28-iki számában elvi fontosságu curiai határozatot és ezen határozat felett pálczát törő kritikát talál az olvasó dr. Gold Simon ügyvéd ur tollából.

A legfelsőbb biróság 1889. évi 169. sz. a. hozott itéletében kimondotta, hogy a mennyiben az eladó az általa küldött áruk rendelkezésre bocsátása ellen a pert megelőzőleg levélben óvást emel (a mi persze különben teljesen fölösleges), és ezen óvása csak a minőség alaptalan kifogásolása ellen irányul, a perben már csak ezen alaptalan kifogás ellen védekezhetik, de a rendelkezésre bocsátás elkésett voltára a perben jogokat többé nem alapithat.

E határozat ugy az anyagi, mint az alaki jog szempontjából megállja helyét, s ha csakugyan uj irányt jelent, nagyon kivánatos volna, ha a gyakorlatban következetesen alkalmaztatnék.

Mert tekintsünk el attól a szemponttól, hogy hányszor vezet az *azonnali* rendelkezésre bocsátás szószerinti, rideg fölfogása a legméltánytalanabb eredményekre, s hogy ez az eredmény legtöbb esetben a tapasztalatlan és a törvényben járatlan, szegényebb kis-kereskedőt sujtja, s induljunk ki a rendelkezésre bocsátás kötelességének lényegéből és a törvény igazi intentiójából.

A rendelkezésre bocsátás, vagy szorosabban a fölvetett kérdésnél maradva, az *azonnali* rendelkezésre bocsátás czélja a kereskedelmi forgalom biztonsága és az egyes kereskedő üzleti viszonyainak szilárdsága és megbizhatósága.

A nagykereskedő érdekei megkövetelik, hogy egyrészről mindenkori árukészlete a szükségletnek megfelelő legyen, másrészről pedig, hogy üzlete vagyoni állaga felől a kötött ügyletek megállása vagy meg nem állhatása szerint, a kétséget lehetőleg kizárva, állandóan határozott tudomással birjon.

Ime, ebben rejlik az eladó azon jogának ereje, hogy a továbbelárusitó részéről a kötött adás-vételi szerződés felbontására, a kártéritésre vagy árleszállitásra irányuló kivánság, illetve követelés, késedelem nélkül, azonnal tudomására jusson.

Természetszerüleg lényegesen változik a helyzet, mikor az eladó minderről már értesült. Ekkor ugyanis tudatában levén annak, hogy mennyire alapos a vevő kifogása, felfogja ismerni a következményeket is, melyek reá, t. i. az eladóra, várhatólag kedvezően vagy kedvezőtlenül háramlani fognak.

Ha a küldött áru a szerződés vagy a törvény követelményeinek csakugyan megfelel, az eladó helyzete egészen az marad, mintha a kifogás, illetve rendelkezésre bocsátás meg sem történt volna. Ha ellenben az eladó ugy találja, hogy a vevőnek ugyan igaza van, de őt, t. i. az eladót, dolus nem erheli, igénybe fogja venni a keresk. törvény 346. §-ának azt a beneficiumát, hogy a rendelkezésre bocsátás nem kellő időben történt volta miatt kifogást emel.

Nem szabad tehát figyelmen kivül hagynunk, hogy a rendelkezésre bocsátás körüli késedelemnek csak akkor van relevantiája az eladóra nézve, *ha tudja*, hogy a rendelkezésre bocsátás nem alaptalan. Azt mondhatja ugyanis, — más esetet nem is emlitvén —, hogy: igaz, én tévedésből nem küldtem olyan árut, a milyent kellett volna, s ez nekem elég baj; de kisebb volna a károm, ha én erről idejekorán értesülök és az áruk felől másként intézkedhetem, uj vevőnek eladhatom, a romlástól megóvhatom, vagy raktáromba hozathatom vala és helyette ujabb, fölösleges készletet be nem szerzek. Igy azonban e hátrányok egyike vagy másika már bekövetkeznék, s azért az árut vissza nem fogadom.

Az eladónak itt körülirt joga a törvényben nem a végből van föltétlenül megállapitva, hogy azzal mint *perbeli fél*, hanem hogy *mint eladó* éljen; s azért, ha részéről a pert megelőzőleg nyilatkozatok történnek avagy a vitás ügylet lényegéhez tartozó cselekmények vitetnek véghez, ezen nyilatkozatok és cselekmények nem birhatnak kevesebb hatálylyal, mivel azok megtételére kötelezve nem volt.

Nem lehet kétség az iránt, hogy mikor az eladó a rendelkezésre bocsátásra nyilatkozik s azt *csupán* tárgyi okokból kifogásolja, hallgatólag azt is kijelenti, hogy csakis tárgyi okból fog védekezni alperes ellen. Annál is inkább vélelmezhető ez, mert — mint fönnebb kimutattuk — ha az eladó olyan nagyon meg van győződve a maga igazáról, akkor ugy sincsen szüksége formai okban, a késedelemben keresn a menedéket.

Az eladónak azon nyilatkozata, melyben a rendelkezésre bocsátást kifogásolja, már azért is hatálylyal bir az ő jogaira, mivel a rendelkezésre bocsátás késett voltát hivatalból a biró figyelembe nem veszi, a késedelmet tehát magának az eladónak és pedig szükségképen kell konstatálnia.

Ezt pedig — ismételjük — a dolog természeténél fogva csak akkor teendi, ha az áru hiányossága miatt csakugyan érdekében levőnek találja.

A czikkiró ur érvelése szerint azonban a késedelem kifogása nem tekintethetnék egyéb czélból létesitettnek, mint hogy a vevő helyzete *a perben* megnehezittessék, s leszen e kifogásból — fogás, a védekezésből kibuvás.

Téves dr. Gold ur azon állitása, hogy az eladó a per előtt talán még nem is tudja, vajjon a vevő az árukat valóban elkésve bocsátotta-e az eladó rendelkezésére, s igy jóhiszemüséggel nem is panaszolhatná a késedelmet. Téves pedig ezen nézet azért, mert a vevő az árut a kereskedelmi törvény értelmében azonnal átvenni tartozván, az eladó, a ki az áruk elküldésének idejét igen jól tudja, a késedelmet az értesités vételekor már konstatálni képes. De ezen következtetés különben is alapjában véve hamis, minthogy eldöntetlen marad mellette azon kérdés, mi történjék akkor, ha az eladó tudta, hogy a vevő az árukat elkésve bocsátotta rendelkezésére, s mégis csak azt válaszolja, hogy bizony az ő árui jók, semmi ok sem volt azokat rendelkezésére bocsátani. Hát ez esetben is fönmarad az eladónak a joga, hogy majd a perben álljon elő a rendelkezésre bocsátás elkésett voltával?! Bizonyára nem; mert ha a vevő nem mentheti magát azzal, hogy a törvény nem ismerése miatt késett el a rendelkezésre bocsátással, akkor az eladó sem bizhatja e részben való óvását perbeli ügyvédjére.

Kétségtelen, hogy az eladónak óvást kell emelnie a rendelkezésre bocsátás ellen, és pedig, ha a rendelkezésre bocsátást ugy tárgyilag alaptalannak, mint törvényellenes formák közt történtnek vagyis elkésettnek találja, mind a két szempontból teendő meg ezen óvás, akár a perben, akár a per előtt. Ha a per előtt tette, ugy ezen nyilatkozata maga is mint elbirálás tárgya veendő figyelembe, holott ha az eladó a késedelmet először a tárgyalás folyamán panaszolja, ugy

nyilatkozata csakis a bizonyitási eljárás fölidézését célozza s csak perjogi szempontból bir értékkel.

Egyébként a kir. Curia álláspontja a kereskedelmi törvény határozmányaival kifejezetten nem is ellenkezik. A kérdéses itélet ugyanis nem teszi az eladónak kötelességévé, hogy a rendelkezésre bocsátó levélre válaszoljon; hanem azt mondja, hogy az általa tényleg adott felelet tartalmához képest, mint a vitás jogviszony egyik momentuma a jogeset elbirálásánál figyelmen kivül nem hagyható.

Végelemzésben a kifogásolt itéletet, szerény nézetem szerint, a következőképen lehet megokolni:

A rendelkezésre bocsátás körüli késedelem az eladót csak akkor érdekli, ha a küldött áru a kikötésnek vagy a törvénynek meg nem felel. Ha tehát a rendelkezésre bocsátó levélre válaszolva, az eladó a késedelmet nem panaszolja, a késedelem kifogásáról nemcsak hallgatása által, hanem a dolog természeténél fogva is lemondottnak tekintendő, mivel czéljának egymagában véve az is megfelel, ha csak a minőségi kifogás ellen tud sikerrel védekezni; s mivel a törvénynek nem lehet intentiója az alapos rendelkezésre bocsátás következményei elé puszta formai okból akadályt gördíteni. Dr. BERÉNYI SÁNDOR.

Külföldi judikatura.

232. A porosz jog szerint a házasságtörésben nemzett gyermek is törvényesithető utólagos házasság által. Ezen törvényesitésnek azon körülmény sem állja utját, hogy a gyermek anyja a kritikus időben többekkel közösült nemileg. *(Német birodalmi törvényszék.)*

233. A házassági közvetitő követelheti a neki igért dijat azon esetben, ha az neki abbeli fáradozásai jutalmaképen kötetett ki, hogy egy határozott személylyel közvetitse a házasság létrejöttét. Nem perelheti azonban a neki azon eredményért igért dijat, hogy házasságot létesitsen, tehát nem határozottan megjelölt személylyel, mert az ily megállapodás a házasság erkölcsi és társadalmi jelentőségére való tekintettel nagy veszélyekkel járhat. *(Német birodalmi törvényszék.)*

234. A közadós a csődnyitás folytán nem vesztette el teljesen cselekvési és perbeszállási képességét, hanem csak oly cselekvényeket nem teljesithet, melyek közvetve vagy közvetlenül a csődtömeget és a csődhitelezőket érintik. *(Német birodalmi törvényszék.)*

235. A protestáns házassági jog szerint a férj követelheti a házasság érvénytelenségének kimondását, ha nejét szüznek tartotta, de utóbb az ellenkezőről győződött meg. Nem a férj tartozik bebizonyitani, hogy nejének ezen állapotát nem ismerte, hanem a feleség annak ellenkezőjét. Ha azonban maga a férj is közösült nejével a házasság megkötése előtt, ugy ő köteles bizonyitani azon feltevését, hogy mással nemileg érintkezett. *(Német birodalmi törvényszék.)*

236. Sommás ügyekben a tárgyaló biró azon esetben is tartozik a bizonyitásra kötelezett felet bizonyitékai előterjesztésére felhivni, ha ügyvéd által van képviselve. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

237. Ha a vevő kifogás nélkül átvesz oly számlát, melyben határozott fizetési hely van megjelölve, ezen hely bírósága helyileg illetékes lesz az ebből eredő per elbirálására. *(Bécsi legfőbb törvényszék;* ellenkező az állandó magyar birói gyakorlat.)

238. A ki a más által az ő részére rendelt árut kifogás nélkül átveszi, az ezen ügyletet a maga részére kötöttnek elismerte és nem élhet azon kifogással, hogy ő az ügyletet megkötőt megrendelés tételére fel nem hatalmazta. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

239. A Németországban vezetett kereskedelmi könyveknek bizonyitó erő csak azon esetben tulajdonitható, ha a bizonyitó fél a viszonosságot vagyis azt bizonyitja, hogy a német birságok elismerik az Ausztriában vitt üzleti könyvek bizonyitó erejét. *(Bécsi birodalmi törvényszék.)*

240. A keresk. törvény 356. §. 2. pontjának megfelel az osztrák keresk. törv. 357. §. 3. §-ának azon intézkedése, hogy a vevő a késedelmes eladótól oly áruknál, melyek tőzsdei árral birnak, kár gyanánt azon különbözetet követelheti, mely a szerződési és a tőzsdei ár közt mutatkozik, csak a vevőre alkalmazható, nem pedig a bizományosra is. Ha a bizományosnak ezen jog megadatnék, a megbizó teljesen ki volna neki szolgáltatva, és a bizományosnak meg volna adva a lehetőség, hogy az ügylet összes előnyeit magához vonja, de összes hátrányait magáról elháritsa. A bizományos csak a neki tényleg okozott kárt, tehát tényleges kiadásait és a provisiót számithatja fel. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

241. A váltóhitelező sommás váltókeresetet inditott az elfogadó közkereseti társaság és annak egyes tagjai ellen, hivatkozva az ugyanazon bíróságnál vezetett czégjegyzékre, melyből ezek tagsági minősége kitünik. A sommás végzés csak a társasczég ellen hozatott meg, a tagok ellen nem, még pedig azon okból, mert felperes czégjegyzéki kivonatot nem csatolt, a czégjegyzékre való utalás pedig nem elegendő. A felsőbíróságok ezen határozatot helybenhagyták. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

Közli: Dr. GOLD SIMON.

Különfélék.

— **A vidéki kir. táblák** mellett szervezendő főügyészségek közül csak *négynek* élén fog főügyész állani. A többieket, mint a költségvetésből kitünik, csak helyettesek vezetendik. A főügyészség pedig minden kir. táblánál csak *egy* tagból fog állani. Ily körülmények közt a törvényszéknél müködő alügyészek processualis inditványainak főügyészi felülvizsgálatáról ezentul sem lehet szó. Holott erre, mint tudjuk, igen nagy szükség volna. De maga a szervezet is megkivánja, hogy a legfontosabb ügyészi munkát a legalsó fok ne végezze minden felügyelet és ellenőrzés nélkül, mint eddig történt.

— **A kir. Curián** a kisegitő birák száma, mint a költségvetés indokolása irja, *tizenkettőre* emeltetik.

— **A jegyzői karra** is mozgalmas idők következnek. Öt budapesti és harmincz vidéki albirói állás szervezése áll küszöbön, ezen kivül négy jegyzői és nyolcz aljegyzői állás szerveztetik. A joggyakornokok közül pedig ismét ötvennek dija emeltetik 500 frtra, s igy most már 100 joggyakornok fogja ezen nagyobb dijat huzni, ugy hogy — mint a költségvetés indokolása mondja — «tehetséges, de szegényebb fiatal emberek, a kik 360 ft segélydijból fen nem tarthatják magukat és igy kényszerüségből más pályára lépnének, ezen 500 frt dij segélyével a birósági szolgálat körében várhatják meg végleges alkalmaztatásukat». Csakhogy az a magasabb segélydij valóban a *tehetségesebb, de szegényebb sorsu* fiatal embereknek jusson.

— **Dr. Schwarz Gusztávnak** egy uj könyve «*Magánjogi fejtegetések felsőbirósági határozatok kapcsán*» jelent meg a napokban. A munka szerzőnek lapunkban közölt tizenhét tanulmányát adja összefoglalva. Olvasóink ismerik e dolgozatokat, melyek egy-egy felsőbirósági határozat kapcsán a magánjog, kereskedelmi-, váltó- és csődjog egyes kérdéseit tárgyalják. A szerző neve felment attól, hogy a munkát jogászközönségünk figyelmébe ajánljuk. Jogi irodalmunk kevés munkát mutathat fel, mely a tartalom gazdagsága és a tárgyalás módja folytán oly tanulságos és élvezetes olvasmányt nyujt, mint ez. És reánk, magyar jogászokra, kétszeresen érdekes, mert birói joggyakorlatunkba vezet be, azt megvilágitja és birálja, és ezzel jogirodalmunkban érezhető hézagot pótol. Óhajtjuk, hogy szerző joggyakorlatunk ezen feldolgozását folytassa s csakhamar a munka második kötetével gazdagitsa irodalmunkat. — (A kötet 324 oldalra terjed. Kiadója a Singer és Wolfner czég. Ára 2 frt 50 kr).

— **A Curia** még mindig ragaszkodik ahhoz, hogy a birói karból fegyelmi eljárás utján kizárt egyének az ügyvédi karba felveendők. Gyakran utalt az egész jogi sajtó ezen felfogás vészes következményeire, s most már valóban nem marad más hátra, mint az, hogy a kamarák a kérdést a törvényhozás elé vigyék. A legujabb eset a következő:

A mármaros-szigetí ügyvédi kamara: Uraságod azon kérelmével, hogy kamaránk ügyvédi lajstromába bejegyeztessék, elutasittatik. Mert: Uraságod bejelentésében önmaga beismeri azt, miszerint legutóbb birói állást viselvén, ezen állásától illetékes fegyelmi hatósága utján, botrányos maga-

viselet, minősitett adósságcsinálás, miatt jogerősen el lett mozditva, s igy miután kétségtelen, hogy az ügyvédségtől elmozditott egyén kir. birává ki nem nevezhető, ebből okszerűleg következik az is, hogy az állásától fegyelmi uton elmozditott biró az ügyvédi lajstromba be nem jegyezhető, mert az ügyvédi állás ép oly tisztes mint a birói, s igy a ki birói állásától fegyelmi uton el lett mozditva, az az ügyvédi kar diszes sorában sem foglalhat helyet, miért is ugy ezen indokra, mint a m. kir. Curiának 273/1870 p. sz. határozatára való tekintettel, mely az állásától fegyelmi uton elmozditott — — volt tokaji kir. közjegyzőnek az ügyvédi lajstromba való felvételét megtagadó 581/879 sz. kamarai határozatot helyben hagyta, Uraságodnak az ügyvédi lajstromba leendő felvételét megtagadni kellett. (1890 julius 5.)

A kir. Curia: Az ügyvédi kamara határozata megváltoztatik és — — ügyvéd az ügyvédi lajstromba felvétetni rendeltetik. Mert nevezett ügyvéd igazolta, hogy 1874. 34. tcz. 2. §-ában kijelölt elméleti képességgel bir, azon körülmény pedig, hogy ellenében az idézett tcz. 3. §-ában foglalt esetek bármelyike fenforogna, a kamara választmánya által sem állittatik. Ebből folyólag az ügyvédi lajstromba leendő felvétel annál kevésbé volt megtagadható, mivel a m. kir. Curiának 137/80 sz. határozatával eldöntött eset a jelen esettel nem analog. (1890 szeptember 9. 7995. sz. a.)

— **Illetékesség leszállitása egy betü miatt.** M. A.-nak W. F. elleni ügyében alperes a budapesti tőzsdebiróság illetékessége ellen minap azon okból tett kifogást, mert a kötlevélnek eladó által aláirt példánya egy betüvel kevesebb tartalommal birt mint az, melyet ő (a vevő) aláirt volt; mig ugyanis annak az eladó által aláirt példánya szerint mindkét fél aláveti magát, a budapesti árutőzsde szokványainak és «*választott bíróság itéletének*», addig annak másik példánya szerint ők «választott *bírósága* itéletének» vetették volna alá magukat. Bizonytalan levén ezek szerint az, vajon a pts 495—512. §§-aiban körvonalozott választott, avagy pedig a tőzsdebiróság lett szerződési bíróságként kikötve, alperes annál inkább kérte az illetőséget leszállitani, mert az 1881: LIX. tczikk 94. §-ának *b)* pontja a tőzsdebiróság kivételes illetőségének mindkét szerződő fél általi kifejezett irásbeli kikötését irja elő. A tőzsdebiróság ezen fejtegetéseket magáévá tevén, illetékességét leszállitotta.

— **Ügyvédek eldorádója.** A nagy-kátai járásbiróságnál az az érdekes eset történt, hogy a biróság a pertvesztő *felperest* nem csak *alperes* költségeiben marasztalta el végrehajtás terhével, hanem a felperes saját *ügyvédjének* dijaiban is. De ezzel nem elégedett meg, hanem *a 120 frtos ügyben* kimondotta a felebbezésre való tekintet nélküli *végrehajthatóságot* s daczára az itélet elleni felebbezésnek, ugy a felperes ügyvéd saját felén, mint alperes felperesen kérlelhetlenül *behajtotta a költségeket*, mialatt a tábla itélkezett; s a mi legérdekesebb a dologban, *a kir. tábla ezen itéletet helybenhagyta.* — *(Ügyvédi körökből).*

— **A budapesti V. ker. járásbiróság végrehajtóinak** az uj palotában még az előbbinél is rosszabb helyük van. Mindössze két kis szoba áll rendelkezésükre, a melyekben három rozoga kis asztal mellett ül egy részük. Nagyobb részének már hely sem jut a szobában, hanem kiszorulnak az előszobába, hol egyetlen asztal sincs. Ezen kalamitásokon segiteni kell mihamarabb. Szükséges, hogy elég tágas helyiség álljon a végrehajtók rendelkezésére, a hol okirataikat tarthassák és rendbehozhassák. Könnyen elveszhet egy-egy akta a sok közt, ha hely sincs, a hova letehetik.

— **Körrendelet** valamennyi kir. bíróságnak. Az 1881: XX. törvényczikk és jelesen annak 3. §-a értelmében végrehajtás elrendelésének és foganatositásának külföldi bíróságok megkeresései vagy végrehajtási záradékkal ellátott végrehajtható közokiratai alapján, államszerződés nem létében, csak viszonosság esetében lehetvén helye: egy felmerült eset alkalmából szükségesnek találom a kir. bíróságoknak tudomására hozni, hogy e tekintetben a montenegroi fejedelemséggel szemben viszonosság nem áll fen. Budapest, 1890 szeptember 20-án. A miniszter helyett: Teleszky István, államtitkár.

— **Adatok a katonai büntető-igazságszolgáltatás reformjához.** Ily czim alatt jelent meg Pap Kálmán honvédhadbirótól egy igen érdekes füzet, melyben a reformtörekvéseket tüzetesen tárgyalja. A füzet Grill Károly bizományában van. Ára 80 kr.

Nemzetközi Szemle.

— **A házasságban született gyermek megtámadhatja-e az apaságot?** A Reichsgericht a *porosz* jog szempontjából tagadólag válaszol. Az indokolásban különösen érdekes, hogy az mily kimeritően ismerteti a kérdés egész irodalmát. «A régi porosz Obertribunal ezen felfogását — ugymond — régebben sokan megtámadták» (l. az összeállitást Rönne-nél: Ergänzungen 5. sz. a.). Az ott idézett irókhoz u. m.:

von Rönne: 1838 iki Jur. Wochenschrift 405 és 421. l.
Gitzler: Eherecht 132. l.
Schmidt: Familienrecht 486. l.
Jakobi: 1845-iki Jur. Wochenschift 29. l.
Birálat 1839-iki Centralblatt 118. l.
Temme: Lehrbuch II. k. 79. l.
Koch: Beurteilung der Entscheidungen des Obertribunals 111. l.
Koch: Kommentar II. R. 2. cz. 1. l.
Förster: Theorie und Praxis V. k. 600. l.
csatlakoztak még:
Bornemann: System V. k. 274. l.
Fuchs: Die Rechtsvermutung der ehelichen Vaterschaft 80. l.

Ellenben az ujak tulnyomólag helyeslik az Obertribunal felfogását:

Eccius: Preussisches Privatrecht IV. k. 126. l.
Dernburg: Preussisches Privatrecht III. k. 140. l.
Fischer: Preussisches Privatrecht 548. l.
Stölzel: Väterliche Gewalt 8. l.
Stobbe: Deutsches Privatrecht IV. k. 315. l.

«A polgári törvénykönyv javaslata is csak a férj megtámadási jogát szabályozza. (Motive 658. l.)»

A keresetjog megtagadását azzal indokolja a Reichsgericht, hogy a porosz Landrecht csak a férj, a férj rokonai és a hitbizományi várományosokat illető megtámadási jogról szól, és annak gyakorlását mindezen esetekben lényegesen megneheziti és különösen határidőkhöz köti. Mások megtámadási jogát nem szabályozza, és igy ha mindenkit, a kinek érdekében áll, megilletne ez a jog, akkor azt a fentieken kivül minden más a fenti korlátozások nélkül gyakorolhatná; igy különösen az anya, az anyai rokon és a gyermek. Ily ellenmondást annál kevésbé akarhatott a törvény, mert intézkedései a családi állapot szilárd megállapitását czélozzák. Megjegyzendő, hogy a német *közönséges* jog területén elismerik a gyermek megtámadási jogát.

— **Érdekes és szokatlan büntetést** foglal magában a schweizi kantonok közül az Unterwalden (ob dem Wald) kanton 1864/66-diki büntetőtörvénykönyvének 12-dik czikke, mely azon esetben, «wenn der sittliche Zustand des Thäters es als nothwendig und räthlich erscheinen lässt», elrendelendőnek tartja a birói dorgálásnak együttes alkalmazása mellett, hogy «der Verurteilte auf zu bestimmende Zeit von der Gemeindepolizei aus anzuhalten (ist), dem sonn- und festtäglichen, vor- und nachmittägigen *Pfarrgottesdienst beizuwohnen*». Ez még tovább megy, mint a legujabb finnországi büntető-törvénykönyv, mely tudvalevőleg büntetés terhe alatt csak arra kötelezi a lutheránus egyház tagjait, hogy egyházuk vallási gyakorlataiban részt vegyenek.

— **A franczia parlament** most lefolyt ülésszakában szőnyegen forgott a *halászat* szabályozása is. Csak leginkább azért hozzuk fel, hogy megemlithessük, számos évtizeden át mily sokat foglalkozott a franczia törvényhozás ezen ügygyel, jeléül annak, hogy ahhoz nagy közgazdászati érdekek vannak kapcsolva. Ujabb időben 1853 január 9. alkottatott törvény a halászatról; majd 1853 november 4., 1859 november 19., azután 1862 május 10-én, 1865 május 31-én; tiz év mulva ismét 1875 november 20-án, ugy a lefolyt évben is 1889 deczember 27-én, végre 1890 február 7. egyrészt rendeletek alakjában. Utóbbi leginkább a halászati idő-tilalmakat állapitja meg.

A Magyar Jogászegylet f. hó 11-én, szombaton, esti fél 7 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Kmetty Károly egyetemi magántanár előadása a porosz közigazgatási reformról.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 42. SZ. Budapest, 1890. október 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... ... 6 frt, negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kir. ügyészségi hatáskör purifikatiója. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A közigazgatási bíróságokról. Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től. — A büntetés feltételes elengedésére vonatkozó tervezet. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Ügyvéd részére saját fele ellen megállapitott költség végrehajthatósága. Dr. *F. O.*-től. — Az itélet feloldatván, póttárgyalás vagy uj tárgyalás tartandó-e? *M. E.*-től. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Törvényjavaslat, a kir. bíróságok előtt fölmerült bünügyi költségek behajtásáról és elszámolásáról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. ügyészségi hatáskör purifikatiója.[1]

A legelső törvényjavaslat, melyet igazságügyi miniszterünk az országgyülés negyedik ülésszaka kezdetén a parlament elébe terjesztett, a *bünvádi ügyekben felmerülő költségek behajtásának* módjára s közegeire vonatkozik.

Folytatása ez azon reformnak, mely oda irányul végczéljaiban, hogy a forum különállása biztositassék s minden idegen elemtől megtisztittassék.

A legfontosabb feladat minden jogállamban a forum purifikatiója. Meg kell adni mindent a jognak, a mi az övé, s eltávolitani köréből mindazt, mi idegenszerü, mi nem jogi rokonság. Mig ez nem valósittatik, a jog valódi uralmáról szó nem lehet.

Tehát mig nálunk is azon *egyveleg-rendszer* uralkodik, melyben a jogkezelés s a politikai igazgatás össze van habarodva, a jog komoly s valódi érvényesitése, miben a jog uralma nyer életet, megvalósulást nem nyerhet; s a forumnak idegenszerü feladatokkal s munkákkal való elárasztása mellett a tökéletesb jogszolgáltatás czéljai sem érhetők el.

Egy lépés e czél felé: a bíróságoknak gazdászati közegekkel való ellátása, mi által azok, különösen az elnökök, a pénzügyi s gazdászati administratiótól, számviteltől megszabadittatnak. És ezzel összhangzásban van az emlitett törvényjavaslatban foglalt azon ujitás, mely szerint a kir. ügyészek szintén felmentetnek a hatáskörükbe eddig sorolva volt pénzügyi kezeléstől.

A kir. ügyészség nincsen ugyan minálunk oly tökéletesen kifejlődve, mint az előhaladottabb nyugat-európai országok államügyészsége; hatásköre a magánjogi törvénykezésre ki nem terjed és szoritkozik a bünvádi eljárásra; minősitése sem érte el még a kellő fokot. De bünvádi szereplése is magában elég nagy fontossággal bir a jogállam hivatásának terjesztésében s a jogbiztosság érdekeinek megmentésében. És a javaslatba hozott reform csakis minősitésének előnyére, müködésének tökéletesbitésére vezethet.

Jövőre a bünvádi *költség-téritmények behajtása körüli munkálatok a pénzügyi közegekre fognak nehezedni;* következőleg a *kir. ügyészek eme tisztán administrativ teendők terhétől megszabadulnak.*

Hogy az ügyészség vállairól ez által mily munkateher esik le, megközelitőleg azon egy adatból is kitünik, miszerint *százezernél több tétel vezettetik*, az igazságügyi kimutatások szerint, *a nyilvántartásokban*, melyek 1888. év végeig irattak elő, mint be nem hajtatott eljárási költségek.

Ezen ügykezeléssel oly nagy és oly sok időt felemésztő munkát kellett a kir. ügyészeknek végezniök, hogy az igazságügyi miniszter nyilatkozata szerint, annak kötelességszerü teljesitése, különösen a hivatal főnökét a közvádlói, tehát valódi hivatásának teendőitől majdnem teljesen elvonta.

Azonban nem palástolhatjuk el azt, hogy azon irányelv, mely a javaslat kiindulási pontjául szolgál, abban következetesen keresztülvive nincsen. Mind a bíróságoknál, mind az ügyészségnél meghagyattak még számosb teendők, melyek idegenek a jogi hatáskörtől.

A vizsgálóbirónak az eljárás kezdetén be kell vezetni a felmerült költségeket, a kir. ügyésznek vagy járásbirónak pedig az illető hatóság általi értesités folytán azon kiadásokat, melyek az elővezetéssel járnak. (2. §.) Az ügyésznek, illetve bíróságnak be kell szerezni a bünvádilag terhelt vagyoni állapotja feletti adatokat s községi bizonyitványt. (3. §.) A jogerős itélet után a költségjegyzék a vagyoni bizonyitványnyal az ügyésznek, vagy járásbirónak kézbesitendő, ki egyéni tartozási kimutatást készit s az illető pénzügyigazgatósághoz átküldi. (5. §.) Ugyanide terjesztik a szabadságbüntetéssel járt s általuk felszámitott költségek jegyzékét is. (6. §.) A halálos itélet végrehajtásával járt költségjegyzéket a kir. ügyész késziti el, és átteszi a pénzügyigazgatósághoz. (7. §.) A vádlottat s elitéltet terhelő költségek az ügyészségnél vagy járásbiróságnál is leróhatók. (12. §.) Bizonyos esetekben a költségek törlése a kir. főügyész által is eszközöltethetik. (18. §.)

A költségek megállapitása ellen felszólamlással lehet élni; mi a pénzügyigazgatósághoz nyujtandó ugyan be, de ez által az átteendő az ügyészséghez is, mely a kimutatást a felszólamlás alapján kiigazitja, vagy a törvényszékhez, járásbirósághoz átteszi s ezen bíróságok azt saját körükben véglegesen elintézik, s a pénzügyigazgatóságot a felszólamlás elintézéséről értesitik. (10. §.)

Ezekben az *administrativ* teendőknek nagy része fentartatik a kir. ügyészségeknél. És sem nem találjuk fel alapos indokoltságát annak, hogy ily, a jogi hivatástól idegenszerü munkálatokkal terheltessenek; sem nem látjuk be, hogy ezen intézkedéseket más közegek nem teljesithetnék.

Az alsó bíróságoknál külön gazdászati, számtiszti állomások szerveztetnek, épen az itt kiemelt s fejtegetett irányelv érdekében, hogy azok az administrativ müveletektől megszabadittassanak; másrészt magában a javaslatban a pénzügyigazgatóságok e részben főközegül jelöltetnek ki. Ezen két rendbeli administrativ szerv kombinatiója elvezethet bennünket azon utra, melyen az ügyészség hatáskörének purifikatióját nagy nehézség nélkül keresztülvihetnők, egyszersmind egyrészben a bíróságok terhein is könnyithetvén.

A bíróságok mellett szervezendő gazdászati közegek rendeltetése épen a pénzügyi kezelés, számadások készitése. Ezek tehát hivatásuk szellemében elkészithetik az összes költségjegyzékeket s be is terjeszthetik az illető administrativ hatósághoz. Nevezetesen bevezethetik az elővezetéssel járó kiadásokat, miután az illető hatóság ebbeli értesitését ép ugy átvehetik, mint a kir. ügyészek. Miért nem szerezhetnék be ők a perbe fogott vagyoni állapotjának adatait s községi bizonyitványát is?

A miniszteri javaslat azon indokolását, hogy a bíróság

[1] A törvényjavaslatot l. a Melléklapon.

a vádlott életviszonyaival bünügyi szempontból behatóan foglalkozván, legkönnyebben kideritheti annak vagyoni állapotját, illetőleg képességét is a bünvádi költségek megtéríthetésére — kielégitőnek nem lehet elfogadni. Mert ez a bíróságnál csak mellékkérdés, melyre tüzetesen a főfigyelem nem fordittatik. Különben maga a javaslat is a fősulyt (3. §-ban) a községi előljáróságtól beszerzendő vagyoni adatokra fekteti. Ezeket pedig az egyéb közegek ép ugy beszerezhetik, mint a biróság vagy ügyészség.

És minden ily költségjegyzéket, egyéni tartozási kimutatásokat, az arra hivatásánál fogva alkalmas gazdászati hivatal elkészithetvén, azokat természetesen a behajtás eszközöltetésére át is küldheti a pénzügyi igazgatósághoz.

És miután az ügyészség a pénzügyi administratiótól felmentendő, miért megengedni azt, hogy a költség-fizetések nála is teljesittethessenek; főkép miután a bevett pénz általa ugyis az adóhivatalba beszolgáltatandó?

Különösen tévesnek mutatkoznak a *felszólamlásokra* vonatkozó szabályok. A költségek megállapitása ellen felszólamlás engedtetik. De miért ezek elintézésével is terhelni az ügyészséget s bíróságokat? Miért rendelni, hogy a felszólamlás a pénzügyigazgatósághoz benyujtandó, de ez által az ügyészséghez vagy járásbirósághoz átteendő a költségjegyzék kiigazitása végett? Mire való azon szabály, hogy a felszólamlást végérvényesen a biróság, törvényszék vagy járásbiróság intézze el?

Hiszen a felszólamlási ügy nem képez vitás jogi kérdést; az tisztán pénzügyi, administrativ müvelet; a mi nem tartozik a birósági hatáskörbe.

Az tehát teljes megnyugvással egészen a pénzügyigazgatóságra bizható — hozzája beküldethetvén minden adat, mi a felszólamlásra vonatkozik. Midőn a pénzügyigazgatóság felhatalmaztatik a költségtörlések eszközlésére, mi okból nem ruháztathatnék reá a felszólamlások elintézése is?

Ha pedig még további biztositékot is szükségesnek találunk — ott van a pénzügyi közigazgatási biróság. Erre lenne bizható a felszólamlások végérvényes elintézése.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

A közigazgatási bíróságokról.

Az államnak, mint uralkodó társadalomnak cselekvősége oda irányul, hogy megteremtse azon feltételeket, melyek az egyén fejlődését előmozditják, illetve lehetségessé teszik s elháritsa azon akadályokat, melyek e fejlődést gátolják. Az egyén azért ruházza erejének, tudatának s akaratának egy részét a főhatalomra, hogy ott, a hol saját ereje elégtelennek bizonyul, az urolkodó társadalom tevékenysége: a közigazgatás teljesitse emlitett kötelességét.

A tulnyomó erő azonban, mely az állam cselekvőségét az egyénével szemben jellemzi és azon körülmény, hogy az állam, midőn e feladatát teljesiti, egyszersmind az emberi élet minden viszonyába behatol, könnyen előidézi az egyéni jogkör sérelmét. A közigazgatás tulkapásai ellen oly intézményt kellett alkotni, mely kellő tekintélylyel rendelkezve, az állami tevékenységet a jog korlátai közé szoritsa. A közigazgatási jog fejlődése ezen intézményt a közigazgatási bíróságokban találta fel s igy a közigazgatás modern reformjával mindenütt párhuzamban halad a közigazgatási bíróságok rendezése is.

Mielőtt a közigazgatási bíróságok uralta elvekkel foglalkoznám, szükségesnek tartom azon rendszereket ismertetni, melyeket Európa államai a közigazgatási bíróságok szervezése alkalmával szem előtt tartottak.

Angliában a közigazgatási biráskodás ugyanazon eredetiség jellegét viseli magán, melylyel közigazgatási intézményei egyáltalán dicsekedhetnek. Ép ezért idegen talajra átültetve hasonló végzetes eredményre vezetnének, mint mindama kisérletek, melyekkel angol közigazgatást, angol önkormányzatot akartak a kontinens államaiban meghonositani.

Csak a százados szokás, a melynek folytán az angol nép minden intézményére reásüté sajátos bélyegét, érteti meg közigazgatási szervezete előnyeit. És nagyon téved az, a ki az angol intézmények elfogadásában feltétlenül gyógyitó panaceát vél lelni saját hazájában mutatkozó közigazgatási kinövések ellen. Hisz még Angliában is a közigazgatás sok támadásnak volt kitéve s ujabban számos reform történt önkormányzatának tultengése ellen. Ha mindazonáltal a közigazgatás egyes intézményei Angliában helyesen müködnek, annak okát az angol sajátos viszonyokban lelhetjük fel, mert majd minden intézményében az állam egész története tükröződik vissza.

Ép ezért, de mert a közigazgatási biráskodás a közigazgatás többi intézményeitől különben sem volna elválasztható, mint a mi viszonyaink közt alkalmatlanra, bővebben nem reflektálok s csak a teljesség okából kivánom az angol közigazgatási biráskodást főbb vonásaiban jellemezni.

Az angol közigazgatás sajátságai a normann hóditás tényére vezethetők vissza. Mint minden hóditó nép, ugy a normann is ujonnan szerzett hatalmát féltékenyen őrizte, s a válságos viszonyok egy erős egységes hatalom felállitására utalták. A XI. s XII. században a király volt végelemzésben az összes földbirtok ura s a felónia nemcsak a birtokvesztés tényét vonta maga után, hanem frankpledge intézményének létesitése folytán egy vidék lakosai közt bizonyos egyetemlegesség állott fenn egy társuk hütlensége esetén. A county élén a sheriff állt, kinek hatalmas hivatala azonban jelenleg, a bünügyekben még fenálló hatáskörétől eltekintve, tisztán méltósággá vált.

Ehhez járult még, hogy III. Eduárd 1327-ben a béke fentartására derék s törvénytisztelő férfiakat nevezett ki conservatores pacis czimmel s kevésbé körülirt hatáskörrel. Ezen állásból fejlődött az angol közigazgatás alapja, a békebiróság intézménye.

A közigazgatásnak alig van tere, melyben a békebirónak (justice of the peace) ne jutna vezérszerep; de az által, hogy az idők folyamán ezen állást, mint anyagi javadalmazással nem járó köztisztséget a gentry tagjaival töltötték be, a királyság erősitésére s igy a czentralis administratió létesitésére irányzott intézmény az önkormányzat legerősebb bástyájává vált.

A békebirákat egy grófságilag összeállitott jegyzék alapján a király nevezi ki, s ha egy békebiró hivatalát nem tölti be megfelelően, minden ok megemlitése nélkül neve a jegyzékből (special comission) kimarad, mi által állásával egybekötött hatáskörét is elveszti. A királytól, illetve kormányától függ tehát a békebirói hivatal betöltése, sőt még a létszám megállapitása is a kormány előjogát képezi.

A békebiró, ha szorosan veszszük az önkormányzat fogalmát, nem is annak szerve, hanem az államé, habár másrészről azon tény, hogy a békebiró állásából jövedelmet nem huz s hogy ennélfogva csakis a kerület vagyonos s független polgáraiból választható, az egész közigazgatásnak mégis önkormányzati jelleget kölcsönöz. Ha azonban a közigazgatást oly államban akarnók a békebiróság mintájára szervezni, mely nem birna oly erős középosztálylyal mint Anglia, a köztisztségből csakhamar oly hivatal válna, melyet a kormány szolgálatrakész közegei töltenének be.

Az egy kerületben kinevezett békebirák konkurráló illetőséggel birnak, összeütközés esetén pedig a megelőzés elve dönt. Bizonyos közigazgatási ügyekben a meghatározott időszakokban összegyült 3—4 békebiró, mint társas hatóság határoz. Ez az ugynevezett petit session. Az ügyiratok rendesen a koridős békebirónál helyezvék el, ki mint ilyen custos rotulorum czimet visel.

A hundred békebirái szintén kötelezvék a szükséghez

képest összülést tartani, ez a «special session», mely különösen az italmérési engedélyek körül gyakorol nevezetes jogokat.

Részben felebbezési, részben az odautalt ügyekben első forumot képez a county összes békebiráinak gyülése, mely évnegyedenként tartatván, quarter session nevet visel.

A Quarter session ülésein közigazgatási biráskodási s egyéb jogi jellegü ügyekben mindig egy jogtudó békebirónak kell részt vennie. Ez egy régi latin formula kezdő szavai szerint «quorum»-nak neveztetik. A quarter session hatáskörébe tartozik a rendőri rendeletek kibocsátása, azonkivül mint legfelsőbb forum rendesen véglegesen dönt minden közigazgatási ügyben. Rendelkezéseit még a miniszterium sem változtathatja meg.

A békebiró intézkedései ellen a most felsorolt közigazgatási hatóságokhoz megy a felebbezés, ugy hogy a különféle session-ek részben közigazgatási hatóságok, részben pedig a közigazgatási bíróság functióit gyakorolják. A garantia az egyén sértett joga tekintetében ezen hatóságok függetlenségében keresendő.

A quarter session, mint legmagasabb közigazgatási hatóságnak rendelkezése ellen a Queensbenchnél található jogorvoslat. A Queensbench a legfőbb polgári s az odautalt ügyekben legfőbb közigazgatási bíróság is. Általános elv azon ügyekre vonatkozólag, melyek a Queensbench elé vihetők, nem létezik; a százados gyakorlat folytán a nép jogérzéke meghatározta ugyan az egyes eseteket, ezek azonban általános rendszerbe alig csoportosithatók.

Rendőri tulhágások ellen a Queensbenchhez folyamodásnak mindig hely adatik.

A court of Queensbench, mint Nagy-Britannia birodalmi főtörvényszéke kiváló tekintélyben részesül s rendelkezéseivel szemben még a mindenható parlament is tehetetlen s igy az angol polgár minden, a közigazgatás okozta sérelem esetében, itéletében teljesen megnyugodhatik. A békebiróság intézményének természete különben sem tür meg gyakori közigazgatási tulkapásokat, a legtöbb sérelmet már a sessionek orvosolják.

Az angol conservativ szellem még fentartotta az ősrégi formákat, midőn a felülvizsgálat a közigazgatási ügyekben az előadott felebbezések alapján kibocsátott főbirói parancsok alapján történt meg. Három ut vezet a Queensbench itélőszéke elé.

1. A Writ of false judgement alapján a főtörvényszék az iratoknak felterjesztését rendeli el oly esetekben, midőn jogi tévedés fenforgása folytán az illető panaszos egyénen jogsérelem követtetett el. Az egész eljárás ez esetben a magánjogi revisió jellegét viseli magán.

2. Writ of mandate. Ezen parancs utasitja a békebirót, hogy midőn a polgár valamely jogát el nem ismeri, ez iránt pénzbirság terhe mellett határozatot hozzon. Ha a polgár ezen parancs alapján ügyét a közigazgatási hatóságok egész során végig vitte s ezek érdemileg intézkedtek — jogsérelem esetén — ujra nyitva áll az ut a Queensbench elé.

3. Writ of prohibition, a Queensbench azon jogán alapul, hogy a békebiró intézkedését, ha avval törvényileg vagy szokásilag meghatározott hatáskörét átlépi, megsemmisitheti.

A Queensbench hatásköre tehát, az első esettől eltekintve, az ügyeknek formai oldalára terjed ki s mint semmitő s legfőbb felügyeleti hatóság szerepel.

A közigazgatási biráskodást az ügy érdemében a petit, special s quarter session viszi. Az eljárás már itt sem a közigazgatási panaszos eljárás, hanem inkább a polgári pervitelhez hasonlit.

A sértett egyén s a közigazgatási közeg, mint ügyfelek egyenlő jogokkal birnak s a sessionek nem csak mint feletes hatóságok, hanem valóságos közigazgatási bíróságokként hozzák meg határozatukat.

E körülmény valamint az is, hogy a békebiróság eszközölte közigazgatás már csekély erélyénél fogva sem idéz elő gyakori sérelmeket, okozza a Queensbench feltünő csekély közigazgatási ügyforgalmát.

Francziaország a közigazgatási biráskodás klassikus hazája s a kontinens összes államai a franczia mintát tartották szem előtt közigazgatási biráskodásuk rendezése alkalmával.

A franczia közigazgatás a Bourbonok alatt is már magán viselte centralistikus jellegét. Az egész ország generalitékra volt felosztva, melyeknek élén «intendant»-ok álltak, kiknek főhivatásuk ugyan a pénzügyek terére vonatkozott, de a mellett hatásköre kiterjedt az összes közigazgatásra is. Az intendant segédhivatalnoka a subdélégé volt, a kit azonban nem a király, hanem az intendant nevezett ki.

A rémuralom az egész közigaztatási szervezetet felbomlasztotta, Napoleon azonban a forradalom 8-ik évében, a közigazgatás reformja alkalmával a régi rendszert ujra meghonositá, csak hogy az intendánsból préfet, a subdélégéből souspréfet vált s habár hatáskörük is sok tekintetben változást szenvedett, a főelv: az alsóbb közigazgatási közegnek feltétlen függése a központi kormánytól, megmaradt. A préfet, kinek kezében a közigazgatás összes ágai egyesülnek, a kormány kinevezettje, bármikor áthelyezhető s elmozditható. A modern franczia köztársaság a préfetben ép oly szolgai közeget bir, mint a milyenekkel az ancien regime rendelkezett.

A franczia közigazgatást ennélfogva az állampolgárok alig türhetnék el, ha féket nem találna a franczia administrationalis genie legszebb alkotásában: az államtanácsban.

Az államtanácsot Szép Fülöp alapitá 1302-ben. Eleinte mint egyszerü tanács szerepelt a király személye körül, csakhamar azonban az egész közigazgatás szellemi góczpontjává vált s még azon korban is, midőn az absolut királyi hatalom minden államszerv önállóságát megszüntette volt, kiváló tekintélynek örvendett, ugy hogy a «roi en conseil d'états» ekkor is mindig nagyobb erővel rendelkezett, mint az egyedül álló «roi».

Messzire vezetne az államtanács jelentőségét minden irányban, bár csak röviden is vázolni; hisz ezuttal az államtanács különben is csak mint közigazgatási bíróság vonja magára figyelmünket.

Az államtanács a rendes közigazgatási bíróság. Ha a franczia polgár a közigazgatás részéről történt jogsérelem esetén ügyét panasz alakjában a miniszterig vitte és sérelme itt sem nyert orvoslást, az államtanácshoz fordul. Az államtanács közigazgatási ügyek elbirálására állandó osztálylyal rendelkezik s ez az «Assemblée de conseil d'états contentieuse». Midőn egy requête benyujtatik, az ügy az előadóhoz (maître de requête) kerül, ki az ellenfelet, ez esetben a közigazgatást, erről értesiti. Az ügy irásbeli uton veszi kezdetét, befejezést azonban szóbeli tárgyalás utján nyer. Mindkét fél megjelen az államtanács illető osztálya előtt, mely a szóváltások megtörténte után az ügyet itéletileg vagy végzésileg eldönti.

Az államtanács határozata ellen jogorvoslat nem létezik, azt még az államfő sem változtathatja meg. A császárnak azonban jogában állt az itélet végrehajtását elhalasztani s nevezetesen Napoleon idejéből több ily esetet ismerünk. Midőn egy izben egy magas közigazgatási hivatalnok marasztaltatott el, a botrány elkerülése végett Napoleon az ügyet 6 évig hagyta elintézetlenül s az itélet még csak ez idő letelte után nyert foganatot.

Az államtanács rendes közigazgatási biráskodási tevékenysége kiterjesztést nyer a «recours pour un excédent de pouvoir» intézménye által. Midőn tudniillik a közigazgatási hatóság illetéktelensége daczára az egyén érdekeit megsérti, az ezen hatóság intézkedése ellen közvetlenül az államtanácshoz fordulhat. Nevezetes az államtanács ezen jogkiterjesztése

egyrészről azért, mert mint legmagasabb felügyeleti forum hivatva van a közigazgatási hatóságok felett hatáskörük betartása tekintetében szigoruan őrködni, másrészről, mert ez esetben nemcsak valóságos jogsérelem, hanem érdekek csorbitása esetén is gyakorolhatja birói jogait. A franczia minta alapján ezen intézményt más államokban is meg akarták honositani, hogy mily sikerrel, azt alább adandjuk elő.

Hogy az államtanács mily hatalommal rendelkezik, ez irányban is legjobban jellemzi egy III. Napoleon uralkodása alatt előfordult eset. III. Napoleon az olasz Rossit egyetemi tanárrá nevezte ki, s ezen kinevezés ellen a párisi fakultás recours pour un excédent de pouvoir-t emelt az államtanács előtt. Az államtanács elismerte ugyan a felebbezés formai jogosultságát, hisz csakugyan détournement de pouvoir esete forgott fen, a mennyiben a császárnak nem volt joga a törvény ellenében olasz honpolgárt meghivni tanárnak franczia egyetemre; a felebbezést azonban mégis visszautasitotta és pedig azon indokolással, hogy a fakultás érdeke a kinevezés által sérelmet nem szenvedett.

Az államtanács, mint rendes közigazgatási bíróság hatáskörében némi megszoritást is lelt és pedig az által, hogy bizonyos ügyekben más közigazgatási bíróságok állitvák fel.

Az első a conseil de préfecture. A préfet mellé ugyanis az államfő által 3—4 préfet-tanácsos neveztetik ki, kik közigazgatási ügyekben a préfet-et tanácscsal támogatják, közigazgatási hatósággal azonban nem birnak, ugy hogy e tekintetben a praetor mellett alkalmazott «amici»-khez hasonlithatók. Vannak esetek, midőn ezen conseil de préfecture közigazgatási bírósággá alakul. Hatásköre ilyenkor kiterjed minden oly vitás ügyre, mely a nyilvánjogon alapuló szolgalmak, a közmunkák s az egyenes adók kérdésében felmerül.

A másik rendkivüli közigazgatási bíróságot a cour de compte, a legfőbb számszék képezi. Ha ugyanis az állampénztári hivatalnokok követnek el jogsérelmet, a közigazgatási biráskodást a cour de compte gyakorolja.

Ha a tárgyalás folyamán az emlitett bíróságok oly alaki hibát követnek el, mely az eljárás semmiségét involválja, az ügy felfolyamodás utján az államtanács elé vihető, mely ilyenkor mint semmitőszék jár el.

A közigazgatási biráskodással párhuzamban egy rendkivül fontos kérdés merül fel, az illetékességi összeütközés kérdése. Az illetékességi összeütközés kétféle irányban nyilvánulhat, lehet t. i. positiv s negativ. Positiv az összeütközés, midőn több hatóság vitatja illetékességét, negativ összeütközés, midőn az ügyfél panaszával az egyes hatóságoktól visszautasittatik és pedig illetéktelenség okából.

Az illetékességi összeütközés mindkét esete előfordulhat, ugy több közigazgatási hatóság, valamint közigazgatási hatóság s bíróság között is.

Midőn közigazgatási hatóságok illetékessége válik vitássá, a «conflit administratif» esete forog fen, mely felett mindig az államtanács contentieux osztálya határoz.

Sokkal komplikáltabb a másik eset, midőn az illetékességi összeütközés közigazgatási hatóság s bíróság közt merül fel, vagyis midőn «conflit d'attributions»-nal állunk szemben. Különös érdeket kölcsönöz ezen összeütközésnek azon régi s élességéből alig vesztett ellentét, mely Franciaországban a közigazgatás s igazságszolgáltatás szervei közt már századok óta fenáll.

Az ancien régime parlamentjei, melyekben a köznemesség s a vagyonos polgárság foglalt helyt, sohasem sülyedt a szolgaság oly mély fokára, mint a közigazgatási hivatalnoki kar. A franczia bíróságok még az absolut királyság korában is fentartották önállóságukat. Nem egyszer fordult elő azon eset, hogy a bíróságok itéleteikben a királyi ordonanceokat irányadóknak el nem ismerték s ha a fejedelem az erőszak fegyvereihez fordult, ez nézeteiken mit sem változtatott. A kényszer ellenében passiv ellentállást tanusitottak s a jogszolgáltatást nem egyszer teljesen beszüntették.

A közigazgatás szervei a nép alsó osztályaiból származtak s nem egy intendant a roture fia volt. A franczia közigazgatási testület nem birt százados traditiókkal, mint a franczia bíróság s miután mindent a központi hatalomnak köszönt, annak kezében vak eszközt (instrument-nak nevezte el a franczia közmondás) képezett. A jelenkor préfetje is tisztán a miniszter kivánalmait lesi, hisz ha felebbvalói parancsát követi, senki által sem vonható felelősségre.

Mindezeknél fogva a központi hatalom a szolgai lelkü közigazgatást mindig pártolta a független bíróságok ellenében, sőt még jelenleg is uralkodik azon elv, hogy a közigazgatás, mint gyengébb fél, az államhatalom által oltalomban részesitendő az erősebb igazságszolgáltatással szemben.

A most jelzett ellentétnek tudható be azon körülmény is, hogy nincs állam, melyben a közigazgatás s igazságszolgáltatás terei egymástól oly szigoruan választattak volna el, mint Franciahonban. Sem a bíróság, sem a közigazgatási hatóság nincs jogositva egymás határozatainak érvényességét birálni, sőt még az interpretatió is teljesen ki van zárva. Másutt legalább a bíróságok e jogot mindig gyakorolják.

Természetes kivétel e szabály alól azon eset, midőn a közigazgatási szerv nem mint hatóság, hanem mint magánfél jelentkezik, vagyis midőn a fiskus magánügyletekbe bocsátkozott. Ilyenkor feltétlenül alá van rendelve a polgári ügyekben itélő bíróságnak.

A bíróságok hatásköre valóságos kiterjesztést nyer a kisajátitási ügyekben. A kisajátitás ugyanis, még per esetén kivül is, csak a bíróság közbenjárásával eszközölhető.

A kiterjesztett birói hatáskör végre még a rendőri büntető hatalom gyakorlatában s némileg a közvetett adók s vámok igazgatása terén is érvényesül.

A közigazgatási hatóság az illetékességi összeütközés folytán megindult eljárás minden phasisán keresztül az igazságszolgáltatás felett bizonyos előnyökben részesül. Ha a préfet valamely konfliktust észlel, a bírósághoz négy nap alatt beküldi az arrête de conflit-t, melynek vétele után a vitás ügyben való eljárás rögtön beszüntetendő s a periratok az államtanács elé terjesztendők.

Régenten ezen esetben is az államtanács contentieux osztálya határozott, jelenleg azonban egy külön legfőbb illetékességi bíróság alakul. Az államtanács három tagjához járul a semmitőszék három tagja, végre két tag választatik. A bíróság elnöke az igazságügyminiszter.

Az eljárás a préfet támadásával kezdődik, miután fenáll a vélelem, hogy a közigazgatás, miután gyengébb, egyszersmind sértett fél is. A tárgyalás folyamán ugy a közigazgatás, valamint a bíróság képviselője is egyszerü félként szerepel.

A negativ konfliktus esetében az eljárás ugyanaz; az illetékességi bíróság ilyenkor «réglement de juge»-nek nevezett végzés által az egyik hatóságot illetékesnek nyilvánitván, az az ügy érdemében köteles határozatot hozni.

Dr. ZERGÉNYI JENŐ.

A büntetés feltételes elengedésére vonatkozó Fayer-féle tervezet.[1]

A mi a szóban levő intézmény elnevezését illeti, a tervezet szerzője a leginkább forgalomban levő következő három versio közül, u. m.: feltételes elitélés, feltételes itélet és a büntetés feltételes végrehajtása, egyhez sem járul; véleménye szerint mindezeknél jobban megfelel a fentebbi elnevezés, «mivel — ugy mond az indokolásban — sem az elitélés, sem az itélet, sem a végrehajtás, hanem egyes-egyedül az elengedés az, mely feltételhez van kötve.»

[1] Az előbbi közl. l. a 37. számban.

Az helyes, hogy az itélet nincs sehol feltételhez kötve, hanem ép ugy igaz az is, hogy Angliában *vádlott elitélése* az, a mi a feltételhez van kötve és Belgiumban, valamint az ennek mintájára készült osztrák és franczia javaslatban meg tényleg *a végrehajtás* van feltételhez kötve.[1] Mindenütt azonban az egész intézmény alapját képező elv tulajdonképen *az elengedésben* rejlik, és pedig vagy magát az elitélést, vagy a büntetést akarják elengedni; és mivel ez mindkét esetben feltételesen következik be, ennek következtében szerencsésnek tartom a tervezet által használt elnevezést.

Véleményem szerint azonban az intézmény mivoltát — a kontinentalis minta szerint — még rövidebben fejezné ki *a feltételes büntetlenség* elnevezése, mert tényleg az itéletileg megállapitott büntetésnek végre nem hajtása, vagyis a büntetés elengedése az, a mi a megállapitott próbaidő sikeres lefolyásának feltételéhez van kötve, ez azonban nem jelent egyebet, mint: a feltételtől függő büntetlenség állapotát.

A szerző az általa javasolt elnevezés tekintetében találkozik *Wach* nézetével, ki az intézményt szintén igy jellemzi: «Das ist *bedingter Straferlass*, eine Art Gnadenakt, aber nicht bedingte Verurtheilung.»[2] *Aschrott*[3] ugyanazon gondolatot fejezi ki, midőn azt mondja: «dass nur die *Strafverbüssung* unter gewissen Voraussetzungen dem Verurtheilten *erlassen* werden soll.» Még csak *Blumet*[4] emlitem meg, ki a kriminalisták nemzetközi egyesülete németbirodalmi csoportjának hallei f. é. értekezletén szintén megjegyezte: «es würde also nur der *Wegfall der Bestrafungen* in Frage kommen.»

A törvénytervezet indokolása a feltételes büntetlenséget a feltételes szabadságra bocsátással hozza vonatkozásba. Utóbbinál ugyanis a büntetés egy részét engedik el, holott amannál az egészet. Ennyiben van is a kettő között érintkezési pont, és szerző ebből kifolyólag a belga minta szerint a feltételes büntetlenség intézményét a Btk-be azon, t. i. az 51-dik §. után, akarja beilleszteni, mely a feltételes szabadságra bocsátásról szól. Én ezt nem tartom helyesnek.

Belgiumban a főczél arra irányult, hogy behozzák ott a feltételes szabadságra bocsátást, mely intézményt a német birodalom már 1872 január 1-je[5] és mi 1880 szeptember 1-je óta ismerünk és melyet a francziáknál csak az 1885. augusztus 14-diki törvény hozott be «sur les moyens de prévenir la récidive (liberation conditionnelle, patronage, réhabilitation)». Ezen czélt el is érték a belgák az 1888-diki május 31-diki törvénynyel, melynek IX. czikke a feltételes büntetlenséget tárgyazza. Ez azonban nem képez okot reánk nézve, hogy ezen véletlen törvényszerkesztési egymásutánt mi is kövessük.

Sőt ellenkezőleg sokkal természetesebbnek[6] tartanám, ha a tervezet a megforditott sorrendet választotta volna, vagyis ha előbb intézkedik arról, hogy minő feltétel alatt lehet az elitéltnek teljes büntetlenséget élvezni, és ha ez nem lehetséges és ennek következtében beáll a büntetés végrehajtásának szükségessége, csakis akkor kell nekünk a törvényben arról intézkedni, hogy a büntetés hányadrészének kiállása után kérelmezhető a feltételes szabadságra bocsátás.

Mivel sokan szeretik ezt a két intézményt egymással párhuzamba helyezni, azért én is e helyütt megjegyzem, hogy a feltételes szabadságra bocsátást kérni kell; ellenben a feltételes büntetlenséget a biró a fél kérelme nélkül is, sőt annak egyenes *kérelme ellenére* kimondhatja, ha csak az esetet olyannak találja, mely a biró részéről különös méltánylást érdemel. Mert az is elő fog ám fordulni, hogy a biró olyasvalakire octroyálja ezen nagy jogkedvezményt, ki erről épenséggel tudni sem akar, mert az illető inkább szeretné a büntetést minél előbb kiállani és a dolgon már tul lenni, mint folytonosan azon bizonytalanságban élni, mely a büntetésnek a próbaidő elteltéig leendő elhalasztásával szükségszerüleg együtt jár.[1]

A belga mintát követi az osztrák btő. törvény javaslatának 25. §-a is, mely szintén a feltételes szabadságra bocsátásról intézkedő szakaszok után szól a feltételes büntetlenségről.[2]

A franczia javaslat a code pénal 66-dik czikke után és azon fejezetben intézkedik erről, mely a következő felirattal bir: «Des personnes punissables, excusables ou responsables, pour crimes ou pour delits». [Livre deuxième, chapitre unique.] Helyes az angolok eljárása, kik külön törvényt alkottak e czélból, melyben kizárólag a feltételes büntetlenség intézményét szabályozzák.

Én a magyar Btk. 92-dik §-hoz illeszteném a javasolt törvényes intézkedéseket.[3]

Szerző csakis «különös méltánylást érdemlő esetekben» akar annak helyet adni; más szóval az intézmény szerinte nem rendes birói használatra való. E tekintetben teljesen osztom nézetét. Az intézmény konstruálása tekintetében eltérünk azonban egymástól.

Vannak esetek, melyekben az enyhitő körülmények annyira nyomatékosak, vagy olyan nagy számmal forognak fen, hogy a Btk. 92. §-ában körülirt birói büntetés-enyhitési jognak legszélsőbb mérvig leendő használata is még mindig aránytalanul sulyos és tulszigoru lenne. Ily esetekben szükségesnek tartanám azon törvényes korlátok eltávolitását, melyek a birót az enyhitési jog gyakorlásában eddigelé nálunk még akadályozzák. Én nem megyek annyira, mint *Reichard*,[4] ki egyáltalában az enyhitési jog korlátlanságát tartja szükségesnek. Jelenleg a biró nálunk öt évi fogház helyett egy frtnyi pénzbüntetést szabhat ki. E helyett mi egy lépéssel megyünk csak tovább és a birót még arra is akarjuk feljogositani, hogy esetleg a pénzbüntetés kiszabását is mellőzhesse. Tágitjuk a biró jogositványait lefelé. A fegyházbüntetéssel sujtandó büntetendő cselekményeket nem tekintik olyanoknak, a melyekre a feltételes elitélés alkalmazható lenne. Ezen nézetet nem oszthatom, mert nálunk bizony a birót fel kell majd jogositani arra, hogy pl. a fegyházzal büntetendő, bemászás utján elkövetett gyümölcslopás esetében a feltételes elitélést alkalmazza. Különösen pedig akkor, ha a tettes pl. a legtisztességesebb előéletü, életkorának tizenhatodik évét betöltött egyén, ki puszta nyalánkságból cselekszik a nélkül, hogy sejtené, hogy a jogászok minő ünnepélyes minősitésben részesitik szerinte ártatlan cselekményét.[5]

A magyar büntető kodex 92. §-a egy megbecsülhetetlen drágakő, melynek értéke még csak fokozódnék — ha ez ugyan lehetséges — kivánságunk teljesitése esetében. És sokkal kisebb, sokkal csekélyebb az általunk szükségesnek tartott ugrás annál, melyet a magyar biró már most amugy is tehet, midőn tizenöt évi fegyháztól hat havi börtönig leszállhat.

E lapokban[6] mondtam el ama kézmüves megható esetét, kit a valóban nem mindennapi nagy nyomor két frt értékü bőr sikkasztásának elkövetésére birt. A mélyen meginditott birák egy napi fogházat szabtak vádlottra csak azért, mert ez még a minimális egy frtnyi pénzbüntetés fizetésére

[1] Cf. *Jogi Szemle*. I. köt. 1. sz. 8. l., a hol bővebben foglalkozom az intézmény megjelölésének kérdésével.
[2] «Die Reform der Freiheitsstrafe.» Lipcse, 1890. 23. l
[3] «Ersatz kurzzeitiger Freiheitsstrafen.» Hamburg, 1889. 44. l.
[4] «Beilageheft zu B. X. der Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft.» Berlin, 1890. 37. l.
[5] Cf. német Btk. 23. §.
[6] Cf. *Schütze* czikkét: «Die sogenannte bedingte Verurtheilung und verwandte Reformen unseres Strafensystems» az «Allgemeine österreichische Gerichts-Zeitung»-ban, 1890. évf. 2. sz. 12. l.

[1] Cf. *Simonson:* «Für die bedingte Verurtheilung» Berlin, 1890. 59. s köv. l.
[2] «Bericht des ständigen Strafgesetzausschusses über die Regierungsvorlage betr. ein neues Strafgesetz» stb. Bécs, 1889. 119. l.
[3] Cf. *Jogi Szemle* id. h.
[4] *A biró büntetésenyhitési joga* Budapest, 1890. 24., 34. és 37. l. (Külön lenyomat a *Jogt. Közl.*-ből.)
[5] Lásd *Bodor László* czikkét: «A feltételes itéletek.» *Jogt. Közl.* 1889. évf. 37. sz.
[6] F. é. 21. sz. 167. l.

is képtelen lett volna. A biró jogositványait ki kell terjeszteni; ezen irány amugy is mindinkább nagyobbodó mértékben terjed.[1] Az uj olasz büntető kodex szerint a biró oly cselekmény büntetését, mely rendszerint életfogytiglani fegyházzal (ergastolo) büntettetik, birói megintéssé is átváltoztathatja az enyhitő körülmények összehalmozódása esetében.[2]

Itt azon ellenvetés tehető, hogy ilyen esetek számára a kegyelmezési jog veendő igénybe.

Ez azonban csak a legritkább esetekben kell, hogy történjék[3] és «a helyes igazságügyi politika arra lesz irányozva mindig, hogy .... a jogérzet ne kényszerittessék a birói itélet igazságtalansága ellen óvszernek és menedéknek keresésére».[4]

A biró arbitrálására nagyobb kört kell nyitva hagyni, hogy a fenforgó rendkivüli viszonyoknál fogva annak módjában álljon az igazság követelményeinek megfelelni.

Nem kell attól félni, hogy «a subjectivitás korlátlan uralma, az önkény birodalmává tegye a büntető törvénykezést».[5] Némelyek aggódnak a határtalan birói hatalommal karöltve járó veszedelmek miatt.[6] Mások ismét tartanak attól, hogy élesebb felekezeti, sociális és nemzetiségi antagonismus idejében a birói subjectiv belátás igen kártékony hatásu leend különösen akkor, a midőn a biró in scrinio pectoris talán nagyrészt maga is helyesli az excedensek tendenciáját.[7] Ha ezen eshetőséggel komolyan kellene is számolni, még akkor is csak egyesek tévedéseiről, egyéneknek visszaéléseiről lehetne szó, melyek azonban a tiszteletreméltó magyar birói kar, mint egész testülettel szemben létező hagyományos bizalmat nem képesek megingatni. Egyesektől nem függ az intézmények becse és értéke. Különben is a biró rosszul alkalmazott vagy felületes felmentését a vádhatóság mindenkor jogorvoslattal támadhatja meg és akkor helyre fog állani a rend a jog terén is.

A feltételes elitélést tehát nem azért kivánjuk, hogy az a rövidtartamu szabadságvesztés büntetést talán pótolja és hogy ennek helyébe lépjen, hanem azért, hogy a biró a törvény alapján képes legyen felmenteni akkor, a mikor az igazság ezt ugy kivánja.

Véleményem szerint a Btk. 92-dik §-ának a fentebb előadottak értelmében leendő betetőzése kellőképen megvalósithatná azok feltételes büntetlenségét, kik erre valóban érdemesek is.

Ezen okok birnak engem arra, hogy a feltételes elitélés intézményének a Btk. 92-dik §-ához leendő illesztésének eszméjét megpenditsem.

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

(Folyt. köv.)

[1] «Die Fortschritte der Strafgesetzgebung seit dem Ende des vorigen Jahrhunderts treten vorzugsweise in zwei Punkten hervor: In der *Steigerung des richterlichen Ermessens* innerhalb des Gesetzes und in der Abwendung von den Grundsätzen der alten Abschreckungstheorie.» Lásd *Holtzendorff:* Handbuch d. d. Str. I. kötet 89. lap. (Berlin, 1871.)

[2] Lásd *Reichard* III. 22-diki jogászegyleti előadásának ismertetését a *Jogi Szemle* II. köt. 427. lapján.

[3] Lsd. *Csemegi* nyilatkozatát, Löw: Anyaggyüjt. I. köt. 532. lapján.

[4] *Miniszteri indokok.* A büntetési rendszer. A büntetési tételek. *Löw:* id. h. I. köt. 72. l.

[5] Miniszteri indokok. *Löw:* id. h. I. k. 534. l.

[6] Lásd *Breitenstein:* «Einige principielle Bedenken gegen den neuen Strafgesetzentwurf für Oesterreich.»

[7] Cf. *Allgemeine Juristen-Zeitung* XIII. évf. 32. sz. 435 l. (Bécs).

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ügyvéd részére saját fele ellen megállapitott költség végrehajthatósága.

E kérdés a gyakorlatban azon megoldást nyerte, hogy az ügyvéd saját fele ellenében megállapitott költségeit még akkor sem hajthatja végre, ha az itélet egyébként végrehajtható is. Nézetem szerint ezen álláspont helytelen.

Az itélet tudvalevőleg három főalkatrészből áll, u. m. bevezető rész, rendelkező rész és indokolás. Tulajdonképen a rendelkező része az itéletnek az, a mi jogerőre emelkedik. A saját fél ellen megállapitott költséget az itélet rendelkező része tartalmazza, ha tehát utóbbi jogerőre emelkedik vagy végrehajtható lesz, ugy a költség is. A dolog természete szerint tehát végrehajtható itéletnek azon része, mely az ügyvédnek saját felével szemben költséget állapit meg, csak ugy végrehajtható, mint a rendelkező résznek bármely más tétele.

Igaz, hogy ekkor azon anomália állana elő, hogy mig a többi tételek rendszerint csak bizonyos, az itéletben meghatározott idő után, addig a saját fél ellen megállapitott költség rögtön volna végrehajtható, mert ott időhatározat nincsen. Ha azonban konsequensek vagyunk, ezen látszólagos ellentmondás nem indithat bennünket arra, hogy az ellenkező álláspontot foglaljuk el, mert az itélet által csak méltányossági tekintetből engedtetik teljesitési határidő.

Sőt az ellenkező nézet felvétele igen különös eredményekre vezet. Az esetre ugyanis, ha az itéletileg megállapitott költségek ujból perlendők, res judicata tétetik per tárgyává. Az ujabb biróság — mely legtöbb esetben a költségmegállapitó biróság — vagy ugyanugy, vagy eltérően itél. Előbbi esetben feleslegül még egyszer kimondatik az, a mi már egyszer megitélés tárgyát képezte, utóbbi esetben pedig egyenrangu biróság változtatja meg a másiknak rendelkezését.

Végül megjegyzem, hogy azon nézet, mely szerint különbség tétetik megitélés és megállapitás között, semmivel sincs indokolva s nem egyéb, mint szavakhoz való ragaszkodás, scholastikus distinctio. A megállapitásnak más értelme nem lehet, mint az, hogy a megállapitott összeg illeti azt, kinek részére megállapittatott s terheli azt, kivel szemben megállapitva lett; miután ez azonban itéletben történik, a dolog tényleg ugy áll, hogy a megállapitott összeg meg is itéltetett. Ha ez nem volna igy, akkor a költségmegállapitásnak mi értelme sem volna, s az itélet rendelkező részének erre vonatkozó intézkedése csak hiábavaló szószaporitás volna, mit azonban itéletnél feltételezni nem lehet. Addig tehát, mig az itélet rendelkező része az ügyvéd részére saját felével szemben költséget megállapit, ez az itélettel együtt lesz végrehajthatóvá.

Dr. F. O.

Az itélet feloldatván, póttárgyalás vagy uj végtárgyalás tartandó-e?

A *Jogtudományi Közlöny* a legutóbbi számban curiai határozatot közölt, melynek judikaturánk egyöntetüsége és evvel hitelessége tekintetében rendkivüli fontosságot kell tulajdonitanunk. A benne foglalt elv ugyan elismerést nyert már régen; de tudtunkkal is nem minden biróság követte azt s igy e határozat hozatala ezeket is meggyőzendi eljárásuk helytelen voltáról.

A m. kir. Curia ugyanis azt mondta ki, hogy ha bünügyben hozott itélet feloldása után, pótvizsgálat rendeltetett el, ennek befejezésével uj vádhatározat hozandó.

A dolog igy áll. Eltekintve az előnyomozattól, ha ügyészi inditványra vizsgálat indittatik valaki ellen, melynek folyamán a vizsgáló biró a terhelő és mentő körülményeket alaposan és lelkiismeretesen összegyüjteni köteles. Ha azt hiszi, hogy az ügy minden izében tisztázva van, az ügyiratokat beterjeszti s a kir. ügyészség, melyhez az iratok áttétetnek, inditványt tesz a vád alá helyezés kérdésében, vajon t. i. a terhelt vád alá helyeztessék-e vagy ellene az eljárás megszüntettessék. A vizsgálat gyüjtötte adatok alapján áll ugy az ügyészi inditvány, valamint a vádhatározat is. Tegyük fel, hogy a vádhatározat jogerőssé válik, a végtárgyalás megtartatik, vádlottat a törvényszék elitéli, ez ellen felebbezés adatik be,

az összes iratok felmennek a kir. itélő táblához felülbirálás végett s a tábla feloldja az elsőbiróság *itéletét*, pótvizsgálatot rendelve, mert azon adatokat, melyeken alapulva az itélet hozatott, az ügy alapos elbirálására elégségeseknek nem találja.

A törvényszék teljesiti a pótvizsgálatot s már most?

Erre mondja ki a kir. Curia, hogy ujabb vádhatározat hozandó, (mely természetesen ép oly elbirálás alá esik mint az eredeti vádhatározat, tehát felebbvitellel megtámadható s csak jogerőre emelkedése után tüzendő ki *ujabb végtárgyalásra* határnap), mert volt és van oly biróság, mely ez esetben ugy okoskodik: a kir. tábla feloldotta az első birósági itéletet, pótvizsgálatot rendelt, ezt teljesitettük, most tehát *folytatólagos* végtárgyalásra tüzünk ki határnapot, azon a pótvizsgálat folyamán felmerült adatokat feldolgozzuk és azután hozunk itéletet. A tábla — ezek szerint — a vádhatározatot nem érintette, az jogerőssé vált, mielőtt az első végtárgyalás megtartatott, ahhoz nyulni nem szabad, jogerős vádhatározat után pedig csak végtárgyalás tartható, tehát megtartjuk a pótvégtárgyalást. De arra nem gondol az ilyen t. bíróság, hogy mi történik, ha az alapvégtárgyaláson müködött biró a pótvégtárgyalás napjára megbetegszik, meghal, áttétetik avagy előléptetik. Quid tunc? Uj biró itélend majd a pótvizsgálatnak a póttárgyaláson feldolgozott adatai alapján az egész ügy felett, melynek leglényegesb részei az alapvégtárgyaláson tárgyaltattak le? Vagy az elnök-kivonatban uj kis végtárgyalást rendezend, kényekedve szerint határozva meg, mily adatokat akar az első végtárgyalásból a pótvégtárgyalásra ismételtetni? Avagy végre az iratokból fogja felolvastatni az uj birónak az első végtárgyalás folyamát és adatait? A mi a jegyzőkönyv ismert «kimeritő» rövidségü voltánál fogva vajmi «alaposan» ismerteti meg a bíróval az ügy állását, eltekintve attól, hogy ez eljárás a szóbeliség és közvellenség alapvető elveivel szemlátomást ellenkezik.

A kir. Curia ezen állapot tarthatlanságát belátta és azért hozta fenti határozatát, mert ha az elsőbiróság itélete nem tekintetett kimeritő adatok alapján hozottnak, (minek tanusága, hogy feloldatott), akkor evvel — a mi a pótvizsgálat elrendelésében nyilatkozik — az van kimondva: hogy mindazon határozatok, melyek ez alapon hozattak, hiányosak, annak adatai nem elégségesek az ügy alapos eldöntéséhez. Első sorban pedig ez alapon hozatik a vádhatározat, mely a bíróságnak a vizsgálat adatai felett itéletet mondó ténye, és mely a végtárgyalás alapjául szolgál. De kiviláglik az onnét is, hogy a vizsgálatot befejezi és betetőzi a vádhatározat; ha tehát *pótvizsgálat* rendeltetik el, világos, hogy az ebben nyert adatok hozzávetésével és azok tekintetbe vételével tetőzendő be ujból a kiegészitett vizsgálat, vagyis mint a kir. Curia is kiemeli, a kiegészités folytán módosult vizsgálati anyag alapján uj vádhatározat hozandó és ha ez jogerőre emelkedik, *uj* végtárgyalásra tüzendő ki határnap, melyen az egész bizonyitási anyag *ujból* felölelendő és felveendő, hogy a birák az egész ügyet, ugy mint azt a felső biróság megjelölte, minden fontos és lényeges adatával együtt, az összbehatás alatt megitélhessék és eleje vétessék a felületes itélkezésnek, mely a «részletekbeni» itélkezésnek ikertestvére.

Örömmel üdvözöljük a kir. Curiának elvi jelentőségü határozatát, mert megadja módját az alaposabb itélkezésnek.

M. E.

Különfélék.

— **A budapesti törvényszék uj fogháza.** Volt alkalmunk megtekinteni a budapesti kir. törvényszék uj fogházát s észlelni a megmérhetetlen különbséget a volt Fortunabeli és a jelenlegi fogház közt. A fogházépületben van 134 zárka; ugy mint: egyes 65, hármas 50, négyes 9, ötös 5, hatos 5. Jelenleg a fogházban 175 vizsgálati fogoly és 41 elitélt tartatik. Különösen ki kell emelnünk, hogy a Btk. 86. §-a által előirt azon szabály, hogy a 16 éven aluliak a többi foglyoktól elkülönitendők, *most már teljes következetességgel keresztül van vive, a mennyiben el vannak különitve a 12—15, 15—20, 20—24 éves koruak.* Az egyes czellák berendezése igen czélszerü. Légszeszvilágitás, külön szellőztető készülék és Watercloset van mindenik czellában. A czellák világosak és tágasak. (A magánzárkák 25 □ m. légürtartalmuak). A tisztaság, rend és fegyelem példás, mi körül tagadhatatlan érdemei vannak *Kisfaludi László* fogházfelügyelőnek. Csak két dologtól tartunk. A lépcsőház és a folyosók födetlensége *öngyilkosságra* adhat alkalmat. Kivánatos volna, hogy az emeleteket sodronyháló válaszsza el a földszinttől. Hogy pedig a foglyok sétaudvarára a hivatali folyosókról le lehet beszélni, zavarokat okozhat a vizsgálat vitelében. Folyománya ez utóbbi baj annak a nagyon helytelen intézkedésnek, hogy a fogházat oly nagy tömeg hivatallal helyezték egy fedél alá, holott a fogház mellé semmi egyéb nem való, mint a törvényszék bünügyi osztálya és azonkivül legfölebb az u. n. «fenyitő» járásbiróság.

— **Rendes váltóperekben** a váltó mindig a percsomónál marad. Ha aztán felperes a jogerős itélet alapján végrehajtást kér, az elrendelt végrehajtás foganatositásakor a váltó nincs kezében s az alperes nem fizethet, minthogy a váltót nem kaphatja meg. Szabályként volna behozandó, hogy a kielégitési végrehajtási végzéssel együtt a percsomóból az eredeti váltó is visszaadassék a felperesnek.

— **Dr. Kmetty Károlynak** a Magyar Jogászegyletben tartott igen érdekes előadását a következőkben vázoljuk:

Az uj porosz közigazgatási reform tulajdonképeni kezdetét az 1872-iki Kreisordnunggal vette. Alapeszméi jórészben már ama szervezeti törvényekben foglaltatnak, melyek a század elején a geniális organisator, Br. Stein államminiszter közremüködése mellett jöttek létre, s melyek között az 1808-ik évi városi törvény legjelentékenyebbnek tekinthető. Ezen alapeszmék következőkben foglalhatók össze. A közigazgatási hatalom egyedüli birtokosa és forrása a királyság. Ettől ered minden felsőségi hatósági jog. Minden jogállapot, melynél fogva közhatalom más forrásból ered, ellenkezik a modern államfejlődés kivánalmaival. Ebből folyólag a feudalismus maradványainak megszüntetése, különösen a földesuri rendőri hatóságnak, a községi előljárói tisztségek kötöttségének eltörlése látszott első feladatnak, melyet a Kreisordnung eszközölt. Ugyanez és az 1875-iki tartományi törvény a járás és tartomány képviseletéből *a rendi jelleget* eliminálta, és azokat a vagyoni és szellemi suly szerint alakult *társadalmi érdekcsoportok* (nagybirtokosok, falusi községek, városok) választottaiból alkotta össze.

A mig egyfelől ilykép centralisálta a reform a közhatalmat a királyságban, másfelől annak valóságos decentralisatióját eszközölte, a hatósági hatalomnak a társadalmi — önkormányzati — elemekre való átruházása által. A királyi hivatalnokok mellett nevezetes része a helyi hatalomnak a tiszteletbelileg szolgáló birtokos elem kezébe adatott, mely részben egyéni hivatali formában gyakorolja azt, részben mint hatósági kollegium *közremüködik* az igazgatásban. Az előbbi fő-kifejezését az «Amtsvorsteher» tisztében találja, melynek hatásköre a helyi rendőri igazgatás tulnyomó részét s az u. n. előzetes rendőri biráskodási jogot foglalja magában. Ezen *tisztség* alapintézménye a porosz önkormányzati igazgatásnak, s merész ujitás az angol békebiró modellül vétele mellett. Az eddigi eredmények igazolják a reform alkotóinak hozzákötött várakozásait.

Az igazgatási kollegiumok hatósági hatalma az u. n. határozati ügyek elintézésében — Beschlussachen — áll, melyeket az illetékességi törvény — 1883. aug. 1. Zuständigkeitsgesetz — kimeritőleg felsorol. E kollegiumoknál egyébként egyesül az önkormányzati községek saját hatásköre az államigazgatási ügyekben való közremüködés jogával.

Az önkormányzati és államigazgatási organismusnak a főszervekben való egyesitése szintén jellemzi a reformtörvényhozást. Csak a tartományban van parallel szervezete a kommunalis és állami ügyintézésnek, Oberpräsident, Provinzialrath erre, Landesdirector, Provinzialausschuss amarra. A poroszok ezen eljárása annál figyelemreméltóbb nálunk, mert ujabban divatossá lett az önkormányzati saját és eddig átruházott hatáskörben végzett ügyek szervezeti elválasztá-

sának gondolata. Az államhatalom erős, egységes kezelését a társadalmi elemek valóságos hatalmával összeegyeztette; a porosz reform geniális módon megoldotta a problémát, mely előtt mi is állunk, bár nálunk a fejlődésnek ellenkező irányban kellene odavezetni, t. i. *erős hatalom megtartása mellett igazi hatalmi decentralisatio* létesitését.

Kapcsolatosan az önkormányzatéval, a közigazgatási biráskodás nehéz kérdése is megoldását találta egy jó részben. A birtok és tiszteletbeliség által független, s az aktiv közigazgatásban való közreműködés által képesitett önkormányzati kollegiumok itélnek első és másodfokon — *formális birói eljárás mellett* — Verwaltungsstreitverfahren — a *közigazgatási peres kérdésekben* — Verwaltungsstreitsachen. Melyek tartoznak ezek közé, azt az illetékességi törvény *taxative* megállapitja. Alsó fokokon tehát a közigazgatási biráskodás szervezete az aktiv közigazgatásában bent van. Csak ilyen szervezet mellett lehet a közigazgatási biráskodás azon eszményi czélját elérni, mely a reform-alkotás egyik vezéregyénisége, Gneist Rudolf szemei előtt lebeg, hogy a közigazgatás szervei ne csak a jog korlátain belől, hanem itt is *igazságosan* és egyenlő mértéket alkalmazva járjanak el.

— **A pénzügyminiszter ur figyelmébe.** A következő sorokat vettük: 1889. évi junius hó 7-én adtam be egy felebbezést a krassó-szörény-megyei adófelügyelőséghez Lugoson a 14097/1889. számu végzés ellen, melynek elintézéséről mostanáig, több mint másfél esztendő után, még mindig nem kaptam értesitést. Ezen felebbezést a pénzügyi közigazgatási bíróság már m. é. augusztus hó 21-én oly módon intézte el, hogy a beadvány Krassó-Szörénymegye közigazgatási bizottságához küldendő, hol — ugy látszik — egészen megfeledkeztek annak elintézéséről. Ennél még különösebb a következő eset: 1888. évi deczember hó 13-án adtam be egy felebbezést a pénzügyi igazgatósághoz Temesvárott, a 67145/III. 1888. számu végzés ellen. Ezen beadványt a pénzügyi közigazgatási bíróság szintén már mult évi julius 6-án intézte el, mindez ideig azonban, több mint tizenöt hó mulva, ennek elintézéséről a temesvári pénzügyi igazgatóság engem még mindig nem értesitett. *B. S.*

— **Az ujvidéki törvényszék «analogiája».** Gyilkossággal vádolt Tomics Jasa bünügyében a kir. tábla az ujvidéki törvényszék által hozott itéletet feloldotta és utasitotta a törvényszéket, hogy a kir. tábla által megjelölt és kifejtett irányban pótvizsgálatot, ennek eszközlése után pedig uj végtárgyalást tartson. A törvényszék megejtette a pótvizsgálatot, kihallgatott egy csomó tanut, beszerzett különféle okmányokat és iratokat, miután pedig mindez megtörtént, végzést hozott, melyben az ügy tárgyalásának ujabb *határnapjául* október 27-ét tüzte ki és a pótvizsgálatilag kihallgatott tanukat a felekkel együtt beidézi. Eme lakonikus módon szerkesztett végzés nem reflektál sem a táblai határozatra, sem nem öleli fel a pótvizsgálat anyagát, szóval, mintha az első itélkezés óta mi sem történt volna; de abban az irányban sem nyujt felvilágositást, vajon eme «ujabb határnapon» mi fog történni a tárgyaláson. Póttárgyalás lesz-e vagy mi. Ezenkivül e végzésben a törvényszéki orvos felhivatott a tárgyalásig bizonyos irányban szakértői véleményt készitени. E végzés ellen a védő ügyvéd felebbezett abból az indokból, mert szerinte nem pót-, hanem *uj* végtárgyalást kell tartani, mert indokolt és a pótvizsgálati anyagra is reflektáló végzést, esetleg uj vádhatározatot kell hozni, mert végre a végzés a törvényszéki orvost vizsgálati cselekményre utasitja, daczára, hogy a vizsgálat már be van fejezve és a vádlottat meglepetés elé vezeti. A védő ezen felebbezését a törvényszék a következő sajátszerü végzéssel utasitotta vissza: «Az 1880. évi XXXVII. tcz. 45. §. rendelkezése szerint a kir. tábla azon határozata ellen, mely által a kir. törvényszéknek vád alá helyezést elrendelő határozata helybenhagyatik, további felebbezésnek helye nem lévén, a törvény ezen rendelkezése szelleméből önkényt következik az is, és azt a bünvádi eljárási gyakorlat követi is, hogy külön jogorvoslatnak helye nem lehet a kir. törvényszékek azon végzései ellen sem, melyekkel az elsőbirósági itélet feloldása után, a felsőbiróság utasitása szerint teljesitett vizsgálati eljárás és a már jogerőre emelkedett vádhatározat alapján a folytatólagos végtárgyalás megtartására egyszerüen határnap tüzetik ki.»

— **A Magyar Jogászgyülés évkönyvének** azon kötete, mely a mult Jogászgyülés tárgyalásait tartalmazza, megjelent.

— **A belügyminiszterium köréből.** A vagyontalan anya által fogházba vitt csecsemő gyermek tartási dijai, a mig ennek községi illetősége megállapittatik, azon község által viselendők, melynek területén a gyermek tartózkodik, vagyis a hol a fogház létezik. A költségek azonban a gyermek illetőségének megállapitása után az illetékes község által megtéritendők. (8865/1888.)

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák judikaturából.** Legközelebb f. é. juliusban a bécsi legfelsőbb törvényszék az örökjog érvényesitésére vonatkozó ügyben fontos elvi határozatot hozott. A vitás kérdés abban összpontosult, hogy azon esetben, midőn a hagyatéki eljárásban az özvegy elhunyt férje végrendeletét mutatván fel s öröklési igényét erre fektetvén: ellenében a törvényes örökösök lépnek fel, kifogásolván a végrendelet valódiságát: ily helyzetben ki kötelezendő a felperesség viselése s az öröklési igény s kereset keresztülvitelére? Mind a tudomány terén, mind a forumon ellentétes vélemények nyilvánultak. Egyrészről az vitattatott, hogy a végrendelet meg levén támadva, s ezután az valódinak, ép jogerejünek nem tekintethetvén, az, ki örökjogát arra alapitotta, kötelezendő kereshetőségi jogának érvényesitésére. Mig másrészről a végrendelet érvényét megtámadó törvényes örökösök utasitandók a felperesi szerep átvételére. E mellett különösen felhozatik az, hogy magában a végrendelet érvénye ellen felhozott kifogás még semmi bizonyitékot sem képez annak valótlansága s törvénytelen alakja mellett. És az ellenkező szabály igen tág tért nyitna a visszaélésekre, mindenféle ürügy felhasználtathatván a végrendeleti öröklés meggátlására, legalább is érvényesitésének elhalasztására. Helyesnek találtatik tehát, hogy a bécsi legfőbb itélőszék mindkét alsóbirósági határozat megváltoztatásával, az Sch. örökösödési ügyben kimondotta: hogy a törvényes örökösök utasittatnak a végrendeleti örökös ellenében keresetileg jogigényük érvényesitésére.

— **A szerzői jogról szóló törvények gyüjteménye** jelen meg Hedeler lipcsei czégnél a következő czim alatt: *Gesetze über das Urheberrecht im In- und Ausland nebst den internationalen Litteraturverträgen und den Bestimmungen über das Verlagsrecht.* Az első füzet tartalmazza a német, osztrák, schweizi, franczia, olasz és angol törvényeket.

— **A Gerichtssaal** czimü büntetőjogi folyóirat enquête-t rendez a feltételes itéletek tárgyában. Felszólitja a birákat, különösen a járásbiróságok tagjait, hogy nyilatkozzanak a kérdésben, mivel azok ellenzése mellett, kik hivatva lesznek az intézményt alkalmazni, nem volna tanácsos azt életbe léptetni.

— **A közjegyzőség reformja** Franciaországban állandóul napirenden van. A dijtarifa egységességének hiánya mellett, a tökéletlenség főforrásául a közjegyzői állás megszerzésének módja: az adásvétel jelöltetik ki, a mennyiben azzal nem áll kapcsolatban a szellemi képesség biztositása. Különösen tehát e hiány pótlására irányulnak a javaslatok. Legujabban a pályázat utjáni betöltés inditványoztatott, a mi jobban biztositaná a jelöltek készültségét s képzettségét. Az akkép eszközöltetnék, hogy elhalálozás esetében az állás értéke, ára, illetékes hatóságok által meghatároztatnék; s azután jury alakittatnék közjegyzőkből, jogtanácsosokból, birák s ügyvédekből, mely a pályázaton jelentkezők közül kijelölné a legalkalmasabbat, ki az elhunyt közjegyző utódja lehetne. Egyszersmind az igazságügyér 1890 február 17-ről rendeletet adott ki a közjegyzői könyvek szerkesztéséről s vezetéséről, megkülönböztetve a naplót, pénztárkönyvet, iratjegyzéket, a felek beszámolási nagy könyvét s a letéti könyvet.

A Magyar Jogászegylet f. hó 18-án (szombaton) esti 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Illés Károly következő czimü előadása: A szabadságbüntetés reformja, különösen tekintettel a feltételes elitélésre.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 43. sz. Budapest, 1890. október 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A szabadságbüntetés reformja, különös tekintettel a feltételes itéletekre. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, budapesti ügyvédtől. — A sommás eljárást tárgyazó törvényjavaslathoz. Dr. LEFÉVRE DEZSŐ egri ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A szabadságbüntetés reformja, különös tekintettel a feltételes itéletekre.[1]

I. A bün ép ugy hozzá tartozik az ember természetéhez, mint az erény. De valamint az utóbbi csak az emberek egymás közötti viszonyában nyilatkozik: ugy a büntett is nem csupán egyéni, hanem első sorban társadalmi, s ugyanezért nem átmeneti és véletlen, hanem következetesen ismétlődő és állandó jelenség, az erkölcsi életnek olyan elfajulása, a társadalom szervezetének oly degeneratiója, minő a physikai életben a betegség. Az emberiség jólétének megrontója az egyik ép ugy, miként a másik, s az emberiség már évezredek óta küzd mindegyik ellen, a nélkül, hogy akár a betegséget, akár a kriminalitást kiirtania sikerült volna.

Ez természetesen sohasem is fog sikerülni. Ezért a küzdelem czélja csak a baj enyhitése, a büntett okainak minél szükebb korlátok közzé szoritása lehet, s ha az emberiség fejlődése ebben az irányban fokozatos javulást tüntetne fel: akkor megnyugodhatnánk abban, hogy a büntett ellen folytatott küzdelem jó uton halad. A tapasztalás azonban mást bizonyit. A müvelt államok versenyeznek a bünügyi rendőrség szervezésében, minél tökéletesebb büntető-kodexek, s minél czélszerübb büntető eljárás megalkotásában, évenkint mind nagyobb összegeket költenek a börtönökre és fegyintézetekre: s az eredmény mégis az, hogy a kriminalitás évről-évre szaporodik, a visszaesők száma ijesztő mérvben növekszik. E jelenség kétségkivül összefügg azzal, hogy a morálstatisztika tanusága szerint az emberiség müvelődése nem jár karöltve az erkölcsi élet javulásával, — de ennek kifejtése ezuttal feladatom körén kivül esik. Fel kelle azonban emlitenem e jelenséget azért, mert a büntetőjog terén észlelhető legujabb reformmozgalmak inditó okát és kutforrását épen ez képezi.

Minthogy ugyanis a kriminalitások szaporodása azt bizonyitja, hogy az állami præventio és repressio használatban levő eszközei nem elég hatásosak: ebből önként következik, hogy azokat hatásosabbakká tenni, vagy más eszközökkel kiegésziteni kell. Ebben az eszmekörben pedig főleg a szabadság-büntetések felé fordult a közfigyelem, mert ez képezi korunk büntető rendszerének tárgyát.

E büntetési nem keretében pedig könnyü volt felfedezni a legfájóbb pontot, a legtöbb baj kutforrását. A statisztika mindenütt kideritette, hogy a szabadságbüntetések 60—70%-a, Németországban pl. 64% egy hónapon aluli fogház vagy elzárásban áll, s hogy e szerint a büntetési rendszer tulajdonképeni sulypontja a rövid tartamu szabadságbüntetéseken nyugszik. Ámde az államok épen e büntetés végrehajtására forditanak legkevesebb gondot, mert hisz a néhány napi vagy néhány heti elzárás egyik börtönrendszer keretébe sem lévén beilleszthető, azt megszokták olyannak tekinteni, melyet minden rendszer nélkül, csupán a szabadság egyszerü elvonása által lehet és kell végrehajtani. Innen származott az általános közömbösség e büntetés iránt s a közönbösség szülte elhanyagolás csak fokozt a rövidtartamu szabadságbüntetéssel különben is együttjáró hátrányokat.

Természetében rejlik e büntetésnek, hogy az nem javitó, mert a javitáshoz idő kell, és csak kevéssé példás, mert a szabadság rövid idejü korlátozásán kivül egyéb roszat nem tartalmaz. Az indolentia folytán azonban ezekhez még positiv bajok is járultak; mert az által, hogy a csekély deliktumok miatt rövid időre elitéltek gondos elkülönözéséről és munkájával való foglalkoztatásáról seholsem gondoskodnak, a fogházban töltött néhány hét rendszerint a bün iskolájává lesz, s erkölcsileg megrontja az eddig még büntetlen előéletü egyéneket is.

De nemcsak a rövid, hanem a hosszu idejü szabadságbüntetés eredményei sem felelnek meg a jogosult várakozásnak. A törvényhozó megállapitja, a biró kiszabja a különböző nemü szabadságbüntetéseket, melyek mindegyikének más czélja van, de a végrehajtás tökéletlenségei legtöbbnyire megsemmisitik e különbségeket. Wach Adolf hivatalos hazugságnak mondja a szabadságvesztés végrehajtásának mai rendszerét, mert az egyenes meghazudtolása az itéletnek s a biró intentiójának. Mások a büntetés-kiszabás rendszerében látják a fő hibát, mert az itélő bíróság nem képes belátni vádlott lelkületébe, s e szerint legtöbb esetben elhibázza a dolgot, midőn mégis határozott időtartamban állapitja meg a büntetést. Az ilyen büntetés szükségkép vagy tulhosszu vagy tulrövid, de semmi esetre sem felel meg teljesen az elitélt egyéniségének s a büntetés által elérendő czéloknak.

Ezek s az ezekhez hasonló tapasztalatok, illetőleg kifogások hozták létre a szabadságbüntetés javitására irányzott különböző reformeszméket, melyek lényegileg a következő három pontban foglalhatók össze:

1. A rövidtartamu szabadságbüntetés eltörlendő.

2. Annak helyébe részint más büntetési nemek, mint pl. a kényszermunka, a pénzbüntetés s a birói megdorgálás állitandók, részint a pénzbiztositék s az ugynevezett feltételes elitélés hozandó be.

3. A bíróság kezéből a szabadságbüntetés időtartamának megállapitása kiveendő s a határozott büntetések helyébe a határozatlan büntetések rendszere léptetendő.

Mindeme reformok részletes kifejtése tulhaladná egy előadás szük keretét. A keretben helye van azok mindegyikének, de közülök némelyik ma még annyira háttérben van, hogy a vele való tüzetes foglalkozás egyelőre bizvást mellőzhető. Igy pl. a határozatlan büntetésekkel ez ideig még csak Amerikában tettek kisérletet, mig Európában nemhogy megvalósulásához közelednék, hanem még csak a kezdet kezdetén van maga az eszme is. Ellenben konkrét alakot öltött már a rövidtartamu szabadságbüntetés kiküszöbölésének s más büntetésekkel való pótlásának, különösen pedig az ugynevezett feltételes elitélésnek kérdése. Részemről tehát a következőkben csak az utóbbiakkal szándékozom, a menynyire a tér és idő megengedi, kissé tüzetesebben foglalkozni.

II. A rövidtartamu szabadságbüntetés ellen csaknem egyhangu a jogászok s a börtönügygyel foglalkozó szakértők

[1] Jogászegyleti előadás.

kárhoztató itélete. Ez már a priori is bizonyitja, hogy e büntetés valóban rászolgált a kárhoztatásra, azt azonban még nem fejti meg e tény, hogy miben rejlik a baj kutforrása. S minthogy a valóságban ugy áll a dolog, hogy a rövidtartamu szabadságbüntetés is jobb és czélszerübb lehetne, ha alkalmazása megfelelőbb volna, s minthogy e szerint annak rosszaságából első sorban nem eltörlése, hanem javitásának megkisérlése következik: talán ennek tulajdonitható az a jelenség, hogy eddigelé még egy államban sem történt meg annak kiküszöbölése oly mértékben, a mint ezt némelyek legujabban követelik.

Vajon megvalósulhat-e majdan és minő mértékben e reform: ez attól függ, hogy mit értünk rövidtartamu, tehát a büntetések sorából kitörlendő szabadságbüntetés alatt s hogy mennyire sikerül a helyett más, megfelelőbb büntetéseket felállitani.

Ha csak a napokra, pl. 8 napra terjedő szabadságbüntetést tartjuk annyira rövidnek, hogy az még a legkielégitőbb végrehajtás mellett sem képes megfelelni a büntetés czéljainak, akkor a pótlás eszközeit már a meglevő büntetések között is feltaláljuk. Csak a pénzbüntetést kell jobban kiterjeszteni s vissza kell állitani a birói megdorgálást: s ekkor ezután könnyen ki lehet pótolni azt a hézagot, melyet a 8 napig terjedő szabadságvesztés kiküszöbölése a büntetések rendszerében támaszt. Ha azonban ezzel nem érjük be, hanem a hetekre, sőt hónapokra terjedő szabadságvesztést is kiküszöbölendőnek mondjuk (mint pl. Aschroth, ki az egy havi; Liszt, ki a 6 heti, vagy az osztrák igazságügyminiszter, ki a 2 havi szabadságvesztést akarja más büntetéssel pótolni): ekkor már nehezebb megoldani a kérdést, hogy mit tegyünk annak helyébe.

Legtöbben a kényszermunkát ajánlják s ebben az irányban a nemzetközi büntető-egyesület is felvette programmjába a kérdést, mely a Bernben tartott f. é. közgyülésen volt eldöntendő. E gyülekezet azonban Baumgarten Izidor előadói véleményével megegyezőleg egyhangulag kimondotta, hogy az elzárás nélkül való kényszermunka nem alkalmas pótlószere a rövidtartamu szabadságbüntetésnek (Jogi Szemle III. köt. 4. és 8. sz.).

Az egyesület abból indult ki, hogy a kényszermunkával az elitéltnek csak vagyonjogi s nem egyszersmind physikai vagy erkölcsi személyiségét lehet sujtani, ha pedig mégis személyes büntetéssé akarjuk azt tenni: ebből szükségkép a kényszermunka embertelen, sőt kegyetlen végrehajtása következnék be. E mellett nehézséget képez e büntetés korlátolt alkalmazhatósága is, mert alig lehet minden esetben kikényszeriteni, vagy épen ellenőrizni a tettes hivatásának és egyéniségének megfelelő munkát. Ez csakis napszámos-munkával és csupán napszámosokkal szemben lehetséges. Ezért a kényszermunka mint pótló büntetés igen alkalmas lehet a behajthatatlan pénzbüntetés helyettesitésére, de épen nem való arra, hogy az mint önálló büntetés a szabadságbüntetés helyét foglalja el. Méltán hajótörést szenvedett tehát az osztrák igazságügyminiszternek a büntető javaslat bizottsági tárgyalása alkalmával tett inditványa, mely szerint 2 havi fogház helyett ugyanily tartamu közmunka lett volna a büntetések sorozatába felveendő (Jogi Szemle I. k. 352. l.). A bizottság elnöke a következő példával buktatta meg a javaslatot: «A polgármester neje összevesz a járásbiró feleségével; s az előbbi valamely csekélység miatt nemsokára összeütközésbe jön a törvénynyel, mire a járásbiró őt a községben való vizhordásra itéli.»

Hasonló visszásság akárhányszor előfordulhatna, ha a kényszermunka önálló büntetésként szerepelne, de sohasem történhetik meg akkor, ha azt csupán a behajthatatlan pénzbüntetés surrogatumául tekintjük.

E szerint a rövidtartamu szabadságbüntetés pótlása végett más büntetést kellene felállitani. Garofalo az államnak és a sértett félnek fizetendő, tehát a kettős pénzbüntetést ajánlja, s e mellett ugyanő és mások az ugynevezett feltételes elitélést is épen e szempontból hozzák javaslatba. Ámde a pénzbüntetés nem türi meg azt a rendkivüli kiterjesztést, a melyet akkor nyerne, ha pl. az egy havi, vagy ennél hosszabb idejü szabadságvesztést kellene azzal helyettesiteni. Annál kevésbé lehetne pedig ezt megtenni akkor, ha az elitélt nem csupán az állam, hanem a sértett fél részére is kénytelen volna büntetést fizetni, vagy azt esetleg kényszermunkával leszolgálni. Ilyen experimentumra alig fog vállalkozni valamely törvényhozás, legkevésbé pedig az oly állam, mely nem akar privilegiumot nyujtani a vagyonos osztálynak arra, hogy a kisebb kriminalitásokat tele tárczájukra támaszkodva, minden fék nélkül elkövethessék.

Még kevésbé alkalmas a rövid idejü szabadságvesztés pótlására a feltételes elitélés. Mert mit akarnak a reform hivei? Büntetést állitani a kiküszöbölendő büntetés helyébe. A feltételes elitélés azonban nem büntetés, hanem ennek ép ellenkezője, t. i. a büntetés elengedése. S habár az elengedés feltételes, ez mit sem változtat azon, hogy az nem büntetés, tehát nem is léphet valamely büntetés helyébe, mint annak pótlása.

De különben is képtelenség a feltételes elitélést a rövid tartamu szabadság-büntetés kiküszöbölésével kapcsolatba hozni. A reform eszméje az, hogy e büntetés káros, tehát eltörlendő. Ha ezt valahol következetesen keresztülviszik: akkor ott nincs rövid tartamu szabadság-büntetés, tehát arról sem lehetne többé szó, hogy azt a bíróság feltételesen elengedhesse. Ha pedig megtartják a rövid idejü szabadságvesztést a büntetések között, de minthogy az rendszerint kártékony hatásu, feljogositják a birót, hogy azt feltételesen elengedhesse: ez a félrendszabály egyfelől nem akadályozná meg, hogy e büntetés az esetek többségében mégis végrehajtassék, s másfelől szintén nem eredményezné annak helyettesitését oly esetekben, midőn azt a bíróság azért nem hajtja végre, mert elengedi.

A feltételes elitélés tehát, mint a szabadság-büntetés pótlószere, feltétlenül elvetendő. Ezzel azonban még nincs megoldva a kérdés, hogy minő értékkel bir az mint önálló intézmény. Ennélfogva a következőkben ebből a szempontból teszem a kérdést vizsgálat tárgyává.

III. Az ujabb büntetőjogi reformok között alig van egy is, a mely rohamosabban tért foglalt volna a közvéleményben, mint a feltételes elitélés, vagy helyesebben mondva a büntetés feltételes elengedése. Amerikában 1878-ban öltött alakot e reform, s már néhány év mulva megindult behozatala iránt a mozgalom Európában is. Anglia mindenekelőtt néhány gyarmatban tett azzal kisérletet, 1887. évi augusztus 8-án azonban életbe léptették azt az anya-országban is. A kontinensen Francziaország és Belgium vették kezükbe a kezdeményezést. Amott már 1884-ben terjesztett Béranger egy javaslatot a senatus elé, mig Belgium az 1888 május 31-én alkotott törvénynyel előzte meg a többi államokat. Innen azután csakhamar elterjedt mindenfelé a reform eszméje. A franczia és osztrák büntető javaslatba a belga törvénynek megfelelő intézkedéseket vettek fel, a nemzetközi büntető egyesület brüsseli közgyülése mult évi augusztus havában fentartás nélkül e reform mellett nyilatkozott s ugyanezt tette utóbb a nevezett egyesület németországi csoportja is Halléban. Az irók többsége is, élükön Prins Adolf, Liszt, Aschroth, Hippel, Garofalo és más kitünőségekkel az uj intézmény mellett foglaltak állást, s egyelőre alig emelkedett hang, a mely azt ellenezte volna, minélfogva Liszt már kijelenthetni vélte, hogy Németországban nem az a kérdés, vajon behozassék-e, hanem csak az, hogy miként hozassék be az uj intézmény. Ily körülmények között nálunk sem maradhatott el a kedvező viszhang, sőt állitólag az igazságügyminisztérium előkésziti a feltételes elitélésről szóló javaslatot.

A kérdés tehát aktuális jelentőségü s megérdemli, hogy azzal tüzetesebben foglalkozzunk. Ha csak az emberies motivumokra s a nemes intentióra tekintünk, mely az uj intézmény pártolóit lelkesiti: ugy egyfelől megértjük, hogy miért hóditotta az meg oly gyorsan a közvéleményt s másfelől alig zárkózhatnánk el az elől, hogy szavazatunkkal mi is a lelkesedők közé sorakozzunk. Mert hiszen ki ne óhajtaná, hogy a javulásra képes, romlatlan lelkü egyén, ki véletlenül bünbe keveredett, visszatartassék ujabb büntett elkövetésétől, s megkiméltessék a büntetés végrehajtásával esetleg együtt járó bajoktól, erkölcsi és anyagi megrontásától? Ez bizonyára nemes czél, s ha a feltételes elitéléssel ezt el lehet érni a nélkül, hogy általa magasabb érdekek szenvednének sérelmet, akkor azt senkisem ellenezhetné. De vajon igy áll-e a dolog: ez ama kérdés, melynek miként leendő megoldásától szavazatunkat feltételeznünk kell.

Birálatom tulajdonképi tárgyát a belga rendszer képezi, mert annak behozatalát sürgetik mindenfelé. De minthogy az eszme amerikai eredetü, s minthogy a belga törvény hivei az Amerikában szerzett kedvező tapasztalatokra szoktak hivatkozni: nem mellőzhetem el a kettő között egy rövid párhuzamot vonni. Amerikában a büntetés feltételes elengedésének czélja és alapgondolata a javulásra szorult és javulásra képes, kiválóan fiatal koru büntevők megjavitása, és pedig a rendőrség által eszközölt kényszer-nevelés segélyével, mint ezt dr. Gruber Lajos tagtársunk tüzetesen kifejtette. E czélra egy próbahivatalnok van kinevezve, kinek feladata a vizsgálat alá került fiatal bünösök életviszonyait, jellembeli tulajdonságait és egyéb körülményeit kikutatni, s a mennyiben arról győződnék meg, hogy az illető a siker kilátásával vethető alá a próbának: ez iránt megteszi inditványát a bíróságnál. A vizsgálati fogságban levőket a próbahivatalnok köteles felkeresni és tanulmányozni, mig a szabadlábon levők (kik Amerikában kisebbségben vannak) maguk keresik fel a próbahivatalnokot, kikérve annak közbenjárását. A bíróság ily esetben, ha elfogadja a próbahivatalnok inditványát, nem hoz itéletet, nem állapitja meg a bünösséget, és nem szabja ki a büntetést, hanem 12 hóig terjedhető próbaidőre, mely esetleg meg is hosszabbitható, szabadon bocsátja s a próbahivatalnok rendelkezése alá helyezi vádlottat. A próbaidő alatt azután ugyszólván gyámságot gyakorol a próbahivatalnok a feltételesen bünbocsánatot nyert egyén fölött. Gondoskodik elhelyezéséről, figyelemmel kiséri életmódját, lehető gyakran meglátogatja az illetőket, stb.

A próba feltétele nem a büntetlen előélet, hanem a remény az iránt, hogy a bün lejtőjére került egyént meg lehet menteni. Az esetek pedig, melyekben ezt megkisérlik, tulnyomóan nem is criminalitások, hanem inkább a rendetlen és korhely életmódból folyó kisebb kihágások, melyek legnagyobb része csak pénzbüntetéssel büntetendő. Ilyenek pl. a részegeskedés, a prostitutió, a vasárnap megszentségtelenitése stb. Boston egyik kerületében pl. az 1888. évi kimutatás szerint ez évben 244 próbára tett egyén között 137 iszákosság miatt volt letartóztatva, s ugyane 244 egyén közül 230-nak mérsékletességi fogadalmat kellett tenni, midőn a próbaidőt megkezdette.

Ezekből minden további részletezés nélkül kitünik az amerikai rendszer lényege, valamint az is, hogy annak alapját részben az uj világ viszonyainak sajátszerüségei képezik. Ezért még Angliában sem fogadták el teljesen az amerikai rendszert, hanem csak annyiban, hogy az elitélést szintén mellőzik, s hogy különös tekintettel vannak vádlott fiatal korára, jellembeli és egyéb tulajdonságaira, a deliktum csekély voltára s a javulás biztos kilátására. A rendőrségi kényszernevelés hiányzik az angol törvényből, de az intézmény iránya mégis az, hogy a próbára tett vádlottat bizonyos rendőri intézkedések által is támogassa s ugyszólván nevelje. Az angol-amerikai rendszertől lényegileg különbözik a belga törvény, melynek főbb pontjai a következők: *a)* a bíróság előbb elitéli vádlottat s csak azután engedi el neki feltételesen a büntetést; *b)* az itélet tárgya bárminő deliktum lehet, melyre a bíróság 6 havi, vagy rövidebb tartamu büntetést szab ki, ellenben a pénzbüntetés elengedése ki van zárva; *c)* a büntetés elengedésének ugyszólván egyedüli feltétele a büntetlen előélet, vagyis az első bünözés; *d)* a kedvezményezett egyént a próbaidő alatt semmikép sem támogatják, hanem egészen magára hagyják; *e)* a korhely vagy csavargó életmód, vagy valamely kihágás elkövetése még nem vonja maga után a büntetés végrehajtását, hanem ehhez az szükséges, hogy az elitélt a próbaidő alatt ujabb büntettet vagy vétséget kövessen el.

Ez a párhuzam kétségtelenné teszi, hogy itt két különböző intézménynyel állunk szemben. Ebből pedig két dolog következik: 1. az, hogy az Amerikában szerzett kedvező tapasztalatokkal nem lehet a belga rendszert igazolni; 2. hogy utóbbinak életképességét tapasztalati adatok hiányában egyelőre csakis a józan ész kritikájával lehet megitélni.

IV. Első kérdés az, hogy mi a belga törvény czélja és alapelve, s vajon az ebből folyó következtetések kielégitő eredményre vezetnek-e? Leghivatottabb felvilágositója az intézménynek Prins Adolf, kinek a belga törvény létrejövetelét köszönheti.

Prins abból indul ki, hogy a tisztességes emberre káros hatásu az elzárás, mert kiszabadulása után kisebbitve van, tartózkodnak tőle és megvetik, s ebből kifolyólag kenyérkeresete is meg van nehezitve, másfelől pedig felhozza, hogy a szegény ember megismerkedvén a börtön fütött szobáival, kényelmével és jó élelmezésével, jövőre sem ő, sem a hozzá hasonlók, nem félnek a szabadság-büntetéstől. Hogy tehát ezek a hátrányok elmellőztessenek: e czélból szükség van a feltételes elitélésre.

Ámde ez az elmélet oda vezetne, hogy csekélyebb sulyu első büntette miatt senkit sem lehetne elitélni, mert a bíróság mindenkit tisztességesnek köteles tartani, a ki még büntetve nem volt, s a szabadság-büntetés bizonyos mértékig mindenkit lealacsonyit embertársai előtt, és igy a kenyérkeresetre is hátrányos. Ha tehát a törvény jogot ád a bírónak, hogy minden büntetlen előéletü egyén 6 havi vagy rövidebb büntetését feltételesen elengedhesse, s ha e jog gyakorlatának egyik fő czélja az, hogy az illető ne hátráltassék a kenyérkeresetben; ugy a bíróság következetesen jár el, ha a büntetést minden ily esetben elengedi.

Hasonló inkonvenientiára vezet Prins másik érve, hogy t. i. a szegény embert óvni kell a fogháztól, mert megszereti annak kényelmét, s oda máskor is visszakivánkozik. Ez azt jelenti, hogy még a büntelen előéletü emberek között is, különösen a munkakerülőket kell a kedvezmény benrészesiteni, nehogy a reájuk nézve tán kellemes fogházi életmódot már jó előre megizleljék. E szerint mindaddig büntetés nélkül kell hagyni garázdálkodásaikat, mig valamely sulyosabb büntetendő cselekményt el nem követnek, a mi természetesen mielőbb fékvesztést eredményezne. a roszra hajlandó egyének között.

Prins elméletét alapos birálat tárgyává tette Bodor László, megjegyezvén, hogy ha e tan érvényesülne, méltán megtörnék a polgároknak a jogvédelem iránti bizalma, s elvégre a társadalmi rend felforgatását eredményezné (*Jogt. Közl.* 1889. évi 363. l.). Bodor azonban maga is hive levén a büntetés feltételes elengedésének: Prins theóriáját következőleg javitotta ki. Szerinte meg kell adni a bíróságnak a büntetés feltételes elengedése iránti jogot: mert *a)* vádlott sok esetben kétségtelen jelét adja bünbánatának és javulásának, s ilyenkor a büntetés egyedüli czélja csak az elrettentés, ennek pedig sokkal kevesebb haszna van, mint a mennyi kárt okoz a büntetés végrehajtása; *b)* a fogság végrehajtása főleg fiatal bünösöknél a javitó rendszer czéljától elütő eredményre szokott

vezetni, s különösen romboló hatásu a mi börtönügyi viszonyaink között, e hatástól tehát meg kell óvni a romlatlan lelkü egyéneket; *c)* a Btk. némely intézkedése, a 92. §. mellett is tulszigoru elitéltetésekre vezet, s e baj orvoslására szintén a feltételes elitélés kinálkozik.

Bodor szerint tehát nem a büntetlen előélet magában véve, hanem az ember erkölcsi lénye veendő figyelembe s a subjektiv javulás symptomái kell, hogy irányt adjanak az itéletnek.

Azonban mit jelent ez? Az itélő bíróság csak egyszer, a tárgyalás alkalmával érintkezik vádlottal, ki tényleg büntetendő cselekményt követett el. E vádlott azóta bünét megbánhatta, tényleg megjavulhatott, de miként győződhetik meg erről éppen az itélő bíróság? Hisz a tárgyalás alatt levő tettben bünös akarat nyilvánult, itélőszéke előtt pedig oly egyén áll, a ki büntetést vagy kegyelmet várhat kezéből. Ha vádlott csak büntetést várhat, viselkedése tán még őszinte lesz, s alkalmat nyujt arra, hogy a bíróság lelkébe pillanthasson, — de ha bünbánata és javulása esetére a büntetés elengedését remélheti: ugy bizonyosan mindegyik a legnagyobb bünbánatot s a legteljesebb javulást fogja mutatni. A bíróság pedig, hacsak vádlott gonosz lelkülete valamely positiv módon be nem bizonyul, alig fogja elmellőzhetni a büntetés feltételes elengedését. Tehát körülbelül ismét az történnék, a mit Bodor László azoknál hibáztat, a kik fegyelmen kivül hagyván a polgárok összeségét érdeklő közvetett kárt, csupán alanyi szempontból, a bünös javára fogják el a kérdést, oda jutnánk, hogy a büntetés feltételes elengedése válnék rendessé, holott az Bodor szerint csak kivétel gyanánt szerepelhetne.

Még inkább ide jutnánk a második állitás révén, hogy t. i. a fiatal koru bünösöket meg kell óvni a fogság romboló hatásától. Ez igen szép és nemes törekvés, de ha a megoldást ugy fogjuk fel, hogy az ily egyéneket fel kell menteni a büntetés alól: ez szükségkép azt eredményezné, hogy a fiatal büntevőket, hacsak nem visszaesők, sohasem lehetne megbüntetni. Könnyü belátni, hogy ennél sokkal czélravezetőbb mód a fiatal bünösöknek javitó intézetben való elzárása. Az ily intézetben a büntetéssel össze van kötve a nevelés, melynek jótékony hatása elmaradhatatlan, ellenben a büntetés feltételes elengedése sem büntető, sem nevelő hatással nem bir, mert hisz a kedvezményezett egyént magára hagyják, kitéve mindama kisértéseknek, melyek őt bünbe sodorták. Tehát szaporitani kell a javitó intézeteket, s ekkor a fogházakban mindinkább ritkulni fog a fiatal büntevők száma.

A mi végre a Btk. némely tulszigoru intézkedéséből meritett specialis hazai érvet illeti: erre csak a következő megjegyzést teszem. Mellőzve itt azt a kérdést, hogy a Btk. helyes alkalmazása valóban tulszigort eredményez-e, s hogy pl. a rózsatolvaj szigoru elitélése nem inkább birói tévedésnek róható-e fel: azt mindenesetre biztosan lehet állitani, hogy a törvény felismert hibájának korrektivuma első sorban a törvény megváltoztatása. A mig ez meg nem történik, az államhatalom rendelkezése alatt áll a bünüldözés joga, melynek alkalmazását esetleg felfüggesztheti vagy korlátozhatja, végső esetben pedig a megkegyelmezés. Kegyelem volna az az expediens is, melyet e részben a feltételes elitélés nyujtana, ámde az államhatalom jogkörének teljes felforgatására vezetne, ha a törvény kegyelmezési jogot adna a bíróságnak oly esetekben, a melyek csakis a souverénitásban rejlő felségjognak lehetnek tárgyai.

Bodor Lászlónak tehát szintén nem sikerült a feltételes elitélés czélját és alapelvét akként megjelölni, hogy az a kivánt eredményre vezetne. A végső következtetés az ő álláspontjából is csak az lehet, hogy a rovatlan előéletü és fiatal koru bünösök csaknem kivétel nélkül szabadulnának a büntetés alól. Nehogy a bíróság gyakorlatában ez bekövetkezzék: az osztrák javaslat, melyet e részben Fayer László is magáévá tett, különösen méltánylást érdemlő esetekre szoritotta a büntetés feltételes elengedésének jogát. Ámde ki határozza azt meg, és minő ismérvek szerint, hogy melyek a méltánylást érdemlő esetek?, vagyis Wach szavaival élve: «Wer scheidet die Schafe von den Böcken»? A problema megoldását ismét csak a biró bölcseségétől kell várnunk. Erre számitanak a reform hivei is, holott másfelől ugyanők, midőn a határozatlan itéleteket hozzák javaslatba, kétségbe vonták, hogy a bíróság képes volna vádlott lelkébe belátni, s hogy helyesen meg tudná itélni annak egyéniségét. Részemről magasabb véleménynyel vagyok a biró képessége felől, de azt a képességet még sem tulajdonitom neki, hogy a felvetett reformjavaslatok alapján helyesen meg tudná választani azokat az eseteket, melyek a törvényhozó intentiója szerint a büntetés feltételes elengedésére alkalmasak.

Ha azt tartja a törvény rátiójának, hogy a büntelen előéletü, bünbánó vagy megjavult egyént meg kell óvni a fogság szégyenétől és egyéb hátrányos következményeitől: ugy minden első bünözőnek csekélyebb sulyu esetét méltánylást érdemlő esetnek fogja tekinthetni, sőt a gondatlanságból származó vétségeket szükségkép mind ide kell soroznia. Minthogy pedig a culposus delictumok birói büntetése csak ritka kivételben haladja meg a három, vagy épen hat havi fogházat, ebből kifolyólag az ilyen vétségeket, mint különösen méltánylást érdemlő eseteket, már előzőleg is ki lehetne törölni a büntetendő cselekmények sorából. S ez még aránylag üdvösebb volna, mint az az eljárás, mely szerint a törvény büntetést szabna az ily cselekményekre, de a bíróság következetesen elengedné azt. Ez volna az egyik felfogás eredménye.

A bíróság azonban akként is értelmezhetné a törvény rátiójáť, hogy a büntetés feltételes elengedése első sorban javitó és nevelő eszköz, melynek czélja, a bün ösvényére tévedt embert megtériteni s ujabb büntettek elkövetésétől visszatartani. E szerint azonban épen a leginkább méltánylást érdemlő esetek volnának kizárva a feltételes elitélés kedvezményéből. Mert pl. a culposus vétségek, a párviadal, az alkalmi testi sértés, és más hasonló cselekmények tettesei a legtöbb esetben olyanok, a kikkel szemben nem kell a visszaeséstől, s a bün lejtőjén való alásülyedéstől tartani. Az ily egyének nem szorulnak sem javitásra vagy nevelésre, sem arra a fékre, melyet a feltételes elitélés állitólag magában foglal, és igy nem is volnának e kedvezményben részesithetők. De másfelől kizáratnának ebből azok is, kiket a bün mérge már inficiált, s a kik már tényleg bünös életmódba merültek, holott kellő támogatás mellett talán még megmenthetők volnának. Ámde a belga rendszer magára hagyja az elitéltet, és igy természetesen ki kell zárnia a kedvezményből épen azokat, a kikre azt az amerikai rendszer kiterjeszti. Végre nem részesülhetnének a kedvezményben azok sem, kik meggyőződésből követtek el büntetendő cselekményt, a minők például a politikai büntettesek, mert ezek szintén megbizhatatlanok a tekintetben, hogy magukra hagyatva a próbaidő alatt, nem fognak hasonló cselekményt elkövetni.

Melyek volnának tehát a méltánylást érdemlő esetek? Ezt eddigelé senki sem tudta meghatározni. Az alapelv homályos volta, s az alkalmazás kritériumainak bizonytalansága lehetetlenné tesz minden tájékozást. A törvény intentióját csaknem mindenki másként értelmezi, de egyik értelmezés sem olyan a mely megnyugtató eredményre vezetne. Már most, mit tegyen e zürzavar közepette a biró? Ha az egyik elvhez tartja magát, akkor kevés kivétellel minden csekélyebb sulyu deliktum tettesének el kell engednie a büntetést, — ha pedig a másik elvet fogadja el, akkor épen a leginkább méltánylást érdemlő eseteket lesz kénytelen kihagyni a kedvezményből. Az egyik ép oly kártékony hatásu volna, mint a másik. De van egy harmadik lehetőség is, melynek veszélyei

még nagyobbak. Ez a határozott czél és iránynélkül való kapkodás, s az ebből folyó ingadozás volna, mely akkor állana elő, ha a bíróság majd az egyik, majd a másik elv alapján, vagy épen ötletszerüleg gyakorolná eddig még ismeretlen, rettenetes hatalmát.

A bizonytalanság és ingadozás legveszélyesebb következménye pedig az volna, hogy a társadalom vagyonos osztálya, s különösen az uri rend csakhamar oly kiváltságnak tekintené a kedvezményt, melyet a törvényhozó épen az ő számukra alkotott. Mindnyájan tudjuk, hogy ez a veszély nálunk is fenforogna, mert a magyar nemzet általában nem demokratikus természetü, s a társadalom magasabb osztályai még ma is minden téren keresik és szivesen veszik a privilégiumot, és hasznukra forditják a protectiót. Vajon képzelheti-e valaki, hogy a magyar bíróság, mely egészben véve szintén a társadalom tulajdonságaival bir, — mert annak egy része, képes volna megküzdeni az áramlattal, mely mindannyiszor feléje zudulna, mikor arról volna szó, hogy valamely uri embernek (pl. szolgabirónak vagy városi kapitánynak) feltételesen elengedje a 6 hónapnál rövidebb tartamban kiszabott s bizonyára jól megérdemelt büntetést? Hiszen a kir. Curia sok esetben ma is azért kénytelen megváltoztatni az alsófoku bíróságok felmentő itéleteit, mert azok még büntethetőséget sem fedeztek fel az uri delinquens cselekményében.

A jogegyenlőség és haladás minden igaz barátja bizonyára tartózkodni fog az e téren már elért sikereket oly intézmény behozatalával koczkáztatni, a minő a feltételes elitélés.

Sokat lehetne még ebben az irányban mondani, de a tér és idő kiszabta részemre a határt. Csak egy körülményt bátorkodom tehát felemliteni, mely nézetem szerint döntő sulylyal bir. Tegyük fel, hogy a büntetés feltételes elengedésével lehet egyeseknél a belga rendszer szerint is jó eredményt elérni. Ekkor még mindig fent marad a kérdés, hogy minő hatásu lesz a másokra? A választ két irányban adhatjuk meg. A sértett vagy jogaiban kárositott fél sok esetben nem éri be azzal, hogy sérelmezőjének a büntetést elengedték, hanem maga vesz magának elégtételt, s a magánboszut lépteti a törvényes büntetés helyébe, — mig más esetekben a társadalom, a közérzület követeli a büntetés végrehajtását s ha ez mégis elmarad, ez a törvény s a bíróság tiszteletének csökkenésére vezet. Ebben állana az egyik valószinü hatás; a másik még veszedelmesebb s bekövetkezése még valószinübb volna. Régi igazság, hogy nem a büntetés sulya, hanem bizonyossága tartja vissza az emberek bünre hajlandó részét büntettek elkövetésétől. Tehát mindaz, a mi a büntetés bekövetkezésének bizonyosságát csökkenti, fokozza a bünre való hajlandóságot. Ide tartozik első sorban a büntevőnek az a reménye, hogy nem fogják felfedezni. Ez nagyon sok büntett kutforrása, s az államnak mindent el kell követnie jó rendőrség szervezése s egyéb intézkedések által, hogy ez a remény minél alantabb fokra szállittassék le, — ellenben nem szabad olyasmit létesitenie, a mi a büntetés bekövetkezésének bizonytalanságát más módon növeli. Ámde épen ilyen volna a feltételes elitélés intézménye. A büntevő ma csak abban bizik, hogy nem fogják felfedezni, — ezentul már arra is számithatna, hogy felfedeztetése esetére büntetését elengedik. Tehát mi tartsa még vissza a bünözéstől? Csak azt kell neki jól kiszámitania, hogy 6 hónapnál hosszabb tartamu börtönre ne tegye magát érdemessé, s ekkor azután nyert játéka volna. Ilyen játékot üzhetnének az államal épen a kitanult, a legalattomosabb gonosztevők, hogy azonban ez a játék, vagy jobban mondva a törvénynek ilyetén kijátszása a törvény tekintélyének megrontására, a jogi rend aláaknázására és felforgatására vezetne, ezt nem szükséges bizonyitani.

A feltételes elitélés sarkalatos hibája tehát az, hogy a speciális præventiót elébe teszi a generalis præventiónak, az egyesek kiméletét nagyobbra helyezi, mint a társadalom közérdekét s a törvény szentségét. A reform hivei ezt kezdetben figyelmen kivül hagyták, utólag pedig nem igen hajlandók beismerni, a közvélemény azonban mindinkább kiábrándul az illusiókból, melyeket a csillogó látszat előidézett. Liszt és Aschroth saját hazájukban szenvedtek legérzékenyebb vereséget. Eltekintve ama támadásoktól, melyeket Wach Adolf, Kirchenheim, Appelius és mások intéztek ellenük, és eltekintve attól, hogy a reformerek közt is a legnagyobb eltérések, sőt ellentétek uralkodnak, s hogy az egyik theoria megczáfolja, az egyik javaslat megdönti a másikat; leghatározottabb vereséget akkor szenvedték, mikor a hallei győzelem után az észak-német börtön-egyesület hamburgi közgyülése (f. év május hó végén) a feltételes elitélés ellen nyilatkozott, habár ugyanott Liszt és Aschroth személyesen védték álláspontjukat. Hasonló sulylyal birt az, hogy a másodfoku bíróságok elnökei, a miniszter által hozzájuk intézett kérdésre szintén az uj intézmény ellen foglaltak állást. Erre következett a szentpétervári börtönügyi congressus, melynek magatartása szintén azt bizonyitja, hogy a jogászok lelkesedése az uj intézmény iránt immár a fagypontra szállott alá. A szakosztály kihágásokra nézve még elfogadhatónak tartotta a feltételes elitélést, de a congressus ezt a minimális pártolást is megtagadta az által, hogy levette a kérdést a napirendről. Vajon nem előkészitése-e ez annak, hogy lassankint az egész kisérletezés, mely most már a vergődés stádiumába jutott, csendes álomba fog elszenderülni, ezt megmutatja már a közel jövő. Részemről «sine ira et studio» fogtam a kérdés tanulmányozásához, midőn az rokonszenvemet felköltötte, és most sajnálattal vagyok kénytelen meghajolni a kedvezőtlen eredmény előtt, melyre a logikai érvelés láncolatán jutottam. Egyszersmind azonban felmerül előttem egész nagyságában a kérdés, hogy miután a szabadság-büntetés reformja czéljából folytatott küzdelemben sok igazság van, s minthogy a javasolt reform eszközei az itt kifejtett irányban nem látszanak megfelelőknek, mi történjék mégis a helyzet javitása érdekében. Erre azonban most, különben is hosszura nyult előadásom végén, természetesen nem felelhetek; csak néhány rövid pontban foglalom tehát össze az előadottak végső consequentiái gyanánt e részben táplált szerény nézetemet:

1. Minthogy az állami præventió a büntett ellen folytatott küzdelem sikeréhez nem elegendő, hathatósan támogatnia kell ezt a társadalmi præventiónak.

2. A szabadságbüntetés minimuma 8 napban volna megállapitandó, s ily korlátozással a rövidtartamu szabadságbüntetést lehetőleg magánelzárásban és kényszermunkával kellene végrehajtani.

3. A pénzbüntetés behajthatatlanság esetére elzárás helyett kényszermunkával volna lerovandó.

4. A büntetés feltételes elengedésével mindenekelőtt fiatal koru egyéneknél az amerikai rendszer szerint nagy óvatossággal kisérletet lehetne tenni, a mennyiben a szükséges előfeltételek fenforognak.

Ha ezekhez még hozzá teszem, hogy nálunk ez idő szerint minden idevágó reformnál sürgősebb a büntetőtörvénykönyvben megállapitott büntetési rendszer kiépitése, s különösen a törvényszéki és járásbirósági fogházak reformja, — valamint a javitó intézetek minél nagyobb mérvü szaporitása, ugy előadtam mindazt, a mit mai előadásom keretébe bele foglalhatni véltem.

Dr. ILLÉS KÁROLY.

A sommás eljárást tárgyazó törvényjavaslathoz.

Ha az uj törvénytervezetet összehasonlitjuk jelenleg érvényes perrendtartásunknak a sommás eljárást szabályozó szakaszaival, lehetetlen, hogy észre ne vegyük az óriási különbséget, mely a kettő közt létezik mindenekelőtt a szabad

bizonyitás, a bizonyitékok szabad mérlegelése, az anyagi igazság kideritését czélzó birói nyomozás elvének határozott, következetes keresztül vitele tekintetében.

Habár jelenleg érvényben levő sommás eljárásunk is megállapitotta a birónak nyomozási jogát, sőt a 117. §. második pontjában kötelességévé is teszi azt, mindazáltal ki tagadhatná, hogy mindez bizonyos tartózkodással, hogy ne mondjam, félénkséggel történik, mert hisz az abból czélszerüen folyó s érvényesithetésére szükségkép megkövetelendő intézkedések le nem vonatnak, keresztül nem vitetnek.

Mennyivel határozottabb, az alapelvek keresztülvitelében mennyivel következetesebb a Plósz-féle törvénytervezet, mely 62. §-ában a szóbeli tárgyalás egész tartalmából, valamint a bizonyitási eszközökből kiderülő okok szorgos méltánylása alapján rendelvén megitélni valamely tényállitás valóságát vagy valótlanságát, ezzel egyszersmind biztositja a birói nyomozás eredményének a határozat hozatalánál leendő feltétlen érvényesülhetését.

A törvénytervezet 33. §-a a feleket feljogositván kérdések inditványozhatására, ez által a peres ügy tisztába hozatalának s a vitás kérdés elhomályositását czélzó csürés-csavarás kettévágásának oly hatályos eszközét nyujtja, mely a gyakorlatban magának az itélőbirónak is erős segédeszköze lesz az igazság kideritésében. Nem rontja le ezen intézkedés érdemét a kérdéses szakasz azon további rendelkezése, mely szerint a felek által inditványozott kérdések megengedhetősége felett a bíróság határoz. Ily korlátozás felállitása a visszaélések megakadályozhatása czéljából feltétlenül szükséges.

Egyik kiváló érdeme a törvénytervezetnek, hogy az alapelvek rendszeres és következetes keresztülvitele mellett helyes érzékkel számol a gyakorlati élet követelményeivel. Igy gyakorlati szempontból eléggé nem méltányolható intézkedést tesz a 8. §., midőn előirja, hogy «ha valaki a fél helyett kiván eljárni, a nélkül, hogy törvényes képviselői minőségét vagy meghatalmazását igazolná, a bíróság a hiány pótlására rövid záros határidőt tüz ki, vagy pedig a tárgyalást elhalasztja». Ez intézkedést épen a perlekedők egy nagy tömegére, a szegényebb, tudatlan, közönséges néposztályra tartom kiváló fontosságunak.

Akárhányszor fordul elő az eset, hogy például adósságért bepereltetik egy a járásbiróság székhelyétől távol fekvő helyen lakó egyszerü, tudatlan földmüvelő egyén, a keresetet jogtalannak találja, mert meglehet, hogy nem tartozik az egész kereseti összeggel, vagy talán a hitelező még le nem járt fizetési halasztást engedett részére, ő maga talán betegsége vagy elfoglaltsága miatt nem mehet be a tárgyalásra, hanem beküldi maga helyett házastársát vagy más valamelyik közelebbi hozzátartozóját, felvilágositván az illetőt a dolog állásáról; meghatalmazás kiállitása természetesen még csak eszébe sem juthat, egész természetes levén az ő gondolkozása szerint, hogy a hová ő van hiva, ott helyettesitheti őt házastársa vagy valamelyik családbelije. Az igy beküldött egyén megjelenik a bíróság előtt, elő is akarja adni a dolog állását, igen, de meghatalmazást felmutatni nem tud, a biró nem tárgyalhat vele s kénytelen a prts 111. §-a alapján hozni meg az itéletet, felperes igy megnyer oly pert, melyben egyébként részben vagy egészben vesztes lett volna. Az uj törvénytervezet 8. §-a kizárja ily esetnek a lehetőségét s ezzel megbecsülhetetlen intézkedést tesz. Sőt a peres ügyek lehető gyors elintézése, de a felek érdeke tekintetéből is igen helyes, hogy a biró a kérdéses esetben nincs kötelezve a tárgyalás elhalasztására, hanem a fél helyett fellépett személyt egyelőre az eljárásban való részvételre is bocsáthatja, felfüggesztvén ily esetben a véghatározat hozatalát bizonyos, a törvénytervezetben tüzetesen megjelölt feltételek bekövetkeztéig.

Elég gyakorlati érzéke lesz mindenkor a birónak, hogy meghatározhassa, vajon a fél helyett fellépett személyt az eljárásba bocsássa-e, vagy pedig gyanus esetben a tárgyalást inkább elhalassza.

Meghatalmazás nélkül illetéktelen feltolakodás meggátlására elég garantia a törvény azon intézkedése, mely szerint ily esetben a fél helyett eljárt — tehát illetéktelenül feltolakodott személy a fellépése által az ellenfélnek okozott költségekben elmarasztalandó.

Első tekintetre talán jelentéktelennek látszó, de egyes előfordulható esetekben esetleg fontos jogi következménynyel járható intézkedést foglal magában a törvénytervezet 11. és illetve 14. §-a, midőn az oly irásbeli beadványokat, melyek a 11. §-ban előirt kellékeket nélkülözik, illetve a 14. §. második bekezdésében megjelölt hiányokban szenvednek — nem az 1881: LIX. tcz. 11. §-ának mintájára visszautasitani, hanem csupán kijavitás végett visszaadatni rendelik, rövid záros határidő kitüzését követelvén a kijavitás eszközlésére.

Eltekintve attól, hogy a felekre nézve az uj törvénytervezet intézkedéséből bizonyos részben költségkimélés s az eljárás könnyitése következik, sokkal fontosabb és nevezetesebb jelentőségü azon befolyás, melyet a kérdéses intézkedések a felek jogviszonyaira gyakorolhatnak, vagyis azoknak magánjogi hatálya. A jogelévülés tekintetében evidens az idézett szakaszok jelentősége. Valaki oly követelés iránt indit keresetet, mely talán már igen rövid idő mulva elévülne, a kereset azonban az előirt kellékek hiányában idézés kibocsátására nem alkalmas, ha már most az 1881: LIX. tcz. 11. §-ának rendelkezéséhez képest az ily kereset visszautasittatik, akkor az nem szakitja félbe az elévülést, de igenis félbe szakitja azt, ha az ily keresettel szemben nem visszautasitásnak, hanem mint a törvényjavaslat rendeli, csak kijavitás végetti visszaadásnak lesz helye.

A most érvényben levő törvény s az uj törvénytervezet közt létező ezen különbség természetesen gyakorolni fogja hatását az esetben is, midőn a kereset valamely kitüzött záros határidő alatt nyujtandó be, amire bőségesen lesz eset, miután az uj törvénytervezet 1. §-ának 3. pontja az örökösödési perek egy részét is a járásbiróságok hatásköréhez utasitja.

Részemről a törvénytervezet ezen új intézkedését nagyon helyesnek tartom, mert ez által eleje vétetik annak, hogy csekély alaki hibák, melyeknek elkövetése nem is épen a hanyagság rovására esik, sulyos, helyrehozhatlan, joghátrányokat, sőt jogvesztést okozhassanak. És épen abban találom én az igazi, egészséges és szabadelvü jogszolgáltatás modern fejlődését, hogy az annak müködését meghatározó szabályok alkotásánál a lehetőségig az anyagi igazság diadalra juttathatása szolgáljon czélul és zsinórmértékül s hogy az igazságszolgáltatás minél jobban megszabaduljon azon üres, akadékoskodó formalitásoktól, melyek a jogélet bizonyos korszakában jótékony hatással birnak, de később az életviszonyok s ezeknek megfelelőleg alakuló jogviszonyok magasabb fejlődési korában igen sokszor és vajmi könnyen az anyagi igazság érvényesülhetésének rovására esnek.

Szükségesnek tartanám, hogy a törvénytervezetnek a kereset vagy más beadvány kiigazitás végett való visszaadatását rendelő határozata, kifejezetten kiterjesztessék azon esetre is, ha oly esetben, midőn a felet ügyvéd képviseli, a kereset vagy más beadvány ügyvédi ellenjegyzés nélkül nyujtatik be. A legnagyobb szorgalom és figyelem mellett is megtörténhetik, hogy az ügyvéd elfeledkezik valamelyik beadványát ellenjegyezni, s a törvénytervezet kérdéses szakaszai az ügyvédi ellenjegyzés elmulasztását nem emlitvén fel, könnyen vitás kérdés adhatja magát elő.

A törvénytervezet 25. §-ához képest pergátló kifogások a per érdemétől elkülönitve tárgyalandók és döntendők el. Ezen intézkedéshez az első lépést jelenlegi perrendtartásunk megtette akkor, midőn a birói illetőség elleni kifogás felett a per érdemének tárgyalása előtt rendel határozatot hozni, de mennyire félrendszabály ez a törvényjavaslat idézett sza-

kaszához képest, mely, mig egyrészt hasztalan időrablástól kiméli meg a birót, másrészt a feleket is megkiméli haszontalan költségektől, ámbár a tervezet kissé szükmarku volt a pergátló kifogások megállapitásában.

A 25. §. harmadik bekezdésének intézkedését kiterjesztendőnek tartom azon esetre is, ha a bíróság az eljárást azon okból szüntette be, mert nem volt illetékes. Nem helyeselhető, mert jelenlegi joggyakorlatunkkal ellenkezik s igy a jogesetek, illetve eljárásnak csak kis részére szoritva merőben visszás, a törvénytervezet 25. §-ának azon intézkedése, mely szerint, ha a bíróság az eljárást megszünteti, mivel az ügy nem tartozik a sommás eljárás alá és felperes kérelmére a pernek a hatáskörrel felruházott bíróság előtt leendő megállapitására 30 napos határidőt tüz ki, a perinditás magánjogi hatásának fentartását az ujabb keresetnek a 30 napos határidőn való *kézbesitésétől* teszi függővé. Nem érintve itt azt a kérdést, hogy melyik a helyes vélemény arra nézve, vajon mikor tekintessék a per megkezdettnek, csak hivatkozni akarok mai joggyakorlatunkra, a mely szerint a per kezdetének időpontjául a kereset beadása tekintetik. Igaz ugyan, hogy joggyakorlatunk ezen iránya az osztrák törvény mintájára alakult s hogy régibb jogunk az idézést tekintette a per kezdetének időpontjául s igy Plósz javaslata e tekintetben régi jogunk felfogásához simul, de tekintettel a jelenleg érvényes joggyakorlatra, nem volna gyakorlati s nem volna czélszerü, hogy mostani jogszolgáltatásunk egészével szemben egy szük kis kör keretén belül ily ellentétes intézkedést tegyünk.

A törvénytervezet 15. §. második bekezdése a tárgyalási határnap kitüzése tekintetében csak egy általános regulativumot állapit meg a bíróra nézve, midőn rendeli, hogy «a tárgyalási határnap akként tüzendő ki, hogy alperesnek a megjelenésre elegendő idő maradjon». Nem állapit meg tehát maximális időközöket, mint azt a prts 116. §-a teszi; annyival helyesebbnek tartom az uj törvénytervezet intézkedését, mert a bíróra nézve sokszor physikai lehetetlenség maximális határidőkhöz alkalmazkodni és nagyon jól tudjuk, hogy különösen a helyben lakó alperesre nézve megszabott 3 napi maximális határidő a gyakorlatban nem igen nyert érvényt s bíróságaink a törvény által eléjük szabott korlátokhoz nem alkalmazkodtak, mert lehetetlenség volt nekik azokat betartani.

Már pedig mindig a törvény tekintélyének rovására megy, ha annak különben bármily jelentéktelen intézkedése vagy része is épen a jogszolgáltató organumok által be nem tartatik és szigoruan nem respektáltatik.

Nem találom szerencsés intézkedésnek a törvénytervezet 46. §-ának rendelkezését annyiban, a mennyiben a feleket, illetve képviselőiket a jegyzőkönyv aláirásából kizárja. Habár tagadhatatlan, hogy az egész törvénytervezet a birói karba helyezett feltétlen bizalmon alapszik, s igy elfogadandó, hogy a biró a tárgyalás hü képét fogja a jegyzőkönyvben visszaadni, mindazonáltal nem esnék a biró tekintélyének rovására, ha a jegyzőkönyvet a feleknek, illetve képviselőiknek is aláirniok kellene, mert igy a birónak a tárgyalás menetére engedett — és pedig különben helyesen engedett — nagy szabadsággal szemben a feleknek is adatnék hatályos eszköz rendelkezésökre, a mi által előadásaiknak megfelelő felvételét saját megnyugtatásuk tekintetéből is biztosithatnák. De magának az ügyvédi karnak tekintélye is megkivánja a 46. §. hiányának kiegészitését. Végre is a legkitünőbb s legfeddhetetlenebb birói karban is fordulhatnak elő hatalmaskodó s kevésbé képzett egyének, kik egyik másik ténykörülmény fontosságát kellőleg méltányolni nem tudják vagy nem akarják; ilyenekkel szemben kétségtelenül az ügyvédek tekintélye nyerne, ha képviseltje érdekének hatályosb megvédelmezhetése czéljából az aláirás fegyvere rendelkezésére bocsáttatnék. Annyival inkább kijavitandó a törvénytervezet e hiánya, mert az aláirás megkövetelésébőI visszaélés nem fog kifejlődhetni s másrészt eleje vétetik a bíróságok tekintélyét sértő gyanusitások s alattomos vádaskodások kifejlődésének, mik a törvénytervezet mostani intézkedése mellett nem fognak elmaradni. És épen ezen körülményekkel szemben nem tarthatom eléggé ellensulyozónak még azt az esetleges észrevételt sem, hogy a felebbviteli bíróság előtt is szóbeli tárgyalásnak van helye.

Kérdés támadhat a 46. §-nál, midőn a jegyzőkönyvet a jegyző által is aláiratni rendeli, hogy a jegyzőkönyv vitelére a tárgyalásnál jegyzői állásu egyén alkalmazandó-e, vagy csak irnokok fogják e functiót teljesiteni. Minthogy a jegyzőkönyvet a biró mondja tollba, nincs szükség arra, hogy más mint irnok, illetve dijnokok alkalmaztassanak a kérdéses hivatalos cselekvényre. Egyébiránt a kibocsátandó miniszteri rendeletnek lesz feladata ez iránt intézkedni.

Valamint visszásnak tartottam mindig az 1881. LIX. tcz. 13. §-ának azon intézkedését, mely szerint ha felperes keresetében a per tárgya helyett 500 frtot meg nem haladó összeget elfogadni késznek nyilatkozik, alperes a sommás eljárás ellen a peres tárgy nagyobb értéke miatt kifogást nem tehet, ugy visszásnak tartom a törvénytervezet hasonló intézkedését is. Bármennyire szóljon ilynemü intézkedés mellett a gyakorlatiasság tekintete, mindazonáltal én abban megnyugodni nem tudok, mert nincs benne logikai következetesség, ellenkezvén az a tulajdonképeni alapelvvel, mely a peres ügyeknek a különböző eljárási nemek elvi subsumálásánál egyedül lehet irányadó. Tagadhatatlan, hogy a peres ügyeknek az egyik vagy másik eljárási mód alá sorolásánál alapul azon elv szolgál, hogy az egyszerübb, könnyebben elintézhető ügyek a sommás eljárás alá, ellenben a bonyolultabb és igy rendesen szigorubb, mérlegelőbb megitélést igénylő ügyek a rendes eljárás alá tartoznak. Más, biztosabb támpont hiányában a peres ügyek ilyetén megkülönböztetésének eszközeül az értékösszeg fogadtatik el, habár bizonyos ügyeknél az értékre való tekintet nélkül tisztán az ügy minősége a döntő. Minthogy tehát az értékösszeg épen csak mint szükségszerü, külső felismertető eszköz szerepel, tehát a tulajdonképi elvi beosztási alapot sérti az oly intézkedés, mely a félnek önkényére bizza, hogy egy különben a rendes eljárás alá tartozó peres ügyet bizonyos határig terjedő összeg elfogadására való készsége által a sommás eljárás alá tereljen. Sőt ezt határozottan jogsérelmesnek tartom alperesre nézve. Daczára annak, hogy felperes a per tárgya helyett 500 frtot meg nem haladó összeget elfogadni késznek nyilatkozik, azért a vita és eldöntés tárgyát mégis csak az a kérdés képezi, hogy van-e joga felperesnek a per tárgyát követelni s ezen kérdést egyszerübbé s igy a sommás eljárásra alkalmassá nem teszi azon körülmény, hogy felperes 500 frtot meg nem haladó összeget elfogadni kész. Az uj törvénytervezetben különösen visszásnak tartom a kérdéses intézkedést azért, mert ennek értelmében a sommás biró örökösödési és osztályperekben is fog eljárni, ezen perek bonyolultsága pedig már csak nem lesz érintve az által, ha a fél a neki engedett önkényszerü joggal él s igy esetleg 500 frtnál jóval nagyobb értékü hagyatékra vonatkozó örökösödési pereket is a sommás eljárás alá erőszakol.

Végül valóban sajnálattal jegyzem meg, hogy e nagyszabásu, a jogszolgáltatás egy egész rendszerét felölelő reformmü a jelenlegi perrendtartás szakaszára számos idézettel van s igy külső berendezésében nem jelenik meg azon szerves egészben, melyben a gyakorlat könnyebbsége, kétségek kizárása, de magának e jobb kort inauguráló munkálatnak már saját belső becsénél és értékénél fogva is megjelenni kellene.

Óhajtandó, hogy ezen különben könnyen pótolható hiányon segitve legyen.

Dr. LEFÈVRE DEZSŐ,
ügyvéd.

Különfélék.

— **Az igazságügyi miniszteriumból.** Azon hirek, melyek legujabban arról terjesztettek, hogy egyik igazságügyi államtitkár a birói karba menne át, mint értesülünk, teljesen légből kapottak. Az államtitkári állások egyike sem néz személyi változás elébe. *Teleszky István* felfrissült erővel és ismeretes nagy buzgalmával végzi naponta hivatalos teendőit *Czorda Bódog* pedig, kinek tehetségei és tapasztalata oly kiváló szolgálatokat tesznek az igazságügynek, mindenre gondol, csak nem távozásra. Különben a budapesti kir. tábla jelenlegi elnökei: *Vajkay Károly és Sárkány József* diszes állásaikon továbbra is megmaradnak. — Nem oly kellemes egy másik hir alaptalanságának kitüntetése. Ez arra vonatkozott, hogy az igazságügyi miniszter által egy *állandó kodifikationalis bizottság* alakitása terveztetik. — Sajnálattal tudatjuk, hogy erről szó sincsen. Az eszme létesitését, mint minden reformer, ugy jelenlegi igazságügyérünk is óhajtja, de annak megvalósitása még szóba sem jött — és pedig a jelenlegi ugyis felszaporodott igazságügyi költségek tekintetéből.

— **Dr. Illés Károly** jogászegyleti előadását, mely a büntetőjogi reformeszméket és különösen a feltételes itéleteket a konservativ álláspontból tüzetes birálat alá veszi, lapunk jelen számában közöljük. Ezzel bemutatjuk olvasóinknak azon eszmekört, melyben az ellenpárt mozog s alkalmat adunk annak mérlegelésére, mi hozható fel az uj intézmények ellen. Mert hogy oly jeles kriminalista és jeles dialektikus mint Illés Károly, az érvényesithető szempontokat a maguk teljes erejében állitja elénk, az kétségtelen.

— **A bíróságok előtt felmerült bünügyi költségek** behajtásáról szóló törvényjavaslatban a mult számunkban foglaltakon kivül is némi haladást látunk az eddigi állapothoz képest. Ugyanis a javaslat 4. §-a szerint, ha «a biróság azt tapasztalja, hogy a költségek lerovása által az elitéltnek önmagának és családi hozzátartozóinak életfentartása és a terhére rótt cselekményből eredő kártéritési kötelezettsége veszélyeztetve volna: a bünügyi költséget az itéletben egyelőre behajthatatlannak mondja ki». E rendelkezés folytán lehető lesz az — valamint a külföldi törvényekben már rég behozatott, — hogy az olyan ember, kinek van ugyan vagyona, mely a költségeket fedezné, de a vagyon oly csekély, hogy elvétele által veszélyeztetve volna az ő existentiája: nem kényszerittetik majd végrehajtás és árverés által csekély vagyona elharácsolására, a mi különösen a szegény parasztra és annak ártatlan családjára sulyosabb, mint a kiszabott szabadságvesztés büntetés. *E szakasz tartalmával analog rendelkezés a pénzbüntetések behajtására nézve is kivánatos.*

— **A Magyar Jogászgyülés** évkönyvének legujabban megjelent kötete, mely a mult jogászgyülés tárgyalásait tartalmazza, 24 ivet tesz. A jogászgyülés tagjainak száma, mint a kötetben foglalt számadásból látjuk, 429, — körülbelül ugyanannyi mint a jogászegyleté. — Kivánatos volna, hogy az állandó bizottság ülése, mely hivatva lesz a jövő jogászgyülés számára a kérdéseket véglegesen megállapitani és az eddig kitüzötteket kiegésziteni, mielőbb megtartassék.

— **A Magyar Jogászegyletben** legközelebb dr. Reichard Zsigmond tart előadást a feltételes itéletekről, melyben reflektálni fog dr. Illés Károly előadására is. Az ülés napja még nincs meghatározva. Jelentkezett szólásra Bodor László is, és ezen kivül részt kivánnak venni a vitában Kelemen Mór curiai biró és Baumgarten Izidor.

— **Irodalom.** Ujabban a következő jogi munkák jelentek meg. *Vajdafy Emil*: Curiai döntvények. A munka magában foglalja a legutóbbi időkig hozott curiai teljes ülési polgári és büntető döntvényeket, szakszerü és betüsoros tárgymutatóval könnyitve a gyüjtemény kezelését. Ára 2 frt 40 kr. — *Dr. Róth Pál* budapesti ügyvédtől ily czimü füzet jelent meg: Néhány nyilt szó a hazai biztositási ügyről. Szerző a kereskedelmi miniszterium kebelében külön központi állami ellenőrzési hivatal felállitását, a kényszerbiztositás behozatalát, a tarifáknak az állam által való szabályozását és a becslésnek közigazgatási közegek közbenjöttével való eszközlését javasolja. — A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyüjteménye második kötetének második fele jelent meg a napokban a tud. akadémia kiadásában dr. *Kolozsvári Sándor* és dr. *Óvári Kelemen* szerkesztése alatt. Az I. kötet magában foglalja az erdélyi törvényhatóságok jogszabályait, a második kötet első fele a tiszáninneni vármegyei törvényhatóságok statutumait, másik fele a kiváltságolt kerületi és városi statutumokat. Az egyes kötetekhez szakszerü, betürendes tárgymutató van csatolva, a mi kezelhetését igen megkönnyiti; a szöveg mindenütt eredeti hiteles források után van közölve és a hol csak szükséges, felvilágositó, összehasonlitó és utaló jegyzetekkel ellátva.

— **A kir. Curia** kimondotta: I. A czégvezető különös meghatalmazás nélkül csak az oly ügyletekre és jogcselekvényekre van feljogositva, melyek rendszerint kereskedelmi üzlet folytatásaként jelentkeznek, de nincsen felhatalmazva az egész üzlet átruházására, mert ez kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyletnek nem tekinthető.

II. Csak az, a ki nyilván valótlan vagy megszünt követelés fedezetére eszközöltet ki zárlatot vagy biztositási végrehajtást, felelős a kieszközlött biztositási végrehajtás vagy zárlat foganatositása következtében felmerült károkért.

III. A ptrtás 580. 581. §§ aiban emlitett birtokbiróság alatt a ptrtás 37. §-ában emlitett és az örökhagyó utolsó lakásához képest illetékes birtokbiróság értendő, mert az emlitett szakaszokban foglalt intézkedés czélja nem lehetett az, hogy különböző területen levő ingatlanokra vonatkozólag többszörös hirdetményi eljárás tétessék folyamatba, hanem hogy a hirdetményi eljárást a hagyatékhoz tartozó összes ingatlanra nézve az a birtokbiróság legyen hivatva folyamatba tenni, a mely a kibocsátott hirdetmény következtében netán meginditandó perben itélni hivatva lesz.

— **Botrányos visszaélés.** R. özvegységre jutván, 12 esztendeig hiában várt s küzdött, hogy az örökösök által kielégitessék s végre is özvegyi tartásának érvényesitése végett a törvény utjára kellett lépnie és ügyvédet választani jogvédőjéül. Az özvegyi tartás 1874. évtől folyó 12 évre volt kieszközlendő. Az ügyvéd 1886. év márczius első felében beadta keresetét az 1874. évi tartás megitélésére; egy pár hét mulva beadta második keresetét az 1875-iki tartásra; ismét két-három hét után a harmadik keresetlevelet az 1876-iki tartás iránt és igy tovább mindenik évre vonatkozólag ujabb és ujabb keresetet nyujtott be, ugy hogy azon év augusztus havában a 12 évi tartás iránt 12 keresetlevél lett az illető járásbirósághoz beadva. Ennek, a járásbiró lanyhasága mellett, természetes következménye lett, hogy az iratok sokszoros kiállitásán kivül, 12 tárgyalásnak kellett tartatni, itélet tizenkettő hozatott, a kiadmányozás 12-szeri lett, felebbezés a kir. táblára tizenkétszer történt és ugyanannyiszor a Curiára is, és mindez ugyanegy ügyben, melynek ugyanazon jogczime, ugyanazon személyek szerepeltek s egyedül az évszám különbözött a melyre a tartásdij követeltetett. És történt ezen botrányos eljárás csakis a költség szaporitására.

— **A kecskeméti rabsegélyző-egylet** harmadik évi müködése a következő adatokban tükröződik le: Az állam az egyletnek a mult évben adott 500 frt segélyt; egyéb bevétel (tagdijak és kamatok) volt 155 frt, összesen 945 frt. Kiadatott segélyezésekre 53 frt 90 kr. Iskolai czélokra 189 frt 16 kr. Összes kiadás 269 frt 13 kr. Egyleti vagyon 1192 frt 93 kr. Az egylet a kecskeméti törvényszék fogházában iskolát tartott fen, melynek két osztályában 183 rab részesült oktatásban. A pénzsegélyre forditott 53 frt 90 kr. 23 kiszabadult közt osztatott meg.

Irtások.

132.

A budapesti VI. ker. kir. járásbiróság egy 160 frtos ügyben 1890 szeptember 22-ről kelt 29,362/90. sz. végzéssel folytatott tárgyalást 1891 január 5-ére tüz. (Ez is sommás eljárás.)

Az igmándi kir. járásbiróság egy 1889 április 24. teljesitett foglalás ellen beadott előterjesztésben *1890. évi szeptember 26.* tüzött tárgyalást (3256/90. sz.), tehát 18 hó után körülbelül.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 44. SZ. Budapest, 1890. október 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári házasság. *S. A.*-tól. — A halálra itéltek életviszonyairól. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Jogirodalom: A müvelt világ törvényhozása 1888-ban. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A perrendtartás 111. §-ához. *B. A.*-tól. — Az administrativ uton történő kitiltás Budapesten. Dr. *G. L.* budapesti ügyvédtől. — A budapesti kir. ügyészség előterjesztése a birói és ügyészi szervezetről szólótörvénytervezetről. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári házasság.

Magyarország az igéret földje, ismét egy igérettel gazdagabb.

Az oly nagyon kedvelt «majd» szó — mint a lapok irják — ismét kitolta ismeretlen időre a polgári házasság kérdését az aktualisok köréből.

Pedig oly közel fekvő, oly természetes volt, «hogy azon chaosból» egy uj jogrend teremtetik, hogy azon ázsiai viszonyok, melyek Európának egyik kiváló államában mint hazánk, a házasságjog terén uralkodnak, eltünnek mindörökre.

De hiába, nem mindaz, mi észszerü, válik ténynyé és a házasságjog minálunk oly kuszált, olyan zavaros, hogy vén századunk talán nem is fogja megifjitani.

De miért? Fogják azok kérdezni, kik minden áron az észszerüség álláspontján akarnak állani.

Nem érett meg hazánk e reformra? Nem aktualis, nem égető, nem sürgős e reform? Nem vagyunk-e liberalisok, demokraták? S ha nem is volnánk oly szörnyen liberalisok, osztrák szomszédjaink is tovább jutottak már e téren mint mi. Hiszen nem is a liberalismus kérdése az, vajon jogositva van-e az állam polgárai családi viszonyait rendezni, a legfontosabb viszonyt, melyen az egész állami élet alapul.

Ki kétli az államnak jogát arra nézve, hogy meghatározza, miszerint minden polgára akkor házas, ha ezen és ezen feltételeket teljesiti, akkor van felbontva házassága, ha az állami bíróság, mely minden jogviszony elbirálására illetékes, azt felbontja.

S vajon mi jogon akadályoztatik meg valaki uj házasságra való lépésében, ha az állami hatalom nevében az neki megengedtetik.

S vajon nem az államnak, ki a törvényeket statuálja, egyedüli és kizárólagos feladata meghatározni, hogy melyik gyermek törvényes, melyik törvénytelen?

Nem a liberalismus kérdése az, hanem az állam legelemibb meghatározásának világos következménye. Ha a házasság, mint mindenkinek el kell ismernie, polgári viszony, szerződés egy férfi és egy nő között, mint azt minden törvénykönyv s az osztrák is meghatározza, ugy mi természetesebb, mint hogy az állam, mely minden szerződés érvényességi, köthetési stb. feltételeit meghatározza, egyedül legyen illetékes dönteni ezen legfontosabb szerződési viszony felett.

S mi a tény?

A hány felekezet, annyi házasságjog, a hány vallási meggyőződés, annyi házasságjogi felfogás, a hány felekezet, annyi állam az államban a házasság tekintetében.

A róm. kath. vallás a házasság elválaszthatlanságát prédikálja. Házassági pereire illetékes a szentszék.

Külön kodexe, külön birái vannak. Megszabja a házassági akadályokat, meg a bontó és a tiltó okokat. Az evangelikus és reformatus részben a birói gyakorlat álláspontján áll.

Az unitarius ismét külön bíróságokkal bir, külön házasságjogi szabványokkal. Az erdélyi házasságok pedig jó hirnévnek örvendenek.

A zsidó vallás szintén saját házassági akadályait ismeri. S nem léphet uj házasságra oly egyén, ki jogerős itélettel el van választva, ha válólevelet nem kap. Az egyéni önkény helyeztetik egy jogerős itélet fölé.

Igazságügyminiszterium és közoktatási miniszterium egyaránt elvileg döntenek házasságjogi kérdésekben; szentszékek és törvényszékek döntenek néha ugyanazon házaspárra nézve.

S most könnyü elképzelni a komplikatiókat.

Nem ritka eset, hogy egy katholikus házaspár közül a nő a protestans vallásra lépvén, elválik férjétől és ujra férjhez megy, s ekkor a katholikusnak maradt férj továbbra is férje marad egy más ember feleségének, ő házasságban él rég elvált feleségével.

A más vallásra való kiválás pedig a legkényelmesebb kijátszása a házassági szerződés érvényességének.

Sőt az is megesett s ez aktaszerüleg bebizonyitható, hogy ikergyermekek közül az egyik törvényes, a másik törvénytelen volt.

Az apa ugyanis, ki magasabb egyházrendet viselt, kath. pap volt, s papi kötelékéből való kiválása után is katholikus maradt, vegyes házasságra lépett egy protestans nővel, melynek gyümölcse ikergyermek lett. Az egyik fiu a másik leány.

A fiu, statusa apja vallása szerint itéltetvén meg, törvénytelen, mert magasabb egyházrendet viselt pap házassága a kanonjog szerint érvénytelen, s a leánygyermek törvényes, mert anyja protestans vallása szerint a papok házassága érvényes.

Ikrek, kik közül az egyik törvényes, a másik törvénytelen: ily csodák csak nálunk születnek.

Kik jogi élczekkel előszeretettel foglalkoznak, bő anyagot lelnek Magyarország házasságjoga terén; nincs az a lehetetlen, mi e téren lehetővé ne válnék, s a legnagyobb képtelenségek szeliden megférnek egymás mellett.

Házasságjogaink gyökerei visszanyulnak a lezajlott évezredekbe s a világ teremtése óta keletkezett majd minden házasságjog aktualis hazánkban. A mózesi törvények váló levelei még most is modernek, a középkor anathemái a házasság elválaszthatlansága mellett még most is zudulnak a vétkesek fejeire, a legkevésbé képviselt korszak e téren — az ujkor.

Ennek vivmányai nem érintették házasságjogunkat.

Magyarország az egyedüli a müvelt államok között, mely sem az obligativ sem a fakultativ polgári házasságot keresztül nem vivé.

Ki vállalja el a felelősséget eme nagy mulasztásért? Ki fogja megmagyarázni a fejlődő Magyarország visszamaradottságát ép e téren? Ki fogja kimenthetni a tehetetlenség vádja alól, ha polgárai jogviszonyait rendezni mindeddig nem merészelé.

Nem akarom a detail szinezést alkalmazni, hogy mily

igazságtalanság, hogy az, kinek házassága ellen mi kifogás sincs állami szempontból, eltiltatik felekezete által családja megalapitásától. Nem akarok ujból utalni azokra, kik a törvénytelenek statusába soroztatnak, noha államilag törvényes házasságból születének.

Fesse ki ezt mindenki magának, ki szemtanuja és mindennapi észlelője e viszonyoknak.

Mi csak e főbb vonásokból eléggé bizonyitottnak tartjuk, hogy a jelenlegi állapot tarthatatlan.

Itt tehát nem lehet szó a jövő kecsegtetéséről. De arra, mint mondám, szükség sincsen. Nem kell a polgári házasságot a liberalismus pontozatai közé sorolni és akkor elesik jórészt a konservativek hadi lármája is. Ha nagy jelszavak alatt akarták volna Ausztriában a polgári házasságot behozni, hajótörést szenvedett volna a konservativek non possumusán.

Hagyjunk tehát fel a polgári házasságnak mint nagy jelszónak hangoztatásával, tekintsük annak ami, az általános polgári törvénykönyv szükséges elodázhatlan részének.

S az igazságügyminiszter helyesen igérte a polgári házasság keresztülvitelét a családjog körében. De itt a kérdés megérett, minden további halasztás gyöngeségre mutat.

Családjogunk és ennek kodifikálása nem szorulhat le többé napirendből, e kérdéssel most kell foglalkozni, e kérdésnek mostan kell testté válni.

A házasságjog terén chaos uralkodik, ezt Magyarország igazságügyminisztere mondá. Felelőssége követeli, hogy a jogrend helyreállittassék.

Mert egy jogállamban az államot oly igen érdeklő kérdésben chaosnak uralkodni nem szabad.

S a magyar törvényhozásnak, s a közvéleménynek addig nyugodnia nem szabad, mig a chaost át nem töri a teljes jogegyenlőség, a rendezett családi viszonyok átható világossága.

S. Á.

A halálra itéltek életviszonyairól.

Azon nagy horderejü kutatások, melyek tárgyává most világszerte a bünügyet teszik, már abban a tekintetben sikerrel jártak, a mennyiben a kutatók mindinkább meggyőződtek arról, hogy a bünügygyel összefüggő nehéz kérdések csak ugy nyerhetnek megoldást, ha a tudományos érdeklődés központjába a *bünös* állittatik. A büntettes egyéni és társadalmi viszonyaiból kell megmagyarázni a büntettet, minden egyéb kutatás eltéveszti czélját. Minden büntettnek megvan saját története, fejlődése, és minden állam bünügyi viszonyainak megvan ugyanily története, melynek szálait végig kell kisérni, hogy ismerjük azon átalkodott erőket, melyeknek dämonikus müködése a társadalom bünügyi budgetjében — hogy Quetelet kedvencz szavát használjuk — kifejezést talál.

Mióta a kutatások ez irányban megindittattak, egyuttal abban is örvendetes haladás történt, hogy az általánosságokból lassanként kibontakozván, áttértek a részletekre; egyenként vizsgálat alá veszik a bünügy minden egyes mozzanatát, mert a nagy számokban és általánosságokban az egyes tényezők teljesen elmosódnak. Igy látjuk, hogy különösen a modern anthropologiai iskola mindenesetre azon érdemet vindikálhatja magának, hogy egész sorát a monografiáknak létesitette, mely a bünügy mikroskopikus vizsgálódásait nyujtja.

A következő sorok csekély adalékot akarnak a bünügy ilyen részletes tanulmányozásához szolgáltatni. Az osztrák bünügyi statisztikának egyik érdekes részlete ugyanis közli a halálra itéltek személyi viszonyainak leirását. Ez adatok eddig még nem dolgoztattak fel, bár igen érdekes tanulságok rejlenek bennök. Természetes, hogy az esetek száma nem igen nagy. Igen finom mérésekre tehát nem alkalmasak. Mindamellett majdnem minden tekintetben oly határozott irányzat mutatkozik, hogy teljes megnyugvással azt mondhatni, miszerint nagyobb számu észleletek is alig fogják az eredményeket lényegesen módositani. Osszesen 459 esetről adunk számot, ennyi halálos itéletet mondtak ki Ausztriában 1882—86-ig.

A mi mindenekelőtt a *nemet* illeti, ugy azt látjuk, hogy az a halálos büntetteknél következőkép alakul: 100 büntettes között

	a halálra itélteknél	az összes büntetteknél
férfi	71·5	85·3
nő	28·5	14·7

Látni ebből, hogy a női büntettesek a legsötétebb bünök elkövetésénél sokkal sürübben szerepelnek, mint a büntetteknél általában. Ennek okát azonban könnyen megtalálhatni. A nő által elkövetett halálos büntettek tulnyomóan a gyermek ellen elkövetett gyilkosság (értve ez alatt nemcsak a «gyermekölés»-nek nevezett büntettet, hanem általában a szülő által gyermekén, tehát akár törvényes gyermekén az élet bármely időpontjában elkövetett gyilkosságot). Látjuk azt abból, hogy azon 131 nő között, ki 1882—86-ig halálra itéltetett, 85 gyermekének életét oltotta ki. Tehát a gyermekgyilkos nő az, mely a nők arányát annyira emeli.

Áttérünk a *korra*. Az eredmények, melyek adatainkban visszatükröződnek, a következők: 100 büntettes között volt

	a halálra itélteknél		az összes büntetteknél
20 éves	3·9		17·3
21—25 «	29·5	49·4	40·0
26—30 «	18·9		
31—40 «	27·0	47·7	42·7
41—50 «	10·3		
50 en felül	10·4		

Sajnos, hogy az összes büntetteknél a koradatok részletesebben feltüntetve nincsenek. Mindamellett azt látjuk, hogy kor tekintetében is lényeges különbségek vannak. A 20 éven alóli kor, mely a büntetteknél általában már jelentékeny arányban szerepel, a legsulyosabb büntettekhez mérsékelten járul. A többi korosztályokra ellenben nagyobb része esik a halálos büntetteknek, mint az összes büntetteknek. Leggonoszabb a 21—25 éves korosztály, mivel ez maga majdnem egyharmadát szolgáltatja az összes főbenjáró büntetteknek. Ha tudniillik ötödévenként részletezzük az adatokat (a 30 éven felül csak egyszerü osztás utján kiszámitva), az eredmény a következő:

21—25 éves	29·5	36—40 éves	13·5
26—30 «	18·9	41—45 «	5·1
31—35 «	13·5	46—50 «	5·1

Az első évötödben majdnem hatszor nagyobb a főbenjáró büntettek aránya, mint az utolsókban.

Átmegyünk a *családi állapotra*. 1000 büntettes között volt:

	halálra itélteknél	összes büntetteknél
nőtlen, hajadon	49·0	57·4
férjes, nős	46·6	39·5
özvegy, elvált	4·4	3·1

Ezen számok szerint ugy a nős, férjes, mint az özvegy és elvált egyének sokkal gyakrabban szerepelnek a halálos büntettek elkövetői között, mint a büntetteknél általában, mig a nőtlen és hajadon egyének kedvezőbb viszonyokat mutatnak. Ezen különbség kétségkivül jórészben azzal függ össze, hogy, a mint emlitettem, a gyermekgyilkosságok nagy számban szerepelnek és ezek nemcsak törvénytelen gyermekek ellen követtetnek el, hanem törvényes gyermekek ellen is, valamint házasságtörésben nemzett gyermekek ellen. Különben a férj ill. feleség ellen elkövetett gyilkosság is elég gyakran szerepel. A vizsgálódásunk alapjául választott korszakban ugyanis nem kevesebb mint 58 hitvesgyilkosság követtetett el, azaz az összes gyilkosságoknak több mint 12%-a esik azokra, kik a kölcsönös szerelem helyett halálos gyülölettel fordultak egymás ellen.

A *terület* szerinti megoszlása a főbenjáró büntetteknek is nagyon tanulságos. Száz eset közül jut:

	halálra itélteknél	összes büntetteknél
Alsó-Ausztriára	9·4%	12·1%
Felső-Ausztriára	3·5 «	3·8 «
Salzburgra	0·0 «	0·9 «
Stajerországra	6·8 «	7·2 «
Karinthiára	2·4 «	2·1 «
Krajnára	3·3 «	3·2 «
Tengerpartra	3·3 «	3·1 «
Tirolra és Vorarlbergre	4·1 «	3·3 «
Csehországra	17·4 «	17·8 «
Morvaországra	13·1 «	12·8 «
Sziléziára	2·0 «	3·3 «
Gácsországra	27·9 «	25·3 «
Bukovinára	2·0 «	2·8 «
Dalmácziára	4·8 «	2·5 «

Ezen számok felette érdekesek. Az általános bünügyi aránynál kisebb a főbenjáró büntettek aránya a következő tartományokban ill. országokban: Alsó- és Felső-Ausztria, Salzburg, Stajerország, Csehország, Szilézia és Bukovina; ellenben az általános aránynál nagyobb a halálos büntetteké a következő tartományokban ill. országokban: Karinthia, Krajna, Tengerpart, Tirol és Vorarlberg, Morvaország, Gácsország és Dalmáczia. Kedvezőbb viszonyok vannak tehát általában a németek által lakott vidékeken, a melyek egyuttal sokkal kedvezőbb miveltségi viszonyokat mutatnak. Ellenben kedvezőtlenebbül alakul az arány ott, hol szlávok laknak, a hol egyuttal az analfabeták száma egész 80%-ig és tul emelkedik. Legnagyobb a viszonylagos különbség Dalmáczíában, melynek aránya a főbenjáró büntetteknél majdnem kétszer akkora, mint az általános bünügyi koeffiiciens.

A gyilkosságok neme is érdekes adalékot nyujt az erkölcsi viszonyok megitélésére. Az erre vonatkozó adatokból azt látjuk, hogy az összes 459 gyilkosságból volt

gyermekgyilkosság	107 =	23·3%
hitvesgyilkosság	58 =	12·6 «
szülőgyilkosság	12 =	2·6 «
szerető ellen	9 =	1·9 «

Ezen számoknál nem voltunk tekintettel sem a mostoha szülők, sem a mostoha gyermekek ellen, továbbá sem az apósok, anyósok, sem vők és mennyek ellen elkövetett gyilkosságokra. Ha ezeket, valamint a testvérek, nagyszülők ellen elkövetett gyilkosságokat tekintetbe veszszük, akkor legalább 50%-ra tehetjük azon gyilkosságok arányát, melyek közeli rokonok ellen elkövettettek. A legsulyosabb büntettek tehát — fájdalom — a családban találják gyökeröket és tápanyagukat.

A *foglalkozásra* nézve a gyilkosok tulnyomóan a parasztok és napszámosok köréhez tartoznak.

Nem lesz érdektelen annak megjegyzése, hogy a halálra itélt büntettesek jelentékeny része eddig mocsoktalan hirnévnek örvendett és a büntető-törvénykönyvvel ellentétbe még nem jött. Ez mindenesetre a mellett szól, hogy a gyilkosok között nagy számban vannak olyanok, kik épen nem tartoznak a megrögzött bünösök közé és csak a szenvedély és felindulás által elvakitva, követik el vérfagyasztó büneiket.

Dr. FÖLDES BÉLA.

Jogirodalom.

A müvelt világ törvényhozása 1888-ban.

Nem régen hagyta el a sajtót a párisi összehasonlitó törvénytudományok társaságának «Annuaire»-je, mely a föld kerekségén létező és a civilizált névre igényt tartó államok 1888-ik évi törvényhozási munkálatáról számol be. Egy kommentált nemzetközi Corpus Juris áll előttünk, mely 1117 sürün nyomtatott oldalon nemcsak a nevezetesebb törvényeket közli bő kivonatos, vagy szószerinti franczia forditásban, hanem beavatott személyektől tárgyilagos ismertetést és kritikát közöl az egyes államok politikai életéről, törvényhozási mozgalmairól és irányáról. Ez a vállalat ma már oly jelentőségre vergődött, hogy egyetlen államférfiu és a napi teendők körén tultekintő jogász sem nélkülözheti e becses müvet.

S hogy az egyes államok mily serény törvényhozói munkásságot fejtenek ki, annak hü képét tünteti fel az «Annuaire» ezen kötetének rendkivüli terjedelme, mely valamennyi eddig megjelent hason kiadványt felülmul e tekintetben. Ujabb államok, melyek eddig nem szerepeltek, vonattak be e kiadvány keretébe, mint Congó, Honduras, Nicaragua, Salvador, Peru és Chili. A ki kiváncsi, hogy mit müvelnek a tengerentuli, ázsiai, afrikai és ausztráliai államok, az megelégedéssel lapozgathatja át e müvet. Valóságos kulturkép ez földünk lakosságának mozgalmairól, az emberiség fejlődésének irányáról.

E czikk szük keretében nem foglalkozhatunk a távolabb eső exotikus államok törvényhozásaival s csupán a hozzánk közelebb eső s igy bennünket inkább érdeklő államok törvényhozói müködését kivánjuk a főbb vonásokban feltüntetni. Francziaország törvényhozásának külön kötet lévén szentelve, ennek ismertetését mi is külön czikknek tartjuk fel.

A kodifikatio terén első helyen ezuttal *Portugallia* áll, mely kereskedelmi törvénykönyvet alkotott. E kodex, mely 749 szakaszból áll, a kereskedelmi jog egész anyagát felöleli. Az első könyv szól a kereskedésről általában (kereskedők, czégek, kereskedelmi könyvek stb.), a második könyv a kereskedelmi ügyleteket tárgyalja és ezek közt a váltójogot, a harmadik könyv pedig a tengeri jogot tartalmazza.

Mint nevezetes kodifikationális munkálat emlitést érdemel *Chili* állam *bánya*-törvénykönyve és *Buenos-Ayres* bünvádi eljárása. Ez utóbbi számos sajátosságot tüntet fel, a mennyiben az esküdszéket mellőzi és az első fokon kizárólag az egyes birói rendszerre van fektetve.

A *közigazgatás* terén Anglia egy valóságos közigazgatási kodexet teremtett, melynek czime: An acte to amend the laws relating the local governement in England and Wales and for other purposes connected therewith. (51. és 52. Vict. ch. 41.) (Törvény az angolországi és walesi helyi közigazgatás és ezzel összefüggésben lévő törvények reformjáról.) Sajnálatunkra e törvény bővebb elemzésébe ezuttal bele nem ereszkedhetünk, de annyit meg kell jegyeznünk, hogy e reformot maguk az angolok bizonyos kétkedéssel fogadták, mert habár az az administratio egyszerüsitése és egyenlősitése felé jelentékeny lépést képez, ugyanoly mértékben szakit az angol konservativ hagyományokkal, a melyektől e nép nem egykönnyen tér el, főleg ezen a téren.

Norvegia törvényt hozott az uzsoráról, melynek legérdekesebb intézkedése az, hogy a törvényes kamatláb a 4%-ot tul nem haladhatja és hogy az uzsora vétsége hivatalból üldözendő. Különben ezen vétség definitiója közel jár a német és az ennek mintájára készült magyar törvény szövegezéséhez.

Brazilia az 1888-ik évben alkotott törvényével a rabszolgaságot végképen eltörülte.

Az *ipari* törvényhozás terén nevezetesebb alkotásai Angliának és Schweiznak vannak, a hol a találmányi szabadalmak és áruvédjegyek szabályoztattak, mig Ausztria a munkások betegség elleni biztositásáról hozott törvényt.

A *birói szervezet* tekintetében mélyebbre ható reformokkal az 1888-ik évben nem találkozunk, de mégis emlitésre méltó, hogy Olaszország és Görögország a kereskedelmi bíróságokat eltörülték és ezek teendőit a polgári bíróságokra ruházták, Spanyolország a bünvádi eljárás terén visszaállitotta az esküdtszékeket.

Belgium és *Dánia* a büntetőjog terén korszakot alkotó ujitást létesitett, a mennyiben törvényileg szabályozta a feltételes elitéltetéseket és az ártatlanul elitéltek kárpótlását. Két oly hatalmas eszme nyert ezen törvényekben megvalósulást, a melyek az Annuaire tanusága szerint is az összes müvelt államok államférfiait és jogászait élénken foglalkoztatják.

Mint nevezetes alkotást emliti fel az Annuaire a magyar

halászati törvényt, melyet *Dareste* bő kivonatos forditásban közöl. *Oroszország* az erdők fentartásáról és az ipariskolák szervezéséről hozott említésre méltó törvényeket.

Mint eddig, ugy ezuttal is tekintélyes helyet hagytak fel a kötet szerkesztői a *magyar* törvényhozói munkásság ismertetésének, a melyben jelen sorok irója közöl a parlament müködéséről egy áttekintést, mig a szesz- és czukoradó törvényeket terjedelmes szakszerü kivonatban *Horánszky Nándor* orsz. képviselő ismerteti.

Ez az 1888-iki Annuaire tartalma főbb vonásokban, melynek keretében az egyes nevezetesebb törvények analytikai fejtegetése mind meg annyi becses, önálló értekezést képez.

Dr. NAGY DEZSŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A perrendtartás III. §-ához.

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék és a budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróság előtt nemrég egyidejüleg azon érdekes jogi kérdés merült fel, hogy ha valamely bejegyzett czég képviselőjeként perbe idézett személy tagadván, hogy ő a perelt czég törvényszerü képviselője volna, nem mint ilyen, hanem mint magánszemély jelenik meg a tárgyaláson (igy állitván ki az ügyvédi meghatalmazást), hozható e a perelt czég ellen makacssági végzés?

A VIII—X. ker. kir. járásbiróság alperes czéget makacssági végzés alapján a kereset értelmében elmarasztalta és S. A.-t, a ki mint a perelt szövetkezet elnöke lett perbe idézve, de nem mint ilyen, hanem saját személyében jelent meg, költségek megállapitása iránti kérelmével elutasitotta.

A kir. tábla S. A. felfolyamodása folytán ezen itélet feloldása mellett utasitotta a kir. járásbiróságot, hogy póttárgyalást tartván, hivja fel felperest annak bebizonyitására, hogy a kereset kézbesitésekor S. A. a perelt szövetkezetnek valóban elnöke volt, mivel felperes a perelt czéget S. A. mint annak állitólagos elnöke kezéhez idéztette perbe, a tárgyaláson azonban S. A. tagadásával szemben nem igazolta — bár ennek igazolására halasztást kért — hogy S. A. a perelt czégnek valóban elnöke. A tárgyalási és felebbezési költséget a kir. tábla felebbező ügyvéd javára *saját felével szemben* állapitotta meg.

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék egy teljesen analog ügyben a makacssági végzés kimondásának mellőzése mellett felperest — miután nem volt képes beigazolni, hogy az alperesi czégnek csakugyan a perbe idézett egyén a törvényes képviselője — keresetével elutasitotta és a költségek megfizetésében marasztalta.

Véleményünk szerint egyedül a kereskedelmi törvényszék megoldása helyeselhető teljesen.

Mert ha S. A. mint a perelt czég elnöke kényszerittetnék fellépni, akkor eo ipso kénytelen volna beismerni azt, hogy ő helyesen idéztetett perbe, a mi teljességgel ellenkezik az ő érdekeivel és az általa vitatott valósággal.

Ha pedig ugy fogjuk föl a dolgot, hogy neki nem is kell a tárgyaláson megjelennie, akkor arra az eredményre jutunk, hogy egy nem törvényszerüen idézett és igy minden törvényes képviseletet nélkülöző czég elmarasztaltatik, a mi nemcsak a czégre lehet igazságtalan és káros, hanem a czég tagjainak egyetemleges felelősségénél fogva a szabálytalanul perbeidézettnek is vagyona egy reá nézve esetleg teljesen idegen czég tartozásáért a makacssági végzésen alapuló itélet jogérvényes léte folytán veszélynek van kitéve.

A kir. tábla végzésének a perköltségekre vonatkozó része annak érdemi részével egyenes ellentétben áll és e tekintetben a keresk. és váltótörvényszék itélete sokkal helyesebb felfogást tanusit. Az által ugyanis, hogy a költségeket a kir. tábla felebbező ügyvéd javára saját felével szemben állapitja meg, mintegy kifejezi azon elvet, hogy a perbeidézett S. A.-nak a tárgyaláson való megjelenése nem volt okvetlenül szükséges, vagyis ebből következőleg a perbeidézett félnek, ha magát nem érzi adósnak, a biróság előtt megjelennie soha sem volna szükséges; — a mi a perrendtartás III. §-ával homlokegyenest ellenkezik.

Eltekintve attól, hogy a ki perbe idéztetik, annak *joga* van megjelenni a tárgyaláson, de a jelen esetben, mint fentebb reá utaltam, a jogtalanul perbeidézettnek egyenesen anyagi kárával járhatott volna, ha a tárgyalásról elmarad és az általa képviseltnek állitott alperes czég elmakacsoltatik. *B.*

Az administrativ úton történő kitiltás Budapesten.

A budapesti kir. törvényszék büntető osztálya M. I. kereskedő-segédet, kit az a gyanu terhelt, hogy egy ezüst órát lánczostul együtt ellopott, vád alá helyezte minap lopás miatt, «miután tény — ugy mond a 20276. btő 1890. sz. vádhatározat — hogy az óra *a lopásért már többször büntetett vádlott* kezén találtatott.» Ennek következtében a vádbeli cselekményt a Btk. 338-dik §-a szerint büntettnek kellett minősiteni, mely a 340. §. szerint öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

A minősités azon alapult, hogy a fővárosi m. kir. államrendőrség detektiv osztálya által f. évi április 23-án kiállitott és a vádlottra vonatkozó törzslapkivonaton (törzslapszám: 1114., fényképszám: 944.) a «büntetések és egyéb adatok» rovata a következő értesitést foglalta magában: «lopás miatt a budapesti IV.—X. ker. járásbiróságnál 1883. évben büntetve volt, lopás miatt a budapesti kir. törvényszéknél 1886. évben 10 havi börtön, kabátlopások miatt 1886 november 12-én a budapesti IV.—X. ker. járásbirósághoz átkisértetett. Budapestről eltolonczolva volt 1882. évben, lopás miatt a főkapitányságnál fogva volt 1890 márczius 20-án.»

A fővárosi rendőrség átirata szerint vádlott négy-öt valótlan nevet állitott a hatóság előtt.

A minap megtartott végtárgyalás alkalmával vádlott határozottan tagadta, mintha ő lopás miatt *két izben* már meg lett volna büntetve és csak a 20 éves korában, az 1886-dik évben elszenvedett 10 havi börtön-büntetést ismerte be. Ezen körülmény tisztába hozatala végett elnapolták a végtárgyalást és beszerezték az állitólagos megelőző büntetésekre vonatkozó bünügyi iratokat. Ezekből be lett igazolva, hogy vádlott eddigelé csak egy izben volt büntetve és pedig a budapesti kir. törvényszéknek 1886 január 5-én 435/1886. sz. alatt kelt itéletével 10 havi börtönre, mely itélet szerint vádlott addig, vagyis 1886-ig «büntetlen előéletü» volt.

Beigazoltatott továbbá, hogy a budapesti IV.—X. ker. büntető járásbiróság vádlottat, kit kabátlopások miatt kisértek oda 1886 november 12-én, november 14-én a 29805/886. sz. itélettel már felmentette ezen vád alól és hogy vádlott — az itélet szerint — «mint a vagyonbiztonságra veszélyes egyén a rendőr-főkapitány megkeresvényéhez képest oda . . . . . viszszakisértetik.»

Beigazoltatott végül, hogy vádlott f. évi márczius 20-án nem lopás miatt volt a főkapitányságnál fogva, hanem hogy a mondott időben f. évi márczius 23-án, a fővárosi VII. ker. kapitányság a 4440/1890. kih. sz. határozattal vádlottat, mint «lopás miatt *többször büntetett* s a közbiztonságra veszélyes egyént» a Kbtk. 62. és 43. §§-ai alapján [valótlan névállitás és csavargás] nyolcz napi elzárásra és 25 frt pénzbüntetésre itélte, mely itélet ellen vádlott felebbezést jelentett be.

Egyidejüleg a VII. ker. kapitányság a következőket irja a fővárosi rendőri fogház- és tolonczügyosztálynak, hogy «nevezettnek a fővárosból kitiltása közbiztonsági szempontból indokoltnak látszik, azért kitiltása és eltolonczolása czéljából bekisértetem M. J.-t.»

Egy nappal megelőzőleg, vagyis f. évi márczius 22-én a főkapitányság szintén már átiratot intézett volt a tolonczügyosztályhoz, melyben azt mondja: «minthogy M. J. a helybeli nyilvántartás adatai szerint *két izben lopás miatt büntetve volt már* s jelenleg is felette gyanus körülmények között fogatott el s ekkor — mint rendesen tenni szokta — hamis nevet és lakást mondott be, mint a főváros vagyonbiztonságát veszélyeztető egyén a főváros területéről kiutasitandó és kitiltandó lenne. Megkerestetik ennek folytán czim, miszerint M. J.-t. *a fenforgó terhelő körülményekre való tekintettel* a fővárosból kiutasitani és kitiltani sziveskedjék.»

F. é. márczius 28-án a főkapitányi hivatal átkiséri már M. J.-t a tolonczügyosztályhoz oly czélból, miszerint «M.-et, mint a vagyonbiztonságra *fölötte veszélyes egyént* a fővárosból kitiltani sziveskedjék.»

F. é. márczius 30-án a rendőri fogház- és tolonczügyosztály ennek következtében 5403/fk. III. 1890. jegyzőkönyvi sz. a. már a következő határozatot hozta:

«M. J. a főv. m. kir. államrendőrség egész területéről *mindenkorra kitiltatik* és . . . . . a fővárosból eltolonczoltatni rendeltetik.»

Indokok: «M. J. . . . . *mint ismert, többször büntetett szokásos tolvaj tartatik nyilván.* Mint ismeretes csavargó a fővárosból már 1881. évben több izben eltolonczoltatott, a nyilvántartási osztály adatai szerint *lopás miatt három izben*, legutóbb 1887. évben 10 havi börtönnel *volt büntetve.* Mint folyton álneveket használó *tolvaj* már 1883. év óta lefényképezve van, minélfogva mint közveszélyes egyént a főv. magy. kir. államrendőrség egész területéről kitiltani és illetőségi helyére eltolonczolni kellett.»

Az ilyeténképen administrativ uton Budapestről mindenkorra kitiltott M. J. megfelebbezte ezen határozatot.

A fővárosi m. kir. államrendőrség főkapitánya már a következő napon felülvizsgálta ezen határozatot és azt a 14610/I. fk. 1890. sz. határozattal indokainál fogva helybenhagyta. Vádlottnak ezen határozatot még ugyanazon napon kihirdették és ez megnyugodott abban.

F. é. április 6-án azonban mégis a belügyminiszterhez folyamodik és kérvényében elmondja, hogy « . . . ezen intézkedés sérelmes és törvényellenes»; ugyanazért kéri panaszát «a törvény és igazság elvei szerint megvizsgálni», a határozatot feloldani és neki a fővárosban leendő tartózkodást megengedni.

A belügyminiszter f. é. május 4-én 29834/V. 10. sz. a. kelt határozatával érintetlenül hagyta a főkapitányi határozatot.

A fővárosi rendőrség a büntetőtörvényszék által leendő használat czéljából M. J.-re vonatkozólag egybevonta a bejelentési törzslapkivonatokat és ezekből látható, hány izben lett vádlott *minden törvényes alap nélkül* személyes szabadságától megfosztva.

A hivatalos adatokból a következő tényeket tudjuk meg: 1882 junius 24-én letartóztatás a «Fortunában»; 1882 julius 17-én elbocsátás; 1883 január 28-án elszökött; 1883 junius 24-én letartóztatás a «Fortunában»; 1883 junius 25-én a IV—X. ker. büntető járásbiróság elbocsátja; 1883 julius 20-án a IV—X. ker. büntető járásbiróság letartóztatja; 1883 szeptember 14-én a IV—X. ker. büntető járásbiróság elbocsátja;[1] 1885 márczius 3-án a főkapitányság letartóztatja; 1885 április 6-án a főkapitányság letartóztatja; 1885 szept. 19-én a «Fortuná»-ban letartóztatás; 1885 deczember 10-én a váczi-uti fegyházban letartóztatás; 1885 deczember 14-én a váczi-uti fegyházban letartóztatás;[2] 1886 augusztus 15-én elbocsátás; 1886 november 13-án a IV—X. ker. büntető járásbiróság letartóztatja; 1886 november 15-én a IV—X. ker. büntető járásbiróság elbocsátja;[1] 1890 márczius 23-án a főkapitányság letartóztatja;[2] 1890 április 31-én a főkapitányság elbocsátja; 1890 május hó 14-én letartóztatás a «Fortuná»-ban.

Vádlottat a budapesti kir. törvényszék büntető osztálya összetett bizonyitékok alapján legutóbb vétkesnek mondta ki a lopás vétségében és e miatt, valamint a Kbtk. 70. §-ba ütköző közbiztonság elleni kihágás miatt [a jogerejüleg kitiltottnak hatósági engedély nélküli visszatérése] öt havi fogházra itélte őt és a vizsgálati fogság által a büntetésből 3 hó kitöltöttnek vétetett. A ki a kitiltási határozat indokai szerint, «mint ismert, többször büntetett szokásos tolvaj tartatik nyilván», arra vonatkozólag a most emlitett 31678/890. sz. itélet azt mondja: «hogy lopás miatt két izben lett volna büntetve, beigazolást nem nyert.» M. J. felebbezést jelentett be az itélet ellen, utóbb azonban meggondolta magát és ezen itéletbe is belenyugodott. Egy ember, a kit annyiszor tartóztatnak le, az utóvégre ehhez is hozzászokik. Feltünő, hogy ez az ember, kit 1882-től 1886-ig [életének 16-dik évétől annak 20-dik évéig] összesen nyolczszor tartóztattak le törvényellenesen, csak 1886 ban adott arra először jogos okot, hogy büntetést szenvedjen.

Dr. G. L.

[1] Ez azon állitólagos első büntetés, mely «a főkapitányi nyilvántartás adatai szerint» Rosenthal Ignácz neve alatt lett volna vádlottra kimérve.

[2] Ez vádlottnak eddigi első törvényes letartóztatása, mert ez képezi az első és eddig egyedül álló tiz havi börtönbüntetését.

A budapesti kir. ügyészség előterjesztése a birói és ügyészi szervezetről szóló törvénytervezetről.

A budapesti kir. ügyészség az igazságügyminiszterhez kérvényt intézett, mely szerint a birói és ügyészi szervezetről szóló előadói tervezet a fővárosi kir. ügyészségre vonatkozólag akkép módositassék, hogy a budapesti kir. ügyészség vezetője ex offo kir. főügyész-helyettesi, a kir. ügyészség tagjai kir. ügyészi ranggal és fizetéssel felruháztassanak.

Ezen kérelem támogatására hivatkoznak *a)* a fővárosi törvénykezés országos jelentőségére; *b)* azon munkateherre, melyet teendőinek lelkiismeretes ellátása különösen a vádhatóság képviselőire ró; *c)* azon tapasztalatszerü nehézségekre, melyekbe az itt alkalmazott, hosszabb időn át már a vidéken kipróbált kir. ügyészségi tagok előmenetele a hivatalos pályán ütközik.

A) Minden ország kiváló gondot fordit fővárosi institutióinak fejlesztésére és közöttük első sorban törvénykezési szinvonalának emelésére. Azon óriási resonnantiánál fogva, melyet minden fővárosi esemény a vidék legfélreesőbb helyén is kelt, a központi judikatura jó vagy rosz minősége országszerte fokozza vagy leszállitja a törvény alkalmazásának elijesztő és megnyugtató hatását, növeli vagy eltörpiti az egész nemzet kebelében a jog uralmába vetett hitet.

Fővárosa szerint itéli meg a külföld is az országot, és a fővárosi igazságszolgáltatás javitására hozott áldozatok százszorosan térülnek meg a nemzet rendelkezésére bocsátott vagyonban és hitelben. Mindenütt a mivelt külföldön az elsőfolyamodásu középponti igazságügyi hivatalok jobb javadalmazása és magasabb rangfokozatában a kiválóbb személyzet megszerzésének, ez utóbbiban a judikatura emelésének első föltételét látják; sehol sem korlátozza az állam ezen kedvezményt magukra a fővárosi birákra és sehol sem vonja meg tulajdonképeni képviselőitől: a kir. ügyészségektől. Ilyen egyoldaluság annál kevésbé indokolt, mert a bíróság minősége bizonyos pontig függ a felek minőségétől, és ott, hol a vádlott a lehető legjobb jogsegélyben részesül, nem tanácsos

[1] Ez a felmentést képezi a szintén alaptalanul emelt kabátlopások vádja alól.

[2] Ez azzal végződött, hogy vádlottat valótlan névállitás és csavargás miatt elzárásra itélték.

a vád képviseletével oly hivatalnokokat felruházni, kik a magánérdekkel szemben a közérdeket kellő hatályossággal nem érvényesithetik.

Tényleg Poroszország is, mely nem épen mostohán bánik a vidéki ügyészségekkel sem, az ország fővárosában külön ügyészségi szervezetet létesitett s igy utánzásra méltó módon kifejezésre juttatja az ülő és álló magistratus közötti viszonyt egyfelől, a főváros törvénykezési jelentőségét másfelől. A berlini I. Landgericht (Stadtbezirk) mellett alkalmazva van 1. egy vezető kir. ügyész (erster Staatsanwalt) főügyészi illetve törvényszéki elnöki fizetéssel; ez utóbbival rendszerint a titkos igazságügyi tanácsos (Geheimer Justizrath) jellegének adományozása folytán egyenlő rangban; 2. 4 kir. ügyész mint osztályfőnökök (Abtheilungsvorstände), a kik müködési pótlékaik és a IV. osztálybeli tanácsosi jelleg adományozása által minden tekintetben a tanácselnökökkel (Landesgerichtsdirectoren) egyenlő állásuak: 3. 14 kir. ügyész, rangban és járandóságokban törvényszéki birák; 4. változó számu segédbirák (Gerichtsassessoren) mint kir. alügyészek (Staatsanwaltsubstituten) az az assessorok rangjával és javadalmazásával.

Brüsselben a kir. ügyész és az elnök fizetése 8500 frank, a birák és kir. alügyészeké 5000 frank. Ámbár Franciaországban a vidéki kir. alügyészek évi fizetése (5000, illetve 3500, illetve 2800 frank) kisebb mint a törvényszéki biráké (6000—4000—3000 frank) — a vidéki kir. ügyészek járandóságai egyenlők a törvényszéki elnökével (10,000—7000—5000 frank) — a fővárosi kir. alügyészek fizetése nem kisebb mint a párisi biráké (8000 frank) és a párisi kir. ügyészség vezetője ugyanannyi fizetést huz, mint az ottani elnök (20,000 frankot).

Még Ausztriában is, melynek igazságügyi szervezetében a vádhatóság állásának fontossága korántsem jut megfelelő kifejezésre, nemcsak a fontosabb vidéki ügyészségek élén magasabb rangu kir. ügyész áll, hanem az 1874 május 26-iki legfelsőbb elhatározással a bécsi kir. ügyészségnél a rendszerint másodfoku birói ranggal felruházott első ügyészi (1. Staatsanwalt) állás mellé egy második kir. ügyészi (2. Staatsanwalt) állás is rendszeresittetett, melynek hatáskörét miniszteri rendelet szabályozta. Tehát Ausztriával szemben is unikumot képez a budapesti kir. ügyészség mai és az előadói tervezet szerint kontemplált állapotában.

B) Alig van Magyarországon hatóság, mely annyi és oly sokféle hivatalos teendőkkel volna elhalmozva és melynek munkaterhe oly kedvezőtlen viszonyban állana korlátolt létszámával, mint a budapesti kir. ügyészség. De bizonyára nincs hivatal, mely annyira igénybe venné a testet és lelket, a szellemet és az idegeket.

A kir. ügyészség vezetője háromféle tevékenységet fejt ki, melynek mindegyik ága teljes embert igényel, valamennyi együttvéve egy óriás erejét is megviseli. Mint elnök kiosztja az ügydarabokat és elintézésüket felülvizsgálja. A budapesti kir. törvényszék évi lajstrom száma meghaladja a 6000-et, az idén meg fogja közeliteni a 7000-et. Naponkint tehát, beleszámitva a vasár- és ünnepnapokat és a szabadságidő egész tartamát is, neki legalább 18 feljelentés tartalmával annyira meg kell ismerkednie, hogy a referens kijelölése iránt tisztában legyen, hogy későbbi fejlemények őt tájékozatlanul ne találják és hogy a sürgős intézkedések megtételére utasitást adhasson; 18 érdemleges (félretételi, megszüntetési vagy vádaláhelyezési) inditványt felül kell vizsgálnia, egészen eltekintve a közbenszóló inditványoktól. Ezenkivül határoznia kell az elnöki osztálynak fentartott szabadlábra helyezés és letartóztatás szükségessége, illetve czélszerüsége felett és időt kell szakitania, hogy ezen czélra a nélkülözhetetlen adatokat megszerezze és a referensekkel érintkezzék. Mint budapesti kir. ügyész, ki van téve a felek vagy hozzátartozóik, jogi képviselőik stb. ostromának. Ezek közül legkevésbé azokat utasithatja vissza, a kik szerény anyagi viszonyaiknál fogva jogvédelemről nem gondoskodhatnak és ügyes-bajos dolgaik előadására a kellő intelligentia hiányában legtöbb időt vesznek igénybe. Tényleg a budapesti kir. ügyész előszobájában — s ez jellemzi leginkább a két hivatal közötti különbséget — naponkint több fél, ügyvéd stb. fordul meg, mint egy hét alatt a budapesti kir. törvényszék bünügyi osztályának vezetőjénél meghallgatásra jelentkezik. Végre, mint az ügyészségi administratio feje, két fogházhelyiség fölött felügyeletet gyakorol, a letéteket kezeli, jelentéseket tesz, utasitásokat ad s e mellett nem csekély időt a szóbeli és irásbeli érintkezésre felsőbbségével és a társhivatal vezetőjével kell forditania. Ha legtakarékosabban bánik is idejével és legtékozlóbban egészségével, alig képes sokoldalu kötelezettségének minden tekintetben eleget tenni. Tényleg a budapesti kir. ügyészség élén töltött évek nemcsak a háboru alatti szolgálathoz hasonlitanak, mely a katonaságnál kétszeresen számit, hanem folytonos harczban teljesitett munkához, mely a legszivósabb természetet is rövid idő alatt végkép kimeriti.

Nem kevésbé sanyargatott a kir. alügyészek helyzete. A budapesti kir. törvényszéknél naponkint rendesen három — némelykor négy — tanács is tárgyal. Hetenkint tehát legalább kétszer kell a némelykor késő estig tartó tárgyalásokon résztvennie, nem ritkán többször is hivatalos kötelességének teljesitésében rendes életmódjáról lemondania, mely a hivatalnokoskodás más ágaiban a köztisztviselői pályának egyik konserváló elemét képezi. Ehhez járul az egész napra kiterjedő ügyeleti (inspektiós) szolgálat, mely mindegyiket két hónap alatt egyszer egy héten át ér. Igaz, hogy a tárgyalások a tanácselnök, a szavazó birák és a votansok közös terhét képezik. Mig azonban az elnök a hét többi napjaiban csak a tárgyalás előkészitésével, illetve a jegyző által felvett jegyzőkönyv felülvizsgálatával van elfoglalva és egy elnapolás teendőit nemcsak a kérdéses napon tetemesen leszállitja; mig a tárgyalásra rendelt vizsgálóbiró ugyancsak elnapolások alkalmával tétlenségre van kényszeritve, mert ezen napra feleket be sem rendelt: addig a kir. alügyésznek minden perczet fel kell használnia a feljelentések elintézésére, a vizsgálati anyag feldolgozására, a vizsgáló birákkal való folytonos érintkezésre, fontosabb vizsgálati cselekményekre vonatkozólag főnöke utasitásainak kikérésére. Mig továbbá a törvényszék biráinak létszáma mindig teljes és személyzete kizárólag birói teendőkkel foglalkozik, sőt az idő folyamán a fővárosi járásbiróságokhoz kinevezett albirák közül 6—11 nemcsak vizsgálatok foganatositására, hanem szavazásra (az ülésekben és tárgyalásoknál) is be lett vonva: addig a főváros rohamos növekedése és az ügyforgalomnak ezt is meghaladó szaporodása daczára a budapesti kir. ügyészséghez kinevezett tizenegy alügyész között évek hosszu sora óta legalább kettő a kir. főügyészségnél, illetve az igazságügyminiszteriumban teljesitett szolgálatot. Létszámunk ezen fogyatkozását a taval rendszeresitett két budapesti alügyészi állomás sem orvosolta, mert ezen idő óta négyen lettek nevezett felsőbb hatóságokhoz berendelve. Ilyen hivatalos elfoglaltság mellett csak lopva lehet megszerezni az időt, mely az önképzésre, a tudományos haladásra, a judikatura szinvonalának emelésére és az állam érdekeinek méltó képviseletére feltétlenül szükséges.

C) A budapesti kir. ügyészség tagjainak az előrehaladás a hivatalos pályán szerfölött meg van nehezitve. Saját karán belül a budapesti kir. ügyésznek ép oly kevés alkalma nyilik az avancement-ra, mint a vidéki kir. ügyészeknek; a felsőbb hatóságok csekély létszáma folytán egy megüresedés ritka eseményt képez. A pótbirák, utóbb a kisegitő birák intézménye előtte is majdnem teljesen elzárta a másodfoku biróságot. Nem kedvezőbb a kir. alügyészek helyzete. Igen természetes, hogy a budapesti kir. törvényszék kandidáló bizottsága, mely 47 kebelbeli albiróról gondoskodni tartozik, törvényszéki birói állomások betöltésénél sohasem reflektál a társtestületbeli aspiransokra. Miután továbbá a budapesti kir.

alügyészek majdnem kivétel nélkül a vidékről kerülnek fel, sőt a központban való alkalmaztatásukat épen az ország különböző részeiben 5—10 esztendő folyamán teljesitett kiváló szolgálataiknak köszönhetik, tőlük sem lehet rosz néven venni, ha ujabb 5—10 nagy megerőltetés mellett a fővárosban töltött év után nem kivánkoznak a roszabbul javadalmazott vidéki kir. ügyészi állomások után, melyek elfoglalásával megint a vidék egy más részébe kerülnek, ha egyáltalán sikerül nekik a helyben maradt kir. alügyészeket a pályázatnál kiszoritani. Más országokban is a jelesebb vidéki erőket a fővárosban gyüjtik össze, de akkor ott is hagyják, és különösen az ügyészeknél és vizsgálóbiráknál nagyon óvakodnak attól, hogy azon idő leteltével, mely személyi és helyi ismeretek szerzésére épen elegendő, azok hasznositását elsőfoku, tehát megint csak lokális tájékozottságot föltételező áthelyezések által illusoriussá ne tegyék. — — —

És ha ezek után kutatjuk: vajon a mivelt külföld igazságügyi szervezetének példája igazolja-e a vádhatóság elsőfoku képviselőivel való mostoha bánásmódot, mely a méltányosság követelményeivel össze nem egyeztethető, az állam és igazságszolgáltatás érdekeivel pedig ellenkezik: a nemzetközi igazságügyi szervezet összehasonlitó statisztikája csakhamar meggyőz bennünket, hogy oly államokban is, hol a kir. ügyészség kevésbé kimagasló hatáskörrel bir, mint nálunk, hol az eljárást megindithatja, de meg nem szüntetheti, vádat csak emelhet, de el nem ejthet: az ülő és álló magistratus viszonya képviselőinek rangfokozatában és javadalmazásában megfelelőbb kifejezésre talál, mint nálunk. Igy p. o. Olaszország roszul fizeti köztisztviselőit, és midőn a legujabb időben ujra szabályozta az igazságügyi hivatalnokok járandóságait, hivatkozással sanyaru pénzügyi helyzetére, alig javitott fizetésükön, de azért a helyes arányt az igazságügyi szolgálat egyes ágai közt sehol sem zavarja meg. Az uj olasz büntetőtörvénykönyv nem ismervén különbséget büntettek és vétségek között, életbeléptetése folytán megszüntek a «tribunale correzionale»-k és helyükbe léptek az elsőfolyamodásu törvényszékek: «tribunale civile e penale». Élükön elnökök állanak másodfolyamodásu birói ranggal, és három fizetési fokozattal. Az első osztályban 7000, a másodikban 6000, a harmadikban 5000 frank évi fizetéssel. Az alelnök évi járandósága: 4500 frank. Az elsőfolyamodásu törvényszékek melletti kir. ügyészek a törvényszéki elnökökkel egyfelől, a kir. főügyészi helyettesekkel másfelől ugyanazon rangfokozathoz tartoznak. Fizetésük egyenlő a törvényszéki elnökökével. A törvényszéki birák két osztályba sorakoznak, 4000 és 3500 frank évi fizetéssel; velük minden tekintetben egyenlők a kir. alügyészek. Csak a vizsgálóbirák élveznek évenkint 400 franknyi fizetési többletet. Ezen képet nyujtja Olaszország legujabb szervezeti törvénye, mely az 1865. évi helyébe lépett. A két kamara által megszavazva, a király szentesitésével ellátva, 1891. év elején fog életbelépni.

Ugyanazon relatio birói és ügyészi hivatalnokok között forog fen Belgiumban, hol az igazságügyi szervezetet az 1869 junius 18-iki törvény határozza meg, kiegészitve a vizsgálóbirói intézményre vouatkozó 1878. évi augusztus 15-iki és egy legujabb 1890 junius 5-iki törvénynyel. Három osztályba sorozza a 26 elsőfolyamodásu törvényszéket. A járandóságok ezen három osztályban a következők:

	I.	II.	III.
Elnök	7500 frk	7000	6000
Alelnök	6500 «	5500	—
Vizsgálóbiró	6250 «	5250	4750
Biró	5000 «	4500	4000
Kir ügyész (Procureur du Roi)	7500 «	7000	6000
Kir. alügyész (Substituts du Procur. du Roi)	5000 «	4500	4000

Itt is tehát a kir. ügyész a törvényszéki elnökkel, a kir. alügyész a törvényszéki bíróval egy szinvonalon áll.

A Német birodalom államai között Poroszországban a kir. ügyész (erster Staatsanwalt) a tanácselnökökkel (Landesgerichtdirectoren) teljesen equiparálva van. Évi járandósága, ép ugy mint amazoké, 4800—6600 márka; lakbérilletménye Berlinben 900 márka, az 5 osztályba sorozott vidéki városok szerint: 660, 540, 480, 420, 360 márka. A kir. alügyészek (Saatsanwälte) illetményei azonosak a törvényszéki birákéival (Richter); járandóságaik minimuma 2400 márka, mely azonben az ügyészi karban csak 4800, a birói testületben 6000 márkáig emelkedik. Egy 1879 augusztus 11-én kelt legfelsőbb elhatározás szerint a másodfolyamodásu bíróságok tagjai (Oberlandesgerichtsräthe), az elsőfolyamodásu törvényszékek tanácselnökei (Landesgerichtsdirectoren) és a kir. ügyészek (erste Staatsanwälte) a magasabb vidéki hivatalnokok IV. rangosztályába tartoznak (IV. Rangclasse der höheren Provincialbeamten). A törvényszéki birák (Landrichter), járásbirák (Amtsrichter) és kir. alügyészek az V. rangosztályba.

Még kedvezőbb az ügyészi kar helyzete Szászországban, hol a törvényszékek elnökei évenkint 7800—10500 márka, a tanácselnökök 5400—7500, a kir. ügyészek 7500—7800 márka fizetést huznak. A kir. ügyész tehát a törvényszéki elnök alatt, de a tanácselnök fölött áll. A kir. alügyészek a törvényszéki birákkal rangiroznak. Az átlagos fizetés az ügyészi karban 4958, a biráknál 4812 márka.

Bádenben a kir. ügyész átlag 5500 márka évi fizetést huz és 400—500 márka müködési pótlékot; ez utóbbival fizetése meghaladja a tanácselnökét (5200—6200 márka). A kir. alügyész átlagos fizetése 4500 márka évenkint és 400—500 márka müködési pótlék; a törvényszéki biró évi járandósága 2500—5200 márka között ingadozik.

Hasonló viszonyok konstatálhatók átlag csekély eltérésekkel az apróbb német államokban. Elsass-Lotharingia 9000—10000 márkával dijazza évenkint törvényszéki elnökeit: a tanácselnökök évi fizetése: 6000—7200 márka, ugyanannyi az első kir. ügyészé, a ki azonfelül 300 márka müködési pótlékot huz. A többi kir. ügyész fizetése 300 márka pótlékkal haladja felül a törvényszéki biróét: 3300—6300 márka.

Egyedül Ausztriában, melynek igazságügyi szervezete az előadói tervezetnek mintául szolgált, sorakoznak a kir. ügyészek a törvényszéki bíróval (Landesgerichtsrath) a VII. és a kir. alügyész, a járásbiró, kir. főügyészhelyettes és tanácsjegyzővel (Rathsekretäre) a VIII. rangosztályba. De épen Ausztriában nem igazolta a kir ügyészség minden tekintetben a hozzá kötött várakozásokat. Az ottani közvélemény szerint a vádhatóság tagjai inkább az üldözés erélye, mint az elfogulatlan mérlegelés erénye által tünnek ki hivatalos pályájukon. Maga Glaser, ki mint Generalprokurator nem rendelkezhetett a miniszternek és a főügyészeknek közvetlenül alárendelt ügyészségekkel, nem épen ritkán küzdött a semmitőszék előtt egyéniségének egész sulyával oly igazságtalan verdiktek megsemmisitése mellett, melyeknek hozatalában egyenlő része volt a hivatásának magaslatán nem álló ügyészségnek és a vádlott személye ellen elfogult jurynek.

Különfélék.

— **A magyar Jogászegylet** f. hó 28-án tartott ülésén ismét a feltételes elitélés intézményével foglalkozott. Ezen eszme ezuttal buzgó szószólót talált *dr. Reichard Zsigmond* személyében. Dr. Reichard felolvasását — melyre még visszatérünk — zajos tetszéssel fogadta a jelen volt hallgatóság, s a jogászegylet alelnöke Manojlovich Emil kir. curiai tanácselnök mondott köszönetet a felolvasónak érdekes és tanulságos előadásáért. A feltételes itéletek felett folyó vitát a jogászegylet még folytatja.

— **A fegyelmi gyakorlatból.** *A debreczeni ügyvédi kamara választmánya:* — — ügyvéd azon mulasztásért, hogy a meghagyásnak mai napig sem tett eleget, 10 frt pénzbirságnak . . . befizetésére kötelezteték, stb.

A kir. Curia: A fenti végzésnek a 10 frt birságra vonatkozó neheztelt része megváltoztatik és — — ügyvéd a birság befizetésének kötelezettsége alól felmentetik; mert a nyilatkozat elmulasztása miatt az ügyvéd a kamara választmánya által birsággal csak azon esetben sujtható, ha a nyilatkozatra birság fenyegetése mellett hivatott fel. (1874. évi XXXIV. tcz. 74. §.) Minthogy azonban a végzésben azon esetre, ha nyilatkozatát a kijelölt határidőben be nem nyujtaná, birsággal nem fenyegettetett, a nyilatkozat beadásának elmulasztásáért birságban marasztalható nem volt. (1890. évi szeptember 18. 5325. sz. a.)

— **Irodalom.** A magyar kath. alsópapság végrendelkezési jogát tárgyazó müvet adott ki *Kollányi Ferencz*, melyben tárgyalja e jog történetét, jelen állását és a hagyatékok körüli eljárást. A mü levéltári kutatások alapjántöbb érdekes s eddig nem közismeretü rendeletet tartalmaz és állást foglal az öröklési törvényjavaslat több intézkedésével szemben. A mü ára 2 frt. — *Dr. Bamberger Bélának* A valutakérdés az északamerikai államokban czimü akadémiai pályadijat nyert müve jelent meg, melyben szerző főleg az ezüstpénz problemájának történeti fejlődését, jelen állását és jövőjét fejtegeti, kiterjeszkedve a legujabb ezüst-billre is. — A földbirtokosok kézikönyve czim alatt *Kassay Adolf* kiadta az összes birtokjogi viszonyokra, a mezei gazdászatra és jogi szükségleteikre vonatkozó legujabb törvények, miniszteri rendeletek s legf. törvényszéki s pénzügyi közig. birósági döntvények gyüjteményét magyarázatokkal, példákkal s iratmintákkal. Ára 2·50 frt. — *Bosnyák Zoltán* a gyámügyi közigazgatás reformjáról röpiratot tesz közzé, melyben fejtegeti mai gyámügyi közigazgatásunk hiányait, s kifejti a módokat, melyek szerint a reform keresztülviendő. Szerző a választott helyett kinevezett gyámügyi tisztviselői kart, kollegiális árvaszék helyett járási egyes árvabiróságokat, az ellenőrzésre árvaválasztmány intézményét s ezenkivül a jelenlegi gyámügyi felebbezési forum gyökeres reformját javasolja.

Nemzetközi Szemle.

— **A német katonai bünvádi eljárás** javaslata elkészült. A megalkotandó birodalmi törvény, a mint hirlik, átvette a franczia minta szerint készült bajor törvény főbb elveit. A bajor eljárás szerint csak a hadügyminiszterium alatt álló katonai ügyészség emelhet vádat; az itélni hivatott tisztek nem esetenként, hanem mindig egy egész évre rendeltetnek ki, az auditor nem vádló és biró egy személyben. Büntetteknél és vétségeknél esküdtszék müködik, mely a vádlottal egyenrangu egyénekből áll. A berlini javaslat állitólag Schöffé-ket tesz az esküdtek helyébe. Még nem tudni, hogyan szabályozza a javaslat a védelmet; Fuld azt inditványozza, hogy a főbb katonai parancsnokok a kerületükben müködő ügyvédek közül védői jegyzéket állitsanak össze és a jegyzékbe fölvett ügyvédek közül szabadon választhasson a vádlott védőt.

— **Berlinben** egy éjjeli kávéház tulajdonosa ellen, kinek helyiségeit a demi monde-hoz tartozó nők szokták felkeresni, hogy ott ismeretségeket kössenek, kerités miatt inditottak eljárást.

— **Az elzüllésnek indult gyermekek megmentése végett** Francziaországban iskolákat alapitottak (écoles maternelles), melyekben az az előtt az utczán kóborló gyermekek teljesen ingyen nyernek oktatást.

— **A visszaesők relegatiójáról szóló franczia törvény a gyakorlatban.** A törvény — a hivatalos jelentés szerint — 1889-ben sokkal kevesebb esetben alkalmaztatott, mint az előző években: 1887-ben 1935-en, 1888-ban 1628-an, 1889-ben már csak 1230-an lettek relegatióra itélve. A csökkenést első sorban azzal magyarázza a jelentés, hogy a régi visszaesők nagy tömegétől már az előző években megszabadult az ország egyszer mindenkorra, továbbá abban, hogy a semmitőszéknek az 1889. év elején hozott határozata szerint a relegatiónak előfeltétele az is, hogy a későbbi büncselekmények az előzők miatti jogerejü elitélés után követtettek légyen el. De más okok is közremüködtek. A törvény ugyanis a relegatiót tudvalevőleg nem szoritja a nagy bünösökre, hanem helyt ad annak olyanok ellenében is, a kik büntettért vagy bizonyos vétségekért 4 izben voltak elitélve három hónapot meghaladó fogházra, továbbá olyanokkal szemben, a kik ily módon 2-szer voltak elitélve három hónapnál hosszabb időre, és ezenfelül 5-ször csavargás vagy visszaesés miatt. A birósá-gok már most — igy véli a jelentés — a felelősségtől visszariadva, iparkodnak a büntetést lehetőleg három hónapnál csekélyebbre szabni, és a hivatalos statisztika szerint a három hónapnál rövidebb időre való elitélések tényleg megszaporodtak egy százalékkal. Mindamellett a relegáltak nagyobb része most is a «*petite criminalité*» köréből kerül ki; az 1889-ben elitélt 1231 egyén közt 650-nél az utolsó, döntő büntetés egy évnél csekélyebb volt. Azokat, a kiket az orvosok relegatióra alkalmatlanoknak mondanak, büntetésük letelte után is visszatartják a fogságban, daczára annak, hogy a törvényben ily értelmü intézkedés nincs, és csak kegyelem esetén bocsátják őket szabadon.

— **A Revue générale du droit, de la législation et de la Jurisprudence** folyóiratban egy kiváló jogász folytatja tanulmányait Európa legujabb kodexe, *Montenegro* magánjogi törvénykönyve felett, melyek ezen kodifikatiónak számosb nemzeti sajátságait s különlegességeit tüntetik fel. Ilyen mindjárt az, hogy nem terjeszkedik ki az európai kodifikatio legfőbb részeire, a családjog s az örökösödés szabályozására. *Bogisic* a kodex tudós szerkesztője ezt igazolni törekszik: a szláv nép-család eredeti, sajátságos nemzeti elemei s jellege által, továbbá a család-alakulás formáinak sokféleségével; ezen formák s viszonyaik feletti tanulmányok eddigi elégtelenségével; és a montenegrói nép jelenlegi társadalmi s gazdászati állapotával. «Ha — mondja indokolásában — *Savigny* e század első felében állithatá, hogy korának tudományos kifejlődése még nem emelkedett a magánjog kodifikatiójának magaslatára: ugy én is feljogositva lehetek ily állitásra legalább a szláv népek családi elemeit illetőleg.» De követhetőnek találta azon német jogtudósok (pl. Sohm Instit. d. röm. Rechts §. 19.) nézetét is, kik a magánjogot csak a vagyonjog kodifikatiójának tekintik. És a családjoggal kihagyta az örökjogot is, főkép miután ez utóbbi a délszlávoknál egészen a család szervezetén alapszik. E részben érdekes adat, mikép Japánban is kodifikálván a magánjogot, kikérték Bogisic véleményét, s ennek alapján elhagyták a családjog kodifikálását.

Sajátságai közé tartozik azon kiváló erő, mely a jog forrásai közt a szokásoknak adatik meg, melyek nem kivételesen, hanem kapcsolatosan az irott tételes törvénynyel szolgálandnak jogforrásul — midazon esetekben — a 2. §. szerint, melyekben a kodex nem rendelkezik; sőt megengedtetik, hogy azt módosithassák is. Ez természetesnek találtatott oly népnél, hol mai napig, mint ők nevezik, a jó szokások jóformán a jognak egyedüli forrását képezték. Azt hiszik: «Le Montenegro a su garder ses antiques usages, et tant que le sentiment de l'indépendance sera aussi vif chez les habitans de la Montagne noire, il n'y a pas à craindre de les voir disparaitre.»

Ezzel összhangzásban megengedtetik, hogy a biró felhatalmaztatván a törvény s jó szokások hiányában *ex analogia* itélhetni, nemcsak a törvény, hanem a *szokások analogiájából* is kiindulhasson.

Jellemző, mikép szükségesnek találtatott a törvényben kimondani: hogy akaratja ellenére vagyonát senkitől sem szabad elvenni, s annak legkisebb részét sem.

A mai kortól elütő sajátsága, hogy a «De verborum significatione» szóló Digesták példájára a kodex utolsó része a magyarázatok s definitióknak van szentelve; — nevezetesen az eddig Montenegróban ismeretlen possessio tanáról, a nemzetközi magánjogról, személyekről stb. Befejezésül némely Regulæ juris adatnak elő.

Irálya tekintetében, népiessége s bőbeszédüségével *Bacon* azon ismeretes szabályát követte «In legibus et edictis ordinariis omnia fusius explicari debent et ad captum vulgi tamquam digito monstrari.» De nyelvezete a kodexnek igen jó s dicséretes irányt követett valóban máshol is utánozható például, midőn annak nemzeti jellegét tisztán megőrizte, s az idegen kifejezést el nem sajátitotta «tenu au langage populaire evitant les tournures et les mots empruntés par les litterateurs aux langages étrangéres ou formés suivant l'esprit de ces derniéres» — mint a franczia folyóiratban ki lett emelve.

E kodifikatio a fekete hegyekben mindenesetre szép haladást tanusit; és hatalmas befolyással leend a kultura s a jogállapotok tökéletesb kifejlődésére. *Sz.*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 45. sz. Budapest, 1890. november 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A törvényszéki könyvtárak kiegészitéséről. K. NAGY SÁNDOR nagyváradi kir. törvényszéki birótól. — Törvényjavaslat a sommás eljárásról. Dr. BONTS GYULA aradi ügyvédtől. — A feltételes itéletekről. Dr. REICHARD ZSIGMORD budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A czégvezető jogköre. Dr. RÓTH PÁL budapesti ügyvédtől. — Kártérítési igény későbbi foglaltatóval szemben. Dr. HOLLÁN SÁNDORtól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A törvényszéki könyvtárak kiegészitéséről.[1]

A főváros lakói sok tekintetben kellemesebb helyzetben vannak a vidékieknél. A fővárosban pl. ott vannak a mindent magukba felölelő *nyilvános könyvtárak*, a mika vidékek nagyobb városaiban is majdnem teljesen hiányoznak. E tekintetben még a legjobban berendezett *kasinókat* sem lehet ellenvetni, mert a *kasinók* majdnem kivétel nélkül csupán *szórakozási helyül* szolgálnak, ily czélból vannak berendezve is, — sok helyen könnyebb fajta olvasmányokkal, regényekkel és napi lapokkal bőven el vannak látva, — lapok olvasására elég alkalmatosak is: de komolyabb tanulmányozásra már alig.

Ugyan hány *kasino* könyvtárában lehetne megtalálni — hogy mást ne is emlitsek — pl. csak az országos *törvényeket* vagy *rendeleteket?* Hány kasino rendel meg *szakkönyveket?*

Bizony, a kasinók nagyobb része a *komoly olvasmányokat* kereső, *szaktudomány* után vágyódó emberre vonatkozólag épen nem pótolja a *nyilvános könyvtárt.*

Nagyon érezi a *nyilvános könyvtár* hiányát a vidéken minden komoly törekvésü ember. Különösen érezik ezt a *törvénykezés szolgálatában álló* vidékiek.

Tőlünk joggal megkivánhatja a nagy közönség és a felettes bíróság, de megkivánja saját *önérzetünk* is, hogy a törvénykezés minden ágát tanulmány tárgyává tegyük, hogy a törvénykezés körében felmerülő eseményeket, felvetett eszméket, ezek fejlődését figyelemmel kisérjük, egyszóval, hogy szinvonalon maradjunk.

De hát miként?

Lehet-e a mindennapi szükségletek kielégitésére sem elegendő csekély *fizetésünkből* — melynek még egy tekintélyes részét a *lakbér pótlására* kell adnunk — annyi áldozatot hozni, hogy csak a megjelenő uj s szigoruan a törvénykezésre vonatkozó könyveket megszerezzük? Hiszen akkor kenyérre és ruhára nem jut.

De ha valaki privát vagyonából vagy napi szükségleteinek a *nélkülözésekre szoritása* által képes volna is áldozatokra: vidéken még ugy sem volna alkalma magát minden irányban képezni. Van a törvénykezési ismereteknek olyan tárháza, a hová jelenleg a vidékiek még áldozatok árán sem hatolhatnak be.

Ilyen a *törvények indokolása* és a *törvény szövegének megállapitására vonatkozó viták*, vagyis az *országgyülési naplók.*

Az ok és okozat szoros összefüggésben vannak egymással. Sokszor a törvény olvasásakor óhajtanók tudni, hogy mi indok vezette a törvényhozót annak megalkotására, a *törvény alkalmazásakor* pedig szükség volna ismernünk azon nézeteket, melyek a körül kifejlődtek. Ezekben csak a *törvények indokolása* és az *országgyülési napló* adhatna felvilágositást.

Igen, de miként tudnánk ezekhez jutni mi a vidéken?

Sehogy. Mert ha könyvárusi uton egyátalában meg lehetne szerezni, (a mit alig hiszek), az oly mesés összegbe kerülne, a mi bizonyára nem vétetett számitásba az igazságszolgáltatási tisztviselők fizetésének megállapitásánál.

Egyetlen módot képzelek csupán, mely segithetne a bajokon: a *kir. törvényszéki könyvtárak kiegészitése.*

Hálás köszönettel kell megemlékeznünk az igazságügyminiszteriumról a *kir. törvényszéki könyvtárak* megalapitásáért. Be kell vallanunk ugyan, hogy a szükségletekhez aránylag igen csekély az az összeg, mely évenként a *könyvtár* gyarapitására a törvényszék rendelkezésére áll, de igy is felette nagy jótétemény, mert legalább módjában van a törvényszéknek a *szaklapok* megrendelése mellett néhányszakkönyvet is beszerezni.

Azonban a könyvtár czéljaira engedélyezett összeg szük határai között, de még másként sincs módjában a törvényszéknek a *törvények indokolásának* és az *országgyülési naplóknak* megszerzése, *melyekre* pedig *valóban szüksége volna minden törvényszéknek.*

Nem nehéz dolog volna teljesiteni a törvényszékek ide vonatkozó óhajtását.

A *törvények indokolása* s az *országgyülési naplók* ugyis nyomtatásban jutnak a képviselők kezeibe: *nyomassék vagy 100 példánynyal több ezekből és küldessék meg esetről-esetre a kir. törvényszéki könyvtárak részére.* Az *államnak ez alig kerül valamibe*, a *kir. törvényszékek* pedig egy *megbecsülhetetlen kincsbányához jutnak*, melyet sok haszonnal fordithatnak a közjó és a gyakorlati tudományosság előnyére.

Addig is tehát, mig nagyobb összegek lennének fordithatók a *kir. törvényszéki könyvtárak* bővitésére: az *irányadó férfiak emeljék fel döntő szavukat e könyvtárak érdekében s hassanak oda*, hogy *a törvények indokolása és az országgyülési naplók* esetről-esetre *küldessenek meg a kir. törvényszéki könyvtárak kiegészitésére.*

K. NAGY SÁNDOR,
n.-váradi kir. tszéki biró.

[1] Ezen felszólitást melegen ajánljuk az illetékes körök figyelmébe. *Szerk.*

Törvényjavaslat a sommás eljárásról.

A sommás eljárást tárgyazó törvényjavaslat rövid időn a törvényhozás által fog letárgyaltatni.

Ha a kérdés alatti törvényjavaslatnak mi egyéb előnye sem volna igazságszolgáltatási szempontból, annak főérdeméül kell beösmernünk legalább is azt, hogy az ügymenet gyorsaságának lehető szem előtt tartásával mintegy a szóbeliség és közvetlenség behozatalának egyelőre bizonyos meghatározott keretben való kifejtése mellett, annak idővel teljesebb mérvben leendő behozatalát hathatósan előkészíti.

Mint reform-mü nem mentes ugyan minden hibától; sokkal üdvösebb eredményre nyujt azonban biztos támpontot, semhogy általán véve azt örömteljesen üdvözölni ne lehetne.

Nagy és gyakorlati értékkel biró előnye a törvényjavaslatnak az 1868. évi LIV. és az 1881. évi LIX. tczikkben felállitott sommás perrendnek az eddig szerzett tapasztala-

tokon nyugvó czélszerü átalakitása, a mi természetesen az általános eljárási szabályoknak több iránybani megváltoztatását is elkerülhetlenné tette, továbbá az, hogy az elsőbirósági eljárás részben a másodbirósághoz is átvitetett, a mi által az igazságszolgáltatásbani tévedések felmerültének a közvetlenség ekkénti kiterjesztésével a lehetőségig eleje vétetik, a mi a jogbiztonság megszilárdulásával jár együtt.

Általános szempontból azonban már e helyt két — véleményem szerint — lényeges hiányra kell utalnom.

Ezek egyike az, hogy a bíróság beavatkozási szerepe inkább fakultativ; mert tulajdonkép a beavatkozás sok helyt csakis a formalitások betartásában nyilatkozik; a per érdemébe való nyomozó beavatkozás imperativ és határozottabb kimondása pedig nagyon helyén való lett volna; mert az egyszerü formalitás, még ha a legszigoruabban betartatik is, vajmi sokszor oly tömkeleggé válik, a melyben aztán az ügy érdeme vagy elvész egészen, vagy pedig legalább is fogyatékosan derittetik fel s nem ritkán ferde irányban.

A javaslatban tehát a biró nyomozási kötelezettsége nyomatékosabban lett volna hangsulyozandó, mivel nagyobb szüksége forog fen annak, hogy az anyagi igazság jusson érvényre, sem mint az alaki.

Másik hiánya szerény nézetem szerint az, hogy ha már egy a gyakorlati követelményeknek megfelelőbb törvény meghozatala czéloztatott, az előbbi törvények megtartható részeit kifejezetten s illetve egész terjedelmükben átvenni s beilleszteni kellett volna, nem pedig az érvényben tartott szakaszokra egyszerüen csak utalni, mivel a törvényjavaslat ekként kiegészitve, a nem jogászközönségre nézve hozzáférhetőbb lett volna, de meg maga ezen törvény is mint reform-mü kiváló értéket nyert volna az által, hogy önálló, kerekded és teljes alkotás gyanánt lépjen hatályba.

Szerencsés alkotásnak vélem e törvényjavaslat 18. §-ában körülirt egyeztetési kisérlet alkalmazásba vételét, a melyet némelyek csakis téves felfogásból fogadnak aggodalommal; mert a kiegyeztetésre beidézett felekkel a biró — nolle velle — kényszerülve levén már az egyeztetési kisérlet folyamán legalább olyan en miniatur tárgyalást tartani s előttük már az egyezség létrejöttének sikeresitése érdekében is az ügy érdemébeni véleményét kinyilvánitani, s a feleket a perlekedés esetén elkerülhetlen perköltségekre jóakaratulag szintén figyelmeztetni, a beidézetteknek legalább is 75 százaléka bizonyára készebb lesz egyezségre lépni, sem hogy a birónak kifejtett véleménye nyomán már előre is bizton tudott kimenetelü perbe bocsátkozzék.

Tény ugyan, hogy a kiegyeztetésben hivatásának lelkiösmeretes betöltését és lelki megnyugvást találó pártatlan birónak idejét, türelmét és rábeszélő tehetségét az ily en miniatur-tárgyalások nagyon is igénybe fognák venni; a nyereség azonban háromszoros, mert a felek megnyugodva távoznak, ugyanők a perköltségektől, viszont az első és a felső bíróságok nagy halmaz munkától maradnak megkimélve.

Ez pedig ugy a felek, mint egyáltalán a bíróságokra nézve is eléggé busás nyereség a kiegyeztetéssel elvesztett fél- vagy akár pár órai időért.

A jogkereső közönségre nézve azonban nagy hátránya a 18. §-nak az, hogy az ily fakultativ kiegyeztetési eljárás ki nem terjesztetett a bíróság székhelyén kivül lakókra is, hanem mintegy csak a birósági székhelyen lakók kiváltságául szolgál.

A törvényjavaslat másik hátrányául róható fel továbbá az, hogy a nyilvánosság betartásának, vagy kizárásának kérdése a 43. §. 5. pontjában csak alig hogy megérintve is lett, rendezve pedig még csak annyira sem, mint a hogy ez az 1868-ki perrendtartás 101., 103., 104. és 105. §§-ai nyomán eddig eléggé szabatosan érvényben volt.

A törvényjavaslat egy másik fogyatékosságára vall az is, hogy az 1868-ki prts. 83. § ában előirt személyes megjelenési kötelezettsége a feleknek egészen elejtetett, a mi pedig gyakorta elkerülhetlen és gyakorlati jelentőséggel bir, különösen azon megbizottakkal szemben, a kik mintegy az ügy komplikálását szándékosan czélozva, előszeretettel kultiválják legjobb tudomásuk ellenére a derüre-borura való tagadást még az oly körülményekre nézve is, a melyeket megbizójuk személyes jelenlét esetén önként beösmerne.

A 45. §-nak a jegyzőkönyv szövegezésére vonatkozó intézkedései, hozzájuk véve az 57. és 62. §§-okban foglalt rendelkezéseket, szerintem nem egészen præcisirozzák a valóság kideritésének az igazságosztó bíróra háruló magasztos feladatát, s ép azért előfordulhat a törvényjavaslat számos körültekintő intézkedései daczára is annak lehetősége, hogy az ügy még sem lesz eléggé kideritve, hanem legfeljebb csak egyoldalulag.

És ez már nagy hiba, a melyet a fél kifogásolni, vagy valamikép feltünővé már csak azért sem tehet, mert hisz a a 46. §. utolsó része szerint a jegyzőkönyvet az eddigi rendtartás 117. § a ellenére csak a biró, a jegyző és esetleg a tolmács irja alá, és mert a netán elfogult vagy esetleg rosszul disponált bíróval szemben a rövidséget valló peres fél még csak olykép sem segithet magán, hogy aláirását, a mi az ily esetben különös nyomatékkal bir, megtagadja; viszont a tollvivő jegyzőtől annak alantas állásánál fogva még csak elvárni sem lehet, hogy az általa belátott szabálytalanság daczára ellenkezésbe jöjjön birófőnökével aláirásának megtagadása által.

Mulhatatlan tehát, hogy továbbra is érvényben tartassék az 1868-ki prts. 117. §-ának 2-ik bekezdése, s hogy a javaslat 46. §-ának utolsó része akként egészittessék ki, hogy: «A jegyzőkönyvet *a peres feleken kivül* a biró, stb. irja alá.»

A törvényjavaslat 47.—53. §§-ai méltán üdvös ujitásképemelendők ki az 1868-iki prts. 111. §-ával szemben, melynek gyakorta káros következményein az 1881-iki prtsi nov. 61.—68. §§-ainak enyhébb intézkedései is keveset és gyakran már csak elkésetten lendithettek az igen sok esetben minden jogi alap nélkül elmarasztaltak előnyére.

A perek apasztására és a méltányosság érvényesitésére szolgáló nagy értékü ujitást tartalmaz továbbá a javaslat 20. § ában megengedett azon jog, mely szerint a viszontkereset az elsőbirósági tárgyalás folyama alatt a per bármely szakában előterjeszthető.

Nagy mérvü zavar, de sőt visszaélésekre nyujtanak azonban alapot és alkalmat a javaslatnak az illetőségre vonatkozó 1—6. §§-ai, a mennyiben ennek kifogásolására nagyon is tág terük és bő ürügyük van a huza-vonát czélzó alpereseknek.

És ez főkép az örökösödési és birtokperekben fordulhat elő, a mennyiben a 4. §. 2-ik bekezdésében előirt értékelés az értéket a rendes árfolyamon gyakorta tulhajtja, nem ritkán pedig mögötte marad.

Ezen körülmény pedig nagyon is kézügybe eső indokot képez a per menetét az illetőség elleni kifogással hátráltatni kivánó alperesre nézve.

De meg másrészt ily körülmények között méltán feltehető azon kérdés is, hogy ha netán a kifogás nem a kellő időben alkalmaztatnék, vajon a nem illetékes bíróság is illetékessé válik-e a per elbirálására?

A javaslatnak legkimagaslóbb része szerintem a bizonyitást szabályozó 4-ik fejezete, a melyben perjogunk e része csaknem egészen ujjá alkotva lett.

És már itt is a biró beavatkozási jogának szép tere nyilik, a mi szükséges is, mert a szóbeli eljárásnál a biró önmaga is közremüködik a felekkel az igazság kideritésében.

A tárgyalásbani közvetlen közremüködésének szükségszerü kifolyása ugyanis az, hogy a birói tevékenység a bizonyitási eljárásban is határozottan kifejezést nyerjen; mert különben a bizonyitás csakis a perlekedő felek előadásaihoz mérten alakulna, a mi kijátszást, összekuszálást és huzavonát

eredményezne. A szabad bizonyitás ezen fejezet egész menetén kitelhető részletességgel van szabályozva.

Igaz ugyan, hogy az 55.—84. §§-ok minden felmerülhető esetre egyenlően alkalmazható jogi szabályokat nem ölelhetnek fel; de a javaslatban a közvetlenség mellett a birói meggyőződés érvényesülésének alapja levén lerakva a lelkiösmeretes itélkezhetés szempontjából, másrészt meg az 55.—84. §§-okban felállitott jogi szabályok e czélra csak módozatul szolgálván, mint ilyenek, általán véve, kitünő alkotásnak mondhatók.

Az okiratok bizonyitási képességének mérve a 64. és 68. §§-okban élénken van körvonalozva.

Az okirat megléte, tartalma, felmutatása, valódisága, meg nem léte, ellentétes tartalma stb. más körülmény iránt a 68. §. meglepő szabatossággal intézkedik.

Teljesen korszerü és szabadelvü ujitásról tanuskodnak a tanukkal való bizonyitást tárgyazó 69—76. §§-ok is, s azok közül kiválóan a 72. §., a mely előirja azon eseteket, a melyekben a tanu még a saját vagy hozzátartozói károsodásával sem tagadhatja meg a tanuzást.

A birónak a 74. §-ban megadott azon jogát, hogy a tanuknak csak az általa megengedett kérdések adathassanak fel, én oda módositanám, hogy a jegyzőkönyvbe a biró csak oly kérdéseket tartozik felvenni, a melyekre a tanu az ügyre vonatkozó döntő ténykörülményeket ad elő.

A kérdéseket tehát már csak azért sem korlátolnám legalább jegyzőkönyvön kivül, minthogy sok izben a tanu lelkiösmeretétől, müveltségi fokától vagy az általa birt tájbeszéd szerint feladott kérdés eltalálásától függ az, hogy mikor fog valamely lényegest vagy döntőt vallani.

A tanukihallgatási jegyzőkönyv mikénti felvétele s ki által leendő aláirásáról a javaslat egyáltalán nem intézkedik, a mi ennélfogva pótlandó lenne.

Nagy jelentőségü továbbá a 78—83. §§-okban foglalt azon ujitás, mely szerint a félnek tanuként való kihallgatása szabályoztatik bizonyos esetekben.

A perköltségek kérdése szintén kitelhető részletességgel van szabályozva a 90—97. §§-okban, eltérőleg az eddigi prts 251. 252 §§ aitól, a melyekben a perköltségek alig pár szóval egyszerüen csak a biró belátására bizattak az esetlegek különbözőségére való legcsekélyebb utasitás nélkül.

Igaz ugyan, hogy a javaslat 90. §-a nem eléggé præcis, mert a perben az ügyvéd saját ügyfelével ugyanazonos levén, vele szemben kivételt tevőleg határozottan helyesbitendő lenne ezen §. abbeli rendelkezése, hogy a költségek utólagos felszámitásának ne legyen helye, miután ez egyértelmü volna az elévülésnek nagyon is korai dekretálásával az ügyvéd jogos és méltányos követelésére.

Ép oly méltánytalan és a senki által nem kifogásolt eddigi gyakorlatba ütköző a 94. §-nak azon rendelkezése is, a mely az eljárás költségeiért a pertársak felelősségét egyenlő részekben állapitja meg.

Ugy az alsó, mint a felső biróságok e részben eddigelé egyértelmüleg s következetesen mindig az egyetemlegességet mondták ki határozataikban, a mely a jogszerüségnek leginkább megfelelt.

Nincs tehát alapos indok, a melynél fogva az eddigi gyakorlatot megváltoztatni lehetne.

És végre ne feledjük számitásba venni, hogy ugyanazon okok, a melyek annak idején kivánatossá tették, hogy például a vadászati és az illetékügyi határozatok befejező részében a jogorvoslati határidők kitüntettessenek, fenállanak a jelen törvényjavaslattal, de sőt a végrehajtási törvénynyel szemben is; mert ha már a müveltebb osztály által használt váltók érvényesitésénél czélszerünek mutatkozott még eme müveltebb osztályt is a sommás végzésben figyelmessé tenni, hogy 3 nap alatt kifogásokkal élni jogában áll: annál okszerübb és indokoltabb ezen hason figyelmeztetési eljárás a nagyobbára a müveltségnek még alsóbb fokán álló nagy közönségre nézve.

Igaz, hogy ekként a felső biróságok munka-anyaga halmozódnék talán; de egyrészt inkább álljon elő a munkaszaporodás esete, semhogy valamely alsó birósági téves itélet révén koldusbotra juttassék valaki; másrészt meg a mi üdvösnek és szükségszerünek mutatkozott a vadászati, illetéki és váltóügyekben, az még üdvösebb és szükségesebb a nagy közönség által naponta igénybe vett sommás, végrehajtási, sőt még a bünvádi eljárásban is, indokul az egyenlő mértékkel mérendő méltányosságot meg sem is emlitve.

Ezzel összefüggésben azonban még egy szerény észrevételem volna.

Akár vétetnék ugyanis komoly figyelembe fentebbi szerény nézetem, akár sem, véleményem az, hogy a kézbesitési eljárást, a melyet a törvényjavaslat alig hogy csak meg is érint, talán a kifüggesztésre vonatkozó rész kivételével, kiegésziteni elodázhatlan kényszerüség akként, hogy:

1. a kézbesitő közeg tartozik legalább is annyi képzettséggel birni, hogy a kézbesitendő határozat rendelkező részét megértelmezni képes legyen;

2. hogy az ugynevezett honoratiorokat kivéve, kikről méltán magasabb szellemi müveltséget feltételezni, a kézbesitő tartozzék a határozaton igazolni saját aláirásával a kézbesités vagy kifüggesztés napját és a megértelmezést.

Csakis ennek betartásával van és lehet értelme annak, hogy a kézbesitendő határozatban a jogorvoslati határidő kitüntetve legyen.

Tapasztalatból beszélek.

Előfordult nem egyszer, hogy a képviselettel engem megbizott fél a kézbesités napját megmondani nem tudta, vagy ha megmondta is, a bíróságnál feltalált vétbizonylat sokkal korábbi átviteli napot igazolt, a mi nem épen ritkaság, mert némely esetben maguk a kézbesitők is érdekeltek vagy legalább elfogultak egy vagy más körülménynél fogva.

Igen, de hát mikor a vétiv szándékosan vagy bár véletlenül visszatartatik a kézbesitő által? vagy pedig a határozatot hozott bíróság székhelye nem ugyanazonos a megkeresett ügyvédével?

Ily esetben a levélbeli tudakozódás sokszor elkésésre vezet, a távirati pedig igen költséges, s ez utóbbi nem is vehető mindenütt igénybe, mert a bíróság, vagy elkésés esetén a kézbesitő jegyző székhelyén nincs esetleg távirdaállomás. Quid tunc?

De meg másrészt láttam már oly vétbizonylatot is nem egyszer, a melyen ott ékeskedett a fél keresztvonása s a megértelmezést tanusitó kézbesitői önigazolás, pedig hát a fél azt állitotta, hogy a pusztán, tanyán vagy vásáron való távolléte alatt az irni sem tudó kisbiró hozta házához. Vagy talán az ilyesmi nem is hihető el kivált a szétszórt és távoli fekvésü kis községekkel biró körjegyzőségeknél előfordulhatónak?

Kétségtelen, hogy az általam felajánlott módozat mellett is előjöhet egy vagy más visszaélés; de ritkábban, mert ha a kézbesitő kötelességszerüleg tudomásul adja, a fél vagy pedig hozzátartozói tudomásul veszik a határozatból a jogorvoslati határidőt, jó eleve gondoskodni fognak a felek, hogy ezen határidőt el ne mulaszszák, mely uton aztán az igazolások esetei is apadni fognak, de meg a pernyertes fél sem élhet vissza a netán téves határozat révén kinálkozó végrehajtási joggal, mielőtt az ügy másod- vagy harmadfokulag teljesen meg nem rostáltatnék.

Mindent összevéve, a törvényjavaslatnak az első bíróság előtti eljárást tárgyazó része valóságos reformatiója perjogunknak, miért is azt igazi nyereségnek tartom részben a közvetlenség lehető mérvbeni keresztülviteléért, s főleg azért, mivel az élet gyakorlati követelményeinek — bár némi helyesbitéssel — nagyon is megfelelni fog.

Dr. BONTS GYULA.

A feltételes elitélésről.

— Részlet dr. Reichard Zsigmondnak m. h. 25-én tartott jogászegyleti előadásából. —

A feltételes elitélés intézményének behozatalára irányuló törekvés nem egyéb mint küzdelem egy századok óta megszokott hiba ellen. Ez a hiba azon ránk maradt traditio, hogy a büntetéseknek a szabadságvesztés nemcsak typusa, hanem majdnem kizárólagos végrehajtási módja, mely a pénzbüntetés és halálbüntetés eseteit kivéve, egy század óta az egész vonalon alkalmaztatik. De hát indokolva van-e a szabadságvesztés büntetése mindezen esetekben? Ha a kérdést, igy teszszük fel, akkor látjuk, hogy ugyanazon traditio, melynek e büntetések fenmaradását köszönjük, nem gondoskodott egyszersmind arról is, hogy azoknak mindezen esetekbeni alkalmasságát kimutassa.

Tudjuk, hogy a büntető törvény körébe ütköző kisebb sulyu cselekvények oly enyhitő körülmények közt is elkövethetők, a melyek a tettes pervesitására épen nem, vagy csak igen kevéssé mutatnak. Ezek oly csekélyek lehetnek, hogy értök a fogház szégyenével sem érdemes sujtani a tetteseket, nem hogy azon romlottsággal való érintkezésnek kitenni, mely a fogházban uralkodik. Az ilyen fajta cselekmények büntetéseül már régebben megkezdődtek a kisérletek, egyebet tenni a szabadságbüntetésnél, pl. a birói megintést, a javitó házba való küldést, sőt Angliában a korbács büntetést is. Ugyanilyen kisérletek közé sorakozik a feltételes elitélés intézménye is. Ez a birói megintésnél, annak bármilyen formájában mindenesetre hatályosabb. Alkalmazható ez számos oly esetben is, melyben a birói megintésnél erősebb büntetés látszik szükségesnek, és különösen ott, hol félni lehet attól, hogy a tettes a birói megintést nem fogja elég komolyan venni. Alkalmazható továbbá a feltételes elitélés számos oly esetekben, melyekben a javitó intézetbe való küldés a dolog természeténél fogva ki van zárva, és melyekben mégis azokhoz hasonló indokok forognak fen arra, hogy a fogház ne alkalmaztassék. Azaz a feltételes elitélés kiterjeszti azon kört, melyben a biró könnyü esetekben büntetést szabhat ki a nélkül, hogy mindjárt a fogházbüntetést volna kénytelen kiszabni, az avval járó erkölcsi sülyedéssel együtt.

A büntető rendszerek fejlődésének történetéből azt látjuk, hogy a büntetés a fejlődés első szakában csak a bosszu müve, és mérvét is csak a bosszu nagysága határozza meg. A haladás aztán abban nyilvánul, hogy azon megfontolás, hogy a büntetésnek czélt is kell követni, a bosszunak helyes irányt adni igyekszik. Igy fejlődik ki azon irány, hogy a büntető rendszer mindinkább nagy sulyt helyez a cselekvény subjektiv oldalára, és kifejlődik a megkülönböztetés az *esetleges* és a *szokásos* bünösök közt. Ez a különbség van hivatva a büntető-rendszer további fejlődésének egyik legfontosabb alapelvét képezni, és minden intézmény, mely e fejlődésnek szolgál, a haladást képviseli. A feltételes elitélés intézménye pedig mindenesetre ilyen.

Liszt[1] azt mondja, hogy ezen intézmény által az esetleges bünösökkel való bánásmód kérdése legnagyobb részben meg van oldva. *Liszt* e véleménye, nézetem szerint, tulozza az intézmény hatását, de annyiban mindenesetre helyes, hogy az intézmény egy igen nagy lépést képez ezen czél elérése felé.

De nézetem szerint a feltételes elitélés intézménye azonkivül, hogy ezen irányban a fejlődésnek egy magasabb fokát jelenti, egy más irányban meginditójává válhatik egy uj fejlődésnek.

Van ugyanis számtalan olyan eset, mely nem oly egészen csekély és jelentőség nélküli, mint azok, melyeket a büntetések tulszigorunak jellemzésére rendszerint példákul felhozni szoktak, de másrészről nem is elég sulyos arra, hogy a biró abból a tettes romlottságára biztos következtetést vonhatna. Csekélyebb testi sértés, — olyanok által elkövetett kisebb lopás vagy sikkasztás, a kiket szorult helyzet vagy erősen kinálkozó alkalom, vagy a tett következményeinek meg nem gondolása vitt a tett elkövetésére, — félrészegen elkövetett kisebb büncselekvények, stb. stb. mind olyanok, melyek elkövetése daczára lehetséges, hogy a tettes minden romlottság nélkül való. Ha a biró erről bizonyos volna, akkor bátran elbocsáthatná a tettest valami csekélyebb megfenyitéssel és nem kellene rá kiszabni két-három havi fogházat, oly büntetést, mely őt elrontani alkalmas. *Ha a biró erről bizonyos volna*, — mondám. De hát vajon bizonyos lehet-e erről a biró? Sok, nagyon sok esetben nem. Az ilyen faju cselekvények elkövethetők romlatlan tettesek által is, de igen számos esetben első kitörései egy romlott lelkületnek. Ezekben pedig a büntetést elengedni annyi volna, mint a tettest ujabb bünökre buzditani. Mi következik ebből? Szerintem az, hogy mikor a biró nem tudhatja, hogy olyan bünössel áll-e szemben, a ki romlott, és a kit érzékenyen kell büntetni, vagy olyannal, a ki nem romlott és a kinek egy csekély megfenyités is elég, akkor beáll az az eset, mikor a büntetést feltételesen fogja kiszabni.

Tudom jól, hogy ez a felfogás nem a mai büntetőjog álláspontja, sőt még azon büntetőjogé sem, mely a feltételes elitélést, mint intézményt elfogadja. A büntetőjog traditionalis felfogása az, hogy a biró az előtte lefolyó esetet ugy tartozik megitélni, a hogy látja, és kiszabni a büntetést ugy, a hogy azt ez alapon kiszabandónak találja. A mai büntetőjog állása szerint nem szabad a birónak a büntetést mintegy felfüggeszteni és azt bevallani, hogy a tettes bünösségi fokával tisztába jönni nem tud. De ezen hagyományos felfogás alatt már kezdi azon tapasztalat is hatását gyakorolni, hogy a biró, daczára a törvény álláspontjának, nem *képes* a tettes bünösségi fokával tisztába jönni és hogy a birói itélet nem csalhatatlan. A feltételes szabadlábra helyezés oly intézmény, mely már befolyást enged azon elvnek, hogy a biró által kiszabott büntetés nem végleges és megengedi, hogy a jogerős büntetés egy része elengedtessék. Valamivel nagyobb befolyást enged ezen elvnek az uj olasz büntető törvény 14. §-a, mely megengedi, hogy a börtönbüntetés második fele közvagy akár magánmunka szolgáltatása által töltessék ki. De ezen intézmények csak a jogerős itélet végrehajtásának hagyományos elvét támadták meg, nem pedig azt az elvet, hogy a biró az itéletet meg tartozik hozni akkor is, mikor a tettes bünösségi fokát nem eléggé ismeri. A feltételes elitélés intézménye, nézetem szerint, azt fogja eredményezni, hogy ezen itélkezési mód káros következményei a flagransabb esetekben enyhittetni fognak. Lehetővé fogja tenni ez intézmény a birónak, hogy csekély esetekben, melyekről nem tudja és nem tudhatja eldönteni, hogy azok a fogházat megérdemlő romlottság kitörései-e vagy megbocsátható és következményekkel nem járó eltévelyedések, itéletét felfüggeszsze és a fogházbüntetés tényleges elszenvedését függővé tegye attól, hogy a tettes később milyennek bizonyul. Lesznek tán, kik tulzottnak tartják a bíróra ily hatalmat ruházni. De ne feledjük el, hogy a feltételes elitélés összes eseteiben csak a csekély büncselekvényekről van szó, azokról, melyekben a mi büntető-törvényünk szerint a birónak hatalma van a büntetést ma is egy egészen minimalis fokra leszállitani. Ne feledjük továbbá, hogy az, hogy a biró a tettes bünösségi fokát a tett ismerete alapján meghatározni képes, csak fictio. És ne feledjük végre, hogy a birónak az uj intézmény által adott jogkör azért van megadva, hogy a romlottság azon lehetősége, mely a tettesnél fenforog, a büntetés által a bizonyossághoz közelebb ne vitessék.

Ismétlem, hogy ezen intézmény czélját én nem ezen utóbb jellemzett jogkör megteremtésében látom. De ismétlem azt is, hogy az, véleményem szerint, a fejlődésnek ezen irányban való haladását meginditani alkalmas, és ha azt meginditania sikerül,

[1] Zeitschrift, IX. Band, 6. Heft.

evvel a büntető rendszerek fejlődésének egy magasabb fokát fogja initiálni.

De akár csalódom, akár nem ezen fejlődés reményében, bizonyos az, hogy a feltételes elitélés intézménye olyan eszmekörből ered, mely a maradandó reformokat szokta adni az emberiségnek. Egyik oldalról állt a százados törvényi és birói megszokás, mely beleélte magát abba, hogy büncselekmények elzárással büntettessenek. Evvel a megszokással szemben támadt fel a kutatás és kezdte kérdezni, hogy kellőleg indokolható-e a százados szokás, és hogy milyenek azon eredmények, melyeket egy másféle rendszerrel elérni lehetne. Ez volt az eszme egyik kiindulási pontja. A másik kiindulási pont volt az emberszeretet, mely sokakban feltámadt egy oly rendszer ellen, mely csekély hibák miatt embereket, sőt gyermekeket vet oly bánásmód alá, mely erkölcsiségüket tönkre teszi és a gyengéket romlottakká változtathatja. És bármennyire vélik az eszme ellenségei érveiket abból meriteni, hogy a félreértett humanismus és a merész ujitások már sok hibás intézményt hoztak létre, mi, az intézmény barátai, mégis büszkék leszünk annak ezen családfájára, mert tudjuk, hogy nagy reformok és nagy igazságok másként mint ezen eredettel, létre nem jöhetnek.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A czégvezető jogköre.

Nem régiben bejárta nemcsak a szak-, hanem a napi lapokat is a Curia azon itélete, melyben kimondatott, hogy «a czégvezetőnek különös meghatalmazás nélkül csak oly üzleti és jogcselekményei birhatnak általános, tehát a főnököt is kötelező joghatálylyal, melyek rendszerint kereskedelmi üzlet folytatásaként jelentkeznek, s a kereskedelmi forgalomban ilyeneknek tekintendők, de nyilvánvaló a czégvezetői hatáskör meghatározásából az is, hogy az oly ügylet, mely által egy egész kereskedelmi üzlet egy harmadikra átruháztatik s ezzel maga az üzlet folytatása tényleg megszüntettetik, kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyletnek egyáltalában nem tekinthető.» [1]

Nézzük, valjon megegyezik-e ezen itélet a kereskedelmi törvénynyel és a kereskedelmi jog szellemével. E czélból vissza kell tekintenünk a német általános kereskedelmi törvény kodifikatiójának időpontjáig.

A porosz javaslat a czégvezetőt mindazon birósági és bíróságon kivüli ügyletekre és jogcselekményekre feljogositja, melyek a kereskedelmi üzlet folytatásával (Betrieb *des Handelsgeschäftes*) járnak és a javaslat indokolásából kitünik, hogy ezen szava alatt «das Handelsgeschäft», a főnöknek *konkrét üzlete* értetik. Már az első olvasásnál elvettetett a procurának ezen korlátozása és kimondatott, hogy csak a kereskedelmi üzlet *abstrakt fogalma* (der abstracte Begriff des Handelsgeschäftsbetriebs) határozza meg a prokurista meghatalmazásának terjedelmét és «des Handelsgeschäfts» kifejezés helyébe «*eines* Handelsgeschäfts» kifejezés tétetett. A második olvasásnál minden kétely eloszlatása végett kifejezetten elismertetett, hogy a kifejezés «welche der Betrieb eines Handelsgeschäfts mit sich bringt» annyit jelent: «welche der Betrieb *irgend eines* Handelsgeschäfts *mit sich bringen kann.*» Ezen fejtegetésekhez Hahn Frigyes hozzá füzi, hogy a ki egyszer czégjegyzőként van kirendelve, az föltétlenül jogositva van a főnököt mindazon üzletekben képviselni, melyekkel valamely kereskedő *foglalkozhatik*, vagyis melyek valamely kereskedelmi üzlet folytatásával *kapcsolatban állhatnak.*

A magyar kereskedelmi törvény 38. §-a szó szerinti hü fordítását képezi a német általános kereskedelmi törvény 42. §-ának; nincs tehát okunk — de nem is lehetünk jogositva — föltenni, hogy a magyar kereskedelmi törvény ezen szakaszának értelmezése eltérhetne az alapul szolgált német általános kereskedelmi törvény vonatkozó szakaszának kifejtett értelmezésétől. Szükségesnek tartom még felemliteni, hogy e kifejezés «*der Betrieb* eines Handelsgewerbes» törvényünkben «kereskedelmi üzlet *folytatásával*» fordittatott. A «folytatás» tehát itt korántsem azon tevékenységet jelenti, mely a megkezdés és megszüntetés közt fekszik, hanem csak általában kereskedelmi fogalmat, ügyködést jelent.

A magyar keresk. törvényjavaslat tárgyalására egybehivott szakértekezleten a czégvezető jogkörének terjedelmét illetőleg azon óhajtásnak adatott kifejezés, «hogy a czégvezető hatásköre *ne csak a kereskedelmi üzlet folytatásával járó* minden cselekvényre szorittassék, hanem legyen a czégvezető egyáltalán *mindenben, mit kifelé tesz*, a főnök alter egoja. A czégvezetés harmadik személyek irányában korlátozást nem tür; a czégvezető föltétlenül kötelezi főnökét, de nem kellene kimondani, hogy csak kereskedelmi ügyekben, mert a korlátozás bizonytalanságot szül s a közönséget, mely nem tartozik minden egyes esetben az ügylet természetét vizsgálni s csak azt tudja, hogy a czégvezető főnöke nevében korlátlanul rendelkezik, gyakran tévutra vezetheti.» Ez ellen a szakértekezleten viszonzásul felhozatott, «hogy a czégvezető valóban alter egoja a főnöknek, de csakis a *főnöknek, mint kereskedőnek* és habár eljárásaiban főnökét feltétlenül kötelezi, eljárási köre csak a kereskedelmi üzlet vitelére terjedhet ki. A czégvezetői, kizárólag kereskedelmi institutio egész fogalmát megzavarná azon felfogás, mely a czégvezetői meghatalmazást a kereskedelmi üzlet határain tul akarná terjeszteni». Ezen különböző felfogások szerint a czégvezető egyesek által az ingatlan javak feletti rendelkezésre is feltétlenül jogositandónak mondatott, «mert nincs ok valakitől, ki főnökét váltók aláirásával korlátlan összegig terhelheti, azon jogosultságot megvonni, hogy egy talán kis értékü ingatlant meg ne terhelhessen vagy el ne idegenithessen, ha az üzlet érdeke ezt megkivánja». Ezen ellenkező nézetek mellett az értekezlet azon álláspontra helyezkedett, hogy addig, mig el nem dől, vajon ingatlanok kereskedelmi ügylet tárgyát képezhetik-e, *a fölvetett kérdésre nézve a fő kriterium hiányzik*, miért is a kérdés függőben tartása határoztatott addig, mig a kereskedelmi ügyletek köre meg lesz állapitva. A kereskedelmi ügyletek tárgyalásánál aztán az értekezlet az ingatlan javak iránti jogügyleteket a kereskedelmi ügyletek sorába föl nem vette és a javaslat 271. §-a helyébe a keresk. törvény 262. §-a vétetett fel, mihez képest a keresk. törvény 38. § a második ponttal egészittetett ki.

A magyar szakértekezlet tehát a nürnbergi konferentia álláspontját nemcsak magáévá tette, hanem azon tul is ment: mindenesetre pedig kétségtelenül megállapitható, hogy a czégvezető jogköre a kereskedelmi ügyletek terjedelmével konkurrál. Mindenben, a mi kereskedelmi ügyletet képez — tekintet nélkül, vajon az egy konkret üzlet körén belül esik vagy határain tulterjeszkedik — s czégvezető a főnököt képviselni, vagy helyesebben a főnököt kötelező hatálylyal eljárni és cselekedni jogositva van. A keresk. törvény tervezője — Apáthy — ennek következőkben ad kifejezést: «A czégvezetői jogositvány feltétlen képviseleti jogot ad a czégvezetőnek, felhatalmazza őt a bíróság előtti és a bíróságon kivüli mindazon ügyletekre és jogcselekvényekre, melyek kereskedelmi üzlet körében általában előfordulhatnak, tehát nemcsak azon ügyletekre és jogcselekvényekre, melyek főnöke üzletéhez tartozhatnak, hanem mindazokra, melyeket általában valamely kereskedelmi üzlet magával hozhat. *Az egyedüli korlát, melyet a törvény a czégvezetői jogositványnak szab, az, hogy az ügylet, illetőleg a jogcselekvény kereskedelminek legyen tekinthető, tehát a kereskedelmi forgalom körébe tartozzék*». (Apáthy: Kereskedelmi jog. 181—182. l.)

[1] Közöltetett e lapok mult heti számában.

Hogy a kérdésben forgó curiai itélet a kereskedelmi törvény és jog szempontjából a kellő világlatba helyezzem, rá kell még mutatnom a keresk. törvény 258. §. 1. pontjára, mely a továbbadási szándékkal vásárolt áruk és ingó dolgok vételét kereskedelmi ügyletnek tekinti és annak 261. §-ára, mely szerint a kereskedő által kötött szerződés kétség esetében a kereskedelmi üzlet folytatásához tartozónak tekintetik; és rá kell mutatnom a jogügyletek magánjogi fogalmára, mely szerint a jogügyletek bizonyos jogviszony megalapitása, megváltoztatására *vagy megszüntetésére* irányzott akaratnyilvánitásokból állanak. Egy kereskedelmi üzlet megszüntetése tehát ép ugy jogügyletet képez, mint annak megkezdése vagy folytatása.

Ha az előadottak fonalán a curiai itéletre alkalmat szolgáltatott jogesetet, mely szerint a czégvezető az egész kereskedelmi üzletet egy másik kereskedőnek eladta, szemügyre veszszük, azt találjuk, hogy ezen jogcselekménye kétségtelenül kereskedelmi ügyletet, vagyis kereskedelmi aversionalis vételügyletet (Kauf per Bausch und Bogen) képezett. A kereskedelmi törvény szelleméhez és a kereskedelmi jog elveihez tartva magunkat, tehát nem találunk indokot az ügylet érvénytelenitésére. A kereskedelmi törvény (38. §.) a czégvezető részére különös meghatalmazást csak ingatlan javak elidegenitésénél és terhelésénél követel meg, egyébként pedig a czégvezetői minőség «minden a köztörvény szerint szükséges különös meghatalmazást pótol» és (40. §.) «a czégvezető jogkörének korlátozása harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.» Az se irritálhat bennünket, hogy a czégvezető ezen jogcselekménye által a vezetésére bizott konkrét kereskedelmi üzlet megszünt, mert a kifejtett jogi álláspontól eltekintve is lehetséges, hogy a konkrét üzlet a kereskedő üzletének csak egy részét képezi, annak megszüntetése a kereskedő üzletének folytatásával jár, és eladása a kereskedő érdekében fekszik, de meg különben is elég eset képzelhető, melyekben a czégvezető a kereskedelmi üzletet megszüntetheti, anélkül, hogy jogcselekményeinek érvénye kétségbe vonathatnék: pl. eladja borkereskedő főnökének egész borkészletét vagy másnemü üzleteknél az árukat részenkint eladja, végeladást rendez, a vállalkozást másnak, haszonnal vagy anélkül is, átengedi és ő egy ujabb, esetleg több várakozásra jogositó üzletbe kezd, stb.

Az anyagi igazság szempontjából tehát a vitatott curiai itélet kifogásolhatlan lehet, de a kereskedelmi törvény és jog különleges intézkedései- és elveiben arra indokot nem találunk.

Dr. RÓTH PÁL.

Kártéritési igény későbbi foglaltatóval szemben.

A végrehajtási eljárás során nem ritka azon eset, midőn végrehajtást szenvedő a végrehajtási zálogjoggal terhelt ingókat messze földre elviteti, hol azok más hitelező javára ujabban lefoglaltatnak, a nélkül, hogy az utóbbi lakhelyre nézve illetékes bíróságnak az előző foglalásról tudomása volna. Ha adós itt az ingókat a későbbi foglaltató javára elárvereztetni engedi, a bíróság a sorrendi tárgyalás során a befolyt vételárt természetesen csak azon hitelező részére fogja kiutalványozni, kinek foglalása a végrehajtási jkönyv szerint constatálva van. Ehhez képest ezen hitelező pénzéhez jut, holott bizonyos, hogy, ha az adós azon lakásán foglalt volna, hol az ingóságok már előzőleg lefoglaltattak, a kiutalványozott összeg más hitelező kielégitésére fordittatott volna.

Igaz ugyan, hogy az adós ennek elejét vehette volna, ha kijelenti, hogy a kérdéses ingóságok már zár alatt vannak s első hitelezőjét jogai megóvása érdekében a későbbi foglalásról értesiti, de ezt, ha neki ugy tetszik, tenni nem tartozik, mert törvény őt erre nem kötelezi s az, a mit a Btkv 386. §-a tartalmaz, ezen esetet csak távolból érinti.

Ily körülmények között előállhat azon kérdés, hogy az *előző* foglaltató jogosan támaszthat-e *kártéritési* igényt azon hitelezővel szemben, kinek követelése a fenti előzmények mellett s illetve *későbbi végrehajtási cselekmény* folytán kiegyenlitve lett?

Ezen kérdésre sokan *nem*-mel fognak felelni, indokul azt hozván fel, hogy «mindazok, kik az elárvereztetni rendelt ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégittetéshez tartanak jogot, a mennyiben az, hogy részükre a foglalás korábban eszközöltetett, a végrehajtási iratokból ki nem tünik, elsőbbségi bejelentéseiket az *árverés megkezdéséig* a kiküldöttnek . . . bejelenteni tartoznak». De, mert ez meg nem történt, s e szerint az előző foglaltató elmulasztotta azt megtenni, a mihez a törvény a jogok fentartását kötötte, a mig egyrészről az elárverezett ingóságok vételárából kielégitéshez jogot nem formálhat, addig másrészről kártéritési igényt sem támaszthat, mert hiszen az utóbbi foglaltató tudomással sem birt arról, hogy az ingók más javára már lefoglalva lettek s igy őt vétkesség nem terhelvén, kártéritéssel nem tartozhatik.

De azon általános jogelvre is fognak hivatkozni, hogy a ki jogával él, az abból másra származó kárért felelősséggel nem tartozik. Azok azonban, kik ezt felhozzák, elfeledni látszanak, hogy a későbbi hitelező jogos álláspontot csak addig mozgott, mig értesült, hogy *előző* foglaltató is van, azontul, mint roszhiszemü birtokos már nem s azért kártéritésre szoritandó.

Az előbbi indokolás pedig csak annyiban helyes, a menynyiben az előző hitelező a birói árverésen befolyt vételárból kielégitést *nem* kérhet, azon részében azonban, a melyben a kárkövetelési igény alaptalansága kimondatik, teljesen tarthatatlan.

E helyütt előtolul azon kérdés is, vajon tulajdonképi kártéritésről van-e itt szó?

Nézetem szerint de lege lata *igen*, ha nem is tagadhatom, hogy azon nézetnek is van alapja, hogy a kár megtérését czélzó kereset nem annyira a *kár megtéritésére*, mint inkább az ingók eladásából befolyt *vételár visszafizetésére* — condictio sine causa — irányul, a mi különben végeredményében az előbbivel teljesen ugyanazonos.

Birói joggyakorlatunk ugyanis e részben az osztrák polg. tkvet fogadván el zsinórmértékül, ennek rendelkezései alkalmazandók. Már pedig az osztr. polg. tvkv. a kártéritési kötelem keletkezésének három formáját ismeri, u. m.: 1. a szerződést, 2. a vétkességet s 3. a *törvényt* s illetve bizonyos *tényeket*, a melyeket a törvény a kötelmi viszony megalapitására alkalmasaknak kijelöl.

Ebből kiindulva, kétséget nem szenved, hogy a későbbi hitelező fizetési kötelezettsége ez alapon megállapitható, mert sem szerződési, sem vétkességi eset ugyan elő nem fordul, de az ingóságok elárverezéséből befolyt vételár felvételének *ténye* önmagában véve a *kötelmi viszonyt* megalapitja. Elég, ha e részben csak azt hozom fel, hogy a *későbbi* hitelező az *előbbinek megbizottjaként*, helyesebben *megbizás nélküli ügyvivőjeként* jelentkezik, a mely minőségében a törvény surrogatumát képező *jogszokás* értelmében, azt, a mit kapott, az ügyvitelből származó szükséges költségeinek beszámitása mellett *kiadni* s illetve az előbbi végrehajtatót kármentesiteni tartozik.

A midőn tehát a törvény joghatályával biró *jogszokás* a megbizás nélküli ügyviselő *tényeit kötelmi viszony* keletkezésére alkalmasaknak kijelöli, kifejezést ad annak is, hogy a szóban forgó eset a fenebb vázolt kártéritési esetek *harmadik fajához* tartozik, föltéve, hogy a későbbi foglaltató azon cselekvősége, a melynél fogva a kiutalványozott összeget fölvette, őt az előző foglaltatóval szemben a megbizás nélküli ügyviselő szinében föltünteti, a mi az én szerény nézetemet képezi.

De nemcsak szorosan véve jogi, hanem *méltányossági*

okok is harczolnak a mellett, hogy a későbbi hitelező elleni kártérítési keresetnek hely adassék, mert méltánytalan, hogy az első hitelező ez alapon — talán örökre — követelésének érvényesithetésétől elessék s pedig annyival is inkább, mert adósával szemben, a végrehajtási zálogjog szerzésével megtett mindent, a mi a követelés behajtására szükséges s ettől csak véletlen körülmény, vagyis az által fosztatott meg, hogy adósa lakást változtatott, a mely jelentéktelen körülmény szerzett jog vesztésével nem járhat.

Dr. HOLLÁN SÁNDOR.

Különfélék.

— **Két uj törvényjavaslat.** A bagatell-eljárásról szóló törvényjavaslat fog legközelebb megjelenni. Szerzője Plósz Sándor egyetemi tanár. A Budapesti Hirlap értesülése szerint a Btk. novellájának javaslata is közzé tétetik legközelebb. Reméljük, nemcsak paragrafus-módositások lesznek benne; de büntetőjogi reformeszmék sem fognak belőle hiányozni.

— **A végrehajtási törvény** az igazságügyminiszter utasitásából revisió alá vétetett. Dr. Imling Konrád kir. táblabiró, ki e munkával meg van bizva, azzal csaknem egészen elkészült. Az uj törvényben a főelv az, hogy minél kevesebb alakiság mellett, a hitelező gyors kielégitést nyerjen és hogy eleje vétessék annak, hogy az adós végtelen jogorvoslatokkal utját állhassa a véglebonyolitásnak. Az egész végrehajtási eljárás általában sokkal egyszerübb és áttekinthetőbb lesz, mint a mostani.

— **Az egyetemről.** Dr. Wlassics Gyula főügyészi helyettes kineveztetett a budapesti tudomány-egyetemre a büntetőjog és a bünvádi eljárás nyilvános rendes tanárává. Dr. Wlassics Gyula kinevezése osztatlan rokonszenvvel találkozik jogászkörökben. Az uj egyetemi tanár neve nemcsak a hazai, hanem a külföldi jogirodalomban is előnyösen ismeretes. Egyetemi tanárrá qualifikálja irodalmi munkássága, mely rég megszerezte neki a jogászközönség elismerését. Irodalmi tevékenységének jelentőségénél azonban talán még nagyobb szabásu kodifikationalis müködése.

— **A vasuti hivatalnokok rendőri hatalma.** A következő sorokat vettük:

Van vasuti üzlet-rendtartásunk, (a mely bármely könyvkereskedésben 30 krért kapható s ma már az összes magyarországi vasutakon érvényes); ebben a 102. §. felhatalmazza a vasuti alkalmazottakat (tisztviselőt vagy őrt is!), hogy a mennyiben az üzlet biztonságára vonatkozó szabályokat megszegi valaki vagy az alkalmazottak intései s figyelmeztetéseinek nem engedelmeskedik stb., az, ha rendőri segély nincs közelben, *általuk letartóztatható.*

Igaz, hogy nagy felelősség nyugszik egy állomásfőnökön, az is igaz, hogy a Btk. 433. §. erős indézkedéseket foglal magában «a vaspályák, hajók, távirdák megrongálása és egyéb közveszélyes cselekményeket illetőleg», a mely esetekben természetesen letartóztatásnak feltétlenül helye is kell hogy legyen; de — szerintem oly esetekben, melyekben *kihágási eljárásunk se ismer letartóztatást,* a hol még a biró s a rendőr se tartóztathat le, *oly esetekben is letartóztatási jogot adni egy vasuti alkalmazottnak* — a ki bárki lehet — ez *egy kissé tullövés a czélon.*

Vegyünk pl. egy pár kihágási vasuti esetet, a melyekért már le is tartóztattak több izben személyeket. Valaki kutyáját a személyszakaszba be akarja vinni, a kalauz nem engedi, az illető mégis beviszi, a kalauz jelenti, az nem akar engedni: *a főnök két rendőrrel végig kisérteti a városon a városi kapitányi hivatalhoz s ott — 2 frtra megbüntetik.*

A kihágási eljárás 54. §-a a kir. járásbiróságok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben világosan kijelenti: hogy kihágásnál előzetes letártóztatásnak nincs helye, — fel is sorolja azt a két esetet, mikor valakinek rendes tartozkodási helye nincs vagy szökik, a mikor valakit letartóztatni lehet.

A vasutnál, ha a kiszabott málhánál egy kilóval többet viszek be tán, vagy nagyobb göngyöt; letartóztatnak, ha nekik igy tetszik, ha nem engedem mint málhát feladni.

Ez oly képtelen rendszabály, mely több jogot ád a *102. §-ban a vasuti alkalmazottnak, mint magának egy birónak vagy rendőri közegnek.*

Helyes lenne és időszerü, ha minisztereink a személyes szabadság megtámadását ilyes alakban rendeleteikből mielébb kizárnák, vagy azt ugy formuláznák, hogy az üzleti rendtartás 102. §-a esetében, ha a rendőri segély nincs jelen, a vasuti alkalmazott az illetőt a helyszinéről csak kikisértethetné, jegyzőkönyvet vehetne fel az illetővel s azt megbirságolhatná 5—10 frtig és csak, ha az ezt be nem fizetné, lenne joga a csavargót vagy szökőt bekisértethetni. De hogy bárkit szuronyos rendőrök közé állitsanak, ez egy kissé sok jog egy vasuti tisztviselőnek.

— **A Magyar Jogászegylet** kiadványai közül jelenleg három füzet van sajtó alatt, Dr. Illés Károly, dr. Reichard Zsigmond és dr. Kmetty Károly előadásai. A két előbbi már a legközelebbi napokban — minden esetre a vita folytatása előtt — meg fog küldetni a tagoknak. — A soproni törvényszék könyvtára mint tag lépett be a jogászegyletbe. A jogakadémiák közül is belépett több.

— **Pályázati hirdetmény.** A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. évi XXIX. tczikk értelmében vidéki telekkönyvi hatóságok területén leendő alkalmazás mellett betöltendő több albirói állásra a kir. igazságügyminiszterium részéről ezennel ujabb pályázat hirdettetik. Ezen albirói állások mindegyikével évi 1000 frt fizetés, 200 frt lakpénz, 400 frt napdijátalány, továbbá azon idő kivételével, melyen át a telekkönyvi hatóság székhelyét képező város vagy község területére vonatkozó betétszerkesztési munkálatokkal foglalkoznak, 200 frt fuvardijátalány van egybekötve. Egyebekben a kinevezendő, esetleg áthelyezendő albirák szolgálati viszonyaira nézve az 1887. évi deczember hó 18-án 40715/IM. sz. alatt kelt igazságügyminiszteri rendelet (l. 1887. évi Rendeletek Tára 2454. lapját) irányadó, a személyi járandóságokra nézve pedig a részletes szabályokat az 1887. évi deczember hó 18-ik napján 43900/IM. sz. alatt, (l. 1887. évi Rendeletek Tára 2440. lapját), valamint a f. évi április 15-én 14537/IM. sz. alatt kiadott pénz- és igazságügyminiszteri rendeletek tartalmazzák. A kik az emlitett állások valamelyikét kinevezés vagy áthelyezés utján elnyerni óhajtják, születésük idejét, családi állapotukat (gyermekeik számát), elméleti és gyakorlati képzettségüket, telekkönyvi ügyekben, névszerint *átalakitási* munkálatok körül szerzett jártasságukat, *testépségöket,* foglalkozásuk illetve alkalmaztatásuk minőségét, időtartamát és sorrendjét, ugyszintén *nyelvismereteiket* igazoló teljes hitelességü okiratokkal felszerelt kérvényüket ezen hirdetménynek a hivatalos lapban való harmadik közzétételétől számitott két hét alatt és pedig közszolgálatban levők közvetlen hivatali főnökük utján azon kir. törvényszék elnökénél nyujtsák be, a mely törvényszéknek területén állandó lakhelyük van. Budapesten 1890 október 20. *Magyar kir. igazságügyminisztérium.*

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék ügykimutatása.** 1890. évi október havában érkezett 6928, mult havi hátralék 1062, volt elintézendő 7990. Elintéztetett ülésben (ülés tartatott 28) 5863, ülésen kivül 1272, összesen 7,135 Maradt hátralék 855.

— **Elnöki megintési ügyekben a kir. törvényszék fegyelmi birósságának határozatai ellen nincsen további jogorvoslatnak helye.** *Kir. tábla:* A kir. tábla fegyelmi birósága a felebbezést hivatalból visszautasitja. Indokok: Az 1871. VIII. tcz. a kétfoku felebbezés rendszerére lévén fektetve miután elnöki megintési ügyekben elsőfoku birósság az elnök, másodfoku pedig az illető fegyelmi birósság, mely jelen esetben a kir. tábla fegyelmi birósága s ez, mint másodfoku fegyelmi birósság végérvényesen határoz, megintési ügyekben ennek határozatai ellen nincsen további jogorvoslatnak helye. *Kir. Curia:* A budapesti kir. tábla, mint fegyelmi birósságnak határozata indokolásánál fogva helybenhagyatik. (1890. szeptember 20-án. 372.)

Nemzetközi Szemle.

— **Landsberg**, a bonni egyetem tanára, vaskos monografiát adott ki a mulasztási cselekményekről. A könyv czime a következő: «Die sogenannten Commissivdelikte durch Unterlassung im deutschen Strafrecht.

— **Az Oppenhoff-féle büntetőjogi kommentárnak** legközelebb *tizenegyedik* kiadása jelent meg.

— **A német ügyvédség gyülésezése Hamburgban.** A védelmi jog szabad, korlátlan gyakorlatának biztositására szolgáló javaslatok kiválóbb helyet foglaltak el ezen most szeptemberben tartott tanácskozásokban. Ilyen az, hogy a letartóztatott vádlottnak az elővizsgálat folyamán is szabad legyen szóval vagy irásban érintkezni védőjével minden felügyelet nélkül; a védőnek pedig a panaszlott első kihallgattatása után az iratcsomót korlátlanul megtekinteni. Ezen elővizsgálati szabadság veszélytelenségének kitüntetésére alaposan történt hivatkozás Anglia példájára, hol az nagy mérvben gyakoroltatik. Továbbá javasoltatott, hogy a védelmi jog biztosittassék azon esetekben is, melyekben a nyilvánosság a törvény értelmében kizáratik, a nem esküdtszéki bíróságok körében. Több rendbeli bünügyek, együttes tárgyalás végett, csak a vádlott beleegyezésével kapcsolhatók össze. Ha előrelátható, hogy valamely tanu vagy szakértő a főtárgyalásra nem fog megjelenhetni, erről mind vádlott mind védője eleve értesitendő. Ha pedig a védő akadályoztatnék a megjelenésben, s ezt a vádlott maga sem nem okozta, sem előre nem láthatta, joga legyen a tárgyalás elhalasztását kérni.

— **Sarrut** a párisi másodbiróság főügyésze rentré-beszéddel nyitotta meg a szünidő után az ülésezést és a bíróságokat arra kérte, hogy az első büncselekménynél elnézők legyenek, gondosan válaszszák külön az esetleges kihágást a szokásszerütől, a nyomorból származó cselekményt az élvhajhászatból származótól.

— **Francziaországban** felmentettek egy Boulanger nevü, kettős házasság miatt vádolt földmüvelőt, ki mentségeül nem tudott egyebet felhozni, mint azt, hogy első feleségével megférni nem tudott, és nem tudta, hogy két feleséget elvenni nem szabad. Kijelentette egyszersmind a vádlott, hogy ő második feleségét szereti, és ahhoz fog visszatérni, az első feleség pedig, hogy ő válópert nem indit. E szerint *Boulanger* tovább is kettős házasságban fog élni, csakhogy ezen állapota a felmentés után egész törvényes lesz.

— **Az antwerpeni kongressus**, mely a belga kormány meghivása folytán október hó elején a büncselekvények megelőzésének módjai felől tanácskozott, több figyelemreméltó határozatot hozott. Szükségesnek jelentette ki az *elhagyatott gyermekekről* való gondoskodást; ilyenek azok, a kik szülőik betegsége, hanyagsága vagy romlottsága folytán magukra vannak hagyatva; ezek *családokban* helyezendők el, még pedig lehetőleg a vidéken. Czélszerünek véli továbbá a kongressus, hogy az *atyai hatalom* — ugy mint Francziaországban — megszüntethető legyen, ha a szülők oly büncselekvényekért itéltettek el, melyek a gyermekek erkölcsét, egészségét vagy biztonságát veszélyeztetik, vagy ha a szülők romlott életmódja ily veszélylyel fenyeget. — A határozatok másik csoportja az *elbocsátott foglyokról* való gondoskodást tárgyalja, melyet főleg magánegyletekre bizandónak vél a kongressus. A gyámolitásnak rendszerint munkaszerzésben kell állnia, pénzsegélyben csak igen kivételesen. Hogy az illetők a munkában meg is maradhassanak, szükséges, hogy magánszemélyeknek ne adassék értesités a kiállott büntetésekről, és hogy a rendőri felügyelet alól is fölmentessék az, a ki ilyen egylet gyámolitásában részesül. — A *visszaeső csavargók* ellen szigoru rendszabályokat követel a kongressus, a részegeskedéssel szemben pedig az egyleti müködés élesztését és törvényhozási intézkedéseket sürget.

— **Angol judikatura.** I. A The London impoved Cab Company egyik cabje vigyázatlanságból felforditott egy kocsit s abban tetemes kárt okozott s azért beperéltetett maga a társulat. Ez előadván, mikép a kocsis nincsen az ő szolgálatában, hanem mint mindenik kocsisának, ki a köztéren megjelenik, ugy annak is reggelenként átadja használatra kocsiját 2 lóval és az fizet neki egész napra 16 shillinget: ennek alapján azt vitatta, hogy köztük nem cselédi, hanem bérleti viszony forog fen, s igy a kocsis tetteiért nem is felelős. Az ellenfél — a károsult — hivatkozott egy szabályra (Vict. stat. 6. 7. c. 32.), melyben kimondatott, hogy bármily egyezkedési viszony létezzék a kocsi s lovak tulajdonosa s az ez által köztereken alkalmazott kocsis között, ez szemben a közönséggel a tulajdonos szolgálatában állónak tekintendő. A feltörvényszék a társulatot elmarasztalta a kártéritésben, mert az idézett törvény a kocsist a közönség irányában cselédnek s a kocsitulajdonost gazdának tekinti, minek természetes következménye a felelősség. Az egyik biró *Lopes* azon véleményt nyilvánitotta, hogy nézete szerint, ha az idézett törvényi szabály nem léteznék, a kérdéses viszonyt bérleti viszonynak kellene tekinteni.

II. A post-datált, postdátummal ellátott chèquek érvényeseknek tekintendők-e? Az angol legfelsőbb bíróság erre igennel felelt, és pedig összhangzásban az angol judikatura előzményeivel. Egy szept. 5-én kiállitott chèque szept. 8. kelettel volt ellátva és szept. 6-án egy harmadik rendeletére forgattatott. Az intézvényezett megtagadta a kifizetést, állitván, hogy az nem egyéb mint chèque alakjába bujtatott váltó azon érdekben, hogy a váltókra előirt bélyegilleték fizetése elkerültessék. Az ily, a kincstár kijátszására irányzott pénzokmányt pedig tilos a forgalomban használni s kifizetni 10 frt büntetés terhe alatt. Az angol biró azonban kimondotta: hogy a post-datummal ellátott, vagyis a kelet előtt forgatott chèquek épen nem érvénytelenek, és pedig az eddigi judikaturával összhangzásban. Megjegyzendő ennek felvilágositására az, hogy Angliában a chèqueknél a keltezés nem képez lényeges kelléket, az egészen fakultativ az azokat használókra nézve.

— **Az «Annals of the american academy of political and social science»** philadelfiai folyóirat utóbbi füzete igen rokonszenves ismertetést közöl *Rolland P. Falkner* tollából a nemzetközi büntetőjogi egyesület törekvéseiről; részletesen ismerteti az alapszabályokat és a *Bulletin* ek tartalmát. Szerző szükségesnek tartaná, hogy Amerika hatályosabban képviseltesse magát az egyletben.

— **Északamerikai jogállapotok.** Az északamerikai szövetséges államok köztársaságában sem uralkodik nagy elégültség az igazságügyi állapotokkal. Panaszoltatik különösen a legfelsőbb forum tulhalmozottsága peres ügyekkel, minek következménye itten is a viszonyokhoz mérten nem csekély hátralékok felszaporodása. A szövetségi legfelsőbb törvényszéken 1885 október végén 904 per maradt elintézetlenül, mig 1889. évi október végén a hátralék már 1243 ügydarabra emelkedett. Nem helyeseltetik a törvényhozó testületeknek tömeges kodifikatióval való elárasztása sem. Ez annyira terjed, mikép a legközebbi év folyamán 11 államban nem kevesebb mint 10,830 törvényjavaslat terjesztetett a parlament elébe. És hogy ezek mily kevéssé voltak érettek a kodifikatióra, mutatja azon adat, miszerint azon tömegből csak 1878 lépett törvényerőre. Ezek közt van több törvény, melyek feltünést kelthetnek; igy az, mely bünvádilag üldözteti azokat, kik a kiskoruaknak lőfegyvereket, vagy cigarettákat adnak el; egy másik törvény büntetést szab oly iratok nyomtatására s árusitására, melyek a fiatalság erkölcsi romlására irányulnak.

— **Török törvénytár.** Törökország is halad a civilisátióval. Egy, a medslisz (magas tanács) tagjaiból álló bizottság ugyanis törvénytárt készitett a volt igazságügyminiszter elnöklete alatt, mely egy szultáni irádé által nyerte szentesitését. Eddig három kötet jelent meg a gyüjteményből. A most megjelent harmadik kötet 1851 §-ra oszlik s leginkább magán- és kereskedelmi jogi intézkedéseket foglal magában.

Irtások.

133.

Egy vidéki járásbiróságnak november 3-ára tárgyalást kitüző végzése a budapesti felperesnek november 4-én kézbesittetett. *(Ügyvédi körökből.)*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonötödik évfolyam. 46. sz. Budapest, 1890. november 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az árvaszéki reform. DALMADY GYŐZŐ, a pestmegyei árvaszék elnökétől. — A közigazgatási bíróságokról. Dr. ZERGÉNYI JENŐtől. — Jogirodalom: A vétel rendszere a kereskedelmi jogban. Irta dr. Róth Pál köz- és váltó-ügyvéd. Dr. SÁRMAI JÓZSEF budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A Btk. 338. §-ához. Dr. POZSONI GÁBOR-tól. — Adalék a sértett fél felebbezési jogához. Dr. SÁNTA ELEMÉR budapesti kir. táblai joggyakornoktól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Törvényjavaslat a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. módositásáról. Előadói tervezet. A magyar királyi igazságügyminiszter megbizásából készitette Plósz Sándor. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Árvaszéki reform.

— Egy röpiratra. —

I.

Annyi a reformer, hogy agyonreformálnak bennünket. Most az árvaszékek az 1870: XLII. tcz. legjobb alkotásai kerülnek sorra. Niveaujukat emelte az 1877: XX. tcz. és a qualifikationalis törvény. E törvények keretében jól-rosszul elhelyezkedtek, s bár az 1877: XX. tcz. csak vázolja teendőiket, 20 év óta mégis elég jól betöltik feladatukat, bizalommal találkoznak, nem egy helyt nagy eredményeket produkálnak. Elég csak a volt absolutistikus és provisorius kormányrendszerek után fenmaradt s milliókra menő árvapénztári hiányok helyrepótlására mutatnom. És most előállnak a reformerek és létjogosultságát, szükségét feszegetik, eltörlését hangoztatják, mert nem bir megfelelni a gyámhatósági felügyelet minden igényének. Valaki hall valamit az osztrák vagy német gyámhatóságok szervezetéről vagy az uj porosz törvényről, s arról, hogy ott egyes birák gyakorolják a gyámhatóságot, és kész a röpirat «A gyámügyi közigazgatás reformjá»-ról, s megeresztve a jelszó, hogy hát nem kell árvaszék, egyes hivatalnokra, külön gyámi szolgabiróra kell bizni nálunk is a gyámhatóságot.

Az árvaszékek mai elhelyezésének territoriális hátrányai vannak, mondja a röpirat, s ez az egyik baj. Az egyes rendszer által, járásonkint kisebb területen közelebb jut a gyámhatóság az élethez, a helyi viszonyokhoz, közvetlenül lát, hall, parancsol, az érdekeltek gyakrabban s könnyebben felkereshetik, szóbelileg is végezhetnek. Nem szorul holmi selejtes irásbeli jelentésekre, mint a központositott árvaszék. De kérdem: ha a járási székhely nem központositás, hát ugyan mi? Vagy otthon ül a gyámi szolgabiró, s akkor nem lát tul a saját székhelye határán, vagy faluról falura jár, s akkor otthon nem fér hozzá senki. A szülők, gyámok, gondnokok, panaszosok megköszönik ezt a territorialis könnyebbséget és közvetlenséget. Ennél többre vitték a svájcziak, kik helyben, a községben, a községi tanács által gyakorolják a gyámhatóságot, és a francziák, kik a családhoz kötötték azt, családi tanácsok szervezésével. De még a mi magyar törvényünk is többre vitte, mert megengedte, hogy a rendezett tanácsu városok és a nagyobb községek saját árvaszékkel birhassanak, a saját árvaszékre nem képes községek előljáróságai pedig bizonyos kiskoruak felett, bizonyos esetekben gyámhatósági jogkörrel intézkedjenek. Megengedte azt is, hogy a községekkel közvetlen legyen az érintkezés a járási főszolgabirák mellőzésével, tehát minden ügy, vagy legalább az ügyek nagy része ott helyben, a községben, a község által tárgyaltassék s részben végeztessék.

Azok a «selejtes» irásbeli beadványok a szülőktől, gyámoktól, közgyámoktól, községi előljáróktól, panaszosoktól az uj territoriumban ép ugy meglesznek, mint megvannak most, ha ugyan selejtesek, s a «perrendszerü alakiságokba» ép ugy belekeveredik a gyámi szolgabiró, mint az árvaszék most, ha ugyan keveredik. Megmaradnak a százféle megkeresések és átiratok is a bíróságoktól, telekkönyvi hatóságoktól, pénzügyigazgatóságoktól, adóhivataloktól, kir. közjegyzőktől, betétszerkesztő bizottságoktól, más gyámhatóságoktól s ki tudná elszámlálni kiktől, az ezekre vonatkozó irásbeli válaszokkal vagy intézkedésekkel együtt. Az a közvetlenség a gyámhatósági felügyeletben nem olyan, mint az eső és a napfény, mely csak leszáll s azonnal termékenyit. Sőt ma a vasutak korában, a felügyelet a megye székhelyén sokszor közelebb érhető, mint a járás székhelyén. Itt az elnököt, a referenst, a jegyzőt, az ügyészt vagy ezek egyikét mindig megtalálja az ügyesbajos ember, az érintkezés szóbeli és közvetlen, s a szóbeli kérelemről vagy panaszról felvétetik a jegyzőkönyv. Mi több, egy levél feladásával postai uton könnyebben és olcsóbban végezhetünk ma, mint tengelyen vagy vasuton, még a zónarendszer mellett is.

Ez tehát nem reform. A gyámhatóság és az élet közti viszony az egyes rendszerü járási systemában is épen olyan lesz, mint a maiban, a mi természetes is, mig a gyámság a szülői, gyámi, gondnoki képviseletből, az ebből folyó jogokból és kötelességekből, a gyámhatóság pedig az erre való felügyeletből áll, vagyis az érintkezés hivatalos jellegü marad s a tett lépéseket felelősség kiséri. Áll ez a felügyelet érdemleges vagyis jogszolgáltatási részében, a gyámság és gondnokság felállitásában, vezetésében, változtatásában, a jóváhagyási jog gyakorlatában, felhatalmazások, felmentések megadásában, kötelezések, korlátozások kimondásában, illetőségi kérdések, befizetések, kifizetések, felebbezések és számos más efféle kérdések elintézésében ép ugy, mint a felügyelet administrativ részében, a határozatok előkészitésére és végrehajtására vonatkozó utasitásokban, bizonyos cselekvények elrendelésében, értesitésekben, sürgetésekben és ezekhez hasonlókban, miket az elnök intéz el. Nem a központi elhelyezés a baj, hanem a nagy ügyforgalom és az ügyforgalomnak meg nem felelő létszám. Még a hagyatéki bíróságok dolga is az árvaszéknél tömörül. A kihelyezett egyes rendszerü gyámhatóságok magukkal viszik ezt az ügyforgalmat s még annyira se fogják feldolgozni, mint ma az árvaszékek. Mondhatom, el fogja temetni őket.

A röpirat szerzője valami egységes ügyet lát az árvaügyben, valami olyanformát, mint az utügy, erdőügy vagy folyamszabályozás. Ezért kivánja a járási szétosztást, hol aztán közvetlenebb lesz «az árvaügy közigazgatása», a mint ő mondja. E felfogás bizonyos naivságra, bizonyos fiatalosságra mutat, a mi erényszámba megy, de csak a maga helyén. Eszébe se jut, hogy itt szülők, gyámok és gondnokok vannak, s annyiféle az árvaság vagy gyámság, a hány árva vagy gyám van, a szegény árvák gyámságát sem véve ki, pedig ezek a szegénységben elég egyformák. A szülői vagy gyámi

képviselet minden árvára külön-külön áll fen, s a gyámhatósági felügyelet is mindegyiknél külön-külön szerepel, s az iratok is külön csomót képeznek. Ezek ezerféle változatait tükrözik vissza az árvaságnak, a gyámi képviseletnek, a személyi dolgoknak, a vagyonnak, a családi és helyi befolyásnak, a viszonyok kényszerének, az egyéni életnek. Alig van két gyámság, melynek jellege és története egyforma. Hogyne! A szülő vagy gyám a szorgalmas családapa gondosságával tartozik eljárni, a törvény korlátai közt önálló, s tetteiért, mulasztásaiért felelős. A mozgás ezen szabadsága és az emberekben rejlő tulajdonságok adják a sokféleséget. A felügyelet is ehhez alkalmazkodik, majd egyben majd másban jelenkezik, majd itt, majd ott lép fel, majd enyhébben, majd szigorubban alkalmazza a törvényt. A fődolog, hogy felléppjen s teljesitse kötelességét. Valami egységes, tömeges közigazgatásról csak bizonyos fentartással lehet szó általános rendeletek és szabályok végrehajtásánál. A gyámság ilyen egyéni sajátsága hozza magával, a mit a röpirat egy helyen mond, hogy a gyámhatósági szolgálatra a jogilag legképzettebb, társadalmilag legmüveltebb, vagyonilag legfüggetlenebb embereket kell állitani. De elég ebből ennyi.

Az árvaszékek társas szervezetében rejlik a másik baj, mondja a röpirat, s itt is az egyes birói rendszer a vezetője, mely sokkal jobb. Nem tudom, mily eredményt produkál a porosz egyes rendszer, mely ott 15 év óta áll fen mai hatáskörében. Ezt mutassa ki a röpirat szerzője, kinek avval behatóan kellett foglalkoznia. Azt azonban tudom, hogy a patrimonialis gyámhatóságok, mint szintén egyes birókép eljáró hatóságok ellen annak idején, mikor feloszlottak, volt elég panasz. Épen azért az az egyes rendszer nem is ment oly könnyen keresztül, s a mi sajátságos, épen a Landrecht népéből, a poroszok közül kerültek ki legkevesebb ellenzői, mig a Rajnavidék szivesebben állt rá. Vitatták s nem ok nélkül, hogy a gyámhatóság teljes átszállitása a törvényszéknél kirendelt egy vagy két egyes bíróra, a törvényszék egész területére, mennyi veszélylyel jár. Legalább a nagyobb gyámságoknál meg kell maradni a társasbirósági rendszer mellett, mert az egyes biró gyakran változik s igy tájékozatlan, s ha nem változik, az ügyekkel bensőleg összenő. Mindakettő aggodalmas. A közönség nem bizik benne eléggé. Lehet korlátolt s akaratos ember, kit a kollegialis közremüködés mégis ellensulyozna, lehet fiatal és ujoncz, ki a vagyoni ügyek intézésében tapasztalatlan, de a kinek fogyatkozását a kollegialis közremüködés mégis kiegészithetné. A nagyobb s fontosabb peres ügyek is nem egyes birák, hanem a törvényszékek által intéztetnek. A felebbezés joga az egyesbirótól a törvényszékhez kevés védelmet nyujt, s ha czélhoz jut, a bizalmatlanságot még növeli. A törvény alkalmazása se lesz egységes és következetes s több efféle.

Az eredmény az egyes rendszer mellett döntött. De miért? Nem ám azért, mintha a porosz képviselőház és az urak háza valami nagyon szerelmes lett volna bele, hanem azért, mert a gyámhatóság mindig a bíróságnál volt, kisebb ügyeket azelőtt is az egyes biró intézett, s más állami közeg teljességgel nem létezett, önkormányzati közeg épen nem, melyre rábizhatták volna, a törvényszékeket pedig hozzájuk nem tartozó ügyek vitelétől meg kellett szabaditani. És végre a törvény épen 50 évig készült, a helyzet a régi gyámsági törvény és gyámhatósági eljárás mellett türhetlen volt, az uj törvényre és a változtatásra tovább nem lehetett várni. És nem kell hinni, hogy a döntés csak ugy egyszerüen fordult az egyes rendszer javára. A garantiák egész sora kiséri az egyes birót az uj törvényben, melyek egyidejüleg léptek életbe, pedig az uj törvény alapeszméje, hogy a gyám önállóvá tétessék, a gyámság viselése a bíróságról a gyámra szálljon s a biró csak a felügyeletet gyakorolja. A társasrendszer pótlásául tehát ellengyámot állitott a gyám mellé, ha ez vagyont is kezel, közgyámokat (Waisenrath) szervezett a községekben, kivel a biró a felügyeletet megoszsza, a rokonok meghallgatását rendelte egyes esetekben, midőn azt a biró a felelősség szempontjából jónak látja, családi tanácsok felállitását engedélyezte bizonyos gyámságokra, melyek a biró erejét vagy ismeretkörét felülmulják és sok egyéb. A czél az volt, hogy az egyes rendszer legalább e garantiákkal biztositsa a kollegiális rendszer előnyeit.

DALMADY GYŐZŐ.

A közigazgatási bíróságokról.[1]

Ha Németország közigazgatási bíróságait vizsgáljuk, rögtön szemünkbe ötlik azon különbség, mely közigazgatási hivatalnoki kara s az angol s franczia közigazgatási szervek közt fenáll.

Angliában az önálló s független gentry, Franciahonban a központi kormánynak feltétlenül engedelmeskedő s jelenleg ugyan már a nemzet minden osztályából, hajdanában ellenben majd kizárólag a nép alsóbb rétegeiből sorakozó férfiak töltik be a hivatalokat. A tudományos előképzettség pedig ugy az angol, mint a franczia hivatalnoktól csak a legujabb időben s most is csak a közigazgatás némely terén kivántatik meg.

Németországban a hivatalnoki családok többé kevésbé zárt köre tekintette mintegy előjogának az államszolgálatot. Typikus e tekintetben különösen Poroszország, melynek hivatalnokai legalább társadalmilag még most is külön rendet képeznek és mindig rosz szemmel tekintik azt, a ki kivülről kiván köreikbe hatolni. A hivatal betöltésénél alapul mindig a tudományos qualifikátió szolgált; a német irók elég arrogáns módon «tudós közhivatalnoki karukról» beszélnek (gelehrtes Beamtentum), midőn közigazgatási szervezetüket más államével hasonlitják össze.

Kétségtelen tény azonban, hogy Franciaországban a birói s közigazgatási hivatalnoki kar ép azért állt oly éles ellentétben egymással, mert lényegileg más elemekből alakult. A nagy tudományos képzettségü franczia biró megvetéssel tekintett a közigazgatás közegére nem csak mert alacsonyabb osztályból származott, de mert tudományos előkészültséggel rendesen nem birt. A német államokban ezen ellentét sohasem létezett. A közigazgatásnál alkalmazott hivatalnok hasonló tanulmányokat végzett mint a biró s ép ezért állását ép oly tekintély környezte, mint a biróét, sőt még az állam is biztositotta a közigazgatás szerveinek mindama előnyöket, melyeket Franciahonban csak a biró élvezett.

Az önérzetes s képzett hivatalnokok által vitt közigazgatás Németországban nem is követelte meg soha oly erélyes közigazgatási bíróság felállitását, mint a milyen a franczia államtanács volt.

A közigazgatási bíróság első nyoma az 1495-ben a német Fürstenrath sürgetései folytán alapitott Reichskammergerichtben található fel, mely alaptendentiája szerint a fejedelmek s alattvalók közt felmerült jogi differentiák elintézésére lett volna hivatva. A Habsburg-házból választott császárok részben kényelmi okokból, részben pedig azon törekvésük által inditva, hogy Bécset tegyék a római szent birodalom fővárosává, Bécsben is állitottak fel egy birodalmi főtörvényszéket «Reichshofrath» név alatt.

A császár pártfogása folytán ez utóbbi intézmény a Reichskammergericht jelentőségét csakhamar háttérbe szoritotta s igy a német birodalom független főtörvényszéke ép ugy elvesztette tekintélyét, mint a többi birodalmi intézmények. A Reichskammergericht hatásköre háromféle irányban nyilvánult. 1. felülvizsgálta a tartományi törvényszékek határotait, 2. döntött a fejedelmi fiskus s az alattvalók közt felmerült vitás jogi ügyekben, 3. közigazgatási birósági funk-

[1] Az előbbi közl. l. a 42. számban.

tiót gyakorolt azon esetben, ha a közigazgatási szervek a polgár szerzett jogait sértették. A felebbezés alakja a polgári eljárásból vett minták szerint vagy az Extrajudicial-appellation vagy a simpla querela volt.

A fejedelmek, kik ezen bíróságok szervezését annyira követelték, később az alárendeltségbe nem szivesen nyugodtak bele s a «Reichsabschied»-ok egész sora tanuskodik arról, hogy a hatalmasb uralkodók a császártól privilegiumot szereztek, mely őket a birodalmi főtörvényszékek joghatósága alól felmentette.

Az egyes német államok körén belül a közigazgatási biráskodás még csak a jelen század elején kezd némi tért hóditani. Az alattvalók védelme a közigazgatási tulkapások ellenében eleinte csak a polgári bíróságok joghatóságának kiterjesztésében nyilatkozott. Általánossá vált ugyanis azon elv, hogy a hol nem fenségjog (Hoheitsrecht) forog szóban, a közigazgatási kérdés polgári bíróságok elé vihető. Ezen legtöbb esetben illusorius biztositék mellett azonban a közigazgatási aktusok megtámadása óriási nehézségekkel járt, mert a jogsértő közigazgatás majd mindig egy a vitás ügyre ható fenségjogra hivatkozhatott. A német alattvaló tehetetlenségét fensőbbségével szemben leghivebben jellemzi az akkortájt keletkezett példabeszéd: «Dulde die Gewalt und liquidire.»

A természetes s egyedül helyesen müködő fék közigazgatási tulkapások ellenében: a közigazgatási bíróság s a német közigazgatás modern fejlődése felismerve ez igazságot, majd mindenütt, habár különféle alakzatokban, életbe léptette a közigazgatási bíróságok intézményét.

A német birodalomnak, mint összállamnak tulajdonképi közigazgatási bírósága nincs, miután a közigazgatási biráskodás egyáltalában az egyes tagállamok belügyét képezi. Léteznek azonban oly általános elvek, melyek egyrészről közigazgatási bíróság hijjában is erélyes védelemben részesitik a közigazgatás sértette polgári jogköröket, másrészről pedig kényszeritik az egyes tagállamokat, hogy azon esetben, ha a közigazgatási biráskodást saját hatáskörükben rendezés alá nem veszik, mégis egyes modern jogelveket a közigazgatási biráskodást illetőleg megvalósitsanak.

Ezen elvek az igazságszolgáltatás s közigazgatás tereinek elválasztására vonatkoznak s határozottan a birósági hatáskör kiterjesztésére irányulnak a közigazgatási hatáskörök rovására.

A bíróságok saját illetékességük felett mindig maguk itélnek, kivéve azon esetet, a midőn e czélra az illető államban külön nyilvánjogi bíróság szerveztetett, melynek azonban legalább felében birói képzettségü tagokból kell állania.

A bíróság minden incidens ügyben illetékes, ha illetékessége a főügyben kifogás alá nem esik. Midőn a polgári törvénykezési rendtartás 139. §-a ezen elvet megállapitja, a bíróság hatáskörét kiterjeszti közigazgatási teendőkre is. Ha a bíróság a petitum értelmében illetékes, bármely a tárgyalás folyamán felmerülő vagy pedig az ügygyel eleve kapcsolatos közigazgatási kérdést is eldöntése alá vehet. Az emlitett rendelkezés érintetlen marad ott is, a hol külön közigazgatási bíróságok szervezvék.

Előbbi időkben a fiskus érdekeltsége esetén külön bíróságok jártak el; a birodalmi törvényhozás a rendes polgári bíróságok hatáskörét a fiskus jogügyeire is kiterjeszti.

A közigazgatási hivatalnokoknak birói üldözése sincs annyira megszoritva, mint Franciaországban. Mig tudniillik a franczia közigazgatási szerv üldözhetése az államtanács engedélyétől függ s a legfőbb közigazgatósági bíróság még jogsérelem esetén is megvédheti a hivatalnokot, addig Németországban a közigazgatási bíróság csak azt dönti el, hogy a hivatalnok megsértette-e kötelességét vagy sem, az utóbbi esetben a bíróság illetékessége elé akadályt nem gördithet.

A német birodalom egyes államaiban a közigazgatási biráskodás fejlődése együtt jár a közigazgatásnak az önkormányzat elvei alapján megindult reformjával. E tényt észlelhetjük Poroszország s Baden közigazgatásának átalakulásánál.

Bajorország ellenben a régi közigazgatási szervezetbe illesztette bele a közigazgatási bíróság intézményét. Hogy az összefüggéséből kiszakasztott szervezet eredményekben is szegény maradt, arra még később bővebben térünk vissza.

Würtemberg végre, melynek egész állami fejlődése egy fél századon keresztül a franczia minta után indult, már régóta birt egy legfőbb közigazgatási bírósággal. A legujabb korban azonban a franczia államtanács ezen árnyéka porosz szellemben gyökeres átalakitást nyert.

A porosz reformált közigazgatás alapjául az 1872 decz. 13-án kiadott Kreisordnung s az ezt sok tekintetben egyszerüsitő 1883-dik novella szolgál, melyeknek alkotásai közül minket e helyen csak a közigazgatási biráskodásra hivatott szervek érdekelnek.

A közigazgatás legalsóbb szervei, a község és az Amtsbezirk közigazgatási biráskodási hatósággal nem ruházvák fel. A közigazgatási szervezet következő lépcsője a Kreis, melynek élén egy a király által kinevezett hivatalnok, a Landrath, illetve oly városokban, melyek maguk egy-egy Kreist képeznek, a polgármester áll. A Kreistag a mi vármegyei közgyüléseinknek megfelelő önkormányzati alakulat, a Landrath mellé saját kebeléből hat egyént választ, kik mint Kreisausschuss, a Landrath elnöklete alatt az elsőfoku közigazgatási bíróságot képezik. Az ügyek, melyek hatósága alá tartoznak, a törvényben taxative sorolvák fel. A Landrathnak, mint elnöknek jogát képezi, hogy némely közigazgatási birósági határozatot felfüggeszthet, azonkivül minden esetben felebbezési joggal bir a felsőbb közigazgatási bírósághoz. Ezen jogok természetes folyományai ama különben nagyon liberalis elvnek, hogy az elsőfoku közigazgatási bíróság elemei, az elnöktől eltekintve, közigazgatási szakavatottságot nélkülöző egyszerü polgárok legyenek, kiknek pártatlanságához a közigazgatási szervvel szemben a legkisebb gyanu sem férhessen.

Ép ezért kellett azután a bíróság tanácskozásait vezető államhivatalnokra bizni, hogy az állam érdekeit egyrészről s a közigazgatási jog egységét másrészről veszély ne érje.

Részben felebbezési, részben elsőfolyamodásu bíróságot képez a Bezirksausschuss, melynek tagjai: két a király által kinevezett hivatalnok s négy a tartományi választmány (Provinzialausschuss) által a tartományi gyülés (Provincialtag) tagjai sorából választott polgár; elnöke pedig a kerület első hivatalnoka: a Präsident, ki mint ilyen a Landrath által gyakorolt s fen körülirt hatáskörhöz hasonlóval rendelkezik. Az 1879-ki törvény a közigazgatás vitelére s a közigazgatási biráskodás gyakorlására külön szerveket létesitett, az 1883-iki törvény azonban a két intézményt az érintett Bezirksausschussban egyesitette. A közigazgatási biráskodás ezen második forumának hatáskörét ugyancsak az enumeratio rendszere alapján határozták meg. Érdekes, hogy második fokon az állami administratio érdekei sokkal inkább biztositvák; mint az első fokon, az elnökön kivül még két kinevezett hivatalnok foglal helyet a bíróságban. Mindamellett összetartás esetén a választott, tehát a függetleneknek supponált tagok döntenek.

Mint legfelsőbb közigazgatási bíróság a Berlinben felállitott «oberstes Verwaltungsgericht» müködik, mely egy elnökből, egy tanácselnökből s a szükséghez képest kinevezett birákból áll, kiktől felében birói, felében a magasb közigazgatási hivatalnoki képesités követeltetik meg. Mindannyiuk állását azonban a birói függetlenség legerősebb garantiáival környezték.

Bizonyos, a törvényben felsorolt ügyekben még csak a legfőbb közigazgatási bíróság képezi az első és egyetlen instantiát, ugy hogy némely ügy három, más kettő, végre van

olyan is, mely csak egy közigazgatási forum elbirálása alá kerül.

Minden közigazgatási tény közigazgatási bíróság elé vihető a tárgyi jog sérelme s a helytelen eljárás okából, de ezen elv mint ilyen a törvényben sehol sincs kimondva. A törvény ugyanis az enumeratió rendszerét követi s ehhez képest külön-külön utalja az egyes eseteket a közigazgatási bíróságok hatásköre alá. Miután ezen rendszer értelmében az analogiának tere nem igen nyilik, csak a törvény megfelelő szakaszainak gondos szerkesztése őrzi meg a porosz közigazgatási jogot folytonos zavaroktól. Ugy látszik, e lényegében mechanikus módszer a német közigazgatás terén egyáltalában nagyon sikeres alkalmazást nyert, ellenben a franczia administratió szervezetéből átvett elvi csoportositások nem igen vezettek üdvös eredményre.

Az alsóbb foku közigazgatási bíróságok tagjaira nézve a legközelebbi felsőbb közigazgatási forum fegyelmi hatóságot képez; a választott tagok azonban sulyosabb fegyelmi vétség fenforgásakor is csak pénzbirsággal s elmozditással fenyegethetők. Miután a közigazgatási biráskodásban való részvétel általános polgári kötelesség, a polgárok erre, mint minden ugynevezett «Ehrenamt»-ra, szigoruan szoritvák és a rájuk esett választás visszautasitása esetén kereseti adójuknak 25%-áig terjedhető felemelésével sujthatók.

A közigazgatási bíróságok eljárása minden fokon a magánjogi birói eljárás formáit sajátitotta el. A közigazgatás képviselője és a sértett polgár, mint egyenrangu ügyfelek jelennek meg és a megindult közigazgatási per minden phasisán keresztül a polgári eljárás alakzatait tükrözteti vissza. Ép ezért a porosz közigazgatási bíróság az, melynek eljárása közben a vitás ügy jogi jellege legjobban nyomul előtérbe s igy legalább külsőleg a közigazgatási biráskodás tökélyét legjobban közeliti meg.

A közigazgatási jogszolgáltatás eddig tárgyalt rendes utján kivül megkülönböztethetjük még egy rendkivüli utját is, melyhez különösen rendőri intézkedések ellen lehet folyamodni.

Ha tudniillik a tárgyi jog téves alkalmazása valakinek jogkörét vagy érdekeit sérti, vagy ha azon tények, melyek a rendőri intézkedés alapjául szolgálnak, fen nem forognak, az ügy elbirálása mindig a közigazgatósági bíróságok hatáskörébe tartozik. A most jelzett rendkivüli illetékesség megállapitásánál tehát a törvény eltért az általános rendszertől s az enumeratio helyett egy általános elvet fektetett alapul. A tapasztalat azonban az enumeratio mellett szól, mert mig a közigazgatási biráskodás rendes utján az illetékesség kérdésében alig merültek fel zavarok, addig az általános elvek magyarázata folytonos kontroversiákra ad alkalmat.

A közigazgatásnak az igazságszolgáltatástól való elválasztása tekintetében a már fentebb elemzett s az egész birodalomra vonatkozó elvek állannak.

Az illetékességi összeütközések esetén egy a franczia minta szerint az 1879 augusztus 1-én kelt törvény által szervezett legfőbb illetékességi bíróság határoz, mely minden eredetiség hijjában bennünket közelebbről nem is érdekel.

A német közigazgatás terén Poroszországon kivül, melynek közigazgatása a franczia mellett, mint mintaszerü, kiváló figyelmet érdemel, még Badenban találunk egészen eredeti intézményekre. Elég sajátságos körülmény, hogy a badeni közigazgatás szervezete még a német irodalomban sem talált kellő méltatásra; korrekt, és sikeres müködése pedig ékesen tanuskodik életrevalósága mellett.

A badeni közigazgatás rendszere csak két instántiát ismer, a középhatóság (Mittelbehörde) teljesen hiányzik.

Ezen alapgondolat tükröződik vissza a közigazgatási biráskodás terén is.

Első instantia a Bezirksrath, mely 6—9 polgárból áll. Elnöke az Amtmann, ki e bíróságban az állami administrátiót képviseli.

Az összes ügyek innét a Karlsruheban székelő legfőbb közigazgatási bíróság elé vihetők, melynek tagjai állásukat már nem mint köztisztséget (Ehrenamt), hanem mint hivatalt, (Berufsamt) viselik s ennek folytán szükségkép tudományos előképzettséggel és pedig rendesen birói qualifikátióval birnak. Az eljárás az elsőfoku bíróság előtt lehetőleg egyszerü, mindennemü jogi alakiságoktól ment, a második fokon pedig a porosz közigazgatási peres eljáráshoz hasonló. Részletesen eme különben is igen szerencsés alkotásra azért nem reflektálok, mert csak a Badenhoz hasonló kis közigazgatási terület léptethette életbe a közigazgatás fentjelzett egyszerü alakzatait.

Würtemberg közigazgatási birósága egész 1876-ig a franczia államtanács szolgai és épen nem sikerült utánzata volt. Az 1822-iki ediktum, mely még a Rheinbund korszak utóhatását képezte, felállitja a titkos tanács intézményét, a mely közigazgatási ügyekben is a franczia államtanács szervezetét nyerte. A titkos tanács egy osztálya a section de contentieuxéhez hasonló hatáskörrel felruházva képezte a rendes közigazgatási bíróságot. Az illetékesség, a hatáskör s az eljárás mind a franczia minta alapján nyerte szervezetét. A recours d'exédent de pouvoir is átvétetett, csakhogy a franczia közigazgatási jog eme liberális intézménye nehézkessé s eredménytelenné vált az által, hogy a panasz itt nem ment közvetlenül a titkos tanácshoz, hanem az ügynek előbb a közigazgatási hatóságok egész lánczolatát kellett érintenie. Az 1876-ban deczember 16-án kelt törvény a régi közigazgatási biráskodást a porosz közigazgatási jog szellemében reformálta. De mert a porosz közigazgatási bíróság az önkormányzattal együtt került rendezés alá s igy egészen sajátos alakzatokat mutat, kész közigazgatási szervezetbe beillesztése nem vezethetett sikerre. A mult évtized tapasztalatai a tudomány táplálta aggályokat teljesen igazolták.

Bajorország szintén a régi közigazgatási szervezet fentartásával honositotta meg a közigazgatási biráskodás intézményét, egy tisztán birói qualifikatióval ellátott tagokból álló legfőbb közigazgatási bíróság alakitása által. Itt is bebizonyult különben, hogy jó közigazgatási biráskodás csakis az egész közigazgatás reformjával párhuzamban alapitható meg, mert az élő szervezetbe helyezett idegen intézmény gyökeret nem verhet soha. Dr. ZERGÉNYI JENŐ.

Jogirodalom.

A vétel rendszere a keresk. jogban. Különös tekintettel a magyar keresk. törvényre. Irta dr. Róth Pál köz- és váltóügyvéd. Budapest, 1890. Kiadja Singer és Wolfner könyvkereskedése. Ára 2 frt.

Még ha nem is veszszük figyelembe azon körülményt, hogy a kereskedelmi törvénynek a vételre vonatkozó határozatai mindinkább több-több tért és alkalmazást kezdenek nyerni a magánjogi vételügyletek körül is, szerző hasznos munkát végzett, midőn a kereskedelmi vételügyletre vonatkozó minden jogszabályt könnyen áttekinthető rendszerbe foglalva, annak minden alkatelemét taglalás alá vette, és a történeti fejlődésből kiindulva, világos fogalommeghatározásokat ad, megvilágitja azokat a doktrina szempontjából, összehasonlitja a magyar kereskedelmi törvénynek ide vonatkozó intézkedéseit a külföldi keresk. törvényekkel, a kereskedelmi szokásokat — a hol ilyenek vannak — kiemeli, és keresztül vezeti az olvasót az egyes jogintézmények minden phasisán. Ugy hogy az, a kinek a keresk. vételügylet elméletével és gyakorlatával közelebbről megismerkedni alkalma nem nyilt: mindkettőnek tiszta képét nyeri e könyv elolvasása után.

Ehhez véve még azt is, hogy a vételügylet a leggyakrabban előforduló kereskedelmi ügylet, és hogy a legtöbb

kereskedelmi per a vételügyletből ered, a mely perek nagyrészt onnét származnak, hogy a szerződő felek az ügyletkötésnél a keresk. törvény különleges intézkedéseire kellő figyelemmel nincsenek vagy pedig azoknak téves magyarázatot adnak: elmondhatjuk, hogy szerző e könyvével az amugy is szegény kereskedelmi szakirodalmunknak üdvös szolgálatot tett.

De a kereskedelmi joggal foglalkozó jogász is talál e müben olvasni valót, a mennyiben a szerző abban kereskedelmi törvényünknek a vételre vonatkozó intézkedéseit revisió alá vonja, a hézagokra rámutat, és azokat részben a vonatkozó külföldi törvények, részben a judikatura, részben saját egyéni szempontjából kipótolni igyekszik, a mi mellett egyes vitás kérdéseket is fejtegetései körébe von, és elmondja azokra vonatkozó egyéni nézeteit.

Tanulmányai közben azonban a német doktrinába annyira belemélyedni látszott, hogy a hazai judikaturát egészen szem elől tévesztette. Ez a münek nagy hiánya.

Sok hazai jogi szakiró esik ezen hibába, pedig nem egyszer volt már nálunk e hiba kiméletlen birálat tárgyává téve. Jelen esetben, — kereskedelmi jogról lévén szó — igaz, hogy a kereskedelmi jog ép ugy, mint a váltójog minden államban internationalis tendenciákat mutat, a mit maga a kereskedelem és a váltó természete tesz szükségessé és magyaráz. Az is igaz, hogy a tényleges eltérés a különböző államok kereskedelmi törvényeiben a lényegesekben vajmi csekély és hogy maguk a kereskedelmi szokások (a börze usance-ok) is mindinkább simulnak, közelednek egymáshoz.

De nem látjuk már ugyanezt a judikaturában is. A judikatura mögötte jár a törvénynek, és még mögöttébb jár a szokásnak. Idő kell, a mig megállapodik. Itt már nagyobb tere van az egyéni fölfogás érvényesülésének, és ezért gyakrabbi az eltérés s az időnkinti változás nemcsak a különböző államokban, de még ugyanazon állam birósági között is. S ezt nem szabad még a doktrinának sem ignorálni.

Hallottam egyszer egy elvet, a mit nem tudnék másként nevezni mint — talán — tudományos boszunak. Ide vonatkozik. Azt szeretné tanitani, hogy «mivel a judikatura nem követi mindig a kereskedelmi gyakorlatot, a szokást: hát a doktrina se kövesse a judikaturát.»

Fölösleges kimutatni ez állitásban a logikai tévedést, szembeötlik az magától. Ilyent nem való hirdetni, és nem szabad követni.

Ha nem tartanék attól, hogy kicsinyeskedésbe esem, szerző munkájából példákat is idézhetnék, a hol épen a judikatura mellőzése következtében — ha nem is kerül azzal épen egyenes összeütközésbe — bizonyos ür támad, valami hiányzik, a mit az olvasásnál nemcsak várunk, hanem a mire szükségünk is van. Olyan helyeken nagy előnyére lenne a könyvnek és még jobban az olvasónak egy biztosabb irány megjelölése, olyané, a minőt követnek a mi felsőbb biróságaink. Szeretnénk pl. indokolt határozatokat olvasni ott, a hol szerző azt állitja, hogy «ha a küldött áru a megrendelt mennyiségnél kevesebb, akkor a vevő azt rendelkezésre nem bocsáthatja, hanem csak a hiányzó részt reklamálhatja.» (147. lap.) Bővebb indokolásra és magyarázatra szorulna annak a fejtegetése is, hogy — ha a küldött áru a megrendelt mennyiségnél több — mikor áll az, hogy «a többlet az eladó rendelkezésére bocsátandó,» (107. lap) és mikor «áll jogában a vevőnek mégis a *körülményekhez képest* még megoszthatóság esetén is az egész mennyiséget rendelkezésre bocsátani, mert a vevő nem kötelezhető azon fáradságok, veszélyek és költségek viselésére, melyek némely esetben a kiválasztással járnak.» (146. l.) A fix-ügyletekről szóló rész is (62. l.) érthetőbb lenne, ha azt a judikaturából vett néhány példa megvilágitaná. Ugyanezt mondhatnók az utánvét melletti küldemények tárgyalásánál (58. l.) is, de meg általában az olyan kérdések fejtegetéseinél, a hol sem a törvény határozott intézkedést nem tartalmaz, se bizonyos megállapodott általános egyöntetü kereskedelmi szokás még nem képződött.

Azon, nagyon sok külföldi törvényre való hivatkozás helyett sokkal jobban szerettünk volna hivatkozásokat a Curia és a kir. táblák határozataira. Vannak törvények idézve a római jogból, a spanyol, olasz, braziliai keresk. törvényből, az osztrák és a szász polgári törvénykönyvből, a schweizi kötelmi jogból, a porosz Landrecht-ből, a német és franczia keresk. törvényből s a brémai bevezetési törvényből. Egyes fejezetek, milyen pl. a veszélyről szóló, különösen tul van halmozva ilyen idegen törvényekkel.

De még ez is mind hagyján. Hanem mikor szerző a piaczi és distance vételnél a «*hamburgi Oberlandesgericht-nek* 1887 junius 11-ikén hozott itéletére» hivatkozik, (74. l.) vagy a «karlsruhei Oberlandesgericht 1886 szept. 19-ikén hozott itéletében kimondottakra», és e mellett a magyar judikaturát egész könyvén át még csak nem is emliti: ebben már a következetességet és a források megválasztásában a kritikát megérteni legalább is nehéz.

Dicsérettel kell azonban kiemelnem azt, hogy a keresk. törvény egyes szakaszainál fejtegetéseibe vonja az oda vonatkozó egyéb törvények intézkedéseit, az uzsora-törvényben, a csődtörvényben, a perrendtartásban szétszórva található s a vételügylettel kapcsolatos intézkedéseket s csaknem az összes budapesti tőzsdei szokásokat (börse-usance), a melyek mind megfelelő helyen csoportositva az egyes ügyletek lehető teljes és áttekinthető jogi képét adják. A redelkezésre bocsátásról s a késedelem különböző nemeiről szóló fejezeteken meglátszik a gondosabb összeállitás, de az egész nagy szorgalomról tesz tanuságot, a melyen látszik az alapos ismeret és jártasság nemcsak a magyar, de a külföldi keresk. törvények és szokásokban is. Fölölel és megvilágit sok homályos és ritkábban előforduló jogi momentumot, és nagyon kevés kivétellel szabatosan fejezi ki azt, a miről szól s a mivel foglalkozik.

Elismerést érdemel az is, a mit szakkönyveinkben sajnos oly sokszor nélkülözünk, hogy előadása és nyelvezete nem kuszált, nehézkes és bonyolult, egész lapra terjedő mondatokból álló, hanem könnyed, világos, folyékony modorban van tartva, és nemcsak magyar de magyaros is.

Dr. SÁRMAI JÓZSEF.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A büntetőtörvénykönyv 338. §-ához.

A Btk. 338. §-a büntettnek minősiti a lopást akkor, midőn ennek tettese «rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt büntetve», feltéve, hogy az utolsó — az elbirálás tárgyát képező — «lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tiz év» még nem telt el.

Az id. törvényszakasz tehát a visszaesést, mint a büntetést fokozó körülményt veszi fel. A törvényhozó a szakasz indokolását a visszaesés joglapjában találja, s a tettest, mint a ki kétszeri megbüntetése daczára sem respektálja a törvényt, sulyosabb büntetésre tartja érdemesnek.

Mindazonáltal nem lehet a büntetésnek a végtelenségig ily hatálya, hanem annak is korlátozásnak kell alávetve lennie. Büntetőtörvénykönyvünk szerint a korlátozás abban nyilvánul, hogy a büntetés hatálya bizonyos idő alatt elévül. A Btk. fennebb id. 338. §-ának második bekezdése ezen — mondhatni elévülési — időt tiz évben állapitja meg. Erről a törvény világosan rendelkezik. De kétség tárgya lehet azon eset, midőn vádlott *két izben már büntetve volt, s utolsó büntetésének kiállása óta tiz év nem telt ugyan el, de ezen utolsó büntetés alapjául szolgáló cselekvény és az ezt megelőző* (az első) *büntetes*

kiállása között több mint tiz évi időköz telt el, lehet-e helye ez esetben a Btk. 338. §-a szerinti minősitésnek?

Erre a kir. Curiának f. évi junius 6-án 1064/890. szám alatt kelt, s nyilvánosan még nem közölt határozatából meritek feleletet. E szerint: *ha vádlottnak első és második elitéltetése között tiz évnél több időköz van, a Btk. 338. §-a alkalmazásának nincs helye.*

Habár az id. határozatban foglalt kijelentésekből azokat, melyek a tettes előzőleg történt *elitéltetését* tüntetik akként fel, mintha az minősitő körülmény lenne, teljességgel nem oszthatom, de tekintettel az erre vonatkozólag megjelent több értekezésre (Büntető Jog Tára XVII. kötet 167. lap; XIX. kötet 273. lap) és a kir. Curia által is már állandóan követett gyakorlatra (Büntető Jog Tára X. 215. lap; XI. kötet 12. lap), e kijelentés helyes vagy kevésbé helyes voltát birálat tárgyává nem teszem, hanem az előző büntetések teljes *kitöltését* veszem a minősités alapjául. Miből folyólag a feltett kérdésre csak az lehet a felelet, hogy *a Btk. 338. §-a nem alkalmazandó az esetben, ha az elbirálandó lopás elkövetése és az ezt megelőző büntetés kiállása, valamint az utolsó büntetés alapjául szolgált cselekvény elkövetése és az ezt megelőző büncselekvény miatti büntetés kiállása között tiz-tiz év már eltelt.*

A visszaesés ily értelmezése — azt hiszem — nem csak nem ellenkezik a törvénynyel, hanem ugy a méltányossággal, mint a törvény intentiójával és a visszaesés, mint a büntetést felemelő körülmény helyes értelmezésével megegyezik. A törvény ugyan csakis «az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés» kiállásáról tesz emlitést, de elfogadja az elévülés elvét; s mivel sem lehetne indokolni azt, hogy a büntetések között különbség tétessék, s az utolsó büntetésnek rövidebb időre terjedő hatály legyen tulajdonitható, mint az azt megelőző — talán a tettesre legelőször kimért — büntetésnek.

A meghatározott elévülési idő alatt ép ugy el kell enyésznie az első és a közbeneső, mint az utolsó büntetés erkölcsi hatályának. Miből önként következik a kir. Curia fentid. határozatában foglalt kijelentésének helyes volta.

Miután azonban az eddigi gyakorlat a Btk. 338. §-át a kérdéses irányban bonczkés alá nem vette, s az utolsó büntetést megelőző büntetések kiállása idejét a visszaesés megállapitása tekintetében figyelmen kivül hagyta, szükségesnek mutatkozik, hogy a kir. Curia fennebbi határozatában kijelentett — a tiz évi elévülésre vonatkozó — elvét döntvényileg mondaná ki.

Dr. POZSONI GÁBOR.

Adalék a sértett fél felebbezési jogához.

Mindama jogi kérdésekben, a melyek törvény által épen nem, vagy nem kimeritően vannak szabályozva, — akár legyenek azok az anyagi jogot érintők, akár vonatkozzanak az alaki jogra — a hiányokat a jogszolgáltatásban a gyakorlat kénytelen pótolni, ez van hivatva a vitás kérdéseket megoldani s gyakorlatilag a megállapitott jogi elv következetes alkalmazásával érvényre juttatni.

Büntető perjog hiányában a bünügyi törvénykezésben számos oly kérdés merült föl, melyet a birói gyakorlat részben sikerrel oldott meg, részben azonban csak több-kevesebb következetességgel birt konstruálni; ez utóbbiak közé tartozik a sértett fél jogkörének meghatározása s kiválólag — az alábbi sorokban illusztrálni czélzott — felebbezési jogának körvonalozása.

Legfelsőbb bíróságunk a sértett fél állásáról a bünvádi eljárásban számos döntvényében határozott, különösen annak fölebbezési jogáról pedig, mint a fölvetett kérdéshez tartozókra, a 9. 38. és 63. számu büntetőjogi teljes-ülési döntvényekben találkozunk törvénypótló rendelkezésekkel.

A sértett fél fölebbezési jogának kérdésében azonban a birói gyakorlat az emlitett döntvények daczára is még mindig ingadozó, minek bizonyitékai egyfelől az alább idézendő esetekben egymástól eltérően kifejezésre jutott elvi kijelentések, másfelől pedig tanujele az, hogy a kir. Curia egy konkrét eset folytán nem régiben hozott határozatában szükségesnek látta a 9. és 63. számu döntvények egymáshoz való viszonyát és az utóbbi döntvénynek mily módon leendő értelmezését körülirni.

Előrebocsájtva azt, hogy a kérdés hivatalból üldözendő cselekmények esetében válik akuttá s hogy az alábbiak is csak ez esetekre szoritkoznak, — a konkrét esetet következőleg ismertetjük:

Hivatalos hatalommal való visszaélés és illetőleg hatóság elleni erőszak miatt folyt az eljárás két vádlott ellen, melynek eredménye az lőn, hogy az eljáró kir. törvényszék vádlottak ellen a terhükre rótt büncselekmény miatt az eljárást megszüntette. A kir. törvényszéknek megszüntető végzése ellen egyedül a sértett fél élt fölebbezéssel; ezt a felebbezést azonban a kir. itélő tábla a kir. Curia 9-ik számu teljesülési döntvénye alapján visszautasitotta s az ügyiratokat a fölebbezett végzés érdemének megvizsgálása nélkül visszaküldte. Ez ellen a sértett fél további fölebbezéssel élvén, a kir. Curia a következő végzést hozta: «Tekintve, hogy a kir. Curiának 9-ik számu döntvénye a magánjogi elégtételre jogositott közvetlenül sértett vagy kárositott félnek fölebbezési jogát azon ténytől teszi függővé, hogy ez a magánjogi elégtétel iránti igényét, a magánjogi követelést bejelentette, és arról le nem mondott legyen, vagyis hogy ezen magánjogi követelés, mely a sértett felet a bünvádi ügy, a per mikénti kimenetelére nézve érdekelt féllé teszi, még fenálljon és tényleges kifejezésre jusson; tekintve azonban, hogy az idézett döntvény hozatala alkalmával csakis a magánjogi elégtételre jogositottnak helyzete képezte a Curia teljes-ülési határozatának tárgyát, mely a sértett felet a bünvádi eljárásban általában — tágabb értelemben a megsértettnek bárminemü jogára vonatkozólag — megilleti; tekintve, hogy ezt az utóbbi helyzetet a kir. Curia 63-ik számu döntvényének hozatala alkalmával tüzetes megbirálás tárgyává tevén, a kérdést egész terjedelmében ez utóbbi döntvényével oldotta meg; tekintve, hogy a most emlitett döntvény szerint a bármi tekintetben, de közvetlenül sértettet azokban az ügyekben is, melyek egyenesen a kir. ügyész inditványára oly cselekmények miatt indittatnak meg, a melyekből a magánjogi elégtétel iránti igény senkit sem illet meg, a bünvádi eljárás egész folyama alatt ugy a büntetendő cselekmények fenforgása, mint a bünösség megállapitása iránt is a közvádlótól külön befolyás, tehát külön jogorvoslat használata is, a felebbezés jogosan megilleti; másfelől tekintve, hogy ugyanezen döntvény szerint a sértett fél fölebbezésének joga — azon eset kivételével, ha a vádat csak a magánszemély képviseli — csupán azon kérdésre vonatkozólag van kizárva, mely kizárólag a közérdek szempontja alá esik, és a melyre nézve a megsértett magánérdek nem igényelhet jogos befolyást, mint minő a büntetés neme s mértéke, sulya s tartama: a budapesti kir. itélő táblának végzése megsemmisittetik és a kir. itélő tábla a kir. törvényszék végzésének fölülvizsgálása mellett az ügy érdemleges elbirálására utasittatik.» (1890 május 23-án 1925. szám alatt.)

A kir. Curiának itt közölt határozata a bünvádi eljárás szempontjából sokkal jelentősebb, semmint az az első tekintetre látszik, nehány sorban ezt kivánjuk ezuttal kiemelni. Egyuttal legyen szabad előzetesen is kifejezést adni annak, hogy a királyi Curia föntebbi határozatában kifejezésre jutott elvet teljes mértékben osztjuk és mint a modern bünvádi eljárásban «vádelv» elnevezés alatt ismert processuális elvnek érvényre jutását üdvözöljük. Mert nem kevesebb lőn immár kimondva, mint hogy a sértett fél — a mennyiben közvádra üldözendő cselekményről van szó s a kir. ügyész

a vádat elejti — subsidiarius jogokkal bir a bünperben a kir. ügyész mellett. Itt helyén lesz meghatározni, hogy ki tekintendő sértett félnek?

Arra a kérdésre, hogy tulajdonképen ki a sértett fél, ki tekintendő ilyennek a bünvádi eljárásban, röviden igy felelünk: «mindaz, kinek élete, személyes szabadsága, polgári állása, becsülete, vagyona vagy más joga ellen követtetett el a büntetendő cselekmény, habár abból tényleges kár nem is származott.» (V. ö. A magyar bünvádi eljárás törvényjavaslat indokaival a 103. lapon és lásd: dr. Szegheő Ignácz kir. itélő táblai biró urnak «A sértett fél a bünvádi perben» cz. értekezését a Büntető Jog Tára XIX. kötetében, főleg a 387.—389. old.)

Bünvádi eljárás hiányában a birói gyakorlat — mondhatni — napjainkig is ingadozó, eltérő az iránt, hogy a sértett fél a büntető ügyben a hivatalból üldözendő cselekmények esetében minő állással birjon, és a kérdés mindannyiszor — de csak is akkor — merült föl, valahányszor megszüntető határozattal avagy fölmentő itélettel álltunk szemben. E kérdésnél irrelevans az, hogy a megszüntetés a kir. ügyész inditványa folytán vagy e nélkül következett be; mert a kérdés akkor merül föl, valahányszor a kir. ügyész a hivatalból üldözendő cselekmények esetében a megszüntető végzés vagy a fölmentő itélet ellen felebbezéssel nem élt.

A gyakorlat fejlődése, a sértett fél állása s a vádelvi fölfogás tárgyában a történeti ismertetést itt mellőzzük és egyszerüen utalunk dr. Szegheő urnak föntebb id. értekezésére, melyben a sértett fél jogkörének a gyakorlatban lett megállapitását historice fejtegeti. (L. Büntető Jog Tára XIX. kötet 12. 14. sz.) Ide tartozóan most csak annyit emelünk ki, hogy a magyar büntető törvénykönyv életbe lépte előtt a sértett fél a birói gyakorlat szerint csak a bünösséget megállapitó itélet ellen és csak a kártéritès kérdésében és csak akkor élhetett felebbezéssel, ha kártéritési igényeivel a a polgári per utjára utasitva nem lett; de a bíróságok megszüntető határozatai valamint fölmentő itéletei ellen fölebbezési joggal nem birt.

Ez véleményünk szerint nem volt a legszerencsésebb gyakorlat, bár elismerjük, hogy kiinduláspontja helyes volt. Igen ám, de aligha vonhatja valaki kétségbe azt az állitásunkat, hogy a kir. ügyész a jelenleg érvényben levő bünvádi eljárási gyakorlat szerint a vád urának nem tekinthető, vagyis hogy eljárásunk tényleg nem vádelvi eljárás; mert hiszen a bíróság a kir. ügyész megszüntetési vagy fölmentési inditványa daczára a vád alá helyezést elrendelheti s illetőleg vádlottat elitélheti. Ámde, mivel a bíróságot nem tartjuk hivatva arra, hogy a vádat quasi képviselje is, és egyben a fölött határozzon is, és mivel e szerint a vád képviseletét a bíróságtól különálló közeg kell, hogy érvényesitse, végre mivel ennek folytán — a mennyiben a közvádló a vádat elejti, szükséges egy ettől különálló, bár subsidiarius közeg, a mely a közvádló helyébe lépjen, a ki pedig más nem lehet, mint a sértett fél, — bár igaz, hogy az 1871. évi XXXIII. tczikk értelmében a vádat a hivatalból üldözendő cselekményeknél a kir. ügyész képviseli s e szerint az eljárásnak vádbeli eljárásnak kellene lennie, mégis — miután mint az imént érintettük, a bíróságok ellenkező gyakorlatot követnek, igy aztán a bünvádi eljárás a valóságban nem vádbeli eljárás; — ily körülmények között helyesebbnek tartottuk volna azt az irányu gyakorlatot, a mely adott esetben a sértett félnek a vád subsidiarius képviselhetésének kérdésében mindenkor megadta volna azt a jogot, a mely a büntetőtörvénykönyv életbelépte után kifejlett joggyakorlat szerint többékevésbé érvényesül is, és a mely a kir. Curiának 38. és 63, számu döntvénye folytán és a közölt konkret kir. curiai végzés kijelentése értelmében egész mértékben kifejlettnek tekinthető.

(Folyt. köv.)

Dr. SÁNTA ELEMÉR.

Különfélék.

— **A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás** reformjának tervezetét, melyet az igazságügyminiszterium megbizásából *Plósz Sándor* készitett, lapunk mai számának mellékletén veszik olvasóink. A törvényjavaslat, mely a sommás eljárás reformjával együtt fog életbelépni, fakultative a sommás eljárással, fentartja 20 frton aluli ügyekben a községi biráskodást és az 1887. évi. XXII. törvényczikknek erre vonatkozó intézkedéseit. A fontos javaslatra legközelebb vissza fogunk térni.

— **Négy uj gyermek-javitó intézet alapitását** tervezi az igazságügyminiszterium. Egyiket Székesfehérvártt, másik Baján, a többit egyéb nagyobb városok közelében. A telkek iránti felszólitások már elmentek az illető városokhoz. — Mi évek óta hangoztatjuk, hogy büntetési rendszerünk ily irányu kifejlesztése képezi az igazságügyi kormány elsőrendü feladatát. Meg vagyunk győződve, hogy ha a javitó és közvetitő intézetek, mint a jól felfogott præventio leghatályosabb eszközei, kellő számban felállittatnak, a kriminalitás az országban még sokkal inkább fog csökkenni, mint csökkent eddig az utóbbi évek alatt.

— **A kir. Curia** teljes-ülése a következő kérdés felett fog határozni:

«Jogosult-e azon jelzálogos hitelező, a ki a fizetési sorrend megállapitásánál a telekkönyvi elsőbbség figyelmen kivül hagyásával mellőztetett, szemben a jogerőre emelkedett sorrendi végzéssel külön peruton érvényesiteni követelését azon hitelező ellen, a kinek követelése az ő mellőzésével soroztatott és kielégitést nyert?» Előadók: Illyés Károly és és Halmosy Endre.

— **Az elkeresztelésekről** a *Nemzet* tegnapi és tegnapelőtti számában egy hosszabb dolgozat jelent meg, mely ellentétben a kormány legutóbb kiadott rendeletével az elkeresztelés anyakönyvi bevezetése következtében előálló helyzet megoldását azon az alapon ohajtaná, hogy az elkeresztelő pap a keresztelés megtörténtének bejegyzése mellett azt is tüntesse ki, hogy állami törvény szerint az illető egyén atyja illetőleg anyja vallását követi. A dolgozat irója e tekintetben az állam beavatkozását közigazgatási uton contemplálja, a birósági eljárás teljes mellőzésével. A mi a legutóbb kiadott miniszteri rendeletet illeti, azt olyannak tekinti, a mire a vallásügyi miniszternek nem volt törvényhozási felhatalmazása. Érdekes a fejtegetéseknek az a része, mely a kath. egyház álláspontjának méltatásával foglalkozik. Kifejti, hogy mit is jelent a *tolerari posse* álláspontja s hogy ezzel az tökéletesen összefér, ha az anyakönyvvezető közeg az anyakönyvi felvételben kitünteti, hogy az állami törvény az elkeresztelt egyén vallási állapotát polgári szempontból miként állapitja meg. Ha ezt a pap konstatálná, ami nem egyéb collisio constatálásánál, ez tökéletesen megférő a tolerantiával. A czikk szerzője *Juridicus*. Ugy tudjuk, hogy e név Kováts Gyulának, a budapesti egyetemen müködő egyházjogi tanárnak álneve. A dolgozatot bő kivonatban közölni fogjuk.

— **A törvényszéki könyvtárak kiegészitéséről.** Birói körökből vettük a következő sorokat:

Nemcsak a birói körökben, hanem illetékes helyen is bizonyára helyeslésre fog találni K. Nagy Sándor nagyváradi törvényszéki birónak a *Jogt. Közl.* 45. számában e czim alatt közlött azon inditványa, hogy a törvények indokolása és az országgyülési naplók esetről-esetre küldessenek meg a törvényszéki könyvtárak részére.

A birói kar tagjai, valamint a birósági tisztviselők között csak ritka kivétel, a kinek anyagi helyzete megengedi, hogy a tételes törvények- és rendeleteken kivül megszerezhesse mindama szakmunkákat, melyek előtte a tudományos látókört kiszélesbitik.

Minden intézkedés, mely eme eszközök könnyebb megszerezhetésére vezet, nemcsak a magyar birói kar tudományos niveauját, hanem egyszersmind tekintélyét is emeli.

Kevés volt ugyan az e czélra egyes törvényszékeknek kiutalt összeg, de mégis elég arra, hogy évről-évre, csak az eddigi irányban eszközlendő beszerzések mellett is, reménynünk lehessen, hogy a törvényszéki könyvtárak a szükséget fedezni fogják.

A kezdeményezés mai stádiumában természetesen nem is gondolhatunk arra, hogy a törvényszékek székhelyén kivül lévő kir. járásbiróságok is, önálló könyvtárral láttassanak el. De mintegy kiegészitéseül a Nagy Sándor inditványának, helyén valónak tartanám, ha a törvények indokolása és az azokra vonatkozó országgyülési naplók valamennyi járásbiróságnak is megküldetnének. Ezt alig számbavehető jelentéktelen áldozat árán meg lehet tenni, minthogy a törvények indokai amugy is sokszorositttatnak.

Talán nem végzek továbbá fölösleges munkát, ha a kérdéssel kapcsolatosan fölemlitem, hogy a törvényszéki könyvtárak kezelését illetőleg szükséges volna *utasitásról* is gondoskodni. Nálunk ez intézmény uj s miután megfelelő utasitás nélkül léptettetett életbe, a kezelés ugyszólva ad libitum megy, a minek természetes hátrányai elkerülhetetlenek.

Egyik törvényszék elnöke például megelégszik azzal, ha a rendeletnek szószerint eleget téve, a könyveket bevéteti a rendes *szerelvényi leltárba.* A ki tájékozást akar szerezni a könyvtár tartalmáról, annak át kell kutatnia az egész leltárt.

Szükség van az utasitásra a könyvtár használatának feltételei megállapitása végett is. Megfelelő utasitás hiányának tulajdonitandó, hogy 1890-ben némely törvényszéknél az elnök még maig semmi intézkedést sem tett arra nézve, hogy a rendelkezés alatt álló összeg a törvényszéki könyvtár gyarapitására fordittassék, s igy az emlitett könyvtárak maig is abban az állapotban vannak, minőben az első, száz forintos bevásárlás után voltak.

A kiadandó utasitás leend hivatva arra, hogy a törvényszéki könyvtárak kezelését illetőleg megjelölje a helyes utat.

— **A kecskeméti jogakadémia** tanári kara nevében Csilléry Benő igazgató a következő felterjesztést intézte a dunamelléki ev. ref. kerület közgyüléséhez:

A birósági szervezetről szóló törvényjavaslat azon rendelkezést tartalmazza, hogy a gyakorlati birói vizsga egyidejü eltörlése mellett ezentul a biráktól is ugyanazon qualifikatio fog követeltetni, mint az ügyvédektől, t. i. az ügyvédi vizsgálat letételének kimutatása.

Ezen intézkedésnek alapeszméje igen helyes, mert eddig is anomalia volt az, hogy a biráktól csekélyebb qualifikatio követeltetett, mint az ügyvédektől.

És mégis kénytelenek vagyunk felszólalni — valamint fölszólaltak és kérelmeztek már a kir. jogakadémiák is — ezen intézkedés ellen, arra az esetre, ha nem módosittatik rég hangoztatott óhajunkhoz képest, egyuttal a kötelező jogtudorságra vonatkozó 1874: XXXIV. tcz. 5. §-a is oly értelemben, hogy vagy az akadémiákon is lehessen megszerezni a jogtudori fokot s illetve le lehessen tenni az annak megfelelő és azt helyettesitő államvizsgálatot, vagy pedig a tudori fok előleges megszerzésétől egészen eltekintve, a jelölt e nélkül is bocsájtassék (ugy mint azelőtt 1874-ig) az ügyvédi vizsgálat letételére. Mert az esetben, ha a biráknak is ügyvédi vizsgálatot kell tenniök és ezt megelőzőleg az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a értelmében a jogtudori fokot megszerezniök: ez esetben a jogakadémiák épen a két legfontosabb jogi pályához, t. i. az ügyvédi és birói pályához szükséges minősitő jelleg megadásától teljesen megfosztatván, még inkább válságos helyzetbe sodortatnának, daczára annak, hogy praktikus hasznuk minden kétségen felül áll; daczára annak, hogy szükségességüket a konvent is — fentebb idézett határozatában — ugy a közmüvelődés követelményei, mint egyetemes egyházunk létérdeke szempontjából föltétlenül elismeri és hangsulyozza.

Esedezünk ennélfogva, miszerint az akadémiák létérdekeit érintő ezen fontos kérdés szőnyegre hozatala alkalmával saját hatáskörében, valamint a konvent is odahatni méltóztassék, hogy az reánk nézve az 1887. évi 87. jegyzőkönyvi számu konventi határozat értelmében és a fentebb jelzett irányban oldassek meg.

Legyen szabad egyszersmind ez alkalomból ismételten is az egyházk. közgyülés becses figyelmébe ajánlanunk, ugyancsak az 1887. évi 87. jkvi sz. a. konventi határorat azon része foganatositásának megsürgetését, a mely szerint «a konvent felkérendőnek véli az állam kormányt arra is, hogy az 1883. évi I. tcz. 3. §-ában kilátásba helyezett s legközelebb szervezendő közigazgatási tanfolyamok hozassanak szervez összeköttetésbe a jogakadémiákkal.»

Időszerünek véljük ezen kérdés felelevenitését, most a szoros alaki qualifikatió alapján szervezendő állami közigazgatás és az azzal kapcsolatos kinevezési rendszer küszöbén még abból az okból is, mivel ez a kérdés a folyó évben megtartott községjegyzői országos kongressuson szintén megbeszélés tárgyát képezte, s a kongressus határozatilag ki is mondotta, hogy nemcsak a közigazgatási tanfolyamok általában, hanem a községjegyző szigorlatokra előkészitő községjegyzői tanfolyamok is, melyek magánuton az ország egyes városaiban (Pozsony, Nagybecskerek) már fel is állittattak, az akadémiákkal szerves összeköttetésbe volnának hozandók.

Ezen szerves összeköttetésbe hozatalt akadémiánk tanári kara oly formán vélné effektuálhatónak, hogy az akadémiák jelen tanulmányi rendje akképen lenne átalakitandó, tantárgyai akképen beosztandók, miszerint a négy évi tanfolyam első két évében combinative azon tárgyak adatnának elő, melyek a kőzjegyzői szigorlatnak, az első három évben azok, a melyek az elméleti közigazgatási vizsgának, az egész négy éven át pedig azok, a melyek a jelenlegi jog és államtudományi államvizgáknak és tudori szigorlatoknak képezik előirt kötelezett tárgyait. Ugy hogy azon jogakadémiai növendékek, a kik az első két évet absolválnák, az akadémiákon szervezendő községjegyzői szigorlatra, a kik három évet végeztek, az ugyanitt beállitandó elméleti közigazgatási vizsgára, végül, a kik mind a négy évet befejezték: a jogi és államtudományi vizsgákra és szigorlatokra, illetve ezeknek esetleges eltörlésével az azokat helyettesitő ügyvédi, valamint gyakorlati birói vizsgára minősitő államvizsgálatokra volnának ugyancsak az akadémiákon bocsájtandók.

Nemzetközi Szemle.

— **Poroszországban** uj szabályzást nyert az *«első jogi vizsga»* (erste juristische Prüfung). Minden Oberlandesgericht mellett — háromnak kivételével — vizsgáló-bizottság müködik, melynek tagjait a miniszter nevezi ki, főleg a birák és egyetemi tanárok sorából, egy évi tartamra. A bizottság elnöke egy tételt ad a jelöltnek tudományos földolgozásra, a jelölt által szabadon választható szakmából; az értekezés 6 hét alatt készitendő el. A szóbeli vizsga négy tagu bizottság előtt történik; két tagnak rendszerint egyetemi tanárnak kell lennie. Itt különös figyelem forditandó azon tárgyakra, melyekre a jelölt — kérvénye szerint — tanulmányai alatt a fősulyt fektette, vagy a melyekhez a vizsgálati kérvény mellett esetleg bemutatott dolgozatai tartoznak. A vizsgálat csak egyszer ismételhető, rendszerint egy év, kivételesen 6 hó mulva, de szükséges, hogy a jelölt legalább még egy további egyetemi félév hallgatását igazolja.

— **A franczia büntetőtörvénynek a «secret professionel»-re** vonatkozó szakaszai már sok panaszra adtak okot az orvosoknak. Legujabban az az eset merült fel, hogy egy ragályos betegségben szenvedett egyén kigyógyulása után elhurczolkodván a betegség alatt elfoglalt lakásból, orvosa a desinfectio szükségére figyelmeztette a bérbeadót. Utóbbi annak költségeit volt bérlőjétől követelte, a ki erre fenyitő följelentést tett az orvos ellen, a secret professionel megsértése miatt, és a bíróságnak, ha a törvény betüjéhez tartja magát, az orvost el kell itélni. Ilyen és hasonló esetek miatt sürgetik az orvosok a törvényes intézkedések módositását, és egy a kormány által beterjesztett javaslatban már benne is foglaltatik az a rendelkezés, hogy az orvos — ugy mint más országokban — bizonyos ragályos betegségek esetében jelentést tenni köteles. *(Journal des Débats.)*

— **Olaszországban** nagymérvü agitatio indult meg a házassági elválás behozatala tárgyában. Rómában *Ceneri* képviselő elnöklete alatt központi bizottság alakult, mely alatt máris 120 vidéki albizottság müködik. *Benedetti* ügyvéd szerkesztősége alatt legközelebb külön hetilap fog megindulni *Il Divorzio* czim alatt. Tömérdek mennyiségü röpiratot akarnak forgalomba hozni, e mellett pedig ugy Rómában, mint a nagyobb vidéki városokban felolvasások egész sorozata fog az eszme érdekében tartatni.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 15-én (szombaton) esti 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Baumgarten Izidor és Bodor László előadásai a feltételes elitélésről.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonötödik évfolyam. 47. sz. Budapest, 1890. november 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Visszaemlékezések a büntető-törvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottság munkálataira 1842—43. PULSZKY FERENCZ-től. — Javaslat az e. f. kir. bíróságok fogalmazói személyzete járandóságainak rendezése tárgyában. ROSE GYULA váczi kir. albirótól. — Az elkeresztelések ügye. JURIDICUS. — *Törvénykezési Szemle:* A birói függetlenség határai. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: A budapesti kir. itélő táblának az anyagi váltójogra vonatkozó elvi határozatai; kapcsolatban a kir. Curia vonatkozó határozataival. Közlik: MÁR JÓZSEF kir. itélő tábla fogalmazó és ARANY SÁNDOR kir. albiró. — Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Törvényjavaslat a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. módositásáról. Előadói tervezet. A magyar királyi igazságügyminiszter megbizásából készitette Plósz Sándor. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Visszaemlékezések a büntető-törvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottság munkálataira. 1842—43.

I.

A nagy franczia forradalom első évei felköltötték egész Európában azon meggyőződést, hogy az emberiség egy uj korszak küszöbén áll, s a régi állapotok gyökeres átalakitása többé el nem halasztható. Az 1790-diki és 1792-diki országgyülések sem zárhatták el magokat ezen befolyás alól, az utóbbi tehát kiküldött országos bizottságokat, hogy a szükséges reformok iránt készitsenek oly javaslatokat, melyek a legközelebbi országgyülés által tárgyaltathassanak. A forradalom véres kifejlése azonban megzsibbasztotta mindenütt a reformtörekvéseket, elijesztette a hazafiakat, s utat nyitott a legkeményebb reactiónak. Az országos bizottságok munkálataiban, — operata regnicolaria — alig veszszük tehát észre a szabadelvü felfogást, a franczia háboruk pedig lehetetlenné tették az országgyülések nagyobb szabásu törvényhozási munkásságát, s igy az operatumok feledségbe mentek, senki sem gondolt velök egy egész emberöltő alatt. Midőn azonban az alkotmányosság érzete az 1822—23-diki merényletek után ismét feléledt, s az 1825—27-diki országgyülés kiegyeztette a nemzetet a koronával, a reformok szükségessége ismét előtérbe került, s uj országos bizottságok küldettek ki, hogy a régi operatumok felhasználásával ujakat dolgozzanak ki, s a törvényhozás számára készitsék el a szükséges reformjavaslatokat. Ezen uj operatumokban még kevésbé ismerhetjük fel az ujkor szellemét és eszméit; csak gróf Dessewffy József különvéleménye, melyben a sajtószabadságot követeli, válik e tekintetben kivétellé. Miután azonban ezen operatumok a kancellaria által a megyéknek is megküldettek, hogy az országgyülési utasitások készitésénél anyagul szolgáljanak, az alkotmányos és közigazgatási kérdések rendszeres tárgyalás alá kerültek a táblabiró világban épen akkor, midőn az európai eszmék a censura minden erőlködése ellenében is utat törtek magoknak nálunk, és gróf Széchenyi Hitelében is nyilatkoztak. A mostani nemzedék nem is gyanitja, milyen nagy volt az operatumok habár felületes megvitatásának hatása a megyei miveltebb nemességre, mely akarva nem akarva kénytelen volt nemcsak megyei, de állami politikával is foglalkozni. Igaz, hogy általában féltek a reformoktól, s azért csaknem mindenütt oly utasitást adtak, hogy az országgyülés az operatumokat semmi esetre per excerpta ne tárgyalja, hanem csak junctim terjesztessenek a király szentesitése alá. Ily módon hitték elodázhatni vagy lehetetlenné tenni a reformot, mert érezték, hogy a végeredmény nem lehet egyéb, mint a rendi alkotmány átalakitása s a megyei patriarkális élet megszünte. Az 1832—36-diki országgyülés feladata volt az operatumok tárgyalása, s az ujkor szelleme nyilatkozott már abban is, hogy nem a publico politikummal kezdték meg, hanem az urbariálével, hogy az ellen nem őrzött viszony a földesur és jobbágy közt minél elébb törvény által szabályoztassék; de Nagy Pál hiába hangoztatta, hogy a jobbágyot is bele kellene venni az alkotmány sánczaiba, a mágnások és a kormány még az V. artikulust is megbuktatták, mely a jobbágynak megengedte volna, hogy barátságos alkudozás utján megválthassa magát a földesuri hatalom alól.

A három éven tul tartó vita világosan bizonyitotta be, hogy az operatumok ilyforma tárgyalása s a reformok elhalasztása mindaddig, mig mindegyike le nem tárgyaltatott, annyit jelent, mint a régi elmocsárosodott állapotok megörökitése. A nemzet átlátta már, hogy a junctim eszméje fen nem tartható, s hogy a reformokat per excerpta lehet is, kell is keresztül vinni; igy az urbéri törvény meg lett alkotva.

Midőn tehát az 1839—40-diki országgyülés a szólásszabadsági sérelem megvitatásánál zátonyra jutott, és sem a tekintetes Karok és Rendek, sem a Méltóságos Főrendek álláspontjukat nem akarták elhagyni s folytonos izenetváltással töltötték az időt, a kerületi ülések Deák inditványára bizottságot választottak, mely addig is, mig a fenakadt országos tárgyalás ismét megindulhat, a váltótörvénykönyvet dolgozza ki. Ez meg is történt s nekem alkalmam jutott, mint ezen bizottság Szentkirályi Móricz belefáradása után kijelelt jegyzőjének, Deákkal mindennap érintkezésbe lépni s azon barátságos viszonyt megkötni vele, mely haláláig soha nem változott és életemnek legnagyobb büszkesége.

A bizottság elkészitette dr. Wildner bécsi köz- és váltóügyvéd utmutatása szerint a váltó törvénykönyvet, s azt egy kereskedelmi törvényczikkel is megtoldta; a kerületi ülés pedig és utána az országos, változás nélkül elfogadta, s midőn végre az amnestia kivette a tövist a nemzet szólásszabadsági sebéből, a váltótörvénykönyv s az Ürményi József elnöklete alatt elkészült mezei rendőrségi törvény csakugyan per excerpta beczikkelyeztetett, nem is emlitve az állandó hid törvényét s az urbéri V. czikkely felélesztését.

Mindenki meg volt elégedve az országgyülésnek ily eredményével, most tehát három országos bizottság küldetett ki a büntetőtörvénykönyv kidolgozására, a Duna szabályozására és a katona-elszállásolásra és élelmezésre nézve. Ezek közt legnevezetesebb volt a büntető kodex kidolgozására kiküldött bizottság, melybe Deák s az országgyülés legkitünőbb tagjai választattak bele, Deák pártfogása következtében én is, még pedig egyhangulag. Büszke is voltam követtársaim ezen bizalmára, de midőn ezt Pesten irodalmi barátim körében emlitettem, Vörösmarty hideg vizzel öntötte le lelkesedésemet, midőn megjegyezte, hogy nem szereti az egyhanguan megválasztott embereket, mert mind a két párt csak azért szavaz reájok, mivel egész megadással egyhez sem tartoznak.

Az országgyülés bezárása után megszereztem és tanulmányoztam Feuerbachot, Mittermaiert, Livingstonet és a Code-Napoleont, s felkerestem Heidelbergben Mittermaiert, ki szivesen megigérte, hogy azon esetre, ha munkánk alatt azt vele forditásban közlöm, észrevételeit mindig meg fogja irni nekem. PULSZKY FERENCZ.

Javaslat az e. f. kir. bíróságok fogalmazói személyzete járandóságainak rendezése tárgyában.

Közérdekü reformok alkotásának *kezdetén* üdvös, ha az érdekeltek köréből mentől többen szólnak a tárgyhoz.

Napirenden lévén az első foku bíróságok szervezetének reformja, bár több oldalról világittatott meg a jelenlegi állapot tarthatatlansága, a *járandóság* kérdésében eddig konkret javaslatot senki sem tett.

Vizsgálat tárgyává téve az 1871: XXXII. tcz. által megállapitott jelenlegi szervezetet, konstatálható, hogy sem az ott megállapitott rangfokozat, sem a járandóságok nem felelnek meg a testület jogos követelményeinek.

1.

Köztudomásu dolog, hogy kedvező előléptetési viszonyok nagyban buzditják az embereket a munkára.

Kedvezőknek mondhatók az előléptetési viszonyok, ha ugy az egyes rangosztályokban, mint azok közt, *létszám* és *járandóság* tekintetében fenáll a helyes arány.

Hogy a jelenlegi szervezet ezen követelménynek meg nem felel, ezt mutatja a következő táblázat, melyből kitünik, hogy az összlétszámnak (2890)

a 2000	frt évi fizetéssel javadalmazott e. f. birák	---	(73)	02·55%
az 1500	« « « « « « «	--- ---	(1028)	39·50 «
az 1000	« « « « « « «	---	(598)	20·85 «
a 800—1200	« « « « « « jegyzők	---	(261)	09·70 «
az 500—600	« « « « « « aljegyzők		(448)	15·90 «
a 360—500	« « « « « « joggyakornokok		(329)	11·45 «

száztóliját képezik.

Hogy ezen kellék a járandóság szempontjából sem áll fen, az kitünik a következő számadatokból, mely szerint

a) a joggyakornok, ha aljegyző lesz,	vidéken --- --- --- --- ---	66·0	%-kal
	a fővárosban --- --- ---	122·0	«
b) az aljegyző, ha albiró lesz,	vidéken --- --- --- --- ---	100·0	«
	a fővárosban --- --- ---	125·0	«
c) a vidéki albiró, ha vidéken törvényszéki vagy járásbiró lesz ---		41·7	«
a fővárosi albiró, ha a fővárosban törvényszéki vagy járásbiró lesz		33·0	«

nagyobb járandóságot nyer.

2.

A jogszolgáltatás minőségileg javul, ha az elméleti képzettség a gyakorlat által szerzett tapasztalattal lehetőleg egyesittetik. Habár az nem állitható, hogy a nagy város az elméleti képzettséget, a vidék pedig a gyakorlati tapasztalatot monopolizálja: mégis közel áll azon feltevés, hogy a fenti kellék szempontjából üdvös, ha a fő- és nagyobb városi székhelyen (kivált felsőbb birósági, egyetemi és jogakadémiai székhelyeken) alkalmazott birák a kisebb városban vagy faluhelyeken állomásozó birákkal, legalább a szolgálati idő első felében gyakrabban felváltatnak. A mennyiben pedig a birák «akaratuk ellen át nem helyezhetősége,» mint a függetlenség alaposzlopa, sértésnek ki nem tehető, a mozgékonyság más eszközzel segitendő elő, nevezetesen avval, hogy az áthelyezéssel egyuttal némi anyagi előny biztosittassék.

Eltekintve attól, hogy jelenleg csak 2 fizetési fokozat van rendszeresitve, a stabilitás hátránya eddig már azért sem volt kikerülhető, mert most még csak két, sőt szorosan véve, talán csak egy szellemi központ létezik.

Ha a kerületi királyi itélő táblák életbe lépnek, tekintettel arra, hogy azok székhelyein kevés kivétellel felsőbb jogi szakiskolák is léteznek, a jelzett szellemi központok száma csakhamar tizenegyre fog emelkedni; akkor pedig az, a mi eddig majdnem lehetetlen volt, utóbb csak a szervezet kedvező feltételeitől fog függni.

3.

Áttérve a legérdekesebb, mert létfeltételt tartalmazó *járandóság* kérdésére, ugy hiszem, bizonyitásra nem szorul, hogy ott, hol egy kilogramm hus 20—30 krajczárba és egy 3—4 tagból álló családnak megfelelő lakás évi 150—200 frtba kerül, a megélhetőség feltétele sokkal kedvezőbb, mint ott, a hol egy kilogramm hus ára 60—80 krajczáron, alkalmas lakás pedig évi 300—500 forinton alól nem kapható.

Szembetünő továbbá, hogy ott, a hol pl. egy évben 100 sommás per, hetenkint 1—2 tárgyalási nap és egy napon legfeljebb 3—4 ügy fordul elő, az ügyek tehát lassan és kényelmesen elintézhetők: a teljesitett munka, még az avval kapcsolatos felelősségtől el is tekintve, évi 1000 forinttal arányosabban van dijazva, mint más helyen 2000 forinttal, a hol a biró naponta 10—15 ügyet tárgyal le, és az itéletek szerkesztése mellett még segédjének munkáját is ellenőrzi, szóval gyorsan, fárasztóan és nagyobb felelősséggel dolgozik.

Végül figyelmen kivül nem hagyható azon körülmény, hogy ott, a hol a népesség ritka, a birósági terület igen terjedelmes és a közlekedés (vasuti összeköttetés hiányában) fuvarra szorul, a birói kiküldetésből eredő jövedelem évenként több száz forintra rug, ezen jövedelmi forrás pedig a nagyvárosban székelő bíróságnál épen nem, vagy alig létezik.

Felette aránytalannak mondható tehát, hogy azon vidéki biró, ki munkaidejének csak kisebb részét tölti el a birói müködéssel, nagyobb részét pedig másra pl. gazdálkodásra fordithatja és igy megengedett jövedelmi mellékforrással bir, oly helyen, a hol kevesebből megélhet, annyi, sőt több fizetésben részesül mint pl. a fővárosi vagy nagyvárosi albiró, ki, ha vagyonnal bir, ezt idő hiányában maga nem is kezelheti és a nagy munkahalmaz következtében még egészségi tőkéjét is fogyasztja.

Mindezt összevetve, azon eredményre jutunk, hogy a legkisebb ügyforgalmu vidéki bíróságoknál a birák fizetése a drágasági és tevékenységi viszonyokhoz arányositva évi 1000—1200 frttal és 200 frt lakbér vagy szolgálati pótilletménynyel rendszeresithető, és 1000 frttól 2400 frtig 4—6 fizetési fokozatnak létesitése mellett a fővárosi és nagyvárosi e. f. itélő birák (beleértve a jelenlegi albirákat) évi 1800—2400 frtnyi fizetéssel és 400—500 frtnyi szolgálati pótlékkal lennének javadalmazandók.

Hasonló fokozattal volna rendszeresithető a birósági segédszemélyzet járandósága; itt azonban a fősuly a qualifikatióra fektetendő. — E szerint például:

A *joggyakornok*, a jogtudori fok elérése vagy a jogtudományi államvizsga letétele előtt --- --- --- --- --- 360 frt fizetéssel,
ezen qualifikatio megszerzése után pedig esetleg *tollnoki* czimmel --- --- --- --- 500—700 frt fizetéssel és 160—250 frt szolgl. pótlékkal
A *jegyző* a birói qualifikatio megszerzése előtt --- --- 800—900 « « « 200—350 « « «
birói qualifikatio megszerzése után pedig esetleg *segédbirói* czimmel --- --- 900—1000 « « « 200—350 « « «

lenne javadalmazandó.

A drágasági viszonyok és az ügyforgalmi tényezők helyes egybevetése mellett az egyes birósági székhelyekre a létszám és a szolgálati pótlék osztálya megállapitandó.

A rangfokozat szerinti összlétszám megállapitása mellett kivételképen megengedhető volna, hogy egy alsóbb rangfokozatu biró vagy birósági segédtiszt, tekintettel nagyobb qualifikatiójára vagy egyéb érdemeire, oly birósági állásra alkalmaztassék, mely rendszerint magasabb rangfokozatu minősitvényt (szolgálati idő) feltételez, viszont oly helyen, a hol alsóbb rangfokozatu állás van rendszeresitve, azon biró, ki ott különös szolgálati érdemeket szerzett, áthelyezés nélkül kivételesen magasabb rangfokozatba előléptettessék.

Az ezennel még csak általánosan körvonalozott reformeszme a statisztikából meritett támpontokkal megerősitve

egy uj rendszer alkotására vezet, melynek részletes kifejtése előtt szükségesnek találom, hogy a felhasznált statisztikai anyag magyarázatát előre bocsássam.

Az igazságügyi miniszterium statisztikai osztályában vezetett ügyforgalmi és tevékenységi kimutatásoknak csupán azon részét használva fel, melyek a kir. járásbiróságoknál előforduló ügyforgalmat tartalmazzák, ezen adatokból a következők érdemelnek figyelmet.

A. *A munka-teher.*

A királyi járásbiróságok ügyköre kiterjed:

1. Sommás perügyekre.
2. Örökösödési ügyekre.
3. Polgári folyó ügyekre.
4. Kisebb polgári peres ügyekre.
5. Bünvizsgálati ügyekre.
6. Vétség és kihágási ügyekre.
7. Folyó (megkeresvényi) bünügyekre.
8. Telekkönyvi peres és perenkivüli ügyekre.

Szakkörökben ismert tény, hogy az itt elősorolt ügyek munkateher szempontjából nem egyenlő értéküek.

Ha egység gyanánt elfogadjuk egy sommás per elintézésére forditott munkát, gyakorlati tapasztalataimra támaszkodva, ugy hiszem, hogy megközelitettem a helyes arányt, ha azt állitom, hogy egy sommás per mint *ügyegység* munka szempontjából egy értékü 4 polgári folyó ügygyel, vagy 4 kisebb polgári perügygyel vagy 4 folyó bünügygyel, vagy 4 telekkönyvi ügygyel. Ugyanezen ügyegység egyértékünek mondható 2 örökösödési, 2 bünvizsgálati vagy 2 vétség-kihágási ügygyel.

Egy járásbiróság munkaterhének megállapitásánál tehát a sommás perügyeket egy egésznek, az örökösödési, bünvizsgálati és vétség-kihágási ügyeket 0·5 résznek, a polgári és fenyitő folyó ügyeket, kisebb polgári és telekkönyvi ügyeket 0·25 résznek számitottam, az igy megállapitott ügyegységszámhoz értékkiegyenlitőként az összes beadványi számok 0·1 részét hozzá számitottam.

Gyakorlatilag megvilágitva ezen számitást, látjuk, hogy ha pl. az n . . . . . i kir. járásbiróságnál 1889. évben

1. 408 sommás ügy,	408
2. 211 örökösödési ügy, (2-vel osztva)	105
3. 406 polgári folyó ügy, (4-gyel osztva)	101
4. 281 kisebb polgári ügy, (4-gyel osztva)	70
5. 136 bünvizsgálat, (2-vel osztva)	68
6. 429 vétség-kihágási ügy (2-vel osztva)	215
7. 147 fenyitő folyó ügy, (4-gyel osztva)	37
8. 1596 telekkönyvi ügy (4-gyel osztva)	399
9. 16,252 beadvány (10-zel osztva)	1625
volt, ezen járásbiróságnál összesen	3028

ügyegység mutatkozik.

Ezen kulcs szerint minden vidéki járásbiróságnak 1889. évi ügyforgalmát ügyegységre leszállitva, kitünt, hogy a legnagyobb ügyforgalom 9500 ügyegységből, a legkisebb ügyforgalom pedig 438 ügyegységből állt.

Ezen ügyforgalmi adatok gyakorlati értéke akkor mutatkozik, ha a munkateherrel szembe állittatik.

B. *A munkaerő.*

Fogalmazói munkaerő gyanánt számitásba vettem:

1. Az itélő birákat.
2. Az aljegyzőket.
3. A joggyakornokokat.

Hogy ezek nem egyenlő munkaerők, bizonyitásra nem szorul.

Számadásnál a munkaerő határozott számmal lévén kifejezendő: ugy hiszem megközelitettem a valót, midőn az itélő bíróhoz mint munkaerő-egységhez, viszonyitva az aljegyzőt 0.75, és a joggyakornokot 0.25 munkaerő egységnek vettem fel.

A fenti példával élve, látjuk, hogy midőn az n . . . . . i járásbiróságnál 4 itélő biró, 1 aljegyző és 2 joggyakornok van alkalmazva, ezek munkaerő egységben kifejezve 5·25 munkaerőt képviselnek. Ha tehát a fent kimutatott munka terhet — (3028) — 5.25-tel osztjuk, azt tapasztaljuk, hogy az n . . . . . i járásbiróságnál 1889. évben 576 ügyegység esett egy itélőbiró mint munkaerőegységre.

A vidéki királyi járásbiróságok személylétszámának adatait megszerezvén, fenti kulcs szerint a munkaterhet a munkaerővel megosztva, azon eredményre jutottam, hogy 1889. évben a tevékenység 350—1400 közt változott, azaz volt járásbiróság, a hol egy munkaerőre 350 ügyegység esett és volt járásbiróság, a hol egy munkaerőre 1400 ügyegység esett. Ebből kitünik, hogy jelenleg a létszám nagyon aránytalanul van elosztva.

Mint gyakorlati értékkel biró statisztikai számitási eredményt alább közlöm a kerületi királyi itélő táblák szerint elkülönitett tevékenységi kimutatás áttekintési táblázatát, mely a létszám kérdésének végleges megállapitásánál hasznos adatul szolgálhat.

Ezen számitás eredménye, hogy a vidéki kir. járásbiróságoknál egy itélő biró mint munkaerő-egységre átlag 750—800 ügyegység esik egy évben.

Több oldalról megpendittetvén, hogy a közszolgálatban álló tisztviselőknél a járandóság javitásával a tevékenységi igény is fokoztassék; támaszkodva fenti számeredményre, határozottan állitom, hogy jelenleg is a sommás birák tevékenysége a jogos követelményeknek teljesen megfelel, hogy tehát a sommás biróságoktól a jelenlegi személyzet mellett több munkát a jogszolgáltatás érdekeinek veszélyeztetése nélkül követelni nem lehet.

Ennek igazolásául a gyakorlati tapasztalatból meritett következő adatok szolgálhatnak:

A naptári évből leszámitva a nagyobb ünnepeket és egyharmad munkanap értékben véve fel a vasárnapokat és közönséges ünnepeket, továbbá levonva a törvényben gyökerező hat heti szabadságot, egy évben körülbelül 280 munkanapot számithatunk. Ezen 280 napból 240-et tárgyalási napoknak véve, egy tárgyalási napra pedig 10 tárgyalást számitva, kitünik, hogy egy sommás biró egy évben 2400 tárgyalást tarthat.

Több év óta gyakorolt kalkulatio eredményeül állithatom, hogy egy sommás perügy első foku elbirálására *átlag* 3 tárgyalás és beleszámitva a szünnapokat, 90 napi idő szükségeltetik. Egyuttal a gyakorlati tapasztalatra támaszkodva azt állitom, hogy ha egy sommás birónál állandóan 200 sommás perügy van folyamatban, munkaereje teljes mértékben igénybe van véve.

2400 osztva 3-mal = 800; 360 osztva 90-nel = 4; ez sokszorozva 200-zal szintén 800.

Midőn tehát a kir. járásbiróságoknál alkalmazott fogalmazói munkaerő helyesebben beosztatik, az összlétszám nemcsak hogy nem apasztható, de valószinübb, hogy a törvénykezési rendtartás reformálása után ezen létszám még tetemesen szaporitandó leszen.

C. *A drágasági viszonyok.*

A drágasági viszonyok kipuhatolásánál mint legbiztosabb kutforrást, a katonaság élelmezésénél és szállásolásánál mutatkozó adatokat használtam fel.

A hadbiztosságok utján mindazon helyekről, a hol katonaság állomásozik, a tápszer (közétkezés és kenyér) tüzelőanyag és szállásolási illetmények árát megtudva, ezen adatoknak czélirányos felhasználásánál egy három felnőtt egyénből álló háztartás szükségletét vettem alapul.

A köztápszer (reggeli, ebéd és kenyér) egységárát kétezerszeres mennyiségben vettem fel, tüzelő-anyag-szükségletül egy évre 50 köbméter tüzifát számitottam, szállásköltségként

pedig egy 3 szobából, 1 konyhából, 1 kamarából, 1 padlásból és 1 fáskamarából álló lakás évi árát vettem fel.

Ezen kulcs szerint minden katonai állomásnál, — ott pedig, a hol katonaság nem állomásozik, a legközelebbi állomások adatait használva — a drágasági viszonyokat minden egyes vidéki járásbiróság székhelyére vonatkozólag kiszámitottam, és azon eredményre jutottam, hogy a legszükségesebb életszerek árában a drágasági viszonyok 1250 frt és 550 frt között ingadoznak, vagyis 100% nál jóval nagyobb eltérést mutatnak.

Tájékozásul alább közlöm a kerületi királyi itélő táblák területei szerint elkülönitve kimutattott drágasági viszonyok áttekintési táblázatát.

Állandó rendszer nem épithető fel véletlentől függő feltételekre. A katonaság élelmezése és szállásolása, költségei, bár időszerüleg hasznos kutforrásul tekinthetők, a drágasági viszonyok megállapitásánál tartós támpontul nem szolgálhatnak. A népességi viszonyok sem szolgáltatnak feltétlenül biztos adatokat, mert az áttekintési táblázat tanusága szerint több olyan hely létezik, a hol a lakosság csekély és az életviszonyok mégis drágábbak, mint más helyen, a hol a lakosság száma aránytalanul nagyobb. Ily eltérések kiválóan az ország nyugoti s keleti része közt észlelhetők.

E szerint tehát a drágasági viszonyok alapján megállapitandó szolgálati pótlék kiszámitásánál és az ezzel kapcsolatos fizetési rendszer életbe léptetése előtt minden birósági székhelyre vonatkozólag megejtendő az osztályozás, jövőre pedig az igazságügyi miniszter felhatalmazandó, hogy a viszonyok változása esetén az osztályzatot rendeleti uton kigazitsa, illetőleg módositsa.

A tervezett járandósági fokozat a következő:

I.

Rendes fizetés.

VII. rangosztály: 1-ső osztályu itélő biró	évi	2400 és 2100	frt
VIII. rangosztály: 2-od osztályu itélő biró	évi	1800, 1500 és 1200	frt
IX. rangosztály: segédbiró és tanácsjegyző	évi	1000, 900 és 800	frt
X. rangosztály: tollnok	évi	700, 600 és 500	frt
Rangosztály nélkül: joggyakornok	évi	500 és 360	frt fizetéssel.

II.

Szolgálati pótlék.

Rangosztály	Hely Budapest és Fiume	I. osztály	II. osztály	III osztály
VII.	évi 500 frt	430 frt	360 frt	290 frt
VIII.	« 420 «	360 «	300 «	240 «
IX.	« 350 «	300 «	250 «	200 «
X.	« 280 «	240 «	200 «	160 «

E szerint az e. f. bíróságoknál (törvényszék, járásbiróság) a rendes fizetés tekintetében helyi különbség (főváros, vidék) nem léteznék.

A drágasági viszonyokból eredő eltérések a lakbér illetmény helyett rendszeresitendő szolgálati pótlékkal kiegyenlittetnének. Az egy rangosztálybeliek összlétszámot képeznének és az ezen rangosztályban rendszeresitett fizetési fokozatból a rangidősebbek a magasabb, a rangfiatalabbak pedig az alsóbb fizetést lehetőleg egyenlő felosztás mellett élveznék. Ha egyenlő felosztás nem eszközölhető, az alsóbb fizetési fokozat a többségre esnék.

Egy rangosztályon belül az alsóbb fizetési fokozatból a magasabb fokozatu fizetésbe való előléptetés kinevezés nélkül rendeleti uton eszközöltetnék.

Az előléptetési jogosultság a fegyelmi törvényekben foglalt határidőkre és azon felül, az igazságügyi miniszteriumhoz felebbezhető törvényszéki elnöki irásbeli intő rendelet alapján, de ilyennel csak egy izben egy félévi időre felfüggeszthető lenne.

Az albirói intézmény eltöröltetnék. A jelenlegi járásbirói állásban müködő itélő biró «járásbiróság vezetője» vagy «járásbiró mint főnök» czimet nyerne és ezt a hivatalvezetési müködés körében használná. Igazságszolgáltatási ügykörben a járásbiróságnál alkalmazott itélőbirák rangfokozati megkülönböztetés nélkül «kir. járásbiró» czimet, a törvényszéknél alkalmazott itélő birák pedig «kir. törvényszéki biró» czimet használnának.

Kisebb ügyforgalmu járásbiróság székhelyén másodosztályu itélőbiró is mint járásbiróság vezetője nyerhetne alkalmazást, ki előléptetés mellett oly helyre juthatna, a hol csupán itélő- (járás) biró minőségében müködnék.

A birói qualifikátiót nyert tanácsjegyzők az igazságügyminiszter által kinevezési rendelvénynyel, korlátoltabb birói hatáskörrel segédbirói minőségben a járásbiróságoknál alkalmaztatnának. Hatáskörük kiterjedne: vétség- és kihágási ügyekben önálló biráskodásra, polgári és telekkönyvi ügyekben nem perdöntő és anyagi jogkérdést nem tartalmazó törvénykezési «alaki» birói határozatok szerkesztésére és kiadmányozására; kevésbé fontos polgári peres és perenkivüli tárgyalások önálló vezetésére, végül perdöntő határozatok szerkesztésére, melyek jogérvényes kiadmányozásához egy itélőbiró ellenjegyzése, illetőleg aláirása szükségeltetnék.

A segédbirák hivataltól áthelyezhetők lennének.

Az 1890. évre megállapitott költségvetéssel szemben a tervezett fizetési rendszer megközelitőleg a következő eltérést tartalmazná.

Az elsőfoku bíróságoknál jelenleg alkalmazott itélőbirák járandósága a következő:

I. A fővárosban.

65 törvényszéki biró	2000	frt évi	fizetéssel és	400	frt	lakpénzzel
8 járásbiró	2000	« «	« «	400	«	«
47 albiró	1500	« «	« «	300	«	«

II. Vidéken.

558 törvényszéki biró	1500	« «	« «	200	«	«
376 járásbiró	1500	« «	« «	200	«	«
598 albiró	1000	« «	« «	200	«	«

Ezek jelenlegi járandósága a fizetésemelkedéssel együtt 2.670,575 frt

Ha abból indulunk ki, hogy az itélő birák összlétszámának egy hatodrésze oly helyeken, a hol az ügyforgalom azt megengedi, segédbirák által helyettesithető lenne és

275 itélő birót	2400	frt évi	fizetéssel			660,000 frt
275 « «	2100	« «	«			577,500 «
275 « «	1800	« «	«			495,000 «
275 « «	1500	« «	«			412,500 «
275 « «	1200	« «	«			330,000 «
277 segédtiszt	1000	« «	«			277,000 «

javadalmaznánk és ha alapul veszszük, hogy a fővárosi 120 és fiumei 5 itélő biró fele része a VII. rangosztályban és fele része a VIII. rangosztályban állana, igy tehát

62 biró évi	500	frt szolgálati	pótlékot			31,000 frt
63 « «	420	« «	«			26,460 «

nyerne, ha továbbá felteszszük, hogy a vidéki birák közül még legalább 488 a VII. rangosztályban állana és ezek közül

162 1-ső oszt. szolgálati	pótlékot	430	frttal			69,660 frt
162 2-od «	«	«	360	«		58,320 «
164 3-ad «	«	«	290	«		47,560 «

élvezne; mindezeknek és a IX. rangosztályban lévő segédbiráknak levonása után a fenmaradó 762 itélő biró közül a VIII. rangosztályban rendszeresitett szolgálati pótlékból

254-nek az 1-ső osztályu	pótlékot	360	frttal			91,440 frt
254-nek a 2-od «	«	300	«			76,200 «
254-nek a 3-ad «	«	240	«			60,960 «

juttatnók, végül a segédbirák közül

92-őt az 1-ső osztályu	pótlékkal	300	frttal			27,600 frt
92-őt a 2-od «	«	250	«			23,000 «
93-at a 3-ad «	«	200	«			18,600 «

veszünk fel, akkor ezek járandósága összege 3.282,800 frtot tenne ki, mely összeg a jelenlegi költségvetéssel szemben összesen 612,225 frtnyi többletkiadást eredményezne.

Szóval a tervezett rendszer szerint felvett költségvetés a jelenlegit 22 százalékkal felülhaladná.

Megjegyzendő, hogy ezen rendszer mellett Budapesten a törvényszéki és járásbirák járandósága	21%-kal
az albirák járandósága	30—44 «
Vidéken pedig a törvényszéki és járásbirák járandósága	0—64 «
az albirák járandósága pedig	20—81 «

emelkednék.

Az állam e szerint 600,000 frt költségtöbblet árán az e. f. bíróságok szervezeténél mindazon kellékeket érvényre juttatná, melyek az egészséges előléptetés feltételeit és ezzel a tettvágy és ügybuzgóság serkentő tényezőit képezik.

Ugyanezen rendszer alapján a kir. ügyészségek, valamint a birósági segéd- és kezelőszemélyzet járandóságai is javithatók lennének.

Végül még csak azt akarom kiemelni, hogy az állam rosz szolgálatot tesz önmagának, ha az igazságügyi tárczánál fukarkodik. A biró és különösen az egyes biró csak akkor felelhet meg a társadalom jogos követelményeinek, ha anyagilag függetlenittetik. Anyagilag függetlennek pedig csak akkor mondható a biró, ha a létfentartás közönséges gondjaitól mentve van.

Ha azonban az állam az igazságszolgáltatás tényezőinek ezen áldozatot meghozta, akkor annak intézőire egyuttal azon kötelezettség hárul, hogy a birói testületet a jogosulatlan befolyásoktól mentve tartsa.

A biró függetlensége nem türi azt, hogy müködésében egyéb közszolgálati tényezők hivatlan befolyást gyakoroljanak, — de azt sem türi, hogy láthatatlan befolyások müködését bénitsák.

Ily láthatatlan befolyást gyakorol a hitelező.

A biró fegyelmi vétség terhe alatt eltiltandó attól, hogy székhelyén müködő ügyvédnek adósa legyen, vagy ennek kezessége mellett magának hitelt szerezzen, eltiltandó továbbá oly fél ügyében való biráskodástól, kitől mint hitelezőjétől, anyagilag függ.

Ezen rendszabály legéberebb ellenőre maga a társadalom lenne, szigoru megtartásáról pedig a törvényszéki elnök első sorban hivatalból gondoskodnék.

Ha egy biró önhibáján kivül eladósodik, legyen köteles a törvényszéki elnöknek erről jelentést tenni. Az elnök a biró ügyeit megvizsgálja, és ha látja, hogy rajta segiteni lehet, részére az államtól kamat nélküli fizetési előleget eszközölhet ki. Ha ez nem használ, vagy ha kitünik, hogy a biró önhibája folytán jutott az uzsorások körmei közé, akkor segitsen a fegyelmi bíróság.

ROSE GYULA,
kir. albiró.

Az elkeresztelések ügye

I.

Most, mikor az elkeresztelések ügyében a kormány azon fáradozik, hogy az 1868. évi LIII. tcz. 12. §-ának rendelését minél jobban óvhassa, nem lesz talán érdektelen az eddig folyt küzdelem felől tájékozódni.

Egy meglevő törvénynyel állunk szemközt, mely kizárja azt, hogy vegyes házasságban a fiuk ne kövessék apjuk s a leányok ne kövessék anyjuk vallását.

Ez az interkonfessionalis törvényhozásnak álláspontja, a mely ezt mint az egyházak közötti paritás követelményét iktatta törvénybe.

Hogy sok esetben nem a törvény rendelése szerint kereszteltek, hanem elkereszteltek, ebből nőtt ki a küzdelem s nőtt oly nagygyá, hogy az elkeresztelések ügye szinte megoldhatatlannak tünik fel.

Lássuk először is a katholikus klerus magatartását a törvénynyel szemközt.

Eleinte még nem került a sor nyilt küzdelemre. Azt vallották a törvényről: valeat quantum valere potest. Még arról is gondoskodtak, habár az irásos reversalis érvénytelenné tétetett a törvény által, hogy a vegyes házasságot illetőleg a házasulók ünnepélyes összeadására is legyen mód adva.

Még csak ezután kezdődött a törvény és az élet közötti harcz.

Ebbe a stadiumba az ügy csak akkor jutott, midőn büntetési sanctiók állapittattak meg. Ilynemü első kisérlet az 1879. évi kihágási törvénykönyvben szülemlett meg. De ennek a hatása csak addig tartott, mig a felsőbirósági gyakorlat nem háritotta el a büntetési sanctiót a katholikus papokról. Kimondotta ugyanis, hogy a kihágási törvénykönyv 53. §-a nem az illetéktelen keresztelés által való felvételre értetik, hanem csak arra az esetre szól, ha kellő módon való áttérés nélkül vétetik valaki mint áttért egyén fel valamely egyházba.

Ez volt a modus vivendi, mit a birósági gyakorlat talált ki a törvénynyel szemben. Az élet olyan erős visszahatásba helyezkedett a kihágási törvénykönyv 53. §-ával szemben, hogy még a társadalomtól meglehetősen elzárt bíróságok is engedtek. Persze, hogy erre nézve sok mindennek közre kellett játszani.

A büntetési sanctio elve azonban még sem adatott fel.

A kultusminiszterium 1884. évi julius 11-én ugy értelmezte az 53. §-t az elkeresztelésekre vonatkozólag, hogy nem is az elkeresztelést találta büntetendőnek, de azt, ha az elkeresztelt gyermeket a keresztelő pap a saját anyakönyvébe bejegyzi s a keresztelési esetet nem teszi át 8 nap alatt ahhoz a más felekezetbeli paphoz, kitől az elkeresztelés történt.

A miniszteri rendelet azonban, mely az 53. §. magyarázgatására vállalkozott, nem talált visszhangra a birósági gyakorlatban. A büntetés az adott körülirás mellett sem alkalmaztatott.

Most már arra került a sor, hogy az eljárás egészen vétessék ki a bíróságok kezéből s a közigazgatási hatóságok előtti eljárás alkalmaztassék, a mi a gróf Csáky által 1890. évi február 29-én kiadott rendeletben ki is mondatott. A mondott czélra a kihágási törvénykönyv 53. §-ának elejtésével sem az elkeresztelésre, sem arra nem helyeztetik suly, ha az elkeresztelés anyakönyveztetik, de arra helyeztetik suly, ha az elkeresztelést tanusitó anyakönyvi lap le nem záratik s nem tétetik át az illetékes más vallás felekezetbeli paphoz végleges anyakönyvezés végett. Amennyiben ez elmulasztatik, egy külön kihágás, melyet a miniszteri rendelet statuál, támad s büntetőleg a közigazgatási hatóságok járnak el, melyeknek nincs ugy mint a rendes bíróságoknak módjukban a miniszteri rendelet törvényes volta felől itélni. Minderre jogot a kihágási törvénykönyv 1. §-a nyujtana, melyben törvényhozási felhatalmazás adatik a miniszteriek arra, hogy rendőri ügyekben ők is statuálhassanak rendeletileg kihágásokat.

Ezen legutóbbi megoldás szerint a szabadságvesztéssel való büntetés elesik s csak az 10—15 frtnyi, ismétlés esetén pedig 100 frtnyi pénzbüntetés alkalmaztatik. Enyhités az is, hogy az elkeresztelés anyakönyvvezetése nem is válik egészen jelentéktelenné, amennyiben — ha egészen civilis jellegü viszonyoktól eltekintünk — az elkeresztelő pap egyházának jogában állhat az elkeresztelés tényét magára nézve irányadónak tekinteni.

Mindezek daczára azt látjuk, hogy a büntetési sanctio még mindig erősen érinti a katholikus klerust. Ugy látszik, mintha a kormányt teljes kapitulatióra akarná szoritani.

Ebben az irányban a katholikus egyházszervezetet tartva szem előtt, azt kell látnunk, hogy az alsó papság szinte féket vesztett módon agitál. Látszik, hogy felülről nem mindenütt kormányoztatik ugy, a mint kellene.

Legutóbb némi szélcsend állott be annak következtében, hogy a primás szavát hallatta s megakadályozta azt, hogy a főváros területén az agitatióba a nép rétegei is belevonassanak.

Ezzel a kérdés abba a mederbe tereltetett vissza, hogy a békés megoldásra legalább gondolhatunk.

Ehhez akarok hozzászólani.

A kérdés megoldása körül természetesen nem lehet olyan engedményekről szó, melyek a katholikus egyház mellett más keresztény egyházak lételét bántanák. Magától értetik, hogy a szóban levő kérdés körül a katholikus egyháznak az a dogmatikus álláspontja, mely szerint egyedül magát tartja jogosult keresztény egyháznak, szóba sem jöhet. Itt a kérdés egyedül a körül forog, hogy a kath. pap ne kényszerittessék olyasvalamire, a mi által egyháza dogmatikus álláspontját ő maga volna kényszerülve bántani.

A tridenti zsinat a keresztség szentségéről szólva, egyik dogmatikus jelentőséggel biró kanonjában (Sess. VII. can. 8. de baptismo) anathematisálja azt a véleményt, mintha a keresztelt egyén mentes lehetne minden törvénye alól a szentegyháznak s ennek törvényei őtet nem kötelezné.

Ennek a kijelentésnek alapul vételével az elkeresztelt gyermek kiadása a pap részéről a dogmatikus álláspontal ellentétbe helyezkedő cselekvés volna annálfogva, mert a gyermek ott, hová kiadatnék, nem tekintetnék a katholikus egyház törvényei alatt állónak.

Ez álláspont szerint a legutóbb kiadott miniszteri rendelet a paptól olyasvalamit követelne, mely az istenileg meg-

állapitott jogi rendbe (jus divinum) ütközik s a minek teljesitése a papra nézve a lehetetlenséggel határos.

Hogy ez az álláspont mennyiben jogosult, nem sokat kutatom. Látom, hogy egyházi részen hangoztatják s tagadhatatlan, hogy azon kell lenni, hogy az elkeresztelés kérdésében olyan megoldást kell keresni, mi ellen dogmatikus szempontokat ne igen lehessen hangoztatni.

Annyival inkább hajlandó vagyok ezt a szempontot elfogadni, mert ugy látom, hogy a jelzett dogmatikus álláspont nem olyan, a mi a szóban forgó kérdés megoldását lehetetlenné tenné, hanem csak olyan, a minek éle a miniszteri rendelet ellen irányul.

Azt hiszem, hogy mihelyt módját lehetne annak ejteni, hogy ne a pap cselekvősége járuljon ahhoz, hogy a kitüzött czél eléressék, a dogmatikus aggályoknak is el kellene némulniok.

A kánoni jog egész története bizonyitja, hogy az egyház nem egyszer tette azt, hogy ellentétes világi törvényekkel szemben nem ment az ellentállás szélső határáig, hanem a tolerari posse álláspontjára helyezkedett. Ez a tolerantia nem egyszer volt a katholikus egyházra nézve a megélhetés követelménye. Ilyest tanusitanak magok a Rómával kötött konkordatumok, hol az érzéknek nem volt szabad hiányozni az iránt, hogy a katholicismus restaurálásának szükségessé vált nagy munkájában még gondolni sem lehet a régi rend teljes visszaállitására. A mi a mai egyházi fegyelmet, a vigens ecclesiae diciplinát illeti, ezt a tolerantiának nagy mérve nélkül még csak képzelni sem lehet.

Hogy a tolerantia mérve nem mehet a világi törvénynyel szemközt a nyilt jóváhagyásig, ezt készségesen elismerem. A világi törvénynyel való elbánás az egyház részéről nem is igy kontempláltatik, midőn tolerantiáról van szó. A tolerantia adva van, mihelyest nem forog fen az egyház részéről ellentállás. Midőn a Syllabus errorum 42. tételében elveti azt a tanitást, mely szerint in conflictu legum utriusque potestatis jus civile prævalet, ezt nem ugy kell érteni, mintha minden esetben a kanoni jogot az állami jog felé kellene helyezni, hanem csak ugy, hogy konfliktus esetében mindegyik hatalomkör a maga jogát veszi alapul, a mi mellett az egyház részéről a tolerantiára még mindig nyilik tér. Csak annak nem szabad történni, hogy a tolerantia a világi törvény nyilt jóváhagyását foglalja magában. Bizonyára azok a főpapok is, kik állitólag helyeselték a miniszteri rendelet kiadását, tolerantiánál egyébre nem gondoltak.

Ez lévén az egyház álláspontja ott, hol elhárithatő konfliktusok támadnak: a mi felett első sorban csodálkoznunk kell, az nem egyéb mint az, hogy a helyzet még mindig megoldhatatlannak állittatik. Pedig csak az kellene, hogy a kérdés, mint jogi kérdés vétessék fontolóra s annak a módja eszeltessék ki, hogy a katholikus pap aktiv közremüködésének még látszata is kikerültessék.

Másodsorban az eddig követett eljárást kell megfontolás tárgyává tenni. Nem azért, mintha hátrálni kellene, de azért, hogy a huzavonának véget lehessen vetni.

Ebben az irányban a miniszteri rendelet további fentartása kérdés tárgyát képezheti.

Megvallom, hogy az anyakönyvek rendes vezetésének biztositékait nem abban keresem, hogy az állam az anyakönyvek vezetése dolgában bizonyos kihágásokat statuáljon, melyek miatt az anyakönyvek vezetői ellen birósági eljárás tétetik folyamatba, hanem abban keresem a biztositékokat, hogy az állam az anyakönyvek vezetése tekintetében a kellő ellenőrzést gyakorolja s a panaszok esetében egyszerüen administrativ uton jár el.

Ezzel ellentétben a törvényhozás az anyakönyvek rendes vezetésének biztositékait a büntető eljárás terén kereste. Megalkotta a hires 53. §-t, melyben az 1868. évi LIII. t.-czikk ellenére történő felvételt valamely egyházba büntetés alá eső kihágásnak jelentette ki és ehhez hozzávette a 60. §-ban kihágásként azt, ha valaki az állam törvényei szerint érvényes házasságból született gyermeket az anyakönyvbe, mint az állam törvényei szerint törvényest be nem jegyzi, vagy viszont az állam törvényei szerint törvénytelen gyermeket törvényesnek jegyzi be.

Ezekben a szakaszokban az interkonfessionalis jog bizonyos tételeinek büntetőjogi védelme tárul fel, a mi mellett aztán az állam administrative intézkedő hatalma egészen háttérbe szorult, s a mi az állam közigazgatási és birói hatalmának összezavarására vezetett.

Nem csoda, hogy midőn az 53. §. alkalmazását az elkeresztelés kérdésében a rendes bíróságok magoktól elhárították, a miniszterium az elkeresztelések baját még mindig büntető eljáráshoz való ragaszkodással akarta orvosolni. Igy tett Trefort, igy legutóbb gróf Csáky azzal az eltéréssel, hogy a büntető eljárás keresztülvitelét a közigazgatási hatóságokra ruházta, igénybe véve a kihágási törvény 1. §-ában adott azt a felhatalmazást, hogy a miniszterek rendőri tilalomnak vagy rendelkezésnek megszegését rendeleti u'án kihágássá minősithetik.

Nézetem szerint magának a kihágási törvénykönyv által alkotott elvi álláspontról kellene letérni s elkeresztelések kérdésében az anyakönyvvezetők irányában a büntető eljárásnak legalább principális voltát kellene elejteni s a sulypontot minden egyes esetre nézve az állam administrativ fellépésére kellene helyezni. Ebből a szempontból a legutóbbi miniszteri rendelet elejtése is kivánatos.

JURIDICUS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A birói függetlenség határai.

Fegyelmi vétséget követhet-e el a biró, ha legjobb tudomása és meggyőződése szerint itél? Jogositva van-e a fegyelmi bíróság a biró itéletét felülvizsgálni, mérlegelés és birálat tárgyává tenni azon tényeket, melyekből a biró meggyőződését meritette?

Vajon miért foglalkozunk ezen kérdéssel? Hiszen tudjuk, hogy a birónak nem csak joga, hanem kötelessége meggyőződése szerint itélni, a birói függetlenség pedig Magyarországon biztositva van, törvény védi, és a magyar közönség féltékenyen őrzi. Foglalkozunk vele egy konkrét esetből kifolyólag, oly esetből, mely a közönséget és a magyar jogászokat hetek óta foglalkoztatja, t. i. azon konkrét esetből, hogy a kir. tábla a tőzsdetanács 5 tagja egy itélet miatt a fegyelmi eljárást rendelte el.

Sub judice lis est. Az eljárás még folyamatban van, nincs szándékunkban tehát állást foglalnunk sem a tőzsdebirák ellen, sem mellettök, a kérdés érdemével foglalkozni nem fogunk, és csak azt akarjuk vizsgálni, hogy az eddig lefolyt tények mennyiben képesek a birói függetlenséget befolyásolni vagy megtámadni. Hogy pedig hiven megmaradjunk a tényállás mellett, szó szerint ide igtatjuk a kir. tábla ez ügyben hozott határozatának azon részét, mely kérdésünket érdekli.

«A budapesti kir. itélő tábla fegyelmi bírósága . . . budapesti tőzsdetanácsosok, mint választott birósági tagok ellen, az 1871: VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt a k. főügyész, mint közvádló részéről beadott fegyelmi panasz folytán a fegyelmi eljárást és ezzel kapcsolatosan ugy a fegyelmi panasz, mint a nevezett panaszlottak nyilatkozatában felhozott tények és adatokra vonatkozólag a vizsgálatot elrendeli.

Indokok: A közvádló kir. főügyészség az 531/89. számu tőzsdebirósági itélet hozatalában részt vett tagok u. m. . . . . tőzsdetanácsosok és vál. birósági tagok ellen, az 1881: LIX. tcz. 99. §-a alapján fegyelmi panaszként a következőket terjesztette elő. A kérdéses 531/89. számu tőzsdebirósági itélet az aradi Széchenyi-gőzmalom-részvénytársaság felperest az alperes viszonkeresete folytán arra kötelezte, hogy utóbbinak a felperes «10 waggon 9-es számu lisztet $8^3/_4$-es export jelzéssel s a felperes zárónjával és czégjegyzésével ellátva, métermázsánként 5 frt 80 kr. szerződéses vételár lefizetése ellenében szállitson.»

Minthogy pedig a liszt minőségére vonatkozó jelzés az illető gyártónak zárónjával és czégjelzésével ellátottan a kereskedelmi forgalomban hitelesnek tekintetik, ennélfogva a kérdéses itélet tulajdonkép arra kötelezte a felperes gőzmalom részvény-társaságot, nyujtson segédkezet arra, hogy a zárónjának és czégjegyzésének felhasználásával, vagyis a hitelesség látszata alatt 9-es számu liszt $8^3/_4$-es számu gyanánt hozassék forgalomba, ily módon perbeli ellenfelének segédkezet nyujtván arra, hogy vásárlói az áruk minősége tekintetében megtévesztessenek és igy olyat tegyen, mi miatt nemcsak az erkölcsiséggel és az igazsággal, de a büntető törvényekkel is összeütközésbe jöhet.

Panaszlottak együttesen beadott nyilatkozatukban igazolásukra és védelmükre, tiltakozással élnek az ellen, hogy a birói meggyőződésük nyilvánitása miatt fegyelmi panaszszal megtámadtatnak és a főügyészi panasz feltevéseit tévesnek nyilvánitják, azt állitván, hogy eltekintve attól, miszerint az ugyanezen számmal jelzett liszt minősége a különféle malmoknál jelentékeny eltérést tüntet fel, sőt hogy ugyanazon malom lisztgyártmányainak minősége két különböző időpontban is nevezetes különbséget mutat, malmaink számjelzésében állitólag a legnagyobb eltérések mutatkoznak a fogyasztó területek szerint. Ez a számjelzés tehát fiix jellegünek, ennélfogva közhitelességgel birónak nem tekinthető.

Védekeznek továbbá azzal, hogy habár a panaszolt itélet az aradi Széchenyi-gőzmalmot arra kötelezte is, hogy 9-es lisztjét «$8^3/_4$-es export» jelzéssel ellátva szolgáltassa ki, ez által nem nyujtott segédkezet arra, hogy vevők az áruk minősége tekintetében megtévesztessenek, hanem épen módot nyujtott arra, miszerint a közönség figyelmeztetve legyen, hogy a «$8^3/_4$-es export» jelzés alatt nem a valamivel jobb $8^3/_4$-es lisztet vásárolják.

Ezen igazolásukat azonban panaszlottak csupán a kereskedelmi forgalom és a hazai lisztüzlet tényleges viszonyaira hivatkozással, tehát a bizonyos kereskedelmi jogszokásra hivatkozással támogatják, — ilyen jogszokást azonban nem is igazolnak.

A előterjesztett fegyelmi panasz adatainak és a panaszlottak igazoló nyilatkozatában felhozottaknak mérlegelése után ezen kir. itélő tábla mint elsőfoku fegyelmi bíróság azon birói meggyőződésre jutott, hogy a birói függetlenség általános tekinteténél fogva a birói itélet esetleges helytelensége vagy törvénytelensége csak a törvényes jogorvoslatok által birálható felül s fegyelmi eljárásnak tárgyát csak akkor képezheti, de akkor határozottan képezi is, midőn az rendelkezéseiben nemcsak a tételes törvények sarkalatos elveibe, hanem a közerkölcs és jogérzet félreismerhetlen és elévülhetlen elveibe is ütközik, és ekként az igazság és jogvédelem helyett a jogbiztonságot veszélyezteti stb. stb.

Minélfogva a lisztjelzés jellegének kipuhatolására vizsgálat rendeltetik el.»

Szivesebben láttuk volna, ha a kir. tábla tisztán csak az általa hivatkozott tételes törvényekkel indokolta volna határozatát és a «közerkölcsöt» a «jog félreismerhetlen és elévülhetlen elveit», — szavak, melyek sokat jelentenek, de melyek alatt mindenki mást és mást ért és érthet, — és ilyképen keveset indokolnak: mellőzte volna. Azonban nem akarunk szavak ellen harczolni, mert ha a táblai határozatot figyelemmel olvassuk, tudjuk in ultima analysi, hogy a vád alá helyezési határozatnak indokai tulajdonképen következők:

9-ik számu lisztet $8^3/_4$ számu jelzéssel és mint $8^3/_4$ sz. lisztet eladni csalást képez; itélet, mely a feleknek ezen cselekmény véghezvitelét meghagyja, meghagyást tartalmaz csalás véghezvitelére avagy csalás véghezvitelében való segédkezés nyujtásra.

Elfogadjuk ezen álláspontot, és feltéve, hogy a tőzsdebiróság törvény által tiltott cselekményt hagyott meg a feleknek, kérdjük: valjon helyén van-e a fegyelmi eljárás? Nem habozunk kimondani, hogy igen is van, mert az ily esetben nem lehet szó birói függetlenségről, és szóba se jöhet a birói meggyőződés; oly függetlenség, mely szerint a biró olyasmit parancsolhat, mit a törvény tilt, oly meggyőződés, mely a törvénybe ütköző tett véghezvitelét parancsolja, nem létezhetik. De ha ezt elfogadjuk és a tőzsdebiróság által parancsolt cselekmény olyannak tünik fel a kir. tábla előtt, mely tiltó törvénybe ütközik, azon szerény kérdésünk van, vajon a kir. tábla azon tanácsa, mely ezen itélet alapján a végrehajtást rendelte el, miért nem helyeztetett vád alá?

De igen, azt fogják mondani, a polgári biróság, mely a tőzsdebiróság által a végrehajtás elrendelésére megkeresve lőn, nem volt jogositva a tőzsdebiróság itéletét felülvizsgálni, hanem a megkeresett biróság a végrehajtást a jogerős itélet alapján okvetlenül elrendelni tartozott.

De vajon a fegyelmi biróság jogositva van-e a tőzsdebiróság itéletét felülvizsgálni és annak helyes vagy helytelen voltáról itélni? Ha igen, hol van megint a birói függetlenség? De nem, nem igy áll a dolog, mert midőn arról van szó, hogy valamelyik biró tiltó törvénybe ütköző cselekményt parancsolt, akkor azon másik biró, ki a cselekmény foganatositása iránt megkerestetvén a foganatositást, megtagadja vagy azon biróság, mely mint törvényes fegyelmi hatóság hivatva van a meghagyás törvénytelen volta miatt a megtorlás és büntetés iránt itélni, és a felett itél, ezzel még nem vizsgálja felül az itéletet, és nem bocsájtkozik az itélő biró meggyőződésének birálatába.

A birói itélet logikai következtetés eredménye. A biró midőn itél, mérlegeli a per tárgyát képező állitásokat, megfontolja az elébe terjesztett bizonyitékokat, következtetést von a bizonyitékokból az állitások való vagy valótlan voltára és azok jogi jelentőségére és kimondja ezen következtetések alapján a valóknak bizonyult ténynek jogi következményeit. A mit a biró tapasztalatai és következtetései alapján valónak megismer, *az képezi meggyőződését*, és midőn elismerjük és elismernünk kell, hogy jogállamban ezen, a biró lelkében, eszében és lelkiismeretében véghez ment belső processust csakis a felsőbb foku biróság törvényes perorvoslat utján van hivatva felülvizsgálni, és ez is csak a következtetések helyes vagy helytelen voltára nézve, addig ki kell jelentenünk, hogy ott, midőn nem ezen belső logikai processus vizsgálatáról van szó, *ott, midőn végeredményében a biró direkte törvényellenes cselekményt parancsol, azon másik biró midőn a törvénybe ütköző cselekmény foganatositását megtagadja, nem vizsgálja felül az itéletet, nem helyezkedik az itélő biró fölébe, hanem teszi azt, a mi minden állampolgár kötelessége, hogy megtagadja a reá parancsolt büntett véghezvitelét.*

Ha X. biróság Y. alperest lopás vagy sikkasztás véghezvitelére marasztalja, és megkeresi Z. biróságot, — hol *a cselekmény végrehajtandó*, — itéletének foganatositására, Z. birósságnak a jogsegélyt okvetlenül meg kell tagadnia. Z. biró ugyan nincs jogositva X. biró itéletét felülvizsgálni, vagy amazon biró meggyőződésének helyes vagy helytelen volta felett itéletet mondani, de erre nincs is szüksége, reá nézve azon következtetések és érvelések, melyek alapján X. biró a törvényellenes cselekményt parancsolta, teljesen közömbösek, reá nézve csak azon egyetlen egy körülmény fontos, hogy X. biró tőle törvényellenes, *a büntető törvénybe ütköző cselekményt kiván és azt meg kell tagadnia.* Igaz ugyan, hogy a törvény őt különben a megkeresés foganatositására kötelezi, de világos, és a jog alapelvei szerint mi kétség se lehet abban, hogy ez csak annyiban áll, *a mennyiben ő maga ezen foganatositás által törvénybe ütköző cselekményt véghez nem visz*, mert oly parancs, oly meghagyás, hogy ő mint biró törvényellenes vagy plane büntető törvénybe ütköző cselekményt véghezvinni tartozzék, nem létezhetik, vagy inkább ezen parancs, ha foganatositja, őt felelőssége alól fel nem menti.

Ha tehát igaz, hogy a tőzsdebiróság itélete tiltó törvénybe, vagy mondjuk ki nyiltan, a büntető törvénybe ütköző cselekményt parancsolt, *akkor nem csak joga, hanem kötelessége volt a kir. táblának a végrehajtás elrendelését megtagadni.*

A biró, ki végrehajtás elrendelése iránt megkeresve, azt elrendeli, nem végez gépszerü mechanikus munkát, hanem birál és itél is, midőn határozatával cselekményt foganatosit, mely büntető törvénybe ütközik, cselekményeért épen ugy felelős, mint azon biró, kinek megkeresésére a cselekményt foganatositotta.

Azon nézetben vagyunk tehát, hogy a fegyelmi biróság tisztán azon ténykedésével, hogy valamely biróság által véghezvinni parancsolt cselekmény törvénybe ütköző volta miatt az itélőbirót felelősségre vonja, a birói meggyőződésbe nem avatkozik és az itéletet felül nem vizsgálja, de azon meggyőződésünknek is kifejezést kell adnunk, hogy azon biró, ki ezen büntetendő cselekmény végrehajtására a végrehajtási parancsot kiadta, legalább is oly vétséget követett el, mint

az itélőbiró, ki a cselekmény véghezvihetőségét itéletileg konstatálta.

Ámde azon körülményt, vajon valamely véghez vinni parancsolt cselekmény a büntető törvénybe ütközik e vagy sem, a fegyelmi biró a parancsból, illetve az itélet szövegéből *törvény alapján* tudja, tudnia és látnia *kell*. Ha azonban ugyanazon cselekmény bizonyos előfeltételeknél, inditó okoknál vagy tényeknél és szabályoknál fogva majd büntettet képez, majd nem képez azt és a fegyelmi biró előbb azon *tények és indokokat* kutatja, melyek szerint annak vagy emennek qualifikálja, ha bizonyitást rendel és a bizonyitandó tényekből következtetéseket von arra nézve, vajjon az itéletben parancsolt cselekmény *büntettet képez-e vagy sem, akkor nem tesz egyebet, mint a mit azon biró tett, a ki az itéletet hozta;* vagyis felülvizsgálja az itéletet, beleavatkozik az itélő biró meggyőződésébe, *felelősségre vonja az itélő birót meggyőződése miatt.*

Vagy a mondottakat feltett esetünkre alkalmazva: a kir. itélő tábla fentjelzett határozatában kimondván, hogy mert nem tudja, vajjon ha 9-es számu liszt $8^3/_4$ Export jelzés alatt eladatik, ezen cselekmény büntettet képez-e vagy sem, mert nem tudja, vajjon a liszt jelzése hitelességgel bir-e vagy sem, ennélfogva a vizsgálatot annak igazolására, vajjon mily jelentősége van-e a liszt jelzésének, elrendeli, *ezzel többé már nem itél azon külső, előtte nyilvánult tények felett, hanem tovább megy és vizsgálja azon meggyőződés helyes voltát*, melynek alapján a tőzsdebiróság itéletét hozta, *és felülvizsgálja az itélet helyes vagy helyteten voltát.*

Mert vegyük a dolgot, a mint a gyakorlatban tényleg lefolyik. A vizsgáló biró a vitatott körülmények kipuhatolására ki fog hallgatni nehány malomigazgatót, molnárokat vagy kereskedőket, kérdést intéz tán a keresk. kamarához, mely törvény szerint a jogszokások iránt hiteles bizonyitványokat kiállitani hivatva van. Ezen tanuk, szakértők vallomásai, a keresk. kamara bizonyitványa alapján a fegyelmi bíróság immár következtetést fog levonni, állitások való vagy valótlanságát fogja konstatálni, mig végre azon konklusióhoz fog jutni, hogy a parancsolt cselekmény törvényes-e vagy nem. *Es vajjon mit tett az itélőbiróság.? Világos, hogy csak ugyanazt!* Állitások, bizonyitékok és tapasztalatok alapján következtetéseket vont és itéletet hozott, melyben megállapitotta a cselekmény törvényes voltát. A fegyelmi bíróság, ha vizsgálatot rendel, ha *önmagától* tisztában nincsen, vajjon a cselekmény véghezvive büntetendő ténykedést képez-e, és ha ezen kérdést csak *következtetések, tanuk, szakértők stb.* utján akarja megállapitani, *hatáskörét tullépte, mert vizsgálata tárgyává a birói meggyőződést teszi — és megtámadja a biró függetlenségét.*

És vajon ki kezeskedik arról, hogy azon szakértő vagy tanu, kit a fegyelmi bíróság kihallgattatni fog, hitelesebb, megbizhatóbb-e, mint az a tanu vagy szakértő, kit a tőzsdebiróság hallgatott ki? *ki kezeskedik arról, hogy azon következtetés, melyet a fegyelmi bíróság a tanuk, a szakértők vallomásából von, helyesebb mint a tőzsdebiróság következtetése ? ?*

És ha a tőzsdebiróság tagjai esetleg tanukat és szakértőket meg nem hallgattak, hanem ők maguk, mint malomigazgatók, mint kereskedők a mindennapi életben tett tapasztalataik alapján jutottak azon meggyőződésre, hogy a liszt jelzése nem bir hiteles jelleggel és a fegyelmi bíróság, melynek mint határozatából kirivóan kitünik, fogalma sincsen arról, hogy mit jelentsen a liszt számjelzése, tanuk és szakértők vallomása alapján más meggyőződésre fog jutni, vajon jogositva lesz-e az itélő birónak mondani: a te tapasztalataid hamisak, az általad észlelt tények valótlanok, következtetéseid tévesek és meggyőződésed erkölcstelen? Vajon kérdjük, ha az eset nem igy állana, hogy a bíróság itéletében 9-es számu lisztet $8^3/_4$ Export jelzés alatt eladhatónak mondta, hanem *ha pl. a fenyitő bíróság az előtte vádolt kereskedőt, ki azt tette, felmentette volna, mert büntetendő cselekményt fenforogni nem talált*, jogositva volna-e a fegyelmi bíróság a felmentést kimondott fenyitő törvényszék ellen a fegyelmi eljárást megindítani, mert az ő nézete szerint ezen eladásban büntettet vél találni? Mi különbség legyen pedig a között, hogy a bíróság egy konkret esetben a cselekményt *utólagosan* jóváhagyta és sanktionálta és a között, hogy *előlegesen* megengedhetőnek mondta! És ha tulteszi magát a fegyelmi bíróság a birói függetlenségen, ha saját, tanuk és szakértők vallomásából nyert meggyőződését az itélőbiró meggyőződésén felül helyezi, vajon ki itélné akkor el az itélőbiróság tagjait? *Nem a fegyelmi bíróság, nem a kir. tábla, hanem a kihallgatott malomigazgató, a meghallgatolt molnár vagy péklegény. Videant* consules...

Dr. WITTMANN MÓR.

Különfélék.

— **A budapesti kir. tábla** kereskedelmi és váltótanácsának döntvénykönyve nyomán e tanács elvi jelentőségü megállapodásait közöljük lapunk mellékletén. Már József királyi táblai fogalmazó és Arany Sándor aljárásbiró vállalkoztak a sajtó alá rendezésre. Meg kell itt emlitenünk, hogy tiz évvel ezelőtt szintén közöltük e döntvénykönyv tartalmát s az akkori közlés le van nyomatva a Döntvénytár r. f. XXVIII. kötetében. A mostani közlés az előbbinek továbbvitele és kiegészitése az óta keletkezett kir. táblai és curiai határozatokkal. — A kir. tábla decentralisatiója alkalmából ezen kiváló szaktanács gyakorlatának nyilvános megállapitása különös aktualitást nyer annyiban, hogy a vidéki kir. tábláknak ilykép módjukban lesz a budapesti kir. tábla kereskedelmi és váltótanácsának traditióit fentartani és továbbfejleszteni.

— **A Btk. novellája** lapunk zártával jutott kezeinkhez s ennélfogva ezuttal tartózkodunk annak egészéről véleményt mondani. Egyet azonban — pro domo — már most konstatálhatunk. Az a folyton megujuló vád, melyet ellenünk bizonyos oldalról irányzatosan hangoztattak, hogy t. i. mi tisztán sentimentalismusból követeljük a Btk. 338. §-ának módositását, mely vádnak a Jogászegylet legutóbbi ülésén dr. Baumgarten Izidor ur adott ismételt kifejezést: a novella által meglepő illustratiót nyer. A novella ugyanis a 338. §. enyhitésében *sokkal messzebbre* megy mint a mi javaslatunk. Mi azt kivántuk e lapok f. é. 12. számában közölt törvénytervezetünkben, hogy az 50 frton alóli minősitett lopások öt évig terjedhető börtönnel, az 50 frton felüli minősitett lopások, mint eddig, öt évig terjedhető fegyházzal büntettessenek. A novella pedig az 50 frton felülieket is öt évig terjedhető *börtönnel* bünteti, ugyanugy mint az 50 frton felüli *egyszerü* lopásokat. Ha tehát a novella elfogadtatik, a bíróság a betöréses, bemászásos és hamis kulcsos lopásoknál a 92. §. esetében leszállhat egy napi fogházig, holott a mi javaslatunk szerint ezt csak az 50 frton alóli lopások esetében tehette volna. (Hogy a novella a 2000 frtot meghaladó lopásnál a maximumot tiz évre emeli, nem változtat, mivel 2000 frton felüli lopás nálunk oly ritka, hogy ezen határozmány az egyéb lopási esetek tömegében alig jöhet számba). Ezentul tehát dr. Baumgarten Izidor ur és a vele egyetértő urak a sentimentalismusról szóló vádjaikkal első sorban majd csak Schedius Lajos, mint az előadói javaslat szerzője ellen forduljanak. *F.*

— **A fizetési meghagyásokról** szóló törvényjavaslat megjelent. Szerkesztője *Teleszky István* államtitkár. Legközelebb visszatérünk reá.

— **Lapunk rendkivüli mellékletén** közöljük *Rose Gyula* váczi kir. aljárásbirónak a bírósági járandóságok rendezése tárgyában készitett munkálatához a táblázatokat. Oly tüzetességgel és tárgyszeretettel vannak azok kidolgozva, hogy ugy hiszszük, a birói körök nagy érdeklődéssel fogják olvasni, az igazságügyminiszteriumban pedig — meg vagyunk győződve — a szervezeti munkálatok körül jó hasznát fogja vehetni.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonötödik évfolyam. 48. sz. Budapest, 1890. november 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntető-törvényt módosító javaslat. Dr. FRIEDMANN BERNÁT budapesti ügyvédtől. — Árvaszéki reform. DALMADY GYŐZŐ, a pest-megyei árvaszék elnökétől. — A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás módositása. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti kir. aljárásbirótól. — Az elkeresztelések ügye. JURIDICUS. — Jogirodalom: Psychopathia sexualis. Eine klinisch-forensische Studie von Dr. R. v. Krafft-Ebing. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A budapesti királyi ügyészség memoranduma. FARKAS LAJOS komáromi kir. törvényszéki birótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: A budapesti kir. itélő táblának az anyagi váltójogra vonatkozó elvi határozatai; kapcsolatban a kir. Curia vonatkozó határozataival. — Curiai Határozatok. — A budapesti királyi tábla határozatai. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. A magy. kir. igazságügyniszter megbizásából készitette Teleszky István. — Törvényjavaslat a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. módositásáról. Előadói tervezet. A magyar királyi igazságügyminiszter megbizásából készitette Plósz Sándor. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Rendkivüli Melléklet: Dr. Friedmann Bernát 1890. évi november 20-án tartott védbeszédje Telkessy Nándorért. (Az 1889 márczius hó 29-én tartott védbeszéd folytatása.)

A büntetőtörvényt módosító javaslat.

Nem kivánok részletesen nyilatkozni a törvényjavaslatról. Csak azt jegyzem meg általánosságban, hogy az tényleg csak a legszükségesebbekre szoritkozik s lényegében megegyeznek intézkedései a gyakorlati élet követelményeivel. Egy dolgot azonban épen a gyakorlati élet szempontjából nem tartok helyesen megoldottnak.

Ez az, hogy a javaslat 4. §-a szerint a csalás csak a 384., 386., 387. *a)* pont eseteiben, valamint a 343-ik §. körülményei között elkövetve lesz inditványtól függő büntett vagy vétségnek tekintendő s hogy «az inditvány vissza nem vonható».

Azt tartom ugyan, hogy sem a csalás, sem a bukás, sem a sikkasztás nem olyan cselekmények, a melyeket a kárositott feljelentése nélkül «hivatalból» üldözni szükséges lenne. Azt azonban elismerem, hogy ha a sikkasztást és csalást vagy vétkes bukást hivatalból üldözik, akkor kevés ok hozható fel arra nézve, hogy épen csak a csalásra nézve kivétel tétessék. Ha már kivétel tétetik, inkább a vétkes bukás lenne az inditványtól függő vétségek közé sorolandó. Ennél oly kicsiségekről van szó, hogy valóban szükségtelen a repressiót imperative előszabni. Elmulasztott egy évben mérleget csinálni, koczkázattal járó ügyletekbe avatkozott, vagy midőn már látta, hogy passive áll, még folytatta az üzletet, remélve hogy mégis kigázolhat a bajból stb. Mi magasabb érdeke van abban az államnak, hogy büntessen ily esetekben daczára annak, hogy a bukott hitelezőivel kiegyezett, senki az üldözést nem kivánja? Semmi. Sőt a «hivatalból való» üldözés elégszer épen azon jó lelkü hitelezőket kárositja, a kik a a bukottal kiegyezkedve, annak életrevalóságában bizva, neki ujabban hiteleznek s most már épen a megindított bünvádi eljárás folytán vesztik el vagyonukat, mert az adósnak vétkes bukás miatti meghurczoltatása rendszerint ujabbi bukását idézi elő. Semmi.

Fontosabbnak tartom azonban a javaslat azon intézkedését, hogy még azon szükebb keretben is, melyre csalásoknál az inditvány szükségessége a javaslatban megállapittatik, az egyszer megtéve, *többé vissza nem vonható.*

Igaz ugyan, hogy az az alkudozás, mely csalási esetekné rendszerint még a nyilvános tárgyalás folyama alatt is, egyre folyt a panaszos és vádlott között a védelejtés ára felett, nem épen illett a törvénykezés méltóságához, nem különösen akkor, ha már a kir. ügyész vádinditványa is előterjesztetvén, egyszerre csak előállt a panaszos s látva hogy a pressio minden eszközét kihasználva sem érhet többet el, mint a mennyit igértek neki, kijelenti, hogy panaszától eláll s a bíróság akkor szünteti be a további eljárást, midőn a törvény felemelte már a kezét, hogy lesujtson a bünösre. Ámde, ha a javaslat az ily visszás helyzetek megszüntetését czélozza, tullő a czélon, ha egyátalán kizárja a vád visszavonhatóságát.

Nem ritka ugyanis az eset, hogy valaki elhamarkodva emeli vádját. Ezen lépésének elhamarkodott voltát, rendszerint csak a vizsgálat során ismeri fel. A vádlott is, nem egyszer azt hiszi, hogy a mit tett, közönséges üzleti fortély volt s cselekménye nem ütközik a büntető-törvénykönyv rendelkezéseibe. Csak a vizsgálat során jön azon tudatra, hogy hibázott. Utját állni ily esetekben, hogy ez jóvá ne tehesse hibáját, azaz vissza ne vonhassa elhamarkodott panaszát, nincsen ok. A munka, mit ilyenkor végezni fog a törvényszék a panaszos akarata és érdeke ellenére, rendszerint hiába való munka lesz, mert ha a két fél össze akar játszani, s rendszerint össze fognak játszani, ha czéljuk ugyanaz, nagyon nehéz feladat lesz a bünösség bebizonyitása. S a végeredmény a legtöbb esetben az lesz, hogy a vádlott a panaszos elállása folytán keletkezett beszüntető határozat helyett többet, teljes erkölcsi rehabilitálást, felmentő itéletet fog kapni. Ez bizonyára nem alkalmas emelni a hitet a büntető hatalom biztosságában s erkölcsileg is kártékonyabb mint a vád visszavonhatósága, mert ez csak azzal biztatja a vétkezőt, hogy ha kibékül ellenfelével, az vissza fogja vonni vádját, mig amaz arra figyelmeztet, hogy «csak okosan» kell cselekedni, ha nem is egyezkedik ki, ugy a mint másokkal történik, ha nincs elegendő bizonyiték, őt sem fogják elitélni.

Még szembeszökőbbé válik ezen intézkedés czélszerütlen volta, ha azt is tekintetbe veszszük, hogy minő eseteket tesz a javaslat magán inditványtól függővé.

A 384. §-a hitelezési csalás. A 386. §. tárgyaknak a bekövetkezendő foglalás előli elrejtése. A 387. §. *a)* pontja azon esetről szól, ha valaki ingatlanát kettőnek adja el. A 343. §-ra való utalás arra vonatkozik, ha az ellen követtetik el a csalás vétsége, kinek szolgálatában vagy háztartásában él a tettes.

Mindenek előtt kiterjesztendőnek tartanám a csak inditványra üldözhetést a 342. §-ban körülirt viszonyokra is. Mert ha a lopás és sikkasztás, mely házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, sógorok között elkövettetik, csak a sértett fél inditványára üldözhető, nem tudom belátni annak okát, hogy miért kellessék az államnak «hivatalból» beavatkozni az ily személyek között előfordulható csalás eseteibe. De kiterjesztendőnek tartom a 343. §. eseteit a csalási büntettekre is, mert ha vannak erkölcsi okok arra, hogy a cseléd

vagy szolgálatban levő ne üldöztessék «hivatalból», ha 99 frt erejéig csalást követett el gazdája ellen, fenállanak ugyanazon erkölcsi okok még akkor is, ha a kár 100 frtot egy pár frttal esetleg meghaladott. A «ház feje» ez esetben is követelhet annyi tekintetet, hogy az állam ne gyámkodjon szükségtelenül jogai felett.

Mint látható, az inditványhoz való kötöttség a lehető legszükebb körre vagyis a csalás azon legenyhébb eseteire van szoritva, melyeknek bünvádi üldözését nem is minden állam törvényhozása rendeli, melyek nálunk sem voltak az előtt soha büntetendő cselekmények.

A vád visszavonhatóságát ezekre nézve tehát kizárni — az ellenkező tulzásba való esés lenne.

Érthető s némileg indokolható lenne, ha az mondatnék ki, hogy az inditvány csak a nyilvános szóbeli tárgyalás megkezdéseig vonható vissza. De kizárni ezt még a vizsgálat stadiumában is — sok a jóból.

Dr. FRIEDMANN BERNÁT.

Arvaszéki reform.[1]

— Egy röpiratra. —

II.

Sajátságos, hogy a röpirat közigazgatási ügynek tartja az árvaügyet s közigazgatási alapon akarja reformálni a gyámhatóságot, s mégis a német és porosz egyes rendszertől vesz mintát, hol az árvaügy ép ugy mint a hagyatéki eljárás mindig birói ügy volt, s a peren kivüli eljárás egy részét képezte. A poroszoknál plane a kollegialis bíróság ügye volt s csak legujabban szállt át, mint már emlitém, a törvényszéknél alkalmazott egy vagy két kirendelt biróra vagyis egyes biróra. Birói alap, birói személy ott; közigazgatási alap, közigazgatási személy itt. Hogy fér ez össze? Van-e ebben logika és rendszer? Hozzá még járás és szolgabiró! De ezt az ellenmondást végezze el a röpirat szerzője saját magával. A porosz vita sincs minden tanulság nélkül. Az egyes rendszert kétely, aggodalom és sok ellenvetés fogadja s nem örömest adják fel érte a kollegiálist, a birói alap daczára. Tanácsos-e nekünk ezt feladni közigazgatási alapon? Illenek az argumentatiók a biróra, ne illenének az adminisztrativ közegre, a ki még hozzá egészen uj, s még kicsiben sem gyakorolta soha a gyámhatóságot? De ezt is végezze el a röpirat szerzője saját magával. Érdekesebb ennél a röpirat okoskodása.

A kollegialis szervezetü árvaszék nem mindig alapos — mondja a röpirat — tehát az egyes rendszerü gyámhatóság alaposabb lesz! Az árvaszéki határozat, ugy a mint az előadó proponálja és keresztül megy, néha hibás és érthetetlen, tehát az egyes tisztviselőé hibátlanabb és érthetőbb lesz. Rokonszenv és ellenszenv, sőt önkény a társas rendszerben nincs kizárva, tehát az egyes rendszerben ki lesz zárva! A befolyásos érdekek legyezgetése, a pajtáskodás, meghunyászkodás lehetséges a társas rendszerben is, tehát kevésbé lehetséges az egyesben. Az alkalom a kedvezésre, settenkedésre ott több, mert «az ülés határoz», nem az egyes, tehát itt kevesebb, mert itt csak az egyes határoz! Egység és következetesség a határozatokban az árvaszéknél sincs, mert az ellenvélemények tulsulyra juthatnak, tehát az egyes tisztviselőnél lesz, mert nem korlátozza ellenvélemény. Tovább is vihetném az érdekes párhuzamot s logikai egymásutánt, de kár volna a papirosért. Az eredmény az, hogy csak az egyes gyámhatóság lehet alapos, tanult, pártatlan, igazságos, jellemes, következetes és felelős. Az elnökből, 2 ülnökből, jegyzőből, ügyészből álló árvaszéki tanács csak helylyel-közzel, itt-ott, kivételesen. Persze az ügyész még csak nem is felebbez, hanem segit kifosztani az árvát. Hiszen a tagok nem felelősek szavazataikért. És ez nemcsak a választási rendszerben van igy, hanem a kinevezésiben is, mert maga a rendszer, a kollegialis rendszer rosz! Miért rosz? Mert egy-két fegyelmi eset ezt a «benyomást» adja. Ha egyes rendszer volna, minden jobb volna, s majd ha ez lesz, hasonlithatlanul jobb lesz s valószinüleg fegyelmi eset sem lesz. Az egész kollegiális rendszer bizonyos «elképzelés» eredménye, mely ellentétben áll az ügyek természetével, de az egyes rendszer praktikus valami — mert még nem is ismerjük.

Ezt akkor hirdeti a röpirat, mikor a közigazgatási alapon álló gyámhatóságok mindenütt kollegiálisok. A családi tanács Franciaországban és a hol fenáll, kollegiális, a községi tanács vagy ennek kirendelt választmánya a Schveizban és Németország azon részeiben, hol az árvaügyet nem tartják egész birói ügynek, hanem inkább községinek, mint Badenben, Würtembergben, Lübeckben, Hamburgban szintén kollegialis, itt nálunk pedig kezdet óta kollegialis volt, akár az uri-székek gyámhatóságát vegyük a jobbágy-árvák felett, akár a megyei választmányokét a nemesi árvák felett. Még a Bach-korszakban, az osztrák törvények idejében is az volt, a kerületi árvabizottmányokban és megyei törvényszékekben. Sőt még a röpirat szerint is kollegiálisnak kell lennie egyes esetekben, mert igy meg ugy, vannak fontos ügyek, melyeket nem lehet az egyes tisztviselő belátására bizni! Biztosithatom a röpirat szerzőjét, hogy még a kollegiális gyámhatóságokra sem, az összeállitás bizonyos kellékei nélkül. Hatáskörük többnyire korlátolt. Franciaországban megoszlik a családi tanács és a törvényszék közt, a Schveizban megoszlik a községi tanács és a kerületi tanács közt. Másutt máskép. Fontosabb határozatokhoz itt, is ott is a felsőbb hatóság jóváhagyása kell. A magyar árvaszék egészen önálló épen szervezeténél és összeállitásánál fogva. És a röpirat szerzője a járás egyes gyámi tisztviselőjére mégis rábizna — mindent!

Bizonyos határig elmehetünk, de nem messze. Az 1877: XX. tcz. 171. §-a alapján megbizhatók a községek előljáróságai avval, hogy egyes kiskoruak személyi és vagyoni ügyeiben gyámhatósági jogkörrel intézkedjenek, ha semmi vagyon nincs, vagy nem jövedelmez, vagy a jövedelem a szülőt illeti, vagy oly csekély, hogy a kiskoru tartására és nevelésére mind felmegy. Van megye, hol ez életbe is lépett s szabályrendelet állapitja meg a személyi és vagyoni ügyeket, melyekre kiterjedhet. Ezen kisebb személyi és vagyoni ügyeket, és ha az uj hagyatéki eljárás életbe lép, ennek némely gyámhatósági teendőit rábizhatjuk az uj gyámi szolgabiróra vagy járási közgyámra, ha ilyen valaha lesz, — de nem mindent!

Ha rosz valamiben a kollegiális rendszer, nem a kiskoruakra nézve rosz, hanem azokra, kik benne szolgálnak. Ők együtt felelősek a hozott határozatért, ha az előadás hüségében és a határozati javaslat megfelelő szerkesztésében bizva, arra rászavaztak és a kár bekövetkezett. De hát a kollegák tartsák magukat az ügyrendhez, mely megengedi, hogy az előadóhoz kérdéseket intézzenek s bármely iratot előkérhessenek. Aztán értsenek a dologhoz és legyenek résen.

A röpirat szerzője annyira elkalandoz a távolban, s veszti lába alól a földet, hogy azt se látja, a mi szeme előtt van. Azt is bajnak tartja, hogy a társadalom nem vesz részt «a gyámügyi közigazgatásban». Hogy ezt belevonja, kigondol egy monstrum-intézményt, a járási árvaválasztmányt, melyet a vármegye választana az egyes községek lelkészeiből, tanitóiból, nyugalmazott tisztviselőiből és más intelligens egyénekből, a járás székhelyén havonkint ülést tartana, s véleményével támogatná az egyes rendszert, sőt ezt néha félre is tolná, helyette intézkednék, s fegyelmi eljárást is rendelhetne ellene.

Valahol olvastam, hogy Anhalt-Dessauban volt ehhez hasonló összeállitásu intézmény. Ott minden egyes községben szerveztek a gyámhatóság mellé egy-egy segédkező választmányt papokból, tanitókból, tisztviselőkből és más községi lakosokból. Feladata volt a szegény sorsu és törvénytelen

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 46. számban.

születésü gyermekek elhelyezése, képviseltetése, physikai és erkölcsi felügyelete. A porosz igazságügyi miniszter is tervezett a negyvenes években ennek mintájára segédkező választmányokat, legalább a nagy városokra, hol az elhagyott gyermekek száma legnagyobb s a szükség legégetőbb. De elállott a tervtől, mert épen a nagy városok ellenezték, Berlint sem véve ki. Ugyan hol vette a szerző a járási árvaválasztmányok ideáját, mikor még ily egyszerü és természetes alapon, községenkint se vált be másutt, a nagy városok szegény sorsu és törvénytelen születésü gyermekeire nézve, pedig nem épen rosz. És még hozzá olyan árvaválasztmányt, mely a gyámhatóság mellett intézkedési joggal bir, nemcsak egyes község, hanem az egész járás felett s még fegyelmi hatóságot is gyakorol. Kétféle gyámhatóság egymás mellett, vagy felváltva egymás után, azt se tudva, mely kiskoruak felett s miféle ügyeikben vagy bajaikban! A közigazgatási bizottság felebbviteli küldöttségének tagjai a röpirat szerint nem szakértők, hanem ezek szakértők lesznek. Aztán ki hiszi el, hogy a havi ülésekben ezek a tagok meg fognak jelenni, azt az informatiót, melyre az egyes rendszernek szüksége van, meg is fogják adni, még ha napdijakat s utipénzt kapnak is, sőt az ő dolgát el is végzik. Hisz a röpirat szerint az árvaszék mellé kirendelt bizottsági tagok se járnak el ennek üléseire, még a hol vannak is. Kisebb gondjuk is nagyobb, teszi hozzá, mint az árvaszék unalmas üléseiben részt venni, különösen mikor az még anyagi felelősséggel is jár. Tehát a járási árvaválasztmány tagjai szorgalmasabbak lesznek. Ez is olyan conclusió mint fennebb az egyes rendszer előnyére szólók a kollegalissal szemben. Jó ha otthon a saját községük képviselő-testületi közgyülésébe eljárnak, s ott gyakorolják árváik és a felügyelő közegek felett nagyban a felügyeletet!

Nos, én azt mondom, hogy a gyámság ellenőrzésére s a társadalom repræsentálására az a szörnyeteg választmány nem szükséges. Mindenütt azt tartják, hogy a kiskoru társadalma az ő legközelebbi környezete, a rokonai, a család barátai és a község maga, melyben lakik. Ha valakinek, ugy ezeknek áll első sorban érdekükben, hogy a kiskoru elhelyeztessék, neveltessék, vagyona jól kezeltessék, el ne kallódjék s belőle tisztességtudó munkás ember váljék. A gyámhatóság, még ha járásonkint szervezik is, képtelen egymagában a vezetése és felügyelete alatt álló gyámságok nagy számánál fogva személyesen utána járni, vajon a szülő vagy gyám lelkiismeretesen teljesiti-e a jelzett irányban kötelességeit. Pedig a szegény sorsu gyermekeknél, főkép a nagy városokban, hol az elhanyagolás socialis bajokra vezet, igazán szükség volna rá. Arra való tehát a rokoni közremüködés, s ha ez hiányzik, a családdal jó viszonyban élők közremüködése, s ha ez sincs, a község közbelépése, vagyis a felügyelet megosztása ezen körökkel, a szerint, a mint az egyikre vagy a másikra van szükség. Igy fogja fel a társadalom közremüködését minden törvényhozás, igy fogta fel a mienk is. A gyámot a rokonok felügyelete alá helyezte negyedizig, s ebben tovább ment minden törvényhozásnál. Biztositotta a családdal intim viszonyban állók pártfogását is, s ha ez sem elég, a helyi előljáróság és a helyi felügyelet közbelépését. Szervezte a helyi felügyelet állandó közegét, a községi közgyámot, mely intézmény különben azelőtt is megvolt. De a röpirat szerzője messze kalandoz. A rokonokat, a család barátait, a közgyámot és a községi előljáróságot nem látja, a mint nem látja egész röpiratában a kiskoruak törvényes képviselőit sem. Ezek vagy nem léteznek vagy hasznavehetlenek, tehát járási árvaválasztmányok képviseljék a társadalmat. Megint az ismert conclusio: baculum in angulo, ergo pluit. Szülői szeretet, a gyám családapai gondossága, a rokonság készsége és közremüködése tettel, tanácscsal, a közgyám helyi felügyelete, a község fellépése és segélye mind semmi, vagy ha valami, ez nem társadalom. Csak az a társadalom, mely járásonkint szervezve, árvaválasztmány formájában ép majd elénk — a papiroson!

A magyar gyámsági és gondnoksági törvény egészben véve jó, a gyámhatósági felügyeletre felállitott intézmények is jók, még a falusi közgyámság intézménye is, mely a röpirat szerint legselejtesebb közeg, mert a qualifikatiója csak annyi, hogy «alkalmas» legyen. A falusi gyámok és gondnokok felügyeletére, kik a törvény szerint a szorgalmas családapa gondosságával tartoznak eljárni, alkalmas közgyámok, azaz becsülésre méltó, megbizható, értelmes egyének talán még vannak az ország tájain. Ki a szorgalmas családapa, ki nem, talán meg tudja itélni a falusi gazda és iparos, ha maga is az. Ehhez nem kell sok elmélet, se pedig szakvizsga. A német árvabiró (Waisenrichter), árvaatya (Waisenvater) se különb az ottani községekben. Még a porosz törvény se kiván a közgyámtól többet, pedig csak most állitotta fel. Nem az intézmények felforgatására van szükség, hanem életképességük kifejlesztésére, a hol az hiányzik. A törvényes intézkedéseknek is ezt az irányt kell követniök. Jó polgári törvény, jó hagyatéki eljárás, arányos megyei terület, elégséges és jó tisztikar, jó munkafelosztás minden igényt kielégithet, főkép pedig jó eljárási szabály kell, mely megmondaná a gyámhatóságnak, mikor alkalmas a kérdés vagy ügy ilyen vagy olyan elintézésre? minő kellékek és előkészités után? s minő fentartásokkal egyes körülmények közt? Ilyennek maig hijával vagyunk. Egy megyei szabályrendelet ez irányban megtörte az utat s nagy is a haszna mindenfelé. De magában nem elég. Egy ily általános eljárási szabály készitésében legyen segitségére a röpirat szerzője a belügyminiszternek, ha az 1877: XX. tcz. 263. §-ára, mely szerint a gyámhatóságok legfőbb feladata a gyámoltak és gondnokoltak szellemi és anyagi érdekeinek megóvása és előmozditása, oly nagy sulyt fektet, és ha oly nagyon ért hozzá.

DALMADY GYŐZŐ.

A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás módositása.

Buckle ama tétele, hogy a törvényhozás legáldásosabb aktusai azok, a melyekkel a saját önmaga által alkotott törvényeket hatályon kivül helyezi: talán sehol sem találóbb mint a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásunknál. Tizenkét év tapasztalata beigazolta, hogy az 1877: XXII. tcz. czélt tévesztett alkotás.

Mit akartak nyugoti szomszédaink elérni, midőn a kisebb polgári ügyek részére külön peres eljárást honositottak meg?

Egyszerübb, könnyebb és olcsóbb eljárást akartak a kisebb ügyek részére megalkotni. Ezen akarták megkezdeni a perjog nehéz reformját, mert a kisebb ügyekben a kisérlet nem oly veszélyes. A peres eljárás fejlődése sokat köszön ez elkülönitésnek, mert sok eszme csak igy törhetett magának utat. Az angol perjog haladása a bizonyitás terén e ponton kezdődött, Poroszországban bevezetés volt az egész eljárás reformjához. Ausztriában, midőn Glaser látta, hogy nagy eszméit az eljárás egész vonalán egyszerre nem valósithatja meg, beleöntötte azokat a jelentéktelennek látszó kisebb polgári peres eljárásba, a mely mai napig is nemcsak az osztrák perrend legtökéletesebb része, hanem mintául szolgál a perrend minden ujabb reformtervének.

Mit csináltak ezzel szemben nálunk ez eljárásból?

Az 1868: LIV. tcz. semmi esetre nem mintaszerü alkotás. Alkotóit menti az, hogy csak ideiglenes, rövid tartamu használatra szánták. Az 1877: XXII. tcz., a helyett, hogy az osztrák törvény mintájára a reform kiinduló pontjává vált volna, szorosan csatlakozott az 1868: LIV. törvényczikkhez. Javitásokat nem eszközölt, de a helyett egyes módositásokat tett rajta, melyeknek czélját belátni nem lehet, és intézkedések mellőzése által hézagokat teremtett, melyek betöltése

vitát vita után idéz elő. Az egyszerübb és világosabb eljárás helyett kaptunk tehát oly eljárást, mely még több bajt okoz.

Olcsóbbá és könnyebbé akarták tenni az eljárást, és tényleg oly drágává tették az illetékesség szabályozásával, hogy a hitelező rendszerint inkább oda hagyja veszni követelését, semhogy a per utjára lépjen.

Tehermentesiteni akarták a bíróságokat, és elérték azt, hogy sok ügyet az eljárás visszásságai miatt a kereskedelmi perutra tereltek, előidézték a terméketlen hatásköri viták egész tömegét, a melyek még a Curiáig is utat törtek maguknak.

És végelemzésben minden pusztitás mellett e törvény nem oda ütött, a hová czélzott. Eredeti czélja volt megmenteni a «kis embert» a perköltségek felszaporodása által okozott, sokszor elviselhetlenné vált tehertől. És mit láttunk? Azt, hogy egyes biztositó-társaságok 5—10 frtnyi biztositási dijakért beperelték egész falvak lakosságát előbb kereskedelmi, azután sommás peruton, és a tőke öt-hatszorosára menő költségeket okoztak. Egyes budapesti járásbiróság mutató könyveinek régibb évfolyamaiban ezrekre menő ily pereket lehet találni. A nagykereskedő a kiskereskedővel és sokszor az iparossal szemben érvényesiti a kereskedelmi perutat.

A kisebb pénzkölcsönök a váltó alakjába burkolóztak és igy szintén kikerülték a kisebb polgári peres utat. Mindezen ügyekben tehát a kisebb polgári peres ügyekben való eljárás csak roszabbá tette az adós helyzetét. Ez eljárásnak fentartva maradtak csak azon ügyek, melyekben a kiskereskedő magánvevőitől a tőle vett áruk vételárát követeli. És megtörténhetik az, hogy mig a budapesti nagykereskedő a vidéki kiskereskedőt 10 frtnyi értékü áruk fejében Budapesten kereskedelmi peruton perelheti, a hol alperes már a pertárgy csekélysége miatt sem képviseltetheti magát, addig ugyanazon vidéki kiskereskedő, ha ő ezen áruk vételárát falusi vevőjén akarja behajtani, kénytelen órákig tartó kocsiutat megtéve, a falu birája előtt megjelenni, ha ugyan nem mond le inkább egész követeléséről.

Az 1877. évi XXII. tczikknek két legnagyobb hibája az: 1. hogy a képviselet költségeivel a pervesztes fél nem terhelhető, a mi által a kötelezettség nem teljesitése præmiumban részesül; 2. hogy egyedüli jogorvoslata egy igen szükkörü semmiségi panasz.

Igaz, hogy ez utóbbi az osztrák eljárásban is ben van. Csakhogy ott a garantiát az képezi, hogy a kisebb polgári peres ügyekben csak maga a járásbiró, vagy a törvényszéknek egy kiküldött birája járhat el, mig nálunk rendszerint a legfiatalabb aljárásbirót bizták meg azzal, hogy felebbezhetlen itéleteket mondjon.

Nem csodálkozhatunk ezek után azon, hogy a közvélemény egyhangulag pálczát tört ez eljárás fölött, és hogy annak reformját évek óta a legsürgősebb igazságügyi feladatnak tekinti.

A kérdés csak az, hogy miként eszközöltessék a reform?

Az előttünk fekvő javaslat azon kétségkivül helyes szempontból indul ki, hogy fölösleges külön eljárást létesiteni az 50 frton felüli és 50 frton aluli ügyekre. A megkülönböztetésnek alapja e téren az európai törvényhozásokban nem az ügyek különbözőségében rejlik, de abban, hogy egyes reformeszméket csakis e kisebb ügyekben mertek keresztülvinni. A rendes eljárás rosszasága szülte tehát e megkülönböztetést. Midőn azonban az egész sommás eljárást ujból megalkotjuk, akkor ez indok a megkülönböztetésre elesik, a különös eljárás elveszti létjogosultságát.

E szempontból nem azt kell indokolni, hogy miért töröljük el a bagatell eljárást, hanem azt, hogy miért tartassanak fen egyes intézkedései.

A javaslat kettőt tart fen az 1877. évi XXII. tczikkből: a községi biráskodást és a szolgabirói s békebirói itélkezést.

Az elsőnek elveszi élét azzal, hogy fakultativvá teszi, és mintegy előkészitő jelleget ad neki. Felperesnek joga van egyenesen a járásbirósághoz is fordulni. Ily alakban ez intézmény megszünik veszélyessé lenni és semmiféle akadályt nem gördit többé a jogok érvényesitése elé.

Létjogosultságát a községi biráskodás pedig abban találja, hogy egyes községekből a járásbiróság székhelye sok esetben nehezen közelithető meg, a téli hónapokban pedig a közlekedés egészen megszakad. Ily viszonyok közt csakis czélszerü, ha az ügy helyben találja biráját.

Nehezebben indokolható a szolgabiráknak biráskodással való felruházására és a békebirákra vonatkozó intézkedések fentartása. Mindkét intézmény nem bizonyult eddig életképesnek. Veszély azonban ez intézkedésben sem rejlik.

Egy irányban azonban óhajtandó volna a törvényjavaslat kiegészitése. A javaslat állandó alkotás akar lenni, igy tehát végleg le kellene számolnia a multtal. Az 1877: XXII. törvényczikket egészen el kellene törülnie és a községi biráskodást szabályozó intézkedéseit vagy változatlanul vagy átdolgozva magában kellene foglalnia. Ez a nélkül, hogy nagyobb munkával járna, nagyon megkönnyitené a törvény alkalmazását és elejét venné sok félreértésnek.

Dr. FODOR ÁRMIN.

Az elkeresztelések ügye[1]

II.

A mint én szemügyre veszem a kérdés megoldását, elégségesnek tartanám azt, ha az 1868. évi LIII. tcz. 12. §-a vétetnék alapul.

Az idézett törvényhely végrehajtására az elkeresztelésekkel szemben abból kell kiindulni, hogy a vallásügyi miniszternek áll kötelességében a maga végrehajtó hatalmával oda hatni, hogy a törvénynek érvény szereztessék. Ez egyszerüen abból következik hogy a törvénynek nem szabad foganatositatlanul maradni, hanem annak végre kell hajtatni, a mi a miniszteri felelősség elvével is összefügg.

Magát a törvényt tekintve, a törvény azzal hogy meghatározza a más és más vallásu keresztény felek között fenálló házasságból született gyermekek vallását, ezzel adja megtartására maga a törvény a legnagyobb biztositékot. Minden a törvénynyel ellenkező cselekvés érvénytelen. Már ezzel a törvény jórészt maga biztositja a foganatját.

A dolognak ebben az állásban szinte feleslegesnek látszhatik, hogy a törvény végrehajtására különös gond és fáradság fordittassék.

Hogy azonban ez még sincs igy, azon zavarok magyarázhatják, melyek abból támadhatnak, ha helytelen, a valóságnak meg nem felelő anyakönyvi feljegyzések egészen szabados módon készülhetnének.

Hogy ilyenek ne készülhessenek, ez ellen a közigazgatási eljárás keretében kellene egyedül hatályos módon fellépni. A contentiosus, a perlekedő eljárás a maga nyilvánosságánál fogva kevésbé alkalmatos arra, hogy e mellett az a czél, hogy a papság a tőle megkövetelt tolerantiát gyakorolja, eléressék. A ki a nyilvánosság elé idéztetik, kevésbé lesz hajlandó arra, hogy ellenfelével szemközt bizonyos elnézést gyakoroljon. Erre az elnézésre legkevésbé számithatni akkor, midőn más és más felekezetü papok állittatnak egymással szemközt, kik a nyilvánossággal szemben is arra vannak utalva, hogy egymás ellenében a magok igazaikat köröm szakadtáig védjék.

Helyes okát sem tudom annak elképzelni, hogy az 1868. évi LIII. tcz. 12. §-ának megsértéséből miért kelljen büntetés alá kerülő kihágást csinálni.

Talán az állam rendes közigazgatási hatalmának fogyatékossága kivánja ezt? Nem gondolnám. Hiszen a tisztán administrativ hatalomnak is megvan a maga végrehajtó hatalma.

Hogy a közigazgatási közegek járjanak el, ez most már ugy is ki van mondva. Miért járjanak ezek el tulajdonképeni hatáskörükön kivül mint biróságok vagyis átruházott hatáskörben, be nem láthatom.

Hogy a közigazgatási közegek mindjárt kettős minőségben járhatnak el és nem szükséges két külön eljárás, mely-

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

nek egyike az anyakönyv kiigazitását, másika az ellenszegülést tanusitott anyakönyvvezető megbüntetését tüzi czéljául, egyáltalán nem győz meg.

A két hatáskörnek a közigazgatási közegek kezében egybeolvasztása még akkor sem tudna megnyugtatni, ha el is fogadnám azt, hogy az idézett 12. §. ellenére történő keresztelés kihágássá minősittessék.

Még ekkor is azt tartanám szükségesnek, hogy a tulajdonképen kétféle eljárás külön választassék s csak akkor alkalmaztassék a büntető eljárás, ha az administrativ eljárás során az anyakönyvvezető akadékoskodott s azon felül, hogy az anyakönyv kiigazittatott, az anyakönyvvezető büntetése is szükségesnek mutatkoznék.

Hogy idáig el sem mennék, az eddig kifejtett álláspontomból is következik. Engem tökéletesen kielégitene az, ha adott esetben az anyakönyvi bevezetés rendbe hozatnék. Annak a biró eljárásnak a szükségképi volta ugy is csak akkor állana elő, ha a rendes administrativ hatalomba a végrehajtás joga bele nem értetnék és birói minőségben müködő hatóságra volna szükség, hogy végrehajtható határozat hozathassék az anyakönyvvezetést teljesitő közegekkel szemben az anyakönyvi bejegyzést illetőleg.

Ugy látszik, hogy ilyes álláspont érvényesült ugy a kihágási törvénykönyvben, mint a miniszteri rendeletben. Nem egyszer észlelhettük aztán, hogy a büntető eljárás során még az anyakönyvi kiigazitás kérdésébe is belenyultak.

Igy tehát a kihágási törvénykönyv illető szakaszai revisióján kellene a dolgot kezdeni, hogy az administrativ hatalomnak az a könnyü mozoghatás biztosittassék, a mire szükség van abból a szempontból, hogy az állam és egyház között a könnyed érintkezés biztosittassék.

Ebben az irányban keresem én a jelen helyzet megoldásának kulcsát. A tisztán közigazgatási uton való eljárás mindenesetre megteremthetné azt a modus vivendit, a mire első sorban szükség lesz.

A miniszteri rendelet félretétele volna az előkészitő lépés. Ekkor az administrativ elbánás előtérbe jutna egyszerüen annálfogva, mert az 1868 évi LIII. tcz. 12. §-a rendelkezése közjogi jellegü viszonyt érint, a minek az elintézése a közigazgatás ügykörébe esik. Ezt követeli a hatalmak megosztásának elve is, mit az 1869. évi IV. tcz. szentesitett, midőn 1. §-ában kimondta az igazságszolgáltatás és közigazgatás egymástól való elkülönitését.

Erre a természetes alapra kell majd visszahelyezkedni s a többi már önmagától is adva lesz.

Tudva levő dolog, hogy az egyházak által vezetett anyakönyvek polgári kötelező erővel biró intézményt képviselnek. Az anyakönyveknek polgárilag kötelező volta állapitja meg az állam beavatkozását az anyakönyvek vezetése dolgában. Különösen áll ez interconfessionalis viszonyokat érdeklőleg, melyek szabályozása s ennek alapján ellenőrzése az állam természetszerü feladata.

Ezek általában való felismerésére az érzék a legutóbbi időig az egyház részén sem hiányzott.

A gyermekek törvényes vagy törvénytelen születésü voltának az állam rendelkezéséhez képest való bejegyzése még ma is kétségen kivülinek tartatik, s már attól kezdve, hogy a születés törvényessége feletti itélkezés az 1868. évi LIV. tcz. által a szentszékek birói hatásköréből elvonatott.

Pedig az állam a születés törvényessége kérdésében az anyakönyvvezetőnek közremüködését akkor is megkivánja, ha a vegyes házasságra nézve, melyből a gyermek született, a polgári törvény az egyházi törvénynyel ellentétben áll, s a collisiot a törvényesség kérdésében tolerálni kell. Hogy e tekintetben sem tanusitott ellenállást a papság, habár a kérdés a házasság szentségének kérdésével függ össze, csak dicséretére válik s annyival inkább válik dicséretére, mert a kihágási törvénykönyv 60. §-a még ezen a téren is bántóan hathatott. Nem hiszem, hogy csak a büntetéstől való félelem eredményezte azt, hogy anyakönyvvezetőink az állam törvényei szerint a törvényes gyermeket mint ilyet anyakönyvezték. Hogy ez történjék, erre nézve sem kellett volna büntetendő kihágást statuálni. Tökéletesen elégséges lett volna, ha az interconfessionalis törvény maga emlékeztetett volna arra, hogy az állam törvényei szerint kell a születés törvényességet vagy törvénytelenségét bejegyezni, a mit különben rendeleti uton is hatályosan meg lehetett volna mondani s az illetőknek végrehajtás terhével kötelességévé tenni.

Látni való az eddigiekből, hogy a kath. papságnak ujabban tanusitott magaviselete korántsem olyan, mit a már rendelkezésre álló eszközökkel legyőzni nem lehetne. A legyverezés azonban az ügynek megfelelő módon kell hogy eszközöltessék. Mindenekelőtt a büntető eljárás vexaturái azok, miket egyszerüen fel kellene adni. A mi executivája van a közigazgatási hatalomnak, azt kell szükség esetén alkalmazni s ez sokkal jótékonyabban, sőt ha kell, nyomatékosabban is fog hatni.

Megengedem, hogy ez sem fog az első időben, miután a szenvedélyek már fel lettek korbácsolva, megnyugtatólag hatni. Reményelhető azonban, hogy a rendes mederbe juttatva a dolgot, a nyugalom mégis csak helyre fog állani s legalább az a megbotránkoztató állapot, mely az állam összes tekintélyének sérelmével mint nyilt ellenszegülés áll fen, meg fog szünni. Magának a vallásügyi miniszternek, mint az állam szóban forgó administrativ hatalma hivatott képviselőjének bő alkalma lesz az állam hatalmának kifejtésére még akkor is, ha a törvényhozást nem is fogná igénybe venni.

Épen az a bizonyos administrativ szabad mozgás, mivel rendelkezik, válhatik a legjobban előnyére. Mindenképen módjában lesz egész rendeletét ujolagos megfontolás tárgyává tenni s abból okulást meriteni különösen arra nézve, valjon a jelen viszonyok között nem-e kellene magát azt a gondolatot is elejteni, hogy az elkeresztelő pap az anyakönyv kivonatát keresztelésre hivatva volt más felekezetü papnak megküldeni tartozzék.

Részemről idáig se mentem volna el, még tisztán administrativ ügykörben sem.

Még ebben az ügykörben is elkerültem volna, hogy más és más felekezetü papot egymással szemközt szerepeltessek, akár csak ugy, hogy egyiket a másik irányában az elkeresztelésről való értesitésre köteleztem volna.

A mit én az elkeresztelő papra az eddigi nyomon járva rádictáltam volna, az nem lett volna egyéb, mint az, hogy be tartozik az anyakönyvébe azt vezetni, hogy az általa megkeresztelt egyén az állam törvénye szerint atyja illetőleg anyja vallását követi.

Ennyi az, a mit én elégségesnek tartottam volna kimondani azzal a hozzáadással, hogy az állam kivánságát szükség esetén az anyakönyvvezető irányában saját közegei által végre is hajtatja. Ennyi a vis coactivából elegendő hatással lett volna, természetesen mindig szem előtt tartva azt, hogy ugy a pap mint az állam tudja azt, hogy a végrehajtás terhe alatt való meghagyás nem merő fenyegetés. Igy aztán a rendelet foganatját illetőleg foganatositását tartva szem előtt, vagyis azt, hogy az anyakönyvi felvétel teljes, azt sem szabtam volna meg, hogy az elkeresztelő pap az anyakönyvi lapot le tartozik zárni és hogy abból az érdekelteknek nem adhat ki hiteles kivonatot. Az anyakönyvi lap, a szükséges megjegyzéssel ellátva, közokirati erejét egészen jól megtarthatja, annyival inkább, mert maga az állam törvénye szempontjából az anyakönyvi felvétel abba az egyházba való felvételt tünteti ki, melybe az illető törvénynél fogva tartozik.

És ezzel lényegében véve az egész szabályozás helyes alapon állott volna. Hogy miként irják össze az elkeresztelt hiveiket azok az egyházak, a melyekbe az elkereszteltek beletartoznak, azt egészen ezeknek az egyházaknak tetszésére biztam volna. Ha szokásban van az áttértekről külön anyakönyvet vezetni, ilyet az elkereszteltekről is lehet vezetni. A mit ezekre az egyházakra nézve elismertem volna, ez az őket megillető panasz joga azon a czimen, hogy elkeresztelés következtében ne legyenek kénytelenek azt türni, hogy az anyakönyvi felvétel hiányos legyen vagyis az anyakönyvből ne tünjék ki az, hogy az elkeresztelt egyén az állam törvénye szerint atyja illetőleg anyja vallását követi. A panasz elintézése kapcsán az állami közeg közvetitésével ugy is megkapnák azokat a hivatalos adatokat, mikre szükségük van.

A körülirott szabályozás keretében az elkeresztelés által érintett egyházak jogai eléggé jól volnának óva.

Még csak abban az irányban kellene gondoskodni, hogy az anyakönyvek időről-időre a közigazgatási hatóságok részéről bekivántassanak s hivatalból különösen az elkeresztelési esetekre figyelemmel átvizsgáltassanak.

Az ügynek mai állásában nem képzelem a megoldást másképen, mint csak ugy, hogy az igénybeveendő papságnak legyen oly modus vivendi nyujtva, a mi mellett ne legyen kénytelen a saját egyháza ellenében aktiv viselkedést tanusitani.

Ha ilyet áttérés esetében sem tartozik az 1868. évi LIII. tcz. értelmében tanusitani, vagyis nem tartozik az egyházból kitért egyént az anyakönyvből kivezetni s a másik egyházba átjuttatni, ilyet az elkeresztelések esetében se tegyünk kötelességévé.

Ha az elkeresztelő pap az elkeresztelt egyén neve mellé azt a jegyzést lesz kénytelen tenni, hogy az illető az állam törvénye szerint atyja illetőleg anyja vallását követi, ezzel még a passivitás terét el nem hagyta. Hogy ennyi tolerantiát tanusitson, ennyit már meg lehet tőle követelni. Mindenesetre más tekintet alá kell hogy essék az, ha az állam csak annyit követel meg az anyakönyvvezetőtől, hogy az állami törvénynyel való collisiót constatálja, mintha azt követeli tőle, hogy az állam törvénye szerint legyen tevékeny.

Megvallom, hogy más megoldási módozatra, mint a melyet előadtam, gondolni se akarok. Tudom egyrészt, hogy az eddig tervelt utakon és módokon nem lehet czélt érni, de másrészt tudom azt is, hogy az anyakönyvezésnek részben polgári közegekre bizása a jelen jogállapot mellett messze tulló a czélon s csak ujabb bonyodalmakat teremthetne.

JURIDICUS.

Jogirodalom.

Psychopathia sexualis mit besonderer Berücksichtigung der conträrer Sexualempfindung. Eine klinisch-forensische Studie von Dr. R. v. Krafft-Ebing. Fünfte vermehrte und theilweise umgearbeitete Auflage. Stuttgart. 1890. VIII és 295 lap.

Ot éve jelent meg ezen mü első kiadása 110 lapnyi terjedelemben. *Krafft-Ebing* tanár müve oly nagy keresletnek örvend, hogy eddig évenkint vált szükségessé abból egy uj kiadás. Ez annál meglepőbb jelenség, mert szerző szándékosan oly czimet választott müvéhez, melyet a nagy tömeg, mely mohón veti magát a pikáns könyvekre, épen nem ért. A könyv tartalma nagyon érdekes és sok helyütt meglepők a megfigyelések, melyek, bármennyire hihetetleneknek látszassanak némelyek előtt, valamennyien mégis igazak, mert komoly tudósoktól erednek azok, kik előtt csak az igazság felismerése és szenvedő embertársaik bajának gyógyitása lebeg elérendő czél gyanánt. Egy egészen uj perspektiva nyilik meg ezen rendkivül érdekes monographia segélyével a jogászra nézve, ki most már oly cselekményeket, melyeket eddigelé egy kimerült kéjencz büntetendő izlés-elfajulása rovására irt, most már bizonyos körülmények között képes lesz olyanok gyanánt felismerni, melyek a tettes psychopathikus állapotában lelik alapjukat, melyek a szemérem ellen nagyot vétkeznek ugyan, de mely cselekményeket mindennek daczára még sem lehet a különben büntetendő tettesnek beszámitani, azon egyszeri okból, mert azoknál a beszámithatóság ki van zárva.

Pathologikus feltételek mellett a gyilkosság, az erőszakos nemi közösülés öreg asszonyokon, a sulyos testi sértés, a lopás, a jogtalan elsajátitás, stb. elkövethető, mert a tettes nemi ösztöne pervers. Ebből az következik, hogy a kriminális gyakorlatban a szemérem elleni büntetendő cselekmények elbirálása előtt az eddiginél nagyobb szerepet kell juttatni a törvényszéki orvosoknak, kiknek azonban jó psychiatereknek is kellene lenniök. Csak akkor lesz az igazságszolgáltatás azon helyzetben, hogy a tettest is és nemcsak magát a tettet fogja méltányolhatni; e nélkül azonban ugy a társadalom, valamint az egyén fontos érdekei sérelmet szenvednek.

A tettes elmeállapota gyenge lehet vagy öröklés folytán, vagy pedig azért, mert ezen bajt szerezte syphilis vagy egyéb betegségek folytán. A dementia paralytica, az eskór, a periodikus elmeháborodottság, a buskomorság, a hysteria, mind megannyian okozóivá válhatnak annak, hogy valakinek nemi élete abnormitásokat mutathat fel. Ezen eshetőségekre pedig mindazoknak figyelni kell, kik állásuknál fogva hivatvák arra, hogy befolyást gyakoroljanak valamely bünügy elintézésére. Többen élveznek szabadságot, kiket a bíróság beszámithatlanság miatt felmentett, holott ezeket külön intézetekben örökké ártalmatlanokká kellene tenni; de vannak olyanok is, kiket büntetnek, holott ezeknek a tébolydában lenne helyük.

Nagyon tanulságos az u. n. ellenkező nemi érzés. Ezen fejezetben, mely a munka legnagyobb részét képezi, az olvasó megismerkedik az urningokkal. Az urningoknál a nemi ösztön abnormis erővel érvényesül és ezen szerencsétlenek többsége nem ismeri fel ezen ösztönük pervers voltát. Az urning, ha nemi ösztönét ki nem elégiti oly módon, a mint természete azt megkivánja, sulyos idegbajt kap. Az urning küzd hatalmas ösztöne, a társadalom megvetése és a törvény üldözése között. Némelykor a küzdelem oly erős, hogy tulhaladja a küzdő erejét és ezen kényszerhelyzetben lelke elveszti egyensulyát.

A természet elleni fajtalanságot hallgatással mellőzi, tehát nem bünteti az uj olasz büntető kodex. Ugyanezt látjuk a németalföldi, a franczia, — és ha jól tudom — a belga és a spanyol törvényekben. Innét van az, hogy némely urningok Italia virányait keresik fel, hogy a büntetéstől való félelem ne zavarja idyllikus életmódjukat. Némely urning vallomása — és ilyent sokat tartalmaz a könyv felette intelligens emberektől — valóban megható.

A kriminalistákra nézve ezen könyv nélkülözhetetlen.

Dr. GRUBER LAJOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ügyészség memoranduma.

Rokonszenvvel kisérjük a budapesti kir. ügyészség előterjesztését.

De elismerésünk mellett se lehetünk abban tartózkodók, hogy a memorandum hangja által a birói kar tekintélyén ejtett sérelem tárgyalásába ne bocsátkoznánk.

A mi reánk ez előterjesztésben, s velünk bizonyára a hazának minden birói tagjára konsternálólag hat, sőt a birói kart a maga összeségében fájdalmasan kell hogy érintse, ennek akarunk sine ira et studio kifejezést adni.

Az előterjesztésnek csupán azon kitételeire szoritkozunk, mikben a *birói képesités*, *jellem* s a *birói felelősség* rovására kovácsolt érvek sajnálatos összetorlódásával kell találkoznunk.

Az előterjesztésnek egész eszmemenete a birói hatalom lealacsonyitására van bazirozva.

A memorandumnak majd minden lapján találkozunk oly közhelyekkel, melyekben a birói hivatás és méltóság degradálva lesz.

Kérdjük, mi szükség volt a memorandumot adó királyi ügyészség érdekeivel a birói karnak azonos érdekeit háttérbe szoritani?

Mi szükség volt a kir. ügyészségi szervezetnek senki által nem vitatott igazságügyi jelentőségét a memorandumban oly öndicséret áradatában részesiteni s a birói karnak munkakörét oly becsmérlő kisebbitésben feltüntetni?

A memorandumban ismételten akadunk oly félreérthetlen kifejezésekre, hogy «*annál nagyobb képzettséget, ritkább tehetségeket igényel a vádhatóság, mint a birói hivatal teendőinek ellátása.*» Majd ismét ekként folytatva az összehasonlitást: *ott, hol az állam nagyobb szellemi képzettséget és ritkább erkölcsi tulajdonságokat kiván*», (mint parenthesis között mondva a kir. ügyészségnél.)

Az elnöki tiszt ép oly kevés figyelmet érdemel ki, mint a felső biróságok.

Ez utóbbiakról a memorandum csupán a következő szerény megjegyzéseket koczkáztatja: «kétségtelen, hogy mindezen visszásságok (már t. i. a biróságok visszaélései) a felső biróságok tudományos (de ez is csak várható) megerősbödése folytán lassanként el fognak tünedezni.» S ennél ismét felebb: «*a felső bíróság feltünő ingadozása a legfontosabb elvi kérdésekben tág kaput nyit a visszaélésekre.*» Végezetül mint cassandrai jóslatot veti fel: «hogy ha az előadói (a birói és ügyészi) ter-

vezet törvénynyé válik, a *képzettebb elemeket* a birói hivatal fogja absorbeálni, illetve az ügyészi kartól el fogja vonni.»

Ime ezek az izleltetői a budapesti kir. ügyészség érdekeit képviselő memorandumnak. Mely érdekek, ha eltekintünk ezen minden jó izlést elrontó önmagasztalástól, az illetékes méltánylást mindamellett jogosan hivják fel.

Itt van helyén felvetnünk a kérdést, hogy a memorandumban annyira hangoztatott *ügyészi magasabb szellemi képzettségnek előkészitő iskolái*t hol találhatjuk fel?

Az ügyészségeket szervező 1871: 33 tcz. a kir. ügyészségek alügyészi tagjaira csak szintazon minősitési kelléket irja elő, a milyen a birói állás elnyeréséhez kivántatik.

S kissé különösen hangzik, de tény, hogy törvény szerint sem a kir. alügyész, sem az ügyészi állás elnyeréséhez az ügyvédi vizsgálat nincsen kellékszerü feltételként előirva. Hogy az ügyész nem egyuttal ügyvéd is, hanem az uj szervezeti törvényben immár kiküszöbölésre váró «gyakorlati birói vizsga» szintén képesitő kellékül tekintendő, már csak a synonim elnevezés szempontjából is feltünő szervezeti intézkedés. Az alügyészi állások betöltésénél az utóbbi kelléknek mind általánosabb figyelembe vétele csak mindössze néhány éve hódit mindinkább tért. Előbb a birói gyakorlati vizsga alapján történő kinevezésekkel elvétve találkoztunk csak.

Miután a hivatkozott törvényczikk 15. §-a az ügyészi állás elnyeréséhez egyéb képesitési feltételt szintén nem kiván meg, mint hogy a kinevezendő legalább három évi birói, alügyészi, vagy önálló ügyvédi gyakorlatot igazoljon, miként értelmezhető a *szellemi képzettség magasabb* fokának azon feltétele, mely a memorandumban a kir. ügyészség minden tagja részére vindikáltatik.

A törvény mint előadtuk, ezt nem köti ki.

Hogy az igazságügyi gyakorlati politika táplálna oly nyiltan be nem vallott kivánalmat, mely szerint egyes, kiválóbb szellemi tulajdonokkal megáldott s jelesebb munkaerőket egyedül a kir ügyészségekhez toborzaná s specialiter a fővárosban csoportositani óhajtaná: ennek titkába szintén nem vagyunk beavatva.

A memorandum a birói kar iránt táplált bizalmatlanság kijelentésétől sem idegenkedik.

Ilyféle bizalmatlanságnak ád kifejezést, midőn csak a messze jövő jogéletétől remél áldásos jogszolgáltatást.

Hangsulyozza, hogy «ugyanazon fejlődésmenet, mely az anyagi igazság kideritésének előnyére a vád és itélkezés lényegileg különböző funktióinak egymástól független hatóságok között megosztására vezetett, *a birói személyeket majdnem teljesen ki fogja zárni a vád előkészitéséből*; akkor és csak is akkor fog a tárgyalás a vizsgálati iratok nyüge alul felszabadulni.»

Ezen itt kifejezett eszme ellen hasztalan lenne e helyütt védekezni. Felemlitendőnek csak azért tartom, mert egyenesen a birói kar müködése iránt kifejezett bizalmatlansági votumot rejt magában.

Ha a memorandum kegyessége a bíróságokat puszta szavazó gépekké sülyeszteni veszi czélba, de ezt is csak bizonyára akként, hogy a formalistikus vád keretében a vád megengedett határai között szabadjon csupán a bíróságnak nyilatkozni, ugy az ennek helyébe tervezett igazságügyi közegek müködése alatt hogy mennyivel lesz kedvezőbb kilátás jogszolgáltatási állapotaink javitását elősegiteni, erre a memorandum fenti utalása után kiváncsiságunkat épen nem találjuk kielégitettnek.

Nem birunk a theoriának azon szinvonalára felemelkedni, hogy *a vizsgálati és a vád-elkülönzési cselekmények teljesitése mellett* a függetlenség minden attributumait élvező birói *személyek*, (mint a memorandum jónak látja elnevezni), miért legyenek a vád előkészitéséből kizárandók?

A memorandum létrehozásának további sérelmeként tekinthető, hogy a fővárosi kir. ügyészség csupán a saját érdekeinek előmozditására inditja aktióját. A mi a vidéki kir. ügyészségek között kétségkivül jogos visszatetszésre ad okot.

A vidéki kir. ügyészségek az előterjesztésben kért előnyöket szintoly jogos aspiratiójukul tekinthetik, mint a budapesti kir. ügyészség.

Ujolag csak is annak ismétlésére szoritkozhatom, hogy a memorandum viaskodása nem csak nem képez ildomos eljárást, hanem a birói kar önérzetének megsértése.

Előképét nyujtja a kir. bíróságok és ügyészségek között beállható s épen nem kivánatszerü dissonantiának.

Előrajzát szolgáltatja, hogy a speciális hazai viszonyaink között kezdetben alig sympathykus, ma már általánosságban dédelgetett államügyészségi intézmény ha tulterjeszkedési vágyaktól lesz elragadtatva: præpotens eszközökkel is kész alkuba állani, csakhogy czélját érje.

Ily szellemnek ápolása már csak azért se lehet kivánatos, mert a hatalmi tulkapások visszaidézésétől és az államügyészségnek, mint præponderans intézménynek visszásságaitól, hazánkat egyszer s mindenkorra megkimélve óhajtanók látni.

FARKAS LAJOS,
kir. tszéki biró.

Különfélék.

— **A fizetési meghagyásokról** szóló törvényjavaslatot lapunk mellékletén közöljük. A javaslat szerint fizetési meghagyás (intő eljárás) utján érvényesithetők az 500 frtot meg nem haladó, és az 1881. évi LIX. tcz. 13. §. 2. *a*) pontja szerint sommás eljárás alá tartozó, készpénzre, helyettesithető ingókra és értékpapirok szolgáltatására irányuló követelések. A fizetési meghagyás kibocsátása a perben a törvénykezési rendtartás szerint illetékes járásbiróság hatáskörébe tartozik. A kézbesités csak az adósnak saját kezéhez történhetik. Az adós a fizetési meghagyást ellenmondással hatályon kivül helyezheti. Ha 15 nap alatt ellenmondás nem adatik be, a fizetési meghagyás végrehajtható. A végrehajtástól számitott 60 napon tul ellenmondásnak helye nincs.

— **Egy dalmata ügyvéd** folyamodott az iránt, hogy Fiumében az ügyvédek lajstromába felvétessék. A fiumei törvényszék elutasitotta, mivel az illető nem magyar állampolgár. Ez ellenében a folyamodó a felfolyamodásban azt érvényesité, hogy közjogilag Dalmáczia Magyarországhoz tartozik s igy ő magyar honos. A kir. Curia kimondotta, hogy Dalmátország a magyar szent korona országaihoz, ugy a mint azt az 1868: XXX. tcz. 65. §-a kilátásba helyezte, még eddig visszacsatolva nem lévén, ennélfogva a folyamodó egyedül dalmata származásánál fogva az 1879. 50. tcz. 1. §-a értelmében magyar állampolgárnak nem tekinthető. A Curia különben egyéb ténybeli megállapitások teljesitése végett feloldotta az alsófoku határozatot.

— **A Curia köréből.** Szászy László curiai biró beadta nyugdij iránti kérvényét, Gottl Ágoston itélő táblai biró beosztatott a kir. Curiához kisegitő birónak a VI. polgári tanácsba. Dr. Herics-Tóth János curiai biró a III. büntető tanácsba osztatott Nedeczky Ödön a Curiához beosztott táblabiró pedig hosszu idő óta beteg.

— **A végrehajtás foganatositásánál a végrehajtató ügyvédjét képviselt ügyvédsegéd közbenjárási dijai megállapitandók, habár az nem bejegyzett ügyvédjelölt is.** *A tamási kir. járásbiróság* a dombovári takarékpénztárnak Kanizsa György, Faragó János s Gadányi György ellen folytatott *kielégitési végrehajtási ügyében* 1889 szept. 9. következő végzést hozott: A foganatositott kielégitési végrehajtásról felvett jegyzőkönyv tudomásul vétetik s az eljárás körül felmerült költségek 10 frt 70 krban megállapittatnak. A végrehajtató takarékpénztár képviseletében a végrehajtásnál jelen volt képviselő helyettese hogy bejegyzett ügyvédjelölt volna, erről a járásbiróságnak tudomása nem levén, az általa felszámitott dijak alperesek ellenében megállapithatók nem voltak.

A kir. tábla végzése: A kir. tábla az első bíróság végzését egyedül a költség összegére vonatkozó neheztelt részében

megváltoztatja, s azt 13 frt 70 krban állapitja meg; mert végrehajtató ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem bejegyzett ügyvédjelölt is képviselhetvén, ennek közbenjárása az időmulasztáshoz s a kifejtett tevékenységhez arányositva szintén dijazandó. (1890 junius 2. 52990. sz. a.)

— **Zavaros, ellentétes s érthetetlen itélet s indoko'ás.** *A székesfehérvári kir. járásbiróság:* Szabó Julianna felperesnek Szabó Imre alperes ellen 1889 jan. 2. 500 frt iránt inditott perében itélt: Alperes köteles a keresetbe vett 500 frt tőkét stb. 8 nap alatt végrehajtás terhe mellett megfizetni, illetve a mennyiben még meg nem történt, birói letétbe tenni.

A budapesti kir. tábla 1890 május 21. 27910. sz. a. következő végzést hozott:

A kir. tábla az első biróság itéletét hivatalból megsemmisiti.

Indokok: Az első biróság itéletének rendelkező részében alperest a kereseti összegnek végrehajtás terhével leendő megfizetésére, ugyanabban az itéletben pedig ismét a kereseti összegnek birói letétbe helyezésére kötelezi. Az első biróság itélete tehát a rendelkező részben olyan ellenkező intézkedéseket tartalmaz, a melyek egymás mellett meg nem állhatnak, az első biróság itéletének rendelkező részét érthetetlenné teszik. De egyébként is az első biróság itélete az 1868: 54. tcz. 299. §-ba ütközik, a mennyiben az id. törvény rendelkezése szerint a felek jogai s kötelezettségei az itéletben pontosan megállapitandók, ez pedig az első biróság részéről hozott itéletben meg nem történt. Az első biróság itéletének indokolása is olyan zavaros, ellentétes s érthetetlen, hogy itéletének alapos felülbirálása már ebből az okból is lehetetlen; minélfogva a kir. tábla azt megsemmisitette.

Ezen első birósági *indokolás* következőleg szól: Mert igazolva lett az, hogy alperes tartozik, tehát marasztalandó volt. Minthogy pedig igazolva lett az is, hogy felperes a fizető alperesnek az okmányt kiadni adóst kinálta meg, a fizetéssel alperes adós nem tudta; már pedig a fizető az eredeti okmányt visszakövetelni jogositva van, alperes a letételre volt kötelezendő. Minthogy pedig továbbá alperes igazolta azt, hogy a kötelezett még legnagyobb részét a kereset beadását megelőzőleg felperes részére letétbe tette, a perköltségek megszüntetendők voltak. Az egész összeg megfizetése, illetve letétbe helyezésére volt alperes kötelezendő; mert tartozott volna az egész összeget letétbe tenni s esetleg abból költségei kiutalását kérni, nem pedig abból önkényt tetszése szerinti összeget levonni. A kamat megitélendő nem volt, mert a letétel által alperes a kamatoktól menekül a letétel napjától kezdve.

— **A Magyar Jogászegyletnek** sajtó alatt levő füzetei közül szétküldetett dr. Reichard Zsigmond előadása. Dr. Illés Károly előadása pár nap mulva kerül ki a sajtó alól s utána rövid időközökben a többi. Megjegyezzük, hogy a jogászegyleti füzetek egyenkint Pfeiffer Ferdinand szervitatéri könyvkereskedésében kaphatók. Egy-egy füzet ára 20 kr.

— **Tőzsdetanács teljes-ülési határozatának provokálása.** Dr. Dalnoky Béla budapesti ügyvéd a budapesti áru és értéktőzsde választott birósága előtt 1112/1890. sz. alatt Machlup A. és. E. felperes által Tichy József alperes ellen 1232 frt 72 kr. «1890 april 4-től 1890 augusztus 31-ig terjedő idő alatt nem szállitott faggyu utáni kár megtéritése iránt inditott perben teljes-ülési határozat hozatala iránt kérvényt adott be a következő elvi kérdés eldöntése végett: «vajon egy nem rendeletre szóló, viszteher melletti, nem egyszeri, hanem két évi időtartamon belül visszatérő időszakokban teljesitendő szállitások iránt létrejött szerződés egyoldalulag átruházható-e?» Alperes a fenforgó ügyben a szerződés átruházhatlansága mellett azzal érvel, hogy ő a vele szerződő féllel csakis azért szerződött, mivel — mint beigazolja — felperessel mint bpesti faggyu-átvevővel, a ki több budapesti szappan- és gyertyagyárossal kartellszerződést kötött a faggyubevásárlás monopolizálása végett, üzleti összeköttetésbe lépni nem akart és nem állott érdekében, s igy nem lehet őt a szerződés megkötésekor már fenállott határozott akarata és érdeke ellenére, *saját kárára* kényszeriteni, hogy mással állandó *hosszu időre* szóló üzleti összeköttetésbe lépjen, továbbá azzal érvel, hogy a tőzsdeszokások 13. §-a értelmében a kötlevél csakis akkor ruházható át, ha átruházhatósága e szóval «rendeletre» vagy más hasonértelmü kifejezéssel magában a kötlevélben kiköttetett. Felperes álláspontja helyessége mellett felhozza azt, hogy alperes a szerződésben annak átruházhatóságát meg nem tiltotta, továbbá azt, hogy a m. kir. Curia egy adott esetben megengedettnek deklarálta a nem rendeletre kiállitott kötés átruházását, noha azon curiai határozat alapját képező esetben csak egyszeri szállitásról volt szó.

— **A gyermekvédő egyesület** körlevéllel fordul a főváros vagyonos osztályaihoz, hogy támogassák a humánus intézetet. Kivánatosnak tartanók, hogy ezen egylet ne csak a humanismust hangoztassa nyilatkozványaiban, hanem egyszersmind azt is, hogy az egylet a kriminalitás tekintetében a *praeventio* czéljának szolgál hathatósan. Ily módon egyrészt a társadalom széles rétegeiben az eddiginél több figyelmet kelthet, másrészt pedig kilátás nyilik megnyerhetni a birósági és ügyészségi köröket, melyeknek minden államban egyik főfeladata az ily irányu egyletek támogatása.

Nemzetközi Szemle.

— **Biróilag érvényesithető-e** a bizonyos törvény létrehozása érdekében kifejtendő *agitátióért igért jutalomdij?* Alperes, egy osztrák szeszgyáros czég, 1887-ben megbizta felperest a szeszadó-törvény módositása érdekében a sajtóban meginditandó agitátióval, és ezért neki 5000 frt jutalomdijat igért. Az uj törvény meghozatala után alperes megtagadta a fizetést, mert szerinte a jutalomdij csak azon esetre igértetett, ha az uj törvénybe az ő általa óhajtott intézkedések fölvétetnek, ez pedig nem történt. A prágai törvényszék, a ténykérdés vizsgálatába nem bocsátkozva, elutasitotta a keresetet, oly indokolással, hogy az 1867 decz. 21-iki alaptörvény azon intézkedéseiből, hogy a képviselőknek a választók nem adhatnak utasitást, hogy az országgyüléshez intézett kérvények is csak képviselő utján adhatók be, hogy az országgyülés és bizottságai küldöttségeket sem fogadhatnak: az következik, hogy a törvényhozás tényezőit befolyásolni nem szabad. Azért is helytelen volna ilyet megengedni, mert akkor azok, a kik az efféle agitátió szervezésére szükséges eszközök fölött rendelkeznek, illetéktelen előnyben részesülnének a többi osztály felett, és a törvényeket a maguk érdekei szerint alkottathatnák. A felek tehát tilos tevékenység iránt szerződvén, szerződésük a polg. tvk. 878. §-a szerint érvénytelen. A prágai főtörvényszék ezt az itéletet helybenhagyta, a *legfőbb itélőszék* azonban megváltoztatta, és a követelést — eskütől föltételezetten — megitélte. Az indokolás kifejti, hogy az 1867. decz. 21-iki alaptörvény szerint mindenkinek joga van véleményét akár szóval, akár a sajtó utján szabadon kifejteni bármely tárgyról, tehát benyujtandó vagy már benyujtott törvényjavaslatokról is. Közönyös, hogy az illetőt a közérdek vagy magánérdek vezeti-e, föltéve, hogy a törvényes korlátokon belül marad. Kell, hogy az, aki maga nem tudja vagy nem akarja érdekeit ekként képviselni, szerződhessen mással oly irányu tevékenység kifejtése iránt. Az alsó bíróságoknak az 1867-iki törvényből vont következtetései egészen hamisak, a létező állapotoknak sem felelnek meg, és illusóriussá tennék ugyanazon törvénynek a vélemény- és sajtószabadságról szóló intézkedéseit.

— **Rendkivül érdekes munka** jelenik meg közelebb Németországban: Bähr Otto, a nagynevü jurista ellenjavaslata a német birodalmi polgári törvénykönyv tervezetéhez. Az ellenjavaslat és az indokolás füzetekben fog megjelenni s az első füzet a legközelebbi napokra van igérve. Bähr már közölt is mutatványokat munkájából a Kohler által szerkesztett *Archiv für bürgerliches Recht* czimü folyóiratban. Ezen mutatványokból itélve, a most hirdetett ellenjavaslat méltán felkeltheti a jogászközönség figyelmét.

— **A Gerichtssaal** legujabb füzete több mint 300 oldalra terjed s kizárólag a büntetőjogi reform kérdéseivel foglalkozik. *Zucker* prágai és *Lammasch* bécsi tanár értekeznek nagyszabásu dolgozatokban e kérdésekről. A büntetés feltételes elengedését mindkettő támogatja. Érdekes, hogy az elnevezés tekintetében mindketten azon felfogáshoz csatlakoznak, hogy az *elengedés* fejezendő ki, s Zucker a «bedingter Strafnachlass,» Lammasch «bedingter Straferlass» mellett nyilatkozik.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 29-én (szombaton) esti 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében teljes-ülést tart, melynek tárgya a feltételes elitélés iránti vita folytatása. Szólásra fel vannak jegyezve: Bodor László, Illés Károly, Reichard Zsigmond.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonötödik évfolyam. 49. SZ. Budapest, 1890. deczember 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntető-törvényt módosító javaslat. SCHEDIUS LAJOS curiai birótól. — Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. —*r*—. — A feltételes elitélésről. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári királyi törvényszéki birótól. — Jogirodalom: Magánjogi fejtegetések felsőbirósági határozatok kapcsán. Irta dr. Schwarz Gusztáv. Dr. STAUD LAJOS dunaszerdahelyi királyi járásbirótól. — Schwarz Gyula: Kritik der Staatsformen des Aristoteles. *y*. — *Törvénykezési Szemle:* A mi sommás eljárásunk. *S. Á.*-tól. — A jogszolgáltatás köréből. *N. B.* ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Törvényjavaslat a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. módositásáról. Előadói tervezet. A magyar királyi igazságügyminiszter megbizásából készitette Plósz Sándor. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntetőtörvényt módosító javaslat.

Dr. Friedmann Bernát urnak e lap f. é. 48. számában oglalt czikke egy félreértés nyomát mutatja, melynek felderitése már most, a diskussio elején ajánlatos.

Az idézett czikk t. szerzője kiterjesztendőnek tartja az inditványra üldözhetést, a Btk. 342. §-ában körülirt viszonyokra is. Ezt azonban előadói tervezetem is czélba veszi, a mennyiben a Btk. 389. §-át, mely e rendelkezést tartalmazza, változatlanul fentartatni inditványozza. Ebből egyuttal az is következik, hogy a most idézett §. esetében a vádinditvány visszavonható maradna, mivel a 390. §. végbekezdése csak az utóbbi §-ban elősorolt inditványi esetekre vonatkoznék.

Ez volt az, mi miatt felszólalnom kellett. Ha azonban a felszólalás már megtörtént, a czikk többi részét sem hagyhatom megjegyzés nélkül.

Orvendve konstatálom, hogy a czikk t. szerzőjének csak két pontra nézve van kifogása a tervezet ellen, mert a harmadikra, a csalás általános inditványi minőségére vonatkozó kivánságához, nem ragaszkodik.

Kifogást tesz az ellen, hogy a szolgálati és ehhez hasonló viszonyban elkövetett csalás büntette nem hagyatott meg inditványi cselekménynek, és hogy a csalásnak inditványi eseteiben az inditvány visszavonhatlansága hozatik javaslatba.

A mi az első helyen emlitett kifogást illeti, azt a magán-inditvány kerete tekintetében elfogadott elvek nem igen támogatják. Ha ugyanis helyes az a szabály, hogy rendesen csak kisebb jelentőségü, a közérdeket csekély mérvben érintő cselekmények sorolhatók az inditványiak közzé, — pedig a legtöbb törvényhozás követi, — akkor csak a csalás enyhébb eseteinek megbüntetése tehető függővé a sértett fél inditványától, melyek közé a szolgálatban vagy fizetésben levők csalási büntettei nem tartoznak. Valami fontos magánérdek pedig, melynél fogva az emlitett szabály alól kivétel tehető volna, fen nem forog. A családfő cselekvési szabadsága vagy rendesen lágyszivüsége és kényelmessége nem oly tekintetek, melyeknek a büntetést követelő közérdek feláldozható volna. Az igaz, hogy ez utóbbi nem nagyobb, ha az okozott kár 51 frtot tesz, mint ha az csak 50 frtra rug, de ez nem a tervezetnek, hanem általában a kárösszeg iránti minősités rendszerének esik rovására. Ha megengedhető, hogy a büntetés sulya és a kisérlet büntethetősége tárgyában a kárnak 50 frtnyi vagy 50 frt 1 krnyi összege döntsön, akkor e körülménytől a cselekmény inditványi minősége is függővé tehető.

A vádinditvány visszavonhatóságának kérdésében két ellentétes szempontot kell figyelembe venni.

Igaz, hogy a visszavonhatóság megtagadása esetében a dr. Friedmann Bernát ur részéről felhozott hátrányokkal állunk szemben. De az is bizonyos, hogy a visszavonhatóság megadása is komoly aggodalmakra ad alkalmat. A sértett fél elhatározásának döntő befolyása valamely törvénysértés megtorlására rendesen csak addig indokolt, a meddig az illető deliktum nyilvánosságra nem jutott. Ha ez már megtörtént, nevezetesen ha a sértett fél a hatóság közbenjárását igénybe vette, a megzavart jogrend helyreállitása csak ritkán mellőzhető és a mozgásba hozott hatósági gépezetnek magánkérésre való megállitása csak kivételesen, igen fontos magánérdekből, mint pl. a családi béke biztositása végett, engedhető meg. Ehhez járul még, hogy az inditvány visszavonhatósága a sértett fél kezébe hatalmas kényszereszközt ad, melylyel igen könnyen visszaélhet, és hogy az igazságszolgáltatás tekintélyét épen nem emeli, ha a sértett fél a birósággal szemben a veto jogával ruháztatik fel és ha azt esetleg aljas magánérdekei érvényesitésére használhatja.

Két baj között kell tehát választani. Én a vádinditvány rendszerinti visszavonhatlanságával járókat kisebbnek tartottam és ugy hiszem joggal, különösen, ha e téren tett eddigi tapasztalatainkat figyelembe veszszük.

Természetes, hogy e mellett a csalás inditványi eseteinek egyidejüleg tervezett megszoritása, mely egészen más szempontból itélendő meg, döntő befolyással nem lehetett.

Ezeket kivántam tervezetem álláspontjának igazolására felhozni. A fentidézett czikk által erre nyujtott alkalmat annál szivesebben használtam fel, mivel a tárgyilagos vita a törvényhozás feladatát lényegesen megkönnyiti.

SCHEDIUS LAJOS.

Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról.

I.

Polgári pereink legtöbbje ma olyan formaszerü nem kontradiktorius birósági eljárást tartalmaz, melyre a hitelezőnek, ha követelését kényszer utján behajtani kivánja, akkor is térnie kell, midőn közte s az adós közt semmi nézeteltérés sem forog fen. Régóta tudatában élünk annak, hogy ilyen vita nélküli per a legfeleslegesebb birói tényked[illegible]tésével egyenlő; s érezzük hogy ezen észszerütlen állapot megszüntetése, a felesleges pereknek birósági ügyforgalmunkból való kiküszöbölése s más megfelelőbb eljárási formával pótlása a törvényhozás egyik fontos kötelességét, régóta esedékes tartozását képezi.

A müvelt nyugot népei, különösen a francziák és nyomukon a németek s az osztrákok már jó eleve hozzá is fogtak perjoguknak ily értelmü tisztitásához. Erre szolgáló eszközként a fizetési meghagyás alaki jogi intézményének behozatala volt. A *fizetési meghagyás* oly határozatként jelentkezett, mely a hitelező kérelme folytán az adóshoz intéztetik, s neki megparancsolja, hogy tartozását a hitelező részére végrehajtás terhe mellett megfizesse. Ha az adósnak a követelés fenállására, lejárt voltára, a bíróság illetékességére nézve kétely[illegible]

nincs, akkor ezen egyszerü kérelem s határozat tényével a követelés tekintetében minden «per»-nek vége szakadt. Ebből az egyszerüségből tehát e birósági eljárás rövidsége is szembe ötlik. Törekedtek is e nemzetek arra, hogy ezen eljárásból eredőleg, melyet maguknál meghonositottak, a bíróságnál még csak semmiféle *akta* sem őriztessék. Csupán egy külön lajstrom képezi egyedüli nyomát a bíróságnál annak, hogy ily eljárásbeli ügyek a bíróságnál megfordultak. E rövidségben s az ügykezelés egyszerüségében rejlik ezen eljárás egyik legnyomósb sulypontja.[1]

Már a *code de procedure civile* 58., 95., 108., 109., 111., 114., 115. s 163. §§-ai is eléggé ecsetelik ezen eljárás józan egyszerüségét. A német partikuláris törvényhozási intézkedések, melyek ezen irányban Poroszország- és Wesztfáliában, Hannoverában, Oldenburgban és Badenben foganatosittattak, fényes sikert arattak ezen intézmény jeles volta, népszerüsége s belső terjedése iránt. Ezen tartományokban ez eljárás már égető szükséget pótolt, akár jó s olcsó, akár drága s rosz sommás eljárási rendszer uralkodott mellette. Helyette a a legolcsóbb per is felesleges és drágító konstrukciónak mutatkozott.

A németek után az osztrákok karolták fel a pervita mellőzését czélzó eljárást. Érvényesültek náluk az 1855. május 21-én kelt császári rendelettel a közjegyzői okirattal igazolt követelésekre irányuló *keresetek;* az 1859. julius 18 án kelt igazságügyminiszteri rendelettel a belhoni közokiratok, belhonilag hitelesitett magánokiratokon alapuló és a nyilvánkönyvileg jogerősen bejegyzett követelésekre irányuló *keresetek*, — e kétrendü eljárás «*Mandatsverfahren*» nevet visel, végül az 1873. évi április hó 27-én kelt törvénynyel, s az arra vonatkozólag 1873 junius 6-án kiadott igazságügyminiszteri rendelettel, a 200 frt érték erejéig érvenyesitendő követelések iránti fizetési meghagyási *kérelmek vagy keresetek* tekintetében megszabott — *Mahnverfahren* nevü — eljárás szabályaiban.

Teleszky István államtitkár a fizetési meghagyási eljárásnak polgár- és kereskedelemjogi követelésekre való alkalmazása tekintetében oly tervezetet dolgozott ki, mely részben a német perrendtartás (628—643 §§-ai) és a most idézett osztrák törvény intézkedései javát felhasználva, a két rendszer hiányainak mellőzésével, a mi közönségünk jellegét számitásba veszi s a maga irányában kielégiti.

A tervezet egyik eredeti intézkedése az, hogy *a midőn az ellentmondás bejelentése folytán a hitelező pert indit az adós ellen, akkor, ha e per folyamán kiderül az, hogy az ellentmondás merőben alaptalan volt: az adós a költségben való marasztaláson felül, miként a konok perlekedő, 10 frttól 500 frtig terjedhető pénzbirsággal büntetendő.* A pénzbirság az államkincstáré.

Ez az intézkedés képezi az egész eljárás rövidségének sanktióját, s alapos biztositékot nyujt, kapcsolatban annak gyorsaságával, a perviszketeg ellen.

Kétségtelen, miszerint a tervezet dispositiói oda vezetnek, hogy az alaptalan perlekedés, legalább azon a téren, melyen a fizetési meghagyási eljárásra utalható ügyek mozognak, meg fog szünni. *Nem* fogja azonban ennek, az egyebütt tett tapasztalások szerint, az ügyvédi kar igen nagy kárát viselni. Köztudomásu dolog, hogy mostani perviszonyaink közt vajmi sok hitelező inkább ott hagyja veszni követelését, semhogy azt költséges, nem rövid per utján érvényesitené; viszont az ügyvéd eredménytelen eljárás eseteiben költségszámláját méltányossági okokból most gyakran oly minimumra szoritja, mely nem áll arányban azzal az összeggel, mit eljárása eredményes volta esetén számitana fel ügyfelének. A fizetési meghagyási eljárás következtében vissza fog térni a bizalom a követelések birói uton való érvényesitése iránt. Tekintve pedig, hogy a rövid, gyors fizetési meghagyási eljárás, e tulajdonságaival járólag, eredményességében messze tulhaladja a hosszabb peres eljárását; továbbá, hogy annak révén költség fizetésére is kötelezteti az adós, minek az a következése, hogy bár az ügyvédi képviselet nem kötelező, az — mint most a sommás eljárásnál — a legtöbb esetben igénybe fog vétetni; hogy a birói közbenjárás ezentul sok ezernyivel több követelés behajtása iránt fog igénybe vétetni mint most; hogy, mint régóta, a megbizó szivesebben rójja le az őt képviselő ügyvédnek a képviseletből eredő költségeket akkor, ha a képviselt ügyből eredményt ért el, mint az ellenkező esetben. —*r*—

[1] Dr. Wilibald Peter: Die geschäftliche Behandlung der Mahnsachen. Berlin 1889. «Es ist ein Verfahren, bei welchem, von einzelnen Modificationen abgesehn, die entstehenden Schriften nach ihrer Erledigung bei Gericht in die Hände der Parteien gelangen oder zurückgelangen, so dass bei dem Gericht selbst grundsätzlich Schriften nicht verbleiben, und bei welchem im Übrigen die prozessualisch erheblichen Handlungen nur durch die Eintragungen im Register beurkundet werden» (8-ik l.), és «Hier werden die beiden charakteristischen Seiten des Registerverfahrens, in Anwendung auf die Art der Erlassung des Vollstreckungsbefehls, mit besonderer Schärfe hervorgehoben: auf der einen Seite die Niederschreibung des Vollstreckungsbefehles auf dem von dem Gläubiger überreichten und diesem sogleich wieder auszuhändigenden Zahlungsbefehle dargestellt, dass das Dekret des Vollstreckungsbefehls selbst — wie der Zahlungsbefehl — d. h. die *Urschrift*, bei Gericht *nicht* zurückbleibt; auf der anderen Seite die *aktenmässige* Konstatirung des Erlasses desselben durch das *Register*, für welches demnach auch hier die Bedeutung nicht bloss einer gewöhnlichen Geschäftskontrole, sondern die eines Ersatzes — soweit ein solcher erforderlich — der mangelnden Gerichtsakten in Anspruch genommen, und welches so auch an dieser Stelle als eine ganz selbstverständliche, zur Ausführung des Gesetzes nothwendige Einrichtung betrachtet wird (12. l.).

A feltételes elitélésről.[1]

Dr. *Illés* Károly a Jogászegyletben e tárgy felett tartott értekezésében, a belga büntetőtörvény novellája erre vonatkozó rendelkezésének benyomása alatt mondott kárhoztató itéletet ez intézmény felett.

A feltételes elitélés ellen általánosságban a következő érveket hozza fel dr. Illés:

1. Nem a büntetés sulya, hanem annak bizonyossága tartja vissza az emberek bünre hajló részét a büntettek elkövetésétől. A feltételes elitélés csökkenti a büntetés bekövetkezésének bizonyosságát és fokozza a bünre való hajlamot.

2. A sértett vagy jogaiban kárositott fél sok esetben nem éri be azzal, hogy sérelmezőjének a büntetést elengedték, hanem maga vesz magának elégtételt s a magánboszut lépteti a törvényes büntetés helyébe, mig más esetekben a közérzület követeli a büntetés végrehajtását, s ha ez elmarad, a bíróság tiszteletének csökkenésére vezet.

3. A feltételes elitélés sarkalatos hibája, hogy a speciális præventiót elejébe helyezi a generalis præventiónak.

4. Dr. Illés szerint kegyelmi jogot gyakorolna a bíróság a feltételes itéletekkel, mi az államhatalom jogkörének teljes felforgatására vezetne.

Teljesen egyetértek dr. Illéssel abban, hogy a büntetés bizonyossága az, a mi visszatartja a bünre hajlandókat büntettek elkövetésétől. E véleménynek határozott kifejezést adtam a «Jogt. Közl.» 1889. évi 45. számában (363. 364. 365. lapon) a következőkben:

A mennyire kétségen kivüli, hogy *bizonyos esetekben* szükséges annak kimondása, hogy a büntetés csak a biróilag megállapitott feltétel meg nem tartása esetén lesz végrehajtva, ép oly bizonyos az is, hogy a feltételes elitélés csak abban az esetben felelhetne meg tulajdonképeni czéljának és akkor teljesülhetnek az ahhoz kötött reményeink, ha *oly megszoritások mellett* adunk annak létjogot, melyek lehetőleg biztositékot nyujtanak arra nézve, hogy a deliktummal kapcso-

[1] Bodor László jogászegyleti előadásaiból.

latos és a logika törvényei szerint *elmaradhatatlan* társadalmi kár, a büntetés elengedése miatt, nem lesz nagyobb és következményeiben veszélyesebb, mint a mennyi kárt okozhat a büntetés végrehajtása. Különösen a Prins-féle elmélettel kapcsolatosan kiemeltem, hogy a feltételes elitélés kérdésének megoldása körül mennyi ellentétes vélemények nyilvánultak s részben érvényre is jutottak. Kárhoztattam magam is, hogy sokan teljesen figyelmen kivül hagyják a minden polgárt egyaránt érdeklő közvetett kárt, s elvontan *alanyi* szempontból kivánják megoldani a kérdést a büntettes javára; háttérbe szoritván a jogvédelmet ama becsületes polgárokkal szemben, a kik tartózkodnak büntettek elkövetésétől. Nem hallgattam el abbeli aggodalmamat sem, hogy ha a feltételes elitélés intézménye életbeléptetésével nem alkalmaztatnak *megfelelő megszoritások:* a büntető itéletek *bizonytalansága*, vagy épen a *bizonyosság* abban, hogy a csekélyebb büntetések foganatositása *rendszeresen elengedtetik*, előbb-hátrább *fékvesztést* kell hogy eredményezzen.

Kétségen kivüli lévén, hogy a feltételes itéletek csökkentik a bünt követő büntetés *bizonyosságát* s megfelelő arányban fokozzák a hajlamot bünelkövetésre: a feltételes elitélés intézményének ellenesei majdnem mindnyájan ez alapról intézik a támadást az ellen.

Azt hiszem azonban, hogy evvel szemben elegendő nyomós érv szól a mellett, hogy nincs miért tartani ez intézmény rendbontó hatásától, s *megfelelő óvintézkedések mellett* elérhetjük avval az óhajtott üdvös czélt.

Sok esetben alkalma van a bíróságnak meggyőződést szerezni a közvetlenség alapján arról, hogy az előtte álló, addig feddetlen előéletü vádlott nemcsak meg van törve a vád sulya alatt, cselekményét valódi megbánás követte: hanem ezenkivül enyhitő körülmények szólnak mellette, melyek befolyása alatt a bíróság a szabadságvesztés-büntetést rövid tartamban állapitja meg. Mi más czélja lehet ilyen esetekben a büntetésnek mint a megtorlás? Mi lehet a büntetés végrehajtásának a czélja, ha nem pusztán elrettentő példaadás a bünös hajlamu egyénekkel szemben? És mégis nem tartanám helyénvalónak, hogy a fennebb emlitett, *valamennyi esetre* kiterjesztessék a feltételes elitélés kedvezménye. — Mert ezerekre megy, csak egy év lefolyása alatt ama deliktumok száma, melyeket *feddetlen előéletü* egyének követnek el és *rövid idei* szabadságvesztés-büntetést vonnak magok után és valamennyi büntetésének, bár csak feltételes elengedése is, következményeiben előre beláthatatlan károkat okozna.

Vannak azonban esetek, a mint ezt már a mult évben irott értekezésemben is fölemlitém, («Jogt. Közlöny» 1889 30. sz. 203. lap) midőn *a szabadságvesztés-büntetés foganatositásában nyilvánuló példaadás hatásában sokkal jelentéktelenebb, mint a mennyire káros a fogságbüntetés foganatositása* avval szemben, ki a cselekményt elkövette, vagy más szavakkal, midőn a büntetés feltételes elengedése előreláthatólag kevesebb társadalmi kárt okoz, mint a mennyi (szoros értelemben vett) subjektiv kárt idézne elő a vádlotton végrehajtott fogság.

Hogy melyek legyenek azok az esetek: igen nehéz meghatározni, ép ugy mint nem lehet törvényhozásilag körvonalozni a sulyositó és enyhitő körülmények arányaiból ama mathematikai alapot sem, mely egyfelől kiindulási pontul szolgálhat a feltételes elitélés kedvezményének megadásánál.

Egy fiatal, büntetlen előéletü, a mellett tudatlan suhancz jajveszékelve ad hirt embertársainak, hogy midőn éjnek idején a marhákat hajtotta, egy közelében volt embernek kiütötte a szemét. Értesiti a történtekről a hatóságot, a sértettet ápolja és mindent elkövet, hogy gondatlanságának következményét enyhitse. Ha ebben vagy hasonló esetben a biró a büntetést feltételesen elengedi, nem azt fogják mondani, hogy ime: vádlott gondatlansága következtében zavarólag hatott a polgárok ama tudatára, hogy testi épségök biztonságban van, és mégis a bíróság elmulasztotta helyreállitani a zavart a példaadó büntetéssel, hanem épen az ellenkező hatást idézi elő a fogságbüntetés végrehajtása, mert az, a ki tudomást szerzett az esetről és az elkövetés körülményeiről, szánalommal tekint a vádlottra, kinek viselkedéséből bizonyos, hogy jövőre vigyázni fog, habár a büntető itélet neki érzéki bajt nem is okozott.

Egy megelőzőleg példás magaviseletü mesterinas, kivel gazdája embertelenül bánik, sőt még napi élelmét sem adja ki kellő mennyiségben — kenyeret lop gazdájától. Mennyiben zavarja meg a tettes cselekményével mások vagyonbiztonságát s vajjon e két esethez hasonló, számos esetben a büntetés foganatositása nem téveszti-e czélját s a fogház általánosan elösmert korrumpáló hatása nem fog-e sokkal nagyobb kárt előidézni, mint a mennyi a büntetés feltételes elengedéséből származik? Azt hiszem, hogy a feltételes elitélés intézményének ellenesei is, erre csak igennel felelhetnek. Különösen pedig Illés, ki maga is meg van győződve arról, hogy a rövid időtartamu szabadságvesztés nem javit, hanem ront.

2. Helyesnek tartom Illés ama érvelését, hogy ha a hatóság rendszeresen elengedi a büntetést, a jogában sértett maga vesz magának elégtételt, előtérbe lép tehát a magánbosszu. De ebből még nem következik az, hogy joggal elitélhetnők magát a feltételes elitélés intézményét, mert ennek feltétlen kárhoztatása nem egyéb mint helyeslése annak az elvnek, hogy az államnak a büntettesek ellen folytatott küzdelmében joga van sulyosabb eszközöket is használni mint a minőre szüksége van, hogy czélját elérje.

Ama hasznos szerekhez hasonlitható ez intézmény, melyek tulságos adagban bomlást idéznek elő a szervezetben, mig helyes adagban enyhitő irt szolgáltatnak a fájó sebre. Nem mondhatjuk tehát a nélkül, hogy a logikátlanság vádját el ne követnénk, hogy az egyáltalában ártalmas, vagy épen kárhozatos.

3. Vélekedésem szerint merő sophisma az, hogy a feltételes itélet intézményében a *speciális praeventio* elébe volna helyezve a *generális praeventiónak.*

Egyáltalában abban a hitben élnek a feltételes elitélés ellenesei, hogy midőn a hatóság bizonyos személyekkel szemben a büntetés foganatositását felfüggeszti, elvontan individualis szempontok irányitják elhatározását, és a biró a vádlottban csak az erkölcsi lényt látja, s kizárólag annak a jövője lebeg előtte, midőn azt a kérdést teszi fel magában: vajon megvannak-e a javulás jelenségei, vajon a büntetés feltételes elengedése nem lesz-e nagyobb ártalmára a köznek, mint a mennyi hasznot várhatunk attól? Tévedés. Az igazságszolgáltatás és ethikai czélok között éles a határvonal. Midőn a biró az egyénben a subjektiv javulás symptomáit felfedezi, bizonyosságot szerez az iránt, hogy jövőre tartózkodni fog mások jogai megsértésétől. Mert a subjektiv javulás egyszersmind objektiv javulás is, de nem megfordítva. Ha a biró a büntetés végrehajtását felfüggeszti, azért teszi ugyan, hogy megmentse vádlottat a szabadságvesztésbüntetés káros erkölcsi következményeitől, de szem előtt lebeg első sorban az, hogy ha a még romlatlan egyén a fogház falai között erkölcsileg inficiálódik, a betegség *terjeszkedésében* nagyobb bajoknak lehet szülőoka. Tehát tulajdonképen a később esetleg bekövetkezhető nagyobb társadalmi kár, tehát közczél lebeg szemei előtt. Hogy pedig az az ugynevezett «speciális præventio» ne legyen elébe helyezve a «generális præventio»-nak, a mint már előbb kifejtém, szükséges, hogy az életbeléptetendő intézmény nyugodjék *egészséges alapokon.*

4. Nem értek egyet abban sem Illéssel, hogy a feltételes elitélés intézményének az eddig általam ismertek bármelyike azonositható, avagy összetéveszthető volna a *kegyelmi*

*

jog gyakorlatával. Legközelebb áll ahhoz a belga törvény, mely szerint a feltétel határideje lejárta után a büntetés *nem létezőnek* tekintetik; ez eredményében több káros inkonsequentiára vezethet, a mint azt tüzetesebben kifejtettem e tárgyra vonatkozólag közölt értekezésem során. Azt hiszem, hogy dr. Illés e kérdésben szintén a belga törvény hatása alatt nyilatkozott; hiszem azonban azt is, hogy megfelelő intézkedések után teljesen felesleges lesz az az aggodalom, hogy az *államhatalom jogkörének felforgatására vezet.* Ez intézkedések közé tartozik a többek között például:

a) hogy a büntető itélet egyéb következményei tartassanak ép ugy érvényben, mintha a vádlott fogság büntetését kiállotta volna s a feltételes elitélés kedvezménye már magában a büntető itéletben ebben az értelmében adassék meg;

b) a mellékbüntetések, kivévén a politikai jogvesztés, kimondandók (a pénzbüntetés azonban behajthatlanság esetén törlendő);

c) a további eljárást illetőleg a feltételesen elitéltek ép ugy tartandók nyilván, mint a feltételesen szabadságoltak.

Az intézménynek ártalmára volna, ha a közvélemény is kegyelmi ténynek tekintené a büntetés-elengedést. Hiszszük azonban, hogy a mint a feltételes szabadonbocsájtás és a Btk. 92. §-a alapján nyujtott kedvezmények, mely utóbbiak vétség esetén csaknem a büntetés elengedéseig kiterjeszthetők, nem tekintetnek kegyelmi tényeknek: ez az intézmény se fogja hatásában a czélt eltéveszteni.

Jogirodalom.

Magánjogi fejtegetések felsőbirósági határozatok kapcsán. Irta: Dr. Schwarz Gusztáv. — Ára 2 frt 50 kr.

Az ezen kötetben összefoglalt fejtegetések, melyekre a szerzőnek azon birósági határozatok szolgáltak alkalmul, melyek részben helytelenül, részben helyesen ugyan, de kellő s esetleg téves indokolással döntötték el a peres ügyet, már napvilágot láttak a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain; de hogy a szerző az elszórt fejtegetéseket összegyüjtve kiadta s igy a hozzáférést lehetőbbé tette, jelentékeny hasznára válik azon eléggé nem méltányolható törekvésének, melylyel abbeli czélja felé, hogy leküzdje «azon mesterséges ellentétet, melyet áltudomány és álgyakorlat a tudomány és gyakorlat között teremtett», nem csupán erővel és hivatottsággal, de a mint látszik, kellő kitartással is előre hatol.

Sajnos, hogy ezen czél elérésétől még oly távol állunk, hogy gyakran még e czél lételének jogosultságát is védelmezni kell, lévén még mindig oly nagy száma azoknak, kik az elméletet nem csak kicsinylik, de ellentétben állónak tartják a nyers gyakorlattal, hogy szinte fájdalmas lemondással még sokáig kell várni azon tisztultabb és igaz felfogásnak teljes és tartalék nélküli elismerésére, a mely felfogás abból indul ki, hogy a jó gyakorlat a jó elmélettel ellentétben nem állhat, s mindenik megegyezik a másikkal, s egymást kiegészitve támogatják s fejlesztik.

A szerzőnek ezen felfogás érvényesitése körül kifejtett irodalmi müködését a magyar jogászvilág rokonszenvvel kiséri s azt hiszem, hogy méltán, mert nemcsak nagy jogi készültséggel, terjedelmes olvasottsággal és éles elmével, hanem egyuttal élénk gyakorlati érzékkel, mely az eleven friss életből táplálkozik, és tapintattal kezeli felette változatos tárgyait. Ezen előnyökben leginkább a III. (Pénzbeli tartozások fizetési helye és perbeli illetősége), V. (Megengedhető-e az irásbeli szerződéssel egyideüleg létrejött eltérő szóbeli megállapodás bizonyitása?), VI. (Játék közben adott kölcsön perelhető-e? Kerülő (in fraudem legis) ügyletek), VII. (Az engedmény alakja. Az u. n. titulus és modus tanához. Menynyire terjed az u. n. jóhiszemü foglaltató védelme?) X. (A tulajdon fentartás hatálya), XIV. (Megtámadási kereset) sz. a. dolgozatokban tünnek fel. A X. sz. dolgozatról hiszem, hogy jelentékenyen járult hozzá azon ingadozás megszüntetéséhez, mely e körül az összes biróságoknál nyilvánult. Kár, hogy a III. sz. dolgozat mélyebb nyomot nem hagyott a felsőbb biróságok judikaturájában, mely a szerző álláspontjával ellenkezőleg — azt tartom, hogy a hitel rovására s ellentétben a törvénynyel s helyes magyarázatával — határoz. A XVII. sz. a. dolgozat (A tulajdon átruházás kellékeül ingóknál az átadás megkivántassék-e?) a mult évi jogászgyülésen győzelmet aratott ugyan, de — különben én is a szerzővel tartok — nem lehet tagadni, hogy ezen nézethez még sok és nem kicsinyelhető szó fér. Az I. (Homályos szerződés értelmezése. Lex commissoria esetében mi történik a részben már megfizetett vételárral?) és a II. (szerződési és gazdagodási kereset. Kiskoruak szerződő képessége) sz. a. fejtegetésekben éles bonczolással mutatja ki a szerző, hogy mily gyakran és sok egyszerü esetben is nélkülözik a birói határozatok a jogászi élt, a kellő megkülönböztetést, melyek mellett a határozás, az itélés nem csak biztosabb, hanem világosabb és a mi fő: a felekre meggyőzőbb és megnyugtatóbb is lenne. A XII. sz. (Hajómalom tulajdonának megszerzése) dolgozat, bár helyesen is oldja meg a kérdést, de mert ez kevésbé bizonytalan, nem érdemelte meg, hogy a gyüjteménybe felvétetett. Helyét a szerző inkább a «Jogi Szemle» I. füzetében közölt s a fiduciárius jogügyletre vonatkozó dolgozatával tölthette volna be, mely a gyüjteménybe V. és XV. sz. alatt felvett dolgozatokhoz jól beillett volna. A IV. (Ha a szerződésnek irásba foglalása köttetett ki, mi hatálya van *a)* az előzetes szóbeli megállapodásnak? *b)* az előzetes teljesitésnek?), VIII. (Kölcsönlevél mint elismerő szerződés), IX. (fájdalomdij és szülési költség.) XV. (Tulajdonzálog) és XVI. (Az engedményező szavatossága. Bizonyitási teher) sz. a. dolgozatokat kevéssé kifejtetteknek, s a többiekhez képest erőtleneknek, de mindenesetre figyelmet keltőknek s utánjárásra buzditóknak találom.

A XI. sz. dolgozatban (Köztörvény utján érvényesitett váltókövetelés) nem sikerült a szerzőnek kétségtelenné tenni álláspontját s bár a mit a váltói gazdagodás fogalma, tartalma s terjedelmére mond, helyesnek ismerem, de helytelennek tartom abbeli tanitását, hogy ha a felperes váltói gazdagodás czimén perel, akkor a váltó önmaga az egész jogalapot bizonyitja, melylyel szemben azt, hogy az alapul fekvő viszonynál fogva alperes még sem gazdagodott, alperesnek kell bizonyitani. Nem tartanám helyesnek e tanitást de lege ferenda sem, de még kevésbé de lege lata, mert annak, hogy a váltó maga még nem a teljes jogalap, világosan ellenmond a pts. 170. §-a s mert másrészről a váltójog szigorának előnyében részesült hitelező mulasztásának favorizálása volna, ha nem ő, de vele szemközt alperes tartoznék bizonyitani. Az, hogy a felperesre sulyos annak bizonyitása, hogy mily fedezeti és mily értékviszony állott fen a kibocsátó és elfogadó közt, épen nem ok, sem méltányossági tekintetet nem érdemel arra, hogy a jogalap bizonyitásától felmentessék, mi, nem váltó, hanem civiljogi perről levén szó, a bizonyitási teher elvével s a per alapitásból folyó következményekkel is nyilván ellenkeznék. Ha valahol, ezen rendü pereknél kell levonnia a felperesnek azon elv következményeit, a melyek szerint jus vigilantibus scriptum est.

Erőtlenül s hasztalanul küzd a szerző a XIII. sz. fejtegetésben (Készpénzben követelhető-e azonnal e vételár, ha a vevő kikötésszerü váltót nem ad?) a felső-biróságok gyakorlata ellen, midőn azt mondja, hogy az eladó, ki a vételárt váltó adása ellenében hitelezte, a vevőt, ha ez a váltót kikötésszerüen át nem adja, csakis a váltó adására és a késedelemből eredő kár megtéritésére perelheti. E tanitásában elhagyta a szerzőt a gyakorlati érzék, mintha nem is ő tanitaná, hogy «a jog a gyakorlati élet tudománya és eredményének egyetlen kriteriumát ott, hol a törvény kétségtelen

szava nem szól, csakis annak gyakorlati hasznavehetősége, czélszerüsége képezheti. Pedig ő tanitja.[1] Mi jogi akadály sem áll utjában a kereskedelmi világ abbeli nézetének, mely hason esetekben feltételt lát a váltó kikötésszerü adásában, mely ha elmarad, ép mert elmaradt a hitel feltétele, nem érzi magát kötve a hitel megadása tekintetében. És ettől eltekintve elfeledi a szerző, hogy a váltó adása (miről bizonyos, hogy az ha novatorius szándék nincs, nem fizetés) nem csupán a vevő érdekében, de az eladó érdekében is állhat? Az eladó sokféle hasznát veheti a váltónak, sőt lehet hogy a vevő fizet is ezen váltóval valamely harmadik személynek s mindenesetre, ha egyszer kikötötte, fel kell tenni, hogy ez érdekében áll. és mért kellene mondani, hogy a kikötésben kisebb az eladó, mint a vevő érdeke? És mit mond a gyakorlati érzék, ha a szerző nézete helyes volna? hiszen mig az alperest arra lehet szoritani, hogy váltót adjon, a hitelező könnyen juthatna arra a szomoru tapasztalásra, hogy most már sem pénze, sem posztója nincsen. E tekintetben a Curia sokkal érzékenyebb az élet szükségletei iránt, de tulmegy a határon, midőn 192/882. számu határozatában, melyet szerző e helyütt birál, azt mondja, hogy a vevő a váltó adása folytán netalán kikötött novatorius joghatályra való hivatkozással sem védekezhetik, midőn az eladó a vételárra perli, mert ha ez állna, a novationak nem volna gyakorlati haszna.

A fejtegetések közlött czimei mutatják, hogy mily érdekes, a mindennapi életben gyakori kérdésekkel foglalkozik a szerző, mindenütt imponálva az elmélet s a gyakorlat emberének, kiket érdekeikben összehoz s az eredményben teljesen kibékitene, ha ugyan ellenségek volnának. Az irály üde és eleven, tiszta és nyilt, mint a gondolatok, melyek kifejezésre jutnak s az egészen oly erős meggyőződés szelleme vonul végig, mely nem egy helyen egész a dictióig emelkedve magával ragadja az olvasót, a nélkül hogy megtévesztené, Kevésbé sikerült a nyelvezet, mely több helyen német szókötést és fordulatokat (pl. persze azonban, persze kézen fekvő dolog stb.) magyartalan szavakat s itt-ott (pl. a 145. lapon, hol Apáthy kötelmi joga 359. és 464. §-ának indokolását *megrója*) oly kifejezéseket használ, miket bizonyára használni nem akart. De hát nincsen emberi alkotás fogyatkozás nélkül, s én ezt tartva szem előtt, melegen üdvözlöm a szerzőt, hogy hasznos és szép fejtegetéseiben, lehető kevés fogyatkozás mellett, sok belbecset, igaz tudományosságot s helyes jogérzéket talál az érdeklődő és olvasó jogászközönség.

Dr. STAUD LAJOS,
kir. járásbiró.

Schvacrz Gyula: *Kritik der Staatsformen des Aristoteles.* Eisenach. 1890 J. Bacmeister.

Nincs munka a politikai irodalomban, mely ennek további fejlődésére olyan erős és állandó hatással lett volna, mint Aristoteles nyolcz könyve a politikáról. A rómaiaknál ugy mint a középkorban érezhető már a befolyás, a renaissance pedig épen ama fáklyánál indul, melyet Aristoteles gyujtott az emberiségnek. S a hatás később még fokozódik; ugy hogy Aristoteles zsarnoka lesz az emberi szellemnek, mely állításaival szemben majdnem megszünik már gondolkozni.

Aristoteles könyve tehát nemcsak történelmi szempontból érdekes, mint egy hatalmas müveltségü korszak kimagasló alkotása, hanem mint a későbbi, sőt a jelen időkre is absolut becscsel biró forrásmunka, melynek tartalmát a világ még mindig hajlandó az államférfiui bölcsesség quintessentiájának tekinteni.

Mindez természetesen az érdeklődést csak növelheti egy olyan birálatos tanulmány iránt, mely e müvet ugy a történelem, mint a mai politikai tudomány álláspontjáról képes megvilágitani. Továbbá az objektiv kritika itt még az ujság ingerével is bir. Mert már több mint kétezer éve, hogy Aristoteles politikája tekintély, de azért szorosabb államtudományi birálatot csak a legujabb idő gyakorol fölötte. Sem a rómaiak, sem a középkor államtudományi irodalma nem volt erre hivatott. Az első csak átvesz, az utóbbi pedig csak egyoldalu ellenőrzést végez. A renaissance meg lelkesedéssel és bámulattal adózik és létrehozza az emlitett aristotelesi kultust, mely egész hozzánk lenyulik. Még Zeller, ki pedig már birálni is kezd, azt mondja (Phil. der Griechen), hogy Aristoteles politikája nemcsak a legjobb és leggazdagabb, mit az ó-világból ismerünk, de ha korát is tekintetbe veszszük, a legkiválóbb mü, melyet a politika irodalma felmutathat.

A minek oka egyébként abban is kereshető, hogy a renaissancetól leginkább philologusok foglalkoznak Aristoteles birálatos magyarázatával; ők müvének idegen nyelvekre átültetői, kommentátorai, bár nem egyszer nélkülözik a megfelelő politikai képzettséget. Az államtudomány rendszerint második kézből kapja, s azért vele szemben önállóságot nem igen tanusithat.

Csak legujabban akadtak irók (Barthelémy Saint-Hilaire, Oncken, Susemihl, Schvarcz Gyula stb.), kik az ó-görög irodalomban való teljes jártassággal magas államtudományi ismereteket is egyesitenek; s ezek buvárlatának köszönhetjük, hogy ma tisztábban itélünk az ó-görög politikai irodalomról általában, semmint arra a mult idők orthodox philologusainak tanitása alapján képesek voltunk. Aristoteles müve sem veszt ez által történeti jelentőségéből; egyes tételeire az (állam keletkezéséről, természetéről, az államhatalom müködési irányairól, az állam területéről, a társadalom osztályairól, mozgalmairól stb.) pedig most lesz *öntudatos* az a vélelem, hogy ma is vitathatlan igazságot képeznek.

De e buvárlatok kideritették egyszersmind, hogy Aristoteles nyolcz könyve hozzánk csonkán, hézagosan jutott; hogy nem képez rendszeres egészet, a részek között nincs meg a tartalmi összefüggés. S ha Aristoteles maga irta, az csak vázlat lehetett, legvalószinübben előadásaihoz s nem rendszeresen kidolgozott mü. De hihetőleg előadásai után készitett kivonatos jegyzetek, vagy különböző alkalmakkal tartott előadások összefoglalása, tehát ugy körülbelül Aristoteles államtana. — — —

Schvarcz Gyula kétségkivül egyike a leghivatottabbaknak az aristotelesi mü magyarázására; bár tőle birnánk azt magyar forditásban. Az ó-görög nyelv, irodalomnak, társadalmi és politikai viszonyoknak teljes ismerője. Az athéni demokratiáról irt nagy müve az európai irodalomban igen előkelő helyre jogosult, s az elismerés oda is juttatta. Államtudományi széleskörü és ritka alapossága tanultságát pedig sürün megjelenő értekezéseiből ismerjük.[1]

Mindezekben jellemző az az örökké töprengő, kutató szellem, mely támaszkodva nagy képzettségére, előidézi, hogy bármit irjon is, abban mindig van valami «fölfedezés»: uj szempontok, a kérdés uj oldalról megvilágitása, meglepő megoldása. Igaz, hogy önálló nézetei gyakran összeütközésbe hozták a konventionális felfogásokkal, de ép e küzdelmekben fejlődött kritikai ereje.

Az aristotelesi mü legfelkapottabb részét az államformákról szóló képezi. A hármas, illetve hatos felosztás sokáig uralkodó volt, sőt még ma is szerepel. S jelentősége nemcsak az elvont tudományra volt nagy, hanem a gyakorlati életre is kihatott. Az egyes államformák Aristoteles által

[1] L. a szerzőnek: «Uj irányok a magánjogban» czimü jeles értekezését 78. k. l.

[1] Hogy a legujabbak közül néhányat felemlitsünk: A miniszteri felelősség eredete (1883); Montesquieu elmélete a monarchiai államformáról (1885); A görög állam és képviseleti rendszer (1886); Az európai monarchiák alaptörvényeiről (1887); A gondolatszabadság és a tömeguralom (1886); A király tanácsosainak felelőssége III. András óta (1889); A magyar állampolgári társadalom (1889).

a reájuk jellemzőnek mondott intézményeket, minden változtatástól féltékenyen őrizték, azt hive, hogy ez által létüket biztositják. E rész eddig nem volt szigoru elemzés alá véve; mondhatjuk szerzőnk az, ki államtudományi szempontból először helyezi kellő megvilágitásba. S bár itt is elismeri egyes tételeknek absolut becsét, egészben nem tartja olyannak, hogy az államtudományok továbbra is vakon követhetnék. Meggyőző fejtegetéssel kimutatja, hogy minden valószinüség szerint ez a rész háramlott reánk leghiányosabban. Nemcsak hogy mai nap a kategorizálásra el nem fogadható már, de a maga idejében sem felelhetett meg. Tele van ellenmondással, következetlenséggel; az alkatok meghatározása nem eléggé jellemző és kizárólagos, a határ-vonalt köztük megvonni lehetetlen; némelyiknél Aristoteles csakugyan behatol az alkat benső természetének vizsgálásába, másiknál egészen külsőlegesből indul ki. Az egész tan indokolása tarthatatlan.

Végre a munkához függelékként még két érdekes fejezet van csatolva. Az első azon befolyást ismerteti, melyet Aristoteles hiányos államforma-tana Montesquieure tett és hogy a tulságos aristotelesi kultus mennyiben akadályozza az angolokat, hogy a demokratiáról helyes fogalmat szerezzenek. A második pedig a görög irodalom nagy ismeretével megirt fejezet, melyben Herkelt (Studien zur Geschichte der griechischen Lehre vom Staat) kiigazitva, bizonyitja, hogy a görög államtudományi irodalom terjedelme sokkal nagyobb volt, semmint azt közönségesen gondoljuk; s hogy reánk csak morzsáiban jutott. *y.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A mi sommás eljárásunk.

Ki kedélyességet akar tanulni, az járjon el szorgalmasan a mi járásbiróságunkhoz, s homlokán elsimulnak a redők, s okvetlenül mosolyra derül a legkomolyabb arcz is. Ez a kedélyesség megható.

Nem lélekemelő dolog-e az, ha egy Budapest közelében fekvő járásbiróság vezetője a személyesen megjelent igénylő felperest a tárgyalási teremből elküldi, hogy rendeljen ebédet 8 személy számára és felperes visszaérkeztéig a tárgyalást felfüggeszti.

Hát még Budapesten a tárgyalások mily élénk képet tárnak elénk! Itt egy fél jegyzőkönyvet kiván, ott valaki felperesével vitatkozik, majd amott valaki alperesét kivánja meggyőzni, e helyütt érdekes beszélgetés folyik, közbe-közbe elhangzik a biró ur egy élczes megjegyzése, mi hivatalos nevetéssel nyugtáztatik, s a jelenlevő személyesen megjelent alperesek s tanuk csodálkoznak a fölött, hogy minek is volt nekik oly nagy respektusuk előbb, miért kopogtattak oly félénken az ajtón, mért jöttek oly halkan a terembe, hiszen itt minden oly otthonias. S ha még egyszer eljő, akkor ő is beszél, nevetgél s jól érzi magát Themis-csarnokában. . . . .

Alakszerüségek nem nagy eszméket rejtenek magukban, de azok keretét képezik.

Az európai nagy államok kivétel nélkül egy egészséges jogállapot keretének tartják a komoly tárgyalási formákat, s mi sem lehetünk oly bölcsek, hogy tultéve magunk minden alakszerüségen, az igazságot, ha ugyan megtaláljuk, mindenféle alakban tálaljuk fel a nagy közönségnek.

De a tárgyalás komolyságának kérdése nem puszta alakszerüség, befolyást gyakorol az az egész jogéletre, s a biró által hozandó itéletre is.

Perrendtartásunk a tanu megesketését kivánja, ismeri a perdöntő főesküt, s azonkivül az eskü más faját is. S igy a perrendszerü bizonyitás az eskü alapjára van fektetve s az itélet ezen épül fel.

A konfessionális eskü hazánkban el van törölve, nem hat az esküttevőre a meggyujtott gyertyák között álló feszület, nem adják az esküttevő kezébe vallásának szentségét; — ez mind megszünt — s talán jól is van igy. Az egyedüli, mi az esküttevő bensőjére benyomást gyakorolhatna, a bíróság komoly méltósága, s azon tekintély, mely megreszkettetné azt, ki hamisan akar esküdni, s figyelmeztetné, hogy földi birája előtt áll.

S hogy kezeltetik minálunk az eskü kivétele?

Mint fentebb emlitém, a tanu lassanként beleszokik a körötte zajló kedélyes viszonyokba, az eskütétel komolysága mint egy képzelem eltünik előtte.

A törvény a tanu figyelmeztetését irja elő.

S a biró ezt következő szavakkal teszi:

«Figyelmeztetem az eskü szentségére s a hamis eskü következményeire; ha hamisan esküdik, meg lesz büntetve.»

S ez nem a figyelmeztetés hangján mondatik; hivatalos szárazsággal, s ebből is az érdekelt vajmi keveset hall; elvesznek a szavak a nagy zsivajban.

A figyelmeztetett tanu talán nem is tudja a Btk. sulyos büntetéseit . . . . de hiszen mindegy, a biró előszedi az aktát s az általános kérdések lehadarása után neki fog az érdembeni kihallgatásnak.

A befejezett kihallgatás után a biró a tanu kezébe nyomja a tollat, a jegyzőkönyvet gyorsan aláiratja, s következő szavakkal felébreszti az esküttevő minden vallásos érzelmét:

«Tegye a kezét a szivére s mondja utánam»:

A biró feláll, a jelenlevők egy része tovább ülve marad, a másik része, hogy a formának mégis eleget tegyen, állva folytatja jegyzőkönyvét, s a beszélgetés foly tovább.

Észre se veszi az ember, s az eskünek vége van.

De jó is hogy vége, mert várnak már mások, kiket megesketni, kihallgatni kell, s a forma mellékes; fődolog, hogy a jegyzőkönyv be legyen fejezve.

A perrendszerü formulát redukálni tanácsos, elhagyni a figyelmeztetést, az idő rövidsége miatt időtakaritás.

És ez az eskü szentsége!

Csoda-e ha a hamis eskü miatt feljelentések ijesztő mérvben szaporodnak, pedig a feljelentett hamis eskük csak elenyésző csekély részét képezik azoknak, melyek bizonyiték hiányában fel nem jelentetnek.

Megszerezni fele részére az esküt: egyenlő a per megnyerésével. Hogy leteszi-e a fél az esküt? Miért nem, hallám mondani, hiszen alig tart egy perczig!

És ezen nem segit sem a Plósz-féle, sem bárminemü javaslat. Itt a bíróság és az ügyvédség mindenegyes tagjának kell közremüködni, hogy sommás tárgyalási rendszerünk megfelelő szinvonalra emelkedjék. *S. Á.*

A jogszolgáltatás köréből.

A szaklapokban és külön kiadásokban mindennap egész legiója közöltetik a felső birósági határozatoknak, melyek «elvi jelentőségüek»-nek czimeztetnek, s nagyobb részük tulajdonképen nem elvi jelentőségü kimondást, hanem elvtelenséget tartalmaz s jó részben az alsó birósági helyes gyakorlat elferditésére vezet.

Mindenesetre sok tanulságos dolgot tapasztalhat az, a ki a közlött «elvi jelentőségü» határozatokat figyelemmel olvassa. Megtanulhatja azokból első sorban, hogy a budapesti itélő tábla határozatai, a mennyiben felebbezhetők, nagyobb részben az első fokon hozott határozat fentartása mellett változtattatnak meg. Megtanulhatja másodsorban azt, hogy némely bíróságnak a jog *a-b-c*-jéről alig van fogalma és hogy nálunk a törvény irott betüjének némelykor ilyen, máskor másféle értéke és értelme van. Megtanulhatja, hogy egészen egyszerü perlekedések évek hosszu során keresztül kontrovers alakban nyernek elintézést s hogy a perlekedés való-

ságos lutri, melyhez szerencsés kéz kell, mivel e nélkül minden jóravaló törekvés hiába való.

De ha ilyen tanulságosak az «elvi jelentőségü» határozatok, annál több tanulság fekszik azon határozatokban, melyek mint nem elvi jelentőségüek a szaklapokban nem nyernek közlést, hanem annál inkább fájnak annak, a kit ezen határozatok az igazságszolgáltatás iránti elismerés- és hitben megingatni képesek.

Saját gyakorlatomból alább közlök pár olyan határozatot, melyek nem szolgáltatnak igazságügyünk dicséretére pálmát, de a melyekkel — okulás végett — nem fog ártani a nyilvánosság terén is foglalkozni.

1. A budapesti itélő tábla 2585/90. szám a. kelt határozatában szóról szóra ezeket mondja: «az első bíróság itéletét helyben kellett hagyni, mert arra, hogy a bírósági kiadóhivatal a kézbesitő ama jelentése folytán, hogy a beperelt L. H. nem Z.-én, hanem t. i. tanyán lakik, a kézbesitésnek ez utóbbi helyen eszközlése végett intézkedett, hogy a kereset ennek folytán a beperelt egyénnel hasonnevü, de vele nem azonos L. H.-nek tényleg kézbesittetett, *közvetve felperes szolgáltatott okot* az által, hogy *a keresetet ily nevü egyén ellen folyamatba tette.*»

Az eset röviden az volt, hogy felperes beperelte L. H. nevü adósát Zs.-ről. A Zs.-i kézbesitő jelenti, hogy L. H. nem Zs.-én, hanem a t.-i tanyán lakik, mire a bírósági kiadóhivatal, felperes megkérdezése vagy köteles hivatalos jelentés nélkül, uj vétivet állit ki, melyben a kereseti példányt L. H.-nek a t.-i tanyára czimezi és kézbesitteti. Erre a t.-i L. H. kifogásokat ad be, hogy a váltót alá nem irta. Felperes a kifogások vétele után értesiti a kifogásolót, hogy tévedésből lett kifogásolónak a kereset kézbesitve, mivel elismeri, hogy ő a zs.-i L. H.-et perelte és a kifogásoló ellen nincs követelése, sőt már a váltót ki is adta az adósnak. A bíróság — kifogásoló kivánságára — felperest a kifogások 13 frt költségeiben a fent közlött indokolással marasztalja. Nem kell hosszu további magyarázat; az itéleti indokolás legjobban jellemzi a határozatot.

2. A m. kir. Curia 7733/89. sz. a. kelt itéletével a megtámadási keresetnek — mindkét alsó bírósági itélet megváltoztatása mellett — helyt ad és alperest 2 rendbeli felebbezésért 51 frt 15 kr. költségben és a perköltségben marasztalja. Az indokolás elfeledte ugyanazon okokat megemliteni, melyek indokolttá teszik, hogy a két alsó bírósági felmentő itélettel szemben miért lehetett és kellett alperest a per és különösen a sikertelenül alkalmazott első felebbezés költségeiben elmarasztalni akkor, a mikor száz eset közül 90 esetben a Curia az itéletek különbözőségére utalással a költségeket kölcsönösen megszünteti, de nem is szükséges az ilyen rendelkezést indokolni, mert nem lehet.

Ugyanazon határozatban foglaltatik a következő érdemi indok is: «*a keresetnek helyt adni kellett, mert alperes tagadta ugyan a felperes által felhozott körülmény valódiságát, azonban az arra felperes által nemleges alakban megkinált főesküt el nem fogadta, hanem felperesnek visszakinálta, a mire pedig egyáltalán nem lett volna szükség, ha felperes előadása a valóságnak meg nem felel.*» Nem kell ehhez csak azt megjegyeznem, hogy felperesnek a visszakinált eskü nem itéltetett meg, hanem a közlött indokok használtattak.

3. A volt Semmitőszék 22666/881 számu határozattal megsemmisitette a foganatositott árverést; többek közt azon indokból: *mert panaszló B. P. azon állitása, hogy az árverelők az iránt, vajon a regale képezi-e árverés tárgyát, tévedésben voltak, igazolást nyer az árverési jegyzőkönyv által, melyben végrehajtató ügyvéd kijelentette, hogy a regaléra árverést nem kért és nem kiván foganatositttatni,*» stb.

4. A budapesti itélő tábla 9319/89 v. sz. a. kelt határozattal következő polgári és büntetőjogilag érdekes határozatot hozta: «az első bíróság végzése helybenhagyatik, mert az első bíróságnak jogerőre emelkedett itélete következtében, arra tartozott esküt tenni, hogy 1886 junius végéig a felperes által teljesitett fuvarozások ellenértéke fejében felperesnek az F. alattiban beösmert 290 frt 60 kron felül 337 frt 15 krral adósa nem maradt, tehát *lényegileg* arra, hogy az F. alatti levélben beösmert összegen felül 1886 junius végéig felperes által teljesitett fuvarozás fejében még felperesnek 337 frt 15 krral *is* adósa nem maradt, — alperes az eskületételi jegyzőkönyv tanusitása szerint az esküt a fennebbiek szerint lényegesnek tekintendő körülményre letette, — e mellett az a körülmény, hogy alperes az esküt oly értelemben tette le, hogy az, mely szerint felperesnek 337 frt 15 krral adósa nem maradt, *könyveiből* tünik ki, az eskü le nem tettnek kimondására annál kevésbé szolgálhat alapul, mert alperes le tévén az esküt arra, hogy felperesnek 337 frt 15 krral adósa nem maradt, minthogy *a megitélt esküben arra, hogy alperes erre vonatkozó tudomását honnan meriti, semmi ténybeli körülmény nem foglaltatik*, alperes, erre nézve, az esküt bárhonnan meritett saját egyéni meggyőződése alapján letehette, ennélfogva azon körülmény, hogy alperes az esküt könyveire hivatkozással tette le, közömbös». — Tanulhatnak a hamis esküttevők felett itélkező birák s a ki azon hitben volt, hogy főeskünek csak más bizonyiték hiányában van helye, vagy hogy a ki könyvekkel kiván bizonyitani, a perrend szabályait kell betartania, elmélkedhetik arról, hogy eddigi hite és tudása határozottan téves és hiányos volt, mert a perrend nem érvényes törvény, annak alkalmazása csak esetenként történhetik. *N. B.*

Különfélék.

— **Az igazságügyi vitában** nem merült fel ujabb nevezetes momentum. A képviselőház szónokai felhoztak egyes hiányokat, de a kibontakozás egészével nem foglalkoztak. Másrészt az igazságügyminiszter az országgyülési cyklus hátralevő másfél évére igen bő munkaprogrammot fejtett ki. Ha képes azt megvalósitani, a jogászközönség lesz az első, mely üdvözölni fogja. Mi részünkről azonban nem nyomhatjuk el abbeli aggályunkat, hogy ha az eddigi lassu tempo megtartatik továbbra is, a kilátásba helyezett munkálatok keresztülvitelére sokkal, de sokkal több idő lesz szükséges. A képviselőház nyomott hangulata is arra látszott mutatni, hogy nem mentek teljesedésbe mindazon várakozások, melyeket az igazságügyi reform-æra ezen első évéhez kötöttek.

— **A kir. Curiához** november hóban beérkezett 1430, ez évben összesen 24,192 ügydarab. Az elintézendők főösszege a mult évi hátralékkal együtt 31,653 volt. Elintéztetett 22,526, hátralék van 9127. A mult év megfelelő időszakához képest 1741-el több érkezett be, 621-el több intéztetett el s a hátralék 1182-vel nőtt.

— **A jogtörténeti második tanszékre** a jogi kar megejtette a kandidatiót s első helyen *Timon Ákost*, második helyen *Kuncz Ignáczot*, harmadik helyen *Kossutányi Ignáczot* kandidálta. Ily körülmények közt előreláthatólag Timon Ákos fog kineveztetni s benne a budapesti egyetem jogi kara ismét egy jeles erőt nyert.

— **Tóth Lőrincz** veterán jogtudósunk az akadémiában a közelebbi ülések egyikén előadást fog tartani a legujabb büntetőjogi reform-mozgalmakról.

— **Aradon** — mint értesülünk — jogászegylet van alakulóban. Az alapszabályok kidolgozására bizottság alakittatott dr. Mülek Lajos ügyvéd elnöklete alatt.

— **Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok köre** folyamodik a budapesti ügyvédi kamarához azon 500 frtnyi összeg kiadása iránt, a mely a létezett, de feloszlott ügyvédjelölti egyletnek vagyonából a kamaránál letétben őriztetik. Reméljük, hogy e helyes czélu egyletnek kérelmét a kamara teljesiteni fogja s ez által annak módot nyujt a szélesebb

körü tevékenységre. Méltán várható az is, hogy az ügyvédek támogatni fogják ez egyletet legalább az által, hogy mint pártoló tagok belépnek az egyletbe.

— **Midőn a kézbesitendő idézés a periratoknál feledtetett.** A *siklósi kir. járásbiróság* 1889 február 7. Bosnyár Sámuel felperesnek, Nagy B. József és Bosnyár Jánosné ellen 120 frt iránt inditott sommás perében 761. sz. a. itélt: Felperes a 10 frtra leszállitott keresetétől elmozdittatik s másodrendü alperes részére 8 frt 50 kr. perköltségben elmarasztaltatik.

A budapesti kir. tábla 1890 május 29. 18513. sz. a. köv. végzést hozta: A kir. tábla az elsőbiróság itéletét *hivatalból megsemmisiti* (1881. évi LIX. tcz. 39. §-a *o.* pontja) s özv. Bosnyár Jánosnét a tárgyalásra megidéztetni rendeli. *Indokok:* Az iratoknál kézbesitetlenül található fel a keresetlevélnek özv. Bosnyár Jánosné részére kézbesitetni rendelt II. példánya, miből, ugy abból körülményből, hogy az iratoknál olyan vét bizonyitvány, mely a keresetlevélnek nevezett alperes részére lett kézbesitését tanusitaná, nem található: kétségtelen, hogy ez az alperes a kitüzött tárgyalási határidőre megidézve nem volt. Midőn tehát az elsőbiróság a perbe nem idézett alperest a védekező alperes védelméhez csatlakozottnak tekintette s a felperest mindkét alperes irányában keresetével elutasitotta, lényeges eljárási szabályt sértett meg, a mely miatt a peres ügy felülbirálása lehetetlenné vált.

— **Elvált zsidó nő esketése váló-levél nélkül.** Zsidó házasságot felbontó itéletben tudvalevőleg mindig kimondatik, hogy a mennyiben a férj nejének a váló-levelet tizenöt nap alatt ki nem adja, az itélet fogja azt helyettesiteni; de ép oly ismeretes, hogy ezen itéleti kijelentés daczára eddig nem volt rá eset, hogy a nő törvényes módon uj házasságra léphessen, ha a férj a váló-levél kiadását — akár tisztességes, akár tisztességtelen indokból — megtagadta. Ezen kérdésben fordulatot jelez a «hódmezővásárhelyi eset.» A K. Dávid és W. Regina közti házasság biróilag felbontatván, W. Regina uj házasságra akart lépni M. Mihálylyal, és az illetékes h.-m.-vásárhelyi rabbihoz fordultak a törvényes kihirdetés eszközlése végett; ez azonban dogmatikus szempontból megtagadtatott, mivel a nő előbbi férjétől váló-levelet nem kapott. A felek erre a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz fordultak és ez — még Trefort minisztersége alatt — fölmentette őket a kihirdetés alól, (miután az ottani polgármester előtt a hitet letették, hogy házassági akadályról nincs tudomásuk), és egyuttal kimondta, hogy a felmentvény a h.-m.-vásárhelyi rabbi illetékessége alóli elbocsátó levelül is szolgál, és bármely rabbit vagy vallástanitót fölhatalmazott arra, hogy a jegyeseket érvényesen összeadhassa. Ezen rendelet alapján W. Gábor, a kiről az állittatik, hogy se nem rabbi, se nem vallástanitó, hanem házaló — 1886-ban össze is adta őket. Ezen házasságnak az anyakönyvbe való bevezetése megtagadtatván, a felek ismét a miniszteriumhoz fordultak, mely f. é. október hó 28-án 47,155. szám alatt kelt rendeletével fölhivta a város közönségét, utasitsa az anyakönyvvezetőjét, hogy a házasságot az esketési anyakönyvbe vezesse be, szabadságában állván bejegyezni azt is, hogy a váló levél át nem adatott. A h.-m.-vásárhelyi rabbi ezen rendelet foganatositását megtagadta.

— **A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék ügykimutatása.** 1890. évi november havában érkezett 6387, m. havi hátralék 855, volt elintézendő 7242. Elintéztetett ülésben (ülés tartatott 30) 5010, ülésen kivül 1128, összesen 6138.

Nemzetközi Szemle.

— **A «Zeitschrift für Internationales Privat- u. Strafrecht»**, mely folyóiratról egyik utóbbi számunkban megemlékeztünk, szétküldetett. Az első füzetben *Meili* ir a nemzetközi magánjog elveiről, *Setti* római ügyvéd az uj olasz büntetőtörvénykönyvnek nemzetközi határozmányairól, *Grünewald* a fénykép nemzetközi oltalmáról. Ezen kivül számos kisebb dolgozatot hoz a füzet.

— **A törvénytelen gyermek anyja** ellen, a ki valakiről azt állitja, hogy ő a gyermek atyja, az utóbbi — az osztrák legfőbb itélőszék szerint — nem indithat *kérkedés* miatt felhivási keresetet. Egyrészt az ily állitás nem foglal magában vagyonjoggal való kérkedést (osztr. prdts 66. §.), másrészt a felhivott kereset megindítására nem is az anya, hanem a gyám volna hivatva. A mennyiben pedig felperes a panaszolt állitásokban becsületsértést lát, ennek megtorlása más utra tartozik.

— **A «Szodoma vége»** czimü szindarab előadásának a berlini rendőrség által történt eltiltása alkalmából *dr. Friedmann* berlini ügyvéd egy ottani lapban fejtegeti, mily módon lehetne a szindarabok rendőri censuráját a birói felülvizsgálatnak alávetni. A rendőrség, ha egy darab ellen aggályai vannak, tudassa az igazgatóval és a szerzővel, miféle változtatásokat kiván. Ha két nap alatt nem tudnak megállapodni, a rendőrség indokolt jelentést tesz az államügyészségnek, és utóbbi a bíróság elé terjeszti az ügyet. Az eljárás tisztán objektiv, de az érdekeltek résztvehetnek a tárgyalásban. Ha az első bíróság a rendőrség intézkedését helyesnek mondja ki, a darab egyelőre nem adható elő; ellenben, ha az első bíróság a tilalomnak helyét nem látja, a darab a javaslat szerint azonnal előadható volna, tekintet nélkül az államügyész felebbezésére. A javaslattal szemben a «Jur. Bl.» arra emlékeztet, hogy a franczia bíróságok mily kevés dicsőséget arattak a «Madame Bovary» esetében; féltik a bíróságot az ily kényes kérdésektől, és szivesebben látnák, ha ezek a rendőrség hatáskörében maradnának.

— **A franczia parlamentből.** A franczia senatusban nagy érdeklődést keltett egy büntetőjogi inditvány, melyet Lisbonne senator tett. Az a *bünvádi eljárás* kodexének 231. cz. módositására irányul; törvényhozásilag kimondatni javasolván, hogy a vád-kamarák felhatalmaztatnak annak nyilvánitására, miszerint valamely büntettel terhelt egyén előnyére enyhitő körülmények forognak fen, melyek alapján az az esküdtszék köréből elvonatván, a korrektionális törvényszékhez utasitandó. A senatus bizottsága nem fogadta kedvezően ezen javaslatot, a többség azon nézetből indulván ki, mikép ezen rendszer a birósági illetőség megváltoztatásával, illetőleg az esküdtszéki, mindig tulnyomó erejü biztositékok elvonásával, a legtöbb esetben a vádlott hátrányára szolgálna. Ennek hatása alatt Lisbonne visszavonta inditványát. A senatus bizottsága az «*Egyetemek*» reformjával is foglalkozik, kilátással hosszas vitatkozásokra. A reformeszme a bureaukban helyesléssel találkozott, elvi ellenzéket csak Magnin és Barthelémy Saint-Hilaire képezvén. De általános a nézet, miszerint az erre vonatkozó törvényjavaslatnak majd minden szakaszai lényeges módositás alá kerülendenek.

— **A részletügylet elfajulásaival** az amerikai bíróságoknak is sokszor van dolguk. Igen gyakori a részletügyletnek azon alakja, hogy a tárgy mint «kölcsön» adatik, oly megállapodás mellett, hogy azért «kölcsöndij» fizettetik huzamosabb ideig, és az utolsó ily kölcsöndijrészlet lefizetése után a tárgy átmegy a vevő tulajdonába, mig bármely részletfizetés elmulasztása esetén a tárgy visszaadandó, és az addig befizetett összeget mint «kölcsöndijat» az eladó megtartja. A bíróságok az utóbbi kikötés hatályosságát nem ismerik el, és csak annyinak a megtartását engedik meg, a mennyi az időközi használat esetleges értékének megfelel. Ez az eljárás teljes összhangzásban van az *equity*-biráskodás elveivel, mely mindig visszariadt annak kimondásától, hogy a fél által teljesitett fizetések egészen kárba vesztek.

— **Ohioban** 1885 óta egy törvény van hatályban *(the Ohio parole law)*, mely szerint oly bünösök, kik a büntetés törvényes minimumát elszenvedték, *becsületszóra (parole)* szabadon bocsáthatók, föltéve, hogy az elitélés nem gyilkosságért történt és hogy büntettért előzőleg elitélve nem voltak. A börtönigazgatóság által alkotott részletes szabályok szerint az elbocsátás csak 4 hó eltelte után történhetik és csak ugy, ha hitelesen igazoltatik, hogy az illető azonnal munkába állhat. Az elbocsátott arra kötelezi magát, hogy munkahelyét csak az igazgatóság beleegyezésével fogja változtatni; továbbá, hogy minden hó elsején irásbeli jelentést tesz életmódjáról, bevételeiről és kiadásairól, kerüli a rosz társaságot és tartózkodik minden szeszes italtól. Az igazgatóság szabad belátására van bizva a becsületszóra elbocsátottnak visszahivása. Az Egyesült-Államok börtönügyi egyesületének 1889. évi évkönyvében foglalt jelentés szerint 535, ekként szabadon bocsátott egyén közül csak 40-et, azaz 8%-ot kellett visszahozatni. A jelentés szerint az ilyeneket sokkal szivesebben fogadják munkába, mint az elbocsátott foglyokat, mert tudják, hogy érdekökben áll magukat jól viselni és munkában maradni. A *parole* megadásánál nemcsak a fogságban tanusitott viseletet nézik, mely tettetés is lehet, hanem az előéletet, az elitélés okait és a környezetet is, a melybe az elbocsátott jutni fog.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 50. sz. Budapest, 1890. deczember 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Visszaemlékezések a büntető-törvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottság munkálataira. 1842—43. Pulszky Ferencz-től. — A katonai büntető-törvénykönyv és eljárás revisiójához. Fabinyi Gusztáv győri kir. törvényszéki birótól. — Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. —*r*—. — *Törvénykezési Szemle:* A szerzői jog- és a csődtörvény. Biró Vilmos kir. törvényszéki birótól. — A Btk. 335. §-a és annak tervbe vett módositásához. Dr. Kéri Miklós szolnoki kir. alügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségü határozatai. — Törvényjavaslat a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. módositásáról. Előadói tervezet. A magy. kir. igazságügyminiszter megbizásából készitette Plósz Sándor. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Visszaemlékezések a büntető-törvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottság munkálataira. 1842—43.[1]

II.

A bizottság 1841. november végén jött össze Pesten, deczember 1-jén tartotta első ülését és négy heti vita után, melyben a főelvek megállapittattak, három albizottságra oszlott a javaslat elkészitésére. Deák s a szabadelvü ellenzék tagjai, kik az esküdtszék kérdésében kisebbségben maradtak, a büntető-törvénykönyv szerkesztésére vállalkoztak, mert remélték, hogy oly munkát végeznek, melynek törvénybe iktatása nagy nehézséggel nem fog járni. Az eljárást gróf Dessewffy Aurélra, Zsedényire és a kormánypárti tagokra bizták, miután azok, kik az esküdtszéki kérdésben leszavaztattak, meggyőződtek, hogy ezen téren a gyökeres reform a fenálló rendi alkotmány keretében lehetetlen, és javaslatuk legjobb esetben is csak férczmunka marad, de magunk is átláttuk, hogy az esküdtszéki intézmény behozatala a nemzetiségi és vallási ellentétek és a nemzet zömének alacsony mivelődési foka mellett még sokáig lehetetlen fog maradni. Sajnáltuk is Szalay László barátunkat, a fiatal szaktudóst, ki nem lévén követ az 1839-iki országgyülésen, tehát a bizottságnak tagja sem volt, de reávétette magát a tollvitelre gróf Dessewffy Aurél által, még pedig azon világos kikötéssel, hogy az albizottságban sem birhat szavazattal.

Deák munkatársai voltak Klauzál Gábor, Bezerédj István, báró Eötvös József és én, kire mint legfiatalabbra a tollat s az előadást bizták. Az egész albizottságban nem volt e szerint sem biró, sem ügyvéd, sem tanár, sem bureaukrata, mit szerencsés kombinatiónak találtam, mert ettől oly munkálatot lehetett várni, mely nem sokat gondol az eddigi chablonnal s nem ijed el eredeti uj felfogásoktól. Üléseinket az Uri-utczában lévő Horváth-ház második emeletén Deák lakásán tartottuk, melylyel őt a vele barátságos lábon álló házi ur megkinálta. Mindennap kilencz órakor ott voltunk mindnyájan s dolgoztunk szorgalmasan egy óráig délután. Ebéd után három órakor Deák egyikünk-másikunk társaságában kisétált; este gyakran folytattuk a munkát. Üléseink fesztelenek voltak, szivesen láttuk a nagy bizottság bármely más tagját is és megbeszéltük vele az épen napirenden lévő kérdéseket, mert Deáknak egész politikai életében mindig szokása volt nézeteit még a kevésbé müveltekkel is terjedelmesebben közölni, vigyázni, megértik-e, meghallgatni nézeteiket, esetleges ellenvetéseiket, s előadását oly világosan formulázni, hogy felfogása ne kerüljön a hallgatónak semmi erőfeszitésbe, se nem untassa, se nem fá-raszsza.

Mindjárt első ülésünkben kimagyarázta nekünk, hogy a büntető-törvénykönyvet nem annyira a birák, ügyvédek és szaktudósok számára kell készitenünk, mint inkább a nagy közönség számára, ugy hogy minden vádlott, férfi és nő, még a béres, juhász vagy napszámos is megértse, tehát kerülnünk kell minden technikus terminust, az irály minden mesterkedését, minden félremagyarázható kifejezést, szóval, hogy a törvény csak szabatossága által különbözzék a mindennapi beszédtől; továbbá, hogy a büntető kodex czélja nem lehet sem az elrettentés, sem a javitás, hanem pusztán a megsértett erkölcsi közérzületnek elégtétele, mely követeli, hogy a büntény büntetését ki ne kerülje. Ezután reám bizták a külföldi büntető törvények tanulmányozását, különösen a Code Napoleont, a bádeni törvényjavaslatot és Livingstonét, melyet ez Louisiana állam részére készitett; ennek azonban kevesebb hasznát vettük, mint a mennyit hire után itélve, tőle vártunk. A többi különböző német kodex szövegét is kellett tanulmányoznom és minden czikknél előadnom ennek különböző formulázását s kiemelnem az esetleges eltéréseket. Erre elmondtuk véleményünket, s miután megvitattuk a tárgyat, Deák reassumálta, s felszólitott, hogy mindegyikünk formulázza azt. Bezerédj mindig az első volt, ki azzal elkészült, de ritkán találta teljes helyeslésünket, azután következett Eötvös, Klauzál és én. Minden javaslatot megbiráltunk, kimutattuk a hiányokat és hibákat, legszigorubban Deák, ki a vita után maga is hozzá látott a formulázáshoz, felolvasta előttünk, meghallgatta észrevételeinket, nem vette rosz néven, ha azt sem találtuk tökéletesnek, javitott rajta s végre tollamba mondta.

Ily módon készült szorgalmas, szakadatlan munka után a büntető-törvénykönyv javaslata, melyben minden szó a Deáké, soha elegendően nem méltatott mintája a törvényhozási irálynak. Képviselőink, államférfiaink nem ismerik, pedig tanulhatnának belőle oly szabatos, magvas, tősgyökeres magyar s a mellett egyszerü átlátszó irásmódot, minőt mostani törvényeinkben csaknem mindig nélkülözünk.

Az első nagy kérdés, melynél fenakadtunk, s mely iránt csak több napi megbeszélés után tudtunk egyhangu meggyőződésre jutni, a bünkisérlet kérdése volt. Minden eddigi büntető-törvénykönyv azon elvet állitja fel, hogy a bünkisérlet a nélkül, hogy azt külön értelmeznék, nem esik oly szigoru beszámitás alá, mint a bevégzett büntény. Mittermaier megjegyzé azonban egyik munkájában, hogy a bünkisérletnél igen tág az értelmezés és kivánatos volna a bünkisérletet mindenütt mint önálló bünténynt minősiteni, csakhogy ezt szabatosan keresztülvinni a lehetetlenséggel határos. Miután azonban nem volt köztünk sem biró, sem tanár, elhatároztuk, hogy minden bünténynél a kisérletet mint külön bünténynt minősitjük és megszabjuk büntetését.

Pulszky Ferencz.

[1] Az előbbi közl. l. a 47. számban.

A katonai büntetőtörvénykönyv és eljárás revisiójához.[1]

A véderőről és honvédségről szóló törvények, azonkivül a hadügyi és honvédségi költségvetések tárgyalása, nemkülönben egyes konkret esetek alkalmából a képviselőházban, delegatiókban és napi sajtóban ismételve felszólalások és sürgetések történtek a katonai büntető igazságszolgáltatás korszerü reformálása tárgyában, ugy hogy elmondhatom, miszerint ezen kérdés napirenden áll, s megoldása több izben kilátásba is helyeztetett. Alkalomszerünek tartom tehát ezen kérdéshez, némi előtanulmány után hozzá szólani, s az irányelveket, a mint azokat a magam részéről kivehetőknek és czélirányosoknak találom, főbb vonásokban előterjeszteni. Részletes javaslat feladatomat nem képezheti, értekezésem körét messze tulhaladná, s már hosszadalmasságánál fogva sem lenne alkalmas egy jogi szaklap becses lapjait tulmértékben igénybe venni s a jogászközönség türelmét erős próbára tenni. Ez alkalommal előre bocsátom, hogy értekezésemet a katonai büntető igazságszolgáltatás alaki részére fogom korlátolni; mivel az érvényben levő 1855-i «Militär-Strafgesetz» intézkedései, különösen ha a szabadságvesztés-büntetések nemei (sulyos börtön, börtön, szigoru és egyszerü fogság) a polg. Btk. e részbeni rendelkezéseivel összhangba hozatnak, általában véve még használhatók s a reform teljes keresztülviteléig veszély nélkül tovább is alkalmazhatók. Nem annyira az anyagi jog, mint inkább a katonai büntető eljárásban rejlik a hiba, s a katonai büntető perrendtartás képezi az Achilles sarkot, más szavakkal az érvényben levő katonai büntető perrendtartás szorul mindenekelőtt alapos reformra. Ha a perrendtartás gyökeresen módositttatik, ugy a katonai büntető igazságszolgáltatás, a most érvényben levő kodex használata mellett is, modern szinvonalra emelhető és lényeges panaszra alig fog okot szolgáltatni. Nálunk a katonai büntető igazságszolgáltatás még a jogászközönség legnagyobb része előtt is, elvont természeténél, nehezen hozzáférhető voltánál s az eljárás titokzatos — a nyilvánosságot kizáró természeténél fogva — nagyrészben terra incognita.

Előterjesztendő javaslatom indokolása és könnyebb megérthetésének czéljából szükséges tehát, hogy a mai katonai büntető perrendtartásnak azon fontosabb intézkedéseit, melyek reformot igényelhetnek, — ezek után pedig a többi államok katonai büntető eljárásának idevágó intézkedéseit összehasonlitás czéljából — a jogászközönséggel előzőleg megismertessem.

I. Rész.

Az osztr. m. hadseregnél és haditengerészetnél a büntető birósági hatalom három folyamodásban gyakoroltatik. *Első folyamodásban*

I. *Mint állandó bíróságok szerepelnek:*

1. a helyőrségi bíróságok,
2. a tengerészeti bíróságok,
3. a testőrségi bíróságok,
4. a kat. akadémiai bíróságok.

II. *Mint mozgó bíróságok:*

1. a hadra kelt seregnél felállitandó bíróságok.
2. a hajóraj,
3. a hajó-bíróságok.

Másodfolyamodásban a Bécsben székelő katonai főtörvényszék, harmad folyamodásban az u. o. székelő legfelsőbb katonai törvényszék jár el.

Ellenben a m. kir. honvédségnél és csendőrségnél a büntető biráskodás csak két folyamodásban gyakoroltatik. Első foly. bíróságok a m. kir. honvédkerületi hadbíróságok és a hadra kelt seregnél felállitandó bíróságok. Második és egyszersmind végfolyamodásu bíróság a honvéd-főtörvényszék Budapesten.

[1] Az előbbi közleményt l. a 41. számban.

Minden első folyamodásu bíróság áll *a)* a bíróság főnökéből (csapat-parancsnok) *b)* a beosztott hadbirókból. A honvéd-kerületi hadbíróságok, főnökei a honv. kerületi parancsnokok, csendőr-egyének bünügyeire nézve pedig az illető csendőrkerületi parancsnokok. A birósági főnök képviseli a bíróságot a hatóságokkal és felekkel szemben, s a szabályok betartására felügyel. A vizsgálat menetéről az ügyiratokba való betekintéssel minden időben meggyőződést szerezhet és a bíróság kiadványait és levelezéseit aláirja.

A birósági tanuk, társbirák s a hadi törvényszék megalakulásához szükséges személyek vezénylése vagy meghivása iránt intézkedik, a büntető birósági határozatok végrehajtásait eszközli. Birósági ügyekben előforduló minden jelentés, megkeresés, parancs és levelezés azon parancsnokság czime alatt bocsáttatik ki, melyet a birósági főnök lát el, tehát a hadbíróság mint önálló intézmény nem létezik.

Béke idején minden honvédkerület székhelyén «*honvéd-kerületi hadbíróság*» elnevezésével egy-egy állandó bíróság van rendszeresitve, mely a csendőrségi bünügyeket «*csendőr hadbíróság*» czim alatt látja el, s az ezekre vonatkozó levelezéseket a csendőrkerületi parancsnok irja alá.

A katonai bíróságok hivatásukat, csak a birói felsőbbségi jogot gyakorló parancsnok (birósági főnök) megbizása folytán gyakorolhatják, saját kezdeményezési joguk nincs és határozataik csak a parancsnok jóváhagyása által emelkedhetnek jogerőre.

A hadbirák egyik állomásról a másikra vezényelhetők és áthelyezhetők. Az áthelyezést a közös hadseregnél a hadügyi, a honvédségnél pedig a honvédelmi minister rendeli el, törzshadbirókra (őrnagy, ezredesre) nézve Ő Felsége elhatározásának kikérése mellett.

A tettleges és tartalékos állomány együtt véve képezi a *hadi állományt.* Tartalékos hadbirák évenként öt heti gyakorlatra ép ugy mint a katonai állományi honvéd tartaléktisztek behivhatók. Mozgósitás és háboru esetén minden hadbiró a csapatokkal kivonulni köteles.

A honvédségnél a beosztás a következő: egy tábornok hadbiró és egy ezredes hadbiró képezi a honvédelmi ministeriumban a főtörvényszék keretét, egy törzshadbiró a honvéd főparancsnok igazságügyi előadója, s egyszersmind ülések alkalmával a főtszék tagja (ha az ügyben a főparancsnoknál előadó gyanánt nem müködött), a többi törzshadbirák, kik a kerületi hadbíróságokhoz vannak beosztva, szintén tagjai a főtszéknek, tehát egy időben első- és másodfolyamodásu tszékek ülnökei; a főtszéknél azonban oly ügy fölötti határozathozatalban, a melyben a kerületi hadbíróságoknál már müködtek, nem vehetnek részt. Minden kerületi hadbírósághoz 3—4 hadbiró (százados, főhadnagy) van rendszeresitve, kik közül egyik a csendőrségi ügyeket látja el. — A magasabb rangu hadbiró a bíróság vezetője és a honvédkerületi parancsnok *igazságügyi előadója*, ki a többi hadbirák irásbeli előadásait (votum informativum) felülbirálja és ellenjegyzi.

Hadbirákká csak a hadbirói vizsgát letett gyakornokok nevezhetők ki. A kinevezés Ő Felségének van föntartva. A hadbiró-gyakornokokat a honvéd. miniszter nevezi ki. Qualifikatio: jog- vagy államtudományi vizsgálat, ügyvédi vizsga vagy jogi szigorlat, vagy legalább a birói vizsga (jogtudományi államvizsga); azonkivül az illetőnek a honvédség állományába kell tartoznia és a hadi fáradalmak kiállására képes testi szervezettel kell birnia. A gyakorlati idő egy év, mely idő rendkivüli esetekben a honvédelmi miniszter által fél évre szállitható le. Hadbirói vizsga a főtörvényszék előtt teendő le. Vizsgára csak az bocsáttatik, kit a kerületi hadbíróság vezetője erre alkalmasnak nyilvánit. Vizsga-tárgyak: a kat. btvkv, büntető perrendtartás, a gazdászat-kezelési és illetékszabályok lényegesebb határozmányai, a szolgálati szabályzatnak nem tisztán a kat. szolgálatra vonatkozó

része, a honvédség és hadsereg szervezetének alaptételei, a becsületügyi szabályzat. A vizsga szóbeli és irásbeli. Osztályzat: «kitünő» és «jó».

Törzshadbirói vizsga: Az őrnagy-hadbirói rendfokozat elnyerése a felsőbb katonai igazságszolgáltatáshoz szükséges ismeretek igazolására szolgáló törzs-hadbirói vizsgához van kötve. Ezen vizsgára csak oly százados-hadbirók bocsáthatók, a kik már 10 év óta tényleg szolgálnak és kifogástalanul vannak minősitve. A főparancsnok és főtörvényszék a folyamodó gyakorlati alkalmazhatóságára, önálló ügyvezetési képességére és szolgálaton kivüli magatartására véleményt nyilvánit. A vizsga szóbeli és irásbeli. Az irásbeli vizsgánál a jelölt két honvéd főtörvényszéki előadmányt szerkeszteni és azonkivül a kat. büntetőjog anyagi és alaki részeiből elméleti kérdésekre irásbelileg felelni tartozik. A szóbeli vizsgabizottság a következő tagokból áll: a honv. miniszteriumban alkalmazott tábornok-hadbiró mint elnök, a főtörvényszék egy előadója, a főparancsnok igazságügyi előadója, azonkivül még egy törzshadbiró és egy katonai állományu törzstiszt. Ha az irásbeli dolgozatok megfelelőknek találtattak, a jelölt a szóbeli vizsgára bocsáttatik.

Ennek tárgyai: a kat. btvkv. és perrendtartás (pótrendeletekkel) sajtótörvények, anyagi, polgári magánjog, nemzetközi jog, az osztr.-magy. monarchia és a magyar alkotmányra vonatkozó alaptörvények, a kat. bíróságok illetékességére, a hadra kelt sereg büntető biráskodására, s a cs. kir. honvédbiróságokra vonatkozó határozatok, csendőr-törvények, szervezeti és szolgálati utasitás, honvédségi törvény, védtörvény s ezek végrehajtási és nyilvántartási utasitása, a hadsereg és honvédség szervezetére vonatkozó határozványok, katonatisztek személyi viszonyaira vonatkozó szabályzat. — A szóbeli vizsga két, esetleg három egymás után következő napon tartatik. Az első napi szóbeli vizsga befejezése után a jelölt az anyagi és alaki büntetőjogból egy-egy kérdést kap irásbeli megoldás végett, mely 5 óra alatt zárt helyiségben a törvények szövegén kivül minden más segédeszköz mellőzésével dolgozandó ki. A vizsga csak egyszer ismételhető.

Igen érdekes a különbség a tanuk meghiteltetésének formalitására nézve a polgári és katonai bíróság között. — A katonai bünt. eljárásban a tanuk gyanánt szereplő keresztények három ujjokat fölemelve az esküt két égő gyertya között elhelyezett feszületre teszik le.

Izraeliták eskütételnél fejüket befedik és jobb kezüket a Thorára, Mózes 2-ik könyve 20. fejezet 7. versére teszik.

A mohamedán valláshoz tartozó kedélyére a biró az eskü szentségére és következményeire való ünnepélyes figyelmeztetés által igyekezzék hatni. Azután az esküttevő az általános esküformát utána mondani tartozik, hogy őszintén, gyülölet, kedvezés vagy félelem nélkül a tiszta és teljes igazságot vallotta. Erre a biró kérdezi: «esküszöl az Istenre?» Az esküttevő felel: «Jemin ederim» (esküszöm) és a következő formák egyikét, vagy egyszerre mindhármat is hozzá függeszti:

«Billahi Taala» (a legfelsőbb Istenre) vagy «Vallahi» (Istenre) vagy «Bismillahi» (Isten nevében). Az eskü erejének fokozása czéljából az esküttevő még az Istennek egyik vagy másik tulajdonságát hozzá függesztheti, pl. «Bismillahi Eruhman Eruhim» (az irgalmas könyörülő Isten nevében). Az eskü érvényességéhez azonban ezen formák egyikének kimondása elegendő.

Ha a bíróság a Korán egy példányával el van látva, az esküttevő utasitható, hogy az eskütétel alatt jobb kezét arra tegye. A Korán ily használása az eskü érvényességéhez nem szükséges, *semmi esetre sem szabad azonban megengedni, hogy az esküttevő az eskütétel alatt egyik kezének mutató ujját feltartsa.* (Ugy látszik, hogy a mutató ujj fentartása a mohamedánoknál valami reservatio mentalis féle).

Ezen kitérés után ujból fölveszem az elejtett fonalat.

Cs. és kir. helyőrségi biróságok minden katonai területi (hadtest) parancsnokság székhelyén, valamint nagyobb erősségekben és más fontosabb helyőrségi állomásokon vannak. Elvileg azon állomásokon, melyekben egy gyalogezred törzse van elhelyezve, helyőrségi bíróság székel.

A tengerészeti bíróság székhelye a tengerészeti központi állomáson, Pólában van.

Testőrségi birósági a cs. és kir. első arciere és a magyar kir. testőrségnél vannak fölállitva. Az előbbeni egyuttal a cs. és kir. trabant testőrség, cs. és kir. testőr lovas század, és a cs. és kir. várpalota-őrség büntető-birósági ügyeit is ellátja. Ezen biróságok hatásköre kiterjed minden az illető testőrségi közegek szolgálati állományához tartozó, a katonai birósági hatalomnak alávetett személyre.

Akadémiai birósági vannak a bécs-ujhelyi katonai és a bécsi müszaki katonai akadémiánál. Hatáskörük az akadémiához tartozó egyénekre terjed ki.

Mozgósitás esetén minden hadsereg vezérigazgatósághoz, hadtest- és hadosztály-parancsnoksághoz egy hadbiróság állittatik fel. Hatáskörük és illetékességük kiterjed a katonai személyeken kivül, az ezen seregtestek és intézetek kiséretére, azokra kik a sereggel valamely szolgálati vagy szerződéses viszonyban állanak, a haditengerészet által elfogott tengeri rablókra, a hadi foglyokra, tuszokra (Geisseln) s a hadbiróságok elbirálása alá tartozó tiltott cselekményeken ért polgári személyekre, és pedig ez utóbbiakra-azon naptól fogva és azon napig, a mely az igazságügyminiszter által meghatároztatik és közzététetik.

(A hadbiróságok itélnek háboru esetén kémkedés, toborzás, szökésre való csábitás, közlekedés megrongálása, az ellenséggel való egyetértés, s általában mindazon cselekmények fölött, melyek a saját vagy a velünk szövetséges haderő müködésének gyengitése s az ellenség támogatása czéljából bárki által követtetnek el.)

Hajórajhadbiróságok minden hajóhad vagy hajórajnál, *hajóhadbiróságok* pedig egy vagy több szolgálatba rendelt önálló hajó részére állittatnak föl, ha előreláthatólag hosszabb ideig tartó távolabbi vidékekre rendeltetnek.

Ezen fölsorolt biróságok főnökei mindig az illető katonai parancsnokok.

A cs. és kir. katonai törvényszéket képezik:

1. egy magasabb rendfokozatu tábornok mint elnök. (Katona.)
2. egy tábornok-hadbiró mint irodaigazgató és előadó.
3. megfelelő számu ezredes-hadbirák mint birák.

A honvéd főtörvényszék is igy van szervezve, azon eltéréssel, hogy állandóan csak a keret áll fen a honvédelmi miniszteriumban alkalmazott egy tábornok-hadbiró és egy ezredes-hadbiró személyében. A honvéd főtörvényszék többi birái pedig a kerületi hadbiróságoktól esetről-esetre berendelt törzshadbirák. Az ülnökök fele esetről-esetre a honvéd főparancsnokság által vezényelt *katonai* állományu törzstisztekből is állhat, kik mint szavazók müködnek, s a hadbirák után szavaznak.

A katonai főtörvényszék határozatait, az elnökön kivül, nyolcz biróból álló tanács-ülésben, szótöbbséggel hozza. Ha a szavazatok egyenlően oszlanak meg, az elnök szavazata dönt. Ebből láthatjuk, hogy a hadseregbeli főtörvényszék 9 tagja között csak egy nem jogvégzett egyén van (az elnök), a honvéd főtörvényszéknél azonban megtörténik, hogy 4 hadbiró áll 5 csapattiszt szavazatával szemben, tehát a hadbirák kisebbségben vannak.

A szavazás megforditva történik, mint a hadi törvényszéknél, t. i. rang szerint felülről lefelé. Halálos itélet hozatalához absolut szavazattöbbség szükségeltetik.

Ha a vélemények többfelé oszlanak meg, tulsulyt mindig azon szavazatok nyernek, melyekkel legkevesebben ellenkeznek, ugy hogy ha nem követhető az, a mi a legtöbbnek

*

tetszik, azt kell elfogadni, a mi visszatetszést a legkevesebbnél okoz.

A főtörvényszéket a megkegyelmezés joga mindazon esetekben megilleti, melyekben az ügy felett végleg határozni van hivatva. Birói vizsgálatokat minden esetben maga is rendelhet el és az itélet megerősitését minden esetben magának tarthatja fen, a mennyiben az elhatározás nem a legfelsőbb katonai törvényszéket illeti. (L. lejebb.) A *honvéd* főtörvényszék utolsó forum gyanánt határoz.

A katonai főtörvényszéket az elnök képviseli harmadik személyek irányában. Az elnök jogositva van azon főtörvényszéki határozat kiadását, mely nézete szerint a katonai állás becsületének és a fegyelem alapelveinek meg nem felel, felfüggeszteni és az ügyiratokat saját véleményének kifejtése mellett a legfelsőbb katonai törvényszék elé terjeszteni. (A honvéd főtörvényszék elnökét, mivel harmadik forum nincs, ezen jog nem illeti meg.)

A legfelsőbb katonai törvényszék. Gyakorolhatja a kegyelmezési jogot mindazon esetekben, melyekben az ügy eldöntésére hivatva van, kivéve azon eseteket, melyekben a kegyelmezés határozottan Ő Felségének van fentartva. Fel van jogositva vizsgálatokat elrendelni, s az itélet megerősitését minden esetben magának tarthatja fen.

Tagjai: egy tábornok, mint elnök és tábornok-hadbirák mint ülnökök. Szervezete, ugy mint a főtörvényszéké is, háboru esetén sem szenved változást. Az elnökön kivül hat bióból álló tanácsban szótöbbséggel határoz. A birák egyike egy katonai vezérőrnagy. Ha a főtörvényszék elnöke terjesztette föl az ügyet, a legfőbb törvényszék még négy tábornok vagy ezredes (csapattis/t) behivása által erősittetik meg, (tehát 5 hadbiró, 5 combattans és a combattans elnök.)

(Folyt. köv.)

FABINYI GUSZTÁV,
győri kir. törvényszéki biró.

Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról.[1]

Rátérünk most a tervezet egynémely részleteinek bővebb illusztrálására.

Bár első sorban a hitelező érdekeit tekinti, de nem feledkezik meg a tervezet az adós jogos érdekeinek támogatásáról sem. A perujitással ugyan nem rokon, de némi foganatjával biró intézkedés, hogy az — egy éven belül végrehajtható — fizetési meghagyás ellen a végrehajtás vagy a végrehajtás megkisérlése napjától számitott hatvan nap alatt az adós által ellentmondás bejelenthető, csakhogy ez a végrehajtási foglalás foganatositását nem gátolja. Ezen intézkedés a hitelezőt követelése gyors végérvényesitésére inditandja, másrészt az igazolási kérelem mellőzhetését teszi lehetővé.

Az 1. §. szerint: *fizetési meghagyás utján érvényesithetők vzok a követelések, a melyek határozott pénzösszeg fizetésére vagy határozott mennyiségü helyettesithető dolgok és értékpapirok szolgáltatására irányulnak:* a) *ha a követelés tárgya járulékok nélkül 500 frt összeget vagy értéket meg nem halad.* Ez, a 3-ik §. utolsóelőtti bekezdésével kapcsolatban azt eredményezi, hogy a hitelezőnek a kérelemben előadott kijelentése, hogy az általa követelhető, esetleg 500 frtnál magasb értékü szolgáltatás helyett 500 frt pénzösszeget járulékaival elfogad: fizetési meghagyási eljárásra alkalmassá teszi a követelést; pl. a kereskedelmi eljárási rendelet 5. 6. §§. értelmében inditandó követelési igények. Ügybirósághoz tartozó ügyek e pont szerint szintén ide tartozhatnak a fenti feltevések mellett, csak a váltói eljárás alá eső követelések kivételével. — b) *vagy ha a követelés iránt inditandó kereset az 1881: LIX. tcz. 13. § ának 2a) pontja szerint sommás eljárás alá tartozik.* Mindkét esetben esetlegesen pénzösszegre is irányitandó a kérelem, s az összeg, melyet a hitelező ezen eljárás folytán elfogadni kész, általa kiteendő. Az eljárás a per bíróságának területén kivül lakó adós ellen is megindithatható. Több illetékes járásbiróság közt a hitelező (követelő, kérelmező) választhat. Kereskedelmi s egyéb ügybirósági ügyekben a járásbiróság ily eljárás tekintetében nem jelölendő meg ügybirósági minőségével. A viszontkereset módja szerinti viszontkérelemnek ez eljárás során nincs helye.

A 3-ik §-hoz képest oly adós ellen, kinek lakása ismeretlen, nem bocsátható ki fizetési meghagyás, s e szerint ilyennek hirlapi közzététele sem foglalhat helyt.

A kérelemben a járulékok részletesen megjelölendők, ugyszintén a követelésbeli jog (v. követelés) alapjául szolgáló tények határozottan s részletesen előadandók; abban az eljárási költségek is felszámithatók.

A 3-ik §. hetedik bekezdésében ugy látszik sajtóhiba van, mely «1. §. *b)*»-re kijavitandó; az ezen esetben megkivánt okiraton kivül más bizonyitási eszköz (tanu, szemle) nincs megengedve. E §. utolsó bekezdése a 6-ik §. második bekezdésével s a prts 74. és 75. §§-ai hasonszerüségével lesz értelmezendő.

A 4-ik §. szerint a f. m. iránti kérelmet visszautasitó és az annak hiánypótlását rendelő határozat ellen a jogorvoslat ki van zárva. Előbbire nézve az osztr. törvény 8 nap alatt, a német prts «azonnal» érvényesitendő panaszt enged; utóbbira nézve ott is mellőztetik a jogorvoslat, noha, midőn pl. a biró okirat melléklésére utasitja a tervezet 1. §. *a)* pontja esetén a hitelezőt, holott ama pont esetén nem szükséges olyat mellékelni, a hitelező elesnék a f. m. iránti eljárás megindithatásától.

Az 5-ik §. szerint a bíróság a kérelem felett fizetési meghagyás alakjában hoz határozatot. E határozat a kérelmi adatkellékeken felül az eljárási költségek iránt is intézkedik, ha ilyenek felszámitvák, a kérelmen tul nem terjeszkedve. (prts. 251. §.) Meghagyja az adósnak, hogy az a határozatban megjelölt szolgáltatást a hitelezőnek[1] a meghagyás kézbesitésétől számitandó 15 nap alatt, különben végrehajtás terhe alatt fizesse meg. Figyelmeztetendő az adós, hogy ha a követelést alaptalannak tartja, vagy a bíróságok illetéktelenek; avagy ha a fizetési meghagyás kibocsátásának törvény szerint helyét nem látja, a fizetési meghagyást csakis ellentmondással támadhatja meg.

Kérdés merülhetne fel az iránt, hogy megszüntethesse-e a biró a költségeket, ha azokkal az adóst (avagy az ellentmondásiakért a hitelezőt az általa inditandó perben) terhelendőnek nem véli. A német perrtsi tanácskozásokon inditványoztatott a fizetési meghagyási eljárást illetőleg, hogy apaszthassa a biró peres eljárás esetén a perköltségeket, ha a felperes követelését fizetési meghagyási eljárás utján érvényesithette volna. Nem fogadták el.

A 7-ik §. szerint a határozat kézbesitése a prts 84., 259., 260., 262., 269., 271., az 1875: X. tcz. 1., 2. §§. és az 1881: LIX. tcz. 24. §. szerint történik. Az, hogy a hitelező példányára is vezethető a kézbesités eredeti bizonylata, a törvény végrehajtási rendeletében találand bizonyára szabályozást; kivánatos a kézbesités eszközöltetését mennél inkább a felekre bizni, mi e §§-al nem ellenkezik. A lajstromi eljárás fogalmához simulva: a kézbesitési bizonylat is, mint a többi iraté, — tartalma a lajstromban bejegyeztetvén — az illető félnek adatik ki, ki a kézbesitést eszközöltette.

A fizetési meghagyás kézbesitésének s a kérelem előterjesztésének hatályát a következő példákban illusztráljuk: *A.* A *perinditás* (idézés, kézbesités) hatálya: *a)* a per folyama alatt ugyanazon jog ujabb per tárgyává nem tehető (Exceptio rei judicatæ); *b)* a bíróság illetékessége a perinditás időpontja szerint biráltatik el; *c)* beállanak azon hatályok, a

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[1] A tervezet a jogosultat, követelőt, kérelmezőt: *hitelezőnek* nevezi, tekintet nélkül a követelés jogalapjára és tárgyára; müszónak alkalmas is, mert népszerü értelme e jelentéseket felkarolja.

melyeket a magánjog *a kereset folytán történt idézéshez köt*, például, hogy annak időpontjától kezdve a jóhiszemü birtokos is felelős a gyümölcsökért; hogy a perbeidézett adós egy másik egyetemleges — korreális — hitelezőnek fizetést teljesiteni jogositva nincsen; hogy az a hitelező, ki a teljesitést többféle módon követelheti, az adós perbeidézése után kötve van ahhoz, a mi iránt keresetét meginditotta, és más alternativ teljesitést már nem választhat és követelhet. *B. A kereset beadásához* kötött joghatályok: *a)* az elévülési határidő félbeszakitása; *b)* az elbirtoklási határidő félbeszakitása; *c)* a jogositott személyéhez kötött némely jognak az örökösre való átszállása. Igy pl. ott, a hol az osztr. polg. tvkv. van érvényben, a testi sértésért csak a sértett fél által követelhető fájdalomdij; a kereset meginditásától kezdve a fájdalomdij követelési joga az örökösre is átszáll.[1]

A 8-ik §. szerint *az adós a fizetési meghagyást vagy annak önálló részét ellentmondással hatályon kivül helyezheti*, de nem szünik meg ez által a 7. §. utolsó két mondatában emlitett perinditási s keresetbeadási hatály. — *Élő szóval az ellentmondás a fizetési meghagyást kibocsátó bíróságnál terjesztendő elő*, mely azt bármely napon a hivatalos órák alatt az ellentmondó jelentkezése és kivánsága folytán nyomban jegyzőkönyvbe foglalni tartozik. (Módja: 1881: LIX. tcz. 26-ik §. 2-ik bekezdés; s prts 114. §.) *A kellő időben emelt ellentmondásról és annak idejéről a bíróság a hitelezőt hivatalból értesiti s az ellentmondónak kivánatára bizonyitványt ad.* (Ügyviteli szab. 86. §. 2-ik bekezd.) Elkésve beadott ellentmondás csak a 10. §-ban emlitett esetben utasitandó vissza. Az egyszer visszavont ellentmondás után olyan, másodizben nem jelenthető be. A német prts szerint az adósnak az ellentmondásról való s a bírósághoz beadott lemondási nyilatkozata az ellentmondási határidőnek eredménytelen lejártával egyenlő.

Minden bármely elnevezés alatt az adós által bejelentett jogorvoslat ellentmondásnak tekinthető s olyanként birálható meg, az 1881: LIX. tcz. 25. §. analogiájára.

A 9. §. értelmében *a fizetési meghagyás alapján kielégitési végrehajtásnak van helye*,[2] melyet a biróság a fizetési meghagyás szerint alperes által «fizetendő» tartozás s járulékain felül a végrehajtási kérelem költségei erejéig végzésileg rendel el. A fizetési meghagyás s végrehajthatósága, ha ezeknek hatálya a 9. §. értelmében megszünik, ujból kibocsátható, illetve elrendelhető, a jelen tervezet szabályai szerint. A fizetési meghagyás, mint feltételes végitélet ellen az ellentmondáson kivül nincs jogorvoslatnak helye; a végrehajtást rendelő határozat, mint jogerős végitélet elleni jogorvoslatok az 1881: LX. tcz. szabályai szerint alkalmazandók.

A 11. §. szerint, ha a fizetési meghagyás csak egy vagy több követelés s járulékai, valamint költségei iránt bocsát tatott ki: az ezen egy vagy a több követelés közül egyiknek vagy többnek egyes része (hányada stb.) vagy járuléka vagy költségei ellen használt ellentmondás által az egész fizetési meghagyás meg van támadva. Ha azonban a fizetési meghagyás több önálló követelés iránt bocsáttatott ki és az adós kifejezetten csak a követelések egyikének vagy egynémelyikének mondott ellent, az ellentmondás a fizetési meghagyást a többi követelések tekintetében nem érinti, s a fizetési meghagyásnak a 15, illetve 60 nap alatt ellentmondással meg nem támadott részére a 9., illetve 10. §. alkalmazandó.

Több adóstárs közül ugyanazon fizetési meghagyás ellen egy adóstárs által emelt ellentmondás a többi adóstárs javára is szolgál (Analogia: 1881: LIX. tcz. 35. §., 1868: LIV. tcz. 112. §.) s csak az összes adóstársak által vonható vissza érvényesen. Kérdéses lehet tán, hogy a 15 napi határidőn tul egy adóstárs által bejelentett ellentmondás az árverést a többi adóstársak ellen is felfüggeszti; a 11. §. végpontja szerint igenlőleg kellene e kérdésre válaszolni.

A 12. §-hoz képest: ha a fizetési meghagyás kellő időben ellentmondással támadtatott meg: jogában áll a hitelezőnek követelését a peres eljárás szabályai szerint ugyanazon bíróság előtt vagy — a 15. §. esetét kivéve — egy esetleg más szintén illetékes bíróság előtt érvényesiteni. Ha a hitelező a keresetet az ellentmondásról való értesüléstől számitott hat hónap alatt meg nem inditja, a fizetési meghagyás iránt előterjesztett kérelemnek a 7. §-ban emlitett hatályai megszünnek és a végrehajtást szenvedő kérelmére a halasztó hatálylyal nem biró ellentmondás folytán foganatositott végrehajtás feloldandó, a f. m.-t kérő pedig az adós kérelmére s részére a f. m. ellen bejelentett ellentmondás s a költségmegitélési kérelem költségeinek 8 nap alatt végrehajtás terhe mellett leendő megfizetésére kötelezendő. E kérelem csak a fenti 6 hó letelte után terjeszthető elő, s addig e költségek megállapitásának s biztositási végrehajtás utján való biztositásának helye nincsen.

A kereset a követelés s járulékaira nézve semmiben sem térhet el a f. m. iránti határozat tartalmától.

Ellenkövetelés, viszontkereset itt már helyt foghat.

A 14. § nál a prdts 83., 84., 88., 80—90. §§., az 1881: LIX. tcz. 11., 12. §§. s az 1874: XXXIV. tcz. 27. §-ra történik utalás. Képviselet esetére a pts 252. §-a alkalmazható. A 14. §. szerint megbizás nélkül ellentmondók fizetési meghagyást nem kérhetnek. Az általuk bejelentett ellentmondásra hozandó határozat a képviseltnek volna kézbesitendő, vagy csak ha utóbbi az országban vagy a biróság területén lakik vagy tartózkodik.

A 15. §. második bekezdése tartalmán azon bővités volna ajánlatos, hogy: ellentmondás esetében pedig, valamint akkor is, ha a fizetési meghagyás szabályszerüen kézbesithető nem volt, ha csak a hitelező nem kérte ezen esetre értesitését, hogy ujabb kézbesitési helyet (lakczimet) jelenthessen be, a kereset tárgyalására a hitelező ujabb kérelme nélkül tüz ki határidőt.

A kérelemben s ellentmondásban használt illetlen kifejezések a birót kétségtelenül a prts. 118. §. alkalmazására jogositják.

A 15. §. folytán való eljárás a sommás eljárás, illetve a kisebb polgári perek iránti eljárás szabályai szerint történik.

A 16. §. szerinti lajstromot a felek nem irják alá szóbeli kérelem v. ellentmondás esetén sem. Személyazonosságuk igazolását a biró követelheti.

A tervezet a jogorvoslatnak nem ad helyet ezen eljárás fonalán. Az ellentmondás beadásának elmulasztása nem orvosolható igazolással a fentirt okból; hogy a 12. §.-beli 6 havi, vagy a 9. §.-beli határidő elmulasztása sem méltatható jogorvoslat beneficiumában, az világos. Itt megemlitjük, hogy az osztrák törvény nyolcz nap alatti felebbvitelt enged az ellentmondást visszautasitó, valamint a hitelezőt az ellentmondás költségeinek kötelező határozat ellen.

Az illetékesség szintén csak ellentmondással lenne megtámadható a tervezet szerint. Az ez iránti expediens annyival inkább érdemel bővebb magyarázatot, mert az illetéktelen biróság előtti kérelem-előterjesztés elfogadása a 7. §-beli hatályokat nem tartják fen.

Kivánatosnak tartottuk volna e törvénytervezettel a végrehajtási rendeletének tervezetét is tanulmányozhatni; mert annak az ügykezelésnek már fennebb érintett pontjai körül oly lényeges intézkedéseket kell tartalmaznia, hogy azokon nyugszik majd ezen alakjogi intézmény mint lajstromi rövid eljárásnak nyomatékos biztositéka. *r.*

[1] A váltó- s váltóviszkereseti jog elévülésének megszakitása váltótörvényünk szerint a kereset beadása által, a német s az osztrák váltórendszabály szerint pedig a kereset kézbesitése által szakittatik félbe. E tény után az elévülés, ha csak a kereset vissza nem vétetik, ujból meg nem kezdődik többé, hanem csak a váltóper elévüléséé kezdődhetik meg azontul, mely az utolsó perbeli tény napjától számitott 32 év.

[2] Tehát ha amaz alternative rendelkezett, emez alternative rendelendő el (az adós érdekében), még akkor is, ha nem alternative kéretett az elrendelése.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A szerzői jog és a csődtörvény.

Az az eset merült fel, hogy alperes, ki ellen az 1884: XVI. tcz. 19. §.-a rendelkezése alapján kereset indittatott, a per befejezése előtt csődbe jutott.

A régi csődeljárás imperative rendelkezett minden, a vagyonbukottat terhelőleg illető pereknek e csődbirósághoz áttétele iránt, de természetesen nem értett e perek alatt egyebet mint azokat, a melyek vagyoni elégtételadásra irányultak, melyek tehát a csődvagyonná deklarált tömegből nyerendettek osztályozást és kielégitést.

A ma érvényben álló 1881: XVII. tcz. e régi eljárást megszüntette, modern alakjában teljesen egyszerüsitette az eljárást, ugy a csődöt megelőzőleg folyamatban volt perek tekintetében, mint az eljárás czélszerü és észszerü egyszerüsitése által, s ma a bukottat terhelő perek vagy általa aktive érvényesitett követelések jövő sorsa (csődnyitás utáni állapota) tekintetében oly intézkedései állanak fen a törvénynek a régi eljárással szemben, hogy ugy hitelező mint adós előnyben van a régi állapothoz képest; a hitelező, mert követelésének legalább részét elég rövid idő alatt megkapja; adós, mert nem esik bele abba a labiryntba, melyből gyakran nagyon hosszu volt a kivezető ut; hisz ma is van oly csődper, mely a mármarosmegyei régi törvényszéken 1816. évben kezdődött s a különböző törvényalkotások között ma a fizetési sorozat stádiumáig jutott. Igaz ugyan, hogy az 1840: XXII. tczikknek egész az 1881: XVII. tcz. életbeléptéig tartott érvénye alatt segélyére jött az 1853-iki osztrák csődrendtartás, majd az O. B. Ért. s utóbb a telekkönyvek általánossá válta után maga a már 1855. évben életbeléptetett telekkönyvi rendtartás s ezek által a külön csődtömeget képező vagyonból már az uj törvény előtt is külön kielégitési alap alkottatott, ámde épen e változások részlegessége adott egyszersmind okot és alkalmat az eljárás hosszadalmasságára, s a mai eljárás szüntette azt csak meg.

Hogy tárgyamtól el ne térjek, következőket adom elő.

Egy elhalt ösmert iró özvegye, mint kiskoru gyermekei gyámanyja keresetet inditott alperes, egy vidéki nyomdász ellen s keresetében azt adja elő, hogy alperes a *saját neve* alatt, arczképével is ellátott füzetben «költeményeket» bocsátott közre, s ebben a füzetben felperes, néhai férje által hátrahagyott és a «Petőfi társaság» által közrebocsátott költeményei közül szóról-szóra átvett 6 költeményt ösmert fel s ennek alapján az 1884: XVI. tcz. 19. §. alapján a szerzői jog bitorlása czimén pereli meg alperest, kéri őt férje emléke iránti tartozó kegyelet jogán a hivatolt törvény értelmében 1000 frtig terjedhető pénzbirságban, esetleg e törvényszakasz alapján megfelelő fogházbüntetésben, és ezenkivül 200 frtban számolt kártéritésben marasztalni.

Alperes a törvény által engedett peruton (rendes, irásbeli uton) védekezve viszonválaszáig jutott, a midőn hitelezői kérelmére ellenében csőd lett nyitva. Ez a körülmény a perben, illetve a perfelvételi jkönyvben alperesi részről bejelentetvén, kéretett egyuttal a csődtömeggondnok értesitése.

Nézetem szerint e kijelentés folytán az eljárás felfüggesztésének helye nincs.

Nincs pedig azért, mert a kereset szerzői jog bitorlása czimén az 1884: XVI. tcz. 19. §. alapján indittatván, ennek czélja a kereset szerint is, de a törvény indoka szerint is az ezen törvény által megállapitott «*vétség*»-nek polgári uton «szabad mérlegelés» szerint, ép ugy mint az 1883: XXV. tcz. alkalmazásánál, elbirálása és pénzbirsággal, behajthatlanság esetén pedig fogházbüntetéssel sujtása. Igaz, hogy a keresetben a pénzbirságon kivül 200 frt kártérités is követeltetik, de nem első sorban.

E törvény által tehát a polgári bíróságnak adatik meg a jog, hogy a fenforgó szándékosság vagy gondatlanság mérlegelésével vétségnek minősitsen bizonyos tényt s azt büntetéssel sujtsa, ezenkivül kártéritést is itéljen. Nincs tehát ehez a csődbirósághoz tartozó csődtömegnek semmi jussa. A kötelezettség, melyet a vétkesség megállapitása mellett a polgári bíróság kimond és megállapit, büntetőjogi jelleggel bir; analog ez a pénzbüntetéssel (1878: V. tcz. 20. §.), a mely tehát az 1881: XVII. tcz. 65. §-a értelmében a tömeg ellen ugy sem érvényesithető. Mert büntető jellegüknél fogva nem czéloznak anyagi elégtételt, vagyis büntetést képeznek. Az 1881. évi XVII. tcz. 8. §. szerint a csőd elrendelése után oly pereket, melyek a csődtömeghez tartozó jogokat vagy javakat érdeklik, sem folytatni, sem megkezdeni nem lehet. Ez a törvényszakasz szól látszólag a mellett, hogy a szerzői jog bitorlása czimén inditott keresetek sem volnának folytathatók a csődbiróság mellőzésével. Azonban mint fentebb emlitém, miután az ily keresetek kérelmi része vétség megállapitására s pénzbirság kiszabására kell hogy irányuljon, ennélfogva elveszti oly jellegét, mint a mely a csődvagyon ellen birna kielégitési joggal s csak a *vétkes* megbüntetésére irányulván, nincs ok arra, hogy az ily felperes *csődhitelezőnek* tekintessék, a kinek tehát keresetét a csődbirósághoz külön még akkor is be kellene jelentenie, ha az már önállóan folyamaton van.

Avagy feltéve, ha az ily keresetek is a csődbirósághoz volnának bejelentendők, mondhat-e egyebet ki a csődbiróság a *vétkes* vagy *nem vétkesnél* az 1884: XVI. tcz. értelmében? s megitélheti és osztályozhatja-e a kiszabott pénzbirságra? Bizonynyal nem, s ebből folyólag kétségtelen, hogy hasonló kereseteknek a polgári biróság által való elitélését és végrehajtását az alperes csődbejutása nem gátolhatja.

BIRÓ VILMOS,
kir. tszéki biró.

A Btk. 335. §-a és annak tervbe vett módositásához.

Azon körülmény, hogy a büntető-törvény revisiója alkalmából az előadói tervezet a kodex 335. §-át is belevonja a revisió körébe, némi elégtételt nyujt — velem együtt — azoknak, kik a szakasz mikénti alkalmazásához a 44. számu döntvény meghozatala *után* is hozzászóltak. (Részemről a «Jogtudományi Közlöny» 1885. évi 13. számában). Ha a revisió mindazon vitás kérdéseket felölelné, melyek a büntetőtörvény életbeléptetése óta döntvényeket provokáltak, ugy az emlitett szakasz tervbe vett módositása e szempontból jelentőséggel nem birna; de midőn a törvény csak *némely* szakaszainak módositásáról van szó, a 335. §-nak revisiója nem jelenthet mást, minthogy e §. mikénti alkalmazásának kérdését a mérvadó körök a 44 számu döntvénynyel világosan és félreérthetlenül tisztázottnak nem tekintik.

A kérdés most már csak az, vajon a 335. §. módositott szövege a 44. számu döntvény álláspontját foglalja-e el egész terjedelmében, (beérve azzal, hogy annak határozmányait törvénybe foglalja) vagy pedig e döntvény első részétől eltérve azok nézetét kodifikálja-e, kik az értékösszegezést csak akkor kivánják alkalmazni, ha egyéb lopás büntette fen nem forog?

Én a módositott szöveg figyelmes elolvasása után, és tekintettel a revisió *intentiójára*, abból az utóbbi felfogást vélem kiolvashatni.

A módositott szakasz szerint: «a dolgok értéke, melyeket ugyanazon személy több lopás *vétsége* alkalmával ellopott, stb. összeszámitandó, a mennyiben az együttes érték ötven frtot meghalad, ezen összes vétségek helyett egy lopás büntette állapitandó meg.»

Nos, ha a tervezet tisztelt készitője e szakasz keretében törvényesen meghatározandónak találta azon, a 44. döntvény által is szabályozott kérdést, hogy az ugyanazon tettes vagy

részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kisérletének vétségei az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján — habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja vagy többszörösen meghaladja is, — egy büntettet képeznek; ugy meghatározta volna azt is, hogy az értékösszesités akkor is alkalmazandó, ha a tettes vagy részes ellen már önmagában is büntettet képező lopás forog fen, ha t. i. a döntvény e részét elfogadhatónak tartotta volna.

De midőn a revisiónak a lopás deliktuma tekintetében czélja épen az, hogy a lopást *büntetté minősitő* körülmények *apasztassanak*, nem pedig hogy szaporittassanak, én a revisió eme szelleméből kifolyólag azt következtetem, hogy a tervezett módositás a Btk. 99. §-át nem kivánja favorisálni a 98. §. rovására.

És a kontrario is következtetve: minthogy a módositott szöveg szerint azon dolgok értéke számitandó össze, melyeket «ugyanazon személy több lopás *vétsége* alkalmával» lopott el stb., ezen összeszámitás szükségkép elesik, ha egy vagy több lopás *büntette* is fenforog.

Ha pedig a módositott szakasz *intentióját* félreértettem volna, — ha annak értelmezésében tévednék, — ugy ez csak a mellett bizonyit, hogy annak præcisebb szövegezése leend szükséges.

Dr. KÉRI MIKLÓS,
kir. alügyész.

Különfélék.

— **Tóth Elek** kir. táblai tanácselnök a decentralisatio küszöbén nyugalomba vonult. Mint a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék elnöke 10 éven át vezette ez óriás ügyforgalmu bíróságot és elmondhatni, hogy ő volt az, a ki e bíróságot mintabírósággá fejlesztette ki. Ugyancsak méltán nevezhető mintabíróságnak a budapesti kir. tábla III. polgári tanácsa, melynek elnöke Tóth Elek volt, mely tanács elvi kijelentései a táblai decentralisatio után iránytüt fognak képezni az uj kir. táblák judikaturájában is.

— **Az 1881: LX. tcz. 201. §-a** kimondja, hogy *fontosabb esetekben* a telekkönyvi hatóság az ingatlanoknak árverésén befolyt vételárt a jelzálogos hitelezők követeléseinek kielégitése czéljából az e végből megbizandó kir. közjegyző által fizettetheti ki s ekkor utóbbinak dijai az előnyös tételek közé számitandók. A budapesti kir. törvényszék telekkönyvi hatósága e törvényszakaszt ugy magyarázza, hogy minden sorrendi kifizetés *fontos eset* s kivétel nélkül mindenkor a követelések kielégitését kir. közjegyző által eszközölteti. Igy történt nem rég, hogy 10,000 frtnyi vételár kifizetését is közjegyzőre bizta, kinek dijai körülbelül 60 frtot tettek. Azon jelzálogos hitelező, kinél a fizetési fonál épen megszakad, csak nehezen tud belenyugodni abba, hogy helyette, kinek talán egész követelése nem megy többre, mint 60 frtra, a kir. közjegyző kapja az előző hitelezők kielégitése után, a vételárból különben fenmaradt hátralékot. Nem lehetne talán vezérfonálként megállapitani, hogy csak azon sorrendi kifizetés «fontos eset,» melynél legalább 12—15 hitelező van érdekelve, vagy a felosztandó vételár legalább 25000 frtot tesz ki?

— **Ismét egy «sentimentalista.»** Egyik utóbbi számunkban mutattuk ki, hogy a Btk. novellájának szerzője méltán tarthat igényt a fentebbi elnevezésre, melylyel bizonyos körök kiválólag minket tüntettek ki. Most ismét a parlamentben találkozott egy képviselő, a ki Btk. módositásáról ugyanazokat fejtette ki, melyeket mi évek óta hangoztatunk. Varasdy Károly képviselő ugyanis a következőket mondotta többek közt a költségvetési vita folyamán tartott beszédében:

«A korrektionalisatio nem nyervén a törvényben nyilt kifejezést, a gyakorlatban nagy ingadozást tapasztalunk. Eltérők a vélemények, hogy bünkisérlet esetén a fegyházzal sujtott cselekményeknél szabhat-e ki a biró fogházat? Ha pedig fogházat róhat ki, miután ez által a cselekmény vétséggé minősül, a vétség kisérlete pedig csak akkor büntethető, ha a kodex különös részében fenyitendőnek jeleztetik: vajon büntetendő-e egyáltalán, ha ezen cselekménynél a vétség kisérlete nem mondatik büntetendőnek?

A bünhalmazatnál és ott, a hol a korrektionalisatio mellett a Btk. 98. §-a, mely enyhébb büntetés kirovását vonva maga után, lenne alkalmazandó, a 99. §. figyelembe vételével szabják ki a büntetést. Nem vezet-e igazságtalanságra az a körülmény, hogy a fiatal koruaknál enyhébb büntetési tételt a büntetőtörvénykönyv csak a 12—16 évesekre rendel alkalmaztatni, holott a 16—18 éveseknél is sokszor komolyan mérlegelés alá jöhet ama körülmény, hogy birnak-e tettük bünösségének felismerésére elégséges belátással. Nálunk a 16—18 évesekre derüre borura szabják ki a börtön- és fegyházbüntetéseket. (Igaz! Ugy van!) Innen van, hogy börtöneinkben és fegyházainkban oly sok a fiatalkoru, kik azután megrögzött gonosztevőkkel összekerülvén, az eltévelyedettekként bekerültekből valóságos iskolázott gonoszok lesznek, (Igaz!) s mint ilyenek szabadságukat visszanyervén, a társadalom fekélyeivé válnak.

Büntetőtörvénykönyvünk e tekintetben a franczia és belga, nem egy dologban ósdi szagu törvények után indul; ellenben a német büntető kodex egész a 18 éves korig kiterjeszté a redukált büntetési tételt, az olasz pedig ezen korig két felosztást ismer, a mennyiben külön állapitja meg a 9—14 és külön a 14—18 évesekre a büntetések leszállitását.

Nem tartom helyesnek, a büntetés czéljaival, a polgári igazsággal, a társadalom és állam érdekeivel is megegyeztethetőnek, hogy a vádlottnak csak önhibáján kivüli vizsgálati fogsága számittassék be büntetésébe. Mikor származik a vádlott hibájából a vizsgálati fogság hosszabb tartama? Ha vádlott nem vall és a jogszolgáltatást nyomra nem vezeti; ha tagad; vagy ha jogorvoslatot használ. Már most igazságos-e, hogy azért vádlottat a vizsgálati fogság be nem számitásával büntessük? Vajon nem szabad-e mindez azon vádlottnak, ki nincs letartóztatva? Vagy a letartóztatottnak, kinek védekezése és helyzete ezen állapota folytán ugy is nehezebb, kevesebb joga legyen, mint a szabad lábon levőnek? Vajon megegyezik-e az a vádrendszerrel, hol a vádlottól a vád beszerzése követelhető? Vagy talán összefér ez a védelem szabadságával? Hiszen a modern bünvádi eljárások egyik sarktétele, hogy a terhelt nem köteles vallani, hanem a bizonyitékok előállitása a vádat terheli. Ezen álláspontra helyezkedik az 1886. és 1888-iki magyar javaslat. Vagy talán a mi börtönviszonyaink között meri valaki állitani, hogy a vizsgálati fogság elviselése sokkal könnyebb, mint a büntetés elszenvedése s azért az semmibe vehető? Hiszen mindennapi az az eset, hogy a vizsgálati foglyok azon könyörögnek, hogy mielőbb szállitsák el őket a fegyházakba, hol legalább egészséges zárkákba juthatnak. (Igaz! Igaz!) Vagy talán az államkincstárnak érdeke követeli, hogy a vagyontalan vádlottaknál minél több tartási költség háruljon reá? Az 1843-iki magyar javaslat a vizsgálati fogság beszámitásának álláspontjára helyezkedett. Beszámitja azt az olasz törvény; de be engedi számittatni feltétlenül a német törvény és az osztrák javaslat is.

A magyar büntetőtörvénykönyv 94. §-a tehát mulhatlanul módositást igényel.

De leginkább és legmegdöbbentőbb igazságtalanságokkal a minősitett lopás büntetésénél találkozunk. Nem is emlitem a Btk. 336 §-a 2-ik pontja alapján felmerülhető viráglopási eseteket és a 337. szakasz alapján előforduló sulyos visszásságokat, csak 336. §. 3., 4., 5. pontjaira és a 338. §. lesujtó következményeire bátorkodom a t. ház figyelmét felhivni.

Ha valaki egy almát a kert-ajtón bemenve ellop: legkisebb büntetése lehet 50 kr. pénzbüntetés, ha pedig a kerten átmászva lop egy almát: legkisebb büntetés 6 havi börtön. Ha a tolvaj nyitott ajtón a szobába behatol és onnan egy krajczár értékü tárgyat ellop: legkisebb büntetése lehet 1 frt pénzbüntetés; ha pedig lopott, vagy álkulcscsal nyitja fel a szoba ajtaját, s igy visz el egy krajczár értékü dolgot: akkor legkisebb büntetése 6 havi börtön. Ki 14 éves korában egy krajczárt, 15 éves korában szintén egy krajczárt lop és ezért büntettetik és azután 17 éves korában ismét 1 krajczárt tulajdonit el: legkisebb büntetése 6 havi börtön. A német büntetőtörvényben a minősitett lopások büntetésének rendes minimuma egy évi fegyház, rendkivüli minimuma 3 havi fogház, az élelmi és élvezeti czikkek lopásánál pedig minősitett elkövetés esetében is kihágás marad a lopás. Az osztrák törvényben a lopás büntettének rendkivüli minimuma valamennyi minősitett lopásnál is egy nap. A belga törvény rendkivüli minimuma 3 hónap, és ezenkivül kisegi-

tőül ott van a feltételes itéletek intézménye. A hollandi törvény pedig minimumot nem is ismer. Az olasz törvényben a lopás büntetési minimuma 3 nap.»

— **Ügyvédek okulására.** Egyik fővárosi ügyvédtől a következő sorokat vettük:

H. S. nyitrai lakos képviseletében egyik fővárosi biztositó társaságot a budapesti kir. kereskedelmi és váltó-törvényszék előtt 1887. nyarán tüzkár megfizetése iránt bepereltem. A hozott itélet kedvező volt felperesre nézve, miután alperes biztositó társaság legnagyobb részben pervesztes lett s mint ilyent az itélet a költségek fizetésére is kötelezte. Alperes ennek következtében a felperesi követelést kezeimhez kifizette s én ügyfelemnek a behajtott összegről elszámoltam. A per során a bizonyitási eljárás folyama alatt szükségessé vált három felperesi tanunak a galgóczi kir. járásbiróság utján való kihallgatása. E három tanu összesen 13 frtot számitott fel tanudij fejében, mely összeget azonban sem a kihallgatást foganatositott biróság, sem a perbiróság a per végbefejezéséig nem követelte s igy természetesen e 13 frt felperes javára a költségekben meg sem lett itélve. Körülbelül egy évre azután, hogy alperes a követelést már kiegyenlitette, vettem a perbiróság meghagyását, hogy a 13 frtot tanudijak fejében különbeni végrehajtás terhe mellett stb. fizessem ki. Rögtön tudattam ezen örvendetes hirt ügyfelemmel, de bizony az értesitő levél visszaérkezett azzal, hogy ügyfelem, nem tudni hová, elköltözött. Tudakozódásaim ügyfelem holléte után eredménytelenek maradván, a sérelmes végzést felfolyamodással támadtam meg, nem tudván közönséges észszel belátni, mily alapon vagyok kötelezhető tanudijak fizetésére sajátomból egyáltalán, de különösen egy évre már a per befejezése s az ügyfelemmel történt végleges elszámolás után. A budapesti kir. itélő tábla f. é. 2751. sz. végzésében, melylyel az elsőbiróság végzését helybenhagyta, fizetési kötelezettségem okait közölte velem, kimondván, hogy «a pervitellel járó kiadásokat ügyvédi képviselet esetén a képviselet természetéből kifolyólag a fél helyett az ügyvéd tartozik előlegezni, ki a per vitelével meg lévén bizva, a fél nevében a biróságokkal érintkezik, s ki viszont az 1874. XXXIV. tcz. 54. §. értelmében jogositva van felétől kiadásainak aránylagos előlegek általi fizetését kivánni. Az itt szóban forgó tanudijak oly időben merültek fel, mikor a felfolyamodó ügyvéd H. S. felperest még képviselte, tehát azokat fele helyett előlegezni köteles *volt* (sic!), miért is a felfolyamodásban felhozott az a körülmény, hogy a képviselet jelenleg már megszünt, jelentőséggel nem bir.» Ügyvédtársaim ebből megtanulhatják, hogy nemcsak előlegekre, de az esetleg a per befejezése után is felmerülhető kiadások fedezésére «utólag»-okra is van szükségük.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat:

A budapesti törvényszék azt a gyakorlatot követi, hogy makacsság esetén a pertárnok az iratokat még 15 napig a pertárban visszatartja azon indokból, mert «lehet, hogy alperes igazolással él.» Ha azután alperes tényleg igazolási kérvényt nyujt be 15 napon belül, akkor a törvényszék egyátalában nem hoz itéletet addig, mig az igazolás kérdése nincs eldöntve. De még furcsább a dolog, ha felperes követelése veszélyeztetve van, mert hiába tartja készletben a veszélybizonyitványt, az akták 15 napig a pertárban maradnak, az itélet kézbesitéséig pedig legalább is további 15 nap mulik el. A veszélybizonyitvány alapján a biztositási végrehajtást tehát a makacsság felvétele után egy hónappal lehet csak kérelmezni. Ez a gyakorlat, melyet sem a perrendtartás, sem az ügyviteli szabályzat elő nem ir, meg volna szüntetendő.

— **A Magyar Jogászegyletben** a legközelebbi szombaton közbejött akadályok folytán ismét nem tartathatik meg az ülés. A legközelebbi ülés deczember 20-án lesz, a mikor is a feltételes itéletek kérdésében felszólalnak dr. *Gruber Lajos* és dr. *Reichard Zsigmond.*

— **Monstre-fegyelmi** tárgyalás folyt e héten a budapesti ügyvédi kamarában. A *harmadik* folytatólagos tárgyalás eltartott d. u. 3 órától éjjeli 11 óráig.

— **A «század-parancsnok teendői bünügyekben»** czim alatt egy a katonai bünügyi előnyomozást s főleg *tényvázlatok* szerkesztését tárgyazó kézikönyvre hirdet előfizetési felhivást Gerő Gyula m. kir. honvéd főhadnagy-hadbiró. A kézikönyv számos példát és 19 tényvázlat mintát tartalmaz s a katonatisztek és a polgári jogászkörök figyelmére annyival is inkább érdemes, mert a bünügyi előnyomozással foglalkozó szakmunkánk alig van, a katonaságnál pedig épen nincs; mert továbbá a mü a honvédelmi miniszter által, szakszerü felülvizsgálás után a honvéd gyalog- és huszár-századok számára *megrendeltetett.* A mü 1891. évi márczius táján jelenik meg s előfizetési ára 1 frt, mely szerzőhöz, Kassára czimezve 1891. évi január 10-éig küldendő be.

Nemzetközi Szemle.

— **Közjegyzői okirat nélkül átadott hozomány** visszakövetelése gazdagodási keresettel. (Osztrák legfőbb itélőszék.) Felperesnőnek a férje csődtömege ellen hozomány kiadása iránt inditott keresetét mindhárom biróság elutasitotta, mert a hozomány átadásáról közjegyzői okirat nem lett fölvéve. Felperesnő ezután uj keresettel érvényesitette igényét, azon az alapon, hogy a beigazoltan átadott összeg az alakszerüségek elmulasztása folytán hozomány természetével nem bir ván, a csődtömeg *sine causa* tartja azt vissza, és igy az ő kárával gazdagodik. Ezen keresetnek a legfőbb itélőszék helyt adott, mert a hozománynak a kellő alakszerüségek megtartása nélkül történt átadása érvénytelen ügyletet képezvén, ezen átadás a tartozatlan fizetés jellegével bir, és igy tekintettel arra, hogy a fizetés az ügylet érvényességének téves föltevése mellett történt, a polg. törvénykönyv 1431., 1225., 1432. és 1433. §§-ai alapján visszakövetelésnek van helye.

— **A Liszt-féle büntetőjogi folyóirat** esedékes füzete megjelent. Szorosan dogmatikai és szemleszerü anyagot közöl; a büntetőjogi reformkérdéseket ezuttal meg sem emliti.

— **A morvaországi ügyvédi kamara** közgyülése kimondotta, hogy oly ügyvédi munkáknak, melyeknek dijazását a *Currentientarif* szabályozza, ezen dijszabás tételeinél olcsóbban való elvállalása, az ügyvédi kar tekintélye elleni vétséget képez, ha az tisztességtelen verseny czéljából történt.

— **Város kártéritési kötelezettsége** épitési engedély megtagadása folytán. Egy *berlini* telek tulajdonosa 1885-ben engedélyt kért a telek beépitésére. Az engedélyt megtagadó végzést a közigazgatási biróság hatályon kivül helyezte; az időközben megállapitott szabályozási terv szerint azonban a kérdéses telek kisajátitandó levén, az engedély most ezen okból ujból megtagadtatott, és a telek a kisajátitásnál mint beépitetlen föld becsültetett meg. A tulajdonos kártéritési követeléssel fordult a város ellen azon alapon, hogy az épitési engedélyt 1885-ben jogtalanul tagadták meg tőle, és őt ez által az épitésben és az épületek kihasználásában megakadályozták. A Reichsgericht megállapitotta a város kártéritési kötelezettségét, a károsszeg meghatározása a további eljárásra utasittatott.

— **Schweizban** Vaud kanton törvényszéke kimondotta, hogy a férjezett nőknek absolute tiltva van, vétel utján ingatlan vagyont szerezni. Ez az itteni törvényhozásnak világos rendelkezése. A polg. kodex 1049. czikkében ugyanis ki van mondva, hogy a nő, a házasság tartama alatt adásvétel utján ingatlanokat nem szerezhet; az 1089. cz. pedig rendeli, miszerint a férj a tulajdonosa az ingatlanban álló szerezményeknek, ki azoknak a házassági kötelék felbontásakor levő értékéről számolni tartozik.

— **Érdekelt esküdtek.** Párisban most folyó Gouffé-féle bonyolult gyilkossági bünügyben, mely ott óriási sensatiót keltett, néhány ujságiró interview-olta az esküdtek egy részét, kik nem is átallottak véleményt nyilvánitani az ügyben. Ennek folytán az ügyészség a részrehajlóság gyanuját látta fenforogni, és minthogy igy nem volt elegendő számu részrehajlatlan esküdt található, az ügy tárgyalása egy későbbi esküdtszéki ülésszakra halasztatott.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 51. sz. Budapest, 1890. deczember 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az önbiráskodás. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, budapesti ügyvédtől. — A katonai büntető-törvénykönyv és eljárás revisiójához. FABINYI GUSZTÁV győri kir. törvényszéki birótól. — Jogirodalom: Fitting: Der Reichs-Civillprozess. Berlin 1890. Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A peres és a végrehajtási eljárások reformjához. Dr. STAUD LAJOS dunaszerdahelyi kir. járásbirótól. — Iparhatóság vagy bíróság. Dr. RÓTH PÁL budapesti ügyvédtől. — A sátoralja-ujhelyi járásbíróság. *N. B.*-től. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségü határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az önbiráskodás.

I. A büntetőtörvény-könyv módositása tárgyában készült előadói tervezet egy uj deliktummal akarja gazdagitani törvénytárunkat. «Az önbiráskodás» czimén uj fejezet volna a jogtalan elsajátitás és orgazdaság közé fölveendő. Tehát a vagyon ellen irányzott büntetendő cselekmények száma szaporodnék egy uj deliktummal.

Ez a terv kétségkivül meglepte azokat, a kik tudják, hogy ilynemü vagyoni delictum a világ semmiféle büntetőtörvény-könyvében elő nem fordul. Mások azonban valószinüleg örömmel üdvözlik az uj «jogi lényt», melynek nemes hivatása az volna, hogy kihelyezve a lopás, rablás vagy zsarolás sulyosabb büntetései alól az önbiráskodás eseteit, ezáltal is enyhitse a kodex tulszigorát.

A tervezet szerzője is az utóbbi szempontból indult ki, mint ezt a megokolás következő tétele igazolja: «a Btk. javaslatának indokolásában kimondatik, hogy az önbiráskodás, az illető önhatalmu tény (elvétel, elfoglalás) természetéhez képest mint lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás esik a törvény büntető határozatai alá. Ezzel oly cselekmények foglaltattak a lopás stb. keretébe, melyek sem az elmélet, sem a nép meggyőződése szerint oda nem tartoznak» (15. l.).

Ez állitás felvilágositásául nyomban egy példát is találunk. «A hitelező cselekménye, ki másként nem tudván követelését behajtani, adósa lovát a legelőről elhajtja es eladja: a lólopással egy természetünek nem vehető.» Minthogy pedig az ehhez hasonló esetek törvényünk szerint lopás, vagy esetleg rablás gyanánt büntetendők, s minthogy e szerint «a törvény világos hézaga sok honpolgár igazságtalan elitéltetését okozza», ezekből a novella szerzője oda konkludál, hogy az önbiráskodásra vonatkozó törvényhozói intézkedés halaszthatatlan volta kétségtelen (16. l.).

Az ujitás czélja ezekből világos. Világos tehát az is, hogy itt egy régóta és sokat vitatott kérdés felujitásával találkozunk, oly kérdéssel, a mely hajdan sok fejtörést okozott a tudósoknak, de a mely a törvényhozások mai állása szerint immár nem kérdés.

Befoglaltassék-e a lopás és vele rokon deliktumok fogalmába a jogtalan gazdagodás czélzata (animus lucri), vagy ettől eltekintve: első sorban a tulajdon megvédését tegyék-e a lopásra stb. vonatkozó büntető intézkedések tárgyává? Ez volt a kérdés, mely felett sokáig vitatkoztak s ezzel volt összefüggésben az is, hogy mi történjék az oly esetekkel, melyek a tulajdon szempontjából lopást képeznének ugyan, de az animus lucri hiánya miatt ettől mégis különböznek?

A törvényhozások azonban már napirendre tértek e kérdés fölött. Mindnyájan elfogadták azt a megoldást, hogy a vagyon elleni büntettek büntetésének czélja és alapja a tulajdon védelme, s hogy e szerint az, ki az idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonitja, vagy jogtalan eltulajdonitási szándékkal elveszi: abban a deliktumban válik bünössé, a melynek tényálladékát cselekménye magában foglalja.

Olyan büntetőtörvénykönyv, mely a tolvaj avagy rabló cselekményét az önbiráskodás czimén kihelyezné a lopás vagy rablás fomgalából, mint alább látandjuk, ma már nem létezik. Minthogy pedig a szóban forgó előadói tervezet, szerzőjének nyilt kijelentése szerint, épen ezt akarja törvénybe iktatni, s minthogy ez a törekvés az eszmék tisztázatlan volta miatt tágabb körökben is rokonszenvre talál: ezek folytán szükségesnek látszik az uj jogi lény természetével kissé közelebbről megismerkednünk.

II. Mindenekelőtt arról kell számot adnom, hogy az önbiráskodás ma már egyetlen büntetőtörvénykönyvben sem fordul elő oly értelemben, hogy az a lopás fogalmi körét megszoritaná.

A régi kodexekben is csak kivételesen találkozunk e jelenséggel. Igy pl. *a bádeni Btk. 279. §-a* külön büntetés alá helyezte annak cselekményét, a ki a törvényben megengedett eseteken kivül önhatalmat használ a végett, hogy valamely jogát érvényesitse (Selbsthilfe). De már az *1843. évi magyar javaslatban*, mely különben lehetőleg a bádeni törvényhez tartotta magát, ezt a deliktumot nem találjuk fel. És miért nem? Ennek kulcsát megleljük ama rendkivüli befolyásban, melyet *Mittermaier* a 43-iki javaslat készitőire gyakorolt. Ez a nagy tudós már akkor pálczát tört a «Selbsthilfe» mint önálló büntetendő cselekmény fölött, Feuerbach müvéhez irt jegyzeteiben ekként nyilatkozván: «Die Erfahrung aller Länder, in welchen Strafgesetze über Selbsthülfe bestehen, lehrt die Unzweckmässigkeit, weil das Volksbewusstsein über das, was hier erlaubt ist, in grosse Collision mit der unbestimmten Strafvorschrift kommt und insbesondere bei so vielen civilrechtlichen Befugnissen es schwierig ist zu bestimmen, ob Selbsthülfe da ist» (321. l.).

Ezt az állitást azóta is megerősitették az önbiráskodásra vonatkozó büntető intézkedések. Ezért Németországban is elszigetelve maradtak a *braunschweigi*, *würtembergi* és *darmstadti* büntetőtörvénykönyvek idevágó intézkedései, a *német birodalmi Btk.* megalkotásánál pedig többé szó sem volt arról, hogy az önbiráskodás büntetőjogi fogalmát fentartsák. Nem tekinthető ilyennek az *ausztriai Btk. 83. §-ában* körülirt büntett sem, mely szerint nyilvános erőszakoskodást követ el az, a ki a felsőség mellőzésével, másnak birtokát erőszakos beütéssel megháboritja, vagy másnak házába fegyveresen betolakodik, történjék bár ez valamely vélt jogtalanság megboszulása, követelt jog kivitele stb. végett.

A fenálló törvények közül ma már csupán az *olasz Btk.* tartalmaz külön intézkedést az önbiráskodásról, mely lényegileg igy hangzik: A ki a végett, hogy követelt jogát (preteso diritto) gyakorolja, oly esetekben, midőn a hatósághoz fordulhatna, *dolgokon vagy személyeken elkövetett erőszak által* önhatalmulag szerez magának igazságot: 500 liráig stb. büntetendő (235. és 236. §-ok.). Erre hivatkozott s némi részben

ebből meritett a büntető novella előadói tervezetének készitője is. Szükséges lesz tehát e törvény előzményeit és valódi értelmét kissé közelebbről megismernünk.

Az önbiráskodás delictumát már az 1859. évi olasz Btk. előtt létrejött olasz törvényekben is feltaláljuk. Az *1819. évi sziciliai* Btk. 168. §-a szerint büntetendő az: «a ki lopás vagy jogtalan kárositás szándéka nélkül, csupán a végett, hogy vélt jogát gyakorolja, valakit adósság megfizetésére vagy más kötelezettség teljesitésére kényszerit, vagy megzavarja másnak birtoklását» stb. Az *1821. évi pármai* Btk. 522—524. §-ai szerint büntetendő: «a ki fegyverrel vagy rombolással erőszakot használ adósával szemben a végett, hogy azt valamely, habár törvényes, kötelezettségének teljesitésére kényszeritse, a ki ugyanazon czélból rombolás és fegyver nélkül követi el az erőszakot, s a ki lopás vagy jogtalan kárositás szándéka nélkül csupán a végett, hogy jogát gyakorolja, valakinek birtoklását erőszakkal vagy fenyegetéssel megzavarja, stb. Az *1832. évi római* «regolamento» 116. czikke szerint magánerőszakoskodás esete forog fen, ha valaki fegyverek használata nélkül önhatalmulag: *a)* követelése biztositása végett elfoglalja adósának valamely dolgát; *b)* behatol másnak ingatlan birtokába, stb. Az *1839. évi szárdiniai* Btk. 263—265. §-ai szerint büntetendő: a ki azon egyedüli czélból, hogy vélt jogát gyakorolja, valakit adóssága megfizetésére vagy kötelezettsége teljesitésére kényszerit vagy megzavarja valakinek birtoklását, lerombol készitményeket, elvezet vizeket, levág fákat, élő sövényeket, stb. Ha bebizonyul, hogy a tettesnek joga volt a kierőszakolt teljesitéshez vagy birtokláshoz: a büntetés egy fokkal kisebb leend. Az *1853. évi toskánai* Btk. 146. czikke szerint büntetendő: «*a ki erőszakosság nélkül jogtalanul maga szerez magának igazságot,*» vagy a ki ezt erőszakkal követi el. Végre az *1856. évi estei* Btk. 231—234. §-ai lényegileg ugyanazt tartalmazzák, a mit a szardinai kodex idézett §-ai.

A felsorolt törvények közül csupán a *toskánai Btk.* foglalta be a jog érvényesitése végett elkövetett lopást az önbiráskodás fogalmába. De az a néhány év, mely alatt a kodex hatályban volt, eléggé bebizonyitotta az ily tágan fogalmazott deliktum veszélyes voltát. Ezért az 1859. évi olasz büntetőtörvénykönyv, mely a partikuláris törvények helyébe lépett, nem a toskánai, hanem a szardiniai és estei kodexek egyező intézkedéseit fogadta el az önbiráskodás meghatározása alapjául. Sőt eme törvények fentidézett §-ai csaknem szószerint átmentek az olasz Btk. 286—288. §-aiba. Ezeket tehát felesleges volna ismételni.

Az uj olasz Btk. előkészitése tudvalevőleg már 1868-ban megkezdődött. Azóta több javaslat váltotta fel egymást, melyekben az önbiráskodás fogalma is különböző változásokon ment át. Legérdekesebb és legtanulságosabb ezek közül az 1887. évi Zanardelli-féle javaslat, melynek 224. §-a a toskánai kodex mintájára ekként határozta meg az önbiráskodás fogalmát: «A ki azon egyedüli czélból, hogy jogát gyakorolja, *maga szerez magának igazságot* oly esetekben, melyekben a hatósághoz kellett és lehetett volna fordulnia: 50—500 lirával büntetendő» stb.

E szövegezésen szemmel látható *Carrara* befolyása, ki az olasz irók közül leghathatósabban képviselte azt az elméletet, hogy a lopás gazdagodási büntett, s hogy e szerint annak fogalmából a jog érvényesitése végett elkövetett ilynemü cselekmények kiveendők.[1] Carrara tekintélye azonban valamint nem volt elég hatásos arra nézve, hogy az ő befolyásával létrejött *teschini* büntető-törvénykönyvbe az önbiráskodást a jelzett értelemben felvegyék: ép ugy nem idézhette elő azt sem, hogy Olasz országban a Zanardelli-féle javaslat törvénynyé váljék. A törvényhozás e javaslat 224. §-át a hivatkozott 235. §-al épen a leglényegesebb pontban változtatta meg, midőn az önbiráskodás büntethetőségének feltételéül e szavakat vette fel a törvénybe: «usando violenza sulle cose.» A sulyosabb eset: «se il colpevole faccia uso di minaccia o di violenza contro le persone», már a Zanardelli-féle javaslatban is előfordult. E szerint most már csupán a jog érvényesitése czéljából alkalmazott *erőszak használata* tartozik az önbiráskodás fogalma alá, ellenben kizárvák abból a lopás s az ezzel rokon deliktumoknak, habár jog érvényesitése végett elkövetett, esetei. Hogy pedig mit kell az önbiráskodás czime alá foglalt erőszak alatt akár a dolgok, akár a személyek tekintetében érteni: ez iránt felvilágositást találunk a korábbi olasz törvényekben.

Személy elleni erőszak pl. valakinek kényszeritése adósság megfizetésére vagy valamely kötelezettség teljesitésére, a dolgok elleni erőszak esetei pedig más birtoklásának erőszakos megzavarása, készitmények (fabricati) lerombolása, vizek elvezetése, fák vagy sövények levágása stb.

Látni való, hogy ezek az esetek nem ugyan lopás vagy rablás, hanem más büntetendő cselekmények gyanánt a többi európai kodexekben is nagyrészt büntetés alá esnek. Igy pl. valakinek kényszeritése erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére, elhagyására vagy eltürésére, ha ez nem jogtalan vagyoni haszon végett (tehát pl. önbiráskodás czéljából) történik: a német Btk. és több más törvény szerint «Nöthigung» gyanánt büntetendő, a magyar Btk. 350. §-a szerint pedig, ha az abban használt «jogtalanul» jelzőt csak az elkövetés módjára s nem az elérendő haszon jogtalanságára vonatkoztatjuk, zsarolást képez. Másfelől a birtok-háboritás és vagyon-rongálás kiemelt esetei szándékos vagyonrongálás czimén vonatnak büntetés alá, a mennyiben a magánjogi kárositás határán tulcsapnak.

Bárminő tekintetek alá essenek is azonban az európai büntető-törvénykönyvekben ezek az esetek: annyi bizonyos, hogy a lopás fogalmát e törvényekben is ép oly kevéssé érintik, mint a hogy nincs ezzel összefüggésben az uj olasz Btk. önbiráskodása sem. Tehát kétségtelenül igaz, hogy ma már nem létezik büntető kodex, mely szerint nem lopást, hanem önbiráskodást képezne pl. az az eset, mikor a hitelező önkielégitése végett adósának lovát a mezőről ellopja.

De nemcsak törvény nincs ilyen, hanem a készülő javaslatok sem fogadták be deliktumaik családjába e sajátságos jogi lényt. Igy pl. a legujabb osztrák javaslat tárgyalásakor is felmerült a kérdés, hogy felvegyék-e a lopás ismérvei közé a jogtalan gazdagodás czélzatát (animus lucri), mi által a jogos követelés kielégitése végett történt elvétel kimaradt volna a lopás fogalmából. A többség azonban e törekvéssel szemben határozottan kimondta: «dass diese so oft verhandelte und in der Wissenschaft bestrittene Frage zu verneinen ist, weil es logisch korrekter und auch praktisch zweckmässiger ist die Bestrafung des Diebstahls als eine *in erster Reihe zum Schutze des Eigenthums* und nicht lediglich zur Hintanhaltung rechtswidriger Gewinnsucht eingeführte Bestimmung anzusehen» (Bericht des ständigen Strafgesetzausschusses 1889. 65. l.).

Ehhez képest megtartották a lopásnak azt a fogalommeghatározását, mely a német birodalmi s a magyar büntetőtörvénykönyvben is előfordul.

(Vége köv.) Dr. ILLÉS KÁROLY.

[1] Az önbiráskodás. Irta Carrara Ferencz. (Magyar ig. ü. XXX. köt. 45. l.) Lopás és önbiráskodás, ugyanattól (u. o. 187. és 293. l.)

A katonai büntetőtörvénykönyv és eljárás revisiójához.[1]

Birói felsőbbségi jog (jus gladii et agratiandi).

Birói felsőbbségi jogot a katonai parancsnokok gyakorolnak. Magában foglalja a büntetés és megkegyelmezés jogát, vagyis a bünösök bünvádi üldözésének, befogatásának kihallgatásának és fölöttük itélet hozatalnak elrendelésére, a hozott határozatoknak, — felsőbb bióságok részére fenn nem

[1] Az előbbi közleményt l. a 41. és 50. számban.

tartott esetekben, — megerősitésére, kihirdetésére és végrehajtására, végre a határozatok enyhitésére és a teljes megkegyelmezésre való hatalmat.

Ezen jogot első folyamodásban a hadtest, hadtengerészeti parancsnok, testőrségi századosok, testőr-kapitányok, háboruban a hajóraj- és hajóhad-parancsnokok is gyakorolják a nekik alárendelt *alezredestől vagy ezzel egyrangu személyektől lefelé terjedőleg* és minden, a katonai bíróságnak alávetett polgári személy fölött.

A m. kir. *honvédségnél* és *csendőrségnél* a birói felsőbbségi jog a honvédség főparancsnokát illeti, azonban ezredesektől vagy hason ranguaktól fölfelé való katonai személyzetre nézve a birói felsőbbségi jogot csupán a honvéd főtörvényszék gyakorolja. Az emlitett parancsnokok élet-halál urai s ezen jogot az alárendelt parancsnokokra is korlátozással vagy a nélkül átruházhatják. Ezredestől fölfelé való személyek fölött a birói felsőbbségi jogot a hadseregnél a legfelsőbb katonai törvényszék gyakorolja.

Hogy mily mértékben ruháztatik át ezen jog az alsóbb parancsnokságokra? az e parancsnok belátásától függ.

A m. kir. honvédségnél a kerületi parancsnokok legénységi egyének ellen a hadtörvényszéki vizsgálatot elrendelhetik, ezek ellen 5 évi börtönnél nem sulyosabb itéleteket megerősithetnek, a büntetést enyhithetik, sőt egészen el is engedhetik, rögtön itélő birósági eljárást rendelhetnek el s az ott hozott, bár halálra szóló itéleteket is megerősithetik. Tisztek, katonai hivatalnokok és tiszthelyettesek ügyeiben a birói fensőbbségi jogot a honvédfőparancsnok magának tartotta fenn.

A csendőrkerületi parancsnokok csupán legénységi egyének ellen (hadapródok és tiszthelyettesek kivételével) rendelhetik el a hadtörvényszéki vizsgálatot és rögtön biráskodás esetét kivéve, csupán az egy évet meg nem haladó börtönre szóló itéleteket erősithetik meg, a nagyobb büntetést tartalmazó itéleteket tehát megerősités végett a főparancsnok elé terjeszteni tartoznak.

Hasonló szellemben és korlátozással van a hadseregnél a birói felsőbbségi jog a hadosztály, várparancsnokok, térparancsnok és azon ezredparancsnokokra átruházva, kik mellé hadbiró van rendszeresitve.

Háboru esetén azon kisebb parancsnokok — rögtön itélő eseteket kivéve — minden halálbüntetésre szóló itéletet megerősités végett a hadseregparancsnok elé terjeszteni tartoznak.

A birói felsőbbségi jogot gyakorló parancsnok valamely itéletet soha sem sulyosbithat, a büntetést azonban egészben vagy részben elengedheti, tehát kegyelmezési jogot is gyakorolhat.

Ha azonban a kimondott büntetést enyhének, vádlott fölmentését vagy a határozatot általában törvényellenesnek találja, az összes iratokat felsőbb elhatározás végett a katonai főtörvényszékhez terjeszti föl.

A főtörvényszéki esetek.

A következő taxative felsorolt esetekben az elsőfoku bíróság által hozott itélet felülvizsgálás és megerősités végett hivatalból a katonai főtörvényszékhez terjesztendő föl.

1. Ha a határozat ezredestől fölfelé terjedő katonák, a VI. dijosztálytól fölfelé való katonai hivatalnokok, a főtörvényszékek tagjai, hadügyminiszteri osztályfőnök felett hozatott. A főtörvényszék ezen esetben nem határoz, hanem csak véleményez, s az iratokat elhatározás végett a legfelsőbb katonai törvényszékhez küldi föl.

2. Felségárulás, párbaj, közhitel-papirok hamisitása, fémpénz-hamisitás büntette esetén.

3. Ha a gyanuokok összetalálkozásából eredt bizonyiték alapján, a netán betudott vizsgálati-fogságot is bele értve, 10 évet tulhaladó szabadságvesztés büntetés mondatott ki.

4. Ha valamely tiszt, hivatalnok, vagy ezekkel egy fokozatu személy ellen, a felelet makacs megtagadása esetén, vagy bármely vádlott ellen, szinlelt elmezavarnál hozatott határozat.

5. Ha a határozat a testőrségek vagy a várpalota-őrséghez tartozó tiszti jelleggel biró egyének felett hozatott.

6. Ha valamely hadi fogoly ellen halálra szóló itélet hozatik, vagy az elitélt hadi fogoly törzs-, vagy főtiszt.

7. Ha a katonai főtörvényszék bármely indokból a megerősitést magának tartotta fenn.

8. Vesztegzár áthágásoknál, ha a rögtön itélő eljárás rendes eljárásba ment át.

9. Ha a határozat rendkivüli (a főtörvényszék által delegált) hadtörvényszéken hozatott.

Az 1—6. pontok alatt elősorolt esetekben a főtörvényszék saját határozatát felülvizsgálás végett *hivatalból* tartozik a legfelsőbb katonai törvényszékhez fölterjeszteni.

Fent elősorolt eseteken kivül csak akkor jár el a főtörvényszék, ha a birói felsőbbségi jogot gyakorló parancsnok a határozathoz nem járul, s az ügyiratokat felterjeszti.

Végül a terheltek által bejelentett felebbezések esetén, ezek azonban oly kivételes esetekre vannak szoritva, hogy az felebbezési jognak alig nevezhető.

Ugyanis a katonai büntető eljárás csak a következő esetekben engedi meg vádlottnak a felebbezést:

1. Ha az első itélet nem halál, börtön, vagy fogságbüntetésre szól (hanem pl. pénzbüntetésre) vagy bár a tiszti rangtól való megfosztás, elbocsátás (tiszteknél) vagy lefokozás (legénységnél) mellett egyszersmind börtön vagy fogságbüntetés is mondatott ki, de a szabadságvesztés-büntetés a birói felsőbbségi jogot gyakorló parancsnok által egészen elengedtetett: az ily itélet ellen a kihirdetéstől számitott 30 nap alatt felebbezni lehet a katonai főtörvényszékhez. (Az elbocsátást, tiszti rangtól megfosztást, lefokozást a parancsnok nem engedheti el).

2. Ha az elitélt a tiszti rangtól való megfosztás (Cassation), elbocsátás (Entlassung) vagy lefokozás (Degradation) mellett szabadságvesztés-büntetésre is lett ugyan elitélve, de büntetés gyanánt a vizsgálati fogság számittatott be. (E szerint valódi előny hosszu vizsgálati fogságban lenni.)

3. Ha a rendfokozat elvesztése oly büntetendő cselekmény miatt mondatott ki, melyre a törvény más büntetést nem szab, mint a rendfokozat elvesztését. (Alig fordul elő.)

4. Ha a rendkivüli (delegált) hadtörvényszéken hozott itélet a főtörvényszék által sulyosbittatott.

A felebbezés halasztó hatálylyal bir.

Egyébként minden elitélt kérheti a bünper *felülvizsgálását.* Ezen kérelem halasztó hatálylyal nem bir, s e fölött a fő , illetve ha az itélet ez által hozatott, a legfőbb törvényszék határoz, s ha törvényesnek tartja az itéletet, az iratokat az első birósághoz minden megjegyzés és végzés nélkül egyszerüen visszaküldi. Ellenkező esetben megfelelőleg intézkedik. Azon bünügyekben, melyekben a birói felsőbbségi jogot gyakorló parancsnok az első biróság határozatát, azért mert a büntetést tulenyhének, vagy a határozatot törvényellenesnek tartja, vagy mert az itélet megerősitése hatáskörén kivül esik, vagy annak megerősitését a főtörvényszék magának tartotta fönn, a főtörvényszékhez terjeszti föl, továbbá felebbezés esetén a katonai főtörvényszék, — kivéve a fent 1—6 elősorolt eseteket — végérvényesen határoz.

Legfelsőbb törvényszéki esetek.

Fent 1—6 alatt. Ezen kivül még akkor terjesztetnek fel az iratok és pedig hivatalból, a legfelsőbb katonai törvényszékhez:

1. Ha a főtörvényszék ugy találja, hogy az itélet halálbüntetésre sulyosbitandó, s attól kegyelem utján el nem tekintendő.

2. Ha az első biróság fölmentő, a főtörvényszék pedig marasztaló itéletet hozott.

*

3. Ha a legfelsőbb törvényszék a megerősitést magának tartotta fenn.

Ezredesek és magasabb rangu személyek feletti határozat a legfelsőbb törvényszék által, kiadványozás előtt Ő felsége elé terjesztendő.

Végül megjegyzem, hogy legénységi egyének (őrmestertől lefelé) által elkövetett oly vétségek elbirálásánál, melyekre hat hónapnál nagyobb büntetés nincs kiszabva a törvényben, *végzés* által határoz a hadtörvényszék, mely az itélettől csak annyiban különbözik, hogy külön szavazási jegyzőkönyv nem vétetik föl.

Mint láttuk tehát, hiányzik a törvény előtti egyenlőség, minél magasabb rendfokozatu az illető terhelt, annál kivételesebb eljárás alá esik.

Első fokban azonban mindig a hadtörvényszéknek kell határozni, s a felsőbb biróságok első forum gyanánt soha sem járnak el.

Az eddig előadottakban az osztrák-magyar monarchiában jelenleg érvényben levő katonai büntető jogszolgáltatást fő vonalaiban ismertettem.

Nélkülözi a közvetlenséget, szóbeliséget, törvény előtti egyenlőséget, nyilvánosságot és védelmet. Ha továbbá még azt is tekintjük, hogy az első folyamodásu biróságoknál alkalmazott hadbirák — a hadtörvényszék jogi képzettséggel biró egyetlen közegei — a tekintetben, vajon előléptetésre alkalmasak-e vagy sem? a csapatparancsnokok által minősittetnek, hogy ezek fegyelmi hatalmának vannak alárendelve (mert fegyelmi uton felebbezés kizárásával 30 napig terjedhető állomás- vagy szobafogsággal fenyittethetik a parancsnok által), hogy bármikor áthelyezhetők, ha tekintetbe veszszük továbbá, hogy oly cselekmények miatt, melyek nem tartoznak bünvádi vagy fegyelmi eljárás alá, hanem általánosságban a *tiszti tekintélyt* sértik, s tulnyomó többségben csapattisztekből alakitott *«becsületügyi biróság»* által rangvesztésre itélhetők, mely itélet ellen minden jogorvoslat ki van zárva, s mely maga után vonja az illető hadbiró rangjának, nyugdijának, s általában minden, a szolgálat által szerzett igénynek elvesztését, s ha végül tekintetbe veszszük, hogy a hadbirót, már büntető birósági hivatásánál fogva, a csapattisztek nem jó szemmel nézik: ugy nem lesz nehéz felismerni, hogy a hadbirák a biróságok postulatumát, a «függetlenséget» nem valami nagy mérvben nevezhetik sajátjuknak.

(Folyt. köv.)

FABINYI GUSZTÁV,
győri kir. törvényszéki biró

Jogirodalom.

Fitting: *Der Reichs-Civilprocess.* (Berlin 1890).

A német perrendtartást világosan és összefüggően ismerteti Fitting Herman hallei jogtanár. Fitting neve nem lesz ismeretlen a jogászközönség előtt; mint a római örökösödési jog ismerője és ismertetője egyedüli kiválóbb tanára volt a hallei egyemtemnek mielőtt *Liszt* oda ment, és miután *Zitelmann* onnan távozott volna.

Könyve, a mely most előttünk fekszik, a Guttentag-féle *tankönyv*-kiadványban jelent meg, igy hát valószinüleg Fitting sem akart egyéb czélt elérni vele, mint hogy a német polgári perrendtartás intézményeit minden kritika nélkül megismertesse.

Talán nem lesz érdektelen, ha a német perrendtartásnak abba a részébe, a mely nálunk aktuális kérdést képez, a felebbviteli rendszerébe, Fitting könyve nyomán egy futó pillantást vetünk.

A német perrendtartás az elsőfoku bíróság itélete ellen használt felebbezést «Berufung»-nak, a másodfoku itélet elleni felebbezést «Revision»-nak nevezi. Az Amtsgericht-től a Landgericht-hez, a Landgericht mint elsőfoku biróságtól az Oberlandesgericht-hez lehet felebbezni, körülbelül ugy a mint azt a Plósz-féle tervezet kontemplálja. Közbenszóló itéletek ellen a külön felebbezést a német perrendtartás rendszerint kizárja. Maga a felebbezés a *felebbező felperes* által (Berufungskläger és Berufungsbeklagte) a Landgericht-hez adatik be. A fölebbezés a fölebbviteli bíróság előtt képviseletre jogositott *ügyvéd által ellenjegyzendő*. Uj tényeket és bizonyitékokat bármelyik fél szabadon hozhat fel. A felebbviteli bíróság még akkor is *itélettel* határoz, ha a felebbezést visszautasitja. A felebbezési alperes a szóbeli felebbviteli tárgyalás befejeztéig csatlakozhatik a felebbezéshez, az az a maga szempontjából szintén kivánhatja az elsőfoku bíróság itéletének megváltoztatását.

Revisionak csak az Oberlandesgerichtek itéletei ellen van helye, s mindazon esetekben, melyek nem utaltatvák külön itélőszék elé, a Reichsgericht elé terjesztendő. A revisionális értékhatár, a melyet meghaladó összegü értéket képviselő perek harmadfoku ellátás végett felterjeszthetők, 1500 márkát tesz ki. A revisiót kérő felperes (Revisionskläger) ezen értéket igazolni tartozik.

Fitting részletesen ismerteti a Reichsgericht előtti eljárást, de az már a magyar perrendtartás rendelkezéseihez semmi tekintetben nem hasonlit. A házassági valamint a végrehajtási eljárást a perrendtartás keretében tárgyalja. A német didaktikus irálynak hagyományaival azonban Fitting sem tudott szakitani. Jellemzi ezt az irályt a definitiók erőszakos alkalmazása, olyan fogalmaknak logikai meghatározása, a melyek tartalmukat magukban hordják, és meghatározásra nem szorulnak. Példa gyanánt közlünk egyet: «*Termin*» heisst ein Zeitpunkt, welcher für eine Zusammenkunft des Gerichtes oder einer Gerichtsperson, mit einer oder mehreren anderen Personen behufs einer gewissen prozessualischen Thätigkeit (mündliche Verhandlung, Urtheilsverkündung, Zeugenvernehmung u. dgl.) bestimmt ist.

Fitting könyve azonban az ilyen definitiók daczára is világos, áttekinthető és szerzője annak a czélnak, a melyet maga elé tüzött, egészen megfelelt.

Dr. BLEUER SAMU.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A peres és a végrehajtási eljárások reformjához.

Ezen reformok küszöbén egyet-mást kivánok megérinteni, a mi ezen eljárások egyszerüsitésére, de főkép a szóbeliséggel összekötött nagyobb költségek mérséklésére vonatkozik. A kisebb polgári peres ügyeknek a sommás eljárásba való és szükségesnek talált visszaterelésével ezen — s a szóbeliséggel összekötött felebbezés behozatalával az összes sommás ügyeknél az eljárási költségek természetszerüleg s nézetem szerint annyira fognak — főkép a kir. törvényszékektől távolabb fekvő járásokban emelkedni, hogy alaposan lehet tartani, hogy a jelzett két intézkedés előnye csak nehezen és csak azon esetre fogja háttérbe szoritani a költségszaporulatból háramló hátrányokat, ha az eljárási költségek legalább ott, hol azokat az eljárás szükségképen nem igényli, lehetőleg kikerültetnek vagy legalább leszállittatnak.

Az ügyek tárgyalásával s az ezt kiegészitő peres eljárással összekötött költségek apasztását máskép, mint ezt a sommás eljárásra vonatkozó Plósz-féle tervezet kontemplálja, elérni nem lehet s bár ezek még igy is nagyon felszállnak, minthogy velük szemközt az elbirálás minőségében fekvő, eddiginél sokkal nagyobb garantia lesz elérhető, a beállandó költség felszaporodás miatt érdemleges panasz alappal alig emelhető. De nem igy áll a dolog a peres eljárás befejezése (itélet, egyezség) után felmerülendő költségekre vonatkozólag, a hol több rendü költség lesz elkerülhető, ha a végrehajtás

elrendelése és foganatositása körül a jelenlegi általános végrehajtási szabályoktól némi részben eltérünk.

A legfőbb eltérés volna, ha a bagatell-törvény 66. §-ának abbeli intézkedése, hogy a végrehajtást a biró az itéletben rendeli el, az uj sommás eljárásba átvétetnék s ezen intézkedés tovább fejlesztetnék olyképen, hogy a végrehajtható birói határozatnak (itélet, egyezség) az érdekelt hitelező részére hivatalból leendő kiadása mellett a hitelező az ingókra vonatkozólag a kiküldöttnél foglalás eszközlése végett egyszerüen jelentkeznék, s a mennyiben a végrehajtást ingatlanokra szándékoltatnék vezettetni, a kiadvány bemutatása s a kikiáltási árnak megállapitásához szükséglendő adatok csatolása mellett a telekkönyvi hatóságnál közvetlenül és pedig egyszerre árverést kérelmezhetne. Ennek jótékony hatása nem csupán az adósnál, kit — miután a végrehajtásnak leggyakoribb oka nem a fizetési akarat, hanem a fizetési eszköz hiányában fekszik — méltán szükséges e téren kimélni, s nem csupán a hitelezőnél, ki időben nyer s megszabadul a nagyobb költségek előlegezésétől, fog mutatkozni, hanem a bíróságoknál is, melyeknél az ebből beálló tehermentesités következtében, annál is jótékonyabb lesz, mert a mig egyrészről a birói létszám szaporitása aligha fog beállni, másrészről a bagatell-törvénynek eltörlésével s a hatáskör nagyobbitásával a már most is — főkép a sok nem birói funktió teljesitése miatt — csak erőfeszitéssel teljesithető munka még növekedni fog. Minthogy pedig ezen eljárás jótékonysága általában minden sommás eljárás szerint tárgyalandó ügyre akadály nélkül kiterjeszthető, azt minden ilyen ügyre, tehát még az intési eljárásnál is, kiterjeszteni kellene.

Tudom, hogy ez ellen bizonyos elméletet lehet felhozni, mely helyteleniti, hogy a végrehajtás mindjárt itéletben van kimondva. Én ezen elméletet nem tartom az élet érdekeivel megegyezőnek s nem látok ellenmondást abban, ha a végrehajtás nyomban — természetesen a teljesitési határidő szemmel tartásával — megrendeltetik és pedig azért, mert a végrehajthatóság utóvégre is magának a végrehajtható birói határozatnak köz- és magánjogi jellegében áll s inkább az az ellenmondás, hogy ilyen határozattal szemközt még külön kell kérni végrehajtást. E mellett pedig az élet érdeke azt követeli, hogy az eljárás gyors és olcsó legyen, a mi az ajánlott rendszer mellett részben előmozditható. E rendszer kivitelét s annak technikai részét a siker kellő biztositásával könnyen lehet megállapitani.

Mégis két érdekbe látszik ütközni az ajánlott eljárás. Az egyik az állam financiális érdeke, mely bizonyos menynyiségü bélyegjövedelem elveszitése folytán csakugyan megsérülni látszik. Ez azonban csak látszat, mert az állam ez esetre viszontszolgálatot nem tesz, s közegei más, sokkal produktivebb munka teljesitésével behozzák ezen ilykép elmaradó jövedelmet. A másik érdek sokkal fontosabb s ez az ügyvédi kar érdeke, mely a végrehajtási kérvényekből származó jövedelem elestével valóban csorbulást szenved. Ezen érdeket, de csak kellő helyén, én szemmel kivánom tartani, azonban azt hiszem, hogy annak az ajánlott rendszer szerinti csorbulása nem oly nagy, hogy a rendszerben fekvő nagy előnyökkel szemközt is érvényesülnie kellene, másrészről ezen csorba más uton könnyen pótolható. Az ügyvédi érdek csorbulása nem oly nagy, mihelyt szigoruan veszszük és alkalmazzuk az elvet, hogy az ügyvéd munkája érdeménél jobban nem honorálható. Ugyanis milyen munkát teljesit az ügyvéd, midőn egy végrehajtási kérvényt szerkeszt? Ezer esetből 999-ben egyszerü nyomtatványi ürlapot tölt ki — nem is ő, s nem is szükségképen az ügyvédjelölt, hanem a másoló irnok. Csak ezen szerkesztésért — hiszen egyéb munka és egyéb az ügyre forditandó gond és felelősség másutt honoráltatik, — vajmi keveset érdemel az ügyvéd! Tudom, hogy ezen érdemnél sokkal többet állapit meg a bíróság, de hogy ez igy van, azt jónak tartani nem lehet, s én az okát abban találom, hogy a bíróságok — mintegy öntudatlanul — érzik, hogy az ügyvédet más téren kellően nem méltányolják. Erős meggyőződésem, hogy az ügyvédi munkát és felelősséget nem a végrehajtási kérvényeknél, hanem és főkép a tényállásnak alapos és lelkiismeretes felvételénél, a kereset alapos szerkesztésénél és a tárgyalásoknál a kifejtett munka, gond, felelőség és tudomány méltányolásával s mindezek érvényesitésénél tanusitott lelkiismeretesség figyelembe vételével kell honorálni. Csak ez azon tér, a hol az ügyvéd emelt fővel követelheti, hogy benne a bíróság a jogszolgáltatás egyik elemét látva, a hivatás nagyságához — de egyuttal ezen hivatás betöltésének mérvéhez — képest méltányolja munkáját és ez azon tér, hol rekompensatiót találhat.

Ezen, itt csak röviden megérintett eszmék czélszerüsége és hasznosságáról meg lévén győződve, mint a jogszolgáltatás egyik szerény munkásának igen nagy örömömre válnék, ha ezen eszmék visszhangra találnának s azok érdekében a nálam hivatottabbak érvényesitenék munkájukat, szellemi erőiket és befolyásukat.

Dr. STAUD LAJOS,
kir. járásbiró.

Iparhatóság-e vagy bíróság?

Kétségtelenül a leggyakoribb jogesetek egyikét képezik a munkaadó és alkalmazottjai közt a szolgálati jogviszonyból és különösen ennek megszüntetéséből eredő vitás kérdések. Azt kellene tehát hinnünk, hogy 1872-ik év óta, a midőn az első ipartörvény és 1875. év óta, midőn a kereskedelmi törvény napvilágot látott, az iparhatóságok- és bíróságoknak már elég idejük és alkalmuk nyilt egy minden tekintetben egységes jogirányt és egyöntetü eljárást meghonositani, holott tényleg azt tapasztaljuk, hogy ma még a hatáskör kérdésében sem jutottak megállapodásra: vajon az iparhatóság vagy a bíróság hatáskörébe tartoznak-e egyes ilyen esetek. Egyik iparhatóság ezen kérdések elbirálására magát föltétlenül illetékesnek tartja, a másik pedig azokat a rendes bíróság hatáskörébe utalja. Az elsőfolyamodásu bíróságok gyakorlata is különböző és ingadozik. Egyik bíróság vagy plane egyes biró a kereskedő és segédei közötti peres kérdésben illetőségét megállapitja, a másik a legnagyobb ipari vagy kereskedelmi vállalat vezérigazgatóját is az iparhatósághoz utasitja szolgálati jogviszonyaiból felmerülő peres kérdéseivel. A felső bíróságoknak ritkán nyilik alkalma ezen kérdésekben nyilatkozni, mert a jogkereső közönség vagy ügyvédje a jellemzett épületes jogviszonyok tudatában minden esetben az iparhatósághoz fordulnak csak azért, hogy ez magát illetéktelennek mondván ki, az ügyet a rendes bíróság elé vihessék. Ez kétségtelenül czélhoz vezetőbb — mert rövidebb — eljárás, mintha a bíróság előtt meginditott ügyben az illetőséget leszállitó végzés ellen felfolyamodnak és az illetőséget felsőbirósági lag megállapittatják. Olyan esetben azonban, a hol a legfőbb itélőszéknek erre alkalma nyilt, kimondotta, hogy «a gyárigazgató állásának fontosságánál fogva nem tartozik ama segédek sorába, kikre az ipartörvény 176. §-a alkalmazást nyerhet, minélfogva a gyártulajdonos elleni igényeit nem tartozik az iparhatóság előtt érvényesiteni.» (1888 szeptember 13. 718. sz. a.)

A fölvetett kérdés megoldása végett tulajdonképen az ipar- és kereskedelem fogalmainak megállapitását és e fogalmak különbözőségét kellene fejtegetés tárgyáva tennünk; minthogy azonban a vonatkozó törvények birálatába ezuttal bocsátkozni nem akarok, (habár ez nem épen háládatlan feladatot képezne) hanem a fölvetett kérdés gyakorlati megoldását kivánnám előmozditani: a tételes törvények idevágó intézkedései nyomán akarom a kérdést kellő világlatba helyezni.

A kereskedelmi törvény ötödik czime «czégvezetők és

kereskedelmi meghatalmazottak» feliratot visel. Ezen czim a főnök és czégvezetők, valamint kereskedelmi meghatalmazottak (kereskedői utazók) közötti szolgálati jogviszonyok iránt intézkedést nem tartalmaz. Fontos állások lévén, rendszerint szerződésileg vannak a szolgálati jogviszonyok is szabályozva; ha pedig nem, akkor a konkret eset természetéből folyó vagy általános jogszabályok szerint biráltatnak el, ép ugy, mint más nem ipari vagy kereskedői alkalmazásban levő fontos jogkörü egyének szolgálati jogviszonyai.

A kereskedelmi törvény hatodik czime, mely a szolgálati jogviszonyokat szabályozza, «segédszemélyzet» feliratot visel és az 55. §-ban kifejezésre is hozza, hogy ezen segédszemélyzet alatt «segédek és tanonczok» értetnek, tehát czégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottak a segédszemélyzet fogalma alá nem vonhatók és ugyanezen czimben az 57. §. 2. pontja fontosabb teendőkkel megbizott segédek gyanánt a könyvvivőket és pénztárnokokat jelöli meg, kiknek hatásköréről pedig a kereskedelmi törvény nem intézkedik és említést nem tesz a czégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottakról. A törvény helyes értelmezése mellett tehát kimondhatjuk, hogy ezen hatodik czim intézkedései a czégvezetőkre és kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozással nem birnak.

A kereskedelmi törvénynek idézett 55. §-a szerint «a segédszemélyzet, (segédek és tanonczok,) szolgálati viszonyai, valamint igényei a fizetéshez és ellátáshoz szabad egyezkedés tárgyát képezik. Ily egyezkedés hiányában a jelen törvényben foglalt eltérésekkel az ipartörvény . . . intézkedései szolgálnak irányadóul.» Az ipartörvény (1874: XVII. tcz.) — mely a kereskedést *egyik iparágnak* tekinti (1. §.) — 176. §-a szerint «az iparosok és a tanonczok, segédek vagy munkások között fölmerülő» vitás kérdések az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető bizottsága által minden felebbezés kizárásával döntetnek el.

Az eddigiek szerint tehát az idézett törvények alapján minden kétséget kizárólag konstatálhatjuk, hogy *a czégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottak (kereskedői utazók) és főnökeik közt a szolgálati viszonyból fölmerülő vitás kérdések az iparhatóság hatáskörébe nem tartoznak.*

Az ipartörvény 92. §-a a munkaadó és segéd közötti felmondási viszonyt szabályozván, a következő intézkedéseket is magában foglalja: «Kereskedő-segédek tekintetében a felmondás határideje szerződési megállapodás hiányában hat hét. Fontosabb teendőkkel megbizott iparos vagy kereskedősegédek, jelesen a nagy iparvállalatoknál vagy gyárakban vagy kereskedői üzletekben mint könyvvezetők, pénztárnokok, üzletvezetők, utazók, raktárnokok, stb. alkalmazottak tekintetében a felmondás határideje három hónap.»

Ezen törvényhelynek a kereskedelmi törvény hatodik czimével és az ipartörvény 176. §-ával való egybevetéséből szintén konstatálható, hogy az iparos- és a közönséges kereskedő-segédek, nemkülönben a nagy iparvállalatoknál vagy gyárakban vagy kereskedői üzletekben a felsorolt vagy ahhoz hasonló minőségekben alkalmazott, fontosabb teendőkkel megbizott alkalmazottak, *ha czégvezetői vagy kereskedelmi meghatalmazott jogkörével nem birnak*, szolgálati viszonyaiból fölmerülő vitás kérdések az iparhatóság hatáskörébe tartoznak és csak ennek döntése után terelhetők a rendes bíróság elé.

Különösnek tünik fel persze, hogy valamely hatalmas vállalat még hatalmasabb igazgatója esetleg sok ezer forintra rugó igényeivel az iparhatósághoz tartozzék fordulni, épugy, mint utolsó munkása, mig pl. egy ügyvédi irnoknak pár forintból álló fizetési igényei fölött a rendes bíróság határoz; azonban ezen visszásságokon segitve nem lesz mindaddig, mig a kir. Curia «az igazságszolgáltatás egyöntetüségének megóvása végett» törvényadta jogánál fogva ezen kérdéseket teljes ülési döntvénynyel szabályozni nem fogja.

Dr. RÓTH PÁL.

A sátoralja-ujhelyi járásbiróság.

Most, midőn a birósági reform-munkálatok kezdődnek s a kilátásba helyezett igazságügyi programm a megvalósuláshoz közeleg, helyén való és időszerü, hogy azon régóta orvoslásra váró kérdések, melyekre az orvos eddig mindig hiányzott, a nyilvánosság igénybevétele mellett, eljussanak és orvoslást kérjenek a reformok és a tettek miniszteréhez.

Ilyen orvoslást igénylő kérdés a sátoraljaujhelyi kir. járásbiróság ügye, mely 1876-tól várja az orvost, s alig-alig van már idő, hogy tovább is várhasson. Elmondom az ügyet hiteles adatok alapján.

A sátoraljaujhelyi kir. járásbiróságnál iktatva lett a mult 1889. évben: 8112 polgári, 6969 bünügyi, 985 kisebb polgári szám. A f. 1890. évben, deczemberig lejárt 11 hó alatt iktatva lett: 7470 polgári, 5062 bünügyi, 914 kisebb polgári szám.

Ezen számok elintézésére, melyekből a mult 1889. évben: 506 uj polgári kereset, 1105 uj bünpanasz, 985 kisebb polgári panasz, 306 uj hagyaték, a f. 1890. évben: 464 uj polgári kereset, 944 uj bünpanasz, 914 kisebb polgári panasz, 252 uj hagyaték volt, 3, mondd három biró, 1 aljegyző és 1 gyakornok szolgál.

Maguk a számok, melyek fennebb hiven adatnak elő, legerősebb bizonyitékai annak, hogy ily megterheltetést a járásbiróság, a jó és gyors igazságszolgáltatás követelményeinek megfelelően ellátni nem képes, mert állandóan és évek óta, ezen és ennél nagyobb ügyforgalom mellett, ezen csekély létszámmal müködvén, hátralék nélkül sohasem zárta és zárja az évet, ugy hogy az 1889. évi fennebbi uj ügyekhez 151 polgári, 81 hagyaték, 539 bünügy, 62 folyó ügy, mint részint hátralék, részint elintézés alatti ügy, valamint 869 uj folyó ügy és 263 elnöki ügy veendő számitásba.

Az iktatott számok tömege aránytalanul terhel egy birót, s miután a 3 biró a polgári tárgyalásokat és egyéb polgári ügyeket nem képes ugy elosztani, évek óta bekövetkezett, és fennáll azon gyakorlat, hogy a bünügyeket tárgyalással, itélettel egészen és önállóan az aljegyző látja el, s azok elintézésére egyik birónak sincs ereje és ideje.

Ugy tudjuk, hogy a volt igazságügyminiszter ur személyesen nyert tudomást ezen szabályellenes, több: törvénytelen gyakorlatról, és ez uton a miniszteriumnak is tudomása van ezen, az országban talán egyedül álló kényszerhelyzetről, melyen segiteni kell és azonnal szükséges.

Igazságügyi adminisztratiónknak a multban sarkalatos hibája az volt, hogy a területi beosztást és a munkaerők elosztását helytelenül alkalmazta. Némely vidéki járásbiróságnál 2—3 biró van és az elintézendő ügyszám 6—7000; más helyeken egy bíróra jut ennyi, és a fizetés egyenlő, az érdem és előléptetési igény ugyanaz, vagy rosszabb, mivel a hátralék sohasem a körülményeknek, hanem a munkátlanságnak terhére iratik.

Ha az igazságügyi vezetés a vidékek viszonyait alapos és beható vizsgálat tárgyává tenné s eltekintene a vármegyei területi beosztástól és a fővárosi bíróságok ügymeneteléből nyert tájékoztató képtől, lehetetlen, hogy a jelenlegi területbeosztást meghagyná és egyenlő mértékkel mérné a munkakörök minőségét és terjedelmét; mert a bíróságok területköre nem felel meg a nép érdekének, sőt azzal egyesen ellentétben áll s hogy többet ne emlitsek, Zemplénben Vajdunka, Luka, Karcs, Karcsa, Alsó-Felső Bereczki, Szomotor, Kis- és Nagy Kövesd, Szerdahely, Szög községek a tőlük sáros időben majdnem megközelithetlen Királyhelmeczre járnak biráskodni, holott a természet, a vasuti összeköttetés és a kereskedelem egyenesen Ujhelyre utalják ezen községeket s mig ide mindenkor és könnyen juthatnak, Helmeczre gyakran fél nap alatt lehet elérniök. Vagy nézzük a másik szempontot.

A fővárosi bíróságok alig érintkeznek a felekkel, előttük, a vétség-ügyek kivételével, felek alig tárgyalnak, rendezett jogviszonyokból eredő számla, könyvkivonati és kereskedelmi perek tétetnek panasz tárgyává, mig a vidék centrumaiban, pl. Sátoralja-Ujhelyben egy heti vásáros napon, hetenként kétszer, 10—15 olyan panaszos ügyet intéz el a biró, mely számot nem nyer, de munkát, türelmet s mindenek felett időt és pedig sok időt igényel; a vidék jogviszonyai s a nép jogérzete és törvényösmerete nincsenek rendezve, s ügyeinek elbirálása a könnyen kezelhető számla- és e fajtáju ügyekkel nem egyenlő munkát, időt és tanulmányt igényel. A mi népünk perel, szeret perelni, érzékeny és minden legkisebb összezörrenését a birósághoz viszi, nemcsak, de van a járásban nehány község, melynek népe valósággal a pernek él. Itt a biró nemcsak biró az eléje utalt ügyekben, hanem naponta fogadnia kell egy csomó panaszost, tanácskérőt, és mindnyáját utbaigazitani. A nép engedetlen a birói meghagyások iránt és tanuként az első határidőben csak ritkán jelenik meg s ez által késlelteti az ügy befejezését, munkát szaporit és időt rabol.

Ezekkel a követelményekkel számolni kell, midőn a birói személyzet számának meghatározásáról és a nevezett járásbiróság ügyforgalmának megbirálásáról van szó; mert, dicsérettel legyen kiemelve, hogy a sátoraljaujhelyi kir. járásbiróság birói személyzetének minden egyes tagja becsülettel és hiven teljesiti kötelességét, sőt azon tul megteszi azt, a mit tenni képes; de többet tenni, többet birni nem lehet; miért is sürgősen szükséges, hogy egy 4-ik birói állomás rendszeresittessék s azonnal betöltessék.

Ugyanazon járásbiróságnál a kezelési teendőket 3 irnok és 4 dijnok végzi. Minő munkát kell ezeknek végezniök, igazolják a fenebbi számok, melyekhez hozzá kell adni, hogy kellő munkaerő hiányában az egyik irnok vezeti a polgári iktatót, mutatót, felszereli a darabokat, kezeli az irattárt, vezeti a biráknak kiosztott ügydarabok, valamint az irattárba érkező ügyek jegyzékét, a sürgetési naplót; a másik irnok vezeti a bünügyi iktatót, mutatót, kezeli az irattárt, vezeti a vétségekről és kihágásokról szerkesztendő gyüjtő iveket, *A* táblákat, havi bemutatásokat, pénznaplókat és isten tudja hányféle jegyzéket, mig a harmadik irnok kiadja az az összes polgári, bünügyi, kisebb polgári ügydarabokat, vezeti a kiadókönyvet, a leirás alatti darabok jegyzékét, a letétnaplót s ezenfelül kiadott és könyvelt 1889. évben 8616, 1890. évben 12442 darab idegen kézbesitési ügydarabot és végül összeolvassa a leirt darabokat.

Hogy ezen óriási terhet dicséretes pontossággal és szorgalommal teljesiti a kezelő személyzet, azt el kell ösmerni, de ebből nem következik, hogy ez mindig igy legyen és igy lehessen, mert az államnak sem joga, sem érdeke, hogy azon csekély dijazás fejében, melyet oly szüken mért ki az igazságszolgáltatás ezen valódi napszámosainak, emberfölöttit követeljen tőlük, s azon pár forint végett, mely a munka arányos felosztása és könnyebben, tehát alaposabban leendő teljesithetése érdekében szükséges, idő előtt elhasználja a rendelkezésre álló kipróbált erőket.

Elmondottam ezeket azon óhaj kiséretében, hogy az igazságügyminiszter ur ösmert erélyessége és igazságossága ezen állapotokat sürgősen orvosolni fogja.

N. B.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszter** a Btk. novellájának előadói tervezetéből több példányt küldött a budapesti ügyvédi kamarának a következő átirat kiséretében: «A büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyv némely határozatai módositásáról szerkesztett törvényjavaslat előadói tervezetét előleges tanulmányozhatás végett azzal a felkéréssel küldöm meg az ügyvédi kamarának, hogy a mennyiben a tervezetre vonatkozólag *akár, mert abba még más határozatokat is felvenni czélszerünek mutatkozik, akár más tekintetben észrevételei volnának*, azokat velem *mielőbb* közölni sziveskedjék.» A budapesti ügyvédi kamara e czélból kiküldött egy háromtagu bizottságot, mely *Friedmann* Bernát, *Liedemann* Károly és *Gruber* Lajos ügyvédekből áll.

— **Az akadémia és a jog- és államtudományok.** A tud. akadémia az ügyrend módositása czéljából az osztályok elnökei és titkáraiból álló bizottságot küldött ki, mely egy módositási tervezetet terjesztett az összes ülés elé. E tervezet szerint az akadémia II. osztálya két alosztályra osztatnék, *a) a philosophiai és társadalmi tudományok alosztályára.* Ez magában foglalná a következő tudomány-ágakat: Elméleti és gyakorlati philosophia; a philosophia történelme; nevelés- és oktatás-philosophia. Jog és államtudományok s történelmök. Közgazdaság és statisztika. Ethnographia. *b) A történelmi tudományok* alosztályába tartoznának: Emberiség és müvelődés története. Egyetemes és különös történetirás, főkép hazai. A történelem segédtudományai. A hazai történelem felvilágositására szolgáló közirományok, oklevelek s egyéb történeti emlékek nyomozása, kutfők gyüjtése, kiadása, bármely nyelven legyenek irva. Régiségtan. — Ezen tervezet szerint tehát a jog- és államtudományok még most sem fogják a tudományszakok közt azon helyet elfoglalni, a mely fontosságuknál fogva őket méltán megilleti. Ha már az alosztályozás eszméje elfogadtatik — a mi ellen nekünk sem lehet érdemleges kifogásunk — miért nem megy már tovább az akadémia az individualisálásban? Miért szoritja be a jog- és államtudományokat a pædagogia és ethnographia közé, mikor a jog- és államtudományok (a közgazdaságtant és statisztikát is beleértve) egymagok is elég izmosak arra, hogy legalább egy külön alosztályban legyenek.

— **A fegyelmi tárgyaláson,** melyet mult számunkban emlitettünk, összesen ötvennél több tanu lett kihallgatva. A bizonyitási eljárás befejezésével a kamarai ügyész elejtette a vádat, mely arra irányult volt, hogy egy fővárosi ügyvédjelölt szövetkezve egy ügyvéddel iparszerüleg önállóan vállalt ügyeket, hogy a társas viszony közöttük azonban csak látszólagos volt, mert az ügyvéd fix fizetés mellett lett volna a tulajdonképeni segéd a valóságos segédnél, kinek zugirászatát signaturájával fedezte. Ezen kivül az ügyvédjelölt ellen még arra is irányult a vád, hogy az ügyvédi tisztességgel össze nem egyeztethető módon hajhászott volna ügyeket. Ezen vádak közül azonban egyetlen egynek bizonyitása sem sikerült. Ugy, hogy a fegyelmi biróság minden tekintetben felmentő itéletet hozott, mely itélettel rehabilitálta panaszlottakat, kik ellen a fegyelmi eljárás közel négy évig tartott. Hogy mily rendkivüli nagy érdeklődést keltett ezen ügy egy közelebbről érdekelt fővárosi kerületben, az kitünik abból, hogy a tanuk között volt igen számos ügyvéd, volt közöttük továbbá pap, országgyülési képviselő, biró, kerületi előljáró és a nép minden rétegéből való ügyfelek, kik valamennyien hit alatt az iránt lettek leginkább megkérdezve, hogy vádlottak közül kit biztak meg tulajdonképen képviseletükkel. A tárgyalás egyébiránt sok érdekes episodban volt gazdag és a plaidoyerk magas lendületet mutattak.

— **Dr. Bozóky Alajos** tollából legközelebb az osztrák magánjog rendszeres kézikönyve jelen meg. A munka kiadója a Pallas-részvénytársaság.

— **Ügyvédi körökből** mult heti 51. sz. lapunkban azt a felszólalást közöltük, hogy a budapesti kir. törvényszék azon helytelen gyakorlatot követi, hogy makacsság esetén a pertárnok az iratokat még 15 napig a pertárban visszatartja s az esetre, ha felperes követelése veszélyeztetve van, az csak huzamos idő lefolyása után juthat biztositási végrehajtáshoz. Ezen közleményre vonatkozólag egyik fővárosi ügyvédtől a következő sorokat vettük:

Téves, mintha a budapesti kir. törvényszék követte gyakorlat helytelen volna s sem a törvényben, sem az ügyviteli szabályzatban alapot nem lelne. A törv. rendtartás 143. §-a ugyanis világosan előirja, hogy az esetre, ha valamelyik fél a periratok benyujtása határnapján a 111. §-ban kijelölt időben meg nem jelen és periratát be nem adja, az ellenfélnek joga van az ügynek itélet alá terjesztését kérni. «A pertárnok tartozik ez esetben a periratokat *az igazolási kérelem beadására kitüzött határidő eltelte után* a törvényszéknél bekimutatni.» Ebből természetszerüleg következik, hogy a jelzett

esetben a pertárnok az iratokat az igazolási kérelem beadására tüzött határidő elteltéig, vagyis további 15 napig a pertárban visszatartani köteles. De téves az is, mintha az alperes meg nem jelenése folytán az ügynek itélet alá terjesztését kérő felperes követelésének veszélyeztetése esetére kénytelen volna akár az alperes igazolását, akár a hozandó itélet kézbesitését bevárni oly czélból, hogy biztositási végrehajtáshoz jusson. Kétségtelen t. i. — s e tekintetben præcedens is létezik — hogy a törvényszék felperes biztositási végrehajtási kérelmének, ha mindjárt ugyanazon napon terjesztené is azt elő, melyen az ügynek itélet alá terjesztését kérte, helyt ad, ha kérvényében igazolja azt, hogy alperesnek a neki szóló kereseti példány szabályszerüen kézbesitve lett, igazolja továbbá a felvett tárgyalási jegyzőkönyv hiteles másolatával, hogy alperes meg nem jelenése folytán a perfelvételi határnapon az ügynek itélet alá terjesztését kérte s igazolja végül követelésének veszélyeztetését. Nem tartozhatik ide ama törvényes intézkedés ratiójának kimutatása, hogy a periratok a pertárnok által az igazolási határidő elteltéig valamelyik félnek meg nem jelenése esetére visszatartandók s másrészről nem hiszem, hogy bizonyitásra szorulna az, hogy itélet becsatolása nélkül is az előadottak szerint felszerelt biztositási végrehajtási kérvény felperes kérelmének helyt adólag intézendő el.

Nemzetközi Szemle.

— **Reformmunkák Németországban.** Németországban a reform-kodifikatió munkálatai a legnagyobb terjedelemben folynak. A porosz országgyülés jelen ülésszakára egész tömege a kész jogi és politikai törvényjavaslatoknak s tervezeteknek mutattatott be. A német képviselőknek nem leend semmi okuk panaszra a munkahiány miatt; alig hogy lehető lesz a nagy munkahalmazt legyőzni, melyet a kormány ernyedetlen munkássággal összeállitott. Kiterjedt ez fontos pénzügyi reformokra s ezek közt a kis ipar könnyitéséül az iparadó változtatására; a községi szervezetre, a hét keleti tartományban uj rendszer létesitetvén, s különösen a népiskolai rendszer korszerü javitására. A nemzetgazdászati érdekek is kiválóan képviseltetnek a reform-munkálatokban. Ide sorolandó a külön iparbiróságok szervezése, a munkás védtörvény, novella a beteg-biztositási törvényhez s a szabadalmi rendszer reformja. Ugyanezen érdek előmozditására, egyszersmind a német jogintézményeknek meghonositására szolgáland a német *telekkönyvi rendszernek Elsass-Lotharingiában* leendő behozatala. Az alap-tervezet még ez év elején készült, de átvizsgálása módositásokra vezetett, melyek ujabb tárgyalásokat idéznek elő. A porosz telekkönyvi rendszer alapelvein fog nyugodni s oly irányban, melyet az uj polgári törvénykönyv is alkalmazand. Ezen reform által az Elsassban létező jogrendszer-különbségek, melyek a jogbiztosság előnyére sehol sem szolgálnak, meg fognak szünni, a mellett, hogy pótolva leend egy nagy hiány is, mely abban nyilvánul, hogy az okkupált tartományban a telekkönyvi funktiók hiányoznak.

A találmányi *szabadalom* reformja 1886 óta foglalkoztatja a német birodalmi törvényhozást szakavatott tervezet alapján, melynek készitésében kitünő jogászok vettek részt. Alapjául szolgál azon rendszer, mely nem elégszik meg a bejelentési eljárással, hanem elővizsgálatot is rendel arra nézve, hogy maga a találmány tartalma uj-e. Jelenleg a reform további fejlődésére azon ujitás czéloztatik, hogy a szabadalmi hivatal állandóan alkalmazott tagokból álljon, mi nagy befolyással leend a szabadalmakra vonatkozó törvényi elvek összhangzatos s következetes alkalmazására. További ujitás leend az, hogy kontradiktorius eljárás fog behozatni azon czélból, miszerint az illető érdekelteknek alkalmuk legyen jogaik kideritésére és érvényesitésére. Az uj tervezet külön bizottság rivisiója alá terjesztetett.

A *katonai büntetőjogi* kodifikatió is egyik kiválóbb tárgya a német törvényhozásnak. Mind az *anyagi jog*, mind a *bünvádi eljárás* kodifikatiója szőnyegen forog Az u. n. Immediat Kommission Berlinben a kat. büntetőtörvénykönyv revisióját s tárgyalásait most deczember elején befejezte, s ezután fel is oszlott. Egy másik külön bizottság a bünvádi eljárás tervezetét tárgyalta. Ez már két olvasáson ment keresztül; s jelenleg ezen törvényjavaslat a szövetséges államkormányok által tárgyaltatik.

Különben a polgári *bünvádi eljárás* reformjára vonatkozó sürgetések s inditványok sem hiányoznak. A birodalmi gyülésen *Rintelen* ez ülésszakban is beadta ebbeli inditványát, melynek főtárgya a *bünvádi eljárás perujitásának* s az ártatlanul büntetést szenvedettek kármentesitésének korszerü szabályozása.

— **A német szövetségtanács** nem rég határozott a polgári törvénykönyv javaslatának további tárgyalása iránt. A javaslat második olvasását rendelték el. E czélból 22 tagból álló bizottságot alakitanak, mely részben jogászokból, részben a különböző gazdasági érdekek képviselőiből áll. Némely tagok csak bizonyos szakaszok tárgyalásában fognak résztvenni. Minden önálló rész számára külön előadó rendeltetik; ezen kivül egy előadó az egész javaslat számára, ki a munkálat egységére lesz hivatva őrködni. A tárgyalások 1891. ápril 1-jén kezdődnek. A bizottság állandó tagjai lesznek: 1. *Öhlschläger* porosz igazságügyi államtitkár, 2. *Planck* göttingeni egyetemi tanár, 3. *Küntzel* igazságügyi tanácsos, 4. *Eichholz* igazságügyi tanácsos, 5. *Jacubeczky* kormánytanácsos, 6. *Rüger* titkos tanácsos, 7. *Mandry* tübingeni egyetemi tanár, 8. *Gebhard* freiburgi egyetemi tanár, 9. *Dittmar* miszteri tanácsos, 10. *Wolffsohn* ügyvéd. A többi tagok földbirtokosok, gyárosok, kereskedők, erdészeti hivatalnokok, stb. A javaslatnak *általános* előadója *Planck* egyetemi tanár, ki régebbi idő óta teljesen elvesztette szemevilágát, de bámulatos emlékező tehetségével pótolja a látási képességet. — A *Köln. Ztg.* a bizottság megalakitása alkalmából azt a megjegyzést teszi, hogy mindezek daczára épen nem bizonyos, hogy a jelen században életbe lép a kodex.

— **A római semmitőszéknek egy döntvénye.** Azon *kártéritési* keresetek elbirálására, melyek az áru szállitást eszközlő hajók felcserélése folytán előállt kár tekintetében támasztattak, érdekes elvi határozat hozatott mult évben az olasz semmitőszék által. Az eset röviden ez volt. L. kereskedői czég megbizta A. szállitási ügynököt, hogy 32 láda cacaót szállittasson Genuából Rómába. Utóbbi elrendelte, hogy ezen szállitás M. L. czég által a Sofia gőzösön eszközöltessék. A szállitás azonban nem ezen, hanem az Aniene gőzös által történt, mely cseréről A. szállitó-üzlet előleg értesittetett s ez ellene nem protestált. Az Aniene gőzös elsülyedt, az összes küldemény elveszett, L. kereskedő czég kártéritési keresetet inditott A. szállitó-üzlet ellen, ki M. L. szállitókra hivatkozott, mint felelősökre a változtatás következtetében. A római semmitőszék a keresetet visszautasitotta azon elv alapján: «*Procurator ex causa utilitatis potest agere contra voluntatem domini, quia non dicitur contra, sed praeter eam fecisse,*» miután a Sophia hajónak az Aniennel lett felcserélésénél a szállitók czélja egyedül az volt, hogy a szállitás gyorsabban eszközöltessék, tehát a szállitási megbizás tökéletesebben foganatositassék.

— **Irodai naptárak.** Megjelent Légrády Testvérek kiadásában: Jegyzéknapló ügyvédek, közjegyzők, birák és bir. végrehajtók számára 1891. Szerkeszti *dr. Kenedi Géza.* XXVII. évfolyam. A naptár a tulajdonképeni naptári részen és jegyzéknaplón kivül tartalmazza Magyar- és Horvátország igazságügyi szervezetét, a bécsi ügyvédek és közjegyzők névsorát és az 1890. évben kibocsátott összes fontosabb miniszteri rendeleteket. — Határidő és sürgetési napló II. évfolyam. Szerkeszti és kiadja *Somlyói V. Ignácz.* E napló előjegyzési részének minden oldala külön sürgetési rovatot is tartalmaz az előjegyzési rovat alatt, a mi használhatóságát fokozza. — A Deutsch-féle müintézet kiadásában megjelent: Irodai napló ügyvédek és kir. közjegyzők számára az 1891-ik évre. E napló a naptári részen kivül igazságügyi czimtárt is közöl.

A Magyar Jogászegylet f. hó 20-án (szombaton) esti 6 órakor az ügyvédi kamara helyiségében teljes-ülést tart, melynek tárgya a feltételes elitélés iránti vita folytatása. Szólásra fel vannak jegyezve: Dr. Gruber Lajos, és dr. Reichard Zsigmond.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonötödik évfolyam. 52. SZ. Budapest, 1890. deczember 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Birói szervezeti kérdések Dr. WLASSICS GYULA budapesti egyetemi tanártól. — A polgári házasság. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Az önbiráskodás. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A telekkönyvek revisiója. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai birótól. — Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése. XVII. A birtokosi akarat kérdéséhez. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Javító intézeteink javító hatásáról. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Megemlékezés. Dr. KOVÁTS GYULA egyetemi tanártól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Mellékl et: A budapesti kir. tábla III. polgári tanácsának elvi határozatai, kapcsolatban a Curia vonatkozó határozataival. Közli: ARANY SÁNDOR váczi kir. aljárásbiró. — Curiai határozatok.

Birói szervezeti kérdések.

A *Jogtudományi Közlöny* m. é. 51. számában bővebben tárgyaltam a legközelebb napirendre kerülhető birói szervezeti kérdéseket.

Ma már örömmel jelezhetjük, hogy az akadémiai vitatkozás keretén tul vagyunk. Igazságügyminiszterünk erélyes kezdeményezésének köszönhetjük, hogy nemsokára kormányjavaslat fog a törvényhozás elé terjesztetni, mely javaslat — igaza van Veszter Imre képviselő urnak — bár nem lép föl az ugynevezett «nagyszabásu» birói szervezeti reform igényével: lényegében valóban gyökeres reform jelentőségével bir.

Ha kezdetben nem is tünt fel e javaslat olyannak, a mely mélyen benyul a birói szervezetbe és különösen annak közjogi és pragmatikai jelentősége kevesebb figyelemben részesült is: ma már ugy egyes parlamenti szónokaink, mint politikai és szaklapjaink csaknem egyértelmüleg méltányolják a tervezett szervezeti reformok horderejét.

Elismerést arat az igazságügyminiszter sorrendi politikája is, mely legelőször is szervezetet akar teremteni, mely elég erővel birjon előkészitett jogi átalakulásunk sulyos terheinek viselésére.

Ehhez pedig nem lehet elég korán hozzáfogni, mert szervezeti intézmények haszna különben sem mutatkozik máról holnapra.

Hozzá kell tehát fogni, daczára annak, hogy bizonyos intézményeket ma még viszonyaink visszautasithatlan hatalmánál fogva nem vagyunk is képesek ugy beilleszteni, miként azt óhajtanók.

Életképes, bevált, gyakorlatilag szembetünő előnyökkel biró eszméket egyszerüen elejteni csak azért, mert ma még nem valósithatjuk meg azokat teljesen: elhibázott politika volna. Különösen akkor, midőn a fokozatos megvalósitás viszonyainknak, erőinknek számbavételével üdvösebb is, mint ha *egyszerre plastikus formai megoldásokat keresnénk* és megfeledkeznénk arról, hogy a kellő tartalommal szükséges minden szervezeti formát kitölteni. A formának nem áldozhatjuk fel a lényeget. A lényeghez kell szabni a szervezeti kereteket. A nagy ugrás ép oly veszélyes lehet, mint a tespedés. A mely szervezeti politika a rendelkezésre álló birói szellemi tőkét számitásba nem veszi: a levegőbe épit. A szellemi tőke szaporodásával — melyre az életbeléptetendő több irányu szervezeti intézkedésekkel bizton számithatunk — a kereten könnyü lesz tágitani.

Beszéljen ez általánosságnál világosabban egyik konkret kérdés megoldása.

Itt van például a lokális előléptetés eszméje. Nem hiszszük, hogy találkoznék ma már szervezeti politikus, a ki ne helyeselné, hogy egy kiváló törvényszéki elnök, járásbiró, vizsgálóbiró eddigi állomásán bizonyos határok között elő léphessen. Oly gyakran hangoztattuk ugy e lapok hasábjain, mint másutt is már e rendszer mellett felhozható érveket. Annyira kitünik a mai rendszer gyengesége, mely nem képes máskép jutalmazni, mint ugy, hogy a bevált elsőfoku birót következetesen elvonja müködési körétől, hogy — talán kissé drasztikus a kifejezés, — az előléptetésnek ezt a rablógazdasági politikáját senki se tartja szerencsésnek.

Általánosan elismerik ma már, hogy a jövő birói szervezete többé a *birói hierarchiának mai alapját, melynél döntő, tényező az: első fokban vagy felsőbb bíróságnál müködik-e a biró* kiindulási pontul nem fogja venni.

Az első lépést tehát nekünk is meg kell tennünk. Ezt az első lépést akarja megtenni igazságügyi miniszterünk is, midőn a többi között, minden valószinüség szerint, javaslatba fogja hozni, hogy a törvényszéki elnöki és az elsőfoku birói állásokban megmaradva is, lehetővé legyen bizonyos határok között az előléptetés.

A ki átgondolja egész birói szervezetünket, a ki tudja, hogy nálunk ma a törvényszéki elnöki állás a vidéken, habár egyenrangu is a kir. táblabiróval, de lényegesen csekélyebb fizetésben részesül: az előtt azonnal tisztán áll, mily nehézségeket kell leküzdeni, ha a lokális előléptetés eszméjét megvalósítani akarjuk. A lokális előléptetés kétségtelenül ugy nyer igazi megvalósulást, ha az a törvényszéki biró vagy járásbiró eddigi állomásán egészen azt az állást, tehát a nálunk meggyökeresedett hierarchiai rend szerint valóságos kir. táblabirói állást nyer el, a melyre különben van előléptetési igénye. Ámde, ha ezt igy akarjuk megvalósitani, akkor az elnöki állást általában magasabbra, tehát curiai biróval egyenlő állásra kell emelnünk, mert szivesen elismerem és soha kétségbe se vontam, visszásságot képez, ha a felügyeletet és vezetést gyakorló elnök egyenrangu a felügyelete alatt álló kir. táblai biróval.

Vagy legalább is, ha a rangállástól el is lehetne tekinteni, általában jelentékenyen emelni kellene az elnöki fizetéseket. Más szóval olyanná kellene egyszerre intézményileg alakitani az elnöki állásokat, hogy a kir. táblabirói teljes jelleg és javadalmazás felügyeleti visszásság nélkül lenne beilleszthető a törvényszéki és járásbirósági szervezetbe.

Első pillanatra tetszetős és simán megoldható kérdés.

Csak egy hibája van — kissé pazar. Nem a pénzzel, de a szellemi kapitalis kamatlábával. Minden tiszteletem mellett, melylyel a jelenleg müködő törvényszéki elnökök iránt viseltetem, ily általános intézményszerü rangemelést valamennyi meg nem érdemelne. És valóban joggal panaszkodhatnának a kir. táblabirák méltánytalanságról, mikor azt látnák, hogy minden érdem nélkül egyszerre — csak azért, hogy a föntebb emlitett szervezeti eszme a maga teljességében valósulhasson meg — hatvanhat egyén előzné meg őket. Vagy talán purifikáljuk az elnöki állásokat? Isten mentsen meg. Eötvös Károly ugyan utolsó budget-beszédjében nagyon biztatta az igazságügyminister az egész elsőfoku bíróság purifikatiójára. Mi azonban ebben oly országos veszedelmet látnánk, melyről nec mentio fiat! Elég egy évtizedre alaptörvényeink-

nek a kir. tábla decentralisatiójával járó felfüggesztése. De mi nem habozunk kijelenteni azt sem, *hogy még purifikatio esetére sem tartjuk lehetőnek, hogy ma hatvanhat curiai birói állással egyenlő elnöki állást arra valóban érdemes és az állás feladataira termett egyénnel betölteni lehessen.* Kissé a statisztikát nem árt a szellemi kapitális chauvinistáinak kezükbe venni. Először kis nemzet is vagyunk.

Természetszerüleg is mennyiségileg kevesebb egyén áll a magas birói pályára felszerelt kellékekkel rendelkezésre. Azután ne feledjük, hogy sokkal ujabb keletü még birói szervezetünk, és az uj kir. táblai és főügyészi szervezet különben is az eddiginél lényegesen több magas birói állást teremtett, hogy sem egyenesen vakmerőség nem volna azt javasolni, hogy a törvényhozás még 66 curiai birói állással egyenlő törvényszéki elnöki állással szaporitsa a magas birói állásokat. Ez nem volna egyéb, mint határozott félreismerése a rendelkezésre álló erőknek. Puszta, mechanikus alaki megoldás volna az egész, melyből semmi haszon nem hárulna a közönségre.

Ezek után nem kell mondanom, hogy ily megoldás ki van zárva. Ámde, ha a törvényszéki elnöki állásokon intézményszerüleg legalább egyelőre sem a rang, sem a jelentékenyebb javadalmazás-emeléssel ma még nem változtathatunk: indokolt volna-e a *törvényszéki elnöki intézmény fejlesztéséről* egészen lemondani és még inkább, indokolt volna-e elejteni azt az eszmét, *hogy a törvényszéki birák és járásbirák közül az arra érdemesek eddigi állomásukon bizonyos határok között előléptetésben részesülhessenek?*

A válasz e kérdésre alighanem egyértelmüleg az: hogy ugy az elnöki intézményt, mint a törvényszéki és járásbirák lokális promotiójának eszméjét valósitsuk meg fokozatosan. Valósitsuk meg ugy, a hogyan ezt viszonyaink ma megengedik. Az első lépést ha megteszszük — önként fejlődik ki a maga teljességében az intézmény.

Az elnöki intézmény fejlesztésére minden valószinüség szerint a kormányjavaslat négy eszközt fog ajánlani.

Először a budapesti törvényszéki elnöki állásokat a curiai birák létszámába sorozza. Ezzel vége lesz annak a visszásságnak, hogy a budapesti törvényszékek elnökei, ha csak személyi pótlékban nem részesültek, daczára, hogy a curiai bióval egyenlő rangban voltak, az 5000 frt fizetésbe nem juthattak.

A másik eszköz, hogy a király *kir. curiai birói czimmel és jelleggel közvetlenül nevezhet ki vidéki törvényszéki elnököket.*

E rendszer mellett kiváló I. osztályu kir. táblabirák szivesen vállalkoznak vidéki törvényszéki elnöki állásokra. Mert, ha a javaslat a curiai birói czim és jelleg mellett még a másodosztályu curiai birói fizetést, továbbá a tiz és ötödéves korpótlékot nyujtja és arra az esetre, ha az ily elnök a curiához biróvá vagy ezzel egyenrangu állásra neveztetik ki, a rangsor is biztositva van: ugy az állás oly előnyökkel van felruházva, mely állásra a legkiválóbb kir. táblabiró is örömmel vállalkozik. Különösen feltehető ez most, midőn az uj kir. táblai szervezet mellett különben is a kir. táblabirák nagy többsége vidéki városokban müködik.

A harmadik eszköz az, hogy a kiváló érdemeket szerzett vidéki törvényszéki elnök ebbeli minőségében megmaradva nyerhesse el a curiai birói czimet és jelleget és az ezzel összekapcsolt javadalmazást. Nem kell arra bővebben kitérni, hogy vannak oly egyének, a kik hajlamaiknál, tehetségüknél, kiváló tapintatuknál, helyes vezetői érzéküknél fogva sokkal több szolgálatot tehetnek az igazságszolgáltatásnak és az állam érdekeinek elnöki, mint más birói állásban.

Korlátozva lesz-e a curiai birói czimmel és jelleggel felruházható törvényszéki elnökök száma vagy nem: arra nézve az igazságügyminister tudomásunk szerint még nem határozott. Az enquête tizet állapitott meg maximumul.

Végre a negyedik eszköz, mely szintén a felsőbb biróság judicaturájában megedzett férfiakat biztosit az elnöki állások számára az, hogy ha kir. táblabiró vállalkozik elnöki állásra, eddigi összes járandóságát, rangsorát, fizetési fokozathoz való igényét megtartja. Nem kell bővebben indokolni, hogy ha a kir. táblabiró minden előnyét, jogát átviheti az elnöki állásra: ugy többen lesznek, a kik erre az állásra örömmel vállalkoznak.

Kérdjük ez intézkedések bármely elfogulatlan birálóját: nem üdvös reformot jelentenek-e ez intézkedések, melyek végeredményükben az elnöki állás gyökeres átalakitását eredményezik. *Lassankint tudatos, tervszerü személyi politikával oda fejlődhetik az intézmény, hogy jövőre alig lesz elnök, a ki már meg ne fordult volna a felsőbb bíróságnál?*

Kérdjük — a czélbavett intézkedések nem veszik-e inkább erőinket számitásba — mint ha nagy költséggel puszta chablonszerü formai megoldásként egyszerre emeltetnének fel az elnöki állások? E kérdésekre nyugodtan várhatjuk a választ. Az a nagyérdemü szaktestület, mely az előadói tervezetre véleményt mondott, egyhangulag helyeselte az elnöki intézmény fokozatos fejlesztésének eszméjét és az itt fölemlitett eszközöket, a melyeket lényegében az előadói tervezet is felölelt.

Kérdés már most az, mikép oldjuk meg a törvényszéki és járásbirák lokális promotiójának eszméjét ugy, hogy e megoldás az igy kontemplált elnöki szervezet mellett felügyeleti visszásság nélkül beilleszthető legyen az elsőfoku birói szervezetbe?

Az előadói tervezet, hogy minél inkább megvalósithassa a lokális promotio igazi értelmét, — nem minden aggály nélkül ugyan — de azoknak döntő erőt nem tulajdonitva, azt javasolta, hogy valóságos kir. táblai bíróság (II. osztályu fizetéssel) lehessen a törvényszéki és járásbirák lokális előmozditásának foka. Ezt egyensulyba hozta az elnöki állással ugy, hogy ennek javadalmazása szintén egyenlővé tétetett a II. osztályu kir. táblabirói állással, és az elnök felügyeleti és vezetési joga határozott kifejezést nyert.

Minthogy azonban tagadhatatlan, hogy az állás fokának egyenlősége a nálunk elterjedt fogalmak szerint felügyeleti visszásságokra, esetleg fegyelmetlenségre vezethet, ez pedig az egész lokális promotiónak az eszméjét diskreditálná, gyakorlatibb és *még mindig igen jelentékeny haladást jelentőnek* tartom azt a megoldást is, hogy addig, a mig *elnöki intézményünk a maga sulyához méltóan szervezetileg nem lesz felemelhető*, elégedjünk meg azzal, hogy kir. táblabirói czim legyen adományozható, és ezzel járjon mindig fizetésjavitás és pedig elég jelentékeny összegben.

Oly kezdeményezés ez is, mely az eszmét a maga lényegében képviseli és azonnal nagy haszonnal jár, a nagyobb szabásu szervezeti czélhoz pedig kikerülhetlen logikai egymásutánban, egyenes uton, biztosan elvezet.

Hét évvel ezelőtt irtam és épen a *Jogtudományi Közlönyben*, hogy egy nagy államférfi is méltó ambitióját találhatná abban, ha birói szervezetünk ily természetü átalakitását kezdeményezné.

Most már csak azt kell óhajtanunk — vajha ez a kezdeményezés ugy sikerüljön igazságügyminiszterünknek, — hogy a továbbfejlesztésnél a kezdeményezéssel elért sikerekre lehessen hivatkozni. Erős meggyőződésem, hogy ez igy fog bekövetkezni.

Dr. WLASSICS GYULA.

Polgári házasság.

A miért a magyar jogi sajtó és első sorban a *Jogtudományi Közlöny* már évtizedek óta küzd, valósulni látszik. A magyar parlament liberalismusának dagálya viszi a polgári házasság kérdését a megoldás felé.

Kegyelethiány lenne traditióinkkal szemben, ha mi, a *Jogtudományi Közlöny* munkatársai nem üdvözölnők örömmel az áradatot, mely elsöpörni készül házassági jogunk nyomo-

ruságait. Hiszen huszonöt esztendeig harczolt e lap a polgári házasság eszméjeért és a hasábjain megjelent ez irányu czikkek bátran sorolhatók azon cseppek közzé, melyekről azt mondják: «gutta cavat lapidem».

Lesz tehát polgári házasság. Sőt mondják, már készen is van az első tervezet. Csak az indokolás hiányzik még és azután a minister approbatiója.

Az, hogy milyen lesz a mü, még titok. A lapok rebesgettek valamit arról, hogy a polgári házasság csak fakultativ lesz, de ezen hir csakhamar dementiroztatott.

Nekünk mindenesetre könnyebb ezen kérdéssel szemben állást foglalni, mint az igazságügyministernek. Kisértsük tehát meg a feleletet megadni arra, hogy quid consilii? Hiszen a sajtónak joga van akkor is szólani, ha meg nem kérdezik.

A polgári házasság reformjának lényege abban áll, hogy a házassági intézmény létföltételei, annak keletkezése és megszünése és az abból kifolyó összes jogok és kötelességek állami törvény által szabályoztatnak, még pedig egyenlően, tekintet nélkül az állampolgárok vallásfelekezetére. Az állam szabályozná tehát a házasság megkötésének alakszerüségeit, a megkötés és felbontás feltételeit és a házasság megkötésének és felbontásának összes személy- és vagyonjogi következményeit.

A reform lényege biztositva van, legalább a miniszter határozottan nyilatkozott, hogy ezt akarja. Kérdés csak az, hogy mi módon fog ez a reform testté válni.

A detailkérdésekkel időelőtti lenne foglalkozni. Az irányra nézve nyugodtak vagyunk, hogy az csak szabadelvü lehet.

Nem képzelhető, hogy azok a férfiak, a kik a dolgot kezükbe vették, hogy a magyar képviselőház más házassági jogot létesithetne. Azt a szabadelvüséget értjük, mely az egyéni szabadság igényei mellett a jogosság követelményeit tiszteletben tartja.

Alig van tere a jogéletnek, a melyen az egyéni szabadság törekvései sürübb összeütközésbe jönnének mások jogaival, mint a családi jog terén. A legszentebb jogok állanak itt egymással harczban, az ember vele született jogai a szabadságra, a boldogságra, a sorsa feletti szabad határozásra összeütköznek a hitvestárs, a gyermekek jogaival és mester legyen, a ki tapintatos kézzel ugy tudja megalkotni a házassági jogszabályokat, hogy az egyiknek joga a másik jogának szerfeletti sérelmére ne váljék. De a nagy feladat megérdemli a nagy munkát. Hiszen ezen a téren most valóságos ököljog uralkodik, miután a felekezeti házassági jogok csak a felekezethez tartozót védik és nem az embert.

A mostani állapot valóságos szatirája a jogállapotnak. Az egyik felekezet házassági joga megöli az egyéni szabadságot. A másik felekezet az egyéni szabadság kultuszát tulhajtja, s valóságos szabadosságot követve, az emberi önkényt a jog fölé helyezi. És ezt a két ellentétet az állam mivel egyenliti ki? Kimondja, hogy a hitváltoztatás elegendő, hogy az egyén a türhetetlen bilincsből a féktelen szabadság táborába menekülhessen.

Ki ne érezné azt, hogy ennek az állapotnak a megszüntetése sokkal fontosabb dolog, mint annak a kérdésnek az eldöntése, pap adja-e ezután is össze a feleket vagy polgári anyakönyv-vezető?

A házassági jog reformjának a sulypontja a házassági elválás jogának szabályozásában fekszik. Az elvégre a házasság lényegét nem érinti, hogy ki előtt történik a házasságkötés. Hogy kik között történhetik, és kik között nem, azt az állami törvény meghatározhatja ugy is, ha a kötés pap előtt történik. A házassági viszonyból kifolyó személyi és vagyoni jogok is csak akkor szorulnak leginkább a törvény védelmére, ha a házastársak között viszály támad. A házassági elválás jogának helyes szabályozása tehát a családi vagyonjog szempontjából is főfontosságu.

Nem akarjuk azért a házasságkötés alakszerüségének kérdését egészen alárendelt kérdésnek tekinteni. De ez nem a jog, hanem a czélszerüség kérdése. A kötelező polgári házasság kétségtelenül czélszerübb a fakultativnál ott, a hol a rendezés ily alakban könnyen keresztülvihető. A keresztülvitelhez azonban sok pénz és emberanyag kell. A pénz előteremthető, de az emberanyag, értjük az anyakönyvvezető hivatalokhoz alkalmas tisztviselőket, nem oly könnyen. De hát hiszen küszöbön van a közigazgatási reform. Őszintén megvalljuk, nem szeretnénk a házassági jog reformjával a közigazgatási reform befejezéseig várakozni.

E mellett a kötelező polgári házasság előnyei inkább csak elvi jelentőségüek. Kiveszi ugyan a házasságkötést a papi befolyás alól, de csak látszólag, a vallásos ember a polgári házasság mellett is mindig el fog menni a paphoz is, és ez vegyes házasságnál ép ugy fogja követelni a reversálist és fog elkeresztelni, mint eddig tette. A kit pedig a vallásos tulbuzgóság nem tud befolyásolni, annak nem fog ártani az, ha pap előtt köti meg a házasságot.

A legfontosabb czélszerüségi érv még az, hogy a polgári házasság fakultativ alakja a polgári kötést disqualifikálja, hogy kötelező polgári házasság nélkül azokkal a szerencsétlenekkel, a kik a rideg dogma miatt fakultativ polgári házasságra kénytelenek lépni, a társadalom meg fogja éreztetni, hogy ők tulajdonképen csak államilag szentesitett ágyasságban élnek. Ezen érv felette fontos, és ezért ha van elég pénz és van elég alkalmas anyakönyvvezető, egy perczig sem habozunk kimondani, hogy már ez az egy érv elég okul szolgál arra, hogy a kötelező polgári házasságot követeljük.

Első azonban a jog uralmának létesitése a házassági jog terén. Ezt el nem akarjuk halasztani azért, mert a kötelező polgári házasság behozatala ez idő szerint még leküzdhetetlen akadályokba ütközik, és ha ez ok a reform elhalasztására, akkor inkább megelégszünk ez idő szerint a fakultativ polgári házassággal.

SZTEHLO KORNÉL.

Az önbiráskodás.[1]

A törvényhozások teljesen elejtették az önbiráskodás külön deliktumát, sőt Olaszország is csak az erőszak eseteire nézve tartotta fenn azt. Ez a tény már magában véve is döntő jelentőséggel bir. Mert nem véletlenségből történt, hogy e kisegitő deliktumot mindenütt, a Carrara-féle értelmezés szerint még Olaszországban is, mellőzték. A tudósok és gyakorlati jogászok évtizedeken át folytatott buvárlatai és tapasztalatai idézték elő az immár definitivumnak tekinthető eredményt.

Ha ennek daczára mégis belebocsátkozom a dolog érdemleges kifejtésébe: ez csak azért történik, hogy annál világosabban feltüntessem, miszerint nem a külföldi példák utánzása, hanem mélyreható okok idézték elő a büntető novellával szemben elfoglalt álláspontomat.

Kétféle veszélyt rejt magában a Carrara-féle önbiráskodás. Egyfelől bizonytalanná teszi a lopás határvonalait, s tág kaput nyit arra, hogy oly esetek, melyeket a közfelfogás méltán lopásnak bélyegez, az önbiráskodás köpenye alá meneküljenek, másfelől pedig oly területekre is kiterjesztené a büntethetőséget, a melyekre az eddig ki nem terjedt.

Néhány példa a toskánai biróságok gyakorlatából megvilágitja e veszélyek elsejét. Vádlott 2 lirányi követelése fejében egy 20 lirába került köpönyeget vett el az adóstól. A bíróság elfogadta az önbiráskodást, mert vádlott nem szoritkozhatott a köpönyeg egy rongyának elvételére. (Ez alapon azonban a két lira fejében, akár egy tehenet vagy lovat is el lehetett volna lopni, a nélkül, hogy a cselekmény lopást képezne.) Egy vargának 20 lira járt egy pár csizmáért, de az adós megtagadta a fizetést, azt adván okul, hogy neki a varga atyja ellen követelése van, — mire az utóbbi önhatalmulag elvett egy 100 lirával telt pénztárczát. A felsőbiróság itt is megállapitotta az önbiráskodást, mert a csizmadia nem tudhatta, hogy mennyi pénz van a tárczában.[1]

Legérdekesebb azonban az az eset, melynek alkalmából Carrara hivatkozott értekezését megirta. Egy livornói kereskedő ágyasságban élt szolgálójával, kit már háromszor anyává tett. A csábító később elbocsátotta a leányt, s rövid időre elutazván hazulról, meghagyta néki, hogy ezalatt távozzék el házából. A leány meg is tette ezt, de két ismerősének biztatására, s azok közremüködésével feltörte a gazda szekrényeit s kárpótlásul 2000 lira értékü arany, ezüst, készpénz és fehérnemüt vitt el magával. Az elsőbiróság betöréses lopás miatt 8 évi fegyházra itélte a felbujtó bünrészeseket, a cselédet pedig ugyancsak lopás miatt rövidebb tartamu börtönre, — a flórenczi főtörvényszék azonban 1859-ben a toskánai Btk. alapján önbiráskodást állapitott meg s a két bünrészes egyikét 2 hó és 12 napi, másikát 1 hó és 12 napi fogházra itélte.

«Igy nyert ünnepélyes kiigazitást a ténymegállapitás változása nélkül egy hibás minősités!» e szavakkal kisérte Carrara a flórenczi főtörvényszék itéletét. — Saját elmélete s a toskánai törvény szempontjából teljesen igaza volt. Ám, a kik megnyugvást találnak abban, hogy az ily esetek a lopás

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.
[1] Carrara id. h. 197. lap.

büntetése alól kivétessenek, elfogadhatják ez elméletet. Európa törvényhozói és jogtudósai nem fogadták el, sőt maga Olaszország is már 1859-ben megadta a választ, midőn a flórenczi főtörvényszék felmagasztalt itélete után még ugyanazon évben oly törvényt léptetett életbe, mely szerint az idézett esetekben már nem lehetett volna önbiráskodást megállapitani.

Könnyen érthető ez a fordulat, ha figyelembe veszszük ama jogi ismérveket, melyekből Carrara az önbiráskodást, ellentétben a lopással, önálló jogi lénynyé konstruálta.

A ki más dolgát gazdagodás czéljából elveszi: lopásban bünös, — ellenben a ki azért veszi el más dolgát, hogy sajátjának hitt jogaiba helyezkedjék: önbiráskodást követ el. Ez az alapelv, melyből a következő tételek folynak: *a)* közömbös, hogy a tettes által gyakorolni kivánt jog megállhat-e vagy nem, mert az önbiráskodás alapja nem a jog önmagában véve, hanem a jog hiszeme; *b)* nem szükséges, hogy a gyakorolt jog és sértett tárgy azonos legyen, vagyis hogy a tettes ugyanazt a dolgot vegye el, a melyre igényt tart, mert a minőség változásának oka nem az a gondolat, hogy külön igény áll fenn az elvett dologra, hanem az, hogy általában igény létezik a sértett személy vagyonára; *c)* a gyakorolt jog s az elvett tárgyak értéke közötti különbség, a midőn t. i. a tettes nagyobb értékü dolgot vesz el, mint a minő értéket igényel, szintén nem zárja ki az önbiráskodást, ha a tettes oly tárgyat vett el, melyet nem volt képes felosztani, ha nem ismerte pontosan az elvett tárgy értékét, vagy ha nem tudta pontosan követelése mennyiségét; *d)* nem szükség, hogy az igényelt jog a polgári törvények értelmében világos és kétségtelen legyen, mert nem a jog benső erején, hanem a tettes szándékában rejlő mozzanaton alapszik az, hogy a lopás, a birni vélt követelés folytán, önbiráskodássá változik át; *e)* nem szükséges a per megnyerésének valószinüsége sem, mert pl. abban az esetben, ha az igényelt jog elévülés, tanu vagy egyéb bizonyitékok hiánya miatt polgári peruton nem érvényesithető is, a tettes ezzel szemben kimutathatja, hogy a fenforgó akadályt a méltányossággal ellenkezőnek tartotta, s hogy e szerint méltatlanul fosztatott volna meg tulajdonától, ha önbiráskodással nem él; *f)* az sem jöhet figyelembe, hogy az adós következetesen megtagadja a tartozást s ellene mond a fizetésnek, mert a hitelező ép azért folyamodik követelése megvétele végett az önhatalomhoz, hogy az adós ellenmondását legyőzze; *g)* a véghezvitelre használt fondorlat vagy erőszak szintén nem szünteti meg az önbiráskodást, mert a ki az által akarja kárát kipótolni, hogy a sértett tulajdonát képező tárgyat elsajátitja, az kénytelen alkalmazkodni ama százszorosan változó eszközökhöz, melyeket az eset körülményei szolgáltatnak.[1]

Mindez kétségkivül logikai kényszerüséggel folyik az önbiráskodás, mint merőben subjektiv természetü deliktum, alapelvéből. De hol marad e tételek érvényesülése mellett a tulajdon védelme? Tegyünk egy kisérletet a büntető novella tervezetének 369. *a)* §-ával, mely igy hangzik: «A ki meggyőződése szerint jogos igényének, midőn e végett a hatósághoz fordulnia kellene és lehetne, önhatalmulag szerez érvényt, az önbiráskodás vétségét követi el és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

Valaki kártérités czimén 1000—1500 frtnyi követelést támaszt egy vagyonos ember ellen, melyet polgári peruton esetleg meg is nyerhetne, mert követelése nem nélkülöz «minden alapot» (369. *b)* §.). A vagyonos ember azonban megtagadja a kártéritést, s a követelő most, hogy mielőbb és pedig biztosan, kielégitést nyerjen, 1500 frt erejéig meglopja a kárt okozó személyt. Erőszak esete fenn nem forogván s a 369. *b)* §. sem levén alkalmazható: a tettes 300 frt pénzbüntetésre itéltetik el. Ezt megfizeti, a megmaradt 1200 frtot pedig jól elrejti, nehogy a meglopott fél részére tőle visszavehessék. Ez tiszta számitás, csak ügyesen kell végrehajtani.

De ki győzné felszámitani mindamaz esélyeket, melyek az önbiráskodás czége alatt napfényre kerülhetnének. A jog hiszeme, vagyis a tettes egyéni «meggyőződése» igénye jogos voltáról képezné az egyedüli alapot, melyen a lopás önbiráskodássá változnék át. Ámde ki tudná megvonni azt a határvonalat, melyen innen a meggyőződést, a jog hiszemét még őszintének tarthatja a biró, mig azontul már rosszhiszemü szinlést, a lopás büntetésétől való menekülés czélzatát kellene megállapitania? Valóban oly feladat volna ez, a melylyel jogosan nem is lehet megterhelni a bíróságot.

Képzeljünk magunk elé egy jelentékenyebb lopást, melynek vádja ellen a tettes jogos igényére hivatkozik. Azt mondja, hogy az elvett összeg erejéig kárt szenvedett. Mi lesz ezzel szemben a büntető bíróság teendője? Polgári per a tettet meg nem előzvén: mindenek előtt vizsgálnia kell, hogy forog-e fenn kárositás, s hogy körülbelül minő összegre tehető az. Csak ezek birói megállapodásából itélheti meg első sorban azt, hogy vádlott meggyőződésének volt-e valami reális alapja, másodsorban pedig azt, hogy minő erős volt ez az alap. Sőt, minthogy a 369. *b)* §. szerint akkor is önbiráskodás léteznék, ha az igényelt jog «minden alapot nélkülöz»: ennek folytán a büntető bíróságnak a kártéritési pert minden egyes esetben a legbehatóbb részletességgel kellene letárgyalnia, s a végeredmény még ekkor is az lehetne, hogy midőn a követelt jog minden alapot nélkülözőnek tünt ki, lopás helyett mégis önbiráskodás volna megállapitandó.

Ezek a veszélyek és szirtek állanak fenn azon a részen, a hol az önbiráskodás a lopással határos. Az önbiráskodás fogalma azonban egy másik irányban is érvényesülni óhajt, büntetési sanctio alá helyezvén mindazon eseteket, a melyekben valaki bármi módon, maga szerez magának igazságot. Ez képezi az érem másik oldalát, mely nem kevésbbé ijesztő képet tár elénk.

A jogért való küzdelem nagy területén beláthatatlan az esetek száma, melyekben a jogot csak kényszer által lehet érvényesiteni. A kényszerités rendes módja a hatósági beavatkozás, rendkivüli eszköze az önsegély. Az utóbbi azonban jóval gyakrabban fordul elő mint amaz, és ismét számtalan alakban jelentkezhetik. Három főcsoportot mindazonáltal meg lehet különböztetni. Egyik csoport az, midőn valaki büntetendő cselekmény, jelesül lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy csalás által szerzi meg magának az igazságot, a második csoportban a személyek vagy dolgok ellen alkalmazott erőszak azon eseteivel találkozunk, melyek valamely megnevezett büntett fogalma alá nem tartoznak, végre a harmadik csoport a többi eseteket öleli fel.

A ki lopást vagy hasonló deliktumot, bár önsegély okából, követ el: az tudja, hogy mi vár rá. Az emberek tisztában vannak az iránt, hogy lopni vagy rabolni önbiráskodás végett sem szabad, s a ki mégis azt teszi, az el van készülve a büntetésre. Hogy már most e büntetést lopás vagy önbiráskodás czimén fogják-e reá kiszabni: ez elvi szempontból közömbös, ha csak a lopás büntetését megfelelő módon enyhiteni vagy megforditva: az önbiráskodás büntetését kellően fokozni lehet.

Nem igy állunk az önsegély többi eseteivel. A jogát érvényesitő fél elkövet mindent, hogy kikerülje a büntető törvényt, s minthogy ennek lehetőségét felismeri: az önsegélyt, esetleg erőszak használatával is, jóhiszemüleg gyakorolja. Az ilyen ember ma nálunk s a többi modern államokban nincs kitéve bünüldözésnek, hanem legfeljebb kártéritéssel tartozik, ha vélt joga gyakorlatában kárt okozott. Még Olaszországban is büntetlen marad az önsegély mindazon esetekben, mikor a tettes személyeken vagy dolgokon erőszakot nem követett el.

Nálunk a jóhiszemü önbiráskodás büntetlensége sokkal messzebb megy. Kiterjed ama határig, a hol már a lopás vagy más büntetendő cselekmény határa kezdődik. Sőt bíróságaink, a felmentő itéletek egész sorozatának tanusága szerint, elmennek e tekintetben a legszélső határig. A következő esetekben pl. lopás miatt emelt vád és marasztaló elsőbirósági itéletek ellenében a felsőbiróságok teljesen felmentették vádlottat: ki az ő kutjából vizet hordó cseléd birtokából a vizhordó puttonyokat elvette, mert a cseléd kárt okozott, — ki a boltból hazafelé tartó cselédtől 3 liter lepecsételt bort elvett, hogy ez által a regálejog csonkitását megelőzze, — ki apósa házától egy dunyhát azért vitt el, hogy ez által oda menekült nejét hazatérésre kényszeritse, — ki az általa megvett gépeket, habár az eladó utóbb a vételárt el nem fogadta s az eladástól visszalépett, ennek házából önhatalmulag elvitette, — ki szomszédja földjéről két szekér szénát azért vitetett el, mert ugyanaz előzőleg az ő rétjéről vitt el ily mennyiségü szénát, — ki a végrehajtás utján tőle elvett, de még a per alatt levő birtokról néhány ajtót elvitt, — ki az általa eladott hegedüt a vevő birtokából azért vette el, mert a jótálló elvállalt kötelezettségéről nem akart irásbeli nyilatkozatot adni, — ki az általa készitett kabátot birtokosától visszavette s 6 frt követelése fejében elzálogositván, a zálogbárczát a kabát tulajdonosának visszaadta, — ki szomszédjától egy köteg szénát azért vitt el, mert állitása szerint a szomszéd azt az ő rétjéről kaszálta, — ki egy hagyatéki, de per alatt levő birtokról, melynek használatában panaszos

[1] Carrara id. ért. 3—10 §-ok.

volt, a függő termést elvitte, — ki a közte és mostoha anyja közt vitássá vált birtokrészről, melyet az utóbbi bérbe adott, 8 frt értékü szénát elvitt, — ki a panaszossal közösen birt kovácsmühelyből, a közösség megszünése után, a szerszámok egy részét azért vitte el, mert azokat sajátjának tartotta, — ki panaszos nyájából egy juhot panaszos ellenzése daczára sajátjaként elhajtott, — ki a tanyásnak egy évi bér fejében adott malaczot 7 hó letelte után azért vette vissza, mert panaszos az egy évet ki nem töltötte, — ki 3 frt követelése fejében az adósnak egy 6 frt értékü párnáját önhatalmulag elvitte. hogy azt követelése kiegyenlitéséig zálogban tartsa.[1]

E felmentések alapja részint az eltulajdonitási czélzat hiánya, részint a tulajdonjog vitás volta, tehát az eltulajdonitás jogtalanságának hiánya volt. Meglehet, hogy egyikmásik esetben szó fér a felmentéshez, de általánosságban kétségtelen, hogy a felsoroltho hasonló esetek büntetlensége nem zavarja meg a jogrendet, és igy megbüntetésüket a közérdek nem igényli. Ámde az uj javaslat szerint mindannyiszor megállapitandó volna a büntetendő önbiráskodás. A tervezet tehát már ama esetekkel szemben is jelentékenyen kitágitja a büntetőjog határait, melyek a törvénybe ütközőknek látszanak s panasz tárgyává tétetnek, a bíróságok által azonban épen a fennálló törvény alapján büntetleneknek nyilvánittatnak.

Pedig ez még csak a kisebb baj. A valódi veszély azon a területen állana elő, a melyet ma senki sem vél a büntető törvény alá tartozónak. Az önsegély száz meg száz esetben jelentkezik akként, hogy még az élesen megfigyelő jogász is csak nehezen tudja abban a megengedettet a tilostól elkülöniteni.

Gondoljunk pl. a megtartás, a zálogba vétel, s a követelés biztositásának számtalan elképzelhető eseteire, melyek a jogélet szövevényében naponkint ezernyi változatban előfordulnak. Ezeket mindenki a magánjogi surlódások kikerülhetetlen jelenségeinek tekinti, melyeknek kiegyenlitése végett nincs szükség a büntető bíróságra.

A büntető novella e téren is egészen megváltoztatná a helyzetet. Ha jövőre mindenkit bünvádilag lehetne üldözni, a ki meggyőződése szerint jogos igényének «önhatalmulag szerez érvényt» (369, *a*) akkor légió számra támadnak majd a büntető feljelentések és büntető itéletek, a minőkről eddig sejtelmünk sem volt. Ám a kik megnyugvást találnak abban, hogy ez megtörténjék: fogadják el a Carrara tanitása nyomán keletkezett uj elméletet. Európa törvényhozói és jogtudósai nem fogadták el, sőt maga Olaszország is azzal vélt határt szabhatni a büntetendő önbiráskodás veszélyes kiterjesztésének, hogy a személyeken vagy dolgokon elkövetett erőszakhoz kötötte a büntethetőséget.

Nálunk azonban ily megszoritással sem fogadhatnánk el e deliktumot, mert büntető kodexünk rendszerében, miként már láttuk, különben is nagyrészt büntetés alá esnek azok az esetek, melyeket az olasz Btk. 135. §-a önbiráskodás gyanánt von büntetés alá. — —

Az előadottak után még egy kérdésre kell válaszolnom. Az önbiráskodás külön deliktumának eszméjét nálunk az hozta felszinre, hogy a bíróságok néhány esetben lopás vagy rablás miatt, szigoru büntetést szabtak ki oly egyénekre, kik a cselekményt önsegély czéljából követték el.

Hogy tehát ily eset jövőre elő ne fordulhasson: felmerült s még ma is nyitva áll a kérdés, hogy miként lehetne ezt megelőzni.

A válasz első sorban attól függ, hogy valóban a törvény hibája, vagy tán a bíróság tévedése okozta-e a tulszigoru elitéléseket. Sőt még azt is kérdés tárgyává lehetne tenni, hogy csakugyan tulszigoruak és igazságtalanok-e ama itéletek? Az érdemleges választ azonban e tekintetben bizvást mellőzhetjük, mert inkább egyéni érzés, mint tárgyilagos igazság az, hogy valamely büntetés tulszigoru vagy tulenyhe. Foglalkoznunk kell azonban a másik két alternativával.

Ha van a törvényben oly intézkedés, mely lehetővé teszi, hogy a lopás vagy a rablás büntetése a legenyhébb esetekhez is alkalmazható, akkor a jogérzületet sértő büntetés csupán ok nélkül való birói tulszigor kifolyása lehet. Nem hiszem azonban, hogy a közérzület valaha megbotránkozott volna abban, hogy pl. a rabló, habár motivuma az önbiráskodás volt, hat hónapi börtönre itéltetett el. Ámde a bíróság ennyire mindig leszállhat, ha csak a büntettre életfogytig tartó fegyház nincs megállapitva. A rablásnál tehát, ha a bíróság törvényadta jogával él, s nevezetesen, ha a kisebb foku erőszakot a zsarolás körébe utalja, tulszigoru elitélés alig fordulhat elő.

A lopásnál is csak a fegyházzal büntetendő minősitett eseteknél történhetik ez meg, habár szintén csak ritka kivételként. De mégis megtörténhetik. Valaki például önkielégitése czéljából elvisz egy csekély értékü tárgyat, pl. egy lapátot, s e végett rejtekhelyből elővett (lopott) kulcscsal nyitja ki a helyiség zárját. Meglehet, hogy ily esetben hat havi börtön is sértené a biró lelkiismeretét s a közérzületet. De ennek nem az a korrektivuma, hogy az önbiráskodás czimén egyfelől alkalmat nyujtsunk az igazi tolvajoknak a menekülésre, s másfelől oly területre is kiterjeszszük a büntetőjog határait, a melyre az eddig ki nem terjedt, hanem abban áll az egyedüli észszerü kisegitő, hogy enyhiteni kell a minősitett lopás törvényes büntetését. E tekintetben pedig az eddig felmerült tervek közül (ide számitva a novellát is) legczélszerübbnek, s a kodex rendszerével leginkább összhangzónak látszik Dr. Fayer László javaslata, mely szerint az 50 frtot meg nem haladó minősitett lopás törvényes büntetése börtönben volna megállapitandó, s a fegyház csak a sulyosabb esetekre nézve tartatnék fenn.[1]

Ehhez a korrektivumhoz járul még az is, hogy a bíróság, miként a fennidézett itéletek tanusitják, a jóhiszemü önbiráskodás eseteiben legtöbbnyire feltalálhatja magában a törvényben azt az alapot, melyen a vádlottat teljesen felmentheti a büntetés alól. A fennebbi esetekben a lopás törvényes ismérveinek helyes magyarázata nyujtotta a felmentés alapját. De megtörténhetik ez pl. jogos védelem (79. §) czimén is. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha valakinek egy speciális dolog birtokba vételéhez van joga, s azt a rosszhiszemü birtokos intézkedései ellen csak gyors fellépéssel mentheti meg, minőre a bíróság nincs képesitve. Ily esetben a bíróság segélyének bevárása a dolog elvesztésére vezetne, s ennek fejében a jogosult csak kártéritési igénynyel volna kénytelen beérni, a mire pedig nem kötelezhető. Helyesen mondja e tekintetben Dr. Heil Fausztin, hogy: «az állam eltilthatja a jognak önsegély általi érvényesitését, de csak akkor és addig, a mikor és a meddig ő azt megvédeni képes, s mihelyt a társadalmi védelem elégtelen: jogaiba lép az önvédelem.» (M. Ig.-ügy XXVII, 102. l.)[2]

Kitünik ezekből, hogy a jogérzületbe ütköző tulszigor kikerülésére már a fennálló törvény is módot és alkalmat nyujt; s ha ehhez még a minősitett lopás törvényes büntetésének leszállitása is hozzájárulna, ugy alig képzelhetünk esetet, melyben a biró igazságtalan itéletet volna kénytelen kimondani azért, mert az önbiráskodásról nincs a törvényben külön intézkedés. Ha ezek daczára kivételesen mégis előfordulnának tulszigoru elitélések, ezek csak a törvény helytelen alkalmazásából származó s oly természetü birói tévedések lehetnének, a melyeknek csak egy korrektivuma van: a megkegyelmezés.

Megtörtént-e a multban az önbiráskodás külön deliktumának hiánya miatt állitólag előfordult igazságtalan elitélések ilyetén kikorrigálása, erről a büntető novella tisztelt szerzője nem nyujtott felvilágositást. Pedig nagyon is kivánatos lett volna, mert csak ez által győződhettünk volna meg igazán arról, hogy a jelzett ok miatt valóban történtek igazságtalan elitélések. Köztudomásra ily megkegyelmezés nem jutott, s nem is valószinü, hogy történt volna. Sőt a mig az igazságügyi kormány oly szükmarkuan bánik a kegyelemmel, mint ezt az utóbbi évtized alatt tevé: a jövőben sem sokat reménylünk e legszebb és legáldásosabb felségjog gyakorlásától. Ámde ez nem elég ok arra, hogy a tör-vény téves alkalmazásából származó hasonló tévedések megelőzése czéljából egy kétes értékü és csak ujabb tévedésekre alkalmat nyujtó uj törvényt alkossunk.

A törvényhozó csak abból indulhat ki, hogy a törvény, helyesen magyarázva és alkalmazva, megfelel-e az igazság és czélszerüség körülményeinek; s minthogy a magyar büntetőtörvénykönyv helyes alkalmazása a miatt, mert abban az önbiráskodás külön deliktuma elő nem fordul, igazságtalan tulszigorra mai alakjában is csak kivételesen, a kiemelt korrektivum mellett pedig épen nem vezethet: ezek folytán azt a körülményt, hogy nálunk a kegyelmezési jog ugyszólván sohasem müködik közre a birói tévedések által sérelmet szenvedett igazság helyreállitásában, szintén nem tartom elégséges oknak arra nézve, hogy büntető törvénykönyvünket a novella által czélba vett irányban módositsuk.

Dr. ILLÉS KÁROLY.

[1] Btj. T. XVII: 166. XIX: 40—43, 118, 238, 273. XX. 362—367. l.

[1] Jogtudományi Közlöny 1890. 12. sz.

[2] «A magyar büntetőtörvénykönyvnek magyarázata» czimü kézikönyvem III. k. 38. l

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyvek revisiója.

«A telekkönyvi betétek szerkesztéséről» szóló 1886: XXIX. t.-cz. keletkezésének inditó oka tulajdonképen az volt, hogy a föladó-kataszter adatai a nyilvánkönyvek számára is értékesíttessenek, hogy a szemmérték után felvett, sokszor még a legáltalánosabb tájékoztatásra is alkalmatlan telekkönyvi térképek a lehetőleg pontos felmérések alapján műszakilag készitett kataszteri térképek másodlataival helyettesittessenek, az «állitólagos térmérték» helyét a telekkönyvben az ama felméréseknél fogva megállapitott valóságos térfogat foglalja el, hogy a telekkönyvek birtokállási lapja az ingatlanok tiszta jövedelmét feltüntető uj rovattal gazdagittassék és ez által a reálhitel alapja lényegesen megerősittessék, végre hogy a telekkönyv és a hivatalból való nyilvántartás tárgyát képező földadókataszter közötti szoros kapcsolat létesitése által a telekkönyv és a tényleges birtokállapot közötti összhangzásnak ellenőrzése a jövőre nézve némileg lehetővé tétessék.

Az ezen inditó oknak megfelelő rendelkezések mellett a törvény eredeti tervezetében fölötte csekély tér jutott azoknak az intézkedéseknek, melyek a tényleges birtokállapot és a telekkönyv tartalma között szükséges, a helyszinelés óta azonban sok helyütt teljesen felbomlott összhang helyreállitását czélozták volna.

A szakkörök ez ellen erélyesen felszólaltak; rámutattak arra, hogy a most létező telekkönyvek nagyrészt nem a jelen időnek, hanem a több mint harmincz év előtti időnek telekkönyvei; figyelmeztettek arra, hogy bármi helyesen legyen a telekkönyvben valamely ingatlan a fekvésre, a határokra, a területre s a hitelképességre nézve megjelölve, mindez semmi gyakorlati értékkel sem bir, ha az ingatlan régen elhalálozott oly személy tulajdonául van bevezetve, a kitől azt a jelenlegi birtokos tán többszörös átruházások közvetitésével szerezte; kétség fölé helyezték, hogy a telekkönyv rendezetlen volta a bajt gyökerében megtámadó, minél liberalisabb intézkedések nélkül a teljes hasznavehetlenség határáig majdnem geometriai progressióban növekszik és terjed, a mennyiben nemcsak ujabb átruházások telekkönyvi érvényesitése mellőztetik folytonosan, hanem a korábban történt átruházások utólagos érvényesitése az idő multával az érdekeltek elhalálozása s a további átruházások többszörösödése folytán mind nehezebbé s végre lehetetlenné válik, úgy, hogy az illető ingatlanok a nyilvánkönyvi forgalomból tényleg kivétetnek, és mindezeknél fogva erélyesen követelték, hogy ha már a telekkönyvek birtokállási lapját gyökeresen átalakitó ily nagyszabásu munkálatba fogunk, terjesztessék ki az átalakitás a jóhiszemüleg szerzett nyilvánkönyvi jogok sérelme nélkül minél messzibb a tulajdoni lap tartalmára is, és használtassék fel a kinálkozó alkalom arra, hogy a telekkönyv ne csak az ingatlannak mint vagyonjogi tárgynak, hanem az arra vonatkozólag tényleg gyakorolt jogoknak is hű képévé alakittassék.

És az ebbeli felszólalásoknak foganatja volt; mert az 1886: XXIX. t.-cz. 15—19. §-ai és az 1889: XXXVIII. t.-czikknek azokat pótló s kiegészitő 5—9., 11—14. szakaszai a tényleges birtoknak oly messzemenő koncessiókat nyujtanak, hogy valóban a saját jogainak biztositása és a nyert előnyök iránti legnagyobb mérvü közönyösségre lehet visszavezetni azt, ha a telekkönyvi betétek szerkesztése alkalmával a tényleges birtokos a telekkönyvben az illető ingatlannak tulajdonosaként be nem vezettetik.

Ilykép már most a telekkönyvi betétek szerkesztése *két* főczélnak szolgálatában áll: az egyik a kataszteri adatoknak a telekkönyv részére való értékesitése; a másik a tényleges birtokállapot és a telekkönyv tartalma közötti összhang létesitése. A második czél a mondottak szerint csak mellékes volt a törvény meghozatalának indokai között; de alig fogok ellentmondásra találni, ha azt állitom, hogy fontosságban ez a második czél messze tulhaladja az elsőt, mert a mig feladatának igen jól megfelelő telekkönyvet lehet képzelni, habár az annak kiegészitő részét képező térkép sok kivánni valót enged, az abban kitett térfogat hitelességre nem tart igényt és az ingatlanok tiszta jövedelme abban kitéve nincsen, addig az oly telekkönyv, melynek tulajdoni lapja nagyobbrészt más személyeket tüntet fel, mint a kik az ingatlanokat tényleg birtokolják, és a melynél fogva lehetlenné válik, hogy a nyilvánkönyv a telekkönyvi rendtartás szabályainak alkalmazásával valaha is a tényleges birtokállapotok hű tükre legyen, már most czélja tévesztett intézmény és az évek folyamán teljesen használhatatlanná lesz.

A telekkönyvi betétek szerkesztésénél tehát a jelszó főleg az: a tényleges birtokállapot és a nyilvánkönyv tartalma közötti összhang helyreállitása. És e czél elérésének sürgős volta fölötte kivánatossá tenné, hogy az ahhoz vezető munkálatok, tehát hogy a betétszerkesztési munkálatok minél gyorsabb folyamatot vegyenek.

Ennek azonban számos akadály áll útjában, a melyek közül csupán a legfőbbeket kivánom jelezni.

Az első a betétszerkesztési munkálatokhoz szükséges elegendő személyzet hiánya. Ha a betétszerkesztést néhány év alatt az egész országban akarnók foganatositani — fel is téve hogy ennek más akadályai fen nem forognának — erre a telekkönyvi ügyekhez értő és azokkal foglalkozó összes birói és hivatalnoki személyzetnek igénybe vétele volna szükséges. A betétszerkesztés eddig az ország igen kis részében, mindössze tizennégy telekkönyvi hatóság területén van folyamatban, és az erre szükséges birói és hivatalnoki csekély számu állások betöltésére hirdetett pályázatok is mily kevéssé kielégitő eredménynyel járnak! A munkálatokra legkisebbé sem hivatott pályázók — mint mindenütt — elég nagy számban akadnak ugyan, de az azokra alkalmas egyének igen nehezen szánják el magukat az áthelyezhetőségnél és a nagyrészt falu-helyeken helyszini működésnél fogva igen terhes, az illetőnek egész szellemi és testi erejét igénybe vevő s egészségét veszélyeztető szolgálat elvállalására.

A második akadály az, hogy a betétszerkesztési munkálatok foganatba vétele és véghez vitele fel van tételezve a földadókataszteri munkálatok foganatositásától és a kataszteri közegek közreműködésétől. Köztudomásu dolog a kataszteri munkálatok lassu haladása. Ennek okait kutatni nem áll feladatomban; elég ha konstatálom a tényt, hogy a telekkönyvi betétek szerkesztése a kataszteri részletes felmérésnél és a vonatkozó nyilvántartási műveleteknél gyorsabban nem haladhat. Ide járul, hogy a különböző czélt követő kataszteri munkálatok egészen más sorrendben és munkaterv szerint foganatosittatnak, mint a hogy ezt a telekkönyvi betétek szerkesztésének czélszerü berendezése s az erre vonatkozó helyes munkaprogramm igényelné.

Végre igen jelentékeny akadálya a betétszerkesztés gyorsabb haladásának azon feladatok sokszerüsége, melyeknek a betétszerkesztés megfelelni hivatva van, és a szerkesztési eljárásnak ebből szükségszerüen eredő bonyolodottsága.

Lássuk csak futólag, mi mindenre kell a telekkönyvi betétek szerkesztésének kiterjednie.

A telekkönyvi birtokrészleteket igen nagy nehézségekkel járó azonositási eljárás utján helyettesiteni kell a kataszteri birtokrészletekkel, és e mellett ott, hol a telekkönyv az urbéri birtokrendezéshez vagy tagositáshoz képest még át nem alakittatott, az átalakitást is a betétszerkesztéssel kapcsolatosan kell foganatositani. A birtokrészleteknek számtalan felosztását kell teljesiteni s az e czélra szükséges térrajzokat készitteni, részint a tényleg történt osztások telekkönyvszerü feltüntetése,

részint a végett, hogy a kataszterileg vagy az urbéri rendezéskor összemért ingatlanokat terhelő különböző zálogjogok számára az ezeket egyenkint megillető kielégitési alap biztositassék. A telekkönyvi bejegyzéseket minden tekintetben, ugy a megszünt tételek kihagyására, mint a hibás bejegyzések helyesbitésére nézve tisztázni kell ugy, hogy az uj betét a nyilvánkönyvi jogok állását ezek végeredményében tüntesse fel.

A tulajdonjognak a bejegyzések szerinti határozatlan arányát határozott hányadokra és a hol a telekkönyv tartalmának ellenére elkülönitve birják a hányadaiknak megfelelő részeket, ily elkülönitett részekre kell átváltoztatni. A telekkönyv tartalmától eltérő tényleges birtoklás minden egyes esetét hivatalból ki kell nyomozni, a birtoklás alapjául szolgáló átruházást és esetleg az átruházásoknak a telekkönyvi tulajdonosig visszavezető sorozatát megállapitani és ekként nyomozás, idézés, kitanitás, rábeszélés és okiratok beszerzése által oda hatni, hogy az ingatlanok tulajdonosául az jegyeztethessék be, ki azt sajátul birja. És mindezeket a nyilvánkönyvileg szerzett jogok sérelme nélkül s e végből jegyzőkönyvek felvételével és hirdetés, értesités, kézbesités alakjában minden lehető kautela használatával kell foganatositani. És ha azután végre rendben van minden, az eredményt elejétől végig ujonnan szerkesztett és tisztázott telekkönyvi betétekbe kell foglalni.

A betétszerkesztési munkálatok haladásának ily akadályaival szemben nagy adag sanguinismus kell ahhoz, hogy valaki ama munkálatoknak több évtized előtti befejezésére számithasson.

Addig pedig a telekkönyveknek a kataszter adataival való gazdagitására várhatunk ugyan, de nem várhatunk addig a tulajdoni lap rendbehozatalával, ha csak nem akarjuk megengedni, hogy a telekkönyv teljesen hasznavehetetlen intézmény, az ingatlanokra vonatkozó jogok szerzésének, megváltoztatásának és megszüntetésének alapjául egészen alkalmatlanná váljék.

Mit kell tehát tennünk, hogy ezt a fenyegető veszélyt elháritsuk?

A felelet a mondottakból önként következik: miután a betétszerkesztés két czélja közül a másodiknak elérése a sürgősebb, és miután a vonatkozó munkálatoknak kivánatos gyors haladását leginkább az első czéllal kapcsolatos müveletek gátolják: oly eljárásról kell gondoskodni, a melynek utján a sürgősebb teendők önállóan, az eddig kapcsolatosaktól elkülönitve teljesittessenek; azt kell tenni, a mit az igazságügyminiszter a legutóbbi budget-tárgyalás alkalmával a törvényhozás egyik esetleges feladatának jelzett: ketté kell választani a telekkönyvi betétek szerkesztésére vonatkozólag az 1886: XXIX. és az 1889: XXXVIII. t.-czikkekben megállapitott eljárást és törvény utján módot nyujtani arra, hogy a tényleges birtokállapot és a telekkönyvek közötti összhang a kataszteri munkálatokra való tekintet nélkül is helyre legyen állitható.

Arra nézve, hogy mi módon volna ez a feladat sikeresen megoldható, részletes tervezetet e helyütt nem fogok előterjeszteni; de megjelölöm az irányelveket, a melyek szerény véleményem szerint az illető törvényben — ha ugyan létesül — követendők volnának, kijelentvén, hogy nagyon kivánatosnak tartom, hogy a kérdéshez az az iránt érdeklődők hozzájáruljanak.

Tehát: a meghozandó törvényben a következő elveknek volna érvény szerzendő:

1. Az 1886: XXIX. t.-cz. 15—19. és az 1889: XXXVIII. t.-cz. 5—9., 11—14. §-ainak a tényleges birtokos tulajdonjogának érvényesithetésére vonatkozó szabályai a telekkönyvi betéteknek az emlitett két t.-czikk szerinti szerkesztése nélkül alkalmazhatók oly községekre nézve, melyek tekintetében a kataszteri munkálatok el nem készültek vagy a betétszerkesztés bármi más okból a közel jövőben foganatba nem vehetőnek mutatkozik, és ezek közül főleg olyanokra nézve, melyekben az ingatlanok átruházásának nyilvánkönyvi érvényesitése nagyobb mérvben elhanyagoltatott.

2. Oly községekben, melyekben a közbejött urbéri rendezés vagy tagositás folytán a telekkönyv átalakitása szükséges, az átalakitási munkálattal kapcsolatosan az 1. pontnak megfelelő eljárás is foganatositttatik.

3. Az 1886: XXIX. tcz. 33. §-ának a tulajdonjognak okiratok alapján való bejegyzésére és az 1889: XXXVIII. t.-cz. 16—18. §-ainak a tulajdoni jutalékoknak határozott hányadokban való bejegyzésére vonatkozó szabályai ennek az eljárásnak útján is alkalmaztatnak.

4. Az eljárást az idézett t.-czikkekhez képest kinevezett birák és telekkönyvvezetők és a rendes létszámhoz tartozó birák és telekkönyvvezetők egyaránt teljesithetik, ez utóbbiak annak feltétele alatt, hogy rendes hivatalos teendőik abbeli eljárásuk folytán lényeges fennakadást ne szenvedjenek.

5. Az eljárás maga lehetőleg kevés alakszerüségekhez van kötve. Ennélfogva a betétszerkesztési eljárásnak a tervezet készitésére és a szerkesztésre való felosztása itt mellőztetik, a telekjegyzőkönyveknek tájékoztató és a fenforgó szabálytalanságok megszüntetését czélzó átvizsgálása után a munkálatot biróból és telekkönyvvezetőből (segédből vagy irnokból) álló bizottság a hely szinén és folytatólag a telekkönyvi hatóság helyiségében végzi.

6. A hely szinén kellő hirdetés előrebocsátásával dülőnkint megállapittatnak az egyes telekkönyvi részletek tényleges birtokosai és a mennyiben ezek és a telekkönyvi tulajdonosok nem azonosak, a bizottság hivatalból is odahat, hogy a törvény által nyujtott kedvezmények felhasználásával a tényleges birtoklás telekkönyvi tulajdon erejére emeltessék.

7. A telekkönyvi hatóság helyiségében a bizottság a helyszini munkálat eredményét a telekkönyvbe bevezeti akként, hogy e mellett lehetőleg a meglevő telekjegyzőkönyveknek csupán tulajdoni lapja változzék, a birtoklap csak akkor, ha a tulajdonos személyében történt változásnál fogva bejegyzés, hozzájegyzés vagy uj telekkönyvi jószágtest alkotása avagy uj telekjegyzőkönyv nyitása vált szükségessé; a teherlap pedig akkor, ha a most emlitettek folytán a jelzálogok és általában az ingatlanok vagy jogok, a melyekre a telekkönyvi teherlapon bejegyzett jogok vonatkoznak, az eddigitől különböző alakzatot nyertek.

8. Az eljárás folyamán és az abból kifolyólag használható jogorvoslatok ugyanazok, mint a melyek a telekkönyvi betétek szerkesztését tárgyazó eljárásra vonatkozólag vannak szabályozva; és ennélfogva az átalakitott telekjegyzőkönyvek közzététele is a telekkönyvi betétek közzétételéhez hasonlóan történik.

Még csak azt jegyzem meg, hogy az imént vázolt eljárásra forditott munka — eltekintve ennek a telekkönyvi forgalomra s a jogbiztonságra üdvös eredményétől — az utóbb bekövetkező betétszerkesztés szempontjából sem veszne kárba. Nyilt kérdésnek hagyom fen azt, vajjon a betétszerkesztés alkalmával ujabban és folytatólag kellene-e megengedni, hogy a tényleges birtoklás a nyilvánkönyvi tulajdonjog alapjául érvényesittessék, avagy nem kellene-e inkább a tényleges birtoklásnak egy izben már nyujtott kedvezmények számláját lezárni és a betétszerkesztést, ha ezt a telekkönyv átalakitása megelőzte, a kataszter adatainak a telekkönyvbe való átvitelére korlátozni? A második esetben a betétszerkesztési munkálat megcsökkenne azzal az egész munkával, mely az átalakitásra forditttatott; de még az első esetben is megkevesbednék a betétszerkesztők teendője annyival, a mennyivel a telekkönyvek birtokállási s tulajdoni lapjainak rendbehozatala az átalakitáskor előrehaladt.

Dr. IMLING KONRÁD.

Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése.

XVII.

(A birtokosi akarat kérdéséhez.)

I. *A kir. Curia:* Visszahelyezési keresettel csak oly uthasználatnak megháboritása orvosolható, mely más tulajdonát képező ingatlanon mint dologbani jog gyakoroltatott, e szerint az uthasználatnak, hogy annak megháboritása visszahelyezési keresetnek alapját képezhesse, szolgalmi jog jellegével kell birnia, vagyis az utat használó *szándékának oda irányozottnak kell lennie*, hogy azt vagy mint *már megszerzett szolgalmi jogot*, vagy hogy a birtoklást mint *a jognak elbirtoklás által való megszerzésére alkalmast gyakorolja.* (Döntvtár XIV. 51.)

II. A bpesti kir. tábla: . . . Minthogy pedig visszahelyezési keresettel csak oly utnak használatába leendő visszahelyezés szorgalmazható, a mely utnak használata más tulajdonát képező ingatlanon *mint dologbani vagyis szolgalmi jog* gyakoroltatott, a felperes azonban *nem is állitotta, hogy az átjárást mint szolgalmi jogot gyakorolta volna s az alperesek azt mint olyat eltürték volna:* ily körülmények között tehát az alperesek tetszésétől függő, s illetve azok által eltürt, de szolgalmi jog jellegével nem biró időleges birtoklási igények visszahelyezési keresettel nem érvényesithetők, ez okból a felperest keresetével elutasitani kellett. (8176/1888. sz.)

A kir. Curia: A másodbiróság itélete helybenhagyatik. Indokok: Jelen sommás visszahelyezési perben azon kérdés képezi az elbirálás sarkpontját, vajjon volt-e felperes a kérdéses utnak alperesek tetszésétől függetlenül háboritlan használatában, vagy nem volt-e a per során minden kétséget kizárólag bizonyitott használat az alperesek, mint az ut által átmetszett földterület tulajdonosainak tetszésétől függőleg csupán csak türve, illetőleg megengedve? Ezen szempont pedig azért volt perdöntőnek felismerendő, mivel felperes maga sem állitja, hogy az ut használata tekintetében nyilvánkönyvileg biztositott szolgalmi joggal birna, avagy e részben létezett jogai külön szerződésen alapulnának.

Minthogy pedig alperesek tagadták felperesnek korlátlan használati *jogát* és a felperes szekereinek időnkénti közlekedését engedelemhez kötöttnek állitották, minthogy továbbá a jogvélelem a tulajdon korlátlansága mellett harczol: felperest terhelte a bizonyitása ama kereseti állításának, «miszerint a kérdéses utat a háboritást megelőzőleg egy éven át békésen és korlátlanul használta».

Ez azonban neki nem sikerült; mert a mindkét fél részéről felhivott és kihallgatott tanuk vallomásainak gondos egybevetése után nem tekinthető bebizonyitottnak az ut korlátlan használatához való jogosultság; sőt a 3 ·/. a. okirat arra enged következtetni, hogy felperesek a kérdéses ut használatára nézve tényleg fennállott gyakorlata alperesek tetszésétől függött, ez okból felperest jelen sommás keresetével elutasitani kellett. (8448/1888. sz.)

III. *A szepes-ófalvi kir. járásb.:* Felperes az alperesi kert és sür között létező x—x vonal irányában a közeli patakhoz való átjárási és marhaáthajtási szolgalom békés birtoklásába visszahelyeztetik és alperes köteles tűrni stb. Indokok: . . . A megelőző egy éven át való békés birtoklás, illetve az átjárási és marhaáthajtási szolgalomnak felperes által történt háboritlan gyakoroltatása is, alperes e tekintetbeni tagadása és általa megkisérlett ellenbizonyitásával szemben is felperes részéről teljes próbaerejüleg beigazoltnak volt veendő, amennyiben nemcsak Cs. József, K. János, T. Pál és P. Mária felperesi tanuk egyező vallomásaikkal bebizonyitották, hogy felperes, illetve háznépe a megelőző évben, sőt éveken át a kérdésben forgó udvarközön át a közeli patakhoz vizmerités végett háboritlanul és rendszerint járt, illetve marháit áthajtotta, hanem alperesi tanuk közül is K. János és F. Mihály azt vallották, hogy felperest több izben arra átjárni látták. Az átjárás, illetve marhaáthajtás szabad és éveken át való békés gyakorolhatásának íly bizonyitékával szemben alperes azon védekezési állitását, hogy az csak lopva, alattomban, illetve præcario módon történt, neki kellett volna beigazolni, mi neki nem sikerült. De nem volt tekintetbe vehető alperes azon kifogása sem, hogy a peres szolgalom gyakorlata nélkülözi a folytonosságot és állandóságot, mivel valamely jog gyakorlatához valamint nem szükségeltetik annak folytonossága s meghatározott számu illetve rövidebb időközökben való ismétlődése, ugy az oly módon, mint az a testi dologi birtoklásnál lehetséges, illetve megkivántatik, alig is képzelhető. Tekintve tehát, hogy a birtokháboritás tényálladékához szükséges elemek jelen per tárgyát képező esetben kétségtelenül meg vannak s tekintve, hogy a sommás visszahelyezési perek keretébe a tulajdonjog, illetve a birtok jogossága kérdésének eldöntése nem tartozik és igy az alperes által az alperesi felek kizárólagos és tényleg felosztott állapotu tulajdon minőségére alapitott védekezése e helyütt birói mérlegelés alá vehető nem volt: felperest az igényelt szolgalom birtokába visszahelyezni kellett, stb.

A budapesti kir. itélő tábla az elsőbiróság itéletét helybenhagyja, stb.

A m. kir. Curia: Mindkét biróság itélete megváltoztatik, felperes keresetével elutasittatik, stb. Indokok: A jelen sommás visszahelyezési perben felperes keresete azon esetben lett volna megitélhető, ha alperes tagadása ellenében *bebizonyitotta volna*, hogy felperes a peres átjárást alperes *tetszésétől függetlenül*, és nem mint alperes vitatja, csak alperesnek, mint az átjárásra használt földterület kétségbe nem vont tulajdonosának tetszésétől függőleg, ez által elnézve, türve, vagy megengedve háboritlanul használta; ez pedig azért perdöntő, mivel felperes maga sem állitja, hogy az átjárhatás tekintetében nyilvánkönyvileg biztositott *szolgalmi joggal* vagy szerződés alapján birná.

És minthogy *a jogvélelem a tulajdon korlátlansága mellett harczol*, felperest terheli bebizonyitása ama kereseti állitásának, hogy a kérdéses eljárást a háboritást megelőzőleg egy éven át békésen és korlátlanul használta és használni *jogositva volt*, ez azonban felperesnek nem sikerült, mert a kihallgatott tanuk vallomásai által felperesnek az átjárás békés és korlátlan használatához való *jogosultsága* nem bizonyittatott; ez okokból mindkét biróság itéletének megváltoztatása mellett felperest keresetével elutasitani kellett, stb.

Az animus possessionis-ra rossz idő jár. Háromnegyed századon keresztül, a mióta a Savigny könyve «a birtokról» megjelent, kettős szerepet tulajdonitottak neki: 1. mint koordinált tényező a «corpus possessionis» mellett az animus volt a birtok egyik eleme; 2. a különbség a detentio és possessio, birlalás és birtoklás között az animusra, a birtokosi akaratra vezettetett vissza. Mindkét irányban változtak a nézetek. A mi a «birtokosi» és «birlalási akarat»-ra fektetett megkülönböztetést illeti, az a támadás után, melyet Ihering legujabb könyvében «Der Besitzwille» reá mért, aligha az elméletből ma-holnap végkép ki nem pusztul.[1] De megváltozott a nézet általában a birtokosi akarat mivoltáról, annak viszonyáról a corpus possessionis-hoz és annak bizonyitása módjáról.

Mig Savigny szerint a birtokosi akarat tisztán *benső*, subjectiv valami, benső lelki állapot, mely a külső tényt, a birtoklást, csak *kiséri*, a mely meglehet corpus nélkül, a mint viszont ez utóbbi a detentióban tisztán, animus nélkül létesül: addig ma birtokosi akaratról csak annyiban beszélünk, a mennyiben az magában a birtok ténylegességében *kifejezésre jut.* A benső, ki nem fejezett akaratot, valamint sehol a jog terén, ugy a birtok terén sem veszszük tekintetbe; a jog a *tények* rendezése; valamint a jogban nem a gondolat, hanem a *kifejezett* gondolat, nem a gondolt szó, hanem a *közölt* szó az, mely tekintetbe jön, ugy a birtok terén is csak a *birtoktett* a lényeges. A «tett» szóban már benne van az akarat fogalma — a corpus szóban már benne van az animus.[2]

A mi pedig a birtokosi akarat *bizonyitását* illeti, csak le kell vonnunk a fentiek következményét. A kétségtelen tett mellett nem kell az akaratot külön bizonyitani; a *kétséges birtoktett pedig nem birtoktett.* A benső szándék a magánjog (vagy legalább a vagyonjog) terén — ellentétben a büntetőjoghoz — csak oly közömbös, mint a megkisérlett, de végre nem hajtott tett. Ezért a ki egy nyári délután a szomszéd hüvös erdejében hanyatt fekszik és egy szivart elfüstölve az

[1] V. ö. «Az ujabb birtokirodalomhoz» czimü értekezésemet *Magy. Igazságügy* 1888. évf. 153—167. l. és az «Animus domini birálata» cz. értekezésemet ugyanott 1885. évf.

[2] E gondolat bővebb kifejtését l. *Pininsky* Thatbestand der Sachenbesitzer I. 149 k. ll. II. 148 k. ll. *Burckhard* Oesterr. Pr. R. III. 12—18 l. *Ihering* Besitzwille 35—40 l. És legujabb kiadásában már *Windscheid* is Pard. 153. §. 1a jegyz.

égre bámul, bármi erősen gondolja magában: «most itt *én* vagyok az ur» — nem lesz birtokos, mert ez csak jámbor benső óhaj, mely tetté nem vált. Sőt ha husz vasvillás béresével tényleg bele is ült az erdőterületbe, de a földesur őt legott ötven béresével véres fejjel visszaveri — ez még mindig nem befejezett birtoktett volt, csak birtok*kisérlet*. Csak a ki a maga számára *kétségtelen* birtokállapotot teremt, számithat a jogrend védelmére. E birtokállapotnak pedig *külsőleg* felismerhetőnek kell lennie, és a benső akarat, valamint a külső állapot *ellenére* számba nem jöhet, ugy a külső állapoton *felül* nem *bizonyitandó*. Az akarat kérdése tehát nem önálló a corpus kérdésével szemben, sőt e két kérdés különkülön fel sem vethető; hanem e két elem áthatja egymást, együtt áll és együtt esik: *a birtok a birtokosi akarat tettlegessége*. Innen van, hogy a ki a maga részén birtokot állit, annak sohasem kell külön a *birtokosi akaratot* bizonyitani, hanem bizonyitani kell igenis a birtok *külső* tényállását: az akaratnak ki kell kiáltania magából a *tettből*. Hogy *miben* áll a birtokosi akarat ezen megtestesitése, *mily tényekben* kell nyilatkoznia, hogy a tényállást «birtoknak» mondjuk — erre minden nap százféle feleletet ad, ez *ténykérdés*, mely felismerését a biró tapasztalásától és életismeretétől várja. A *dologbirtoknál* — gondoljunk mindig csak ingatlanra, mert az ingóknál a birtoknak ugy sincs számbavehető jelentősége — könnyebb a megfejtés: a ki egy földön egy esztendőig békésen szánt-vet, annak tette kétséget nem hagy akarata felől: a tulajdonbirtokos, a haszonélvező-, bérlő, haszonbérlőbirtokos, mindazok esetében, kik ugy használják a dolgot, hogy azt *egészében* tartják birtokban, a viszony személy és dolog között oly kizárólagos, oly átható, oly szembetünően drastikus, hogy félreismerése nehéz lesz. De a *jog*birtok csak *rész*birtok. A jogbirtokos is a *dolgot* birja ugyan (a mit ugyan gyakran félre szoktak érteni, mert a «juris possessio» «*jog*birtok» szerencsétlen kifejezése a «rei possessio» «dologbirtok» szóval szemben oly képzeletre vezet, mintha itt a dolog, ott pedig a jog képezné a birtok tárgyát), de csak *részben*, bizonyos *vonatkozásában*. Itt is lehet, hogy a birtokállapot szembetünő, drastikus kifejezésre jut: igy ha a birtok gyakorlására különös intézkedésre van szükség magán a szolgáló ingatlanon pl. csövek alkalmazása a vizi szolgalomnál, kerités és ajtó alkalmazása az uti szolgalomnál stb. De ez nem szükségszerü: a ki gyaloguti szolgalmat gyakorol egy réten, annak birtoka nyomot nem hagy, főleg pedig a negativ szolgalom (altius non tollendi, ne luminibus officiatur stb.) birtoka tényálladéka igen nehezen esik szembe. De ez nem változtat a fenti elven: csak a kétségtelen birtok *ténye* ismertetik el, a ki csak kétséges, azaz más magyarázatot is engedő tényekre hivatkozhatik, azt meg nem hallgatják, bármi kétségtelenül igazolja is a benső «animus»át.

Az uralkodó felfogás az animus külön bizonyitását követeli, egyszersmind leirja azt is, hogy az animusnak mire kell irányulnia. A fenti három itélet e felfogásnak hódol és gyakorlatunk e tekintetben meglehetősen meg van állapodva. Az I. itélet szerint «az utat használó szándékának oda irányzottnak kell lennie, hogy azt vagy mint már *megszerzett jogot*, vagy mint *elbirtoklás* [illegible]*l való megszerzésére alkalmas birtoklást* gyakorolja.» Nem hiszem, hogy ez alatt valami határozott dolgot lehessen elképzelni, és még kevésbbé hiszem, hogy ezt a valamit be is lehessen *bizonyitani*. Az osztályos testvér, kinek az osztály megejtésekor máskép mérték a részét, mint óhajtotta volna, és ki más naptól fogva a szokott csapáson hajtja marháját a legelőre, bár e csapás most már a másik testvér részén fekszik — ő jól tudja, hogy neki erre többé joga nincsen, sőt ő ezt talán tüntetőleg mint nyilt bitorlást, mint bevallott jogtalanságot végzi, gunyképen talán utmutatót is állit fel e felirattal: «ez uton András gazda hajtja a marháját. A kinek nem tetszik, annak beveri a fejét» —: ezért, ha a másik azt egy-két évig némán türi és csak azután embereli meg magát és ki próbálja zavarni a jó testvért, ez ugyancsak megkapja a sommás visszahelyezést. András szándéka nem a «*jog*»ra van irányozva, még kevésbbé az «elbirtoklásra» (utóbbiról talán sohasem hallott), hanem arra, hogy a marháját a szokott csapáson hajtsa a legelőre, a kinek nem tetszik, az tegyen róla — és addig van. És ilyképen minden birtokosnak — legyen az teljes vagy rész(jog-)birtokos — akarata nem *jog*gyakorlásra, hanem *tényleges* használatra van irányozva: valamint a dologbirtoknál nem az animus domini, hanem csak az animus tenendi, sem sibi habendi kivánható meg, ugy a részbirtoknál is nem holmi animus servitudinis, hanem csak a *tényleges* használatnak megfelelő animus eundi, agendi, utendi, fruendi stb. követelhető, és ezen akarat sem külön bizonyitandó, hanem csak annyiban veendő tekintetbe, a mennyiben az magában a birtok tényében tárgyi kifejezésre jut. Minthogy pedig a jog nem minden *pillanatnyi* birtokcselekményt, hanem a *tartós birtokállapotra* czélzó birtokcselekményt védi: azt követeljük, hogy a birtokos cselekményében e tartós állapotra czélzó szándék jusson kifejezésre. Ezért, a ki a szomszéd telken, bár ismételten is, átjár vagy marháját áthajtja, még nem birtokos: ő semmivel sem *mutatja*, kifelé *cselekedetében* kifejezésre nem hozza, hogy ő ezt *tartósan* szándékozik folytatni és hogy nem hajlandó a tulajdonos tilalmára bármikor e használattal ismét felhagyni. De vajjon, ha e szándékát külön ki is fejezné pl. a közjegyzőnél deponálna egy nyilatkozatot, melyben kijelenti, hogy ő ez átjárást «a mai napon *mint szolgalmas* vagy legalább mint elbirtoklásra alkalmast kivánta megkezdeni» — ez által birtokossá lenne-e? A fenti itélet felfogása szerint igen: mert szándéka okiratilag be van igazolva; szerintem nem, mert a szándék magából a cselekményből nem volt felismerhető. E szempontból itélendő meg a fenti II. és III. itélet is: mindkettő a használaton *kivül* az arra «mint *jog* gyakorlására irányzott szándéknak» külön «bizonyitását» követeli. E bizonyitás ily alakban, mint kimutattam, legtöbb esetben lehetetlen, és ahol sikerült is, egyrészt fölösleges, másrészt nem elegendő. Ismeretes, hogy az uralkodó birtoktan egyik leggyengébb része a magánjogi elméletnek, és ezért kár a német dogmatikának épen ezen bogarát hajhásznunk a gyakorlatban is.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
egyetemi magántanár.

Javitó intézeteink javitó hatásáról.

A Btk. javaslatának átvizsgálására egybehivott értekezleten *Kozma* Sándor felemlitette, hogy egyik törvényszék egy hét éves gyermeket két évi börtönre itélt.[1] Ez nem lehetséges többé, mert most nálunk a tizenkét éven alóli kiskoru absolut bünvádi immunitásnak örvend. Az e tekintetben fenforgó nagyfoku közönyt a kiskoru bünösökkel szemben nem lehet helyeselni. Itt hiány van a törvényhozásunkban és *Szilágyi* Dezső érezte ezt, midőn a btkvi javaslatnak a képviselőház igazságügyi bizottsága által történt tárgyalása alkalmával kimondandónak vélte azt is, hogy a tizenkét éven alóli gyermekeket, kik büntettet követtek el, a cselekmény constatálása után a gyámhatóság javitó házba küldethesse. Ezen inditvány a müvelt nyugati államok példáját kivánta követni, a bizottság azonban a *Chorin* Ferencz és *Horváth* Lajos által helyeselt rendelkezésnek a Btk.-be leendő felvételét mellőzte.[2] A Btk. revisiója alkalmával bizonyára ezen körülményre is ki fog terjedni az alkotásrahivatott tényezők figyelme.

Nálunk a javitó intézetek száma (3) mind ez ideig oly csekély,[3] hogy büntetési rendszerünk e tekintetben majdnem teljesen fejletlennek mondandó és arról szó sem lehet, hogy az ily szük kereten belül történő præventio észrevehető hatást idézhetne elő bünügyi statistikai viszonyaink javitása tekintetében. Ugyanazért örömmel kell fogadnunk az igazságügyminiszternek négy uj javitó intézet felállitására irá-

[1] *Löw*: Anyaggyüjtemény I. 527.
[2] U. o
[3] *Fayer*: Büntetési rendszerünk reformja 9. l.

nyuló tervét. Még ez a szám sem fogja az állapotok tetemes javitását eredményezni, mi csak akkor következhetnék be, ha minden megye és a nagyobb városok mindegyike birna ily intézettel. Csodálatos, hogy a társadalom nálunk mily kevés érzéket és érdeklődést mutat ezen kérdés iránt, mely az eminens fontosságu sociális kérdések egyikét képezi. Az állam azonban hatékony társadalmi közremüködés nélkül egyenesen képtelen is az emlitett kérdés szerencsés megoldására. Pedig ez is egyike azon teendőknek, mint pl. a betegápolás, a szegényügy stb., melyeknek ellátását az állam elhárithatja magától. Ha ugyanazon törvényhatóság kebelében levő valamennyi község egyesül és egy egységes szövetkezeti alapból tart fenn ily intézetet, akkor a községi szegényügy is javulna, mert a kik javitó intézetben neveltetnek, ezek ott valamely iparágat sajátitanak el, melyből magukat önállóan, a község ellátása nélkül, fentarthatják. De javulnak a közbiztonsági viszonyok is.

Természetes, hogy a fejtegetésem targyát képező intézménynek ily alakulása mellett a törvényhatóság méltán igénybe vehetné az állam segélyét, mit az utóbbi azért sem tagadhatna meg, mert ekkor a törvényhatóságok átruházott hatáskörben teljesitenék az állam teendőit.

Aszódon 1884-től 1888-ig összesen beszállitottak 248 növendéket;[1] Kolozsvártt az intézet fennállása óta befogadtak összesen eddig 87 növendéket. Aszódon véglegesen kihelyeztek ezen öt év alatt összesen 51 és kisérletképen 36, összesen tehát 87 növendéket; ezek közül jó magaviseletet tanusitott 65 növendék = 74·7%, rosszat 16 növendék = 8·3%, nem minősithető 4 (kik terhelt elmeállapottal lettek elbocsátva), 1 meghalt és 1-et nem lehetett kipuhatolni. A 16 rossz növendék közül 8 esik a véglegesen és 8 a kisérletképen kihelyezett növendékekre. Az utóbbiak közül 4 elbocsátása után ismét el lett itélve és azért került vissza az intézetbe, 4 pedig azért lett visszahozva, mert nem jól viselte magát. A véglegesen kihelyezettek közül 4 bíróilag, 2 rendőri uton lett szabadulása után ismét elitélve, 2 pedig rossz magaviseletet tanusitott. Ha a 6 rossz magaviseletüt, kik visszaesőknek nem tekinthetők, leszámitjuk, akkor tulajdonképen visszaeső nem javultként 10 növendék mutatkozik, a mi 5%-nál valamivel több. Egy igen kedvező eredmény, ha meggondoljuk, hogy a kihelyezettek közül többen csak azért lehettek összesen 4—6 hónapig az aszódi intézetben, mert koruk miatt ki kellett őket helyezni, hogy az intézetben elsajátitott iparágból hadkötelezettségük teljesitésének ideje előtt valamely mesternél bizonyitványt szerezhessenek mesterségükről.[2] Egy visszahozott növendék meglopván a felügyelőt, megszökött és elitéltetett; ezt nem hozták többé vissza. Az aszódi intézetbe öt év alatt befogadott 248 növendék közül a biróságok összesen 146-ot vagyis 58·8%-ot utaltak oda. A kolozsvári intézetbe összesen befogadott 87 növendék közül kettőt elmebaj miatt zártak ki. 27 ki lett helyezve és ezek közül csakis kettőt hoztak vissza és pedig nem azért, mintha visszaesők lettek volna, hanem csakis azért, mert ingadozó magaviseletet tanusitottak. 25 meg lett tehát mentve és ezek nagyobb része önálló keresettel bir az iparos, kereskedő és gazdasági pályán. A közönség részéről annyi megkeresés érkezik iparosok, kereskedőktől és gazdáktól növendékek iránt, hogy ezen megkeresések csak részben teljesithetők.[3]

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

Külföldi judikatura.

242. Egy osztrák kereskedő Magyarországon lakó adósát könyvkivonat alapján azon hely birósága előtt perelte, a hol könyveit vezeti. Minthogy az osztrák törvény a ptrtás 35. §. első bekezdéséhez hasonló intézkedést nem tartalmaz, az alsóbiróság alperes kifogása folytán illetékességét leszállitotta, mert felperes nem bizonyitotta azt, hogy könyvkivonat alapján a magyar biróságok külföldi alperesek ellen is megállapitják illetékességüket. A felsőbiróságok azonban illetékesnek mondták ki a következő érveléssel: *hogy bár Magyarország közjogi tekintetben idegen államnak nem tekinthető*, mégis minthogy önálló igazságügyi törvényhozással és birói szervezettel bir, igazságszolgáltatási ügyekben idegen állammal egyenlő elbánásban kell részesülnie és igy a magyar alattvalók a viszonosság elve alapján az osztrák biróságok előtt is perelhetők könyvkivonat alapján. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

243. Egy czipőgyáros megtudta, hogy valaki az ő gyártmányaként ad el oly czipőket, melyek nem tőle erednek és annak folytán keresettel kérte annak kimondását, hogy azon kereskedő tartózkodni köteles eljárása folytatásától, ellenesetben tartozzék esetenként 100 márka pénzbirságot fizetni. A legfelső bióság helyt adott a keresetnek. Ha ugyanis a törvény valamely jogot nyujt, vagy valamely kötelezettséget állapit meg, egyszersmind módot is kell nyujtania az ezen jogból eredő igény érvényesitésére. Ha tehát a törvény azt rendeli, hogy a ki mást jogellenes ténykedéssel sért, annak kártéritéssel tartozik, kétségtelen, hogy mindenki köteles oly cselekvőségtől tartózkodni, melylyel másnak jogkörébe nyul bele. Létezik tehát magánjogi kötelezettség arra, hogy mindenki jogellenes cselekvőségtől tartózkodjék és az ily kötelezettség teljesitése perrel is kikényszerithető. Ennélfogva a ki jogellenes tény folytán sérelmet szenvedett, annak van kereseti joga arra, hogy ezen ténykedés folytatása elől megóvassék. *(Német birodalmi törvényszék.)*

244. Örökségnek azon feltétel alatti hagyása, hogy az örökösnő ujra házasságra ne lépjen, sem a törvénynyel, sem pedig a jó erkölcsökkel nem ellenkezik rendszerint, kivéve, ha csak az örökhagyó szeszélyének vagy bizarr akaratának a kifolyása. *(Bourgesi felebbviteli bióság.)*

245. Egy anya beperelte leányát, hogy a menyegzője alkalmával felmerült kiadásokat (ebéd, kocsi stb.) téritse meg. A *páris* polgári törvényszék a keresetnek helyt nem adott, mert rendkivüli körülményektől eltekintve ily költségek azon rokonokat terhelik, a kik az ebédet, kocsit stb. rendelték és a meghivásokat eszközölték.

Közli: Dr. GOLD SIMON.

Különfélék.

— **Huszonöt év.** Lapunk a mai számmal befejezte huszonötéves pályafutását. A Franklin-Társulat, mint a lapnak kiadótulajdonosa, szokott áldozatkészségével lehetővé tette a huszonöt évfolyam tartalomjegyzékének összesitett kiadását, s ezzel a külföldi nagyobb folyóiratok példáját követve, hasznos szolgálatot vélünk tenni a magyar jogirodalomnak. Dr. Kováts Gyula egyetemi tanár, ki jogirói pályáját, mint a jelenlegi jogász-generatiónak még igen sok kitünősége, l apunkban kezdte meg, felhivásunkra megirta lapunk huszonötéves pályafutásának vázlatát, melyet — a müködésünk rokonszenves méltatásáért tartozó köszönetünk kifejezésével — itt közlünk:

Megemlékezés.

A Jogtudományi Közlöny ez évi folyamával fejezi be negyedszázados pályafutását.

Ebből az alkalomból illő, hogy e pályafutás megemlékezés tárgya legyen, mit fölötte megkönnyit az a negyedszázadra visszanyuló tartalomjegyzék, melyet a szerkesztőség ad rendelkezésére olvasó közönségének külön kötetben.

Maga ez a kötet a legjobban illusztrálja a Jogtudományi Közlöny negyedszázados pályafutását.

E megemlékezés már csak arra való, hogy e szaklap életének folyásáról elmondja azokat, a mik jogirodalmunk története szempontjából érdemesek a feljegyzésre.

1865-ben történt, hogy Dárday Sándor Jogtudományi Hetilap czimen kezdeményezte azt, hogy a joggal foglalkozó magyar olvasó közönségnek oly szaklapja legyen, mely a magyar törvények visszaállitásával ujra felpezsdült magyar jogi életnek hű tükre legyen.

Nyomban követte őt a nemrég elhunyt Ökröss Bálint, ki 1866-ban inditotta meg a saját szaklapját Jogtudományi Közlöny czimen.

A két egymást gyors egymásutánban követő vállalkozás mutatja, hogy minő remények füződtek a hazai jogélet továbbfejlődéséhez.

[1] 1884-ben 27-et, 1885-ben 79-et, 1886-ban 43-at, 1887-ben 44-et és 1888-ban 55-öt.

[2] Az elmirai javitó intézetben (New-York államban) *15·2* visszaeső van. Lsd *Winter:* Die New-Yorker staatliche Besserungsanstalt zu Elmira. Berlin, 1890. 119. l.

[3] Elmirában ugyanazt tapasztalják, az ottani intézetre vonatkozólag mondja ugyanis *Winter* (id. m. 30. l.): «Arbeitgeber haben nicht nur keine Abneigung solchen entlassenen Sträflingen Arbeit zu geben, sondern *sie werden gesucht und gerne angestellt:* sie sind gebessert, andere Menschen als vor ihrem Eintritt in die Zuchtanstalt».

Csakhamar azonban látni kellett, hogy vállvetett munkával többre lehet menni s a két szaklap 1867-ben ugy olvadt egybe, hogy a lap Jogtudományi Közlöny czimen a Jogtudományi Hetilap folytatása legyen, melynek külső formáját is megtartotta. Az egyesülést nagyban előmozditotta Horvát Boldizsár igazságügyminister, ki alatt ministeriumában hivataloskodtak a társszerkesztők. Ők most már vállvetve voltak arra hivatva, hogy mindazt, mi egy szaklaptól kitelhetett, nyujtsák a hazai olvasó közönségnek.

Az egyesülés ideje utáni időre esik a lap tartalmának külön melléklettel kibővülése, mely mellékleten hétről hétre a felsőbb biróságok elvi jelentőségü döntései kuriai határozatok czime alatt közöltettek, mely közlések aztán a magyar jogi életre nézve oly jelentékeny s immár ötvenöt kötetre menő Döntvénytár anyagát szolgáltatták.

Az előkészitő lépéseket arra nézve, hogy a felsőbbbiróságok elvi jelentőségü döntései nyilvánosságra kerülhessenek, még 1865-ben Dárday Sándor tette meg, mint a Jogtudományi Hetilap szerkesztője. Jól tudta, hogy az 1861-ben kezdődött uj jogi életnek a birósági gyakorlat szövétnekére van szüksége, hogy a régi alapon, de a változott viszonyokhoz képest felujitott jogi renden el lehessen igazodni. Szükségessé vált, hogy a szakértő közönség az uj viszonyok között tájékozódást nyerjen a magyar biróságok gyakorlatáról s ezzel lépést tudjon tartani.

Sajnos, hogy ekkor még nem tudott Dárday Sándor czélt érni. A királyi személynök hivatalosan arról értesitette, hogy kérésének, melyben azt adta elő, hogy döntvényeket közölhessen s erre nézve hivatalosan segitségére legyenek, nem lehet helyt adni. Hiába vitte az ügyet Bécsbe fel a m. kir. udvari kanczellária elé. Ugy találták, hogy a kanczellária mint politikai hatóság nem adhat utasitást a m. kir. Curiának.

Az alkotmányos időnek kellett beköszönteni, hogy a szakközönség bőven tájékozódhassék a felsőbiróságok gyakorlatáról. A Jogtudományi Közlöny fellépése következtében ugy a fenállott semmitőszék, hol az ügyet Lukács Antal biró adta elő, mint a legfőbb itélőszék, mely előtt azt Pauler Tivadar akkoron előadó biró pártolta, akként döntött, hogy lehetségessé vált a magyar kir. Curia irattárának felhasználása.[1] Ezt az ügyet aztán a Jogtudományi Közlöny Gál József semmitőszéki tanácsjegyző, majd segédelőadó s jelenleg a főrendiház tagjának közreműködésével ugy szolgálta, hogy ő közvetitett legbőségesebben a birósági gyakorlat és a szakközönség között.

Ennek a szolgálatnak a horderejét nem lehet eléggé megbecsülni, ha meggondoljuk, hogy magánjogi igazságszolgáltatásunkban az ugynevezett döntvényjog az, a mi a főszerepet viszi s a minek köszönheti jóformán mai magánjogi és perrendtartási irodalmunk is azokat az alapokat, melyeket sok részletkérdésre nézve legalább tételeseknek lehet tekinteni.

A Jogtudományi Közlönynek a jogi élet fejlesztése körül egyéb érdemei is vannak.

E szaklapot régibb multja, mely már az alkotmány visszaállitása előtti időben kezdődik, az ügyvédi egyletekkel füzi össze, azokkal az egyletekkel, melyek a testületi szellem fejlesztése által hatottak jótékonyan a jogi életre. Nem egy ügyvédi egylet alakult meg annak következtében, hogy a Jogtudományi Közlöny vette az ügyvédi egyletek alakulásának ügyét a kezébe. Ugyis müködött aztán mint a budapesti, kolozsvári, kassai, nagyváradi és soproni ügyvédi egyletek hivatalos közlönye. Ekkor vetette meg az alapját annak, hogy az ország jogászai a Magyar Jogászgyülés-t létesitsék, mely tagadhatlanul hozzájárult ahhoz, hogy a jogászi elem szakértelmiségének szinvonala emelkedjék. Bizonyára nem szerénytelenség, ha a Jogtudományi Közlöny részt kér magának abból, hogy a magyar jogászság az állami és társadalmi életnek jelentékenyen fejlődött tényezőjeként tesz ma számot.

A Jogtudományi Közlöny nem egyszer hozott áldozatot a jogi müveltség fejlesztése érdekében. Erre nézve nemcsak saját hasábjait nyitotta meg. 1871-ben meginditotta Hoffmann Pál budapesti egyetemi jogtanár szerkesztése alatt a Jog- és állam-tudományi folyóirat-ot, melyet egy évig tartott fenn s mely többbrendbeli nagyobb dolgozattal gazdagitotta a magyar jogi irodalmat. A Jogtudományi Közlöny szerkesztőségében folyt az a csendes munkálkodás is, mely a hetvenes években előkelő nyelvészek (Fogarassy János, Budenz József, Szarvas Gábor) részvétele mellett a magyar jogi műszavak átvizsgálásával és alkotásával foglalkozott annyiban eredményesen, a mennyiben nem egy megrostált vagy alkotott műszó került aztán a tanácskozásokban tevékeny jogászok (Apáthy István, Matlekovics Sándor) révén bele a törvényekbe. A Jogtudományi Közlöny kezdeményezte néhai Mailáth György országbiró pártolása mellett egy magyar jogtörténelmi társaság alapitását is, amely azonban a sajtó részéről való kedvező fogadtatása daczára a megboldogult országbiró gyászos emlékü halála következtében nem kezdhette meg müködését.

Sokkal szerencsésebb volt a Jogtudományi Közlönynek az a müködése, mely tulajdonképeni hivatása volt mindig s a mely a jognak gyakorlati fejlesztését illeti. Ebben az irányban a törvényalkotások ügyét is szolgálta. Nincs igazságügyi törvényünk, mely már keletkezése szakában ne képezte volna a Jogtudományi Közlöny hasábjain beható megbeszélés tárgyát. A ki majd egykor arra fog vállalkozni, hogy igazságügyi politikánknak 1867 óta folyó történetét megirja, az a Jogtudományi Közlöny folyamait nem fogja nélkülözhetni.

Még inkább áll az itélkezés történetére nézve az, hogy a Jogtudományi Közlöny nélkülözhetlen kutfő.

E szaklap nemcsak azt tette, hogy az itélkezés anyagát gyüjtötte össze. Ezt az anyagot az idők egy hosszabb folyamán át sok tekintetben fel is dolgozta. Ő volt tulajdonkép az a tényező, mely a birósági itélkezés világába a kritikai szellemet beléplántálta s az ő érdeme, hogy legalább annyi kritikai szellem honosult meg, a mennyit a magunkénak nevezhetünk. Nagyrészt ennek köszönhetjük azt a haladást, mit jogi életünk az utóbbi két évtized alatt fel tudott mutatni.

A Jogtudományi Közlöny hivatásszerü feladatát teljesitette, midőn biróságaink gyakorlatát folyton figyelemmel kisérte. A törvények keletkezésének abban a gyors menetében, melyben minduntalan a kezdés nehézségeivel kellett küzdeni, nem egyszer tette a legjobb szolgálatot. Alig hogy felmerült egy-egy kérdés elbirálása, máris ott termett szakavatott fejtegetéseivel.

Leginkább a törvénykezési rendtartás az a tér, melyen épen törvényeink gyors változásánál fogva volt a legnagyobb erőkifejtésre szükség. Hogy az idevágó törvények végrehajtása körül milyen segitségére volt a Jogtudományi Közlöny a gyakorlatnak, jogi irodalomunk önállólag kiadott nem egy becses terméke igazolja.

Nincs ez máskép a polgári magánjog, a specialis jogok és a büntetőjog terén sem. A mi összefüggés támadt theoria és praxis között, ezt jó ideig ugyszólván maga a Jugtudományi Közlöny tartotta fenn, miben a lap két főmunkatársának, néhai Zlinszky Imre és Fayer Lászlónak nagyok az érdemei. Az általok kezdeményezett irány előbb a polgári, majd a büntető igazságszolgáltatás terén sok követőre talált, kiknek neveivel méltán dicsekedhet a 25 éves tartalomjegyzék. Immár theoria és praxis karöltve is tudnak járni.

Most, hogy a Jogtudományi Közlöny negyedszázados pályafutását betölti, a szerkesztőség Dárday Sándorral az élén, ki 1869 óta müködik mint egyedüli felelős szerkesztő, a jól teljesített munka érzetével tekinthet vissza a multba.

Bármily kecsegtetőnek igérkezzék is a jövő a magyar

[1] A fenállott semmitőszék a teljes-ülési megállapitásokról már akkor rendes «döntvény-könyvet» vezettetett; mig a legfőbb itélőszék csakis az 1868: LIV. tczikkben elfogadott nyilvánosság elvének meghódolva, ennek nyomása alatt engedte meg irattárának felhasználását. *Szerk.*

jogi élet alakulásaira nézve: az a küzdelem, mi eddigelé vivatott az igazságügy érdekében, mindenesetre az alapvetőküzdelem volt. És ebben a küzdelemben a Jogtudományi Közlönynek nem kis része volt. Kezdve azon, hogy a municipalis igazságszolgáltatás meg lett támadva és le lett döntve, része volt egész a mai napig minden fontosabb igazságügyi reformban. És hivatását minden politikai párttekintettől függetlenül teljesitette mindenkor.

Az a gyengeség sem vett soha rajta erőt, hogy bármely igazságügyi hivatásos foglalkozást a többi hátrányára akart volna szerepeltetni. Ellenkezőleg a jogászi érdekek közös és egységes voltát tartotta mindig szem előtt. Személyi kultust sem üzött soha. Mindig a jogot szolgálta.

Ennyi becsülettel teljesített munka után nekünk kivül állóknak jól esik elismerni mindazt, mi a Jogtudományi Közlöny negyedszázados pályafutásában elismerésre méltó.

Ma már negyedszázad multán, midőn abban a helyzetben vagyunk, hogy jogi irodalmunknak még külön szaklapirodalma se hiányzik, kétszeres kötelességünk a nagy pályafutásra, mely a kezdet nehézségeivel is küzdött, méltányolólag visszatekinteni. Még az ujabb nemzedék is érezni kénytelen, hogy a munkának az az eredménye, melyet előtte végeztek, nem lehet rá nézve közömbös.

A Jogtudományi Közlöny negyedszázadon át kipróbált ereje a legnagyobb biztositék arra, hogy hivatását a jövőben is rendületlenül be fogja tölteni.

Labor improbus omnia vincit.

KOVÁTS GYULA,
egyetemi tanár.

— **Az igazságügyminiszteriumban** — mint értesülünk — tüzetesen foglalkoznak az igazságügyi statisztika szervezetének reformjával. Szó van arról, hogy a nehézkesnek és megbizhatlannak mutatkozó táblázatos kimutatások rendszere más módozattal cseréltessék fel.

— **A szegedi börtönből,** mint a lapokban olvassuk, nagyobb számu fegyenczeket bocsátottak feltételesen szabad lábra. Azon igen kedvező tapasztalatok alapján, melyeket az igazságügyminiszter ur is hangsulyozott a költségvetési vitában, most már csakugyan végrehajtandó volna a Btk. büntetési rendszere. Ha a feltételes szabad lábra helyezést, a közvetitő és javitó intézeteket kellő számban alkalmazásba veszik, a börtönügyi miseriákon jórészt segitve lesz — és pedig sokkal csekélyebb pénzbeli áldozatok árán és gyorsabban, valamint czélirányosabban is, mint csupán fegyházak épitésével. A præventio czéljára szolgáló intézetek elhanyagolása, félő, hogy nagyon is megboszulja magát büntetési rendszerünkön. — S legyen szabad itt kimondanunk, hogy teljesen elégtelen és alkalmatlan az a szervezet, mely jelenleg börtönügyünk gondozására van hivatva. Az igazságügyminiszterium u. n. büntetőjogi osztálya, melybe a börtönügy be van keblezve, oly sok egyéb természetü ügygyel van elfoglalva, hogy a börtönügy kérdéseire kellő figyelmet nem fordithat. Ha azt akarjuk, hogy börtönügyünk reformja folyamatba jöjjön, meg kell barátkoznunk azon gondolattal, hogy önálló *börtönfelügyelőség* szerveztessék.

— **Magyar Magánjog.** Zlinszky Imre Magyar magánjog czimü müvének negyedik kiadása jelent meg és mint *Dárday Sándor* az ahhoz irt előszóban megjegyzi: az e munka előbbi kiadásában az egységes revisio hiánya folytán a tételes jog szempontjából több rendbeli helytelen utalás foglaltatott, melyek a gyakorlati alkalmazás tekintetében némi zavart okozhattak; ezért a jelen kiadásban legfőbb gondot forditott azon, a tételes jogra vonatkozó téves utalásoknak kiigazitására. Egyuttal megemlitésre méltó, hogy e kiadásban már figyelembe van véve a német birodalmi polgári törvénykönyv tervezete, mely, mint az előszóban hangsulyoztatik, «a magánjogi irodalomnak egy ujabb dusgazdag forrását nyitotta meg és többszörösen felhasználtuk az alkalmat utalni arra, hogy a hol e munka szerzője vitás kérdésekben állást foglalt, az általa elfoglalt álláspont azon, a tudomány legmagasabb szinvonalán álló legujabb törvény-tervezetben is megerősitést nyert». — Az öröklési jogra vonatkozó rész ezen kiadásban is, a remélhetőleg közeli jövőben (?) várható ujabb jogalkotás folytán változatlanul hagyatott.

— **Egy ügyvéd** a bírósághoz intézett beadványait több izben oly papirra irta, melynek másik oldala már be volt irva. Panasz folytán a pozsonyi kamara rendreutasitotta, mivel a kamara az ügyvéd eljárásában a biróság iránti tiszteletlenséget és boszantási szándékot látott. Midőn pedig az ügyvéd megismételte ezen eljárást, sőt a bírósághoz intézett legközelebbi beadványát azon papirra irta, melynek másik oldalán a kamarai rendreutasitás volt, ujabb panasz folytán a kamara a fegyelmi eljárást meginditotta s a Curia a határozatot helyben is hagyta.

— **A budapesti kir. törvényszék** területéhez tartozó kir. járásbiróságoknál a kisebb polgári peres ügyekben itélő aljárásbirák nehánya ellen általános a panasz a fővárosi ügyvédek között. E birák ugyanis oly izgatott, ideges modort tanusitanak az ügyvédekkel szemben, mely egyrészről *állásuknak* meg nem felel, másrészről pedig azon tárgyalási terem méltóságával, melyben Ő Felsége a király nevében igazságot szolgáltatnak, össze nem egyeztethető. Csodálatos, hogy a fővárosi járásbiróságok élén álló, kivétel nélkül igazán közkedveltségnek örvendő, páratlanul előzékeny járásbirák, kiknek füléhez a panaszok bizonyára szintén eljutottak, nem hatnak kellő erélylyel oda, hogy a panaszok okai megszünjenek.

— **Utbaigazitás a bünvádi ügyek szabályszerü kezelése tekintetében.** A — — *i járásbiróság* sulyos és könnyü testi sértéssel vádolt Bettesch József s társai bünügyében részint felmentő, részint marasztaló itéletet hozott. A *kir. tábla* 1890. nov. 5. 30438. sz. a. az első biróság itéletét hivatalból *megsemmisiti* s azt utasitja: hogy egy ujabban megtartandó tárgyalásra a sértett feleket, vádlottakat s az ügy felderitésére adatokat szolgáltató tanukat idézze, illetve hivja meg; a sértett feleket vádjaik s kérelmeik iránt kérdezze ki; a határozottan körvonalozott vádak közlése után vádlottakat s tanukat hallgassa ki; a szükséges szembesitéseket eszközölje s a tárgyalásnál kideritett adatok rövid sommázatát tüntesse ki; szóval a közvetlenség elveinek megfelelően járjon el, s az eredményhez képest hozzon ujabb véghatározatot. *Indokok:* A tárgyalási jegyzőkönyv tanusága szerint az eljárást vezető birói tag, annak daczára, hogy a korábbi tárgyalásokat nem ő eszközölte, a sértett feleket, vádlottakat s a tanukat ujabban ki nem hallgatta, s csakis a tényállás összegezését emlitvén meg és felolvastatván az iratokat, hozta meg az itéletét. Ezek szerint az Eljár. szabályrendelet 76. s következő szakaszaiban gyökeredző közvetlen szóbeli eljárás elveit sértette meg, s ezzel okot szolgáltatott itélete megsemmisitésére. Ennélfogva, minthogy vádlottak tulnyomó részét nemcsak a közrend elleni kihágás, hanem egyfelől a Haag J., másfelől a Bettesch J. sérelmeikre elkövetett könnyü testi sértés vétségei látszanak terhelni, a beható körültekintéssel vezetendő tárgyaláson tisztába hozandó, miként sértett felek tulajdonképen kiket vádolnak, mi a kérelmük s az elkövetett büncselekmények miatt kik vonhatók felelősségre? Miért az első biróság itéletét megsemmisiteni kellett.»

Lapunk mellékletén közöljük a budapesti kir. itélő tábla III. polgári tanácsának elvi jelentőségü határozatait. Ezen közlés is Arany Sándor váczi aljárásbiró, volt kir. táblai segédfogalmazótól ered, ki a judikatura egysége szempontjából a kir. táblai fontosabb határozatok összegyüjtésében és rendszeresitésében huzamosb idő óta fáradozik. E határozatok kinyomatása jelenleg annál inkább aktuális, mivel a decentralisált kir. táblák ily módon képesek lesznek az eddig kifejlődött traditiókat fentartani és továbbfejleszteni.

Nemzetközi Szemle l. a Melléklapon.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Rendkivüli melléklet a „Jogtudományi Közlöny" 1890. évi 5-ik számához.

A hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat.

Véleményes jelentés. Irta a budapesti ügyvédi kamara megbizása folytán Dr. JELLINEK ARTHUR.

I.

A hagyatéki eljárásról szóló törvényjavaslat, az öröklési jogról szóló törvényjavaslatnak a képviselőház igazságügyi bizottsága által megállapított szövege alapján készülvén, annak tárgyalása alkalmából, az utóbbit oly alapnak kellett tekinteni, mint a mely a tárgyalás és véleményadás keretén kivül esik.

Véleményünk ezen szükségszerü korlátozását, a jelen esetben annál is inkább sajnáljuk, mert az öröklési jogról szóló törvényjavaslat feletti véleményadásra, annak idején felhiva nem lettünk, s igy nem voltunk azon helyzetben, hogy a hagyatéki eljárás alapját képező és az anyagi jogba foglalt elvek iránt nyilatkozhassunk, és a magunk részéről kijelölhessük ama alapelveket, a melyek nézetünk szerint, a hagyatéki eljárás szervezése és megállapításánál elfogadandók volnának.

A tárgyalást és véleményadást, nehezitette továbbá azon körülmény, hogy velünk csakis a tervezet szövege, és nem egyuttal annak indokolása is közöltetett. Az utóbbiban megtaláltuk volna azon vezérelveket, a melyek a tervezet készitésénél alapul szolgáltak, de megtaláltuk volna azon eltérések feltüntetését is, a melyek a mostani hagyatéki eljárás és a javaslat által tervezetbe vett között fenforognak, megtaláltuk volna végül az eltérések igazolásának szükségszerüségét, és megismerhettük volna azon czélszerüségi indokokat, a melyek a tervezet készitője által szem előtt tartattak.

Nem mulaszthatjuk el, hogy ez alkalommal is kifejezést ne adjunk abbeli meggyőződésünknek, hogy bármely törvényhozási reform-munkálatnál a kiindulási pontot az érvényben lévő tételes jogban kell keresnünk, s hogy annak további fejlesztése, javitása s kiegészitése képezheti egyes-egyedül az oly reform-munkálkodásnak alapját, a mely a nemzet jogi öntudatában gyökerét, s a megerősödés tekintetében alapját találja.

II.

Az első czim 1—6. §§-ban a hagyatékbirósági hatáskört s ezekből folyólag azon nemzetközi jogviszonyokat szabályozza, a melyek külföldi államok honosainak belföldön hátramaradott vagyona tekintetében előállanak.

A javaslat az ingó és ingatlan hagyaték között külömbséget tesz s ezen megkülömböztetés szerint, a viszonosság elvének fentartásával állapitja meg a hagyaték hatósági hatáskörét.

Kétségtelenül külömbség teendő a szerint, a mint valamely állammal hagyatéki ügyek rendezése tárgyában nemzetközi szerződés létezik vagy sem. Az ily szerződések tudvalevőleg ugy a hagyaték hatósági hatáskört, mint pedig az örökösödés elbirálására hivatott bíróságot külömbözőkép állapitják meg.

A javaslat 4. §-a külföldi honosnak belföldön levő hagyatékáról intézkedvén, ugy nemzetközi szerződés fennállásának, mint pedig a viszonosság esetét, egyenlően szabályozza, holott ép a fennálló külömböző nemzetközi szerződések eltérő voltánál fogva, a szabály azon határozottsággal, mint ezt a javaslat felállitotta, hogy t. i. a hagyaték hatósági hatáskör s az örökösödés elbirálása azon állam hatóságát illeti meg, a melynek az örökhagyó polgára volt, el nem fogadható.

Hogy az e tekintetben fennálló lényeges külömbséget igazoljuk, példakép hivatkozunk az amerikai Egyesült-Államokkal 1829 aug. 27-én megkötött kereskedelmi és hajózási szerződés 11. czikkére, mely szerint az ingó hagyaték tekintetében támasztott igények elbirálására azon bíróság illetékes, a melynek területén a vagyon fekszik, mig a Franczia-országgal 1866 decz. 11-én kötött szerződés értelmében annak 2. czikke szerint, minden az ingó hagyatékra vonatkozó kérdés az elhunyt hazájának bírósága âltal intézendő el.

Ha az ujabb időben kötött s e tárgyat szabályozó nemzetközi szerződéseket figyelembe veszszük, ugy alig találkozunk oly szerződéssel, a mely a 4. §-ban foglalt elvet kifejezésre juttatná. A 4. §. első kikezdése tehát olykép volna módositandó, hogy a hagyaték hatósági hatáskör külföldi honosnak belföldön hátrahagyott ingó vagyonra nézve az illető állam hatóságát annyiban illeti meg, a mennyiben ily kikötés érvényben levő nemzetközi szerződésben foglaltatik.

A 4. § szabályozza továbbá a belföldi hagyatéki hatóság jogkörét a külföldi honosnak belföldön levő ingó hagyatéka tekintetében, ugy nemzetközi szerződés létele, mint pedig ilyennek hiányában viszonosság esetére, mindkét esetben egyenlő szabályokat állapitván van.

A két eset azonban egyenlő szabályozásnak alá nem vethető, mert oly állammal szemben, a melylyel nemzetközi szerződést kötöttünk, egyesegyedül az abban foglalt határozatok lehetnek mérvadók s a nemzetközi jog szabványait megsértenők, ha a szerződésekkel ellenkező megállapitásokat törvénybe iktatnánk.

A fent tett megkülömböztetés szem előtt tartásával a törvényben kimondandó volna, hogy a belföldi hagyatéki hatóságot külföldinek ingó hagyatékával szemben azon jogkör illeti meg, a mely a belföldi hatóságok részére, az érvényben levő nemzetközi szerződésekben kikötve van. S ezek szerint külön kimondandó volna, hogy szerződés hiányában, de a teljes viszonosság fenforgása esetében a belföldi hagyatéki hatóság mily intézkedések megtételére van kötelezve, illetve jogositva.

Horvát-Szlavonországnak autonomiája az igazságszolgáltatás terén szükségessé teszi, hogy az ottani községi illetőséggel biró magyar honosnak magyar bíróság területén hátrahagyott ingó vagyona tekintetében külön intézkedés történjék.

Ezen kérdések rendezése azonban a hagyatéki eljárás keretén belül nem történhet, mert az ily törvény hatálya Horvát-Szlavonországok területére ki nem terjedvén, nélkülözné azon biztositékot, a mely a teljes viszonosság elvének elismerését követeli.

De eltekintve a kérdésnek a közjogilag megfelelő alakban történendő megoldásától, a javaslat 6. §-ában foglalt elveket helyeseknek elismerni nem lehet.

Nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül a kérdéses §. első kikezdését, mely szerint:

«Azon ingó vagyonra nézve, mely az ország területén oly magyar honos után maradt hátra, a ki Horvát- és Szlavonországok területén birt községi illetőséggel; ugy kell eljárni, mintha az örökhagyó belföldi lett volna» — azon felfogásnak ad kifejezést, mintha Horvát- és Szlavonországok területén községi illetőséggel biró honost másnak, mint belföldinek lehetne tekinteni.

A kérdes megoldásánál szem előtt kell tartani azon elveket, a melyek a csődeljárásban követtetnek, az esetre, ha magyar bíróság által megnyittatván a csőd s a közadósnak Horvát-Szlavonország területén ingó vagyona van, vagy viszont.

Ily esetekben az ingó vagyonra nézve csak egy csőd létezik s e vagyon a csődöt elrendelő bíróság rendelkezése alá bocsáttatik.

Ezen elvtől eltér a javaslat, a mennyiben a belföldi hagyatéki bíróság részéről elrendelt vagyonelkülönzést érvényében fentartja, habár a hagyatéki eljárás a Horvát-Szlavon hatóságoknak engedtetett át.

Ily intézkedés szükségszerüleg bonyodalmakra vezet különösen, ha a hagyaték ellen csőd elrendeltetett. De ép a vagyonelkülönzés czélja és hasonlatossága a csőddel, annak elrendelt fentartása ellen szól.

Ha már külföldiekkel szemben kikerülhetlen azon anomália, hogy ugyanazon örökhagyó vagyonára többféle hagyatéki eljárás tétessék folyamatba és a felmerülő különböző igények, különféle törvények szerint biráltassanak el, ugy lehetőleg kerülendő ez oly esetben, midőn a magyar állam területén levő vagyonról van szó.

A 7. §. a birói érdekeltség tekintetében az érvényben levő jogtól lényeges eltérést tartalmaz. Az 1868 : LIV. t.-cz. 56. §-a felsorolja az érdekeltségi eseteket, a melyek fenforgásakor a birónak nem szabad valamely ügyben részt venni.

E tilalom kiterjed ugy a peres ügyekre, mint pedig a hagyatéki eljárás folyamán végzett birói teendőkre. A javaslat a helyett, hogy ezen fontos elvet érintetlenül fentartaná, első sorban az érdekeltségi esetek szükitésére törekszik s e tekintetben is oly formulázást használ, a mely vitássá teszi, hogy az 1868 : LIV. t.-cz. 56-ban felsorolt esetek melyikét tekinti kizárási esetnek.

De az eltérés lényeges volta különösen abban fekszik, hogy mig az 1881 : LIV. t.-cz. 39. §-nak *e)* pontja szerint a birói cselekmény semmis, a melybe érdekelt biró befolyt, addig a 7. §. első kikezdése értelmében a birói intézkedések érdekeltség esetében is érvényöket fentartják, holott ezen eljárás folyamán oly fontos intézkedések forognak szóban, a melyek a pert eldöntő itélettel párhuzamba helyezhetők.

Az általános határozatokban az eljárás két alapelvével találkozunk, az egyiket a 8. §. fejezi ki: «A hagyatéki bíróságnál minden kérelem irásban terjesztendő elő», a másikat a 10. §:

«A mennyiben jelen törvény kifejezetten mást nem rendel, minden tárgyalás megtartása és vezetése a hagyatéki bíróság területén müködő kir. közjegyzőre bizandó.»

A hagyatéki eljárásnak egyszerünek s lehetőleg olcsónak kell lenni. Minden felesleges alakszerüség kerülendő s az irásbeli nyilatkozatok lehetőleg a legszükebb térre szoritandók.

A hagyatékok legnagyobb része csekély vagyont képvisel, a mely sem formaszerü tárgyalásokat meg nem tür, sem pedig irásbeli beadványok által nem szabályozható. Lehetőleg oda kell törekedni, hogy a hagyatéki eljárásban az érdekelt személyek igényeiket, kérelmeiket szóval terjeszthessék elő azon közeg előtt, a ki a hagyatéki eljárás vezetésére hivatva van.

Fontos gazdasági érdekek szólanak a mellett, hogy a csekélyebb értékü hagyatékok letárgyalásánál az alakszerüségek lehetőleg a minimumra szorittassanak, hogy az ily hagyatékok vezetésével oly közegek bizassanak meg, a kik ezért külön dijazásban nem részesülnek. Egy szóval szükségesnek tartanók azt, hogy a csekélyebb értékü hagyatékok lebonyolitása a rendes hagyatéki eljárástól eltérő eljárásnak képezze tárgyát, s hogy ezen ügyek vezetésével állami vagy törvényhatósági közegek bizassanak meg, hogy igy. ugy az eljárás maga, mint az annak vezetésével megbizott közreműködése lehetőleg magával a hagyaték értékével összhangzásban álljon.

De még az ily kisebb hagyatékoknak czélba vett különleges szabályozása mellett is szükségesnek tartjuk, hogy bármely kérelem a hagyatéki bíróságnál szóval előterjeszthető legyen, mert jogpolitikai szempontból a legnagyobb hibának tartjuk azt, ha a peren kivüli eljárásban bíróság és fél között oly korlát emeltetik, a mely a fél részéről bármily irányu közbenjárás igénybe vételét teszi szükségessé.

Ha az igazságszolgáltatás terén mindenütt azon törekvéssel találkozunk, hogy biró és fél közelebb hozassék egymáshoz, s ha a peres eljárásban azon irányzat érvényesül, hogy a kisebb jelentőségü ügyek ellátása olyan legyen, mely az ország szegényebb sorsu lakosainak is a birói ut és segély igénybevételét lehetségessé teszi; ugy ezen törekvésnek a hagyatéki eljárás keretén belül fokozottabb mérvben kell érvényre jutnia.

A hagyatéki tárgyalás vezetésére kétségtelenül a kir. közjegyző a legalkalmasabb közeg, s habár annak igénybevételét mi is helyeseljük, még sem zárkozhatunk el azon megjegyzéstől, hogy a tervezet a bíróság előtti közvetlen tárgyalást igen szük körre szoritotta a bíróság teendőjét ugy szólva csakis a határozathozatlban, látja, s ezáltal megfosztotta az egész eljárást azon előnytől, a mely az összes vitás kérdéseknek együttleges megoldásában rejlik.

Az indokolás hiányában, a 11. §-ban foglalt azon intézkedésnek, hogy: «megidézett felek bármelyikének jogában áll a kitüzött tárgyalási határidőnek legfeljebb 60 napra való elnapolását követelni — okát nem tudjuk találni.

A hagyatéki eljárásnak hónapokra leendő elkalasztása akkor, a midőn az első tárgyalási határnap rendszerint ugyis az örökhagyó halálát követő második vagy harmadik hó eltelte után tüzetik ki; legkevésbé sem alkalmas azon czél elérésére, a melyet a törvényhozónak szem előtt kell tartania, t. i. az eljárás gyors lebonyolitására, s hogy az örökösök az örökség birtokába minél előbb léphessenek.

A 19. §. fontos intézkedést tartalmaz, az öröklési jogról szóló törvény értelmében a hagyatéki eljárás folyamán nyujtandó biztositék tárgyában.

Maga az öröklési jog tervezete 234. §-ában intézkedik az iránt, hogy mily értékek s mily magasságban fogadhatók el biztositékul. S habár ezen intézkedés az örökös és utóörökös közti viszony rendezésére vonatkozik, mégis a helyes törvény értelmezés megkivánja, hogy mindazon esetekben, a midőn biztositási kötelezettség beáll, pl. a 390., 392., 400., 411. §§-ban foglalt esetekben, egyenlő elveket alkalmazzunk, és mert ellenkező rendelkezés hiányában fel nem tehető, hogy a törvényhozó az örökösnek, köteles részre jogositottnak, vagy hagyományosnak kevesebb jogot akart adni, mint az utóörökösnek

Mert, ha a törvény egy helyütt megjelöli azt, a mi biztositékul szolgálhat s kimondja például, mint a 224. §-ban, hogy óvadékképes értékpapirok, a letét napján levő árfolyamuk 80%-a erejéig fogadhatók el, ugy bizonyára a törvény intentióival ellenkezik annak meghatározása, hogy más esetben, a midőn a törvény pusztán biztositási kötelezettségről

szól, az értékpapirok tekintetében a tett korlátozás elejtessék s a nem ovadékképes papirok biztositékul leendő elfogadása kimondassék.

Ép oly kevéssé felel meg a 19. §-ban foglalt azon intézkedés, hogy valamely pénzintézet «jó hitelét» a hagyatéki bíróság állapitsa meg.

A midőn biztositási kötelezettség forog fenn a biztositékra alkalmas tárgyak minemüségét objectiv mérvekhez kell kötni s vajmi kevés biztositék rejlik abban, ha az alkalmas tárgy esetről esetre a biró által állapittatik meg, s hiba, ha a törvény a biztositékra alkalmas tárgyakat nem taxative, hanem példaszerüleg sorolja fel, mint ezt az idézett szakasz teszi, a midőn értékpapirok, ingatlan s jelzálogi követelés felsorolása után még egyéb biztositékokról szól.

III.

A második czim «a haláleset-felvétel és leltározás»-ról, szabályozza a közigazgatási közegek eljárását, ugy a haláleset felvétele, mint pedig a hagyaték előleges biztositása körül, megállapitja továbbá a hagyatéki bíróság teendőit, a hagyaték biztositása és leltározása körül s végül szabályozza a végrendeletek kihirdetésénél követendő eljárást.

A törvény áttekintése és a kezelés szempontjából kivánatos volna, ha ezen intézkedések csoportositva, külön-külön fejezetbe foglaltatnának.

A javaslat az 1877 : XX. t.-cz. 219. s k. §§-ait, a melyek a haláleset-felvétel ês a hagyaték biztositásánál követendő eljárást kimeritően és helyesen szabályozták, hatályon kivül helyezvén, annak szüksége merül föl, hogy mind ez a hagyatéki eljárásról szóló törvényben nyerje kimeritő szabályozását.

Mert a midőn alantasabb közigazgatási közegek eljárása forog szóba, a kimeritő szabályozás szükséges, s nem látszik czélszerünek az ily közegeket egy bizonyos discretionarius intézkedési joggal felruházni avagy a jelen tervezet kiegészitésekép más törvényben intézkedni.

A 26. §. a hagyaték biztositásának, a 39. §. pedig a hagyaték leltározásának eseteit állapitja meg.

A biztositási eseteknek ugyanazoknak kell lenniök, mint a melyekben hivatalból eszközlendő leltározásnak helye van.

E tekintetben azonban a 2-ik szakasz között lényeges külömbség áll fenn. Mig a 26. §. értelmében a biztositási intézkedés csak akkor foganatositandó, ha az örökösök mindannyian ösmeretlenek, ha tudvalevő vagy valószinü örökösök mindnyájan távol vannak, addig a 39. §. *b)* pontja szerint a hagyaték leltározása hivatalból elrendelendő, ha a tudvalévő vagy valószinü örökösök valamelyike ismeretlen helyen tartózkodik.

De még feltünőbb azon eltérés, hogy mig a 26. §. *d)* pontja értelmében a gyámság vagy gondnokság alá tartozó személyek érdekében biztositási intézkedésnek csak akkor van helye, ha ezen személyek törvényes képviselővel még nem birnak, addig a 39. §. *c)* pontja értelmében tekintet nélkül e személyek képviseletérê, a leltározás feltétlenül elrendelendő.

Maga a leltározás biztositási intézkedés jellegével bir, czélja a hagyatéki tömeg megállapitása által azt az elvonás vagy csökkentés ellen megvédeni.

De vajjon elérhető-e ezen czél, ha ezen cselekmény, nem közvetlenül az örökhagyó halála után vitetik véghez. A tévedés onnét ered, hogy a biztositási intézkedéseket rendszerint a záralávétel és lepecsételéssel tévesztik össze, holott ezen intézkedések foganatositása más feltételekhez van kötve, mint a hagyatéknak pusztán biztositás czéljából leendő azonnali összeirása, avagy annak eszközléseig ideiglenes jellegü zárlat alkalmazása.

Az öröklési jogról szóló törvényjavaslat 411. §-a meghatározza azon személyek körét, a kik a hagyatéki bíróságnál a hagyaték leltározását kérhetik.

A tervezet azon felfogásból indul ki, hogy a 411. §-ban megnevezett személyeknek csak leltározáshoz, de nem egyuttal a hagyaték azonnali biztositásához van joguk.

Az öröklési jog idézett §-ának ilyetén értelmezése helyesnek el nem ismerhető.

Biztositási és leltározási jog, a legszorosabb kapcsolatban állanak; egyik a másikat feltételezi.

De ha a javaslat 26. §. *e)* a vagyonkezeléssel megbizott végrendeleti végrehajtónak feltétlen jogot ad a hagyaték biztositását követelhetni, még pedig oly időpontban, a midőn a végrendelet még kihirdetve sem lett, akkor alig hozható fel indok, hogy e jogot a köteles részre jogosulttól, az itélettel igazolt hitelezőtől vagy az utóörököstől tagadjuk meg. Hisz a 411. §. a végrendeleti végrehajtó és az említett személyek közt külömbséget nem tesz.

Végül biztositási intézkedés szükségessége fenforoghat még közérdek szempontjából is, a midőn oly személyek hagyatéka forog szóban, a kik állásuk, vagy hivataluknál fogva mások iratait vagy értékeit kezelik vagy őrzik.

A 23. §. rendeli, hogy a haláleset felvétele alkalmával kipuhatolandók azon körülmények, a melyek a gyám vagy gondnok kinevezésre befolyással birhatnak. E tekintetben czélszerübb volna az 1877. XX. t.-cz. 228. §-ának 2-ik és 3-ik kikezdésében foglalt intézkedéseket felvenni.

A javaslat 28. §-a értelmében az árvaszék az értesitést a hagyatéki bíróság utján veszi, mig a gyámolt és gondnokolt érdeke megkivánja, hogy a jogai megvédésével megbizott hatóság minél előbb nyerjen értesitést, hogy a jogok megvédésére czélzó intézkedéseket megtehesse. Ez okból szükségesnek tartjuk, hogy a haláleset-felvétel egyik példánya közvetlenül haláleset felvételével megbizott közeg által az illetékes árvaszékhez felterjesztessék.

A hagyatéki bíróságnak az ily teendőkkel való felruházása nemcsak a birói ügyvitelt neheziti és lassitja, hanem azonfelül a gyámsági és gondnoksági ügyek gyors elintézését akadályozza.

A leltárra vonatkozó intézkedések közül fontossággal bir az, a mely 43-ik §-ban foglaltatik; meghatározván azon eseteket, a midőn életre, vagy testi épségre, bemutatóra szóló biztositási kötvény a leltárba felvehető.

A javaslat kettős rendelkezést tartalmaz; az egyik szerint az ily kötvény, ha leszármazó vagy házastárs marad hátra, csak akkor vehető fel, ha az örökhagyó a kötvényről, mint hagyatéki vagyonról rendelkezett. Ezen személyek hiányában pedig akkor, hacsak az örökhagyó a felvételt ki nem zárta.

Ezen intézkedésekkel szemben utalunk az 1881 : LX. t.-cz. 66. §-ára, mely szerint: «a kedvezményezettet illető életbiztositási összeg a biztositott adósságai miatt végrehajtás alá nem vonható. E szabály áll akkor is, ha a kedvezményezettekül a biztositott örökösei — habár minden közelebbi megjelölés nélkül — vannak megnevezve.»

A törvény idézett §-a értelmében a bemutatóra szóló s az örökhagyó birtokában talált kötvény oly vagyont képez, mely a hitelező által lefoglalható.

De ha a javaslatba vett intézkedéseket közelebbről megvizsgáljuk, ugy azok czélszerütlen volta kitünik. A javaslat ugyanis azon szempontból látszik kiindulni, hogy a bemutatóra szóló biztositási kötvénynek házastárs vagy leszármazó létében, a hagyatékhoz való tartozandósága az örökhagyó vélelmezett akaratában keresendő.

A tévedés a kiindulási pontban fekszik, mert a vagyontárgynak hagyatéki természete nem vélelmektől, hanem attól függ, vajjon a tárgy az örökhagyó által birtokoltatott-e?

A javaslat értelme szerint az ily kötvény nem tartozván

a hagyatékhoz, az abban való részesülés nem eszközölhető az öröklési jog elvei szerint. De meg sem határozza, hogy kiket s milyen arányban illet meg a kötvény alapján felveendő érték.

Hogy a javaslat által felállitott vélelem nem felel meg az örökhagyó szándékának, kitünik onnét, hogy a javaslat értelmében a jogszerüen kitagadott leszármazó, az öröklésre érdemetlen a kötvényt igényelheti, mert hisz a kötvény nem képezvén hagyatéki vagyont, az illető által nem mint örökös, hanem mint leszármazó által vétetik igénybe.

Célszerübbnek s a bemutatóra szóló életbiztositási kötvény természetének, sőt maga az örökhagyó vélelmezett szándékának megfelelőbbnek tartjuk, ha a törvényhozás azon elvi alapon marad, a melyet az 1881 : LX. t.-cz. 66. §-ában magáénak vallott.

A második czim 31—33. §§-ban intézkedik a végrendeletek kihirdetéséről, s csökkenti azon biztositékokat, a melyeket az 1868 : LIV. t.-cz. 564. és következő §§. az érdekelteknek nyujtottak.

Mig az 565. §. az érdekeltek megidéztetését elrendeli, addig a javaslat 31. §-a azon szabályt tartalmazza, hogy a végrendelet kihirdetése az érdekeltek megidéztetése nélkül eszközlendő.

Mellőzi továbbá a javaslat az 565. §-ban elrendelt két birósági tanu alkalmazását, egyszóval a végrendelet felbontását és kihirdetését oly cselekménynek tekinti, melynél az érdekelt személyek jelenléte kerülendő.

Ezen intézkedések hordereje fokozódik a szóbeli végrendelet kihirdetésénél, a melynek alkalmából lehetőleg oda kell törekedni, hogy az érdekelt személyek megidéztessenek.

A szóbeli végrendelet kihirdetése a tanuk kihalgatása által eszközöltetik.

A javaslat 33. §-a nem intézkedik az iránt, vajjon a tanuk vallomásaikat esküvel tartoznak-e megerősiteni, vagy sem?

De a 33. §. szövegezése és a kivett tanuvallomások bizonyitó erejének elismerése arra mutat, hogy a javaslat a tanuk meghiteltetését önként értetődő dolognak tekinti, a mint ezt a 58. §-ban világosan el is ösmeri, rendelvén, hogy az örökösödési igazolványért benyujtott kérvényhez hiteles másolatban melléklendő a kihirdetett irásbeli végrendelet, illetve öröklési szerződés, szóbeli végrendelkezés esetében pedig a tanuknak esküvel megerősitett vallomásával felvett s kihirdetett jegyzőkönyv.

A végrendeleti tanuknak a végrendelet kihirdetése alkalmából eskü alatt eszközlendő kihallgatását nem tartjuk helyt foghatónak, különösen pedig akkor nem, ha az érdekelt személyek megidéztetése mellőztetik, de a véletlenül jelenlévőnek (33. §.) megadatik azon jog a tanukhoz kérdéseket előterjeszthetni.

A végrendeleti tanuknak eskü alatti kihallgatása csak magában a perben vagy mint előleges bizonyitás beszerzése a prts. szabályának betartásával foghat helyet.

A javaslatban foglalt intézkedés a biró jó vagy rossz szándékának tág tért nyitna, s a végrendelet érvényességének vagy érvénytelenségének kérdését, a mely csakis contradictorius eljárás folyamán állapitható meg, a vallomások egyoldalu és ellen nem őrizhető felvétele által oldaná meg.

A harmadik czim «az igénybejentés»-ről (49—56. §§-ok) az irásbeliség s a tulhajtott alakszerüségek merev keresztülvitele.

Az 51. §, a mely a bejelentési kérvény kellékeit meghatározza, alakszerüség tekintetében még tul megy azon kivánalmakon, a melyeket a prts. a rendes kereset tekintetében felállit.

A javaslat álláspontja szerint, a mely a szóval előterjeszthető bejelentést kizárja, és a mely annyi alakszerüséget követel, csakis az ügyvédi kényszer felel meg, a mely képes a feleket, azon sulyos hátrányoktól megóvni, a melyeket a javaslat bármely alakszerüségének elmulasztásához köt.

Az 51. §. utolsó kikezdése értelmében a kelléket nélkülőző kérvény hivatalból visszautasitandó, a helyett, hogy a birónak meghagyatnék megjelölni azon kellék hiányát, a mely a visszautasitást szükségessé tette.

A perenkivüli eljárásban a birónak a felet ki kell tanitania, különösen akkor, ha az jogi képviselet nélkül jár el.

Hogy a javaslat által keresztül vitt irásbeliség nem találja alapját az öröklési jogról szóló törvénytervezetben, arra nézve utalunk a 385. §-ra, a mely idézésről szól s igy tehát a felek és hagyatékbiróság közti érintkezést nem akarta kizárólag beadványokra szoritani.

A javaslat az ezen fejezet értelmében hozandó birói határozatok tekintetében minden jogorvoslatot kizár, holott az ily határozatok, a melyekkel valamely igénybejelentés visszautasittatik, az örökös az örökséget el nem fogadónak nyilvánittatik s ehhez hasonló minden esetre a jogorvoslat megengedését szükségessé teszik.

Azon aggodalomnak, hogy ez által a hagyatéki eljárás gyors lefolyása gátoltatik, elejét lehet venni egyrészt a jogorvoslati határidő rövidsége, másrészt az által, hogy a jogorvoslat használatának felfüggesztő hatály nem tulajdonittatik.

V.

Az örökösödési igazolvány czélszerüsége, ugy a közforgalom, mint pedig a telekkönyvek tekintetéből kétségtelen, és az örökösi minőségnek igazolása, alkalmas mód arra nézve, hogy a hagyatéki eljárás sok tekintetben egyszerüsitessék.

A javaslat, a mely a negyedik czimben ez iránt intézkedik, az 57. §-ban a fejezet élére azon szabályt állitja: «azon örökös, a ki az egész örökséget magának igényli, a hagyatéki bíróságnál kérheti, hogy örökösödési jogáról részére örökösi igazolványt adjon ki.» Tehát az örökösödési igazolvány kiállitását, mindazon esetekben kizárni látszik, a melyben nem az egész hagyaték igényeltetik. A 87. §-ban azonban a részleges igazolványt elismerni látszik, szintén feltételezi, hogy a folyamodó egyedüli örökös.

Ezen feltevés annál igazoltabb, mert a kérdéses fejezet kizárólag ezen egy eset iránt intézkedik.

Az ötödik czim, a mely az osztályról intézkedik azonban ugy a többek által együttesen kért, mint pedig a részleges örökösödési igazolványt is nézi. Hogy az ugyanazon intézményre vonatkozó szabványok ily szétszórt elhelyezése meg nem felelő, a törvényben szükségtelen ismétlésekre szolgál alkalmat, az kétségtelen.

A javaslat értelmében, az örökösödési igazolvány kiállitását, csak az örökös követelheti, holott mint kimutatni fogjuk, ezen jogot ki kell terjeszteni mindazokra, a kik a kiállitás tekintetében jogi érdeket kimutatni tudnak.

A kérdés különös jelentőséget nyer, az örökös hitelezőinek jogai megovása szempontjából.

A telekrt. 74. §-a értelmében, az örökös hitelezői, az átadás megtörténte előtt is, követeléseiket, bekebelezés vagy előjegyzés által biztosithatják. Ugyanezen jogot adja meg a 433. §. az örökös hitelezőjének.

De a mi a zálogjog hatályát illeti, ugy a 434. §. értelmében lényeges külömbség van a között, vajjon az ingatlanoknak vagy telekkönyvi jogoknak az örökösre történt átiratása előtt, vagy után szereztetett.

Az örökös hitelezőjének tehát feltétlen érdeke, hogy az ingatlan mielőbb az örökösre átirattassék.

Ugyanaz áll a hagyományos hitelezőire nézve is.

A mostani jogállapot, a mely a hitelezőkre nézve kielégitőnek nem állitható, e tekintetben sokkal kedvezőbb az 1881 : LX. t.-cz. 138. §-a szerint: «ha a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány utján szállott, de még tulajdonául be nem kebelezett vagy elő sem jegyzett ingatlanra, a tkr. 74. §-a értelmében a végre hajtási zálogjog kebelezte-

tik be; a további végrehajtási lépések függőben hagyandók addig, mig a tulajdonjog a végrehajtást szenvedett javára bekebeleztetik. Az e végből szükséges lépések megtételére a végrehajtató a feltételes bekebelezést elrendelő végzés által fel van jogositva.

Miután az alkotandó törvény célját nem képezheti, hogy a hitelezők helyzete rosszabbittassék, a tételes alap továbbfejlesztése megkivánja, hogy az örökösödési és hagyományi igazolvány kiállításának követelhetését ne csak a nevezett személyeknek, hanem egyuttal mindazoknak adjuk meg, a kiknek érdeke ezt kivánatossá teszi.

A javaslat értelmében örökösödési igazolvány, ugy végrendeleti, mint törvényes örökösödés esetében állitandó ki.

Az igazolvány különösen törvényes örökösödés esetében, nem a teljes bizonyosságon, hanem a valószinüségen alapszik. Tulságos elővigyázat és a bizonyitandó körülmények kiterjesztése, a törvényes örökösödés legtöbb eseteiben, lehetetlenné tenné, hogy az örökösök, ezen gyors lebonyolitást keresztülvihessék.

Különös akadályt képezne e tekintetben az 59. §-ban foglalt rendelkezés, a mely szerint, ha a hagyatéki iratokból, vagy egyébként nyilvánvaló, hogy oly személy életben volt, a ki a folyamodót megelőzné vagy vele együttesen örökölne, e személy halála vagy örökösödési igényének megszünte bizonyitandó.

E bizonyitás felesleges, mert az örökösödési igazolvány, csak a valószinü örökös igazolását czélozza. Ily esetben elégséges a hirdetményi eljárás, a mely a 64. §-ban hason esetre rendeltetik.

Törvényes örökösödés folytán kiállitandó öröklési igazolvány esetében czélszerű az örökösöktől esküt követelni, hogy előtte nincs tudva oly személy, a ki őt az örökösödésben megelőzné, vagy pedig vele együttes öröklésre hivatva volna, és hogy továbbá nincs tudomása arról, hogy az örökhagyó vagyonáról halálesetére rendelkezett volna.

Ily eskü és kivételes esetekben, egy rövid hirdetményi eljárás, elég biztositékot nyujt az örökösi minőség igazolására.

Végrendelet alapján kiállitandó örökösödési igazolványnak feltétele, az okirat alaki érvényessége. A javaslat 60. §-a mellett megkivánja, «hogy az örökösnevezés a tartalmára nézve nem semmis», ezzel valószinüleg az szándékoltatik kifejezni, hogy a végrendelet tartalma nyilvánvalóan semmis ne legyen.

A javaslat a 390. §. alapján elrendelendő ideiglenes birtokbahelyezést az örökösödési igazolványnyal együttesen tárgyalja, holott az az igazolvány kiadásától függetlenül jelentkezik.

Mert, ha az ideiglenes birtokbahelyezés az örökösödési igazolványnyal hozatik kapcsolatba, s az e feletti birói határozathozatal az ily kérvény folytán kitüzött tárgyalás folyományaként jelentkezik, ugy ebből szükségszerüleg az következik, hogy az ideiglenes birtokbahelyezés az örökhagyó halálától számitott 3 hó eltelte előtt el sem rendelhető, mert hisz ezen időpontig az igénybejelentés feltétlenül figyelembe veendő.

Az ideiglenes birtokbahelyezés a 390. és javaslatnak 80—82. §§. szerint valóságos ideiglenes örökösödési kereset. A 82. §. ugyanazt rendeli, hogy a birtokbahelyezés bizonyitási eljárás mellőzésével mondatik ki, de ha figyelembe veszszük, hogy a birtokba helyezésnek feltétele az örökösödési igény alapossága és ha szem előtt tartjuk, hogy az igény alapossága a tárgyalás során megtámadható, a végrendelet valódisága ellen emelt kifogás, ugy szintén azon kifogás, hogy az örökhagyó rendelkezési vagy cselekvési képességgel nem bir, hogy a végrendeleti tanuk tanuskodási képességgel nem birnak, bizonyitás tárgyát képezheti; ugy alig érthető meg a 82. §-ban foglalt ama rendelkezés, hogy bizonyitási eljárás mellőztetik.

Igaz, hogy a 80. §. a kifogásoknak okirat általi bizonyitását kivánja meg, de e mellett megengedi a kifogás valódiságának egyébkénti kétségtelenné tételét. Hogy ez utóbbi kitétel alatt a bizonyitásnak mily módja s mily bizonyitási eszközök értendők, — indokolás hiányábas kétséges marad.

Ezekből kitünik, hogy a birtokbahelyezési kérelem valóságos örökösödési kereset, s hogy a felek bizonyitási kötelezettsége egyenlő azzal, a mely őket perben terhelné. A külömbség csakis az eljárás alakszerütlenségében és a bizonyitási eszközök korlátolt voltában fekszik.

A nélkül, hogy az öröklési jognak ide vágó intézkedéseinek birálatába bocsátkoznánk, csak annak megjegyzésére szoritkozunk, hogy a 390. §. a birtokbahelyezést valódi természetéből kivetköztette s ez okozta azon nehézségeket, a melyekkel hagyatéki eljárásnak megküzdenie kell, a midőn a 387. §-ban foglalt elvvel ellenkezőleg, — mely szerint az örökös az örökséget birói közbenjárás nélkül birtokba veheti — az ily birtokban lévő örökös ellen az erősebb örökösödési igény czimén kihelyezést s az igénylőnek birtokbabehelyezését rendeli el.

Hogy a birtokbahelyezés a javaslat értelmében, hosszadalmas eljárásra szolgáltat okot, s hogy annak értéke mily problematikus a birtokba helyezett örökösre nézve; e tekintetben utalunk a 86. §-ra mely szerint mind megannyi bejelentés s igazolás kiadása iránti kérelem, a birtokbahelyezési eljárás befejezésének akadálya. Sőt a már elrendelt birtokbahelyezést a hagyatéki birőság, — a felek újabb meghallgatása folytán — hatályon kivül helyezheti s az újabb igénylőt, az erősebb alap czimén, birtokba helyezheti.

Az ideiglenes birtokbahelyezésnek czélja az, hogy a külömböző örökösödési igények birói itélettel történendő eldöntéséig, ideiglenesen egy biztos birtokállapot teremtessék, czélja továbbá, hogy ezen állapot, minél előbb eléressék.

Hogy a javaslatban foglalt s fentebb ismertetett intézkedések e czélok elérésével ellentétben állanak, kétségtelen.

A birtokbahelyezés ellentétes igényt, azaz ellenfelet tételez fel. De előfordulhatnak esetek, a midőn a birói birtokbahelyezés kérelmezésének szüksége áll be a nélkül, hogy a jelzett feltétel fenn forogna.

A 26. §. *a)*, *b)* és *c)* pontjai értelmében zár alá vétel és pecsételésnek helye van, ha az örökösök mindnyájan ismeretlenek, mindnyájan távol vannak vagy pedig ha a jelenlévők ezen intézkedések foganatositását kivánják.

Ily esetben a hagyatéki vagyon kezelésére (29. §.) hagyatéki gondnok neveztetik ki. Ha immár ezen intézkedés foganatositása után az ismeretlen vagy távollevő örökösök jelentkeznek, avagy ha az örökösök, a kik a biztositási intézkedéseket inditványba hozták, immár most azok megszüntetését kérik, s a vagyont a hagyatéki gondnoktól átvenni akarják; ugy az eljárás keretén belül erre nekik módot s alkalmat kell szolgáltatni.

A javaslat 85. §-ában meghatározza azon intézkedési jogot, a mely az ideiglenesen birtokba helyezett örököst illeti meg.

Az intézkedési jog meghatározásánál szem előtt tartandó, a hagyaték állagának lehetőleg csorbitatlan fentartása és e tekintetben azon szabály látszik helyesnek, a melyet a 415. §. a hagyatéki gondnok intézkedési joga tekintetében megállapitott és a mely szerint a hagyatéki gondnok a hagyatéki vagyontárgyak állagát csak a hagyatéki birőság engedélye mellett adhatja el és pedig csak annyiban, a mennyiben ezek kár és veszély nélkül el nem tarthatók, vagy a mennyiben az eladást a hagyatéki terhek, a kötelesrész és a hagyományok kifizetése szükségessé teszi. Utóbbi esetben a hagyatéki gondnok a hagyatéki birőság engedélyével a hagyatéki vagyont meg is terhelheti.

A 85. §. azonban az eladás és megterheltetés idézett feltételeit elejti és annak helytfoghatóságát a hagyatéki birőságra bizza, mely az ellentétes igények kisebb vagy nagyobb valószinüsége szerint határoz.

Ha e mellett figyelembe veszszük, hogy a 81. §. szerint a birtokba helyezett örökös, esetleg biztositék nyujtásának kötelezettsége alól feloldható, a mi az állag sértetlen fentartása esetében igazolható, ugy az igénylő örökösök jogai, ily kezelés mellett értéktelenekké válnak.

A hagyatéki bíróság teendője szükségtelenül szaporittatik, mert az tulajdonkép vagyonkereső közeg lesz, de szerfelett nagy a felelőssége is, ha a hagyatéki vagyon állagának csonkitása, minden feltételtől menten általa elrendelhető.

Igaz ugyan, hogy ily birói intézkedés ellen felfolyamodásnak van helye, de tekintve, hogy annak halasztó hatálya nincs, a jogorvoslat czélja, t. i. ez intézkedés foganatositásának megakadályozása, illetve a vagyon állagának fentartása el nem éretik.

Az örökösödési igazolványról szóló fejezetben, részben kapcsolatosan annak kiadásánál, részben ettől teljesen függetlenül, egy különszerü eljárással találkozunk, a mely alapját az öröklési jogról szóló törvény 33. és 40. §§-aiban találja.

A házastárs törvényes öröklésének és köteles részének megállapitása, haszonélvezet alakjában, eltekintve ezen intézkedés gazdasági hátrányaitól, magára a hagyatéki eljárásra szükségszerüleg visszahat, annak gyors lefolyását nehezíti.

Hogy a tulélő házastárs, a kinek eltartására esetleg a neki jutandó haszonélvezet szolgál, mily későn jut annak birtokába, arra nézve elégséges arra utalnunk, hogy a haszonélvezet megállapitása tárgyában beadott kérelem folytán a 89. §. szerint a tárgyalás az örökhagyó elhalálozásától számitandó 3 hó eltelte előtti határnapra ki nem tüzhető, e határnapon a 11. §. szerint bármelyik fél 2 havi halasztást kérhet. Az első tárgyalás tehát 5 hó után következik be, ha ezen időhöz hozzászámitjuk a hónapokra kiterjedő tárgyalásokat, azok befejeztével a birói becsüt, ezután az ujabb tárgyalásokat, ugy képét nyerjük annak, hogy az ily ügy mikor lelheti jogérvényes befejezését.

S ezek oly eljárásnak egyes részletei, a mely mellett és ettől függetlenül, ugyanazon hagyatékra nézve külömböző czimeken tárgyalások folynak.

Hogy hova vezetne a hagyatéki eljárásnak, ily szétdarabolása és partialis eljárásokra való szétosztása, hogy mennyi időt és költséget vesz ily eljárás igénybe, az bővebb kifejtést nem igényel.

Kénytelenek vagyunk azonban bevallani, hogy a tervezetnek ezen hiányai részben az anyagi jognak fentérintett intézkedéseiben, részben az ott megállapitott eljárási elvekben, részben pedig azon határidőkben rejlik, melyeket az öröklési jog megállapit.

Maga a javaslat, mely lehetőleg oda törekszik, hogy minden kérdés az eljárás keretén belül találja birói megoldását, azon kérdés megoldását, hogy a bejelentő házastársat mily hagyatéki vagyon után illesse meg a haszonélvezet, perutjára tartozandónak mondja.

E megoldást helyesnek tartjuk, de e mellett czélszerünek látszik, ha a hagyatéki bíróság intézkedési joggal ruháztatik fel, s megállapítja a felek kérelme folytán, azon vagyonhagyókat, a melyek haszonélvezet alapjául szolgáljanak, az ezzel meg nem elégedő félnek meghagyván a per utját rövid záros határidő alatt.

Ez által számos pernek eleje vétetik, a mely rendszerint nem áll arányban a hagyaték értékével, de a tulélő házastárs a per eldöntéséig azon anyagi eszközök birtokába jut, a melyek megélhetéséhez szükségesek.

Mint az eljárás egyik részlete jelentkezik a kötelesrészre jogositottnak igénybejelentése.

Az öröklési jogról szóló törvény 70. §. értelme szerint, a kötelesrész iránti igény érvényesitése per utján történik.

Ezzel szemben a javaslat 98-ik §-a szerint a kötelesrész nagysága, sőt annak elenyésztése is a hagyatéki bíróság által nyeri megállapitását és a mely nem tartalmaz szabályt, hogy e tekintetben a birói ut a meg nem elégedő félnek fenn van-e tartva vagy nem; s igy a köteles rész mikénti érvényesitésének kérdése vitássá válik.

Alig tételezhető fel, hogy a javaslat e kérdést olyannak tekinti, mint a mely a peres ut mellőzésével megoldható volna.

VI.

Az ötödik czim «az osztályról», legnagyobbrészt nem erről, hanem a részleges örökösödési igazolványról rendelkezik.

A mi magát a hagyatéki bíróság által véghezviendő osztályt illeti, ugy kétségtelen, hogy az szigoruan véve nem tartozik a hagyatéki eljáráshoz, de ezen intézmény, eltekintve annak egyébkénti előnyeitől, a nép öntudatában oly mély gyökeret vert, hogy annak mellőzése, már ez okból is hibát képezne.

Helyesen jellemzik az osztály jelentőségét hazai jogunkban a Pauler Tivadar igazságügyminiszter által 1875-ben, a képviselőházban az örökség és hagyomány birtokbavételéről és azzal kapcsolatos jogviszonyokról készitett törvényjavaslat indokai: «Bíróság közbenjöttével az osztály kétféleképen történhetik:

a) vagy úgy, hogy a biró alakszerü kereset folytán az érdekelt feleket a perrendtartás szabályai szerint meghallgatja, s azután a per folytán kifejlett tények és előadott bizonyitékok alapján a törvény rendeletei szerint itéletet hoz;

b) vagy pedig akképen, hogy a biró az érdekelt feleket meghallgatja ugyan, de ezt főképen azért teszi, hogy a felek között barátságos egyezséget hozzon létre, mi ha nem sikerülne, az osztályt ideiglenesen megteszi, de a törvény rendes utját az elégületlen félnek fenhagyja.

Az *a)* alatti eset egyátalában nem vonható az örökösödési eljárás, mint egészen perenkivüli eljárás keretébe.

A *b)* alatti eljárás szabályozása sem képezi a sajátképeni örökösödési eljárás tárgyát, mert az örökösödési eljárás főtárgya az örökjog kimutatása és az örökség birtokbavétele, mi ha megtörtént, az örökös társak maguk között az osztály iránt a bíróság közbejötte nélkül is szabadon egyezségre léphetnek.

Tekintve azonban, hogy a nép fogalmában az örökség birtokbavétele az osztálylyal elválaszthatlan kapcsolatban van, hogy a magyar törvényhozás már az 1832—1836. XIV., 1840. VIII. és XIII. t.-czikkekben intézkedett e perenkivüli osztályos eljárásról, hogy az 1868. XIV. t.-cz.-nek az örökösödési eljárásról szóló szabványai főképen a perenkivüli osztályos eljárást szabályozzák, s igy ha jelen törvényjavaslatban, melynek czélja az 1868. LIV. t.-cz.-nek az örökösödési eljárásról szóló egész fejezetet hatályon kivül helyezni, a perenkivüli osztályos eljárás nem szabályozhatnák, a törvényben oly hézag támadna, melyet a naponként felmerülő érdekek miatt nem lehet támadni engedni: ezeknél fogva szükséges volt a perenkivüli osztályos intézkedést is a törvényjavaslatba felvenni.»

Az indokolásban feltüntetett elveket, tekintjük mi is ezen intézmény szabályozásánál mérvadóknak.

A perenkivüli osztály átalánositását, a magunk részéről helyesnek elismerjük, de a javaslatban foglalt szabályozáshoz hozzá nem járulunk.

Perenkivüli osztálynak ugyanis csak két feltétel fenforgása esetében lehet helye, ha az örökösödési igények és azok mérve nem vitás, továbbá ha a felosztandó vagyon hagyatéki minősége kétségtelenül meg van állapitva.

A javaslat 115. és 116. §§-ban az osztály ezen feltételeitől eltekint és lerombolja azon elvi határt, a mely a peres és perenkivüli eljárás közt van.

Valamely ügy peres volta és természete az által meg nem szünik, ha annak érvényesitését akadályozzuk, ez által csak

az éretik el, hogy a nemzet az igazságügyi intézményekbe helyezett bizodalmát elveszti.

A perenkivüli osztályt azonban feltétlen kötelező erővel birónak el nem lehet ismerni, különösen a javaslat szerint, mely még az osztály kérdésénél is az érdekeltek háttérbe szoritásával, a hagyatéki biztosnak és magának az eljáró bíróságnak szerfelett nagy befolyást enged.

Az ily osztálylyal meg nem elégedő félnek a birói ut fentartandó.

Az indokokat, melyek ezen intézkedést szükségessé teszik, a fent idézett javaslat indokai a következőkben adják:

«Azonban nagy különbség van a között, hogy a közösség megszüntetése végett a per a sommás osztályos intézkedést megelőzi-e vagy utána következik.

Nem emlitve, hogy rendes perben az örökös társak inkább kifejthetik azon körülményeket, melyek döntő befolyással lehetnek arra, hogy a közösség megszüntetésének melyik módozatát állapitsa meg a biró, a főfigyelmet az érdemli, hogy azon esetben, ha a hagyatéki bíróság intézkedése folytán a felosztható örökségi tárgy árverésen eladatik, vagy egyik örököstárs által becsértékben megtartatik, első esetben az osztálykeresetnek tárgya többé alig lehetne, a másik esetben pedig azon örököstárs, ki a felosztható örökségi tárgyat becsértékben megtartotta, s talán arra már költségeket is forditott, oly bonyodalmakba szövődnék, melyekből nehezen fog kibontakozni.

Ez ellen csak egy óvszer volna, ha a 122. §-ban foglalt azon rendelkezés, mely szerint az, a ki a hagyatéki bíróságnak sommás osztály intézkedéseivel meg nem elégszik, rendes osztályos keresetet indithat, el nem fogadtatnék. Azonban eltekintve attól, hogy ezen elvet már az 1832/6 XIV. t.-cz. 12. §. és a prt. 583. §. törvényerőre emelték, a 122. §-ban foglalt, fentebb emlitett rendelkezés szükséges azért, mert a gyors menetelü perenkivüli eljárásban igen könnyen megtörténhetik, hogy minden törvényes érdek kielégitést nem nyer s még a felebbvitel folytán sem nyerhet kielégitést.»

Ezzel ellenkezően az öröklési jogról szóló törvényjavaslat indokai (206. l.) a peres ut kijárását a következőkkel indokolják:

«Ha ugyanis sem az örökösödési jog, sem az örökösödési hányad nem vitás, az örökség felosztása a hagyatéki eljárás keretén belül, minden érdek kellő megóvása mellett alakszerü peres eljárás nélkül is végérvényesen foganatositható és az örökös társak érdeke is kétségtelenül azt hozza magával, hogy az osztály minél rövidebb idő alatt véglegesen eszközölhető legyen. Az e részben szükségesnek mutatkozó biztositékokat, az örö' ös társak megidézése mellett tartandó tárgyalást, szakértők meghallgatását, az osztály tárgyában hasonló birói határozatok elleni jogorvoslatokat stb., a többször idézett eljárási szabályok fogják tüzetesen szabályozni.»

E két álláspont és az azok támogatására felhozott indok szembeállitásából kitünik, hogy az osztálynak perenkivüli feltétlen szabályozása, igen sok esetben az érdekeltekre nézve sérelmes lehet és hogy a jogorvoslat megengedése nem pótolhatja azon biztositékokat, a melyet az eljárás nélkülöz.

VII.

Az öröklési jogról szóló törvényjavaslatot 423—432. §§-okban a vagyonelkülönzést kimeritően szabályozza.

Az eljárásnak feladata a törvény idevágó rendelkezéseinek szoros betartásával, a foganatositás módozatait megállapitani és kerülni mindent, a mi a hitelezőnek nyujtandó s biztositékát gyöngiteni képes.

Az eljárási elvek megállapitásánál szem előtt tartandó azon felfogás, melyből a törvényhozó ezen intézmény szervezésénél kiindult s melyet az indokok a következőkben adnak: «ha ezen jog, az örökhagyó hitelezői és a hagyományosok jogainak megóvása végett szükségesnek ismertetett el azon törvénykönyvekben is, a melyek szerint az örökös a hagyatéki terhekért rendszerint feltétlenül felelős és felelőssége csak akkor van a hagyaték erejéig korlátozva, ha az örökséget a leltár jogkedvezménye mellett fogadja el: mennyivel inkább szükséges e jogosultság megadása és megfelelő czélszerü szabályozása a törvényjavaslatban, a hol az örökös az örökhagyó hitelezőinek csak az örökség erejéig felelős.»

Az anyagi jog megállapitja az elkülönzés feltételeit és a törvény szándékának csak azon eljárási szabályzat felelhet meg, mely a hitelező jogának gyors érvényesitését biztositja.

Az elkülönzés ugyis a legtöbb esetben, a hitelező által csak is a leltározás után kérhető, mert a folyamodó követelésének a hagyaték cselekvő állapotával való összehasonlitása (423. §.) leltárt tételez fel.

Ha e mellett, az elkülönzés elrendelését a javaslat 133. §. szabályzott tárgyalások előzik meg, a melyek birtokba helyezett örökössel szemben feltétlenül elrendelnék, ugy a vagyonelkülönzés, csak névleg válik azzá, tényleg nem.

De figyelembe veendő, hogy mig a hitelező, ha a hagyaték egészen vagy részben ingatlanokból áll, jogát más uton és alakban biztositathatja, addig ingó hagyatékkal szemben ez nem áll.

A kereskedő és iparos hagyatéka rendszerint ingókból áll, és ezen ingóknak értéke szoros kapcsolatban áll magával az üzlettel, mint vagyonjogi egészszel, ha ily örökhagyónak hitelezői, nem részesülnek gyors védelemben, a vagyonelkülönzés rájuk vajmi kevés értékkel fog birni.

Azon szabály, hogy a birtokba helyezett örökös az elkülönzés előtt feltétlenül meghallgatandó, mi indokra vezethető vissza, ha a hitelező a 423. §-ban emlitett feltételek fenforgását beigazolta.

Figyelembe veendő továbbá, hogy a javaslat 15. §. értelmében a birtokba helyezett örökös a hagyatékot képező ingó dolgokkal szabadon rendelkezhet, és e rendelkezési jog az elkülönzés elrendeléséig fennáll.

Biztositási intézkedések, a melyek elrendelése tárgyalásokat tételez fel, elveszitik valódi jellegüket.

VIII.

A nyolczadik czim «a gyámhatósági képviseletről», a tervbe vett eljáráshoz képest, az 1877. XX. t.-cz.-nek a hagyatéki eljárásra vonatkozó intézkedéseit hatályon kivül helyezi, és az árvaszéknek hatáskörét megszoritva szabályozza. Az öröklési jog és eljárás folytán szükségessé válik a gyámsági törvény reviziója. Részünkről megfelelőbbnek tartjuk, ha az árvaszék jogköre, a gyámsági törvényben, mintsem a hagyatéki eljárásban találja szabályozását.

Ugyanazon törekvését, a mely a javaslatnak egyik jellemző vonását képezi, t. i. az érdekelt felek és hatóságok közti közvetlen érintkezést kizárni, e fejezetben is kifejezve találjuk.

A 150. §. szerint a gyámhatóság tárgyalást rendelhet, ha önjogu és gondnokolt vagy gyámolt személyek érintkezve vannak. Az ily tárgyalások sok esetben eredményre vezetnek, ha a gyámhatóság a tárgyalást közvetlenül vezeti. A javaslat értelmében azonban, az eljárás minden szakaszában fél és hatóság között a közjegyző áll. Hogy ez az ügyek lebonyolitását mennyire fogja költségessé tenni, bővebb indokolást nem igényel.

A törvényhozás felismerte annak szükségét, hogy az u. n. kis hagyatékok olcsón bonyolittassanak le, 1877. XX. 246. §. — de ezt következetesen nem vitte keresztül. Jelenleg, a midőn a hagyatéki eljárás teljes átalakitása előtt állunk, e czél elérésére szolgáló minden eszközt fel kell használni, de egyuttal mindent kerülni, a mi a czél elérésétől elterel.

IX.

A nyolczadik czimben foglalt vegyes határozatok közül nem helyeselhetjük a 154. §-ban foglalt ama rendelkezést, hogy a kötelesrész korlátolásának az öröklési jogról szóló törvény 91., 92. §§. értelmében való hatálytalanitása, a törvény rendes utjától eltereltetik. A javaslat nem is ezt czélozza, hanem valószinüleg a 91. §. második kikezdésében és a 92. §. negyedik kikezdésében foglalt eseteket tartja szem előtt. Ezt azonban minden félremagyarázás kikerülése végett, a törvényben világosan ki kell mondani.

A 155. §-ban a családi alapitványokra vonatkozó intézkedés mellőzendő, mert ez az intézmény rendezését tételezi fel.

Maguk az alapitványi ügyekre vonatkozólag tett intézkedések, a kérdés horderejénél fogva feltétlenül mellőzendők, de ezen javaslat keretébe nem is tartoznak.

X.

A mi a javaslat jogorvoslati rendszerét illeti, ugy azt a 14. §. akkép állapitja meg, hogy hagyatéki ügyekben a másodbiróságot a kir. törvényszék, a harmadbiróságot a kir. Curia gyakorolja.

Kettős jogorvoslatnak csak a törvény által kifejezett esetben, és csak akkor van helye, ha a másodbiróság a hagyatéki biróság végzését nem hagyta helyben.

Mint külön jogorvoslat szerepel továbbá (73—74. §§.) a megsemmisitési kérvény.

A különbség felfolyamodás és semmiségi kérvény között, ugy a javaslat, mint pedig a semmiségi kérvény esetei szempontjából, benső indokokra nem vezethető vissza. Mert a jogorvoslat beadásának határideje, a jogorvoslat természetére vissza nem hat.

A mi magát a jogorvoslati rendszert illeti, ugy a perenkivüli eljárásban a kettős jogorvaslatokra nézve mi szükség sem forrog fenn. De hisz maga a javaslat is ezt kivételként állapitja meg, és ép a kivételek megállapitása alkalmából nyilvánvaló, hogy az esetek meghatározásánál, nem az eldöntés alá került kérdés fontossága vagy kihatása a hagyatéki vagyonra, hanem más körülmények szolgálni látszanak.

Igy azon kérdés tekintetében, vajjon az ideiglenesen birtokba helyezett a hagyatéki ingatlanokat eladhatja vagy megterhelheti (85. §.) vagy a midőn a hagyatékra vonatkozólag a fenti eseten kivül a hagyatékra vonatkozó jogügylet megkötése biróilag megengedtetik, csak egy jogorvoslatnak, azon kérdés tekintetében pedig vajjon a végrendeleti végrehajtó elmozditható, két jogorvoslatnak van helye. Ellenben nincs helye, a midőn a vagyonelkülönzés elrendeltetett vagy az ily kérelem visszautasittatott.

Ha már a kettős jogorvoslati rendszer elfogadtatnék, ugy annak mindazon esetekben helyt kell adni, a midőn a birói határozat, a vagyon kezelésére, biztositására és az ezzel kapcsolatos jogok érvényesitésére, vagy pedig az állag csökkentésére vonatkozik.

A kettős jogorvoslat kikerülése, a felebbviteli hatóság kellő megjelölésében rejlik. Ezen hatóság szervezetében és állásában kell azon biztositékokat keresni, a melyek a kivételesen engedélyezett második jogorvoslatban keresendők.

A hagyatéki ügyek birói ellátása nincs merev szabályokhoz kötve, a javaslat szükségszerüleg a bíróságnak ugyszólván teljes rendelkezési szabadságot ad, és discretionalis jellegü hatalommal ruházza fel azt.

Ily intézkedési jogkörral szemben a jogorvoslat feltétlenül szükséges. Maga a felebbviteli hatóság lehetőleg olyan legyen, a mely az ily természetü ügyekben érvényesülő helyi érdekkörtől távol álljon.

Mi ez okból a felebbviteli hatósággal, a kir. táblákat vélnők felruházandónak.

Ezen bíróságoknak, a másodbirósági teendőkkel történendő felruházása mellett érvként még felhozzuk, hogy ez által nagyobb jogterületeken a hagyatéki eljárás egyöntetü kezelése biztosittatnék, a mi a javaslat értelmében ki van zárva, és a melynek rendelkezései, törvényszéki jogterületek képződéséhez vezetnének, miután csakis eltérő másodfoku határozat ellen van helye további felfolyamodásnak a kir. Curiához.

Az egyöntetüség megóvása tehát nem volt a javaslat czélja, miután erre nem is törekszik, de annak megóvása szükségessé tenné a curiai biráskodás átalánositását a hagyatéki eljárás terén, a mi ellen gyakorlati érvek szólnak.

Rendkivüli melléklet a «Jogtudományi Közlöny» 1890. évi 12-ik számához.

Kolozsvár város felirata a kir. tábla decentralisatiója tárgyában.

Nagyméltóságu m. kir. Igazságügyi Minister Úr!

Kegyelmes Urunk!

Minthogy Nagyméltóságod az országgyülésen tartott, a magyar igazságügy és evvel kapcsolatos országos érdekekre nézve reményteljes új és üdvös korszak kiindulási pontját képező programmbeszédeiben kilátásba méltóztatott helyezni, hogy a kir. Táblák decentralisálása czéljából törvényjavaslatot fog legközelebb országos tárgyalás alá bocsátani s mivel minden jel oda mutat, hogy csak rövid idő választ el az említett nagybecsű nyilatkozata valósításától, illetőleg attól, hogy a szervezendő kir. Táblák székhelyei iránt végmegállapodás jöjjön létre: Kolozsvár sz. kir. város közönsége bátorságot vesz magának Nagyméltóságod magas színe előtt megjelenni és hódoló tiszteletének kifejezése mellett, azokat az okokat tiszteletteljesen felfejteni, melyek, meggyőződése szerint, a mellett harczolnak, hogy a felállítandó kir. Táblák egyike Kolozsvár sz. kir. városában nyerjen elhelyezést.

Szem előtt tartva ugyanis mindazt, mit a kir. Táblák decentralisatiójának kérdéséről első sorban Excellentiád nagyrabecsült kijelentéseiből, de másfelől a sajtó és irányadó körök nyilatkozataiból megtudnunk sikerült, a Királyhágón inneni hazarészre nézve két feltevés kinálkozik, melyek szerint az egyik egyenesen kötelességünkké teszi, hogy azt korántsem szűk látkörű helyi kivánalmak, hanem a Nagyméltóságod által contemplált nagy reform országos érdeke szempontjából kissé közelebbi fejtegetés tárgyává tegyük.

Ha Nagyméltóságod oly javaslatot méltóztatnék a törvényhozás elé terjeszteni, mely az erdélyi országrészben két felsőbb bíróság felállítását hozná ajánlatba, mely eshetőség megvalósulása nemcsak óhajtásunk, hanem meggyőződésünk szerint, úgy ezen országrész, mint a szóban forgó igazságügyi reform segélyével elérni óhajtott czél érdekeinek leginkább megfelelne; mert az egykori Erdély úgy lakosságának, és a területén elhelyezett első folyamodású bíróságoknak száma, mint területének kiterjedése tekintetében hazánk oly részét öleli fel,* melynek helyesen felfogott és méltányolt igazságszolgáltatási igényei teljes mértékben csakis két másodfokú bíróság szervezete által elégíthetők ki, úgy annyira önként érthető volna Kolozsvárnak a kir. Tábla székhelyei közé leendő fölvétele, hogy feleslegesnek kellene tartanunk városunk kijelölése érdekében Nagyméltóságod előtt kérő szavunkkal megjelennünk.

* Az eddigi nyilványosságra jutott és legnagyobb valószinűség jellegével biró hírek szerint a szóban forgó reform az egész ország területén 10 kir. Tábla szervezését fogja maga után vonni, melyek között 66 kir. törvényszék közül 13 esik a Királyhágón inneni területre.

Minden kir. Táblára e szerint átlagosan 6·6 kir. törvényszék kerülete fogna jutni, úgy, hogy már csak ezen szempont is szükségszerüleg előszabja két kir. Táblának az erdélyi részekbe leendő elhelyezését.

Véve a lakosság számát, itt is áll egészben tekintve az az arány, hogy országrészünk népessége, annak mintegy 1/6 részét képviseli, a területi kiterjedés összehasonlítása pedig épen Erdély javára üt ki.

Ámde nem lehet figyelmünken kívül hagynunk azt a második korántsem valószinűtlen feltevést sem, hogy a szóban forgó nagyjelentőségü igazságügyi reform az ezen hazarészbeli másodfokú bíróság számát nem fogja érinteni, úgy, hogy erre nézve csakis a székhely kérdése fogna felvettetni. És mert az erdélyrészi kir. Tábla székhelye eddigelé nem Kolozsvár vala, legyen szabad a tervbe vett reform üdvös és sikeres keresztülvitele szempontjából azokra az indokokra rámutatnunk, melyek az eddigi állapot megváltoztatását és a Királyhágón inneni másodfokú bíróságnak Kolozsvárra leendő elhelyezését kényszerítő erővel követelik.

Az a történelmi ok, mely maga után vonta, hogy az erdélyi felsőbb bíróság a multban nem Kolozsvárra helyeztetett, sokkal ismeretesebb, semhogy az felemlítést igényelhetne. De az tudvalevő, hogy az újabb fejlődés attól az októl minden jelentőségét elvonta.

Hisz még szóba sem jött az igazságügyi reform-eszme, mely Nagyméltóságodnak, a haza minden polgára által oly osztatlan lelkesedéssel fogadott és jogfejlődésünk egy szebb korszakának fölidézésére hivatott programmjában az első nagy alkotást képviseli és úgy az irányadó körök, mint a közvélemény keblében az újabb időkben, mind sűrűbben, mondhatni elementaris erővel lépett előtérbe az a meggyőződés, hogy a külön jogterületnek megfelelő erdélyi kir. Táblát Kolozsvárra, a hazarész egyetlen, igazi anyagi és szellemi központjába, kell áthelyezni. És ez természetes is. Anachronismus volt eddig is oly okozathoz ragaszkodni, melynek oka megszünt. Ragaszkodni akkor, mikor ez a nagy áldozatokkal biztosítni óhajtott fensőbb érdek rovására volt. És hogy ez mégis így történt, csakis abban lelheti magyarázatát, hogy mindenki tudta, érezte, vagy legalább sejtette, hogy a fejlődő kor által sürgetőleg megkövetelt nagyobb országos jellegű átalakulás csakis idő kérdése, hogy az csak az annak keresztülvitelére képes nagy vezérlő szellemre vár, ki előbb-utóbb meg fog igazságügyünk élén jelenni és a kinek az egész országra kiható reform-alkotása amúgy is el fogja tüntetni azt a multból reánk szállott történelmi maradványt, melynek létjogosultságát az újabb fejlődés immár menthetetlenül elsöpörte.

Ime ez az időpont bekövetkezett. És ha most legmélyebb tisztelettel kérjük az erdélyrészi kir. Táblának városunkba leendő elhelyezését hazánk törvényhozó testülete előtt javaslatba hozni, úgy azt csakis azon alább kiemelt több indok alapján bátorkodunk tenni, melynek döntő érvényesülése a multban, meggyőződésünk szerint, a mindenki által várt egyetemes jellegű reform kilátásba vétele következtében maradhatott el, de a melyek elől most, a tervbe vett nagy átalakítás küszöbén, többé elzárkozni nem lehet.

A midőn ezen kérésünk támogatására szolgáló okokat fejtegetendők vagyunk, első sorban Nagyméltóságod figyelmét arra vagyunk bátrak felhívni, hogy alkotmányunk vissza-

állítása óta a törvényhozás és ezzel egyértelmüleg a magas kormány, mondhatni az egész ország mérvadó közvéleményének helyeslése mellett, részünkről eléggé meg nem hálálható jóindulatot, tetterős támogatást és ki nem apadható gondosságot tanusítottak városunk iránt, felállítván és elhelyezvén abban egész sorát a minden rendű tan- és közintézeteknek, a mi nemcsak előkelő állást biztosított neki az országban, hanem a mivelődés és anyagi haladás forrásait is fakasztotta részére.

Nem a véletlen szerencsének és nem lakosságunk valamely különös érdemeinek tulajdonítjuk mi azt, Kegyelmes Urunk, hanem azon előre- és messzelátó bölcs politikának, mely számolva egy nagy multat feltüntető történelmi fejlődés gondos figyelembevételt követelő következményeivel, országunk keleti részében, ennek sajátos nép- és földrajzi meg közgazdasági viszonyai méltatásával, a magyar szellemi és anyagi kulturának városunkban összepontosuló és innen kiágazó erős és hatalmas emporiumát akarta és akarja létesítni.

Ezen valódi és igazi államférfiui politikának csak következetes folytatásául és mondhatni koronázásául szolgálna, ha egy másodfokú bíróságnak itt leendő felállításával kiegészíttetnének és gyarapíttatnának azok a tényezők, melyekkel városunk a neki jutott fontos és nagy horderejű missióját sikeresen teljesítheti, és a mely nélkül az ebbeli eszközök fogyatékosak és a siker kétséges maradna.

Tovább menve alázatos kérésünk megokolásában, nem fektethetünk elég nyomatékos súlyt arra a körülményre, hogy városunk az ország második teljes egyetemének székhelye, mert abból azt a következtetést vagyunk bátrak levonni, hogy a főváros után az az egyik városa Magyarországnak, mely első sorban és első helyt minősítve van arra, hogy a szervezendő kir. Táblák egyike abban elhelyezést nyerjen.

Bölcsen tudja Nagyméltóságod, hogy a civilisált világban a felsőbb bíróságok lehetőleg azokban a városokban vannak elhelyezve, a melyek egyetemek székhelyei. Ezt a példát nekünk is követnünk kell, nem azért, hogy csak a külföldet utánozzuk, hanem, mert azt a dologban mélyen rejlő, megszívelésre méltó, sőt elutasíthatlan érvek igazolják.

Ha régebb időkben, a mikor a jogtudomány és forgalmi viszonyok még kevéssé fejlődött állapotban voltak, egyik vagy másik felsőbb bíróság a mivelődés, intelligentia, s ezek segédeszközei gyúpontjait képező népesebb helyektől távol eső, anyagi és szellemi csendéletet folytató jelentéktelen kisebb provincialis városban gyakorolta hivatását — ez sajnos volt ugyan, de hagyján; mert az akkor támasztott igényeket kielégítette, ha a felsőbb biró a legszűkebb körre szorított elméleti ismerettel a századok során alkotott, a törv.-czikkek tömkelegében szórványosan előforduló vagy a praxis alapján kifejlődött positiv törvényeket biztos kézzel és jártassággal alkalmazta.

De mióta az absolutismus, feudalismus és másnemű csapások által lekötve tartott szellemi és anyagi erők felszabadultak és a gyorsan fejlődő természettudományok hatása és impulsusa alatt a forgalmi viszonyok oly óriási lendületet vettek és ezekből folyólag az élet- és jogviszonyok sokasodtak, tágultak, majd proteusként alakukat változtatják és bonyolultabbakká válnak: az elméleti és gyakorlati jogtudomány is területeinek határait roppant mérvben kiterjesztette, úgy, hogy annak a jogásznak, a ki mostanság feladatával lépést tartani és az igazságszolgáltatás igazán hasznos munkása akar lenni, az elméleti tőke jelentékeny mennyisége felett kell rendelkeznie és azt szüntelenül gyarapítania.

Ha valakitől, úgy bizonyára főként a felsőbb birótól méltán megkivánhatja az állam és a jogkereső közönség, hogy a tudomány magaslatán álló, fokozott és mindig gyarapítandó jogi ismerettel és míveltséggel, valamint emelkedett és tág szellemi látkörrel bírjon.

Ezen igényeknek leginkább oly városokban tehet eleget, a melyek egyetemek székhelyéül szolgálnak; mert ott a jogi elmélet elsőrendű szakférfiaival közvetlen, vagy közvetett érintkezésben lévén, az ebből származó kölcsönhatás a jogszolgáltatás legközvetlenebb czéljait szolgáló jogtudomány fejlesztésére, vagyis arra vezet, hogy az elmélet a legközvetlenebb alkalmazásig megérik, a gyakorlatot pedig a legéletteljesebb elmélet nemesíti.

Ha még tekintetbe méltóztatik venni Excellentiád, hogy az egyetem a jogtudomány minden ágát felölelő, művekben gazdag könyvtárát bocsáthatja a felsőbb birónak, ismeretei gyarapítása czéljából rendelkezésére, továbbá, hogy nálunk felsőbb rangu hivatalnokok egész sorával, meg polgárságunk míveltebb köreivel való társadalmi érintkezés által kedély- és szívnemesítő szórakozást szerezhet magának, ha mindennapi terhes, fáradságos és felelősségteljes munkáját végezte: bizonyára helyeselni fogja azon tiszteletteljes állításunkat, hogy városunk mintegy praedestinálva van, hogy egyik kir. Tábla székhelyévé legyen és e tekintetben nincs az országban város, mely vele versenyezhetne és mely felett feltétlen előnye ne lenne.

Az imént előadott érvvel kapcsolatosan engedje meg Nagyméltóságod, hogy még egy körülményt ajánljunk kegyes megfontolása tárgyává.

Az egyetemnek és számos más felsőbb és alsóbb tanintézetnek Kolozsvártt való léte nemcsak az itt felállítandó másodfoku bíróság szellemi érdekeit mozdítná elő, hanem az anyagi, illetőleg pénzügyi természetüekre is előnyös hatást gyakorolna.

Köztudatu, hogy igazságügyi tisztviselőink javadalmazása silány és ámbár kormánykörökben is az a meggyőződés forog fenn, országos pénzügyi viszonyainknál fogva nem táplálható az a remény, hogy a bajon egyhamar segítve legyen. Úgy véljük, hogy ily körülmények között igazságügyi nemeslelkü kormányunk szivesen megragad minden kinálkozó alkalmat, hogy ott, a hol és annyiban, a mennyiben lehet, könnyítsen az illetők nehéz helyzetén. Már pedlg a kir. Táblának városunkban leendő elhelyezése az illető birák és egyéb tisztviselők anyagi helyzetének javítását vonhatná maga után. Nekik ugyanis rendszerint gyermekeik felsőbb oktatásáról is kell gondoskodniok. Városunban azt, bármily életpályán, viszonylag csekély költséggel tehetnék és nem lennének kénytelenek szűkes fizetésükből, mely alig elég állásuknak megfelelő, bár szerény igényeik kielégítésére, még arra is áldozni. S míg az állami közigazgatás felsőbb tanintézetekkel ellátott elsőrendű városokban nyernek elhelyezést: indokolatlan lenne, hogy csak igazságügyi kormányzatunk alatt álló felsőbb bíróságaink, ha az akadálytalanul megtörténhetnék, félreeső, korlátolt társadalmi és forgalmi viszonyok között élő, kisebb városban, szellemi és társadalmi marasmus nyomasztó légkörében tengődnének és még gyermekeik nevelése is anyagi gondok súlyával nehezednének rájok.

Ez is az oka annak, hogy az erdélyi részekben elhelyezett felsőbb bíróságunk tagjainak túlnyomó része Kolozsvárra vágyódik, hol állásának, szellemi és anyagi igényeinek megfelelő helyzetbe juthatna, s ennélfogva nem kétkedünk abban, ha Nagyméltóságod a czímzett bíróság véleményét hallgatná meg az iránt: hol legyen a Királyhágón inneni országrészben a másodfoku bíróság elhelyezendő, az a felfejtett okból a jelen tiszteletteljes emlékiratunkban megokolt kérésünkkel megegyeznék.

Nyilt titoknak mondható, hogy a felemlített okból nem

egyszer nehézségekbe ütközött az eddigi erdélyrészi kir. Tábla birói karába oly kiváló erőket is bevonni, kik működése a legkedvezőbb eredményekkel kecsegtetett volna, de a kik örömestebb maradtak meg valamely elsőfoku bíróság, vagy ügyészség kötelékében, semhogy a magasabb állással oly lakhelyre legyenek kénytelenek rászánni magukat, mely anyagilag a jobb dotatio daczára sem nyújt előnyt, szellemileg azonban nagy áldozathozatallal van egybekötve.

Nagyméltóságod fennemlített epochalis felszólalásaiban azt is méltóztatott hangoztatni, hogy a kir. Táblák szétosztását azért is óhajtja mentől elébb keresztülvinni, mert határozott szándéka, habár egymásután, a szóbeliség és közvetlenség elveire épített büntető és polgári törvénykezést minden foku bíróságoknál lehetőleg rövid idő alatt életbe léptetni. Ha ezen igéretnek epedve várt igéje testté válik, a miben legkisebb kétségünk sincs, bizonyos, hogy a másodfoku bíróságok nemcsak a területeikhez tartozó, hanem azokon kivül lakó felekkel is sűrü és gyakori érintkezésbe fognak jönni. Ehez képest nemcsak kivánatos, de szükséges is, hogy oly városokban legyenek elhelyezve, melyek a vasúti hálózat fővonalai mentén fekvén, minden irányban könnyen megközelíthetők legyenek. Ezen igen fontos követelménynek is az erdélyi részekben első helyt Kolozsvár felel meg, mely úgyszólva, vasúti világvonal mentén fekszik, honnan és hová, részint egyenes, részint szárny- és mellékvonalokon az ország minden részéből gyorsan és könnyen lehet jutni.

Hogy Kolozsvár forgalmi tekintetben mily nagy jelentőségü góczpont számába jön, ezt legilletékesebben méltatta hazai legfőbb közlekedési igazgatásunk, midőn a szolnok-predeali vonal és a belőle kiágazó összes szárnyvonalok, helyi és másodrendű vasútak mindennemű forgalmi ügyeinek vezetését évek hosszú sora előtt városunkba helyezé el. E tekintetben Kolozsvár mellett egyetlen más város sem jöhet szóba az említett és az ország közepétől annak legszélsőbb keleti határvonaláig terjedő egész vonalán. Ha pedig szemünket csakis az erdélyrészi vasúti térképen jártatjuk végig, első tekintetre meggyőződünk, hogy az egy Brassót kivéve, — mely azonban mondhatni már a szomszédos Romániával határos, — *egyetlen számbajövő város sincs, mely a fővonal és ne valamely szárny- vagy helyiérdekü, vagy másodrendü vonal mentén feküdnék.* Hogy mit jelent ez közlekedési tekintetben, erről bárkit meggyőzhet egy futó pillantás *mindazon* menetrendekben, melyek ezen vonalokon keletkezésüktől fogva a mai napig fennállottak. Már pedig alig lehet feltételezni, hogy a magas kereskedelmi kormány a mellékvonalak állomásait valaha oly sűrü és megfelelő összeköttetésekkel látná el, a milyenek nélkül egy felsőbb bíróság székhelyét, a tervbe vett reformok keresztülvitele után még képzelni sem lehet. És még ha akarná is azt megtenni, legjobb igyekezete a dolog természetében rejlő okok miatt hajótörést fogna szenvedni. Hisz egy zsákutczát képező mellékvonalon egyenes lehetetlenség azt az összeköttetést megteremteni, mely a minden irányból arra vonuló szállítási forgalomnak megfelelni képes legyen. Ezt a vonatok bármily mérvü szaporítása azért sem idézhetné elő a kivánt módon, mert bizonyos, hogy az igazságszolgáltatási érdek különben sem lehet olyannyira döntő szempont a közlekedés berendezésénél.

Jogosan föltételezhetni véljük, hogy a m. kir. államvasútak igazgatósága az eddig fennállott és a jelenben irányadó vasúti menetrend meghatározásánál sem feledkezett meg az erdélyrészi kir. Tábla székhelyéül szolgáló állomás ebbeli minőségéről. Az oda közlekedő vonatok *száma* jogosan enged következtetni arra, hogy az említett körülményt nem mellőzi-e feledéssel. És mégis minő közlekedési mizériákkal kénytelen az utas vesződnie, midőn Kocsárd állomásnál a fővonalról letér. Mert hogyan is lehetne valamely szárnyvonal álomásai részére *minden* oldalról jövő vonatokkal a közvetlen összeköttetést biztosítani? Lehet-e már most képzelni, hogy midőn egy egész országrész egyetlen igazságszolgáltatási felsőbb fórumának székhelyét kell megállapítani, erre oly hely szemeltessék ki, mely más hátrányok fejében még a gyors és kényelmes közlekedés előnyét sem képes biztosítni.

Áttérve egy más érvre, köztudatú, hogy kormányzásunk minden ágában létesítendő nagyobb szabású és gyökeres átalakítás vagy reform foganatosításának sikere függ nálunk, a már jelzett országos pénzügyi viszonyaink között, attól hogy az mentől kevésbbé vegye igénybe állami pénztárunkat, nehogy országos háztartásunkban, kormányunk hervadhatlan érdeme folytán helyreállított egyensúly megzavartassék. Ezen komolyan megszívlelendő tekintetben sem forog fenn semmi számbavehető aggodalom az ellen, hogy városunkban nyerje elhelyezését a kir. Tábla; mert szerencsénk vala Nagyméltóságod kegyes kezdeményezése folytán, hivatalos alakban, oly kötelező igéretet tenni, mely a kir. Táblának itt leendő fölállítása esetében az elhelyezés és felszerelés költségeire nézve az igazságügyi budgetet majdnem teljesen tehermentesítené. Szíves készséggel fölajánlottunk ugyanis 100,000 frtot egy felsőbirósági épület emelésére, esetleg ezen tőkének évi 5%-át egy netán bérbeveendő helyiség bérösszegének fedezésére és az épület felszerelésére egyszer-mindenkora 14,000 frtot bocsátunk rendelkezésre.

Ezen ajánlatunkkal még egy más előnyt is biztosíthat magának az igazságügyi magas kincstár, ha alázatos kérésünk megfelelő méltatásban részesül.

A marosvásárhelyi kir. itélő Tábla épülete ugyanis a kir. kincstár tulajdonát képezi, de nem lévén elégséges a czímzett bíróság szükségletének kielégítésére, kiegészítésül két bérhelyiség van állandóan hozzácsatolva, melyek összes bére 1400 frtba kerül. Ha a kir. Tábla városunkba helyeztetnék át, a kir. kincstár tulajdonában levő említett épületet a marosvásárhelyi kir. törvényszéknek lehetne rendelkezése alá adni, s igy nemcsak ennek helyiségének jelentékeny bére, hanem a számjelzett 1400 frt is megtakarítható volna: ami ismételten hangsúlyozott országos pénzügyi viszonyaink között nem kicsinyelhető előnynek mutatkozik.

A mig az az épület, melyet a kir. Tábla most elfoglal, rozzant és folytonos tatarozásra szorul, az általunk ajánlott összeggel egy másodbiróság magasztos hivatásához külsőleg is méltó és városunknak is díszére szolgáló palotát lehetne épiteni, mely a jövő nemzedékeknek is fennen hirdetné magas kormányunknak a magyar igazságügy jól felfogott minden érdeke iránt tanusított bölcs gondosságát, városunk lakóiban pedig Nagyméltóságod és a magas kormány, nemkülönben törvényhozásunknak tartozó kiapadhatlan mély háláját tartaná mindenha ébren.

Minthogy ezen tiszteletteljes emlékiratunk súlypontját az az eshetőség képezte, hogy hazánknak a Királyhágón inneni részében csak egy másodfoku bíróság felállítása contempláltatik: végezetül kevés mondani valónk van azon kérdésre nézve: vajjon az a város, mely ez idő szerint a kir. Tábla székhelyéül szolgál, azoknak az igényeknek megfelel-e, melyek a szervezendő másodfoku bíróságok megállapításánál szem elől nem téveszthetők.

Mert azok az érvek, melyekkel az előre bocsátottakban a mellett szállunk síkra, hogy országrészünkben egyes-egyedül Kolozsvár, úgyszólva rátermett és teljesen minősített egy másodbiróság elhelyezésére, indirecte és elvitázhatlanul az említett város ellen harczolnak; mivel azon számos előny közül, melyet városunk a jelzett tekintetben nyújt, egyet sem képes felmutatni, passiv mérlegének tételei pedig jelentékenyek.

És valóban, ha érdekünktől merőben eltekintünk és objectiv álláspontra helyezkedünk: egyetlenegy okot sem vagyunk képesek találni, mely egy kir. Táblának területén leendő elhelyezése mellett szólana.

Hogy nem önérdek sugallta elfogultság, sem versengési kajánság mondatja azt velünk, hivatkozhatunk Nagyméltóságod vezetése alatt álló ministerium levéltárában feltalálható, a marosvásárhelyi kir. főügyészségnek 1880 szeptember 1-én 2590 sz. a. kelt, az akkori igazságügyministernek a kir. Táblák szétosztása tárgyában hozzá intézett leiratára tett véleményes jelentésére, melyben az érvek egész sorával javasolja Marosvásárhelynek, mint másodfokú bíróság székhelyének mellőzését, mely vélemény, mivel ezt egy felsőbb igazságügyi, a felettes minister kiváló bizalmával biró hivatalos közeg, állásának kényes és felelősségteljes tekintetei szem előtt tartásával, kétségkivül pártatlanul és minden meliékes érdek mellőzésével, tárgyilagosan mondotta, a mi hasonértelmü véleményünket az önérdek sugallta részrehajlás gyanujától mentesíti.

Csak egy képzelhető ok hozható fel, mely abban az ismeretes franczia mondatban: j'y suis, j'y reste, leli kifejezését; más szóval: mert megvan, azért kell megmaradnia; mely ok vagy elv azonban érv számába nem mehet; mert az rendszerint megölője minden üdvös haladásnak, minden korszerü reformnak és nálunk, különösen mostanság alkalmazva, annál veszélyesebb volna, mert legyezné és felbátorítaná azok velleitását, a kik maradiság vagy kicsinyes helyi anyagi érdekek sugallta hangzatos frázisokkal a korszellem követelte újításoknak útját állani szeretnék.

Felfejtett alázatos kérésünket Nagyméltóságod kegyes pártfogásába ajánlva, maradtunk Excellentiádnak

Kolozsvárt, 1890. márczius hó 4-én

alázatos szolgái

Kolozsvár sz. kir. város közönsége.

Albach Géza
kir. tanácsos, polgármester.

Rendkivüli melléklet a «Jogtudományi Közlöny» 1890. évi 38-ik számához.

Dr EMMER KORNÉL

VÉLEMÉNYE,

melyet az Igazságügyminister úr felhivására, Dr. Plósz Sándornak **„A felebbvitelről a sommás eljárásban“** című törvényjavaslata fölött folyó évi *február* havában benyujtott.

I. A JAVASLAT ELŐZMÉNYEI.

Nemzetünk nem volt olyan szerencsés, hogy a szóbeliség és közvetlenség *szerves fejlődés* útján foglalta volna el törvénykezésünk terét.

Mesterséges műtéttel kell azt meghonosítanunk. Ha azonban ilyen nagyszabású reformot annak az életkörnek, melynek szánva van, minden pontján egyszerre és rögtönözve foganatosítanánk, csak fennakadásokat és zavarokat okoznánk vele.

Olyan átmenetekről, egymást rendszeresen előkészítő fokozatos reformokról kell tehát gondoskodnunk, melyek — bár rövid időszakokba összeszorítva, a szerves fejlődés simuló tevékenységét utánozzák.

E felfogás indított engem arra, hogy abban a jelentésben, melyet több állam polgári törvénykezésének a helyszínén tett tanulmányozása fölött, az 1880. év végével a magas igazságügyi kormány elé terjesztettem, a reformok egész csoportját felsoroljam, melyek az átmenet közvetítésére kiválóan alkalmasakul kinálkoznak.

Helyet talált ez indítványban a felebbvitelnek a járásbiróságoktól a törvényszékekhez terelése is; mert a járásbiróságok eljárásában a szóbeliség és a közvetlenség már némileg gyökeret vert s igy abból az eljárásból legtermészetesebben fejleszthető ki következetes rendszerré s a felebbezés jelzett menetével legegyszerűbben vihető át a törvényszékekhez, hol később a rendes perek körét is elfoglalandja.

Ilyen eszmemenet indíthatta a jelenleg birálandó javaslat t. szerzőjét arra, hogy érintett jelentésem beadásával majdnem egyidejűleg benyujtott, hasonló utazási jelentésében, a szóban levő reformot első lépésül ő is indítványozza.

Azóta egy évtized mult el a nélkül, hogy az illetékes körök a részünkről indítványozott eszmék csak egyikével is komolyan foglalkoztak volna.

A közöny, melylyel a hivatott munkások találkoztak, megzsibbasztotta kezdeményezési kedvüket és arra korlátolta őket, hogy megkezdett tanulmányaikat folytassák, gyakorlott megfigyelésekkel egybekapcsolják s a külföld új perjogi fejleményeit szemmel tartva, jobb korra előkészüljenek.

A fordulat végre bekövetkezett . . . . . s a javaslat azzal, hogy a fentérintett indítványt szabatos és részletesen kidolgozott rendszerként megújítja: csak azt a fonalat veszi ismét fel, mely tíz évvel ezelőtt kezeinkből kisiklott és már ezért is örömmel üdvözlöm a javaslatot.

De bármily türelmetlenül várjam is a szóbeliség életbeléptetésének korát, nem birok ahhoz az irányhoz csatlakozni, mely a jelen állapottal forradalomszerüen szakítani kíván.

Érthető tünet ugyan, hogy azok, a kik abból a meggyőződésből indulnak ki, hogy a szóbeliség legtökéletesebb módja a biró beavattatásának az ügy minden részletébe: ezt a módot szeretnék kizárólagos uralomra juttatni; de ebben az irányban — szerintem — a túlzásoktól óvakodni kell.

Túlzás pedig, a kizárólagos szóbeliség és a felek kizárólagos perismertetése.

A kizárólagos irásbeliség és előadói rendszer alatt sínlődött igazságszolgáltatásunk; azért ez utóbbinak minden hibáját az irásnak és az előadó intézményének rovják fel; következésképp üldözik az irást és az előadót: a felvilágosodott perrend e két jeles segédeszközét, a melyet, ha meg nem volna — feltalálnunk kellene.

Miként a németországi nagy perjogi reform, a javaslat is hódol ennek az ellenszenvnek s e részben elfogult.

II. A JAVASLAT FŐINTÉZMÉNYEI.

A) A kötelező szóbeliség a sommás felebbvitelben.

A szóbeliség híve, nagy előnyeinek hirdetője vagyok; de a gyakorlati élet adott viszonyaival számolva — s erre utasít a miniszteri felhivás is — arra az eredményre jutok, hogy a szóbeliség a felekre és az államra (a birákra) nézve időtrabló és költséges eljárássá válhatik, és hogy *az instantiák fokának emelkedésével, hátrányos e tulajdonságai ugyanabban az arányban növekednek, melyben szükségessége és hasznossága fogy.*

Áll ez mind a rendes, mind a sommás perekre nézve; mert a szóbeliség és közvetlenség mellett, a felebbviteli szakban, a két pernem között érezhető különbség nincs; sőt sokszor a csekélyebb értékü perben inkább bonyolódnak össze az adatok, mint a rendezettebb életkörből kikerült nagyobb perben, mely gondosabb előkészítésben is részesül.

A legnagyobb szolgálatot kétségtelenül az első fokban teszi a szóbeliség; mert itt kell rendszert hozni az ügyre nézve még nem egészen tájékozott, többnyire elfogult felek gondolkozásába; itt kell jogászi körvonalakat adni a jogvitának s ha ez a művelet sikerült, akkor rendszerint már megtisztulva, egy-két kérdésre leszállítva kerül a per a felsőbirósághoz, hol azt egy ügyes előadó, a biró nyelvén, könnyen megérteti és megismerteti társaival.

A «felebbviteli» szakban tehát már *nem rendszerint*, hanem *csak kivételesen* lesz szükségünk arra, hogy a felek álláspontjaikat szóbelileg kifejtsék.

Még ritkábban lesz arra szükség a — «felülvizsgálati» szakban, melyre nézve maga a javaslat is csak facultativ szóbeliséget állapit meg.

Szerintem tehát már a felebbviteli szakban sincs szükségünk ennél többre s nem is adhatunk ott ennél többet; mert ha a per értékével arányban nem álló *költségességtől* egyelőre el is tekintünk, nem érnők el a kötelező szóbeliséggel a kivánt eredményt a *gyorsaság* és az *alaposság* dolgában sem.

Ez utóbbi két követelménynek legnagyobb ellensége ugyanis a hátralék, mert a hátralékok nagy száma okozza a tárgyalási naplók túltömését (hisz a versengés kisértésének az okosabb elnökök sem fognak ellenállhatni) és okozza, hogy a felebbvitt pernek igen sokáig kell várakoznia arra, hogy egyáltalában a tárgyalási naplóba kerüljön.

Az egyetlen statisztikai adat, mely a javaslatot útjain kiséri, abból áll, hogy a sommás ügyek a mai polgári ügyeknek mintegy 90%-át teszik.

Ha a javaslat főfeladata az volna, hogy a táblák hátralékait megszüntesse: úgy teljesen megfelelne rendeltetésének, mert a büntető rendes perek felebbvitelének szóbeliséggel való szabályozása sem fogja annyira szaporitani a táblák teendőit, hogy a sommás iudicaturával elvesztett terhet pótolja.

Ámde a javaslat az igazságszolgáltatást akarja javítani s azért vizsgálnunk kell, hogy ez a tehertétel azzal, hogy a törvényszékek lapjára átvezetjük, fog-e és mily változást eredményezni igazságügyünk mérlegében.

Attól tartok, hogy az *áthárítás tervezett módjával, ez a teher sokszoros mérvben súlyosabbá alakitandja mérlegünket.*

A mai felebbviteli eljárás mellett a budapesti kir. tábla egy-egy hármas tanácsa fél nap alatt (9 órától 1 óráig vagy kettőig) 30 sommás ügyet intéz el, sőt részt vettem sok olyan ülésben, melyben megfelelő előadó-váltással, egy délelőtt 45 sommás felebbvitel intéztetett el.

Ha *minden* ilyen perben ügyvédeknek kell majd felszólalniok; a személyesen megjelent felek is beszélhetnek; némelyik ügyben novum lesz; felek személyes megkérdeztetése, bizonyitási eljárás felvétele előfordul; közbeszóló kérdések felmerülnek; a tanácsnak többször kellend tanácskozásra visszavonulnia; viták lesznek a fölött, mi jőjjön a jegyzőkönyvbe, mi nem; ha várakozni kell, míg az ügyvédek indítványaikat irásban szövegezik, a határozatok pedig terjedelmesen kihirdetendők: akkor jó napja legyen annak a tanácsnak és minden fölött életrevaló elnöke: ha egy ülés alatt ötnél több ügyet elintézhet.

Elmaradásokra a felebbviteli perszakban nem igen lehet számítani.

A felebbezési felperes, ki a javaslat szerint már ügyvédet vallott s evvel már megállapodott abban, hogy felebbez — nem fog elmaradni.

A felebbezési alperes — az első fokban győztessé lett fél — sem lesz hajlandó kivívott sikerét egyszerüen elejteni.

Ha tehát mégis előfordul elmaradás, az biztosan vezet igazolási eljárásra és akkor még több időbe kerül.

A zürichi főtörvényszéknél, melynek eljárása a javaslatéhoz hasonló: ötnél több pert (ügyet) nem láttam egy délelőttön elintézni, és Lausanneban volt esetem, hogy nehány butordarabot tárgyazó igényperre egy egész délelőtt reá ment.

Hány ilyen napot bir el egy törvényszék a héten, midőn a többi elnöki és elsőbirói teendőkön kivül, a tényállással bővített itéletek szerkesztése és hitelesítése s a jövő tárgyalásokra való készülés is elvégzendő lesz.

Már pedig öt-öt felebbvitt pert véve egy törvényszéki ülésre, a táblai 30 perrel szemben: az új feladat a réginek hatszorosává lesz, melyből a tervezett intési eljárás alig fog egy hatodot elvonni.

A törvényszékek jelenleg úgy vannak elfoglalva, hogy feladatkörüknek quantitative megfelelnek.

Jelentékeny személyszaporitás nélkül nem birnák el a sommás felebbezéseket, még az előadás mai rendszere mellett sem.

Mennyire kellene azonban ezt a szaporitást fokozni, ha a javaslat tervezte kötelező szóbeliséget behozzuk?

S mert e szaporitásnak igenis szük határokat szab a

pénzügyi helyzet: a hátralékok száma a mait csakhamar messze felül fogná mulni s az eredmény az volna, hogy túlnyomó többségben levő az a felebbezett per, melynek szóbeliségre e szakban szüksége nincs: aránytalanul sokat venne el abból a drága időből, melyhez annak a kevés pernek volna joga, mely a szóbeli tárgyalást megérdemli, szükségli és el is birja.

Vajjon nem elég-e, ha az elsőfolyamodás szakában kötelező szóbeli eljárást rendelünk; a felebbvitel dolgában pedig megadjuk a módot, hogy a felek — ha helyét látják — szóbeli tárgyalást eszközöljenek ki, miként azt fentérintett jelentésemben indítványoztam és jelenleg is indítványozom.

Vajjon nem czélszerűbb-e, az életre bizni annak megállapítását, hogy hol szükséges a szóbeliség biztosítéka és hol nem, miként a javaslat a közvetlenséggel igen helyesen teszi.

Mert az kétségtelen, hogy a javaslat közvetlensége nem imperativ, hanem facultativ!

Pedig ne feledjük el, hogy *a reform két alapelve közül, a nagyobbik, az értékesebb vívmány — a közvetlenség.*

B) Az ügyvédi kényszer.

A javaslat — abból a czélból, hogy a szóbeli rendes per jövendőbeli elsőfolyamodású kezelésének modelljét, a felebbezett sommás per képében elénk állítsa: ez utóbbi számára a magánperűzés (Privatprozessbetrieb) rendszere szerint szerkesztett perelőkészítést rendel. Minthogy pedig a magánperűzést az egyszerű felekre bizni nem lehet: ügyvédi kényszert állapít meg minden felebbezett sommás perre nézve.

A javaslat e részének szépségeit nem vonom kétségbe. Első pillanatra megvesztegetők azok.

Mihelyt azonban az a gyakorlati kérdés merül fel, vajjon szükséges-e ebben a stádiumban új formaszerű *perelőkészítés*, — *szükséges-e* ez ügyek mindenikében *ügyvédi képviselet?* — akkor tartózkodóbbakká leszünk elismerésünkkel a javaslat e részével szemben.

Abban egyetértenek, a szóbeli perrendek, hogy a per *társasbirósági* tárgyalásának előkészítésre szüksége van. E nélkül a tárgyalás merő kapkodássá fajulna; a birák és a felek meglepetéseknek és elhamarkodásoknak volnának kitéve s egymást követnék az elnapolások.

Zürichben a békebiró — mihelyt látja, hogy a feleket ki nem egyeztetheti — ahhoz fog, hogy a feleket a tárgyalásra előkészítse, mert ha a társasbiróság azt találná, hogy a felek kellőkép előkészítve nincsenek, visszaküldené őket a békebiróhoz az előkészítés befejezése végett.

Baselben, Lausanneban s más kantonokban az elnök készíti elő a pert a felekkel egyetemben; a szövetségi biróságnál a kiküldött előadó, mint vizsgáló biró; Genfben s a Code de procedure területén, ügyvédek, illetve avoué̕k periratváltásokkal végzik e munkát.

De képzelhető-e a mi felebbvitt sommás perünkre nézve értékesebb és megfelelőbb perelőkészítés annál, a melyben a járásbirósági tárgyalás és elintézés útján — rendszerint — részesül? Hisz a járásbiró itéletének van annyi ereje, erkölcsi és perrendi hatályossága, hogy a felek mindegyikét minden tehetségének megfeszítésére, minden perrendi eszközének kimerítésére birja — a végből, hogy az az itélet kedvezően kiessék.

Az elsőfolyamodású sommás tárgyalás ezentúl is több fog lenni egyszerű előjátéknál; marad mi volt: valóságos, komoly perrendi harcz a felek között, melynek jegyzőkönyvi lekötése, a javaslat illető helyes intézkedései szerint, tökéletességben csak nyerhet.

Lesz tehát jó jegyzőkönyv, lesz itélet, lesz felebbezés, melyre, ha indokolva van, az ellenfélnek választ engedhetünk. Ezen az alapon csak eligazodhatik a felebbezési tanács, ügyvédtől ügyvédhez történt rendszeres perelőkészítés nélkül is.

Megengedem, hogy van olyan bonyolult ügy, a melyben az egymást követő tárgyalások nyomása alatt a tanács magát egykönnyen nem tájékozhatja és hogy néha az elsőbirósági tárgyalás is teljesen hasznavehetlennek fog bizonyulni. De ilyen rendkivüli esetekről külön intézkedésekkel lehet gondoskodni s e részben alább indítványt is teendek; ezek a kivételek azonban nem indokolják sem a kötelező perelőkészítést, sem az ügyvédi kényszert.

Nem teszi azokat szükségessé a nova megengedhetősége sem. A javaslat indokolása is kiemeli, hogy azok ritkán fognak előfordulni.

A mai gyakori feloldásokból sem lehet következtetést vonni a felebbezési tárgyalások készületlenségére; mert a mit ma rendelvénynyel vagy feloldással pótlunk, (együttvéve tán 8%), azt a felebbezési tanács, a felek személyes megkérdezésével, a felekhez intézett kezelési meghagyással vagy egy-két új bizonyíték felvételével könnyen kiegészítheti — végre is kivételek ezek is.

Egyébiránt a magánperűzés rendszerére még nem is vagyunk berendezve. — Nem elég ahhoz az *ügyvéd;* ahhoz *ügyvédi iroda* kell, melyben bizonyos hivatalos órákban vagy maga az ügyvéd, vagy felelős helyettese biztosan feltalálható; szükséges ahhoz az ügyvédek localisátiója; szükséges, hogy a birósági iroda önálló szervezettel birjon és a végrehajtók intézménye más alakot nyerjen.

Hozzájárul, hogy a szóbeliség és a közvetlenség határozott visszatérés akar lenni az igazságkeresés és a jogszolgáltatás természetes egyszerű formáihoz; ne compliczáljuk azt a mainál nehézkesebb gépezettel.

Az élet, ott hol békókba nem erőltetjük, ügyesebb minden codificátornál s mint eddig, úgy jövőre is megtalálja azt a határvonalat, az ügyvédi képviseletet szükséglő és azt nem szükséglő sommás perek között.

Az ügyvédi kar amúgy is nyer a reform által, mert az egyszerű felebbezési költség helyébe, a felebbezési *és* tárgyalási költség lépend s előrelátható, hogy mihelyt a szóbeli tárgyalás lehetősége megadva lesz: az eddiginél nagyobb mérvben veszik majd igénybe az ügyvédi képviseletet.

A perelőkészítés és ügyvédi kényszer helyébe tehát, a felebbezés alá került sommás ügyekre nézve azt indítványozom, hogy a felebbviteli bíróságnak adassék meg

*

a hatalom: 1. hogy a magukat megértetni nem tudó feleket ügyvédi képviseletre utasíthassa; 2. hogy rendkivül bonyolult ügyekben előadói tárgyalást rendelhessen, miként azt 1885. évi javaslatom 105—108. §§-aiban, a rendes perekre nézve szabályoztam.

C) Az irott percselekmények.

Kirívó jellemvonása a javaslatnak az a félelem, hogy majdan nehezen kivívott szóbeliségünk csakhamar elsatnyulna, ha az irásnak a perben tért engedünk.

Minthogy pedig művelődésünk mai fokán az irást nem nélkülözhetjük és teljesen el nem tilthatjuk: szükséges rosszként veszi combinátióba, úgy, hogy az irott szót minden jelentőségétől megfosztja.

A birónak csak az élőszóval elmondott peranyagot szabad figyelembe vennie; hogy mit állítottak, mit tagadtak, azt csak az élő pártelőadásból szabad megállapitania; a periratokat csak igéret alakjában szabad szövegezni, úgy, hogy mit «fog» a fél előadni; iratokat felolvasni nem szabad; stb.

Sajátszerű, hogy a gyakorlatibb irányú nemzeteknél, melyek régóta örvendenek szóbeli perrendnek, soha sem merül fel az a kérdés, vajjon az irott vagy az elmondott perbeli szónak legyen-e nagyobb fontossága. Ilyen kérdést elméleti túlzásnak tekintenek.

Mindenütt egyenértékű a periratban tett nyilatkozat, a bíróság előtt elmondott nyilatkozattal.

Ezt a controversiát a német elmélkedő jogtudósok találták fel, kik e kérdésben is terjedelmes irodalommal ajándékozták meg a világot. A hosszú és heves harczban, melynek színhelye a második és kilenczedik német jogászgyűlés is volt, a diadalt a radikális, az irásellenes felfogás nyerte el, a mennyiben a német általános polgári perrendtartás ezt fogadta el alapelvéül. S habár ennek életbe lépte óta, a lefolyt évtizedben, a kijózanodás sok jelét találjuk a német szakirodalomban: javaslatunk mégis ugyanerre a radikális álláspontra helyezkedett. (V. ö. Civilprozessordnung 121. és köv. §§.)

A javaslat ez álláspontja egymagában (hisz itt csak a sommás felebbvitelről van egyelőre szó) nem szolgáltatna okot különös aggodalmakra, mert felebbvitt sommás perünknek már biztosítva van a fix alap, az elsőbirósági, jegyzőkönyvileg lekötött tárgyalásban. A veszély csak abban a bevallott czélzatban rejlik, hogy a kérdésnek a javaslatban tervezett megoldása, rendes szóbeli perünkre nézve præiudiciumul szolgáljon.

Ez ellen nem lehet eléggé tiltakozni!!

Mert az irásnak ilyen háttérbe szorítását a szóbeliség, mely nem önczél, hanem csak eszköz, nem követeli. Komoly és kötelező tartalmú perirat nélkül a tárgyalásnak nincs biztos alapja; a peranyag folytonosan ideoda visszatérő hullámzásban marad; a per csontváz nélküli testté lesz.

Megjegyzem, hogy itt olyan perekről szólok, a melyeknek, bonyolultságuknál fogva, a társasbirósági tárgyalás előtt, előkészítésre van szükségük s ezek azt a szilárd alapot, melyet az irás nyujt, még ott sem nélkülözhetik, hol a perek egyáltalában gyérek, hol a tárgyaló tanács a napirenden levő ügybe teljes léleknyugalommal belemélyedhet és a tárgyalást a tanácskozás és itélethozatal nyomban követheti.

Nálunk — ilyen állapot előre nem látható.

Ne legyen irás, a hol nem szükséges; de a hol szükséges, ott legyen teljes értékű, egyenértékű a szóval!

A javaslat különben, a perben elvégre is el nem kerülhető irás egyidejű megengedésének és elnyomásának következetlenségével, ferde helyzeteket is teremtett önmagának, melyek különösen a felebbezési irat *devolutiv hatása* kérdésénél és *a contumaciális rendszerben* feltünők.

A 12. §. szerint például «a felebbezés *egyszersmind* előkészitő irat». Ha egyszersmind előkészitő irat, akkor még valaminek kell lennie: valóságos periratnak, irásbeli percselekménynek.

Pedig a szakasz második bekezdése szerint, a felebbezési kérelemre, az állításokra és bizonyitékokra nézve, csak azt szabad tartalmaznia, hogy mit «fog» a felebbező elmondani.

Megadja-e már most az irott felebbezés a devolutiv hatást vagy puszta jogfentartás-e az, arra a devolutiv hatásra nézve, a mely tán az élő szóval előadandó kérelemhez kötve van?

A javaslat szerint majd az irott, majd a szóval ismételt felebbezési kérelemnek vagy nyilatkozatnak van meg a devolutiv hatása.

A 13. §. az irottnak adja meg a felfüggesztő hatályt a végrehajtás tekintetében, tehát ezt ruházza fel devolutiv hatással.

Az 58. §. arról az esetről rendelkezik, ha a felebbezési kérelem felolvasásáig meg nem jelent a felebbező. Ekkor a felebbezési kérelem a megjelent ellenfél *kérelmére* visszautasitandó. Tehát nem volt devolutiv hatása.

Hátha a megjelent ellenfél nem kérelmezi a visszautasitást?

Akkor a javaslat szerint bizony tárgyalni kell, még pedig az irott felebbezés nyomán — tehát mégis van devolutiv ereje.

De tán csak az ellenfél csatlakozási joga lesz akkor alapja a devolutiónak? Nem! tisztán az irott felebbezés alapján kell tárgyalniok; mert egyedül a csatlakozási kérelem alapján — «ilyenkor» — csak abban az esetben lehetne tárgyalni, ha az ellenfél a 44. §. értelmében önálló felebbezésnek tekintendő adhæsiót nyilvánitott volna . . . .

Igy alakul-e a helyzet a megfordított esetben, desert csatlakozási felebbezéssel? Erre a kérdésre a javaslat határozottan nem felel; de a 44. §. szerint a contrario az irott csatlakozás még abban az esetben is, ha a felebbezési határidőn túl adatott be és ha az ellenfélnek be sem lett jelentve, *csak akkor* veszti el hatályát, ha a vele szemben álló felebbezés «mint megengedhetlen» visszautasíttatott.

A felebbezési alperes elmaradása esetében tehát — úgy látszik — az irott csatlakozást figyelembe kell

venni s e szerint *a csatlakozás hatalmasabb a felebbezésnél.*

De áttérek a periratokra szűkebb értelemben.

Az ezek szövegezésére előírt futurum alak (12. §., 20. §.); az azokban foglalt beismerésnek minősítése, bíróságon kivüli beismeréssé (26. §.); az iratokra való hivatkozás tilalma (29. §.); de a 26. és 85. §§. rendelkezéseinek egybevetése is: eléggé feltünteti a javaslat abbeli szándékát, hogy az előkészítő iratoktól minden hatályt megtagadjon arra nézve, hogy azokból megállapittathassék, mik a perbeli tényállítások és melyek vitásak, melyek nem vitásak.

Ha azonban beáll az eset, hogy a tárgyalástól az egyik fél elmarad s a megjelent csonka féllel kell tárgyalni: mit ismert akkor be az elmaradt fél a megjelent fél állításaiból?

E kérdésre a feleletet megadja az 59. §., mely szerint az elmaradt fél beismeri mindazt, *a mi a vele közölt előkészítő iratban foglaltatik.*

Pedig ezek az állítások, igérő természetüknél fogva, jogilag nem kötelezők, hisz a törvény főelvénél fogva, csak az elmondott állítások érnek valamit; ezeket pedig nem ismerheti be az, a ki nem hallhatta, mert jelen nincs.

De a törvényhozó elvégre felállíthat ilyen vélelmeket is .... mi történik azonban akkor, a mikor a bíróság asztalán ott fekszik az elmaradt félnek az ellenféllel közölt előkészítő irata, melyben a megjelent félnek minden relevans tényállítását megtagadta? Nem igazságtalan következetlenség-e, ha ilyen esetben az egyik előkészítő iratot hatályos periratul elfogadjuk, a másikat pedig ilyenül el nem fogadjuk?

Ilyen visszás helyzeteket teremt im a kisérlet, mely arra irányul, hogy az irott percselekménynek meg ne adjuk természetes jogi jelentőségét!

Azért adjuk meg az egyenjoguságot az irott anyagnak a szóbeli mellett és minden nehézség nyomban eloszlik.

A mit a fél megfontolva szerkesztett, irt, aláirt, a bírósággal és az ellenféllel szabályszerüen közölt, az csak bir annyi értékkel, mint az elmondott szó!

A szóbeliség kitünő eszköz arra, hogy a biró az ellenfél ellenőrzésével informáltassék a beszélő fél álláspontjáról; arra, hogy a társasbiróság mindenik tagja az ügybe beavattassék; arra, hogy kételyek eloszlattassanak: de ezzel természetes feladata ki van merítve; főczélunkká nem szabad válnia.

Az az aggodalom, hogy az irott peranyag túltengési hajlamánál fogva, elfojthatná szóbeliségünket, nem alapos, mert beszélni tudó és szerető jogásznemzet vagyunk.

És ha valódi életszükséglet a szóbeliség — s én annak tartom — akkor nem engedi elsatnyulni a felek érdeke s a felvilágosodott ügyvédek és birák hű őrei lesznek ez intézménynek.

Jó elnökök és helyes ügyvédi díjszabás — és az egyensúly az irott és elmondott peranyag között sohasem lesz megzavarva.

D) A javaslat bizonyitási rendszere.

A reform súlypontját a közvetlenségben látom. Mert szóbeliség nélkül is tudnék képzelni jó igazságszolgáltatást, csak biztositani kellene, hogy a birák a periratokat elolvassák és az előadót ellenőrizzék; de közvetlenség nélkül objective helyes igazságszolgáltatást képzelni nem tudok.

Hisz a Code de procédure államaiban is megvan a szóbeliség és mégis sóvárognak reformra, mert enquêterendszerük ki nem elégíti a kor színvonalán álló jogászaikat: *közvetlenséget követelnek.*

Közvetlenség nélkül a *bizonyítékok szabad méltánylásának* intézménye nem élhet. Szabad méltánylás nélkül nem érvényesülhet a *biró meggyőződése;* ennek szabad érvényesülése nélkül pedig — az *anyagi igazság* csak óhaj marad.

A javaslat helyes érzéket tanusít a közvetlenség követelményei iránt; de míg ezzel a bizonyítékok szabad méltánylásának alapját megteremtette, tán nem hasznosítja azt kellően épülete kivitelében.

E részben fontos, hogy milyen befolyást enged a bírónak a bizonyítékok mozgósítására; milyen mérvben alkalmazza a nyomozó elvet; milyen módon szabályozza a felek személyes kihallgatását; meghatározza-e és milyen korlátozásokkal a bizonyítékokat; megengedi-e a jelenségi és észtani bizonyitást; állít-e fel perjogi vélelmeket és nem zár-e ki a bizonyítékok köréből olyan észlelési tárgyakat, a melyek a közönséges életben meggyőződés keltésére alkalmasak??

Hisz a tárgyaló biró első feladata, hogy tisztába jöjjön arra nézve, hogy a felhozott tényállításokból mi vitás, mi nem vitás; mi birhat jelentőséggel az ügy kimenetelére nézve, mi nem. Első sorban a feleket fogja felhivni, hogy a releváns vitás állításokra nézve bizonyítékaikat terjeszszék elő; sőt rendszerint ez az előterjesztés már meg is történt. A felek netáni tartózkodása esetében, másodsorban, utalni fog a kinálkozó bizonyítékokra, melyekkel a felek élhetnek, vagy nem élhetnek. Harmadsorban azonban, a biró maga fog intézkedni a hivatalból megszerezhető bizonyítékok rendelkezésre juttatása iránt s mindent el fog követni, hogy meggyőződése a vitás releváns körülményekre nézve, megnyugtató megállapodásra jusson.

A javaslat nem idegen ettől az eszmemenettől. Bár őrizkedve az eljárás tagolásától, nem választja külön a vitatárgy szabatos megállapításának perszakát és az összpontosítás elvét nem állítja fel: a 30., 31., 48., 51., 52. és 59. §§-okbán legalább módot nyujt az ügyes elnöknek arra, hogy ezt a természetes cæsurát, bár minden præclusio nélkül, önmaga megadja s ezzel, valamint a beismerés tisztántartására vonatkozó intézkedéseivel a javaslat megteremtette azt az állandó alapot, melyből a bizonyítási eljárás kiindulhat.

A bizonyitékok perrendi mozgósításának kérdését a javáslat nem dönti el. A 12. §. kötelezi ugyan a felebbezőt s a 20. a felebbezési alperest közlésére vagy megjelölésére azoknak a bizonyítékoknak, a melyekkel

élni kiván ; a 21., 22., 23. és 24. §§-ok azt a közlést folytatólag szabályozzák is; de a javaslat a rendelkezési elvnek még sem adja azt a hamis értelmezést, mely a birót a bizonyítékok megválasztása és mozgósítása tekintetében teljesen semleges szerepre kárhoztatja; sőt a 34., 35. és 87. §§. nyiltan meg is állapítják a bíró kezdeményezési jogát, csak sajnálandó, hogy a 87. §. a nyomozási elvet a kár vagy elmaradt haszon magasságának kérdésére szoritja, mig Heissler baseli perrendtartása ezt az elvet a per vitás egész anyagára oly bátran kimondotta.

A felek személyes megkérdeztetésének intézménye nem nyert helyet a «Bizonyítás» fejezetében; hanem csak a bizonyítás substratumának megállapitására vonatkozó rendelkezések között, s az indokolás határozottan tiltakozik az ellen, mintha a felek tanukként kihallgatásának kérdését eldönteni kivánná; holott ugyanazon a helyen, a javaslat «maradandó jellegét» ismételten hangsulyozza, melynek különben a bizonyítást tárgyazó fejezet, az eldöntetlen kérdések egész sorával oly kiáltóan ellentmond.

Mit használ a bizonyítékok szabad méltánylását tárgyazó elvnek ünnepélyes megállapitása, a bizonyítékok formalisztikus rendszerének fentartása mellett!?

Pedig a javaslat megtartja az okiratbizonyíték formalisztikus tanát, miként azt az 1868. évi LIV. tcz. szabályozta. Érintetlenül hagyja a tanuk tekintetében a kifogásolást és a tanuságtételre bocsáttatás ismert tilalmait; nem érinti a pótesküt (!) a felfedező, becslő, kinált, visszakinált esküt mai alakjában; az esküre való nyilatkozás kötelességét következményeivel, az eskü halál által hitelesittetésének, mással való letétethetésének mai szabályozását.

Az elavult és az uj rendszer e paralellismusa, tán engedmény akart lenni a rendes pereknek a régi kerékvágásban meghagyása iránt; nehogy a rendes és a sommás perek közötti különbség az előbbiek hátrányára, igen feltünővé váljék. Annyi azonban kétségtelen, hogy ezzel a bizonyítási rendszerrel sem a javaslat maradandó jellegét megóvni, sem a valódi közvetlenséget érvényre juttatni nem lehet.

S ez annál hátrányosabb, mert az anyagi igazság elve máris nagy hóditásokat tett biráink lelkületében, az utóbbi időben: úgy hogy a mennyire a mai perrendtartás keretében csak lehet, meggyőződésüknek érvényt szerezni igyekeznek. Az itéletek indokolása ilyen fonák helyzet mellett, sokszor erőltetett és hypokritikus s az indító okok legjobbjai többnyire a sorok között olvashatók.

Ezek a birák azt várják a reformtól, hogy a bizonyítási alakiságok feszélyeitől őket felszabadítsa; s ha e helyett a *felszabadítás elvét* kapják, a bizonyítási szabályok pedig (a két tanubizonyíték egyetlen kivételével) a régiek maradnak: ebből csak fogalomzavar eredhet, melyből ez a nemzedék nem fog többé kibontakozni.

A javaslatnak a bizonyításról szóló fejezete tehát teljes átalakitást igényel, ha el akarjuk kerülni, hogy a közvetlenség érlelte kész termés teljesen kárba veszszen.

Következetesebb volt e részben az az álláspont, melyet érintett jelentésem zárindítványaiban e részben elfoglaltam s mely abból áll, hogy átmenetül beérhetni véltem a kisebbik vivmánynyal, *a facultativ szóbeliséggel*, de ugy hogy azt *a perek minden nemére* és az instantiak *minden fokára* kiterjesztve gondoltam; a közvetlenséget és a szabad méltánylást pedig a végleges reformnak tartottam fenn.

E fejezet befejezéseül még azt kell kijelentenem, hogy 1885. évi javaslatom bizonyítási szabályai felsőbb utasítás alapján készültek, s hogy azokat nem minden részletükben tartanám fenn.

III. IGAZSÁGÜGY-POLITIKAI KÉRDÉSEK.

A) A felülvizsgálat és a summa revisionalis.

Helyeslem a javaslatnak azt az eszméjét, hogy a pernek kétszeri teljes letárgyalásával beérhetjük és hogy egy további jogorvoslatot csakis a jogkérdésben kell megadnunk, még pedig a jogegység érdekében az egységes m. kir. Curiához.

Ez orvoslat természetére nézve is egyetértek a javaslattal, mert bármily nehézségekbe ütközzék a két kérdés elválasztása (p. o. dolus, culpa, diligentia, error, károsítás, felmondás sat. eseteiben) s bármennyire forogjon is fenn a veszély, hogy jogászaink minden perben jogalkalmazási sérelmet fognak felfedezni: az új bizonyítást mégis kizárjuk a legfőbb biróságtól s kétségtelenül egyszerűbb az is, hogy a Curia — ha már az ügygyel foglalkozott — érdemileg döntsön is, a helyett, hogy csak semmitő-székként eljárna.

Azért és más okokból nyilatkoztam a franczia semmitő intézmény ellen — a polgári peres eljárás reformjáról tartott három jogászegyleti értekezésem másodikában (62. s köv. lap) s ha jelentésem zárindítványában semmiségi panaszt ajánlottam, az csak tekintettel az akkor még megvolt semmitőszékre történt, mert a megvolt birósági szervezeten való változtatást indítványozni — időszerűnek nem találtam.

A summa revisionalis kérdésében statisztikai adatokra volna szükségem. Számítás dolga az, hogy a Curia teendői mennyire kevesbbednek ilyen vagy olyan értékhatár megállapításával. Elvileg nem lehet a kérdéshez hozzászólni. Erőszakos műtét az ilyen korlát felállítása a kisebb ügy hátrányára, a nemzetgazdászatilag fontosabb ügyek előnyére.

Olyan benyomást nyertem sommás pereink forgalmától, hogy egyelőre a 100 frtos értékhatárt ajánlanám.

B) A felfolyamodás végrehajtási ügyekben.

A végrehajtás folyamán felmerült kérdések tekintetében a budapesti kir. itélő-tábla tűrhető jogegységet létesített. A tanácsok sokszor érintkeztek e tárgyban: sőt plenáris határozatok is keletkeztek. Ezek az ügyek leginkább meg fogják sinleni a decentralisatiót. De ennek ellenére is több reményem van azok egységes eldöntéséhez, ha a tábláknál maradnak, mint ha a törvényszékekhez utaltatnak.

Azonfelül az elfoglaltság aránya a táblák előnyére és a törvényszékek hátrányára változást fog szenvedni. A végrehajtási felfolyamodásnak a törvényszékekhez való terelése ezt az arányt még egyenlőtlenebbé tenné.

Hozzájárul, hogy ezek a felfolyamodások sokszor közvetlenül ugyan a megkeresett járásbiróság végzése ellen irányozvák, de közvetve az elrendelő törvényszék ellen tartalmaznak panaszt, s igy a törvényszék nem ritkán jutna abba a helyzetbe, hogy saját hibás határozatának kellemetlen következményeit kellene megbirálnia.

Időnyereség sem szól a törvényszékek e hatósága mellett; hisz a posta 24 óra alatt az illető táblához is eljuttatja a felfolyamodást.

Azért e részben a táblák hatáskörének meghagyását indítványozom.

C) Az egyesbirói hatáskör kiterjesztése és az egyesbirói eljárás részletesebb szabályozása.

A legjobb bírósági szervezetnek azt tartom, a mely első fokon csak egyes-birákat, felső fokon társas bíróságokat alkalmazna, az ügyek minden nemére kiterjedő hatáskörrrel és mely végre valahára eltörölné azt az elavult, mesterséges és következetlen határvonalat, melyet sommás és rendes, polgári és kereskedelmi (!) s váltóügyek között felállítottak. A peres eljárás Prokrusztes-kínpadja ez, mely végtelen zaklatásoknak és késedelmeknek ád létet.

De ez a programm, melylyel Bentham egész Európában, Villa igazságügyminiszter pedig a legújabb időben Olaszországban megbukott, nálunk, hol minden mezőváros törvényszéket akar — legalább időelőtti.

Ebből a jelzett álláspontból bírálva a járásbíróságok hatáskörének kiterjesztését, csak örömmel fogadhatom azt az új hódítást, melyet kedvencz-eszmém tett. És nincs semmi aggályom e kiterjesztés ellen, ha az egyesbiró határozatától a véglegesség és helyrehozhatlanság hatályát megtagadjuk és nyitva tartjuk a facultativ szóbeliséggel és közvetlenséggel kapcsolatos felebbvitelt.

Hisz egyes-bíráink ugyanabból az anyagból valók, a melyből társasbíróságaink tagjai kikerültek és ha az előbbiek bizonyos inferioritása helyenkint csakugyan fennállott: annak okán könnyen lehet segíteni.

Kétségtelen ugyanis: hogy némely járásbiró a forgalomtól, eszmecserétől és a közvetlen felügyelettől távol eső vidéken, évek hosszú során át működvén; elvesztette a haladás, ösztönét a nemes ambitiót s az önbírálatot. Erős lélek kell ahhoz, hogy az ember olyan mostoha viszonyok között, a tespedésnek ellentálljon. E veszélytől megóvhatjuk egyes bíráinkat, ha az elnököknek megadjuk a módot, hogy az igazságügyminiszter jóváhagyásával az egyes-bírákat társasbírói teendőkre berendelhessék (mint Zürichben a békebírákkal teszik), sőt át is helyezhessék.

A nagyobb városokban, különösen a törvényszékek székhelyein működő járásbírák munkái rendszerint kiállják a versenyt a törvényszékekével; sőt néha ezeket meg is haladják.

A kir. tábla V. polgári tanácsának vezetésével lévén megbízva, úgynevezett «aranykönyvet» nyittattam, melybe a munkáik jelességével feltűnést keltett bírák neveit feljegyeztettem s az év végével az tűnt ki, hogy többnyire aljárásbírák kerültek belé.

Ebből könnyen vonható le a tanulság.

Arra a kérdésre, vajjon az egyesbirósági eljárás szükségel-e bővebb szabályozást, mint a minőt a javaslat 149. és 151. §-aiban nyujt, csakis azokra az észrevételekre utalhatok, a melyeket a bizonyítási szabályokra nézve előterjesztettem.

D) A sommás visszahelyezés és a mesgyeigazítás hatósága.

E kérdésben «per»-nek helyét nem látom. Egy tényleges állapotnak ideiglenes jogfentartó rendezéséről lévén e vitákban szó, a référé (sürgősségi) eljárás eminens tárgyait látom azokban.

E) Az előzetes végrehajthatóság kérdése.

Tapasztalataim szerint, melyeket mint szüneti biró is sűrűen szerezhettem, az előzetes végrehajthatóság nemcsak hogy ki nem terjesztendő, de egészen eltörlendő. A biztosítás intézménye teljesen kielégíti azokat az igényeket, a melyek az előzetes végrehajthatóság szerzői előtt állottak.

Ilyen itéleteket gyakran kellett megváltoztatnunk és a visszvégrehajtás esélyei az apró perlekedők között mindig kétesek. Könnyítsük tehát a biztosítást a sürgősségi eljárás kinálta módon.

IV. PERCSÖKKENTŐ INTÉZMÉNYEK.

Teljes tudatában vagyok annak, hogy túlbecsülnünk nem szabad gyakorlati eredményességét a perek számának csökkentésére vonatkozó kisérleteknek; de azért mégis kétségtelen előttem, hogy az igazságügyi politikának ezt az ágát teljesen elhanyagolni nem szabad, különösen akkor nem, a mikor arra készülünk, hogy idő és készpénz dolgában költségesebb eljárást életbeléptessünk.

Percsökkentő intézkedések nélkül a szóbeliségi reform,

kivált ha a felebbezési szakon kezdjük, ama hydrotechnikusok eljárásának ismétlése volna, a kik a folyószabályozást nem a folyó irányában, hanem a torkolattól felfelé eszközölték, és azzal vészteljes áradásokat okoztak.

A ki felsőbíróságaink működésébe egy pillantást vet, p. o. egy tanácsülést végig hallgat, annak bámulnia kell nagy számán azoknak az ügyeknek, melyekből sohasem válhatott volna per, ha a törvényhozás eddig reá ért volna arra, hogy perenkívüli jogéletünk és közhitelünk érdekeit figyelemre méltassa, vagy melyek sohasem mérgesedhettek volna el annyira, ha mód léteznék arra, hogy a felek a végzetes lépés megtétele előtt, egy értelmes, tekintélyes és jóakaratú bíróval közvetlenül érintkezhessenek.

E részben mulasztásokat kell pótolni.

Örökké csak perrendtartásokat alkotni és javítani, de mit sem tenni, hogy a közönség arra neveltessék, hogy az egyes, per nélkül is teljesítse magánjogi kötelezettségét és respectálja mások jogait: az nagyon egyoldalú igazságügyi politika.

Bővebben foglalkozom e kérdésekkel a sürgősségi eljárást tárgyazó törvényjavaslat indokolásában, melyben egyuttal kifejtem azt is, hogy a référé-rendszer mily hatalmas tényezője a közönség e neveltetésének s hogy az közvetve és közvetlenül a perek számának apasztását eredményezné.

Az intézmény gyakorlati alkalmazásának szemlélésén alapuló meggyőződésből ajánlottam annak meghonosítását már 1880. évi jelentésemben; felvettem azt 1885. évi javaslatomba; benyujtottam annak részletesen indokolt javaslatát nagyméltóságod hivatali elődeinek s jelenleg megujítom annak ajánlását, midőn az értékezés alakjában megjelent javaslat egyik példányát mellékelve bemutatom.

Helyeslem egyébiránt a bírált javaslat indokolásában jelzett azt az eszmét, mely szerint az intési eljárással kisérlet volna teendő; bár attól csak úgy várok sikert, ha a sürgősségi biztosítással hozatik kapcsolatba.

Ajánlom a közjegyzői kényszert a nyilvánkönyvi jogok átruházására nézve, melyet még mint o. gy. képviselő ismételve sürgettem. Magas figyelmébe ajánlom nagyméltóságodnak, hogy Franciaországban sokkal nagyobb volt az analphabéták száma, mint jelenleg minálunk — abban az időpontban, a melyben a Code Napoléon 1341. és köv. §-aival az okirati kényszert a 150 francot meghaladó jogügyletekre nézve megállapította.

A hagyatéki eljárás kötelezővé tétele az örökösödési perek és a hagyatéki ügyek sokadalmának véget vetne. Íme Fiume példája, honnan eféle ügyek ki nem kerülnek.

Valóban erős pusztításokat tennének ez intézkedések bíróságaink hátralékaiban!

* * *

Ezzel kimerítettem mindazt, a mit a nyert felhívás adta keretben a szóban levő javaslatról s annak alkalmából felhozandónak tartok.

A javaslatra vonatkozó egyéb észrevételeim, melyek leginkább a törvénykezési technika rovata alá esnek, olyan természetűek, hogy az úgynevezett részletes vitára tartoznának, s azért időelőttiek.

Dr. Emmer Kornél.

Franklin-Társulat nyomdája.

Rendkivüli melléklet a „Jogtudományi Közlöny“ 1890. 39-ik számához.

VÉDBESZÉD.

Tartotta **dr. Visontai Soma** budapesti ügyvéd, több rendbeli csalás és hűtlen kezelés bűntetteivel és becsületsértés vétségével vádolt **Pollák János** hitelszövetkezeti vezértitkár bűnperében a budapesti büntető törvényszék előtt 1890. évi augusztus hó 8-án.*

Tekintetes kir. Törvényszék!

Érzem helyzetemnek sulyát, kötelességemnek sulyos voltát, midőn azon vagyok, hogy védői tisztemet teljesitsem. Mert hiszen, a mint tudni méltóztatik, ez az ügy azok közé az u. n. nem sympathikus ügyek közé tartozik, a mely kifejezéssel a közvélemény a bűnügyeknek egy bizonyos sorozatát jelezni és elkeresztelni szokta; az a közvélemény, a mely pedig az ilyen jelzőkkel ellátott bűnügyeknél nagy szerepet játszik és nagyon sokat nyom a latban.

Nem sympathikus ügy! Igy mondják. Meritik pedig ezt gyakran az ügynek jellegéből, részleteiből, gyakran pedig a vádlottnak az egyéniségéből.

Hogy a közvélemény reflexióit ez esetben talán a vádlottnak egyéniségéből meritette, az rám nézve csak igen kellemetlen körülmény, és bármennyire is épen az ilyen ügyekben védői érzelmem, szánalmam együtt van a vádlott sorsával, bele kell nyugodnom, hogy a vádlott «nem sympathikus egyén.»

És az ilyen ügyeknek, tek. Törvényszék, az a sajátságos jellegük is van, hogy itt a jognak az eszméibe, a jognak az ő követelményeibe belevegyülnek egyéb hangok, egyéb érzelmek, egyéb indulatok: beleszól a közvélemény is az ő hatalmas szózatával. Én ezt ma mind érzem, de tudom azt is, tek. Törvényszék, hogy a bűnügyi tárgyalásoknak a bűnügyi tárgyalás immunitásának azt az elvét, mely arra tanít, hogy e termek küszöbén túl nem terjedhet a közvélemény hangjának semmi áradata, itt sem rokonszenv, sem ellenszenv nem dönthet, mert itt a törvény és az igazság ül uralmat, mondom, jól tudom, hogy az ilyen ügyekben, ezt az axiómát annál erősebben kell hangoztatni.

Természetes, hogy a vád, különösen, midőn a jogi alapja a vádnak gyenge, elég észszerü, hogy azt ne mondjam, elég élelmes, hogy ilyenkor — maga mögött érezve ezen hatalmas támaszt, nem fordul el attól a gondolattól, hogy szövetséges társul fogadja maga mellé és azért látjuk, hogy a királyi ügyész úr, alig hogy elkezdette imént elmondott beszédjét, már ide varázsolta azokat a «szegény, szánalmas nyomorúlt embereket», e kik — a mint mondani méltóztatott — «elvonultak mind a tek. Törvényszék előtt.» Igaz, azt nem mondta a vádhatóság t. képviselője, hogy ezek a «szánalmas emberek» mindannyian kölcsönök után áhitoztak, hogy ezek a «szegény emberek» a kölcsönöket nem fizették vissza, hogy ezeket a szegény embereket beperelték, és hogy ezek a szegény emberek e perelések jog-hatálya alatt szálltak sikra, hogy vádlott ellen mindannyian panaszt emeljenek — mert nem is a vádnak kötelessége, hogy felemlítse.

A vádhatóság t. képviselője szerint ezek a szegény emberek prototypjai ama társadalmi osztálynak, a mely társadalmi osztály miatt tulajdonképen a szövetkezetek keletkeztek, és a kikre Schulze-Delitzsch is a maga nemzetgazdasági műveiben gondolt. Hát tek. Törvényszék, én elismerem azt, hogy a szövetkezeti ügynek igenis van kapcsolata, van összeköttetése ezzel a mai tárgyalással, elismerem, hogy ez a mai tárgyalás folyománya ama lendületnek, melyet utóbbi időben a szövetkezeti ügynek alapítása körül tapasztalunk. De tek. Törvényszék, ha az igen t. királyi ügyész úr az államhatalom képviseletében, a megzavart jogrendnek képviseletében akar vádat emelni ép a szövetkezeti ügyekből kifolyólag, akkor erre nincsen joga, mert ha hibás valaki ebben az ügyben, akkor az sem a vádlott, sem a panaszosok, hanem igenis az államhatalom az ő hiányos szövetkezeti intézkedésével.

De vizsgáljuk, micsoda képezi tulajdonképen a panaszkodásnak és feljajdulásnak tárgyát. Elő volt irva a szövetkezetnek működési köre alapszabályok által és kivonatban — prospektus által. A kereskedelmi törvény is meghatározza egész világosan, hogy micsoda a szövetkezet. Vajjon előfordult-e csak egyetlen egy momentum is, a melyből kitünt volna, hogy bárki ezen alapszabályok ellen vagy a törvény ellen cselekedett volna? Nem. Hiszen ha cselekedett, ha tett volna valaki az alapszabályok ellen, akkor, tekintetes Törvényszék, ott lett volna a 248. §-a a kereskedelmi törvénynek, mely a szövetkezetek feloszlatási módjai közé az u. n. *birói feloszlatást* is közéje sorolja, mondván, hogy a szövetkezet feloszlatható, ha a 223. §-ban megjelöltektől elütő célokra terjeszti ki müködését; törvényszéki határozat folytán feloszlatható, kártéritésre való igény nélkül. Ez azonban nem történt;

* Gyorsirta Vargay István okl. gyorsiró tanár.

a szövetkezet fennáll, a mint méltóztatik látni; kereskedelmi jogilag még fenáll, minthogy ilyen intézkedés sem a keresk. és váltótörvényszék részéről nem történt és mai napig sem oszlattatott fel, sem a közigazgatósági hatóság részéről ily feloszlatási megkeresés nem tétetett.

Ha tehát így áll a dolog, már pedig látjuk, hogy így áll, akkor a szövetkezet, mint ilyen nem követett el semmit, mert ha elkövetett volna, akkor — én ezt a vád pártatlanságáról felteszem, — hogy akkor itt kellene látnom az igazgatósági, a felügyelőbizottsági tagokat vádlottakként, mint tetteseket vagy legalább is bűnsegédekként, mert hiszen nem csak módot és alkalmat, hanem *egyenes megbizást is adtak vádlottnak a terhére rótt összes ténykedésre.*

Miután ezt nem látom, fel kell tennem, hogy ezen szövetkezet a maga működésében törvényes és helyes volt egészen a mai napig.

De hát, tek. Törvényszék, a vádhatóság t. képviselője erre bizonyára azt mondaná, hogy itt nem is a kereskedelmi törvény a döntő, itt nem az igazgatóság, felügyelő bizottság felelősségéről szóló szakaszok a mérvadók, hanem a büntetőtörvénykönyv a döntő, mert a vád szerint vádlott a büntetőtörvénykönyvbe ütköző cselekményt követett el.

Erre akarok tehát áttérni. A vádhatóság t. képviselőjének valóban szép és hatásos előterjesztése szerint a bűnvádi panaszok tárgyát az képezi, hogy vádlott a panaszosokat ravasz módon félrevezette, vagyonukban megkárositotta, szóval megcsalta. A t. királyi ügyész úr felsorolja a csalás mind ama ismérveit, melyek szerinte a csalás vádját megállapítják. Ezek alapján vádlottat a csalás büntettében bűnösnek kéri kimondatni. Azonban bocsánatot kérek, tek. Törvényszék, ilyen sommás uton, ilyen sommás módon ezt tenni nem lehet. Méltóztassék elolvasni illetve ismételten figyelemben részesiteni a büntetőtörvénykönyv indokait; azt méltóztatik látni, hogy nincs a büntetőtörvénykönyv fejezetei között egy sem, a melynél a törvényhozás még az illető fejezet processualis irányába is annyira behatolt volna, hol még a birónak is oly kimeritő instruktiót adott volna, mint ép a csalásról szóló fejezetnél. A törvény indokai nem elégszenek meg azzal, hogy az anyagi jogot construálják, hanem ismételten ráutalnak arra, hogy az abban a fejezetben foglalt bűncselekmények elbirálására határozott ismérveket felállitani nem lehet; olyanok azok, hogy azokat csak egy bölcs, belátó jog- és törvényérzettel megáldott biró döntheti el. Ez úgy is van.

A csalás ama bűncselekmények közé tartozik, a melyeknél mint méltóztatik tudni, a jog követelménye az ethika követelményeivel úgy szólván teljesen határos. Egy vékony elválasztó vonal különbözteti meg egymástól, melyet azonban még semmiféle tudós ember formába önteni nem tudott; mely még egyetlenegy kommentárban sem lett határozott és részleteiben is kidolgozott fogalmakkal megjelölve. Az etymologia, a melyhez folyamodunk, midőn a «ravasz», a «fondorlat», a «tévedésbe ejtés» fogalmakkal megbirkózni akarunk, ép olyan szükkeblü magyarázatával mint a gyakorlati élet tárháza tapasztalataival. Mert hisz a csalás ismérveit alkotó fogalmak adott viszonyok között adott emberekre való psychikai hatásukban nyilvánulnak csak, tehát az individuum lép előtérbe a generalisátió lehetőségének egyenes kizárásával. És itt ismét az a kérdés tolul fel: mi a tényben a tisztességtelen és mi az a mi már bűn? Ép azért, tek. Törvényszék, a bölcs birónak a dolga, hogy a csalás elbirálásánál azt, mit benne társadalmi felfogás meggyökerezett, a mi benne, mint társadalmi lényben lappang, hogy azt a *lovagias* érzelmet, azt a *tisztesség* iránt való hajlandóságot, a becsületesség iránt való fogalmait legyen képes a jognak alárendelni és legyen képes ott ülni a forumon mint biró, a ki a törvény szerint itél nem mint becsületbiró, nem mint az ethikát megitélő biró.

És szükséges ez, tek. Törvényszék, különösen a jelen esetben, különösen a jelen ügynél, a hol mint épen védőbeszédem bevezetésénél mondottam, — szemben áll a biróság a közvéleménynek úgy szólván megtorlást követelő hangjával.

Mert ha becsületbiróság előtt állnék, akkor talán mély tisztelettel be kellene adnom a kulcsot; ha talán erkölcsi törvények szerint kellene megbirálni az ügyet, akkor gyengének érezném magamat a védelemben.

De a vért, mely ma és mindenkor a védőt pánczélként fedi: az nem más mint a törvény, mely ma is mellettem szól és én azért vádlottat bűntelennek tartom.

Mielőtt azonban a csalás alkatrészeinek szétválasztásába belemennénk, méltóztassék megengedni, hogy a vádhatóság t. képviselőjének egyik-másik erősségét képező érveire reflektálhassak.

Egyik legfőbb erősségét a vádhatóság t. képviselője abból meríti, hogy az illetők, a kik a szövetkezethez kölcsönért folyamodtak, alapszabályt nem kaptak, hanem csak kivonatokat, mi által a kölcsön elnyerhetésének föltételeire nézve a kölcsönkérők tévedésbe ejtettek. Azt hiszem, tek. Törvényszék, hogy első sorban is jőjjünk tisztába e kettővel.

Azt kérdem én, tek. Törvényszék, hát köteles volt-e egyáltalában a vádlott bárkinek alapszabályt adni; köteles volt-e bárkinek egyáltalában felvilágositást adni?

A kereskedelmi törvény a czégjegyzési intézményt mint *nyilvánkönyvi intézményt* állapította meg; ez minden kétségen felül álló dolog. Sőt egy kiváló kereskedelmi jogtudósunk: Nagy Ferencz, a kereskedelmi czégjegyzékek intézményét, mint a forgalom biztossága által megkövetelt intézményt tünteti fel, a melynek joghatálya ugyanaz, mint ingatlannál *a telekkönyvé.* Kézikönyvének a kereskedelmi czégjegyzékeket tárgyazó részében, a 69. lapon a következőket mondja: «Valamint a telekkönyv első sorban arra szolgál, hogy a közönség biztos tájékozást nyerjen valamely ingatlanra vonatkozó jogviszony iránt, ugy a czégjegyzékek rendeltetése is az, hogy mindenki meggyőződést szerezhessen egy kereskedő személyi és részben vagyoni viszonyai iránt; eleve meg lévén ez által akadályozva a közönség tévútra vezetése és esetleges megkárosítása.» Természetesen a «kereskedő» alatt itt a kereskedelmi társaságok is értendők.

Már most kérdem, hogy állunk egy bejegyzett szövetkezettel szemben, mely ugyan megalapíttatott, — ha jól tudom az 1888-ik év szeptember havában — de nem kezdte meg működését, csak midőn már a czégjegyzékbe be voltak vezetve az alapszabályok, a kereskedelmi törvény által megkivánt egyéb tények és adatok, a szövetkezet tagjai stb? Hisz ekkor már — nagyon természetesen — a czégjegyzék a szövetkezet mellett ugyan azt a szerepet játszotta, mint a telekkönyv az ingatlannál!

Ha valaki most ide jönne és arról panaszkodnék, hogy egy ingatlan vételénél valaki őt rászedte, mert a telekkönyvi állapottal ellenkezőt mondott be, feljogosit-e ez bárkit is arra, hogy midőn a telekkönyvi állapotról meggyőződést szerezhetett volna, megcsaltnak tüntesse fel magát és azt mondhassa, hogy tévedésbe ejtették? ép igy panaszkodhatik-e valaki azért, hogy egy nyilvános jellegü és kereskedelmi társaságot képező intézettel, részvénytársasággal vagy szövetkezettel bármily viszonylatba lép, hogy nem ismerte az alapszabályokat, hogy nem mutatták ezeket neki, hogy csak kivonatokat adtak, hogy őt tévedésben tartották? Vajjon

kötelessége-e bármily szövetkezet tisztviselőjének, igazgatóságának az, hogy ily felvilágosítást adjon? Nem. A kereskedelmi törvény ez iránt világosan megmondja, hogy a kereskedelmi czégjegyzék nyilvános és a reá vonatkozó teljes okmánytárral együtt mindenki által megtekinthető, tehát ugyanazon nyilvánosságot nyujtja, mint a telekkönyv.

Tisztában vagyunk tehát azzal, hogy ha a «Pollák szövetkezetének» — a mint a t. kir. ügyész ur elnevezni szereti — nem is voltak nyomtatott, szétosztható alapszabályai, de az alapszabályok egy példánya le volt téve a kereskedelmi és váltótörvényszéknél és hogy senkit ezen panaszosok közül nem akadályozhattak meg abban, hogy ezt megtekintsék. Igaz, hogy a vádhatóság t. képviselője arra hivatkoznék, hogy a károsultak nem állottak az értelmiség ama fokán, hogy a történteket elbirálhatták volna. De ennek megállapítása, hogy ki mily értelmi fokkal bir, bizony nagyon nehéz, mert ha mi ebbe belemennénk, és azoknak az uraknak értelmi fokát kutatnók, a kik panaszokkal felléptek, hát igaz, hogy ezt az a *tanitó*, ki itt szintén panaszos, bizony meg nem köszönné.

Azonban a törvény nem tudása nem menthet senkit. A bűnvádi törvénykezés élő tára annak, tek. Törvényszék, hogy igen gyakran el kell itélni a vádlottat azért, mert bizonyos cselekményeket követett el, habár gyakran világosan konstatálható, hogy annak következményeiről nem volt tudomása, sőt egyáltalán nem volt ugynevezett bünösségi tudata.

Első sorban tehát panaszosok nem védekezhetnek azzal, hogy nem ismerték az alapszabályokat, hogy csak kivonatokat kaptak, mert tudták, hogy nyilvános intézettel, számadásra kötelezett vállalattal állnak szemben, s módjukban állott, hogy megtekintsék az alapszabályokat. Ha ezt nem tették, vádlottat ez semmikép sem terhelheti.

De van itt egy másik dolog, a mi nagy szerepet játszik a vád szerkezetében: *a prospektus*. Ez is kérdezés, faggatás tárgyát képezte a vádhatóság t. képviselője részéről.

Mi a szóban forgó prospektus jogi jellege? mert van neki, sőt van neki igen érdekes jogi jellege.

Tek. Törvényszék! Ezen jogi jelleget megtaláljuk, hogyha magával a szövetkezet természetével foglalkozunk.

A mint méltóztatik tudni, a szövetkezet nem meghatározott alaptőkével alakúl, mint a részvénytársaság és nem is *kell* alaptőkével birnia, mint amannak — és erre súlyt fektetek. A kereskedelmi törvény azt mondja többek között, hogy meghatározott alaptőkének biztosítása, mint a részvénytársaságoknál, a szövetkezet keletkezésénél nem szükséges. Ez a kereskedelmi törvény álláspontja. A mint tehát látjuk, fokonként lépnek be a tagok. Tehát sem az alakulás, sem az alagitás nem ugy történik, mint a részvénytársaságnál. Minden egyes tag belépésével egy részleges alapitási tény történik, mert hisz a tagok száma és az alaptőke, helyesebben a törzsbetéttőke szempontjából változás áll be.

Ha így áll a dolog, már pedig így áll, akkor a prospektus, melyet a belépő kap, nem egyéb, mint a kereskedelmi törvény 212. §-ában szabályozott *alapitási tervezet*. Erre vonatkozólag a kereskedelmi törvény világosan megmondja, hogy *ezért az alapitók egyetemlegesen felelősek*, bárki osztogatja is. Már pedig, tekintetes Törvényszék, méltóztassék e prospektust megnézni, akárki kapta, akárki vette kezébe, minden egyesen alá van irva: «*Az igazgatóság*».

Hát tekintetes Törvényszék, és nem bánom azt, — hisz nem lehet hivatása a védelemnek — hogy vádoljon! én nem bánom, hogy nem látom itt az igazgatósági-, a felügyelőbizottsági tagokat a vádlottak padján, de már *hogy a vádlott bűnbakként szerepeljen minden irányban*, hogy a vádlott, a ki fizetett hivatalnoka volt a szövetkezetnek, hogy ő minden nyomtatványért, mely a könyvekből kitűnőleg az igazgatóság műve volt, egy nyomtatványért, mely nyilvánosan, sok példányban az igazgatóság beleegyezésével kinyomatott és a melyet az igazgatóság aláirt a saját felelősségére, egy nyomtatványért, mely sok száz példányban ott hevert az igazgatóság asztalán, általa türetett és tudtával szétosztatott, hogy ezért a vádlott bűnhődjék, ez a jogi pártatlanság elvével nem fér össze.

Ha tehát van ezen prospektusban valami, a mi nem törvényszerű, megmondja a kereskedelmi törvény 150. §-a, hogy: «az alapitók a társaság tervezetét minden aláirásba felvenni és a polgári állásuk és lakhelyük kitűntetésével sajátkezűleg aláirni tartoznak.» Ugyancsak a keresk. törvény 219. §-a azt is mondja, hogy 3 hónapig terjedhető fogsággal büntettetnek azok, kik valótlant mondanak be. Ha tehát a prospektus nem a törvénynek megfelelő, méltóztassék ezt azoknak terhére felróni, a kik azt tervezték, szerkesztették és aláirták.

Ez volna a prospektus jogi jellege, mely a kereskedelmi törvényben körülirt tervezetként szerepel.

De nagyon természetes, hogy a vádhatóság t. képviselője mindezeket a dolgokat külön mérlegelni nem kivánja, hanem mint egyes lánczszemeket illesztette bele a csalásra vonatkozó vádbeszédébe — a vád érdeke szerint.

Azt mondja az igen tisztelt kir. ügyész úr és ezekben sorolja fel a csalás ismérveit, hogy a vádlott egy és ugyanazon személyben ügynök is volt, vezértitkár is volt, sőt ez utóbbi minősége daczára ügynöki álczában hirdetéseket tett közzé, a mi által tévedésbe ejtette a közönséget.

Igaz, hogy ügynök is volt, vezértitkár is volt, és hogy mint ügynök is működött, mint vezértitkár is működött. De szabályellenesen tette-e ezt, vagy törvényellenesen? Méltóztassék megnézni az igazgatósági jegyzőkönyveket: minden esetben egyenesen igazgatói utasításra, meghagyásra tett mindent; az igazgatóság szavazta meg neki a hirdetési költséget; az igazgatóság adott neki havonként átalányt, hogy e hirdetéseket közzétehesse és hogy az intézet számára tagokat szerezzen.

Igenis ezt az igazgatóság tette és ő ennek meg is felelt. De rosszúl tette-e ezt az igazgatóság? Nem. Az üzleti életben az élelmesség, az üzleti élet szabályai és törvényei, de nem az erkölcsiség határoznak. És hogy ez a szövetkezet ehhez a módhoz folyamodott, hogy tagokat szerezzen, ez lehet különös taktikája manipulatiójának, lehet különös terv, melyhez az általános erkölcsöknél fogva szó fér, de az üzleti élet általános szabályainál fogva meg nem támadható és ebbe beleelegyedni nem lehet. És bármennyire hangsúlyozta is a vádhatóság t. képviselője azt a szégyenletes ügynöki pályát, . . .

Br. Rudnyánszky elnök: Mint annak idejében kiigazítottam, nem az ügynöki pálya van szégyenletesnek feltüntetve, de az ő, a Pollák ügynöki pályája; ne tessék ezt tehát tendentiozusan hangsúlyozni.

Dr. Visontai Soma védő: Nem kívántam tendentiozusan hangsúlyozni . . . Elismerem, hogy általános erkölcsi szabályok szerint nem helyeselhető, de az üzleti élet törvényei szerint megtámadhatatlan. Két egyénként szerepelt ő és ezt jogilag el kell választanunk, szerepelt mint ügynök, és szerepelt mint igazgatósági megbízott: mint vezértitkár. De kérdem, hogy ha vádlott cselekedeteit részletezem, hol volna a csalásnak bármely cselekedetében, bármily ismérve?

Az igen t. királyi ügyész úr azt mondja, hogy már a megalapításnál kezdődik a csalásra irányuló szándék, mert

*

vádlott a szövetkezetet úgy alapította, hogy abból vagyoni előnyöket élvezzen és már az alapításkor, — azt mondja a vádhatóság t. képviselője, — «Strohmannokat» szerzett, a kik nem voltak egyebek, mint bábok. Azok a szerencsétlen bábok!

Minden esetre sajátságos; az az okleveles ügyvéd, még pedig a fogasabb fajtából, a ki felügyelőként szerepelt, az a közoktatásügyi miniszteri titkár, a ki igazgatósági elnök volt és a kire vonatkozólag szépen megköszönné a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy ily magasabb rangú hivatalnokát itt e teremben épen az állam egy másik hivatalnoka *bábnak* nevezi — ismétlem, sajátságos «bábok» ezek az urak.

Br. Rudnyánszky elnök: (Fejét csóválja és szólani akar).

Dr. Visontai Soma védő: Az igen tisztelt elnök úr azt akarja mondani, hogy mind ez nem tartozik ide, de én azt hiszem, hogy ide tartozik, mert ha a vádhatóság t. képviselője ezeket bábóknak ecseteli, akkor természetesen ezek az urak voltak a balekek és az védenczem volt a kozák; itt nekem pedig mint védőnek be kell bizonyítanom, hogy megfordítva áll a dolog, hogy amazok voltak a kozákok, és a vádlott volt a balek. A most elmondottak az ügy jogi megvilágításához szükségesek.

Mondom, tek. Törvényszék, hogy mind ezek, a kik az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak tagjai voltak, semmi esetre sem oly gondolkozásúak, oly foglalkozásúak, oly társadalmi osztálybeliek, hogy mi azokra rá mernők mondani, hogy Pollák János volt közöttük a legfurfangosabb, hogy ő képes lett volna az igazgatósági tagokat, ha nem akarták, *eszközökként felhasználni*. Ez nem áll. Itt a végtárgyaláson egyetlen egy momentum sem volt, melyből kiderült volna, hogy az igazgatóság és a felügyelő-bizottsági tagok csak bábok lettek volna. Hiszen ott vannak az igazgatósági ülésről felvett jegyzőkönyvek, melyeket az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok aláirtak, és a mi a bábszerűség fogalmának leginkább ellent mond, hisz az igazgató urak rendesen felszedték a præsenzmárka szerinti díjakat is. Ez csak nem volt *öntudatlanúl* téve, ez talán még sem *gépies* felhasználása az igazgatósági tagoknak!

Igenis az igazgatósági tagok *tudatos* tényezői voltak a szövetkezetnek és nem szabad az elől kitérni, hogy itt igazgatósággal és felügyelő-bizottsággal biró rendes üzletkörű szövetkezettel állunk szemben, nem «Pollák bankjával». Ez lehet igen ügyes hírlapi- vagy törvényszéki csarnoki czím, de bebizonyítva nincsen és ezért hatással a vádra nem lehet. Ez nem volt Pollák bankja, ez egy bejegyzett szövetkezet, melynek rendes vezérlete, igazgatósága, felügyelő bizottsága volt. A csalásra irányuló intentiót tehát az alapítás és az igazgatóság szervezésének tényéből következtetni egyáltalán nem lehet. A vádhatóság t. képviselője tehát egy lépéssel tovább megy, azt mondja, hogy már az intézet első stádiumában vádlott az ő kettős működésében elkezdte hirdetni, hogy üzleti és bizományi irodája van és hogy bárkinek — bármily összeg erejéig kölcsönöket szerez. Ez természetes, azt mondja az igen t. királyi ügyész úr, mert csak így kaphatott tagokat. Hát én is természetesnek találom, és ez a szövetkezetek alapításával egészen összefér. Hogy az intézet hirdette magát, hogy hangzatos hirdetéseket használt, hogy ő e hirdetésekkel csábítani akart: elismerem, hogy ezt tette, és helyesen tette, és el kell ismernünk, hogy mi ebben kontrolt nem gyakorolhatunk, és ez szintén nagyon természetes, míg üzleti élet lesz.

Ha olvassuk azon számtalan panaszokat, hogy a reklám kellő szükségét a magyar kereskedő és iparos világ még ma sem képes felhasználni, ehhez nem szólhatunk. Ha a vádlott azt hirdette, hogy egy millióig adhat ingatlanra kölcsönt és hogy ha akadt panaszos, a ki azt mondotta, hagy azért ment hozzá 200 frtért, mert hirdette, hogy egy millióig ad kölcsönt, — akkor mondhatjuk, hogy e reklám nagyon is reklámszerű, de azért ebbe beleszólni nem lehet. Hiszen micsoda ezen hirdetés, azon számtalan hirdetésekhez képest, melyeket naponként látunk és a melyekre vonatkozólag épen a büntető törvénykönyv indokai egyenesen szükségesnek tartották kijelenteni, hogy a reklám bármily alakban, nem tartozhatik a ravasz fondorlat, a megtévesztés büntetőjogi alkatelemeihez. Hisz ez nagyon természetes, mert akkor a hány üzletember, a hány gyógyszerész, a hány hajnövesztőszer-csináló van, mind ide kellene vonszolni a vádlottak padjára. Ez üzleti dolog, ehhez hozzászólni nem lehet.

Azonban a vádhatóság t. képviselője érezte ezen vád nem eléggé erős voltát, mert hozzátette, és ez igen fontos, tek. Törvényszék, hogy a hirdetést magában véve nem is tartja ravasz fondorlatnak. Már most kérdem, ha ezt nem tartja annak . . .

Dr. Geguss kir. ügyész: Csalásnak . . .

Dr. Visontai Soma védő: . . . csalásnak nem tartja, megszűnik a csalás, mert a hirdetéssel megszűnt vádlott ügynöki működése; mert azon túl már ő mint *vezértitkár* szerepel.

Méltóztassék a tényeket mérlegelni, a mint a mai végtárgyalás azokat feltárta és azt látjuk, hogy azon túl, hogy hozzája fordultak a hirdetések alapján, azon túl egyenesen már «tagsági», «beiratkozási» díjakról beszél és nem kért soha semmit provizio, közvetítő díj czímén. Azon túl már beiratkozási díjak czímén kért. Mit jelent ez, tek. Törvényszék? Azt jelenti ez, hogy *azon túl már az illető tudta, hogy nem magán személylyel* áll szemben, hanem intézettel, a melynek alapszabályairól, működéséről *neki módjában van meggyőződnie;* azon túl, hogy azt írta, hogy tessék beküldeni beiratási díjúl ennyit, szerződéscsinálásra ennyit, levéldíjra ennyit, azon túl már az illetőnek tudnia kellett, hogy nem escompteurrel áll szemközt, hanem oly egyénnel, ki egy intézetet képvisel, melyet ő «meine Anstaltnak» nevez, jelezvén az intézetnek vele való összeköttetését.

Azontúl tekintetes kir. Törvényszék az intézet körülményeivel és a vádlottak ezen intézettel való összeköttetésével kell számolnunk.

Mit csinált a vádlott ezután?

Inkriminálhatik az, hogy ő midőn az illetőket felszólította, hogy a tagsági díjaikat küldjék be s ezt meg is tették, — akkor prospektust küldött, a melyben csak arról van szó, hogy egy negyedévi részletet kell lefizetni és akkor a kölcsönt megkaphatják. Igen ám, de ugyanabban a prospektusban az is van, hogy «ha a hitelképesség iránt aggályok fenn nem forognak», akkor, de csak akkor kaphatnak kölcsönt váltóra és ha legalább egy *elfogadható* kezest állíthatnak elő.

Mit bizonyit ez, tekintetes kir. Törvényszék? Azt, hogy a panaszosok egyikében sem állhatott elő az a psychikai hatás, a megtévesztés az a psychikai jelensége, melyről később szólni fogok; bizonyitja azt, hogy nemcsak az iránt voltak a panaszosok tisztában, hogy intézettel állanak szemben, hanem — miután egy *elfogadható* kezesről is volt szó — tudták, hogy a vádlott egyéniségén kivül álló körülményektől függött, az, hogy kap-e valaki kölcsönt vagy nem. Világos, hogy ezen «elfogadható kezes» kifejezés olyan, a melyről mindenkinek tudnia kellett volna, hogy ehhez vádlotton kivül másnak is van beleszólása.

Tisztán áll tehát, hogy ezen első kriteriummal számoljak, hogy a tévedésbe ejtésről megtévesztésről szó nem lehet.

A csalás ismérveinek meghatározásáról a büntető törvénykönyv azt mondja: (olvassa) «Aki azon czélból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ez által annak vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Mire nézve történhetik azonban a tévedésbe ejtés? Történhetik-e ez valamely *igéretre* nézve? Valamely igéretnek az igérő akaratán és hatalmán kivül álló be- vagy be nem teljesedésére vonatkozólag?

Tévedésbe ejtésről vagy tévedésben tartásról ez esetben szó nem lehet; hivatkozom az összes kommentatorokra, kezdve a tankönyvtől, hogy a tévedésbe ejtés *csak tényekre* vonatkozhatik; igéret, káprázat, szemfényvesztés nem vonható a megtévesztés fogalmi körébe. És ez nagyon természetes. Lássuk már most, miben rejlett a vádlottnál a megtévesztés ténye? Abban-e, hogy vádlott azt igérte az illetőknek, akik hozzája fordultak, hogy kölcsönöket kapnak? Ha ezt tette is, ez egyszerü igéret volt; nem mondta egyik panaszosnak sem, hogy a kölcsönök *már meg vannak szavazva*, nem mondta, hogy beállt az igéret és ténynyé vált; már pedig — ha akarta volna a csalást elkövetni — nagyon könnyen tehette volna, mondhatta volna a kérvényezőknek, hogy részedre már meg van szavazva annyi meg annyi kölcsön és most e megszavazásért fizesd meg az én közvetitési díjamat.

Méltóztatik látni, hogy ezek mennyiben ellenkező színben tüntetik fel a vádlott működését azzal szemben, a mi terhére rovatik. Ő tekintetes kir. Törvényszék, midőn megkapta a beiratási díjakat, akkor azt mondta, hogy az illető kölcsönt fog kaphatni és ezzel egyidejüleg prospektust küldött, a melyben igaz, hogy csak az üzletrész egy negyedrészének lefizetése van feltételül kikötve. De ezt ellensúlyozza az a körülmény, hogy már ezt megelőzőleg a mint az illetők tagjai lettek az intézetnek és a tagsági díjakat befizették, ugyanakkor felajánlotta magát vádlott arra nézve, hogy részükre kölcsön iránti *kérvényeket* szerkeszt. Már pedig a ki azt meri mondani, hogyha egy kérvényről van szó, tehát egy másik tényező beleegyezésétől függ a kölcsön megnyerése, hogy mégis biztosra vette, hogy kölcsönt kap, daczára annak hogy máshoz kérvényt iratott, hogy mástól, nem Pollák Jánostól kérte ennek elnyerését, az nem mondott valót s ezen valótlansággal akarta álláspontját megerősíteni.

De hogy a megtévesztés fenn nem forgott, ennek a legjobb bizonysága a vádhatóság egyik legerősebb érve s ez az, hogy t. i. «csupa szegény ember vonult itt el a tekintetes kir. Törvényszék előtt». Ez épen a leghatározottabb bizonysága annak, hogy itt nem volt megtévesztve, megcsalva senki, mert egyetlen egynek sem volt olyan a vagyoni állapota, hogy biztosan számíthatott volna arra, hogy kölcsönt kap. Ellenkezője áll itt annak, mint a mire a vád irányúl: ezek az emberek ép ellenkezőleg egész biztosan tudták, hogy kölcsönt nem kaphatnak. Nem mondom, hogy nem volna indokolt a panasz, ha úgynevezett *hitelképes* emberek emelték volna ezt Pollák ellen, azok, kik hasonló körülmények között joggal számíthattak volna arra, hogy kölcsönt kaphatnak. Ebben az esetben, megtévesztésről még inkább lehetne beszélni, de mert épen *szegény* emberek vonultak itt el, igazolja azt, hogy e kölcsön megtagadását saját egyéni és vagyoni állapotukból folyólag már előre tudhatták; itt a vagyoni állapot a megtévesztés psychikai hatását kizárja: ők igen jól tudták, hogy kölcsönt nem kaphatnak, ők ezt nem várták biztosan, csak remélték; ők nem voltak meglepetve, nem estek ki egy bizonyos tudatból a kölcsön el nem nyerése következtében, ők csak csalódtak.

Csalódtak, de nem csalattak.

Ők nem is azért, mentek e Bíróság elé, mert hogy bizonyos tudatból kiestek, hanem mert az igéretet nem tartotta meg Pollák, azon magánjogi hatálylyal biró igéretet, melynek elbírálása e tekintetes kir. Törvényszék hatáskörébe nem tartozik.

Igen, tekintetes kir. Törvényszék, ezek *csupa* szegény emberek és még *más* emberek is, a mely kifejezést jellemezni nem akarom.

Mert tekintetes kir. Törvényszék, ha ez az intézet megadta volna a kölcsönöket és ha Pollák János nem védte volna oly ügyesen és oly erősen az intézet érdekeit: akkor is lett volna itt csalási pör, de akkor a szövetkezet állana itt mint panaszos és a panaszosok volnának a vádlottak. Igy azonban tek. Törvényszék, hogy a panaszos urak a kölcsönöket nem kapták meg, hogy ők ezen hitelt csak tervezték s remélték, de meg nem valósíthatták: sajnos, fordúlt a koczka és ép ezért Pollák János, a vezértitkár áll itt mint vádlott!

De tek. kir. Törvényszék ezen éremnek még egy másik oldala is van. Ugyanis a tek. kir. Ügyész úr kiszámíttatta magának a szakértő urak által, hogy naponként 6000 forint kölcsönért folyamodtak az intézethez, holott az intézetnek még száz forintnyi kölcsönök adásához sem volt elég pénze.

Mit jelent ez? Hát nem azt jelenti-e, hogy épen mert igy álltak az esélyek, a szövetkezet léte, fennállása attól függött, hogy a kölcsönök mind ne szavaztassanak meg és nem állott-e kötelességében vádlottnak, hogy a kölcsönkérők megbizhatósága és hitelképessége iránt meggyőződést szerezzen.

Minden hirdetményben benn állott, hogy «személyi hitelt» szerez a vádlott. A vádhatóság t. képviselője ezt ravasz fondorlatnak tartja, mert azt mondja, ez nem személyi hitel, miután itt egy kezes is kellett. Én azt mondom, hogy akkor, mikor a bíróság konstatálja, hogy a «személyi hitel» szó benn volt a hirdetésekben, akkor el kell fogadni, hogy az, a ki ily hitelért folyamodik, kellő garantiát nyújt arra. Ha ilyen hirdetésekre, anonce-okra jelentkezőknek Pollák megfelelt, ez természetes, miután senki becsületében kétkedni nem szabad; de nem úgy a beiratkozottnak, neki ellenkezőleg kötelessége volt az intézet állapota felől tudakozódnia. Ezek után, de csakis a beiratkozás, a taggá válás után kérdezősködött Pollák a personalis hitelt kérők vagyoni állapota felől. És ha ezt igy tette, akkor bátran elmondhatom tek. kir. Törvényszék, hogy igy jól tette.

A megtévesztés igen helyesen hasonlítható össze a büntetőjogban az erőszakkal. Igen jól mondja egy kiváló büntető jogász, hogy a mi az erőszak physice, az a tévedésbe ejtés psychice? hogy ahhoz, hogy valaki akaratlanul cselekedjék, az erőszaknak, fenyegetésnek oly közelinek kell lennie, hogy tényleg ne állhasson ellent: ép úgy a megtévesztésnek és eszközeinek is — melyekhez a káprázat nem tartozik — oly közelinek és oly mérvűnek kell lennie, hogy nemcsak a panaszosokban, hanem bármelyik közönségesen gondolkozó emberben ugyanezt a psychikai hatást idézze elő. Ez pedig tek. kir. Törvényszék, nem történt.

Tehát már most ha tisztán áll az, hogy megtévesztésről, tévedésbe ejtésről szó nem lehet, mert annak ismérve ebben az esetben fel nem fedezhető már csak azért sem, mert a prospektus tartalma való, csak hogy nem tartalmaz mindent, akkor nem lehet szó *ravasz fondorlatról sem.* Mert akárhogy gondolkozzam ezen ügy fölött, *ebben a ravasz fondorlat ismérvét nem találhatom.*

Miben állott volna a ravasz fondorlat? A ravasz fondorlat

talán abban állott, hogy vádlott a kölcsönért folyamodók illetve azok előtt, a kik tagokul óhajtottak belépni, elhallgatta az alapszabályok bizonyos fontosabb intézkedéseit? Vádlott, tekintetes kir. Törvényszék, a mint már kifejtettem, az alapszabályok közlésére nem is volt kötelezve és a csalás nem is azért construáltatott a törvényben, hogy azzal bizonyos emberek gondosságára nézve gyámságot gyakoroljunk. Van már nekünk elég gyámkodó törvényünk; ott az uzsoratörvény, ott a részletív-törvény. Ott a hol az állam szükségét látja, bizonyos esetekben felállítja az ő gyámkodó törvényét; de a törvénynek a csalásról szóló intézkedése büntetőjogi oltalmat nyújt oly esetekkel szemben, a melyek ellen a legjózanabb ember sem védheti magát. Az egyszerű hazugság nem büntethető, mert ez ellen megvédheti magát kiki. «Az állam nem lehet a nagykorúaknak minden ügyleteiben és üzleteiben felügyelője, gondnoka; a büntetőtörvénykönyv nem arra való, hogy fölbátorítsa a lustaságot és a hanyagságot, mert ha az eladó hazudik, ne higyjen neki a vevő.»

Azt kérdem tekintetes Törvényszék, ha tényleg gyanút ébresztett volna vádlott a panaszosokban, kellett volna-e nekik hinniök mindazt a mit Pollák mondott? Káprázтatta-e őket? Beküldött talán nekik megszavazási jegyzőkönyveket; valamely tény iránt megtévesztette-e őket? Talán azt mondta nekik, hogy kaphattok kölcsönt, ha $^1/_4$ üzletrészt befizettek? Mondjuk azonban, hogy csak beküldte a prospektust, ez világosan megmondja, miről van szó. Tehát ha hazudott is, mint a vád t. képviselője mondja, semmiféle káprázтató, csalétkül szolgáló igéretet nem tett. Én a magam részéről sem a tévedésbe ejtés, sem a ravasz fondorlat ismérveit feltalálhatónak nem mondhatom.

Azonban tekintetes Törvényszék, itt egy másik bökkenője is van a dolognak: Hogy nem létezik itt csalás; mert hogy nincs ravasz fondorlat, nincs tévedésbe ejtés bizonyos tények iránt, ez szerintem tisztán világos. De a mit a törvény még megkiván, a *jogtalan vagyoni haszon* és *vagyoni károsítás*, sincsen meg.

A törvény azt mondja, «a ki magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerez . . .» Már pedig jogtalan volt-e a haszon, a mit vádlott szerzett? Szerintem jogtalan anyagi haszonról itt szó nincs. Alapszabályilag, igazgatói határozatilag meg van állapítva, hogy vádlottnak minden általa szerzett tag után egy forint jár. E díjakat ő az igazgatóság beleegyezésével szedte; az igazgatóság tudtával, mint acquisiteur szerezte a tagokat. Az ebből háramlott haszon tehát, a mit ő szerzett, nem jogtalan vagyoni hasznot képezett rá nézve. Ép úgy nem állapítható meg a büntetőjogi szempontból figyelembe vehető vagyoni kár. Miért? Azért tekintetes Törvényszék, mert a kik kölcsönért folyamodtak, azok szövetkezeti tagokká lettek és befizetéseik arányában és ezek ellenértékeként törzsrészvényeket kaptak. Ki meri most már állítani, hogy eme törzsbetéti könyvecskék már értéktelenek?

Megmondhatja a kir. ügyész úr, hogy minden egyes esetben mennyiben károsultak panaszosok? Megmondhatja-e, hogy ezen intézet, mely jogilag még fenáll, mennyit juttat minden egyes tagjának? Hiszen kénytelen vagyok rá reflektálni, hogy a hitelszövetkezetnek a kereskedelmi ,törvény a mint megállapítja jogi formáját és létezését, megállapítja feloszlási módját is. Már most kérdem, micsoda jogi állapotban van a szövetkezet? Tudtommal fenyitő zárlat alatt áll és a kirendelt gondnok oltalma alá helyeztetett. Ilyen állapotot nem ismerek, a kereskedelmi törvény ilyen állapotról mit sem tud. A kereskedelmi törvény 247. §-a szerint — mely a szövetkezet feloszlási módját meghatározza és egyedül mérvadó, a szövetkezetet létezőnek kell tekintenem, mert felszámolás alatt nincsen, csődben nincsen, az idő, melyre alakúlt, még le nem telt, a közgyűlés soha a feloszlást nem rendelte el, fusió közte és más intézet között nem történt. Van még egy feloszlási mód midőn t. i. törvényszéki határozat mondja ki a feloszlást, de erre a kereskedelmi és váltótörvényszék illetékes, mert az 5. pont szerint, ha a közigazgatási hatóság feljelentést tesz a kereskedelmi és váltótörvényszék feloszlatni köteles; de ez nem történt. Ilyen körülmények között, tekintetes Törvényszék a beirottakat, a panaszosokat rendes tagokúl kell tekintenünk és a tekintetes büntető bíróság nincs feljogosítva itéletében kimondani, hogy az intézet részvényei mit sem érnek, hogy a törzsbetétek értéktelenek, mert ezt szépen megköszönné a kereskedelmi és váltótörvényszék vagy más bíróság, mely itéletével azt állapítja meg, *hogy a hátralékos törzsbetéteket is be kell fizetni.* Már pedig ha a büntető bíróság az ügy magánjogi részébe nem mehet belé, ha nincs jogosítva kijelenteni, hogy ezen törzsbetéti könyvecskék értéktelenek, ha a bíróság, minthogy sem felszámolás, sem csőd, sem más úton való feloszlatás nem történt, nincs feljogosítva kimondani, mennyit ér egy-egy könyvecske: nem mondhatja, hogy *kár* van, nem mondhatja, hogy a tagok pénze elveszett, mert ezzel az esetleg később megindítandó csődeljárásnak is præjudikálna. Mindaddig, míg a kereskedelmi törvény szerint a szövetkezet feloszlatva nincsen, addig azt mondani, hogy a kár már bekövetkezett, nem lehet, s a kárt megállapítani lehetetlen.

Már pedig ha a kár nem következett be, ha nem állapíthatjuk meg, hogy a törzsbetétek értéktelenek, s ha erre nézve nem mérvadó a szakértők bármily kijelentése, mert hiszen jól tudjuk, hogy a szövetkezetek bármikor gyarapodhatnak új tagok belépése által; csődbe sem tartozik menni, mert ha a részvénytőke fele vesz el, csak akkor tartozik csődért folyamodni: ilyen körülmények között, ily hatalmas motivumokkal szemben annak præjudicálni, a mi később elbírálás tárgya lehet, a mit a kereskedelmi törvény meghatároz, jogilag nem lehet. *Ennélfogva a jogtalan vagyoni kár semmi esetre sem forog fenn.*

Ha most már ezek után lélektanilag akarjuk mérlegelni a jelen bünpör mozzanatait és azon lélektani rugókat, melyek vádlott tényeit létrehozták, vajon mily eredményre jutunk?

Ha Pollák János csalni akart volna, akkor nem kellett volna úgy csalnia, hogy a maga részére egy frtot, az intézet részére 25—30 frtot csaljon ki. Miért? Mert ha akart volna, akkor a kölcsön *közvetitésével* csalt volna, akkor egyszerüen a kölcsönre jelentkezőktől bekövetel három-négy sőt több frtot közvetitési díjként mint pénzügynök, sőt még utat is tesz pro forma egyik másik intézetnél és visszaír, hogy nem szerezheti meg a kölcsönt, míg bizonyítványt nem nyújtanak be vagyoni állapotukról stb. Mindenféle ürügyek és munkadíjak czímén kéri a pénzt mint a szabadon járó és működő, magukat hirdető pénzügynökök nagy része és sokkal többre megy. Hát szüksége volt e Pollák Jánosnak, hogy a terhére rótt módon kövesse el a csalást, hogy csak egy frtot kérjen; hisz ő kérhetett volna a maga részére 1—5—10 frtot is.

De tek. királyi Törvényszék, a vádhatóság t. képviselője vádlott egyéniségével is foglalkozott. Vajon tényleg feltünteti működése azt, *hogy csalárd szándékkal, rosz hiszemben dolgozott?* Tessék az egész üzleti kezelést figyelemre méltatni, hivatkozom a zárgondnokra, az igazgatóságra, a fel-

ügyelő bizottságra; vádlott a legnagyobb jó hiszemben a legbecsületesebb ügykezeléssel járt el. Méltóztatott erre vonatkozólag az igazgatósági tagokat kihallgatni, ott van a könyvvitel, a levelezés mind a legnagyobb pontossággal, úgyszólván pedanteriával és folyton *a jövőre való tervezgetéssel* készült. Már pedig tek. Törvényszék, a ki nem a jövő felé törekszik, a ki nem becsületesen, a ki nem egy intézet alapítására felvirágoztatása és fejlesztésére törekszik, az úgy járna el, mint a hogy egy nem rég hatóságilag kikutatott intézetnél tapasztaltuk, a hol nem volt könyvvezetés, nem volt mint itt évekre előrelátó kereskedelmi gondosság, pénztárkezelés, pedanteriáig fokozott levelezés, hanem pillanatnyi csalásra, zsarolásra, kikizsákmányolásra számítva hasonló formai dolgokkal nem törődtek. Pollák János egyénisége is azt bizonyítja, hogy sem ravasz fondorlattal, sem megtévesztéssel, sem tévedésbe ejtéssel, sem megkárosítási szándékkal nem járt el, hanem eljárt mint ügynök, acquisiteur, később mint megbizott vezértitkár, eljárt úgy, mint eljárt volna helyében más száz, más ezer.

Azt, hogy igyekezett erősebb eszközökkel, erősebb rábeszéléssel, talán sokszor a tisztességnek a rovására is tagokat szerezni, ezt vádlott terhére róni nem lehet.

Még, tek. Törvényszék, processualis szempontból meg kell említenem, hogy itt a mint méltóztatik látni, a csalásra vonatkozó panaszosok nem lettek beidézve azon megjegyzéssel, hogy ha meg nem jelennek panaszuktól elállottaknak veendők; sőt nem is lett súly fektetve arra, hogy vajjon kívánják-e az eljárás folytatását, mert a vádhatóság t. képviselője *hivatalból* üldözendő cselekményt lát fenforogni. Ez nem áll. Mert még ha fenforgott volna is a csalás ismérve, ez nem állapítható meg a 381. §. 2. pontja szerint, mert ott világosan benne van, hogy ha közhivatalnok, ügyvéd, meghatalmazott ügyvivő, magánhivatalnok azt hivatala v. megbizása körében követte el. Itt nyilvánvaló, hogy az ügyvédnél a csalás úgy értelmeztetik, hogy a megbizóját csalja meg; az ügyvivőnél azt, a ki őt ügyének vitelével megbizta; a magánhivatalnoknál hogyha fölebbvalójával szemben követi el a csalást. Ennél fogva, tekintve, hogy a csalások mindannyija már elévült, tekintve, hogy indítvány a legnagyobb részében nem tétetett, már ezen oknál fogva is amaz esetek a melyekben nem feleltek meg a törvény és az erre alapított bünvádi eljárási gyakorlat követelményeinek eljárás és itélet tárgyát ma nem képezhetik.

Hátra van még a hűtlen kezelésnek vádja . . .

Br. Rudnyánszky elnök: El van ejtve . . .

Dr. Visontai Soma védő: Köszönettel veszem tudomásúl, s ez nekem némi elégtételűl szolgál azért, mert bizonyítja, hogy a vádhatóság t. képviselője mélyebben hatolt belé a vád ezen részébe. Hisz a vádhatározat hozatala óta a tényállásban változás nem történt, az ügy természetében semmi változás sem állott elő, új érvek nem hozattak fel, és most a hűtlen kezelés vádja a vádhatóság t. képviselője részéről gyöngének, elejtendőnek tekintetik. Az én szavam tehát felesleges is volna itt mint védőnek, de kötelességem példaként, tanúlságos példaként felhozni, hogy ha a vádnak mélyébe tekintünk be, akkor igen sok érv és indok, mely a vádhatározatban csillog és szépen van kifejezve, elesik.

Br. Rudnyánszky elnök: Ismétlem, a hűtlen kezelés vádja el van ejtve, s így ítélethozatal tárgyát sem képezheti.

Dr. Visontai Soma védő: Bátorkodom megjegyezni, tekintetbe véve azt, hogy többször megtörtént rajtam, hogy vád hiányában is a tek. Törvényszék marasztaló ítéletet hozott...

Br. Rudnyánszky elnök: Nálam?

Dr. Visontai Soma védő: A tekintetes elnök úrnál nem, de más tanácsban már igen (folytatva) . . . azt akarom kiemelni, hogy nem azért nem lehet a hűtlen kezelés vádját fenntartani, mert — a mint a t. kir. ügyész úr mondja, nem nyert a vád beigazolást, hanem mert a hűtlen kezelés a jelen esetben csak magánindítványra üldözendő, s mert jogszerű vád nincs; így, még ha az ügyész úr akarna is vádat emelni, sajnálattal kellene konstatálnia, hogy ezt nem tehetné s így, hogy németűl fejezzem ki magamat: «Macht aus der Noth eine Tugend».

Dr. Geguss kir. ügyész: Ez nem ide tartozik.

Dr. Visontai Soma védő: Annyiban ide tartozik, hogy midőn már a tárgyalás elején kértem a hűtlen kezelés vádján inditott eljárás megszüntetését, mert nincs jogszerü magánvád, a t. kir. ügyész ur kategorice kijelentette, hogy legyek megnyugtatva, előre is biztosít, hogy a hűtlen kezelés vádját fenn fogja tartani és be fogja igazolni, hogy a jelen esetben *hivatalból üldözendő* hűtlen kezelésről van szó. Ime az eredmény.

Ezekkel előadásomat befejeztem volna.

A mi a becsületsértés vádját illeti, ugy a btk. 267. §-a alapján, mely azt mondja:

«Ha az állitott tény miatt büntető vagy fegyelmi eljárás indíttatott meg, mielőtt még a rágalmazás vagy becsületsértés tárgyában a bíróság jogérvényes itéletet hozott: ez utóbbi iránti eljárás mindaddig felfüggesztendő, míg annak alapját képező tény miatt folyamatba tett büntető vagy fegyelmi eljárás be nem fejeztetett» — kérem az eljárás felfüggesztését és úgy intézkedni, hogy e fölött jelen ügy jogerős befejezése után a járásbíróság döntsön.

Ezeknek előadása után tisztelettel kérem, méltóztassék védenczemet az ellene emelt vád alól felmenteni.

Franklin-Társulat nyomdája.

Rendkivüli melléklet a „Jogtudományi Közlöny" 1890. 48-ik számához.

Dr. Friedmann Bernát 1890. évi november hó 19-én tartott védőbeszéde Telkessy Nándornéért:

(Az 1889. évi márczius hó 29-én tartott védőbeszéd folytatása.)

Nagyságos Elnök úr!

Tekintetes királyi Törvényszék!

Nem szokásom az ablakon kibeszélni. De ezuttal el nem fojthatom magamba, hogy a védelem előterjesztése előtt ez ügy incidenséből kifolyólag kivételesen egy közérdekű jelenségre ne hívjam fel a figyelmet, arra t. i., hogy ezen ikertárgyalás mennyire ad oculos demonstrálja a bűnvádi eljárás megalkotásának szükségességét és halaszthatatlan voltát.

Nem a tisztelt kir. ügyész úr által hangoztatott veszélyes bizonyítási elveket, mikre még vissza fogok térni, nem a tárgyalás során felmerült egyes controversiákat értem. Ilyenek felmerülhetnek pereljárási codex létezése mellett is; de értem azon példátlan félszeg helyzetet, hogy a másodbiróság, mely ebben vagy abban homályt lát, nincs azon helyzetben, hogy önmaga szerezzen magának világosságot a nézete szerint fontos és fel nem derített körülményekről; ellenben az első biróság, melynek kételyei nem voltak, mely a mit mellőzött, fontosnak nem tartott, mely itéletének megalkotására nem kivánt semmi további adatokat, egy uj nagy vizsgálatot és egy uj nagy végtárgyalást kénytelen megtartani, nem a maga, hanem egy másik biróság kételyeinek eloszlatására.

Figyelemmel kisértem az utolsó 25 év minden nevezetesebb bűnügyét, de nem tudok esetet reá, hogy a közfigyelmet keltett nagy ügyek egyikét is, akár bent az országban, akár az országon kivül, kétszer kellett volna tárgyalni ugyanazon biróság előtt. A végtárgyalás ilyen ismétlése, melyet perrendtartási kérődzésnek lehetne elnevezni, példátlan még Pitavalban is.

De a ki ezt akár az első, akár a felső biróság felületességének fogná tulajdonítani, igazságtalan lenne. Itt is, ott is a legjelesebb birák működtek közre s nem tehetnek róla, ha a törvényhozás egy század óta csak kisérleteket csinál a bűnvádi eljárás megalkotására s nem teremtette még meg a módot arra nézve, hogy a felső biró közvetlen forrásból meríthesse az itélethozatalhoz szükséges alapos meggyőződést, s ily surrogatumokkal kénytelen segíteni magán.

Ezt nyilvánosan megemlítendőnek tartottam azért, hogy Magyarország igazságügyminisztere ne csak a theoriák mestereitől, hanem concrét esetekből is értesüljön, hogy tarthatatlanok az állapotok.

Ezzel áttérhetnék tulajdonképi feladatomra, t. i. Telkessy Nándorné védelmére. Azonban e tekintetben egy nagy nehézséggel találkozom. S ez az, hogy a mi ujat a póttárgyalás felderített, lényegtelen, a mi pedig lényeges az anyagban, az nem uj s arra a mult tárgyaláskor már megtettem elég körülményesen észrevételeimet. Miután pedig Mária Terézia dicső királynénk még a vádlottakkal szemben is eltörülte a torturát, azt hiszem, hogyha az ez irányban már elmondottakat ismételném, e kegyelmes királyi rendelet ellen fognék véteni.

Lényegében tehát csak folytatni fogom védbeszédemet ott, a hol 8 hónap előtt abban hagytam, vagyis szorítkozni fogok lehetőleg a póttárgyalás adataira. És pedig első sorban a lényegesekre.

Ilyennek tartom mindenekelőtt azt, hogy a huzásnál alkalmazott tokok közül kilenczre nézve azt állapították meg a szakértők, hogy azok festve vannak. Nem feszegetem a tokok azonosságának kérdését, nem bolygatom azon körülményt sem, hogy a tokokat daczára annak, hogy csakhamar felmerültek aggályok, mindenesetre már a julius 19-iki átirat keltekor, mégis a huzás után csak három hét mulva foglalták le, a mi alatt azok sok kézen fordulhattak meg, olyanok kezein is, a kiknek az ügy mikénti fordulata iránt érdekök is lehetett.

Ezekre részben megtették már megjegyzéseiket védő társaim. S a mit azok még homályban hagytak volna, majd meg fogja világosítani védőtársaink közül az, a ki bár első közöttünk, de a szólásban utánam következik. Anyag a kritikára van ugyis elég, sőt megdöbbentően sok. Mindez Telkessynére azonban nem tartozván, tüzetesen nem foglalkozom vele.

Én csak két dolgot constatálok. Azt t. i., hogy a szakértők nem állítják sem azt, hogy e tokok már 1889-ik év julius 6-án festve lettek volna, sem azt, hogy azokat Telkessyné festette meg.

A másik kérdés pedig az, hogy a szakértők egy szóval sem tanusítják azt, hogy 1889-ik évi julius 6-án a Farkas-féle számok ezen tokokban lettek volna.

Nem bizonyítják ezt tanuk sem.

Ez az egyes egyedül döntő kérdés tehát felderítetlen marad ezuttal is, sőt a mennyire lehet a zavarost zavarosabbá tenni, ezen körülmény, miként kiemelték már védőtársaim is, a póttárgyalás során még jobban elhomályosodott.

Eltekintve minden egyébtől tény ugyanis, hogy az aug. 3-iki huzáskor a reservtokok a többi tokok közé kevertettek a huzásnál, ennélfogva midőn később ismét elkülönítve lettek, az csak önkényesen történt, mert hiszen megjelölve nem lettek a többiek közé való keverés előtt; tény továbbá az is, hogy a bűnjelként kiválogatott 10 tok úgy a vizsgálat során, valamint a próbahuzáskor és a mult tárgyalás folyamán is többször összekeverve lett a többi tokkal, hogy meg lehessen állapítani, vajon kiválasztható e a többitől. *Igy ma azt sem lehet tudni, hogy vajon a bűnjelként szereplő 9—10 tok nem-e azonos az 1889 aug. 3-ig tartalékként szerepelt tokokkal.* Ha

pedig ezen lehetőség nincs kizárva, akkor lehetetlen azok sötétebb szinét vádlottaknak betudni, mert az meg igazoltatik, hogy azon csomó, melyben a tartaléktokok voltak, le volt pecsételve, a julius 6-iki huzásnál tehát nem szerepelhetett. Jellemző továbbá, hogy míg előbb legalább 10 festett tokkal szemben állott a 10 számra alapított combinatio, most a szakértők egyszer 9-et, aztán külön meg 2-őt mondanak szénporral behintettnek.

Ha csak 9 a festett tok, akkor kevés, ha 11, akkor sok. Meggyengült tehát a Farkas 10 számú combinatiója és a festett tokok azonos száma között fenforogni látszott összefüggés is s ezzel a vád egyik legerősebb argumentuma.

Egy másik lényeges momemtuma a póttárgyalásnak, hogy kiderítette, miszerint Szobovics néhányszor pecsenyét is evett, meg egyszer muzsikaszóval is mulatott. Szobovics tisztelt védője ez adatokat kellő értékére reducálta ugyan, de én felteszem, hogy a mit a jólelkű szomszédok e tekintetben állítottak, nincs nagyítva, minden úgy volt, a mint mondatott. Csak azt jegyzem meg, hogy ilyen körülmények súlyos gyanuokot képezhetnek ugyan Morvaországban, de nem Magyarországon, a hol a 20 frt évi fizetésért szolgáló szegény béressel is megtörténik, hogy egyszer-másszor pecsenyét is kóstol, meg a czigánynyal is elhuzatja magának azt a nótát, mely lelkének, kedélyének felvidulást hozni szokott.

Ily jelenségek annál kevésbbé bizonyítják az illetőnek megvagyonosodását, mert épen az, a kinek sok a búja s nagy a szegénysége, szokott dalban, borban vígaszt keresni leginkább s a gazdag ember ezt sokkal kevésbbé teszi.

De még ha fontos gyanuok jelentőségével birnának is ez adatok, Telkessynének azokhoz semmi közük. Hisz még Uramovics Károly és hű cselédje Trautmann Aloizia sem állítják, hogy Telkessyné is ott lett volna azokon a hires mulatságokon.

A póttárgyalás egy másik fontos adata az, hogy Püspökynének, meg Püspökynek is, az időre esnek épen takarékpénztári betétei, a midőn Farkas Menyhért nyereményeket csinált. Csak azt nem értem, hogy ha a t. kir. ügyészség vádat nem emel ezen nyeremények miatt, mi köze ahhoz, hogy Püspökyné betétei ezen nyereményekkel az időre nézve némileg össze látszanak esni. Ép így azt lehetne kikeresni, hogy ugyanakkor itt vagy ott lopási vagy betörési esetek történtek s a betétek azért gyanusak, sőt még ez alaposabb lenne, mint az oly nyereményekkel való összekapcsolás, melyek vádba nem vétetnek s ennélfogva jogos nyereményeknek tekintendők. Egyébiránt majd ki fogja mutatni Püspökyné védője, hogy ez időpontok összeegyeztetése is mennyire önkényes és hiányos dolog. De én felteszem, hogy szó nem fér ehhez sem.

Itt is azt kérdem azonban, hogy miként lehet ebből Telkessyné bűnrészességét levezetni?

Voltak-e Telkessynének is hasonló betétei; állíttatott-e, hogy ezen vagyonban neki is része van, azok betétele vagy kivétele körül ő is közreműködött?

Mindez nem állíttatik, sőt ellenkezőleg bizonyíttatott, hogy ugyanaz időben Telkessyné nyomoruságosan tengődött s ha hizlalt is libákat és kacsákat, — azokat más ette meg.

A pótvégtárgyalásnak többi uj adatai még kevésbbé érintik Telkessynét, a mennyiben pedig érintik, teljesen lényegtelenek.

Ilyen pl. Németh és Komoróczy tanuk vallomása.

Azt mondják e tanuk, hogy Telkessyné azt beszélte nekiek, hogy a cautiót érette Farkas tette le. Telkessynének e tekintetbeni felvilágosítása azonban teljesen indokolt.

Azt mondja, hogy azért mondta így, mert nem akarta, hogy tudják, miszerint a cautió az ő pénze, nehogy azt azon hitelezők, kiknél férje adósságaiért alá volt irva, lefoglalják. Az ilyen dolog már mással is megtörtént, a nélkül, hogy ennélfogva már a temesvári nagy nyeremény részesének lehetne őt tekinteni.

Hogy Telkessynének lehetett némi félre tett pénze, kitünik abból, hogy férjhezmenetelekor szép magánvagyona volt, s érthető, ha látva férje rosz gazdálkodását, miként terheli túl lassanként a birtokokat, némi kis tartaléktőkét elrejtegetett előtte.

Senki és semmi sem kényszerítette arra Telkessynét, hogy azt mondja, miszerint a biztosítékra való pénz Farkasnál volt, mondhatta volna, hogy szekrényében volt. Ha tehát mégis azt mondá, hogy Farkasnál volt, a cautió letételekor attól vette át, azt csak azért mondhatta így, mert így is volt.

De hogy Telkessyné nem valót mondott e tekintetben a nevezett tanuknak, igazolják a Farkas Menyhértnél lefoglalt levelek, melyekben ugyanaz időben, midőn e tanukkal beszélt, e biztosítékról, mint tulajdonáról beszélt, sőt Farkastól e biztosítékából történendő visszafizetéssel való biztatás mellett kölcsönt is kér.

Ezen kétségbe nem vonható ténynyel szemben mi jelentőséggel sem bir a Farkas Menyhért által Telkessy Nándor ellen 1885-ben intézett végrehajtás.

Mert nem valószínütlen, hogy az csak egyéb hitelezők elleni védelemképen intéztetett.

Mert Farkas Menyhértről, a kit mindenki úgy ismert, mint ki a pénzzel könnyen bánik, fel sem tételezhető, hogy 150 frt miatt, melyre, mint maga mondja, már résztörlesztések is történtek, egy volt jó barátjának utolsó párnáját komolyan elvenni képes lett volna;

mert a végrehajtás tárgyában intézett megkereső levél, ha szigorú utasításokat tartalmazott is, ez nyilván csak a végrehajtás szinlegességének elpalástolása végett történt így, hisz a megkeresett ügyvédnek csak nem mondhatta el, hogy végrehajtása csak szinleges; végre

mert tényleg arra nézve hogy el is árvereztette volna a holmikat vagy másként kapta volna meg pénzét, nincsen semmi adat.

Még kevesebb nyomatékkal birnak e tanuknak a szerencsekerékre vonatkozó nyilatkozatai. Az alapperben épen az volt a suppositió, hogy Telkessyné e szerencsekereket otthon, lakásán rejtve tartotta s azon oktatta Margit leányát a fogásokra. Most e tanuk épen azt igazolják, hogy a szerencsekereket nyiltan az üzletben látták. A mit pedig Telkessyné bizonyára nem tett volna, ha azt Farkas egy bűntény végrehajtásában való gyakorlás szempontjából hozta volna oda.

Erre a szerencsétl n szerencsekerékre vonatkozólag ki kell még emelnem, hogy úgy a Budapestről ideidézett Mathausz familia, valamint ezen szabadkai tanuk vallomásával be van győzve, hogy ez az objectum még csak 1888-ik évi augusztus hónapja körül kerülhetett Szabadkára.

Midőn tehát szemben e ténynyel mégis azt bizonyítgatja a t. kir. ügyész úr, hogy Farkas már előzőleg vagyis az 1888 jul. 21-iki huzásra tette meg combinatió-számait, Püspöky pedig már 1887 végén és 1888 elején is elküldte többször az árvagyermekeket, úgy látszik, hogy valami szilárd összefüggés a szerencsekerék és a huzások körül történt állítólagos szabálytalanságok között még sem lehet, mert Telkessy Margit a szerencsekerék megérkezte előtt azon begyakorolva még nem lehetett.

A t. kir. ügyész úr állítja ugyan, hogy e szerencsekeréknek az lett volna a rendeltetése, hogy Telkessy Margit azon begyakoroltassék, s ez megis történt; ép úgy állíthatnám azonban én, hogy ez eszközt *madárijesztőnek* használták.

Azonban itt nem állítások, hanem bizonyítékok döntenek. Ezek pedig nincsenek.

Nem tekinthetem különösen azt bizonyítéknak, hogy egy tanú azt mondja, hogy midőn kijavitotta azt Szegeden, a használat nyomait vélte észlelni azon, mert annak csak akkor lenne némi jelentősége, ha igazolva lenne, miszerint

azon akkor, midőn Szabadkára került, használás nyomai nem voltak s azok rajta csak ott keletkeztek. De erre sincs adat. Egyáltalában nincs semmi értelme ennek a szerencsekeréknek oly nagy sulyt tulajdonítani, mint a minőt a t. vád tulajdonit neki, mert hisz a vád suppositiója nem az, hogy Telkessy Margit a szerencsekerék forgatásában lett begyakorolva, hanem, hogy a sötétebb árnyalatú tokoknak a többiek közül való gyors kiszemelésére taníttatott. Ehhez pedig a lottóhuzásoknál használtakhoz egészen hasonló szinárnyalatokkal biró tokokkal kellett volna birniok. Az pedig bizonyíttatni még csak meg sem kiséreltetett. De nem is állíttatik.

Annyira hiányzik tehát az okbeli összefüggés ezen szerencsekerék és az állítólagos bűntény között, hogy el lehet mondani róla, miszerint úgy lóg itt a többi peranyag között, mint Mahomed koporsója a föld felett.

Azt is mondja e két tanú, hogy Telkessyné azt állította volna, miszerint Farkas őt 50 ftnyi havi fizetésben reszelteti.

Ezt tagadja ugyan Telkessyné s e két tanú szavahihetősége nem is oly nagy, hogy azt e tagadással szemben bebizonyítottnak lehetne tekinteni. De én ezt is megengedem.

És mit bizonyítana ez, ha mondatott volna is? Semmi mást, mint hogy Telkessyné, a ki eltagadta azt, a hitelezőktől való félelmében, hogy a cautio az ő tulajdona, szerette volna — ugyanezen indokból — azt is elhitetni mindenkivel, hogy e kis üzlet is nem az ő tulajdona s ő csak kis fizetéssel ellátott kezelője annak.

Mert hogy nem igazat mondott Telkessyné az 50 frt havi fizetés tekintetében sem, ha ugyan mondott ilyet, bizonyítják ismét Farkasnál lefoglalt saját levelei, a melyben keservesen panaszkodik többször, hogy gyengén megy az üzlet, alig tud belőle megélni: mely panaszokra, ha 50 frt havi fizetésben részesült volna, oka bizonyára nem lett volna.

De ezen panaszkodás a levelekben egyebet is bizonyít; azt t. i., hogy a tisztelt kir. ügyész úr azon suppositiója sem bir semmi alappal, mintha Telkessyné e gyüjtődéje csak azért állíttatott volna fel, hogy annak révén a temesvári lottóhivatal némely alkalmazottjaival trafikálni lehessen, mert akkor nem aggódott volna Telkessyné az üzlet rentabilitása miatt, hisz ez esetben felállításának nem ez, hanem más lett volna a czélja, s ennek elérésére az üzlet rentabilitása vagy inrentabilitása befolyással nem lehetett.

Ép ily lényegtelen Csernik Istvánné vallomása. Ezen tanú azt mondja pl., hogy Telkessyné egészen a julius 7—8-iki időig szegényes körülmények között élt. Ez igaz is. Nem vett magának drága ruhákat, uj butorokat, nem bálozott, sőt verkli vagy harmonika sem zavarta meg özvegysége szomorú napjait.

De e szegényes életmód csak nem bizonyít Telkessyné bűnrészessége mellett.

Azt is mondja azonban e tanu, hogy Telkessyné vagyoni körülményei julius 6-ika után egyszerre csak jóra fordultak. Nem tagadom, hogy ez nyomós gyanuok lenne, *ha igaz lenne*, ha különösen az lenne igazolva, hogy *egyszerre csak nagy vagyont feltételező költekezéseket tett.* Azonban mivé reducálódik a Csernyné által észlelt jobb vagyoni helyzet, arra, t. i. hogy neki három részletben összesen *10,000 frtot*, akarom mondani *10*, *azaz tiz frtot* megfizetett s hogy látott Erzsi pénztárczájában julius 10-ike körül sok pénzt, tán 50 frtot is! Az ugyan nem lett megolvasva s lehetett 40 is, 30 is, meg 25 frt is! De tegyük fel, hogy csakugyan 50 frt volt. Alkalmas-e ez egy félmilliós állitólagos csalásban való tudatos részesség igazolására? Bizonyára nem.

Méltán nagy sulyt fektet a tisztelt vádhatóság minden irányban a vagyoni viszonyok kideritésére. Mert ez, ha nem is bizonyiték, de gyakran nyomra vezet. Telkessynénál persze sok fogni való e tekintetben fel nem merült s azért át is siklani iparkodik vele szemben e kérdéseken. Legyen szabad azonban nekem ezen kérdésnél feltartóztatnom a tisztelt királyi ügyész urat s arra kényszeriteni, hogy egy kissé tüzetesebben foglalkozzon Telkessyné uradalmaival és kapitálisaival. Arról, hogy Telkessyné vagyoni körülményeiben az 1887. és 1888. években bármi változás történt volna, nincsen szó. Sőt daczára az 1887, 1888-ik években történt nyereményeknek ő ott nyomorgott Szabadkán, abban a kis boltocskában, s miként ez egy szegény asszonyhoz illik, a kis lutri és trafik mellett még varrással, kötéssel, másoknak való kenyérsütéssel és baromfihizlalással tengeti magát. Szegeden az 1888/89-ki telet és az 1889-ik év első felét is hasonló szegénységben éli át.

De, — ugymond a t. kir. ügyész ur Cserny Istvánné vallomására támaszkodva, — már a julius 6 iki húzás utáni idő nagyot változtat a vagyoni adatokon!

Beszéljenek a számok.

A vizsgálat adatai szerint összeirták Telkessyné holmiait. Azok értéke ép oly szegénységre mutat, mint a minőben előzőleg volt.

Kikutatják szegényes hajléka minden zugát, lefoglalják iratait, leánya jegyzékét, számláit. Ezekből kitünik: hogy átadott leányának 50 frtot, a miből az, a kis jegyzék tanusága szerint kifizeti a házbért, vagyis: ... ... 22 frt 59 krt
egy boltos számlát ... ... 11 » 20 »
egy ruhaszövetre költ ... ... 6 » 05 «
apró háztartási költségekre pedig ... ... 10 « 24 «
ami kitesz összesen ... ... 50 frt 08 krt

Itt ugyan az tünik ki, hogy Telkessy Erzsinek 8 kr. saját pénze is lehetett, mert 50 frtnál ennyivel többet költött el, de azt hiszem, hogy ez tán nem fog indokul szolgálni arra, hogy a t. vádhatóság még ezt is a nyereményből eredettnek vitassa, s azért e kis differentiát nem igazolom.

Ezen 50 frton felül előfordul még, hogy Dregányi Gergelynének küldött ... ... 10 frt — krt
egy másik számla kiegyenlitésére fizetett ... 14 « — «
és ismét ... ... 25 « 59 «
Győrffy Évának pedig kenyérre adott előleget 10 « — «
ha még hozzá veszszük ehhez a Csernynénak fizetett ... ... 10 « — «
kijön fősommaként ... ... 119 frt 59 krt

Ezen összegecske olyan, hogy ha megduplázzuk, még mindig nem haladja meg azt, a mi pénz maradéka Telkessynénak ekkor a cautióból és eladott szabadkai üzletből még lehetett, — meg kellett hogy legyen.

Ő ugyan csak 423 frt 70 krt kapott ki 1888-ik évi deczember utólján cautiójából, de arra, hogy ebből juliusban még meglegyen 1—200 frtja, igazolt szerény életmódja és mellékkeresete mellett ez is elég volna ugyan.

Ámde ennyit csak azért kapott, mert a lottopénztár részére beszedett összegeket az utolsó hónapokban már nem szolgáltatta be, hanem kérte, hogy ez összegek cautiójából vonassanak le. Tette ezt bizonyára azért, mert tudta, hogy cautiója csak 3 hó mulva adatik ki s ez alatt megszorulhatna pénz dolgában. De akár tartotta Telkessyné a bevételekből vissza a pénz egy részét, akár kapta volna egyben ki egész cautióját, a dolog egyre megy, mert tulajdonképen közel 1000 frtról rendelkezett a lottó felhagyásakor s ha ehhez még hozzá veszszük, hogy az üzlet eladásakor egyéb bevételei is lehettek s hogy varrással, kötéssel azután is keresett valamit, kétségtelen, hogy szegényes életmódja mellett mindezt 6—7 hónap alatt el nem költhette. Feltünő csak egy lehet a dologban, hogy julius 6-ika után némileg mégis bátrabban nyult hozzá megtakaritott tartaléktőkéjéhez. De e költekezésekben jellemző, hogy azok még julius hó 6-án tul is csak igen szerény határokban mozogtak s akkor is nem mindjárt julius 6-án, hanem julius hó 9-én vették kezdetöket, vagyis akkor, midőn egyrészről még nem érintkezhetett Farkassal, miután az még Bécsben és Budapesten járt, de másrészről

mégis már tudhatta a hirlapokból, hogy az egy nagy nyereményt csinált. Világos ezekből az:

1-ször hogy Telkessynének julius hó 6-án Farkas még nem mondhatta meg, hogy nyereményt csinált, mert annak nagyobb költekezései akkor már 7-én megkezdődtek volna.

2-szor hogy e költekezéseket saját pénzéből tehette, a remélt jutalom reményében, mert 8-án Farkassal még nem találkozhatott, az neki tehát a nyereményből még mit sem adhatott; végre

3-szor hogy azzal, miszerint Telkessynének még lennie kellett néhány száz forintjának ekkor, nem áll semmi ellentétben azon körülmény, hogy julius 6-ika előtt egyetmást hitelben vásárolt, sem az, hogy Cserny Istvánnétól nehány forintnyi kölcsönt vett, mert fűszeresnél, ruhaboltosnál hitelvásárlásokat a legjobb módban élők is szoktak tenni s a Cserny-féle készpénzkölcsönt azért is tehette, mert esetleg nem volt váltott pénze s tudjuk, hogy a szegény ember, ha nagy bankója van, húzni szokta annak felváltását a mig csak lehet, mert fél, hogy annál hamarabb fog aztán elfogyni az.

A t. kir. ügyész ur persze azt fogja mondani, hogy nem lehetett Telkessynének akkor már pénze, mert akkor takarékpénztárban tartotta volna azt. Ennek a megjegyzésnek lenne is valami nyomatéka, ha igazolva lenne, hogy midőn deczember hó végén a lottóigazgatóságtól megkapta pénzét, azt takarékpénztárba tette. Ámde ezen s a Szabadkáról magával hozott egyéb pénzekről sincs adat, hogy azokat takarékpénztárba tette volna, nem lehet tehát abból sem, hogy 1889 julius havától nem tud takarékpénztári betéteket kimutatni, azt a következtetést levezetni, hogy annyi saját pénze, a mennyit julius 10—20. között kiadott, nem lett volna.

Telkessyné vagyoni viszonyaiban és költekezéseiben tehát sem ugy a mint azok a huzás előtt voltak, sem ugy a minőkké azok a huzás után lettek, a bűnrészességre nézve támpontot találni nem lehet.

De mond Csernyné egyebet is! Mondja, hogy Telkessyné nagy tervekről, jövő boldogságáról beszélt. Nem tudja ugyan tüzetesen elmondani Cserny Istvánné, hogy mik lettek légyen e tervek. S igy azokból kiindulni nem is lehet. Azonban feltéve, hogy beszélt Telkessyné ilyesvalami félét, nem veszi tán rosz néven nekem, ha azt állitom, hogy az ilyetén asszonybeszédeket valami nagyon komolyan venni nem lehet. Beszélnek, mert a beszéd szükségesség nekiök, mint férfiaknak a pipaszó. Sőt ellenkezőleg azt hiszem, hogyha csakugyan követtetett el valamely bűntény s ha abban Telkessyné tudatosan csakugyan közreműködött volna, a zárkózottság, az asszonyi természettel ellenkező hallgatagság igazolná inkább részességét, mint ez az üres beszéd.

Sulyt fektet a t. vádhatóság Telkessynének Püspökyvel való találkozására a szállodában julius hó 6-án. Védőtársaim kimutatták ugyan már e bizonyitékok gyarló voltát. Kimutatták különösen, hogy Klonkai Erzsébet nem állitotta határozottan, hogy Püspökyt Telkessyné szobájából látta kijönni, hanem csak következteti abból, hogy arról jött. S kimutatták azt is, hogy Schenk Krisztina még ennyit sem állít, mert ő a tanut csak «a második emeleti lépcsőre látta lefordulni» s hogy majd szombatot, majd pedig hétfő-napot mond; de én ezekkel a körülményekkel nem bajlódom. Miattam ott járhatott Püspöky akár hétfőn, akár szombaton. Nézetem szerint nem ez a döntő, hanem az, bent volt e Telkessynénál, beszélt-e vele és miről beszélt? Erre pedig nincsen semmi bizonyiték, még csak arra sem, hogy Telkessyné abban a pillanatban szobájában volt-e, avagy akkor már déli óra levén, tán már az étteremben étkezett.

Egy régi közmondás az, hogy «a ki sokat bizonyít, semmit sem bizonyít».

A t. kir. ügyész úr is igy jár ezen körülmény feszegetésével. Minden lehető erőfeszitéseket megtesz, hogy bebizonyítsa, miszerint Püspöky és Telkessyné között is volt összeköttetés vagy legalább ismeretség. De ez erőlködések során furcsa egy dilemmába keveredik. Majd azt iparkodik bebizonyítani, hogy valahányszor Püspöky elküldte az árvagyereket, Telkessyné Margittal mindég Temesváron volt.

Ezzel azt akarja valószinüsíteni, hogy az az ismeretlen, kinek kérésére 1888-ban Püspöky elküldözgette az árvafiukat, egy és ugyanazon személy, Telkessy Nándorné, a helyettesítő gyermek pedig Margit volt. Majd ismét azt állítja, hogy Püspökynek azért kellett julius 6-án elmenni Telkessynéhez, hogy felbátorítsa őt és a gyermeket s hogy az tudhassa, kihez forduljon. Nem veszi-e észre a t. kir. ügyész úr, hogy e két suppositio teljesen lerontja egymást. Ha igaz az, hogy Telkessyné már többször vezette a huzáshoz gyermekét, akkor nem volt szükség a julius hó 6-ki bátoritásra és kitanitásra. Ha pedig e czélból kellett Püspökynek egy oly feltünő helyre mennie, mint a minő egy olyan nagyon látogatott vendéglő, akkor nem lehet igaz a julius 6-ika előtti közreműködésekre alapított suppositio. A kettő közül csak az egyik lehetséges. De mert mégis mind a kettőt akarja elhitetni a tek. kir. törvényszékkel: többet bizonyít mint' kellene s azért semmit sem bizonyít.

De ezen közmondás nemcsak a peranyag ezen részletére, hanem bátran az egész perre is alkalmazható. Toronyát-Boronyát hordtak össze, csakhogy a realis bizonyitékok rettenetes hiányát, ha csak rongyokkal is jól eltakarni lehessen.

Bocsásson meg a tekintetes kir. Törvényszék, sajnálom, hogy türelmét még egy kissé igénybe venni vagyok kénytelen, de vétenék esküm ellen, ha le nem szedném a vád testéről e sallangokat.

Nézzünk csak végig e büntető per anyagán. Mit találunk? azt, hogy egy és fél évi kutatás után, egynehány ténykörülményt bebizonyítani sikerült ugyan, de e ténykörülményeknek a vád tárgyává tett bűncselekményekhez semmi közük, ami ténynek meg köze lenne, azt bebizonyitani nem sikerült.

Igy p. o. sikerült bebizonyítani alaposan, hogy Telkessynénak fekete ruhája volt,

hogy Farkas a julius 6-ki huzásra Bécsben tette meg számait,

hogy julius 6-án Telkessyné is, Farkas is egy szállodában laktak,

hogy Püspökynek egy falába van, Szobovicsnek pedig egy verklije,

hogy Jámbor nem szereti a védői kérdéseket, Joanovics pedig nagyon tud haragudni, ha nem kap annyi pénzt kölcsön, a mennyit akar.

Ezek a constatált tények.

A mi pedig nincs constatálva, az,

hogy Telkessy Margit fogásokra valahol, valaki által begyakorolva lett volna,

hogy az a valaki e gyakorlatokhoz a nélkülözhetlen egészen hasonló tokokkal birt volna,

hogy Farkas számai julius 6-án a fekete tokokban voltak, s

hogy Margit tényleg belenézett az urnába a huzáskor s Farkas számait nem véletlenségből huzta ki.

Miután pedig nagyon közönyös az ügy érdemére az, hogy miként volt öltözve Telkessyné, vagy hogy Farkas hol tette meg a számokat, valamint az is, hogy Jámbor Ernő a védőkről miképen vélekedik,

evidens, hogy a bizonyitást a dolog meritumára nézve sikerültnek tekinteni nem lehet. Minden egyéb, a mi nagy alapossággal és jobb dologhoz méltó fáradsággal kikutatva lett: távoli gyanuok, oly távoli, hogy meg sem érdemli a reá fordított költségeket.

Ilyen p. o., hogy Farkas már az 1888 jul. 21-ki temesvári huzásra megtette combinativ számait, s hogy ugyanakkor

Szobovics leöntötte tentával nadrágját, hogy Grochmault eltávolíthassa, Püspöky pedig elküldte Bohnert árvafiut, hogy Telkessy Margitot lehessen az urnához állítani; mert nincs semmivel sem bizonyítva, hogy Telkessyné ekkor Temesvárt járt volna Margit gyerekkel, s ha igazolva lenne is ittléte, ez csak esetlegesség lehetne, mert kizárja Telkessyné közreműködését és mutatja az ily önkényes feltevések gyarló és veszedelmes voltát ismét a Farkasnál talált és julius hó 18-án kelt levél, melyben Telkessyné, nyomorának ecsetelése s a cautióból leendő visszafizetés igérete mellett 200 frtnyi kölcsönt kér.

Képzelhető-e az, hogy ily bűnös szövetkezés mellett, három nappal azon huzást megelőzőleg, melynek főtényezőjeként neki és leánykájának kellendett szerepelnie, midőn azt megelőzőleg kétségkivül közvetlenül érintkezniök és értekezniök is kellett egymással, midőn bizonyára jó részeltetéssel kellett hogy biztatva is legyen, ő *levélben könyörögjön* kölcsönért attól, kitől 3 nap mulva ugyis már ezrekre menő osztalékra számolhatott. Bizonyára nem!

Ilyen, hogy 1889 február végén vagy márczius elején (és nem februárban is és márcziusban is) járt Telkessyné Temesvárt, meg Farkas is, mert ugyanoly joggal mindenki mást is vádolni lehetne, a ki akkor épen Temesvárt volt és a Választó-fejedelemben lakott.

Ezen gyanuok támogatására hiába hivatkozik a t. vádhatóság Gemperle tanura, mert ez a gyermeket csak a szobában látta, valószinüleg még csak félig öltözve, a midőn a leánygyermekek ruhácskáik alatt a hideg elleni védelmül (hisz február vége volt csak) még nadrágot, mellénykét viselnek s igy könnyen fiunak nézhette, de felöltözve elmenni a vendéglőből nem látta. Leginkább mutatja azonban ezen gyanu alaptalan voltát az, hogy az 1889. márczius 2-ki huzásnál Szobovics, a huzási jegyzőkönyv tanusága szerint ekkor a bizottság tagja volt s igy a szolga teendőit végeznie nem is lehetett.

Ilyen, hogy a jul. 6-iki huzásra Telkessyné is tett 20 krt, mert ha bűntény terveztetett, ha abba ő be lett volna avatva, nem tett volna csak 20 krajczárt, nem csak három számot, nemcsak a maga álmodta számokat, hanem mind a tizet. Az ő körülményei nem engedtek volna ugyan oly nagy betéteket, mint a minőket Farkas reskirozott, de ha tudta, hogy mi van készülőben, 4—5 frtot mégis csak reá szánt volna ő is. Ha semmit sem tett volna, azt lehetne még mondani, hogy azért nem tett, mert ott voltak a Farkas tétei, melyeknek egy hányada bizonyára neki is megigérve volt, — de ő tett, a miből az következik, hogy Farkas tételbe neki nem lehetett részesülése, s tett csak 20 krt, a miből ismét az következik, hogy ő csak annyira bizott e huzásba, mint a mennyire egy álom utmutatásaiban épen bizni szokás.

Ilyen, hogy Telkessyné álmodta e számokat s hogy nyerni fog, ha Margitja húzni fog. Mert ez a lélek működése, melyet sem hogy megtörtént, bizonyítani, semhogy meg nem történt, tagadni nem lehet. De az a körülmény, hogy a gyermeket még hasonló vagy megközelítőleg hasonló ruhába sem öltöztette, mint a minőben az árvagyermekek Temesvárt járni szoktak, inkább arra mutat, hogy Telkessyné mégis tán inkább csak valami babona után indult, midőn gyermekét a huzáshoz vezette, mert különben iparkodott volna az árvagyermekek ruházatát legalább némileg megközelíteni s nem attól kirivóan eltérő ruhát reá adni, midőn a bűnös terv kivitele, ha ilyen forgott fen, épen ezen felakadhatott.

Ilyen, hogy a szerencsekereket Szegeden 1889-ik év elején kijavíttatta. Telkessyné azt mondja, hogy azért javíttatta ki, mert el akarta adni. Egészen valószinűtlennek ezt az előadást tekintenem nem lehet. Igaz ugyan, hogy vagy 5—6 frtot költött reá, a mennyinél sokkal többet eladás esetén sem igen kaphatott volna érte meg. Ebből azonban legfölebb az következik, hogy bolondot tett, midőn a kerékre, bizonytalanra, ennyit költekezett. De ily bolondságot megtesznek más emberek is.

Igy p. o. nem egyszer történt már meg, hogy valaki egy régi hintót, hogy jobban eladhassa, szépen kijavíttat és ujonnan fénymázoltat s ha kész, azt kénytelen aztán tapasztalni, hogy még annyit sem tud kapni érte, mint a mennyibe a reparáczió került s jobban járt volna, ha régi vasként adta volna el az alkatrészeket. Vagy nincsenek-e Szegeden százával az oly emberek, a kik vettek drága pénzen telket és építettek arra szép házakat, abban a reményben, hogy majd el fogják adhatni a kész házat nyereséggel s kitünt, hogy annak, a mit beépitettek, felét sem kaphatják meg? De ebből és ilyenekből ép oly kevéssé lehet valamely bűntény tervezetére következtetni, mint a hogy helytelen e következtetés Telkessynével szemben is.

Ilyen végre az, hogy Telkessyné itt Kovácsné név alatt jegyeztette be magát a vendégkönyvbe julius hó 5-én. Ez gyanus lenne az esetben, ha máskor valódi nevét használta volna s csak ekkor nem. De mert máskor is e néven jegyeztette be magát s bár mindent kinyomoztak, egyetlen egy esetet sem mutattak ki, hogy máskor valódi nevét iratta volna be, annál inkább valószinűséget nyer azon mentsége, hogy csak itt levő elzüllött fia látogatásait akarta kikerülni igy, miután ha julius 5-én és előbb is bűnös járatokban lett volna, nem használta volna mindig *ugyanazon* nevet s *való lakhelyét* sem tette volna ki.

Ilyen gyanuok a vizsgálóbiró által eszközölt próbahuzás eredménye is, melyből azt kivánja reducálni a t. kir. ügyész úr, hogy azon suppositiója, miszerint csakugyan igy lőn a hamis húzás eszközölve, csakugyan lehetséges.

Azonban eltekintve attól, hogy a mi lehetséges, még nem igazolja azt, hogy meg is történt, ezen próbahúzási jegyzőkönyv már csak azért sem jöhet figyelembe, mert abban nincsen az is constatálva, hogy ezen próbahúzásnál a rendes húzásoknál szokásos formalitások is megtartattak s nincs constatálva, hogy az alkalmazott szakértők mindegyike a sötétebb árnyalattal biró tokok kiválogatását hányszor eszközölte sikerrel, hányszor sikertelenül, de különösen nincs constatálva az, a mi döntő, hogy a kiválagotás úgy és oly gyorsan történt, hogy azt észrevenni épen nem vagy csak alig lehetett. Enélkül pedig az egész próbahúzásnak nincsen semmi értelme s távolról sem igazolja még azt sem, hogy a supponált elkövetési mód csak lehetséges is. Hozzájárul ehhez, hogy a próbahúzás törvényszékileg ismételve nem lett. Ez tehát csak annyit nyomhat az itélőszék előtt, mint a mennyit egy oly tanu vallomása nyom, a kit csak a vizsgálóbiró hallgatott ki, a ki azonban meghitelve nem lehet, s bár él és megidézhető lett volna, a tárgyalásra meg nem idéztetett, vagyis semmit; ott legalább, hol a közvetlen szóbeli eljárás van elfogadva, a hol tehát az itélő biró csak a tárgyalás adataiból merítheti meggyőződése adatait, sem az ily tanuzási jegyzőkönyvre, sem pedig ilyen próbahúzásra tekintettel lenni nem lehet.

Nem változtat ezen a t. kir. ügyész úr által felhozott azon körülmény, hogy a védelem nem kivánta a tárgyalás során ismételni szándékozott próbahúzás foganatbavételét, mert a védelem csak ahhoz nem kivánt hozzájárulni, hogy ugyanoly hibákkal eszközöltessék próbahúzás, mint a hogy ezt a vizsgálóbiró eszközölte, hanem kivánt oly próbahúzást, mely némileg hasonló körülmények között eszközöltetett volna, mint a hogy az 1889 julius 6-iki húzás lefolyt s midőn e jogos kérelme mellőztetett, kijelentette, hogy arra nem kiváncsi, vajon két szakértő, szemüvegekkel ellátva, perczekig keresgélve meg tud-e különböztetni egymástól két oly tokot, melyek egymástól eltérő színárnyalattal bírnak.

A mi adat tehát a vizsgálóbirói próbahúzásból jogosan levezethető, még egy távoli gyanuoknak is kevés.

Nem folytatom.

Ezekből is láthatja a tek. kir. Törvényszék, hogy miként a pythiai jóslatok értelme attól függött, hogy ki miként olvasta azokat, e gyanuokok is olyanok, hogy azokat így is, úgy is értelmezni lehet s azért marasztaló itélethez biztos támpontot szolgáltatni nem alkalmasak.

A t. kir. ügyész úr a gyanuokokon felül «jelenségeket» is említ ugyan, de ezekre nem tartom szükségesnek külön reflectálni, mert a mi még csak távoli gyanuok számba sem jöhet, azt komolyan venni nem is lehet.

A «jelenség» különben is olyas valami, a mit a mi pereljárásunk nem ismer. De nem is tudják meghatározni máshol sem, hogy mi tulajdonképen az?

Csak egy szellemdús franczia tudósnak sikerült ennek a valaminek fogalmát meghatározni. Midőn ugyanis kérdezték tőle, hogy mondaná meg, mi tulajdonképen a «jelenség», így definiálta azt:

A «jelenség valami penész-féle, mely csak a vizsgálóbirói helyiségekben terem, de ha a józan kritika keféjével végig húzunk rajta, elporlik és semmivé lészen s ilyenkor legfölebb annak, a ki tenyésztette — tüszkölést okoz.

Tudom, hogy a mióta nem hívnak a gonosztevők tanukat vagy «legale testimoniumot» tiltott cselekményeik végrehajtásához, bűntényeket nem lehet mindig közvetlen bizonyítékokkal legyőzni s hogy ennélfogva, a hol a közvetlen bizonyítékok nem elegendők, azok kiegészítéséül a gyanuokok is felhasználhatók. De azt szintén tudom, hogy csupán gyanuokokra, minden közvetlen bizonyíték nélkül sem a bizonyítékok szabad méltánylása, sem az összetett bizonyítás rendszere, sem pedig az erőltetett bizonyítás módja szerint marasztaló itéletet alapitani a mi pereljárásunk szerint nem lehet.

Az osztrák b. perrendtartás csempészte be hozzánk a bizonyítékok mellé a gyanuokok tanát, de a magyar jog, mely az osztrák idők előtt csak bizonyítékok alapján való elitélést ismert el törvényesnek, ha befogadta is gyakorlati úton a bizonyítási eljárás e parasitáit, annyiban mégis megőrizte jellegét, hogy ezen surrogatumokat csak kiegészítésképen engedi meg, fenforgó bizonyítékok kiegészítéseül, de soha és semmi körülmények között nem önálló és egyedüli indokokul, még akkor sem, ha esetleg az osztrák kincstár a panaszos.

A közvetlen szóbeliség meghonosulásával tért foglal ugyan mindinkább nálunk a bizonyítékok szabad méltányolása, de a ki ezt úgy értelmezi, hogy a biró ezzel fel van teljesen oldozva a bizonyítási kötelesség minden követelményei alól s elég, ha csak instinctumát követi, annak nem való kezébe e veszélyes eszköz, mert kárt tehet vele.

Azt mondják, hogy miért legyen a szakbiró korlátokhoz kötve, midőn a kevésbbé tapasztalt, kevésbbé tanult esküdt ily korlátokhoz kötve nincs.

Erre azt jegyzem meg, hogy téves azon nézet is, mintha az esküdtszéknek is joga lenne valakit bizonyítékok nélkül elitélni, ez az esküdtszéki intézménynek sohasem volt és sohasem lesz kriterionja, vagy privilégiuma.

A hol igy fogták fel ez intézmény majmolói az esküdtszéki eljárást, ott csakhamar discreditálták is azt s ily államokban már keresik is a módot, hogy a bajtól hogy és miként szabaduljanak. A hol azonban nem estek e hibába, mint Angliában, a hol a biró egyenesen kitanítja az esküdteket, hogy ne csalóka gyanuokokra, ne benyomásokra fordítsa figyelmét, melyek megtéveszthetik, hanem azon bizonyítékokra, melyekhez kétely nem fér, évszázadok óta áll fen s a közbizodalom úgy ragaszkodik hozzá, hogyha valamely reformer azok megszüntetését merné szóba hozni, bottal kergetnék őt túl az ország határain.

Ha tehát az esküdtszéki intézményben, mely a szabad visszavetési jog által megóv mindenkit attól, hogy elfogult vagy ellenséges indulatú egyén itélhessen a kérdés felett s körül van véve még más fontos garantiákkal is, sem lehet megnyugodni abban, hogy az esküdtek valakit bizonyítékok nélkül is elitélhessenek, még kevésbbé lehetne megnyugodni szakbirsággal szemben, mely mind e garantiákat nélkülözi, hogy bizonyítékok nélkül, csupán gyanuokok alapján mondhasson ki kárhoztató itéletet.

A bizonyítékokra való utalás képezi azon palladiumot, mely a birónak is, meg a polgárnak is megadja támadások ellen a leghatályosabb ótalmat; a birónak azért, mert ha akár felülről, akár alulról nyomást akarnának gyakorolni reá, erre támaszkodhatik. Azt felelheti, hogy «nem lehet». A polgárnak pedig azért, mert ha birái esetleg nem elfogulatlanok, nem kell kétségbe esnie, mert azt mondhatja, hiába akarnak elitélni, nincs bizonyíték, «nem lehet».

A t. vádhatóság persze azt vitatja, hogy nem kell bizonyíték, elég a subjectiv meggyőződés. Van oka reá, mert érzi, hogy vádjának ez az egyedüli támpontja. Értem, de nem helyeselhetem. Hisz ha ez állana, akkor a törvény azon intézkedésének, hogy a biró indokolni tartozik itéletét, nem lenne értelme, mert a subjectiv meggyőződés megalkotódik néha az emberben, a nélkül hogy okát tudná adni.

Helyesebb az az álláspont, mit a magyar törvényhozási gyakorlat mindig követett s mely abban culminál, hogy ha be van valami a szabályok szerint bizonyítva, marasztalnia kell, még ha subjective vagyis mint magán ember az ellenkezőről lenne is meggyőződve, mert itélete különben kegyelemosztás lenne, a mire jogosítva nincs, ha pedig nincs valami bebizonyítva, úgy, mint azt törvénykezési szabályaink követelik, tartozik kimondani a felmentő itéletet, még ha mint magán embernek egyénileg a bűnösség tekintetében nem is lennének kételyei, mert az ellenkező eljárás birói önkénykedésre vezetne s a polgári szabadság legprimitivebb garantiáit semmisítené meg.

Hogy mennyire veszedelmesnek tartják az úgynevezett subjectiv meggyőződések befolyását a törvénykezésre még esküdtszékeknél is, legjobban bizonyítja a mi most a Goufféesetben történt, melyben a tárgyalást csak azért, mert a jelen esküdtszéki cyclus egynéhány tagja elárulta ez ügybeni nézetét csak 2 nap előtt, egy más cyclusra tették át.

Hogy miért mondom el mindezeket? Bizonyára nem azért, hogy a tek. kir. Törvényszék mélyen tisztelt tagjait kötelességükre figyelmeztessem. Erre nincs szükség és hivatva sem vagyok. Hanem elmondtam azért, hogy az ugynevezett helyi közvélemény, mely ez ügyet annyira felfujta, értse meg, hogy más az, privatim valamiről meggyőződve lenni s ismét más, törvény szerint itélni valaki felett.

Befejezésül a t. bíróság kegyes figyelmébe ajánlani bátorkodom, hogy akkor, midőn egy ügy annyira közérdeklődést szült, mint a jelen ügy, melylyel a helyi sajtó hónapokon át, sőt most már másfél éven át majdnem folytonosan foglalkozott, mely kétszer tárgyaltatott végig palam et publice, nagy a veszély, hogy a müveletlenebb osztályokhoz tartozó tanúk, a kik azt hiszik, hogy mert az ujság is nyomtatva van meg a biblia is, szentirás ez is, az is, össze vissza zavarják azt, a mit láttak, azzal, a mit másoktól hallottak, azt a mit maguk tapasztaltak, azzal a mit már kiderített tényekként nyomtatva olvastak. Bizonyára hallott már a tek. kir. törvényszék minden tisztelt tagja a suggestióról. No, az a suggestió, mit a nyomda festéke közvetit, a lehető legveszedelmesebb, mert nem egyes embert, hanem egész vidéket hypnosisba ejteni képes. Oly bölcs és tapasztalt biráknak is tehát, mint a minőknek a tek. kir. Törvényszék minden egyes tagját ismerni van szerencsém, sem lesz könnyü feladat a tanúvallomások e tömkelegéből kiselejtezni azt, a mi meg nem bízható, s méltányolni, a mi méltánylásra érdemes.

Nem hallgatom el azt sem, hogy 100 ember közül alig lesz kettő, a ki lehetőnek tartsa, hogy azon bíróság, mely egyszer már marasztalólag itélt, még ha a peranyag lénye-

gesen meg is változott, felmentőleg itéljen. Ez a nagy közönség véleménye, mely azt mondja, hogy a birák is emberek s az emberi természet hiuságaitól ezek sem mentesek s azért, hogy következetteseknek tartassanak, nem módosítják a már egyszer kimondott itéletet.

Ha én is, védőtársaim is így gondolkodnánk, nem vettünk volna oly fáradságot magunknak tételről tételre megczáfolni a vádhatóság érveit, mert «falra borsót hányni» vagyis hiábavaló munkát végezni senki sem szeret.

De mi másként gondolkodunk a birói hivatás magasztosságáról, mint a nagy közönség, s azt hiszszük hogy a biró, midőn arra a piedestalra lép, leteszi a közéletben felé tóduló benyomásokat, leteszi lehetőség szerint az emberi gyarlóságokat is, mert a kötelességérzet mondja neki, hogy a törvény tőle nem következetességet, hanem — igazságot követel.

Midőn tehát daczára az ez ügyben egyszer már kimondott itéletnek rámutatunk ujra részletesen és alaposen a bizonyítási anyag hiányaira, azokra is, melyeket az első tárgyalás constatált, azokra is, melyeket az új tárgyalás napfényre hozott, ezzel annak adtunk kifejezést, hogy nemcsak általánosságban gondolkodunk így a birói állás magasztosságáról, hanem e concret esetben is így vélekedünk az itélőszék tisztelt tagjairól.

Ezen meggyőződésre támaszkodva kérem a tek. kir. Törvényszéket, miszerint Telkessy Nándornét a vád terhe alól felmenteni méltóztatnék.

Franklin-Társulat nyomdája